26 Kk.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

HETILAP A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

1903

HARMINCZNYOLCZADIK ÉVFOLYAM.

FŐSZERKESZTŐ

Dr DÁRDAY SÁNDOR

FELELŐS SZERKESZTŐ

Dr FAYER LÁSZLÓ

FŐMUNKATÁRS

Dr BALOG ARNOLD

KIADÓ-TULAJDONOS

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1903.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Nevek szerinti mutató a Jogtudományi Közlöny 1903. évfolyamához.

A számok az évfolyam azon lapját jelentik, melyen az illető szerző czikke található.

Dr. Ágoston Péter, nagyváradi kir. jogakad. tanár. 413, 423.
Dr. Angyal Pál, egyet. m. tanár, pécsi jogtanár. 257.
Dr. Asztély Sándor, kir. táblai olasz fordító. 182, 199, 207, 234.
Dr. Balás Elemér, budapesti kir. alügyész. 214, 229.
Dr. Balog Arnold, budapesti ügyvéd, 95, 103, 141, 162, 186, 189, 210, 242, 260, 321, 358, 369, 374.
Dr. Balog Elemér, ügyvédjelölt 121.
Dr. Balogh Arthur, egyetemi magántanár. 205,
Dr. Balogh Jenő, egyetemi tanár. 265.
Balpataky József, eperjesi kir. alügyész. 261.
Dr. Baranyai Béla, pécsi kir. közjegyző. 149.
Dr. Baumgarten Nándor, budapesti ügyvéd. 388.
Dr. Bedő Mór, budapesti ügyvéd. 183.
Dr. Berczeli Antal, budapesti ügyvéd.
Dr. Berger Miksa, budapesti ügyvéd. 406.
Dr. Bernolák Nándor, ügyvédjelölt. 245.
Biró Vilmos, szegedi kir. táblai biró. 146, 157, 168, 209, 437.
Dr. Bleuer Samu, budapesti ügyvéd. 71, 402.
Bogyó Samu, keresked. akad. tanár. 137.
Dr. Böszörményi Oszkár, budapesti ügyvéd. 397.
Dr. Concha Győző, egyetemi tanár. 165.
Dr. Csernoch János, országgyülési képviselő. 83.
Dr. Dávid István, szatmár-németii kir. törv.-széki jegyző. 286, 330.
Dr. Deme Ferencz, girálti ügyvéd. 361.
Dr. Doleschall Alfréd, törvényszéki biró, egyetemi magántanár, 394, 403.
Dr. Dorogi Ervin, ügyvédjelölt.
Dr. Engel Zsigmond, ügyvédjelölt 30, 190, 297.
Dr. Elek Béla, joggyakornok. 153.
Dr. Erőss Samu, budapesti ügyvéd. 178, 191, 367, 377.
Dr. Fayer László, egyetemi tanár. 9, 50, 117, 133, 181, 233.
Dr. Fazekas Oszkár, budapesti ügyvéd. 89, 292.
Fekete Károly. 410.
Dr. Fenyő Sándor, nagyváradi ügyvéd. 268.
Fenyvessy Sándor, egri ügyvéd, káptalani ügyész. 170.
Dr. Ferdinándy Gejza, egyetemi magántanár. 370.
Dr. Finkey Ferencz, sárospataki jogtanár. 57, 94. 101, 111, 119, 313.
Dr. Fodor Ármin, kir. táblai biró. 435.
Foltin Pongrácz, budapesti ügyvéd. 225, 281.
Dr. Fraenkel Sándor, budapesti ügyvéd. 87, 186.
Dr. Fried Vilmos, budapesti ügyvéd. 334.
Friedmann Ernő. 157, 208, 345, 401.
Fürst Sándor, pápai kir. albiró. 130.
Dr. Gaár Vilmos, budapesti törvényszéki biró. 317, 324, 351.
Dr. Gold Simon, budapesti ügyvéd. 14, 138.
Dr. Goldschmied Mór, m. kir. államvasuti fogalmazó. 121, 390.
Gottl Ágost, curiai biró. 197, 430.
Göllner Károly, kir. táblai birói czimü és jellegü kir. járásbiró. 270.
Grecsák Károly, curiai biró. 2, 93, 213, 221, 241, 337, 401. 434,
Dr. Gruber Lajos, kir. alügyész. 173.
Dr. Halász Sándor, min. osztálytanácsos. 73.
Halasi Viktor, szombathelyi kir. törvényszéki jegyző. 49.
Halmi Bódog, pápai joggyakornok. 105, 271, 399.
Dr. Halom Dezső, budapesti ügyvéd. 326.
Dr. Hantos Elemér. 64.
Dr. Hanuy Ferencz, pécsi theológiai tanár. 329.
Harmath Jenő, oklándi kir. járásbiró. 332, 340.
Dr. Heil Fausztin, kir. közigazgatási biró. 17, 41, 47, 174, 184.
Dr. Holitscher Szigfrid, budapesti kir. közjegyzőhelyettes. 366.
Dr. Holló József, budapesti ügyvéd. 45. 110. 437,
Dr. Holló László. 201.
Huf József, soproni ügyvéd. 57, 102, 206, 251, 308, 316.
Dr. Imling Konrád, kir. táblai tanácselnök. 376, 389.
Dr. Kármán Elemér, szombathelyi törvényszéki aljegyző. 130, 283.
Kallós Henrik. 262.
Dr. Katona Mór, egyetemi tanár, 431.
Dr. Kenedi Géza, budapesti ügyvéd. 381.
Kerekes Géza, szolnoki ügyvéd. 289.
Dr. Kipp Tivadar, berlini egyetemi tanár. 29, 39, 53, 63.
Dr. Kmety Károly, budapesti egyetemi tanár. 42.
Dr. Konrád Jenő, a nagyszebeni m. kir. állami elmegyógyintézet igazgató főorvosa. 223.
Dr. Kónyi József, kir. aljárásbiró.
Dr. König Vilmos, budapesti ügyvéd. 49, 249. 433.
Dr. Kramer Emil, törvényszéki aljegyző. 259, 357. 421.
Dr. Kruk Elemér. 300.
Dr. Krüger Aladár. 218.
Krückmann, münsteri egyetemi tanár 447.
Dr. Kubowich Géza, ügyvédjelölt. 58, 295, 362, 390.
Dr. Kutasi Elemér. 273, 281.
Dr. Kux Adolf, liptószentmiklósi ügyvéd. 20, 210, 309.
Dr. László Károly. 66.
Dr. Lengyel Aurél, joggyakornok. 21, 77, 114, 154.
Ifj. Dr. Lengyel Béla, budapesti ügyvéd. 331, 338, 352, 359.
Dr. Löw Tibor, budapesti kir. tszéki jegyző. 176.
Dr. Lukács Bernát, budapesti ügyvéd. 14.
Dr. Magyary Géza, budapesti egy. ny. rk. tanár. 125, 134, 421.
Dr. Mangold Ármin, budapesti ügyvéd. 127, 159.
Dr. Mautner Dezső, budapesti ügyvéd. 20, 66, 235.
Dr. Mayer Géza. 417, 426.
Dr. Mayer József, budapesti ügyvéd. 34.
Dr. Mike Lajos. 294.
Dr. Misner Ignácz, budapesti ügyvéd. 31.
Mózes László, budapesti ügyvéd. 237.
Dr. Müller Ferencz, szegzárdi ügyvéd. 274.
Dr. Nyári Jenő, joggyakornok. 6, 14, 160, 427.
Dr. Pap Dávid, budapesti ügyvéd. 19.
Dr. Pap Géza, budapesti kir. büntető törvényszéki biró. 342.
Dr. Pap József, ügyvéd, egyetemi magántanár. 84.
Dr. Pazár Zoltán, nyitrai kir. tszéki biró. 365.
Dr. Polgár Armin, bazini kir. aljárásbiró. 244, 249.
Dr. Porkoláb Mihály. 170.
Dr. Raffay Ferencz, eperjesi jogakad. tanár. 143.
Dr. Reichard Zsigmond, budapesti törvényszéki biró 200.
Dr. Révész Ernő, szabadkai ügyvéd. 5, 12.
Rév Mór, m. kir. pénzügyi fogalmazó. 301.
Dr. Rónai Zoltán, ügyvédjelölt.
Dr. Rosenthal Mór, nagyváradi ügyvéd. 192.
Dr. Róth Hugó, kolozsvári ügyvéd. 97.
Dr. Róth Pál, budapesti ügyvéd. 416.
Dr. Sándorffy Kamill, nagykátai kir. birósági joggyakornok. 252.
Dr. Sacher Róbert, budapesti ügyvéd. 299.
Dr. Schiller Bódog, ügyvédjelölt. 129.
Dr. Sichermann Bernát, kassai ügyvéd. 118.
Dr. Sik Lajos, németujvári ügyvéd. 192.
Dr. Somló Bódog, nagyváradi kir. jogakad. tanár. 152.
Dr. Somogyi Miksa, budapesti ügyvéd.
Dr. Székely Aladár, törvényszéki aljegyző. 74.
Dr. Szente Lajos, budapesti ügyvéd. 362.
Dr. Szentkirályi Gyula, kolozsvári kir. törvényszéki biró. 310.
Dr. Szladits Károly, törvényszéki biró. 269, 348.
Dr. Schwarz Gusztáv, egyetemi tanár. 393, 429.
Dr. Schwartz Izidor, fogalmazó a bosnyák-herczegovinai országos kormány igazságügyi osztályában. 369.
Dr. Schreyer Jakab, budapesti ügyvéd. 305.
Dr. Tarnai János, curiai biró. 25, 433.
Térfi Gyula, min. osztálytanácsos. 432
Dr. Toldy Géza, budapesti ügyvéd. 32, 215, 275, 318, 325, 415, 425.
Dr. Ungér Ferencz, budapesti ügyvédjelölt. 146.
Dr. Vámbéry Rusztem, egyetemi m. tanár. 3, 373.
Vásárhelyi István, kir. albiró. 77, 191.
Vargha Ferencz, kir. főügyészi helyettes. 85, 323.
Dr. Vasváry Ferencz, pécsi jogakadémiai tanár. 75.
Dr. Vécsey Tamás, egyetemi tanár. 109.
Dr. Weisz Gyula, verseczi ügyvéd. 286.
Dr. Weiss Ignácz, brassói ügyvéd. 104, 113.
Dr. Wittmann Ernő, ügyvédjelölt. 144, 151, 300, 414, 438.
Dr. Zachár Gyula, budapesti kir. járásbirósági albiró. 127, 135.
Dr. Zsindely István, sárospataki jogakad. tanár, egyetemi magántanár. 128.

TARTALOMMUTATÓ

a

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

1903. évfolyamához.

Lap

Magánjog.

Intervallum lucidum. — Dr. Nyári Jenő joggyakornoktól --- --- --- --- --- --- --- 14
A német magánjog hatása a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére. — Dr. Kipp Tivadar, berlini egyetemi tanártól 29, 39, 53, 63
Szerzői jog bitorlása a szerző rendeletére készült másolatok vétele által. — Dr. König Vilmos, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- --- --- 49
Az országos szegényalap örökjoga. — Dr. Hantos Elemér-től --- --- --- --- --- --- --- --- 64
Ugyanarról. — Dr. Csernoch János, országgyülési képviselőtől --- --- --- --- --- --- 83
Az özvegyi öröklés viszonya a hitvestársi örökléshez. — Dr. Balog Elemér-től --- --- --- 121
A nem törvényes gyermekek köteles része a magyar polgári törvénykönyv tervezetében. — Dr. Mangold Ármin, budapesti ügyvédtől --- 127
Néhány szó a megtartási jogról. — Dr. Zachár Gyula, bpesti kir. járásbirósági albirótól 127, 135
Az özvegyi jog az örökösödési osztálynál. — Dr. Baranyai Béla, pécsi kir. közjegyzőtől --- 149
Jegyzetek a magyar polgári magánjog tervezetéhez. — Biró Vilmos, szegedi kir. táblai birótól --- --- --- --- --- --- --- --- --- 157, 168
A kötelesrész elvonása és korlátozása a magyar polgári törvénykönyv tervezetében. — Dr. Mangold Ármin, budapesti ügyvédtől --- --- 159
Szőlők reconstruálása. — Fenyvessy Sándor, egri ügyvéd, káptalani ügyésztől --- --- --- 170
Nyugdijigény. — Dr. Erőss Samu, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- --- --- --- --- --- 178
A hitvestárs gyógykezelési kötelezettsége. — Dr. Erőss Samu, budapesti ügyvédtől --- --- --- 191
Papi pályára lépés, mint öröklési feltétel. — Dr. Asztély Sándor, kir. táblai olasz forditótól 199, 207
Az utóörökösödési jogintézményről. — Huf József, soproni ügyvédtől --- --- --- --- 206
Előleg az alkalmazottnak. — Dr. Krüger Aladár-tól --- --- --- --- --- --- --- --- 218
Az elmebetegek jogvédelme. — Dr. Konrád Jenő, a nagyszebeni m. kir. állami elmegyógyintézet igazgató főorvosától --- --- --- --- 223
A ius coniugii és ius sanguinis közötti összeütközésről. — Dr. Asztély Sándor, kir. táblai olasz forditótól --- --- --- --- --- --- --- 234
Az engedmény a polgári törvénykönyv tervezetében. — Dr. Mautner Dezső, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- --- --- --- --- --- 235
Magánjogunk kodifikációjáról. — Dr. König Vilmos, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- 249
Észrevételek a Tervezet 217. §-ára. — Dr. Dávid István, szatmárnémetii kir. törvényszéki jegyzőtől --- --- --- --- --- --- --- --- --- 286
Agi vagyon, szerzemény és közszerzemény. — Dr. Mike Lajos-tól --- --- --- --- --- --- 294
Néhány szó a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének 357. §-ához. — Dr. Engel Zsigmond-tól --- --- --- --- --- --- --- --- 297
Megjegyzések a magyar polgári törvénykönyv tervezetének a dologi jogokat tárgyazó részéhez. — Dr. Huf József, soproni ügyvédtől --- --- --- --- --- --- --- --- 308, 316
Az elismerés, mint kötelmi jogalap. — Dr. Gaár Vilmos, budapesti törvényszéki birótól 317, 324
A végrendelet alakszerüségeinek a tanuktól követelt bizonyitását pótolhatja-e a végrendelet szövege? — Dr. Toldy Géza, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- --- --- --- --- 325
A római szentszéknek a magyar közjogot is érintő legujabb házasságjogi határozata. — Dr. Hanuy Ferencz, pécsi theológiai tanártól 329
Curiánk joggyakorlata külföldi birói itélettel ágytól és asztaltól elválasztott és későbben magyar állampolgárrá lett házasfél bontó perében. — Ifj. Dr. Lengyel Béla, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- 331, 338, 352, 359
A vakok végrendelete. — Grecsák Károly, curiai birótól --- --- --- --- --- --- --- 337
Ugyanarról. — Dr. Holitscher Szigfrid, budapesti kir. közjegyző-helyettestől --- --- --- 366
Deák Ferencz és mai magánjogunk. — Dr. Szladits Károly, törvényszéki birótól --- --- 348
Külföldi cselekvőképességének saját hazája hatósága által való korlátolása mily előfeltételek mellett érvényes Magyarországon. — Dr. Gaár Vilmos, budapesti törvényszéki birótól --- 351
Ugyanarról. — Dr. Schwartz Izidor-tól, fogalmazó a bosnyák-herczegovinai országos kormány igazságügyi osztályában --- --- --- 369
A fényképen való jog. — Fekete Károly-tól 410
Rendszer és kommentár. — Dr. Schwarz Gusztáv, egyetemi tanártól --- --- --- --- 393
A magánjog módszere. — Dr. Ágoston Péter, nagyváradi kir. jogakad. tanártól --- --- 413, 423
A polgári törvénykönyvről. — Dr. Schwarz Gusztáv, egyetemi tanártól --- --- --- --- 429
Adalék a magánjogi tévedés tanához. — Dr. Katona Mór, egyetemi tanártól --- --- --- 431

Telekkönyvi jog.

Elévült váltó és telekkönyvi zálogjog — Dr. Kux Adolf, liptószentmiklósi ügyvédtől --- --- 20
Az elidegenitési és terhelési tilalomról hozott 74. sz. teljes-ülési határozat. — Dr. Misner Ignácz, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- 31
A m. kir. Curia 74. számu polgári teljes-ülési döntvénye. — yz. --- --- --- --- 38, 46, 54
Az elidegenitési és terhelési tilalomról. — Huf József, soproni ügyvédtől --- --- --- --- 57
Elidegenitési és terhelési tilalom. — Foltin Pongrácz, budapesti ügyvédtől --- --- 225, 281
Szükséges-e a terhelési tilalom a jelzálogos hitelezőnek biztositására szőlőtelepitési kölcsönnel szemben? — Huf József, soproni ügyvédtől --- --- --- --- --- --- --- --- --- 251
A telekkönyvi rendtartás 75. és 99. §-aihoz. — Huf József, soproni ügyvédtől --- --- --- 102
Főbérlet és telekkönyv. — Dr. Erőss Samu, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- 367, 377
A főbérlet a végrehajtási eljárásban. — Dr. Mayer Géza-tól --- --- --- --- --- --- --- 417, 426
Alzálogjog telekkönyvi előjegyzésének kitörlése az ingatlan tulajdonosának kérelmére. — Dr. Imling Konrád, kir. táblai tanácselnöktől --- --- --- --- --- --- --- --- 376, 389

Lap

Kereskedelmi-, váltó- és csődjog.

Az ipartörvény 183. §-ához. — Dr. Lukács Bernát, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- 14
Hatályon kivül helyezte-e a végrehajtásról szóló törvény 115. §-a a váltótörvény 106. §-ának 1. pontját? — Dr. Toldy Géza, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- --- --- --- --- --- 32
A passiv cheque-képesség. — Dr. Halász Sándor, min. osztálytanácsostól --- --- --- 73
A cheque-hamisitás veszélyének viseléséről. — Dr. Sichermann Bernát, kassai ügyvédtől --- 118
Kereskedelmi birói hatáskör kérdéséhez. — Dr. Fazekas Oszkár-tól --- --- --- --- 89
A vaspályák felelősségének kérdéséhez. — Dr. Goldschmied Mór, magyar királyi államvasuti fogalmazótól --- --- --- --- --- --- 121
Tartalék és szerzési költség. — Bogyó Samu, keresk. akad. tanártól --- --- --- --- --- 137
A csőd befejezése a csődtörvény 165. §-a alapján. — Dr. Kux Adolf, liptószentmiklósi ügyvédtől --- --- --- --- --- --- --- --- 210
A kereskedelmi üzletek átruházása. — Grecsák Károly, curiai birótól --- --- --- 213, 221, 241
Ugyanarról. — Dr. Fenyő Sándor, nagyváradi ügyvédtől --- --- --- --- --- --- --- --- 268
Ugyanarról. — Dr. Schreyer Jakab, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- --- --- --- 305
A kereskedelmi üzletek átruházásáról szóló törvényjavaslat. Grecsák Károly, curiai birótól --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 401
Az üzletátruházásról szóló törvényjavaslat fölötti jogászegyleti vita --- --- --- --- --- --- 418
A vaspályaüzem fogalma. — Dr. Fazekas Oszkár, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- 292
Alkalmazható-e a szabadalommegvonási kifogás a szabadalombitorlási perekben? — Dr. Szente Lajos, budapesti ügyvédtől --- 362
A fuvarozási szerződésből eredő igények megszünése a fuvardij bérmentesitése esetén. — Dr. Goldschmied Mór, m. kir. államvasuti fogalmazótól --- --- --- --- --- --- --- 396
Tekinthető-e az épitészvállalkozó kereskedelmi törvényünk határozataihoz képest kereskedőnek? — Dr. Toldy Géza, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- --- --- --- --- --- 415, 425
A czégbiztos hatásköre. — Dr. Róth Pál, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- --- 416
Az igazgatóság nyereség-jutaléka. — Grecsák Károly, curiai birótól --- --- --- --- --- 434

Polgári törvénykezési rendtartás.

A főudvarnagyi hivatal birói hatósága. — Grecsák Károly, curiai birótól --- --- --- 2
Az ügyvédi dijak és az új perrendtartás. — Dr. Révész Ernő, szabadkai ügyvédtől --- 5, 12
Közbenjárási dij és költség megállapitható-e, ha az ügyvédet a végrehajtás foganatositásánál nem ügyvéd, vagy nem bejegyzett ügyvédjelölt képviselte. — Dr. Mautner Dezső, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- --- --- --- 20
Ugyanarról. — Dr. Róth Hugó, kolozsvári ügyvédtől --- --- --- --- --- --- --- --- 97

Minden dolgozat, bár több rovat alá sorolható, csak egyszer fordul elő a tartalommutatóban.

Lap

Közbenjárási dij és költség megállapitható-e, ha az ügyvédet a végrehajtás foganatositásánál nem ügyvéd, vagy nem bejegyzett ügyvédjelölt képviselte. — Dr. Weiss Ignácz, brassói ügyvédtől ... 113
Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — Dr. Balog Arnold, budapesti ügyvédtől 95, 103, 246
Az ügyvédi kényszer kérdéséhez. — Dr. Weiss Ignácz, brassói ügyvédtől ... 104
A kir. ügyész szerepe a polgári perben. — Dr. Magyary Géza, nagyváradi kir. jogakadémiai tanártól ... 125, 134
Néhány megjegyzés a perrendtartás javaslatához. — Dr. Raffay Ferencz, eperjesi jogakad. tanártól ... 143
Mire kell ügyvédi meghatalmazás? — Dr. Unger Ferencz, budapesti ügyvédjelölttől ... 146
Kérdések az örökösödési bizonyitvány körül. — Dr. Elek Bélától ... 153
A «veszély» valószinüségének igazolása. — Dr. Balog Arnold, bpesti ügyvédtől ... 162
Száz koronán aluli perben hozott itélet végrehajtható-e? — Dr. Porkoláb Mihály-tól ... 170
Ugyanarról. — I. Dr. Sik Lajos, németujvári ügyvédtől. — II. Dr. Rosenthal Mór, nagyváradi ügyvédtől ... 192
Ugyanarról. — Göllner Károly, kir. táblai birói czimü és jellegü kir. járásbirótól ... 270
A felülvizsgálat elvének módositása ... 173
A felülvizsgálat köre az igazságügyi bizottságban 193
A polgári perrendtartás törvényjavaslatának felülvizsgálati eljárásra vonatkozó uj szövege. — Gottl Ágost, curiai birótól ... 197
Felülvizsgálat a polgári perrend törvényjavaslatában a képviselőház igazságügyi bizottságának módositásai szerint. — Dr. Magyary Géza, budapesti egy. ny. rk. tanártól ... 421
Felebbvitel a gondnokság alá helyezés iránt folyó perekben. — Dr. Löw Tibor, budapesti kir. törvényszéki jegyzőtől ... 176
Perorvoslat a jogegység érdekében — a magánjogban. — Dr. Bedő Mór, budapesti ügyvédtől 183
A számadási perről. — Dr. Reichard Zsigmond, törvényszéki birótól ... 200
Felebbezés vagy felülvizsgálat. — Dr. Holló László-tól ... 201
A visszatérő fizetések bizonyitásáról szóló vélelem perjogi hatása együttesen perelt részletek bizonyitására. — Dr. Toldy Géza, budapesti ügyvédtől ... 215
Felebbezés nyilvános előadása és csatlakozás. — Dr. Müller Ferencz, szegzárdi ügyvédtől ... 274
Heterogén követelés határozatlan részének megitélése állapithat-e megitélt dolgot a követelés egészére nézve? — Dr. Toldy Géza, budapesti ügyvédtől ... 275
Van-e helye beavatkozásnak a sommás ujitott perben? — Dr. Weisz Gyula, verseczi ügyvédtől ... 286
A magánokirat mint bizonyitási eszköz az új perrendtartási tervezetben. — Dr. Sacher Róbert, budapesti ügyvédtől ... 299
A végrehajtási törvény 186. §-a. — Közli: Dr. Szentkirályi Gyula, kolozsvári kir. tszéki telekkönyvi egyes biró ... 310
Ugyanarról. — Dr. Halom Dezső, budapesti ügyvédtől ... 326
Mire kell a biróságnak feloldó határozat hozatalánál ügyelni? — Dr. Toldy Géza, budapesti ügyvédtől ... 318
A mulasztás a polgári perrendtartás javaslatában. — Dr. Dávid István, szatmárnémetii kir. tszéki jegyzőtől ... 330
Az utóajánlat folytán megtartott ujabb árverés költsége viselésének kérdéséhez. — Dr. Deme Ferencz, girálti ügyvédtől ... 361
A hirlapi közzététel kikényszeritése a végrehajtási eljárásban. — Dr. Kubowich Gézá-tól 390
A végrehajtási eljárás köréből. — Halmi Bódog, pápai joggyakornoktól ... 399
A törvényes gyermek ideiglenes tartása és a miniszteri tanács határozata. — Gottl Agost, kir. curiai birótól ... 430
Közigazgatási határozat alapján teljesitett fizetésnek birói után való visszakövetelése. — Dr. Térfi Gyula, min. osztálytanácsostól ... 432
A jogerő kérdéséhez. — Dr. Fodor Ármin, kir. táblai birótól ... 435
Indokok jogereje. — Dr. König Vilmos, budapesti ügyvédtől ... 436
Az indokok elleni felebbezés. — Grecsák Károly, curiai birótól ... 444
A pertárgy értéke perek egyesitése esetében. — Dr. Gaár Vilmos, törvényszéki birótól ... 445

Büntetőjog.

Lap

Feltétlen megkegyelmezés és feltételes elitélés. — Dr. Vámbéry Rusztem, egyetemi m. tanártól ... 3
Deák Ferencz és a magyar büntető törvénykönyv. — Dr. Fayer László, egyetemi tanártól ... 50
A nyomozás és vizsgálat során véghezvitt hamis tanuzás büntetlensége. — Dr. László Károly-tól ... 66
Lehet-e védő az ügyvédjelölt? — Halasi Viktor, szombathelyi kir. törvényszéki jegyzőtől ... 49
Ugyanarról. — Dr. Kubovich Gézá-tól ... 58
Ugyanarról. — Dr. Mautner Dezső, budapesti ügyvédtől ... 66
A Szentpéteri ügy. — Dr. Bleuer Samu-tól 71
A Szentpéteri ügy az anyagi büntetőjog világitásában ... 89
Curia locuta ... 101
A Szentpéteri ügyhöz ... 113
A Szentpéteri ügy. — Kerekes Géza, szolnoki ügyvédtől ... 289
A pénzbüntetés alkalmazásának köre. — Dr. Lengyel Aurél joggyakornoktól ... 77
Nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértés esetén megállapitható-e a bünösség vagy nem? — Vásárhelyi István, kir. albirótól 77
Ugyanarról. — I. Fürst Sándor, pápai kir. albirótól, II. Dr. Kármán Elemér, szombathelyi törvényszéki aljegyzőtől ... 130
Pár szó a nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértésről. — Vásárhelyi István, kir. albirótól ... 191
A bünügyi költségek viselése kérdéséhez. — Halmi Bódog, pápai joggyakornoktól ... 105
Korlátozott beszámitás — Dr. Fayer László, egyetemi tanártól ... 117
Magánjogi fogalmak a büntetőjogban. — Dr. Wittmann Ernő-től ... 144, 151, 300
A magánjogi fogalmak büntetőjogi értelmezése. — Kutasi Elemér-től, ... 273, 281
A börtönügy ujabb irányáról ... 149
Nehány szó Liszt rendszeréről. — Friedmann Ernő-től ... 157
A Btk. 87. §-ához. — Dr. Fayer László egyetemi tanártól ... 181, 233
Néhány szó a Btk. 87 §-a körül lefolyt vitához. — Dr. Angyal Pál, egyetemi m. tanár, pécsi jogtanártól ... 257
A természetes apa büntetése gyermeke tartására irányuló kötelezettsége megszegése esetén. — Dr. Engel Zsigmond-tól ... 190
Ezüstforintos és ötkoronás. — Mózes László, budapesti ügyvédtől ... 237
Az állami gyermekvédelemről szóló szabályzat. — Dr. Kramer Emil, budapesti büntetőtörvényszéki aljegyzőtől ... 259
A szent István-király napján végzett «nem elkerülhetetlenül szükséges» mezei munka büntethetősége. — Kallós Henrik-től ... 262
Az uzsora-törvényjavaslatról. — Dr. Balogh Jenő, egyetemi tanártól ... 265
A Kbtk. 111—114. §-airól. — Halmi Bódog-tól 271
Az ipari culpa a fő- és székvárosi állami rendőrség főkapitányának 1902. évi jelentése szerint ... 273
Ipari culpa ... 297
A Btk. 386. §-a és a novella-javaslat. — Harmath Jenő, oklándi kir. járásbirótól ... 332, 340
Deák Ferencz mint büntetőjogász. — F. E. ... 345
Csemegi Károly. — F. E. ... 401
Egy fegyházviselt ember könyve a fegyházról. — Dr. Kramer Emil, törvényszéki aljegyzőtől ... 421
A testi sértés büntetésének reformja. — Dr. Finkey Ferencz, sárospataki jogtanártól ... 441

Bünvádi perrendtartás.

Semmiségi panaszok bejelentése. — Dr. Balog Arnold, budapesti ügyvédtől ... 1
Semmiségi panaszok bejelentése. — Dr. Heil Fausztin, kir. közigazgatási birótól ... 17, 41, 47
A semmiségi panasz megjelölése. (BP. 390. §.) Dr. Tarnai János, curiai birótól ... 25
A semmiségi panasz bejelentésének helye. — Dr. Finkey Ferencz, sárospataki jogtanártól 57
A BP. 437. §. 1. bekezdésének értelmezéséhez. — Dr. Nyári Jenő, joggyakornoktól ... 6
Az uj bünvádi perrendtartás a gyakorlatban. — Dr. Fayer László, egyetemi tanártól ... 9

Lap

Az uj bünvádi perrendtartás a gyakorlatban. — Dr. D. E. ... 21
Semmiségi panasz a büntetés mértéke miatt. — Dr. Lengyel Aurél-tól ... 21
Perorvoslat a jogegység érdekében. — Dr. Székely Aladár törvényszéki aljegyzőtől ... 74
A felülvizsgálat köre uj bizonyiték felvétele esetében. — Vargha Ferencz, főügyészhelyettestől ... 85
Tanulságok esküdtbiróságaink három éves működéséből. — Dr. Finkey Ferencz, sárospataki jogtanártól ... 94, 101, 111, 119
Ugyanarról. — Dr. Kármán Elemér, szombathelyi ügyészségi aljegyzőtől ... 283
Esküdtszéki kérdések. — Dr. Fayer László, egyetemi tanártól ... 133
Esküdtbiróság és hivatalnokbiráink. — Dr. Finkey Ferencz, sárospataki jogtanártól ... 313
Esküdtbiróságaink működése. — Dr. Pazár Zoltán, nyitrai kir. törvényszéki birótól ... 365
A Curia 81. számu döntvényéhez. — Biró Vilmos, szegedi kir. táblai birótól ... 146
Tény- és jogkérdés. — Dr. Heil Fausztin, kir. közig. birótól ... 174, 184
Az ujrafelvétel a felmentett vagy elitélt terhére. — Biró Vilmos, szegedi kir. táblai birótól ... 209
Ingyenes ellenőrző szakértő orvosok. — Dr. Balog Arnold, budapesti ügyvédtől ... 210
Törvényellenes pótmagánvádak. — Dr. Balás Elemér, budapesti kir. alügyésztől ... 214, 229
Ugyanarról. — Dr. Sándorffy Kamill, nagykátai kir. birósági joggyakornoktól ... 252
A főkapitány állásfoglalása a bünvádi perrendtartás módositása érdekében ... 253
Vádirat ellen tett kifogás tárgyalása megtartható-e a kir. ügyész jelenléte nélkül? Balpataky József, eperjesi kir alügyésztől ... 261
A BP. 587. §-áról. — Kubowich Gézá-tól ... 295
Főtárgyalás során hozott közbenszóló határozat elleni perorvoslat — Dr. Kruk Elemér-től 300
Esküdtszéki tárgyalás elnapolása. — Dr. Kux Adolf, liptószentmiklósi ügyvédtől ... 309
A tömeggondnok mint pótmagánvádló. — Vargha Ferencz, kir. főügyészhelyettestől 323
Van-e joga a BP. 493. és 406. §-ai alapján kiküldött birónak vádlott ellen vizsgálati fogságot elrendelni? — Dr. Fried Vilmos, budapesti ügyvédtől ... 334
Ugyanerről. — Dr. Pap Géza, budapesti kir. büntető-törvényszéki birótól ... 342
Ugyanerről. — Dr. Kubowich Gézá-tól ... 362
Esküdtbirósági tárgyalás hajnalig ... 337
A Btk. 263. §. utolsó bekezdésének viszonya az esküdtek elé terjesztendő kérdésekhez. — Dr. Dolleschall Alfréd, törvényszéki biró, egyetemi magántanártól ... 394, 403
A kir. Curia és a tényállás. — Dr. Berger Miksa, budapesti ügyvédtől ... 406
Tény- és jogkérdés. — Dr. Nyári Jenő-től ... 427
Miképpen kell a felbujtásra szóló kérdést feltenni? — Dr. Tarnai János, curiai birótól ... 433
A BP. 388. §-ához. — Biró Vilmos, szegedi kir. táblai birótól ... 437

Államtudományok.

Ex-lex, szükségrendelet és közigazgatási bíróság. a. o. ... 161
A sociális állam és jogrendje. — Dr. Balogh Arthur, egyetemi magántanártól ... 207
Korona és monarchia. — Dr. Ferdinándy Gejza, egyetemi magántanártól ... 305

Pénzügyi jog.

Az örökös felelőssége az örökhagyó tartozása alapján ellene lefolytatott perben hozott itélet után kiszabott illetékért. — Dr. Mayer József, budapesti ügyvédtől ... 34
Bejegyzési illeték törlése. — Dr. Fraenkel Sándor, budapesti ügyvédtől ... 87
Az ügyvéd felelőssége a perbeli melléklet illetékéért. — I. Balog Arnold, budapesti ügyvédtől. — II. Dr. Fraenkel Sándor, budapesti ügyvédtől ... 186
Felelősség a birósági határozatok bélyegilletékeért. — Rév Mór, m. kir. pénzügyi fogalmazótól ... 301
Adókötelesek-e a pénzintézetek átmeneti kamatbevételei? — Dr. Böszörményi Oszkár, budapesti ügyvédtől ... 397

Lap

Bíróságok, ügyvédség.

A budapesti aljegyzők és jegyzők fizetésrendezése. — A. B. C. --- --- --- --- --- --- 4
A budapesti birák és jegyzők fizetésrendezése 61
Birák és ügyészek mozgalma --- --- --- --- 69
Jog, törvény, igazság --- --- --- --- --- 81
A birák fizetése --- --- --- --- --- --- --- 117
A birák és ügyészek fizetésének rendezése a pénzügyi bizottságban --- --- --- --- --- 142
A fegyelmi törvény revisiója. GRECSÁK KÁROLY, curiai birótól --- --- --- --- --- --- --- 93
Ellenjegyezhet-e ügyvédjelölt? (árkm.) --- --- 105
Az osztrák ügyvédség köréből. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvédtől --- --- --- 141
Budapesti terminusok. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- --- --- 189
Hivatalos zugirászat. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- 242, 260
Igazságügyi adminisztrácziő. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- 321
Elmozditás helyett feddés. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- --- 369

Jogirodalom.

Erősek és gyengék. A jogrend fizikája. Társadalom-bölcseleti tanulmány. Irta Pollák Illés. — Dr. PAP DÁVID, budapesti ügyvédtől --- 19
Állami beavatkozás és individualizmus. Irta dr. Somló Bódog, egyetemi magántanár. — Dr. E. Zs-től. --- --- --- --- --- --- --- 30
Két uj monographia a magyar polgári perrendtartás köréből. — Dr. VASVÁRY FERENCZ, pécsi jogakadémiai tanártól --- --- --- --- --- 75
A közigazgatási eljárás egyszerüsitése. A belügyministerium törvényelőkészitő osztálya tagjainak közreműködésével összeállitotta dr. Némethy Károly ministeri tanácsos. — Dr. PAP JÓZSEF ügyvéd, egyetemi magántanártól --- 84
Kirchenrechtsquellen. Urkundenbuch zu Vorlesungen über Kirchenrecht. Irta dr. Bernhard Hübler. — Dr. ZSINDELY ISTVÁN, sárospataki jogakad. tanár, egyetemi magántanártól --- --- --- --- --- --- --- --- --- 128
A bécsi egyetem magyar nemzetének anyakönyve 1453—1630. Irta Schrauf Károly. — S. B. --- --- --- --- --- --- --- --- --- 129
A történelmi materializmus államböleselete. Irta dr. Jászi Oszkár. — Dr. SOMLÓ BÓDOG, nagyváradi kir. jogakadémiai tanártól --- --- 152
Perorvoslat a jogegység érdekében. Irta dr. Székely Aladár. — dr. NYÁRY JENŐ-től --- --- 160
Adalék a középkori munkabérek történetéhez. Irta Mandello Gyula —*h*. --- --- --- --- 169
A német Btk. revisiója. I. Alapelv és büntetési rendszer. Irta dr. Vámbéry Rusztem. — F. E. 208
Die Advocatur unserer Zeit. — Von dr. EDMUND BENEDIKT. B. --- --- --- --- --- --- 237
A mentelmi jogról. Irta dr. Tomcsányi Vilmos Pál. — Dr. BERNOLÁK NÁNDOR-tól --- --- 452
A tulajdonjog alaptanai. Irta dr. Agoston Péter, nagyváradi kir. jogakad. tanár. 2. A birtok védelme a magyar jogban, különös tekintettel a kodifikáczióra. Irta dr. Nyári Jenő. — Dr. SZLADITS KÁROLY, törvényszéki birótól 269
Az ügyvédi kar. Irta Králik Lajos. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvédtől --- --- 358, 374
A magyar kereskedelmi és váltójog vezérfonala. Irta dr. Lévy Béla. — Dr. BAUMGARTEN NÁNDOR, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- 388
Magyar házassági jog. Irta dr. Reiner János. — Dr. BLEUER SAMU, budapesti ügyvédtől --- 402

Vegyes tárgyu czikkek.

Kuncz Ignácz. — Dr. KMETY KÁROLY, budapesti egyetemi tanártól --- --- --- --- --- --- 42
Tóth Lőrincz. — Dr. VÉCSEY TAMÁS, egyetemi tanártól --- --- --- --- --- --- --- --- 109
Pulszky Ferencz emlékezete. — CONCHA GYŐZŐ emlékbeszédéből --- --- --- --- --- --- 165
A Magyar Jogászegylet működése az 1902—1903. évszakban --- --- --- --- --- --- --- --- --- 201
Plósz Sándor --- --- --- --- --- --- --- 221
Kormányváltozás --- --- --- --- --- --- --- 373
Mommsen. — Dr. VÁMBÉRY RUSZTEM, egyetemi magántanártól --- --- --- --- --- --- --- 373
Deák Ferencz emlékezete. — Dr. KENEDI GÉZA, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- --- 381

Lap

Külföldi jogélet.

A házasság felbonthatóságáról szóló törvényjavaslat Olaszországban. — Dr. HOLLÓ JÓZSEF, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- --- --- 45
Olasz törvényjavaslat a természetes gyermekek elismeréséről és az apaság megállapitásáról. — Dr. HOLLÓ JÓZSEF, budapesti ügyvédtől --- 110
Az olasz igazságügyi reform. — Dr. ASZTÉLY SÁNDOR, kir. táblai olasz forditótól --- --- 182
Olasz törvényjavaslat a tengeri jelzálogról és a hajóhitelről. — Dr. POLGÁR ARMIN, bazini kir. aljárásbirótól --- --- --- --- --- 244, 249
A leánykereskedés elleni küzdelemre vonatkozó legujabb franczia törvény. Közli: Dr. GRUBER LAJOS, kir. alügyész --- --- --- --- --- 173
A schweizi Btk. 1903-as javaslatának antialkoholistikus intézkedései. — Dr. KRAMER EMIL, tszéki aljegyzőtől --- --- --- --- --- 357
A chambre des requêtes. — Dr. WITTMANN ERNŐ-től --- --- --- --- --- --- --- --- 414, 438
Külföldi judikatura. — Dr. GOLD SIMON, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- --- --- 14, 138
Külföldi judikatura. — Dr. LENGYEL AURÉL joggyakornoktól --- --- --- --- --- 114, 154, 193
Külföldi judikatura. — Dr. HOLLÓ JÓZSEF, budapesti ügyvédtől --- --- --- --- --- ---437, 447
Párisi levelek a franczia ügyvédségről. — Dr. WITTMANN ERNŐ-től --- --- --- --- --- 442

Különfélék.

I. Belföldi szemle.

A hivatalos kalendárium. — Dicey A. V.: Bevezetés az angol alkotmányjogba. Ford. Tarnai János. — Jogirodalom. — Késedelmes kézbesités. — Tárgyalások kitüzése --- --- --- 7
A kir. Curia ügyforgalma az 1902. évben. — Ismét az előkészitő szolgálat. — A budapesti ügyvédi kamara választmányának tagjai az ügyvédvizsgáló bizottságban. — Felhivás a budapesti ügyvédi kamara tagjaihoz. — Ügyvédi körökből. — Megszüntető határozat a tőzsdebiróság elleni fegyelmi ügyben. — A budapesti ügyvédek létszáma. — Irodalom 15
A cheque-törvény. — A budapesti ügyvédi kamara tagjai 1902-ben. — Irodalom. — Törvénymagyarázat financiális érdekből. — A munkaviszony felbontása folytán felmerült vitás kérdések. — A főváros melyik járásbiróság előtt kell perelni? — A soproni bankbukásról. — Ügyvéd, aki saját magát idézte perbe --- --- --- --- --- --- --- --- --- 23
Kipp Tivadar előadása. — A budapesti ügyvédvizsgáló-bizottság 1902. évi müködése. — A gyakorlati birói vizsga statisztikája az 1902. évről. — A kir. Curia legujabb teljesülési döntvénye. — A birói előkészitő szolgálat. — Doleschall Alfréd czikke bünügyi igazságszolgáltatásunkról. — Nyelvészet a jogban. — A cheque-ről szóló törvényjavaslat. — Magyar kodifikáczió --- --- --- --- 35
Apponyi levele az Akadémiához. — A budapesti kir. főügyészség ügyforgalma az 1902. évben. — A joggyakornokokról. — Magyar Jogászegylet. — A cheque-törvényjavaslat. — Dr. Herczegh Mihály: A párbaj keletkezése és csökkenése. — A m. kir. államvasutak jogi képviselete --- --- --- --- --- --- --- --- 43
Fiumei ügyvédjelölt osztrák doctorátussal tehet-e ügyvédi vizsgálatot? — Előkészületi cselekmény vagy kisérlet. — Az állandó rovat. — Magyar Jogászegylet. — Friedmann Ernő: A korlátozott beszámitásról. — Helyettesitheti-e esküdtbirósági ügyben ügyvédjelölt hivatalból védőül kirendelt főnökét? — A budapesti kir. itélő-tábla büntető tanácsainak megállapodásai --- --- --- --- --- --- --- 51
A budapesti büntető-törvényszék egy birájának kinos ügye. — A járásbirósági hatáskör kérdéséhez bünügyekben. — A jogi oktatásról. — Budapesti ügyvédi kamara. — Magyar Jogászegylet. — Irodalom. — Dr. Huf József: A magyar telekkönyvi rendtartás --- --- --- --- 59
A birák fizetése. — Az igazságügyminiszter leirata az 1905. évben Budapesten tartandó VII. nemzetközi börtönügyi kongresszus napirendjéről. — Magyar Jogászegylet. — A Jogászgyülés összehivásának kérdése. — Az állandó rovat. — Irodalom. — Budapesti ügyvédi kör 67
A fizetésrendezésről szóló törvényjavaslat. — Adalék a birák fizetésrendezéséhez. — A budapesti tudomány-egyetem felterjesztése a fizetésrendezésről. — Fogház helyett javitóintézet. — Vécsey Tamás emlékbeszéde Hajnik Imréről. — A kecskeméti ügyvédi kamara a Btk. novellájáról. — Az esküdtszéki intézményről. — Curiai teljes-ülési döntvények. — Következetesség. — A budapesti kir. büntetőtörvényszék a footbalt-játszók culpájáról --- 78
A közoktatásügyi miniszter rendelete a szigorubb osztályozásról. — A közigazgatási biróság ügyforgalma az 1902. évben. — A Magyar Jogászegyletnek a nemzetközi börtönügyi kongresszust előkészitő bizottsága. — A birák fokozatos előléptetéséről. — A szegzárdi birói és ügyészi kar memoranduma a fizetésrendezésről. — Utmutató a Döntvénytár 86 kötetéhez. — Gottl Ágost: A m. kir. Curia felülvizsgálati tanácsa határozatainak gyüjteménye. — Az igazságügyi administratio egyszerüsitéséhez. — Igénykeresetek kiterjesztése. — A fiatalkoru büntettesekkel való elbánás. — A semmiségi panasz bejelentéséhez. — Irodalom --- --- --- --- --- --- 90
A birói kogresszus. — A budapesti egyetem jogi karának felterjesztése a tanárok javadalmazásáról. — A királyi jogakadémiák tanárai a fizetésrendezésről. — A kassai törvényszék birói és ügyészi kara a fizetésrendezési javaslatról. — Az ügyvédi kar és a fizetésrendezés. — A budapesti ügyvédi kamara köréből. — Szentpéteri Károlyné bünügye a kir. Curián. — Dr. Kmety Károly: Elmélkedés a magyar nemzeti czimer és lobogó jussáról. — A jogczimes dologi ügylet hatásai a Tervezetben. — Jogászegyleti vita a korlátozott beszámithatóságról. — Késedelmes tanukihallgatás. — Megsemmisités. — Irodalom. — Igénykiterjesztési végzések. — Toronyóra késése, mint igazolási ok. — Feltételes elitélés boszorkányperben --- --- --- --- --- --- 98
Tóth Lőrinczről. — A budapesti ügyvédek tizéves statisztikája. — A fizetésrendezésről szóló törvényjavaslat. — A budapesti tudományegyetem büntetőjogi seminariumának hallgatói a székesfehérvári javitóintézetben. — Czifra nyomoruság. — A teljesen alaptalan felebbezésért birságolás daczára költségmegállapitás. — Magyar Jogászegylet. — Irodadalom. — Első marasztaló itélet házasságtörés vétsége miatt. — Rágalom? — Praktikumok az egri és eperjesi jogakadémián. — Corpus Juris Hungarici. — A leletezési mánia --- 106
A budapesti ügyvédi kamara 1902. évi jelentése. — A villamos erő büntetőjogi oltalma. — Dr. Edvi Illés Károly: A kihágásokról szóló büntetőtörvénykönyvek és eljárási szabályok magyarázata. — Irodalom. — Magyar Jogászegylet. — Magáninditvány elévülése. — Jegyzők és joggyakornokok. — A budapesti ügyvédi kamara jelentése a büntető novelláról --- 114
Szilágyi Dezső emlékezete. — A nagy kriminalitás csökkenése. — A tordai járásbiróság aktáiból. — A budapesti ügyvédi kamara köréből. — Dr. Wertheimer Manó: A büntettek alap oka. — A kir. Curia formalismusa. — A végrehajtási uton befolyt összegnek a végrehajtatóhoz való juttatása. — Dr. Meszlény Arthur előadása: A személyiség védelméről a polgári törvénykönyv tervezetében. — A kérkedés miatti felhivási per. — Birósági könyvtár. — Rentrée. — Magyar jogtörténeti munka német forditásban --- --- --- --- 122
A kir. Curia ügyforgalma a f. év első negyedében. — Dr. Finkey Ferencz előadása a motivumok tanáról a büntetőjogban. — Birák minősitése. — A halálbüntetés kérdéséhez. — Az általános polgári törvénykönyv tervezete a megelőző jogvédelem szempontjából. — Elmozditott ügyvédnek az ügyvédi kamarába való utólagos felvétele --- --- --- --- 131
Előkészületi cselekmény vagy kisérlet? — Budapesti terminusok. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — Fegyelmi felfüggesztés végrehajtásának elhalasztása. — Hetekig elheverő váltóbiztositási végrehajtások. — 50 éves per. — A dettai járásbiróság actáiból. — A zugirászat. — Croaticae res --- --- 138
A közoktatásügyi miniszter és az alkoholismus. — Idézővégzések a sommás eljárásban. — Magyar Jogi Lexicon. — Finkey Ferencz büntetőeljárási tankönyve. — Fekete Gyula előadása a magánelzárásról. — A debreczeni ügyvédi kamara évi jelentéséből. — Adalék a nemzetközi «jogsegély»-hez. — Csemegi Károly munkái --- 146
A perrendtartás javaslata. — Budapesti határ-

Lap

idők. — A szabadkai ügyvédi kamara jelentéséből. — A «nyomozatok» értéke. — A Joghallgatók Tudományos Egyletének Deák-pályázata. — Irodalom. — Van-e igazolásnak helye az ellenjegyzésnek ügyvédi elfoglaltság miatti elmulasztása esetében? — A fegyelmi büntetés végrehajtása elhalasztható-e? — Lemondhat-e az ügygondnok tisztéről? — A kicsomózási tárgyalás czéltalansága. — A jogvédő egyesület 1902. évi ügyforgalma ... 155

A progressiv börtönrendszer. — A csődök kiosztása. — A nyomozás és a nagyközönség. — Dr. Kármán Elemér előadása a «magáninditványi büncselekményekről a Btk. módositása szempontjából» ... 163

Budapesti terminusok. — Dr. Baumgarten Nándor felolvasása a munkások baleset elleni biztositásáról szóló javaslatról. — A költségmegállapitások. — Mi tekintetik az itélet indokolásának? — Furcsa állapotok. — A nagyváradi ügyvédi kamara jelentéséből ... 171

Családi állás vétségének érdekes esete. — A kir. Curia teljes-ülései. — Dr. Angyal Pál előadása a véletlenség és kisérletről. — Az O. M. G. E. kodifikaczionális bizottsága. — Irodalom. — A fegyelmi judikaturából. — Késedelmes kézbesités ... 178

Tiz korona. — Budapesti terminusok. — Alperes idézése pénzbirság terhe mellett. — A zugirászat. — Az ügyvédi dijak megállapitása. — Takarékoskodás fillérekben. — Birói határozatok az ügy megjelölése nélkül. — A járásbiróságnak, mint testületnek felebbezése a feljelentett ügyvéd elleni fegyelmi ügyben. — A pártfogó ügyvédnek tiszte alól való felmentése 187

A kir. Curia ügyforgalma. — Az uzsoráról és a kereskedelmi üzletek átruházásáról szóló törvényjavaslatok. — Országgyülési könyvtár. — A büntető perrendtartás 228. §-a — A zenicai fegyház. — A budapesti rabsegélyző egylet jelentése. — A Szentpéteri ügy. — Hihetetlen eset. — Kereskedő és iparossegéd munkabérkövetelését a követelés behajtására kirendelt ügygondnok hol érvényesiti? — Irodalom. — Késedelmes elintézés ... 194

Kormos Adolf esete. — A magyar ügyvédség. — A Magyar Jogászegylet 1902. évi pénztári kimutatása. — Felsőbiróságok elvi határozatai. — Irodalom. — Elmozditott birónak felvétele az ügyvédi karba ... 203

Széll Kálmán. — Curiai teljes-ülési döntvény. — Inkollegiális eljárás fegyelmi vétség. — Kir. ügyész és védő kitanitása a peroroslatok használhatóságáról. — A beruházásokról szóló törvényjavaslat. — Edvi Illés Károly akadémiai székfoglalója. — Irodalom. — Gazdaasszony nem cseléd. — Levélben elkövetett rágalmazás illetékes birósága ... 211

A közoktatásügyi kormány rendelete az alkoholismus ellen. — Langer államügyész jelentése a magyar, horvát és boszniai börtönügyről. — Esküdtszéki eljárásunk tökéletlensége. — Az ex-lex és a telekkönyv. — Késedelmes határnap-kitüzés. — Magyar Jogászegylet. — Irodalom. — Iparszerü culpa. — Ügyvéd köteles költözködését a kamaránál bejelenteni ... 218

Budapesti terminusok. — Az ügyvédi szólásszabadság védelme. — A Btk. 275. §-ához. — Öngyilkosság és gyilkosság. — Irodalom. — Pályázati hirdetmény ... 231

Mezőgazdasági rabmunka. — A kir. Curia ügyforgalma. — A vádelv a kir. Curia nyomtatvány-mintáiban. — Az ügyvédi munka dijazása. — Előadások az alkoholismus ellen. — Timon Ákos jogtörténeti munkájának második kiadása. — Ügyvédi képviselet ipartestületi békéltető bizottságok előtt ... 239

Pauler Gyula. — Az alkoholellenes kongresszusok. — A székesfővárosi államrendőrség 1902. évi jelentése. — Ügyvédjelöltek vasárnapi munkaszünete. — A minősitett lopás büntetési tételének absurditása ... 247

A 40 filléres minősitett lopás. — A stylus curialis az ügyvédi oklevélben. — Tárgyalálások kitüzése. — Irodalom ... 255

Vértessy Sándor. — A minősitett lopások büntetése. — Grecsák Károly: A választási biráskodás a gyakorlatban. — A züllött gyermekek gondozásáról. — A büncselekmények nemei. — Irodalom ... 263

Vasárnapi munkaszünet a birák és igazságügyi tisztviselők részére ... 271

A BP. 385. §-ának 3. pontjához. — Késedelmes elintézés. — A büntetendő cselekmények által

Lap

Budapesten az 1901. évben okozott kár. — Pályázat. — Mikor követelhető vissza az ösztöndij? — Előadás ... 278

A magyar magánjog uj tanárai a budapesti egyetemen. — A temesvári rabsegélyző egyesület évi jelentése. — Irodalom. — Ügyvédjelöltek és joggyakorlók országos egyesülete ... 287

A polgári perrendtartásról szóló törvényjavaslat. — Irodalom. — Birói végrehajtóhoz az ingósági árverés beszüntetése iránt intézett irásbeli megkeresés bélyegmentes ... 296

Hat havi börtön 25 fillér értékü vascső ellopása miatt. — Uj egyetemi tanárok — A katonai épületben foganatositandó birói végrehajtások. — A Szentpéteri-ügy. — A kereskedelmi és iparkamara a törvényhozásról és jogszolgáltatásról ... 302

Egy üveg pálinka ellopásáért hat havi börtön. — Jogositva van-e az ügyvédi kamara az 1887:XXVIII. t.-cz. 45. §-ának *c)* pontja értelmében kimondott felfüggesztést mellőzni? — A kir. Curia ügyforgalma. — Irodalom. — Biztositó vállalatok biztositéka. ... 310

Birák elfogultsága. — Gyors igazság. — Idegen utlevél használata által elkövetett kihágás illetékes birósága. — Kereskedelmügyi miniszteri határozat ... 319

Igazságügyminiszteri rendelet. — Balesetperek a budapesti kir. törvényszéknél. — A kecskeméti m. kir. állami gyermekmenhely. — Nulla dies sine linea. — Lassu ügyvitel. — Hibaigazitás. — Franczia törvény a vizsgákon és nyilvános pályázatokon elkövethető csalások megakadályozására ... 327

Lehet-e a Btk. 92. § át a büntetlen előélet, mint egyedüli enyhitő körülmény miatt alkalmazni? — Az ügyvédi dijazás kérdéséhez. — Hogy biztositsa a végrehajtató az árverés megtartásának sikerét? — Kir. bíróságok által kiszabott pénzbüntetések behajtása. — A Nagyváradi Jogászegylet kiadványai ... 335

A magyar trónöröklési törvény magyarázatához. — Edvi Illés Károly akadémiai székfoglalója. — Irodalom ... 343

Deák Ferencz beszédei: 2. kiad. Kiadja Kónyi Manó. — Deák Ferencz a tudományos irodalomról és a tudományok müveléséről. — Concha Győző kitüntetése. — A Fodor-féle nagy magánjog. — Van-e joga a kiküldött birónak a vádlott ellen vizsgálati fogságot elrendelni? — Irodalom. — Helyreigazitás. — Végrehajtási ügyek sürgős ügyek. — Apró végrehajtások. — Hibaigazitás ... 354

Hogyan kell a semmiségi panaszt bejelenteni? — A Joghallgatók Tudományos Egyletének Deák-pályázata. — A kereskedő jogi tudása. — A kir. itélő-táblák felülvizsgálati tanácsainak elvi jelentőségü határozatai. — Büntetőjogi Döntvénytár. — Az ügyvédek nyugdijintézete. — Irodalom ... 363

A Magyar Jogászegylet Deák-ünnepe. — A Magyar Jogászegylet munkaprogrammja. — A máramarosszigeti gyilkossági per. — A minősitett lopás büntetésének minimumai. — Ellenőrző orvosszakértők vagyontalan vádlottak számára. — Irodalom. — Mikor valakit pénzfelvételre kényszeritenek. — Felebbezés bejelentése a fegyelmi eljárás során ... 371

Az igazságügyi munkaprogramm. — A Fodor-féle nagy magyar magánjog. — Timon Ákos: Magyar alkotmány- és jogtörténet. — Irodalom. — Az ügyvéd fegyelmileg felelős csődválasztmányi tag minőségében való ténykedéseiért. — A törvényt tudni kell ... 379

A tisztviselői fizetésrendezés elodázása. — Központi járásbiróság. — A Btk. módositásáról. — Hagyatéki eljárás során gyámhatóság által kirendelt ügygondnok dijainak megállapitása. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — Spencer Herbert synthetikus filozofiájának kivonata ... 391

Önbiráskodás és lopás. — Thuróczy György hagyománya. — A budapesti ügyvédi kör közgyülése. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — A nemzetközi börtönügyi kongresszus. — A budapesti ügyvédek létszáma. — Joghallgatók Tudományos Egyesülete ... 399

Wlassics Gyula búcsúlevele a budapesti egyetem tanácsához. — A Btk. módositása. — Csemegi Károly művei. — Visszavetett v. ki nem sorsolt esküdtek napidijai. — Tehet-e kir. ügyész 3 évi ügyészi gyakorlat alapján ügyvédi vizsgát? — Irodalom. — Magyar Jogászegylet ... 410

Lap

Fordulat. — Irodalom. — Az ügyvédi jogos kritika határai. — A birósági végrehajtói dijak iránti kielégitési végrehajtási kérvény költségei ... 419

A kocsis-strike ügye a budapesti kir. büntetőtörvényszék előtt. — A biró kártéritési felelősségéhez. — Pályázat. — Az ügygondnok személyes bélyegmentességi kedvezménye. — Irodalom ... 427

A kriminalitás állása és fegyházaink. — Külön fogházak fiatalkoruak részére. — Kedvezőtlen előléptetési viszonyok az igazságügyi szolgálatban. — A BP. 38. §-ához. — Jobbágyság Magyarországon. — Ingó árverések költségei. — Az állandó rovat. — A hivatalos kalendárium. — Elveszett váltók megsemmisitése. — Adhat-e a biróság a czég miként való bejegyezhetőségére a félnek utmutatást? — Vasárnapi munkaszünet ... 438

Külföldi birálat a polg. törvénykönyv tervezetéről. — Felolvasás a katonai börtönrendszerről. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — Irodalom ... 447

II. Nemzetközi szemle.

Ausztria.

A fiatalkoruak feltételes megkegyelmezése, — Baumgarten Antal dr.: Prostitutio és kriminalitás ... 16

Jodl bécsi egyetemi tanár Pikler Gyula könyvéről. — Igazságügyminiszteri rendelet a bünvádi előkészitő eljárás tárgyában. — Haberda bécsi egyetemt tanár a halálbüntetés végrehajtásáról. — A tanuvallomások bizonyitó ereje. 24

Lammasch bécsi egyetemi tanár büntetőjogi vázlata ... 44

Igazságügyminiszteri rendelet a birósági kiadványok külalakjáról, — A bécsi egyetem tanácsa a tanpénz rendszerről ... 80

Dr. Benedikt bécsi ügyvéd könyve a mai ügyvédségről ... 92

Enquête bünügyi előkészitő eljárás reformja tárgyában. — Sérelmes házassági joggyakorlat 100

Az osztrák tőzsdetörvény ... 107

A váltóóvások foganatositásának ideje. — A morvaországi ügyvédi kamara a tömeggondnokságok és ügygondnokságokról ... 116

Rosenblatt krakkói egyetemi tanár: Res judicata und Justizirrthum ... 124

Steinbach a «Treu und Glauben» problémájáról. — Az alsóausztriai ügyvédi kamara közgyülése ... 132

Körber az osztrák igazságügyről ... 139

Az alsóausztriai ügyvédi segédpénztár. — Löffler bécsi egyetemi tanár tanulmánya: «Az alkohol és a büncselekmények» ... 148

Más vallásra való áttérés megtámadása a hitelezők részéről. — A tanuvallomások léléktana ... 172

A fiatalkoruaknak javitóintézetben való elhelyezése ... 180

A bécsi Landesgericht határozata a tanuzási kötelességről ... 187

11 éves gyermek felségsértési pöre ... 196

Szünidei előadások Salzburgban. — Anton Menger: Neue Staatslehre ... 204

A huszonhetedik német jogászgyülés Insbruckban ... 212

Az államhivatalnokok fizetéséről szóló törvény módositása. — Hatóság megtévesztése károsító szándék nélkül büntetlen. — Rintelen prágai tanár legujabb müve ... 219

Az ügyvédi kamara fegyelmi tanácsának jogi állása. — Tisztességtelen verseny az ügyvédi karban. — Hivatalból kirendelt védő visszalépése ... 232

Birósági és ügyészségi hivatalnokok minősitése. — A szövetkezetek ellenőrzéséről szóló osztrák törvény. — Baleset fogalma a biztositási jogban ... 248

Ügyvédi kötelesség megszegése. — Kártérités hamis hirek terjesztése miatt. — A legfőbb német és osztrák biróság két itélete ... 256

Körber költségvetési beszéde az igazságügyi reformokról ... 264

Az ausztriai biróságok személyi létszáma. — Női alkalmazottak ügyvédi irodákban ... 272

Rendelet a fiatalkoru bűntettesek elleni bünvádi eljárásról ... 280

Női ügyvédsegédek Ausztriában. — Hofmann Ferencz szobra ... 288

Czyhlarz Károly 70. születésnapja. — A nemzetközi ügyvédszövetség nagygyülése ... 296

Lap

Az esküdt elfogultsága. — Elbocsátási okok 304
Elbocsátási okok 312
Az osztrák ügyvédség bajai és kívánságai 336
Az ügyvéd felelőssége 372
Ki a hibás? 392
Stoos bécsi jogtanár czikke. — Dr. Benedikt az ügyvédségről és jövőjéről 400
Kereskedelmi kurzus jogászok részére. — Ügygondnokságok turnusa 428

Németország.

Feltételes elitélés. — Adolf Wach: Die kriminalistischen Schulen und die Strafrechtsreform. — A törvénykezési szünet eltörlése 8
Iparossegédek felmondás nélkül való elbocsátása. — Liszt tankönyvének uj kiadása 16
Hilse Károly előadása az automobiljog nemzetközi átalakitásáról. — A Holtzendorff-alapítvány pályázata. — A német birodalmi törvényszéknek a tisztességtelen versenyre vonatkozó határozatai 24
A német büntető törvénykönyv reformja. — Könyv a régi lembergi büntetőjogról 36
A munkából való időleges kizárás, mint büntetés. — Ignatius a feltételes elitélés jogi természetéről 60
A birák és ügyészek fizetésének rendezése Németországban 92
A törvényes felmondási idő betartása otthon dolgozó munkásokkal szemben 100
A Reichsgericht gyakorlatából. — Mily hivatali helyiségeket tartozik az állam a hivatalnoknak adni? 108
A foglyokkal való bánásmód. — A német birodalmi törvényszék ujabb határozataiból 116
Frank kommentárja a német Btk.-höz 124
Delitzsch: Babel und Bibel 132
Az orvosi kar tekintélye. — Állat által okozott kárért való felelősség. — Tisztességes leány fogalma 140
Frauenstädt: Drei Malefizbücher. — A játék czéljára adott kölcsön 148
A birodalmi törvényszék gyakorlatából. — A folyószámlabeli egyenleg elismerése. — A czégvezető jogköre. — Liszt tankönyve. — Bar a büntetőjog reformjáról. — Részvénytársasági határozat megsemmisitése 156
Zitelmann: Lücken im Recht 172
A nemzetközi büntetőjogi egyesület tizedik kongresszusa Hamburgban 180
A biztositási jog reformja. — A betü 188
Az aláirások olvashatatlansága. — A betegsegélyző pénztári orvos klientelája. — Mi vonható végrehajtás alá? — Az irásszakértők ujabb áldozatai. — A porosz birák szabadságideje 196
A nemi betegségek elleni küzdelem. — Közvetitői dij perelhetősége 204
Az ügynöki viszonyhoz. — A szerződések magyarázata. — Iparbirósági határozat. — A titoktartási kötelezettség. — A successive teljesitendő ügyletek 212
A gondatlanságból elkövetett hamis eskü büntetlensége. — A berlini irodalmi szakértő bizottság. — Societas delinquere potest 220
Az igazságosság fogalma a büntetőjogban. — Seeger tanár halála. — Talált pénz 232
Jogász képviselők a birodalmi gyülésen. — A titoktartás kötelessége. — Az örökség visszautasitása 240
Ügyvédek száma Németországban. — Esküdtszék és psycho-physiologia 256
Az elzüllésnek indult fiatalkoruak. — A német biztositási törvényjavaslat. — A közjegyző felelőssége 264
A polgári perek tartama. — A különbözeti ügylet kérdéséhez. — Az adásvételi szerződés. — Socialis büntetőjog 280
Szónoklattani tanszék a boroszlói egyetemen. — Az itéletek tanához 288
Birák és ügyvédek létszáma Németországban. — A német ügyvédek egyesületének gyülése 296
Dernburg magánjogi kézikönyve. — Kereskedelmi biróságok Németországban 304
Iparhatósági határozatok 312
Uj büntetőjogi elmélet 320

Lap

Kohler müvei. — Heidelbergi kriminalisták 356
Német monográfia a felségsértésről 372
A német iparhatóságok tiz éves fennállása. — A fiatalkoru bünösökkel való elbánás. — A jogi előképzettség reformja 380
A Reichsgericht bünügyi osztályának tulterhelése. — Planck kommentárja. — Dr. Oehlschläger nyugalomba vonulása 392
A részvénytársaság felelőssége. — A német Btk. revisiója. — Érdekes gyermekcsempészeti eset. — Az utazóval kötött szolgálati szerződés 406
Baron Hold v. Ferneck: Die Rechtswidrigkeit. — Der Pitaval der Gegenwart 412
A munkaadó felelőssége. — A vasut felelőssége. — Az üzlet átvevő felelőssége. — Kölcsönszerződés visszavonhatása. — Köteles-e a város az utczákat világitani? 420
Iparbirósági határozatok 428
Kohler legujabb müve. — Külföldi állam, mint alperes 439
A halálbüntetés eltörlése mellett. — A német Btk. revisiója. — Az okmány fogalma 448

Franciaország.

A bérleti szerződés a bérlőnek dologi jogot is ad. — A diplomatiai ügyvivő mentes a polgári biráskodás alól. — Semmitőszéki döntés házasságfelbontási perben 8
Kormányjavaslat az elővizsgálatok eltörléséről 24
Az esküdtszéki biráskodás eredményei 36
Bérenger franczia senátor levele 44
Cuche grenoblei egyetemi tanár a büntetés functióiról. — A házasság felbontásának ujabb szabályozása 52
Kovalevsky: Psychologie criminelle 68
Nemzetközi ügyvédszövetség alakulása Párisban 80
Törvényjavaslat az ügyvédi összeférhetetlenségről 92
A Société de Législation Comparée évkönyve 116
Semmiségi panasz a tanu megesketése ellen 132
Törvény és biró. — Az 1898 április 19-iki franczia törvény. — Könyvtár ügyvédek számára 140
A bizalommal való visszaélés 148
Tarde előadása a kriminalitásról Franciaországban. — Ténykérdés és jogkérdés a franczia joggyakorlatban. — Ravasz fondorlat fogalma 156
A franczia igazságügyi kormány feladatai. — A franczia törvényhozás statisztikája 164
Clémenceau javaslata 172
Magnaud II. 180
Franczia honosság megszerzése. — Birói illetékesség folytonos büntetendő cselekménynél 188
Hazudozás és ravasz fondorlat. — Iparügyi határozatok 196
Gyarmati biráskodás 204
Tömeggondnok jogköre. — Gyógyszertár átruházása. — Érdekes becsületsértési eset 212
A közadakozásból előálló jogviszonyok. — A franczia büntetőbiróságok makacssági itéletei. — A vizsgálóbiró előtt 220
Ügyvédi titoktartás 232
Miniszterek magánjogi felelőssége 240
A franczia részvényjog reformja 248
A büntetések kimérésének psychologiája 256
A franczia főtörvényszékek birói létszáma. — Safe-deposit igénybevétele kibérlési szerződés. — Lyon-Caen és Renault kereskedelmi jogi kézikönyve 312
A francia házassági jog módositása. — A bérlő joga a ház külső homlokzatán. — Békapör 320
Törvény a vizsgákon és pályázatokon elkövethető csalások megakadályozására 328
A jó erkölcsökbe ütközik-e a claque szerződés? 336
Rendkivüli enyhitő körülmények megállapitásának joga. — A rentrée beszédek. — Érdekes orvosi biztositási per 400
Kis Humbert-ügy 412
A Humbert-per. — A bonczolás fontossága. — Adalékok a franczia fegyelmi joghoz. — Garraud büntetőjogi müve 420
Biztositási szerződés a még születendő gyermekek javára 440
A Betillon-rendszer. — A feltételes elitélés legujabb diadala 448

Lap

Olaszország.

Reformok a törvénykezési rendtartás körében 44, 60
Javaslat az összehasonlitó jogtudomány behatóbb müvelése érdekében. — A házasságtörés büntetése 60
A birósági szervezet reformja 80
Javaslat a birói szervezet átalakitásáról 156
A királygyilkosságok statisztikája 180
A d'Angelo eset 188
Kártéritési per a Bædecker ellen 196
Az olasz egyetemek látogatása 204
Törvényjavaslat az olasz legfőbb hadbiróság eltörléséről 420

Angolország.

Hóditó Vilmos az első abolitionista uralkodó 60
A kriminalitás Angliában 80
Furcsaságok angol és amerikai törvényekben 92
Anderson értekezése az üzletszerü büntettesekről 124
A londoni fogházakról 164
Grubb E. értekezése a rab-iparról 188
A londoni bünügyi rendőrség. — Az automobilforgalom szabályozásáról szóló törvényjavaslat 272
Chantage. — Howard Association. — Incest bill 280
Az automobilforgalom szabályozása 288
A háboru és a kriminalitás emelkedése Angliában 356
Az angol börtönügyi bizottság jelentése 372
Házassági igéret megszegése. — Személyazonosság megállapitása az ujjlenyomatokról. — «Kitöréses» lopás 428
Az angol jogi iskolák. — A zugbookmakerek megrendszabályozása 440

Belgium.

A nemzetközi jogi intézetnek tanácskozásai Brüsselben 132
Belga törvény az üzemi balesetek kártalanitásáról 312

Schweiz.

Az 1902 junius 24-iki törvény a villamossági jogról 80
A schweizi büntetőtörvény javaslata 248
A feltételes elitélés a schweizi javaslatban 320

Spanyolország.

A fekete kéz (la mano negra.) 100
Kriminologiai akadémia Madridban 180
A madridi internationális orvoskongresszus 188, 220

Oroszország.

Az uj polgári törvénykönyv szerkesztési munkálatai 16
A sulyos testi fenyiték eltörlése Oroszországban 280

Norvégia.

Törvény a kereskedelmi eljárásról 140

Északamerikai Egyesült-Államok.

A házasulók orvosi vizsgálata 196
Az 1903. évi márczius 3-iki bevándorlási törvénye 288
Nemzetközi jogászkongresszus 312
New-York városának bünügyi költségei 356

Argentinia.

Igazságügyi reform Argentiniában 280

A melléklapon megjelent 811 jogeset és ezen kivül:

A budapesti egyetem jog- és államtud. karának tanrendje az 1902—1903. tanév II. felére 31
A budapesti kir. tudomány egyetem jog- és államtudományi karának tanrendje az 1903—1904. tanév első felére 248

Harmincznyolczadik évfolyam. 1. SZ. Budapest, 1903 január 2.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Semmiségi panaszok bejelentése. *xy.* — A főudvarnagyi hivatal birói hatósága. *Grecsák Károly* curiai birótól. — Feltétlen megkegyelmezés és feltételes elitélés. *Dr. Vámbéry Rusztem* egyetemi m.-tanártól. — A budapesti aljegyzők és jegyzők fizetésrendezése. *A. B. C.* — Az ügyvédi dijak és az uj perrendtartás. *Dr. Révész Ernő* szabadkai ügyvédtől. — *Birósági határozatok kritikai fejtegetése:* A BP. 437. §. 1. bekezdésének értelmezéséhez *N. J.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Semmiségi panaszok bejelentése.

A bünvádi perrendtartásról szóló törvény életbeléptének már első esztendejében szóvá tettük a kir. Curiának a semmiségi panaszok bejelentésére vonatkozó joggyakorlatát és kimutattuk, hogy e joggyakorlat nem felel meg sem a törvényhozó intentióinak, sem a bünügyi törvénykezés közjogi természetének. Azóta is több izben rámutattak e lapok arra, hogy «a judikatura a semmiségi panasz bejelentésének módozatai tekintetében kezd megcsontosodni és hogy e megcsontosodás a felek jogainak szükebb korlátok közé szoritásában nyilatkozik meg».*

Akkoriban egyebek közt azt is difficulháltuk, hogy a Curia a semmiségi ok megjelöléséül megkivánja a semmiségi okokat magában foglaló törvényszakasznak és a szakasz illető pontjának és alpontjának felhivását. A kir. Curia joggyakorlata ebben a kérdésben azóta egész a legutóbbi időig nem változott. Állandó gyakorlat fejlődött ki a semmiségi okok megjelölése tekintetében és pedig nemcsak a negativ irányban, t. i. abban, hogy mely bejelentési formák ***nem*** felelnek meg a Curia törvényértelmezésének, de abban a positiv irányban is, hogy a legfőbb bíróság állandóan elfogadta azon semmiségi panaszokat, amelyek a semmiségi okokat magukban foglaló szakaszoknak, azok pontjainak és alpontjainak számszerü megjelölését minden indokolás nélkül tartalmazták. Csak azon alpontok tekintetében kivánta a Curia a semmiségi panasz tüzetesebb meghatározását, amelyek (miként a 385. §. 1. *c)* pontja) több semmiségi okot foglalnak egybe.

Habár ezen — nézetünk szerint helytelen — gyakorlat alapján a semmiségi panasz hiányos volta miatt a Curia a védőügyvéd nélkül védekezők semmiségi panaszainak ezreit utasitotta vissza, de sőt még a védők semmiségi panaszai közül is igen soknak érdemleges megvizsgálását mellőzte, mégis idők folyamán már-már inveterálódott és lassan-lassan kezdett átmenni, ha nem is a laikusoknak, de a jogászoknak köztudatába a bejelentésnek a Curia által megkivánt módja. A kir. ügyészség és a védelem képviselői biztak a Curia sokszoros elvi kijelentéseiben és a fenti praxis alapján bejelentett semmiségi panaszaikat formai tekintetben correctnek, minden kifogáson felül állónak hitték.

Alig hogy ebbe a nagyon is merev és éppen nem helyes formulába ugy ahogy beleszoktunk, a Curia némely tanácsai legujabban még az eddiginél is formalistikusabb álláspontot kezdenek elfoglalni. E szerint az uj praxis szerint a semmiségi ok megjelölésének nem tekinthető az, hogy «a perorvoslattal élő a törvénynek a semmiségi okokat magában foglaló §-ára és pontjára hivatkozott, hanem fel kell hozni vagy legalább is rámutatni olyan határozott ténykörülményre vagy hiányra, mely miatt a perorvoslatot használó azt véli, hogy a büncselekmény tényálladéka fen nem forog». (Lásd lapunk mai számának mellékletén 10. sz. eset.) Ugyanezt fejezi ki a lapunk 1902. évi 48. számának mellékletén 777. sz. a. közölt határozat, melyben a Curia kimondja, hogy «már a semmiségi panaszban meg kell jelölni azon ténybeli adatokat, melyekből megitélhető, vajon a törvényben megjelölt sérelem tétetett-e panasz tárgyává?»

Ezek a határozatok az azokban kifejezésre jutó elvi álláspontnak és a Curia álláspontváltoztatásának indokolását teljesen nélkülözték. Apodictice felállitották a tételt, a nélkül hogy szükségesnek találták volna bővebben indokolni.

A Curia álláspontjának elvi indokolását tartalmazza a lapunk jelen számának mellékletén 9. sz. a. közölt határozat, mely jobb ügyhöz méltó kiváló elmeéllel fejti ki a legis ratiót, amelyből a Curia felfogásának helyességét igyekszik levezetni.

Teljesen igaza van a Curiának abban, hogy a törvényhozó a Curiát az oknélküli, könnyelmü panaszoktól megóvni kivánta. Abban is igaza van a határozat indokolásának, hogy határozatlan (BP. 549. §.) semmiségi panasz visszautasitandó. A kiindulási pontban egyetértünk, de éppen az a vitás kérdés, hogy mikor tekintendő határozatlannak a semmiségi panasz.

A bünvádi perrendtartásnak a Curia által idézett 390. §-ából a contrario következik, hogy határozatlan az a semmiségi panasz, melyben semmiségi ok megjelölve nincs. Semmiségi ok pedig nincs megjelölve minden olyan esetben, mikor a Curia nem állapithatja meg, hogy mely törvényes okon használt perorvoslatot a bejelentő. Szerintünk minden megjelölés elfogadható, amelyből kiindulva a Curia eljuthat valmely törvényes semmiségi okhoz. Nem alapszik a törvényen az a követelmény, mely szerint «a bejelentés világosságához szükséges, hogy az ne általánosságban tartva», hanem «világosan és megfelelően megokolt» legyen. Ilyen utmutatást a törvény nem ad, hanem ellenkezőleg a törvény csak a semmiségi panasz «megjelölését» kivánja. A törvény a *bejelentés megokolását* nem kivánja, de sőt határozottan megkülönbözteti a bejelentést az indokolástól.

Maga a Curia is letér az előzőleg megjelölt utról, amikor egy izben azt mondja, hogy «a BP. 390. §-a értelmében a semmiségi panasz bejelentése alkalmával *vagy annak indokolásában* világosan meg kell jelölni a semmiségi okot», majd utóbb: «a semmiségi panasz bejelentésének kérdése magából a panaszbejelentésből *vagy annak indokolásából* birálandó meg». A végconclusio azonban nem felel meg ezen præmissának, mert ezen conclusio szerint «a semmiségi panasz világosan és megfelelően csak akkor tekinthető megokoltnak, ha a sérelem okai és adatai *magában a semmiségi panaszban* világosan vannak substantiálva». «*A bejelentés világosságához* szükséges, hogy az ne általánosságban tartva, hanem a panaszolt eset concrét adataiban . . . legyen substantiálva». A Curia ezek szerint még azt sem tartja ele-

* L. Vargha Ferencz czikkét *Jogt. Közl.* 1902. évf. 101. l., *xy* czikkeit 1902. évf. 157. és 181. ll.

gendőnek, ha a törvényszakasz és pont megjelölésével bejelentett panasz az indokolásban fejtetik ki. Az, amit a Curia kiván, az a semmiségi oknak a panasz bejelentésekor való azonnali indokolása. Eltekintve attól, hogy a törvény az indokolás benyujtására külön határidőt engedélyez, hogyan lehet azt kivánni akár a vádlottól, akár a védőtől, akár a kir. ügyésztől, hogy azonnal az itélet kihirdetése után indokolást adjanak a perorvoslat bejelentéséhez?

Nyilván az osztrák bünvádi perrendtartás 1877-iki novellájának 2. §-a lebegett a Curia előtt a legujabb bejelentési formula megszerkesztésekor. Ezen osztrák szakasz szerint a perorvoslat visszautasitandó: wenn nicht bei der *Anmeldung* der Nichtigkeitsbeschwerde *oder* in der *Ausführung* derselben einer der im § . . . angeführten Nichtigkeitsgründe deutlich und bestimmt bezeichnet, insbesondere wenn der Thatsbestand, welcher den Nichtigkeitsgrund bilden soll, nicht ausdrücklich oder doch durch deutliche Hinweisung angeführt ist.

A Curia formulája az osztrák törvénynél is sokkal szigorubb. De Ausztriában elvégre törvény állapitja meg a bejelentés formaságait, mig a mi törvényünk e kérdést nyitva hagyja.

Ezen, huszonöt esztendővel ezelőtt alkotott szabály Ausztriában is sok panaszra adott okot és nincs okunk arra, hogy e tulmerev és elavult intézkedést a joggyakorlat utján behonositsuk és még szigoritsuk.

A Curia több tanácsa ma is követi a régebbi, véleményünk szerint szintén merev gyakorlatot, minek tanuságául idézzük a legujabb időből a 10,491/902., 10,494/902., 10,531/902., 10,704/902. és 10,705/902. számu határozatokat, melyekben egyszerüen a 385. §. 1. *a)* pontjára való hivatkozással bejelentett és nem indokolt semmiségi panaszok érdemileg felülvizsgáltattak.

Ellenben a Curia más tanácsai a legujabb elvi álláspont alapján számos ilyen módon bejelentett semmiségi panaszt utasitottak vissza.*

Már most a helyzet micsoda? Hogy a semmiségi panasz helyesen bejelentettnek tekintetik-e, az attól függ, melyik curiai tanácsba kerül az illető ügy. Aki semmiségi panaszát a régebbi, általános és állandó gyakorlat alapján helyesen és szabatosan jelentette be, az keserüséggel láthatja, hogy az ujabbi gyakorlat következtében esetleg teljesen alapos és jogos semmiségi panasza tárgyalás alá sem vétetik. A kir. Curia gyakorlatának visszaható ereje van. Olyan semmiségi panaszokat is érint a Curia álláspontváltoztatása, amelyeket jóval e változás előtt jelentettek be. Ez pedig a legnagyobb mértékben méltánytalan. Ha a perorvoslattal élők ismerték volna a Curia mostani álláspontját, legalább a jogtudók alkalmazkodhattak volna ahhoz, mig igy valósággal meglepetés hatásával éri őket semmiségi panaszuk visszautasitása. Ennek a bizonytalan állapotnak minél előbb véget kell érnie. A megoldás pedig nem lehet más, mint a bünvádi per közjogi természetének és a törvényhozó intentióinak megfelelően minden semmiségi panaszt elfogadni, amelyből kiindulva, a Curia eljuthat valamely törvényes semmiségi okhoz.

De mindenesetre, akár igy, akár ugy nyer is a bejelentés formaságának kérdése megoldást, a Curia feladata őrködni afelett, hogy gondosan betartassék a BP. 330. §-ának az az intézkedése, mely szerint az itélet kihirdetése alkalmával az elnök a vádlottat a perorvoslatok használhatóságáról felvilágositani tartozik. Régebben a törvény eme rendelkezésének a Curia több izben érvényt szerzett, ha ugy találta, hogy az elnök kitanitási kötelességének eleget nem tett. Ha folyton szigorittatnak a perorvoslatok bejelentésének formaszerüségei, fokozottan gondot kell forditani arra, hogy a laikus közönség tudja, hogyan kell törvényadta jogával élni.

xy.

* Ezek között a visszautasitó határozatok közt érdekes az 5933/902. számu, mely a kir. főügyésznek a kir. koronaügyész részéről fentartott és a BP. 385. §. *a)* pontjára alapitott semmiségi panaszát utasitotta vissza.

A főudvarnagyi hivatal birói hatósága.

A *Jogt. Közl.* 1902. évfolyamának 51. lapján a cs. és kir. főudvarnagyi hivatal birói hatóságának jogi forrását és szervezetét már bővebben kifejtettem és különösen kiemeltem azt, hogy annak hazai jogrendszerünkben mindekkoráig tételes törvényben megirt alapja nincs. Egy, a közelmultban előfordult eset alkalmából az eljárt bíróságok ez okból nem is indokolhatták a birói hatóságuk előtt meginditott keresetnek hatáskör hiányából történt visszautasitását másképp, mint hogy utaltak arra, hogy a királyi család tagjainak személyes ügyeiben a birói hatóságot az 1868. évi LIV. tcz. életbelépte előtt is tényleg a cs. és kir. főudvarnagyi hivatal gyakorolta és hogy annak ezen hatóságát sem törvény, sem rendelet meg nem szüntette, az utóbb kifejlődött joggyakorlat pedig fentartotta, és minthogy a rendes birói illetőségtől eltérésnek nemcsak az 1868: LIV. tcz. 53. §-ában felsorolt, hanem mindazon ügyekre nézve sem lehet helye, melyek más, külön törvények vagy törvényes rendeletek által kizárólag valamely határozottan kijelölt bírósághoz utalvák, a királyi ház egyik tagja ellen intézett személyes keresetnek elbirálása a rendes bíróságok hatáskörébe nem tartozik. Ebben az 1899. évi 664. sz. alatt a m. kir. Curia által is helyesnek elfogadott határozatban utalás történik tehát arra, hogy a főudvarnagyi hivatal azelőtt is gyakorolta ezt a birói hatóságot, de arra a külön törvényre vagy pedig törvényes rendeletre, amely a főudvarnagyi hivatalnak ezt a joghatóságát statuálta, utalás a határozatban nem foglaltatik, nem pedig azért, mert hazai jogrendszerünkben ilyen rendelkezésnek nyoma nincs.

A főudvarnagyi hivatal ezen birói hatóságának egyedüli jogforrásául csakis a királyi család családi szabályai, az u. n. Hausgesetz-ek volnának tekinthetők, ha azokat a magyar közjog forrásaiul tekinteni egyáltalán lehetne. Amde e részben, a közelmultban, Ferdinánd Ferencz kir. herczegnek házassága alkalmából beczikkelyezett nyilatkozatának törvényhozási tárgyalásában egyhangulag nyilatkozott meg az a megdönthetetlen felfogás, melynek ugy *Széll Kálmán* miniszterelnök, mint különösen *Szilágyi Dezső* kifejezést adott, hogy t. i. az *ugynevezett házi szabályok és házi törvények*, melyek voltaképpen csak statutum, csak gyüjtemény jellegével birnak, *nem forrásai a magyar közjognak, de még csak nem is segédjogok a magyar közjogban*, mert segédjog az, amelynek alkalmazása másodsorban következik ugyan be, de joga annak az országnak, amely ország jogrendszerének integrális része.

Már pedig ezek a házi törvények és szabályok sohasem lettek a magyar országgyülésnek bemutatva, ott sohasem tárgyaltattak és annak soha határozatának tárgyát nem képezték.

A főudvarnagyi hivatal birói hatóságának egyedüli jogforrása magyar szempontból tehát nem lehet más, mint a szokás, melynek jogforrási minőségét különben az 1869: IV. törvényczikk 19. §-ának rendelkezése kifejezetten is megerősiti. Azok az udvari rendeletek és patensek, melyek a főudvarnagyi hivatal e birói hatósága kérdésében intézkednek, magyar jogforrásoknak nem tekinthetők.

Másképp áll a dolog Ausztriában. Ott az osztrák császár, mint absolut uralkodó, ezt a joghatóságot kötelező érvénynyel és hatálylyal statuálhatta. De ott az kifejezetten elismertetik a birói szervezetről szóló törvényben is, melynek V. czikkében az mondatik, hogy «das Obersthofmarschallamt wird in der Ausübung der Gerichtsbarkeit über die Mitglie-

der des Kaiserlichen Hauses und über die Personen, welchen die Exterritorialität zusteht oder durch besondere Anordnungen eingeräumt wurde, erhalten».

Ha pedig Ausztriában szükségét látták annak, hogy a főudvarnagyi hivatalnak ezt a birói hatóságát törvénybe iktassák, miért kell nekünk megmaradnunk abban az állapotban, amelyben az ország rendes bíróságai csak azon az alapon kénytelenek elismerni a főudvarnagyi hivatalnak államhatósági minőségét, mert a kifejlődött birói gyakorlat mindig annak tekintette?

A német birodalom jogrendszerében is kifejezett törvényes rendelkezés szabályozza ezt a kérdést. Igy a birói szervezetet életbeléptető törvény 5. szakasza az iránt intézkedik, hogy a birói szervezetről szóló törvénynek rendelkezései az uralkodók (Landesherren) és azok családja tagjainak ügyeiben csak annyiban nyernek alkalmazást, amennyiben a külön házi törvények (Hausverfassungen) vagy országos törvények eltérő rendelkezést nem tartalmaznak; a polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvény ugyancsak 5. szakaszában pedig azt a rendelkezést tartalmazza, hogy a polgári perrendtartásnak szabályai is csak ily megszoritással alkalmazhatók a «Landesherren» és családjuk tagjainak ügyeiben, kiemelvén továbbá, hogy harmadik személyek vagyonjogi igényeinek érvényesitése (die Zulässigkeit des Rechtswegs) azonban nem tehető függővé az államfő beleegyezésétől. A területenkivüliséget élvező személyek tekintetében pedig ugyanez a német birodalmi törvény 18. §-ában ugy rendelkezik, hogy azok a belföldi igazságszolgáltatásnak alávetve egyáltalában nincsenek, mig a consulokat a 20. §-ban foglalt rendelkezés szerint a belföldi biró előtt perelhetőnek mondja, hacsak az illető állammal kötött szerződésben e részben más megállapodás létre nem jött. A consuloknak a belföldi bíróság hatósági körébe tartozását különben az osztrák polgári perrendtartás 28. §-a is dekretálja.

Ezekből a külföldi rendelkezésekből, most az uj polgári perrendtartás megalkotása alkalmából, lehetetlen azt a tanulságot nem meritenünk, hogy mulasztást, végzetes hibát követnénk el, ha mi ezt a most kinálkozó alkalmat is elszalasztanók a nélkül, hogy a szokásjog által a főudvarnagyi hivatal birói hatáskörébe utalt ügyek tekintetében törvényhozásilag intézkedjünk. A mi alkotmányos jogrendszerünk értelmében, a királyi család tagjai is, jogi viszonyaikban általában a többi állampolgárokkal egyenlő elbirálás alá esnének, az állam törvényei és az állam rendes hatóságainak hatalma reájuk is kiterjedne, ha a szokásjog el nem fogadta volna azokat a kivételeket, amelyeket a családi szabályok megállapitottak. Ezeket az ide vonatkozó családi szabályokat tehát törvényesen recipiálni kell, és *törvényhozásilag* kell megállapitani a főudvarnagyi hivatalnak birói hatóságát a királyi család tagjainak bizonyos ügyei felett, hogy a királyi család tagjainak ezen kivételes állása a magyar közjogban találhassa forrását. De törvényileg kell szabályozni a területenkivüliséget élvező személyek perbevonásának kérdését is, mert az e részben intézkedő udvari rendeletek törvényességét még a szokásjog sem ismerte el és e részben a magyar biró ma csakis a nemzetközi jog elismert szabályainak szem előtt tartásával vizsgálhatja meg saját hatáskörének jogos avagy jogosulatlan voltát.

Már pedig az uj perrendtartási javaslat csakis ezt az utóbbi kérdést kivánja szabályozni, amidőn 12. §-ába azt a rendelkezést vette fel, hogy: «olyan személyek, kik a nemzetközi jog értelmében területenkivüliséget élveznek — önkéntes alávetés esetét kivéve — a hazai bíróságnak csak belföldön levő ingatlanaikra nézve vannak alávetve és hazai bíróságok előtt csak olyan perek indithatók ellenük, amelyeknek illetékességét a 42., 43. és 44. §-ok alapján (t. i. ingatlanra vonatkozó tulajdon s dologi jogok, telekkönyvi előjegyzés igazolása s jelzálogi követelések érvényesitése és hitbizományi viszonyból folyó perek) kell megállapitani stb.» A felvetett másik kérdésre azonban, a főudvarnagyi hivatalnak a királyi család tagjainak bizonyos ügyeiben való birói hatóságára nézve a most bizottsági tárgyalás alatt levő javaslatban nem találunk semmiféle rendelkezést, erre vonatkozó törvényes rendelkezés hiányában a főudvarnagyi hivatal államhatósági minőségét a magyar közjog szempontjából sikeresen vitatni nem lehet.

Grecsák Károly,
curiai biró.

Feltétlen megkegyelmezés és feltételes elitélés.

Az osztrák igazságügyminiszternek a fiatalkoruak megkegyelmezésére vonatkozólag kiadott s e lap mult évi 49. számában közölt rendeletére vonatkozólag e lap 51. számában az a megjegyzés található, hogy «nemcsak Németország, de a czopfos Ausztria is megelőzte Magyarországot». Ha az osztrák rendeletet közelebbről nézzük, nincs okunk a felett sajnálkozni, hogy Ausztria elvitte előlünk az elsőbbség pálmáját, sőt ellenkezőleg, csupán örvendhetünk annak, hogy elkerültünk egy oly rendelkezést, mely csak a hirhedt 14. §. hazájában születhetett meg. A rendelkezés épp oly kevéssé felel meg a kegyelmezés lényegének, mint a feltételes elitélésnek, melyet pótolni hivatva volna, legkevésbbé felel pedig meg saját kifejezett czéljának t. i. a fiatalkoruakra vonatkozó büntetési rendszer reformjának. A szóban forgó rendelet voltaképp nem tesz egyebet, mint hogy a fiatalkoru büntettesekre vonatkozólag szabálylyá emeli az osztrák BP. 411. §-ában e szavakkal megjelölt kivételt: «soferne nicht in einzelnen Fällen besondere höhere Aufträge ergehen», vagyis egyszersmindenkorra meghagyja a bíróságoknak és államügyészségeknek, hogy oly esetben, midőn a fiatalkorunak kényszernevelésére vagy megbüntetésére nincs szükség, a kiszabott büntetésnek legfelsőbb kegyelem utján leendő elengedését hozzák javaslatba. Mellesleg jegyzem meg, hogy a rendelet az osztrák BP. 2. §-ára is hivatkozik ugyan, mely a pertörlésről rendelkezik, de e hivatkozás tárgytalan, mert a kegyelmezés kifejezetten csak a már kimondott büntetésre szoritkozik. A megkegyelmezendő fiatalkoruaknak a rendelet két csoportját állitja fel. Az egyik csoportba tartoznak a 10—14 évesek, akik *büntettet* követtek el, mely az osztrák Btk. 237., illetőleg 269. §-ának *a)* pontja szerint, mint kihágás az egyébként a törvényben körül nem irt «Verschliessung» nevü elzárással büntetendő, vagy amely miatt a fiatalkoru az 1885. május 24-iki törvény 7. és 8. §-ai szerint husz éves koráig javitó-intézetben tartható. Ha ellenben az ugyane korhatárba tartozó fiatalkoru vétséget vagy kihágást követett el, ugy a Btk. 273. §-a szerint — amennyiben házi fenyitékben nem részesül — a rendőrség saját hatáskörében elzárhatja* vagy az emlitett 1885-iki törvény 8. §-ának 2. bekezdése értelmében ugyancsak javitó-intézetbe utalhatja. Ez utóbbi esetre azonban az osztrák rendelet már nem vonatkozik; ha tehát «az eset körülményei szerint a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása vagy a javitóházba utalás nem is felel meg az igazságszolgáltatás czéljainak», a rendőri bölcseséget miben sem korlátozza a rendeletben nyilvánuló «administrativ bölcseség», mely a kegyelmi felterjesztésre csak a sulyosabb esetekben kötelezi a bíróságokat és ügyészségeket. A második csoportba tartoznak a 14—16 évesek, illetőleg a 16—18 évesek is, amennyiben szellemi képesség és az akaraterő elmaradt fejlettsége folytán a 14—16 évesekkel egyenlő tekintet alá esnek. A 14-ik életévét betöltött fiatalkoru az osztrák Btk. szerint teljes beszámitás alá esik s kora — eltekintve az 52. §. ama rendelkezésétől, hogy halál, vagy életfogytig tartó fegyházbüntetés helyett 10—20 évig tartó sulyos börtönre itélendő — legfelebb enyhitő körül-

* *Finger:* Das Strafrecht I. 1902. 154.

ményként (Btk. 46/*a*. és 264/*a*. §§.) jöhet figyelembe. E rettentő jogállapoton óhajt a szóban forgó rendelet azzal a homeopatikus szabálylyal segiteni, hogy a 14—18 éves fiatalkoru, ha büntetlen előéletü s büntetése három havi szabadságvesztés-büntetést vagy 500 korona pénzbüntetést tul nem halad, kegyelemre ajánlandó. Ma, midőn már a legsüldőbb kriminalista is tisztában van azzal, hogy a 14—18 éves kor a nevelő büntetésnek legsajátosabb talaja, az osztrák rendelet egyrészről kegyelemmel kiván «javitani», másrészről azokat, kikre a bíróság három hónapot meghaladó büntetést szabott, könyörtelenül átengedi a törvény szigorának, a nélkül, hogy csak kisérletet is tenne megmentésükre. Ez az a «humanismustól áthatott büntetési rendszer», melyről a rendelet bevezetése akaratlan öngunynyal megemlékezik. A fiatalkoru 11—20 éves büntettesek arányszáma Ausztriában 1881—1897-ig lassu, de biztos haladással 17·5%-ról 24·5%-ra emelkedett* s rózsás optimismus szükséges ahhoz, hogy e rendeletben találja valaki a minden izében korhadt büntetési rendszer csődjének akadályát.

Az osztrák rendelet tehát, mely saját feladatát is csak fogyatékosan oldja meg, lényegében nem egyéb, mint a törvény hibáinak correcturája az igazságszolgáltatás *köznapi intézményévé sülyesztett királyi kegyelemmel.* A kegyelem szerepe a communis opinio szerint** csak az lehet, hogy ott, ahol az individualis eset a mindenkor az átlagra alapitott jogszabálynak («Die Regel ist die Feindin der Individualität» Binding: Hdb. I. 860.) az eset különlegessége folytán meg nem felel, az igazságosságnak a jogszabályból eredő büntetési jog nem alkalmazásával szerezzen érvényt akkor, midőn alkalmazásával ez el nem érhető. Ebből szükségképp következik, hogy csak a jogszabálynak egy hatását, de nem magát a szabályt paralizálja, tehát nem lex speciális. *Még kevésbbé lehet azonban szerepe az, hogy a törvényt korrigálja, midőn nem az egyedi eset áll szemben a törvényben kifejezett átlagszabálylyal, hanem a törvény ellenkezik bizonyos esetek átlagával.* Victor Hugo ismeretes szavaival élve: la clémence n'est autre chose que la justice plus juste, tehát justice és sohasem legislation. Ez nem elméleti szőrszálhasogatás, csak egyszerü következménye a hatalmak szétválasztásának, mely minden alkotmányosság alapköve s amelynek figyelmen kivül hagyása szükségképp kabinetjusticiára vezet.

Még kevésbbé szolgálhat az emlitett rendelkezés arra, hogy a feltételes elitélést pótolja, noha ez irányzata a fiatalkoruak második csoportjára vonatkozólag abból világlik ki, hogy a kegyelmet először elitélteknek biztositja, mely feltételt az első csoportbelieknél teljesen érthetetlen módon mellőzi. Feltalálható ugyanis e feltétlen megkegyelmezésben mindama hátrány, amelyeket a feltételes megkegyelmezés magába rejt s a melyek ezeregyedik felsorolásával*** nem akarnám az olvasót untatni, de hiányzik belőle a feltételes megkegyelmezés egyetlen becses alkateleme, a feltételesség, a lélektani kényszer, melynek a feltételes elitélés diadalait köszöni. Ha ettől el is tekintünk, felmerül az a további kérdés, vajon a szabadságvesztés-büntetés megrontó hatásától csak a fiatalkoru először bünözőt kell-e lehetőleg megóvnunk? Már Liszt reámutatott,* hogy éppen a fiatalkoruaknál várható kevesebb eredmény a feltételes elitéléstől s éppen a fiatalkoruakra nézve nem kötheti meg a biró a kezét a feltétel ellen vétővel szemben alkalmazandó rendszabályra nézve. Ezt csak azért tartottam megemlitendőnek, mert *Hoegel*, kiben némi valószinüséggel sejthetjük a rendelet szerzőjét, még tovább megy mint Liszt** s azt állitja, hogy a feltételes elitélésnek fiatalkoruakra való alkalmazása egyenes ellentétben áll az utóbbiakra vonatkozó észszerü büntetési rendszerrel. Kétségtelen is, hogy a fiatalkoruakra történt korlátozás, miként azt a német feltételes kegyelmezési rendeletekben s a mi 92-diki novellatervezetünkben találjuk, csak annak a félreértésnek következménye, hogy a massachussetsi és bostoni probatio a feltételes elitélés organikus fejlődésének magva.

Az osztrák rendelet tehát épp oly kevéssé képes az osztrák kodexnek a fiatalkoruakra vonatkozó antediluvialis rendelkezéseit megjavitani, mint ahogy alkalmatlan eszköz a feltételes elitélés surrogálására. Részünkről a *nem-büntetést* még nem tekinthetjük büntetőjogi reformnak s igy nem tekinthetjük annak az osztrák rendeletet sem. Nem előzött meg bennünket sem a német, sem az osztrák, legfeljebb a birói hatalom kiterjesztésének rémétől rettegő félénk lelkek szemében, kik idegenkednek minden oly reformtól, melyre a német vagy osztrák törvényhozás hitelesitő bélyegét reá nem nyomta. Részünkről azonban jobb szeretnők fentartani a közvetlen érintkezést — a német közvetitő szellemi kereskedés mellőzésével — a nyugat nagy eszméáramlatai és hazánk törvényalkotása közt. És ha olvassuk a franczia loi du sursis fényes eredményeit, melyekről Tarde és Bérenger a pétervári kongresszusnak beszámolt (Bulletin X. 296—311.), bizton reméljük, hogy a magyar törvényhozás sem vonhatja ki magát már soká a tények hatalma, vagyis a feltételes elitélés behozatala alól. *Vámbéry Rusztem.*

* Die Ergebnisse der Strafrechtspflege. Wien, 1902. XXXIX.

** *Finger:* i. m. 434.; *Hälschner* I. 715.; *Fayer* I. 394.; *Finkey* 435.; *Balogh* (Bünv. elj. jog) 205. stb.

*** Többek közt l. szerző: Büntetőpol. követ. 26. és *Jogt. Közl.* 1901. 1. sz. Azt azonban még sem hallgathatom el, hogy minő ellentmondás rejlik abban, midőn *Binding* (Grundriss VI. kiad. 1902. 269.) a feltételes megkegyelmezésről azt mondja, hogy «diese Bewegung, die dazu führen soll, die Zahl derer zu mindern, die mit dem Makel einer erlittenen Strafe behaftet durchs Leben gehen, ist gesund und mit Freuden zu begrüssen», a feltételes elitélésnek pedig, melyet már régebben «ungesund»-nak bélyegzett (v. ö. *Liszt:* Zeitschrift XVIII. 231.) szemére veti, hogy 1. discreditálja a büntető-törvény tekintélyét, 2. megrenditi az igazságba vetett hitet, 3. egyenlőtlenségre fog vezetni. Vajon mindhárom ellenvetés nem emelhető-e sokkal igazabban a rendszeresen üzött kegyelmezés ellen, azonkivül, hogy a gyakori kegyelmezés szükségképpen azt a hitet ébreszti, hogy a birói forumok felett egy közigazgatási forum áll, mely az előbbinek itéleteit felülvizsgálja. És ha Allfeldnek Binding magas helyeslésével kisért megjegyzése szerint (Der bed. Straferlass, Erlangen 1901. 14.) ellenmondás van abban, ha a bíróság a saját itéletét felfüggeszti, talán abban nincs ellentmondás, ha a király *a saját nevében* hozott itéletet helyezi hatályon kivül?

A budapesti aljegyzők és jegyzők fizetésrendezése.

A napilapok révén köztudomásu az igazságügyi kormány azon szándéka, hogy a fizetésfelemeléssel kapcsolatban megszünteti a budapesti (és fiumei) birák, albirák, jegyzők és aljegyzők eddig élvezett müködési pótlékát. Ennek azután az lesz a consequentiája, hogy például a budapesti aljegyző, ki eddig fizetés czimén 1200 K-t, pótlék czimén 300 K-t, vagyis összesen (a lakbértől eltekintve) 1500 K-t élvezett, a fizetésfelemelés után fizetés czimén fogja ezen 1500 K-t megkapni, vagyis az általános fizetésfelemelés részére mi előnynyel sem fog járni, de sőt az is megtörténhetik, hogy az első évben a fizetési többlet (?!) után szolgálati dij czimén még 100 K-t le fognak neki vonni, ugy, hogy a *fizetésfelemelés* az első évben *fizetéscsökkenéssel* fog járni. Az igazságügyi kormány, ugy hirlik, a budapesti *birákra* vonatkozólag ugy akar ezen anomálián segiteni, hogy a VIII. fizetési osztályba tartozó biráknak fele részét a VII. osztályba sorozza, a IX. osztályu albiráknak fele részét pedig törvényszéki, illetőleg járásbiráknak nevezteti ki.

Félő ezek után az, hogy a X., illetve XI. fizetési osztályba sorozott budapesti jegyzőkről, illetve aljegyzőkről meg fog feledkezni az igazságügyminiszterium. Ezek pedig, mint fenti példa mutatja, épp ugy járnának a tervbe vett fizetésfelemeléssel, mint a budapesti birák. Sőt mi több, a kon-

* Zeitschrift 1892. 180.

** Straffälligkeit und Strafzumessung Wien 1897. 122.

templált fenti mód, még végzetesebb következményekkel járna ezekre nézve. Közismeretüek ugyanis a budapesti aljegyzők és jegyzők nehéz előmeneteli viszonyai. Mig vidéken az aljegyző 1—2 év után biztosra veheti az albirói kinevezteteést, addig a fővárosban legalább 2—3 évig tart, a mig az illető jegyzővé kineveztetik s ezután még 1—2 évig, — legkedvezőbb esélyek mellett, — mig albiró lehet. Már eddig is méltán visszatetszést keltett az, hogy birói qualificatióval biró, 26. életévét régen betöltött, nagyrészt nős fiatal emberek évekig várták az őket, qualificatiójuknál fogva megillető állás elnyerését.

Az eddigi viszonyok mellett 100 budapesti birói állás közül mintegy 40 albirói állás volt, a tömeges kinevezés eredménye az lesz, hogy ezen 100 állás közül 80 törvényszéki és járásbirói állás lesz s csupán 20 albirói állás marad a jegyzői kar előléptetésére, vagyis más szavakkal a tervbe vett kinevezéseknek az aljegyzőkre és jegyzőkre nézve az lesz a következménye, hogy ezeknek előléptetési chanceai *felényire fognak csökkenni*, mert hisz az eddig rendszeresitett budapesti albirói állások fele meg fog szüntettetni.

Nem hihetjük, hogy az eddig minden tényében igazságosnak mutatkozott igazságügyminiszter ugyanakkor, amikor a fizetésfelemelés által anyagilag kár okoztatik a budapesti jegyzőknek és aljegyzőknek, ezeket mintegy ugyanazon lélegzettel ezen erkölcsi hátránynak is tudatosan tenné ki; miért is ezen igazságtalanságra eleve, — reméljük még jókor, — felhivjuk az igazságügyminiszter ur figyelmét.

Az orvoslásra a mód önként s a mi fő, olcsón kinálkozik; a tömeges albirói kinevezéssel együtt kell járnia a *tömeges jegyzői kinevezésnek*. (A jegyzők ugyanis, kiknek száma az aljegyzőkhöz ugy viszonylik, mint 30 a 100-hoz, ez okból nem igen érdekelvék, illetőleg rajtuk, csekély számuknál fogva, tömeges kinevezés *nélkül* is lehet segiteni.) Ezen előléptetés különben sem jár nagy áldozattal, *A. B. C.*

«Az ügyvédi dijak és az uj perrendtartás.»

Polgár Józsefnek, a szabadkai törvényszék nagytudásu elnökének ezzel a czimmel az Ügyvédek Lapja XIX. 49. számában megjelent czikke olyasmiket is tartalmaz, amik fölött talán nem lehet egyszerüen napirendre térni.

Hogy mire alapitja a czikkiró azt az állitását, hogy az ujabb perjogi reformok egyik czélja az alaptalan perek indithatásának meggátlása vagy legalább korlátozása: az a czikkből nem tünik ki.

Arra igenis van tételes rendelkezés — alább megérintem még — amely szerint a biró tanácsadólag figyelmezteti az alaptalan pert inditani szándékozó felet. De a jogvita megeredésének utját szegnie nem szabad.

Az 1874: XXXIV. tcz. 69. §-ának a rendelkezése is okszerü mérséklettel igazitja el ezt a jogpolitikai kérdést. (A nyilván haszontalan és alaptalan beadványok szerkesztése nem ebbe a kathegoriába tartozik.)

Valaminthogy olyan törvényes rendelkezésünk van már régebben is, amely, ugyancsak jogpolitikai okokból, tehermentesiteni igyekszik kivált a felsőbiróságot *a már biró elé került* és a vitában megrostált ügyekkel való haszontalan bajlakodástól, szemmelláthatólag a végből, hogy az alaposan perlekedő felek ügye hátramaradást ne szenvedjen.

Már Miksa király 1569. évi III. decretumának 41. czikkelye rendelkezik az «idegen» ügyvédek visszaélései felől: «Mivel ugy mondják, hogy bizonyos, a szentszék előtt ügyködő idegen ügyvédek a peres feleket némely behozott uj visszaélésekkel és álbölcselkedésekkel sulyosan meghurczolják és máskülönben rövid eljárással végződő pereket haszonés nyereségvágyból a végtelenig huzzák», az 1. §. azokat az «idegen» ügyvédeket eltiltja az ügyvédkedéstől.

II. Mátyás 1613. évi III. decretumának 34. czikkelye a birák fejére olvas: «a peres ügyek folyamát törvénytelen parancsokkal ne akadályozzák».

III. Károly 1723. évi II. decretumának 38. czikkelye az ügyvédek megrendszabályozásáról szól: «Hogy az ügyvédek bőséges szóváltásaival a perek nagy tömeggé ne nőjjenek s e miatt a költségek ne szaporodjanak és az ügyek késedelmet ne szenvedjenek, megállapitották: hogy az ügyvédek haszontalan okoskodások nélkül, mérséklettel vitatkozzanak (1. §.); hogy az üres kifogásoktól tartózkodjanak (3. §.); ellenkező esetben a biró feladata hármon tul levő kifogásokat mellőzni».

Ugyancsak III. Károly 1729. évi decretumának 30-ik articulusa a felebbvitel korlátozásáról rendelkezik. A 32. czikkely megszabja, hogy «a peres ügyet felebbvivő s a felülvizsgálati bíróság előtt pervesztes fél a nyertes fél költségeit és be nem vett jövedelmeit meg tartozik tériteni».

Ez mind a már biró elé vitt ügyekre való dispositio.

A per megindításakor az ügyvéd szerepe a tanácsadás. Ha a fél persistál és a bíróság alaptalannak mondja ki a perét: eléggé gondoskodik a perrend az alaptalan pert inditó meglakoltatásáról: fizetteti vele a költségeket.

De tovább menni nem lehet.

Eszem ágában sincs egyébként azt óhajtani, hogy az állam agent provocateuröket szerződtessen, akik a honfitársainkat fölbujtassák arra, hogy alaptalan pereket inditsanak, sőt a czikkiró elméletében annak az elvnek ez idő tájt mód nélkül korszerü továbbfejlesztését látom, amely a hétszemélyes táblát feljogositotta, hogy azt a felet, aki a legfelső bíróságig mert fölebbezni a nélkül, hogy kedvező itéletet nyert volna, a konokságáért birsággal sujtja s amely elv a hatvannyolczas törvény 293-ik, majd a novella 49. §-ában, utóbb a sommás törvény 205-ik s végezetül most a törvényjavaslat 548. §-ában már sanctionálva van.

A fejlődés processusa szemmel látható. Annakelőtte a konok *felebbezőt* birságolták. A régi regula szerint a felet magát és visszkeresetet engedtek neki az ügyvéd ellen, ha ez a fél «egyenes utasitása ellenére él felebbezéssel»; a novella okosabb és regressust enged a félnek az ügyvédje ellen, ha ez nem bástyázta körül magát irással; ujabban az ügyvéd nyakába szakadt a konokság méltó büntetése és most meg a fél ellen van regressus.

A fordulatnak a jogorvoslat megváltozott rendszere az inditó oka. Azelőtt tényekkel is operált a konok magyar, a tényeket pedig ő neki illik jobban tudni; a felülvizsgálat során csak jogszabályok körül forog a vita, ezeket meg az ügyvédnek illik jobban tudni.

Eddig értem a fejlődést; csak épen ugy zárójelek között csudálkozom most, post festa, miféle perbeli állást szán a hatvannyolczas törvény és a novella a birónak, amikor olyan felebbezésről beszél, amely a per befejezésének megakasztását «a biró bosszantásával» házasitja össze?

Nem lehessen tudni, nem sül-e ki az elv olyan fejlődése során, aminőt a czikkiró kontemplál, hogy az ügyvéd birságolandó lészen, ha a fél valótlan állitásokra fekteti a pert (a törvényjavaslat átdolgozott tervezetének 302. §-ában ez a fejlődés már öltögette a nyelvét): de ez még alighanem a jövő muzsikája; az elv továbbfejlődése ugy, ahogy a czikkiró képzeli, ezuttal annyiban irritál, hogy a czikkely a kellő szakértelem és lelkiösmeret hijára, az ügyvédség concurrentiájára, a vagyon gyors szaporitásának szomjuhozására mutat.

A sok alaptalan per diabolusa tehát *a magyar ügyvédség*, amely *tudatlan*, *lelkiismeretlen* és *kapzsi*. *Ez legyen a regula; a czikk csak kivételeket enged.*

Hát hiszen értsük meg egymást. Magam sem mondom, hogy ezen a teremtett világon éppen a magyar ügyvédség az az egyetlenegy testület, amelynek minden szál tagja egyegy Illés próféta, akit tüzes szekér ragadjon egyenest a mennyek országába; csak az a meggyőződésem, hogy a czikk-

iró — a mindenek tudója tudja, hogy mi alapon — megcseréli jogosulatlan és illetéktelen elszólással az általános többséget a kivételes kisebbséggel.

No de végre is: ez subjectiv nézet, amelyet hiteles adatokkal erősiteni kissé bajos és ha a czikkirónak az a véleménye, hogy a magyar ügyvédségben kivétel az olyan, akinek szakértelme, lelkiösmeretessége van, a vagyon gyors és illetéktelen módokon való megszerzésére való szomja pedig nincs: e felől én vele nem nagyon vitázok.

Mellékesen jegyzem csak meg, hogy ez a vélemény mód nélkül erős kritikája az igazságügyi kormány jogpolitikájának; mert ennek a véleménynek a nézőpontjából az igazságügyi kormányunk mulasztása nem épen kicsinyelni való. Hiszen — nem vélek vele ujat mondani — az igazságügyi kormánynak a törvény-előkészitésnél mai napság már talán még fontosabb tennivalója az igazságügyi szervezet okszerü müködéséről gondoskodni s ha a felügyeletet csak ugy gyakorolja, hogy immár a lelkiismeretes, a szakértő, a vagyon gyors szaporitására nem szomjas ügyvéd *kivétel:* akkor az az igazságügyi kormány csakugyan nem ért a dolgához.

Hiszen ügyvédkérdés van egyebütt is, nemcsak nálunk, de a vita a nyugaton az ügyvédség perbeli állása, a tulszaporulat és helylyel-közzel a körül forog: mennyiben van szükség az ügyvédre?

Azt azonban nem olvastuk sehol, hogy egy állam ügyvédségének a tulnyomó többségétől («vannak kivételek») el igyekeztek volna vitatni a tisztességet. Aminthogy ilyen állitást, amelynek más alapja nincs, csak épen a szeszély vagy az elfogultság, megkoczkáztatni nem is szabad.

Gyönyörüséges állapot lenne, ha az emberek — egy vagy két biró személyes kvalitásait gyengéllve — csak ugy vaktában megvádolnák az egész magyar birói kart.

Nem, nem. Aki komoly képpel beszélne olyasmiket, azzal bajos volna tárgyilagosan vitatkozni.

De — mondom — az az egyéni nézet engem mindezeknél fogva nem is zavar; inkább az ügy ugynevezett érdeme.

Az alaptalan perek indithatásának állitsunk korlátot tehátlan. Azon kezdem, hogy az alaptalan perek tulon-tulnyomó része nem a priori, hanem a posteriori alaptalan. Voltaképp minden pert, amit az ember elveszit: alaptalannak kell tekintenünk. Ha a felperes veszti, alaptalanul inditotta; ha az alperes veszti, alaptalan volt a védekezése.

A czikk azonban nyilván azokról a perekről kiván szólani, amik a bíróság előtt nem érvényesithető czimre vannak épitve. Fel kell tennem, hogy a czikk intentiója ez, mert különben egyáltalán meg nem érthetni az intentióját. Ebből a szempontból szerencsétlenül van megszerkesztve az a szakasz, amit a czikk a perrendtartás törvényjavaslatának 438. §-a után ajánl beiktatni. Azt mondja: «Ha a bíróság ugy találja, hogy a per meginditása és vitelénél az ügyvéd kellő szakértelem nélkül vagy előreláthatólag eredményre nem vezethető módon járt el, itéletileg kimondhatja, hogy az ügyvéd saját felétől sem dijazást, sem költségeinek megtérités nem követelheti».

Látnivaló, hogy az indokolásból kellene kihámozni: mit akarhat mondani a törvényhozó, ha az is igy beszélne.

Tekintsük csak az eleven életet. Az alsóbiró helyt ad a keresetnek; a felsőbiróság — anyagi jogszabály alapján — elutasitja azt. Mulhatatlanul kellő szakértelem nélkül itélt az elsőbiró? Ugy-e bár: nem.

Ha az ügyvédnek is az volt a kereset benyujtásakor a jogi meggyőződése, ami az elsőbiróé: az már aztán kellő szakértelem nélkül járt el?

Az olyan veszedelmes rendelkezést meg kell hánynivetni. Érteném, ha a czikkiró azt mondaná, hogy olyan keresetért, amely bíróilag nem érvényesithető követelés szorgalmazása végett adatott be: nem jár fizetés az ügyvédnek.

Érteném, bárha még ekkor sem helyeselném.

De lege lata, hogy áll a dolog? A sommás törvény 14. §-a azt mondja, hogy a kereset szóbeli előadása esetén a biró tartozik a felet a hiányokra figyelmeztetni, de ha a fél ezután is ragaszkodik a keresetéhez, a biró a jegyzőkönyvbe vételt meg nem tagadhatja.

Az indokolás a nyilván alaptalan perinditásról beszél.

Az ügyviteli szabályok 13. §-ának a rendelkezése analog, a 20. §-é szintén.

De lege ferenda a törvényjavaslat 135. §-ára utalok.

Hát igy, ennyire gondoskodik az «ujabb perjogi reform» az alaptalan perek inditásának a meggátlásáról.

Tovább menni nem is lehet.

A bíróságnak a vitás jog eldöntésén kivül hivatása az is, hogy a vélt jogot érvényesiteni kivánó felet az államhatalom szavával győzze meg, hogy neki nincs joga.

A jogérzet ápolásához ez is hozzátartozik; a jogérzet ápolása pedig a kulturállam feladataihoz.

De még egy másik nagyjelentőségü érdeket sem szabad figyelmen kivül hagyni. Mindnyájan tudjuk, hogy mily sok anyagi jogszabály módosul az idők folyamán. Ha a bíróság egy-két éves gyakorlatát megváltozhatatlannak kellene tekinteni, akkor a «kellő szakértelmü» ügyvéd a Curia gyakorlatával ellentétes alapu per meginditásához segitő kezet nem nyujthatna és a Curia elé ujabb esetek során a jogvita nem kerülne. Ha ilyen körülmények között a legfelső bíróság mást gondolna — feltéve, hogy kontemplálással foglalkoznék — és meg akarná változtatni a birói gyakorlatot: legfeljebb azt tehetné, hogy valamelyik kőnyomatosban publikálná a jogszabályváltozást.

Szó se legyen a czikkiró javaslatáról. Az eleven jogot ez a reactionárius óhaj meg szeretné mereviteni s ha az óhaj valóra válhatna: hasonlithatatlanul nagyobb kárát vallaná a magyar jogfejlődés, mint amekkora lenne az a pillanatnyi haszon, hogy bizonyos számu perrel kevesebb indul.

Még ha a magánjogi kodex meglesz, még akkor sem lehet a jogpolitikának az a rátiója, hogy a törvény végére odaképzeljen egy perpetuæ sanctionis clausulát. A legkodifikáltabb jog regulái sem olyan örökösek, mint a mathézis igazságai. És éppen azért, mivel a törvény megváltoztatása nagy apparátus mozgásával, lomhán eshetik csak meg: a törvény abrogatiójáig a változandó jogfogalmak és az irott jog között támadó széjjelhuzódásnak egyetlenegy korrectivuma a törvényrontó birói gyakorlat.

Ámde a czikkiró javaslata petrifikálná a jogot s az ügyvédek, akiknek az állandó ostromlása van arra hivatva, hogy az avult részek kilökessenek a jogéletből, szárnyukszegetten hagynák teljesitetlenül hivatásuknak egyik legfontosabbikát.

Ezekkel a nagy érdekekkel szemben számba sem jöhet az, hogy évenkint bzzonyos számu, több vagy kevesebb, olyan per indul, amely jogalap hiján szükölködik.

Dr. Révész Ernő.

Birósági határozatok kritikai fejtegetése.

A BP. 437. §-a 1. bekezdésének értelmezéséhez.

Mondhatni, a magyar jogászi köztudatba ment át az a nézet, hogy a BP. 437. §-a 1. bekezdésének értelme ez: a kir. Curia semmitőszék, amely csak *jogkérdésben itél, ténykérdésben nem.* Innen van azután, hogy valahányszor a kir. Curia valamely a bünvádi per jobbra vagy balra eldöltére nézve irányadó kérdésbe belebocsátkozik, kimondjuk, hogy ezen meg ezen kérdés *jog*kérdés, nem ténykérdés, vagy viszont. Igy jutunk azután olyan furcsa eredményekhez, hogy az a kérdés, vajon sértett nagyon megijedt-e vagy sem, jogkérdés (l. a Curiai Határozatok 1902. évf. 286. sz. esetet), valamint az, hogy sértettnek sebe mennyi idő alatt hegedt be (u. o. 186. sz. eset). A BP. 437. §-a 1. bekezdésének másik, néze-

tünk szerint a ratio legis alapjáról véve is helyesebb értelmezése ellenben ez: a kir. Curia a *bizonyitékok mérlegelésébe nem mehet bele.* Nem mondhatja tehát: én nem vagyok arról meggyőződve, amit az esküdtek vagy a kir. itélő tábla valónak elfogadott. (Igy helyesen a Bünt. Dtár I. k. 10. sz. esetben: «Annak vizsgálatát, hogy a fenforgó bizonyitékok elégségesek-e a felebbviteli bíróság által valóknak elfogadott tények megállapitására, a BP. 437. §-a kizárja».) De nem zárja ki ez utóbbi felfogás azt, hogy a kir. Curia a reá nézve kötelező tényekből ujabb bizonyitékok meghallgatása nélkül *logikai következtetés* utján igen is uj *tényeket* meg ne állapithasson. Például az előbb emlitettem esetben, mikor veszélyes fenyegetésről volt szó, a kir. Curia igy gondolkozott: A törvényszék mint felebbviteli bíróság megállapitotta, hogy terhelt igy meg igy fenyegetődzött; sértett pedig a fenyegetés hatása alatt igy meg igy cselekedett. Én ezekből a tényekből nem *hiszem el* azt a további tényt, hogy a sértett valami nagyon megijedt. Vagy a másik esetben: az alsóbíróságok megállapitották, hogy a sértett sebe ennyi meg ennyi idő mulva beforrt, de a var még nehány napig látható volt, én tehát megállapitom ezen tényekből azon további *tényt,* hogy a seb ennyi meg ennyi idő alatt gyógyult be. Mi szükség már most azon mesterkélt constructióra, hogy az ijedtség fokának megállapitása, valamint a 14—16 évesek beszámithatóságának kérdése, az ittasság foka stb. «jogkérdés?» Egy 15 éves gyermek lop. A lopott dolgot fölöttébb furfangos módon értékesiti. Az alsóbíróságok ezt is megállapitják. A kir. Curia a BP. 437. §-a 1. bekezdésének alapjáról bátran belebocsátkozhatik az utóbbi felfogás szerint annak a *ténynek* a *lekövetkeztetésére*, hogy tehát a gyermek bünösségének belátására kellő értelmi fejlettséggel bir. Ezzel szemben — véleményem szerint helytelenül — a Büntetőjogi Dtár II. 104. sz. a. közölt esetében kimondatott, hogy annak megállapitása, vajon a 12 éven felüli gyermek bünössége felismerésére kellő belátással bir-e, oly ténykérdés, melyet a kir. itélő tábla végérvényesen dönt el. *N. J.*

Különfélék.

— **A hivatalos kalendárium.** Megemlitettük tavaly, hogy a kir. bíróságok és ügyészségek számára az 1902. évre kiadott hivatalos naptárban (XXVII. évf.) «Törvénykezési szünnapok» czimen a következők foglaltatnak: «Törvényszünetek iránt az 1868-iki D. IV. tcz. rendeli, III. cz. I. fej. 100. §. sürgős eseteket kivéve, senki sem idéztethetik megjelenésre vallásának ünnepén. Ilyen idézés elrendelése vagy elhalasztása miatt helye van a perorvoslatnak, V. cz. I. fej. 225. §. Az 1840-iki XV. tcz. 2. r. 210. §-ának intézkedése egyelőre itt is alkalmaztatván, a határidők tekintet nélkül a közbeeső ünnepekre, az ott megállapitott szünnapok alatt is folynak. Ha a határidő végnapja ilyen szünnapokra esnék, a legközelebbi köznapig terjed. VIII. cz. I. fej. 375. §. A marasztalt fél vallásának ünnepei a végrehajtásnál is lehetőleg figyelemben tartandók.»

Szóvá tettük, hogy a hivatalos kiadványban még sem kellene ilyen sajtóhibáknak előfordulniok: LIV. helyett nyomatott D. IV.; 255. §. helyett: 225. §.; 201. §. helyett: 210. §. és 357. §. helyett: 375. §. Azt sem hagytuk szó nélkül, hogy a törvény kifejezett rendelkezésével egyenes ellentétben a naptár azt állitja, hogy a vallási ünnepre szóló idézés elrendelése vagy elmulasztása miatt helye van a perorvoslatnak; s hogy az 1868: LIV. tcz.-nek a végrehajtásról szóló czimében foglalt szakaszára hivatkozik, mintha az 1881: LX. törvényczikket egyáltalán meg se hozták volna s ennek 225. §-a az 1868: LIV. tcz.-nek a végrehajtásról szóló czimét hatályon kivül se helyezte volna.

Azt hittük, az idei naptár készitője vigyázni fog, hogy ezek a hibák ne forduljanak ujra elő. De az idei naptár (XXVIII. évf.) a tavalyitól csak annyiban tér el, hogy a tavaly szedett «szünnapokra» helyett helyesen ezt mondja: «szünnapra»; egyébként azonban szóról-szóra, számról-számra, sajtóhibáról-sajtóhibára, helytelenségről-helytelenségre ugyanaz jelent meg benne, mint a mult éviben s igy tavaly tett kifogásaink megállnak az idei naptár ellen is. Valószinü ezek szerint, hogy a hivatalos naptár az uj perrendtartás törvénynyé válta után is még mindig azokra a törvényekre és szakaszokra fog utalni, amelyekre ma utal.

— **Bevezetés az angol alkotmányjogba.** Irta *Dicey A. V.*, forditotta *Tarnai János.* A nagyhirü oxfordi tanárnak könyve, mely az angol alkotmányosság szellemét és főelveit világitja meg, egybehasonlitva más államok, nevezetesen az Egyesült-Államok, a franczia, a belga és a schweizi köztársaság alkotmányának vezérelveivel, magyar nyelven jelent meg. A mü három részből áll; az *elsőben*, mely a parlament souverainitásáról szól, kimutatja, hogy e souverainitás jogi tény, mely az angol jogban teljes elösmerésre talál, s hogy valójában nem léteznek a parlament souverainitásának oly korlátai, a minőknek létét némelyek vitatják; a *második rész* a jog uralmát és fenségét s nevezetesen azt tárgyazza, miként biztositja az angol alkotmány az egyéni jogokat, s mennyire áthatja a jog uralma a kormányzatot s a legalitás szeretete és az erőszak iránti ellenszenv a nemzet minden tagját, amennyiben a kormánynak nincs arbitrarius hatalma, hogy a rendes bíróságok által kezelt rendes törvényeknek mindenki alá van vetve, s hogy az alkotmányjog általános szabályai az ország közönséges jogának folyományai. Ezután egyenkint vizsgálja, hogy ezen alapelveknek minő a gyakorlati érvényesülése, s hogy nevezetesen miként intéztetnek el az angol jogban a személyes szabadság joga, a szabad vitatkozás joga, a nyilvános gyülekezés joga, a haditörvény alkalmazása, a hadsereg jogai s kötelességei, az államjövedelem beszedése s kiadása, a miniszterek felelőssége, továbbá hogy mi a viszony a joguralom s az u. n. droit administratif közt; a mü *harmadik része* az alkotmányos egyezményekről szól, vagyis azokról a jogszabályokról (gyakorlat, parancs, elvek), melyek nem a bíróságok által állapitvák meg s illetve ismervék el, hanem az alkotmányi ethika körébe tartoznak, s vizsgálja az alkotmányjog és ezen egyezmények közötti kapcsolatot. Végül a *függelékben* az alkotmányjogba szögellő egyéb kérdéseket tárgyazza; e fejtegetések közül az önvédelem jogára vonatkozót legutóbb közöltük. A mű forditását *Tarnai János* curiai biró végezte a nehéz feladathoz és az eredeti mühöz méltó szabatos és világos magyarsággal. A jeles munka átültetése nagy érdeme a forditónak is, a tudományos Akadémiának is. A mű az Akadémia könyvkiadó vállalatában jelent meg.

— **A vizjogi törvény és a vonatkozó jogszabályok.** Irta *dr. ifj. Vécsey Tamás.* A jelen munka a vizjogi törvény gyakorlati alkalmazása körül felmerülő nehézségek eloszlatását czélozza, amidőn a törvénynek 1886 január 1-én történt életbelépte óta a változó körülmények, főleg az intensiv gazdálkodás fejlesztése érdekében a közigazgatás latitudejének megfelelően kibocsátott számos uj törvényrendeletet és döntvényt foglalja világosan áttekinthető rendszerbe. A végrehajtásra hivatott közegek s a tájékozást kereső közönség folytonosan érezték egy oly kézikönyv szükségét, mely a jogalap meghatározása körüli nehézségeket és bizonytalanságot volna hivatva eloszlatni. E régen érzett szükségnek felel meg a most megjelent, gondosan és szabatosan szerkesztett mű, mely a vizjogról szóló 1885. évi XXIII. tcz. minden egyes szakaszának teljes szövege után az azon §-ra vonatkozó törvényszakaszokat és rendeleteket közli, nemkülönben azon alkalmazást is, melyet az illető törvényszakasz a közigazgatási döntések alapján nyert. Franklin-Társulat kiadása.

— **Pap Dávid** tollából két füzet jelent meg az utóbbi napokban. Mindkettőnek közös vonása a bonczoló elmeél és jogászi éleslátás. *A curiai biráskodásról képviselővválasztási ügyekben* czimü mű birálatát tartalmazza az 1899: XV. törvényczikknek és a törvény alkalmazásának. Nem hiába féltette — ugymond — az ország a Curia tekintélyét az 1899: XV. tcz.-től. Az aggódóknak csak abban nem lett igazuk, hogy attól tartottak, hogy az ország nagybiráit el fogja majd

a pártszenvedély. Ez nem következett be, de most, a törvény alkalmazásánál tett tapasztalatok alapján, az az aggodalom támadt, hogy ha a legfőbb bíróság a többi ügyekben is ugy elzárkózik a való élettől, mint ezekben a közjogi perekben, itéletei nem esnek-e messze az igazságtól? A törvény alaphibája szerző szerint abban van, hogy az életet casuistikus felsorolásokban akarta kodifikálni. Birálata után elismeri azonban a szerző, hogy amit ma mint kész tényt lát az ember, azt a törvény alkotói talán a legnagyobb gonddal és okossággal se láthatták előre. Arra konkludál, hogy el kell törölni a törvényt és a törvény hatályának tartamára kiszabott idő bevárása nélkül másikat, hatályosabbat kell tenni a helyébe. Az uj törvény alkotásánál azután vessen számot magával a törvényhozás, hogy bizik-e a Curiában vagy sem. Ha nem bizik benne, ne adja kezébe a választási biráskodást. De ha bizik, adjon neki hatalmat és ne verje bilincsbe a birói judikaturát, ne kösse formákhoz és esetekhez a biró látását. Felveti végül — amint maga is mondja, csak ötletként — azt a kérdést, hogy mivel a Ház összeférhetlenségi juryjei szerinte nagyon megállották helyüket, mert pártatlan és igazságos itéleteket hoztak, nem itélkezhetnék-e maga a Ház a választási ügyekben is. — A másik füzetben, melyet a *Tengerszem ügyének* szentel a szerző, kimutatni iparkodik az itélet előzményeinek «rosszhiszemüségeit» és az itéletnek magának számos tévedéseit. Eredeti forrástanulmányok alapján vonja le szerző a végconclusiót, mely szerint a Tengerszem-ügyben hozott itéletet «az ország törvényei közé iktatni se nem kell, se nem lehet, se nem szabad».

— **Két fontos munka** kerül ki a legközelebbi hetekben a sajtó alól, mindkettő *dr. Márkus Dezső* tollából. Az egyik a *Magyar Jogi Lexikon* IV. kötete (Pallas kiadása), a másik a *Corpus Juris Hungarici* (Franklin-Társulat kiadása) betürendes tárgymutatója (1000—1902). A Magyar Jogi Lexikonnak ez lesz utolsóelőtti kötete; az utolsó (V.) kötet anyaga — a szerkesztésben történt ujabb dispositiók következtében — szintén együtt van már, ugy hogy immár teljesen biztosan várható e nagy jelentőségü munkának a tavasz folyamán való befejezése. A Corpus Juris tárgymutatója, mely Werbőczy Hármaskönyvét és az egész erdélyi törvényhozást is felöleli, lesz az első magyar nyelvü tárgymutató latin nyelven alkotott törvényeinkhez.

— **A budapesti V. ker. kir. járásbíróság** az 1902. évi *november 6-án* kibocsátott 3462. számu fizetési meghagyást *deczember 22-én* kézbesitette a fizetési meghagyás iránti kérvényt benyujtó *budapesti* ügyvédnek. *(Ügyvédi körökből.)*

— **A budapesti kir. büntető törvényszéknél** és a budapesti kir. büntető járásbiróságnál az összes főtárgyalásokat és tárgyalásokat az ügyvédek részéről emelt számos panasz daczára még mindig délelőtti 9 órára tüzik ki. Ekkor összecsődül valamennyi fél, tanu stb., holott egyik-másik ügy tárgyalása csupán a déli órában, vagy éppen délután kerül sorra. Nem lehetne végre valahára rendet csinálni ez irányban, hogy ügyvédek, felek, tanuk ne fecséreljék hiába idejüket a sok haszontalan várakozással?

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Feltételes elitélés.** Azon német államok, melyekben 1893-ban a feltételes elitélés rendeleti uton behozatott, a következő megállapodásra léptek az intézmény egyöntetü végrehajtása tekintetében: 1. A büntetés feltételes elengedése különösen olyan elitélteknél alkalmazandó, akik a cselekmény elkövetésekor 18-ik életévüket be nem töltötték. 2. Olyanoknál, akik már előzőleg szabadságvesztés-büntetést állottak ki, csak különös esetekben alkalmazandó ez intézmény. 3. A kiszabott szabadságvesztés-büntetés nagysága nem zárja ki feltétlenül a feltételes itélet kedvezményét. 4. A kedvezmény megadása tekintetében a büntetést kiszabó bíróság véleménye kérendő ki. 5. A próbaidő az elévülési határidőnél rövidebb időben szabandó meg.

— **Wach Adolf** a lipcsei egyetemen e tanévben tartott rectori beszédét «*Die kriminalistischen Schulen und die Strafrechtsreform*» czimen (Duncker und Humblot 1—30. l.) közrebocsátotta. A formára és tartalomra egyaránt mesteri szónoklat kritikai részében, miként várni is lehetett, Liszt ellen fordul s egyrészt arra mutat rá, hogy a kriminalsociologia mai módszere nem vezethet eredményre, másrészt azt a sulyos vádat emeli Liszt ellen, ki a büncselekményben nyilvánuló bünös érzületet (Gesinnung) emeli a büntetés mértékévé, hogy a jogot összezavarja az ethikával. «Die Gesinnung hat Gott, nicht den Staat zum Richter und nur die äusserste Tyrannis verfolgt das böse Trachten», mondja Wach, és ezzel talán mégis tovább megy, mintsem a biráló jóhiszemüsége megengedi. Liszt terve gyakorlatilag nem szerencsés; de ez még nem jogositja fel a reactio vádjának emelésére Wachot, aki később (27. lap) a «Tenacität der verbrecherischen Strebung» legszélesebb körben való figyelembevételét kivánja. Az eredmény, melyre Wach jut, az, hogy a büntetőjognak nem ujjáépitését, hanem kiépitését kell munkába venni s miként arra már mult évi egyik előadásában (Blätter f. Gefängnisk. XXXVI. 14—20.) reámutatott, egyrészt a tulhajtott formalismus kiküszöbölésére, másrészt a büntetés használatának lehető korlátozására kell törekedni. Ha a «quod» nem is elégit ki bennünket, a «quomodo», melynek minden izében reáismerünk a német jogtudomány magister elegantiæ-jára, minden olvasójának igaz gyönyörüséget okozhat. *V. R.*

— **A törvénykezési szünet eltörlese** érdekében tudvalevőleg Németországban a kereskedelmi körök részéről mozgalom indult meg, miért is a porosz igazságügyminiszter ez iránt a törvényszékek és az ügyvédi kamarák véleményét kérte ki. A vélemények legnagyobb része a törvénykezési szünet eltörlése ellen szólt, s igy nyilatkozott a berlini ügyvédi kamara is, amely elismeri ugyan, hogy a törvénykezési szünetnek sok hátránya van, de még sokkal nagyobbak volnának azok a hátrányok, melyek a törvénykezési szünetnek, a törvénykezésben müködő erők e nélkülözhetetlen nyugvópontjának megszüntetésével a jogszolgáltatást érnék.

— **A bérleti szerződés** a bérlőnek nemcsak személyes, hanem dologi jogot is ad, amennyiben feljogositja a bérlőt, hogy saját felperessége alatt lépjen fel azok ellen, akik őt a birtokban zavarják; ennek következtében, ha a bérlőt a bérelt terület használatában egy másik bérlő zavarja, a bérlő jogositva van vagy közvetlenül a zavaró egyén ellen, vagy a bérbeadó ellen fellépni. *(Szajnai törvényszék.)*

— **A diplomatiai ügyvivő** feltétlenül mentes a polgári biráskodás alól, kivévén, ha ezen jogáról lemond. Mellékes tehát, hogy az állitólagos adósság magánjellegü-e vagy közjellegü, ugyszintén az is, hogy az adósság oly időben keletkezett, midőn az illető még nem volt ügyvivő. *(Párisi felebbviteli törvényszék.)*

— **A házasságfelbontási perben** vétkessé nyilvánitott féltől volt házastársa évi járadékot követelhet, ha azonban a házasság mindkét fél vétkessége folytán bontatott fel, évi járadék követelésére egyik sincs jogositva. *(Franczia semmitőszék.)*

— **A budapesti kir. itélőtábla** alapitványi bizottsága a felügyelete és rendelkezése alatt álló Jeszenák János féle alapitvány jövedelméből két római katholikus, továbbá két ágostai evangelikus, a mennyiben pedig az ágostai hitvallásuak közül a meghatározott számban nem jelentkeznének, az esetben egy evangelikus református budapesti lakos szegénysorsu kezdő gyakorló ügyvédnek 1903. évi január hó 1-től számitott három évre való adományozással s minden év junius és deczember 1-ső napján esedékessé válandó 200—200 koronás részletekben kiutalványozandó 400 azaz négyszáz koronával való segélyezést elhatározván, felhivja a Budapesten ügyvédi gyakorlatot folytató szegénysorsu kezdő ügyvédeket, kik az emlitett segélyezést elnyerni óhajtják, hogy ez iránt vallásuk, szegény sorsuk, ügyvédi minőségük, végre a Budapesten való megtelepedésük kimutatására alkalmas okmányokkal felszerelt kérvényeiket 1903. évi február 20-áig a budapesti kir. itélőtábla elnöki iktató hivatalába nyujtsák be.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 2. SZ. Budapest, 1903 január 9.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az uj bünvádi perrendtartás a gyakorlatban. *Dr. Fayer László* egyetemi tanártól. — Az ügyvédi dijak és az uj perrendtartás. *Dr. Révész Ernő* szabadkai ügyvédtől. — *Birósági határozatok kritikai fejtegetése:* Az ipartörvény 183. §-ához. *L—cs.* — Intervallum lucidum. *Dr. N. J.* — Külföldi judikatura. Közli: *Dr. Gold Simon* budapesti ügyvéd. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az uj bünvádi perrendtartás a gyakorlatban.

— Dr. Fayer László jogászegyleti előadása 1902 deczember 13. —

Tisztelt teljes-ülés!

Nehéz felelni arra a kérdésre, vajon az uj bünvádi perrendtartás javitotta-e bünügyi igazságszolgáltatásunkat. Annyi bizonyos, hogy a bünper rövidebb, a vizsgálati fogság ritkább és rövidebb lett. Azt is merném állitani, hogy a szabadságvesztési repressio az utóbbi évek alatt némi tekintetben enyhült. Ezen jelenségeket leginkább annak tulajdonitom, hogy az uj bünvádi perrendtartásba számos személyes szabadsági garantia van beiktatva; továbbá nagy része van ezen eredmény előidézésében az esküdtszék intézményének is. Az esküdtek tudniillik — ezt mindnyájan észlelhetjük — igen gyakran fogadják el azt a minősitést, a mely rövidebb tartamu szabadságvesztési büntetést von maga után.

A részletekre áttérve, mindenekelőtt azt a kérdést vetem fel, vajon a processuális intézmények mennyire tudtak maguknak az eljárásban tért hóditani.

Itt első sorban szemünkbe ötlik, hogy ugyszólván az egész előkészités a közigazgatási közegek kezébe ment át. Eleinte mindannyian igen nagy aggodalommal tekintettünk erre a változásra, de most már megoszlanak a vélemények. Egész bizonyos, hogy az előkészités rövidebb lett. Másrészt azonban itt-ott panaszkodnak a felől, hogy a felvételek sok tekintetben felületesek.

Ha azt a kérdést vetjük fel, vajon a vádlott kihallgatásánál mutatkozott szabálytalanságok még mindig olyan gyakoriak-e, mint ezelőtt voltak: azt hiszem, hogy e tekintetben szintén megnyugtató jelenségeink vannak. A kihallgatások ma már sokkal inkább megfelelnek a törvény követelményeinek; erőszak alkalmazásáról igen ritkán hallunk; sőt legujabban mintha még a csendőri kihallgatások tekintetében felmerülni szokott panaszok is elnémultak volna.

A büntető perrendtartás uj garantiát nyujt abban az intézkedésében, hogy vádlott követelheti, miszerint kihallgatásánál két tanu jelen legyen. De azt hiszem, hogy a határozmány nem ment át az életbe, mivel egyrészt a közegek, igen természetesen, nem favorizálják a tanuknak igénybevételét, másrészt pedig az illető terheltek aligha ismerik jogukat; nem kérik, sok esetben nem is mernék kérni a tanuk beidézését.

A vádtanács szintén uj intézmény és a mint több oldalról értesültem, nem csak Budapesten, hanem a vidéken is valósággal jól bevált és igen alkalmas közegnek mutatkozik arra, hogy a pert a lehető legrövidebben az előkészitő stádiumból az érdemleges stádiumba vigye át. Itt Budapesten pl. oly præcisióval dolgozik, hogy rendszerint még ugyanaz nap elintézi a beérkezett ügyeket.

A mi a főtárgyalást illeti: ... az angolos jellegü rendelkezés, hogy csak az elnök intézhet kérdést a vádlotthoz, nemcsak a vádlott előnyére, hanem lényegesen hátrányára is szolgál. Gyakran tétetnek kisérletek a törvény rendelkezésének megkerülésére; többek között olyképen, hogy az illető fél nem kérdést intéz a vádlotthoz, hanem megkéri az elnököt, hogy állapitsa meg a tényt, a melynek megállapitására ő sulyt helyez.

A keresztkérdezés egyáltalában nem ment át az életbe. Ez a szintén angol intézkedés papiron maradt.

Áttérek az esküdtszék kérdésére.

Mielőtt az intézmény technikai részleteiről szólanék, fel kell vetnem a kérdést, vajon ez a nagy ujitás nálunk mennyire vált be. Ha a sajtó nyilatkozatait irányadóknak akarnók tekinteni, kénytelenek volnánk azt mondani, hogy az esküdtszék az egyik hibát a másik után követi el. Szakkörökben szintén az a felfogás kezd uralkodóvá válni, hogy az esküdtszéki judikaturánk lényeges tévedéseket mutat. Magában ezen egyletben két izben támadták az esküdtszék intézményét. Az egyik támadást dr. Doleschall Alfréd törvényszéki biró ur, a másikat dr. Balázs Elemér királyi alügyész ur intézte. A szakirodalomban pedig igen nyomatékos szempontokat érvényesitett az intézmény ellen az igazságügyi orvosi tanács nagyérdemü titkára, dr. Schächter Miksa.

T. teljes-ülés! Ha olyképen teszszük fel a kérdést, vajon szakbelileg ki alkalmasabb a birói functiók teljesitésére: a szakbeli biró-e vagy pedig a laikus, akkor nagyon gyorsan megadhatjuk a választ, hogy a szakbeli biró e feladatokat tagadhatlanul jobban teljesiti. Csakhogy az esküdtszék kérdése nem ezen fordul meg.

Az esküdtszék *alkotmányi* garantia. Az intézményt épen nem igazságszolgáltatási tekintetek hozták létre. Az államélet minden ágazatában befolyást gyakorol a polgár, a bizalmi férfiu; ezt a befolyást az igazságszolgáltatásban az esküdt képviseli. Addig, a mig csak a szakbiró hozza az itéleteket: ez az *absolut* állam biráskodása. Az alkotmányos állam biráskodása megköveteli, hogy a *polgár* szintén gyakorolja a maga befolyását. S ennek megvan a maga igen fontos indoka.

A biráskodás, ha azt csak egy osztály kezeli, igen könnyen elidegenedik a nép érzületétől, a széles néprétegek felfogásától. Ennek a veszélynek a biráskodás még inkább ki van téve, mint a közigazgatás. És nehogy az elidegenedés megtörténjék, épen erre való a polgárok részvétele a biráskodásban, a kik az életnek felfogásait viszik be a birósági termekbe. Hogy ezt példával illustráljam: a mi esküdteink ma már éreztetik, hogy ők a büntető-törvénykönyv bizonyos határozmányait megfelelőknek nem tartják. Már mutatkoznak az esküdti gyakorlatban a büntető-törvénykönyv nehézségei, szögletességei. S az esküdtszék ezeket a szögletességeket képes volt három év alatt feltüntetni, mig a szakbirói testület ugyanezekkel a nehézségekkel hiába küzdött. Az esküdtek természetesen a maguk módja szerint segitenek. Ugy t. i. hogy kimondják a felmentést. Tagadhatlanul nagyon drasztikus egy eszköz. De megvan az a jelentősége, hogy hatályosan figyelmezteti a közvéleményt s a torvényhozást arra, hogy vannak a büntető kodexben olyan tételek, a melyek már elavultak, a melyek a mai jogérzettel ellentétben állanak és a melyeken változtatni kell. Sajnos, hogy a szakbirói judi-

katurában ez az erő sokkal kevésbbé van meg. Alkalmazkodik az anyagi törvény constructiójához és az abban mutatkozó nehézségeket nem az által küzdi le, hogy az egyént védi meg, hanem a törvénytisztelet nevében következetesen alkalmazza a törvényt és ennek azutan az elitélt egyén látja a kárát. A szakbiró addig is, mig uj törvény fog hozatni, elitél; az esküdt addig is felment. Az egyik az állam mulasztásáért az egyént lakoltatja, a másik a felelősséget a *közre* háritja. A személyes szabadság becse és igényei s az ember értéke iránt utóbbinak van igazi érzéke.

Ha a Btk. 340. §-át esküdtek volnának hivatva alkalmazni, ez a kemény törvénytétel rég meg volna változtatva. A közvélemény és a törvényhozás a százszorosan tulszigoru elitélést, mely ezen ügyekben most meghonosodott, észre sem veszi.

Az esküdtszéki intézménynek az a sajátsága, melyre rámutatni kénytelen voltam, az államélet evolutiója tekintetében annyira becses, hogy még az esetben is, ha oly itéleteket hoznak az esküdtek, amelyekben éppen nem osztozhatunk és amelyek szakbeli szempontból nagyon is megtámadhatók: elnézéssel kell lenni — bármennyire kárhoztatandók az itéletek jogászilag külön-külön.

Az esküdtszék technikai kérdéseire térve át, ezek közül csak egynéhányat akarok kiemelni, a melyek tekintetében nehézségek mutatkoztak.

Első szükség az, hogy az esküdtekhez intézett kérdéssorozat előkészitésére a lehető legnagyobb gond fordittassék. Ezen fordul meg, hogy milyen az esküdtszéki judikatura, mert leginkább a kérdések által gyakorol a bíróság befolyást az esküdtekre. Törvényhozásunk szerintem hibát követett el akkor, a midőn ezt a functiót, a mely mindenütt a bíróság kezében van, az ügyészség kezébe tette át. Nem azért, mintha az ügyészség nem volna e tekintetben szakbelileg eléggé megbizható, hanem, mert egyoldalu álláspontot foglal el és mindig csak arra fog törekedni, hogy a kérdések föltételében a maga szempontja érvényesüljön. Az ügyész azt a részletet domboritja ki, a mely a vád erősitésére szolgál s eshetőleg halványabb árnyalatot ad annak a részletnek, mely a vádat gyengiti vagy alapos voltát kétessé teszi. A bíróság mint *objectiv* testület sokkal inkább van hivatva a tényállás minden egyes részletének *egyenlő* érvényesitésére.

Már eddig is annak szüksége mutatkozott, hogy a kérdéseket erős pótlásokkal kell kiegésziteni, és ez igen természetes. A védő az uj kérdéseknek egész sorát követeli; maguk a bíróság tagjai s az esküdtek szintén lényeges módositásokat és kiegészitéseket követelnek, és ezen háromféle elemből azon néhány percz alatt, a mely rendelkezésre áll, nem tud a bíróság egy összefüggő, organikus egészet létesiteni. Innen van az, hogy a kérdések gyakran nem felelnek meg, mert hevenyészve készültek, és innen azután, hogy utólag hiányok, ellentmondások mutatkoznak. Nem tagadom, hogy az accusatorius jelleg inkább érvényesül ugy, a hogy a törvény megállapitotta; s ha a bíróság kezébe adjuk a functiót, ez a per illető részletének némiképen inquisitorius jelleget fog adni. Csakhogy e dolgokban sem az elv dönt, hanem az, hogy ki alkalmas leginkább a functio teljesitésére, és azt hiszem, hogy miután a kérdésekben nyilatkozik összefoglalása az egész tényállásnak, az összefoglalásra a bíróság sokkal inkább alkalmas, mint a peres fél álláspontján levő ügyészség.

Ez az egyik; a másik pedig törvényünk azon tilalma, hogy az esküdteknek enyhitő körülmények iránt tegyenek fel kérdéseket.

Szerintem ez az oka igen sokszor annak, hogy hibás minősitések mondatnak ki, valamint annak is, hogy felmentenek ott, a hol felmentést nem kellene kimondani. Az esküdt azt tekinti, hogy egy bizonyos minősitésnek mi a következménye. Ha látja, hogy ő a reális következményre, t. i. a büntetésre, dirigáló befolyást képes gyakorolni, akkor kiválasztja a helyes minősitést és eshetőleg hozzáteszi, hogy fenforognak tulnyomó enyhitő körülmények. De a midőn az esküdt kénytelen a sulyos minősitést elfogadni a nélkül, hogy befolyást gyakorolhatna oly irányban, hogy ennek mi legyen a következménye, akkor nem arra helyezi a sulyt, hogy a minősités helyes legyen, hanem kiválasztja a különböző minősitések közül azt, a mely intentióinak a büntetés tekintetében megfelel.

Igaz, hogy az esküdt nem a büntetés mérvének megállapitására van hivatva. Csakhogy ez a felfogás száz év óta uralkodik az elméletben és mégis minden országban ki tudták már vivni maguknak az esküdtek azt a jogot, hogy igenis befolyást gyakorolhassanak a büntetések mérvére. Valahányszor valamely országban megtagadták tőlük a jogot, hogy erre befolyást gyakorolhassanak: mindannyiszor azt tették mindenütt, a mit a mi esküdteink is tesznek, t. i. vagy más minősitést mondottak ki, vagy fölmentették a vádlottat. Az ő jelszavuk az, hogy ne az egyén szenvedjen a törvény hibája miatt, hanem feltétlenül meg kell az egyént védeni, sajnos, hogy a törvénytisztelet feláldozásának árán.

Igen gyakran tapasztaljuk, hogy a védők kérdéseket tétetnek fel olyan mozzanatokra vonatkozólag, a melyek határozott alakot nem öltöttek. A bíróság nem áll ellent a kivánságnak; s az esküdtek megragadják ezt a kérdést, melynek szigoruan véve igazi jogosultsága nincs, és ennek fonalán oldják meg a bünesetet. Ha az esküdtek az enyhitő körülmények iránt véleményt mondhatnának, a védő igen sok esetben nem követelné az emlitett forcirozott kérdések feltételét és sokkal, de sokkal inkább kielégitő és a büntetőjogi felfogásnak megfelelőbb lenne a verdikt.

Ma el kell ismerni, hogy a verdiktek gyakran a tényállással ellenkeznek. Ezt azonban nem az esküdtszék, hanem első sorban maga a törvény okozza, mely a nagyobb jogot, az átminősitést és a felmentést, megadja az esküdteknek, a kisebbet pedig szükkeblüen megvonja tőlük.

Mint harmadik tényt kénytelen vagyok felhozni, hogy a birói testület, különösen az ügyvivő bíróság elnöke, nem aknázza ki eléggé azt a jogot, amelyet neki a törvény megad és amely szerint az esküdteket vezérelnie kellene. Nagyon gyakran magokra hagyja az esküdteket s nem avatkozik dolgaikba; néha azért is, mivel azt gondolja: hiszen nem mi birák vagyunk felelősek, hanem ők maguk. Ez uraim félreértés. A biró igenis felelős azért, amit az esküdt mond, mert a bíróságnak jogában áll az esküdt verdiktjére határozott befolyást gyakorolni. Ennek egyik módja a kérdéstevés, másik a kitanitás, harmadik a felfüggesztés, stb. Ha a biró ezen eszközöket ki nem aknázza, nem mondhatja, hogy ő nem felelős: ő éppen ugy felelős azért, amit az esküdt mondott, mint maga az esküdt, mert hiszen felelőssége csak akkor szünhetik meg, ha a törvény által reá ruházott egész jogkört érvényesitette és kellőleg kiaknázta. Midőn a napilapok közölni szokták ama bizonyos horribilis felmentő itéleteket: rendszerint már első olvasásra mutatkozik az, hogy a bíróság nem tette meg kötelességét, amikor a verdikten még valamit corrigálhatott volna.

Ha ezeket figyelembe veszszük, és ha nem feledjük, hogy az esküdtszék nálunk ma még a kezdet nehézségeivel küzd, akkor, azt hiszem, az itélet nem lesz olyan szigoru, mint aminő itéletekkel ezen intézmény felől rendszerint találkozni szoktunk.

Áttérek, t. teljes-ülés, a jogorvoslati kérdésre.

Itt mutatkoznak a legnagyobb nehézségek. Kevésbbé a kir. táblai főtárgyalásokon, amelyekre nézve főleg azt hozhatom fel, hogy ott a szóbeliség még eddig nem tudott annyira érvényesülni, hogy a tárgyalásoknak lényeges alkatrészévé váljék. Most még inkább diszt képez, mint kiegészitő

részt. Az u. n. nem fontos ügyekben szóbeliség alig van, pedig azt hiszem, hogy valamennyi ügy fontos, és valamennyi ügyben egyaránt kellene a felek jogait érvényesiteni. Ha ez megtörténnék, a kir. táblai biró előadmánya nem jutna annyira érvényesülésre, amennyire ez most a felek jogainak lanyha kezelése mellett történik.

A nagyobb anomaliák a semmiségi panasznál merültek fel.

Nekünk tulajdonképpen csak *egy* — anyagi és alaki tartalmu — jogorvoslatunk van. Az, hogy a törvény két nevet ad a jogorvoslatnak, külsőség. Csak abban különbözik a két jogorvoslat, hogy az egyik a Curiához viszi az ügyet, a másik a törvényszéktől a kir. itélő táblához. A Curiához menő jogorvoslat valamivel szükebb körü ugyan, de lényegileg azonos a kir. táblai jogorvoslattal. Maga a törvény is kifejezésre juttatja ezt, amennyiben összekapcsolja a kettőt. Még a csekély eltérés sem tud érvényesülni éppen azért, mert a törvény a kettőt nagyon is egybeköti.

A kir. Curia a semmiségi panaszt, amelyet a törvény a kir. táblai felebbezéssel azonos alapon szervez, egészen formalistikus módon kezeli; tisztán a formalismus dönt afölött, hogy a semmiségi panasz elfogadtatik-e vagy nem. A kir. Curia megköveteli, hogy az anyagi semmiségi panaszt bejelentő necsak az illető §.-t jelölje meg, hanem megjelölje a §. pontját, továbbá azon pont alpontját s azonkivül ugyanott ezen alpontnak a külön tételét is. Ha mindezt megjelölte: a kir. Curia még ezt sem tartja elegendőnek; meg kellett jelölnie a tényt is, amelyre a megjelölt tételt alapitja. Szóval, a legnagyobb præcisióval elő kell adnia az általa emelt panaszt és azonkivül még indokolnia is kell azt. Végül megköveteli a Curia, hogy a főtárgyalás fonalán előadott és érvényesitett semmiségi panaszok is ujolag mindannyian fentartassanak; ha valamelyiket fen nem tartotta a bejelentő, elejtettnek tekintetik.

A bejelentési formalismus azt idézi elő, hogy a semmiségi panaszoknak több mint felerésze azért, mert a bejelentési követelményeknek nem felel meg, megvizsgálatlanul félretétetik.

Figyelembe kell először is vennünk, hogy minő ügyekről van itt szó. Ha apró ügyekben szoritják meg ilyen formalismussal a jogorvoslatot: ez is helytelen, de elvégre apró ügyekben a jogsérelem még sem oly nagy. De ide tartoznak, amint tudjuk, a legeslegfontosabb ügyek: valamennyi törvényszéki és valamennyi esküdtszéki ügy és a halálbüntetés kérdése is.

Sajátságos, hogy 1900-ig, öt esztendőn keresztül, a Curia halálbüntetést nem állapitott meg, és 1900 óta ismét minden évben van halálbüntetés. Az uj perrendtartás a halálbüntetést ismét behozta. Részemről ezt annak tulajdonitom, hogy az uj perrendtartás valamennyi büntetési nem közül a halálbüntetés tekintetében okozta a legnagyobb változást. A halálbüntetésre vonatkozólag ugyanis a régi eljárás szerint meghozta az itéletet az első fok; teljes anyagi és alaki jogkörrel megvizsgálta a kir. tábla; ismét teljes jogkörrel a kir. Curia — tehát három jogi forum. Azonkivül fennállott a külön kegyelmi tanács. Az uj perrendtartás behozatalával ez teljesen megváltozott. A halálbüntetést ma *egy* bíróság mondja ki és sok esetben ezen bíróság halálbüntetési itélete semminemü jogi felülvizsgálat tárgyát nem képezheti.

A Curia ugyanis a 385. §. 3. pontját olyképpen magyarázza, hogy ha a 92. §. czimén érvényesittetett a semmiségi ok: csak ugy változtható meg a halálbüntetés, ha az 15 évi fegyházzal helyettesittetik. Amit tehát régente rendszerint tett a Curia, hogy t. i. a halálbüntetést életfogytig tartó fegyházzá változtatta át, azt ma — a Curia értelmezése szerint — nem teheti; a Curia csak akkor mehet belé a változtatásba, ha olyas valamit fogad el, amit nem tart megfelelőnek. Tehát választania kell két olyan dolog között, amelyek egyikét sem fogadja el helyesnek. Azt, amit helyesnek tartana, szerinte nem *szabad* kimondania; amit nem tart helyesnek, azt nem *akarja* kimondani. Ebből tényleg következik, hogy inkább meghagyja azt a helytelen dolgot, amely már megvan, nehogy kénytelen legyen egy ujabb, általa szintén helytelennek tartott büntetést kimondani.

A most feltüntetett körülmény ellenkezik, t. teljes-ülés, a büntetőjog alaptételével; azzal az alaptétellel, hogy a büntető biró individualisál. A büntető birónak fő-kötelessége kiválasztani azt a büntetési mennyiséget vagy büntetési nemet, amely éppen a tárgyalás alatti cselekményre illik. A büntetőjog abban különbözik a polgári jogtól, hogy a büntető birónak legmesszebbmenő individualisálásra kell törekednie és erre törekszik is; azért legnagyobb előnye minden büntetési nemnek az osztékonyság. Minél jobban osztható valamely büntetési nem, annál inkább megfelel az a büntetőjog legfőbb követelményének. A mi kérdésünknél azonban azt az osztható ságot, amely a kodexben megvan, — mert hiszen a kodex három versiót enged meg — a Curia magyarázata megszoritja, azt mondván, hogy nem három között, hanem csak kettő között — a két véglet közt — választhat, e kettő közül pedig igen sok esetben egyiket sem fogadhatja el.

A napokban előfordult egy büneset, amelyből folyólag négy halálos itélet kérdése feküdt a kir. Curia előtt s a Curia kimondotta, hogy mind a négy halálos itéletet 15 évi fegyházzá változtatja át. Ez ellene látszik szólani annak, amit itt felhoztam; de inkább csak megerősiti. Mert ebben az esetben azért változtatták át a négy halálos itélet mindegyikét 15 évi fegyházzá, mivel négy halálbüntetés mégis csak sok lett volna egyszerre. Amikor csak *egy* halálbüntetésről van szó, az ezen büntetési nemtől való irtózás érzete nem dominál ennyire; s ennek a körülménynek tulajdonitom, hogy amikor *egy* halálbüntetés forgott kérdésben, azt nem változtatták át, ellenben több halálos itélet esetén igenis alkalmazták az átváltoztatást. Természetesen olyan valamivé, amit a Curia birái valószinüleg maguk sem tartottak eléggé sulyosnak, t. i. 15 évi fegyházzá.

Az általam itt kifejtettekből indirekte az következnék, hogy a kir. Curia jogositva volna akkor, amidőn a 92. §. czimén érvényesittetik a semmiségi ok, a büntető-törvénykönyv értelmében szabadon hozni meg a maga itéletét. Ez azt jelenti, hogy a semmiségi ok ugyszólván csak kinyitja az ajtót, csak lehetővé teszi a büntetési kérdés felülvizsgálását, és ha a Curia azt látja, hogy a büntetési kérdést meg kell vizsgálnia, a törvény értelmében hozza meg itéletét.

Megvallom, ez az én véleményem.

A büntető perrendtartás nem azt mondja, hogy az anyagi semmiségi ok értelmében határoz a Curia; nem azt mondja, hogy csak azt fogadhatja el a Curia, amit panaszolnak, hanem hogy a Curia a törvény értelmében hozza meg a maga itéletét. Vagyis az anyagi semmiségi ok arra való, hogy a Curiát abba a helyzetbe hozza, hogy felülvizsgálja az ügyet amikor kimondotta, hogy felülvizsgáljuk, eshetőleg meg semmisitjük, akkor már a Curia egész szabadon döntheti el a positiv kérdést az anyagi büntető-törvénykönyv értelmében.

Szabad talán egy analogiára hivatkoznom.

Vegyük a 385. §. 2. pontját, ahol az anyagi semmiségi ok a minősités czimére helyezkedik. Az alsófoku bíróság lopást mondott ki; a védő pedig érvényesiti, hogy a jogtalan elsajátitás esete forog fen: vajon, ha a Curia elfogadja azt, hogy lopást nem képez a cselekmény, köteles-e a jogtalan elsajátitást kimondani? Azt hiszem, nem köteles. Ha a Curia azt találja, hogy sem lopás, sem jogtalan elsajátitás nem forog fen, hanem pl. sikkasztás vagy hütlen kezelés, a Curia ezt igenis kimondhatja, mert a törvény értelmében hozza meg a maga itéletét. Itt a második semmiségi oknál azt hiszem már egészen világos, hogy nem a semmiségi okot köteles a Curia elfogadni, hanem a semmiségi ok érvé-

nyesitése folytán a maga meggyőződése szerint hozza meg ítéletét.

Ami azonban egyik semmiségi okra szabály, az áll a másikra is.

Utalok itt ismét arra, hogy nekünk a Curiához és a kir. táblához ugyanazon jogorvoslatunk van, amely se nem semmiségi panasz, se nem felebbezés, hanem a kettőnek alkatrészeiből alakul.

Ezt a két tételt kivántam az anyagi semmiségi okok tekintetében felhozni. Az egyik a formalizmus, a másik a megszoritott tartalmi magyarázat. A két tételnek jelenleg gyakorlatban levő magyarázata ugyszólván lehetetlenné teszi, hogy az itélet a Curia előtt anyagi semmiségi panaszszal megtámadtassék.

Nem gondolom, hogy a Curia mai álláspontja már definitivum. Azt hiszem, hogy a nézetek még tisztázódni fognak, és talán kifejezhetem azt a véleményemet, hogy elég fontos a kérdés arra, hogy teljes-ülésbe vitessék. A teljes-ülési határozat talán el fogja találni azt a középutat, amely egyrészt biztositja a jogorvoslat jogosult használhatását, másrészt biztositja, hogy a Curiát nem özönlik el semmiségi panaszokkal. Valószinüleg szükséges lesz a törvényhozási intézkedés is annyiban, hogy a Curiát tehermentesiteni kell a járásbirósági ügyek tekintetében. A Curia most apró ügyekkel el van halmozva. És éppen, mert ezen ügyek sok időt meg munkát absorbeálnak, nem marad a legfontosabb ügyekre annyi idő, amennyit azok feltétlenül megkövetelhetnek.

Még csak azt akarom hozzátenni a mondottakhoz, hogy a semmiségi okok érvényesitésének jelentőségét az is emeli, hogy ezek nemcsak a közönséges büntető igasságszolgáltatás körébe vágnak, hanem ugyanazon szabályok állanak fen a politikai büntetőjogra nézve is. Amely megszoritás ma a közönséges gonosztevő ellen érvényesittetik, ugyanaz fog érvényesittetni eshetőleg később a politikai büntettes ellen. Ugy a közönséges, mint a politikai büntetőjog megkivánja a maga külön jogait, s a midőn a közönséges büntetőjogban bizonyos szabályozások történnek, véleményem szerint mindig tekintettel kell lenni arra, hogy ugyanaz, ami itt kimondatik, a politikai perre nézve is áll. Pedig a politikai pereknél ezek a dolgok igen-igen kényes természetüek.

T. teljes-ülés! Csak néhány kérdést akartam felvetni oly célból, hogy maguk a gyakorlat illetékes szakférfiai nyilatkozzanak a felmerült nehézségekről. Ha e célom sikerülni fog, szerény felszólalásomnak jutalma teljes mértékben meg lesz.

«Az ügyvédi dijak és az uj perrendtartás»*

Polgár törvényszéki elnök ur czikkének második vádja az, hogy az ügyvédek olyan ügyekben, amelyekben egyedül a legegyszerübb jogkérdés a jogvita alapja amelyekben vagy a perrendszerüen megállapitott tényállást támadják meg alapos ok és sikerre való kilátás nélkül, hogy az ügyvédek ilyen ügyekben mellőzik a felebbezés nyilvános előadással való elintéztetését és szóbeli tárgyalást provokálnak «tisztán és kevés kivétellel» a jövedelmük szaporitása végett. Utána veti a czikk: «Ez megdönthetetlen tény ez idő szerint». Holott, mondja folytatólag, ha az elsőbiróságnál megállapitott tényállás változatlan maradásával csak a jogi következtetés az, amit a fél sérelmesnek tart: épp oly alaposan, gyorsabban és olcsóbban lenne a perorvoslat nyilvános előadás utján elintézhető. Alaposan azért, mert a bíróságnak ugy is joga van — ha a szükségét látja — szóbeli tárgyalást tüzni ki.

Gondoskodni kell tehát szerinte, hogy a *szóbeliség és közvetlenség elvével vissza ne lehessen élni*, mert az ügyvédek «egy tekintélyes részének» a peres felek vagyonszerzési érdekből ki nem szolgáltathatók. Vitatja, hogy az ügyvédek érdekében áll a kérdés alkalmas megoldása, hivatkozik a birói gyakorlatra, mely szerint az ügyvédi rendtartás figyelembe vételével, az ügyvéd oly munkáért, amelyet eredményre nem vezethető módon végzett, dijazásra számot nem tarthat s in fine finali a törvényjavaslat 513. §-ába ajánlja toldani ezt a rendelkezést: «Ha a felebbviteli bíróság ugy találja, hogy az ügynek alapos elbirálása és eldöntéséhez vagy czélirányos viteléhez a felebbezésnek szóbeli tárgyalás utján való elintézése teljesen szükségtelen volt, amennyiben a felebbezés sikerre vezetett is, a szóbeli tárgyalással okozott költségtöbblet megtérítésében a tárgyalást kérő ellenfele el nem marasztalható, sőt a felebbviteli bíróság itéletében kimondhatja, hogy ezen költségtöbbletnek a megtérítését az ügyvéd saját felétől sem követelheti, kivévén, ha a megbizó fél a szóbeli tárgyalás költségeinek megtérítésére magát a 321. §-nak megfelelően kiállitott magánokiratban kötelezte».

Ami ezekben az ügyvédek megvádolását illeti, azt körülbelül eltárgyaltnak tekinthetem s ebben a kérdésben is inkább az ügy érdeme érdekel.

A régi eljárás szerint a jogviták a ténykérdésben is a harmadbirósságig voltak vihetők. Képzettebb ügyvédi és birói testület sarjadván és a szóbeliség s közvetlenség korollariumául a bizonyitékok szabad mérlegelése lépvén életbe: a törvényhozás a ténykérdésben való perorvoslatot megszoritja. Három forumról kettőre. A czikkiró itt nem állana meg; azt mondja, hogy elegendő, ha a ténykérdést az elsőbiró tisztába hozza. Ha a fél nem a tényállás ujabb megállapitását vagy kiegészitését szorgalmazza a jogorvoslattal, akkor kérje az ügy nyilvános előadását. Hiszen majd tárgyaltatja vele a biró eleven szóval: ha szükségét látja.

Nihil novi sub sole.

Az angol perrend tovább megy, mint a czikkiró javaslata. Ott az elsőfolyamodásu biró megitélésére van hagyva annak az eldöntése: alapos-e a felebbezés vagy sem és van rá eset, hogy az angol biró a felebbezéstől elzárja a felet azon az alapon, hogy a per tárgyának az értéke csekély s nem birja meg a jogorvoslati költséget.

Igen ám: csakhogy az az *angol* biró; minálunk pedig most korrigálgatják a jogi szakoktatás és a gyakorlati képesités rendszerét, mert torkig vannak a tudatával, hogy a jogászközönségünk képzettsége nem áll a kellő szinvonalon. Olcsó munkát végeznék, ha egész egyszerüen azokat az argumentumokat állitanám a czikkiró javaslata ellenébe, amik a szóbeliség és közvetlenség dicséretéről a sommás törvény javaslatának megokolása és tárgyalása során elhangzottak. Közülök nem egy mindenesetre respektábilis. A többi között kétségtelen, hogy a biró informálásának mindenkép alaposabb módja az élő szó a holt betünél. Azon sem lehet vitatkozni, hogy a bizonyitékok szabad mérlegelésének elmellőzhetetlen föltétele, hogy az irásbeliség kiküszöböltessék, amennyire csak lehet. Annak a bizonyitgatására is fölösleges vesztegetni a szót, hogy az irásbeliségnek az a természete, hogy terjeszkedni szeret. Emlékezünk rá a régi rendszer gyakorlatából, mivé fajult az ügyvédek és a birák kényelemszeretete miatt. Ezek voltak jóformán a lenyomósabb argumentumok, amik a sommás törvény megvitatásakor elmondattak.

Nem nehéz megjövendölni, hogy ha törvénynyé lenne, amit a czikkiró javasol: az első biró tárgyalási jegyzőkönyve mód nélkül terjengőssé válnék és a felek örökös vitában élnének a bíróval: mi minden kerüljön még a jegyzőkönyvbe. Az ügyvédek a részletezést követelnék a javaslat 274. §-ára mutatva és valóban problematikus is volna a felebbezési bíróság módja «a tárgyalás és a bizonyitás egész tartalmát szorgosan méltatni», ha a jegyzőkönyv — mint azt a javaslat 248. §-a a közvetlenség követeléséhez hiven megszabja — a tárgyalás menetét «csak általánosságban» tüntetné fel.

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

De meg immár nem lehet messze az az idő, hogy nálunk se maradjon a papiron az az elv, amelyet az ügyvédi rendtartás 54. §-a negyedszázadnál hosszabb ideje sanctionált, hogy tudniillik az ügyvéd időveszteségе is megtéritendő: s mivel a jegyzőkönyvek terjengősségével a tárgyalások hossza lépést tart, könnyü belátni, hogy az olcsóság bálványozott dogmája veszitene valamelyest ezen a réven abból, amit a czikkiró kontemplálta vámon nyerhet.

Nagyobbat rontana a czikkiró számitásán, hogy az irásbeli felebbezések és az észrevételek (517. §) szintén alaposabb, nagyobb munkára szorulnának: következésképp a mostan divatosnál jobban lennének dijazandók s mindezeket egybevetve az lenne a dologból, hogy a felebbezés voltaképp költségesebbé válnék.

Nyomatékosabb momentumnak tartom azt az általánosan vallott tapasztalatot, hogy az irásbeliség mellett a kollégiumban jobbadán az előadó biró dönt. Tessék csak a javaslatnak 519. és 501. §-át egybevetni «az ujabb perjogi reformoknak» azzal a másik alapelvével és czéljával, amelyről a czikkiró ugyan kevesebbet beszél, mint az olcsóságról, de amelyet szintén a reformjával vél alaposabban elérhetni: a gyorsasággal.

Hogy az eljárás szükségképpen gyorsabb legyen amugy, mint igy, azt általában nem lehet éppen mondani s a sommás ügyek felebbviteli eljárásának lassuságáról panasz eddig sem hallatszott; ámde abban bajos kételkedni, hogy a gyorsaságnak — bárha a perjogi reformok alapelvén kivül — édes testvére a felületesség.

Jó lélekkel mondhatni-e, hogy józan jogpolitikai nizus, az ügyvédek ellenőrző tevékenységét a felebbezés során szükebb térre szoritani? Különben is előrelátható, hogy az ügyvédek legalább oly sürün indokolnák szóval a felek kérelmét az előadó előterjesztése után (törvényjavaslat 519. §), mint amily sürün most a felebbezés szóbeli tárgyalását provokálják s az olcsóságon megint csak lék lenne ütve.

Ennyit az olcsóságról és a gyorsaságról.

Ami az alaposság kérdését illeti: a czikkiró azt vitatja, hogy ha az alsóbiró előtt megállapitott tényállás megmarad, a közvetlenségnek a felebbezés során való elmellőzéséből az alaposság hátramaradást nem szenved. Nos, nem szeretnék abba a bünbe esni, amit a czikkiró szemére lobbantottam: a könnyelmü általánositás bünébe. Nevezetesen azzal a vigasztalással szemközt, hogy ne kérjék a felek, mert ha az alapos elintéztetés végett szükségét látja, a bíróság ugyis hivatalból tüzhet ki szóbeli tárgyalást, nem igen kivánok rámutatni, hogy kivált ugy a statisztikai adatok szedésének klimakterikus ideje tájt a kételkedve kutató birói lelkiismeretben nem ritkán könnyebben vivna győzedelmes tusát az alapossággal az ujabb perjogi reformok másik alapelve: a gyorsaság.

Nem is fogom a czikkirót arra a térre követni, amelyre tévedvén jónak látta a magyar ügyvédséget a tisztesség hijával vádolni meg és imhol a bíróságunk szinvonaláról emlékezve, csak annyit kérek koncedálni, hogy a biráink többsége a jogi képzettségére és a judiciumára nézve tisztességesen középszerü. Ez nem csak «ez idő szerint megdönthetetlen tény» — mint a czikkiró másik elszólása szerint az ügyvédek jövedelemszaporitásra való vágya — hanem térben, időben átalán az; egész egyszerüen azért, mert az emberi agyvelőkből mindenfajta hivatást üzők közé csak szórványosan jutnak a geniek vagy akár csak a respektábilis tehetségek.

Egyezzünk tehát meg abban, hogy a biráink többsége az átlag emberek közé tartozik, akikben nincs meg az az adomány, amely a tényeket hamarosan felfogja és amely a hamarosan megértett ügyállásból egyszeriben dedukálja a jogi konsequentiát. A legtöbbjük — csak ugy mint az ügyvédek legtöbbje, jóllehet ezeknek a jogi képzettsége az előtanulmányok mélyebb szántásu talajából sarjadt — elsőbb in facto kénytelen tisztába jutni s azután tépelődik in jure.

Ugy-e bár megczáfolhatatlan, hogy az élőszóval vitázó, közvetlen előadás a tények helyes megállapitására sokkalta kedvezőbb, mint az előadó birónak az előterjesztése? A tények megállapitásának a munkája a felek perbeszédei közepette, azoknak a során esik meg a legalaposabban és ha a tények minden oldalról meg vannak világitva, sokkal nagyobb a garantia, hogy az átlagos biró sem fog a jogkérdésben megbotlani. Megvan tehát annak a maga okos oka, hogy a modern perrendek a ténykérdésben való felebbviteli itélkezésből az ügyfelek részvételét nem küszöbölik ki olyan vehemens törekvéssel, mint a czikkiró, a ki épen a jogpolitika essentiális részéről feledkezik meg a mellékes kivánalmak elérésének fanatikus vágyában.

Hogy a törvényjavaslat tervezője ezt a jogpolitikai kérdést mily præcis tisztasággal fogja fel: az indokolás világosan documentálja. (Igazságügyi Javaslatok Tára II. évf. 2. sz. 299. lap.) A száz korona értéket meg nem haladó perekről emlékezvén meg, elmondja, hogy a kilenczvenhármas törvénynek az a rendelkezése, amely ezekben az ügyekben felülvizsgálatnak enged teret, a felebbvitelnek a jogkérdésre való ez a korlátozása, visszás eredményt szült és «a jogszolgáltatás nem kielégitő.» «A felebbezés — folytatja az indokolás — jóval tökéletesebb és alkalmasabb módja a jogsérelem felebbviteli orvoslásának, mint a felülvizsgálat.» Más præmissákból indulva ki, más alkalomból beszél igy a javaslat indokolása, de az érvelés érdemi részét a mi vitánkra való vonatkozásában is el kell fogadnunk.

Még csupán egyet. Nem argumentumként, hanem csak magyarázatul. Az indokolás is megjegyzi, (idézett helyen 295. lap), a gyakorlat emberei pedig szintén tudják, hogy a fél néha csak az itéletből értesül felőle: minő tényeket és bizonyitékokat kellett volna még a latba vetni, hogy az álláspontjának helyes voltáról meggyőzze a birót. A «nyomozás» ellenére is számos itélet megokolásából olvassuk — fájdalom a felebbezési fokon is — azt a chablonos kényelmi indokot: «a fél nem is állitotta, annál kevésbbé bizonyitotta: következésképp» stb.

Hiszen ha az itéleteket, ahogy a törvény rendeli, három nap alatt irásba foglalnák, kisebb lenne a hiba. De a czikkirónak — a kiben az itélő biró fölé kerekedett a felügyeleti teendőket is teljesitő elnök — szintén tudnia kell, hogy számos esetben akkorra foglalja az elsőbiró az itélet megokolását irásba, a mikor vagy eltelt már a felebbviteli határidő, vagy olyan kevés maradt belőle, hogy nincs ráérése az ügyvédnek alaposan megszerkeszteni a jogorvoslatot. Hiszen tudunk nem egy birót, a ki éppen a végből várja meg az irásba foglalással a jogorvoslat határidejét, hogy ahhoz mérten indokolja meg az itéletet többé vagy kevésbbé sommásan: felülbirálat alá kerül-e vagy sem?

Ilyen esetekben — pedig számos van — az ügyvéd a felebbezésnek szóbeli tárgyalását kéri természetesen, ha más okból nem, hát azért, mert nem tudhatja: mi volt légyen az, amit «nem is állitott, annál kevésbbé bizonyitott» a fele.

Ám erről csak ugy futólag volt érdemes megemlékezni, legfölebb annyiban, hogy ne éppen a kissé szélesebb látókört kivánó jogpolitikai szempontból lett légyen demonstrálva a czikkiró javaslatának a helytelen volta, hanem az élet ábécéjével.

Oh, mert az élet rá-ráczáfol a doktrinákra és a törvényekre egyaránt. Bocsánatot kérek a triviális hasonlatért: olyankor, amikor az ilyen elméleti fejtegetéseket hallom, gyakorta jutnak eszembe azok a sörös poharak, a mik a sörházak ajtajára, hova egyebüvé vannak czégérül pingálva. A sör szinig van bennük és a hab bőségesen csurog le belőlük a pohár oldalain, igen: a festett sör, a festett pohárból. Odabent pedig másként mérik azt!

Mert ezen a fogyatékos világon az ideálok messze tanyáznak a rögtől és erre a nagy spácziumra a törvények megalkotásakor is bölcsen ügyelni kell annak rendje és módja szerint.

Dr. Révész Ernő,
szabadkai ügyvéd.

Birósági határozatok kritikai fejtegetése.

Az ipartörvény 183. §-ához.

A gy—i elsőfoku iparhatóság az ottani tejszövetkezetet telepengedély váltására kötelezte az ipartörvény 25. §-a alapján. Az alispán, mint másodfoku iparhatóság e határozatot olykép változtatta meg, hogy a tejszövetkezetet nem telepengedély, hanem csak iparigazolvány váltására kötelezte. A kérdés a tejszövetkezet részéről a kereskedelmi miniszter, mint harmadfoku iparhatóság felülvizsgálata alá terjesztetvén, a miniszter a másodfoku határozatot a legutóbb kelt 66232 sz. határozatával megváltoztatva a tejszövetkezetet az iparigazolvány váltásának kötelezettsége alól felmentette, indokul azt hozván fel, hogy mivel az 1884: XVII. t. cz. 183. §-ának *a)* pontja világosan kimondja, hogy a mezőgazdasági és az ezzel összefüggő mellékiparágak, a melyek leginkább saját termények feldolgozására és elárusitására szoritkoznak, az ipartörvény rendelkezései alá nem esnek, s mivel a tejszövetkezetekben rendesen csakis a szövetkezeti tagok által termelt tej lesz közösen feldolgozva és értékesitve, ezen szövetkezetek az ipartörvény rendelkezései alá nem eshetnek s ebből kifolyólag iparigazolványt sem kötelesek váltani.

E határozat helytelen, mert nem felel meg az idézett törvényszakasz intencziójának. Az ipartörvény 183. §-a azokat a mezőgazdasági iparágakat akarta kivonni a törvény rendelkezései alól, a melyek egészen szorosan valamely gazdaság keretében a mezőgazdasági termelvények okszerübb értékesitését czélozzák, a melyeket a termelő a maga gazdasága körében üz, s tette ezt azért, hogy a termelőre, a ki sem iparos, sem kereskedő, s a ki az ipari forgalommal a maga gazdasági ipara révén érintkezésbe alig jut, ne kényszeritse reá azokat a korlátozó és ellenőrző intézkedéseket, a melyeknek valóságos iparosok éppen az ipari forgalom érdekében vannak alávetve. Ilyenek — mint a törvény szövege is mondja — az állattenyésztés, a halászat, a kert- és szőlőmivelés, a méhészet, s ilyenek lehetnek — mint a mezőgazdasággal összefüggő iparágak — a mezőgazdasági szeszfőzdék, malmok, fürésztelepek stb.

A termelőnek a forgalomhoz való viszonya azonban egészen más akkor, mikor tagjává válik egy tejszövetkezetnek s tejtermékeit ennek közvetitésével hozza forgalomba. E szövetkezetben harmadik személyekkel szemben eltünik a termelő, s a forgalomban a termelők összessége, mint a törvény által szabályozott kereskedelmi társaság jelenik meg, a mely nem a tagok, hanem saját személyében üz ipart, köt ügyleteket, szerez jogokat és vállal kötelezettségeket, s bár feltehető, hogy főkép a tagok termelvényeinek feldolgozásával és eladásával foglalkozik, épen nincs kizárva, sőt, hogy előre elvállalt szállitási kötelezettségeinek eleget tehessen, bizonyos, hogy gyakran fog idegen nyerstermányeket is szállitás czéljából megszerezni és feldolgozni. (Lásd a budapesti kir. itélő táblának a Dtár III. f. XXI. k. 82. sz. a. közölt határozatát, amely a fenforgó esetben megengedte annak az alapszabályokba felvételét, hogy a szövetkezet idegenek áruit is értékesitheti.) Ez a szövetkezet, mely semmiben sem különbözik más, tejtermékek feldolgozásával és eladásával foglalkozó iparosoktól, már valóságos iparos, s mint ilyen nem igényelhet az ipari forgalomban több szabadságot a maga részére, mint a többi iparos. Ez pedig okvetlenül beáll akkor, ha a tejszövetkezet az ipartörvény 183. §-a alapján kivonatik az ipartörvény rendelkezései alól, mert ez esetben reá az ipartörvény specialis korlátozó és ellenőrző intézkedései ki nem hatnak, hanem müködésében csak az általános, kevésbbé megszoritó közigazgatási szabályoknak van alávetve.

Valószinü, hogy a harmadfoku iparhatóságot ezen határozatában az a nyiltan ki nem fejezett, de a sorok közt olvasható és mindenki által helyeselt szándék vezette, hogy a mezőgazdaság érdekeit és a mezőgazdasági termények könnyebb értékesitését ezen a téren is előmozditsa, de ennek nem szabad akkép történni, hogy rendészeti törvények alól mentesség adassék annak, a kit ez meg nem illet.

A fenforgó esetben az a kereskedelmi miniszteri rendelet lett volna alkalmazandó, a mely szerint «kereskedelmi társaságok, illetve *ipari* és kereskedelmi üzletekkel foglalkozó részvénytársaságok és *szövetkezetek* az iparüzés bejelentésére és iparigazolvány szerzésére kötelesek». (1891. évi jan. 5-én 32117 sz. a. kelt keresk. min. rend). *L—cs.*

Intervallum lucidum.

A budapesti kir. itélő tábla a mellékletünkön 15. sz. a. közölt érdekes esetben fejtegeti, hogy a házassági törvény nem mondja meg a szabályt az intervallum lucidumra, az indokolás szerint azért, mert a tudomány ez időszerinti állása mellett a kérdés még vitás. E szerint esetről-esetre szakértő hallgatandó meg.

A fenforgó esetben már most a nőről kétségtelen volt, hogy évekkel a házasságkötés előtt, és azután elmebetegségben szenvedett, de a tanuk egybehangzó vallomása szerint a házasságkötés ideje tájt egész normális lelki állapotra való mód viselkedvén, szakértő hallgattatott meg.

Minthogy pedig, ugymond a kir. itélő tábla, a szakértő nézete szerint az intervallum lucidum felvétele képtelenség, ki kellett mondani, hogy a nő a kötéskor is cselekvőképtelen volt.

Szembetünő, hogy a kir. itélő tábla nem helyesen fogta fel a biró hivatását, midőn a *szakértő véleményétől tette függővé az alkalmazandó jogszabályt*, ahelyett, hogy a kérdést arra tette volna fel, volt-e Z. R.-nak a kérdéses időpontban normális akarata?

Vajon, ha holnap egy más szakértő azt mondja a biróságnak, igenis, van intervallum lucidum, akkor meg tekintetbe veszi?

Ilyen esetben a biróságnak a szakértő véleménye és egyéb anyag, tanulmány alapján kell itéletet alkotnia.

Mindazonáltal feltétlenül helyeseljük a kir. itélő tábla döntését a materiális kérdésben. A tudomány világitó fáklyája el fogja üzni biróságaink termeiből a lucidum intervallumot, a letünt évezrek sötétségéből ránk maradt ezt a lucus a non lucendo-t!

Dr. N. J.

Külföldi judikatura.

A telekkönyvi hatóság elutasitotta a kereskedőnek azt a kérelmét, hogy a zálogjog az adós ingatlanára az ő egyéni czége javára kebeleztessék be. A felsőbiróság a felfolyamodását elutasitotta, a harmadfoku biróság azonban helyt adott neki a következő megokolással: A czég az a név, amely alatt a kereskedő ügyleteit végzi, melyet névaláirásul használ, amely alatt perel és pereltetik. Ezen elv alól akkor se lehet kivételt tenni, ha a kereskedő üzlete folytatása körében ingatlant vagy ingatlanra zálogjogot szerez. *(Colmari felebbviteli biróság.)*

Tüzkár érte a biztositottat. A biztositó társaság megtagadta a fizetést, mert a biztositott raktárba könnyen lobbanékony anyag — vaporin — hozatott eladás czéljára és a kötvényfeltételek értelmében megszünik a szerződés hatálya, ha a biztositó koczkázatát a biztositott fokozza. A kifogásnak hely adatott, mert a kérdéses kötvényfeltétel absolut intézkedést tartalmaz, amelynek hatálya nem függ a biztositottnak jó- vagy rosszhiszemétől és mert az sem fontos, hogy volt vagy lehetett-e ezen cselekedetnek a tüzesetre hatása vagy nem. Lényeges csak az, hogy a koczkázat változhatott, a biztositó társaság pedig dijszabásával bizonyitotta, hogy ő ily esetben magasabb dijtételt számit fel. Különben a koczkázatnak emelése a biztositónak szavatosságát abban az esetben is megszünteti, ha azzal nagyobb dijtételnek alkalmazása nem jár, mert nem lehet a biztositót arra kötelezni, hogy nagyobb koczkázatot vállaljon a szerződéskötéskor létezőnél és az ő jogkörébe tartozik azt a nagyobb koczkázatot is elvállalni vagy a biztositást megszüntetni. *(Donai-i felebbviteli biróság.)*

A cheque egy az intézményezettre czimzett fizetési meghagyás, melynek kivitele tekintetében az intézményezett a kibocsátónak utasitásaihoz van kötve, mig harmadik személyekkel szemben csak a kibocsátó szavatol. Ha tehát a kibocsátó az intézményezettnek azt az utasitást adta, hogy a harmadik személy által bemutatandó chequet be ne váltsa, ugy ő joggal tagadja meg a kifizetést. *(Párisi semmitőszék.)*

Közli: *Dr. Gold Simon.*

Különfélék.

— **A kir. Curiához** az 1902. évben beérkezett 8730 polgári, 1572 kereskedelmi, váltó- és csőd-, 109 urbéri, 766 felülvizsgálati, 11,350 büntető, 676 fegyelmi, 952 képviselőválasztási, összesen 24,155 ügydarab. Az 1901. évről hátralékban volt 5223-mal együtt az elintézendők száma 29,378 volt. Elintéztetett 22,952, hátralékban maradt 6426 ügy (ezek közt 4 polgári ügy még 1901-ben érkezett fel). Az 1901. év ügyforgalmához képest a beérkezett ügyek száma 4808-czal nőtt. E növekvés nagy kontingensét teszik a bünügyek, mert 1902-ben 3299-czel több bünügy érkezett fel, mint 1901-ben. Ezenkivül 955-tel több polgári, 20-szal több sommás felülvizsgálati, 71-gyel több fegyelmi és 469-czel több képviselőválasztási ügy érkezett fel 1902-ben, mint 1901-ben. A váltó- és kereskedelmi ügyek 5-tel, az urbéri ügyek 1-gyel kevesbedtek. Mivel pedig 1901 deczember 31-én 1222-vel kevesebb volt a hátralék, mint 1900 deczember 31-én, az 1902. évben az elintézendő ügyek főösszege 3586-tal tett többet, mint 1901-ben. Elintéztetett pedig 1902-ben 2383-mal több, mint 1901-ben. Az elintézési többletből polgári ügyekre esik 256, váltó-, kereskedelmi ügyekre 50, felülvizsgálatiakra 92, urbériekre 1, büntetőkre 1515, képviselőválasztásiakra 499. Egyedül a fegyelmi ügyekben kevesbedett az elintézések száma 30-czal. Az 1902. évi hátralék 1203-mal nagyobb, mint volt az 1901. évi és pedig a polgári ügyekben 889, a kereskedelmi, váltó- és csődügyekben 124, a felülvizsgálatiakban 41, a büntetőkben 84, a fegyelmiekben 85 a hátralék szaporulata, az urbériekben 5, a képviselőválasztásiakban 15 a hátralékok apadása.

— **Ismét az előkészitő szolgálat.** A budapesti kir. tábla elnöki titkári hivatala az Ügyvédek Lapjának f. é. 1. számában ujra visszatér az előkészitő szolgálatról lapunk m. é. 49. és 51. számaiban mondottakra. A kérdéses közlemény ujolag azt veti szemünkre, hogy nem nevezzük meg azokat a joggyakornokokat és aljegyzőket, a kiknek előkészitő szolgálata nem felel meg a miniszteri rendeletben foglalt idő- és ügybeosztásnak. Ujolag ismételjük: neveket a dolog természete szerint nem emlithetünk. De a kir. tábla elnöksége — ugylátszik — már rájött némely visszásságra, mert a Waisz alapitványi joggyakornokok közt (mi általán a budapesti joggyakornokok és aljegyzőkről szóltunk, ilyen megkülönböztetés nélkül), talált is saját elismerése szerint két esetet. Czikkünknek különben máris megvolt az a jó hatása, hogy most egyszerre tiz, rövid idő előtt két áthelyezés történt. Ugyancsak meg lehetünk elégedve a czikkünk okozta hatással abban az irányban is, hogy *az igazságügyminiszter a napokban az alapitványi joggyakornokok előkészitő szolgálatának beosztását és ellenőrzését is a kir. tábla elnökének hatáskörébe utalta.*

Másik panaszunk az volt, hogy a joggyakornokok és aljegyzők jórészét blanketta-kitöltésre és irási munkákra használják. Ezen panasz folytán a kir. tábla elnöke felkérte az előkészitő szolgálatban állók «ügyjegyzékeit.» Ezek alapján az elnöki titkári hivatal azt állapitja meg, hogy *«olyan eset nem tünik ki az ügyjegyzékekből*, a melyben meg lehetne állapitani, hogy a joggyakornokok vagy aljegyzők *tisztán* blanquettáris munkával foglalkoztatnák; ellenben az ügyjegyzékek tulnyomó része arról tanuskodik, hogy az előkészitő szolgálatot teljesitők a legérdemlegesebb munkából, az itéletek szerkesztéséből is bőségesen kiveszik a részüket.»

Erre a czáfolatra megjegyezzük, hogy nem hiven reprodukálja szavainkat, mert mi nem mondtuk, hogy *tisztán* blanquetta-munkákra használtatik a joggyakorló fiatalság, de sőt concedáltuk, hogy «egyik-másik bróságnál nagyobb sulyt helyeznek a fiatal ember szakszerü kiképzésére».

Minden czáfolat és ügyjegyzék ellenére is fentartjuk azt az állitásunkat, hogy számos joggyakornok és aljegyző gyakorlati kiképzésben nem részesül. Az a kiképzés, melyet mi gondolunk és a melyet mi óhajtunk, nem olyan, a mely «az ügyjegyzékek» adataiból tünik ki. Nem arra helyezzük a sulyt, hogy a jegyző a blanketta-munka mellett még a biró fogalmazási munkáját *is* (legalább részben) végezze. Igen szép dolog, ha itéletek szerkesztésével is próbálkozik a fiatal ember, de mielőtt ehhez kezd, a blanketta-munkán kivül sokféle gyakorlati (nem kezelési természetü) tudnivalót kell elsajátitania, a mire *kiképezni kell őt.* Ezt a kiképzést nélkülözi a fiatalság jórésze. Évekkel ezelőtt néhány törvényszéknél a jegyzői fiatalság a birák vezetése mellett esténként jogeseteket tárgyalt törvényszéki alakban. Ez teljesen kiveszett.

— **Az ügyvédvizsgáló-bizottság** megválasztása alkalmából két oldalról is szemére vetették a budapesti ügyvédi kamarának, hogy kilencz választmányi tagját választotta be a bizottságba. Szerintünk egyenesen szükséges, hogy a választmány tagjai ki ne zárassanak e fontos térről, mert ők képezik a kapcsot az ügyvédség hivatalos képviselete és az ügyvédvizsgáló-bizottság között. Azután nem tanácsos az ügyvédvizsgáló-bizottságot megfosztani azon kiváló erőktől, a kik a választmányban foglalnak helyet, csak azért, mert az illetők a választmány tagjai. Nem lehet ezt «önjelölésnek» mondani; hiszen legtöbbje azoknak, a kikről szó van, esztendők sora óta tagjai az ügyvédvizsgáló bizottságnak, még azon időből, mikor az illetők nem is voltak választmányi tagok. Tényleg a birói és ügyészi kar legtekintélyesebbjei vesznek részt az ügyvédvizsgáló bizottságban és ily körülmények közt egész helytelen az ügyvédi kar választmányának tagjaira nézve az összeférhetetlenség elvét hangoztatni.

— **A budapesti ügyvédi kamara tagjaihoz.** Az ügyvédi kamara az 1874. XXXIV. tcz. 19. és 32. §-ai értelmében, az ügyvédség és jogszolgáltatás terén tett tapasztalatairól minden év elején tartozik az igazságügyminiszterhez jelentést tenni. Hogy ezen jelentés minél kimeritőbb és a kar kivánalmainak megfelelőbb legyen, felhivatnak a budapesti ügyvédi kamara tagjai, hogy az ügyvédség és törvénykezés terén az 1902. évben tett olyan tapasztalataikat, melyeket az évi jelentésbe felvenni szükségesnek tartanak, 1903. évi január hó végéig a budapesti ügyvédi kamara titkárához irásba foglalva beadni sziveskedjenek.

— **Ügyvédi körökből** a következő sorokat vettük: Utolsó perczben igen fontos teendőm akadt és nem gondoskodhattam többé a budapesti VI. ker. kir. járásbiróság egy albirája elé d. e. 9 órára kitüzött tárgyaláson leendő helyettesitésemről. Sejtvén azonban, hogy a keresetlevél alperesnek alig volt kézbesithető, már $^3/_4$ 9 órakor megjelentem a biróságnál s az ott jelenlévő jegyzőt illedelmesen felkértem, közölné velem, vajon ügyemben a kézbesités megtörtént-e. A jegyző kérelmem teljesitését megtagadta s én megvallom, hogy ebben semmi meglepőt nem találtam, mert hiszen egy jelenlévő urral társalgott s ennélfogva igazán nem ért rá, hogy velem szóba álljon. A biró közvetlenül 9 óra előtt jelent meg s nyomban megkezdte a felhivást. Miután ugynevezett tömeges napja volt s a biró felhivás közben hozta meg a makacssági itéleteket, vette fel a halasztásokat és egyességeket, körülbelül $^3/_4$ 10 óra lett, midőn mindezen teendőket befejezte. De az én ügyemet még nem hivta volt fel. Figyelmeztetésemre jegyzőjével kikeresteti ügyemet s akkor kisült, hogy abban az alperesnek szóló példány «vissza lett jelentve». Nekem, mint mondom, nincs kifogásom az ellen, hogy a birák, jegyzők s minden segédszemélyzetök mindenféle szivességet megtagadjanak. De ha igy tesznek, kötelességüket aztán *kifogástalanul* teljesitsék. Ha visszajelenti a kézbesitő a keresetet, mint kézbesithetlent, ilyen «nem szivélyes» bróságnak kötelessége *azonnal*, de haladék nélkül, erről az eziránt természetszerüleg érdeklődő felperest értesiteni. Ha a bróságok kötelességüket ugy fogják teljesiteni, hogy panaszra okunk nem lesz, biztosak lehetnek, hogy viszont tőlük semmiféle szivességet kérni nem fogunk.

— **A tőzsdebiróság** egyik tanácsának tagjai azzal vádoltattak, hogy meg nem engedett informátiók alapján hozták itéleteiket és hogy a tárgyalási jegyzőkönyvbe és az itéletbe valótlan adatokat vettek be. Ebben az ügyben a lefolytatott fegyelmi eljárás a napokban nyert befejezést a Curia hatá-

rozatával, mely a fegyelmi eljárást a kir. tábla fegyelmi bíróságának határozatában foglalt indokok alapján megszüntette.

— **A budapesti ügyvédek** létszáma 1902 deczember 31-ikén *kettővel* kevesebb volt, mint az előző év végén.

— **Dr. Horváth Ödön,** az eperjesi jogakadémia igazgatója számos dolgozatában foglalkozott már a jogi oktatás kérdéseivel. Most egyszerre három füzete jelent meg e tárgyról. *Ujitások a jogi államvizsgálatok terén* czimü müvében meleg szószólója szerző a jogakadémiák fejlesztésének. *Az egységes jogi államvizsgálat kérdéséhez* cz. tanulmány vélemény a vallás- és közoktatásügyi miniszter törvénytervezetéről. *Az eperjesi jogakadémia jövője* cz. füzetben szerző a nevezett akadémia fejlesztéséről ir.

— **A részvénytársulatok és szövetkezetek adójáról** szóló, a budapesti egyetemen pályadijjal kitüntetett munkáját *ifj. Márffy Ede* közrebocsátotta. Dr. Exner Győző ajánló sorai után szerző három részben tárgyalja az anyagot. Az első részben a törvényes rendelkezésekről általán szól, a másodikban ezen törvényes rendelkezéseket részletesen ismerteti, a harmadikban az üzleteiket a monarchia mindkét államára kiterjesztő vállalatok adóját tárgyalja. A mü megrendelhető szerzőnél, I., országház-u. 2. Ára 2 K.

— **Alaki eljárások a rendőri hatóságok előtt.** Ily czim alatt *Dr. Rédey Miklós* budapesti államrendőrségi ker. kapitány 300 oldalra terjedő iratmintatáát bocsátott közre. E munkában a szó szoros értelmében véve gyakorlati utmutatást nyer az eljáró tisztviselő minden előforduló esetre. A Közigazgatási Könyvtár kiadása.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A fiatalkoruak feltételes megkegyelmezése** tárgyában kibocsátott osztrák igazságügyminiszteri rendelet a szakkörökben osztatlan helyesléssel találkozik. Az alsóausztriai ügyvédi kamara küldöttségileg üdvözölte ez alkalomból az igazságügyminiszterium ideiglenes vezetésével megbizott Koerber miniszterelnököt.

— **Prostitutio és kriminalitás** czimen *Baumgarten* Antal dr. bécsi rendőrtisztviselő hosszabb dolgozatot közöl a Gross-féle Archiv legutolsó füzetében (XI. köt. 1—35.). Az eredmények közül, melyekre tiz évi bécsi tapasztalatai által jutott, kiemeljük, hogy a prostitutio nem szervezeti okokból ered, miként Lombroso és Tarnowsky állitják, hanem kedvezőtlen életviszonyok közötti nevelésből. Ellenszere tehát az elzüllésnek induló fiatalkoruak megmentése és a leánykereskedés repressiója. Érdekes, hogy a prostituált nők bünözési arányszáma igen kedvező (igy pl. az 1896—98. években Bécsben 2400 prostituált közül csak 40 itéltetett el vagyoni delictumok miatt), noha általában nyomorban élnek s az alkalom sem hiányoznék. Ennek oka a prostituáltak csekély akaraterejében rejlik, mely nélkülözi a tetthez szükséges energiát. A prostituáltak, kik látogatóikat meg szokták lopni (a bécsi tolvajnyelvben: Abstiererinnen), közönséges tolvajok, kik a prostitutiót csak eszközül használják. A prostituáltak igen jól hasznosithatók a büntettek és tettesek felkutatására egyrészt azáltal, hogy az éj sötétjében elkövetett cselekményeket észreveszik, másrészt, mert a személyleiráshoz tartozó oly testi jegyeket is észrevesznek, melyek egyébként rejtve maradnak. E végből szükséges a bünügyi és erkölcsrendészet összemüködése. Másrészt azonban a prostitutio a kriminalitást elő is mozditja, akár a vele közvetlen okozati viszonyban álló keritės és leánykereskedés által, akár ugy, hogy alkalmat nyujt bizonyos nemi delictumok elkövetésére. *V. R.*

— **Az iparossegédek** felmondás nélkül való elbocsátásának eseteit a német polgári törvénykönyv nagyrészt a mi törvényeinkhez hasonlóan szabályozza. Tekintettel arra, hogy a felmondás nélkül való elbocsátás esetei közt nem foglaltatik az az eset, ha a segéd nemcsak főnökét vagy ennek családtagjait, hanem segédtársát tettleg vagy sulyos becsületsértéssel bántalmazza, ez az eset pedig — mindannyiszor a főnök üzletvitelének kárára — igen sürün fordul elő: a rottweili kereskedelmi és iparkamara inditványára a német kereskedelmi gyülés körlevélben kérdést intézett a német kereskedelmi és iparkamarákhoz, hogy nem volna-e czélszerü a polgári törvénykönyv erre vonatkozó 123. §-át ezen esettel kibőviteni? A német kamarák legnagyobb része indokolt véleményben máris állást foglalt a fenti módositás szüksége mellett.

— **Liszt tankönyvének** 12-dik kiadásából (az elsőt 1881-ben tette közzé) most jelent meg az első füzet, mely az általános tanokat s az élet és testi épség ellen irányuló delictumokat foglalja magában. Az utolsó *átdolgozott* kiadás (a 10-ik) 1900-ban jelent meg, ugy, hogy a három évi időköz — tekintettel a gyorssajtóval dolgozó törvényhozásra — és a tudomány az ujabb revisiót elengedhetetlen szükséggé tette. Talán felesleges is megjegyeznünk, hogy Liszt e szükségnek teljesen megfelelt s az uj kiadás az irodalmi és törvényanyag tekintetében épp annyira «up to date» mint az előzőek, sőt miben sem áll Binding Grundriss-e és Lehrbuch-ja mögött, melyek e tekintetben példabeszédszerü pontosságuak. Liszt tudományos alapfelfogása nem változott s a 16. §-nak (Der Streit der Strafrechtstheorien) gyökeres átdolgozása csupán élesebbé és világosabbá teszi a determinismusra és a megtorlásra vonatkozó álláspontját, végül pedig az általa ajánlott törvényhozási compromissumnak ad kifejezést. Lényeges módosuláson ment át a 29. §., melynek V. 4. pontja alatt az adäquat causalitás tanát fejti ki, mely körül Rümelin és a Liszt által nem emlitett Radbruch (Die Lehre von der adäquaten Verursachung, Berlin 1902. Abh. d. krim. Sem.) szereztek érdemeket, a 31. §., melyben a cselekménynek a cselekvésen felüli modalitásairól szól, a 39. §., melyben a szándék fogalommeghatározását egyszerüsitette («Vorsatz ist die die Willensbethätigung begleitende Vorstellung des Erfolges») stb. Hogy a legnagyobb gondosság mellett is lehetségesek elnézések, hogy optimus quandoquam dormitat Homerus, azt épp az utóbb emlitett §-ban (175. l.) bizonyitja a következő galimátiász: «Dagegen erstreckt sich der Vorsatz nicht auf die allgemeinen Begriffsmerkmale einer jeden Strafthat, sowie auf ihre Erscheinungsformen. Er hat nichts zu schaffen mit Thun und Unterlassen, mit Zurechnungsfähigkeit, mit *Vorsatz* (!) und Fahrlässigkeit . . .» A munka terjedelmi növekvése (20 oldal) csak látszólagos és azáltal keletkezett, hogy a szemrontó petitbetüs részek többsége (igy az egész történeti bevezetés) garmond szedéssé változott. A könyv második befejező füzetének megjelenését a kiadó (I. Guttentag) legkésőbb ez év husvétjáig igéri. *V. R.*

Szerintünk az a módszer, hogy a szerző a tudományban a determinismust, a törvényhozás számára pedig az indeterminismust ajánlja, egy tankönyv kereteinek szétbontására visz. A tankönyv első követelménye az, hogy egységes legyen az alapgondolat, melyen az egyes tételek felfejtése nyugszik. Liszt tankönyvének azonban régóta megvan az a sajátsága, hogy amit a bevezetésben felépit, a tankönyv dogmatikus részében lerontja. Hozzájárul most az u. n. törvényhozási compromissum, mely még inkább alkalmas a tanulóban azon kételyt felébreszteni: ha a szerző szerint a leszürődött, vagyis a nem-utopistikus társadalmi viszonyokon alapuló tudomány a kifejtett alaptételt ajánlja, miért nem *ezen* tételt iparkodik a törvényhozás által elfogadtatni? *Szerk.*

— **Az uj orosz polgári törvénykönyv szerkesztésére** Stojanovszky W. J. birodalmi tanácsos elnöklete alatt kiküldött bizottság a kötelmi jogról szóló részszel elkészült, és azt közzétette. A tervezet ezen részét a rigai tőzsdei választmány német nyelven a saját véleményével együtt kiadta. Ez a rész magában foglalja a kereskedelmi jogot is, tengeri jog és a kereskedők állására vonatkozó jog kivételével.

A Magyar Jogászegylet folyó hó 10-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Az uj bünvádi perrendtartás alkalmazásáról megindult vita folytatása. Szólásra jelentkeztek: Dr. Pollák Illés, Dr. Bleuer Samu, Dr. Gál Jenő. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 3. SZ. Budapest, 1903 január 16.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Semmiségi panaszok bejelentése. *Dr. Heil Fausztin* kir. közigazgatási birótól. — *Jogirodalom:* Erősek és gyengék. A jogrend fisikája. Társadalom-bölcseleti tanulmány. Irta Pollák Illés. *Dr. Pap Dávid* budapesti ügyvédtől. — *Birósági határozatok kritikai fejtegetése:* Elévült váltó és telekkönyvi zálogjog. *Dr. Kux Adolf* liptószentmiklósi ügyvédtől. — Közbenjárási dij és költség megállapitható-e, ha az ügyvédet a végrehajtás foganatositásánál nem ügyvéd vagy nem bejegyzett ügyvédjelölt képviselte. *Dr. M. D.* — Semmiségi panasz a büntetés mértéke miatt. *Dr. Lengyel Auréltól.* — Az uj bünvádi perrendtartás a gyakorlatban. *Dr. D. E.* — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Semmiségi panaszok bejelentése.

A semmiségi panasz perorvoslat a törvény megsértése ellen. A semmiségi panasz a biró itéletét nem a ténykérdésben, nem a bizonyitékok mérlegelése vagy a büntetésnek a törvényes büntetési tétel keretén belül megállapitott mértéke miatt támadja meg, hanem azért, mert a biró vagy *a)* megsértette az eljárásnak szabályait, amelyekben a törvényhozó a helyes itélkezésnek az anyagi igazság kideritésének nélkülözhetetlen biztositékát találja; vagy *b)* az anyagi törvényt a bünesetre helytelenül alkalmazta; vagy esetleg *c)* a törvényt mindkét irányban megsértette. A semmiségi okok ehhez képest kétfélék, u. m. alaki és anyagi semmiségi okok. Az utóbbiaknak jelentőségét és fontosságát indokolni felesleges. Kellően felismerte jelentőségüket a képviselőház igazságügyi bizottsága, midőn visszautasitotta a kir. itélő táblának, mint másodfoku bíróságnak itélete ellen megengedett semmiségi panasznak a javaslatba felvett megszoritását, mely ha a kir. itélő tábla a törvényszéknek itéletét mind a minősitésre, mind a főbüntetésre nézve helybenhagyta, az anyagi semmiségi okoknak érvényesitését kizárta, és helyes érzékkel méltatván az anyagi igazságnak, a helyes itélkezésnek és a jogegység érdekének az anyagi törvény helyes alkalmazásához füződő érdekeit, arra az álláspontra helyezkedett, hogy az anyagi semmiségi okok miatt használható semmiségi panasznak messzemenő korlátozása nem indokolt.

A semmiségi panaszhoz a büntető igazságszolgáltatásnak két eminens érdeke füződik; az egyik az, hogy a helyes itélkezés biztositékául felismert eljárási szabályok lelkiismeretesen megtartassanak; a másik, hogy az anyagi törvény helyesen alkalmaztassék, hogy az állampolgároknak a Btk. 1. §-ába irt magna chartája: hogy «büntettet vagy vétséget csak az a cselekmény képez, melyet a törvény annak nyilvánit» és hogy «büntett vagy vétség miatt senki sem büntethető más büntetéssel, mint amelyet arra a törvény megállapitott», esetleg számos esetben ne holt betü maradjon, hanem az emberi lehetőséghez képest testté váljék. Emberi lehetőséghez képest; mert itt is kiséri az embert az a tragicuma, hogy a legnagyobb tökélyre kell törekednie abban a biztos tudatban, hogy sohasem érheti el. Ne hiányozzék legalább a hiven teljesitett kötelesség vigasza.

A semmiségi panaszhoz füződő érdek dominálo szempontul az ügynek szabad jogi méltatását tolja előtérbe. A jogi méltatásnak szabadsága s a perorvoslat sikerének lehető függetlenitése merő alakiságoktól s formális előfeltételektől, elsőrendü követelmény. Másrészt a semmiségi panasznak a perorganizmusba beillesztése s még inkább a perorvoslattal üzhető visszaélés lehetősége a semmiségi panasz bejelentésén felül bizonyos formális előföltételeknek nélkülözhetetlenségét bizonyitja. Szabadság és formalizmus; tehát látszólag két ellentétes érdeknek találkozása. Látszólag, mondom, mert a valóság szerint nincs ellentét, itt is állván az, amit más vonatkozásban Bastiat oly szépen fejez ki, hogy minden jogos érdek összhangzó.

A bejelentésen felül szükséges formális előfeltételek mérvét a felülvizsgálat lehetősége határozza meg. Az ebből a czélból szükséges formalizmus oly nélkülözhetetlen, hogy az annak meg nem felelő bejelentés czélját — az ügynek felülvizsgálatát — el nem érheti, s mint czéltalan, feltétlenül visszautasitandó. Az ebből a czélból nem szükséges formalizmus felesleges s követelése ellentétben áll a semmiségi panasznak dominálo szempontjával. A felülvizsgálat lehetőségéhez pedig két dolog feltétlenül, de csakis ez a két dolog szükséges.

A semmiségi panaszban határozottan megállapitandó *a)* a felülvizsgálatnak tárgya; *b)* a felülvizsgálatnak iránya. A felülvizsgálatnak tárgya az itélet; de nem mindig szükségszerüen egész terjedelmében. A felülvizsgálat tehát lehetetlen, ha a bíróság azt sem tudja, hogy a fél az itéletnek egész terjedelmében, vagy csak bizonyos és melyik részében felülvizsgálását kivánja. A felülvizsgálat iránya összefügg azzal, hogy a semmiségi panasz két irányban érvényesithető, u. m. *a)* az eljárásban elkövetett szabálytalanságok és *b)* az anyagi törvénynek megsértése miatt. A felülvizsgálat tehát lehetetlen, ha a fél nem nyilatkozik az iránt, hogy semmiségi panaszát mindkét irányban, vagy csak az egyik és melyik irányban kivánja érvényesiteni. Ezentul az alaki és az anyagi semmiség között további, a dolog természetében, in rei natura fekvő lénytani különbséget észlelünk. Nem minden eljárási szabálytalanság semmiség, hanem csak az, amelyet a törvény semmiséggel sujt. De a törvény nemcsak egy szabálytalanságot sujt semmiséggel. A BP. 384. §-ában tizenegy alaki semmiségi okot állit fel, melyeknek száma az esküdtbirósági eljárásnak külön semmiségi okaival — BP. 427. §. — tizenhétre emelkedik. Ezek a semmiségi okok egymástól önállók és függetlenek, némelyeknek érvényesitése még külön feltételtől van függővé téve.

Nem lehet követelni, hogy a bíróság az iratcsomó tömkelegében kutasson és halászszon a semmiségi ok után, melyet a perorvoslattal élő fél könnyü szerrel megjelölhetett volna, de megjelölni elmulasztott. Alaki semmiség esetében tehát nem elég az iránynak, hanem az irányon belül az alaki semmiségi oknak határozott és világos megjelölése is szükséges. Másképpen áll a dolog az anyagi semmiség esetében. Anyagi semmiség csak egy van: az anyagi törvénynek megsértése; az itéletileg megállapitott tényállásra az anyagi törvénynek helytelen alkalmazása. Azért közömbös, hogy a tételes törvény az anyagi semmiséget több pontokra szedte. Az iránynak megjelölésével a felülvizsgálat megejtése nehézségbe nem ütközik. A bíróságnak feladata kellően meg van határozva; kétség nem lehetséges. A feladat egyszerüen ez: «az itélet alapjául elfogadott tényállásnak összehasonlitása az anyagi törvénynyel». Az anyagi semmiségnek közelebbi meghatározása tehát egyáltalán nem szükséges. De nemcsak nem

szükséges, hanem minden jogi jelentőséget nélkülöz. Annyi, mintha nem léteznék. Mert az nem a semmiségi ok megjelölésének, hanem csakis indokolásának, a fél érvelésének jelentőségével bir, ez pedig nem irányadó, mert a biró a törvénynek alkalmazását szabadon s egész terjedelmében a félnek előadásától függetlenül tartozik felülvizsgálni. Mert a törvény alkalmazásának őre a biró s nem a fél, legyen ez egyszerü paraszt vagy világhirü kriminalista. Mihelyt a fél a semmiségi panasz okául azt hozza fel, hogy az itéletileg megállapitott tényállásra az anyagi törvény helytelenül alkalmaztatott, ezzel az anyagi semmiséget, a felülvizsgálatnak tárgyát és irányát a tőle követelhető határozottsággal és világossággal megjelölte; mert ezzel a megjelöléssel a felülvizsgálatnak sem tárgya, sem iránya kétséges nem lehet. Tárgya: az itélet; iránya: az anyagi törvénynek az itéletben megállapitott tényállásra miként történt alkalmazása.

A semmiségi panasz bejelentésének ehhez képest három formai mozzanata, kelléke van, melyek bármelyikének hiánya a semmiségi panasznak visszautasitását eredményezi, u. m. *a)* a panasz bejelentése; *b)* a felülvizsgálat tárgyának, vagyis «az itélet megtámadott intézkedésének» megjelölése; *c)* a felülvizsgálat irányának, vagyis «a semmiségi oknak» megjelölése. Magától értetik, hogy mindennek a törvényben meghatározott határidőben kell történnie; különben a semmiségi panaszt, mint elkésettet fogják visszautasitani. A német perjogban a *b)* alatti kellék «Revisionsanträge», a *c)* alatti kellék «Begründung, Substantiirung» név alatt szerepel; de a megokolás nem a félnek érvelését: azt amit mi indokolás alatt értünk, hanem a semmiségi oknak megjelölését jelenti. A magyar BP. — 390. §. — ugyancsak ezt a három kelléket állitja fel. Ugyanigy intézkednek a német és az osztrák BP.-ok a részletekre tartozó azzal a csekélyebb jelentőségü eltéréssel, hogy a magyar BP. szerint a felülvizsgálat tárgya a semmiségi panasz bejelentésekor jelölendő meg, mig a német és az osztrák BP.-ok szerint ez a semmiségi ok megjelölésére rendelt határidőben ezzel egyidejüleg történhetik.

Ami most már az egyes kellékek alakszerüségeit illeti:

a) A semmiségi panasz bejelentése annak egyszerü kijelentésében áll, hogy a fél semmiségi panaszszal él. Nehézségek e kelléket illetőleg alig merülhetnek fel. Az egyedüli nehézség az lehet, hogy a fél a kizárólag használható semmiségi panasz helyett más perorvoslatot jelent be, p. o. felebbezést. Ha a bíróság a BP. 9. §-ában kötelességévé tett felvilágositást elmulasztotta, a hibás bejelentés a fél hátrányára nem szolgálhat.

b) Az itélet megtámadott részének megjelölése. Ennek már többször emlitett czélja a felülvizsgálat tárgyának meghatározása. A megjelölés kizárólag az itélet rendelkező részére vonatkozik. A félnek világosan meg kell jelölnie, vajon az itéletet egész terjedelmében vagy csak bizonyos és melyik részében akarja megtámadni. Mert a felülvizsgálat — rendszerint — csak az itéletnek megtámadott intézkedésére szoritkozik; az itéletnek meg nem támadott intézkedései tehát a semmiségi panasz bejelentésére nyitva álló határidő lejártával jogerőre emelkednek. Kivételt képeznek a hivatalból figyelembe veendő semmiségi esetek. A BP. 387. §-ában megállapitott ennek a kivételnek anyagi semmiségi ok megjelölése esetében különösen a következménye az, hogy a vádlott érdekében a felülvizsgálat tárgyát mindenkor az egész itélet képezi, tehát akkor is, ha a semmiségi panasz p. o. csak a Btk. 92. §-ának alkalmazása vagy alkalmazásának mellőzése miatt volt emelve. A törvény — BP. 390. §. — «világos megjelölést» követel. A törvénynek ezt a kétségkivül jogosult követelményét azonban formalistikus szőrszálhasogatásokkal ad absurdum vinni nem szabad. A világos megjelölés követelményének elég van téve, ha a fél nyilatkozatából kivehető, hogy miért panaszkodik; miért nincs az itélettel megelégedve. Az a kijelentés p. o., hogy a vádlott «elitéltetése miatt» él semmiségi panaszszal, világos megjelölésnek tekintendő és pedig akkor is, ha az itéletnek tárgyát többrendbeli büncselekmény képezi. Az általánosságban tartott megjelölés az itéletet egész terjedelmében öleli át. Helyesen jegyzi meg erre vonatkozólag Schwarze, hogy a bejelentésnek ez a mozzanata — az u. n. Antrag — a felülvizsgálat terjedelme szempontjából csak alárendelt jelentőséggel bir, mert hiszen a semmiségi oknak megjelölése ebből az alkalomból nem szükséges. A specialisálás, a semmiségi panasznak substantiálása a semmiségi ok megjelölésében van, ebben nyeri a perorvoslat befejezését, azért az «Antrag»-gal szemben szigoru álláspontra annál kevésbbé szükséges helyezkedni, minthogy ez a perorvoslat sorsára gyakorlati jelentőséggel nem bir.

c) A semmiségi oknak megjelölése. Ebben fekszik a perorvoslatnak sulypontja. A törvény megkivánta alakszerüség: «a semmiségi oknak világos megjelölése». A törvény mást s jelesül többet nem követel. Ennek a kelléknek értelmezésénél azért a dolog természete s a dolog természetéből fentebb levont elveink irányadók. Az alakszerüségnek elég van téve, ha a fél nyilatkozatából kitünik, hogy *a)* az anyagi törvénynek megsértése vagy *b)* bizonyos világosan megjelölt eljárási szabálytalanság miatt él panaszszal. Az anyagi semmiségi oknak közelebbi meghatározása s részletezése annál kevésbbé szükséges, mert a törvénynek az itéletben megállapitott tényállással összehasonlitása s a törvénynek a tényállásra alkalmazása nem a félnek, hanem a birónak dolga és feladata; s mert azzal, hogy a fél általában törvénysértést panaszol, a felülvizsgálatnak iránya kellően meg van határozva.

A német BP. 392. §-ának alapul vétele mellett a német judikatura szerint a semmiségi ok kellően meg van jelölve: «ha a fél nyilatkozatából kitünik, hogy az itélet *a)* eljárási szabálytalanság vagy *b)* más jogszabály megsértése miatt van megtámadva, s ha az első esetben a szabálytalanságot megállapitó tények határozottan meg vannak jelölve». Várjuk az ellenvetést, hogy a német BP. 392. §-a kifejezetten csak az alaki szabálytalanságokra szoritja a szabálytalanságot megállapitó tények megjelölésének kötelezettségét; a magyar BP. 390. §-a ellenben az anyagi és az alaki semmiségi okok között ily különbséget nem tesz s mindkettőnél egyaránt a semmiségi ok világos megjelölését követeli. Az ellenvetés elfogadható alappal nem bir. Ha a két törvény szövegezési eltéréseire akarnók sulyt helyezni, akkor ellenkezőleg azt kellene mondanunk, hogy hazai törvényünk a német törvénynél is kevesebbet követel, mert a magyar BP. 390. §-a alaki semmiségi ok esetében sem követeli kifejezetten a szabálytalanságot megállapitó tényeknek megjelölését. Ámde nem a törvény szövegezése, hanem a dolog természete irányadó. Alaki semmiség esetében meg kell jelölni azt az eljárási szabálytalanságot, melyen a semmiségi panasz alapul, mert annak egyszerü kijelentése, hogy a bíróság eljárásában szabálytalanságot követett el, a semmiségi ok világos megjelölésének nem tekinthető; ha ellenben a miatt emelek panaszt, hogy az itéletnek rendelkező része a törvényt megsértette, az anyagi semmiségi okot világosan megjelöltem. Mert megjelöltem *a)* a tényt, a törvénysértést; s megjelöltem *b)* az itéletet, amely a törvénysértést tartalmazza. A törvénysértésnek közelebbi meghatározása a féltől nem követelhető; mert azt a törvény nem követeli, s mert annak megállapitása, hogy fenforog-e törvénysértés s mily irányban, a birónak feladata.

A német judikaturában két elv részesül osztatlan elismerésben, amelyeknek hangsulyozása nem látszik időszerütlennek. Az egyik az: minthogy semmiségi panasz csak kétféle irányban emelhető, u. m. eljárási szabálytalanság és az anyagi törvény megsértése miatt; minthogy csak az alaki semmiségi ok igényel határozott tényekkel való substantiá-

lást: ha a fél eljárási szabálytalanságok megsértését nem panaszolja, ebből a contrario szükségszerüen az következik, hogy anyagi semmiségi ok miatt él semmiségi panaszszal. A másik az, hogy: annak a kérdésnek megbirálásánál, vajon a semmiségi panasz kellően substantiálva van-e, bizonyos foku elnézéssel kell eljárni, ha csak a semmiségi panasz iránya világosan megállapitható. Igy p. o. a büntetés sulyos volta miatt emelt semmiségi panaszt nem utasitják vissza azon az alapon, hogy a büntetés kimérése ellen semmiségi panasznak helye nincs, hanem azon az elfogadható alapon emeltnek tekintik, hogy a bíróság a büncselekményt helytelenül minősitette. Az azon az alapon emelt semmiségi panaszt, hogy vádlott igazságtalanul itéltetett el, mert felmenteni kellett volna, nem tekintik a bizonyitékok mérlegelésére alapitott s ténykérdésben közbevetett semmiségi panasznak, melynek helye nincs; hanem ebben a jogkérdést is felvetettnek tekintik. És ez helyes, habár a törvény ily értelmü határozott, kifejezett rendelkezést nem is tartalmaz. Mert ez nem egyéb, mint logikai folyománya annak a két nagy és fő elvnek, amelynek egyike ez: a bünvádi eljárásnak fő czélja az anyagi igazság érvényesitése; a másika ez: in dubio pro reo, s amelynek egyik corollariuma a favor defensionis. Bünvádi eljárási törvényünk e két nagy elvet oly következetesen iparkodik megvalósitani, hogy a határozott s kifejezett rendelkezés hiánya nem is minősithető törvényhozói mulasztásnak, mert egy-két soros rendelkezés hiányát bőven pótolja a törvénynek egész szelleme. De mondjuk mulasztásnak. Ám ebben az esetben két ezer évet meghaladó kora daczára nem szünt meg igazság lenni az arany igazság: «quod omittitur legibus, non omittetur religione judicantis». (L. 13. Dig. de testibus.)

A semmiségi panasznak bejelentésére vonatkozó joggyakorlatunk irányának megfigyelése inditott e sorok megirására.

Dr. Heil Fausztin,
kir. közigazgatási biró.

Jogirodalom.

Erősek és gyengék. A jogrend fizikája. Társadalom-bölcseleti tanulmány. Irta *Polláh Illés.*

Sok, nagyon sok mondani valója lehet annak, aki erre mifelénk Magyarországon arra szánja el magát, hogy társadalom-bölcseleti könyvet irjon, ámbátor nem vágyakozik egyetemi kathedrára. Ha megkérdenék Pollák Illést, vajon akarta-e megirni ezt a könyvet, alkalmasint az lenne a felelet, hogy akarni nem akarta, de meg kellett azt irni akarva nem akarva, mint a hogy meg *kell* irnia minden igaz irói talentumnak, ami lelkében és agyvelejében megszületik, nő és gyümölcscsé érik.

Pollák Illésnek meg kellett irnia ezt az ő könyvét, mert amint müvének legelső mondatával mondja: «Visszavonulni a lélek legbensőbb rejtekeibe és hallgatagon figyelni sejtelmes szövéseire, melyeket mint a selyemhernyó, hosszu, fényes szálakban ereget, szinte távol az akarattól, mintha önálló életet élne, magasabbat, tisztábbat az érzéki életnél, annyi, mint lesből megfigyelni a világ titkait, sőt csodákat észlelni».

És ő visszavonult az ő filozofikus és egyuttal merész és szines fantáziáju lelkének legbensőbb rejtekeibe és onnan figyelte e világ jogrendjének fizikáját és megleste, hogy ennek a mi sokat ócsárolt jogrendünknek miért *kell* olyannak lennie, mint a milyen.

Miért *kell* olyannak lennie... Ime máris benne vagyunk a könyv ismertetésében vagy birálatában. Ne azt tessék e könyvben keresni, hogy a vevő miért tartozik az eladónak rendelkezésére bocsátani a kifogásolt portékát. De többet, de nagyobbat. Annak fejtegetését, hogy az, amit jognak nevezünk, a természet fizikai törvényeinek szükségszerü eredménye, s hogy valamiként a földön megjelent első organikus sejtből az ez idő szerint legfelsőbb fokon csak az ember fejlődhetett ki, azonképpen ennek az első organikus sejtnek a kvalitásaiban már benne voltak azok az okok is, melyeknek a causalitás törvényénél fogva a mai jogrendet mint okozatot kellett megszülniök. Amint más vonatkozásban Emersen irta a történelemről irt essay-jében: Egyt, Greece, Rome, Gaul, Britain, America lie folded already in the first man.

Ime a könyv alaptétele: Aki a jogról, mint önálló emberi intézményről elmélkedve, azt megérteni kivánja, annak előbb a világ egyetemes törvényeit kell látnia s megértenie. «Csak aki a jogot az egyetemes törvényeken belül birja látni, mint olyant, melyet onnan kikapcsolni lehetetlen, mert szerves összefüggésben van a többiekkel: csak az fogja a társadalom alkotó törvényeit megérteni, de akkor olyan keretben is észlelni, melyet az eddig alkotott kép be nem tölt.»

Ennek az ő nagy gondolatának nagy logikával és erős intuitióval megirott apologiája ez a könyv, amelyet ugy is lehetne nevezni, hogy: Gyengék dicsérete, mert beigazolja, hogy minden, ami szép s nemes e világon, a gyengék müve, ha a tulvilági ethika szempontjából nem is mindig a legszebbek azok a fegyverek, amelyeket a szegények használnak, hogy az erők parallelogrammjában mindinkább érvényesülhessenek. Bámulatra méltó az a mélységes természettudományi tudás, amely e nagy tétel igazolására szolgál. E részben csak az kár, hogy az iró kissé talán tulsok helyet és befolyást enged transcendentális ideáknak, ami kivált az «erkölcsi chaos» czimü fejezetben nyomul előtérbe, ahol a jó és rossz fogalmának a társadalmi jogrend szempontjából való jóval és roszszal való ellentmondását Pollák Illés azzal igyekszik kiegyenliteni, hogy az absolut jó és absolut rossz fogalmai az ember jövendő fejlődésére és élethivatására utalnak, arra a transcendentális korra, a mikor az erkölcsi jó leszen a valósággal jó a jogrend szempontjából is.

Jogász-olvasóknak irván, azokra a fejezetekre kell különösen utalni, amelyek a mi tudományunknak mesterség részével vannak összefüggésben.

Ahogy ez a könyv magyarázza, hogy mi az az igazság, amelynek mi ügyvédek is szolgálatában állunk, az fájó dolog, de rettentően igaz. És még igazabbak azok a keserüségek, amelyek a jogszolgáltatás fejezetében találhatók, nem az agitátor korholó hangján, hanem a filosofusnak az objectiv nyugalmával, aki tudja és be is bizonyitja, hogy ne legyen igazság és csak jogot szolgáltasson az állam, ne igazságot, mert a valóságot ember nem látja, az ember nem igazmondó lény, és a birói valóság fogalmilag lehetetlen valami. Aki ezeket a fejezeteket olvassa, talán meginog a hite a jogban, de be fogja látni azt is, hogy amit itt Pollák Illés megirt, az arany igazság, ha fáj is.

Nagy vigasztalás e könyv, amely kimutatja, hogy a gyengék vállán a fejlődés, a haladás, a több igazság. Gyengék oly sokan vagyunk.

Ha hiányos, gyarló a könyv ismertetése, annak az a természetes magyarázata, hogy a reczensornak is olyan mély gondolkodásu filozofusnak kellene lennie, amilyen az iró, hogy erről a könyvről igazságos ismertetést és birálatot tudjon adni. De hát: gyengék oly sokan vagyunk, hát még olyanok, akik a filozofiában s a természettudományokban gyengék.

Még csak az van hátra, hogy a könyv stilusáról szóljunk. Az olyan, mint Pollák Illésnek minden irása, eredeti, szellemes, szines.

A magyar jogászság hálás lehet e munkáért Pollák Illésnek. Mert könyvéből a következendő nemzedékek azt a tudást fogják meriteni, hogy nemcsak a joggal tudtunk foglalkozni. De többel is, az emberiség legnagyobb problemáival.

Dr. Pap Dávid.

Birósági határozatok kritikai fejtegetése.

Elévült váltó és telekkönyvi zálogjog.

A kir. Curiának állandó gyakorlata szerint elévült váltó alapján zálogjog előjegyzésének helye nincs, mert a váltó csak ebbeli minőségénél fogva tekinthető a telekkönyvi rendtartás 88. §-ának *b)* pontja értelmében előjegyzésre alkalmas okiratnak, az elévült váltó azonban nem sorozható a telekkönyvi rendtartás 88. §-ában emlitett azon adóslevelek közé, amelyek alapján a zálogjog előjegyzése megengedhető volna.

Hogy áll azonban a dolog, ha egy lejárt, el nem évült, saját váltó és abban foglalt bekebelezési engedély alapján a kibocsátó ellen a zálogjog bekebeleztetett? A váltó elévülése után megszünt-e a zálogjog, és kérheti-e a kibocsátó per utján a zálogjog törlését?

Ezen kérdést a rózsahegyi kir. törvényszék felebbezési tanácsa 1902. D. 124. sz. alatt hozott itéletével *nemlegesen* döntötte el, a következő indokolással: «miután a megállapitott tényállás szerint a periratokhoz mellékelt váltó a kereset beadása idejében elévült ugyan, de a felperes által adott nyilatkozat folytán történt bekebelezés mint a váltó kiállitása idejében létrejött mellékkötelezettség a váltó elévülése miatt megszüntnek nem tekinthető, miután a váltó ennek bekebelezése idejében a váltótörvény 114. §-a értelmében még el nem évült, felperes pedig nem is állitja, hogy a váltótartozás fizetés által szünt meg, miután eme tényállás s az abból folyó kötelem megszünése tekintetében a felperes által egyedül a váltó elévülésére alapitott kifogás figyelembe nem jöhet: a kir. törvényszék az elsőbiróság itéletének felebbezett részét helybenhagyta».

Ezen itélet figyelmen kivül hagyja ugy a váltójogi, mint a közönséges magánjogi elévülés elveit. Az utóbbinak ugyanis nincs a követelést közvetlenül megszüntető hatálya, hanem csak kifogást ad az adósnak, melynek alapján a fizetést megtagadhatja, továbbá azon elvnél fogva: remanet propter pignus naturalis obligatio, az adós elévült követelés kielégitésére teljesitett fizetést vissza nem követelhet.

A váltóelévülés a váltótörvény 88. §-a értelmében hivatalból ugyan szintén figyelembe nem vétetik, de általánosan el van fogadva az, hogy az elévülés a váltójogot magát és az ezzel szemben álló kötelezettséget végképpen megszünteti. Plósz szerint (l. váltójogi kézikönyvének II. kiadás 396. és 399. l.) még a remanet propter pignus naturalis obligatio sem nyer a váltójogi elévülésnél alkalmazást, mert ha a váltókereset elévült, akkor a váltóból eredő jog teljesen megszünik. A váltókövetelés nem megy át valamelyik köztörvényi követelésbe, mivel az érvényes váltóigéretből más, mint váltókövetelés nem származik, sőt Plósz szerint az elévült váltóra tévedésből eszközölt fizetést condictio indebitivel vissza lehet követelni. Az sem szorul bizonyitásra, hogy a gazdagodási kereset utján érvényesithető követelés nem azonos azon váltókövetelléssel, mely a váltó elévülése előtt fenállott.

A törvényszéket ugy látszik zavarba hozta és tévutra vezette a bekebelezés alapjául szolgáló váltóban foglalt clausula intabulandi. Kétségtelen ugyanis a közölt esetben, hogy a váltókövetelés elévült és hogy a váltóadós s egyuttal telekkönyvi tulajdonos törlési keresetében az elévülési kifogást érvényesitette. A törvényszék itélete folytán most már azon lehetetlen helyzet áll elő, hogy a zálogjog érvénye fentartatott, egy az elévülési kifogás folytán megszüntnek tekintendő, tehát nem létező követelés erejéig, már pedig ugyancsak általánosan elfogadott jogi szabály (l. polgári törvénykönyv tervezete 832. §., osztrák polg. törvénykönyv 469. §, német polg. törvénykönyv 1252. §.) ami a zálogjog járulékos természetének a folyománya, hogy a zálogjog megszünik a záloghitelező követelésének megszüntével. Ebből folyólag a fent közöt itélet indokaiban foglalt azon kijelentés, «hogy a felperes által adott nyilatkozat folytán történt bekebelezés, mint a váltó kiállitása idejében létrejött mellékkötelezettség, a váltó elévülése miatt megszüntnek nem tekinthető», ugy a clausula intabulandi, mint a zálogjog járulékos természetének, mint pedig az elévülés hatályának nem ismerése, vagy alapos félreismerésének a következménye.

A bekebelezési engedély az annak kiállitásakor még fenállott váltókövetelés jelzálogi biztositását, és pedig nem előjegyzését, hanem bekebelezését engedte meg, és pedig a *váltókövetelésnek* bekebelezését. A bekebelezési engedély által a váltóadós nem vállalt semilyen, a váltóobligatiótól különböző mellékkötelezettséget, annál kevésbbé olyant, mely magától a váltókötelezettségtől függetlenül és utóbbinak megszünte után is fenállhatna, hanem megengedte a váltótartozás jelzálogi biztositását és semmi mást. Mihelyt a váltókötelezettség akár fizetés, akár elévülés, akár bármely más oknál fogva megszünt, eo ipso megszünt a követelés biztositására szolgáló zálogjog is, és hogy mennyire helytelen a közölt itélet, azt legjobban illustrálja az a körülmény, hogy akár váltókeresetet, akár jelzálogi keresetet fog az elévült váltónak birtokosa és egyuttal jelzálogos hitelező inditani, mindkét kereset az elévülési kifogás alapján feltétlenül el lesz utasitandó.

Dr. Kux Adolf,
liptószentmiklósi ügyvéd.

Közbenjárási dij és költség megállapitható-e, ha az ügyvédet a végrehajtás foganatositásánál nem ügyvéd vagy nem bejegyzett ügyvédjelölt képviselte?

I. A marosvásárhelyi kir. itélő tábla 1902 szept. 12-én hozott 13. sz. polgári határozatában — ellentétben eddigi gyakorlatunkkal — kimondta, hogy «a végrehajtató képviselőjét abban az esetben, ha őt a végrehajtás foganatositásánál *nem ügyvéd vagy nem bejegyzett ügyvédjelölt helyettesiti, közbenjárás czimén dij és költség meg nem illeti*». (L. *Curiai Határozatok* 1902. évf. 279. l. 651. sz.)

Ezzel szemben a kolozsvári kir. itélő tábla, vonatkozással a marosvásárhelyi kir. itélő tábla fenti határozatára, olyképpen döntötte el a kérdést, hogy «a végrehajtató képviselőjét abban az esetben, ha őt a végrehajtás foganatositásánál *nem ügyvéd vagy nem bejegyzett ügyvédjelölt*, hanem *más állandó irodai alkalmazottja helyettesiti, közbenjárás czimén dij és költség megilleti* és e dij s költség a végrehajtást szenvedett ellenében birói megállapitás tárgyát képezheti». (A kolozsvári kir. itélő tábla 11. sz. polgári teljes-ülési döntvénye. L. lapunk mai számának mellékletén 60. sz. a.)

Csak az első helyen közölt határozat dönti el ex asse a czimhez irt kérdést.

A kolozsvári kir. itélő tábla csak annyit mond, hogy az ügyvédet a végrehajtás foganatositásánál nemcsak ügyvéd vagy bejegyzett ügyvédjelölt, hanem más «*állandó irodai alkalmazottja*» is képviselheti oly hatálylyal, hogy a közbenjárásért az ügyvéd dijat és költséget igényelhet. Ellenben nyitva hagyja azon további kérdést, vajjon megállapitandó-e közbenjárási dij és költség akkor is, ha az ügyvédet nem «állandó irodai alkalmazottja», hanem más egyén pl. az ügyvéd megbizójának alkalmazottja vagy az egyes végrehajtások foganatositására ad hoc felfogadott, tehát *nem* állandóan alkalmazott oly személy képviselte, aki az ügyvédnek nem bejegyzett helyettese.

Abból azonban, hogy a kolozsvári Tábla határozata csak az ügyvéd «állandó irodai alkalmazottját» emliti, a contrario következik, hogy az oly egyén által foganatositott végrehajtásért, aki az ügyvéd «állandó irodai alkalmazottjának» nem tekinthető, közbenjárási dij és költség meg nem állapitható.

A két határozat tehát *csak az ügyvéd állandó irodai alkalmazottjának közbenjárásával* foganatositott végrehajtás költségkérdésében ellenkezik.

II. A kolozsvári tábla határozata *minden törvényes alapot nélkülöz*, mert sem az ügyvédi rendtartás, sem más törvényünk az «állandó irodai alkalmazott» fogalmát nem ismeri. A költségkérdésben sem lehet tehát irányadó, hogy a végrehajtásnál ilyen állandó irodai alkalmazott, vagy bármely más személy képviselte az ügyvédet.

Helytelen a határozat, mert az állandó irodai alkalmazott, aki sem ügyvéd, sem ügyvédjelölt, nem bir képesitéssel és több képességgel a végrehajtásnál való közbenjárásra, mint akár a végrehajtató kereskedő utazója vagy segéde. Nincs tehát ok, a miért az egyik közbenjárása dijaztassék, a másiké nem.

Végül: *gyakorlati akadályokba ütközik* a szabály alkalmazása, mert az állandó irodai alkalmazott nem lévén kamarailag bejegyezhető, nincs rá mód, hogy ebbeli minőségét a kiküldött, illetve a biró előtt rövid uton igazolja.

III. *A főkérdésben* a marosvásárhelyi tábla álláspontjához csatlakozunk.

Helytelen a kolozsvári tábla határozatának az ügyvédi rendtartás 15. §-ára való hivatkozása, mert ez a szakasz a bejegyzett ügyvédjelölt müködési köréből, mint legfontosabbat *csak kiemeli azt*, hogy az ügyvédjelölt biróságok és hatóságok előtti «*tárgyalásoknál*» az ügyvéd helyettese lehet, de

nem mondja ki azt is, hogy bíróságok és hatóságok előtti oly eljárásoknál, melyek a tárgyalás fogalma alá nem vonhatók, az ügyvédet nem ügyvédjelölt is képviselheti.

Még kevésbbé következik ebből a törvényes rendelkezésből, hogy a nem ügyvédjelölt eljárása után az ügyvédet egyáltalán, és ha igen, mennyiben illeti munkadij.

Csak ügyvédi ténykedés után jár ügyvédi munkadij. Az ügyvéd ténykedése pedig megszünik ügyvédi lenni, ha azt nem ügyvéd, nem is az ügyvéd képviseletére feljogositott ügyvédjelölt, hanem semminemü qualifikatióval sem biró személy végzi. Minthogy az ügyvéd csak ügyvédet vagy ügyvédjelöltet bizhat meg *ügyvédi* ténykedésében való képviseletével, ebből következik, hogy az esetben, ha az ügyvédet nem ügyvéd és nem is ügyvédjelölt képviselte a végrehajtás foganatositásánál, ennek közbenjárása már nem esik az ügyvédi ténykedés fogalma alá. *Ez a megbizott már nem az ügyvéd, hanem egyenesen az ügyfél megbizottjának lesz tekintendő*, s a végrehajtatónak csak arra a költségre lesz igénye, amelyet követelhetne, ha a közbenjárt személynek közvetlen megbizást adott volna.

Helytelen továbbá a végrehajtási törvény 27. §-ára való hivatkozása, mert ez csak annyit mond, hogy a végrehajtási költségeket a marasztalt fél viseli és hogy ezeket a költségeket a bíróság megállapitja. Minthogy a végrehajtató személyesen vagy megbizottja utján — a ki nem ügyvéd, vagy nem ügyvédjelölt is lehet (végrehajtási törvény 20 §.) — is közbenjárhat a végrehajtás foganatositásánál, a végrehajtó diján és költségén felül a személyesen vagy megbizott utján közbenjárt végrehajtató költségei (napidija, fuvardija) is megállapitandók, de *nem a behajtás alatt álló követelés értékéhez igazodó scála szerint feltétlenül, hanem csak akkor és annyiban, ha és a mennyiben ilyen költségek tényleg fölmerültek.*

Minthogy a végrehajtás foganatositásánál közbenjárt az a személy, a ki sem ügyvéd, sem pedig ügyvédjelölt, a fentiek szerint az ügyfél és nem az ügyvéd megbizottjának tekintendő, ehhez képest a végrehajtási költségek ily esetben is csak annyiban lesznek megállapithatók, amennyiben e költségek *tényleg* felmerültek, holott ügyvédi közbenjárás esetén erre való tekintet nélkül járna munkadij.

A kérdés *lényegét* tekintve: köztudomásu, hogy az ügyvédi irnok a végrehajtás foganatositásánál *pictus masculus*, kinek összes szereplése a végrehajtási jegyzőkönyv aláirására és a végrehajtó költségeinek kifizetésére szoritkozik. Ezért nem szabad költséggel terhelni a végrehajtást szenvedettet, annál kevésbbé, mert az esetben, *ha a végrehajtató maga küldött volna ilyen nem qualifikált megbizottat, a fentiek szerint nem is járt volna munkadij.*

Most is ügyvéd vagy ügyvédjelölt megy a fontosabb — szakértelmet megkivánó — végrehajtásra. A kevésbbé fontos, mert csekély substratumu végrehajtásnak hivatalból foganatositása pedig költségkimélés szempontjából is kivánatos.

Másfelől megszünnék az a helytelen gyakorlat, hogy nagyobb kereskedő czégek utazója vagy segéde által foganatositott végrehajtásért ügyvédi munkadijat állapitanak meg bíróságaink. Ha ez nem igy volna, akkor az ilyen végrehajtásoknál az ügyvéd közbenjárását vennék igénybe. Ennyiben a kivánatos joggyakorlat az ügyvédi kar anyagi érdekeit mozditaná elő.

Ellentétes táblai határozatokról lévén szó, érdeklődéssel nézünk a Curia döntése elé. *Dr. M. D.*

Semmiségi panasz a büntetés mértéke miatt.

A folyamatban levő jogászegyleti vita során nem hatott meggyőzőleg azok argumentálása, kik a BP. 385. §-ának 9. pontját akként értelmezték, hogy az a Btk. 89., 90. és 21. §-aiban foglalt elveknek helytelen alkalmazására vagy téves mellőzésére, továbbá a 92. §-nak nem kellő mértékben alkalmazására vonatkozik és a Curiának a B. J. Tára XLV. kötete 19. s következő lapokon közölt e felfogást helyeslő határozata tudtunkkal elszigetelten áll. Annál élesebben domborodott ki a vita folyamán a BP.-nak a büntetési tétel mértéke ellen irányuló semmiségi panaszra vonatkozó ama állásfoglalása, hogy a technikus jellegü tévedések esetén kivül csupán *tulsulyos* vagy *tulenyhe* alsóbirósági büntetés esetén van megadva a Curiának a megsemmisitésre a jogkör s hogy e jelentékeny gravamen alatt kizárólag a Btk. 92. §-ának (illetőleg a Kbtk. 21. §-ának) az ahhoz szükséges feltételek hiányában történt alkalmazása, illetve annak a feltételek fenforgása daczára történt mellőzése értendő.

A BP. codificatorát ezen álláspont elfoglalására nemcsak az a practikus meggondolás ösztönözhette, hogy a Curia megkimélendő a jelentéktelen sérelmek czimén emelt panaszok özönétől, de bizonyára arra is gondolt, hogy az alsóbiróságokat annak tudata, miszerint meghozott itéleteiket bármi csekély differentia miatt megbolygatni nem lesz lehetséges, a büntetéskiszabásnál figyelembe jövő körülmények tüzetesebb kinyomozására és behatóbb mérlegelésére fogja serkenteni.

E kétségtelenül helyes alapgondolat keresztülvitele azonban kevés szerencsével történt, s nevezetesen, amikor a büntetéskimérés tekintetében az alsó fokon történt tévedés reparabilitásának előfeltételéül a *Btk. 92. §-ában* körülirt differentiák fenforgása jelöltetett meg, *egyrészt* nem a legsulyosabb természetü sérelmek orvoslására nyujtatott mód és lehetőség, *másrészt* pedig sokkalta jelentékenyebb gravamenek orvoslása lőn a legfelső bíróság jogköre elől elzárva.

Ez alkalommal az utóbbi esetekről szólunk.

Nézzük a Btk. 66. §-át, mely a *kisérletre* vonatkozóan azt rendeli, hogy a kisérlet a befejezett büntett vagy vétségnél enyhébben büntetendő, még pedig kiszabható a büntetés a legkisebb mértéken alul, sőt enyhébb büntetési nemben is.

Nem vitatkozunk itt azon a kérdésen, vajon e dispositiók értelmében egyáltalában lehet-e szólani a kisérleti büntetésnek különös minimumáról s az a felfogás-e a helyes, mely pl. a fegyházzal büntetendő betöréses lopás kisérlete esetén pusztán a Btk. 66. §-a alapján pénzbüntetés kiszabását is lehetségesnek tartja, avagy az az álláspont, amely e §. czimén csak egy vagy két fokozatu enyhitést enged: csupán arra utalunk, hogy ha pl. az esküdtbiróság a Btk. 279. §-ába ütköző s a 281. §. első pontja szerint minősülő emberölés büntettének kisérlete miatt 9 és fél évi fegyházat szabott ki, ezt a büntetést a Curia, bár annak qua kisérleti büntetésnek sulyosságát látva látja is, a *Btk. 66. §-ának* nem kellő alkalmazása czimén meg nem bolygathatja.

Nincs éle ugyanis annak az eshetőleges ellenvetésnek, hogy a *Btk. 92. §-ának* alkalmazásával módjában áll a kir. Curiának enyhébb büntetést kiszabni; mert nem tévesztendő szem elől az a törvénybeli distinctio, hogy a *Btk. 92. §-a* más czélt szolgál, mint a 66. §. s jelesül *más oldalról appreciálja* az elbirálás alatti büntetendő cselekményt. A 66. §-beli spatiummal kizárólag a *veszélyeztetettség fokát* értékeljük s a kisérlet primitivitását vagy a befejezettséghez közeliségét mérjük. Ha tehát a fenti esetben, bár a legtökéletlenebb kisérlettel van dolgunk, feltéve, hogy a 92. §-sal mérlegelendő enyhitő körülmények fen nem forognak, a tulsulyos büntetés nem leszen enyhithető.

Ugyanez áll a *segitésre* is. (Btk. 72. §.) Legyen a segitési cselekedet bármily kis arányu és csekély eredményességü, a felsőbiróság nem módosithatja az illető cselekményre *qua segitési cselekedetre* kiszabott quotális büntetést; mivelhogy a BP. kizárólag a 92. §. nem alkalmazását jelöli meg semmiségi ok gyanánt.

Hasonló a helyzet a Btk. 87. §-ánál. Aki a büntett elkövetésekor élete 20-ik évét még be nem töltötte, halálra vagy életfogytiglani fegyházra nem itélhető, rendeli a törvény, anélkül, hogy a kérdés positivumára, hogy t. i. *mire itélendő* az ilykoru vádlott, nyilt szabályt adna. Az a gyakorlat, mely ily esetben 15 évi fegyházban állapitja meg a büntetési tételt (*Büntetőjogi Döntvénytár* I k. 20.), a Btk. rendszerével, mely az időleges szabadságvesztés-büntetések körében absolut tételt nem ösmer, egyáltalában nem helyeselhető; de sőt elég szükkeblü az a felfogás is, mely ilyenkor 10—15 évi fegyházban látja a törvényes büntetési mértéket.

Ha már most az esküdtbiróság pl. a Btk. 280. §-ába ütköző büntett esetén azt a körülményt, hogy a tettes a cselekményt éretlen korban követte el, helytelenül mérlegelte s mondjuk 15 vagy 14 évi fegyházat szabott ki, a Curiának nincs módjában az eshetőleges tulsulyos itéletet megváltoztatni; a Btk. 92. §-ával itt sem lehet operálni, a 20 éven aluli életkor éppen s kizárólag a 87. §. által lévén honorálandó.

Ne feledjük, hogy a Btk. 66., 72. s 87. §-aiban foglalt spatiumok *terjedelmesebbek a 92. §-ban foglaltnál.*

Dr. Lengyel Aurél.

Az uj bünvádi perrendtartás a gyakorlatban.

— A Magyar Jogászegylet vitája. —

A Magyar Jogászegylet vitája annál jelentősebb, mert, bár bünvádi perrendtartási törvényünk egyes kérdései a Magyar Jogászegyletben is, a szakirodalomban is, eddig is tárgyaltattak, mégis e vita volt az első, amely az uj tör-

vényt a maga egészében vette kritika alá a gyakorlati alkalmazhatóság szempontjából.

A vita, melynek itt csak főmozzanataira szoritkozunk, természetesen elsősorban a bünvádi perrendtartási törvény intézményszerü ujitásai körül folyt. Leginkább szóvá tették a nyomozásnak a rendőri hatóságok által való teljesitése, a vádtanács intézménye, az esküdtszék és a BP. perorvoslati rendszerének leglényegesebb ujitásai, a táblai felebbviteli főtárgyalás és főleg a semmiségi panasz kérdése.

Ami a nyomozatot illeti, a lefolyt vita arra enged következtetni, hogy azok a nagy panaszok, melyek a BP. életbelépésének első idejében felhangzottak, ma már ritkábbak. Az ugyan ma is előfordul, hogy a percsomó a nyomozat kiegészitése végett visszamegy az ügyészségtől a rendőrséghez, azonban abban a felszólalók is egyetértettek az előadóval, hogy az előkészités általában rövidebb lett. Voltaképpen három kifogás az, amely a rendőri nyomozat ellen felhozatott. Az első, melyet dr. Székely Ferencz koronaügyész emlitett, hogy a rendőri közegek nem járnak el kellő alapossággal; a második, melyet ügyvédi részről hoztak fel (dr. Weisz Ödön), hogy a nyomozat folyamán nem biztosittatik kellő nyilvánosság a védelem részére, ugy hogy néha maga a védő is csak a hirlapok utján értesül védencze sorsáról. Végül ugyanazon felszólaló kifogásolta azt is, hogy a rendőrség közegei tulságos buzgalmat fejtenek ki, ha nem is mint azelőtt, az ismeretes brutalitások alkalmazásával, hanem többkevesebb jóhiszemüséggel a terheltek «beismeréseinek» megállapitásában, ami összevetve a BP. azon intézkedésével (305. §.), hogy a főtárgyaláson tett vallomásnak az előző eljárás során tett vallomástól való eltérését indokolni kell — szükség esetén az előző vallomás felolvasható lévén — kétségkivül nagy ellentmondás BP.-unknak, az angol büntetőeljárásból meritett azon sarkalatos tételével szemben, hogy a vádlott nem bizonyitási objectum. Ami különben ez utóbbi elvet illeti, nem minden érdekesség nélkül való, hogy ezen eredetileg a vádlott érdekében keletkezett tétellel vitatták éppen ügyészi részről (dr. Székely Ferencz) a BP. azon intézkedésének helyességét, hogy a vádlotthoz az elnökön kivül senki sem intézhet kérdést (BP. 304. §.), mig védői oldalról a vádlott érdekében kivánták ez elv megtörését. A praxis különben megtalálta a kivezető utat a bizonyitani kivánt ténykörülmény megállapitására irányuló inditvány formájában.

Erősen szétágaztak a vélemények a vádtanács intézményének értékelésében. Szemben azzal, a régi bünvádi eljárásunkban nem ismert gyorsasággal, a melylyel a vádtanács dolgozik, főleg amikor a vizsgálati fogság kérdéséről van szó, felhozatott, hogy az ügyek elintézésében nem jár el a kellő alapossággal, ugy, hogy gyakran kerülnek főtárgyalásra ügyek, amelyek már a vizsgálat során beszüntethetők lettek volna. A másik fontos — talán legfontosabb — ellenvetés a vádtanács jelenlegi szervezete ellen az volt, hogy az, a BP. 65. §-ának 2. bekezdésében foglalt kivétellel, és 3. bekezdésében foglalt inkább óhajtásszerü megszoritással, megengedi a vádtanács tagjának részvételét a főtárgyalási tanácsban, ami az illetőnek elfogulatlanságát nagy mértékben veszélyezteti, sok esetben teljesen illusoriussá teszi.

A legerősebb vitára a BP. legnagyobb ujitása, az esküdtszéki intézmény adott okot. Mellőzzük e helyen ismétlését azoknak az érveknek, amelyek az esküdtszék intézménye, mint ilyen mellett, és ellen a jelen vita során felhozattak. Elvégre akár az esküdtszék barátai vagyunk, akár ellenzői, meg kell állapitanunk, hogy de lege lata lévén szó, nem az intézmény theoretikus helyességéről, hanem csak arról lehet szó, hogy a praxisban bevált-e nálunk vagy sem, s mindkét esetben, mi lehet ennek az oka? E kérdésre nézve több fontos adatot szolgáltatott a lefolytatott vita. Azt mindkét oldalról elismerték, hogy tévedések nem ritkán fordultak elő esküdtjeink eddigi verdiktjeiben. A leghevesebb támadást e tekintetben dr. Schächter Miksának, az igazságügyi orvosi tanács titkárának «ceterum censeo»-ja tartalmazza, ki a tévedések legfőbb okát abban látja, hogy az esküdtszék nemcsak hogy a specialis szakismeretek hiján van, hanem szerinte az esküdtszék képtelen lévén a szakértői vélemény megértésére is, legtöbbször annak teljes negligálásával hozza meg a maga verdiktjét

Az esküdtszék pártolói pedig az esküdtszék tévedéseivel szemben az ismeretes alkotmányi és garantiális előnyökre mutattak reá, az egyik felszólaló pedig (dr. Gál Jenő) nem alap nélkül utalt arra, hogy a jogszolgáltatás egyéb terein, ott, ahol a szakbiróságok itélkeznek, is előfordulnak tévedések, amelyek a szakkörök kritikáját legalább is oly élesen kihivják, mint az esküdtek «meglepő» verdiktjei. A felszólalók másik része főleg az anyagi törvény hiányában látja a nem jogászi itéletek okát (Fayer)* és a BP. két intézkedésében: először az esküdtekhez intézendő kérdések előkészitésének a felekre való bizásában, a szövegnek a különböző pótlások okozta zavaros voltában, másodszor abban, hogy az esküdtekhez az enyhitő körülményekre nem intézhető kérdés. Az utóbbira nézve egyértelmü volt a vélemény, hogy itt BP.-unk egy határozott hiányával állunk szemben; az előbbire nézve a vélemények megoszlottak. A többség a kérdések szövegezésének mai formáját találta megfelelőbbnek, ez álláspontot az accusatorius elv követelményeivel indokolva (dr. Székely Ferencz, dr. Barna Ignácz) s azzal, hogy csak a kezdet nehézségeivel állunk szemben és a praxis meg fogja hozni a helyes megoldást, talán abban a formában, amint az a vita során proponáltatott (dr. Székely Ferencz részéről), hogy a feleknek az esküdtekhez intézendő kérdések tekintetében való inditványaik előterjesztésére a főtárgyalás bizonyos ideig (1—2 órára) függesztessék fel, hogy a kérdések fontosságukhoz mért nyugalommal előkészithetők legyenek.

A BP. perorvoslati rendszeréből főleg a táblai felebbviteli főtárgyalás és a semmiségi panasz kérdései tétettek szóvá. Az elsőre nézve mint hiányt konstatálták, hogy a szóbeliség, a teljes reproductio inkább csak a papiron van. A kivitelt, amennyire a felszólalásokból kitetszik, ugy látszik főleg financiális okok gátolják, bár az az egyik felszólaló (dr. Weisz Ödön) által felsorolt érv, hogy a tanuknak a II. tárgyaláson adott vallomása erősen befolyásoltatik az I. birósági tárgyalástól, főleg amikor ahhoz a tanu által nem szándékolt következmények füződtek.

A semmiségi panasz tekintetében ugyszólván egyhangulag konstatálták a felszólalók, hogy a Curia szükkeblüen magyarázza a BP. vonatkozó rendelkezéseit, főleg két pont: a semmiségi panasz bejelentésének formai kellékei és a BP. 385. §-ának 3. pontja tekintetében. Az elsőre nézve panaszolták, hogy a Curia a semmiségi panasz bejelentésének kérdését tulságosan formalisztikusan kezeli, azáltal, hogy a felülvizsgálatot attól teszi függővé, vajon a bejelentés alkalmával körüliratott-e bizonyos módon a semmiségi panasz.**

A második pontra a BP. életbelépése óta hozott és végrehajtott halálos itéletek nagy száma terelte a figyelmet. A felszólalók e körülményt abból magyarázzák, hogy a kir. Curia az itélethez a 385. §. 3. pontja szerint csak a Btk. 92. §-a alapján férhet, ennek büntetési tételét — a 15 évet — pedig alkalmazni nem akarván, inkább helybenhagyja az I. bióság itéletét. A kérdés megoldására több mód ajánltatott. Az egyik felszólaló (dr. Weisz Ödön) szerint a BP. 385. §-ának 2. pontja teszi hozzáférhetővé a Curia számára az I. bióság halálos itéletét, ami azonban nézetünk szerint — feltéve, hogy a Btk. 278. §-a egyébként helyesen állapittatott meg — nem áll, mert e pont csak arra az esetre vonatkozik, amikor az I. bióság nem az általa alkalmazott törvényszakasz büntetési tételét (ideértve az enyhités, illetőleg sulyosbitás folytán előállható maximális és minimális határokat) állapitotta meg. A másik megoldást dr. Barna Ignácz ajánlotta. Rámutatván arra az egyenlőtlenségre, hogy a mai praxis mellett a vádnak több esélye van, mint a védelemnek (t. i. a Btk. 92. §-a helytelen alkalmazásának kimondása esetén: a 91. §., a normális tétel, eshetőleg a 90. §. alkalmazása, helytelen mellőzése esetén pedig csakis a 92. §. lévén alkalmazható), a kérdést ugy véli megnyugtatóan megoldhatónak, hogy a Btk. 91. §-át a 92. §-ban hallgatólag benfoglaltnak tekintve, a 92. §. téves mellőzésében a 91. §-ét is látja, amely e szerint a Curia által alkalmazható volna, ami azonban kissé mesterkélt constructio. A harmadik módot dr. Várkonyi Oszkár penditette meg; azt t. i., hogy a 92. §. utolsó bekezdésének szerkezetét kihasználva, abban csak az enyhités végső határát (halálbüntetés esetében 15 évi fegyház) lássuk, amely mellett nagyobb (bár az eredetinél mégis enyhébb) büntetés, tehát a szóban forgó esetben az életfogytiglani fegyház a 92. §. alkalmazása mellett is lehetséges volna. E megoldási módot — melyet részünkről a legegyszerübbnek és leginkább megfontolandónak tartunk, ugyanaz a felszólaló, aki megpenditette, a vádlott érdekeibe ütközőnek tartván

* Ugyanerre vezeti vissza a jogilag téves verdikteket dr. Doleschall Alfréd az Ügyvédek Lapjának legutóbbi számában «Videant consules» czimü czikkében.

** A kir. Curiának azóta megjelent 7700/902. sz. határozata oly minutiosus substantialitást kiván, a mely majdnem feleslegessé tesz minden indokolást, l. *Jogt. Közl.* 1903. 2. sz.

(minthogy az a 15 évi fegyházbüntetésre való átváltoztatást nehezitené), inkább novelláris uton vár segitséget — amit egy alig 3 éve életbelépett törvénynél azonban nagyon aggályosnak tartunk.

A negyedik megoldási mód, mely a vitát bevezető előadótól ered, általánosabb alapokon áll. E szerint * tulajdonképpen csak egy perorvoslatunk van, felebbezés és semmiségi panasz BP.-unk szerint lényegileg azonos lévén. A semmiségi ok arra való csak, hogy a Curiát abba a helyzetbe hozza, hogy az ügyet felülvizsgálja, de ha a felülvizsgálatba bocsátkozott, szabadon dönti el az anyagi törvény szerint. Analogiaképpen hivatkozik a BP. 385. §-ának 1. *b)* pontjabeli esetre, ahol a Curia sincs kötve sem az itéletben, sem a semmiségi panaszban megállapitott minősitéshez. Azt hiszszük, hogy ez az analogia nem foghat helyet, mert az utóbbi esetben képzelhető az itéleti helytelen minősitéssel szemben, amely a megsemmisitésre elegendő, harmadik helyes minősités; a BP. 385. §-ának 3. pontjánál azonban nem ez az eset. Mert ha a kir. Curia ezen pont megsértését látja a 92. §. téves mellőzésében, akkor logikai szükségszerüséggel előáll az a következmény, hogy alkalmazza a 92. §-t. Ami pedig az első érvet illeti, hogy a semmiségi panasz csak alkalmat ad a felülvizsgálatra, amelynek során azután megváltoztatható az I. birósági itélet pusztán az anyagi törvény oly megsértése alapján is, amely a semmiségi okok között felsorolva nincs, azt hiszszük, BP.-unk vonatkozó szakaszainak intentiója ennek ellentmond. Döntőknek fogadjuk el e tekintetben a BP. 382. § át, mely csak a *felebbezésre* nézve emlit a semmiségi okokon kivül fekvő alapot; továbbá a BP. 426. §-ának a 437. §-szal való egybevetését, amely szakaszok közül az előbbi — a kir. táblai eljárásnál — a semmiségi okokon felül «az érdemleges felülvizsgálat egyéb eseteit» is emliti, a kir. Curia előtti eljárásban azonban erről emlités téve nincs.

A fentiekben csak sommázását adtuk a vita során felmerült legfőbb kérdéseknek. *Dr. D. E.*

Különfélék.

— **A cheque-törvény.** Mint értesülünk, az igazságügyminiszter legközelebb közzéteszi a cheque-törvény tervezetét és annak indokolását, melyet előadó-tervezetként dr. Halász Sándor osztálytanácsos, a postatakarékpénztár aligazgatója, dolgozott ki. Ugy halljuk, hogy az igazságügyminiszter az egész operatumot nemcsak az Igazságügyi Közlönyben fogja közrebocsátani, hanem a kereskedelmi miniszter utján az összes érdekelt hatóságoknak is megküldi véleményezes végett. Remélhető, hogy e publikatio révén a chequet illető jogi irodalmunk ujabb impulsust nyer. A budapesti kereskedelmi és iparkamara máris megállapitotta azon alapelveket, melyeket az alkotandó cheque-törvényben követendőknek vél s ebbeli dolgozata több érdekes eszmét megvitat. Tekintve, hogy a cheque utján közvetitett fizetési forgalom Magyarországon már milliárdokra rug, a cheque-jog szabályozása ketségkivül elsőrendü fontossággal bir.

— **A budapesti ügyvédi kamarának** 1902 deczember 31-ikén összesen 1275 tagja volt. Ezek közül budapesti tag 1170, vidéki tag 105. Az 1901-ik évhez képest a budapesti ügyvédek száma kettővel fogyott, a vidéki ügyvédek száma kilenczczel nőtt. A budapesti ügyvédi kar létszámának csökkenése annak tulajdonitható, hogy a mult évben a budapestiek közül nagyobb számban a vidékre tették át irodájukat.

— **Büntető-törvények és rendeletek gyüjteménye.** Összeállitotta *Ury Lajos*, fehértemplomi kir. törvényszéki biró. Nyolczvan ivnyi terjedelemben rendszeres egybeállitása a ma érvényben levő anyagi és alaki büntetőjognak a következő beosztás szerint: Első kötet I. része büntettek és vétségek; II. rész, törvénybe ütköző kihágások; III. rész, jövedéki kihágások és eljárás; IV. rész, eljárási és életbeléptetés törvények és rendeletek, ügyvitel és büntetésvégrehajtás. A második kötetet a miniszteri rendeletekbe ütköző kihágások foglalják el. Különös gyakorlati értéket nyer a mű az összefüggő törvényhelyeknek és a vonatkozó rendeleteknek a folytonos utalások általi egybekapcsolása által. A rengeteg joganyag teljes földolgozást nyert a gyüjteményben. Ára 24 K.

— **Csemegi Károly müvei.** Amint már lapunkban jeleztük, *Edvi Illés Károly* és *dr. Gyomai Zsigmond* Csemegi Károly müveit sajtó alá rendezik. A kiadók már annyira jutottak feladatukkal, hogy legközelebb megkezdődik a mű nyomása. A kiadók az egyes dolgozatokat *jegyzetekkel* látják el és az egész mühöz *rendszeres* tartalommutatót készitenek, ami a mű használatát a *gyakorlati jogászok* számára meg fogja könnyiteni. A két kötet előfizetési ára 16 korona. Megrendelések a *Jogállam kiadóhivatalába* intézendők. (IV. Havas-utcza 7. sz.)

— **Törvénymagyarázás financiális érdekből.** Egy zálogjog törlése iránti kérvényhez 3 eredeti törlesi nyugtát s ezek egyszerü másolatait csatoltam. Elnézésből irodám az utóbbiak mindegyikét ellátta 30—30 fillér értékü bélyegjegygyel. Nem tartván tanácsosnak ezen tartozatlanul felhasznált bélyegjegyek leszedését, a székesfővárosi m. kir. pénzügyigazgatósághoz azok kicserélése iránt folyamodtam. Meg is kaptam az elintézést, mely igy szól: «..... Kérelmének, hogy a törlési kérvényhez csatolt három darab mellékleten tartozatlanul felhasznált 90 fillér értékü bélyegjegy hasonértékü bélyegjegygyel kicseréltessék, hely nem adatik, mert a kérdéses mellékletek az ill. dijj. 74. t. a. felsorolt mentességek közt felsorolva nincsenek (törlési engedélyek másolatai). Ezen végzés ellen 15 nap alatt felebbezést adhat be». Felebbezést daczára annak, hogy éppen a hivatkozott 74. t. *f)* pontja illetékszabályoknál éppen nem szokott világossággal kimondja, hogy okiratok azon másolatai, melyeket a felek telekkönyvi beadványokhoz a telekkönyvi hatóság számára csatolni tartoznak, bélyegmentesek, be nem adtam, mert hiszen ez munkán kivül még bélyegköltségbe is kerül s a substratum ezeket nem igen birja el, de meg nem állhatom, hogy reá ne mutassak arra, hogy mire képes a finánczy, hogy az egyszer karmai közé került filléreket megtarthassa. Ilyen határozatok okozzák aztán, hogy a pénzügyi hatóságok mindenkinél, ki velök érintkezésbe kerül, oly nagy kedveltségnek örvendenek. *(Ügyvédi körökből.)*

— **A munkaviszony felbontása folytán felmerült vitás kérdés** tekintetében a felek azon megállapodása, hogy követeléseiket az iparhatóság elkerülésével egyenesen a bíróság döntésére bizzák, figyelembe nem vehető. (A miniszteranácsnak 1902. november hó 28-án hozott határozata.) A kir. miniszterium: Ebben az ügyben az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. *Indokok:* Sz. F. az óbecsei kir. járásbirósság előtt V. F. gőzmalomtulajdonos ellen keresetet inditott, amelyben azon az alapon, hogy az alperesek őt gőzmalmukból, ahol mint gépész volt alkalmazva, felmondás és jogos ok nélkül elbocsátották, három havi fizetés fejében 240 koronát stb. követelt. A kir. járásbirósság a szavatos részéről az 1893: XVIII. tcz. 27. §-ának 1. pontja alapján emelt pergátló kifogást elvetette, mert a felek az első tárgyaláson abban állapodtak meg, hogy az iparhatóság elkerülésével ügyök eldöntését a biróságra bizzák. Az ujvidéki kir. törvényszék, mint felebbezési biróság azonban az itéletet feloldván, a pert megszüntette, mert a felperesnek igénye az iparhatóság hatáskörébe tartozik és a feleknek nincs joguk a hatáskör megkerülésével ügyöket egyenesen a rendes polgári biróság elé vinni. Sz. F. ezután az óbecsei járás főszolgabirájához fordult keresetével; a főszolgabiró azonban őt illetéktelensége okából a rendes biróság elé utasitotta. A közigazgatási hatóságnak és pedig mint iparhatóságnak hatáskörébe kellett az eljárást utasitani, mert a kereseti követelés a munkaviszony megszüntéből származik, és mert a törvénynek a hatáskört kötelezően megállapitó ezzel a szabályával szemben — a törvény eltérő rendelkezésének hiányában — a felek megállapodása figyelembe nem vehető.

— **A fővárost melyik járásbirósság előtt kell perelni?** Egy a főváros ellen inditott kártéritési perben a budapesti IV. ker. kir. járásbirósság helyt adott alperes pergátló kifogásának, mert a fővárosnak a keresetek elfogadására illetékes hatósága a IV. ker. járásbirósság területén székelvén, a kereset csakis ezen járásbirósságnál inditható meg.

A budapesti kir. törvényszék, mint felebbezési biróság (1902. II. E. 213. sz. a.) az I. biróság végzését helybenhagyta indokaiból és azért, mert a perrendtartás 84. §-a értelmében a községet az előljáró képviseli, tehát a perrendtartás 33. §-ának, amikor a közönség vonatik perbe, az az értelme,

* *Jogt. Közl.* 1903. 2. sz.

hogy a közönség ott perlendő, ahol a perbe vont hatóságnak székhelye van.

— **A soproni bankbukásról** 320 oldalra terjedő mű jelent meg, amely közli a vádiratot, a szakértői véleményt, a vádtanács és kir. tábla határozatát, a csődválasztmány és csődbiróság tevékenységének ismertetését és részletesen beszámol a bankbukás folytán Sopron város közéletében és közigazgatásában előállott zavarokról. E könyv megjelenése most actualitással bir, amennyiben e hó 19-én kezdődik a bank vezető férfiai ellen inditott bünper főtárgyalása. A mű ára 5 K.

— **Ügyvéd, aki saját magát idézte perbe.** *A m. kir. Curia:* Az ügyvédi kamara fegyelmi birószágának határozata megváltoztattatik s dr. H. ügyvéd ellen a további fegyelmi eljárás megszüntettetik. *Indokok:* Az ügyvédi kamara ügyésze dr. H. ügyvéd ellen amiatt emelt fegyelmi panaszt, hogy ügyfele V. I. képviseletében a veszprémi kir. törvényszék előtt a jákói 195. számu telekjegyzőkönyvben foglalt ingatlanokra vagyonközösség megszüntetése iránt rendes pert inditott, amelyben alperesül az ingatlan tulajdonosain és egyéb érdekelt hitelezőkön kivül önmagát is, mint jelzálogtulajdonost perbe idézte. Panaszlott ügyvédnek emez eljárása azonban fegyelmi vétség jelenségeit nem foglalja magában, mert eltekintve attól, hogy panaszlott ügyvéd igazoló nyilatkozatából kitetszően a részére biztositott zálogjog kitörültetése iránt máris intézkedett, panaszlott ténykedésével, amelyből senkire jogsérelem nem háramolhatott, egyedül ügyfele érdekeit kivánta előmozditani. (1902 deczember 13-án 474. sz. a.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Pikler Gyula könyvéről** Jodl, a bécsi egyetemen a bölcsészet tanára, Lehrbuch der Psychologie czimü munkájának második kiadásában következőleg nyilatkozik: Pikler érdekes kisérletet tett a psychophysikai élet általános mechanikájának megalapitására; elmélete ugyan alapjaiban hypothetikus, részleteiben azonban sok tekintetben termékeny jellegü. Herbart psychologiájának tételeit ültette át a physiologiába, feltüntetvén, hogy a vegetativ élet önfentartása a károsan befolyásoló változásokkal szemben alapfolyamat gyanánt tesz számot.

— **A bünvádi előkészitő eljárás** tárgyában az osztrák igazságügyminiszterium rendeletet intézett a főtörvényszéki elnökökhöz s a főügyészségekhez, melyben utalással a fenálló törvényi és rendeleti intézkedésekre, felhivja azokat, hassanak oda, hogy az előkészitő szaka a bünpernek lehető rövidesen, de az alaposság rovása nélkül, érjen véget. Különösen hibáztatja a miniszter némely vizsgálóbirónak azt az eljárását, hogy az összes iratokat szokta megkeresései mellékleteképp a nyomozó s egyéb hatóságok és közegeknek megküldeni, minek folyományaképpen a vizsgálóbiró kezében az eljárás folytatása az iratok visszaérkeztéig természetesen megszakad. Figyelmeztetendőnek tartja a miniszter továbbá a vizsgálóbirákat, hogy a hivatali órák leteltét nem tekinthetik a felmerülő ügyek lehető gyors — s a szükséghez képest azonnali — elintézésének akadályául. Az ügyészségeket arra utasitja a rendelet, hogy a felesleges inditványok tételétől tartózkodjanak, s amennyiben az állami megtorlás érdeke nem követeli az itélőbirósági apparatus müködésbe hozatalát, azt mellékes érdekek (közérdeklődés, feltünés) kedveért ne hozzák mozgásba. Ha e figyelmeztetéseket az érdekelt hatóságok megszivlelik, egyrészt munkakevesblet áll elő, másrészt az ügyeknek jobb és alaposabb ellátása leszen lehetséges.

— **A halálbüntetés végrehajtásáról** értekezik *Haberda* bécsi egyetemi tanár (Archiv für Kriminalanthropologie X. 3.) s kimeritő áttekintést nyujt a legkülönbözőbb végrehajtási módozatok mellett is elkerülhetetlen kegyetlenségekről. Az akasztás szerinte viszonylag a legkevésbbé fájdalmas végrehajtási mód, mert a nyak konstrictiójának pillanatában öntudatlanság áll be, mely a halál bekövetkeztéig tart. Az öntudatlansag oka az agyba vezető ütőér (arteria carotis) összeszoritása, minek folytán nem jut az agyba vér s az agy táplálásának hiánya az öntudatlanságot váltja ki. A villamos kivégzésnél ellenben nincs bizonyitva, hogy az érzés megszünik, mihelyt az áram a testbe ér. A borzalomgerjesztő esetek hosszu sora, melyeket Haberda részben személyes tapasztalatok utján gyüjtött össze, kiáltó tiltakozás az igazságszolgáltatás ez utolsó és legnagyobb barbarismusa ellen. Ausztriában, hol *Lammasch*-nak az urakházában a budgetvita alkalmából mondott beszédéből kivehetőleg a halálbüntetést az uj Btk. javaslat is fen fogja tartani, e tiltakozás nem tárgytalan. Kivánatos volna, hogy e czikket minden biró elolvasná, mielőtt itéletében halálbüntetést szab ki.

V. R.

— **Az automobiljog nemzetközi átalakitásáról** értekezett *Hilse Károly* az Internationale Vereinigung für vergleichende Rechtswissenschaft egyik mult havi ülésén. Sürgette az önmüködő járművekre vonatkozó jogszabályoknak, első sorban az egész német birodalomban leendő egységessé alakitását, s azután a szomszédos államok e tárgyu törvényeinek egyöntetü alapelvekre fektetését. Utalt arra, hogy a vasuti közlekedés is mily hatalmas lendületet vett a jogterületnek előbb birodalmi, utóbb nemzetközi egységesitése által.

— **A Holtzendorff-alapitvány** kiirta a pályázatot a következő tételre: Az ugynevezett korlátolt beszámitásnak büntetőjogi helyzetéről («Die strafrechtliche Behandlung der sogenannten vermindert Zurechnungsfähigen»). A pályázat 1903 deczember 1-én jár le s a pályamüvek az alapitvány titkára dr. Halle czimére küldendők Berlinbe. (Kronenstrasse 56.) A pályabiróság tagjai gyanánt eredetileg Seuffert, Leppmann és van Hamel jelöltettek ki; az első helyen szerepelt tanár elhalván, helyébe Jaspar lép. A pályadij 1200 márka.

— **A tanuvallomások bizonyitó erejüségének** kérdéséről a *Liszt* szeminárium vizsgálódásai kapcsán mi is megemlékeztünk. *Dr. Hitschmann* bécsi ügyvéd a mult héten a «Niederöstreichischer Concipienten-Verein» ülésén ugyane tárgyról értekezett s conclusióképpen ő is azt a tételt állitotta fel, hogy nem szabad a tanuvallomások hiteltérdemlőségét tulbecsülni s kritikával kell fogadni a legjóhiszemübb tanu vallomását is, mert nem bizonyos, hogy hiven fogta fel a történteket, pontosan emlékezik rájuk és szabatosan tudja azokat reprodukálni. Utalással a *William Stern* kisérleteire, azoknak minél szélesebb alapokon folytatását proponálta.

— **Tisztességtelen verseny.** Kártéritésre itéltetett az a gépgyári ügynök, aki saját áruinak terjesztése végett a másik concurrens gyár áruiról valótlan, becsmérlő nyilatkozatokat tett, s figyelembe nem vétetett, hogy ő nyilatkozatainak valóságáról meg volt győződve és a saját eladásai után járó közvetitési dijra rá volt szorulva. *(Német birodalmi törvényszék.)*

Kártéritésre itéltetett az a kereskedő, aki volt főnöke üzletágában önálló üzletet nyitván, az előbbinek vevőihez olyan tartalmu körlevelet küldött, hogy «ő állásából volt főnökénél töltött 16 évi szolgálat után minden alapos ok nélkül váratlanul elbocsáttatott», mert a kereskedő ezen eljárása alkalmas volt arra, hogy az uj üzlet számára a régi üzlet megkárositásával szerezzen vevőket. *(Német birodalmi törvényszék.)*

Annak megállapitásánál, hogy azon ujsághirdetés, amelyben valaki az áruit ajánlja és dicséri, olyan adatokat tartalmaz-e, amelyek tartósság és ár tekintetében a valósággal ellenkezvén, alkalmasak lehetnek arra, hogy a vételt rendkivül kedvezőnek tüntessék fel, nem szorosan a használt kifejezések és a hirdető kereskedő szándéka szerint itélendő meg, hanem főképp az olvasó közönség felfogása szempontjából, amelynek megtévesztésére a hirdetésnek alkalmasnak kell lennie. *(Német birodalmi törvényszék.)*

— **Az elővizsgálatot** módositó franczia 1897-iki törvény megváltoztatásáról kormányjavaslat készül.

A Magyar Jogászegylet f. hó 17-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10.) teljes-ülést tart. Az uj bünvádi perrendtartás alkalmazásáról megindult vitában zárszóval él dr. Fayer László.

A Magyar Jogászegylet tagjainak megküldetett Polner Ödön felolvasása a pragmatica sanctióról. Reklamálható a Pfeiffer-féle könyvkereskedésben (Kossuth Lajos-utcza.)

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 4. SZ. Budapest, 1903 január 23.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A semmiségi panasz megjelölése. (BP. 390. §.) *Tarnai János* curiai birótól. — A német magánjog hatása a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére. *Dr. Kipp Tivadar* berlini egyetemi tanártól. — *Jogirodalom:* Állami beavatkozás és individualismus. Irta dr. Somló Bódog egyetemi magántanár. *Dr. E. Zs.-tól* — *Törvénykezési Szemle:* Az elidegenitési és terhelési tilalomról hozott 74. sz. teljes-ülési határozat. *Dr. Misner Ignácz* budapesti ügyvédtől. — Hatályon kivül helyezte-e a végrehajtásról szóló törvény 115. §-a a váltótörvény 106. §-ának 1. pontját? *Dr. Toldy Géza* budapesti ügyvédtől. — Az örökös felelőssége az örökhagyó tartozása alapján ellene lefolytatott perben hozott itélet után kiszabott illetékért. *Dr. Majer József* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A semmiségi panasz megjelölése.

(BP. 390. §.)

E kérdésről *dr. Baumgarten Izidor* érdekes czikket közölt a B. J. Tára XLIV. köt. 13. számában. Minthogy nézeteim lényegesen eltérők, válaszolni kivántam e czikkre. Időközben azonban más oldalról is történtek e tárgyban felszólalások. A *Jogt. Közl.* f. évi 1. számában egy névtelen iró nyilatkozik a kérdésről, egészben véve a Baumgarten értelmében. Ugyancsak a *Jogt. Közl.*-ben (f. évi 3. sz.) *dr. Heil Fausztin* értekezik róla, szintén a Baumgarten szellemében; végre ugyanott (f. évi 2. sz.) jelent meg *dr. Fayer László* egy jogászegyleti előadása, mely e kérdéssel foglalkozik.

E négy felszólalást kivánom most méltatni.

—

Legelőbb is bemutatok egynehány esetet.

A kir. itélő tábla a BP. 326. §-ának 2 pontja alapján felmentette a vádlottat a lopás kétrendbeli vádja alól, mert a tettet egyedül a sértettek tanusitották, e vallomásokat pedig a bünösség megállapitására elegendőknek nem találta. A táblai itéletet a fel nem található sértettek ügygondnokainak (budapesti ügyvédeknek) kézbesitették s ezek — bár a vádat a kir. táblán is a közvádló képviselte — semmiségi panaszt adtak be a BP. 385. §-ának 1. *a)* pontja alapján. Az egyik ügygondnok egy szóval sem mond többet; a másik azzal jelöli meg a semmiségi okot, hogy «a büncselekményt megállapithatónak tartja».

Én azt hiszem, hogy az ilyen bejelentés, akár egyszerü törvényfelhivásnak veszszük, akár «megjelölés»-nek, nem felel meg az eljárási törvény (390. §.) azon kivánalmának, hogy a megjelölés «világos» legyen.

Nem is szólok arról, hogy a sértetteknek, kik a táblai itélet meghozatala előtt nem képviselték a vádat, egyáltalában van-e perorvoslati joguk (430. §. 2. bek.) De e bejelentésekből a legjobb akarattal sem tudom megmagyarázni, hogy mi az uraknak *törvényszerü* kivánsága. Czéljuk persze az, hogy a Curia marasztaljon, de ez nem törvényszerü czél. A tábla kimondotta, hogy a lopás tényelemei nincsenek bizonyitva, ehhez a megállapitáshoz pedig a Curia nem nyulhat. (437. §.) A 385. §. 1. *a)* pontjára hivatkozásnak csak ugy volna értelme, ha a tábla a lopásnak *bizonyitottnak vett* tényálladékára mondotta volna, hogy nem büncselekmény; de hiszen a tábla ilyesmit nem mondott.

Lehet-e «világos» az olyan megjelölés, mely egészen másról beszél, mint a megtámadott határozat?

Egy másik esetben a felmentett vádlott terhére a főmagánvádló jelent be semmiségi panaszt; minden közelebbi meghatározás nélkül hivatkozott a 385. §. *b)* pontjára.

Van-e ennek értelme? És lehet-e az «világos», aminek értelme nincs? A felmentés azért történt, mert a biró a tettben nem látott büntetendő cselekményt; a nem büntetendő tettnek pedig nem lehet minősitése. Ha pedig éppen az volna a sérelem, hogy a biró a bizonyitott tettet nem vette büntetendőnek vagy büntethetőnek, akkor nem a *b)* pont, hanem az *a)* vagy esetleg *c)* pont alapján kellett volna panaszkodni.

Az elitélt vádlott védője semmiségi panaszt használ a BP. 385. §. 1. *a)* pontja alapján; indokolja is irásban. Fejtegetésének tartalma az, hogy a tett nincs bizonyitva, be nem bizonyitott tett pedig nem lehet büntetendő cselekmény. Ez már világos beszéd; a védő a bizonyitás kérdésében használ semmiségi panaszt, de minthogy erre nem talál, amint nem is találhat törvényszakaszt, mert ez nem semmiségi eset: vaktában hivatkozik az *a)* pontra.

Nincs-e ez a perorvoslat kizárva? Kizárt perorvoslatnak törvényszakaszszal való megjelölése pedig lehet-e «világos?»

Egy másik védő a 385. §. 1. *a)* pontjára hivatkozik a következő hozzátétellel: «a jogegység érdekében».

Felhivta a törvényszakaszt, de a megjelölésből csak az tünik ki, hogy koronaügyésznek tartja magát. Az a biró, aki ezt «világos»-nak tartja, tárgyalni fogja az esetet.

Az államfogházra elitélt vádlott védője a 385. §. 3. pontja alapján jelent be semmiségi panaszt; okul azt jelöli meg, hogy a Btk. 92. §-a nem alkalmaztatott. Tartsunk tárgyalást és tanitsuk ki *ott* a védő urat, hogy a 92. §. nem terjed ki az államfogházra.

Folytathatnám; felsorolhatnám azokat a hires okmegjelöléseket: hogy nem tudja, miért kell raboskodnia? hogy munkaidő van, nem ér rá a börtönbe menni. De én több példát felhozni nem kivánok. Aki csak egy héten át megfigyeli a Curia elintézéseit, meg fog győződni, hogy nem nagyitok; meg fog győződni arról is, hogy e perorvoslatok sorsa egy cseppet sem kétséges és hogy tárgyalásuk esetén is csak az a kérdés, hogy vissza-, vagy elutasitani kell-e őket.

Igen, de *tárgyalni kell:* ez az ellenfél kivánsága.

Érthető óhajtás, hogy a Curia törvénykezése, minden ceremoniájával, nyitva álljon minden ember előtt, akinek akár csak képzelt panasza is van. Lehet aki sajnálja, hogy nem voltunk elég merészek igy szervezni semmitő eljárásunkat.

De ha a magyar törvényhozás nem igy tett! Nem akart korlátlan panaszjogot adni, *nem akarta, hogy minden panasz tárgyaltassék.* Azért tette a perorvoslatok körül ama mesterséges distinctiókat (bejelentés, megjelölés, indokolás) és azért teremtette — a javaslat 388. §-ában foglalt 24 órai gondolkozási idő törlésével — a panaszkodó számára azt a kényszerhelyzetet, hogy a kihirdetéskor nyomban nemcsak arról nyilatkozzék, hogy él-e perorvoslattal, hanem a panasz okát (*törvényszerü* okát) is jelölje meg.

Hogy ez igy van; hogy a magyar törvényhozó tudatosan nehezitette a perorvoslatok érvényesitését, azt kétségtelenné teszi a szóban levő szakasz története.

★

A 390. §. 2. bekezdése nem volt meg a kormányjavaslatban, ott az egész szakasz csak ennyiből állott:

«A felebbezés bejelentésekor mindig világosan meg kell jelölni, hogy felebbező a felebbezést az itéletnek mily intézkedése ellen, *illetőleg mily semmiségi ok miatt használja*».

Semmiségi okról beszélt azután a javaslat 391. §-a is, utasitván a birót, hogy a 390. §-nak meg nem felelő irásbeli bejelentést kellő megjelölés végett adja vissza.

A képviselőház igazságügyi bizottsága két irányban módositotta a javaslatot: megtoldotta a szakaszt a mostani 2. bekezdéssel és kihagyta a «semmiségi ok» megjelölésének követelményét mind a 390., mind a 391. §-ból.

Indokolni nem indokolta módositását, de intézkedésének czélzata nyilvánvaló. A javaslat 390. §-ában az «intézkedés» és a «semmiségi ok» kitételek az *illetőleg* szóval ugy voltak összekapcsolva, hogy a sérelmes intézkedés megjelölése a semmiségi ok megjelölésének is lett volna vehető. Külön kivánta tehát kifejezni, hogy az intézkedés megtámadása nem elég, hanem a támadás okát is meg kell mondani, meg kell mondani, hogy *miért* sérelmes az intézkedés. A törvényhozó tehát a perorvoslat használatát az egyes feltétel helyett kettős feltételhez kötötte. Korlátozó czélzatának világosabb kifejezést nem is adhatott.

Nem vélek tehát tévedni, ha ebből azt a következtetést vonom le, hogy a Curia a törvényhozó szándékának tesz eleget, midőn a törvény magyarázatánál abból a felfogásból indul ki, hogy «a BP. a felülvizsgálati forumnál használható perorvoslatokat korlátozni akarta» (*7702/902.* Curiai Határozatok 1903. évi 1. sz.; 4687/902. B. J. Tára XLV. k. 206. l.) A Curia a törvényelőkészités adataiból nem von le és nem is vonhat le más conclusiót, minthogy *a perorvoslati jogok kiterjesztése nem felel meg a törvényhozó szándékának.*

Ha ebben van irányzatosság, ugy az a törvény irányzatossága. Mi ok sincs annak forrását «administrativ tekintetekben», «kincstári érdekekben» s Baumgarten hasonló suppositióiban keresni.

De maradjunk a törvény szövegénél.

Megjelölni annyit tesz, mint valamely dolgot megkülönböztető tulajdonságai szerint meghatározni; okot megjelölni tehát annyi, mint azon tényt (okot), melyből egy másikra következtetünk, ugy meghatározni, hogy az minden más októl megkülönböztetve legyen. Ha azt mondom, «nem vagyok bünös», csak a bizonyitandó tételt fejeztem ki, de nem jelöltem meg azt az okot, amelyből büntetlenségem következik. «Világosan» pedig éppen nem jelöltem meg, mert hisz felmentésemet ezer és egy okból kérhetem.

Nem csupán a perorvoslatok terén van szükségünk e müveletre. Az eljárás egész területén ilyen syllogismusokkal dolgozunk. A fél mindenütt megjelölni tartozik az alapot (okot, tényt), melyből jogát származtatja. A vádló «tüzetesen megjelölni» tartozik a tényállást, melyre vádját alapitja (255. §. 2., 3. p.). A vádlottra is ez a szabály áll, bár természetesen csak facultative (257. és 304. §§.), mert hisz, ő védekezni nem tartozik, sőt a vallomást egészen meg is tagadhatja. Hogy azonban a törvény a védekezés *kellő* módjának szintén e syllogistikus müveletet tartja, kitünik a 257. §. következő szavaiból: «felhozhatja azokat a *körülményeket* és érveket, melyekből *következteti*, hogy» . . .

Hogy az itéletre ugyanez áll (328. §.), bizonyitásra nem szorul.

Kérdem most már: a BP. 255. §-ának megfelelő volna-e az olyan vádirat, mely, talán az eljárás irataira való utalás mellett, csak annyit mondana: «vádolok a Btk. 333. §-a alapján.»

Alig hiszem. Ha pedig nem: akkor miért tulajdonitsunk a 390. §. «világos» megjelölésének más értelmet, mint a 255. §. «tüzetes» megjelölésének?

Baumgarten ur szerint a törvényhozó ezt nem akarhatta, mert a megjelölést a vádlottra bizta, a ki nem járatos «a subsumptio logikai miveleteiben».

Nem meggyőző érvelés. A fentiek mutatják, mily szigorral kivánt a törvényhozó elbánni a perorvoslatot használóval szemben (mert hiszen nemcsak vádlottakról van szó). Nem a Curia dolga a törvénynek még igazolatlan szigorát is megszüntetni. Ha a törvény a jogban járatlan vádlottnak is kötelességévé teszi a törvénytudást (a minek hiányával tudvalevőleg még az anyagi jog életbevágó kérdéseiben sem védekezhetik), ugy a Curia sem tehet különbséget törvénytudó és törvénytudatlan vádlott között. Ha az eset olyan, hogy hivatalból kell neki védőt rendelni (pedig az 56. és 57. §§. szerint ezt a bíróság «az eljárás minden szakában» megteheti, valahányszor «czélszerünek találja»), ugy a segitség nagyon egyszerü; más esetekre nézve azt akarja a törvény, hogy maga gondoskodjék (esetleg a szegényvédelem igénybevételével) szakszerü képviseletről.

De különben se ijedjünk meg a dolog hamis tragikumától. Az a logikai subsumptio éppen nem oly nehéz dolog, a milyennek mutatják. A legegyszerübb ember is alkalmazza az élet legfontosabb viszonyaiban, minden tanultság nélkül. Aki mint sértett (röviditett syllogismusban) elő tudja adni, hogy a vádlott lopott, *mert* az istállómban állott lovat lekötötte, az mint elitélt is el tudja mondani, hogy nem loptam, *mert* az a ló az enyém volt.

Többet a Curia sem kiván.

Az a kérdés most már, többet követel-e ezzel a Curia, mint a mennyit a törvény kiván és a mennyit e szerint követelnie kell?

Ez a kérdés a «világos» jelző értelmén fordul meg.

Szigoruan véve pleonasmus az egész: a megjelölésnek már fogalmánál fogva világosnak kell lennie. Törvényszerkesztőink az osztrák stilus befolyása alatt fogalmaznak, az pedig szereti a hosszas, kedélyes beszédet. De mindegy: a Curiának számolnia kell azzal a nyomatékkal, melyet a törvény a megjelölés szónak adni akart; minden esetben vizsgálnia kell tehát nemcsak azt, hogy a semmiségi ok meg van-e jelölve, hanem azt is, hogy «világosan» van-e megjelölve.

Hogy mikor világos a nyilatkozat, azt általánosságban megmondani nehéz. Világosan akkor beszélek, ha azzal, a kihez szólok, kellően megértetem magamat. Hasonértelmü kifejezésünk van több, pl. «határozott», «tüzetes»; de ezeknek a használata sem teszi a törvényt — világosabbá. Csak esetről-esetre lehet tehát megmondani, hogy a bejelentés olyan-e, hogy nem hagy fen kétséget az érvényesiteni kivánt perorvoslat természetéről. Igy tehát voltaképpen ténykérdéssel van dolgunk, vagyis angol meghatározás szerint olyan esettel, melyet nem lehet általános szabálylyal megoldani, hanem a melynek eldöntése a biró belátására van bizva. Nem tudom, miért kezelné a biró ezt a kérdést másképpen, mint egyéb ténykérdéseket. Ha a Btk. 282. §-ának esetében a biró tényként dönti el, hogy a tettes a sértett «határozott» kivánságára cselekedett-e, midőn megölte: nem látom át, miért tenne másképp, ha arról kell határoznia, hogy valamelyik folyamodó «világosan» megjelölt-e valamit.

Itt van az ellentétes nézetek közötti eltérés sarkpontja. A Curia azt tartja, hogy a BP. szakaszára való egyszerü hivatkozás *magában véve* nem elegendő megjelölés; Baumgarten azt vitatja, hogy ez nemcsak elegendő, hanem a megjelölésnek egyedüli tüzetes módja is. Mig tehát a Curia csak az esetről-esetre való döntést tartja lehetségesnek, Baumgarten Izidor azt vitatja, hogy van a megoldásnak általános szabálya: a törvényre való egyszerü hivatkozás.

Azaz hogy mégsem egészen igy. Baumgarten különbséget tesz az anyagi és az alaki semmiségi okok között, s mig az előbbieknél feltétlenül elégnek tartja a §-ra való hivatkozást, az alakiakra nézve fentartást tesz: ezekre nézve szerinte «sem igennel, sem nemmel nem lehet felelni».

Distinctiójának alapja az, hogy anyagi semmiségi panasz esetén a fél más itéletet kér, mig az alaki semmiségi panasz mindig «az ügy ujabb tárgyalásának elrendelését és az alsófoku bíróság utasitását ujabb itélethozatalra czélozza».

Szerény nézetem szerint e distinctio alapja ingatag. A 437. §-nak az *alaki* semmiségi okokról szóló 3. bekezdése utal a 404. §. 3—7. bekezdéseire; ezek közül pedig a negyedik világosan reámutat azon esetre, mikor itéletet is lehet hozni. A Curia tehát alaki okból való megsemmisités mellett is hozhat itéletet. Nehéz is volna megérteni, hogy ha az itéletnek a 327. §-ban semmiség terhe alatt előirt kellékei közül pl. csak a király nevének felemlitése (1. bek. 1. p.) hiányzik, miért ne lehessen a kellék-hiányos itélet megsemmisitésével mindjárt uj itéletet hozni.

De én ezt az egész kérdést mellékesnek tartom. Én azt nem értem: mi összefüggés van a semmiségi panasz tárgya és a semmiségi panasz bejelentésének módja között. A törvény nem ismer ily összefüggést; mind a kettőnél megkivánja a világos megjelölést. A megjelölés *tartalma* természetesen más lesz az alaki, más az anyagi semmiségi panasznál; de hogy ezt a tartalmat («a felső biró tájékozására», mint Baumgarten jól mondja) világosan érthetővé kell tenni, az mind a kettőre áll. És igy teljesen igaz, amit Baumgarten az alaki okok megjelöléséről mond: hogy ugyanis ezeknél *néha* világos lehet a törvényre való egyszerü hivatkozás is. Igen, mert *az alaki semmiségi panasz megitélésénél vissza lehet, sőt sok esetben vissza kell menni az iratokra* (Indokolás 649. l.), itt tehát a birónak korlátlanul módjában van a fél panaszait verifikálni.

Nem igy az anyagi semmiségi okoknál. Ezeknek megitélésénél az itélet mellett kell maradnunk, nem szabad az iratokhoz folyamodnunk, «szemet kell hunynunk» előttük. Ha a megjelölési homályt az itélet el nem oszlatja, az homály marad, még ha az iratok napfényt vetnének is reá. Nem tehetünk róla, hogy ez igy törvény. Az anyagi semmiségi ok csak az itélettel polemizál; nem azt vitatja, hogy törvényellenesen jött létre, hanem azt, hogy rendelkezése törvényellenes. *Az itéletnek, a bejelentésnek és a megjelölésnek egybevetett tartalmából ki kell tünnie, hogy mit és miért tart a fél törvénytelennek*; más értelmezési forrásunk nincs. Ahol ez az egybevetés kétséget hagy fen az iránt, hogy mi és miért panaszoltatik, ott az okmegjelölés nem világos, de csakis ott nem világos. Egészen önkényes feltevés tehát, hogy a Curia «elvből» utasitja vissza az egyszerü törvényfelhivással bejelentett perorvoslatot. A gyakorlat éppen az ellenkező: csak individualis megvizsgálás után utasitja vissza.

A Curia e szerint nem tehet mást, minthogy összehasonlitja az itéletet a bejelentéssel, illetőleg megjelöléssel, és ha a megérthetőség feltételeit megállapitja, tárgyalást rendel, ellenkező esetben a perorvoslatot, mint nem világosat (vagyis törvényszerüen meg nem jelöltet) visszautasitja. A szakasz megjelölése közömbös; ha a nyilatkozat világos, a §. elhallgatása nem árthat a bejelentésnek. Hogyan lehet állitani, hogy ezzel a Curia összetéveszti a megjelölést az indokolással? A törvény szem előtt tartásával ez a tévedés lehetetlenség. A perrendtartás az «indokolás» szót technikus értelemben használja: a perorvoslat okainak *kifejtését* érti alatta, melynek a semmiségi panasznál mindig külön irásbeli beadványban kell történnie. Hisz a 431. §. szerint a semmiségi panasz indokolását jegyzőkönyvbe mondani nem is lehet. A megjelölés és az indokolás közötti különbséget a Curia oly kevéssé téveszti szem elől, hogy a *Jogt. Közl.* folyó évi 1. számának mellékletén 9. sz. a. közölt határozatban a bejelentést és az ezzel kapcsolatos megjelölési actust kifejezetten elválasztja az indokolástól igy: «a panaszbejelentés alkalmával *vagy* ennek indokolásában».

Mit tehet a Curia a következő esetben:

Vádlott bünösnek mondatott ki a Btk. 232. §-ának 2. pontja alapján azért, mert megállapittatott, hogy «a 14. életévét még be nem töltött, hülye, akaratának szabad elhatározására képtelen sértettel nemileg közösült». Vádlott semmiségi panaszt jelent be a 385. §. 1. *a)* pontja alapján közelebbi okmegjelölés és indokolás nélkül.

Van-e, aki ebből megérti, hogy miért nem tartja a vádlott ezt büntetendő cselekménynek? Nemcsak erőszakos nemi közösülésnek nem, hanem egyáltalában büntetendő cselekménynek?

És ha tárgyalja: mi lesz a Curia szerepe?

Hacsak a vádlott részéről felvetett kérdésről in abstracto értekezni nem akar, kutatván, mily ellenvetéseket *képzelhetni* az itélet rendelkezése ellen: nem tehet mást, mint ogy a sértett állitásának a saját állitását veti ellen; vádlott azon állitására, hogy ez nem büncselekmény, azt feleli, hogy igenis az.

Czáfolat ez? Megnyugtathat-e ez valakit? És tekintettel arra, hogy az ily semmiségi panaszok tömegesek és a Curia tömegesen volna kénytelen ily kijelentéseket gyártani, nem siralmas szerepre volna legfelső bíróságunk kárhoztatva? Kivánhat-e törvény ilyen ügyködést?

Nem kivánja.

Baumgarten elmélete nem egyéb, mint a német törvény 384. §-a 2. bekezdésének bevitele a magyar törvény értelmezésébe. Ezen a nyomon halad Heil is. A német törvény ugyanis igy szól:

«Aus der Begründung muss hervorgehen, ob das Urtheil wegen Verletzung einer Rechtsnorm über das Verfahren oder wegen Verletzung einer anderen Rechtsnorm angefochten wird. *Ersterenfalls* (tehát alaki panasz esetén), müssen die den Mangel enthaltenden Thatsachen angegeben werden.»

Mielőtt e rendelkezés megbeszélésébe bocsátkoznám, meg kell jegyeznem, hogy a német perrendtartás a semmiségi panasz dolgában sokkal bőkezübb, mint a mienk vagy mintánk: az osztrák. Nincsenek taxative felsorolt semmiségi esetei, mert minden jogszabály megsértését semmiséggel sujtja, ha az itélet azon alapszik, ezenfelül az alaki jogsértések nagyobb részéről vélelmezi, hogy az itélet rajtuk alapszik; nem kivánja a perorvoslatnak azonnali bejelentését és megjelölését sem. A német törvényben korlátozásnak csak azt tekinthetjük, hogy nincsenek hivatalból észlelendő semmiségi esetei és hogy a semmiségi panaszt indokolni kell (irásban vagy jegyzőkönyvbe mondással). Ebben az indokolásban kell megtenni azon megjelöléseket, melyekről a 384. §. 2. bekezdése szól.

Látni való, hogy a német rendszer egészen más, mint a mienk. Ott a törvény tendentiája a lehetőleg szabad panaszkodás; nálunk (és Ausztriában) a panaszjog korlátozása. Heil szerint ez irrelevans; azt tartja, hogy a magyar törvény értelmét «a dolog természete» határozza meg, ez pedig a német felfogás mellett dönt. Nem hiszem, hogy követhetjük e magyarázati szabályt. A «dolog természete» csak ott jöhet szóba, ahol a törvény ratiója kétséges, a magyar törvényé pedig nem kétséges.

A magyar törvénynek a némettel való összehasonlitásából kitünik az is, hogy Baumgarten a BP. korlátozásai daczára, törvényünk értelmezésénél még tulmegy a német követelményeken. A német törvény *minden* alaki semmiségi ok substantiálását kivánja; Baumgarten ugy értelmezi a magyar törvényt, hogy még az alaki okokat sem kell mindig világosan megjelölni.

Mindezek daczára, és bár nézetem szerint hiba volna a magyar törvényt a németből értelmezni: mégis sok tanulságot merithetünk a német törvényhozásból és a birodalmi törvényszék gyakorlatából. Minthogy ugyanis a német törvény, legalább az alaki semmiségi okokra nézve, szintén kötelezővé tette a világos (vagyis tényekkel való) megjelölést, érdekes megfigyelni, hogy mit tekint Németországban a törvényhozás és a judikatura világos megjelölésnek.

**

Már a törvény megmondja, hogy a sérelem okának megjelölése alatt «a sérelmet magukban foglaló tények» megnevezése értendő. Ha tehát megerősitésre szorulna a Curia azon felfogása, hogy *tényeket* kell megjelölni, ugy e támogatást a német törvényben teljes mértékben megtalálja. Ez az, amit a német szóhasználat substantiálásnak nevez. Nem elég általánosságban panaszkodni, hanem meg kell mondani, *miért* téves a törvényalkalmazás. «Az olyan perorvoslat — mondja a német törvény indokolása — melynek bejelentése már egymagában az ügy megvizsgálására kényszeritené a felső birót, tényleg nem volna egyéb, mint a birói itélet elleni puszta ellenmondás és ezért nem illenék a per szervezetébe». (Hahn, Materialien, I. 253. l.)

És e felfogásnak felel meg a Reichsgericht az a határozata is, melyben, tárgyalás nélkül utasitván vissza a semmiségi panaszt, kijelenti, hogy «a vádlottnak azon előadása, hogy *ártatlanul itélték el*, nem állit törvénysértést, hanem nem egyéb, mint a felülvizsgálat tárgyává nem tehető alsóbirói ténymegállapitás megtámadása». (Entscheidungen im Strafsachen, I. 257. l.)

Tout comme chez nous. A Reichsgericht határozatában idézett bejelentés szakasztott mása azon semmiségi panaszoknak, melyekkel a Curiát elárasztják; ne csodáljuk tehát, ha nálunk sincs több sikerük. Pedig azt hiszem, kétséges lehet, hogy a német vádlott panasza nem anyagi semmiségi okra támaszkodott-e, ugy hogy nem is tartozott többet mondani. Másrészt azonban az is bizonyos, hogy az ilyen általános beszédet mind a kettőre lehet érteni.

Lássunk egy, a német főbiróság felfogását jellemző határozatot az *alaki* semmiségi panaszok köréből.

Vádlott az indokolásban azt adta elő, hogy a kihirdetett itélet szövege nem egyezik az irásba foglalt szöveggel. A semmiségi panaszt visszautasitották, mert a támadás «nincs substantiálva». A határozat indokolása kifejti, hogy a folyamodó csak azt állitotta, hogy eltérés van a két szöveg között, de nem állitotta, hogy az eltérés az itélet értelmét is érintené. «Tartozott volna kitüntetni, hogy miben állott a kihirdetett és az irásba foglalt itéletrendelkezés közötti különbség. Csak igy lehetett volna megvizsgálni, hogy valóban eltérés forog-e fön.» (Entscheidungen in Strafsachen XVI. 347. l.)

Még csak az *osztrák* gyakorlatról kivánok röviden szólani, mert a Jogtudományi Közlöny névtelen czikke főkép ebből érvel.

Ausztriában a perrendtartás 285. §-a azt rendeli, hogy a folyamodó tartozik «a semmiségi okokat egyenként és határozottan megjelölni». E szöveg mellett kétség merült föl az iránt, hogy törvényszakaszra való egyszerü hivatkozás «határozott» megjelölésnek tekinthető-e. E kétség eloszlatására hozták az 1877 deczember 31-iki törvényt, mely 1. §-ának 2. pontjában kimondja, hogy a semmiségi panasz visszautasitandó, ha a perorvoslat bejelentésekor vagy legalább annak kifejtésében a törvény semmiségi okainak valamelyike «világosan és határozottan megjelölve, különösen ha a ténykörülmény, mely a semmiségi okot képezné, kifejezetten vagy világos reámutatással felhozva nincs.»

Ki nem ismeri fel az osztrák törvény 285. §-ának a mi 390. §-unk mintáját, a melybe az osztrák novellából csak a «világos» jelző vétetett át?

Azt kérdik immár némelyek: ha átvettük a «világos» szót, miért nem vettük át az osztrák novellában foglalt magyarázatát is?

A válasz nagyon egyszerü. Törvényhozónk azt a jelzőt a nélkül is elég érthetőnek találta. De elég érthetőnek tartotta a törvény 285. §-át maga az ausztriai semmitőszék is, mely 1874 november 3-án, tehát *három évvel a novella előtt*, hozott a mai törvénynek megfelelő határozatot. E döntés lényeges részét ide irom:

«A bpt. 344. §. 10. *b)* pontjára alapitott állitólagos semmiségi oknak vizsgálatába a 290. és 346. §§. értelmében azért nem lehetett bocsátkozni, mert vádlott nem is jelölte meg azon körülményeket, melyeknél fogva tette megszünt volna büntetendő lenni, vagy melyeknél fogva annak üldözhetősége ki volna zárva. A bpt. 286. § a szerint a semmitőszék minden semmiségi panaszról előzetesen nem nyilvános ülésben tanácskozni tartozik s nyilvános tárgyalásra csak ugy bocsáthatja, ha határozottan megjelölt semmiségi okokat tartalmaz. E feladat nem volna teljesithető, ha a folyamodó a semmiségi okoknak határozott megjelölését elmulaszthatná. Végre a bpt. 287. §-a azt rendeli, hogy a nyilvános tárgyalás a folyamodó elmaradása esetén is megtartandó s hogy ez esetben panaszirata olvasandó fel. Ha most már a panaszirat nem tartalmazná a semmiségi okok világos megjelölését, a Generalprocuraturának lehetetlen volna arról véleményt mondani, s a semmitőszéknek nem volna alapja a határozathozatalra. A folyamodó tehát tartozik a bejelentésben vagy panaszának kifejtésében a semmiségi okokat határozottan megjelölni s a nyilvános tárgyaláson nem lehet oly semmiségi okot felállitani vagy érvényesiteni, mely már előbb a törvény rendelete szerint határozottan megjelölve nem volt.» (Riehl, Strafprozessordnung, 1884, 207., 215. ll.)

Sulyt fektet a *Jogt. Közl.* irója arra, hogy az osztrák törvényhozás törvény utján oldotta meg az ott felmerülő controversiát. Helyesen is tette. Az eljárási törvény több más tekintetben is javitásra szorulván, gondatlanság lett volna tőle a vitássá vált kérdésre ki nem terjeszkedni. De ebből azt következtetni, hogy nekünk is novellától kell várnunk a megoldást: ez több, mint a mennyit a minta iránti legmélyebb deferentia is megkiván.

Nézeteimet a következőkben foglalom össze:

Azon kérdés, hogy a semmiségi ok a 390. §. értelmében világos-e, esetről-esetre döntendő el.

Szabályszerünek csak az a megjelölés tekinthető, mely *magában* világos.

Anyagi semmiségi panasz esetében a 385. §-ra, illetőleg annak valamely pontjára való puszta hivatkozás csak akkor világos okmegjelölés, ha a megjelölésnek a megtámadott itélettel való egybevetéséből kitünik, hogy a panaszkodó mily *megállapitott* tényekből következteti az anyagi törvény téves alkalmazását vagy nem alkalmazását. E szerint az egybevetésből ki kell tünnie

az *1. a)* pontra hivatkozás esetében: hogy melyik megállapitott tényből következteti, hogy a tett, a megállapitott többi tények daczára sem képez büntetendő cselekményt; vagy hogy melyek azon tények, melyeknél fogva a többi tények meg *nem* állapitása daczára is büntetendő cselekmény forog fön;

az *1. b)* pont esetében: hogy a panaszkodó mely megállapitott tényeknél fogva tartja a tettet másként minősitendőnek;

az *1. c)* esetében: hogy mely megállapitott tény zárja ki a beszámithatóságot, a büntethetőséget, az eljárást (az utóbbi eset, tekintettel a 384. §. 11. pontjára, alaki semmiségi ok is lehet);

a 2. pont esetében: miben nincs megtartva a törvény büntetési tétele (a büntetési nemben-e, vagy a mértékben), illetve mi által vannak megsértve a büntetés korlátai;

a 3. pont esetében: melyek azok a megállapitott tények, melyek egymagukban vagy az enyhitőkül már elfogadottakkal kapcsolatban a Btk. 92. §-ának alkalmazását indokolják, vagy a melyeknél fogva e § tévesen alkalmaztatott.

Az alaki semmiségi okok tekintetében a megjelölés világossága szintén követelménye a törvénynek; de ezeknél a megjelölés értelmezésénél a biró nincs az itéletre szoritva. Mindazonáltal az alaki panasz megjelölésének is olyannak kell lennie, hogy kétségtelen legyen, melyik eljárási tény vagy mulasztás panaszoltatik. *Tarnai János.*

A német magánjog hatása a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére.

— Dr. Kipp Tivadar berlini egyetemi tanár előadása. —

Magyarországon régóta tervezik egy általános polgári törvénykönyv megalkotását. Jelenleg számos régibb és ujabb törvény van hatályban; de a magánjogi jogállapotnak Magyarországon még jelenleg is a szokásjognak Werbőczy Istvántól, a XVI. évszázadból származó feljegyzése az alapja, az opus tripartitum juris consuetudinarii Inclyti regni Hungariæ. Az 1514-iki országgyülés ezt a müvet elfogadta, de annak törvényerőre emelkedése félbenmaradt s csak szokásjogi erővel bir. A felsőbiróságok döntéseinek oly jelentőséget tulajdonitanak, mely a mi felfogásunktól nem vagy nem sokban különbözik. A Tripartitum a római jognak számos tételét átvette, de a római jogot mint kisegitő jogforrást nem recipiálták. Az 1848/49-iki magyar szabadságharcz* leverése után a magyarokra nagyterjedelmü osztrák törvényhozást oktroyáltak rá; különösen a telekkönyvek vitelét rendelték el és az 1853. évi május hó 1-től az osztrák polgári törvénykönyv léptettetett hatályba. Az 1860. évben azonban gyökeres változás állott be; egy császári rendelet a nemzet jogi meggyőződéseinek megfelelő alapon ideiglenes jogi szervezetet állapitott meg. Az ország birájának elnöklete alatt bizottságot alakitottak, az u. n. országbirói értekezletet, melynek határozatait király és országgyülés megerősitették s 1861. évi julius 23-tól vannak hatályban. Érvényöket ideiglenesnek, a magánjog tervezett kodifikációjának befejeztéig terjedőnek tekintik. Mint alapelvet a magyar nemzeti magánjog visszaállitását mondják ki, azonban a közvélemény, a jogélet fejlődése s a megváltozott állapotok megkövetelte kiegészitésekkel és pótlásokkal, részben az osztrák jogot megtartották, nevezetesen a telekkönyvi jogot. Polgári perrendtartást az 1868. évben alkottak; az eljegyzés, a házasság megkötése és felbontása 1894-ben szabályoztattak törvény utján. A magánjog általános kodifikációjának munkája 1871-től kezdve van folyamatban. 1871-től 1892-ig a magánjog minden részére nézve dolgoztak ki tervezeteket. A munkálatokat ujból felvette az 1895 október 16-iki királyi rendelet által az igazságügyi miniszterium kebelében szervezett állandó bizottság. Ennek az 1900. évig folytatott munkája gyanánt jelentkezik a magyar általános polgári törvénykönyv javaslatának első tervezete, melynek 1901-ben hivatalos német forditása is jelent meg. Az öt kötetnyi indokolás nincs leforditva; ellenben a tanácskozási jegyzőkönyvek német nyelven való közzététele folyamatban van.** Amit jelen előadásomban a tervezetről elmondandó vagyok, érthető okokból a német forditásra van alapitva.

A német jogász nagy megelégedéssel olvashatja a tervezetet; mert igen nagy részt a lehető legszorosabban a német polgári törvénykönyvre támaszkodik. Kezdjük tapasztalni, hogy az a kimondhatlan szellemi munka, amely polgári törvénykönyvünkben le van fektetve, nemcsak hazánk üdvére szolgált, hanem arra van hivatva, hogy az egész müvelt világ számára gyümölcsözzék. A magánjognak azok a tárgyai, amelyekben nemzeti sajátosságoknak egyéni kifejezésre kell jutniok, kisebb számmal vannak. Tulnyomó részt a magánjog az összes polgárosult népeknél egy és ugyanaz lehet és kell lennie a nemzetközi forgalom érdekében. Mi pedig büszkék lehetünk rá, hogy a törvényhozásnak oly korszaka nyiladozik, amelyben a német magánjogé az a vezérlő szerep, amely egykoron a franczia polgári törvénykönyvé volt.

* Az eredetiben : «Erhebung».

** Ezen a helyen kell hálás köszönetet mondanom *dr. Szladits* törvényszéki biró urnak számos irányban nyujtott értékes felvilágositásaiért. Hasonlóképp hálás köszönetet mondok *Hein István* joghallgató urnak azon segélyért, melyet nekem az indokolás több részletének tolmácsolásával nyujtani szives volt.

Ha már most a magyar tervezet a német polgári törvénykönyvnek széleskörü vezérszerepet enged, még sem lehet azt mondani, hogy teljesen az utóbbitól függ. A nagyját ugy, mint az apraját tekintve, sok önálló gondolat van benne és épp az a legérdekesebb, látnunk, hogy a magyar prudensek mely pontokon nem akartak a német polgári törvénykönyv nyomdokaiba lépni. Indittatva érezhetjük magunkat, hogy a magunkénak értékét épp ezeken a pontokon ujból latoljuk.

I.

Sajátságos a tervezet mindenekelőtt a rendszer dolgában. Általános rész hiján épül fel. Németországban az u. n. előkészitő bizottság azt a javaslatot tette, hogy az általános részt a munka folyamán a különösekből fejleszszük ki; de nem az, hogy azt mint eredményt egyáltalán ne tüntessük elő. A szövetségtanács bizottsága egyrészt a bizottságnak arra a módra nézve, melynek segélyével az általános részt nyerendette, szabad kezet engedett, másrészt azt is kérdésesnek tüntette fel, vajon egyáltalában van-e szükség általános részre. Ezt a kérdést, melyre mi később határozott igennel válaszoltunk, a magyar tervezet tagadólag oldja meg, épp ugy, mint a magánjogi birodalmi törvénykönyvnek az Archiv für bürg. Recht-ben névtelenül megjelent tervezete s ahelyett azt az utat-módot választja, hogy az általános rész szabályait a különös részek czimei alatt helyezi el. «*Azok a szabályok*», — ugymond az előszó, — «*amelyek egyes törvénykönyvekben az általános részben szoktak előfordulni, annak a résznek a keretében helyeztettek el, amelynek tárgyával az illető szabály a legszorosabb összefüggésben áll és ahol a legtágabb alkalmazását nyeri*». *Schwarz Gusztáv*, aki ebben a kérdésben elhatározó befolyást gyakorolt, az általános részt rendszertelen zagyvalékának tekintette mindazon jogszabályoknak, amelyek számára másutt helyet nem találtak. Az általános rész ellen felhozta, hogy tételei éppen általánosságuknál fogva tulságos szintelenek és érthetetlenek, s hogy látszólagos általános érvényüket a különös szabályoknak minduntalan módositania kellene; felhozott még érveket a magyar nép sajátos jelleméből kifolyólag, amely nem szereti az elvont, spekulativ elemet.*

Lássuk már most, hogy és miként oszlik meg a magyar tervezetben az az anyag, amely a mi általános részünknek felel meg.

A tervezet első része a személyjogot tartalmazza. Ez a rész elhatárolása tekintetében lényegileg egybevág a mi általános részünk első fejezetével, de végén még egy külön czimet tartalmaz a személyiség védelméről, amelyben nemcsak a néven való jogról van szó, mint a mi 12. §-unkban, hanem sokkal tágabb körben a személyiség jogairól is. A személyjoghoz második rész gyanánt a családjog csatlakozik, ami mellett kérdéses marad, nem lett volna-e helyesebb a családjogot a személyjog egyik fejezetének tekinteni.

A *dolgokra* vonatkozó szabályok a dologjogba soroztattak be, ami ellen természetesen nem lehet ellenvetést tenni.

A *jogügyletekre* vonatkozó szabályaink a szerződések tanában, ez az utóbbi pedig a kötelmi jogban található. Természetes, hogy ilyeténképp elkerülhetetlen volt annak ismételt meghagyása, hogy a szerződésekre vonatkozó szabályokat megfelelően kell más jogügyletekre is alkalmazni (p. o. 951., 979. §§.). Különben az egyoldalu jogügyletekre nézve nem minden szabályt kell a szerződések tanából kiolvasnunk, máshol is találunk kiegészitő tételeket, különösen a felmondásra vonatkozó szabályok között, 1070. s köv. §§. stb. Amennyiben már most a jogszabályoknak ez az elrendezése magyar nemzeti sajátosságokkal indokoltatik, nem mondhatunk felőle itéletet; de, amennyiben amazoktól függetlenül is, mint a helyesebbet tüntetik fel, igenis alávethetjük meg-

* Zeitschrift für ungarisches Recht IV. 336. s köv. ll.

fontolásunknak. *Schwarz*, midőn honfitársait általános rész alkotásáról lebeszélte, a mi polgári törvénykönyvünket állitotta elébök elijesztő példa gyanánt. Rámutatott, hogy a szerződésre vonatkozó szabályaink között nincs egy szakasz sem, amelyet általános érvénynyel lehetne a dologi, kötelmi, családjogi és örökösödési szerződésre alkalmazni.

Ironiával kérdezi, vajon a házasságkötési szerződést a forgalomban divó szokás szerint kell-e értelmezni, hogy van-e annak értelme, hogy az árverést, mely legnagyobbrészt csupán az adásvételi szerződésnél fordul elő, az általános részben szabályozzuk; ugyanezt a kérdést a feltételek tanára vonatkozóan is felvetette, amelyekre a kötelmi szerződéseket illetően egész más tételek állanak, mint a házassági szerződésnél vagy a végrendeletnél. Valóban e támadások jogosultságát részben nem tagadhatni s be kell vallani, hogy a magyarok módszerében sok jó is van. Általános jellegü jogszabályt előbb valamely konkrét alkalmazás köntösében bemutatni s azután meghagyni, hogy más esetekre megfelelően alkalmazni kell, a szemlélhetőség szempontjából nem megvetendő becsü eljárás. De mindig számot kell vetni azzal a veszélylyel is, hogy a megfelelő alkalmazhatóság nyomában a bizonytalanság jár, mert nem mindig kétségtelen, hogy kell az adott esetben annak alakulnia. Igaz, hogy a jogügyletek tanára vonatkozó általános szabályainkat a polgári törvénykönyv különös részei sok helyt módositják. De az általános tételnek mindig megmarad az a becse, hogy szabályt mond ki, amely érvényes, amennyiben ama módositások nem rendelkeznek s bevallom, hogy nem szivesen nélkülözném polgári törvénykönyvünknek a jogügyletekre vonatkozó szabályait. De ezzel nem mondtuk azt is, hogy mindazt, amit nálunk a jogügyletek tana általánosként tartalmaz, ebben az általánosságában jogosultnak is kell elismernünk. A feltételek tanának mit sem ártana, ha jelezné, hogy egyoldalu jognyilatkozatokra csak igen szük terjedelemben alkalmazható és a szerződésekre vonatkozó szabályoknak az általános részben való helytfoghatósága igenis kérdéses jogosultságu. A mi törvényhozóink, akik oda utasitották, ezzel tudvalevően korántsem akarták azt kifejezni, hogy mind e szabályokat mindarra lehessen alkalmazni, amit a tudomány szerződésnek nevezni szokott. Sőt ama szabályoknak a «dologjogi megegyezésekre» * való alkalmazhatóságát eme műszó kiválasztása által szándékosan kétségessé tették s a szerződések tanának egyik sarkalatos tételét, amely t. i. az ajánlat kötelező hatályára vonatkozik, a dologjogi megegyezésekre vonatkozóan csakugyan nem lehet alkalmazni.

A határidőkre vonatkozó szabályokat a tervezet a kötelmek tartalmára vonatkozó czimbe sorozza be s nem lehet elvitatni, hogy a teljesitési időre vonatkozó tanokkal kapcsolatban igenis a helyükön vannak ott.

Az elévülés tanát is a kötelmi jogba (1326 kk. §§.) osztja be a tervezet. A családjogot kivéve, kerüli az igény fogalmának alkalmazását, e helyett a követelését alkalmazza s következetesen a mi igényelévülésünk helyett a követelések elévüléséről kellett beszélnie. Hogy nem a *kereset*elévülésről szól, mig az elévülés hatásait a mi törvényünk mintájára szabja meg, mindazok rossz néven fogják venni, a kik ugyanezen okból a mi törvényhozóinkat is hibáztatják. Magam azonban ezek közé nem tartozom.

Még ha az igény vagy a követelés nem is enyészik el nyomtalanul az elévülés által, hanem csak egyik fontos tulajdonságától, a kereshetőségtől fosztatik is meg, a követelés vagy az igény hatályosságának ezt az igen jelentékeny csökkenését egész helyesen lehet azzal a kifejezéssel visszaadni, hogy a követelés, az igény elévül, mert az elévülés még nem jelent tökéletes elenyészést; a mi pedig a tervezetnek az igény sokat vitatott fogalmával szemben elfoglalt álláspontját illeti, az a nézetem, hogy a kötelmi jog terén ez a fogalom mindenesetre értéktelen; mert a követelés és a kötelmi igény azonos. Ellenben azok az igények, melyek valamely absolut jog megsértéséből erednek, s a melyek ezen keletkezési alapjoktól különböznek, bár ezekre is a mi polgári törvénykönyvünk szerint is a követelésekre vonatkozó általános tételek egész széles köre alkalmazandó, s bár, mint nálunk is *Hölder* teszi, ezeket is követeléseknek lehet mondani, mégis a követelésekkel szemben sok oly sajátságos jellemvonásuk van, a melyek az alapjukat képező jogban gyökereznek, p. o. a dologi igényre vonatkozó elengedési szerződésnél egészen más a helyzet, mint valamely követelés elengedésénél. Ezért tartom az igény fogalmát önálló értékkel birónak s nézetem szerint a német polgári törvénykönyv jól tette, hogy az «igény» szót megtartotta és felhasználta, először is ott, hol egyedül absolut jogokból keletkezett igényekről van szó, másodszor pedig akkor, ha az absolut jogból keletkezett igényeket és a követeléseket közös elnevezéssel kellett illetni.

A kötelmi jogba utalja a tervezet a jogok *gyakorlására, az önvédelemre és az önsegélyre* vonatkozó szabályokat is; mindezek a tiltott cselekményekre vonatkozó czimben (1077. s köv. §§.) vannak elhelyezve s ha már az általános részt mellőzték el, kell ismerni, hogy itt vannak a maguk helyén.

Végre a kötelmi jogban vannak a biztositékadásra vonatkozó szabályok is elhelyezve (1150 s köv. §§.). A biztositékadás mint a szolgáltatás tárgya általános fontosságu, bár a tervezet, ugy mint a mi polgári törvénykönyvünk is, ismer eseteket, melyekben a biztositék nem mint valamely kötelem teljesitése, hanem valamely jog gyakorolhatóságának előfeltételeként szerepel (p. o. 1146. §.).

Mindezek szerint a mi általános részünk alaposan szét van rombolva s kétségtelenül be van bizonyitva, hogy egy magánjogi törvénykönyv az anyagot általános rész nélkül is egész elfogadható módon csoportosithatja. Valamely jogi rendszer értéke gyakorlatilag abban a lehetőségben rejlik, mely az adott esetben alkalmazandó jogszabályok gyors és biztos feltalálását megengedi. Mindenekelőtt pedig a rendszernek meg kell akadályoznia, hogy a jogszabályokat elhelyezésük ne tüntesse fel ferde világitásban. Csak e gyakorlati érdekek után következik a tudományos æsthetikának — bár még mindig igen jelentős — érdeke. De az ezen utóbbi szempontból előálló kérdések tekintetében a vélemények mindenkoron még jobban szét fognak ágazni, mint a rendszer gyakorlati kérdéseit illetően. A magyarok rendszerének csak a személyjog, illetve a személyiség jogának élesebb kidomboritása, és a személyjog meg a családjog szorosabb kapcsolata körül tulajdonithatni jelentékenyebb előnyt. Ellenben a személyjog után határozottan megkivánnék egy oly részt, mely az emberi cselekedetek jogi jelentőségére vonatkozó általános szabályokat tartalmazná. Mint már megjegyeztem, nem csak helyeslem, hogy polgári törvénykönyvünk a jogügyleteket általánosságban is szabályozza, de sőt fájlalom, hogy számtalan kételyt hagy fen azon jogcselekményekre nézve, a melyek nem jogügyletek s hogy a vétkességre és a vétőképességre vonatkozó tant egymástól különválasztva a szolgáltatás lehetetlenülésére és a tiltott cselekményekre vonatkozó tanban rejti el. (Folyt. köv.)

* Az eredetiben: «sachenrechtliche Einigungen».

Jogirodalom.

Állami beavatkozás és individualizmus. Irta dr. Somló Bódog egyetemi magántanár. Budapest, Politzer Zsigmond és fia kiadása. 1903. Ára 4 K.

Mi az állam hatásköre? Száz és száz különböző felfogás van erre nézve. A két szélsőséget az állami omnipotentia s az administrativ nihilismus hivei képviselik. Irók, kik másképen egy nézeten vannak, kemény tusát vivnak egymással e téren, nem is szólva azokról, kik már a társadalmi tudomány kiinduló pontja tekintetében eltérnek egymástól.

Közös vonás az irók felfogásai közt legfeljebb abban van, hogy számosan az állam metaphysikai felfogásából indulnak ki, mások oly elvekből, aminőkre bizonyos részletkérdések eldöntésénél szükségök van stb. Ily körülmények közt oly mű, mely mint Somló müve evolutionisticus álláspontot foglalva el foglalkozik e kérdéssel, mely «tisztán az állami beavatkozásnak a társadalmi fejlődés természetfolyamatában való helyét és természettudományi jelentőségét akarja megállapitani», «mely tényleg nem politikai vitairat, hanem az állami szabályozás lélek- és élettana akar lenni»: feltétlenül megérdemli az érdeklődést.

Somló müvének majdnem fele oly kérdéseket tárgyal, melyeket annak, ki ily sociologiai monographia olvasásához fog, már okvetetlen ismernie kell. (Azt hiszem, egy angol vagy franczia sociologus ezt a részt ki is hagyta volna.) Somló ezt indokolja is müve előszavában.

Somló müvének ama részében, mely a tulajdonképpeni themával foglalkozik, két fontos tételt állit fel. Az első a következő: az állami beavatkozás nem mesterséges, nem ellenkezik az evolutióval, a természetes kiválasztással, sőt ellenkezőleg abban találja jogosultságát, hogy alkalmas eme fejlődés zavartalan s gyors lefolyásának létesitésére, a természetes átmenetek szabályozására és egyengetésére. Csak ott nincs Somló szerint szükség állami beavatkozásra, hol nincsenek a concret czélra vonatkozólag ismereteink. Somló második tétele: «a társadalmak fejlődésével az állami beavatkozás terjedése karöltve jár» s itt ügyesen bizonyitja, hogy ezen elv alól a primitiv absolutismus, a laissez-faire kora csak látszólagos kivételével. Ezen második tételre vonatkozólag megjegyzem, hogy *Loria* (kit egyébként Somló sehol sem emlit) *Problemi sociali contemporanei* cz. müvének *Libertà* feliratu fejezetében foglalkozik e kérdéssel. Merem mondani, hogy a felfogás mélysége, a kifejtés részletessége tekintetében itt Somló messze felette áll Loriának.

Egyáltalán Somló müve nemcsak szerény hazai sociologiai irodalmunkban, hanem a külföldi müvek közt is számot tesz. Még pedig nemcsak tudományosságánál fogva, hanem könnyed s elegáns stilusánál fogva is. *Dr. E. Zs.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az elidegenitési és terhelési tilalomról hozott 74. sz. teljes-ülési határozat.

A kir. Curiának 74. sz. teljes-ülési határozata* uj irányt adott a joggyakorlatnak és sajátságos, bár a törvények rendszerint nem birnak visszaható erővel, mégis ezen teljes-ülési határozat mélyen belenyul a mult jogi gyakorlatba, és az ennek befolyása alatt létesitett jogviszonyok sok változásnak lesznek alávetve. Mintegy önigazolásul azt mondja a kir. Curia ezen teljes-ülési határozat indokolásában, hogy az ugyanazon tárgyu 59. sz. döntvényét ismételten tévesen értelmezték és ezen téves értelmezések sok visszaélést és szabálytalanságot vontak maguk után. A visszaélések sokkal nagyobbak voltak, mint a kir. Curia mondja, ő hozzá kevés ilyen eset került elbirálás végett. Az elsőbiróságok ismerik azon alig jóvá tehető sok pusztitást, melyeket az 59. sz. döntvény okozott. Igaz, hogy ezt tévesen értelmezték, de az is bizonyos, hogy a kir. Curia félős tartózkodása és tulságos óvatossága az 59. sz. döntvény szövegezésében idézte elő a téves magyarázatot. Ezen döntvény szószerint igy hangzik: «Olyan ingatlan állagára, amelynek tulajdonosával szemben elidegenitési vagy megterhelési tilalom van feljegyezve, végrehajtási zálogjognak sem bekebelezése, sem előjegyzése nem rendelhető el». A kir. Curia mint legmagasabb igazságszolgáltatási forum és döntvényei kötelező voltánál fogva ugyszólván az alkotmányszerü törvényhozáson felül álló törvényhozó, kell, hogy teljes-ülési határozataiban a legnagyobb præcisitást kövesse. De ezen reáruházott nagy hatalomból, melylyel hivatva van a joggyakorlatnak irányt adni, nem következik, hogy minden más, az eldöntendő vitás kérdéssel szorosan összefüggő kérdést mellőzzön. Az 59. sz. döntvényben a kir. Curia csak annak kijelentésére szoritkozott, hogy a telekkönyvileg feljegyzett tilalommal szemben végrehajtási zálogjog sem be nem kebelezhető, sem elő nem jegyezhető. Ezen határozatnak sem szövegében, sem indokolásában nincsen a legtávolabbi utalás arra, hogy zálogjog biztositása czéljából hitelező javára a tilalmat feljegyezni nem lehet. Ha bármily burkoltan is tartalmazott volna a határozat vonatkozást arra, hogy a kir. Curia a tilalom feljegyzését zálogjog biztositása czéljából törvényellenesnek tekinti, elejét vette volna minden bajnak.

Az enunciatumnak tüzetes tartalmánál fogva és azért, mert az indokolásban sem volt oly kijelentés, hogy a kir. Curia a kérdéses feljegyzést törvényellenesnek és az annak alapjául szolgáló megállapodást érvénytelennek tartja: ügyvédek és biróságok, ezek között a kir. táblák is, azon felfogásból indultak ki, hogy az 59. sz. döntvény szerint zálogjog biztositása czéljából a tilalom telekkönyvi feljegyzését meg kell engedni.

Az 59. sz. döntvény előtt csak szórványosan érkeztek hitelezők részéről kérvények a telekkönyvi hatóságokhoz a tilalom feljegyzése végett; ezen döntvény a csak résre nyitott zsilipet egészen feltárta és áradatban zudultak a tilalom feljegyzése iránti kérvények a telekkönyvi hatóságokhoz. Ezeknek a telekkönyvi hatóságok aztán, támaszkodva az 59. sz. döntvényre, kivétel nélkül helyt is adtak. Tisztán komédiát csináltak az igazságszolgáltatásból. A végrehajtási törvény (43. §.) biztosit minden jogerősen pernyertes felet arról, hogy a marasztaltnak vagyonára végrehajtást vezethet, de mire ezt foganatba venni akarta, már rá volt zárva a kulcs a telekkönyvre, az ingatlanhoz többé hitelező nem férhetett, mert a tilalom fel volt jegyezve. Egy kis alantos furfang győzött az igazságon és csuffá, nevetségessé tette az igazságszolgáltatást.

Ezen méltatlan állapot ellen felszólaltam e lapok 1901. évfolyam 36. számában, rámutattam a pusztitó hatásra, rombolásra, melyet az 59. sz. döntvény téves magyarázata előidéz. Rámutattam különösen a telekkönyvi rendtartás 69. §-ára, mely csak érvényes jogczimet tartalmazó okirat alapján enged telekkönyvi bejegyzést. Figyelmeztettem arra, hogy a telekkönyvi biró is tartozik az okiratok tartalmát vizsgálni, hogy az 59. sz. döntvény nem akarta és nem akarhatta forgalmon kivül helyezni az ingatlanokat és hogy ezen döntvény keretében is elutasitandó a tilalomnak a zálogjog biztositására irányzott feljegyzési kérelme. Végre kifejtettem ugyanott, hogy csak öröklés vagy élők közötti ingatlan átruházás esetén van helye a tilalom feljegyzésének. Azóta mintegy másfél év telt el, a tilalom feljegyzésével elkövetett visszaélések nőttön-nőttek, mig végre a budapesti kir. itélő tábla elnökének sürgetésére a kir. Curia ujabb vizsgálat alá vette saját 59. sz. döntvényét. Tudtommal ez az első eset, melyben a kir. Curia saját teljes-ülési határozatát megváltoztatta, illetve helyesbitette. Ezen változtatással a hamis irányba terelt joggyakorlat valószinüleg a helyes utra lesz visszavezetve.

Nem hallgathatom azonban el abbeli aggályomat, hogy a döntvény az ujabbi alakjában sem tartalmazza a vitás kérdés teljes megoldását. Ugyanis a 74. sz. határozat lényegileg csak annyiban különbözik az 59. számutól, hogy az utóbbi általánosságban jelenti ki, hogy a *feljegyzett tilalommal szemben* az ingatlan állagára nincs helye végrehajtási zálogjog bekebelezésének vagy előjegyzésének. Ellenben a 74. számu

* L. *Jogt. Közl. Melléklet* 2. szám.

határozat azt mondja, hogy oly esetben, midőn hagyatékbirósági átadó végzés vagy szerződés alapján az ingatlan tulajdonjogának átruházásával kapcsolatosan a tulajdonszerző ellen a tilalom az ingatlan állagára jegyeztetett fel, a tilalom kitörlésének hatályától függőleg sem jegyezhető be zálogjog. Hiába keressük ezen szövegben a főkérdésnek határozott megoldását. Mi annak félre nem magyarázható és a joggyakorlatot biztos alapra helyező kijelentését vártuk és kértük, hogy a tilalom feljegyzésének csak a hagyatékbirósági átadó végzés vagy szerződés alapján az átruházással kapcsolatosan lehessen helye, és hogy minden más esetben, tehát a zálogjog biztositása tekintetében is a tilalom feljegyzése megtagadtassék. Ilyen határozat méltó lett volna a döntvény nagy jelentőségéhez, a kir. Curia tekintélyéhez és a tárgy fontosságához. Igy csak fél dolgot végzett a kir. Curia, amennyiben nem a rendelkező részben, hanem csak az indokolásban ugy mellékesen, elszórtan és nem is elég világosan mondja mindazt, mit különben a döntvény szövegének, rendelkező részének egész határozottan kellene tartalmaznia. Őszintén szólva, mi kevés sulyt tulajdonitunk annak, ami a döntvény rendelkező részének főtartalma, annak t. i., hogy a tilalommal szemben a törlésétől feltételes zálogjog az állagra nem szerezhető, és hogy a haszonélvezetre a zálogjog bejegyzésének helye van. Ha zálogjog biztositása végett a tilalom feljegyzését ezentul megtagadják, a feltételes zálogjog és haszonélvezet bekebelezésének kérdése ritkán merül fel. Mi a fősulyt arra helyezzük, amit a 74. számu döntvény csak nagyon is mellékesen, vagy nem is a döntvény, hanem csak az indokolása tartalmaz. A 74. számu döntvény indokolása első sorban panaszolja az 59. számu döntvény téves magyarázását és elmondja, hogy ezen téves magyarázat teszi szükségessé az ujabbi döntvény hozatalát. Minden kétség és tévedés elháritása czéljából itt lett volna tehát az alkalom annak minden kétséget kizáró kijelentésére, hogy csak hagyatékbirósági átadó végzés vagy szerződés alapján az átruházással kapcsolatosan van helye a tilalom feljegyzésének, minden egyéb esetben pedig nincs helye. Nagyon tartunk attól, hogy némely birróság nem fogja respektálni a határozat indokolásában elszórtan található itt kifejtett felfogást. Sajnos, a rossznak is találkoznak mindig védői; azt fogják mondani, hogy a döntvénynek csak a szövege kötelező és mérvadó, az indokolás már nem. De lesznek hányan, akik az indokolást el sem olvassák, hanem csak a határozat rendelkező részét. Ebben pedig éppenséggel nincsen kimondva, hogy zálogjog biztositása végett a tilalom fel nem jegyezhető. Lehet, hogy a telekkönyvi hatóságok egy része meg fogja ezentul is engedni ezt és a későbbi hitelezőknek nem áll módjukban a felfolyamodás rövid utján megtámadni ezen feljegyzést, hanem kénytelenek lesznek a tilalom feljegyzésének törlése végett keresetet inditani. Ezen esetek oly nagy számban merülhetnek fel, hogy ujabb, azaz harmadik decisióra lehet e tárgyban szükség. A rendelkező részben foglalt nyilt és határozott kijelentés által pedig ez teljesen elkerülhető lett volna. Ez az oka annak, hogy miért nem fogadjuk oly osztatlan örömmel a 74. számu határozatot, aminővel azt különben a joggyakorlatban tevékeny szakemberek fogadhatták volna. Örvendenénk, ha itt kifejtett aggályaink még részben sem mennének teljesedésbe. Mindenesetre, habár nehezen kiküzdött, de mégis nagy haladást tartalmaz a 74. számu határozat. Ha a telekkönyvi hatóságok ennek indokolását méltatják, akkor mindazon kérvényeket elutasitani tartoznak, amelyekben zálogjog biztositására ezentul a tilalom feljegyzését kérik. A jövőre nézve tehát az irány meg van adva és ezt határozottan és kivétel nélkül kell követni. A teljes-ülési határozat indokolásában azt is kijelenti, hogy a zálogjogok biztositására hitelezők javára már megtörtént feljegyzése a tilalomnak érvénytelen, és hogy ezen feljegyzés törlését bármelyik érdekelt fél a telekkönyvi hatóságnál kérheti. Magyarország telekkönyveinek nagy része van megbélyegezve az igazságszolgáltatásnak ezen szégyenfoltjával. A magyar igazságszolgáltatás becsülete kivánja ezen szégyenfolt eltávolitását, ezen feljegyzések mielőbbi törlését. Még sem hiszszük, hogy ezen törlés, ugy mint a hivatkozott indokolás mondja, a telekkönyvi hatósághoz beadható kérvény utján eszközölhető. Kérvény utján csak a telekkönyv szerint jogositott fél nyilatkozata alapján lehet törlést kérni. Ilyen nyilatkozat nélkül csakis kereset utján eszközölhető a törlés, mint ezt az 59. számu döntvény indokolása helyesebben mondja. Egyébként a törlési kereset nem is a telekkönyvi hatóság, hanem az 1881. évi LIX. tcz. 6. §-a értelmében a törvényszék mint birtokbiróság, illetve az 1893: XVIII. tcz. 1. §-ának 2. pontja szerint a járásbiróság hatásköréhez tartozik. A rendes törlési kereset érvényesitése nehéz és hosszadalmas munka, de ettől nem szabad visszariadni. A feljegyzés által jogositottak bizton vesztik a pereket. Valamint csőd esetén a per és vele járó költség kikerülése végett a megtámadásra alkalmas zálogjogokról most már rendszerint lemondanak a hitelezők, épp ugy fog a feljegyzés által jogositottak józan része egyszerü felszólitásra törlési engedélyt kiállitani.

Még egy aggályunk van. A bíróságok a telekkönyvi rendtartás 148. §-a alapján megtagadhatják a végrehajtató hitelezők actorátusát és ezzel megint lehetetlenitenék a multra nézve az orvoslást. A telekkönyvi rendtartás 148. §-át ezen esetben szabadabb szellemben kell magyarázni; sértve van a feljegyzés által mindenki, akinek végrehajtási joga van. Mindezek figyelembevétele mellett a 74. számu teljes-ülési határozatnak, habár alaki szempontból kifogásolható és a gyakorlat jogos igényeit teljesen ki nem elégiti, mégis üdvös hatása lesz. A tilalom feljegyzése által előfordult visszaélések remélhetőleg többé fel nem merülnek és el kell ismernünk, hogy a kir. Curia magasztos hivatásának megfelelőleg ezen teljes-ülési határozatával az igazságszolgáltatás egyik erkölcsi alapját rakta le. *Dr. Misner Ignácz.*

Hatályon kivül helyezte-e a végrehajtásról szóló törvény 115. §-a a váltótörvény 106. §-ának 1. pontját?

(Válasz dr. Róth Samu ügyvéd urnak a *Jogt. Közl.* mult évi 50. számában közölt czikkére.)

A *Jogt. Közl.* mult évi 19. számában a budapesti kir. itélő táblának egy határozatával kapcsolatban foglalkoztam azon kérdéssel, hogy mily módon érvényesitheti a váltóbirtokos a váltótörvény 106. §-ának 1. pontja alapján zálogjogát idegen zálogtárgyra? Ezen czikkemben elfoglalt álláspontommal szemben dr. Róth Samu ur azon nézetét fejti ki, hogy az emlitettem esetben a végrehajtási törvény 115 §-ának rendelkezéséhez képest egyszerüen árverésnek van helye, *mert a végrehajtási törvény, mint későbbi törvény, 115. §-a hatályon kivül helyezte a váltótörvény 106. §-ának ama rendelkezését, mely váltóeljárást enged.*

Czikke végén pedig azon következtetésre jut dr. Róth ur, hogy a kir. itélő táblai végzés rendelkező része helyes, indokolása azonban helytelen.

Én dr. Róth Samu czikkének elolvasása után is azt tartom, hogy helytelen e végzésnek rendelkező része is; hogy miért? — azt utóbb szintén meg fogom mondani.

Ha e kérdést helyesen el akarjuk dönteni, azt mindenekelőtt két részre kell osztanunk. Meg kell állapitanunk mindenekelőtt a váltótörvény emlitett §-ának értelmét annak hozatala idejében, azután pedig meg kell vizsgálnunk, minő változást idézett annak rendelkezésén elő az utóbb alkotott végrehajtási törvény?

Ha dr. Róth Samu ur nem világitotta meg a tárgyat kellően, ez főkép annak tulajdonitható, hogy elmulasztotta annak a

kérdésnek a megvizsgálását, hogy mikép rendelkezett a váltótörvény 106. §-ának esetében az a váltóeljárás, a mely *a váltótörvény életbeléptetésekor* volt érvényben? Ezt a váltóeljárást pedig nem a most érvényes 1881. évi november hó 1-én kelt, hanem az 1876. évi november hó 30-áról szóló igazságügyminiszteri rendelet tartalmazza, a mely a váltótörvényt 1877. évi január hó 1-ével hatályba léptetvén, III. részében a *váltóügyekben* követendő *végrehajtási eljárást* egész terjedelmében felöleli.

Ezen most emlitett igazságügyminiszteri rendelet 88. §-a akkép rendelkezik, hogy: «A váltótörvény 106. §. 1. pontja alapján elrendelendő végrehajtásnál sem az igények bejelentésére hirdetménynek, sem elsőbbség iránti eljárásnak nincs helye. A kézi zálog, becslés és hirdetés előrebocsátása után elárverezendő s a biztositott követelés a vételárból a birói kiküldött által kielégitendő.» E rendelet tehát nem szól arról, hogy a végrehajtás általános szabályaitól eltérően árverést kérhetne a zálogtartó, sőt világosan «végrehajtás» elrendelését emliti (természetesen megelőző váltóperben hozott itélet alapján); az általános szabályoktól eltérően megállapitja azonban, hogy ezen végrehajtás folyamán sem igény-, sem elsőbbségi bejelentésnek nincs helye. Ez volt tehát a váltótörvény 106. §. 1. pontjának értelme annak életbelépte idejében.

Ezen igazságügyminiszteri rendelet helyébe 1882. évi január 1.-én most is érvényes váltóeljárásunk lépett, a melyben váltóvégrehajtásra vonatkozó intézkedések nincsenek.

Ugyanezen napon lépett azonban érvénybe mostani végrehajtási törvényünk is, mely az összes magánjogi ügyekből (tehát a váltójogiakból is) eredő végrehajtási eljárásra kiterjed, minélfogva a váltótörvény 106. §-ának a váltóeljárásra vonatkozó hivatkozása a végrehajtási törvényre alkalmazandó oly esetben, a melyben az utóbbi az előbbinek helyébe lépett.

A végrehajtási törvény 115. §-a pedig kétségtelenül ily eset. Ennek megértését csak az neheziti, hogy az ezen törvényszakaszt a váltótörvénynyel kapcsolatba hozó hivatkozások hézagosak. Hézagosak pedig e hivatkozások azért, mert: 1. a váltótörvény 106. §-ának (a mely egész törvényszakasz egyébként tartalmánál fogva inkább az alaki jog, tehát a váltóeljárás körébe tartoznék) I. pontja ugyanis egész általánosságban a váltóeljárás szabályai alá utasitja a zálogtartót, a nélkül, hogy annak jogait meghatározná; 2. ezen jogokat pedig sem a váltóeljárás, sem a végrehajtási törvény sehol meg nem állapitják; csupán az utóbbi törvény mond e kérdésben annyit, hogy minő törvényszakaszok alkalmazandók akkor, *ha* a zálogtartó javára a váltótörvény 106. §-a vagy a kereskedelmi törvény 305. és 306. §-ai alapján *rendeltetik el az árverés.*

Azt azonban, hogy ily árverés váltóügyben *egyáltalán elrendelhető volna*, továbbá hogy *mely esetben* és *minő módon* volna az elrendelhető, semmiféle törvényünk sem mondja meg.

Egészen más az eset a kereskedelmi törvény 305. és 306. §-ainál, a hol e szakaszok határozottan megállapitják, hogy minő föltételek mellett minő jogok illetik meg a zálogtartót, és hogy az milyen bíróság előtt mily módon érvényesitheti e jogait. A kereskedelmi törvény ezen szakaszai világosan megállapitják a zálogtartónak azon jogát, hogy a zálogtárgyakból árverés utján szerezhet kielégitést. E kiváltságos jogot azonban megfelelő biztositékhoz is köti; az árverés elrendeléséhez *irott zálogszerződést* követel. Csakis ilyen biztositék mellett elégitheti ki a végrehajtást szenvedő érdekeit a végrehajtási törvény 115. §-ának azon rendelkezése, mely az árverés elrendelése ellen csupán felfolyamodást enged.

Semmi esetre sem elégitheti azonban ki e rendelkezés a váltóvégrehajtást szenvedő érdekeit, mert a váltótörvény, mely a zálogtartónak árverelő jogáról mit sem szól, nem állapitja meg természetesen ily jog gyakorlásának a föltételeit sem.

Ennélfogva ahhoz semmi alakszerüség nem szükséges, hanem puszta kérésre elrendelendő. (A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék egy határozatának azon kijelentése, hogy a kérvényben «a zálogtárgyak felsorolandók vagy legalább minőségileg átalánosságban megjelölendők», nem alakszerü biztositék, hanem a kérvénynek magától értetődő lényeges kelléke).

A végrehajtást szenvedőt tehát a végrehajtási törvény 115. §-a egyszerüen kiszolgáltatja a végrehajtatónak, a kinek joga van a zálogtárgyakra vonatkozó tetszésszerinti előadásához képest árverést kérni, mely árverés ellen a végrehajtást szenvedő még csak bizonyitékokat sem érvényesithet felfolyamodása keretében. Ez szerény nézetem szerint oly szigoruság, a minő hallgatólag, a törvény sorai közt lappangva még váltóügyekben sem volna megállapitható.

Az ismertetett körülményekből azt következtetem, hogy a végrehajtási törvény 115. §-ába a váltótörvény 106. §-ára való hivatkozás a nélkül csuszott be, hogy ennek jelentősége kellő figyelemben részesült volna. Ha azonban már becsuszott, bent van és törvénynyé vált.

Kétségtelenül helyesnek ismerem el tehát dr. Róth Samu azon álláspontját, hogy a *Jogt. Közl.* mult évi 19. számában ismertetett esetben a zálogtartó (természetesen az előző váltóperben hozott marasztaló itélet alapján) egyenesen árverést kérhetett volna.

Tévedésnek tartom azonban azon kijelentését, hogy ezt azért kérhette volna, mert az 1881. évi LX. tcz.-nek mint *későbbi* törvénynek 115. §-a hatályon kivül helyezte a váltótörvény 106. §-át. A végrehajtási törvény 115. §-a ugyanis csak az 1876. évi november 30-án kelt igazságügyminiszteri rendelet 88. §-át helyezte hatályon kivül olykép, hogy annak helyébe lépett; a váltótörvény 106. §-a azonban most is érvényes, csupán tartalmának egy része változott.

Különösen jelentőséggel bir pedig érvényessége azon kérdés eldöntésénél, hogy kérhet-e a váltóhitelező a zálogtárgyakra árverést a nélkül is, hogy előző váltóperben marasztalták volna adósát? amely kérdésre a 106. §. alapján határozottan *nemmel* kell felelnünk, mert ezt csak azon esetben tehetné, ha e jogát — mint a kereskedőét a kereskedelmi törvény 305. és 306. §-ai — akár a váltótörvény, akár a váltóeljárás kifejezetten megállapitaná. Abból a körülményből ugyanis, hogy magának az árverésnek elrendelése ugyanolyan módon történik, mint a kereskedelmi törvény 305. és 306. §-ai esetében, korántsem következik, hogy az elrendelés előzményeinek is azonosoknak kellene lenniök, még pedig annál kevésbbé, mert *a végrehajtási törvény nem alkothat sem anyagi, sem perjogi szabályokat.*

Nem osztom továbbá dr. Róth Samu azon felfogását sem, hogy azon zálogtartó, akit a törvény feljogosit arra, hogy egyenesen árverést kérjen, nem kérhet végrehajtást, mert ez fölösleges jogi eszköz volna. Akinek ugyanis a törvény valamely joga érvényesitéséhez több módot nyujt: e módok közt tetszése szerint választhat. Azon esetben pedig, amelyet én ismertettem, a végrehajtás kérése egyszerübb, és a zálogba-adóra nézve kevésbbé terhes volt, mint az árverés kérése; egyszerübb és olcsóbb, mert dr. Róth Samu álláspontjához képest a folytatólagos végrehajtás iránt a foganatositó bíróságnál beadott egyetlen kérvény helyett a végrehajtatónak kettőt kellett volna beadnia: egy folytatólagos végrehajtási kérvényt a váltóadós ingóságaira ugyanott, egy árverési kérvényt pedig a kézi zálogokra a perbíróságnál, a mi két elejétől végéig külön eljárást inditott volna meg, ugy hogy éppen ez eshetett volna a fölösleges jogi eszköz kifogása alá; de a végrehajtás kérése ellen nem tehetett senki azért sem jogos ellenvetést, mert az egyenes árverés-

nél enyhébb eszköz lévén, a zálogba-adónak tágabb teret nyujtott védekezésére.

Mindezen okoknál fogva most is az a nézetem, hogy az emlitett kir. táblai végzésnek nemcsak megokolása, hanem rendelkezése is helytelen volt.

Dr. Toldy Géza,
budapesti ügyvéd.

Az örökös felelőssége az örökhagyó tartozása alapján ellene lefolytatott perben hozott itélet után kiszabott illetékért.

Régi baj, hogy illetékszabályaink annyira kuszáltak, hogy sokszor a legavatottabb szakember sem képes eligazodni rajtok. Nem uj dolog az sem, hogy pénzügyi hatóságaink, illetve közegeik az illetéktörvényeknek, illetve szabályoknak legvilágosabb rendelkezéseit is nem ritkán — ugyszólván szántszándékkal — helytelenül alkalmazzák, ugy okoskodván, hogy a fél ugyis megfelebbezi a kivetést, ha sérelmesnek találja.

Az illetékszabályoknak az itéleti illeték kiszabását tárgyazó rendelkezései — a többiekhez viszonyitva — a világosabbak közé tartoznak, ennek daczára azonban a gyakorlat e téren is igen sok kivánni valót hagy maga után. A főszabály (95. §. 6. pont) az, hogy «készpénzben fizetendő illeték lerovására itéleteknél a peres felek azon arányban kötelesek, amint a perköltségben elmarasztaltattak». Ez világos intézkedés, melyben ugy az illetékköteles személy, mint az illeték mérve meg van határozva. E szerint joggal mondhatnók — sőt szerintem mondhatjuk is — hogy az örökös, aki az örökhagyó tartozása alapján vonatik perbe s a perköltségekben nem saját személyében, hanem mint örökös az öröklött vagyonra vezetendő végrehajtás terhe mellett marasztaltatik, az itéleti illetékért nem tehető felelőssé saját személyében, hanem szintén csak mint örökös az öröklött vagyon erejéig.

A gyakorlat szerint azonban nem igy áll a dolog. A pénzügyi hatóságok ugyanis az illetékszabályok fenti világos rendelkezését akként értelmezik, hogy az feltétlenül személyes fizetési kötelezettséget állapit meg s ezen helytelen magyarázat alapján az örökösöket, kik az örökhagyó tartozásaiért lettek perbe vonva s a perköltségekben is csak mint örökösök a hagyatéki vagyonra vezetendő végrehajtás terhével marasztaltattak, sorra megterhelik az itéleti illetékkel.

De álljon itt a specziális eset, melyből kifolyólag az illetékszabályok fenti rendelkezését s az annak alapján divó helytelen gyakorlatot szóvá tenni czélszerünek tartottam. Az egyik fővárosi bank néhai H. J.-nak közjegyzői okiratba foglalt kötelezvénye alapján kielégitési végrehajtás elrendelését kérte az egyik fővárosi járásbiróságnál H. J. örökösei ellen a jelzálogul szolgáló — s egyuttal hagyatéki — ingatlanra 500,000 korona és járulékai erejéig. A kir. járásbiróság a kielégitési végrehajtást az ismert örökösök és az ismeretlen örökösök ügygondnoka ellen a mondott tőke, kamatok, költségek és határozati illeték erejéig a kérvényben megjelölt hagyatéki ingatlanra el is rendelte s a végrehajtást rendelő végzés egy példányát annak rendje és módja szerint megküldötte a központi dij- és illetékkiszabási hivatalnak.

A központi dij- és illetékkiszabási hivatal a kielégitési végrehajtást rendelő végzés alapján a határozati illetéket 5581 K 84 f.-ben az örökösök terhére kiszabta. Az örökösök a fizetési meghagyás ellen felebbezéssel éltek, előadván, hogy ők az 500,000 K-ban és járulékaiban (ez utóbbiak között különösen a költségekben és határozati illetékben) nem saját személyökben, hanem csupán mint örökösök a hagyatéki vagyonra vezetendő végrehajtás terhe alatt marasztaltattak s egyben kérték a kiszabott illeték behajtását a hagyatéki vagyonra korlátozni.

A székesfővárosi pénzügyigazgatóság a felebbezést a következő — szószerint idézett — indokolással utasitotta el: «A felebbezést el kellett utasitani, mert az illetékszabályok 95. §-ának 6. pontja szerint az itéleti illeték fizetésére mindig a peres felek kötelesek, tekintet nélkül arra, hogy mi czimen kerültek perbe; miután tehát az idézett §. csak személyes fizetési kötelezettséget ismer, annak a felebbezésben kért korlátozását az igazgatóság el nem rendelheti».

Az örökösök tehát daczára annak, hogy egy fillér activ vagyont sem örököltek (aminek folytán mellesleg mondva a hagyatékot nem is hajlandók elfogadni), másodfoku határozattal állván szemben, a végrehajtást elkerülendők, fizethetnek a sajátjukból 5581 K 84 f.-t.

A fővárosi pénzügyigazgatóság fenti határozatából kitetsző gyakorlat azonban a lehető leghelytelenebb ugy az illetékszabályok, mint a magánjog szempontjából. Az illetékszabályok fentidézett rendelkezésének helyes értelmezése szerint ugyanis az örökhagyó tartozása alapján perbevont örökösök, ha a perköltségekben csupán örökösi minőségükben, a hagyatékra vezetendő végrehajtás terhe mellett, marasztaltattak, az itéleti illeték viselésére sem kötelezhetők saját személyökben. A magánjog meg arra tanit, hogy az örökös az örökhagyó tartozásaiért csak az örökség erejéig felelős.

A pénzügyi hatóságok helytelen gyakorlata mellett valóságos csodaszámba megy, hogy a fenti nagyösszegü határozati illetéket az ismeretlen örökösök ügygondnoka ellen is ki nem szabták, miután a járásbiróság az ismert örökösökkel egyetemben őt is elmarasztalta a költségek viselésében. Milyen nagyot nézett volna a tisztelt collega, ha a néhány koronát tevő ügygondnoki dijjal szemben 5581 K 84 f.-es fizetési meghagyást kapott volna azon az alapon, hogy az itéleti illeték fizetésére mindig a peres felek kötelesek, «tekintet nélkül arra, hogy mi czimen kerültek perbe».

Az örökösök, mikor az örökhagyó tartozásáért vonatnak perbe, épp ugy nem saját személyökben forognak, mint akár az ügygondnok; az örökösök ilyen esetben csak formailag szerepelnek alperesekként azért, mivel a hagyaték — mint ilyen — jogi személyiség hiányában nem perelhető.

S a fenti helytelen gyakorlattól a volt pénzügyi közigazgatási biróság sem idegenkedett, mint erről 1018/88. sz. itéletének következő indokolása (lásd László Pál: A bélyegek és illetékek iránti törvények és szabályok magyarázata IV. kiadás 141. lapját) tanuskodik; e szerint: «az örökhagyótól maradt tartozások miatt annak örökösei ellen inditott perekben hozott jogérvényes végitéletektől járó százalékos illetéket a perköltségekben elmarasztalt örökösök akkor is megfizetni kötelesek, ha az örökséget az azt terhelő adósságok felemésztették, mert perbe már személyesen vonattak».

A közigazgatási biróság azonban már — ugy látszik — szakitani igyekszik a pénzügyi közigazgatási biróság által meghonositott helytelen gyakorlattal, mivel 70/98. sz. itéletében (lásd László, ugyanott) kimondja, hogy «ha a perbevont örökösök, mielőtt még a hagyatéki vagyont átvették, itéletileg arra köteleztetnek, hogy az örökhagyó tartozásának kielégitését az örökhagyó hagyatékát képező ingatlanból végrehajtás terhe mellett türjék, a végitélettől járó százalékos illeték megfizetésében a perköltségben elmarasztalt örökösök saját személyökben nem kötelezhetők, hanem azért csupán azzal a vagyonnal felelősek, amelyet a polgári perben képviseltek».

Az alsóbb foku pénzügyi hatóságok — köztük a központi dij- és illetékkiszabási hivatal s a budapesti kir. pénzügyigazgatóság — azonban, mint a fenti esetből látszik, még mindig görcsösen ragaszkodnak a régi helytelen gyakorlathoz, már pedig ha a rosszban követték a pénzügyi közigazgatási biróságot, a jóban még inkább kellene követniök annak utódját, a közigazgatási biróságot.

Dr. Majer József.

Különfélék.

— **Kipp Tivadar**, a berlini egyetem tanára a magyar polgári törvénykönyv tervezetéről előadást tartott a berlini jogászegyesületben. Ezen előadást szives volt lapunknak átengedni és az első részletet jelen számunkban közöljük.

— **A budapesti ügyvédvizsgáló-bizottság** alakuló ülésén *Székely Ferencz* elnök beszámolt az ügyvédvizsgáló-bizottság 1902. évi müködéséről. Beszédéből kiemeljük a következő részleteket:

«A mult év elején rendelkezésünkre állt 579 irásbeli feladványból, mint elavultat kiselejteztünk 36-ot, maradt 543, az év folyamán készült 307, van most 850.

Igy elértük azt, hogy ugyanazon feladvány ezentul egy évnél hosszabb időközben kerül ismét sorra s hogy a legujabb jogesetek is jó részben a feladványok közé jutottak.

Vizsgára jelentkezett 272 jelölt; 21-gyel több, mint az előző évben. Ezek közül ketten az irásbeli vizsga folyamán igazolt rosszullétük miatt visszaléptek.

Ekképpen irásbeli és szóbeli vizsgát tett 1902-ben 270, (1901-ben 244); először tett vizsgát 227, (1901-ben 225); másodszor tett vizsgát 43, (1901-ben 19). Az először vizsgázó 227-ből képesittetett 171 = 78%, nem képesittetett 56 = 22%.

A másodszor vizsgázó 43-ból képesittetett 38 = 88%, nem képesittetett 5 = 12%.

Ezek szerint az összes 270 vizsgázóból 209 képesittetett és 61 bukott meg; tehát a bukások száma 22·59%-ot tesz ki. Az előző 1901. évben az első izben vizsgázóknak 24%-a, a másod izben vizsgázóknak pedig 26%-a bukott meg; vagyis az elmult évben az első izbeni bukások aránya másfél százalékkal, a másodizbenieké pedig 14%-kal kedvezőbb a vizsgázókra nézve mint 1901-ben; miből nyilvánvaló, hogy most már a jelöltek az első vizsgára is, de különösen a másodikra jobban elkészülnek mint 1901-ben. De kitünik ezen adatokból az is, hogy némely napilapoknak a bizottság növekedő szigoráról szóló hiresztelései alaptalanok.

Az öt másodizben bukott közül kettő birósági aljegyző, egy pedig közjegyzőjelölt és kettő hivatásszerü ügyvédjelölt volt. Tehát a 270 vizsgázó közül csak két jelölt nem maradhat meg a magának választott ügyvédi pályán; amiből kiderül, hogy a további ismétlő-vizsga eltiltása a valóságban nem oly szertelen, mint általában hiszik; különösen ha meggondoljuk, hogy azért minden jogvégzettséget igénylő és különösen a többször ismételhető birói vizsga révén a birói és közjegyzői pálya is nyitva áll előttük.

Tartottunk 23 V-ös bizottsági, valamint 141 vizsgálóbizottsági ülést. VII-es bizottsági ülés nem volt tartva. Egy-egy censorra rendszerint egy évben hatszor került a sor.

Az irásbeli vizsgánál visszaélés nem tapasztaltatott. A szóbeli vizsgára az iktató számok sorrendjében bocsáttattak a jelöltek.

A mult évben 22 jelölt ment át a mi területünkön végzett joggyakorlatból a marosvásárhelyi bizottság elé vizsgázni; ezek közül 5, vagyis 22·72% bukott meg.

A budapesti ügyvédvizsgáló-bizottságtól a mult évben oklevelet nyertek 209-czen. A marosvásárhelyi ügyvédvizsgálóbizottságtól a mult évben oklevelet nyertek 40-en, összesen 249-czen.

E szaporodással szemben az ügyvédek száma a mult évben fogyott: halál által 94, lemondás által 59, elmozditás által 5, kinevezés által 6, megválasztás által 5, összesen 169-czel.

Tehát ismét 80 oklevéllel több adatott ki, mint amennyivel a létszám fogyott.

A mi feladatunk azonban egyelőre a régi marad, az t. i., hogy igazságos szigorral válaszszuk ki az ügyvédségre, az igazságszolgáltatás e fontos tényezőjére hivatott elemeket, miáltal nemcsak az ország érdekeit, hanem az ügyvédi karnak tekintélyét és jólétét is előmozditjuk.»

Az ügyvédvizsgáló-bizottság nagyérdemü elnökének beszámolójához kevés szavunk lehet. Tárgyilagos, minden melléktekinteteken felül álló megitélése a jelöltek készültségének és képességeinek; sem lanyha elnézés, sem pedig tulszigor, ez az irányitó elve az elnöknek és az ő szellemétől vezérelt, uj erőkkel felfrissitett bizottságnak. Ezzel az iránynyal egyetért a jogászi közvélemény, mely a régi rendszer hibáin tanult.

— **Gyakorlati birói vizsga** 1902. évben összesen 156 tartatott. Első izben vizsgára jelentkezett 129 jelölt. Ezek közül képesittetett 106, nem képesittetett 23 (18%) és pedig egészben visszavettetett 11, egy tárgyból pótvizsgára utasittatott 12. Pótvizsga volt 16; elfogadtatott 15, nem fogadtatott el 1. Első ismétlő vizsgára képesittetett 7, teljesen visszavettetett 2, pótvizsgára utasittatott 2 jelölt. Mindössze képesittetett 128 jelölt és pedig kitüntetéssel 7, egyhangulag 52, szótöbbséggel 69. Egészen visszautasittatott 14, részben 14 jelölt vizsgája.

— **A kir. Curia** büntető szakosztálya 1903. évi január hó 22-ikén tartott ülésében hitelesiti a következő döntvényszöveget: A BP. 311. §-a értelmében nemcsak a tanu megesketése, hanem a megesketés tárgyában hozandó határozat is későbbre halasztható.

— **A birói előkészitő szolgálat.** Ismét visszatérünk erre a tárgyra és pedig abból az alkalomból, hogy a budapesti kir. tábla elnöki titkári hivatala szives volt rendelkezésünkre állitani az előkészitői szolgálatra vonatkozó adatokat.

A kir. tábla elnöksége az Ügyvédek Lapjának utolsó előtti számában nyilatkozatot tett közzé, melyben azt mondja, hogy «nincs egyetlenegy oly eset sem, melyben az előkészitő szolgálatot teljesitő joggyakornokok és aljegyzők két évnél hosszabb idő óta müködnek egy szakban», továbbá, hogy «ez idő szerint a Waisz-alapitványi joggyakornokok beosztása, két esetet kivéve, megfelel a miniszteri rendelet intézkedéseinek».

Erre nézve meg kell jegyeznünk, hogy mi nem különböztettünk Waisz-alapitványi és közönséges joggyakornokok közt, mert a dolog lényegét tekintve, köztük nincs különbség és mert a birói előkészitő szolgálatról szóló miniszteri rendelet minden joggyakornokra egyaránt kiterjed. Másodsorban helytelenül teszi fel a kérdést a kir. tábla elnöki titkári hivatala azért is, mert nem az a kérdés, hogy jelenleg müködnek-e két év óta egy szakban az előkészitő szolgálatot töltő gyakornokok, hanem az, hogy egész a jelen időig betartattak-e az előkészitő szolgálatra vonatkozó miniszteri rendelet rendelkezései.

A kir. táblán betekintett jegyzékből kitünik, hogy igenis gyakran megtörtént, hogy a joggyakornokok előkészitő szolgálatuk tartama alatt (és pedig a szolgálat első idejében) egy helyen két esztendőt, sőt többet is töltöttek, ugy hogy mikor a gyakorlati birói vizsgát letették, még csak egy, legfeljebb két ügyszakban nyertek kiképzést. *Ma is van nem egy olyan joggyakornok, akinek előkészitő szolgálata a három év teljes kitöltése után is csonka.*

Midőn azonban ezeket konstatáljuk, készséggel elismerjük azt is, hogy az utóbbi két esztendő alatt a birói előkészitő szolgálat tekintetében haladás mutatkozik. A megtekintett adatok bizonyitják, hogy a beosztás hiányosságain successive iparkodnak javitani. A rendezés müve egyszerre végre nem hajtható, főképp azért, mert — mint a kir. táblai elnök ur lapunk mult évi 50. számában közölt válaszában hangsulyozta — az előkészitő szolgálat érdekében történő áthelyezéseknek kölcsönöseknek kell lenniök és igy gyakran kell várni az áthelyezéssel addig, mig éppen annál a bíróságnál, amelyhez az áthelyezésnek történnie kell, szintén kitelt egy joggyakornok vagy aljegyző előkészitő szolgálata.

Szolgálatot véltünk tenni a kiképzés ügyének, amikor ezen dolgokat — minden személyes vonatkozás nélkül — *positiv adatok alapján* szóvá tettük és igen örvendünk, hogy felszólalásunknak már is konkrét eredményei vannak.

— **Bünügyi igazságszolgáltatásunkról** igen sötét képet fest Doleschall Alfréd budapesti törvényszéki biró az Ügyvédek Lapjában. Többek közt ezeket irja:

«A büntető jogszolgáltatás terén minden rendben van: a fegyházak és a börtönök arra valók, hogy megtömessenek. Hogy szükség nélkül és érdemetlenül a szerencsétlenek ezrei kerülnek oda, a honnan rendszerint ujból a büntető bíróság elé térnek vissza; hogy a birák örökös harczban állanak lelkiismeretükkel és szivükkel, a midőn nap-nap mellett gyermekeket gazemberekként kell megbélyegezniök, mert szivtelen törvény ugy parancsolja; hogy a gyermekkriminalitásnak magyar kezeltetése egyenesen a civilisatio szégyenfoltja, a midőn maga az állam szegődik a büntettesek legnagyobb contágiumának állandó szállitójává; hogy azt a törvényt, a melynek megtartására esküt tesz, tudva helytelen értelmezése és alkalmazása által a humanus biró léptennyomon megszegni kénytelen, mert jogérzete és emberiessége fellázad a törvény embertelen szigora ellen: nincs semmi baj, quieta non movere! Pedig, ha a t. igazságügyminiszter ur arról a magaslatról, a melyet ma elfoglal, néha-néha leszállana oda, a hol fényes pályafutását megkezdette és közvetlen meggyőződést szerezne, miként készül az a gyári munka, minek büntető igazságszolgáltatás a neve; ha saját szemével látná és saját fülével hallaná azt a sok igazságtalanságot, a melyet a főtárgyalási termekben Ő Felsége a király nevében mint igazságot hétről-hétre és évről-évre kell kihirdetnünk; ha megszámlálná azt a gyermeksereget, melyről a Megváltó azt mondaná: «engedjétek, hogy jöjjenek én hozzám és meg ne tiltsátok őket», és a melyet mi gonosztevőkként letartóztatási intézetekbe utalunk, hogy állandó, kifogyhatatlan succrescentiát biztositsunk a valódi, nagy kriminalitás számára, mert ezt a törvény ugy rendeli, bármit parancsoljon és követeljen is a természet joga és a józan ész logikája; ha csak futólag figyelemmel kisérné azt a küzdelmet, azt a lelki háborgást, melyet a bíróban minden nap a kényszerhelyzet okoz, hogy a holt betü parancsának áldozzon, mikor szive, lelke feljajdul a vádlott szerencsétlen, érdemetlen sorsán; ha közibünk jönne, midőn küzködünk, miképen, mily törvénycsavarással mentsük meg a vádlottat olyan büntetéstől, melyet nem érdemel és a melyről tudjuk, hogy vesztét okozza, holott ő csak megbotlott és könnyü módon vissza lehetne vezetni a tisztes társadalomba, melyet csak fél lépéssel elhagyott: akkor lehetetlen, hogy meg ne esnék szive azon a végtelen nyomoron, a melynek nemcsak szinhelye, de gyártója is a sok fényes külsejü törvénykezési palota. Lehetetlen, hogy mint a törvény első őre továbbra is tétlenül nézné, miképen kerüljük meg és játszszuk ki a büntető törvénykönyvet mi birák, mert első sorban emberek vagyunk, kik nem szegődtek hóhérokként.»

A mondottakhoz nincs hozzáadni valónk. Mi igen gyakran irtuk ezeket. Talán több foganatja lesz, ha magából a birói karból jön a segélykiáltás.

— **Nyelvészet a jogban.** A Magyar Nyelvőr legutóbbi számából veszszük át a következő közleményt:

Fegyház, *börtön*, *fogház*. Ez a magyar büntető törvénykönyvben a szabadságvesztő büntetések fokozata. Meg akarja ezt a készülő módositó javaslat változtatni akként, hogy a börtön maradjon ki. Oka ennek az, hogy a börtönbüntetés a maga valóságában eddig sem volt meg, mert alig különbözött a fegyháztól. Sajnálom szegény börtönt. Ennek az egynek van a három közül — kifogástalanul magyar neve. Legyen kétféle büntetés, de a mit eddig fegyháznak hittak, annak a neve legyen ezentul börtön. A fegyház ugyis többet vétett már a magyar nyelv ellen, mint olyik lakója. Neki köszönhetjük pl. a fegyőrt, fegyintézetet, fegyenczet. Érdemesnek tetszik megemlitenem, hogy a magyar 1843-iki büntető törvényjavaslat (sajnos, hogy csak javaslatnak maradt!) szintén csak kétféle szabadságvesztő büntetést ismer, de egyik sem ház, se fegy-, se fog-, hanem egyszerüen és magyarán rabság és fogság. De ennyi jót nem kivánhatunk a törvényhozó uraktól, kik évtizedek során át, tehát visszaesők módjára a legkülönbféle törvényszakaszok áthágásával bünöznek a magyar nyelv ellen, mert megfertőztetik, megcsonkitják, szépségétől meglopják, megrabolják, bár minden okiratnál drágább, meghamisitják és — az ő nyelvükön szólva — hütlenül kezelik. Csak azt tegyék meg, hogy ha már változtatnak, a jót hagyják meg a rossz helyett. *Némedi Dezső.*

— **A cheque-ről szóló törvényjavaslat** és indokolása megjelent az Igazságügyi Közlöny mellékleteként.

— **Magyar Kodifikáczió** czim alatt jelenik meg január 1-től fogva a Barna Ignácz kir. táblai biró által alapitott Magánjogi kodifikáczió czimü szaklap. Az uj lap megjelenik minden 1-én és 15-én. Szerkesztik Barna Ignácz és Rósa Ferencz. Berendezésében a németek legkitünőbben szerkesztett szaklapját, a Deutsche Juristenzeitungot vette a Magyar Kodifikáczió mintául. Kollegiális tisztelettel üdvözöljük uj laptársunkat.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A német büntető-törvénykönyv** reformja tárgyában nemrég egy jogtanárokból álló bizottság tanácskozott a német igazságügyminiszteriumban. Január havában az igazságügyminiszter meghivására ismét összeül egy bizottság, amelynek tagjai között számos ügyvéd is helyt foglal, hogy a bünvádi perrendtartás revisiója és az itt figyelembe veendő elvi szempontok felől tanácskozzék.

— **A régi bambergi büntetőjogot** állitotta össze *Scheel* okirati anyag alapján (Das alte bamberger Strafrecht, Berlin 1903) s arra az eredményre jut, hogy a Bambergensis a városi jogokból nem meritett. A munka kimeritő tájékozást nyujt a délnémet városi jogról, miként az a római jog receptiója előtt kifejlődött s méltó *Knapp*-nak a nürnbergi, *Harster*-nek a speyeri városi jogról irt monografiáihoz. Nálunk eltekintve *Demkó* Kálmánnak a szepesi szász városok s különösen *Király*-nak Pozsony város jogáról irt munkáitól, sajnos nincs munka, mely a középkori tényleges jogállapotról felvilágositást nyujtana s igy kriminalistáink a monografiákban kénytelenek a corpus juris anyagával beérni, mely gyakran csak az itélkezés által figyelmen kivül hagyott jámbor óhajt fejezett ki. *V. R.*

— **Az esküdtszéki biráskodás eredményei Franczia-országban.** Franczia-országban az esküdtbiróságok előtti repressio észrevehető módon mindinkább gyöngül. Az utolsó öt esztendőben azon bünügyek száma, amelyekben az esküdtszékek az eléjük terjesztett kérdésekre «nem»-mel feleltek, 24-től 27%-éa emelkedett. Ezek az eredmények változnak a szerint, a mint személy vagy vagyon elleni büncselekményről van szó. Az előbbiek esetében — tekintettel a gyülölet vagy a boszu inditó okára — a felmentések száma nagyobb. A jury verdictjei évről-évre nagyobb elnézést juttatnak kifejezésre. A jury állandóan szigorunak mutatkozik azonban a szemérem elleni büncselekményeknél, az élet elleni merényleteknél és a lopásoknál. Ellenben a testi sértések a legnagyobb mérvü elnézésben részesülnek. Továbbá nagyon gyakran alkalmazzák az esküdtbiróságok a Code penalnak az enyhitő körülményekről intézkedő 463. czikkét. Különösen történik ez gyermekölés, valamely lakott épület felgyujtása és okirathamisitás esetében. A juryt ezen czikk alkalmazásánál leginkább az a tekintet vezérli, hogy sulyosnak találja a büncselekménynek törvényes büntetését. Ebben az esküdtbiróságok is segédkeznek a jurynek, amennyiben 100 közül 50-ben két fokkal reducálják a büntetést. Végül kiemelendő az a körülmény is, hogy a jury mindig szigorubbnak mutatkozik a férfiakkal, mint a nőkkel szemben.

—

A Magyar Jogászegylet f. hó 24-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: A pragmatika sanctio és a házi törvények tárgyában megindult vita folytatása. Előadó: Dr. Ferdinandy Gejza, egyetemi magántanár. Az előadón kivül szólni fognak Jászy Viktor debreczeni és Móricz Károly kecskeméti jogtanárok. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

A melléklelen közöljük a budapesti egyetem jogi karának II. félévi tanrendjét.

Lapunk jelen száma fél ivvel nagyobb terjedelmü a rendesnél.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 5. SZ. Budapest, 1903 január 30.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A m. kir. Curia 74. számu polgári teljes-ülési döntvénye. *yz.* — A német magánjog hatása a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére. *Dr. Kipp Tivadar* berlini egyetemi tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Semmiségi panaszok bejelentése. *Dr. Heil Fausztin* kir. közigazgatási birótól. — Kuncz Ignácz. *Dr. Kmety Károly* budapesti egyetemi tanártól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A m. kir. Curia 74. számu polgári teljes-ülési döntvénye.

Az 1881: LIX. tcz. 4. §-ának megalkotása és az ennek alapján 1881. évi 2214. sz. a. kiadott igazságügyi rendelet közzététele óta először történt, hogy «egy előbbi teljes-tanácsülésben már létrejött elvi megállapodás megváltoztatása vagy módositása képezte a kir. Curián a tanácskozás tárgyát» (id. rend. 3. §.); és először történt a 74. sz. döntvény létrejöttekor, hogy a kir. Curia egy korábbi «döntvény szövegét hatályon kivül helyezte és az annak alapjául szolgáló kérdésre ujabban, eltérően szövegezett határozatot állapitott volna meg».

Hogy ily eset 21 évi időközben mindössze egyszer fordult elő, annak oka természetesen főleg abban az érett és bölcs megfontolásban rejlik, amelyben a kir. Curia a teljes-ülésbe vitt kérdéseket részesiti. De talán nem tévedek, ha némi okadatoló részt tulajdonitok az emberi természetben gyökerező ama gyöngeségnek is, hogy a tévedést nem szivesen szoktuk bevallani. Végre a kir. Curia illustris testületének minden egyes tagja is bizonyára azt vallja, hogy: nihil humani mihi alineum puto.

Ezekhez járul, hogy a birói gyakorlatnak, főleg a legfőbb bíróság gyakorlatának gyakoribb és gyors egymásutánban következő változása, még ha a legjobb jogi meggyőződésben is találja indokát, jogbizonytalanság előidézése által sokkal többet árthat, mint oly gyakorlat folytatása, amely a törvényszerü igazságszolgáltatás követelményeinek vagy a helyes törvénymagyarázat szabályainak egészben és szigoruan talán meg nem felel.

Nagyon fontos oknak kellett tehát lennie, amely a kir. Curiát arra birta, hogy egy teljes-ülési döntvényét hatályon kivül helyezze és mással helyettesitse.

És ez az ok csakugyan megvolt.

Miután a kir. Curia 59. számu döntvényében kijelentette volt, hogy «oly ingatlan állagára, amelynek tulajdonosával szemben elidegenitési vagy megterhelési tilalom van (telekkönyvileg) feljegyezve, végrehajtási zálogjognak sem bekeblezése, sem előjegyzése nem rendelhető el», a rosszhiszemü adósok részére a legkényelmesebb ut volt egyengetve azon czél felé, hogy az ellenök fenálló követelések behajtását lehetetlenitsék, vagy legalább «az emberi kor legvégsőbb határáig» elodázzák. *Magok* kérték saját ingatlanaikra az elidegenitési és terhelési tilalom, vagy legalább a terhelési tilalom telekkönyvi feljegyzését, vagy harmadik személy által *kérették* a feljegyzést, bármi czél, bármi jogi indok előadása nélkül — és ingatlanuk immunis volt a végrehajtatók minden «zaklatásával» szemben.

Mert az 59. számu döntvény indokolása szerint az a hitelező, aki a tilalom telekkönyvi akadályára való tekintet nélkül kivánja végrehajtási jogát érvényesiteni, az illetékes bírósághoz fordulhat ugyan «annak per utján való megállapitása végett, hogy a bejegyzett tilalom az ő jogai érvényesitésének utjában nem áll», de miután *anyagi* jogszabályunk nincsen abban a kérdésben, hogy mi jogalapon lehet, és mily előfeltételek hiányában nem lehet az ingatlant az elidegenités és megterhelés tilalmával jogérvényesen terhelni: az ilyen per inditásának valamelyes eredményére minden kilátás hiányzott.

A jogbiztonságnak és igazságszolgáltatásunk reputatiójának érdekében tehát feltétlen szükségünk volt arra, hogy a kir. Curia azok ellen a visszaélések ellen actióba lépjen; és köszönettel tartozunk legfőbb bíróságunknak azért, hogy legujabb döntvényével ama visszaélések tovább-burjánzásának *hatályosan* elejét vette, a visszaélések gyökereit *alaposan* kiirtotta.

De a midőn egyrészt ezt a tartozást — mondhatni a *practikus* jogi «*forgalom*» nevében — lerövnám, másrészt nem tartózkodom annak nyilt kijelentésétől, hogy a 74. sz. teljes-ülési döntvény az elidegenitési és megterhelési tilalom *határainak* megszabása tekintetében nem szerencsés, és — ami fontosabb — a birósági hatáskörre s a birósági eljárásra vonatkozó *tételes* alaki jogszabályokba ütközik.

Hogy bizonyitásomat rendszeresebbé és átlátszóbbá tegyem, ezt a — beismerem — merész állitásomat a következő rész-tételekre osztom:

I. Az 59. számu döntvény *helyes;* ennek hatályon kivül helyezésére és az annak alapjául szolgáló kérdésre eltérően szövegezett határozat hozatalára nem volt szükség.

II. Nem az 59. számu döntvény *ellenére*, hanem a döntvény *mellett* szükség volt *anyagi* jogszabály felállitása abban a kérdésben, hogy mily előfeltételek alatt van helye az elidegenitési és megterhelési tilalom telekkönyvi feljegyzésének.

III. Ennélfogva a 74. számu döntvény abban az *alakban*, amelybe öltve van, el van hibázva.

IV. *Tartalmilag* pedig azokat a határokat, amelyeken belül a feljegyzett tilalom a további telekkönyvi bejegyzéseket gátolja, tulszüken szabja meg.

V. Abban a kérdésben, hogy mily előfeltételek alatt van az elidegenitési és megterhelési tilalom telekkönyvi *feljegyzésének helye*, a 74. számu döntvény nem határoz.

VI. A döntvény a tilalom feljegyzésének hatályát csak némi részben, általánosságban és *elvileg nem* szabályozza.

Mielőtt azonban ezeknek a tételeknek bizonyitására áttérnék, helyén lévőnek tartom az uj döntvény *indokolásában* előforduló néhány mellékes tévedésre rámutatni; nem kicsinyeskedésből, hanem mert a tévedések helyreigazitása tételeim bizonyitásával kapcsolatban áll; és még inkább azért, mert a kir. Curia teljes-ülési döntvényeinek, mint a birói gyakorlat legfontosabb emanatiójának még az indokolása is elég jelentőséggel bir arra, hogy a jogfejlődésnek irányt adjon.

Tehát: A döntvény szövege szerint az a tilalom gátolja a zálogjog telekkönyvi bejegyzését, amely «az átruházott ingat-

lanra vonatkozó és a telekkönyvben kitüntetett *igény biztosítására* jegyeztetett fel.» Az indokolás pedig azt mondja, hogy jogelveink és jogszabályaink a tulajdonjog korlátozását .... egyeseknek csupán «oly szorosan megjelölt *jogaik megóvása szempontjából* ismerik el hatályosnak, melyek a tulajdontárgyra közvetlenül irányulnak, iura in re aliena.»

«Igény» alatt tudvalevően azt a jogot értjük, amelynél fogva mástól valaminek a tevését vagy valaminek az abbanhagyását *követelhetjük*. Az igénynek csupán a *kötelmi* jog terén van, a dologi jogok terén nincs szerepe. A döntvény szövegében emlitett «*igény*» és az indokolásban megjelölt, «a tulajdontárgyra közvetlenül irányuló *jog* (ius in re aliena)» tehát sehogy sem fedi egymást. Hozzátehetem még, hogy ha a szöveg szavaihoz tartjuk magunkat, akkor a telekkönyvileg bejegyezhető *kötelmi* jogok (bérleti jog, elővásárlás stb.) kathegoriájára, a valóságos dologi jogok kizártával, ellenben, ha az indokolást olvassuk, kizárólag a *dologi* jogokra kell gondolnunk, amelyek a tilalom által megóvandók volnának a végett, hogy az a zálogjog bejegyzésére gátló hatállyal birjon.

Komplikálja a kir. Curia felfogásának kérdését az indokolásban utóbb (12. bek.) olvasható az az állitás, hogy «az elidegenitési és terhelési tilalom a nyilvánkönyvi ingatlan állagára vonatkozó igény biztositásán kivül más, tehát dologi jogok oltalmára sem szolgálhat, milyenek a zálogjog, szolgalom» stb. Itt meg azután az indokolás az igényt a dologi joggal parifikálja. («Az ingatlan állagára vonatkozó *igény* biztositásán *kivül más*, tehát *dologi jogok* oltalmára».)

E szerint: amig az indokolásban egyfelől az áll, hogy az elidegenitési és terhelési tilalom *csak* a jura in re aliena megóvására hatályos, addig másfelől ugyancsak az indokolásból megtudjuk, hogy az a tilalom a zálogjog, a szolgalom stb., vagyis éppen az idegen dolgot terhelő jogok, a jura in re aliena oltalmára *nem* szolgálhat.

A döntvény szövege továbbá azt a tilalmat veszi védelmébe, amely «az *ingatlanra vonatkozó* igény biztositására jegyeztetett fel». Miért emlit hát az indokolás «a tilalmas *ingatlan állagára vonatkozó* igényt»? (8. és 12. bek.)

A kettő nem azonos. Az *ingatlanra vonatkozik* az az igényem is, mely szerint azt követelhetem, hogy a tulajdonos engedje át nekem az ingatlan haszonélvezetét; de ez az igény nem vonatkozik az ingatlan *állagára*. Az indokolás tehát e tekintetben is kételyt ébreszt a döntvény értelmére nézve.

Az indokolás csak nem eléggé szabatos, amidőn azt állitja, hogy «a kötelmi viszonyból származó jogok nyilvánkönyvi *bejegyzés által sem nyernek dologi jelleget*, ha csak ezzel a törvény azokat kifejezetten fel nem ruházza». (10. bek.) Nem igy! A kötelmi jogok telekkönyvi bejegyzés által igenis dologi jelleget nyernek; de ezzel a sajátsággal csak azok birnak, amelyeket a törvény bejegyezhetőknek minősit. (Telekkönyvi rendtartás 63 §., osztrák polgári törvénykönyv 1073. és 1095. §§.)

De már határozottan eltévesztettnek kell jeleznem az indokolásnak azt az eszmemenetét, hogy:

Az elidegenitési és terhelési tilalom *kötelmi* viszonyt állapit meg a szerződő felek között. Az ily viszonyból származó jogok csak ugy nyerhetnek nyilvánkönyvi bejegyzés által dologi jelleget, ha ezzel a törvény azokat kifejezetten felruházza. Az elidegenitési és terhelési tilalom *nem* tartozik azok közé a személyi jogok közé, amelyek nyilvánkönyvi bejegyzés által absolut hatályuvá válhatnának. (10. bek.) Ebből pedig — legalább ebből *is* — következik, hogy a tilalom az ingatlan állagára vonatkozó igény biztositásán kivül *más* jogok oltalmára nem szolgálhat. (12. bek.)

Hiszen ha ez az eszmemenet helyes, ha az elidegenitési és terhelési tilalom kötelmi viszonyt megállapitó voltából indulunk ki, és ha a joghatályos tilalmak határait a telekkönyvi rendtartás 63. §-ának alapul vételével akarjuk megállapitani: akkor arra a következtetésre kell jutnunk, hogy elidegenitési és megterhelési tilalom telekkönyvi feljegyzésének *egyáltalában nincs* helye; mert nincs oly törvényünk, amely az elidegenitési és megterhelési tilalomnak mint kötelmi jognak telekkönyvi bejegyzését «kifejezetten» megengedné, vagy annak dologi jellegét a bejegyzés esetére megállapitaná.

Az elidegenitési és megterhelési tilalom nyilvánkönyvi bejegyezhetősége szerény véleményem szerint a telekkönyvi rendeletnek nem 63. §-án, hanem *52. §-a* d) *pontján* alapszik, mely szerint «a tulajdoni lapra bejegyzendők minden nyilvánkönyvi bejegyzés alá került feltételek vagy *korlátozások*, melyek a .... tulajdonos .... *tulajdoni jogát* illetik».

Végre kifogásolnom kell az indokolásnak azt a kitételét, hogy az olyan elidegenitési és megterhelési tilalomnak a *törlését*, amely a végrehajtási vagy jogügyleti zálogjogok bejegyzését — a döntvény értelmében — nem gátolja, «a telekkönyvi hatóságnál *bármely* érdekelt fél kérheti».

Ez *alakilag* indokolás ugyan, *tartalmilag* azonban egy másik — indokolás nélküli — döntvény, még pedig olyan, amely korántsem *vitás* jogi kérdésre felel, hanem olyan, amely a telekkönyvi rendelet határozott és kétségtelen értelmü szabályával ellenkezik.

A telekkönyvi rendelet 77. §-a szerint a jog kitörlése annyi, mint a nyilvánkönyvi jog elenyészténck vagy megszüntének a bekeblezése vagy előjegyzése és arrra nézve a bekeblezések és előjegyzések iránti szabályok szerint kell eljárni.

A 60. §. értelmében telekkönyvi bejegyzések (tehát a 77. §-nál fogva kitörlések is — 59. §.) csak a felek vagy a hatóságok kérelmére teljesithetők. A 119. §. szerint pedig telekkönyvi kérvényeket rendszerint (és a kitörlés tekintetében nincs kivétel) csak azok nyujthatnak be, akik az arra vonatkozó nyilvánkönyvi *bejegyzések* által vagy *mint jogositottak*, vagy azok jogutódai, vagy pedig *mint kötelezettek* érdekelvék.

Tegyük fel, hogy *A.* ingatlanára *B.* jogszerü alap nélkül, csupán mert *A.* abba beleegyezett, feljegyeztette az elidegenitési és megterhelési tilalmat. Ki van itt a nyilvánkönyvi bejegyzés által mint jogositott érdekelve? *B.* és senki más. És mint kötelezett? *A.* és senki más. Ezek tehát és *kizárólag ezek* nyujthatják be a kitörlés iránti kérvényt.

A «*bármely érdekelt* felek» közé az a hitelező is tartozik, aki a tilalommal terhelt ingatlanra zálogjogot akar szerezni, ha a tilalom feljegyzése a zálogjog bejegyzésének utját állja; de ez a tilalom feljegyzése által sem mint jogositott, sem mint kötelezett nincs érdekelve és ezért szó sincs róla, hogy ő a feljegyzés törlését a telekkönyvi hatóságnál kérhetné.

Czélszerüen van-e ez igy, az más kérdés, de *igy van*; és ezen — ugy véljük — döntvény által változtatni nem lehet.

Egyébiránt a 74. számu döntvény értelmében és az indokolás határozott szavai szerint (17. bek.) az a tilalom, amely a döntvényben körülirt feltételeknek meg nem felel, ha nyilvánkönyvileg bejegyeztetett, «mint hatálytalan, a végrehajtási vagy jogügyleti zálogjogok bejegyzését *nem gátolhatja*».

E szerint a hitelezőt a tilalom kitörlésére nézve még egyáltalában *érdekeltnek sem* mondhatni. A bejegyzett tilalom a később szerzendő nyilvánkönyvi jogok tekintetéből olyan, mint ha fel sem volna jegyezve: és ezért felesleges és kár volt azt a kérdést, hogy miként és kiknek kérelmére törülhető, a döntvény indokolásában feszegetni.

Ezen kitérések után sorra megkisértjük fentebb felállitott tételeink bizonyitását.

(Folyt. köv.) *yz.*

A német magánjog hatása a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére.*

— Dr. Kipp Tivadar berlini egyetemi tanár előadása. —

II.

Közelebbi megfontolásra legelőbb is egynehány oly tárgyat szeretnék kiszemelni, melyet nálunk az általános részhez számitanak.

1. *A személyjog* első sorban az emberre vonatkozó általános kérdéseket szabályozza, csaknem teljesen német mintára. Kisebb eltéréseket nem tekintve, melyeknél nem kivánok időzni, mindenekelőtt a teljeskoruságra magasabb korhatárt találunk, a betöltött 24. életévet (2. §.), s a mellett a nagykorusitás párdarabjaként a kiskoruság három évvel való birói meghosszabbitásának lehetőségét, ha alaposan tartani lehet attól, hogy a kiskoru fejletlensége miatt élete huszonnegyedik évének betöltése után egy ideig még nem lesz képes magáról vagy ügyeiről kellően gondoskodni. (2. §. 3. bek.) A kiskoruság korhatáraként a betöltött 24. év Magyarországon évszázadok óta fenáll s fentartását az indokolás azzal támogatja, hogy az ujkor életviszonyai még sokkal bonyolultabbakká lettek, s hogy annál nehezebb megtanulni a rajtok való uralkodást. Felhozzák, hogy a 20—24. év közé szokott esni a katonai szolgálat s hogy ennek tartamára a fiatalembernek, ha nincs gyámja, ügyeit idegen meghatalmazottakra kellene biznia.

A tanulmányok zavartalan folytatására is rámutatnak. A kiskoruság meghosszabbitása egy 1877-iki törvény óta van lehetővé téve s a jelen tervezet csak ujra szabályozza, hogy a felmerült visszaéléseket megakadályozza.

Az *egyesületi jogban* a nem gazdasági jellegü egyletekre nézve a jogképességnek a beiktatás által való megszerzése van elvként elfogadva. (21. §.) Ellenben a gazdasági egyletek jogképessége a tervezetben egyáltalán nincs szabályozva s e kérdés külön törvényes szabályozásra van fentartva. (85. §.) Ami már most az ideális czélzatu egyesületeket illeti, első sorban is az a szigoru függőségi viszony ötlik fel, amelybe a tervezet a közjoggal szemben hozza őket. Nálunk tudvalevőleg az egyesületi közjog szerint tiltott vagy eltiltható, továbbá a politikai, a szociálpolitikai és a vallásos czélzatu egyesületek ellen a közigazgatási hatóság a beiktatás ellen óvást tehet. Ha ez megtörténik, ugy a beiktatás az óvás visszavételéig helyt nem foghat. Ha azonban az óvás ellenére vagy az óvás megtételére nyitva álló hat heti határidő letelte előtt a beiktatás mégis megtörténik, az egyesület a jogképességet megszerezte, fenmaradván a hivatalból való törlés lehetősége (a perenkivüli ügyekre vonatkozó eljárás 142., 159. §-ai).

A magyar tervezet szerint az egyesületi közjog szerint meg nem engedett egyesület beiktatásának megakadályozásához a közigazgatási hatóság óvására nincs is szükség. Az egyesületi könyvbe való beiktatás csak akkor érvényes, ha az egyesület a közjog szerint érvényesen áll fen. (22. §. 1. pont, 15. §.) Semmis akkor is, ha az alapszabályok az egyesületi közjognak meg nem felelnek, valaminthogy az alapszabályok minden módositása is csak akkor érvényes, ha az egyesületi közjognak megfelel. Lényeges feltételnek tekinti a tervezet az egyesület jogképességére nézve azt is, hogy az alapszabály az egyesület nevét, czélját, és székhelyét megjelölje (25. §.); ellenben a tagok legkisebb száma nincs megszabva. Az egyesület létesitésének actusa ugyanabban a szerencsés homályban marad, mint minálunk. A tervezet nem követeli meg ugy, mint mi, hogy az alapszabályok a beiktatás kivánalmát kifejezetten tartalmazzák, hanem a beiktatás csak akkor nem történhet meg, ha az alapszabályok kifejezetten kizárják; ebben az esetben semmis. (22. §. 3. pont, 25. §.) Itt a mi jogunk tetszik nekem inkább. A magyar tervezet szerint, ha az alapszabály a jogképesség megszerzését nem zárja ki kifejezetten, az igazgatóság, amikor neki tetszik, kérheti a beiktatást (23. §.), de ugyanezt el is mulaszthatja. A mi jogunk szerint a beiktatás csak akkor történik, ha az alapszabály megkivánja, de ekkor meg *kell* történnie. (Polgári törvénykönyv 57. §. 1. bek., 59. §.) Ez a szabályozás szilárdabb és világosabb. A magyar tervezet a jogképességgel tulságosan mint valami mellékes dologgal bánik, ami az egyesület lényegének érintése nélkül el is maradhat. Ezzel összefügg a jogképességről való lemondásnak a tervezet által ismert lehetősége, amelyről majd szólnunk kell.

Az egyesület életére vonatkozólag a tervezet nagyjában a mi jogunk reprodukálása. A különjogok vitakérdését illetően, fájdalom, ugy látszik, ahhoz a ki nem irtható nézethez akar csatlakozni, hogy különjogok csak azok, amelyek egyes tagokat a többiekkel ellentétben illetnek meg. (29. §. 3. bekezdése.)

A mi tervezetünkben hiányát érezzük a tagok kizárására vonatkozó rendelkezésnek. Pártolni csak azt az állapotot lehet, hogy az egyesületnek az alapszabályban fellelhető különös támpont nélkül is hatalmában álljon oly tagot kizárni, akinek magaviselete az egyesületre azt, hogy tagjai sorában tovább is megtürje, elviselhetetlenné teszi. A magyar tervezet ennél még jóval tovább megy, mikor a közgyülésnek nyomós okból a kizárás jogát megadja. (34. §. 2. bekezdés.) «*Az egyesület felelős azért a kárért, amelyet az igazgatóság vagy az igazgatóságnak valamely tagja ügykörének ellátásában harmadik személynek okoz.*» (43. §.) Az igazgatóság a mi előljáróságunknak (Vorstand) felel meg; más egyesületi közegek cselekedeteiért való felelősségről nincs szó. Az indokolás szerint azonban ily felelősség, ugy látszik, nincs kizárva, mert az indokolás az egyesületet felelőssé teszi a meghatalmazottjáért, *aki által* cselekszik, ellentétben oly alkalmazottakkal, akikkel szemben csak mint munkaadó áll. Az «okoz» szót nem igen kell szigoruan értelmezni, mert a természetes személyek cselekedeteinél a tervezet éppen nem tartalmazza az okozásért magában véve való felelősség elvét s az 1790. §. szerint az állam is a maga hivatalnokaiért csak annyiban felel, amennyiben cselekvésük azoknak saját felelősségét is megállapitja.

Mint már futólag megjegyeztem, az egyesület kétharmad szótöbbséggel jogképességéről lemondhat (45., 29. §§.) s mint többé nem jogképes egyesület, a társasági jog szerint tovább folytathatja életét, mig nálunk a jogképesség csak az egyesület feloszlásával szüntethető meg. Igaz, hogy a többség ezt is elhatározhatja; de nem akként, hogy az egyesület, mint nem jogképes, ujra feléledjen. Mert ehhez mindazok részéről, akik az egyesülethez ebben az alakjában hozzájárulni kivánnak, társasági szerződésre van szükség. És ez a helyesebb is, különösen ama, a jogképes egyesületnél kizárt, ellenben a nem jogképesnél fenforgó veszedelem miatt, hogy a tagok az egyesület adósságaiba belebonyolittatnak. A jogképesség nem egy plus, amelyről le lehet mondani, ugy, hogy egy már meglevő minus még hátramaradjon, hanem a jogképes és a nem jogképes egyesület minőségileg igen különböző két dolog.

A jogképesség elvesztésének vagy megszüntének esetére az egyesület vagyonának sorsa nagyjában ugy van szabályozva, mint nálunk. (48. s köv. §-ok.) Már megjegyeztük, hogy a nem jogképes egyesületek, ugy, mint nálunk, a társasági jognak vannak alárendelve. Azok felelősségére nézve sem hiányzik a szabály a tervezetből, akik ily egyesület nevében cselekesznek. (65. §.) A tervezet azonban a nem jogképes egyesületekre vonatkozó szabályokat csakis a beiktatható, de be nem iktatott egyesületekre korlátozza.

A jogképességgel nem biró gazdasági egyesületek tehát ebben a tekintetben is ki vannak zárva a tervezet által való szabályozásból.

*

* Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

Az *alapitványok* keletkezését a tervezet a polgári törvénykönyv mintájára szabályozza. A 68. §. szabálya, mely szerint «*az alapitó ügyletnek magában kell foglalnia az alapitvány czéljának megjelölését és az alapitványul szánt vagyon kirendelését*», kifejezetten kimondja, hogy az alapitványrendelés szükségképp valamely alapitványi vagyon felajánlásán alapul, amely felfogás közvetve a mi törvényünkből is kitünik, mert ha a mi 82. §-unk előirja, «ha az alapitvány jóváhagyatik, az alapitó köteles az alapitó ügyletben biztositott vagyont az alapitványra ruházni», ugy világos, hogy a törvényhozó vagyonnak az alapitó részéről az alapitvány részére való juttatását természetesnek tekinti. Érdekes a 72. §.: «*Ha a hatóság a jóváhagyást megtagadja: az alapitó ügylet visszavonásának a jóváhagyás kéréséből származó korlátozásai*' (ugyanazok, mint nálunk) megszünnek, a halál esetére szóló alapitó ügylet pedig hatályát *veszti*». Ha az alapitványokra felügyelő hatóság döntését végérvényesnek tekintjük, ugy ahhoz az eredményhez kell jutnunk, hogy az élők közötti alapitó ügylet is hatályát veszti. Ha pedig arra gondolunk, hogy a jóváhagyás felfolyamodás vagy ujabb kérelem folytán még megtörténhet, ugy a halál esetére szóló alapitványt sem kellene odadobni. A mi általános jogi nézeteinknek megfelelő az lenne, hogy az alapitóügylet a jóváhagyás megtagadásával minden esetben semmissé váljék. A magyar megoldás megfelel annak, melyet a mi első javaslatunk 67. §-a akart kimondani s melyet a mi jogunkra vonatkozóan is vitatnak egyesek (von Planck I. §. 87. 7. és 89. §. 3.), s mindenesetre meg kell engedni, hogy a jóváhagyás megtagadása miatt a halál esetére tett alapitványnál sokkal sürgősebb szükség van az alapitó ügylet semmissé nyilvánitására, mint az élők közöttinél.

Az örökös által vissza nem vonható halál esetére szóló alapitványrendelésnél, ha a jóváhagyás megtagadása semmissé nem tenné, a kérdés megoldása mindörökre függőben maradna; az élők közöttinél esetleg meg lehet elégedni azzal, hogy az alapitó a jóváhagyás megtagadása folytán az ügyletet visszavonhassa. De azt hiszem, nemcsak a jogászi következetességnek, hanem az átlagos alapitó szándékának is jobban megfelel, ha kimondjuk, hogy a jóváhagyás megtagadása után a dolog külön visszavonás nélkül is el legyen intézve.

Azon okokhoz, melyeket mi az alapitvány czélja állami megváltoztatására nézve ismerünk, a tervezet még egy harmadikat is csatol: *ha nyilvánvaló, hogy az alapitó szándékának a megváltozott viszonyok között többé meg nem felel.* (81. §.) Ez ellen alig lehet ellenvetést tenni. A tervezet csak a czél megváltoztatását engedi meg, nem az alapitvány megszüntetését is; pedig elképzelhetők olyan esetek, melyekben az alapitvány megszüntetése a ténykörülményeknek és az alapitó valószinü szándékának inkább felelne meg, mint a czél megváltoztatása. Ha az alapitó meghagyta, kire szálljon a vagyon az alapitvány megszüntével, ugy bizonyos esetekben az alapitvány feloszlatása és a vagyonnak az illetők részére juttatása jobban felel meg az alapitó akaratának, mintha valamely más czél behelyettesitése által a vagyonnak az esetleges várományosokra való háramlása meggátoltatik.

Különös érdekkel birnak a tervezetnek a személyiség védelmére vonatkozó intézkedései. Először is 87. §-ában kimondja, hogy «*akit szabadságában, testi épségében, egészségében vagy becsületében jogellenesen bántalmaznak, a bántalmazótól a bántalom megszüntetését követelheti és kérheti az ujabb bántalomtól való eltiltást*». Ezzel össze kell kötni a 97. §. további intézkedését: «*az okozott vagyoni és nem vagyoni kár megtérítésére az 1077—1106. és 1138—1143. §-ok szabályait kell alkalmazni*».

A kötelmi jogi szabályokra való ez az utalás főleg azt rejti magában, hogy a kártérítési igény feltétele a szándékosság vagy gondatlanság, ha pedig nem vagyoni kár megtérítését követelik, minden esetben a szándékosság bebizonyitása. Amig ugyanis a mi polgári törvénykönyvünk a nem vagyoni kár megtérítését csak kivételes esetekben adja meg, addig a magyar tervezet általán megadja minden szándékos kárositás esetére, igaz, hogy csak akkor, ha az eset körülményei és a méltányosság indokolják. (1140. §.) Ezzel a korlátozással el lehet fogadni a pénznek, mint általános elégtételi eszköznek, szerepét. De a fődolog, hogy a tervezet a szabadságot, a testi épséget, az egészséget, a becsületet jogtárgyakul ismeri el, amelyeket absolut jogok védelmeznek. A mi törvénykönyvünk szerint csak kártéritési kereset adatik az ellen, aki ama javakat szándékosan vagy gondatlanságból megtámadta. S bár alaptalanul, még azt is kétségbe vonhatták, (von Liszt: Die Delictsobligationen im System des Bgb. Berlin, 1898., 22. kk. 38. ll.), vajon a becsület polgári törvénykönyvünk 824. §-ának esetét kivéve, élvezi-e a magánjog védelmét? A kártéritési keresetet mindenesetre fel lehet használni arra, hogy egy fenálló sérelmes állapot megszüntettessék. De a leendő sérelmezés tilalmát nem lehet vele kieszközölni s a más becsülete, szabadsága, testi épsége *nem vétkes* jogellenes megsértése a mi törvényünk szerint egyáltalán nem kereseti alap, holott az abbanhagyásra irányuló keresetre ilyen esetekben is égető szükség lehet.

Aki ilyen keresetnek minálunk akar helyt adni, annak a törvénynyel szemben igen nagyfoku merészségre van szüksége;* és sokkal helyesebb, ha ilyen ujitásra magának a törvénynek van elegendő bátorsága. Hogy a bántalom ismétlésének eltiltására irányuló keresetet azon esetekre kellene korlátozni, amelyek ily megismétlésre alkalmasak, amely záradékot a tervezet nem tartalmazza, csak alárendelt szempont; természetesen képtelenség valakit, aki elhaladtában mást vigyázatlanságból megsért, a bántalmazás ismétlésének abbanhagyása iránt bepörölni.

A néven való jog lényege a tervezetben (88., 89. §§.) ugy alakul, mint a német polgári törvénykönyvben. Ennek a jognak tagadás és bitorlás által való megsértését különbözteti meg. Az utóbbi esetben a kereset alapjaként a jogosult valamely *jogi* érdekének megsértését követeli meg, de az indokolásból kitetszően e szót nem jogászi értelemben, «*jogos*» érdek helyett használja, mert az indokolás az erkölcsi és anyagi érdek szükséges védelméről szól.**

A képmáson való jogot is felállitja a tervezet (90. §.): «*Aki jogi érdekében sérelmet szenved az által, hogy képmásával más visszaél, a visszaélés megszüntetését követelheti és kérheti az ujabb visszaéléstől való eltiltást*». Megfelelő módon védi a 91. §. a leveleken és egyéb bizalmas természetü iratokon való jogot. Ha e két szakaszban a «jogi érdeket» «jogos érdek»-nek veszszük, tartalmukkal teljesen egyetérthetünk. A «visszaélés» szóval bölcs birói gyakorlat igen jól boldogul majd s oly eredményeket érhet el, melyek egyrészt az ábrázolt személy, a levéliró stb. jogos érdekeit kellő mértékben védelmükbe veszik, másrészt nem fogják a tulérzékenykedést melengetni. A kártérités tekintetében a most tárgyalt jogokra áll mindaz, ami a személyes szabadság, a becsület, az egészség stb. tekintetében.

Az önszemélyén való valamely elvont jogot a tervezet nem állit fel, s e miatt gáncs nem érheti. A személy sokféle vonatkozásban áll a külvilággal, sokféle az érdeke, melyet

* Igen messzire megy az abbanhagyásra irányuló kereset megadásában a birodalmi törvényszék (Entscheidungen in Civilsachen 48. kötet 114. kk. ll., különösen 118. kk. ll.); de ebben az esetben dolosus viselkedésről volt szó.

** A magyar szövegben (89., 90. §§.) tényleg «jogos» érdekről van szó, ami az értekező éleslátását dicséri, akinek a szakasz német szövegében a «*rechtlich*» szó nem akart tetszeni. «*Jogos*» németül: *berechtigt*. Ellenőrzés czéljából ide iktatom az értekezés e helyének eredetijét: Im letzteren Falle verlangt er als Grundlage der Klage eine Verletzung des *rechtlichen* Interesses des Berechtigten, scheint aber nach den Motiven darunter nur ein im nichtjuristischen Sinn «berechtigtes» Interesse zu verstehen stb. *A fordító.*

mások sérthetnek. A gazdasági érdekeket a vagyonjog védi, a nélkül, hogy a vagyonon való elvont jog felállitására lenne szükség. A nem gazdasági érdekeket, amennyiben a családjog nem fedi, egyes jogok felállitásával kell védelmezni, amelyeket találóan lehet a személyiség jogainak nevezni, de amelyeket nem szükséges a személyiséghez való egységes jogba összefoglalni.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Semmiségi panaszok bejelentése.*

II.

E czim alatt irt előbbi közleményemben kifejteni iparkodtam, hogy a semmiségi oknak a BP. 390. §-ában előirt világos megjelölése alatt mit kell érteni. Az ott elfoglalt álláspont szerint a semmiségi ok világosan meg van jelölve akkor, ha: *a)* a megjelölésből világosan kivehető a semmiségi panasz iránya, vagyis az, hogy a semmiségi panasz anyagi vagy alaki semmiségi ok miatt van emelve; s ha *b)* alaki semmiség esetében az eljárási szabálytalanságot a fél felfogása szerint megállapitó tény vagy tények világosan megjelölvék. Anyagi semmiségi ok esetében ily ténymegjelölés a semmiségi ok megjelölésén kivül nemcsak nem szükséges, de fogalmilag sem képzelhető, mert az amiatt emelt panasz, hogy az itéletnek rendelkező része az anyagi törvényt sérti, a semmiségi panasznak kellően határozott substantiálását tartalmazza, mert a felülvizsgálatnak tárgyát elegendő s oly præcisitással határozza meg, hogy ahhoz kétség nem férhet. Nem szükséges jelesül annak közelebbi megjelölése, hogy miben látja a fél az anyagi törvénynek megsértését, abban-e p. o., hogy a vád alapjául szolgáló tett büncselekmény tényálladékát meg nem állapitja, vagy abban, hogy a biróság a büncselekményt helytelenül minősitette. Vagy akár csak abban, hogy a biróság a Btk. 92. §-át tévesen alkalmazta vagy feltételeinek fenforgása daczára nem alkalmazta stb. Nem szükséges pedig ez a közelebbi megjelölés először azért, mert a Reichsgericht (Entsch. 33. k. 17. l.) találó megjegyzése szerint anyagi semmiségi ok esetében «a biróság a helyes törvényalkalmazás érdekében tekintetbe jöhető összes szempontokat felülvizsgálni tartozik». Vádlott érdekében pedig tételes törvényünk szerint ez a közelebbi megjelölés már azért sem szükséges, mert hiszen annyi mindenesetre bizonyos, hogy az anyagi törvénynek valamely irányban megsértése panaszolva van, a többi szempontok pedig a törvény rendelkezéséhez képest hivatalból veendők figyelembe. Valóban különös látvány lenne is az, hogy p. o. a vádló által kizárólag alaki semmiségi ok miatt emelt panasz esetében, midőn tehát a vádlott nem is panaszkodik, a biróság az anyagi semmiségi okokat hivatalból veszi figyelembe, ha pedig a vádlott kifejezetten anyagi semmiség miatt emel panaszt, a biróság a semmiségi panaszt visszautasitja azért, mert az anyagi semmiségi okot közelebbről meg nem jelölte! Vádlott érdekében tehát anyagi semmiségre alapitott semmiségi panasz a semmiségi oknak világos megjelölését tartalmazza akkor is, ha a semmiségi panasz általánosságban anyagi semmiségre van alapitva; vagyis mindannyiszor, valahányszor a semmiségi panaszból világosan az vehető ki, hogy anyagi törvény megsértése miatt emelte akár a vádló, akár a vádlott vagy az, aki a vádlott érdekében semmiségi panaszszal élhet; és pedig — ismételve legyen mondva — azért, mert ezzel a semmiségi panasz általános iránya világosan meg van jelölve, a speciális irány megjelölése pedig felesleges; mert egy anyagi semmiségi ok kétségtelenül érvényesitve van, a többi okok pedig hivatalból veendők figyelembe.

Kétségesebb lehet a dolog a vád érdeke szempontjából. Ez első sorban attól függ, helyesnek fogadjuk-e el a német judikaturának fentebb ismertetett azt az álláspontját, hogy anyagi semmiségre irányuló panasz esetében a biróság a helyes törvényalkalmazásnak összes szempontjait felülvizsgálni tartozik. De ha ezzel ellentétben a szigorubb s a vádra kedvezőtlenebb álláspontra helyezkedünk is, az anyagi semmiségnek általánosságban történt érvényesitését a semmiségi ok világos megjelölésének el kell fogadni akkor, midőn az itélet rendelkező része a speciális semmiségi okot kétségtelenné teszi. Igy jelesül: *a)* ha a biróság azért hozott felmentő itéletet, mert a vád tárgyává tett cselekmény nem büncselekmény. Kétségtelen, hogy az általánosságban érvényesitett anyagi semmiség a BP. 385. §-ának 1. *a)* pontjára vonatkozik; ami pedig «kétségtelen», az — azt hiszem — «világos» is; *b)* ha a biróság a büncselekményt a vádtól eltérőleg enyhébben minősitette, de az elfogadott minősitésnek megfelelő büntetési tételt megtartotta; ez esetben kétségtelen, hogy a semmiség a minősités ellen irányul, tehát a BP. 385. §-ának 1. *b)* pontjára van alapitva; s nem volna komolynak mondható az a kifogás, hogy a semmiségi ok világosan megjelölve nincs. Mert ami «csak egyféle» lehet, az nem lehet «többféle»; s ami kétségtelenül csak egyféle, az világosan egyféle; *c)* ha a biróság azért hozott felmentő itéletet, mert a beszámithatóságot, a bünvádi eljárás megindítását vagy a büntethetőséget kizáró valamely ok fenforog: kétségtelen s azért világos, hogy a vádló a BP. 385. §-ának 1. *c)* pontját érvényesitette; *d)* ha a biróság a vádnak minősitését elfogadva, nem a minősitésnek megfelelő büntetési tételt alkalmazta, világos, hogy a vádló a BP. 385. §-ának 2. pontját érvényesitette; épp ugy végül *e)* ha az itélet a vádtól csak abban tér el, hogy a biróság a 92. §-t alkalmazta, nem lehet kétséges, hogy a bejelentett s anyagi semmiségre fektetett semmiségi panasz a 92. §. alkalmazása miatt van emelve; tehát a BP. 385. §-ának 3. pontját érvényesiti. Képzelhetők azonban esetek, melyekben az általánosságban bejelentett anyagi semmiség speciális iránya a semmiségi panasznak és az itéletnek egybevetéséből teljes határozottsággal s minden kételyt kizáró módon meg nem állapitható. Igy jelesül, amidőn az itélet több irányban tér el a vádló inditványától, p. o. a biróság a büncselekményt a vádtól eltérőleg enyhébben minősitette; s egyuttal az elfogadott minősitésnek megfelelő büntetési tételt nem alkalmazta vagy annak alkalmazásával a 92. §-t alkalmazta. Az általánosságban bejelentett anyagi semmiség ebben az esetben nem tartalmazza világos megjelölését annak, vajon a vádló a minősités miatt is vagy kizárólag a büntetési tétel, illetve a 92. §. alkalmazása miatt él panaszszal. Mert in abstracto mindkettő lehetséges. Itt a kérdésnek eldöntése első sorban azon fordul meg, elfogadjuk-e a német judikaturának ismertetett azt az álláspontját, hogy anyagi semmiség esetében a biróság a semmiségi panaszban esetleg megjelölt speciális irányhoz kötve nincs, hanem az anyagi törvénynek az itéletben megállapitott tényállásra történt alkalmazását souverain hatáskörrel vizsgálja felül. A német judikatura ez álláspontjának méltatásánál nem hagyható figyelmen kivül, hogy a német BP. hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket nem ismer. Reichensbergernek a hivatalból észlelendő semmiségi esetek érdekében inditványozott módositását a többség el nem fogadta. A BP. 392. §-ának rendelkezése szerint felülvizsgálat tárgyát csak a megjelölt semmiségi okok képezik. «Der Prüfung des Revisionsgerichts unterliegen nur die gestellten Revisionsanträge». A német judikatura mégis, ha csak általában anyagi semmiség érvényesitve van, az itéletet a vádlott javára megsemmisiti akkor is, ha az anyagi semmiséget a vádló vádlott terhére érvényesitette. Igy, hogy

* Ezen dolgozat beküldetett, mielőtt Tarnai János mult heti czikke megjelent. *Szerk.*

csak egy esetet emlitsek, Reichsg. 1897 január 12. (Entsch. 29. k. 331. l.) A közvádló azért él semmiségi panaszszal, mert a bíróság a pénzbüntetést a törvényes minimumon alul szabta ki s a mellékbüntetést nem alkalmazta. A Reichsg. a semmiségi panaszt alaposnak ismerte fel, de annak kijelentésével, hogy a panasz anyagi jogi természetére tekintettel, a felülvizsgálatnak tárgyát nemcsak a büntetés, hanem általában a törvényalkalmazás képezi, a vádlott sérelmére elkövetett törvénysértés miatt az egész itéletet megsemmisitette. Vajon az anyagi semmiségnek hivatalból észlelhetése — legalább akkor, midőn általánosságban anyagi semmiség érvényesitve van — volt a tulajdonképpeni czél, mely a német itélkezést az ezt lehetségesitő elvnek felállitásában vezényelte, azt persze állitani nem lehet, annál kevésbbé, mert az itélkezés a BP. 384. §-a 2. bekezdésének rendelkezésével van indokolva, amely a semmiségi ok megjelölésének módját szabályozza, oly értelemben jelesül, hogy: az indokolásban a félnek meg kell jelölni, vajon az itéletet az alaki jog szabályainak megsértése miatt vagy más jogszabály megsértése miatt támadja meg. Előbbi esetben az állitott szabálytalanságot megállapitó tények is megjelölendők. Ezen alapszik a német judikaturának az az elve, hogy az anyagi semmiségnek általánosságban megjelölése is elegendő. A magyar BP. 390. §-a a semmiségi ok megjelölésének módját illetőleg az anyagi és az alaki semmiségi okok között különbséget nem tesz, amiből a contrario a német itélkezés álláspontjától ellenkező álláspontra kellene látszólag következtetni. De csakis «látszólag». Mert a törvény mindkét esetben egyaránt a semmiségi ok világos megjelölését követeli ugyan. Minthogy azonban, mint már előbbi czikkemben kifejtettem, eljárási szabálytalanság esetében, ha a fél általánosságban alaki semmiséget érvényesit, annak közelebbi meghatározása nélkül, a semmiségi ok világosan megjelöltnek nem mondható, ellenben anyagi semmiségnek általánosságban is történt érvényesitése esetében világosan meg van jelölve az a semmiségi ok, hogy az itélet rendelkező részében a bíróság az anyagi törvényt megsértette, a dolog természete hozza magával, hogy az anyagi semmiségnek általánosságban is érvényesitése a semmiségi ok világos megjelölésének tekintendő, hacsak kétségtelen az, hogy a panasz az anyagi törvény megsértésére van alapitva. Hogy ennek megbirálásában, mint a német itélkezés teszi s a német processualisták ritka egyértelmüséggel tanitják, bizonyos elnézéssel kell eljárni, vagyis az anyagi igazság érdekét s követelményét a rideg formalizmusnak s a formalistikus rendszer merev következményeinek feláldozni nem szabad, előbbi czikkemben ugyancsak hangsulyoztam. Ami az alaki semmiségi okokat illeti: itt az általánosságban eljárási szabálytalanságra alaki semmiségre alapitott panasz a semmiségi oknak világos megjelölését nem tartalmazza. Ezt bizonyitani is felesleges; mert ebben soha senki nem kételkedett. Itt tehát az eljárási szabálytalanságot megállapitó ténynek megjelölése a semmiségi ok világos megjelölésének nélkülözhetetlen kelléke. Ámde itt az a további kérdés támad: elegendő-e a semmiségnek, a BP. 384., illetve 427. §-aiban foglalt semmiségi okoknak a törvény szavaival vagy a §-nak és pontnak idézésével (e vagylagosságról l. alább) megjelölése, vagy szükséges-e ezenfelül annak a speciális ténynek is megjelölése, mely a semmiségi okot megállapitja. Elegendő-e p. o. azt mondani, hogy az itélő bíróság nem volt törvényesen alakitva vagy specialiter meg kell jelölni, miben van az alakitás törvénytelensége. A német BP., mely tudvalevőleg az alaki semmiségi okokra alapitott semmiségi panasznak nem kedvez, ebben a tekintetben kifejezetten a szigorubb álláspontot foglalja el s a 384. §-ban az alaki szabálytalanságot megállapitó tényeknek megjelölését is követeli. Ennek szüksége vagy czélszerüsége fölött lehet vitatkozni; tételes törvényeink szerint ez nem szükséges, a BP. 390. §-a pur et simple a semmiségi oknak megjelölését követeli. Magától értetik, hogy a midőn a törvény egy pontja vagylagosan több semmiségi okot tartalmaz, az in concreto fenforogni vélt s panasz tárgyává tett semmiségi okot közelebbről meg kell jelölni; igy például a BP. 384. §-ának 2. pontja esetében a kizárási okot világosan meg kell jelöni; a 3. pont esetében megjelölendő az illető biró; a 4. pont esetében a határozat tartalma kétségtelenné teszi, hogy a hatáskörnek tullépése vagy a hatáskörnek meg nem állapitása képezi a panasz tárgyát; az 5. pont u. n. blankette-rendelkezés, — dispositio in bianco — mely szükségszerüen azzal a törvényi rendelkezéssel egészitendő ki, mely a szabálytalanságot vagy mulasztást semmiség terhe alatt tiltja, tehát p. o. a BP. 331. §-ának a főtárgyalásról felveendő jegyzőkönyvre vonatkozó rendelkezésének megsértését; a javaslatba hozott kérdések felolvasásának a BP. 353. §-ának rendelkezése ellenére mellőzését stb.; a 6. pont esetében megjelölését az egyénnek, akinek jelenléte nélkül tartották meg a főtárgyalást; a 8. pont esetében a felolvasott iratnak megjelölését; a 9. pont esetében megjelölését annak az inditványnak, mely fölött a bíróság nem határozott, illetve annak a közbenszóló határozatnak, melyet a bíróság hozott; nem szenved azonban kétséget, hogy a 8. és 9. pont esetében ez a megjelölés a főtárgyaláskor a 384. §. 4. bekezdése értelmében azonnal bejelentett semmiségi panaszra, esetleg panaszokra utalással is történhetik, mert ha ezzel a sérelmes intézkedés, határozat vagy mulasztás felismerhetőleg meg van jelölve, a világos megjelölés követelményének ebben az irányban elég van téve; de közbenszóló határozat esetében meg kell jelölni a törvénynek a vád vagy a védelem szempontjából lényeges rendelkezését vagy elvét, amelyet a megtámadott határozat megsértett vagy tévesen alkalmazott, mert épp ebben van a semmiség; a 10. pont esetében meg kell jelölni, hogy az itélet rendelkező része érthetetlensége miatt támadtatik-e meg vagy azért, mert az indokolás a rendelkező résznek ellentmond; a 11. pont esetében pedig, hogy az itélet törvényszerü vád tárgyát ki nem meriti. A 427. §. 1. pontja esetében megjelölendő, hogy az esküdtszék alakitásának szabályszerütlenségét a 342—347. §§. mely rendelkezésének megsértése állapitja meg; a 2. pont esetében megjelölendő az illető esküdt; a 3. pont esetében megjelölendő, hogy a BP. 343. §-ában meghatározott kizárási okok melyike s melyik esküdtnél forog fen; a 4. pont esetében megjelölendő, hogy a 354—361. §-ok parancsoló rendelkezéseinek melyike van megsértve; az 5. pont esetében, hogy a jogi fejtegetés melyik részében van a tévedés, illetve hogy a fejtegetés vagy felvilágositás a BP. 363. és 366. §-ok melyik rendelkezésének nem felel meg; a 6. pont esetében meg kell jelölni, hogy a fél az esküdtek határozatát, mint homályosat, vagy mint hiányost, vagy azért támadja meg, mert önmagának ellentmond. *Dr. Heil Fausztin.*

(Bef. köv.)

KUNCZ IGNÁCZ.

A magyar tudományos világot ismét érzékeny veszteség érte. Dr. Kuncz Ignácz, a kolozsvári tud. egyetemnek hirneves tanára, a magyar tudományos akadémia tagja, élete hatvankettedik évében elhunyt.

Közel négy évtizedet (1866 óta) töltött főiskolai tanszéken, melynek kezdettől mindvégig disze volt, nemcsak nagy tudománya, hanem ernyedetlen munkássága, példás kötelességteljesitése, puritán jelleme, ideális hazaszeretete, emberszeretettel mindig párosult szigorusága által. Igazi tudós és *egészen tanár* volt, akit nem vonzott másnemü közszereplés dicsősége, aki szinte tulszerényen kerülte az ünnepeltetést. Különösen

kiemelendő fényes tulajdonsága volt az, hogy bár a tudományos objectivitástól soha el nem tántorodott, tanitásával, tanaival a haza, a nemzet iránti önfeláldozásra is buzditott; a politikai tudomány abstract fogalmaival szinte észrevétlenül szürődött át tanitványai lelkébe hazaszerető lelkének melege.

Kuncz tanszéki müködésével is jelentős hatásu lett, főleg mióta a kolozsvári egyetemen nagyszámu hallgatóság szinte áhitatosan leste formailag is mintaszerü, gyönyörü magyarsággal tartott előadásait. De sokkal nagyobb körre terjed ki irodalmi müveinek hatása. Roppant olvasottsága, világirodalmi tájékozottsága, mélyen járó filozofiája minden munkájában imponálólag nyilvánul meg. Nagyobb dolgozatai — melyek közül főleg emlitendők: «Az államélet főbb mozzanatai, tekintettel a magyar közjogra», «A természettudományi módszer jogosultsága a politikában», «A közigazgatási biráskodás filozofiája», A demokratia eszméje és szervezete», «Az önkormányzat», «Az aristokratia» — állandó becscsel birnak s nagy befolyással vannak a fiatalabb tudós generatióra; nagy elismeréssel szólnak azokról az ellentétes nézetü politikai irók is.

Ami azonban Kuncz tudományos hirnevét megalapitá, s amely nevét az államtudományok irodalmának történetében fen fogja tartani, az a «*Nemzetállam*» czimet viselő rendszeres államtana (Politika). Az eredeti, a teremtő elméjü tudósnak lelki sajátságait hiven tükrözi vissza e gyönyörü munkája. Egy jól átgondolt és teljesen következetes rendszerbe önti abban az *idealis* állam elméletét. Ha Kuncz német, franczia vagy angol nyelven irja vala e müvét, ugy nevét a politika világirodalmában a legnagyobbak sorában emlegetik, s bizonyára magyar nyelvre leforditva nálunk is általánosabban ismerik és dicsérik mint igy a magyar eredetit.

A «*Nemzetállam*» — e szóalkotást a kicsinyes kritika annak idején gáncsolta, de mely legalább is oly helyes nyelvészetileg is, mint a népállam, jogállam stb. szavak — igen találóan fejezi ki azon alapgondolatot, mely Kuncz e müvében dominál. A «*nemzetállam*» azon államot jelenti, mely a nemzettel egy és azonos, hol t. i. az állam a nemzet, mint souverain ethikai személy, activ nemzetszemély. Ily «nemzetállamban» minden állami szervezet a nemzetszemély életének *közvetlen* valósitója; a nemzet él az ő királyi szervében, az ő parlamenti szervében, birói szervezetében stb. A nemzetállam a nemzet legteljesebb önkormányzata, a legteljesebb alkotmányosság, legtökéletesebb közszabadság, eszményi politikai szabadelvüség.

A «Nemzetállam» jelentménye egészen más, sokkal több, mint a mit a divatos «nemzeti állam» kifejezés alatt értenek. A nemzeti állam nem okvetlen szabad állam, absolutismusban is megvalósulhat az államélet «nemzeti» jellege, sajátsága. XIV. Lajos vagy I. Napoleon autokrata állama «nemzeti állam» volt, de nem volt nemzetállam, melynek életét a nemzet maga mint activ államalany élte volna. A nemzeti állam csak külsőleg viseli a nemzet sajátságait, a nemzetállam a nemzettel azonos lény.

A nemzetállamot, mint az állam végső tökélyét megkapó közvetlenséggel és hévvel állitja elénk a nagy tudós, mint az embereszme legmagasabb rendü kifejlődését. Az ily állam életében az egyén, mint *önfeláldozó* állami lény érvényesül. A társasági állam, a *nemzetállam ellentéte*, az egyéni *önzésre* fekteti az államéletet; a nemzetállam uralkodó eszméje az *önfeláldozás*, az altruismus, a társasági államé — mely tulajdonképp állami monstrum — az egoismus. A hasznossági elv sivár korszakában szinte lélekemelő és lélekvidámitó Kuncz elragadó heve magas ethikai szempontjának indokolásában, az önfeláldozó állampolgárnak vonzó festésében és dicsőitésében.

Akik közelről ismerték Kuncz *rajongó magyar hazaszeretetét*, tudják, hogy ideális állameszményének megalkotásában és tudományos megindokolásában az szolgált szövétnekéül, hogy lelki szemei előtt az az egységes, magyar *nemzetállam* lebegett, melytől ma oly messze távol vagyunk, melynek polgárai jelentékeny részükben *idegenül és nem önfeláldozó szeretettel vannak a nemzettestben.*

Dr. Kmety Károly.

Különfélék.

— **Apponyi Albert levele az Akadémiához.** A magyar Tudományos Akadémiának január 26-án tartott összes ülésén mutatta be a főtitkár a képviselőház elnökének következő levelét:

Nagyméltóságu Elnök Úr!

Az 1843 4-iki bünügyi javaslatokra vonatkozó nagy mű elkészülése tárgyában vett értesitését a képviselőház elé terjesztettem, a mely azt folyó évi deczember hó 23-án tartott ülésében tudomásul vette és hazafias örömmel üdvözli az Akadémiát e nagy érdekü műnek megjelenése körüli fáradozásáért.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánitását.

Budapesten, 1902. évi deczember hó 30-án.

gr. Apponyi Albert s. k.
a képviselőház elnöke.

— **A budapesti kir. főügyészséghez** az 1902. évben beérkezett 5439 beadvány (1901-ben 4890). A bünvádi ügyek összes száma 1163 volt (1901-ben 997). A BP. 42. §-a alapján használt folyamodások száma 625-öt tett ki. Ezek közül a főügyészség a vádképviselet megtagadása miatt használt folyamodásokat 77 esetben helybenhagyólag, 17 esetben megváltoztatólag; a nyomozás megszüntetése miatti folyamodásokat 430 esetben helybenhagyólag, 61 esetben megváltoztatólag intézte el. Más intézkedés által nyert befejezést 40 folyamodás. A vádlott terhére használt perorvoslatok száma 509 volt (1901-ben 420). Ezek közül 108 folyamodás és 134 felebbezés fentartatott, ellenben 51 felfolyamodás és 226 felebbezés visszavonatott. A beérkezett összes 1163 ügy elintéztetett (1901-ben 1000 ügy intéztetett el). Letárgyaltatott 2022 bünügy (1901-ben 1508). Indokolt perorvoslatok száma 2 volt. A kir. ügyészeknek adott utasitások és rendeletek összege 223-at tett ki. Felügyeleti vizsgálat tartatott 2 kir. ügyészségnél 37 napon át. (Előző évben 11 ügyészségnél 66 napon át.) Ez a kimutatás feltünteti a kir. főügyészség fokozott tevékenységét és teljes tárgyilagosságát a bünügyi igazságszolgáltatásban. Különösen jellemzi ezt a tárgyilagosságot és csupán az anyagi igazság keresését és a közérdek védelmét szem előtt tartó müködést az az adat, hogy a főügyészség 360 ügyészi felebbezés közül 226-ot visszavont.

— **A joggyakornokokról.** A következő sorokat kaptuk egy budapesti birótól: A birói kar a legnagyobb érdeklődéssel és rokonszenvvel kiséri mindazokat a törekvéseket, amelyek a joggyakorló fiatalság gyakorlati kiképzésének javitására irányulnak. De itt nem szabad megállani. Vannak az előkészitő szolgálat körül tapasztalt visszásságokon felül olyan valóságos *miseriái* a joggyakorló fiatalság tevékenységének, amelyeknek szóvá tétele éppen most, a fizetésrendezés küszöbén nagyon actuális. A *Jogt. Közl.* 1902. évi 52. számában *A. B. C.* rámutatott a jegyzői és aljegyzői előléptetések rendkivüli lassu voltára, de azt nem emlitette a czikkiró ur, hogy Budapesten a jogtudományi doctorátust vagy államvizsgát tett joggyakornokok átlag négy-öt évig szolgálnak, amig aljegyzőkké neveztetnek ki. A *legtöbb* joggyakornok aljegyzővé való kinevezésekor már jó régen megszerezte az ügyvédi vagy birói oklevelet is.

Nem tudjuk, eszébe jutnak-e a fizetésrendezés alkalmával az illetékes köröknek, hogy ezeknek a joggyakornokoknak 1000 koronás segélydiját is legalább 300 koronával fel-

javitsák, de azt mindenesetre elvileg ki kellene mondani, hogy az a joggyakornok, aki ügyvédi vagy birói oklevelet szerez, előléptetendő aljegyzővé, tekintet nélkül arra, hogy van-e éppen üres állás. Nem méltó az államhoz, hogy diplomás emberek munkáját esztendőkön át évi 1000 K-ért igénybe vegye.

Viszont ha a joggyakornok előléptetésre alkalmasnak nem találtatik, idejekorán felmentendő volna a szolgálat alól, hogy más pályára léphessen át.

— **A Magyar Jogászegyletben** *dr. Ferdinándy Géza* egyetemi magántanár felolvasást tartott a pragmatica sanctióról. A felolvasó dr. Jászy Viktorral polemizált és azt iparkodott bebizonyitani, hogy a pragmatica sanctióban foglalt trónöröklő rendet Ausztria csak Magyarország hozzájárulásával változtathatja meg. Felolvasó ujabb törvényekben óhajtaná tisztáztatni, hogy vajon az uralkodó-család megfoszthat-e valakit főherczegi rangjával egyetemben trónöröklő jogától is és azt, hogy az utószülöttet megilleti-e a trónöröklés joga vagy sem. Jászy Viktor rövid felszólalása után dr. Schiller Bódog foglalkozott az egyenrangu házasság kérdésével és azt iparkodott bebizonyitani, hogy az egyenrangu házasság követelménye Ausztriában is fenállott és az 1900. évi XXIV. törvényczikk helyesen állapitotta meg ezt a követelményt.

— **A cheque-törvényjavaslatot** február hó közepén Halász Sándor osztálytanácsos, a javaslat szerzője, mutatja be a Magyar Jogászegyletben.

— **A párbaj keletkezése és csökkenése.** Dr. Herczegh Mihály egyetemi tanár e czimen actualis röpiratot bocsátott közzé. A becsületről és becsületérzésről szóló fejtegetések után foglalkozik a párbajok megelőzésének módjairól s mint ilyent méltatja figyelemre a párbajbiróságokat, melyeknek nyomát megtalálja hazai jogéletünkben, az u. n. lovagbiróságokban, már a legrégibb időkben, melynek elnöke az országbiró s a személynök volt. Fejtegetésének második részében az országos békeegyesület fontos szerepét emeli ki a szerző és végül a magyar egyetemi ifjusághoz fordul, egy egyetemi békeszövetségben való egyesülésre hiva fel egész Magyarország ifjuságát. (Politzer Zs. és Fia kiadása.)

— **A m. kir. államvasutak jogi képviseletére** nézve a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék egy (még nem jogerős) itéletében a következőket olvassuk: I. rendü alperes kifogást tett az ellen, hogy a keresetet ellenjegyző felperesi képviselő nincs az ügyvédi kamarába mint ügyvéd bejegyezve. Ezen az alapon I. rendü alperes az elleniratban a költségkövetelés ellen tett kifogást, a viszonválaszban pedig az 1881: LIX. tcz. 12. §-ára való hivatkozással a kereset elutasitását kérte. I. rendü alperes álláspontja alaptalan, mert a 7922/1885. sz, igazságügyminiszteri rendelet szerint a perekben a m. kir. államvasutakat az államvasuti jogügyi osztály képviseli, az pedig, hogy e végett a jogügyi osztály tagjai az ügyvédi kamara lajstromába volnának bejegyzendők, sem az idézett rendeletből, sem az ügyvédi rendtartásra vonatkozó 1874: XXXIV. tcz. szabályaiból nem következtethető. Nem volna helyén az ily következtetés már azért sem, mert a kamarai lajstromba való bejegyzésnek az a következménye, hogy fegyelmi esetben a kamara a fegyelmi jognál fogva az ügyvédet a lajstromból törölheti, már pedig a hivatali szervezet elveivel nem férne össze, hogy az államvasut jogügyi osztályának tagja, ki saját felsősége fegyelmi hatósága alatt áll, a kamara fegyelmi határozata folytán legyen az államvasutak perbeli képviseletétől elzárható. Alaptalan a perköltségre vonatkozó alperesi előadás is, mert az a körülmény, hogy az államvasutakat nem bejegyzett ügyvéd képviseli, csak azt vonja maga után, hogy a képviselő részére saját felével szemben ügyvédi dij meg nem állapitható, de nem gátolja, hogy a pervesztes ellenfél a felmerült perköltség viselésére kötelezessék.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Lammasch** bécsi egyetemi tanár büntetőjogi vázlatának (Grundriss des Strafrechts, Leipzig Duncker und Humblot) második kiadása most hagyta el a sajtót. A munka tömör szövegezésben 109 oldalon mutatja be a tételes osztrák büntetőjogot. Az általános részben a büncselekmény, a büntetés és a büntetési czélok körülirása után a büntetőjog forrásaival, a büncselekmények beosztásával (4. §.) a büntetési igény keletkezésével, érvényesitésével és megszünésével (6. §.) foglalkozik. A büncselekmény dogmatikus taglalásánál kiindulópont az alany (8. §.), a bünösség (9. §.) s ebből tér át a cselekményre és eredményre (10. §.), valamint ennek jelentkezési alakjaira: a befejezett cselekmény és kisérletre (11. §.) másrészt a részességre (12. §.). A büncselekmény tanát az igazoló és mentesitő okok (13. §.) tárgyalása fejezi be. Utóbbiakat nézetünk szerint helyesebb lett volna a büntetési igénynyel kapcsolatosan tárgyalni, mert fenforgásuk éppen ez igény keletkezésének állják utját. A büntetési eszközök és a büntetés kimérésének tárgyalása fejezi be az általános részt. A különös rész az egyén és az összesség jogtárgyai ellen irányuló támadásokat külön-külön csoportositja s az első csoportban az élet, a másodikban a vallás elleni delictumokból indul ki. A tárgyalás módját a legnagyobbfoku objectivitás jellemzi. Lammasch, ki kriminalpolitikai jellegü munkáiban éles polemikusként szerepelt, e könyvében felülhelyezkedik az iskolák küzdelmén s törekvését arra irányitja, hogy a tanulónak minden egyoldalusságtól ment tudományos tételeket nyujtson. Ugy tudjuk, hogy Lammasch könyve, mint tankönyv uralkodó helyzetet foglal el az osztrák egyetemeken, de kétségtelen, hogy azt meg is érdemli, mert minden izében magán viseli a számos évi tanitás által leszürődött tudományos meggyőződés bélyegét.

V. R.

— **Olasz reformok a törvénykezési rendtartás körében.** Amint a «Giustizia» irja, az olasz kormány a törvénykezési rendtartásban több irányu reformot szándékozik életbeléptetni annak daczára, hogy a birák eléggé nyiltan hangoztatják ellenszenvüket a javaslat iránt. A törvényszékeknél a társasbiróságok helyett egyes birák fognak határozni. A felebbviteli biróságok lényegükben harmadfoku biróságok lesznek (Corti di revisioni) és határozni fognak jog- és ténykérdésben. Az öt polgári semmitőszék helyett (hasonlóan a bünügyekhez) egy lesz Rómában és csak kevés meghatározott esetben vihető eléje valamely ügy; inkább mint legfőbb irányitó hatóság fog müködni. A javaslat a birák létszáma fokozatos leszállitásának elvét fogja megállapitani, amivel szemben a birói fizetések meghatározott szabályok szerint fokozatosan fognak emelkedni.

A birák előléptetése tárgyában egy bizottságot fognak megalakitani és pedig nem egyszerü véleményadási, hanem döntési joggal. A most alkalmazott osztályozások egyszerüsittetni fognak és az előléptetésnél főleg az anciennitás lesz az irányadó. Az igazságügyminiszteriumban müködő hivatalnokok kara a birói kartól el fog különittetni, külön rendelet fog azonban a kölcsönös átlépésről intézkedni. A törvényjavaslatot nagy terjedelmü indokolással mutatják be, melylyel maga a kormányelnök foglalkozik. *—ó.*

— **Bérenger,** franczia senator a párisi Revue Pénitentiaire utolsó számában közzéteszi Gruber Lajosnak hozzá intézett levelét, melyben utóbbi rectifikálja Bérengernek a szt.-pétervári kongresszus számára irt és a feltételes elitélésre vonatkozó jelentésének némely adatait. Érdekes, hogy ugy Bérenger, valamint a franczia kriminalisták általában csakis Budapest utján értesülnek egyebek között arról is, hogy pl. Massachusetts államban felhagytak a feltételes elitélésnek eddig ott divott sui generis rendszerével és szintén áttértek arra a rendszerre, amelyet a continentális államok a loi Bérenger neve alatt ismernek és melyet Európa államainak törvényhozása adoptált.

A Magyar Jogászegyletben január 31-én (szombaton) d. u. hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-u. 10. sz.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: dr. Szakolczai Árpád ügyvéd következő cz. előadása: A szabad akarat elve a polgári törvénykönyv tervezetében. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 6. SZ. Budapest, 1903 február 6.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A házasság felbonthatóságáról szóló törvényjavaslat Olaszországban. *Dr. Holló József* budapesti ügyvédtől. — A m. kir. Curia 74. számu polgári teljes-ülési döntvénye. *yz.* — *Törvénykezési Szemle:* Semmiségi panaszok bejelentése. *Dr. Heil Fausztin* kir. közigazgatási birótól. — *Birósági határozatok kritikai fejtegetése:* Szerzői jog bitorlása a szerző rendeletére készült másolatok vétele által. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvédtől. — Lehet-e védő az ügyvédjelölt? *Halasi Viktor* szombathelyi kir. törvényszéki jegyzőtől. — Deák Ferencz és a magyar büntető-törvénykönyv. *Dr. Fayer László* egyetemi tanártól. — Különfélék. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1902. évfolyamának II. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

A házasság felbonthatóságáról szóló törvényjavaslat Olaszországban.

Egy éven belül immár harmadszor kerül a házasság felbonthatóságáról szóló törvényjavaslat az olasz kamara elé.* Maga a kormány nyujtotta be, sőt hogy a sikert biztositsa, még a királyi megnyitó beszédben is felemlitette. De annak daczára, hogy ez a javaslat az előzőkhöz képest a válást megnehezitené, Olaszországban oly erős az ellenáramlat, hogy a parlamenti bizottság öt szóval három ellenében a törvényjavaslat elvetését inditványozta és a kormány jónak látta a javaslat tárgyalását egyelőre május hóra elhalasztani.

Érezte a kormány a keresztülvitel nehézségeit és a javaslatot terjedelmes indokolással látta el. A törvény megalkotásának legfőbb indokául a szükségesség elvét teszi. Nem bontja fel azt, ami meg van kötve, hanem megállapitja azt, ami már fel van bontva. E szerint ennek a törvényjavaslatnak a rendszere a már létező hasonló törvények közt talán a legmegszomoritóbb. Teljesen eltérően más nemzetek törvényeitől, a házasságot csak az esetben bontja fel, ha a házasfelek között az ágy- és az asztaltól való elválás bizonyos meghatározott okokból már kimondatott, és azóta bizonyos meghatározott időszak már eltelt. Az ágy- és asztaltól való elválást már az 1865. évben életbelépett polgári törvénykönyv 148. §-a megengedte, azonban egyidejüleg kimondta, hogy: «a házasság csak a házasfelek valamelyikének halálával bontható fel.»

A törvényjavaslat szerint a házasság felbontása kérelmezhető, ha az okok, melyek miatt az ágy- és asztaltól való elválás kimondatott, a következők: *a)* házasságtörés; *b)* önkényes elhagyás; *c)* erkölcstelen életmód, kegyetlen bánásmód, fenyegetések és sulyos sértések; *d)* élethossziglan tartó fegyházra vagy husz éven felüli börtönbüntetésre történt elitélés, hacsak az itélet a házasságot meg nem előzte és a másik házasfél arról nem tudott. A bontó kérelem csak az elválasztó itélet jogerőre emelkedését követő egy év leforgása után terjeszthető elő, ha a házasságból nem származtak gyermekek; három év leforgása után, ha gyermekek vannak. Attól az esettől eltekintve, midőn mindkét házasfél vétkesnek mondatik ki, nem kérheti a felbontást az a házasfél, akinek hibájából az ágy- és asztaltól való elválás a fenti okból kimondatott. Az elválás a polgári törvénykönyv szerint a felek kölcsönös megegyezése folytán is kimondható, ily esetben azonban a felbontásnak nincs helye; mindamellett, ha a kölcsönös megegyezés folytán elrendelt elválás ideje alatt az egyik házasfél házasságtörés miatt elitéltetett, avagy élethossziglan tartó fegyházra vagy husz éven felüli börtönre itéltetett, a másik házasfél a büntető itélet jogerejétől számitva egy, illetve három év leforgása után a felbontást kérelmezheti.

A külföldi nő, aki házasságkötéssel szerezte meg az olasz honosságot, ezt a házasság felbontásával elveszti. Megtarthatja azonban, ha a lakóhelyén müködő anyakönyvvezetőnél vagy ha külföldön tartózkodik, az ott levő diplomácziai vagy konzuli hivatalnál ily értelmü nyilatkozatot tesz. A felek a felbontás után a törvényben előirt formák mellett egymással ujból házasságot köthetnek. A házasságtörő fél nem köthet házasságot büntársával, és ha mégis megköti, a házasság semmis, a vétkes házasfél három hótól harmincz hóig terjedhető fogházzal büntetendő, a házasság megkötésénél közremüködött anyakönyvvezető pedig a polgári törvénykönyv rendelkezése szerint ötszáztól kétezer liráig terjedhető pénzbüntetéssel sujtandó. A házasság megsemmisitése és az elitélés csak a sértett házasfél kérelmére történhetik, ha inditványát a megkötött házasság tudomására jutásától számitott hat hónapon belül megteszi.

Amennyiben a felbontó itélet más rendelkezéseket nem tartalmaz, a házasfelekre nézve azon rendelkezések irányadók, melyek az elválasztó itéletben foglalvák. A törvényszék az arra szoruló házastárs javára tartásdijakat állapithat meg, melyeket a másik házasfél addig fizet, mig az előbbi uj házasságra nem lép vagy arra már nem szorul; a fizetésre kötelezett fél halála nem szünteti meg a tartásdijakat. Nem állapitható meg a tartásdij a vétkes fél javára.

A vagyon rendezése tekintetében a házasságnak itélettel való felbontása ugyanolyan joghatálylyal jár, mintha a házasságot az egyik házasfél halála bontotta volna fel. Harmadik személyek által a házasság felbontásáig terjedőleg tett életjáradéki igéretek továbbra is megilletik azt a házasfelet, akinek javára történtek, figyelem nélkül a felbontó itéletre. A bontó itélet folytán a házasfeleket egymással szemben megillető öröklési igények megszünnek. Ugyancsak megszünnek a házassági szerződésben egymás javára tulélés esetére tett kikötések. A törvényszék figyelembe véve a házassági szerződésben tett kikötéseket, a vétlen házasfél kérelmére, annak, a felbontás által elvesztett jogok és előnyök ellenértékeül, megfelelő tőkeösszeget itélhet meg. Ily kérelem még az esetben is teljesithető, ha a házassági kikötések a kölcsönösség feltétele mellett történtek és ennek már nem lehet helye. A házasság okából a házasfelek által egymásnak vagy azok egyike által adott, nemkülönben a másiknak atyja, anyja vagy rokona által adott ajándékok visszakövetelhetők és abban az állapotban adandók vissza, amelyben vannak. A visszakövetelési jog az ajándékozók mindegyikét illeti, e jog azonban a felbontási itéletet követő egy év alatt elévül. A vissza nem követelt ajándékok a gyermekeket vagy azok lemenőit illetik.

A gyermek ellátása és tartása tekintetében a törvényszék határoz. Az elvált házasfelekre is hatályos a polgári törvénykönyvnek az az intézkedése, hogy a tartási és neve-

* Előző javaslatok benyujtattak a következő években; 1878., 1880., 1881., 1883., 1892. és a három utolsó 1901., 1902. junius és 1902. évi november havában.

lési költségekhez a házasfelek mindegyike vagyonának arányához képest járul. Ha az anya uj házasságra lép, az ő kötelezettségeért férje vele együtt szavatol. Bárkinek gondjaira bizassék is a gyermek, az apát és anyát sértetlenül megilleti tovább is az apai hatalom.

A bontó perekben az illetékes törvényszék határoz. A bontásra irányuló kérvény személyesen nyujtandó át a törvényszék elnökénél, aki erről jegyzőkönyvet vesz fel. Az elnök a kérelem tárgyában meghallgatja a családi tanácsot. Ez áll a törvényszék elnökéből és négy tanácsosból. A családtanácsban tanácsosok lehetnek: első sorban a házasfelek felmenői. másodsorban az édes fitestvérek, harmadsorban a nagybátyák. A családtanácsban mindkét fél részéről két-két rokon szerepel. Ha a családtanács a fentiekből nem telik ki, az elnök távolabbi rokonokat, vagy ezek hiányában a házasfelek barátait nevezheti ki. Az elnök meghivhatja az ülésre a gyermekeket is, a kiskoruakat az e czélra az elnök által kinevezett gondnok utján; a házasfelek meghivandók. A családtanács a bontásra irányuló kérelem beadását követő egy hónapon belül egybehivandó. A családtanács minden egyes tagja külön indokoltan előadja véleményét a kérelemről, a gyermekek tartásáról és neveléséről; megadja a kellő felvilágositást, hogy a házasfelek vagyona megállapittassék és érdekeik rendeztessenek. Minderről jegyzőkönyv veendő fel. Ennek megtörténte után az elnök a házasfelek valamelyikének kérelmére megidézi a feleket az itélethirdetésre. Az ezen itélet ellen beadott és a semmitőszékhez felterjesztendő felebbezés felfüggeszti az itélet végrehajtását. A felbontó itélet rendelkező része hat hónapon belül a házasfelek valamelyikének kérelmére a születési és házassági anyakönyvekben feljegyzendő. Az itélet csak ezen feljegyzéssel lép hatályba.

A törvényjavaslat második részét, mely a természetes gyermekek elismeréséről és az apaság megállapitásáról intézkedik, külön czikkben fogom ismertetni.

Dr. Holló József,
budapesti ügyvéd.

A m. kir. Curia 74. számu polgári teljes-ülési döntvénye.*

I. Az 59. számu döntvény megtámadhatlanul helyes abban a kérdésben, amely arra alkalmul szolgált.

Ha az a kérdés, vajon a végrehajtási zálogjog telekkönyvi bejegyzése elrendelhető-e oly ingatlannak az állagára, amelynek tulajdonosával szemben elidegenitési vagy megterhelési tilalom van feljegyezve, akkor erre a kérdésre a telekkönyvi rendelet és a végrehajtási törvény szellemében egész határozottan és feltétlenül csak *nemmel* lehet felelni.

Az 1881: LX. tcz. 136. §-a szerint a telekkönyvi hatóság a végrehajtást elrendelő végzés alapján, amely hozzá foganatositás végett áttétetett, a végrehajtási zálogjog bekeblezését vagy az előjegyzett zálogjog igazolásának bejegyzését, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzését csak ugy rendeli és rendelheti el, ha «*telekkönyvi akadály* fen nem forog».

Az előjegyzett zálogjog igazolásának bejegyzésétől és a végrehajtási jog feljegyzésétől itt eltekintünk; mert mivel a két eset feltételezi, hogy a végrehajtatónak *van* már (az első esetben feltételesen, de utóbb igazoltan, a második esetben feltétlenül) oly zálogjoga, amely az elidegenitési vagy megterhelési tilalom feljegyzését a telekkönyvi rangsorban megelőzi, amelyre tehát az a feljegyzés sem a joghatály, sem végrehajtás utján való érvényesités tekintetében befolyást nem gyakorol.

De amikor a polgári bíróság a telekkönyvi hatóságot a végrehajtási *zálogjog bekeblezése* (1881: LX. tcz. 136. §.) vagy *előjegyzése* végett (230. §.) keresi meg, akkor uj zálogjog megalapitásáról, *szerzéséről*, tehát az ingatlannak *megterheléséről*, még pedig oly megterheléséről van szó, amely mind az elidegenités, mind a megterhelés telekkönyvileg feljegyzett tilalmába ütköznék; az utóbbiba egyenesen, az előbbibe az által, hogy a zálogjog — czéljánál fogva — elidegenitésre, t. i. kényszerelidegenitésre vezethet, és hogy ezért a jelzálogi megterhelés meghiusithatná azt a czélt, amely az elidegenités tilalma elé van tüzve.

Az elidegenitési és a megterhelési tilalom tehát, amely telekkönyvileg fel van jegyezve, kétségtelenül oly telekkönyvi akadály, mely miatt a telekkönyvi hatóság a végrehajtási zálogjog bekeblezését vagy előjegyzését el nem rendelheti, elrendelnie nem szabad.

Ennél többet nem mond az 59. számu döntvény — és ezt helyesen mondja.

II. A 74. számu döntvény csupán arra a kérdésre felel az alaki jog, különösen a végreh. törv. szempontjából, hogy a tilalom, *ha* a telekkönyvben fel van jegyezve és addig, *amig* fel van jegyezve, az elrendelt végrehajtás foganatositásának folyamára és a zálogjog bejegyzése minő hatálylyal bir?

Valamint szabályt állit fel a döntvény abban a tekintetben is, hogy mily hatálya van a tilalom feljegyzésének a zálogjog végrehajtás utján *kivül* kért bejegyzésére, mely szabály felállitását alaki szempontból külön is hibáztatnom kell, mivel erre nem terjedt ki sem az a kérdés, amely az 59. számu döntvényre alkalmul szolgált, sem maga az 59. sz. döntvény; és ezért nem mondhatni, hogy a 74. sz. döntvény az emlitett szabályra vonatkozólag «az 59. sz. döntvénynek alapjául szolgáló kérdésre» felel, és azt sem, hogy az uj döntvény *ennyiben* is a régit helyettesiti

Megoldatlanul maradt pedig az a kérdés, hogy mily előfeltételek alatt van helye az elidegenitési és megterhelési tilalom telekkönyvi feljegyzésének.

És a jogkereső közönség éppen ezt a kérdést szeretné eldöntve látni a kir. Curia auktoritásával.

Mert kétségbe kell vonnom azt, amit a döntvény indokolása mond (1. bek.), hogy az 59. számu döntvényhez a gyakorlatban ismételten «*téves értelmezés*» füződött; és kétségbe kell vonnom, hogy ez a téves értelmezés okozta volna azokat a visszaéléseket, amelyekről fentebb emlitést tettem.

Az 59. számu döntvény oly világos és határozott, hogy annak félreértéséről alig lehet szó.

De a telekkönyvi hatóságok minden direktivának hiányában voltak abban a tekintetben, hogy mily előfeltételek alatt *rendeljék el* az elidegenitési és terhelési tilalom feljegyzését. A feljegyzés iránti kérelmeknek könnyelmüen, nem vizsgálva a tilalom lényegét, természetét, czélját, nyakra-főre helyt adtak és ez által széltiben, tulnyomó részben ott is, ahol nem kellett, megalkották az 59. számu döntvény alkalmazásának az eseteit.

Ennek a helytelen, veszélyes gyakorlatnak véget kellene vetni az elidegenitési és megterhelési tilalom telekkönyvi feljegyzésének az illő szük határok közé szoritása és a feljegyzés előfeltételeinek megállapitása által.

E helyett a 74. számu döntvény sem megy neki annak az anyagi jogkérdésnek, hanem e helyett az 59. sz. döntvény alapjául szolgált kérdésre másképpen szövegezett határozatot állapit meg, amely a hatályon kivül helyezettől abban különbözik, hogy annak értelmében a telekkönyvi hatóság *csak bizonyos esetekben nem* rendelheti el az elidegenitési és terhelési tilalom feljegyzése miatt a zálogjog bejegyzését végrehajtás utján vagy ezen kivül.

És ezek az esetek fednék azután azokat, amelyekre *a tilalom feljegyzése* tulajdonképpen korlátozva volna.

III. Ebben az alakjában pedig a 74. számu döntvény alaposan el van hibázva, elhibázva annyiban, hogy az elidegenitési és megterhelési tilalom jogalapjának az anyagi előfeltételek szempontjából való megvizsgálását a telekkönyvi

* Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

hatóság előtti eljárás *oly stádiumára halasztja*, amely stádiumban annak a megvizsgálásnak absolute nincs többé helye.

Arról az esetről nem beszélek, amikor a tilalom «feljegyzés nélkül is már magában a bejegyzés tárgyának jogi természetében benfoglaltatik». Ha a telekkönyvi hatóság a zálogjog bejegyzése iránti kérvény vagy végrehajtást elrendelő végzés vételekor azt találja, hogy az az ingatlan, amelyet a hitelező zálogul megszerezni akar, vagy amelyből a végrehajtató kielégitését kivánja, hitbizományi helyettesitéssel van terhelve vagy bontó feltétellel avagy véghatáridőhöz kötötten van a tulajdonos nevére bejegyezve: akkor a zálogjog bekeblezése vagy előjegyzése iránti kérelmet vagy megkeresést el kell utasitania; mert *magában a megelőző bejegyzésben* «telekkönyvi akadály» van, mely miatt a kérelem, a megkeresés nem teljesithető. Ez tiszta dolog. A döntvény e tartalma ellen nincs észrevételem, legfeljebb az, hogy ez a kérdés alig is volt kétséges.

Itt csak azt a másik esetet akarom fejtegetés tárgyává tenni, amikor az elidegenitési vagy terhelési tilalom magában a bejegyzés tárgyának jogi természetében ben *nem* foglaltatik, hanem amikor *a tilalom maga* és közvetlenül szolgált a telekkönyvi feljegyzés tárgyául.

Ily esetre a döntvény értelmében *ez* az eljárás:

A telekkönyvi hatóság, amikor a zálogjog bejegyzése iránti kérelmet vagy megkeresést veszi, látván a szemléletből, hogy a zálogjoggal terhelendő ingatlanra elidegenitési vagy terhelési tilalom van feljegyezve, a szemlélettel és a feljegyzés tényének konstatálásával meg nem elégszik, hanem kikeresteti a telekkönyvi irattárban azt a kérvényt, amelynek következtében annak idején a tilalom feljegyzését elrendelte. Ezt a kérvényt és mellékleteit aztán — daczára annak, hogy a feljegyzést rendelő végzés régen, talán sok év előtt jogerőre emelkedett, és hogy azon a végzésen felfolyamodás utján sem, a felebbviteli bíróság segitségül hivása mellett sem lehet bármit is változtatni — a telekkönyvi hatóság ujabb vizsgálat alá veszi a döntvény által indikált irányban. És ha ugy találja, hogy a tilalom a tulajdonjog átruházásával kapcsolatosan megállapittatván, feljegyzése a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésével egyidejüleg történt, és hogy harmadik személynek vagy magának az átruházónak az ingatlanra vonatkozó és a telekkönyvben kitüntetett igénye biztositására szolgál: akkor a feljegyzett tilalmat respektálja és a zálogjog bejegyzése iránti kérelemnek vagy megkeresésnek helyet nem ad. Ellenben ha ezeket az előfeltételeket az irattárból kivett kérvényben és mellékleteiben meg nem találja, akkor a jogerősen feljegyzett tilalmat semmibe sem veszi és az illető ingatlant a zálogjog bejegyzésével ugy terheli, mintha rajta a tilalom feljegyzésének nyoma sem volna! *yz.*

(Bef. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Semmiségi panaszok bejelentése.[1]

Felmerült a kérdés, elegendő-e a semmiségi oknak a törvény vonatkozó §-a és pontjára való hivatkozással megjelölése. Az osztrák semmitőszék egy előfordult eset alkalmából a kérdésre tagadólag válaszolt. Ez elvileg helytelen. Nem a §. vagy a §. tartalmának idézésén, hanem a semmiségi ok világos megjelölésén fordul meg a kérdés. Ha a szakasz és pont idézésével a semmiségi ok világosan van megjelölve, ez elég s többet követelni nem lehet; mert a törvény a semmiségi ok megjelölésének alakszerüségét nem irja elő, csak világos megjelölést követel. Az anyagi semmiségről elmondottakból kétségtelen, hogy a BP. 385. §-ára hivatkozás elegendő. Az ily szőrszálhasogatás egyenesen ellenkezik a jogszolgáltatás komolyságával.

Mindenképp kétségtelen pedig, hogy az állitott s világosan megjelölt semmiségi oknak indokolása nem szükséges. Az indokolás a BP. 388. §-a értelmében a félnek joga, de nem kötelessége.

Joggyakorlatunk oly irányt vett, mely az itt kifejtett elvekkel ellentétben oly formaszerüségekhez köti a semmiségi ok megjelölését, amelyeket sem a dolog természete, sem a tételes törvény nem követel.

A kérdés leginkább anyagi semmiségi ok esetében merül fel. Igy nevezetesen a kir. Curia a semmiségi ok világosan megjelölésének hiánya miatt visszautasitotta a semmiségi panaszt:

a) a BP. 385. §-ának 1. pontjára történt hivatkozás esetében, azért, mert az 1. pont három alpontot tartalmaz.[2] A vádlott érdekében közbevetett semmiségi panasz esetében a visszautasitás ebből az okból már azért helytelen, mert a megjelölésből mindenesetre kétségtelen az, hogy az anyagi semmiségi okok egyike érvényesitve van; a többiek pedig hivatalból veendők figyelembe;

b) a BP. 385. §-ának 1. *a)* pontjára történt hivatkozás esetében azért, mert a §-ra és pontra hivatkozás a semmiségi ok világos megjelölésének nem tekinthető.[3] Ebből a contrario azt kellene következtetni, hogy az idézett törvény tartalmának reproductiója esetében a Curia a semmiségi okot kellően megjelöltnek tekintette volna. Ámde miután a 385. §. 1. *a)* pontja csak egy semmiségi okot tartalmaz, az érvényesiteni kivánt semmiségi ok kétséget kizáró módon, tehát világosan van megjelölve s a törvény követelményének ezzel a megjelöléssel elég van téve, mert a törvény a bejelentés alakszerüségeit meg nem állapitja;

c) más esetekben[4] a 385. §. 1. *a)* pontjára, illetve a 385. §. 1. *a)* és *c)* pontjára hivatkozást a Curia azért nem tekinti a semmiségi ok világos megjelölésének, mert a fél a BP. 556., illetve 557. §-a által megkivánt semmiféle körülményt fel nem hozott. A hivatkozott §-oknak egyszerü elolvasása meggyőz arról, hogy azok semmiféle körülménynek felhozását nem követelik;

d) a BP. 385. §-ának 1. *c)* pontjára hivatkozást számos itélet[5] azért tekinti elégtelennek, mert ez a pont több semmiségi okot tartalmaz s a fél az érvényesiteni kivánt okot közelebbről meg nem jelölte. Ez a felfogás már *a)* pont alatt czáfolatot nyert. Maga a kir. Curia is ismételten eltért ettől a téves állásponttól, de nem mindig helyes indokból. Igy a 385. §. 1. *c)* pontjára hivatkozást elegendőnek ismerte fel 1901 jan. 10. (*Jogt. Közl.* 1901: 5. sz.), de csak azért, mert a félnek a főtárgyaláson tett előterjesztéseiből következtetni lehet arra, hogy a fél részegségre akar hivatkozni; 1900 decz. 20. (*Jogt. Közl.* 1901: 2. sz.), azért, mert a tárgyalás adataiból következtetni lehet, hogy a fél jogos védelemnek érvényesitését czélozza; de igen helyesen 1901 jan. 15. (*Jogt. Közl.* 1901: 5. sz.) azért, mert a szóban forgó okok hivatalból veendők figyelembe. 1900 jan. 15. (B. J. T. 41. k. 281. l.) a 385. §. 1. *a)* pontjára hivatkozást a koronaügyész eltérő inditványa ellenére elegendőnek jelenti ki;

e) 1900 decz. 11. (B. J. T. 41. k. 281. l.) a kir. ügyésznek két vádlott terhére a BP. 385. §-ának 2. és 3. pontjaira hivatkozással bejelentett semmiségi panaszát azért utasitja vissza, mert a vádlottak egyike a Btk. 91. §-ának, a másika 92. §-ának alkalmazásával itéltetvén el, a semmiségi ok világ-

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

[1] L. 1900 junius 6. B. J. T. 41. k. 281. l.; 1901 május 29. U. o. 4. k. 185 l.; 1900 márcz. 3. *Jogt. Közl.* 1901 13. sz.

[2] 1900 nov. 29.; nov. 8.; decz. 7. B. J. T. 41. k. 281. l.

[3] 1900 nov. 2.; nov. 22.; nov. 29. B. J. T. 41. k. 281. l.

[4] 1900 decz. 7.; nov. 8.; decz. 14.; decz. 13.; u. o.; 1900 április 17.; április 24.; 1901 máj. 3. U. o. 42. k. 185. l.; 1901 máj. 15.; jun. 22.; u. o. 43. k. 216. l.

gosan megjelölve nincs. Pedig a bejelentés mi kétséget sem hagy fen az iránt, hogy a kir. ügyész *a)* az alkalmazott büntetési tételeket és *b)* a Btk. 92. §-ának alkalmazását kifogásolta;

f) 1900 nov. 28. (B. J. T. 41. k. 281. l.) a 385. §. 1. *a)* pontjára való hivatkozást azért jelenti ki elégtelennek, mert vádlott ellen halmazat állapittatván ki, kétséges, vajon az állitott törvénysértés a vádlott terhére megállapitott valamennyi büncselekményre vagy csak némelyikére és melyikére vonatkozik. A semmiségi panasz ebben az esetben is már abból az okból nem volt visszautasitható, mert legalább egy cselekményre a panasz kétségtelenül vonatkozik s ez a többi cselekményekre vonatkozólag a felülvizsgálatot hivatalból vonja maga után;

g) számos itélet a fél által használt kifejezést kifogásolja s ez alapon utasitja vissza a semmiségi panaszt. Igy a kir. Curia visszautasitotta az arra alapitott semmiségi panaszokat:

hogy «a jogtalan eltulajdonitás tényálladéka fen nem forog»;[1] hogy a vádlottak «nem bünösök»;[2] hogy a vádlott «magát bünösnek nem érzi»;[3] hogy «magát bünösnek nem érzi s a büntetést tulszigorunak tartja»;[4] hogy «a Btk. 91. §-a alapján kiszabott büntetést sulyosnak tartja»;[5] hogy «sokalja a büntetést»;[6] a 385. §. 1. *a)* pont felhivása mellett azért, hogy «nincs bizonyitva, hogy a vádbeli sulyos testi sértés vétségét elkövette»;[7] «hogy «ártatlan», a védő ugyanerre alapitotta a semmiségi panaszt, de a 385. §. 1. *a)* pontját is felhivta»;[8] hogy «összbüntetést kellett volna kiszabni s hogy a büntetés sulyos»;[9] hogy «nem érzi magát bünösnek»;[10] hogy «büntelennek érzi magát»;[11] hogy «az itélet nem igazságos»;[12] hogy «bünössége a büntető-törvények rendelkezése ellenére állapittatott meg»;[13] hogy «ártatlannak érzi magát»;[14] hogy «ő — hivatkozással a 385. §. 1. *a)* pontjára — büncselekményt el nem követett»;[15] hogy «amit ő elkövetett, az nem bün»;[16] továbbá «ártatlansága alapján»;[17] «felmentése végett»;[18] «bünösség megállapitása és büntetés mértéke miatt»;[19] «a büntetés sulyos volta miatt»;[20] «a bünösség kimondása miatt»;[21] «elitéltetése és a bünösség sulyossága miatt»;[22] «a bünösség megállapitása miatt»[23] bejelentett semmiségi panaszokat. A visszautasitásnak stereotype visszatérő indoka az, «hogy a törvény ily semmiségi okot nem ismer»; «hogy a törvényben ily semmiségi ok megállapitva nincs»; «hogy a büntelenség semmiségi okot nem képez»; «hogy a büntetés kimérése nem semmiségi ok»; hogy az «elitéltetés miatt» oly tág körrel biró fogalom, mely a 385. §. 1. pontnak mind három pontját érintheti. Néha annak kiemelésével találkozunk, hogy a büntelenséget, ártatlanságot vitató kifejezés kétértelmü, mert nemcsak a jogkérdésre, de a ténykérdésre is vonatkozik s igy meg nem állapitható, hogy a fél melyikre értette. Az ily visszautasitásokat egyáltalán nem lehet helyeselni.

Az itt közölt szemelvényekben használt kifejezésekről el lehet ismerni, hogy nem állanak a jogi terminologia magaslatán, hogy nem minősithetők a jogi münyelv remekeinek, de az orvosolni kért sérelmet felismerhetőleg fejezik ki, a perorvoslat elfogadhatóságát pedig a törvény nem tette függővé bizonyos verba civilia szabályszerü alkalmazásától. Ezt egyes esetekben a kir. Curia is elismerte, midőn p. o. 1901 okt. 11. (*Jogt. Közl.* 1901: 46. sz.) és 1901 május 21. (U. o. 24. sz.) elfogadta a semmiségi panaszt, melyet a vádlott az első esetben arra alapitott: «hogy ártatlan», a második esetben pedig arra, hogy ő nem esküdött hamisan, elismervén, hogy a használt kifejezés nyilvánvalóan a BP. 385. §-ának 1. *a)* pontjára utal. A büntetés sulyát kifogásoló kifejezések pedig éppen azért, mert a büntetésnek a büntetési tétel keretén belül történt kiszabása semmiségi panasznak tárgya nem lehet, kézzelfoghatóan a BP. 385. §-ának 2. és 3. pontjára vonatkoznak, mert ezeket is átölelik, s mert nem forog fen ok annak feltevésére, hogy a perorvoslattal élő fél oly sérelem miatt emel panaszt, amely miatt semmiségi panasznak helye nincs, és nem oly sérelem miatt, amely semmiségi panaszszal érvényesithető.

h) A m. kir. Curia azonban egyes határozataiban még tovább menve, a féltől a semmiségi ok megjelölésén kivül annak indokolását követeli s a semmiségi panaszt indokolás hiánya miatt utasitja vissza. Igy 1900 nov. 8. (B. J. T. 41. k. 171. l.) a BP. 385. §. 1. *a)* pontjára alapitott semmiségi panaszt azért utasitja vissza, mert *a)* vádlottak nem fejtették ki, hogy a vád alapjául szolgáló tett nem állapitaná meg a vádbeli büncselekmény tényálladékát, s mert *b)* a vádlottak erre vonatkozólag bizonyitó ténykörülményt (!) sem hoztak fel; 1902 nov. 24. (*Jogt. Közl.* 1903: 1. sz.) szerint a törvény ama rendelkezésének, hogy a semmiségi okot világosan meg kell jelölni, nincsen elég téve azzal, hogy a perorvoslattal élő a törvény 385. §. 1. *a)* pontjára hivatkozik, hanem «fel kell hozni, vagy legalább is rámutatni olyan határozott ténykörülményre vagy hiányra, mely miatt a perorvoslatot használó azt véli, hogy büncselekmény tényálladéka fen nem forog»; 1902 decz. 16. (u. o.), mely elvi jelentőséggel akarja megállapitani a semmiségi ok világos megjelölésének kellékeit, a BP. 385. §-ának 1. *a)* pontjára alapitott semmiségi panaszt azért utasitja vissza, «mert nélkülözi annak feltüntetését, hogy bejelentő mi okból tekinti cselekményét szabados cselekménynek, illetőleg hogy a megállapitott ismérvek és alkatelemek közül melyik az, amelynek megállapitását tévesnek tartja és amelynél fogva büntetendő cselekmény ismérveinek hiányát vitatja». Ezenfelül hiányosnak minősiti a bejelentést azért is, «mert azt sem jelöli meg, hogy bejelentő a sérelmet a ténybeli adatok megállapitásából vagy azok jogi méltatásából és a törvény alkalmazásából származtatja-e?» A m. kir. Curia álláspontjának elvi alapja a most ismertetett határozat szerint az, «hogy a törvényhozó a kir. Curia előtti eljárásban a jogorvoslatok használatát korlátozni és a kir. Curiát az oknélküli, a határozatlan s ennélfogva könnyelmü panaszoktól megóvni kivánta». Ami a fentebb közölt utolsó indokot illeti, mely szerint a bejelentésből nem vehető ki, vajon «a ténybeli megállapitások «vagy azok «jogi méltatása» ellen irányul-e a panasz: ezt — legalább a concret esetben — a bejelentés tartalma egyenesen megczáfolja. A BP. 385. §-ának 1. *a)* pontja nem a ténybeli megállapitásoknak, hanem azok jogi méltatásának helyességére vonatkozik, ha tehát a fél felismerhetőleg, vagy mint ebben az esetben történt, kifejezetten is erre a pontra alapitja semmiségi panaszát, akkor a felhozott indok valóban egyenesen megfoghatatlan. A felismerhetően megjelölt — vagy mint ebben az esetben — egyenesen idézett törvény tartalma nem

[1] 1900 okt. 30. B. J. T. 41. köt. 281. l.
[2] 1900 decz. 4. U. o.
[3] 1901 máj. 14. *Jogt. Közl.* 1901: 23. sz.
[4] 1900 máj. 12. *Jogt. Közl.* 1901: 1. sz.
[5] 1900 nov. 14. B. J. T. 41. köt. 281. l.
[6] 1900 ápr. 26. U. o. 42. k. 186. l.
[7] 1900 máj. 1. U. o.
[8] 1901 jan. 8. *Jogt. Közl.* 1901: 4. sz.
[9] 1901 ápr. 2. U. o. 17. sz.
[10] 1901 máj. 14. U. o. 23. sz.
[11] 1901 jun. 22. B. J. T. 43. k. 219. l.
[12] 1901 szept. 29. U. o.
[13] 1901 jul. 23. U. o.
[14] 1901 ápr. 1. U. o.
[15] 1902 nov. 19. *Jogt. Közl.* 1903: 1. sz.
[16] 1902 nov. 25. U. o.
[17] 1901 ápr. 25. B. J. T. 42. k. 185 l.
[18] 1900 nov. 22. U. o. 41. k. 281. l.
[19] 1901 ápr. 25. U. o. 42. k. 185. l.
[20] 1901 ápr. 25. U. o.
[21] 1901 ápr. 27. *Jogt. Közl.* 1901: 16. sz.
[22] 1901 febr. 7. U. o. 1901: 11. sz.
[23] 1901 máj. 7. U. o. 1901: 23. sz.

teszi-e szükségszerüen kétségtelenné azt, hogy a fél azt akarja érvényesiteni, ami az idézett törvényben van és nem azt, ami az idézett törvényben nincs?

Egyebekben a m. kir. Curiának a közlött itéletekben elfoglalt álláspontjára megjegyzéseimet a következőkben összegezhetem: 1. A semmiségi ok indokolásának követelménye: *a)* ellentétben áll a tételes törvény rendelkezésével, amely az indokolást nemcsak nem követeli, hanem azt egyenesen és kifejezetten a fél tetszésére bizza. BP. 388. §.; az indokolás tehát a félnek joga, de nem kötelessége; *b)* az indokolás követelménye felesleges. Mert kétségtelen, hogy a félnek jogi felfogásához a bíróság kötve nincs; s hogy a bíróság az anyagi törvény helytelen alkalmazása miatt az itéletet akkor is tartozik megsemmisiteni, ha arról győződik meg, hogy a vád alapjául szolgáló tett nem a fél panaszában érvényesitett okból, hanem más okból nem képez büncselekményt, hogy az idézett egyik itélet szavaival élve, a megállapitott ismérvek és alkatelemek közül, egy másik ismérvnek és alkatelemnek megállapitása téves és nem annak az ismérvnek és alkatelemnek a megállapitása, amelynek megállapitását a fél tévesnek tartja. De ha ez igaz — s azt hiszem, ehhez kétség nem fér — akkor az indokolás felesleges, mert czélja nincs. 2. Bizonyitó ténykörülménynek követelménye anyagi semmiségi ok esetében *a)* ellenkezik a törvénynyel, mert azt a törvény nem követeli; *b)* lehetetlenséget követel, mert azt, hogy az itéletileg megállapitott tényállás az anyagi törvénynyel ellenkezik, nem ténykörülményekkel, hanem csak a törvénynyel lehet bizonyitani. Ténykörülményekkel meg lehet dönteni a megállapitott tényállás helyességét, de a jogkérdésben ténykörülményekkel érvelni nem lehet. 3. A törvényhozó szándéka irányulhatott a perorvoslatok korlátozására, de *a)* ez nem jogosit fel oly követelmények felállitására, amelyeket a törvény fel nem állitott; *b)* a BP.-nak nemcsak a perorvoslatok korlátozása, hanem az anyagi igazság érvényesitése is czélja. Sőt ez minden BP.-nak specificus és főczélja. A két czél közül tehát — kétség esetében mindenesetre — az utóbbi érdemel elsőbbséget, mert «a potiori fit denominatio».

Kétségtelen azért, hogy a joggyakorlatunkban meghonosodott irány gyökeres megváltoztatása a tételes törvénynek és az anyagi igazságnak sürgős követelménye.

Dr. Heil Fausztin,
kir. közigazgatási biró.

Birósági határozatok kritikai fejtegetése.

Szerzői jog bitorlása a szerző rendeletére készült másolatok vétele által.

A *Jogt. Közl.* 5. számának mellékletén 80. sz. a. közölve van egy itélet, mely elvi kijelentés jellegével ellátva hagyta el a kir. Curia retortáját. Az eset röviden az, hogy egy induló szerzője három másolatot rendelt a másolónál; ezeket a másolatokat a szerző át nem vette, mire a másoló azokat zenemükereskedőnek adta el, aki azokat üzletében tovább eladta. A kir. Curia ebben a szerzői jog bitorlását fedezte fel. Az első kérdés az, hogy a szerzői jog megsértése elkövethető-e a szerző által előállitott példányok megvétele és továbbeladása által? Mert az talán nem szenvedhet kétséget, hogy teljesen közömbös, vajon a szerző maga végzi a másolást avagy ezt harmadik személy által végezteti. A kereskedő tehát megvette azokat a példányokat, melyeket a szerző maga készittetett. Ezeket vette meg és ezeket adta el, vagyis a szerzés és a továbbeladás egyedileg meghatározott tárgyakra irányult. Ez a ténykedés magát a szerzői jogot nem sértheti, sőt még csak nem is érintheti. A törvény a szerzői jogot részesiti védelemben, de nem helyezi extra commercium alá azt a többszörözést, mely a szerző beleegyezésével készült. Abba a fundamentális tévedésbe esett tehát a kir. Curia, hogy a szerzői jog tárgyát nem különböztette meg a már áruvá lett szerzői productumtól. Ha a Curia által elfoglalt álláspont helyes volna, ugy szerzői jog bitorlása fenforogna, ha a festő másolatokat készittet és én ezen másolatokat megveszem. Szerzői jog bitorlása volna, ha az iró kinyomatott könyvének néhány példányát az inas ellopja és az ódondásznak eladja. Sőt bitorlás volna az is, ha valamely épitésznek tervei szerint épitett házat vennék. De nem folytatom az eseteket, mert ez által magam is a Curia szerzői jogát ez itéletre bitorolnám.

Egy másik hibája az itéletnek a többszörözés fogalmának magyarázatában rejlik. Azt mondja a Curia, hogy a másolás vagy leirás a gépi többszörözést helyettesiti. A törvény ettől eltérő álláspontra helyezkedik: «Gépi többszörözésnek tekintendő a leirás is, ha az a gépi többszörözés helyettesitésére van rendelve». Tehát a leirásnak a gépi többszörözés helyét kell elfoglalnia. Három példány másolat — a judikaturában oly sokszor idézett élet felfogása szerint — gépi többszörözést nem pótolhat.

Mint a szerzői jog bitorlásának elemeként felhozza még a Curia azt a momentumot, hogy alperes zenemükereskedő és a szerző személyéről tudomással birt. Ezeket a körülményeket teljesen lehetetlen a törvény alá subsummálni. A szerzői jog nem bizonyos személyekkel szemben, hanem objective van megvédve. És e kijelentés legjobban igazolja a curiai itélet elvi tarthatatlanságát. Mert az kétségtelen, hogy én nem sértem a szerzői jogot, amikor a szerző által előállitott példányokat megveszem avagy tovább adom. Ennek ellent mond már a közfelfogás, ezért kell most már a subjectiv elem és ezért szükséges a kereskedői minőségre való hivatkozás. Csakhogy a törvény ezt a megkülönböztetést nem ismeri és ami nem bitorlás a nem kereskedő terhére, az nem is lehet bitorlás a kereskedő terhére. Mindig sajnos, ha a Curia elvi alapon hoz helytelen itéletet, de az már egyenesen veszélyes, ha az elv ott is csak subjectiv elhatárolások utján érvényesülhet, ahol a törvény subjectiv vonatkozásokat nem ismer.

Dr. König Vilmos.

Lehet-e védő az ügyvédjelölt?

Olvastuk a napilapokban, hogy a Curia a kalocsai esküdtbiróságnak egy kettős halálbüntetést kimondó itéletét megsemmisitette s uj tárgyalást rendelt, mert a vádlottakat ügyvédjelölt védte, s igy nem részesültek a törvényszerü védelemben.

A szaklapok ezideig még nem közölték a Curia ezen érdekes határozatát teljes szövegében, de ez nem zárja ki, hogy ne foglalkozhassunk azzal a könnyünek látszó kérdéssel, hogy lehet-e védő az ügyvédjelölt?

A napilapokban közölt pár sorból is nyilvánvaló, hogy a Curia a BP. 384. §-ának 6. pontja alapján semmisitette meg az emlitett itéletet, mely 6-ik pont a §. utolsó bekezdése szerint hivatalból veendő figyelembe, s igy szól: Alaki semmiségi okok: «6. Ha a főtárgyalást oly egyén jelenléte nélkül tartották meg, kinek jenlétét a törvény mellőzhetetlennek nyilvánitja, ideértve a védőt azokban az esetekben, melyekben a védelem kötelező.»

Az 55. §. szerint «védőül az ügyvédi lajstromba bejegyzett ügyvéd, egyetemi vagy jogakadémiai jogtanár *választható*» s az ügyvédi kamara és a törvényszék elnöke is csak az ügyvédek közül nevezhet ki védőt az 59. §. szerint.

Mindez csak a törvényszék és esküdtbiróság hatáskörébe utalt esetekre vonatkozik, mert a járásbiróság előtti eljárásban az 523. §. kifejezett rendelkezése szerint az ügyvédjelölt is lehet védő.

Éppen az 55. és 523. §-okban foglalt megkülönböztetés alapján a BP. életbeléptének mindjárt első heteiben felmerült a czimben foglalt kérdés egy vidéki törvényszéknél is, ahol abban történt megállapodás, hogy az ügyvédjelölt az 1874: XXXIV. tcz. 15. §-ának korlátai között ezentul is szerepelhet a főtárgyalásokon védőként. Ez a megállapodás a törvényjavaslat indokolásán alapult. Az indokolás 198. lapján ugyanis ez olvasható: «... a javaslat a védelem gyakorlását elsősorban a bejegyzett ügyvédekre bizza. Ezzel azonban az ügyvédi rendtartás általános szabályain nem akart változtatni, nevezetesen sem a substitutiót, *sem az ügyvédjelöltek ügyködését nem kivánta kizárni.*»

Ezt megelőzőleg azonban erősen hangoztatja az indokolás, hogy a vád és védelem lehetőleg egyforma erős legyen, s ne szoruljon a védelem háttérbe s ezért bizza a védelmet ügyvédekre és jogtanárokra. Amiből ismét arra lehet követ-

keztetni, hogy a javaslatnak mégis csak az volt a czélja, hogy az ügyvédjelölt ne legyen védő.

Támogatni látszik ezt az 523. §-nak indokolása is, mely igy hangzik: «... a védőnek ... nem kell mindig ügyvédvédnek vagy jogtanárnak lenni. Mig a törvényszékekhez tartozó fontosabb és bonyolódottabb ügyekben a védőnek ... szerepe oly nehéz és felelősségteljes, hogy megnyugvással *csak gyakorló ügyvédre* vagy jogtanárra volt ruházható (55. §.), addig a képviselő választásának ily megszoritása a sokkal egyszerübb járásbirósági ügyekben az ügyfeleknek csak felesleges nehézséget és költséget okozna. A javaslat ennélfogva az általános képviselői képességet az ügyvédjelöltekre is kiterjesztette.»

Szóval a törvény szavai nyomán kelhető kételyt az indokolás teljesen el nem oszlatja.

Tudtommal a gyakorlat oly értelmezést adott az 55. és 523. §-nak, hogy törvényszéki ügyekben az ügyvédjelölt csak mint annak az ügyvédnek helyettese, kinél joggyakorlatra be van jegyezve, járhat el védőként, mig járásbirósági ügyekben maga is vállalhat megbizást s önállóan járhat el.

Mindazáltal az emlitettem törvényszék az illető ügyvédi kamaránál alkalmas formában kifejezést adott abbeli kivánságának, hogy fontosabb s kivált esküdtbirósági főtárgyalásokon az ügyvédek, mint védők, ne helyettesitsék magukat ügyvédjelölttel.

A törvényszéket is az vezette, mikor kivánságát az ügyvédi kamarával tudatta, hogy a BP. 55. §-a és a 384. §. 6. pontja alapján a Curia esetleg ne semmisithesse meg itéleteit. Az illető törvényszéknél ezalatt a három év alatt esküdtbirósági főtárgyaláson csak egy esetben járt el védőként ügyvédjelölt, ebben az esetben is csak azért, mert főnökének, a kit az előbbi védő lemondása folytán a főtárgyalás előtt 3—4 nappal rendelt ki a kamara, hirtelen el kellett utaznia s más ügyvéd az idő rövidsége miatt nem vállalkozott a védelemre.

Ez az ügy is — gyujtogatás büntettével vádolt B. Gy. ügye — megjárta a Curiát a tagadásban volt s 6 esztendei fegyházra itélt vádlott semmiségi panasza folytán, de a Curia ebben az esetben nem észlelte, hogy a vádlott nem részesült a törvényszerü védelemben.

Egyáltalán tudtommal ez az első eset, hogy a Curia azért semmisit meg itéletet, mert nem ügyvéd volt a védő, s igy az ügyvédi kar, mint az elsőfoku biróságok méltán kiváncsisággal várhatják a Curia további gyakorlatát ebben a kérdésben.*

A kalocsai esetben kettős halálbüntetésről volt szó s nem tartom kizártnak, hogy a Curia csupán azért kapaszkodott bele az 55. §-ba, mert nem akarta megerősiteni a halálos itéletet s más törvényszerü (anyagi) semmiségi ok nem állott rendelkezésére. Mert a fentebb emlitett gyujtogatási eseten kivül is bizonyára több oly esküdtbirósági ügy fordult meg a Curia előtt, melyben ügyvédjelölt járt el védőként s más esetben ezt nem tartotta semmiségi oknak. Még inkább feltünő ez, ha tekintetbe veszszük, hogy a törvény a védelem dolgában nem tesz különbséget az esküdtbirósági és törvényszéki ügy között, törvényszéki ügy pedig, melyben ügyvédjelölt volt a védő, valóban számtalan járta meg a Curiát.

Mindazonáltal főleg a jelzett s igazán fontos kalocsai esetben csak helyeselni tudjuk a Curia álláspontját, mert mikor a BP. a vádlottnak az egész vonalon lehetőleg kedvező helyzetet kiván biztositani s az indokolás hangsulyozza, hogy az 55. §-nak az a czélja, hogy a vád és védelem lehetőleg egyforma erős legyen s ne szoruljon a védelem háttérbe, kétségtelen, hogy ha az ügyészszel szemben, akinek élethivatása a bünügyekkel való foglalkozás, egy gyakorlatlan ügyvédjelölt ül a védői széken, a védelem háttérbe szorul a váddal szemben s a vádlott nem részesül a kellő védelemben.

Áll ez különösen az esküdtbirósági ügyekben, ahol nem szakavatott birák, hanem laikusok a voltaképeni birák, akikre jobban hat a vád és védbeszéd. Éppen ezért a Curia ezen érdekes határozata, addig is, mig a kérdés döntvény alakjában vagy más módon tisztázódik, irányadóul és figyelmeztetésül szolgálhat ugy a magukat gyakorta a jelölttel helyettesiteni szerető ügyvédeknek, mint az ezt megakadályozni hivatott törvényszékeknek. *Halasi Viktor.*

* L. ellenkező határozatot lapunk jelen számának Különféle rovatában.

Deák Ferencz és a magyar büntető-törvénykönyv.

Edvi Illés Károly ur a Jogállam legutóbbi számában azt a kérdést intézi hozzám: mire alapitom az 1843-iki javaslatok Anyaggyüjteményében foglalt azon állitásomat, hogy Deák Ferencz befolyást gyakorolt a magyar Btk.-nek a halálbüntetés tárgyában elfoglalt álláspontjára. Szerinte Deák a büntetőjogi kodifikátiót egészen Csemegi Károlyra bizta.

Elmondom, amit e tárgyban magától Csemegi Károlytól tudok. (A közléseket mindannyiszor feljegyeztem.)

A nyolczvanas évek elején egy izben Csemegi Károly azon nehézségekről szólva, melyeket a Btk. kodifikatiójánál le kellett küzdenie, elmondta nekem, hogy megbizatása után legfőbb gondja az volt, hogy Deák Ferenczet mikép nyerhetné meg eszméinek. Az első értekezés alkalmával Deák a direktivát ezen szavakban adta meg: «A büntetőtörvényt olyképp kell szerkesztened, hogy abban halálbüntetés ne legyen». E kijelentés folytán állitotta fel Csemegi a megkülönböztetést a halálbüntetés relativ és absolut megszüntetése közt. Relativ megszüntetés az, mely a törvényben fentartja ugyan a halálbüntetést, de a biróra bizza, hogy a konkrét esetben helyén valónak látja-e az alkalmazást vagy nem; az absolut megszüntetés a törvényből is kiküszöböli ezen büntetésnemet. A kérdés tehát az volt, hogy reá tudja-e birni Deákot a relativ megszüntetés elfogadására. És ez, miután Csemegi kifejtette Deáknak, hogy a magyar birótól fog függni, hogy a gyakorlatban egyáltalán legyen-e halálbüntetés vagy nem: sikerült is. Csak mikor Deák Ferencz hozzájárulása megvolt, következett 1872—73-ban a végleges szöveg megállapitása.

Ezen tárgyra Csemegi később Balatonfüreden időzésünkkor ujolag rátért és ismételte a mondottakat. Többször emlitette, hogy más kérdésekre is tett Deáknak előterjesztést a büntető-törvény javaslatáról.

Az 1886. év márczius hó 2-án, midőn látogatásra mentem Csemegihez, ágyban fekvőnek találtam őt. Azzal fogadott, hogy nagyon rosszul van és hozzá tette: Jó hogy jön, el akarok Önnek mondani némely dolgokat. Az ember nem tudhatja....

Elbeszélte azon körülményeket, melyek közt 1868 elején Aradról Budapestre jött; szólt részletesen Horváth Boldizsárhoz, Szilágyi Dezsőhöz, majd Tisza Kálmánhoz való viszonyáról; a büntető-törvénykönyv készitését illetőleg pedig ismét hivatkozott azokra, a miket erről máskor elmondott.

Az Anyaggyüjteményben tehát csak azt irtam meg, amit Csemegi több izben maga közölt velem s amit a körülmények is megerősitenek. Aki az akkori viszonyokat ismeri, tudja, hogy Deák hozzájárulása nélkül nem lehetett a büntetőtörvénykönyvet a képviselőháznak bemutatni.

A Csemegi-féle halálbüntetési kodifikátio megitéléséhez különben figyelembe kell venni a kérdés állását Ausztriában és Németországban is.

Az osztrák igazságügyminiszter azon időben Glaser volt, Európának akkor első kriminalistája. A bünvádi eljárás kodifikatióján kivül előkészitette az anyagi büntetőjog kodifikatióját is. Minthogy a birodalmi tanács német többsége a halálbüntetést semmi szin alatt nem volt hajlandó elfogadni, Glaser is kisérletet tett a közvetités terén. A felségsértés legsulyosabb esetei mellett a halálbüntetés alá helyezte a legsulyosabb gyilkosságokat: a kinzásos gyilkosságot, a szülegyilkosságot és több ember meggyilkolását; de ezen a megszoritott téren a halálbüntetés *absolut* büntetés lett volna. Az 1874. évi Glaser-féle javaslat azonban, mint ismeretes, nem fogadtatott el és Ausztria még ma is az 1852-iki Btk. uralma alatt áll.

Németországban pedig az 1870. évben birodalmivá lett a büntetőjog, de az absolut halálbüntetés, Bismarcknak többszörös erőszakos fellépése folytán, benne maradt.

Ami tehát Ausztriában és Németországban még ma is

utopia, az Magyarországon ténynyé lett: a Btk. kimondja, hogy a halálbüntetés megszünt absolut büntetés lenni.

Legnagyobbrészt a magyar Btk. életbelépte *után* keletkeztek azon büntetőtörvények, melyek a halálbüntetést telsen megszüntetik, t. i. a hollandi 1880-ból, az olasz 1890-ből és legujabban a schweizi javaslat és a norvég törvény. Ezekre az átmenet a Csemegi-kodex.

Midőn Csemegi munkásságát abban a milieu-ben tüntettem fel, melyben az érvényesült, jelentőségéből nem vontam le semmit. Ellenkezőleg: Csemeginek elévülhetetlen dicsőségére válik, hogy képes volt kidolgozni oly compromissuális rendszert, melynek alapján, anélkül hogy a törvény a halálbüntetést kifejezetten megszüntette volna, e büntetésnemet nem kénytelen a biró kiszabni; s e rendszer tényleg oly hatással volt judikaturánkra, hogy egy izben öt évre terjedő időszakon át Magyarországon a legfőbb bíróság halálbüntetést nem mondott ki. *Dr. Fayer László.*

Különfélék.

— **Fiúmei ügyvédjelölt osztrák doctorátussal tehet-e ügyvédi vizsgát?** Az ügyvédi vizsgára jelentkező fiumei ügyvédjelöltek egy része nem Magyarországon végezte jogi tanulmányait, nem is itt szerezte meg qualificatióját, hanem Ausztriában. Az ügyvédvizsgáló-bizottság régebben az ily jelölteket vizsgára bocsátotta, de előfordult az is, hogy az innsbrucki, gráczi, bécsi stb. doctorátus alapján a vizsgára bocsátás megtagadtatott.

Egy közelebb előfordult konkrét eset alkalmából az ügyvédvizsgáló-bizottság ötös tanácsa következőképp határozott:

Folyamodó kérelmével elutasittatik, mert az 1874. évi XXXIV. tcz. 5. §-ának 1. pontja szerint ügyvédi vizsgára csak az bocsátható, aki valamely belföldi egyetemen a jogtudorságot elnyerte. Minthogy pedig ugyanezen törvény 6. §-a szerint Fiume területére csupán az ügyvédi vizsga nyelvére vonatkozólag van kivételes intézkedés, a többi kellékekre ellenben nem, folyamodó pedig bécsi jogtudori oklevelét nem nostrificáltatta, kérelmével elutasitandó volt. (1902 okt. 27-én 387. sz.)

Az érdekelt ügyvédjelölt felfolyamodására az ügyvédvizsgáló-bizottság hetes bizottsága az ötös bizottság határozatát indokainál fogva és a felfolyamodásban felhozottakra való tekintettel még azért is helybenhagyta, mert bár Fiume területén az 1852. évi julius 2-ikán kelt legfelsőbb nyilt parancscsal kibocsátott ügyvédi rendtartás van is érvényben, de a magyar miniszterelnöknek, az igazságügyminiszternek és Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánjának 1871 szeptember 14-én kiadott rendelete 13. §-ának 2. bekezdése az ügyvédi képesités elnyerésére vonatkozólag az 1874. évi XXXIV. tcz. meghozatala után a fentiek által kibocsátott rendelettel akként módosittatott, hogy fiumei biróságokhoz ügyvédekké csak oly jogvégzett magyarországi honosok nevezhetők ki, akik az ügyvédi rendtartás szerint megkivántató képességgel birnak és az ügyvédi vizsgát az 1874. évi XXXIV. tcz. 4. §-a értelmében a Budapesten felállitott vizsgáló-bizottság előtt letették (Rendeletek tára 572. l.), amiből kétségtelen, hogy az elől idézett ügyvédi rendtartás mellett a most idézett törvényczikknek az ügyvédi képesitést tárgyazó része Fiume területére nézve is életbe van léptetve és igy arra az ötös bizottság helyesen hivatkozott.

— **Előkészületi cselekmény vagy kisérlet?** Egyik utóbbi számunkban emlitettük, hogy Szegeden két ember, betörő szerszámokkal ellátva, elhelyezkedett egy nagy bérház pinczéjében oly czélból, hogy éjjel az egyik boltot feltörik, de rajta kapták őket, még mielőtt rejtekhelyöket elhagyták volna. A szegedi kir. törvényszék magánlaksértést mondott ki és 3—3 havi fogházra itélte őket, a kir. itélő tábla pedig *minősitett lopás kisérletét* látta fenforogni és 7—7 havi börtönt szabott ki. Kiváncsian várjuk az indokolást.

— **Az állandó rovat.** Teleki Imre — öt gyermek atyja, büntetve még nem volt — Serfőző Imre udvarába *bemászott* s a nyitott tyukólból egy tyukot lopott; Serfőző a tyukot visszakapta. A balassagyarmati törvényszék Telekit hat havi börtönre itélte. A budapesti kir. tábla az itéletet helybenhagyta.

— **A Magyar Jogászegylet** legutóbbi ülésén dr. Szakolczai Árpád ügyvéd tartott felolvasást a szabad akarat elvéről a polgári törvénykönyv tervezetében.

Felolvasó reámutatott azon jogfejlődésre, melyen az akarat theoriája a jogban keresztülment.

Az u. n. classikus iskola a büntetőjogban a tettből következtet az akaratra, mig a Liszt-féle társadalmi iskola az egyén akaratát a társadalmi viszonyok alakulatának tekinti.

Felolvasó a két véglet között igenis supponálja a szabad akarat létezését, nem tekintheti az embert a társadalom ideoda dobott bábjának, hanem ellenkezőleg szükségesnek tartja, hogy a társadalom fejlődjék az emberi loyalis akarat szerint, mely kivánja a jót és a jogost.

Ezen akarat kifejlesztésének első eszköze a müveltség és különösen az állampolgári müveltség kifejlesztése.

Szükséges, hogy az állam legkardinálisabb jogszabályai a nép legszélesebb rétegeiben elterjedjenek.

De ha igy el is képzelhető egy ideális társadalom, melynek többsége tudatában van akaratának és ura akarata nyilvánitásának, még akkor is birói mérlegelés tárgyát kell hogy képezze, vajon az, ami a jogügyletet alkotta, formális vagy valódi akarat-e, mert a létérti küzdelemben a gyenge existentia nem helyezhet teljes értékü akaratot az erős akaratnyilvánitásával szemben.

Teljes elismeréssel adózik felolvasó a polgári törvénykönyv tervezetének sociális tendentiáival szemben, de ez kielégitőnek nem mondható. Azt ajánlja, hogy a jogügylet és jognyilatkozat ne csak akkor legyen megtámadható, ha tévedés, tévesztés vagy erőszak esete forog fen, hanem akkor is, ha az, aki a nyilatkozatot tette, életkörülményei, viszonyai, kényszerhelyzete folytán nem birt akaratának szabad elhatározási képességével s feltehető, hogy azok fenforgása nélkül a jognyilatkozatot nem tette volna.

Felolvasó azzal fejezte be felolvasását, hogy vajha a római jog észtanai mellett diadalra jutnának a gyengék védelmének tanai.

A felolvasást követő vita során felszólaltak: dr. Meszlény Arthur, dr. Baumgarten Nándor, ifj. dr. Schulhof Géza és dr. Barna Ignácz.

— **A Huszadik Század** februári száma a korlátozott beszámitásról nagyobb dolgozatot közöl Friedmann Ernőtől. A Magyar Jogászegyletben e kérdésről legközelebb vita lesz. Közöljük a dolgozatból a következő kivonatot:

A korlátozott beszámithatóság fogalma képzésének és befogadásának fontossága fényesen bizonyitja egy czéltudatos társadalmi önvédelem megczáfolhatatlan szükségességét. Az ezen fogalom alapjául szolgáló jelenség csak messze kiterjedő általánosságában gyümölcse az egyéni alapsajátság és a társadalmi milieu *ujabb* irányu fejlődésének. Ezen pathologikus állapotok először szórványosan léphettek fel, akkor még nem voltak érezhetők; azután epidemikusan, akkor már reagáltak reájuk, de öntudatlanul; végre chronikusan, amikor a fogalmat képezték és befogadták.

A mai korszakot jellemző tulerős munka, a nemi kicsapongások, az alkohol tulságos élvezete s az átöröklés, amely a meggyöngült organizmust az utódokra átplántálja, azon *társadalmi* tényezők, amelyek ezen jelenség aggasztó általánosságát okozzák.

A büntetőjogtudomány már a 18-ik század végén figyelmessé lett a psychiaterektől előttük feltárt átmeneti állapotokra és követelt ezek számára enyhébb büntetést. A törvényhozás részéről először az osztrák kodexben 1852-ben nyert elismerést. A büntetőjogban föllépett modern áramlatok uj szempontokat vittek be ezen problema tárgyalásába.

Lombroso és követői azt állitják, hogy valamennyi büntettes *pathologikus*. Velök szemben felállitjuk azon tételt, hogy a pathologikus büntetteseken kivül, kik a betegséget részint öröklik, részint szerzik, olyanok is vannak, kikben az antisociális ethikai érzések *physiologiai* uton keletkeznek, részben ontogenetikus, részben phylogenetikus fejlődés utján és igy jogot nyerünk arra, hogy a büntettesek ama csoport-

jára külön elbánási szabályokat alkossunk. A betegességen belül is még különbséget kell tennünk a szerint, amint az egyénen és elhatározásán teljesen *uralkodik* vagy pedig azt csak többé-kevésbbé *befolyásolja*. Ezen átmeneti állapotokkal kell foglalkoznunk és ezeknek vizsgálata vezet bennünket arra az eredményre, hogy a tudománynak nem fog sikerülni psychologiai maximák szerint pontosan megállapitani, hogy hol végződik a szellemi egészség és hol kezdődik a betegség, épp oly kevéssé lehet a betegességnek ama nagy fokát annak többi eseteitől szigoruan elhatárolni, tehát csak határozatlan mennyiségekkel operálunk, amidőn a betegség uralkodásáról és ezzel szemben annak csak befolyásáról beszélünk. Azon betegségformákat, amelyeknek ilyen befolyásolás a következménye, felosztjuk először *pillanatnyiakra* és *állandóakra*. A pillanatnyiakhoz tartoznak a puszta ittas állapot és a láz könnyebb esetei. Az állandó betegségformákat ismét felosztjuk *veleszületettekre* és *szerzettekre*. A veleszületett betegségformákhoz számitjuk a degeneratiót és a visszamaradt szellemi fejlődést. A szerzettekhez tartoznak a következő betegségformák: a folie raisonnante, az érzékek könnyü megzavarodása cerebrális zavaroknál, a szerzett gyöngeelméjüség, a neurosák s a tartós szellemi gyöngeségben szenvedők a kiállott nehéz testi vagy szellemi betegségek következményeképpen.

Az ezen betegségformáknál fellépő abnormitások a motivatióban zavarokat okoznak, aminek következménye, hogy a képzetek tartalma vagy azok motiváló ereje abnormissá lesz. *In abstracto* a betegességtől okozott abnormitásokat azoktól, melyeket más physiologiai okok hoznak létre, nem vagyunk képesek megkülönböztetni. Csak a *concret esetben*, az egész szervezet orvosi vizsgálata alapján lesz megkülönböztethető, vajon betegesség fenforgott-e vagy nem?

Ezeknek a müködési abnormitásoknak psychopathologiai területeken a *functiók szabálytalansága, abnormis reactio* a következménye.

Beszámithatóság a fogékonyság a büntetés által való motiválhatóság iránt, beszámitható az, a kit büntetni lehet. Az akadályozó képzetek teremtésének lehetősége teszi ki a beszámithatóság lényegét. A beszámithatóság vizsgálatának alapjául az egyén lelkiállapota szolgál abban az időpontban, amelyben valamely cselekményre határozza magát. Az elhatározás időpontjában ugy a hosszantartó, mint a mulékonyugy a veleszületett, mint a szerzett betegségek *egyforma* hatást, abnormitásokat idéznek elő a motivátióban, ezért a beszámithatóság fogalmának megállapitásánál eme *valamennyi* betegségformákat subsummálnunk kell azon fogalom alá.

A psychologiai vizsgálódások arra az eredményre vezetnek, hogy 1. az elhatározás befolyásolása esetében motiválhatóság létezik; 2. hogy ez a motiválhatóság abnormis, mert az ily állapotban levők másképp reagálnak, mint a többi emberek; 3. a motiválhatóság csekélyebb foku, csak negativ, azaz a büntetlenség tudata képes impulsive hatni; 4. ez a negativ motiválhatóság osztható, t. i. ez abban az arányban kisebbedik, amily arányban nő a betegesség. Tehát mindezekre támaszkodva fölállitjuk azon tételeket, hogy 1. *ezek az esetek a beszámithatóság területébe esnek; 2. a korlátozott beszámithatóság fogalma képzésének szükségessége nyilvánvaló, mert a motiválhatóság és igy a büntethetőség kisebb.* És igy az ilyen állapotban szenvedőket büntetnünk kell, azonban csak akkora büntetéssel, a mekkorát egyrészt a társadalom biztonsága megkövetel, másrészt a népben, az általános jogérzetben századok óta meggyökeredzett államjogi és erkölcsi elvek megengednek.

— **Helyettesitheti-e esküdtbirósági ügyben ügyvédjelölt hivatalból védőül kirendelt főnökét?** Erre a kérdésre a Curia II. tanácsa 623/1903. sz. határozatában nemleges választ adott. A curiai határozat szövegét közelebb közöljük. A Curia I. tanácsa 1892 márczius 19-én 2544/1902. szám alatt ugyanezen kérdésben a következőképp határozott: «... D. József védőjének az a kifogása, hogy a kirendelt védő helyett az esküdtbiróság előtt ügyvédjelölt járván el, az a BP. 384. §-a 6. pontjának semmiségi esetét állapitja meg, elfogadható nem volt, mert az 1874: XXXIV. tcz. 15. §-a értelmében az ügyvédnek joga van magát ügyvédjelölt által helyettesittetni és e tekintetben a törvény nem tesz különbséget a meghatalmazott és kirendelt védő között».

Mint értesülünk, ez a kérdés a Curián legközelebb teljesülés elé kerül.

— **A budapesti kir. itélő tábla büntető tanácsai** abban állapodtak meg, hogy az esetben, ha a felebbviteli főtárgyaláson a meg nem jelent vádlott külön védője jelen volt s a kir. itélő tábla itélete ellen semmiségi panaszt jelentett be, az elmaradt vádlott előtt a kir. itélő táblai itélet nem hirdetendő ki, hanem a külön védő által használt semmiségi panasz folytán az iratok közvetlenül a kir. Curiához felterjesztendők. — Ugyancsak a BP. 425. §-ának 2. és 431. §-ának utolsó bekezdésében foglalt rendelkezés indokolja azt a további megállapodást, hogy az esetre, ha a felebbviteli főtárgyaláson jelen nem volt vádlott külön védője a kir. itélő táblai itéletben megnyugodott, ellenben a vádló (kir. főügyész, fő- és pótmagánvádló) semmiségi panaszt jelentett be az ellen, az iratok szintén közvetlenül a kir. Curiához terjesztendők fel.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A büntetés functióiról** értekezik *Cuche* grenoblei egyetemi tanár bevezetésül Traité de science pénitentiaire czimü legközelebb megjelenő munkájához. Csak a közelmultban jelent meg *Vidol* toulousei egyetemi tanárnak Cours de pénitentiaire czimü munkája. E tények világos bizonyságai annak, hogy a francziák ellentétben Binding iskolájával a büntetőjogot annak gyakorlatiasabb eleméből: a büntetésből kiindulva tárgyalják, amit megerősit az is, hogy a Société générale des prisons a büntetőjoggal foglalkozó franczia jogi egyesület. *V. R.*

— **A házasság felbontásának** ujabb szabályozása foglalkoztatja az olasz és a franczia törvényhozást. Az uj olasz törvényjavaslatról lapunk jelen számának első czikke szól. Franciaországban az 1884. évi törvényt két irányban kivánja módositani a kormány javaslata: mellőzni kivánja a ligába vetést, vagyis azt, hogy ha házasságtörés okából bontatik fel a házasság, a vétkes fél nem léphet házasságra azzal, akivel a házasságtörést elkövette, viszont felvétetni kivánja a felbontási okok közé a közös megegyezést. Ez utóbbi intézkedésével a javaslat egészen ellentétes irányban halad a többi állam ujabb házasságjogi kodifikációjával szemben.

—

A Magyar Jogászegylet folyó hó 7-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Salgó Jakab kórházi főorvos előadása: a korlátozott beszámithatóságról. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

A mellékleten közöljük a Curiai Határozatok félévi tartalommutatóját.

Lapunk jelen száma egy ivvel nagyobb terjedelmü a rendesnél.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Február 13-tól febr. 19-ig): *Febr. 13.:* **Mersich** Nándor e. az egri tsz. (13). — *Febr. 14.:* **Babetin** Trifon e. a lugosi tsz. (291). — **Zimánd** Mór e. a győri tsz. (298). — **Káhán** Vincze e. a m.-szigeti tsz. (17). — **Zilczer** Jakab e. a szegedi tsz. (13). — *Febr. 16.:* **Kramár** György e. a rózsahegyi tsz. (5). — *Febr. 17.:* **Forgách** Czeczilia és társa e. a bpesti keresk. és vtsz. (12). — *Febr. 19.:* **Weiner** Károly e. a bpesti keresk. és vtsz. (13).

Csődök: Berkovics Béla nagyenyedi keresk. e. a gyulafehérvári tsz.; csb. Balló Lázár, t. Jeney Elek; bh. márcz. 12., felsz. t. márcz. 19. (23). — **Kosztolányi** István nemcsényi lakos e. az aranyosmaróthi tsz.; csb. Leyrer László, t. Znamenák Sándor; bh. márcz. 7., felsz. t. ápr. 1. (23). — **Kohn** T. Dezső devecseri keresk. e. a veszprémi tsz.; csb. Misley Sándor, t. Éhen János; bh. márcz. 19., felsz. t. ápr. 3. (25). — **Bendékovics** Ignácz pakráczi keresk. e. a pozsegai tsz.; csb. Hadzsija Krunoszlav, t. Kürchner Ede; bh. márcz. 2., felsz. t. márcz. 13. (25). — **Kalabar** Ferdo (Nándor) zágrábi keresk. e. e tsz.; csb. Milics András, t. Opermann Károly; bh. febr. 7., felsz. t. febr. 14. (26). — **Erber** Imre nagyváradi keresk. e. e tsz.; csb. Böhm Jenő, t. Mihelfy Lajos; bh. ápr. 6., felsz. t. ápr. 20. (27).

Pályázatok: A szászsebesi jbságnál **jbiró**; bh. febr. 14., a nagyszebeni tsz. elnökéhez (23). — A bácstopolyai jbságnál **aljegyző**; bh. febr. 14., a szabadkai tsz. elnökéhez (23). — A nagyváradi tsznél **aljegyző**; bh. febr. 14., e tsz. elnökéhez (24). — A nagykanizsai jbságnál **aljegyző**; bh. febr. 18., e tsz. elnökéhez (25).

Ügyvédjelölt, dr. juris, aki a német nyelvet teljesen birja, s aki egy nagyobb iroda önálló vezetésére képes, a vidéken irodát keres. Czim a kiadóhivatalban. 9839

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 7. SZ. Budapest, 1903 február 13.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 12 kor. negyedévre 6 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A német magánjog hatása a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére. *Dr. Kipp Tivadar* berlini egyetemi tanártól. — *Törvénykezési Szemle*: A m. kir. Curia 74. sz. polgári teljes-ülési döntvénye. *yz.* — Az elidegenitési és terhelési tilalomról. *Huf József* soproni ügyvédtől. — *Birósági határozatok kritikai fejtegetése:* A semmiségi panasz bejelentésének helye. *Dr. Finkey Ferencz* sárospataki jogtanártól. — Lehet-e védő az ügyvédjelölt? *Dr. Kubowich Gézától.* — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A német magánjog hatása a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére.*

— Dr. Kipp Tivadar berlini egyetemi tanár előadása. —

2. Áttérek most a *jogügylettan* néhány kérdésére. Az ügyletképesség jogából csak egy érdekes pontot ragadok ki. A mi jogunk szerint a kiskoru önálló akaratnyilvánitást tehet, ha azáltal kizárólag valamely jogi előny birtokába jut. Közönséges példa rá az ajándék elfogadása és mégis egy apa sem találná eltürhetőnek, hogy kiskoru gyermekei beleegyezése nélkül ajándékoztathassanak maguknak, akitől akarnak. Az ajándék elfogadása igen kényes kérdés, amelynek helyes megoldásához sokszor több tapintat és belátás kell, mint egy adásvétel megkötéséhez. Ha a mi jogunk álláspontjából kivánunk itt segiteni, ugy azt az elvet kell felállitanunk, hogy valamely vagyoni szolgáltatásnak, amely mindig bizonyos causából történik, az elfogadása mindig magában foglalja a causába való beleegyezést is s hogy a causa kötelező megállapitása már ezen lekötelezésnél fogva sohasem jár kizárólag előnynyel, még ha ajándékozás is ez a causa. Hisz körülmények adtán az ajándékozás is jogi kötelezettségekbe vonhat belé, igy az ajándékozó elszegényedése czimén történő visszakövetelés, az ajándékozás visszavonása eseteiben stb. De még mindig kétséges marad, vajon e szempontokból kiindulva eljuthatni-e oda, hogy az ajándéknak a kiskoru részéről való elfogadásához törvényes képviselőjének beleegyezése megkivántatik. A magyar tervezet itt a 918. §. 2. bekezdése figyelmet érdemlő intézkedésével segit: «Kiskoru által elfogadott ajándékot azonban a törvényes képviselő, a gyámhatóság beleegyezésével az ajándékozónak visszaadhat».

A szerződések megkötésére vonatkozó fejezet, mely a legtöbb ponton a mi jogunkat követi, a 933. §. 2. bekezdésében a régi kereskedelmi törvény egy tételéhez (337. §.) nyul vissza, amelyet mint tulnyomórészt feleslegeset, s amely viszont még sem illik rá minden esetre, a lomtárba vetettünk. Hangzik pedig ekként: «*Szerződéskötésre irányuló oly általános felhivás, mely felismerhetően többekhez van intézve, vagy a szerződés lényegéhez tartozó pontokra nézve határozott nyilatkozatot nem tartalmaz, szerződési ajánlatnak nem tekintetik*». A rendelkezés ilyetén szövegezése mellett az elárusitásra odaállitott automata eddigi jogi megitélése nem állhatna meg, mert általános felhivást rejt magában szerződések kötésére, mely felismerhetően határozatlan többekhez van intézve, s ez a körülmény a szerződésre irányuló ajánlat jellegét egymagában véve kizárná, ha különben az ajánlatból az általán szükséges határozottság nem hiányzik is.

A 934. §-ban a tervezet az ugynevezett «kézhezvétel elméletéhez» (Empfangstheorie) csatlakozik az ajánlat tekintetében s ugyanazon intézkedést megismétli az elfogadás nyilatkozatra nézve a 938. §-ban. Ezek a rendelkezések a mi polgári törvénykönyvünktől annyiban különböznek, hogy a kézhezvétel elméletét nem korlátozzák a távollévők közötti nyilatkozatokra. Ebben, nézetem szerint, haladás rejlik, mert a kézhezvételi elméletet elvileg épp ugy kell a jelenlévők közötti nyilatkozatokra alkalmazni, mint a távollévők közöttiekre. Csak meg kell állapitani, hogy mint alakul jelenlévők között a nyilatkozás, s be kell látnunk, hogy élőszóval történő beszélgetés esetén a tudomásul vétel elmélete (Vernehmungstheorie) és a kézhezvételi elmélet azonos eredményekhez vezet. Azt a kérdést, meddig lehet az ajánlatot elfogadni, a tervezet 935. §-ában ugy oldja meg, mint a mi jogunk. De fenakadunk a 2. bekezdés ezen szavain: «*Távollevőnek tett ajánlathoz az ajánlattevő addig az időpontig marad kötve, a melyben rendes körülmények között a válasz megérkezését várhatta*», mert a tervezet egyáltalán nem akarja, hogy elkésett elfogadás esetén az ajánlat csak az ajánlattevőre nézve veszitse el kötelező erejét, hanem, mint a polgári törvénykönyv, azt akarja, hogy az ajánlat minden jogi hatása elenyészszék, hogy tehát, ha kellő időben el nem fogadták, többé ne is legyen elfogadható. *A telefon utján kötött szerződésekre a tervezet (935. §. 3. bek.) csak annyit mond, hogy a telefon utján tett ajánlatra a jelenlévők közötti ajánlat szabálya áll*». Mi ugyanazt tartjuk, csakhogy «telefon utján személytől személyhez intézett ajánlatra» nézve. A mi második komissiónk ezzel azt akarta kifejezni, hogy csak az ajánlattevő és azon személy közötti közvetlen telefonikus összeköttetésre, akihez az ajánlat intézve van, áll a jelenlevők közötti szerződés megkötésének szabálya. Nem hihető, hogy a magyar tervezet ettől különböző valamit akart mondani. Kérdés, nem kellett volna-e megfelelő értelemben megszoritó intézkedést felvennie. Azt, amit a mi polgári törvénykönyvünk akar, szabatosan csak igen körülményes módon lehetne kifejezni; mert, hogy e rövid kitétel «személytől személyhez», nem szabatos, kétségtelen. Kétségtelenül elég, ha mindkét részről szerződéskötésre meghatalmazott képviselő van a telefonnál. Sajátságos módon tér el a 937. §. 1. és 3. bekezdése a mi jogunktól: «*Hasonlóképpen az is, aki kötelezettség kizárásával tette ajánlatát, az elfogadási nyilatkozat megérkezése után haladéktalanul értesiteni köteles az elfogadót, ha a szerződést megkötöttnek el nem ismeri. Ha az értesités elküldésével késik, az elfogadás hatályos*». A mi jogunk szerint olyan ajánlatnak, melynél az ajánlattevő a kötelezettség kizárásával lép fel, az a hatálya, hogy elfogadható, de az elfogadás megtörténte előtt visszavonható. Az ajánlatot kapó félhez a visszavonásnak előbb kell megérkeznie, mint az ajánlattevőhöz az elfogadásnak. Ha az utóbbi egyszer megtörtént, a szerződés létesült s a visszavonás többé meg nem történhet. Nem látom át, hogy méltányosságból ettől el kellene térni. Inkább azt hiszem, hogy a magyar tervezet a kérdéses ponton az ajánlat két hatályát, az elfogadhatóságot és az ajánlattevő lekötöttségét nem eléggé választja szét egymástól.

A tervezet (939. §.) felvette azt a tételt, hogy az ajánlat, hacsak tartalmából vagy a czélba vett szerződés természetéből más nem következik, nem válik hatálytalanná az által, hogy elküldése után az ajánlattevő meghal vagy szer-

* Az előbbi közl. l. a 4. és 5. számban.

ződőképességét elveszti. A mi törvénykönyvünk azt a kérdést, hogy alakul a dolog, ha ugyanezen esetek annak részén, akihez az ajánlat intézve van, állnak be. nem akarta eldönteni.

A mi első javaslatunk (89. §.) azt a szabályt állitotta fel, hogy ez nem befolyásolja az ajánlat hatályát, a második kommissio pedig ezt aggályosnak találta és törölte. A magyar tervezet (939. §.) meg épp az ellenkezőt rendeli: «*Kétség esetén hatálytalanná válik (az ajánlat), ha e körülmények valamelyike az elfogadási nyilatkozat elküldése előtt annak személyében áll be, akihez az ajánlat intézve van*». E szabály jogosultságát igen is kétségbevonhatni. Ha a czimzett, mielőtt kézhez vette az ajánlatot, meghal, ugy halálakor még nem szerzett az ajánlaton való jogot. Ha pedig az ajánlat kézhez vétele után hal meg, ugy az ajánlatból eredő joga kétségtelenül örököseire száll át, ha az ajánlattevő felismerhető akaratából vagy az ajánlott szerződés természetéből az ellenkező nem következik.

Ha ily aggály nem forog fen, kell, hogy az örökösök az ajánlatot elfogadhassák, ha ezt még kellő időben megtenniök sikerül. Épp ugy, ha (az ajánlat kézhezvétele előtt vagy után) a czimzett elveszti ügyletkötési képességét, a törvényes képviselő, ha még idejekorán kéznél van, az ajánlatot elfogadhatja, hacsak az ajánlattevő fél akaratából eredő különös okok nem akadályozzák ezt.

Emlitendő még, hogy a tervezet (941. §.) megtartotta a kereskedelmi törvénykönyvnek azt a régi szabályát, mely szerint a szerződés megkötése az elfogadás elküldése időpontjától tekintetik megtörténtnek, amely szabályt mi tudvalevően elmellőztük.

A *feltételek* tanából csak azt emeljük ki, hogy a tervezet (971. §.) visszatér a feltételes jog veszélyeztetettsége esetén az általános biztositási kötelezettségre.

A *szerződéskötés hiányaira* vonatkozó szabályok között mindenekelőtt figyelmet érdemel, hogy a tervezet (985. §. 3. bek.) a szinleges szerződés esetére harmadik személyek védelmére bizonyára jótékony intézkedést tesz: «*a szinleges szerződésre lépő felek egyetemlegesen felelősek azért a kárért, amelyet harmadik személy vétlenül az által szenved, hogy a szerződés érvényében bizik*». Nálunk, amennyiben a nemjogosultaktól való jogszármaztatásra vonatkozó szabályok és a cessio tekintetében a 405. §. nem segitenek, csak a tiltott cselekményekre vonatkozó szabályokhoz lehet folyamodni, amelyek gyakran csak bonyodalmas érvelgetés segélyével, néha pedig egyáltalán nem fognak segiteni.

A szerződésnek tévedés czimén való megtámadását a tervezet a mi jogunkhoz képest lényegesen megszoritja. A 987. §. szerint: «*Aki a szerződés megkötésénél lényeges tévedésben volt, az megtámadhatja szerződési nyilatkozatát, ha tévedését a másik fél okozta, vagy felismerhette, vagy ha a másik félre a szerződésből ingyenes előny vagy aránytalan nyereség háramolnék*». A visszterhes, normális tartalmu szerződés tehát megtámadhatatlan, ha a tévedést a másik fél fel nem ismerhette.

Hogy mikor lényeges a tévedés, a 988. mondja meg: «*Lényeges a tévedés, ha a szerződés minőségére, tárgyára, vagy tartalmának egyéb oly részére vonatkozik, amelyet a közfelfogás hasonló szerződésnél jelentékenynek tekint, kivéve, ha bebizonyul, hogy az adott esetben a tévedő akaratelhatározására befolyással nem volt. Egyéb körülmény iránti tévedés lényegesnek csak akkor tekintetik, ha a másik fél felismerhette, hogy az az adott esetben a téveďőnek akaratelhatározására döntő befolyással van.*» Maga a megtámadás lényeges vonásokban másképpen alakul, mint nálunk. A tévedő fél a tévedés felismerése után köteles a másik felet megtámadási szándékáról haladéktalanul értesiteni. (989. §.) De ez az értesités nem maga a megtámadás. Ellenkezőleg, a megtámadás kifogás vagy kereset utján történik. Kifogás utján a megtámadható szerződésből keletkezett követeléssel szemben ez a kifogás bármikor érvényesithető, ha a megtámadási szándékról való értesités kellő időben megtörtént. (1002. §.) A megtámadási kereset a megtámadható dologi rendelkezés vagy a megtámadható kötelmi szerződés teljesitése ellen irányul s a tévedés felfedezése után egy éven belül kell megtörténnie. (1000. §.) Nincs többé helye, ha a megtámadható rendelkezés vagy a teljesitési jogügylet óta tiz év elmult. (1001. §.) Aki tehát csak kötelezettséget vállalt, az ellenfélnek a megtámadási szándékról kellő időben való értesitése által tartósan biztositva van. Ellenben a megtámadható dologi rendelkezés és a megtámadható kötelmi szerződésre vonatkozó teljesitési ügylet mindig csak kereset utján hatálytalanitható.

El kell ismerni, hogy a mi egyoldalu nyilatkozattal történő megtámadásunknak az utóbbi esetekben meg vannak az árnyoldalai. Az egyoldalu megtámadás, amelynek jogalapja még nincs megállapitva s talán hevesen kétségbevonatik, a dologi jogállást bizonytalanná teszi, a nélkül, hogy a vita elintézéséről gondoskodnék. A magyar tervezet által pártolt rendszer a megtámadást szükségképp összeköti jogalapjának megállapitásával s igy a viszony gyors tisztázására kényszerit.

Hogy a megtámadás a teljesitési ügyletre egyáltalán vonatkozhatik; mi, akiknek törvénykönyve ismeri az abstract dologi ügyletet, feltünőnek kell hogy találjuk. Aki nálunk a tévedésből kötött szerződés alapján teljesitett, a teljesitési ügyletet általában nem támadhatja meg, csak annyiban, amennyiben a megtámadás alapjául szolgáló tévedés a teljesitési ügylet alkalmából megismétlődött. Hogy a magyar tervezet itt más ösvényen halad, annak oka abban rejlik, hogy a mi jogunkkal éles ellentétben egy, bár Németországban is képviselt iránynak megfelelően, az abstract dologi ügyletet elveti. Szerinte ingó dolog tulajdona átadás utján csak akkor ruháztatik át, *ha a tulajdon átruházására irányuló érvényes kötelezettség értelmében történik.* (625. §.) A bekebelezés megengedése (Auflassung) és a bekebelezés is csak ugyanezen feltétel mellett ruházza át az ingatlan tulajdonát. (650. §.) Igen észszerüen rendelkezik a tervezet az u. n. *dissensus* esetére nézve is, midőn kimondja, hogy *a kölcsönös félreértés folytán megkötöttnek vélt szerződés hatályossá válik, ha a félreértés felismerése után az egyik fél a másiknak felfogásához azonnal hozzájárul.* (982. §. 2. bek.)

(Bef. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A m. kir. Curia 74. számu polgári teljes-ülési döntvénye.*

Az az eljárás, mely szerint a telekkönyvi hatóságnak valamely későbbi elintézés alkalmával a jogerejü és telekkönyvi bejegyzés által foganatositott korábbi elintézés helyességét vagy helytelenségét, hatályosságát vagy hatálytalanságát meg kell vizsgálnia és ennek a vizsgálatnak eredményéhez kell ujabb határozatát alkalmaznia; ez az eljárás, mely szerint a telekkönyvi hatóság saját korábbi határozatát hivatalból felülvizsgálat tárgyává teszi: a telekkönyvi eljárásban (eltekintve a telekkönyvi rendelet 168. §-ának különleges esetétől) teljesen ismeretlen; ez az eljárás a telekkönyvi rendtartás 61. és 127. §-aiban lefektetett elvekkel homlokegyenest ellenkezik; és ez az eljárás csak némileg is általánositva a nyilvánkönyvek közhitelét veszélyes módon aláásná.

Csak két példa:

Valaki megvesz egy ingatlant és a vételárt megfizeti,

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. az 5. és 6. számban.

Helyreigazitás. A mult heti szám harmadik lapjának első hasábjában sajtóhibából kétszer is van szó «*szemlélet*»-ről. E helyett a telekk. rend. 161. §-ának megfelelő «*szemlei lelet*»-et kell érteni.

miután a telekkönyvből meggyőződött arról, hogy az ingatlan az eladó nevén áll, aki azt tiz év előtt időközben elhalt nejétől vétel utján szerezte. A mikor pedig az a valaki a tulajdonjog bekeblezése iránti kérvényt beadja, a telekkönyvi ügyekben eljáró biró — tán csak kiváncsiságból — megtekinti az eladó tulajdonjogának annak idejében történt megszerzésére vonatkozó ügyiratot; ebből azt látja, hogy az adásvételi ügyletről magánokiratot vettek fel, és hogy az akkori biró ezt a körülményt elnézte; és ezt a hibát most megállapitván, s abból indulván ki, hogy a tulajdonjognak a férj, a mostani eladó részére való bekeblezése törvényes alap nélkül, helytelenül történt, az eladót tehát nyilvánkönyvi tulajdonosnak nem tekintvén, a vevőt kérelmével elutasitja.

Vagy: A tulajdonos ellen, a ki a telekkönyvben még kiskorunak van feltüntetve, helytelenül, de tényleg bekeblezték a zálogjogot. A tulajdonos ez ellen felfolyamodással nem élt, annál kevésbbé, mert sokkal az adóslevél kiállitása előtt teljeskoruvá lett. A mikor azonban valaki a jelzálogilag biztositott követelésre az alzálogjog bekeblezését kéri, a telekkönyvi hatóság elutasitja a kérelmet, mert a kiskoru ellen történt zálogjogi bekeblezést, az ügy utólagos megbirálásánál fogva, hatálytalannak találja.

A kir. Curia igy indokolja annak az eljárásnak megállapitását:

A telekkönyvi hatóság hatáskörébe kétségtelenül tartozik annak megbirálása, vajon «gátolja-e a további bejegyzést harmadik személynek a tilalommal egyidejüleg bejegyzett joga»: mert a telekkönyvi rendtartás 62. §-a szerint «a bejegyzett jog közelebbi meghatározásai, melyek magából a telekkönyvből ki nem vehetők, azon okirat tartalma szerint itélendők meg, melynek folytán a bejegyzés megengedtetett»; és mert a 69. §. szerint oly okiratokra, melyekben e követelésnek nyilván érvénytelen jogalapja foglaltatik, bekeblezés vagy előjegyzés nem történhetik.

Erre az indokolásra következők a megjegyzéseim:

Mi legyen a «harmadik személynek a tilalommal egyidejüleg bejegyzett joga», a mely a további bejegyzést gátolja, vagy nem gátolja, azt igazán nem értem. A döntvény és az egész egyéb indokolás nem harmadik személynek a tilalommal együtt bejegyzett (?) jogát, hanem egyenesen *magát a feljegyzett tilalmat* tünteti fel olyannak, amely a zálogjog bejegyzését gátolja, vagy nem gátolja.

A mi pedig a telekkönyvi rendeletből vett idézeteket illeti, hát ezek értelmére és az ezekben foglalt szabályok alkalmazásának terére nézve a döntvény indokolása tévedésben van.

A 62. §. végső bekezdése, a melyet mindig az előző bekezdésből kiindulva kell szemügyre venni, sem többet, sem kevesebbet nem mond, mint annyit, hogy a telekkönyvi végzésbe be kell foglalni a bejegyzendő jog *lényeges* meghatározásait és be kell foglalni ugy, hogy azok szóról-szóra a telekkönyvben is bejegyezhetők legyenek. E «lényeges meghatározások» mellett azonban vannak oly kevésbbé lényeges meghatározások is, a melyek a telekkönyvet megtekintő személyeket szintén érdekelhetik, de amelyek a bejegyzett jog specifikatiójára nem szükségesek, és a melyeket ezért magába a telekkönyvi bejegyzés szövegébe felvenni felesleges, a nyilvánkönyv œkonomiájának tekintetéből nem tanácsos. Ezeket a *mellékmeghatározásokat* az elrendelt bejegyzés alapjául vett, az irattárban őrzött (telekkönyvi rendelet 169. §.) okiratok tartalmából kell megállapitani, valahányszor ily megállapitásra a bejegyzett jog tartalmával és terjedelmének pontos meghatározása végett szükség van.

A zálogjog bejegyzésébe például befoglalják az azzal biztositandó tőke összegét és a kamat magasságát, de be nem foglalják a tőke visszafizetésének idejére a kamatok fizetésének módjára vonatkozó határozatokat. A telki szolgalmakat meg éppen nagyon röviden, például az utszolgalmat csupán a jog megnevezésével, az uralkodó és a szolgáló telek megjelölésével tüntetik fel a bejegyzésben; az ut iránya, szélessége, használásának, jókarban tartásának módja a bejegyzésben nem jut kifejezésre. Mindezekre nézve az irattárban őrzött eredeti vagy hitelesitett másolatu «alapokirat» ad felvilágositást.

De hogy a telekkönyvi hatóság a bejegyzés alapjául szolgált okirat tartalma szerint utólag, a mikor a kérdéses ingatlanra vagy jogra *ujabb bejegyzést* kérnek, megállapithatná azt, hogy a bejegyzés helyesen történt-e vagy helytelenül, és hogy annak az ujabban kért bejegyzés elrendelésére és foganatositására van-e gátló hatálya vagy nincsen: ezt a telekkönyvi rendtartás 62. §-ából lehetetlen kiolvasni.

A mi pedig a telekkönyvi rendtartás 69. §-át illeti, ennek értelmében érvénytelen jogalapu okiratra telekkönyvi bejegyzést *elrendelni nem szabad.*

«A biró a kérvényt és a mellékleteket pontosan nézze át, s magával a telekkönyvvel hasonlitsa össze; *a kérelem alapjait* ... nemkülönben az előterjesztett okiratok kül- és belkellékeit *gondosan vizsgálja meg*», és csak azután intézze el a kérvényt, azt mondja a 127. §.

A 69. §. tehát directivát ád a telekkönyvi hatóságnak arra nézve, hogy a kérvény elintézésekor minő magatartást kell tanusitania a kért bejegyzés alapjául bemutatott okirat tartalmával szemben: ha az okirat az anyagi jog szerint érvénytelen jogalapot tüntet fel, a kérvényt el kell utasitani.

Ha például olyan kötelezvény kerül a telekkönyvi hatóság elé, a melyben az adós a kölcsönösszeg jelzálogi biztositását megengedi, de kamat fejében az ingatlan haszonélvezetét bocsátja át a hitelezőnek, a zálogjognak sem bekeblezése, sem előjegyzése nem rendelhető el (a kir. Curia IX. számu döntvénye).

De ha a telekkönyvi biró akár elnézésből, akár mert az illető anyagi jogszabályt nem ismerte, azt, hogy az okiratban «a követelésnek nyilván érvénytelen jogalapja foglaltatik», figyelmen kivül hagyja s a kért bekeblezést vagy előjegyzést elrendeli; ha oly kötelezvény alapján, a melyet a IX. számu döntvény körülir, a zálogjogot a tőke erejéig bejegyezteti: akkor egy *későbbi beadvány elintézésének czéljára nem szabad* a telekkönyvi birónak a korábbi bejegyzés alapokiratát birálat alá vennie, és nem szabad azért, mert az ez okiratbeli jogalapot most, *utólag* érvénytelennek találja, a már előbb elrendelt bejegyzést az ujabban kért bejegyzés tekintetéből hatálytalannak qualifikálni.

IV. Gyakorlati czélját annyi bizonyos, hogy a 74. számu döntvény el fogja érni. A hitelezőket kijátszani az elidegenitési vagy megterhelési tilalomnak éppen csak a kijátszás czéljára való kikötésével és telekkönyvi feljegyzésével többé nem lehet.

Csak az a kérdés, hogy a kir. Curia nem lőtt-e tul a czélon; nem szoritotta-e a feljegyzett tilalomnak a zálogjog bejegyzésére való gátló hatályát oly szük körre, amelyet a gyakorlat nagy terén meg sem lehet találni?

A döntvény csak annak a tilalomnak tulajdonit a zálogjog bejegyzésére gátló hatályt, amely 1. az ingatlan tulajdonjogának átruházásával kapcsolatosan köttetett ki; 2. a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésével egyidejüleg nyert telekkönyvi feltüntetést; 3. amely az átruházónak vagy harmadik személynek az ingatlanra vonatkozó, a telekkönyvben kitüntetett igénye biztositására szolgál.

Az 1. minősitési kellékre nézve nincs észrevételem, legfeljebb az, hogy a döntvény oly elidegenitési vagy terhelési tilalomról tesz emlitést, amely «a tulajdonjog átruházásával kapcsolatosan .... jegyeztetett fel»; holott talán olyan tilalmat ért, amelyet a tulajdonjog átruházásával *kikötöttek* és a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésével egyidejüleg jegyeztek fel.

A tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésének és a tilalom

*

feltüntetésének egyidejüségét azonban (2. kellék) feleslegesnek tartom. Ha a tilalom a tulajdonjog átruházásakor ki volt kötve, és ha ki volt kötve oly igény biztositására, a minőt a döntvény a tilalom telekkönyvi feljegyzése által biztosithatónak mond: akkor nincs okunk azt a feljegyzést a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésének alkalmára korlátozni. Lehet, hogy ezzel az alkalommal a felek szükségtelennek tartották még a tilalmat feljegyzés által dologi hatálylyal felruháztatni és ez a szükség csak később merült fel. A telekkönyvi jogszabályok nem tiltják, hogy *egy* okirat alapján valaki azonos vagy külömböző jogok telekkönyvi bejegyzését egymás után különböző időben kérje.

Lényeges komplikációkra is vezethet ennek a kelléknek a felállitása.

Csak egyet emlitek:

Az adásvételi szerződésben az eladó jogos okból kikötötte az elidegenitési és terhelési tilalmat. A szerződési okiratban elfelejtették a keletet nap szerint kitenni. Ezért a telekkönyvi hatóság, a mikor a vevő tulajdonjogának bekeblezését és egyuttal az elidegenitési és megterhelési tilalom feljegyzését kérték, a telekk. rend. 82. §. *a)* pontjához és 87. §-ához képest a tulajdonjognak csak előjegyzését rendelte el, a tilalom feljegyzése iránti kérelmet pedig elutasitotta, mert hiszen a feltétlen feljegyzést (főleg a tulajdonjognak csupán előjegyzése mellett) el nem rendelhette, a feljegyzés előjegyzését pedig a telekkönyvi rendelet nem ismeri.

Kérdem most: ha a vevő megfelelő okirat alapján kéri a tulajdonjogi előjegyzés igazolását és egyuttal a tilalom feljegyzését, teljesitheti-e a telekkönyvi hatóság az utóbbi kérelmet, a mikor az igazolás visszahat az előjegyzési kérvény benyujtásának időpontjára (telekk. rend. 94. §.), és a mikor e szerint a tilalom feljegyzése nem történnék, «a tulajdonjog bejegyzésével egyidejüleg»? És ha a telekkönyvi hatóság teljesiti a kérelmet, vajon a tilalom feljegyzése fogna-e a döntvény értelmében gátló hatálylyal birni a zálogjog később kért bejegyzésére?

Legkevésbbé tudok megbarátkozni a tilalom gátló hatályának 3-ik előfeltételével, hogy «*a telekkönyvben kitüntetett*» igény biztositására szolgáljon. Nem mintha a jogbiztonság érdekében sajnálnám a tilalom hatályának megszoritását. Sőt igen jól megtudnék barátkozni avval, hogy az elidegenitési és terhelési tilalomtól a dologi joghatályt egészen feltétlenül megtagadjuk.

De ha már fentartandónak véljük ezt a joghatályt, akkor engedjünk tért annak gyakorlati alkalmazására is, és ne állitsunk fel oly jogszabályt, amelyre a gyakorlatban *sem szükség, sem alkalom* nincsen.

Pedig ez aligha nincs igy a tilalomnak «telekkönyvben kitüntetett igény biztositására» korlátozott joghatályával. A telekkönyvben kitüntetett igény, vagyis inkább a nyilvánkönyvileg bejegyzett jog, mint amely éppen *a bejegyzés által* absolut hatályuvá vált, éppen nem szorul oly biztositásra, amely valamely korlátozás telekkönyvi feljegyzése által idéztetnék elő.

Ha valaki bontó feltétel alatt vagy ha a visszavásárlás kikötéseivel ruházta át másra az ingatlan tulajdonát, a feltételes tulajdon, illetve a visszavásárlási jog telekkönyvi bejegyzése mellett semmi képzelhető szüksége sincs még az elidegenitési vagy terhelési tilalomra és ennek nyilvánkönyvi feljegyzésére. A tulajdonjog feltételes voltával vagy a visszavásárlás jogával szemben az elidegenités eo ipso hatálytalan annyiban, hogy a bontó feltétel beálltával vagy a visszavásárlás megtörténtével az átruházó tulajdonjoga bárkivel szemben is helyreáll, a ki időközben a nyilvánkönyvi tulajdonos helyébe lépett; és hogy az ingatlannak időközben történt megterhelése a telekkönyvileg biztositott visszaszállást vagy a visszavásárlás jogának gyakorlását semmi részben sem nehezitheti meg.

Szerény nézetem szerint éppen a telekkönyvben ki *nem* tüntetett igények biztositására (értve ez alatt a *jogos* igényeket) lehet az elidegenitési és megterhelési tilalom alkalmas; de ezekre a döntvény a tilalomnak semmi hatályt sem tulajdonit.

Hátramarad még V. annak kimutatása, hogy a 74. sz. döntvény nem határozza meg azokat az előfeltételeket, amelyek alatt az elidegenitési és megterhelési tilalom telekkönyvi feljegyzésének helye van; és hogy e szerint viszont arra nézve sem állit fel szabályt, hogy mely előfeltételek hiánya mellett kell a telekkönyvi hatóságnak a tilalom feljegyzése iránti kérelmet elutasitania.

Az indokolás következtetés utján levezeti ugyan azt a tételt, hogy «oly elidegenitési és terhelési tilalom, mely a döntvényben körülirt feltételeknek meg nem felel, nyilvánkönyvi bejegyzés tárgyát nem képezheti» (17. bek.), de a döntvény maga ennek egyenes kijelentésétől tartózkodik. Sőt magának a döntvénynek szavaiból ennek ellenkezőjét is lehet kiolvasni. A döntvény t. i. nem ugy szól, hogy: a feljegyzett tilalom a zálogjog bejegyzésének az akadálya; tilalom feljegyzésének pedig ilyen előfeltételek alatt van helye. Hanem azt mondja a döntvény, hogy: a tilalom telekkönyvi feljegyzése «*oly esetben*» akadályozza a zálogjog bejegyzését, a mikor a tilalom ezeknek meg ezeknek az igényeknek a biztositására szolgál. A miből következik, hogy vannak még *más* esetek, és hogy vannak még oly feljegyzett tilalmak is, a melyek a döntvényben felsorolt előfeltételeket nélkülözik, és ezért a zálogjog bejegyzését *nem* gátolják.

Bármint álljon e tekintetben a dolog, annyi bizonyos, hogy: VI., a 74. számu döntvény, a midőn az elidegenitési és megterhelési tilalom nyilvánkönyvi feljegyzésének a később kért bejegyzésekre való hatályát szabályozza, e tekintetben a *zálogjog* kért bejegyzésének esetére szoritkozik; a minél fogva másféle esetekben felmerülő kérdések a döntvény mellett is még megoldásra várnak.

Megoldásra vár különösen az, hogy:

1. Minő előfeltételek alatt van hatálya, és mily hatálya van az *elidegenités* feljegyzett tilalmának a *tulajdonjog* átruházására?

2. Van-e hatálya, és ha igen, mily hatálya van a *megterhelési* tilalom feljegyzésének a *tulajdonjog* átruházására?

3. Minő előfeltételek alatt van hatálya és mily hatálya van a feljegyzett *elidegenitési vagy terhelési* tilalomnak az ingatlannak a zálogjogon *kivüli, más* megterhelésére, különösen a *haszonélvezet* telekkönyvi bejegyzésére.

Azzal, hogy ezeket a kérdéseket az analogia segitségével kell megoldani, a kételyeket eloszlatni nem igen lehet, mert az analogia alkalmazhatóságának alaposan ellenvethető, hogy a kir. Curia, ha a szabályt *általánosságban* kivánja vala felállitani, nem arról a hatályról rendelkezett volna, a melyet az elidegenitési és megterhelési tilalom a *zálogjog* bejegyzésére, hanem arról, a melyet általában az illető ingatlan *elidegenitésére* és *megterhelésére* gyakorol.

Mielőtt fejtegetéseimet befejezném, önmagam iránti kötelesség lerovására ki kell jelentenem, hogy czikkem megirásánál feleselési viszketeg legcsekélyebb részben sem, hanem egyedül a helyes jogfejlődés és igazságszolgáltatás iránti érdeklődés vezette tollamat.

Meg vagyok győződve, hogy a legujabb döntvény máskép, nem ellentétesen, de *eltérően*, és mindenekfölött *elvi álláspontból* kiindulva szólt volna, ha a kir. Curia az 1881. évi LIX. tcz. 4. §-ához és az 1881. évi 2214. számu rendelethez képest nem arra volna korlátozva, hogy teljes-ülésben a polgári «*ügyekben felmerülő*» vitás elvi kérdéseket döntsön el; és illetve hogy előbbi tanácsülésben *már létrejött* elvi megállapodásnak «*megváltoztatását vagy módositását*» tegye a tanácskozás és határozás tárgyává.

yz.

Az elidegenitési és terhelési tilalomról.

Az elidegenitési és terhelési tilalom alatt, ha az szerződésen vagy végrendeleten alapul, az a jogviszony értendő, melynél fogva az ingatlan szerzője azt a kötelezettséget vállalta magára, hogy a szerzett ingatlant, tekintettel harmadik meghatározott személynek az ingatlanra vonatkozó tulajdonigényére, sem elidegeniteni, sem megterhelni nem fogja.

Ha ez a jogviszony a telekkönyvben feljegyeztetett, vagy ami ugyanaz, ha a korlátolt tulajdonjog átruházását tárgyazó telekkönyvi bejegyezvényben kitüntetett, akkor absolut hatályuvá válik és mindenki irányában érvényesithető.

Az elidegenitési vagy terhelési tilalomnak a tulajdonos által való rendelhetésére és érvényességére megkivántatik tehát:

1. hogy a tulajdonos ingatlanát másra ruházza;

2. hogy a tilalom az átruházó tulajdonos részéről harmadik személynek egyuttal átengedett, az ingatlanra vonatkozó tulajdoni igény megóvására szolgáljon; és

3. hogy a tilalom az átruházásnak telekkönyvi bekebelezésével egyidejüleg telekkönyvileg feljegyeztessék, illetőleg a tulajdonjog átruházását tárgyazó telekkönyvi bejegyezvényben kitüntessék.

Ettől a szabálytól, hogy csak harmadik személy javára rendelhető és jegyezhető fel az elidegenitési vagy terhelési tilalom, kivétel állapitható meg abban az egyetlen esetben, ha az ajándékozó telekkönyvi tulajdonos a korlátolt tulajdonos ellen azt a jogosultságot akarja magának biztositani, hogy az ajándékozást netaláni hálátlanság okából megtámadni szándékozik, ami az ajándékozási okiratban felemlitendő, mert különben a feljegyzésnek értelme és hatálya nem volna és csak az átruházó tulajdonos szeszélyének kielégitésére szolgáland.

Az elidegenitési és terhelési tilalom fogalmának meghatározásából megállapitható annak hatálya is, mely abban áll, hogy a szerző (korlátolt tulajdonos) az ingatlan állagával jogilag sem élők közti jogügyletek, sem végrendelkezés utján nem rendelkezhetik, hogy tehát az ingatlant sem elidegeniteni (vagy elcserélni), sem terhelni jogositva nincs, hanem inkább köteles annak állagát sértetlenül fentartani, nehogy értéke csökkentessék; amiből következik, hogy semmi jogot az ingatlan állagára nem engedélyezhet.

Magától értetik, hogy az elidegenitési és terhelési tilalom a most előadott hatályt csak akkor idézheti elő, ha az a törvény értelmében rendeltetett és a telekkönyvben feljegyeztetett, illetve a telekkönyvi bejegyezvényben kitüntetetett. Hogy a telekkönyvi hatóság az elidegenitési és terhelési tilalmat jogérvényesen feljegyezhesse, megkivántatik okvetetlenül, hogy annak elbirálására is fel legyen jogositva, vajon a törvény (birói gyakorlat) értelmében rendeltetett-e, és ha azt találná, hogy a feljegyzendő tilalom nem a tulajdonjog, hanem más jog megóvására rendeltetett, hogy az átruházó okiratban, illetve a hagyatékbirósági átadó végzésben nincsen megnevezve az a harmadik személy, kinek érdekében a tilalom rendeltetett, hogy a telekkönyvi tulajdonos a tilalmat az ingatlanra vonatkozó tulajdonjogának átruházása nélkül akár saját magának, akár harmadik személynek érdekében rendelte, vagy hogy a tulajdonos az ingatlan átruházása mellett a tilalmat a saját maga javára törvényes indok felhozása nélkül feljegyeztetni kéri, akkor bizony megtagadni fogja annak telekkönyvi feljegyzését.

Az elidegenitési és terhelési tilalom jogintézménye hazánkban az osztrák polgári törvénykönyvnek, illetve a telekkönyvi rendtartásnak bebozatala óta meghonosodott, de semmi törvényes szabályozást nem nyervén, annak lényege és hatálya eltérően határoztatott meg és nem egyöntetüen alkalmaztatott, ugy, hogy visszaélésekre is szolgáltatott alkalmat.

Mindezen, a törvény tiszteletét és tekintélyét sértő viszonyok elháritása végett kimondotta a kir. Curia a 74. számu teljes-ülési döntvényében: «oly esetben, midőn valamely ingatlan tulajdonjogának akár hagyatéki birósági átadó végzés, akár szerződés alapján történt átruházásával kapcsolatosan és a telekkönyvi tulajdonjog bejegyzésével egyidejüleg harmadik személynek vagy magának az átruházónak az átruházott ingatlanra vonatkozó és a telekkönyvben kitüntetett igénye biztositására jegyeztetett fel az elidegenitési vagy terhelési tilalom — az ingatlan állagára a zálogjog bejegyzése sem végrehajtás utján, sem ezen kivül és pedig a tilalom kitörlésének, illetőleg megszüntének időpontjától kezdve joghatálylyal sem rendelhető el».

Ezen döntvényből világosan kitünik, hogy a kir. Curia egyrészről az elidegenitési és terhelési tilalom joghatályát megállapitani, másrészről pedig ezen jogintézmény természetét és azon feltételeket szándékozott szabályozni, melyek alatt a tilalom a telekkönyvben érvényesen feljegyezhető.

Ami már most azt a kérdést illeti, vajon helyesen állapitotta-e meg a curiai döntvény az elidegenitési és terhelési tilalom joghatályát, el kell ismernünk, hogy helyesen állapitotta meg azt; mert kétségtelen, hogy olyan tulajdonos ellen, ki ingatlanának állagával jogilag nem rendelkezhetik, tehát az ingatlan állagára jogot sem engedélyezhet, valamely jog az ingatlan állagára mindaddig nem szerezhető, még pedig feltételesen sem, mig az ingatlan a tilalomtól fel nem szabadult.

Helyesen mondja is a Curia döntvényének indokolásában, hogy a telekkönyvi rendtartásnak 74., 75. és 78. §-aiban emlitett esetekre felállitott szabályok, melyekben valamely jog feltételesen szerezhető, a tilalomra nem alkalmazhatók, mert az örökös (74. §.) és az előjegyzett tulajdonos (75. §.) feltételesen rendelkezhetik az ingatlan állagával, a korlátolt tulajdonos pedig nem rendelkezhetik vele feltételesen sem, a telekkönyvi rendtartás 78. §-ában foglalt esetben pedig maga a jog — kitörlésének előjegyzése folytán — még meg nem szünt.

Ami azonban az indokolás azt a kijelentését illeti, hogy a telekkönyvi hatóság nincsen hivatva annak megbirálására, hogy van-e és mily joghatálya a feljegyzett tilalomnak az anyagi jog szempontjából, az helyesnek nem fogadható el; mert ha annak megbirálására nincs hivatva, akkor tartozik a zálogjog bejegyzését abban az esetben is megtagadni, ha p. o. a tilalom annak a személynek megnevezése nélkül, kinek tulajdon igénye megóvására szolgáljon, jegyeztetett fel; a Curia ezen kijelentésével magával ellentétbe jött, amennyiben az indokolás folyamában kimondja, hogy a telekkönyvi hatóság a nyilvánkönyvi bejegyzések foganatositásánál nem zárkózhatik el feltétlenül a jogügyletek minőségének vizsgálata elől.

A 74. számu curiai döntvényben kifogásolandó, hogy nem mondta ki határozottan, miként a zálogjog csak akkor nem szerezhető valamely ingatlan állagára, ha a tilalom — *tulajdon-igény* biztositására jegyeztetett fel; az indokolásban helyesen lett kimondva, hogy a tilalom más jogigény biztositására nem szolgálhat.

Megjegyzendő különben, hogy az elidegenitési és terhelési tilalom jogintézménye nagy fontossággal nem bir, mivel a telekkönyvi tulajdonos az átruházott tulajdonjogot időhatár vagy bontó feltétel megállapitása által korlátozhatja, az örökhagyó pedig az örökös helyébe utóörököst s a hagyományos helyébe utóhagyományost nevezhet. *Huf József.*

Birósági határozatok kritikai fejtegetése.

A semmiségi panasz bejelentésének helye.

A semmiségi panasz bejelentésének kérdésében a Curia által követett formalisztikus és szigoru törvénymagyarázat — melynek érdemében e helyütt nem kivánok szólani, miután a B. J. T.-ban már két izben is (XLI. k. 275., és XLV. k.

289.) felszólaltam, legfeljebb azt jelenthetem ki, hogy lényegileg *Heil Fausztinnak* e lapok legutóbbi számaiban közölt fejtegetéseit osztom — ugy látszik a semmiségi panasz minden kérdésénél domináló kezd lenni. Ezt mutatja a Curia 7609/1902. sz. határozata (l. a *Jogt. Közl.* 5. sz. melléklet 37. lap), mely a semmiségi panasz bejelentésének *helyére* nézve mond ki egy szintén formalisztikus, de igénytelen nézetem szerint, igazságtalan döntést.

A BP. 431. §-ának 2. bekezdése szerint a kir. tábla előtti «*felebbviteli főtárgyaláson jelen volt vagy képviselt jogosultak a tábla II. foku itélete ellen e bíróságnál* (a kir. táblánál) *tartoznak semmiségi panaszukat bejelenteni. Minden más esetben a semmiségi panasz az elsőfoku bíróságnál jelentendő be*». A közölt esetben a vádlott tényleg sem maga, sem külön védője nem volt jelen a felebbviteli főtárgyaláson, azonban semmiségi panaszát nem az elsőfoku bíróságnál, hanem a kir. táblánál adta be. A kir. tábla abból indulva ki, hogy a 431. §. szerint a semmiségi panasz nem hozzá, hanem a törvényszékhez lett volna beadandó, leküldi azt a törvényszékhez, ugyde az alatt a 8 napi bejelentési határidő letelik s a törvényszék a hozzá *beküldött* semmiségi panaszt, *mint elkésettet, visszautasitja.* A vádlott felfolyamodik a visszautasitás ellen, a Curia azonban elutasitja a felfolyamodást azzal az indokolással, hogy a törvényszék helyesen utasitotta vissza az «elkésve érkezett» semmiségi panaszt.

Hogy a vádlott ebben az esetben is merő formalizmus miatt lett megfosztva a semmiségi panasztól s nem a BP. akarata és szelleme szerint, az kétségtelen. Mit akart a törvény azzal, hogy a semmiségi panasz bejelentésének *helyéül* a felebbviteli főtárgyaláson jelen volt jogosultak számára a kir. táblát, más esetekre az elsőfoku bíróságot jelölte ki? Ugy a törvény logikája, mint az Indokolás világos szavai szerint *az eljárás*, illetőleg jelen esetben *az ügykezelés gyorsitását.* Régebbi eljárásunk nem ismervén a kir. tábla előtti felebbviteli főtárgyalást, természetesen a II. foku táblai itéletet *mindig* az I. foku bíróság hirdette ki a vádlott előtt s ezért a II. foku itélet elleni perorvoslatot mindig az I. foku bíróságnál kellett bejelenteni. A BP. azonban, miután a kir. táblák előtt a felebbviteli főtárgyalást honositotta meg, amelyen a felek activ részt vehetnek, az eljárás gyorsitását vélte azzal is biztositani, ha a felebbviteli főtárgyaláson jelen volt jogosultakat arra kötelezi, hogy a II. foku itélet elleni perorvoslataikat itt a II. foku bíróságnál jelentsék be, miután az nekik itt lett kihirdetve.

Más esetekre, t. i. az oly félre vagy jogosultra nézve, aki a felebbviteli főtárgyaláson sem személyesen, sem képviselője által nem volt jelen, az I. foku bíróság előtti bejelentést irja elő, abból indulva ki, hogy ily esetben a 425. §. rendelkezése szerint a II. foku itéletet ugyis a törvényszék közli az illetőkkel és pedig a jelen nem volt vádlóval és sértettel kézbesités, a vádlottal rendszerint kihirdetés utján. Világos tehát, hogy a BP. itt is az illető érdekelteknek akarta *megkönnyiteni* a semmiségi panasz bejelentését s az eljárást, illetőleg a semmiségi panasz átvételére és felterjesztésére vonatkozó ügykezelést akarta egyszerüsiteni és gyorsitani, midőn a felebbviteli főtárgyaláson a jelen nem volt jogosultakat *nem* kötelezi arra, hogy semmiségi panaszukat a táblánál jelentsék be, hanem ezek számára az I. foku bíróságot jelöli meg a bejelentés helye gyanánt.

Mi történjék már most, ha a felebbviteli főtárgyaláson jelen nem volt vádlott *tévedésből* nem az I., hanem a II. foku bírósághoz, a táblához adja be egyenesen a semmiségi panaszt? Ez a jogi tévedése, járatlansága, melynélfogva ő azt hitte, hogy éppen igy gyorsitja az eljárást, ha ahhoz a bírósághoz adja be perorvoslatát, amelynek itélete ellen panaszkodik, elég arra, hogy az ő semmiségi panaszát visszautasitsuk, sőt a perorvoslattól megfoszszuk? Bizonyára betürágás lenne az ily törvénymagyarázat. A jelen esetben a kir. tábla helyesen tette, hogy elfogadta a panaszt, azonban leküldte azt az illetékes I. foku bírósághoz. De itt jön aztán a szőrszálhasogató betüértelmezés. A törvényszék elkésettnek nyilvánitja a semmiségi panaszt, mert a táblától az a 8 napi határidő után érkezett le. Pedig hát mikor lett *beadva*, illetőleg *bejelentve* ez a semmiségi panasz? Elfogulatlan biráló nem mondhat mást, mint hogy akkor, *mikor az, habár tévesen, a táblához beadatott.* A vádlott *a 8 napi határidőn belül* élt a semmiségi panaszszal s igy amint a perorvoslat helytelen, téves *elnevezése* (semmiségi panasz helyett felebbezés) nem törvényes ok a visszautasitásra, mert a biróság *kötelessége* a jogban járatlan vádlottat a perorvoslat használata iránt kitanitani, épp ugy igazságtalan betümagyarázat a beadás *helyének* eltévesztése miatt megfosztani őt a perorvoslattól. Sőt még ha a betümagyarázathoz kötjük is magunkat (ami ugyan mindig veszedelmes), még ugy is alaptalan s egyenesen a BP. ellenére történt a visszautasitás, mert a 432. §. 1. bekezdése szerint «az elkésetten használt semmiségi panaszt az a bíróság utasitja vissza, amelynél azt bejelentették, illetőleg beadták». Itt pedig a semmiségi panaszt nem a törvényszékhez jelentette, illetőleg adta be a fél, hanem a táblához. A törvényszékhez a tábla *leküldte* a semmiségi panaszt s igy a *bejelentés*, illetőleg *beadás* a tábla által sem lett visszautasitva, pedig erre a 432. §. betü szerinti értelme szerint ez lett volna jogositva.

A semmiségi panaszok korlátozását és megszoritását már elvégezte a törvény, a Curia tehát, midőn a már ugy is megszoritott perorvoslatot ujból megszoritóan magyarázza, a BP. akarata és szelleme ellen cselekszik. *Dr. Finkey Ferencz,*
sárospataki jogtanár.

Lehet-e védő az ügyvédjelölt? *

Az ügyvédjelöltnek helyettesitési jogát az 1874: XXXIV. tcz. 15. §-a szabályozza. Ez a szakasz kimondja azt, hogy az ügyvédjelölt «az ügyvédnek, kinél joggyakorlaton van, a biróságok és hatóságok előtti tárgyalásoknál helyettese lehet». Ebből az következik, hogy az ügyvédjelölt főnökét *mindenféle ügyben korlátlanul helyettesitheti.* Hogy mennyire igaz ez, bizonyitja az a körülmény, hogy ugyanez a szakasz 2. pontja megtiltja az ügyvédjelöltnek a beadványok ellenjegyzését, amit én ugy értelmezek, hogy *csupán az ellenjegyzés az, amit az ügyvédjelölt főnöke helyett nem teljesithet.*

A 16. §. megszabja a feltételt és korlátot, ami az ügyvédjelölt müködési körét megszorithatja. A feltétel az, hogy az ügyvédjelöltnek legyen helyettesitési meghatalmazása. A korlát pedig az — *és csakis az* — amit a főnök a helyettesitési meghatalmazásban föltüntet. A főnök jogosult ügyvédjelöltjének hatáskörét szükiteni, de más erre — legyen az magán egyén vagy hatóság — nem jogosult.

Az ügyvédi rendtartás tehát egyáltalában nem gátolja az ügyvédjelöltet abban, hogy főnökét az ettől nyert meghatalmazás alapjában bármily ügyben is ne helyettesithetné.

A BP., mint későbbi törvény, bizonyára hatályon kivül helyezhette volna az ügyvédi rendtartásnak bármelyik szakaszát. Ezt azonban a törvény nem tette. H. V. e lapok mult számában maga is ezt állitja. Sőt tovább megy H. V. Idézi a BP. indokolásának némely helyeit, melyek kétségkivül arról tanuskodnak, hogy a BP. «az ügyvédi rendtartás általános szabályain nem akart változtatni, nevezetesen *sem a substitutiót, sem az ügyvédjelöltek ügyködését nem kivánta kizárni*».

Az indokolás tehát világosan bizonyitja azt, hogy az ügyvédjelöltek müködését megszoritani nem lehet.

H. V. azért helyesli az ilyen határozatot, hogy «a vád és védelem lehetőleg egyforma erős legyen». Ez az érve nem áll meg. Hogyan biztosithatja egy törvény vagy a Curia azt, hogy a védőként fellépő ügyvéd éppen olyan vagy lehetőleg olyan eszes és tanult ember legyen, mint a vádló? Honnan tudja azt H. V., hogy a védőként fellépő ügyvédjelölt alacsonyabb szinvonalon áll, mint a főnöke?

Én ugy vélem, hogy az ügyvédjelöltek müködési körét nincs miért megszoritani. Ismerek több olyan ügyvédet, akik talán egész életükben nem védtek s akiknek ügyvédjelöltjei minden téren megállják helyökot.

H. V. különösen az esküdtbiróság előtt nem kivánná az ügyvédjelölteket látni, mert itt «nem szakavatott birák, hanem laikusok a voltaképpeni birák, akikre jobban hat a vád- és védbeszéd».

Én éppen az ellenkezőjét következtetem ebből. Azt gondolom ugyanis, hogy ha egyszer a szónoki képességen van a suly, akkor ott nem egy ügyvédi vizsgának kiállása, hanem a szónoklási képesség lehet a döntő. Már pedig szónoknak éppen ugy születhetik az, aki még előtte van az ügyvédi vizsgának, mint az, aki utána van annak. Mert ha az ügyvédi vizsga kiállásából következtethetünk is alaposabb képzettségre, szónoklási képzettségre csak nem következtethetünk?

Igy is elbukik az ügyvédi vizsgálaton a jelöltek $^1/_5$ része. A bukás oka legtöbbször a büntetőjogban való járatlanságban rejlik. Ha megszoritanák az ügyvédjelöltek müködési körét, hányadrészök buknék el akkor? S ha majd ügyvéd lenne az ügyvédjelöltből, hogyan tudná megvédeni akkor pártfogoltjának érdekeit?

* L. a vonatkozó eseteket lapunk mult számának *Különféle* rovatában és jelen számunk mellékletén 131. sz. a.

Az 1874: XXXIV. tcz. 15. §-a az ügyvédjelöltek ténykedéseért a felelősséget a megbizó ügyvédre rója. Bizzuk hát mi is az ügyvédekre. Ezek bizonyára nem fognak valamire való ügyben magok helyett olzan ügyvédjelöltet küldeni a főtárgyalásokra, akik helyöket meg nem állják az az ügyvéd, aki ezt mégis megteszi egy cseppet sem ér többet, mint az ügyvédjelöltje. *Dr. Kubowich Géza.*

Különfélék.

— **A budapesti büntető törvényszék egy birájának kinos ügye** foglalkoztatja a közvéleményt. Amig a közigazgatás terén elég gyakran előforduló visszaélésekről csak a napi hirek rovatában vesz tudomást a sajtó, addig, ha az igazságszolgáltatás egy közegére derül ki visszaélés, ezt az egész sajtó vezérczikkben tárgyalja és az esetről legapróbb részleteire kiterjeszkedő közleményekben számol be. Ez a tény annyiban becsületére válik a magyar birói karnak, mert a birói karban ritkaságszámba megy az olyan eset, amelyben a biró birói hatalmával visszaél.

Ez azonban éppen nem változtat a jelenlegi eset kinosan szomoru jellegén.

És ha a napilapok ez alkalmat megragadták arra, hogy a birói fizetések feljavitása mellett törjenek lándzsát: szivvel-lélekkel csatlakozunk az ezen irányban kifejezésre jutott óhajokhoz. Meg vagyunk győződve, hogy a birói karban sporadikusan előfordult visszaéléseknek részben az az oka, hogy a nagyobb családu biró fizetése a mindennapi szükségleteket is alig fedezi.

— **A járásbirósági hatáskör kérdéséhez bünügyekben.** A budapesti kir. büntető járásbiróság kilencz rendbeli csalás és 11 rendbeli sikkasztás vétsége miatt M. S. vádlottat a Btk. 355., 356., 358., 379., 380., 383., 388., 96., 97. és 53. §-ai alapján *egy és fél évi fogházra* mint fő-, továbbá kilenczszer öt-öt korona pénz-, mint mellékbüntetésre, végül három év tartamára hivatalvesztésre s a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztésére itélte. Élére van ez esetben állitva az a kérdés, vajon a kir. járásbiróság nem követett-e el semmiséget, mikor egy esztendőt meghaladó szabadságvesztés-büntetést állapitott meg, aminek reparálása, minthogy az itélet nyomban jogerőre emelkedett, most már csak koronaügyészi rendkivüli semmiségi panaszszal volna eszközölhető. Maga az eljárt biróság is érezte a kérdés sulyát s itélete indokolásában következőleg argumentál: . . . Foglalkozott a kir. járásbiróság azzal a kérdéssel is, vajon az 1897: XXXIV. tcz. 18. §-ának utolsó bekezdésében foglalt rendelkezés analogiájára, figyelemmel a kiszabandónak mutatkozó büntetés sulyosságára, nem lett volna-e az ügy a kir. törvényszékhez áteendő? A biróság nem találta hatáskörét leszállitandónak. Való ugyan, hogy a felhivott §-ban csupa oly vétségek soroztattak a járásbirósági hatáskörbe, melyeknek egy évi fogház a maximális büntetése, s ott, hol a büntetési tétel felső határa e mértéket meghaladja, a törvény az ügynek a törvényszékhez áttételét rendeli. Ezzel szemben azonban figyelembe veendő, hogy azok a szempontok, melyek ama vétségeknek a járásbirói hatáskörbe utalását megokolták, t. i. a ténykérdés kevésbbé bonyolódottsága, az eset jogi elbirálásának kisebb nehézségei s hasonlók, nem enyésznek el anyagi halmazat fenforgása esetén sem, hol is az elbirálandó materia csak külterjességben, de nem minőségére nézve bővül és szaporodik; másrészt a törvénymagyarázat általános szabályának megsértése nélkül nem vélt a biróság a specifikus rendelkezésnek kiterjesztő értelmezést adhatni. Támogatja a biróság ebbeli felfogását a német processualista iróknak a német birói szervezeti törvény 27. §-a 2. pontjára vonatkozó ama nyilatkozata is, hogy a hatáskör kérdése az anyagi halmazat fenforgásától egészen független (Lőwe-Hellweg: Strafprocessordnung 1900. 46. l. 3. jegyzet) s ugyane törvény idézett §-a 4—7. pontjának oly értelmezése, hogy nem szünteti meg a Schöffengericht hatáskörét, mely pedig voltaképp a 25 márkánál nem nagyobb értékü vagyon elleni támadásokra vonatkozik, ha anyagi halmazat folytán a kár jelentékenyen nagyobbnak mutatkozik s a büntetési tétel (német Btk. 74. §.) megfelelően fölemelhető. (U. ott 47. s köv. ll.)

Részünkről csak azt teszszük hozzá még, hogy mikor a BP. 518. §-a az *összbüntetést* kiszabó bíróságok illetékességéről intézkedik, a járásbíróságok által kiszabott büntetések összesitését ugyancsak minden *korlátozás nélkül* a járásbíróságra bizza, mely ekként szintén szabhat ki két évi fogházat.

— **A jogi oktatásról** szólva, az Ügyvédek Lapja azt irta, hogy Budapesten a tételes szigorlaton a magánjogból átlag 91% a felfüggesztés. Utána jártunk a dolognak és az 1901/2. tanévre a következő adatokat nyertük: Jelentkezett a tételes szigorlatra 235 jelölt; egészben elfogadtatott 87, a magánjogból pótvizsgára utasittatott összesen 27, egészben visszautasittatott 60.

— **A Budapesti Ügyvédi Kamara** az ez idei közgyüléssel kapcsolatban Szilágyi Dezső emlékét fogja ünnepelni azon alkalomból, hogy Szilágyinak a kamara helyiségében felállitott mellszobrát leleplezik.

— **A Büntetőjogi Döntvénytár második kötete** imént hagyta el a sajtót. A 372 oldalra terjedő kötet *247 határozatot* tartalmaz a büntetőjog és a bünvádi perrendtartás köréből. A gyakorlati szakembernek egyenesen nélkülözhetetlen segédkönyv e gyüjtemény, mely a BP. életbeléptetése óta hozott minden elvi jelentőségü határozatot tartalmaz. Az egyes eseteket utalások kapcsolják egybe. Kimeritő rendszeres és betürendes tartalommutatók emelik a gyüjtemény kezelhetőségét.

— **A Magyar Jogászegyletben** dr. Salgó Jakab kórházi főorvos tartott előadást a csökkent beszámithatóságról. Az előadó főleg az elmeorvos mint birósági szakértő és a biró közti viszony megállapitásával foglalkozott, éles határvonalat vonva egyfelől a vádlott szellemi individualitásának leirása, másfelől pedig a büntetőjogi beszámithatóság, vagyis a felelősségrevonás között, amelyek közül csupán az első, vagyis az képezheti az orvosszakértő feladatát, hogy a biró előtt részletesen feltárja mindazon mozzanatokat, amelyek a bünös cselekmények kiváltásában versenyeztek; a beszámithatóság kérdése ellenben birói functió lévén, arra nézve az orvos nem hivatott nyilatkozni. Az előadás után dr. Oláh Gusztáv az angyalföldi tébolyda igazgatója fejtette ki az előadótól eltérő álláspontját, mig dr. Lukács Hugó felszólalásában a büntetőtörvény oly irányu módositását kivánta, amely a büntető igazságszolgáltatásban a csökkent beszámithatósággal járó lelki állapotoknak a mainál nagyobb körben való figyelembevételét s az ily egyénekkel való megfelelőbb (inkább nevelő, mint büntető jellegü) bánásmódot biztositaná.

— **Közjogi irodalom.** Az októberi diplomától a koronázásig (1860 okt. 20—1867 jun. 8.). Adalékok az 1867. évi XII. tczikk keletkezésének történetéhez. E czim alatt dr. Horváth János gazdag tartalmu munkát adott ki, mely korábbi munkáihoz csatlakozva, egykoru okmányokból, emlékiratokból és az egész európai sajtó legkiválóbb organumaiból vett szemelvényekkel, mindannyit időrend szerint csoportositva, áttekinthető módon feltünteti a jelzett korszakban Magyarország politikai történetét és a közjogi viszonyaink tekintetében akkor uralkodott felfogásokat s Ausztriával való mai közjogi viszonyunk fejlődését és kialakulását. A munka az idevágó irodalomban nagy tájékozottságra vall és jó szolgálatot tesz azoknak, kik a közjogi kiegyezés előzményeivel foglalkoznak. Dobrowsky és Franke kiadása; ára 3 korona. *(yy.)*

— **A magyar telekkönyvi rendtartás gyakorlati használatra.** Irta *Huf József* ügyvéd. II. kiadás. E nagy mértékben bővitett II. kiadás az elmélet és gyakorlat legujabb haladásával lépést tartva, mindkettőnek legujabb eredményeit feldolgozza. Szerző a különböző külföldi törvényhozások mellett a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetét nemcsak beható ismertetés, hanem birálat tár-

gyává is teszi. A magyar telekkönyvi rendtartás mellett mindenhol kiemeli szerző az erdélyi telekkönyvi rendtartás eltéréseit, mert ez anyag a Királyhágón tul az osztrák polgári törvénykönyvvel egyetemben hatályban lévén, jogéletünknek alkatrészét képezi. A munka teljességét emeli azon 234 oldalra terjedő függelék, melyben a telekkönyvi rendtartásra és jogra vonatkozó összes szabályok és rendeletek ismertetve, magyarázva és egymással összhangba hozva vannak. A könyv 534 lapra terjed. (Politzer Zs. és Fia kiadása.)

— **A történelmi materialismus államböleselete.** Irta *dr. Jászi Oszkár.* Szerző ezen munkájában a socialismus tudományos fegyvertárának az állam keletkezésére, lényegére, eszményére és fejlődésére vonatkozó tanait veszi birálat alá. Szerző e czélból részletesen ismerteti az iskola főképviselőinek (Marx, Engels, Loria, Kautsky stb.) tanait, kiterjeszkedik a socialismus legujabb áramlataira, (a Bernsteinféle mozgalomra), beható birálat alá veszi e felfogásokat, kimutatva azok sok tévedését, de egyszersmind azt az alapgondolatot is, melyen a modern socialismus nyugszik. (Politzer Zs. és Fia kiadása.)

— **Adalékok a magyar kereskedelmi törvény revisiójához.** Irta *dr. Bedő Mór.* Szerző a küszöbön álló jogreformok előtt a kereskedelmi jognak nehány részét vette fenti munkájának ezen most megjelent első részében beható bonczolás alá. A mű a következő tárgyakkal foglalkozik: A kereskedő fogalma és a kereskedelmi ügyletek. A czégbejegyzési kötelezettség. Az üzletátruházások. A kereskedelmi könyvek. A kereskedelmi meghatalmazottak és a segédszemélyzet. Az ügynökök és alkuszok. A közkereseti társaság. (A könyv Politzer Zs. és Fia kiadása.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az időleges munkából való kizárás a munkarendben büntetés gyanánt kiköthető.** Egy alkalmazottnak kérésére munkaadója egy délutánra szabadságot adott. Az alkalmazott azonban csak harmadnap reggel jelentkezett ismét a munkára, mentségül azt hozván fel, hogy «Katzenjammerje» volt. E miatt munkaadója a munkarend 13. §-a alapján, mely igy szól: «Az a munkás, a ki alapos ok nélkül a munkából kimarad, három napig tartó munkából való kizárással büntettetik», a munkából három napi időtartamra kizárta. Ebből kifolyólag a kérdéses alkalmazott munkaadója ellen egyik német iparbiróság előtt panaszt emelt s kérte a három napra kijáró bérének megitélését.

Panaszát azzal indokolta, hogy a munkarend kérdéses §-a nem alkalmazható, mivel az ipari rendtartás 134. *b)* §-ának második bekezdés, második pontjában foglalt rendelkezéssel ellentétben áll, s egyébiránt a büntetés még azért is igazságtalan volt, miután ő a városon kivül lakván, nem volt abban a helyzetben, hogy kimaradását kellő időben kimenthette volna. Az iparbiróság panaszost követelésével elutasitotta, mivel az ipari rendtartás 134. *b)* §. emlitett pontja kétségkivül csak a pénzbüntetésekre vonatkozik, melyek mellett, miként azt már az idézett §. első bekezdésének 4-ik pontja is mutatja, más büntetésnemek is alkalmazhatók. Ezek tekintetében a kérdéses §. 2-ik bekezdése csak azt irja ejő, hogy azok a becsületérzést és a jó erkölcsöket ne sértsék, már pedig a szóban levő büntetési módnál az emlitett két eset egyike sem forog fenn. A «Katzenjammert» a biróság elegendő igazolás gyanánt nem fogadta el, mert panaszos tudván, hogy másnap reggel munkába kell állania, tartozott volna magát a mulatozásban mérsékelni, nehogy a munka folytatására képtelen legyen.

— **A feltételes elitélés jogi természetéről** értekezik *Ignatius* a Liszt-féle Zeitschrift utolsó számában. (XXIII. k. 250—268.) Az eredmény, melyre jut, az, hogy a feltételes elitélés sem büntetés, sem kegyelmi tény, hanem feltételes felmentés oly esetben, midőn az állami érdek nem kivánja a megbüntetést, amit az adott esetben felfüggesztési idő kedvező eltelte bizonyit. A törvény ugyanis megadja a bírónak a jogot, hogy a büntetés minimumát ily esetben nullára szoritsa le. Az angol rendszerre ez még talán megállhatna, de a belga rendszert tekintve, melynek erőssége éppen a büntetés kimondásában rejlik, a fictio talán mégis tulmerész. Ellenben az argumentum, melyet ez alapon belga rendszer ellen emel, hogy t. i. a büntetés kiszabása ingatag alapon nyugszik, mert a vétkesség subjectiv oldala éppen csak az elitéltnek a felfüggesztési idő alatt tanusitott magaviselete által válik nyilvánvalóvá, már több figyelmet érdemel.

V. R.

— **Az összehasonlitó jogtudomány** behatóbb müvelése érdekében javaslat terjesztetett az *olasz* képviselőház elé. A javaslat czélja, hogy az igazságügyminiszteriumban összehasonlitó jogi szakosztály szerveztessék s az egyetemek felhatalmaztassanak összehasonlitó jogtudományi katedrák felállitására. Ily tanszék eddig csakis a palermoi egyetemen állittatott fel 1860-ban, anélkül, hogy azt betölteni sikerült volna. Az emlitett törvényjavaslat alkalmából értekezik Todaro della Galia egyetemi tanár az olaszországi összehasonlitó jogtudomány helyzetéről a berlini Intern. Vereinigung für vergl. Rechtswissenschaft közleményeinek 1903 januári számában (II. évf. 7. f.) *V. R.*

— **A házasság felbonthatóságát** tárgyazó mult heti czikkel kapcsolatban közöljük az olasz büntető-törvénykönyvnek a házasságtörés büntetéséről intézkedő szakaszait.

353. §. A házasságtörő nő három hótól harmincz hóig terjedhető fogházzal büntetendő. Ugyanezen büntetéssel sujtatik a feleség büntársa is.

354. §. A férj, aki hitvesi házában ágyast tart vagy köztudomásulag másutt, három hótól harmincz hóig terjedhető fogházzal büntetendő; és az elitélés következménye a férji hatalomnak elveszte. Az ágyas egy évig terjedhető fogházzal büntetendő.

355. §. Az előző szakaszokban meghatározott büntetteknél, ha a házastárs törvényesen elválasztatott vagy a másik házastársa által elhagyatott, a büntetés a bünösök mindegyikére három hóig terjedhető fogház.

356. §. Az előző szakaszokban meghatározott büntettek miatt az eljárás csak a férj vagy feleség inditványára inditható meg és az inditvány szükség esetén a házasságtörő nő büntársára és az ágyasra is kiterjed. Az inditványtételnek azon naptól számitott három hónapon tul, midőn a sértett házastárs a tettről tudomást szerzett, többé nincs helye. Nem tehet inditványt az a házastárs sem, kinek hibájából az elválasztó itélet kimondatott.

357. §. Nem büntettetik az, aki az előző szakaszokban meghatározott tettek valamelyikét elkövette: 1. ha az inditványt a férj tette, amennyiben a feleség bebizonyitja, hogy férje a tettet megelőző öt év alatt a 354. szakaszban meghatározott büntettet elkövette vagy őt arra kényszeritette vagy birta, hogy fajtalankodjék avagy fajtalankodását felkeltette vagy annak kedvezett; 2. ha az inditványt a feleség tette, amennyiben a férj bebizonyitja, hogy felesége a fent jelzett időben a 353. szakaszban meghatározott büntettet elkövette.

358. §. A visszavonásnak az elitélés után is van helye és megszünteti annak végrehajtását és bünügyi hatályát. Az inditványt tett házastárs halála a visszavonás hatályával bir.

—ó.

— **Az első abolitionista** uralkodó, mint azt talán kevesen tudják, Hóditó Vilmos angol király volt, ki egyik törvényében kimondta: Interdicinius etiam ne quies occidatur vel suspendatur pro aliqua culpa. (Thorpe: Aucient laws and instit. of England 213.) *V. R.*

—

Az 1874: XXXIV. tcz. 13. §-a értelmében a főnök a nála gyakorlaton levő ügyvédjelölt magaviseletéről az ügyvédi kamarának évenkint jelentést tenni köteles. Minthogy ezen törvényszerü kötelességnek eddigelé csak kevesen tettek eleget, a budapesti kamara választmánya azzal hozza emlékezetébe a kamarai tagoknak a törvény ezen rendelkezését, hogy az évi jelentéseket a kamarához mielőbb küldjék be.

—

A Magyar Fogászegylet tagjainak megküldettek a jogi vizsgák reformjáról szóló 209. és 210. füzetek. Reklamálhatók Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedésében. (Budapest, IV., Kossuth Lajos-utcza.)

A Magyar Fogászegylet igazgató-választmánya f. hó 14-én (szombaton) este 6 órakor ülést tart.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 8. SZ. Budapest, 1903 február 20.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A budapesti birák és jegyzők fizetésrendezése. — A német magánjog hatása a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére. *Dr. Kipp Tivadar* berlini egyetemi tanártól. — Az országos szegényalap örökjoga. *Dr. H. E.* — *Törvénykezési Szemle:* A nyomozás és vizsgálat során véghezvitt hamis tanuzás büntetlensége. *Dr. László Károlytól.* — Lehet-e védő az ügyvédjelölt? *Dr. M. D.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A budapesti birák és jegyzők fizetésrendezése.

A fizetésrendezésről szóló törvényjavaslat, melyet annyi ezer és ezer tisztviselő és családja oly régen várva-várt, végre megjelent. El kell ismernünk, hogy a tisztviselők helyzetét sok tekintetben ez a javaslat lényegesen javitja. De teljesen érthetetlen előttünk, hogy akkor, mikor a hivatalnokoknak csaknem minden kategoriájára nézve a javaslat a fizetések emelkedését hozza meg, addig a budapesti törvényszéki birák, járásbirák és albirák sorsát nemcsak nem javitja, de sőt az eddiginél lényegesen kedvezőtlenebbé teszi. Nem hihetjük, hogy igazságügyi kormányunk ismerte volna azokat a consequentiákat, melyet a javaslat törvényerőre emelkedése a budapesti elsőfolyamodásu birákra nézve jelent. Mert nem vagyunk képesek oly igazságügyi kormányt elképzelni, amely az alant vázolt consequentiák tudatában hozzájárulhatott volna a fizetésrendezésnek ama módjához, amely az évi 18 millió korona fizetésjavitásból éppen a budapesti elsőfolyamodásu birákat zárja ki, — azokat a birákat, akik az ország egész birói karában, sőt talán az egész tisztviselői karban a legjobban vannak munkával megterhelve és akiknek dijazása eddig is hihetetlenül kevés volt.

Az 1871. évi XXXII. tcz. a budapesti törvényszéki biró kezdő fizetését 2000 frtban állapitotta meg. Az 1893. évi IV. tcz. ezt a fizetést leszállitotta 1600 frtra, de 400 frt külön pótlékot adott a budapesti biráknak — bizonyára azon czimen, mert a budapesti viszonyok megkivánják, hogy a budapesti birák a vidékieknél jobban dijaztassanak. A jelenlegi javaslat elveszi a pótlékot és ad 3600 K fizetést, tehát 400 K-val kevesebbet, mint 1893 előtt volt. Igaz ugyan, hogy a javaslat 53. §-a értelmében azok, akik ma már a mai magas illetmény élvezetében vannak, ezt a magasabb illetményt továbbra is megtartják, azonban még ezek is ki vannak téve annak, hogy a pótlékuk helyébe lépett 400 K fizetési többlet után $^1/_3$ rész szolgálati dijat, vagyis 133 K 33 f.-t fognak fizetni, holott az eddigi pótlék a szolgálati dijtól mentes volt. Hogy ez a levonás meg fog történni, az következtethető a tervezet 52. §-ából, mely szerint a szolgálati dij fedezetére a XI. osztályu tisztviselők (tehát *csakis* ezek) segélyt nyerhetnek.

De menjünk tovább. A VIII. fizetési osztályban a fokozatok az 1893. évi IV. tcz. szerint voltak:

	Az 1893 : IV. tcz. szerint :				*A javaslat szerint :*		
	fizetés	pótlék	lakás	összesen	fizetés	lakás	összesen
				korona			
3. fok.	—	—	—	—	3600	+1000	4600
2. fok.	3200	+800	+1000	5000	4000	+1000	5000
1. fok.	3600	+800	+1000	5400	4400	+1000	5400

E szerint az uj javaslat szerint az ujonnan kinevezett budapesti biró összes javadalmazása az eddigi 5000 K-val szemben 4600 K lesz és a 2. §. értelmében csak 5 év mulva fog annyit kapni a biró, mint amennyi jelenleg a *kezdő* fizetése. Oly fizetést pedig, mint jelenleg az első fokozat, csak 10 év mulva érhet el. Ha pedig a szolgálati dij czimen a levonás megtörténik, a már jelenleg müködő biró a 2. fok után 133 K 33 f.-t, az első fok után pedig ugyanannyit, összesen tehát 266 K 66 f.-t fog fizethetni addig, mig a régi 5000 K összjavadalmazást eléri. Előre megy pedig 10 év alatt 400 K-val ugy, hogy ez alatt az idő alatt egész előhaladása mindössze 133 K 30 f.-t tenne, ha ezt az összeget is a mostani fictiv fizetési többlet után szolgálati dij czimen nem volna kénytelen a kincstárnak megtéríteni.

Ha pedig még jobban belemélyedünk a birói előléptetés kérdésébe, a helyzet képe még vigasztalanabb. Eddig a biró kineveztetett a 2. fokba, kapott 4000 K-t. 4—5 év mulva bejutott az 1. fokba s kapott 4400 K-t. Fizetett szolgálati dij czimén az előléptetésnél 133 K 33 f.-t, tehát 4—5 év alatt effective előbbre jutott 266 K 66 f.-rel.

Amig tehát a mai állapot mellett a biró legfeljebb 4—5 év alatt bejutott az 1. fokba, addig ezentul 10 év alatt fog oda bejutni s akkor — *nem kap semmit.* Csak amikor a szolgálati dijat már lefizette, vagyis a 11. évben kap ugyanannyit, mint amennyit a mai törvény szerint már az 5. évben kapott.

Ez azokra vonatkozik, akik ma már birák.

Akik pedig ezentul fognak kineveztetni, a régivel szembeállitva igy állnak. Aki ezelőtt lett albiróból törvényszéki biró, kapott: 3200 + 800 = 4000 K-t, fizetett szolgálati dijat 600 K többlet után (mint albiró 2600 K-t kapott, mint törvényszéki biró 3200 K-t) *200* K-t. Öt év után bejutott az 1. fokba 4400 K-val, fizetett szolgálati dijat *133 K 33 f.-t* Összesen 10 év alatt kapott (nem számitva a változatlanul maradó 1000 K lakáspénzt): az első öt évben 5 × 4000 = 20,000 K, a második öt évben 5 × 4400 = 22,000 K, összesen 42,000 K, lemegy szolgálati dij 333 K 33 f., marad 41,666 K 67 f.

Most pedig kap 3600 K-t, fizet szolgálati dijat 1000 K többlet után 333 K 33 f.-t, öt év után előlép 400 K-val, fizet szolgálati dijat 133 K 33 f.-t, tiz év után előlép 400 K-val, fizet szolgálati dijat 133 K 33 f.-t, összesen 600 K-t, tehát az első öt évben kap 5 × 3600 = 18,000 K, a második öt évben 5 × 4000 = 20,000 K, összesen 38,000 k, lemegy 600 K, marad 36,400 K.

Tehát 10 év alatt — feltéve, hogy addig elő nem lép a VI. vagy VII. fizetési osztályba — az állam minden egyes birón kerek számban *5000 K-t* takarit meg a fizetés-«emelés» révén. Ezt elosztva 10 évre, minden *biró átlag 500 K-t veszit a fizetések «fölemelése» folytán évenként.*

További aggály, hogy az 1893: IV. tcz. szerint a birót a VIII. fizetési osztályban mindjárt a 2. fokozatba nevezték ki. A javaslat szerint kinevezése alkalmával a 3. fokozatba jut. A javaslat nem nyugtat meg az iránt, hogy az eddig a 2-ik fokozatba kinevezett biró, ki öt évnél rövidebb idő óta szolgál, nem szállitható-e le a 3-ik fokozatba, mely szolgálati idejének megfelel és a különbözet nem egyenlittetik-e ki pótlékkal?

Az albirák kezdő fizetése az 1871: XXXII. tcz. szerint 3000 K volt. Ezt az 1893-iki reform 2200, 2400, 2600 K-s

fokozatokra szállitotta le, de a veszteséget 600 K pótlék alakjában téritette meg részben. Most a fizetés 2600, 2900 és 3200 K-ra emelkedik, de a pótlék megszünik. Ennélfogva a javadalmazás a következőképpen alakul:

	Az 1893: IV. tcz. szerint:				*A javaslat szerint:*		
	fizetés	pótlék	lakás	összesen	fizetés	lakás	összesen
				korona			
3. fok.	2200	+600	+800	3600	2600	+800	3400
2. fok.	2400	+600	+800	3800	2900	+800	3700
1. fok.	2600	+600	+800	4000	3200	+800	4000

Az albiró tehát a legalsó fokozatban 200 K-val, a másodikban 100 K-val kap kevesebbet, mint eddig és csak az első fokozatban lesz ugyanakkora összjavadalmazása, mint most.

Eddig a harmadik fokozatból a másodikba körülbelül három év, a másodikból az elsőbe ugyanennyi idő alatt lépett elő az albiró. 6 évi szolgálat után tehát 4000 K-ja volt. A javaslat szerint 4 évig kell a leszállitott fizetésben maradnia, ekkor az előlépés folytán 100 K-val kap többet, mint eddig kapott a most kinevezett albiró és csak albirói szolgálatának 9. éve hozza meg a 4000 K-s összjavadalmazást.

Az az albiró pedig, ki ma, például két év óta van a IX. fizetési osztály harmadik fokozatában, következőképpen jár: Eddig kapott 3600 K-t. Ezt a fizetést leszállitani nem lehet, tehát kap 2600 K fizetést, 200 K pótlékot és 800 K lakáspénzt. Minthogy azonban eddigi fizetése 2200 K volt, «emelkedett» a fizetése 400 K-val, ami után egy évig 133 K 33 f. szolgálati dij jár. Gyakorlati következése tehát az lesz rá nézve a fizetésrendezésnek, hogy az első évben 133 K 33 f.-rel *kevesebb* javadalmazásból kell megélnie, mint az előző évben. Négy évi szolgálat után előlép névleg 300 K-val, tényleg: csak 100 K-val, de ismét levonnak 100 K szolgálati dijat. Az ötödik évben kap tehát annyit, amennyit a javitás előtt a második esztendőben és csak a hatodik évben emelkedik a fizetése tényleg 100 K-val.

Ezen a kiáltó igazságtalanságon a javaslat 48. § a akként akar segiteni, hogy a budapesti elsőfolyamodásu bíróságokhoz rendszeresitett és a VI—IX. osztályokba tartozó birói és albirói állások költségvetési számának négy tizedrésze a VII. fizetési osztályba, négy tizedrésze a VIII. fizetési osztályba és két tizedrésze a IX. fizetési osztályba soroztatik, amely arány létesitése céljából az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy a költségvetésben meghatározott albirói létszámból megfelelő számu albirói állást törvényszéki vagy járásbirói állásra alakithasson át.

Ez a segitség még igazságtalanabb, mint a rendezés, mert ez által a mostan alkalmazásban lévő birák közül csak azok részesülnek előléptetésben, akik a véletlen esélye szerint éppen a 40%-os turnusba belekerülnek, mig a többieknek a rendezésből semmi hasznuk sem lesz, hanem csak, mint kimutattuk, nyilvánvaló káruk származik, mert akiknek a véletlen nem kedvezett, maradnak a régi állásban, fizetésben nem emelkedve, a szolgálati dij által megröviditve és az előléptetéstől jó időre elzárva.

De még ez az előléptetés is rosszabbodik azzal, hogy a VIII. osztályu birák létszámának megállapitása céljából nemcsak az eddigi VII. osztályu birák, hanem a VI. osztályba sorozott táblabirói czimmel és jelleggel felruházott birák is számitásba vétetnek. Ezek hozzászámitásával a létszám és igy a százalékos arány emelkedik ugyan, de ők elfoglalják a VII. fizetési osztály helyeinek egy részét és igy kevesebben lépnek elő a VII. osztályba, mint ezek számitásba vétele nélkül.

Minők lesznek az egyik osztályból a másikba való fokozatos előlépés viszonyai, nem tudjuk. A javaslat nyitva hagyja azt, hogy a jövőben a VII—IX. osztályokba való előléptetés az anciennitás vagy képesség alapján történik-e? De akármelyik rendszer szerint történjék is az előléptetés, e rendszer jogpolitikai szempontból mindenképp helytelen. Mert ha az anciennitás lesz irányadó: az előléptetés biztos tudata és a táblabirói kinevezés csekély eshetősége kiöl majd a bíróból minden ambitiót, hiszen csak annyit kell dolgoznia, hogy fegyelmi eljárás alá ne kerüljön. Ha pedig a IX—VII. osztályokba való előléptetésnél is a képesség lesz irányadó: igazságtalanul éri a mellőzés a kevésbbé tehetséges birót, aki — ha felsőbirónak nem is alkalmas, — de mindenesetre rászolgált arra, hogy nehéz hivatásában eltöltött hosszu szolgálata után anyagilag jobban dotáltassék. De bármint legyen is, az előlépés az üresedések esélyeitől függ, amelyek pedig nagyon változók és éppen nem megnyugtatók arra nézve, hogy a birák és albirák leszállitott kezdőjavadalmazásukból mikor jutnak jobb anyagi helyzetbe. Ugy látszik, ez a rendezés arra való, hogy a mostani birák egy részét kielégitse. De a *birói állás* javadalmazásának megjavitására nem alkalmas. A fizetésrendezésnek elvégre mégis csak az a czélja, hogy a tisztviselők anyagi helyzete javuljon. Ennek nem jó eszköze az, ha valamely állás után járó javadalmazást leszállitják.

De hát mi Budapesten egy szerény, müvelt uri családnak létminimuma? Egy fillérrel sem kevesebb 6000 K-nál. Ebből is igen szerényen lehet csak megélni. És a birónak a IX. és VIII. fizetési osztályok 6 fokozatán keresztül nyomorogva meg kell őszülnie, hogy végre a VII. fizetési osztály révébe jutva, esetleg 27 évi itélőbirói szolgálat után óriásan felemelt javadalmazása czimén ezt a *létminimumot* elérje!

Talán még mostohábban bántak el a jegyzőkkel. A budapesti törvényszéki jegyzőnek eddig volt 1600 K fizetése és 300 K pótléka, összesen 1900 K. Most lesz 2000 K. Ez többnek látszik, pedig nem több; mert eltekintve attól, hogy levonnak 400 K «többlet» után 133 K 33 f. szolgálati dijat, a fősérelem az, hogy a jegyzők az eddigi csekély létszám mellett pár hónap alatt bejutottak a 2. és az 1. fokba, mig a javaslat szerint 4 és 8 év alatt jutnak be. Aki tehát ma már nehány hónap óta jegyző, annak fizetése a 2. fokban 1800 +300 K, összesen 2100 K, mig a javaslat szerint (40. §.) visszaesik a 3. fokba, ahol 2000 K a fizetés. Április 1-én pedig bejutott volna a legnagyobb rész az 1. fokba 2300 K-val, ha azonban a törvény addig életbelép, ettől elesik s lesz 2300 K helyett 2000 K fizetése.

E mellett előlépési viszonyaik is rosszabbodnak, mert a 48. §. szerint az összes elsőfolyamodásu biráknak csak 20%-a marad albiró és igy az albirák létszáma csökkenvén, az üresedés is kevesebb lesz, minek az lesz a következménye, hogy mig a jegyzők eddig 1½—2 év után albirák lettek, ezután 4—5 évig kell erre várniok.

A budapesti aljegyzők is rosszul járnak. Az 1893. évi IV. tcz. szerint az aljegyző a XI. osztály második fokozatába neveztetett ki. Ezután a harmadik fokozatba fog kineveztetni. A fizetés tehát ekként áll:

	Az 1893: IV. tcz. szerint:				*A javaslat szerint:*		
	fizetés	pótlék	lakás	összesen	fizetés	lakás	összesen
				korona			
3. fok.	—	—	—	—	1400	+600	2000
2. fok.	1200	+300	+600	2100	1600	+600	2200
1. fok.	1400	+300	+600	2300	1800	+600	2400

Az ujonnan kinevezett aljegyző tehát 100 K-val kap kevesebbet összjavadalmazás czimén, 66 K 67 f.-rel több szolgálati dijat fizet és csak négy év eltelte után lép elő a 2. fokozatba, ahol 100 K-val lesz több az összes fizetése, mint eddig az ujonnan kinevezett aljegyzőnek.

Azt a kedvezményt, hogy a birói képesitéssel biró aljegyzők jegyzőkké kineveztessenek, a javaslat csak azokra szoritja, kik e képesitést az 1903. év végéig szerezték meg, holott igazságos volna, ha a qualifikatio megszerzése mindjárt maga után vonná a jegyzői kinevezést.

Itt ismét nyugtalanitó az a bizonytalanság, hogy a már kinevezett aljegyzők nem fognak-e szolgálati éveiknek és a 2. fokozatnak megfelelően alsóbb fokozatokba degradálódni és pótlékkal kárpótoltatni?

Már lapunk mult évi 46. számában felemeltük óvó szavunkat a birói fizetések tervbe vett leszállitása ellen. A tizenkettedik órában ismét az igazságügy iránt tartozó kötelességet teljesitünk, midőn felhivjuk az igazságügyi kormány és a törvényhozás figyelmét a fent vázolt viszásságokra és kiáltó igazságtalanságokra.

Aki igazságos, megbizható, jellemszilárd birói kart akar, annak meg kell mentenie a birót anyagi gondjaitól. Nem szabad megtürni azt, hogy a biró, ha vagyona nincs, nyomorogjon vagy adósságokba merülve függetlenségét elveszitse, vagy hogy rossz anyagi helyzete mindennemü kisértést felbátoritson.

A német magánjog hatása a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére.*

— Dr. Kipp Tivadar berlini egyetemi tanár előadása. —

III.

Hacsak még némi egyebet is meg kivánunk beszélni, el kell hagynunk a mi általános részünk anyagát.

1. A tervezet nemzeti sajátossága különösen a *házassági vagyonjogban és a törvényes öröklés sorrendjében* jelentkezik. A feleség a férjnek hozományt rendelhet s ennek haszonélvezete a házasság tartama alatt a férjé. De, amennyiben a feleség vagyona hozományul lekötve nincsen, a férj semmi néven nevezendő jogának nincs alárendelve (107. §.) és a feleség rá nézve más jogot, mint a kezelését neki nem is engedhet és ezt is csak visszavonhatóan. (107. és 108. §§.) A férjnek ajándékoznia nincs neki természetesen tiltva. (109. §.) Ha a nő vagyonának egyes részeire nézve a kezelés a férjre van bizva, ugy a tiszta jövedelmet, miként nálunk is, — amennyiben a feleség ellenkező rendelkezése nem áll utban — ugy tekintheti, mint a házasélet terheinek a viseléséhez való önkéntes hozzájárulást és szabadon felhasználhatja. (108. §. 2. bek.) Ha a nő jövedelméből ad, vagy oly vagyontárgyakat ad a férjnek, amelyekről a férj feltehette, hogy a nő jövedelme, ugy a férj kétség esetén az átadottat, mint a házassági terhek viseléséhez való önkéntes hozzájárulást, szabadon felhasználhatja. (109. §. 1. bek.)

Ha már most ezek szerint a házasság fenállása alatt dologilag vagyonelkülönités uralkodik, ugy ezt lényegesen módositja az, hogy oly kötelmi szerzeményi közösség áll fen, mint amilyen a német partikuláris jogokban előforduló «Zugewinnstgemeinschaft». A 121. §. ugyanis ekként rendelkezik: «*Ugy a férjet, mint a feleséget a másiknak vagyonából abban, ami e vagyonban közszerzemény, a törvényből folyó jutalmul, hasonfelerészben való közösség illeti meg (szerzeményi közösség)*». Közszerzeményiek (123. §.) a házasság ideje alatt szerzett javak, szerződéses kivételek megengedésével s az öröklöttek, valamint az élők között ingyen szerzettekre vonatkozó törvényes kivétellel. Tárgyra nézve tehát a szerzeményi közösség a mi «Errungenschaftsgemeinschaft»-unkkal egyez. De valamely vagyontárgynak közszerzeményi mivolta dologjogilag teljesen jelentőség nélkül való. Sem a szerző fél rendelkező jogát, sem a hitelezők kielégitési jogosultságát nem érinti. Csak a házasság megszüntével tartozik a házastárs a vagyonából való közszerzeményt házastársával megosztani. (150. §.) Az osztály természetben történik, és pedig első sorban dologi jogközösségre való bocsátással, az adósságok fedezése mellett. (152. s köv. §§.) Az átvett közszerzeményi illetősége alapján a házastárs a házastársának hitelezői irányában felelősséggel tartozik azon közszerzeményi tartozásoknak a feléért, amelyek a megosztáskor kellőképpen fedezve nem lettek. (161. §.) A házasság megszüntével életben lévő házastárs, tehát eshetőleg mindkettő, igénybeveheti azt a jogkedvezményt, hogy a másik házastárs közszerzeményi illetőségét csak saját halála után és pénzben legyen köteles kiszolgáltatni. De csak akkor, ha a maga részéről a másik házastárs közszerzeményére vonatkozó illetőségéről lemond. Mindenik házastárs vagy helyette harmadik személy a másiknak *hitbért* határozhat, azaz olyan jutalmat, amelyet a másik házastárs a házasság megszüntekor nyerjen, de amely, ugy mint a közszerzeményi jutalom, házasságtörés és bizonyos más vétségek által elveszthető. (166. s köv. §§., 169. §.)

Ezzel a rendszerrel a tervezet jórészt az érvényben levő magyar joghoz csatlakozik; a hitbért és a kötelmi közszerzeményt a magyar jog már Werbőczy óta ismeri. Az eddigi magyar jog szerint azonban a nőnek egész vagyona, amelyet a házasságba magával hoz, a hozomány, a férj haszonélvezetének van alávetve s a tervezet ezt a tételt nem veszi át, mert, mint emlitettük, csak a kifejezetten hozományul rendelt vagyont veti alá a férj ilyetén jogának.

2. A törvényes öröklés jogában a tervezet bizonyos alapvonalakban a mi jogunkkal egyezik. A parentela-rendszert követi, de megteszi azt a lépést, amely elől a német polgári törvénykönyv, sajnos, az utolsó órában visszariadt, hogy t. i. a rokonok örökösödése elé absolut korlátot állit. A szépszülőkön és leszármazóikon tul a rokonok többé nem lesznek a törvényes öröklésre hivatva.

A hagyaték, ha csupán csak még távolabbi rokonok vannak, a kincstárra száll. (1810. §.) A tervezet óvatos jelentőmódban még hozzáteszi, hogy az államkincstár az ilyen örökségek értékét szegényügyi, kórházi és iskolai alapitványokra forditja.

A házastársnak a tervezet másodsorban ad öröklési jogot, az ivadék után s minden más rokon mellőzésével. (1805. §.) Mig tehát nálunk a házastárs gyermekek mellett egy negyedrészt örököl, a tervezet szerint gyermekek mellett az örökségben egyáltalán nem részesedik.

Az özvegynőt illetően azonban, akiről mindenesetre inkább kell gondoskodni, mint az özvegy emberről, ez a tétel lényegesen módosul az által, hogy a gyermekek öröksége felén, igaz, hogy csak özvegysége idejére, haszonélvezetet nyer. (1816. §.) Mindkét házastársra nézve azonban figyelembe kell még venni, hogy a tulélő a korábbiak értelmében a szerzemény felét kötelmi uton a hagyatékból kivonhatja, amivel szemben természetesen saját közös szerzeménye felét osztályra kell bocsátania. Másrészről azonban a magyar házastárs a némettel összehasonlitva annyiban előnyösebb helyzetben lesz, hogy már a szülőket és leszármazóikat is kizárja az örökösödésből. De ezt az előnyt ismét jelentékenyen leszállitja a német jogforrásokban is gyakorta előforduló, a régi magyar jognak is megfelelő, habár csak kötelmi alakban fellépő az az elv, hogy «paterna paternis, materna maternis». (1811., 1812. és 1815. §§.)

3. Végezetül még egy olyan tárgyat akarok érinteni, melylyel a mi törvényhozóinknak ugyancsak meggyült a baja. Hisz eléggé ismeretes, mennyi nehézséget okozott nekünk az *örökösnek a hagyatéki tartozásokért való felelőssége.* A magyar tervezet itt a következő rendszert állitja fel (2007. s köv. §§.): Először is kimondatik az az elv, hogy az örökös csak a hagyatékkal felel. De, mig leltár nincs felvéve, az a vélelem, hogy a hagyaték a tartozások kiegyenlitésére elegendő; aki érdekeltségét valószinüsiti, a hagyatéki bíróságnál kérheti a hagyaték leltározását. Hogy az örökös az e kérelemre jogosultak közé tartozik, a tervezet, ugy látszik, magától értetődőnek tekinti. A hagyatékot bíróság veszi fel, az örökös a felfedezésre köteles s bármely érdekelt kivánságára köteles felfedező esküt tenni. Az eskü letételének megtagadása ismét azt a vélelmet vonja maga után, hogy a hagyaték a terhek fedezésére elegendő. Másrészről meg a leltár alapitja meg azt a vélelmet, hogy más, mint az abba felvett hagyatéki tárgyak nincsenek. A leltározásra

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. az 4., 5. és 7. számban.

záros határidő nincs megszabva. Amig az örökös felteheti, hogy a hagyaték elegendő, minden jelentkezőt kielégithet, anélkül, hogy sorrendhez volna kötve. Ellenkező esetben csődöt kell kérnie. A hagyaték gondnoki kezelése és felszámolása elrendelendő, ha az örökös vagy az örökhagyó halálától számitott egy éven belül oly hagyatéki hitelező kéri, aki valószinüsiti, hogy kielégitését az örökös magatartása vagy vagyoni helyzete veszélyezteti. Harmadik esete a hagyaték gondnoki felszámolásának a tervezet szerint az, ha az örökhagyó egész vagyonáról rendelkezett, de örököst nem nevezett. Az indokolás szerint fenforog annak lehetősége, hogy az örökhagyó tényleg egyetemes örökös nélkül hal el, ha t. i. egész vagyonát különös jogutódok között osztja fel. Az persze homályos marad, hogy és mint egyeztethető ez össze a hagyománynak pusztán kötelmi hatásával, amelyhez a tervezet ragaszkodik. De hisz ez mellékes. A fődologra nézve pedig el kell ismerni, hogy a tervezet rendszere a mienkhez hasonlitva csodálatosan egyszerü. Ami a magyar rendszerben számunkra legelőbb is felötlő, az az örökös korlátlan felelőssége előidézésének a kizárt volta. De az örökös korlátlan felelőssége a jogrendnek nem is igazi szükséglete. Legalább a modern szem nem tekinti többé a méltányossággal elvből megegyezőnek, hanem csak oly legvégső fenyegetésnek, amely az örököst kényszeritse, hogy a hagyatékot teljesen a hitelezők kielégitése czéljából rendelkezésre bocsássa. Ha ezt a czélt a korlátlan felelősséggel való fenyegetés nélkül is elérhetni, ugy e fenyegetés csakugyan nélkülözhető. S hiszem, hogy a magyar tervezet által választott uton a kivánt czélt elérhetni. Csak egy pont szorul tisztázásra. A tervezet azt mondja, hogy a leltározás előtt az a vélelem, hogy a hagyaték a terhek fedezésére elegendő. Nincs kimondva, mily gyakorlati következtetéseket kell levonni ezen vélelemből azon elvvel szemben, hogy az örökös csak a hagyatékkal felel; szükség lesz arra a szabályra, hogy mig ama vélelem fenáll, hagyatéki tartozások fejében a végrehajtásnak az örökös magánvagyonára helye van. Ha ez kimondatik, az örökösnek sürgős érdeke a leltározás előidézése. Tehát oly záros határidő szabására, melyen belül e lépést joghatályosan megteheti, csakugyan annál kevésbbé van szükség, mert a hitelező, ki attól tart, hogy az örökös a leltározást halogathatja s hogy ennek következtében a leltár hiányos lesz, a maga részéről is jogositva van a leltározás kérésére.

Hasonlóan a felfedező eskü megtagadásának esetére a hagyaték elegendősége vélelmének hátránya a jelzett feltételek között teljesen elegendő.

Magától értetődő, hogy egy olyan előadás, mint a jelenlegi, a tervezet gazdag tartalmából aránylag csak igen keveset emlithet fel, s hogy a megbeszélendő anyag kiválasztását lényegesen befolyásolják subjectiv mozzanatok is. De remélem, hogy a nyujtott próbák elegendőképp jellemzik a tervezetet éltető szellemet. Az első sorban németek vezérlése mellett felserdült modern magánjogi tudomány szelleme az. De afelől nem lehet a tervezettől megtagadni a bizonyságlevelet, hogy azt az örömünket, melyet érzünk, midőn látjuk, hogy számos vonatkozásban a német polgári törvénykönyv nyomdokain halad, szolgai utánzással el nem rontja. A modern kodifikationális törekvések történetében a tervezetet, bármi leend is a sorsa, tiszteletreméltó hely illeti meg.

Az országos szegényalap örökjoga.

A sociálpolitikai törvényhozás korában, sokakban csodálkozást, másokban aggodalmat kelthetett az az interpellatio, melyben Csernoch János képviselő f. é. január 22-én az országos szegényalap örökjogát tagadta.

Maga az interpelláló hosszas tanulmányozások után jutott e meggyőződéséhez és történeti adatok nyomán anélkül, hogy a politikai élet sürüjébe elkalandozott volna, igyekezett a jogi kérdés fátyolát fellebbenteni.

A feladat tényleg tisztán jogi és kizárólag az élő jog alapján oldható meg, mivel pedig nem csupán dogmatikai jelentőségü, hanem az ugynevezett gyakorlati kérdések sorába tartozik, bizonyára számithat a jogász közönség érdeklődésére.

Birósági gyakorlatunk mintegy harmincz év óta következetesen elismeri a belügyminiszter kezelte országos szegényalap örökjogát a katholikus alsópapság hagyatékának harmadára oly esetekben, mikor az örökhagyó érvényes végintézkedés nélkül hunyt el.

E felfogással szemben, különösen egyházi részről kér elismerést az a nézet, hogy birói gyakorlatunk törvénytelen, mert hatályon kivül helyezett vagy hatályban soha sem volt kir. rendeleteken alapul, és érvényes kir. leiratok mellőzésével csak a fiscalitas érdekét tartja szem előtt.

A kérdés tehát első sorban a tételes jog szempontjából fontos, de legislativpolitikai érdekesség hiján sincsen.

A kath. alsópapságot (kanonokok, plébánosok, altaristák, tanárok, segédlelkészek) Szt. Istvántól napjainkig csak kánonjogi tekintetek korlátozták végrendelkezési szabadságában. Az ország nemesei közé tartozván (Werb. H. K. I. 2.), a magyar kath. alsóklérus tagjai nemesekhez hasonlóan a jövedelmeikből szerzett javaikról szabadon végrendelkezhettek.

Az egyház a papság erélyes tiltakozása daczára, hol megvonta, hol korlátozta e szabadságot, de az állam a kérdésbe soha sem avatkozott.

Zavar csak akkor támadt, ha az elhunyt végrendelkezési jogával vagy egyáltalán nem, vagy hibásan élt, ugy hogy végrendelete megdőlt, és utána a törvényi öröklés esete állott be. Régi adatok tanusága szerint ilyenkor «szabad a vásár». Titokban és erőszakkal gyakorolták a hatalmasok hirhedt jogukat, a jus spolii-t. Háromszázados sérelmeket igyekezett a törvényhozás orvosolni, amikor az 1557. évi X. tczikben az alsópapságot megvédte a jus spolii-val szemben. Ekkor történik először gondoskodás a végrendelet hiján elhunyt plébános hagyatékáról, melyet a törvény az örökhagyó rokonainak juttat.

Az állam tehát, nemcsak maga részéről tiszteletben tartá a rendes öröklés menetét, hanem meg is védelmezte a püspökök és kegyurak tulkapásaival szemben, amint azt az 1647 : C. II. tcz. is bironyitja, meghagyván, hogy a püspökök «a végrendelet hátrahagyása nélkül elhalt kanonokok szerzett javairól semmi intézkedést ne tehessenek.»

Az országban divó és ugyszólván egyházmegyénként változó jogszokások azonban legfelsőbb helyen oly zavart okoztak, hogy a jogbizonytalanság megszüntetése csak egyöntetü és általánosan kötelező intézkedéssel volt remélhető.

E czélt szolgálták a XVIII. század közepétől egyre sürübben kiadott kir. rendeletek és helytartótanácsi intézvények. A szegények örökjogát közülök első izben az 1774. augusztus 8-án kelt legfőbb elhatározás állapitá meg, kimondván, hogy az alsóklérus tagjai régi kiváltság alapján szabadon végrendelkezhetnek, «ha azonban érvényes végrendelet hátrahagyása nélkül halnak el, vagyonuk három részre osztandó, amelyből egy harmad az egyházé, egy a szegényeké, egy a közeli (v. ö. 1775 márczius 9. 1081. sz. rend.) vérrokonoké, ha pedig ezek maguk is szegények, a második harmad szintén nekik jár. Rokonok nemlétében a harmadik harmad az 1815. évi XXVI. tcz. értelmében a kir. kincstárt illeti.»

Mária Terézia ezen rendeletében megállapitott hármas felosztás (canonica divisio) mindmáig kétségbe nem vont élő jog. Vita tárgya csak az, hogy a szegényeknek járó harmad miként kezeltessék, tőkésités utján kamatozás czéljából, avagy kiosztassék-e, s előbbi esetben kinél helyeztessék el és ki által kezeltessék? Ez az a pont, melyen a kérdés aktuális jelentősége sarkall, ez, melyre nézve állam és egyház

közt évtizedek óta folyik a pör, anélkül hogy befejezést nyert volna.

A vita II. József korabeli intézkedéseken alapul. II. József trónralépte óta fáradozott egy orsz. szegényalap létesitésén. Ennek érdekében rendelé 1788 április 7-én kelt leiratában, hogy a szegényeket illető harmad, amennyiben 500 frtot meghaladna, legott ki nem osztható, hanem kamatozás végett az orsz. szegényalapba szállitandó. Egy évvel utóbb pedig azzal toldotta meg, hogy az 500 frton aluli harmadok is kivétel nélkül a szegényalapba szolgáltatandók be.

II. József ezen rendeletei végre nem hajtattak. Adatokkal legalább nem rendelkezünk, melyek egy országos szegényalap keletkezéséről tennének bizonyságot. Egyházi részről azonban rendeleteinek nemcsak hatályosságát, hanem érvényességét is tagadják. Hivatkoznak arra, hogy a fejedelem halála előtt 1790 január 28-án visszavonta összes rendelkezéseit.

Ez azonban nem áll, ez csak egyike azon számtalan tévedéseknek, melyeket a vizsgálat nélküli ráhagyás mások után ismételni szokott. II. József igenis, a törvényekkel és az alkotmány szellemével ellenkező önkényes rendeleteit visszavonta, de e visszavonás nem terjed ki a közigazgatás rendes menetében a törvényesen megalkotott főhatóságok által hozott végzésekre. melyek közé a helytartótanács szabályai tartoznak. Csakhogy — mondják, — e rendeleteket József utódja, II. Lipót 1790 április 7-én kelt rendeletével (orsz. levélt. helytt. oszt. 1375—13032. sz.) hatályon kivül helyezte. Ámde utóbbi rendelet egyedül a «clerus ruralis»-ról tesz emlitést és csupán e falusi lelkészeknél engedi meg a közigazgatási eljárást, valószinüleg azért, mert voltak plébániák, ahová a kamarai vagy megyei megbizott csak több napi utazás után juthatott, a hagyaték pedig ez alatt a pusztulás veszélyének volt kitéve.

Ezen interpretatióval szemben támasztható agyályokat egyébiránt teljesen ellensulyozzák az 1807. julius 21-én és 1812 julius 31-én kelt udvari rendeletek, melyek II. József resolutióit ujból életre hivták s a gyakorlatba átmenvén, élő jogot alkotnak.

Az 1807 julius 21-én kelt és 14,670. sz. alatt közölt k r. rendelet értelmében: «..... Sua Majestas præscriptas ab intestato decedentium Ecclesiasticorum Normales resolutiones pro futuro etiam pari ratione observandas esse benigne innuit; eo tamen addito: quod cum in benigna resolutione Anni 1789-i rata pauperum loci pauperibus, et respective *instituto pauperum* si summam 500 flnorum superet, adtribuenda disponatur» ... stb. Ezen helytartótanácsi intézvény félremagyarázhatatlanul éleszti fel II. József eltöröltnek mondott rendeletét, amikor az 500 frton felüli harmadoknak a szegényalapba való beszolgáltatását sürgeti, mindössze annyit füzvén hozzá, hogy a szegények közül az elsőbbség a káptalani szegényeket illesse.

Az 1812 julius 31-én közölt rendelet (orsz. levélt. helytt. oszt. 24269. sz.) pedig, melyet Kollányi derék müvében (Az alsópapság végrendelkezési joga. Esztergom 1890.) közölni elfelejtett, kétértelmüség nélkül II. József 1785-ben kelt rendeletének in integrum restitutióját tartalmazza.

Amikor ismét az 1819 augusztus 24-iki 22883. sz. helytt. intézvény az 500 frtot meghaladó harmadokról szól, ezek sorsát szembe helyezi a kisebb harmadokéval, mint a melyek az egyházmegye szegényeit illetik meg. («.... ratam tertiam eiusdem Ecclesiæ Pauperibus, nisi hoc 500 flnos superaret, quo quidem casu, rem via Consilii hujus Lottlis Regii altissimo loco substerni oportet.») Az 500 frton felüli harmadokról leltár és felosztási tervezet készitendő, hogy legfelsőbb helyen meg lehessen itélni: «an, et qualisnam summa e rata pauperum analogo instituto eiusmodi fundationali publico attribuenda sit» (1807. 21. 14,670. httcs. szám alatt.)

Ezen kivánság későbbi kir. és kormányrendeletekben visszatér és az egyház részéről teljesittetett is.

De lege lata tehát kétségtelen, hogy az 500 frton felüli harmadok tőkésitendők. II. József a letétek helyéül az orsz. szegényalapot, utódai a vakok pesti, a siketnémák váczi és egyéb közjótékony intézeteket jelöltek meg. Az alkotmány helyreállitása után (nem pedig 1863-ban) ujból szervezték az orsz. szegényalapot. Innentől fogva végrehajtani kezdték az érvényben lévő kir. rendeleteket olykép, hogy az 500 frton felüli harmadokat az orsz. szegényalap javára behajtották. Hogy a 30 éves gyakorlat daczára egy negyed millió koronánál több nem gyült egybe, annak sok oka van. Az utolsó évek gazdasági pangása megritkitotta a tekintélyesebb papi hagyatékok számát. Az alsóklérus pedig, mióta észrevette, hogy a szegényalapba jut hagyatékának harmada, intern egyházi rendeletek által is sarkalva egyre sürübben végrendelkezett. Nem egyszer megtörtént, hogy ily végrendeletek alaki érvénytelenités alá nem is kerültek, mivel a rokonok inkább kiegyezkedtek, semhogy az egyháznak és államnak jusson a hagyatékból. A szegényalapot továbbá csak tőkeszaporulat táplálja, mivel a kamatok több mint $^2/_3$-át évenként az elhunytak rokonainak utalványozzák ki, ami a régi kir. rendeletek álláspontjának meg is felel. A szegényalap jövedelmeit végül nem csekély mérvben csökkentette az a méltányos engedékenység, melyet a szegény rokonokkal szemben a vallás- és közoktatásügyi miniszter javaslatára a belügyminiszter tanusitott.

Tény az, hogy az egyház a kormány álláspontját a szegényalapot illetőleg mindannyiszor helyeselte, valahányszor az állammal együtt a saját harmadáért küzdött a rokonokkal szemben, viszont tiltakozott a kormány felfogása ellen, ha csak egyedül konkurrált vele.

Az egyháznak méltányos követelése, hogy a szegényharmad kamatai addig, mig katholikus szegények is feles számban vannak, ezeknek osztassék ki. Ellenben az államnak kétségbevonhatatlan joga kezelni ezen alapokat, és a kamatokat saját belátása szerint az elhunyt rokonai ill. plébániájának szegényei közt felosztani.

Ezen törvényes kir. leiratokban gyökerező jogokkal szemnem lehet hivatkozni præjudikatumokra, akár a Curiából, akár más tiszteletet érdemlő helyről kerültek ki. Áll itt is Justinianus parancsa: Non exemplis, sed legibus est iudicandum. Éppen ezért a vita folyamán felhozott miniszteri és birói döntésekkel mint jogforrási minőséget nélkülöző nyilatkozatokkal e helyütt nem foglalkozhatunk.

Végül még csak egy megjegyzést azon óhajra vonatkozólag, hogy az egyháziak ezen hagyatéki ügyei közigazgatási utra tereltessenek. E kivánság sehogysem indokolható.

Eltekintve az alkotmányjogi visszafejlődéstől, melyet egy jogállamban a birói utnak közigazgatásival való felcserélése jelent, a közigazgatási eljárás e kérdésben bonyolódottab és veszélyesebb lenne. Bonyolódottabb, mert a közigazgatási hatóság, aminthogy nincs is hivatva, csak nehezen tudná a magánjog idevágó szabályait alkalmazni, és felette veszélyes, mivel az egyháznak a csak imént vádolt világi kormány esetleges önkénye ellen jogorvoslata nem maradna.

A kérdés ilyértelmü megoldása nemcsak sok százéves gyakorlatunkkal (Werb. H. K. I. 12. II. 48.), de magának az egyháznak álláspontjával is ellenkezik. Concordatumok, melyek az állami és egyházi hatalom határait iparkodtak kipéczézni: a bajor XII., a württembergi V., valamint az osztrák XIII. articulusaikban egyértelmüleg döntenek amellett, hogy valamint egyéb világi ügyei a papságnak, ugy a hagyatékiak elintézése is világi bíróságok elé tartozzanak. És tényleg csak a független biró az, ki e kényes kérdésben diadalra juttathatja a «suum cuique» elvét.

Dr. H. E.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A nyomozás és vizsgálat során véghezvitt hamis tanuzás büntetlensége.

Az 1896. évi XXXIII. tcz. 210. §-a, mely a nyomozás és a vizsgálat alatti tanukihallgatásról intézkedik, kimondja, hogy a «tanu arra figyelmeztetendő, hogy ha valótlant vallana, a büntető törvényekbe ütköző cselekményt követne el». Ezen meghagyása a törvénynek azonban teljes erejét veszti azáltal, hogy ha a tanu a nyomozás és a vizsgálat folyamán tudva, hamisan vallana — nevezetesen a vádlott előnyére, — és feltéve azon leggyakoribb esetet, hogy ezen kedvező vallomások alapján a vádlott ellen a bünvádi eljárás megszüntettetnék — a hamis vallomása miatt őt büntetés nem érheti.

A bünvádi perrendtartásnak mai rendszere szerint a feljelentésre az ügyészség a nyomozást meginditja. A feljelentés jogossága és a büntetendő cselekmény tényálladéki eleme tanu, esetleg tanuk által beigazolható volna akkor, ha a tanut nemcsak a polgári kötelességére való hivatkozással, hanem főleg az esetleges hamis tanuzás megbüntetése terhe mellett kényszerithetnénk a valóság előadására. A mai rendszer szelleme is ezt kivánja, de nem éri el ezen kivánt hatást azért, mivel ha a tanu jóakarója vádlottnak, ugy egészen bátran tehet a vádlott előnyére hamis tanuvallomást, ezért őt büntetés sohasem érheti. T. i., ha a nyomozás nem mutatott ki eredményt, az ügyészség nem vállalja el a vád képviseletét. Ilyen esetben hiába veszi át maga a sértett a vádat, zöld ágra vergődni nem tud; a bünvádi eljárás beszüntettetik, a nélkül, hogy a tanutól az eskü kivétetett volna.

Ily esetekben, bár a hamis tanuzás által a jogrenden és az anyagi igazságon nagy csorba esik és legtöbbnyire az egyént magánjogi vonatkozásaiban is sérti, a hamisan tanuskodó dolusa nem büntethető, mivel vallomására nem esketnek meg és az 1878: V. tcz. 213. §-a szerint a hamis tanuskodás tényálladéki eleme a vallomásnak eskü általi megerősitése.

Ezen rendszer nyilvánvalóan helytelen és sürgősen orvosolandó akár megfelelő birósági gyakorlat, akár törvényrendelkezés által.

A vádlott sérelmére elkövetett hamis tanuzás sem volna a törvény szigoru magyarázata folytán büntethető, mert a törvény e szakasza is hiányos. De mivel nyilvánvalóan nem lehetett türni azt, hogy egyes egyének rosszakarata miatt a személy szabadsága és becsülete büntetlenül korlátoztassék, illetve meghurczoltassék: talált a gyakorlat a törvény szövegén kibuvót és ily hamis vallomást, bár ez tényleges hamis tanuzás és nevezetesen mivel az esküvel még megerősitve nem volt, nem büntetendő hamis tanuzás volna, hamis vádnak minősiti. A hamis vádra vonatkozólag ugyanis a Btk. 217. §-ának második része annak nevezi azt is, ha valaki más ellen hamis bizonyitékot kohol vagy állit elő. Ha a hamis vallomást ily koholt bizonyitéknak veszszük, akkor a kiterjesztés jogosult.

Ezen intézkedése a gyakorlatnak méltányos és igazságos, de nem eléggé szabatos és gyakran ennélfogva félremagyarázható.

Egyik lényeges és legfontosabb különbség a hamis vád és a hamis tanuskodás között az, hogy a tanu nem saját elhatározásából, hanem a hatóság megidézésére jelenik meg vallomástételre, mig a hamisan vádaskodó a vádat saját kezdeményezésére terjeszti elő. (C. 2425/94., B. J. T. XXX. 276. sz. a.)

Mindkét hézagon segitve volna akkor, ha a nyomozás és vizsgálat folyamán tett vallomás az eskü által megerősitett vallomással egyenrangunak vétetnék, ami annál is inkább jogos volna, mivel a BP., nevezetesen annak már idézett 210. §-a szellemének ez teljesen megfelelne.

De tekintve, hogy a vádlott sérelmére véghez vitt hamis tanuskodás utóbb a főtárgyaláson ugyis esküvel lesz megerősitve és ha az előbb ajánlott orvoslást a főtárgyalás közvetlenségének rovására magyaráznák, — ugy a vádlott előnyére tett hamis tanuzás büntethetőségét elérhetjük ugy is, ha megfelelő törvényintézkedés által kimondatnék — hogy mindazon ügyekben, melyekben a bünvádi eljárás tanuvallomások alapján szüntettetik meg, a tanuktól az eskü a biróság által az ügy jogerős befejezésével kiveendő volna.

Dr. László Károly.

Lehet-e védő az ügyvédjelölt?

I. A Curia megsemmisitett egy esküdtbirósági itéletet a BP. 384. §-ának 6. pontja alapján, mert az egyik vádlottat a BP. 56. §-a értelmében kirendelt védő helyett ügyvédjelölt védte a főtárgyaláson.* A határozat a BP. 59. §-ára támaszkodik. E szakasz ama rendelkezését, «a hogy kirendelt védő a védelem alól csak fontos okból kérhet felmentést», mely «kérelem felett az határoz, aki a védőt kirendelte», ugy magyarázza a Curia, hogy a «*kirendelt* védő-helyettesnek a kirendelésére (1874: XXXIV. tcz. 63. §-a) vagy önmagának ügyvédjelölt által az ügyvédi rendtartás 15. és 16. §-a értelmében való helyettesitésére vagy az elnök az általa kirendelt védő mellett gyakorlaton levő ügyvédjelöltnek helyettesül kirendelésére vagy elfogadására a BP. szabályai szerint nincs jogositva.» Az elvi kijelentés tehát éppen *csak a hivatalból kirendelt* védőre vonatkozik, s csakis erre mondja a Curia, hogy az ilyen védő sem más ügyvéddel, sem ügyvédjelölttel nem helyettesitheti magát a főtárgyaláson. Hogy a terhelt által, vagy helyette a BP. 53. §-a értelmében, vagy a terhelt által a BP. 57. §-ának 3. bekezdése értelmében *választott* védő élhet-e az ügyvédi rendtartás 62. §-ának *b)* pontja szerinti helyettesités jogával és ha igen, élhet-e e joggal a kötelező védelem eseteiben, vagy csak a BP. 56. §-ának esetein kivül: ezt a kérdést ezuttal fel sem vetette, el sem döntötte a Curia.

II. Első kérdés: helyesen döntött-e a Curia? Kétségkivül helyesen.

A kir. Curia álláspontját támogatja mindenekelőtt az 59. §. szószerinti magyarázata, valamint a BP. 410. §-a 2. bekezdésének analogiája, ahol a közvédőre világosan kimondja a törvény, hogy «elmaradásának vagy akadályoztatásának esetében helyettesét a felebbviteli főtárgyalást kitüző, illetőleg vezető tanácselnök rendeli ki.» Mellette szól továbbá a BP. 58. §-a 2. és 3. bekezdésének az a rendelkezése, hogy a védőt «a védők névsorába felvett ügyvédek közül» kell kinevezni, mely szabály alól csak a 302. §. 4. bekezdésének esete képez kivételt. Ezzel a rendelkezéssel ellenkeznék, ha a kirendelt védő a védők névsorába fel nem vett ügyvéddel vagy pláne a védők névsorába fel sem vehető ügyvédjelölttel helyettesithetné magát a főtárgyaláson. A Curia mellett szól végül a legis ratio: a törvény 58. §-ából kitetszőleg a védő kirendelése az ügyvédi kamara, illetve a törvényszék elnökének *discretionárius* joga. E jogánál fogva a vádlott helyett a védőválasztás jogát a kamara, illetve a törvényszék elnöke gyakorolja és *helyesen* ugy gyakorolja, hogy azt az ügyvédet rendeli ki védő gyanánt, akiről feltehető, hogy az ügy fontosságához mért ügybuzgósággal és mindenek felett kellő szakértelemmel fog eljárni a vádlott érdekében. Szóval a védőkirendelés joga, helyesen gyakorolva, a sikeres védelemnek s ezzel az anyagi igazság érvényesülésének egyik biztositéka, mely illusoriussá válnék, ha a kirendelt védő más ügyvéddel vagy ügyvédjelölttel helyettesithetné magát.

III. Helyettesitheti-e magát a *választott* védő más ügyvéddel vagy ügyvédjelölttel és pedig először: a kötelező védelem eseteiben? A BP. 302. §-ának 4. bekezdése szerint az esetben, «ha a védő oly ügyben, melyre nézve a védelem az 56. §. szerint nem mellőzhető, a főtárgyalásról elmaradt vagy idő előtt eltávozott, a főtárgyalás elnöke, amennyiben a vádlott maga nem választ védőt, a jelenlevő ügyvédek közül *a védelemre azonnal késznek nyilatkozót* rendeli ki védőül.» Ha tehát a *választott* védő maradt el vagy távozott el a főtárgyalásról, a helyetteseként jelentkező *ügyvéd*, mint «azonnal késznek nyilatkozó ügyvéd», lesz védőül kirendelendő.

Ellenben ügyvédjelölt ez esetben sem védhet a főtárgyaláson. E mellett szól a 302. §. szószerinti értelmezésén felül a BP. 58. §-ából vonható analogia, továbbá az, hogy a kötelező védelem eseteiben, amikor a vádlott főbenjáró érdekeiről van szó, czélszerübnek látszik a védelemre jogosultak körét lehetőleg szorosan értelmezni és azokra szoritani, akikről a bünvádi eljárás szövevényes utjain való jártasság és különösen felsőbiróságaink gyakorlatának ismerete méltán és törvény szerint is feltehető. Igaz, van jelölt, aki az ügyvédnél is ügyesebben teljesiti a védő feladatát. Ámde szabály szerint ép az ellenkező áll s az ügyvédi oklevél nemcsak a vizsgálat kiállását, hanem 3 esztendei gyakorlat befejezését is igazolja. Az

* L. *Jogt. Közl.* 1903. évi mellékletén 131. sz. a.

ügyvédi oklevél tehát szabály szerint gyakorlati ismeretekkel párosult elméleti tudást jelent, mig az ügyvédjelöltnél, főkép a praxis kezdetén, az első rendszerint hiányzik.

IV. Helyettesitheti-e magát a választott védő az 56. §. esetein kivül ügyvéddel vagy ügyvédjelölttel? Ez csak az ügyvédjelöltre lehet kétséges. A BP. 55. §-a ugyanis csak az ügyvédet, egyetemi vagy jogakadémiai jogtanárt sorolja fel azon személyek között, akik védőül *választhatók*. Ámde ebből a contrario csak az következik, hogy védőül más személy tehát pl. ügyvédjelölt sem *választható*. már most tekintve, hogy a BP. az ügyvédi rendtartás 62. §-ának *b)* pontját hatályon kivül nem helyezte, nincs törvényes ok, amiért az ügyvédjelölt, bár védőül nem választható, mint a választott védőnek az ügyvédi rendtartás szerinti helyettese *el nem járhatna* az esküdtbirósági és törvényszéki főtárgyaláson.

Járásbirósági ügyekre a BP. 523. §-a kifejezetten rendelkezik. *Dr. M. D.*

Különfélék.

— **A birák fizetése.** A tisztviselők fizetéséről szóló törvényjavaslat egyes intézkedéseit a következőkben ismertetjük:

A II. fizetési osztályba tartozik a Curia elnöke. Eddigi összes javadalmazásai 28,000 K ezentul is változatlanul maradnak; de eddig élvezett 9000 K müködési pótlékának megszüntetésével 16,000 K fizetése 24,000 K-ra, 3000 K lakáspénze 4000 K-ra emeltetett.

A III. fizetési osztályban változatlan marad a Curia másodelnökének 24,000 K-t kitevő összes javadalmazása is. Fizetése ezentul is 16,000 K lesz, müködési pótléka 5000 K-ról 4500 K-ra leszáll, lakáspénze 3000 K-ról 3500 K-ra emelkedik.

A IV. fizetési osztályban a fizetés 12,000 K-ról 14,000 K-ra emeltetett. Emelkedés 2000 K. A vidéki táblai elnökök lakáspénze 2000 K-ról 2100 K-ra emeltetett. A budapesti lakáspénz egységesen 3000 K-ban állapittatott meg, mig eddig a budapesti kir. itélő tábla elnöke 4000 K, a koronaügyész és a curiai tanácselnökök 2000 K lakáspénzt élveztek. Ezek szerint a budapesti kir. itélő tábla elnökének összes javadalmazása 1000 K-val, a vidéki táblai elnököké 2100 K-val, a koronaügyészé és a curiai tanácselnököké 3000 K-val emelkedik.

Az V. fizetési osztályban (táblai tanácselnök, curiai biró, budapesti kir. törvényszékek elnökei, főügyész) az eddigi budapesti 2000 K, vidéki 1400 és 1200 K lakáspénzek változatlanul maradván, a fizetés 2000 K-val emelkedik az eddigi 10,000 és 8000 K-ról 12,000 és 10,000 K-ra.

A VI. fizetési osztályban (kir. táblai biró, vidéki törvényszéki elnök, főügyészi helyettes) a budapesti 1600 K-s s a vidéki 1120, 960 és 800 K-s lakáspénzek megmaradnak, ellenben a két 6000 és 5000 K-s fizetési fokozat helyett 3 fokozat létesittetik 8000, 7200 és 6400 K fizetéssel.

Rá kell mutatni arra az igazságtalanságra, hogy a curiai birói czimmel és jelleggel felruházott vidéki törvényszéki elnökök az V. fizetési osztály 2-ik fokozatának, a kir. itélő tábla birói czimmel és jelleggel felruházott törvényszéki birák pedig a VI. fizetési osztály 3-ik fokozatának megfelelő fizetést és lakpénzt huznak (22. §.) és ebből a fokozatból ezen alkalmazásának helyén elő nem léphetnek.

A helyi előléptetésnek két czélja lehet: vagy az, hogy olyan kiváló erők is előléptetésben részesülnek, akik azt megérdemelnék, de a felsőbiróságoknál nincs számukra elegendő hely üresedésben; vagy az, hogy az elsőfokon a kiváló erők megtartassanak. Ezek a kiváló erők rossz jutalomra találnak abban, hogy helyi előléptetésük elzárja előlük a további fizetésemelkedés utját.

A VII. fizetési osztály eddigi 4000, 4400, 4800 K-s fizetési tételei helyett 4800, 5400, 6000 K-s fizetések lépnek. A javitás tehát 800, 1000, 1200 K.

A VIII. fizetési osztály 2800, 3200, 3600 K-s tételei helyébe 3600, 4000, 4400 K-s tételek lépnek.

E javitás csak látszólagos, általában azért, mert a biró a javaslat szerint ezentúl nem a második, hanem a harmadik osztályba neveztetvén ki, kezdő fizetése nem 800 K-val, hanem az eddigihez viszonyitva csak 400 K-val emelkedik és hogy ez az emelés csakis a vidéki birákra áll; mert a budapesti birák 800 K pótléka megszünvén, a budapesti biró kezdő javadalmazása az eddigi 5000 K helyett 4600 K-ra száll alá és a 2. §. értelmében csak öt év elteltével emelkedik 5000 K-ra és további öt év mulva 5400 K-ra.

A IX. fizetési osztály 2200, 2400 és 2600 K-s fizetései helyébe 2600, 2900 és 3200 K-s fokozatok lépnek. Ismét a budapesti albirák hátrányára, kiknek 600 K pótléka megszünik és a 3-ik és 2-ik fokozatban hasonló mértékben nem emelkedik a fizetésük. A budapesti albiró kezdő javadalmazása eddig 3600 K volt, most 3400 K lesz, a második fokozatban az eddigi 3800 K helyett 3700 K és csak az első fokozatban éri el az eddigi 4000 K-t.

A X. fizetési osztály (jegyző) 1600, 1800 és 2000 K-s tételei helyébe 2000, 2200 és 2400 K-s fokozatok lépnek. A jegyzői karban az eddigi gyors előlépés megszünik és négy-négy évet kell egy fokozatban tölteni.

A XI. fizetési osztályban a 3. fokozatba eddig nem neveztetett ki aljegyző. Most ide történik a kinevezés. Az 1200 és 1400 K-s fokozatok helyébe jönnek az 1400, 1600 és 1800 K-s fokozatok. Az előlépés itt is fokonként négy év lesz.

A budapesti birák és jegyzők helyzetével lapunk külön czikke foglalkozik.

Ott, hol az összjavadalmazás nem változik, de ezen belül a nyugdijba betudható fizetés a pótlék eltörlésével emelkedik, a tényleges összjavadalmazás az első évben a pótlék helyébe jövő fizetéstöbblet után járó $^1/_3$ rész szolgálati dijjal tényleg kevesebb lesz, mint előbb volt. Igy a Curia elnöke 2666 K 67 f.-rel fog e czimen kevesebb fizetést kapni a fizetésrendezés évében, mint előbb.

A budapesti törvényszéki biró, ha a 48. §. értelmében a VII. osztályba nem lép elő, az első évben 266 K 67 f.-rel kevesebbet fog kapni, mint eddig. És ez nem csekélység. Ha a biró ugy rendezte be életmódját, hogy 5000 K-ra számithat az államtól, nehezen képzelhető el, hogy ugyanez az állam elvegyen tőle fizetésemelés czimén 267 K 67 f.-t, oly összeget, amely a biró szerény háztartásában épp ugy hiányzik, mint ahogy a Curia elnöke is megérzi a 2666 K 67 f. levonást.

A szolgálati dijra nézve tehát ki kellene mondani, hogy az nem vonható le, ha általa a birónak eddig élvezett összjavadalmazása csökken.

Azon sérelmeken felül, amelyeket lapunk jelen számában vázoltunk, a birói karnak még nagyon sok panaszra van oka a fizetésrendezési javaslattal kapcsolatban. Lapunk jelen számában a budapesti birák sérelmeivel foglalkoztunk. Legközelebb visszatérünk a javaslatnak a vidéki birákat érintő részleteire.

— **Az igazságügyminiszter** a következő leiratot intézte Vavrik Béla curiai tanácselnökhöz mint a Magyar Jogászegylet elnökéhez:

A nemzetközi börtönügyi bizottság mult évi augusztus hó 25-én és következő napjain Bernben tartott ülésén az 1905. évben Budapesten tartandó VII. nemzetközi börtönügyi kongresszus napirendjére a ⁄. alatt tisztelettel mellékelt kérdéseket tüzte ki.

E kérdéseket oly felkéréssel küldöm meg Méltóságodnak: méltóztassék azokat a bölcs elnöklete alatt álló Magyar Jogászegylettel közölni és lehetőleg oda hatni, hogy a Magyar Jogászegylet tagjai a napirendre tüzött ezen kérdések kidolgozásában minél nagyobb számban és minél intensivebben sziveskedjenek részt venni.

Az idézett kérdéssorozat a következő:

I. Szakosztály. A büntető törvényhozás köréből.

1. *a)* A pénzbüntetést mint mellékbüntetést mily büncselekményekre kell a törvényben megállapitani?

b) Mely elvek legyenek irányadók a pénzbüntetések végrehajtása és a helyettesitő szabadságvesztés-büntetésnek foganatba vétele tekintetében?

2. A büntetendő csalásnak minő tényálladéki ismerveit kell a törvényhozásnak megállapitania?

3. Az orgazdaságot külön büncselekménynek kell-e tekinteni vagy részességi cselekménynek?

4. Az esküdtszéki itélkezésnek eredményei olyanok-e, hogy helyén való volna arra nézve reformokat keresztülvinni?

II. Szakosztály. A büntetés végrehajtása köréből.

1. Az elitélteknek erkölcsi osztályozása a közös letartóztatás tartama alatt mily módon volna leghelyesebben keresztülvihető és ezen osztályozásnak mik lehetnek a következményei?

2. A gyanusitottak és vádlottak kötelezhetők-e munkára, ha előzőleg szabadságvesztés-büntetésre voltak elitélve? Ha ezen gyanusitottak és vádlottak munkára nem kényszeritethetők, az előzetes letartóztatásnak beszámitása a büntetés tartamába nem teendő-e függővé attól, hogy az illető az előzetes eljárás alatt önkéntesen magára vállalta a munka végzését?

3. Milyen elvek szerint, milyen esetekben és minő alapon volna helye kártalanitást adni azoknak a letartóztatottaknak, illetőleg családjuknak, akiket a letartóztató intézetekben végzett munka közben baleset ért? Mily külön rendelkezéseknek volna helye a földmivelési gyarmatokban, illetőleg akár nyilvános, akár magán javitó-intézetekben elhelyezett fiatalkoru elitéltek munkája tekintetében?

4. Szükséges-e külön letartóztató intézeteket felállitani olyan egyének elhelyezésére, akiknek korlátolt beszámitási képességét a bíróság megállapitotta, valamint szokásszerü iszákosok számára? Ha igen, ezek az intézetek mely elvek szerint volnának szervezendők?

5. Mily elvek értelmében volna megengedhető és mily módon volna szervezhető az elitélteknek mezőgazdasági vagy szabadban végzendő más közérdekü munkával való foglalkoztatása?

III. Szakosztály. Megelőző intézkedések.

1. A különböző államokban mi az alkoholismus befolyása a kriminalitásra? Minő eszközöket volna helyén való alkalmazni általában az elitéltekkel szemben az alkoholismus leküzdésére?

2. Minő eszközök alkalmasak a tüdővésznek a letartóztató intézetekben való leküzdésére, kezelésére és arra nézve, hogy annak terjedése bárminemü letartóztatási intézetekben megelőztessék?

3. A Patronage ügyében az állam beavatkozása milyen módon volna elhatárolandó?

IV. Szakosztály. Gyermekek és fiatalkoruak.

1. Az államnak intézkednie kell-e az elitéltek gyermekeinek védelme érdekében? Melyek volnának e végből a leghathatósabb eszközök?

2. A fiatalkoru büntettesek és az elzüllésnek indult vagy erkölcsileg elhagyott gyermekek részére helyén való volna-e megfigyelő intézeteket felállitani? Ha igen, minő legyen ezek szervezete?

3. Minthogy egyes államok törvényei szerint a fiatalkoru büntettesek egy része fogházakban helyezendő el, mily elveket kell figyelembe venni azok elhelyezése, foglalkoztatása és nevelése tekintetében? A fiatalkoru elitéltek büntetésük egész idejére vagy annak egy része alatt magánzárkába helyezendők-e el?

4. A rendes nevelési eszközökön felül melyek a leghathatósabb rendszabályok arra, hogy biztositsák az erkölcsileg elhagyott gyermekek megmentését és olyan elzüllésnek indult gyermekek megjavitását, akik még nem követtek el büntetendő cselekményt?

— **A Magyar Jogászegylet** egy tagja, (aki nem akar megneveztetni), az egyletnek rendelkezésére bocsát öt éven át évenkinti 200 koronát azon czélra, hogy a könyvtár számára külföldi folyóiratok rendeltessenek meg.

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya** legközelebb foglalkozik a Jogászgyülés összehivásának kérdésével. A Magyar Jogászegylet választmányában is vita volt e kérdésről. A megállapodás az lett, hogy a kamara kezdeményezéséhez fog az egylet csatlakozni.

— **Az állandó rovat.** A budapesti kir. büntető-törvényszék egyik büntető tanácsa előtt főtárgyalás tartatott minap egy vádlott ellen, ki tetten éretett, amikor egy keritésen át történt bemászás utján egy szabad telepről két zsák szenet lopott 2 K 40 f. értékben. A vádlott azzal védekezett, hogy igen nagy szükségben volt és azért lopott, hogy felesége főzhessen valamit négy éhes gyermekének. Az itélet hat havi börtönre szólt. Az itélet kihirdetése a legnagyobb indulatba hozta a vádlottat, aki mintegy magából kikelve kétségbeesett sirással kérdezte, hogy miként lehetett őt, aki egész életében becsületes volt, ily csekélység miatt ekkora büntetéssel sujtani. Az elnöklő biró hiába magyarázta a vádlottnak, hogy a biró törvényes enyhitési joga hat hónapnál véget ért és azt tanácsolta a vádlottnak, hogy folyamodjék kegyelemért. A vádlott azt felelte erre, hogy ő ugyan el lesz látva a büntetés tartama alatt, azonban «családja éhen hal ezen idő alatt». A vádlott kifakadása mély benyomást gyakorolt az összes jelenlevőkre. Némileg megnyugtatta a vádlottat azon tanács, hogy folyamodjék a rabsegélyző egylethez és kérjen támogatást a családja részére.

— **Dr. Balás Elemér** budapesti kir. alügyésznek a Jogállam I. évfolyamában megjelent dolgozata «A villamos erőszolgáltatás büntetőjogi védelméről» külön lenyomatban megjelent.

— **A budapesti ügyvédi körben** január havában megkezdett értekezletek folytatásául február hó 26-án, csütörtökön délután 1/27 órakor ujabb értekezlet tartatik, amelyen az eddig napirendre került két tárgy (Peres ügyek tömeges ellátására alakult vállalatok és Az ugynevezett készkiadásos megállapodások) fogja további vita anyagát képezni.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Psychologie criminelle** (bünügyi lélektan) czimen *Kovalevsky* tanártól nagyobb munka jelent meg (Paris, Vigot frères. 1903.), mely azonban főleg a kriminalanthropologia tanainak ismertetésével és birálatával foglalkozik. Csak V—VII. fejezeteiben találjuk meg a gyilkos, a tolvaj, a csavargó lelki világának, ha nem is kimeritő, nem is mélyreható, de elég élvezhető alakban megrajzolt képét. A könyv utolsó fejezete (294—362. l.) a kriminalitás elleni küzdelemről szól, de alig emelkedik tul a kriminologiai közhelyeken. Kovalevsky szerint a mai büntető igazságszolgáltatás teljesen korhadt és a jövőben a büntettes tanulmányozásával s javitásával helyettesitendő. Az igazságszolgáltatásban a birákkal egyenlő befolyást kell biztositani az orvosoknak, ami teljesen méltányos, ha tekintetbe veszszük, hogy a fiatalkoru büntetteseket Kovalevsky hidegviz, illetőleg villanyossági gyógyintézetben kivánja elhelyeztetni. De mit keressenek ott a birák? *V. R.*

— **Olasz reformok a törvénykezési rendtartás körében** czimmel lapunk 5. számában hozott közleményünk kiegészitéseül ujabb értesülések alapján még közölhetjük, hogy a tervezet szerint az esküdtbiróságoknál csak egy birói tag fog müködni és pedig maga az elnök, aki mellé az előrelátható hosszabb tartamu és fáradságosabb ügyekben segédkezésre, esetleg helyettesitésre még egy más biró is rendeltetnék ki. —*ó.*

—

A Magyar Jogászegylet folyó hó 21-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Halász Sándor miniszteri osztálytanácsos előadása a cheque törvényes szabályozásáról. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 9. SZ. Budapest, 1903 február 27.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 „ **A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.**

Tartalom: Birák és ügyészek mozgalma. — A Szentpéteri ügy. *B. S.* — A passiv cheque-képesség. *Dr. Halász Sándor* min. osztálytanácsostól. — Perorvoslat a jogegység érdekében. *Dr. Székely Aladártól.* — *Jogirodalom:* Két uj monographia a magyar polgári perrendtartás köréből. *Dr. Vasváry Ferencz* pécsi jogakadémiai tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértés esetén megállapitható-e a bünösség vagy nem? *Vásárhelyi István* kir. albirótól. — *Birósági határozatok kritikai fejtegetése:* A pénzbüntetés alkalmazásának köre. *Dr. Lengyel Aureltól.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Birák és ügyészek mozgalma.

Üdvözöljük a magyar birói és ügyészi karnak önérzetes, de minden tekintetben correct és méltóságteljes mozgalmát. Az, amit a birák és ügyészek a maguk részére kérnek, az nemcsak az ő méltányos és jogos kivánságuk, de egyszersmind a magyar igazságszolgáltatás követelése. Mit kérnek a magyar birák és a magyar ügyészek? Semmi egyebet, mint hogy az állami tisztviselők fizetésének immár elengedhetetlen emelésében ők, akik a legmagasabb qualificatio mellett a legtöbb tennivalóval vannak megterhelve, éppen olyan mértékben részesüljenek, mint a többi tisztviselők. Ez nem szerénytelen tulkövetelés, hanem olyan *minimum*, amelyen alul fizetésrendezést elképzelni nem is tudunk.

Hogy pedig a képviselőház elé terjesztett törvényjavaslat ezt a legalsó minimumot éppen nem adja meg, hogy a birákat és ügyészeket mostohább elbánásban részesiti, mint a többi állami tisztviselőket, akik pedig alacsonyabb qualificatio mellett kevésbbé fontos és felelősségteljes munkát végeznek, azt leginkább magának a javaslatnak indokolása igazolja, midőn azt mondja:

«A javaslat az elsőfolyamodásu biráknak és ügyészeknek az eddigi törvényekben nyujtott különös kedvezményeket a rendszer keresztülvitele szempontjából több tekintetben megszünteti és őket a többi államhivatalnokkal egyenlő elbánásban részesiti.

Nevezetesen mig eddig az első folyamodásu birák és ügyészek az 1893. évi IV. tcz. 3. §-ának *a)* pontja szerint a VIII. fizetési osztálynak csak első (3600 K) és második (3200 K) fokozatába soroltattak, addig a javaslat szerint ők ezentul a VIII. fizetési osztály 3. fokozatába neveztetnek ki, azaz kezdő fizetésük 3600 K-t fog tenni. Más államhivatalnokokkal szemben tehát, akik a VIII. fizetési osztály 3. fokozatának eddig megfelelt 2800 K fizetés helyett 3600 K fizetésbe jutnak és igy 800 K fizetésjavitást nyernek, az első folyamodásu birák és ügyészek csak 400 K fizetésjavitásban részesülnek.

A javaslat továbbá megszünteti az első folyamodásu birák és ügyészeknek az 1871: XXXI. tcz. 11. §-án, továbbá az 1871: XXXIII. tcz. 8. §-án, illetve az 1881: LV. tcz.-en alapuló korpótlékát.

Leghátrányosabb azonban a javaslat rendszere a Budapesten alkalmazott birákra és ügyészekre nézve, akik az 1893: IV. tcz. 3. §-ában részükre megállapitott 800 K müködési pótléktól elesnek, ugy hogy Budapesten a VIII. fizetési osztály 3. fokozatába tartozó birónak illetményei 400 K-val kevesebbet fognak kitenni, mint ma a VIII. fizetési osztály legalsó, vagyis második fokozatába kinevezett biró illetményei és kevesebbet, mint a budapesti első folyamodásu birákra nézve már 1871-ben megállapitott (2000 frt) fizetés. Az uj illetmények csak a VIII. fizetési osztály második és első fokozatában fognak Budapesten a mai illetményeknek megfelelni. Ehhez járul, hogy a budapesti albirák, kik a részükre az 1893: IV. tcz.-ben megállapitott 600 K müködési pótléktól szintén elesnek, jövőre a 3. fizetési fokozatban 200 K-val, a második fizetési fokozatban pedig 100 K-val szintén kevesebb illetményben fognak részesülni, mint ma, az első fokozatban pedig illetményeik a maiakkal egyenlőek.

Budapesten tehát az uj fizetésrendezés a VIII. fizetési osztályba tartozó birákra és az albirákra nézve tényleges illetményeiknek nem emelésével, hanem részben csökkentésével fog járni, és ők (miután csupán a nyugdijazásnál beszámitandó fizetésük emelkedik) a fizetésrendezés előnyeit csakis végellátásuk esetében fogják élvezni.»

Magának a javaslatnak indokolása a legalaposabb és legmeggyőzőbb érv a birói és ügyészi kar mozgalma mellett.

*

Az igazságügyminiszter a birák küldöttségének adott válaszában a birák fizetésrendezésének rendszerét a jelenlegi helyzethez képest javulásnak mondotta. Ha a miniszternek igaza van is abban, hogy a felsőbiróságok itélőbirái a fizetésemelésben megfelelő mérvben részesülnek és ha el is ismerjük, hogy számos elsőfolyamodásu biró helyzete javul: de az tagadhatatlan tény, hogy az elsőfolyamodásu birák igen nagy része a 18 millió koronából, amely a rendezésre előirányoztatott, egyetlen fillért sem lát (igy Budapesten 33 biró és 46 albiró, tehát összesen 79 elsőfolyamodásu biró), de sőt szolgálati dij czimén még veszit is, előmeneteli kilátásaiban pedig a jelenleginél jóval hátrányosabb helyzetbe jut.

Ha ezt a javaslat alapjául vett «*rendszer*» kivánná meg, ugy változtatni kell a rendszeren, de az sem volna olyan nagy hiba, ha a rendszer megtartásával a rendszeren a birák kedveért rést ütnének. A leghelyesebb megoldás volna a birákat kivenni az egész rendszer alól, amiként az 1871-es rendezéskor történt, amikor is a törvényhozás elismerte, hogy a birák helyzete, qualificatiója és müködése a többi tisztviselőkétől eltérő szabályozást igényel. Hogy pedig ez éppenséggel nem oly kivihetetlen dolog és hogy megegyeztethető a sokat hangoztatott *rendszerrel*, azt legjobban illusztrálja maga a javaslat, mely az egész tanszemélyzetet kiveszi az általános rendszerből és azok fizetését önállóan szabályozza. Az nem lehet akadálya a birák és ügyészek jogos és méltányos kivánságai teljesitésének, hogy az összes többi állami tisztviselők ugyanily kivánságokat hangoztatnának. Azok, akiknek helyzete lényegesen javult, ily kivánságokkal siker kilátásával és jogosan nem állhatnának elő és az alaptalan igényektől való félelem nem akaszthatja meg a jogos és alapos kivánságok teljesitését.

Ami a szolgálati dijat illeti, erre nézve az igazságügyminiszter álláspontját még nem præcisirozta ugyan egész határozottan, de mi a magunk részéről lehetetlennek tartjuk, hogy a törvényhozás a jelenlegi fizetésből *bármi czimen* is levonást eszközöljön és *szerzett jogokat* sértsen. A szolgálati dijat különben nem lehet semmiféle correlátióba hozni a nyugdijjal, mert merőben téves az a felfogás, mely abból indul ki, hogy a szolgálati dij a nyugdijban nyer æquivalenst. A szolgálati dij a kinevezés után jár, tekintet nélkül a nyugdijra és a nyugdijban való előmenetelre.

*

Egyébként nagyon sovány vigasz a fizetésében kárositott és előmenetelében declassificált tisztviselőnek, hogy végellátási kilátásai javulnak. A fizetésrendezés czélja az, hogy a tisztviselőknek *jelenleg* a megélhetésre elégtelen jövedelmei fokoztassanak, nem pedig hogy végellátása kedvezőbb legyen.

A birák teljes bizalommal tették le ügyük sorsát az igazságügyminiszter kezébe. Mi is meg vagyunk róla győződve, hogy a miniszter minden erejével azon lesz, hogy a fizetésrendezés előnyeiből a birói, ügyészi és jegyzői kar a többi államhivatalnokokkal teljesen aránylagos mérvben részesüljön.

*

A fővárosi birák és jegyzők sérelmeit már lapunk mult heti számában részletesen vázoltuk. E helyütt a vidéki birák hátrányos helyzetével foglalkozunk.

A brassói törvényszék birói kara a hátrányokat a következőképp csoportositja:

1. Eddig az összes elsőfolyamodásu birák és ügyészek 20%-a tartozott a VII. fizetési osztályba, és pedig az 1901. évi deczember havában kiadott összlétszám szerint 217. A javaslat szerint ezzel szemben 30% fog ebbe az osztályba jutni. Ezt az előnyt azonban lerontja a javaslatnak az az uj intézkedése, hogy ezután — eltérően az eddigi rendszertől — az egyes fokozatok között az az előlépés nem arány, hanem a fizetési fokozatban eltöltött idő szerint történik. E két rendszer közötti különbségnek eredménye aztán az, hogy a törvényjavaslat változatlan életbelépte esetén egyetlen biró és ügyész sem jut a VII. fizetési osztály első fokozatába, mert jelenleg egy biró és ügyész sincs, aki a VII. fizetési osztályban 10 évet szolgált volna. A jövőre nézve pedig 1903-ban 3, 1904-ben 3 és 1905-ben is csak 3 biró jutna az előbb emlitett összlétszám szerint a VII. fizetési osztály első fokozatába; tehát a törvény életbeléptetése utáni 3. évben is mindössze csak 9 biró érné el a 6000 K fizetést, feltéve, hogy addig az a 9 biró vagy meg nem hal, vagy 65 éves életkora miatt nyugdijba nem küldetik. Igy tehát a VII. fizetési osztály első fokozata azt a czélt, hogy a régi birákat, bár idős korukra, jobb anyagi helyzetbe hozza, csaknem elérhetetlenségénél fogva, nem fogja szolgálni. De ezen fizetési osztály tervezett rendelkezésével még egy más sérelem is kapcsolatos. Jelenleg az arány szerint előléptetés folytán oly birák is vannak a VII. fizetési osztály 1. fokozatában, kiknek ebben a fizetési osztályban eltöltött szolgálati ideje az 5 évet még nem haladja meg. Ezek jelenleg kapnak 4800 K-t; ezeket azonban a javaslat 40. §-a visszasülyeszti a VII. fizetési osztály 3. fokozatába, ahol szintén 4800 K a fizetés. Ezekre nézve tehát a fizetésjavitás egyetlen fillér jövedelemszaporodást sem eredményez; és ilyen biró van 45. És továbbá, ha ezek az öt év betöltése után be is lépnek a 2. fokozatba, fizetésük 5400 K-t tesz ki, vagyis a mai régi rendszer szerinti fizetésüknél csak 600 K-val emelkednek, holott a régi VII. fizetési oszlály 1. fokozata és a tervezett 1. fokozat között 1200 K a különbség.

2. Még sérelmesebb helyzetbe juttatja a törvényjavaslat a VIII. fizetési osztályba tartozott birákat és ügyészeket. Ugyanis az 1893: IV. tcz. 3. §-a szerint ezek csak a VIII. fizetési osztály 2. és 1. fokozatába voltak sorozva évi 3200 és 3600 K fizetéssel. Ámde e kedvezményt a javaslat 58. §-a megszünteti s ezután ezek is a VIII. fizetési osztály 3. fokozatába neveztetnek ki 3600 korona alapfizetéssel. Ezt az intézkedést azonban a javaslat nemcsak a jövőben kinevezendő birákra, hanem az idézett törvényczikk hatálya alatt már kinevezett birákra is kiterjeszti, vagyis megfosztja a VIII. fizetési osztály 2. fokozatába már kinevezett törvényszéki birákat azon törvényen alapuló joguktól, hogy a VIII. fizetési osztály megfelelő fokozatába, vagyis a 2. fokozatba besorozhatók legyenek, mely czél elérésére a tervezett törvénynek visszaható erőt tulajdonit. Ennek eredménye az, hogy mig a javaslat szerint az összes többi VIII. fizetési osztályu állami tisztviselők fizetése évi 800 K-val, addig éppen csak a biráké és ügyészeké csupán 400 K-val emelkedik. Ugyanezen fizetési osztályban azonban szintén még egy sérelem van. A javaslat szerint ezután az első folyamodásu birák 20%-a helyett 30% jut a VII. fizetési osztályba. Tehát az elől emlitett összlétszámban foglalt 1253 első folyamodásu biró és ügyész közül 375. Jelenleg a hivatkozott összlétszám szerint a VII. fizetési osztályban volt összesen 217 biró és ügyész; az 1902. év folyamán ide kineveztetett körülbelül 65, összesen tehát van 282. A javaslat szerint tehát még kinevezendő mintegy 93.* Csakhogy mivel a sorrend szerint kinevezendő ezen birák legfiatalabbjai s igy a közvetlenül utána következő és a VIII. fizetési osztályban maradó biráknak nincs meg az ily minőségükben eltöltött 10 évi szolgálatuk, az fog előállani, hogy a javaslat szerinti VIII. fizetési osztály 1. fokozatába kezdetben szintén nem fog egy biró sem jutni.

3. A IX. fizetési osztályba tartozó albirák és alügyészek eddig 2200, 2400 és 2600 K fizetést élveztek s egyik fokozatból a másikba az arány szerinti felosztás alapján, körülbelül 30—32 hónap elteltével léptek elő, tehát a 2200 K-val kinevezett albiró körülbelül 5½ év alatt jutott a 2600 K fizetésbe. Itt a javaslat 2600, 2900 és 3200 K-s fokozatokat állapit meg, de 4 éves cziklusokkal.

Hogy a kettő közötti különbséget tisztán láthassuk, össze kell hasonlitanunk a létszámokat. A jelenlegi törvény és az emlitett összlétszám szerint az 1155 albiró és alügyész közül az 1. fokozatban volt 400, a 2. fokozatban 400 és a 3. fokozatban 355 albiró és alügyész; mig a javaslatban tervezett 4 éves szolgálati idő szerint jutna a 8 évesnél idősebb albirák közül az 1902. év folyamán kinevezett mintegy 56 biró leszámitásával az 1. fokozatba 202 — a 4 évesnél idősebb albirák közül az 1902. évben kinevezett mintegy 40 biró leszámitásával a 2. fokozatba 454 — és az 1902. évben ujonnan kinevezett mintegy 112 albiró hozzászámitásával a 3. fokozatba 515 albiró (alügyész). Amig tehát a régi törvény szerint a többség a két felső fokozatban volt, addig a javaslat szerint az óriás többség a legalsóba jutna s a legfelsőbe az eddigi ⅓ rész helyett még ⅕ rész sem. Tehát ezen fizetési osztály 1. fokozatába is az albirák nagy része soha sem fog bejutni, mert mielőtt bejuthatna, kinevezik birává. Ez azonban csak látszólag előny, mert mig eddig az albiró albiráskodásának ideje alatt 400 K-val emelkedett, addig a javaslat szerint a fenti értelemben csak 300 K-val fog emelkedni, t. i. a 2600 K-s 3. fokozatból a 2900 K-s fokozatba; vagyis a javaslat csak azoknak az albiráknak helyzetét nem rontja, kik egy vagy más okból igen soká maradnak albirák, — ámde mivel ezek a kivételt képezik — kétségtelen, hogy az albirói testület maga vesztett e javaslattal: vesztett pedig azért, mert a 4 éves előlépési idő tulhosszu.

4. Az 1901. évi összlétszám szerint volt jegyző a X. fizetési osztály 1. fokozatában 40, a 2. fokozatában 40 és a 3. fokozatában 12, mig a javaslat szerint lenne az 1. fokozatban 20, a 2. fokozatban 5 és a 3. fokozatban 67. E csoportnál tehát a 4 évenkénti előlépés kikötése csaknem egyenlő az előlépés kizárásával.

5. A XI. fizetési osztályba sorozott aljegyzők eddig a XI. fizetési osztály 1. és 2. fokozatába tartoztak 1400 és 1200 K fizetéssel. Ezután azonban a XI. fizetési osztály 3. fokozatába neveztetnek ki 1400 K kezdőfizetéssel, de a fatális 4 éves előlépési cyklussal. Már most az 1901. évi összlétszám szerint 8 évesnél régibb, tehát a javaslat szerint az 1. fokozatra igényt tartó aljegyző van 49, — 4 évesnél régibb, tehát a 2. fokozatba jutó van 223, — mig a 4 éves-

* Ugy hiszszük, ez adat tévedésen alapul. A javaslat indokolása szerint nem 93, hanem csak 69 vidéki biró lép be a VII. osztályba.

nél kevesebb szolgálati idővel biró, tehát a 3. fokozatban maradó aljegyzők száma 514. (Az eddigi felosztás szerint 1. fokozatban 358, a 2. fokozatban 428 volt.) Csakhogy ezen 514 aljegyző közül ma, a régi törvény alapján is, már mintegy 234 oly aljegyző van, a ki 1400 K fizetést élvez, ez a 234 fiatalember tehát a fizetésfelemeléssel egyetlen fillér emeléshez sem jut.

6. Végül a javaslat indokolása elismeri, hogy a fizetésemelést a pénzcsere értékének csökkenése kivánja, de azért a gyakornokok eddigi 1000 K segélydiját változatlanul fentartja.

*

Egy vidéki biró a declassificatio rendszeréről irván, a következő conclusióra jut:

Mit nyujt a tervbe vett lefokozással szemben az, hogy a javaslat 48. §-ában kimondja, hogy a kir. törvényszéki birák, járásbirák és ügyészek összlétszámának három tizedrésze a VII. fizetési osztályba tartozik? Ez annyiban tartalmaz javulást az 1893: IV. tcz.-el szemben, hogy annak 18. §-a szerint a nevezett tisztviselők létszámának egy ötödrésze, azaz 20%-a soroztatott a VII. fizetési osztályba. A javulás tehát 10% volna. 1280 VIII. osztályu biró és ügyészből elő fog lépni 128. Ámde a javaslat indokolásának 63. táblázata ebbe a 10%-ba beleszámitja a összes előléptetendő budapesti birákat, számszerint 59-et, ugy, hogy a vidéki birák közül csak 69 fog a VII. fizetési osztályba előlépni. Minthogy pedig a jelenleg VIII. osztályba tartozó birák közül 1188 vidéki, ezeknek nem 10%-a, hanem csak 5·8%-a fog előlépni a VII. fizetési osztályba.

*

A kir. ügyészeknek és alügyészeknek ugyanazok a sérelmei, mint a törvényszéki és járásbiráknak, illetőleg albiráknak.

Rendkivül különös és még a birákénál is sokkal rosszabb helyzetben van a budapesti ügyészi kar, mert mig a budapesti VI., VII., VIII. és IX. osztályokba tartozó birák helyi összlétszámából $^4/_{10}$—$^4/_{10}$ a VII., illetőleg VIII. osztályokba jut, addig a javaslatnak ez a kedvezménye az ügyészekre és alügyészekre nem terjed ki, tehát ők ki vannak zárva a VII., illetőleg a VIII. osztályba való előléptetésből. Mivel pedig az ügyészek a birákkal, az alügyészek az albirákkal ugyanazon összlétszámban foglalnak helyet, a javaslat értelmében előlépő birák és albirák a náluk idősebb ügyészeket és alügyészeket mindig át fogják ugorni.

A budapesti ügyészek mindössze abban a «kedvezményben» fognak részesülni, hogy a birák és ügyészek országos összlétszámának $^3/_{10}$-e arányában bejuthatnak a VII. osztályba. A budapesti alügyészeknek azonban még ilyen kilátásaik sem lehetnek.

További sérelmük a budapesti kir. ügyészeknek, hogy mig az országban kivétel nélkül minden kir. ügyész és alügyész 600 K, a pestvidéki kir. ügyész 1000 K ügyészi tiszti pótlékot élvez, addig a budapesti kir. ügyészek (és *csakis* ezek) az 1891: XVII. tcz. alapján nem kapják ezt a pótlékot. Hogy miért vonták meg ezt a pótlékot éppen azoktól a kir. ügyészektől, akik jeles alügyészi müködésük elismeréseül helyi előléptetésben részesülnek, azt nem vagyunk képesek megérteni. A fizetésrendezésről szóló törvény hivatva van ezt a rendkivüli méltánytalanságot szintén kireparálni.

Már most, ha a javaslat ugy válik törvénynyé, amint az tervezve van, a budapesti kir. alügyésznek egyáltalán nem lesz előléptetés, ha a VIII. fizetési osztályba lép, mert összilletményei ugyanannyit fognak kitenni, mint a IX. osztály 1. fokozatában. E mellett a kir. ügyészek előléptetési viszonyai is megrosszabbodván a birákéhoz képest, az alügyészek is nehezebben jutnak előre, mint az albirák, akik előtt a birák a törvénynél fogva nagyobb arányban részesülnek előléptetésben.

A Szentpéteri ügy.

A kir. Curia I. büntető tanácsa f. évi márczius 10-ik napján tárgyalja Szentpéteri Sára bünügyét.

1898 április 25-én este 10 órakor ágyában gyilkolták meg Szentpéteri Károly kunhegyesi földesgazdát. A gyilkos harmincz késszurást ejtett rajta. Az áldozat védekezése gyenge lehetett, mert a vele egy szobában alvó gyermekei fel sem ébredtek a küzdelem zajára. Felesége nehány perczczel a gyilkosság előtt a szomszéd szobából neszt hallott, tolvajoktól tartott. Beteges férje erejében nem bizott, s csöndben felöltözve a kerten át elosont hazulról, hogy segitséget hivjon. A segitség — a második szomszédból — későn érkezett. A szomszédok már csak a gyilkos áldozatát találták meg a vértől áztatott szobában. Szentpéteri Károly reggelre virradóra kiszenvedett. Odakinn csöndes eső áztatta a földet, az elmosta a gyilkos lábanyomát. Elég különös, hogy később se merült fel semmi olyan adat, mely a tettesre rámutatott volna. A szomszéd szobából nehány forint hiányzott. De ezen összeg ellopása miatt Szentpéteri Károlyt nem volt szükséges megölni.

A gyanu tehát már az első perczben a feleség személyére mutatott. Ezt a gyanut figyelemre méltó körülmények támogatták. Köztudomásu volt abban a helységben, hogy Szentpéteri Károly felesége nem volt a hüséges hitves példányképe. Férjével való házasságra ennek vagyona csábitotta volt.

Nem sok idővel a gyilkosság előtt hiába követelte férjétől, hogy vagyonából neki részt engedjen át. Sokat beszéltek az asszony türelmetlenségéről is, melylyel korosabb, gyakran betegeskedő férje halálát várta.

Ezzel szemben erős okok szólottak az asszony ártatlansága mellett. Sem testén, sem ruháján vérnek nyomát meg nem találták. Maga az áldozat pedig kétszer is nyilatkozott az asszony ártatlansága felől. Először az összegyült szomszédság, másodszor a nyomozásra megjelent csendőrök előtt mondotta, hogy a tettes alacsony, zömök testü *férfi* volt. Megkérdezték tőle: nem a felesége volt-e? Arra azt mondta: «Nem. Férfi volt. Az asszony nem is volt a szobában». A gyilkost megnevezni nem tudta, mert az álorczát viselt. Majd azt mondta: «vagy *Daróczi*, vagy *Fábián* lehetett». De ez a két ember később ártatlannak bizonyult.

Hosszu vizsgálat után a szolnoki törvényszék Szentpéteri Károlynét felmentette. Ezt az itéletet helyben hagyta a kir. tábla is. A Curia mind a két itéletet feloldván, uj vizsgálatot és tárgyalást rendelt.

De a gyanu még ezen a második tárgyaláson sem látszott olyan sulyosnak, hogy a szolnoki törvényszék elitélhette volna a vádlott asszonyt. Ismét felmentést itélt; s a kir. tábla ezt az itéletet is helyben hagyta. Erre a Curia 1900 deczember havában megváltoztatta ezt a két (mondhatnók: négy) felmentő itéletet, és a vádlottat gyilkosnak mondván, életfogytig tartó fegyházbüntetéssel sujtotta.

A kir. Curia itélete különböző gyanuokok csoportositásával indokoltatott. A Curia sulyos bizonyitékul használta fel egyebek között azt a véres kést, amelyet a gyilkosságra következő napon a vádlott asszony tányérosán találtak, de amelyről *Kerekes Géza* védőügyvéd később kimutatta, hogy azt az az orvos vérezte be, aki Szentpéteri Károlynak véres ruháit ezzel a késsel oldozta meg.

Ez a rejtélyes büntény mindenféle feltevésnek és combinatiónak tért engedett ugyan, de éppen azt az egy feltevést, amelyet a kir. Curia megállapitott, hogy t. i. a vádlott maga ejtette férjén a harmincz késszurást, az eset körülményei valósággal kizárni látszanak.

Az áldozat azt mondotta, hogy a tettes zömök, álorczás férfiu volt, ki «rátehénkedett» s ugy ejtette a szurásokat. A vizsgálat is azt a tényt deritette ki, hogy a szurásokat

**

felülről intézték a fekvő áldozatra. Az ágy küzdelemnek mutatta nyomát. Véresek voltak a falak, vértől ázott a szoba padozata, az ágynemüből csorgott a vér... csak éppen maga a tettes maradhatott tiszta a vértől?

Ugy látszott tehát, hogy a kir. Curia által elfogadott tényállás — lehetetlenség.

Azt kérdezi az olvasó, miért szólott az itélet közvetlen gyilkosságról? Hiszen ennek ténye nemcsak be nem bizonyult, sőt ezt éppen a meggyilkolt Szentpéteri Károly maga megczáfolta; ezen kivül ellene szólott a Curia feltevésének az a körülmény is, hogy a vádlottnak sem testén, sem ruházatán vért nem találtak, pedig nyilvánvaló volt, hogy a tettes küzdött Szentpéterivel, és hogy e küzdelemben egész testével az ágyra nehezedett, amelyet valósággal elárasztott az áldozat vére, amely harmincz döfés közben szétfrecscsent a falra és szerte folyt a szoba padozatán... Világos tehát, hogy a vádlott nem maga ölte meg az urát. Talán még indokoltabb lett volna akár a felbujtásnak, akár pedig a gyilkosság elősegitésében álló bünrészességnek gyanuja. Miért szólott tehát a kir. Curia itélete közvetlenül elkövetett gyilkosságról, amelynek lehetősége is meg volt czáfolva; s miért nem szólott felbujtásról avagy részességről, holott ezen utóbbi feltevéseket — ha már bebizonyitani nem is lehetett — legalább a priori megczáfolni sem volt lehetséges?

Ezt a kérdést azért vetem fel, mert utólag, az esküdtbiróság előtt tartott harmadik tárgyaláson, már ezen utóbbi feltevés győzött, szemben a kir. Curia itéletével, szemben a kir. ügyész vádjával, sőt vád nélkül.

Egyébiránt ez a feltevés sem nyert bizonyitást. A gyanu ebben az irányban is csak gyanu maradt. A tettesnek nyoma veszett, és egyáltalában nem merült fel semmi jele annak az összefüggésnek sem, amelynek egyrészről a tettes-, másrészről pedig a felbujtó vagy bünrészes müködése között szükségképpen létezni kellett volna. Ha pedig már ennek az összefüggésnek még nyoma, még távoli indiciuma se létezett, akkor világos, hogy a vádlottat sem felbujtásért sem részességért nem lehetett elitélni.

A kir. Curia azonban meg volt győződve, hogy a vádlott bünös. És mivel a biróság szivesebben hajlandó ellenkezésbe kerülni a valóságos, az eleven tényekkel, mint a büntetőjog alapvető jogelveivel: — a Curia csak következetes volt, midőn a *bünrészességnek jogilag lehetetlen megállapitása helyett, a tettességnek tényleg lehetetlen megállapitását választotta.*

Érthető azonban, hogy a védőügyvéd nem tudott megnyugodni a Curia itéletében. Uj adatokat keresett és talált, amelyekkel a Curia által elfogadott tényeket megczáfolni vagy legalább azok jelentőségét megsemmisiteni vállalkozott.

A védő tehát perujitást kért. Uj tényekben nem volt fogyatkozás. Hiszen a késre vonatkozó bizonyitás maga is elegendő lett volna a perujitáshoz. De már ekkor a birróságok a Curia tekintélyének hatása alatt állottak. A perujitási kérvényt a törvényszék és a kir. tábla elvetették. Már ekkor ugy látták, hogy még mint eshetőség is *ki van zárva, hogy ártatlan lehessen azon vádlott, akit ugyanezen birróságok kétkét izben mondottak ki ártatlannak.*

Jegyezzük meg, hogy a Calas-eset óta minden birói tanács ilyen elutasitó magatartást szokott követni, ha a biróság tévedésének lehetőségéről van szó. Igy történt, hogy a védő azon inditványára, melylyel a kir. Curia egyik feltevésének czáfolatául két tanura (az egyik az orvos volt) hivatkozott: a szolnoki törvényszék azt felelte, hogy a Curia ténymegállapitását, melyre a bünper adatai szolgáltatnak alapot, két tanu esetleges ellenkező vallomásával nem lehet megdönteni.

A legfelső biróság tekintélye tehát itt már olyan előitéletté jegeczesedik, hogy azzal a véleménynyel szemben, amelyet a Curia az irásba foglalt adatokból meritett, még a tények, a kétségtelen tények logikájának sincs hitele. Igy történt, hogy a szolnoki törvényszék elutasitó határozatát a budapesti kir. tábla is helybenhagyta.

A védő azonban nem hátrált. Segitségül hivta a *Jogtudományi Közlöny* iróit, és ezen lap mindig büszke lesz arra a munkára, amelylyel az emberség és az igazság érdekében a Szentpéteri Károlyné ügyét ismertette és megvitatta. Később ezen sorok irója a «Magyar Hirlap» szerkesztőjének figyelmét is felköltötte az esetre, és most elismeréssel emlékezhetünk azon jelentékeny sikerről, amelylyel a «*Magyar Hirlap*» kitünő irói, *Bródy Sándor*, *Bársony István*, *Márkus Miksa* és *Farkasházy Hugó* urak ezen szerencsétlen asszony ügyét a közvélemény előtt tárgyalták.

Időközben életbe lépett az uj büntető perrendtartás. A védő második perujitása már ujrafelvételi kérelem alakjában tárgyaltatott. Az ujrafelvételt az elsőfoku bióság ismét megtagadta, de most már a kir. itélő tábla igazat adott a védelem azon érvelésének, mely ezen homályos ügy tisztába hozatalának mulhatatlanul szükséges voltát vitatta. A tábla tehát elrendelte a per ujrafelvételét, minélfogva a Szentpéteri Sára ügyét most már esküdtbiróság előtt kellett tárgyalni. Ez 1902. évi május hó elején ment végbe.

De sem a vádlott terhére, sem a valódi tettes kilétére és ténykedésére nézve semmi ujabb adat fel nem merült. *Bizonyosnak* csak az az egy mondható hogy a vádlott a gyilkosságot egyáltalában nem követhette el ugy, ahogy azt a Curia rótta a terhére.

A kir. ügyész mégis csak közvetlenül elkövetett gyilkossággal vádolta Szentpéterinét.

Az esküdtekhez három kérdést intéztek. Az első kérdés a kir. ügyész vádjának értelmében a közvetlen gyilkosságra vonatkozott. Erre a kérdésre az esküdtek «nem»-mel feleltek.

A második kérdés — a közvádlótól függetlenül, tehát külön vád nélkül — a felbujtásról szólott. «Nem»-mel feleltek az esküdtek erre is.

A harmadik kérdés — hasonlóképpen vád nélkül — a bünrészességről tétetett. Erre a kérdésre már igennel feleltek az esküdtek, s a törvényszéki tanács által fogalmazott kérdésre felelvén, megállapitották, hogy Szentpéterinének férje meggyilkolásában való bünrészessége abban áll, hogy *szándékosan késleltette azon embereknek a tett helyére való megérkezését, akiket férje megmentése végett maga keresett fel és maga hivott segitségül.* Ezen verdict alapján a törvényszék az életfogytig tartó fegyházbüntetés helyett tiz évi fegyházbüntetést alkalmazott.

Ezen verdict tartalma egyáltalán nem alkalmas arra, hogy megnyugtassa azokat, kik ebbe az ügybe világosságot kivántak vetni. Sőt a verdict maga tanuskodik a védő igazsága mellett, ki azzal a szemrehányással illette a közvádlót, hogy ez a maga visszavetési jogával mind kirekesztette az esküdtszékből az értelmiséghez tartozó esküdtpolgárokat.

A biróság előtt fekvő ügy perjogi kérdéseinek taglalása nem tartozik ide. Ezekben a sorokban csak a maga nemében ritka bünügyi esetnek törvénykezési silhouette-jét akartuk megrajzolni, hogy még egyszer rámutassunk, mily kárhozatos nyomást gyakorol a tanuvallomásokra a tömeg gyanuja. A nép, mely a büntett áldozatát látta, látni akarja tettesét is, és hogy megláthassa: való igazságképpen mondja el a biróság előtt mindazt, amit sejt, amit tudni vél és amit bizonyos igaznak hisz. A Szentpéteri Károlyné esete ebben egyforma a jelenkor nagy sensatiós pereivel.

Másik tanulsága ennek a pernek az a nyomasztó hatás, amelylyel a legfőbb itélőszék tekintélye az alsófoku biróság gondolkodására nehezedik. Ha a legfelső biróság tévedésének jóvátételéről van szó, akkor az alsófoku birróságok olyan eljárást szoktak követni, mintha csak igaz volna az a szemrehányás, amelylyel egykor *Voltaire* illette őket, hogy t. i. a

biróságok nagyobb bajnak tartják annak kiderültét, hogy ők tévedtek, — mint a mekkora kár egy ártatlanul elitéltnek szenvedése.

Való igaz: a birói tévedés helyrehozatala az igazságszolgáltatás legnehezebb feladata. Annál nehezebb az a Szentpéteriné Kocsis Sára esetében, mert ebben a darabokra szaggatott magyar társadalomban nincsen olyan politikai vagy gazdasági párt, sem olyan társadalmi osztály, amely ennek a szerencsétlen asszonynak ügyében a maga ügyét vagy érdekét látta volna megtámadottnak. Ebben az ügyben nincs szó csak egyetlen érdekről. De ez az érdek: maga az *igazság!*

B. S.

A passiv cheque-képesség.*

A tervezet a passiv cheque-képesség megoldásánál annak a megfontolásából indult ki, vajon az, ami a dolog természetében fekszik, egyszersmind feltétlenül formai kellék gyanánt beleveendő-e a törvénybe s nincsenek-e épp adott viszonyaink mellett oly jogi, sőt gazdasági szempontok, melyek inkább javasolják, hogy ezen formai kellék elejtessék.

Jogi szempontból vizsgálva a dolgot, kétségtelen, hogy a cheque formális okirat lévén, ennek természetével ellenkezik, hogy érvénye oly föltételektől tétessék függővé, melyeknek fenforgása magából a papirból ki nem tünik. Ha a passiv cheque-képességet megszoritjuk és azt mondjuk, hogy a cheque csak akkor érvényes, ha bankra vagy bankárra van intézve, ugy bizonyos, hogy ezen anyagi minősültség tényleges létezése magából a chequeből még ki nem vehető; s a cheque vevőjének feltétlenül tudnia kell, hogy törvény vagy gyakorlat, tapasztalat vagy általános felfogás szerint mi tekintendő banknak vagy bankárnak, különben oly okmányt fogadott el cheque gyanánt, mely mint ilyen nem érvényesithető. Mindenekelőtt tény, hogy nálunk törvényes meghatározás, hogy mi tekintessék szükségképpen banknak vagy bankárnak, hiányzik és a létező közfelfogás sem minősit e tekintetben minden kétséget kizáróan. Nálunk van bank, amely tulajdonképpen osztálysorsjátékvállalat, takarékpénztár, mely voltaképpen bank; ismerünk bankárt, ki a valóságban tőzsdebizományos és viszont posztókereskedőt, aki tényleg bankár. Kimondani tehát egyfelől törvényileg, hogy a cheque csak akkor érvényes, ha bankra vagy bankárra szól és másrészt kétségben hagyni az iránt, hogy mi tekintessék banknak vagy bankárnak, az, azt hiszszük, nem tekinthető oly rendszabálynak, mely a chequeforgalom előmozditására szolgálna.

A nehézségek nem fognak szünni akkor sem, ha, amint az osztrák javaslat teszi, az utalványozottak köre taxative soroltatnék föl. A taxativ felsorolásnak czélja bizonyára megteremtené azon *tárgyi* garantiákat, melyek a chequerendszer egészséges fejlődését biztositanák. Csakhogy ezen eljárás legfeljebb formai értékü lesz, az anyagi, a concrét minősültség a kitüzött czél érdekében még korántsem lesz elérve. Bankjaink vagy hitelintézeteink különleges helyzete és üzletrendszere, az a körülmény, hogy a letéti üzletnek, a chequerendszer ezen természetes alapjának teljesen biztos alapra való fektetésére az objectiv garantiákat, törvényes intézkedések hiányában, nélkülözzük; pénzintézeteink nem csekély részének primitiv berendezése, törpe gazdaságot folytató üzeme, mindez a chequerendszer sikeres mivelésének illusztrálásánál sokkal nyomósabban esik latba, mint a törvénynek pusztán alaki megszoritást tartalmazó intézkedése.

Még nehezebb a kérdés helyes megoldása, ha a magánczégek szempontjából kivánnók azt megoldani. A magán bankczégeket a passiv chequeképességből kizárni alig volna ajánlatos, mert habár épp itt a «bankház» és «bankár» elnevezése alatt számos kétes existentia üzi apró mesterkedéseit, másrészt lehetnek és vannak is teljesen megbizható czégek, amelyeknek tőkeereje, soliditása egy csöppet sem áll mögötte számos nyilvános számadásra kötelezett pénzintézetnek. Honnan vegyük azonban azon kriteriumot, amely a hivatott és hivatlan elemeknek felismerésére vezet? Honnan tudhatja egyáltalában a cheque vevője azt, hogy azon czég, amelyre a cheque intézve van, tényleg bankár-e, illetve, hogy jogilag fejezzük ki magunkat, tényleg bank- és pénzváltó ügyleteket iparszerüleg folytat és hogy ennek következtében a reá intézett cheque csakugyan érvényes-e? Az osztrák javaslat azzal segit magán, hogy a lajstromrendszert hozza be, vagyis a passiv chequeképességgel csak azon magánczégeket ruházza fel, amelyek a kereskedelmi és iparkamaráknál vezetett lajstromba magukat felvétették.

A cheque vevőjének tehát itt már nemcsak azt kell tudnia, hogy az utalványozott bank- és pénzváltó ügyleteket iparszerüleg folytat, hanem azt is, hogy fel van-e véve a lajstromba is, mert máskülönben a cheque, melyet kezei közt tart, mint ilyen érvénytelen. Nagyon félő, hogy ezen rendszer mellett, a legitim chequeforgalom mellett tulajdonképpen egy illegitim chequeforgalom fog kifejlődni, aminek a lehetőségét az osztrák javaslat tényleg be is ismeri.

Igy alakulván természet szerint a helyzet, azt hiszszük, hogy a passiv chequeképességnek törvényszerü megszoritása több bajt, mint hasznot fog okozni, mert éppen azon részét a forgalomnak nem fogja szabályozni, mely a jogszabályozásra tulajdonképpen rászorul. A bankok és bankárok által lebonyolitott chequeforgalom egyrészt az utalványozottak személyénél, másrészt azon körülménynél fogva, hogy az ezekkel érintkező felek üzletileg gyakorlottabbak, a jogi rendezést nem is teszi oly sürgős szükséggé, mint az a szervezetlen forgalom, amely a rendezés megosztottságánál fogva elmaradhatatlanul ki fog fejlődni és amelynek kapcsán a visszaéléseknek sokkal nagyobb része nyilik.

Nézzük már most a passiv chequeképesség megszoritásának gazdasági hatását, melyre a korlátozás hivei a legnagyobb sulyt fektetik. Meggyőződésünk, hogy a chequerendszer érdeke a törvényes megszoritást ezen szempontból sem kivánja, mert a dolog természete szerint a forgalom minden törvényes kényszer nélkül is azokhoz a körökhöz fog terelődni, melyek berendezésüknél fogva a forgalom ápolására hivatvák és amelyek az ezt igénybe vevő feleknek a chequerendszerrel összefüggő előnyöket nyujtani is képesek. A cheque-üzlet annyira költséges és komplikált üzlet, hogy annak fentartására nem mindenki vállalkozhatik. Ez üzlet különleges berendezéseket, nagy pénztári és könyvelési személyzetet tesz szükségessé, mellette széleskörü ellenőrzési intézkedések foganatositása nélkülözhetlen. Számba veendő továbbá, hogy a cheque azonnal fizetendő okmányt képviselvén, a kifizetésre váró pénzeknek készentartása és mellette mégis gyümölcsöző elhelyezése nagy üzleti routint, ügyességet és kiterjedt összeköttetéseket tételez fel. A dolog természetes fejlődésének, nem pedig a törvénynek kell előidéznie azt, hogy a chequerendszert épp a banküzleteket hivatásszerüen folytató körök ragadják magukhoz. Ellenben ha törvényileg kimondatik, hogy az olyan cheque, mely másra mint bankra vagy bankárra van intézve, érvénytelen, ugy ezek a körök kétségkivül privilegizált köröknek jelentetnének ki s ezen privilegium védelme alatt történhetnék meg legkönnyebben, hogy avatatlan, de chequeképeseknek nyilvánitott elemek a hiszékeny közönség bizalmát megnyerjék és kizsákmányolják. E mellett a törvényes distinctio mindenképpen alkalmas arra, hogy a cheque lényében rejlő biztonsági momentumot egészen téves alapra fektesse, illetve az ebből levonható következtetések folytán a nagyközönségben a szükséges óvatosság érzetét elnyomja. Mert igaz ugyan, hogy a chequeforgalom lebonyolitásában az utalványozott

* Részlet dr. Halász Sándor jogászegyleti előadásából.

anyagi ereje és megbizhatósága fontos tényező, de a cheque biztonsági alapja mégsem annyira az utalványozotton, mint inkább a kibocsátón nyugszik.

Az utalványozott megbizható egyénisége nem az utalványos, mint inkább a kibocsátó érdeke, mert hisz az utóbbi bizza rá a pénzét; valamint a vevő szempontjából nem is az döntő, hogy a kibocsátó kinél tartja a pénzt, hanem ki az, aki a chequeben rejlő fizetési igéretet teszi. Egy Rothschildtól szivesen veszünk chequet, még ha ez az erdészére szól is, de nem fogadhatunk el megnyugvással chequet ismeretlentől, még akkor se, ha az Osztr. Magy. Bankra van intézve. Sőt ellenkezőleg az olyan cheque, melynek kibocsátója visszaélést akar elkövetni, éppen a gyanu elháritása végett inkább ismert nagy bankra fog intéztetni, mint ismeretlen kis utalványozottra. A chequeben foglalt fizetési igéret, az általa képviselt jogviszony egész természete hozza ezek szerint magával, hogy a kibocsátóra kell a vevőnek sulyt fektetnie, annál is inkább, mert a tervezet a chequebirtokosnak az utalványozott ellen a közvetlen kereseti jogot meg nem adja. Ha tehát egyrészt a cheque intézményével való visszaélés lehetősége inkább a kibocsátó, mint az utalványozott részén van, a veszély nem hárittatik el pusztán az által, hogy bizonyos személyek a passiv chequeképességből kizáratnak, valamint másrészt alig bir jogosultsággal chequeképességét az utalványozottnak solventiához kötni, kivel szemben a cheque birtokosa amugy sem léphet fel.

Perorvoslat a jogegység érdekében.

Az 1896. évi XXXIII. tcz. egy uj formával gazdagitotta bünvádi perorvoslati rendszerünket: a jogegység érdekében használható perorvoslattal.

Ez intézmény előzményeit hiába keresnők hazai jogfejlődésünk multjában. A franczia genius teremtménye az, mely a nagy forradalom alkotmányjogi törvényeiből ment át a Code d'instruction criminelle 441. és 442. czikkébe s azok révén számos modern bünvádi eljárási törvénybe és javaslatba.

Az intézmény czime nem fejezi ki elég szabatosan annak célját a többi perorvoslatokkal szemben. Minden perorvoslatnak rendeltetése voltaképpen az objectiv jognak (törvénynek) épségben tartása, egységes érvényesülésének biztositása. Csakhogy a többieknek azonkivül más céljaik is vannak, holott a jogegység érdekében használt perorvoslatnak eredetileg csak ez a célja. Itt a törvényhozás a többi perorvoslatoktól eltérőleg, egyenesen ki akarta zárni ama személyes motivumok érvényesülését, melyekre amazoknak használata alapitva van. Ez a törekvés az intézménynek «az egész vonalon» (való) eltérő, különleges szabályozását tette szükségessé. Törvényünk szerint:

«A koronaügyész bármely büntetőbiróságnak jogerős határozata vagy egyéb intézkedése ellen, mely a törvényt megsértette, közvetlenül a kir. Curiánál élhet ily perorvoslattal, mely nincs határidőhöz kötve és nem bir felfüggesztő hatálylyal. A perorvoslat tárgyalásán a felek részéről csak a koronaügyész müködik közre. Ha a Curia alaposnak találja a perorvoslatot, kimondja, hogy a megtámadott határozat vagy intézkedés a törvényt megsértette. E határozata azonban a felekre nézve rendszerint nem bir hatálylyal, de ha a vádlott a törvény megsértésével volt elitélve, a Curia őt felmentheti vagy büntetését enyhitheti, hatáskör hiánya esetében pedig az itéletet megsemmisiti és az ügyet az illetékes hatósághoz utasitja.»

Hogy miért választották a törvényhozások itt ezt a normálistól teljesen elütő szabályozást, annak magyarázatát csak az eljárási jogok legmélyebb alapelveinek vizsgálatából merithetjük.

A bünvádi eljárás jogtörténeti fejlődése az anyagi igazság elvének egyre tökéletesebb érvényesülését tünteti fel; de e joganyag szabályozásának sokfélesége s haladásának lassudad menete arra vall, hogy kell lenni az igazságszolgáltatásban még egy ellentétes tényezőnek is, mely amazzal folytonos küzdelemben áll. E tényező, melynek hatását inkább öntudatlanul érezzük a §-ok csendes kompromisszumaiban s mely az egyéni és társadalmi élet minden mozzanatában állandóan jelen van, ez a tényező: *az oeconomiai szempont.*

Az igazságszolgáltatás ugyanis a maga költséges apparátusával jelentékeny áldozatába kerül az államnak. Hogy ezt az áldozatot egyáltalán meghozza, annak oka abban áll, hogy az általa elért eredmény nagyobb jót jelent reá nézve, mint amaz áldozat. De nemcsak az állami igazságszolgáltatás létére és nemlétére van döntő hatással a takarékosság szempontja, hanem rendszerének alapintézményei és sarktételei is magukon hordják annak bélyegét, épp ugy, mint a különböző törvényhozások szerint végtelenül szétágazó részletei.

A jogegység érdekében használt perorvoslattal kapcsolatban két ilyen alaptételt kell ebből a szempontból megvilágitanunk: a felek kérelmére való felebbvitelt és a felebbvitel fokainak korlátozását.

1. A többfoku biráskodás az anyagi igazság érvényesülésének kétségkivül leghathatósabb eszköze. Eredményessége voltaképpen akkor volna legtökéletesebben biztositva, ha minden ügy kivétel nélkül a felsőbiróság elé kerülne. Csakhogy a hivatalból való felebbvitelnek ez a rendszere igen számos oly alsóbirósági határozatot is juttatna felsőbb biróság elé, melynek helyességéhez már eleve semmi oldalról sem fér kétség, s melyeket az kénytelen volna ennélfogva egyszerüen helybenhagyni, ami csak a reáforditott áldozatot szaporitaná, a nélkül, hogy uj haszon származnék belőle. Ennek a fölösleges áldozatnak megtakaritására szolgál a felek kérelmére való felebbvitel: a törvény a felek akaratára bizza azon ügyeknek kiválasztását, melyek a felsőbiróság birálata alá kerüljenek; kiindulva abból a feltevésből, hogy ők csak oly esetekben fognak perorvoslattal élni, melyekben attól eredmény várható. Ez a feltevés azonban csak nagyjából állja meg a helyét. A felek a valóságban gyakran élnek perorvoslattal ott is, a hol semmi kilátásuk nincsen eredményre s viszont az is előfordulhat, hogy elmulasztják a perorvoslatot, a hol talán eredménye lett volna. A két eset közt elég nyilvánvaló a különbség: az elsőben csak az állam œconomiai számitása hiusult meg, az utóbbiban az anyagi igazság szenvedett egyéb eszközök hiján helyrehozhatatlan sérelmet.

2. A felsőbbfoku biróságok tévedése ellen az igazságszolgáltatás természetesen szintén nincs feltétlenül biztositva. Hogy a felebbvitel oly korán, már a III., vagy éppen a II. fokon félbeszakad, annak oka nem a II. vagy III. foku biróság csalhatatlansága, hanem egyszerüen az, hogy a további felebbvitel az államnak aránytalan áldozatába kerülne. Midőn tehát a II. vagy III. fokon lezárul a felebbvitel, itt is maradhat még mindig bizonyos számu eset, mely nincs helyesen eldöntve.

A felek kérelmére való felebbvitelnek a hivatalból való felebbvitellel, a korlátolt foku felebbvitelnek a felebbviteli fokozatoknak további (in infinitum) kiterjesztésével való szembeállitása tehát arra az eredményre vezetett, hogy a hivatalból való felebbvitel s a felebbvitelnek minél messzebb való kiterjesztése tökéletesebben biztositja az anyagi igazság érvényesülését, de aránytalan áldozattal jár. Ezért van általában a felek kérelmére való korlátolt foku felebbviteli rendszer elfogadva. Ennek a rendszernek fogyatkozása az anyagi igazság szempontjából, hogy bizonyos esetekben a helytelen birói határozatokat orvoslás nélkül hagyja. Az ilyen határozatok helyrehozatalára szolgál a jogegység érdekében való perorvoslat. Célja tehát ugyanaz, ami a hivatalból való felebbvitellel, illetőleg a felebbvitel kiterjesztésével is elérhető lett volna. Hogy a törvényhozások a két rendszer közül mégis inkább a jogegység érdekében való perorvos-

lattal betetőzött rendes perorvoslati rendszert fogadták el, annak oka egyedül abban található, hogy ugyanazt a czélt sokkal csekélyebb áldozattal éri el. Ugy kell tehát szabályozva lennie, hogy mentől kevesebb áldozattal járjon egy-egy ügy ilyetén elintézése s csak ott alkalmazzák, a hol szükség van rá, ott pedig lehetőleg mindig és feltétlenül.

Ezeket a követelményeket a jogegység érdekében való perorvoslat szabályozásánál a különböző törvényhozások körülbelül ugyanazon eszközökkel igyekeztek biztositani.

A perorvoslat használatát ki kellett venni a felek kezéből és egy oly hatóságra kellett bizni, amely felette áll a felek egyoldalu érdekeinek s amelynek kellő áttekintése van az egész büntető igazságszolgáltatás területe felett. Ilyennek kinálkozott a koronaügyész, a perorvoslat elbirálására pedig a leghivatottabbnak mutatkozott mindenütt a legfőbb büntetőbiróság, nálunk a kir. Curia büntető osztálya: itt futnak össze az egész ország büntető igazságszolgáltatásának legfőbb szálai, ettől remélhető annak terén a teljes összhang helyreállitása.

A törvényhozások tehát a perorvoslat kezelését két oly hatóságra bizták, melyek egyéb fontos, rokontermészetü czélok valósitására már is fenállottak s ezzel megkimélték a külön hatóságok esetleges szervezésével és fentartásával járó áldozatot.

De a meglevő hatóságok felhasználásának más tekintetben kedvezőtlen következményei is voltak. A legfőbb biróság itélkezése szükségképpen maga után vonta, hogy az ő saját határozatai nem voltak ujabb elbirálása alá bocsáthatók. A koronaügyész közremüködése pedig szükségessé tette a vádhatósági szempont egyoldalu érvényesülésének ellensulyozása végett azt a különös rendelkezést, hogy a jogegység érdekében hozott határozat ne hasson ki a vádlott terhére.

Az által, hogy a jogegység érdekében hozott határozat bizonyos esetekben nem hat ki a vádlottra, még jobban kidomborodik annak az adott eseten tulmenő, általános jelentősége. Éppen azért csak a jogkérdésben van helye és pedig ott, a hol az objectiv jogon (törvényesen) sérelem esett. Czélja végső sorban arra irányul, hogy utját állja ez által egy törvényrontó szokásjog keletkezésének, már amennyiben a büntetőjog, illetőleg eljárás terén ilyen egyáltalán lehetséges.

A jövő judikaturájára nézve czélbavett befolyása szempontjából megoszlanak a functiók közte és a Curia teljes-ülési határozatai között. A döntvények positiv, a jogegység érdekében hozott határozatok negativ irányban biztositják a törvény érvényesülését. Amazok valóban vitás esetekben állapitják meg, mi felel meg leginkább a fenálló jognak, ezek nem vitás esetekben konstatálják a jog általánosan elismert álláspontjától eltérő itéletek helytelenségét. Amazok inkább a kodifikálatlan, emezek a kodifikált jog állapotának felelnek meg.

Magánjogi kodifikácziónk küszöbén méltán felmerülhet az a kérdés, nem kellene-e annak biztositásáról a polgári eljárás terén hasonló eszközzel gondoskodni? Bár láttuk, hogy az intézmény czéljában és rendeltetésében nincs semmi olyas momentum, amely a büntetőjog terére utalná, a felvetett kérdésre mégis határozottan *nem*-mel kell felelnünk. Utját állja a perorvoslat átültetésének egyfelől a magánjogi és polgári eljárási szabályoknak tulnyomóan dispositiv jellege, de különösen az a negativ momentum, hogy a polgári törvénykezés terén nincs és előreláthatólag nem is lesz olyan hatóság, mely azt ugy dominálná, mint a büntető eljárást a koronaügyész.

Dr. Székely Aladár.

Jogirodalom.

Két uj monographia a magyar polgári perrendtartás köréből.

A magyar jogi irodalom müvelői és olvasói osztatlan örömmel fogadták a *dr. Balogh Jenő* budapesti m. kir. tudomány-egyetemi tanár szerkesztése mellett a mult év folyamán *Jogi Értekezések* czim alatt, kedvező auspiciumok között megindult irodalmi vállalatot, amely a jogi élet egyes kérdéseinek terjedelmesebb, behatóbb tudományos fejtegetését czélzó monographikus irodalom terén eddig kétségbevonhatatlanul sajnálatosan észlelt hiányt van hivatva pótolni.

A vállalat legutóbb megjelent 4. és 5. füzete *a magyar polgári perrendtartás* köréből tartalmaz nagybecsü monographiákat, amelyekről örömmel konstatálhatjuk, hogy szakmájuk körében ugyanazon előkelő helyet foglalják el, amelyet a vállalat előző (1—3.) füzeteiben közölt *alkotmányjogi*,[1] *büntetőjogi*[2] és *közigazgatásjogi*[3] müvek a kritika egyhangu nyilvánulásai szerint a magyar jogtudományi irodalomban elfoglalnak. Az egyik *dr. Pap József* budapesti ügyvéd és m. kir. tudomány-egyetemi magántanárnak «A kereset belkellékeiről»,[4] a másik pedig *dr. Magyary Géza* nagyváradi kir. jogakadémiai tanárnak «A magyar polgári perjog nemzetközi vonatkozásai»[5] czimü tanulmányai. Mind a kettő már azon körülménynél fogva is különös figyelmet érdemel, hogy a jövendő magyar polgári perrendtartásnak már régebben nyilvánosságra jutott kormányi tervezete, általános várakozás ellenére a szakirodalomban — főleg önálló müvek alakjában — nem hozta létre azt a kivánatos nagyobb mérvü fellendülést, amelyet ily természetü törvényhozási actusnak — amely a magyar polgári perrendtartást előreláthatólag hosszu időre lesz hivatva szabályozni — előidéznie kellett volna.

Pap müvének bevezető részében néhány találó megjegyzéssel mutat rá a polgári perrendtartásnak jelenlegi jogrendszerbeli helyére és azon küzdelmekre, amelyek e tekintetben vivattak: «Az ujabbkori jogfejlődés kivivta és biztositotta a perjogi tudomány számára azon helyet, amelyet ez beltartalmánál és fontosságánál fogva a különféle jogrendszerekben méltán követelhet. Nemcsak nálunk, de a külföldön is azt tapasztaltuk, hogy a perjogot a legujabb időkig, mint önálló tudományt nem ismerték és nem müvelték. A XIX. század elején indult meg Németországban azon irányzat, amely számolt azzal a körülménynyel, hogy a per sem kizárólag magánjogi fogalom és hogy a pernek előfeltételei, alkatelemei, a per létrehozása és lebonyolitása körüli perbeli cselekmények többé nem a magánjog körében keresendő, de önállóan konstruálandók». (7. l.) A német jogtudományé az érdem, hogy a polgári perjogot az anyagi polgári jog béklyói alól felszabaditotta és annak közjogi characterét mindinkább előtérbe helyezte. Éppen azért helyénvalók azon elismerő szavak, amelyekkel szerző a perjog ily irányu alapvető kutatóinak *Bülow*- és *Degenkolb*-nak hódol. De dicsérendő buzgalommal mutatja ki szerző azt is, hogy a polgári perjogtudomány ezen ujabbi fejlődésére egy nagynevü magyar jogtudós *(Plósz)* fejtegetései is jótékony hatást gyakoroltak.

Kifogásolható azonban, hogy szerző legalább egy pár jellemző vonással nem jelölte ki azt a helyet, amelyet a polgári perjog, illetőleg annak tudománya a jogrendben, illetőleg a jogtudományban elfoglal.

Tagadhatatlan, hogy ezen kérdés eldöntése szoros összefüggésben van azon hatalmas haladással, amelyet a *közigazgatási jogtudomány* ez idő szerint felmutat és amelynek eredményeképpen a polgári perrendtartásnak — az alaki és anyagi büntetőjoggal egyetemben — a közigazgatási jog tág sphærája alá való subsummálását állapithatjuk meg. E jelenség egy sajátságos körülményt juttat emlékezetünkbe. Volt idő, ami-

[1] *Dr. Polner Ödön:* «Tanulmányok a magyar parlamenti jog köréből».

[2] *Dr. Angyal Pál:* «A személyes tulajdonságok és körülmények tana».

[3] *Dr. Balogh Artur:* «Törvényhatósági önkormányzatunk hatásköre».

[4] Budapest, 1902. Singer és Wolfner kiadása, 58 oldal, bolti ára 1 korona.

[5] Budapest, 1902. Singer és Wolfner kiadása, 131 oldal, bolti ára 2 korona.

dőn általános volt az a ma már csak elvétve található jelenség, hogy az alaki és anyagi magán- s büntetőjog müvelője bizonyos kicsinyléssel tekintett a közigazgatási jogra, sőt attól a valódi jogi jelleget meg is tagadta. Csak a közigazgatási jog mélyreható vizsgálata helyezte teljes világosságba annak igazi lényegét, mutatta ki annak megdönthetetlen jogi voltát és — hogy a sors gunyos játéka teljes legyen — tette kétségtelenné, hogy az anyagi büntetőjog s a polgári és a bünvádi perrendtartások nem egyebek, mint a közigazgatási jognak különvált elágazásai.

Pap monographiája a polgári per létesitését czélzó első perbeli cselekményt, a *keresetet*, vagyis a felperestől kiinduló azon actust teszi kutatása tárgyává, amelyben foglalt *jogállitás* az alperes részéről tett *jogtagadással* együtt a pert megteremti. A kereset belkellékeit a következő hat szakaszban tárgyalja: 1. a kereset jogi természete, 2. a kereset tartalma, 3. a keresetváltoztatás, 4. a perfüggőség, 5. az itélet jogereje és 6. mulasztási itélet.

A kereset fogalmát, lényegét, jogi természetét illető kérdéseket tárgyaló szakasz a münek kétségtelenül legkiemelkedőbb része. Itt látjuk legtöbb önállósággal érvényesülni azt a fentebb hangoztatott irányzatot, amely a polgári perjogból a civilistikus felfogást kiküszöbölni igyekszik. Többi szakaszai is tudományos szabatossággal tárgyalják ugy historiai és dogmatikai szempontból, mint a modern jogrendszerek összehasonlitása utján a keresetre vonatkozó főbb kérdéseket. Gyakorlati szempontból érdeme e monographiának, hogy az a kereset tana tekintetében a magyar polgári perrendtartási törvényjavaslat jeles elmeélü kritikáját képezi. A római, német, osztrák és magyar polgári perjogi törvények rendelkezései mindenütt kellő világitásba helyezvék. Legfeljebb azt kell sajnálnunk, hogy a német tételes jogban és a német jogtudományban uralkodó irányzatok más nemzetbeli felfogások rovására tulságos figyelembe részesittettek, ellenben a sok eredetiséget felmutató angol-amerikai és franczia perjogok teljesen figyelmen kivül hagyattak. Igaz, hogy a mai jogtudományban Németország viszi a vezérszerepet. Nem szabad azonban figyelmen kivül hagynunk, hogy a német tudományban uralkodó számos nagyfontosságu principium csirái idegen eredetüek, amelyek helyes megismerése sokszor könnyebben eszközölhető, ha egyenesen a forráshoz fordulunk, mintha a német közvetitést veszszük igénybe. Hasonlóképpen szerettük volna a régi magyar peres eljárás egynehány mozzanatának felemlitését.

A lendületes és világos irályt csak némely helyen teszik egyes nem könnyen érthető kitételek nehézkessé. Hogy csak egy példányt emlitsünk, hivatkozunk a német-római birodalombeli «gemeines Recht»-nek szerző részéről «közös jog»-gal való forditásának kétségtelenül szokatlan voltára.

De mindez mit sem von le azon szolgálatok becséről, amelyeket Pap ezen müvével a hazai jogi irodalomnak tett. E monopraphiát örömmel csatoljuk a kiváló értékü értekezések és önálló müvek azon sorozatához, amelyekkel Pap eddigi munkássága a magyar jogtudományt gazdagitotta.

Hasonló örömmel kell *Magyary* fentebb emlitett monographiáját is üdvözölnünk. Nagyvárad tudós jogtanára a magyar polgári perjognak — a népek közötti érintkezés és a világforgalom folytonos emelkedése folytán fontosságban minél inkább fokozódó — nemzetközi vonatkozásairól, vagyis a magyar polgári nemzetközi perjogról értekezik. Szigoru tudományossága, áttetsző rendszeressége, de e mellett vonzó irálya első olvasásra mesteri kezeket árulnak el.

E mű a felvetett kérdéseket két bevezető szakaszon kivül két fejezetbe sorolt tiz szakaszban tárgyalja.

A bevezető szakaszok a polgári perjog nemzetközi vonatkozásairól, vagyis a nemzetközi polgári perjogról általában, továbbá a polgári perjog nemzetközi vonatkozásu szabályainak tartalmáról és különösen a viszonosságról és a nemzetközi szerződésekről szólnak. Itt különösen a lex fori elve tekintetében felállitott helyes következtetések, valamint a hágai nemzetközi egyezmény történetének és tartalmának kimeritő ismertetése emelendők ki dicsérőleg. Azonban a horvát-szlavon polgári perjogra vonatkozó fejtegetések sajnálatosan nélkülözik — különösen az itt fenforgó sajátos jelenségekre és körülményekre való tekintetből — a szükséges præcisitást.

A magyar polgári perjog nemzetközi vonatkozásainak első csoportját magában foglaló első fejezet a következő szakaszokban (illetve alszakaszokban) tárgyalja az ide tartozó kérdéseket: 1. a külföldi peresfelek helyzete a magyar polgári perben (külföldiek mint fel- s mint alperesek, külföldi peres felek perbeli cselekvőképessége, a külföldi peres feleket terhelő egyéb korlátozások; 2. birói illetékesség a külfölddel szemben (a birói hatalom kiterjesztése a külfölddel szemben, reformtörekvések, a birói hatalom megszoritása a külföld javára, illetékességi összeütközés); 3. a magyar állam birói hatalmának kiterjesztése külföldre s a konzuli biráskodás (Magyarország viszonya Ausztriához a konzuli biráskodás tárgyában, a magyar konzuli biráskodás viszonya a keleti államokhoz, a konzuli polgári peres eljárás reformja); 4. egyes perbeli cselekmények foganatositása külföldön; 5. nemzetközi jogsegély (fogalom, a nemzetközi jogsegély feltételei, a megkeresés módja és foganatositása) és 6. külföldi bizonyitó szabályok a belföldi perben (az ordinaria és decisoria litis, a perben alkalmazható külföldi bizonyitó szabályok egyenkint). A polgári per nemzetközi vonatkozásainak második csoportját pedig ezen czimek (illetve alczimek) foglalják egybe: 1. a külföldi per elismerésének alapja, az elismerés közelebbi meghatározása, külföldi választott bíróság előtti pernek elismerése); 2. a külföldi per elismerésének feltételei (illetékesség, belföldi tiltó törvény, a külföldi per felülbirálása, viszonosság); 3. a külföldi per hatásai egyenkint (a végrehajthatóság, a perinditás magánjogi hatásai, a külföldi perfüggés, a jogerős eldöntés kifogása külföldi jogerős itélet alapján, a jogerejüleg eldöntött jogviszony tagadásának kizárása a belföldi perben) és 4. a külföldi per elismerésének módja.

Messze vezetne az ezen szakaszokban összehalmozott anyagot reprodukálni. Már e felsorolás is eléggé mutatja, hogy szerző az ezen tárgyra vonatkozó összes kérdéseket kutatásai körébe vonta. A tételes joghoz való hü ragaszkodása tudományos fejtegetésének alaposságát kiválóan emeli. A magyar felsőbirósági gyakorlatnak és a magyar polgári perrendtartási törvényjavaslatnak állandó figyelemmel kisérése pedig a mű gyakorlati hasznavehetőségét nagyban fokozza. Ami azonban legfőbb becsét teszi, az abban áll, hogy a tárgyát képező kérdéseknek önálló, tudományos alapon és nagyobb terjedelemben való fejtegetése, az erre vonatkozó külföldi irodalomnak páratlan szorgalmu ismertetése szempontjából e monographia a hazai jogtudományi irodalomban páratlanul áll. Oly területre vezet bennünket a szerző, amelyet — minthogy itt a külföldi jognak nagy apparatust igénylő tanulmányozására van szükség — iróink vajmi ritkán keresnek fel. S ami e monographia értékét az ezen irányban külföldön megjelent müvekkel szemben még emeli, azt különösen azon fényes tulajdonságai teszik, hogy a felvetett kérdésekre vonatkozó alapelveket szabatosan körvonalozza, a felmerült vitákat és ellentéteket kiváló elmeéllel és ritka szerencsével eldönti, illetve kiegyenliti, az ez idő szerint eldöntetleneknek tekintendő problemák megoldásához pedig sok kitünő és uj utbaigazitást ad. Magyary müve nemcsak az elmélet emberét világositja fel a magyar nemzetközi polgári perjog összes főbb kérdéseire vonatkozólag, hanem egyuttal a gyakorlati jogásznak is nélkülözhetetlen segitséget nyujt.

Dr. Vasváry Ferencz.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértés esetén megállapitandó-e a bünösség, vagy nem?

A BP. 324. §-ának utolsó előtti bekezdéséből és egyéb rendelkezéséből világosan kitünik, hogy a bünügyi itélet vagy felmentő, vagy büntető lehet. Ezektől eltérő itéletet a BP. nem ismer és igy nem ismer olyant sem, mely a bünösség megállapitásával a büntetés alól mentené fel a vádlottat.

Kérdés tehát, hogy a Btk. 275. §-ában foglalt, és az alaki szabályokat tartalmazó BP. által kifejezetten hatályon kivül nem helyezett rendelkezések fenállnak-e és alkalmazhatók-e most is, midőn a BP. a fent irt módon rendelkezik?

A BP. 590. §-a azt mondja ugyan, hogy ezen törvény életbeléptével a törvényeknek e törvénynyel ellenkező megállapitásai hatályukat vesztik és ezen rendelkezést a BP. életbeléptetéséről szóló törvény 27. §-a is kimondja, sőt — bár nem kimeritően — több törvényt, mely hatályon kivül helyeztetett, fel is sorol.

Kérdés tehát, hogy a BP. 224. §-ának fent irt rendelkezését szem előtt tartva a BP. 590. §-ával hatályon kivül helyezettnek tekinthetjük-e a Btk. 275. §-át? Mert ha nem: akkor a bünügyi itélet nem kétféle, hanem háromféle lehet.

A BP. 326. §-a kifejezetten és kötelezően felsorolja azon eseteket, midőn felmentő itélet hozandó.

Kérdés, foglal-e magában olyan esetet, mely a Btk. 275. §-ára reáilleszthető volna, vagy nem? mert ha igen, akkor a fenti kérdésekre felelni is lehet és akkor a BP. 324. §-ában foglalt azon rendelkezés, hogy az itélet felmentő, vagy büntető lehet, meg is áll és háromféle itélet nem lehet. A Btk. 275. §-ának azon intézkedése, a mely a nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértés esetén a felet, vagy feleket a büntetés alól felmenthetőnek engedi, a becsületsértés különös alakzatát foglalja magában és megengedi a birónak, hogy az olyan felet, illetve feleket, akik egymást kölcsönösen és nyomban megsértették, felmenthesse, mert elég helyesen azt tartja, hogy olyan esetben, a hol a sértett felek egyéni értéke köztekintetek alá nem esik és akkor, midőn ők egymást egyenlő mértékben nyomban megsértették, egymástól elégtételt szereztek és ügyüket önmaguk elintézték, ott további birói beavatkozásnak, illetve büntetésnek helye nem lehet. A szakasz ezen rendelkezése tehát az anyagi jog szabályai közé tartozik, bár szavai alaki rendelkezést látszanak magukban foglalni.

Van ezen szakasznak egy másik kitétele: is «a bünösségnek megállapitása mellett». Ezen kitétel kizárólag alaki szabályt foglal magában és parancsoló, mert elrendeli, hogy milyen feltétel mellett mentheti fel a bíróság a felet, illetve feleket.

Ilyen rendelkezés pedig, figyelemmel arra, hogy az anyagi szabályokat tartalmazó törvény alaki szabályokat csak szükségből foglalhat magában, mint jelen (Btk. 275. §.) szakaszban is, ahol a nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértés, mint egy külön alakja a becsületsértésnek a büntethetőség megszüntető okaként van felvéve és mégis alaki szabályokat tartalmazó törvény hiányában a bünösség megállapitását rendelte el, ma már, figyelemmel a BP. 324. §-ának többször idézett rendelkezésére, helyet nem foglalhat, helyesebben alkalmazást nem nyerhet.

Ezen rendelkezés tehát, mint a ma életben levő alaki szabályokkal ellenkező, alaki szabály a BP. 590. §-ának rendelkezése által hatályon kivül helyeztetett.

Ellenben ezen rendelkezésen kivül a Btk. 275. §-ának többi rendelkezése, mint anyagi szabályt kiegészitő ma is hatályában fenáll és mint büntethetőséget megszüntető ok a BP. 326. §-ának 3. pontjában felsorolt felmentési okok közé sorozandó.

Felelve most már a fenti kérdésekre: a Btk. 275. §-ának azon része, mely a bünösség megállapitását rendeli el, a fent kifejtett okokból és szakasz által ma már hatályon kivül van helyezve, ellenben annak többi rendelkezése ma is hatályában is mint a büntethetőséget megszüntető okok egyike a BP. 326. §-ának 3. pontjában foglalt felmentési okok közé tartozik és igy a Btk. 275. §-ának alkalmazhatása, illetve fenforgása esetén ma már nem kell, helyesebben nem lehet a bünösséget megállapitani, hanem a felet, esetleg feleket a vád alól a BP. 326. §-ának 3. pontja alapján fel kell menteni.

Vásárhelyi István.

Birósági határozatok kritikai fejtegetése.

A pénzbüntetés alkalmazásának köre.

A kir. itélő tábla vádlott nőt lopás vétsége miatt fogházbüntetésre itélte; az elitélt a BP. 385. §-ának 3. pontja alapján a Btk. 92. §-ának nem alkalmazása miatt, semmiségi panaszszal élt.

A kir. Curia a semmiségi panaszt elutasitotta, «minthogy a védelmül felhozott szükség, mint enyhitő körülmény, egy fiatal munkaképes nővel szemben — aki habár e cselekmény elkövetése előtt még büntetve nem volt, de jelenleg egy más lopás elkövetése miatt ellene jogerősen kiszabott büntetését üli — oly nyomatékosnak nem tekinthető, hogy ez alapon a Btk. 92. §-a alkalmazhatásának feltételét megállapitani lehetne, *de különben is* a szabadságvesztés-büntetésnek pénzbüntetésre leendő enyhitése azzal a vádlottal szemben, aki a lopás elkövetése ellen a szükség fenforgásával védekezik, nem is volna indokolható». (1902 decz. 1-én 10342/1902. sz. a.)

Miglen a kir. Curia azzal argumentál a Btk. 92. §-ának alkalmazása ellen, hogy a felhozott enyhitő körülmény nem kellő sulyu a rendkivüli enyhitésre, a fenti megokoláshoz nem férhet szó; mikor azonban egy sajátos fordulattal («de különben is») ezt az érvet maga a kir. Curia is csekély jelentőségünek ismeri el és szóban levő döntése tulajdonképpeni alapja gyanánt a második helyen tett kijelentésre mutat reá, oly indokra utal legfelső bíróságunk, melyben megnyilvánuló fölfogás sem tételes jogunk értelmében, sem általában a büntetéskimérés alapelvei szempontjából nem helyeselhető.

Közbevetőleg jegyezzük csak meg, hogy tulajdonképpen nem is szabatosan fejezi ki a fenti határozat a kir. Curia álláspontját, amely præcisebben a következő két tételben foglalható össze: 1. nem alkalmazzuk a pénzbüntetést, mert ez a concrét esetben *tulenyhe* volna; de ettől egészen eltekintve, 2. azért nem alkalmazzuk a 92. §-t, mert a pénzbüntetés ezen vádlottal szemben *nem alkalmas* büntetési nem; holott a kir. Curia e második argumentumot is ugy szövegezte, hogy a szabadságvesztés-büntetésnek pénzbüntetésre *enyhitése* sem indokolt.

Ez a szövegezési inelegantia azonban nem fontos. A lényeges az, hogy a kir. Curia mily elmés egyszerüségü megoldást lelt arra a kérdésre, amely fölött a szakemberek már évtizedek óta vitatkoznak és töprengenek, t. i. a pénzbüntetés alkalmazásának körére nézve.

A kir. Curia szerint nem az vizsgálandó, vajon a concrét esetben egyszerüen rosszalló figyelmeztetésre (Rossi: avertissement) szolgált rá a vádlott, avagy fegyelmező szabadságbüntetésre szorul; nem is az teendő kutatás tárgyává, mily indokoktól vezéreltetve követte el a vádlott cselekményét, hogy az ehhez képest czélravezetőbbnek mutatkozó repressiv eszközzel visszatartó hatást lehessen eredményezni; s nem is az veendő irányadónak, alkalmatos-e a pénzbüntetés a közmeggyőződés szerint pusztitó hatásu rövid tartamu szabadságbüntetés pótszere gyanánt, ha t. i. annak kimérése, a fizetési föltételek megállapitása s a megfizetés következményeinek kiszabása helyes irányelvek szerint történik.

A kir. Curia elegendő alapot talált a pénzbüntetés kiszabásának mellőzésére a vádlott *vagyonosságának hiányában*, amit pedig a vádlott védekező előadásából tudott meg; a vádlott kereseti körülményei iránt már nem érdeklődött s jövedelmi viszonyaira (schweizi tervezet: «ressources du condamné») nem volt már tekintettel.

A kir. Curia figyelmen kivül hagyta, hogy büntetőtörvényünk *két regulatorról* is gondoskodott a pénzbüntetésnek a nem vagyonos osztályu büntevők individualitásához simitására, mikor egyrészt kellő alacsonyra szabta a minimális pénzbüntetési tételt, másrészt mikor széles latitude-ü átváltoztatási kulcsot állapitott meg; s nem vette számitásba a gyakorlatban sürüen észlelhető tényt, hogy az erkölcsi érzületükben meg nem romlott, bár nem vagyonos elitéltek az összes körülmények gondos figyelembevételével kiszabott arányos pénzbüntetést a legritkább esetekben ülik le, s a megbélyegző fogházbüntetést nélkülözések és áldozatok árán is kikerülni törekszenek.

A kir. Curia csak *quantitativ* különbséget észlel a fegyház- s a pénzbüntetés között, holott a differenczia nemére inkább *qualitativ*, mértékére pedig *szertelen*.

Két körülményt mérlegelt a kir. Curia a büntetés nemének kiválasztásánál; ellenmondás itt sem hiányzik. Egyrészt arra az álláspontra helyezkedett a kir. Curia, hogy a vád

tárgyává tett lopási cselekmény elbirálásánál a vádlott statusában *időközben* bekövetkezett változás, t. i. szabadságvesztésbüntetésre történt elitéltetése appreciatio alá veendő, ugyanakkor azonban azt is kijelenté, hogy a pénzbüntetés nem alkalmazására a vádlottnak a *cselekmény elkövetésekori* inséges helyzetét veszi döntő érvnek.

A kir. Curia végeredményben *hátrányositó* momentum gyanánt értékelte a szükséghelyzetet, mert a vádlott «munkaképes»; ily formulázásban a tétel szintén nem fogadható el. Ha a szükséghelyzet előidéző okainak kifürkészésébe nem bocsátkozott a kir. Curia s igy az, hogy e helyzet mennyiben tulajdonitható a vádlottnak, ki nem derült: alig lehet megnyugvással a vádlott *terhére* fölróvni munkanélküliségének (Magnaud: une des lacunes sociales) érthető következményeit.

Ennyiben a fönti határozat a BP. 437. §-ának 5. bekezdésében foglalt rendelkezéssel is collidál.

Dr. Lengyel Aurél.

Különfélék.

— **A fizetésrendezésről szóló törvényjavaslat** 63. számu melléklete adatokkal illusztrálja a tervezett fizetésrendezésnek a birói és ügyészi karra vonatkozó intézkedéseit. A tervezet szerint a törvényszéki birák, járásbirák és ügyészek összlétszámának, 1280 állásnak, három tizedrésze, vagyis 384 állás a VII. fizetési osztályba soroztatik. Ez idő szerint a VII. fizetési osztályban 256 állás van rendszeresitve, rendelkezésre fog állani tehát a VII. fizetési osztályban 128 állás.

A budapesti elsőfolyamodásu bíróságoknál rendszeresitett összes birói és albirói állások, melyeknek száma a VI. fizetési osztályba tartozó birák betudásával 226, akként osztatnak fel, hogy négy tizedrészök a VII., négy tizedrészök a VIII. és két tizedrészök a IX. fizetési osztályba tartozzék, vagyis jövőben Budapesten a VII. fizetési osztályban (betudva a 16 VI. fizetési osztályba tartozó birót) 90, a VIII. fizetési osztályban 90, a IX. fizetési osztályban 46, összesen 226 birói és albirói állás lesz.

Budapesten ez idő szerint a VI. fizetési osztályban 16 biró, a VII. fizetési osztályban 15 biró, összesen 31 biró van, a létszám pedig a fentiek szerint 90-re kiegészitendő, tehát 59 budapesti biró nevezhető ki a VII. fizetési osztályba.

Budapesten ez idő szerint a VIII. fizetési osztályban 92 biró van, ezek közül a VII. fizetési osztályba kineveztetik 59 biró, marad a VIII. fizetési osztályban 33 biró, a létszám pedig a fentiek szerint 90-re kiegészitendő, tehát 57 budapesti albiró nevezhető ki biróvá a VIII. fizetési osztályba.

Budapesten ez idő szerint a IX. fizetési osztályban 103 albiró van, ezek közül a VIII. fizetési osztályba kineveztetik 57 albiró, marad a IX. fizetési osztályban 46 albiró.

A jövőben a VII. fizetési osztályba tartozó 384 állás közül ez idő szerint 256 állás van betöltve és a fentiek szerint 59 állás szükségeltetik a budapesti birák részére, tehát 69 vidéki biró nevezhető ki a VII. fizetési osztályba.

— **Adalék a birák fizetésrendezéséhez.** Az eddig is a VII. osztályba sorozott budapesti birákra is sérelmes a javaslat «rendszere».

Kitünik ez a következő kimutatásból:

Az 1893: IV. tcz. szerint a VII. osztályban kapott a biró:

	fizetés	lakás	pótlék	összesen
		korona		
1. fokozat	4800	+1200	+800	6800
2. fokozat	4400	+1200	+800	6400
3. fokozat	4000	+1200	+800	6000
A javaslat szerint kap:				
1. fokozat	6000	+1200	—	7200
2. fokozat	5400	+1200	—	6600
3. fokozat	4800	+1200	—	6000

Látjuk, hogy az összjavadalmazás a 3. fokozatban változatlanul marad, a 2. fokozatban 200 K-val, az 1. fokozatban 400 K-val emelkedik az eddigihez képest.

Ámde a gyakorlatban még rosszabbul alakul a dolog. Az a biró, ki eddig is a VII. fizetési osztály legutolsó (3-ik) fokozatába tartozott, felemelt törzsfizetése után az első évben 266 K 67 f. szolgálati dij alá esik. Vagyis a fizetés-«emelés» czimén nemcsak hogy semmit sem kap, hanem az első évben egyenesen ráfizet. De sok oly biró van, akik öt évnél rövidebb idő óta vannak a VII. osztályban és az eddigi rendszer szerint előléptek a 2., sőt 1. fokozatba és *eddig 6400, illetőleg 6800 K összjavadalmazást élveztek.* Ezeket a birákat a javaslat szolgálati idejüknek megfelelően visszahelyezi a 3. fokozatba, *6000 K összjavadalmazással*, ugy hogy pótlékkal kell majd ezt a fizetés-«emelést» reparálni.

Aki tehát a 2. fokozatba tartozott, visszaesik a 3-ikba, kap 4800 K fizetést, 1200 K lakáspénzt és 400 K pótlékot; az első évben levonatik 133 K 34 fillér szolgálati dij, amely összeget szintén egyenesen *ráfizeti* a biró a fizetésrendezésre. Ha betölti az ötödik évet, előlép a 2. fokozatba; összes tényleges előlépése 200 K, de 600 K fizetésemelkedés czimén (5400—4800 = 600 K) ezt a 200 K-t a hatodik évben teljesen levonják!

Ha pedig már az 1. fokozatba tartozott a biró, most a 3. fokozatban kap 4800 K fizetést, 1200 K lakáspénzt és 800 K pótlékot. Szolgálati dij czimén nem szenved az első évben levonást. Ha a VII. osztályban betölti az ötödik évet, előlép és kap 5400 K fizetést, 1200 K lakáspénzt és 200 K pótlékot. De törzsfizetése 600 K-val emelkedvén, változatlan összjavadalmazás mellett 200 K szolgálati dijlevonásban részesül, 10 évi szolgálat után lép csak elő az 1. fokozatba, fizetése 400 K-val emelkedik, ebből az 1. évben ismét 200 K szolgálati dij levonatik.

Ha pedig a VII. osztály 1. fokozatába tartozó biró öt évnél régibb idő óta van a VII. osztályban, akkor a javaslat szerint a 2. fokozatba lép vissza. Kapott eddig 6800 K-t, most kapna 6600 K-t, de ezt 200 K pótlékkal egészitik ki, szolgálati dij 600 K többlet után 200 K. Ennyit veszit az első évben.

Olyan budapesti biró, ki most a VII. osztály 1. fokozatába kerülne, vagyis aki már 10 év óta volna a VII. osztályban, a legutóbbi összlétszám tanusága szerint nincsen.

— **A budapesti tudomány-egyetemnek** a fizetésrendezésről szóló felterjesztéséből kiemeljük a következőket:

A törvényjavaslat átmeneti intézkedése gondoskodik a már alkalmazásban lévő tanárok jelenlegi illetményeinek megmaradásáról, de nem az ezután kinevezendő tanárokról. Ismételve és különböző alkalmakból rámutattunk arra, hogy amióta egyetemünk legtöbb tanszékének javadalmazása a leczkepénzek beszüntetése által csökkent, a hivatott erők mindnehezebben nyerhetők a megüresedett tanszékekre. Még nehezebb lenne ez okból a succrescentia nyerése, ha jövőben a többi állami tisztviselők jövedelme fölemeltetnék, az egyetemi tanároké pedig nem. Rámutattunk arra a jellemző tényre, hogy ujabban már a kolozsvári egyetem tanárai sem pályáznak többé egyetemünk tanszékeire, mert ezeknek anyagi javadalmazása kevéssé kecsegtető. Kiemeltük az egyetemi tanárnak különleges állását, szemben a többi állami hivatalnokkal, amely az ő jövedelmük felemelését még indokoltabbá teszi, mint az utóbbiakét: hogy az egyetemi tanárnak, ha tudományos kötelességének meg akar felelni: évenkint igen sokra menő továbbképzési (könyv-, müszerbevásárlási, utazási stb.) költségei vannak; hogy az egyetemi tanár a hierarchia lépcsőzetén többé elő nem léphet, mig a VI. osztálybeli minden egyéb hivatalnok kellő képesités és törekvés mellett a magasabb rangosztályokba is bejut; hogy az egyetemi tanár a tőle követelt tudományos kiképzés magas mértékénél fogva rendszerint csak igen későn kezdheti meg tanári pályáját, ugy hogy rendszerint később és ritkábban jut abba a helyzetbe, hogy a nyugdij élvezetébe lépjen, mint a többi állami alkalmazottak. Hozzátettük, hogy ha a többi állami alkalmazottak fizetése egyoldalulag felemeltetik, egyetemünknek különösen jogi és bölcseleti kara még jobban lenne kitéve az eddig is tudományunk által fájdalmasan érzett azon folytonos kisértésnek, hogy tanárai tudományos és tantevékenységüket odahagyva, a jobban dotált és nagyobb külső elismeréssel járó politikai és magasabb államtisztviselői állásokra térjenek. Kimutattuk azt is, hogy mig a többi állami alkalmazottak fizetésemelése közvetlenül az államkincstárt terheli, addig egyetemünk tanárainak kért jövedelememelése sokszoros fedezetet talál a tandijban.

— **Fogház helyett javitó-intézet.** Minap a budapesti kir. büntető-törvényszék felelősségre vont egy fiut, aki két

hónappal haladta tul életének 12-dik évét és aki lopás büntettében való részességgel volt vádolva. A vádlott maga is kérte, hogy javító-intézetbe küldjék őt. A bíróság a bünösség felismerésére szükséges belátás hiánya miatt a Btk. 84. §-a alapján felmentette a vádlottat, azonban két év tartamára javitó-intézetben való elhelyezésre itélte őt ugyanezen §. alapján.

— **Hajnik Imre** emlékezetét ünnepelte a Magyar Történelmi Társulat f. é. február 19-én tartott közgyülése. Az emlékbeszédet *Vécsey Tamás* tartotta. A nagyszabásu tanulmány megemlékezik Hajnik családfájáról (családjából öten viselték a budapesti egyetemen a rektori méltóságot), vázolja gyermek- és ifjukorát, tanulmányait, egyetemi tanári müködését, irói munkásságát és a kathedrától való visszalépését.

Hajnikot az irót Vécsey imigy jellemzi:

«Évek hosszu során át folytatott levéltári kutatások, soha nem szünetelő közvetlen forrástanulmányok biztositották Hajnik tudományos önállóságát, felfogásának eredetiségét és függetlenségét, melyet a kérdések tudományos kidolgozásánál minden lépten-nyomon tanusit. Nem fárasztó nyers anyagot, összefüggéstelen idézethalmazt, hanem teljesen feldolgozott ismeretkincset talál az ő könyveiben az olvasó s csodálja a bámulatos uralkodást a rengeteg tömeg felett.

Vizsgálódásának köre tág és változatos. Nem marad a közjogi fejlődés egyoldalu feltüntetésénél, hanem napirendre kerül az egyén és a család joga, a vagyoni élet általában s különösen a fekvő vagyon, az iparüzés joga, a szabad kereskedés számos akadálya s több közgazdasági intézmény.

Hajnik a jogtörténetet nemcsak tanitotta, hanem teremtő-erejével a források történetét a jogi és állami intézmények történetévé változtatta át s ezt irodalmilag is magas szinvonalra emelte. Most már mások sem maradnak a «külszerü jogtörténet», helyesebben «forrás-történet» müvelésénél, hanem ezenfelül az intézmények fejlődését, terjedését és összefüggését is tárgyalják.

Mikor az Árpádok alatti jogélet történetén dolgozott, Grimm módszerét is fel kivánta használni. Nyelvtörténeti adalékokat keresett; tudni kivánta, hogy egyes jogi müszavak mikor jöttek használatba s melyek a régibb gazdasági kifejezések.

A magyar jogtörténet mezején, mások példájára, Hajnik is monographice kezdett dolgozni, hogy azután a kideritett részletek felhasználásával általános, rendszeres, nagyobb müveket irjon.»

Vécseynek Hajnik emlékéhez méltó beszéde nyomtatásban is megjelent.

— **A Btk. novellájáról** a kecskeméti ügyvédi kamara évi jelentésében a következőkép emlékezik meg:

Már előző évi jelentéseinkben utaltunk arra, hogy a polg. perrendtartás javaslata annyira absorbeált minden egyéb kodifikatori tevékenységet, hogy évek óta az igazságügyi törvényhozás terén a legnagyobb stagnátio állott be, daczára, hogy jogrendszerünk organismusa több helyen nyilt sebekből vérzik. A Btk. novellájára kell csak ráutalnunk. Talán még soha jobban előkészitve nem volt törvényhozási mü mint ez. Több mint egy évtized óta van állandóan szőnyegen, minden hivatalos és illetékes tényező által meg lett tárgyalva és nincs nézeteltérés a tekintetben, hogy a novelláris módositás elkerülhetetlen. A vagyonbiztonság a Btk. kidifikálása idején Magyarországon rendkivül rossz lábon állt, indokolt volt tehát azon időben a drákói szigor, az elrettentési elv rideg keresztülvitele a lopási és rablási büncselekménynél, de a mai viszonyok között ezen büncselekmények büntetési tételének leszállitása nem tür halasztást. Nem lehet tovább türni, hogy a birósógok legjobb meggyőződésük és érzelmük ellenére, fegyház- és börtönbüntetéseket szabjanak ki értéktelen tárgyak vagy élelmi szerek eltulajdonitásáért.

— **Az esküdtszéki intézményről** a kecskeméti ügyvédi kamara jelentésében a következőket olvassuk:

Három éve immár, hogy ez intézmény életbe lépett s ez az idő elégséges volt arra, hogy müködéséről magunknak itéletet alkothassunk. Elismerésünket és bizalmunkat érdemelte ki az intézmény. Verdiktjei a nagyközönség és a szakkörök felfogásával ellentétbe nálunk talán egy izben sem kerültek. Azt tapasztaltuk, hogy az egész intézmény sorsa a tárgyalásokat vezető elnökök kezeibe van letéve. Ha a kellő kitanitás megtörténik, ha egyes kérdések feltevése elől el nem zárkóznak és amit különösen hangsulyoznunk kell, ha az esküdtek a tárgyalás szertelen elnyujtásával ki nem fárasztatnak, bizton állithatjuk, hogy a verdikt kifogás alá nem fog esni. De a hol megteszik, a mint azt több törvényszéknél látjuk, hogy az esküdteket 12, sőt 16 óráig is egyhuzamban tárgyalni kényszeritik, csak azért, hogy a verdiktet még aznap kimondják, ott aztán hoznak olyan verdikteket, melyek okul szolgálnak arra, hogy a közvéleményt esküdtszékellenes irányba tereljék. Az esküdt, helyzete szokatlanságánál fogva különben is könyebben kimerül, mint a szakbiró, mégis a szakbiróság 4, legfeljebb 5 órát ül együtt, s folytatja a tárgyalást másnap. Hogy miért kell az esküdtszéknek hosszabb ideig együtt ülnie, miért nem halaszthatja tárgyalásait az is másnapra, annak elfogadható indokát senki meg nem mondhatja. Ismételve hangsulyozzuk, nálunk az esküdtek szellemi és fizikai erejével vissza nem élnek, s jó részben ennek tulajdonitjuk, hogy verdiktjei kiállják a próbát. Minthogy azonban kivánatosnak tartjuk, hogy az esküdtszék intézménye az egész ország osztatlan bizalmát birja: felkérjük Nagyméltóságodat, kegyeskedjék felügyeleti jogánál fogva intézkedni, hogy az esküdtszékek is rendszerint, ép ugy mint a szakbiróságok, a hivatalos órák alatt tárgyaljanak.

— **Curiai teljes-ülési döntvények.** A Curia legutóbb teljes-ülésben foglalkozott azzal a nagyfontosságu kérdéssel, hogy «a BP. 311. §-a értelmében csak a tanu megesketését lehet-e elhalasztani, vagy e tárgyban a határozathozatal is későbbre halasztható?» Méltó ez a teljes-ülési döntvény ahhoz a másikhoz, amely azt a kérdést döntötte el, hogy ha a kir. törvényszék, mint felebbezési bíróság (sommás perben) közvetlenül hallgatja ki a tanut vagy eskü alatt a felet, a tárgyalásról felvett jegyzőkönyvet alá kell-e a félnek, illetőleg a tanunak irni? Ilyen ügykezelési jelentőségü, bagatel-kérdéseket visznek a Curia és a kir. táblák plénuma elé, mikor annyi nevezetes és fontos kérdés tekintetében nagy a jogbizonytalanság!

— **Következetesség** A budapesti büntetőtörvényszéknek 1902. évi 51868. sz. főtárgyalási jegyzőkönyvében olvassuk: «Végzés: Tanu vallomásának *lényegére* nézve ingadozást tanusitván, a kir. törvényszék a meghiteltetést *mellőzi*, a BP. 222. §. 2. pontja alapján.» Az itélet indokolása ugyanezen tanura vonatkozólag ezt mondja: «Sulyt helyezett a kir. törvényszék a főtárgyaláson kihallgatott, de sorrendszerüség okából vallomására meg nem hiteltetett D. I. vallomására is . . . A kir. törvényszék a hamis tanuzásra való reábirás ténye tekintetében *teljes* bizonyitó erőt tulajdonitott ezen tanu vallomásának».

— **A budapesti kir. büntetőtörvényszék** egy esetben, mikor a labdarugó- (football-) játékban résztvevők egyike játék közben a másikat hasba rugta, ugy, hogy ez ennek folytán harmadnapra meghalt, arra az álláspontra helyezkedett, hogy az ily játékban résztvevők egymás culpája ellenében nem szorulnak büntetőjogi védelemre, mert «minden játékos tudja, hogy játék közben minek van kitéve» s igy «azok járnak el gondatlanul, akik e játékban részt vesznek». A törvényszék ezen állásfoglalása állandó birói gyakorlatunkkal nem egyezik. Aki maga is culpában leledzik (föltéve, hogy culpa már a labdarugási játékban való részvétel), az nem igényelheti a büntetőjogi oltalom teljességét; de hogy egyáltalán kizárják őt az oltalomból s elvileg kimondjuk, hogy az ártó cselekvényt elkövetőnek mindenesetre nagyobb foku culpáját az ő kis culpája paralizálja, erre semmi okunk s törvénybeli támpontunk nincsen.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák igazságügyi kormány** rendeletet bocsátott ki, melyben a törvényszéki elnököknek és a felebbviteli bíróságok vezetőinek lelkükre köti, hogy a bírósági kiadványok külalakjára különös gondot forditsanak, minden egyes hibát komolyan rójanak meg és szükség esetén a hibás tisztviselőket vonják felelősségre. A kiadványoknak mindig olvashatóan, helyesen és tisztán kell kiállitva lenniök. A birói határozatok szövegezésére is gondot kell forditani. Kerülni kell az olyan kifejezéseket, melyek a nyelv szabályai ellen vétenek. Hozzá kell szokni oly nyelven irni, amelyet mindenki megért. Az aláirások olvashatatlansága is megrovandó. A fogalmazványok irása is olvasható legyen. *Nálunk is el kelne ilyen tartalmu miniszteri rendelet.*

— **A bécsi egyetem tanácsa** a közoktatási miniszteriumhoz terjedelmes memorandumot intézett, melyben kifejti, hogy a tanpénz-rendszernek pár évvel ezelőtt történt megszüntetése az osztrák egyetemeken a tudományok fejlesztését nemcsak hogy nem mozditotta elő, de az intézkedésnek már is hátrányos hatásai mutatkoznak.

— **Nemzetközi ügyvédszövetség.** Párisban «Barreau international» czimmel nemzetközi ügyvédszövetség alakult. A szövetség czélja a világ összes ügyvédeinek közérdekü ügyeit előmozditani, a nemzetközi jogsegély igénybevételét megkönnyiteni, hogy tekintet nélkül a nemzetközi szerződésekre, minden ügyvéd és ezek révén minden kereskedő és iparos részére a követelések gyors behajtása előmozdittassék, és végül czélja az ügyvédek körében alakult jótékony intézetek kölcsönös támogatása. A szövetségnek, mely időnként nemzetközi congressusokat tart, már is sok tagja van a világ minden részéből.

— **A bírósági szervezet reformját** tárgyazó törvényjavaslatot az olasz kormány az olasz képviselőház elé már benyujtotta. Magára a javaslatra még vissza fogunk térni, egyelőre közöljük, hogy a javaslat a birák fizetését miként kivánja szabályozni. A javaslat szerint a semmitőszék elnökének és a főügyésznek fizetése 24,000 lira, a semmitőszék biráinak (consiglieri) $^1/_5$-e 18,000, $^2/_5$-e 15,000 és $^2/_5$-e 12,000 l. fizetésben részesül. A felülvizsgálati és felebbezési bíróságok birái (consiglieri) közül 25-nek 15,000 l., 25-nek 12,000 l., $^1/_{10}$-düknek 10,000, $^1/_5$-düknek 9000 és $^3/_5$-düknek 8000 l. lesz a fizetése. A elsőfolyamodásu bíróság birái (pretori) $^1/_3$-dának 7000, $^1/_3$-dának 6000 és $^1/_3$-dának 5000 l. fizetést szán a javaslat. Végre a birói adjunctusok $^1/_3$-dának 3000, $^1/_3$-dának 2500 és $^1/_3$-dának 2000 l. lesz a fizetése.

— **A kriminalitás Angliában** a lefolyt 1901/1902. évben jelentékeny emelkedést mutat. A fegyházra itéltek száma az előző évhez képest 193-mal, a fogházra itélteké 17,163-mal szaporodott; napi átlag száma a foglyoknak 16,267 volt, amelyhez hasonló magas szám 1885 óta még nem szerepelt Anglia börtönügyi statistikájában. A kriminalitás emelkedésének okaival foglalkozik most az angol irodalom. A statisztikai kimutatáshoz kapcsolt hivatalos magyarázat az emelkedés főokául a nagy városok, az ipari központok növekedését tartja, amelyekben nemcsak nagyobb és alkalmasabb tere van a bünözési hajlamnak, hanem a jobban szervezett rendőrség aránylag több büncselekménynek jön nyomára, mint a vidéken. A «Law Magazine and Review» czimü jogi szaklap ezen emelkedésnek egyik okát a délafrikai háboruban keresi, amely — mint a háboruk általában — Angliában is megtette elmaradhatatlan hatását abban az irányban, hogy az emberi erkölcsök és érzések durvábbak lettek. Bár a kriminalitás emelkedése több ok közrehatásának a következménye, ezek között nem utolsó szerepet játszik a szabadságvesztés-büntetések végrehajtásának enyhitése, amely Angliában 1898 óta mindinkább előtérbe lép. A fogházi munka könnyitése, a jobb élelmezés, a jó magaviseletü foglyok jutalmazásának behozatala s más börtönügyi intézkedések nagy vivmányai ugyan a humanismusnak, de hatásuk másfelől abban is nyilvánul, hogy a büntetés elrettentő hatását nagyban csökkentik. A kriminalitás emelkedése bizonyára gondolkodóba fogja ejteni azokat, akik mint az Angliában erősen uralkodó «humanising the prisons» áramlatnak hivei, a szabadságvesztés-büntetés további enyhitését sürgetik.

— **A villamosság a külföldi törvényhozásokban** mindig tágabb körben nyer szabályozást, jóllehet, ha a távirda, a távbeszélő és a villamos vasuti üzem szabályozásától eltekintünk, rendszeres törvényalkotást e téren alig találunk. A legrégibb az angol electric act 1882-ből, a mely a közönséget részesiti védelemben a villamos áramot szolgáltató nagy társaságok kizsákmányolása ellen, a melyet azonban az angolok éppen a benne foglalt szigoru rendszabályoknál fogva Angliának a villamos üzem terén tapasztalható hátramaradottságának egyedüli okául tartanak. Olaszország 1894-ben modern törvénynyel szabályozta a villamossági ipart, főleg a kisajátitásra vonatkozólag alkotván igen érdekes jogszabályokat. Franciaország 1895-ben hozta az első erre vonatkozó törvényt. Németország az 1892. évi és az 1899. évi birodalmi törvényekkel a távirdákat szabályozta, 1900-ban pedig büntető határozatokat hozott a villamos áram jogtalan elvezetése ellen és a villamossági mérőeszközök egységessége tárgyában.

A legszélesebb körü codificationalis alkotás azonban e téren a schweizi 1902 junius 24-iki törvény, a melyben ugyszólván a «villamossági jog» egész rendszere van lefektetve. A schweizi törvény óvatosan kerüli a technikai természetü szabályokat, a mi kerülendő is a törvényalkotás oly ágaiban, a melyek — s talán leginkább áll ez a villamosságra — a technika folytonos fejlődése következtében csak rövid időre szóló szabályozását türik meg az alapul fekvő jogviszonyoknak.

A schweizi törvény négy részből áll. Az első rész a kis- és nagy villamos áram definitióját, az állami ellenőrzést és ennek szervezeti szabályait tartalmazza. A második rész szabályozza a köz- és magánutak igénybevételének jogát a villamos vezetékek számára, és az e czélra megengedett kisajátitási jogot. A harmadik rész a villamosság által okozható károk elháritásának és megtéritésének kérdésével foglalkozik. A negyedik rész büntető határozatokat tartalmaz.

A törvény a kis és nagy áramok közti különbséget a veszélyeztetés szempontjából állapitja meg, és kis áramnak azt tekinti, a mely normális viszonyok közt személyekre és dolgokra nem rejt veszélyt magában, mig a nagy áram normális viszonyok közt is életet és vagyont veszélyeztető árammal dolgozik. Az előbbihez tartoznak a távirda, a távbeszélő és a villamos jelzőkészülékek, az utóbbihoz a világitási és erőátviteli villamos üzemek.

A villamossági kisajátitási jog tekintetében a törvény feljogositja a szövetséget a nyilvános közlekedési utaknak, utczáknak, tereknek és vizvezetékeknek a távirdai és távbeszélő hálózatok földalatti és földfeletti vezetése czéljára leendő, kárpótlás nélküli felhasználására, mig a magántulajdont képező földterületeken csak a földfeletti vezetékek számára engedtetik megváltás melletti kisajátitási jog, kábelek elhelyezésére pedig a földtulajdonos beleegyezése is szükséges.

A kárelháritás és kártérités tekintetében a törvény kimondja, hogy az üzemtulajdonos felelős minden kárért, mely magán- vagy nyilvános, kis vagy nagy villamos áram által személyeken okozott sérülésekből származik, kivéve, ha igazolni képes, hogy a sérülést elhárithatlan külső természeti erő, avagy harmadik személynek vagy magának a sérültnek vétkessége vagy gondatlansága okozta. Ugyanez áll a dolgokon okozott károk tekintetében is. A bíróságoknak egyszersmind megadatott az a jog, hogy, ha az itélethozatal alkalmával a baleset következményei s igy a kár is véglegesen még meg nem volt állapitható, ennek bekövetkeztével az itéletet in pejus vagy in melius megváltoztathatják.

A büntető határozatok közt a villamos áram jogtalan elvezetése is szigoru büntetésben részesül. *L—cs.*

A Magyar Jogászegylet folyó hó 28-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utcza 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Almási Antal kir. albiró következő czimü előadása: A jogczimes dologi ügylet hatásai a magánjogi tervezetben. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Mult nyáron egy füzetet küldtünk előfizetőinknek, mely a Szentpéteri ügyben közzétett czikkeinket foglalja magában. Ujonnan belépett előfizetőinknek is rendelkezésökre bocsátjuk a füzetet, ameddig a készlet tart. Akik a füzet megküldését óhajtják, forduljanak a kiadóhivatalhoz.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 10. SZ. Budapest, 1903 márczius 6.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 „ **A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők.** — **A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.**

Tartalom: Jog, törvény, igazság. — Az országos szegényalap öröklési joga. *Dr. Csernoch János* országgyülési képviselőtől. — *Jogirodalom:* A közigazgatási eljárás egyszerüsitése. A belügyminiszterium törvényelőkészitő osztálya tagjainak közreműködésével összeállitotta dr. Némethy Károly miniszteri tanácsos. *Dr. Pap József* ügyvéd, egyetemi magántanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A felülvizsgálat köre uj bizonyiték felvétele esetében. *Vargha Ferencz* főügyész-helyettestől. — Bejegyzési illeték törlése. *Dr. Fraenkel Sándor* budapesti ügyvédtől. — A Szentpéteri-ügy az anyagi büntetőjog világitásában. — *Birósági határozatok kritikai fejtegetése:* Kereskedelmi birói hatáskör kérdéséhez. *Dr. Fazekas Oszkártól.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Jog, törvény, igazság.

I.

A *jog, törvény, igazság* őrei, a magyar birák és ügyészek országos gyülésükből azzal a tiszteletteljes kérelemmel fordulnak a *jog, törvény és igazság* kormányához, hogy az állami tisztviselők fizetésének rendezése alkalmával a birói és ügyészi karnak törvény biztositotta szerzett jogai respectáltassanak és hogy a birák és ügyészek igazságos igényei a fizetésrendezésnél kellő mérvben kielégitést találjanak.

Ennek a lépésnek igen komoly jelentősége van. A magyar biró mindenkor a legteljesebb visszavonultságban élt, közszereplésből részt soha nem kért, anyagi kérdések tárgyalásától még akkor is távol tartotta magát, ha a saját érdekei forogtak szóban.

A tisztviselők legképzettebb, legszorgalmasabb, de egyszersmind a legtartózkodóbb elemeinek az eddigi reservált magatartásból való kilépése valósággal intő szó a törvényhozáshoz és a kormányzathoz.

A birói és ügyészi kar igen nyomós, igen komoly okok nélkül nem áll a fizetésjavitási mozgalomnak élére, nem menesztküldöttségeket miniszteréhez, nem tart helyi és országos gyüléseket, nem tárja fel helyzetét keserü panaszokban a napi sajtó hasábjain.

A mindig csendes és visszavonult birói és ügyészi karnak a magyar igazságszolgáltatás történetében eddig egyedül álló ez a fellépése is mutatja, hogy igen komolyak és megfontolásra méltók azok a sérelmek, amelyeknek orvoslását a kar egyhangu megnyilatkozása sürgeti.

A birói és ügyészi fizetések harmincz év óta nem emeltettek. Mikor 1893-ban a birák a többi államhivatalnokokkal sok tekintetben egyforma szabályozás alá kerültek,* fizetésük leszállittatott.

A megélhetési viszonyok az utóbbi időkben folyton nehezebbekké válván (az udvartartás költségeiről szóló javaslat indokolása az utóbbi 30 év alatt 30%-nyi általános drágulást jelez), elodázhatatlanná vált az összes tisztviselők helyzetének javitása.

Harmincz évi reménykedés után végre elérkezettnek látta a birói és ügyészi kar is helyzete jobbrafordulásának idejét. A törvényhozás a fizetésrendezési müveletet elvben már előre approbálta, a kormányzat közel tizennyolcz millióban állapitotta meg a tisztviselők fizetésének javitására előirányzott összeget. Reményekkel eltelve várták a javaslat benyujtását, mert mindenki ugy volt meggyőződve, hogy a fizetésrendezés előnyeiben megfelelő arányban a birák és ügyészek is részesedni fognak.

Amikor a törvényjavaslat közzététetett, ámulva látta az elsőfolyamodásu birói és ügyészi kar, hogy (az indokolással szólva) «a javaslat az elsőfolyamodásu biráknak és ügyészeknek az eddigi törvényekben nyujtott *különös kedvezményeket* a rendszer keresztülvitele szempontjából több tekintetben megszünteti, őket a többi államhivatalnokokkal egyenlő elbánásban részesiti».

Ime, az indokolásból azonnal szembetünik a javaslat alaphibája. A javaslat egy *rendszert* állit fel és ennek az összes államhivatalnokok részére præconcipiált rendszernek a Procrustes-ágyába beleszoritja a birákat és ügyészeket is, nem törődve azzal, hogy ez a rendszer, ha jó is a többieknek, de nem megfelelő a biráknak és ügyészeknek. Ahol az ágy kicsinek bizonyul, ott a javaslat a birói szervezet eleven husából áldoz fel egy-egy darabot, csakhogy a birói és ügyészi kar is valahogyan, akárhogyan beleférjen a rendszer keretébe.

Pedig a birák és ügyészek nem vonhatók ugyanazon rendszerbe az összes többi államhivatalnokokkal. Horváth Boldizsár nem is sorozta őket egy kategoriába, hanem a birák és ügyészek közjogi állását is, javadalmazását is külön speciális törvényekben szabályozta. Ezek a törvények a birákat jobb fizetéssel, nem valami *különös kedvezményként* ajándékozták meg, hanem a birói és ügyészi állás közjogi jellegének, a qualificatio nagyobb voltának és az egyéb mellékkeresettől való teljes kizárásnak egyenértékeül állapitották meg a birói tiszt javadalmazását jobban, mint a «többi államhivatalnokokét».

Vajon ki állitja azt, hogy a miniszteri számtanácsos, számvizsgáló, segédtitkár, pénzügyi titkár, kataszteri felügyelő, állami pénztárnok, ellenőr, fővámszedő és ellenőr, lottójövedéki felügyelő, állatorvos, állattenyésztési felügyelő, akik mindannyian a VIII. fizetési osztályba tartoznak, a törvényszéki vagy járásbiróval, vagy kir. ügyészszel párhuzamba helyezhető qualificatióval birnának, vagy azzal összehasonlitható munkakört töltenének be? Ugyancsak ezen különbségek feltüntetése végett idézzük a javaslatból, hogy a kir. albiróval és alügyészszel egy fizetési osztályban, a IX-ben foglalnak helyet a miniszteri számvizsgáló, számellenőr, fogalmazó, kórházi gondnok, pénzügyi segédtitkár, állami segédpénztárnok, adóhivatali pénztárnok, ellenőr, fogyasztási adóhivatali adószedő, vám-raktárgondnok, dohánygyári szertárkezelő, lottójövedéki ellenőr, sótárnok, pénzverdei vésnök, javító intézeti ellenőr stb.

Ime, ide visz a «rendszer» következetes keresztülvitele. A rendszer kedveért nemcsak a birák fizetése fokoztatott le, de lefokoztatott a birói állás is, csakhogy egymás mellé, egy rendszerbe kerülhessen a biró a «többi» tisztviselővel.

Következetes keresztülvitelről beszélünk, pedig még ez a rendszer sincs következetesen keresztülvive a javaslatban. Nem szólva arról, hogy az egész tanszemélyzet kivétetett az általános rendszer alól, a javaslat az általános rendszert is megtöri, mikor az elvi álláspontól eltérőleg, mely szerint a pótlékokat eltörölték, mégis meghagyja a pótlékot a curiai

* Csak a jelenlegi javaslat szünteti meg teljesen a különbséget a birák és a többi tisztviselők fizetésének szabályozási rendszere közt.

másodelnöknél, az összes vizsgálóbiráknál és az ügyészi pótlékot az összes kir. ügyészeknél és alügyészeknél. Pedig a javaslat azzal dicsekszik, hogy megszünteti a pótlékokat, amelyek az 1893. évi rendezésben az individualisatiót szolgálták.

De még a leghelyesebb, legokosabb rendszer kedveért sem tartjuk megengedhetőnek, hogy a birói állás szinvonala leszállittassék. Emelni kell az állásnak niveauját, hogy a legkiválóbbak ambitionálják a birói karba való bejuthatást. A kezdőfizetések leszállitása éppen az ellenkezőt fogja előidézni. A kiválóak elkerülik a birói pályát, amelyet igy a kevésbbé odavalók fognak concurrentia nélkül elfoglalni.

Abban foglalhatjuk össze a mondottak eredményeit, hogy a fizetésrendezés rendszerét a birói és ügyészi karra (legalább a VII—IX. osztályban) az általános rendszertől függetlenül kell megállapitani. Nem bocsátkozunk bele részletes javaslatok tételébe, csak azt az egyet hangsulyozzuk, hogy a rendezésnek *mindenkire* nézve okvetetlenül javitással kell összekapcsolva lennie; ne legyen egyetlen egy állami tisztviselő sem, aki a fizetésjavitásból aránylagos részt nem kap.

II.

Több törvényszék és ügyészség külön memorandumban foglalta össze kivánalmait.

A *kolozsvári* elsőfolyamodásu bíróságok és ügyészség javaslatai a következők:

I. A törvényjavaslat 2. §-ának 3. bekezdése oda módositandó, hogy: «Az egyes fizetési osztályok magasabb fizetési fokozataiba a XI., X. és IX. fizetési osztályba tartozó állami tisztviselők az ugyanabban a fizetési osztályban eltöltött 3—3, a VIII—VII. fizetési osztályba tartozó állami tisztviselők a fizetési osztályban eltöltött 4—4 és a VI—V. fizetési osztályba tartozó állami tisztviselők az ugyanabban a fizetési osztályban eltöltött 5—5 szolgálati év után lépnek elő». Ehhez képest a javaslat 3. §. 1. bekezdése ekként módositandó: «A XI., X. és IX. fizetési osztálya tartozó állami tisztviselőknek egy és ugyanabban a fizetési osztályban eltöltött tizenkét szolgálati év után 200 K és ugyanily tizenöt szolgálati év után további 200 K pótlékra van igényük».

II. A javaslat 22. §-ának 1. és 2. bekezdése akként lenne módositandó, hogy a curiai birói czimmel és jelleggel felruházott vidéki törvényszéki elnökök, illetve a kir. táblai birói czim és jelleggel felruházott törvényszéki és járásbirák és főügyészi helyettesi czimmel és jelleggel felruházott kir. ügyészek az V., illetve VI. fizetési osztályban szolgálati idejüknek megfelelőleg a felsőbb fizetési fokozatokba való előléptetésben részesüljenek és ehez képest a curiai birák, illetve kir. itélő táblai birák és főügyészi helyettesek összlétszámába vétessenek be.

III. A javaslat 23. §-a akként volna módositandó, hogy az uj és a régi fizetés közötti különbségen kivül a személyi és müködési pótlékok figyelembe vételével felmerülő külömbözet is személyi pótlékként megadassék.

IV. A törvényjavaslat 40. §. 1. bekezdése után beékelendő a következő módositás: «Egyebekben az állami tisztviselőknek a jelen törvény életbeléptekor az eddigi módon már elért fizetési fokozatuk érintetlenül hagyatik s illetve fizetési igényükre nézve olybá tekintetnek, mintha azt a jelen törvényben előirt módon érték volna el.»

V. A javaslat 48. §. 1. bekezdése oda módositandó, hogy a kir. törvényszéki birák, járásbirák és ügyészek összlétszámának $^4/_{10}$ része soroztassék a VII. fizetési osztályba.

VI. A javaslat 49. §-a akként módositandó, hogy a birói vizsgát tett aljegyzők alkalmazásuk helyén azonnal birósági jegyzőkké nevezendők ki.

VII. A javaslat 58. §-a akként módosittassék, hogy az 1893: IV. tcz. 3. §. 2. bekezdése a. pontjában foglalt határozatok is továbbra érvényben maradnak.

VIII. A VII-ik fizetési osztályba sorozott kir. törvényszéki és járásbirák és kir. ügyészek közvetlenül ezen fizetési osztály 2. fokozatába neveztessenek ki.

IX. A IX. fizetési fokozatba sorozott albirák és alügyészeknek ezen elnevezése megszünik és jövőre az albirák és alügyészek fizetési osztályukban való meghagyásuk mellett kir. törvényszéki biró, kir. járásbiró, illetve kir. ügyész elnevezést, mig a kir. járásbiróságok és kir. ügyészségek vezetői «vezető járásbiró» és «vezető ügyész» elnevezést nyerjenek.

X. A joggyakornokok segélydija 1200 K.

A *pécsi* törvényszék, járásbiróság és kir. ügyészség tagjai a sérelmek orvoslásaként a következőket javasolják:

1. Az igazságügyi személyzet illetményeinek elkülönitett szabályozását.

2. Az 1893: IV. tcz. 3. §. *a)* pontjának hatályban fentartását és kiterjesztését az albirák és alügyészekre is.

3. Az 1893: IV. tcz. 3. §. *a)* pontja alapján kinevezett törvényszéki birák, járásbirák és ügyészek szerzett jogainak minden körülmények közötti fentartását akként, hogy szolgálati idejük az uj beosztás tekintetéből akként számittassék, mintha a 3. fizetési fokozatra eső időt tényleg szolgálták volna, vagyis aki kineveztetése óta 5 évet már a VIII. osztályban szolgált, az lépjen elő az I-sö fizetési fokozatba.

4. Az előlépési időknek a XI—VII. fizetési osztályban leszállitását, és pedig: XI—IX. fizetési osztályban 3 évre, VIII—VII. osztályban négy évre.

5. Az albirák és alügyészek 8 szolgálati év után hivatalból részesüljenek helyi előléptetésben a VIII. fizetési osztályba. A kinevezési rendszer fentartása esetében pedig szolgálati idejükhöz mért megfelelő, szakadatlanul folyó korpótlékban részesittessenek.

6. Fokozatos előlépést a VIII. osztályból a VII. osztályba, az anciennitás elve alapján, a VII. osztályban beálló üresedés szerint azonnal, 10 évi szolgálati idő után pedig feltétlenül. A kinevezés rendszerének fentartása mellett pedig megfelelő, a tanárok korpótlékával legalább is egyenlő korpótlék nyujtása.

7. A királyi itélőtáblai birói czim és jelleggel felruházott törvényszéki birák, járásbirák, főügyészi helyettesi czim és jelleggel felruházott ügyészek fokozatos előlépését a magasabb fizetési fokozatba, avagy megfelelő korpótlékkal leendő javadalmazását.

8. A budapesti biráknak törzsfizetése és előléptetési viszonyai a vidéki birákénál kedvezőbb ne legyen, hanem az őket megillető javadalmazási többlet más czimen és megfelelő mértékben adassék meg.

9. Oly intézkedés felvételét, a melynek alapján a IX. és VIII. fizetési osztályban lévő birói és ügyészi személyzetnek, tekintettel a szolgálati időre, legalább is oly javadalmazás és oly időben jusson, a minőt a javaslat a tanári testület részére megállapitott.

10. Birói vizsgával biró aljegyzők a birói vizsga letételétől számitott fél év alatt a X. fizetési osztályba feltétlenül léptettessenek elő.

A *dévai* birói és ügyészi kar javaslatai a következők:

Mondja ki a törvény, hogy:

I. A 2. §. 3-ik bekezdése a kir. itélő táblai birói czim és jelleggel felruházott kir. törvényszéki és járásbirákra is kiterjed.

II. Táblabiró és törvényszéki elnök csak a VII. fizetési osztálybeli birák és ügyészek sorából nevezhető ki.

III. Jelenleg a VII. fizetési osztályban lévő birák és ügyészek jelenlegi fizetési fokozatukban meghagyatnak.

IV. A VIII. fizetési osztályba sorozott törvényszéki birák és ügyészekre az 1893. IV. tcz. 3. §-ának az a rendelkezése, hogy ezek csak a VIII. fizetési osztály 2. fokozatába nevezhetők ki, továbbra is fentartatik, azzal a hozzáadással, hogy nevezett birák és ügyészek a javaslat 2. §-ában foglalt általános rendelkezés kivételeképpen a VIII. fizetési osztályból

a VII. fizetési osztályba nem kinevezés, hanem fokozatos előlépés után jutnak.

V. Az albirói és alügyészi állások megszüntettetnek.

VI. Ezen állások helyébe birói és ügyészi állások rendszeresittetnek.

VII. A 6. pont alá tartozó birák és ügyészek a IX. fizetési osztály 2. fokozatába neveztetnek ki és három évenként a VIII. fizetési osztály 3. fokozatába lépnek elő.

VIII. A X. fizetési osztályba sorozott jegyzők három évenként lépnek elő egyik fizetési fokozatból a másikba.

IX. Az aljegyzők a XI. fizetési osztály I. fokozatába, és mihelyt a birói vizsga letételét igazolják, a X. fizetési osztályba neveztessenek ki.

X. A joggyakornokok az eddigi fizetési törvény elvének megfelelően annyi segélydijat kapjanak, mint a XI. fizetési osztály 3. fokozatába sorozott tisztviselők, vagyis 1400 koronát.

A *szegzárdi* törvényszék járásbiróság és ügyészség tagjainak memorandumából kiemeljük a következő propozitiokat.

Ezen memorandum kéri 1. hogy az 1891. XVII. tcz. 27. és 28. §-aival rendszeresitett kir. itélő táblai birói czim és jelleggel felruházott kir. törvényszéki és járásbirák, valamint a kir. főügyészhelyettesi czim és jelleggel felruházott kir. ügyészek száma, az évenkinti költségvetésben megállapitott összlétszámnak két tizedrészében megállapittassék és fokozatos előléptetésük biztositassék.

2. Az összes, ugy a vidéki, mint a budapesti elsőfolyamodásu törvényszéki birák, járásbirák és ügyészek a VII., az albirák, alügyészek pedig a VIII. fizetési osztályba soroztassanak, és ha mindezek nem teljesithetők, hogy legalább a javaslat 2. §. utolsó bekezdésétől eltérőleg kimondassék, hogy a IX., VIII., VII. fizetési osztályba sorozott kir. albirák, alügyészek, kir. ügyészek, kir. törvényszéki birák és járásbirák ugyanannak a fizetési osztálynak csak 1—2 fokozataiba sorozhatók és abban eltöltött 4—4 évi szolgálati idő után lépnek elő.

A *lőcsei* törvényszék és járásbiróság birói kara a fizetésrendezési javaslattal kapcsolatban kivánja:

1. A nyugdijtörvény hézagainak novellaszerü helyesbitését; 2. a minősités nyilvánossá tételét és 3. a vasárnapi teljes munkaszünetet.

III.

A budapesti birák helyzetének képe (ha el is tekintünk a szolgálati dij czimén való levonásoktól) a javaslat szerint a következő leszen:

A mostani VII. osztályu birák csoportjának fizetése semmivel sem emeltetik.

A VIII. osztályu birák egy csoportja belejut a VII. osztályba, ezeknek a fizetése 300 frttal emelkedik. Egy másik csoport a fiatalabb VIII. osztályu birák közül a VII. osztályba lép. Ezen előléptetés által 500 frtnyi előnybe jut, mig a VIII. osztályu biráknak egy része (33 törvényszéki és járásbiró) megmarad ott, a hol eddig volt, azonban a jelenlegi törvény szerinti fizetésemelkedésre való kilátásuk csökkent. A jelen törvény hatálya alatt ezek körülbelül 6 év mulva jutottak volna be a VIII. osztály 1. fokozatába, vagyis ennyi idő alatt értek volna el 2700 frt összilletményt, mig a javaslat szerint ugyanennyi illetményre csak 10 év mulva lehet kilátásuk.

Az albirák közül az idősebbek belejutnak a VIII. osztályba, összilletményük 300 frttal emelkedik ugyan, azonban ezeknek öröme sem zavartalan, mert jórészük közel lévén már ma is az előléptetéshez, a 2500 frt összilletményt már a legközelebbi időre joggal várhatta volna. Már most ezek az albirák annálfogva, mert a javaslat életbelépte után lépnek elő, a remélt 2500 frt helyett csak 2300-at kapnak és összilletményük csak 5 év mulva tesz ki 2500 frtot. Az albiráknak egy másik, még aránylag fiatal csoportja a javaslat folytán bele fog jutni a VIII. osztályba s ez által összilletményei 300, illetve 400 frttal fognak emelkedni, mig marad 46 albiró a IX. osztályban, kiknek sem fizetése nem emelkedik, sem előléptetési viszonyaik nem javulnak.

Minő recompensatiót nyujt ennek ellenében a javaslat? A fővárosi birák egy része tényleg nyer az által, hogy a budapesti birák 40%-a a VII., 40%-a a VIII. osztályba soroztatik.

A fizetésrendezés előnyeit élvezni fogja 116 budapesti biró, albiró, ügyész és alügyész és a többire nézve a rendezés semmi előnyt nem nyujt. De még ezen 116 biró és ügyész előlépése sem nyujt csupa effectiv előnyt. Ezek közül ugyanis jórészére már közelebb reá került volna az előléptetés sora, mely előléptetés őket — mint fentebb reámutattunk — jobb helyzetbe hozta volna, mint az most javasoltatik.

A ki a javaslat által megállapitott hányadba véletlenül nem kerül bele, az nemcsak hogy fizetésében nem megy előre, nemcsak szolgálati dijban veszit, nemcsak ki van téve a declassificatiónak, de előléptetési kilátásai sem javulnak. Ha ugyanis egy 3—4 éves albiróval konkurálni fog egy vidéki 5 éves törvényszéki biró, ugy előreláthatólag igen gyakran a vidéki biró részesül a budapesti törvényszéki birói kinevezéseknél előnyben. Ezáltal nemcsak a budapesti albiráknak a VIII. osztályba való juthatása van megnehezitve, de egyszersmind a fiatal törvényszéki biráknak is lassubbá lesz a VII. osztályba való előmenetele. A jegyzőkre nézve ennek a tervnek az lesz a következménye, hogy a budapesti törvényszéki jegyzők vagy igen sokáig lesznek kénytelenek kinevezésükre várni, vagy pedig kényszerülve lesznek nolens-volens az eddiginél sokkal sürübben vidéki albirói és alügyészi állásokra pályázni.

A budapesti beosztás rendszerének magyarázatát keresve, talán nem tévedünk, ha azt állitjuk, hogy az igazságügyminiszter a fizetésrendezési javaslat keretében birói szervezeti politikát akar csinálni, ami kitünik a miniszter azon szavaiból is, melyekben jelezte, hogy a budapesti birói kar megcsontosodását mindenképpen ki akarja kerülni.

Ha a miniszter szervezeti változásokat akar a budapesti birói karban, ennek egyetlen elfogadható rátiója az volna, hogy az uj perrendtartásra való tekintettel, a VII. osztályu birák közül fogja a tanácsvezetőket kijelölni. Ámde a VII. osztályba való előléptetésnél a miniszter kijelentése szerint (ugy hiszszük igen helyesen) a rangidősbség elve fog betartatni. Tehát szó sem lehet arról, hogy a miniszter már ma selectió utján szervezze meg a fizetésrendezéssel kapcsolatban a tanácsvezetői kart. Igy tehát a javaslat a szervezeti politikának sem felel meg. Különben, ha csakugyan szervezeti czélból szükséges a reform, ezt nem lehet a fizetésrendezéssel kapcsolatba hozni, mert a fizetésrendezésnek nem a selectió a czélja, hanem az, hogy a biráknak fizetése javittassék és biztos előléptetése garantáltassék.

Az országos szegényalap öröklési joga.

Fenti czim alatt foglalkozik a *Jogt. Közl.* 1903. évi február 20-iki számában azzal az interpellatióval, amelyet a végrendelet nélkül elhalt alsóbbrendü katholikus papság hagyatékának, a szegényeket illető harmada ügyében, folyó évi január hó 21-én az illető miniszterekhez intéztem.

Engedje meg t. Szerkesztő ur, hogy a mennyiben e czikkben interpellatióm egyes részletei tévesen vannak föltüntetve, azokra becses lapjában néhány megjegyzést tehessek.

Nem felel meg a valóságnak a czikk bekezdésében nyilvánuló nézet, hogy interpellatióm e szocziális törvényhozás korában sokakban csodálkozást, másokban aggodalmat kelthetett, mert az országos szegényalap jogát tagadtam.

E föltevésnek lehetne talán az esetben valami alapja, ha általában a szegények jogát tagadtam volna. Ezt azonban

én nemcsak hogy nem tagadtam, de ellenkezőleg, az ismert és meghatározott szegények jogát védelmeztem és védelmezem azon ismeretlen szegényekkel szemben, akiket az országos szegényalap képvisel. Az egyházi közigazgatási pályán eltöltött hosszu gyakorlatom ideje alatt ugyanis több olyan szegényharmadot ismertem és ismerek, amelyet a közalapitványi ügyigazgató az egyházaktól jogtalanul elpörölt és amelyeket az országos szegényalapba be is szolgáltattak, de egy esetet sem tudok, ahol vagy az illető egyház, vagy a káptalan szegényei abból csak egy fillért is kaptak volna.

Ismerek azonban igen sok esetet, amikor az egyház megkapta az őt illető szegényharmadot és ennek kamatai évenkint pontosan ki is szolgáltattatnak az illető plébánia, illetve káptalani jószágok szegényeinek.

A dolog lényegére vonatkozó adataimat különben dr. H. E. ur nem cáfolta meg, amint meg sem cáfolhatta, mert contra factum non valet argumentum. Tény ugyanis, hogy II. József rendeleteit II. Lipót eltörülte és habár azokra egyik-másik későbbi rendeletben is van némi vonatkozás, miként interpellatiómban is megjegyeztem, ennek nem az az értelme, amelyet neki Boncz Ferencz óta a közalapitványi ügyigazgatóság tulajdonit. Ez, amint látom, dr. H. E. urnak figyelmét elkerülte.

Interpellatiómnak voltaképpeni czélja volt azoknak az igazságtalan pöröknek beszüntetése, amiket ujabban egymásután indit a közalapitványi ügyigazgatóság az egyházi hatóságok ellen.

A dr. H. E. ur által idézett rendeletek értelmében is ez az ügy nem lehet peres ügy, amelyet a bíróságnak el kellene döntenie. A szegényharmad a szegényeké és ezeket a szegényeket megjelölik általában a királyi rendeletek, illetőleg meghatározza az egyházi hatóság egyetértve a kormánynyal. És miután egyházi ügyekben a fenállott helytartótanácsnak jogutóda a vallás és közoktatási m. kir. miniszterium, tehát ez és nem a belügyminiszterium hagyja jóvá a tervezetet.

És miután igy a felosztási tervezetet a kultusminiszterium, esetleg Ő Felsége jóváhagyta, akkor azt a miniszterium megküldi a hagyatékban eljáró bíróságnak, a bíróság pedig a felosztási tervezetben megnevezettek részére kiállitja az átadó végzést.

És itt dr. H. E. ur ismét olyat tulajdonit nekem, amit, mint a jogban jártas ember, nem is mondhattam. Ugy állitja ugyanis oda a dolgot, mintha én azt akarnám, hogy a papság hagyatéki ügyei ne tartozzanak a világi bíróságok elé. Nagyon jól ismerem én azokat a jogi elveket, amiket dr. H. E. ur tévedésen alapuló feltevésében reám czitál és azok nélkül is tudom, hogy a papság hagyatéki ügyeit jogosan és helyesen is tárgyalja a világi bíróság. Nem is erről van szó; hanem arról, hogy a szegényharmad hovátartozásának ügye a tényleg fenálló anyagi jog szerint nem tartozik birói utra. Ez a kérdés már a birói hagyatéki eljárás előtt el van döntve. El van döntve királyi rendeletekkel, amelyek azt mondják, hogy a szegényharmad a szegényeké.

Már most, kik azok a szegények, azt megmondják a közigazgatási hatóságok. Ez az eljárás divott nemcsak, miként interpellatiómban állitottam, körülbelül 1880-ig, hanem egészen 1900-ig, mert ujabban is három eset jutott tudomásomra az egri főegyházmegyéből, ahol ez ügyek az általam előadottak szerint lettek elintézve.

Egyébként megjegyzem, hogy *egyes esetekre* nem az egyházi hatóságok, hanem a közalapitványi ügyigazgatóság kezdett hivatkozni. Minden ilynemü tárgyalásnál elő szokott hozakodni a neki kedvező birósági esetekkel; az egyházi hatóságok pedig el nem ismervén ezeknek általános érvényét, igényeiket a fenálló királyi rendeletekre alapitják és tiltakoznak ez ügyeknek oly tárgyalása ellen, amelyet a száz éves gyakorlattal szemben a közalapitványi ügyigazgatóság ujabban kezdeményezett.

Dr. Csernoch János.

Jogirodalom.

A közigazgatási eljárás egyszerüsitése. A belügyminiszterium törvényelőkészitő osztálya tagjainak közremüködésével összeállitotta *dr. Némethy Károly* miniszteri tanácsos. A 2 kötet ára 10 K. Budapest. Pesti könyvnyomda r. t. 1903.

Amióta az igazságszolgáltatást a közigazgatástól elválasztották és kimondták azt a fontos elvet, amely azonban mai napig sem lett teljesen keresztül vive, hogy sem a közigazgatási, sem a birói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak, az igazságszolgáltatás igen örvendetesen föllendült és helyes irányban fejlődött. A birói szervezet mindinkább ki lett épitve és tökéletesitve, modern anyagi és eljárási törvények lettek hozva és a judikatura helyes nyomokon haladt. A közigazgatás terén nem észleltünk hasonló örvendetes fejlődést. Sőt ellenkezőleg az ósdiság, a maradiság, a patriarchális viszonyok türése, sőt sokszor favorizálása annyira meggyökeredztek és sokszor oly káros hatásokat idéztek elő, hogy a közigazgatás a modern bonyolultabb életviszonyaink közepette gyakran alig volt képes functionálni. Találkozunk is folytonos kisérletezésekkel a vármegye és a község megreformálására. Az utolsó két évtizednek jelszava államositani a közigazgatást. Ezen kisérletek azonban nem vezettek megnyugtató eredményekre; minden maradt a réginél. Örömmel üdvözli tehát ily körülmények között mindenki, jogász és nagyközönség egyaránt az 1901. évi XX. törvényczikket, vagyis a közigazgatási eljárás egyszerüsitéséről szóló törvényt. Ki ne akarná, kinek ne lenne égető szüksége arra, hogy a közigazgatás egész területén biztositassék az egységes eljárás, behozassék a munkaerők kihasználásánál a józan takarékosság, előmozdittassék az ügymenet gyorsasága? Gyökeres reformról csak akkor lesz szó, ha majdan a közigazgatási szervezet teljesen át lesz alakitva és a közigazgatási eljárás a változott viszonyokhoz képest fog kodifikáltatni.

A közigazgatási eljárás egyszerüsitéséről szóló törvény átmenetet képez a mult és a jövő között és fokozatosan, de biztosan késziti elő a teljes és nagyszabásu reformot.

Dr. Némethy Károly a belügyminiszterium törvényelőkészitő osztályának vezetője nagy szolgálatot tett ugy a közönségnek, mint a jogászoknak, midőn kimeritő kommentárt készitett az egyszerüsitési törvényhez. Az első kötet tartalmazza az egyszerüsitési törvény szövegét, a jogorvoslati és kézbesitési utasitás magyarázatát. A második kötet az ügyviteli szabályoknak van szentelve. Jogi szempontból a legfontosabb a jogorvoslatok szabályozása és a rendőri biráskodás.

A közigazgatási ügyekben a jogorvoslatok terén fenálló rendszertelenség csak ugy volt megszüntethető, hogy a jogorvoslati módozatok és határidők egységesitve lettek. Azelőtt 24 óra, 48 óra, 3, 5, 8, 10, 14, 15 és 28 nap között változtak a felebbviteli határidők; az uj rend szerint a felebbvitel bármely közigazgatási ügyben, bármely foku határozat ellen 15 nap alatt adandó be. Az egyszerüsitési törvény a felek felebbezési jogára vonatkozólag kétféle megszoritást tartalmaz, t. i. kizárja a felebbezést a harmadfoku határozatokra nézve egyáltalán és a másodfoku határozatra nézve abban az esetben, ha az elsőfokuval egybehangzó. A közigazgatási eljárás egyszerüsitéséről szóló 1901: XX. tczikknek a jogorvoslatokat tárgyazó fejezetében foglalt rendelkezések 1902. évi jan. hó 1-én léptek életbe.

Dr. Némethy Károly kommentárjában röviden, világosan, de mind a mellett mégis tudományos elvekből kiindulva még a teljesen laikus előtt is megérthető módon megismertet bennünket a közigazgatási jogorvoslati rendszerrel. Bőven magyarázza a felebbezést, a felülvizsgálatot, a felfolyamodást, az igazolást, az ujrafelvételt.

Czélszerünek tartjuk szerzőnek azon rendszerét, mert a törvénynek könnyebb megértésére vezet, hogy minden egyes

kérdés tágyalásánál az eddigi jogállapotból indul ki és annak nyomán kétségtelenül bizonyitja be, hogy szükséges volt az egyszerüsitési reform.

Szerzőnek perjogi definitiói és éles distinctiói nagy jogászi tudásra vallanak. A felülvizsgálatnak a felebbezéstől való megkülönböztetése valóban tanulságos. E könyvnek nemcsak az lesz a haszna, hogy ebben közigazgatási ügyekben a vidéki közigazgatási tisztviselő is megnyugtató tanácsadót fog találni, de még az is, hogy a tisztviselő a felebbvitel és az egyéb perorvoslatok jogi természetét áttanulmányozva, a polgári vagy a büntető perrendtartásban divó jogorvoslati rendszert könnyebben fogja meg- és átérteni. A közigazgatási tisztviselő legközvetlenebb tanácsadója a népnek. Csakugy előny háramolhatik abból ugy a közönségre, mint a bíróságokra, ha a civilis és a büntető törvénykezés terén a perorvoslatok tekintetében a fogalmak tisztázódnak.

Igen tanulságosak szerzőnek fejtegetései az ugynevezett hatósági felebbvitelről. Minthogy az egyszerüsitési törvény a főispánoknak, a közigazgatási ágak főnökeinek és képviselőinek, valamint a tiszti ügyésznek a felebbviteli és felterjesztési jogát nem érinti, nagy szolgálatot tett szerző még az ex professo joggal foglalkozóknak is, hogy összeállitotta azon törvényeket és egyéb jogforrásokat, amelyek a hatósági felebbvitelt megengedik (14 különböző törvény, illetve belügyministeri rendelet).

A jogi életbe mélyen benyulik a közigazgatási hatóságoknak rendőri büntető biráskodása. A polgárnak becsülete és sokszor személyes szabadsága forog itt koczkán. Amig az állam megadhatja a polgároknak azon garantiát, hogy csak független biró itélkezhessék felettük, addig is palliativ uton kell keresni orvosságot a fenálló állapotok javitására.

Szerző kommentárának mindenesetre meglesz az a haszna, hogy az eljárás gyorsitását a rendőri büntető biráskodás terén is elő fogja mozditani, a közönséget meg fogja óvni esetleges zaklatásoktól és hiába való költségektől, a hatóságokat pedig a felesleges munkától és időveszteségtől. Örömmel üdvözöljük szerzőnek ezen ujabb munkáját s az ügy érdekében csak azt kivánjuk, hogy oly fogadtatásban részesüljön jogászkörökben, mint a minőt méltán megérdemelt «A közigazgatási bíróságról szóló törvény magyarázata» czimü munkája, mely pár évvel ezelőtt jelent meg.

Dr. Pap József,
ügyvéd, egyetemi magántanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A felülvizsgálat köre uj bizonyiték felvétele esetében.

A felülvizsgálat körét a BP. 387. §-a határozza meg, mely szerint:

«*A felülvizsgálat — kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket — csak az itéletnek felebbezéssel megtámadott intézkedésére szoritkozik*».

Ha azt akarjuk megtudni, hogy a felülvizsgálat mire terjed ki: azt kell első sorban meghatározni, hogy mi miatt lehet felebbezni.

Felebbezés használható a BP. 382. §-a szerint: *a)* az itélet rendelkező része; *b)* az itélet indokolása; *c)* a főtárgyaláson és az itélet hozásánál felmerült semmiségi ok miatt; végül *d)* a főtárgyalás *előtt* felmerült oly semmiségi ok miatt, amely a főtárgyaláson felhozatott.

A felebbezés tehát csak az itt *a—d)* pont alatt felsorolt okokból használható; ha más ok miatt használták a felebbezést, azt a BP. 389. §-a alapján vissza kell utasitani.

Leggyakoribb eset az, midőn a felebbezést az *a)* és *c)* pontok alatti okokból használják; s az *a)* pont értelmében használt felebbezések óriási nagy száma arra van alapitva, hogy az alsófok nem jól határozott abban a kérdésben, hogy be van-e bizonyitva az, hogy a vádbeli cselekményt a vádlott követte el. (326. §. 2. pont.)

Ennél a pontnál két esetet kell megkülönböztetni; egyik az, midőn *felmentő* itélet hozatott a 326. §. 2. pontja alapján *s a vádló felebbezett.* Ebben az esetben a kir. tábla az egész itéletet felülvizsgálja s a vád viszonya az itélethez a 325. §. 2. bekezdése és 418. §. 1. bekezdése értelmében szabadon fejlődhetik ki.

Ha ellenben az alsófok büntető itéletet hozott s a BP. 326. §-ának 2. pontja alapján a *vádlott* felebbezett: in pejus korlátolva van a biróság, mennyiben sem a büntetést nem sulyosbithatja (387. §. 3. bek.), sem sulyosabban nem minősitheti a vádbeli cselekményt. (385. §. utolsó bek.) Ellenben felmentő itéletet hozhat: *a)* a 326. §. bármelyik pontja alapján; *b)* a 385. §. *a)* és *c)* pontjai alapján; *c)* enyhébb minősitést vehet fel a 385. §. *b)* pontja alapján; *d)* a büntetési tételt felülvizsgálhatja a 385. §. 2. és 3. pontjai alapján, végül a büntetést a törvényben meghatározott kereten belül enyhitheti.

Mi történik akkor, ha a 326. §. 2. pontja alapján használt felebbezés esetében a kir. tábla *uj bizonyitékot vesz fel s az az alsófok által megállapitott tényállást lényegesen megváltoztatja? A tényállás megváltozhatik a vádlott terhére s a vádlott javára.*

Lényegesen különbözik a felülvizsgálat köre a szerint, amint a *vádló* vagy a *vádlott* felebbezett.

Ha a vádló felebbezett s a kir. itélő tábla által felvett uj bizonyiték a tényállást megváltoztatta: a kir. itélő tábla szabadon felhasználhatja az uj bizonyitékokat s a vádlótól felvettnél *sulyosabban* is minősitheti a vádbeli cselekményt, mert a felmentő itélet ellen használt felebbezés az itéletnek *ipso jure* megtámadja mindhárom elemét (bünösség, minősités, büntetés), tehát a felülvizsgáló biróság a minősités és büntetés tárgyában a BP. 325. §-ának 2. bekezdése, a 418. §. 1. bekezdése s a 387. §. 1. bekezdése alapján szabadon mozoghat. Ez a szabad mozgás maga után vonja a hatáskör kérdésének eldöntését is; ha tehát az alsófok pl. sulyos testi sértés büntettét állapitotta meg, a kir. itélő tábla jogositva van a BP. 384. §-ának 4. pontja alapján hatáskör hiánya miatt megsemmisiteni az itéletet s szándékos emberölés kisérletének minősiteni a cselekményt s ehhez képest joga van az ügyet az esküdtbiróság hatáskörébe utalni.

Másként áll a dolog, ha büntető itélet *ellen csak a vádlott felebbez, mert szerinte nincs bebizonyitva, hogy ő követte el a vádbeli cselekményt.* (326. §. 2. p.)

Ha ebben az esetben uj bizonyitást vesz fel a kir. itélő tábla s annak alapján azt látja, hogy vádlott bünössége nincs bebizonyitva, a 326. §. 2. pontja alapján felmentő itéletet hoz.

Megtörténhetik azonban, hogy az uj bizonyiték folytán *sulyosabb* minősitést kellene felvenni, mint amit az alsófok felvett. Erre, ha csak a vádlott felebbezett, nincs jogositva a kir. itélő tábla; tiltja ezt a 387. §. 1. bekezdése s a 385. §. utolsó bekezdése. Tehát a vádló a sulyosabb vádat csakis ujrafelvétel utján érvényesitheti (450. §.), mert az itélet *in pejus* jogerős.

Eddig azokról az esetekről volt szó, midőn a felebbezés a bünösség dolgában a bizonyitási anyagra volt alapitva (326. §. 2. p.) s a kir. itélő tábla oly uj bizonyitást vett fel, mely az alsófoktól megállapitott tényállást módositja.

Most azokat az eseteket tárgyalom, midőn csupán semmiségi ok miatt jelentettek be felebbezést s a kir. itélő tábla — *akár hivatalból, akár a felek kérelmére* (393. és 402. §§.) — oly bizonyitékot vett fel, *mely az alsófok ténymegállapitását módositja.*

Talán felesleges is felemlitenem, hogy a *bizonyitásfelvétel* kérdésére a 387. §-ban lefektetett relativ jogerősség elve

nem vonatkozik. A kir. itélő tábla sohasem köteles az alsófok ténymegállapitását elfogadni s a felebbezett jogkérdés alapos elbirálhatása végett mindig vehet fel uj bizonyitást.

Elrendelheti ezt *ex effo*, de elrendelheti *a felek kérelmére is.*

Hogy hivatalból elrendelheti, az meg van mondva a 306. §. 3. bekezdésében s a 418. §. 1. bekezdésében, továbbá a 402. §. 1. bekezdésében. Hogy elrendelheti azt a felek kérelmére is, az világosan kitünik a 393. §. 1. bekezdéséből. A feleknek itt meghatározott joga nincs præclusiv terminushoz kötve (305. §. utolsó bek. és 418. §. 1. bek.), tehát ez mindaddig gyakorolható, mig csak a kir. itélő tábla itélethozatalra vissza nem vonult.

Ebből a tételből következik ama további szabály, hogy ha a felek kifejezetten csak semmiségi ok miatt használtak felebbezést, a bizonyitás kérdését — *az alábbi keretben s következményekkel* — megbolygathatják és uj bizonyitó anyagot bocsáthatnak a kir. itélő tábla rendelkezésére. *Tehát a bizonyitékok tárgyában nem kell felebbezni*, mert a bejelentett felebbezés maga után vonja a bizonyitás kiegészitésének jogát is.

Azt hiszem, ezt a világos tételt nem kell bizonyitani, s igy tárgytalan a BP. 384. §-ának 9. pontjára alapitott s a gyakorlatban sürün előforduló abból az okból használt felebbezés, hogy az inditványozott bizonyitást nem vette fel a törvényszék, mert hiszen a 393. §. 1. bekezdése alapján mi sem állja ujtát annak, hogy a fél a mellőzött bizonyitékot a kir. táblán felvétesse, sőt annak felvételét a tábla hivatalból is elrendelheti, ami nem egyszer meg *is* történt már.

Lássuk ezen kitérés után a tényállást módositó novumnak hatását a kir. itélő tábla itéletére, midőn a felebbezést anyagi semmiségi ok miatt használják.

Vegyük sorra az anyagi semmiségi okokat.

Hogy alakul a részleges jogerősség elve:

A) *A 385. §. 1.* a) *pontja esetében:*

Ebben az esetben ha felmentő itélet ellen bejelentett felebbezésében a vádló *azt állitja, hogy* a megállapitott cselekmény büncselekmény, teljesen szabad keze van a másodbiróságnak s akár vett fel uj bizonyitást, akár nem, a 325. §., 418. §. s 387. §. 1. bekezdése alapján eltérhet a vádló álláspontjától s azénál sulyosabban is minősitheti a cselekményt, mert a 385. §. 1. *a)* pontja alapján bejelentett felebbezésben benne van az itéletnek valamennyi eleme (bünösség, minősités s büntetés); következésképp a részleges jogerősség egy irányban sem állván be: a kir. tábla épp oly szabad mozgással bir a tettazonosság keretén belül, mint az alsófok. (325. §.)

B) A 385. §. 1. b) *pontja esetében:*

α) ha csak a *vádló* felebbezett a büntető itélet ellen a minősités kérdésében s a kir. tábla uj bizonyitást vesz fel, az a *vádló* vagy a *vádlott* javára üthet ki. Az előbbi esetben épp ugy, mint az *A*) alattinál láttuk, szabad keze van a táblának a minősités dolgában s a tettazonosság keretében bármily sulyos minősitést is felvehet. (387. §. 1. bek., 325. §. és 418. §. 1. bek.) Ha pedig az uj bizonyitás a vádlott javára szolgált, habár a vádlott nem felebbezett is, enyhébb minősitést állapithat meg a tábla, s pedig két alapon teheti ezt. Első sorban a 387. §. 2. bekezdése alapján, mely szerint: «*A vádló részéről, habár a vádlott terhére használt felebbezés mindig a vádlott javára használtnak is tekintendő*». Másodsorban a 385. §. utolsó bekezdése alapján, mely szerint a vádlott sérelmére szolgáló anyagi semmiségi ok *hivatalból észlelendő.*

A dolog természetéből következik, hogy ebben az esetben a tábla enyhébb büntetést is állapithat meg, sőt köteles is megállapitani, mert az enyhébb minősités *ugyanazon* enyhitő és sulyositó körülmények mellett szükségképp maga után vonja a kisebb büntetési tétel megállapitását is.

Mi történjék azonban akkor, ha a vádló felebbez *csupán* a minősités dolgában in pejus s nincs alap a minősités megbolygatására sem in pejus, sem pro reo; vajon leszállithatja-e vagy felemelheti-e a tábla a büntetést. Mindkettőre joga van, mert a BP. 395. §-a szerint a felebbezés bejelentése az itélet felebbezett részének *jogerőre emelkedését felfüggeszti.* Ha tehát az itéletnek minősitést tárgyazó része meg van felebbezve, az nem jogerős s a 387. §. 1. bekezdése értelmében felülbirálandó, s pedig ha csak a vádlott felebbezett, kizárólag az ő javára, ha pedig csak a *vádló* felebbezett, ugy a vádló, mint a *vádlott érdekében.* (387. §. 2. bek. és 385. §. utolsó bek.)

A minősitéssel azonban a büntetés szerves összefüggésben áll; ez következménye amannak, amint a minősitésnek föltétele a bünösség; tehát, ha a minősités meg van felebbezve, ez maga után vonja a büntetést is; ha az in *pejus* bejelentett felebbezés folytán sulyosabb minősités s büntetés állapitható meg, a büntetés sulyosabb minősités nélkül is fokozható, *mert a minősités ellen bejelentett felebbezésben a büntetés miatti felebbezés is benfoglaltatik.* (387. §. 1. bek.)

E tételből kiindulva, a vádlónak a minősités tárgyában bejelentett felebbezése folytán a büntetés akkor is leszállitható, ha a tábla a minősitést nem változtatja meg. (387. §. 2. bek.)

β) Ha csak a vádlott érdekében használtak *a minősités* dolgában felebbezést s uj bizonyitást vett fel a tábla, az — mint α) alatt láttuk — két eredménynyel járhat, t. i. vagy a vádlott vagy a vádló javára üt ki az uj bizonyitás. Előbbi esetben egyszerü az eljárás, mennyiben enyhébb minősitést s büntetést vesz fel a tábla. Ha azonban *a novum* a vádlott terhére üt ki és sulyosabban kellene a cselekményt minősiteni, ennek utját állja a 387. §. első bekezdése s a 385. §. utolsó bekezdése, mely — a contrario — kijelenti, hogy az anyagi semmiségi ok vádlott *terhére* hivatalból nem észlelhető. Ilyen esetben a sulyosabb vád csak ujrafelvétel utján érvényesithető. (450. §.)

C) Szövevényesebb a felülvizsgálat kérdése akkor, midőn a BP. 385. §-ának 1. *c)* pontja alapján azon okból jelentik be a felebbezést, hogy a biróság tévesen alkalmazta vagy nem alkalmazta a Btk. megfelelő rendelkezését abban a kérdésben, hogy a *beszámithatóságot, a bünvádi eljárás megindítását* vagy *a büntethetőséget kizáró ok* és melyik forog fen.

Mindegyik esetben irányulhat a felebbezés a vádlott *terhére* vagy *javára.*

Itt is, mint fejtegetésemben mindenütt, azt tartom szem előtt, hogy a tábla uj bizonyitást vett fel, mely a tényállást megváltoztatta.

Miután a most felsorolt (385. §. 1. *c)* pontja) semmiségi okok miatt bejelentett felebbezés és az ennek folytán felvett uj bizonyitás a felülvizsgálat körére nem egyforma hatással van, ezeket a semmiségi okokat a jelzett szempontból különkülön kell tárgyalni.

a) A beszámitást kizáró okok (Btk. 76—88. §§.) tárgyában bejelentett felebbezésnél a vádló azt vitatja, hogy a beszámitást kizáró okot törvényellenesen alkalmazták, a védelem pedig — elitélés esetén — ennek ellenkezőjét, vagyis azt állitja, hogy ennek alkalmazása törvényellenesen mellőztetett.

Mindegyik esetben egy bizonyos qualifikatióból indul ki az itélet, melyre a vád alapitva van s ez alól menti fel a vádlottat. Ennél az esetnél a minősitésben beállható változás nem érdekli a birót, mert *a beszámithatóság ki van zárva*, tehát csak ezt a kérdést oldja meg; a vádló felebbezése is csak a beszámithatóság megállapitása ellen irányul. Ha pl. *ilyen ok nélkül* vitás lehetne az, hogy a cselekmény a Btk. 301. vagy 303. §-ai szerint minősittessék-e, az a birót beszámitást kizáró ok mellett nem érdekli s nem is foglalkozhatik azzal, mert a *minősités kérdése* csak a *beszámitás kérdésének igenleges* megoldása után tárgyalható. Következésképp a fel-

mentés a vádbeli minősités alól történik, tehát a vádló felebbezése a *minősités* ellen nem irányulhat s csupán a megállapitott beszámithatóságot kizáró ok mellőzését kivánja az elérni s igy a minősités *in pejus jogerős;* de nem jogerős a büntetés, mert az nem is szabatott ki s az alsófokon eljárt vádlónak e tárgyban előterjesztett inditványa felett határozatot nem hoztak, tehát e kérdésben a felülvizsgáló biró az alsófok által felvett minősitésre megállapitott büntetés keretén belül nincs korlátokhoz kötve.

Ha már most a novum folytán sulyosabban kellene minősiteni a cselekményt, mint azt az alsófok tette, azt kizárja a 387. §. első bekezdése. Ellenben, ha enyhébb minősitést kell felvenni, ez a 385. §. utolsó bekezdése szerint a felső foknak jogában áll. Pl. ha a vád a Btk. 303. §-ában meghatározott büntettre irányult, a tábla jogositva van a Btk. 301. §-ára alapitani itéletét.

Ha pedig a vádlott felebbez, mert a beszámithatóságot kizáró okot nem állapitották meg, a tábla jogositva van bármily a felebbezésben nem érintett anyagjogi ok alapján is felmentő itéletet hozni vagy enyhébb minősitést felvenni s a 92. §-t alkalmazni, mert ezt a 385. §. utolsó bekezdése előirja.

b) Ha a *bünvádi eljárás megindítását* vagy folytatását kizáró ok (elévülés, inditvány) miatt használták a felebbezést, ebben az esetben, ha nem is mindig, de igen gyakran meg van támadva a minősités is; mert, ha nem vitás az a *viszony*, mely az inditványnak — s egyuttal legtöbb esetben a minősitésnek is — alapja, vagy ha a minősités kérdése nincs megtámadva, melyre az elévülés vonatkozik: akkor alig van ok a felebbezésre. *Rendszerint* tehát az eljárást kizáró ok alapján bejelentett felebbezésben a *minősités* is meg van támadva s igy a felülvizsgálat köre ilyen esetben a *B)* alatt elmondottak értelmében határozandó meg.

Ha azonban a felebbezést csupán az eljárást kizáró ok miatt használták (pl. vitás, hogy jogosult tett-e inditványt, vagy félbeszakadt-e az elévülés stb.): ebben az esetben a felülvizsgálat *első sorban* csakis e kérdésre szoritkozik.

Ha *felmentő* itéletet hoztak s igy a vádló felebbezett és a minősités az itélet s vád közt nem volt vitás: ez jogerőre emelkedett s azt *novum* esetében sem lehet módositani (387. §. első bek.), s a vádló és itélet által felvettnél a tábla sem állapithat meg sulyosabb minősitést. A büntetés kérdésében azonban a felvett minősités keretében nincs korlátolva a tábla, mert a vád ezen része az alsófokon elintézve nem lett, tehát a 325. §. s 418. §. szabad kezet ad a táblának.

Ha pedig bünösséget állapit meg a törvényszék s a vádlott az eljárást kizáró ok alkalmazása miatt felebbez: épp ugy, mint az *a)* pont alatt láttuk, a *vádlott javára* korlátlan a felülvizsgálat.

c) Ha a *büntethetőséget kizáró ok* miatt használtak felebbezést (Btk. 67., 135., 137., 151., 157., 159., 224., 225., 240., 266., 275., 297., 300., 313., 378., 427., 474. §§.) a *minősités nem* vitás; tehát, ha a vádló *csak* ezen alapon felebbez a fölmentő itélet ellen, sulyosabb minősités nem vehető fel, a büntetés dolgában azonban az *a) b)* alatt elmondott okokból nincs megkötve a tábla. Ha pedig a vádlott felebbez: a tábla az anyagi törvénynek a *vádlott javára* szolgáló alkalmazásával — az *a)* alatti okokból — nincs a részleges jogerősséghez kötve.

D) Végül, ha csak a büntetés kérdésében használtak felebbezést s oly *novum* merül fel az uj bizonyitás folytán, mely a minősitésre vagy bünösségre is kihatással van, ha a vádló felebbezett és *sulyosabb minősités* volna felveendő, ez — mint fentebb láttuk — csak ujrafelvétel utján érvényesithető. Ha azonban a vádlott *terhére* bejelentett felebbezés felülvizsgálatánál a *novum* a bünösség (385. §. 1. *a)* pont) minősités, büntethetőséget, beszámithatóságot kizáró ok vagy a büntetés kiszabása tárgyában a vádlott javára üt ki: a 385. §. utolsó bekezdése értelmében felülvizsgálandó az egész itélet.

Ugyanez áll akkor is, ha *csak a vádlott* s ez is kizárólag a büntetés kérdésében felebbezett.

Látjuk az elmondottakból, hogy ha a kir. tábla uj bizonyitást vesz fel: a novum anyagjogi consequentiája még akkor is figyelembe veendő a vádlott érdekében, ha ez nem is élt felebbezéssel, s az uj bizonyitás során megállapitott tények ujrafelvétel nélkül érvényesithetők a javára. Ámde a kifejtettekből azt is látjuk, hogy a tárgyalt garancziális szabályok *csak akkor érvényesülnek, ha az alsófok megállapitásával egyezőleg a kir. tábla az uj bizonyitás alapján is azt találja, hogy a vádbeli cselekményt a vádlott követte el.* Vagyis eddig azokról az esetekről volt szó, midőn a tábla a novum alapján a vádlott javára azért vizsgálja felül az itéletet, mert az itélet az uj bizonyitásra tekintettel *az anyagi törvényt megsértette.* Mi történik azonban akkor, ha csak a vádlott felebbez s ez az itéletnek oly intézkedését támadja meg, *mely a bünösség kérdését nem érinti*, s oly uj bizonyitást vesznek fel, mely kétségtelenné teszi azt, hogy a vádlott *nem követte el* a büncselekményt. (326. §. 2. p.) Teszem azt: vádlott a minősités végett felebbez; a tábla uj bizonyitást vesz fel, amely azt bizonyitja, hogy vádlott nem követte el a büncselekményt; vajon — tekintettel a 387. §. első bekezdésére — felmenthető-e a 326. §. 2. p. alapján a vádlott?

Az bizonyos, hogy — mint rámutattam — a kir. tábla *hivatalból* is vehet fel uj bizonyitást s abból *az anyagjogi consequentiákat vádlott javára* mindig levonhatja (385. §. utolsó bek.); a vádló érdekében ellenben csak az arra irányuló felebbezés esetében, de az a kérdés, hogy az *uj bizonyitásból bizonyitási jog szempontjából is levonhatja-e a perjogi következményeket a vádlott érdekében?*

Ugyszintén, ha a felebbviteli főtárgyaláson kiderül, hogy a vádbeli cselekmény tárgyában korábban már jogerős itéletet hoztak, vajon fölmentheti-e a tábla a vádlottat a 326. §. 1. p. alapján, ha pl. ez *csak* a büntetés kérdésében felebbez? Ezeket a kérdéseket, melyek a részleges jogerősség elvének a *bizonyitási anyaghoz* való viszonyát tárgyalják, más alkalommal fogom megbeszélni.

Vargha Ferencz,
főügyészi helyettes.

Bejegyzési illeték törlése.

Alapvető szabály az illetékszabályok 1. §. *C)* 5. pontja szerint, hogy bélyeg- és jogilleték alá esnek: dologi jogok szerzése végett eszközlött telekkönyvi bejegyzések. Az illeték mérve zálogjogoknál, mert itt ezekről akarunk csak szólni, az illetéki dijjegyzék 16. t. *B. a)* pontja értelmében, ha a tárgy értéke megbecsülhető és értéke 200 koronát meghalad, a tárgy értéke után $^{7}/_{10}$%. Tárgy alatt illetékjogi szempontból a bejegyzéssel biztositott értéket kell érteni. (Pénzügyi közigazgatási bíróság 1553. sz. elvi jelentőségü határozat.) Ha a telekkönyvi bejegyzés megtagadtatik, a bejegyzési illetékül felhasznált bélyegjegyek pénzértéke hivatalból kiutalványoztatik, az 56 koronát meghaladó bejegyzési illetéket pedig egyáltalában ki sem szabják.

Eddig a dolog igen egyszerü. Az sem jár bonyodalommal, ha a zálogjogi bejegyzés felfolyamodás következtében «megszüntettetik vagy megváltoztattatik», mivel ebben az esetben az ill. dijj. 16. tételéhez füzött «Jegyzetek» 1. pontjának első bekezdése értelmében az illetéknek vagy aránylagos részének visszafizetését kérhetni.

Nagyobb zavar, sőt amint az eddigi gyakorlat mutatja, majdnem fogalomzavar uralkodik azonban azon kérdés körül, hogy visszatéritendő-e a bejegyzési illeték abban az esetben, ha a telekkönyvi rendtartás 74. §-a révén szerzett zálogjog azért töröltetik, mert az örökösnek vagy hagyományosnak az ingatlan hagyatékból vagy a hagyatéki bejegyzett követelésből semmi sem adatik át.

A pénzügyi hatóságok, sőt a közigazgatási bíróság fel-

fogása szerint is a bejegyzési illeték a bejegyzés ténye után jár, — elv, amelyet még magok az illetékszabályok sem tartanak fen következetesen, mert nemcsak az emlitett «Jegyzetek» 1. pontjának első bekezdése esetében téritik vissza, illetőleg törlik a bejegyzési illetéket, hanem ugyanezen «Jegyzetek» 4. pontja szerint a bejegyzési illeték alapjául veendő érték nem lehet nagyobb, mint maga az ingatlan értéke, amelyre a bejegyzés történik s igy, minthogy van jelzálogul szolgáló *teljesen értéktelen ingatlan vagy követelés is*, kétségtelen, hogy a bejegyzés ténye után ily esetben sem jár, azaz visszatéritendő a bejegyzési illeték, sőt a «Jegyzetek» 4. pontja szerint, ha takarék-, árvapénztáraktól vagy közhitelintézetektől szándékolt kölcsönvétel esetében a kölcsön az intézet javára előzetesen bekebeleztetik, ami tudvalevőleg mindennapi dolog, de a bejegyzés töröltetik, mert a kölcsönügylet nem jött létre, ennek igazolása mellett a bejegyzési illeteknek törlését vagy visszafizetését kérhetni.

De ettől eltekintve annyi kétségtelen, hogy magokból pénzügyi szabályainkból kiindulva, ezek merev alkalmazása mellett ezt a kérdést az igazságosságnak megfelelően megoldani nem lehet. A dologjogok, ezek között a zálogjog mivoltát, hatályosságát a pénzügyi törvények nem határozzák meg és ezekről az osztrák polgári törvénykönyv 447. és következő szakaszaiból és egyáltalán a polgári jogból kell felvilágositást meritenünk. Nézetünk szerint a pénzügyi hatóságok nem járnak el helyesen, ha ettől elzárkóznak és a bejegyzés tényének rideg odaállitásával az igazság rovására fentartják a bejegyzési illetéket akkor is, ha a telekkönyvi rendtartás 74. §-a révén szerzett zálogjog az örökösödési eljárás során megállapitott tárgyhiány miatt hivatalból töröltetik.

A pénzügyi szabályok, amint fentebb láttuk, helyesen különböztetnek ugyan a hatályossá vált zálogjogi bejegyzés és azon zálogjogi bejegyzés között, amely jogorvoslati uton vált nem létezővé. Ha a hatályossá vált bejegyzés birói itélet vagy a felek között létrejött megállapodás folytán töröltetik, a bejegyzési illeték természetesen nem jár vissza, de a jogorvoslat utján hatályossá váltában megakadályozott zálogjogi bejegyzés után a fentiek szerint visszatéritik a megfelelő bejegyzési illetéket. Ezen utóbbi esetben a pénzügyi jogi ratio csak az lehet, hogy a zálogjogi bejegyzésnek jogorvoslati uton történt törlése folytán a «bejegyzés ténye», mint illetékkövetelési jogalap soha nem létesültnek tekintetik és a dolog ugy áll, mint mikor a bejegyzés megtagadtatik. (1881: XXVI. tcz. 13. §. harmadik bekezdése.) De lehetetlen fel nem ismerni az ilyen jogorvoslati uton hatályossá nem vált bejegyzés és a telekkönyvi rendtartás 74. §-a révén szerzett és ugyanezen szakasz feltételének be nem következte folytán törölt telekkönyvi bejegyzés között fenforgó analogiát.

A telekkönyvi bejegyzéseknek itt már többször emlitett «hatályosságát» a pénzügyi szabályok nem érintik, nem irják körül. Ellenben a telekkönyvi rendtartás 61. §-a azon általános szabályt állitja fel, hogy a telekkönyvi bejegyzés hatályossága azon időponttól fogva kezdődik, amelyben a szabályszerüen «felkészitett» kérvény a telekkönyvi hatóság igtató hivatalába beérkezett, mig a 74. §. szerint a bejegyzés csak azon fentartással engedhető meg, hogy az «csak az átadás megtörténtének idejétől fogva lépjen hatályba». S minthogy a telekkönyvi bejegyzés hatályossá válta vagy nem válta azon kriterium, amelyet a bejegyzési illeték törlésének vagy visszafizetésének előfeltételéül a fent emlitett «Jegyzetek» 1. pontja felállit és elfogad, mert hiszen különben ezen utóbbi tételes intézkedés minden ratio nélküli volna, akkor egyszerüen érthetetlen, hogy ugyanezen ratio legis miért ne alkalmaztassék az analogia alapján a telekkönyvi rendtartás 74. §-ának jelzett esetére, és ez annál kevésbbé érthető, mert a két eset egyebekben teljesen kongruens és az igazságosság elemi követelménye, hogy illetéküg yekben is hasonló esetekben ugyanazon szabály alkalmaztassék. Igaz ugyan, hogy a 74. §. feltételének be nem következte esetére az illeték törlése kifejezetten nincsen kimondva az illetékszabályokban, ámde ezekben igen sok nincsen, amit a fenállott pénzügyi közigazgatási bióság és a m. kir. közigazgatási bióság nem minden esetben csak «extra legem» döntvényileg is kimondott.

Ha a «Jegyzetek» 1. pontjában foglalt szabály a jogorvoslati uton kitörölt zálogjogi bejegyzésre vonatkozólag helyes, és ezt el kell ismerni, mennyivel helyesebb ezen szabály a telekkönyvi rendtartás 74. §-a esetében! Hiszen a 74. §. révén és feltétele mellett kieszközlött zálogjogi bejegyzés tulajdonképpen sokkal precariusabb a más módon kieszközöltnél.

Mert mig az utóbbi fentartását a hitelező számos törvényes módon szorgalmazhatja, addig a telekkönyvi rendtartás 74. §-a esetében a hitelező tulajdonképpen tehetetlenül kénytelen nézni az örökösödési eljárás lefolytatását és még az 1881: LX. tcz. 138. §., illetőleg az 1894: XVI. tcz. 3. §. 3. pontjában felhatalmazott hitelezőnek sem lehet módjában az örökösödés anyagi jogi feltételeit teljesiteni, ugy, hogy zálogjogától elesik pusztán azért, mert adósát örökség vagy hagyomány meg nem illeti, ez neki át nem adatik.

S ilyen, ugyszólván magában tárgytalanná vált bejegyzés után illetéket fentartani merőben ellenkezik az igazságossággal. A telekkönyvi rendtartás 74. §-a alapján szerzett zálogjog mindenképpen a levegőben lóg és ha a remélt talaj alóla eltünik, joggal tekinthetni ex tunc nem létezőnek, meg nem szerzettnek.

A felfüggesztő feltételtől függő jogügyletek után az 1881: XXXIV. tcz. 1. §-a értelmében a feltétel bekövetkezte előtt az illetéket nem lehet követelni és ennek természetes folyománya, hogy ha jogilag bizonyossá vált, miszerint a felfüggesztő feltétel soha nem teljesedhetik, akkor az illeték egyáltalában nem követelhető. Ez is analogiául szolgál a mi esetünkben, mert a telekkönyvi rendtartás 74. §-a révén kieszközölt zálogjogi bejegyzés az egyéb módon szerzett bejegyzéseknél sokkal inkább feltételes, amint maga a 74. §. mutatja és mert amint fentebb kimutattuk, a hitelező képtelen a feltételes jogot feltétlenné tenni. A jogorvoslati uton törölt bejegyzés esetében csak a bejegyzés töröltetik, ellenben a 74. §. esetében törölt bejegyzés esetében a zálogjognak magának tárgya illant el, mintha soha nem is létezett volna és mert nem vált létezővé. S ilyen esetben kellene fentartani az illetéket? Talán azért, mert ezt az illetékszabályok nem rendelik? Hiszen a sokszor emlitett «Jegyzetek» 1. pontjának két bekezdése sem egyöntetü akarat kinyilvánitása, mert a második bekezdés, amely az első bekezdéssel szemben azt mondja, hogy «az illeték kitörlésének vagy visszafizetésének *azonban* nincs helye, ha az előjegyzés birói itélet vagy a felek közt létező egyezség alapján töröltetett ki», nyilván nem meriti ki az első bekezdésben foglalt szabály ellentétjeit, sem az az alóli kivételeket, miután csak az itélet vagy az egyezség alapján történt törléseket emliti. Ezen «azonban» tehát legkevésbbé sem szolgálhat akadályul arra, hogy az első bekezdés a telekkönyvi rendtartás 74. §-ának esetére per analogiam juris alkalmaztassék.

Látni való ebből, hogy a «Jegyzetek» 1. pontjának első bekezdésében foglalt szabályt kell alkalmazni arra az esetre is, ha a telekkönyvi rendtartás 74. §-ának feltétele mellett kieszközlött zálogjogi bejegyzés azért töröltetik ki, mert az örökösnek vagy hagyományosnak ingatlan vagy hagyatéki bejegyzett követelés át nem adatott.

A közigazgatási bióság ezt a törvény sérelme nélkül kimondhatja — *döntvényileg*, mert szabadelvü határozatait döntvény sulyával kell ellátnia.

Dr. Fraenkel Sándor,
budapesti ügyvéd.

A Szentpéteri-ügy az anyagi büntetőjog világitásában.

Birói körökből vettük a következő sorokat:

Szentpéteriné ügyéről már sok oldalról tárgyalt a *Jogtudományi Közlöny.*

Ha ebben a sokat megvitatott ügyben még néhány megjegyzést teszek, mentsen ki az, hogy az igazságszolgáltatás érdeke, hogy az ügy lehetőleg megvilágittassék, mielőtt a Curia az utolsó szót kimondaná.

Nézetem szerint az esküdteknek feltett harmadik kérdés, az egyetlen, amelyre az esküdtek igennel feleltek, nem foglalja magában azokat a tényelemeket, amelyek a bünsegédség megállapitására szükségesek. Ez a kérdés igy hangzott:

«Bünös-e Szentpéteri Károlyné született Kocsis Sára abban, hogy *az ismeretlen tettes által Szentpéteri Károlynak saját házában Kunhegyesen 1898 április 25-én este késszurásokkal való megölését* az által, hogy az alvó állapotban lévő és kezére, valamint lábára nyomorék házastársát, *Szentpéteri Károlyt*, életveszélyben *létét tudva*, segély nélkül magára hagyta és a segélyül hivott szomszédokat *az általuk felajánlott* segélyadásra való törekvésükben késleltette — *előre megfontolt* szándékkal előmozditotta *és* könnyitette?»

Segédség első kelléke az általános felfogás szerint az, hogy a segitő és a tettes megállapodtak legyen egymással abban, hogy a segitő segitséget fog nyujtani. Ez a tény az esküdtek válaszában nincs megállapitva. De tegyük fel, hogy oly eset forog fen, hogy valaki észreveszi, hogy büncselekmény követtetik el és azt előmozditja anélkül, hogy a tettes a segitségről tudna. A jelen esetben ez ugy történt volna, hogy Szentpéteriné előre tudta vagy a tett elkövetése alkalmával észrevette, hogy valaki meg akarja ölni az urát és ebben segitségére akart lenni anélkül, hogy ezt a tettessel megbeszélte volna, vagy — mondjuk — akár anélkül, hogy a tettes a segitést észre vegye. Ezt vitte volna keresztül Szentpéteriné ugy, hogy eltávozott a házból akkor, amikor a tettes megkezdte munkáját és a segitségre sietőket visszatartotta. De ebben az esetben is csak akkor minősithető bünsegédségnek Szentpéteriné eljárása, ha ő *tudott* arról, hogy a tettes meg akarja ölni az urát és tudott arról is, hogy a tettes *előre megfontolt szándékkal* követi el a tettet. Ha Szentpéteriné nem tudott arról, hogy a tettes ölni akar, ha azt hitte, hogy tolvaj jár a házban, vagy ha tájékozatlan volt arról, hogy mi történik, vagy ha tudott is arról, hogy a tettes ölni akar, de nem tudta, hogy a tettes a tettet előre megfontolt szándékkal akarja elkövetni, akkor Szentpéteriné nem lehet bünsegéd *a gyilkosságban*, mert a gyilkosságban való bünsegédség tényeleme, hogy *a segéd a tettesnek ölésre irányuló előre megfontolt szándékáról tudomással birjon.*

Már pedig az esküdtek feleletével nincs megállapitva sem az, hogy Szentpéteriné előbb tudott az ura ellen tervezett cselekedetről, sem az, hogy a tett elkövetése alkalmával észrevette, hogy a tettes előre megfontolt szándékkal akarja urát megölni.

Még egy tényeleme hiányzik a bünsegédségnek az esküdtek megállapitásából. Szentpéteriné csak akkor lehet bünsegéd, ha oly időben vette észre a tettes cselekményét, amikor még módja volt az urán segiteni. Ha Szentpéteriné olyankor vette észre a tettet és akkor késleltette a szomszédok jöttét, amikor az ura már megkapta a halálos szurásokat, akkor Szentpéteriné nem lehet bünsegéd, mert a büncselekmény az ő közremüködése nélkül fejeztetett be.

A gyilkosságban való bünsegédséget tehát csak akkor lehetne kimondani, ha az esküdtek felelete által meg volna állapitva, hogy Szentpéteriné tudott arról, hogy a tettes az urát előre megfontolt szándékkal meg akarja ölni, és az is, hogy Szentpéteriné oly időben vette észre a tettet és oly időben akadályozta meg a szomszédok jövetelét, amikor a cselekmény még nem volt befejezve.

Nem tudom, hogy a főtárgyalás eredményének mérlegelése mellett azt hiszi-e valaki, hogy az esküdtek igennel feleltek volna olyan kérdésre, *a melyben ezek a tényelemek benfoglaltattak volna*, de annyi nyilvánvaló, hogy az esküdtek feleletével ezek a tényelemek nincsenek megállapitva.

Nem hiszem, hogy valaki azt akarná állitani, hogy mindezek a tényelemek azzal vannak megállapitva, hogy az esküdteknek feltett kérdésben a *szándékosan* szó foglaltatik. Aki ezeket a tényelemeket ezzel a szóval tartja megállapitottaknak, az illuzoriussá teszi a BP.-nak azt az intézkedését, hogy az esküdteknek feltett kérdés a büncselekmény tényelemeit foglalja magában.

Meddő dolog volna most azt a kérdést felvetni, hogy Szentpéterinének az a cselekménye, amelyet az esküdtek feleletükben megállapitottak, magában foglalja-e valamely egyéb büncselekménynek, például a Btk. 374. §-ában megállapitott cselekménynek tényelemeit. Most egyedül az a kérdés, hogy magában foglalja-e a cselekmény a gyilkosságban való bünsegédség tényelemeit. Hogy pedig ezeket magában foglalja, azt nézetem szerint bátran lehet tagadni.

Eltekintve a nagyszámu processuális sérelemtől: az esküdtszéki bíróság itéletének érintetlen hagyása egyenlő volna a segités tekintetében eddig követett curiai gyakorlat elvetésével s implicite a Btk. 1. §-ában lefektetett garantiának felforgatásával.

Birósági határozatok kritikai fejtegetése.

Kereskedelmi birói hatáskör kérdéséhez.

Az alperes bejegyzett közkereseti társaság tagja; *magánlakásán* átalányárért átalakitási munkálatokat végeztetett a felperessel, ki az átalányösszeg fejében az ehhez szükséges anyagot is szállitotta.

Három kérdés merült fel a hatáskör tekintetében: *kereskedelmi ügylet-e* a lakásrészek átépitése *egyáltalában;* az alperes, mint kereskedelmi czégnek a tagja, *kereskedő-e;* végül nem tekintendő-e ez ügylet *ingatlan* tekintetében létrejött (tehát a 262. §. értelmében nem kereskedelmi) ügyletnek?

Az elsőfoku kiváló alapossággal indokolt határozat *kereskedelmi ügyletnek* minősitette az épitést és pedig annak a ma már nem szokatlan érvelésnek az alapján, hogy nem *egész* épületnek létesitéséről, hanem csak egyes *részeinek* átépitéséről van szó s igy a kereskedelmi törvény 262. §-ának esetét nem látta fenforgónak.

Nem időzünk hosszasabban ennél a kevéssé plausibilis okoskodásnál, csak azt jegyezzük meg, hogy az épitésnél — akár egész épületről, akár csak épületrészről van szó — az ügyletet nem «ingatlan tekintetében» kötik a felek, mert ami az obligatióban van, az *nem* egy meglevő ingatlan, hanem munkának a teljesitése, *ingó* anyagnak a szolgáltatása s nem az ügyletnek, hanem az épitésnek az eredménye az ingatlannövedék.

Megállapitotta az elsőfok a kereskedői minőséget is, kimondván, hogy a kereskedőczégnek tagjai is kereskedők. Ez is állandósuló gyakorlat, de épp oly kevéssé állja meg az elméleti kritikát, mint amaz. Hiszen a törvény 3. §-a kifejezetten csak azt minősiti kereskedőnek, aki *saját nevében* foglalkozik kereskedelmi ügyletekkel, már pedig a czégtag, «mint olyan», nem saját nevében, hanem a czég nevében köt ügyleteket.

Ezek alapján a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék ez ügyben 97,609/901. sz. hatáskörét megállapitotta.

A kir. itélő tábla 3958/902. sz. a. közölt határozatával *leszállitotta* az illetékességet: elfogadta ugyan elvben azt a felfogást, hogy az épités elvállalása *általában* véve kereskedelmi ügylet; hogy a jelen esetben a 262. §. akadálya fen nem forog; még azt is kiemelte, hogy az alperes, mint kereskedelmi czégnek a tagja, személyére nézve is kereskedőnek tekintendő; szóval mindazt, ami kétséges és vitatható volt, változatlanul átvette az elsőfoku határozatból, de egy meglepő fordulat folytán mégis ellenkező értelmü határozatra jutott:

A tábla szószerint ezt mondja: «A kereskedelmi eljárás 5. §-ának helyes értelme szerint az ezen §-ban megjelölt

ügyletekből eredő keresetek akkor is, ha az alperes egyébként kereskedő, csak akkor tartoznak a kereskedelmi birói hatáskörbe, ha az ügylet, mely a követelés alapját képezi, az alperest illetőleg kereskedelmi ügylet»; minthogy pedig az alperes *magánlakását* alakittatta át, *reá nézve* az ügylet semmi esetre sem képezvén kereskedelmi ügyletet, a kereskedelmi birósági illetékesség nem volt megállapitható.

A hivatkozott 5. §. igy hangzik: «A kereskedelmi biróságok hatásköréhez tartoznak a keresk. törv. . . . §-aiban felsorolt kereskedelmi ügyletekből felmerülő keresetek, *ha alperes kereskedő* . . . vagy enélkül *is*, ha az ügylet alperest illetőleg kereskedelmi ügyletet képez». A kettős kriterium világosan disiunctive van egymás mellé állitva; elegendő, hogy az alperes kereskedő; de elegendő az is, hogy ha a nemkereskedő alperesre nézve az ügylet kereskedelmi ügyletet képez.

A törvényszabály értelméhez kétség nem férhet, hiszen ha a kereskedői minőség fen vagy fen nem forgása különbséget nem tenne, csak annyit kellene mondania a törvénynek, hogy a kereskedelmi hatáskörnek az a feltétele, hogy az ügylet az alperesre nézve (akár kereskedő, akár nem) kereskedelmi ügyletet képezzen.

A következő (6. §.) szakasz első szavai is visszamutatnak arra, hogy a distinctiónak éppen az alapja a kereskedői minőség. A 6. §. igy kezdődik: «Tekintet nélkül arra, hogy az alperes kereskedő-e vagy nem . . . .» Ha nem ez volna a fundamentum divisionis, akkor a 6. §. ugy kezdődnék, hogy «tekintet nélkül arra, hogy az alperesre nézve kereskedelmi ügylet forog-e fen vagy nem . . . .»

Mi indithatta a kir. itélő táblát arra, hogy *cumulative* követelje a kereskedői minőséget is, meg a relativ kereskedelmi ügyleti minőséget is: nem birjuk elképzelni.

Ugy látszik, nem jogi tévedéssel, hanem egyszerü *lapsussal* állunk szemben, mert hiszen a szakasz nyelvtani szövegezése magyarság és szabatosság tekintetében sem kifogásolható s bizony annak értelmét semmiképp sem lehet vitathatónak mondani. *Dr. Fazekas Oszkár.*

Különfélék.

— **A közoktatásügyi miniszter** rendeletet bocsátott ki a középiskolai tanárokhoz, melyben inti őket, hogy a középiskolák negyedik osztályában rostálják meg a tanulókat. Aki nem való a tudományos pályára, azt már ezen ponton tereljék el a további tanulmányoktól, nehogy az érettségi vizsgán avagy később az egyetemen kelljen őket elbuktatni és ez által az előkészület esztendeit meghiusitani. A rendelet azt is célozza, hogy a tanárok beszéljék rá a szülőket, hogy a tudományos pályára nem való fiaikat még idejekorán vegyék ki a középiskolából és küldjék hasznosabb foglalkozási ágra.

A minisztert rendeletéért a napi sajtó részéről megtámadták. A rendelet intentiói azonban csak helyeselhetők. Mai nap a középiskola kiállitja az érettségi bizonyitványt, mert a nyolczadik osztályig felbocsátott fiatal embert már nem akarja elzárni a választott pályától. Az egyetemi vizsgákon ugyanez a jelszó, ugy hogy a fiatal ember előbbutóbb, többszörös bukások után mégis csak eljut kitüzött czéljához: a vágyva-vágyott diplomához, amely azonban igen gyakran sem a boldog diplomás proletárnak, sem pedig a közjónak javára nem válik. A létért való küzdelemben az ilyen rendkivül gyenge tehetség elbukik, ha pedig fen tudja magát — nem tudása és tehetsége, hanem ügyeskedése által — tartani, mint ügyvéd, biró, orvos, tanár vagy mérnök: munkáját rosszul végzi és valóságos károkat okoz mindazoknak, akiket sorsa vele hivatásszerü érintkezésbe hoz. Ha azután az egyetemnek, tanár- vagy ügyvédvizsgáló-bizottságnak szemére vetik, hogy juthatott az ilyen ember diplomához, a válasz az, mit csináltunk volna vele, ha már a gymnasiumból felengedték; a gymnasium érettségi bizottságai viszont reátolják a felelősséget az alsóbb osztályokra. Valóban az cselekszik helyesen és jól, aki már a kezdet kezdetén értésére adja a teljesen képteleneknek, hogy a tudományos pálya nem nekik való. Ezzel az egyetemnek is, a köznek is szolgálatot tesznek az illetők.

— **A közigazgatási birósághoz** 1902. évben érkezett 27,043 ügy; az 1901. évről elintézetlenül maradt 8442 ügygyel együtt elintézendő volt 35,485, elintéztetett 26,770, elintézetlenül maradt 1902. év végén 8715 ügy. Bizonyitó eljárás 4042 foganatosittatott, *szóbeli tárgyalás egyetlen egy esetben tartatott.* A magánpanaszok közül 4069-nek egészben, 2746-nak részben hely adatott, mig 11,400 panasz elutasittatott; a hatósági panaszok közül 71-nek egészben, 26-nak részben hely adatott, 166 pedig elutasittatott. Az összes panaszok közül 1165 adó- és illetékügy beszámitásával 1316 esetben vétetett igénybe ügyvédi képviselet.

— **Az igazságügyminiszter** — mint emlitettük — a Magyar Jogászegylettel közölte a Budapesten 1905. évben tartandó VII. nemzetközi börtönügyi kongresszus napirendjére kitüzött kérdések sorozatát azzal a felkéréssel, hogy az egylet tagjai a kérdések kidolgozásában minél nagyobb számban és minél intensivebben részt vegyenek. Az igazgató-választmány abból a nézetből kiindulva, hogy az egylet czélja kivánatossá teszi, hogy e felhivásnak minél sikeresebben megfelelhessen, különösen pedig, hogy e kérdésekkel az egylet kebelében az arra leginkább hivatott szakférfiak behatóan foglalkozván, azokra vonatkozólag véleményüket nyilvánitsák, e feladat megoldására bizottságot választott, mely dr. Székely Ferencz kir. koronaügyész elnöklete alatt a következő tagokból áll: dr. Balogh Jenő, dr. Baumgarten Izidor, dr. Doleschall Alfréd, dr. Fayer László, dr. Gruber Lajos, dr. Edvi Illés Károly, dr. Reichard Zsigmond, dr. Tarnai János, Vargha Ferencz, dr. Vámbéry Rusztem, kik a bizottságot még más szakférfiakkal is kiegészithetik.

— **A birák fokozatos előléptetéséről** a fizetésrendezésről szóló javaslat 5. melléklete érdekes adatokat közöl. Az eddig érvényben volt fokozatos előléptetési rendszer szerinti előléptetésről a következő táblázat nyujt felvilágositást:

Állás	Az év folyamán a következő magasabb fizetési fokozatba előlépett tisztviselők száma	Az előlépett tisztviselők aránya a rendszeresitett állásokhoz képest	A jelzett évben fenállott előlépési viszonyok mellett a következő magasabb fokozatba való előlépéshez szükségelt időtartam
		1899. évben.	
Curiai birák	4	11·4%	8 év 9 hó
Itélőtáblai birák	18	15·2%	6 év 7 hó
Törvényszéki elnökök	8	30·8%	3 év 3 hó
Főügyészi helyettesek	1	33·3%	3 év — hó
Törvényszéki birák, járásbirák és ügyészek	100	21·0%	4 év 9 hó
Albirák	88	11·1%	9 év — hó
		1900. évben.	
Curiai birák	4	11·4%	8 év 9 hó
Itélőtáblai birák	12	10·1%	9 év 10 hó
Törvényszéki elnökök	6	23·0%	4 év 4 hó
Főügyészi helyettesek	4	57·0%	1 év 9 hó
Törvényszéki birák, járásbirák és ügyészek	124	26·4%	3 év 9 hó
Albirák	525 569	127·4% 138·4%	—év 10 hó —év 9 hó
		1901. évben.	
Curiai birák	6	17·0%	5 év 10 hó
Itélőtáblai birák	12	10·1%	9 év 10 hó
Törvényszéki elnökök	3	11·5%	8 év 7 hó
Főügyészi helyettesek	3	42·8%	2 év 4 hó
Törvényszéki birák, járásbirák és ügyészek	76	16·2%	6 év 2 hó
Albirák	90 102	22·2% 25·3%	4 év 6 hó 3 év 11 hó

— **A fizetésrendezéssel** kapcsolatban a szegzárdi birói és ügyészi kar memoranduma idézi az 1893: IV. tcz. megalkotása alkalmával tett azon miniszteri kijelentést, mely szerint «a kormány teljes tudatában van annak, hogy a birák előtanulmányai, müveltsége és hivatásuk arányához nincsenek kellőleg dotálva és az egész kormány törekedni fog arra, hogy ezen a bajon segitsenek». Ugyanezen memorandum idézi még Erdélyi Sándor miniszternek 1897 ápr. 8-ikán a főrendiházban tett következő kijelentését: «Felvettetett az a

kérdés, hogy a birák valamennyien a VII. fizetési osztályba soroztassanak. Eme kérdés iránt a kormány idegenkedéssel egyáltalán nem viseltetik és ez egyik oka annak, hogy már az 1893: IV. tczikkel a VII. osztályba birák felvétettek, az, hogy idővel, amikor a pénzügyi viszonyok az állami tisztviselők fizetése ujabbi javitását megengedik, az elsőfolyamodásu törvényszékeknél levő birák és járásbirák mindannyian a VII. fizetési osztályba soroztassanak».

— **A felsőbiróságok gyakorlatát** a maga teljességében tünteti fel az az *Utmutató*, melyet a *Jogtudományi Közlöny* szerkesztősége kiadott. Az *Utmutató*-nak most megjelent, 1260 oldalra terjedő második kiadása a *Döntvénytár* nyolczvanhat kötetének rendszeres tartalommutatóját képezi. Ebben a kiadásban fel van dolgozva az egész régi folyam, az egész uj folyam és a harmadik folyam tizennyolcz kötete. A *Döntvénytár* tetemesen megszaporodott anyagán kivül az *Utmutató* uj kiadását az a körülmény is actuálissá tette, hogy a *Döntvénytár* III. folyamának XVIII. kötete volt az utolsó, melyben a polgári és büntető határozatok együtt közöltettek. Ezentul a *Döntvénytár* a XIX. kötettől kezdve csak polgári eseteknek van fentartva; a bünügyi határozatok részére külön *Büntetőjogi Döntvénytár*-t alapitottunk. Az *Utmutató* hivatva van a birói gyakorlatot rendszeres összefoglalás által áttekinthetően feltüntetni. A jelen kiadásban a teljes-ülési döntvények és a kir. táblai és törvényszéki határozatok nem függelékül a kötet végére vannak illesztve, hanem az anyagba rendszeresen fel vannak dolgozva. A bünvádi perrendtartás körébe vágó határozatok közül felvettük e kötetbe azokat az 1896: XXXIII. tcz. életbelépte előtti időből származó határozatokat, a melyek a bizonyitásra vonatkoznak, és az uj törvény által hatályon kivül nem helyeztettek. A vaskos kötet ára vászonkötésben 16 K.

— **A m. kir. Curia felülvizsgálati tanácsa határozatainak gyüjteménye** czimü mű VII-ik kötete jelent meg a Franklin-társulat kiadásában. A művet folytatólag a felülvizsgálati tanács helyettes elnöke, Gottl Ágost curiai biró nagy szorgalommal és kiváló szakértelemmel állitotta össze. A hol a határozat könnyebb megérthetése végett szükségesnek mutatkozott, a jogszabály előrebocsátása után nemcsak a curiai határozat, hanem a periratok alapján elkészitett rövid ügyállás is közöltetik. Az egyes kötetek kezelését elősegiti a «Tartalommutató», melyben a feldolgozott esetekben kifejezésre jutott jogszabályok az anyag szerint csoportositatnak, valamint a nagy alapossággal és gonddal készitett «Betürendes tárgymutató.» A VII-ik kötet a m. kir. Curia felülvizsgálati tanácsának 1901. évi szeptember 3-tól 1902. évi julius 4-ig terjedő időtartamon át hozott határozataiból 216 elvi jelentőségü czikket tárgyal. A VII-ik kötet ára vászonkötésben 11 korona.

— **Az igazságügyi administratio egyszerüsitéséhez.** A kir. Curián és kir. táblákon a meghozott határozatokat letisztázzák és igy leirva küldik le a törvényszékhez. Itt a határozatokat ujból leirják és sokszorositják a feleknek való kézbesités végett. Az állam igy a leirás költségét minden ok nélkül kétszeresen viseli. Semmi akadálya nincs annak, hogy már a felsőbiróságoknál történjék a sokszorositás. Az igazságügyminiszter erre nézve egy legujabban kiadott rendeletében már rendelkezett is.

— **A végrehajtatók** gyakran kapnak értesitéseket az igénykeresetek kiterjesztéséről, a nélkül, hogy a vonatkozó végzésben meg volna jelölve a végrehajtást szenvedettnek a neve. Kivánatos volna, hogy a végrehajtató tájékozása végett minden ily végzés a peres felek nevei mellett a végrehajtást szenvedettnek nevét is tartalmazza.

— **A fiatalkoru büntettesekkel való elbánás** tárgyában *Zsitvay Leó*, a budapesti büntető törvényszék elnöke a következő köriratot intézte törvényszéke biráihoz:

A m. kir. igazságügyminiszteriumnak müködéséről és az igazságügyi intézmények közállapotáról kiadott 1901. évi jelentés a javitó-intézetek fejlődéséről nyujt kimeritő adatokat, melyek a Btk. 42. és 84. §§. fonalán, a mi törvénykezési szakmánkat közvetlenül érdeklik és eddigi gyakorlatunkra kihatni alkalmasak.

Ugyanis, a kik velem együtt a Btk. életbeléptetése (1880. év) óta a törvénykezési szakban szakadatlanul müködnek, vissza tudnak arra emlékezni, hogy a büntető biróságok mily örömmel fogadták a fiatalkoru büntettesekre vonatkozó eme reformot és mennyire törekedtünk eljárásunk folyamán annak érvényt és életet szerezni.

Ámde ez a törekvésünk rövid ideig tartott és pedig azon egyszerü oknál fogva, mert a javitó-intézetek létesitése igen lassan, befogadási képességük pedig igen szük körben fejlődött (csak 1885. évben kezdődött); minek következtében az ily birósági határozatok nagyobrészt foganat nélkül maradtak és a birói gyakorlat lassanként a reform alkalmazását majdnem teljesen elejtette.

Most azonban a helyzet végre nagyot változott és pedig a javitó-intézet birói alkalmazására nézve igen kedvező mérvben.

Ugyanis a jelenleg már fenálló négy javitó-intézet (Aszód, Kolozsvár, Rákospalota és Székesfehérvár) 500 főnyi befogadási képességével ujabban még szaporodott a kassai javitó-intézettel, továbbá a kolozsvári és rákospalotai (női osztály) kibővitésével, a mi a befogadási képességet 800 főre emelte. Továbbá nyert értesülésem szerint tervbe vétetett még az is, hogy némely megüresedett vidéki fogház kizárólag a fiatalkoru büntettesek befogadására és javitó intézeti kezelésre berendeztessék és igy a kor- és foglalkozás szerinti osztályozás minél belterjesebb módon nyerhessen kielégitést.

Az állami javitó-intézeteknek a büntető igazságszolgáltatásban való fontos hivatását a Btk. az idézett szakaszokban fejezte ki és indolásul hozzá füzte (A. gy. I. 310. l.) «a fiatalkoru törvényszegőkre nézve a büntetés egyéb szempontjai alárendelendők a javitás uralkodó szempontja alá, mind az ő érdekükben, mind az állam érdekében». Nyilvánvaló tehát, hogy az e törvény alapján a kir. igazságügyi kormány által létesitett javitó-intézetek mindenekelőtt e czélnak kell, hogy szolgáljanak. Mégis a gyakorlat nemcsak a birói eljárás, hanem az igazságügyi kormányzat folyamán nem fejlődött ugy, mint azt a Btk. idézett szakaszai kivánták.

Felismerhető ez az idézett 1901. évi jelentés adataiból, melyek szerint a fent felsorolt négy javitó-intézetben az 1896—1901. években a birói itéletek alapján befogadottak száma rendszerint kevesebb, mint a mennyi fiatalkoru egyén más hatóságok vagy a szülők és gyámok szorgalmazására felvétettek. Igy 1896. évben 172, 1897-ben 210, 1898-ban 229, 1899-ben 200, 1900-ban 193 és 1901-ben csak 163 fő jutott birói itélet alapján javitó-intézetbe, mig ugyanakkor a szülők és gyámok kérelmére, a mi pedig nyilvánvalóan nem tartozhatik az igazságügyi kormányzat feladatához, ugyanoda felvétetett 1896-ban 179, 1897-ben 184, 1898-ban 214, 1899-ben 198, 1900-ban már 222 és 1901-ben 221 fő. Az eddigi befogadás 500 fő körüli számából tehát mindig a Btk. alapján beutaltak voltak kisebbségben.

Teljesen jogos és megokolt tehát már most, hogy a birói gyakorlat ezentul a Btk. 42. és 84. §-a nyomán a javitó-intézetekben rejlő törvényszerinti czélokra kiváló figyelmet, magának tért és érvényt szerző sulyt fektessen és én nem kétlem, hogy tisztelt birótársaim velem együtt fel fogják ujitani az ez iránt való törekvést, melynek fonalát évekkel ezelőtt kénytelen-kelletlen elejtettük.

Annyival inkább remélhetem itélkező gyakorlatunknak ez irányban való fejlődését, mert éppen a mi büntető biróságainknál, itt a fővárosnak ismert kedvezőtlen viszonyai közepett fordulnak meg nagy számban azok a fiatalkoru elzüllött alakok, melyekre a büntető törvények sulya nehezedik s melyeknek a közönséges büntető helyekre való beutalása a javitási czélnak nemcsak hogy nem szolgál, hanem inkább ártalmára válik.

A Btk. 42. és 84. §-a törvényes alapot nyujt arra, hogy a biróság az ily fiatalkoru gonosztevőket megfelelő időtartamra, de életkoruk 20-ik évéig, mint törvényesen kiszabott időhatárig javitó intézetbe utalja és igy az alkalmazásnál a biró feladatának fogja ismerni, hogy ezt az időtartamot oly mértékben szabja ki, a mily mértékben a beutalt egyéni tulajdonságai a javitás sikerét biztositják. Ámde a javitás sikerének állandóságot csak az nyujthat biztosan, ha a beutalt egyén az intézetben annyi időt tölt, mig valamely munkakört és készséget teljesen elsajátitott. A fővárosi ilyen fiatalkoru egyéneknél még az is elősegiti a javitás sikerét, ha

mennél hosszabb időre szakittatnak ki abból a körből, melyben erkölcsi hanyatlásuk kifejlődött.

Ezek a szempontok — mint az Indok. idézett szavai mondják — az ő javitásuk eminens érdekeit szolgálják, de egyuttal az állam és különösen a főváros közbiztonságát is érdeklik, mivel ez uton nem csekély számban szabadul az oly züllött fiatalságtól, mely ha itt marad, felváltva folyton ki-be jár a letartóztatási helyeken.

Az igazságügyi kormányzat — értesülésem szerint — ujabban kiváló figyelemmel kiséri a fővárosi életnek ezt a sötét foltját és ugy tudom, a kir. ügyészséget megfelelő utasitással el is látta: ámde a feladat érvényt szerző része mégis csak a bíróság bölcs itélkezésére esik; mert ugy az idézett 42., mint 84. §-a a javító-intézet alkalmazását a biró döntésére bizza. Igaz ugyan, hogy a 42. §. csupán a fogházra itélt fiatalkoru büntevőkre szoritja ezt a kedvezményt, ámde a büntető bíróságnak az alkalmazásban igy is tág tere nyilik, különösen még ha a teljesen elhanyagolt nevelés és a fiatalkort a Btk. 92. §-a alapján a javitás czéljából is érvényesiti és ez uton a törvényben a cselekményre rótt sulyosabb szabadságvesztés-büntetési nemet esetleg átváltoztatja. Éppen ugy a 84. §-nak az a feltétele: ha a fiatalkoru büntevő «cselekménye bünösségének felismerésére szükséges belátással nem birt», elég széles kört nyujt a birói felismerésnek, különösen még ha beható figyelemmel felkutatjuk a fiatalkoru büntevő felserdülésének és nevelésének kedvezőtlen körülményeit, környezetének befolyását és ezzel kapcsolatos erkölcsi irányitását, ugy, hogy gyakran fogjuk tapasztalni, miszerint az ifjunak néha feltünően kifejlett észjárása, sőt ravaszsága mellett is nyilvánvaló, hogy erkölcsi alapnevelés hiján «a bünösség felismeréséhez szükséges belátása» nála mégis csak hiányzik. A testi és szellemi erők normális fejlettsége mint külső jelenségek mögött még mindig ott lehet és tapasztalat szerint van is a belső lelki és erkölcsi fejlettségnek teljes hiánya, melynek pótlására a fiatalkoru büntevőknél a rendes szabadságvesztés-büntetési nemek tapasztalat szerint épen nem alkalmasak.

Ezek a szempontok inditottak engem arra, hogy e bizalmas köriratommal tájékoztatás czéljából tisztelt birótársaimhoz forduljak.

— **A semmiségi panasz bejelentéséhez.** A csikszeredai törvényszék, mint felebbezési bíróság előtt három vádlott állott rágalmazással vádolva. A marasztaló itélet kihirdetése után az elnök kitanitja a vádlottakat a perorvoslatok használásának jogáról. S. A. vádlott erre kijelenti, hogy azért él semmiségi panaszszal, mert tanuját nem hallgatták ki. Elnök erre a vádlottat ujból kitanitja a törvény által engedett perorvoslat felől. Vádlott erre azért jelent be semmiségi panaszt, mivel a bíróság nem engedte meg annak bizonyitását, hogy a sértett csakugyan elüzte a feleségét. A második vádlott, O. K. azért jelent be semmiségi panaszt, mert bizonyitékai mellőztettek. A harmadik vádlott, B. J. azért él semmiségi panaszszal, mert «ő csak azt sérelmezte, hogy a leveleket későn kapja» és ez figyelembe nem vétetett. A törvényszék a semmiségi panaszokat visszautasitotta, de a kir. Curia a vádlottak felfolyamodása folytán 849/1903. sz. alatt a panaszokat elfogadta, mert «azok a vádbeli cselekmény büntethetőségére vonatkoznak és ekképp azok nyilván a BP. 385. §-ának 1. *a)* pontjára alapitottaknak tekintendők.»

— **A nemi perversitás a büntetőjog szempontjából.** *Dr. Baumgarten Izidornak* ily czimü előadása, melyet a tavalyi elmeorvosi kongresszuson tartott, külön lenyomatban megjelent. Ugyancsak külön lenyomatban jelent meg a correferensnek, *dr. Salgó Jakabnak* előadása is.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A mai idő ügyvédsége.** Dr. Benedict Ödön bécsi ügyvéd ily cz. alatt érdekes könyvet adott ki. Leirja az ügyvédet a legkülönbözőbb helyzetben. A könyv ismerteti az ügyvédség helyzetét a társadalomban, parlamentben, az üzleti téren, irodalomban, tudományban stb. Foglalkozik az ügyvédi szervezet, előképzés, dijazás, collegialitás, öltözék kérdéseivel, ismerteti a külföldi ügyvédi testületek helyzetét (csak a magyarra vonatkozólag hallgat a tanulmány), majd a második részben a reform programmját adja elő.

— **A birák és ügyészek fizetésének rendezése** Németországban is megbeszélés tárgya. A német viszonyokról a következő érdekes adatokat közöljük:

Egy 1897. évben hozott birodalmi törvény értelmében egész Németország összes országainak birái — szám szerint 4272-ten — egy általános statusba vannak összesitve. Az előlépés nem meghatározott időközönként történik, hanem attól függ, hogy előléptetés, halálozás vagy nyugdijazás folytán hány állás üresedik meg.

Az elsőfolyamodásu birák hét fizetési fokozatban vannak osztályozva. A fizetések az egyes osztályokban a következők: 6600, 6000, 5400, 4800, 4200, 3600, 3000 márka.

Az utóbbi években az uj állások rendszeresitése igen gyakori volt. 1897-től 1902-ig 450 uj birói és ügyészi állás kreáltatott. A polgári törvénykönyv életbelépte alkalmával nyugalomba vonult 275 biró és ügyész, ugy hogy a német birói karban igen jó volt az utóbbi időben az előmenetel. Ezentul azonban nem lesz ily kedvező a birák és ügyészek helyzete, mert most a legmagasabb állásokban is fiatal emberek vannak.

Egy most megjelent müben *Klatt* a német birák előmenetelét az egyes fizetési osztályokban a következőképpen tünteti fel.

Az 1902 augusztus havában az egyes fizetési osztályokban legidősebb biráknak előmenetele a következőleg alakult: VI., V. és IV. osztályok mindegyikében 2 év 7 hó, a III. osztályban 2 év 10 hó, a II. osztályban 5 év 4 hó.

Ez az előléptetési arány most egy időre meg fog változni, amennyiben előreláthatólag a VI. és V. osztályokban 3 év és 3 hó, a IV. osztályban 4 év, a III-ikban 4 év 6 hó, a II-ikban 8 év kell, amig a következő osztályba belejut a biró vagy ügyész.

A Deutsche Juristenzeitung a *porosz* birákra nézve konstatálja, hogy 17—19½ év alatt futja meg a porosz elsőfolyamodásu biró mind a hét fokot.

Ezen számitások szerint a jelenleg várható igen kedvezőtlen előléptetési viszonyok közt 19½—22 év alatt ér el a német biró a (magyar pénzre átszámitva) 3600 K alapfizetésből a 8000 K maximális fizetésbe, mig a mi javaslatunk szerint 2600 K fizetésből (IX. osztály 3. fok) 38 év alatt érhet el a VII. osztály 1. fokozatába az a biró, akinek számára a fizetési fokozatokban való előmenetel áll nyitva.

— **Ügyvédi összeférhetetlenség.** Vallé, franczia igazságügyminiszter érdekes törvényjavaslatot nyujtott be. E szerint tiltva lesz azoknak az ügyvédeknek, akik miniszterek voltak, miniszterségük megszüntétől számitandó egy éven belül, a volt igazságügyminisztereknek két éven belül, a kamara volt elnökeinek azon országgyülés egész ideje alatt, amelyen elnököltek, védelmeket elvállalni. Az állam ellen pedig egyáltalában nem vállalhatnak el többé ügyeket.

— **Furcsaságok angol és amerikai törvényekben.** Az American Law Review-ban (XXXVI., 1.) olvassuk a következőket:

Egy bizonyos büntettre az angol törvény 14 évi «transportatiót» rendel büntetésül és hozzáteszi, hogy a *büntetés felerésze a királyt, fele a feljelentőt illeti.* — Egy uj börtön épitésére vonatkozó törvény meghagyja, hogy mig az uj felépül, a rabok a régiben őrzendők, a következő szakaszban pedig hozzáteszi, hogy az uj börtön a régi anyagának felhasználásával épitendő fel. — Az Egyesült-Államok Nebraska államában tilos «mindennemü pisztoly vagy más lőfegyvernek nyilvános vagy közutakon, vagy ilyenektől hatvan yardnyi körletben való elsütése; *kivétel csak veszedelmes vagy vadállatok és tisztökben eljáró közhivatalnokok ellenében tétetik*».

A Magyar Jogászegylet f. hó 7-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: a csökkent beszámithatóságról szóló vita. Előadó: Dr. Lukács Hugó idegklinikai orvos. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Az uj bünvádi perrendtartás a gyakorlatban czimü jogászegyleti füzet legközelebb megjelen. Ugyancsak Szladits Károly előadása: az egyesületi jogról a polg. törvénykönyv tervezetében.

Mult nyáron egy füzetet küldtünk előfizetőinknek, mely a Szentpéteri ügyben közzétett czikkeinket foglalja magában. Ujonnan belépett előfizetőinknek is rendelkezésökre bocsátjuk a füzetet, a meddig a készlet tart. Akik a füzet megküldését óhajtják, forduljanak a kiadóhivatalhoz.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 11. SZ. Budapest, 1903 márczius 13.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A fegyelmi törvény revisiója. *Grecsák Károly* curiai bírótól. — *Törvénykezési Szemle:* Tanulságok esküdtbíróságaink három éves müködéséből. *Dr. Finkey Ferencz* sárospataki jogtanártól. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — Közbenjárási dij és költség megállapitható-e, ha az ügyvédet a végrehajtás foganatositásánál nem ügyvéd, vagy nem bejegyzett ügyvédjelölt képviselte? *Dr. Róth Hugó* kolozsvári ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti egyetem jogi karának felterjesztése a jövőben kinevezendő tanárok javadalmazása tárgyában. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A fegyelmi törvény revisiója.

A birói függetlenség nagy eszméjének a magyar corpus jurisban mindenkor kiváló hely jutott; kifejezetten már az 1790. évi 12. alaptörvény is biztositja. Az 1869: IV. és az 1871: VIII. törvényczikkek rendelkezései pedig közjogi tételként állapitván meg egyrészt a hatalmak megosztásának tanát, a birói hatalomnak függetlenségét csupán csak azzal az egy korlátozással igtatták törvénykönyvünkbe, hogy a függetlenséggel felruházott biró itélete törvénytelen nem lehet. A biró függetlenül a végrehajtó hatalomtól, de függetlenül a törvényhozástól is hozza meg concrét esetben itéletét, de nem függetlenül az ország törvényeitől. Az itélő birónak törvényben meghatározott függetlensége abban áll, hogy a megállapitott törvénykezési rendes formáknak szoros megtartásával a törvénynek rendeletét egyes esetben szabadon, minden befolyástól függetlenül csak saját lelkiismerete szerint alkalmazhatja, de a törvény rendeletét neki semmi tekintet alatt megszegni nem szabad. Ha a biró hatalmának törvényszabta határain tullép, ha a megszabott törvényes formákat mellőzi, ha a törvényt önkényesen változtatja, akkor ebbeli eljárásában nem védi meg biztositott függetlensége, akkor ő ezen eljárásáért felelős és ezért feleletre vonathatik. Felelősségre vonathatik pedig éppen azon testület tagjaiból alakult birói szék által, melynek ő is tagja. És ebben a rendelkezésben, a fegyelmi joghatóságnak a birói testület tagjaiból alakult bíróságra történt ruházásában fekszik leghathatósabb biztositéka a birói függetlenségnek.

Amikor az ujabb törvényhozás a birói függetlenséget törvénybe igtatta és amikor kimondta, hogy a birót akarata ellenére csak a törvényben felsorolt esetekben szabad más bírósághoz áthelyezni és csak a törvényben meghatározott esetekben lehet nyugalomba helyezni, a birói függetlenség korlátozásának abban történt elhatárolásával, hogy a biró itélete törvénytelen nem lehet, egyuttal megteremtette a birói függetlenség másik tényezőjét abban, hogy e korlát tullépése esetében is a biró felelősségre vonását, a birói testület kebeléből alakult fegyelmi bíróságra bizta.

Ez az alapelv és ezen változtatni nem szabad, hacsak nem akarjuk magát a birói függetlenséget alapjában megingatni.

Más kérdés azonban az, hogy azok a módok, amelyek ezen nagy elv szolgálatában a birói felelősség megállapitását érvényre emelik, megfelelnek-e a czélszerüségnek, megfelelnek-e a gyakorlati élet igényeinek és megfelelnek-e különösen az igazságszolgáltatás mindenekfelett álló követelményeinek.

Az e kérdésre adott feleletünk két irányban akar a törvény intézkedéseinek czélszerütlenségére egyrészt és hiányára másrészt reámutatni.

Az 1871-iki törvényhozás abban vélte a birói függetlenség egyik legerősebb biztositékát fellelni, ha még a lehetőségét is kizárja annak, hogy annak a birói széknek összeállitásában, mely hivatva van a birák felett a fegyelmi joghatóságot gyakorolni, bármilyen befolyások is érvényesüljenek és éppen e czélból ugy intézkedett, hogy ezeknek a fegyelmi bíróságoknak tagjai sorshuzás által jelöltessenek ki. Az akkori törvényhozásnak ez az intézkedése azonban az idők folyamán nem bizonyult helyesnek és czélravezetőnek egyrészt, másrészt pedig az abban nyilvánuló skrupulozitás az idők tapasztalatai alapján indokolatlannak jelenthető ki. A birói kar függetlenségét, megbizhatóságát és pártatlanságát oly mérvben őrizte meg mindeddig, hogy ma a legnagyobb skepsis is tisztelettel hajlik meg itélkezése előtt, a közbizalomnak pedig éppen ennek folytán olyannyira részesévé lett, hogy alkotmányunk egyik legnagyobb biztositékát, a képviselőház összeállitásának törvényszerüsége feletti biráskodást is ujabban reája bizták.

Ily körülmények között bátran állithatjuk, hogy a birák feletti fegyelmi joghatóságot birói karunk bármelyik tagjára bizvást ruházhatjuk, a nélkül, hogy ez által a fegyelmi joghatóságot gyakorló birói szék függetlensége a legkisebb mérvben is érintetnék. Ha pedig ez áll, akkor szemébe nézhetünk annak a kérdésnek is, hogy a fegyelmi bíróság tagjainak sorshuzás utján való kijelölése olyan módja-e ezen bíróságok összeállitásának, mely a czélszerüségnek a legjobban megfelel. Azt hiszszük, hogy alig lesz valaki, aki nem osztja azon felfogásunk helyességét, hogy a fegyelmi ügyek ellátása és elintézése is bizonyos szakképzettséget igényel, mely ugyan minden egyes birónál bizonyos mérvben feltételezendő, de még sem található fel abban az intensivebb alakban, mely ezekben az ügyekben is egyedül biztosithatja a jogegység fentartását.

E czélból szükséges az ezen ügyekkel való állandóbb foglalkozás, mint amilyen a ma divó rendszer mellett helyt foghat, amelyben a fegyelmi bíróságok tagjai egyrészt folyton váltakoznak, másrészt pedig csak mellékesen foglalkoznak szakreferádájuk mellett fegyelmi ügyekkel is. A fegyelmi bíróság tagjai sorshuzás által való kijelölésének intézménye tehát czélszerünek nem bizonyult, amint ezt különben az akkori igazságügyminiszter is már 1896-ban a képviselőházban elismerte, amikor éppen azt mondta a fegyelmi törvény revisiója szüksége egyik okának, hogy a sorshuzás ezen intézménye tovább fen nem tartható. Helyettesiteni kell ezt tehát más móddal s e részben leghelyesebb volna a kir. Curia választási tanácsainak összeállitásában követett módot itt is alkalmazni, vagyis a fegyelmi bíróság tagjainak helyeit is választás utján betölteni.

A fegyelmi törvény revisióját azonban nem csupán a fegyelmi bíróság összeállitásának most divó czélszerütlen módja teszi szükségessé, hanem sürgeti azt az abban meghatározott büntetési rendszer fogyatékossága és más hiánya is. Jelenlegi fegyelmi törvényünk ugyanis nem ismeri sem a büntetésből való áthelyezés, sem a büntetésből való nyug-

dijazás fegyelmi büntetését. Pedig lehet és van is számos eset, amelyekben a most alkalmazásba vehető rosszalás vagy feddés éppen nem felel meg mint büntetés, különösen oly fegyelmi vétségért, amely a nagy közönséget közvetlen érinti, mint például a botrányos magaviselet, mig a fegyelmi uton való áthelyezés nem csupán az ügy, hanem a megfenyitett biró érdekében is állana. Van továbbá számos oly eset is, amelyben az elkövetett fegyelmi vétség tényálladékával egyáltalán nem áll arányban a hivatalvesztés büntetése, aminek rendszerinti következménye, hogy ezt a legszigorubb büntetési nemet fegyelmi bíróságaink nem is alkalmazzák, mert nem akarják az évek hosszu során át szerzett ellátási igényektől az illetőt valamely pillanatnyi megtévelyedése folytán megfosztani, holott a közszolgálat érdeke is ki volna elégitve és az illetőnek szerzett jogai is meg volnának óva, ha a fegyelmi uton való kényszernyugdijazás büntetése módot adna arra, hogy mindezeknek a tekinteteknek figyelembe vételével hozhassa meg a biró fegyelmi itéletét. A büntetési rendszer ezen hiányai is sürgősen igényelnek orvoslást.

Van továbbá fegyelmi törvényünknek még egy hiánya, mely lehetetlen hogy a törvénynek revisiója alkalmából figyelembe ne vétessék. És ez az, hogy a fegyelmi vétség elévüléséről nem intézkedik. Van ugyan annak a nézetnek is jogosultsága, hogy a birói karnak bármely tagja, aki érdemetlenné vált állására az okból, mert oly cselekményt vagy mulasztást követett el, melyet a törvény esetleg hivatalvesztéssel sujt, nem válhatik tisztségének viselésére érdemessé abból az okból, mert jellembe vágó cselekményének büntethetősége időközben elévült, de e nézettel szemben jogosult talán az a felfogás is, hogy a csekélyebb foku fegyelmi büntetéseknek alkalmazása oly vétségekért, melyek már évekkel ezelőtt követtettek el, nemcsak hogy ellenkezik minden büntetési rendszer elfogadott alapelveivel, hanem nem is áll a közszolgálat érdekében, amennyiben esetleg egy oly egyént bénit meg tevékenységében, akinek a közszolgálat már is nagy hasznát vette. Megfontolandó tehát mindenesetre, hogy helyes-e az elévülést a fegyelmi törvényből egyáltalában kizárni vagy nem kellene-e inkább oly intézkedéseket létesiteni, amelyek az elévülés elvét a fegyelmi ügyekben is érvényre juttatják.

Ezeket tartottuk szükségesnek röviden elmondani akkor, amikor hinni akarjuk, hogy az az igazságügyi kormány, melynek egyik tagja már 1896-ban elodázhatatlan szükségnek tartotta a fegyelmi törvény revisióját, sietni fog mielőbb a régen tett igéretet beváltani. *Grecsák Károly*, curiai biró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Tanulságok esküdtbíróságaink három éves müködéséből.

I.

Bünvádi perrendtartásunk három évi életének eredménye, illetőleg a BP. alapján keletkezett három évi birói gyakorlat felett Fayer László kezdeményezésére a Jogászegyletben a legközelebbi hónapokban érdekes és tanulságos előadások és viták hangzottak el. A vita során felmerült kérdések közül részemről ezuttal utólag (és irásbelileg) esküdtbíróságaink müködésének eredményeihez, vagyis a három éves esküdtbirósági gyakorlat méltatásához kivánok én is pár szóval hozzászólani s azokból némely tanulságokat levonni.

A BP.-nak egyik legnagyobb reformja kétségtelenül az esküdtbiráskodásnak a közönséges büntetendő cselekményekre való kiterjesztése s ezzel az esküdtbíróságnak *rendes* büntetőbirósággá tétele volt. Az esküdtszéki intézmény mellett és ellen hazánkban 60 év óta fenforgó vitában a magyar törvényhozás az esküdtszék javára döntött s az ország közvéleménye — eltekintve némely biráknak és ügyészeknek s egy-két irónknak idegenkedésétől és rémlátásától — az ország közvéleménye megnyugvással és örömmel fogadta az uj szabadelvü intézményt s jó reménységgel nézett annak müködése elé. S most, midőn már egy bizonyos — habár még igen rövid — multra tekinthet vissza az uj intézmény, elfogulatlanul és őszintén beszélve elmondhatjuk, hogy az esküdtszék három évi müködése igazolta jó reményeinket s végeredményében egyáltalán nincs okunk sajnálni vagy hibáztatni a törvényhozást az esküdtbiráskodás behozataláért, illetőleg kiterjesztéséért. Az aggódóknak és a rémlátóknak a BP. életbelépte előtti akadékoskodásai és rossz prófécziái legalább egyáltalán nem váltak be.

Természetesen tisztában kell lennünk azzal, mit értünk jó eredmény alatt. És itt csak azt kell kiemelnem, hogy épp ugy mint az anyagi Btk. életbeléptetésétől, az uj, modern büntetési rendszer behozatalától nagy tévedés lett volna azt várni és kivánni, hogy az a kriminalitást pár év alatt eltünteti vagy jelentékenyen leszállitja, mert a büntetés csak *egy* eszköz a bün elleni harczban, épp ugy az uj BP.-tól s annak egyik uj gépezetétől, az esküdtbíróságtól helytelen tulzás lenne azt várni, hogy az csodákat miveljen az eljárás terén s igazságtalanság lenne azt kivánni, hogy az egyszerre oly jól, gyorsan és kifogástalanul müködjék, mint pl. Angliában, a hol századok óta rendes szerve a büntetőigazságszolgáltatásnak, és alaptalan elfogultság lenne egyes téves verdictekért pereat-ot kiáltani az esküdtszékre. Pedig ugy látom, az esküdtszék elvi ellenségei nálunk ma is serényebbek az ócsárlásban és az intézmény népszerütlenitésében, mint annak barátai a védelemben és elismerésben. Bármily kinálkozó lenne is azonban az alkalom az esküdszék elvi ellenségeinek ujabb támadásaira ezuttal kiterjeszkednem, még sem akarok azokra kitérni, egyrészt, mivel Fayer Lászlónak deczember 13-iki (1902.) előadása ugy is alaposan visszaverte azokat, másrészt mivel nem dicsérni vagy védelmezni akarom az esküdtbíróságot, amire az nem is szorult, hanem éppen tárgyilagosan megbirálni annak 3 éves életét és kimutatni a hiányokat és hibákat, amelyek az én igénytelen véleményem szerint a három éves birói gyakorlat által kitüntek.

Azonban éppen Fayer Lászlóval szemben, akinek fejtegetéseit különben egy-két pont kivételével teljesen aláirom, legyen szabad kiemelnem, hogy nézetem szerint nem áll, amit ő oly kategorice állit, hogy az esküdtszéket «nem igazságszolgáltatási tekintetek hozták létre». Akár az esküdtszék igazi hazájára, akár Magyarországra érti ezt Fayer, azt hiszem, ez az állitása nem felel meg a tényeknek, mert — eltekintve az angol jury történelmi kifejlődésétől — nálunk is az intézményt nem csupán alkotmányi, illetőleg *politikai* jelentősége, de *igazságszolgáltatási előnyei miatt is fogadta el a törvényhozás.*

Mindenekelőtt általánosságban azt kivánom kiemelni, hogy *az eljárás gyorsitásához*, amit Fayer és a legtöbb felszólaló a BP. egyik nagy előnyének tudtak be, mindenesetre igen nagy részben hozzájárult az esküdtbíróság is. Az esküdtbirósági főtárgyalások ugyan természetesen hosszabbak, lassubbak, mint azelőtt a törvényszéki főtárgyalások voltak ily ügyekben, azonban a felebbezés kizárása folytán az esküdtbirósági itéletek nagy része azonnal jogerőssé válik, mig azelőtt a két foku felebbezés szintén elmaradhatatlan volt minden bünügyben. Ebből folyik, hogy *a vizsgálati fogságok átlagos tartamának rövidítését* is jelentékenyen előmozditotta az esküdtbíróság. Ezenkivül *az alsófoku itélkezés alaposságának* s az elsőfoku *itélet tekintélyének emelésére* is kétségtelenül közremüködött az esküdtbiráskodás, mert az esküdtbirósági főtárgyalás látszólagos hosszusága az ügyek gondosabb, alaposabb tanulmányozását, az esküdtbirósági itéletek elleni felebbezés kizárása pedig az alsófoku itélet döntő sulyának

elismerését eredményezte. Végül az sem megvetendő, habár negativ eredmény, amit Fayer emelt ki, hogy a 3 évi esküdtbiráskodás *az anyagi Btk. számos hiányára*, illetőleg *szögletességére mutatott reá* s igy a Btk. novellájának sürgetésére is uj fegyvert adott kezünkbe. Igénytelen nézetem szerint pedig a 3 éves esküdtbirósági gyakorlat a *BP. szabályainak*, illetőleg a *BP. által* az esküdtbirósági eljárás tekintetében *elfogadott rendszernek elvi hibáira*, illetőleg *gyakorlati hátrányaira is eléggé felhivta a figyelmet*, vagyis már a 3 éves gyakorlatból levonhatunk némely tanulságokat, melyeket később, a BP.-nak bizonyára el nem maradható novellája készitésénél lehet majd érvényesitenünk, addig pedig a törvény liberális magyarázatával lehet legalább bizonyos mértékben értékesitenünk. *Dr. Finkey Ferencz.*

Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.*

Amikor a biró az ügyvédi munkadijakat megállapitja, egyszersmind kézzelfogható bizonyságot szolgáltat arról, hogy mennyire becsüli meg az előtte fekvő szellemi munkának értékét.

Az ügyvédi kar évtizedes panasza az, hogy a bíróságok nem méltányolják az ügyvéd szellemi munkáját.

Az ügyvédi kar panaszaira mindenkor az volt a válasz, hogy egyes kirivó esetekből nem lehet állandó gyakorlatra következtetni; midőn egyes, különösen méltánytalannak látszó megállapitások nyilvánosságra hozatnak, ezekből egyrészről az egész gyakorlatra következtetés nem vonható, másrészt pedig a per és az ügyvéd perbeli tevékenységének alapos ismerete nélkül ezen esetek felől igazságos vélemény nem alkotható.

Ezen felfogás helyességét magam is elismerem.

A panaszok gyakori volta azonban arra inditott, hogy vizsgálat tárgyává tegyem, mennyiben mondhatók igazságosaknak az ügyvédi munka kicsinybe vételére irányuló panaszok.

Kutatásaim ugy az alsó-, mint a felsőbiróságokra kiterjedtek. Módszerem az adatgyüjtés volt. Körülbelül 250 esetből álló gyüjteményem egy részét az ügyvédi kamarák jelentéseiből állitottam össze, más részét a kartársaktól kértem és kaptam,** utolsó harmadát pedig saját magam kerestem ki felsőbiróságaink irattáraiban.

Ime a gyüjtemény:

1. A kir. törvényszékek megállapitásai.

Törvényszéki rendes perekben a következő érdekes észleletek jöttek tudomásomra:

Az *eperjesi* törvényszéknél 13 éven át folyt egy 10,500 forintos per, melynek előzményei 1827-ig nyulnak vissza és amely pernek előzményeit képező több métermázsányi, részben latin nyelvü aktacsomó áttanulmányozása napokat vett igénybe. A törvényszék a két alperesi ügygondnoknak a per teljes letárgyalásáért 245, illetőleg 295 K-t állapitott meg, holott egy szakértő egyetlen latin okirat leforditásáért csaknem ugyanennyit kapott.

A *szatmári* törvényszék egy sulyos jogkérdésekkel bonyolitott 120,000 K-s örökösödési perben, mely öt éven át folyt. az egyik ügyvédnek 401 K 30 f.-t állapitott meg, holott bélyegköltsége 44 K 90 f. volt. Mivel pedig az illető ügyvéd nem lakik a törvényszék székhelyén, helyettesi teendőkért 198 K 14 f.-t fizetett ki egy szatmári kartársnak.

A *szatmári* törvényszék a 15,185/901. sz., 1235 K 20 f. iránti rendes perben felperesi ügyvédnek 68 K 81 f. készkiadással együtt kereset, válasz, végirat, tanuhallgatás és észrevételek fejében összesen 97 K 34 f.-t állapitott meg.

A *szatmári* törvényszéknél 17,297/899. sz. a. folyamatba tett perben bélyegköltségre s tanudijakra 66 K, ezenkivül pedig a törvényszék székhelyén lakó helyettesnek dijazására 22 K 5 f. készkiadás merült fel. Ezzel szemben pedig ezen nagyértékü és meglehetősen bonyolódott perben megállapittatott a felperesi képviselő részére dij és költség összesen 98 K 80 f. Vagyis a három periratnak s kétrendbeli észrevételnek szerkesztéseért s az ezenfelül a perben felmerült eljárásokért összesen 10 K 75 f. munkadij itéltetett meg. (Szatmárnémetii ügyvédi kamara 1901. évi jelentéséből.)

A *szabadkai* törvényszék 890 K erejéig fenálló zálogjog törlése iránti perben, melyben 20 K 30 f. bélyegkiadás merült fel, összesen 100 K költséget állapitott meg 14,663. 902. számu itéletében felperesi ügyvédnek.

Ugyanez a törvényszék 4000 K-s perben 16,450/902. sz. a. a pernyertes alperes részére 102 K 65 f. költséget állapitott meg.

Ugyanez a törvényszék 108 K iránti váltóperben 9726. 902. számu itéletével a pernyertes felperes részére a 11 K 60 f. készkiadás beszámitásával 37 K perköltséget itélt meg.

Ugyanez a törvényszék 16,016/901. sz. itéletével 1421 K iránti perben felperesnek a keresetért, perfelvételért és két igazolási határnapon való megjelenésért 20 K 30 f. bélyegköltség beszámitásával 60 K 80 f.-t itélt meg.

Ugyanez a törvényszék 14,286/1902. számu itéletével 7—8000 K értékü városi ház iránti perben felperesi ügyvédnek 20 K 20 f. készkiadás beszámitásával 129 K 20 f.-t, alperesi ügyvédnek 7 K 60 f. készkiadás beszámitásával 102 K-t állapitott meg.

Ugyanez a törvényszék 18,367/902. számu itéletében 14,000 K perérték mellett keresetért és két megjelenésért 100 K munkadijat állapitott meg a felperesi ügyvédnek.

Ugyanezen törvényszék 10,547/1902. számu itéletében 1600—2000 K értékü házon való vagyonközösség megszüntetése iránti perben alperesi ügyvédnek 7 K készkiadás mellett 63 K-t állapitott meg.

Ugyanezen törvényszék 3445/901. számu itéletében egy 5282 K iránti perben I. r. alperes ügyvédjének, aki a periratváltások után a jegyzőkönyvi tárgyalások során képviselte az I r. alperest, 25 K-t állapitott meg. A kir. tábla feloldván ez itéletet, az ennek folytán megtartott jegyzőkönyvi tárgyalás után hozott 4802/902. sz. itéletében a törvényszék ismét csak 25 K költséget állapitott meg az alperesi ügyvédnek.

Ugyanezen törvényszék 136 K-s sommás végzésben 23 K 20 f.-t állapitott meg felperes javára. Kifogás folytán két tárgyalás volt és 1 K bélyegkiadás a jegyzőkönyvre. Ezek után a 14,267/901. sz. itélet 29 K 60 f. perköltségben marasztalja alperest. Maradt tehát a két tárgyalás munkadija fejében 5 K 40 f.

A *zombori* törvényszék egy szerződés teljesitése vagy 176,092 K iránti perben 6491/900. sz. itéletével felperesi ügyvédnek készkiadásokkal egyetemben 180, alperesi ügyvédnek 160 K-t állapitott meg. A szegedi kir. itélő tábla felperesi ügyvédnek a felebbezésért bélyegkiadással együtt 61 K 30 f.-t állapitott meg.

A *zalaegerszegi* törvényszék a 4297/1897. sz. a. inditott örökösödési perben, melynek tárgya 20,000 K-t tesz ki, felperesi ügyvéd költségeit 348 K 15 f.-ben állapitotta meg. Ezen perben felperes bélyegkiadása 82 K-t, a helyettesitési költségek 80 K-t tettek ki. Ezen perben a terjedelmes periratokon kivül tanuhallgatás, észrevételezés és póttárgyalás is volt.

Ugyanezen törvényszék a 4538/900. sz. perben, melyben a kereset 7531 K iránt indittatott, de az időközben történt törlesztés folytán 1241 K-ra leszállittatott, a felperesi kép-

* Felolvastatott a Budapesti Ügyvédi Körben 1903. évi márczius hó 12-én.

** Sajnos, a kartársak nagy részénél meglehetős indolentiával találkoztam. Alsóbirósági adataim éppen ezért meglehetősen hézagosak.

viselő költségeit 376 K-ban állapitotta meg. Ezen perben 101 K bélyegkiadás, 60 K helyettesitési költség merült fel. A nagyterjedelmü periratokon kivül ez ügyben egy póttárgyalás, két tanuhallgatási tárgyalás és észrevételezés volt.

A *székesfehérvári* törvényszék 3243/901. sz. itéletével 4090 K értékü törvényes osztályrész megállapitására irányuló perben felperesnek 138 K 80 f., alperesnek 185 K 78 f. költség itéltetett meg. Érdemleges, jogi fejtegetések felhasználásával kidolgozott periratok, teljesen lefolytatott bizonyitási eljárás, szakértői becsüvel.

Ugyanezen törvényszék 2924/901. sz. itélete végrendelet érvénytelenitése, és törvényes osztályrész megállapitása iránti perben — melynek substratuma mintegy 22,000 K — felperesnek 340 K-t, alperesnek 265 K-t állapitott meg költség fejében.

Ugyanezen törvényszék 8076/900. számu itélete vagyonközösség megszüntetése tárgyában inditott perujitási perben felperes képviselőjének 60 K-t, alperes képviselőjének 62 K-t állapitott meg.

Ugyanezen törvényszék 2427/1900. számu itéletével 13,600 korona kártérités iránti perben — melyben az első itélet mindkét fél felebbezése folytán feloldatott, ujabb bizonyitás foganatositttatott — felperes részére 188 K, alperes részére 116 K állapittatott meg, mely összegben az első itélet ellen használt felebbezési költség is benfoglaltatott. Tanuhallgatás egy izben, szakértői szemle három izben foganatositttatott a város határában.

Ugyanezen törvényszék 1329/1900. számu itéletével 30,000 K-s örökösödési perben felperesnek 250 K, alperesnek 212 K költséget itélt meg.

Ugyanezen törvényszéknek 2137/900. sz. itéletével befejezett, 11,000 K értéket képviselő ingatlanra vonatkozó adásvevési szerződés érvénytelenitése és 3360 K elvont haszon iránt folytatott perben felperes részére 215 K 90 f., alperes részére 186 K 50 f. költség itéltetett meg.

Ingatlan birtokba bocsátása iránt inditott perben ugyanezen törvényszék 3183/900. sz. itélettel 162, illetve 140 K költség állapittatott meg.

1600 frt tőke iránti perben 2396/89. sz. törvényszéki itélettel, melyben vidéki járásbiróság területén foganatositott bizonyitási eljárás folyt le, megitéltetett alperesnek 119 frt 89 kr.

1100 frtos, 189 frtos és 500 frtos zálogjogok törlése iránti perben 4786/901. sz. törvényszéki itélettel felperesnek 132 K 50 f., alperes ügygondnoknak 96 K 50 f. itéltetett meg.

Özvegyi jog megállapitása, évi hasznok megitélése és 7987 frt iránti perben 253/900. sz. törvényszéki itélettel felperesnek 339 K, alperesnek 246 K itéltetett meg.

Vagyonközösség megszüntetési perben 6873/901. számu itélettel felperesnek 93 K 74 f.-t, alperesnek 81 K-t.

Ugyanily tárgyu perben 7942/901. sz. itélettel felperesnek 89 K-t, alperesnek 79 K-t itélt meg ugyanez a törvényszék; mindkét perben vidéki járásbiróság utján foganatositttatott az aránylag költséges tanuhallgatás és birói becsü.

Szövetkezetből való kilépés iránt folytatott perben 2400. 902. sz. a. kelt törvényszéki itélettel felperesnek 108 K, alperesnek 86 K 64 f. itéltetett meg.*

* A konkrét eset megjelölése nélkül tudomásomra jutott adatokat elválasztom a többiektől és (bár adataim megbizhatósága kételyen felül áll) ezeket itt a vonal alatt csoportositom.

A törvényszékek polgári felebbezési tanácsai köréből a következő tapasztalatokról van tudomásom:

A szabadkai törvényszékeknél 100 K-s ügyben változatlanul 6 K a tárgyalási dij, akkor is, ha az ügyvéd egész délelőttjét elfoglalta az ügy. A zombori tsz. értékre és munkára való tekintet nélkül 10 K-t állapit meg a felebbezési tárgyalásért. Az eperjesi törvényszéknél is a stereotyp taksa 12 K, amely csak nagyobb ügyeknél mutat csekély emelkedést. A szatmári és székesfehérvári kir. törvényszékek felebbezési tárgyalásért 10—12 K-t állapitanak meg. A szegedi törvényszéknél bármily nagy értékü peres ügy felebbezési tárgyalásáért és a tárgyalásnál bármennyire kifejtett ügybuzgóság és előkészületért 10 K a taksa. (Szegedi ügyvédi kamara 1901. évi jelentése.)

Bünügyekben a zombori és szabadkai kir. törvényszékek mindig 10 K-val taksálják a felebbezési tárgyaláson kifejtett ügyvédi munkát.

Az aradi kir. törvényszék 1902. évi jelentése panaszolja, hogy az aradi törvényszék egy 80,000 K-s igazolási ügyben 10 K-t állapitott meg.

2. A kir. táblák megállapitásai.

A *budapesti* kir. tábla 4090 K törvényes osztályrész iránti perben 4330/902. sz. a. felperes felebbezéseért 20, alperesi felebbezésért 30 K dijat állapitott meg.

Ugyanez a tábla egy körülbelül 22,000 K substrátumu örökösödési perben kétives tüzetes felebbezésért 43 K 30 f. bélyegkiadás beszámitásával 67 K 30 f.-t állapitott meg 3785/902. sz. a.

Ugyanezen tábla egy vagyonközösség megszüntetési perben 133/901. sz. itéletével a két felebbező fél ügyvédjének 5—5 K-t állapitott meg.

Ugyanezen tábla 13,600 K kártérités iránti perben 8962/900. sz. a. 40 K felebbezési munkadijat állapitott meg.

Ugyanezen tábla 359/900. sz. itélettel 30,000 K-s örökösödési perben bélyegkiadással együtt 77 K 20 f. felebbezési költséget állapitott meg.

Ugyanezen tábla 9586/900. számu itélettel egy ingatlan birtokba bocsátása iránti perben a felebbezésért 8 K-t állapitott meg.

Ugyanezen tábla 1600 frt iránti perben 1574/900. sz. a. felebbezésért 20 K-t állapitott meg.

Ugyanezen tábla 19,800 K iránti ügyben 1442/901. sz. a. felebbezésért 20 K-t állapitott meg. (A Curia 40-re emelte fel).

Ugyanezen tábla özvegyi jog megállapitása és 7987 frt iránti perben a több ives, tüzetesen kidolgozott felebbezésért 3906/900. sz. itéletével 30 K-t állapitott meg.

Ugyanezen tábla 7838/901. sz. itéletével 7000 K iránt bonyolult megtámadási perben a több ives felebbezésért a készkiadásokon felül 40 K munkadijat állapitott meg.

Ugyanezen tábla egy 11,526 K iránti perben 6533/900. sz. a. 20 K-t állapitott meg felebbezés fejében.

Ugyanezen tábla által 7460/902. sz. a. 6027 K-s ügyben 14 K, 4858/902. sz. a. ingatlan tulajdona iránti perben 12 K, 6371/902. sz. a. örökösödési perben 7 K 40 f., 7392/902. sz. a. vagyonközösség megszüntetése iránti perben 12 K, 6943/902. sz. a. 1611 K iránti ügyben 10 K, 7703/902. sz. a. 6300 K iránti ügyben 20 K, 8491/900. sz. a. örökösödési perben 10 K, 206,000 K iránti perben 100 K állapittatott meg felebbezés, illetve felfolyamodás dija fejében.

A *pozsonyi* kir. tábla 540/901. sz. a. örökösödési perben 11 K 50 f. költséget itélt meg a felebbezésért.

A *kassai* kir. tábla egy tulajdonjog és zálogjog törlése iránti perben (64/902. sz. a.) az elsőbiróság által 170 K 80 f.-ben és 100 K-ban megállapitott költségeket 98 K 50 f.-re, illetőleg 79 K-ra szállitotta le.

A *temesvári* tábla (3919/901. sz. a.) egy ingatlan tulajdonjoga iránti perben az elsőbiróság által készkiadásokkal együtt 140 K-ban megállapitott perköltségeket 60 K-ra szállitotta le.

Ugyanezen tábla 2106/901. sz. itélete egy tulajdonközösség megszüntetése iránti perben felperes elsőbiróilag megállapitott költségeit 199 K-ról 152 K-ra, alperesét 118 K-ról 69 K-ra szállitotta le.

Ugyanezen tábla 32,000 K-s perben a felebbezésért 16 K-t, ingatlan tulajdona és 2600 frt iránti perben (6898. 901. sz. a.) 14 K-t állapitott meg.

A *marosvásárhelyi* kir. tábla egy 2044 K iránt folyt váltóperben az elsőbiróság itélete elleni felebbezésért, melyre 23 K 30 f. bélyegkiadás volt, 30 K 30 f.-t állapitott meg, mely összeget a Curia nagylelküen 43 K 30 f.-re emelt fel.

A *szegedi* kir. tábla 772/99. sz. határozata egy büntető feljelentésért és két izbeni tárgyalásért a járásbiróság által megitélt 30 K helyett 8, mond nyolcz koronát itélt meg, «figye-

lemmel az ügyben teljesitett munkára és a tárgyaláson eltöltött idővesztésre» (melyről a táblának tudomása sem lehetett).

A *szegedi* kir. tábla 2163/98. sz. itéletével a bajmoki határ (11,000 hold) tagositásának megengedhetősége iránti perben az alperesek felebbezésében feldolgozott óriási anyag tanulmányozását és feldolgozását 120 K-val honorálta.

A *nagyváradi* kir. tábla egy igen bonyolult arányositási perben a sikerre vezetett felebbezésért 3614/99. sz. végzésével 10 K-t, az ellenfél ügyvédjének 6 K-t itélt meg.

Ugyanezen tábla 2889/901. sz. a. egy nagy végrendelet érvénytelenitése iránti perben a felebbezésekért 16 és 10 K-t állapitott meg.

A 4590/901. sz. perben ugyanezen tábla a kiadások és munkadijak fejében összesen 12 K-t itélt meg.

Az *aradi* ügyvédi kamara 1900. évi jelentése panaszolja, hogy a nagyváradi kir. tábla 3000 K-s perben 16, 11,600 K iránti perben 45 K 30 f. felebbezési költséget állapitott meg a bélyegkiadással együtt.*

A *debreczeni* tábla egy 120,000 K értékü örökösödési perben a felebbezésért 20 K-t állapitott meg.**

Dr. Balog Arnold.

Közbenjárási dij és költség megállapitható-e, ha az ügyvédet a végrehajtás foganatositásánál nem ügyvéd vagy nem bejegyzett ügyvédjelölt képviselte?

Az 1874: XXXIV. tcz. 62. §-a minden kétséget kizáróan megengedi azt, hogy ügyvéd a reá bizott ügyet, amennyiben a fél az ellenkezőt különösen ki nem kötötte, helyettese utján intéztesse el. Arra nézve azonban, hogy az ügyvédet a reá bizott ügyek elintézésénél joghatálylyal ki helyettesitheti, közvetlen rendelkezést sem fenti törvény, sem más törvényünk nem tartalmaz. Az 1874: XXXIV. tcz. 15. §-ából azonban az, hogy az ügyvédet a reá bizott ügy elintézésénél az ügyvédjelöltek lajstromába bevezetett ügyvédjelölt, a 63. §-ból pedig az, hogy ügyvéd teljes joghatálylyal helyettesitheti, nyilvánvalóan megállapitható. Sőt az 1881. évi LIX. tcz. 12. §-ából, illetve az 1893: XVIII. tcz. 7. §-ából, egybevetve ezen törvényes rendelkezéseket az 1874. évi XXXIV. tcz. fentebb felhivott 62., 15. és 63. §-aival, kitünik az, hogy a peres eljárásban ügyvédet kizárólag csak ügyvéd, illetve a nála joggyakorlaton levő, az ügyvédjelöltek lajstromába bevezetett ügyvédjelölt helyettesitheti. A peren kivüli eljárásra és igy a végrehajtási eljárásra, különösen pedig az egyes végrehajtási cselekményekre vonatkozólag oly rendelkezést, melynél fogva ügyvédet csak ügyvéd vagy kamarailag bejegyzett ügyvédjelölt helyettesithetne, törvényeink egyáltalában nem tartalmaznak és törvényeink rendelkezéseiből a törvényhozó ilynemü szándéka egyáltalában nem következtethető.

Azon törvényes intézkedésből, hogy a peres eljárásnál ügyvédi képviselet szabályként iratott elő, a másnemü képviselet pedig csak kivételként engedtetett meg, továbbá azon törvényes intézkedésből, hogy a peres eljárásban a képviselő ügyvéd helyettesitésére csak ügyvéd vagy kamarailag bejegyzett ügyvédjelölt jogosittatik fel, a törvénynek a pereskedő fél érdekeinek biztositására irányuló intentiója következtethető. Ellenben abból, hogy sem az 1881: LX. tcz., sem pedig más törvény a kötelező ügyvédi képviseletet elő nem irja, a képviseletet azonban korlátlanul megengedi («. . . a végrehajtató vagy megbizottja . . .» 1881: LX. tcz. 20. §.), csakis az következtethető, hogy a törvényhozó a fél érdekeit veszélyeztetve egyáltalában nem látja akkor, ha a végrehajtási cselekményeknél a felet nem jogképzett és felelős egyének képviselik. Ebből kifolyólag pedig azon ok, mely a törvény hozatalánál alapul szolgált arra, hogy a peres eljárásban a képviselő ügyvéd helyettesitésére csak ügyvéd vagy bejegyzett ügyvédjelölt jogosittassék fel, a végrehajtási eljárásban elesik, amiért is a végrehajtási eljárásban a végrehajtási cselekményeknél a közbenjárásra a képviselő ügyvéd az 1874: XXXIV. tcz. 62. §-ának *b)* pontja alapján helyettesül bárkit is megbizhat, épp ugy, mint maga a fél, annál is inkább, mert ezt tiltó vagy korlátoló rendelkezést törvényeink egyáltalában nem tartalmaznak. Ezen elvet joggyakorlatunk az 1881. évi LX. tcz. életbelépése óta mindenkor kivétel nélkül elfogadta.

Az 1881: LX. tcz. 27. §-a szabályként mondja ki, hogy a végrehajtási költségek mindenkor a végrehajtást szenvedőt terhelik. Az ezen szabály alóli kivételeket (1881: LX. tcz. 35., 44., 117. §§. stb.) a törvény bár elszórva, de taxative határozza meg. E mellett az 1881: LX. tcz. 27. §-ának azon rendelkezéséből, hogy «a biróság az eljárás költségeit — *ideértve a birósági végrehajtók dijait és költségeit is* — megállapitja», csakis az következtethető, hogy a biróság minden egyes eljárásnál és igy a végrehajtás foganatositásánál is nemcsak a birósági végrehajtók dijait és költségeit, hanem az eljárással felmerült és igy a végrehajtás foganatositásánál a közbenjárással felmerült költségeket és dijakat is megállapitani tartozik és pedig tekintettel az általános rendelkezésre, hogy a végrehajtási költségek szabály szerint végrehajtást szenvedőt terhelik, ennélfogva ezen közbenjárással felmerült dijak és költségek szabály szerint végrehajtást szenvedő terhére állapitandók meg. Minthogy pedig a törvény a fentiek szerint nyilvánvalóan megengedi azt, hogy a végrehajtási eljárásban a végrehajtási cselekmények foganatositásánál a végrehajtatót bárki is képviselhesse, a végrehajtatót képviselő ügyvédet pedig bárki és igy nem ügyvéd és nem bejegyzett ügyvédjelölt is helyettesitse, minthogy továbbá ily képviselet, illetve helyettesités esetében is a végrehajtás foganatositásánál épp ugy felmerülnek a közbenjárással költségek, mintha a fél, illetve az őt képviselő ügyvéd személyesen járna el, ezért ily esetekben is annál inkább megilletik a végrehajtatót képviselő ügyvédet a nem ügyvéd, illetve nem bejegyzett ügyvédjelölt helyettese közbenjárásával felmerült költségek és dijak, mert, mig egyrészt a végrehajtási törvény megengedi azt, hogy őt a végrehajtás foganatositásánál nem ügyvéd vagy nem bejegyzett ügyvédjelölt helyettesitse, másrészt az eljárással és igy a közbenjárással felmerülő költségek és dijak megállapitását mindenesetre, igy az ilynemü helyettesités esetére is előirja.

Azon felfogás, mely szerint a végrehajtató képviselőjét abban az esetben, ha őt a végrehajtás foganatositásánál nem ügyvéd vagy nem bejegyzett ügyvédjelölt helyettesiti, közbenjárás czimén dij és költség meg nem illetné, azon logikailag mivel sem indokolható következetlenségbe jut, hogy a végrehajtatót képviselő ügyvédet, kit nem ügyvéd, illetve nem bejegyzett ügyvédjelölt helyettesit a végrehajtás foganatositásánál, kedvezőtlenebb helyzetbe juttatja, mint amely helyzetben van e felfogás szerint azon fél, kit nem ügyvéd képvisel, illetve helyettesit. Ezen fél részére a végrehajtó dijain és költségein felül e felfogás szerint költségei és közbenjárási dija, időmulasztása ellenértéke mindenesetre megállapitandók végrehajtást szenvedő ellenében, ellenben a végrehajtatót képviselő ügyvédet, ha őt nem ügyvéd vagy bejegyzett ügyvédjelölt helyettesiti (ámbár ezen felfogás is elismeri, hogy jogositva van a képviselő ügyvéd a végrehajtás foganatositásánál magát nem ügyvéddel, illetve nem bejegyzett ügyvédjelölttel helyettesittetni), még utazási költségei és más készkiadásai sem illetik meg és ezek végrehajtást szenvedő ellenében nem képezik birói megállapitás tárgyát. Mindez pedig a végrehajtatót képviselő ügyvédnek rovására végrehajtást szenvedőnek jogalap nélküli és indokolatlan kedvezőbb helyzetét jelenti, mintha maga a fél vagy ennek megbizottja járna közben a végrehajtás foganatositásánál. Ezen logikailag mivel sem indokolható következetlenségben leledzik a marosvásárhelyi kir. itélő tábla 13. számu polgári teljes-ülési döntvénye.

A kolozsvári kir. itélő tábla 11. sz. polgári teljes-ülési döntvénye ellenben azon okból kifogásolandó, hogy e döntvény szerint végrehajtató képviselőjét, ha őt a végrehajtás foganatositásánál nem ügyvéd, vagy nem bejegyzett ügyvédjelölt helyettesiti, csak azon esetre illeti meg közbenjárási dij és költség, ha őt «más állandó irodai alkalmazottja helyettesiti». A helyettesitésnek azon hatálylyal való ilynemü korlátozása, hogy csak az esetben illeti meg a képviselő ügyvédet a közbenjárással felmerült költség és dij, mindennemü jogi, sőt logikai alapot nélkülöz, és mint errre dr. M. D. (l. Jogtudományi Közlöny f. évi 3. számában megjelent fenti czimü czikkét) helyesen reámutatott, gyakorlati akadályokba ütközik.

* Az aradi ügyvédi kamara jelentése panaszolja, hogy az aradi és kolozsvári kir. táblák az elsőbiróságilag megállapitott költségeket hivatalból leszállitják, amikor egyik fél sem felebbezett a költségmegállapitás ellen.

** A debreczeni kir. itélő tábla felülvizsgálati tanácsa a hozzá utalt (400—1000 K iránti) perekben állandóan 12 K költséget állapit meg a tárgyalásért.

A fentiekből tehát csak azon elv vonható le, hogy az ügyvédet közbenjárás czimén dij és költség megilleti akkor is, ha a végrehajtás foganatositásánál nem ügyvéd vagy nem bejegyzett ügyvédjelölt helyettesitette, és e dij és költség végrehajtást szenvedő ellenében birói megállapitás tárgyát képezheti. Mindez pedig de lege lata áll, de lege ferenda azonban ezen elvhez kétségtelenül még szó férhet. Megjegyzendő azonban, már ezuttal is az, hogy ha a képviselő ügyvédet nem ügyvéd, vagy nem bejegyzett ügyvédjelölt helyettesiti a végrehajtás foganatositásánál, a közbenjárás czimén megállapitandó dij és költség semmi esetre sem állapitandó meg azon elvek szerint, amely elvek az ügyvédi dij és költség megállapitásánál irányadók, hanem minden esetre szigorubb elvek szerint mérsékelten állapitandó meg az ily közbenjárással felmerült dij és költég. Ily módon mig egyrészt az által, hogy nem ügyvéd, illetve nem ügyvédjelölt helyettesiti a képviselő ügyvédet a végrehajtás foganatositásánál, a végrehajtást szenvedő semmiféle joghátrányt nem szenvedhet, másrészt, miután ez anyagilag kisebb megterhelésével jár, reá nézve mindenesetre előnyösebb is. *Dr. Róth Hugó*
kolozsvári ügyvéd.

Különfélék.

— **A birói kongresszus** mindenekben a birói és ügyészi testülethez méltón folyt le. Teljes egyöntetüséggel, mondhatnánk lelkesedéssel vettek részt az ország minden részéből összesereglett birák és ügyészek az országos gyülésen és a gyülés lefolyása arról is tanuságot tett, hogy a birák és ügyészek között a testületi szellem mily nagy mértékben van meg. Kivánjuk a magyar igazságszolgáltatás érdekében, hogy a mozgalom teljes sikerre vezessen.

— **A budapesti egyetem jogi karának** a jövőben kinevezendő tanárok javadalmazásáról szóló felterjesztését a mellékleten közöljük.

— **A királyi jogakadémiák tanárai** a fizetésrendezési javaslat reájuk vonatkozó határozatai ellen későn, de annál nyomósabb érvekkel szólaltak fel. Jóllehet a királyi jogakadémiák már az 1874. évi szervezeti szabályzat által teljes jog- és államtudományi karoknak ismertettek el, most nemcsak az egyetemeknél, de még az állatorvosi főiskolánál, az erdészeti és bányászati akadémiánál is sokkal mostohább elbánásban részesültek. Igy a legmagasabb qualificatiót — egyetemi magántanári képesitést — igénylő jogakadémiai tanári állás mintegy lefokozást szenved. De az erkölcsi sérelmen kivül anyagilag is káros a javaslat a jogakadémiai tanárokra, kik eddig az állami tisztviselők VII. fizetési fokozatába sorozva voltak. Szinte hihetetlen, hogy a javaslat a quinquenniumok dolgában a középiskolai tanároknál is 600 K-t, a jogakadémiai tanároknál azonban csak 500 K-t vesz föl.

— **A kassai törvényszék** birói és ügyészi kara a fizetésrendezési javaslat tárgyában a képviselőházhoz kérvényt intézett. A kérvényből, melyet Hornyay Ödön kir. táblai biró szerkesztett, kiemeljük a conclusiókat:

Kérjük a javaslat oly értelmü módositását, miszerint a kir. törvényszékek vezetői, az elnökök, a curiai birói czim és jelleg elnyerése esetén, a rang minden fokozatát elérhessék. A kir. táblai birák helyben a táblánál curiai birói czim és jelleget nyerhessenek el s annak minden fokozatába juthassanak, mert mivel sincs indokolva, hogy a curiai birák kötött létszáma mellett, az érdemes elnök vagy táblai biró miért zárassék el az előhaladástól.

A táblabirói czim és jelleggel felruházott törvényszéki birák és főügyész-helyettesi czim és jelleggel felruházott kir. ügyészek a táblabirói, illetve helyettes főügyészi rendes létszámba osztassanak s ez állás első fokozatába juthassanak.

A törvényszéki birák, ügyészek és járásbirák összes létszámát a VII. rangosztályba kérjük soroztatni.

Az albirák és alügyészek a VIII. rangosztályba volnának sorozandók.

A törvényszéki jegyzőket a IX., az aljegyzőket a X. rangfokozatba kérjük beosztatni.

Valamennyi biró és albirónak az illető rangosztály II. fokozatába való beosztását óhajtjuk; az egy rangosztály fokozataiban való hivatalbóli előléptetés 3—3 évre korlátoltassék.

A korpótlék s a fővárosi birákra s ügyészek részére az eddigi más személyi és müködési pótlékok fentartását, de sőt ennek Kassa, Pozsony és Temesvárra is leendő kiterjesztését az a kézen fekvő ok indokolja, hogy ezen városokban a megélhetési viszonyok aránytalanul nehezebbek, mint az ország minden más városában.

Végül s nyomatékosan kérjük, miszerint a teljes nyugdij elérése 30 évre korlátoltassék.

— **Az ügyvédi kar** is sikra száll a fizetésrendezési javaslatnak a birákra és ügyészekre vonatkozó intézkedéseivel szemben. A kezdeményezés érdeme a Budapesti Ügyvédi Kör választmányáé, melynek feliratát nyomon követi a budapesti ügyvédi kamara emlékirata. A helyes példát több vidéki ügyvédi kamara és kör követte.

— **Az igazságügyminiszter** a budapesti ügyvédi kamarával közölte a Budapesten 1905. évben tartandó börtönügyi kongresszus napirendjére kitüzött kérdések sorozatát és felhivta a kamarát, hogy tagjai a kérdések kidolgozásában minél nagyobb számban vegyenek részt. A kamara választmánya ezen felhivás folytán a maga kebeléből bizottságot küldött ki, mely a kitüzött kérdések feldolgozása végett a kamara arra hivatott tagjaival az érintkezést keresse és a megfelelő előkészitések iránt intézkedjék. A bizottság dr. Brüll Ignácz helyettes elnök elnöklete alatt dr. Pap József titkár, Pollák Illés ügyész, dr. Bihari Mór, dr. Fittler Dezső, dr. Okolicsányi Géza és dr. Stern Sámuel választmányi tagokból áll.

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya** folyó hó 5-én tartott ülésében arra való tekintettel, hogy a magyar jogászgyülés állandó választmányának elnöke és alelnöke is elhalt és ez idő szerint oly közeg nem létezik, mely az állandó választmányt összehivhatná, felkérte és megbizta a kamara elnökét, dr. Szivák Imre ügyvédet, hogy a magyar jogászgyülés állandó választmányának tagjait az alapszabályok értelmében leendő megalakulás czéljából hivja össze.

— **Szentpéteri Károlyné bünügyét** f. hó 10. és 11-én a szokottnál szélesebb mederben tárgyalta a kir. Curia első büntető tanácsa. Az itéletet f. hó 17-én hirdetik ki. Az egész jogászvilág feszült érdeklődéssel várja a legfőbb bíróság döntését.

— **Elmélkedés a magyar nemzeti czimer és lobogó jussáról.** A napokban hagyta el a sajtót *dr. Kmety Károlynak*, a budapesti egyetemen a közjog tanárának ezen czimü tanulmánya. Kiindulási pontját képezi a tanulmánynak a legutóbbi országgyülést megnyitó királyi beszéd, amely a magyar állam kiépitésének és megerősitésének szükségességét hangsulyozza. Ez a kiépités nem vonatkozhatik a *jogbeli* magyar államra; jogbelileg az teljesen perfect és befejezett; a kiépitő munka csak a jogban teljes magyar államiságnak a viszonyok tényleges valóságában való érvényre emeléséből állhat. A jogbeli államiságot az 1867: XII. tcz. semmi ügyben, semmi vonatkozásban nem áldozta fel. Amit ma a közös ügyek egész vonalára kiható ugynevezett «nemzeti követelmények» elnevezés alatt foglalunk össze, voltaképpen nem egyéb, mint az 1867: XII. tcz.-ben foglalt paritásos dualismus valósitására irányuló, tehát jogi követelmény. Ezek között szerepel az a kivánság, hogy a magyar állam ősi czimere és lobogója a közös magyar-osztrák hatóságoknál és intézeteknél, továbbá a magyar hadseregben, mint az összes hadsereg kiegészitő részében, valamint az apostoli király udvartartásában megfelelő módon használatba vétessék. A magyar állam nemzetközi helyzetére és a magyar hadsereg szellemére elsőrendü fontosságu kérdés ez. Ami a «valóságosan» közös hatóságok czimerét és lobogóját illeti, a kérdés megoldásánál az 1867: XII. tcz. alapján állva csak a két állam külön létének teljességéből indulhatunk ki.

A dualismus helyes felfogása kizárja akárminő egységét a czimernek és lobogónak, tehát ugy a közös, mint az egyesitett czimer és lobogó elfogadását; legajánlatosabb az együttes, vagyis kettős czimer használatnak azon módja, mely szerint a két állam czimere, mint teljesen önálló két czimer együtt és egyszerre, és a két állam lobogója is igy használtatnék a közös hatóságoknál és intézeteknél. A hadseregre nézve az 1867: XII. tcz. nem követeli, de sőt meg sem engedi, hogy az összes hadsereg kiegészitő részét képező «magyar hadsereg» czimer- és lobogó-használata a valóságosan közös hatóságokéival ugyanazonos legyen. Az idézett törvényczikk alapfelfogása arra mutat, hogy az a «magyar hadsereget» (a régi «exercitus hungaricust»), bár organikusan összekapcsolva az osztrák császári hadsereggel, de mégis teljesen biztos kriteriumok által megkülönböztetett részképp akarta fentartani, a nélkül, hogy az egy részbe foglalás a részeknek intézményes létét vagy különböző közjogi jellegét megsemmisitené. Az összes hadsereg részét képező ezen magyar hadsereg (t. i. a magyar szent korona országai területéről, magyar honosokból, a magyar törvényhozás által megállapitott, illetőleg megajánlott ujonczokból és póttartalékosokból kiegészitett hadcsapatok a hozzájuk tartozó intézetekkel és hatóságokkal) czimeréül és lobogójául mást, mint egyedül a magyar állam czimerét és lobogóját megállapitani nem lehet. Ez a megalkuvást nem ismerő *közjogi* álláspont. A magyar király czimere és lobogója szintén egyedül az állam czimere és lobogója lehet; a magyar állam területén csak a valóságos közös ügyekben való eljárásoknál volna használható a fentemlitett *együttes* czimer. Ugyanez alkalmazandó a bécsi udvarnál is, egyrészt a diplomácziai érintkezés miatt, amelyben a dualismusnak kifejezésre kell jutnia, másrészt azért, mert a magyar királyi kormány egy minisztere itt is a király személyénél van és mert a közös kormányhatóságok itt tartják székhelyüket. Ezekben adtuk *Kmety* munkájának foglalatját, persze csak főconclusióiban.

— **A jogczimes dologi ügylet hatásai a Tervezetben.** *Almási Antal* jogászegyleti előadásának gondolatmenete a következő volt:

A magánjogi Tervezet csak a tulajdonjog és az épületjog megszerzését füzi jogczimhez, a többi dologi jogokét nem. A jogczimes dologi jogoknál nem vonja le a jogczimesség elvi következményeit és figyelmen kivül hagyja, hogy a jogczimesség eltünteti a dologi ügyletet és helyébe hozza a dologszolgáltatási kötelezettség teljesitését. Nem indokolt vegyes rendszere sem, a Tervezet nem is tudta azt keresztülvinni. Ezen anomaliákból magyarázható, hogy a Tervezetben a dologi jogok *szerzését*, *védelmét* és *visszaszerzését* tárgyazó tételek nincsenek összhangban a jogczimesség elvével és igy gyakorlatilag jelen fogalmazásukban alkalmazhatatlanok.

A dologi jogok *szerzésénél* a jelzett hiba abban mutatkozik, hogy a Tervezet szerint az ingók jóhiszeme *jogczimmentes*, azaz csakis a szerzési ügylet átadási részére vonatkozik (629. §.), az ingatlané pedig az elkötelezési ügyletre is (549. §.), tehát *jogczimes*; hogy ez utóbbi jóhiszem *jogczimes* a *jogczimmentes* ingatlan ügyleteknél is és hogy az ingó *jogczimmentes* dologi jogok jóhiszemü szerzése is *jogczimesnek* van contemplálva (769. §.), végül, hogy a Tervezet jóhiszemüségi *időpontról* beszél (549. és 630. §§.) annak daczára, hogy a jogczimes szerzés *időközben* megy végbe.

A dologi jogok *védelmét* az 1078 §. mesterségesen elválasztja a kötelmi jogokétól, annak daczára, hogy a dologi jog szerzésének időpontja a Tervezet szerint pontosan meg nem határozható, és igy ugyszólván sohasem lenne biztos, vajjon csak «kötelemsértés» vagy pedig «tiltott cselekmény» forog-e fenn. A két kategoriának joghatárai párhuzamosan nem alkalmazhatók, addig mig az 1078. §. oda nem módosul, hogy a kötelemsértésre az adóskésedelem és a nem teljesités szabályai mellett subsidiariter a tiltott cselekmény tételei alkalmazandók.

A dologi jogok *visszaszerzése* nem lenne condictiós, ha azok *szerzése* jogczimes, mert ugy az elállásnál (1056 §.) mint az alaptalan gazdagodásnál (1762 §.) a jogczim resolválódása dologi jog érvényesitésének nyit utat. Az előadás reámutatott az ezen hiányok javitása czéljából a Tervezetbe beveendő szabályokra.

— **A Magyar Jogászegylet** folytatta a vitát a *korlátozott beszámithatóságról.*

Dr. Lukács Hugó előadó a beszámithatóság fogalmát — minthogy ez sok félreértést okoz psychiatria és jogtudomány között — a *büntethetőségével* szeretné helyettesiteni. Ennek megitélése alapjául az egyén szabad elhatározási képessége szolgál, melyen a betegesség intensitása szerint vagy teljesen uralkodik, vagy azt csak befolyásolja. Azután kiemel előadó néhány betegségformát, melynek ilyen befolyásolás az eredménye. A befolyásolás eseteiben az ellenálló képesség kisebb, igy tehát még sokkal nagyobb büntetést kellene alkalmaznunk, annak ugy nemét, mint mértékét illetőleg, ha ilyen egyéneket büncselekmények elkövetésétől visszatartani akarnánk. Mindazonáltal de lege ferenda a büntetés enyhitését ajánlja.

Dr. Salgó Jakab főorvos igyekszik kimutatni, hogy az előadótól felsorolt betegségformák már az elmebetegség határába esnek, ilyen esetekben tehát büntetni nem lehet. Általánosságban azon az állásponton van, hogy psychiatriai szempontból minden esetben, a hol betegesség fenforog, nem büntetni, hanem *gyógyitani* kellene; ha azonban már büntetünk, akkor annak — a normálissal szemben alkalmazotthoz viszonyitva — még sokkal *nagyobb* mértéke volna ajánlatos, mert az ilyen egyének a társadalomra betegességüknél fogva állandóan veszélyesek.

Friedmann Ernő összegezi, hogy milyen viszonyban állanak egymáshoz psychiatria és büntetőjog ezen fogalom megalkotásánál és alkalmazásánál. Ezen két tudomány versenyez, hogy ezen fogalmat saját alapelveinek bevitelével alkossa meg, a büntetőjog a büntethetőség, a psychiatria a gyógyitási szükségesség szempontjából. A beszámithatóság *jogtechnikai* fogalom, annak ismérveit a büntetőjog állapitja meg, a psychiatria csak az előfeltételeket vizsgálja, járulékos szerepet visz. Ha a gyógyitási szükségesség szempontját veszszük alapul, ezen fogalmat nem is alkothatjuk, mert az alapjául szolgáló pathologikus állapotok a *beszámithatatlanság* területébe esnek; a *büntethetőség* szempontjából kell vizsgálnunk, vannak-e kate-gorikus különbségek, melyek ezen fogalomnak individualitást kölcsönöznek? Ezt *Friedmann* az előadóval szemben a büntethetőség *kisebb voltában, a negativ motiválhatóságban* találja és igy szerinte már indokolt de lege ferenda a büntetés nemének, mint mértékének *korlátlan* enyhitése, tehát mint *specialis* enyhitő körülménynek a Btk.-be való bevitele. A fogalom alkalmazásánál ugyanolyan módon oszlik meg a két tudomány feladata, mint in abstracto annak megalkotásánál: a biró *orvosi szakvélemény* alapján állapitja meg, hogy a beszámithatóságnak melyik stádiuma forog fen.

— **Késedelmesség.** A szegzárdi kir. járásbiróság ez év január 21-én megkereste a losonczi kir. járásbiróságot egy tanuhallgatás eszközlése végett; már egyszer meg is sürgette: ennek daczára még ma sincs Losonczról végzés, hogy kitüzték-e a terminust.

— **Megsemmisités.** *A m. kir. Curia:* Sulyos testi sértés büntettével vádolt F. M. s társai elleni bünügy iratai, tekintettel arra, hogy a felebbviteli főtárgyalási jegyzőkönyv 1. lapján dr. E. B. közvédőként, a 2. lapon pedig mint vádlottak védője van föltüntetve; tekintettel továbbá arra, hogy az itéletkihirdetési záradék szerint dr. E. B. mint közvédő jelentett be semmiségi panaszt, de hogy mindhárom vádlott érdekében-e és hogy mely semmiségi okból jelentette azt be, a jegyzőkönyvből ki nem tünik, holott a felebbviteli főtárgyaláson jelen nem volt N. és A. vádlottak a kihirdetési jegyzőkönyv szerint a közvédő által bejelentett semmiségi panaszhoz csatlakozva semmiségi panaszt jelentettek be, — azzal az utasitással küldetnek le, hogy ezen eltérésekre adjon felvilágositást és a netalán előforduló iráshibákat szabályszerüen igazitsa ki, ezeknek megtörténte után pedig az iratokat ide terjeszsze fel. (1902 nov. 29. 5781/901. sz. a.)

— **Rendőrségi lexikon.** Szerkesztették *Rédey Miklós* és *Laky Imre.* E könyvben a társadalom minden tényezője megtalálja az őt érdeklő rendőri intézkedéseket betürendben kivonatban a törvény vagy rendelet számának, szakaszának megjelölésével. Arra van ez a könyv hivatva, hogy a nagyközönségnek tanácsadója, utbaigazitója legyen a törvények és rendeletek tömkelegében. De ez a könyv nemcsak a közönség kötelességeiről számol be, hanem utbaigazitást is ad sok oly jogának gyakorlására, melyről sok ezer ember közül alig van nehánynak tudomása. E diszes kötésü 35 sürün nyomtatott ivre terjedő könyv ára 6 K.

— **A végrehajtatók** gyakran kapnak értesitéseket az igénykeresetek kiterjesztéséről, a nélkül, hogy a vonatkozó végzésben meg volna jelölve a végrehajtást szenvedettnek a neve. Kivánatos volna, hogy a végrehajtató tájékozása végett minden ily végzés a peres felek nevei mellett a végrehajtást szenvedettnek nevét is tartalmazzák.

— **Toronyóra késése, mint igazolási ok.** Felperes nem tagadta az igazolással élő alperesnek azt az állitását, hogy a terézvárosi toronyóra, melyhez alperes perbeli képviselője óráját igazitotta, a perfelvételre kitüzött határnapon a pertárban levő hivatalos órához mérten 5 percznyi késedelemmel járt és hogy midőn alperes megbizottja a mondott napon a kir. törvényszék pertárában megjelent, annak az előadott módon igazitott óráján 10 óra még el nem mult.

Azt, hogy midőn képviselője a kérdéses alkalommal a pertárban megjelent s erről a megjelenésről a pertárnok tudomást szerzett, a pertári hivatalos óra is csak kevéssel haladta meg a 10 órát, bizonyitja pertárnoknak hivatalos felterjesztése is.

Minthogy azonban ezek a tények kellő alapot nyujtanak annak a megállapithatására, hogy alperes a per felvételére képviselője személyében megjelenni valóban szándékozott és hogy a megjelenésre rendelt határidőben beállott pár percznyi késedelmet alperes képviselőjének az előadott módon megigazitott órájának pontos járásába helyezett bizalma okozta: a perfelvételi határnapnak alperes által a jelzett körülmények között történt elmulasztását vétlennek kell tekinteni. (A budapesti kir. táblának 1902. évi 45. sz. a. hozott végzéséből.)

— **Feltételes itélet boszorkányperben.** Ismét közlünk egy reversalist, mely 1718-ban állittatott ki.

(Forditás tót nyelvü eredetiből.)

Mi alólirottak tudtára adjuk mindazoknak, akiknek ezt tudni illik, hogy a bizonyos vistrahi és a csarodensztri miatt a nemes uraság elfogatott bennünket és az uri szék birósága elé adott minket, mindazonáltal az uraságnak kemény inquisitiója nem lévén, minket ez idő szerint a rabságból (rabovszki) elbocsátott azon kikötéssel és conditio alatt, hogy minden podozzen-től, mely az isten dicsősége ellen volna, tartózkodni fogunk, a mire kötelezzük is magunkat, hogy a jövendő időben ugy fogunk viselkedni és oly életet fogunk folytatni, hogy senkinek a legkisebb dologban semmi rossz megbotránkozása babonával (baboname) okot ne adjunk, sőt keresztyén életet folytatni akarunk és kötelesek leszünk és minden rossz cselekedettől tartózkodni fogunk. Ha pedig a legkisebb dologban valami cselekedeten vagy valami csarodensztri rajtakapatnánk, akkor erőt és hatalmat adunk a nemes uraságnak, saját akarata és tetszése szerint bennünket elfogasson és ellenünk oly igazságszolgáltatást eszközöljön, amilyen neki tetszeni fog. Erre adjuk magunkról jelen reversális levelünket és aláirott neveinket keresztvonással megerősitjük.

Datum Sárospatak, 15 juni anno 1718.

Coram me Stephano Fejérvári mp. provisore Olaszliensi (Olasz Liszka)
Coram Francisco Lehner mp.
Coram Davide Afra (vagy Asza?) jurato oppidi Ujhely notario mp.

Olena Kuska +
Anika Semanova +

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Megemlékeztünk egyik legközelebbi** számunkban arról, hogy a bécsi «Kulturpolitische Gesellschaft» a bünügyi előkészitő eljárás reformja tárgyában enquêtet hirdetett. Az enquête a mult hóban meg is tartatott, és pedig a jogász és laikus közönség nagy érdeklődése mellett. Az első értekezést *Siegler* tartotta, ki a védelemnek az előkészitő eljárásba bevonása ellen foglalt állást. Hasonlólag nyilatkozott *Schwab* főtörvényszéki biró, ki tapasztalatai nyomán arról számolt be, hogy ott, hol a védelem az előzetes eljárás során közremüködött, a preparatorius eljárás már a főtárgyalás anyagát meritette ki, s igy ez puszta ismétléssé alakul át. *Lupu* törvényszéki biró ellenezte a nyomozásnak az ügyészség kezébe utalását s veszélyesnek jelezte még azt is, hogy volt államügyészt tárgyalási elnökké nevezzenek ki; egyébként a gyorsaság és pontosság hiányát tartja a jelenlegi állapotok legfőbb bajának. *Haberda* tanár az orvosszakértőkről szólott; utalt arra, hogy a bonczolásokat, melyek pedig a legsulyosabb bünügyekben perdöntő fontosságuak, a legtöbb esetben avatatlan egyének végzik; megemlitette, hogy mily visszásságok származnak a Btk.-nak a testi sérülések gyógytartamára vonatkozó rendelkezéseinek divergens értelmezéséből. *Rosenfeld* a vizsgálati fogság kérdését tárgyalta s visszaélésekről szólott, miket vizsgálóbirák kényelemszeretetből követnek el a polgári szabadság s az egyéni érdekek mérhetetlen kárára, főleg a collusionális fogság ürügye alatt; utalt továbbá a biróságok tulterheltségére s ujabb tanácsok felállitásának szükségességére; magáévá tette *Schwabnak* azt az érdekes inditványát, hogy a biróság legyen jogositva a tisztességes multu vádlottakat abban a kedvezményben részesiteni, hogy azok ne társas, hanem egyesbiróság elé állittassanak; végül a fiatalkoru vádlottak érdekében a kötelező védelem meghonositását sürgette.

— **A nemzetközi házassági jog** elveit sértő gyakorlat érvényesül Ausztriában. A külföldön kötött házasságoknál nem azon állam jogát alkalmazzák, hová a felek állampolgárságuknál fogva tartoznak, hanem a lakóhely jogát. Második házasságoknál pedig azon államát, hol az első házasság köttetett. Mindez in favorem ecclesiæ történik. Igy nemrégiben a bécsi Oberlandesgericht két Magyarországon kötött házasságot semmisitett meg. Az első esetben mindkét fél, a másodikban csak az egyik volt magyar állampolgár. Az egyik esetben a katholiczizmusnak az elvált házasfélre kiható akadálya, a másik esetben a valláskülönbség akadálya volt a semmissé nyilvánitás oka.

— **Az otthon dolgozó munkásokkal szemben a törvényes felmondási idő szintén betartandó.** Egy szabósegéd, ki egy divatkereskedő czég részére dolgozott s ki a czég részéről felmondás nélkül elbocsáttatott, egyik német iparbiróság előtt panaszt emelt munkaadója ellen, kérve a 14 napi felmondási időre járó munkabér megitélését. Panaszlott czég kijelentette, hogy panaszos nem mühelyben dolgozott, semminemü gyári fegyelem alatt nem állott és csupán egyes meghatározott munkálatokat teljesitett. A tárgyalás alkalmával megállapittatott, hogy panaszlott czég a felvétel alkalmával panaszosnak kijelentette, hogy mühely hiányában kénytelen leend mühelyen kivül dolgozni. Az alkalmazott lakhelye után a bért a munkaadó czég fizette. Mindezekre való tekintettel a biróság a munkaviszony fenforgását megállapitván, panaszlott munkaadó czéget a 14 napi felmondási időre járó munkabérnek megfizetésére kötelezte.

— **A fekete kéz** (la mano negra) volt a spanyol maffia neve, melyet a nyolczvanas években sikerült a spanyol igazságszolgáltatásnak megsemmisiteni. Most kiderült, hogy a hires rablógyilkos és gyujtogató banda nem létezett sohasem. Don Tomas Perez Monforte kerületi kapitánynak támadt az az eszméje, hogy az erős fejlődésnek induló andaluziai mezőgazdasági munkásmozgalmat olyképp lehet elfojtani, ha az elkövetett gyilkosságokat, gyujtogatásokat a munkásegyletek vezetőire fogják. Ily vádak alapján a munkások százait végezték ki, börtönözték be életfogytiglan. Mindenkire, ki a munkásmozgalomban vezető szerepet vitt, ráfogták, hogy tagja a «fekete kéz»-nek, a gonosztevők bandájának, melynek koholt alapszabályait is felfedezték. Megindultak a Calas eset párjai a Parilla s Arcos perek. Cadix kormányzója rendeletet ad ki 1882-ben, hogy nyomozás eredménytelensége esetén az elkövetett gyujtogatások felbujtóiul a munkásegyletek vezetői tekintendők. A spanyol börtönökben még ma is él nyolcz a mano negra állitólagos tagjai közül. Az egész müvelt Európára kiterjedő mozgalomnak tudható be, hogy — amint a legujabb értesitések mondják — a még élő áldozatoknak megkegyelmeztek.

—

A Magyar Jogászegylet f. hó 14-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: ifj. dr. Schulhof Géza ügyvéd következő czimü előadása: A favor defensionis elve és a Curia. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 12. SZ. Budapest, 1903 márczius 20.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Curia locuta. — *Törvénykezési Szemle:* Tanulságok esküdtbiróságaink három éves müködéséből. *Dr. Finkey Ferencz* sárospataki jogtanártól. — A telekkönyvi rendtartás 75. és 99. §-aihoz. *Huf József* soproni ügyvédtől. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — Az ügyvédi kényszer kérdéséhez. *Dr. Weiss Ignácz* brassói ügyvédtől. — A bűnügyi költségek viselése kérdéséhez. *Dr. Herz Bódog* pápai joggyakornoktól. — Ellenjegyezhet-e ügyvédjelölt? *(drkm.)* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Dr. Doleschall Alfréd egy. m.-tanár, budapesti kir. büntető törvényszéki biró előadói beszéde az elsőfolyamodásu birák és ügyészek országos kongresszusán. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Curia locuta.

Szentpéteri Károlyné ügyében a Curia I. tanácsa az összes semmiségi panaszokat elutasitotta.

A Curia határozata nem világit be ezen szövevényes és rejtélyes ügy bonyodalmaiba. Mély sajnálattal kell konstatálnunk, hogy legfelsőbb biróságunk ebben az ügyben nem volt képes eloszlatni a jogászvilág azon alapos aggályait, melyek ezen per minden egyes fázisát kisérték.

Méltán beszélünk aggályokról, mert nem ismerünk bünpert, amelyben annyi ellenmondás és bonyodalom volna, mint Szentpéteriné bünperében.

A vizsgálatot vezette egy olyan biró, aki többek közt a vizsgálat alatt Szentpéterinétől elvett 100 frt elsikkasztása miatt is jogerősen fegyházra itéltetett. Az első tárgyaláson a kir. ügyészség gyilkosságra való felbujtás miatt emelt vádat, de a törvényszék is, a tábla is felmentő itéletet hozott, mig a Curia nem találta tisztázottnak a tényállást és uj tárgyalást rendelt. A szintén a Curia által elrendelt s az egész további per alapjául szolgált helyszini és szakértői szemlére az akkoron külföldön levő védőt megidézték ugyan, de a szemlét nem halasztották el a védő megérkezéséig, hanem megtartották *egyoldaluan.*

Az uj tárgyalás során a kir. ügyész ujból felbujtás miatt emelt vádat, de a kir. törvényszék is, a tábla is ujból felmentették a vádlottat. A Curia most az ügyészi inditványtól eltérőleg — vád nélkül — gyilkosságban mondta a vádlottat bünösnek, mire a perujitás folyama alatt az esküdtszék előtt a kir. ügyész elejtette előbbi álláspontját és csatlakozva a Curia felfogásához, most már szintén tettességgel vádolta Szentpéterinét. Az esküdtbirósági tárgyalás kimutatta ennek a vádnak is teljes alaptalanságát és a Curia itéletének tarthatatlanságát.

Ellenben az ismert harmadik kérdés alapján az esküdtek vádlottat bünösnek mondották abban, hogy előre megfontolt szándékkal előmozditotta az ismeretlen tettes által Szentpéteri Károlynak késszurással történt megölését, holott ez a versio az egész bünper folyamán mint vád fel sem merült. Az esküdtbiróság pedig, a kérdésre adott válaszon tulterjeszkedve, nemcsak szándékos emberölésben való segitést állapitott meg, de feltételezte azt is, hogy az ismeretlen tettes előre megfontolta szándékát és a gyilkosságban való segédkezés miatt vádlottat (az előzőleg kiszabott életfogytiglani fegyház helyett) 10 évi fegyházra itélte.

... És amig a nagy vita folyt a biróság előtt és a sajtóban, Szentpéteriné a börtönből mindvégig egyre azt kiáltotta: ártatlan vagyok. Ezt kiáltotta akkor is, amikor mint tettest elitélték, holott ha csak segéd lett volna, mint most mondják, tettesként való elitéltetése után bizonyára felfedezte volna az igazi tettest, hogy a saját büntetését kisebbé tegye.

Az ellenmondások és tévelygések tömege, a bíróságok felfogása közti ellentét, a ténymegállapitások közti rendkivüli különbségek, az esküdtszéki főtárgyalásnak a gyökérig menő szabálytalanságai, a kiszabott büntetés nagysága és főként a tett elkövetése körüli teljes homály egyenesen azt követelte volna meg a kir. Curiától: hogy megnyugtató módon intézze el a bünpert és ahol kételyt látott, annak eloszlatására, az ellenmondások kiegyenlitésére törekedett legyen.

A Curia nem igy döntött; a semmiségi panaszokkal szemben a rideg negátio terére zárkózott el.

—

A Curia II. tanácsa különben egy nappal később ráczáfolt az I. tanácsra, amennyiben a Gelber-féle ügyben egyetlen szabálytalanság miatt az itéletet megsemmisitette és a büntetést leszállitotta.

Tanulságok esküdtbiróságaink müködéséből.

II.

Tény ugyan, hogy a 3 év alatt több esetben olvashattunk téves verdictekről s kivált alaptalan felmentésekről. De mielőtt ezeket az esküdtbiráskodás terhére irnók, nézzük át figyelmesen azokat az okokat, amik e tévedéseket szülhették.

Először is az esküdtbirósági tévedések látszólagos gyakoriságát maga az esküdtbirósági intézménynyel együtt járó *nagyobb nyilvánosság* teremtette meg. Az esküdtbiráskodás egy előnye kétségtelenül a biráskodás népszerüsitése. Nem hivatalnok emberek behivása a főtárgyalásokra, az esküdtbirósági tárgyalások czerimoniái, az ügyek fontosabb volta természetszerüleg felköltik a közönség kiváncsiságát, a sajtó is kapva-kap az ujdonságon, igyekszik szenzációt csinálni s igy e nagyobb nyilvánosság, az esküdtbirósági tárgyalásoknak a laikus körökben, a sajtóban való tárgyalása, birálgatása, természetesen *minden* hibás verdictet napfényre hoz. Hány hibás, alaptalan itéletet hoztak 1900 előtt bíróságaink, melyről a közönség absolute nem szerzett tudomást!

E nagyobb nyilvánosság, a tévedések leplezetlensége, az itéletek kritizálása természetesen nem baj, sőt éppen ezt akarta elérni a törvényhozás az esküdtszék által. A nagy közönség is ime szinte észrevétlenül belejön a büntetőjogi kérdések, esetek megbeszélésébe, vitatásába, közvélemény, közfelfogás alakul — sokszor éppen egy-egy téves verdict folytán — bizonyos esetek megitélése felől s e közfelfogás, a társadalom véleménye, amint megszilárdul, bizonyára meg fogja teremteni más alkalmakkor a helyes verdicteket.

Igaz másfelől, hogy az esküdtbiróságnál, mely legtöbbször végérvényesen itél, a tévedés nagyobb jelentőségü, mint az elsőfoku hivatalnok biróságnál, melynek itéletét rendszerint egy másik hivatalnok biróság még felülbirálhatja, az «errare humanum est» elvébe tehát itt még kevésbbé lehet beletörődnünk, mint a hivatalnok biróság tévedésénél. Ugyde ki't illet jogosan a vád a téves esküdtbirósági itéletért? Rendszerint az esküdteket szidják miatta, pedig bizony jól jegyezte meg Fayer, hogy a téves verdictért legtöbbször a jury mel-

lett levő szakbirákat terheli a felelősség. Vajon a törvény nem gondoskodott a téves verdictek megakadályozásáról? Dehogy nem. A BP. éppen abból indult ki, hogy az esküdtbiróság két része, az esküdtszék és a birói tanács, ne ellenségek vagy legalább is ne idegenek gyanánt álljanak egymással szemben, hanem közös erővel, kezet fogva, egymás képességeit kiegészitve igyekezzenek megtalálni az igazságot. Ezért irta elő *az elnöki fejtegetést és kitanitást, a helyesbitési és felfüggesztési eljárást*, amivel kifejezte, hogy a szaktanács csak a helyes verdictet köteles elfogadni, illetőleg köteles az esküdteket irányitani, gyámolitani a helyes verdict hozásában. E végből irta elő a birói tanács elnökére, hogy az «az egész főtárgyalás alatt köteles az esküdteknek hivatásuk gyakorlása tekintetében a felmerülő körülményekhez képest *a szükséges utmutatást megadni* és őket *kötelességeikre figyelmeztetni*». (BP. 337. §. utolsó bek.)

Bizony ily utmutatást, figyelmeztetést igen ritkán hallunk — tisztelet a kivételeknek — az esküdtbiróságok elnökeitől. Hivatalnok biráink, ugy látszik, elvi ellenségei lévén az esküdtszéki intézménynek, bizonyos hidegséggel viseltetnek még mindig az esküdtekkel szemben s egyáltalán nem látszik meg az a jóakaratu törekvés rajtuk, hogy az esküdteket a kérdés helyes megitélésében irányitsák, gyámolitsák. Pedig azzal már tisztában kell lennünk, hogy az esküdtbirósági intézmény megvan s *azt rövidesen novelláris uton nem lehet többé eltörölni*, tehát ne az intézmény discreditálására, hanem minden erővel arra törekedjünk, hogy az minél jobban müködjék, a verdictek és itéletek minél alaposabbak legyenek, a tévedések, helytelen megitélések minél ritkábbak s ha lehet, teljesen elkerülhetők legyenek. Az esküdtbiróság *itéleteért* a birói tanács a felelős s ezért az absurd *verdict* is *részben* a birói tanácsra is árnyat vet, mert nem tudta azt a kellő utmutatással s kötelességre figyelmeztetéssel megakadályozni.

Ime a másik tanulság, hogy *a birói tanácsok s különösen az esküdtbiróságok elnökei nagyobb mértékben érezzék át az esküdtek vezetése, gyámolitása iránti kötelességüket s a valóban hibás verdictért való erkölcsi felelősségüket.* Természetesen nem azt értem ez alatt, hogy az elnök a maga véleményét igyekezzék az esküdtekre octroyálni. Ez nem helyes és nem is szabad. Azonban a főtárgyalás *alatt* a fontos mozzanatoknál az esküdtek figyelmének felhivása s az elnöki fejtegetésben az esküdteknek kötelességükre, az *igazságos és elfogulatlan* döntésre való figyelmeztetés nemcsak joga, de mint láttuk kötelessége az elnöknek. Különösen fontos ez a nagyobb jelentőségü esetekben, s kivált ha az elnök látja, hogy a vádló vagy védő felette elfogultan, szinpadiasan igyekezett az esküdteket a maga részére megnyerni, ilyenkor az elnököt nagy erkölcsi felelősség terheli, hogy higgadtan, elfogultság és animozitás nélkül *figyelmeztesse az esküdteket* letett esküjökre, hogy *ők nem állnak a törvény felett, hanem kötelesek azt megtartani és az igazságot pártatlanul diadalra juttatni.* Ha az esküdtek ennek daczára téves, vagyis jogászilag helytelennek látszó verdictet hoztak s a verdict helyesbitését vagy felfüggesztését a törvény nem engedi meg (felmentő verdict esetén), a szaktanács s az elnök természetesen jogilag nem felelősek, mert tőlük telhetőleg megtettek mindent az igazságért s lehet is, hogy nem az ő részükön, hanem az esküdtekén állt az igazság.* *Dr. Finkey Ferencz.*

(Folyt köv.)

* Helyesen hivta fel *Rózsa Vilmos* a figyelmet arra is, hogy az évi lajstromokat összeállitó bizottságok kissé nagyobb körültekintéssel állithatnák össze az évi lajstromokat. Mint vidéki ember azt a jogos panaszt emlithetem meg, hogy néhol a rendes esküdtek lajstromába nagy számmal vesznek fel a törvényszéki székhelytől távol lakó esküdteket is, ami az államra nagyobb kiadás, az illető esküdtekre kétségtelen teher. Az évi lajstromokba lehetőleg a törvényszéki székhelyen vagy ahhoz legközelebb lakó esküdtek s kivált olyanok veendők fel, akikre az esküdti szolgálat nem okoz hivatásbeli összeütközéseket.

A telekkönyvi rendtartás 75. és 99. §-aihoz.

A debreczeni kir. itélő tábla a 8. számu polgári döntvényben kimondotta, hogy az a jelzálogos hitelező, aki a bekebelezett telekkönyvi tulajdonos ellen a telekkönyvi rendtartás 75. §-ának megfelelően csak olyan feltétel alatt szerzett zálogjogot, hogy zálogjoga csupán az adósa ellen előzően kieszközölt tulajdonjogi előjegyzés nem igazolásától függ, a tulajdonjogi előjegyzés törlését az előjegyzett tulajdonos ellen a telekkönyvi rendtartás 99. §-a alapján kérni jogosult.

Ezen döntvényből kivehető, hogy a tényállás a következő volt: A. telekkönyvi tulajdonos eladta ingatlanát B.-nek, kinek javára a tulajdonjog csak előjegyeztetett.

Ezután bekebeleztetett a zálogjog A. ellen C. részére azon megszoritással, hogy ezen bekebelezésnek joghatálya attól függ, hogy a B. részére előzően történt tulajdonjogelőjegyzés nem igazoltatik, illetve hogy az kitöröltetik.

A kir. itélő táblának ezen döntvényében kijelentett jogelv helytelenségének kimutathatására mindenekelőtt azt kell vizsgálat tárgyává tenni, vajon szerzett-e C. az A. ingatlanára zálogjogot vagy nem.

A C. részére elrendelt bejegyzés tartalma szerint a zálogjogi bekebelezés csak akkor lesz hatályos, ha a B. részére történt tulajdonjog előjegyzése kitöröltetik.

A C. részére elrendelt zálogjogi bekebelezés hatályossága tehát halasztó feltételekhez van kötve.

Minthogy pedig az általános jogszabályok értelmében valamely feltételhez kötött jog csak abban az esetben szereztetik meg, ha a feltétel teljesült, kétségtelen, hogy C. mindaddig nem szerzett zálogjogot, mig a B. részére történt tulajdonjog előjegyzése ki nem töröltetik.

Ha pedig C. jelzálogjogot a B. részére történt tulajdonjog előjegyzésének kitörlése előtt még nem szerzett, akkor ő jelzálogos hitelezőnek sem tekinthető.

A dolog ily állásában elesik a döntvénynek az egyik előfeltétele, mert annak értelmében a megtámadási jog csak a jelzálogos hitelezőt illeti.

Azon netaláni ellenvetés ellen, hogy a most mondottak szerint C. a jelzálogjognak feltételes bekebelezése által semmi előnyt nem nyert volna, azt lehet felhozni, hogy előnyt nyert, t. i. annyiban, hogy a jelzálogjog szerzésének lehetősége részére biztositva van.

Ez ugy értendő, hogy a nyilvánkönyvi tulajdonos nem rendelkezhetik többé az ingatlan tulajdonával C. kárára és ha ő (nyilvánkönyvi tulajdonos) a B. részére történt tulajdonjogelőjegyzésnek törlését kieszközli, a C. részére történt zálogjogbekebelezés hatályossága ipso jure feltétlenné válik.

A telekkönyvi rendtartásnak 53., 61. és 68. §-aiban foglalt intézkedésekből levezethető a telekkönyvi ügyekben alkalmazandó az a főelv, hogy később szerzett telekkönyvi jogok a korábban szerzettekre semmi befolyást és hatályt egyáltalában nem gyakorolnak.

Ezzel a jogelvvel is ellenkezik a kir. itélő táblának határozata.

Ami már most a kir. itélő tábla részéről döntvényének indokolására felhozott érveket és a tételes jognak idézett intézkedéseit illeti, könnyen kimutatható, hogy azok az érvek nem állanak és hogy a tételes jognak idézett intézkedései a kérdésben forgó esetre nem alkalmazhatók; mert igaz ugyan, hogy annak a hitelezőnek, aki valamely, bár még nem teljes joghatálylyal átruházott ingatlanra nézve az átruházó tulajdonos ellen jelzálogjogot akar szerezni, érdekében áll, hogy a tulajdonjog előjegyzése kitöröltessék, de hogy ezen puszta érdek miatt egy későbbi jelzálogos hitelező — C. pedig a fentebb mondottak szerint jelzálogos hitelezőnek nem is tekinthető — valamely korábban kieszközölt bejegyezvény kitörlését, azaz megsemmisitését kérhetni jogosult volna, sem a telekkönyvi rendtartás, sem a magánjog nem rendeli.

A végrehajtási törvény 137. §-ában foglalt az a rendelkezés, mely szerint a jelzálogos hitelező feljogositható adósa (jelzálogtulajdonos) ellen elrendelt tulajdonjog előjegyzés kitörlését kérelmezni, azért nem alkalmazható a kérdéses esetre, mivel abban a §-ban határozottan olyan hitelezőről van szó, ki az átruházó jelzálogtulajdonos ellen már végrehajtási jogot szerzett és ha a törvényhozó szükségesnek tartotta méltányossági szempontból kivételt megállapitani, a kivételes intézkedés az általános értelmezési szabályok szerint más esetekre ki nem terjeszthető, mivel a kivétel mindig megszoritólag magyarázandó.

Egyébiránt megjegyzendő, hogy a végrehajtási törvény 137. §-ában foglalt, erre vonatkozó intézkedés jogi szempontból nem helyeslendő.

Az indokolásban hivatkozik a kir. itélő tábla a polgári törvénykönyv tervezetének 544. §-ára is, de helytelenül, mert valamely csak tervezett intézkedés még nem törvény és mert kétes, vajon az az intézkedés törvénynyé válik-e, mivel az nyilvánvalólag a nyilvánkönyvi jogszabályokkal ellentétben áll.

Végre téved a kir. itélő tábla, midőn azt mondja, hogy a kérdéses esetben a telekkönyvi rendtartás 119. §-a utmutatást szolgáltat abban a tekintetben, hogy ki van jogositva telekkönyvi kérvények beadására és hogy az ezen §-ban foglalt rendelkezés általános szabálynak tekintendő; téved, mivel ezen §. határozottan rendeli, hogy csak azok nyujthatnak be valamely telekkönyvi kérvényt, kik az arra vonatkozó telekkönyvi bejegyzés által vagy mint jogositottak, vagy mint kötelezettek vannak érdekelve, már pedig olyan személyről, kinek részére a zálogjog egy harmadik személy (jelzálogtulajdonos) ellen, még pedig csak feltételesen bekebeleztetett, nem lehet mondani, hogy ő mint jogositott, az előjegyzett tulajdonos ellenben mint kötelezett érdekelve van az előjegyzés kitörlésére nézve, mivel ez a két személy semmi jogviszonyban nem áll egymással, tehát egyrészről jogositottnak, másrészről kötelezettnek nem tekinthető.

A telekkönyvi rendtartás 119. §-ának rendelkezése inkább ugy értelmezendő, hogy p. o. az eladó telekkönyvi tulajdonos épp ugy kérheti a tulajdonjognak a vevő részére való bejegyzését, a mint a vevő a telekkönyvi tulajdonos ellen, vagy hogy a jelzálogtulajdonos épp ugy kérheti a zálogjognak a hitelező részére való bejegyzését, amint azt a hitelező a jelzálogtulajdonos ellen kérheti.

Mind a két esetben a két kérvényező egymással jogviszonyban állván, a beadandó kérvénynyel szorgalmazandó bejegyzésre nézve az egyik mint jogositott, a másik mint kötelezett érdekelve van.

Támogatja ezt a felfogást a telekkönyvi rendtartás 120. §-a is, mely szintén telekkönyvi kérvények beadhatásáról rendelkezik és melyben legnagyobbrészt csak kölcsönösen egymás ellen mint jogositottak és kötelezettekről van szó.

Huf József.

Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.*

3. A kir. Curia gyakorlatából.

a) *Perorvoslatokért készpénzkövetelés iránti perekben.*

Ugyszám	Pertárgy korona	Megállapitás korona	Ugyszám	Pertárgy korona	Megállapitás korona
3633/900	190,000	50	7101/901	2,187	10
3181/901	206,000	100	7270/901	1,940	10
2756/899	6,848	10	2125/902	5,790	20
1398/899	36,000	16	5194/902	11,149	25
2520/899	2,400	6	612/902	10,575	20
8127/900	3,200	10	615/902	2,668	12
491/899	2,800	8	833/902	5,000	12
3143/898	40,200	14	8127/900	3,200	10
6375/898	15,500	30	619/902	7,800	30
6466/898	4,500	12	2130/902	2,580	10
4603/901	3,480	10	2341/902	4,000	10
186/902	9,156	25	2358/902	1,371	10
2600/902	2,300	20	3209/902	47,153	20
6629/902	30,000	15	8297/902	1,400	15
4371/902	52,350	10	8304/902	10,000	30
4894/901	54,350	25	3331/902	1,090	10
5756/901	1,822	14	1164/902	268	8
4752/901	6,632	16	1195/902	20,900	30
254/901	10,800	25	2711/902	42,594	15
6587/902	97,610	25	3199/902	19,800	15
6611/901	39,000	60	5032/902	5,620	20
4212/901	11,300	30	608/902	212,000	100
5183/901	11,526	30	6379/902	1,600	20
5461/901	4,000	25	6412/902	1,186	15
5560/901	1,293	10	1091/902	1,781	15
1237/902	12,000	12	3114/902	4,000	15
1324/902	2,550	15	3481/902	2,160	16
2436/902	1,966	16	3574/902	16,920	22
2639/902	1,660	22	5293/902	1,257	10
2811/902	6,456	25	194/903	23,040	30
2911/902	4,000	15	557/903	2,246	26
3001/902	5,270	12	641/903	2,577	15

b) *Örökösödési perekben.*

Ügyszám	Megállapitás korona	Ugyszám	Megállapitás korona	Ügyszám	Megállapitás korona
843/902	10	2109/902 [1]	30	4590/901	12
905/902	10	2137/902	15	5598/901	5
1813/902	15	4481/901	10	5839/901 [2]	20
1864/902	12	4496/901	12	5933/901	10
2023/902	12	4571/901	10	3112/902	10
9012/900 [3]	12	2017/902	12	3401/902	12
4444/901	10	2489/902	6	5514/902	10
5474/901	10	2324/902	10	1048/902	7
6600/901 [4]	10	1094/902	12	1525/902	8
281/902	10	1424/902	10	1533/902	10
838/902	10	1793/902	10	2035/902	10
2896/902	10	1863/902	10	5422/902	20
2912/902	10	2084/902	12	6834/902	20
9251/902	10	2335/902	6	2260/902	16
4912/901	12	3221/902	10	2764/902	15
6241/901	6	3772/902 [5]	10	6752/902	30
483/899	8	1509/902	10		
6228/901	10	1827/902	10		

c) *Szerződés érvénytelenitése iránti perekben.*

7212/901	10	2258/899	10	4111/902	10
2759/901	10	2622/902 [6]	12		
5431/901	10	369/902	16		

d) *Ingatlan tulajdona, illetve birtoka iránti perekben.*

1043/902	10	7646/901	10	916/902	12
4208/901	12	7502/901	8	970/902	22
4684/901	12	7017/898	8	6041/902	15
5664/901	10	5816/898	10	1091/902	10
6930/901	10	5846/898	10	2198/902	16
7032/901	10	6076/898	10	2490/902	10
2352/902	10	5884/898	10	2520/902	15
2694/902	12	79/902	10	2535/902	10
7211/901	12	111/902	6	2538/902	18
1007/901	8	713/902	10	3139/902	15
4765/901	6	717/902	7		

e) *Vegyes természetü ügyekben.*

Ügyszám	Pertárgy	Megállapitás korona
4509/902	Örökhaszonbéri jogviszony megállapitása	15
4240/901	Tulajdonközösség	12
5325/901	«	10
4112/902	«	12
5990/901	«	6 és 8
6005/902	«	10
768/902	Életfogytiglani tartás, lakás és ellátás	5
271/902	Szolgalmi jog elismerése	8
4597/901	Szerzői jog bitorlása	10
3646/902	Gyermek törvénytelenségének kimondása	10
3186/902	Tulajdonjog és zálogjog törlése	7
4331/902	3400 K zálogjog törlése	10
786/902	1000 K « «	10
1725/902	Zálogjog törlése	14·30 [7]

[1] Körülbelül 50,000 K hagyaték.
[2] Igen nagy terjedelmü per.
[3] Özvegyi jog megállapitása és 8000 K.
[4] 2300 K.
[5] Örökösödési és 3933 K.
[6] 2140 K.
[7] Készkiadással együtt.

* Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

★

Ugyszám	Pertárgy	Megállapitás korona
3953/902	Zálogjog törlése	10
6004/901	« «	10
3220/902	« «	8
5690/902	« «	8
2140/902	Vagyonközösség	20
1375/902	Ingatlan tehermentesitése	8
2911/902	Özvegyi jog korlátozása	10
4978/902	Tulajdonjog bekebelezése és zalogjog törlése	15
5738/902	10,000 K iránti zálogjog törlése	10
8560/902	Ingatlanra vezetett végrehajtás	10

Ezekből az adatokból kitünik, hogy a Curia 178 eset közül 2-ben 5, 7-ben 6, 3-ban 7, 12-ben 8, 70-ben 10, 23-ban 12, 3-ban 14, 18-ban 15, 7-ben 16, 1-ben 18, 8-ban 20, 3-ban 22, 7-ben 25, 1-ben 26, 9-ben 30, 1-ben 50, 1-ben 60 s 2-ben 100 K felebbezési költséget állapitott meg, tehát az eseteknek több mint felében nem haladta meg a megállapitott munkadij a 10 K-t és csak az esetek 20%-ban emelkedett 20 K-n tul. 30 K-n tuli megállapitással mindössze 4 esetben találkozunk 178 közül.

Az itt közölt gyüjtemény csupán a nagyobb ügyekben kifejtett, érdemleges ügyvédi munka fejében megállapitott ügyvédi dijakat tartalmaz. Nem terjeszkedhettem ki ezuttal a járásbirósági eljárás során tapasztalt költségmegállapitási visszásságokra, sem pedig nem akartam ez alkalommal feldolgozni az ugynevezett sablonos, blanketta munkák dijazását.

Gyüjteményem azonban a maga keretében is hézagos, mert a törvényszékekre és kir. táblákra még nem rendelkezem elegendő anyaggal. Azonban már az eddigi anyag is ugy hiszem, stringens bizonyitékát képezi annak a szükkeblü rendszernek, amely a költségmegállapitás tekintetében különösen legfőbb bíróságunknál honol és amely természetesen meghonositja ugyanezt a szellemet és rendszert az alsóbíróságoknál is.

A közölt esetek kizárólag a vagyonjogi rendes polgári perek köréből vétettek. Tudvalevő, hogy csak azon vagyonjogi perek tartoznak rendes eljárásra, melyek az 1000 K értékhatárt, illetőleg telekkönyvi, örökösödési és birtokperekben a 400 K értékhatárt meghaladják. Tehát gyüjteményem ellen nem hozhatja fel senki, hogy egészen apró, jelentéktelen vagy egyszerü perekkel állunk szemben, olyanokban, melyekben nem is illetheti meg az ügyvédet nagyobb honorárium, mert a nagyobb dij a perértékkel és a per kimeneteléhez füzött érdekkel arányban nem állana.

De sőt tovább megyek. A közölt esetek jó része a nagy perek körébe tartozik. És ezekben a perekben éppen oly kicsiny (mondhatnám kicsinyeskedő) a megállapitás, mint a csekélyebb perértéküekben. A per «elbirná» a magasabb dijat, de a biró még sem itél meg *még annyit sem, amennyit a blankettamunkáért* igazságosnak és méltányosnak talál megállapitani.

Honnan ez a különös jelenség?

Nem tudom okát adni.

Egyes esetekben a rendkivüli alacsony megállapitást értem. A biró a hiábavaló szószaporitást, a felületes, a teljesen értéktelen, vagy rosszhiszemü munkát nem mérheti ugyanolyan mértékkel, mint az alapos, szépen kidolgozott, jogászi és tisztességes pervitelt. Magam is ugy tennék a biró helyén: mérlegelném a kifejtett munkásság mérvét és értékét és ahhoz mérném a honorariumot.

De ha el is hiszem *egyes* esetekben, hogy az ügyvéd értéktelen munkát végzett, azt nem mondhatja senki, hogy Magyarország *összes* ügyvédeinek *minden* munkája silány, hasznavehetetlen; hogy az esetek *tulnyomó nagy többségében* csak annyit érdemelt az ügyvéd érdemleges nehéz munkájáért, mint amennyi a legprimitivebb munkáért is kevés. Pedig a kir. Curia költségmegállapitásainak nagy többsége ilyen mértékkel mér. Gyüjteményem adatai hü képét nyujtják a Curia polgári tanácsainak költségmegállapitási judikaturájáról.* Ha a Curia irattárában bármelyik iratcsomót előveszem (számos ilyen próbát megkiséreltem), csaknem mindegyikben ugyanezek a számok ugyanezen arányban ismétlődnek. Az ily határozatok tehát nem egyes sporadikus jelenségek, hanem állandó, folyton meg-megujuló öntudatos nyilvánulásai egy inveterált régi rendszernek.

Éppen azért foglalkoztam ezen tárgygyal ily bőven, mert felsőbíróságaink költségmegállapitásaiban céltudatos irányt látok. Nem egy-egy kartársunkon történt egyes sérelmekkel állunk szemben, hanem rendszerrel, s amely rendszernek alapeszméje az ügyvédi hivatás, az ügyvédi munka kicsinylése.

Teljesen jogos téren mozgunk, midőn e sérelmes rendszer megszüntetésére törekszünk. *Dr. Balog Arnold.*

Az ügyvédi kényszer kérdéséhez.

Az uj perrendtartási javaslat ismét felszinre hozta az ügyvédi kényszer kérdését és azok, kik az ügyvédeknek, vagy mondjuk az ügyvédkedésnek ellenségei, szeretik az ügyvédi kényszert az ügyvédi érdekkel összegabalyitani és ugy tüntetni fel a dolgot, mintha az ügyvédek csak azért küzdenének az ügyvédi kényszer kiterjesztése mellett, hogy ez által keresetüket biztositsák, fokozzák. Ez azonban nem áll. Előbb volt a per, azután lett az ügyvéd, a perek és az, hogy a perlekedők nem tudták perüket vinni, teremtették az ügyvédet. Ha eljön az idő, hogy az állam azon polgárai, kiknek perük lesz, a törvényeket alaposan ismerni fogják, ha elegendő képességgel fognak birni arra, hogy önmagukat képviseljék, és ha törvényeink, birói gyakorlatunk oly tiszták, minden kétséget kizárók lesznek, hogy adott esetekben ki-ki tudni fogja, mi az igazság, és ha bíróságaink minden emberi gyarlóságtól mentek lesznek, akkor ügyvédre szükség nem lesz, akkor ügyvédi kényszerről nem lesz többet szó.

Ez idő szerint az ügyvédi kényszert nem az ügyvédek anyagi helyzetének a javitása, amivel sem a törvényhozás, sem az állam vagy a közönség, sem a bíróságok nem gondolnak, hanem az teszi szükségessé, hogy annyi és oly rossz törvényeink vannak, hogy nincsen ember az országban, ki azokat mind alaposan ismerné, hogy a törvényeket egyáltalán a nép zöme, a polgárság legnagyobb része nem ismeri, hogy a törvények alkalmazásában, a törvénykezésben oly nagy bizonytalanság, ingadozás van, és hogy a járásbirák, albirák, törvényszékek és táblák és ezeken kivül a Curia mind elvi jelentőségü döntvényeket hozhatnak és hoznak, hogy maga a Curia is számtalan esetben ellentétesen határoz, hogy a felsőbb bíróságok munkájának kevesbitése érdekében a jogorvoslatok, melyek az egyöntetü biráskodás egyedüli biztositékai, korlátoztattak, hogy a jogorvoslati rendszerbe a legtöbb esetben el sem különithető és meg nem határozható jog- és tény-, anyagi és alaki kérdés közötti különbség hozatott be.

És mert a törvénykezés terén ilyenek a viszonyok, ezért küzd az ügyvédek nagy része az ügyvédi kényszer kiterjesztéséért.

Nem azok az ügyvédek szállanak sikra az ügyvédi kényszer kiterjesztéséért, kik a napi kenyerüket is alig keresik meg, hanem azok, kiknek keresete biztositva van, kik évek óta küzdenek a birák fizetésének emeléséért, az ügyvédi keresetet csökkentő szóbeliségért, nyilvánosságért, a törvénykezés gyorsabbá és olcsóbbá tételéért.

Ezek nem féltik kenyérkeresetüket, de átérzik kötelességüket, mely a jobb igazságszolgáltatás elérése utáni küzdelemre készteti őket, ezek eszmékért lelkesülő, tiszta kezü

* A curiai és táblai felülvizsgálati, valamint a kereskedelmi és váltótanácsok gyakorlata lényegesen kedvezőbb.

ügyvédek, kik hazafias kötelességet teljesitenek, midőn megakadályozni akarják azt, hogy a kereskedők — tanulatlan zugirászokat tartva — halomszámra vitessék ezek által pereiket, kik utját kivánják állani annak, hogy az ilyen kereskedőknek az egyes bíróságoknál fizetett megbizott hivatalnokaik legyenek, akikkel pactáljanak, akik a jogszolgáltatás helyes menetét és igazságosságát szakavatottak által kivánják ellenőriztetni.

Dr. Weiss Ignácz,
brassói ügyvéd.

A bünügyi költségek viselése kérdéséhez.

A bünügyi administratio egyik legnehezebb és legnagyobb pontosságot igénylő feladata a bünügyi költségek fedezésére szükséges bünügyi átalány kezelése és az államkincstárból előlegezett költségek behajtása.

A BP. 479. §-a meghatározza a bünügyi költségek fogalmát és terjedelmét, kimondván, hogy a nyomozástól kezdve a büntetés végrehajtásának befejezéséig az államkincstárból előlegezett, a magánvádlónak készkiadásban okozott szükséges költségek, valamint a magánvádló és a terhelt képviselőjének, a védőnek megfelelő dijai és készkiadásai bünügyi költségeket képeznek.

A bünügyi átalány eléggé igénybe van véve, mert a hivatkozott törvényszakasz kimondja, hogy a bünügyi költségeket, kivéve azokat, melyek a terhelt és magánvád képviseletével járnak, az államkincstár előlegezi.

Tehát a nyomozás, vizsgálat stádiumában szükséges és a büncselekmény, valamint a tettes megállapithatása érdekében igényelt tanu- és szakértői eljárások mind ezt az átalányt terhelik, hogy ugy mondjam, a királyi kincstár rizikójára történnek és ennek az előlegezésnek, ennek a hitelnek csak részbeni törleszthetése a BP. által egész hatályában fentartott 1890. évi XLIII. tcz.-ben szabályozott nagyon szövevényes, pontos és pedáns eljárást igényel.

Ebben a száraz pénzügyi functióban azonban a törvény világos rendelkezései szerint helyet foglalhat és helyet is foglal a méltányosság, mert az állam erkölcsi hivatásánál fogva saját polgáraival szemben nem lehet kegyetlen hitelező és a bünügyi költségek végrehajtása nem foszthatja meg a fizetésre kötelezettet a létminimumtól, szántóföldjétől és a kicsi porta ingóságától, a dobpergés keserü hangja ne verje fel a szegény kis tanyát, melyre elég inséget hoz a bün diffamatiója és a börtönben eltöltött idő.

Az 1890: XLIII. tcz. 4. §-a mondja ki a humanismus azon elvét, hogy abban az esetben, ha a bünügyi költségek viselésére kötelezettnek saját vagy családjának existentiáját veszélyeztetné a fizetés terhe, ugy az államkincstár követelése egyelőre behajthatlannak nyilvánitandó. Abból, hogy a törvény értékhatárt meg nem állapit, joggal következtethető, hogy a biró humanistikus érzését nem akarta ebben a kérdésben tulságosan korlátozni és generosusabb módon jár el a saját követelésének behajtása körül, mint az 1881. évi LX. tcz.-ben a forgalmi igények érdekében.

Az 1890: XLIII. tcz. 3. §-a kötelességévé teszi a bírónak, hogy itélethozatal előtt a terhelt vagyoni viszonyairól alapos tájékozást szerezzen és tartózkodási hely, illetve vagyona székhelyéről activ értékét körüliró vagyoni bizonyitványt állittasson ki és ezen okmány alapján a viszonyok gondos humanitárius mérlegelésével állapitsa meg, hogy existentiája megbirja-e a bünügyi költségek terhét.

A BP. 480. §-a alkalmazásakor, itélethozatalnál, vádlott elitéltetése esetén lesz actuális ezen puhatolódzás eredménye, midőn is az elitélt vádlottat a bünügyi költségek viselésére kell kötelezni és amelynek kimondása mellett a létminimum és szükséglet figyelembevételével a kir. kincstár követelése egyelőre behajthatlannak is nyilvánitható.

Amiket most elmondottam, vitán kivüli konkrét és az egész gyakorlatban kifogástalan egyöntetüséggel alkalmazott intézkedések. Azonban teljesen támasz nélkül állunk a BP. 482. §-ának 2. bekezdésénél, amelynek alkalmazása pedig szintén igen gyakori és a bünügyi átalány kezelésének végtelenül sok fejtörést okoz, sőt az egész administratio pontosságát és præcisitását veszélyezteti.

A hivatkozott törvényszakasz arról rendelkezik, hogy abban az esteben, ha a bíróság vádlottat nem mondja ki bünösnek és az eljárás kizárólag magánvád alapján folyt, ugy a bünügyi költségek, az előlegezett tanudij és a bünügyi átalány egész hitelnyujtása a magánvádló ellen irányul és ha ő nem fizet, megperdül a dob, az executió egész szigora nehezedik reá, csupán azért, mert a bizonyitó eljárás lottóján rossz számot huzott.

A BP. vádlott patronageja egészen megfeledkezett a vádlóról, egyéni luxusnak minősitette a bünügyi feljelentést, amely ha megtorlásra nem vezet, a feljelentő anyagi helyzetére tekintet nélkül könyörtelenül, ettől követelhető.

Pedig a magánvádló nem tett mást, mikor a bíróság elé ment panaszával, mint az államhatalom morális és rendőri itélő széke elé vitt egy jogsérelmet, melyet megtorlandónak vélt. Hiszen abban az esetben, ha a feljelentés rosszhiszemü dolosus alapokon állott, mikor a gyülölet és pelengérre állitás motivumai hozták létre, ott van a vádlott részére a megtorlás a Btk. 227. és 260. §-aiban, midőn hamis vád miatt, vagy hatóság előtti rágalmazásért állithatja biró elé a feljelentőt. Semmi esetre sem jogosult: hogy a bár sikertelen feljelentésnek olyan vagyoni hátrányai legyenek, melyek a magánvádló, vagy magáninditványra jogosult anyagi existentiáját nélkülözések örvényébe sodorhassák.

Ellenvethetné valaki, hogy ez a panaszolt injuria az 1890: XLIII. tcz. 4. §-ában orvosolva van, mert hisz a törvényszakasz nem speczialiter a terheltről, hanem a bünügyi költségek viselésére kötelezettről beszél és igy a magánvádló érdekében is alkalmazza a mentesitést.

De hát a bíróság mi módon, minő támpontok alapján értékelje a feljelentő vagyoni helyzetét? Az iratok közt csak a terhelt vagyoni bizonyitványa van, és a humanizmus injuriájába esnénk akkor, ha a kopott kabátnak, vagy elgyötört arcznak adnánk hitelt.

Szerény nézetem szerint az egyöntetü helyes gyakorlat az lenne, ha vádlott felmentése esetén, midőn az eljárás magánvád alapján folyt, az itéletnek jogerőre emelkedése után hivatalból szereztessék be a magánvádló vagyoni bizonyitványa, teljesen az 1890: XLIII. tcz. 3. §-a szerint és a biró a viszonyoknak a terhelt esetéhez teljesen hasonló mérlegelésével döntené el a behajthatóság kérdését.

Dr. Herz Bódog.

Ellenjegyezhet-e ügyvédjelölt?

Az ügyvédjelölteknek törvényben gyökerező helyettesitő jogáról megindult vitában a *Jogt. Közl.* f. évi 7. száma *dr. K. G.* tollából egy czikket közölt. Ezen czikk fejtegetéseinek a czimét (t. i. azon czikk czimét) tárgyazó részéhez mindenben hozzájárulok. Azonban megállok azon a ponton, a hol az ügyvédjelölt helyettesitő jogának tökéletesebb kidomboritására ellentétbe helyezi az 1874. évi XXXIV. tcz. 15. §-ának 1. pontját a 2. ponttal. Nem akarom az ezen törvényszakasz két pontja között valóban létező ellentétet tagadni. De rá akarok mutatni, hogy az a meglevő ellentét nem olyan, aminőnek czikkiró azt alább idézett szavaival feltünteti. Azt mondja a hivatkozott idézet: «csupán az ellenjegyzés az, amit az ügyvédjelölt, főnöke helyett, nem teljesithet». Ez a kijelentés azonban éppen nem præciz. Vagy ha a törvény tudatos értelmezése ez, akkor dr. K. G. tévedésben van, mely tévedés a gyakorlatban káros kihatással lehet.

Nemrégen egy vidéki járásbiró is igy értelmezte az ügy-

védi rendtartásról szóló törvény 15. §-át. Atiratot intézett a sommás ügyekkel megbizott albirájához, hogy arra való tekintettel, miként tapasztalta, (tehát nem konkrét panasz folytán érezte magát indittatva az átiratra), hogy egy ügyvéd irodájának bélyegzőjével ellátott beadványokon látható ellenjegyzés nem az ügyvéd kezeirása s a bíróság nevezett ügyvéd irását «hivatalból» ismeri, felhivja, hogy jelentést tegyen, miért nem utasitotta az ilyen beadványokat az ügyvéd kezétől származó ellenjegyzés hiján hiánypótlás végett vissza?

Ime, a fenti tévedés gyakorlati esete. A járásbiró tehát visszautasitotta volna az olyan beadványt, melyről tudta volna, hogy az azon látható aláirás nem ügyvéd sajátkezü aláirása. Sürgős beadványt, mondjuk egy előzetes szemle iránti sürgős kérelmet ellenjegyez, mint negotiorum gestor a főnök huzamosabb távollétében a jelöltje. Mondom, mint negotiorum gestor; vagyis rávezeti a beadványra a főnök nevét, minthogy azt az érdekében levőnek találja, megbizás hiányában is, tudván, hogy azt főnöke jóvá fogja hagyni. A járásbiró azonban a kérelmet hiánypótlás végett visszaadja. A késedelem a félre káros. Mi fog következni? A fél az ügyvéd irányában mindenesetre levonja a consequentiát

De ha a járásbiró — és dr. K. G. látszólagos — álláspontja helyes volna, akkor az ügyvédjelölt ellenjegyzést kifejezett megbizásból sem teljesithetne. Ezt pedig a fent mondott törvényhely egy szóval sem tiltja, aminthogy nem is akarhatta tiltani. Ha a törvényhozónak ez lett volna a szándéka, ezt az általános magánjogra való tekintettel, melynek szabályai — generalis jogforrást képezvén — még az ügyvédjelöltre is kiterjednek, kifejezte volna. Ezen, mint alább rámutatok, absurd intentiónak világos kifejezése hiján nem lehet a törvényhelynek extensiv magyarázatot adni.

De nézzük egy másik oldalról a kérdést. Vajon nem volna-e illuzorius is a megbizásból való ellenjegyzésre kimondott tilalom?

Nem minden bíróság ismeri «hivatalból» az ügyvédeknek vagy legalább egyes ügyvédeknek az irását. Mi történnék akkor, ha az elváltoztatott irással vagy megbizásból ellenjegyzett beadvány hiánypótlás végett visszaadatván, az ügyvéd azt a felső forum elé viszi, amely nem ismeri «hivatalból» az ügyvéd aláirását? A felterjesztő végzésben tényállásként konstatálná talán lefolytatott bizonyitás hiján is, hogy az nem az illető ügyvéd kezeirása? Vagy mi volna akkor, ha minden egyes esetben az ügyvéd azt a beadványt rövid uton a biróhoz vagy recursussal a felső forumhoz viszi és a megbizásból teljesitett ellenjegyzést kifejezetten sajátjának vallja?

Pro secundo is van egy érv. Az, hogy semmiféle törvény nem kötelezi és nem jogositja a birót, hogy az ellenjegyzés eredetét vizsgálja. Mindössze csak annak vizsgálatára, hogy az ellenjegyzés megvan-e? Ha nem ez lett volna az intentió, vagy ha ezután törvénymagyarázattal fel akarjuk jogositani a birót az ellenjegyzés eredetének a vizsgálására, oda kellene jutnunk, hogy az ellenjegyzés czégjegyzéssé válna és a letelepedő ügyvéd czimpéldányt volna kénytelen a bíróságnál deponálni. Komikus talán a kereskedelmi törvényben lefektetett czimpéldány intézményében analogont keresni; de bármennyire is az, a járásbiró ama átiratában megnyilatkozó logika a maga következetességében oda vezet, mert szem elől téveszti az ellenjegyzés ráczióját, a légisrácziót. Ez pedig csak az ügyvéd érdekeit szolgálja. Mert lehetetlenné teszi a zugirászkodást. Azaz hogy szükebb térre szoritja a lehetőségét. De hogyan szolgálta volna a járásbiró ur az ügyvéd érdekeit? Bizony nem a törvény intentiói szerint. Amig az ügyvéd arról nem panaszkodik, hogy a nevével visszaélnek, addig az ő aláirása mindig törvényszerü ellenjegyzés számba megy; és pedig annak vizsgálata nélkül, hogy az az aláirás saját kezétől származik-e vagy sem. A bíróság nem kereshet minden aláirásban hamisitványt. Hiszen még az ügyészségek is csak a «tudomásukra jutott» büncselekményeket nyomozzák. De hol van itt a «tudomás?»

Mindezekből világos, hogy az ügyvédi rendtartás az ellenjegyzés tekintetében csak az ügyvédjelölt helyettesitő jogát zárta ki s az az ellentét, melyet dr. K. G. is konstatált a 15. §. 1. és 2. pontja közt, nem abban áll, hogy az ügyvédjelölt tárgyaláson helyettesitheti főnökét, de ellenjegyzést nem teljesithet, hanem abban, hogy mig a *tárgyaláson helyettesi minőségben* járhat el, *ellenjegyzést csak megbizásból* teljesithet. *(drkm.)*

Különfélék.

— **Tóth Lőrinczről,** a magyar jogászvilág elhunyt nesztoráról, legközelebbi számunkban szólunk.

— **A budapesti ügyvédeknek** az utóbbi tiz év alatti létszámáról a következő érdekes összeállitás tájékoztat:

Év	Létszám	Év	Létszám
1893	934	1898	1089
1894	955	1899	1110
1895	965	1900	1135
1896	983	1901	1172
1897	1040	1902	1169

A budapesti kamara vidéki tagjainak száma 1893 óta 88-ról 105-re szaporodott.

— **A budapesti ügyvédi kamara** területén müködő ügyvédjelölteknek létszáma az utóbbi tiz esztendő alatt a következőképp alakult:

Év	Létszám	Év	Létszám
1893	509	1898	674
1894	544	1899	742
1895	602	1900	817
1896	634	1901	886
1897	675	1902	964

— **A fizetésrendezésről szóló törvényjavaslat** 44. §-a szerint a fizetési osztályokba való sorozás rendszeréből az uj rendszerre való átmenet hátrányainak elháritására átmenetileg felhatalmaztatnak az illetékes miniszterek, hogy a középiskolai tanároknál és igazgatóknál méltányos körülmények fenforgása esetén korkedvezményt adhassanak. Ez abból áll, hogy tényleges *szolgálati idejökhöz* korpótlék tekintetében *egyszersmindenkorra öt év hozzászámittatik* és az ekképp meghatározott szolgálati idő szolgál alapul a további fizetési emelkedések megállapitására is. Az ekként korkedvezményben részesülők száma az egyes államköltségvetési létszámok egy tizedrészét meg nem haladhatja.

E rendelkezéshez a javaslat a következő indokolást füzi: «E törvénynek nem lehet czélja az, hogy azok, akik már bizonyos fizetési osztálynak magasabb fokozataiban voltak, most az által, hogy rendszerváltozás miatt a fizetési osztályokból kivétetnek, állandóan kedvezőtlenebb helyzetbe kerüljenek annál, mintha a fizetési osztályokban meghagyattak volna s esetleg talán soha vagy nagyon későn érhessenek el akkora fizetést, amennyit az uj fizetési osztályban meghagyva azonnal vagy csakhamar elértek volna. Bár sok ilyen méltányos esetre a törvény más szakaszai tekintettel vannak és kárpótlást nyujtanak, az első végrehajtásnál még nem egy olyan eset fog felmerülni, amely méltányos figyelembe vételt érdemel».

Hogy azokban az esetekben, amelyekben a birák és ügyészek jutnak ily kedvezőtlen és méltánytalan helyzetbe, ezek miért ne részesüljenek abban a «korkedvezményben», melyben a tanárokat részeltetik, az megfoghatatlan.

— **A budapesti egyetem büntetőjogi seminariumának** hallgatói Vámbéry Rusztem egyetemi magántanár vezetésével megtekintették a székesfehérvári javitó-intézetet.

Az épületek és a berendezés rongált volta nem áll arányban a rövid használati idővel. Az egészségügyi viszonyok jók, a betegszobák a látogatás alkalmával üresen állot-

tak, haláleset az intézet nyolcz évi fenállása alatt csak egy fordult elő.

Az igazgatóság figyelmét felhivjuk a növendékek ebédelése közben észlelt jelenségre, hogy husz közül hatan nem is nyultak a leveshez, minek bizonyára az ételek csekély változatossága lehet oka. Nem szabad kicsinylenünk a czélszerü táplálkozásnak a testi fejlődés érdekében való fontosságát.

Örvendetes az az ujitás, hogy az eddiginél nagyobb számot szoktatnak a testet fejlesztő kertészeti és földmives munkára. A növendékek fegyelmezettsége kielégitő, fegyelmi büntetés alkalmazása ritka. Az igazgató szerint kétségtelen javulás mutatkozik általában a szülői kérelemre befogadottaknál, sokkal ritkább esetben a hatóság vagy rendőrség kérelmére, vagy a büntető-törvény alapján beutaltaknál. Következtetés vonható ebből a tényből arra, hogy sok esetben a szülő vagy gyám csak azért vetteti alá a gyermeket kényszernevelésnek, hogy maga szabaduljon ennek nehézségeitől és ezzel egyrészt kiteszi azt a törvényesen beutalt növendékektől való megmételyezésnek. Az illetékes közegeknek gondosabban kellene mérlegelniök a befogadás objectiv szükségességét. A székesfehérvári intézetben is a szülői kérelemre befogadottak száma messze tulhaladja az összes egyéb czimen beutaltakét.

Érdekes ujitást kisérlett meg az igazgatóság, midőn az egyes családokat nem életkor, hanem foglalkozás szerint szervezte, mi által a növendék állandóan ugyanazon csoportban és felügyelet alatt marad. Czélja, hogy a családfők a növendékek természetét kiismerhessék és igy a bánásmódban individualisálhassanak. Nem szabad azonban figyelmen kivül hagyni azt a szempontot sem, hogy a különböző életkoru növendékek összehozása által a contagium lehetősége fokozódik.

Végeredményképp konstatálhatjuk, hogy az igazgatóság müködése nagy buzgalomról tanuskodik, mert látjuk, hogy nem riad vissza semmi ujitástól, melylyel az intézetet czéljának minél megfelelőbbé teheti.

— **Czifra nyomoruság.** A kir. Curia és kir. tábla gyönyörü épületében az egyes tanácstermek el vannak látva villamos és gázcsillárokkal, de a tanácskozó helyiségekben nincs se villany-, se gázvilágitás, hanem két gyertya ragyogó fényénél kell télen még délelőtt is vakoskodni birónak, jegyző nek egyaránt. Ugyanaz a rendszer, mint a törvényszéki palotában, a hol a birói szobákba és irodákba nem vezették be a folyosóról a gázt, ugy hogy például a kereskedelmi és váltótörvényszék pertárában is nem egyszer gyertyát kell gyujtani.

— **A teljesen alaptalan felebbezésért a Curia birságot rótt ki, de annak költségét azért megállapitotta.** *A m. kir. Curia:* A kir. tábla itélete helybenhagyatik és felperes a teljesen alaptalan felebbezésért az 1881: LIX. tcz. 49. §-ához képest a kir. kincstár részére fizetendő 100 korona birsággal büntettetik. Felp. ügyvéd felebbezési dija megbizójával szemben 15 koronában állapittatik meg. (1902. évi november 27-én 7293/901. P. sz. a.)

— **A Magyar Jogászegyletben** ifj. dr. Schulhof Géza ügyvéd tartott előadást a Curiának a bünvádi eljárásban követett gyakorlatáról. Legközelebb részletesebben szólunk az előadásról.

— **A bünvádi perrendtartás** s az azt életbeléptető törvény; jogesetek és értekezések gyüjteményével; az esküdtbiróságokról szóló törvény. Összeállitotta *Csiki László* marosvásárhelyi főügyész-helyettes. Anyaggyüjteménye a tételes bünvádi perjognak, az 1900—1902. években kifejlett judikaturának s az ugyanezen időszakbeli irodalomnak; feldolgozást nyertek benne a szaklapjainkban megjelent összes értekezések s az esettárainkban közölt elvi jellegü határozatok. A mű Marosvásárhelytt jelent meg.

— **A büntető-törvény életbelépte óta** első izben hozott marasztaló itéletet nemrég a budapesti büntetőjárásbiróság, házasságtörés vétsége miatt inditott bünperben. Helyesen döntött a biróság a bizonyitás kérdésében akkor, mikor a vádbeli tényekre nézve a válóperbeli bizonyitási eljárás eredményeitől egészen függetlenül, teljesen ujból lefolytatta a bizonyitást s ténymegállapitásait a polgári biróság itéletének megállapitásaira való tekintet nélkül eszközölte.

— **Rágalom?** Egy nő jelent meg a budapesti rendőrségnél és ott azon gyanujának adott kifejezést, hogy bérbeadója, ki egy füszeresnél mint szolga volt alkalmazva, alighanem rendszeresen meglopta a gazdáját, mert az a legkülönbözőbb árúkat feltünő mennyiségben hordja mindig haza. A rendőrségnél erről jegyzőkönyvet vettek fel az ott megjelent nővel — daczára annak, hogy ez a rendőrséget arra kérte, hogy az ő személye ebben az ügyben semmiképpen ne szerepeljen, mert nem akarja magát kellemetlen következményeknek kitenni — és lopás miatt megindították a nyomozást a gyanusitott üzleti szolga ellen. A nyomozás folyamában utóbbinak gazdája kijelentette azonban, hogy nem kivánja szolgája ellen az eljárást, minek következtében a kir. ügyészség a gyanusitott ellen lopás miatt megszüntette a nyomozást. A szolga már most hatóság előtti rágalmazás miatt tett panaszt az emlitett nő ellen, akit a budapesti kir. büntető járásbiróság ez alapon nyolcz napi fogházra el is itélt. A budapesti kir. büntető törvényszék felebbviteli tanácsa előtt minap tárgyaltatott ez a bünügy és a tárgyalás alkalmával a közvádló az elsőfoku biróság itéletének megsemmisitését inditványozta az alapon, hogy ez esetben büncselekmény tényálladéka egyáltalán fen sem forog, mert az üzleti szolga gazdája részéről lopás miatt feljelentés sem tétetett, ez esetben tehát lopás miatt — inditvány hiányában — hivatalból való eljárásra a rendőrség nem is volt jogositva. Ha azonban mind ennek daczára a szolga ellen lopás miatt még is meginditották az eljárást, ez — inditvány hiányában — meg sem inditottnak tekintendő és az a rendőrségnél jelentkező nőnek sem szolgálhat sérelmére. A felebbviteli biróság azonban nem tette magáévá ezt a jogi álláspontot és az elsőfoku biróság itéletének megváltoztatásával a szóban forgó nőt becsületsértés czimén 20 K pénzbüntetésre itélte.

— **Egyetem** czim alatt Kolozsvárott uj ifjusági szemle indult meg *Péterfi Tibor* szerkesztésében. A közölt dolgozatok közül tárgyuknál fogva kiemelendők *Kiss Géza* és *Charles Perrier* tanulmányai az orvos felelősségéről.

— **Az egri jogakadémián** a most kezdődött félévben büntetőjogi s római jogi practikumokat tartanak. Érdekesebb speciálkollégiumok: a socializmusról; a tulajdonjog bölcselete; a családjog bölcselete; államadósság.

— **Az eperjesi jogakadémia** tanrendje szerint ott csak váltó- és kereskedelemjogi gyakorlatokat tartanak; egyéb practikumok vagy seminariumok tartását a tanrend nem emliti.

— **A Corpus Juris Hungarici,** azaz a Magyar Törvénytár 27-ik kötete gyanánt megjelentek az 1902. évi törvények. Ez a kötet is méltóan sorakozik elődeihez pontosságával és előkelő külsejü kiállitásával, s ezekkel együtt tekintélyes és nagyszabásu munkát alkot. A gyüjteménynek most megjelent kötetében is *dr. Márkus Dezső* kir. táblai biró szabatos jegyzetekkel és utalásokkal követi a törvények szövegét. A «Magyar Törvénytár» most megjelent 1902. évi törvényeinek ára füzve 3, félbőrkötésben 5 K, a többi 26 köteté 1000—1901-ig 191 K. Megrendelhető minden hazai könyvkereskedésben.

— **A leletezési mánia.** A kamarai tagdijakról szóló néhány darab nyugtának megleletezése alapján a pénzügyi hatóságok a budapesti ügyvédi kamara ellenében 3 korona 12 fillér bélyegilletéket szabtak ki. A magyar királyi közigazgatási biróság azonban, a hozzá benyujtott panasznak helyt adott és a kiszabott illetéknek törlését rendelte el azon indokból, hogy az 1874. évi XXXIV. tcz. által felállitott közhatósági cselekményeket is teljesitő ügyvédi kamarák illetékügyi szempontokból hatóságnak tekintendők, s hogy a kamara által az 1874. évi XXXIV. tcz. 18. §-a alapján eszközölt tagdijkivetés s ebből kifolyóan a részére befizetett vagy befizetendő évi illetmény átvételéről a vonatkozó végbizonyitványnak a kiállitása is nyilvánvalóan a hivatalos cselekmény keretébe esik s igy a bélyegmentesség a kamarát a tagdijnyugtákra nézve is törvény szerint megilleti.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák tőzsdetörvényből** kiemeljük a következő intézkedéseket:

10. §. Gabonában és őrleményekben tilos a tőzsdei határidőüzlet.

11. §. A tőzsde vezetőségének gabonában és őrleményekben kötendő tőzsdei határidőüzletek üzleti feltételeit megállapitani, valamint ezek lebonyolitására nézve határozatokat kibocsátani nem szabad.

12. §. Amennnyiben valamely tőzsdén vagy tőzsdén kivül gabonában és őrleményekben, tényleg szokásos üzleti feltételek és lebonyolitási határozmányok alapján, a 11. §-ban megjelölt természetü ügyletek köttetnek, vagy ha okok forognak föl annak feltevésére, hogy ily ügyletek a 11. §-ban megjelölt feltételek és határozmányok szerint megköttetnek és lebonyolittatnak, az esetben az illetékes minsziteriumok kötelesek az ilyen ügyleteket rendeletileg betiltani.

16. §. A 12. §. szerint tiltott ügyletek joghatálylyal nem birnak. Ugyanez áll az ily tiltott ügyletek iránt adott és elfogadott megbizásokról, valamint az ily ügyletek megkötését vagy közvetitését czélzó egyesülésekről. A joghatálytalanság kiterjed az adott biztositékokra és jogelismerésekre. A joghatálytalan ügylet lebonyolitása előtt, alkalmával, vagy után történt szolgáltatás visszakövetelhető. A visszakövetelési igény csupán az ügyletkötés napjától számitott három éven belül érvényesithető.

17. §. A ki iparszerüleg a 12. §. szerint tiltott ügyletet köt vagy közvetit, vagy más valakit a 12. §. szerint tiltott ügylet megkötésére csábit, vétség miatt három naptól három hónapig terjedő, 500—5000 koronáig fokozható pénzbüntetéssel egybeköthető szigoru fogsággal büntetendő.

18. §. A ki iparszerüleg más valakit tapasztalatlanságának, vagy könnyelmüségének kihasználásával a 12. §. szerint tiltott ügyletre csábit, vétség miatt egy hónaptól egy évig terjedő és 7000-től 20,000 koronáig fokozható pénzbüntetéssel egybeköthető szigoru fogsággal büntetendő.

19. §. A ki gabona vagy őrlemények tőzsdei árát szinlelt ügyletkötéssel vagy az áralakulásra lényeges körülmény iránti megtévesztéssel szándékosan befolyásolja, vétség miatt egy héttől egy évig terjedő, 20,000 koronáig fokozható pénzbüntetéssel egybeköthető szigoru fogsággal büntetendő.

20. §. Vétség miatt három naptól három hónapig terjedő és 5000 koronáig fokozható pénzbüntetéssel egybeköthető szigoru fogsággal büntetendő: 1. a ki a gabona és őrlemények tőzsdei árának befolyásolását czélzó sajtóközleményért oly előnyt nyujt vagy igér, magának nyujtat vagy igértet, a mely feltünő aránytalanságban áll a szolgáltatással; 2. a ki a gabona és őrlemények tőzsdei árát befolyásoló lényeges körülmény közzétételének abbahagyásáért előnyt nyujt, vagy magának igértet.

21. §. A ki a 14. §-ban megállapitott tilalmat szándékosan megszegi, vétség miatt három naptól három hónapig terjedhető szigoru fogsággal büntetendő, mely büntetéssel 500—5000 koronáig fokozható pénzbüntetés köthető egybe.

22. §. A 17—22. §§-ok értelmében való elitélés esetében az elitélt hat hónapra mezőgazdasági tőzsde látogatásától el van tiltva. A kizárás tartamát a tőzsdevezetőség három évre terjesztheti ki.

— **A német Reichsgerichtnek** a polgári törvénykönyv alkalmazása körül fejlődő gyakorlatáról érdekes áttekintést közöl a Deutsche Juristen-Zeitung.

A három év óta életben levő polgári törvénykönyvnek egyik legfontosabb vitás kérdése az volt, hogy a hitelező, akit a szerződés nem teljesitése esetén megillett a választás joga a teljesités és a kártérités között, a maga részéről tartozik-e a szerződést teljesiteni, vagy pedig felszámithatja-e a maga kárát anélkül, hogy ő a szerződést teljesitené. A Reichsgericht a második alternativa mellett nyilatkozott.

A késedelem tanának egy másik vitás kérdése az volt, vajon a vevő az áru átvétele tekintetében nem esik-e késedelembe az által, hogy mielőtt az áru neki fölajánltatnék, kijelenti, hogy a szerződést érvénytelennek tekinti és az árut semmi esetre sem fogja elfogadni.

A Reichsgericht egy itéletében utal arra, hogy az adós az átvételt megtagadó hitelezőnek legalább is tartozik felajánlani a teljesitést; utal továbbá arra, hogy midőn más esetekben a vevőnek a szerződés teljesitése körül való határozott vonakodása esetén e bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy ez a vonakodás elegendő a késedelem megállapitására, ez az adósnak és nem a hitelezőnek a késedelmére értendő.

Az uj törvény életbeléptetése alkalmából egy további vitás kérdés volt, hogy kizáratik-e az eladó visszalépési joga az által, hogy ő a szerződés résben teljesitette. A német legfőbb bíróság ezt a kérdést tagadó értelemben oldotta meg.

Kimondta e bíróság egy esetben, hogy elégnek tartja a végrendelet érvényességéhez, ha a birósági jegyzőkönyv csak ennyit mond: az alulirott személyek a végrendelkezőhöz mentek. Ezzel elég van téve a polgári törvénykönyv abbeli rendelkezésének, hogy a jegyzőkönyvnek a közreműködő birósági személyek megjelölését tartalmaznia kell.

Egy itélet kimondja, hogy a törvény által követelt formának elég van téve akkor, ha a meghatalmazott képviselője csakis a meghatalmazó aláirását használja. Az eset az, hogy a czégvezető csakis a czéget irta alá és nem egyuttal a saját nevét is.

Kimondja egy itélet a szülők szavatossága dolgában a gyermekeik által elkövetett meg nem engedett cselekményekért, hogy vizsgálni kell, vajon értelmes szülőknek a fenforgó körülmények közt mit kell tenniök, hogy megfeleljenek az irányukban észszerüen támasztható követeléseknek: e mellett nem szabad figyelmen kivül hagyni, hogy nem tekinthető veszélyesnek minden játékszer, melylyel rendkivüli szerencsétlen körülmények közt valakin jelentékeny testi sértés ejthető.

Valaki szerződési ajánlatot tett egy másiknak és egyidejüleg gondatlanságból ő maga volt az okozója annak, hogy ez a másik az ajánlatot nem fogadta el. Megállapittatott, hogy ha elfogadja az ajánlatot, az ügyletből nagy haszna lett volna. A birodalmi bíróság kártéritésre kötelezte az ajánlattevőt. Alapitja itéletét a német polgári törvénykönyv 823. §-ára, mely szerint meg nem engedett cselekményt követ el és kártéritéssel tartozik az, aki másnak a jogát jogellenesen sérti; az ajánlat megalapitja az elfogadáshoz való jogot és ha az ajánlattevő gondatlansága okozza azt, hogy a másik fél a maga jogával nem élhet, ezzel az emlitett rendelkezést sérti. *(yy.)*

— **Mily hivatali helyiségeket tartozik az állam (a szolgálatadó) a hivatalnoknak adni?** A porosz államvasutak egy rajzolója szembetegség miatt a törvényes nyugdijjal nyugdijaztatván, a porosz államvasutak ellen azon különbözet erejéig, mely nyugdija és fizetése közt mutatkozott, pert inditott, mert szembaja abból keletkezett, hogy munkával tul volt halmozva, a hivatalban munkahelyének megvilágitása nagyon hiányos volt, s igy hiba terheli a vasutak előljáróit. A Reichsgericht a felebbezési bíróságnak a kereset értelmében döntő itéletét feloldotta s annak bizonyitását rendelte el, hogy a vasut képviselő közegei gondatlanságot követtek-e el? Bár igaz — mondja az itélet — alperesnek az az állitása, hogy a hivatalnok viszonya az állammal szemben nem valamely magánjogi szerződésen alapszik s igy a szolgálati szerződésre vonatkozó szabályok államhivatalnokra általában nem alkalmazhatók, mégis ezen viszony némileg hasonlit a szolgálati szerződéshez, különösen pedig köteles az állam képviselői utján arról gondoskodni, hogy a hivatal a hivatalnok egészségére káros befolyással ne lehessen s hogy a hivatalnokra bizott munka teljesitéséhez szükséges berendezések, amennyire lehet, olyanok legyenek, hogy azok a hivatalnok egészségét ne veszélyeztessék. Az állam, ha e tekintetben képviselőit mulasztás terheli, kártéritéssel tartozik.

A felebbezési bíróság azonban azt, hogy az állam képviselői rendes gondosság mellett észrevehették-e, hogy felperes egészsége veszélyeztetve van, meg nem állapitotta.

—d.

Lapunk jelen számának terjedelme a rendesnél fél ivvel nagyobb. — A mellékleten közöljük dr. Doleschall Alfrédnek a birói kongresszuson tartott beszédét.

A Magyar Jogászegylet f. hó 14-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: a chequeről szóló törvényjavaslat tárgyában tartandó vita. Előadó: dr. Sichermann Bernát kassai ügyvéd. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

A Magyar Jogászegylet tagjainak szétküldettek a 211., 212., 213. és 214. számu füzetek. A czimek ezek: Az uj bünvádi perrendtartás a gyakorlatban. Fayer László, Weisz Odön, Székely Ferencz, Tóth Gerő, Barna Ignácz, Várkonyi Oszkár, Schächter Miksa, Gál Jenő, Rózsa Vilmos. — Az egyesületi jogról, tekintettel a polgári törvénykönyv tervezetére. Dr. Szladits Károly. — A cheque törvényes szabályozása. Dr. Halász Sándor. — A jogczimes dologi ügylet határai a magánjog tervezetében. Dr. Almási Antal. — Reklamálhatók a füzetek a Pfeiffer-féle könyvkereskedésben. (Kossuth Lajos-utcza.)

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Melléklet a Jogtudományi Közlöny 12. számához.

Dr. Doleschall Alfréd egy. m.-tanár, budapesti kir. büntető törvényszéki biró előadói beszéde az elsőfolyamodásu birák és ügyészek országos kongresszusán.

T. Uraim!

Szokatlan és — nyiltan kimondom — aggályos jelenség, hogy a midőn az elsőfolyamodásu magyar kir. bíróságok plénuma a szervezetnek fennállása óta első izben megalakul, akkor nem ünnepelni, hanem óvást emelni gyültünk egybe.

Méltán gondolkodóba ejtheti nemcsak azokat, kiket első sorban megillet, hanem az egész magyar társadalmat, hogy a birói kar, a melytől megszokták, hogy zajtalanul, szinte a klastrom lakóinak csöndjében és visszavonultságában áldoz az igazságszolgáltatás oltárán, hogy a magyar birói kar, mely sohasem kutatta a reá nehezedő kötelességeknek a viszontszolgáltatáshoz, az elismeréshez és a méltánysághoz viszonyitott arányát, a melynek hivatása magasztosságából meritett büszkesége mindenkoron tiltotta, a minthogy most is tiltja, hogy akár az erkölcsi, akár az anyagi recompensátio terén maga vagy tagjai javára a közhatalomtól könyöradományokat gyüjtsön vagy bár csak el is fogadjon: hogy ez a testület stoikus nyugalmában szinte hirtelenül megmozdult és a testületi egységes szellem felidézésével, az összetartozandóság érzetében, a közös és együttes *védelem* szükségességében plénummá alakul.

Mert — és hozzájárulásuk biztos tudatában alkalomszerünek, indokoltnak tartom annak hangos kiemelését — ezuttal is nem tüntetni, nem támadni: kizárólag védekezni gyültünk egybe. A mi mindenkinek, az utolsó földönfutónak is meg van engedve, hogy feljajduljon, ha igazságtalanság éri vagy fenyegeti, hogy védekezzék, ha megtámadtatott: azt a birónak megtiltani nem lehet, kinek legidealisabb hivatásszerü feladata a gyöngének védelme az erőssel szemben, az igazságnak diadalra juttatása az igazságtalanság felett.

Megvédeni jöttünk első sorban egyetemleges kari érdekeinket, az anyagiakon *felül*, azoknak fölötte az erkölcsieket. Tömören sorakoztunk egy mindannyiunkat lelkesitő eszme védelmére: a birói hatalom souverenitásának és rendeltetésszerü fensőbbségének biztositására.

Ezen *vezérlő* szempontokon kivül — nincs mit tagadni! — a birák anyagi helyzetének mostohasága is testületi megnyilatkozásra késztet. Mert bármi magas *erkölcsi* piedestalra emeljék a birói hatalmat, bármily magasztos kötelességkört állapitsanak meg a birák részére: Ambrózia és Nektár csak az Olympuson járja. S ha a földre importáljuk, az is pénzbe kerül. Annak tapasztalat bizonyitotta tudatában, hogy az anyagiakban való függetlenség az erkölcsi felelősségérzetnek és a rendületlen kötelességteljesitésnek ha nem is föltétele, minden körülmények között leghathatósabb mótora: a magyar birói kar nem viseltethetik közönnyel anyagi existenciájának államhatalmi szabályozásával szemben; legkevésbbé akkor, a midőn az államtisztviselők javadalmazásának megjavitását az egész vonalon foganatba veszik és ezen közben különböző mértéknek alkalmazásával kizárólag és egyesegyedül az elsőfolyamodásu kir. bíróságokat mellőzik, sőt — részben — az eddigi állapottal szemben is lesülyesztik.

Azon kivül, hogy birák vagyunk, emberekként is érzünk és követelünk, mint egyének és családfők is létezni és érvényesülni óhajtunk. A kiket hivatásuk arra rendelt, hogy *mások számára* jogot szolgáltassanak, igazságot hirdessenek: ők nem lehetnek tétlenségre, passiv viselkedésre kárhoztatva, a midőn velük szemben a hivatalos tényezők az egyenlőtlen igazság kiszolgáltatásának, tehát az igazságtalanságnak álláspontjára helyezkednek.

Nem az örömnek, a fájdalomnak és a méltatlankodásnak érzete tömöritette a mai napra az elsőfolyamodásu birákat, hogy vétót mondjanak az állami tisztviselők ujabb szabályozásáról rendelkező kormányjavaslatnak *alkotmányjogi szempontból aggályos, a birói karra méltánytalan, a birói állásra lealázó rendelkezései ellen.* A forum hangjához és méltóságához szoktatva kivánjuk tiltakozásunkat és óhajainkat kifejezni: a méltatlankodás hevében sem fogjuk felejteni, hogy Ő Felségének, a királynak birái vagyunk.

Miről is van szó, t. Uraim? Egy kormányjavaslatról, melynek bevallott és tulnyomó részében beváltani készült czélja az állami tisztviselőik javadalmazásának megjavitása, az állam becsületbeli kötelezettségének tisztviselőivel szemben az anyagiak terén való teljesitése. És a midőn félszázezreknek serege ujong, akkor széles ez országban csak egy testület kesereg: az elsőfolyamodásu kir. bíróságok személyzete. Mert a mikor az állam összes tisztviselőit felemelni, megjutalmazni készül: ugyanakkor érdemetlenül megszégyeniti, megalázza az elsőfolyamodásu birói kart, mely hivatásának szolgálatában napról-napra kimerül; rendelkezéseivel megrenditi azokat az alapokat, a melyeken a birói hatalom gyakorlatának souverenitása sarkallik.

A megalázás ellen óvást emelni, az érdemetlen büntetés ellen tiltakozni és a birói különállás közjogi garanciáinak sértetlen fentartását követelni: ezek képezik a mai congressus feladatát.

T. Uraim! A midőn Ő Felsége, jelenleg — és a hatalmas Isten engedje meg, hogy még előreláthatlan időkre — uralkodó Urunk és Királyunk, az 1869. április 24. napjára egybehivott országgyülést megnyitotta és trónbeszédében a nemzetet felhivta az ország intézményeinek a kor szelleméhez képest átalakitására, hogy mint a nyugoti culturának egyik őre és tényezője helyt állhassunk, legelső teendőként a birósági reorganisatiót jelölte meg.

«Mindenekelőtt az igazságkiszolgáltatás fontos ügye az, a melyre önök komoly figyelmét felhivom.

A jó, gyors és részrehajlatlan igazságszolgáltatás a rendezett államélet első kellékei közé tartozik.

Ennélfogva szükséges, hogy egyrészről az, a kire a nagy horderejü birói hatalom gyakorlása bizva van, *mind egyesek, mind a közhatalom irányában, a függetlenség minden biztositékaival* elláttassék; másrészről viszont mindenki biztositva legyen a birói hatalom tulterjeszkedése ellen.»

Arany, fejedelmi szavak, a melyeknek igazságával csak annak a kornak bölcsesége versenyezhet, mely a királyi szót törvénybe iktatása által maradandó keretbe foglalni sietett! Az üzenet lelkes visszhangra talált a képviselőház különböző pártjainak válaszfelirati javaslataiban. Az akkor még a hatalomtól távol álló Tisza Kálmán, Debreczen I. kerületének képviselője imigy válaszol a királyi szózatra: «A jól szervezett, a *minden irányban* független és csakis a törvény által korlátolt birói hatalom, nemcsak a jó, gyors, részrehajlatlan és olcsó igazságszolgáltatás biztositéka, mi már magában igen fontos, de egyuttal az *egyéni és politikai szabadságnak is őre.*» Simonyi Ernő és társainak válaszfelirati javaslata is hangsulyozza, hogy «a bíróságok, melyek a polgárok

személye és vagyona felett itélnek s melyeket mi a *törvény szentségének a polgári szabadság körében is védjéül* óhajtunk, a legfontosabb állami intézmények közé tartoznak. Sürgős teendőink közé számitandjuk tehát .... a bíróságok akkénti rendezését, hogy ... a birói hivatal *mind képesség, mind függetlenség tekintetében* magas hivatásának megfelelhessen.»

Ezen, az ország felelős kormányát, a koronás királyt és a törvényhozás másik tényezőjét egyaránt átható közmeggyőződés jegyében alkottattak meg a magyar kir. bíróságok szervezeti alaptörvényei.

Az államhatalmak megosztva gyakorlásának, a birói hatalomnak a végrehajtó hatalomtól függetlenségének biztositására az 1869 : IV. tcz. élére állitották azt az elvet: «Az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülönittetik. Sem a közigazgatási, sem a birói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak.» (1. §.) A birói függetlenségnek és részrehajlatlanságnak ugy a közhatalommal, mint egyesekkel szemben való biztositására törvénybe iktatták a birák elmozdithatlanságát (15. §.) és áthelyezhetlenségét (16. §.) oly következetességgel, hogy a birót akaratán kivül még előléptetni sem lehet. Minden más államtisztviselőt megelőzve legelőször a birói hatalom gyakorlóinak érdekében kimondották, hogy «a kinevezett birónak megállapitott fizetése le nem szállitható» (5. §.). Az egyéni és a közszabadság biztositása érdekében megadták a birónak azt a jogot, mely a souverain parliamenten kivül egyetlen hatóságot sem illet meg, hogy «a rendeletek törvényessége felett egyes jogesetekben a biró itél» (19. §.).

De viszont az eminens specialis jogok és különállás mellett különleges birói kötelességeket is szerveztek. Kimondották a birói állásnak minden más hivatallal való incompatibilitását (8. §.) és a birót minden néven nevezendő mellékkeresettől, még a kirendelt gyámságtól és gondnokságtól is eltiltották ; azon tilalommal, mely szerint a biró politikai vagy munkás egyletnek, illetőleg gyülekezetnek tagja nem lehet, azoknak gyüléseiben részt nem vehet (9—13. §§-ok) a politikai és társadalmi mozgalmakból ex principió kirekesztették. Az 1871. évi VIII. törvényczikkben különlegesen állapitották meg a birák fegyelmi felelősségét, a tételes magyar büntető-törvénykönyvet megelőzve megszervezték a specialis birói hivatali büntettek fogalmát (10—19. §§-ok) és a birák különleges, fokozott büntetőjogi felelősségének rendszerét követték a tételes magyar büntető-törvénykönyvnek életbehivása alkalmával is, a minek bizonyitásaként csak arra az egy körülményre szabadjon utalnom, hogy a kötelességeiről megfeledkezett biró megvesztegetés esetében sokkalta sulyosabban lakol, mint a többi államtisztviselő (1878 : V. tcz. 467—469. §§-ok.)

A birói állás külön hivatásának kidomboritásaképpen, hogy a kir. bíróságok nemcsak függetlenség, de képesség tekintetében is magas hivatásuknak megfelelhessenek, a birói állás elnyerését már az 1869. évi IV. törvényczikkben specialis birói qualifikáczióhoz kötötték, melynél garancziálisabbat sem addig, sem azóta semminemü más államhatalmi functió teljesitéséhez nem kötöttek.

Végül, minekutánna megszervezték volt azokat a közjogi biztositékokat, melyektől a birói hatalomnak és a biráknak ugy fölfelé, mint lefelé szükséges függetlenségét és részrehajlatlanságát várták, miután a birákat kizárólag hivatalbeli járandóságaikra utalták volt : az elvi alapokon megszervezett rendszer betetőzéseképpen az 1871 : XXXII. tcz.-be iktatták az elsőfolyamodásu birói fizetéseket a fokozott, garancziális képesités méltatásaként is oly alapon és oly mértékben, mely az akkori viszonyokhoz képest fényesnek volt nevezhető, melylyel a *birák a közigazgatási tisztviselőkkel szemben előnyös, kiváltságos javadalmazásba helyeztettek*, ami az 1871 : XXXI. tcz. 11. §-ával biztositott korpótlékban is nyert kifejezést.

Ezen törvényes rendelkezések képezték az 1893. évi IV. tcz. megalkotásáig az elsőfolyamodásu kir. bíróságoknak szervezeti pragmatikáját. Egy, a haladott kor igényeinek megfelelő alapokon szervezett, kiindulásától befejezéséig következetesen átgondolt és megvalósitott nagyszabásu rendszer, amelyben félreismerhetetlenül kifejezésre jutott a *birói állásnak* az állam gépezetében *különállása, speciális jogkör mellett különleges kötelezettségekkel, a birói hatalomnak a közigazgatástól az egész vonalon végig történt különválasztása és megkülönböztetése :* az 1869-iki trónbeszéd programmjának hamisitatlan alapokon történt törvénybeiktatása.

Eltekintve attól a sikertelen, mert a törvényhozó testület bölcseségén hajótörött vállalkozástól, midőn az 1886. évi közigazgatási szervezeti törvények megalkotása alkalmával a végrehajtó hatalom kezelői megkisérlették a közigazgatási hatóságok ingerentiájának biztositását a birói állások betöltése körül, az első rést a birósági pragmatika tisztaságán az *1893 : IV. tcz.* ütötte, mely az államtisztviselők javadalmazásának rendezése czimén a biráknak *alkotmányjogi garantiális jelentőségü* különállását az általános fizetési osztályokba való beolvasztás által megszüntette.

Helytelen és legjobb meggyőződésem szerint a birói hatalomról rendelkező alaptörvényekkel, azoknak szellemével ellenkező eljárás volt, mert az *igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól való elkülönitésének alkotmányjogi elve minden közösséget a közigazgatási és a birósági pragmatika között ridegen kizár.* De ha a principiis obsta elvénél fogva az 1893. évi törvényhozás kezdeményező lépése veszedelmes volt is, aminthogy illetékes és mértékadó helyről nem egy tiltakozás hangzott el az igazságszolgáltatásnak első lépésben való közigazgatásitása ellen : lényegesen mérsékelte az uj helyzetnek visszásságát egyrészről az 1893. évi IV. tcz.-nek bevallottan ideiglenes, átmeneti expediensszerü jellege és rendeltetése, másfelől a törvénynek az a rendszere, mely többrendbeli kedvezményes külön rendelkezések által az általános keretben is kidomboritotta a kir. bíróságok külön állását.

Hogy pedig az akkori igazságügyi kormánynak távolról sem állott szándékában az addig teljes tisztaságában megőrzött birói különállásnak, a birói állással annak rendeltetéséből és speciális szervezetéből kifolyólag összefüggő, törvények biztositotta privilégiumnak megszüntetése, azt kétségen kivül tanusitja a törvény kormányjavaslatának az az indokolása, mely szerint «az alól az általános szabály alól, hogy az egy személyzeti létszámba tartozó állások a fokozatok közt egyenlően osztandók meg, *egyedüli kivételt* a VIII. rangosztályba tartozó birói és ügyészi állások képeznek, amennyiben ezek csak a rangosztály két magasabb fizetési fokozatai közt osztatnának meg ; mert az ennél a személyzetnél már ma érvényben levő illetmények mérve akkora, hogy ily beosztást tesz szükségessé és mert *az igazságszolgáltatás érdekében a birói és ügyészi szervezetre vonatkozó eddigi törvényes intézkedéseket továbbra is érvényben kellett tartani*».

Egy felelős kormánynak ez a kinyilatkoztatása ünnepélyes clausula salvatoria volt, amelynek őszinteségében kételkedni sem okunk, sem jogunk nem volt. De előnyösen ütött el az 1893 : IV. tcz. a jelen kormányjavaslattól abban is, hogy *föltétlen tiszteletben tartotta a szerzett jogokat* és ha a birák javadalmazása tekintetében nem is lépett a számbavehető javitás terére, ha a közigazgatási tisztviselők előnyére a birák és ügyészek egyenlő igényeinek paritását megtagadta is: de legalább a helyzetnek rosszabbitásától tartózkodott.

Ennek a vállalkozásnak dicsősége, a szerzett jogok semmibe vételében megnyilatkozó bátorság érdeme a jelen kormányjavaslat számára volt fentartva.

Ez már maradandó rendeltetés, hosszu életnek igényével lép föl és a 48. §-hoz tartozó indokolásában nyilt programmként hirdeti : «*A javaslat az elsőfolyamodásu biráknak és ügyészeknek az eddigi törvényekben nyujtott különös kedvezményeket a rendszer keresztülvitele szempontjából több tekintetben megszünteti és őket a többi államhivatalnokokkal egyenlő elbánásban részesiti*». E mellett tételes rendelkezéseiben a programmnak csak első részét, a jogfosztást valósitja meg, a másiknak életbehivását leplezetlenül megtagadja.

Csak a birói állás különlegességéből folyó, törvények biztositotta kedvezményeket szünteti meg, de nem a különleges kötelességeket és a speciális, hatványozott felelősséget. Érintetlenül hagyja az absolut incompatibilitás szabályát, a mellékkeresetnek a bíróval szemben föltétlen tilalmát ; a fegyelmi büntetésnek az előlépést felfüggesztő hatálya tekintetében a többi államtisztviselőkkel szemben kifejezetten fentartja a birói fegyelmi törvénynek szigorubb rendelkezéseit (24—25. §§.) és óvakodik hozzányulni a birák hatványozott büntetőjogi felelősségének kérdéséhez is, amelyek pedig megannyian okozatos, elválaszthatatlan összefüggésben vannak a birák kedvezményes, kiváltságos javadalmazásának kiindulási alapjával, valamint indokával is.

De amidőn az elsőfolyamodásu biráknak a többi államhivatal-

nokok részére a javaslat nyujtotta kedvezményekbe való helyeztetéséről, az eddigi javadalmazásnak egyenlő mértékkel való emeléséről van szó: akkor a kormányjavaslat a paritás, az «egyenlő elbánás» magaslatáról szárnyaszegetten lebukik, az elsőfolyamodásu kir. bíróságok lemaradnak és még az eddigi helyzettel szemben is lefokoztatnak.

A javaslatnak a 48. §-hoz készült indokolása dicséretre méltó őszinteséggel konstatálja, hogy «*a fizetésrendezésnek az elsőfolyamodásu birákra és ügyészekre nézve .... részben ki nem elégitő, részben pedig hátrányos eredménye lesz*», hogy amig a VIII. fizetési osztályban csoportositott többi államtisztviselők *800 K*, a birák és ügyészek csak *400 K* fizetésjavitásban részesülnek és hogy «*Budapesten az uj fizetésrendezés a VIII. fizetési osztályba tartozó birákra és az albirákra nézve tényleges illetményeiknek nem emelésével, hanem részben csökkentésével fog járni és ők a fizetésrendezés előnyeit csakis végellátásuk esetében fogják élvezni*».

A 49. §. indokolása is megható igazmondással constatálja, hogy «az aljegyzőknek a javaslat kevesebb előnyt nyujt, mint a XI. fizetési osztályba tartozó többi tisztviselők részére . . ., rájok nézve a fizetésjavitás nem 400, hanem csak 200 koronát tesz ki . . ., az eddigi fokozatos előléptetés mellett átlagosan két év után már belejutottak az első fizetési fokozatba, mig jövőre csak négy év mulva lépnek a második fokozatba.» «Budapesten a javaslat szerint az aljegyzők a harmadik fizetési fokozatban 100 koronánál kevesebb és négy évi szolgálat után csak 100 koronával több fizetést élveznének, mint eddig.» És ez a nyiltan bevallott lefokozás a XI. fizetési osztályba utalt államtisztviselők közül éppen a legtöbb qualificatióval, nagy részben már gyakorlati birói vagy ügyvédi képesitéssel rendelkező birósági aljegyzőkkel szemben van tervbe véve, a mikor a javaslat olyképen csoportositotta a XI-ik fizetési osztályt, hogy tulnyomó részében *négy középiskolai képesités* elegendő az abba az osztályba való belejutáshoz. Ezt nevezi a kormányjavaslat indokolása a biráknak és a birósági hivatalnokoknak «a többi államhivatalnokkal való egyenlő elbánásá»-nak!

Hogy pedig ez az «egyenlő elbánás» a multakban nem ötletszerüen, nem is valamely csakis rendszertelenségében kitünő rendszer kedvéért, hanem a különleges birói hivatás méltatásaként, a speciális birói kötelmek ellenértékeként megállapitott birói fizetésekből kiindulva, a kormányjavaslat által contemplált «javitásig» mily csodálatraméltó haladásra vezetett, annak szemléltetésére szabadjon a következőkre kikérni szives figyelmüket.

Az 1871: XXXII. törvényczikk 8. §-a a budapesti biró összilletményeit 2400 forintban, az albiróét 1800 forintban állapitotta meg, melyet az 1871: XXXI. törvényczikk 11. §-ában szervezett 10 és 5%-os korpótlék eléggé tekintélyesen megnövesztett. Ugyanakkor a ministeri titkárnak javadalmazása 1900 forint volt és korpótlékot nem élvezett.

Az 1893: IV. törvényczikkel a titkárok fizetését 1900 frtról 2600 frtra emelték; a budapesti albirák javadalmazásán csak annyiban változtattak, hogy a nyugdij megállapitásának alapjául szolgáló 1500 frt törzsfizetés 1100 frtra leszállittatott, kiegészittetvén 400 frt müködési pótlékkal; a budapesti törvényszéki birák összjavadalmazása 2400 frtról 2500 frtra emeltetett, szintén az addigi 2000 frt alapfizetésnek 1600 frtra leszállitásával, a melyhez 400 frt müködési pótlék és 500 frt lakpénz járul. Ezek szerint *az 1871. évi állapothoz képest a budapesti albirák és törvényszéki birák alapfizetése 400 frttal leszállittatott, összilletményeikben az albirák semmit, a birák 100 frtot, a titkárok 600 frtot nyertek* s ezzel a birák és a titkárok egymáshoz való viszonyában az előbbiek javára 1893-ig mutatkozott 500 forintnyi többlet helyett most már a titkárok 100 frttal előnyösebb javadalmazásba helyeztettek. Holott «egyenlő elbánás» mellett a titkárok 2600 forintos javadalmazásának megfelelőleg a birák összilletményei *3100 frtban* lettek volna megállapitandók.

Ugyanakkor — az 1893: IV. törvényczikkel — ministeri segédtitkári állásokat szerveztek évi 1900 frt illetménynyel, tehát a biráknál 600 frttal alacsonyabb és az albiráknál csak 100 frttal magasabb fokon.

A jelen kormányjavaslat a ministeri titkárok kezdő javadalmazását 2600 frtról 3000 frtra, a segédtitkárokét 1900 frtról 2300 frtra javitja; a budapesti albirák illetményeit 1800 frtról 1700 frtra, a birákét 2500 frtról 2300 frtra leszállitja.

Ez az «egyenlő bánásmódban» való részeltetés számtani formulája! *1871-től számitva a titkárok helyzete 1100 forinttal javult, a budapesti albiráké és biráké 100 forinttal leszállittatott.*

A mig 1871-ben a budapesti törvényszéki birónak 500 frttal nagyobb volt a javadalmazása, mint a ministeri titkáré, addig a kormányjavaslat szerint a titkár 700 forinttal meg fogja előzni a birót. *E szerint 1871 óta a birói javadalmazás hátraszoritásával mutatkozó különbözet összege 1200 frt.*

Az 1893: IV. törvényczikk által létesitett helyzethez képest a titkárok javadalmazása 400 frttal javul, az albiráké 100 frttal, a biráké 200 frttal csökken. És a mig 10 évvel ezelőtt a budapesti törvényszéki birónak 600 frttal több, az albirónak csak 100 frttal kevesebb volt az összilletménye, mint a ministeri segédtitkároké: addig a kormányjavaslat rendszere szerint a birák javára mutatkozó többlet most már a segédtitkárokkal szemben is megszüntettetik az által, hogy ezeknek javadalmazása 400 forinttal feljebb, a biráké 200 frttal lejebb szállittatik és az albirák nem száz, hanem 600 frttal sülyesztetnek a segédtitkárok alá.

Az összes államtisztviselők javadalmazása megjavitásának kiindulásából az «egyenlő elbánás» elve ugyan arra vezetne, hogy a budapesti birák illetményei a titkári javadalmazás emelkedésének megfelelőleg az 1871. évi állapothoz képest 1100 frttal s az 1893: IV. törvényczikkhez viszonyitva is 400 frttal emeltessenek, minek megfelelőleg a budapesti biró fizetése az 1871. évi törvényhozás intencióihoz képest 3500 frtban, de még az 1893. évben beállott változás mértékéhez képest is 2900 frtban, az albirák kezdő fizetése pedig a segédtitkárokéhoz viszonyitva 2200 frtban állapittassanak meg. A kormányjavaslat azonban az «egyenlő elbánás» elvét másképen értelmezte és ugy a birákat, mint az albirákat csakis a javadalmazásban való *lefokozásra* méltatta, nemcsak az az 1893. évi, hanem még az 1871. évi fizetés megállapitáshoz képest is!

Megtette pedig a tisztviselői illetményeknek *az egész vonalon való* megjavitásának czimén, megtette annak ellenére, hogy az 1897. évi igazságügyi költségvetés tárgyalása alkalmával a birói székből a ministeri tárcza birtoklásáig emelkedett Erdély Sándor igazságügyminister — és abban az időben a jelenlegi igazságügyminister az ő politikai államtitkárja volt — a főrendek házának 1897. évi április 9-én tartott ülésében a birák nyomoruságos javadalmazása érdekében történt felszólalásra akként válaszolt: «Méltóztassanak arról meggyőződve lenni, hogy én teljes tudatában vagyok annak, hogy a mi biráink előtanulmányaiknak, müveltségüknek és hivatásuknak arányában nincsenek kellőleg dotálva és nemcsak én, de az *egész kormány* törekedni fog arra, hogy a mennyiben a pénzügyi viszonyok megengedik, ezen a bajon segitsünk.»

T. Uraim! A dolgok ilyetén állásában önkéntelenül felmerül a kérdés: *miért, mely alkalomból történik mindez*, mivel szolgált reá az elsőfolyamodásu kir. bíróság arra a bántó szereplésre, melyre a kormányjavaslat rendszerében kárhoztatták? Mi okozta, hogy az 1897-ben tett kormánynyilatkozattal szemben nemcsak anyagilag, de — és a magam részéről erre fektetem a sulyt — erkölcsileg is lefokozták?

Tán oly nagyot vétettünk kötelességeink rovására, megfeledkeztünk hivatásunk kötelmeiről, hogy a midőn az állam mindenkit jutalmazni, felemelni készül, akkor az elsőfolyamodásu birákat megszégyeniteni, megalázni, az általános beneficiumból való kizárás által nyilvánosan pellengérre kell állitani?

Nem, t. Uraim, a kormányjavaslat indokai szerint mindez nem azért történt. Az alkalmat az a körülmény szolgáltatta, mert az állam elérkezettnek látta annak idejét, hogy tisztviselői javadalmazását legalább megközelitőleg összhangzásba hozza a tőlük igényelt munkaszolgáltatással, mert a kormányjavaslat indokolása szerint «az 1893: IV. törvényczikk hatálybalépte óta eltelt közel tiz éves időszak alatt azok az okok, a melyek akkor a törvényhozást az illetmények javitására birták, nem egy tekintetben még nyomósabbakká lettek és azt eredményezték, hogy az akkori csak részleges és szerény javitás már is hatását veszteni látszik», mert «az elmult évtized alatt a megélhetési viszonyok köztudomás szerint nemcsak nem enyhültek, hanem határozottan sulyosbodtak és nemcsak, hogy nincs kilátás arra, hogy a viszonyok javulni

fognak, hanem nem egy jelenség arra enged következtetést, hogy a kizárólagos fix pénzbeli járandóságra utalt osztályok közül azok, a kik a megélhetés sulyosbodó terheit egyáltalán át nem háríthatják, nehéz idők elé néznek.»

Ezen alkalomból találta a kormányjavaslat indokoltnak az elsőfolyamodásu kir. birák javadalmazásának részben a többi államtisztviselőkhöz képest csak felényi megjavitását, részben — bizonyára a fővárosnak mind könnyebbülő megélhetési viszonyaira való tekintettel — a budapesti birák és birósági alkalmazottak illetményeinek tekintélyes leszállitását.

Megtette pedig a *rendszer* kedvéért!

A rendszer érdekében *megszüntette a birói külön statust*, melynek gyökerei Magyarország garancialis alkotmánytörvényeiben vannak megrögzitve és ugyanazon rendszer érdekében, minden törvényes jogczim, minden tradició hiánya mellett is, *megteremtette a külön tanitói statust!* Mert «azt ugy tanügyi szempontok, mint magának a személyzetnek óhajtása indokolja»!

Ime, t. uraim, az 1869. évi trónbeszédben előtérbe, mindenek fölé állitott igazságszolgáltatási szempontok, a melyek különlegességének és minden egyéb érdekeket megelőző kidomboritásának még az annyira szükkeblü 1893. IV. törvényczikk is hódolt: ők végképen leszorultak a napirendről, olyannyira, hogy még eddigi positiójukat sem birták megtartani!

Tiszteljük, becsüljük mindenkinek tiszteletreméltó élethivatását, föltétlenül hódolunk a nemzeti kultura nemes előharczosainak, örvendve látjuk az állami tanitói hadseregnek érdeméhez méltó felemelését, privilégiumokkal való körülövezését: de tiltakozunk a birói karnak az állam alaptörvényeiben biztositott különállásának megszüntetése, az igazságszolgáltatási szempontoknak elnémitása ellen! Bármint forgassák a kérdést, a közoktatásügy az állami általános közigazgatásnak csak oly integralis részét képezi, mint akár a belügyi, akár a kereskedelemügyi közigazgatás; mig a birói hatalom gyakorlatának a közigazgatástól való különválasztása és függetlensége százados alkotmányjogi elv, amelyet semmi néven nevezendő «rendszer» kedvéért egy fizetésrendezési törvényben halomra dönteni nem lehet.

De a külön tanitói státust «magának a személyzetnek óhajtása is indokolja. Kérdem, t. Uraim! kikérték-e a birói személyzetnek óhajtását, mielőtt a birói külön status megszüntetésére határozták el magukat? És ha nem tették: a magyar állam közjogi rendjének kiegészitő alkateleme, az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól való elválasztásának alkotmányjogi elve, a birói hatalomról rendelkező alaptörvények nem képeztek kielégitő alapot és jogczimet a birói külön status fentartására? Mily gyakorlati szükség, mely magasabb állampolitikai bölcselet tette szükségessé, hogy a kir. bíróságokat a garantiális törvények megszerezte különállásról leszoritsák és ugyanarra az állami tanitói kart felemeljék?

A «rendszer» kedvéért történt. Ugyanezen rendszer érdekében megszüntették az elsőfolyamodásu biráknak és ügyészeknek az eddigi törvényekben nyujtott különös kedvezményeket és vele a kir. bíróságokat lefokozták; de ugyanez a rendszer megtürte nemcsak az állami tanitók különleges kiemelését az általános administratio köréből, hanem a tanitók és tanárok eddigi különleges privilégiumának, a 30 év mulva beálló teljes nyugdijigénynek csorbulatlan fentartását is.

A «rendszer» érdekében megszüntették az 1893: IV. tcz. 3. §-a által a birák és a birósági személyzet javára biztositott azt a kedvezményt, kogy a fizetési osztálynak csak magasabb fokaiba soroztathassanak; de ugyanez a rendszer a kormányjavaslat 4. §-ában megengedte, hogy a tanitói statusból a vulgaris fizetési osztályba átlépett egyén eleitől fogva magasabb fizetési fokozatba utaltassék.

A «rendszer» kedvéért a fizetési osztálynak a törvény életbeléptetése idejében már magasabb fokain levő, a királyi kinevezéssel oda utalt birákat is visszaszoritják a legalsóbb fizetési fokba, de ez a rendszer 44. §-ában nyugodtan megtüri, hogy «az uj rendszerre való átmenet hátrányainak elháritására» az állami tanitók korkedvezmény nyujtása által, fictio utján már a törvény életbeléptetésének idejében magasabban soroztassanak.

A «rendszer keresztülvitele szempontjából» meg kellett szüntetni a birák korpótlékait és a budapesti müködési pótlékot: de ugyanez a rendszer a tanitói személyzet javára a müködési pótlékoknak egész seregét szervezi meg.

Nem folytatom tovább, t. Uraim, beérem annak konstatálásával, — hiszen bármiként szégyeljük, magunk között vagyunk, nyiltan bevallhatjuk — hogy *vereséget szenvedtünk az egész vonalon.* Nemcsak az anyagiakban, mi eléggé fájdalmas azokra, kik teljesen hivatalbeli járandóságaikra vannak utalva, hanem az erkölcsiekben is, ami már nemcsak az egyeseknek, hanem az egész testületnek megalázása: a birói hatalomnak arról a különállásról való leszállitása, amelyet részére az 1869. évi ideálista igazságügyi kormányzat kijelölt és alkotmányjogi biztositékokkal körülbástyázott.

És *ez az erkölcsi devalvátio az, ami az elsőfolyamodásu kir. biráknak legfőképpen fáj.* Az a leplezetlenül beismert tény, hogy az államtisztviselők javadalmazásainak általános megjavitása alkalmával az elsőfolyamodásu birák és birósági tisztviselők a legmostohább bánásmódban részesittetnek, hogy nemcsak egyenlőtlen arányban emelik a közigazgatási hivatalnokok és az elsőfolyamodásu birák illetményeit, de *az általános fizetésjavitás czimén a budapesti birák, albirák, jegyzők és aljegyzők eddigi javadalmazása egyenesen leszállittatik;* hogy ugyanakkor, amidőn az állami tanitói személyzetet az általános tisztviselői statusból kiemelik, az eddig különlegesen csoportositott birák ugyanabba beleolvasztatnak; hogy amidőn másoknak privilégiumaik nemcsak sértetlenül fentartatnak, de lényegesen kibővittetnek, ugyanekkor a birák részére a hivatás különlegességénél fogva törvényben megállapitott különleges kedvezmények a szerzett jogok sérelmének árán is megszüntettetnek és hatályból léptetni készülnek az 1869. és 1871. évi vivmányoknak még az 1893. évi IV. tcz.-ben is megmentett azt a maradékát is, mely szerint a birák és az aljegyzők csak az őket megillető fizetési osztály második és első fokozatába nevezhetők ki; hogy bárha a javaslat a fizetési osztályokba való sorozás alkalmával első sorban a képesités szempontjára fektette a sulyt, ugyanezt a szempontot *egyes egyedül és kizárólag* az elsőfolyamodásu kir. birákkal és birósági személyzettel szemben teljesen figyelmen kivül hagyta: mindezek a senki által kétségbe nem vonható tények egy-egy erkölcsi megbélyegzés alakjában és jelentőségében domborodnak ki, amelyre az elsőfolyamodásu bíróságok semmiképpen sem szolgáltak reá.

Ugy érzem, t. Uraim, mintha ebben a komor órában, amidőn egyetemleges érdekeink védelmére, az igazságszolgáltatásnak rendeltetésszerü általános érdekeit fenyegető veszély elháritása czéljából, azért sorakoztunk, hogy a birói hatalom jelentőségének lefokozása, különállásának tagadása ellen tiltakozzunk: mintha e termen végigsuhogna Horváth Boldizsár szelleme. Ő, aki oly idealisan tiszta elvi alapon teremtette meg a magyar kir. bíróságok szervezetét, aki oly féltékenyen sánczolta körül az igazságszolgáltatásnak a közigazgatásból való kiemelését, annak fölébe helyeztetését — amiért a «hálás» utókor már életében is megfeledkezett Horváth Boldizsárról, —: ő bizonyára megérti és méltatja aggodalmainkat, csatlakozik tiltakozásunkhoz, amidőn most már maradandó létre szánt alkotásának integritását is megtámadják és az általa nemcsak kötelességek, de jogok tekintetében is első helyre helyezett birói statust lefokozzák.

Ily körülmények között nincs mit csodálni, hogy az elsőfolyamodásu kir. bíróságok a kormányjavaslat közzététele után annak sérelmes rendelkezései ellen sürün egymás után feljajdultak és ha jól tudom, a pancsovai kir. törvényszék kezdeményezésére a közösen fenyegető veszély elháritása és a vállvetett szervezkedés érdekében a birói kongresszus eszméje oly rohamosan hóditott, hogy az eszme a mai napon valósággá lett. Négynek kivételével — Arad, Eperjes, Fiume és Miskolcz — *az összes kir. törvényszékek* kiküldöttei megjelentek, hogy a közös bántódás ellenében az elsőfolyamodásu kir. bíróságok szolidaritását ünnepélyesen kifejezésre juttassák. A kir. törvényszékek mozgalmához tulnyomó részben a velünk testvéri viszonyban álló kir. ügyészségek is csatlakoztak; egynéhány kir. járásbiróság: a dunavecsei, dunaadonyi, esztergomi, kőhalmi, lévai, mezőturi, ráczkevei és vámos-mikolai — különlegesen is megnyilatkozott.

A kongresszuson résztvevő kir. bíróságok és ügyészségek legnagyobb része konkrét inditványokat terjesztett elő, vagy bemutatták a kormányhoz és a képviselőház elé terjesztett me-

morandumaikat. Ezeken kivül egyéni álláspontuknak megfelelő javaslatokat tettek Megyery Géza törvényszéki elnök ur ő méltósága, Goczigh József budapesti kir. törvényszéki biró és Rose Gyula hatvani kir. járásbiró.

Mindezen inditványoknak és memorandumoknak egyenként való beható ismertetése legjobb meggyőződésem szerint nem képezheti a congressus feladatát és szives engedelmükkel arra szoritkozom, hogy azon főbb pontokat domboritsam ki, a melyekben a javaslatok nagy tömege ugy a kormányjavaslatnak az elsőfolyamodásu birói karra sérelmes rendelkezései kiemelése, mind az azoknak orvoslására hivatott propositiók tekintetében találkozik.

a) A felszólalások mindegyike előtérbe állitja azt az anomaliát, hogy ugyanakkor, a midőn a kormányjavaslatban az eddigi helyzet általános megjavitása képezi a jelszót, az elsőfolyamodásu birák eddigi törvényes helyükből is kimozdittatnak az által, hogy a mig az 1893 : IV. t.-czikk 3. §-a értelmében a VIII. fizetési osztályba sorozott birák és ügyészek, valamint a XI. osztályba tartozó aljegyzők csakis ezen osztályok két magasabb fokozatába soroltattak: a javaslat ezt a már 10 év óta meghonositott rendszert minden méltányolható ok nélkül megszünteti. Még pedig *nemcsak a jövőre kihatólag*, *hanem a multra visszahatólag* is, ugy hogy azok a törvényszéki birák, kik az 1893 : IV. t.-czikk rendelkezéséből egyenesen a VIII. fizetési osztály második fokozatába lettek kinevezve, a mennyiben szolgálati idejüknél fogva nem kerülnek, illetve nem neveztettetnek ki a VII. fizetési osztályba, a kormányjavaslat értelmében a VIII. osztály 3. fokozatába fognak utasittatni, holott kinevezésük idejében ugyanoda *törvénynél fogva* nem voltak utalhatók.

A memorandumok a *szerzett jogok* tiszteletben tartásának minden müvelődött jogállamban kétségbevonhatatlan tekintélyén tiltakoznak ellene, hogy a már hivatalban levő birák és ügyészek a *királyi kinevezés* erejével elfoglalt fizetési fokból lefokoztassanak, a minthogy ugyancsak a szerzett jogok érinthetetlenségének czimén követelik, hogy minden biró a IX., VIII. és VII. fizetési osztályban egyaránt azon fizetési fokon hagyassék meg, a melyet az alkotandó törvény életbeléptetésének napján már elfoglalt volt.

Nem különleges kedvezményt, csak *a status quo fentartását* kivánják a memorandumok, a midőn azt kérik, hogy a birói és ügyészi kar részére az *1893 : IV. t.-cz. 3. §-ában «az igazságszolgáltatás érdekében» biztositott* az a *szabály*, mely szerint a VIII. fizetési osztálynak csak második és első fokába sorozhatók, *a jövőben is fentartassék;* mert ugyanazok az igazságszolgáltatási érdekek, a melyek elhatározásában az 1893. évi törvényhozást irányitották, gyengittetlenül hatályosulnak ma is.

A mai helyzet javitásának és a fennálló rendszer következetes továbbfejlesztésének szempontja pedig nem a *visszafejlődésre*, hanem arra utal, hogy *az 1893 : IV. t.-cz. 3. §-ának szabálya az összes birákra és ügyészekre* a IX. fizetési osztálytól a VII. osztályig *kiterjesztessék*. Mert a kormányjavaslatnak bevallott czélja és rendeltetése az 1893. évben kezdeményezett javitásnak nem visszafejlesztése, hanem folytatása és tökéletesitése.

b) Az 1893. évi IV. t.-czikk 18. §-ában foglalt tudatos kezdeményezésre, a törvény keletkezésének idejében és utólag ismételten történt kormánynyilatkozatokra támaszkodva az inditványok és memorandumok részben *az összes biráknak és ügyészeknek a VII.*, *az albiráknak és alügyészeknek a VIII. fizetési osztályba leendő sorozását* sürgetik, részben átmenetileg a VII. fizetési osztályba sorozott birák és ügyészek percentuátiójának a kormányjavaslattal szemben való felemelését kivánják és a magam részéről felette figyelemre méltónak tartom azt a több oldalról hangoztatott óhajt, hogy a IX—VII. osztálybeli itélőbirák és ügyészek százalékos felosztás mellett *egy* összlétszámba foglaltassanak és az egyik fizetési osztályból a másikba való előmenetel külön kinevezés nélkül, az előlépés szabályai szerint történjék.

c) Csaknem általános ellenkezéssel találkozott a kormányjavaslatnak az a rendelkezése, hogy a VIII. fizetési osztályból a VII. osztályba való besorozás külön kinevezés utján és nem önkéntes előlépéssel történik. Mert ezzel a végrehajtó hatalomnak, a kormánynak ingerenciája a birói állások betöltése körül oly téren öregbittetik, a melyen nincs létjogosultsága; mivel a VIII. osztályból a VII-ikbe való felemelkedés nem a birói állásban, kizárólag a javadalmazásban való változást képvisel, a minek a birói függetlenség érdekében a betöltött szolgálati időhöz képest automatice, a kormányhatóság beleszólása és directivája nélkül kell bekövetkeznie csakugy, a mint a kormányjavaslat szerint az állami tanitói személyzet *külön kinevezés nélkül* egyik fizetés osztályból a másikba emelkedik.

d) Éppen oly egyhangunak jelezhetem a részleteikben felette eltérő inditványoknak és memorandumoknak azt az álláspontját, mely szerint *az egyes fizetési osztályokban az egyik fokról a másikra leendő felemelkedés időhatárai* az ez idő szerint hatályosuló, sokkalta kedvezőbb viszonyokra való tekintettel *leszállittassanak* és hogy a magasabb fokon beálló üresedés az alsóbban eltöltött szolgálati időre való tekintet és késedelem nélkül betöltessék, mivel szemben a meghatározott szolgálati idő tartama csak a felsőbb fokon beállott üresedés hiányában szolgálhatna a fizetésben való előlépés biztositékául.

e) Nagy részben nyilvánult meg az az óhaj, hogy az *albirói* és *alügyészi* czim végképen mellőztessék; mert a birákkal és az ügyészekkel való egyenlő hatáskör és hivatás mellett ezen állásoknak továbbra való fentartása a bureaukraticus ranglajstrom fokozatainak gyakorlati szükség nélkül szaporitásán kivül más érdeket egyáltalán nem szolgál és mert csak az egyenlő hivatás és hivatalbeli functió tekintélyének lefokozására vezet annak az elnevezésnél fogva kikerülhetetlen balhitnek térfoglalása, mintha az albirák és az alügyészek lefokozott tekintélyü és alantasabb impériummal rendelkező hatóságokként jelentkeznének.

f) Egyetértő visszautasitásban részesült a *birói korpótlékoknak* az eddigi állapottal szemben való megszüntetésének terve, a melylyel a kormányjavaslat ismét a birói szervezeti törvényeknek gyakorlati szükség nélkül való megrenditésével, magas szárnyalásu gondoskodásuk semmibe vételével a létfentartás eszközeit vonja el azon biráktól, kik bármely okból magasabb fizetési osztályba nem emelkedhetnek.

Sőt ugyanazon az alapon, ugyanazzal az indokolással, amint a kormányjavaslat 11—14. §-ai az állami tanitói intézetek vezetői és tagjai részére a szolgálati idő emelkedésével nagyobbodó *főigazgatói*, *igazgatói*, *tanári pótlékokat* rendszeresit, az eddigi birói korpótlékok intézményét továbbfejlesztendőnek és a *törvényszéki elnökök*, *a vezető járásbirák*, sőt — egyik-másik inditvány szerint — a tanácselnökök *javára speciális müködési pótléknak* rendszeresitését sürgetik, mert az állami tanitói személyzet érdekében érvényesitett okok a történelmi alap továbbfejlesztésével hatványozott erőben érvényesülnek a birák javára.

g) Az inditványok tekintélyes része sérelmesnek találja a kormányjavaslatnak azt a rendelkezését, mely szerint *a kir. táblai birói ranggal és jelleggel felruházott elsőfolyamodásu birák*, a kir. főügyészi jelleggel biró ügyészek, valamint a kir. curiai birói rangba és javadalmazásba helyezett törvényszéki elnökök mestersegesen kiszakittatnak a VI. és V. fizetési osztályból és mindörökké annak utolsó fokozatában marasztaltatnak.

Minthogy a birói és ügyészi szervezet módositásáról rendelkező és Szilágyi Dezsőnek organisatorius hivatottságát dicsérő 1891. évi XVII. tcz. 27. §-ának bevallottan az volt a rendeltetése, hogy «fontos közszolgálati érdekből» az elsőfolyamodásu birák, ügyészek és a törvényszéki elnökök helyi előléptetés mellett azon functiójukban meghagyassanak, amelynek legjobban megfelelnek; minthogy a helyi előléptetés első sorban nem az illető biró, ügyész és elnök érdemetlen megjutalmazására, hanem *közérdekből* foglal helyet, hogy az illetők azon hivatalbeli functio számára megtartassanak, amelyben az államnak, az igazságszolgáltatásnak kiváló szolgálatot tesznek és tapasztalat szerint a kiváló egyének sokkal kevésbbé saját kivánalmaikhoz képest, mint inkább a közszolgálat érdekében részesittetnek helyi előléptetésben a helyett, hogy érdemüknek megfelelőleg a kir. itélő táblákhoz vagy a kir. Curiához sorozott biráknak neveztetnének ki: ezeknél fogva a kiindulás logikája nem vezethet a helyi előléptetésben részesitett birák és elnökök háttérbe szoritására, hanem kényszerüséggel arra utal, hogy ők a VI. és az V. fizetési osztályba tartozó kartársaikkal egy összlétszámba foglaltassanak és ugyanazon módon emelkedjenek a fizetési fokokban, mint a többi táblai birák, főügyészi helyettesek és curiai birák.

h) Semmi sem jellemzi jobban az elsőfolyamodásu birák mozgalmának önzetlenségét és a birói hivatás, a köz érdekében tör-

tént sorakozását, mint az a tény, hogy az inditványok és memorandumok tulnyomó többsége nem állapodik meg a birák és az ügyészek sérelmeinek hangoztatásánál, hanem vállvetve kiemelik azt a méltánytalan, mostoha bánásmódot is, amelyben a kormányjavaslat a jövendő birói generációt, a *jegyzőket*, *aljegyzőket* és a *joggyakornokokat* részelteti.

Kapcsolatban azzal a kivánsággal, mely szerint a birák és ügyészek kivétel nélkül a VII-ik, az albirák és alügyészek a VIII-ik fizetési osztályba volnának csoportositandók, a jegyzőknek és az aljegyzőknek qualificatiójuknál fogva a IX. és X. osztályba leendő besoroztatását sürgetik.

Különösen az aljegyzőkre vonatkozólag szinte egyhangulag sérelmesnek találják, hogy a kormányjavaslat azon rendszerével szemben, melynél fogva a nagyobb minősitésü tisztviselők csak a X-ik fizetési osztályon kezdve csoportosittassanak, *az összes magasabb képesitésü egyének közül kizárólag az aljegyzők utaltattak a IX-ik osztályba* kezelőtisztekkel, irnokokkal, végrehajtókkal együttesen, holott a kormányjavaslat indokolása szerint is ezen osztály a 4 középiskolai minősitéssel bíróknak osztálya.

A kormányjavaslatnak álláspontjából is kifogásolják, hogy csak azon aljegyzők neveztessenek ki jegyzőknek, kik 1903 végeig a gyakorlati birói képesitést megnyerték ; szabályként kimondatni kivánják, hogy a jövőben minden bíróilag képesitett aljegyző jegyzővé léptettessék elő.

A memorandumok egy része a *joggyakornokok* helyzetén is lenditni óhajt, akiknek javadalmazását 1200—1400 K-ban vélik megállapitandónak.

i.) Ellentétben a kormányjavaslat azon indokolásával, mintha az ez idő szerinti *lakpénzek* ugy a fővárosban, mint a vidéken a tényleges lakbérviszonyoknak megfelelnének, az inditványok és memorandumok az ellenkező köztudomásu tényre utalnak és figyelemmel arra a körülményre, hogy a kormányjavaslat indokai szerint is éppen a IX—VII. fizetési osztályokba sorozott elsőfolyamodásu birák és ügyészek lakpénzei az ugyanazon osztályba tartozó osztrák tisztviselők lakbérilletményein alul lettek megállapitva a nélkül, hogy a kormányjavaslat ennek magyarázatát adná, a helyzet javitását annál fokozottabb jogosultsággal sürgetik, mert az államtisztviselők és a katonai kötelékben állók lakpénzei között az utóbbiak javára mutatkozó óriási különbség minden helyt fogható indokoltságot nélkülöz.

k.) Ugyszólván valamennyi vidéki törvényszék és ügyészség memorandumán végig vonul a tiltakozás, hogy a VIII. és VII. fizetési osztályokba való beosztás mértéke tekintetében *a budapesti és a vidéki birák között különbség* tétessék ; a szegzárdi javaslat egyenesen a kormányjavaslat legkiáltóbb hiányaként hirdeti, a mely egymagában véve elegendő ok annak visszavetésére, hogy a percentuátió megállapitásában a budapesti birákat előnyben részesiti. Éppen ugy egyetértenek a bemutatott inditványok abban, hogy a *főváros különleges viszonyai megfelelő müködési vagy drágasági pótléknak biztositása alakjában méltattassanak*, a mely pótlék — egyik, másik inditvány szerint — a nyugdijba is beszámitandó volna.

Az ezen kérdés tekintetében megnyilatkozott vélemények és kivánságok egyhanguságára való tekintettel indokoltnak találom ezen körülményre a congressus figyelmét különösen is felhivni és a magam részéről — természetesen, csak egyéni meggyőződésként — fentartás nélkül kijelentem, hogy a vidéki kir. bíróságok és ügyészségek kifogását szivem egész melegével honorálom. Mert a birói hatalom, az igazságszolgáltatás egy és ugyanazonosságával, az elsőfolyamodásu birói és ügyészi testület egységességével, a különleges képesités, hivatás és kötelességkör azonosságával megegyeztethetőnek nem tartom, hogy a fővárosi és a vidéki birák között a különböző fizetési osztályokba való csoportositással és az ettől elválaszthatatlan rangkülömböztetéssel egy semmiképen sem indokolható distinctio tétessék.

Ha még kiemelem, hogy az előttem fekvő javaslatok tekintélyes része — nézetem szerint helyesen — a megbeszélés alatt álló kérdésnek principialis alapon való szabályozásának álláspontjára helyezkedett — a pestvidéki kir. törvényszék inditványa kizárólag erre szoritkozik — hogy t. i. a birák fizetési viszonyai *külön törvényben* szabályoztassanak vagy legalább is az egységes fizetési törvény keretein belül a birák *külön statusban* csoportosittassanak ; hogy a multak tapasztalatain, a birói kar erkölcsi és anyagi érdekeinek 1869 és 1871 óta fokról-fokra háttérbe szoritásán okulva több oldalról inditványba hozták, hogy az elsőfolyamodásu bíróságok közös érdekeinek vállvetett szolgálatára *állandó birói egyesület*, a *birák központi szervezete* létesittessék : akkor a beérkezett javaslatoknak és memorandumoknak nagy vonásokban való méltatását kimeritettem.

Legjobb meggyőződésem szerint a jelen congressusnak nem képezheti feladatát és czélját, a felvetett inditványok által felkarolt *részletkérdésekkel* szemben állást foglalni ; mert a congressus rendeltetésének és sikerének koczkázata nélkül csak azon *elvi pontokban* való megnyilatkozásra lehet hivatva, a melyeken a szőnyegen forgó tárgynak az *igazságszolgáltatás* általános érdekei, a birói kar *egyetemleges* igényei szempontjából szükséges kezeltetése sarkallik.

Ugy érzem, hogy a congressus feladatának és hivatásának tekintélyes részében, lényegében már megalakulásának tényével megfelelt.

Azontul, a positiv megnyilatkozás terén, három pontban ismerem föl a congressus feladatát.

Első sorban *óvást kell emelnünk* azon méltánytalan, érdemetlen bánásmód ellen, amelyben a kormányjavaslat az elsőfolyamodásu birákat és a birósági személyzetet a javadalmazás szabályozása terén a többi államtisztviselőkkel szemben részesiti, amidőn nemcsak hogy bevallottan ellenkezésbe helyezkedik az 1869. évi trónbeszéd intentióival és lerontja az 1869 : IV. tcz. alapelvét, de sőt még az 1893 : IV. tcz. indokaiban történt ünnepélyes jogfentartást is, hanem ezekkel ellentétben az elsőfolyamodásu birák sérelmére a hatványozott kötelességeknek érintetlenül fentartása mellett a jogokban való egyenlő részeltetés mellőzésével még a szerzett jogok föltétlen tiszteletben tartásának tagadó elvi álláspontjára is helyezkedik. Óvásunk kapcsán testületileg fel kell hivnunk az illetékes tényezők figyelmét a tervbe vett szabályozásnak az igazságszolgáltatás általános érdekeire kiható veszedelmességére.

Másodsorban a kormányjavaslat álláspontján állva is óvást emelünk az elsőfolyamodásu biráknak, ügyészeknek és a birósági személyzetnek *a fizetési osztályokba akként történt besorolása ellen*, amely a birói hatalom tekintélyének lesülyesztésével, testületünk egyenes disqualificatiójával azonos, mert sem a birói állás különleges hivatásának és kimagasló fontosságának, sem az ahhoz kötött törvény szerinti képesités arányának nem felel meg.

Miután a kormányjavaslatnak most tárgyaltam rendelkezését *a birói kar erkölcsi és társadalmi szinvonalának szempontjából* legkiváltképpen sérelmesnek, testületünkre lealázónak tartom, engedjék meg, hogy ezzel a kérdéssel behatóbban foglalkozzam.

Maga a kormányjavaslat ismételten kifejezésre juttatja azt a legislatorius szándékot, hogy a fizetési osztályokba való sorozásnál kiváló figyelemmel kell lenni az illető állás elnyeréséhez törvény szerint szükséges képesitési minősitésre is, aminthogy minden magasabb foku bureaucratikus észjárás nélkül is arra a conclusióra kell jutni, hogy egy és ugyanazon tárcza keretein belül a hova-tovább egyenlő szolgálati időhöz, a szolgálati functio azonosságához és az egyenlő képesitéshez kötött állások egy és ugyanabba a fizetési osztályba csoportosittassanak. A kormányjavaslat indokai szerint «az administratio érdekében» a VII., VIII. és IX. fizetési osztályba tartozó állásokat azért kellett viszonylag legjobban javadalmazni, mert «a VII. fizetési osztályba tartozó állami tisztviselőknek közel kilencztizede a törvény szerinti legmagasabb minősitéshez kötött állásokban van alkalmazva ..... A VIII. fizetési osztályba tartozó állások közül azok *kétharmadánál jóval többnek* eléréséhez szintén *főiskolai minősitést* követelünk ... A IX. fizetési osztályban alkalmazottak közül is a *felénél többnek* főiskolai minősitése van».

Ezen indokolás és a javaslatnak az elsőfolyamodásu birákkal szemben követett rendszere között kiegyenlithetlen ellentmondás van. Mert a birósági pályán a törvény szerinti legmagasabb képesités már a jegyzői állásnál kivántatik meg és a törvényszéki jegyzők mégis a X. osztályba utasittatnak, holott úgy szolgálati idő, mint az 1883 : I. törvényczik 5. §-ának I. 1. pontja és a 7. §. által előirt képesités alapulvételével csakis az

igazságügyministeri fogalmazókkal együtt lettek volna csoportosithatók. E helyett a fogalmazókkal az albirák és a törvényszéki birák a segédtitkárokkal lettek egy kalap alá foglalva; pedig ha az állás elnyeréséhez szükséges szolgálati idő és a törvény szerinti minősités mértékét a birák rovására szándékosan nem kivánják egyenlőtlenül alkalmazni, akkor *az albirák kivétel nélkül csakis a segédtitkárokkal, a birák pedig a titkárokkal egy és ugyanazon fizetési osztályban foglalhatnak helyet.*

A mint az igazságügyministeriumi központi szolgálatban a gyakorlati birói képesités kelléke a fogalmazónál, úgy a birósági szolgálatban a jegyzőnél veszi kezdetét, azon alul a segédfogalmazó és az aljegyző egyaránt puszta főiskolai képesités alapján foglalhatja el helyét. Mi jogon, mily alapon történik tehát a segédfogalmazóknak az aljegyzők fölé, a fogalmazóknak a jegyzők fölébe helyeztetése? És az egyedül megindokolható kiindulás következetességében miképen igazolhatják az albiráknak a segédtitkárok alá, a biráknak a titkárok alá helyeztetését, a midőn még a hivatalos czim, az elnevezés minősége is arra mutat, hogy az aljegyző a segédfogalmazóval, az albiró a segédtitkárral, a biró a titkárral azonos rangba és fizetési osztályba valók? Mert bármiképen leplezzék a dolgot, a fizetési osztályba való tartozás egyszersmind rangsorozás értékével és jelentőségével is bir; az egyenlőtlen alapon való sorozásnak pedig nem lehet más magyarázatát találni, mint *az igazságügyi administrativ szolgálatnak az igazságszolgáltatás fölébe helyeztetésének szándékában.*

Ez a tagadhatatlan tendenczia az, a mi a kormányjavaslatnak az elsőfolyamodásu birákra, az igazságszolgáltatás általános érdekeire legsérelmesebb része; mert *ha időszerünek itélték* az *1869 : IV. t.-cz. 1. §-ában kifejezett alkotmányjogi elvnek megtagadásával a biráknak a közigazgatási tisztviselők általános statusába való beleolvasztását, ez az aggályos kezdeményezés semmiképen sem szolgálhat jogczimül és alkalmul a biráknak aránytalan mértékkel való lefokozására.*

Az igazságtalan, a birói karra sérelmes rendszer megszervezése alkalmával, a midőn másoknak javára a törvény szerinti képesités mértékét állitották előtérbe, nem vették figyelembe, hogy az 1883: I. t.-cz. átmeneti intézkedéseivel szemben az 1869: IV. törvényczikknek a birói képesitésre vonatkozó rendelkezései nem türnek kivételt. Hogy a mig az igaszságügyi központi szolgálat személyzetében nemcsak a fogalmazói szakban, hanem még a hivatali lajtorja tetején is a legujabb időben előléptetett oly ministeri tanácsosokkal is találkozunk, a kiknek semmi néven nevezendő gyakorlati képesitésük nincs, addig a magam részéről nem ismerek és közöttünk senki sem ismer oly eleven curiai birót, a kit ügyvédi vagy birói gyakorlati vizsga nélkül ültettek volna a curulisi székbe, 1871 óta senki sem lehet ugyanezen képesités nélkül albiró. De azért a qualificatio nélküli ministeri tanácsos is a különleges, fokozott képesités czimén foglal helyet a curiai birák fizetési osztályában, a melybe náluknál sokkal könnyebben és fiatalabb korában emelkedik, a gyakorlati vizsga hiányában tündöklő titkár két fokkal megelőzi a legtökéletesebb qualificatióval rendelkező albirót, de megelőzi még a törvényszéki birákat is.

Ha ezekre való tekintettel, magának a kormányjavaslatnak érvelésére támaszkodva nemcsak a saját magunk által elfoglalt birói állás decorumának megóvása, hanem a különleges hivatásánál, specialis — még pedig legmagasabb — törvény szerinti minősitésénél fogva kiemelkedő, a közigazgatásnak semmiképen *alá* nem rendelhető igazságszolgáltatás sértetlen tekintélyének érdekében azt követeljük, hogy ha már az általános közigazgatási szervezetbe a fizetésrendezés czimén beolvasztattunk, a fizetési osztályokban számunkra az a hely jelöltessék ki, a mely nem is különleges privilegiumok igénybevételével, hanem az *általános mértéknek* velünk szemben leendő alkalmazása alapján megillet, hogy ezeknél fogva az albirák az igazságügyministeri segédtitkárok s a birák a titkárok fizetési osztályába utaltassanak: ebbeli igényeinket annál erősebb jogosultsággal jelenthetjük be, mert erre vonatkozólag már *egy határozottságában félremagyarázhatlan kormányigérettel állunk szemben.*

A midőn ugyanis, az 1897. évi igazságügyministeriumi költségvetésnek a főrendiházban történt tárgyalása alkalmával Gáll József főrend 1897 április 9-én azt az óhajtását fejezte ki, hogy az összes birák a VII. fizetési osztályba soroztassanak, Erdély Sándor akkori igazságügyminister a következő kijelentést tette:

«Ő Méltósága felvetette azt a kérdést, hogy a birák valamennyien a VII. fizetési osztályba soroztassanak be. Ezen kérdés iránt én idegenkedéssel egyáltalában nem viseltetem és körülbelül egyik oka annak, hogy a VII. fizetési osztályba birák felvétettek az is, hogy *idővel, midőn a pénzügyi viszonyok megengedik, az állami tisztviselők fizetésének javitására gondolni, az összes elsőfolyamodásu törvényszéknél levő birák és járásbirák mindannyian ezen fizetési osztályba soroztassanak.* Ez azonban a jövő kérdése. Méltóztassanak arról meggyőződve lenni, hogy én teljes tudatában vagyok annak, hogy a mi biráink előtanulmányaiknak, műveltségüknek és hivatásuknak arányában nincsenek kellőleg dotálva és nemcsak én, de *az egész kormány* törekedni fog arra, hogy a mennyiben a pénzügyi viszonyok megengedik, ezen a bajon segitsünk.»

Ezen ünnepélyes igéret beváltásának időpontja az általános fizetésjavításról rendelkező kormányjavaslat benyujtásával beállott és ha csak az erkölcsi obligo fogalma a kormányzati ethika lexikonjából ki nem veszett, positiv alapon állva várhatjuk az *egész kormány* nevében tett nyilatkozatnak készpénzre beváltását. Ebbeli igényünk honorálásának visszautasitása annál jogosulatlanabb, mert ha az 1895: XXXVII. t.-czikk által szervezett szabadalmi hivatalban működő *szabadalmi albiró a VIII. fizetési osztályba utaltatott*, akkor lehetetlenség megindokolni a kir. albiráknak a IX. osztályba való soroztatását, ha csak nem azzal indokolják, hogy a szabadalmi albiró a kereskedelmi, a kir. albiró pedig a igazságügyministeri tárcza keretében nyeri javadalmazását.

A congressusnak legtulajdonképenibb feladatát azonban annak hangoztatásában és követelésében ismerem fel, hogy az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól az egész vonalon, ex principio történt különválasztásában az 1869. évi IV. t.-czikk megszervezte alkotmányjogi garancialis elv sértetlen fentartása mellett *a birák fizetési viszonyai külön törvényben szabályoztassanak.*

Az 1869: IV. t.-czikk 1. §-a a magyar alkotmányos szervezetnek egyik sarkalatos tétele, a melynek elejétől végig és minden következményeiben, teljes integritásában való fentartása nem az egyes birák érdekének, hanem az igazságszolgáltatás souverainitásának, a végrehajtó hatalomtól való függetlenségének kérdése. Nem átmeneti, muló rendeltetésre, maradandó életre szánt alkotás az, a melynek bármely sarkon, bárminő jogczimen való megrendítése az épület fundamentumát ingatja meg.

Az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól elvben való megkülönböztetése a kettő közötti közösséget egyetlen egy ponton sem türi meg. A birák sem a kormányjavaslat általános programmjának megfelelő fizetésjavitás, sem a részben tervbe vett fizetésleszállitás czimén, sem semminemü más jogczimen és ürügy alatt a közigazgatási tísztviselők statusába bele nem kebelezhetők.

Az igazságszolgáltatásnak különállása, a birói hivatásnak különlegessége és a birói specialis qualificatio egyetértelemben követelik a külön birói statust.

A mint az elvnek és a rendszernek tisztaságát az egyik ponton áttörik, megrendül az alkotmány és ugyanezen a jogczimen, melyen ma a fizetésrendezés alkalmával a birákat beleolvasztják a közigazgatási tisztviselők statusába és «a rendszer keresztülvitele érdekében» megszüntetik «az elsőfolyamodásu biráknak és ügyészeknek az eddigi törvényekben nyujtott külön kedvezményeket»: holnap az egységes «rendszer» lobogója alatt megszüntethetik a birák elmozdíthatlanságának és áthelyezhetlenségének nem az egyes birákat, hanem az igazságszolgáltatás egyetemes érdekeit szolgáló elvét.

Azért már a kezdeményezésnek első lépése ellen kell óvást emelnünk; mert bármily lényegtelennek tessék a biráknak, az igazságszolgáltatás közegeinek a fizetésmegállapitás szempontjából általános közigazgatási kezeltetésbe vétele, velejében az a birói hatalom gyakorlásáról rendelkező alkotmányjogi garancialis alaptörvény első tételének principialis tagadása.

Ha Önök, t. Uraim, a congressus feladatának ilyeténképen történt körvonalozása tekintetében velem egyetértenek, ebben az esetben javaslatom a következő:

A kifejtettem szempontok alapul vételével szerkesztendő memorandum szövegezése czéljából a congressus küldjön ki szükebb bizottságot oly utasitással, hogy a memorandumban az elsőfolyamodásu birói kar sérelmeinek részletes kiemelése és az azoknak megszüntetésére alkalmas módok javaslatba hozása után kidomborittassék a kormányjavaslatnak az a rendszerbeli hiánya, melynél fogva az elsőfolyamodásu birák és ügyészeknek fizetési osztályokba való sorolása törvény szerinti legmagasabb képesitésük és a birói állást megillető hely figyelmen kivül hagyásával történt és előtérbe állittassék annak szükségessége, hogy a birák fizetési viszonyai külön törvényben szabályoztassanak.

Inditványozom, hogy a memorandum a kir. itélőtáblai elnököknek, az országgyűlésnek és a felelős kormánynak bemutattassék. A magam részéről különös súlyt fektetek arra, hogy panaszunkkal és kérelmünkkel a vallás- és közoktatásügyi, valamint a földmivelésügyi minister urakhoz külön is járuljunk. Az előbbi, ki oly gigasi módon szállott sikra a vezetésére bizott állami tanitói személyzet érdekvédelmére, az igazságszolgáltatás fészkéből nőtt nagygyá és minden bizonynyal megőrizte nemes rokonszenvét a birói és ügyészi kar irányában. A másik mint gyakorló ügyvéd forrásaiban ismerte meg nemcsak az állami igazságszolgáltatás küzködéseit és a birák nyomorát, hanem a birói és ügyészi karnak becsületességét és méltánylásra méltó erényeit is.

És még egyet. A memorandumot mutassuk be hódolatteljesen az első magyar birónak is. Ne felejtsük, hogy mi nem a közgazgatás alkalmazottjai, hanem Ő Felségének, a királynak birái vagyunk. Bizalommal teljesen forduljunk a birói hatalom forrásához, a kinek királyi prærogativáját közvetlenül gyakoroljuk, a kitől birói hatalmunkat nyertük, a kinek nevében jogot és igazságot hirdetünk. Ő Felsége, a ki 1869. évi trónbeszédében utat jelölt az igazságszolgáltatás rendeltetésszerü szervezetének, nem viseltethetik érdeklődés nélkül a magyar birói karnak, ama szeri vezetnek sorsa irányában. A ki egy nagynevü igazságügyministerének segélyével megteremtette a modern magyar igazságszolgáltatást, ő nem érheti be vele, hogy irott malaszt maradjon, meg fogja hallgatni az Ő biráit, hogy lélektől duzzadó testet öltsön az 1869-ben hirdetett programmja: Regnorum Fundamentum est Justitia.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Harmincznyolczadik évfolyam. 13. SZ. Budapest, 1903 márczius 27.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Tóth Lőrincz. *Dr. Vécsey Tamás* egyetemi tanártól. — Olasz törvényjavaslat a természetes gyermekek elismeréséről és az apaság megállapitásáról. *Dr. Holló József* budapesti ügyvédtől. — Tanulságok esküdtbiróságaink három éves müködéséből. *Dr. Finkey Ferencz* sárospataki jogtanártól. — *Birósági határozatok kritikai fejtegetése:* — A végrehajtásnál közbenjárt ügyvédi megbizott dijainak és kiadásainak megállapitása. *Dr. Weiss Ignácz* brassói ügyvédtől. — A Szentpéteri-ügyhöz. — Külföldi judikatura. *L.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

TÓTH LŐRINCZ.

(1814—1903.)

Régóta állok az Ő szellemének varázsa alatt. A piros selyemkötésü Aurorában egy-egy költeményén felhevültem. Védegyleti czikkein lelkesülve, becsültem mindazt, ami «honi». Nagy jogtudással s jellembeli integritással folytatott juris pereiről hallva, alkottam legelső ideálomat az ügyvédről, aki, mint Tóth Lőrincz, mig lelke a költészet magas, tiszta világában szárnyal, védő kezét felemeli s törvényszéki ékesszólását hallatja, hogy az ártatlanul vádlottakat megoltalmazza s a tömlöcz fenekére sülyedt bünössel is éreztesse az igazság és a kegyelem uralkodását. Tóth Lőrincz Uti tárczája adta nekem az első vonzó képeket Nyugot-Európa érdekességeiről s égtem a vágytól, hallani, hogy mit mondanak rólunk az Ő külföldi ismerősei, a magyar barát Mittermaier és Liszt Frigyes, Bowring és O'Connel. És ha kezembe került a Jelenkor vagy a Kossuth Pesti Hirlapja, gyujtó czikkek hatása alatt gondoltam az Ő ujságiró tollának hatalmára.

A költő, a jogvédő ügyvéd s a tudós publicista hirnevét már 60 évvel ezelőtt felkarolta a hazafias közvélemény. A «Magyar tudós társaság» (1836.) és a Kisfaludy társaság (1839.) megválasztá Őt tagjai sorába. Breznóbánya városa Őt küldé követül az 1847/48. pozsonyi országgyülésre, hol radikális szabadelvü szellemével méltó feltünést keltett.

Tóth Lőrincz az első magyar igazságügyminiszter, Deák Ferencz elnöki titkára lett. Szalay László kodifikaczionális osztályfőnök alatt müködik, szövegezi az esküdtszéki eljárást a sajtó ügyekben. Széchenyi, Eötvös, István nádor visszavonulása után is rajongva hitte, hogy «a magyarnak szent a joga» s a Honvédelmi Bizottmánynak jegyzői tollát vezette Debreczenben, majd Vukovics Sebő igazságügyi miniszternek osztályvezető tanácsosa s helyettes államtitkára.

A világosi katasztrofa után, az elnyomatás szomoru éveiben irói, majd mikor a hatalom engedte, ügyvédi nemes tisztéhez tért vissza. Mint jogtanuló bámultam Őt a végtárgyalásokon, az ügyvédi hivatás szónoki hevében. Élénk emlékezetemben maradt a tekintélyes védő, aki nem palástol, hanem az igazság utját egyengeti, ugy hogy a hallgatóság nem egyszer mondott sujtó verdiktet a cs. kir. államügyészre. Az igazságtalan közvádlót Tóth Lőrincz erős logikája sokszor meghátráltatta s biztos dialektikájával mindig megvédte az igaz ügyet. Tudás és ethikai érzés kisérte Őt a forumra, ezért fáradozott az ügyvédség tudományos és erkölcsi szinvonalának emelésén. Az ügyvédség reformját 1856-ban olyan helyesen tárgyalta, hogy az Akadémia száz aranynyal jutalmazta.

Az ügyvédi kar tekintélyének emelésére akkor is gondolt, mikor megszünt gyakorló ügyvéd lenni. Még egyszer Berryer törvényszéki beszédeinek forditásával (1887.) tükröt állitott a hazai ügyvédek elébe.

Széchenyi látnoki inspiratióval kezdte ostromolni az ősiséget. Az 1848. évi XV. tcz. *elvben* megadta amit a «Hitel» követelt. Az elvet következetesen keresztül viszi, birtokrendszerünket átalakitja, a donatiót hallgatagul eltörli az ősiségi nyiltparancs (1852 november 29.), mely szinte Széchenyinek ad igazat, hirdetve, hogy beati possidentes. De hát a régi gyökös jogok alapján ki mit menthet meg maradékai számára? A töprenkedésnek oraculumi tekintélylyel vetett véget Tóth Lőrincz kommentárja, mely az Akadémiától a Marczibányi jutalmat nyerte. Ettől kezdve az ősiségi kérdésekben Dévényen innen és tul Őt idézték és pedig a németek «dr. Lorenz» néven.

Tóth Lőrincz 1861-ben gróf Apponyi György elnöklete alatt az országbirói értekezleten közremüködött a magyar jog uralmának visszaállitásán. Ez akkor csak a magánjogra nézve sikerült, még igy is csonkán, mert a királyhágóntuli és a drávántuli részeket magánjogilag az osztrák törvények alól nem sikerült kivonni, még kevésbbé sikerült akkor az 1848-iki alkotmány életbeléptetése. Ehhez csak a Deák jogfolytonossági elmélete vezetett.

A husvéti czikk megnyitja Deák fénykorát. A kiegyezés lehetőségében kezdtünk bizni, midőn összehivatott az 1865/68. koronázó országgyülés. Tóth Lőrincz ennek hires hatvanhetes bizottságában müködik, mely Deák bölcs utmutatása szerint előkészité a kiegyezést és a koronázást.

Horváth Boldizsár, a gróf Andrássy kabinet lelkes igazságügyminisztere miniszteri tanácsosává teszi Tóth Lőrinczet s a kodifikáló bizottságban foglalkoztatja Szilágyi Dezsőve, együtt. Ennek következtében Tóth Lőrincz bucsuzik az ügyvédségtől és a társulati s intézeti jogtanácsosságtól, hogy a törvényalkotásnak szentelhesse minden idejét s tehetségét, akkor, midőn a magyar *jogállam*, vagyis a jogot megvalósitó állam alapjait rakták le, az alkotmányt intézményekkel garantirozták s feltünés nélkül, zajtalanul függetlenitik a magyar igazságügyet az osztráktól. Hisz minden téren küzdelemmel kellett kivivni a paritást.

A nagyszabásu jogi konceptiók korában készült alaptörvényünk a birói hatalom gyakorlásáról (1869: IV. tcz.). Ez a nevezetes törvény életbelépteti a legfontosabb cæsurát, midőn a közigazgatást elválasztja a biráskodástól. A birói hatalmat függetleniti a végrehajtó hatalomtól. A rendeletek törvényességét a birói cognitio tárgyává nyilvánitja.

Tóth Lőrincznek 1869-ben a Semmitőszéknél jutott sella curulis. Majláth György országbiró elnöklete alatt referálta a sajtóügyeket és tanitá a praxist, hogy járjon a helyes uton. Custodite judicium, et facite justitiam. Ezt követelte Tóth Lőrincz minden birótól mint curiai tanácselnök is (1883.), mely fényes állásról 1894-ben lépett nyugalomba.

Tóth Lőrincz idegen nyelveket nem csak tanult, hanem

meg is tanult. A latin classicizmus alapjain indult s a franczia szellem és izlés kedvelésével haladt a tudományokban.

Olyan jogtudós volt Ő, kiről Plinius szavaival mondhatom, nihil est quod discere velis, quod ille docere non possit.

A régi magyar jog mesterét, Werbőczyt és a Decretumokat senki se értette alaposabban, mint Ő. Meg is adta neki a doktori oklevelet honoris causa az egyetem.

Midőn az Akademia számára Gide Páltól a nők jogát leforditá, azt értékes magyar magánjogi adatokkal toldotta meg.

A közjogi téren tanulságos anyagot hordott össze (1882), midőn *felsőházat* akart alkotni Tisza Kálmán. Gr. Andrássy Gyula vitte keresztül, hogy nem jött létre a demokratikus *felsőház*, hanem a hagyományos *főrendiház* szervezésének módositása (1885: VII.). Ennek a módositásnak köszönhető, hogy Tóth Lőrinczet is kinevezhette Ő Felsége a főrendiház tagjává (1895).

A büntetőjog sokat köszönhet Tóth Lőrinczek. Midőn Reviczky Szevér, a kiváló publiczista párbajban elesett, megirta a Párbaj czimü értekezését (1865). A humanus jogbölcselőnek fejtegetései, melyekben a becsület s ennek védelme mesterileg van tárgyalva, megérdemelnék, hogy aranybetükkel nyomtassa ki a párbaj ellen alakult liga.

A Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottságának oszlopos férfia volt Tóth Lőrincz. Kellő ember, a kellő helyen. Az olaszföldi börtönügyi congressusra vezető utja az utolsó nagy kirándulása, a honnan jelentést hozott szaktudós társai számára. A lerombolt emberi szentélyt óhajtja felépiteni a büntetőjogi elmélet s birói gyakorlat terén kifejtett müködésével, a Deák Ferencz szellemében. Nem feledé mesterének 1843-i javaslatát. Bónis Sámuel is ezt az irányt képviselte a Curián. Tóth Lőrincz hivta fel a nemzet figyelmét a feltételes itéletek intézményére.*

A magyar jogtudomány Fogarassy és Czuczor mellett Tóth Lőrincznek köszönheti a *jogi münyelv* megmagyarositását. Fogarassy Jánossal részt vett a Tripartitum leforditásában (1844). Részt vett a Corpus iuris Hungarici magyarra forditásában, Márkus Dezső kritikai szerkesztése alatt. I. Lipót, II. Rákóczy Ferencz és III. Károly korának törvényeit nem csak forditotta, hanem magyarázatokkal s bővebb történelmi bevezetéssel kiséri. Érdekes látvány, hogy minő haladást tett a magyar jogi stilus 1844 óta.

Tóth Lőrincz müködése maradandó nyomokat hagyott mindenütt, a hol tisztében eljárt. Az Akadémia, a Kisfaludy és Petőfi-társaság, a sajtó, a parlament, a curia, a müvészeti és tanügyi, a közgazdasági és emberbaráti egyesületek mult századi történetében meg van az ő neve örökitve mint olyané, a ki a haza javának előmozditásán önzetlenül és sikerrel fáradozott, *diu et totus*.

Tiszta lelkét hevité a költészet ihletsége, hatalmas agyában fénylett a jogtudomány sublimis világossága, kezében félre nem billenve nyugodt az igazság hü mérlege, irodalmi müveiben a szépnek, a jónak, az igaznak cultusa, törekvéseiben az erkölcsi és hazafias motivumok harmóniája.

Elmondhatjuk róla Ciceróval, hogy a jogot a méltányossággal párositá. Jó és igazságos volt természeténél s nem csak nevelésénél fogva.**

Tisztelet emlékének.

Vécsey Tamás.

* *Tóth Lőrincz* büntetőjogi és börtönügyi munkái: Fegyházi tanulmányok I. Az illavai fegyház. (Akadémiai Ért. VIII. kötet 2. sz.) — Emlékezetek a római börtönügyi congressusra. (Id. Ért. VIII. k. 8. sz.) — Fegyházi tanulmányok II. A rabmunka. (Id. Ért. IX. köt. 6. sz.) — A visszeesés okairól és óvszereiről. (Id. Ért. X. köt. 4. sz.) — A rövid tartamu szabadságvesztés-büntetések és a feltételes elitélés. (Id. Ért. XI. köt. 4. sz.)

** Cic. pro. Cæc. 27.

Olasz törvényjavaslat a természetes gyermekek elismeréséről és az apaság megállapitásáról.

Az olasz kormány a házasság felbonthatóságáról szóló törvényjavaslattal egyidejüleg «a család rendezéséről» közös elnevezés alatt benyujtotta ezt a törvényjavaslatot is, melyről indokolásában azt mondja: «hogy oly hurt érintett, melynek rezgése minden szivben viszhangra talál». Az indokolás szerint a házasság felbonthatóságára vonatkozó javaslatok egyedül nem elegendők arra, hogy a család rendezését észszerübb és czélszerübb alapra fektessék. Kiegészitendők és kapcsolatba hozandók ezek más oly törvényhozói alkotásokkal, melyeknek czélja a családi tüzhelyet felduló egyéb sebeket behegeszteni és módot nyujtani oly keserüségek feletti panaszok orvoslására is, melyek a természet törvényei nevében a törvényhozótól a valóság sugalmazta és sürgette és a tiszta igazságnak megfelelő intézkedéseket megkövetelik.

Már a polgári törvénykönyv méltányosan gondoskodott a házasságon kivül született gyermekek jogi helyzetéről és az itt lefektetett elvek szolgáltak irányadóul az 1896. évi márczius 25-én hozott franczia törvény meghozatalánál. A tudomány és a müveltség haladása és a tapasztalat a törvényes családi kapocs érintetlenül hagyása mellett oly intézkedések meghozatalát parancsolják, melyek inkább felelnek meg a mai társadalmi felfogásnak és a nemzet jogi lelkiismeretének.

A törvényjavaslat négy alapelv keresztülvitelét czélozza: a természetes gyermekek elismerését megkönnyiteni és biztositani; bizonyos határok közt megengedni nekik az apaság megállapitásának bióság előtti kérelmezését; az örökbefogadás intézményének megváltoztatásával elősegiteni a törvényes állapot elérését; méltányosabban megállapitani az öröklési jogot.

A ma érvényben levő olasz polgári törvénykönyv szerint a természetes gyermeket atyja és anyja ugy együttesen, mint külön-külön elismerhetik,* kivéve, ha a fogantatás időszakában valamelyikük más személylyel házasságban volt vagy a szülők közt rokoni kötelék miatt házassági akadály forgott fen. Az apaság megállapitásának kérelmezése nőragadás vagy erőszakos nemi közösülés esetében van megengedve. Kérelmezhető az anyaság megállapitása is. A fenti két esetben, midőn az elismerés tiltva van, az apaság vagy anyaság megállapitása sem kérelmezhető. Mindamellett a természetes gyermek tartást igényelhet (193. §.): 1. ha az apaság vagy anyaság közvetve polgári vagy büntető itéletből kiviláglik; 2. ha az apaság vagy anyaság egy semmisnek kimondott házasságból ered; 3. ha az apaság vagy anyaság a szülők kifejezett irásbeli nyilatkozatából kitünik. A házasságon kivül született gyermekek törvényesithetők is és pedig vagy utólagos házassággal vagy királyi leirattal, kivéve azokat a gyermekeket, akik törvényesen el nem ismerhetők. Megvan az örökbefogadás intézménye is, azonban a házasságon kivül született gyermekek szülőik által nem fogadhatók örökbe.

A javaslat szerint a természetes gyermek a születési anyakönyvi okmányon vagy közokiraton kivül elismerhető: *a)* az illetékes anyakönyvvezető előtt az anyakönyvbe történt bevezetést követő nyilatkozattal; *b)* magánokirattal; *c)* végrendelettel. A természetes gyermek halála után is elismerhető, ha törvényes lemenőket hagyott hátra. A törvényesen elválasztott házasfelek valamelyikének az elválasztás ideje alatt született gyermeke a szülő házasságának felbontása után elismerhető. Oly egyének természetes gyermeke,

* A szülő az elismert természetes gyermeknek kiskorusága ideje alatt törvényes gyámja és megilleti őt a szülői hatalom. A természetes gyermek őt elismerő szülője nevét viseli vagy az atya nevét, ha mindkét szülő elismerte. A szülő kötelessége a gyermeket tartani, nevelni, kitanittatni. A természetes gyermek köteles szülőjét eltartani, ha erre törvényes felmenői, lemenöi vagy hitvestársa nem képesek.

kiknek csak egyike volt a fogantatás időszakában házassági kötelékben, a másik által elismerhető. Nagykoru természetes gyermek az anyakönyvvezető előtt csak személyes vagy irásbeli beleegyezésével ismerhető el.

A közhivatalnok, aki az apaságra vagy anyaságra irányuló nyilatkozatot vesz fel, nem emlithet fel olyan körülményeket, melyekből következtethető lenne, hogy a gyermek vérfertőzésből vagy házasságtörésből származott. Aki ez ellen vét, 200-tól 1000 liráig terjedhető pénzbüntetéssel sujtatik. Semmis a természetes gyermek elismerése tárgyában tett nyilatkozat, ha a gyermek más szülők törvényes vagy törvényesen elismert gyermeke.

A gyermek kérheti a bíróság előtt a természetes apaság megállapitását a polgári törvénykönyv 193. szakaszának 2. és 3. pontjai esetében, vagy ha az a szülőnek kifejezett nyilatkozatából kitünik.

Az apaság megállapitására irányuló keresetnek helye van azonkivül:

a) ha az anya elraboltatott vagy rajta erőszakos nemi közösülés követtetett el, amennyiben annak ideje megfelel a fogantatás időszakának;

b) a megtévesztéssel, a hatalommal vagy bizalommal való visszaéléssel vagy házassági igérettel elkövetett elcsábitás esetén, ha az elcsábitás ideje megfelel a fogantatás időszakának;

c) ha a törvényes fogantatási időszakon belül az anya és az állitólagos atya köztudomásulag mint hitestársak éltek együtt, avagy ha az atya köztudomásulag a születendő gyermeket sajátjának tekintette, gondoskodván az anya terhessége alatt ennek ellátásáról, támogatásáról;

d) ha az állitólagos atya a gyermekkel köztudomásulag mint saját gyermekével bánt és gondoskodott eltartásáról, neveléséről vagy elhelyezéséről.

A fenti esetekben a tanubizonyitás megvan engedve, ha irásbeli bizonyiték kezdete létezik, vagy ha biztos tényekből vont vélelmek és jelek eléggé sulyosak, hogy a megengedhetőséget meghatározzák. Az ellenbizonyitás minden alkalmas eszközzel megvan engedve annak igazolására, hogy a kérvényező nem gyermeke annak, akit szülőjének állit.

Az apaság megállapitására irányuló kereset előterjeszthető a nagykoru gyermek és lemenői által és a kiskoru gyermek érdekében az anya, a gyám vagy a gyámtanács vagy a bíróság által kirendelt gondnok utján. Ez a kereseti jog a gyermek nagykoruságát követő négy év után elévül. Nem inditható meg a szülő halála után, hacsak a halál a gyermek kiskoruságának ideje alatt be nem következett vagy a gyermek oly okmányt nem talált, melyben a leszármazás kifejezetten elismertetik.

Nem állapitható meg az apaság, ha kitünik, hogy az anya a fogantatás törvényes időszakában más férfival is közösült vagy köztudomásulag nem volt jó erkölcsü.

A természetes gyermek, akinek tiltva van az apaság birói megállapitásának kérelmezése, bizonyithatja ezen törvényjavaslatban körülirt módokon és határokon belül, ki az atyja, csak azon czélból, hogy tőle a polgári törvénykönyv 186. szakaszában körülirt tartást, nevelést, segélyezést kapjon. Ugyanez a jog megilleti a természetes gyermek törvényes leszármazóit.

Az apaság vagy anyaság birói megállapitása iránt beadott kérelem bármely érdekelt által megtámadható, de csak a leszármazás kifogásolása tekintetében, nem pedig annak a bizonyitása végett, hogy a kérelmező gyermek vérfertőzésből vagy házasságtörésből származott.

Oly egyénektől született gyermek, kiknek egyike volt csak a fogantatás időszakában házasságban, a szülők között kötött házassággal utólag törvényesithető.

A házasságon kivül született gyermekek szülőik által örökbefogadhatók. Nem fogadhat örökbe az, akinek elismert természetes gyermekei vannak. Az el nem ismerhető természetes gyermekek végrendelet utján örökölhetnek. Az el nem ismerhető természetes gyermek igényt tarthat szülőjének hagyatékából a hagyatéki vagyonnal és az örökösök számával arányos életjáradékra. Ezen összeg, mely a hagyatékot terhelő adósságot képezi, semmi esetre sem lehet kisebb azon hányad hozadékánál, amely őt megilletné, ha elismert természetes gyermek lenne.

Az apaság megállapitása iránti kereset azon bíróság előtt nyujtandó be, ahol a gyermek született vagy ahol az alperes szülő állandóan lakik vagy tartózkodik. Jelen törvény az életbeléptetése előtt fogantatott gyermekekre nézve is alkalmazást nyer, de nem bir hatálylyal a már megnyilt hagyatéki vagyonra.

Dr. Holló József,
budapesti ügyvéd.

Tanulságok esküdtbirósságaink müködéséből.*

III.

Ha a téves, jogászilag helytelen verdictek okait kutatjuk, a három éves gyakorlat kézzelfoghatóvá teszi előttünk, hogy ez okok királynéja: *a kérdésfeltevési rendszer.* Legyen szabad itt előbb de lege ferenda egy pár megjegyzést előrebocsátnom. Törvényhozásunk az angol és franczia esküdtbirósági minta közül az utóbbit, illetőleg ennek német és főleg az osztrák javitott kiadását fogadta el, melynek leglényegesebb tulajdonsága a kérdéstevési rendszer. E rendszer indokolására főleg azt szokták felhozni, hogy a kérdések feltevése által felette megkönnyiti a törvény az esküdtek feladatát. Ez az érv alapjában hamis.

A kérdések rendszere mellett az esküdtek feladata százszorta nehezebb s az eredmény — mint a mi 3 éves gyakorlatunk mutatja — sokkal kétségesebb, mint az angol rendszernél, a hol az esküdtek a vádirat elfogadása vagy elvetése felett döntenek. Csak nézzük végig egy pár s nem is éppen bonyolódott esküdtbirósági ügyben a szaktanácsaink által megállapitott kérdéseket s aztán feleljen ki-ki jó lélekkel, könnyü-e az esküdtek feladata s várható-e helyes felelet a tulzsufolt, jogászi kifejezésekkel telt, sokszor magyartalan kérdésekre, melyeknek megértésénél a szakképzett jogásznak is meg kell erőltetnie a fejét. Sőt részemről elvi szempontból sem helyeselhetem, hogy a minősités kérdését teljesen kiszolgáltassuk az esküdteknek. Az ő feladatuk az esküdtszéki intézmény alapgondolatához képest csak a *bizonyitás* és a *bünösség* kérdésének eldöntése, de nem az, hogy a bünösség megállapitása esetében a minősités finom nüánszai felett is ők döntsenek. Nem abszurdum-e, hogy a concrét esetekben a felett, vajon a Btk. 279., 280. vagy 281. §-a, illetőleg ezek melyik pontja alkalmaztassék, hogy a vádlott felbujtónak, tettestársnak vagy bünsegédnek minősittessék-e, bünhalmazat, törvényes egység vagy folytatólagos cselekmény állapittassék e meg stb., szóval merőben *jogászi* kérdések felett — amelyekre nézve az ügyész, védő s az elnök, a szakképzett jogászok sem tudtak megegyezni, sőt talán éppen háromféle álláspontot fejtegettek erős jogi érvekkel — a nem törvénytudó esküdtek döntsenek! Természetesen a teméntelen jogászi műkifejezéstől, a sok ellentétes kérdéstől az esküdt megrémül s kész az «absurd» verdict. Jöttek is létre a három év alatt gyönyörü jogi curiosumok, hogy csak a legközelebbi nagyváradi esetre «a gondatlan jogos védelemre» utaljak elrettentő például. De ki okozta voltaképpen a jogi monstrumot? Bizony nem az esküdtszék, melytől valóságos lélektortura azt kivánni, hogy a sok ellentétes jogászi kérdés felett ő legyen a szakértő döntnök, hanem okozója a hibás döntésnek először maga a törvény, másodszor a szaktanács.

Hogy előbb a törvénynyel végezzünk, a kérdésfeltevési

* Az előbbi közl. l. a 11. és 12. számban.

★

rendszernek igazi indoka igénytelen nézetem szerint csak az lehet, hogy a törvény ez uton akarja biztositani az esküdtbirósági eljárásban is azt az elvet, hogy a per ura, döntő tényezője ne a vádló, hanem a biró legyen, vagyis a vádrendszer ama tulzását, mely az angol rendszerben van, ez uton akarja mérsékelni. A törvényszék előtti főtárgyalásnál a BP. 325. §-a világosan előirja, hogy «a bíróság sem a tett minősitése, se a büntetés kiszabása tekintetében nincs kötve a vádló inditványához» ; ez a helyes elv érvényes az esküdtbirósági eljárásra is, azonban itt teljesen illusoriussá válnék, ha az esküdtek csak a vádirat elfogadása vagy elvetése felett döntenének, igy kétségtelenül a vádló lenne a per urává, ami ugy alkotmányi, mint perjogi szempontból sok hátránynyal és bonyodalommal járna. A kérdésfeltevési rendszert tehát, miután a fentebbi elv biztositására a gyakorlatban más mód még nem lett kipróbálva, mint szükséges rosszat fogadta el a BP., ami azonban nem elég arra, hogy e rendszer hiányait fel ne tüntessük s orvoslására ne törekedjünk.

Miként lehetne de lege ferenda a kérdésfeltevési rendszer kétségtelen hiányait orvosolni, arra ezuttal részletesen nem terjeszkedhetem ki, azt hiszem elég, ha arra felhivtam a figyelmet. Csupán azt az egyet emlitem meg, hogy a beszámitást kizáró ok iránti külön (mellék) kérdés feltevését mindenesetre kizárandónak vélném, egyrészt, mert logikai ellentmondásba visz, midőn a bünösség megállapitása után is megengedi a felmentést, másrészt s főleg azért, mert gyakorlatilag a legtöbbször megtéveszti az esküdteket. Magam is tudok esetet, midőn az esküdtek bámulva hallották, hogy a bíróság felmentette a vádlottat, akit ők a főkérdésre adott igenlő válaszukkal elitélve gondoltak s elitélni akartak. Olyan kérdés pedig, mely ily eredményre vezethet, eléggé megérett a teljes eltörlésre.

De lássuk — s most már de lege lata — a 3 évi birói gyakorlat tanulságait a kérdésekre vonatkozólag. Előrebocsátom, hogy birósságaink *általában* helyesen fogták fel a törvény akaratát és intentióit, mert mindig igyekeznek a törvény rendelkezéseihez tartani magukat. Nem hallgathatom el, hogy viszont igen sok helytelen törvénymagyarázattal és téves felfogással is találkozunk a judikaturában. Igy:

a) Helyesen állapodott meg a birói gyakorlat a BP. 353. §-ának utolsó előtti bekezdésére nézve abban, hogy a birói tanács a felek vagy az esküdtek által inditványozottakon felül *uj kérdéseket* is tehet fel az esküdteknek. A törvény ugyanis a per érdemében a döntő sulyt a birósságnak akarta biztositani, ezt pedig jelentékenyen alterálná, esetleg megsemmisitené, ha a bíróság e részben is kötve lenne a felek inditványaihoz. Természetesen az uj kérdések csak a tettazonosság elvének sérelme nélkül értendők. Uj cselekmény iránt, arra irányuló vád nélkül, nem lehet kérdést tenni, de a vád tárgyává tett cselekménynek a vádló vagy a védő által inditványozottól eltérő, másként való *minősitése* iránt a bíróság tehet fel uj kérdéseket, sőt köteles is tenni, ha azt látja, hogy az ügyész vagy a védő helytelen minősitést inditványoztak.

E helyütt nem hagyhatom megemlités nélkül, hogy egyáltalán nem oszthatom *Fayer László* ama véleményét, midőn hibáztatja, hogy a törvény a kérdések inditványozására első sorban az ügyészséget jogositotta fel. Ő is elismeri ugyan, hogy a vádrendszernek inkább megfelel a BP. ez ujitása, azonban az ügyészség szerinte egyoldalu felfogást érvényesit e részben. Részemről nem kifogásolni, de éppen dicsérni valónak vélem a BP. e reformját, amelylyel a vegyes, illetőleg a mérsékelt vádrendszert előre is vitte s ezáltal a continentális prtsokat e részben felülmulja.* Hogy az ügyészség *esetleg* egyoldalu felfogást érvényesit a kérdések inditványozásánál, ez nem veszedelem, mert a birósságnak joga van az egyoldalu kérdést módositani vagy mellőzni, de a vádpernek mindenesetre ez felel meg jobban és egyedül ez felel meg. Hogy ha már a kérdésfeltevést elfogadtuk, a vádló tegyen először inditványt azok iránt. *Székely Ferenczнek* azt az inditványát, hogy a kérdések nyugodt szövegezése végett a főtárgyalás rövid időre felfüggesztessék, egészen helyeslem. Ezt azonban a BP. 353. §-a is megemliti s egyes esküdtbíróságok eddig is gyakorolták.

b) Ellenben kifogásolható a 3 éves gyakorlat a miatt, hogy általában *sok kérdést szoktak feltenni s a kérdéseket nehézkesen, terjengősen szövegezik.* Igaz, hogy maga a BP. megengedett, sőt itt-ott kötelezőleg előir a főkérdés mellett külön (kisegitő és pót-) kérdéseket, de a BP. intentiója mégis az volt, hogy *minél kevesebb* kérdést adjunk fel az esküdteknek. Ez következik abból, hogy a ténykérdés iránt nem enged külön kérdést, a beszámitást kizáró okra nézve is azt irja elő, hogy az lehetőleg befoglalandó a főkérdésbe. Különösen helytelen pedig az a gyakorlat, hogy a védő által inditványozott, sokszor képtelen, az illető esetben el sem képzelhető minősités iránt is tesznek fel kérdéseket. Igy történik meg, hogy gyilkosság vádja esetén 5—6 féle minősités iránt is tétetik kérdés s az esküdtek, ha enyhitő körülményeket látnak fenforogni, miután ez iránt nem tehető fel kérdés, elfogadják a legenyhébb minősitést, gyilkosság helyett gondatlan emberölést, halált okozó testi sértés helyett könnyü testi sértést. A bíróság vegye figyelembe, hogy ő nem köteles a védő inditványait sem elfogadni s tartsa szem előtt főleg, hogy a kérdések feltevése, megállapitása voltaképpen már az itélkezés stádiumának a megkezdése, a kérdéseket az esküdtbiróság másik birói testületének teszi fel s igy oly minősités iránt, ami képtelenség, amit a tárgyalás alapján kizártnak tekint, ne tegyen kérdést. Egész banálissá vált az a mondás, de nem lehet elégszer ismételni, hogy a helyes verdict első feltétele a helyes kérdés. A nagyváradi esküdtek se hoztak volna téves verdictet, ha a szakbiróság jól teszi fel a kérdéseket.

Egy másik nagy tanulság eddigi gyakorlatunkból, hogy *a bíróság a legnagyobb gonddal állapitsa meg a kérdéseket s csak oly minősitések iránt tegyen kérdést, amelyek a tényállás alapján igazolhatók* s nem fognak jogi absurdumot előidézni. Természetesen nem vonatkozik e megjegyzés oly kérdésekre, melyek a BP. szerint okvetetlenül felteendők.

Hogy a kérdéseket *világosan, könnyen érthetően, népiesen* kell szerkeszteni, ez iránt alig szükség szót emelnem. Sajnos, hogy a gyakorlat ellen ez irányban is nem ritkán alapos kifogás tehető. A casuistikára sem e részben, sem a kérdések nemei tekintetében ezuttal nem terjeszkedem ki.

IV.

A kérdések rendszerével kapcsolatban, de lege ferenda a BP.-nak még egy hiányára óhajtok én is rámutatni, ami szintén egy tényezője sok hibás verdictnek. Helyesen emelte ki ugyanis *Fayer* és a felszólalók többsége, hogy *az enyhitő körülmények iránti kérdés kizárására* vezethető vissza sok hibás s az elmult 3 év alatt sokszor nagy szenzációt okozott felmentés. Részemről ugyan a BP. életbelépte előtt elvileg a mellett foglaltam állást (Jog. Egyl. Ért. 116. sz.), hogy az enyhitő körülmények iránt, miután ez a büntetéskiszabást érinti, ami a szakbiróság dolga, helytelen lenne kérdést intézni. Azonban a 3 évi gyakorlat tanulságai alapján kénytelen vagyok e véleményemet megváltoztatni. Tényleg — magam is tanuja voltam — sok esetben megtörtént, hogy az esküdtek csak azért hoztak felmentő verdictet, mert attól féltek, hogy a birói tanács tulmagas büntetést fog kiszabni a tettesre. A legtöbb esküdt megnézi vagy megkérdezi, hogy mit szab a törvény a vádbeli cselekményre s a laikus előtt a maximum az, ami a tulajdonképpeni büntetésnek tünik fel.

* *Carrara* is ezt javasolta már a *Büntetőjogtudomány Programm*-ja cz. művében. Beksics G. forditása II. k. 437. l. 1879.

Nem ismerve a büntetéskiszabási módokat, azt véli, hogy gyilkosság megállapitása esetén okvetetlenül halálbüntetés, szándékos emberölés miatt 15 vagy legkevesebb 10 évi fegyházat kap az elitélt. S miután az esküdt — hacsak igazi nagy, aljas büntett nem forog fen — legtöbb esetben inkább hajlik az enyhébb megitélés felé, amint különben a hivatalnok biró is többször szabja ki a minimumot, mint a maximumot, igen könnyen megesik, hogy az ügyész szigoru hangu beszédétől megrettenve, inkább a felmentésre szavaz, mint hogy a szigoru itéletre alkalmat adjon. S nagyon helyesen mondja Fayer, hogyha a nagyobb jogot, az átminősitést és a felmentést, megadjuk az esküdteknek, miért ne adhatnók meg a kevesebbet, az enyhitő körülmények iránti nyilatkozatot, illetőleg azt, hogy az elitéltet enyhe büntetésre ajánlják.

Különben e részben maga a *franczia* törvényhozás is megváltoztatta véleményét. Az 1808-iki Code d'instr. crim. nem adja meg e jogot az esküdteknek, de már egy 1832-iki külön törvény szükségesnek látta ez iránt is kérdést intéztetni hozzájuk. S hogy az *1844-iki magyar* javaslat, a *német, belga, olasz, osztrák* törvények mind felhatalmazzák erre az esküdteket, ez is elég bizonyiték a mellett, hogy a fentebb emlitett elvi álláspont nem felel meg az élet követelményeinek. Ugy hogy — habár a novelláris törvény sürgetése a BP.-sal szemben még mindenesetre korai lenne — ez egy kérdés miatt is külön törvény hozatala, azt hiszem, igen üdvös hatásu lenne. A Novella-készités idejére azonban mindenesetre elő kell jegyeznünk ezt a tanulságot is.

(Bef. köv.) *Dr. Finkey Ferencz.*

Birósági határozatok kritikai fejtegetése.

A végrehajtásnál közbenjárt ügyvédi megbizott dijainak és kiadásainak megállapitása.

Ezen kérdés két kir. táblának ellentétes határozata következtében most a Curia döntése előtt állván, vonatkozva az ezen lapnak idei 3-ik számában e tárgyban megjelent czikkre, legyen megengedve nekem is e tárgyhoz szólani.

Az adós ki nem fizet, maga ad okot a végrehajtásra és az ezzel felmerülő költségekre, mert ha fizet, ezektől ment marad. Igazságos tehát, hogy a késedelmes adós a végrehajtási költségeket hordozza.

Végrehajtatónak joga van a végrehajtásnál közbenjárni, joga van ezzel mást is megbizni. Ha a végrehajtatónak ügyvédje van, ez meghatalmazása alapján jogosult személyesen vagy bármely más megbizottja utján közben járni. Hogy ki legyen ezen ügyvédi megbizott, tisztán az ügyvédtől függ, ő tehát meghatalmazása alapján irnokát is megbizhatja, és ez ellen a végrehajtást szenvedett sem tehet kifogást. Az ügyvéd kénytelen legtöbb esetben megbizottat küldeni a végrehajtáshoz, mert a foglaltatónak kell kijelölni, hogy mi foglaltassék le és mert a végrehajtás csak akkor sikeres, ha a végrehajtató tényleg él kijelölési jogával. A birósági végrehajtóban magában nem igen lehet e tekintetben megbizni. Harmincz évi ügyvédkedésem alatt *soha sem volt még eset arra, hogy egy végrehajtó arról értesitett volna, hogy mennyi értéket foglalt, hogy a követelés fedezetére van-e kilátás, de a költségeit pontosan követeli mindegyik.*

Az ügyvédi megbizottnak tehát a közbenjárási dija ép ugy megállapitandó, mint a végrehajtató megbizottjának.

Az az érvelés, hogy az adóst a sok végrehajtási költségtől meg kell kimélni, méltányos kivánság, habár nem igazságos, mert a fizetéssel minden adós mentesitheti magát a további költség alól. De hát kevesbittetik a költség, ha az ügyvéd vagy jelöltje interveniál? Hisz ezeknek több dij állapitandó meg mint az irnoknak.

Az egyedüli méltányos és igazságos eljárás az, hogy az irnok dijai is megállapittassanak, habár kisebb összegben, mert ennek idejét is az ügyvéd fizetni köteles. Az ügyvédek tulnyomó részére nézve a végrehajtások a legkellemetlenebbek és örvendenénk, ha a végrehajtásokkal, melyek nem is képeznek ügyvédi functiót, nem kellene foglalkoznunk.

De ha már nem tudunk a végrehajtásoktól szabadulni és a végrehajtók nagy részére nem lehet a hivatalból való foganatositást bizni, tessék a bíróságoknak az ügyvédi irnok közbenjárási diját megállapitni és utját állani annak, hogy az ügyvéd vagy jelöltje *kényszerittessék egy gyülöletes eljárásnál* közbenjárni és ez által tekintélyéből veszitve magát az adósok gyülöletének kitenni.

Törvénykezésünk révén az ügyvédi tekintély és közbecsülés már ugy is annyira alászállott, hogy szükség feletti az ügyvédi proletariatus szaporitásával az ügyvédek elleni gyülöletet is táplálni.

Én a kolozsvári kir. táblának adok igazat, azért, mert ezen kérdéshez sem a végrehajtási törvénynek nincsen köze és mert *az is közömbös, hogy az ügyvéd megbizottja állandó vagy nem állandó irnoka.* *Dr. Weiss Ignácz,*
brassói ügyvéd.

A Szentpéteri-ügyhöz.*

A curiai végzésre a mult számban mondottakkal kapcsolatban pár megjegyzést kivánunk tenni.

Egyik-másik részlet kiemelése meg fogja világitani eddigi fejtegetéseinket.

1. A curiai végzés, épp ugy mint a curiai itélet tette, még mindig nagy sulyt helyez a birói és szakértői szemlére. De megismételtetni még sem tartotta tanácsosnak a Curia, mivel az ajtót kiemelték helyéből s ezzel az állapot *megváltozott.* A curiai végzés itt figyelmen kivül hagyja, hogy az eredeti állapot már a szakértői szemle megtartása előtt megváltozott. A vádlottnő ugyanis, mikor az első törvényszéki főtárgyaláson felmentették és szabadlábra helyezték, azon ajtót lakatossal megerősittette s keresztvasat csináltatott reá. Ha tehát a változott állapotban a szakértői szemle értéktelen, akkor azon szakértői szemle is értéktelen, melyre a curiai végzés támaszkodik. A szakértői, eshetőleg helyszini szemlét az esküdtek előtt — a nem qualifikált szakértők helyett qualifikált szakértők bevonásával — ismételni azért volt nagyon indokolt, hogy megállapittathassék, mennyi suly tulajdonitható különösen a megtörtént felvételeknek. A védő épp azt mutatta volna ki többek közt, hogy akármily nehezen jár a tolózár, furt lyukon át az ajtó kinyitható kivülről egyszerü sodronnyal.

S a Curiának annál inkább figyelembe kellett volna vennie a védő panaszát, mivel a védő nélkül megtartott helyi és szakértői szemle okozta az alapper curiai itéletének tarthatatlanságát; mindenesetre meg kellett tehát adni a lehetőséget, hogy a védelem érvényesitse a tényállás megállapitásánál a maga jogait.

S figyelmen kivül hagyta a Curia azt is, hogy más az előkészitő eljárás helyi és szakértői szemléjét a főtárgyaláson alapul venni, és más a megdöntött itéletnek alapul szolgált szemlét és véleményt az ujrafelvételi főtárgyaláson *ismét* kiindulásul elfogadni. Már maga az, hogy ujrafelvétel szükséges lett, igen nyomós indok az alapperbeli megállapitás pontos revideálására. Ehhez nem kell paragrafus: ezt a dolog logikája igényli.

2. Nem kivánunk egyenkint szólni a védő által megnevezett tanuk kihallgatásának mellőzéséről, de azt mindenesetre meg kellett volna egész tüzetességgel állapitani, mily joggal állitották némelyek, hogy a kritikus időben az illető ház mellett oláh czigányok tanyáztak s ezek közül a «Pista

* A curiai végzést l. a. mellékleten 228. sz. a.

czigány» be is járt a házba, az eset utáni reggelen pedig az egész csapat eltünt. Ilyesminek meg nem állapitása a tényállás evidens hiányosságára visz.

A védelemnek uj bizonyitékai kétségkivül lényeges alkotó részei voltak az ujrafelvételi eljárásnak. Az ujrafelvételt megengedni s az uj bizonyitékokat kizárni: önmagában ellenmondás.

Mikor a kir. tábla a védő által kért ujrafelvételnek helyt adott s az uj bizonyitékok érvényesitése tekintetében a védőt az esküdtszéki főtárgyalásra utasitotta, semmiképp sem csonka ujrafelvételt tartott szem előtt.

3. A curiai végzés az esküdtekhez intézett harmadik kérdésről állitja, hogy az kiegészitődik az első kérdésből. Ámde az első kérdés teljesen mást tárgyal mint a harmadik. Arról szól, hogy a vádlottnő ölte-e meg férjét előre megfontolt szándékkal; a harmadik kérdés pedig csak a segitést tárgyalja, tehát megengedi, hogy az (ismeretlen) tettes affectusban vagy impetusban cselekedett, pl. hogy lopással vagy rablással kapcsolatos ölés forog fen. Itt tehát nem az első kérdésbeli cselekménynek — a férjgyilkosságnak — előmozditásáról van szó, hanem csak «késsel való ölésről», vagyis teljesen határozatlan jellegü ölésről. Az első kérdés oly gyilkosságot tárgyal, mely *nem* rablás czéljából hajtatik végre, a harmadik oly ölést, melyet *csak* lopási vagy rablási motivummal lehet megmagyarázni. De a III. kérdésben nem is volt kérdés tárgyává tehető, vajon a tettes előre megfontolta-e szándékát, minthogy nem ismerjük se a tettest, se motivumait.

Az esküdtek tehát nem adhatták válaszukat a gyilkossághoz való segitésre, hanem öléshez nyujtott segités tekintetében egyáltalán.

Ezekből következik, hogy ha a Curia az ez ügyben előfordult minden alaki semmiségi okot elnézett is; ha *ezt* a soi disant mulasztást, melyet soha kriminalista segitésnek nem mondott, segitésnek vette is: a *gyilkossághoz* nyujtott segités még igy sem mondható ki, mert ehhez tudvalevőleg nem a segédnek, hanem a tettesnek előre megfontolt szándéka szükséges. Vagyis a verdikt nem fedi az itéletet.

Megvilágitja ez egyszersmind, mennyire igaza volt a védőnek, midőn érvényesitette, hogy azon cselekményre a vád nem terjedt ki. A sok különféle váddal üldözött nőt a segitésért valóban vád nélkül itélték el.

4. Végül megemlitjük, hogy a Curia végzése nem terjeszkedik ki valamennyi semmiségi okra. Nem szól ugyanis a védőnek azon igen alapos semmiségi panaszáról, mely szerint az esküdtekhez intézett kérdésekbe belefoglalták azt a kifejezést, hogy «kezére és lábára nyomorék» s ezen valótlan ténynek igazként odaállitásával az esküdtek verdiktjét lényegesen befolyásolták.

Külföldi judikatura.

842. Az orvos titoktartási kötelezettsége absolut hatályu. Ez alól az esetben sincs kivétel, ha a bíróság kiván felvilágositást az orvosra bizottak, a vele közlöttek, illetőleg az általa észleltek tekintetében. Felmentetett az orvos a gondatlan emberölés vádja alól, mikor a feljelentő állitásai egyedül az orvos vallomásával lettek volna bizonyithatók, ez azonban — pusztán a Code Penal 378. §-ára hivatkozással — megtagadta a felvilágositást a halál oka felől, a feljelentő pedig az ekként reáhárult bizonyitási kötelezettségeknek nem tudott eleget tenni. *(Franczia semmitőszék.)*

843. Nem csalást, hanem lopást követ el az, aki a vizmérő óraszerkezetén a mutatót visszaigazitja s ez által eléri, hogy a mérőszerkezet kevesebbet mutat, mint amennyit tényleg fogyasztatott. *(Párisi felebbviteli törvényszék.)*

844. Semmiségi okot képez, ha az itélet csak azt állapitja meg, hogy a vádlott bizonyos időben s helyen lopást követett el és az indokolásban nincs tüzetesen megjelölve, vajon tettese vagy részese volt a vádlott a lopásnak. *(Franczia semmitőszék.)*

845. Az az utas, ki vasuton jegy nélkül utazik, kihágást követ el. Hasonlóképp kihágásban mondandó bünösnek, aki bár jegyét megváltja, de a jegyen megjelölt állomáson tul utazik. Bünösnek mondatott az is, ki elaludt a vonaton s igy haladta tul azt az állomást, melyre jegye szólt. *(Dijoni felebbviteli bíróság.)*

846. Nem állapitható meg a Code Penal 58. és 59. §-ai értelmében vett visszaesés, ha az előző büntetendő cselekmény csupán «filouteric»-nak minősittetett (Code Penal 401. §.); mert ez nem tekinthető a Code Penal 379. §-ában körülirt lopással egyenértékünek. Visszaesés csak az esetben állapitható meg, ha az előző büntetéseket kimondó itéletek jogerősek. *(Franczia semmitőszék.)*

847. Az «éjjeli idő»-re kimondott vadászati tilalom tartama nem esik össze a csillagászati értelemben vett éjszakával. Nem a nap lenyugvásának, illetőleg keltének pillanata határolja körül az «éjszaká»-t, s ennélfogva a konkrét esetben nem is a naptári időpont az irányadó, hanem az, hogy kivehetők voltak-e abban a napszakban oly tisztán a személyek s tárgyak körvonalai, hogy fegyverrel bánni s azt elsütni ez iránti komoly aggály nélkül is veszélytelen és megengedhető volt. *(Gieni felebbviteli bíróság.)* *L.*

Különfélék.

— **A budapesti ügyvédi kamara** 1902. évi jelentése imént tétetett közzé. A 170 oldalra terjedő jelentés részletesen kiterjeszkedik a kamara beléletére vonatkozó adatokon kivül az ügyvédség terén felmerült minden mozzanatra, valamint az igazságügyi törvényhozás és az igazságszolgáltatás körében tett tapasztalatokra. Az alaposan kidolgozott jelentés tárgyalja a szaksajtóban és a jogászegyletben felvetett eszméket és észrevételeket is.

— **A villamos erő büntetőjogi oltalma** tárgyában a «*Magyar Electrotechnikai Egyesület*» mozgalmat kezdeményezett, melynek czélja *Plósz Sándor* igazságügyminiszter figyelmét felhivni arra a körülményre, hogy e tárgyban külön törvény alkotására van szükség. A büntető-törvénykönyv ugyanis a villamos áram jogtalan használását, mint delictum sui generis-t nem bünteti, a lopásra vonatkozó rendelkezés alá pedig e büncselekmény azért nem vonható, mert lopást csak idegen ingó dolog jogtalan elvétele képez, már pedig a villamos energia nem «ingó dolog» és annak felhasználása nem «elvétel». Felsőbb bíróságaink hoztak ugyan egyes határozatokat, amelyekben a villamos áram jogtalan használatát, mint lopást büntették. Ez azonban mindenkor csak a Btk. értelmén és betüjén vett erőszak utján volt lehetséges s minthogy a nullum crimen sine lege elvén kiméletlen rést üt, állandó jogbiztonságnak alapjául nem szolgálhat.

Az egyesület egy dr. Fazekas Oszkár egyesületi ügyész által kidolgozott memorandumot nyujtott át az igazságügyminiszternek.

A *miniszter* válaszában kijelentette, hogy legsürgősebb feladatának tartja a büntetőjogi novella megvalósitását és annak keretében okvetetlenül fog gondoskodás történni a villamos erő oltalmáról. A hallottak után azonban azt is igéri, hogy beható megfontolás tárgyává fogja tenni az e tárgyban követendő speciális törvény kérdését is, biztositván a küldöttséget arról, hogy a kérdéshez füződő anyagi és erkölcsi érdekeket ő maga is nagyfontosságuaknak tartja. Foglalkozni fog, igy folytatta a miniszter, azzal a kérdéssel is, hogy egy a kir. ügyészség számára kiadandó utasitás, amely e büncselekmény szigoru üldözését teszi az ügyészség feladatává, nem tenné-e elviselhetőbbé a mai jogállapotot?

— **A kihágásokról szóló büntető-törvénykönyvek és eljárási szabályok magyarázata.** Irta Edvi Illés Károly. II. kiadás. E kiadás nem egyszerü ismétlése és kibővitése, hanem részben egészen uj átdolgozása az előző münek. Erre különösen az szolgált okul, hogy az ujabban alkotott törvények ismét egész sorozatát határozták meg a kihágásoknak, amelyek az első kiadásból természetesen hiányoztak, s hogy e mellett a közigazgatás egyszerüsitéséről alkotott 1901: XX. tcz. a hatáskör tekintetében bizonyos elveket állitott

fel, amelyek, ámbár még hatályba nem léptek, a kihágások csoportositásánál mégis figyelembe veendők voltak. Igy különösen megállapitotta a törvény, hogy azok a kihágások, amelyek nem tartoznak a járásbiróság hatásköréhez, legfelső fokon a belügyi, földmivelési, kereskedelmi és honvédelmi miniszterek hatáskörébe soroztatnak be. Ehhez képest már most a kommentár második kiadásában nem keletkezésük sorrendjében, hanem öt csoportba osztva dolgoztattak fel a melléktörvényekben előforduló kihágások, a szerint amint a járásbiróság vagy az emlitett valamelyik miniszterium hatásköréhez tartoznak. Ez öt csoportba felvétettek mindama kihágások, amelyek 1902-ik év végeig hozott törvényekben előfordulnak; maga a csoportositás pedig különösen azzal az előnynyel bir, hogy általa rokontermészetü kihágások kapcsolatba hozattak s hogy a birói hatáskör részben már a csoportokba való beosztással ki van jelölve, a nélkül, hogy ezt minden egyes kihágásnál ismételni kellene.

De kibővült és ujabb átdolgozást nyert a második kiadás az által is, hogy szerző a kihágásokkal kapcsolatos rendeleteket szintén felvette és beolvasztotta a mü keretébe oly módon, hogy a kihágások magyarázatát a rendőri büntető hatóság eljárását szabályozó belügyminiszteri rendelet és ennek magyarázata követi.

Illés könyve a kihágások nagy utvesztőjében biztos vezérfonálul szolgál és könnyen átnézhető beosztással, valamint egyszerü és világos előadása által, melyeket kimeritő betüsoros tárgymutató támogat, első pillanatra kellő tájékozást nyujt a kihágásokra vonatkozólag felmerülő minden gyakorlati kérdés iránt. A 43 ives nagy munka ára 11. K. Kötve 13 K. Kiadja Singer és Wolfner.

— **Esküdtszékünk.** Ezen a czimen monographia jelent meg *Molnár Kálmán* ügyvédjelölt tollából. Szerző lelkes hive annak a nagyváradi tábornak, mely kitartóan küzd az esküdtszéki intézmény ellen. Ezen munkában az elméletben mutatkozó és különösen a magyar gyakorlat által előtérbe helyezett fontosabb ellenvetéseket kivánta összeszedni.

A munka különösen erős birálat tárgyává teszi a «felmentési gyakorlat»-ot, hibáztatja, hogy a laikus elem beleavatkozik a birói teendőkbe és a törvény fölé helyezi magát, rámutat a kérdésfeltevés leküzdhetetlen nehézségeire, az esküdtszék összeállitásának helytelen voltára, stb.

Részünkről nem helyeselhetjük a munka azon vezérlő szempontját, hogy az esküdtszéki intézmény elbirálásánál nem szabad politikai nézőpontra helyezkedni. Az esküdtszéket másutt sem és nálunk sem tisztán igazságszolgáltatási érdekek honositották meg.

Az érdekes tanulmányt, melynek a tárgyilagosság a jellemvonása, ajánljuk az érdeklődők figyelmébe. Kapható a füzet szerzőnél Nagy-Váradon, Szigligeti utcza. Ára 80 fillér.

— **A Magyar Jogászegyletben** a favor defensionis elve és a Curia czim alatt ifj. dr. Schulhof Géza ügyvéd előadást tartott. A törvények nyomán fejlett gyakorlatot hasonlitotta össze a Curia gyakorlatával, azt bizonyitva, hogy nem volt kor, melyben vádlottnak veleszületett emberi jogait és védelmét inkább megszoritották volna, mint a miénkben. A favor defensionis elve vádlottat az észjog elvénél fogva megillető jog. Nem kegy, hanem jog, melyért nem esedezve, hanem azt követelve léphet fel, valahányszor a törvénykezés terén bármiféle vitás kérdés merül fel, és pedig akár jog-, akár ténykérdés, minélfogva a biró ezt mindig a vádlott javára legyen köteles eldönteni. Aki csak némileg figyelemmel kisérte a Curiának az utolsó pár év alatt folytatott gyakorlatát, annak lehetetlen volt meg nem győződnie arról, hogy minden vitás, sőt minden nem-vitás kérdést is vádlott terhére döntöttek el. E tekintetben a törvény hézagos volta is oka a bajnak. Többek közt a nyilvánosság oknélküli kizárása, amely minden államban az itélet megsemmisitését vonja maga után, nálunk csak bizonyos a 384. §-ban jelzett kellékek mellett semmiségi ok. Leginkább sérti azonban a védelem érdekeit azon felfogás, melynél fogva minden a jogértelmezés szempontjából kétes jogkérdést a védelem rovására dönt el a Curia.

— **Magáninditvány elévülése.** A budapesti kir. büntető járásbiróság egy a Btk. 327. §-a miatt folyamatba tett ügyben a Btk. 112. §-a alapján beszüntette az eljárást, mert megállapitotta, hogy a tett és elkövetője 1902 október 8-án jutott a sértett tudomására és ez a feljelentést csak 1903 január 8-án tette meg, tehát nem a három havi határidőn belül, hanem a negyedik hó első napján. Ezt a végzést a budapesti kir. büntető törvényszék 7341/903. számu végzésével — daczára annak, hogy az elsőbiróság ténymegállapitását elfogadta — megváltoztatta azzal az indokolással, hogy a három havi határidőbe január 8-ika még belé tartozik. A törvényszéki határozat tévessége kézenfekvő, mert hisz a határidő a Btk. 3. §-a szerint közönséges naptár szerint számitandó, tehát a három hó január 7-ikével lejárt. És e kérdésben nem alkalmazható a BP. 11. §-a, melyre nyilván gondolt, bár nem hivatkozik a törvényszéki határozat, mert ez nem perrendtartási, hanem anyagi jogi kérdés. Azt hiszszük, hogy éppen elég homályos és vitás pontja van büntetőtörvénykönyvünknek, kivánatos volna, hogy bíróságaink legalább ott ne keressenek mesterséges kétséget, ahol a törvény szövege minden kétséget kizár. *D. E.*

— **Jegyzők és joggyakornokok.** A budapesti ügyvédi kamara jelentése a következőket irja:

Igazságszolgáltatásunknak ártalmára van, hogy járásbiróságainkhoz nem neveznek ki kellő számban jegyzőt és joggyakornokot. Ezt kiváltképpen a vidéki bíróságoknál tapasztaljuk.

Ha minden tárgyaló bíróhoz jegyző volna beosztva, meg volna kimélve a biró a gépies munkák végzésétől és a felek is gyorsabban menekülhetnének. Csak nyugodt idegrendszerrel, pihent testtel és fel nem izgatott lelki állapottal lehet jól és megbizhatóan itélkezni. A nagy currentia sablonszerü elintézése, rendszerint blanquetták kitöltése és a jegyzőkönyvek felvétele veszi teljesen igénybe a biró munkaerejét, nem szabad tehát csodálkoznunk azon, hogy ily körülmények között a jogvita eldöntésére és jogászi megokolására kevés idő maradt fen. A leendő biráknak gyakorlat utján is kell tanulni az itélkezést.

Itt a fővárosban is, ahol a birák a joggyakornokokkal, illetve aljegyzőkkel el is vannak látva, a jegyzők legnagyobb része a napi currens munkát végzi, de a sommás perek tárgyalásánál nincs jelen, azok menetét nem tanulmányozhatja, itéleti fogalmazványokat nem készit és ha birónak kinevezik, sokszor a legegyszerübb ügyekben sem tud jóformán eligazodni.

— **A büntető novelláról** a budapesti ügyvédi kamara jelentése ezeket irja:

A magyar büntető-törvénykönyv az ujabb korszak jogi alkotásai között elsőrangú helyet foglal el. Az élet azonban folytonosan halad, a kor sok új szükségletet teremtett, amelyek kielégitése immár el nem odázható. Büntetési rendszerünk bizonyos fokban javitásra szorul.

A büntető-törvénykönyvnek anyagi intézkedései közül okvetlen reformra szorul a minősitett lopás, a hatóság elleni erőszak és a csalás. A csalárd vagyonátruházások büncselekménynyé minősitendők. A mai törvény alapján a megkárositott hitelezőknek alig nyilik alkalmuk csődön kivül ezen eredmény megtorlására.

Legtöbb igazságtalanságra ad okot a Btk.-nek a minősitett lopásokról rendelkező 340. §-a, amelynek eseteiben a büntetés minimuma a legcsekélyebb lopásnál és a legnyomatékosabb enyhitő körülmények közt is a 6 havi börtön.

A mult évben a szaksajtóban (l. *Jogtudományi Közlöny* 1902. évi 16. számát) felmerült az az inditvány, hogy ha már az általános novella nem tud létrejönni, külön törvényhozási intézkedéssel módosittassék legalább a törvénynek ez a szakasza, akkép, hogy az abban megállapitott büntetési tétel csak azokra az esetekre szóljon, amelyekben a lopott tárgy értéke a 100 koronát meghaladja.

Ezt az eszmét mi is magunkévá teszszük és melegen ajánljuk azt Nagyméltóságod figyelmébe.

A szegények és nyomorultak érdekében emelünk ezzel

szót, akik százával ártatlanul szenvednek olyan büntetést, amely tettüknek meg nem felel. Szünjön meg végre — amikor oly könnyen megszüntethető — az az állapot, hogy biróságaink nap-nap után kénytelenek «vérző szivvel» olyan itéleteket hozni, melyek mindnyájunk jogérzetét mélyen sértik.

Ez az inditvány már a parlamentben is szóba hozatott és Nagyméltóságod akkor azzal szemben arra utalt, hogy a 340. §-nak ily módon való változtatása esetében megeshetnék, hogy veszedelmes betörő, mert véletlenül 100 koronánál csekélyebb összeget talált, legfölebb börtönbüntetést kaphatna, mig a kevésbbé veszedelmes tolvaj, ha a lopott tárgy értéke valamivel nagyobb, mint 100 korona, — fegyházbüntetést szenvedne.

Ámde a 340. §-nak ily módositott alakja mellett is 5 évig terjedő börtön szabható ki — csekélyebb érték mellett is — a sulyos esetekben; másrészt pedig az az állapot, hogy 101 koronánál már egészen más lehet a büntetés, mint 99 koronánál, meg van a Btk. számos intézkedéseinél és vele jár az értékhatár rendszerével. Biróságaink feladata, hogy e téren az igazság követelményeinek akkép tegyenek eleget, hogy a kisebb büntetési tétel alá tartozó sulyosabb esetekben a kisebb tétel keretén belül szigoruan, a magasabb büntetési tétel alá tartozó csekélyebb sulyu esetekben a magasabb tétel keretén belül enyhén szabják meg a büntetést.

De az általános novella megalkotását is elodázhatatlannak tekintjük.

Büntetési rendszerünk bizonyos fokban javitásra szorul: a feltételes elitélés intézménye erősen kopogtat a törvényhozás ajtaján, a fegyházbüntetés minimumát le kell szállitani és a börtönbüntetést a büntetési nemek közül kihagyni.

A büntetőtörvénykönyvnek anyagi intézkedései közül okvetlen reformra szorul — a minősitett lopáson kivül — a hatóság elleni erőszak és a csalás; a csalárd vagyonátruházások kérdése is ujabb szabályozást igényel, mert a mai törvény alapján a megkárositott hitelezőknek alig nyilik alkalmuk csődön kivül ezen eredmény megtorlására.

Mindezekkel és egyéb kérdésekkel nem lehet addig várni, mig minden kérdésre meg lesz az ideális, mindenkit kielégitő megoldás; ha a novellának egyes intézkedései a gyakorlatban hiányosaknak bizonyulnának, módjában fog állani a törvényhozásnak, hogy ismét javitson.

Az 1870-ben megalkotott német büntetőtörvény már 1876-ban nagy novellával módosittatott; azóta is számos intézkedését uj és uj novellák egészitették ki.

Nálunk oly törvényeknél, melyek magát az államot, a kincstárt érdeklik, igy a szesz-, a czukor-, a söradónál, az alaptörvényt — mihelyt szükségesnek mutatkozik — gyorsan követik a novellák, sőt az uj codexek; de a büntetőtörvénynél, a hol az igazság követelményeiről van szó, a közvélemény által tizenöt év óta sürgetett reform mindeddig nem tudott létrejönni.

Kiemelendőnek tartjuk továbbá, hogy a becsület hathatósabb védelmet nyerjen a novellában.

E tekintetben a novelláris intézkedésre annál nagyobb szükség van, mert a BP. azzal a helyzettel szemben, a melyet a Btk. létesitett, s a mely azóta állandó tárgya a jogos kritikának, a várva-várt javitás helyet határozott visszaesést létesitett. A Btk. a becsületsértésnél, — ha annak nem minősitett esetével állunk szemben — 1000 koronáig terjedhető pénzbüntetést állapit meg, mint büntetési tételt. A BP. pedig akként intézkedik, hogy a büntetés mértéke miatt a vádló csak akkor felebbezhet, ha a biróság a 92. §-t alkalmazta. Ennek folytán a becsületsértés miatt kiszabott büntetés enyhesége ellen, — miután ennél a 92. §. alkalmazása ki van zárva — a vádlónak soha sincs joga felebbezni. Ennek az a következménye, hogy a BP. életbeléptetése óta a becsületsértések büntetése 2—5 korona közti értékfokozatban állapittatik meg, tehát még enyhébben, mint azelőtt. Hogy ezen gyakorlat milyen kirivó ellentétben van a becsület védelmét jogosan, erélyesebben követelő általános társadalmi felfogással és a jogeszme általános uralma felé törekvő párbajellemes mozgalommal, arra nyomatékosabban rámutatnunk, azt hiszszük, hogy felesleges.

— **Dr. Balog Arnoldnak** az ügyvédség elleni támadásokról és az ügyvédi munka dijazásáról a budapesti Ügyvédi Körben tartott két előadása füzet alakjában is megjelent.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A váltóóvások foganatositásának idejéről.** Ausztriában a folyó év márczius 3-ikán szentesitett törvény ugy rendelkezik, hogy az igazságügyminiszter felhatalmaztatik a bemutatási és óvási idők meghatározására. Az egyidejüleg kibocsátott miniszteri rendelet szerint Bécsben a fizetés napján d. u. 2-től 6-ig, a fizetési napot követő két köznapon reggel 9-től d. u. 6-ig eszközölhető az óvatolás. Ezen időn kivül csak az óvatolt személy beleegyezésével vehető fel az óvás.

— **A morvaországi ügyvédi kamara** február hó 22-én tartott rendkivüli közgyülésén a tömeggondnokságok és az ügygondnokságok kérdésében megszivlelendő határozatokat hozott. A kamara elhatározta, hogy hivatalosan érintkezésbe lép a tartományi törvényszék elnökével a tekintetben, hogy az elnök az ügyvédeknek csődtömeggondnokokká való kinevezésénél határozott és minden ügyvédet egyaránt figyelembe vevő sorrendet kövessen. A kamara felir a tartományi főtörvényszékhez, hogy intézkedés történjék a többi törvényszékeknél is hasonló eljárás követése iránt. Végül a kamara ujból kijelenti, hogy a kar tekintélyébe és a collegialitásba ütközőnek tartja, ha valamely ügyvéd csődtömeggondnokság vagy ügygondnokság elnyerése végett közvetve vagy közvetlenül, biróságoknál vagy egyéb hatóságoknál lépéseket tesz, vagy tudatosan megengedi, illetve előmozditja, hogy harmadik személyek szóval vagy irásban, egyedül vagy testületileg eljárjanak az ő érdekében az iránt, hogy tömeggondnokká kineveztessék.

— **A foglyokkal való bánásmód** tekintetében Németországban az utóbbi időben ugy a sajtóban, mint a törvényhozás termében sürün hangzott fel a panasz. A visszaélések kiméletlen feltárása nem tévesztette el hatását, amit a porosz igazságügyminiszternek a biróságokhoz és az ügyészségekhez intézett legutóbbi rendelete igazol. E rendelet felsorolja a bünvádi perrendtartásnak és a börtönszabályzatnak a foglyokkal való bánásmódra vonatkozó fontosabb intézkedéseit, majd felhivja a tartományi főtörvényszékek elnökeit, hogy a letartóztatási intézetek hivatalnokait e szabályok pontos ismeretére és betartására szigoruan utasitsák. Elvárja különösen az igazságügyminiszter, hogy a vizsgálati fogságban levőkkel szemben az eset körülményeihez és a letartóztatott személyes viszonyaihoz képest bánjanak el, és ismételten figyelmeztet arra, hogy minden felesleges szigor és durvaság, főleg pedig az erkölcs és humanismus szabályainak megsértése a foglyokkal szemben elkerültessék.

— **A német birodalmi törvényszék ujabb határozataiból.** Bár a német birodalmi törvénykönyv a házasfelek közt a hallgatag megbocsátást ismeri s ez az egyik házasfélnek nemcsak bizonyos, hanem valamennyi addig elkövetett vétkére is kiterjedhet, ez az eset nem forog fen, ha a hallgatás daczára a másik házasfélnek bizonyos irányu akarata felismerhető volt, hogy a megbocsátás a házastársnak csak bizonyos vétkeire vonatkozott.

Ha a megkeresett biróság az általa kihallgatott tanut megeskette, annak daczára, hogy az eskü a tanu kellő, az eskü fontosságát meg nem értő szellemi képessége hiányában mellőzendő lett volna, a perbiróság nem köteles ezen eskünek a tanuvallomás bizonyitó erejét fokozó jelentőséget tulajdonitani, hanem azt továbbra is, mint esküvel meg nem erősithető vallomást használhatja fel a perben.

Ha az elsőbiróság előtti eljárásban a tanu megesketésétől mindkét fél elállott, a felek egyike sem kivánhatja, hogy ezen vallomásra a tanu a felebbezési eljárás folyamán megeskettessék, hanem a felebbezési biróság jogában áll a tanut ujból kihallgatni és ezen ujabb vallomására megesketni.

— **A Société de Législation Comparée évkönyve,** az *Annuaire de Législation Etrangère* megjelent. Magában foglalja a föld kerekségének fontosabb törvényeit, melyek 1900-ban hozattak. Már gyakran szóltunk e vállalatról s nem szükséges azt ujolag bemutatnunk. A magyar törvényhozásról ismét *dr. Nagy Dezső* irta a bevezető szemlét; *Bellom* franczia mérnök pedig közli a földmivelési munkások betegsegélyző pénztárairól szóló törvény franczia forditását.

—

A Magyar Jogászegylet f. hó 28-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: dr. Meszlény Artur ily czimü előadása: A személyiség védelme a polgári törvénykönyv tervezetében. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 14. SZ. Budapest, 1903 április 3.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 12 kor. negyedévre 6 „ **A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.**

Tartalom: Korlátozott beszámitás. *Dr. Fayer László* egyetemi tanártól. — A birák fizetése. — A cheque-hamisitás veszélyének viseléséről. *Dr. Sichermann Bernát* kassai ügyvédtől. — Tanulságok esküdtbiróságaink három éves müködéséből. *Dr. Finkey Ferencz* sárospataki jogtanártól. — Az özvegyi öröklés viszonya a hitvestársi örökléshez. *Balog Elemértől.* — *Birósági határozatok kritikai fejtegetése:* A vaspályák felelősségének kérdéséhez. *Dr. Goldschmied Mór* magyar királyi államvasuti fogalmazótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Korlátozott beszámitás.

E lapok 6. számában viszonyba hoztam a magyar Btk. halálbüntetési határozmányait a német Btk. ugyanezen tárgyu határozmányaival és kimutattam, hogy a magyar törvény 92. §-a átmenetnek tekinthető az 1870-iki német Btk.-ről az 1890-iki olasz Btk. rendszerére. Utaltam arra is, hogy az 1843-iki magyar javaslat megelőzte mind a német, mind a magyar Btk.-et s ugyanugy, mint az olasz, az absolut abolitiót fogadta el.

Az utóbbi hetekben sok szó esett a korlátozott beszámitásról.

Érdekes, hogy a német, a magyar és az olasz kodifikáczio e kérdésben teljesen azonos álláspontot mutat azzal, melyet a halálbüntetés tekintetében vázoltam.

A német Btk. szabály szerint csak egyetlen büntetési keretet állit fel. A biróság a maximum és a minimum közt állapitja meg a büntetést.

A magyar Btk. a 92. §-ban a rendes büntetési keret mellett egy második keretet alakit, mely ugy a maximum, mint a minimum dolgában nagy leszállitást von maga után. A börtönnel sujtott cselekményeknél a minimumot teljesen megszünteti, a fegyházzal sujtottaknál tetemesen leszállitja.

Az olasz Btk.-nek a korlátozott beszámitásról szóló 47. §-a körülbelül ugyanazt teszi, de kiegésziti a határozmányt azzal, hogy a különös részben a minimumot megszünteti oly esetekben, midőn a jogsérelem igen csekély volt. Azt a nehézséget tehát, mely nálunk a 92. §. kezelésében még mindig mutatkozik, az olasz törvény a részleges határozmányokkal ellensulyozza, vagyis a német Btk. merevségét ismét csak az olasz Btk. oszlatja el teljesen. A magyar Btk.-ben a minimumok relativ megszüntetését, az olaszban azok absolut megszüntetését találjuk. Teljesen ugy, mint a halálbüntetésnél.

Ebből azonban az következik, hogy a korlátozott beszámitás nemcsak az olasz Btk.-ben van meg, de megvan félig-meddig a magyar Btk. 92. §-ában is. Tehát nálunk a korlátozott beszámitás kérdése actuális ugyan, de még sem oly égető mint Németországban.

Lássuk, mit szól a kérdésről az 1843-iki magyar javaslat.

A korlátozott beszámitást a 84. §. a maga teljességében kodifikálja. Sőt még messzebb megy mint az olasz Btk. annyiban, hogy nemcsak az enyhitésről, de az enyhitést magukkal hozó psychiatriai tényezőkről is szól s ezenkivül összekapcsolja a fogalmat az erőszakkal, a fenyegetéssel, a quasi végszükséggel és a jogos védelemmel.

Ide igtatom a 84. §. szövegét:

> Őrültség, betegség, tompaelmüség, mely még azon fokon ugyan nincsen, hogy a 73-ik §. szerint minden beszámitást megszüntessen; de még is olyan, hogy a törvényszegőnek józan belátását megzavarta; továbbá olyan erőszak vagy fenyegetés, vagy szükség, mely a 73. §-ban kijelölt feltételeknek meg nem felel ugyan, a törvényszegőnek elhatározására azonban még is tetemes befolyással volt; végre az önvédelem, ha az egészen vétlen ugyan nem volt, de legalább némileg menthető, a beszámitást szintén enyhitik.

Amit ezen szakasz magában foglal, az a mai elméletnek még inkább megfelel, mint az olasz törvény határozmánya.

És e tekintetben elég idéznem a norvég Btk.-et, mely a mult évben lépett életbe s a melyet egész Európában mint a kodifikáczio követendő mintaképét ismernek el.

A norvég törvény a korlátozott beszámitást csaknem teljesen ugy irja körül, mint a magyar 1843-iki javaslat s a keretet is azonos alapon jelöli meg.

Az 56. §. igy szól:

> A biróság a büntetést a minimum alatt is kiszabhatja vagy enyhébb büntetési nemet állapithat meg, ha valaki a *jogos védelem* határainak tullépésével vagy *jogos felindulásban* követ el büntetendő cselekményt, vagy ha az elkövetésnél oly állapotban volt, melyet a 44. *(elmezavar, erőszak)* és 47. *(végszükség)* §§. jelölnek meg, de azon állapot nem volt meg oly nagy fokban, hogy a bünösség kizáratnék.

A mondottakhoz nem kell kommentár. Ismét teljesen ugyanazon kép tárul elénk, mint multkori kifejtésem fonalán.

Az 1878-iki magyar kodifikáczio javitást és haladást jelent a német Btk.-höz képest; egyszersmind áthidalást az olaszra. Az 1843-iki kodifikáczio pedig egy világitó torony, melyhez — minekutána mások az utat megmutatták — talán visszatérünk lassankint mi is. *Dr. Fayer László.*

A birák fizetése.

Hivatásukhoz méltó komolysággal, a meggyőződés fegyvereivel és az igazság erejével szállottak sikra az elsőfolyamodásu birák nem az egyesek anyagi érdekeiért, hanem a közérdekért: az igazságszolgáltatás jóságáért és a birói függetlenség biztositékaiért.

Nemes küzdelmüket nem koronázta eddig a teljes siker. De a pénzügyi bizottság tárgyalásai mutatják, hogy a birák memorandumában kifejtett elvek erkölcsi diadalt arattak, és a birák, ha az anyagiakban vereséget szenvednek, az igaz emberek önérzetével mondhatják el a költővel: Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni.

A pénzügyi bizottság tárgyalása és a miniszteri nyilatkozatok után megállapithatjuk az eddig elért eredményeket.

Az a kivánság, hogy az albirák a VIII. és a birák a VII. osztályba soroztassanak, csak részben teljesittetett, annyiban, hogy az albirói és alügyészi állások költségvetési létszámának 20%-a, azaz egy ötöd része két év alatt megszüntettetik és birói, illetőleg ügyészi állásokká átrendszeresittetik. Ez a vidéki birák egyetlen nyeresége az uj javaslat szerint.

A budapesti birákra megállapitott 40—40 és 20%-os beosztásba az ügyészek és alügyészek is bevétettek.

A 48. §. módositott szövege azt az eltérést tartalmazza, hogy a budapesti birák és ügyészek költségvetési létszámának nem 40%-a, hanem «*legalább*» 40%-a tartozik a VII. fizetési osztályba; mig ugyanezen létszámnak nem 20%-a, hanem «*legfölebb*» 20%-a tartozik a IX. fizetési osztályba.

Nem tudjuk, hogy a gyakorlatban mi jelentősége lesz ennek a latitudenek, amelynek segélyével *módjában áll a miniszternek az összes birákat a VII. és az összes albirákat a VIII. osztályba előléptetni.* De közjogi szempontból mindenesetre aggályos, hogy ily tágkörü discretionárius hatalom adatik a kormány kezébe, amelyet minden ellenőrzés nélkül gyakorolhat és amelylyel bizonyos fizetési osztályokba sorozott állások számát tetszése szerint szaporithatja és ismét apaszthatja. Ellenkezésben áll ez a javaslat az 1869: IV. tcz. 21. §-ával is, mely szerint a *birák számán* a törvényhozás utján kivül változtatni nem szabad.

További vivmány, hogy a VII. osztály létszámának megállapitásánál a táblabirói czimmel és jelleggel felruházott törvényszéki birák számitásba ne vétessenek. Ez körülbelül kilenczczel több VIII. osztályu birónak biztositja az előlépést a VII. fizetési osztályba.

Elhatároztatott továbbá az is, hogy azok a budapesti birák, kik a javaslat értelmében egyelőre nem kerülnek magasabb fizetési osztályba, addig is, mig ez megtörténik, jelenlegi pótlékukat megtartják.

Ezzel némileg, de csak *némileg* és *átmenetileg* segitve van azon a sulyos jogtalanságon, hogy egyesekre a fizetésrendezés éppen semmi javitást sem eredményez. Ez az átmeneti javitás azonban 400 koronánál semmi esetre sem lesz több.

Az ügyészekre nézve kedvezőbben ütött ki a mozgalom eredménye, mint a birákra. Nevezetesen a nem vezető kir. ügyészek részére Budapesten is, vidéken is *600 K állandó müködési pótlékot létesit* a javaslat uj szövege.

Mig tehát az igazságügyi kormány a budapesti birák és albirák müködési pótlékát *a rendszer kedvéért eltörli*, addig az ügyészek részére nemcsak hogy az eddigi pótlékokat fentartja, hanem még uj pótlékokat is szervez.

Igen helyeseljük a kir. ügyészeknek juttatott emez előnyöket (az 1893: IV. tcz. idevágó intézkedései hihetetlenül szükkeblüek és inconsequensek valának), de nem kevésbbé kivánatosnak tartjuk, hogy a budapesti biráktól se vétessék el az eddig élvezett müködési pótlék.

A pénzügyi bizottság módositásai azonban nem segitenek a birói karnak azon a sérelmén, hogy nem részesül egyenlő elbánásban a többi állami tisztviselővel, hogy mig a VIII. osztályban minden más tisztviselő 800 K javitást kap, addig csak a vidéki biró kap 400 K-t és nem segit azon, hogy a jövőben kinevezendő *budapesti birák összjavadalmazása 400 K-val, az albiráké 200 K-val kevesebb lesz, mint ez állásoknak eddigi összjavadalmazása.*

Ha a most hivatalban lévőkön némileg segit is a javaslat módositása: minő államférfiui szempontok magyarázhatják meg azt, hogy a megdrágult életviszonyok mellett a jövő budapesti birói kar 2500 frt helyett 2300 frtból, az albirói kar pedig 1800 frt helyett 1700 frtból legyen kénytelen a maga és családja életét tengetni és e mellett függetlenségét megőrizni?

Reméljük, kormányunk és törvényhozásunk nem mondotta ki az utolsó szót a fizetésrendezés tekintetében.

A chequehamisitás veszélyének viseléséről.*

A kibocsátó és intézvényezett közötti jogviszonynak egyik legfontosabb kérdése, hogy a hamis vagy hamisitott cheque beváltásából eredő kárt melyikök tartozik viselni, ha mulasztás a felek egyikét sem terheli.

* Részlet szerző jogászegyleti előadásából.

Ezzel nem tévesztendő össze az a kérdés, hogy a hamis vagy hamisitott cheque birtokosának mi a jogi helyzete, mert e részben a váltótörvény analog rendelkezései kielégitők; sem pedig azon eset, midőn akár a kibocsátót a chequeürlapok kezelése, kiállitása vagy kiadása, avagy az intézvényezettet annak beváltása körül, avagy pedig mind a kettőt mulasztás terheli, mert e részben az általános magánjogi elvek kielégitő megoldást nyujtanak.

Hanem, mondom, arról van szó, hogy mulasztás egyiköket sem terheli és az intézvényezett mégis hamis vagy hamisitott cheque-t vált be; pl. egy helyesen kiállitott — de ellenőrzési számszelvénynyel nem biró — valódi chequen az eredeti összegmegjelölés vegyi uton oly ügyesen lett eltávolitva és nagyobb összeggel pótolva, hogy a hamisitás — legalább a bemutatás idejében — kellő figyelem daczára sem volt felfedezhető; vagy az ügyfél utazik, cheque könyvét magával viszi, hirtelen megbetegszik, eszméletét veszti s valaki időközben chequeürlapjai egyikét ellopja s névaláirását ügyesen hamisitja; vagy valaki három napi üzleti utra távozik, chequekönyvét jól elzárt vasszekrényében hagyva; hazatérve észreveszi, hogy a pénztár feltöretett és ürlapjai egyike felhasználtatott; rögtön értesiti ugyan az intézetet, de már akkor a beváltás foganatositttatott; vagy a segéd álkulcscsal kinyitja főnöke vasszekrényét, egy ürlapot elcsen és ügyes hamisitással fel is használja, főnöke csak napok mulva veszi ezt észre, mert előbb ürlapra nem volt szüksége stb., mindez a gyakorlati életből vett példa; kérdés, ki viseli az ilyen szerencsétlen, előre nem látható s teljesen ki nem zárható véletlenekből eredő kárt.

Ugy a számlát tartó ügyfelek, mint pedig a bankok szempontjából ez igen fontos és azonfelül igen gyakorlati kérdés, mert a chequeforgalomnak főveszedelme az ilyen hamisitás és a bióságokat Európaszerte foglalkoztató cheque-perek majdnem kivétel nélkül e kérdés körül forognak.

Egy modern chequetörvény tehát ezen kérdés elől ki nem térhet; megoldhatja azt jól, megoldhatja azt rosszul, de annyi bizonyos, hogy azt megoldania kell, különösen nálunk, ahol az általános magánjog kodifikálva még hosszu ideig nem lesz és a legegyszerübb kérdések is mind vita alatt állanak. Az osztrák chequetörvényjavaslat kevés helyes rendelkezéseinek egyike épp a hamis s hamisitott cheque-re vonatkozik; annál meglepőbb tehát, hogy az előadói tervezet ezen kérdés szabályozását mellőzi.

Ezen mellőzést nem találom indokoltnak; mert nem áll az, hogy ezen kérdés nem chequejogi, hanem tisztán magánjogi; épp ellenkezőleg, ezen kérdés csakis a chequeforgalomban merülhet fel, tehát különösen speciális joganyagot felölelni hivatott törvényből helyesen ki nem maradhat.

A váltótörvény analogiájára való utalás sem fogadható el indokul; mert eltekintve attól, hogy nem volna éppen baj, ha a váltótörvény bizonyos irányban bővebb volna, — a dolog ugy áll, hogy a váltótörvény a kibocsátó és intézvényezett közötti materiális jogviszonynyal egyáltalában nem foglalkozik, holott a chequetörvény rendelkezései mindenütt és a tervezet szerint is ezen jogviszonyra is kiterjeszkednek; ezen rendelkezések pedig bizonyára hézagosak maradnának, ha ezen jogviszony igen fontos mozzanatát hallgatással mellőznék.

Az előadói tervezet ezen kérdést az adott esetekben «az ezek konkrét alakulása szerint itélkező biró eldöntésére kivánja bizni». Ezen az angol stereotip «as the case may be» utasitásnak megfelelő kivánság nagyon helyes, midőn arról van szó, hogy mi tekintendő casusnak, vagy hogy mi tekintendő mulasztásnak, mi könnyebbnek, mi sulyosabbnak, miként oszsza meg a biró konkurráló mulasztás esetén a kárviselést a felek között; ezt tényleg a priori általános szabályban a törvény meg nem állapithatja s azért kénytelen ezen kérdések eldöntését a bióra bizni, akinek feladata lesz a

fenforgó, illetve beigazolt összes körülmények számbavételével elbirálni, fenforog-e mulasztás s ha igen, a felek egyikét vagy másikát, illetve mind a kettőt terheli-e.

Itten azonban nem erről van szó, hanem azon merőben jogi és minden egyes esetben egyenlő alakban felmerülő és azért egyenlően eldöntendő kérdésről, hogy mulasztás fen nem forgása esetén ki viseli a kárt s ehhez képest ki tartozik a mulasztás fenforgását állitani s bizonyitani.

Ezen kérdésnek mellőzésére pedig nem szolgálhat indokul azon aggály, hogy annak jobbra vagy balra való eldöntésével vagy a bankokat, vagy pedig a chequeszámlát tartó közönséget fogjuk nyugtalanitani, mert hiszen, ha ilyen aggályok mérvadók lehetnének a törvényhozóra, akkor pl. a vasutak szigorubb felelősségének kérdését sem szabad lett volna eldöntenie; ellenkezőleg épp ilyen kérdésekben kötelessége a törvényhozásnak döntenie, mert a helytelen döntésnél is roszszabb a bizonytalanság.

Nem is képez ezen kérdés eldöntése többé a törvényhozó számára nehézséget, mert ugy az elmélet, mint a gyakorlat ez irányban most már megállapodott.

Figyelemmel arra, hogy a koczkázatnak a chequeszámla tulajdonosra való háritása esetleg ennek egész existentiáját veszélyeztetné, holott a nagy tőkével s tartalékokkal rendelkező és igy hasonlithatatlanul erősebb banknál a károsodás esetleg érzékeny lehet ugyan, de azt létében még sem támadja meg, mint ahogy nem támadja meg a sokkal nagyobb váltóhamisitások koczkázata; az elmélet is (l. utóljára Fritz: «Die Frage der Checkgesetzgebung» Zürich, 1897.) arra a conclusióra jutott, hogy a hamis vagy hamisitott chequenek beváltása azon üzleti esélyekhez («Betriebsunfälle») tartozik, melyek az idegen számlára való pénztári ügyviteltől el nem választhatók és igy tehát azok veszélyét az intézvényezett kell hogy elvállalja.

Ami pedig a gyakorlatot illeti, előttünk van az óriási angol-amerikai jogterület, melyen több mint egy évszázad óta a bankok minden további baj nélkül viselik ezen koczkázatot és pedig kivétel nélkül; mert téved a tervezet indokolása, midőn azt állitja, hogy az angol váltótörvény 79. §-ának 3. bekezdése a jóhiszemü intézvényezettre nézve a hamis vagy hamisitott cheque tekintetében bárminő kivételt statuál; a hivatkozott rendelkezés csakis a keresztezés hamisitásával szemben védi a jóhiszemü beváltó bankárt, ez pedig csak természetszerü következménye annak, hogy a forgatmány hamis vagy hamisitott voltából eredő veszély — az angol váltótörvény 60. §-a szerint épp ugy, mint nálunk — sem éri a jóhiszemü intézvényezettet, hanem egyedül a chequetulajdonost.

De nemcsak az angol gyakorlatban van ezen elv elfogadva, hanem kifejezésre jut az a kontinentális biróságok itéleteiben is; hivatkozom e részben a zürichi kereskedelmi biróságnak 1898. évi február 13-án kelt, a schweizi Bundesgericht által lényegileg helybenhagyott, a zürichi Cantonalbanknak — A. Tennenbaum & Co. elleni nagy perében hozott — ezen kérdést minden irányban monographiaszerüen feldolgozó itéletére. (L. Zeitschrift für Handelsrecht XLVIII. köt. — uj XXXIII. — 299. l.)

«Fragt es sich» — mondja a Bundesgericht az elsőbirósággal egyetértően — «ob die Beklagte der Klägerin Ersatz für die Zahlungen schulde, welche diese auf die gefälschten Checks hin einem unberechtigten Dritten geleistet hat, so ist mit der Vorinstanz davon auszugehen, dass jene Zahlungen auf die Gefahr der Klägerin hin geschahen. Einer Anschauung, wonach der Schaden aus der Einlösung eines gefälschten Checks grundsätzlich nicht den einlösenden Bankier, sondern den Checkkunden treffen würde, steht die herrschende Meinung in Wissenschaft und Praxis entgegen und es liesse sich eine solche Anschauung denn auch weder aus einer Gesetzesvorschrift, noch aus der Natur des Checkvertrages begründen». Azt hiszem, hogy ilyen körülmények között helyesen járt el az osztrák törvényjavaslat, hogy ezen kérdést is körébe vonta s különösen helyesen járt el akkor, midőn az eredeti tervezettől eltérőleg absolut s a felek által meg nem változtatható szabályként kimondotta, hogy mulasztás esetét kivéve, a hamis vagy hamisitott cheque beváltásából eredő kár egyedül az intézvényezett által viselendő.

S azért azt tartom, hogy szükséges, miszerint hasonló szabály a mi törvényünkbe is felvétessék; lehet, hogy az a postatakarékpénztár intézőinek egy pár álmatlan éjszakát fog okozni, máskülönben azonban bankjaink létét, a chequeforgalomnak általuk való fejlesztését épp oly kevéssé fogja veszélyeztetni, mint a hogy nem veszélyeztette azt Angliában vagy Amerikában; legfeljebb azon jótékony hatással lesz, hogy ezen veszélylyel járó üzletet nem akárki, hanem csakis tőkeerős és megfelelően felszerelt bankok fogják folytatni, ami a chequeforgalom helyes szervezése szempontjából csakis előny lehet.

Ellenben lényegesen hozzájárulhat ezen rendelkezés ahhoz, hogy a chequeszámlatulajdonosok száma szaporodjék s ami fő, hogy számlájukon a minimális összegeken felüli betéteket is tartsanak; mert ezen rendelkezés hiányában senkinek sem tanácsolhatnám, hogy számláján akár egy fillérrel is többet tartson, mint amennyit chequeszerződése értelmében ottan tartani köteles. *Dr. Sichermann Bernát.*

Tanulságok esküdtbiróságaink müködéséből.*

V.

A tanulságok sorában tovább menve, *az elnöki fejtegetés* tekintetében is alaposan vitatható, bevált-e a résumé eltörlése s az u. n. *jogi fejtegetés?* A jogászegyleti felszólalások ugyan nem igen terjeszkedtek ki e kérdésre s nagyobb mérvü tapasztalatok és adatok sem állnak e részben rendelkezésemre, de miután nagyobb panaszokról és kifogásokról sem hallani e részben, ugy látszik a BP. e reformja is általában bevált. Azon szükkörü tapasztalatok alapján, miket e részben szerezhettem, csak azt jegyezhetem meg, hogy a jogi fejtegetések — persze csak azokról szólva, amiket én hallottam — nem voltak elég népiesek, igen magas jogászi stylusban voltak tartva, holott a BP. intentiója nem az, hogy az esküdteket 5—10 percz alatt az illető büntetendő cselekmények teljes dogmatikájával gyönyörködtessük, hanem hogy felvilágositsuk őket a Btk. illető rendelkezéseinek értelméről, jelentőségéről s a kérdésekben foglalt minősitési eshetőségek leglényegesebb vonásairól. Ennek pedig csak ugy lehet eredménye, ha ugy tartatik, hogy azt az olyan esküdtek is, kik a Btk.-et tényleg nem ismerik, teljesen és igazán jól megérthessék. *Óvakodni kell tehát a jogászi műkifejezésektől és szőrszálhasogató fogalmi elemzéstől,* mert ennek semmi, vagy csak káros eredménye lehet. Ezenkivül a BP. szellemében állónak gondolván, — mint fentebb is emlitettem — ha *az elnök a fejtegetésben mindig figyelmeztetné az esküdteket a tárgyalás elején letett esküjökre* s annak *értelmére:* a pártatlan, igazságos elbirálásra és a törvények megtartására. Az 1844-iki javaslat kitünő gyakorlati érzékkel egy figyelmeztetést ir elő az esküdtek számára, melyet az esküdtek tanácskozó termében a választott főnök lett volna köteles felolvasni; azt pótolhatná az elnök emlitett felhivása. Az elnöké az utolsó szó az esküdtek visszavonulása előtt, ezért neki áll módjában és kötelességében, hogy a feleknek esetleg egyoldalu beszédeivel szemben az igazság, a törvény s a társadalom érdekeinek szem előtt tartására, a részrehajlatlan, elfogulatlan itélkezésre, most a döntés előtt, hathatósan felhivja figyelmüket. Az elnöki fejtegetés ily kihasználása nemcsak nem ellenkezik a törvénynyel, de egyenesen annak a parancsa, mert a BP. 363. §-a

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 11., 12. és 13. számban.

éppen azt mondja, hogy «az elnök *utmutatást ad az esküdteknek feladatukról* és müködésük köréről». Ime, a téves verdict megakadályozásának egy szintén hatályos módja s egy ujabb bizonyság arra, hogy a téves verdictért sokszor a birói tanács s különösen az elnök is felelős.

VI.

Az esküdtbíróságok egyes itéleteinek birálatára, casuistikus kérdésekre ezuttal ez összefoglaló ismertetésben nem terjeszkedhetem ki. Azonban a *Curiának* az esküdtbirósági itéletekkel szemben gyakorolt *felülvizsgálata tekintetében* — habár egész terjedelmében ez sem tartozik feladatom körébe — két dolgot mégis szükségesnek vélek felemliteni.

Egyik az, hogy a Curia tényleg nem magyarázta ugy a BP. 437. §-ának harmadik bekezdését, miként azt *Fayer* és *Illés Károly* a BP. életbelépte előtt jósolták, t. i., hogy a Curia az esküdtbíróság által felmentett vádlottat e szakasz alapján maga elitélhetné. Vagyis a 3 éves gyakorlat nekünk adott igazat, kik azt az álláspontot védtük akkor is, hogy a 437. §. 1. bekezdésének figyelembevételével ez ki van zárva, mert a felmentő verdict (és pedig ugy a főkérdésre adott tagadó, mint a beszámitást kizáró okra nézve adott igenlő válasz) esetében az esküdtszék nem fogadta el valóknak, illetőleg nem tekinti bizonyitottaknak a vádbeli tényeket s igy a Curia felülvizsgálatának alapja elesett. Érdekes lesz különben megemlitenem, hogy az 1900. évi költségvetés tárgyalásakor *Plósz Sándor* igazságügyminiszter is kijelentette, hogy ha a Curia ugy értelmezné a törvényt, hogy az esküdtszék tagadó verdictje esetében is elitélhet, hajlandó lenne a BP. 437. §-ának módositása iránt törvényjavaslatot terjeszteni elő. A Curia 3 évi gyakorlata e felől teljesen meg is nyugtathatta az aggódókat, mert ilyen, az esküdtbiráskodás lényegével ellenkező felfogás a Curián egyáltalában nem merült fel. Ellenben nagyon helyesen rendeli el a Curia felmentő itélet esetében is a 437. §. 5. bekezdése alapján az *uj eljárást* amiatt, mert az esküdtbiróság *valamely lényeges körülményt nem ismert fel vagy mellőzött*, ami tényleg a BP. helyes értelmének felel meg s az anyagi igazság érvényesitése szempontjából nem is kifogásolható. Igy az elmebetegség miatt felmentett vádlottra nézve a Curia a vádlott elmeállapotának ujból való orvosi megvizsgáltatása végett uj eljárást rendelt el, mert az első tárgyaláson ugy a vádló, mint a védő és az esküdtek is kérték a vádlott elmeállapotának ujabb megvizsgálását, a birói tanács azonban ezt megtagadta. (B. J. T. XLV. k. 127. l.)

A másik fontos dolog, amit bátor vagyok szóvá tenni, *a BP. 385. §. 3. pontjának értelmezése* a Curia által, amire nézve már az előbbivel ellenkezőleg a Curia gyakorlatát tartom tévesnek s a *Fayer* magyarázatát helyeslem. A 385. §. 3. pontja, t. i. a rendkivüli enyhités (Btk. 92. §.) téves igénybevétele vagy igénybe nem vétele miatt bejelentett semmiségi panaszok tekintetében ugyanis a Curia — a sokat szellőztetett formalisztikus törvénymagyarázatához hiven — azt a gyakorlatot honositotta meg ujabban, hogy ha a semmiségi panasz alapos, csak a 92. §-nak megfelelő büntetést szabhat ki a Curia is. E felfogásnak nagy gyakorlati jelentősége van *a halálbüntetés átváltoztatása esetén*. Ugyanis, ha az esküdtbiróság által megállapitott halálos itélet ellen a 385. §. 3. pontja alapján adatik be semmiségi panasz, a Curia — emlitett magyarázata folytán — csak arra érzi magát jogositva, hogy a semmiségi ok fenforgása esetén 15 évi fegyházat szabhasson ki. A jogászegyleti felszólalók legnagyobb része helytelenitette e felfogást s különböző javaslatokat tettek a törvény állitólagos hézagának reparálása iránt. Részemről e tekintetben csatlakozom a *Fayer László* és *Heil Fausztin* felfogásához, mely szerint nem a törvényben van itt a hiba, hanem a Curiának a semmiségi okok értelmezése körüli téves, formalisztikus magyarázatában.

Bármely anyagi semmiségi ok megállapitása esetében ugyanis a Curiának a 437. §. 3. bekezdése alapján joga van *a törvénynek, t. i. az anyagi Btk.-nek megfelelő itéletet hozni*. Ha tehát elfogadta azt, hogy a 385. §. 3. pontja fenforog, vagyis, hogy a biróság tévesen alkalmazta a Btk.-nek a büntetéskiszabás, pláne a rendkivüli enyhités tekintetében fenálló szabályait, ez esetben az alsóbiróság, tehát az esküdtbiróság által megállapitott büntetés, mondjuk a halálbüntetés helyett *a törvénynek megfelelő* büntetést szabhat ki, tehát ha az *életfogytig tartó* fegyházat találja az esküdtbiróság által megállapitott tények alapján megfelelőnek, minden nehézség nélkül kiszabhatja azt is. *Ugyan akarhatott-e a BP. oly absurdumot, hogy a Curia átváltoztathatja ugyan a halálbüntetést, de csak 15 évi fegyházra, életfogytiglanira nem?* Ha a többet, az utolsó leszállást is megteheti a Curia, hogyne tehetné meg a kisebbet, az utolsó előtti leszállást. Ha a védő amiatt panaszkodik, hogy a biróság a 92. §-t nem alkalmazta, pedig szerinte (a védő szerint) ennek az esete is fenforgott, miért ne szabhatná ki a Curia az életfogytiglani fegyházat, ha a 15 évit kiszabhatja. A 385. §. 3. pontja eo ipso magában foglalja a Btk. 91. §-ának alkalmazhatását, mert ha a 92. §. alkalmazását is megengedi, ebben benne van az azt megelőző 91. §. megengedése is. Csak ne legyünk betüimádó, szőrszálhasogató magyarázók, hanem a törvény értelmét, valódi gondolatát keressük s legyünk figyelemmel a többi intézkedéseire, a törvény egész rendszerére, szellemére s ily ferde magyarázathoz bizonynyal nem jutunk.

Különben a halálos itéleteket, nézetem szerint, a 385. §. 2. pontja alapján is átváltoztathatja a Curia, mert ha a tények, az esküdtbiróság által megállapitott enyhitő körülmények alapján azt találja, hogy a halálbüntetés helytelenül lett kiszabva, ez esetben a biróság a büntetés enyhitésének szabályait alkalmazta tévesen, ami az emlitett pont szerint semmiségi ok. Vagyis a 385. §-nak akár 2., akár 3. pontjára legyen alapitva a semmiségi panasz, sőt ezek felhivása nélkül az 1. pontra hivatkozás esetében is, *a Curia mindig átváltoztathatja, sőt köteles is átváltoztatni a szerinte igazságtalanul kimondott halálbüntetést* és pedig meggyőződése szerint *akár életfogytiglani, akár 15 évi fegyházra*, mert a 385. §. utolsó bekezdése szerint — amit a felszólalók figyelmen kivül hagytak — *a Curia hivatalból is jogositva van figyelembe venni bármely anyagi semmiségi okot, ha az a vádlott sérelmére szolgált.*

Már pedig az csak elég sérelem, ha igazságtalanul, t. i. enyhitő körülmények fenforgása esetében is halálra itéltetett a vádlott.

Ime, ha nemcsak a betüt, illetőleg nemcsak egy-egy kiszakitott törvényi hely betüit nézzük, nem jutunk oly helytelen magyarázatra. A Curia emlitett magyarázata ellen tehát a büntetőjog alapelvei alapján tiltakoznunk kell, mert a BP. egyáltalán nem akarta az anyagi Btk.-nek a halálbüntetés tekintetében elfoglalt álláspontját szigoritani. A BP. arra való, hogy az anyagi Btk. szabályait a felmerült esetben alkalmazza, már pedig az anyagi Btk. minél ritkábbá akarta tenni a halálbüntetést. S ha a BP. előtt az anyagi Btk.-et lehetett ugy alkalmazni, hogy öt éven át egyetlen halálos itéletet sem hagyott helyben a Curia, ugy *a BP. bizonyára nem akarta utját állni annak, hogy a halálbüntetésnek a birói gyakorlat által való hatályon kivül helyezése megakasztassék.*

S amint láttuk, a BP. vonatkozó szakaszainak helyes értelme mellett a Curia ma is megtehetné azt, hogy a halálos itéleteket mindig átváltoztatná, de ennek feltétele az, hogy *formalisztikus okokból ne utasitgassa vissza a semmiségi panaszokat* s a 385. §. értelmét ne az *egyes pontok kiszaggatott szavainak exegetálása szerint*, hanem az egész szakasz egybefüggő értelme s a törvény rendszere és alapelvei szerint állapitsa meg.

—

Ezek a főbb tanulságok, miket a rövid 3 évi gyakorlatból az esküdtbiráskodásra nézve általánosságban és — elismerem — hézagosan, megállapithatóknak, illetőleg megemlitendőknek véltem. Az eredmény tehát igénytelen nézetem szerint az, hogy *a BP.-nak ide vonatkozó szabályai a gyakorlatban általában beváltak s büntető igazságszolgáltatásunkat több tekintetben jelentékenyen fejlesztették.* Esküdtbiróságaink általában véve elég jól müködnek s büntető eljárásunkban ez uj birói szervezet beillesztése folytán kétségtelenül *haladás, javulás* állapitható meg. Az önkormányzati elv, a szabadabb itélkezés, a nagyobb nyilvánosság, a társadalom befolyása a biráskodásban már is szép s remélhető, hogy jövőben még szebb eredményt hoz létre. Kifogások természetesen tehetők ugy a törvény, mint a birói gyakorlat ellen, de hát emberi munka lehet-e hiba nélkül való?! Igyekezzünk azért minél jobban behatolni a törvény szellemébe, annak értelmét minél biztosabban megá lapitani, igyekezzünk a törvény esetleges hiányait vagy hibáit bátor, szabadelvü törvénymagyarázattal eltüntetni s akkor addig is, mig a novelláris javitás ideje elérkezik, a BP. alapján büntető igazságszolgáltatásunk kiállja a legszigorubb kritikát is.

Dr. Finkey Ferencz,
sárospataki jogtanár.

Az özvegyi öröklés viszonya a hitvestársi örökléshez.*

A hitvestársi öröklés ugy a jogositott alanyok személyére, mint a jogositvány tartalmára és feltételeire nézve eltér az özvegyi örökléstől. Ami a jogositott alanyokat illeti, a hitvestársi öröklés, az 1687. évi XI. tcz. óta viszonos, mig azelőtt ez is, mint az özvegyi öröklés intézménye a férjet kizárta a jogosult alanyok sorából, csakis a nő személyére szoritkozott. Közös vonása mindkét intézménynek, hogy törvényes öröklés esetén foglal helyet.

Egyik sarkalatos különbség a két intézmény között alkalmazása beállásának feltételei között van. A hitvestársi öröklés csak egyenes ágbeli leszármazók nem létében foglal helyet, mig az özvegyi öröklés éppen ezek létében. Az özvegyi öröklés tartalma mindig ugyanaz volt, mig a hitvestársi öröklés tartalma változott. Eleinte mindkét intézmény csak ingókra szoritkozott, csak nagyságban volt eltérés, mert a hitvestársi öröklés az összes szerzeményi javakra kihatott, holott az özvegyi öröklés csakis egy gyermekrészt biztositott. Továbbá az özvegyi öröklés fenforgása kizárta az ági vagyon öröklését, holott hitvestársi öröklés esetén igényjogosult nem létében helyt foglalhat. Viszont az özvegyi öröklés másik két tárgya a kegyeleti tárgyak és a méneslovak, melyek csak esetlegesek voltak a hitvestársi öröklés esetén, mint ilyenek külön nem szerepeltek, hanem csak mint a szerzeményi vagyon egy része tehettek számot. Az özvegyi öröklésnél Werbőczy csak azért emliti külön e két tárgyat, mert osztályon kivül illették a nőt, a ménest pedig azon további czélból is, hogy a számbeli korlátot felállitsa, mert különben egyenlő elbánásban részesülnének a többi ingókkal, tehát az özvegyi öröklés tárgyát képező lovak ingók, nem pedig mint ingatlan felszerelései, mint a fundus instructus alkatrészei ingatlanok. Közös vonása a két intézménynek, hogy mindkettő valódi öröklési intézmény, mindkettő korlátlan tulajdont juttat örökrészül. Mindkét intézmény örökjogi jellege mellett alapját, inditó okát tekintve, házassági jutalom. 1687 előtt közös vonása volt a két intézménynek, hogy a nő saját javait osztályra bocsátani nem volt köteles; az ingóságoknál ez továbbra is megmaradt. Ezt persze csak oly értelemben lehet venni, hogy nem volt kölcsönös a hitvestársi öröklés és özvegyi öröklés, mert hitvestársi öröklésnél osztályra bocsátásról másként nem szólhatunk, mert ez kizárólag a hitvestársat illette, örököstársai örökrészében nem voltak, ez csak az özvegyi öröklésnél fordult elő. Lényeges változás állott be a hitvestársi öröklésnél 1687-ben, mely a jogositott alany tekintetében téritette el ez intézményt az özvegyi örökléstől, ugyanis ez behozta a viszonosságot. Tartalmi tekintetben változást idézett elő az 1715: XXVI. tcz., mely hitvestársi öröklés esetén a nőnek ingatlanokban is részt juttat, mig az özvegyi öröklés csakis ingóra szoritkozik. Idézett törvényhely szerint az özvegy részesül a fiscust megelőzőleg minden javakban, melyekről az elhunyt tulajdonos rendelkezhetett volna. Téves amaz irók nézete, kik, mint Ökröss is, a hitvestársat ez alapon mindenkor részesitik az összes szerzeményi javakban, tekintet nélkül azok ingó vagy ingatlan voltára, mert az 1687: XI. tcz. tisztán az ingókra szoritja az öröklést, vagyis az előző jogállapotot tartja fen. Az országbirói értekezlet I. 14. §-a az összes szerzeményi javakra kiterjeszti a hitvestársi öröklést, igy a tartalmi különbséget még inkább kijegeczesiti a két intézmény között, mert most már az özvegy nő hitvestársi öröklés esetén szabály szerint, nemcsak kivételképp részesült a szerzeményi ingatlanokban. Nem áll az, hogy a leszármazók és végrendelet hátrahagyása nélkül elhunyt hitvestársa örökrésze felét közszerzemény, felét hitvestársi öröklés czimén kapja, ez csak lehet, de nem szabály, mert tudjuk, a közszerzemény csak a házasság tartama alatt szerzett vagyonra szoritkozik, holott hitvestársi öröklés az összes szerzeményi vagyonra kiterjed; nem igy kifejtett véleményem szerint az özvegyi öröklés. A szerzeményi vagyon minden nem öröklött vagyont magában foglal, igy az ajándékokat, de a közszerzemény fogalmából az ajándék utján szerzett vagyon ki van zárva. De legfőbb ellenérv a fentebbi állitás ellen, hogy ági rokonok nem létében az öröklött vagyon is a hitvestársat illeti, még pedig hitvestársi öröklés czimén, már pedig itt közszerzemény nincs. Hitvestársi öröklés tehát nincs tekintettel a szerzés időpontjára. Az országbirói értekezlet igy még inkább kidomboritotta a különbséget a két intézmény között, pedig alapjellegök egy, igaz, hogy feltételben eltérnek egymástól, de ennek csak a rész nagyságára kellene befolyni, nem pedig a vagyon minemüségére, t. i. az egyik intézménynél az ingó és ingatlan közötti különbséget az osztályrésznél elvetni — helyesen, mig a másiknál fentartani.

Özvegyi öröklés öröklött javakra természetesen be nem állhat. De a szerzeményi vagyon egész körére kellene szoritani az özvegyi öröklés esetében is az özvegy részét, tekintet nélkül a vagyon ingó vagy ingatlan voltára. Mert ez az özvegy jövendő létéről kell hogy hivatott legyen gondoskodni, továbbá az ő édes gyermekeiről, kik első házasságából származtak. Különben a hitvestársi öröklést is meg kellene szoritani, de erről még alantabb fogok szólani. Az országbirói értekezlet a rendi különbséget is a két intézmény között továbra is fentartotta, mert a hitvestársi öröklés mindenkire kihatott, mig az özvegyi öröklés csak a nemesekre. A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete e különbséget eltörölte, de a beállás feltétele közösségét és különbségét fentartotta. Tartalmi tekintetben is eltörölte a különbséget, t. i. mindkét intézmény a szerzeményi javakra hatályos, tekintet nélkül azok ingó vagy ingatlan voltára, de mig a hitvestársi tulajdont, addig az özvegyi öröklés haszonélvezetet biztosit. A hitvestári öröklés is az ági vagyon haszonélvezetét biztositja csak, ha igényjogosultak vannak. Fentartotta a tervezet is elég helytelenül a jogositott alanyok tekintetében fenálló különbséget, az özvegyi öröklést továbbra is csak a nőre korlátozza. A két intézmény közeledik egymáshoz végrendeleti örökösödés esetén, amikor is mindkettő csak haszonélvezetre szoritkozik. Hitvestársi örökrész azonban ági vagyonból nem jár, ilyenkor özvegyi kötelesrész foglal helyet, illetve előbbi kiegészitődik az illő tartás mértékéig, mely azonban a hagyaték felét meg nem haladhatja. Hitvestársi öröklés egy esetben helyt foglal leszármazók létében, t. i. ha az összes leszármazóktól elvonatik az örökrész, ilyenkor elvont részük haszonélvezete a hitvestársat hitvestársi kötelesrész czimén illeti, kiegészitése azonban már özvegyi örökrészként jár, t. i. ha csak részben vonatott el. A hitvestársi örökség fixum, t. i. a hagyaték felének haszonélvezete, melyből azonban levonatik a szülőket illető köteles rész.

Balogh Elemér.

* Részlet szerzőnek pályanyertes dolgozatából.

Birósági határozatok kritikai fejtegetése.

A vaspályák felelősségének kérdéséhez.

A vaspályák felelőssége tárgyában hozott s e lapok mult évi 32. és 34. számaiban ismertetett itéletek mellé csatlakozik ezen lap jelen számának mellékletén 232. sz. a. közölt itélet is. Az eset tényállása röviden a következő: Sérült (felperes) három társával együtt a .... vasut m—i állomására rendeltetett ki oly czélból, hogy a váltó alól a

régi talpfákat kivegyék s ujakat helyezzenek alája. Sérült s társai ennek meg is feleltek s csakis az alátéti vaslemezeket kellett a sinek és talpfák közé helyezni. Ezen utóbbi munkálatnál felperesnek a sinpárt az egyik oldalánál egy feszitő doronggal felemelni s e végből a feszitő dorongra reánehezednie kellett. Az alulról foglalkozó munkások azonban a sint, amely alá felperes dorongja — a bár szokásos, de nem szabályos módon — feszitve volt, visszahuzták, minek következtében a feszitő dorong a sinek alul kiszabadult s felperes, ki testének egész sulyával a dorongra nehezedett, a földre zuhant, megsérült s teljesen munkaképtelenné lett.

Az esetre mindhárom bíróság az 1874: XVIII. tczikket alkalmazta, csakhogy amig a két alsóbíróság a megsérült saját gondatlanságát látta fenforogni s ez okból felperest keresetével elutasitotta, addig a Curia ezt bebizonyitottnak nem látta s a vasut kártéritési kötelezettségét megállapitotta.

Csak helyeselhető, hogy a Curia nem állapitotta meg a megsérültnek saját hibáját s az is bizonyos, hogy az esetben, ha ezen esetre az 1874: XVIII. tcz. volna alkalmazandó, ugy alperesi vasut kártéritési kötelezettsége megállapitandó lenne. Azonban ezen ügy eldöntésénél az első kérdést az képezi, vajon alkalmazható-e az 1874: XVIII. tcz. ezen esetre.

Ezen kérdést tagadólag kell eldönteni.

Az 1874: XVIII. tcz. ugyanis azon károk megtéritésének kötelezettségéről intézkedik, melyek a vaspálya üzeménél szenvedett halál vagy testi sértés folytán származnak s igy alkalmazhatóságának első feltételét képezi, hogy az elhalt vagy sérült a halált vagy testi sértést nem általában a vaspályán, illetve ennek üzleténél, hanem ennek üzeménél, illetve üzeme által szenvedte legyen, vagyis a halál vagy testi sértés és a vasuti üzem egymással okozati összefüggésben álljanak. Hogy mely esetekre alkalmazandó az 1874. évi XVIII. tcz., attól függ, mit értünk üzem alatt? Maga a törvény ezt nem mondja meg s a törvény előmunkálatai sem nyujtanak erre kellő támpontot s ezért a jeggyakorlatnak kell — első sorban — megállapitani, mit ért az 1874. évi XVIII. tcz. értelmében vasuti üzem alatt. E megállapitásnál első sorban figyelembe veendő a törvény czélja. A törvénynek a javaslat indokolása szerint czélja a vasuton utazó és az azzal érintkezésbe jövő személyeknek fokozottabb védelmet nyujtani azon veszélyekkel szemben, amelyekkel a vasut üzeme jár. Ennélfogva a vasut ezen szigorubb felelőssége csak a vasuti üzlet azon ágánál alkalmazható, amely ily veszélyekkel jár, mint azt a Curia is 1896. évi 260. számu itéletében is kifejezi: Ezen itélet indokai szerint ugyanis: «Az 1874: XVIII. tcz. által a vasutaknak az a kártéritési kötelezettségük van szabályozva, mely a vasut üzemének sajátságos veszélyeivel okozati összefüggésben álló balesetek folytán terheli, ennek körébe nem vonható azonban az az eset, melyben a baleset nem szorosan vett vasuti üzem folyamában, hanem akkor következett be, amidőn a fuvarozott áruknak a rendeltetési helyre érkezett kocsikból való kirakodása eszközöltetett. (Márkus: Felsőbirósági határozatok VII. kötet 193. lap.)

De nemcsak hazai bíróságaink, hanem a kontinens egyéb államainak bíróságai is a vasut felelőssége tekintetében — amely a legtöbb államban akként van szabályozva, mint nálunk — a Curia által a fenti itéletben elfogadott álláspontot osztják s a vasut ezen szigorubb felelősségét csak azon balesetekből kifolyó károkra alkalmazzák, amely balesetek oka a vasut üzemével járó különleges veszélyekben keresendő. (Reichsoberhandelsgericht 1877 október 29-én, Reichsgericht 1885 február 20., l. Eger: Eisenbahnrechtliche Entscheidungen IV. kötet 255. l.)

Ezek után vizsgáljuk, hogy a vasut üzletének mely ágai járnak ily különös veszélyekkel. Ide tartozik első sorban személyek és áruknak tényleges továbbitása, ezenkivül a mozgató erő fejlesztése (gőzfejlesztés, villamos áram vezetése), vonatok összeállitása, kocsik tolatása, akár gőz vagy más természeti, akár pedig kézi erővel történik a tolatás, mert a vasut üzemével járó, sajátságos veszélyekhez tartozik az is, hogy oly nehéz tárgyak, mint amilyenek épp a vasuti kocsik, igen könnyen mozgásba hozhatók.

Azon balesetekre, melyek a vasut üzletének fenti ágaival okozati összefüggésbe hozhatók, alkalmazandó lesz az 1874: XVIII. tcz.; ezen üzletágak képezik a vasut üzemét a hivatkozott törvény értelmében.

A vasut üzletének egyéb ágai, nevezetesen az áruk felvétele, be- és kirakása, mérlegelése, elszámolása, a jegykiadás, jelzések adása stb. a hivatkozott törvény értelmében a vasut üzemének fogalma alá nem vonhatók s igy az ez utóbbiakkal okozati összefüggésben álló balesetekre ezen törvény nem alkalmazható. A vasutvállalat a tulajdonképpeni vasutüzleten kivül azonban még egyéb teljesitményeket is végez, melyek a vasut üzletével csak annyiban állnak összeköttetésben, hogy a vasuti üzlet folytatásához szükséges tárgyak, nevezetesen kocsik, gépek készitését s javitását, a pályatest javitását, esetleges uj vonalak épitését maga látja el s ez által lehetővé teszi a vasuti üzem folytatását. Ez utóbbiak nem tartoznak a vasut üzleti tevékenységéhez s igy annak üzeméhez sem, miért is az ezen munkálatoknál szenvedett sérülésekből vagy halálozásból származó károk megtéritésére az 1874. évi XVIII. tcz. határozmányai alkalmazást nem nyernek. S igy a szóban forgó konkrét esetben sem volt helye az 1874: XVIII. tcz. alkalmazásának. Annál feltünőbb ez, mert az itéletben egy szóval sincs indokolva, hogy miért tartozik a pályatest helyreállitása a vasuti üzemhez, s mert tudvalevőleg az 1874: XVIII. tcz. alkalmazásának körét a Curia gyakorlata igen megszoritotta.

Nem akarom ennek illustrálására azon itéleteket felhozni, melyekben legfelsőbb bíróságunk megelégedett annak bizonyitásával, hogy a vasutat mulasztás vagy hiba nem terheli s már ez alapon mentesitette a vasutat a kártéritési kötelezettség alul, mert ezen itéletek nagyon szük körre szoritják a vasut felelősségét s csak a *Dtár* u. f. XXIII k. 82. sz. a. közölt esetre hivatkozom, melyben a Curia a többek közt azon indokolással utasitotta el felperest kártéritési keresetével, mert az elhalt nem az 1874: XVIII. tcz.-ben emlitett vasuti baleset következtében vesztette el életét.

Ugy látszik, hogy ezen itéletben a Curia a vasut felelősségére az 1874: XVIII. tcz.-et csak akkor tartja alkalmazandónak, ha a halál vagy sérülés vasutüzleti baleset, azaz oly baleset, mely a vaspálya üzemében, üzemi functióiban zavart idéz elő, pl. kisikamlás, összeütközés következménye.

A Curia ezen gyakorlatára nem azért hivatkozom, mintha ez volna az 1874: XVIII. tcz. alkalmazásának kérdésében a helyes, hanem hogy kimutassam, mily végletekbe esik legfelsőbb bíróságunk ezen törvény értelmezésénél, mert amily helytelen a vasut felelősségének oly megszoritása, mint az a Curia utóbb hivatkozott itéleteiből kitünik, épp oly helytelen a vasut felelősségének oly mérvü kiterjesztése, mint amennyire azt a Curia a jelen czikk alapját képező itéletben kiterjeszti. A helyes álláspontot foglalta el a Curia a Márkus: Felsőbirósági határozatok VII. kötetében 193. lap alatt közölt s fent hivatkozott itéletében. Az ebben elfoglalt álláspontja felel meg a törvény czéljának s ugy az utazó közönségnek, mint a vasut alkalmazottainak megadja azon védelmet, melyet a törvény azon különös veszélyek ellen akar nyujtani, amelyekkel a vaspálya üzeme jár s a vasutra nem ró messzebb menő felelősséget, mint aminőt a törvény reá akart róni. Reméljük, hogy legfelsőbb bíróságunk a jövőre nézve ezen álláspontot fogja magáévá tenni s elősegiti e téren is a jogbiztosságot.

Dr. Goldschmied Mór.

Különfélék.

— **Szilágyi Dezső** emlékét a budapesti ügyvédi kamara a nagy férfiuhoz méltó módon ünnepelte.

Eötvös Károly beszéde Szilágyinak mint államférfiunak és mint az igazságügyi tárcza vezetőjének müködését plastikusan domboritotta ki, a nagy alak jellemző vonásait éles karakteristikával vázolva.

Az állami és társadalmi élet számos előkelőségének az ünnepélyen való részvétele mutatja, mily rokonszenv kisérte minden oldalról az ügyvédi kamara ünnepélyét.

Szerencsés inspiratiónak tartjuk a kamara részéről, hogy évről-évre ünnepélyes közülést fog ezentul tartani.

— **A nagy kriminalitás csökkenése.** Fegyintézeteinkben és közvetitő-intézeteinkben összesen 6470 férőhely van. 1902-ben ezek közt mindössze 5620 volt betöltve, mig a jelenlegi létszám nem haladja meg a 4500-at.

— **A tordai járásbiróság actáiból.** A tordai járásbiróság 2 korona 10 fillér értékü meggypálinka (tehát élvezeti czikk) ellopása miatt *három heti fogházat* szabott ki. Természetesen a koronaügyész a jogegység érdekében perorvoslatot fog használni.

— **A budapesti ügyvédi kamara** ez évi közgyülése a

felvételi dijakat 100 K-ról 200 K-ra, a tagsági dijakat 40 K-ról 50 K-ra emelte fel. Ez az emelés abban találja indokát, mert a kamara bevételei nem fedezik a kiadásokat. Semmi szavunk nem lehet az ellen, hogy a tagsági dijak a szükségletnek megfelelő módon emeltessenek, de már azt perhorreskálnunk kell, hogy a hiány nagy részét a kar ujoncz tagjai legyenek kénytelenek fedezni a felvételi dijak formájában.

A kamarai közgyülésen néhány évvel ezelőtt felmerült a progressiv megadóztatás egészséges ideája. Ezen inditvány megvalósításának legfőbb akadálya — tudtunkkal — az a technikai nehézség volt, hogy egyes ügyvédek teherviselési képességét nem igen lehet megbizható módon megállapitani. Addig is azonban, mig ennek módját megtaláljuk, be lehetne hozni a megadóztatásnak azon rendszerét, hogy azok, akik ügyvédjelöltet nem tartanak, az egyszerü tagsági dijat fizessék meg, mig akik ügyvédjelöltet tartanak, ezen alapdijon felül, minden ügyvédjelölt után, bizonyos összeggel többet legyenek kötelesek fizetni tagsági dij fejében. Ezzel el volna érve az a czél, hogy a kamara költségeihez mindenik tag teherviselési képességéhez képest járuljon hozzá.

B. A.

— **A büntettek alapoka**, büntető-bölcseleti tanulmány, irta dr. Wertheimer Manó. Budapest, 1903. Grill. — Szerző a büntetőjog legnehezebb problemájába vágta bele a fejszéjét, sőt tekintve, hogy a büntetendő cselekmény az emberi cselekvés általános törvényei alá esik — hisz magán a cselekvésen mit sem változtat az, hogy valamely adott társadalom szükségesnek látja büntetéssel sanctionálni — a bölcselet legnagyobb kérdését is érinti. A munka széles alapokon épül s szerzője már bevezető soraiban jelzi, hogy a mechanikai determinismus álláspontjából indul ki. Az első fejezet a büntető bölcselet feladatával foglalkozik, mely szerző szerint az akarat hypothesise alatt keletkezett büntetőjogi tévelygések felismerése. A második és harmadik fejezet az ember értelmi és érzelmi világával foglalkozik, ezek jelenségeit redukálja elemibb tényekre s széles alapépitményt teremt a munka voltaképpeni tárgyának. A negyedik fejezeten, mely az ember erkölcsi világával foglalkozik, legerősebben érezhető Spencer ethikájának hatása, igy különösen a 141. lapon, hol szerző az erkölcs jellemvonásául az egyes és csoportérdek összhangba hozását állitja fel (v. ö. Ethics 91. §.) vagy a 148. lapon, hol az erkölcs alaptételéül az igazságosságot állitja fel (v. ö. Ethics 242. §.) stb. Minket e helyütt azonban nem annyira a bölcseleti præmissa, mint a büntetőjogi következtetés érdekel. Az ember legfőbb vágya szerző szerint az uralmi vágy, mely fiziologiailag mint életfentartási ösztön jelentkezik, mely azonban öntudatlan s csak részeiben, jelentkezési formáiban válik tudatossá, de az alapvágy, bár öntudatlan, mégis állandó befolyása mellett. Az emberek a büntetteket is uralmi vágyuk megvalósitása érdekében hajtják végre, bár látszólag valamely közelebb fekvő indulat érdekében cselekszenek, de mindig olyképp, amint azt a legalkalmasabbnak itélik az intenziv vágy megvalósitására. Hogy a cselekvés a köz uralmi vágyának megvalósitásával, vagyis a jogrenddel összeütközésbe jut, annak oka az ember *itélőképességének tévedése.* Ez tehát a büntett alapoka. Szerző szerint tehát nem a társadalmi viszonyok javitásával lehet a büntetteket megszüntetni, (amiben mellesleg mondva teljesen igaza van, mert minden társadalomban lesznek egyének, kiknek érdeke az átlagéval összeütközik), hanem az által, hogy az embert helyes itélet alkotására képessé teszszük. A mindvégig nagy világossággal, élvezetes stilusban megirt s kétségkivül önálló munka főtételével nem érthetünk egyet, nemcsak azért, mert a kihágások s különösen a gondatlanságból elkövetett delictumok egész sorát ismeri a tételes jog, mely az egyén uralmi vágyával még közvetett összefüggésben sincs, hanem különösen azért, mert nem ad magyarázatot ahhoz, ha a büntett megtorlatlanul maradván, a tényleges állapot szerint a büntettes éppen nem tévedett az uralmi vágyának megvalósitására vezető helyes ut megválasztásában.

V. R.

— **A kir. Curia.** A Nagyváradi Naplóban olvassuk: Bíróságaink ellen általában nem lehet kifogás. Egy szokatlan uj hang azonban arra figyelmeztet, hogy ezt az általános hitet csalódás fenyegeti. A nagyváradi ügyvédi kamara vasárnapi közgyülésén a kar egyik tagja oly kritikát mondott a legfőbb bíróságról, amely nem csupán az ügyvédséget, de az egész jogászközönséget érdekli.

Szóló az u. n. formalismust éles szavakban fejtegette s inditványt tett, hogy e tárgyról a kamara részletesen szóljon az évi jelentésben.

Az inditványt az ügyvédi kamara egyhangulag elfogadta és maga Hlatky Endre kamarai elnök volt az, aki alapos beszédben fejtette ki, hogy ez az inditvány nagyon is időszerü és szükséges.

A budapesti ügyvédi kamara jelentése ugyanezt fejti ki.

— **A végrehajtási uton befolyt összegnek** a végrehajtatóhoz való juttatására nézve a Birósági Végrehajtók Közlönye azt az inditványt teszi, hogy a teljesen egyszerü esetekben a végrehajtó hatalmaztassék fel letétbehelyezés mellőzésével a behajtott pénzt a végrehajtatóhoz postautalványnyal elküldeni, mivel a letétbehelyezés, kiutalás és pénzfelvétel sok munkába és költségbe kerül. A helyes inditványt rendeleti uton való megvalósitás czéljából ajánljuk az illetékes körök figyelmébe.

— **A személyiség védelme a polgári törvénykönyv tervezetében.** E czimen tartott előadást a «Magyar Jogászegylet» f. évi márczius 28-iki teljes-ülésében dr. Meszlény Artur kir. törvényszéki jegyző. Abból indul ki az előadó, hogy a jelen magánjog a személyiséggel kapcsolatos, tehát nem vagyoni érdekeket — szabadság, egészség, testi épség, becsület stb. — felette hiányosan oltalmazza. Szükkeblübb, anyagiasabb e részben a mai magánjog, mint akár a római jog, akár régi hazai jogunk. Vázolja az actio injuriarum-nak a személyi érdekek védelme körül elfoglalt szerepét a római jogban és a birságos bántalmak rendszerét régi jogunkban. Utal arra, hogy minden modern jogrendszer gondoskodik ez érdekek magánjogi védelméről, a franczia jog a dommage moral fogalmának rendkivül tág és szabadelvü alkalmazásával, az angol jog a magánjogi vétségek («torts») egész nagy rendszerének kifejlesztésével, mely vétségek elkövetőit esküdtszék kötelezi szabad mérlegelés alapján megállapitott pénzbeli elégtétel megfizetésére. Kifejti, hogy ez a védelem elméletileg is jogosult, mert a büntetőjogi oltalom, melyet ez érdekeknek a mi jogunk is nagyrészt megad, a sértést közszempontból fogja fel, s a sértő bünösségét veszi irányadóul, de nem tekint a sértett érdekei megtérülésére. Udvözli a polgári törvénykönyv tervezetét, mely a személyiség védelmének előkelő helyet biztosit és azt nagy technikai tökélylyel valósitja meg.

Ezek után előadó a Tervezet intézkedéseit birálja és arra a következtetésre jut, hogy a kártéritési oltalmat a tervezetbelinél tágabb körben kell megvalósitani. A Tervezet ugyanis csak a «jog által védett» érdekek javára adja meg a kártéritési oltalmat. (1077. §.) Számos gyakorlati példával kimutatja előadó, hogy e keret szük, és elméletileg is arra az eredményre jut, hogy a kártéritési jognak az a feladata, hogy a jogrendszer egyéb helyein mutatkozó tökéletlenségeket, egyenetlenségeket ellensulyozza, erre pedig csak ugy képes, ha az oltalmazott érdekek körét nem maga a jog, hanem a közfelfogás, az erkölcs, a tisztesség szabja meg.

Az absolut személyjogokká tett névjogra, képmáshoz való jogra és levéltitokjogra áttérve, helyesli az előadó a Tervezetnek azt az álláspontját, hogy e jogokat csak «jogos érdek» fenforgása esetén részesiti oltalomban (89., 90., 91. §§.); kutatva e «jogos érdek» lényegét, azt találja, hogy a képmásra és levéltitokra vonatkozó jognál a magánembernek az az érdeke, hogy magánéletének nyilvánulásaiban őt a nyilvánosság sérelmes módon ne befolyásolja. Ezt az érdeket épp oly jogos alakjában lelhetni fel előadó szerint a magánlak sértetlenségéhez füződő érdekben, miért is a képmáshoz és levéltitokhoz való jog mellé harmadiknak a házi jogot, házjogot kivánja felvenni a Tervezetbe.

— **A kérkedés miatti felhivási per** megindithatásának előfeltételeiről a következő érdekes elvi kijelentéseket tartalmazza a kereskedelmi és váltótörvényszék 118,722/902. számu, jogerőssé vált végzésének indokolása: Kérkedés miatti felhivási per inditásának csak akkor lehet helye, ha a felhivó jogos érdekében áll, hogy a felhivott a vitatott jog érvényesitésére biróilag megszabott határidő alatt köteleztessék, azaz akkor, ha a felhivónak kellő oka van feltenni, hogy a felhivó és a felhivott közti jogállapot a felhivási per inditása nélkül bizonytalan marad. A felhivási per czélja a felhivott által okozott valamely jogbizonytalanság megszüntetése és igy csak akkor lehet helye, ha a felhivott magatartása olyan volt, amely valamely jogbizonytalanságot von maga után. De következik e felfogás helyessége abból is, hogy a felhivás jogossága esetében a perrendtartás 38. §-a értelmében a felhivó személyes birósága válik a perre illetékessé és ezzel a felhivott megfosztatik attól, hogy az esetleg különben illetékes bírósághoz fordulhasson, ennek az intézkedésnek pedig csak akkor van helyes czélja, ha a körülményekből kitünik, hogy a felhivott czéltalanul késlekedett azzal, hogy joga érvényesitése végett a különben illetékes bírósághoz forduljon. A jelen esetben, amikor a felek a köztük fenálló üzleti összeköttetésből folyólag egymással leveleztek és követeléseiket egymás ellenében felszámitották, a felhivónak csak akkor lett volna oka feltenni, hogy a közte és a felhivott közt fenforgó jogállapot bizonytalan marad, ha a felhivott az *A.* és *B.* alatti levelek irása utáni időben tulhosszu ideig késett volna az ő követelésének birói uton való érvényesitésével. Azonban a felhivó erre nem várt, hanem a jelen felhivási pert már 1902 április 24-én, azaz kilencz nappal a *B.* alatti levél kelte után, tehát oly időben inditotta meg, amikor még nem volt oka feltenni, hogy a felek közti jogviszony a felhivott késedelmeskedése folytán bizonytalan fog maradni. 1902 április 29-én, tehát öt nappal a jelen felhivási per megindítása után a felhivó a budapesti VII. ker. kir. járásbiróságnál pert inditott a felhivott ellen az 5. és 6. alattiakban felszámitott 249 K tőke és jár. iránt. Ebben a perben pedig a felhivott az első tárgyaláson viszonkeresetet adott elő az *A.* és *B.* alatti levelekben emlitett 116 K tőke és az 1800 K évi fizetésnek és 5% haszonrészesedésnek addig lejárt 300 K-nyi része iránt. Ebből kitünik, hogy a felhivott kellő időben és kellő módon érvényesitette perrel azt a jogot, amelynek fenállását a felhivóval szemben vitatta, és hogy e szerint a felhivónak sem a felhivási per inditásakor nem volt oka, sem most nincs oka követelni, hogy a felhivott biróilag köteleztessék a jog érvényesitésére.

— **Bírósági könyvtár.** A budapesti ügyvédi kamara jelentéséből:

Sajnos, hogy a birák szellemi képzésének előmozditására, kivált vidéken vajmi kevés történik. Igen sok birája van Magyarországnak az elsőfokon, aki szaklapot sohasem olvas. Nagy suly helyezendő, nézetünk szerint, a birósági könyvtárak szervezésére és a meglévők fokozott fejlesztésére. A mai rossz fizetési rendszer mellett azt nem lehet megkivánni, kivált a családos birótól, hogy saját költségén szerezze be a sok pénzbe kerülő szakmunkákat. Nagyméltóságod multja és egyénisége garantia arra, hogy a jogtudomány kultiválásának barátja, méltóztassék gondoskodni utakról és módokról, hogy a birák azon helyzetbe jussanak, hogy haladhassanak a jogtudomány fejlődésével.

— **Rentrée.** A budapesti ügyvédi kamara jelentéséből:

A birói, ügyvédi és ügyészi kar közötti collegialis viszony ápolására szolgáló intézményekre nagyobb sulyt kellene helyezni. Az összetartozandóság érzetét a valóságban növelni kell és külsőképpen is kifejezésre juttatni. Már 1894. évre szóló jelentésünkben mutattunk reá, hogy ezen szempontokból szükségesnek tartanók a franczia bíróságoknál szokásban lévő «Rentrée» intézményt nálunk is meghonositani. Most, midőn ugy a polgári, mint a büntető jogszolgáltatásban az álló magistratura (ügyész, ügyvéd) mind sürübben fog érintkezni az ülő magistratura (biróság) tagjaival, már elodázhatatlannak tartjuk a rentréek behozatalát. Az irásbeli per sok actája papirválaszfalat huzott a biróság és a jogvédők között. A szóbeliség ezeket lerontotta, a közvetlenség megkivánja, hogy akik egész éven át egy czélt szolgálva együtt müködnek, egyszer egy évben együtt ünnepeljenek is. A nyári szünidő leteltével a nyugati államokban ünneppel kezdik meg a törvénykezés terén az uj ülésszakot. A megnyitó beszédet valamely általános érdekü jogi előadás követi. A jelenvoltak mindegyike emelkedő lélekkel távozik a tanulságos ünnepélyről s magával viszi az igazság nagyobb dicsőségére az igazságot szolgáltatók iránti fokozott tiszteletét.

— **Magyar jogtörténeti munka német forditásban.** A «Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft» bő kivonatban közli dr. Schiller Bódog fiatal jogtörténészünknek «Az örökös főrendiség eredete» czimü munkáját.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Rosenblatt krakói egyetemi tanár** «Res judicata und Justizirrtum» czimmel érdekes tanulmányt közöl a Zeitschrift für die ges. Strafrechtswissenschaft legutóbbi számában. Kiindulási pontja az, hogy a tudomány s gyakorlat egyaránt mostohagyermeknek tekinti az ujrafelvételt. Szerző ezt annyival is inkább helyteleniti, mert szerinte a birósági tévedések nem oly ritkák, mint azt általában hinni szokták s ezen állitása igazolására az osztrák praxisból közöl pár megdöbbentő esetet. Utal továbbá a szerző arra, hogy vádlott terhére sokkal könnyebben rendelik el az ujrafelvételt, mint sem javára. Szerző szerint az ujrafelvétellel szemben tanusitott nagy tartózkodás két körülményre vezethető vissza, nevezetesen ez intézmény történeti fejlődésére és a tételes perrendek hiányos intézkedéseire. Ami az elsőt illeti, tudvalevőleg az ujrafelvételt a 19. századig nem tekintették jogorvoslatnak, hanem fejedelmi kegynek s igy érthető ennek kivételes előfordulása. A tételes törvények pedig ugyancsak szükkeblüen szabályozzák az ujrafelvételt. Szerző a jövőben elérendő, illetve törvényhozásilag megvalósitandó czélul tüzi ki azt, hogy az ujrafelvétel minden esetben megengedendő legyen, ha a valószinüség, mely valamely uj tényre avagy bizonyitó eszközre alapitandó, a mellett szól, hogy a meghozott itélet a ténykérdésben téves. (Megelégedéssel konstatálhatjuk, hogy sokszor ócsárolt — a Jogászegylet egyik legutóbbi ülésén plane az osztrák perrend forditásának feltüntetett — bünvádi perrendtartásunk 446. §-ában ezen elérendő ideált immár megvalósitotta.) A részleteket illetőleg szerző mint követelményt állitja fel, hogy ne azon forum itéljen az ujrafelvételi inditvány felett, mely az itéletet hozta, hanem ennek közvetlenül felsőbb foruma; továbbá, hogy az inditvány felett a biróság mindig szóbeli (habár nem nyilvános) tárgyalás után döntsön. Ami ez utóbbit illeti, szerző azt állitja, hogy a magyar BP. — (szerző ezt Strafprocessordnung vom 4. December 1896. nevezi) azt már meg is valósitotta. A magunk részéről azonban szerző ezen nézetét nem oszthatjuk. A BP. 454. §-a szerint ugyanis a biróság vizsgálat és tárgyalás nélkül visszautasitja az ujrafelvétel iránt tett inditványt, ha nincs «*alkalmas*» bizonyiték felhozva, illetve a BP. 455. §-a értelmében tárgyalás nélkül elutasitja ezt, ha a bizonyitást teljesen «*meghiusultnak*» találja, s a gyakorlatból tudjuk, hogy az ujrafelvételi inditványok tulnyomó többsége ezen stádiumban — tehát legtöbb esetben tárgyalás nélkül — lesz elutasitólag elintézve. Ugy véljük pedig, hogy nincs ok arra, hogy az ujrafelvétellel ily szükmarkuan éljünk s legkevésbbé arra, hogy a tárgyalás elkerülése végett két izben is tanácsülést tartson a biróság. *Dr. K. E.*

— **Frank** tübingai tanárnak a német Btk.-höz irt kommentárjából most jelent meg egyszerre a 3. és 4. kiadás, mely mintegy két ivvel terjedelmesebb az 1901-ben megjelent 2. kiadásnál. A munkában nemcsak a törvénynek azóta történt módositása, de az egész ujabb irodalom és judikatura is lelkiismeretes méltánylásra talált. *V. R.*

— **Az üzletszerü büntettesek** elleni keresztes háboruról (crusade) értekezik *Anderson*, az angol belügyminiszterium bünügyi osztályának főnöke a *Nineteenth Century* czimü folyóirat márcziusi számában. Szerző az általa készitett törvényjavaslatot védi, melynek értelmében, ha a vizsgálat során a büntevő üzletszerü volta kitünik, a büntetés végrehajtása után mint erkölcsi beteg börtönkórházba (asylum prison) szállittatnék. A külföldi hivatásos büntettesekre nézve pedig a kiutasitást követeli. *V. R.*

A Magyar Jogászegylet április 4-én (szombaton) délután hat órakor teljes-ülést tart, melynek tárgya: dr. Finkey Ferencz sárospataki jogtanár ily czimü előadása: A motivumok tana a büntetőjogban. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 15. SZ. Budapest, 1903 április 10.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 12 kor. negyedévre 6 « **A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők.—A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.**

Tartalom: A kir. ügyész szerepe a polgári perben. *Dr. Magyary Géza* nagyváradi kir. jogakadémiai tanártól. — A nem törvényes gyermekek köteles része a magyar polgári törvénykönyv tervezetében. *Dr. Mangold Ármin* budapesti ügyvédtől. — Néhány szó a megtartási jogról. *Dr. Zachár Gyula* budapesti kir. járásbirósági albirótól. — *Jogirodalom:* Kirchenrechtsquellen. Urkundenbuch zu Vorlesungen über Kirchenrecht. Irta dr. Bernhard Hübler. *Dr. Zsindely István* sárospataki jogakad. tanár, egyetemi magántanártól. — A bécsi egyetem magyar nemzetének anyakönyve 1453—1630. Irta Schrauf Károly. *S. B.* — *Törvénykezési Szemle:* Nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértés esetén megállapitandó-e a bünösség, vagy nem? I. *Fürst Sándor* pápai kir. albirótól. — II. *Dr. Kármán Elemér* szombathelyi törvényszéki aljegyzőtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kir. ügyész szerepe a polgári perben.

A képviselőház igazságügyi bizottságának már a közel jövőben lesz alkalma foglalkozni azzal a szereppel, amelyet a polgári perrend törvényjavaslata a kir. ügyészre a polgári perben ráruház. Ez a szerep nem egészen uj, mert a kir. ügyész házasság megsemmisitése iránt már mostani jog szerint is indithat pert és mert a fejletlen korban kötött házasságot, mig e kor tart, az igazságügyi miniszter felhatalmazása alapján most is megtámadhatja perrel. A törvényjavaslat azonban ezt a hatáskört lényegesen kibőviti. Mindenekelőtt jogot ad az ügyésznek a házasság megsemmisitése iránti perbe akkor is befolyni s a fél jogait gyakorolni, ha azt nem ő inditotta; továbbá joga lesz minden más házassági perben, tehát a mások által inditott megtámadási, bontási és válóperekben a házasság fentartása érdekében részt venni. (649. §.) E széleskörü részvétel fejében megszünik a házasságvédői intézmény. Ezenfelül a kir. ügyész jogositva lesz félként részt venni abban a perben is, amelylyel a születés törvényességét a férj támadja meg.

Ez a nagyfoku ügyészi beavatkozás a polgári perekben kivételes természetü, nálunk pedig különösen szokatlan, hol a házassági törvény előtt egészen ismeretlen volt, azóta pedig csak az emlitett két esetben fordulhat elő. A kir. ügyész hatáskörének tervbe vett kiterjesztése folytán a közrend őre lesz nemcsak a büntető, hanem a polgári igazságszolgáltatás terén is, nem oly általánosan ugyan, mint a franczia ministère public, de mégis azokon a pontokon, ahol a közérdek a polgári jogszolgáltatás terén is hatályos védelmet igényel. Ennek a reformnak küszöbén mindenesetre érdemes az egész kérdést behatóbban megvizsgálnunk.

Közismeretü, hogy a polgári per a felek *rendelkezésén* alapszik. A felperestől függ, hogy minő jogviszony iránt inditson pert, az alperestől pedig, hogy a keresettel szemben miképpen nyilatkozzék. Mind a két fél továbbá belátása szerint határozza meg azt, hogy minő bizonyitó eszközökkel éljen és végül mindegyik fél belátásától függ, hogy valamely perbeli hátrány orvoslását kérje-e vagy sem. A bíróság csak az igy felhozottak alapján járhat el és határozhat. Igaz, hogy az ujabb jogok a pervezető hatalom igen széleskörü kiterjesztése folytán nagyon sok eszközt adnak a birónak a jogviszonyt a valóságnak minél megfelelőbben kideriteni, de ez, bár sokszor félreismerik, még sem jelenti a rendelkezés elvének kiküszöbölését a polgári perből. Mert ha a bíróság a felet szorithatja is arra, hogy homályos előadását világitsa meg, a nem teljeset egészitse ki, ha őt bizonyiték hiányában vagy annak kiegészitésére bizonyitó eszöznek akarata ellenére is felhasználhatja, és ha végül őt az ellenfél kérelmére és érdekében bizonyitó eszközök megjelölésére, illetőleg felmutatására kötelezheti is: mindez még nem jelenti annak az elvnek lerontását, hogy a fél belátása szerint határozza meg, mit hozzon fel a perben *saját érdekében.*

Ez az egyoldalu rendelkezés azonban minden megszoritás nélkül csak addig áll fen, mig a fél az illető perbeli cselekményt véghez nem vitte. Mihelyt ez megtörtént, a fél rendelkezése a fölött megszünik, amennyiben ez az ellenfél hátrányára válnék, s igy nincs megengedve a cselekményt visszavonni vagy megváltoztatni. Ez csak az ellenfélnek, olykor csupán a bíróságnak, beleegyezésével történhetik, miért is a cselekmény a fél egyoldalu rendelkezése helyett a felek közös rendelkezése alá kerül. Ők közösen elhatározhatják, hogy a bíróság a felek bizonyos cselekményeit vagy akár az összes cselekményeket ne vegye figyelembe s igy az eljárást itélet nélkül is beszüntethetik.

Hogy az állam a magánjogi viszonyok elbirálásánál erre az álláspontra helyezkedik, annak oka röviden az, hogy sokkal hatályosabban látja a jogrendet megvédve, ha csak a felek kezdeményezésére vizsgálja, vajon köztük valamely magánjogi viszony fenáll-e vagy sem, mintha ezt hivatalból tenné. Sokszor egy magánjogi viszonynak meg nem felelő állapot sokkal kedvezőbb a félre, mint annak hatósági vizsgálata akarata nélkül. És minthogy a magánjogi védelem akkor legteljesebb, midőn a felek akaratával áll összhangban: ennélfogva régóta követett elv, hogy az állam magánjogi viszonyok tárgyában csak akkor nyujt védelmet, ha legalább az egyik fél akarja.

Mindezt, habár éppen nem ismeretlen, csak annak megvilágitására hoztam fel, hogy amint a polgári per meg nem türi a bíróság nyomozását: épp ugy nem türi meg egy más hatósági közegét, az *ügyészét* sem, mely okból ennek, már ami a tényállás kideritését illeti, a polgári perben szerepe nincs. Legfölebb az lehetne kérdés tárgya, nem volna e czélszerü a polgári perben az ügyész feladatává tenni annak vizsgálatát, hogy a bíróság az anyagi és alaki jogszabályokat jól alkalmazta-e, mint ez Franciaországban megvan? A bíróság ilyen ügyészi ellenőrzésének a jog helyes alkalmazása szempontjából hazai jogunkban semmi talaja nincs, behozatalára gondolni sem lehet, bár kétségtelen, hogy vannak nagy előnyei is.

Vannak azonban kivételes esetek, amelyekben az állam a rendelkezés elvét a magánjogi viszonyok elbirálásánál még sem követi, hanem a jogviszonyt egészben vagy részben, mivel ezt a közérdek igy parancsolja, a felek akarata nélkül vagy ellenére biráltatja el, más szavakkal a jogviszony elbirálásánál egészben vagy részben a *nyomozás* elvét alkalmazza. Minthogy ez a tétel a mi kérdésünk elbirálására döntő, szükséges azt még részletesebben kifejteni.

A nyomozás elve alá mindenekelőtt az a hivatalos beavatkozás tartozik, midőn az állam a pert hivatalból indittatja meg, vagy ha ezt nem is teszi, de mindenesetre hiva-

talból beszerzett bizonyitó eszközök alapján bonyolittatja le a felek akarata nélkül és esetleg annak ellenére is. Példa erre a házasság megsemmisitése iránti per, nemkülönben a férj által a születés törvényességének megtámadása iránti per a törvényjavaslat értelmében. Ide tartozik továbbá az is, hogy az állam a pert nem inditja meg hivatalból, de a jogviszony *fentartására* olyan bizonyitó eszközöket is vesz figyelembe, amelyeket a felek fel nem hoztak, sőt azokat akaratuk ellenére is figyelembe veszi. És éppen ez az oka annak, hogy ilyenkor hatálytalan az alperesnek az a beismerése, hogy a jogviszony nem létezik és nem jön figyelembe a peres felek az az egyezsége, hogy a jogviszonyt megszüntetik. Ennek példája a házasságot bontó és váló perek. És végül a nyomozás elve alá az is tartozik, hogy az állam a pert hivatalból teszi ugyan folyamatba, de a jogviszony elbirálásánál csupán a felek által előadottakra szoritkozik. Ennek érdekes példáját találjuk a végreh. törv. 143. §-ában, midőn az ingatlan egyik tulajdonostársa ellen vezettetvén a végrehajtás, a bíróság hivatalból teszi folyamatba a pert a tulajdonjog arányának megállapitása iránt. Mindezekben az esetekben az a jellemző, hogy a bíróság a perben minden irányban vagy csak egyik-másik tekintetben jár el a felek akarata nélkül, esetleg annak ellenére. A per csak akkor nyugszik teljesen a nyomozó elven, ha a bíróság a perben semmi irányban sincs tekintettel a felek akaratára, ellenkező esetben a nyomozás elve csak részlegesen érvényesül benne. Világos ezekből s ez a per fogalmára is alapvető, hogy a polgári per szabályként a rendelkezés elvén nyugszik ugyan, de mégis vannak kivételek, amelyekben az egészben vagy részben a nyomozás elvén épül fel. A kettő közötti viszony nem az, hogy a per vagy *teljesen* a rendelkezés elvén, vagy pedig *teljesen* a hatósági nyomozáson alapulna, mert vannak a kettő közt különböző fokozatok, amelyekben részben az egyik, részben a másik elv érvényesül, ugy mint ezt a közérdek védelme valamely esetben szükségessé teszi.

Nem lehet előre meghatározni, melyek legyenek azok a magánjogi viszonyok, amelyek elbirálásánál az állam valamely alakban a nyomozás elvét alkalmazza. Ezek a koronként változó közérdekhez képest különbözők. Csak egy csoportja a magánjogi viszonyoknak emelkedik ki egészen határozottan, amelyekben a nyomozás elve már régtől fogva fenáll s ezek a status perek, de ezek között is különösen a *házassági perek*. Itt a közérdek leghamarább és leghatályosabban kivánt hatósági beavatkozást. De vannak kivülök jelenlegi jogunkban még mások is, amelyekben az az elv érvényesül. Itt ezeket csak futólag emlitem fel, hogy némileg áttekinthessük azt a kört, amelyben a mi jogunk polgári perekben a nyomozás elvét fogadja el. Igy az 1871: LIII. tcz. 48. §-a szerint a volt földes ur egy év alatt volt köteles a legelő, a nádas és az erdő elkülönitése iránt a pert az urbéresek ellen meginditani, mert ellenkező esetben a törvényszék azt a mulasztó költségére egy e czélra rendelt közeg által tette folyamatba. Általában pedig a birtokrendezési perekben, ha a volt földesur az urbériséget megállapitó egyezség vagy itélet alapján érvényesithető kárpótlási igényéről az állam irányában világosan és határozottan le nem mond, a bíróság az egyezség vagy itélet alapjául szolgáló adatokat hivatalból kinyomozza. (1877: XII. tcz. 2. §.) Teljesen a nyomozás elvén épülnek fel a birtokrendezési perek az ország erdélyi részeiben, a volt Kraszna, Közép-Szolnok, Zaránd megyék és a volt Kővár vidék területén. (1892: XXIV. tcz. 3. és 4. §.) Ugyanezen alapulnak a majorsági zsellértelkek megváltásáról szóló perek. (1896: XXV. tcz. 19. §.) És végül ugyancsak a nyomozás elvén nyugszik a kártalanitási eljárás az ártatlanul szenvedettek előzetes letartóztatása, vizsgálati fogsága és büntetése miatt. (BP. 586. és 587. §§.)

Kétségkivül valamennyi per között, a melyekben a nyomozó elve érvényesül, legfontosabbak a *status perek*; de nem valamennyi alapszik ezen az elven, a mit különben a mostani jog szerint egészen pontosan megállapitani alig lehet. Mindenesetre a nyomozás elve uralkodik teljesen vagy csak részben a *házassági perekben*. És minden kétségen felül a nyomozás elvén alapulnak a *személyállapot iránti eljárások*: Kiskoruság meghosszabitása és megszüntetése, gondnokság alá helyezés és annak megszüntetése, a melyek a per formái közt bonyolódván le, a statusperekhez nagyon hasonlitanak, bár a szó igazi értelmében nem polgári perek. De nagy a bizonytalanság a részben, hogy a szülői és gyermeki viszony létezésének vagy nem létezésének megállapitása iránti perek, az illető felek közt, mennyiben alapulnak a nyomozás elvén? A törvényjavaslat ezek közül csak egyet szabályoz, a születés törvényességének megtámadása iránti pert a férj részéről, s abban a nyomozás elvét a házasság megsemmisitése iránti perek módjára alkalmazza. A német perrendtartás ellenben ezeket a pereket általában, ha a per azok közt foly le, a kik közt a szülői és gyermeki viszony létezése vagy nem létezése kideritendő, a nyomozás elvére alapitja. A mi pedig az atyai hatalom kérdését illeti, ez a mi jogunk szerint csak akkor önálló per tárgya, midőn az atya a gyámnatóságnak az ő atyai hatalmát megszüntető határozatát támadja meg perrel, amelyben a nyomozás elve érvényesül, s ez a törvényjavaslat álláspontja is.

Két kérdés az, a melyet ezekben a perekben a küszöbön álló reform szempontjából meg kell oldani: *a)* minő mértékben érvényesüljön bennük a nyomozás elve és *b)* melyek legyenek az erre a czélra szolgáló közegek?

Mostani jogunk alig nyujt tájékozást arra nézve, hogy a bíróság a statusperekben a nyomozás elvét minő mértékben alkalmazza. Legtöbb támpontot e részben mégis a *házassági* perekben nyerünk. Itt mindenekelőtt az az elv irányadó, hogy házassági perekben a nyomozás elvénél fogva nincs *nyilatkozási kötelesség* s igy a nyilatkozás elmulasztásához füződő következmények sem állhatnak be mint azokban a perekben, a melyek a rendelkezés elvén alapulnak. Innen van, hogy ha az egyik fél a másik állitásaira nem nyilatkozik vagy a tárgyaláson nem jelenik meg, az ellene felhozott tényeket a bíróság nem veheti valóknak bizonyitás nélkül is, a mint ezt a gyakorlat is igy tartja, s a törvényjavaslat kifejezetten kimondja. (675. 677. §§.) Ugyancsak a nyomozás elvénél fogva ki van zárva az, hogy a bizonyitás *kizárólag* a peres felek mint bizonyitó eszközök által történjék. Innen van, hogy ezekben házassági perekben csupán a peres felek beismerése, eskü alatt tett vallomása vagy esküje nem lehet döntő.

A törvényjavaslat is ebből az alapgondolatból (675. §.) indul ki, azzal az eltéréssel azonban, hogy a beismerést még sem tekinti hatálytalannak, hanem bizonyitó erejének mérlegelését a biróra bizza. Tulajdonképpen az emlitett két elvet csak a házasság megsemmisitése iránti perekben kellene minden megszoritás nélkül alkalmazni; megtámadó, bontó és válóperekben csak akkor, midőn a házasság megszüntetéséről van szó, mert hiszen itt a rendelkezés elve csak ebben az irányban van kizárva, amint ezt különben a német perrend is igy szabályozza. (617. §.) Ellenben egészen helyes ugy a gyakorlatnak, mint a törvényjavaslatnak a bizonyitó eszközök alkalmazására vonatkozó alapelve. E szerint, ha a házasság megsemmisitéséről van szó, a bíróság egyáltalában nincs kötve a felek által felhozott bizonyitó eszközökhöz, tehát a házasság fenmaradása, mint megszüntetése érdekében egyaránt hivatalból is beszerezhet bizonyitó eszközöket; ellenben megtámadó, bontó és váló perekben ezt csak a házasság fenmaradása érdekében teheti. (674. §.)

A nyomozás emez eszközein kivül a mai jog még a *hivatalból való felülbirálást is* alkalmazza a házassági perekben. Ha ugyanis a bíróság a házasságot érvénytelenitette,

felbontotta vagy a feleket elválasztotta, az ügy hivatalból felterjesztendő a másod- és innen a harmadbirósághoz, ha a másodbiróság hozott érvénytelenitő, bontó, illetve elválasztó itéletet. Ma ezt általában helytelennek tartják s azért a törvényjavaslat el is ejti. *Dr. Magyary Géza.*

(Bef. köv.)

A nem törvényes gyermekek köteles része a magyar polgári törvénykönyv tervezetében.

A örökbefogadott, törvénytelen és természetes atya által elismert gyermekek köteles részéről a Tervezet nem emlékezik meg. Az örökbefogadott gyermekekre nézve ez a 234. szakaszra való figyelemmel felesleges is lenne. De a törvénytelen gyermekekre nézve is. Mert a Tervezet nekik bizonytalan természetes atyjuk utáni köteles részt biztositani nem akarván, reájuk vonatkozó külön rendelkezés felvétele csak akkor lenne szükséges, ha ez az anyjuk utáni köteles részük biztositása szempontjából szükségesnek jelentkeznék. Ámde mi, kik a törvénytelen gyermeknek anyja után köteles részt biztositani kivánunk, a 343., 345., 1804. és 1953. szakaszokban a kérdést helyesen és kedvezően megoldottnak találjuk.

De nem találjuk megoldottnak azt a kérdést, vajon a természetes atya által elismert gyermek követelhet-e köteles részt atyja hagyatékából vagy nem? A 183. szakasz szerint a törvénytelen gyermek és természetes atyja egymásnak ugyan nem rokona, az anyja beleegyezésével a születési anyakönyvbe való bejegyzés mellett atyja által elismert természetes gyermek azonban, ha ugyan nem is vélelmezett és törvényes, de mégis elismert és természetes gyermeke, tehát rokona az immár kétségtelenül kipuhatolt atyjának. Mégis azonban a Tervezet reá vonatkozólag nem rendelkezik a 345. szakaszhoz hasonlóan akként, hogy jogviszonyuk a törvényes gyermek és atyja közöttivel megegyezik.

Az a kérdés tehát, vajon az 1804., 1931. és 1955. szakaszok ama rendelkezései, melyek az örökhagyó gyermekének és viszont a gyermek atyjának törvényi és köteles részt biztositanak, kiterjednek-e a természetes atyja által elismert gyermekre és atyjára vagy nem, eldöntetlen maradt, holott az szabályozásra szorul. Még pedig annál inkább, mert ezen intézményt jelenlegi jogunk nem ismerte, hazai joggyakorlatunk és a Tervezet pedig, mely utóbbi, az elismert rokonsági viszonynak következményeit le nem vonja, a kérdés mikénti eldöntésére nézve utmutatást nem tartalmaz. Nézetünk szerint a kényes kérdés eldöntése elől tehát el nem zárkózhatunk s azt kedvező értelemben tartjuk eldöntendőnek.

A természetes atya nem köteles gyermekét elismerni; mielőtt ezt tenné, ő bizonyára az összes latba eső körülményeket szigorúan meg fogja fontolni, különösen azon hatást is, melyet ezen ténye annak a törvényes családon belüli családtagjai iránti személyes és vagyoni jogviszonyaira gyakorolni fog. Ha tehát az elismerés megtörtént, akkor nemcsak az atya személye, hanem az is bizonyos, hogy azon okok, melyek a természetes gyermeknek a törvényes család tagjaival való egyenjogositása ellen fenforogni szoktak, az eset különleges körülményeinél fogva legalább az örökhagyó szempontjából fen nem forognak vagy többé már fen nem forognak.

Előreláthatólag leggyakoribb lesz az elismerés akkor, ha az örökhagyónak törvényes házasságból származó ivadéka nincs és nem lehet. Ezen és az ehhez hasonló esetekben azonban a családi erkölcs szeplőtlenségéből meritett érveléssel nem operálhatunk. De akkor sem, ha törvényes ivadékok törvényes osztályrésze konkurrálna. Mert az elismerés a törvénytelen gyermeket legalább némi tekintetben, t. i. annyiban törvényesitette, amennyiben rokoni, még pedig lemenő rokoni minősége kétségtelenittetett, ami által közötte és a törvényes család tagjai közötti rokonság is megállapittatott. De ettől eltekintve, a születési anyakönyvbe való bevezetés melletti quasi törvényesités legalább is oly jelentőséggel bir, mint a végrendelkezés, s ha a törvény ahhoz örökjogi következményeket füz és az örökhagyó gyermekét mégis elismeri, törvényes ivadékai pedig ebbe belenyugodni kényszerültek, akkor ők ennek vagyonjogi hatásai ellen annál kevésbbé szólalhatnak fel, mert az elismerés köteles részüket nem sértheti.

Ehhez járul, hogy az elismert gyermek tartási kötelezettsége az atya halála után a Tervezet 1325. szakasza nyomán a Tervezet 251. szakaszából levonható következtetés szerint nem szállván át törvényes ivadékaira, mivel a törvénytelen anya a tapasztalat szerint a tartási kötelezettségnek legtöbbnyire csak elégtelen és meg nem nyugtató mérvben képes és szokott megfelelni, igen gyakran előállhatna az az eset, hogy az elismert gyermek tartása még bőséges hagyaték hátramaradása esetében sem lenne biztositva és igy az elismerés az elismert gyermeket jövője biztositásához még sem segitené.

Mindezen nyomós okokból a természetes atyja által elismert gyermeknek a köteles részt biztositandónak, az el nem ismert természetes gyermekre ellenben e rendelkezést kiterjesztendőnek nem véljük, még pedig azért nem, mert habár a tartási kötelezettségnek megszünéséből meritett érv ez utóbbiakra is áll, az elismerés hiánya miatt természetes atyjuk teljes bizonysággal meg nem állapithatónak jelentkezik és mert atyjuk őket a gyermekké fogadás szándékának törvényes alakban való kijelentése által családja tagjává avatni nem kivánta.

Mindazonáltal nem zárkózhatunk el azon tekintet elől sem, hogy az elismert természetes gyermekek köteles részének jogintézményét azon atya visszaélésekre is felhasználhatná, aki ivadékait és szüleit törvényes kitagadási okok fenforgása hiányában köteles részükben megkárositani akarja.

Az atya végrendelkezés és kitagadás helyett ugyanis korlátlan számu idegen gyermekek elismerése által törvényes gyermekeinek köteles részét minimumra szorithatná le. Ezzel szemben védelmet nyujt ugyan a Btk. 394. szakaszán kivül ezen eljárásnak okadatlan, valószinütlen és ritka volta is.

Mindazonáltal a jogintézmény megfelelő kiépitésének betetőzéséül mellőzhetlennek tartjuk azon rendelkezés felvételét, hogy az elismert természetes gyermekek köteles része a törvényes gyermekek köteles részét nem sértheti. E mellett pedig ez utóbbi akként számitandó ki, mintha a természetes gyermekek nem léteznének. De hasonirányu védelmet még pedig fokozott mérvben követel az elismert természetes gyermekek köteles része is, melyet más természetes gyermekek későbbi elismerése szintén nem sérthet; az ez utóbbin alapuló köteles rész tehát csak annyiban érvényesithető, amennyiben az a korábban elismert természetes gyermekek köteles részébe nem ütközik.

A szülői köteles rész ellenben ily rendkivüli védelemben nem részesithető, már csak azon tekintetnél fogva sem, mert ily védelme az örökbefogadással szemben sincs és mert ha az esetleg a rokonság kötelékén teljesen kivül álló örökbefogadott gyermek örökjogának a szülői köteles rész érvényesithetését kizáró joghatályt tulajdonitunk, akkor azt az örökhagyó elismert természetes gyermekétől sem tagadhatjuk meg. *Dr. Mangold Ármin.*

Néhány szó a megtartási jogról.

I.

«Qui suo iure utitur neminem lædit». A római jog ez alaptétele szintén egyike azoknak az alapfogalmaknak, amelyek kardinálisan támogatják a modern jogfelfogás ama, sajnos, közmeggyőződéssé vált szintén alaptételét, hogy a leg-

tisztább igazság tulnyomó esetben a legnagyobb, hogy ne mondjam: legbrutálisabb, igazságtalanságra vezet. Summum ius, summa injuria.

A jus strictumnak a méltányosság elveinek belecsepegtetésével való fokozatos és rendszeres mitigálása, a modern magánjogi legislatio legszebb feladata. Mert a jog sem nem mathematika, sem nem philosophia. Nem lehet azt e két doctrinától eléggé távol tartani. Sem puszta számitás, sem puszta, hideg okoskodás nem elegendő ahhoz, hogy a jogszolgáltatás valódi czélját elérje. A jog, amint azt Schwarz Gusztáv* igen helyesen megjegyzi, nem logika, nem a fogalmak mathematikája. Azzal, hogy egyik tételének a másikkal való mathematikai összefüggése vagy logikai megegyeztethetősége kimutattatik, még semmi sincs mondva annak jogi értékéről. A jog a gyakorlati élet tudománya és eredményének egyetlen criteriumát csakis annak gyakorlati hasznavehetősége, gyakorlati czélszerüsége képezheti.** Az az irány, amelynek nyomán Bruno azt mondja, hogy «das Recht ist an sich unabhängig von der öffentlichen Wolfahrt, und bei Anwendung des bestehenden Rechts gilt der Satz: fiat justitia, pereat mundus» nem lehet helyes. Mert nem lehet helyes, nézetem szerint, egyetlenegy irány sem, amely izolálni akarja a jogot a gyakorlati élettől. A jog nem a *tudósok* tudománya, a jog *maga az élet*, amely kell hogy alkalmazkodjék annak minden változásaihoz és fejlődéséhez. Nem a *saját maga* kedveért létezik, de azért, hogy a *gyakorlati életet* szolgálja, annak utait egyengesse és a vagyonjogok biztonságának leghatalmasabb támasza legyen. Épp azért a magánjognak már a maga objectiv szabványaiban akként kell construáltatnia, hogy *a közjólétet, az általános czélszerüséget* szolgálja, a gyakorlati élet követelményeinek megfeleljen. Ez pedig nem akkor fog bekövetkezni, ha az egyes jogszabályokból *mathematikai* formulákat, avagy *logikai syllogismusokat* alkotunk, amelyek egymással rideg összefüggésbe hozva mindig ugyanazt az eredményt hozzák létre, akár csak a chemia productumai mindig ugyanazt a vegyületet, hanem akkor, ha szem előtt tartja ugy a törvényhozó, mint a létező szabályokat alkalmazó forum, hogy a jogtételeknek lehetőleg és pedig jogesetenként lehetőleg alkalmazkodni kell a *gyakorlati élet* követelményeihez és felfogásához.

De vajon mit értsünk ez alatt? Hogyan alkalmazkodjék a *kész* jogtétel a szentesitett jogszabály az *egyes* alkalmakkor felmerült sporadikusan előforduló gyakorlati jogesetekhez? A választ általánosságban megadni igen könnyü. A «jus strictum» mellett párhuzamosan müködjék a «jus æquum», mint az «æquitasnak», a «méltányosságnak» a képviselője.

A modern legislatio czéljául kell hogy kitüzze azt, hogy az æquitas, a méltányosság elve, mind szélesebb körben érvényesüljön a jogélet terén.*** A *méltányosság* alapelvére kell az egész modern magánjogi rendszert fektetnünk. Mert nem tartom megengedhetőnek azt, hogy pusztán a jogi magasabb «*systema*» kedveért, hogy a német jogászok doctrinär szavaival éljek, bármily vagyonjogi subjectum ethikailag és bizonyos mértékig jogilag is indokolt és védelmezendő érdekei csorbulást szenvedjenek.

De mielőtt tovább mennénk, néhány szót óhajtok szólni magáról az «æquitas», a «méltányosság» fogalmáról. A latin kifejezés szórul-szóra «*egyenlőséget*» jelent. Helyesebben *egyenlőségre való törekvést.* Természetesen *jogi* értelemben. A rómaiak az «æquitas» alapján felépülő jogot «*jus aequumnak*» nevezték, szemben a szigoru mathematikai formulákból álló «jus civilevel», amelyet «*jus durumnak*» is neveztek. Az æquitas alapján álló jognak czélja az volt, hogy egy és ugyanaz a jogi lény két különböző vagyonjogi körre ne gyakorolhasson *egyenlőtlen* befolyást oly módon, hogy az egyiket gyarapitsa, a másikat apaszsza. Ugyanez a szerepe a jog terén a méltányosságnak. A méltányosság elve egy tilalmat* visz be a jogi rendszerbe; tilalmat, hogy senki se gazdagodjék más kárára; nem még akkor sem, ha erre *formailag* jogositva is lenne.

Azonban a tilalom magában véve még nem elegendő. A jogrendnek gondoskodni is kell róla, hogy a «méltányosság» elvei tényleg de facto keresztülhatolhassanak és *effective* is megvédhessék a fenyegetett vagyonjogi existentiákat. A méltányosságnak szóval eszközökre van szüksége, hogy feladatát teljesithesse, hogy érvényesülhessen. A római jog több ily eszközt léptetett fokonként életbe; ilyenek: az *in integrum restitutio*, *exceptio doli* és némileg a *condictiones ob causam.* Ezek segitségével volt felfüggeszthető, hatályon kivül helyezhető mindaz, ami a méltányosság elvével ellenkezett. Ezek voltak, hogy ugy mondjam a «jus strictum» *biztositó szelepei.* Jól müködő szelepek voltak ezek, mert a legtöbb esetben elérhető volt, hogy a materialis causa nélkül elért gazdagodás visszakerüljön ahhoz a vagyonjogi subjectumhoz, akitől származott s ahova jogosan tartozott.

Rendkivül érdekes volna fokonként figyelemmel kisérni, mint tér el a modern törvényhozás a szigoru jus strictum alapelveitől s mint fészkeli be magát az «æquitas» elve ugyszólván valamennyi magánjogi alaptételbe. Köztudomásu, hogy mily rés üttetett a «nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habet» elvén, avagy mennyire megszorittatott e sokszor barbár tétel «qui suo iure utitur, neminem lædit» stb. Távol áll tőlem, hogy a «ius æquum», illetve a «méltányosságnak» a jogéletben és a modern legislatióban való szereplését rendszeres vizsgálat tárgyává tegyem. Csupán azt teszem vizsgálat tárgyává, hogy mily szerepet játszik a *méltányosság elve* az ingók rei vindicatiója alkalmával érvényesülő *megtartási jognál.*

Dr. Zachár Gyula.

* Uj irányok a magánjogban 79. old. 1884.

** L. Schwarz Gusztáv id. m. A törvényhozó, valamint maga nem a «fogalmi szükség», hanem a gyakorlati czélszerüség szerint, az élet igényei szerint hozza a jogot, ugy joggal megkövetelheti a törvényt alkalmazó birótól, ügyvédtől is, hogy a törvényt az *ő saját nézőpontja* szerint, nem pedig holmi scholasticus szobaspeculatiók szempontjából *magyarázzák és alkalmazzák.*

*** L. Dr. Otto Mayer «Die Justizcausa bei Tradition und Usucapion». Erlangen 1871.

Jogirodalom.

Kirchenrechtsquellen. Urkundenbuch zu Vorlesungen über Kirchenrecht. Dr. Bernhard Hübler. Vierte berichtigte und verstärkte Auflage. Berlin. Puttkammer und Mühlbrecht. 1902.

Hüblernek, a berlini egyetem nagynevü tanárának e 130 lapra terjedő kis munkája ezuttal már negyedik kiadásban jelent meg. E munka segédkönyvül szolgál az egyházjogi előadásokhoz, nem tankönyv, hanem, mint a szerző világosan ki is fejezi, olvasmánynak iratott a joghallgató ifjuság számára az egyházjog forrásainak megismeréséhez. Talán nincs tudomány, melyben a források kimeritő ismerete oly nagy jelentőséggel birna s annyira össze volna forrva a positiv tételekkel, mint az egyházjogban, melynek erős történelmi jellegénél fogva a forrásokban való teljes tájékozottság nélkül a tudomány elsajátitásáról nem is lehet szó. De éppen e tekintetben, a források megismerésében követendő módszer és eljárás terén találkozunk nagy nehézségekkel. A joghallgató ifjuság, mint a tapasztalatok is igazolják, az egyházjog forrásairól szóló részt sajátitja el legnehezebben s a tanárnak, főleg ha kötve van idő tekintetében (mint a jogakadémiáknál), nem könnyü eltalálni azt a helyes középutat, hogy az egyházjog forrásainak ismerete — mint Hübler is mondja — ne legyen egyszerüen a puszta nevek és könyvczimek ismerete, de másrészt tulságos kiterjesztése által ne szolgáljon esetleg a positiv részek rész-

* L. Dr. Otto Mayer id. m.

letes tárgyalásának hátrányára, illetve az erre rendelkezésre álló idő megröviditésére.

A forrásokba életet önteni, az előadás által felkelteni az érdeklődést és kutatásvágyat a forrásanyag iránt, ez a feladat s ennek megkönnyitésére irta a kiváló tudós e jeles kis müvet hallgatói számára. Nem kimerítő feldolgozása, hanem inkább szemelvényes egybeállitása ez az egyházjog forrásainak; szerzőnek az a czélja, hogy megadja az alapismereteket a forrástan szempontjából s megkönnyitse azoknak munkáját, kik mélyebben akarnak behatolni a források ismeretébe. Ehhez képest szerző nem birál, nem elemez, kerüli a vitás kérdéseket s ezek rövid emlitésénél épp ugy, mint a rendszerek ismertetésénél tartózkodik a hosszas fejtegetésektől, lehetővé teszi általánosságban a források ismeretét, módot nyujt arra, hogy a nagy kérdések az élőszóbeli előadások keretében a már előre némi tájékozottságot nyert hallgatóság előtt könnyebben legyenek megérthetők. Mert a hallgató igy már jó előre látja a források történeti sorrendjét, látja az egyes források érdekesebb helyeit, elsajátitja az idézést, s midőn már a Corpus juris canonicit kezébe veszi, előtanulmányainál fogva mélyebben tekinthet be annak részleteibe. S amennyiben az egyes forrásokra vonatkozó irodalom is a jegyzetekben fel van sorolva, a kutató megkapja az utbaigazitást, ha bővebb tanulmányokat akar végezni.

A munka három könyvre oszlik. Az elsőben a katholikus egyházjog forrásai tárgyaltatnak, a második a német evangelikus egyházjogot, a harmadik a közös jogforrásokat foglalja magában.

Az I. könyvben rövid bevezetés után szerző megismerteti általánosságban a zsinati határozatok természetét, felosztását, megjelenési formáit, a konstancai, baseli, tridenti és vatikáni zsinatok határozataiból egyes fontosabb és érdekesebb részek vannak bemutatva. A pápai constitutiók különféle fajaiból többet mutat be szerző, különösen nagy sulyt fektetve még e szemelvényekben is a német nemzeti szempontokra. Igy a chirographum érdekes példája gyanánt a XIII. Leó pápa által kiadott «Cum de Carolinis insulis» czimüt mutatja be, melyben, mint ismeretes, a pápa a Krisztus-rendet adja Bismarck herczegnek, hálás elismerésül, hogy a Carolina-szigetek ügyében az ő kezdeményezésére a pápa kéretett fel birónak. A particularis egyházjog forrásai között előadja a concordatumok fogalmát, azok természetét, az erre vonatkozó különböző elméleteket, kiemelve ugy ezekre, mint a circumscriptionális bullákra másutt már kifejtett nézetét azok szerződéses természete ellen. A concordatumok közül szemelvényeket közöl a wormsi, a bajor, a badeni, a franciaországi, az osztrák és a kolumbiai concordatumból, az osztrák concordatumra bemutatja gróf Auersperg nézetét, ki azt nyomtatott Canossának nevezte, melyben a XIX. századbeli Ausztriának vezekelnie kellett a XVIII. századbeli Josephinismusát.

Ezek után áttér a szerző az egyházjogi gyüjteményekre. A Gratián előtti forrásanyag csak igen nagy általánosságban van érintve; fősulyt a szerző a Corpus juris canonici alkatrészeit képező gyüjteményekre helyezi, de itt is inkább a szemelvények foglalják el a főhelyet, nem annyira e nagyjelentőségü müvek rendszerének részletes ismertetése. E szemelvények, bár néhol találóbbakat, illetve érdekesebbeket is lehetne bemutatni, általában ügyesen vannak összeállitva; bemutatja szerző az extravagantes communes-ből az «Unam sanctam» bullát is, de ennek kapcsán tartózkodik bővebb fejtegetésektől, csak annyit jegyez meg, hogy ebből származott a hierokratikus rendszer, de ennek ismertetése mellőztetett. A kanontörvénytárban foglalt részek kötelező erejének ismertetését az apostoli iroda szabályai, a római rituális könyvek és bullariumok előadása követi, mindenütt az idevonatkozó irodalom felemlitésével.

A II. könyv az evangelikus egyházjog forrásaival foglalkozik. Szerző e részben tisztán a német s körülbelül a porosz viszonyokra van mindenütt tekintettel. A symbolikus iratok, az egyházrendeletek után főképp az evangelikus egyházjog viszonyát a Corpus juris canonicihez tárgyalja, ezt követi a porosz egyházak egymáshoz való viszonyának és szervezetének főbb vonalaiban való ismertetése.

A munka III. része a katholikus és evangelikus egyházjog közös forrásával foglalkozik. A szentirás és szent hagyomány előadása után a régi német birodalmi és szövetségi törvények, majd az ujabb birodalmi és tartományi törvények és szervezeti intézkedések előadása következik s végül egy függelékben a külföld uj egyházpolitikai törvényei az osztrák 1868-iki és 1874-iki s az olasz garantiatörvény vannak bemutatva. A II. és III. rövidebb részek tisztán a német viszonyokkal foglalkoznak, rólunk, Magyarországról, sajnos, nincs szó. A függelékben, hol a külföld uj egyházpolitikai törvényei vannak felsorolva, még azt sem találjuk megemlitve, hogy Magyarországon uj egyházpolitikai törvények vannak, hogy a kötelező polgári házasság behozatott s a vallás szabad gyakorlatáról, az anyakönyvekről, gyermekek vallásáról miféle reformokat alkottunk. Annyit pedig, hogy legalább oly általánosságban ismerje ezeket, mint a többi államokét, egy német jogásztól is meg lehet kivánni.

Ezektől eltekintve, a munka tanulságos és hasznos olvasmányt képez; természetesen nem a szaktudósok, hanem az ifjuság számára készittetvén, mélyebb fejtegetéseket nem tartalmaz, de érdekes példa arra, hogy lehet a nemzeti felfogást itt is érvényesiteni s az ifjuság kezébe segédkönyvet adni. Egyetemeinken és akadémiánkon a forrásanyag behatóan és nagy részletességgel tárgyaltatik, de mégis kivánatos volna, ha hasonló természetü egyházjogi segédkönyv iratnék, természetesen a nemzeti szempontok erős kiemelésével s nemcsak a római katholikus és protestans, hanem a görög-katholikus és görög-keleti egyházjog forrásainak bevonásával, hasonlóképpen szemelvények bemutatásával, melyeket nem ártana részletesen is magyarázni.

Mert az egyházjog, ha ujabban egyik becses része a házasságjog polgári jogérvényét nálunk el is vesztette, mindig nagyjelentőségü tudomány marad s mi is osztjuk Hübler nézetét, aki panaszkodva, hogy a porosz egyetemeken ujabban háttérbe szorul, azzal vigasztalja magát, hogy az állam és egyház küzdelme mindig meg-megujul, mert az mindkettőnek természetében fekszik s a sacerdotium és imperium egyetértése egy szép ábrándnál és álomnál egyébnek alig tekinthető, amint az egyházpolitikai törvények óta beállott állapotok nálunk is igazolják.

Dr. Zsindely István,
sárospataki jogakad. tanár,
egyetemi magántanár.

A bécsi egyetem magyar nemzetének anyakönyve 1453—1630. Irta *Schrauf Károly*, a bécsi egyetem levéltárosa.

Szerző, aki már két jeles müvel szolgálta a magyar iskolázás történetét, a Magyar tudományos akadémia megbizásából (magyar s német kiadásban) közzétette a bécsi egyetem magyar nemzetének legrégibb reánk maradt — 1453-tól 1630-ig terjedő — anyakönyvét, becses kiegészitéseül «Magyarországi tanulók a bécsi egyetemen» czimü munkájának. (1892.) Az anyakönyv tartalmazza a magyar nemzetnek 1414-ben alkotott eredeti statutumait, valamint 1430-ig hozott egyéb határozatait, továbbá mind e statutumoknak rendszeres összefoglalását. Ezt követi a tulajdonképpeni matricula, a magyar nemzet tagjainak a suppositumok (tagok) rendi állása s egyetemi fokozatai alapján 13 rovatba osztott jegyzéke. Az utolsó rész a nemzet előljáróinak, a procuratoroknak hivatalos tevékenységükre s a natio belső életében előfordult fontosabb eseményekre, ritkán egyéb, históriai jelentőségü tényekre vonatkozó bejegyzéseit foglalja magában. A nagyértékü kultur-, nevezetesen társadalomtörténeti, valamint

genealogiai érdekü anyagnak felhasználását felette megkönnyiti három pontos névmutató; hogy a publicatio az oklevélkiadás összes kivánalmai szerint nagy gonddal s körültekintéssel készült, szinte felesleges hangoztatnunk. Az anyakönyv legnevezetesebb tanulságait és a legfontosabb tudnivalókat maga Schrauf vonja le, illetve állitja egybe a közel száz oldalra terjedő bevezetésben, amely jórészt statisztikai jellegü tartalma daczára, mindvégig érdekes s kellemes olvasmány. A bevezetésből kiemeljük, hogy a magyar nemzet, amely az egyetem alapitásától fogva egyike volt a bécsi négy nemzetnek — azaz az egyetemi polgárság által a származás közössége alapján, azonban bárminemü kényszernek alkalmazhatósága nélkül alkotott testületeknek — és amely 1384 óta a magyarokon kivül magába foglalta a cseheket, lengyeleket, morvákat s (déli) szlávokat, nemkülönben a görögöket, joggal viselte éppen a *magyar* nevet, mert a natiónak a szóban forgó időben immatrikulált 3296 tagja közül 2443, vagyis 74% volt a magyar; ugy hiszszük, a XV. század második és a XVI. század első felére nézve külön még kedvezőbb számaránya alakulna a magyarországi tagoknak. Legtöbb tagot küldött városaink közül két szász város: Nagyszeben (102) és Brassó (97); azután következik Buda (61), Pozsony (58), Pest (51), Sopron (46), majd Szeged (40). Sajnáljuk, hogy Schrauf mellőzte a magyar diákság rendi megoszlásának, a nemesi és polgári elem arányának számbeli feltüntetését; a matrikulában a legelőkelőbb családok tagjaival találkozunk. A magyar nemzet magyar jellege ékesen nyilvánult abban, hogy Szt. László királynak volt a védőszentje, kinek napját a nemzet szerény viszonyaihoz mért szerény módon ünnepelte, isteni tisztelettel s lakomával; a nemzetnek másik nagy s költséges napja az elhunyt tagok lelki üdveért évenkint a nyári semester folytán tartott gyászünnep volt. A magyarországi elemnek tulsulya sokáig a procurator tisztének betöltésénél is nyilvánult: 1453-tól 1500-ig 56 magyar viselte összesen 68-szor és 20 nem magyar 33-szor az előljárói tisztet; a procuratort t. i. egy-egy félévre választották lehetőleg a nemzet tagjainak sorából, turnus szerint a szépmüvészetek magisterei és a három magasabb kar graduatusai közül; — a XVI. században azonban a magyar diákság sulya csökken (a számánál hasonlithatatlanul nagyobb arányban): 1548-tól 1630-ig mindössze két semesterben találkozunk magyar eredetü procuratorral. *S. B.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértés esetén megállapitandó-e a bünösség, vagy nem?

I.

A *Jogt. Közl.* f. évi 9. számában Vásárhelyi István ezen kérdésre ***nemmel*** válaszol és azt állitja, hogy a Btk. 275. §-ának azon rendelkezését, a mely szerint a bünösséget meg kell állapitani, a mikor a biróság a vádlottakat a büntetés alul fölmenti, a BP. 590. §-a hatályon kivül helyezte.

Ezzel a véleménynyel szemben én azt állitom: hogy a BP. 590. §-a nem helyezte hatályon kivül a Btk. 275. §-ának szóban levő rendelkezését, hogy a Btk. 275. §-a nem áll ellentétben a BP. 324. §-ával, és hogy ennek folyományaképen nyomban viszonzott és kölcsönös becsületsértés esetében a tömörséget meg kell állapitani.

Ezen állitásaim bizonyitására én is a Btk. 275. és a BP. 323. és 326. §-aira hivatkozom.

A BP. 324. §-ának utolsó előtti bekezdése ugyanis igy hangzik: «Az itéletben a biróság a vádlottat fölmenti a vád alul, vagy bünösnek mondja ki.»

Tévesen idézte tehát a czikkiró ur ezt a törvényhelyet, a mikor azt irta, hogy: «Az itélet fölmentő, vagy büntető lehet.»

A Btk. 275. §-a szerinti bünösségmegállapitás nem áll ellentétben a BP. 324. §-ával, mert a bünösség az itéletben megállapittatott: igy tehát a biró, amikor a kölcsönös sértést bebizonyitottnak találja, a Btk. 261. §-a alapján a bünösséget köteles megállapitani, de egyuttal jogában áll a Btk. 275. §-ára hivatkozással a vádlottakat a BP. 326. §-ának 3. pontja alapján a büntetés alul fölmenteni.

Téves a czikkiró urnak azon állitása is, hogy a Btk. 275. §-ának azon kitétele: «a bünösség megállapitása mellett», alaki szabályt képez. Ez nem alaki, hanem erkölcsi büntetést tartalmazó, anyagi szabály.

A büntető itéletnek egyik része az erkölcsi, a mely a bünösség kimondásából, a másik az anyagi, a mely a büntetés alkalmazásából áll.

A Btk. 275. §-a megengedi a vádlott és viszonvádlott cselekményeinek a beszámitását és módot nyujt a birónak arra, hogy csak erkölcsi büntetésben részesithesse a vádlottakat, a mikor az anyagi büntetést fölöslegesnek tartja, tehát az anyagi büntetést illetőleg egy föltételes beszámitást kizáró okot statuál.

Ezen intézkedés a Btk.-ben egyedül álló, de bárcsak a novella több csekély sulyu delictumnál is adna jogot a birónak, hogy csak erkölcsi büntetést szabhasson, akkor majd nem kell annyi alkalmi bünöst rövid idejü szabadságvesztéssel, a mely nem javit, hanem züllésnek indit, büntetni.

Hagyjuk meg tehát békében és érvényben a Btk. 275. §-át, a mely utmutató a büntetési rendszer helyes fejlődése felé.

Fürst Sándor,
pápai kir. albiró.

II.

Teljesen egyetértek Vásárhelyi István urral abban, hogy a BP. 590. §-a rendelkezése folytán a bünvádi perrendtartás alapján a Btk. 275. §-a értelmében hozott itélet, jelesül olyan itélet, a mely a bünösség megállapitása mellett a feleket a büntetés terhe alól felmenti, meg nem állhat.

Ezt az állitását is azonban a czikkiró urnak az övétől eltérő indokok alapján látom támogatva. Nem elegendő erre nézve ugyanis a BP. 324. §-ának 4. bekezdéséből meritett az az érv, hogy a biróság a vádlottat vagy felmenti a vád alól, vagy bünösnek mondja ki, de nem hozhat mind a két határozatot magában foglaló itéletet; nem elegendő pedig ez az érv azért, mert a BP. 324. §-a a «vád» alóli felmentésről, a Btk. 275. §-a pedig a «büntetés terhe» alóli felmentésről szól.

Processualis tekintetben ugyanis valamely birói határozat helyessége attól függ, hogy az a birói itéletet megdöntő okok, jelesül bünvádi perrendtartásunk nyelvezete szerint semmiségi okokkal szemben megállhat-e? Már most a BP. 327. §. 7. pontja semmiség terhe alatt irja elő, hogy az itéletnek tartalmaznia kell a vádlottnak elitélését vagy a vád alól való felmentését. Ugyancsak a BP. 327. §-a 2. bekezdésének *c)* pontja szintén semmiség terhe alatt mondja ki, hogy a vádlott elitélése, tehát bünösségének megállapitása esetén a rendelkező résznek tartalmaznia kell a kiszabott büntetést. Ebből folyólag a biróság, ha vádlottat a becsületsértés vétségében bünösnek mondotta ki, de reá büntetést nem szabott, semmiségi okot szegett meg.

Miután pedig a BP. 590. §-a értelmében a törvényeknek a bünvádi perrendtartásról szóló törvénynyel ellenkező megállapitásai hatályukat vesztik, ennélfogva hatályát vesztette a BP. 327. §-ának semmiség terhe alatt előirt azon szabálya folytán, hogy vádlott bünössége megállapitása esetén reá büntetés szabandó ki a Btk. 275. §-ának azon szabálya, hogy a biróság a bünösség megállapitása mellett a büntetés kiszabását mellőzheti.

Szerény véleményem szerint tehát a Btk. 175. §-ának nem a bünösség megállapitására vonatkozó része, mint a czikkiró ur állitja, hanem a büntetés terhe alóli felmentésre vonatkozó megállapitása helyeztetett hatályon kivül.

Mint emlitettem, a czikkiró ur továbbá a bünösség megállapitását azon okból véli hatályát vesztettnek, mert a sértés nyomban viszonzása büntethetőséget megszüntető oknak tekintendő s igy vád alóli felmentést eredményez.

Induljunk ki ebből az álláspontból.

Büntethetőséget megszüntető ok oly ténykörülmény, mely minden esetben felmentést eredményez. Jelesül az a ténymegállapitás például, hogy vádlott hamis tanuzását vagy esküjét a Btk. 225. §-ában körülirt módon visszavonja, minden esetben a vád alóli felmentést involválja. Ugyanigy a többi beszámitást, vagy büntethetőséget megszüntető okoknál. Az a ténymegállapitás azonban, hogy a vád alapjául szolgáló becsületsértés a viszonvád alapjául szolgáló becsületsértéssel nyomban viszonoztatott, eredményezhet elitélést és

büntetést, valamint a Btk. 275. §-a szerint elitélést és a büntetés terhe alól való felmentést is. Az egyéb büntethetőséget megszüntető okok kötelezően irják elő a felmentést, a Btk. 275. §-a ezt a birót belátására bizza. A Btk. 275. §-a ennélfogva nem büntethetőséget kizáró ok, mert annak alkalmazás nem kötelezőleg iratott elő. Példának okáért, lehetséges-e a czikkiró ur nézete szerint az, hogy a járásbiróság vádlottakat ezen általa büntethetőséget megszüntetőnek nevezett okból felmentette, a felebbviteli biróság pedig ugyanőket elitélje? A Btk. 261. §-a alapján a vádlottak elitélhetők, bárha a sértés nyomban viszonoztatott s igy a felebbviteli biróság *ugyanazon* ténymegállapitás alapján, melyet az elsőbiró büntethetőséget kizáró oknak minősitett, vádlottakat bünösöknek mondja ki. Ez olyan lenne, mintha a jogos védelem mind a két forumon megállapittatott volna, ámde egyik birót ugyanezen alapon elitélné, a másik felmentené a vádlottat.

A becsületsértés nyomban viszonzása tehát nem büntethetőséget, hanem a 286. §. alkalmazásba vétele esetén a büntetés kiszabását megszüntető ok. Ilyet a törvény nem ismer, a BP. 327. §. 2. tcz. *c)* pontja pedig, mint fentebb kifejtettem, a büntetés kiszabásának mellőzését semmiség terhe alatt kizárja, ennélfogva a bünösség megállapitása mellett a büntetés ki nem szabása törvénynyel ellenkező.

Kármán Elemér,
szombathelyi törvényszéki aljegyző.

Különfélék.

— **A kir. Curiához** a folyó év első negyedében beérkezett 6602 ügy, a mult évről maradt 6426 hátralékkal együtt elintézendő volt 13,028, elintéztetett 6184, hátralékban maradt 6844. A mult év megfelelő időszakához képest 155-tel több ügy érkezett be, 1358-czal több volt elintézendő, 347-tel több intéztetett el s a hátralék nőtt 1011-gyel.

— **A Magyar Jogászegylet** szombaton, folyó hó 4-én megtartott teljes-ülésének tárgya *dr. Finkey Ferencz* sárospataki jogtanár felolvasása volt *a motivumok tanáról a büntetőjogban*. Előadó mindenekelőtt szemlét tartott a jogirodalomnak a thémával szemben elfoglalt álláspontja felett és ennek során arra az eredményre jutott, hogy noha a büntetőjogi theoriák valamennyije, kezdve a klasszikus iskolától egészen a kriminal-anthropologiáig, fontos szerepet tulajdonit a motivumok tanának a büntetőjog rendszerében, mégis a sociologiai irány az, melynek a tan tulajdonképpeni kimüvelését és azt a postulátumot köszönhetjük, hogy a motivumok egyenesen irányadó tényezőkké váljanak a büntetőjog legfontosabb kérdéseiben. Konstatálja előadó, hogy a motivumok tana, vagyis a büntetendő cselekmény inditó okainak kutatása és minden irányu kifejtése mindamellett még mindig a jövő zenéje. Kifejti, mit kell jogászilag szabatosan a «motivum» szó alatt érteni, jelesül, hogy sem az akaratelhatározást magát, sem az ezt lelkünkben megelőző czélgondolatot, sem ezt és az érzelmeket, indulatokat együttvéve, hanem egyedül és kizárólag az elhatározásra késztő érzelmeket, indulatokat, vágyakat. Ismerteti a motivumok különféle osztályozását s ismételten utal az 1843-iki javaslatra, mely e kérdésben is a legujabb törvénytervezetekkel vetélkedik. Megkisérli a motivumok csoportositását, három osztályba sorozván a különféle érzelmeket, indulatokat, vágyakat, a szerint, amint azok erkölcsileg legerősebben elitélhetők s társadalmilag is legkárosabbak vagy kevésbbé ilyenek, avagy végül erkölcsileg menthetők, társadalmilag ártalmatlanok. Ez elméleti fejtegetések eredményét azután előadó kapcsolatba hozza a büntető-törvénykönyv reformjával és vizsgálat tárgyává teszi, mennyiben lennének a lélektani rugók méltathatók a beszámitás tanában, a bünösök osztályozása, a büntetési rendszer reformja és a büntetés kiszabása körében. A halálbüntetés kiküszöbölése mellett postulálja e végből előadó a párhuzamos büntetések eszméjének törvénybe iktatását, a szabadságvesztés-büntetések egyszerüsitését oly módon, hogy a mai öt ily büntetési nem helyébe kettő lépjen, a *custodia honesta* elejtésével s a pénzbüntetés tágabbkörü alkalmazásával óhajtja a büntetés kimérésének törvényhozói szabályozását, hogy a biró jogositva és kötelezve legyen az itélkezés előtt a tett rugóit kutatni és figyelembe venni. Végül a Btk. különös részének revisióját sürgeti és vázlatos áttekintést nyujt, miként képzelné a lélektani szempontok méltatását az egyes büntetendő cselekmények és büntetési tételek s különösen a mellékbüntetések körében, bővebben kitérve az inditó okok méltatására az emberölési cselekményeknél.

— **Birák minősitése.** A budapesti ügyvédi kamara jelentéséből:

A kir. táblák szétosztása után a felügyeleti jog a kir. itélő táblák hatáskörébe lett utalva, arról azonban nem történt intézkedés, hogy a kir. táblai elnök, a kir. törvényszéki elnök, illetve a kir. főügyész minő felelősség mellett teljesitse informáló kötelességét. A minősitési jog gyakorlása csak akkor fog igazságosan és mindenkit megnyugtatólag gyakoroltatni, ha a hivatali főnökök, akik minősitési joggal birnak, a központban bizonyos ellenőrzésnek lesznek kitéve. Ha már nincs szolgálati pragmatika, legalább ellenőrizze a központ a terhelő minősitésül felhozott tények valódiságát. A titkos minősitési rendszer azonban megszüntetendő, ennek jogállamban nincs helye, ez veszélyezteti a birák erkölcsi függetlenségét. A központi felügyeleti ellenőrzés hiányának tudható be, hogy a protectio az alsóbb fokon, a hivatalvezetőknél kiván érvényesülni. A központ sokszor olyan informatiót kap, aminő szükséges ahhoz, hogy a protegált czélhoz jusson. Nagyméltóságod nemcsak elfoglalt állásánál, de egész valójánál és egyéniségénél fogva barátja az igazságnak, tegyen róla tehát, hogy még annak a lehetősége is ki legyen zárva, hogy egyesek emberi gyarlósága folytán az állami szervezetben müködő legfüggetlenebb tényező, a biró minősitése szempontjából rendőri intézkedések áldozatává ne lehessen.

— **A halálbüntetés kérdéséhez.** *Feigl L. H.* gyöngyösi főrabbi az e lapok 6. számában megjelent, a halálbüntetés relativ megszüntetéséről szóló czikkre reflectálva, hosszabb fejtegetést küldött be, melyből a következőket közölhetjük:

A régi héberek büntetőjogában már fölleljük azon kompromissuális rendszer alapjait, mely szerint a halálbüntetés elriasztó eszközül szolgál ugyan, azonban csak a legritkább esetekben alkalmaztatik. Állitását következő, a Szanhedrinből vett adatokkal igazolja: A halálbüntetéssel sujtott büncselekmények processualiter egészen speciális elbirálás alá esnek. A biróság ezek megbirálásánál a más esetekben szokásos három helyett hetven tagból alakult meg. A leggondosabban fürkészték a vádlott előnyére szolgáló bizonyitási eszközöket, annyira hogy azt a tanut, aki alapos mentő körülményt tudott felhozni, birótársukká választották. A döntő szavazásnál is a vádlottat különböző előnyökben részesitették. Még a büntetés végrehajtása előtt is felhivtak mindenkit, nem tudna-e valami mentesitő körülményt felhozni? S ez esetben ügyét ujra elejétől tárgyalták.

— **Az általános polgári törvénykönyv tervezete a megelőző jogvédelem szempontjából** a czime a pécsi közjegyzői kamara emlékiratának, melyet *Baranyai Béla* pécsi közjegyző szerkesztett. Az emlékirat a megelőző védelem európai fejlődését, hazai jogunkban elfoglalt állását, az európai törvénykönyvekben és a polgári törvénykönyv tervezetében való szerepét behatóan tárgyalja és konkrét javaslatokat is tesz a megelőző jogvédelem megvalósitása iránt.

— **Elmozditott ügyvédnek az ügyvédi karba való ujolagos felvétele.** *A pécsi ügyvédi kamara:* Minthogy a beérkezett bünügyi iratok szerint, különösen pedig a szegzárdi királyi törvényszéknek a budapesti királyi főügyészhez 903/94. B. sz. a. intézett felterjesztése szerint a folyamodó teljes kártalanitást nyujtott a károsultaknak; minthogy továbbá a folyamodó szabadságvesztésének kitöltésétől már 11, hivatalvesztésének leteltétől 8, első felvételi kérelmének elutasitásától pedig $7^1/_2$ év telt el s igy az elkövetett büntett emléke már annyira elmosódott, hogy a folyamodót lakóhelyének előkelő társaskörei is tagjaik sorába fogadták, az ottani ügyvédek pedig az ügyvédi kamarába való felvételét is javasolják; minthogy végül a kérvényéhez csatolt bizonyitványok szerint a folyamodó 1891-től kezdve folyton ügyvédi irodában müködött az őt alkalmazó ügyvédek teljes megelégedésére; tehát sem időközi foglalkozása, sem társadalmi és erkölcsi magaviselete kifogás alá nem eshetik: a kamara választmánya folyamodó szegzárdi lakos ügyvédet

az 1880: XXXVII. tcz. 28. §-a értelmében a kamara ügyvédi lajstromába ujból felveszi. (1902. évi junius 30-ikán 288/902. sz. a.)

A m. kir. Curia: Az ügyvédi kamara határozata indokolásánál fogva helybenhagyatik. (1902. évi október 30-án 5533/902. sz. a.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Steinbach a Treu und Glauben problemájáról.** Schneider Konrád müvének «Treu und Glauben im Rechte der Schuldverhältnisse des bürgerlichen Gesetzbuches» megjelenése alkalmából nehány mélyreható megjegyzést füz a «Juristisches Litteraturblatt»-ban a Treu und Glauben problemájához e kérdés irodalmának egyik legkiválóbb alakja, Steinbach. Az élet számos alakulatot vet felszinre, melyekre az átlagos eseteket szem előtt tartó törvény nem gondolt. Ha a törvénynek a konkrét esetre való alkalmazása sérti a társadalmi eszményt, az egyesek törekvéseinek a közösség szempontjából való mérlegelését, a törvény nem gondolhatott e konkrét esetre. Ugy kell dönteni ilyenkor a birónak, ahogy a törvényhozó döntött volna. A társadalmi eszmény vezetése mellett az eset sajátságai figyelembevételével kell a subjectiv érdekek objectiv kiegyenlitését keresni. A forgalom szokásaira való tekintet pedig a birói önkény korlátja. S ennek nemcsak igy kell lennie, hanem igy is volt. A biró döntési szabadságát a minimumra korlátozni, ez még Baco ideálja. A laikus biró lelkiismeretére bizni mindent, ez a következő időké. A törvény fiatal korában büszkén hiszik, hogy mindenre kiterjedt figyelme. Később tünnek ki a hézagok s merül fel az élet számos uj alakulata. Hogy a jogi abstractio mennyire nem mindenható, legjobban bizonyitja az a tény, hogy a «Pacta dant legem contrahentibus» elvét félreteszi a gyakorlat, mikor a szerződő felek egyenlőtlensége szembeötlő. A hatalmas biztositó-társasággal, vasuti vállalattal szemben a gyenge magánfelet veszi oltalmába, a kizsákmányolóval szemben a kizsákmányoltat. A bona fidesen alapuló itéletnek indokát azután mesterkélt módon a törvényben keresi a mai biró. Az ily itéletet szabadon a «Treu und Glauben»-ra alapitani a törvénynyel szemben, ha a törvény nem alkalmas a konkrét esetben, ez Steinbach vezérlő gondolata.

— **Az alsóausztriai ügyvédi kamara** legutóbb tartott közgyülésében a kamarai tagsági dijat 40 K-ban állapitotta meg, azzal a hozzáadással, hogy azon tagok, akik 1903 jun. 30-ika után vétetnek fel, csak 20 K-t fizetnek, mig azon tagok, akik ügyvédjelöltet foglalkoztatnak, az alapdijon felül minden ügyvédjelölt után 20 K pótdijat tartoznak fizetni. (L. a lapunk mult heti számában tett hasonló inditványt.)

— **Semmiségi panasz a tanuk megesketése ellen.** Ha a bünvádi eljárási törvény a bíróság belátására bizza bizonyos koru tanuk meghiteltetését, vagy a meghiteltetés mellőzését, a franczia semmitőszék gyakorlata szerint az e tárgyban hozott határozat ellen semmiségi panasz nem használható.

— **A nemzetközi jogi intézetnek** (Institut de droit international. Brüsseli tanácskozás) a belga fővárosban tartott tárgyalásai a nemzetközi csődjoggal kezdődtek. A nemzetközi csődjogban nagy horderejü annak a meghatározása, hogy a vagyonbukott különböző államokban fekvő vagyonára csak egy csőd nyittassék-e a vagyonbukott telepének, il etve lakhelyének államában az illető állam joga szerint, avagy külön-külön mindegyik államban, hol a vagyonbukottnak vagyona van, külön csőd nyittassék és mindegyik állam joga szerint külön bonyolittassék le. Az Institut 1894. évi párisi ülésszakában a jogtöbbség elvét fogadta el, azonban az elvet rendkivül megszoritotta, amennyiben a csőd megnyitását csak az adós kereskedelmi telepének és fióktelepének államában, illetve bizonyos megszoritással tartózkodási helyén mondta megengedhetőnek. A párisi ülésszak azonban csak az általános elveket állitotta fel, amelyeknek bővebb kifejtése volt a brüsseli ülések feladata.

Hosszas vita után, melyben sok oldalról hangsulyoztatott, hogy a jogegység a gyöngék védelmét jelenti, az intézet kiinduló pontul a jogegység elvét elfogadta. A speciális határozatok közül különösen kiemelendők azok, melyek megakadályozni igyekeznek a jelenleg uralkodó «rabló rendszert», mely abban áll, hogy a hitelezők, ha az adós csődbe kerül, követeléseiket az adósnak azokban az államokban fekvő vagyonából igyekeznek kielégiteni, amely államokban a csőd még megnyitva nincsen.

A csődjogi tárgyalások befejezése után tárgyalás alá vették azt a kérdést, vajon joga van-e a háborut viselő államnak rongálni azt a tenger alatti kábelt, amely egy másik háborut viselő államot neutrális állammal köt össze?

A határozat értelmében a rongálás általában tilos, kivévén 1. blokadeterületet, 2. az ellenség területét és a territoriális tengeren a legalacsonyabb apály vonalától számitott 3 mérföldön belüli területet.

Az Intézet legközelebb 1904-ben Edinburgban fog ülésezni. *W. E.*

— **A világ legrégibb törvénykönyve.** *(Hammurabi törvényei.)* A susai ásatások eredményei foglalkoztatják ma az egész müvelt világot. Azok a felolvasások, amelyeket Delitzsch, a hires német régiségtudós, «Babel und Bibel» czim alatt a susai ásatások eredményei felől tartott s amelyek azóta könyv alakjában is megjelentek, hivatva vannak a müvelődéstörténetet egészen uj irányba terelni.

A susai ásatások legbecsesebb eredménye egy kőemlékoszlopra vésett felirat, amely csodálatraméltó tanuságot tesz az akkori babyloni kultura fejlettségéről, s amely előtt nemcsak a történetirónak és a régiségbuvárnak, hanem a jogásznak is tiszteletteljes bámulattal kell meghajolnia.

Az emlékoszlop Hammurabi, babyloni király törvényeit hordja magán s a Krisztus születése előtti 2250. évből származik, tehát 700 évvel idősebb emlék, mint a sinai-hegyi törvényhozás emlékei. A felirat előszóval kezdődik, majd következnek a törvény egyes tételei, szám szerint 282, magukban foglalván, minden rendszer nélkül ugyan, büntető- és magánjogi, kereskedelmi és rendészeti szabályokat, de oly szabatos és rövid nyelvezettel, a szigoruság mellett is annyira áthatva a humanismus és a törvény előtti egyenlőség elvétől, hogy a mai korban is joggal csodálatot kelthetnek.

A büntetőjogot a talio-elv lengi át. Szemet szemért, életet életért szab büntetésül a törvénykönyv az élet és testi épség elleni büncselekményekre, de halállal bünteti a házasságtörőt, ugyszintén a gondatlan orvost és az épületek összeomlása folytán beállott szerencsétlenségek okozóját, a gondatlan épitőmestert is. Különösen szigoru a tulajdon büntetőjogi védelme. A minősitett lopás némely esetében halálbüntetést szab ki a törvény, a tüzbe dobatván a tettest, aki a tüzvész szinhelyén követi el a lopást. A sikkasztó az érték ötszörösét tartozik megfizetni, minősitett esetekben azonban kézlevágás a büntetés.

A magánjogi szabályok főleg az ingatlan tulajdonjogának védelmével és a házassági vagyonjoggal foglalkoznak, biztositván a házi tüzhely védelmét s a háboruban érdemeket szerzett katonák javait a kényszereladás ellen. Az önbirásköodás a követelés elvesztésével büntettetik. A kártérités tana nagyon kifejlett, pl. kártérítéssel tartozik az ökör tulajdonosa, ha tudta, hogy az állat szilaj és szarvait kendővel be nem kötötte.

A családjogban a nő tiszteletreméltó és a férfiéval nagyrészt egyenjogu állást foglal el. Betegség okából a nő el nem üzhető, ellenkező esetben megkapja férje vagyonát, viszont jogában áll kicsapongó természetü férjét elhagyni és hozományát visszakövetelni. Az örökbefogadás intézményét teljes mértékben ismeri a törvény s annak főleg örökjogi jelentőségét szabályozza.

A polgári perekben a biró leginkább eskü alapján dönt, de tanubizonyitást is sokszor emlit a törvény. Az itéletet a biró irásba foglalja. A bünperben a tüz- és vizpróba a leggyakoribb bizonyitási eszköz.

A felirat a király zárszavával végződik, amelyben Hammurabi a törvényt utódjai figyelmébe ajánlja s az istenek büntetését kéri azokra az utódaira, akik a törvény ellenére cselekesznek, amely a népre nézve a legnagyobb jótéteményt képezi a királyok részéről. Mintha csak Nagy Frigyest hallanók: «A király az első szolgája az államnak!»

L—cs.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 16. SZ. Budapest, 1903 április 17.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Esküdtszéki kérdések. *Dr. Fayer László* egyetemi tanártól. — A kir. ügyész szerepe a polgári perben. *Dr. Magyary Géza* nagyváradi kir. jogakadémiai tanártól. — Néhány szó a megtartási jogról. *Dr. Zachár Gyula* budapesti kir. járásbirósági albirótól. — *Törvénykezési Szemle:* Tartalék és szerzési költség. *Bogyó Samu* keresk. akad. tanártól. — Külföldi judikatura. Közli: *Dr. Gold Simon* budapesti ügyvéd. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Esküdtszéki kérdések.

Dr. Finkey Ferencz szerint jogászegyleti előadásomban nagyon is kategorice állitottam, hogy az esküdtszéket nem igazságszolgáltatási tekintetek hozták létre. (*Jogt. Közl.* 1903. 11. sz.)

Álljon itt pár történeti adat.

Franciaországban és Németországban az esküdtszéket a forradalom állitotta fel mint követelményt s ez a «gyanus» eredet igen soká ártalmára volt az intézménynek a conservativ körökben. Ép ezért Glaser Ausztriában az igazságszolgáltatási tekinteteket hangsulyozta. De Deák Ferencz, midőn a negyvenes évek elején a habozó Szalayval szemben a leghatározottabban az esküdtszék mellett foglalt állást, politikai tekinteteknek engedett s ezeket ki is fejtette követjelentésében. A magyar esküdtszék atyja, Szilágyi Dezső, szintén nagy sulyt helyezett a közjogi biztositékra, mely az esküdtszékben rejlik.

Ezeket a tényeket tartottam szem előtt jogászegyleti előadásomban. Érintettem az igazságszolgáltatási előnyöket is; de épp a Jogászegyletben nem volt szükséges erről bővebben szólani.

—

A BP. semmiségi panaszáról a *Jogt. Közl.* 1899 április 21-iki számában ezeket irtam:

> «Mig a külföldi törvényhozások az ügyészség jogkörét a semmiségi panasz tekintetében megszoritják, a magyar törvény itt a két fél közti egyenlőség elvére helyezkedett. A semmiségi panasz jogorvoslatából azonban ezzel a felebbezés jogorvoslata lett, s a Curia daczára annak, hogy a bizonyitékokat közvetlenül nem észleli, in pejus fogja megváltoztathatni azon itéleteket, melyek a kir. tábla rendszerint részleges, az első fok pedig teljes szóbeliség mellett hozott. Vagyis megkapjuk ismét az inquisitorius per birói szerkezetét: a legrosszabbul informált legfelső bíróság kezében van a teljes hatalom, a jól informált alsó fokok pedig inkább csak véleményező hatáskörrel birnak. Az accusatorius pernek azon legnagyobb személyes szabadsági vivmánya, mely szerint az elitélési hatalom sulypontja a szóbelileg tárgyaló és ellenőrzés alatt levő bíróságnál legyen, ilykép elesik. Az első fok és a kir. tábla által felmentett vádlottat elitélheti a Curia; vagy az elitéltnek keveselt büntetését felemelheti akár ugyanazon büntetési tétel keretén belül, akár a minősités teljes felforgatásával. . . . Különösen a sajtó- és politikai ügyekben fogna a semmiségi panasznak BP.-ben foglalt rendszere élénk panaszokra okot adni. Mig eddig a sajtóeljárás fonalán a Curia nem sulyosithatott, ezentul éppen ugy sulyosithat, mint közönséges bünügyekben; s tanui leszünk annak, hogy sajtó- és politikai perekben az esküdtszék felment, a Curia elitél, vagy az esküdtszéki bíróság által kiszabott csekély büntetést a Curia sulyos büntetéssé változtatja át. . . . A törvénynek a semmiségi panaszt tárgyazó része egyáltalán oly hiányos és át nem gondolt, hogy az életbeléptetés előtti törvényhozási kijavitás — szerintünk legalább — elkerülhetetlen.»*

Dr. Illés Károly a Budapesti Hirlap ugyanazon évi május hó 12-iki számában hozzájárult felfogásomhoz; mások ellene nyilatkoztak.

Dr. Finkey Ferencz most feleleveniti a kérdést (*Jogt. Közl.* 1903. 14. sz.) s igy ir:

> «A kir. Curia tényleg nem magyarázta ugy a BP. 437. §. harmadik bekezdését, miként azt Fayer László és Illés Károly a BP. életbelépte előtt jósolták, t. i., hogy a Curia az esküdtbiróság által felmentett vádlottat e szakasz alapján maga elitélhetné. Vagyis a három éves gyakorlat nekünk adott igazat, kik azt az álláspontot védtük akkor is, hogy a 437. §. 1. bekezdésének figyelembevételével ez ki van zárva, mert a felmentő verdict (és pedig ugy a főkérdésre adott tagadó, mint a beszámitást kizáró okra nézve adott igenlő válasz) esetében az esküdtszék nem fogadta el valóknak, illetőleg nem tekinti bizonyitottaknak a vádbeli tényeket s igy a Curia felülvizsgálatának alapja elesett. Érdekes lesz különben megemlitenem, hogy az 1900 évi költségvetés tárgyalásakor Plósz Sándor igazságügyminiszter is kijelentette, hogy ha a Curia ugy értelmezné a törvényt, hogy az esküdtszék tagadó verdictje esetében is elitélhet, hajlandó lenne a BP. 437. §-ának módositása iránt törvényjavaslatot terjeszteni elő. A Curia három évi gyakorlata e felől teljesen meg is nyugtathatta az aggódókat, mert ilyen, az esküdtbiráskodás lényegével ellenkező felfogás a Curián egyáltalában nem merült fel.»

Elismerem, hogy nincs eset, melyben a Curia az esküdtszéki felmentő itélettel szemben elitélt volna.

De minthogy a miniszteri kijelentést közvetve a mi felszólalásaink idézték elő, feleslegesek azok még sem voltak.

Ha egyébiránt a miniszter szavának lehetett is talán hatása, az éppen nem köti a Curiát s elkövetkezhetik az idő, amidőn e bíróság máskép magyarázza a törvényt.

Már is megváltoztatta számos esetben a kir. tábla felmentő itéletét. (L. többek közt *Büntetőjogi Döntvénytár* II. 57., 75., 146. és 268. sz. eseteket.) A törvény szerint ugyanis a Curia szabadon elitélheti akár a kir. tábla, akár a törvényszék, akár a mindkettő által felmentett egyént — csak a valóknak elfogadott tényeket ne bolygassa. Az irásbeliség legyőzi a szóbeliséget, az egyoldalu tárgyalás a contradiktoriust. És legyőzi anélkül, hogy tévedése ellen valamit tenni lehetséges volna.

A törvény a kir. tábla és az esküdtszék itélete közt *nem tesz különbséget.* A «valóknak elfogadott tények» körzete pedig — mint a gyakorlat nap-nap után feltünteti — nagyon ingadozó.

Határozott törvénybeli megkülönböztetés lett volna szükséges, különösen arra való tekintettel, hogy mindezek a kérdések lényegesen befolyásolják sajtóügyekben és politikai perekben is a biráskodást.

Németországban és Ausztriában nincs meg a jogorvoslat kérdésének ezen államjogi nagy hordereje és mégis külön szabályt alkottak az esküdtszéki és nem-esküdtszéki eljárás

* L. ugyanezt bünvádi eljárási Vezérfonalam 320. l.

számára.* Az 1844-iki magyar javaslat pedig a 382. §-ban kimondja, hogy amely vádlott az esküdtbiróság által egyszer törvényesen feloldoztatott, ugyanazon bün miatt többé sem vádesküdtszék, sem esküdtbiróság elé nem vonattathatik.

Az előadottakat figyelembe véve, négy évvel ezelőtt felállitott tételeimet egész terjedelmökben fentarthatom.

Meg vagyok győződve, hogy pótolják a hiányt, mihelyt a jogorvoslati rendszernek különben is tarthatatlanná vált állapotán változtatni fognak. *Dr. Fayer László.*

A kir. ügyész szerepe a polgári perben.**

A másik kérdés, s ez tulajdonképpen a mi kérdésünk: ki teljesitse ezekben a perekben a nyomozást, vagyis ki képviselje ott a felek akaratával szemben a közérdeket? Egyedül a bíróság, vagy kivüle még más hatósági közeg is és ki legyen ez?

A régibb jog a házassági perekben csupán a bíróság nyomozó tevékenységét nem tekintette elegendőnek, hanem minden házassági perben kötelezővé tette a *házasságvédő* közremüködését is, amint ezt még mai jogunk is igy tartja, a gyakorlatban tett azzal a korlátozással, hogy szándékos és jogos ok nélküli elhagyás alapján (házassági törvény 77. §.) inditott bontó és váló perekben házasságvédő kirendelése mellőzendő.

Házasságvédőt a gyakorlat szerint a bíróság akkor is tartozik kirendelni, midőn a pert hatósági közeg, kir. ügyész vagy gyámhatóság inditja meg, mely esetben tehát a közérdeket nem egy, hanem három közeg képviseli. Másfelől azonban a házasságvédő nem volt jogositva a házasság megsemmisitése iránti pert önállóan meginditani és most sincs erre joga.

Mindez ellen sok a kifogás. Igy joggal helytelenitik, hogy a megsemmisités iránti és a támadó perekben, midőn azokat a kir. ügyész, illetve a gyámhatóság inditja meg, a közérdeknek a házasságvédő személyében még külön képviselője legyen. Vannak, akik azt is kifogásolják, hogy a közérdeket a bontó és váló perekben a házasságvédő vagy akár a kir. ügyész még külön is képviselje, elegendőnek tartván itt a bíróság nyomozó tevékenységét is. Mások ismét a Curia ama gyakorlata ellen emelnek szót, hogy szándékos és jogos ok nélkül való elhagyás alapján inditott bontó és váló perben fölösleges a házasságvédő. És végül az is viszszás, hogy habár az érvénytelenitő, bontó és elválasztó ítéletek hivatalból felülbirálandók, a házasságvédő ellenük «rendszerint» mégis tartozik felebbezéssel élni.

Igen fontos állami érdek, hogy azok a házasságok, amelyeket a törvény semmiseknek nyilvánit, mint házasságok fen ne álljanak. Természetes, hogy az állam ilyenkor a megsemmisités iránti pert nem teheti függővé csupán a magánfelek kezdeményezésétől, hanem gondoskodik annak meginditásáról saját közege, a kir. ügyész által. Itt nehézséget csak az okoz, vajon a kir. ügyész minden semmis házasságot támadjon meg perrel vagy pedig ez az ő belátásától függjön; más szavakkal, vajon a perinditás a kir. ügyészre nézve kötelező vagy pedig fakultativ legyen? A mi jogunk ez utóbbit (házassági törvény 47. §.) fogadja el abból az okból, s ebben kétségkivül sok az igazság, hogy olykor a megsemmisités iránti per mellőzésével nagyobb botrány kerültetik el, mint aminő a semmis házasság fenállása. Ugyanez, és még több joggal a törvény álláspontja, midőn házasság megtámadásáról van szó, fejletlen kor, illetve kiskoruság miatt.

Hogy ebben az utóbbi esetben nem a kir. ügyészt, hanem a gyámhatóságot illeti a perinditás, ennek oka az, hogy ekkor a beleegyezés is végső esetben őt illeti meg s igy helyesebb a megtámadást is ő reá bizni.

A közérdek ezekben az esetekben a felperes hatósági jellegében teljesen elegedő védelmet talál s igy kivüle annak oltalmára még egy más hatósági közeget a perben alkalmazni merőben fölösleges s azért a törvenyjavaslat el is ejti. Általában lehet elvként elfogadni, hogy azokban a perekben, amelyekben a közérdek képviselete szükséges, a peres felek valamelyike *hatósági személy*, ott a közérdek képviseletére még külön személyt rendelni nem szükséges. De ebből az is nyilvánvaló, ha a megsemmisitési vagy megtámadási pert nem a kir. ügyész, illetve árvaszéki ügyész inditja meg: abban a közérdeket a kir. ügyész, esetleg más hatósági közeg által képviseltetni szükséges. Vajon kötelezően vagy csak fakultative, ismét vitatható. Én azt hiszem, hogy a fakultativ képviselet itt is elegendő. Mert nem az a fő, hogy a kir. ügyész minden házassági perben tényleg részt vegyen, hanem hogy módjában álljon befolyni azokba a perekbe, amelyekben ezt a közérdek különösen megkivánja. Erre a czélra csak azt szükséges az ügyész részére biztositani, hogy a per állásáról bármikor kellő tudomást szerezhessen.

Legvitásabb valamennyi ide tartozó kérdések közt az, szükséges-e a házassági bontó és váló perekben a bíróságon kivül egy más hatósági közegnek, a kir. ügyésznek vagy házasságvédőnek befolyást biztositani? Mert az állami érdek itt nem az, hogy a házasság megszünjék, hanem ellenkezőleg, hogy fenmaradjon és hogy fel ne bontassék más okokból, mint amelyeket a törvény egyenként felsorol. Sokan ugy vélik, hogy ezt kinyomozni és könnyelmü, a törvény által meg nem engedett válásokat megakadályozni a felek által folyamatba tett perben a bíróság egymaga is elegendő s igy melléje még egy más hatósági közeget állitani, legyen az akár kir. ügyész, akár pedig házasságvédő, teljesen fölösleges. Ez a német perrendtartás tárgyalásakor is vitás volt. A tervezet (545. §.) az ügyész közremüködését minden házassági perben kötelezővé tette, a bizottságban azonban eleinte az ügyész részvételét a házassági perekben egészen elejtették és csak a második olvasás revisiója alkalmával állapitották azt meg fakultativnak s igy van ez a perrendben is. (607. §.) A mi irodalmunkban is sokan helytelenitik a bontó és váló perekben a közérdek különös képviseletét, ebből az okból elejtendőnek tartják a házasságvédői intézményt és mellőzendőnek vélik a kir. ügyész részvételét is.

Én ezzel szemben azt tartom, hogy az állam a bontó és váló perekben sem mondhat le a közérdek különös képviseletéről. «Mivel az efféle ügyekben — mondja *Frank* II. 719. — nemcsak az illető felek érdekei fordulnak, hanem jó rend, igazság, józan erkölcs fentartása, melyek alapján az ország ereje, hatalma, a társas élet békessége, bizodalma, az emberi nem érdeme, méltósága nyugszik; erre nézve mulhatatlan ezen perekben a nyilvános érdeket is szem előtt tartani, tehát a házasság oltalmára *hivatalos védőt* rendelni.» És ha esetleg el is tekintünk attól, hogy a hivatalos védő közremüködését minden bontó és váló perben kötelezővé tegyük, azt legalább *fakultativ* alakban kell továbbra is fentartani. Mert ha nem is szükséges minden perben a különös hatósági érdekképviselet, még sem szabad erről lemondani általában és fen kell tartani lehetőségét annak, hogy az állam a bontó és váló perekbe mindannyiszor befolyhasson erre a czélra rendelt különös közegei által, midőn a házasság intézményével visszaéléseket tapasztal. Módot kell erre adni minden esetben, tehát ellentétben a mai gyakorlattal még a szándékos és jogos ok nélkül való elhagyás eseteiben is, sőt talán itt leginkább, mert visszaélések ezen a czimen követhetők el legkönnyebben.

Hogy különben a bontó és váló perekben a közérdeknek legutóbb fakultativ alakban való képviselete a mostani viszonyok között is szükséges, világosan mutatja a statisztika.

* L. ezt bővebben kifejtve Vezérfonalamban u. o.

** Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

A bontó perek száma 1895-től 1901-ig folyton emelkedik. 1895-ben 2430, 1896-ban 3134, 1897-ben 3487, 1898-ban 3261, 1899-ben 3603, 1900-ban 3708, 1901-ben 4233 bontó per indittatott. Sokkal kedvezőtlenebb eredményre jutunk, ha azt nézzük, hogy az egy évben hozott itéletekből mennyi a felbontó és mennyi az elutasitó itélet. Itt a bontó és elválasztó itéleteket együtt tüntetem fel, de az utóbbiak száma elenyésző csekély (évenként nem több tiznél), csak 1896-ban volt nagyobb: 62.

	Bontó és elválasztó itélet	Elutasitó itélet
1896-ban	349	154
1897-ben	609	283
1898-ban	1265	471
1899-ben	1813	385
1900-ban	2040	311
1901-ben	2428	363

A többi elintézés jogerős végzésekre esik. Még pedig 1896-ban 480, 1897-ben 715, 1898-ban 817, 1899-ben 769, 1900-ban 1048, 1901-ben 1161.

Ha ezek a számok talán nem is tulsötétek, azt még sem lehet kétségbe vonni, hogy azok progressiója a bontó- és válóperekben a különös állami beavatkozás biztositását szükségessé teszi. Erre pedig nincs alkalmasabb közeg, mint a *kir. ügyész*, annál a szoros kapcsolatnál fogva, amelyben az államszervezethez áll. Több módja van az államhatalomnak az ügyészség utján meggátolni az olyan válásokat, amelyekre a törvényben felsorolt okok nincsenek meg, mint más közegek által, még ha nem is tesszük az ügyész részvételét kötelezővé minden házassági perben. Ezt a megoldást némileg csak az neheziti, hogy itt a jogszolgáltatás egy igen fontos tényezőjének, az ügyvédi karnak a müködési körét szoritjuk meg ujabban, pedig ez a sokszor eléggé nem méltányolt osztály amugy is sokat szenved a reformok sulya alatt. Ezzel szemben azonban áll az, hogy ezen a ponton vesztesége igen csekély, talán legkisebb.

Ami azt a hatáskört illeti, amelyben a kir. ügyész eljárni hivatva lesz, a törvényjavaslat különbséget tesz egyrészt a házasság megsemmisitési, másrészt a megtámadó, bontó- és válóperek közt. Az előbbi esetben a kir. ügyész mindig a fél szerepét játszsza, még akkor is, ha a pert, s ez ujitás a mostani joggal szemben, nem is ő inditja meg. És ekkor ő ugy a házasság érvényessége, mint annak érvénytelensége érdekében felléphet. Megtámadó perben csak akkor fogja őt a fél szerepe megilletni, ugy mint eddig, ha a pert ő inditja meg. Egyéb esetekben a házassági perben az iratok megtekintésén felül jogában fog állani a hozandó határozatra nézve inditványt tenni és a házasság fentartása érdekében tényeket és bizonyitékokat felhozni, valamint felebbvitellel élni. (649. §.) Ez a hatáskör lényege szerint megegyez azzal, amelyet a táblai szabályzat 26. §-a a házasságvédő részére előir; eltérés csak annyiban van, hogy e szabályzat szerint a házasságvédő a kiskoru gyermekek érdekeire is felügyelni tartozik, ami helyesebben a törvényjavaslat szerint is a gyámhatóság feladata és hogy ama szabályzat szerint a házasságvédőre kötelező a felebbvitel, ellenben a törvényjavaslat szerint nem.

Ha a kir. ügyész inditja meg a házasság megsemmisitése vagy megtámadása iránti pert, akkor ő kétségkivül peres fél, még pedig felperes s ebben a minőségben minden adatot be fog szerezni a házasság megszüntetése czéljából. Ha más inditja a megsemmisités iránti pert, ő ugyan szintén peres fél, jogait gyakorolja és mint már emlitettem, ugy a házasság érvénye, mint érvénytelensége érdekében felléphet, de még sem igazi peres fél, egyik félnek sem pertársa, mert a pert nem ő inditja és nem ellene inditják. Ugyanez áll akkor is, ha a kir. ügyész egyéb esetekben foly be a házasság fentartása érdekében a mások által inditott házassági perbe és a felektől függetlenül hoz fel adatokat a házasság fenmaradása érdekében. Mindezekben az esetekben ő a peres felektől teljesen különböző természetü tényező a perben, a közérdek hivatalos képviselője.

A házassági perek nem az egyedüli statusperek, amelyekben a közérdek különös képviseletéről gondoskodni szükséges. Vannak mások is, csakhogy ezek tekintetében a mi jogunkban még nagy a bizonytalanság. Igy nincs semmi gondoskodás a közérdek képviseletéről a szülői és gyermeki viszony létezésének vagy nem létezésének kideritése iránti perekben az illető felek közt. A törvényjavaslat szerint abban a perben, amelyben a születés törvényességét a férj támadja meg, szintén a kir. ügyész lesz jogositva részt venni és a fél jogait gyakorolni, habár ő neki nem is lesz joga ezt a pert meginditani. (704. §.) Az ügyészi beavatkozás kiterjesztése a német perrendtartás mintájára a fentebb emlitett összes perekre, nézetem szerint, nem volna felesleges. Csak a személyállapotra vonatkozó azokban az eljárásokban, amelyek a per formái közt bonyolódnak le, de igazi pereknek még sem tekinthetők, mint a kiskoruság meghosszabbitása és megszüntetése, a gondnokság alá helyezés és megszüntetése iránti eljárásban van intézkedés, a közérdek képviseletéről már a mostani jogban és a törvényjavaslatban egyaránt. Itt azonban nem a kir. ügyész, hanem a gyámhatóság és az árvaszéki ügyész vannak erre hivatva. És ez nem is a közérdek kisebb fokánál, de annál a szoros kapcsolatnál fogva, amelyben ezek az ügyek a gyámhatóság hatáskörével állanak, kétségkivül helyes is.

A közérdek képviseletének czélja a perben a közérdeket még a felek akarata ellenére is megvédeni, amire a biróság éppen ennél a szerepénél fogva legkevésbbé alkalmas, neki ugyanis nem állván módjában a nyomozást a közérdekből elég hatályosan kifejteni. Ebből az okból van a közérdek képviselete a házassági perekben és némely más statusperben a bíróságtól különböző közegre bizva. Hogy ezeken kivül minő más polgári perekben legyen szükséges a közérdek képviseletéről gondoskodni, azt általában meghatározni éppen oly kevésbbé lehet, mint azt, hogy mely perekben szükséges nyomozólag eljárni. Kétségtelen, hogy nem minden perben, ahol a biróság a nyomozás elve szerint jár el, van erre szükség, hanem csak ott, ahol a biróság az anyag összegyüjtésére egymagában nem alkalmas. Eddig ezekben a perekben nincs ügyészi beavatkozás és a jövőben is aligha lesz reá szükség. *Dr. Magyary Géza.*

Néhány szó a megtartási jogról.*

II.

A. tejkihordó tejeskocsiját, amelynek egyik kereke eltörött, elviszi javitás czéljából B. kerékgyártóhoz, lelkére kötve, hogy másnap reggelig a kocsi kerekét készitse el, nehogy kocsi hiján rendes foglalkozása, a tejnek a vevőkhöz való széthordása fenakadást szenvedjen. A. és B. megállapodnak a javitás költségeiben. Másnap reggel A. pontosan megjelenik B. mühelyében és kéri a kocsiját, egyszersmind felajánlja a szerinte kialkudott 22 korona munkabért s azt B.-nek ki is fizeti. B. azonban azt állitja, hogy ő nem 22, hanem 27 koronát követelt és ugyanannyiban állapodott meg A.-val s miután A. a hátralevő 5 koronát nem tudja kifizetni, egyszerüen *megtartási jogával* él és a kocsit A.-nak nem adja ki. Hiába igéri A. a hátrálékos összeg utólagos lefizetését, hiába állitja, hogy a kocsi nélkül nem képes keresetét folytatni, és igy fizetni sem, B. egyszerüen *jogára* hivatkozik s a kocsi kiadását megtagadja.

A folyamatba tett perben tehát A. a felperes, aki tulajdonjoga alapján követeli a kocsit B.-től, az alperestől.

B. *exceptio dolival* védekezik, azt mondván, hogy neki

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

hasznos beruházásai vannak s mindaddig, amig felperes az «*impensae necessariae*»-kre, mert egy kocsikerék készitése mindenesetre az, őt ki nem elégiti, nem adja ki a kocsit felperesnek.

Pontosabban a helyzet következőképp alakul: Felperes követeli kocsiját. Alperes követeli 5 korona beruházási költségeinek megtérítését. Amennyiben ezt felperes nem teszi, elutasitást és költségekben való marasztalást kér.

Felperes nem képes egy fillért sem fizetni, mert egész keresetének az alapja a *kocsi*, a nélkül nem tud keresni. Mivel pedig alperes négy hónapon át tartotta vissza a kocsit, egész vagyoni existentiáját tönkre tette felperesnek.

Ez okból kéri, hogy alperes a neki okozott 200 K kár megtérítésére is köteleztessék.

Következik már most a kérdés jogi consideratiója. A kérdés kétféleképp oldható meg a szerint, vajon a *szigoru jogi formulákat* tartjuk-e szem előtt, avagy a *méltányosság* elvei alapján keressük a megoldást.

Római jogi alapon ethikailag valóban elfogadhatatlan eredményre jutunk. A római jog szabályai szerint ugyanis a birtokos, meg a rosszhiszemü birtokos is, feltétlenül követelheti a szükségeseknek itélt beruházásainak megtérítését; amig a tulajdonos ezt nem teszi, a dolgot magánál visszatarthatja. Mivel pedig az, aki jogával él, pusztán ez okból hátrányt nem szenvedhet, felperes a jelen esetben, ha a javitási költséget megfizetni nem képes, vagy nem hajlandó, keresetével elutasitandó és a perköltségek viselésére kötelezendő lesz.

Ugyanerre az eredményre vezet a német polgári törvénykönyv, amelynek 1000. §-a szintén megengedi a megtartási jog gyakorlását.[1]

Már a fentebbiekből is kitünik, hogy a jogi formulák szigoru megtartása mily hallatlan, *ethikailag* teljesen indokolatlan eredményekre vezet. B. megtartási joga, amelyet 5 K végett gyakorol, A. egész *vagyonjogi existentiáját* rombolja szét. Teszi ezt annál inkább, mert A.-t egyszersmind megfosztja attól az egyetlen eszköztől, amelylyel a kérdéses összeget előteremthetné. Pedig B., ha a legnagyobb embertelenséggel is, de mégis teljesen *jogosan* járt el s épp azért eljárásáért *kártéritési kötelezettséggel nem terhelhető.*

Hol itt a hiba? Nyilvánvalóan magában a *jogtételben.* Valóban «*ius durum*» az, amely megengedi, hogy nevetségesen csekély összeg fejében az adós hasonlithatatlanul nagyobb és jelentékenyebb vagyoni érdeke feláldoztassék. *Mitigálni* kell a «ius durumot» az «æquitas», a «*méltányosság*» elemével. De vajon miként? Egyszerüen eliminálják a «*jus retentionist*» a tulajdonjogi per keretéből? Kitegyük az ingatlanoknak jóhiszemü birtokosait annak, hogy éveken át perlekedjenek azért, ami tulajdonképp kezükben van? Semmi esetre sem. Az *ingatlanok* vindicatiójánál a megtartási jog feltétlenül fentartandó. Ritkán is okoz ott a jelenlegi esethez hasonló complicatiókat. Sőt a rei vindicatiók nagy részénél, amidőn a vindicatio tárgyát képező ingatlan egyszersmind a vindicans nevén áll telekkönyvileg, a *jus retentionis* alkalmazása a jelzálog intézményénél fogva a felperes tulajdonosra egészen ártatlan. Ő azért ingatlanát megterhelheti, szolgalmakat engedélyezhet, elidegenitheti stb.

De nem engedném meg a *jus retentionis* gyakorlását *ingó* dolgoknál. Az «æquitas», a méltányosság jogelve kivánja, követeli ennek eltörlését. Hogy az órás 500 koronás órámat, ugyanannyit érő téli bundámat vagy több ezer K-t érő diszruhámat apró néhány K értékü javitási költség, illetve munkabér fejében *hónapokon át* és épp abban az időben tarthassa vissza, amikor e tárgyakra legnagyobb szükségem van, a méltányosság jogelveivel nagyon is ellenkező állapot. Igen természetesen csak az u. n. *magánjogi* megtartási jogról szólok s nincs szándékomban a *kereskedelmi* megtartási jogra is kiterjeszkedni. Mert a *kereskedelmi* törvényünk megtartási joga egészen más elbirálás alá esik. Van annak egy lényeges momentuma, amely teljes ellentétben áll a szorosabb értelemben vett, hogy ne mondjam sajátképpi megtartási jog alapeszméjével. Ez a lényeges momentum a zálogjogból átkölcsönzött *jus distrahendi.* A jus distrahendi a *megtartási jogot* kivetkőzteti a maga tulajdonképpi jogi természetéből és a megtartási jogból a *zálogjog* egy különös faját alkotja. Igen helyesen jegyzi meg Nagy Ferencz,[1] hogy a kereskedelmi megtartási jog sem *közönséges* értelemben vett megtartási jog, sem zálogjog, hanem a kettő vegyüléke gyanánt jelentkező s a hitelező biztositását czélzó sajátságos *sui generis* jog.

De térjünk vissza a sajátképpi megtartási jogra. Kétségkivül egyike (mindig ingókról szólok) a leghatározatlanabb jogi alkotásoknak. Merem állitani, hogy a birtokosnak, a fenti példák szerint a hitelezőnek semmi haszna belőle. Sem nem *használhatja* a visszatartott dolgot, sem el nem *idegenitheti*, hogy magát a vételárból kielégithesse, csak éppen *visszatarthatja.* De még azt sem akadályozza, hogy a visszatartott tárgy a tulajdonos hitelezője részéről végrehajtásilag le ne foglaltassék, amely esetben a visszatartási joggal élő csakis *igényperrel*[2] mentheti meg jogát, de még ezen lehetőségtől is elesik, ha igénykeresetét a kritikus 15 napon belül be nem nyujtja, avagy annak halasztó hatályát más módon ki nem eszközli. És valóban, ha voltak és vannak számosak az ujabb jogi irók között, akik a zálogjogot sem ismerik el dologi jognak[3] azt állitván, hogy annak leghatályosabb eleme a *jus distrahendi* is csupán *kötelmi* természetü jogositvány, akkor a *megtartási jog* alig tekinthető egyébnek, mint törvényen alapuló *reálcautio* egy nemének, amely a hitelező részére legfeljebb kielégitési alapot, de semmi esetre sem *előnyös* kielégitési *módot* biztosit. De lássuk csak közelebbről a dolgot. A hitelező a visszatartott dologból sem elégitheti magát másként, mint az adós egyéb vagyontárgyaiból. Azaz mindenekelőtt (legalább is elsőfoku) itéletre van szüksége. Ezen itélet alapján már most a visszatartott tárgyon épp ugy kell a hitelezőnek végrehajtás utján zálogjogot szerezni,

[1] L. Német polgári törvénykönyv 1000. §. Der Besitzer kann die Herausgabe der Sache verweigern, bis er wegen der ihm zu ersetzenden Verwendungen befriedigt wird. Das Zurückhaltungsrecht steht ihm nicht zu, wenn er die Sache durch eine vorsätzlich begangene unerlaubet Handlung erlangt hat.

[1] L. Nagy Ferencz: A magyar kereskedelmi jog kézi könyve VII. kiadás II. köt. 138. §.

[2] Az igényperben nem az a kérdés döntendő el, hogy a foglalt tárgyak a végrehajtást szenvedő fél tulajdonai-e, hanem az, hogy az igénylőnek van-e oly joga, amely a végrehajtási eladásnak utjában áll. Döntvénytár III. f. XV. 20. Épp igy Dtár III. f. VII. 135., Dtár III. f. VII. 29. és III. f. XIV. 92., III. f. XI. 112. Ellenkezően Dtár III. f. VII. 80., amely szerint «*a megtartási joggal* biró hitelező megtartási joga alapján nem indithat a foglaltatók ellen a lefoglalt dolog zár alól való feloldása iránt igénykeresetet. Mert kétségtelen ugyan, hogy a tulajdonjogon kivül más jogok is szolgálhatnak az u. n. tulajdoni igénykereset alapjául, azonban a tulajdonjogtól különböző jogok alapján csak annyiban lehet ily igénykeresetnek helye, amennyiben az èrvényesiteni kivánt jog anyagi tartalmánál fogva a végrehajtási eladást gátolni alkalmas... Ezek közé a jogok közé azonban a megtanitási jog nem tartozik, mert az zálogjogot alapitván meg, ennek tartalmánál fogva a jogosult fél csakis zálogilag biztositott követelésének a zálogtárgyból való kielégitését követelheti, ellenben nem állhat utjában annak, hogy a zálogként lekötött dolog tulajdonjoga másra átszállhasson. A végrehajtás a megtartási jogot nem sértheti s a megtartásra jogosult fél elsőbbségi igényének érvényesitése *elsőbbségi igényper* utjára tartozik». Hogy e birósági határozatban sok az ellentmondás és tévedés, azt más helyen lesz alkalmam kifejteni. Jelen esetben ez a téves határozat is illustrálja a megtartási jog teljes tartalmatlanságát, ürességét.

[3] L. Büchel: Civilrechtliche Erörterungen. (1833.) Sintesis Handbuch des gemeinen Pfandrechts (Halle 1836.); Huschke: Giesner Zeitschrift XX. (1844.), 221. old. és köv.; Scheunl: Krit. Viertelj. Schr. II, (1860.) 434. old. s köv. Vangerof (7. kiadás) I. 797. old. s köv. Kirchstetter szerint das Pfandrecht ist selbst dann, wenn sein Object ein dingliches Recht ist, nicht selbst ein dingliches Recht. (Commentar zum oesterreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche 1882.)

mint az adós egyéb vagyonrészein. A visszatartott tárgyat tehát önmagánál le kell foglaltatnia és a végrehajtó jegyzékébe felvétetnie, másként abból kielégitést nem szerezhet. Sőt, ha a visszatartott dolog oly természetü, amely az 1881: LX. tcz. 51. §-a alá vonható, akkor a hitelező (birtokos) minden *visszatartási joga* daczára is azok ugyanannak javára végrehajtásilag sem lesznek lefoglalhatók. Ezekben az esetekben tehát a hitelező a visszatartott tárgyból kielégitést egyáltalában nem nyerhet s miután azokat használni sincs jogositva, ugy ezekben az esetekben a hitelező visszatartási jogát némi szigorral szólva alig lehet másnak, mint az adós *chikanirozásának* tekinteni.

Mindezek alapján a sajátképpi u. n. törvényes megtartási jog a magánjog terrenumáról minden nagyobb baj nélkül kiküszöbölhető lenne, mert ama *csekély* előnynyel szemben, amelyet a birtokosnak biztosit, az adósnak egész *existentiáját* rombolhatja szét. Nem zárja ki e körülmény természetesen, hogy a felek *szerződés* utján constituáljanak megtartási jogot. Igy rendelkezik az osztrák polgári törvénykönyv, amely sem ingók, sem ingatlanoknál nem ad helyet az u. n. tulajdonképpeni megtartási jognak (v. ö. 334., 471. §§.) és csak a szerződés alapján való megtartási jogot ismeri el, amely t. i. abban áll, hogy a kétoldalu kötelmeknél az egyik fél a maga szolgáltatását visszatarthatja, mig a másik nem teljesitett: nem teljesités kifogása (exceptio non adimpleti contractus). Ezzel ellentétben a német polgári törvénykönyv 1000. §-a kifejezetten elismeri a megtartási jogot, még pedig az 1002. §-ban foglalt részletezés szerint ugy az ingókra, mint az ingatlanokra.

A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete nem fogadta el a német visszatartási jogelméletet. Nézetem szerint a 670. §. nem szól kifejezetten a megtartási, mint *dologi* jogról. A birtokost ilyen joggal egyáltalán *nem* ruházza fel, sőt ellenkezőleg határozottan «*követelésről*» szól. «A birtokos *követelheti* a tulajdonostól a dologra forditott szükséges költség megtéritését», ez a Tervezet terminus technikusa. Tehát a birtokos a dolgot visszatartani nincs jogositva, eceptio retentionissal nem élhet, csak *követelhet*. Ha mégis visszatartja a dolgot, azért kártéritéssel tartozik. Nem akarom részletes vizsgálat alá venni jelenleg a Tervezet ide vágó intézkedéseinek egyes tételeit, csupán azt jegyzem meg, hogy a 670. §. minden homályossága mellett is a német polgári törvénykönyv 1000. és 1002. §-ával szemben határozott haladást mutat, mert az «*aequitas*», a *méltányosság* elvét az anyagi magánjog egy tételébe bevezetve, annak tökéletesitéséhez járul hozzá.

Dr. Zachár Gyula,
budapesti kir. járásbirósági albiró.

Tartalék és szerzési költség.

A magánbiztositási vállalatokról szóló törvényjavaslat szerint — nem idézem szóról-szóra, hiszen itt csak a lényege fontos — *az életbiztositási tartalékot a netto dij alapján* kell számitani, megengedi azonban a javaslat, hogy a szerzési költség *tiz évre* felosztassék.

Hogy a javaslat intentióját megérthessük, két dologgal kell tisztába jönnünk, és pedig 1. ismernünk kell, hogy miként alakul az a dij, amelyet a biztositott fél — vagy szerződő fél — a biztositó-intézetnek fizet; 2. hogy mi a mathematikai kiinduló pontja, illetőleg mi szolgál irányadóul a tartalék nagyságának meghatározásánál. Azt hiszem, hogy mind a két kérdés legkönnyebben lesz érthetővé, ha a gyakorlatban legsürübben előforduló esetet veszünk fel. A legsürübb eset a gyakorlatban a *vegyes biztositás* 20 évi tartamra, azaz oly biztositás, amelynél a biztositó fél maga kapja meg a biztositott összeget, ha 20 év mulva még életben van. Ha azonban előbb hal meg, örököseinek a bizsitó-intézet azonnal kifizeti az összeget. A fél által fizetendő dij lehet egyszer és mindenkorra, vagy amint mondjuk *egyszeri dij*, vagy lehet *évi dij*, amely a biztositás *fenállásáig* fizetendő. Mindkét esetben azonban a dij három főrészből áll. Az első rész azon összeg, amely arra szolgál, hogy a biztositó intézet a biztositott féllel szemben eleget tehessen kötelezettségének. Igy a 30 éves egyénnek a föntebb emlitett biztositási mód minden 1000 K-jáért fizetnie kellene, 4%-os kamatozást véve alapul, egyszer s mindenkorra 496·66 K-t, vagy pedig évenkint 37·95 K-t. Amint könnyen utána számitható, 496·66 K vagy évi 37·95 K 20 év alatt többre szaporodik fel 4% kamatos kamattal, mint 1000 K-ra. A biztositó-intézet tehát annál, aki eléri a 20 évet, nyer, de veszit annál, aki előbb hal meg. Egy egyénre nem is lehet mathematikailag megállapitani a fizetendő dijat. Ha azonban nagyobb számu ily biztositás köttetik, akkor egy bizonyos halandóságot véve fel — jelen esetben az tételeztetett fel, hogy a biztositottak halandósága megegyezik a 17 angol biztositó-társaság halandósági táblájában kimutatott halandósággal — meghatározható a dij ugy, hogy az egyiknél veszit, a másiknál nyer a társaság, de a nyereség épp kiegyenliti a veszteséget.

A dijnak ezen részét nevezzük *netto dijnak.*

A dijnak másik része áll a szerzési költségből. A társaság a szerzési költséget előlegezi s a biztositó fél a társaságnak megtériti, még pedig, ha a fél egyszeri dijat fizet, azonnal, évi dijaknál pedig évi részletekben tériti meg. Igy pl. ha a szerzési költség minden 1000 K biztositott összeg után 15 K, akkor a föntebbi esetet véve alapul, a fél évenként (496·66 és 37·95 arányában) ezen 15 K helyett 1·15 K-t fog fizetni.

A dij 3-ik része a kommerciális költségek (beleértve az osztalékot is) fedezésére szolgál. Ennek nagysága függ az üzlet terjedelmétől. Ha ezt pl. 10%-ra állapitja meg, akkor föntebbi esetben az évi dij következőképpen alakul:

összes évi dij	43·44 K
ebből a kommerciális költségekre	4·34 K
szerzési költségek visszatérítésére	1·15 «
netto dij	37·95 «
összesen	43·44 K

A tartalék kiszámitásának mathematikai alapja a következőben áll: mindenekelőtt meghatározzuk azon tőkét, melylyel a kérdéses időpontban — tehát a biztositás fenállása után 1—2—3 stb. évvel — a biztositó-intézetnek rendelkeznie kellene, hogy minden további befizetés nélkül a biztositásból származó kötelezettségének a féllel szemben eleget tehessen. Ez tulajdonképpen az ő *passivuma.* Ennek kiszámitása, mint könnyen belátható, éppen ugy történik, mint az egyszeri dij kiszámitása; csupán csak az veendő figyelembe, hogy a biztositó fél 1—2—3 stb. évvel idősebb, továbbá a tartam 1—2—3 stb. évvel idősebb. Igy pl. az előbbi példában ezen passivum,

ha a biztositás egy éve áll fen	512·41 K
« « « két « « «	528·87 «

Ezzel a passivummal szemben van a társaságnak activuma: a várható bevételnek tőkeértéke. Amennyivel nagyobb a várható kiadás tőkeértéke a várható bevétel tőkeértékénél, annak meg kell lenni, mint tartaléknak. A mérlegben csak az utóbbit mutatjuk ki, mint passivumot. A tartalék nagysága tehát attól függ, a kérdés azon forog, hogy miként állapithatjuk meg a várható bevétel tőkeértékét. Magától értetődik, hogy ahol a fél már egyszeri dijat fizetett, ott várható bevétel nincs, tehát az egész passiva tartalék, vagyis tartalék lesz azon *egyszeri netto dij*, melyet az illető félnek a kérdéses időpontra egyszersmindenkorra fizetnie kellene, ha a biztositást abban az időpontban kötné. A várható bevétel tőkeértékének meghatározása csak akkor válik szükségessé, ha a biztositott fél évi dijat fizet.

Egy 31 éves egyén által haláláig, de legfeljebb 19 éven át, egy 32 éves egyén által haláláig, de legfeljebb 18 éven

át fizetett egy K évi dij tőkeértéke mathematikai módon meghatározható. Az elsőnek tőkeértéke 12·6773, a másiknak 12·2495 K. Ezt ismerve, bármily nagyságu évi bevételnek meghatározható a tőkeértéke. De minő bevétel vétessék alapul? Hiszen minél nagyobbra veszem a bevételt, annál kisebb lesz a tartalék, annál nagyobb összeggel kell évenkint később pótolnom, kiegészitenem a tartalékot. A költségekre szánt összeg nem számitható bevételnek, mert azt a társaság, amint kapja, el is költi. Marad mint bevétel a szerzési költség és a netto dij. A szerzési költségeket a társaság már kifizette, ezt a bevételt fordithatja akár arra, hogy önmagának kifizesse a szerzési költségeket, akár arra, hogy ezzel a tartalékot pótolja. A szerzési költségeket lehetne tehát a várható kiadás törlesztésére, pótlására forditani. A törvényjavaslat azt mondja, hogy a tartalék meghatározásánál, illetőleg a várható bevétel megbecsülésénél csak a netto dij veendő figyelembe. Mivel azonban a társaság a szerzési költségeket kifizette, megengedi, hogy az 10 évre felosztassék és a hátralévő rész a kereskedelmi mérlegben mint vagyon szerepeljen, amely vagyon tulajdonképpen *fictiv vagyon*. Vizsgáljuk meg, hogy miként alakul az előbbi példában minden többi ügyletektől eltekintve, a *valóságos fedezet*, ha a tartalékot tisztán a netto dij alapján határozzuk meg, de a szerzési költséget 10 évre osztjuk fel, és miként abban az esetben, ha a várható bevételnél még figyelembe veszszük a szerzési költséget is; azaz a szerzési költséget nem vezetjük előre, hanem a tartalékból veszszük költsön, annak fizetjük vissza fokozatosan, amint a féltől a netto dijjal együtt befolyik. Ez utóbbi eljárást — annak megállapitója után — *Zillner-féle eljárásnak* szokás nevezni.

Ezen egyetlenegy üzlet következtében a társaság egy év lefolyása után 13·50 K, két év után 12 K-t stb. fog mint fictiv vagyont kifizetni. E szerint lesz:

Egy évvel a biztositás fenállása után	A javaslat alapján	Zillner-féle mód szerint
A várható kölcsön értéke 37·95, illetőleg 39·10 K-t véve alapul	512·41 K	512·41 K
A várható tőke értéke	481·10 «	495·08 «
Szükséges tartalék	31·31 «	16·73 «
A mérlegben kimutatható fictiv vagyon	13·50 «	—·— «
Valóságos fedezet lesz	17·81 «	16·73 «
Két év fenállása után		
A várható kiadás tőkeértéke	528·87 «	528·87 «
A várható bevétel tőkeértéke 37·95, illetőleg 39·10 K-t véve alapul	464·87 «	478·95 «
Szükséges tartalék	64·— «	49·92 «
A mérlegben kimutatott fictiv vagyon	12·— «	—·— «
Valóságos fedezet	52·— «	49·92 «

Elvileg tehát a netto dij alapján kimutatott tartalékra a valóságban létező fedezet, ha a szerzési költségeket előre is vezetjük, nagyobb lesz, mint a Zillner-féle eljárás szerint. A gyakorlatban azonban ez másképpen alakulhat. Ugyanis 2000 ilyen biztositás után 70%, vagyis 1400 marad érvényben. A társaság 1400 személy után tartalékoz, de a kifizetett 30,000 K szerzési költségből 24,000 K-t szerepeltethet fictiv vagyonként. E szerint a fedezet a két módnál a következőképp alakulna 2 évi fenállás után:

	A javaslat alapján	Zillner-féle módon
1400 után a tartalék	à 64 89,600 K	à 49·92 69,888 K
Fictiv vagyon	24,000 «	—.— «
Valóságos fedezet van	65,600 «	69,888 «

Ehhez hozzávehető még, hogy vannak esetek, hogy a biztositó fél egyszerü dijat fizet, és ennél is megeshetik, hogy a szerzési költségeket előrevezetjük.

A Zillner-féle mód mellett még a következő ok is szól: a törvény nem szabhatja meg, hogy minő szerzési költségeket fizessen a biztositó-intézet, a nagy verseny következtében a szerzési költség mindig nagyobb és nagyobb lesz és ezzel együtt a mérlegben szerepelő fictiv vagyon is, még pedig oly mértékben, hogy ezen fictiv vagyont a társaság nem is lesz képes törleszteni. A Zillner-féle eljárás megszabhatja, hogy mennyit szabad a tartalékból e czélra kölcsön venni, (hisz ez nem egyéb, mint kölcsönzés a tartalékból), ha többet akar adni a társaság, fedezze azt készpénzben más vagyonból.

Nem akarok szólani az ugynevezett biztositéki alapról, melyet a törvény 1 millió K-ban állapitott meg. Bein tanár ur ezt a napokban részletesen fejtette ki a «P. L.» vezérczikkében, magam részéről osztom nézetét. Meg kell emlitenem azonban egy körülményt, amelyre a javaslat nem terjeszkedik ki. Ugyanis a tapasztalat azt mutatja, hogy a biztositás első 5 évében a valósigos halandóság kisebb, mint a várt halandóság, vagy, amint mondani szokás, a várt kár kisebb, mint a valóságos kár, mig a későbbi években esetleg meghaladja az első az utóbbit. Czélszerü volna tehát olyan intézkedéseket felvenni, hogy amennyiben a várt kár kisebb, mint a valóságos kár, a különbség bizonyos %-a külön tartalékra vezettessék, hogy ebből azután fedezhető legyen az esetlegesen beállt nagyobb kár. Hány %-ot kelljen eltenni, azt a biztositás módozata szerint kellene megállapitani.

Bogyó Samu,
a kereskedelmi akadémia tanára.

Külföldi judikatura.

848. A checknek forgatmányosa ellen sikeresen nem érvényesithetők a forgatóval szemben létező kifogások. Ezen szabály alól kivételnek csak rosszhiszemüség esetében, vagyis akkor van helye, ha bizonyittatik, hogy a forgatmányos ismerte ama hibát. De rosszhiszemnek az igazolása kell, a bármily vastag gondatlanságé nem elégséges. *(Párisi semmitőszék.)*

849. A tüzkárbiztositási szerződésnek ama feltétele, hogy a kárigény a káresettől vagy a szakértői vizsgálat befejezésétől számitott hat hónap alatt érvényesitendő, az igény különbeni elveszésének terhe alatt érvényes és a szerződő feleket kötelezi. *(Párisi semmitőszék.)*

850. A férj sajátkezüleg irt és aláirt végrendeletét megtámadták, mert az örökhagyó tudott ugyan irni és olvasni, de a felesége mondta meg neki, hogyan kell leirni az egyes szavakat. A végrendelet azonban érvényesnek mondatott ki. *(Párisi semmitőszék.)*

851. A bérkocsis elvonta a rendőrségi megvizsgálás alól kocsiját és lovát, erre a község a községi istállóban helyezte el, követelte a tartási és őrzési költségeket és a bíróság helyt adott ama keresetének, hogy elárverelhesse őket költségeinek kiegyenlitése végett. *(Firenzei semmitőszék.)*

852. A képviselőjelölt arra kötelezte magát, hogy a választási költségeket meg fogja tériteni. A kereset ellen tagadta a kötelezettséget, mert igérete törvényellenes és nem kötelező volt. A bíróság elvetette a kifogását. *(Firenzei semmitőszék.)*

853. Ha a szülők még életükben egész vagyonukat gyermekeiknek ajándékozzák, ha nem is egyszerre, (successio anticipata), ugy ezen ajándékoknak értéke erejéig szavatolnak a gyermekek a szülők kötelezettségeiért.

Közli: *Dr. Gold Simon,*
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **Előkészületi cselekmény vagy kisérlet?** Lapunk 6. számában emlitettük azt az elvi jelentőségi esetet, melyben a szegedi törvényszék előkészületet, a kir. itélő tábla pedig kisérletet állapitott meg. Időközben beszereztük az itéleteket s szembe állitjuk most a két indokolást.

Törvényszék: (Magánlaksértésért 3 havi fogház.) A kir. ügyész vádlottak ellen a Btk. 333. §-ába ütköző, a Btk. 336. §. 3. pontja és a Btk. 437. §-a szerint minősülő lopás büntettének kisérlete miatt az alapon emelt vádat, hogy vádlottak Szegeden 1902. évi november hó 26-án délután a K. D. féle ház pinczéjébe azon előre elhatározott szándékkal bujtak el, hogy magukkal vitt betörő szerekkel a házban levő valamelyik üzletbe lopási czélzattal betörjenek és ezen alkalommal fegyvert is viseltek. Tervöket azonban azért nem

hajthatták végre, mert még a betörés megkisérlése előtt rejtekhelyükön felfedeztettek. Vádlottak a főtárgyalás folyamán beismerték, hogy a B. Gy. vádlott tulajdonát képező és bünjelként kezelt betörő szerszámokat magukhoz véve a pinczébe azon szándékkal rejtőztek el, hogy az éj beálltával az ugyanazon házban az emeleten levő Első magyar-franczia Biztositó-Társaság irodahelyiségébe behatoljanak, a kaszszát feltörjék és onnan pénzt lopjanak. Azt is beismerték vádlottak, hogy a nyitva levő pinczébe akként jutottak be, hogy előbb az árnyékszékbe lopóztak be és onnan észrevétlenül a pinczébe. Vádlottak ezen cselekménye, minthogy a szándékolt büntett, a betöréses lopás véghez vitelét még nem kezdették meg, mert azon helyiségbe, hol lopni szándékoltak, még be nem hatoltak, sőt az ideiglenes tartózkodási helyül választott pinczéből oda nem hatolhattak; minthogy magában a lopási szándék és a betöréshez szükséges eszközök beszerzése pedig a betöréses lopás kisérletét meg nem állapitja, lopás kisérletét nem képezi. Minthogy azonban másnak lakásába jogos indok nélkül, cselszövénynyel hatoltak be, cselekményök a Btk. 332. §-ában meghatározott magánlaksértés vétségének tényálladékát meriti ki.

Kir. tábla: (Betöréses lopás kisérletéért I. r. vádlott 6, II. r. 7 havi börtön.) A kir. itélő tábla vádlottaknak a kideritett ténykörülményekkel egybevágó beismerésével bizonyitottnak vette azt, hogy vádlottak 1902 november 26-án délután azon előre elhatározott szándékkal bujtak el a szegedi Kis D.-féle ház pinczéjébe, hogy a magukkal vitt betörő eszközökkel az ugyanazon házban levő biztositó társaság helyiségébe betörjenek s onnan a pénzszekrény feltörése után jogtalan eltulajdonitási czélzattal pénzt vigyenek el, ezt azonban csak azért nem valósithatták meg, mert abban tőlük nem függő ok, tudniillik felfedeztetésük és letartóztatásuk által megakadályoztattak. Minthogy ezek szerint vádlottak ellenében a lopás elkövetésére irányuló szándék, valamint a büncselekmény véghezvitelét czélzó külső tevékenység bizonyitva van és az a ténykedésük, hogy betörő szerszámmal látva el magukat, ugyanazon ház pinczéjében rejtőztek el, melyben a betöréses lopást véghezvinni akarták, tehát a büntett helyén jelen és készen állottak, már nem csupán előkészületi, hanem oly cselekmény, melylyel vádlottak a Btk. 333. §-ába ütköző és a 336. §. 3. pontja szerint minősülő lopás büntettének véghezvitelét megkezdették; mindezek alapján a kir. törvényszék itéletének a büncselekmény minősitésére és a büntetés kiszabására vonatkozó részét a BP. 423. §-ának 3. bekezdése értelmében megváltoztatni és V. T. vádlottat a Btk. 333. §-ába ütköző s a Btk. 336. §-ának 3. pontja szerint minősülő, B. Gy. vádlottat pedig — tekintettel arra, hogy a kérdéses alkalommal revolverrel volt felfegyverkezve — még a Btk. 337. §-a szerint is minősülő lopás büntettének a Btk. 65. §-a szerinti kisérletében bünösöknek kimondani és őket megfelelő büntetésre itélni kellett.

— **Budapesti terminusok.** Mig a budapesti járásbiróságok egy részénél a sommás perek természetének megfelelő rövid tárgyalási határnapokat tüznek ki, addig egy másik részénél már igazán türhetetlen állapotok uralkodnak. Előljárnak e tekintetben az V. és VI. ker. kir. járásbiróságok, sőt az V. kerületinél még a kiadmányozás is hihetetlenül lassan történik. Egy néhány példát emlitek csak. Az V. ker. járásbiróságnál 1903 febr. 27-én iktatott kereset elintéztetett márcz. 11-én, első tárgyalási határnap tüzetvén ki május 6-ra. Bár rövidebb ennél, de még mindig nagyon hosszu a határnap abban az ügyben is, melyben a kereset márczius 25-én adatott be és tárgyalás tüzetett április 30-ra. Mindkét ügyben alperesek az V. kerületben laknak. Ugyanezen biróságnál a márczius 14-én beadott kielégitési végrehajtási kérvény elintéztetett márcz. 21-én és kézbesittetett a fővárosban lakó ügyvédeknek április 10-én; egy másik kielégitési végrehajtási kérvény beadatott márczius 18-án, elintéztetett márczius 21-én és kézbesittetett április 10-én. A VI. ker. kir. járásbiróságnál márczius 11-én budapesti alperes ellen beadott keresetre első tárgyalási határnap április 17-én, és az első határnapon előterjesztett védekezés folytán a tárgyalás — felperesnek sürgetése daczára — márczius 24-ről junius 4-re halasztatott el. *(Ügyvédi körökből.)*

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása** tárgyában a Budapesti Ügyvédi Kör dr. Balog Arnold előadása kapcsán országos actio inditását határozta el. Memorandumban felkérte a kör az összes ügyvédi kamarákat, szabad ügyvédi egyesületeket, valamint a kar összes tagjait, gyüjtsék az érdemleges ügyvédi munka dijazására vonatkozó konkrét eseteket és közöljék azokat a körrel. A kör emlékirata kiemeli annak szükségességét is, hogy a perrendtartás javaslatának XVI. fejezete a költségmegállapitásra vonatkozó részében oda módosittassék, hogy az ügyvédnek nemcsak perbeli, de a per czélirányos vitelére szükséges peren kivüli munkája is megállapittassék a pervesztes féllel szemben. Továbbá szükséges, hogy az ügyvédi dijak és kiadások ne egy átalányösszegben állapittassanak meg, hanem az ügyvéd által csatolt költségjegyzék alapján, tételenként.

— **Fegyelmi felfüggesztés végrehajtásának elhalasztása.** A temesvári ügyvédi kamara fegyelmi birósága a fegyelmi felfüggesztés büntetésének megkezdésére az elitélt indokolt kérelmére halasztást engedélyezett, abból indulva ki, hogy ha a büntetés megkezdésére bünügyben is halasztás engedélyezhető, ily halasztás engedélyezésére az ügyvédrendtartás tiltó rendelkezése hiján a fegyelmi biróságnak is jogosultnak kell lennie.

— **A temesvári törvényszéknél** a kamarai jelentés szerint a váltóbiztositási végrehajtások hetekig elhevernek.

— **50 éves per.** A temesvári törvényszéknél egy olyan birtokper folyik, mely 1856-ban indult meg és a felsőbiróságok feloldó határozatai után ma is elsőbirósági döntésre vár.

— **A dettai járásbiróság actáiból.** A dettai járásbiróság egyik albirája egyik községben tartózkodván, a községi jegyző a község képviseletében hozzá egy kérvényt nyujtott be, amelyben biztositási végrehajtást kér ingó és ingatlan vagyonra elrendelni. Az albiró a kérvényt ott a helyszinén elfogadja, elintézi, a biztositási végrehajtást ingókra és ingatlanokra is elrendeli, önmagát küldi ki, a végrehajtást foganatositja és székhelyére visszatérve, a kérvényt csak napok mulva iktatja be. A kir. tábla a biztositási végrehajtást elrendelő végzést felfolyamodás folytán következményeivel együtt megsemmisitette ugyan, de a törvénytelenül eljárt albirót a felfolyamodás költségeiben nem marasztalta el, hanem elmarasztalta a községi jegyzőt, mert annak kellett volna tudnia, hogy nem ő a község képviselője s hogy nem a dettai járásbiróság, hanem a fehértemplomi törvényszék illetékes a kért végrehajtás elrendelésére, és mert tudhatta, hogy a kérvényt a birósághoz kell benyujtani, nem pedig a biróság székhelyén kivül tartózkodó albiróhoz. (A temesvári ügyvédi kamara 1902. évi jelentéséből.)

— **A zugirászat.** A szabadkai ügyvédi kamara erélyes harczot folytat a zugirászat ellen. Évi jelentésében elmondja a kamara, hogy a szabadkai járásbiróság egy nem állandóan alkalmazott dijnoka hónapokig iparszerüleg foglalkozott a szabadkai járásbiróság előtt a zugirászkodással, holott pedig ott a kézirását, mint dijnokét, mindenki ismerte. Egy másik zugirász az 1902. év folyamán, a szemügygyel tartásnak mindösszesen három hónapja alatt, ötvennél több beadványt nyujtott be a szabadkai telekkönyvi hatósághoz.

— **Croaticae res.** K. A. felperes a szabadkai járásbiróság előtt 1902 Sp. III. 629. sz. a. inditott keresetet S. M. zágrábi lakos ellen. A kereseti példányon az alperes mint postatiszt jelöltetett meg. A zágrábi biróság kézbesitője azt jelentette vissza, hogy az alperes Zágrábban ismeretlen. A felperes kérvényt nyujtott be a szabadkai járásbirósághoz, előadván benne, hogy az adósa a zágrábi vasuti postahivatalnál postatiszt. A zágrábi biróság kézbesitője ismét azt jelentette vissza, hogy az alperes Zágrábban ismeretlen. A hitelező uj kérvényt adott be, elmondván benne, hogy adósa a zágrábi vasuti postahivatalnál postatiszt és pedig annál az egyetlenegy vasuti postahivatalnál, amely a zágrábi egyetlenegy vasuti postahivatal helyiségében van. Erre már nem térhetett ki a zágrábi biróság és kézbesitette a keresetet.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák igazságügyre** vonatkozólag Körber osztrák miniszterelnök egy hirlapirónak igen érdekes nyilatkozatokat tett.

A mai parlamenti viszonyok nagyobb szabásu törvényhozási actiókra — mondja Körber — még mindig nem látszanak alkalmasaknak, ámbár tudvalevőleg igen fontos törvényjavaslatok vannak készen, mint pl. az uj büntetőtörvénykönyv javaslata, amelyről feltehetem, hogy meg fog felelni korunk követelményeinek, az uj részvény-törvény és

egyéb törvényhozási reformoknak egész sora. Most egyelőre arra kell szoritkoznom, hogy — amennyire éppen lehetséges — administrativ intézkedésekkel egyengessem a legszükségesebb reformok utját. Ez a főtörvényszéki elnökökhöz és az ügyészségekhez intézett számos rendelettel, melyek természetesen nem mind kerülnek nyilvánosságra, kiséreltetett meg. A politikai és parlamenti viszonyok játszottak közbe, hogy a fiatalkoru elitéltekkel való és más államokban már törvényileg szabályozott bánásmódot illetőleg — annyira amennyire éppen fenálló törvényeink mellett lehetséges volt — gondoskodás történt. És mondhatom, hogy az eddigi tapasztalatok nem voltak kedvezőtlenek. Ez persze csak részmunka és sajnálatos, hogy ezen materiának kimeritő szabályozása — melynek a kor követelményeinek megfelelő alapelvei már le vannak rakva — lehetetlen. Igen fontosnak tartom az előzetes eljárás megröviditését bünügyekben, ami mindenesetre a büntetőtörvényszéki birói állások kellő számu és megfelelő erőkkel való betöltésétől függ. S vajon nem forog-e fen az egész börtönügy reformjának sürgős szüksége? Azon vagyunk, hogy a fiatalkoru bünösöket elkülönitsük; két letartóztatási intézetben már intézkedés történt, hogy a fiatalkoru büntettesek számára külön osztályok állittassanak fel. Rendkivül fontosnak tartom a birói kar qualitására ügyelni és lehetővé tenni, hogy a bíróságok kizárólag jól qualifikált erőkkel láttassanak el; itt azonban a nemzetiségek érzékenykedésére is tekintettel kell lenni. Az igazságügyi igazgatás nem hagyja figyelmen kivül azon feladatot sem, hogy a szegényebb néposztályok a nagy perköltségektől megkiméltessenek, mert a jogszolgáltatásnak mindenkire nézve egyformán hozzáférhetőnek kell lenni. Ezzel az ügyvédek tekintélyének megóvása — miként más államokban — teljes összhangba hozható. Kitünő eredményeket mutat fel az igazságügyi felügyelői (Justizinspectoren) intézmény létesitése. Az igazságügyi igazgatás pontos betekintést nyer ez által a bíróságok ügyvitelébe s az eljárás egyöntetüsége lényegesen előmozdittatik, ami rendkivül előnyös hatással van az igazságügyi igazgatásra.

— **Orvosegyletek** a német Reichsgericht döntése szerint kötelezhetik tagjaikat az orvosi kar tekintélyének érdekében arra, hogy betegsegélyző pénztáraknál bizonyos minimális javadalmazáson alul állást ne vállaljanak. Ily határozat nem ütközik a jó erkölcsökbe, mert akinek a határozat nem tetszik, kiléphet az egyesületből.

— **Állat által okozott kárért való felelősség.** Egy bányavállalat hivatalnoka a vállalat kocsiját és lovait minden bejelentés és jóváhagyás nélkül sétakocsizásra használta. A lovak az uton megbokrosodtak és egy embert elütöttek. A sérült a vállalatot perelte és a német Reichsgericht a keresetnek helyt is adott, mert az állattartó felelős az állat által okozott kárért, az állattartó pedig nem a hivatalnok, hanem a vállalat. Ezen határozatot a német irodalomban erősen támadják.

— **Tisztességes leány fogalma.** A német polgári törvénykönyv 1300. §-a szerint csak a tisztességes leány követelhet az eljegyzés felbontása miatt kártéritést. A Reichsgericht kimondotta, hogy a vőlegény nem szabadul a kártéritési kötelezettség alul, ha arra hivatkozik, hogy volt menyasszonya amiatt nem tekinthető tisztességesnek, mert ő vele viszonya volt.

— **Törvény és biró** czim alatt *Magnaud*, a chateauthierry-i törvényszék elnöke érdekes czikket irt a Neue Freie Presse husvéti számába.

Abból indul ki, hogy a törvényhozó nem képes az összes problemákat minden consequentiáikkal szabályozni. Rövid tételekbe foglalja szándékát, de a szándék kivitelét a biróra bizza.

A franczia bíróságok azonban — ugymond Magnaud — nem keresik sem a törvényhozó szándékát, sem a törvény meghozatalának inditó okait. Számukra elegendő a törvény maga, melyet szemükben nem köt a multhoz semmi és melyet nem érintenek a jövendő események sem. A rubrikákat oly magasra taksálják némely birák, mintha azok az égből hullottak volna alá.

Vannak olyanok is, akik nem gondolkodnak igy. Ezeket forradalmároknak tekintik. Ezek a birák ugy tartják, hogy az irott törvények fölött van valami nem irott, amelyből az irott törvények származnak, és amelynek folytán az irott törvények megszünnek, ez a jog. Ha a törvényt meg akarjuk a maga valóságában ismerni, vissza kell azt helyezni a saját talajába, kutatni, mely gazdasági, társadalmi és politikai szükségleteket kell kielégitenie. A törvény egészséges alkalmazása végett a birónak szakadatlanul azt kell kérdeznie, hogy e szükségletek nem-e mentek át az evolutio természetes hatásain?

Az igazi jogtudomány magában foglalja ugy a törvényszövegnek, valamint a milieu-nek ismeretét, amelynek szabályozására szolgál a törvény. Ez a milieu a gondolkodó, érző és szükséget szenvedő emberiség. A birónak törekednie kell magának is embernek maradnia és folytonos érintkezést fentartania azokkal, akiket polgári vagy büntető itélőszéke elé idéz. Folyton azt kell itéletének meghozatalakor vizsgálnia, hogy hasonló körülmények közt ő maga hogyan járt volna el. A törvény alkalmazásánál lelkiismeretéhez kell fordulnia és nem szabad egyedül a törvénygyüjteményre támaszkodnia. Azért nem elég az a biró kezében, mert a törvény a maga mozdulatlanságában csak hosszu időközökben megy át változáson, mig az erkölcsök és a társadalmi állapotok fejlődése folyton-folyvást, fokonként megy végbe.

A birónak azonban még tovább kell mennie. Miután ő hivatalánál fogva a tényeket a törvényekkel érintkezésbe hozza, *kötelessége határozatai által a törvényhozót a tökéletlen és elavult szövegre figyelmessé tenni.*

A jogegyenlőség fentartásánál a biró sohase tartózkodjék az alacsony néposztály iránt sok emberszeretet és részvétet a mérlegbe vetni, hogy a mérleg nyelvecskéje ne a hatalmasok oldalára hajoljon.

— **Az 1898 április 19-iki franczia törvény** feljogositja a bíróságokat, hogy a fiatalkoru elitélteket az állami javitóház helyett, az eset körülményeihez képest, valamely államilag elismert közjótékonysági intézmény gondozása alá utalják. Mi történjék azonban a fiatalkoru bünössel, ha a gondozással megbizott egylet annak felvételét megtagadja, erre nézve nincs a törvényben intézkedés. Megtették egyes bíróságok, hogy az itéletet oly értelemben hozták: átutaltatik a fiatalkoru elitélt valamely közjótékonysági egyesülethez, s ha ez a gondozást elvállalni vonakodnék, vagy ha a gondozás a kiszabott idő letelte előtt bármi okból megszünnék, beszállitandó az illető az állami javitó-intézetbe. A semmitőszék legutóbb kimondta, hogy a büntetési eszközök között *választási joga* van ugyan a bíróságnak; *mindkét* büntetési nem alkalmazásba vételét azonban el nem rendelheti. Ha e döntés helyes, a fiatalkoru bünözőknek kényszernevelésben részesitése, mi pedig a törvényhozó kétségbevonhatatlan czélja volt, sok esetben teljesen meghiusul.

— **Párisban** az igazságügyi palotában nehány éve könyvtárt létesitettek az ügyvédek részére, amely rövid idő alatt már 51,000 kötetet tartalmaz. A könyvtár — mint a Gazette des Tribunaux irja — kitünő szolgálatot tesz az ügyvédeknek, akik sürün veszik igénybe a tárgyalásaik közti szünetben, hogy egy-egy vitás jogi kérdés vagy alkalmazandó jogszabály tekintetében emlékezetüket felfrissitsék. A könyvtár egyuttal az ügyvédeknek kényelmes találkozó helyül is szolgál. Hasonló könyvtár van Brüsselben a felebbezési bíróságnál, s ez könyvtár több mint 14,000 kötetet foglal magában.

— **Norvégiában a kereskedelmi perekben** 1904. évi január hó 1-én az 1902. évi deczember hó 20-iki törvénynyel szabályozott eljárás fog életbelépni. Nagyjában az 1893. évi tengerészeti törvény szabályai terjesztetnek ki kereskedelmi ügyekre. Ettől eltérően azonban a felek beleegyezésével kereskedelmi ügyek a közönséges polgári perrendtartás szerint is elintézhetők, tanuk a rendes bíróságok előtt is kihallgathatók és viszonkövetelések a kereskedelmi eljárásban akkor is érvényesithetők, ha ezek voltaképpen nem is tartoznak a kereskedelmi bíróság döntése alá. Ha pedig az ügy nem tartozik a bíróság hatáskörébe, nem elutasitásnak van helye, hanem a tanács másként való alakitásának.

—

A Magyar Jogászegylet f. hó 18-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Nagyiványi Fekete Gyula kir. törvényszéki biró előadása: a magánelzárásról. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 17. SZ. Budapest, 1903 április 24.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az osztrák ügyvédség köréből. *Dr. B. A.* budapesti ügyvédtől. — A birák és ügyészek fizetésének rendezése a pénzügyi bizottságban. — Néhány megjegyzés a perrendtartás javaslatához. *Dr. Raffay Ferencz* eperjesi jogakad. tanártól. — Magánjogi fogalmak a büntetőjogban. *Wittmann Ernőtől.* — *Biróí határozatok kritikai fejtegetése:* A Curia 81. számu döntvényéhez. *Biró Vilmos* szegedi kir. táblai birótól. — Mire kell ügyvédi meghatalmazás? *Dr. Unger Ferencz* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az osztrák ügyvédség köréből.

Az osztrák ügyvédség még nem régen a legélesebb oppositiót fejtette ki az igazságügyi kormánynyal szemben. Spens-Booden miniszter kormányzásának idejében megtörtént a kibékülés és azóta az összhangot nem zavarja semmi. Az igazságügyi kormány tartózkodik olyan intézkedések tételétől, amelyek az ügyvédi kar ellen irányulnának, de sőt több irányban előmozditották az ügyvédség azon törekvéseit, amelyek a kar belső consolidatiójára törekesznek.

A kamarák évi jelentései sem a kormány elleni küzdelemmel és panaszokkal telvék immár, hanem kart érdeklő ügyekkel foglalkoznak.

Igy az alsó-ausztriai kamara 1902. évi jelentése kiemeli, hogy a kamara jelenleg formulázott javaslatokat készit elő egyrészről az érvényben levő törvényeknek az ügyvédségre sérelmes határozmányainak módositása és másrészről az ügyvédi képviseleti jognak a közigazgatási eljárásban való szabályozása tekintetében.

Ugyancsak erősen foglalkoztatja az osztrák ügyvédséget a követelések behajtásával üzletszerüen foglalkozó intézmények concurrentiája. Ez a kérdés már az 1900. és 1902. években az alsó-ausztriai kamara közgyülését foglalkoztatta, amikor kimondotta a közgyülés, hogy a kar tekintélyével össze nem egyeztethető és tilos az ügyvédnek olyan vállalatokkal vagy egyesületekkel összeköttetést fentartani, amelyek követelések behajtásával idegen számlára foglalkoznak. Ezen elvi kijelentés gyakorlati keresztülviteléképp több ügyvéd ellen folyik eljárás.

Az u. n. egyeztető irodák engedélyezésének kérdésében a politikai hatóság a kamara véleménye alapján kijelentette, hogy kiegyezések iparszerü közvetitésére engedélyt nem ad.

A zárgondnokságok helyes szétosztása érdekében a törvényszéki elnökséggel a kamara azon megállapodásra lépett, hogy öt-évenként 200—200 ügyvédből álló lista állapittassék meg. Ezen listába a bejegyzés sorrendjében vétetnek fel az ügyvédek.

A zárgondnoki megbizás sorshuzás által kijelölt sorrendben ezen 200 ügyvéd közt osztatik meg az öt évi lustrumon belül. Ha a jegyzéken egyszer már végig mentek, az első sorsolás sorrendjében megujul a turnus. A gondnok semmiféle távozási vagy kocsidijat fel nem számithat, bármily távol lakjék is a kezelt ingók vagy ingatlanoktól. Bérek beszedéséért a gondnokot a tényleg befolyt brutto bevétel 2—5%-a illeti meg. Ha nem volt jövedelem, a bíróság állapitja meg a kezelési dijakat.

Nem tarthat igényt ujabb kirendelésre az ügyvéd a turnus megujulása előtt akkor sem, ha a gondnokság semmi vagy igen kevés jövedelmet hozott, vagy ha a kirendelt ügyvéd a gondnoki kirendelést a törvényes összeférhetetlenségi okokon kivül elutasitotta. Nem nevezhető ki továbbá gondnokul az az ügyvéd, aki ellen végrehajtás van folyamatban. Illetékek vagy birságok miatti végrehajtások nem számitanak.

A kamara választmányának átirata folytán a bécsi törvényszék elnöke intézkedett az iránt, hogy a járásbiróságok ne tüzzenek ugyanazon időre tulsok tárgyalást és lehetőleg azon ügyeket tárgyalják a többiek előtt, amelyekben ügyvéd jelent meg.

Az igazságügyminiszter leirata folytán a kamara ujból foglalkozott a vasárnapi munkaszünet kérdésével. Már 1898-ban kifejezte a közgyülés abbeli óhaját, hogy minden ügyvédi irodai alkalmazott lehetőleg minden második vasárnapon teljesen szabad legyen. Ezt a határozatot a választmány a bécsi kartársaknak ujból figyelmébe ajánlotta. A vidékre nézve alig lehet valamit tenni, mert a vidék népessége csak vasárnap ér rá ügyvédhez menni és a vasárnapi irodai órákhoz sokkal inkább hozzászokott, mintsem egyhamar sikert lehetne remélni azon kisérletektől, amelyek ez irányban történtek.

A választmány köriratban hivta fel a kar tagjait, hogy az egymás közt felmerülő vitás kérdéseket és különösen becsületbeli ügyeiket ne vigyék a birósógok elé, hanem terjeszszék elintézés végett vagy a választmány vagy a fegyelmi bíróság elé.

Az ügyvédjelöltek gyakorlatának ellenőrzése is gondoskodás tárgyát képezte. A szinleges gyakorlat eseteit azonban gyakran nem sikerült megállapitani. A választmány szervezte és fentartotta az ügyvédjelöltek seminariumait, amelyeken tekintélyes ügyvédek a gyakorlat köréből vett előadásokat tartottak. Ezen kivül a kereskedelmi muzeum kiviteli akadémiája a választmány felkérése folytán a kereskedelem köréből esti kurzusokat tartott, amelyeknek látogatottsága párhuzamos kurzusok berendezését tette szükségessé.

Egy nyugalmazott biró az ügyvédjelöltek névjegyzékébe való felvételét kérte. A választmány a kérelmet megbizhatóság hiánya miatt elutasitotta. E határozatot ugy az Oberlandesgericht, mint az Oberste Gerichtshof helybenhagyta, ez utóbbi hozzátevén még, hogy az ügyvédség nyilvános bizalmi állásánál fogva, nem lehet az ügyvédi karba való felvételhez a bizalomra méltóságnak kisebb fokával megelégedni, mint a birói karba való belépéshez.

A fegyelmi bíróság egy ügyvédet az ügyvédségtől elmozditott, egyet 6 hónapra felfüggesztett, hármat egyenként 600, kettőt 400, hármat 200, kilenczet 120, egyet 100 K pénzbüntetésre, kilenczet irásbeli rendreutasitásra itélt. A kamarai ügyész egy határozat ellen sem élt jogorvoslattal. A legfőbb bíróság 3 esetben helybenhagyta az elsőfoku itéletet, egy esetben a fegyelmi bíróság által kimondott 6 havi felfüggesztést az ügyvédségtől való elmozditásra változtatta át.

A kamarának 1901-ben 1146, 1902-ben 1161 tagja volt. Bécsben folytatja gyakorlatát 1038 (1901-ben 1022), a vidéken 123 (1901-ben 124) ügyvéd. Az ügyvédjelöltek száma 1901-ben Bécsben 270, a vidéken 21, 1902-ben Bécsben 265, a vidéken 25 volt.

Dr. B. A.

A birák és ügyészek fizetésének rendezése a pénzügyi bizottságban.

A fizetésrendezési törvényjavaslatnak a képviselőház pénzügyi bizottsága által elfogadott szövegéből kiemeljük a következő rendelkezéseket, amelyek az elsőfolyamodásu birák fizetésének rendezésére vonatkoznak:

24. §. Az 1891. évi XVII. törvényczikk 26. §-a és a 27. §. 1. pontja alapján kir. curiai czimmel és jelleggel felruházott vidéki törvényszéki elnök az V. fizetési osztály 2. fokozatának megfelelő évi fizetést és ugyanennek a fizetési osztálynak megfelelő lakpénzt huz.

A kir. itélő tábla birói czimmel és jelleggel felruházott törvényszéki és járásbirót, valamint a kir. főügyészi helyettesi czimmel és jelleggel felruházott kir. ügyészt a VI. fizetési osztály 3. fokozatában meghatározott fizetés és ugyanerre a fizetési osztályra nézve megállapitott lakpénz illeti.

A főügyészi helyettesi czimmel és jelleggel felruházott kir. ügyésznek müködési pótlék nem jár.

Ha curiai birói czimmel és jelleggel felruházott törvényszéki elnök a kir. curia rendes birájává, vagy ennek megfelelő állásra (1891. évi XVII. törvényczikk 50. §. 4. pont). ugyszintén:

ha kir. itélő tábla birói czimmel és jelleggel felruházott törvényszéki illetve járásbiró, vagy kir. főügyészi helyettesi czimmel és jelleggel felruházott kir. ügyész valamely kir. itélő tábla birájává vagy ennek megfelelő állásra (1891. évi XVII. törvényczikk 50. §. 3. pont) neveztetik ki: uj állásában, ranghelye és a fizetési fokozathoz való igénye akép állapitandó meg, mintha azt a szolgálati időt, mely alatt az emlitett minőségben szolgált, uj állásában töltötte volna.

50. §. A kir. törvényszéki birák, járásbirák és ügyészek összlétszámának három tized része a VII. fizetési osztályba tartozik.

Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy az 1903. évi állami költségvetésben meghatározott albirói és alügyészi állások együttes létszámának 20 százalékát két év lefolyása alatt és pedig 10 százalékot 1903. évben, 10 százalékot pedig a következő évben, törvényszéki birói vagy járásbirói, illetőleg ügyészi állásra átrendszeresithesse.

Az 1891. évi XVII. törvényczik 38. §-a akként módosittatik, hogy vidéki ügyészséghez is több ügyész nevezhető ki, s hogy az ügyészek részére ugy Budapesten, valamint vidéken évi 600 K müködési pótlék jár.

A budapesti elsőfolyamodásu bíróságokhoz rendszeresitett birói és albirói, valamint az ugyane bíróságok mellé rendelt ügyészi és alügyészi állások költségvetési együttes létszámának legalább négy tized része a VII. fizetési osztályba, a fenmaradó rész pedig a VIII. és IX. fizetési osztályba soroztatik akként, hogy a IX. fizetési osztályba a létszámnak legfeljebb két tizedrésze tartozzék.

51. §. A jelen törvény hatálybaléptekor Budapesten és Fiumében alkalmazásban lévő, a VII., VIII. és IX. fizetési osztályba tartozó birák, ügyészek albirák és alügyészek, az őket az 1893. évi IV. törvényczikk 2. §-ának *c)* pontja alapján megillető müködési pótlékot mindaddig megtartják, a mig annál a fizetési osztálynál, a melyben a jelen törvény hatálybaléptekor vannak, magasabb fizetési osztályba ki nem neveztetnek.

Szintén megtartják az 1890. évi XXV. tövényczikk 6. §-a és az 1891. évi XVII. törvényczikk 55. §-a alapján a budapesti kir. itélő táblához és a kir. curiához a jelen törvény hatálybalépte előtt tanácsjegyzői szolgálatra berendelt vidéki albirák és birák, ennek a berendelésnek időtartamára eddigi pótlékukat.

52. §. Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy azokat a birósági aljegyzőket, akik az itélő birákra nézve előirt jogi képzettséget (1883. évi I. törvényczikk 7. §.) az 1903. év végeig megszerzik, jelenlegi alkalmazásuk helyén birósági jegyzőkké nevezhesse ki.

53. §. Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy a XI. fizetési osztályba tartozó azokat a segédtelekkönyvvezetőket, akik ebben a minőségben, a jelen törvény életbeléptéig már 6 éven át müködtek, jelenlegi alkalmazásuk helyén telekkönyvvezetőkké nevezhesse ki.

55. §. A jelen törvény alapján járó illetmények után szolgálati dij csak abban az esetben fizetendő, ha az állami alkalmazott összilletményekben nyer. A szolgálati dij azonban ebben az esetben sem haladja meg a nyert illetménytöbbletet.

A pénzügyi bizottság jelentése az eredeti javaslaton tett módositások indokolására a következőket mondja:

Bizonyos kivételes intézkedések váltak szükségesekké a birákra nézve. Még pedig — minden egyéb, a birói állás természetében gyökerező okon kivül — elkerülhetetlenek voltak a különleges szabályok, illetőleg a fenti általános elvek némely eltérő alkalmazásai két okból. Nevezetesen az időszakos előlépésnek uj rendszere s annak következményei (amint elébb is jeleztük) az 1893: IV. tcz.-nek éppen azon rendelkezéseit érintik, melyek a bíróságok tagjaira vonatkoznak. Ezért történt az Poroszországban is, hogy 1896-ban rendkivüli nehézségek támadtak éppen ennél a tervezett átmenetnél. Másrészt pedig különösen a budapesti és fiumei birák és ügyészek «müködési pótlékainak» kérdése nehezitette meg a kérdést már csak azért is, mert az 1893-iki törvényjavaslat tárgyalásánál a pénzügyi bizottság azt az utasitást adta a kormánynak, hogy a különböző pótlékok ügyét rendezni igyekezzék.

Azon, egész állami és társadalmi életünkre kiható rendkivüli fontosságnál fogva, melylyel birói karunk helyes szervezése, javadalmazásának méltányos megállapitása s ez által anyagi függetlensége bir: különös gonddal vizsgálta meg a bizottság a birák, ügyészek és birósági tisztviselőknek kérvényeit. Az elsőfolyamodásu bíróságok országos kongresszusának emlékiratán s a temesvári ügyvédi kamarának a birák kérelmeit felkaroló feliratán kivül 30 birósági és birósági tisztviselői kérvény érkezett hozzánk, melyek a kérvényeknek alább *D.* alatt csatolt jegyzékében felsoroltatnak.

Azt az óhajtást, hogy a birák illetményeinek szabályozása külön törvényben történjék, a bizottság figyelembe vehetőnek és a javaslat rendszerének a birákra való alkalmazása ellen emelt kifogásokat alaposaknak nem találta. Az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól történt elkülönitését, valamint azokat az alapelveket, melyek a birói szervezetben a birói függetlenség biztositására megállapitva vannak, a javaslatnak az az álláspontja, hogy javadalmazás tekintetében a birákat a közigazgatási ágazatokban alkalmazott államhivatalnokokkal egyenlő elvek szerinti elbánásban részesiti, — csorbitatlanul, sőt teljesen érintetlenül hagyja. Az a kivánalom pedig, hogy az elsőfolyamodásu birák illetményeinek emelkedése nemcsak a fizetési osztályok keretén belül, hanem a magasabb fizetési osztályokba való jutással is, a szolgálati időhöz képest automatice történjék, már csak azért sem valósitható meg a javaslat utján, mert az mélyen belevág a birói szervezet kérdésébe, amelyet a jelen javaslat, mint az eljárás szabályaival is szoros összefüggésben álló kérdést nem kiván érinteni.

Azt a kivánalmat sem tehette magáévá a bizottság, hogy az 1893: IV. tcz.-nek az a rendelkezése, mely szerint a birák a VIII. fizetési osztálynak második fokozatába neveztetnek ki, az ujabb rendezésnél is fentartassék, mert ez a javaslatnak a szolgálati időre alapitott fokozati rendszerével össze nem egyeztethető. Ennek a kivánalomnak teljesitésénél magukra a birákra nézve is sokkal előnyösebbnek vélte a bizottság, ha a biráknak a IX. fizetési osztályból a VIII. fizetési osztályba való előlépése könnyittetik meg. E czélból

a bizottság felveendőnek találta az igazságügyminiszter által javaslatba hozott azt az intézkedést, hogy az 1903. évi állami költségvetésben meghatározott albirói és alügyészi állások együttes létszámának 20%-a két év lefolyása alatt törvényszéki birói, járásbirói, illetőleg ügyészi állásra átrendszeresitendő, aminek következtében a folyó és a következő 1904. évben 240 albiró és alügyész fog a IX. fizetési osztályból a VIII.-ba jutni. Egyuttal pedig a VIII. fizetési osztálynak ekként megszaporodott létszámából az 1891. évi XVII. tcz. 28. §-a és a jelen §-nak első bekezdése értelmében 24 biró és ügyész kir. itélő táblai birói, illetőleg főügyészi helyettesi czimmel és jelleggel lesz felruházandó, 72 biró és ügyész pedig a VII. fizetési osztályba lép elő, ugy hogy ez az intézkedés a magasabb osztályokba sorozott állások számát 336-tal szaporitja. Az előlépési viszonyoknak ezen ujabb megjavitása mindenesetre megfelelő kiegyenlitést nyujt azzal szemben, hogy a birák a VIII. fizetési osztály 3. fokozatába is besoroztatnak.

Az 1891. évi XVII. tcz. 38. §-a csak a budapesti kir. ügyészségnél engedte meg több kir. ügyész alkalmazását. Ezt az intézkedést azonban az alügyészi állásoknak ügyészi állásokra való tervbe vett átrendszeresitésével szükségképp ki kell terjeszteni a vidéki ügyészekre is. És nem lévén indokolható, hogy amig az alügyészek müködési pótlék élvezetében maradnak, ez a pótlék a vezetéssel meg nem bizott ügyészektől megtagadtassék, az 1891: XVIII. tcz. 38. §-ától eltérően felveendő volt az az intézkedés, hogy ezeknek a vezetéssel meg nem bizott ügyészeknek is járjon müködési pótlék.

Különös figyelemre méltatta a bizottság a budapesti elsőfolyamodásu birák és ügyészek helyzetét. Ennek javitását czélozza az 50. §. ide vonatkozó intézkedéseinek ujabb szövege, melyet a bizottság az igazságügyminiszter inditványára elfogadott.

E szerint a budapesti birói és albirói állásokhoz az ügyészi és alügyészi állásokat is hozzászámitva, ez állások együttes létszáma akképp osztandó fel, hogy legalább $^4/_{10}$ rész a VII. fizetési osztályba, a fenmaradó $^6/_{10}$ rész pedig a VIII. és IX. fizetési osztályba legyen sorozva, ugy hogy a IX. fizetési osztályba a létszámnak legfölebb két tizede tartozzék. E módositás következtében az ügyészek és alügyészek is a birákkal és albirákkal ugyanazon időpontban fognak a megfelelő előléptetésben részesülni. A szakasz ujabb szövegezése nem zárja ki továbbá, hogy a VII. fizetési osztályba négy tizednél több, a IX. fizetési osztályba pedig két tizednél esetleg kevesebb állás tartozzék, ami nemcsak még jobban megkönnyiti annak a törekvésnek a megvalósitását, hogy a Budapesten alkalmazott elsőfolyamodásu birák minél nagyobb számban a VII., illetve a VIII. fizetési osztályba tartozzanak, hanem az átmenetnél esetleg előforduló méltánytalanságok megszüntetésére is módot nyujt.

Ezenkivül a bizottság mellőzte az eredeti javaslat azon intézkedését, amely szerint Budapesten a VII. fizetési osztályba tartozó állások számának megállapitásánál a VI. fizetési osztályba tartozó állások beszámitandók voltak, aminek következtében emelkedvén a rendelkezés alá kerülő VII. fizetési osztálybeli állások száma, a jelenleg a VIII. fizetési osztályba tartozó budapesti birák és ügyészeknek csak csekély része marad továbbra is a VIII. fizetési osztályban és legnagyobb részük a magasabb VII. fizetési osztályba lép elő.

Végül a bizottság méltányosnak találta, hogy azok a Budapesten a törvény hatálybaléptekor alkalmazásban levő elsőfolyamodásu birák, albirák, ügyészek és alügyészek és a helyzet azonosságánál fogva a fiumeiek is, akik egyelőre még nem jutnak be magasabb fizetési osztályba, az 1893. évi IV. tcz. 2. §-a *c)* pontjában körülirt müködési pótlékukat, magasabb fizetési osztályba történendő kineveztetésükig, egész összegében megtartsák és ekképp a javaslat törvényerőre emelkedésekor azonnal részesüljenek illetményjavitásban.

Ugyancsak méltányossági tekintetek indokolják azt is, hogy a kir. Curiához és a budapesti kir. itélő táblához tanácsjegyzői szolgálatra a törvény hatálybalépte előtt berendelt — egyébiránt csekély számu — vidéki birák és albirák eddigi pótlékukat, berendeltetésük időtartamára, tehát szintén csak átmenetileg, egész összegében megtartsák, nehogy ezek a többi Budapesten alkalmazott birákkal és albirákkal szemben hátrányosabb helyzetbe jussanak.

Az eredeti javaslatnak most ismertetett és indokolt módositása során a bizottság meggyőződése szerint, a birák és ügyészek illetményeire vonatkozó kérvényeket, a javaslat által megszabott kereteken belül és a pénzügyi szempontok által vont határok között, elég méltányosan intézte el, amire nézve kiemeli a bizottság még azt a körülményt is, hogy a birák és ügyészek illetményeire szánt évi összeg e módositások folytán már mindjárt a törvény hatálybaléptekor mintegy 220,000 K-val fogja felülmulni azt az összeget, mely a javaslat eredeti rendelkezései szerint járt volna.

Néhány megjegyzés a perrendtartás javaslatához.

Talán nem lesz még késő, ha a képviselőház igazságügyi bizottsága előtt tárgyalás alatt levő perrendtartási javaslathoz néhány szót szólunk, illetve néhány téves rendelkezés kijavitását ajánljuk.

1. A 653. §. 6. bekezdésében helytelen, hogy «*elhagyott házasfél*»-ről szól a javaslat. Itt ugyanis a felhivott, az elhagyó, a távollevő félről akart intézkedni.

2. Helyes volna kimondani, hogy a felhivott személynek *saját kezéhez kézbesitendő a végzés*, éppen ugy, mint békéltetésnél. (650. §.) Igy ugyanis lehetséges, hogy nem is értesül a birói felhivásról. Már pedig hogy tegyen eleget az olyan végzésnek, amelyet nem adott neki át az ügyvédje vagy a kézbesitési megbizottja. (153. §.)

3. A *saját kézhez való* kézbesitést kellene továbbá kimondani az alperes javára *minden házassági keresetben*, vagyis változtatni kellene e tekintetben a 163. §-on. A házassági per oly fontos a személy statusára nézve, hogy megindításáról az ismert helyen lakó alperest saját kezéhez kellene mindig értesiteni.

A törvényjavaslat szerint, minthogy békéltetés nem minden házassági perben tartandó, lehetséges, hogy az esetben, ha személyes megjelenésre saját kezéhez nem idézik, nem is értesül az alperes arról, hogy ellene házassági per folyik, sőt hogy érvénytelenitették vagy felbontották a házasságát, avagy ágytól és asztaltól elválasztották. Az ügyvédnek ugyanis csak akkor van szüksége különös meghatalmazásra, ha keresetet vagy viszonkeresetet támaszt (Tervezet 648. §.), egyéb esetben tehát, ha csupán védekezik a kereset ellen, a fél által perek vitelére adott általános meghatalmazás is elegendő.

Mennyivel helyesebb a mai gyakorlat, amely szerint a keresetet az alperesnek saját kezéhez kézbesitendő s hogy általános meghatalmazás sohasem elég házassági perben. Mily szépen és mily igazán is mondja e tekintetben a budapesti kir. itélő táblának 348/1900. számu határozata: «A házastársaknak a házasság tartama alatt, egymással szemben, személyüktől elválaszthatatlan oly jogaik és kötelezettségeik vannak, melyek felett a bíróság házassági perekben köztekintetekből hivatalból őrködni tartozik. A házastárs személyéhez kötött jogoknak hivatalból való védelme pedig megköveteli, hogy a házasság felbontására irányuló per a házasfél személyes fellépésével és az alperes házastárssal szemben ennek személyes perbevonásával vagy felhivásával kezdődjék, minélfogva ügyvéd részére kiállitott általános meghatalmazás házassági perben nem elegendő s ilyen meghatalmazás által a meghatalmazott nem nyerhet jogot arra, hogy a házasfél családi állá-

*

sának megváltoztatására irányuló perben a félnek előzetes értesülése nélkül meghatalmazottnak tekintessék.»

Ebből kifolyólag változtatni kellene a 648. §-on is és minden házassági perben minden fél ügyvédjétől különös meghatalmazás előmutatását kellene követelni.

Hiánya a Tervezetnek az is, hogy a *személyes megjelenésre felhivott félnek* nem saját kezéhez kézbesitendő *minden perben* az idéző végzés.

4. Jó lenne rendelkezni arról is, hogy ha a törvényes képviselő vagy a szülő lép fel mint fél, vagy avatkozó, a szegénységi jog megadásánál saját vagy azon házastárs jövedelme veendő-e alapul, akinek érdekében eljár? Ha a házastárs szegény, elő fog állni sokszor az a helyzet, hogy a törvényes képviselő vagy a szülő inkább nem indit házassági pert, vagy nem él avatkozó jogával, nehogy tetemes költségeket kelljen viselnie.

5. Nem tünik ki a javaslatból, hogy a házassági pereknek melyik szakasza felel meg az u. n. *perfelvételi tárgyalásnak*. Ez annyiból fontos, hogy ekkor történhetik a 182. §. szerint a *keresetváltoztatás*.

Ha a perfelvételi tárgyalásnak a szóbeli tárgyalás kezdete felel meg, amikor a 668. §. értelmében előterjesztik a felek kérelmeiket: akkor az az anomalia állhat elő, hogy lefolytatják az egész előkészitő eljárást, holott a felperes nyilván látja, hogy meg kell változtatnia a keresetét és olyan kereset alapján folyik az eljárás, amely nem végleges. Nem lehet az előkészitő eljárást sem ugy tekinteni, mint a perfelvételi tárgyalást, minek folytán az a nézetünk, hogy a 660. §. olyképpen pótolandó, hogy ha van helye békéltetésnek, ennek megtartása után, ha pedig nincs helye neki, a *keresetre perfelvételi határnap tüzendő házassági perekben is* és csak ha ez megtörtént, küldessék ki biró az előkészitő eljárás foganatositására vagy pedig kerestessék meg ebből a czélból más bíróság. Az eljárás ilyképpen valamivel: egy tárgyalással ugyan hosszabb lenne, de ez nem baj, sokkal több hátrány fog származni abból, ha a javaslat mai alakjában válik törvénynyé, mert nem lehet tudni és sokáig fog a gyakorlat bizonyára ingadozni: hol és mikor van helye házassági perben keresetváltoztatásnak?

6. Különleges szabályt kellene felállitani a házassági perekben támasztható *joghatósági kifogás* tekintetében. (Tervezet 147. §.) Kérdés ugyanis, hogy ha ugyanazon házasság tekintetében két pert, esetleg kétféle (pl. semmiségi és bontó) pert inditottak, «*ugyanazon jog iránt inditott*» perek-e ezek? Szerintünk igen, mert nem lehet megengedni, hogy egy házasság felől két per legyen egyszerre folyamatban és fejeztessék is be, talán különféle eredménynyel, pl. hogy az egyik itélet felbontsa, a másik semmisnek mondja ugyanazt az egy házasságot.

De nem lehet az utóbb indult házassági perben a perfüggőség kifogását ugy alkalmazni, mint más polgári perben. Nem lehet pedig a házassági perek különleges természetéből kifolyólag. Mert ha pl. semmiségi per a második, ezt nem lehet egyszerüen megszüntetni e kifogás alapján, akár a házastárs, akár más, pl. kir. ügyész inditotta. Valamint ha, mondjuk, semmiségi pert indit valaki s aztán valamelyik házastárs bontó keresetet ad be, nem lehet ezt egyszerüen megszüntetni, bár a viszonkereset-támasztási joga megvan az alperesnek. Leghelyesebb volna a birói gyakorlatnak azt az utmutatását követni, hogy ilyenkor *a két per egyesitendő* s az utóbb beadott keresetet viszonkeresetnek kell tekinteni. Igy itélt Curia 5377/1902. szám alatt. (Ugyvédek Lapja 1903/1.)

Minek bajlódjanak a felek és a bíróságok az itt teljesen czéltalan perfüggőségi kifogással, mennyivel egyszerübb a két házassági pert egyesiteni!

Kérdés azonban, hogy ha az egyik fél a házassági törvény 77. §-a alapján felhivó eljárást tétet folyamatba és a másik házastárs a visszatérésre kiszabott idő alatt inditja meg a pert, a felhivó fél pedig csak utóbb: melyik kereset legyen a viszonkereset? A kir. Curia a felhivott házastárs által, tehát a lényegileg előbb beadott keresetet vette a fentebb idézett ügyben viszonkeresetnek.

További kérdés, mi legyen az olyan keresettel, amelyet, a házassági törvény 77. §-a alapján, felhivó eljárás előzött meg, de amely peren kivüli eljárás akkor indult meg, amikor a másik fél már beadta előbb a maga keresetét? Ez sokszor lehetséges, kivált külföldiek házassági perében, mert ugyanarra a perre két törvényszék is illetékes lehet. A kir. Curia gyakorlata szerint birói felhivást nem lehet kibocsátani mindaddig, amig a felhivó fél ellen inditott házassági per véget nem ér, amely álláspont feltétlenül helyes. De ha más bíróságnál adták be a keresetet és másiknál a kérvényt, mi lesz akkor? A javaslat szerint a felhivó végzést ki fogja bocsátani a törvényszék s nem is lesz ellene jogorvoslat (653. és 654. §§. inf.), minélfogva a felhivott csak bejelentheti a felhivást kibocsátó törvényszéknél és igazolhatja, hogy ő már előbb meginditotta másutt a házassági pert. Ha a felhivó házastárs a keresetét is beadná: ez az eset más elbirálás alá kell hogy essék, mert ezt a keresetet *hivatalból vissza kell utasitani* és pedig a 653. §. 2. bekezdése alapján, mert «a felperes a kereset előterjesztésére nyilvánvalóan nincs jogositva», amennyiben az annak előfeltételét képező peren kivüli eljárást sem indittathatta volna meg, egyszerüen azért, mert ellene előbb inditott a házastársa pert. Ilyen esetekre való tekintettel jó volna megfontolni, nem kellene-e a 653. és 654. §-ok alapján hozott végzés ellen akkor is felfolyamodást adni, — egyezően a mai judikaturával — ha a kérelmet teljesitette a bíróság. De ha nem is változtatnak e tekintetben a javaslaton, a perfüggőség kifogása tárgyában előadottak fölött nem szabad napirendre térni, hacsak adnak valamit arra, hogy minél jobb legyen a törvény.

Dr. Raffay Ferencz,
eperjesi jogakadémiai tanár.

A magánjogi fogalmak a büntetőjogban.

I.

A törvénymagyarázat szerepe hasonló ahhoz a szerephez, melyet a biblia a teremtő utolsó feladatakép emlit, lelket lehel a testbe. A törvény a betük és szavak halmaza, melyből a magyarázó az ő csodás eszközeivel, deductióival, fictióival élő jogot teremt. Ez — ugy hiszem — magyarázza meg nekünk azt a csodás tényt, hogy eltérő gazdasági viszonyok közt ugyanaz a törvényszöveg töltötte be a jog szerepét. Vagy, hogy volna magyarázható máskép, hogy a rabszolgatartó Róma törvényei jogot szolgáltattak a capitalista társadalomban, mintsem ugy, hogy állitjuk, miszerint a corpus juris receptiója csak a törvény szavainak receptiója volt, melybe a különböző korok különböző magyarázói különböző lelket leheltek.*

A mi legnagyobb jogászunk Werbőczy (II. 6.) látta ezt a jelenséget, mert az ő tanitása szerint jogot alkotni csak a szokás képes,** melynek egyik forrása a törvény, vagyis más szavakkal a magyarázat csinál a törvényből jogot. Allitásaimat a magánjogi fogalmak büntetőjogi jelentősége is bizonyitja. A büntető törvénykönyv számos intézkedése alapul magánjogi fogalmakon, pl. a sikkasztás a tulajdonon, a

* A régi római és recipiált római jog közti különbségek fenállására mutat már az is, hogy utóbbit előbbivel szemben pandektajognak szokás nevezni. Érdekes adatok találhatók erre Cosack: Lehrbuch des BGB. pl. l. 291. l. stb. és Lehrbuch des H. R. czimü müveiben.

** A jogforrásokról (v. ö. Zsögöd Jogszabálytan 52. l.) rendelkező titulus czime «Unde trascerit originem consuetudo nostra in judiciis observanda» (l. Zsögöd Előadásait az általános részéről. U. sz. jogszabálytan 82. l. és Schiller: «A hármaskönyv jogforrástana» 31. és köv. ll.)

gyermekölés a házasságon stb. Ha azt állitom, hogy a büntetőjog revideálhatja a magánjogi fogalmakat (büntetőjogias felfogás) ugy ezzel a magyarázattal oly jogot teremtek, mely jog szerint gyermekölésnek tekintendő oly törvénytelen gyermek megölése, aki házasságon belül született; nem sikkasztó a varróleány, aki pactum reservati dominii alapján vett dolgot eladta stb., mig ellenben, ha azt állitom, hogy a büntetőjog ragaszkodjék a magánjogi fogalmakhoz (magánjogias felfogás) ugy oly jogot teremtek, mely a fenti parancsoknak az ellenkezőjét rendeli és mindkét esetben a positiv törvény alapján állok.

A Btk. ugyanis nem nyilatkozik arra nézve, hogy minő értelmet tulajdonit az általa használt magánjogi fogalmaknak. Az interpretatió tehát ez esetben tulajdonképen törvényt pótol. Vezérelve eme feladat megoldásánál csak az az elv lehet, amely a törvényhozót a törvény alkotásánál vezeti, azaz: olyan határozott szabályokat felállitani, amelyeknek alkalmazása által elért eredmények a jogérzületet kielégitik. Vizsgálni fogom elsősorban azt, hogy mennyiben felel meg a büntetőjogias és magánjogias felfogás az interpretatió emlitett czéljának.

A büntetőjogi felfogás kiindulván abból, hogy a büntetőjog sulyosabb sanctiókkal dolgozik, mint a magánjog és a büntetőjog természete különböző a magánjogétól, azt tanitja, hogy szükségszerü a magánjogi fogalmak revisiója.* Eddig a pontig az elmélet meghatározásaihoz kétség nem fér: a hiba nézetem szerint abban áll, hogy az elmélet ennél a pontnál megáll; arra a kérdésre, hogyan revideálandók ezek a fogalmak, az elmélet már csak avval felel, hogy a büntetőjog természetének megfelelően. De mit jelent ez «büntetőjog természete?» Jelenti büntetőjogias felfogás szerint azt, hogy a büntetőjog az individualisatió alapján áll**, revisio tehát az individualisatiónak szellemében viendő keresztül. Individualisatió pedig nem jelent mást, mint az adott eset igazságos eldöntését, a generalisatio jelentvén ezzel szemben az esetek többségének igazságos eldöntését.

Revisió az individualisatió szellemében tehát más szavakkal azt mondja, revisiója a magánjogi fogalmaknak oly irányban, hogy az adott eset eldöntése igazságos legyen. Ez magában véve igaz ugyan, azonban oly általános, hogy már nem mond semmit. A büntetőjogi elmélet tehát nem valósitja meg a kitüzött irányelvet, mert nélkülözi a határozottságot, mondhatnám vonalat; egy pont által határoz meg.

Állitásom igazolásául csak utalni kivánok azokra a merőben önkényes meghatározásokra, melyekre a büntetőjogi elmélet vezetett.

A büntetőtörvény 251. és 284. §-aiban házasság fogalmával operál. Az előbbi §. szerint büntetendő az, aki érvényes házassági kötelékben lévén, ismét házasságra lép; az utóbbi §. szerint pedig az a nő, ki házasságon kivül született gyermekét megöli. Dr. Fayer azt tanitja tankönyvében,*** hogy a kettős házasságnál a házasságnak szoros magánjogi fogalma veendő, a gyermekölésnél ellenben a házasságon kivüliség helyébe a törvénytelenség fogalmát kivánja belemagyarázni, olykép, hogy a házasságot nem kivánja a szoros magánjogi értelemben venni. Látjuk tehát, hogy az idézett tankönyv azonegy fogalomnak esetenként más-más értelmet tulajdonit; miért? mert a 251. §. igazságos alkalmazásának a házasság szoros értelemben való vétele, a 284. §. igazságos alkalmazásának ellenben az ellenkező magyarázat felel meg. Kimutatható evvel szemben, hogy képzelhetők esetek, a melyekben a 251. §. ilyetén magyarázása is igazságtalan eredményre vezet, ugy szintén az is, hogy a 284. §. fent emlitett magyarázata sem helyes.

A. Ad. 251. §. Igazságtalan lesz a 251. §. ily magyarázata oly esetekben, midőn a fél nem tudja azt, hogy érvényes házasságban él és uj házasságot köt. Az eset pedig a következő lehet. A. Kálmán vadházasságban élt B. Julcsával, közösen kivándoroltak Amerikába, hol New-Jersey államban letelepedtek. A New-Jerseyben érvényes jog szerint a házasság nudo consensu jött létre a consensus pedig factum concludensben is nyilvánulhat, amilyenül a nyilvános együttélés tekintetik.* K. és B. J. boldogan élnek, fogalmuk sincs arról, hogy ők házasok, házasok New-Jersey joga szerint, de házasok honi jogunk szerint is, mivel az 1894 XXXI. ez esetben a N. J.-i jog alkalmazását rendeli. B. Julcsa elhagyja A. Kálmánt, visszatér és itt házasságot köt H. Zoltánnal, miután pedig a házasság kötésekor érvényes házasságban élt, a 251. §-ba ütköző cselekményt követ el. Magasabb szempontból tekintve kérdem, vajon igazságos-e B. Julcsa elitéltetése? Azt hiszem, hogy mindenki egyetért velem abban, hogy nem az, tehát ha a biró a büntetőjogias felfogást consequenter kivánja megvalósitani, felmenteni kénytelen avval az indokolással, hogy a büntetőjog szempontjából revideálva a házasság magánjogi fogalmát, azt találta, hogy B. J. érvényes házasságban nem élt.

B. Ad 284. §. De lege ferenda, helyes volna a törvény revisiója ugy, hogy a házasságon kivüliség helyébe a, törvénytelenség tétessék. A büntetés enyhitésének inditó okai éppen ugy fenforognak, ha az anya törvénytelen gyermekét házasságon kivül öli meg, mintha ezt házasságon belül teszi; de lege lata azonban azt kell állitani, hogy a törvény éppen azért emliti csak a házasságon kivül született gyermekeket, mert csak ezeknek a megölését akarta enyhébben büntetni. Bizonyitják ezt a részletes indokok is, azt mondván (183. lapon A terv 273. §.): «azzal, hogy a házasságon kivüli születés állapittatott meg lényeges objectiv ismérvül . . . nem határoz azon körülmény, hogy a nő terhes volt, midőn férjhez ment s a férj nem volt nemzője a gyermeknek.»

A magánjogias felfogás evvel szemben azt állitja, hogy a magánjogi fogalmak oly értelemben veendők a büntetőjogban, mint a magánjogban.** A magánjogias felfogás a büntetőjogival szemben azonban irányelvünket nem valósitja meg, mert egyrészt absurdumokra vezet, amennyiben ennek alapján azt kellene állitani, hogy azoknak, a dolgoknak elvétele, amelyeket a magánjog ingatlanoknak tekint, nem lopás, hanem ingatlan rongálás, azt kellene mondani, hogy a testetlen dolgok, jogok eltulajdonitása pl. a szolgalmi jogé, lopás stb., másrészt eredményei jogérzetünket ki nem elégitik. Ugyanis gyakorlatunk szerint az elhasználható dolgokból álló hozomány tulajdona nem a férjet illeti meg, hanem a nőt, illetve az adományozót.*** Ennek büntetőjogi következménye a magánjogias felfogás consequens megvalósításánál az volna, hogy a férj, ki neje hozományát saját czéljaira felhasználja, sikkasztást követ el. A kereskedelmi törvény szerint lehetséges, hogy 15 éves gyermek kereskedő, ha gyámja, vagy más az ő nevében kereskedelmi ügyleteket iparszerüleg folytat. Már most, ha a gyám mérleget nem készit és a gyermek csődbe jön, őt t. i. a kereskedő ifjut vétkes bukás miatt büntetni kellene.

Wittmann Ernő.

* L. Fayer I., 91. és köv. ll.

** Helytelennek tartom az elméletnek azt az állitását, hogy a magánjogban nincs individualisatió. Nézetem szerint pl. B.G.B. 343. és 655. §-ai alapján a magánjogi biró nagy fokban kénytelen individualisálni. (L. Isay «Rechtsgeschäft und wirtschaftliche Machtverschiedenheit» 14. és 67. ll.)

*** Fayer II. 101. és 173. ll.

* Itt megáll, hogy «manger, dormir, coucher ensemble, c'est mariage, bien me semble».

** L. Dr. Schwarcz: Magánjogi fejtegetések 178. l. Sz. Curia Gyakorlata,; l. dr. Balog Arnold: részletügyletekről 41. és köv. ll.; dr. Schulhof: B.J.T. 242—245. ll., 1902. XLIV. k. és J. E. (B.J.T. XLV. 112—115. ll.). U. cs. dr. Nagy Ferencz, Márkus D, dr. Vavrik Béla és dr. Wittmann Mór. (Magyar Jogászegylet XIV. 5. és 6.)

*** Curia 1902 november 12. 5097/901. sz. a. Curiai Hat. 554. l. 820. sz L. Jancsó: Fodor-féle magánjog 508. és köv. ll., ellenk. tervezet 112. és 755. §§.

Bírósági határozatok kritikai fejtegetése.

A Curia 81. számu döntvényéhez.

A Curia 81. számu büntető döntvényében az mondatik, hogy a törvényszék elsőfoku itélete ellen, ha csupán egy oly cselekmény miatt állapit meg bünösséget, vagy oly cselekmény vádja alól ment föl, mely rendszerint járásbiróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe vág, a *felebbezés a BP.* 381. §. 2-dik bekezdésének második pontja értelmében *csak az esetben van kizárva*, ha a cselekménynek emlitett kisebb minősitése tekintetében a vád és az itélet megegyeznek; továbbá a törvényszék előtt a BP. 18. és 19. §-ai alapján összefüggés vagy egyesités folytán elbirálandó cselekményeknél a *perorvoslatot* az összes cselekményekre nézve a törvényszék hatáskörébe utalt cselekmény miatt *fentartott vád* határozza meg.

A döntvény e rendelkezésében, sem indokolásában nem provideal arra az esetre, hogy mi történjék akkor, ha a törvényszék előtt elbirált törvényszéki hatáskörbe tartozó büntett tárgyában hozott itélet elleni kir. ügyészi felebbezést a kir. főügyész a BP. 396. §-a értelmében *visszavonja s a kir. tábla elé az ügy ekként kerül?*

Előfordult esetben egyik kir. tábla a BP. 381. §-a 2-ik bekezdésének második pontja értelmében felülvizsgálat nélkül visszaküldte a kir. törvényszéknek a bünpert.

Ebben a perben pedig a Btk. 165. §-ába ütköző hatóság elleni erőszak büntette és a Btk. 261. §-ába ütköző kétrendbeli becsületsértés vétsége miatt hozott volt a törvényszék részint marasztaló, részint felmentő itéletet s az itéletnek a hatóság elleni erőszak vádja alól felmentő része ellen a kir. ügyész részéről bejelentett felebbezést a kir. főügyész visszavonta.

Előállott tehát a kir. tábla határozata után az az eset, hogy a kir. törvényszék előtt elbirált kétrendbeli becsületsértési esetben, amelyben ha a főügyész a felebbezést vissza nem vonja, a kir. tábla érdemileg kellett hogy határozzon, *most elüttetett attól a sértett vagy vádlott*, hogy egy 1000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő vétségi esetben *ügye másodfoku birói elintézésben részesüljön*, vagyis ha a fenforgó esetekben a járásbiróság itélt volna elsőfokulag, az esetben a BP. 545. §-a alapján nem esik el attól, hogy még egy biróság vizsgálja felül érdemben az ügyet.

Előállott továbbá az az eset, hogy a becsületsértési ügyben *sértett fél felebbezési joga függővé tétetett egy a feleken kivül álló 3-ik személy felebbezési nyilatkozatától*, mely azonban nyilvános sérelme a felebbező sértett félnek.

Nézetem szerint téves a fent ismertetett álláspont a fentieken felül főleg azért, mert a 81. sz. döntvényben is az áll, hogy a *vád* és *itélet* álláspontja egyezzék, tehát a vád dirigál s ha az itélet után a felebbezést valamely fél visszavonja a magasabb hatáskörbe eső cselekményre nézve, ez a dolgon már nem változtathat; nem pedig azért, mert a kisebb hatáskörü cselekmény, t. i. a fenforgó esetben a becsületsértési eset, *kiemeltetvén a rendes hatáskörből, ezzel már meg van törve neki az utja a magasabb hatáskörü felebbezési forumhoz is* s nem helyezhető kedvezőtlenebb helyzetbe, mint azelőtt volt, mielőtt a concurráló cselekménynyel egy kalap alá került. Az a körülmény pedig, hogy a büntett miatti felebbezés *utközben* visszavonatott, a tábla hatáskörét már nem érintheti, mert accessorius levén az ügy, épp ugy, mint az esetben, mikor a kir. táblai felebbviteli főtárgyaláson ejtetnek el nagyobb vádak, a fenmaradt kisebb hatáskörü delictumok elbirálhatók és el is birálandók.

A BP. 381. §-ának 2-ik bekezdése tehát a BP. 18. és 19. §-ai egybevetésével ily esetben mereven nem alkalmazható.

Biró Vilmos.

Mire kell ügyvédi meghatalmazás?

A *budapesti kir. tábla:* Felperes felülvizsgálati kérelmének helyet ad és felperes kártéritési jogát megállapitja s utasitja a felebbezési bíróságot, hogy hozzon a kártérités mennyisége felett itéletet.

Indokok: Felperes első sorban azt hozta fel, hogy az alperes azt a kifogást, hogy jogositva volt őt (felperest) az 1900: XXVII. tcz. 16. §-ának *d)* és *e)* pontjai alapján azonnal elbocsátani, nem érvényesithette azért, mert az elbocsátás okáról a hivatkozott törvény 18. §-ának megfelelően irásban nem értesitette.

Felperes emlitett panaszát alaposnak kellett tekinteni.

Felperes ugyanis arról, hogy alperes a szerződést felbontani akarja, azt az irásbeli értesitést kapta, melynek másolata az 1902 október 15-én felvett tárgyalási jegyzőkönyvhöz csatoltatott. Ez az okirat pedig alperes ügyvédje által a felperes ügyvédjéhez intézett levél, ami mellett a *felebbezési biróság nem állapitotta meg azt, hogy ahhoz alperes részéről ügyvédje számára kiállitott meghatalmazás csatoltatott volna*, de ily tényállást az alperes nem is terjesztett elő. E szerint alperes nem tett eleget az 1900: XXVII. tcz. fentebb hivatkozott 18. §-ában foglalt ama rendelkezésének, amely szerint *az a fél*, aki a 16. §. alapján fel akarja bontani, köteles erről a másik felet a felbontás okául felhozott eset tudomására való jutása után 30 nap alatt irásban értesiteni, mert az a levél, amelyet alperes ügyvédje a felperes ügyvédjéhez intézett, a *törvény által kötelezőleg megszabott irásbeli értesitésnek azért nem tekinthető, mivel ahhoz az alperes által kiállitott meghatalmazás csatolva nem volt (!) ennek hiányában pedig felperes arról, hogy az értesités valóban alperes részéről történt*, meg nem győződhetett.

Mesteribb példájára a betümagyarázatnak alig akadnánk judikaturánkban.

Azért, mert az egyik fél *ügyvédje* értesitette a másik fél *ügyvédjét* s nem az egyik *fél* a másik *felet*, az itélet nem tekinti megtörténtnek az értesitést, jóllehet az a törvényszabta kritikus 30 napi határidőn belül történt.

De hiszen tudvalevő, hogy az ügyvéd értesitése csak annyi, mint az ügyfélé, mert az ügyvédi rendtartás 62. §-a értelmében «az ügyvéd által végzettek, irottak harmadik személyekre nézve ugy tekintetnek, mintha a megbizó fél maga tette volna».

Az ügyvédnek meghatalmazásra csakis az ő bíróságok és hatóságok előtti legitimatiója végett van szüksége, mert az ügyvédi rendtartás 61. §-a szerint neki meghatalmazással csak azért kell birnia, «*hogy valamely biróság avagy hatóság előtt* ügyködhessék más fél nevében».

Mind a mellett az itélet szerint a vitatott értesités nem volt «a törvény által megszabott értesités, mivel ahhoz alperes által ügyvédje részéről kiállitott meghatalmazás csatolva nem volt».

Ehhez nem kell kommentár.

Csak félő, hogy ezentul az ügyvédeknek felszólitó levelekhez meghatalmazást, sőt talán közjegyzőileg hitelesitettet, kell csatolniok. *Dr. Unger Ferencz.*

Különfélék.

— **A közoktatásügyi miniszter és az alkoholismus.** Az alkohol elleni küzdelem mindinkább nagyobb és nagyobb hullámokat vet. Nemcsak külföldön, — hol az antialkoholismus irodalma immár egész könyvtárt tesz ki — de hazánkban is mindig élénkebben küzdenek az iszákosság ellen, sajnos, eddig csak papiroson. Pedig nyilvánvaló, hogy e téren is a tett mezejére kell lépni. Ez okból örömmel üdvözöljük a közoktatásügyi miniszternek a napokban kiadott rendeletét, mely az iskoláknak és népnevelőknek köteles-

ségükké teszi, hogy az alkohol gyilkos, mérgező hatását növendékeikkel megismertessék. Mód nyujtatik igy minden embernek kora ifjuságától kezdve, hogy a szesz romboló hatásával megismerkedjék. Jól tudjuk, hogy ezen merőben platonikus intézkedéssel nagyobb hatást elérni nem lehet, de mindenesetre üdvözlendő a kormánynak az antialkoholismus harcztérre tett ezen első lépése. —*r* —*l.*

Az alkoholismus és a kriminalitás közti kapcsolatról érdekes közlemény található alább a Nemzetközi Szemlében.

— **Idézővégzések a sommás eljárásban.** Birói körökből vettük a következő sorokat: Elavult jogtételek csodálatos conservativismussal tartják magukat a köztudatban. A sommás eljárásról szóló törvény ide s tova tiz éves uralma nem volt elegendő arra, hogy az ügyvédi képviselet igénybevétele nélkül perlekedő felek megtanulják, hogy «a határnap elmulasztása az ügy felhivásával kezdődik» (1893: XVIII. tcz. 53. §.), amely rendelkezés a régi perrendtartás 111. §-ában megszabott két órás várakozási határidőt a sommás eljárásra nézve megszüntette. És a járásbirák nap-nap után valóságos jogi vitatkozást kénytelenek folytatni még a főváros intelligens közönségével is; a felek, akik néhány perczczel a felhivás után jelentek meg, álmélkodva hallják, hogy már elmakacsolták, holott ők «ugy tudták», még két óra hosszat kellett volna rájok várni. Ezután az igazolási kérelem jegyzőkönyvbevétele stb. következik. Mindennek elejét lehetne venni, ha az idézővégzésekhez használatos blankettákon a sommás eljárási törvény 53. §-ának rendelete fel lenne tüntetve ugy, mint a székesfővárosi kerületi városbirák idézőiből kitünik, hogy csak egy órai a várakozási idő. Szólna pedig az idéző ekként: «Meghagyatik a feleknek, hogy stb. *pontban* 9 órakor megjelenjenek. Meg nem jelenés esetében a mulasztás következményei 9 órakor ki fognak hirdettetni». Ez a kis ujitás feleket, birót egyaránt igen-igen sok felesleges bosszankodástól kimélné meg.

— **Magyar Jogi Lexikon.** A dr. Márkus Dezső, kir. itélő táblai biró szerkesztésében megjelenő «Magyar Jogi Lexikon» IV. kötete most hagyta el a sajtót. A 912 oldalt tartalmazó hatalmas kötet a «Halászgyürü» szótól «Kitonich»-ig terjed. Örömmel üdvözöljük a derék munkának ezt az ujabb kötetét is, különösen a munkaszerető jogászvilág nevében, mert ha valaha el lehetett mondani munkáról, hogy hézagot pótol, ugy bizonyára a Magyar Jogi Lexikonról állithatni ezt, mely a jogi életnek minden, még legapróbb részleteire is (pl. ügyvitel, bíróságok székhelyei) kiterjedő adataival különösen a források kutatásának nehéz és hálátlan munkáját teszi könnyüvé. A Magyar Jogi Lexikon munkatársainak névsora teljes biztositékot nyujt az olvasónak, hogy az egyes czikkek (ez a kötet 1200-nál többet foglal magában) szakszerü tudással, alapossággal és lelkiismeretességgel készültek. A munka ugyan «Magyar Jogi Lexikon» nevet visel, de tényleg egyetemes abban az értelemben is, hogy a hazai jog jelenjének és multjának minden részlete mellett a külföldi jogélet, a római és az egyházjog, valamint a nemzetközi jog összes intézményeit is felöleli. Egyes czikkek velős, sokszor mesteri rövidsége mellett, melyek azonban kimeritő forrástanulmányról tanuskodnak, számos fontos jogintézményről valóságos kis monografiákat közöl a kötet, amilyenek pl. (anélkül persze, hogy mindnyájukat kiemelhetnők): Háboru, Haszonbérlet (Kiss), Házassági akadályok, Házasságtörés (Vavrik Béla), Házi törvények, Koronázás, Kir. hitlevél (Nagy Ernő), Házassági jog és eljárás), Házassági vagyonjog (Szladits), Hiteles helyek, Kir. kanczellária, Királyi könyvek (Makay Dezső), Hübériség, Jogtörténet (Illés), Horvát-Szlavon-Dalmátországok közjogi viszonyai (Jászi), Hypnotismus (Moravcsik és Angyal), Igazolás (Fodor), Jobbágyság (Gábor), Jogakadémia, Jogi vizsgálatok (Horváth Ödön), Igazságügyi statisztika (Ráth Zoltán és Marschalkó János), Jövedéki kihágás (Marschalkó), Katonai biráskodás (Fabiny Gusztáv), Herczeg, Káptalanok és konventek (Schiller Bódog), Iparjog (Moldoványi), Kártérités (Wolff), Kegyelmezési jog (Reiner Ignácz), Kegyuraság (Surányi János), Kereskedelmi bíróságok (Térfi Gyula), Kereskedelmi segédszemélyzet (Moldoványi), Kereskedő (Mutschenbacher), Képviselet (Baintner), Képviselőház (Polner), Kiadatás (Doleschall), Kiadó ügylet (Magyary), Kir. közjegyző (Charmant), Kisajátitás (Harrer), Kir. közigazgatási bíróság (Reichard) stb. Ezeket a példákat, melyek mellett még Balogh Jenő, Széll Farkas, Katona Mór, Juhász Andor, Gaár Vilmos, Finkey Ferencz, Kolozsváry Bálint, Vámbéry Rusztem, Almásy Antal, Sólyom Andor, Bartha Richard, Somló Bódog, Meszlényi Arthur, Schächter Miksa stb., számos jeles czikkét sorozhatnók, amely felsorolásból nem hiányozhatik a szerkesztő igen sok mintaszerü czikkének fölemlitése — csak azért ragadtuk ki a kötetnek nagyon gazdag tartalmából, hogy némi képet nyujtsunk arról, hogy a jognak hányféle tere nyer abban beható méltatást.

— **Finkey Ferencz büntetőeljárási tankönyvének** második kiadása jelent meg a napokban. A szerző lelkiismeretesen feldolgozta benne az utolsó négy év bel- és külföldi irodalmát és birálva ismerteti a birósági gyakorlatot. Már a tartalomjegyzék áttekintése és összevetése az első kiadásával meggyőzhet mindenkit arról, hogy a munka rendszere erősbödött, a fogalmak szabatosabb megjelölést nyertek, a közelebbi vizsgálat pedig kétségtelenné teszi, hogy a tankönyv az átdolgozásban ismertetésből tudományos munkálattá változott. A törvény szövegét is nagyrészt felvette Finkey, dőlt betükkel jelölvén azt meg, ami azonban, tekintve, hogy más részeknél is használja e betünemet, könnyen tévedésre adhat okot. A munkát törvény- és tárgymutató egésziti ki. Terjedelmi növekedése látszólag csak 73 lap, de tényleg jóval több, mert egyes részek petit szedéssel nyomattak. Kétségtelen, hogy azt a jó fogadtatást, melyben a könyv első kiadása részesült, a második még fokozottabban megérdemli. (Politzer kiadása.)

— **A Magyar Jogászegyletben** Fekete Gyula törvényszéki biró tartott előadást a magánelzárásról.

A hosszu ideig tartó magánelzárásnak legjelesebb intézete a világon a louvaini (Belgium) s a rövid tartamu magánelzárás mintaintézete a boroszlói (Poroszország). A cella kezdetben irtózatosan leverő hatást gyakorol mindenkire. Különösen pedig a csavargáshoz szokott korcsmahősök érzik dermesztő hatását. De ezt a lelki állapotot csakhamar a megnyugvás érzete követi.

A munka rövid megszakitással egész nap folyik. A bő és egészséges étkezés hus, tej, kávé és hüvelyesek. Naponta több izben fölfrissitik az egész fegyház levegőjét. A fegyenczek egy órán át szabadban mozognak, gimnasztizálnak és dohányoznak is, sőt saját keresményükből naponkint fél liter sört is fogyaszthatnak. Vasárnaponkint a rokonok látogatását fogadják és levelet is irhatnak. Az elkülönitést oly szigorral hajtják végre, hogy a templomban és iskolában külön deszkafal választja el őket, nem látják egymást és senkivel sem beszélnek. Ezek az intézetek a javitás dolgában két nagybecsü eszközre támaszkodnak, ezek: a rendszeres munka és a látogatások. A látogatók a hivatali személyzet és müvelt idegen emberbarátok. A mesterséget nem fegyenczek, hanem szabad mesteremberek tanitják. Hogy mily áldásos hatást gyakorol a munka a rabok kedélyére és egészségére, legszebb példáját a moszkvai fegyházban tapasztaltam, hol magas müveltségi férfiakat, politikai fegyenczeket, vidám arczczal láttam vásznat szőni.

A javitás második eszköze a látogatás. A fegyenczet cellájában kell megismerni. Gyöngéd közeledéssel föl kell ébreszteni benne az erény tiszteletét, buzditani és vigasztalni kell őt.

Ezen a réven csakhamar megnyugszik a kedély, a fölvilágositás az elkövetett büntett borzalmasságának fölismeréséhez vezet, a rab megtanulja fájlalni az elvesztett szabadság becsét. Mit nyujt e becses eszközzel szemben a közös elzárás? A lélekmentő társaság helyét az elvadult, elaljasodott büntársak cinizmusa foglalja el, a rettenetes gaztettek sze-

mérmetlen, sőt dicsekvő elbeszélése rothasztó hatást gyakorol a lélekre. Itt a sötét korrupczió házában az elitélt egyén megtanulja önmagát megvetni, mert a megtérőt gyülölik, üldözik társai s nem birván az erőszaknak ellenállni — végleg megtörik. Ellenben a cellában nyilik idő és mód gondolkozásra, itt mindig örömmel várják a látogatót, kinek tanácsa, buzditása, fölvilágositása áldásos eredményt szül.

Ferri és társai azzal vádolják a magánelzárást, hogy előmozditja a tébolyt. Ajánlom nekik, hogy menjenek el Louvainba, hol negyven oly fegyenczczel beszéltem, akik gyilkosság miatt elitéltetvén, 10—28 évet már kitöltöttek czellájukban. Ezek a fegyenczek a körülményekhez képest elég jól érezték ott magukat, testileg épek, erőteljesek voltak és egyiküknek sem gyöngült meg elmebeli tehetsége. Egyikük sem kivánkozott közös intézetbe, pedig 10 év elteltével ahhoz joguk volt. A brit börtönök főfelügyelője előttem ezeket irta a vendégkönyvbe: «Mint halálos ellenség jöttem ide, mint elvbarát távozom».

A magánelzárás további elengedhetetlen eszköz a rövid tartamu büntetések végrehajtásánál (hat hónapon alul). A boroszló és a st.-giles-i intézetek szép eredményt mutatnak föl ezen a téren. A rövid ideig tartó magánelzárást lehetőleg szigoritják az által, hogy például két héten át a fegyenczek munkát nem kapnak, minek folytán az unalom és a magány megtöri őket ugy, hogy oda ujból vissza nem kivánkoznak. Általában a czella sok fegyenczre nézve szomoru emlék, de egyszersmind valamennyire nézve olyan hely, mely a megtérést és a becsületes életmód vágyát előmozditja.

— **A debreczeni ügyvédi kamara évi jelentéséből:** A büntetőjog terén a büntetőtörvénykönyv novelláját, — mely már oly régen elő van készitve, — sürgősen megalkotandónak tartjuk. Naponként találkozunk esetekkel, a melyekben különösen a lopás esetei drákói szigorral sujtatnak, anélkül hogy ezen az igazságszolgáltatás faktorai segithetnének. Valóban vérző szivvel hozza meg ily esetekben a biróság a maga itéletét s a védelem megkötözött kézzel kénytelen azt nézni és abba belenyugodni.

A bünvádi perrendtartás kapcsán a semmiségi panasz alakiságai ellen a védelem érdekében szót emelünk. Mert bármennyire méltányoljuk is azt a régi törekvést, hogy a Curia alaptalan jogorvoslatoktól s ekként felesleges munkától megkimélve legyen, nemkevésbbé szivünkön viseljük az anyagi igazság érvényesülését, amelyet az alakiság tultengése a jelenlegi gyakorlat szerint valósággal megöl. Lehetetlenség azt megkivánni még a gyakorlott jogászembertől is, hogy a szóbelileg kihirdetett itélet után azonnal megjelölje a semmiségi okot. Teljesen elegendő lenne azt az irásban beadandó indokolásban megkivánni, ez a törvény szellemének is mindenesetre jobban megfelelne.

Közvédői hivatásunk érdekében kérjük Nagyméltóságodat mindezen intézkedések megtételére, amelyek e fontos kötelesség teljesitését megkönnyitik. Kérjük különösen kötelezővé tenni azt, hogy *az elsőfoku itéletek kiadmányai a közvédői kirendeléssel egyidejüleg nékünk kézbesittessenek*, ami szerfelett előmozditaná az ügyek áttanulmányozását s mindenesetre az alaposság javára szolgálna. Módunkban állana ugyanis ez uton az ügygyel már előre, odahaza foglalkoznunk s a hivatalos helyiségben annál kiválóbb gondot fordithatnánk a részletek tanulmányozására, mig igy az általános tájékozódás felette sok időnket rabolja el.

— **Adalék a nemzetközi «jogsegély»-hez.** A szabadkai kir. járásbirósághoz 1900. Sp. II. 456. sz. a. benyujtott keresetet Woloczyskben (Galicziában) azért nem kézbesitették az adósnak, mert ez kijelentette a kézbesités megkisérlésekor, hogy neki Magyarországon folyó peres ügye nincs.

— **Csemegi Károly munkái** f. é. szeptember havában jelennek meg két kötetben.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az alsóausztriai ügyvédi segélypénztár** élén a magyar származásu *dr. Kálmán Móricz* bécsi ügyvéd, a magyar nyelv tolmácsa áll. A pénztárnak 578 rendes tagja van. A kamara 3000 K tagsági dijat szavazott meg a nemes czélu egylet részére, mely a mult évben 4800 K segélyt és 8500 K kölcsönt osztott szét gyakorló ügyvédeknek és azok özvegyeinek és árváinak. A kölcsönök 14, a segélyek 17 egyén között oszlottak meg. Az egylet meglevő vagyona 14,877 K-t, künnlevő kölcsönei 40,071 K-t tettek ki.

— **«Az alkohol és a büncselekmények»** czimmel érdekes tanulmányt közöl a Liszt-féle Zeitschrift legutóbbi száma Löffler bécsi egyetemi tanár tollából. E tanulmány azon kutatás eredménye, melyet Löffler az alkoholismus elleni VIII. nemzetközi kongresszus vezetőségének felszólitása folytán az 1900. év őszén, illetve az 1901. év tavaszán eszközölt. Löffler az alkohol és a büncselekmények között kétségtelenül fenforgó összefüggés megállapitása végett a bécsi országos törvényszéknek és a korneuburgi járásbiróságnak 1896. és 1897. évi müködését tette vizsgálat tárgyává. Az iratok tanusága szerint a bécsi törvényszéknél elbirálás alá került esetek közül az Istenkáromlás 100 eset közül 50 izben, császársértés 55, hatóság elleni erőszak 78, dologrongálás 63, sulyos testi sértés 54 izben *részeg állapotban* követtetett el. Hasonló számarányokat mutat fel a korneuburgi statisztika is. Minthogy a teljes részegségben bünösök beszámithatlanság czimén ezen fenti büncselekmények miatt elitélhetők nem voltak s csupán az osztrák Btk. 523., illetve 524. §-ába ütköző kihágás miatt itéltetett el, ennek folytán Löffler számitásai szerint a fenti büncselekmények elkövetőinek száma még tetemesen magasabbra, *átlagban 65%-ra*, teendő. Szerző érdekes eredményeit e helyen bővebben nem közölhetvén, csupán még azt emlitjük meg, hogy a részeg állapotban elkövetett büncselekmények 33%-a vasárnapon, 20%-a hétfőn követtetett el, vagyis több mint fele a hét első két napján. E számok minden kommentárt feleslegessé tesznek: az alkoholnak a bünözésre inditó hatalma napnál világosabb.

—r —l.

— **Drei Malefizbücher.** Ezen czim alatt érdekes czikket közöl *Frauenstädt*, boroszlói biró a Liszt-féle Zeitschrift ez évi kötetének 2. számában. A három felkutatott bünkönyv Boroszló városának bünügyi igazságszolgáltatását tárja elénk az 1600-tól 1800-ig terjedő időben. Épületes dolgokat olvashatunk e bünkönyvekben az akkor uralkodott legfőbb büntetési nemről, a halálbüntetésről. A bünkönyvek külső táblázatait és bevezetéseit a halálbüntetés végrehajtására vonatkozó ábrák és szakutasitások töltik ki. Az előkelők rendjével szemben is alkalmazták a halálbüntetést, de a megbecstelenitő minősitéseket mellőzték. A halált szenvedett előkelőt azután fényes egyházi czeremoniával és katonai pompával temették el. Vezérlő szempont mindenütt az elrettentés, a melynek csaknem rendes formája a legkönnyebb eliminatio, a halálbüntetés volt. Ha a régi boroszlói büntetőjog ezen adatait, amelyeknek egy nagy része már a felvilágosodás korára esik, összehasonlitjuk a mi régi büntetőjogunkkal, határozottan állithatjuk, hogy nálunk az igazságszolgáltatás kevésbbé kegyetlen volt, mint odakünn. *S. L.*

— **A játék czéljára adott kölcsön** tekintetében a német gyakorlat nem egységes. A frankfurti Oberlandesgericht álláspontja szerint az ily kölcsön perelhető, mig a stettini Oberlandesgericht nem itéli meg az ily kölcsönöket.

Ezzel kapcsolatban felemlitésre érdemes, hogy a frankfurti Oberlandesgericht egy legutóbbi határozatában kimondotta, hogy egyedül az a körülmény, hogy a kölcsönadó tudta, hogy a kölcsön és a hitelbe adott árúk bordélyház berendezésére fordittatnak, nem minősiti ezen ügyleteket a jó erkölcsökbe ütköző ügyletekké.

— **«A bizalommal való visszaélés»** (abus de confiance, Code Pénal 408. §.) lényeges tényálladéki eleme a dolog visszatartása mellett az eltitkolás vagy felhasználás (detourné ou dissipé). Az a tény önmagában, hogy a vádlott a precario átvett tárgyakat többszöri felszólitása daczára sem szolgáltatta vissza, még nem alapitja meg a delictumot. *(Franczia semmitőszék.)*

A Magyar Jogászegylet április 25-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10.) teljes ülést tart, melynek tárgya: Dr. Kármán Elemér előadása a magáninditványi büncselekményekről a Btk. módositása szempontjából. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 18. SZ. Budapest, 1903 május 1.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A börtönügy ujabb irányáról. — Az özvegyi jog az örökösödési osztálynál. *Dr. Baranyai Béla* pécsi kir. közjegyzőtől. — Magánjogi fogalmak a büntetőjogban. *Wittmann Ernőtől.* — *Jogirodalom:* a történelmi materialismus állambölcselete. Irta dr. Jászi Oszkár. *Dr. Somló Bódog* nagyváradi kir. jogakadémiai tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Kérdések az örökösödési bizonyitvány körül. *Dr. Elek Bélától.* — Külföldi judikatura. Közli: *L.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A m. kir. közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A börtönügy ujabb irányáról.

Krohne, a porosz belügyminiszterium börtönügyi osztályának vezetője, ki ugy tankönyve, mint gyakorlati munkássága által az egész német birodalom első börtönügyi szakembere, egy magyar börtönügyi szakemberhez intézett levelében többek közt a következőket irja:

«A főkérdés mindig az marad: mit akarunk büntető igazságszolgáltatásunkkal elérni? Bölcsészeti, speculativ czélt szolgálunk-e vagy állami és társadalmi életünk parancsoló követelésének teszünk-e vele eleget? E kérdésre adott felelettől függ a büntetési eszközök s azok alkalmazásának megválasztása, mindenekelőtt pedig annak a büntetési eszköznek a tartalma, mely mindenkor az előtérben fog állani s ez: a szabadságvesztés-büntetés. Meggyőződésem, hogy ma már börtönügyi *rendszerekre* nem kell oly sulyt helyezni, mint régente. Ahhoz a rendszerezés szükséges volt, hogy e téren egyáltalán tisztába jöjjünk; ma már azonban tisztában lehetünk azzal, hogy az *emberrel* követendő bánásmód — különösen, ha oly bonyolult emberről van szó, mint aminő a büntettes egyéni és társadalmi sajátosságánál fogva — nem szoritható egy rendszer sablonjába. Nézzük csak a magánelzárás rendszerét. Kézenfekvő, hogy a magánelzárást másként kell végrehajtani a homo litteratus-on, mint a homo rusticus-on, másként a fiatalkorun, mint a felnőtten, másként a férfiu, mint a nőn. Mi marad akkor még fen a rendszerből a magánzárkán kivül? A rendszer összes járulékai, melyekért egykor oly mérges vita folyt, hogy stall-okat, hogy elkülönitett sétaudvarokat, álarczokat alkalmazzunk-e, amit a «rendszer» integráns alkatelemeinek tartottak, mégis csak mellékes rendszabályoknak bizonyultak, melyeket lehet is alkalmazni meg nem is. Az u. n. progressiv rendszer márkáival, osztályaival, melyek hónapok szerinti fokozatokra oszlanak, értelmetlenséggé lesz az egyénnel szemben, ha sablonosan hajtjuk végre.

Börtönügyi tudomány, helyesebben büntetés-végrehajtási tudomány voltakép azon ember lélektana, aki a fenálló jogrenddel nem fér össze, kezelésének psychologiája, melyre szükség van, hogy a jogrenddel megbarátkoztassuk. Amiként az orvostudomány a testileg vagy lelkileg beteg ember ismerete, ugy a börtönügyi tudomány a társadalmilag beteg ember megismerése, kinél a társadalmi betegséggel oly gyakran testi és lelki bajok komplikálódnak. A börtönügy épp ugy, mint az orvostudomány, tudomány és müvészet egyszerre. Ami az orvosnak az eszköz, az orvosság s annak szakszerü alkalmazása, ugyanaz a büntetés-végrehajtásnak a börtönépület és berendezése, továbbá annak alkalmazása a jogsértő egyéni és társadalmi sajátosságához. Az orvos, aki taglóval akarna gyomormetszést végezni és a börtöntisztviselő, aki tervszerütlenül épitett és berendezett régi fogházaink egyikében akarna egy büntevőt a jogrendhez szoktatni, ugyanazon a szinvonalon áll. Igy hát a büntetés-végrehajtási tudománynak mindenekelőtt az emberekkel kell majd foglalkoznia, kik a jogrendnek ellenszegülnek vagy abba beleütköznek, a személyes és társadalmi okokkal, melyek ez ellenszegülést és beleütközést előidézik. Azután foglalkoznia kell az eszközökkel, melyeket velük szemben alkalmazni kell s akkor azt fogjuk látni, hogy az, amit ma büntetési eszköznek nevezünk s azoknak végrehajtása a legalkalmatlanabb a czél elérésére, mely után a büntető igazságszolgáltatásban törekszünk.

Közvetlenül szólva: a szellemileg és társadalmilag csekélyebb értéküeket, a koldusokat, csavargókat, prostituáltakat és iszákosokat a büntető kezelésből (Strafbehandlung) ki fogjuk zárni, visszaesőket, kik többnyire szintén a társadalmilag csekélyebb értékükhez tartoznak, a büntetésen felül vagy a büntetés helyett utókezelésnek fogjuk alávetni, a gyermekeket és fiatalkoruakat csupán nevelni fogjuk. Utat és módot fogunk találni, hogy a szegényügy vezetőit kötelességük teljesitésére szoritsuk, mert hisz ezeknek ma csak érdeke, hogy a társadalmilag csekélyebb értéküeket és gyámoltalanokat bünbe engedjék merülni, mert ez által eltartásuk költségeit maguktól el- és a börtönigazgatásra háritják. Gyakran ugy látom, mintha valóságos sportot üznénk abból, *hogy lehetőleg sok embert juttassunk a börtönbe és fokozzunk ez által le s mintha dicsőséget keresnénk abban, hogy lehetőleg sok börtönünk legyen.*

De elég ebből ennyi. A legjobb uton vagyok, hogy társadalmi politikát üzzek, melynek igaz, hogy a büntetőpolitika kétségkivül része .... Csak jól véssük a biráknak és államügyészeknek emlékezetébe a tapasztalt angol rendőrbiró szavát: The best policy is to keep men out of prisons and not to bring them in. (A legjobb politika, ha az embereket a börtöntől távol tartjuk s nem kergetjük őket bele.) Vagy miként — ha jól emlékszem — egy svéd vagy norvég szakember valamely kongresszuson kifejezte: A fogházak legjobban akkor felelnek meg czéljuknak, ha üresen állnak».

Igy ir Krohne a börtönügyről. Vajon ezeket olvasva, igazat adhatunk-e *Binding*-nek, ki egyszer hallgatói előtt igy nyilatkozott: Es gibt ebensowenig eine Gefängnisswissenschaft, als es keine Hinrichtungswissenschaft gibt?

Az özvegyi jog az örökösödési osztálynál.

Egy fölmerült gyakorlati esetből kifolyólag föl kell vetnem azt a kérdést, hogy minő szerepe van az özvegyi jognak az örökösök közötti osztályegyességnél. Nem abból a szempontból, hogy mi képezi az özvegyi jognak a tartalmát. Mert hiszen az iránt kétség nem forogh fön, hogy az özvegyi jog a férj vagyonához mért illendő háztartásból; addig pedig, amig ez szabályszerüleg megállapitva és biztositva nincsen, az összes hagyaték haszonélvezetéből áll (Dtár r. f. X. 296. és XII. 111.), melynek a megszoritását csak a leszármazó egyenes örökösök követelhetik. (Orsz. birói ért.

16. §.) Ha tehát az özvegy és az örökösök között az özvegyi jog, mint háztartási vagy haszonélvezeti jog képezi az egyesség tárgyát: az özvegyi jog jogi természetére és annak miként leendő érvényesitésére nézve kétség nem merülhet föl.

Kérdés csupán akkor merül föl, ha az örökösök és az özvegy között olyan egyesség jön létre, hogy az örökösök az özvegyre, annak háztartási vagy haszonélvezeti joga helyett, a hagyatékhoz tartozó valamely ingatlannak a tulajdonjogát ruházzák át; avagy, ha az özvegy és az örökösök között olyan egyesség jön létre, hogy az özvegy átveszi tulajdonul az egész hagyatékot, különösen az ahhoz tartozó ingatlanokat, átvállalja az összes terheket és a tiszta hagyaték értékét az örökösöknek kifizeti. Szóval, ha az özvegy ingatlanokra tulajdonjogot és nem haszonélvezeti vagy tartásjogot szerez.

Az özvegyi jog a magyar jogban csupán tartásra vagy haszonélvezetre ad jogczimet, de tulajdonjog szerzésére nem. Ellentétben az örökösök öröklési jogával, amely tulajdonjogot ad. Az öröklés tulajdonszerzési jogczim, az özvegyi jog a mi jogunk szerint nem az. A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete (1816. §.) sem ad az özvegynek özvegyi jog, illetve özvegyi öröklés czimén mást, mint haszonélvezeti jogot. E tekintetben eltér a mi jogunk a német polgári törvénykönyvtől, amely az özvegynek, általában a hátramaradt házastársnak, a hagyaték bizonyos hányadára kiterjedő örökösödési, tehát tulajdonjogot ad. (1931. §.)

Ebből következik, hogy a mi jogunkban az özvegyi jog nem más, mint egy hagyatéki teher. Az özvegy nem osztálytárs, hanem hitelező, éppen ugy mint az, akit élők közötti jogügylet alapján illet tartás- vagy haszonélvezeti jog. A hagyományos sem osztálytárs, hanem hitelező, s a hagyomány is hagyatéki teher. Az özvegyi jog tehát a hagyomány jogi természetével bir, de mert nem végrendeleten, hanem törvényen alapul, voltaképpen törvényes hagyománynak tekinthető. Legujabb jogfejlődésünk (1894: XVI. tcz.) csupán az ingatlan hagyományra nézve tesz kivételt, amennyiben ezt nem követeléssé, tehát nem kötelmi joggá, de valóságos tulajdonjoggá, vagyis dologi joggá teszi. Az ingatlan-hagyományos közvetlenül tulajdonjogot nyer a hagyományozott ingatlanon, miként az örökös az öröksége tárgyát képező ingatlanon.

Áttérve már most a fölvetett kérdésre, minő jogczimen veheti át az özvegy tulajdonul az egész hagyatékot s az ahhoz tartozó ingatlanokat az összes terhek ellenében: ha az özvegyi jog nem ad tulajdoni jogot, hanem csak tartási vagy haszonélvezeti jogot? Köthet-e az özvegy az örökösökkel osztályegyességet, ha nem osztálytárs, vagyis ha neki nem örökösödési, hanem miként a hagyományosnak, csupán követelési joga van?

Nyilvánvaló, hogy a hagyományos sem osztálytárs. A hagyományos sem köthet az örökössel osztályegyességet. Megegyezhetnek a hagyomány mikénti kiegyenlitésében, de osztályon kivül. Ugy, miként az örökös a hitelezővel is megegyezhetik az ő követelésének miként leendő kifizetésében. Ezért rendeli az örökösödési eljárást szabályozó 1894: XVI. tcz. 53. §-a, hogy a hagyományos a hagyaték tárgyalására nem — bizonyos joghatály mellett — idézendő, hanem csupán arról értesitendő. És ugyanezért rendelkezik ugyanannak a törvénynek a 81. §-a akképpen, hogy az özvegy meg nem jelenése vagy az özvegyi jog fölött való vita, a hagyaték átadását és az annak alapját képező osztályegyesség létrejöttét nem akadályozza. Tehát ugy a hagyományost, valamint az özvegyet osztályon kivül álló személynek tekinti. A 81. §. esetében az özvegyi jog, mint teher fog az ingatlanokra telekkönyvileg biztosittatni. Hitelezővé válik.

Kétséget nem szenved tehát, hogy özvegyi jogczimen nem veheti át az özvegy a hagyatéki ingatlanokat, mert az özvegyi jog tulajdonszerzésre nem alkalmas jogczim. Már pedig telekkönyvi tulajdonjogot ilyen jogczim hiján szerezni nem lehet. Tulajdonszerzésre alkalmas jogczimek élők között: a vétel, az ajándékozás és a csere, halál esetére: az öröklés és az ingatlan hagyomány.

Ha tehát az özvegy a hagyatékot a terhekkel együtt átvenni akarja, azt másként, mint vétel jogczimén nem teheti. A vételár lesz: a terhek összege, az özvegyi jog ellenértéke készpénzben kifejezve és az örökösöknek kifizetendő pénzösszeg. Vagyis az özvegy ebben az esetben nem osztályegyességet, hanem adás-vevési szerződést köt az örökösökkel; az özvegyi jog pedig a vételárnak egyik alkatrészévé válik.

Hogy az özvegyi jog ilyen esetben nem képezheti az osztályegyesség tárgyát, hanem az osztályon kivül álló külön megegyezés keretébe vonandó: kitünik az örökösödési eljárást szabályozó 1894: XVI. tcz. 55. és 59. §-aiból is, melyek közül az előbbeni a tárgyalás egyik feladatává teszi egyenesen kipuhatolni a jogczimet (2. pont), amelyen mint örökösnek, utóörökösnek vagy kötelesrészre jogositottnak volna valakinek igénye. Sem a hagyományos, sem az özvegynek az igénye az osztályt szabályozó ezekbe a szakaszokba nem való. Az 58. §. pedig világosan megmondja, hogy osztályt csak az kérhet, tehát abban csak az vehet részt, akit örökösödési jog illet.

De lege lata tehát az özvegy nem veheti *át*, miként az örökös, a hagyatéki vagyont, hanem csupán *meg*veheti. És ha ebben jogérzetünk a gyermekek és anya, az elhalt férj és özvegye között való szoros kapcsolattal szemben igaztalanságot talál, akkor de lege ferenda bátran fölvethetjük a kérdést, nem-e volna megfelelőbb megoldása az özvegyi jognak a háztartás vagy haszonélvezeti jog helyett a hagyaték meghatározott részére terjedő öröklési jognak a megállapitása?

A kérdés gyakorlati fontosságot a hagyaték tárgyalásánál nyer, mert itt kell megállapitani, hogy a hagyatéki vagyon kit minő jogczimen illet és ki minő jogczimen szerzi azt meg. Ha tehát az övegy és az örökösök között oly megegyezés jön létre, miként az özvegy özvegyi joga fejében egy ingatlan tulajdonjogával nyerjen kielégitést, az ingatlan tulajdonszerzési jogczimek közül az öröklési jogczim őt nem illetvén meg, ezt a megegyezést másként, mint a visszterhet képező özvegyi jog ellenértékével terhelt ajandékozás jogczimén megoldani nem lehet. Ha pedig az özvegy és az örökösök között olyan egyesség jön létre, hogy az átveszi az egész hagyatékot a terhek és az örökösök kifizetése, valamint özvegyi jogának is a kielégitése fejében, akkor az özvegy a hagyatékot más, mint vétel jogczimén meg nem szerezheti. Nem veheti át öröklés jogczimén épp oly kevéssé, miként a hátrahagyott férj nem szerezheti meg csak vétel jogczimén a neje hagyatékát, ha gyermekek maradtak és a férjet öröklési jogczim nem illeti. Mindkettő, akár a férj, akár a nő, gyermekek mellett csak akkor vehetné át az elhalt házastársnak a hagyatékát, ha az elhalt örökhagyó végrendeletet alkot vala s abban a tulélő házastársat gyermekeivel együtt örökösnek rendeli ki. Mert ebben az esetben a házastárs a végrendelet alapján nyer öröklési jogot és igy osztálytársa lesz a gyermeknek, aki mint ilyen az egész hagyatékot örökösödés jogczimén átveheti a terhek s az örököstársak kielégitése ellenében.

Nyilvánvaló, hogy a jelzett nehézségeket a jogczim kérdése okozza. És itt kapcsolódik be a fölvetett kérdés a mi telekkönyvi rendtartásunk rendszerébe, amely ingatlanokon tulajdonjogszerzést jogczim nélkül nem enged. Itt merül föl ismét a dologi és kötelmi jogügyletek nagy vitákon végig tárgyalt fontos kérdése. És ime itt is a dologi jogügylet elve győzedelmeskedik a kötelmi jogügylet elve fölött. Mert ha nem kell a tulajdonszerzéshez jogczim, hanem elégséges

a felek puszta megegyezése, akkor a föntebbi gyakorlati esetben az özvegy anya átveheti a hagyatéki vagyont az örökösökkel való puszta megegyezés alapján és külön szerződéses jogczim nélkül is. Ez a megegyezés pedig a hagyatéktárgyalási jegyzőkönyvbe foglalható, nem kell róla külön okirat, mint a jogczimes jogügyleti rendszernél kell: adásvevési vagy ajándékozási szerződés. Ime egy ujabb érv a dologi jogügyletek mielőbb leendő megvalósitása mellett.

Dr. Baranyai Béla,
pécsi kir. közjegyző.

A magánjogi fogalmak a büntetőjogban.*

II.

Láttuk, hogy sem a büntetőjogias, sem a magánjogias felfogás nem felel meg irányelvünknek, próbáljunk tehát harmadik elméletet felállitani.

Jogi gondolkozásunk ma annyira abstract, hogy külön lehet választani a theoriát, az elvont jogi elvek kifejtését a praxistól, az adott esetek jogi megitélésétől; azonban ez nem volt mindig igy. Az emberi gondolkodás történetében az elvont elmélkedés már a kultura magasabb fokát jelenti. Az első fokon a gondolkodás nem volt más, mint az előforduló esetek megjegyzése és a memoria természetéből folyó osztályozása a megfigyeléseknek. A jog ebből folyólag nem volt más, mint a felmerülő vitás esetek eldöntése, theoria még nem létezett és a praxis jelképezte az egész jogi életet. Az ember már a kultura magasabb fokán állott akkor, midőn összevetette a hasonló eseteket és abból dedukálta a jogi szabályt. Hogyan tette ezt? Látta, hogy bizonyos dolgoknak azonos sorsa van, igy pl. hogy annak tulajdonába mennek át, kinek átadattak stb. Kutatta azt, minő dolgok ezek? Látta, hogy az egyik birka, a másik asztal stb., kereste ezeknek közös tulajdonságukat és látván, hogy ezek mind inognak-mozognak, megalkotta magának a fogalmat (tartót), amelybe az egyes dolgok beletartoznak és elnevezte azt a közös vonás alapján ingónak és erre vonatkoztatta a sorsukat megjelölő állitást és igy létrejött a jogi szabály. Minket csak az érdekel ez összefüggésben, hogy a fogalom ugy keletkezett, hogy az ember egy nevezet alá foglalta az azonos tulajdonsággal biró egységeket.

Az azonos tulajdonság néha valami a természettől adott volt, pl. a dolgoknál az inogás, más esetekben szellemi volt, mint pl. a gazdasági czél az adás-vevésnél, a társadalmi czél a házasságnál. Az egységek is vagy természetiek voltak, azaz dolgok, vagy képzeltek, azaz jogviszonyok. A megalkotott jogi szabály azonban a magánjogban néha tulszüknek bizonyult, amennyiben helyesnek látszott annak a tételnek, amely a fogalomban levő egységekről szólt, kiterjesztése oly egységekre is, melyek a fogalomba nem tartoznak, pl. volt szabály, mely azt mondotta, hogy az ingókat a férj halála után neje örökli, egy másik, mely szerint az ingatlant a fiuk öröklik; ha már most e szabályt szorosan értelmezik, ugy az egész gazdasági felszerelés a feleségre szállt volna és a fiukra maradt volna a puszta föld, amit nem tudtak volna a szükséges eszközök hiányában megmunkálni, kivánatosnak látszott tehát annak a kimondása, hogy a gazdasági eszközöket a fiuk öröklik, lehetőleg ugy, hogy az örökjog alaptételei ne változzanak; erre csak egy mód volt, ha kimondják, hogy a gazdasági eszközök ingatlanok; amit meg is tettek. Mi történt itt a fogalmak szempontjából? A fogalom körébe belevontak egy oly egységet, mely miután nem rendelkezik azzal a közös tulajdonsággal, mely a többi egységeket jellemzi, természeténél fogva nem tartozik oda, hanem fictio segélyével** oda soroztatott azon czélból, hogy az ily módon a fogalom körébe vont egységre is alkalmaztassék azon szabály, mely a fogalomról intézkedik. Világosan látható im a jogi fogalom természete. Látható, hogy a fogalom oly elnevezés, melybe az egységek tömege tartozik, vagy azért, mert közös lényeges tulajdonságuk van, azaz természetüknél fogva, vagy azért, hogy reájuk ugyanaz a jog alkalmaztassék, azaz fictio folytán.

A büntetőjog a társadalmi rend őre, a katona, ki a hatalmas épület körül kivont karddal jár, minden mult támadást megtorol, jövőbelit elhárit. A védelemnél pedig ugy jár el, hogy azokat az alapköveket, azokat az érdekeket, melyeken a társadalom felépül, megóvja olyképp, hogy megvédi ezeket az érdekeket, melyek külsőleg dolgokban, illetve viszonyokban nyilvánulnak, megvédi oly támadások ellen, amely támadásoknak azok a dolgok, illetve viszonyok természetüknél fogva ki vannak téve, oly mértékben, mint természetük szükségessé teszi. A természet jelent: egyenlő anyagi tulajdonságot, pl. ingó dolog; jelent: egyenlő gazdasági czélt is, pl. szellemi üzleti tevékenységet; jelent társadalmi czélt is, pl. házasságot. Megvédi az ingót a lopás ellen, mivel elvihető; az ingatlant ily támadás ellen védeni felesleges. Védi az üzletkötési tevékenységünket a csalás ellen stb. A büntetőjogi védelem faját és mérvét a dolog, illetve viszony természete határozza meg, midőn tehát bizonyos dolgokat, illetve viszonyokat magasabb egységbe összefoglal a czélból, hogy arra vonatkoztassa parancsait, csak ugy teheti azt, hogy ha azoknak az egységeknek valami lényeges, közös tulajdonságuk van, azaz egyező természetüek.

A büntetőjogi fogalomba természetüknél fogva tartoznak az egyes dolgok, mig a magánjogi fogalmakba per fictionem is jutnak be egyes egységek, amiből következik, hogy ha a magánjogi fogalom a büntetőjogban védelemben részesül (azaz, ha magánjogi fogalomból büntetőjogi lesz), ugy a védelemben csakis azok az egységek részesülnek, amelyek természetüknél fogva tartoznak a fogalom körébe, nem pedig azok is, melyek fictio utján kerültek abba, mert lehetetlen egyenlő támadások ellen védeni különböző természetü dolgokat, egyenlő mérvben védeni különböző gazdasági czélu dolgokat.

A magánjogi fogalmat tehát a büntetőbiró csak annyiban ismerheti el, amennyiben az egyes egységek természetüknél fogva tartoznak bele; a fogalom revisiójánál tehát ügyelni kell arra, hogy kizárassanak mindazok az egységek, amelyek nem természetüknél fogva, hanem fictio folytán tartoznak a fogalom körébe. Azt pedig, hogy mily okból tartozik a fogalom körébe az egység, határozza meg a biró ugy, hogy kutassa a fogalom ismérvét, vagyis a fogalomba tartozó egységeket összefüző közös tulajdonságot és állapitsa meg, hogy az adott egység rendelkezik-e vagy nem rendelkezik-e azzal a tulajdonsággal, mely a fogalmat jellemzi? Ha azt találja, hogy rendelkezik ezzel a tulajdonsággal, ugy ex natura, ha nem, ugy per fictionem tartozik a fogalom körébe. Az egységnek a fogalomba való tartozása megállapitható az által is, hogy kutatjuk, vajon alkalmazhatók-e az egységre mindazok a szabályok, melyek a fogalomról intézkednek, mert ha nem alkalmazhatók, ugy felteendő, hogy az egység a fogalomba csak fictio utján került, mert ha osztoznék a fogalmat összetartó közös tulajdonságban, minden szabály, mely a fogalomról intézkedik, alkalmaztatnék reá.

Elméletünk kellően fix lévén, nézzük, vajon kielégitők-e az alkalmazása által elért eredmények.

III.

Pactum reservati dominii.

Pactum reservati dominiinek nevezzük azt az egyezményt, mely az adás-vevéssel kapcsolatban fordul elő és melynek értelmében az el- és átadott dolog tulajdona nem száll át a vevőre, hanem eladónál marad mindaz ideig, amig a vevő a vételárt ki nem fizeti. A pactum reservati dominii

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.
** A fictio fogalmát l. Zsögöd: Fejezetek I. 154. l.

egyezmény, mely az adás-vevés effectuálását, azaz az átruházást feltételhez köti, ahhoz a feltételhez, hogy a vevő a vételárt kifizesse.*

A magánjogi nyelvezet szerint a pactum reservati dominii esetében az eladó tulajdonos épp annyira, mint tulajdonos a haszonbérbeadó stb., mégis azt állitom, hogy mig a haszonbérbeadó, a haszonkölcsönző jogi hatalma ex natura tartozik a tulajdon fogalmi körébe, addig az eladónak a pactum reservati dominii alapján az eladott dologhoz való joga csak per fictionem került tulajdon körébe. Világos ez az esetben, ha a pactum reservati dominii-t felbontó feltételnek tekintjük, mert a jogi helyzet képe ez esetben az, hogy eladom tulajdonomat, mely később visszaható hatálylyal (ex tunc) megszünik tulajdonom lenni, ha a feltétel (nem fizetés) beáll. Felesleges bizonyitani, hogy valamely cselekménynek a mult időbe való visszahelyezése és ex tunc hatással való felruházása jogi fictio. De kétségtelen a fictio akkor is, ha a pactum reservati dominii-t felfüggesztő feltételnek tekintjük. A tulajdonjog fogalmának természetes ismérve az, hogy a dolgon hatalmam van és ezt a hatalmamat saját tetszésem szerint és saját akaratomból használom. A haszonbérbeadó dolgát ugy használja, hogy jövedelemszerzés czéljából másnak jogának egy részét átengedi, az eladónak azonban, ha pactum reservati dominii alapján adta el dolgát, a dolgon már semmi hatalma nincs, mivel az a dolog gazdasága köréből kilépett és helyébe a dolog állagának értéke, illetve ez érték iránti követelés joga lépett. A dolgot szükségletei kielégitésére nem használhatja, mert arról már kizárólagosan rendelkezett. Nem tekinthető ellenérvül az sem, hogy a dolog még gazdasága körébe visszakerülhet, mert ez a lehetőség megvan pl. a visszavásárlási jog fentartásával eladott dolognál is és ott még sem beszélünk tulajdonról. Érvelésemet megerősiti a pactum reservati dominii gazdasági rendeltetése, mely nem más, mint biztositékul szolgálni az eladónak, a követelési jogának teljesüléséért.

Biztositékul pedig nekem nem az én tulajdonom szolgál, hanem más tulajdona, amiért is a biztositékul szolgálás az idegen dologbeli jogok egyikének, a zálognak ex natura ismérve. A pactum reservati dominii alapján az eladó joga tehát gazdasági természete szerint zálogjog és nem tulajdon. Jogilag tulajdon azért, mert ingón olyképpen zálogjogot constituálni nem lehet, hogy az ingó a zálogbaadónál maradjon.** Miután ezen ügylet ki volt zárva a zálogjog köréből és kivánatosnak látszott, hogy részben alkalmaztassanak reá azok a jogi szabályok, amelyek a dologi jogokról intézkednek, egyedüli módja ennek az volt, hogy azt mondották, hogy ezt a hatalmat olybá tekintjük, mint a tulajdont (per fictionem tulajdon), de ennek minden consequentiáját le nem vonták, hanem csakis azokat a tulajdonról szóló szabályokat alkalmazták, amelyekre a pactum reservati dominii gazdasági czéljánál fogva szükség van, szóval azokat, amelyek a követelés biztositására szolgálnak, pl. elidegenithetetlenség, csődben kikövetelési jog stb., de azokat, amelyek a tulajdonról rendelkeznek, de már a követelés biztositására nem szolgálhatnak, hanem a tulajdon természetbeli rendeltetésének következményei, nem alkalmazza (pl. casus sentit domini), a fentartási költség a tulajdonost terheli, és viszont a vevőt sem tekintjük mindig nem tulajdonosnak, hanem tulajdonosnak tekintjük, ha a jóhiszemü 3-ik védelme forog szóban.***

A hozományadó tulajdona a hozományon is csak fictio, mert sem gazdasági, sem jogi értelemben nem tulajdonos az, kinek a dolog állagára semmi közvetlen joga nincs. V. ö. a Tervezet stb.

A gyermek is csak a képviselet eszméjében rejlő fictio utján kereskedő stb.

A jogi alkalmazás tehát megerősiti elméletem.

Wittmann Ernő.

* Lásd Schwarz és Balog Arnold idézett tanulmányait, ugyszintén Zsögöd: Fejezetek I. 162. l.

** Miért is pactum reservati dominii ingatlanoknál nem gyakori, nem ismeri el a B. G. B. 455. §. Planck szerint (lásd megjegyzését id. §.) ha pactum reservati dominii ingatlannál kiköttetik, ugy vételár mint jelzálog bejegyzendő.

*** Pl. Keresk. Törvény 299. §. alkalmazásánál.

Jogirodalom.

A történelmi materialismus állambölcselete. Irta *dr. Jászi Oszkár.* Budapest, 1903. 152 old. Politzer Zsigmond és fia kiadása.

A történelmi materialismus társadalomfilozofiája a XIX. század társadalomtudományának egyik legnagyszerübb alkotása. Átjárta a társadalomtudomány minden zugát, a közgazdaságtant, a sociologiát, a politikát, a jogfilozofiát, az etnologiát nagyon erősen befolyásolta, legujabban pedig az æsthetikát és az erkölcstant is a maga vonzó körébe keritette. Mindenik disciplinát tetemesen meggazdagitotta uj igazságokkal és a felfedezések egész sorára vezette rá, mindeniknek módszerét lényegesen megjavitotta. Felfedezője Marx Károly, aki azonban nem öntötte végleges alakba. A Marx nevéhez füződő tudományos sociálismus irodalma fejlesztette ki egyes tételeit és csak legujabban érezték szükségét, hogy ezt a sociálfilozofiát végül rendszeres alakba öntsék és ugy végső kiinduló pontjait, mint a belőle folyó következtetéseket szigoru kritika alá vegyék. A történelmi materialismus e kiépitésének munkájában *Jászi Oszkár* könyve a történelmi materialismus államfilozofiájára vet oly éles világosságot, hogy abban annak erősségeit és hibáit könnyen felismerhetjük. Jászi könyve annak is kiválóan ajánlható, aki korunk államfilozofiájának ezzel a hatalmas rendszerével meg akar ismerkedni. E munka azonban távolról sem pusztán ismertető, hanem erősen kritikus jellegü, de nem elégszik meg a birálással sem, hanem ott, ahol leront, ujra is épit.

Jászi könyvének első fejezete a történelmi materialismus általános jellegével foglalkozik. Kiemeli, mint nagy érdemét, hogy bebizonyitotta a társadalom spiritualistikus magyarázatának képtelenségét és hogy felfedezte az *osztályharcz* nagyjelentőségü törvényét. Hibájául felrójja azonban, hogy amidőn minden társadalmi tüneményt a gazdasági erők változására visz vissza, nem mondja meg, hogy mi okozza a gazdasági erők változását és nem mondja meg, hogy ez a változás miképpen hozza létre a tőle függő egyéb társadalmi tünemények megváltozását. Sokat foglalkozik a történelmi materialismus lélektani alapjának hiányával, illetőleg bizonytalanságával és meg is próbálkozik ezzel az alapvetéssel, elismervén *Pikler Gyulának* e téren szerzett nagy érdemeit.

A könyv további négy fejezete az ekként megvetett alapokon a történelmi materialismus államfilozofiájának négy főproblemáját veszi elemzés alá. Az első *az állam keletkezéséről*, a második *az állam lényegéről*, a harmadik *az állam czéljáról és eszményéről*, a negyedik *a történelmi materialismus politikájáról* szól.

Igen természetesen nem vállalkozhatunk sem annak néhány szóba foglalására, amit *Jászi* a történelmi materialismus ismertetéseként mond, sem annak ily komprimált visszaadására, amit birálatképpen fejt ki. Czélszerübb lesz, ha pusztán egyes pontok kiemelésére és egynéhány észrevételre szoritkozunk.

A könyv legsikerültebb részének az állam lényegéről szóló fejezetet tartjuk. Nagyon szép az állam kizsákmányoló és kooperátiós jellegének összeegyeztetése és annak kimutatása, mint enged tért a fejlődés rendén az előbbi jellemvonás az utóbbinak. Az osztályharcz kérdésére vonatkozólag pedig több igen értékes és eredeti sociologiai megfigyelésre és törvényre bukkanunk, amelyek egymagukban is becsessé tennék a könyvet. Kimutatja, hogy «mentül kifejlettebb egy társadalomban az osztályszellem és az osztályérdek, annál

jobban kopik magának az államnak osztályjellege». «Mentül inkább haladunk kelet felé — ugymond — annál visszataszitóbban domborodik ki az államnak osztályjellege. Pedig osztályküzdelmekről nem is hallunk, sőt vallási és erkölcsbölcseleti elméletek buján teremnek, melyek a társadalom boldog összhangját hirdetik. Miért van ez igy? Egyszerüen azért, mert nincs osztályküzdelem, mert csak egy uralkodó osztály van, mig a társadalom többi körei a szolgaság és kizsákmányoltságnak az életet megölő, nyomasztó álmát alusszák.»

Az állameszményről szóló résznek, amely sok figyelemreméltó gondolatban bővelkedik, egy — szerintünk — nagy fogyatkozására is rá kell mutatnunk. *Jászi* főleg *Engels*-szel szemben nagyon helyesen mutat rá, hogy a nagy történeti kialakulások ezer meg ezer erő összehatásának az eredményei, amelyeket emberi agygyal előre kiszámitani nem lehet, jóllehet emberi agyak szüntelen munkája hozza azokat létre, de azért maga, olykor bántóan apodiktikus módon, sokkal messzebbre bocsátkozik a jövendőnek megrajzolásába, semmint azt a positivitás és a megindokolhatóság határai megengednék. Sőt *Jászi* ezen az uton óriási *elvi* koncessiókat is tesz. Amidőn a történelmi materialismusnak az állameszményre vonatkozó tanával foglalkozik, amelyre nézve *Marx*, *Engels*, *Loria*, *Kautsky* tökéletesen egyek arra nézve, «hogy a sociálista állameszmény az emberiség fejlődésének utolsó alakulata lesz», akkor szerzőnk, noha ezen állameszmény tartalmára vonatkozólag néhány változtatást tesz, mégis oda konkludál, hogy «emberi agygyal belátható időkre, a történelmi materialismus utolsó, eszményi államalakulat gondolata (logikailag legalább) nem lehetetlenség». *Jászi* felfogásának ezt a merevségét azzal véli enyhithetni, hogy annak csak a kültermészet állandóságának, vagyis a kozmikus tényezők változatlanságának feltételezése mellett tulajdonit érvényt. Vagyis nem *sub specie aeternitatis*, nem kozmikus, hanem pusztán történelmi értelemben vél egy «utolsó» állameszményt kigondolhatónak. De nem mondja-e maga *Jászi*, hogy «az ismert történelmi korszakokban a természeti erők nagyban és egészben állandók maradtak és azok változására a társadalmi berendezések változását visszavezetni nem sikerült». S mégis mily folytonos változása az államalakulatoknak és az állameszményeknek! Már magának a történelmi materialismusnak állameszménye is változásokon ment át keletkezésétől napjainkig. Ez a «történelmi» változás most nemsokára — mondjunk száz évet, avagy mondjunk kétszázat — nagyban és egészben véget fog érni, a történelmi materialismus és *Jászi* szerint is. A következő gazdasági szervezet lenne az a gazdasági szervezet, amely az emberiségnek a jelenlegi kozmikus viszonyokhoz való teljes hozzáalkalmazkodottságát jelentené. Ez a gazdasági szervezet állana majd fen mindaddig, amig csak oly kozmikus változások nem következnek be, amelyekkel a mai társadalomtudomány természetesen nem számolhat. Hát ha valahol, akkor itt mutat óriás fogyatkozást a történelmi materialismus állambölcselete és hibájául kell felrónunk Jászinak is, hogy erre a tévedésre élesen rá nem mutatott.

A *politika* czimü fejezet végül foglalkozik azokkal a tényezőkkel, amelyektől a történelmi materialismus a küszöbön álló átalakulások bekövetkezését várja és rámutat arra a haladásra és tisztulásra, amelyet a sociálismus Marx züllési elméletétől és automatikus forradalmától napjainkig tett. *Jászi* nemcsak helyesli ezt a haladást, amely a történelmi materialismus egyes modern képviselőinek inkább praktikus érzékére, semmint elméleti alapvetésére vihető vissza, hanem kimutatja azt is, hogy a régi politika csak ama hibáknak volt folyománya, amelyeket a történelmi materialismus filozofiai alapvetésében kimutatott. Kifejti, hogy az ideologikus tényezők kellő méltatása nem zárja ki a legteljesebb determinismust és ily reális alapon követeli az eszmei és morális erők figyelembevételét és ebből a szempontból ismerteti *Marx*, *Engels*, *Loria*, *Kautsky*, *Bernstein* és *Vandervelde* ide vonatkozó tanainak jelentőségét.

Szerzőnk érzi, hogy e kérdések a modern civilisatiónak legégetőbbjei közé tartoznak. Beszédének lendületessége, hangjának melege magával kell hogy ragadja olvasóit. Ha olykor a kifejezésnek nagyobb nyugalma filozofikusabb is volna, a könyv érdekessége szempontjából ez a fogyatkozás csak nyereség. *Dr. Somló Bódog.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Kérdések az örökösödési bizonyitvány körül.

A hagyatéki eljárás terén a legkülönfélébb gyakorlatok fejlődnek ki, melyek sokszor éles ellentétben állanak egymással. A hiányokat lépten-nyomon halljuk emlegetni. Általában a vele foglalkozókat a bizonytalanság és tapogatódzás félre nem ismerhető neme kiséri.

Az ingatag intézkedések közül legkirivóbbak a törvénynek 98—106. §-ai, melyek az örökösödési és hagyományi bizonyitványt tárgyazzák. Érdemes róluk pár kérdést papirra vetni, ugy, amint azok a gyakorlatban jelentkeznek.

A törvény 98. §-a világosan kimondja, hogy csak akkor van örökösödési bizonyitvány kiadásának helye, ha az öröklésre hivatottak «mindnyájan korlátlan cselekvési képességgel birnak.» Ez világos. Szembe állitva az örökösödési eljárásra vonatkozó kérelemmel (3. §.), látjuk az örökösödési bizonyitvány iránt való kérelem szükebb mederét. Egészen természetes, hogy a mennyiben az örökösök között csak egy is van, aki nem bir korlátlan cselekvési képességgel, akkor örökösödési bizonyitvány ki nem adható, mert ebben az esetben a 2. §. 1. pontja alapján a hagyatéki biróságnak hivatalból kell meginditani az eljárást s az ügy közjegyzőhöz kerül. Igen ám, de az örökösödési bizonyitványról intézkedő szakaszok egyikében (100. §. 2. pontja) van egy oly rendelkezés, mely a kérdést könnyen homályossá teheti. Ugyanis eme §. rendelkezése szerint a hagyatéki bíróság által kibocsátott hirdetményt az illetékes gyámhatóságnak is meg kell küldeni, ha a 71. §. esete fenforog. S mit mond ez a szakasz? Arról az esetről intézkedik, amikor a hagyatéki ügyet a közjegyző a tárgyalás befejezése után a gyámhatósághoz köteles beterjeszteni jóváhagyás végett, ha *az ügyben kiskoru van érdekelve.* Erre a szakaszra való hivatkozás azt látszik mondani, hogy örökösödési bizonyitványt akkor is lehet kérni, amikor az ügyben örökösképen kiskoru van érdekelve, holott ez a törvény 2. és 98. §-ainak határozott rendelkezéseivel homlokegyenest ellenkezik. Némely bíróságok azután a homályos intézkedés folytán minden egyes esetben elküldik az árvaszéknek a hirdetményt. Az árvaszék pedig nem tud vele mit csinálni, vagy visszaküldi, vagy egyszerüen irattárba teszi. Vannak jogászok, akik az ismertetett rendelkezést fölöslegesnek és érthetetlennek tartják. Mindazonáltal — ugy vélem — egy eset mégis lehetséges, amikor a hagyatéki bíróság a hirdetményt az illetékes gyámhatóságnak megküldeni köteles; akkor, ha a korlátlan cselekvési képességgel biró örökösök örökösödési bizonyitványt kérnek és az ügyben *kiskoru hagyományos van érdekelve.* Ezen kivül más eset nem lehetséges. Az azután más kérdés, hogy ez az intézkedés szükséges-e? Hiszen a hagyatéki bíróság az örökösödési bizonyitvány kiadása iránt előterjesztett kérelmet csak akkor teljesitheti, ha végrendelet létében ennek rendelkezéseinek eleget tettek (99. §. *b)* pontja). Azaz a kérvényezőknek már a kérvény beadásakor igazolniok kell, hogy a hagyományokat kifizették, vagy pedig elő kell terjeszteniök óhajaikat, hogyan fogják a hagyományokat biztositani. Mig ezt meg nem teszik, kérelmüket a bíróság nem teljesiti, valamint

akkor sem, ha ugy találja, hogy a hagyományok biztositására vonatkozó propositiók a jogos érdekeket kellőképpen meg nem védelmezik. Már most, ha a kiskorut illető hagyományt az örökös befizeti és ennek befizetését igazolja, a hirdetménynek a gyámhatóság részére való megküldése teljesen fölösleges. Ha azonban tényleges lefizetés nem történik, hanem a hagyomány valamely módon (pl. az esetleg létező ingatlanságra való bekebelezés által) biztosittatik, illetve az örökös propositiója ilyet tendál, akkor a hirdetménynek az árvaszék részére való megküldését kötelezőnek kell kimondanunk. Tehát az elmondottak alapján tisztán áll előttünk a törvény homályos rendelkezése, mert abban az esetben, ha *kiskoru mint utóörökös van érdekelve*, az eljárás szintén hivatalból inditandó meg. (2. §. és a 102. §. 1. pontja.) Igy a gyakorlatban kétségtelenül zavarólag hat a 71. §-ra való hivatkozás, amint ezt bizonyitják a visszautasitott kérvények, melyeket oly ügyekben adnak be örökösödési bizonyitványért, mely ügyekben kiskoru van örökösképpen (vagy utóörökösképpen) érdekelve.

A kérelem előterjesztésének *idejéről* is nem érdektelen pár szót mondani. Ebben a tekintetben a törvény 99. §-ának utolsó pontja világosnak látszik. Komplikáczió azonban könnyen lehetséges, aminthogy volt és lesz is. Ime ez az eset: Az atya meghalt s marad egy életének 23-ik évében levő gyermeke. Tehát az örökös kiskoru. A bíróság, mikor a halálesetfelvételt megkapta, a törvény 2. §-ának 1. pontja alapján hivatalból azonnal meginditotta az eljárást. Pár nap mulva a gyermek bemutatta a gyámhatóságnak nagykorusitó határozatát s örökösödési bizonyitvány kiadását kérte. A kérdés itt komplikálódik. A 99. §-nak utolsó pontja ugyanis igy szól: «Az örökösödési bizonyitvány kiadásáért kérelmet csak addig adhatni be, mig a hagyatéki bíróság a *4. §. értelmében* az eljárást hivatalból meg nem inditotta». Ha nem volna a 4. §-ra hivatkozás, a kérdés teljesen tisztán állana. Ugyanis a 4. §. arról az esetről intézkedik, hogy ingatlan vagyon létében az elhalálozást követő hónap eltelte után az eljárást hivatalból meg kell inditani. Igen ám, de ebben az esetben nem a 4. §., hanem a 2. §. alapján indult meg az eljárás, rögtön a halálesetfelvétel beérkezése után. A három hónapi idő természetesen még nem járt le. Kérdés már most, vajon a meginditott eljárást be lehet-e szüntetni, illetve a kérelemnek helyt lehet-e adni? Kérdés, hogy a kérelem elkésett-e? Igen vagy nem? Az kétségtelen, hogy a törvény világos rendelkezéséből a kérelem visszautasitását következtetni nem lehet. És abban az esetben, ha a bíróság az emlitett szakaszok különbözősége okából a kérelmet teljesitené s az eljárást beszüntetné, az addig fölmerült közjegyzői költségeket az érdekelt örökösnek föltétlenül meg kellene tériteni. Mert igaz ugyan, hogy a kérelem elkésettnek nem tekinthető, amennyiben az időközben — természetesen csak három hónapon belül — nagykoruvá lett örökösnek ehhez való joga kétségtelen, de viszont a hagyatéki bíróság a törvényben directe előirt kötelességét teljesitette, mikor az eljárást hivatalból azonnal meginditotta. Ennek folyománya természetesen a megbizott közjegyzőnek működése. Ez a tevékenység köteles. Éppen azért mindaz, amit a közjegyző az ügyre szükségképp forditott s amily mértékben benne fáradozott, ennek értékét méltán és jogosan követelheti. Nem is hiszem, hogy akadna bíróság, mely ebben az esetben nem igy határozna a dijak és költségek tekintetében.

Ámde a vázolt birói intézkedés — ugy hiszem — a törvény intenciójának nem felel meg tökéletesen. Semmi egyéb nem volna ez, mint a paragrafusokhoz való merev alkalmazkodás, melynek méltánytalan szigora első pillanatra szembetünő. Azt egészen természetesnek fogja találni mindenki, hogy a törvényhozó erre az esetre nem számithatott, mert hiszen az örökösödési bizonyitvány esetén a kiskoru szereplése a hagyomány esetére van korlátozva. Az emlitett eset kétségtelenül a ritkább komplikácziók közé tartozik. Mégis nagyon föltehető a törvényhozóról, hogy a 4. §-ra csupán a sablonok kedveért hivatkozott s általában hivatalból való eljárást akart érteni. Ez az interpretáczió semmi esetre sem szőrszálhasogatás, amint azt a kérdésnek első elbirálási módjáról inkább el lehet mondani. Elvégre is mind a két esetben — ugy a 2. §-ban, mint a 4. §-ban — hivatalból meginditandó eljárásokról van szó. Tehát a bíróság akkor cselekedett helyesen, ha ebben az esetben az örökösödési bizonyitvány iránt előterjesztett kérelmet elutasitotta.

Ezzel a kérdéssel kapcsolatos még az a gyakran előforduló eset, ha az örökösök egyike a törvény 9. §-a alapján az örökösödési eljárás meginditását kérte s később — az eljárás folyamatba tétele után — egy másik örökös örökösödési bizonyitványnak kiadását kérelmezi. Ez a gyakorlatban elég sokszor előfordul, pedig reája vonatkozólag a törvény intézkedéseiben nincs homály. A bíróság az örökösödési bizonyitvány kiadása iránt előterjesztett kérelmet föltétlenül el fogja utasitani, mert a törvény 98. §-a határozott megegyezést kiván, amilyen megegyezésről itt szó sem lehet.

Dr. Elek Béla.

Külföldi judikatura.

854. Megsemmisittetett az esküdtbirósági itélet, mely a mellékbüntetés tárgyában nem rendelkezett s a rendelkezés elmaradását meg nem indokolta. *(Franczia semmitőszék.)*

855. Az erőszak alkalmazása nélkül elkövetett szemérem elleni büntettnél (attentat à la pudeur sans violence) a jurynek felteendő kérdésekbe befoglalandó s igy a jury általi eldöntés tárgya a sértett életkora is. Megsemmisités, mikor a sértett leánynak 13 éves életkorát a birói tanács konstatálta. *(Franczia semmitőszék.)*

856. Sérti a törvényt az az itélet, mely vádlottat az 1885. évi május 27-iki törvény 4. §-ának 4-ik pontja alapján relegatióra itéli, anélkül, hogy tüzetesen felsorolná és körülirná azon előző büntetéseket, melyek az elitéltre kiszabattak s amelyek a relegatio kimondásának alapjául szolgáltak. *(Franczia semmitőszék a jogegység érdekében.)*

857. Semmiségi ok, ha a C. P. 408. §-ába ütköző delictum (abus de confiance) anélkül állapittatik meg, hogy konstatáltatnék, mi módon jutott az illető tárgy a vádlott rendelkezése alá. *(Franczia semmitőszék.)*

858. A C. d'I. C. 317. §-ában foglalt eskü szó szerint és kihagyás vagy toldás nélkül veendő ki a tanuktól. Ha a jegyzőkönyvből az tünik ki, hogy a tanu akként eskettetett meg, « . . . sans et sans crainte», anélkül, hogy a «gyülölet» («haine») nélküli vallomásra is hit tétetett volna: ez semmiségi okul szolgálhat. *(Franczia semmitőszék.)*

859. A C. P. 354. §-ában körülirt büntetendő cselekmény tényálladéki elemét képező *szokásszerüség* feltételezi, hogy a kicsapongásra csábitás *ismételten* követtetett el légyen. Aki valamely fiatalkoru személyt egy izben kicsapongásra birt reá, utóbb azonban ez már befolyásolás nélkül engedte át magát a vádlottnak, e delictumban nem mondatott bünösnek. *(Franczia semmitőszék.)*

860. Habár absolut biztossággal megállapitható, hogy a sértett tudomást szerzett a vizsgálóbirónak perbeszüntető végzéséről, még sem tekinthető lejártnak a felfolyamodási határidő (C. d'I. C. 135. §.), ha a vizsgálóbiró határozata sem kikézbesitve, sem szabályszerüen kihirdetve nem lett. *(Franczia semmitőszék.)*

861. Vádlott az általa fizetési eszközül használt bankjegyből részére visszajárónál tiz márkával nagyobb összeget kapott vissza s a kereskedő kérdésére mégis azt felelte, hogy ez helyesen számitotta ki a néki visszajáró összeget, Az elsőfok sikkasztást állapitott meg, a felsőbirósági csalásban mondották bünösnek. Az indokolás szerint a vádlott tulajdonosa lett a pénzdaraboknak, azok tehát reá nézve nem idegen dolgok, melyeken sikkasztás volna elkövethető; ellenben, minthogy vádlott megkérdeztetett a visszaadott összeg számszerü helyességéről, ő pedig e tekintetben való ténykörülményt eltitkolt, ami által a kereskedő tévedésbe ejtetett, minthogy továbbá vádlott e cselekményével jogtalan haszon szerzésére törekedett: csalást kellett megállapitani. *(Müncheni országos törvényszék.)* Közli: *L.*

Különfélék.

— **A perrendtartás javaslatának** tárgyalása alkalmával az igazságügyi bizottság kimondotta, hogy elvileg helyesli, hogy az ügyvédi dij és költség megtéritése az ügyvéd részére biztositassék és felkéri az igazságügyminisztert, hogy ennek az elvnek megvalósitásaként megfelelő formában a törvényjavaslat későbbi tárgyalása alatt, esetleg az életbeléptetési törvény kapcsán javaslatot terjeszszen elő.

A 429. §-nál az előadó inditványozza a következő uj szöveget: «A vesztes fél a nyertes fél költségeinek megtéritésében marasztalandó, amennyiben e költségeket a bíróság a jog célirányos érvényesitésére vagy a védelemre szükségesnek itéli, *tekintet nélkül arra, hogy a költség a bíróság előtt vagy a bíróságon kivül merült fel*».

Az igazságügyminiszter e módositást pártolja, bárha a javaslat szövege mellett is megitélhetők a jog célirányos érvényesitésére vagy a védelemre szükséges költségek.

— **Budapesti határidők.** A budapesti VI. ker. járásbíróság egy ügyet márczius 24-ről junius 18-ra, más ügyet ápr. 23-ról julius 3-ra, egy harmadikat ápr. 30-ról aug. 21-re halasztott. Ismerik-e ezt a helyzetet a felügyelő hatóságok?

— **A szabadkai ügyvédi kamara** évi jelentésében kiemeli annak szükségét, hogy az uj bünvádi perrendtartás felebbviteli része novelláris uton javittassék.

— **A «nyomozatok» értékéhez** érdekes adalékot szolgáltat a szabadkai kamara jelentése, mely elbeszél egy esetet, melyben a községi előljáróság a terheltnek kiadta a nyomozás összes iratait a bünjellel együtt, a végből, hogy a terhelt a védőjével értekezzék a czélszerü védekezés tekintetében.

— **A Joghallgatók Tudományos Egylete** 200 korona pályadijat tüzött ki egy dolgozatra, mely Deák Ferencznek a fenálló magyar anyagi büntetőjogra gyakorolt hatását tárgyazza. Az egylet ezzel az 1843-iki javaslat beható tanulmányozására kivánja irányitani az ifjuság figyelmét.

— **A magyar gyülekezeti jog.** Irta *Rédey Miklós.* A «Közigazgatási könyvtár» ez idei évfolyamának II. száma. Nem volt eddigelé sem gyüjteményes munka, sem más közigazgatási kézikönyv, mely a magyar gyülekezeti jogot alkotó tételes intézkedéseket: az érvényben levő kormányrendeleteket s az ezek alapján kifejlődött hatósági joggyakorlatot a maga egészében felölelte volna, még pedig a gyakorlati élet szempontjából. Ezt a hiányt pótolja most ez a kézikönyv, amelynek különösen kiemelendő érdeme a gyakorlati irány. Ára 1 K 60 f.

— **Van-e igazolásnak helye,** ha az ügyvéd elfoglaltsága miatt elfelejtette a felülvizsgálati beadványt ellenjegyezni?

Alperes felülvizsgálati kérelmét a törvényes időben ügyvédi ellenjegyzés nélkül beadta volt; azonban az a sommás eljárási törvény 187. §-a értelmében hivatalból visszautasittatott, mostan a törvényes határidő lejárta után felülvizsgálati kérelmét igazolási kérelemmel kapcsolatban ujból beadván, az arra kitüzött tárgyalás alkalmával igazolási kérelmével egyezően a vétlen mulasztás okául azt hozza fel, hogy ügyvéde a felülvizsgálati határidő utolsó napján tulságosan el lévén foglalva az ezzel járó izgalmak közepette elfeledte az elkészitett felülvizsgálati beadványt ügyvédi ellenjegyzéssel ellátni. Elfoglaltatását feljegyzési könyvének hitelesitett kivonatával tanusitja.

Habár felperes a tárgyaláson meg nem jelent, meg nem jelenése csak azt vonja maga után, hogy a II-od rendü alperes által a vétlen mulasztás okául felhozott tény felperes részéről beismertnek tekintetik. Ez alapon azonban az igazolási kérelemnek helyt adni nem lehet; mert az a körülmény, hogy alperesi ügyvéd elfeledte a felülvizsgálati kérelmet ellenjegyezni, nem valamely, az ügyvéd személyén vagy lényén kivül eső akadály, aminek alapján az 1881: LIX. tcz. 61. §-a értelmében a mulasztást vétlennek lehetne tekinteni, miért is az igazolásnak hely adható nem volt és ennek következtében a felülvizsgálati kérelmet tárgyalás alá venni nem lehetett. (A kir. Curia felülvizsgálati tanácsának 1902. évi deczember 3-ikán 1902. I. G. 336. szám alatt hozott végzéséből.)

— **A fegyelmi büntetés végrehajtása elhalasztható-e?** A temesvári ügyvédi kamara fegyelmi bírósága: Az indokolt kérelemnek hely adatik s a fegyelmi büntetés végrehajtása, illetve a 3 havi felfüggesztés közzététele 1903 február 15-ig elhalasztatik.

Indokok: A fegyelmileg 3 havi felfüggesztésre itélt panaszlott ügyvéd a reá kiszabott fegyelmi büntetésnek 1903 február 15-én leendő végrehajtását az alapon kéri, mert most az ősz beálltával van azon helyzetben, hogy ügyvédi gyakorlata által annyit keressen, hogy a téli időn át 7 tagból álló családját eltarthassa, a büntetésnek ez idő szerinti végrehajtása által tehát családjának életfentartása veszélyeztetnék; miután pedig a kamara fegyelmi bíróságának közvetlen tudomása van arról, hogy az elitélt ügyvéd ezen kérvénybeli előadása a valóságnak megfelel s másrészt az ügyvédi rendtartás nem foglal magában oly rendelkezést, mely a kiszabott fegyelmi büntetés végrehajtásának indokolt elhalasztását eltiltaná és ha a büntető bíróság által kiszabott büntetés végrehajtására halasztásnak hely adható, a fegyelmi bíróság nem látja be, hogy ily halasztás, ha arra kellő ok fenforog, a fegyelmi ügyekben engedélyezhető miért ne lehetne, azért stb.

A m. kir. Curia: Az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának felebbezett határozata megsemmisittetik s ez a bíróság további szabályszerü eljárásra utasittatik.

Indokok: . . . ügyvéd ellen az ügyvédségtől való felfüggesztés három havi időtartamra jogérvényesen lévén kimondva, az ügyvédi kamara fegyelmi bírósága köteles lett volna ezt a büntetést nyomban végrehajtani. Minthogy pedig e bíróság hatáskörét tullépte akkor, midőn az elitélt ügyvéd kérelme folytán az emlitett fegyelmi büntetés foganatositását folyó 1903 február 15-ére elhalasztotta: az erről intézkedő szabályellenes határozata megsemmisitendő és a szóban forgó büntetés szabályszerü foganatositása iránt a megfelelő eljárás foganatositása elrendelendő volt. (1903 márczius 28. 652.)

Időközben a curiai határozat meghozataláig persze eltelt a halasztást kérő ügyvéd által kért határidő.

— **Lemondhat-e az ügygondnok erről a tisztéről?** Az első bíróság végzésének azt a részét, melyben az ügygondnokot tisztétől felmentette, helyben kellett hagyni, mert az ügygondnok e tisztéről lemondott s lemondásának elfogadása mellett a fenforgó esetben az is szól, hogy nem lakik a bíróság székhelyén. (A kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsának 1903. E. 6. szám alatt közölt végzéséből.) Hogy a tömeggondnok is lemondhat a maga tisztéről, lásd a budapesti kir. itélő táblának a *Jogt. Közl.* 1901. évfolyama 204. oldalán közölt 1434/1901. számu határozatát.

— **Hogy a kicsomózási tárgyalásnak** voltaképpen semmi czélja nincsen és az csak ok nélkül való költségszaporitásra szolgál, kitünik a következő határozatból is: Az elsőbiróság helyesen adta ki a kicsomózási tárgyalás folytán hozott végzésével az *A)* és *C)* alatti okiratokat felperesnek, mert azokat a perhez felperes csatolta és mert azok tulajdonjogának kérdése a kicsomózási eljárásban, mint peren kivüli eljárásban vita és döntés tárgyává nem tehető. (A kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsának 1902. E. 305. sz. végzéséből.) Ez a gyakorlata a budapesti kir. itélő táblának is.

— **A jogvédő egyesület vagyontalanok részére** 1902-ben 131 rendes, 303 sommás pert, 55 bünügyet, 123 peren kivüli, 16 hagyatéki és 54 vegyes természetü ügyet látott el. Az összes elvállalt ügyek száma 682 volt, amelyekből befejezést nyert 461. Az egyesület jövedelmei 1684 K-t, kiadásai 1069 K-t tettek ki. Tiszta vagyon 2314 K.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A német birodalmi törvényszék gyakorlatából.** A *biztositási szerződésnek* azon rendelkezése, hogy a biztositott kártéritési igényét elveszti, ha a biztositó orvosának a gyógyfolyam előmozditása érdekében előirt rendeleteit be nem tartja, csak akkor jöhet alkalmazásba, ha az orvosi rendelet a tényállás által valóban igazolt és a rendelet követése a biztositottól, tekintettel annak személyes, családi és egyéb körülményeire, méltán elvárható volt.

A német polgári törvénykönyv nem ismer oly jogszabályt, melynek értelmében a főkövetelés teljesitésének fentartás nélküli elfogadása a járulékos követelések elvesztését vonja maga után.

Szándékos és kártéritésre kötelező értesitésadás forog fen, mihelyt az értesitést adó fél tudja, hogy az értesités a

másik felet hitelnyujtásra indithatja és másfelől azon adatok helyessége felől, melyeket mint saját tudomásán alapulókat közölt, az értesitést nyujtó félnek nincs határozott meggyőződése.

Az, hogy a férj a házasságkötés előtt ismételten el volt jegyezve, nem oly személyes tulajdonsága a férjnek, mely miatt a házasság sikeresen megtámadható.

Az a körülmény, hogy a férj egy törvénytelen gyermek atyja, nem ad jogot a házasság megtámadására, ha a nő a házasság lényegének kellő és értelmes méltánylása mellett akkor is megkötötte volna a házasságot, ha tudomása lett volna e körülményről. *Dr. Mr.*

— **A folyószámlabeli egyenleg elismerése** által a német Reichsgericht gyakorlata értelmében nem válnak a folyószámlában foglalt játékkövetelések perelhetőkké.

— **A czégvezető jogköre.** Egy czégnek czégvezetője üzleti tárgyalások közben valakiről olyan tényeket állitott, amelyek alkalmasak voltak az illető hitelét kárositani. A hitelében kárositott egyén a czégtől követelt kártérités a czégvezető jogtalan eljárásáért, de a karlsruhei Oberlandesgericht a keresetet elutasitotta, mert a czégvezető nem járt el üzleti hatáskörében, amikor a szóban forgó kijelentést tette.

— **Liszt** tankönyve 12. és 13. kiadásának (v. ö. *Jogt. Közl.* ez évi 2. sz.) a befejező része is megjelent. A különös rész terjedelme a történeti bevezetések röviditése által nyolcz oldallal csökkent. Az előszóból megtudjuk, hogy a munka szerb és orosz forditásban is megjelent. Az orosz forditást Liszt egyik tanitványa, dr. jur. Eliaschewitsch Fanny *urnő* végezte.

— **Bar,** a göttingeni egyetemen a büntetőjog tanára, aki az utolsó husz év alatt inkább a nemzetközi jog problemáit müvelte, a berlini jogászegyletben a büntetőjog reformjáról tartott előadást. Az irányok ellentétét nem tartja oly könnyen eloszlathatónak, mint Liszt, mert az alanyi momentumnak oly nagyfoku előtérbe helyezése, mint azt az uj iskola kivánja, sértené a közfelfogást és discreditálná az igazságszolgáltatást. A motivumok figyelembevétele keresztülvihetetlen, a társadalomellenes érzület fogalma pedig nem tiszta. Hogy a büntetés jobban hasson az elitélt egyéniségére, ahhoz előbb ismerni kellene a szabadságvesztés-büntetés belső jellegét. Bar szerint a börtönügy reformjának meg kellene előznie a büntetőjogét. Ezzel szemben azt hiszszük, Krohne-nak van igaza (Lehrbuch 39. 1. jegyzet), aki a büntetőjogi elvek præjudicialitását vitatja, mert Bar terve szerint az épités a tetőnél kezdődnék. A «nagy» reform nehézségei azonban Bar szerint sem zárják ki a kisebb javitásokat. Ilyenek volnának a rövidtartamu szabadságvesztés-büntetéseknek magánzárkában leendő végrehajtása, a feltételes elitélés behozatala, a fejlődésben visszamaradt büntettesek számára néhány külön intézet épitése stb. Bar előadása külön füzetben is meg fog jelenni. *V. R.*

— **Egy részvénytársaság közgyülése** a rendkivüli közgyülést összehivó kisebbséget kötelezte az egybehivással felmerült költség megfizetésére. A berlini Kammergericht e határozatot megsemmisitette.

— **«A kriminalitásról Franczia országban 1880—1900-ig»** tartott felolvasásában *Tarde Gabriel*, a Collège de France tanára, a hivatalos statisztika adataival szemben, mely szerint a büncselekmények száma évről-évre csökken, kimutatja, hogy a kriminalitás az utolsó két évtizedben határozottan növekedett és a jövőben is folytonos növekedése várható. A hivatalos statisztika ugyanis csak azon büncselekményekre van tekintettel, melyek büntetve lettek, mig a sociologusnak a fel nem fedezett vagy nem üldözött, de tényleg elkövetett büntetendő cselekményeket is számba kell vennie.

A büncselekmények első osztályába tartozik pl. a nemi erőszak és az emberölés. A nép erkölcseinek átalakulása módositólag hat a kriminalitás mikénti alakulására is. Hogy a nemi erőszak most kevésbbé gyakori, annak oka kétségkivül az, hogy csekélyebb a kifejtett ellenállás. A közönséges — nem «erős felindulásban elkövetett» — ölési esetek pedig azért ritkábbak most, mint azelőtt, mert a lopás, mely az e fajta öléseknek egykor inditó okát képezte, napjainkban sokkal könnyebben elkövethető, semhogy véghezvitele végett ilyen veszedelmes erőszakhoz kellene folyamodni.

A büncselekmények másik osztálya ellenben emelkedő irányzatot mutat. Ide tartoznak «a nyereségvágyból elkövetett» büntettek és vétségek. Napról-napra változatosabbá lesz a képe azon büncselekményeknek, melyekre a végből vetemednek az emberek, hogy kényelmes és könnyü életet élhessenek és hogy ne kelljen dolgozniok. Az ide vágó vétségek köre napról-napra kiszélesedik. Jellemző példája e vétségeknek «a közönség ellen elkövetett csalás», vagyis a közönség kizsákmányolása valótlan közlemények és megtévesztő hirdetések utján: mind megannyi eredeti formája a modern csalásnak.

Valamennyi büncselekmény közül a csalás a leggyakoribb, de annyi a formája és oly könnyen elpalástolható, hogy elkövetője többnyire büntetlen marad. Ez az oka, hogy e vétségek, bár számban folyton növekednek, nem foglalnak el megfelelő helyet a statisztikában. Pedig e tekintetben igen érezhető az emelkedés: a bizalommal való visszaélés, a zsarolás, a rágalmazás, a pornographia és a keritės annál ijesztőbben halad előre, mennél nagyobb mértékben lazul az erkölcs, mennél ritkábban üldözik és mennél enyhébben büntetik e cselekményeket.

A civilisatiónak és a modern találmányoknak is több hasznát látja az iparlovag és a csaló, mint a biróság és a rendőrség. Mig a vasut, a telefon, az automobil és a táviró segélyével bámulatosan kiszélesitette müködése körét, addig ugyanezek az eszközök a rendőrség használatában keveset érnek és csak igen csekély mértékben járultak hozzá a policia tökéletesitéséhez. A csaló fejlődőképessége tehát nagyobb, mint a közigazgatásé.

Vizsgálódásainak eredményét e tételben foglalja össze Tarde Gabriel: az üldözésben részesült büncselekmények száma apad, de a tényleg elkövetett büntetendő cselekmények száma folytonosan növekedik. *Dr. Mr.*

— **Ténykérdés vagy jogkérdés?** A franczia semmitőszék gyakorlata szerint ténykérdés s igy annak vizsgálata el van vonva a semmitőszék elől, forog-e fen a concrét esetben csalárd bünözési szándék (intention frauduleuse), avagy nem? Hasonlóképp érinthetetlen a semmitőszék által, mily meggyőző erő tulajdonitható, illetőleg tulajdonittatott az eljárás során kihallgatott tanuk vallomásának?

— **Ravasz fondorlat fogalma a franczia jogban.** Nem állapittatott meg a C. P. 405. §-ában körülirt csalás, mikor a vádlott magnetikus erővel rendelkezőnek hirdette magát s e czimen a gyógyitásra jelentkezőktől pénzt csikart ki; mert e törvény nem pusztán azt kivánja e delictum tényálladékához, hogy «un pouvoir imaginaire» létezése állittassék, hanem azt is, hogy a csalárd fondorlatok felhasználásával ejtessék a sértett tévedésbe, ily tulajdonság vagy hatalom birtoka iránt. *(Semmitőszék.)*

— **Az olasz birói szervezet** átalakitása tárgyában beadott törvényjavaslatot az olasz képviselőház első olvasásban elfogadta. Zanardelli eme törvényjavaslata a birói létszám tetemes leszállitását és a birói fizetések felemelését czélozza. A javaslat eltörli az elsőfolyamodásu társasbiróságokat. A biróságok vezetőiket saját kebelükből maguk választják.

—

A Magyar Jogászegylet május hó 2-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: A pragmatica sanctio és a házi törvények feletti vita befejezése. Előadók: Dr. Móricz Károly kecskeméti és dr. Jászi Viktor debreczeni jogtanárok. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

A Magyar Jogászegylet tagjainak legközelebb a következő füzetek fognak megküldetni:

1. A pragmatica sanctio és a házi törvények. Ferdinandy Géza, Jászi Viktor és Schiller Bódog felszólalásaival.

2. A csökkent beszámithatóság. Salgó Jakab.

3. A személyiség védelme a polgári törvénykönyv tervezetében. Meszlényi Arthur.

4. A cheque törvényjavaslat előadói tervezetéről. Sichermann Bernát.

5. A német Btk. reviziója. I. Alapelv és büntetési rendszer. Vámbéry Rusztem.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 19. SZ. Budapest, 1903 május 8.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési díj: félévre — 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Néhány szó Liszt rendszeréről. *F. E.* — Jegyzetek a magyar polgári magánjog tervezetéhez. *Biró Vilmos* szegedi kir. táblai bírótól. — A kötelesrész elvonása és korlátozása a magyar polgári törvénykönyv tervezetében. *Dr. Mangold Ármin* budapesti ügyvédtől. — *Jogirodalom:* Jogi értekezések. Szerkeszti dr. Balogh Jenő, 8. füzet. Perorvoslat a jogegység érdekében, irta dr. Székely Aladár. *Dr. Nyári Jenőtől.* — Ex-lex, szükségrendelet és közigazgatási bíróság. *a. o.* — *Birói határozatok kritikai fejtegetése:* A «veszély» valószinüségének igazolása. *B. A.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A m. kir. közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Nehány szó Liszt rendszeréről.

E lapok különböző vonatkozásban többször szóltak Liszt rendszeréről és fejlődéséről; erről összefoglaló képet kivánnánk nyujtani.

Liszt a «Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület» 1902-iki pétervári kongresszusán összegezi a megtorló és a czélszerüségi elméletek között fenálló ellentéteket. Ez az előadás határkő a német büntetőjogi reformtörekvések forrongó ellentétei közepette e nagy agitátor evolucziójában. Eme beszédében akként formulázza a két iskola közötti ellentéteket, hogy a végeredményben fenálló psychologiai háttér különböző volta mellett a problemák szélesebb alapon való vizsgálata, a büntettek ætiologiájának kutatása okozza az irányok elágazását. Csodálatosnak látszik: rövid idő előtt az ürt a két iskola között áthidalhatatlannak hitték és hirdették, s ime az ellentétek ennyire zsugorodtak össze. Mindkét oldalról való fokozatos közeledés gyümölcse ez, tisztult nézetek és jogelvek leszürődése, a küzdelem hevében felszinre hozott jelszavak labyrinthusában.

Midőn Liszt 1889-ben a «Kriminalpolitische Aufgaben»-ban hirdette, hogy nem azért büntetünk, «quia peccatum est», hanem «ne peccetur», hogy a büntetés csak eszköz a kriminalitás csökkentésére, a philosophia titokzatos homályába burkolt büntetőjog erkölcstelennek és lehetetlennek bélyegezte ezen felfogást. S alig néhány év mulva Lisztnek Merkellel folytatott vitatkozása eredményezte azon felfedezést, hogy itt tulajdonképpen ellentét nincs: minden büntetésnek az a czélja, hogy uj bünteny elkövetését meggátolja. Ekkor ismét oda formulázták az ellentéteket, hogy a régi iskola hivei a büntetéssel az egyének összességére igyekeznek hatni, ellenben az uj tanok buzditói csak magára a büntettesre. Azonban ezen kérdés is tisztázódott: mert bizonyos, hogy midőn az egyént büntetjük, ez az összességre sem marad hatás nélkül, viszont a megtorló elmélet sem perhorreskálja az egyén individualitásának megfelelő büntetést.

Az igazi szétágazás nem is ezen, a valóságban nem is létező, a vita hevében annyira előtérbe helyezett ellentétekben van. Liszt a régi büntetőjog keretében akarta teljes érvényre juttatni a kriminalanthropologiai és kriminalsociologiai iskolák vivmányait azzal az alapelvvel, hogy csak azon egyén ellen és csak oly mérvben kell eljárnunk, aki, illetőleg amily mértékben a társadalomra nézve veszélyes; hogy azonban felfogását az általános jogérzethez közelebb hozza, kimondja, hogy «a büntetés a leghathatósabb, sőt talán az egyetlen eszköz a büntettesek elleni küzdelemben». A büntetésnek ilyen, minden külső tekintettől független felhasználása éles ellentétben áll a megtorló elmélet azon alapelvével, hogy a büntetés mértékét objectiv kriteriumokhoz kell kötni, hogy akkora büntetést kell és szabad alkalmaznunk, a mekkorát az egyén érdeke megkövetel, illetőleg megenged. Az ellentábornak a végletekig menő idegenkedése azon alapelvektől lassanként megérlelte Lisztben azon meggyőződést, hogy a büntetést, mint fegyvert, ily korlátlan mérvben használni nem lehet, hanem figyelembe kell venni a nép öntudatában századok folyamán meggyökeresedett államjogi és erkölcsi alapelveket is. Liszt ezen ellentéteket az elméletben igyekszik kiegyenliteni, általános egyeztető formulákat keres, igy a legfőbb kérdésben is, a beszámithatóság tanában, ahol az ellentétek a legkirivóbbak.

S igy a fejlődés végponthoz jutott. A megtorló elmélet követői nagy elismeréssel adóznak ellenfeleik biologiai és sociologiai kutatásainak, a czélszerüségi iskola hivei elleneseik dogmatikai vizsgálódásainak: az alapelvek ellentéteiből a feladatok differenciálódása lett. A pétervári beszéd büszkén hirdeti, hogy az iskolák ellenségeskedései helyébe a fokozott, a megosztott munkálkodás lép. Ezzel Liszt forradalmi müködése befejeződött.

Ha Liszt szerepléséről helyes képet akarunk magunknak alkotni, akkor nem szabad őt fejlődésének egyes stádiumain izoláltan vizsgálni, hanem müködését a maga folytonosságában egységes nagy küzdelemnek kell tekintenünk, a büntetőjognak merev dogmatikai álláspontja, a benne Kant, Hegel és követői által uralomra juttatott államjogi és erkölcsi elvek tultengése ellen; tapogatódzások és tulzások nagy küzdelmekben egyik részről sem hiányzanak. Ezen harcz eredménye, hogy a büntetőjog megtisztult minden oda nem tartozó elemtől, erős sociologiai szinezetet nyert. Ez egyszersmind megjelölte a jövő munkálkodás irányát: a büntettnek a maga lényegében, az okokig visszamenő tudományos vizsgálatát, a büntetésnek ennek megfelelő, azonban csak a megengedett korlátok között való helyes kimérését. *F. E.*

Jegyzetek a magyar polgári magánjog tervezetéhez.

Első Rész. Személyjog.

Első czim. Személyek.

A tervezet e czim alatt négy fejezetben 1-ször az emberről, 2-szor az egyesületről, 3-szor az alapitványról, 4-szer a gazdasági czélu egyesületekről, köztestületek és közintézetekről szól, ez utóbbiak közül azonban csak a három elsőről rendelkezik, mert a gazdasági czélu egyesületekről a róluk rendelkező specialis külön törvények vannak és maradnak érvényben.

Második czim. A személyiség védelme.

Az I. rész második czime pedig a személyiség védelméről szól.

A Tervezet tehát mellőzve az *általános* részt, az önálló személyjogi részt helyezi első helyre, ellentétben a legujabb codificationális munkálatokkal és a hazai magánjogi codificatio eddigi irányával, melyek az általános részben ölelték fel a személyekről szóló rendelkezést; mellőzi pedig a Tervezet az

általános részt a porosz Landrecht, a Code Napoleon és az osztrák polgári törvénykönyv mintájára, amelyek, valamint amelyeknek utánképzései a római Institutiók «Personæ», «Res», «Actiones» hármas beosztását követik.

A Tervezet indokolása szerint azért nem mellőzhető önálló személyjog felvétele és ennek csak általános részbe való beosztása, mert eltekintve a fent kiemelt három nagy kodex rendszerének példájától, a személyjogi rész mellőzése esetében, a személyjog tárgyát alkotó jogigényeknek olyan elhelyezése, amely helyesebb beosztás szempontjának teljesen megfelelne, alig vihető keresztül; a személyjognak az általános részben való tárgyalása a személyiség jogainak kiterjedtebb védelmét és a személyiség anyagának kellő érvényesitését már csak azért is kizárná, mert az általános rész helyes rendszerrel nem foglalkozhatik körülményesebben kisebb részletekkel.

Például hozza fel e részben a Tervezet indokolása az uj német polgári törvénykönyv e részbeni hibáját, mely a személyjog, mint önálló rész mellőzésével jövén létre, általános részében tárgyal nem általános érdekü rendelkezéseket, például: az egyesületi jog egyes részeit, a névjog és névbitorlás vagyonjogi következményeit.

A Tervezetnek az a rendszere tehát, amely szerint az általános rész mellőzésével első részként az önálló személyjogot tárgyalja, annak az irányelvnek óhajt megfelelni, hogy a törvény már rendszerénél fogva se maradjon el az idegen, müvelt államok jogfejlődése és reformtörekvéseitől; ezért mellőzte a Tervezet a törvénykészitő-bizottság előmunkálatát képezett e részbeni résztervezeteket is (dr. Hoffmann Pál 1871. és dr. Győry Elek 1880.), melyek anyagát képezik ugyan a Tervezetnek, de általános részt is tartalmaznak.

A Tervezet ennélfogva azokat a szabályokat, amelyek az egyes törvénykönyvekben az általános részben szoktak előfordulni, azoknak a részeknek a keretében helyezi el, amelyeknek tárgyával legszorosabb összefüggésben állanak és ahol a legtágasabb alkalmazást nyerik; egyszóval minden résznek meg van a maga általános része. E részben tehát, ha a Tervezet eltér is a magyar magánjogi codificatio eddigi irányától, nem tér el attól az elvtől, hogy az alkotandó törvénykönyvnek egyrészt az érvényben levő törvényeknek, törvényes szokásoknak, a jogszolgáltatásnak, másrészt pedig a törvénytervezeteknek, az irodalom termékeinek és idegen, müvelt államok jogfejlődésének, vagyis a reformkivánalmaknak figyelembevételével kell készülnie.

Első czim, első fejezet. 1. §. Az ember.

Az e czim alatt foglaltak megfelelnek annak az elvnek, hogy a törvény nem elméleti tételeket, hanem rendelkezéseket tartalmazzon; ezért nem tevén különbséget az eddigi szokásos természeti és jogi személy között, az első czim az emberről szól, a nélkül, hogy ennek fogalmát meghatározná és rendelkezik akként, hogy az *ember születésétől fogva jogképes*, tehát *nem születésénél fogva.*

Való ugyan, hogy ez a rendelkezés azt fejezi ki, hogy a jogképesség a születéstől kezdődőleg áll be, ennélfogva a még meg nem született méhmagzat jogképessége ezáltal kizártnak vehető, mégis, minthogy a Tervezet 473. §-a szerint a gyámhatóság a méhmagzat képviseletére gondnokot rendelni van hivatva, a Tervezet 1794. §-a pedig a méhmagzatot, ha élve születik, — tehát feltételesen — jogképesnek ismeri el, nézetem szerint nem volna fölösleges az 1. §. eme rendelkezését valamiként legalább vonatkozásba hozni a fent hivatkozott két §-szal, melyek a gyámság és gondnokság, illetve az örökösödésről szóló részekben fordulnak elő, mert ezek szerint a méhmagzat is — feltételesen bár — jogképességgel birónak van elismerve.

A természeti és jogi személy közötti megkülönböztetést a Tervezet azért ejti el, mert e kétféle megkülönböztetés a XVIII. századbeli természetjogi iskola tanaira vezethető vissza, amely szerint az ember *születésénél fogva* jogképes, *születésénél fogva* lesz természetes személy és vele szemben az egyesület, alapitvány stb. csak az állam vagy a jogrend által mesterségesen teremtett alanyok. Ezzel a naturalista felfogással szemben az ujabb tan szerint az ember is az ő személyiségét nem a természettől, hanem a jogrendtől nyeri, mely, amiként pl. Rómában e jogot a rabszolgáktól megtagadta, azonképp azt más, nem emberi substratumoknak is megadhatja. Az uj tan szerint tehát a jogképes egyesület semmivel sem inkább jogi személy, mint az egyes ember, viszont az egyes ember semmivel sem inkább természetes személy, mint amaz.

Ezért szól a törvénytervezet személy helyett emberről, mely szokatlan ugyan, de miután a fentiek szerint személy alatt az egyesület, az alapitvány *is* értendő, innen a megkülönböztetés.

Amint mellőzi a Tervezet a fent kiemelt elvéhez képest az ember fogalmának meghatározását, mellőzi a jogképesség meghatározását is, azt a tudományra bizza. Az embert tehát jogképesnek ismeri el, kor, vallás, egészség vagy betegségre tekintet nélkül; jogképes a torzszülött, az összenőtt ikrek, a hermaphroditák és adott esetben a biróra bizza azt is, hogy ez utóbbiakra nézve nemi fejlettségük erősebb vagy gyöngébb voltára tekintettel, milyen nemünek állapittassék meg.

4. §. A nő teljeskoruvá lesz házasságra lépésével; a házasság megszünése nem szünteti meg a teljeskoruságot.

5. §. A kiskoru férfi teljeskoruvá lesz, ha a gyámhatóság azzá nyilvánitja.

A törvénytervezetnek ezt a két rendelkezését olvasva, azonnal felismeri minden jogász, hogy ezek a rendelkezések a ma fenálló tételes magyar jognak és törvényes gyakorlatnak megfelelnek, ujat tehát nem tartalmaznak s e részben a Tervezet amaz elvi álláspontjának felelnek meg, hogy az alkotandó uj törvény a létező, a tényleg fenálló törvény és gyakorlatot csak ott változtassa, ahol arra szükség van, ahol a mai törvény az életviszonyok ezerféle alakulásai és kivánalmainak már kielégitően nem áll szolgálatában.

De nézetem szerint e két szakasz rendelkezésében, melyek tehát a mai jogállapot fentartását czélozzák, van egy pár oly tekintet, mely figyelmen kivül nem hagyható és részben a javaslat indokolása szerint nem is kerülte ki a törvénykészitő-bizottság nehéz munkája közben a szerkesztők figyelmét.

Első sorban ugyanis az a gyakori eset áll elő az életben, hogy kiskoru férfi lép házasságra a nála rendszerint sokkal fiatalabb nővel.

Az e házasságból származó gyermekek minden fenálló törvény rendelkezése ellenére nem az apa, hanem az anya törvényes gyámsága alatt állanak. A Tervezet 287. §-a szerint is az apa kiskoru gyermekének mind személyes, mind vagyoni ügyeiben törvényes képviselője, de ugyanezen 287. §. 3-ik pontja szerint ez a jog a kiskoru apát már nem illeti.

Az életben azt tapasztaljuk, hogy a házasságra lépésnél nem annyira a nő, mint sokkal inkább a férfi önállósága, keresőképessége, testi és szellemi tekintetben érettsége az irányadó előfeltétel; s mi következik aztán, mondjuk egy 22 éves férfi és egy 16 éves leány házasságából? Az, hogy a teljeskoruvá vált 16 éves nő, aki családi állás tekintetében jogilag, törvényileg és tettleg férje hatalma alatt áll, teljeskorusága alapján képviselője a házasságból született gyermekeknek, férje pedig nem az; a családfő ugyancsak fejkötő alá került, sem maga nem szerződésképes, sem gyermekeit nem képviselheti, a nálánál sokkal fiatalabb, esetleg fejletlenebb és szellemi tekintetben is alantabb álló felesége dominál otthon. Hogy ez az állapot ma tényleg fenáll, azt

tudjuk, de hogy ily helyzetnek tovább is fentartása indokolt is, azt a törvénytervezet indokolásában meggyőzően — szerény nézetem szerint — fel nem találni. Hiszen a nők teljeskorusitásáról már eddig is volt és van törvényünk. S ha a 24-ik életév betöltése előtt férjhez ment nő, férjhezmenetele által teljeskorusittatott, amidőn tehát reá nézve a teljeskorusitás beállta nem önmagában rejlő physicai vagy egyéb okok, hanem a férjhezmenetel tényéhez van kötve, nem látom be e jogosultságnak ugyanez alapon a férfira való ki nem terjesztését, aki — kiskoruak házasságra lépéséről szólva — 100 esetben 99-szer mindig fejlettebb, érettebb s önállóságra képesebb, mint a nő.

Kapcsolatos ezzel a kérdéssel a Tervezet 5. §-a.

Fölemlitendőnek tartom, mert előfordult esetről is van tudomásom, hogy pl. az 1874: XXXIV. tcz. értelmében az ügyvédi kiképzés sincs a teljeskorusághoz kötve. Ujabb időben ugyan minél ritkábban fog előfordulni a tanulmányi rendszer mai állapota következtében, de kizárva nincs, hogy 22—23 éves korban ügyvédi képesitést nyer valaki; jogot nyer ezzel mások ügyeinek vitelére, képviseletére, de önmagát jogérvényesen nem kötelezheti le.

Hasonló eset állhat elő más életpályán, pl. orvos, tanár, mérnök is lehet a 24 év betöltése előtt valaki.

Nem tartanám ugyan helyesnek annak kimondását, hogy ily állásokra való oklevél megszerzése a teljeskorusággal egy hatályu, de legalább annak kimondása szükséges volna, kapcsolatban az 5. §. rendelkezésével, hogy ily képesitéssel biró egyéneknek teljeskorusitás iránti kérelmét a gyámhatóság meg ne tagadhassa. *Biró Vilmos.*

(Bef. köv.)

A kötelesrész elvonása és korlátozása a magyar polgári törvénykönyv tervezetében.

Az érdemetlenségi és kitagadási okok külön választása és ezeknek tágabb körre kiterjesztése, ugyszintén a kötelesrész korlátozása intézményének jogrendszerünkbe való felvétele helyes.

Megfontolandónak tartjuk azonban, vajjon nem lenne-e czélszerübb a kitagadási okokat a kötelesrészre jogosultak valamennyi kategoriájára nézve egyenlően szabályozni, mi által az 1976—1978. szakaszok egyetlen egy szakaszba lennének összevonhatók; ami pedig annál is helyesebb lenne, mivel az 1977. szakasz jelen szerkezetében különben is komoly kifogás alá esik és a köteles résznek a szülőtől a közerkölcsiségbe ütköző botrányos életmód folytatása esetében való elvonása éppenséggel nem indokolatlan.

Az 1976. szakasz szintén alapgondolatának helyessége daczára több irányban kifogásolható. Első pontja az élet elleni merényletet egyéb büntettel és vétséggel párositja; teszi ezt nyilván a végből, hogy azon személyek, kiknek sérelmére a cselekmények valamelyike elkövettetik, csak egyszer legyenek felsorolandók. De teszi ezt a szabatos szerkezet rovására. Mert ezen kifejezés alatt «élet ellen tör», a jelen kitételben sem véghezvitt, sem megkisérlett büntettet nem érthetni.

Kitünik ez a használt kifejezés általánosságából és a megfelelő jogi müszavak kerüléséből; a német polgári törvénykönyv 2333. szakasza 1. pontjában pedig az e fogalmat fedező e kifejezés használtatik: «nach dem Leben trachten.»

Az élet ellen nemcsak az tör, aki gyilkosság vagy emberölés véghezvitelét megkezdi, hanem az is, aki e végre előkészületi cselekménybe fog, s aki ily érelemben az örökhagyó élete ellen tör, az az öröklésre érdemetlen, s igy annál inkább kitagadható. Ugyanezen eredményre jutunk annak szemügyre vétele mellett, hogy pl. már a tartási kötelezettség sulyos megsértése is jogos kitagadási ok. De az, hogy a Tervezet a kérdéses kifejezés alatt csakis előkészületet értett, kitünik onnan is, hogy annak a külön felemlitése különben teljesen felesleges lenne a mellett, hogy utána nyomban büntett és vétség is felemlittetik s az utóbbiaknak általában való felemlitése a feltett esetben elegendő lett volna.

Ha pedig alatta előkészületi cselekmény értendő, akkor helytelen a büncselekményekkel egy pontba való összefoglalás, mert ez az élet elleni törekvés előkészületi cselekményekre való kiterjedésének értelmét elhomályositani alkalmas. Még pedig annál inkább, mivel a «vagy egyéb természetü büntett vagy vétség» féle kifejezésből más körülmények között azt kellene következtetnünk, hogy az élet elleni merénylet alatt is büntetőjogilag üldözhető büncselekmény értendő. Meggondolandó, vajjon helyes-e az 1. pont ama további rendelkezése, mely a német polgári törvénykönyv 2333. szakasza 3. pontjától eltérőleg a gondatlanságból elkövetett vétséget is kitagadási okul tekinti.

Szerintünk a jelen kérdésre való vonatkozásban a legkevésbé sulyos szándékos büncselekmény még mindig sulyosabb bármely gondatlan cselekménynél. A vétségeknek sulyosakra és nem sulyosakra való osztályozását büntető törvénykönyvünk nem ismeri. A kitagadási okot kereső örökhagyó azonban a kitagadtatni kivánt egyénnek minden vétkes cselekményében láthat oly sulyos sérelmet fenforogni, mely őt a kitagadásra feljogositja; ennek a subjectiv szinezésnek a lehetőségében a perek szaporitásának csirája rejlik. Másrészt pedig az ovatosan eljárni akaró örökhagyó végintézkedésénél jogi biztonságot nem találhatna az iránt, hogy végakarata megdönthető nem leszen; hiszen a sulyos sérelem relativ és a különböző foku biróságok részéről különbözően mérlegelhető; a törvényben azonban a kérdést ekként kell szabályozni, hogy a végrendelkező apodictikus bizonyossággal tudhassa, kit tagadhat ki, kit nem.

Ennélfogva helyesebb lenne, vagy azt kimondani, hogy minden szándékos vétség, tehát pl. a becsületsértés is kitagadási okot képez, vagy pedig az erre alkalmas szándékos vétségeket taxative felsorolni.

Arra nézve, aki a végrendelkezőnek házastársát, aki egyuttal a kötelesrészt igénylő ivadéknak szülője, vagy nagyszülője, a 2. pontban körülirt módon bántalmazta, az örökségből való köteles részesités erkölcsi fogalmaink szerint époly kevéssé lehet erkölcsi szükségen alapuló, mint arra nézve, aki magát a végrendelkezőt bántalmazta; hiszen mindkét esetben a bántalom sulyos volta ugyanazon mérték alá esik s az egyenlő mérvben sértette a végrendelkezőt, aki az ivadék felmenőjén, mint egyuttal házastársán ejtett bántalmazást éppoly sulyosan érzi, mintha az őt magát érte volna.

A közerkölcsiségbe ütköző botrányos életmód folytatása egymagában véve a vagyon tisztességes módon való szerzésének nem képezheti akadályát; sőt ha az a végrendelkező óhajával találkozik s az ő izlésének megfelel, pl. ha ő hasonló életmódot folytat és a kötelesrészre igényt tartó az ő (végrendelkezőnek) czélzatait mozditja elő erkölcstelen életmódjával, akkor a végrendelkező nem öltheti magára az erkölcsbiró togáját s ürügyül nem használhatja fel az általa helyeselt életmódot egyéb czéljainak elérésére.

Helyesebb tehát a német polgári törvénykönyv 2333. szakasza 5. pontjának rendelkezése, mely azt is megköveteli, hogy a botrányos életmód a végrendelkezőnek kifejezett akaratába ütközzék.

Az 1977. szakasz amaz alapeszméje, hogy a házastársi és az özvegyi kötelesrész a házastárstól oly cselekmény miatt vonható el, mely miatt ellene a házasság felbontása volna kérhető, kétségtelenül egészséges felfogásból ered; mindazonáltal az még akkor sem lenne elfogadható, ha a kitagadási okok egységes szabályozása mellőzendőnek találtatnék, még pedig azért nem, mert mig a német polgári törvénykönyv 2333. szakaszában foglalt rendelkezés azért megállhat, mivel az abban felhi-

*

vott 1565—1568. szakaszok a bontó okoknak csak egyes eseteit, nevezetesen azokat ölelik fel, melyekben a kitagadási ok fenforgása eleve kétségtelenül felismerhető, addig a Tervezett 1977. szakasza az összes bontó okokra hivatkozik.

Ámde a házassági törvény 80. szakaszában *a—d)* alatt felsorolt esetek csak relativ joghatályuak; azok mindegyikében a bontó per birósága az eset körülményeihez képest dönti el azon kérdést, vajon az bontó okul szolgálni alkalmas-e vagy nem.

Mivel azonban a bontó per előzetes lefolytatása a kitagadási ok érvényesitésének nem képezi előfeltételét, minden gyakorlati esetben a kitagadási ok jogos volta azon fordulna meg, vajon a bontó per birája az el nem döntött bontó perben az érvényesitett kitagadási okot bontó okul elfogadta volna-e vagy nem.

Ezen bizonyitás pedig nem csak nehéz, hanem lehetetlen, és igy a Tervezet rendelkezésével nem a kitagadási okok számának kiterjesztése, hanem tekintettel arra, hogy az 1976. szakaszban felsorolt esetek az 1977. szakaszba fel nem vétettek, megszoritásuk eredményeztetnék.

Mindehhez pedig járul azon további tekintet is, hogy a házassági törvény 80. szakaszára fektetett esetek valamelyikéből levonatni kivánt kitagadási ok helyes volta a végrendelkező által a végrendelkezéskor fel nem ismerhető és ő ez iránt annyiszor, amennyiszer oly kétségben maradna, amely csak az elhalálozás után netán inditandó perben lenne eloszlatható.

Ez által pedig nemcsak a perek szaporitása, hanem azon visszás helyzet is mozdittatnék elő, hogy az örökhagyó vagy nem élne az őt különben megillető kitagadási joggal, vagy élne akkor is, amikor e joga nem kétségtelen, és akarata utólag jogi felfogásának helytelen volta miatt megdőlne.

Az esetre pedig, ha a házassági törvény 80. szakaszában emlitett esetek mindegyikét óhajtanók kitagadási okokul elismerni, akkor ezzel az esetek azon részét is ilyenekül ismernők el, amelyek bontó okokul szolgálni alkalmatlanok, ami által az 1977. szakasz alapjául szolgáló elv lerontatnék.

Az 1976. szakasz 4. pontjának szülővel szemben való érvényesitését ezen kitagadási ok valóságos fenforgása esetében jogosnak találjuk. A közerkölcsiségbe ütköző életmód folytatását lehetővé tevő vagy előmozditó kötelesrész nyujtására az anyagi jog a végrendelkezőt helyesen nem kényszeritheti s minden jogszerü eszköz, mely a közerkölcsiség előmozditására alkalmas, czélszerü.

Azon szülő pedig, aki ennyire megfefeledkezik önmagáról, hogy botrányos erkölcstelen életmódja által nemcsak a társadalommal, hanem családjával is szakit, sőt a szeretetnek őt ivadékával összekötő kötelékét olyannyira széttépi, hogy az őt kitagadni kényszerül, nehogy még az a szégyen is érje, hogy a szülője olyannak elismertessék, mint akivel való vagyoni együvétartozását még a halál sem képes megszüntetni, nem panaszkodhatik őt meg nem illető kegyelet hiánya miatt. Még nyomósabbak érveink, ha a szülői kötelesrész intézménye nem kizárólag az ági vagyon alapeszméjére fektettetik.

Az 1979. szakasz első bekezdésében foglalt rendelkezést helyesnek felismerve, a második bekezdés ellen sincs elvi kifogásunk. E szakasz indokolása azonban nem fedi a rendelkezést, mert ez az elvonás előtti megbocsátásról kifejezetten nem rendelkezik ugyan, de abból, hogy csak későbbi megbocsátást emlit, következtetés utján megállapitható, hogy a korábbi megbocsátásnak az elvonás hatálytalanitását eredményező joghatályt nem kiván tulajdonitani.

Ezzel szemben az indokolás a német polgári törvénykönyv 2337. szakaszához hasonlóan az elvonás előtti és utáni megbocsátás között nem enged különbséget tétetni.

Nézetünk szerint fontos gyakorlati érdekek megkövetelik, hogy a megbocsátás ténye a végintézkedést tartalmazó okmányokból megállapitható legyen. Ellenkező esetben e részben a jogbizonytalanságot még a hagyaték átadásán és birtokbavételén tul az 1975. szakaszban szabályozott elévülési határidő leteltéig állandósitanók. Nem szolgálhat ellenérvül a hazai közönségnek a végrendelkezéstől való idegenkedése sem, mert aki végintézkedésében valakit kitagadott és neki megbocsát, ennek végintézkedési kifejezésének szükségét érzi. De tág kaput nyitnánk a perek özönének, ha a megbocsátás formáját elő nem irnók. A gyöngéd apára, aki a családi életből kiközösitett fiát magánál fogadja és alamizsnában részesiti, ez bizonyára ráfogná, hogy neki megbocsátott stb. Az efféle lehetőségekkel szemben kell, hogy a jogos kitagadási ok megszüntetését oly tényhez kössük, melynek megtörténte maradandó bizonyitékot hágy maga után és mivel a kitagadás csak végintézkedésben eszközölhető, jogos, hogy annak visszavonása se legyen más módon eszközölhető. Ebből következik, hogy a kitagadás előtti megbocsátás, melynek komolyságát és valóságát a kitagadás amugy is megczáfolja, későbbi végintézkedésben való kifejezett kijelentés hiányában szintén hatálytalan legyen.

Az 1980. szakasz két bekezdése egy és ugyanazon elvet tartalmazván, egyetlenegy mondatba vonható össze. A kötelesrész korlátozásának az 1981. szakaszban szabályozott intézménye helyes alapokon nyugszik; jogrendszerünkben való meghonositása vivmány.

De éppen azon indokok, amelyek a pazarló és eladósodott ivadékkal szemben a kötelesrésznek tékozlás és könnyelmü adósságcsinálás elleni biztositását az ő érdekében javasolják, állanak a szülőkkel szemben is és nem javasolják a kivételes intézkedéseknek a tényleges szükségen tul való fentartását. Ez okból e szakasz a szülők kötelesrészére kiterjeszthető lenne.

Indokoltnak jelentkezik továbbá, hogy a korlátolás hatályát veszitse az esetre, ha az örökhagyó elhalálozásakor kitünnék, hogy a kötelesrészre jogosult a pazarló életmóddal állandóan felhagyott, vagy hogy ő igen eladósodottnak nem tekinthető (v. ö. a német polgári törvénykönyvnek 2338. szakaszát), vagy ha azon ok, amely a korlátolásra okot szolgáltatott, a tényállás alapos változása miatt állandóan megszünt.

Ha ugyanis a korlátolás, mely csak óvintézkedési rendszabályként bir jogosultsággal, egyuttal javitólag is hatott és a vagyon feletti korlátlan rendelkezés az immár bensőleg egész lényében megjavult kötelesrészre jogosultra megnyugvással rábizható, akkor annak további lekötése felesleges és meg nem érdemelt büntetéssé fajulna.

Az 1982. szakasz rendelkezéseit is az indokolás helyes fejtegetései értelmében magunkévá teszszük. E szakasz keretébe harmadik bekezdésként felvehető azon rendelkezés, hogy az 1976. szakasz (és esetleg az 1978. szakasz) 4. pontjának esetében az elvonás hatálytalanná válik, ha az azzal sujtott akár az örökhagyó elhalálozását megelőzőleg, akár később megjavulva, a közerkölcsiségbe ütköző botrányos életmódjával felhagyott.

Dr. Mangold Ármin.

Jogirodalom.

Jogi értekezések. Szerkeszti dr. Balogh Jenő. 8. füzet. Perorvoslat a jogegység érdekében, irta dr. Székely Aladár. Budapest, 1903. Singer és Wolfner. 76 lap.

A gyakorlat emberei, akiknek nem egyszer kell végig nézniök, mint törnek meg az anyagi jog parancsai az eljárás — polgári, büntető avagy közigazgatási — ferdeségein, őszinte örömmel üdvözlik ifju perjogi tudományunk felvirágozását. A civiljog mezején a reform actuálisabb volta, a büntető és közigazgatási jog terén pedig az imént befejezett keresztülvitele magyarázza, hogy az irodalom mostanában jóformán kizárólag perjogi kérdéseket karol fel.

Bünvádi perjogi irodalmunk ismét szép, alapos mono-

grafiával gazdagodott dr. Székely Aladár könyvében, mely a jogegység érdekében használható perorvoslatot tárgyazza.

Szerző fejtegetéseit történeti áttekintéssel kezdi. Ezt a perjogi alakulatot a *franczia forradalom* szülte (1790 nov. 27-iki törv. 25. art. s több más törvény), s eredetileg nem szoritkozott a bünvádi eljárásra, hanem általános, alkotmányi garanciális jelleggel birt. A perorvoslat átment a napoleoni code d'instruction criminelle-be (441—442. §§.), s innen Belgiumba, Olaszországba (1859. és 1866. évi cod. di proc. penale 684. kk. §§.), számos német partikuláris perrendbe, továbbá Ausztriába, hol legelőbb ideiglenesen az 1850-iki, majd végleg az 1873 május 23-iki uj büntető perrendtartás szabályozza, s életbe van léptetve Boszniában is (1891. perrendtartás), mig Horvátországban nincs meg, hiányozván a hétszemélyes tábla mellett a jogegységnek olyan legfőbb őre, mint a milyen a kir. Curia oldalán a koronaügyész.

Az 1896: XXXIII. törvényczikkbe foglalt magyar bünvádi perrendtartás, szemben a legfőbb külföldi perrenddel, nem rendkivüli semmiségi panasznak nevezi a jogegység érdekében használható remediumot, hanem, bár a perorvoslatokról szóló XX. fejezetben, külön czim alatt helyezi el a 441—442. §§-ra vonatkozó intézkedéseit. Szerző nem időz annak a meddő szóvitának eldöntésénél, «perorvoslat-e» a kérdéses remedium, avagy valami más, hanem inkább annak *czélja* megállapitására tér át.

A rendes perorvoslatoknak kettős czélja van. Az objectiv jog egységének megóvása és a subjectiv jogon ejtett csorba kiköszörülése. Az előbbi a törvényhozó, az utóbbi a felek czélja. Ám a törvényhozó az ő magasabb czélja szolgálatába fogadja a felek önérdekét is. A jogegység érdekében használt perorvoslatnál az egyéni mozzanat ellenben teljesen háttérbe lép, uralkodó a közjogi érdekü államczél, a jogegység megóvása. A jogegység érdekében használható perorvoslatot az anyagi igazság érvényesülésének és a felebbvitel korlátozásához füződő államgazdasági érdeknek küzdelme hozta létre. Államgazdasági megfontolások vezettek oda, hogy a csekélyebb jelentőségü ügyekben a felebbvitelt jelentékenyen megszoritották, s hogy nincs helye a hivatalból való felebbvitelnek; de nehogy ez által az anyagi igazság tulnagy csorbát szenvedjen, felállitották épp a tárgyalt perorvoslatot, melynek a BP. 441. §-a értelmében *jogerős* birói határozat vagy intézkedés esetén van helye, azaz, ha a felek ügyüket nem *vitték* vagy nem *vihették* a kir. Curia elé.

Ami a perorvoslat részletes szabályozását illeti, az néhol az alsófoku vádhatóság által is használható volt (bajor, 1850. ausztr. perrendtartás), jelenleg mindenütt a legfőbb itélőszék mellett a vádat képviselő hatóság a jogosult, de némely külföldi perrendtartás szerint az igazságügyminiszter utasitására vagy anélkül (a code d' instr. crim. az illető eseteket taksálja is); nálunk a miniszter ezen joga kifejezett törvényes rendelkezés hiján is a koronaügyészség általános helyzetéből következik.

Korlátozzák a megtámadható *intézkedés* szerint is (pl. az olasz csak itélet, sentenza ellen engedi) vagy felsorolják azon bíróságokat, melyek határozata általa megtámadható, mig a magyar BP. megengedi minden oly ügyben kelt *jogerős* határozat vagy egyéb intézkedés ellen, melyben a kir. Curia érdemileg még nem határozott. (441. §.)

A perorvoslat folytán folyamatba tett eljárás *menetét* a külföldi perrendek nem szabályozzák, hanem a rendes semmiségi panaszra utalnak.

Nálunk a perorvoslatnak első sorban akademikus hatása abban is kifejezésre jut, hogy a kir. Curia előtti tárgyalásra «a koronaügyészen kivül más *fél* nem idézendő». A perorvoslatnak sikerre vezetése esetén kettős *hatása* van. Egy spirituális, a kimondott döntés jogi megsemmisitése és egy eshetőleges materiális a felekre kiható. A franczia jog szerint a code d' instr. 442. §-a eseteiben a semmitőszék határozata a felekre sohasem hat ki s igy értelmezték sokáig a 441. §-t is. Kifejezetten először az *olasz* codice di proc. penale (685. §.) ad az ott felsorolt esetekben in melius reformáló hatályt a perorvoslat folytán kelt határozatnak. Ha azonban alaki okokból történt a megsemmisités, a vádlottól függ, akar-e oly eljárást, mely reá kedvezőtlenebbül is végződhetik. A franczia és bajor joggal ellentétes álláspontot a hannoverai perrend foglalta el, mely szerint a semmitőszék határozata a felekre minden esetben kihat s csak az igazságügyminiszter függesztheti fel az in pejus kihatást.

Az ausztriai 1873-iki perrendtartás jelzi azt a fordulatot, mely szerint a perorvoslat *in melius* ipso jure kihat, bár egyesek szerint a felmentés vagy a büntetés enyhitése csak joga a Cassationshofnak, melylyel élni nem köteles.

A BP. 442. §-át szerző Fayer, Finkey és Sánta nézetével szemben akként értelmezi, hogy ha vádlott a törvény megsértésével volt elitélve, a Curia *köteles* vagy felmenteni, vagy büntetését enyhiteni (már a szerint, amilyen a törvénysértés volt), ellenben arra az esetre nézve, ha a Curia hatáskör hiánya esetén semmisit meg és az ügyet az illetékes hatósághoz utasitja, azon eredményre jut, hogy nincs kizárva a reformatio in pejus sem. Nincs pedig azért, mert a törvény az ellenkezőt nem rendeli s mert a semmiségi panaszra vonatkozó intézkedések analogiára nem alkalmazhatók. Nem fogadhatjuk el e nézetet. Ha nem fogadnók el a törvény egész szelleméből való ellenkező argumentálást is, már csak az az egy körülmény, hogy a Curia előtti tárgyalásra a védelem nem hivatalos, továbbá az, hogy a perorvoslat határidőhöz kötve nincs, de meg egyenesen a 442. §. két előbbi esetének analogiája kizárja, hogy a törvényhozó a jogegység érdekében kelt határozatnak habár csak eshetőleg is a vádlott hátrányára kiható erőt akart volna tulajdonitani. A magánjogi igény tekintetében, ha a Curia az elitéltet felmenti, a korábbi határozatot is megsemmisiti s ujabbat nem hoz, minden más esetben érintetlenül hagyja. Ráutal szerző arra a hiányra is, hogy a *kártalanitásnak* csak az ujrafelvételi eljárás sikere esetén van helye, holott a jogegység érdekében használt perorvoslat folytán felmentett ártatlanul elitéltnek is meg kellene adni.

Végül felveti szerző azon kérdést, tanácsos volna-e a polgári törvénykezés terén is analog intézményt szervezni s erre, tekintettel a magánjog és a polgári per *dispositiv* jellegére, nemmel felel. Ámde ne feledjük, hogy pl. a házassági jog van olyan cogens jellegü, mint a büntetőjog, s hogy a házassági perben a ministère public-nek máris szerepet adtunk.

Tudományos müvek megbeszélésénél szokás nálunk æsthetikai, nyelvészeti szempontból is nézetet nyilvánitani. A füzet olvasása közben — és ezt a szerző legfőbb dicséretére mondjuk — nem is veszszük észre, hogy fejtegetéseit papiros és nyomdafesték segélyével közli velünk. Könyve a «*Jogi Ertekezések*» előkelő társaságában nyugodt öntudattal foglalhatja el helyét.

Dr. Nyári Jenő.

Ex-lex, szükségrendelet és közigazgatási bíróság.

A politikai röpiratok közül, a melyeket a napi politika hullámai legutóbb felszinre vetettek, jogi szempontból különös figyelmet érdemel «*Az ex-lex*» czim alatt egy névtelen szerzőtől (Grill K. kiadásában) megjelent közjogi tanulmány, a mely a *szükségrendeletnek* eddig csak tankönyvekben, elméletileg tárgyalt kérdését bizonyos konkrétebb alakban és a gyakorlat szempontjából formulázza. Közjogi iróink egy része a végrehajtó hatalomnak szükségrendelet-kibocsátó jogát az 1848. évi III. tcz. 32. §-ából vezeti le, mig ezzel szemben ellenzéki oldalról régi törvényekre (pl. 1791: XII. tcz.) szokás utalni, amelyek a szükségrendeletek

kibocsátását kizárnák. Ámde az első álláspont ellen felhozható, hogy az 1848-ik évi törvény csak az államélet rendes folyását tartja szem előtt, midőn a kormányt a közbátorság fentartására kötelezi; a szükségrendeletet állitólag kizáró régi törvények pedig csak azt célozzák, hogy az adómegszavazás, ujonczmegajánlás joga stb. ne vonassék el az országgyülés hatásköréből, a mi azonban az ideiglenes hatályu szükségrendeletnek nyilvánvalóan nem is czélja. Ehhez képest a füzet névtelen szerzője a kormánynak azt a jogát és kötelességét, hogy az állam szükségállapotában rendelettel gondoskodjék arról, hogy az államgépezet meg ne akadjon,- az állami kormányzás lényegéből vezeti le. A szükségrendelet a szerző szerint voltakép ideiglenes törvényalkotás a végrehajtóhatalom részéről, a törvényhozás jóváhagyásának feltétele alatt; megforditottja a törvényhozási felhatalmazás alapján kiadott rendeletnek. Kibocsátásának előfeltétele a kényszeritő szükség, mely rendkivüli körülményektől van feltételezve s bekövetkezhetik átmeneti időszakban, de az alkotmányos élet folytonossága közben is akkor, ha a törvényhozás rendes szerve nem functionál: vagy mert az országgyülés nincs együtt, vagy mert munkájában akadályozva van. A szükségrendelet — melynek kibocsátása csak az alkotmányos formák szoros betartása mellett történhetik — ideiglenes hatályu s az országgyülés jóváhagyásának megtagadása a felbontó feltétel hatásával van reá; de fenállása alatt kötelező ereje van, mert kifelé mint az állam akarata jelentkezik. Ebből következik szerző szerint (amint azt egyébként *Lechner* is tanitja), hogy a szükségrendelet időközben a *bíróságokat* is kötelezi. E tekintetben a szerző által a szükségrendelet kibocsátására vonatkozólag alkotmányos életünkből felhozott öt precedens közül különösen érdekes, mert a mai helyzettel teljesen egybevág az 1899. évi obstructio esete s ennek körében a *közigazgatási bíróság állásfoglalása*. Ez a bíróság akkor konkrét esetekben kimondotta, hogy a törvényen kivüli állapot tartama alatt az állammal szemben fenálló közjogi természetü kötelezettségek teljesitése tekintetében késedelem nem állhatott be és ennélfogva a kincstári követelések után ezen időre sem késedelmi kamatot számitani, sem pedig a bélyegilleték le nem rovása miatt felemelt illetéket követelni nem lehet.

A közigazgatási bíróság e határozatait azzal indokolta, hogy a kormánynak az 1899. évi költségvetési felhatalmazás nélküli időre tett intézkedései «nélkülözik azokat az ismérveket és feltételeket, amelyek szükségesek, hogy azokat az egyes felekkel szemben azok fizetési kötelezettségeire nézve is kötelező joghatályuaknak lehet tekinteni, amelyek a pénzügyminiszter közegeinek eljárását szabályozzák, de az adózó polgárokkal szemben kötelezettséget megállapitó jogszabály hatályával bíróknak nem minősithetők».

A közigazgatási bíróság tehát nyitva hagyta azt az eshetőséget, hogy ha a kellő «ismérvek és feltételek» mellett adatnak ki nemcsak intern utasitások, hanem a polgárokra kiható s alakilag is ilyenekül fellépő szükségrendeletek, ezek elismerése elől a közigazgatási bíróság sem fog elzárkózni.

A kormány intern utasitásai e szerint a helyzetet nem tisztázzák az egész vonalon; de természetesen a politikai szükség szabja meg annak határát, elegendők-e ily belső intézkedések vagy pedig a polgárokat is kötelező ideiglenes szabályok alkotására kell-e már átnyulni? Érdekesen fejtegeti szerző a *szükségrendelet* kibocsátásáért való felmentés alakját is, amely szerinte nem lehet pusztán országgyülési határozat, hanem annak törvény alakjában kell megjelennie. Az érdekes tanulmány nemcsak a mai parlamenti helyzet közjogi szempontjainak megvilágitására és tisztázására alkalmas, hanem azt közjogi fejtegetéseinek jogászi éle maradandó értéküvé is teszi a közjogi irodalomban.

a. o.

Bírósági határozatok kritikai fejtegetése.

A «veszély» valószinüségének igazolása.

Az adós hitelezőjével levélben közli, hogy fizetéseit megszüntette. Ajánlja, hogy 650 K tartozása helyett 250 K-t két részletben (6 és 9 hónap alatt) megfizet. Ha a hitelező az egyezségi ajánlatot nem fogadja el, akkor a levéliró kénytelen volna maga ellen csődöt kérni, amely esetre alig 5%-os quotát helyez a hitelezőnek kilátásba.

Ezen levél alapján a hitelező a kereset inditásával egyidejüleg biztositási végrehajtást kért, abban a véleményben lévén, hogy az 1881. évi LX. törvényczikk 223. §-ában megállapitott feltételekkel biró irat a követelés veszélyeztetésének valószinüségét igazolja.

A kir. járásbiróság a biztositási végrehajtást el is rendeli, azonban a budapesti kir. itélő tábla (lapunk jelen számának mellékletén 341. sz. a. hozott végzésével) a biztositási végrehajtás iránti kérelmet elutasitja és a végrehajtást kérőt a végrehajtást szenvedett felfolyamodási költségeinek megfizetésében is marasztalja. A biztositási végrehajtási kérelem elutasitásának egyéb okát nem adja a kir. itélő tábla, mint hogy «az adós által irt levél, melyben ez magát fizetésképtelennek jelenti ki, a veszély valószinüségének kimutatására nem alkalmas».

Látjuk, hogy a kir. itélő tábla tulajdonképpen az indokolásban nem indokol; nem mondja meg, hogy miért nem alkalmas a veszély kimutatására az ilyen — valódiságára nézve kétségbe sem vont — és alakilag «teljes bizonyitó erejü» magán okirat.

Minő okiratot talál a kir. tábla elfogadhatónak a «veszély valószinüségének igazolására?»

Egyféle okiratról tudjuk, hogy feltétlenül imponál a kir. itélő táblának és ez a birósági irattáros által kiállitott — ugynevezett *veszélybizonyitvány*. Más okiratot — ugy látszik — a kir. itélő tábla a bizonyitékok szabad mérlegelésének korszakában nem talál a veszély *valószinüségének* igazolására alkalmasnak.

Az a sablonos veszélybizonyitvány pedig, amelyet a kir. tábla minden esetben oly feltétlenül megbizhatónak ismer el, szerintünk éppen nem absolut érvényü és éppen nem minden esetben alkalmas bizonyitéka a törvény által megkivánt feltételnek. Jól tudjuk ugyanis, hogy a kielégitési végrehajtás folyamán zálogjoggal biztositott követelések nagy része a végrehajtás elrendelése utáni napokban rendeztetik, anélkül, hogy a végrehajtás foganatosittatnék, vagy ha foganatosittatott, hogy a zár feloldatnék. Ha tehát egy kereskedő ellen pusztán hanyagsága vagy tévedése (esetleg ügyvédje hanyagsága vagy tévedése) folytán kielégitési végrehajtás rendeltetik is el, ez egyáltalán nem jelenti *minden esetben* sem a kereskedő hitelképességének csökkenését, sem pedig nem ad hitelezőinek okot a követelésük veszélyeztetése miatt aggodalomra.

Ezek a sablonos veszélybizonyitványok tehát nem minden esetben megbizható kritériumai a végrehajtási törvény 223. §-ában foglalt feltételek fenforgásának, mig vannak olyan okiratok, amelyek anélkül, hogy a birósági irattáros hivatalos pecsétje rájuk volna ütve, annyira alkalmas és megbizható nyilvánulásai a kereskedő hitelképtelenségének, a felperesi követelés veszélyeztetett voltának, hogy annak alapján nemcsak biztositási végrehajtás rendelhető el, de azonnal megnyitható a kereskedő ellen a csőd is.

Ilyen eset a most tárgyalt, amelyben a kereskedő maga kijelenti, hogy fizetéseit beszüntette, hogy adósságai vagyonát felülhaladják és hogy ha a hitelező a követelésből jelentékeny részt el nem enged és a fenmaradó részre huzamos ideig nem vár, kénytelen maga ellen a csődöt megkérni.

Ha ezen levél alapján csődöt kérnek az adós ellen, a csőd megnyitása kikerülhetetlen, annál inkább elegendő kell hogy legyen, ha biztositási végrehajtási kérelem mellett a veszély *valószinüségének igazolására* használtatik. Különösen hangsulyozom, hogy a törvény 223. §-ában csak valószinüség igazolását kivánja, nem pedig «perrendszerü», «teljes» bizonyitást ir elő.

Nagyon kivánatos, hogy a kir. itélő tábla szakitson sablonos felfogásával és minden konkrét esetben individualizálva birálja el és határozatában indokolja is azt, hogy az előterjesztett okirat miért igazolja vagy miért nem igazolja a «veszély» valószinüségét. *B. A.*

Különfélék.

— **A progressiv börtönrendszer** tanulmányozására a porosz igazságügyminiszter és Liszt berlini egyetemi tanár megbizásából *Langer* porosz kir. államügyész időzik néhány napja Budapesten. A nevezett mellé az igazságügyminiszterium *dr. Vámbéry Rusztem*-ot osztotta be a szükséges felvilágositások megadása végett. Langer a büntetés végrehajtására vonatkozó utasitások és a statisztikai adatok áttanulmányozása után a gyüjtő fogházat, a váczi fegyházat és a hartai közvetitő intézetet fogja megtekinteni, majd Horvátországba, illetőleg Boszniába rándul a lepoglavai és zenicai intézetek meglátogatására s visszatérte után a soproni, lipótvári és illavai fegyházakat fogja megnézni. A tanulmányut, mely a német Btk. revisiójával függ össze, nemcsak azért érdekes reánk nézve, mert esetleg Németországban irányváltozást jelent, hanem azért is, mert bizonyitja, hogy Tauffernek nálunk már egy negyedszázad előtt sikerült kiépitenie a jövő börtönrendszerét.

— **A csődök kiosztása** tekintetében a következő levelet kaptuk:

A budapesti ügyvédi kamara jelentésében olvassuk, hogy a kamara területén 49 csőd nyittatott, és ezek közül hatszor fordult elő, hogy egy ügyvéd két csődöt, és egyszer, hogy egy ügyvéd három csődöt kapott. «Mind a két eset, amidőn egy ügyvéd több csődöt kapott, a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknél fordult elő», mondja a kamara jelentése.

Kommentárt nem füz a jelentés ehhez a konstatáláshoz, amit nem lehet másképp érteni, mint ugy, hogy egyedül a kereskedelmi és váltótörvényszék osztja ki a csődöket olyan igazságtalanul, hogy egy ügyvédnek több csődöt is ad. Pedig mindenki tudja, és pedig első sorban a kamara tagjai, hogy a kereskedelmi és váltótörvényszék csak akkor ad egy ügyvédnek uj tömeggondnokságot, ha az előbbi alkalommal a csőd vagyonhiány miatt a felszámolás előtt szünt meg. Talán nem kell magyarázgatni, hogy ilyenkor a tömeggondnok nemcsak hogy munkáját áldozta, hanem még készkiadásait is elveszti. A kereskedelmi és váltótörvényszéknél az az elv, hogy ilyenkor azt kell kinevezni az uj csődben, aki a régire ráfizetett. Ezt teszi a törvényszék nem egyszer, hanem anynyiszor, ahányszor az eset előfordul.

Ha a kamara ezt a rendszert helytelennek tartja, joga van a jelentésben ezt kifejteni. De nem helyesen jár el, amikor az igazságos rendszert a lényeges körülmény elhallgatásával az igazságtalanság szinében tünteti fel.

— **A nyomozás és a nagyközönség.** Drezdában ujabban a rendőrség épületére függesztik ki azoknak a terhelteknek arczképét, kik tettük elleplezése végett személyazonosságukra nézve nyilván hamis vallomásokat tesznek. A képek mellett áll a felszólitás, hogy az, ki az ábrázolt egyénekről felvilágositást tud adni, jelentkezzék. Nálunk a körözöttek arczképét szokták a rendőri lapokban közölni, de ritkán sikerrel, mert e lapokat csak rendőrök és csendőrök olvassák. Kérdés, nem volna-e czélszerü ugy az előbbi, mint az utóbbi osztályba tartozó büntettesek fotografiáit a legélénkebb forgalmu utczában kifüggeszteni? Ellene legfeljebb az szólhat, hogy ez a nagy büntettesek ismeretes hiuságát istápolná. De hisz ezek ugy sem bujkálnak. *V. R.*

— **A Magyar Jogászegylet** 1903. évi április hó 25-iki teljes-ülésén dr. Kármán Elemér szombathelyi kir. ügyészségi aljegyző értekezett a «magáninditványi büncselekményekről a Btk. módositása szempontjából». Előadásában mindenekelőtt utalt arra, hogy a szóbanforgó kérdés a magánvád processuális kérdésének tárgyalása mögött mindeddig háttérbe szorult, majd ismertette az angol és franczia jog, ugy a 43-iki javaslat álláspontját, amelyek közt közbeeső álláspontot foglal el a magyar és előképe: a német Btk. Ezután áttért a kérdés tárgyalására, a Btk. indokolásának birálatából indulva ki. Azokra a büncselekményekre nézve, melyek a sértett fél kiméletének indokából tétettek magáninditványiakká, konklusiója az, hogy a szemérem elleni delictumok mint sulyos büncselekmények hivatalból üldöztessenek, azonban a nyilvánosság szorittassék e téren még korlátoltabbá; mert a nyomozó közegek amugy is kötelesek a nyomozást ez esetekben teljesiteni a delictumok hivatalból üldözendő nemei miatt, és mert e delictumok zsarolást szülnek. A család körében elkövetett delictumok magáninditványiak maradjanak, de csak azon okból, mert a családnak más, sőt legális módja van azok megtorlására. A cselédi delictumok ellenben csupán addig, mig a házi fegyelem joga fentartatik. Az erkölcsi javak elleni delictumokat: becsületsértés stb. egyelőre, opportunitási szempontból kénytelenek vagyunk csupán a sértett fél inditványára üldözni, ámde vétessék fel a törvénybe oly intézkedés, hogy amennyiben a közvádló a BP. 41. §-a értelmében a vád képviseletét átvenné, a sértett félnek az inditványi jellegből folyó jogai megszünnek. Az ügyészségek pedig használják ki a BP. 41. §-ában biztositott jogukat. Végül hivatalból üldöztessék a csalás, mint a modern gazdasági élet legveszélyesebb delictuma.

Utána Balogh Jenő szólalt fel.

A május hó 2-iki ülésben a pragmatica sanctio és a Habsburg-ház házi törvényeiről fejeződött be a vita. Ez a kérdés a lefolyt évben már ismételten foglalkoztatta az egyesületet, s ekkor dr. Jászi Viktor, debreczeni jogtanár azt a nézetét fejtette ki, hogy a pragmatica sanctio az osztrák örökös tartományokra vonatkozó örökségi jogosultságot a magyar trónöröklés közvetlen és elengedhetetlen részéül köti ki, és hogy a törvény ugy a trónöröklés rendje, mind pedig a főherczegi minőség tekintetében a Habsburg-ház házi törvényeire utalt. Jászi fejtegetéseivel szemben foglaltak állást Polner Ödön és Ferdinándy Géza egyetemi magántanárok, valamint dr. Schiller Bódog, akik mindhárman majdnem teljesen ellentétes álláspontra helyezkedtek. A most lefolyt ülésen dr. Móricz Károly, kecskeméti jogtanár jött Jászi segitségére és igyekezett kimutatni, hogy a pragmatica sanctio sokat vitatott szavai: «legitimos... successores... Austriæ archiduces...» valóban ugy függnek össze, miként azt dr. Jászi kifejtette. Dr. Móricz fejtegetéseit Polner Ödön igyekezett rövid szavakban megczáfolni, majd Jászi lépett az emelvényre, hogy a felhangzott ellenvetésekkel szemben álláspontját megvédje és különösen Polner czáfolatát és a Schiller által az «öt leány kérdése» tekintetében ajánlott megoldást tárgyalja. A kérdéshez még Schiller és Ferdinándy is hozzászóltak, mire az elnöklő Vécsey Tamás a vitában résztvett szónokoknak elismerését és köszönetét fejezte ki.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A franczia igazságügyi kormányra** a közel jövőben különösen három törvényhozási feladat megoldása vár. A békebiróságok hatáskörének kiterjesztése, a birói hivatal demokratizálása s a törvényszékek s felebbezési biróságok ujjászervezése. Az igazságszolgáltatás olcsósága s gyorsasága érdekében akarja a kormány a békebiróságok hatáskörének kiterjesztését. A birói hivatal demokratizálása érdekében a birák fizetését pályájuk kezdetén emelni akarja, nehogy csak a gazdagabb osztályok fiai monopolizálják e pályát. A franczia birósági szervezet átalakitását különösen az a körülmény teszi szükségessé, hogy a törvényszékek munkaanyaga rendkivüli aránytalanságokat mutat fel. Mig egyes törvényszékeknél az elintézendő ügyek száma több ezerre rug, addig másoknál csak nehány százra. E hiba orvoslása a szervezet lényeges átalakitását fogja maga után vonni.

— **Franczia országban** a lefolyt évben serényen működött a törvényhozás. Az 1902 január 1-én kelt törvény sze-

rint a biztositó és a biztositott közt felmerülő peres ügyekben egyedül az a bíróság lesz illetékes, melynek területén a biztositottnak lakhelye van. Ez a bíróság fog itélni ugy a kárbiztositásból, mint a balesetbiztositásból eredő kártéritési igények felett, tekintet nélkül arra, hogy hol következett be a kár vagy baleset. Ezen illetékességtől eltérésnek helye nincs és a biztositási kötvényben foglalt ellenkező kikötés semmis.

Az irói és müvészi tulajdonról rendelkező 1793 julius 19. és 24-iki törvény csak a képzőmüvészeti termékeket részesitette védelemben. Az 1902 márczius 11-iki törvény a szerzői jog oltalmát kiterjeszti az iparmüvészet termékeire is. Az 1902 április 7-iki törvény a találmányi szabadalmakról szóló törvényt módositja több irányban s egyebek közt a szabadalom időleges titokban tartását is szabályozza, miáltal lehetővé teszi, hogy a szabadalom szerzője a találmány tökéletesitésén dolgozzék, anélkül, hogy félnie kellene, miszerint mások, akik a szabadalomról a közzététel utján tudomást nyertek, a találmány tökéletesitésében rejlő netaláni előnytől megfosztják.

Az 1902 junius 25-iki törvény az örökbérletet szabályozza: e szerint 18 évnél rövidebb és 99 évnél hosszabb időre örökbérleti szerződés nem köthető. Az örökbérlő joga valóságos dologbani jog és átruházható.

A julius 9-iki törvény az elsőbbségi részvények rendszerét Franciaországban is meghonositja.

Az alaki jog köréből figyelmet érdemel az augusztus 12-iki törvény a közjegyzői törvény módositásáról. E törvény, midőn egyfelől a közjegyzők számát oly helyeken, ahol 100,000-nél kevesebb lakos van, kettőről egyre leszállitja, másfelől kimondja, hogy a közjegyző egyedül és tanuk nélkül is vehet fel közjegyzői okiratokat, mig a régi törvény szerint ehhez még egy közjegyző vagy két tanu kellett.

Dr. Mr.

— **A londoni fogházakról.** Lapunk egyik munkatársa ezeket irja nekünk Londonból:

A londoni fogházak mind egyformán vannak berendezve. A főbejárattól 3—4 irányba ágaznak el a czellák, ugy hogy egy őr, ha itt megáll, áttekintheti az összes 1000—1200 czellát.

Ami legjobban feltünt nekem, az a nagy tisztaság volt s a fogházak a szó legszorosabb értelmében vett barátságos kinézése. A folyosók, a czellák csak ugy ragyogtak; igaz, hogy folyton surol itt egy csomó ember. A másik dolog, ami feltünt: az őrök, akiknek egész fegyverzete egy rövid keményfa botból áll, melyet — amint mondották — nagyritkán használnak csak. Az őrök száma 80—90 egy-egy fogházban, melyben 1000—1200 rab van.

E fogházakban csak az egy héttől két évig terjedő kényszermunkára itéltek vannak elhelyezve, 3 divisióra vannak osztva. Első divisio: barna szinü egyenruha az először elitéltek, szürke egyenruha a visszaesők (ez a legnagyobb csoport), végre a kék ruhások, az *adósok*. Anglia még némely esetben adósságért börtönbe küldi alattvalóit.

Minden rab köteles dolgozni. A divisiók elkülönitve dolgoznak egymástól s az adósok csak könnyü munkát végeznek. A fogházigazgató jelöli ki a rabokat a különféle munkákra, hacsak az illetőnek nincs oly foglalkozása, melynek a börtönben hasznát vehetni.

A következő mühelyeket láttam: szabó, kovács, kefekötő, kosárfonó, könyvkötő, matraczkészitő, varga, táskás, pallér stb.

Minden rab magaviseletéről jegyzéket vezetnek. A legjobb magaviseletü 8 pontot, a legrosszabb 5-öt vagy 6-ot kap. A jó magaviseletünek elengedik büntetése $^2/_3$ részét. Valami csekély pénzt is kap, mely összeg 10 shillingnél nagyobb nem lehet.

A női börtön ugyanez elvek szerint van berendezve. Az őrök, a két kapust kivéve, nők, az igazgató is nő. A két férfin kivül nincs több az épületben. Az őrök igen jól bánnak a rabokkal itt is, őket per «my girl»-nek szólitva. Természetesen a nagy csendet, mely a férfifogházban uralkodik, itt egy kis zsibongás váltja fel. A nők ugyanis nem tudják a szótlanságot megszokni, bár elő van irva. A felvigyázók is nők lévén, elnézők.

Szabók persze itt is vannak; finom mosó- és vasalóintézet, egészen ujonnan berendezve. Itt is a «Home office», a belügyminiszterium számára dolgoznak. Gyöngyöket füznek ablakredőnyöket készitve, táskát varrnak a postások részére stb. Végül még megjegyzem, a rabok első hónapban czellájukban vagy elkülönitve dolgoznak a többitől. Ez alól nincs kivétel.

Könyvtár van mindenütt, mindenféle nyelvü könyveket tartalmazva. Magyart is, egy Gáspár forditásu bibliát. A könyvtáros azt mondta, nem emlékszik arra, hogy valaha kérték volna. Pedig van néha magyar vendégük is, természetesen nem annyi, mint német.

Kápolna is van két lelkészszel. Külön a katholikusok s külön a protestánsok számára. A zsidókhoz bejár a rabbi.

A gyártmányokat az állam számára készitik, amely semmit ebből el nem ad, hanem önmaga használja. A szabók rabruhát csinálnak, a gépészek szerszámokat az épitkezéshez (mert ezt is házilag végzik), a kefekötők a miniszteriumok s önmaguk, vagyis a fogházak számára dolgoznak. A kosarak a postáéi. A matraczok a katonaságéi. A könyvkötők bibliákat kötnek a katonák számára vagy naplókat vonaloznak az igazgatóság használatára. Ily módon értékesitik a munkát. Mint mondám, el nem adnak egy fillérnyit sem, miként nálunk, s nem csinálnak konkurrenciát. A mühelyek a teljes munkamegosztás elve szerint vannak berendezve. Senki egészet nem készit, mindenki csak egy kis részt, melyet azután tökéletesebben készithet.

A ház körüli nehéz munkákat a nehéz munkára itéltek végzik, ha azok egészsége megengedi. Erre ügyel két orvos,

Élelmezésük jó. Hetenként kétszer kapnak hust. Persze az élelmezés a különféle divisiókban különböző, az először elitéltek s az adósok jobban vannak tartva. Reggeli thea, kakaó vagy leves kenyérrel. Ebéd néha hus, rendesen burgonya vagy «gruel», vacsora ismét kenyér (8 oz, 1 oz = 28½ gr.). Alsó ruházatot egyszer váltanak hetenként csak, ágynemüt kéthetenként. Hetenként fürdenek, e czélra nagy fürdőberendezések vannak.

Érdekes a következő berendezés:

Amikor az uj elitéltek bejönnek (naponta 50—60), összegyüleke znek egy padokkal ellátott teremben. Itt nevüket stb. bevezetik egy könyvbe, kiosztják a ruhanemüeket s viszik fürödni őket. A fürdő helyiségeknek két oldalra nyiló kijáratuk van. Az egyiken bemegy a rab magával hozott ruháit hátrahagyva, a másikon megtisztitva kijön s felveszi egyenruháját. Saját ruháival többé büntetése lejártáig érintkezésbe nem jön. E hátrahagyott ruhákat sietve beteszik egy kazánba, melyben fiókok vannak s mely igen be van fütve. Itt a forró levegőben 48 óráig főzik a rab göltönydarabjait, desinficziálás czéljából. E procedura után szép gondosan elteszik a rab holmiját egy csomóba kötve s a rab számával gondosan ellátva.

Minden rab külön czellában van elhelyezve. Lehet jó 3 lépés hosszu s 1½ széles, aránylag nagy ablakkal ellátva. 1½ méter magasságig olajjal kifestve. Minden czellán a rab neve, börtönbeli foglalkozása s raboskodásának ideje, lejárata látható.

H. I.

A Magyar Jogászegylet folyó hó 9-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utcza 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Baumgarten Nándor ügyvéd következő czimü előadása: A munkások baleset elleni biztositásáról szóló törvényjavaslat, különös tekintettel az ipari veszély kérdésére (polgári törvénykönyv tervezete 1782—85. §§.). — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 20. SZ. Budapest, 1903 május 15.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 « **A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.**

Tartalom: Pulszky Ferencz emlékezete. *Concha Győző* emlékbeszédéből. — Jegyzetek a magyar polgári magánjog tervezetéhez. *Biró Vilmos* szegedi kir. táblai birótól. — *Jogirodalom:* Társadalom- és gazdaságtörténeti kutatások. Szerkeszti Mandello Gyula. II. Adalék a középkori munkabérek történetéhez. Irta Mandello Gyula. *h.* — *Törvénykezési Szemle:* Szőlők reconstruálása. *T—y S—r.* — *Birói határozatok kritikai fejtegetése:* Száz koronán aluli perben hozott itélet végrehajtható-e? *Dr. Porkoláb Mihálytól.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A m. kir. közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Pulszky Ferencz emlékezete.

Concha Győzőnek az Akadémia nagygyülésén tartott emlékbeszédéből közöljük a következőkben a bevezetést és az 1843-iki büntetőjogi javaslatot tárgyazó részletet:

Magyarország ujjászületésének nagy harczosa, Deáknak, Kossuthnak kor- és munkatársa, a hazáért hosszu számüzetést szenvedett hazafi, a magyar müvelődés legegyetemesb tehetségü munkása, a szellemes iró, a kitünő tudós, Akadémiánknak 60 éven át, utolsó lehelletéig lankadatlan buzgalmu tagja, alelnöke mai ünneplésünk tárgya.

A legegyszerübb ember jellemrajzát csak ugy alkothatni meg, ha az akadályokat, melyekkel megküzdenie kellett, az eszközöket, melyekkel rendelkezett s azt az erőt számba veszszük, melyet fölöttük kifejteni birt.

Mentül rendkivülibb, sajátságosabb az ember ereje, mentül nagyobbak az akadályok, mentül sokfélébbek az eszközök, amelyekből az ember szellemi képe alakul, annál szükségesebb az egymást ellensulyozó tényezőknek oly pontról tekintése, ahonnét mindannyi kivehető ugyan, de a döntő az előtérbe jut.

A rendkivüli tehetségek, melyekkel Pulszky Ferencz fölruházva volt, a czéljai elé gördülő akadályok nagysága, viszont a rendelkezésére álló eszközök sokfélesége, mely életkörülményeinek rendkivüli változatosságából eredt, csak az által válnak érthetővé, a rólok rajzolt kép valóvá és hüvé, Pulszky Ferencz jellemét, jelentőségét visszaadóvá, ha őket a magyar renaissance-al kapcsoljuk egybe.

Pulszky Ferencz rendkivüli ember volt, tehetségeinek, czéljainak, életkörülményeinek a rendes mértéket meghaladó méretei következtében, akit már ennélfogva sem lehet az emberinek rendes mértékével mérni; de még inkább azzá lett annak következtében, hogy élete a magyar renaissance idejére esett.

Pulszky Ferencz a magyar renaissance legsajátosabb kifejezése, ekkori közéletünknek legeredetibb alakja, aki egyéniségének ellentéteket rejtő sokoldaluságával páratlanul áll politikai, tudományos, müvészi életünkben.

Minden renaissance a jelennek temetése és a jövőnek előtörése a multból, avagy az emberi lelkek egyéni teremtő erejéből.

A renaissance, ha az emberi élet összes oldalaira kiterjed, feloszlás, azon kapcsolatok felbomlása, melyek az embereket összefüzték, azon javak megvetése, kicsinylése, melyekből a nemzet s az egyesek addig éltek, uj kötelékek keresése, uj javak utáni vágy, uj javak előhozásának próbálgatása. A hit uj támpontokat keres, a költészet, a müvészet más tárgyakon lelkesül, átalakitja a nyelvet, uj technikákat próbál, érzelmeit változott formákban fejezi ki, a gazdálkodás ismeretlen területeken vállalkozik, a tudomány ugy módszerében, mint kutatási czéljaiban megváltozik, az emberek társadalmi együttmüködésének létező czélpontjai, kötelékei, s ennek következtében a nemzetek országló életének addigi törekvései, létező alkotmánya, joga, az erkölcs parancsai szüknek, sivárnak, igaztalannak, erkölcstelennek, gyámoltalannak tünnek fel ama vágyak világában, melyek az emberek közt társadalmi együttmüködésök, országló hatalmuk alkotmányának formáira, viselkedésök legfőbb elveire nézve támadnak.

Ily renaissance-korban minden bizonytalanná válik az ember körül, a szép s a rut, a jó s a rossz, az igaz s a hamis, az okos s az oktalan. A nemzetet nyugtalanság fogja el életének minden pontján, kormányzatában, gazdálkodásában, hitében, irodalmában, müvészetében.

A magyar renaissancenak Mária Terézia és József alatt a nemzeti élet egyes ágazataiban kezdődő folyamata akkor, midőn Pulszky Ferencz a tanuló életből a cselekvő életbe lép: a 30-as évek első felében a nemzet egész valóját megragadja. Ez ujjászületési folyamatnak egyik czélpontja az, ami által a magyar a világ más népeivel magát szembe állitja s aminek tőlük háboritatlanságot, önmagától pedig az ösztönszerü érzés helyett külső kiformálást, a létezés helyett növekvést és gyümölcsözést, dusabb tartalommal eltelést kiván.

A másik czél e nemzeti egyéniség elemeit, az egyeseket abban is, aminek e nemzeti sajátosság nemzetközi háboritatlanságához s belső kiformálódásához nincsen egyenes köze, a tekintetben is, amire nézve az egyes saját nemzetétől külön életet él, egyéni gazdagsága, szellemi kielégülése, egyéni életberendezése, egyéniségének érvényesitése tekintetében szabaddá, elégültté tenni.

A XIX. századbeli magyar renaissance, a nemzet teljes magyarságára és az egyén teljes szabadságára törekszik egy időben, vagyis két oly czélra, melyek egyféle népből álló nemzetnél is ellentétbe kerülnek, ha egyszerre s nem egymásután, ha őket föltétlenül s nem viszonylag, nevezetesen az egyéni szabadságot alárendelve a nemzeti szabadság, vagyis a nemzeti függetlenség és hatalmi nagyság követelményeinek, törekszenek megvalósitani.

A magyar renaissance szükségképpen bonyolultabbá vált, mint más nemzetek renaissance-a az által, hogy a magyar nemzet nem egy népből, hanem több népből áll. Igy az egyéni szabadság kiterjesztése a nemzet szabadságát, vagyis amiből az áll: más népektől független létét, velök szemben hatalmát nem erősitette.

De nem hiányzottak minden renaissancenak rendes bonyodalmai: a multnak ellenállása az ujnak megszületése ellen, a magyarban sem, sőt hozzájárultak a magyar kultura elmaradottsága és a külügyi nehézségek.

A mult, főleg nemzeti szempontból II. József óta, a függetlenség, az önálló hatalom megszünését, a magyar nemzet eltünését jelentette az európai nemzetek concert-jében, a magyar királyság beolvadását az osztrák tartományokba, az

egyéni szabadság szempontjából a jobbágyság millióinak szolgaságát, szellemi tekintetben hátramaradását.

A magyar renaissance, vagyis a magyar nemzetnek és a szabad magyar polgárnak és embernek ujjászületése, hagyományos kulturánknak rögtön európai szinvonalu, bőséges tartalommal való telitése, a mindezekhez szükséges tényezők sokféleségénél, az ellentálló gátak erejénél fogva megbontotta a nemzet egész valóját s kivetette a levés, a támadás bizonytalan tengerére.

A Széchenyi által eltemetett, kicsinyelt mult helyére egy bizonytalan jövő lép, amelynek senki világosan nem látja körvonalait.

Senki sem fejezte ki ezt világosabban, mint maga Pulszky, midőn a 30-as évekre visszaemlékezik: «Mindnyájan egyetértettünk abban, hogy a fenálló viszonyok nem tarthatnak soká, hogy az uralkodó rendszer meg fog bukni, hogy az egész ország átalakulása kikerülhetetlen; arról sem volt kétségünk, hogy a magyar országgyülés nem képes a reformot keresztülvinni, de arról, miképpen kell eljárni, senki sem volt magával tisztában».[1]

Ugyanő jellemzi a 30-as évek második felét a pessimismus korának, midőn «a költők lemondtak minden reményről s a követek sohasem titkolták meggyőződésöket, hogy a parlamentáris harcz meddő fog maradni s az annyira óhajtott reform soha keresztül nem vihető».

Csak Széchenyi és Kossuth biztak Magyarország nagy jövőjében és Pulszky jegyzi föl azt is, hogy Deák kérdésére: «Miként hiszed te, hogy ily változás állhatna be?» Kossuth csak annyit tudott felelni: «Bármi módon, mit tudom én miként, európai forradalom vagy háboru által, de be fog következni mulhatatlanul».[2]

A nemzet előtt csakugyan egy bizonytalan jövő állott.

Először is a magyar nemzetiség uralomra juttatása, valódi független nemzetté levése s egyuttal mindannak bőségben és magyar jellegben nyujtása, amit az egyes a köztől, az állam és társadalomtól vár, nehézségbe ütközik két oldalról is. Az osztrák politikailag került fölénk, a meglevő magyar jellegü kultura pedig, ugy a vagyoni, mint a szellemi, szegényes volt az európaihoz viszonyitva. Az osztrák fölényt visszaverni, a meglevő magyar kulturát müvészet, irodalom, tudomány, minden rendü gazdasági technika, pénz és hitel, mindennemü ipari és őstermelési javak tekintetében külföldi kölcsönzéssel kiegésziteni s magyar jellegét megtartani: ebben állt a nagy nehézség.

Amint Európa népei a középkor végén elfordulnak saját multjuktól s a római, görög kulturával akarnak eltelni, épp ugy mohón kap Magyarország Mária Terézia óta — anélkül, hogy e visszásságnak tudatában volna — a német s franczia szellem mindennemü alkotása után, kezdve a ruhától az irodalom s tudomány legmagasabb termékeiig.

A nemzet a maga küzdelmét egyénisége fölényeért, más társadalmi és politikai czélokra készült régi alkotmánya segélyével, Ausztriától jogilag nem tagadott függetlensége alapján, intézményei hagyományos erejében bizva folytatja, egyuttal azonban megbarátkozik a «kor lelkével» nemcsak mulólag, mint az 1790—95-iki föllobbanásban, hanem 1830 óta állandóan és az európai alkotmányi és társadalmi elvek iránt is oly hajlandóságot mutat, mint a külföldi irodalom, müvészet gyümölcseinek átültetése, receptiója iránt. A magyar ujjászületés egyuttal valóban az idegennek a legnagyobb méretü receptiója, irodalmi, gazdasági, jogi, alkotmányi tekintetben.

Hogy Pulszky szavaival éljek: «Igy történt, hogy ugyanazon időben, midőn a nyelvből minden idegen szó a tulzásig kiüzetett, — az irodalom csak szavaira nézve maradt magyar s a formákban, fordulatokban, stylben idegenszerü lett, hogy midőn nemzetiségünket erősebben megalapitani s kiterjeszteni iparkodtunk — gondolkodásunk módja nagyjára nem nemzeti».[1] De nemcsak a szépirodalmi, hanem az emberi szükségletek minden terén idegennel táplálkoztunk. S amint Európa azon nemzetei, amelyek a római jogot recipiálták, nem tudnak annak nyügeitől szabadulni, épp ugy nehezedik ólomsulylyal reánk ma is, ujjászületésünk oly hosszu folyamata után, a «müvelt nyugat».

A százados magyar alkotmánynak idegen jogelvek alapján polgári alkotmánynyá változtatása meghagyja-e, neveli-e erejét, mire a nemzet fölényének teljes kivivásához kétszeresen szükség van? A félig szolgaságban sinlődő jobbágynak polgárrá, a nemesi birtoknak a gazdasági szabadverseny tárgyává tétele nem gyengiti-e, vagy nem söpri-e el végképp a társadalomnak azon vezető osztályát, mely a magyar jellegnek legfőbb kinyomata volt? A külföldi irodalom, müvészet, ipar, a külföldi életmód, ruházat receptiója nem semmisiti-e meg a magyar magot, mely a sok vihar között fenmaradt s mely mindezen idegen nedvek segélyével akar ujjászületni?

A nemzet lelkében föltámadt e szükségletek nem találják meg önként kielégitésük utait. Bizonytalan, ki legyen a vezér, aki e szükségletek kielégitésének társadalmi és politikai szerkezetét megjelöli, bizonytalan az idő, amikor s az elvek, az eszközök, melyekkel az uj utakra lépni kell, bizonytalan, mennyit kell a régi magból megtartani, mennyit az ujból hozzáadni?

A tanácstalanság társadalmi szerkezetünk s politikai alkotmányunk átalakitása iránt, a nagy hajlandóság idegen receptio iránt ezen tereken csak ismétlődése volt annak, amin szépirodalmunk a XVIII. század óta keresztülesett. «Utánoztuk a franczia, a classicai és német költészetet, eldobtuk nemzeti versidomunkat s a klasszikai és nyugoteurópai rythumst zenditettük meg . . . Nemcsak irói müvészetet tanultunk, hanem idegenszerüséget is».[2]

Hosszu vajudás után teremti meg Vörösmarty a modern magyar költői nyelvet. Petőfinek a póriasság vádja alatt, szépirodalmunknak Zerffi Gusztáv által emlitett «zabolátlan forrongása» közt kell Hiadorral a pálmáért harczolni, amig 1847-ben Eötvös találóan fejezi ki a közvéleményt, hogy Petőfi nemcsak minden szavában, de minden gondolatában, érzésében magyar[3] s a régi magyar nyelv, a régi magyar versidom és rythmus a maga teljességében csak Aranyban bir ujjászületni, csak ő birja fajunknak századokon át fejlődött jellemét egészében fölmutatni.[4]

Csoda-e, ha a nemzet lelke a sok talány fölött, melyet nyelve, irodalma, gazdasága, társadalmi osztályainak ellentétei, politikai alkotmányának rendezése fölvetnek, lázas forrongásba jut? ha benne a nézetek, az ellentétes tervek anarchiája keletkezik?

A nemzetnek századokon át alakult akkori politikai alkotmánya, társadalmi szerkezete, ezeken nyugvó legbensőbb lelki és erkölcsi valója, ethnikuma nem birják neki az erőt adni, hogy az ellentétes áramlatokat a maga egységes öntudatával irányitsa, a czélok és felfogások anarchiáját megszüntesse.

A nemzetek életének ily fölkavarodása idején, amidőn a társadalmi és politikai intézmények csak a máról holnapra élésnek szolgálnak, de a jövőt meghatározni képtelenek, erős kiváló egyéniségek veszik át az irányitó müködést, amelyet a nemzeti élet rendes menetében a jogilag megszabott hatalmak, az elismert tekintélyek, a vezető osztályok, csoportok, a nemzeti ösztönök végeznek.

De mit jelent az egyéniségnek ily előtérbe lépése? Az

[1] Életem és korom I. köt., 84. l.
[2] U. o. 94. l.

[1] L. Pulszky Ferencz: Életképek. 1845. I. köt. 604. l.
[2] Gyulai Pál: Arany János O. kvtár 10. l.
[3] L. Ferenczi Zoltán: Petőfi életrajza III. k. 103—136. ll.
[4] Gyulai Pál: Arany János u. a. h. 28. l.

egyéniségnek igen különböző az akaratereje, izlése, erkölcsi érzülete, véletlen az előrelátása, kiszámithatlan a találékonysága. Ahol tehát az egyéniségek változó sulya kerekedik a nemzet egyenletes iránya fölé, ott nincs többé az életnek általános, minden ponton tájékoztató iránytüje, ott eltünik a tekintély s helyébe vagy a kétely, vagy a genie, vagy a vakmerőség lép.

Pulszky nagy itélő képességének, elfogulatlanságának legfényesebb tanusága, hogy ő a nemzet állapotának ezt a jellegét 24 éves korában a történetiró tapasztalataival s az élő szemlélőnek tiszta látásával felismerte. Csak az elnevezésével nem fejezte ki eléggé a jellegét, mert nemcsak átmenet volt az, mint ő nevezte, hanem születés, a nemzetnek s a társadalomnak ujjászületése.

«Az emberi nem életében is vannak .... átmeneti időszakok .... midőn egy nagy eszme .... rendeltetését bevégezte s a lassan elhalónak a helyét a következő, csak lassan serdülő (eszme) be nem töltheté .... Ilyen időt élünk mi is. Az ily átmeneti időszakoknak .... a különös charactere, hogy központjuk nincs, hogy az ivadék százfelé oszolva, minden fellengést nélkülöz, áldozatra nem képes, kebelében a vallás helyét hideg philosophia pótolja. Ily időknek jelszava, mondta Pulszky 1839-ben, a normannak felelete, ki Olaf Trygvason kérdésére «s kiben hiszesz te?» azt felelé: «magamban». .... A kétely uralkodik mindenütt, bizodalmatlanság tölti el a kebleket, elszigetelve állnak a nemzetek és egyesek, az utolsó kötelék pedig, mely őket összekapcsolja, a politikai vélemény egyformasága, csak a jelszóhoz hasonló, mely a csatában megismerteti azokat, kik ugyanazon zászló alatt vivnak, csatán kivül jelentése nincs.»*

Ez a magyar renaissance hozta létre Pulszky Ferenczet; de viszont kevesen vannak, akik e renaissance sikerére: a magyar nemzetnek ugy, mint a magyar egyénnek ujjá teremtésére, a világcultura javainak bővitésére hazánkban Pulszky Ferencznél többet tettek volna. Élete össze van forrva e renaissance minden izével s e nélkül se nem érthető, se nem méltatható. — — — — — — — — — —

Pulszky Ferencz 1840 óta lép a nemzeti élet szinpadának előterére, mint követ, mint publiczista. A 26 éves fiatal követet azonnal bevonják az országgyülés legfontosabb munkálataiba, megválasztják a külügyinek nevezhető országos bizottságba, mely előtt a külhatalmak viszonyairól a kormány a titkos közléseket teszi. Jegyzője lesz a váltó- és kereskedelmi- s a még sokkal fontosabb büntető-törvény kidolgozására kiküldött országos bizottságnak.

Pulszky nagy tehetségeit mi sem bizonyitja jobban, mint az a nevezetes rész, mely neki az 1843-iki, elismert jelességü, eredeti fölfogásu büntető-törvényjavaslat létrehozásában jutott. Átfogó elméjével épp ugy uralkodik a magyar büntetőjog hagyományain, mint a külföld reformtörekvésein s őket a magyar politikai és társadalmi renaissance szempontjából tekinti. Pulszky a javaslatot kidolgozó albizottságnak, mely a büntettekkel és a büntetésekkel foglalkozik, nemcsak jegyzője, hanem a külföldi törvényhozások tekintetében informálója és a közvetitő a bizottság és a nagytekintélyü német jogász, Mittermaier között, akinek véleményére a bizottság oly nagy sulyt fektet.**

Pulszky Ferencz csakis genialitásának köszönhette, hogy azokat a szerény büntetőjogi ismereteket, melyekkel az iskolát és az ügyvédi censurát elhagyta, 1840 tavasza után egy év alatt annyira mélyiteni birta, hogy ez Európában haladást jelző reformmünek Deák után első tényezőjévé válhatott. Aki 1840 előtt sem hosszabb büntetőjogi gyakorlatot, sem ilyen természetü behatóbb tanulmányokat nem folytatott; akit külföldi utazásain a nemzetek általános jelleme, összkulturája, akit irodalmi tanulmányaiban a történelem, a müvészet, a néprege, az archeologia s nem a büntetőjog külön szakmája érdekelt, másfél év után mint bevégzett szakember dolgozik a büntetőjogi törvényalkotás nehéz mezején, ilyennek elismerve a legjobb hazai erők s a külföld oly tekintélye által, aminő Mittermaier volt.* Genialitásával előző, mélyebb szaktudományának hiányát hamar ki birta egésziteni, legislativ magaslatra jutását pedig lehetővé tette más irányu nagy tanultsága s a nemzeti ujjászületés szükségleteinek átértése.

Nincs 1848-ig a magyar politikai renaissancenak ennél az 1843-iki javaslatnál, főként azonban annak albizottsági első szövegénél jellemzőbb és merészebb terméke. Hogy csak a legmerészebbeket emlitsem: el akarja törölni a halálés a botbüntetést, emberséges börtönrendszert, esküdtszéki eljárást tervez, uj és nagy dolgokat a büntetőjog szorosabb mezején. Egy csapással kimondja a jogegyenlőség nagy elvét a büntetésekre nézve, az albizottság egyszersmind beiktatja a kormányfelelősség nagy elvét a javaslatba, midőn hütlenségnek minősiti, aki valamely alkotmányos jogot erőhatalommal fölforgató királyi rendeletnek kiadásában vagy végrehajtásában akár egyenesen és határozottan kijelentett tanácscsal, akár tettleges teljesitéssel részt vesz. Ugyancsak hütlenségnek minősiti azok cselekvését, akik országgyülési ajánlás nélkül a köztörvényhatóságokban, közadók megajánlásában, kivetésében és beszedésében közremüködnek. Végül a politikai büntettekre nézve a király és országgyülés által együtt választott ugynevezett articularis alkotmányi birószágot javasol.

A javaslat magában véve is nevezetes jogi alkotás volt, de az albizottság beleszőtte társadalmi és politikai reformczélzatok által lett különösen azzá. Mint mikrokosmos rejtette magában Magyarország ujjászületését.

Igaz, az albizottsági javaslat igen sokban a nemzet életének előzményeire támaszkodott, a királyi tanácsosok megbüntetéséhez, az esküdtszék alakitásához, az országgyülésen kivüli adóajánlás megtorlásához kereste a multnak elszakadt szálait, s törvényhozási módszerét a jogfolytonosság szempontjából csak dicsérni lehet. Tartalmilag azonban feltámadás, nem ébredés volt a javaslatnak nagy horderejü politikai és társadalmi büntető sanctióiban, s esküdtszékén, alkotmányi birószágán, büntető rendszerén, nemes eszményi törekvése mellett, meglátszik minden renaissance subjectivismusa s a vele járó felfogási tetszésszerüség, kiforratlanság. Amit Szerencsy személynök az alsó tábla 1843 szeptember 6-iki ülésén a tanácsosok felelősségének tárgyalásakor akként fejezett ki: «Tudjuk, most oly időket élünk, hogy csak azt kell mondani: atilla legyen-e vagy zeke s amint akarom, a szerint készül el a köntös: ugy a polgári kormány formáira nézve is ... csak arról kell gondolkozni: mi jó s aztán: mi kell?»**

Az esküdtszékeknek választás utján alakitását, az országgyülésileg választott alkotmányi birószágnak a ténykérdésbeli döntés, a kir. táblának s végső fokon a Hétszemélyes táblának a büntetéskiszabás jogával való fölruházását, a magánzárkáju börtönrendszer elfogadását lehet a magyar renaissance ily subjectiv, tetszésszerü, kiforratlan nyilvánulásainak, sötétbe tett ugrásainak tekinteni, melyek az emberiség életében minden nagy kezdéstől elválhatatlanok.

Pulszky Ferenczet e korszakalkotó büntetőjogi javaslat körül kifejtett munkálkodása avatta a közélet vezéremberévé.

A sikerekre, melyeket Pulszky más téren elért, e kodifikáló müködése tette föl a koronát. A nemzetre akkoriban legfontosabb volt országló erejének, szervezetének kifej-

* Uti vázlatok 1836-ból Budapesti Árvizkönyv I. k 69., 70. ll.

** L. Fayer László: Az 1843-iki bünt. jav. anyaggyüjteménye. 1896. I. köt. 88. és 191. l.

* L. Lukáts Móricz Munkái. 2. köt. 80. l.

** L. Fayer László id. m. 3. köt. 311. l.

tése, ezért helyezzük előtérbe Pulszkynak a politikai téren kivivott állását. Egyénisége, egész szellemi alkotása azonban inkább irodalmi, a tiszta szellemi munkára utalta és sikerei e téren nemcsak épp oly jelentékenyek voltak, de életében akkor is kisérték, midőn amazok elmaradtak . . . .

Jegyzetek a magyar polgári magánjog tervezetéhez.*

7. §. A gyámság alá helyezés *előfeltételeit* a személyjogban tárgyalja a Tervezet a személyi állapotra tekintettel; mig a gyámság alá helyezésnek *jogi hatályát* a családi és kötelmi jog keretében; végül az önjoguság megszüntetésével nem járó *gondnokság alá helyezést* a gyámság és gondnokságról szóló fejezetben helyezi el.

A mai joggyakorlatnak megfelelő a Tervezet álláspontja a gyámság alá helyezés feltételeinek felsorolásáról; már fentebb ismertetett elvéhez képest nem határozza meg az *elmebetegség fogalmát*, de kellékül kivánja meg ennek tartósságát ugy az elmebetegség, mint az elmegyöngeségnél; ezzel annak a czélnak elérését biztositván, hogy ne csupán szakértői vélemény alapján döntessék el valakinek ily czimen gyámság alá helyeztetése.

Uj előfeltételként felállitja az eddigi gyakorlat és törvény mellé az *iszákosságot* és ebből eredő közveszélyes elmebetegséget; mellőzi a *siketnémaságot*, mert ez csak esetleg képezi az elmegyengeségnek egy nemét.

A gyámság alá helyezés hatóságát, mint eddig is volt s van, a bíróság hatáskörébe utalja.

11. §. Az ember *lakóhelye* ott van, ahol *állandóan letelepedett.*

Elfogadott elvéhez képest itt is mellőzi a lakóhely fogalmi meghatározását, de az állandó letelepülés fogalmából könnyen megállapitható az, hogy pl. a besorozott katona, az elitélt vagy vizsgálati fogságban levő fogoly, a cseléd stb. nem állandóan s nem letelepülés czéljából tartózkodnak ott, vagyis az illetők szándékából és cselekményéből a törvény világos értelme készen áll.

Hogy egy embernek azonos időben több lakóhelye is lehet, ez a rendelkezés megfelel a ma is fenálló törvénynek, pl. az 1894: XVI. tcz. 7. §. és 1894: XXXIII. tcz. 46. §-ának.

A feleség a férj, a gyermekek szüleik helyén laknak. A törvénytelen gyermek: anyjánál, a fogadott gyermek: örökbefogadójának lakhelyén lakik.

15. §. Törvényes vélelmet állit fel midőn rendeli, hogy a közös veszélyben elhaltakról az a vélelem, hogy haláluk egyidőben következett be.

Ezt a rendelkezést az ujabb időben több helyen előfordult nagyobb szerencsétlenségek, szinházégések, tüzhányó okozta földrengések pusztitásai következtében előállott kérdések megoldása teszi szükségessé és más törvényhozások példájára követi a Tervezet is.

16. §. A *holttá nyilvánitás* kérdésében az eddigi magyar jog és joggyakorlat rendszerét fogadja el a Tervezet némi módositásokkal, a határidők tekintetében megröviditve azokat a czélozott forgalmi, közlekedési és hirszerzési viszonyokra tekintettel.

Vélelmet nem állit fel sem *életben létre*, sem *halálra;* hanem *bizonyitásra kötelezi azt*, aki valamely jogot valakinek halálából vagy életben létéből *bizonyitani akar.*

A holttá nyilvánitási eljárásban eddig alkalmazott «tartózkodási helye ismeretlen» fogalom helyett az ennél helyesebb és megfelelőbb «hire veszett» kifejezést fogadja el; mert hiszen ismeretlen tartózkodásu egyén még mindig tudhat magáról életjelt adni.

Itt megjegyzem, hogy a Tervezet 16. §-ának 1., 2., 3., 4., 5. számmal jelölt bekezdések alatt rendelkezik, mig az indokolás megfelelő része, sajtóhibából, *a) b) c) d) e)* alatt foglaltatik.

18—20. §§. A *halál idejéül* azt a napot állapitja meg, amely napon az eljárás adatai szerint az valószinüen beállott. Egyezik erészben az 1881: LIX. tcz. 90. §. rendelkezésével és ezzel kapcsolatban a *Tervezet 19. §-a kivételt állapit meg az általános szabály alól*, mely szerint a halál nem vélelmezhető, amidőn rendeli, hogy a holttá nyilvánitás esetében az a vélelem, hogy az illető meghalt bizonyos időpontban, mely az itéletben körüliratott. Itt eltér a Tervezet az érvényben levő házassági törvény 73. §-ának rendelkezésétől, amely szerint holttá nyilvánitás esetében az a vélelem, hogy az illető nem élt tovább bizonyos fix időpontnál, mert ez a meghatározás sem azt nem jelenti, hogy a holttá nyilvánitott az itéletben kitett időben meghalt, sem azt, hogy addig élt; ez a rendelkezés megfelel a házasságjog követelményének, de örökösödési kérdésnél fix határidőre van szükség, ezt tehát — ha vélelem alapján is — helyesen konstruálja a fenálló törvénynyel szemben, a szükséghez képest. További kivételes rendelkezés az is, hogy aki eltünt és emiatt életbenlétét bizonyitani nem lehet, arról holttá nyilvánitásáig az a vélelem, hogy az itéletben kitett időig élt. Ez a vélelem tehát csak akkor lép hatályba, ha az illető már holttá nyilvánittatott.

Egyesület. 20—26. §§.

A személyek czimü rész második fejezete az egyesületekről szól.

Magánjogi iróink munkáiban az ennek a czimnek megfelelő anyagot, jogi *személyek*, *testületek*, *egyletek* czim alatt találhatjuk fel. Ezek azonban e czim alatt általában minden, a természetes személytől különböző, de jogokat gyakorló egyesületről, testületről — bármily czéllal és eszközökkel müködtek azok — szólanak.

A Tervezet a magánjog keretébe csupán az *eszményi czélu*, *azokat* az *egyesületeket* veszi be, amelyek jogképességüket a bíróság által vezetett *egyesületi könyvbe* való *bevezetés által* szerzik meg; ehhez képest mellőzi azt a kérdést, hogy az egyesület közjogi, politikai szempontból *miként jön létre*, *hogy szünik meg*, *és mig fenáll*, *miként szabályoztatik*, hanem keretébe csak a már közjogilag létező és müködő egyesületnek, mint társadalmi alanynak a *magánjogi forgalomba lépését*, *magánjogi személyisége feltételeinek miként megszerzését* veszi fel.

Egészen uj rendelkezést állit tehát föl, midőn rendeli, hogy a közjogilag már fenálló egyesület magánjogi jogképessége a bíróság által vezetett egyesületi könyvbe való bevezetés által szereztetik meg; nem kötelező ez a bevezetés, de ha be nem vezettetik az egyesület, megtagadja a Tervezet az egyesülettől a magánjogi jogképességet és ez esetben a társaságról szóló szabályok állanak fen reá nézve.

Melyek ezen eszmei czélu egyesületek? azt meg nem határozza fentebb ismertetett elvénél fogva, de azért is, mert ennek teljes meghatározása alig is lehető; kizárja azonban a kereskedelmi, ipari vagy gazdasági vállalatra irányuló egyesületeket, mert ezek a jogképességet a róluk rendelkező speciális törvények szerint szerzik meg.

Ez általános rendelkezések után szabályoztatik a beiktatás módja, feltételei, az alapszabályok kelléke, igazgatósága, az alapszabályok megváltoztathatása, a tagok jogai, kötelességei és az egyesület magánjogi jogképességének megszünése.

Alapitvány. 66—84. §§.

A személyekről szóló czim harmadik fejezete az alapitványról rendelkezik, meghatározását ennek is a tudományra bizza s ezért mellőzi.

A Tervezet rendelkezései az alapitványnak, mint *magánjogi személyt létesitő* mozzanatoknak a *megszabására* szoritkoznak, amelyeknek elvi alapját az képezi, hogy az alapitvány

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

valamely vagyonnak meghatározott czélra való kirendelésében és e czélnak való szolgálatában áll.

67—69. §§. Az alapitvány magánjogi személyisége hatósági jóvá-hagyástól függ; jogképessége ettől kezdődik.

Az alapitó ügylet létrejöttének feltételei, *ha az alapitó azt még életében kivánja életbeléptetni: közokiratba foglalandók; ellenkező esetben a végrendeletekre szóló alakszerüség kivántatik hozzá.*

A *70. §.* a hatósági jóváhagyás kikérésének módját tárgyalja. *Ez a kérdés tehát inkább az eljárás keretébe tartoznék.*

A *76. §.* az alapitvány *szervezetét* tárgyalja. Ezt az alapitó szabhatja meg; ha nem teszi, vagy ha hiányos a szervezet, az esetben a felügyelő hatóság intézkedik helyette. Egyébként az egyesületre vonatkozó szabályok állanak az alapitványra is.

A *81. §.* szerint, ha az alapitvány meg nem felel czéljának, annak szervezete megváltoztatható ugyan, de mindig az alapitó intentiójához képest, illetve az ő akaratkijelentésének figyelembevételével.

Az alapitvány megszüntetése módját és a megszüntetés okainak megállapitásáról való rendelkezési jogot a Tervezet már nem a magánjog, hanem az egyesületi közjog hatáskörébe utalja, következetesen amaz elvéhez, hogy a magánjog körébe az alapitványnak, mint jogképes magánszemélynek, csupán magánjogi vonatkozásai tartoznak; *ellenben a megszüntetett* alapitvány vagyonának hováforditása iránti rendelkezést ismét magának tartja fen, és ha az alapitvány nem rendelkezik a vagyon hovaforditásáról, az esetben sem az államkincstárnak rendeli átadatni.

A gazdasági czélu egyesületek. 85—86. §§.

A Tervezet negyedik fejezete felsorolja azokat az egyesületeket, amelyek mint *nem ideális czéluak*, sem az egyesületek, sem az alapitásokra szóló rendelkezések alá nem tartoznak, amelyekről t. i. *külön törvények* rendelkeznek, t. i. a kereskedelmi, ipartörvény alá tartozó egyesületek, földhitelintézet, vizi társulatok, osztrák-magyar bank, kisbirtokosok földhitelintézete stb. Ezekről tehát az egyesületi magánjog nem szól.

E keretbe viszont nem tartozik az államkincstár, a köztestületek, a közintézetek, ezek az egyesületi közjog keretébe tartoznak. A *közalapitvány azonban*, mely csak annyiban különbözik az alapitványtól, hogy azt közhatósági jogok gyakorlatára is hivatott közjogi személy létesiti, viszont az alapitványról rendelkező magánjogi szabályok alá esik.

A közbirtokosság és *urbéri testületre* pedig a *birtok és tulajdonközösség* szabályai az irányadók.

Második czim. A személyiség védelme. 87—93. §§.

A Tervezet indokolása szerint jelenlegi jogunkban a személyi javak egyáltalában nincsenek védve, részben csupán büntetőjogi és közigazgatási oltalomban részesülnek; a magánjogi sérelem majdnem kizárólag vagyoni érdekek biztositására van korlátolva. Ezért szükségesnek látja e jogok magánjogi védelmét, és minthogy e jogok védelme nem csupán valamely vagyonjogi elégtételből, hanem a személyt megillető jogok elismerésében is áll, ezért ezt a személyjog keretébe veszi föl.

Ez általánosságban előadottak után rendeli a Tervezet, hogy a testi épség, egészség, szabadság, becsület, polgári név, képmás, levél és más bizalmas irathoz való joga a személynek, ha megsértetik, *kereseti jog illeti őt a bántalmazás megszüntetése iránt, attól való eltiltás iránt*, továbbá *vagyoni és nem vagyoni elégtételadás iránt.*

Itt felemlitendőnek vélem, hogy a Tervezet indokolása legalább mint jogtörténelmi tényt felemlithette volna, hogy még nem is nagyon régen a magyar magánjog polgári kereset tárgyaként ismerte és mint ilyen, az 1880. évi szeptember 1-ig tényleg fenállott, a *hatalmaskodási* keresetet, mely megfelel a Tervezet 87. §-ában irt szabadságában jogellenesen való megsértésből eredő kereseti jognak; a *becsületsértés miatti keresetet*, és a *levéltitok megsértése* miatti keresetet, melyeket régibb törvényeink mind a sértett részére megitélendő pénzbirsággal toroltak meg, s melyek az 1880. évi XXXVII. tcz. 2. és 33. §-aiban foglalt rendelkezések óta szüntek meg, mint polgári kereset tárgyai.

E részben tehát a Tervezet egy 24 év előtt fenállott állapotot állit vissza — részben — még pedig a Btk. vonatkozó rendelkezéseinek hiánya következtében, amennyiben a Btk. 285. és 327. §-aiban és a Btk. XXVII-ik fejezetében a sértett részére kártéritési igény megállapitva nincs.

A *88—90. §-okban* a névviseléshez való jog, a névbitorlásból eredő kereseti jog, a képmással való visszaélésből eredő kereseti jog, kivéve a házassági törvény 94. §-ának azt a rendelkezését, amely az elvált nő névviselési jogáról rendelkezik, a haladó kor igényei által indokolt uj tételek; a képmáshoz való jog pedig némely vonatkozásaiban már a szerzői jog sérelméről szóló törvényben el van ismerve.

A Tervezet személyjogi része tehát azoknak az irányelveknek, amelyek a Tervezet előszavában felállittatnak, ugy általában, mint részleteiben megfelel. *Biró Vilmos.*

Jogirodalom.

Társadalom- és gazdaságtörténeti kutatások. II. Adalék a középkori munkabérek történetéhez. Irta Mandelló Gyula. Budapest, 1903. Politzer Zsigmond és fia. 340 oldal. Ára 6 K.

Mandelló könyve két szempontból különbözik a legtöbb történet-statisztikai monografiától. Az egyik az, hogy szerző a statisztikai anyagot, melyből következtetéseit meriti, a maga teljességében adja közre s ezzel lehetővé teszi az olvasónak a legmesszebb menő ellenőrzést és kritikát. Az anyag bőségéről — és ezzel egyidejüleg a pozsonyvárosi számadáskönyvek gazdaságtörténeti nagy jelentőségéről — fogalmat szerezhetünk magunknak, ha meggondoljuk, hogy ebben az egész vaskos könyvben még csak az 1439/40. és 1447/48. évekre vonatkozó munkabérfeljegyzések vannak feldolgozva. Maga a szerző emeli ki joggal (5. l.), hogy az egész anyag rendszeres közzététele oly óriási feladat volna, mely az egyéni erőket meghaladja és csak valamely tudományos testület közbejöttével volna lehetséges.

A másik pont, amelyben e könyv eltér a szokásos történet-statisztikai tárgyalásmódtól az, hogy következtetéseiben nem elégszik meg a rendszerint alkalmazásba vett kezdetleges arithmetikai müveletekkel, hanem a magasabb mathematikát is segitségül hivja s ily módon igyekszik a messzebb fekvő összefüggéseket is kideriteni. Vonatkozó fejtegetéseinek, melyek az eredetileg kitüzött czélon tulmennek és valóságos módszertani monografia jellegével birnak, eredménye részben negativ, részben positiv. Előbbi abban foglalható össze, hogy 1. megbizhatatlan forrásokból anyag ne merittessék; 2. az anyag kritikailag megrostálandó; 3. minden vizsgálódás nyers anyaga egészében közzéteendő; 4. primitiv átlagszámitások, különösen nem egyszerü anyagból, mellőzendők; 5. a kutatások főczélja ne legyen a pénz vásárló erejének meghatározása; 6. összehasonlitások a középkor és a jelenkor közt mellőzendők. Lényeges positiv eredménye pedig az, hogy következtetésekre használhatóbb anyagot nyerünk, ha nem a munkabérek absolut magasságát, hanem a munkabérek megoszlását hasonlitjuk össze.

A statisztikai nyers anyag feldolgozása utján a középkori Pozsony város általános gazdasági képét szerző egy külön fejezetbe illeszti be (99—108. lapok) s ez a fejezet az, amely a nem hivatásszerüen gazdaságtörténettel foglalkozó olvasóra nézve is kiváló érdekü. Igy, hogy csak egyet emlitsünk, azok a fejtegetések, melyekkel levezeti

szerző, hogy a czéhrendszer lényeges alkotó elemeit a XV. század közepén, amikor az már Németországban virágkorát éli, Pozsony város szervezetében még meg nem találjuk: nyoma sincs a czéh nyilvános jellegének és a testületi részvételnek a város kormányzásában, s hiányzik a czéhbeli magánkereseti forrás és a városi hivatalviselés kapcsolata is. E fejezet egyébként még a következőket tárgyazza: Munkáskathegoriák. Leszámolás. Elbocsátás. Jutalmak és béremelés. Magasabb bérek. Vasárnapi munka. Éjjeli munka. Félnapi munka. Ellátás és borravalók. Szakmány-munka. Nők, gyermekek. Munkafelvigyázat. *h.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Szőlők reconstruálása.

A philloxeravész által elpusztitott szőlők felujitásának előmozditására alkotott 1896: V. tcz. alapján adott kölcsönök részletekbeni visszafizetésének első határideje — azokra nézve, kik a kölcsönt mindjárt kezdetben vették fel — a 9. §. értelmében immár küszöbön áll, sőt be is következett.

Csak most állott be a részletfizetés első határideje s már is valósulni látjuk azon aggodalmakat, melyek e szerencsétlen törvény megalkotásával keletkeztek.

A legsulyosabb jogsérelmet látjuk a fent idézett törvény 12. §-ának azon rendelkezésében, mely szerint: «a szőlőfelujitási kölcsön oly terhet képez, mely birói árverés esetén a szőlődézsma, urbéri és más hasonló természetü váltsággal azonos elbánásban részesül», vagyis a vételárba való betudás nélkül a vevőt terheli, tehát a megadható vételárat, az agrár kölcsön arányában, kétségtelenül csökkenti s igy másoknak előbb szerzett jogát nemcsak sérti, de mint a felhozandó példa igazolni fogja, teljesen meg is semmisiti.

Szőlőtermő hegyvidék körülményeit közvetetlen tapasztalatból ismerve állitjuk, hogy ez a szerencsétlenül megalkotott törvény, ha nem is nagyobb, de legalább is oly veszedelembe fog bennünket sodorni, mint maga a philloxera, s mindez csak azért, hogy az állam az elpusztult adóalapot visszaszerezze, mert ez a kölcsön az abban részesülőket is veszedelembe sodorja, anyagi romlásba dönti.

Hogy magánjogi érdekeket — előbb szerzett jogokat — nem kimélő, nem tisztelő ezen törvény milyen károkat fog előidézni, azt illusztráljuk egy példával, mely a közel jövőben ezrével fog ismétlődni.

Egy — 12 hold 1303 □ öl területü — szőlőre, melynek 1877-ben — tehát philloxerapusztitás előtt is csak — 5300 korona volt az ára, 30,800 K «Agrár» kölcsön engedélyeztetvén, annak telekkönyvi biztositása az *A)* lapon eszközöltetett — azon ingatlanon, melyet már évekkel előbb mások által szerzett, tetemes kölcsönösszeg erejéig bekebelezett — zálogjog terhelt. Ezen ingatlan árverésre került s akadt is vállalkozó, de csak egy, aki 10 K-ért megvette. Azon netaláni ellenvetésre, hogy a terület elpusztult állapotban is, aligha lett volna nagyobb áron eladható: megjegyezzük, hogy 30,800 K agrár kölcsönnel való megterhelés előtt közvetetlenül 2000 K-ért vette meg ugyanaz, akinek sikerült aztán arra a horribilis «agrár» kölcsönt szereznie. Már most kérdjük, ki nyert ezen ügyletnél? Akik előbb szereztek hitelezett tőkéjük erejéig zálogjogot, elvesztették minden pénzüket. Az agrár kölcsönnel operáló végrehajtást szenvedett, ha ugy használta fel az «agrár» kölcsönt, amint azt a törvény szigoruan rendeli, vagyis utolsó filléréig a szőlő felujitására, értékének emelésére forditotta, akkor elvesztette azon 2000 K-ját is, melyet vételárul adott, s e mellett elvesztette azon kiadását is, melylyel az agrár bank által nyujtott kölcsönön felül a szőlőfelujitási munka költségeihez járulnia kellett, mert hát a törvény intentiója az, hogy aki szőlőfelujitásra vállalkozik, csak segitséget kapjon s ne pedig egész kiadásának megtéritését, sőt talán még annál is többet.

Az árverésen vevő járt legjobban, mert reája személyi kötelezettség nem hárult s ha 10 K-jáért csak egyszer is megszüreteli a szőlőt, már bőven kárpótolva van.

Az «Agrár» bank adott kölcsönének legnagyobb részét elveszti, mert a szőlőföld betelepités után is sokkal kisebb értéket képvisel, mint mennyi a kölcsön adni szokott igen magas összeg.

A kölcsön csak annak üt ki jól, aki — s mint mondják ilyen is akad — a kölcsönül kapott összegnek csak kisebb részét forditja szőlőfelujitásra, a többit pedig zsebre vágja s egyéb vagyonnal nem rendelkezvén, közönyösen türi, bármi történik is. Ámde ez a jó erkölcsbe és a közrendbe ütközvén, arra törvénynek alkalmat, módot és eszközt adni nem szabad.

De árt a törvény azon szőlő birtokosoknak is, kik az agrár kölcsönt igénybe venni nem akarják. Ezek ugyanis nehezen jutnak más kölcsönhöz, mert hát ki ne féltené pénzét, mely egy esetleg később felveendő «agrár» kölcsönnel behajthatatlanná válik.

Ily szőlőbirtokosokon kivánt segiteni némely pénzintézet és magánhitelező az által, hogy hitelezett szőlőbirtokra is, ha feljegyeztetett azon tilalom, miként mindaddig, mig a kölcsön visszafizetve nem lesz, a jelzálogul lekötött szőlőföldet az 1896. évi V. törvényczikken alapuló szőlőfelujitási (agrár) kölcsönnel, a kölcsönt adó pénztár vagy magánhitelező (jogi vagy phizikai személy) tudta és beleegyezése nélkül megterhelni nem lehet. Ezen megterhelési tilalmat a telekkönyvi hatóságok eddig fel is jegyezték. Tartunk azonban tőle, hogy a m. kir. Curiának 74. szám alatt hozott polgári teljes-ülési döntvénye némely birót megtéveszt s a megterhelési tilalomnak fenti módon való feljegyzését is megtagadja s ez által az agrár kölcsönhöz nyulni rettegő szőlőtulajdonosra más hitel igénybevételét lehetetlenné teszi. Ámde megnyugtat az a tudat, hogy a telekkönyvi ügyeket intéző birák nagyobb részben s a felsőbb bióságok általában fenti czélból és módon eszközlendő megterhelési tilalom feljegyzését olyan jogi természetünek ismerik fel, amely jogi természet mellett annak helyt adni kell; mert hiszen kétségtelen, hogy ezen feljegyzés egy harmadik személynek: a jelzálogos hitelezőnek az ingatlan állagára vonatkozó jogos igénye biztositását czélozza, joga lévén a hitelezőnek az ingatlan állagából követelése kielégitését kivánni, amely követelési jogát, az «agrár» kölcsönnel, bár sok évvel később történt megterhelés illusoriussá, sőt teljesen értéktelenné teszi s mert jogelv, hogy a jelzálogos hitelező helyzetét egy későbbi bejegyzés sulyosabbá nem teheti annál, mint amilyen volt akkor, amidőn zálogjogát bekebeleztette, már pedig a szőlőfelujitási «agrár» kölcsön zálogjogának bekebeleztetése ily ferde helyzetet teremt. *F—y S—r.*

Birósági határozatok kritikai fejtegetése.

Száz koronán aluli perben hozott itélet végrehajtható-e?

A kis-czelli kir. járásbiróság Cs. S. felperesnek L. G. alperes ellen 114 K 80 f. tőke és járulékai iránt folyamatba tett perében a kereseti követelés leszállitása folytán 89 K 32 f. tőke és járulékai erejéig marasztaló határozatot hozott, aminek alapján felperes kielégitési végrehajtást kért és foganatositott. Alperes felfolyamodására a győri kir. itélő tábla a végrehajtást elrendelő végzést megváltoztatta, a foganatositott végrehajtást hatályon kivül helyezte és felperes végrehajtatót 16 K 40 f. felfolyamodási költség viselésére kötelezte a következő indokok alapján: «A kielégitési végrehajtási kérvényhez A. alatt csatolt elsőbirósági marasztaló itélet ellen végrehajtást szenvedő fél az 1902. Sp. I. 256/17. számu jelentés szerint felebbvitellel élt, tehát az itélet nem jogerős. De az itélet az 1893. évi XVIII. tcz. 117. §-a értelmében felebbvitelre való tekintet nélkül végrehajthatónak nincs kimondva. Ezek szerint végrehajtatónak a kielégitési végrehajtáshoz az 1881: LX. tcz. 1. §-ának *a)*, esetleg *b)* pontja alapján joga nincs.»

A kir. itélő tábla a kérdés lényegét nyilván félreismerte. Nem az a kérdés, hogy alperes a marasztaló itélet ellen «felebbvitellel» élt-e és hogy az itélet végrehajthatósága kimondatott-e, hanem az, hogy a marasztalási összeg 100 K-n alul vagy 100 K-n felül volt-e és hogy alperes az itélet ellen felebbezéssel, avagy felülvizsgálattal élt, vagy élhetett-e?

A kir. itélő tábla az 1893. évi XVIII. tcz. 117. §-ára hivatkozik, mely megkivánja, hogy azok az itéletek, melyekben a marasztalás tárgya 200 K-t meg nem halad, végrehajthatóknak nyilvánittassanak. Itt van a tévedés. A jelen esetben nem a 117. §., hanem az ugyanazon törvény 210. §-a az irányadó. A 117. §. 3. pontja azokról az itéletekről szól, amelyekben a marasztalás összege 200 K-t meg nem halad, ezekre vonatkozik az a törvényes kivánalom, hogy a végrehajthatóság az itéletben kimondassék. De a jelen esetben

nem erről van szó, hanem szó van egy 89 K 32 f. tőke és járulékai erejéig terjedő marasztalásról, amely ellen tehát sem «felebbezés» nem használható, sem a végrehajtás megengedhetősége feltételhez kötve nincs, de igenis helye van felülvizsgálati kérelemnek, amire vonatkozólag pedig kimondja a törvény 210. §-a, hogy: «a felülvizsgálati kérelemnek az itélet végrehajtására halasztó hatálya nincs».

Amidőn a törvény kimondja, hogy a járásbiróság itéletei ellen használt felülvizsgálati kérelem a végrehajtás elrendelését nem akadályozza, megállapitja azt is, hogy a 117. §. rendelkezése alól ezeket az ügyeket kiveszi. Ha nem igy akarná, ha nem ez volna a czélja, akkor a 210. §. utolsó bekezdésében foglalt rendelkezést elhagyta volna.

Tévedett ezek szerint a kir. itélő tábla, amikor az 1881. évi LX. tcz. 1. §-ának *a)* és *b)* pontjai mellett az 1893. évi XVIII. törvényczikknek csak a 117. §-át látta meg, ellenben a jelen esetben egyedül irányadó 210. §-át figyelembe nem vette. Az 1881: LX. tcz. 1. §-a mellett ott állott az 1881. évi LIX. tcz. 37. §-a, amely miatt szükségessé vált a *b)* pontban foglalt rendelkezés felvétele, most pedig az 1893. évi XVIII. tcz. 117. §-ának a fentebb hivatkozott 37. §-szal lényegileg megegyező rendelkezése mellett ott áll a 210. §., amely az általános rendelkezés alól kivételt állapit meg, amint kivételt állapitott meg az 1881. évi LIX. tcz. 37. §-a alól az 1877. évi XXII. tcz. 61. §-a.

Amint az 1881. évi LIX. tcz. 37. §-a nem vonatkozott a kisebb polgári peres ügyekben hozott itéletre, azonképpen nem vonatkozik az 1893. évi XVIII. tcz. 117. §-a sem az ugyanezen törvény 210. §-ában megkülönböztetett ügyekre.

A helyzet sérelmesebbé válik az által, hogy hasonló végzések ellen a további jogorvoslat megengedve nincs és nem áll rendelkezésre semmiféle eszköz, amely által a szenvedett jogsérelem orvosolható volna. *Dr. Porkoláb Mihály.*

Különfélék.

— **Budapesti terminusok.** A budapesti V. ker. kir. járásbiróságnál 1903. évi április 9-én beadott sommás kereset elintéztetett május hó 6-án, tárgyalás tüzetett junius 5-ére. A VI. ker. kir. járásbiróság egy ügy tárgyalását április hó 28-ról augusztus 21-re halasztotta. A felügyeleti hatóságok intézkedése hol késik ezen állapotokkal szemben?

— **A munkások baleset elleni biztositásáról szóló javaslat** különös tekintettel az ipari veszély kérdésére (polgári törvénykönyv tervezete 1782—85. §§.) czimmel tartott dr. Baumgarten Nándor ügyvéd felolvasást a Magyar Jogászegyletben. Felolvasó a hazai biróságok joggyakorlatát ismerteti a munkások baleset miatti kártérítési pereiben és arra az eredményre jut, hogy csakis a kötelező munkásbiztositás orvosolhatja a már-már türhetetlenné vált állapotokat. Erre a polgári törvénykönyv tervezetének 1782—85. §-ai nem alkalmasak, mert kerülő uton és a munkaadó kiszámithatatlan, átháritható megterhelésével valósitják meg ezt a czélt. E mellett a munkások érdekeit sem óvják meg kellőleg, mert a per esélyeitől és a behajtás nehézségeitől teszik függővé igényét. Ezzel szemben a néhány napja nyilvánosságra jutott javaslat kardinalis alapelveiben a helyes uton halad. A balesetbiztositást a munkaadók kötelező egyesülésének keretében kivánja megvalósitani; a kizárólagos hozzájárulás a munkaadókat fogja terhelni és a kártalanitás rendszerint járadék alakjában nyujtatik. A biztositás körét a javaslat nagyon is szüken határolja körül. Előadó szerint a kötelező balesetbiztositást ki kell terjeszteni lehetőleg a mezőgazdaságra, mindenesetre a kisiparra, de legalább is az összes géppel dolgozó üzemekre. A biztositási költségek fedezésére a kivető eljárást azért tartja legalkalmasabbnak, mert legkevesebb tőkét von el tulajdonképpeni rendeltetésétől. A kártérítési kötelezettség szempontjából állást foglal a javaslatnak azon rendelkezése ellen, hogy a részegség által előidézett baleset esetében a munkás kártéritése korlátoztassék. Részletesen foglalkozik a javaslatban kontemplált szakbiróságokkal, az elsőfoku választott birósággal és a tervbe vett állami munkásbiztositó hivatal birói tanácsával, melynek szervezetét oly módon kivánja módositani, hogy a birói képesitéssel biró elem közremüködése biztositva legyen. Végül különösen kiemeli a javaslatnak azt az előnyét, hogy a szocziális gondoskodást a rendőri és közigazgatási hatóságok közbenjárása nélkül is meg tudja valósitani. E helyett autonom testületeket teremt, amelyekre a munkásügy szeretetteljes kezelésével nagy szerep betöltése vár. Előadó azzal fejezi be fejtegetéseit, hogy munkaadók és munkások érdeke egyaránt kivánatossá teszi, hogy a kérdés mielőbb törvényhozásilag rendeztessék. Elnöki zárszavában Vavrik Béla utal a törvényjavaslat nagy horderejére és kivánatosnak tartja, hogy a Jogászegylet a javaslatot beható vita tárgyává tegye és erre az őszi idény tárgysorozatában tüzzön ki teljes-ülést. Előrelátható, hogy számosan fognak felszólalni a szocziális érdekü kérdésben.

— **Dr. Móricz Károly** kecskeméti jogakadémiai tanár a Magyar Jogászegyletben május 2-án tartott felolvasásának tartalmát illetőleg annak közlésére kért fel, hogy abban nemcsak az Austriæ Archiduces szavaknak az 1873: I. és II. tcz.-ben dr. Jászi Viktor által tulajdonitott értelmet igyekezett a maga részéről is bizonyitani, hanem ezenfelül azt, hogy ezen szavaknak uralkodó főherczegül értelmezése nem vonja maga után az uralkodóház házi törvényeinek Magyarországon érvényét és igy a magyar törvényhozás hozzájárulása nélkül megváltoztatható, mozgó eleme az 1723. évi II. tcz. által megállapitott trónutódlási rendnek nincs.

— **A költségmegállapitások.** Büntetőbirósági itélet alapján végrehajtást kellett kérnem 25 K erejéig; két birósági itéletet beszereznem, mindegyiket jogerősségi záradékkal elláttatnom, a végrehajtási kérvényt megszerkesztenem, 3 példányban leirnom és végül 1 K 40 f. bélyeget ragasztanom és mindezekért együttvéve dij és kiadásban a kaposvári járásbiróság 1 K 60 f-t állapitott meg. Jó, hogy munkadij fejében, miután a papir is 6 fillért ki tesz, legalább 4 fillér megmaradt. A pécsi kir. tábla a végzést helybenhagyta. *(Egy ügyvéd.)*

— **Mi tekintetik az itélet indokolásának?** *A nagyváradi kir. itélő tábla fegyelmi birósága* a fegyelmi feljelentést elutasitja.

Indokok: H. F. a miatt tett feljelentést, hogy a vádolt birák, mint a büntető felebbviteli tanács tagjai, az általa P. F. ellen folyamatba tett bünügyben a meghozott másodbirósági itéletet a törvény értelmében nem indokolták s ekként az 1869. évi IV. tcz. 19. §-át és a BP. 77. §. 3. bekezdésének, a BP. 327. §. 9. pontjának, a BP. 328., 553. és 418. §-ainak rendelkezéseit figyelembe nem vették, tehát hivatalos kötelességeiket vétkesen megszegték. Ha elfogadja a kir. itélő tábla fegyelmi birósága azt, hogy a 10381/1902. szám alatt meghozott és kihirdetett itélet akként rendelkezik, amint az a feljelentő által egyszerü másolatban becsatolt itéletből kitünik, hogy: «a kir. törvényszék, mint büntető felebbviteli biróság a kir. járásbiróság itéletének felebbezett részét helyben, nem felebbezett részét érintetlenül hagyja, hogy tehát ez az itélet külön nem indokoltatott, az esetben nyilvánvaló, hogy a másodfokban itélkezett birói tanács az elsőbiróság itéletét a felebbezési biróság itéletének rendelkezéséből is kitünőleg indokainál fogva hagyta helyben, az a körülmény tehát, hogy a felebbezési biróság itéletéből ez a szó: «indokainál fogva» akár fogalmazási, akár leirási hibából kimaradt, a panaszlott birák, mint az itélkező tanács tagjai ellen nem állapithat meg oly cselekményt vagy mulasztást, amelyből a hivatali kötelesség vétkes megszegésére vagy törvénysértés esetére következtetni vagy azt megállapitani lehetne. Minthogy azonban a fegyelmi feljelentéshez egyszerü másolatban csatolt itélet hiányos rendelkezéséből kisebb szabálytalanság megállapithatónak mutatkozik, a fegyelmi iratokat a kir. itélő tábla elnökéhez, mint felügyeleti hatósághoz áttenni kellett. (1902. évi deczember 27-én. 59. sz. a.)

A kir. Curia: Az elsőfoku fegyelmi biróság határozata indokainál fogva helybenhagyatik. (1903 márcz. 21. 133.)

— **Furcsa állapotok.** A nagyváradi kamara évi jelentésében panaszolja, hogy a székelyhidi kir. járásbiróság előtti bünügyi tárgyalásoknál egyáltalán nincs gondoskodva arról, hogy a sértettek képviselői és a védők a tárgyaló-teremben széket és asztalt kapjanak. Mig az ügyészségi megbizott részére a tárgyaló-teremben szék és asztal áll rendelkezésre,

addig a védő-ügyvéd állva kénytelen végighallgatni a tárgyalást s nincs hely, hová iratait letehesse s hol jegyzéseit megtehesse.

— **A nagyváradi ügyvédi kamara** évi jelentésében a becsületsértés és lopás büntetési tételeit a következőkép helyezi párhuzamba: Nem egy eset fordult elő, mikor a meggyalázó cselekmény elkövetője az ellenfelét egész életére tönkre teszi erkölcsileg és vagyonilag is, és a cselekmény aljas elkövetője pár forinttal fizeti meg tettét és neveti törvényeink tehetetlenségét. Csak a napokban olvastuk egy szegény emberről, hogy éhező családjának főzhessen, bemászik és 2 K 40 f. ára kőszenet lop. Ezért hat hónapi börtönre itélik, nem itélhetik kevesebbre. De ki a becsületet támadja meg, ki embertársát tettleg meggyalázza, az csekély pénzzel kielégiti a büntető jogszolgáltatás követelményeit. Mig ilyen törvényeink vannak, addig nem csoda, hogy a különben elitélendő párbajozások növekednek, és kinövéseikben még inkább elfajulnak.

Csak érinteni kivánjuk, hogy a büntető törvénykönyv novellája is soká késik. Pedig bármennyire is elismerjük a büntető törvénykönyv nagy érdemét, nem kell bizonyitani, hogy annak igen nagy hibái vannak, melyeken mielőbb segiten kellene. Vajha mielőbb napirendre kerülne már ezen sokat igérő novella is!

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Más vallásra való áttérés megtámadása a hitelezők részéről.** A bécsi legfőbb itélőszék érdekes határozatot hozott a hitelezők megtámadási jogára vonatkozólag. Örökhagyó vagyona egy részének haszonélvezetét unokájára hagyta, az unoka halála után a korlátlan tulajdon fogja annak fiait illetni. A végrendelet szerint minden részeltetett csak addig részesül a biztositott előnyökben, mig zsidó vallásu marad. A fiuk egyike, ki még a haszonélvező apa életében adósságokkal terhelte meg az örökrészét, azzal a fenyegetéssel akarta méltányos egyezségre birni hitelezőit, hogy más vallásra tér át. Fenyegetését beváltotta s igy az apa halálával az egész vagyon a másik fiura szállt. A hitelezők az áttéréssel okozott ingyenes vagyonátruházás hatálytalanitását kérték, mely kérelemnek az osztrák legfőbb itélőszék helyt is adott. Az itélet indokolása kifejti, hogy az áttérés a hitelezők megkárositására az adós vagyonáról való ingyenes vagyoni rendelkezést tartalmazó jogi cselekmény volt, mely a megtámadási törvény határozmányai alá esik. Az áttérés személyjogi érvénye kétségtelen, de vagyonjogi hatálya a hitelezőkre való vonatkozással nincs. A végrendeletet sem sérti az itélőszék szerint ez az itélet, mert az örökös elveszti az adósságok levonásával megmaradó örökrészét, csak harmadik személyek szerzett jogain nem eshetik sérelem az adós más vallásra való térése következtében, mely a jelen esetben ugyanolyan elbirálás alá esik, mintha az adós az örökségi javakat ingyenesen elidegenitette volna.

— **A tanuvallomások lélektanával** foglalkozó dolgozatok gyüjteményét adja ki L. William *Stern*, aki e tárgyról már ugy a Gross-féle Archiv-ban, mint a Liszt-féle Zeitschriftben értekezett s akinek initiativájára történt az ismeretes psychologiai kisérlet a berlini egyetem büntetőjogi szemináriumában. (V. ö. *Jogt. Közl.* 1902. évf. 36. lap.) E gyüjtemény czélja oly dolgozatok, kisérletek és adatok közlése, melyek a tanuvallomások logikus valóságértékét s az ezeket positiv és negativ irányban befolyásoló feltételeket világitják meg. E gyüjtemény nem folyóirat, hanem csak egyesitése a különböző disciplinák munkásainak, kiknek összemüködése a lélektan vezetése alatt a kérdés felfejtésére nélkülözhetetlen. A megjelent első füzetben Stern két dolgozatán kivül megtaláljuk *Jaffa* kimeritő jelentését a berlini kisérletről és *Sommer* giesseni tanárnak czikkét az emlékezet tévedéseinek elemzéséről. *V. R.*

— **Hézagok a jogban** (Lücken im Recht. Leipzig, 1093.) czimmel adta ki *Zitelmann* rectori beszédét, melyet ez év őszén a bonni egyetemen tartott. Ellentétben azokkal, kik mint Ihering, Bruns, Regelsberger, Binding, Bergbohm, Jellinek csak a törvényben ismernek el hézagokat, — mert a jog logikailag zártkörü egész s legfeljebb annak ismerete lehet hézagos — Zitelmann elismeri, hogy a jogban is van hézag, de fogalmát a szokottnál szükebbre szabja. Szerinte azokban az esetekben, melyekben hézagról szokás beszélni, csak a különös tényálladékra vonatkozó, a rendszerinti szabálytól eltérő rendelkezés hiányzik. Igy, hogy az általa felsorolt számos példa közül csak egyet emlitsünk: ha A. felbujtja B-t gyujtogatásra, de a tüzet annak felfedezése és nagyobb kár okozása előtt B. tudta nélkül eloltja, a felbujtó legfeljebb a német Btk. 310. §-ának mentesitő hatását kiterjesztő judikatura szerint fog büntetlen maradni (v. ö. Frank: Das Str. G. B. 436.), a strict jogi szabály szerint büntetendő lenne. Zitelmann szerint itt nincs hézag, mert a jog csak a tettesre állitja fel a kivételes rendelkezést. Ez csak annyiban hézag, amennyiben a jog szerinti döntést nem tartjuk materialiter helyesnek. Hasonlóan nincs hézag, ha pl. az angol jog szerint a hármas házasság büntetlen marad (Nb. a famosus eset, melyre hivatkozni szoktak, meg nem áll. V. ö. Löw: Anyaggyüjt. II. 410.), mert a törvény szerint csak a kettős házasság büntetendő stb., mert a restrictiv jogszabály positiv rendelkezéséből következik a negativ jogszabály, hogy ha a jogi rendelkezés feltételei nem forognak fen, a szabályhoz füzött következtetés le nem vonható. Van tehát intézkedés és abból, hogy azt helytelennek tartjuk, hézagra következtetni nem lehet. Valóságos hézag szerinte csak akkor van, ha a jog egy positiv tételt állit fel, de ezen belül egy momentumot nyitva hagy, akár mert elfelejtette annak meghatározását, akár mert nem volt rá képes. Ilyenkor a birónak kell megállapitania az alkalmazandó jogszabályt s ebben is kifejezésre jut a jurisprudentia müvészi eleme — «die Kunst von können hergeleitet». Az értekezés, mely alapgondolatában, kivitelében és stilusában egyaránt oly mesteri, hogy Ihering reminiscentiáit kelti az olvasóban, nézetünk szerint következményeiben nagyon aggályos, mert feltételezi, hogy a jogalkotó minden rendelkezésben az annak körén kivül eső cselekvést is szabályozni akarja, ami legfeljebb a szabálylyal *ellenkező* cselekvésre áll, de nem arra, mely a szabályozott cselekvésnek csak modificatiója. Igy pl., ha Btk.-ünk a lopást bünteti s a bióság az önbiráskodót a Btk. 1. §-a alapján felmenti, ugy e negativum inkább szükségkibuvó, mint jogszabály. Még veszélyesebb talajra lépünk, ha az életviszonyok és a jog viszonyát mindkettőnek fejlődési alakulásában nézzük, melyben a jog szükségképp mindig az élet után sántit. Vajon levonná-e Zitelmann azt a következtetést, hogy az anarchista merényletek, a robbanó szerekkel elkövetett visszaélések, a technikai energia elvonásának büntetlensége nem lacunája jogrendszerünknek, hanem jogilag negative *szabályozott* terület? Aligha, mert hisz szerinte is kivánatos ily esetekben a fenálló jogtól eltérő szabályozás. Az általa folytatott argumentatio tehát csak a nomenclaturát, nem pedig a lényeget támadja. *V. R.*

— **Clémenceau** oly javaslatot terjesztett a franczia szenátus elé, melynek törvénynyé válása lényegesen megváltoztatná a közjegyzői, végrehajtói s ügyvédi szervezet képét Franciaországban. Megszüntetné e hivatalok feletti tulajdonjogot, vásárolhatóságukat, átörökölhetőségüket. Clémenceau javaslata a közjegyzőből s végrehajtóból állandó fizetésü, három fizetési osztályba sorozott állami hivatalnokot csinál. Az ügyvédséget teljesen szabad hivatássá teszi, a bifurkáczio okozta különbségen (avoués és avocats közt) sokban enyhitve. A meglevő hivatalok kisajátitásánál a javaslat a vételi árat veszi alapul. A javaslat megvalósulása a törvénykezési illetékek csökkenésével s a peres és peren kivüli eljárás olcsóbbulásával járna.

—

A Magyar Jogászegylet f. hó 16-án délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Angyal Pál pécsi jogtanár következő czimü előadása: A vétetlenség és a kisérlet. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 21. SZ. Budapest, 1903 május 22.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 12 kor. negyedévre 6 „ **A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.**

Tartalom: A felülvizsgálat elvének módositása. — A leánykereskedés elleni küzdelemre vonatkozó legujabb franczia törvény. Közli: *Dr. Gruber Lajos* kir. alügyész. — *Törvénykezési Szemle:* Tény- és jogkérdés. *Dr. Heil Fausztin* kir. közig. birótól. — Felebbvitel a gondnokság alá helyezés iránt folyó perekben. *Dr. Löw Tibor* budapesti kir. törvényszéki jegyzőtől. — *Birói határozatok kritikai fejtegetése:* Nyugdijigény. *Dr. E. S.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A felülvizsgálat elvének módositása.

A felülvizsgálatnak a mai sommás eljárásban és a perrendtartás javaslatában elfogadott alapelve az volt, hogy csak jogkérdésben van helye felülvizsgálatnak, ténykérdésben nem. Általános volt az érzés, hogy ez a szabály nem kielégitő és nem megnyugtató. A megkülönböztetés a jogkérdés és ténykérdés közt gyakran nehéz és könnyen visz. a jogi fogalmakkal való mesterkélt játékra Ennél még nagyobb baja a felülvizsgálat mai szabályának, hogy esetleg utját állja az anyagi igazság érvényesülésének. Mindig nehezen türhető az oly szabály, amely a birót a felismert anyagi igazság érvényesitésében korlátolja, de kétszeresen érzi ennek helytelenségét a biró abban a peres eljárásban, amely az alsó fokokon az egész vonalon az anyagi igazság érvényesülhetése végett van berendezve, és amely éppen a legfelső fokon gördit akadályt az anyagi igazság érvényesülése ellen.

Bármily fontosak azok az okok, amelyeket a felülvizsgálat korlátolása mellett felhoztak, mégis másodrendüek ahhoz az érdekhez képest, hogy a legfelső biró az anyagi igazságot alkalmazhassa itéletében. És ha valaki erre azt az ellenvetést hozná fel, hogy a legfelső bíróság is ki van téve a tévedésnek az anyagi igazság megállapitása körül, akkor csak azt felelhetjük, hogy az emberi tévedés lehetősége soha sincs ugyan kizárva, de ebből nem következik, hogy a legfelső bíróság mást mondjon ki itéletében, mint *amit maga igazságosnak felismer*. Itt látjuk mi a kérdés sulypontját. Az emberi tévedés mindig lehetséges, és ezzel számolnunk kell akkor is, amikor a legnagyobb garantiákkal körülvett bíróságokra bizzuk az ügyek eldöntését. De ha perrendi korlátokkal elzárjuk a birót attól, hogy azt állapithassa meg, amit igazságosnak lát, akkor egy bomlasztó elemet viszünk bele abba a szervezetbe, amelyet az igazság érvényesülése végett alkottunk. Az ilyen korlátozásokból származik az élő lelkiismeretnek a törvény szabályaival való összeütközése, és mesterkélt jogszabálymagyarázatok keresése az anyagi igazság érdekében. A végeredmény aztán az, hogy némelyik esetben az igazság, másikban a jogbiztonság szenved csorbát, amint ezt mostanság bünvádi perrendtartásunk számos merev szabályának alkalmazásánál kell tapasztalnunk.

Az igazságügyi bizottságban most maga az igazságügyminiszter inditványozta a javaslat merev szabályának módositását. A módositás veleje az, hogy a ténymegállapitás helyességét is felül lehet vizsgálni, ha a ténymegállapitás *nyilván helytelen ténybeli következtetéssel történt.** Ez a szabály teljesen elegséges arra, hogy megszabaditsa a felülvizsgáló bíróságot az anyagi igazság érvényesülésének korlátjaitól.

Igaz, hogy ez a szabály nagy kiterjesztése a birói szabad belátás érvényesülhetésének, mert még az iratok alapján is megadja a szabad ténymegállapitás lehetőségét. De a szabad belátás érvényesülése különben is a legfőbb elve a perrendtartás javaslatának és igy a most javasolt módositás tulajdonképp jobban beleillik a javaslat rendszerébe, mint a javaslat eredeti szabálya. Ha megadjuk a szabad belátás korlátlan érvényesülésének lehetőségét az alsó bíróságnál, akkor nem kell félnünk attól sem, hogy ugyanez az elv a felső birónál fog visszaélésekre vezetni.

Az a nagyjelentőségü módositás, amelyet az igazságügyminiszter most inditványozott, méltó betetőzése a perrendtartási műnek, amely e nélkül egy fontos részében csonka lett volna.

* A «nyilván helytelen» kifejezés nem igen illik bele a törvényes stilusba. A «helytelen ténymegállapitás» már maga is annyi, mint a «nyilván helytelen ténymegállapitás». A «nyilván helytelen» kifejezés alig jelent egyebet, mint figyelmeztetést a bíróság részére, hogy csak a tényállás gondos megvizsgálása alapján szabad constatálnia a helytelen ténymegállapitást. Erre figyelni mindenesetre helyes az oly bíróságnak, amely iratokból állapitja meg a tényállást. Helyes még az is, hogy a felülvizsgáló bíróság önmaga korlátozza magát a tényállás megállapitása tekintetében. Az óvatos felülvizsgáló biró rendszerint a feloldás utját fogja választani, ha hibát talál az alsóbíróság ténymegállapitásában, és nem maga fogja a helytelen tényállást helyesbiteni, hanem az alsóbíróságra fogja bizni a helyesbitést. Ha a felülvizsgáló bíróság ezt az utat fogja követni, akkor nagyban csökken az az aggodalom is, ami természetszerüleg kiséri az iratok alapján való ténymegállapitás megengedését.

A leánykereskedés elleni küzdelemre vonatkozó legujabb franczia törvény.

Mult év julius havában tartatott meg Párisban a «traite des blanches» tárgyában a kormányképviselők értekezlete és már mult év november hó 7-én *Vallé* igazságügyminiszter a senatus elé terjesztett egy erre vonatkozó törvényjavaslatot «tendant à modifier les articles 334 et 335 du Code pénal et 5 et 7 du Code d'instruction criminelle». Ezen javaslat megfelel a párisi értekezleten hozott határozatoknak és azon alapelveken nyugszik, melyek ott követendő normákként megállapittattak.

A franczia kormány által benyujtott törvényjavaslatot *Bérenger* kezdeményezése folytán a senatusban alaposan revideálták.

A senatusban *Bérenger* szerepelt bizottsági előadóként, ki mult év deczember hó 6-án nyujtotta be a senatusnál igen terjedelmes előadói jelentését. A senatus folyó évi február 20-án tette meg a javaslaton az emlitett javitásokat és már folyó évi márczius 18-án *Colin* képviselő mint előadó a franczia képviselőházban a «commission de réforme judiciaire et de législation civile et criminelle» nevében az utóbbi által egyhangulag elfogadott azt az inditványt terjesztette elő, hogy a senatus javaslata minden további változtatás nélkül fogadtassék el. Ennek következtében a senatus szövegezésében tetemesen bővitett kormányjavaslat tényleg minden további változtatás nélkül folyó évi márczius 24-én a franczia képviselőház által el is fogadtatott.

Ezen törvény forditásban következőképpen szól:

Első szakasz.

A Btk. 334. és 335. §-ai következőképpen módosittatnak:

334. §. Hat hónaptól három évig terjedhető fogházzal és 50-től 5000 frankig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

1. Aki megsérti a közerkölcsöt az által, hogy bármelyik nemhez tartozó, 21 éven alóli egyének keritésével foglalkozik, ilyeneket elcsábit, vagy ezek keritését vagy elcsábitását elősegiti vagy megkönnyiti;

2. aki mások vágyainak kielégitésére kiskoru asszonyt vagy leányt, habár beleegyezésükkel fajtalansági czélból szerződtet, elvisz vagy megszöktet («aura *embauché, entraîné* ou *détourné* .... en vue de la débauche»);

3. aki mások vágyainak kielégitésére nagykoru asszonyt vagy leányt ravaszsággal vagy erőszakkal, fenyegetéssel, felügyeleti jogával való visszaéléssel vagy bármi más módon való kényszeritéssel fajtalansági czélból szerződtet, elvisz vagy megszöktet;

4. aki ugyanilyen módon egy, habár nagykoru személyt bordélyházban akarata ellenére adósság miatt vagy más okból visszatart vagy prostitutióra kényszeriti.

Ha a fentemlitett büncselekményeket az atya, az anya, a gyám vagy más a 333. szakaszban felsorolt személy követte el, mozditotta elő vagy könnyitette meg, a fogházbüntetés tartama 3-tól 5 évig terjed.

Ezen büntetések akkor is kiszabandók, ha a büncselekmények egyes tényálladéki elemei különböző országokban létesültek.

335. §. Az előző szakaszban emlitett büncselekmények valamelyike miatt elitéltek elvesztik a gyámságra, a gondnokságra és a családi tanácsban való részvételre való képességet, még pedig azok, kikre nézve ezen szakasznak 1., 2., 3. és 4. pontjai alkalmaztatnak, legalább 2 évre és legfeljebb 5 évre és azok, kikről a következő bekezdés szól, legalább 10 évre és legfeljebb 20 évre.

Ha a büncselekményt az atya vagy az anya követte el, az elitélt a polgári törvénykönyv I. részének IX., az atyai hatalomról szóló czime értelmében őt a gyermek személye és vagyona felett megillető jogositványoktól és kedvezményektől is megfosztandó.

Ezenkivül a határozatban vagy itéletben minden egyes esetben elrendelhető a jelen §. első bekezdésében felsorolt határidők figyelembe vételével valamely helyről való kitiltás.

Második szakasz.

Az 1885. évi május 27-iki törvény* negyedik szakaszának utolsó bekezdése következőképpen módosittatik:

Foglalkozás nélkülieknek tekintetnek és mint csavargók büntettetnek, akik — akár van rendes lakásuk, akár nincs — abból élnek, hogy tiltott szerencsejátékokat nyilvánosan üznek vagy azokat elősegitik. («Ne tirent habituellement leur subsistance que du fait de pratiquer ou de faciliter sur la voie publique l'exercice de jeux illicites».)

A kitartók *(souteneurs)* 3 hónaptól 2 évig terjedhető fogházzal és 100-tól 1000 frankig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők és 5-től 10 évig terjedhető időre kitiltandók.

Kitartóknak azok tekintendők, akik segitik, támogatják és védelmezik másnak utczai prostitutióját és az abból eredő haszonból tudatosan részesülnek.

Harmadik szakasz.

Az 1885. évi május hó 27-iki törvény 4. szakaszának 2. bekezdése következőképpen módosittatik:

2. Az előző bekezdésben felsorolt egyszeri elitélés és fogházra történt kétszeri elitélés büntettnek minősitett cselekményért vagy három hónapnál hosszabb tartamban fogházra történt elitélés lopásért, csalásért, «abus de confiance» miatt, a szemérmet sértő cselekmény nyilvános elkövetéseért, kiskoruaknak keritéséért, fajtalansági czélra való szerződtetésért, mások utczai prostitutiójának támogatásáért, csavargásért stb.

Negyedik szakasz.

A BP. 5. szakaszának 3. bekezdése következőképpen módosittatik:

Amikor büntett vagy vétség forog szóban és a terhelt igazolja, hogy külföldön jogerős itélet hozatott és hogy elitéltetése esetében büntetését kiállotta, hogy az elévült vagy azt, hogy megkegyelmezték, minden további eljárás mellőzendő.

Ötödik szakasz.

A BP. 7. szakasza következőképpen egészittetik ki:

Ha oly külföldi, ki Franciaországban követett el büntettet vagy vétséget, igazolja, hogy ezért külföldön jogerős itélet kelt és elitéltetése esetében, hogy büntetését kiállotta, hogy büntetése elévült vagy azt, hogy kegyelmet nyert, minden további eljárás mellőzendő. Közli: *Dr. Gruber Lajos.*

* Ez a törvény a relegátióról intézkedik.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Tény- és jogkérdés.

A BP. 437. §-ának 1. bekezdése szerint a kir. Curia köteles határozatát a 426. §. 1. pontja — esküdtbiróság itélete — esetében az esküdtbiróság, ugyane §. 2. és 5. pontja — törvényszéknek itélete — esetében a törvényszék, egyébként a kir. itélő tábla által elfogadott tényekre alapitani. Annak kijelentésével, hogy a kir. Curia határozatát az alsóbb foku biróságok ténybeli megállapitásaira tartozik alapitani, el van döntve, hogy a kir. Curia a ténykérdésben nem itél. A törvény ehhez az elvi álláspontjához oly merev következetességgel ragaszkodik, hogy abban az előfordulható esetben is, ha az alsóbb foku biróságok egyes tényeket, melyek az anyagi törvény alkalmazására lényeges befolyást gyakorolnak, meg nem állapitottak, vagy fenforgásuk tárgyában nem határoztak, más szóval, ha az anyagi büntető-törvény megfelelő rendelkezésének alkalmazhatása olyan lényeges körülménynek megállapitását teszi szükségessé, melyet az eljárt biróság nem ismert fel vagy mellőzött: ebben az esetben is megengedhetetlennek nyilvánitja a törvény azt, hogy a kérdéses tényeket a kir. Curia maga állapitsa meg. A 437. §. 5. bekezdése értelmében ily esetben a kir. Curia az itélet megsemmisitésével uj eljárást rendel és ezt az eljárt vagy más törvényszékre, esküdtbiróságra, illetőleg kir. itélő táblára bizza. A kir. Curia ezek szerint ténymegállapitásokra, illetve a ténymegállapitások kiegészitésére soha sincs jogositva, hanem amennyiben a kir. Curia az itéletet anyagi semmiségi ok miatt megsemmisiti, a megsemmisitésnek egyedüli alapja az, hogy az alsóbb biróság a felülvizsgálat tárgyát képező itéletben elfogadott ténymegállapitásokra az anyagi törvényt tévesen alkalmazta.

Ez a «ténykérdés» és a «jogkérdés» fogalmainak fontosságát állitja előtérbe, amelyek a kir. Curiának hatáskörével a legszorosabb összefüggésben állanak, s amely fogalmaknak helytelen értelmezése, a tévedés minősége szerint megszoritólag vagy kiterjesztőleg, de mindig a hatáskörre hat vissza, a kir. Curia birói hatáskörét érinti.

Ha a Curia jogkérdést ténykérdésnek minősit, ez által megszoritja hatáskörét s megcsonkitja azt a területet, melyen törvény szerint az anyagi jog legfőbb őrének szerepére ő van hivatva. A megforditott esetben ellenkező az eredmény, a Curia kiterjeszti hatáskörét, reá nézve idegen területre lép s a közvetlenségben rejlő biztositék nélkül végérvényesen dönt oly kérdésben, amely a törvény értelmében csak a közvetlenség biztositékával övedzett eljárásban dönthető el helyesen. A kér-

désnek fontosságát csak emeli nálunk az a körülmény, hogy törvényünk szerint az esküdtbirósági felmentő verdicten alapuló itéletek kivételével a kir. Curia a felmentő itélet megsemmisitésével büntető itéletet hozhat.

A ténykérdésben nem itélő semmitőszéknek hatásköre tudvalevőleg az elméletnek igen vitás kérdését képezi s a különböző tételes törvényhozásokban lényegileg különböző eldöntést nyert. A franczia és az olasz felfogás szerint: a semmitőszéknek tisztán semmitő — cassatorius — hatásköre van. A code d'instr. criminelle 426. s 427. §-ai szerint: A semmitőszék a semmiségi panaszt elutasitja vagy a semmiségi panaszszal megtámadott határozatot megsemmisiti, s utóbbi esetben uj eljárást rendel, s azt az eljárttól különböző bíróságra bizza (renvoi). A gyakorlat szerint az uj eljárás rendelése elmarad (casser sans renvoi), ha a megsemmisités folytán a további eljárás tárgytalan. Az 1865. évi augusztus 12-én kelt semmitőszéki határozat szerint: «il y a lieu de casser sans renvoi lorsqu'il ne reste plus rien dont le juge du renvoi puisse être saisi», p. o. a semmitőszék a büntető itéletet azért semmisitette meg, mert a vád tárgyává tett cselekmény nem büncselekmény. Ugyanezen az álláspontón áll az olasz BP., melynek 675. §-a azonban kifejezetten mellőzendőnek mondja a további eljárás elrendelését, ha a büntető itélet tárgyát képező cselekmény nem büncselekmény vagy megszünt büntethető lenni; a gyakorlat a törvénynek ezt a rendelkezését több más esetre terjesztette ki, amelyekben további eljárásnak tárgya nem lévén, más bíróságnak a további eljárással megbizása céltalan.

A semmitőszéknek ezen tisztán cassatorius hatásköre azon a felfogáson alapszik, hogy a semmitőszék hivatása őrködni a törvény szoros megtartása fölött. Nem itélhet az ügy érdemében, mert «quæstio facti in arbitrio est judicantis», hanem a fölött itél, vajon az itélet a törvénynek megfelel-e vagy sem; nem itél a feleknek, hanem a társadalomnak érdeke fölött; «non de jure litigatoris, sed de jure constitutionis». A semmitőszéknek ekként meghatározott, tisztán negativ jellegü hatáskörében, amelyben az a törvénynek megtartása s helyes alkalmazása fölött őrködik s a joggyakorlatnak szerves, összhangzó s progressiv irányt biztosit, a törvénynek és az igazságnak legerősebb védbástyáit látják az érdemben itélő bíróságok esetleges tévedése, önkénye s visszaélése ellen.

A német BP. alapelve ugyancsak az, hogy a revisionális bíróság hatásköre rendszerint a semmiségi panasz elutasitására, vagy a megtámadott itélet megsemmisitésére szoritkozik. Az elv alól «a gyakorlati czélszerüség érdekében» a BP. 394. §-ának 1. bekezdése nevezetes kivételeket állapit meg. A revisionalis bíróság ugyanis az ügy érdemében határoz: ha az itéletet kizárólag azért semmisiti meg, mert az érdemben eljárt bíróság a törvénynek az itélet alapját képező ténymegállapitásokra alkalmazásánál a törvényt megsértette, amennyiben minden további ténybeli vizsgálat nélkül (ohne weitere thatsächliche Erörterungen) *a)* a vádlott felmentendő; *b)* a további eljárás megszüntetendő; *c)* absolute meghatározott büntetés alkalmazandó; vagy *d)* a revisionalis bíróság az államügyészség inditványával egyetértve a legenyhébb törvényes büntetést találja alkalmazandónak».

Az *a)* és *b)* kivételek a franczia-olasz eljárásban is ismeretesek; a «*c*» alatti kivétel eljárásunk szempontjából, miután törvényünk absolut büntetéseket nem ismer, jelentőséggel nem bir; a «*d*» alatti kivételről általánosan el van ismerve, hogy az jelentékeny eltérés a semmiségi panasz (revisio) alapeszméjétől, mely mégis a gyakorlati czélszerüségben találja indokolását. A *c)* és *d)* kivételek a bizottság javaslatára vétettek fel e törvénybe. A bizottság tagjainak szeme előtt azok a jelentéktelen esetek szerepelnek, amelyekben a közvádlót csak a bünösségi kérdés, nem a büntetés érdekli. A magyar BP. sokkal messzebb menő kivételek megállapitásában az osztrák BP.-t fogadta el mintául. Az expeditiv eljárás tekintetei győztek ama szempont fölött, hogy a büntetésnek a büntetési tétel keretén belül kimérése a m. kir. Curiánál csak a bizonyitó eljárás eredményeinek ex actis mérlegelése alapján történhetik, ami már a Curiának a semmiségi panasz alapeszméjéből kifolyólag a jogkérdésre szoritkozó hatáskörével homlokegyenest ellenkezik. A német és a magyar BP. közti különbséget egyetlen egy példával világositjuk meg. Ha a Curia a pénzhamisitás esetében a felmentő itéletet az anyagi törvény helytelen alkalmazása miatt megsemmisiti, a német BP. szerint az ügy érdemében csak akkor itélhet, ha a közvádló inditványával egyetértőleg a legenyhébb törvényes büntetést találja alkalmazandónak. Ez — a Btk. 92. §-ának is tekintetbe vételével — 6 hónapi börtön. A magyar BP. szerint a Curia az alsóbb fokban felmentett vádlottat 10 évi, halmazat esetében 15 évi fegyházra itélheti, a bünösség fokára befolyással biró sulyositó és enyhitő körülményeknek ex actis mérlegelésével! Nem tartozik ide annak a kérdésnek fejtegetése, vajon az eljárás gyorsaságának czélszerüségi tekintete igazolhatja-e a főtárgyalásban rejlő biztositéknak ily nagymérvü elejtését; csak a tényt konstatálom, annak kiemelése végett, hogy a m. kir. Curiának ennyire kiszélesitett hatáskörével szemben a ténykérdés és a jogkérdés fogalma bünvádi eljárásunkban fokozott jelentőséget nyert.

Mi a ténykérdés? s mi a jogkérdés? A felelet lehetőleg egyszerü. Ha arról van szó, hogy valami tény megtörtént-e vagy sem, és hogyan és miképpen történt meg: ez ténykérdés, mely fölött a bíróság a bizonyitás eredménye alapján a bizonyitékoknak egyenkint és egybefüggésökben való gondos mérlegelésével határoz. Ha ellenben arról van szó, hogy a bíróság a bizonyitás eredményének mérlegelésével megállapitott tényállásra az anyagi törvényt helyesen alkalmazta-e vagy sem: ez jogkérdés. A tény- és a jogkérdés világos megkülönböztetését találjuk a BP. 328. §-ában, amely szerint az itélet indokolásában: *a)* ki kell fejteni, hogy a bíróság mely tényeket és mily okokból tart bebizonyitottaknak vagy be nem bizonyitottaknak; *b)* felsorolandók azok az okok, melyek a jogi kérdésnek eldöntésénél irányadók voltak. Alapelv, hogy a kir. Curia a megtámadott itéletben megállapitott tényállást egész terjedelmében tartozik határozata alapjául elfogadni. A ténymegállapitás helyességének felülvizsgálata, a tényállásnak bármily csekély érintése; a bizonyitékoknak mérlegelése a ténykérdés területéhez tartozik, amelyre a jogkérdésben itélni hivatott birónak hatásköre ki nem terjed.

Példa: Az egyik bíróság sulyos testi sértés büntette miatt vádolt vádlottat csak könnyü testi sértés vétségében mondja ki bünösnek, «mert a bántalmazás okozta sérülés tartama 8 napot meg nem haladott».

A másik bíróság ugyanigy itélt azért: mert «bizonyitottnak találja ugyan, hogy vádlott a sértettet bántalmazta s hogy a sérülés 20 napnál tovább tartott; a sérülésnek 8 napot meghaladó tartama azonban csakis annak tulajdonitandó, hogy sértett orvosi segélyt igénybe nem vett, mig orvosi segélynek kellő időben igénybevétele esetében a sérülés 8 nap alatt feltétlenül gyógyult volna; a sérülésnek hosszabb tartama tehát vádlott cselekményével oki összefüggésbe nem hozható».

Az első esetben tisztán ténykérdéssel állunk szemben; a második esetben a kir. Curia hatásköréhez tartozó jogkérdésről van szó s a kir. Curia az itélet megsemmisitésével vádlottat a sulyos testi sértés büntettében mondhatja ki bünösnek, mert az alsóbiróság az okság téves fogalmából indult ki s igy a Btk. 301. §-át helytelenül alkalmazta, midőn az orvosi segély igénybevételének elmulasztása miatt vádlott cselekménye és a beállott eredmény között az oki összefüggést kizárta.

A szándék ténykérdés. Ez a szándék minden fajaira egyaránt áll. Ténykérdés tehát, hogy a tettest szándék vagy

gondatlanság terheli-e, hogy a tettes ölési szándékkal vagy előre megfontolva, vagy erős felindulásban cselekedett-e; hogy az idegen ingó dolgot azon czélból vette-e el, hogy azt jogtalanul eltulajdonitsa, hogy azon czélból cselekedett-e, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen (csalás), vagy hogy hitelezőit megkárositsa (csalárd bukás) stb., s a m. kir. Curia nem semmisitheti meg a megtámadott itéletet azon az alapon, hogy a bizonyitékok milyen mérlegelése alapján a meg nem állapitott szándékot meg kellett volna állapitani, vagy megforditva a megállapitott szándékot nem kellett volna megállapitani. Ez ténykérdés, mely a jogkérdés eldöntésére hivatott bíróság előtt a «noli me tangere» kérdés. Jogkérdés ellenben az, hogy a bíróság a szándék vagy gondatlanság helyes fogalmából indult-e ki, s ha az itélet indokolása azt bizonyitja, hogy az alsóbíróság «kizárólag» a szándék fogalmának helytelen felfogása alapján állapitotta meg vagy tagadta meg a szándékot, holott a szándék helyes fogalmából kiindulása esetében «kétségtelenül» ellenkezőleg határozott volna: a m. kir. Curia a jogkérdés helytelen megoldása miatt e megtámadott itéletet megsemmisitheti és a törvénynek megfelelő itéletet hozhat. Az idéző jelek közzé zárt: kizárólag» és «kétségtelenül» szavakra különös sulyt kell helyezni. Mert ha ebben az irányban kétség merül fel, ha az itélet indokolása nem zárja ki annak a feltevésnek lehetőségét, hogy az alsóbíróság akkor is ugy itélt volna, amint tényleg itélt, ha a m. kir. Curia által helyesnek elfogadott jogi álláspontból indult volna ki, akkor a m. kir. Curia az itéletet megsemmisitheti ugyan, de maga itéletet nem hozhat, hanem a BP. 437. §-ának 5. bekezdése értelmében uj eljárást kell rendelnie; mert az a kérdés, vajon a kir. curiai jogi álláspont elfogadása mellett a vádlottat p. o. ölési szándék terheli-e vagy nem, az ténykérdés, amely a m. kir. Curia hatásköréhez nem tartozik s melynek a judex facti itéletében történt eldöntését a kir. Curia a BP. 437. §-ának 1. bekezdése értelmében elfogadni tartozik akkor is, ha azzal egyet nem ért s ha a bizonyitékok mérlegelése alapján meggyőződésével ellenkeznék, s habár «in rei veritate» neki volna is igaza. *Dr. Heil Fausztin.*

(Bef. köv.)

Felebbvitel a gondnokság alá helyezés iránt folyó perekben.

A gondnokság alá helyezés iránt folyó perekben, az eljárást szabályozó 1881. évi 3263. I. M. E. sz. rendelet szerint, a tárgyalásnál a sommás eljárás szabályait, a felebbvitelre pedig az 1881. évi LIX. tcz. rendelkezéseit kell alkalmazni.

A sommás eljárásnak azokat a szabályait kell e tárgyalásnál a sommás eljárásról szóló 1893. évi XVIII. tcz. életbelépése után is követni, amelyeket az 1868. évi LIV. és 1881. LIX. törvényczikkek tartalmaznak. Ezek a szabályok voltak ugyanis érvényben a rendelet kibocsátásának idejében, hivatkozása igy csak rájuk vonatkozhatott. Azóta általános érvényességük ugyan megszünt, amiből következhetnék az is, hogy helyükbe mindenütt, ahol hivatkozás történt rájuk, az uj szabályok lépnek. De a gondnokság alá helyezés iránt folyó eljárásban nem áll meg ez a következtetés. Mert hivatkozásával a rendelet a maga rendelkezései közzé sorozta a sommás eljárásnak régi szabályait, amivel a rendelet testének oly részeivé lettek, amelyek akkor nem változnak, ha alkalmazásuknak eredeti körében érvényüket elvesztik. Hogy ez a rendelet ezt az u. n. incorporativ utalást (v. ö. Zsögöd-Grosschmid, Fejezetek kötelmi jogunk köréből I. 31. 32.) alkalmazta, első sorban abból következik, hogy az 1893. évi XVIII. tcz. sehol sem mondja, hogy szabályait ebben az eljárásban is alkalmaztatni kivánja. Más esetben pedig, a végrehajtási eljárásra vonatkozólag, kifejezetten rendeli (229. §.), hogy, amidőn az 1881. évi LX. tcz. sommás peres eljárásról szól, a végrehajtási eljárásban is az uj szabályokat kell alkalmazni. De még inkább következik abból, hogy az 1881. évi LIX. tcz. 107. §-ában foglalt törvényes felhatalmazás alapján kibocsátott 1881. évi 3263. I. M. E. sz. rendelet a gondnokság alá helyezés iránt folyó pernek nem önálló szabályozása, hanem csak egyik része a peres eljárás ama rendszerének, amelyet az 1868. évi LIV. és 1881. évi LIX. törvényczikkek foglalnak magukban. E törvények gondolatvilágában mozog a rendelet. Ha eltérő intézkedése nincs, rendelkezéseiket, mint subsidiarius szabályokat, a gondnokság alá helyezés iránt folyó eljárásban is alkalmazni kell. Különös hivatkozás nélkül is csak ezekből a törvényekből történhetik a rendelet kiegészitése, annál inkább igy kell értelmezni hivatkozását.

Kérdés tárgya lehet azonban, hogy a felebbvitelre az 1881. évi LIX. törvényczikknek a sommás, vagy a rendes eljárásra vonatkozó szabályait kivánja-e a rendelet alkalmazni? Csak általánosságban hivatkozik a polgári törvénykezési rendtartás novellájára s nem mondja meg, hogy a sommás, vagy a rendes eljárás felebbviteli szabályaira gondol-e?

Igaz ugyan, hogy e felebbviteli szabályok között nincs nagy különbség, mert csak a következőkben térnek el egymástól: A sommás eljárásban a felebbvitelt szóval is be lehet jelenteni, a rendes eljárásban csak irásban. (26. §.) A sommás eljárásban a felebbvitel határideje 8 nap, a rendesben 15. (32. §.) Sommás perekben, ha a marasztalás 100 frtot meg nem haladó pénzösszeg fizetésére vagy 100 frt értéket meg nem haladó ingóságok átadására szól, a felebbvitelnek nincs halasztó hatása. (37. §.) Továbbá azokban a sommás perekben, amelyekben a kereset tárgya járulékok nélkül 500 frt készpénzt meg nem halad, a kártéritési perek kivételével és azokban, amelyekben felperes kinyilatkoztatja, hogy a per tárgya helyett kész 200 frtot meg nem haladó készpénzt elfogadni, a másodbirósági itélet ellen, ha az elsőbíróság itéletét helybenhagyja, nincs felebbezésnek helye. (47. §.) Végül sommás ügyekben az illetékesség kérdését eldöntő végzés ellen felek csak akkor élhetnek felfolyamodással, ha a bíróság az illetékessége ellen tett kifogásnak helyt adott. (54. §.) Különben csak az itélet ellen beadott felebbezéssel támadhatják meg a bíróság határozatát és a másodbíróság az ügy érdemével együttesen dönt ebben a kérdésben és ha az elsőfoku bíróság tévesen állapitotta meg illetékességét, az eljárást megsemmisiti. (39. §. *d)* pont.) A másodfoku bíróság itélete ellen pedig az illetékesség kérdésében a törvény ugyanabban az esetben enged csak felebbezést, mint az illetékesség tárgyában hozott másodfoku végzés ellen felfolyamodást, olyan ügyben, amelyben a rendes birói illetékességtől nincs helye eltérésnek. (45. §.)

Még ezek a különbségek sem mind jelentősek a gondnokság alá helyezés iránt folyó eljárásban. Igy a felebbezés határidejét a rendelet ugy is kifejezetten 15 napban állapitja meg. (16. §.) Minthogy ebben az eljárásban továbbá pénzszolgáltatásról, sőt marasztalásról egyáltalában nincs szó, hanem a gondnokság constitutiv kimondásáról, az előzetes végrehajtásról, a másodfoku itélet ellen a felebbezés kizárásáról szóló szabályokat nem is lehet alkalmazni.

A sommás és a rendes eljárás felebbviteli szabályai között csak egy olyan lényeges eltérés van, amely ebben az eljárásban is szerepel: A rendes eljárás az illetékesség kérdésében hozott határozat ellen akkor is ad külön és az itélet meghozatalára halasztó felfolyamodást, ha a bíróság az illetékességet megállapitotta; a sommás eljárás csak az olyan végzés ellen, amelyben a bíróság illetéktelenségét mondja ki.

De ez az egy lényeges eltérés is elég fontos arra, hogy szükségessé tegye annak a kérdésnek az eldöntését, hogy milyen felebbviteli szabályokat kiván a rendelet alkalmaztatni,

mert az eljárás gyors és akadálytalan menetelét nagyon befolyásolja az, hogy közbenszóló végzések ellen van e helye külön jogorvoslatnak.

A gondnokság alá helyezés iránt az eljárás a törvényszék előtt foly. Kétségtelen ezért, hogy amennyiben a rendeletnek eltérő intézkedése nincs, a rendes eljárás szabályai irányadók általában s igy a felebbvitelre is. Azt kell tehát megvizsgálni, hogy a felebbvitelről intézkedik-e a rendelet eltérően?

A rendelet első sorban azt mondja, hogy: «a tárgyalásnál a sommás eljárásra vonatkozó szabályok követendők». (10. §.) De a tárgyalás a birósági eljárásnak csak az a része, amely a kereset beadásától az itélethozatalig terjed s fogalma alá a felebbvitel nem vonható. Ez a szabály ezért csak azt jelenti, hogy a törvényszék a keresetre nem a pertárba tüz ki tárgyalást, felek sem periratokat nem váltanak, sem jegyzőkönyvbe nem iktatják előadásaikat, hanem egyes biró előtt szóbelileg tárgyalják az ügyet.

A rendelet továbbá némely határozathozatalról is eltérően intézkedik. Ezeket az intézkedéseket az 1898. évi X. tcz. sem érinti (1. §. 11. pont), csak egyes részeiben feleslegessé teszi azzal, hogy egyéb ügyekben is egyes biróra bizza a határozathozatalt. Igy e törvény szerint a halasztás kérdésében már minden a törvényszék előtt folyó perben az ügy előadója, mint egyes biró intézkedik. A rendeletnek a határozathozatal tekintetében a rendes eljárástól most is eltérő intézkedései a következők: A tárgyalás kiegészitését, a bizonyitás felvételét nem a törvényszék hármas tanácsa, hanem a tárgyalást vezető törvényszéki biró rendeli el. Megidézi a törvényszék nevében azokat, akiket a rendelet értelmében meg kell hallgatni, továbbá a tanukat és szakértőket s kihallgatásuk tárgyában más bíróságokhoz megkeresést is intéz. (10., 11. és 38. §§.) Az itélethozatal, az illetékesség kérdésének végzéssel eldöntése, az igazolás és a birói érdekeltség elbirálása s az eljárás megszüntetése a gondnokság alá helyezés iránt folyó perben is hármas tanács elé tartoznak. A határozathozatalra vonatkozó ezekkel a szabályokkal azonban megférnek a rendes és a sommás eljárás felebbviteli szabályai is, a felebbvitel módjára tehát nem vonható belőlük következtetés.

Magáról a felebbvitelről a rendelet csak annyit mond, hogy: «a felebbvitelre nézve az 1881. évi LIX. tcz. rendelkezései alkalmazandók», továbbá, hogy az itélet ellen kézbesitésétől 15 nap alatt mindazok felebbezéssel élhetnek, akiknek az eljárási szabályok szerint (a rendelet 15. és 32. §-ai) az itéletet kézbesiteni kell, vagyis az, aki a gondnokságot kéri, aki ellen kérik, az ügygondnok és az árvaszéki ügyész. (16. és 38. §§.) De a polgári perrendtartás idézett novellája, a rendes és a sommás eljárás felebbvitelét is szabályozza, idézése ezért e kérdésben mit sem mond. Annak pedig, hogy a rendelet a felebbezési határidőre nézve intézkedik és 15 napban szabja meg, ugyan tényleg csak a sommás eljárás 8 napjával szemben volna értelme, mert a rendes eljárásban ugy is 15 nap a felebbezés határideje. De ebből mégsem lehet még arra következtetni, hogy a rendelet a sommás eljárás felebbviteli szabályait kivánta alkalmaztatni, annál kevésbbé, mert ezeknek az eljárási szabályoknak a szerkesztése nem oly pontos, hogy az a feltevés, hogy superflua lex non loquitur, magyarázatuknál irányadó lehetne. A rendelet vonatkozó intézkedése különben inkább azt hangsulyozza, hogy mely személyek élhetnek felebbezéssel s a határidőt csak mellesleg emliti meg. Nem is egyéb ez a megemlités, mint felesleges emlités.

A rendeletnek nincs -tehát olyan kivételes intézkedése. amely kifejezetten kimondaná, hogy a sommás eljárás felebbviteli szabályait kell alkalmazni, de még csak olyan sincs, amelyből e szándékra következtetni lehetne. Minthogy pedig eltérő intézkedés hiányában a gondnokság alá helyezés iránt folyó eljárásban a rendes eljárás szabályai irányadók, kétségtelen, hogy a felebbvitel is a rendes eljárás szabályai szerint történik.

A felebbvitel tehát ebben az eljárásban csak irásban történhetik, szóbeli bejelentésének ugy sincs értelme ott, ahol a határozat kézbesités és nem kihirdetés utján történik. Az illetékesség kérdésében hozott végzést pedig akkor is meg lehet támadni külön jogorvoslattal, ha a bíróság illetékességét megállapitotta.

Ezzel az eredménynyel szemben felhozható, hogy nem czélszerü és hogy a rendelet szellemének nem felel meg. A rendelet minden intézkedése oda irányul ugyanis, hogy az eljárást minél gyorsabbá tegye, mert természetesen sulyt kell arra fektetni, hogy a cselekvőképesség ne legyen sokáig kétséges, hanem a kérdést minél hamarább eldöntsék. S ha a cselekvőképesség hiányának oka elmebetegség, fontos az is, hogy a beteg minél előbb gondviselőt kapjon. Ezért a rendelet éppen az illetékes törvényszék megállapitásánál nem is keresi a közigazgatási illetékességet, amely pedig a gyámhatóságra nézve gondnoksági ügyekben is irányadó, mert megállapitására esetleg nagyon sok időre volna szükség, hanem arra a törvényszékre bizza az eljárást, amelynek területén az lakik, aki ellen gondnokság alá helyezés iránt a per foly, minthogy a lakhely az esetek tulnyomó számában könnyen megtudható. (28. §.) A rendeletnek még számos más intézkedése is az eljárás gyorsitását szolgálja. A keresetre a törvényszék legalább 15 napra határnapot tüz. (32. §.) A hiányzó felzeteket hivatalból pótolja, anélkül, hogy a felet hivná fel pótlásra. (7. és 31. §§. V. ö. ügyviteli szabályzat 207. §.) A szülőket és nagyszülőket csak akkor kell meghallgatni, ha meghallgatásuk nagy késedelmet nem okoz. (11. és 38. §§.)

S midőn a rendelet igy a részleteknél annyira figyel arra, hogy a gyors elintézést előmozditsa, éppen az illetékesség kérdésének eldöntésénél kivánt volna a rendes eljárás nehézkesebb menetéhez ragaszkodni?

A birói gyakorlat is hajlik erre a felfogásra. Igy legutóbb a budapesti kir. törvényszék is nyilván hasonló megfontolások alapján ilyen értelemben határozott (35,044/1902.) s végzését a budapesti kir. itélő tábla indokainál fogva helybenhagyta. (1875. P. 1902.) Ez indokok szerint ugyanis a törvényszék azért utasitotta vissza a felfolyamodást, «mert az illetékesség kérdésében felfolyamodásnak nincs helye, minthogy a 3263/1881. I. M. E. sz. rendelet 10. és 16. §-ai szerint a gondnokság alá helyezés iránt folyó perekben jogorvoslatokra nézve alkalmazandó sommás eljárás csak az illetékesség ellen tett kifogásnak helyt adó végzés ellen enged külön felfolyamodást, a végzésben pedig a kir. törvényszék az illetékesség ellen tett kifogásnak helyt nem adott».

De ez az okoskodás helytelen. Nemcsak azért, mert veszélyes az értelmezésnek az a módja, amely, szemben a törvényszöveg világos értelmével, hivja segitségül a legis ratio-t, hanem azért is, mert az okoskodás nem meggyőző. Mert általában minden perben az volna helyes, hogy a bíróság az ügy érdemébe csak az illetékesség kérdésének jogerős eldöntése után bocsátkozzék. A perrendtartás csak czélszerüség okából, az eljárás gyorsitása végett tér el ettől az elvtől azokban a perekben, amelyeknek tárgya csekélyebb értékü vagy a leggyorsabb eljárást kivánja meg. Ellenben a törvényszéknél folyó nagyobb értékü és fontosabb perekben az illetékesség jogerős eldöntéseig kizárja az ügy érdemének eldöntését s a felfolyamodásnak csak a tárgyalás folytatására nem ad halasztó hatást. A gondnokság alá helyezés iránt folyó per mindenesetre szintén gyors elintézést kiván, de viszont igen fontos is. És éppen nem kivánatos, hogy a bíróság, mielőtt illetékessége kétségtelen, a status kérdésében érdemben határozzon s itéletét utóbb a felebbezési biró-

ság illetékesség hijából megsemmisitse. Különben is ezekben a kérdésekben többnyire hosszabb idő szükséges a bizonyitásra s igy befejezéseig az illetékesség kérdése jogerősen elintézhető, hiszen a gondnokság alá helyezés iránt folyó pereket a biróságok soron kivül intézik el. (Ü. Sz. 159. §. 7.)

A polgári perrendtartásnak a képviselőház elé terjesztett javaslata szerint is a törvényszéki eljárás felebbviteli szabályait kell változtatás nélkül a gondnokság alá helyezés iránt folyó perben alkalmazni. S ezek a szabályok szintén adnak az illetékesség kérdésében külön felebbvitelt s kizárják jogerős döntésig az itélethozatalt, sőt az eljárás is csak akkor foly tovább, ha felperes kéri. (185. §.) Ez az igen helyes ujitás módot nyujt felperesnek arra, hogy a gondnokság alá helyezés iránt folyó perekben többnyire terjedelmes és költséges bizonyitás foganatositásával is várjon addig, amig az illetékesség kérdése jogerősen nem dőlt el, vagy viszont, ha a bíróság illetékességét kétségtelennek tartja, az eljárás folytatását kérhesse. (V. ö. A magyar polgári perrendtartás javaslatának indokolása 208. l.) A javaslat álláspontja is támogatja tehát azt a felfogást, amelyet ez a fejtegetés törekszik érvényesiteni az élő jog értelmezésénél.

Dr. Löw Tibor.

Birósági határozatok kritikai fejtegetése.

Nyugdijigény.

Nem pusztán a Dunagőzhajózási társaság alkalmazottainak szempontjából, de általában az állami és magántisztviselők nyugdijigénye szempontjából döntő jelentőségü elvet tartalmaz az a határozat, melyet lapunk jelen számának mellékletén 398. sz. a. közlünk.

A Dunagőzhajózási társaság nyugdijegyesületének alapszabályai a nyugdijképesség feltételéül a nyugdijegyleti tiz évi tagságot kivánják meg. E szakaszra támaszkodva néhány év előtt a nevezett társaság, forgalmának lényeges csökkenésével, 8—9 éves tisztviselőit elbocsátotta., minden nyugdijigény nélkül.

Ezen eljárás szülte azt a pert, melynek folytán a Curia fent emlitett határozata kelt.

Az elv, melyet a Curia kimond, arra támaszkodik, amit eddig a társaság éppen a maga erősségének tartott, t. i. a nyugdijszabály 6. §-ának 2. pontjára, mely a tiz évi nyugdijegyesületi tagságot tartotta a nyugdijigény egyedüli alapjának. A Curia megadta és megtalálta e szakasz helyes értelmét, mely egyrészt az igazságnak megfelel, másrészt a socialistikus igények kielégitését tartalmazza.

A 6. §. idézett pontját eddig társaság és bíróság egyaránt és elég helytelenül ugy értelmezték, hogy ha a tisztviselő 10 évi szolgálat, illetve nyugdijegyleti tagság előtt bocsáttatott el a szolgálatból, nyugdijt nem igényelhetett, kivéve azt az esetet, ha szolgálatának gyakorlása közben *teljesen szolgálatképtelenné vált.*

Az a szegény hivatalnok, ki nedves, rideg őszi éjjel a dunai hajóra kirendelve tüdőbajossá lett, akinek lába elfagyott, karja, keze megbénult, vagy kinek idegeit speciális szolgálati teendők 8—9 év alatt tönkre tették, mind csak *relative és nem absolute lett szolgálatképtelen.* Hisz ha lába bénult meg, azért kezét használhatta, ha idegei mentek tönkre, azért járni tudott, ha keze bénult meg a hajók összeütközésénél, azért járni tudott és az orvosszakértő mindenkor csak részleges munkaképtelenséget állapitott meg, noha a társaság az ily embert, bárha szolgálatban és szolgálat folytán szenvedte a sérülést, mindenkor nyomban elbocsátotta mint hasznavehetetlent és szolgálatképtelent, mert hisz neki egész ember és teljesen szolgálatképes ember kell. Édes-keveset törődtek azzal, hogy a kijárni nem tudó ember nem egy könnyen kap állást, hogy a kilencz éven át e speciális munkára dressirozott ember máshoz alig foghat s hogy a kéz megbénulása, az idegrendszer elzüllése épp ugy munkaképtelenné teszi az embert máshol, mint a nyugdijra kötelezett társaságnál.

E szempontból találta meg a kir. Curia gondolkozásának emelkedettségében a helyes megoldást, kimondván idézett határozatában, hogy nem pusztán az *absolut* szolgálatképtelenség az, mely 10 évi tagságon alól is megállapitja a nyugdijigényt, *hanem igenis a relativ szolgálatképtelenség is,* vagyis minden oly szolgálati és szolgálat folytán fellépett munkaképtelenség, mely a tisztviselőt *rendes képességeinek megfelelő szolgálatra alkalmatlanná teszi* és őt a társulatnál elfoglalt rendes foglalkozása *folytatásához megkivántató képességétől megfosztja.*

Amennyire humanus és emelkedett álláspontra vall a Curiának ezen kijelentése, olyannyira óvatos, sőt a tulságig scrupulosus volt azonban a Curia magának a fenforgó jogesetnek tulajdonképpeni elbirálásánál.

Az eset, amint az alábbi határozatból kitünik, az volt, hogy a társulat irodai alkalmazottja hideg őszi éjjeleken át egy álló hajóra levén szolgálatra kirendelve s ott egy fütetlen, szellős hajózugban való hálásra kényszeritve, izületi rheumatismust kapott, melyből utóbb lábainak bénulása következett be. A társulati nyugdijszabály 11. §-a az esetre, ha a társulati hivatalnokot sulyos testi sértés, megvakulás esete éri, a nyugdijmegállapitásnál a szolgálati időköz 5 egész 10 esztendejének hozzászámitását engedi meg.

Fontos és valóban sociális jelentőségü kérdés már most az, hogy e szakasz stricte avagy kiterjesztő értelemben magyaráztassék. A kir. Curia egyelőre a szakasznak egész strict értelmét fogadja el és csakis a szigoruan vett testi sértés esetén engedi meg az 5—10 év hozzászámitását.

A kir. Curiának ez álláspontja aligha bir tarthatósággal és bizunk hozzá, hogy alkalmilag meg fog változni. A testi sértés fogalma nem korlátozható a dynamikus uton külső sérülés folytán keletkezett testi bántalomra. Már a büntető jogszolgáltatás csaknem azonos elbirálás alá vette mindazon sérüléseket és az egészség mindazon megrendüléseit, bekövetkező hiányait, melyek dynamikai avagy más uton keletkeznek. A nem ölési szándékkal beadott méreg (Btk. 309. §.) a közegészség elleni büntettek (314—316. §§.), a hideg téli fagyba való kitétel, mely okvetlen testi megbetegedéssel, halállal járhat, stb. mindezen nem éppen dynamikus uton okozott testi betegségek a testi sértés fogalma alá vonattak, ugy biráltattak el, ugy büntettettek, egyedüli kriterium a betegség tartama, a munkaképtelenség levén.

A polgári jogszolgáltatás még kevésbbé zárkózhatik el e kiterjesztő magyarázat elől. Hisz a baltával okozott seb a lábat, kezet nem teszi munkára képtelenebbé, mint a hajók, vasutak összeütközésénél szenvedett idegrendszeri megbomlások; a szem elvesztése, ha azt éles kődarab üti ki, nem tesz munkaképtelenebbé, mint ha a speciális munkától vakul meg az ember, vagy a láb elfagy, a kar megbénül, hüdést szenved stb.

E szempontból vallom, hogy a kir. Curia csak fél munkát végzett akkor, midőn megállt ott, hol megállania nem szabad, s midőn a sérüléssel *járó munkaképtelenség relativitására tekintettel a szolgálati évek hozzászámitását mellőzte.*

Hisz a hozzászámitás ethikai oka ott volt, kézen kinálkozott. A bénult, a sérült személy a szolgálati kereset javulásától is elesik. A hüdött tagokkal járni nem tudónak, a kezeit használni nem tudónak épp ugy el van vágva utja a további szolgálattal járó nagyobb fizetéshez, mint a vaknak vagy annak, kinek kezét, karját, lábát gép szakitotta el, hajó roncsolta össze, már pedig quod uni custum, alteri æquum.

De a jég megtört s hiszem, hogy ez uton tovább haladva el fogunk jutni a teljesebb eredményhez is, a teljes méltányossághoz.

Dr. E. S.

Különfélék.

— **Egy napszámos asszony** több év óta különválva élt férjétől s ezen idő alatt három gyermeke született. Mind a hármat törvénytelennek jelentette be. A budapesti büntető törvényszék családi állás elleni vétségért három napra itélte s az ügyészség ezen itélet ellen sulyosbitás czéljából felebbezéssel élt.

Véleményünk szerint az asszonyt fel kellett volna menteni azon indok alapján, hogy nem ismerte a magánjognak azt a szabványát: pater est quem nuptiæ demonstrant. A Btk. 81. §-a szerint ugyanis csak a büntető-törvény nem tudása nem mentesit; a *magánjogi* törvény nem tudása azonban igenis mentesit, vagyis kizárja a dolust. A fenforgó esetben e szerint dolus nem forogván fen, delictum sem jött létre. Amikor egy asszony minden kényszeritő ok nélkül

önmagáról becstelenitő cselekményt vall be, igazán el lehet hinni, hogy ezt tudatlanságból tette. Saját szégyenét csak azért hozta a hatóság tudomására, mivel nem tudta, hogy a magánjog egy általánositó fictiója gondosan eltakarja azt.

Az anyakönyvvezetőnek lett volna kötelessége, megkérdezni a nőtől, hogy hajadon-e, özvegy-e vagy férjes-e. Ennek mulasztásáért büntetik az asszonyt.

Az eset ismét példa arra, hogy az individualizálásra hivatott büntető birónak nem volna szabad alapul elfogadnia a magánjog aprioristikus megállapitását.

Ha összevetjük a budapesti büntető törvényszék itéletét azon párisi itélettel, melyet a Nemzetközi Szemlében közlünk, a két birói felfogás közt beláthatatlan nagy ür mutatkozik.

— **A kir. Curia teljes-ülései.** A Curia büntető osztálya május 22-én tartandó ülésén eldöntésre kerül a szegedi kir. itélő tábla I. számu és a kolozsvári kir. itélő tábla IV. számu büntető teljes-ülési döntvényeiben észlelt ellentétesség okából a következő büntetőjogi vitás elvi kérdés: «Ha a kir. itélő táblai felebbviteli főtárgyaláson a vádlott személyesen nem volt jelen, külön védője azonban megjelent és a kir. itélő tábla itélete ellen a főtárgyaláson semmiségi panaszt jelentett be, vagy az itéletben megnyugodott, de a jelen vagy képviselve volt többi jogosultak valamelyike részéről semmiségi panasz jelentetett be: az iratok a BP. 431. §-ának utolsó bekezdése értelmében közvetlenül a kir. Curiához terjesztendők-e fel, avagy a BP. 425. §-ának rendelkezéséhez képest a másodbirósági itéletnek vádlott előtt leendő kihirdetése végett a kir. törvényszékhez küldendők-e le?» Előadó: dr. Tarnai János.

A Curia polgári osztálya junius 2-ikán dönti el a következő elvi kérdést: «Ha valamely ösztöndij (segély) oly feltétel alatt nyujtatik, hogy az ösztöndijas tanulmányainak befejezése után az adományozó által kikötött bizonyos szolgálatokat teljesiteni tartozik, — erre vonatkozó külön kikötés nélkül is — kötelezhető-e az adományos az élvezett ösztöndij visszafizetésére abban az esetben, ha a kikötött szolgálatokat teljesiteni vonakodik?» Előadó: Kovách Antal.

Ugyanezen ülésben hitelesittetik a következő döntvényszöveg: «A végrehajtató ügyvédet akkor is, ha a végrehajtás foganatositásánál közbenjárt helyettese nem ügyvéd vagy nem bejegyzett ügyvédjelölt, a közbenjárásért dij és költség megilleti.»

— **A véletlenség és a kisérlet** czim alatt dr. Angyal Pál pécsi jogtanár felolvasást tartott a Magyar Jogászegylet május hó 16-iki teljes-ülésén. Felolvasó a büntető-jogtudomány egyik legkényesebb kérdését tette tanulmány tárgyává, azt, melylyel a Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület 1902. évi szentpétervári kongresszusa is foglalkozott: az eredménynek az alanyi bünösséghez való viszonyát. A mindinkább fejlődő subjectiv irány oda törekszik, hogy az eredmény, mint a melynek bekövetkezése vagy elmaradása legtöbbször véletlen, figyelmen kivül hagyassék s a büntetés egyedül a cselekvő veszélyességéhez igazodjék. E tételnek egyenes következménye a kisérletnek a befejezéssel való egyenlő büntetendősége, a részesek közötti megkülönböztetés elejtése, a nuda culpa czimén való felelősségre vonás, a præterintentionális cselekmények kiküszöbölése stb. Felolvasó megvédelmezendő a magyar objectiv irányt, első sorban a véletlenség fogalmát világositja meg, majd reámutat arra, hogy a tudománynak, törvényhozónak, birónak mindenesetre feladata a véletlennek uralmát gyengiteni, de ezt megvalósitandó ügyelnie kell, nehogy egyik oldalon a véletlent kiüzve, azt a másikon veszélyesebb alakban beeressze. Már pedig a subjectivisták, mikor a kisérletnek a befejezéssel való parificatióját sürgetik: igy járnak. Szerintük a kisérletnél az eredmény elmaradása véletlen, szóval az alanyi bünösség független az eredménytől, miért is kimondandó lenne a törvényben, hogy a kisérlet épp ugy büntetendő, mint a befejezés. Felolvasó ezzel szemben gyakorlati példákon keresztül s tartalmas indokolással bebizonyitja, hogy a kisérletnél az eredmény elmaradása mindig a cselekvőnek bizonyos foku gondatlanságára vezetendő vissza; vagy a tevékenység megválasztásában, vagy annak végrehajtása körül, vagy azután járt el gondatlanul. Ez a gondatlanság ellenkező irányban hat az eredményre irányuló szándékkal, ebből mintegy levonandó. A szándék és gondatlanság ilyetén compensatiója nyomán világos tehát, hogy az alanyi bünösség a kisérlet tettesénél mindig kisebb, mint a befejezett cselekmény tettesénél. Ezt a gondolatmenetet kell tehát a törvényhozónak kifejezésre juttatnia, szóval fentartandó, illetve kimondandó lenne (pl. Franciaországban) az a tétel, hogy a kisérlet enyhébben büntetendő, mint a befejezés. (Btk. 66. §.) A subjectivisták tehát kiüzik ugyan a kisérlet területéről a véletlent, de nem veszik észre, hogy a hátuk mögött ismét besurran s mig ezideig szerepe ártatlan volt, mert in melius hatott, addig, mint redivivus in pejus dolgozik s esetleg áldozatokat követel. De lege lata ugyanis ott, ahol a kisérletnek enyhébb büntetése a szabály, a kisérlet tettese sohasem büntethető a befejezett cselekményre törvényileg megállapitott büntetés maximumával, s ha véletlenül mégis előfordul egy oly eset, melyben az eredmény létrejötte vagy elmaradása a bünösség s veszélyesség mennyiségét illetően csakugyan irrelevans, ugy e véletlenség a tettes javára hat, amennyiben — bár kivételesen indokolt volna — nem alkalmazható a maximum. Ellenben, ha de lege ferenda a kisérletnek a befejezéssel való egyenlő büntetése lesz szabálylyá, ugy nem lesz kizárva a maximum alkalmazása, nem még akkor sem, amikor a kisérleti cselekmény bünösség s veszélyessége — a subjectivisták szempontjából — véletlenül kisebb; szóval — elfogadva a parificatio elvét — a hamvaiból phönixként feltámadó véletlen in pejus a tettes kárára hat, mert megtörténhetik, hogy a bíróság a maximumot szabja ki, holott annak megállapitása nemcsak az igazsággal, de a czélszerüséggel és szükségességgel is ellenkezik.

— **Az országos magyar gazdasági egyesület** a saját tagjai közül kodifikáczionális bizottságot szervezett, melynek főfeladata a polgári törvénykönyv egyes fontosabb részeit feldolgozni. A bizottság az igy nyert dolgozatokat, valamint a vitákat közrebocsátja és most jelent meg a sorozat III. füzete, mely *dr. Darányi Gyulának*, az *Országos magyar gazdasági egyesület* ügyészének a személyjogot tárgyazó tanulmányát és az annak kapcsán kifejlett vitát foglalja magában. Darányi érdekes és alapos értekezése az anyagot közgazdasági vonatkozásai és a gazdasági egyesületek szempontjából tárgyalja. Az előadás kapcsán kifejlett vitában részt vettek Baross János, Bernát István, Csillag Gyula, Dömötör László, Forster Géza, Issekutz Győző, Szcitovszky János, Sághy Gyula, Tóth Jenő, Rubinek Gyula. A bizottság a Tervezet szövegén javasolt módositásokat pontosan szövegezte.

— **Dr. Raffay Ferencz,** eperjesi jogtanártól 61 oldalra terjedő tanulmányt közöl a Kielben megjelenő «Zeitschrift für Internationales Privat- und Öffentliches Recht» legujabb kötete, ezen a czimen: «Die Nichtigkeit der Ehe im Sinne des ungarischen Ehegesetzes». A folyóirat szerkesztője *dr. Niemayer* egyetemi tanár, a következő megjegyzést füzte a közleményhez: Ez a tanulmány a magyar házassági törvény legszebb és legnehezebb részével foglalkozik. Látható, hogy a magyar házassági törvény szerkesztésénél ugyan a német javaslat tekintetbe vétetett, azonban a törvény eredeti és önálló alkotás, mely magas mértékben megérdemli a német jogtudósok méltatását is.

— **A kir. Curiának** képviselőválasztási ügyekben hozott itéleteit feldolgozva külön kötetben kiadja dr. Gyomai Zsigmond ügyvéd.

— **Az ügyvéd fegyelmi felelőssége azért, hogy a segédtelekkönyvvezetőnek érzékenységét egy korona**

küldése által megsértette. *A nagyváradi ügyvédi kamara fegyelmi bírósága:* A fegyelmi eljárás elrendeltetik. *Indokok:* A nagyváradi kir. törvényszék elnökének megkeresése szerint R. ügyvéd 1 K jutalmat igért P. K. élesdi segédtelekkönyvvezetőnek az esetre, ha a polgári takarékpénztárnak O. G. elleni végrehajtási ügyben az élesdi kir. járásbírósághoz, mint telekkönyvi hatósághoz áttett végrehajtási zálogjogbekebelezés iránti megkeresés elintézéséről őt értesiti, esetleg, ha még nem volna elintézve, az elintézést 8 nap alatt keresztül viszi, s ezen 1 K jutalmat meg is küldé. Miután panaszlott ügyvéd ezen eljárása a följelentő köztisztviselő tekintélyének és érzékenységének lealacsonyitására, illetve érintésére nagy mérvben alkalmas s igy az kétségen kivül tapintatlannak bizonyult: ezért az 1874: XXXIV. tcz. 68. §-ának *a)* pontja alapján a fegyelmi eljárást és vizsgálatot elrendelni kellett. (1902 julius 5-én 119. sz. a.)

A kir. Curia: Tekintve, hogy a panaszfeljelentésben előadottak az 1874. évi XXXIV. tcz. 68. §-ának *a)* pontja alá eső fegyelmi vétség tényálladékának megállapitására alkalmasoknak mutatkoznak, az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának határozata helybenhagyatik. (1903 április 25-én 542. sz. a.)

— **A halmii járásbiróság** telekkönyvi osztálya az 1903 január 29-iki kelettel hozott végzést május 18-án kézbesittette; ez oly példás állapot, mely megérdemli, hogy a felügyeleti hatóságok kissé foglalkozzanak a dologgal, annál is inkább, mert ilyes dolgok a halmii telekkönyvi hatóságnál napirenden vannak. *(Ügyvédi körökből.)*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A fiatalkoruaknak javitó-intézetben való elhelyezéséről** rendeletet bocsátott ki az osztrák igazságügyi miniszterium. Az eddigi kétes jogállapot tisztázása érdekében meghatározza a rendelet a javitó-intézetekben való elhelyezés eseteit s az ennél követendő eljárást. A rendelet szerint a gyámhatóság is elhelyezheti a fiatalkorut a javitó-intézetben, de csak törvényes képviselője megkeresésére, ellentétben a porosz törvénynyel, mely a gyámhatóságnak a javitóintézeti nevelés elrendelését a törvényes képviselő kérelme nélkül is megengedi. Midőn csak nevelési szempontok s nem a büntető bíróság itélete vagy a rendőri hatóságok intézkedése juttatja a fiatalkorut a javitó-intézetbe, a gyámhatóság határozza el az elhelyezést, megegyezve a javitó-intézetre felügyelő hatósággal. A felvétel előtt különösen azon kérdésnek kell tisztázódnia, ki viseli a javitóintézeti nevelés költségeit, a tartásra kötelesek, a törvényes képviselő vagy a jótékonysági intézetek?

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület** legközelebbi tizedik kongresszusa Hamburgban lesz 1905-ben. Az egyesület igazgatóságának Párisban tartott évi ülésén *Liszt* a kisérlet és a javithatatlanok kiküszöbölésének kérdéseit, *Van Hamel* pedig azt a kérdést hozta javaslatba, hogy a büntetőjog jelenlegi áramlatai minő befolyást gyakorolnak a büntetés birói kimérésére; végül *Rivière* annak a kérdésnek kitüzését proponálta, hogy az ügyészség mily módon gyüjtse a büncselekményre és a bünösségre vonatkozó bizonyitékokat? A kérdéseket végleg az 1904-iki berlini igazgatósági ülésen fogják megállapitani. *V. R.*

— **Magnaud II.** Az egész müvelt világ sajtója foglalkozott Magnaudnak, a château-thierry-i törvényszék elnökének amaz itéletével, melylyel egy, a végső nyomorban sinylő asszonyt, ki gyermekei számára egy kenyeret lopott, felmentett.

Az ő nyomában jár *Séré de Rivière*, a párisi büntető törvényszék VIII. tanácsának elnöke. Ime egy legujabb itélete: «A terhelt ellen emelt vád az, hogy az Odeon oszlopfolyosóján létező könyvárus polczáról egy kötetet lopott. Mivel a Brémont ellen emelt vád az, hogy Flammarion könyvárus polczáról fondorlattal (frauduleusement) vette a Pinceau czimü münek egyik kötetét; mivel letartóztatásakor és a tárgyaláson is azt vallotta, hogy e magában értéktelen kötetet vaktában csak azért vette el, hogy magát letartóztattassa; mivel a vádlottnak az iratok tartalmával teljesen egyező vallomásaiból kitünik, hogy vádlott 62 éves koráig munkás volt és keze munkájából élt, most pedig fizikai állapota folytán nem képes dolgozni; mivel 1900. évi deczember hó 18-ika óta négyszer itéltette el magát rövid büntetésekre; mivel ma itt kegyképpen hosszu tartamu büntetésért könyörög; mivel czélja elérésére egyszerüen nyomorát adja elő; mivel a törvényszék nem is teljesithetné szánalmat ébresztő kérelmét; mivel a lopásnak szinlelése nem azonositható a lopással; mivel a fenforgó esetben hiányzik a különös bünözési, fondorlati czélzat; mivel Brémont egyáltalán nem követett el vétséget; mivel az ő szerencsétlen helyzete olyan, amelylyel a hatósági szegénygyámolitás van hivatva foglalkozni; mivel addig is, mig e segélyezés megvalósulhat, a tárgyaláson akadt egy patronageelnök, ki gondjaiba fogadta az aggastyánt: mindezek folytán a törvényszék felmenti Brémont-t a vád alól.»

Ugyanilyen az az itélete is, melylyel régebben felmentett egy embert, ki 38 izben volt büntetve kóborlás miatt s ezért életének 12 évét fogházban töltötte. Bár el kellett volna itélnie, felmentette őt a kóborlás vádja alól; sőt egy barátjánál, egy kereskedőnél, munkát eszközölt ki számára. A kereskedő csak dicsérettel szólt a megrögzött visszaesőnek szorgalmáról, mig egy napon anélkül, hogy heti bérét felvette volna, eltünt. Erőt vett rajta a kóborlási ösztön. Mikor egy közeli szegényházban meghalt, utolsó kivánsága az volt, hogy a jó birónak, akin kivül senki más őt meg nem értette, adják át bucsuzó köszöntését.

Egy izben ugyanazon biró elébe hoztak valakit, aki éhségében egy korcsmában megebédelt, azután rendőrt hivatott, hogy bíróság elé kerüljön. A biró látván, hogy a vádlott végső eszközként folyamodott a büntető-törvénykönyvnek megszegéséhez, felmentette a vádlottat. *Dr. D. S.*

— **A királygyilkosságok** statisztikáját közli a Rivista Penale áprilisi havi száma. A befejezett merényletek száma 1801-től a mai napig 18, a kisérleteké 55, ezek tettesei közül 4, illetőleg 7 olasz volt.

— **Kriminologiai akadémiát** szervezett egy ez évi márczius hó 12-én kelt királyi leirat Spanyolországban, a madridi fegyház mellett. Az iskola főczélja a börtönügyi szakban müködő tisztviselők kiképzése, ezenkivül kiegésziti a jogi szakoktatást. Az akadémia tárgyai: spanyol büntetőjog és összehasonlitó büntetőjog, börtönügy s ennek önálló részeiként a büntetési rendszerek, a præventiv intézmények és a patronage. Nézetünk szerint e tárgysorozat, ha a börtönügyi kiképzés igazán égető szükségleteinek eleget akar tenni, kiegészitendő volna a psychologia, ethika és pædagogia tanitásával, amit az, hogy az utóbb emlitett tárgyak közül az első kettőből, azonkivül történelemből, földrajzból és egészségtanból felvételi vizsgát kell tenni, alig pótol. A tanfolyam, mely ugy elméleti, mint gyakorlati, két évig tart. Óhajtandó, hogy ezt az egészséges eszmét Európa összes országaiban fontolóra vegyék, mert addig, mig a börtönügyi személyzet az igazolványos altisztek sorából toborzódik, a legszebb büntetőjogi reform is csak papiros-bölcseség marad. *V. R.*

—

A Magyar Jogászegylet igazgató-választmánya május hó 23-án délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében ülést tart. Tárgy: Folyó ügyek, különösen az évi közgyülés előkészitése.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Harmincznyolczadik évfolyam. 22. SZ. Budapest, 1903 május 29.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 „ **A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők.—A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.**

Tartalom: A Btk. 87. §-ához. *Dr. Fayer László* egyetemi tanártól. — Az olasz igazságügyi reform. *Dr. Asztély Sándor* budapesti ügyvédtől. — Perorvoslat a jogegység érdekében — a magánjogban. *Dr. Bedő Mórtól.* — *Törvénykezési Szemle:* Tény- és jogkérdés. *Dr. Heil Fausztin* kir. közig. birótól. — *Birói határozatok kritikai fejtegetése:* Az ügyvéd felelőssége a perbeli melléklet illetékéért. *Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — II. *Dr. Fraenkel Sándor* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A kir. törvényszékek felebbviteli tanácsai köréből. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A Btk. 87. §-ához.

Dr. Baumgarten Izidor koronaügyész-helyettes ur a Büntetőjogtára XLVI. kötet 6. számában megtámadja azon állitásomat, hogy a Btk. 87. §-ában a negativ kijelentéssel szemben szükséges lett volna a törvényben kimondani, hogy a fiatalkoru egyének a halálbüntetés és az életfogytig tartó fegyház helyett milyen büntetést kapnak és különösen, hogy büntetési tételök minimuma ugyanaz-e, mint azoké, akik a husz évet meghaladták; ha a büntetési nem változott, a minimum sem maradhat változatlan. (Kézikönyvem I. 346. l.)

A két absolut büntetési nemet szerinte egy másik absolut büntetési tétel helyettesiti: a halálbüntetést és az életfogytig tartó fegyházat a 15 évi fegyház; ettől az utóbbi büntetési mennyiségtől az eltérés ki van zárva.

Tagadom, hogy a halálbüntetés és az életfogytig tartó fegyház a magyar Btk.-ben absolut büntetés volna. A német Btk.-ben a halálbüntetés igenis az. De a magyar Btk. még ezt az egy büntetési nemet sem tekinti absolut büntetésnek, amennyiben megengedi a birónak, hogy a halálbüntetés helyett az életfogytig tartó fegyházat vagy a 15 évi fegyházat válaszsza; ugyanilyképp három fokozat áll fen az életfogytig tartó fegyházzal sujtott cselekményekre. A halálbüntetéssel vagy életfogytig tartó fegyházzal sujtott büncselekményeknél a többiekkel szemben csak az az eltérés, hogy ez utóbbiak esetében a biró *számos* varians közt választhat, az előbbiek esetében pedig csak *három* közt.

Tagadhatlan ugyan, hogy a Btk. különös részében a halálbüntetés és az életfogytig tartó fegyház mint absolut büntetések szerepelnek; de mihelyt a 91. és 92. §-ok határozmányait is figyelembe veszszük, az absolut jelleg eltünt.

Amikor tehát a 87. §. esetében a bíróság egyedül 15 évi fegyházat alkalmazhatna, nem az absolut büntetés helyett jönne másik absolut büntetés, hanem a relative meghatározott büntetés helyett absolut büntetés.

Már pedig ha egy kodexből az absolut büntetés még a legsulyosabb esetek tekintetében is ki van küszöbölve, nem tehető fel, hogy a törvényhozó azt épp a fiatalkoruakra nézve akarta volna behozni, ahol az természetesen legkevésbbé indokolt.

A koronaügyész-helyettes ur álláspontjának elfogadásával enyhitő körülmény figyelembe vételének minden esetben volna helye, csak a 87. §. esetében nem; tizenöt évi fegyház volna a büntetés, akár követte el az illető a büncselekményt tulnyomó sulyositó, akár tulnyomó enyhitő körülmények közt. Ez a felfogás homlokegyenest ellenkezik a magyar Btk. szellemével, de egyáltalában azzal, amit ma birói mérlegelésnek, birói individualisatiónak nevezünk.

A 87. §. szerintem nem egyéb, mint továbbfejlesztése azon gondolatnak, mely a 85. §-ban jut kifejezésre. A korhatárt négy évvel felemelvén, a büntetések területét és a reduktiót kisebbre vonja. A 85. §-ban a törvény az öt éven felüli minden büntetést kizárja, a másikban csak a két legsulyosabb büntetésnemet. Sajnalatos, hogy mig az előbbiben megmondja, mi jön a kizárt büntetések helyébe, a másodikban hallgat s ezzel a bíróra bizza, hogy maga számára a kodex rendszere alapján a keret határait megvonja.

Hogy pedig a 87. §. valóban korhatár, az abból következik, hogy e §. is, mint a 85-ik, az elkövetés idejét tekinti irányadónak. Ha csak a büntetési nemek végrehajtásának korlátozásával volna dolgunk, az itélet meghozatalának ideje vétetnék alapul a törvényben.

A német Btk.-ből hiányzik ezen második korhatár; de kevésbé is van szüksége reá, mivel azon kodexben nem 16, hanem 18 év az általános korhatár. Azonban elvégre ott sem volna helyén kivüli a mi 87. §-unknak megfelelő hatorozmány, mert a 18—20 évesek sem teljesen érett gondolkozásuak s ennélfogva felelősségük sem lehet egyenlő a meglett koruakéval. Tudva van, hogy a jelenkori kodifikátio a korhatárt mindinkább közelebb hozza a 20. évhez; s ugy a német, valamint a magyar Btk. a javitó-intézetben való tarthatás tekintetében a 20. évet mint korhatárt már is elfogadta.

Ez az utóbbi határozmány veti a legtöbb világot azon intentióra, mely a törvényhozót a 87. §. szerkesztésénél vezette. Hogy a javitóintézeti felső korhatár meghaladja a halálbüntetési alsó korhatárt, azt nem látta összeegyeztethetőnek. A kettőt akarta egymástól külön tartani.

Ha egyébiránt semmi más indok nem szólna a koronaügyész-helyettes ur véleménye ellen: már az az egy is elég nyomatékos, hogy a védő bizonyos érzelmi jellegü esetekben az esküdteket a legkönnyebben reávehetné a præmeditatio kizárására azzal, ha védbeszédében apostrofálná az esküdteket: hogy a bíróság az enyhitő körülmények teljes kizárásával 15 évet köteles adni. A védő arra is utalhatna, hogy ha a vádlott idősebb volna, a bíróság figyelembe vehetné az enyhitő körülményeket, de miután a vádlott fiatalkoru, az enyhitő körülmény ki van zárva. Az esküdtszéki biráskodás keresztülvitelét az absolut büntetés még inkább megneheziti, mint a szakbiráskodást.

Illés Károly a kommentár második kiadásában még tovább megy nálamnál. Szerinte a 87. §. esetében a 15 évi fegyház ugyanoly természetü büntetési tétel, mint a 10—15 évi fegyház, vagyis a 92. §. ide is kihat.

A Curia teljes-ülése volna hivatva a vezérlő eszmét határozottabban megjelölni.

Ha a törvényhozó a büntetési tételnek csak maximumát fejezi ki, a birósági gyakorlat kénytelen a büntetési tételt kiegésziteni a törvénykönyv rendszere értelmében. Azt a kérdést kell a Curiának maga elé állitania, hogy mit tett volna a törvényhozó, ha ezt a munkát ő maga végzi.

Ugyanazt tenné a Curia, amit a biró azon két esetben tesz, melyekben a Btk. nem definiálja a büncselekményt. Hogy mit ért a törvényhozó párbaj alatt és mit ért házasságtörés alatt,

azt nem ő maga, hanem a bíróság mondja meg és ennek a törvényhozói gondolatnak a kiépitése sokkal inkább törvénykiegészitő munka, mint a mi fenforgó esetünk.

Azonban egyik sem megy oly messze, mint az analogiai magyarázat, mely a büntetőjogban csak nagyon megszoritott és vitás tér fölött rendelkezik.

Megemlitem még, hogy a szándék és a gondatlanság területének s határainak megállapitását is a bíróra bizza a törvény, Azt is, hogy a cselekmény alatt a mulasztást is értsük. Az analogia utján való magyarázatot az utóbbi közeliti meg leginkább.

A 87. §. olyszerü felfogásának, a milyet vallok, tehát több előzménye van.

Látható mindezekből, hogy a magyar Btk.-nek szintén vannak blankette-jellegü, vagyis csonka határozmányai, mint a németnek. A különbség csak az, hogy ott többnyire a partikuláris törvény épit tovább, nálunk a birói gyakorlat.

Blankette-törvény különben az 1848: III. 34. §. is, mely a vád alá helyezett miniszterekre kiszabandó büntetés nemének megállapitását teljesen a bíróságra bizza.

Még egy szót a birói gyakorlatról. A Döntvénytár uj f. XV. k. 79. szám alatt közöl egy esetet, melyben az elsőfok a 87. §. alkalmazásával 10 évi fegyházat szab ki; a kir. tábla helybenhagyja; a Curia szintén. A VI. k. 66. sz. a. közölt esetben a Curia 15 évet szab ki. A *B. Gy. T.*-ban közölt két esetben nem 15 év jött alkalmazásba, tehát az absolut büntetés elméletét a kiszabott büntetés nem támogatja.

Maga t. ellenfelem is utal arra, hogy a Curia eddig majd igy, majd amugy határozott. A kérdés teljes-ülési tisztázása tehát nagyon indokolt. *Dr. Fayer László.*

Az olasz igazságügyi reform.

Három heti, elejétől végig magas nivón álló parlamenti vita után, melyben Itáliának legnagyobb jogászai vettek részt, az olasz képviselőház egyhangulag elfogadta első olvasásban a birósági szervezet reformjáról szóló törvényjavaslatot. A házban lévő körülbelül 300 képviselő pártkülönbségre való tekintet nélkül, mint egy ember állott föl és hosszas, lelkes tapssal üdvözölte Zanardelli kormányelnököt és Cocco-Ortu igazságügyminisztert, az Olaszország ujabb történetében korszakot alkotó javaslatnak szerzőit. Aki beavatott az olasz parlamenti viszonyokba, jól tudja, hogy ez egyhangu vótum mellett is, még nagyon kétséges, vajon a javaslatból, jelen formájában, törvény lesz-e. Egyelőre a javaslat a kilencz osztály által választott két-két tagból alakult bizottság elé került, mely öt albizottságban vizsgálat alá veszi a tervezetet részleteiben. E munkálat befejezése után az albizottságok plenáris ülésben közlik egymással vizsgálatuk eredményét, megállapitják a ház elé terjesztendő javaslat szövegét és megválasztják az előadót. Ezután kezdődik csak a javaslatnak tulajdonképpeni részletes tárgyalása (második olvasása) a ház plénumában. A márczius 25-iki szavazás nem egyéb, mint az egész ország által átérzett sürgős szükségnek spontán kifejezése. Abban ugyanis az összes pártok megegyeznek, hogy a birák anyagi, erkölcsi és szellemi helyzetének javitása és a magisztratura függetlenségének biztositása sürgős állami szükséglet; belátják, hogy a független és tekintélynek örvendő birói kar biztositja a jogszolgáltatás jóságát és tekintélyét emeli. A czél tehát közös, az eszközök tekintetében azonban számtalan érdek- és nézetellentét áll fön a pártok és csoportok között, mely ellentétek, félő, hogy kiegyenlithetetleneknek fognak bizonyulni a részletes tárgyalás folyamán. Egyelőre minden csoport hiszi, illetve reméli, hogy keresztül tudja vinni saját módositásait s ennek reményében megy bele a második olvasásba.

A javaslatnak kétségtelenül legmerészebb epokális ujitása az, hogy az eddig három tagu kollégiumban itélkező elsőfoku törvényszéknek ugy polgári, mint büntető hatáskörét egyes birákra ruházza át. Igen természetes, hogy ilyen radikális reformterv sokaknál ellenzésre talált. Azt vetik a Zanardelli kormánynak a szemére, hogy könnyelmüen, megfontolás és előkészülés nélkül vetette föl azt a kérdést, mely még nem érett meg a megvalósulásra és ha mégis megvalósittatnék, meg fogná renditeni a személy- és vagyonbiztosságot. Sokan elfogadják ugyan az egyes birói intézmény kiterjesztését az összes polgári ügyekre, de nem merik megszavazni a bünügyek dolgában is, mely utóbbiak elbirálásánál szerintük még szükséges a társas bíróságban rejlő nagyobb garanczia. Ezzel szemben a szocziálisták és republikánusok, Ferri-vel élükön, azt kivánják, hogy az egyesbirói intézményt necsak az első fokon, hanem az összes birói forumokon léptessék életbe. Ez doctrinér tudományos szempontból lehet ideális czél, de a gyakorlati alkalmazhatóságot tekintve, valóságos ugrás volna a sötétbe. Kétségtelenül merész reform az is, melyet a javaslat contemplál, de a biztositékok, melyekkel azt körülveszi, megfosztják veszélyes voltától. Az egyesbirói intézménynek kiterjesztése a fontosabb polgári és bünperekre ugyanis csak ott engedhető meg, hol a magisztratura magas intellectuális fokon áll, erkölcsi sulylyal, tekintélylyel bir és anyagilag független. E tekintetben pedig a javaslat kellően gondoskodik, midőn rendkivüli módon megneheziti a birói statusba való bejutást és csupán a legkiválóbb, képzett elemeknek teszi azt lehetővé, és midőn az előléptetés kérdését minden önkénytől és protectionismustól megszabaditja és a birák javadalmazását tetemesen emeli.

Ha tekintetbe veszszük végül, hogy az olasz javaslat szerint az egyes birónak itéletét felülvizsgálja a három tagból álló főtörvényszék (corte d'appello), valamint az öttagu revizionális törvényszék (corte di revisione), sőt egyes esetekben a római legfőbb semmitőszék is és szem előtt tartjuk azt is, hogy főbenjáró bünügyekben megmarad a háromtagu esküdtbiróság (corte d'assise) hatásköre, könnyen belátjuk, hogy agyrémeket látnak az egyesbirói intézmény ilyetén mérsékelt kiterjesztésének ellenzői, midőn következményeit oly sötét szinekben festik le.

A Zanardelli-kormány, midőn javaslatában a háromtagu elsőfoku törvényszék helyébe az egyes birót helyezi, midőn a főtörvényszék öttagu tanácsát háromtaguvá változtatja és a revizionális bíróságok héttagu tanácsát öttaguvá szállitja le, eminenter pénzügyi szempontot is tartott szem előtt. Az egész olasz közvélemény ugyanis már rég követelte a birák és ügyészek javadalmazásának emelését. Ennek megvalósitása végett két ut állott a kormány előtt: vagy az adófizetőknek ujabb megterhelése, vagy pedig a birói létszámnak csökkentése. Zanardelli, ki csak az imént nyujtotta be a parlamentnek az adóelengedésekről szóló nagyfontosságu törvényjavaslatát (disegno di legge per gli sgravi dei tributi), megczáfolta volna önönmagát, ha nem az utóbbi utat választja.

Az 1500 liráig terjedő polgári perekben, valamint a kisebb bünügyekben (vétségek és kihágások) megmarad a járásbirónak (pretore mandamentale) hatásköre változatlanul. Miután már most az uj javaslat szerint egy uj kategoriája az egyes birónak lép életbe az elsőfoku törvényszék hatáskörével (pretore circondariale), okszerüleg felmerült az a kérdés, hogy a járásbirótól felebbezett itélet hová kerüljön megvizsgálás végett. A javaslat szerint a pretore mandamentale (járásbirónak) megfelebbezett itélete nem mint eddig az elsőfoku törvényszékhez, hanem egyenesen a főtörvényszékhez megyen fel. Noha ez a javaslat természetéből folyó logikus megoldása a kérdésnek, mégis vehemens támadásoknak van kitéve különösen ama vidéki ügyvédek részéről, kiknek lakóhelyén csak törvényszék van, de corte d'appello nincsen. Mig ugyanis eddig a rájuk bizott peres ügyeket két forum előtt képviselték, most a felebbezéstől el fognak

esni, mert a fél felebbezés esetén oly ügyvédet fog nevezni, ki a főtörvényszék székhelyén lakik. E kérdésnél valószinüleg transactióra fog lépni a kormány a nagyszámu ügyvéd-képviselőkkel és pedig akképpen, hogy a törvényszék első fokon mint egyes biró, a járásbirótól felebbezett ügyekben pedig mint társas bíróság itélkezzen.

Nagy összeütközési pontja a különböző helyi érdekeket védő képviselőknek a főtörvényszékek székhelyeinek kérdése. A javaslat ugyanis felemeli a főtörvényszékeknek számát, amennyiben a jelenlegi főtörvényszéki különválasztott osztályokat (sezioni distaccate di corti di appello) teljes főtörvényszékekké alakitja át. Ezzel szemben számtalan provinciális városka főtörvényszéki osztályt kiván, hivatkozván az ügyek nagy számára, melyeket az ott székelő járásbiróság és törvényszék évenkint letárgyalnak és mely ügyeket felebbezés esetén is helyben kivánnák elintéztetni. Ezek arra az elvre hivatkoznak és támaszkodnak, hogy a justiciának kell a jogot kereső felet felkeresni és nem megforditva, mert csak igy felelhet meg ama lényeges kellékeinek, hogy gyors, közvetetlen és olcsó legyen.

Legnagyobb anomáliája a mostani olasz birósági szervezetnek az öt semmitőszék (Torinó, Firenze, Róma, Napoli és Palermo) létezése. Ezek ugyszólván évről-évre, elvi jelentőségü kérdésekben ellentétes határozatokat hoznak, melyeknek mindegyike végérvényes. Ezek leküzdhetetlen akadályai voltak eddig az egységes olasz jog kifejlődésének, mert az egységes irott jog mellett számos kérdésben most ötféle végérvényü birói itélet van. Igen természetes, hogy ez veszélyezteti a jogbiztosságot, megneheziti az egyes provinciák közötti kereskedelmi forgalmat, sőt lehetetlenné teszi az egységes birodalom eszméjének a nép köztudatában való kifejlődését. Az uj javaslat Romában egy semmitőszéket állit fel, egy polgári és két bünügyi osztálylyal. Az egységes semmitőszékkel a Zanardelli-kormány oly intézményt teremt, mely jobban elő fogja segiteni Itália különböző részeinek összeforrasztását, mint bármi más 1870 óta hozott törvény. A jó és egészséges igazságszolgáltatás leghathatósabb eszköz egy ország civilizátiójának emeléséhez, valamint hü tükre a nemzeti morálnak. Az olasz parlament elévülhetetlen szolgálatot tesz hazájának, ha e javaslatból törvényt alkot.

Dr. Asztély Sándor,
budapesti ügyvéd.

Perorvoslat a jogegység érdekében — a magánjogban.

Dr. Székely Aladár «*Perorvoslat a jogegység érdekében*» czimű füzetének azon részében, mely a *Jogtudományi Közlöny* 9. számában is megjelent, felveti a kérdést, hogy nem volna-e az intézmény alapeszméje a polgári jogban is használható? A czikkiró a kérdést *negative* dönti el.

Amily készséggel ismerem el a hivatkozott fejtegetéseknek jogászilag megindokolt voltát a kérdés büntetőjogi vonatkozásaiban, annyira elhibázottnak tartom annak azon finaléját, hol a polgári jogra és peres eljárásra tér ki. Elhibázottnak ugy a conclusio, mint a megokolás szempontjából.

Ezen rendkivüli perorvoslat czélja tekintetében nincsen eltérés közöttünk, s nem vitás az, hogy czélját az *objectiv jog integritásának megóvása* képezi. A kérdés már most csak az, hogy ezen jogi præservativum csak a büntetőjog érdekeit szolgálja-e, avagy egyuttal vitessék-e az át a civiljog terére is. *Dr. Székely Aladár* az előbbi felfogás javára dönt, s kizárandónak tartja a civiljogban a jogegység érdekében használható perorvoslatot. Állásfoglalását indokolja egyrészt azzal, hogy a civiljogban annak tulnyomóan dispositiv jellegü szabályai folytán a megóvni kivánt «egység» amugy sem lehetséges, másrészt pedig azzal, hogy a civiljogi birósági szervezetben nincsen, egy a fenti érdek megóvására oly alkalmas factor, mint a minő a büntető eljárásban a koronaügyész.

Székelynek első helyen emlitett materialis ellenérve éppen ugy nem tud álláspontjának igazáról meggyőzni, mint a második helyen emlitett formális okokban gyökeredző argumentatiója sem.

I. Igaz ugyan az, hogy a büntetőjog absolut szabályaival szemben a modern magánjogot a felek lehető szerződésszabadságát biztositó dispositiv jogrendezés jellemzi, ámde vajon e mellett a törvény egy oly jelentőség nélküli semmivé degradáltatik-e, melynek egységes alkalmazásához mi érdek sem füződik? Ugy hiszszük: nem, és ebbeli hitünk törvényi támogatást is nyer a Curiának s a tábláknak civiljogi téren is biztositott döntvényalkotási jogában, mely döntvények positiv irányban ugyanazon czélt szolgálják, mint a perorvoslat a jogegység érdekében negativ irányban. De meg az a dispositivitás nem is olyan nagyon nagy mértékü. Tudjuk azt, hogy igen sok esetben egyrészt a szerződő felek maguk nem is disponálnak, s akkor szükség van arra a lebecsült magánjogi törvényre, másrészt pedig nincsen magánjogi törvényünk, mely igen jelentős absolut rendelkezéseket ne tartalmazna. Itt van, a polgári peres eljárásról nem is szólva, a szorosabb értelemben vett magánjogi részben a személy-, család- és örökjog, a hiteltörvények közül a kereskedelmi, csőd, ipar, végrehajtási törvények, melyek csak ugy hemzsegnek az absolut rendelkezésektől, no meg a váltótörvény, mely cogitivitás tekintetében directe vetélkedik a büntetőtörvényekkel. Nem szabad figyelmen kivül hagyni azt sem, hogy az ujabb sociális jelentőségü törvényeknek, melyek a gyengébbnek védelmét czélozzák, az absolut jellegü szabályozás éppen alapfeltételét képezi; igy látjuk ezt a kereskedelmi alkalmazottak jogviszonyait szabályozó, vagy ujabban a részletügyleteket tárgyazó javaslatnál. A magánjogi szabályok egy részének dispositivitása mellett van tehát még itt is elég tér, hol az egység megóvható.

Nem is ezen ellenargumentatio az, melyben a civiljogi jogegység érdekében használható perorvoslat hiánya okát leli.

Mint tudjuk ugyanis, egész jogéletünket évtizedek óta a német jog dominálja, s talán nincsen egy állam sem, mely oly áhitattal és következetességgel valósitaná meg a nemzeteknek hangoztatni szeretett jelszavát «*Germania docet*», mint Magyarország, ugy hogy midőn azt keressük, hogy mi is oka annak, hogy a szóban forgó intézmény civiljogunkban ismeretlen, ismét csak a német jogra kell visszamennünk, s illetve a német jognak azon nálunk is recipiált intézményére, mely a franczia jogban kialakult pourvoi en cassation-nak alapeszméjét a felebbezés alapeszméjével kombinálva a *felülvizsgálat* (Revision) mesterséges alakulatában hozta felszinre.

A felülvizsgálat intézménye ugyanis az, melynek receptiója folytán a civiljog egységének érdekében használható perorvoslat mindazon törvényhozások teréről leszorult, melyek a német codificatio hatása alatt állanak, *jóllehet a felülvizsgálat a szóbanforgó intézménynek éppen alapeszméjét nem képes megvalósitani: a személyi momentumoktól és a concrét pertől izoláltan álló egységét az objectiv jognak.* Ennek daczára azonban a felülvizsgálatnak szülőanyja azon franczia civiljogi rendkivüli perorvoslat volt, mely a Code d'Instruction criminelle intézményének pendantjaképp a civiljog egységét volt hivatva biztositania: a pourvoi en cassation.

A franciáknál ugyanis az 1807. évi szeptember 16-iki törvény megadta a ministère public-nak a jogot, hogy a semmitőszékhez (tribunal unique et sédentaire auprès du corps législatif) forduljon olyan itéletekkel szemben, melyek a jog egységes alkalmazását látszanak veszélyeztetni. Ez az ugynevezett pourvoi en cassation egyik mozzanata, mig a másik, melynek alapgondolata közvetlenül átment a felülvizsgálat intézményébe, az, hogy maga a fél is

élhetett ezen perorvoslattal bizonyos meghatározott esetekben, mikor is az u. n. chambre de requêtes-nek ezt megengedő határozata után a pourvoi fölött a semmitőszék, illetve a chambre civile határozott, s amennyiben a panaszt, melynek főalapja a «*contravention expresse à la loi*» volt,* indokoltnak találta, a sérelmes itéletet cassálta s az eljárt bíróságot uj itélethozatalra utasitotta.**

Látjuk tehát, hogy a német codificatio s ennek alapján hazai jogunk a pourvoi en cassation csak azon elágazását acceptálta, mely a közjogi jelleget nélkülözvén, közvetlenül a felek érdekeit szolgálta, s hol éppen ez és nem az objectiv jog egységének megóvása volt a czél, s az intézmény másik részéből csak annyit recipiált, hogy itten is a fölött dönt a biró, volt-e «contravention expresse à la loi», ellenben az állami ellenőrzésnek azon biztositékát, hogy a ministère public is élhetett e perorvoslattal elejtette s ezzel a felek kérelmére meginduló eljárási móddá tette azt, éppen ugy mint elejtette a perorvoslat közjogi jellegét kidomboritó azon momentumot is, hogy a ministère public által folyamatba tett pourvoi folytán hozott határozat a felekre rendszerint nem terjedt ki.*** Csodálatos mégis, hogy a pourvoi en cassation éppen emlitett elemeit nélkülöző s reformatorius rendelkezést is eredményezhető felülvizsgálatnak nevezett perorvoslatban mégis a magánjog egységének olyan biztositékát látja például a régi német perrendtartás indokolása, mely a francziák imént vázolt perorvoslatát pótolja, midőn azt mondja: «Im Interesse der freilich nie vollständig zu erreichenden, aber thunlichst zu erstrebenden *Einheit des Rechts und der Rechtsprechung* ist das Rechtsmittel der Revision zugelassen», nem áll ez sem a németeknél, sem nálunk, s ezt az egységet a németektől átvett felülvizsgálati rendszerünk már azért sem képes biztositani, mivel:

1. Csak a perbeli személyek külön kérelmére kerül az ügy revisio alá.

2. Értékhatár állittatott fel, mely két irányban is kizárja az egység megvalósulását: *a)* hogy a 200 frton aluli ügyek egyáltalán ki vannak véve a felülvizsgálat alól (1893: XVIII. tcz. 181 §.; javaslat 543 §.); *b)* hogy az 500 frton aluli ügyekben a m. kir. Curia gyakorolja a felülvizsgálati biráskodást s minden más esetben az illetékes kir. itélő tábla (1893: XVIII. tcz. 186. §.; javaslat 548. §.), holott az egység szempontjával éppen ugy ellenkezik az, hogy bizonyos ügyek egyáltalán ki legyenek zárva a felsőbb foku elintézésből, mint az, hogy hatásköri differentiálódás álljon be e ponton.

Látjuk tehát, hogy a felülvizsgálat, mely a maga fölötte mesterséges mivoltánál fogva közvetlen czélját is problematikusan képes megvalósitani, mily kevéssé szolgálhat a jogegység biztositékául, holott azon intézménynek, honnan a németek vették, éppen ez képezte alapgondolatát.

II. Nem tekinthető döntőnek *dr. Székely Aladár* azon második ellenérve sem, hogy: «a polgári törvénykezés terén nincs és előreláthatólag nem is lesz olyan hatóság, mely azt ugy dominálná, mint a büntető eljárást a koronaügyész». Ez igaz, ámde nem érhetnők-e be addig, mig talán tudunk egy specialis hatóságot teremteni, egy talán kevésbbé alkalmas, de mégis olyan organummal, mely positiójánál és jogi tudásánál fogva méltán szerepelhet a jogegység őreként. Gondolok ekkor a Curia *elnökére* vagy *tanácselnökeire*, kik diszes tisztet nyernének e feladat megvalósitásában, s kiknek ez iránybeli müködése iránt a kellő bizalmat megszerezte azon eredmény, melyet a jogegység érdekében használt perorvoslat nyomán a büntetőjog terén néhány éves munka után is már felmutathat judikaturánk.

III. Végeredményképpen tehát azt kell mondanunk, hogy sem azon ellenvetés, mely a magánjogi szabályoknak tulnyomóan dispositiv voltából indul ki, sem pedig az, mely az alkalmas hatóság hiányával érvel, nem képezheti akadályát annak, hogy a büntetőjog mellett a magánjog egységes alkalmazásának biztositékául jogrendszerünkbe beillesztessék azon intézmény, mely az objectiv jog helyes érvényesülését, annak teljes integritását előmozditani és biztositani van hivatva.

Dr. Bedő Mór.

* L. 1893 : XVIII. 185. §. *a), c)* pontjait.

** L. 1893: XVIII. 204. §.

*** Dr. Richard Schmidt: Lehrbuch des deutschen Civilprocessrechtes 562. l.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Tény- és jogkérdés.*

Jogi — s jelesül anyagi jogi — tévedésen, vagy a bizonyitékok mérlegelésén és méltatásán alapszik-e a megtámadott itélet, ezen a kérdésen fordul meg az, vajon a Curia anyagi semmiségi okból az itélet megsemmisitésével uj itéletet hozhat-e vagy sem. A határvonal világos és határozott; olyan mint az, mely két ellentétes szint átmeneti árnyalat nélkül egymástól elválasztja; de nem ritkán olyan, mint a hid, mely a török hitmonda szerint a menyországba vezet, a legélesebb élü borotva élénél is keskenyebb; s ez az oka, hogy a gyakorlat ebben a kérdésben nem ritkán megbotlik. Lássunk egy példát arról a területről, amelyen a kir. Curia kétségtelenül elévülhetetlen érdemeket szerzett magának. Ez a szándék. A magyar Btk. hatályának első éveiben keletkezett itéletek érdekes, de szomoru bizonyitványai annak a valóságos fogalomzavarnak, amely e téren kivált az elsőfoku bíróságoknál uralkodott. A tisztitó munka, melyet a m. kir. Curia végzett, szinte páratlan. Voltak esetek, melyekben a bántalmazó kezei között lehelte ki lelkét az áldozat s a bíróság még sem állapitott meg ölési szándékot, mert nem talált lélektani indokot annak bizonyitására, hogy a tettes a sértettnek életét akarta kioltani. A kir. Curia rektifikálta a tévedést s megállapitotta az ölési szándékot annak a ritka következetességgel fentartott elvnek érvényesitésével, hogy ha a bizonyitás eredménye szerint bizonyitottnak tekintendő az, hogy vádlott az eredményt, mint cselekménye következményeit előre látta, tehát az eredmény képzetével cselekedett, az eredményre irányzott szándékot meg kell állapitani, mert «az előrelátott eredmény szándékos». Vegyünk most egy itéletet, mely semmiségi panaszszal van megtámadva azért, mert a bíróság a szándékot meg nem állapitotta. Ténykérdés-e a szándék vagy jogkérdés? Világos, hogy magából a szándék meg nem állapitásából a kérdésre választ nem adhatunk.

A kérdés eldöntése azon fordul meg, hogy a bíróság mily okból nem állapitotta meg a szándékot. Ha a bíróság itéletének indokaiban bizonyitottnak fogadja el, hogy a vádlott az eredmény előrelátásával cselekedett és a szándékot azért nem állapitja meg, mert az eredmény előrelátása a szándék megállapitásához nem elegendő: ebben az esetben a Curiának a fentiek szerint elfogadott jogi álláspontjához képest a szándék kérdése jogkérdés; a szándék meg nem állapitása jogi tévedésen alapszik s a Curia az itélet megsemmisitésével érdemben itéletet hozhat. Ha ellenben a bíróság a szándék meg nem állapitását azzal indokolja, hogy nem látja bizonyitottnak, hogy vádlott az eredményt előrelátta s az eredmény képzetével cselekedett: ebben az esetben a szándék ténykérdés, melyhez a kir. Curia hozzá nem nyulhat s a megtámadott itélet megállapitását köteles elfogadni, akkor is, ha az az iratokból meritett meggyőződésével homlokegyenest ellenkeznék. Az itéletnek megsemmisitése azon az alapon, hogy a megtámadott itéletben valóknak elfogadott tényekből logikai szükségszerüséggel vonandó le az a követ-

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

keztetés, hogy vádlott cselekményének eredményét előrelátta, tehát az eredmény képzetével s igy szándékosan cselekedett, ténykérdésnek felülvizsgálatát s igy a kir. Curiának a BP. 437. §-ában meghatározott hatáskörének tullépését képezné.

Érdekes példa a m. kir. Curia 1883 márcz. 1. (B. J. T. 7. k. 6. l.) itéletével eldöntött eset. Mind a három bíróság által változatlanul elfogadott tényállás szerint: Demetrovics György szemorvosnak adta ki magát s többeknél, akik szembajban szenvedtek, önként jelentkezvén, ugy ezeket, mint másokat is azon hitegetés mellett, hogy szembajukat rövid idő alatt meggyógyitja, jutalom kikötése mellett, gyógykezelés alá vette. A gyógykezelés abban állott, hogy a vádlott a betegek szemeibe körülbelül 10 czentiméter hosszu, általa «görög tű»-nek nevezett egyszerü vastüvel szurkált. A mütét következménye az volt, hogy az ilyképp gyógykezelt három ember szemevilágát örökre elvesztette. A testi sértést az elsőbiróság gondatlanságból okozott sulyos testi sértés vétségének; a kir. itélő tábla a Btk. 301. és 303. §-a alapján sulyos testi sértés büntettének minősitette; a m. kir. Curia gondatlanságot állapitott meg.

Nem kevésbbé érdekes az 1882 decz. 21. (U. o. 5. k. 303. l.) eldöntött eset. A vitátlan tényállás szerint Nagy Pál Mihály 1880 nov. 15-én az olaj-ütő malomban czivódásba elegyedett I. Jakabbal s készakarva meglökte ellenfelét ugy, hogy ez utóbbi az éppen müködő gép kerekei közé esvén, 8 heti gyógyulást igénylő sérelmeket szenvedett. A két alsóbb bíróság gondatlanságból okozott, a kir. Curia szándékos sulyos testi sértést állapitott meg! Ténykérdés-e ezekben az esetekben vagy jogkérdés a szándék? Lehet ténykérdés, lehet jogkérdés. Attól függ, hogy a bíróság a testi sértési szándék helyes vagy helytelen fogalmából indult-e ki, midőn a szándékot meg, illetve meg nem állapitotta; az első esetben ténykérdés, a másik esetben jogkérdés. Az 1882 decz. 28. (B. J. T. 5. k. 300. l.) itélettel eldöntött esetben a mindhárom bíróság által egybehangzóan elfogadott tényállás szerint a borosjenői éjjeli őrök értesülvén arról, hogy a rossz hirben álló T. Ilie a következő éjjel lopást akar elkövetni, több csoportban őrködni indultak. Az egyik csoport reá akadván, A. és B. vádlottak őt lefogták és agyba-főbe verték; C. vádlott pedig 4—6 lépésnyi távolból rálőtt. Sértett nehány másodpercz alatt meghalt. Az orvosszakértői vélemény szerint az A. és B. vádlottak által ejtett sérülések feltétlenül halálosak; a halált azonban a hasi függérnek a lövés által okozott megsértése okozta, melytől néhány másodpercz alatt az elvérzésnek be kellett következnie, mig az agyroncsolást a sértett napokig is tulélhette volna. Az első bíróság C. vádlottat szándékos emberölésben, A. és B. vádlottakat halált okozott sulyos testi sértésben; a kir. itélő tábla mindhárom vádlottat szándékos emberölés büntettében; a kir. Curia végül C. vádlottat szándékos emberölés büntettében, A. és B. vádlottakat ellenben csak a szándékos emberölés kisérletében itélte el. Az A. és a B. vádlottakra vonatkozólag az ölési szándék tény- vagy jogkérdés lehet a szerint, amint az elsőbiróság a szándék jogilag helyes fogalmának alapul vétele mellett, a bizonyitékok mérlegelése alapján vagy pedig a szándék fogalmának téves értelmezése folytán tagadta meg az ölési szándékot. Hogy tényleg tényvagy jogkérdésként szerepelt-e a szándék, az meg nem állapitható, mert az elsőbiróság itéletének indokai közölve nincsenek; a kir. Curiának az az indokolása pedig, hogy «az A. és B. vádlottak által ütő- és vágóeszközökkel ejtett sértések a szakértői vélemények szerint feltétlenül halálosaknak találtattak, s tekintve, hogy azokat a vádlottak a bántalmazottnak fején ismételve és nagy erőkifejtéssel ejtették és ezen körülmények a szándékos emberölés büntettének lényeges alkatelemeit képezik», a szándéknak ugy is mint ténykérdésnek, ugy is mint jogkérdésnek felülvizsgálatával összeegyeztethető.* Tisztán jogkérdés ellenben az, hogy az A. és B. vádlottak az ölési szándéknak megállapitása esetében a szándékos emberölésnek bevégzett vagy csak megkisérlett büntettében itélhetnek-e el.**

Egy német bíróság a vádlottat lopásban mondotta ki bünösnek, azon elfogadott tényállás alapján, hogy a vádlott egy hazafias ünnepély napját megelőző estén az ünnepélyhez feldiszitett iskolaterembe bemászás mellett behatolt, onnan a német császár arczképét elvette s azt később elégette. A lipcsei Reichsgericht 1882 jan. 7. az itéletet megsemmisitette s uj eljárást rendelt el, mert az itélet indokolása nem zárja ki azt a feltevést, hogy az eljárt bíróság abból a téves nézetből indult ki, hogy a vádlott abban az esetben is lopást követett volna el, ha a képet kizárólag abból a czélból vette el, hogy azt megsemmisitse. Nincs kizárva tehát annak a lehetősége, hogy a bíróság az eltulajdonitási czélzat helytelen fogalmából indult ki, midőn azt a vádlott terhére megállapitotta.

A ténykérdésnek és a jogkérdésnek a gyakorlatban észlelhető összezavarásához előmozditólag egy másik körülmény is járul. A semmiségi panasz a tény- és a jogkérdés különválasztásán alapszik. Ebből az alapeszméből kifolyólag a ténykérdésnek és a jogkérdésnek más-más a szuverén birája.

A ténykérdésnek szuverén birája nem szuverén biró a jogkérdésben; a jogkérdésnek szuverén birája viszont a ténykérdésben a tény birónak megállapitásaihoz kötve van. Nagyon természetes tünemény, hogy két oly hatalom találkozásánál, amelyeknek mindegyike más-más területen szuverén, a hatalmak mindegyike esetleg a másik hatalom rovására érvényesülni törekszik. A ténybiró ténykérdés eldöntésének látszatával akarja felruházni azt, ami esetleg jogkérdésnek eldöntése, mert a ténykérdésben ő a szuverén, az ügy eldöntésében tehát az ő hatalma érvényesül. Viszont nagyon is érthető, hogy a jogkérdésnek birája, ha arról győződik meg, hogy a ténybiró a ténykérdést alaposan roszszul oldotta meg, a ténykérdésnek jogkérdéssé alakitásával igyekszik hatáskörét megállapitani és azt emelni érvényre, ami az ő meggyőződése szerint megfelel az anyagi igazságnak. És ez annál természetesebb ott, ahol mint minálunk, a legujabb időkig a szuverén hatalom a ténykérdésben és a jogkérdésben is egy kézben, a kir. Curia kezében összpontosult, s a BP. életbeléptetésével a kir. Curia hatáskörében mintegy capitis diminutiót szenvedett, mert a ténykérdés fölött gyakorolt szuverénitását elvesztette.

Ennek daczára a jogkérdés területének ily módon kiterjesztését helyeselni nem lehet, mert cassatorius hatáskörben ténykérdésnek eldöntése a közvetlenségben rejlő biztositék nélkül nem történhetik. A m. kir. Curiának különben hatásköre határainak szigoru megtartása mellett is módjában van indirect uton az anyagi igazság győzelmének biztositásához hozzájárulni. Valamint ugyanis a m. kir. Curia a semmiségi panaszt elutasithatja azért, mert a megtámadott itéletben jogi tévedés fel nem ismerhető, ugy megsemmisitheti az itéletet nemcsak akkor, ha a jogi tévedést határozottan megállapitotta, hanem már azon az alapon is, hogy a fenforgó körülmények szerint jogi tévedés lehetősége kizártnak nem mutatkozik. Ezt a megsemmisitést a kir. Curia az anyagi igazság érdekében czélszerüen felhasználhatja. Ezen az alapon természetesen a kir. Curia uj itéletet nem hozhat, hanem

* Az a kifejezés, hogy «ezen körülmények a szándékos emberölés büntettének lényeges alkatelemeit képezik», mindenesetre legalább is incorrect kifejezés. Az indokokban részletezett körülmények nem alkatelemei a szándékos emberölésnek, hanem oly körülmények, amelyekből a szándékos emberölésnek lényeges alkateleme, az ölési szándék megállapitható.

** Minthogy a halál nem ezeknek a vádlottaknak cselekményéből következett be, a jogkérdést a kir. Curia oldotta meg helyesen.

hatásköre csak arra terjed ki, hogy az itélet megsemmisitésével uj eljárást rendel el. De ennek ugy is kell lennie, mert ténykérdésnek cassatorius hatáskörben eldöntése megnyugvást nem szülhet.

A kir. Curiának itélkezéséről legközelebb.

Dr. Heil Fausztin,
kir. közigazgatási biró.

Birósági határozatok kritikai fejtegetése.

Az ügyvéd felelőssége a perbeli melléklet illetékeért.

I.

H. részvénytársaság G. A. németországi gépgyároshoz levelet intézett, amelyben egyebek között egy gépet rendelt 13,500 K vételárban. Ezen megrendelésből folyóan a gépgyáros a H. részvénytársaság ellen 5239 márka kár iránt pert inditván, a gépgyáros a megrendelő levelet a keresethez csatolta.

A feltételesen illetékmentes levél perben használtatván, elveszitette illetékmentességét. Mivel pedig a levél sem a megfelelő bélyeggel ellátva nem volt, sem pedig (50 K-án felüli illetékről levén szó) illetékkiszabás végett be nem mutattatott, a megfelelő egyszeres és felemelt illeték erejéig lelet vétetett fel.

Felvétetett pedig a lelet nemcsak a külföldi gyáros ellen, aki azon levél alapján felperesként fellépett, de egyszersmind *a keresetet ellenjegyző ügyvéd ellen is.* A közigazgatási bíróság a leletet jogosnak mondotta ki, «minthogy a keresetet inditó fél külföldi lévén, az állami kincstár által az illeték megfizetésére nem szoritható; minthogy továbbá az idézett szabályok 94. §-ának 1. pontja szerint mindazok, kik másnak nevében feltételesen bélyegmentes, külföldön kiállitott iromány bélyegkötelezettséget alapitó használatba vesznek, a bélyegilleték lerovásáért, a 89—93. §-okban megjelölt személyeken kivül, ezekkel egyetemlegesen kezeskednek; illetőleg azokat oly bélyegköteles okiratra nézve, melyektől az illeték nem bélyegjegyek felhasználása, hanem készpénzfizetés által rovatik le, a 97. §. 1., illetve 95. §. 1. pontja értelmében, az egyetemleges kezesség erre az illetékre nézve is terheli». (9943/902. szám alatt.)

Az itt kimondott elv nem uj. A pénzügyi közigazgatási bíróság ugyanezen elvi kijelentést tette 431/85. számu határozatában.

Hogy miképpen egyeztethető össze ez a gyakorlat az 1873: IX. tcz. 7. §-ával, azt nem vagyok képes felfogni. Ezen szakasz szerint az ügyvédek felelőssége nem terjed ki a perben használt eredeti mellékletekre. Alkalmazza is ezen elvet a feltételesen bélyegmentes eredeti okiratokra nézve a közigazgatási bíróság 84/98. számu határozata, kijelentvén, hogy ezek bélyegilletéke akkor is magát az ügyfelet terheli, ha az okiratot az ügyfél nevében megbizott képviselő ügyvédje veszi illetékköteles használatba. (László Pál: Bélyeg és illetékek iránti szabályok. IV. kiadás 127. l.) Ez a határozat ellentétben áll ugy a megbeszélés tárgyává tett 9943/902. sz. határozattal, valamint a pénzügyi közigazgatási bíróság fent idézett 431/85. sz. határozatával.

Nem változtat ezen az, hogy a fél külföldi, mert a törvény az ügyvéd felelősségére nézve nem különböztet magyarországi lakosok és külföldiek közt.

A 94. §-nak a külföldi okiratokra vonatkozó szabályai sem rontják le az ügyvédekre vonatkozó szabályt, amely speciális természeténél fogva kivételt képez az illetékszabályok összes általános jellegü rendelkezései alól. Az ügyvéd állása nem azonositható azokkal, akikről a 94. §. mondja, hogy «mindazok, kik saját vagy *más nevében* . . . feltételesen bélyegmentes, külföldön kiállitott okiratot bélyegkötelezettséget alapitó használatba vesznek».

Egészen evidens, hogy a bíróság a külföldi fél magyarországi meghatalmazottját érti ezen kifejezésben, de nem is gondol az ügyvédre, akit a mellékletek bélyegilletékeire nézve az 1873: IX. törvényczikkben egyenesen kivett az illetékkötelezettek közül.

Ahol a felek kötelezettségeiről szól a törvény, ott soha a perbeli képviselőt nem érti a törvény, mert az ügyvédek kötelezettségeire külön intézkedéseket tartalmaz.

Nem érv az ügyvéd marasztalása mellett az, hogy a közvetlenül érdekelt fél «külföldi levén, az illeték megfizetésére nem szoritható».

Egyfelől jól tudjuk, hogy a belföldiek sem mindig szorithatók eredménynyel az illeték megfizetésére, másrészt a külföldinek is lehet Magyarországon lefoglalható vagyona, nem szólva arról, hogy némely államokkal viszonosságban is állunk.

A feltétlenül illetékköteles és feltételesen illetékmentes okiratok illetékei közt sincs különbség az ügyvéd felelőssége szempontjából, mert az 1873: IX. tcz. 7. pontja ily különböztetést nem tesz. *Dr. Balog Arnold.*

II.

Kétségtelen, hogy a közigazgatási bíróság 84/1898. sz. alatti határozata ellentétben áll a fent ismertetett határozattal. Amaz azt mondja, hogy az ügyvéd a perhez mellékelt eredeti okiratok bélyegilletékeért az illetékszabályok 90. §-ának *b)* pontja értelmében nem felelős, emez ellenben azt jelenti ki, hogy az ügyvéd által külföldi peres fele nevében bíróság előtt használt feltételesen illetékmentes kereskedelmi levél után a használat folytán járó illetékért a képviselő ügyvéd felelős. Ezen két ellentétes határozat nem meriti ki az ellentétet, mert mig az első határozat az illetékszabályok 90. §-a *b)* pontjára támaszkodva általánosságban és ugyszólván minden kivételt kizáró módon állitja fel a maga negativ elvét, addig a másik indokolásának egész gondolatmenete szerint a fősulyt arra látszik fektetni, hogy a képviselt peres fél *külföldi*, aki az állami kincstár által illeték fizetésére nem szoritható.

Nézetünk szerint a 84/1898. számu határozat téves és mindenesetre az 1873: IX. tcz. 7. §-ának téves értelmezésén alapul. Ezen szakasz, amelyet az illetékszabályok előbb emlitett 90. §-ának *b)* pontja is idéz, nem is arról beszél, amit az utóbbi mond, hanem másról. Az illetékszabályok 90. §-a a bélyegilleték fizetése iránti kötelezettséget tárgyazza, amely utóbbi a 89. §-ban nemcsak okiratokra, hanem az üzleti könyvekre, beadványokra és hivatalos kiadványokra is kiterjed s midőn a 90. §. *b)* pontja az eredeti mellékletek után járó okirati bélyegilleték tekintetében az ügyvédre nézve kivételt felállit, *az nyilván csak azokra az okiratokra vonatkozik, amelyek már eredetileg is bélyegkötelesek voltak.* Kitünik ez az 1873: IX. tcz. 7. §-ának szövegéből is. Ezen szakasz a peres eljárásban elkövetett bélyegröviditésekről beszél, megállapitja, hogy a felemelt illeték háromszoros összegben kirovandó és kimondja, hogy ha a bélyegröviditès ügyvédi képviselet mellett követtetik el, a felemelt illeték első sorban mindig a képviselő ügyvédek tartoznak fizetni. Azután, végezetül, külön bekezdésben azt mondja ezen szakasz, hogy «ezen rendelet az eredeti mellékletekre nem alkalmazható». Világos ezekből, hogy itt a törvényhozó nem gondolt, nem is gondolhatott a feltételesen bélyegmentes okiratokra, amelyeknek illetékköteles volta bizonyos felfüggesztő feltétel beálltától függ és amelyek iránti felelősséget, amint az az illetékszabályok 94. §-ának 1. pontjában tárgyilag és személyileg körül van irva, az 1873: IX. tcz. nem is érintette.

A fent idézett legujabb határozat ellenben abban téves, hogy csak külföldi peres fél tekintetében statuálja az ügyvéd felelősségét. E tekintetben a törvény a felek között különbséget nem tesz és legfölebb arról intézkedik, hogy a külföldön kelt okirat után belföldi használatba vétel előtt az illetéket le kell róni. Azonban áll az, hogy aki használatba vesz egy feltételesen bélyegmentes okiratot, az az illetékszabályok 94. §-ának 1. *f)* pontjában foglalt szabálynál fogva a törvényes következmények sulya alatt köteles a megfelelő illetéknek a törvény által előirt módon való lerovásáról gondoskodni, amire, ha az illető ügyvéd, az 1874: XXXIV. tcz. 54. §-ában módot is találhat előleg követelésével.

Igaz, hogy az itt felállitott elv az ügyvédi karra igen terhes, de azt tartjuk, hogy a törvényes szabályok szorgos szem előtt tartásával az ügyvéd mindig módot fog találni a felemelt illeték kikerülésére épp ugy, mint az egyszeres illeték fedeztetésére, amint ezt a tőzsdebiróság előtt inditott pereknél naponkint tapasztaljuk. Az illetékszabályok nem magánjogi törvények és különleges jellegüknél fogva szorosan figyelembe veendők és betartandók. Hiszen a fenállott pénzügyi közigazgatási bíróság 431/1885. számu határozata ugyancsak az illetékszabályok 94. §-a alapján az ügyvédet az illetékért még az esetben is felelőssé tette, ha valamely külföldön kiállitott okirat akkor, amikor arra a belföldön a bélyegkötelezettség beállott, az ügyvéd kezei között volt.

Dr. Fraenkel Sándor,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **Tiz korona.** Nagy baj, ha valamely társadalomban a jog lábbal tiprását az emberi törvény nem bünteti. Talán még nagyobb baj, ha a törvény jó, de a bíróság kegyetlen kegyelme helytelenül alkalmazza.

Valaki egy leányt odadobott a közmegvetésnek, többek előtt elmondván róla, hogy «szombaton és vasárnap a legaljasabb cselédekkel csavarog késő éjjel, nem tisztességes leány». Az alsóbíróságok a rágalmazóra kiszabják a törvényes fogházbüntetést. A védő bizonyos alakiságokból semmiségi panaszszal élvén, a Curia kijelenti, hogy tekintettel arra, miszerint *sulyositó körülmény nincs, ellenben vádlott büntetlen előéletü, ez oly rendkivüli nyomatékos enyhitő körülmény*, mely a Btk. 92. §-ának alkalmazását kellően indokolja, s ezért az alsóbíróságok itéleteit *hivatalból* megsemmisiti s kiszab 10 koronát. (L. Melléklet 426. sz. eset.)

Próbáljunk fel nem háborodni s nyugodtan, jogászilag érvelni. Nem igaz, hogy a fenti esetben nincs sulyositó körülmény. Az, hogy a Btk. 264. §-ának 4. pontja a női becsület elleni támadás esetén az exceptio veritatist kizárja, kétségtelenné teszi, hogy a lovagias törvényhozó azt, hogy a rágalmazás női becsület ellen irányul, *rendkivüli sulyositónak* tekintette. És nem igaz az, hogy a büntetlen előélet egymagában *valaha is* indokolhatná a Btk. 92. §-ának alkalmazását. Azért van minimum, hogy ily esetben, ha kell, alkalmaztassék. De azt mondani, hogy már a minimum is csak visszaesőknek van szánva, ellenben az oly férfiakra, kik még büntetve nem voltak, ez is tulsulyos, helytelen törvény*alkalmazás*, miután törvény*magyarázathoz* ebben az esetben folyamodnunk nem szükséges. *N.*

— **Budapesti terminusok** czim alatt lapunk 20. számában felemlitettük, hogy a budapesti VI. kerületi kir. járásbiróságnál április 4-ikén beadott sommás kereset elintéztetett május 6-ikán, tárgyalás tüzetett junius 5-ikére. Felkérettünk annak közlésére, hogy ez ügyben az alperes ausztriai lakos és ez okozta a hosszabb terminus tüzését.

— **Az érsekujvári kir. járásbiróság** 1903 M. II. 29. számu ügyben egyik budapesti kir. járásbiróság megkeresésére megidézett, de meg nem jelent *alperest* az uj határnapra *40 korona pénzbirság* terhe mellett idézte.

— **A zugirászat.** A brassói ügyvédi kamara évi jelentése kiemeli, hogy általánosan ismert zugirók rendes alakok a bíróság folyosóin s azok ellen sikerrel eljárni a törvény fogyatékossága és a zugirók ravasz élelmessége miatt ritkán lehet. Éppen azért kivánatos volna, hogy ha már valakire rábizonyult a zugirászkodás vádja, az szigoruan büntettessék. A brassói kir. járásbiróság egy előfordult esetben az ismert zugirót csupán 10 K büntetésre, a hosszufalusi kir. járásbiróság pedig szintén csak 30 K pénzbüntetésre itélte. A fogarasi kir. járásbiróság itéletei ellen beérkező felebbezések jelentékeny része zugirász munkája.

— **Az ügyvédi dijak megállapitása.** A brassói ügyvedi kamara évi jelentésében kiemeli, hogy a per tárgyára, bonyolult voltára való tekintet nélkül 10 K-t állapit meg rendszerint a brassói kir. törvényszék felebbezési tanácsa munkadijban, a kézdivásárhelyi kir. törvényszék pedig csak 8 K-t; holott rendszerint 9 órától 12-ig, 1-ig, gyakran 2-ig, sőt későbbig is eltöltjük, a mai helytelen kitüzési rendszer mellett, időnket.

— **Takarékoskodás fillérekben.** A soproni ügyvédi kamara jelentésében olvassuk, hogy a soproni járásbiróság vezetője az 1902. év vége felé és a folyó év elején a hátralékokat a hivatalos órákon kivül ivenkénti dijazás mellett dolgoztatta fel. Azután meg a sorsnak kedvező kegyelméből találkozott egy boldogtalan halandó, aki annak a jó reménységnek fejében, hogy idővel tán dijazott napidijassá léptetik elő, ingyen ajánlotta fel szolgálatát a járásbiróságnak. Igy azután a folyó év első hónapjaiban sikerült az előző év hátralékainak nagyobb részétől a jegyzői irodákat megtisztitani. Igaza van a kamarának, hogy ezek nemcsak nyomoruságos, de egyenesen szégyenletes állapotok.

— **A birói határozatok** gyakran nem tartalmazzák az ügy megjelölését. Az ügy számából magából igen nehéz eligazodni. Ily eset utóbb fegyelmi eljárás tárgyát képezte, de a Curia az eljárást megszüntette. *Indokok:* Dr. S. ügyvéd azt panaszolja, hogy *X.* kir. járásbiró 1902. V. I. 1692/3. sz. a. oly végrehajtási kérvényre rendelte el a végrehajtást, melyből a perbeli személyek nevei ki nem tünnek, sőt a végrehajtást elrendelő végzésbe sem vette bele a peres felek neveit és igy a panaszlót abba a kényszerhelyzetbe hozta, hogy kénytelen volt a végrehajtási összeget megfizetni, habár azt már egyszer megfizette volt, mert az ügy mibenlétéről meggyőződést nem szerezhetett. Minthogy azonban a végrehajtás a Nagyvárad városi kir. járásbiróságnak 1902. V. I. 1692/2. sz. a. kelt jogerejü végzése alapján rendeltetett el, mely végzés a panaszosnak előzőleg kézbesittetett, e szerint az részére az 1881: LX. tcz. 6. §-a értelmében a végrehajtási kérvényhez csatolandó nem volt, de a kérvényből és az 1692/2. sz. végzésből a felek nevei is kivehetők: ugyanazért a panasz alaptalan és annak folytán a fegyelmi eljárás megindítása mellőzendő volt. (1903 április 4. 163. sz. a.)

— **Mikor a fegyelmi feljelentést tett járásbiróság, mint testület, felebbez a feljelentett ügyvéd ellen fegyelmi ügyben.** *A kassai ügyvédi kamara fegyelmi bírósága:* a további eljárást beszünteti. *Indokok:* A kassai kir. járásbiróság panaszt emelt azért, mert X. ügyvéd a kassai kir. járásbiróság előtt folyamatban volt büntetőügyben beadott felebbezési indokolásában a következő kifejezéseket használta: «a birói jogszolgáltatás egyik különös módját alkalmazta. Támaszkodva az uri emberek igazmondására és becsületérzésére, összes vendégeimet tanukként beidézte. Faggatással a tanukat önmagukat terhelő vallatásba ugratta bele, ugy csinált a tanukból vádlottakat, ezekből aztán amit lehetett, kiszoritott, védőm pedig kérdést sem intézhetett». A kamara ügyésze a fegyelmi eljárás mellőzését kérte, a kir. ügyész a panasz képviseletét el nem vállalta. A panaszt elutasitani s az eljárást beszüntetni kellett, mert a panaszlott beadvány egész terjedelmében tárgyilagosan van szövegezve, abban oly kifejezések, melyek a szólásszabadság határain tullépnék és sértők volnának, nem foglaltatnak. (1903. évi jan. 31-én 140. sz. a.)

A kir. Curia: A felebbezés hivatalból visszautasittatik. *Indokok:* Az 1874: XXXIV. tcz. 79., 100. és 101. §-ai a kamarai ügyész, kir. ügyész és magánpanaszos személyében tüzetesen kijelöli a vádközegeket. A bíróság vagy más hatóság pedig fegyelmi feljelentést tehet ugyan (79. §.) de ebből csak az esetben lesz vád, ha azt valamely vádközeg magáévá teszi. Minthogy pedig a jelen esetben a kassai kir. járásbiróság által tett fegyelmi feljelentést sem a kamara ügyésze, sem a kir. ügyész magáévá nem tette és az elsőfoku fegyelmi biróság határozatában megnyugodott, a fegyelmi feljelentést tett járásbiróság, mint testület, a felhozottaknál fogva felebbezési jogosultsággal nem bir, annál kevésbbé, mert az idézett törvény 83., 84., 89., 93., 100. és 101. §-aiból következik, hogy a vádelv az ügyvédek ellen irányuló fegyelmi eljárásban is érvényesül, hogy tehát a törvényben meghatározott vádközegek inditványa nélkül sem itéletnek, sem vád alá helyezésnek, de még csak a fegyelmi eljárás elrendelésének sincs helye: annálfogva a járásbiróság, mint testület részéről beadott felebbezést hivatalból visszautasitani kellett. (1903. évi április 25-én 159. sz. a.)

— **A pártfogó ügyvédnek tiszte alól való felmentése.** Tekintettel arra, hogy T. K.-né a bemutatott tényvázlat szerint semmiféle közelebbi adatot vagy bizonyitékot nem tud felhozni arra, hogy hitelezőjének D. P.-nak a végrehajtási joga megszünt volna, tekintve továbbá azt, hogy a pártfogó ügyvédnek nem lehet feladata a pártfogoltnak adat és bizonyiték nélküli feltevései alapján nyomozásokat eszközölni, ennélfogva a kamara dr. K. ügyvéd urat a további pártfogói tiszte alól felmenti s erről a kir. járásbiróságot az érdekeltekkel leendő közlés czéljából értesiti. (A budapesti ügyvédi kamara 1903 április 30-án IV. 512/6/1898. sz. a.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A tanuzási kötelesség** kérdésében hozott figyelemreméltó határozatot a napokban a bécsi Landesgericht. Egy ausztriai illetőségü szófiai kereskedő pert inditott a bécsi Landesgericht előtt a Comptoir national d'Escompte párisi bank ellen annak megállapitása iránt, hogy a kétségtelenül különbözeti ügyletekből eredő 320,000 frank felmerült differenczia megfizetésére nem köteles. Alperes illetékesség hiánya czimén pergátló kifogást tett. Felperes több nagyobb bécsi bankra hivatkozott tanuképpen annak bizonyitására, hogy a franczia banknak tekintélyes vagyona van náluk el-

helyezve s igy az osztrák bíróság illetékes. A bankok beadványaikban megtagadták a tanuságtételt, mert üzleti titokról nem kötelesek tanuskodni. A bíróság felmentette őket a tanuságtétel alól az osztrák perrendtartás 123. §-ának 5-ik pontja alapján, mert az üzleti titok elárulása következtében a franczia bank a bécsi bankokkal az üzleti összeköttetést megszakithatta volna s igy a tanuskodásból a bankokra vagyoni hátrány származhatott volna.

— **A biztositási jog reformja Németországban.** Németország a biztositási szerződés jogának reformja előtt áll. A reformot megvalósító törvényjavaslatot a napokban terjesztik az illetékes körök elé véleményadás végett. A javaslat magában foglalja az egész biztositási magánjogot a tengeri biztositás kivételével, melyet külön törvény fog szabályozni. Kiterjeszkedik a kárbiztositásra, az életbiztositásra, a balesetbiztositásra és a személybiztositás többi fajaira. A javaslat 184 szakaszból áll s öt részre oszlik. Az első rész az összes biztositási ágakra vonatkozó általános intézkedéseket tartalmaz, a második rész a kár, a harmadik az élet, a negyedik a balesetbiztositást szabályozza, végül az ötödik rész a zárhatározatokat foglalja magában.

A javaslat indokolása szerint a külföldi törvényhozás még nem teremtett oly biztositási jogot, mely az élet követelményeit kielégitené. Az eddigi törvényt, a birói gyakorlatot s a biztositó társaságok szokásait csak annyira veszi tekintetbe a javaslat, mennyiben czélszerüeknek mutatkoznak.

A javaslat cogens erővel látja el azon intézkedéseit, melyeknél ezt a biztositottak nyomós érdeke megköveteli. Bizonyos korlátolással él azonban e tekintetben. A biztositás szakadatlan fejlődésben van. Technikája tökéletesedik, formái szaporodnak, alkalmazási területe kibővül. A folytonos alakulásban levő biztositási intézménynek nagy fontossága van a gazdasági életre. A törvényhozásnak kerülnie kell minden intézkedést, mely a gazdasági életre gátlóan, zavarólag hatna. Ily nemü káros hatást eredményezne, ha a biztositott és biztositó közti jogviszony csaknem kizárólag cogens módon nyerne szabályozást.

A törvényjavaslat szerkesztői szerint a biztositási jog minden ágában szükségesek kényszeritő szabályok. Azonban a viszontbiztositásnál, hol mindkét fél biztositási vállalkozó, a fuvarozási biztositásnál, az értékpapiroknak árfolyamcsökkenése ellen való biztositásánál és hitelbiztositásnál a felek rendszerint elegendő szakismerettel rendelkeznek, hogy saját érdekeik megóvásáról gondoskodni tudjanak. A viszontbiztositásnál és a fuvarozási biztositásnál ezenkivül ezen biztositási ágaknak a nemzetközi forgalomban való szerepe megköveteli, hogy a biztositó a biztositási feltételeket a külföld törvényeihez alkalmazhassa. Ezen okból a szerződési szabadságot korlátozó határozmányok alól a javaslat kiveszi a viszonbiztositást. Az oly biztositási nemek, melyek nincsenek speciálisan szabályozva a javaslatban, a később felmerülendő szükségesség esetén császári rendelettel s a Bundesrath beleegyezésével kivehetők a kényszeritő természetü szabályok alól. Másrészről pedig a belső vizeken közlekedő hajóknál a szerződési szabadság bizonyos körülmények közt a biztositott hátrányára vezethet, mert az ily kisebb hajók tulajdonosai nem mérkőzhetnek üzleti tudást tekintve a biztositóval. Ezért a javaslat a belvizi hajózás veszélyei ellen való biztositásnál megengedhetőnek tartja, hogy későbbi császári rendelettel a Bundesrath beleegyezése mellett a szerződési szabadságot korlátozó szabályok alkalmazása irassék elő. E szabályok alkalmazásánál nem tesz majd különbséget a biztositási vállalat formája. A szabályozás egyaránt vonatkozik a magánosok, közkereseti társaságok, részvénytársaságok, kölcsönös biztositó-szövetkezetek vagy más alakulatok biztositási szerződéseire. Ellenben segitő pénztárak s általában oly egyesületek, melyek a munkásbiztositás szervezését tüzték ki czéljokul, amennyiben magánbiztositással foglalkoznak, nem esnek a javaslat határozmányai alá.

A tartományi törvényes szabályok alapján felállitott biztositó-szövetkezetek másfajta szabályozásban részesülnek, ha a biztositottakat a szervezetekbe való belépésre törvény kötelezi. Mert ahol a tartományi törvényhozás ily biztositási kényszert állit fel, a biztositási viszony számos rendőri s más közjogi természetü intézkedésekkel van egybekapcsolva, melyektől elszakitani s a tartományi jog szabályozása alól kivonni alig lehet. Miután a nyilvános biztositási vállalatok üzemének alapja, rendje lényeges részeiben más, mint a magánvállalkozóké, a javaslat megadja nekik a kényszeritő természetü intézkedéseitől való eltérés jogát. A biztositó ügynökökre vonatkozó határozmányok sem alkalmaztatnak velük szemben.

— **A betü.** A kölni Schöffenbiróság előtt a következő ügy fordult meg: Valaki megbizta barátját többrendbeli bevásárlással. Ez a neki postautalványnyal küldött pénzt a saját czéljaira forditotta. A Schöffenbiróság a vádlottat a sikkasztás vádja alól felmentette, mert vádlott nem azon pénzdarabokat tulajdonitotta el, amelyeket a panaszos a postán feladott. Ez az itélet méltó feltünést kelt.

— **Franczia honosság megszerzése.** A Franciaországban született idegen honosnak Franciaországban született gyermeke megszerzi a franczia honosságot. *(Párisi semmitőszék.)*

— **Birói illetékesség folytonos büntetendő cselekménynél.** A code d'instr. crim. azon szakaszai (23., 63. és 69.), melyek az elkövetés, a lakhely és a letartóztatás szerinti hármas illetékességet állapitják meg, nem különböztetnek pillanatnyi és folytonos büntetendő cselekmények között. Ezért illetékes nemcsak annak a helynek birósága, melyen a folytonos büntetendő cselekmény megkezdetett, hanem mindegyike, ahol az megnyilvánult. A nem jogosult szerzetesrendhez való tartozás folytonos vétség. *(Párisi semmitőszék.)*

— **Az olasz közvéleményt** botrányos ügy foglalkoztatja most: egy d'Angelo nevü fogoly halála. Angelo esete az, hogy törvénytelenül letartóztatták és a fogházban oly embertelenül bántak vele, hogy a kinzásokba belehalt. Palizzolo volt képviselő előadása szerint, aki ugyanabban a fogházban van elzárva, ahol Angelót tartották, a börtönőrök nem akartak vizet adni a fogolynak Három napig kinlódott az agyonszomjaztatott ember, mig végre nagy kinjaitól a halál szabaditotta meg. A botrány kipattant, a parlamentben is szóba került és heves jelenetekre adott alkalmat. A képviselők pártkülönbség nélkül szigoru vizsgálatot sürgettek, mert az olasz fogházakban mindenütt tarthatatlanok az állapotok. Inditványozták, hogy a képviselőháznak egy tiztagu bizottsága vezesse a vizsgálatot.

— **A madridi internationális orvoskongresszus** törvényszék-orvosi sectiójában dr. Schächter Miksa előadást tartott az igazságügyi orvosi tanács szervezetéről és müködéséről. Az előadás kapcsán felszólalt dr. Nicasio Mariscal, a madridi központi törvényszéki orvosi intézet igazgatója és azt inditványozta, hogy terjesztessék föl a kongresszus részéről javaslat a spanyol kormányhoz, hogy ily igazságügyi orvosi felső tanács Spanyolországban is szerveztessék. Ez inditványt a sectio egyhangulag elfogadta és a kongresszus plenuma ezen resolutiót szintén határozattá emelte.

— **A rabiparról** értekezik *E. Grubb*, a Howard Association uj titkára, ki a mult évben leköszönt Tallack helyébe lépett. Vezéreszméje, hogy az elitéltek munkáltatása ne legyen járulékos büntetés, sem pedig pénzügyi forrás, hanem az elitéltek erkölcsi felemelésének eszköze azok testi és lelki képességeinek fejlesztése által. Ez ugy érhető el, ha az elitéltet mentől több iparnemben képezzük ki, ugy hogy szabadulása után annál könnyebben juthasson munkához. A gondolat helyes ugyan, de nálunk alig valósitható meg, mert a rendszerint rövidre szabott fegyházbüntetéseink mellett örülhetünk, ha az elitélt egy iparágat becsületesen elsajátit. *V. R.*

A Magyar Jogászegylet folyó évi junius 7-én (vasárnap) délelőtt 10 órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. szám) tartja évi rendes közgyülését. A közgyülés tárgyai: 1. az igazgató választmány jelentése; 2. a számvizsgálók jelentése a lefolyt egyleti év számadásairól és az egylet vagyonáról: 3. három számvizsgáló választása a legközelebbi rendes közgyülés elé terjesztendő számadások megvizsgálása végett; 4. a legközelebbi év költségvetésének megállapitása; 5. az igazgató választmány választása; 6. esetleges inditványok. (Az alapszabályok 15. §-a szerint a rendes közgyülés elé hozandó minden önálló inditvány legalább 8 nappal a közgyülés előtt nyujtandó be.)

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 23. SZ. Budapest, 1903 junius 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 „ **A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.**

Tartalom: Budapesti terminusok. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — A természetes apa büntetése gyermeke tartására irányuló kötelezettsége megszegése esetén. *Dr. Engel Zsigmondtól.* — *Törvénykezési Szemle:* Pár szó a nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértésről. *Vásárhelyi István* kir. albirótól. — *Birói határozatok kritikai fejtegetése:* A hitvestárs gyógykezelési kötelezettsége. *Dr. Erőss Samu* budapesti ügyvédtől. — Száz koronán aluli perben hozott itélet végrehajtható-e? I. *Dr. Sik Lajos* németujvári ügyvédtől. — II. *Dr. Rosenthal Mór* nagyváradi ügyvédtől. — A felülvizsgálat köre az igazságügyi bizottságban. — Külföldi judikatura. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Budapesti terminusok.

Állandó rovatot nyithatnánk azokra a panaszokra, melyek nap-nap után szemére vetik budapesti járásbirósságainknak az abnormálisan hosszu tárgyalási határidőket.

Márcziusról juniusra, áprilisről juliusra, sőt augusztusra, májusról szeptemberre és októberre halasztja el némely budapesti járásbiró, illetőleg albiró a tárgyalásokat. Ezek a jelenségek főként az V. és VI. kerületi járásbirósságoknál ismétlődnek.

A baj nem mai keletü, amit igazol az is, hogy csaknem minden évben (különösen nyár közeledtével) ugyanezen birósságokról ugyanezeket a symptomákat vagyunk kénytelenek feljegyezni.*

A felügyeleti hatóságok is foglalkoznak már a türhetetlen helyzettel, vizsgálják a birósságok ügymenetét, kutatják a baj forrását, keresik az orvosszereket.

Ugy véljük, a hiba okai nem az egyes birákban, hanem a járásbirósságok jelenlegi munkabeosztási rendjében keresendők. A fővárosi járásbirósságok birái tul vannak halmozva munkával; jóval többet dolgoznak, mint amennyi tőlük helyesen és okszerüen elvárható és igy méltánytalan volna az egyes birákat okolni a hibájukon kivül előállott bajokért.

Egyik oka e bajoknak az, hogy az administrativ teendők a biró idejének és munkaerejének nagy részét veszik igénybe. A biró az érdemleges munkán kivül az idéző-végzéseket kibocsátja és aláirja, a tárgyalási jegyzőkönyveket igen gyakran sajátkezüleg irja, minden határozatot a fogalmazványban külön és az egyes kiadványokon külön aláir, a határidő-naplót és kimutatásokat vezeti, a felsőbirósságokhoz a felterjesztéseket eszközli, a végrehajtásokat elrendeli, a saját jegyzői irodáját ellenőrzi, stb.

Az önálló jegyzői irodát nem azért szervezték, hogy a biró administrativ és kezelési dolgait szaporitsák, és ha a reform idevitt, sürgős teendő ügyviteli rendeletekkel segiteni a jelenlegi állapotokon.

A jegyzői irodák élére a mostani dijnokok helyett (legalább Budapesten, ahol oly nagy a felelősség és oly sok a munka) értelmes irodatisztek volnának teendők, akik teljes felelősség mellett intézzék az irodák ügyeit, saját aláirásukkal adják ki a birósság határozatait (tehát az idéző-végzéseket is).

* L. pl. lapunk 1902. évf. 203., 242. és 255. lapjait, ahol azt panaszolják, hogy juliusról deczemberre, májusról októberre halasztották a tárgyalásokat.

A biró ma sem vonható felelősségre azért, amit az iroda végez, nem olvashatja el az összes kiadmányokat, amelyeket aláirás végett elébe tesznek. Szakitani kell a jelenlegi rendszerrel, amely kényszeriti a birót arra, hogy olvasatlanul aláirjon olyan közokiratokat, amelyeknek az eredetivel való megegyezéséről teljességgel lehetetlen meggyőződést szereznie.

A fogalmazványok formaságain is könnyiteni lehet sok irányban. Igy a makacssági jegyzőkönyvön és itéleten teljesen felesleges a négy birói aláirás. Ha a biró egy tömeges napon 30—40 makacssági itéletet vesz fel, 120—160-szor kell a jegyzőkönyvekre és itéletekre aláirását tennie.

A sok kezelési teendőtől eltekintve a mostani helyzetnek legfőbb oka a lajstromrendszerrel egyidőben életbeléptetett munkabeosztási rendszer, valamint ezzel kapcsolatban az illetékesség kérdésében kifejlődött birói gyakorlat.

A fővárosban a tömeges behajtásos ügyek bizonyos átlagos egyöntetüséggel fordulnak elő, tehát a mult évek statisztikájából hozzávetőleg előre ki lehetne számitani, melyik biróra körülbelül mennyi ügy esik.

Ám a budapesti kir. keresk. és váltótörvényszék felebbezési tanácsainak állandó gyakorlata szerint Budapest egy «hely»-nek lévén tekintendő, a mindenkori felperes választhat a budapesti hat járásbiróság között és nem kénytelen a saját üzleti telepe, illetőleg lakóhelye szerint illetékes kerületi járásbirósságnál meginditania keresetét. A budapesti kir. törvényszék felebbezési tanácsai is követik ezen gyakorlatot a perrendtartás 35. §-a alapján inditott perekben.

A kőbányai kereskedő tehát a budai járásbiróság előtt perelhet, a lipótvárosi a Józsefvárosban stb. A felperesek tényleg válogatnak is az egyes birósságok közt, aszerint, amint a felperesi czég kezdőbetüje milyen bióhoz kerül. E mellett a rendszer mellett természetesen jobban kultiváltatnak azok a birák, akik rövid határidőket adnak, akiknek irodájában jobb az ügykezelés és akiknek tárgyalási képességéről és itélkezéséről az ügyvédi közvéleménynek kedvezőbb itélete van. A többi járásbirósságnál ugyanazon kezdőbetünek birái persze annyival tehermentesülnek, amennyi munkát a «jó» bióhoz visznek a felperesek. Viszont pedig ha az év kezdetén a betük felosztásakor a felperesek ugy látják, hogy valamelyik betü egyik járásbirósságnál kevésbbé «jó» bióhoz jutott, akkor egészen bizonyos, hogy azon évben néhány száz, esetleg néhány ezer ügy attól a járásbirósságtól elvonatik. Persze az előző évi statisztika nyomán a vezető járásbirák az év kezdetén próbálják helyreállitani az egyes birák munkaanyaga közt az egyensulyt az erősebben megterhelt biráktól egy-egy betü elvétele által, de már egy-két hét alatt be kell látniok, hogy erőlködésük hiábavaló, mivel a változtatással csak azt érik el, hogy egyes czégek az illető járásbirósságtól elmaradnak, helyettük azonban mások jönnek és igy az egyes birák közti munkateher megoszlása előre ki nem számitható. Viszont az által, hogy egy bizonyos betü tömeges perei átmentek a szomszéd járásbirósághoz, a szomszédban billent meg az egyensuly a birák tennivalóinak szétosztásánál. Ezek az állapotok pedig tartanak egész éven át a munkabeosztás legközelebbi megváltozásáig, amikor a hullámzás ismét megujul. Ez alatt az idő alatt a jobban kultivált birák nyögnek a sulyos teher alatt, határidőik megromlanak és a rendkivül

felhalmozódott tárgyalások egy részét kénytelenek hosszabb időre elhalasztani.

Ezen a helyzeten csak az segithet, ha a törvényszékek felebbezési tanácsai revideálják a perrendtartási törvény szellemével egyébként is ellentétben álló jelenlegi gyakorlatukat. A járásbiróságok jelenlegi decentralisatiójának az az egyetlen elfogadható értelme volna, hogy mindenki a saját kerületi bírósága előtt pereljen és legyen perelhető. Ha még ez az egyetlen előnye sincs meg a mai szétosztott állapotnak, akkor igazán nem értjük, miért kell továbbra is fentartani a mai decentralisált rendszert.

Természetesen a járásbiróságok egyesitése is megorvosolná a fent tárgyalt visszás helyzetet, mert az egységes járásbiróságnál a munkabeosztás helyesen, okszerüleg és állandóan keresztül volna vihető.

Nem csekély mértékben okozója a munkatorlódásnak és a hosszu határidőknek — különösen a nyári hónapokban — az is, hogy a minden birót törvénynél fogva megillető hat heti szabadságidő alatt az összes már beérkezett és a szabadságidő alatt beérkező ügyekben semmi sem történik. Ugy nyáron, valamint a huzamosabb ideig tartó sedis vacantia idején a perek tárgyalása teljesen szünetel. Nem tüznek még tárgyalási határidőket sem a szabadságidő hat hetére, holott legalább is a perfelvételek eszközlésénél, a mulasztások következményeinek kimondásánál a hivataloskodó birák a szabadságon levőket könnyü szerrel helyettesithetnék. Nemcsak a nagyközönség érdekei kivánja ezt meg, de hasznát látnák maguk a birák is, akiknél a jelenlegi rendszer mellett szabadságidejük leteltével a munka még jobban megtorlódik, mint az év egyéb szakában.

De tovább megyünk. Gondoskodni kellene arról is, hogy minden ügy, melynek sürgőssége akár az iratokból kitünik, akár pedig a felek egyike által valószinüvé tétetik, akkor is minden körülmények közt letárgyaltassék, ha a biró szabadságon van vagy sedis vacantia esete állott be.

Dr. Balog Arnold.

A természetes apa büntetése gyermeke tartására irányuló kötelezettségének megszegése esetén.

Azon országokban, melyekben a természetes apa tartási kötelezettsége meg van állapitva, szükségesek oly intézkedések, melyekkel az apa kötelezettsége teljesitésére szoritható.

Ezen intézkedések közt vannak első sorban azok, melyek minden hitelezőt megvédenek az adós ellen. Igy pl. Magyarországon azon természetes apa, ki azon czélból, hogy gyermekét megkárositsa, a bekövetkező hatósági végrehajtás elől a kielégitési alapot bármikép elvonja: a csalásra, azon természetes apa pedig, ki gyermeke javára lefoglalt dolgait elsikkasztja, a sikkasztásra megállapitott büntetéssel sujtható. (Btk. 386. és 359. §-ai.)

Némely országban azonban vannak speciális büntető intézkedések is. Ezeket azzal indokolják, hogy azon gyermekről, kiről a természetes szülő nem gondoskodik, a jótékonyságnak kell gondoskodnia, a tartási kötelezettségnek a községre, államra vagy magánjótékonyságra való átháritása pedig minden áron megakadályozandó. Vagyis ezen indokolás szerint a főczél az, hogy az állam, a község és a magánjótékonyság indokolatlan költségekkel ne terheltessék; a törvénytelen gyermek védelme csak mellékczél.

Ezen felfogás számos állam törvényhozásában jut kifejezésre. Több országban a büncselekmény tényálladéki elemét képezi a hatósági segélyezés közbejövetele. Legkarakteristikusabb példát nyujt erre *Anglia*. Itt ugyanis az anya köteles elsősorban törvénytelen gyermeke fenntartásáról (maintenance) gondoskodni. Ha az anya a gyermek tartására csak részben is képes és kötelezettségét megszegi, ugyannyira, hogy a gyermekről a községnek kell gondoskodnia, akkor mint lusta és rendetlen személy, ismétlés esetén pedig mint csavargó büntettetik meg. (Statut 5. c. 83. Georg IV.) Az apa a régebbi angol jog szerint (Bastardy Acts. 1809. és 1810. Georg III.) fogságba volt vetendő addig, mig a községet nem kárpótolta azon kiadásokért, melyeket az a törvénytelen gyermekért tett. Minthogy pedig az anya esküvel megerősitett vallomása a természetes apaság megerősitésére elegendő volt, számos anya a községi alkalmazottaknak — a tartásdij ugyanis ezek közvetitésével volt fizetendő — buzditásaira a község valamely jobbmódu férfiját, kit esetleg sohase látott, mondta törvénytelen gyermeke apjának. Az illető férfi hiába tiltakozott; hogy a fogságot elkerülje, fizetnie kellett. E viszszásságon csak a Poor Law Amendment Act. (1834.) segitett.

A mai angol jog szerint a természetes apa, ha dolgainak eladása (distress) sikerre nem vezet, fogságba vethető; sőt már előzetesen is őrizet alá vehető addig, mig a distress eredménye ismeretessé nem válik. A fogság tartama három hónapot tul nem haladhat.

Az *északamerikai Egyesült-Államok* közül emlitendő itt Nord-Carolina, Ohio és Massachusetts. Ohióban a putativ apának (reputed father) az elsőbirósági itélet után azonnal biztositékot kell nyujtania arra nézve, hogy az itéletnek eleget fog tenni, ellen esetben fogságba vetik (committed to jail). A biztositék a törvénytelen gyermekről gondoskodni illetékes község kártalanitására szolgál. Massachussetts-ben az anya már a terhesség alatt keresetet indithat a teherbe ejtő ellen, ki előzetes tárgyalás után az anya esküvel megerősitett vallomása alapján elmarasztaltatik és szabadlábon csak 300 dollárnyi minimális biztositék ellenében hagyatik. A főtárgyaláson hozott itélet alapján az apa ugyancsak fogva tartandó, mig az itélet teljesitésére elegendő biztositékot nem nyujt. A letartóztatás maximális tartama 90 nap.

Norvégiában a természetes apát a tartásdij nem fizetése esetén dologházban foglalkoztatják s ebbeli keresményének egy részét gyermeke eltartására fordithják. Oly apa, kinek törvényes gyermeke is van, dologházba nem zárható.

Számos *német* állam már a német Btk. előtti időben is büntette bármely (tehát nemcsak a törvénytelen gyermekre vonatkozó) tartási kötelezettség megszegését. Minthogy azonban az egyes államok büntetőjogi intézkedéseit a német Btk. hatályon kivül helyezte, maga a Btk. pedig erre vonatkozólag intézkedést nem tartalmazott, számos állam ugy segitett magán, hogy az illető tartásra kötelezettek ellen valamely — gyakran a német Btk. előtti időből származó — közigazgatási jogszabály alapján közigazgatási uton lépett fel és az illetőket dologházba zárta. Erre feljogositva voltak (illetőleg vannak) már csak azért is, mert a közigazgatás az egyes német államok autonomiájába tartozik. Azonban néhány állam, igy Poroszország, a törvényi alap daczára az előzetes bünvádi eljárás nélkül dologházba való internálást, azt a német Btk. rendelkezéseibe ütközőnek találván, nem alkalmazta.

A szegényügyi hatóságok panaszára és a Deutscher Verein für Armenpflege und Wohlthätigkeit agitatiójára a szegényügyet szabályozó 1870 junius 6-iki törvényhez járuló, illetőleg annak helyébe lépő 1894 márczius 12-iki novellával egyidejüleg a német Btk. 361. §-ához egy tizedik pontot csatoltak. E szerint kihágást követ el és elzárással büntettetik, aki daczára annak, hogy képes azt, kinek tartására kötelezve van, eltartani, magát ezen kötelezettsége alól, az illetékes hatóság felszólitása daczára kivonja, ugy, hogy az eltartandó személy számára a hatóság közvetitésével idegen segély volt veendő igénybe. Az elzárás helyett a bíróság pénzbüntetést mondhat ki.

E szakasz nemcsak a törvénytelen gyermek tartására (Bürgerliches Gesetzbuch 1708. és következő §-ai) vonatkozik, hanem valamennyi a B. G. B.-ben szabályozott tartásra.

E szakasz értelmében a természetes apa csak következő öt tényálladéki elem fenforgása esetében büntethető:

1. szándékosság, 2. tartásra való vagyoni képesség, 3. hatósági felszólitás igénybevétele, 4. idegen segélyezés, még pedig 5. a hatóság közbejöttével.

Csak maga az apa büntethető; azok, kik szerződésileg kötelezik magokat valamely törvénytelen gyermek tartására, nem, sem pedig az apa örökösei, ha át is szállt rájuk a tartási kötelezettség.

A törvénytelen gyermeknek abból, ha apját elzárják, vagy rajta pénzbüntetést hajtanak be, nincs semmije, mig a dologházban az apa legalább dolgozik és keres valamit.

Mindezeknél fogva a Btk. 361. §-ának 10. pontja alapján Németországban alig van évenként néhány elitéltetés. Különösen ritka ily elitéltetés azon német államokban, melyek az emlitett közigazgatási uton sokkal erélyesebben és a gyermek érdekének is megfelelőbb módon léphettek fel és lépnek fel most is, a Btk. 361. §. 10. pontja nem derogálván semminemü közigazgatási jogszabálynak.

Magyarországon ilyesfajta intézkedésünk nincs. Nincs is szükségünk rá. A létesitendő polgári törvénykönyvnek tervezete a tartási kötelezettséget, a perrendtartási tervezet az apasági keresetet lényegileg a mai jogállapottal megegyezően szabályozza. Már pedig nem tartható czélszerünek a természetes apa letartóztatása biztositék adásának elmulasztása vagy a tartási kötelezettség megszegése miatt mindaddig, mig az apasági per egyéb, legtöbbször minden ethikai alapot nélkülöző perekkel egyezően szabályoztatik, mig a törvénytelen apaság statusának kideritésére nem alkalmaztatik a törvénytelen nemzés delictumszerü jellegének a polgári peres eljárásnál jobban megfelelő inquisitorius eljárás.

Dr. Engel Zsigmond.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Pár szó a nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértésről.

A *Jogt. Közl.* folyó évi 15. számában a czimben jelzett czikkemre Fürst Sándor és Kálmán Elemér megtették észrevételeiket.

Engedtessék meg nekem, hogy észrevételeikre én is megtehessem megjegyzésemet.

I. F. S. czikkem helyességét tagadja és int, hogy hagyjuk meg békében és érvényében a Btk. 275. §-át, mert ez utmutató lenne a büntetési rendszer helyes fejlődése felé.

Hogy a Btk. 275. §-át én akarnám megváltoztatni, azt tagadom, mert annak megváltoztatását abban a részében, mint azt czikkemben kifejtettem, a BP. tette meg és hogy ezt helyesen tette, azt most is egész terjedelmében fentartom.

Kénytelen vagyok tagadni azt is, hogy a Btk. 275. §-a valamely «helyes» vagy helytelen rendszer fejlődése felé utmutató lenne. Ez egy kivételes elégtételszerzési mód olyan értelemben, aminőben azt a Btk. is elismeri. Vagyis büntető-törvénykönyvben való elismerése annak, hogy a felek az egymás ellenében elkövetett büntetendő cselekményekért olyan elégtételt vettek és nyertek egymással szemben, amilyennél megfelelőbb, igazságosabb elégtételt maga a törvény sem nyujthatott volna nekik. Itt nem jogos védelemről, itt nem beszámitást kizáró okról van szó, hanem a szó legszorosabb értelmében vett egyenlő, de kölcsönös önbiráskodásról, amelylyel, mert közrend sértve nem lett, az egyéni sérelem pedig már kielégitést nyert, szükségtelen és hátrányos is volna ugy foglalkozni a birónak, mint K. E. észrevételéből kivehető, hogy mindkét fél bünössége lenne megállapitandó és ennek folyományaként mindkét fél lenne büntetéssel sujtandó is.

Ajánlom F. S. és K. E. figyelmébe, hogy az egyéni becsületet bíróilag védelmezni csak ott kell és helyes, ahol a becsületében sértett egyén is tiszta, ártatlan vagy legalább is in hoc az.

Ami pedig F. S.-nak azon állitását illeti, hogy a Btk. 275. §-ának azon kitétele «a bünösség megállapitása mellett» erkölcsi büntetést megállapitó anyagi szabály, megenged nekem, de erre azt kell megjegyeznem, hogy ilyen büntetési nemet a Btk. ma még nem ismer, de jövőben sem kérünk belőle.

Van ugyan a Btk.-ben erkölcsi büntetést magában foglaló intézkedés is és ami ott van, teljesen elég is, de azok egyike sem azonos a Btk. 275. §-ában foglalt bünösség megállapitásával, ami főbüntetést vonna maga után, hanem legnagyobb részben a bünösség, illetve elitéltetés járulékai és csak egy esetben, fiatalkoruaknál, tehát beszámitás alá nem esőknél foglal magában önálló, a bünösség megállapitásától mellékes intézkedést. Ilyenek: a Btk. 54—64. §-aiban foglalt mellékbüntetések, az itélet hirlapi közzétételére való kötelezés (Btk. 277. §.), mely utóbbinak igazán helye csak akkor lehetne, amikor a büncselekmény is hirlap, illetve nyomtatvány utján lett elkövetve, végül ilyen kizárólag erkölcsi büntetés természetével biró, a javitó-intézetbe való elhelyezést czélzó elitéltetés. Más törvényekben ilyen a birságolás, a tartásban való marasztalás és hasonló, nem az illető elhatározásából folyó kötelmeken alapuló kötelező teljesitések. Büncselekmény önálló büntetése beszámitás alá eső egyéneknél erkölcsi büntetés nem lehet.

Végül F. S. észrevételére még csak azt jegyzem meg, hogy én a BP.-ból nem idéztem, hanem csak a BP. rendelkezéseinek megfelelőleg állitottam, hogy ma a büntető itélet hányféle lehet. E részben tehát téves idézésről szó nem lehet.

II. Ami K. E. észrevételeit illeti, arra részben fen is rámutattam, de még ki kell fejtenem, hogy az itéletek hányféleségéről kizárólag a BP. 324. §-a intézkedik, mert a 327. §. csak azt szabja meg, hogy az itéletnek mit kell tartalmaznia. A czikkemben emlitett «egyéb rendelkezéséből» kitétel épp a BP. 327., 373., 374. §-aira vonatkozott, amelyek kifejtik, hogy mit tartalmaz, illetve foglal magában az itélet, a vád alól való felmentés, vagy bünösnek nyilvánitás, azaz elitéltetés esetén.

A BP. pedig azt, hogy a Btk. 275. §-ának azon rendelkezését helyezte volna hatályon kivül, amit K. E. emlit — meg nem tette, meg nem tehette, mert ahhoz joga nem volt és ha mégis megtette volna, akkor a Btk.-nek a büntethetőséget megszüntető egyéb rendelkezéseit is hatályon kivül helyezte: ez esetben pedig feleslegesen hivatkozik a BP. 326. §-ának 3. pontja, valamint a 374. §. harmadik bekezdése erre, mint felmentési okra.

Ha elfogadja K. E., aminthogy el kell fogadnia, hogy a BP. életbelépése óta a büntető itélet csak kétféle lehet, akkor a Btk. 275. §-ának egyéb részét hatályon kivül helyezettnek nem tekintheti, mint amit én czikkemben kifejtettem, mert a büntethetőséget megszüntető okok hatályon kivül helyezése talán kissé szigoru gondolat volna. K. E. észrevételei szerint mindkét fél bünös és büntetendő, a Btk. 275. §-a pedig éppen ezt nem akarja, mert ha ezt akarta volna, akkor, mint felesleges intézkedés egészen kihagyandó, illetve a Btk. alkotásakor felvehető sem lett volna.

Vásárhelyi István,
kir. albiró.

Birósági határozatok kritikai fejtegetése.

A hitvestárs gyógykezelési kötelezettsége.

Egy abususnak vet véget lapunk mai számában 436. sz. alatt közölt határozatával a kir. Curia.

Az 1875: III. tcz. és még inkább az azt módositó 1898: XXI. törvényczikkre való hivatkozással rendszerré vált az

utóbbi évek folyamán az, hogy ha a feleség szanatoriumi, közkórházi ápolásra szorult, az ápolási dijakat, amennyiben a nőnek vagyona volt, ezen; ha pedig vagyona nem volt, a nő szülein hajtotta be közadók módjára a kórház és a férj az őt törvényszerüen terhelő kötelezettség alól egész rendszerességgel menekült.

Az elv az volt, hogy a fent hivatkozott törvények 1-ső, illetve 7. §-a a sorrendet állapitja meg arra nézve, hogy ki viseli a betegápolás költségét, holott nyilvánvaló a legis ratióból, hogy a hivatkozott szakaszok nem a sorrendet, hanem a tartási kötelezettséget tartották szem előtt.

Valójában kétségtelen, hogy mindkét törvény nem magánjogi, hanem közigazgatási intézkedést tartalmaz, hogy nem a tartás kötelezettségét óhajtotta eldönteni, hanem a közkórházi, kincstári követelés fedezéséről kivánt gondoskodni, és nem érintette a behajtás a regressus igényét. A gyakorlat azonban valósággal oda fejlett, hogy szinte magánjogi törvény lett a helytelen értelmezésből.

Pedig, s ime a Curia is végre erre az álláspontra áll, a fenti törvények nem állapitanak meg kötelezettségi sorrendet, nem tartalmaznak a magánjoggal ellentétes intézkedést, hanem egyszerüen onnan és attól rendelik behajtani a közkórházi ápolási dijat, kit az ápolttal szemben a tartási kötelezettség terhel.

Ha senkinek manusában nem álló vagyonos személy ápolási dijáról van szó (1898: XXI. tcz. 7. §.), e dijat az ápoltnak vagyona viseli; ha az ápolt szülői manus alatt áll, a szülő, nagyszülő, vagy megforditva: ha a szülő, nagyszülő áll a gyermek, unoka tartásában, viseli azt a gyermek és unoka; végre pedig, ha a hitestárs manusa az, mely alatt az ápolt áll, ezen hajtandó be az ápolás költsége.

A tartás kötelezettsége, mely az ápolttal szemben a tartási kötelezettségben levőre nézve fenáll, kiterjed az élelem, lakás, ruházat, gyógykezelés és ethikai igények ellátására és e kérdés tekintetében a közölt döntés azért is fontos, mert ez nemcsak a közigazgatási behajtás utját szabja most már meg, de eldönti azt a magánjogi kérdést is, mely a kifizetett ily dijakra nézve a regressus kérdésében rég megoldatlan.

Fontos pedig főleg a hitvestársak vagyoni viszonyai és igényei szempontjából.

Nem szenved ugyanis kétséget, hogy az, ki a nőért ily gyógykezelési költséget fizet, az a szükséges és nélkülözhetetlen igénynyel látja el a nőt, s mégis kétes volt, vajon követelheti-e a férjtől az ily czimen kiadott összeg megtérítését?

Két szempont tette e kérdést nehézzé. A tartásnak részét képező gyógykezelési dijnál és betegápolási költségnél akaratlan is felbukkant az a kérdés, hogy maga a tartás megilleti-e a nőt; mert hisz a férj csak természetben való tartásra (gyógykezelésre) köteles, s igy még kétségesebb, hogy megilleti-e azt, ki a nőért ezt előlegezi? A másik szempont az volt, hogy a házon kivüli tartás fogalma alá esik-e a szanatoriumi, közkórházi ápolás s ennek más által való előlegezése?

A választ, szerény nézetem szerint, mindkét kérdésre helyesen adta meg a Curia.

Igaz, hogy a nem vétkes nő igényelhet csak és csakis a vétkes férjtől természetben való tartás (gyógykezelés) helyett tartásdijat, vagyis ami ezzel egyértelmü, házon kivüli tartást.

De igaz az is, hogy a beteg, őrült, szanatoriumi vagy közkórházi kezelésre szoruló nő nem vétkes és igy igénye még a férj vétkessége nélkül is megállapitható.

Megállapitható pedig azért, mert a természetben való tartás, a gyógykezelés természetben való kiszolgálásának eszméjével nem ellenkezik és tisztán a betegség természetétől függ, hogy ezen tartás (gyógykezelés) a férj lakásán, a fürdőn, a szanatoriumban, kórházban adassék ki a nőnek, amely hely felett tisztán az orvos véleménye, az orvosi szükség kérdése dönt, és igy a férj vétkessége nélkül is fenálló kötelezettség.

A beteg nő fürdőre szorul, az önveszélyes és közveszélyes asszony kórházi internálást igényel, lehetetlen ekkor azzal állanunk elő, hogy a nem vétkes férj tartási, gyógykezelési kötelezettsége csak arra terjed, hogy otthon gyógykezeltesse nejét, hisz ez a nő megölésével lehet egyértelmü.

Igen természetes, hogy a gyógykezelés keretei, költsége, alkalmazkodni tartoznak a férj vagyoni viszonyaihoz.

Mindebből nyilvánvaló, hogy a kórházi, szanatoriumi, fürdői gyógykezelés nem esnek a házon kivüli tartás fogalma alá és a férj e kötelezettség pénzbeli kielégitése alól, azon a czimen, hogy ő ezeket otthon, természetben megadni kész, nem menekülhet, aminthogy nem menekülhet azon a czimen sem, hogy vétkessége hiányából salválandó.

Visszatérve már most a kir. Curia alább közölt határozatára, természetben kiadott és nem házon kivüli tartás lévén a beteg nő gyógykezelési költsége, aki e kezelést a nőnek megadja, az nyilvánvalóan, még az idézett 1875: III. törvényczikk értelmében is a tartásra kötelezett férjtől követelheti annak megtérítését. Innen követelheti tehát első sorban a közkórház, de innen követelheti azt mindenki, ki véletlenből, emberségből, rokoni kötelék stb. folytán ily költséget a nőért a férj helyett kifizetett, mert hisz ő helyette fizette és ezzel a nőnek a «*szükséges nélkülözhetetlen*» ellátást adta meg. A Döntvénytár uj folyama XI. kötetének 195. lapján közölt határozatban ezen szempontból fontos határozatot hozott a Curia akkor, midőn kimondotta, hogy az anya férjnél levő leányának gyógyittatását eszközölvén, e czimen tett kiadásai megtérítését a férjtől követelheti, habár ezt megbizás nélkül teljesitette is.

Tulajdonképp ezen határozat egyengette most már utját az alább közölt curialis döntésnek, hogy t. i. amit a harmadik személy (negotiorum gestor) az elmebeteg nő közkórházi ápolásáért fizetett, annak megtérítését a férjtől joggal igényelheti, mert hisz a férj a nem vétkes nőtől tagadta meg a tartást, attól a nőtől, ki önveszélyessége folytán a kórházi ápolásra rászorult és oly összeget tagadott meg, melynek viselésére vagyoni viszonyai őt képesitik.

Amit ezen regressus megállapitásánál a bíróság feladatává tehet, az két dolog. Első sorban annak vizsgálatát, vajon a gyógyitási költség, fürdőzés, szanatorium, kórházi kezelésre első sorban orvosilag szükség volt-e; másodsorban pedig nem haladta-e tul annak összege a józan mérséklet, a férj társadalmi állása, vagyoni viszonyainál fogva megengedhető keretet?

Gyakorlatilag fontos a döntés azért, mert a magánszanatoriumi intézmény fejlődése mellett mindennapossá lesz a kérdés és a gyógykezelést előlegező szanatorium vagy az azt fizető rokon, mint negotiorum gestor e kiadások megtérítésének perbeli igényével nem egyszer kénytelen a férj ellen fellépni.

Dr. Erőss Samu.

Száz koronán aluli perben hozott itélet végrehajtható-e?

I.

A *Jogt. Közl.* 20. számában ily czim alatt dr. Porkoláb Mihály kartárs ur által a győri kir. itélő tábla egy végzése tétetett kritika tárgyává. Szerény véleményem szerint fejtegető kartárs ur a sommás eljárásról szóló 1893: XVIII. tcz. rendelkezéseit tévesen értelmezte.

Cs. S. felperes L. G. alperes ellen 114 K 80 f. tőke és járulékai erejéig inditott keresetet, tehát a kereset tárgyának értéke 100 K-t meghalad. Az 1893: XVIII. tcz. 126. §-a félreérthetetlenül kimondja, hogy csak az esetben nincsen helye felebbezésnek, — az 1. §. 2. és 3. pontjaiban emlitett perek kivételével, — ha a per tárgyának értéke járulékok

nélkül 50 frt értéket meg nem halad. A törvény tehát a felebbezés megengedhetőségét nem a marasztalás tárgyához köti, hanem a per tárgyának értékét veszi alapul akkor, midőn a felebbezést szabályozza.

Czikkiró ur tévedése tehát abból származik, hogy a felebbezés megengedhetőségének kérdésénél nem a per tárgyának értékét, hanem a marasztalási összeget vette alapul.

A kir. tábla jelen esetben szigoruan az 1893: XVIII. tcz. értelmében járt el akkor, midőn a kis-czelli kir. járásbiróság végzését megváltoztatva, a végrehajtás iránt előterjesztett kérvényt elutasitotta. Helyesen járt el alperes is akkor, midőn a sérelmes itélet ellen felebbezést, nem pedig felülvizsgálatot adott be.

Szerintem jelen esetben hibát követett el az itélő biró, ki az itélet végrehajthatóságát a 117. §. ellenére nem mondotta ki, amit nem annyira hibának, mint elnézésnek lehet neveznünk. Miután az itéletben a felebbezésre tekintet nélküli végrehajthatóság nem volt kimondva s az itélet felebbezés folytán jogerőre nem emelkedett, nem tehetett a kir. tábla mást, mint a végrehajtási kérvény elutasitását.

Az első biróról fel kell tételeznünk azt, hogy az 1893: XVIII. tcz. intézkedéseit ismerve, tévedésből hagyta ki az itéletből annak végrehajthatóságára vonatkozó rendelkezését s igy felperesnek a végrehajtási kérvény beadása előtt az 1893: XVIII. tcz. 123. §-a értelmében ezen nyilvánvaló hiba kiigazitását kellett volna kérelmeznie. *Dr. Sik Lajos*,
németujvári ügyvéd.

II.

Dr. Porkoláb Mihály ur, e lapok f. évi 20-ik számában «Száz koronán aluli perben hozott itélet végrehajtható-e» felirással, a győri kir. táblának az elsőbiróság végzését megváltoztató azon végzését teszi kritika tárgyává, mely szerint 114 K 80 f. tőke és járulékai iránti perben, melyben a követelés 89 K 32 f. tőkére leszállitva lett s ily összeg erejéig marasztaló itélet hozatott, a végrehajtási kérelem azért lett elutasitva, mert a végrehajthatóság nem lett kimondva.

A czikkiróval ellentétben, a győri kir. tábla elutasitó végzését helyesnek tartom, mert az 1898. évi XVIII. tcz. 117. §-ának utolsó bekezdése szerint az itéletben kimondandó, hogy az felebbvitelre (a törvényben nyilvánvalóan tévesen mondatik «felebbezésre») tekintet nélkül végrehajtható s miután ugyanezen törvény első bekezdése kötelezi a birót, hogy végrehajthatóknak nyilvánitsa az ezen szakaszban taxative felsorolt itéleteket s amennyiben ezt nem tenné, az itéletnek az 1893. évi XVIII. tcz. 124. §-a alapján kiegészitése kérhető és kérendő; a kielégitési végrehajtás csak oly jogerőre nem emelkedett itélet alapján dönthető el, melyben a végrehajthatóság ki van mondva; nem változtat ezen a czikkiró ur által hivatkozott 210. §. sem, mert ebben csak ismétlése és megerősitése foglaltatik a 117. §-nak, s nem egyszersmind az, hogy 100 K-n aluli perekben a végrehajtás az esetben is megkérhető, ha az itéletben a végrehajthatóság nincs kimondva.

A győri kir. táblának eme, szerény nézetünk szerint helyes végzése a megállapodott birói gyakorlaton is alapul s miután a sommás eljárási törvény 117. §-a csak kiegészitése és kibővitése az 1881: LIX. tcz. 37. §-ának s ez utóbbi a német birodalmi perrendtartásnak 648. és 649. §-aiban lefektetett elveknek comprimált s nagyon is kivonatos másolata, bele kell nyugodnunk ezen, a törvény világos rendelkezésén alapuló birói gyakorlatban. *Dr. Rosenthal Mór*,
nagyváradi ügyvéd.

A felülvizsgálat köre az igazságügyi bizottságban.

A perrendtartás javaslatának a felülvizsgálatra vonatkozó részén a képviselőház igazságügyi bizottsága több rendbeli fontos változtatást tett. Azon szakaszokat, melyeken lényeges változtatások történtek, ideigtatjuk az uj szövegben:

526. §. A törvényszék mint felebbezési bíróságnak itélete ellen felülvizsgálatnak nincs helye, ha a per tárgyának értéke *száz K* értéket meg nem halad.

Az *530. §.* kimarad.

539. §. A felülvizsgálati biróság a felebbezési biróság itéletét az abban előadott tényállás alapján vizsgálja felül.

A felebbezési biróság itéletében előadott tényállás megtámadása csak akkor vehető figyelembe, ha a megtámadást a fél a felülvizsgálati kérelemben, illetőleg a válasziratban kifejezetten érvényesitette. Az itéletben előadott tényállással szemben bizonyitékul csak a tárgyalási jegyzőkönyv és mellékletei használhatók fel. (406. §.)

Valamely tényállitás valóságának vagy valótlanságának megállapitását csak azon alapon lehet felülvizsgálni, hogy a megállapitás valamely jogszabály helytelen alkalmazásával vagy mellőzésével vagy nyilván helytelen ténybeli következtetéssel történt, vagy hogy az iratok tartalmával ellentétben áll.

Tényállást az 540. és az 542. §. esetén kivül a felülvizsgálati biróság a bizonyitás mérlegelése vagy tárgyalás alapján meg nem állapithat.

Az *546. §.* első és második bekezdése külön §-t képez, harmadik, negyedik és ötödik bekezdéséből pedig uj §. lesz a következő szövegben:

546/b. §. A felülvizsgálati biróság csupán az eljárásra vonatkozó valamely szabály megsértését az 546. §. esetein kivül csak annyiban veheti figyelembe, a mennyiben az itéletet ezen az alapon a felülvizsgálati, illetőleg csatlakozási kérelemben kifejezetten megtámadták.

Ha az itélet csupán azon az alapon van megtámadva, hogy a felebbezési biróság eljárásában az 509. §-ban vagy az 510. §. 1—3. pontjaiban emlitett valamely eset fordult elő, vagy hogy a felebbezési biróság az 508—511. és 523. §-ok ellenére határozott, vagy valamely pergátló kifogásnak helyt nem adott, a felülvizsgálati biróság határozatában csak a felektől felhozott felülvizsgálati alapra szoritkozik; az 510. §. 1—3. pontjaiban emlitett esetek fenforgását azonban akkor is figyelembe veszi, ha azokat fel nem hozták.

A felülvizsgálati biróság a felülvizsgálati, illetőleg a csatlakozási kérelem indokolása és különösen a felhozott jogszabály iránt határozatának indokaiban nyilatkozni köteles.

547. §. Az első bekezdés végére hozzáteendő: «E részben a biróság a felek kérelméhez kötve nincsen.»

A harmadik bekezdés második sorából kimarad ez a szó: «jogi».

549. §. A felülvizsgálati biróság a felülvizsgálati kérelem felől szóbeli tárgyalás nélkül nyilvános előadás alapján határoz:

1. ha a felebbezési biróság itéletét csupán a perköltség viselésének vagy mennyiségének kérdésében támadják meg:

2. ha a kir. törvényszéknek mint felebbezési bíróságnak itéletét támadják meg és a per tárgyának értéke ötszáz K-t meg nem halad. Az érték valószinüvé tételére és megállapitására az 518. §. megfelelően alkalmazandó.

Az 1. és a 2. pont esetében a felülvizsgálati tanács elnöke a felülvizsgálati kérelmet az ellenféllel közli és értesiti őt, hogy a kérelem kézbesitésétől számitott nyolcz nap alatt a felülvizsgálati bírósághoz ügyvéd által ellenjegyzett válasziratot nyujthat be.

A ellenfél a felülvizsgálati kérelemhez nem csatlakozhatik. A nyilvános előadás idejéről a felek csak az 519. §. szerint kifüggesztés utján értesitendők. A felek az ügy előadása után az 537. §-ban emlitett felszólalási joggal nem élhetnek.

Külföldi judikatura.

862. Forog-e fen a konkrét esetben bünözési szándék: ez ténykérdés. Nem állapittatott meg bünözési szándék hiánya folytán a rágalmazás, illetőleg becsületsértés (C. P. 373., 376. §§.), mikor a vádlott az őt nyomon követő egyén ellen, s ennek esetleges támadásától tartván, a rendőrszem segitségét kérte. *(Szajnai törvényszék.)*

863. A közbotrány fogalma föltételezi, hogy a cselekmény elkövetésénél jelenlevő személyek erkölcsi érzülete felháborodott. Nem állapittatott meg a közbotrány, mikor a cselekmény, bár sok ember előtt követtetett el, de ezek valamennyien részben tettlegesen, részben bátoritólag maguk is közreműködtek a tényálladék valósitásában. *(Toulousei törvényszék.)*

864. A C. P. 60. §-a felsorolván a részesség alakzatait,

s a büntetésre méltatott elkövetési cselekedeteket, minthogy ezek közt a büntetendő cselekménynek távollét általi előmozditását fel nem emliti, semmiségi ok, ha az itélet «par abstention» elkövetett segitést állapit meg. *(Franczia semmitőszék.)*

865. A C. d'I. C. 155. §-a parancsolólag irván elő a tanuknak kihallgatásuk előtt való megesketését, semmiségi ok, ha ez elmulasztatott s a rendőrbiró meg nem hiteltetett tanu vallomására alapitotta itéletét. *(Franczia semmitőszék a jogegység érdekében.)*

866. A C. P. 379. §-a a lopás tényálladékához a dolog csalárd elvonását (soustraction) kivánja meg, ami az apprehensio-val veendő egyenlőnek. Nem követ tehát el lopást az, aki a kereskedő szórakozottsága folytán kétszer kapja vissza a néki visszajáró pénzösszeget, mert annak dolusa nem elvételre, hanem megtartásra irányult. *(Franczia semmitőszék.)*

Különfélék.

— **A kir. Curiához** a folyó évben beérkezett 11,442 ügy, a mult évről maradt hátralékkal együtt elintézendő volt 17,868, elintéztetett 10,637, hátralékban maradt 7231 ügy. A mult év megfelelő szakához képest 332-vel több ügy érkezett be, 1535-tel több volt elintézendő, 82-vel több intéztetett el és 1453-mal nőtt a hátralék.

— **Az uzsoráról és a kereskedelmi üzletek átruházásáról** szóló törvényjavaslatoknak a képviselőházhoz benyujtott szövegét a napilapok közölték. Szivesen veszszük lapunk olvasóinak hozzászólását e két fontos törvényjavaslathoz. Megjegyezzük már e helyütt, hogy az uzsoratörvény 1. §-a a tényálladékok valóságos halmazát szoritja össze. Ami a német törvényben öt § t foglal el, az itt egyetlen §-ba foglaltatott s ezzel a biróra nézve lényegesen megnehezitik az a munkát.

— **Országgyülési Könyvtár.** A Franklin-Társulat kiadásában dr. Fayer Gyula és Vikár Béla szerkesztése mellett uj vállalat indult meg. E vállalat összegyüjti és feldolgozza közjogunknak szétszórt elemeit, kiadja a fontos közjogi tartalmuknál fogva alapvető törvényeket és egyéb jogforrásokat, magyarázó anyagukkal egyetemben.

Az Országgyülési Könyvtár kiadásában a következő munkák jelentek meg:

A *Magyar Sajtójog*, ugy amint életben van. Irta dr. Kenedi Géza. Ára füzve 3 K. Méltóan nyitja meg ezen uj irodalmi vállalat kiadványainak sorozatát ez a mű, melyet a magyar sajtójog hivatott müvelőjének kezéből vesz az olvasó. Kenedi Géza mint jogász és publicista a magyar sajtójog egész területét mind a két oldalról alaposan ismeri. Nehány esztendővel ezelőtt Szilágyi Dezső s utána Erdély Sándor fölkérésére sajtójogunk reformtervével is foglalkozott s ez alkalommal beható munkálatban fejtette ki ebbeli álláspontját. A reform az 1897. évi változtatások óta egyelőre elhalasztatott és sajtójogunk azóta bizonyos nyugvópontra érkezett.

Kenedi Géza müve a ma érvényes sajtójogot dolgozza föl, még pedig nemcsak a bonyodalmas törvényi anyagot, hanem a hozzájárult miniszteri rendeleteket is és a még hullámzó judikaturát. A kötet első része az általános sajtójogi tételekkel tömören foglalkozik. Kifejti a sajtószabadság, a sajtó és a sajtójog lényegét. Majd a sajtójog történetét adja elő a legrégibb időktől. Angliának, Francziaországnak, Németországnak, Belgiumnak, Olaszországnak és Ausztriának külön pontokat szentel s azután igen érdekesen irja meg a magyar sajtószabadság történetét a XVI. századtól napjainkig. Ez a rész jogi irodalmunkban egészen uj. Az élő joganyagot négy részre osztja: 1. A sajtójogi felelősség. 2. A sajtójogi büncselekmények. 3. A sajtórendtartás. 4. A sajtójogi bünvádi eljárás. Ebben a négy részben szigoruan tudományos módszer szerint foglaltatik az egész élő joganyag, tömör magyarázatokkal kisérve. Jogirodalmunkban a sajtó joga még ilyen rendszerességgel és teljességgel földolgozva nem volt. Nagy előnye a könyvnek, hogy a terjedelmes és fölötte bonyolódott joganyagot a maga egészében minden idevonatkozó jogszabálylyal együtt s oly áttekinthető rendszerben adja, hogy az nemcsak elméleti és tudományos szempontból nagyértékü, hanem az igazságszolgáltatásban is előnyösen használható. A világos előadás és egyszerü irásmód nagy előnye a kötetnek.

Következik ezután a sorozatban *Matlekovits Sándor* munkája: *Gazdasági viszonyunk Ausztriával.* Az első gazdasági kiegyezés. Ára füzve 1 K 50 f. Ennek a nagyobb szabásu műnek most első részlete jelent meg, de ez magában is mint befejezett egész jelentkezik. Vázolja ebben a szerző az 1867-iki kiegyezésben megállapitott amaz alapvető határozmányokat, melyek Ausztriával való gazdasági viszonyaink szabályozása körül irányadók. Majd előadja az 1867-iki kiegyezés történetét és lényegét.

Bezárja a sorozatot *dr. Balogh Arthur* egyetemi magántanár tanulmánya: *Az osztrák alkotmány köréből.* Ára füzve 1 K 50 f. Ez a birodalmi képviseletről szóló osztrák alaptörvény 14. §-ának monografiája. A sokat vitatott 14. §. története után «az ideiglenes törvényerővel biró császári rendeletek» általános jogi jellemzését adja, majd kifejti alkalmazhatóságuk eseteit s bőven tárgyalja és reprodukálja politikai életünk kiválóságainak, valamint az osztrák tudósok és politikusoknak időnkint való állásfoglalását e kérdésben.

Az egyes munkák tüzetes megbeszélésére még visszatérünk.

Sajtó alatt van és legközelebb megjelenik az Országgyülési Könyvtárban A választási biráskodás a gyakorlatban. (Az 1899. évi XV. tcz. magyarázata.) *Grecsák Károly* curiai birótól.

— **A büntető perrendtartás 228. §-a** megengedi, hogy olyan ügyben, amelyben az eldöntendő szakértői kérdések megitéléséhez különös szakértelem szükséges, a terhelt, vagy ha több terhelt van, ezek együtt, de saját költségükön egy ellenőrző szakértőt alkalmazhatnak. A gyakorlat azt igazolja, hogy az ellenőrző szakértők intézménye bevált. Ha a vádlott vagyonos, az ellenőrző szakértők alkalmazása nem okoz semmi nehézséget; ezen védelmi eszköz azonban nem alkalmazható szegénysorsu terheltek és vádlottak érdekében. Minthogy a budapesti ügyvédi kamaránál több orvos bejelentette, hogy a büntető bíróság szolgálatába dijtalanul hajlandó állni, azon czélból, hogy az igazság kutatásában és annak eredményei megállapitásában a bíróság segitségére legyen s ez által megszüntettessék az a különbség, amely ma a vagyonos és nem vagyonos terhelt és vádlott között a védelem terén fenforog, a budapesti ügyvédi kamara elhatározta, hogy: ellenőrző szakértői lajstromot fog összeállitani, ezen lajstrom a kamaránál fog kezeltetni, esetről-esetre a védők a szükséghez képest ezen lajstromból fogják az ellenőrző szakértőt kiválasztani és erről az ellenőrző szakértőt a kamara fogja értesiteni. Hogy ezen lajstrom összeállitható legyen, a kamara felhivja ezennel a fő- és székvárosi orvosokat, akik ezen tisztnek dijtalan viselésére vállalkozni hajlandók, hogy 1903. évi junius 15-ig jelentsék be a budapesti ügyvédi kamaránál ebbeli szándékukat. Csak oly orvosok jelentkezhetnek, akik legalább öt év óta birnak orvosi oklevéllel s kötelezik magukat az ellenőrző szakértői tisztet legalább egy évi időtartamra dijtalanul ellátni. A jelentkezők közül 50 tagot a kamara által kiküldött bizottság fog kiválasztani, mely bizottság orvosokkal is kiegészitheti magát.

— **A budapesti egyetem büntetőjogi szemináriumának** tagjai az elmult héten meglátogatták Boszniában a zenicai fegyházat, melyet tudvalevőleg *Tauffer Emil*, a korán elhunyt kitünő magyar börtönügyi szakember alapitott és igazgatott. A nélkül, hogy a részletes ismertetésnek elébe vágnánk, egyelőre csak annyit állapithatunk meg, hogy az intézet vezetése teljesen megfelel a progressziv rendszer szellemének épp ugy,

mint a börtönügy gyakorlati követelményeinek. Ez nemcsak Stahl igazgatónak, de első sorban a bosnyák börtönügy élén álló *Kobinger* miniszteri tanácsosnak és dr. *Szilágyi Oszkár* fogalmazónak az érdeme, kik Tauffer intentióit tovább fejlesztették. A szeminarium tagjai Mostarban, Sarajevoban, Travnikban és Jajceban is jártak, hol a törvényszéki fogházakat és a mohamedán jogi iskolákat tekintették meg. A fogadtatás, melyben *Kállay* miniszter utasitása folytán a bosnyák kormány a kirándulókat részesitette, mindenütt a legelőzékenyebb volt.

— **A budapesti rabsegélyző egylet** jelentéséből megtudjuk, hogy 1901-ben 12,794 K, 1902-ben 12,402 K jövedelemfölösleg csatoltatott az alaptőkéhez, amely jelenleg (a menedékház értékével együtt) 231,000 K-t tesz ki. Az 1902. év bevételei közt a következő tételek szerepelnek: kamatok és értékpapirjövedelem 7000 K, állami segély 12,000 K, adományok 695 K, tagsági dijak 400 K. A kiadások fontosabb tételei: Pénzbeli segélyben részesült 415 egyén 732 alkalommal 8964 K értékben, irodai kiadások 2071 K. A menedékházra 8071 K kiadás volt, 1567 K bevétellel szemben.

A menedékházban 62 egyén fordult meg. Az általuk ott eltöltött napok száma 4866; egy személy átlag 78 napig volt az intézetben. Munkajutalom fejében 870 K osztatott ki, egy-egy munkás átlag 14 K-t kapott. Egy-egy egyén tartása a menedékházban 104 K 80 fillérbe került. Ha ehhez hozzáveszszük a menedékház felépitési és berendezési értékének 71,354 K-nak 4%-os kamatát, azaz 2854 K-t, ugy egy-egy egyén tartása 150 K-ba került.

A pénzbeli legkisebb segély 1 K, a legnagyobb 192 K volt, átlag egy főre 21 K 60 f. jutott, 57 segély iránti kérvény elutasittatott. A letartóztatottak ártatlan családjait is segélyezte az egylet; 24 családot több izben, 15 családot pedig havi segélyben részesitett és 5 elzárt szülő 11 gyermekének ellátásáról gondoskodott. A pénzbeli segélyekből körülbelül 2000 K fordittatott a letartóztatottak családjainak segélyezésére.

Két érdekes tételt emelünk még ki a jelentésből. Két rákospalotai javitó-intézeti növendék férjhezmenetele alkalmából az egylet a szükséges kiadásokra 60, illetőleg 100 K-t adományozott.

Ismételjük, amit már esztendők óta hangoztatunk: itt volna az ideje annak, hogy az egylet egész jövedelmét a rabsegélyezésre forditsa. A tőkegyüjtés oly egyletnél, mely 12,000 K évi államsegélyt élvez és 231,000 K vagyonnal rendelkezik, nem lehet önczél.

— **A Szentpéteri-ügyről** dr. Mérai Frigyes, szolnoki törvényszéki biró a Büntető Jog Tára legutóbbi számában hosszabb dolgozatot irt. Ezuttal nem terjeszkedhetünk ki magára a czikk lényegére. Addig is, mig alkalmunk lesz a dolgozattal foglalkozni, csak azt jegyezzük meg, hogy az ezen esetről megjelent «téves közleményeket» meg kellett volna jelölni és másodsorban hogy nem csupán az ismerheti az ezen ügyben felmerült kérdéseket, aki «kötelességénél fogva tárgyilagosan foglalkozott» az ügygyel, más szóval, aki mint biró részt vett az itélet hozatalában, aki tehát az irodalomban nem referál, hanem igazolni törekszik.

— **Hihetetlen eset.** *Pécsi kir. itélő tábla:* X. albirót az 1871: VIII. tcz. 20. §-ának *b)* pontjába ütköző fegyelmi vétségben vétkesnek mondja ki s ezért őt 200 K pénzbüntetésre itéli.

Indokok: X. Y. végrehajtatóknak Y. Z. elleni végrehajtási ügyben, mely ügyben terhelt albiró hozta meg a kiküldő végzést s ő intézte el a foganatositott végrehajtásról beterjesztett végrehajtói jelentést, terhelt albiró a megtartott árverés alkalmával, mint egyedüli árverező a birósági végrehajtó társaságában megjelent s a lefoglalt ingók közül 500 K-ra becsült 100 mm. csöves kukoriczát 21 K-ért, 160 K-ra becsült 20 öles rozs- és buzaszalma kazalt törekkel 40 K-ért, 60 K 60 f.-re becsült 530 kéve rozs zsupból 200 kévét 20 K-ért, 96 K-ra becsült 32 kocsi répából 1 kocsi répát 1 K-ért, 200 K-ra becsült 200 zsák krumpliból 30 zsák krumplit 6 K-ért, 480 K-ra becsült 3 darab tehénből 2 darab tehenet 100 K-ért, 112 K-ra becsült 14 öles kazal buza- és zabszalmát 12 K-ért s igy összesen 1149 K becsértékü ingókat 200 K-ért megvett. A hivatkozott iratok tartalma szerint továbbá terhelt albiró 1901. évi szeptember 14-én keresetet inditott Y. Z. ellen az árverésen fentiek szerint megvett ingókból a végrehajtást szenvedettek részére kölcsönként visszahagyott 10 öl buzaszalma és 15 öl török, 12 öl buza- és zabszalma és 60 kéve zsup kiadása iránt és ezeknek a kiadatását kért ingóknak az értékét a keresetlevélben 1000 K-ra becsülte, jóllehet a fentiek szerint azoknak árverési vételára legfeljebb 35—40 K-ra tehető. Minthogy pedig a terhelt albirónak ugy az árverés alkalmával, mint a perinditással tanusitott ez az eljárása a birói álláshoz megkivántató tisztességet és önzetlenséget sérti s igy az 1871: VIII. tcz. 20. §-ának *b)* pontjába ütköző botrányos magaviselet ismérveit felöleli: őt a hivatkozott szakaszba ütköző vétségben vétkesnek kimondani és büntetését, figyelemmel arra a körülményre, hogy terhelt fegyelmileg még büntetve nem volt, a fent érintett büntetésben megállapitani kellett. (1903 január 31-én 28. sz. a.)

A kir. Curia: Az elsőfoku fegyelmi bíróság itéletének a kiszabott fegyelmi büntetésre vonatkozó s ennek sulyosbitása végett felebbezett része az e tekintetben felhozott indokokból helybenhagyatik. (1903 május 16-án 301. sz. a.)

— **Kereskedő és iparossegéd munkabérkövetelését a követelés behajtására kirendelt ügyvédgondnok hol érvényesiti?** Egy konkrét esetben a m. kir. miniszterium a felmerült hatásköri összeütközés tárgyában a következő határozatot hozta: Ezen ügyben az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

Indokok: Dr. R. J. ügygondnokot a bíróság az 1881. évi LX. tcz. 124. §-a alapján a Tomola Ferenczet illető és Tomola Ferenczénél letiltott követelésnek per utján behajtására rendelte ki s ehhez képest az ügygondnok keresetét annak a munkabérkövetelésnek behajtása végett inditotta meg, amely Tomola Ferenczet, mint üzletvezetőt Tomola Ferenczné, mint munkaadó irányában a kereset szerint megilleti; nem lehet tehát kétség a felől, hogy az ügygondnok keresete az iparos és segédje között a munkaviszony tartama alatt fenálló kötelezettség teljesitésére vonatkozik. A munkaadónak az a cselekménye, hogy a letiltott összeget munkásának béréből le nem vonta, nem a követelésnek az alapja, hanem csak ok arra, hogy a követelés per utján érvényesittessék. Minthogy pedig az iparos és segédje között felmerülő azoknak a vitás kérdéseknek az eldöntését, amelyek a munkaviszony tartama alatt fenálló kölcsönös kötelezettségek teljesitésére vonatkoznak, az 1884. évi XVII. tcz. 176. §-a az első folyamodásu iparhatóság hatáskörébe utasitja; minthogy továbbá a követelésnek jogi természetét az, hogy az iparossegéd követelését nem ő maga, hanem az ő jogán más, t. i. a követelés behajtására rendelt ügygondnok érvényesiti, nem változtatja meg és igy ez a körülmény a hatáskör szempontjából közömbös; ennélfogva azt kellett kimondani, hogy ebben az ügyben az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

— **A polgári törvénykönyv tervezetének** közigazgatási jelentőségéről 51 oldalra terjedő dolgozat jelent meg *dr. Rósa Ferencz* tollából. Szerző éles szemmel fedi fel a tervezet s a gazdasági élet közti vonatkozásokat. Rámutat arra, hogy a tervezet confirmáló természete daczára, nagyjában modern sociális eszmékkel van telitve. Külön fejezetekben vizsgálja a tervezetet átható gazdasági elveket. Főbb eredményei: A tervezet számos intézkedése a forgalom könnyitésére és biztossá tételére irányul. A forgalmi szemponton kivül azonban érvényesül benne az ethikai s a sociális szempont is. Korlátozza az egyéni jogokat a sociális érdekek javára (szomszédjogok, végszükség) s a gazdaságilag veszélyes actusok megnehezitésével s a jogügyletekben érdekelt személyek sociális erőviszonyainak figyelembe vételével tág tért nyujt a sociális gondoskodásnak. A tartalmas, érdekes megfigyelésekkel teli munka különlenyomat a Közgazdasági Szemléből.

— **A statisztika elméletét** dolgozta fel *dr. Kenéz Béla* orsz. statisztikai hivatali fogalmazó a Stampfel-féle tudományos zsebkönyvtár részére. A 120 oldalra terjedő mű nagy szabatossággal, kiválóan világos módon tárgyalja a kérdést.

— **A monori kir. járásbirósághoz** 1903 január 23-án beérkezett végrehajtási kérvényt a járásbiróság 1903 április hó 1-én intézte el és az elintéző végzés kézbesitése 1903 május hó 4-én történt. Ügyszám 1902. Sp. 165.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Ausztriában** egy gyermek följelentette játszótársát, egy még nem 11 éves fiut, felségsértés miatt. A fiut bíróság elébe állitották; kiderült, hogy félreértett tréfáról van szó s a gyermeket fölmentették. Az esethez a Neue Freie Presse reflexiókat füz. Erősen kárhoztatja, hogy a kis fiut bíróság elébe állitották; a tévedést már a rendőrségnél kellett volna konstatálni. Majd megragadja az alkalmat, hogy a Château-Thierry-ből világgá indult szellemi mozgalomról egyet-mást elmondjon és igy ir: «Él Franciaországban egy jó biró, aki azt hiszi, hogy a hivatásához tartozik, ha nemcsak végrehajtja a törvényeket, hanem itéleteiben a jog továbbfejlesztése utján uj törvényeket alkot. Aki az éhség nyomása alatt egy darab kenyeret lop, nem bünös, mert a barrettes és taláros birónak van hozzá bátorsága, hogy a törvényt meghajlitsa és fölmentse a bünösség terhe alól az egyest, aki a társadalmi szükségállapotok áldozatává lőn. Egyike a leghiresebb osztrák juristáknak, magas állásu tisztviselő, ugyanezt a szabadságot követelte a biró számára. Döntsön a maga személyes meggyőződése alapján ott, ahol a törvény technikája, kifejezőképessége fölmondja a szolgálatot; a szociális szükségletek szerint itéljen, személyesen, individualisan. Le kell venni a kötést az isteni Themis szemeiről, hogy lásson és ne itéljen többé vakon. Elavult, idejét mult az a fölfogás, hogy minden vitában a személyekre való tekintet nélkül kell határozni . . .» stb. Csak azt találja különösnek a nevezett lap, hogy ez a törekvés, a «törvénylátásnak a törvényszöveg ellen való ez a lázadása» a politikai perekben nem érvényesül és nem lesz akadályává egy oly pernek, amelyben 11 éves gyermek a vádlott és amely ellen korunk összes társadalmi ösztönei tiltakoznak.

— **Az aláirások olvashatatlansága.** Egy német biró egy ügyvédnek visszaadta a beadványát, mert az ügyvéd aláirása a beadványon olvashatatlan volt. Az ügyvéd erre beadványt intézett a birósághoz, kérve, közöltessék vele, melyik biró hozta a szóban forgó végzést, amely miatt fegyelmi feljelentést kivánna tenni, de *nem képes kibetüzni a biró aláirását.* Tout comme chez nous!

— **A betegsegélyző pénztári orvos klientelája.** Egy fiatal berlini orvost az a megtiszteltetés ért, hogy egy gyári betegsegélyző pénztár orvosává választotta. Háziura, kinél már huzamosabb ideje lakott, most azt követelte, hogy az orvos összes betegei a hátsó lépcsőn járjanak, amely hátsó lépcső meredek és betegek részére alig használható. Az orvos ezt jogosulatlannak tartotta és a háztulajdonos magatartását a szerződés időelőtti felbontására jogositó oknak tekintvén, a hátralékos bért jogfentartással kifizette és a házból azonnal kiköltözött. A jogfentartással kifizetett bérösszeg visszaitélése iránt inditott keresetet ugy az elsőfok, valamint a berlini Kammergericht is, elutasitotta.

Az itélet indoka az, hogy az orvosi gyakorlat folytatásához a bérbeadó csak az eredeti normális körülmények feltételezése mellett járult hozzá. A betegsegélyző pénztári betegekkel ez az orvosi praxis oly módon nagyobbodott, ahogyan a bérbeadó ezt előre nem láthatta. Midőn tehát az alacsonyabb néposztályból kikerülő betegeket «hochherrschaftlich» házának első lépcsőjéről kiutasitotta, nem gátolta a bérbeadót a lakás szerződésszerü használatában. Ily «hochherrschaftlich» házban lakó orvosról feltehető, hogy előkelő betegei vannak, a betegsegélyző praxis révén odajövő betegek által azonban maga a ház is kivetkőzik eredeti előkelő jellegéből.

— **Mi vonható végrehajtás alá?** A karlsruhei Oberlandesgericht egy határozatában kimondotta, hogy lefoglalni csak tényleg már létező követelést lehet. A foglalás érvénytelen, ha a foglaláskor megjelölt jogalapból később tényleg származik az adósnak követelési joga.

— **Az irásszakértők ujabb áldozatai.** 1889-ben a regensburgi törvényszék egy házaspárt 3, illetőleg 6 havi fogházra itélt amiatt, mert szomszédaiknak irott névtelen levelekben gyujtogatással fenyegetőztek. Az itélet alapjául szolgált egy cselédleány vallomása és két irásszakértőnek egybehangzó véleménye. Ez a két vélemény annyira apodictikus volt, hogy ugyszólván minden kételyt kizárt. Az itélet a két vádlotton végre is hajtatott. Időközben a cselédleány maga került gyujtogatás miatt vád alá és a tárgyaláson beismerte, hogy az előbbi bünperben szereplő leveleket egytől-egyig ő irta. Ujabb irásszakértő ezt a beismerést támogatta. A meginditott ujrafelvételi eljárás során az előbbi perben elitélteket a vád alól felmentették.

— **A porosz birák szabadságidejére vonatkozólag** a porosz igazságügyminiszter márciusi rendeletét kiegészitő ujabb leiratában megjelöli azon irányelveket, melyek szerint a szabadságolás történjék. Főczélja, hogy a birák szabadságolása ne eredményezze az igazságszolgáltatás teljes szünetelését bizonyos időn át. A megakadás kikerülésére bizonyos esetekben nem ellenzi azt, hogy a szabadságolt biró helyettesitésére rendkivüli kisegitő erőket alkalmazzanak a bíróságok. Nagyobb forgalmu bíróságoknál a czélszerübb beosztás szempontjából a törvényszéki szünet előtt is adassék szabadság, különösen oly biráknak, kiknél az ügyeknek zavartalan folyása szükséges a szünet alatt. Oly bíróságoknál, hol a szünet két részre osztása szokásos, a rendelet pár napi teljes törvényszünetet engedélyez, hogy a távozók elintézhessék hátralékukat s az érkezőknek ne kelljen előkészületlenül az ülésekben részt venniök.

— **Hazudozás és ravasz fondorlat.** A hazudozás a csalás tényálladékát megvalósitó ravasz fondorkodásba (manœuvres frauduleuses cod. pén. 405.) akkor megyen át, ha oly tényleges cselekmények kisérik, melyek annak hitelt és támaszt nyujtanak. A czimzettel hasonnevü egyén, ki a postahivatalnál a czimzettel való azonosságát saját katonakönyvecskéjével igazolja, csalást követ el. *(Párisi semmitőszék.)*

— **Az acetylen-világitás bevezetéséhez kell-e a bérbeadó beleegyezése? — Ipartestület perbe avatkozási joga az illető iparág érdekeltsége czimén.** A *besançoni* felebbezési bíróság szerint az acetylengáz-világitás bevezetése valamely épületbe nem rejt magában nagyobbfoku veszélyt, mint a ma szokásos világitási rendszerek, feltéve, hogy a fejlesztőkészülék befogadására szánt helyiség szelelővel van ellátva és a fejlesztő légmentesen elzárva. Ezen óvóintézkedések megtartása esetén a bérbeadó beleegyezése nem szükséges. Ezzel szemben egy másik esetben a *lyoni* felebbezési bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy mindaddig, valameddig huzamosabb kisérletezés be nem bizonyitja ezen fejlesztők veszélytelenségét, s mig ez a világitási rendszer általánosabb elterjedést nem nyer, a bérlőnek a bérbeadó kifejezett beleegyezésére van szüksége. Nem változtat ezen az sem, hogy a birósági szakértő véleménye szerint bizonyos óvóintézkedések betartása esetén komolyabb veszély ki van zárva, mert a bérbeadónak rendszerint nem áll módjában megtartásukat kellőképpen ellenőrizni. Ezek szerint a bérlő a készülékek eltávolitására, ellenkező esetben a bérlemény kiüritésére kötelezhető. A besançoni felebbezési bíróság a fenti esetben helyt adott az acetylengép-gyárosok beavatkozásának, mert olyan, magánfelek között folyamatban lévő perbe, melynek kimenetele valamely iparág érdekeire nézve befolyással lehet, az illető ipartestület beavatkozni jogosult.

— **Egy nápolyi vendéglős** kártéritési pert inditott a *Baedeker* szerkesztője ellen, mert a Bædekerben a felperes vendéglőjéről az áll, hogy szerény igények mellett egyedül utazó uraknak ajánlatos. A nápolyi bíróság a keresetet elutasitotta, de a Bædekert a költségekben marasztalta. Az itélet indokolását nem ismerjük.

— **A házasulók orvosi vizsgálatát** rendelte el Dokota északamerikai állam törvénye, hogy a népesség degenerátiót jának elejét vegye. Diskrétebb módon éri el ugyane czélegy másik amerikai állam, mely a házasságkötés feltételéül kölcsönös életbiztositási kötvény bemutatását követeli. Hogy a népesség szaporodását e rendelkezés előmozditja-e, az kétséges, de hogy a biztositó társulatokét előmozditja, az bizonyos. Vajon a selectiónak az utóbb emlitett mód szolgál-e, az mindenesetre attól függ, hogy a biztositó társulatok menynyire képesek ethikai magaslatra emelkedve, egy reájuk előnyös ügylet megkötésének ellentállni.

A Magyar Jogászegylet folyó év junius 7-én (vasárnap) délelőtt 10 órakor az ügyvedi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz.) tartja évi rendes közgyülését.

A Magyar Jogászegylet azon tagjai, akik a 215—220. füzeteket nem kapták meg, reklamálhatják a Pfeiffer-féle könyvkereskedésben. (Kossuth Lajos utcza.)

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 24. SZ. Budapest, 1903 junius 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor., negyedévre 6 „ **A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.**

Tartalom: A polgári perrendtartás törvényjavaslatának a felülvizsgálati eljárásra vonatkozó uj szövege. *Gottl Ágost* curiai birótól. — Papi pályára lépés, mint öröklési feltétel *Dr. Asztély Sándor* budapesti ügyvédtől. — *Birói határozatok kritikai fejtegetése:* A számadási perről. *x. y.* — Felebbezés vagy felülvizsgálat? *Dr. Holló Lászlótól.* — A Magyar Jogászegylet müködése az 1902—1903. évszakban. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A polgári perrendtartás törvényjavaslatának a felülvizsgálati eljárásra vonatkozó uj szövege.

Mindazok a peres eljárások, amelyek a szóbeliségen alapulnak és három foku eldöntést fogadnak el, megegyeznek abban, hogy a ténykérdés kétszeri tárgyalása és eldöntése elegendő, vagyis hogy a tényállást a két alsóbiróság rendszerint véglegesen állapitja meg, ellenben a felülvizsgálati biróság csak a jogkérdésben határoz. Azok között az ellenvetések között, amelyek a revisio ellen tehetők, a legnyomósabb a ténykérdés és jogkérdés elkülönitésének nehézsége. Ezzel a nehézséggel küzködik nemcsak a német birodalmi és az osztrák revisio, sőt a franczia semmiségi panasz is, de ennek nehézségét érezik az 1893: VIII. tcz. alapján müködő felülvizsgálati bíróságaink is. Alig van felülvizsgálati eset, amelyben nem lépne előtérbe az a kérdés, hogy általában vagy a jelen ügyben mi ténykérdés, mi jogkérdés? A ténykérdés és jogkérdés szétválasztása már azért is nehéz, mert vannak oly összetett fogalmak, mint például: birtok, mulasztás, vétel, lemondás stb., amelyek mint ténybeli mozzanatok, önmagukban jogi fogalmakat rejtenek, melyeket sem a mindennapi életben, sem jogi fejtegetéseinkben ténybeli és jogbeli tényezőikre szétbontani nem szoktunk, amelyek szétbontása pedig szükséges akkor, amikor megvizsgálandó az, hogy nem-e sértett jogszabályt a biró az általa itéletében használt kifejezés jogi megállapitásában. De vannak olyan dolgok is, amelyek szorosan véve sem a jogkérdések, sem a ténykérdések közé nem sorolhatók, ilyenek például a tartásdij összege, a jóhiszemüség vagy rosszhiszemüség, a szinlegesség kérdése stb. E tekintetben sem kiforrott elmélet, sem megállapodott gyakorlat külföldön sincs, és nem is lehet; a jogkérdés és ténykérdés között biztos határvonalat huzni az elméletben is nehéz; a szétválasztást a gyakorlat egészséges érzékére kell bizni. Tanusitja az élet, hogy külföldön is a biró azonos esetekben ugyanazt a kérdést majd ténykérdésnek, majd jogkérdésnek veszi a szerint, amint a fenforgó esetben az anyagi igazságot jobban tudja diadalra juttatni. Dicséretére válik ugyan a birónak, ha a törvény keretén belül mindent elkövet, hogy a materiális igazságnak diadalt szerezzen, azonban egyrészt tény az, hogy az a biró, aki éveken át nemcsak a törvény értelmében, hanem élettapasztalatát értékesitve meggyőződése szerint is szokott itélni, nehezen talál bele oly uj eljárásba, mely szerint most már az alsóbiróság ténymegállapitásaihoz van kötve, és pedig akkor is, ha a tényállás — bár jogszabálysértés nélkül — helytelenül van megállapitva; másrészt pedig nem szenvedhet kétséget, hogy a legfelsőbb bíróságnak ingadozó gyakorlata mellett jogegység elérésére nem lehet számitani. A felülvizsgálati biróság ezekhez képest olyan esetben, amidőn az előtte fekvő periratokból meritett meggyőződése szerint a tényállás helytelenül állapittatott meg és ezen feloldással segiteni nem lehet, — ha a törvényadta jogának tullépésével erőszakot gyakorolni nem hajlandó, — az igazságtalan itéletet sanctionálni kénytelen.

A gyakorlat azt mutatja, hogy ebben a visszás helyzetben a kir. itélő táblák némelyike kisebb-nagyobb mérvben a tényállásnak önálló megállapitásába bocsátkozik s az általa megállapitott tényállás alapján itél.

A felhozottak szerint a sommás eljárási törvény 197. §-ában foglalt annak a szabálynak merev alkalmazása, mely szerint a felülvizsgálati eljárásban a felebbezési biróság itéletében megállapitott tényállás irányadó, oly esetben, amidőn a tényállást ügyetlen vagy felületes biró állapitotta meg, az anyagi igazságot elnyomni alkalmas és ezt a felülvizsgálati biróság sem képes megakadályozni.

E tekintetben panaszok az iránt merültek fel:

1. Hogy egyes perekben a felebbezési biróság a tényállás megállapitásában, bizonyitott tényekből vagy jelenségekből az élettapasztalattal vagy a logikával meg nem egyeztethető következtetéseket von le bizonyitandó más ténykörülményekre. Például: tényként megállapitja, hogy A. B.-nek levelet küldött, ebből további tényként megállapitja, hogy B. a levelet megkapta, sőt azt is, hogy B. erre válaszolt; vagy megállapitja, hogy haszonbérlő az okszerü gazdálkodás szabályait nem sértette meg azzal, hogy egymás után követő két évben ugyanabba a földbe kalászos növényeket vetett, mivel a harmadik és negyedik évben a földet parlagon hagyta stb.

2. Hogy az előző periratokból kitünő lényeges ténykörülmények megállapitását mellőzi, hogy a tanuk, szakértők és feleknek jegyzőkönyvbe vett vallomása alapján lényeges ténykörülményeket a tényállás megállapitásában fel nem használt, például: ha a felebbezési biróság az előző per vagy hagyatéki iratok alapján tényeket megállapit, azonban az azok megdöntésére szolgálható további adatokat nem mérlegeli stb.

3. Hogy a tényállás bővebb felderitését vagy az ellenbizonyitásra ajánlott bizonyitékok felvételét azzal az indokolással, hogy meggyőződését már megalkotta és a további bizonyitásfelvétel előreláthatólag eredménytelen lesz, vagy hogy a felhivott tanuk megbizhatatlanok, megtagadja, például: ha törvénytelen gyermek tartása iránti perben egy tanu vallomása alapján alperest bocsátotta esküre és a felperes részéről arra felajánlott bizonyitást, hogy alperes a kihallgatott tanut megvesztegette, megtagadja stb.

4. Hogy az alsóbiróságok valamely kár-, tartás- vagy munkadij összegét, mint ténykérdést, belátásuk szerint megállapitván, az összeg tekintetében a felülvizsgálat teljesen ki van zárva. Ily körülmények közt történhetett például, hogy a felebbezési biróság annak következtében, hogy a kir. Curia az itélet megváltoztatásával alperes gyermektartási kötelezettségét kimondotta, a mennyiség kérdésében, mert semmit sem akart itélni, alperest havi egy koronában marasztalta. Még aggályosabb az összeg megállapitását kizárólag a felebbezési bíróságra bizni oly esetekben, amikor a megitélt tartásdij tulmagas összegénél fogva alperest vagyonilag teljesen

tönkre tenné, vagy amikor százezrekre menő kártérítésről van szó.

Azok a szük korlátok, amelyeken belől a tényállás a sommás eljárási törvény 197. és 198. §-ai (előbbi Javaslat 539. és 540. §§.) szerint a felülvizsgálati eljárásban megtámadható, ezeken a bajokon nem segitenek, mert ritka eset, hogy a jegyzőkönyv vagy melléklete az állitott jogszabálysértést bizonyitaná vagy a félnek valamely eljárási jogszabály megsértésének bizonyitására alkalmas bizonyiték állana rendelkezésére.

A fen 3. pont alatt emlitett hiányon a felülvizsgálati bíróság a sommás eljárási törvény 64. §-ának, illetőleg a mostani 274. §. szabályainak szigorubb alkalmazásával ujabbi törvényes intézkedés nélkül is segithetne, ha szigoruan követi azt a szabályt, hogy a biró nincs jogositva az eddigi bizonyitásfelvétel eredményének megczáfolására ajánlott bizonyitást pusztán azért visszautasitani, mivel a ténykörülmény szerinte már kellően bizonyitva van s hogy nem tagadhatja meg az ajánlott bizonyitást azért, mert előtte nem valószinü, hogy a bizonyitásfelvétel a már megalkotott birói meggyőződésére befolyással lehetne, vagy hogy a tanu vallomásának ugy sem adna hitelt. Hiszen a biró a sommás eljárási törvény 95. és 96. §-ai (jelenleg (372—375. §§.) szerint nem tagadhatja meg az ellenfélnek szintén kért eskü alatti kihallgatását az okból, mivel az egyik fél mellett már részbizonyitékot vagy valószinüsitést lát fenforogni. A törvény ily esetben éppen azért rendeli az ellenfélnek is eskü alatti kihallgatását, hogy a biró mindkét fél vallomását lelkiismeretesen mérlegelje és csak ez után döntse el, hogy melyik felet bocsássa esküre, mert nincs kizárva, hogy mindkét fél kihallgatása után kiderül, hogy nem érdemel hitelt annak a félnek a vallomása, aki mellett előzően már részbizonyiték vagy valószinüsitő körülmény fenforogni látszott.

A fen 1., 2., 4. pont alatt felsorolt többi viszás állapotok megszüntetésére immár az 539. §-nak uj szövege van hivatva.

A §. első bekezdése megfelel a sommás eljárási törvény 197. §-a első bekezdésének azzal a különbséggel, hogy a felülvizsgálati eljárásban most már nem a felebbezési bíróság itéletében megállapitott tényállás «irányadó», hanem a felülvizsgálati bíróság a felebbezési bíróság itéletét az ebben előadott tényállás alapján vizsgálja felül, mert a felebbezési bíróság itéletében felhozott tényállás a felülvizsgálati bíróság által módositható, kiegészithető vagy kiigazitható.

A második bekezdés szerint a tényállás megtámadása a felülvizsgálati kérelemben, illetőleg a válasziratban érvényesitendő. Ez a rendelkezés itt általánosságban van kiemelve, ellenben a sommás eljárási törvény 198. §-ában foglalt rendelkezés csak olyan tényekre vonatkozik, amelyek az első és a felebbezési bíróság előtt nem érvényesittettek és valamely jogszabálysértés bizonyitására hozatnak fel.

A második bekezdés második mondatának az a rendelkezése, mely szerint az itéletben előadott tényállással szemben bizonyitékul csak a tárgyalási jegyzőkönyv és mellékletei használhatók fel, megfelel a sommás eljárási törvény 197. §-a 1. és 2. bekezdéseinek; mégis azzal a különbséggel, hogy mig az uj §. első és második bekezdésében «tényállásról» van szó, addig a harmadik bekezdésben a «tényállitás» forog kérdésben. Ez a megkülönböztetés azt jelenti, hogy az itéletben előadott tényállás alatt az első és második bekezdésben a tényállás szó tágabb értelemben van használva és magában foglalja az itéletnek tanusitó, valamint megállapitó részét, melyek közül az első rész alatt nem az ott előadott «tényállitások» és azok mérlegelése értendő, hanem amelyben a felebbezési bíróság itéletében felsorolja, hogy mit adtak elő a felek a tárgyaláson, mit vallottak a tanuk, mit tett a bíróság, szóval mi történt a perben; a megállapitó rész pedig a szóbeli tárgyalás és a bizonyitás alapján megállapitott tényeket, vagyis az itéletnek ténybeli megállapitásait tartalmazza.

A harmadik bekezdés csak a ténybeli megállapitásokra vonatkozik és megadja a felülvizsgálati bíróságnak azt a jogot, hogy felülvizsgálja a fél panaszára a felebbezési bíróságnak valamely tényállitás valóságára vagy valótlanságára vonatkozó megállapitását nem csupán az alapon, amint ez a sommás eljárási törvény 197. §-ában is foglaltatik, t. i. hogy a megállapitás valamely jogszabály helytelen alkalmazásával vagy mellőzésével történt (pl. meg nem esketett, de megesketendő tanuk vallomásának bizonyitékul elfogadása, a feleknek eskü alatti kihallgatására vonatkozó szabályok megsértése stb.), hanem az alapon is, hogy a megállapitás «nyilván helytelen ténybeli következtetéssel történt, vagy hogy az iratok tartalmával ellentétben áll», vagyis azokban az esetekben, amelyek fen 1., 2. és 4. alatt panaszolva vannak.

Az «élettapasztalat», «a köztudomás», «az összeg megállapitása» stb. külön kiemelendők nem voltak a szövegben, mert az ezekre vonatkozó szabályoknak helytelen alkalmazása is csak nyilván helytelen következtetésre vezetendő vissza.

A negyedik bekezdés, kapcsolatban az 540. és 542. §-okkal, megfelel a sommás eljárási törvény 198. §-a rendelkezésének. A felülvizsgálati eljárásban bizonyitásfelvételnek csak igazolás stb. esetében és ezenfelül csak az 540. §-nak egészen kivételes eseteiben lehet helye; amikor t. i. pusztán az eljárásra vonatkozó valamely szabály lévén megsértve, uj tényeket és bizonyitékokat a felülvizsgálati eljárásban is sikerrel lehet felhozni, pl. abban a kérdésben, hogy a peres fél önjogu-e vagy nem az.

Kérdés támadhatna az iránt, nem-e lehetne felruházni a felülvizsgálati bíróságot azzal a jogkörrel, melylyel a felebbezési bíróság bir, amidőn olyan esetben, amikor a bizonyitásfelvétel ismétlése nélkül is mérlegelheti az elsőbíróság előtt felvett bizonyitás eredményét? Erre a kérdésre csak nemmel lehet felelni, mert a felebbezési bíróság, ha nem látja elegendőnek a bizonyitást, azt ismételheti, kiegészitheti; a felülvizsgálati bíróság ellenben nincs akképp szervezve, hogy ő maga vehessen fel bizonyitást.

A módositott 539. §. alapelve ezekhez képest az, hogy aminek orvoslására a felülvizsgálati bíróság az eljárás berendezésénél fogva alkalmas lehet, azt megteheti, amire azonban eljárásánál fogva nem alkalmas, attól el van zárva. A felülvizsgálati bíróság mérlegelheti mindazt, ami az iratokban le van fektetve, — fentartva azt, hogy az előkészitő iratok a fél által szóval elő voltak adva — értékesitheti saját élettapasztalatait, tudományát, felülvizsgálhatja a bizonyitó erőt is akkor, ha a felebbezési bíróságnak az az eljárása, melylyel valamely bizonyitéknak bizonyitó erőt tulajdonitott, jogszabálysértéssel vagy nyilván helytelen következtetéssel történt, vagy az iratok tartalmával ellentétben áll és csak attól van elzárva, hogy felülvizsgálja azt, amit az alsóbíróság a közvetlenségnél fogva saját észlelése alapján mérlegelés utján, tehát tökéletesebb eszközökkel megállapit, jelesül azt, ami az alsóbíróság ténymegállapitása szerint létezik vagy történt, ha e mellett a helyes következtetés és az élettapasztalat szabályait meg nem sértette, továbbá azt, hogy a tanu hitelt érdemel-e, hogy a tanu vagy fél a vallomástételnél vagy szembesitésnél ingadozott-e, ellenmondásokba keveredött-e, hogy a vallomás valószinüsittetett-e? A felebbezési bíróság által közvetlen tárgyalás alapján megállapitott tényeket a felülvizsgálati bíróság meg nem döntheti, mert különben az a szóbeliségben és közvetlenségben rejlő nagy garantiák összetörésére vezetne. Annak azonban nincs akadálya, hogy a felülvizsgálati bíróság meg ne állapithasson a felebbezési bíróság iratai alapján oly tényeket, amelyek megállapitásához mérlegelés nem kell, pl. a csődnyitás napját az illető végzés alapján, beismerést a tárgyalási jegyzőkönyv alapján stb.

Az 539. §-ban foglalt szabályozásnál fogva az 530. §-ra, mely szerint csak jogszabály megsértése alapján van helye felülvizsgálatnak, nincs szükség.

A képviselőház jogügyi bizottsága az 539. §. uj szövegét egyhangulag fogadta el. Egyik kitünő jogászunk hangsulyozta, hogy örömmel üdvözli az uj javaslatot, amely a régivel szemben liberálisabb alapon áll; szerinte a legfontosabb ujitás az, hogy nyilván helytelen ténybeli következtetés miatt helye van felülvizsgálatnak. Ezzel a mai szabályozás mellett legnagyobb nehézségre okot adott az a kérdés, hogy mi a ténykérdés és mi a jogkérdés, nagyrészt ki van küszöbölve. Ez az uj szöveg megengedi a ténymegállapitásnak felülvizsgálatában a köztudomásnak, az élettapasztalatnak, a tudománynak, a logikának, a technikának, az okszerü gazdálkodás szabályainak stb. figyelembe vételét; egy másik kitünő jogász pedig szavazatát azzal indokolta, hogy az uj javaslatot nagy vivmánynak tekinti és azt mint a felülvizsgálati eljárás terén uttörő dolgot pártolja.

Még megfejtendő az a kérdés, hogy a felülvizsgálati biróság jogkörének kiterjesztése mellett nem lesz-e több a felülvizsgálati kérelmek száma és nem lesz-e az egyes ügyekkel a felülvizsgálati bíróságnak több és nehezebb munkája? E tekintetben véleményünk szerint a felülvizsgálati kérelmek száma nem lesz jelentékenyen több, mert a tapasztalat szerint ma is számtalan esetben élnek felülvizsgálattal olyankor is, a mikor jogszabálysértésről nincsen szó, a mikor tehát már a kérelem első pillanatra alaptalannak mutatkozik. Az egyes ügyekben sem lesz több munka, mert nem kell a felülvizsgálati bíróságnak a ténykérdés és jogkérdés elválasztó vonalát sokszor bonyodalmas uton keresni és mert a Curia felülvizsgálati tanácsában az eddigi tapasztalat szerint hetenként elintézett 15—17 perből legfeljebb 1—2 volt olyan, melyben a helytelen ténymegállapitást feloldással sanálni nem lehetett s e miatt a felülvizsgálati tanács meggyőződése szerint az anyagi igazság diadalra nem juthatott. Az 539. §. uj szövegénél fogva tehát a felülvizsgálati bíróság a tényállásnak saját hatáskörébe való módositása vagy kiigazitása mellett ismét csak itéletet és pedig helyes itéletet fog hozni, a mivel munkaszaporitás nem jár.

A mennyiben pedig szélesebb alapon felülvizsgálatnak és ennek következtében az előadó részéről behatóbb előadásnak lesz helye és az ügyvédek felszólalása is szélesebb alapon lesz megengedendő, ezen az áron azonban a felülvizsgálati panasz formális elutasitása helyett igazságos itélet lesz elérhető.

Ha az alsóbíróságot a rideg formalismus, a kötött bizonyiték bilincsei alól felszabaditottuk, ne kössük meg a legfőbb biró kezét annyira, hogy egyedül ő ne érvényesithesse mindenkor az anyagi igazságot teljes meggyőződése szerint.

Gottl Ágost.

Papi pályára lépés, mint öröklési feltétel.

I.

Joghatályu-e vagy sem a végrendeletben kitett ama meghagyás, illetőleg feltétel, mely szerint a részesités attól van függővé téve, hogy a részesitett a papi pályára lépjen? Ha nem bir jogi hatálylyal az imént körülirt végrendeleti meghagyás, ugy az oda nem irottnak, vagyis nem létezőnek tekintendő és igy felmerül a második kérdés: Tisztának, vagyis feltétlennek kell-e vennünk ez esetben az örökhagyónak rendelkezését, ha ugyanis a részesitett nem teljesiti a meghagyást, vagy pedig a részesités hatálytalannak minősitendő?

Nem létezik sem nálunk, sem a külföldön oly positiv tételes jogi intézkedés, mely e kérdéseket határozottan eldöntené. Az olasz Codice Civile 849. szakasza azt mondja: «A végrendeletbe foglalt lehetetlen feltételek, valamint azok, melyek a törvényekbe vagy a jó erkölcsökbe ütköznek, nem létezőknek tekintendők».[1] A 850. szakasznak 1. bekezdése pedig hozzáteszi: «Törvénybe ütközik az a feltétel, mely meggátolja akár az első házasságot, akár a következőket».[2]

Majdnem szószerint ugyanazt mondja a Code Napoleon 900. szakasza, azzal a csekély eltéréssel, hogy a még általánosabb «coutumes» (szokások) kifejezést használja. Hasonló rendelkezést tartalmaz az egységes Itália létesülésével hatályon kivül helyezett nápolyi polgári törvénykönyv 816. szakasza.[3] Mind a három kodex pedig az imént körülirt rendelkezést a római jogból vette át, mely szerint: «Conditiones contra edicta imperatorum *aut contra leges*, aut quæ legis vicem obtinent, scriptæ, vel quæ *contra bonos mores*, vel derisoriæ sunt, aut huiusmodi, quos Prætores improbaverunt, *pro non scriptis habentur*, et perinde *ac si conditio* hæreditati sive legato adiecta *non esset, capitur haereditas*, legatumquæ.[4] Azt kell már most vizsgálat tárgyává tenni, vajon a kérdésben levő végrendeleti feltétel valóban beleütközik-e a jogba és a jó erkölcsbe?

Az ezen kérdés körüli controversia igen régi a franczia és olasz jogi irodalomban, és egészen a Code Napoleon megalkotása előtti időre nyulik vissza; a két különböző nézetnek és az azokra alapitott iskoláknak két kiváló franczia jogász: Ricard Lajos Péter, a hirneves igazságügyi miniszter és Furgole a fejei.

Ricard absolut módon, a kérdésben levő feltételnek megengedhetetlensége, vagyis hatályosság nélküli volta mellett nyilatkozik. Okadatolása lényegében a következő: Ezen feltétel — noha megengedhető, sőt dicséretre méltó önönmagát tekintve — mivelhogy a végrendeleti meghivottat a papi pályára, vagyis a legnagyobb tiszteletre méltó hivatásra buzditja, mégis elvetendő, mint olyan, mely a jó erkölcsökbe ütközik és rossz czélt szolgál, mert arra birja a részesitettet, hogy szentségtelen indokból, üzérkedésből legyen pappá.[5] Ezen véleményt követi a Code Napoleon kommentátorainak nagy része; igy Grenier, Merlin, Delvincourt, Duranton, Marcadé stb.

Utóbbi pl. azt mondja: «Amennyire kötelesség az egyházi rendnek felvétele ott, hol megvan az arra való hivatottság, épp oly erkölcstelen az embert a kötelességteljesités és a haszonvágy csábja közé helyezni.[6]

Duranton pedig ide vonatkozó fejtegetése végén oda concludál: «Veszélyes dolog lenne valakit ajándék csábitásával oly tiszta és szent pályára rábirni, melyre az illetőnek nem volna valódi hivatottsága, hol tehát a haszonvágy lenne a tulajdonképpeni mozgató erő».[7]

Dalloz és Laurent más præmissából ugyan, de ugyanarra a conclusióra jutnak. Abból indulnak ki ugyanis, hogy bárminő egyházi rendnek felvétele magában foglalja a celibátus fogadalmát. A celibátus pedig nem mindig a tökéletesség állapotja, hanem gyakran fatálisan erkölcstelenségre vezet.[8]

Furgole, ellentétben az előbbiekkel, e feltételnek megengedhetősége mellett érvel: «Hogy egy feltételről azt mondhassuk, hogy a jó erkölcsökbe ütközik, meg kell előbb néznünk annak tárgyát és czélját (l'objet et la fin); ha a czél, a szándék rossz, ugy kétségkivül el kell vetnünk azt a feltételt, ellenben el kell fogadnunk, ha a dolog, saját magát tekintve, jónak bizonyul. Nem volna-e istentelenség (impiété)

[1] «Nel testamento si hanno per non apposte le condizioni impossibili e quelle contrarie alle leggi od al buon costume.»

[2] «E contraria alla legge la condizione che impedisce tanto le prime nozze, quanto le ulteriori».

[3] Leggi Civili Napoletane.

[4] (Lib. 14 de condit. instit.)

[5] Traité des dispositions et conditions.

[6] Explication du Code Napoleon.

[7] Tome III. 1. chapitre.

[8] Laurent: Tome XI. §. 503.

és bizonyos neme az istenkáromlásnak (blasphème), ha azt mondanók, hogy papnak, szerzetesnek lenni rossz dolgok önön magukban? A rossz hajlamoknak, melyeket egy pap vagy szerzetes magukkal hozhatnak esetleg, midőn az egyházi pályára lépnek, semmi közük nincs a dologgal önönmagával, mely mindig szent marad; már pedig a feltételeknek megbirálásánál magát a dolgot, tárgyát és czélját kell szem előtt tartani, nem pedig a módot, melylyel valaki a tárgyat betölti. Igy tehát elegendő, hogy az örökhagyónak tárgyában, melyet a részesités feltételéül kitüzött, valamint abban a tényben, mely a feltételnek anyagául szolgál, ne legyen semmi tiltott a végből, hogy az feltétlenül teljesittessék.[1]

Ezen véleményt erősen támadja Santespès-Lescot a következő érveléssel: «Igaz ugyan, hogy az egyházi rend felvételének feltétele tárgyában és czéljában nem tartalmaz semmi elitélendőt, de épp oly igaz, hogy elmaradhatatlan és feltétlenül szükséges eredményképpen erkölcstelen dologra vezet: t. i. a lelkiismeretnek a haszonvágygyal való küzdelmére és igy megsérti a közerkölcsöknek tisztaságát».[2]

Van még egy harmadik vélemény a franczia jogi irodalomban, mely a két szélsőség között foglal helyet. Ez az örökhagyónak a végrendeletnek értelmezéséből meritett szándékából indul ki és megengedhetőnek, illetve tiltottnak veszi a feltételt, a szerint, amint az örökhagyó kényszert akart gyakorolni véle a részesitett lelkületére vagy sem. Ezen iskolának fő zászlótartója Troplong Tivadar, a párisi Court d'appelle volt elnöke, ki következőképpen okoskodik: «Az állam pártolja (favorise) a papi méltóságot, mivelhogy azokat az ifjakat, kik erre a pályára adják magukat és megkezdték az oda vezető tanulmányokat, felmenti a katonai szolgálattétel alól. Miért tiltanók el tehát hasonló bátoritástól (encouragement) a magánosokat? Kétségkivül gáncsolni való (reprochable) lenne az örökhagyónak szándéka, ha a haszonnak csábitásával a lelkiismeretre kényszert gyakorolni, egy hivatástól eltériteni igyekezett volna; jóváhagyandó ellenben, ha nem akar mást, mint csatlakozni egy már kifejlődött hajlamhoz, vagy jóhiszemüleg az egyháznak oly szolgát adni igyekezik, ki azt méltó módon szolgálhatná».[3]

De ezt a nézetet is czáfolgatja a már emlitett Santespès-Lescot a következőképpen: «Habár hitelt érdemlőnek látszik ezen feltételnek inditó oka, mégis bárminő szempontból nézzék is azt a birák, nem változtathatják meg természetét, jellegét és nem haladhatnak el a lelkiismereti szabadságnak megszoritása előtt a nélkül, hogy ne lássák abban a törvényeknek, a jognak és erkölcsnek sérelmét».[4]

Itáliában szintén megoszlott az iskola, de legtöbben Ricardot követik; igy: *Ricci*, Corso di diretto Civile; *Gianturco*, Diritto Civile; *Giorgi*, Teoria della obligazioni, jogtanárok, Fusco Salvatore, ügyvéd és szenátor, Calenda szenátor stb.

Dr. Asztély Sándor.
budapesti ügyvéd.

Birósági határozatok kritikai fejtegetése.

A számadási perről.

A perrendtartási novellában szabályozott számadási peres eljárás számos tökéletlenségben szenved. Még formalisztikusabb, mint a már eléggé formalisztikus rendes per, e mellett tulságosan széttagolt és tulságosan hosszadalmas.

Ily körülmények közt feltünő, hogy a felek a gyakorlatban nemcsak hogy nem igyekeznek kerülni ezt az eljárást, hanem még inkább kiterjeszteni akarják annak körét. Gyakori eset például, hogy a jutalékkal alkalmazott ügynök számadást követel az alkalmazótól az ügyletekről százaléka mennyiségének megállapithatása végett. A bíróságok ily esetekben rendszerint arra az álláspontra helyezkedtek, hogy ily esetekben nincs számadási kötelezettség, mert a felhivott nem kezelte sem a felhivó vagyonát, sem a kettőjük közös vagyonát.

Ugy látszhatnék, hogy a bíróságok e felfogása tulságosan szükre szoritotta a számadási kötelezettség körét, mert hiszen az emlitett esetekben az ügynöknek nyilvánvalóan jogos érdeke volt megtudni, hogy minő ügyleteket kötött az ő alkalmazója, és éppen ennek az érdeknek tudatában inditotta az ügynök a felhivási pert. Azonban nézetem szerint mégis a bíróságok gyakorlata a helyes. A felhivási pernek, ugy, a hogy az a perrendtartásban szabályozva van, ily esetekben nincs gyakorlati czélja. Ha a bíróság megállapitja a felhivott számadási kötelezettségét, ebből csak az következik, hogy a felhivó számadást köteles beadni. Ha aztán a felhivott az ügynöki esetben oly számadást ad be, mely szerint nevetségesen csekély összegü ügylet kötéséről számol be, vagy akár azt állitja, hogy nem kötött egy ügyletet sem, akkor a felhivó nem tehet egyebet, mint hogy maga sorolja fel a pénzbeli marasztalásra irányuló uj keresetben azokat az ügyleteket, amelyekről tudomása vagy sejtelme van, és maga számitja ki, hogy mennyi jutalékot követel. Azaz ily esetben a felhivónak mit sem használt számadási kötelezettség megállapitása, és a felhivó éppen ott tart, mintha mindjárt azzal kezdte volna az eljárást, hogy az általa kiszámitott összegben kérje ellenfelének marasztalását. De megtörténhetik, hogy a felhivási per még rosszabbitotta is a felhivó helyzetét. A felhivó ugyanis, ha ellenfele számadását támadja meg, a saját keresetét ellenfele számadása szerint köteles szerkeszteni, és igy a számadás felületessége vagy czélzatos rossz összeállitása nehezebbé teszi a felhivó helyzetét a saját keresete inditásánál, mintha a keresetet egyszerüen a saját számitása szerint inditotta volna meg.

Ezek a tekintetek mutatják, hogy a számadási pernek, ugy a hogy azt a perrendtartás szabályozta, csak a legszorosabb értelemben vett számadási viszonyokban lehet helye és czélja, ugy, amiként azt a birói gyakorlat megállapitotta.

E felfogás helyességének bizonyitéka a *Jogt. Közl.* mai mellékletén 464. szám alatt közölt jogeset is. A felhivó fél megengedte a másiknak, hogy egy gyártási szabadalmat kihasználhasson és egyszersmind megtanitotta a felhivottat a gyártás módjára. Ennek fejében a felhivó javára bizonyos dij volt kikötve, amely az előállitandó mennyiség után volt számitandó. Utóbb a szabadalom semmisnek nyilvánittatott. A felhivó álláspontja az volt, hogy ő a kitüzött dijat a szabadalom megsemmisitése ellenére is követelheti, mert a felhivottra nézve az volt a döntő szolgáltatás, hogy megtanulja a gyártás módját. Ebből az álláspontból folyólag a felhivó pert inditott és az előállitott mennyiségről számadást követelt. Nyilvánvaló, hogy ennek a pernek a fő kérdése az, hogy ily körülmények közt a felhivó követelhet-e egyáltalán dijazást, és ha igen, hogy az egész kikötött dijazást követelheti-e vagy csak a kikötött dij aránylagosan leszállitott részét követelheti-e. Nyilvánvaló az is, hogy ezeket a kérdéseket nem lehet a felhivási perben eldönteni. Ezek eldöntése nélkül pedig nem lehet megállapitani a számadási kötelezettséget, mert hiszen a számadási kötelezettség megállapitásával jár, hogy a számadás beadásának elmulasztása esetében a felhivási perben felszámitott összegekben (azaz a kikötött dijazás teljes összegében) kellene a felhivottat elmarasztalni. Tehát ez a jogeset ismét azt mutatja, hogy a számadási pernek a perrendtartásban megszabott szük keretei csak a legszorosabb értelemben vett számadási viszonyból folyó kérdések eldöntésére alkalmasak.

[1] Des testaments, chapitre 7.
[2] Commentaire du Code Napoléon Sur l'article 900.
[3] Le droit civile expliqué, chapitre: Donations, testaments.
[4] Már idézett munka.

Hátra van azonban még az a kérdés, hogy miként elégitse ki a fél azt a jogos érdekét, hogy bizonyos adatok felől ellenfelétől felvilágositást kapjon. Hogy ez az érdek jogos, azt alig kell bővebben fejtegetni. Ha például az ügynök részére jutalék van kikötve oly ügyletek után is, amelyeket nem ő kötött, vagy valaki részére dijazás van kikötve egy gyárban előállitandó mennyiség után, akkor a kötelezett fél az adatok közlésére is köteles, mert hiszen ezek nélkül a jogositott fél nem tudhatja, hogy mi az ő követelése.

De, amint az emlitett itélet rámutat, módjában van a jogositott félnek, hogy ezt az érdekét a számadási per keretén kivül érvényesithesse. Sem a kereskedelmi törvény, sem a perrendtartás nem gátolja azt, hogy valaki keresettel követelhesse az ellenfél könyveinek felmutatását vagy az ellenfél birtokában levő bizonyos adatok közlését bizonyos körülmények megállapitása végett. Ily kereset alkalmas lehet például arra, hogy valaki megtudhassa, hogy mennyi és milyen ügyletet kötött egy kereskedő, vagy mennyi árut gyártott egy gyár. Más esetekben pedig a perrendtartás 238. §-ában szabályozott felfedező eskü iránti per lehet alkalmas arra, hogy az egyik fél oly adatot tudjon meg, amelyről közvetlenül csak a másiknak van tudomása. A könyvfelmutatás vagy felfedező eskü iránti per nincs oly perrendi alakiságokhoz kötve, mint a felhivási per. Az ily perekben el lehet dönteni az összes jogkérdéseket és igy meg lehet állapitani azt is, hogy alapos-e az adatok közlése iránti kérelem, és hogy mily következménye van annak, ha az ellenfél az adatok közlését elmulasztja.

Igaz, hogy a gyakorlat nem igen fordul az ily módokhoz. De az nyilvánvaló, hogy a felhivási per formalisztikus rendszere nem arra való, amire a gyakorlat fel szereti használni, t. i. hogy valaki ellenfelét az ennek birtokában levő adatok közlésére kényszerithesse.

Felebbezés vagy felülvizsgálat?

Felperes a kaposvári kir. járásbiróság előtt 820 K iránt sommás keresetet indit alperes ellen. A kereset szóbeli előadásakor keresetét leszállitja 47 K-ra és a költségekre. Felek tárgyalnak, a járásbiróság itélkezik. Ez ellen az itélet ellen mindkét fél perorvoslattal él: alperes, arra való tekintettel, hogy a per tárgya immár csak 47 K, az itéletben megállapitott tényállásra támaszkodva, felülvizsgálati kérelmet ad be és beadványát ennek megfelelőleg a sommás eljárási törvény 190. §-ában megkivánt kellékekkel látja el. Viszont felperes arra támaszkodva, hogy az irásbeli kereset 820 K-ról szól, felebbezést ad be és felebbezését szóbeli tárgyalás mellőzésével kivánja elintézni.

Erre a kaposvári kir. törvényszék 1903. D. 155. számu itéletével felperesnek ad igazat, a beadott perorvoslatokat *felebbezésnek* tekinti és azokat, mint ilyet birálja felül. Azonban, nézetünk szerint, a törvényszéknek ez az álláspontja nyilván téves és a jelen esetben alperesre határozott sérelemmel járt.

A sommás eljárásról szóló törvény 26. §-a értelmében a kereset szóbeli előadásakor felperes az idézéssel — tehát irásban — közölt kereset tartalmához nincs kötve, vagyis azt felperes — a törvényes határok közt — felemelheti és leszállithatja. De akár emeli fel felperes keresetét, akár szállitja le, az kétségtelen, hogy a per tárgya nem az irásban beadott keresetben kért összeg lesz, hanem csak az, *amelyet felperes a kereset szóbeli előadásakor kér*. Ez következik a sommás törvény alapeszméjéből és a 25. §. azon tételes rendelkezéséből, hogy a: *tárgyalás szóbeli . . . iratok tartalmára hivatkozni nem szabad.* De hogy a szóbeli kérelem az irányadó a per tárgyára nézve, kitünik a 48. §-ból is, mely szerint a jegyzőkönyvben felveendők: *a tárgyalás folyamán* előterjesztett egyéb . . . kérelmeken kivül a *kereseti kérelem és ellenkérelem.* Irányadó tehát csak az, ami szóval lett előadva.

Minthogy pedig a jelen esetben a per tárgyául 47 K tekintendő, a 180. §. *b)* pontja alapján az itélet ellen pusztán felülvizsgálatnak lett volna helye.

Itt a perorvoslatnak nemcsak a neve bir fontossággal, mert hisz a 136. §. utolsó pontja értelmében a perorvoslat minősége annak tartalma szerint birálandó el, hanem a törvényszék téves felfogása ez esetben alperes világos sérelmével járt. Mert az olyan felülvizsgálati kérelem, mely a 190. §-ban előirt kellékeknek meg nem felel, hivatalból lett volna visszautasitandó. De ha már a felebbezési biróság felperesnek helytelenül czimzett és a kellékeknek meg nem felelő perorvoslatát el is fogadta és azt mint felebbezést birálta el, olyan alapra helyezkedett, mely a törvény világos rendelkezéseibe ütközik.

Ugyanis a felülvizsgálat elintézésénél «a felülvizsgálni kért itéletben megállapitott tényállás az irányadó és ez a tényállás csak azon az alapon támadható meg, hogy az jogszabály megsértésével állapittatott meg». Minthogy továbbá a felülvizsgálat egyedül a panaszolt körülményekre szoritkozik, világos, hogy felperes perorvoslatát anyagi okok miatt is el kellett volna utasitani, mert abban jogszabály megsértéséért nem panaszkodott. De mert a perorvoslatot a biróság felebbezésnek minősitette, annak elbirálásánál itéletében is hivatkozott 175. §-a szerint «az elsőbirósági iratokból, ideértve az itéletet is, megállapitható tényállást» vette irányadóul, vagyis belebocsátkozott ténykérdésbe is, holott pusztán a jogszabály alkalmazására kellett volna szoritkoznia. Ebből aztán az az anomalia állt elő, hogy mig alperes a törvényre támaszkodva pusztán anyagi jogszabály nem helyes alkalmazásáért panaszkodik, és az itéletben jogszabály megsértése nélkül megállapitott tényállást kötelezőnek fogadja el, addig felperes oly perorvoslatot vesz igénybe, mely őt a jelen esetben meg nem illeti. *Dr. Holló László.*

A Magyar Jogászegylet müködése az 1902—1903. évszakban.

Az egyesületnek 1903. évi junius hó 7-én tartott közgyülése alkalmával *dr. Vavrik Béla* elnök által előterjesztett évi jelentés.

Az egylet az elmult évadban 23 felolvasó teljes-ülést tartott. Ezek közül önálló előadás 19 ülésen tartatott, amely 19 ülésbe azonban négy olyan előadás van foglalva, amely az egyletben már régebben tartott előadásokkal állott kapcsolatban, és igy ezek a vita jellegét viselték magukon. E 19 ülésen kivül négy olyan teljes-ülése volt az egyletnek, amely tisztán a fölvetett tárgyak feletti vitának volt szánva.

Az ilyen vitáknak és eszmecseréknek, amelyek a tudományos felolvasásokat követik, mindenesetre meg van az az előnyük, hogy az üléseket élénkitik, ébresztik és fokozzák az érdeklődést, azonban az ilyen eszmecseréknek és vitáknak conditio sine qua non-ja, hogy azok mindig az illető tudományos kérdéseknek megfelelő szinvonalán álljanak, ezek mértékét megüssék és éppen azért, de már az idő rövidségénél fogva is nehéz volna ezen eszmecseréket a felolvasásokkal vagy előadásokkal kapcsolatosan még ugyanazon estén át folytatni és ezért e viták csak a következő ülések valamelyikére tüzhetők ki. Igy azután elérhető az a czél, hogy e viták a rendes előadások szinvonalán maradnak, amint azt az eddigi eredmény is mutatja, ami annál kivánatosabb, mert a kérdéseket több oldalról világitják meg, mélyitik és igy kétségtelenül a tudományos élet fejlesztésére, a tudományos kérdéseknek kellő kimeritésére jelentékenyen közrehatnak.

Ami az előadások tárgyait illeti, tulnyomó számban szerepelnek a büntetőjogi előadások, amelyek 12 estét vettek igénybe, mig a többi 11 este több másnemü kérdés között oszlott meg. Ez mindenesetre azt mutatja, hogy a büntetőjog terén nálunk lendület állott be; mutatja a tudományos élet emelkedését, virágzását ezen a téren s azt a nagy érdeklődést, amelylyel nálunk a jogászvilág a büntetőjogi kérdések iránt viseltetik, ami ezt a tudományágat kétségtelenül jelentékenyen előmozditja. Azonban más kérdés az, hogy vajon az egylet czéljainak tekintetéből kivánatos-e ez a tulnyomó mértékben való foglalkozás a büntetőjogi kérdésekkel. Joggal merülhet fel ez a kérdés, ha tekintetbe veszszük, hogy a polgári törvénykönyv tervezete már egy pár év óta a jogász-

világ előtt fekszik és sajnálattal konstatálhatjuk, hogy még eddig igen kis mértékben valósult meg az a remény és az a kilátás, amelyet magam is füztem egyik teljes-ülésünkön ezen törvénytervezet kiadásához, hogy a magyar jogászvilág melegebben fog érdeklődni ezen tervezet iránt és hogy több kérdést teljes-üléseinken való felolvasások és előadások tárgyává fog tenni, hogy igy részint ismertesse, részint alaposabb birálat tárgyává tehesse a polgári törvénykönyv egyes rendelkezéseit. Remélhető azonban, különösen tekintettel arra a nagy irodalomra, amely e téren kifejlődött, hogy a Jogászegylet is alkalmat fog venni magának arra, hogy a polgári törvénykönyv tervezetének egyes fontosabb kérdéseit előadások, megvitatások tárgyává tegye.

Ami a nem-büntetőjogi tárgyu előadásokat illeti, ki kell itt emelnem, hogy a közjogi tárgyu előadások három estét vettek igénybe; a polgári eljárás körébe vágó előadás egy estét, szorosan vett magánjogi előadások négy és a magánjog szakjogaiba vágó kérdések három teljes-ülést foglaltak le. A három közjogi este dr. Jászi Viktornak «A pragmatica sanctio és a házi törvények»-re vonatkozó igen nagy érdekü előadásához kapcsolódott; részt vettek ezen fejtegetésekben és vitákban: dr. Polner Ödön, dr. Ferdinándy Geyza, dr. Schiller Bodóg, dr. Móricz Károly és végre maga dr. Jászi Viktor is, akik ekképen törvényeinknek ezen egyik legfontosabbját a lehető legrészletesebben megvilágitották és azt ehet mondani, hogy egész kis irodalmat képez az előadásoknak ezen szép száma s mindenesetre jelentékenyen előmozditották ama nagyfontosságu kérdések megvilágitását.

A polgári eljárás köréből egyetlen előadás tartatott, ami igen csekély érdeklődés jele ebben az irányban, különösen a megelőző évadhoz képest; ezt az előadást dr. Gaár Vilmos tartotta ezen czim alatt: «Észrevételek a polgári perrendtartás törvényjavaslatához».

A polgári törvénykönyv körére vonatkozólag négy előadás tartatott; és pedig: a személyjog köréből dr. Szladits Károly «az egyesületi jogról», dr. Meszlény Arthur «a személyiség védelméről»; a dologjogból dr. Almási Antal «a jogczimes dologi ügylet hatásairól a tervezet szerint» s végül a kötelmi jogból dr. Szakolczai Árpád «a szabad akarat elve a polgári törvénykönyv tervezetében» czim alatt tartottak előadást.

A polgári törvénykönyv tartalmával kapcsolatos szakjogok közül «a cheque törvényes szabályozása» két estén foglalkoztatta az egyletet. Magát a javaslatot annak szerzője, dr. Halász Sándor miniszteri osztálytanácsos ismertette és egy későbbi estén azután dr. Sichermann Bernát kassai ügyvéd tartott e kérdésre vonatkozólag önálló előadást s ebben egyszersmind ellentervezetet adott be.

«Az ipari munkásoknak baleset elleni biztositásáról» szóló tervezetet is közvetlenül megjelenése után ismertette az egyletben dr. Baumgarten Nándor, kapcsolatba hozva azt az ipari veszély kérdésének a polgári törvénytervezetben foglalt szabályozásával.

Büntetőjogi kérdésekről a következő előadások tartattak:

Mindenekelőtt megjegyzem, hogy dr. Balogh Jenő inditványára még a legutóbbi évadot megelőző választmányi ülésen a büntetőjog segédtudományainak behatóbb müvelése céljából bizottság alakittatott, amely már eddig is igen szép eredményt mutathat fel, amennyiben ezen segédtudományok köréből igen értékes előadásokat hallottunk az egylet kebelében. Vargha Ferencz «Sociologia és büntetőjog« czimü előadásával vezette be a segédtudományok köréből vett ezen előadás-sorozatot. Ő egyszersmind jelezte azt, hogy ez csak bevezető előadást képez, és kilátásba helyezte a legközelebbi évadban való folytatását, aminek nagy örömmel nézünk elébe. Dr. Salgó Jakab a «Csökkent beszámithatóság kérdéséről» tartott előadást, különösen az orvosszakértő szempontjából; magával e tárgygyal, mint büntetőjogi reformkérdéssel, dr. Lukács Hugó foglalkozott külön előadásban, melyhez dr. Oláh Gusztáv és Friedmann Ernő szóltak hozzá. Végül e körből dr. Finkey Ferencz, sárospataki jogakadémiai tanár adta elő nagyobb tanulmányát «A motivumok tanáról».

Az anyagi büntetőjog körébe tartozik még dr. Kármán Elemér előadása az «Inditványi büncselekményekről», melyhez hozzászólott dr. Balogh Jenő és dr. Angyal Pál pécsi jogakadémiai tanárnak «A véletlenségről és kisérletről» szóló előadása.

A bünvádi perrendtartás gyakorlati alkalmazását az egylet dr. Fayer László, egyletünk alelnökének kezdeményezése és előadása alapján négy estére kiterjedő beható vita tárgyává tette, amelyben rajta kivül még Weisz Ödön, Székely Ferencz, Tóth Gerő, Barna Ignácz, Várkonyi Oszkár, Schächter Miksa, Gál Jenő és Rózsa Vilmos vettek részt, akik az idevágó kérdéseket nagy érdeklődés mellett és igen behatóan taglalták. A büntető eljárás köréből ezen kivül még dr. ifj. dombovári Schulhof Géza tartott előadást «A favor defensionis és a Curia» czim alatt. Ezen előadáshoz hozzászóltak Weisz Ödön és Kármán Elemér.

Végül a börtönügy köréből dr. nagyiványi Fekete Gyula tartott előadást «A magánelzárás»-ról.

Ezek volnának rövid vázlatban összefoglalva egyleti müködésünknek a mult évben elért eredményei. Látható, hogy az elmult évad előadásokban meglehetősen gazdag volt, habár a kifejlődött eszmecserék és viták nem is foglaltak el annyi időt, mint az némelyek szerint talán kivánatos volna.

Amint a felolvasott adatokból kitünik, már a vidéken is jelentékeny mértékben fokozódik a Magyar Jogászegylet müködése iránti érdeklődés, amennyiben az előadásokban hat vidéki tag részt vett, és pedig kiváló előadásokkal: dr. Jászi Viktor debreczeni, dr. Finkey Ferencz sárospataki, dr. Angyal Pál pécsi, Móricz Károly kecskeméti jogtanárok, dr. Sichermann Bernát kassai ügyvéd és dr. Kármán Elemér szombathelyi törvényszéki aljegyző. Ez mindenesetre az egyletnek kifelé való befolyását is tanusitja, és kivánatosnak mondható, hogy az egylet tevékenységében a vidéki tagok is minél inkább részt vegyenek.

Meg kell itt még emlitenem, hogy az elmult évadban az igazságügyminiszter közölte a Jogászegylettel, hogy 1905. évben a nemzetközi börtönügyi congressus Budapesten fog megtartatni, és közléséhez jelentékeny számu kérdést mellékelve felkérte az egyletet, hogy annak tagjai a kérdésekkel foglalkozni sziveskedjenek, aminek eredményeit képező előadások azután az igazságügyminiszteriumba lennének a congressus müködésének előkészitése céljából beadandók. Az egylet igazgató-választmánya egy szakférfiakból álló bizottságot küldött ki Székely Ferencz koronaügyész elnöklete alatt, amelynek tagjai a következők: dr. Balogh Jenő, dr. Baumgarten Izidor, dr. Doleschall Alfréd, dr. Fayer László, dr. Gruber Lajos, dr. Edvi Illés Károly, dr. Reichard Zsigmond, dr. Tarnai János, Vargha Ferencz és dr. Vámbéry Rusztem. Egyszersmind felkérte az igazgató-választmány a bizottságot, hogy magát bölcs belátása szerint még más szakférfiakkal is kiegészitse. Értesülésem szerint ez a szakbizottság már meg is kezdte müködését, amennyiben a kérdéseket kidolgozás végett az egyes tagoknak kiadta és remélhető, hogy a ténykedésnek szép sikere lesz.

A legutolsó igazgatóválasztmányi ülésen elhatároztatott, hogy a legközelebbi és lehetőleg minden reá következő évadban is, az egylet müködésének megnyitásaképen, egy ünnepélyes teljes-ülés tartassék, amelynek tárgyát egy-egy általánosabb érdekü, a tisztán jogászkörökön is tulterjedő kérdés, vagy pedig a magyar jogélet egyes korszakainak vagy egyes kimagasló alakjainak méltatása képezné, arra vonatkozó előadás vagy emlékbeszéd alakjában. Ennek következtében elhatározta az igazgatóválasztmány, hogy az egyesületnek már legközelebbi müködési évadát is ilyen ünnepélyesebb jellegü üléssel nyitja meg. Kedvező alkalmul

kínálkozik erre az a nevezetes körülmény is, hogy folyó évi október 17-ikén lesz Deák Ferencz születésének századik évfordulója, és igy az egylet ezen első ünnepélyes megnyitó ülését Deák Ferencz emlékezetének fogja szentelhetni. Én, mint az egylet elnöke ilyen irányu megbizatásomhoz képest és a közhangulatnak is eleget tevén, felkértem Hodossy Imre képviselő és ügyvéd urat, *(Eljenzés)* hogy ezen emlékbeszéd megtartásának szép feladatát sziveskedjék magára vállalni, amit ő a legnagyobb örömmel és készséggel meg is tett. *(Eljenzés.)*

Végül, ami az egylet tagjainak létszámát illeti, a következő eredményeket közölhetem a t. egyesülettel.

1902. év végén 766 budapesti és 526 vidéki, összesen tehát 1291 tagja volt az egyletnek, jelenleg pedig 780 budapesti és 653 vidéki tagja van, összesen tehát 1433 tag. A gyarapodás tehát 1902-ik év óta 142 tag. *(Élénk éljenzés)* Ezen adatokból kitünik, hogy a tagok száma évről-évre jelentékenyen szaporodik. Annyi bizonyos, hogy az egylet intensiv terjeszkedése igen örvendetes mérveket öltött ugy a központban, mint a vidéken. *(Hosszas taps és helyeslés. Élénk felkiáltások: Éljen az elnök!)*

Különfélék.

— **Kormos Adolf esete.** Amily megdöbbenéssel vett hirt a magyar jogászvilág Kormos Adolf curiai biró viselt dolgairól, éppen oly mély szomorusággal fogadja a legfőbb fegyelmi bíróságnak igazságos itéletét. A szomoruság érzelmei nemcsak Kormos személyét illetik. A legkiválóbb birák közt is kiválónak ilyen sorsa önkéntelenül részvétet ébreszt mindenkiben.

De az ő személye iránti sajnálkozást elnyomja az a tudat, hogy kénytelen volt a közvádló a legfőbb fegyelmi bíróság foruma elé állitani a kir. Curia egy tagját. Több mint harmincz év óta nem volt eset arra, hogy az ország főbirái közül bárki is olyan váddal vádoltatott volna, amely a birói állás tisztaságát érintette volna. Hiszszük, hogy ez az egyetlen eset egyetlen is marad.

A legfőbb fegyelmi bíróság itélete — bármily keménynek látszassék is — olyan, amilyennek lennie kellett. Ahol az igazságszolgáltatás pártatlanságáról, részrehajlatlanságáról van szó, ott háttérbe kell szorulnia az egyéni részvét érzelmeinek.

— **A magyar ügyvédség.** A budapesti ügyvédi kamara elhatározta, hogy intézményszerüen megismerteti az ügyvédi hivatást. A mű több kötetre van tervezve. A szép vállalkozás nagy lépést haladt előre azzal a monumentális két kötettel, amelyet a kamara megbizásából *Králik Lajos* irt meg. Ezen nagyszabásu mű méltatására közelebb visszatérünk Ismertetését adja a szerző előszava, amelyből a következő részleteket közöljük:

«A jelen dolgozatban az ügyvédség intézményszerü megismertetésére törekedtem. Választ kerestem arra, hogy milyen az ügyvéd hivatásánál fogva; milyennek alkotta meg a magyar törvényhozás; milyen lett az életben?

Az ügyvéd hivatása, hogy felét jogai érvényesitésében az ország törvényei alapján becsülettel és tudással segitse. Ott van a dolga, ahol baj, vita, kétely van. A baj, a bizonytalanság végig vág az emberek életviszonyain, a társadalom egész életén. Jól mondta Simonyi Ernő az ügyvédi rendtartás alkalmával a képviselőházban, hogy az ügyvédség kérdése nem egy-két törvény kérdése, hanem az egész nemzet sociális életének, bajának a kérdése.

A budapesti ügyvédi kamara, mint előszavából látjuk, azon lesz, hogy az ügyvédséget minden nyilvánulásában kövesse, életét megirja. A jelen dolgozat az idevágó kérdések tömkelegéből kiragadja azt, ami mindennek a kiinduló pontja. Az ügyvédi hivatás, az ügyvéd jelleme az, amelynek dominálni kell minden viszonyzatokban, amelyből minden kisugárzik. Ezt az ügyvédi jellemet akarja a jelen dolgozat legalább főbb vonásaiban megismertetni.

Becsület és tudás, mindkettő oly fokon, hogy azt semmiféle társadalmi osztályé meg nem haladhatja, ez az alap.

A feladatot következőkép iparkodtam megoldani.

A bevezetésben tájékozást adok az ügyvédi hivatásról; majd az ügyvédség kari szervezetével, a bíróságokkal és a peres eljárásokkal foglalkozom. És hogy ennek a tájékoztatásnak valamelyes maradandó értéke legyen, leforditottam Jules Favre-nak azt a két beszédjét, amelyekben egy nagy sziv és nagy ész ihlete prófétaszerüen szólamlik meg az ügyvédi hivatásról.

Az első részben az ügyvédi hivatásnak külföldön való szabályozását adom. A franczia, angol, német birodalmi és osztrák ügyvédségre szoritkoztam; ezeknek is tanulságos oldalait vettem.

A második részben a magyar ügyvédséget részletesebben tárgyalom. Itt első sorban némi adalékokat adok a magyar ügyvédség történetéhez; tárgyalom az ügyvédi rendtartás meghozatalát, a törvénynek hatását a qualifikatióban, a fegyelmi eljárásban; a bírósághoz, a kartársakhoz való viszonyt; az ügyvédek létszámát; a megélhetési viszonyokat; a segély- és nyugdijalap történetét; a budapesti és vidéki kamarák életét; az országos ügyvédgyülések történetét; az ügyvédi rendtartás reformjára vonatkozó törekvéseket s befejezéséül egy pillantást vetek a mai magyar ügyvéd helyzetére.

Ezen történeti adalékokat követi az ügyvédi rendtartás analysise. A kiindulást az ügyvédi qualificatió kérdései adják; a gymnasium, egyetem, jogszigorlat, joggyakorlat, ügyvédi vizsga és eskü kérdései. Következik a karba való felvétel, incapacitás, indignitás, és incompatibilitás, az ügyvédség megszünése; továbbá a kari szervezet ismertetése, a kamara szervezete, a kamara elnöke, a választmány, az ügyész, a titkár, pénztárnok állásának részletezése. Az ügyvédi hivatás kötelességei külön czimben ismertetnek; amint azok az életben előállanak. Négy fejezetben iparkodtam őket előadni; a kari kötelességeket első helyen tárgyalom; a kar becsülete és tekintélye, a tisztelet és bizalom iránti kötelességeket; a becsületesség és tudás, a fegyelmi felelősség és függés. Másodsorban jönnek az ügyvédnek önmaga iránti kötelességei; a magánélete, a kezdő ügyvéd cliensszerzése, az iroda, a ruházat, a választott birói kötelességek. Az ügyvédnek a cliense iránti kötelességeiben tárgyalom a clienst, a clienst és az ügyvédet, az igazságos ügy elvállalását, a megbizást, annak elfogadását, visszautasitását, a hüséget, a titoktartást, mind a két fél képviseletét, a pénzkezelési, az egyesség iránti kötelmeket. Az ügyvédnek a bírósággal, hatósággal, végre a kartársaival szemben fenálló kötelmei befejezik a czimet.

Az ügyvéd felelőssége több fejezetre szakad. A büntetőjogi, a fegyelmi felelősség elől jár; követi az ügyvédnek civilis felelőssége, és a tisztességes pervitel szempontjából a birónak megadott büntető jog. Külön ismertetést kapott a fegyelmi eljárás; a fegyelmi bíróság szervezete, a panasz megindítása, az ügyész szerepe, az eljárás, a büntetések, a felfüggesztés.

Az ügyvéd jogai befejezik a munkát. A teljes szólásszabadság, az ügyvédi immunitás, az ügyvédi kényszer, a dij joga ismertetik, az utóbbi minden egyes alakzatában, u. n. szabad egyezkedési dij, biróilag megállapitott dij, előleg, palmarium, quota litis, visszatartási jog. A közügyi előjogok, a coalitio joga, az ügyvédi oklevél minősitő ereje.

Az ismertetésben mindenütt a magyar törvény szolgál alapul; de összehasonlitások vannak téve a külföldi joggal. A magyar judikatura mindenütt kellő figyelemben részesül, bár e tekintetben az ügyvédi kamara gondoskodni fog, hogy az teljesen és hitelesen egybe legyen állitva.»

A további kötetekben felölelendő anyagot a Králik könyvéhez irt előszóban a kamara választmánya a következőkben ismerteti:

«Azt tervezzük, hogy a munka többi kötetei tárgyalni fogják az ügyvédi tudás formális kellékeit, az ügyvédi rhetorikát, ugy a büntető, mint a polgári perben és az ügyvédi gyakorlat gestiójának tanait, — főleg a bizonyitási téren — és tartalmazni fog a mü azonfelül általános tanitásokat az eljárásokban; mindig egyaránt tekintettel a büntető és a polgári eljárás elméleti és gyakorlati igényeire.

Tervezünk egy kötetet a hazai judicaturáról, azon bírósági itéletekről, amelyek a kar életét szabályozzák. Ebbe fel akarjuk venni az ügyvédi fegyelmi eljárás összes döntvényeit,

itéleteit hiteles összeállitásban; fel akarjuk venni a birói fegyelmi eljárásban hozott döntvényeket összehasonlitás czéljából; ki akarjuk terjeszteni a munkát azon itéletekre, amelyek az ügyvéd civilis felelősségére vonatkoznak, valamint azokra, amelyeket a pervitel tisztessége érdekében a bíróság polgári és büntető perekben ügyvédi kérdésben hozott.

Továbbá össze fogjuk gyüjteni azon ügyvédeknek életrajzi adatait, akik érdemeket szereztek az irodalomban, a jogszolgáltatás, a közélet, filantropia és bármely egyéb téren. Az ügyvédek Pantheonja lesz ez.

Végül ismertetve lesznek kiváló ügyvédi müködések, a magyar ügyvédi kar nagyjainak: pl. Kölcseinek, Deáknak ügyvédi szónoklati remekei, és más hires belföldi, s aztán külföldi jogászok- és publicistáknak fontosabb jogi actiói, szónoklatai, czikkei és munkálatai s legvégül az ügyvédi kar régebbi története, mint utolsó kötet.

Az első része a munkának elkészült, a második is munkában, sőt legnagyobb részt készen van, és reményünk szerint a harmadikat is befejezzük az idén. A mü folytatása iránti részletes programmon még dolgozunk s a szerzők tekintetében is csak részben határoztunk még eddigelé.»

— **A Magyar Jogászegylet pénztári kimutatása** az 1902. évről:

Pénztári maradvány az 1901. évről	9,939·75 K
Tagsági dijakból befolyt 1902-ben	8,864·48 «
Kamat	442·04 «
Összesen	19,246·27 K
Kiadás	7,775·33 «
Pénztári maradvány 1903-ra	11,470·94 «

A közgyülés Vécsey Tamás inditványára Vámosy Károly pénztárnoknak köszönetet szavazott.

— **Felsőbíróságok elvi határozatai.** Márkus Dezső kir. táblai biró ily czimü gyüjteményének XIII. kötete hagyta el a sajtót. Ez a kötet tartalmazza az 1902. évben megjelent birói határozatokat, valamint a m. kir. miniszteriumnak hatásköri összeütközések tárgyában hozott határozatait. Az utóbbi határozatok gyüjteményét (amely valósággal hézagot pótol) *dr. Térfi Gyula* miniszteri osztálytanácsos szerkeszti. Ezen gyüjteménynek most megjelent része tartalmazza az 1869. év óta hozott polgári tárgyu minisztertanácsi határozatokat. A határozatok tárgyuk szerint csoportositvák, a hozzájuk adott rendszeres tárgymutató pedig az egész anyagról kimeritő áttekintést nyujt.

— **A birtok védelme a magyar jogban.** (Különös tekintettel a kodifikáczióra.) E czimen dr. Nyári Jenő tollából érdekes munka jelent meg Grill Kátoly kiadásában. Szerző a bevezetésben a birtokvédelem keletkezésére és alapgondolatára vet világot, azután régi jogunk, mai jogunk s a tervezet birtokvédelmi rendszerét fejti ki egy-egy fejezetben. A két utóbbi fejezethez csatolt függelékek a birtokvédelemmel kapcsolatos perjogi kérdések rajzát adják ugy a mai eljárás, mint a perrendtartásról szóló törvényjavaslat szerint.

— **A haszonbérelengedésről** szól *Kiss Gézának* 34 oldalra terjedő tanulmánya. Szerző álláspontja az, hogy a haszonbérlő a gyümölcsöket ért elemi csapások czimén a haszonbérből elengedést a felek ily értelmü kikötése hiányában nem követelhet.

— **Ismét egy fegyelmileg elmozditott birót vettek fel az ügyvédi karba.** A kolozsvári kamara folyamodót kérelmével elutasitotta, mert kir. albirói állásától fegyelmileg elmozdittatott, illetve mint kir. albiró jogerősen hivatalvesztésre itéltetett. Minthogy pedig az 1874. évi XXXIV. tcz. 11. §-a az ügyvédjelölt «feddhetetlen jellemet», mint a felvételhez megkivántató kelléket előirja s minthogy ezen kellék fenforgását megállapitani nem lehet: a kérés teljesithetőnek nem találtatott. — A m. kir. Curia a kolozsvári ügyvédi kamara választmányának határozatát megváltoztatta és folyamodót az ügyvédjelöltek lajstromába felvétetni rendelte; mert nevezett kérvényező igazolta, hogy az 1874: XXXIV. tcz. 11. §-ában kijelölt elméleti képességgel bir, a ·/. alatti helyhatósági bizonyitvány szerint pedig erkölcsi viselete kifogástalan és olyan körülmény, hogy ellenében az 1874. évi XXXIV. tcz. 3. §-ában foglalt esetek bármelyike fenforogna, a beszerzett fegyelmi iratokból ki nem tünik; és mert egymagában az a körülmény, hogy kir. albirói állásától fegyelmileg elmozdittatott, szemben a ·/. alatti erkölcsi bizonyitvány tartalmával, az ügyvédjelöltek sorába való felvételét nem akadályozhatja. (1903 április 7. 229. sz. a.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Szünidei előadások Salzburgban.** Két osztrák egylet igyekszik Salzburgban egyetemet állitani: a katholikus és a szabadegyetemi párt. Az előbbinek erre a czélra már tekintélyes összeg áll rendelkezésére, mig az utóbbinak alig nehány ezer korona. Most az osztrák egyetemek a német egyetemekkel szövetkezve elhatározták, hogy addig, mig Salzburgban a szabadegyetem létesül, minden évben szünidei előadás-czyklust rendeznek és a bevételekkel a szabadegyetem felállitására szolgáló alapot nagyobbitják. Az ez évi szeptember 1-től 16-ig terjedő időközben tartandó népszerü előadás-czyklusra ötvennél több egyetemi tanár igérte részvételét, köztük Liszt, Philippovich, Wagner, Jellinek.

— **Neue Staatslehre** czim alatt bocsátja közre rendszeres egészbe foglalva *Menger Antal* bécsi egyetemi tanár a socialistikus munkásállamról való reflexióit, melyekben — miként maga állitja — egész élete munkásságának gyümölcseit gyüjti egybe. E munkának nemcsak szerzőjének neve kölcsönöz nagy horderőt, hanem főleg az a körülmény, hogy az első mű, mely a socialistikus állameszmék egészét felöleli és ezeket tudományos alapon dolgozza fel. A socialistikus eszményt nem utopiában keresi, hanem a jelenlegi állami és társadalmi rendből kiindulva igyekszik megvalósitani, amennyiben az emberi cselekvésnek csak már ma müködő rugóit ismeri el és a politikai és társadalmi átalakulásra a világtörténelemben már ismeretes eszközöket ajánl. *F. E.*

— **A nemi betegségek elleni küzdelem** szolgálatában a hasonczélu német társulat megbizásából Lesser berlini és Neisser breslaui egyetemi tanárok folyóiratot inditottak, melynek első száma az e tárgyban tartott frankfurti kongresszusra beküldött véleményeket közli, köztük *Liszt*-ét a nemi betegek által elkövetett egészségveszélyeztetés ellen irányuló büntetőjogi védelemről és *Bar*-ét a bünös infectio elleni lex specialisról. A folyóirat előfizetési ára 12 márka.

— **Közvetitői dij** a poseni Oberlandesgericht határozata értelmében nem perelhető, ha a közvetitő a szerződési hüség ellen vét. Több közvetitő együttes szereplése esetén az egyiknek a szerződési hüségbe ütköző eljárása a többit is megfosztja közvetitői dij iránti igényétől.

— **Az olasz egyetemek látogatása.** Az olasz külügyminiszteriumhoz gyakran intéznek kérdést külföldiek az iránt, hogy az olasz egyetemekre való beiratkozás mily feltételekhez van kötve. A miniszterium most körrendeletileg ismerteti a feltételeket. Az egyetem első évére bárki beiratkozhatik, minden különös engedély vagy vizsga nélkül, ha igazolja, hogy befejezte azon tanulmányokat, melyek saját hazájában az egyetem illető szakára való beiratkozhatáshoz megkivántatnak. Ha a külföldi előzetesen másutt egyetemre már járt és egy más évre szándékozik beiratkozni, ugy abban, hogy mely évre tartozik beiratkozni, az illető facultás dönt.

— **A franczia gyarmatokban** benszülöttek közti ügyekben nagyobbára a benszülöttek joga nyer alkalmazást az anyaországétól elütő szervezetü bíróságok előtt. E jogok uralmi vidékén a joggyakorlat nem egységes a közös felsőbiróság hiánya miatt. A gyarmatügyi s az igazságügyi ministerium a semmitőszék gyarmati tanácsának felállitásával akar e bajon segiteni. Ezen intézmény létrejöttével franczia bíróság fog Párisban hátsó-indiai, maláji és arabs jogot alkalmazni e barbár jogok egysége megóvásának érdekében.

A Magyar Jogászegylet azon tagjai, akik a 215—220. füzeteket nem kapták meg, reklamálhatják a Pfeiffer-féle könyvkereskedésben. (*Kossuth Lajos-utcza.*)

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Harmincznyolczadik évfolyam. 25. SZ. Budapest, 1903 junius 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 „ **A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.**

Tartalom: A sociális állam és jogrendje. *Dr. Balogh Arthur* egyetemi magántanártól. — Az utóöröksödési jogintézményről. *Huf József* soproni ügyvédtől. — Papi pályára lépés, mint öröklési feltétel. *Dr. Asztély Sándor* budapesti ügyvédtől. — *Jogirodalom:* A német Btk. revisiója. I. Alapelv és büntetési rendszer. Irta Vámbéry Rusztem. *F. E.* — *Törvénykezési Szemle:* Az ujrafelvétel a felmentett vagy elitélt terhére. *Biró Vilmos* szegedi kir. táblai birótól. — Ingyenes ellenőrző szakértő orvosok. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — *Birói határozatok kritikai fejtegetése:* A csőd befejezése a csődtörvény 165. §-a alapján. *Dr. Kux Adolf* liptószentmiklósi ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A sociális állam és jogrendje.

A társadalmat és államot a socializmus irányában megreformálni akaró bölcselkedők szellemi munkájának mindenesetre nevezetes kiegészitése az, melyet a jogi és gazdasági élet kiváló kutatója, a jog sociálizálását czélzó több munkája révén széles körben ismert tudós, Menger nyujt most «Uj államtan» czimü müvében.* Mig a sokak hite szerint a társadalmi fejlődés folyamán szükségképpen eljövendő uj társadalmi és állami rendet eddig majdnem kizárólag a gazdasági átalakulások nézőpontjáról tárgyalták, Menge arra vállalkozott, hogy ennek az uj társadalmi és állami rendnek egész positiv szervezetét, egész valóságos jogrendjét kifejtse. Mint előszavában is mondja, a socializmus helyesen kezdte a maga munkáját mindenekelőtt a fenálló társadalmi rend legmesszebb menő kritikájával. Ez természetes is, hisz minden reform alapoka az elégedetlenség a meglevővel. De a kritikából már elég volt s itt az ideje annak positiv, organisatorius oldalát kifejteni.

Szó sincs róla, hogy mindazok, akik a társadalomról, államról s ennek jogrendjéről ugynevezett hagyományos módon gondolkoznak, az uj rend jogrendjének eme kifejtése után meg lennének győzve a felől, hogy az emberek együttélésének és ezen együttlétet garantáló jognak épp ilyen átalakitása az, melyre a társadalomnak fejlődése érdekében szüksége van. Ennek daczára a hagyományos gondolkodás hivei se fogják letenni a Menger könyvét azzal az idegenkedéssel, aminő támadna bennük a más, hasonló irányu munkák átolvasása után. És annak, hogy ez a könyv a hagyományosan gondolkozók előtt is majdnem rokonszenvessé válhat, több oka van. Mindenekelőtt ennek az «uj államtan»-nak nincs semmi agitatorius szinezete. Nem pártirat, hanem egy kutató jogtudós elme, szinte a hit magaslatára emelt tudományos meggyőződésének tárgyilagos kinyilatkoztatása. Azután Menger a socialismusnak minden szélsőségeit visszautasitja, minden erőszakos változtatási módot elvet, nem társadalmi forradalmat, hanem reformot akar. Természetes fejlődésszerüen kapcsolja össze a jövőt a jelennel, melyben szerinte a kivánt átalakulás csirái sok esetben máris feltalálhatók. Amit az általa «individualistikus hatalmi»-nak nevezett mai állam jogrendjéről mond, azt a kritikát, ha nem is minden fentartás nélkül, a leghagyományosabban gondolkozó jogász is sok részben aláirhatja. Szóval ez a tudós socialista nem izgat, nem ösztökél, csak figyelmeztet, gondolkodásra késztet, mintha tudós nyugalommal azt mondaná: Ime hosszu megfigyelés után erre az eredményre jutottam a mai rendet illetőleg és azt hiszem, azt ekként lehetne megváltoztatni. De talán azok is, kik a sociális reformot az államról és jogról ma fenálló fogalmak alapján akarják megcsinálni, nyernek ezekben a fejtegetésekben valami használhatót.

Menger könyve azt mutatja meg nekünk, milyen állam és jogi rend lenne az, mely a nép széles rétegeinek, a nagy tömegnek szolgálna és nemcsak a mai rend urainak. A mai individualistikus hatalmi állam csak a vagyonosok, az uralkodó osztályok individuális érdekének szolgál, összes berendezése erre irányul. Az uj államnak a nagy néptömegek individuális érdekét kell szolgálni, ez pedig nem más, mint a létbiztositás, mely az egyéni lét fentartását és fejlesztését, a faj fentartását, az élet és egészség biztositását foglalja magában. Ez a népies munkás állam, melynek tehát épp oly endemonisztikus czélja van, mint a felvilágosodott absolutizmus államtypusának, csakhogy más tartalmat ad az egyéni jólétnek és azt más módon igyekszik megteremteni. A létbiztositás, mint államczél, természetesen megfelelő gazdasági rendet és ahhoz simuló jogot tesz szükségessé. A létbiztositás, mint socialisztikus államczél, feltétlenül megkivánja, hogy mindazon jogok, melyek ama czél elérésére szolgálnak, az összeségre menjenek át. Ezért a vagyonjogok kiváltképpen az államot és hasonló kötelékeket (község) kell, hogy megillessék és nem az egyeseket. A magántulajdon socialisálásának azonban csak odáig kell kiterjedni, ameddig a czélszerüség megköveteli, tehát a használati javakra és a termelő eszközökre, mert csak ezek adnak állandó hasznot és ha magántulajdon tárgyát képezik, a birtokos osztálynak gazdasági tulsulyát vonják maguk után. Ellenben az elhasználható javakra a magántulajdon mai alakjában megmaradhat. Mindez nem idéz elő gazdasági egyenlőséget, mert az élvezeti javak az egyes állása és munkája szerint egyenlőtlen mérvben osztatnak szét. Az élvezeti és használati javak ezen állami szétosztása valósitja meg az egyesek azon igényét, mely az egész uj jogrend alapja: a létre való jogot, melylyel szemben a munkára való általános kötelesség áll. Miután a jövő államában a társadalmi munka közszervezetet nyer, a szerződésszerü alávetési viszonyok jóformán eltünnek, magántulajdon csak az elhasználható javakon maradván fen, a kötelmi jog csak ezekkel szemben érvényesülhetne, de csak oly szerződések lennének megengedhetők, melyek azonnal liquidálhatók s jövőre való lekötöttséget nem eredményeznek. Az örökjog szintén csak elhasználható javakra terjedne ki; az teljesen demokratizálódnék. Egyáltalán az egész magánjogrend államositatnék, a magánjogok közigazgatási jogokká változnának át, melyeket az állami organumok érvényesitenek, a civilbiráskodás közigazgatási kontrollá. Minden társadalmi rendnek végső garantiája a büntetőjog, tehát ennek is megfelelően kellene átalakulni. Az ember személye (élete, testi épsége, szabadsága) ellen irányuló jogtalan tények teljes szigorral büntettetnének azután is, ami csak természetes, mert hisz az uj rend alapja: a személyi lét biztositása; ellenben az állam elleni büntetendő cselekmények kevesbednének és a büntetések is enyhülnének, mert az állam kiválólag igazgató és gazdálkodó szervezet lévén, tagjai részéről az

* A Menger: Neue Staatslehre, Jena G. Fischer 1903. XII + 335.

ellentállást és támadást sokkal kevésbbé hivná elő. Hasonlóképpen a vagyon elleni büntettek sokkal enyhébben lennének büntetendők, nemcsak azért, mert a vagyonos osztályok hatalmi állása megszünik, hanem azért is, mert a létre való jognál fogva a vagyon elleni büntettek alapoka megszüntetetnék. Egészen uj büntetendő cselekményt képezne a munka megtagadása, miután a munkára való kötelesség az uj rend egyik alapja.

Ezek után még az uj rend nyilvánjogi szervezetét kapjuk. Ez fővonásaiban a következő: A törvényhozás parlamentárisan, két kamararendszer mellett történik. A végrehajtás szervei a külső rendet fentartó és gazdasági hivatalok. A község egész önálló individualitást nyer, mert nemcsak a tulajdon megy át a községre, hanem a gazdálkodás is. Végül a vallás és tudomány állása a jövő rendben tárgyaltatik, azzal a kérdéssel, hogy minő legyen az átmenet a népies munkás államra.

E vázlatból is kivehető, hogy a Menger könyve tulajdonképpen államregény és az őt megelőző számtalan utópiától csak abban különbözik, hogy az ajánlott uj rendnek főleg jogi oldalait fejti ki, tehát azt mondhatjuk: jogi államregény. Az eredmény, melyre jut, a hasonló irányban bölcselkedők előtt lehet a szerintök egyedül természetes és szükségképpen elkövetkezendő uj rend geniális megszervezése; előttünk mindenesetre csak utópia marad. Következtetéseit a régi nyomon gondolkodókkal Menger nem fogja elfogadtatni, de a mód, amelylyel ezen eredményekre jut, érdekes. Ugyanis Menger az uj rendet, mint emlitők, ugy állitja elénk, hogy annak kezdetei feltalálhatók a mai állami és jogrendben is és annak megvalósitására csak tovább kell fejleszteni a mai rendben is már meglevő sociális csirákat. A magántulajdon ma is már csak árnyéka a római jog felfogása szerinti korlátlan rendelkezési jognak egy dolog felett, azon sokféle terhek, korlátozások következtében, melyek az idők folyamán a tulajdonost arra kényszeritették, hogy ugyszólván a vagyonkezelő szerény állásával elégedjen meg. A létre való jog kezdete megvan az árva- és lelenczházakban, a munkásbiztositásban. Hogy az uj rendben a szerződésszerü alávetés helyét a munkára irányuló parancs váltja fel, ennek kezdete szerinte megvan a mai modern államban is, mely saját munkáját szintén nem szerződéses alapon, hanem parancscsal láttatja el (hivatalnokok, katonaság). Az uj rend gazdasági hivatalainak megvan az előképe az állam mai gazdasági vállalkozásaiban (posta, távirda, vasutak stb.). A község uj szerepének előképe ma a municipial-socializmus és igy tovább. Ez a levezetése az uj rendnek a meglevőből, mindenesetre érdekes, csakhogy egy kicsit erőszakos. Abból, hogy a tulajdon hova-tovább mindinkább megterheltetik és korlátoztatik, nem lehet oda konkludálni, hogy tehát a természetes fejlődés a magántulajdon megszüntetése. Abból, hogy a magánjogi rendnek hiányai vannak, szintén bajos mindjárt azt a követelményt felállitani, hogy tehát minden magánjogot át kell változtatni nyilvánjoggá, közigazgatási joggá. Hiszen a sokat ócsárolt mai individualistikus hatalmi államban sem ismeretlen, hogy az állam a magánjog helyébe a nyilvánjogi szabványokat lépteti, ha egyszer a köz érdeke követeli és itt elég utalni az ipari, gyári törvényhozás ujabb szakára. A felek szabad, szerződésszerü megegyezését itt (a munkaszerződésnél) a nyilvánjog szabályai váltották fel, melyektől a felek nem térhetnek el. Menger tehát minden ékesszólása és roppant irodalmi apparátusa mellett sem győz meg bennünket arról, hogy a mai jogrendnek olyan gyökeres átalakitása szükséges, aminőt ő ajánl, mert nem győz meg bennünket arról, hogy a mai u. n. individualistikus hatalmi állam jogintézményeinek sociális irányban való fejlesztésével nem lehetne a bajokon segiteni és még az uj rendnek végczélul kitüzött létbiztositást is (miután erre szerinte is némi szegényes kezdeményező lépések már is megvannak) az államról, jogról, gazdaságról ma elfogadott fogalmaink alapján megkisérelni.

De ezt a munkát tulajdonképpen nem is azon eredmények alapján kell megbirálni, melyekre jut. Ezek az eredmények mindig utopisticusak és nem mindig van meg bennük a következetesség. Minő utópia az például, midőn Menger az erkölcsöt nyilvános dicséret vagy gáncs által akarja előmozditani az uj rendben. Vagy minő következetesség, midőn a vagyon elleni büntettek enyhén büntettetnek, holott ilyenek által tulajdonképpen az egyesek létjoga, ami az uj rendnek alapja, lenne megtámadva. Amig azonban ez eredményeket elénk tárja, amig az uj államépületet emelni kezdi, egy kiváló elme értékes alkotásában zavartalanul gyönyörködhetünk. Ki fogja kétségbevonhatni pl. azon fejtegetéseinek igazságát, midőn a jognak, mint rendező elvnek, tökéletlenségére, ugy a magán-, mint a közviszonyokban, utal (házastársak viszonya, a fő állami szervek viszonya, stb.); vagy midőn az államnak a vagyontalan osztályok védelméről való nagy megfeledkezését, a büntetőjog aránytalanságait, szögletességeit, a magánjognak kizsákmányolást megengedő korlátlanságát emlegeti? Ebben az «uj államtan»-ban éppen az államtannal foglalkozók fognak legkevesebb megköszönni valót találni azok után, amiket az államczélról, a souverainitásról stb. olvasunk. És bár Menger ezuttal nem birálni, hanem szervezni akart, ezt a müvét is csak a jelen állami és jogrend értékes kritikájaként fogadhatjuk el. De akinek biráló müködését az élet ugy honorálja, mint az övét honorálta egy nagy birodalom cziviljogának reformjánál, az jelentős sikerrel dicsekedhetik akkor is, ha utópiáit el nem fogadjuk.

Dr. Balogh Arthur,
egyetemi magántanár.

Az utóörökösödési jogintézményről.

Az utóörökösödési jogintézmény magánjogunkban szabályozást nem nyert, az osztrák polgári törvénykönyvnek rövid ideig tartott érvényessége miatt pedig nem fejlődhetett ki.

Mindazonáltal nem ritkán fordulnak elő esetek, melyekben az örökhagyó örökösének utóörököst nevez; mi okból a törvényhozás szükségét látta annak, hogy az utóöröklési jog telekkönyvi feljegyzésének törlését szabályozza.[1]

Utóörököst az örökhagyó többféleképpen nevezhet, még pedig: 1. névszerint megnevezett egy vagy több személyt[2]; 2. valamely névszerint megnevezett személynek már élő gyermekeit, leszármazóit vagy testvéreit; végre 3. valamely névszerint megnevezett személynek születendő gyermekeit nevezheti utóörökösöknek.[3]

Az utóöröklési jog épp olyan öröklési jog, mint a közönséges öröklési jog, megnyilik tehát rendszerint abban az időpontban, melyben a közönséges öröklési jog, tehát a nevezett örökösnek halálával, vagy holttá nyilvánitás esetében azon nappal, melyet az itélet az eltünt örökös elhalálozási napjának nyilvánit.

Az örökhagyó az utóörökösödés megnyilását időmeghatározás vagy bontó feltétel által is megállapithatja, ha a végrendeletben kijelenti, hogy az örököst az örökség csak egy meghatározott időpontig vagy valamely bontó feltétel beálltáig illeti meg.

Magától értetik, hogy az utóörökösnek az utóöröklés megnyiltakor öröklésre képesnek, azaz szerzőképesnek kell lennie.

A méhmagzat szerzőképességét annak törvényes kép-

[1] 1894: XVI. tcz. 79. §-a.

[2] Megkivántatik, hogy azok az örökhagyónak kortársai legyenek.

[3] Az örökhagyó a hagyományosnak is szerezhet utóhagyományost. Ez esetben is alkalmazandók az utóöröklésre nézve fenálló jogszabályok

viselője gyakorolja azon feltétel alatt, hogy a méhmagzat élve születik.

Az eddig előadottakból következik, hogy az örökhagyó csak egy izben nevezhet egy örökösnek utóörököst és hogy akkor, ha az utóörökös azon időpont előtt, mely időpontig a nevezett örökös a végrendelet értelmében az utóöröklési joggal terhelt ingatlant [1] tulajdonul birja, elhal, a nevezett örökös a korlátlan tulajdonjogot szerzi meg.

Ezen érvelés helyessége mellett harczol az a körülmény, hogy ha az örökhagyó nemcsak az örökösnek, hanem az utóörökösnek is rendelhetne megszoritás nélkül további utóörököst, az hitbizomány megalapitásával volna egyenlő, ami pedig törvényeink által e tekintetben felállitott jogszabályokkal ellenkeznék.

Helyesen mondotta ki a kir. Curia is, hogy az örökhagyó az utóörökös helyébe utóörököst nem nevezhet.[2]

Ha tehát az utóöröklési jog megnyilt, az utóörökös azonnal megnyeri a korlátlan tulajdonjogot.

Az utóörökös épp oly kevésbbé rendelkezhetik utóöröklési jogáról annak megnyilta előtt, amint a végrendeleti örökös az ő öröklési jogáról az utóöröklési jog megszünte előtt.

Ebből következik, hogy a nevezett örökös csak korlátolt tulajdonos és hogy mint ilyen, az utóöröklési joggal terhelt ingatlannak állagával az utóörökös kárára jogilag nem intézkedhetik, sem annak értékét csökkenteni nem jogosult; [3] engedhet ugyan az ingatlant terhelő jogokat (salva rei substantia), de ezen jogok az utóöröklési jog megnyiltával ipso jure megszünnek, mert senki több jogot nem ruházhat át másra, mint amennyivel maga bir.[4]

Ha a mondottakat a fenti 1—3. pont alatt felsorolt esetekre alkalmazzuk, a következő eredményre jutunk: Ad. 1. Ha az örökhagyó több személyt nevezett utóörökösnek, azok közösséget képeznek és az örökös csak akkor szerzi meg a korlátlan tulajdonjogot, ha az utóörökösök az utóörökösödés beállta előtt mind elhaltak; megforditva az utóörökösök közül csak azok nyerik el a korlátlan közös tulajdonjogot, akik az utóöröklés beálltakor még életben vannak. Ad. 2. ugyanezen szabály alkalmazandó. Ami a 3. pont alatt felhozott esetet illeti, kétséget sem szenvedhet az előadottak szerint, hogy csak azok tekinthetők utóörökösöknek, akik az utóörökösödés megnyiltakor legalább mint méhmagzat léteznek és élve születnek.

Ebből következik, hogy mindazon születendő gyermekek, kik csak az utóörökösödés beállta után fogantatnak, az utóörökösödésből ki vannak zárva.

Az utóöröklési jog a telekkönyvben feljegyzendő.

*

A magyar polgári törvénykönyv Tervezete szerint lesz helye utóörökösödésnek ezen kivül még akkor: 1. Ha az örökhagyó halálakor még nem fogant személy van örökösnek nevezve; ez születése esetére nevezett utóörökösnek tekintendő.[5] 2. Ha az örökhagyó azt rendelte, hogy az örökös csak bizonyos időpont vagy esemény beálltáig legyen örökös, de utóörököst nem nevezett, utóörökösnek az tekintendő, aki törvényes örökös lenne, ha az örökhagyó az utóörökösödés beálltakor meghalt volna.[6] *Huf József.*

[1] Utóöröklési jog ingó vagyonra nézve is lehetséges.

[2] 1902: 6453. sz. miniszteri határozat.

[3] Ugyanaz az eredmény, mint amelyet az elidegenitési tilalom idéz elő.

[4] Helytelen a magyar polgári törvénykönyv tervezetének 566. §-ában foglalt az a rendelkezés, mely szerint a korlátolt tulajdonos az ingatlanra nézve az ő tulajdonjogának tartamán tul érvényben maradó telki szolgalmat engedni jogosult.

[5] Magyar polgári törvénykönyv Tervezetének 1865. §-a.

[6] Magyar polgári törvénykönyv Tervezetének 1866. §-a.

Papi pályára lépés, mint öröklési feltétel.[1]

De nemcsak a jogtudomány, hanem a judikatura is Olaszországban legtöbbnyire ezen a nyomon halad. Igy a pármai felebbviteli bíróság (corte d'appello) 1892 junius 27-én hozott itéletében kimondotta, hogy a végrendeletben foglalt az a meghagyás, hogy a megtisztelt a papi pályára köteles lépni, ellenkezik ugy a törvénynyel, mint a jó erkölcsökkel. A positiv törvénynyel azért, mert házasságkötési tilalmat foglal magában és igy beleütközik a Codice Civile 850. szakaszának világos rendelkezésébe; a jó erkölcsökkel pedig azért, mert a polgárt oly alternativa elé állitja, hogy vagy egy vagyontól elessen, vagy pedig nyereség elérése végett oly pályának szentelje magát, melyre nem érez hivatottságot; végül pedig azért is, mert e feltétel magában foglalja a lelkiismereti szabadságra gyakorolt pressiót.

A torinoi semmitőszéknek 1893. évi szeptember 26-án hozott itéletében a Troplong-féle theoria érvényesül: Az esetre — mondja nevezett semmitőszék — ha az örökhagyó czélja az volt, hogy a megtiszteltet a papi pályára kényszeritse, megfosztván őt az örökségtől, amennyiben világi maradna, — ilyen feltétel tiltott. Ha ellenben az esetnek különös körülményeiből az tünik ki, hogy a részesités czélja az örökösnek sorsán javitani és részére azt az anyagi segitséget biztositani, melyet a papi pálya neki nem nyujtana, ez esetben nyilvánvaló, hogy a kérdéses feltétel joghatályos.

Hasonlóan indokolja a nápolyi semmitőszék 1893 október 4-iki itéletét, mert tényként állapitja meg azt, hogy az örökhagyónak szándéka megkönnyiteni egy czélnak elérését, melyet a hagyományos saját szabad akaratából amugy is kitüzött magának.

Ilyen értelemben döntött legujabban e kérdésben mind a három birói forum a lucerai törvényszék (1901 julius 16), a trani-i felebbviteli bíróság (1902 május 30) és mint legfelsőbb bíróság a nápolyi semmitőszék (1903 május 7-én), midőn egy concrét esetben kimondotta, hogy e feltétel korlátozván a meghivottnak «minden idők törvényei által» kivétel nélkül támogatott szabad pályaválasztási jogát, az semmisnek tekintendő és az örökségre hivás tiszta és közönséges, vagyis feltétel nélküli.

A latin nemzetek positiv jogának, jogi doctrinájának és judikaturájának áttekintése után, vessünk még egy rövid pillantást az osztrák és német jog azon rendelkezéseire, melyek feltett thémánk eldöntésénél alapul szolgálhatnak:

Az osztrák polgári törvénykönyv 698. szakaszának utolsó mondata hivatkozván a végrendeletben foglalt lehetetlen feltételeknek érvénytelen voltára, hozzá teszi, hogy ugyanaz áll a meg nem engedett feltételeket illetőleg is.[2] A 700. szakasz pedig külön kiemeli, hogy a végrendeletben foglalt, házasságot tiltó feltétel nem létezőnek tekintendő.[3] A 710. szakasz pedig azt mondja, hogy amennyiben a feltétel vagy meghagyás nem teljesithető (vagy mert lehetetlen, vagy mert tiltott, pl. 700. §. esete), ugy a részesitett a neki szánt hagyatékot mégis megkapja, hacsak az örökhagyó akaratából az ellenkező ki nem tünik.

A német birodalmi polgári törvénykönyvnek a végrendeletekről szóló részében nem találunk ide vonatkozó rendelkezést, de az általános részben a 138. szakasz első bekezdése kimondja, hogy minden jogügylet, mely a jó erkölcsökbe ütközik, semmis.[5]

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

[2] «Alles dieses gilt auch von den unerlaubten Bedingungen.»

[3] «Die Bedingung, dass der Erbe oder der Legatar sich, selbst nach erreichter Grossjährigkeit, nicht verehelichen solle, ist als nicht beigesetzt anzusehen.»

[4] «... Behält doch der Belastete, wofern aus dem Willen des Erblassers nicht das Gegentheil erhellet, den zugedachten Nachlass.»

[5] Ein Rechtsgeschäft, das gegen die guten Sitten verstösst, ist nichtig.

*

A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete, mely nagy részében német nyomdokokon jár, a végrendelet tartalmáról szóló fejezetében inkább az osztrák és latin jogrendszer felé hajlik. A tervezet 1845. szakasza ugyanis kimondja, hogy: «Ha a részesités értelmetlen, lehetetlen, *jog- vagy erkölcsellenes* feltételhez vagy meghagyáshoz van kötve, a feltétel vagy meghagyás nem létezőnek tekintendő.

Ha kitünik, hogy az örökhagyó a részesitést a feltétel vagy meghagyás nélkül nem akarta volna, a részesités hatálytalan».

Mint az eddigiekből látjuk, egyik jogrendszerben sem találunk absolut, tételes jogszabályt, mely feltett kérdésünket közvetlenül eldöntené. De mindegyike a felsorolt jogrendszereknek elismeri azt a törvénymagyarázati szabályt, hogy taxativ törvényi rendelkezések hiányában a felmerülő jogesetek más hasonló vagy rokonanyagu szabályokkal döntendők el és ahol ilyenek sincsenek, ugy az általános jogelveket kell alapul vennünk.

Elvitathatlan joga az örökhagyónak, hogy a részesitéshez feltételeket, meghagyásokat füzzön és ezek nem mellőzhetők a meghivott örökös által, csupán azért, mert teljesitésök kellemetlen vagy kényelmetlen. Distingválnunk kell azonban a megengedett, a józan észszel, emberi méltósággal, az emberi nem és a társadalom céljával összeegyeztethető feltételek és azok között, melyek e kellékeknek meg nem felelnek, melyek nem képezik egyszerü megterheltetését a meghivott örökösnek, hanem a lelkiismereti szabadságot és az egyénnek veleszületett természetes jogait, igy például a szabad pályaválasztás jogát megszoritják. Legfőbb társadalmi érdek, hogy mindenki teljesen szabadon választhassa azt az életpályát vagy foglalkozást, mely hajlamainak, képességének leginkább megfelel. Minden kulturnépnek jogrendszere el is ismeri, sőt meg is védi az embert ama természeti jogában, hogy minden korlátozás nélkül választhassa meg hivatását, mert ezen szabadságnak teljes gyakorlása oly jog, mely alapja minden közrendnek és társadalmi jólétnek. Ezen jogi elv tehát, mely megtiltja a magánosoknak, hogy a közérdeket érintő személyi jogi rendelkezéseket megröviditsék, absolut és feltétlen és nem tür megkülönböztetést kicsinyes anyagi érdekből.

Akár nagy-, akár pedig kismérvü legyen a közrend törvényeinek megsértése, az semmi esetben sem lehet megengedhető, mert az egyénnek nem adható meg az a hatalom és latitude, hogy ő itélhessen afelett, hogy mely esetben és minő mértékben szabadjon neki eltekinteni egy közérdekü rendelkezéstől; s igy minden feltétel, mely bárminő módon és mérvben szükiteni, korlátozni célozza másnak a szabadságát és őt arra kényszeriteni, hogy egyházi ruhát vegyen magára, hogy katona legyen, hogy nőtlen, illetve hajadon maradjon, hogy meghatározott személylyel keljen össze stb., nem irottnak veendő a végrendeletben.

Más elbirálás alá esnek némipképen az ilyen feltételek és meghagyások az ajándékozási szerződésnél. Az ajándékozási szerződés ugyanis élők közötti jogügylet lévén, a vélelem amellett szól, hogy a megajándékozott, midőn az ajándékozó által tett feltételt elfogadja, azt szabad elhatározásból teszi és igy a feltételt teljesitenie is kell, a részesités különbeni elvesztésének terhe mellett.

Ugyanez áll végrendelet esetében is, ha magából a végrendeletből az tünik ki, hogy a meghivott örökös vagy hagyományos a feltételt kifejezetten és pedig már előzetesen, vagyis a végrendelet kelte előtt, vagy legalább is egyidejüleg, elfogadta volt, mert ez esetben az örökhagyó nem tesz mást, mint istápolja a részesitett által már megtörtént hivatás-választást.

Tulzásba esnek tehát azok az irók, kik a priori elvként állitják fel azt a tételt, hogy az ilyen feltételek, mint ilyenek, minden esetben érvénytelenek, mert a lelkiismeretet, a szabad pályaválasztási jogot békóba verik, mert a meghivottban anyagias, erkölcsellenes motivumokat ébresztenek stb. Nagyon téved, ki ezt a kérdést doktriner sarkigazságként tárgyalja. Ezen kérdésnek jogi elbirálásánál főkellék az illető végrendeletnek szorgos megvizsgálása, és esetről-esetre a speciális körülményeknek mérlegelése után az örökhagyó intentiójának minden kétségen felülálló megállapitása. És ha a végrendeletnek ilyetén módon történt interpretátiójából az tünik ki, hogy a feltételnek czélja nem az, hogy a részesitettnek megkönnyitse egy czélnek elérését, melyre az a végrendelet keltekor már készült; hanem, hogy az örökhagyó szeszélyből, előitéletből vagy más kicsinyes motivumokból vagy meg akarta akadályozni a meghivottat a házasságkötésben, vagy bizonyos személylyel való házasságkötésre, vagy hajlama ellenére bizonyos pályára akarta őt kényszeriteni, — akkor de csak ez esetben mondhatja ki a biró az ilyen feltételnek semmis voltát.

Ezek azok a cirteriumok, melyeket a biró szeme előtt kell, hogy tartson, midőn az ilyen feltételeknek érvényessége vagy semmisége felett itél. És ha az utóbbit mondotta ki, ugy annak a dolog természetéből folyó sanctiója az, hogy az örökségre hivás feltétlennek tekintendő, vagyis a részesités hatályos. Ezen sanctió a római jogból folyik: . . . et perinde ac si conditio hæreditati sive legato adiecta non esset, capitur hæreditas, legatumque »

És ez áll a felhozott universális érvényü jogelveknél fogva, a hatályban levő magyar jogra nézve is.

Ezt czélozza kifejezetten a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének 1845. szakasza is.

Czélszerüségi szempontból, felesleges jogi viták elkerülése végett azonban helyes volna az 1845 szakasz után speciális rendelkezésként kimondani, hogy: nem létezőknek tekintendők különösen az olyan feltételek vagy meghagyások, melyek a házasságkötést tiltják vagy megakadályozzák, vagy a lelkiismereti szabadságot és a szabad pályaválasztási jogot megszoritják.

Dr. Asztély Sándor,
budapesti ügyvéd.

Jogirodalom.

A német Btk. revisiója. I. Alapelv és büntetési rendszer. Irta *Vámbéry Rusztem*. Magyar Jogászegyleti Értekezések 1903. 91. l.

A német büntetőjogi törvényhozási törekvések forrongásában megszólal egy a mozgalmakon kivül álló szemlélő, aki az összes felmerült javaslatokról nemcsak tájékoztató képet nyujt, hanem azokat egységes alapelvből megvilágitva kritikailag méltatja.

Szerző szerint «a tárgyalt javaslatok egyikében sem nyilvánul oly nagy, feltétlen elismerést parancsoló és megnyugvást keltő alapgondolat, mely az uj kodex egész terhét megbirná» (89. l.), hanem csak nemzeti és törvénytechnikai szempontok azok, melyek a német Btk. ujjáalkotását szükségessé teszik.

Ez a konklusio nézetünk szerint a maga egészében nem fogadható el.

Ha vizsgáljuk a reformmozgalomban felszinre került uj szempontokat és elveket, akkor látjuk, hogy ezek mind abban csucsosodnak ki, hogy a büntetés nemét és mértékét céltudatosabban, azaz a büntett okainak, a büntettes egyéniségének megfelelően kell megszabni. Ez a közmeggyőződés, a büntett aetiologiájának, a büntetés individuális és társadalmi hatásainak tudományos vizsgálata a nagy szellemi harcznak legfontosabb, mondhatnók egyetlen eredménye. A reform forradalmi természete megszünt. A nép öntudatában századok óta meggyökeredzett erkölcsi és államjogi alapelvek ez idő szerint még megingathatlanoknak bizonyultak, a büncselekmény objectiv kriteriumait lerombolni nem engedték. Azonban a régi irány képviselői is a haladás utjára

léptek; elismerték, hogy a büntetés kiszabásánál a büntett okaira is tekintettel kell lenni. Az összes javaslatok tehát — az egy *Birkmeyeré*-nek kivételével — megegyeznek abban, hogy a büncselekmény subjectiv elemének a jövőben a mainál jóval nagyobb fontosság tulajdonitandó, annak tudományos vizsgálata a különböző állásponton levők együttes feladata.

Azt hiszszük, hogy a czélszerüségnek ez a postulatuma egymagában szükségessé teszi a német Btk. ujjáalkotását. Mert bár igazat kell adnunk Vámbérynek, hogy a tudományos vizsgálatban elért konkrét eredmények vajmi csekélyek, sőt jóformán még a módszer mikéntje sincs tisztázva, mindazonáltal *a priori* felállithatjuk azt a tételt, hogy a büntetés nemének és mértékének a büncselekmény okaihoz, illetőleg a büntettes egyéniségéhez való viszonyitása a Btk.-nek nemcsak legfontosabb *általános* tanait, igy főleg a beszámithatóság tanát és a büntetési rendszert fogja átalakitani, hanem — tekintve a büntetés kiszabásának mai, némileg önkényszerü, főleg generalpræveniáló természetét — a *különös* résznek valamennyi büntetési keretét is. A bünösségi és a büntethetőségi határvonal az egész rendszerben el fog tolódni.

Az a körülmény, hogy az egységes nemzeti kodex eszméje és törvénytechnikai szempontok az elvek megvalósitását már kiforrásuk stádiumában *törvényhozási* feladattá tették, az evolutiót nem akasztja meg, sőt azt inkább sietteti; mégis azzal a veszélylyel fenyeget, hogy törvénykönyvet alkothatnak, mielőtt a czélul kitüzött elvet teljesen megvalósitották volna. Ebben az irányban azonban megnyugtató az irányadó körök mérséklete, a német jogászgyülés határozata, mely szerint egyelőre csak azok a kérdések veendők beható vizsgálat alá, melyeknek a rendszerben domináló helyzetük van.

Mindezekből azt következtetjük, hogy az ujjáalkotás szükségessége *nem* szoritkozik a német Btk.-re. Az a hatalmas szellemi mozgalom, mely a XIX. század elején indult meg és a tudomány minden ágában a természettudományi eszméket és módszert igyekszik megvalósitani, különböző erővel valamennyi müvelt nemzethez eljutott. Ez az eszmeáramlat a büntetőjogot is magával ragadja, elveit és módszerét szükségkép átalakitja. Az átalakulás még nem ért végéhez, eredményei nem tisztázottak, de már az a meggyőződés, hogy a «lex minimi» elvének a büntetőjogban való tudományos keresztülvitele jelentékeny megtakaritással fog járni a polgárok legnemesebb javaiban, életében, szabadságában, oly inditó ok, melynek az összes müvelt nemzeteket közös munkálkodásban kell egyesitenie, mely egymagában mindenütt szükségessé teszi a Btk. ujjáalkotását.

A munkában foglaltak részletes ismertetése a feldolgozott anyag nagy arányai miatt lehetetlen és igy kénytelenek voltunk a végkonklusio megvitatására szoritkozni. Vámbéry könyve nemcsak szinpompás képet nyujt a reformmozgalom labyrinthusában tájékozást keresőnek, hanem egyben fontos irányelveket az egyes kérdésekkel foglalkozóknak. *F. E.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az ujrafelvétel a felmentett vagy elitélt terhére.

A BP. 449. §-ának első bekezdése szerint a felmentett, illetőleg elitélt terhére kizárólag a kir. ügyészség vagy a főmagánvádló inditványa folytán az itélet jogerőre emelkedése után az 1., 2. és 3. pontban felsorolt feltételek fenforgása esetében megengedtetik az ujrafelvétel, *amennyiben az itélet tárgyául szolgált büncselekménynek érvényesiteni kivánt büntethetősége még nem évült el.*

Mellőzve a §. 1., 2., 3. pontjaiban felsorolt különös feltételeket, a törvénynek azzal az általános rendelkezésével óhajtok pár sorban foglalkozni, amely a §. első bekezdésében mint az ujrafelvétel kérhetésének alapfeltétele van kiemelve.

Okot erre az a körülmény szolgáltat, hogy vannak nézetek, amelyek szerint nincs meg az összhang a BP. 449. §-ának hivatkozott rendelkezése és a Btk. 112. §-a közt; más szóval az alaki törvény ellenmondásban áll, præjudikál az anyagi törvénynek, az idézett rendelkezésekben.

Támogattatik e nézet a Curiának a BP. életbelépte előtt 1893. évben hozott egy határozatára való hivatkozással, amely szerint a sértett fél inditványára üldözhető büntetendő cselekmény esetén a sértett fél az ujrafelvételi inditványt is csak az alapper jogerős befejezésétől, illetve erről való értesitésétől számitott három hó alatt kérheti, amint ez a Btk. 112. §-ában az alapinditványra elő van irva.

Mint ebből látszik, a felvetett kérdés megoldása szoros összefüggésben áll az *elévülés* és a *magánvádinditvány* kérdésével. Az ellennézet szerint az *elévülés* és a *magánvádra üldözhető cselekmények iránti inditványnak* a Btk. 112. §-ában meghatározott időn tul, tehát *elkésetten előterjesztése* azonos hatályuak, mert mindkettő fenforgása külön-külön kizárja a büntető eljárást. Ez igy is áll; hiszen a Btk. I. kötetének IX. fejezete, tehát közös czim alatt tárgyalja mindkettőt.

Ugyde a büntető eljárás megindítása és az ujrafelvétel már nem azonos fogalmak.

Az ujrafelvétel ugyanis nem a rendes, hanem a rendkivüli jogorvoslatoknak képezi egy nemét, amelyet a törvény különös feltételek közt enged meg.

Az alapperben egy sértett jog érvényesiti maga részére az elégtételt; az ujrafelvételnél birói itélettel állunk szemben, mely felmentette vagy elitélte a vádlottat és az itélet hozatala után utólag felmerült és éppen ezért még birói cognitio tárgyául nem szolgált tények vagy bizonyitékok miatt megbizhatlanná válik az az itélet. *Tehát a hozott itélet döntendő meg;* annak pedig mi az alapja? Alapja a bíróság által bünténynek vagy vétségnek declarált cselekmény fen vagy fen nem állása vagy nem büntethetősége; de a BP. 449. §-ának első bekezdése hozzáteszi ehhez kifejezetten, hogy az érvényesiteni kivánt cselekmény büntethetősége el ne évült legyen; vagyis, ha az ujrafelvétel inditványi cselekményre irányul, nem a magáninditvány 3 hónapon tul való beadása, hanem a büntetendő cselekmény büntethetőségének elévülési ideje az irányadó.

A BP. 449. §-ának idézett rendelkezéséhez, mely kifejezetten a cselekmény büntethetőségének elévüléséről, tehát nem a magáninditvány elkéséséről szól, nem adható az az értelmezés, hogy a magáninditványra jogosult főmagánvádló az alapügyben hozott birói határozat kézbesitésétől 3 hó alatt köteles beadni ujrafelvételi kérvényét; s nem támogatja, nem is támogathatja ezt a nézetet a Curiának a BP. előtt hozott fent hivatkozott 10704/1893. számu határozata sem, mert eltekintve attól, hogy ez a curiai határozat a BP. előtt kelt, ez oly ügyben hozatott, amidőn a per nem itélettel döntetett el, hanem az eljárás végzéssel megszüntettetett, s erre nézve a BP. 445. §-a jelenleg intézkedik s más feltételeket szab elő, mint az itélettel eldöntött ügyekben.

Való ugyan, hogy a BP. 444., 445. §-ai is elévülésről szólanak, mig a 446. §. a vádlott javára való ujrafelvételt határidőhöz egyáltalán nem köti, s ezekkel szemben a 449. §. már ismét a cselekmény büntethetőségének elévülését, mint az ujrafelvételt korlátozó külön feltételt emeli ki, de minthogy az idézett rendelkezések *különböző feltételeket szabnak meg végzéssel és itélettel továbbá marasztaló és felmentő itélettel eldöntött ügyekre nézve*, ennélfogva a BP. 449. §-ának első bekezdése és a Btk. 112. §-ának összehasonlitása és egybevetése alapján nézetem szerint nem lehet kétséges, hogy felmentő itélettel eldöntött magáninditványra üldözendő ügyben a kérhető ujrafelvétel határideje nem 3 hó, hanem a cselekménynek büntethetőségi elévülési ideje.

Ellenvethető ugyan, hogy a felmentett vádlott nem lehet kedvezőtlenebb helyzetben a felmentő itélet után, mint volt a bünper megindítása előtt s a perujitás általános feltételei nem lehetnek szigorubbak a vádlottra nézve, mint az alapperbeli panasz érvényesithetésének feltételei; ámde erre csak az a válaszom, hogy az *ujrafelvételt a BP. szabályozza, a magánvád érvényesitésének idejét pedig* a Btk. 112. §-a; s habár ez utóbbinak is megfelelőbb helye volna a BP.-ban, amint a Btk. anyaggyüjteményében annak nagynevü szerzője is elismerte, hogy az I. kötet IX. fejezete az eljárási szabályok keretébe is felvehető volna: ezekből nem következik az, hogy ellentét van a két törvényhely között s hogy az alaki törvény az anyaginak præjudikál, mert a BP. 449. §-a nem tesz *különbséget inditványi és hivatalból üldözendő büncselekmények között s nem tesz különbséget felmentő és marasztaló itélet közt sem*, de általában rendeli a cselekmény büntethetőségének el nem évültét, már pedig, ha meg akarta volna különböztetni a kétféle cselekményt, ugy felemlitette volna azt is, hogy elévülés vagy inditvány elkésése azonos hatályuak az ujrafelvétel szempontjából. *Biró Vilmos.*

Ingyenes ellenőrző szakértő orvosok.

Az ingyenes ellenőrző szakértő orvosok intézménye, amelyet több orvos kezdeményezésére a budapesti ügyvédi kamara kiván életbeléptetni, orvosi körökben erős támadásoknak van kitéve.

A «Budapesti Orvosi Ujság» Közügyek rovatában tárgyalja az ügyvédi kamarának ezen intézmény szervezetére vonatkozó, lapunk legutóbbi számában közzétett köriratát.

A czikk kiindulási pontja mutatja, hogy a szerző egyáltalán nincs tisztában az orvosszakértőknek a törvény által szabályozott szerepével.

Az a tapasztalati tény, hogy a törvényszéki orvosszakértők többnyire a vád álláspontjának erősitésére törekszenek, vezette a *törvényhozót* oda, hogy a védelemnek módot nyujtott ellenőrző szakértők alkalmazására. A czikk tehát éppen nem a kamarát és éppen nem a kamara által meghonositani kivánt intézményt támadja, amikor azt mondja: «a bíróságnak nincs szüksége ellenőrző szakértőkre». Ez a kijelentés, amely különben az egész czikk tartalmát magában foglalja, mutatja, hogy a czikk irója vagy nem ismeri a tételes törvényt, vagy ha ismeri is, nem számol azzal, hogy az ellenőrző szakértő orvosok intézményét a törvény honositotta meg és nem a kamara. Mit tett tehát mindössze a kamara? Számolva azzal, hogy a védelem a legtöbb esetben ezen fontos intézményt csakis azért nem veheti igénybe, mert a vádlott földhöz ragadt szegény ember, a kamara a szegény embernek hozzáférhetővé akarja tenni a törvény által biztositott eme jogot az ingyenes ellenőrző szakértő orvosok intézményének szervezése által.

És ha mi ügyvédek évenként annyi ezer és ezer ügyben ingyen fáradunk a törvényszék előtt, éppenséggel nem rosszalható, ha orvosaink közül is azok, akik ezt a terhet önként magukra veszik, teljesen szegény emberek ügyében ugyancsak dijazás nélkül vállalkoznak a szép tiszt betöltésére. Vállalkozásuk éppen nem szolgál rá a megrovásra, amelyben a fentidézett czikk őket részesiti.

A «Gyógyászat» 24. számában dr. Kerekes Pál budapesti orvos szintén nagyon elvetőleg nyilatkozott az uj intézményről. A kamara ajánlatát sértőnek, az orvosi tisztességet lenézőnek bélyegzi a Gyógyászat czikkirója.

De dr. Kerekes nem az ellenőrző szakértő orvosi *intézmény* ellen szólal fel, hanem csupán azért tartja a kamara eljárását elhibázottnak és az orvosi karra nézve lealázónak, mert az orvosi testületeket és az orvosi egyleteket a kamara nem hallgatta meg, hanem néhány jelentkezőnek ajánlkozására próbálja meghonositani az intézményt. Kifogásolja továbbá, hogy öt évi praxist kiván meg a kamara a lajstromba való felvételhez, valamint azt is, hogy a feleknek és illetőleg az ügyvédeknek választási joga van a lajstromba felvettek között.

Magunk is jobb szerettük volna, ha az orvos-testületek véleménye ezen ügyben előbb kikéretett volna. Azt sem tartjuk szerencsés dolognak (amit egyébként egyik czikk sem kifogásol), hogy a kamara selectiót gyakorol és a jelentkezőket visszautasithatja. Erre az ügyvédi kamara nem lehet illetékes, mert nincs meg a birálat jogának gyakorlásához az illető bizottságban a kellő szakértelem. De kérdjük, vajon szabad-e *csak ezekért* a jelentéktelen szépséghibákért az egész intézményt ily lesujtó birálatban részesiteni, az orvosi kar előtt discreditálni és már eleve megbélyegezni mindazokat, akik önzetlenül készek a nemes idea szolgálatába állani?

Mert az az egy bizonyos, hogy mind a Budapesti Orvosi Ujság, mind pedig a Gyógyászat czikke nagyon alkalmas arra, hogy közönséges reklámvadászok nivójára helyezze ugy azon orvosokat, akik az eszmét megpenditették, valamint mindazokat, akik a lajstromba való tartozásuk által a kezdeményezők követőivé válnak.

Nekünk ügyvédeknek szintén elég keserüségünk van azon kartársak miatt, akik minden apró-cseprő ügyeikkel nap-nap után a napi lapok rovataiban ütik a nagy dobot, de azért sohasem jutott eszünkbe, hogy ezek miatt a visszaélések miatt, melyek főképp az ingyen-védelem terén tapasztalhatók, a kötelező hivatalbóli védelem és közvédői intézmény ellen állást foglaljunk. Sokkal nagyobb a szolgálat, melyet ezen intézmények a közérdeknek tesznek, semhogy a velük járó némely apróbb káros kinövések miatt magát az egészséges fát kivágandónak tartanók.

Annak van értelme, hogy az orvosok az intézmény szervezeténél módositásokat kivánnak; meg vagyunk róla győződve, hogy erre vonatkozó inditványokat a kamara a lehető legnagyobb előzékenységgel és készséggel fogad. De csak azért, mert a részletek nem conveniálnak mindenkinek, az intézmény ellen harangirozni az orvosvilágot, a lehető leghelytelenebb politika. *Dr. Balog Arnold.*

Birósági határozatok kritikai fejtegetése.

A csőd befejezése a csődtörvény 165. §-a alapján.

Az 1881: XVII. tcz. 87. §-a értelmében, ha a csődnyitási kérvény elintézésekor az tünnék ki, hogy az adósnak csak egy személyes hitelezője van, csődnyitásnak helye nem lehet, a csődtörvény 165. §-a szerint pedig, ha a 87. §-ban érintett körülmények valamelyike a csődeljárás folyamában tünik ki, a csőd azonnal hivatalból megszüntetendő s a határozat haladéktalanul közzéteendő. A legis ratio ezen törvényes intézkedésében, a csőd jelentőségében és fogalmában keresendő, mely abban áll, hogy a közadós összes vagyona valamennyi jelentkező hitelező között a csődbiróság által aránylagosan felosztatik és hogy más módon — eltekintve a külön kielégitésre jogositott hitelezőktől — egyik hitelező követelése sem nyerhet kielégitést. Mihelyt azonban akár a csődnyitási kérvény elintézésekor, akár a csődeljárás folyamában az tünik ki, hogy a közadósnak csak egy személyes hitelezője van, a concursus creditorum fogalmilag ki van zárva, ilyenkor nincs is szükség a vagyon elértékesitése és felosztásakor a csődbiróság autoritására, egy hitelező mellett nem lehet szó a vagyon aránylagos felosztásáról, hanem annak az egy hitelezőnek jogában és módjában áll követelését adósának vagyonából oly módon kielégiteni, a hogy tudja, más szóval, ha az adós nem fizet, végrehajtást vezethet ellene és a végrehajtás alá vett ingó és ingatlan vagyont elárverezteti, ilyenkor mivel több hitelező nincs, azoknak megkárositásáról és az actio paulianáról szó sem lehet. A csődtörvény 87. §-a értelmében tehát, ha az adósnak két személyes hitellezője van, a csőd megnyitandó, szerény nézetem szerin ugyanezen rendelkezés ellentétben áll a 106. §-sal, mely szerint a csődválasztmánynak legalább három, a hitelezők vagy

képviselőik köréből választott tagból kell állnia, és a törvénynek ezen ellentmondó intézkedése élesen illusztrálja az alábbiakban közölt jogesetet is.

A rózsahegyi kir. törvényszék 1902. évben egyik hitelező kérelmére csődöt nyitott M. L. liptószentmiklósi vendéglős ellen. A bejelentési határidőben a csődöt kérő hitelezőn kivül még egy hitelező jelentett be csekély pár koronányi követelést a csődtömeg ellen, utóbbi hitelező azonban a felszámolási határnap után bejelentett követelését visszavonta. A csődválasztmányba a csődöt kérő hitelező képviselőjén kivül, mirabile dictu két rózsahegyi ügyvéd választatott, kiknek a vagyonbukott ellenében sem személyes követelése nincs, sem pedig hitelezőt nem képviselnek.

Sic stantibus rebus a vagyonbukott a csőd megszüntetését kérte a csődtörvény 165. §-a alapján, de a rózsahegyi kir. törvényszék 1207/903. sz. végzésével a közadós ezen kérelmét elutasitotta, mert «a csődtörvény 165. §-ának rendelkezése egyedül arra az esetre vonatkozik, ha a csődeljárás folyama alatt az tünik ki, hogy a csődnyitás feltételei fen nem forognak, már pedig jelen esetben csődnyitásnak helye van, mert a csőd megnyitásakor a közadósnak több személyes hitelezője volt, miből következik, hogy ha a hitelezők egynek kivételével a felszámolási határidő után a követeléseket visszavonják, a csődtörvény 165. §-a alapján a csőd meg nem szüntethető, hanem a csődtörvény 166. és következő szakaszaiban előirt eljárásnak volna helye, de amennyiben közadós nem is állitja, hogy a hitelező követelését biztositotta volna, vagy hogy ő a csőd megszüntetésébe beleegyeznék, az e szakaszokban rendelt eljárásnak sincsen helye, a kir. törvényszék a közadós kérelmét elutasitotta». Ezen végzést a pozsonyi kir. tábla indokainál fogva helybenhagyta és igy a csődtörvény 78. §-a értelmében további jogorvoslatnak helye nincsen.

Hogy én a bíróságnak ezen intézkedését helytelennek tartom, azt talán kellőleg megindokoltam a fentebbi bevezető sorokban, a közadósnak csak egy személyes hitelezője van, ezt tanusitják az ügyiratok, ezen egy hitelező érdekében a csődöt fentartani contradictio in adjecto, mert ha a közadósnak lefoglalható vagyona van, ennek az egy hitelezőnek módjában áll követelését végrehajtás utján behajtani. A bíróságnak utalását a csődtörvény 166. és következő szakaszaira tévesnek tartom azért, mert azok is több hitelezőt és azoknak a csőd megszüntetésébe való beleegyezését, esetleg a 168. §. szerint a megállapitott követeléseknek kifizetését, illetve törvényes biztositását kivánják. A törvény nyilván itt is azon feltételből indul ki, hogy a közadósnak több hitelezője van.

A fent közölt jogeset a táblai végzés leérkezte után egy felette érdekes complicatiót nyert, mert azon két ügyvéd, ki anélkül, hogy hitelező vagy hitelezőnek képviselője volna, csődválasztmányi tagságáról lemondott és lemondását mindkettő azzal indokolta, hogy a 106. §. értelmében a csődválasztmány tagjai nem lehetnek. Quid nunc? Csődválasztmány nélkül csődeljárás nem gondolható, erre nézve hivatkozom a csődtörvény 109., 181., 184. §-aira, a csődválasztmánynak a 106. §. szerint legalább három tagból kell állnia, de hol venni ezt a három tagot, midőn csak egy hitelező létezik?

Dr. Kux Adolf,
liptószentmiklósi ügyvéd.

Különfélék.

— **Széll Kálmán** müködése mély nyomot hagy maga után hazánk közéletében. A jog, a törvény és az igazság elvét valósitotta meg a kormányzatban. Egész müködését Deák Ferencz szelleme hatotta át. A közigazgatás egyszerüsitése, a corruptiótól való megtisztitásának erélyes kezdeményezése és a gyámügy részleges államositása nagy lépést jelent a közigazgatási reform terén. De bennünket főként az az örökbecsü uttörő tevékenység érdekel, amelyet Széll Kálmán a sociálpolitika, különösen a gyermekvédelem ügyében kifejtett. Ő volt államférfiaink közt az első, aki belátta, hogy a gyermekvédelem országos szervezése elsőrendü gazdasági, igazságügyi, de különösen kriminálpolitikai szükségesség. Amire ezelőtt alig költött az ország valamit, a gyermekvédelmi intézményeket Széll Kálmán százezrekkel dotálta, felismervén a befektetés hasznos és szükséges voltát. A magyar jogászság meleg elismeréssel adózik a nagyszabásu kezdeményezésekért.

— **Curiai teljes-ülési döntvény.** A Curia büntető szakosztályának teljes-ülése f. hó 18-ikán hitelesitette a következő döntvényszöveget: Ha a kir. itélő tábla felebbviteli főtárgyalásán a vádlott nem volt jelen, az általa választott védő azonban megjelent és akár ez, akár a többi jelen volt vagy képviselt jogosultak valamelyike semmiségi panaszt jelentett be a kir. itélő tábla itélete ellen: ez esetben az iratok a BP. 431. §-ának utolsó bekezdése értelmében, a BP. 425. §-ában irt eljárás mellőzésével, közvetlenül a kir. Curiához terjesztendők fel.

— **Inkollegiális eljárás fegyelmi vétség.** *A budapesti ügyvédi kamara fegyelmi bírósága:* dr. V. ügyvéd ellen a fegyelmi eljárás és a vád alá helyezés elrendeltetik.

Indokok: Dr. S. által emelt, utóbb visszavont, de a kamara ügyésze által magáévá tett panasz szerint dr. S. egy ügyfele képviseletében 1900 deczember 28-án délelőtt 9 órakor a budapesti VI. kerületi kir. járásbiróságnál megjelent és ellenfele dr. V.-nál jelentkezett, hogy érdemben tárgyaljanak. Röviddel utána történt, hogy a nagy tolongásban kikerülte figyelmét az ügy felhivása, mit dr. V. fölhasznált arra, hogy kollegája ellen annak jelenlétében, de tévedését felhasználva, makacssági itéletet kieszközöljön. Dr. V. ezt a tényállást beismeri, de menti egyfelől azzal, hogy neki oka volt panaszosra haragudni, másfelől azzal, hogy neki az ügyfele érdekét joga van ugy képviselni, a hogy tudja. Tekintettel azonban arra, hogy dr. V. eljárása a tisztesség és köteles nyiltságnak legelemibb törvényébe ütközik, nem különben tekintettel arra, hogy az ilyfajta visszaéléseket és a kollegialitás köteles szabályainak lábbal tiprását a kar érdekében megtürni nem lehet stb. (1902 május 28. 1435. szám alatt.)

A kir. Curia: A budapesti ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának határozata indokainál fogva helybenhagyatik. (1903 február 21-én 519. sz. a.)

— **Kir. ügyész és védő kitanitása a perorvoslatok használhatóságáról.** Az x-i kir. törvényszék által kihirdetett itélet ellen a kir. ügyész a büntetés enyhitése végett, a védő a bünösség megállapitása miatt és a büntetés mérve ellen *felebbezést* jelentettek be. Az iratok a kir. táblához terjesztetvén fel, a kir. tábla felküldötte az ügyet a kir. Curiához. A Curia a következő végzést hozta:

A kir. törvényszék itéletének kihirdetése alkalmával — mint a jegyzőkönyv mutatja — a felek abban a tudatban voltak, hogy az ellen perorvoslatul a kir. táblához felebbezés használható. Minthogy a perorvoslatok tekintetében arra nézve kitanitva nem voltak, hogy az itélet ellen a BP. 381. §-ának 2. pontja szerint nincs helye felebbezésnek, hanem a 426. §. 2. pontja szerint a kir. Curiához semmiségi panasz használható, ennélfogva a budapesti kir. táblához felterjesztett s onnan ide áttett iratok visszaküldése mellett utasittatik a kir. törvényszék, hogy az itélet kihirdetésére tüzzön ki uj határnapot és feleket a fentebbiekre figyelmeztetve, az itéletet ujból hirdesse ki, semmiségi panaszok bejelentése esetében pedig az ügy megvizsgálása végett az iratokat ujból terjeszsze fel. (1903 junius 2-án 10,917/1902. sz. a.)

— **A beruházásokról** szóló törvényjavaslatban sajnosan nélkülözzük az egyesitett budapesti járásbiróság épületének tervét.

— **Edvi Illés Károly akadémiai székfoglalójáról** akkor szólunk bővebben, ha az egész munkálat az Akadémia kiadásában megjelen.

— **Jogorvoslatok közigazgatási, kihágási és közjogi ügyekben.** Ily czimü gyüjteményes munka jelent meg *dr. Zimányi Endre* tollából. Az összes jogorvoslatokat szerző egybegyüjtve közli magyarázatokkal.

— **Hatásköri összeütközések eseteiben hozott minisztertanácsi határozatok rendszeres gyüjteményét** állitotta össze dr. Kampis János. A hasznos mü a közigazgatási könyvtár keretében jelent meg. Ára 2 K 40 f.

— **A gazdasszony nem cseléd.** A kir. miniszterium egy felmerült hatásköri összeütközés esetében a következőképen határozott: Ebben az ügyben az eljárás a kir. bíróság hatáskörébe tartozik. *Indokok:* Erre az ügyre nézve a bíróság hatáskörét kellett megállapitani azért, mert az alperes szolgálata a kereset tartalma szerint az alperes háztartásának vezetésében, gyermekeinek és magának gondozásában és ápolásában állott, az ilyen szolgálatot teljesitő gazdasszony pedig az 1876: XIII. tcz. 1. §-a értelmében cselédnek tekinthető nem lévén, az ebből a szolgálati viszonyból felmerült viták elintézése az 1876: XIII. tcz. 115. §-a értelmében nem a közigazgatósági hatóság, hanem az általános magánjog szabályai szerint a bíróság hatáskörébe tartozik. (52,837/1903. B. M. szám.)

— **Levélben elkövetett rágalmazás illetékes bírósága.** A budapesti kir. büntető törvényszék mint másodfoku büntetőbíróság következően végzett: Az elsőbíróság végzése a BP. 379. §-a alapján megváltoztattatik és a budapesti kir. büntető járásbíróság illetékessége a BP. 16. §-ának 1. és 2. pontjai alapján megállapittatik. *Indokok:* Az kétségtelen, hogy a levélben elkövetett rágalmazás vagy becsületsértés nem a megirással, hanem annak nyilvánosságra jutásával és illetve más egyénnel való közlés által tekintetik befejezettnek. Ez okból a BP. 16. §-ára fektetett joggyakorlat szerint elkövetési helynek mindig az veendő, hol a levél elolvastatik és illetve ahol annak tartalma legelőször valakinek tudomására jut. Hogy aztán a sértett fél hol értesült a levél tartalmáról attól az egyéntől, ki azt elolvasta, az az illetékesség szempontjából teljesen közömbös. A fenforgó esetben a panasz szerint a levél tartalma már itt Budapesten a terhelt irodai személyzete előtt vált ismeretessé, tehát elkövetési hely már ez okból is nem Vág Besztercze, hanem Budapest; a feljelentéshez csatolt levél nem is a főmagánvádlóhoz, hanem a gróf Erdődi-Migazzi-féle iparvállalathoz volt czimezve és ott is bontatott fel: innen nyert aztán a főmagánvádló szóbeli közlés folytán tudomást annak tartalmáról. Kétségtelen, hogy a panaszolt büncselekmény Budapesten a fentemlitett helyen következtetett el és ezért, minthogy a budapesti kir. büntető járásbíróság ezen ügyben elsőnek intézkedett, megelőzés folytán ezen bíróság illetékessége volt megállapitandó. (1903 április 17. 17,251/903. sz. a.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A huszonhetedik német jogászgyülés** 1904. év szeptember havában Innsbruckban tartatik meg. Az állandó bizottság a következő kérdéseket tüzte napirendre:

1. és 2. A fiatal büntettesekkel és a szellemileg inferioris egyénekkel való büntetőjogi elbánás. 3. Mily mértékben ismertessék el és védessék a képmáson való jog? 4. Mily rendszabályok ajánlatosak a ringek és kartellek jogi szabályozására? 5. Ajánlatos-e törvényes szabályokat megállapitani az ingatlanoknak a terhektől való felszabaditása érdekében és ajánlatos-e az eladósodás határait megállapitani? 6. Ajánlatos-e az államnak a régiségi leletekre elsőbbségi jogot engedni? 7. Kétoldalu szerződésnél mire terjed a nem teljesités miatti kártéritési igény? 8. Meddig terjed a részvénytársasági felügyelő-bizottság joga a közgyülés egybehivása tekintetében? 9. Mily intézkedések ajánlatosak a biztositási jogban a jogvesztő záradékra s a dispositiv és kényszeritő jog határaira vonatkozólag? 10. Ajánlatosak-e további törvényes határozmányok a munkaszerződés szabályozására?

— **Az ügynöki viszonyhoz.** Azon kérdés megitélésénél, hogy az ügynököt alkalmazó fél mennyiben köteles az ügynöknek alkalmat adni ügyletek megkötése által jutalék szerzésére, abból kell kiindulni, hogy egyfelől a megbizó nem vonhatja el az ügynöktől az alkalmat a provisio kiérdemelésére, másfelől azonban a megbizó sem szoritható arra, hogy veszteséggel vagy csak haszon nélkül is ügyleteket kössön. *(Német Reichsgericht.)*

— **A szerződések magyarázata.** A német Reichsgericht egy határozatában kimondotta, hogy az az elv, mely szerint az ügyletkötésnél használt nem világos kifejezések annak terhére irandók, aki ama kifejezéseket használta, ma már nem érvényes egész terjedelmében. Ugyanis nem alkalmazható e szabály azon esetekben, midőn annak megállapitásáról van szó, hogy létrejött-e a szóban forgó szerződés. A fenti jogelv továbbá csakis abban az esetben alkalmazható, amennyiben a konkrét esetben megfelel a Treu und Glauben elvének és illetőleg a polgári törvénykönyv 157. §-ának.

— **A kiskoru munkás jogositva van ugyan bérkövetelését saját személyében érvényesiteni, de a munkaadó a törvényes képviselőnek történt fizetés által kötelezettségeinek eleget tett.** A 19 éves panaszost hozzátartozói panaszlott gépgyárába adták, akik nem kivánták, hogy panaszos saját kezéhez kapja bérét. Panaszlott tehát 500 márka bért (körülbelül hat havi munkáért) panaszos atyjának, 40 márkát pedig saját magának fizetett ki. Kiskoru panaszos az iránt támasztott követelését, hogy 500 márka neki fizettessék, a berlini iparbíróság elutasitotta. *Indokok:* Panaszos panaszlottal munkaviszonyba lépett, mely szerint panaszos havonkint 90 márka dijazásban volt részesitendő. Panaszos atyjának beleegyezésével lépett munkába, minélfogva kiskorusága daczára is az ezen munkaviszonyból keletkezett panaszos ügyben a polgári törvénykönyv 11. és a polgári törvénykezési rendtartás 52. §-a értelmében perképes. Ezért és egyéb előhozott ténykörülmények miatt a panasz indokolt, de a panaszlott kifogása következtében mégis elutasitandó volt. Panaszos beismerte, hogy panaszlott az ő atyjának 500 márkát fizetett. A polgári törvénykönyv 1651. §-ára való hivatkozás. hogy panaszlott nem az ő atyjának, hanem panaszosnak magának volna köteles fizetni, helyt nem áll. Mert az atya a törvényes képviselője panaszosnak, mint ilyen panaszos felett szülői hatalommal rendelkezik, melyről (eltekintve a nagykoruvá nyilvánitástól) semmi körülmények között sem mondhat le. A szülői hatalomnak tartalma a polgári törvénykönyv 1627. és 1630. §-a szerint abban áll, hogy a gyermek személye és vagyona felett gondoskodik és a gyermeket képviseli. Ezek szerint a bér érvényesen volt az atyának kifizethető. Panaszosnak tehát az atyánál történt fizetést saját magával szemben is érvényesnek kell tekinteni. A polgári törvénykönyv 1651. §-a csak azt határozza meg, hogy az atyának a panaszos által szerzett ugynevezett szabad vagyona felett haszonélvezeti joga nincs, de nem fosztja meg az atyát annak kezelésétől. (Polg. törvénykönyv 1627. és köv §-ai.)

— **A titoktartási kötelezettség** alól csak az oldhatja fel a titoktartásra kötelezettet, aki a szóban levő közléseket tette. Még akkor is, ha az egyik perfél a másiktól jogositva van követelni, hogy ez közölje vele a vita tárgyát képező közleményt, még ebben az esetben sincs jogositva a bíróság a titoktartásra kötelezettet titoktartási kötelezettsége alól feloldani, mert erre csakis az jogosult, aki a titkot a titoktartásra kötelezettre rábirta. *(Hamburgi Oberlandesgericht.)*

— **A successive teljesitendő ügyleteknél** az egész szerződéstől való elállásnak lehet helye, ha egy részteljesités hibásan eszközöltetett és ha a körülmények mérlegelése szerint biztossággal feltehető, hogy a következő szállitások is hasonlóan hibásak lesznek. *(Naumburgi Oberlandesgericht.)*

— **Tömeggondnok jogköre.** Az 1889 márczius 4-iki csődeljárásnak az a rendelkezése, hogy a tömeggondnok a felügyelők (contrôleurs) véleményét a meginditandó, illetőleg folytatandó perek tekintetében meghallgatni köteles, e véleményadást nem teszi a perek meginditásához, illetőleg folytatásához nélkülözhetetlen felhatalmazássá, hanem csak oly tanácskozássá, melynek elmaradása a felperesség hiányát nem vonja maga után, s csak azt eredményezi, hogy ilyenkor a teljesen alaptalanul és rosszhiszemmel inditott per költségeiben a tömeggondnok személyesen marasztalandó. *(Párisi semmitőszék.)*

— **Gyógyszertár átruházása.** Gyógyszertárnak olyan személyre való átruházása, aki nem okleveles gyógyszerész, a «közrenddel ellenkezik» s ezért semmis; a vételár visszakövetelhető. *(Párisi semmitőszék.)*

— **A vendéglős ipartársulat elnöke** körlevélben azt állitotta két vendéglősről, hogy ezek és ezeknek személyzete szolgálatuk közben gyöngédtelenséget és kevés udvariasságot tanusitanak. A franczia semmitőszék megállapitotta a becsületsértést (C. P. 376. §.), mert ez az állitás — figyelemmel a vádlott személyére — alkalmas a vendéglős tekintélyének csökkentésére s mélyen érinti az üzleti becsületet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.)
Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.)
Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)
FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 26. SZ. Budapest, 1903 junius 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kereskedelmi üzletek átruházása. *Grecsák Károly* curiai birótól. — *Törvénykezési Szemle:* Törvényellenes pótmagánvádak. *Dr. Balás Elemér* budapesti kir. alügyésztől. — A visszatérő fizetések bizonyitásáról szóló vélelem perjogi hatása együttesen perelt részletek bizonyitására. *Dr. Toldy Géza* budapesti ügyvédtől. — Előleg az alkalmazottnak. *Dr. Krüger Aladártól.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kereskedelmi üzletek átruházása.

I.

Az igazságügyi miniszter a kereskedői körökben mind inkább felmerült panaszoknak és óhajoknak eleget teendő, beterjesztette a képviselőházhoz az üzletátruházásról szóló törvényjavaslatot. A panasz az volt, hogy a kereskedelmi törvény 20. §-ának azon rendelkezése, amelynek értelmében az átruházó hitelezőjének csak abban az esetben van az üzlet átvevője ellen kereseti joga, ha az átvevő az átruházó addigi kötelezettségeinek teljesitését magára vállalta, nem oltalmazza meg a korábbi üzlettulajdonos hitelezőinek érdekeit. Az óhaj pedig az volt, hogy az üzlet átvevőjét az üzlet korábbi kötelezettségeiért a hitelezővel szemben felelőssé kell tenni. A beterjesztett törvényjavaslat ez óhajnak kiván eleget tenni, midőn abból kiindulva, hogy a mostani jogállapotban, amelyben az átvevőt a hitelezővel szemben felelősség nem terheli és ez utóbbi csakis az átruházó üzlettulajdonos ellen fordulhat, a követelésnek a korábbi üzlettulajdonostól való behajtása rendszerint nem vezet eredményre, különösen azokban az igen gyakori esetekben, amelyekben az üzlet átruházása a hitelezők kijátszását czélzó csalárd szándékból történik, a törvényjavaslat alapelvéül azt a jogi felfogást állitja fel, hogy ezeknek a visszaéléseknek csak ugy lehet gátat vetni, ha az átvevőnek az átvett üzlet tartozásaiért való felelősségét a törvény, mint az üzletátvétellel járó törvényes kötelezettséget parancsolóan kimondja.

A javaslat indokolása szerint e jogtétel felállitását égető gyakorlati szükség követeli és az elméletileg is igazolt.

Vizsgáljuk meg első sorban, hogy követeli-e és mely égető gyakorlati szükség e jogtételnek felállitását? Tény az, hogy kereskedői forgalmunkban valóban találkozunk, ha nem is oly igen gyakran, amint ezt a javaslat indokolása hangoztatja, az üzletátruházások oly eseteivel, melyek a hitelezők kijátszását czélozzák, tehát csalárd szándékból eszközöltetnek. Mint minden más téren is észlelhető ilyen természetü jelenségnek, ennek a forrása is egy speciális kedvezőtlen helyzetre, ebben az esetben arra az általános üzleti pangásra vezethető vissza, mely gazdasági életünket az utolsó években oly szomoruan jellemzi. Ez a jelenség tehát épp ugy, mint a vele hasonló természetüek, nem állandó jellegü, melynek gyökeres orvoslásával kell a törvényhozónak foglalkoznia, hanem időleges, mulandó kinövése éppen annak a gazdasági pangásnak, amelynek szülöttjeként jelentkezik, és amelynek elmultával megszünik maga is oly mérvben jelentkezni, amely netalán igazolhatná a speciális palliativ törvényhozási intézkedéseket. Bármely létező állapotnak meg vannak különben a maga kinövései és ha minden időleges állapotnak különleges kinövéseit különleges törvényhozási intézkedésekkel kivánnók orvosolni, akkor a mi törvénykönyvünk nemsokára annyira hemzsegne az ilyen ephemer értékü törvényektől, hogy ember legyen, aki magát annak labyrinthusában kiismerje. A mi törvényhozásunk, öntudatosan avagy véletlenül-e, azt nem akarjuk ezuttal kutatni, tartózkodott is, amennyire csak lehetett, mindeddig attól, hogy egyes időszakok ilyen időleges jelenségei ellen különleges törvényhozási intézkedésekkel lépjen fel. Ha pedig engedve a közvélemény nyomásának, az ilyen speciális törvényalkotások terére lépett, akkor mindig azt kellett tapasztalnia, hogy a mint az emberi testben lappangó betegséget a jelenségnek gyógykezelése magát a betegséget nem szünteti meg, ugy valamely gazdasági vagy társadalmi beteg állapot kinövéseinek az orvoslása sem szünteti meg magát a beteg állapotot, Sőt azt kellett éppen tapasztalnia, hogy a kinövések üldözésével az orvosolni kivánt állapot beteg voltát inkább csak fokozta, mert nem a rosszhiszemüséget, hanem mindig csak a jóhiszemüséget érte utol a törvény kemény keze. A csalárdságra törekvő furfang ugyanis mindig megtalálja a módját annak, hogy mint lehet az ilyen speciális törvény intézkedését törvényes alakban kijátszani; a tisztességes felfogás pedig saját jogosult érdekeinek megkárositásával félrevonul, mert nem akar a törvénynyel ellenkezésbe jutni. Ez igy van és erre tudnánk a közelmultból is csattanós példákkal szolgálni.

Ezeket előrebocsátva némi kétkedéssel kell tehát fogadni azt a kijelentést, hogy olyannyira égető az a szükség, mely a contemplált speciális törvényhozási intézkedést parancsolólag követelné.

De vizsgáljuk, hogy a javaslatban foglalt jogtételt igazolja-e és mennyiben az elmélet. Igaz ugyan, hogy a kereskedelmi üzlet nem csupán egyes vagyontárgyak foglalatából, hanem oly activákból és passivákból álló vagyonösszeségből alakul, amely a kereskedő egyéb vagyonától tényleg elkülönülő organikus vagyonegységként jelentkezik. De ha a kereskedelmi üzletben az activák, mint positiv vagyonelemek, a passivákkal, mint nemleges vagyonelemekkel egybekapcsolódnak is annyiban, amennyiben rendes viszonyok között az utóbbiak az előbbiekben találják fedezetüket, ebből egyáltalában még az elmélet szempontjából sem következik az, hogy az üzlet mint fogalmi egésznek elidegenitése esetében, az átvevő a passivákat is átvenni tartoznék. Valamely üzlet átruházása esetében, nem az egyetemes jogutódlás esete áll be; elméletileg tehát nincs igazolva ebben az esetben az egyetemleges jogutódlás esetére megállapitott jogszabályok alkalmazása. Az örökös a hagyatékot, mint vagyonegyetemet veszi át s igy e vagyon jogi természete indokolja azt, hogy a vagyonnal együtt átveszi annak terheit is. Már az ingatlan vevőjére nem szállanak át annak terhei is, és mig őt az eladónak személyes kötelezettségei még akkor sem terhelik, ha az azok ellenében nyert vagyonértékek az ingatlanra fordittattak, addig az ingatlanra bekebelezett tartozások is ezt a vevőt nem a successio gondolatán alapuló törvényes felelősség elvénél fogva, hanem csakis a nyilvánkönyv intézményének különleges rendelkezései alapján terhelik.

Az elmélet csupán az ingyenes, visszteher nélküli vagy a szinleges visszteher mellett kötött ügyletek tekintetében igazolja ennek a törvényes felelősségnek megállapitását,

aminthogy a javaslat is kifejezett céljában az ilyen átruházások eseteiben kivánja ennek a felelősségnek megalkotását létesiteni, amikor indokolásában, szószerint azt mondja, «hogy insolid kereskedők, akiknek az üzleten kivül többnyire semmijük sincs, egyenesen azért szokták üzletüket átruházni, hogy magukat hitelezőik irányában fenálló kötelezettségeik alól kivonják s e végből vagy számbavehető ellenérték nélkül ruházzák át az üzletet olyas valakire, aki velök a hitelezők kijátszására nézve egyetért, vagy a kapott ellenértéket a hitelezők elől könnyüszerrel elrejtik».

Az ilyen, a hitelezők kijátszására csalárd uton létesült üzletátruházás megakadályozásának biztositása pedig elméletileg nem igazolhatja az olyan törvényes felelősségnek a megalkotását, amelyről maga a javaslat elismeri, hogy gondolkodni kell ennek megfelelő korlátozásáról, hacsak az üzletátruházásokat nem akarjuk gyakorlatilag lehetetlenné tenni. Ennek a csalárd átruházásnak eléggé gátat vethetne a büntető-törvény megfelelő kiegészitése és a csődön kivüli megtámadhatóság jogrendszerének törvényes szabályozása. Ha az igazságügyi kormányzat ebben az irányban tenne előterjesztést, a létező és orvosoltatni kivánt bajokat gyökereiben támadná meg, anélkül, hogy a successio gondolatára alapitott törvényes felelősség megteremtése által éppen az általa vagyonösszességnek tekintett kereskedelmi üzletet értékében csökkentené. Pedig ha a javaslat törvénynyé válnék, az az üzletnek mint vagyonösszeségnek forgalmát majdnem lehetetlenné tenné, mert hiszen a gyakorlati élet majd megmutatná, hogy hol akad reális vevő, aki valamely üzletet annak ismeretlen terheivel együtt átveszi, migha a javaslatból törvény nem lesz, megkiméltetik a magyar corpus juris egy oly alkalmi törvény beczikkelyezésétől, mely nem hosszu időre szóló intézményes alkotásként, hanem csupán a muló idők pillanatnyi hangulatának és bizonyos jelszavak hatása alatt keletkezett ephemer jellegü jogszabályként igtattatnék abba.

Grecsák Károly,
kir. curiai biró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Törvényellenes pótmagánvádak.

A főtárgyalási termeket kötelességüknél fogva vagy érdeklődésből látogatók nap-nap után számtalanszor lehetnek tanui a következő jelenetnek:

Az elnök befejezettnek nyilvánitja a bizonyitási eljárást és a feleket felhivja perbeszédeik előadására.

A közvádat képviselő kir. ügyész feláll és a BP. 315. §-a 2. bekezdésének a legszigoruabban eleget téve, lelkiismeretes és sokszor az eset körülményeinél fogva elég hosszu indokolás kiséretében kijelenti, hogy a vádlottat nem tartja elitélhetőnek és ennélfogva elejti a vádat.

Mi történik erre?

Ugyszólván chablonszerüen a következő kérdés hangzik el az elnök ajkáról: Kérdem a sértett felet, átveszi-e a vád képviseletét?

A sértett felel ennyit: Igen, átveszem.

Az elnök talán megkérdi még azt is, hogy: Ön tehát kivánja, hogy a vádlott megbüntettessék?

Felelet csupán ennyi, semmi több: Igen, kivánom a vádlott megbüntetését.

És erre a kir. törvényszék visszavonul, szabályszerüen tanácskozik a vád (!) felett és itéletet hoz, melyben «a pótmagánvádló vádja (!) következtében» büntetéssel sujtja a vádlottat vagy felmenti őt.

Az ilyen vádra hozott felmentő itélet ellen a pótmagánvádlóul szereplő sértett fél aztán rendszerint felebbez, sőt a kir. itélő tábla helybenhagyó itélete ellen még a legfelsőbb bírósághoz is felmegy semmiségi panaszával és csodálatos, nemcsak hogy a kir. törvényszék itéletet hozott az ilyen vád felett, de az ily alapon hozott ezt az itéletet elfogadja szintén itéleti felülbirálása tárgyául a kir. tábla is, sőt az ez ellen érvényesitett pótmagánvádlói semmiségi panasz tárgyalásába és eldöntésébe belebocsátkozik a kir. Curia is.

És nemcsak hogy a kir. törvényszék és a kir. itélő tábla, de legfelsőbb bíróságunk: a BP.-nak legkisebb formaságára is oly szigoru pontossággal ügyelő és a semmiségi panaszok el- és visszautasitásában a legmikroszkopikusabb formahiány esetében is oly bőkezü kir. Curia sem veszi észre, hogy a fent vázoltakhoz hasonló és százával előforduló esetekben a bíróság előtt nem volt vád, amely felett itéletet hozhatott volna és ennek következményeként vád nélkül hozattak itéletek, amelyekkel szemben törvényellenesen használtak felebbezést és illetőleg semmiségi panaszt, amely felebbezéseket s illetve semmiségi panaszokat a törvény rendelkezése szerint, éppen azért, mert nem voltak érvényesithetők, nem kellett, sőt nem lehetett volna elfogadni és felülbirálás tárgyává tenni.

Bíróságaink a pótmagánvádló főtárgyalási szereplésének e mozzanata: az ügyészi vádelejtés után való pótmagánvád érvényesitése tekintetében a BP. életbelépésének legelső napján téves utra léptek és ezt az utat mind máig állandó következetességgel követik.

A legelső pótmagánvádló ilyetén fellépése alkalmával nem merültek bele bíróságaink kissé bővebben is annak a vizsgálatába, hogy vajon hogyan is kell tulajdonképpen eljárnia, mit kell tulajdonképpen tennie a sértettnek akkor, ha a kir. ügyész a főtárgyaláson elejtette a vádat és azt a sértett, mint pótmagánvádló fentartani és tovább vinni akarja? A legelső ilyen pótmagánvádlói fellépés alkalmával, talán az eset ujdonságának hatása alatt, az elnök elégnek fogadta el, ha a sértett fél a kérdést legtöbb esetben pusztán igenlő válaszával egyszerüen megismételte azt a kivánságát, hogy a vádlott megbüntettessék. Törvényszerü vádemelésnek, törvényszerü vádinditványnak tekintette már ezt is; a sértettnek ezt a puszta büntetési kivánalmát a BP. 1. §-ában s illetőleg a 384. §. 11. pontjában megkövetelt törvényszerü vádnak ismerte el, helyesebben mondva: ismerte félre és itéletet hozott tanácsával az ilyen «vád» felett.

Egészen megszokottá vált aztán ez és azóta egymásután jönnek létre az igen sok esetben elmarasztaló, bünössé nyilvánitó és vádlottat büntetéssel sujtó olyan itéletek, amelyeknél a vádemelés egy puszta «igen» szó elmondásában állott és a vád összes «erősségei és bizonyitékai» ennek az egyetlenegy «igen» szónak alakjában állottak a bíróság előtt.

Azt hiszem, hogy ez igy nem jól van. Azt hiszem, hogy ez a gyakorlat nemcsak hogy a törvény kifejezett rendelkezésével áll ellentétben, de semmi esetre sem felel meg a törvény szellemének, mely a vádelv megvalósitásából indulva ki, már legelső §-ában azt jelentette ki, hogy vád nélkül nincs birói eljárás és a törvényszerü vád nélkül hozott itélet semmis, melyet, ha a vádlott bünösségét állapitotta meg és büntetést mért ki, a felsőbiróságnak hivatalból is kötelessége megsemmisiteni. (BP. 385. §. 11. p. és utolsó bek.)

Valóban könnyü helyzete is van e gyakorlat szerint a pótmagánvádló sértettnek. Neki nem kell egyebet tennie, mint csupán egyetlenegy szót kiejteni: igen! és ez elég arra, hogy a vádlott elitéltessék. Az a vádlott, akinek el nem itélhető voltát a közvádló kir. ügyész talán egy órahosszat vagy még tovább tartó beszédben mutatta ki. Az a vádlott, akire nézve a közvádló kir. ügyész jogi tudásának minden erejével, a tárgyi és jogi bizonyitékok egész tömegének előrsorolásával azt erősitette, hogy nem lehet őt bünössé nyilvánitani. Hiába indokolta ő ezt a közvádlói meggyőződését a legbővebben és leglelkiismeretesebben, az ő érveinek erejét, az ő meggyőződésének jogi erősségeken nyugvó alapját le-

dönteni, szétrombolni elegendő egyetlenegy szó, a sértett ajkairól elhangzó «igen» kiejtése.

Nem szorul bővebb kifejtésre, hogy a főtárgyaláson oly felette fontos hivatást betöltő, közfunctiót végző és az állami köztekintély képviseletében eljáró kir. ügyész szerepét meglehetősen suly nélkülivé devalválja ez a gyakorlat. Az igazság mérlegének egyik serpenyőjébe nagy gondossággal elrakott közvádlói érvek tömegét nem megfelelő ellenérvek hasonló tömegével látjuk ott lenyomottnak, hanem egyetlenegy röpke szó, egy «igen» képes előidézni ugyanezt az eredményt, a sértett ezt az egy szót veti bele a másik serpenyőbe és azonnal felbillen az ügyészi vádelejtés érveinek serpenyője.

De kevés lenne, ha csupán ezeknek a tekintélyi érveknek a segitségével remélhetném kimutatni ennek a könnyed pótmagánvádlói vádemelésnek elfogadhatatlan voltát.

Térjünk reá tehát a törvényre, a törvény szavaiból meríthető érvekre.

A főtárgyaláson a bizonyitási eljárás befejezése után következő «perbeszédek» tartalmi kellékeire vonatkozó szabályokat a BP. 315. §-ának 1. bekezdése foglalja magában.

E törvényhely szerint: «A vádló, amennyiben a vádlottat elitélhetőnek tartja, indokolt inditványt terjeszt elő a vádlottnak bünösül kimondása és az ellene alkalmazandó büntetési tétel tárgyában».

Mielőtt a részletekbe bocsátkoznánk, annyit már e szavak puszta elolvasása után is meg kell állapitanunk, hogy az elnöki kérdésre: «Átveszi-e sértett a vád képviseletét?» vagy «Kivánja-e maga részéről a vádlott megbüntetését?», a sértett részéről adott egyszerü igenlő felelet a vádemelésnek azokat a kellékeit, melyeket e törvényhely megkövetel: egyáltalában nem foglalja magában. Ez az «igen» szó, a büntetési kivánalomnak ez a puszta megismétlése nem öleli fel magába sem a «bünösül kimondás», sem a «büntetési tétel» kérdését, nem tartalmaz «inditványt» és még kevésbbé tartalmaz «indokokat». Mert a «bünösül kimondás» kérdése arra is kiterjed, hogy miben, mely büncselekményben mondassék ki a vádlott bünösnek, a «büntetési tétel» kérdése pedig arra vonatkozik, hogy minő büntetéssel sujtassék a vádlott? Ez az «igen» szócskából mind nem tünik ki. Hogy ez a négy betü «inditványt», sőt «indokokat» is éppen nem tartalmaz, annak kimutatására nyilván kár lenne szót vesztegetnem.

Ha tehát egyelőre minden kommentálás nélkül pusztán csak a törvényszöveget tartjuk szem előtt, már ezen az alapon is meg kell állapitanunk, hogy az ügyészi vádelejtés után a sértett büntetés iránti kivánalmának a puszta «igenlő» válaszban való megismétlése nem tekinthető «vádemelés»-nek, ezt «törvényszerü vádinditvány»-nak elfogadni nem lehet, mert a BP. 315. §-ának nem felel meg.

Ennek az álláspontnak helyessége még nyilvánvalóbbá válik akkor, ha az idézett törvényhely magyarázatába is belebocsátkozunk.

Ismert dolog, hogy már a BP. előtti időkben is állandó gyakorlat volt, de azóta is állandóan ugy történik, hogy ha a főtárgyaláson a vádat fentartó közvádló kir. ügyész a «perbeszédét» (vádbeszédét) előterjeszti, ezt akként teszi, hogy előadja a főtárgyaláson kiderült tényállást, felsorolja ugy tárgyi, mint jogi bizonyitékait arra nézve, hogy e tényállás alapján ez és ez a törvény ilyen és ilyen szakaszaiba ütköző büncselekmény állapitható meg, azt a törvényes nevénél fogva meg is nevezi, kifejti bizonyitékait arra nézve, hogy e büncselekményben a vádlott bünös és megint száma szerint idézve a törvénynek a büntetési tételt magában foglaló szakaszait, inditványozza a vádlott bünössé nyilvánitását és a megfelelő büntetéssel való sujtását. Sőt itt tudvalevőleg még a büntetés kimérése körül tekintetbe veendő enyhitő vagy sulyositó körülményekre is kiterjed.

Hát ez legkevésbbé sem csupán «szokásuk» a közvádló kir. ügyészeknek, amelyre azt lehetne mondani, hogy «non nocet» ugyan, de «superfluum», hanem igenis törvény által megkövetelt kötelességük!

Igaz ugyan, hogy magában a törvényben ez szószerint előirva nincs és a BP.-nak idevonatkozó 315. §-a — elég hibásan — a vádemelés technikáját igy körül nem irja, de azért mégis benne van az a törvényben. Mert a törvényszövegnek szervi kiegészitője a neki alapul szolgált törvényjavaslat «Indokolása». A törvényhozó akaratát csak a kettő, a törvény és indokolása együtt fejezik ki teljes egészében.

És ime, a BP.-nak a 315. §-hoz vonatkozó «Indokolása» szóról-szóra a következőket mondja: «... Vádbeszédet ... csak akkor szabad a vádlónak előterjeszteni, ha valamely büncselekményt bebizonyitottnak tart».

Ez esetben kötelessége a tényállást világosan és határozottan, minden lényeges mozzanat kiemelésével előadni. Kötelessége továbbá megjelölni a vádlott ellen bebizonyitott büncselekményt, felemlitve annak ismertető jeleit és minden bizonyitékot, melylyel a vádlottnak a cselekményben való bünösségét megállapitottnak tartja. Ezek alapján hivatkozással a büntető törvény ama szakaszaira, melyek a büncselekményről és a büntetésről szólnak és megjelölve a büntetés kiszabásánál irányadó enyhitő (rendkivüli enyhitő) és sulyositó körülményeket megállapitó adatokat, az elitéltetést inditványozza. Határozott inditványt követel tehát a «javaslat», illetőleg most már: a törvény.

Igy a BP. indokolása. Igy a törvény.

Nos tehát, ez a szabály nemcsak a közvádló kir. ügyészt kötelezi. A vádemelés törvényszerüségénél fontossággal biró ez a kötelesség nemcsak a közvádló kir. ügyésznek kötelessége. Hanem ez a szabály kötelezi a pótmagánvádlóul szerepelni akaró sértett felet is, ez a kötelesség neki is törvény által előirt kötelessége.

Mert a BP. 315. §-a csupán csak vádlóról beszél.

A «vádló» alatt pedig nemcsak a közvádló kir. ügyész, hanem a pótmagánvádló is értendő. (BP. 13. §.)

Dr. Balás Elemér,
budapesti kir. alügyész.

(Bef. köv.)

A visszatérő fizetések bizonyitásáról szóló vélelem perjogi hatása együttesen perelt részletek bizonyitására.

— Két per története. —

Egy földbirtokos haszonbérbe vett egy vasuti társaságtól öt évre néhány hold földet, melynek haszonbérét a szerződés határozataihoz képest tiz utólagos félévi részletben tartozott a vasuti társaságnak megfizetni. A haszonbérleti szerződés hatodik félévének elteltével a vasuti társaság sommás uton beperelte a földbirtokost az ötödik és hatodik félévre járó haszonbér 838 frt 33 krnyi összegének megfizetése iránt.

Az alperes a tárgyaláson becsatolta a felperes társaság három eredeti nyugtáját, a melyek közül kettőben a felperes társaság a *naptár szerint megjelölt* negyedik és ötödik félévre eső haszonbér öszegének megfizetését elismeri, a harmadikban pedig az ötödik félévre eső haszonbér megfizetése után egy félévvel egy *naptár szerint meg nem jelölt* félévre eső haszonbér összegét nyugtázza. Az előbbi két nyugta keltéből azonban kétségtelen, hogy a negyedik és ötödik félévre eső haszonbérek fizetései, nem — a mint a szerződés kivánta — utólag, hanem előzetesen történtek. E legutóbb emlitett körülményre hivatkozva a felperes társaság azt állitotta, hogy a negyedik és ötödik félévi részletekről szóló nyugták tartalma téves, mert pénztáránál, ahol az alperes a haszonbér részleteit lefizette, a tisztviselők a nyugtákat a fizető adósok bemondása alapján kiállitott szöveggel szokták kiszolgáltatni. Igy történhetett aztán — mondja tovább, — hogy az alperes az ezen nyugtákkal igazolt fizetések teljesitése alkalmá-

val — bár ekkor voltaképen az akkor eltelt félévre eső haszonbérrészleteket tartozott volna utólag megfizetni — fizetéseit az akkor kezdődő félévekre szóló előleges teljesitéseknek jelölvén meg, a negyedik részlet gyanánt nyugtázott fizetésével valójában a harmadik részletet, az ötödik gyanánt nyugtázottal pedig valójában a negyedik részletet fizette meg. Ezen állitásának bizonyitására a felperes társaság mint bejegyzett kereskedő czég üzleti könyveire is hivatkozott.

A felperes társaság keresetét a bíróságok ugy az ötödik mint a hatodik haszonbérrészletre vonatkozólag mindhárom fokon elutasitották azon megokolással, hogy az alperes a kereseti követelés kifizetését a felperes társaság saját okirataival bebizonyitván, a felperes társaság nem bizonyithatja üzleti könyveivel erősebb bebizonyitó erővel biró saját okiratainak kiállitása körüli állitólagos tévedését.

Erre a vasuti társaság várt az egész haszonbérleti idő elteltéig s ekkor ujabb sommás perrel lépett fel volt haszonbérlője ellen, ahol keresetében előadta, hogy a haszonbérlet egész tartama alatt az alperes neki 5338 frt 37 krt tartozott volna megfizetni, azonban csak 4848 frt 71 krt fizetett, tehát 489 frt 66 krral még most is adósa.

Kérte ennélfogva annak e hátralékos tartozása megfizetésére leendő kötelezését.

Az alperes e kérelemmel szemben becsatolta az előző perben hozott jogerős itéleteket, a melyek megállapitották, hogy az ötödik és hatodik részletet megfizette. Becsatolta ezen kivül a felperes társaság későbbi keletü saját nyugtáit, amelyek tanusitották, hogy megfizette a hatodik után következő valamennyi részletet is. Az ötödiket megelőző részletek megfizetésére nézve pedig a bizonyitás terhét visszautasitotta azon vélelemnél fogva, mely a visszatérő időszakokban teljesitendő fizetéseknél a későbbi időszakban teljesitett fizetést bizonyitó adóst felmenti a korábbi időszakban esedékes fizetés bizonyitásának a terhe alól.

A felperes társaság evvel szemben ismét a nyugták kiállitásában történt tévedésre hivatkozott, az első és másodbiróság azonban kereseti kérelmét elutasitotta, tényként állapitván meg, hogy: «habár igaz, miszerint a felperes keresetében az egész bérleti időszakot véve alapul, azt adja elő, hogy alperes egy félévi részletet nem fizetett, kétségtelen, hogy e részlet ugyanaz, melynek megfizetése iránt pert inditott, tehát követelése itélt dolog.»

A felperes társaság felülvizsgálati kérelmére azonban a budapesti kir. itélő tábla I. felülvizsgálati tanácsa 1897. I. G. 250. sz. a. feloldó határozatot hozott annak kijelentésével, hogy a felebbezési biróság lényeges eljárási szabályt sértett meg az által, hogy a jelen perrel követelt haszonbérrészletnek a korábbi perben követelttel való azonosságát megállapitotta a nélkül, hogy bármi indokot hozott volna fel arra nézve, vajon miért nem birnak befolyással a tényállás megállapitására a felperes társaságnak a felebbezési tárgyalás alkalmával becsatolt azon pénztár-kezelő okiratai, melyek az alperes fizette haszonbérrészletekről szólnak.

A felebbezési biróság a pótló tárgyaláson felhivta a peres feleket, hogy ezen okiratokra nyilatkozzanak. A felperes társaság e felhivásra azzal felelt, hogy a nyugták kiállitásakor történt tévedése bizonyitása végett kérte saját pénztári tisztviselőinek tanukként leendő kihallgatását.

E tanuk kihallgatása azonban nem vezetett sikerre.

Ennélfogva a felebbezési biróság a felperes társaságot kereseti kérelmével ujból elutasitotta, azon megokolással, hogy ámbár a felperes társaság nem mondja is meg keresetében, melyik részletet követeli, azonban a felebbezési tárgyaláson adott feleletéből, valamint a pénztári kezelést tanusitó okiratokból ismételten megállapitja a most követelt részletnek az előző perben követelttel való azonosságát. A pénztári kezelést tanusitó okiratokat ehhez képest azért nem veszi figyelembe, mert a kereseti követelés itélt dolog.

A felebbezési biróság ezen itéletét a felperes társaság felülvizsgálati kérelmére a harmadbiróság — rámutatva azon körülményre, hogy a pénztárkezelő iratok szerint a felperes nyugtái már a második részletről szólótól kezdve tévesen kiállitottaknak látszanak, a felperes társaság pedig a felebbezési biróság előtt az ötödik haszonbérrészletet állitotta kifizetetlennek — ujra föloldotta, utasitva a felebbezési bíróságot, hogy a peres feleket az előző feloldó végzésben megjelölt kérdésekre ujból hallgassa ki «s ennek nyomán deritse ki a tényállást oly módon, hogy eldönthető legyen az a kérdés: *való-e vagy nem a felperesnek az állitása, hogy az alperes a keresetben megjelölt haszonbérleti időre járó 5338 frt 37 krból csak 4848 frt 71 krt fizetett ki*» s ennek megtörténte után hozzon uj határozatot.

Az ezen feloldó végzés folytán megtartott pótló tárgyaláson a felebbezési biróság, alkalmazkodva a felülvizsgálati biróság azon jogi álláspontjához, mely szerint *e perben valamennyi haszonbérrészlet megfizetésének kérdése eldöntendő*, felhivta a peres feleket előterjesztéseik megtételére.

A felperes társaság erre fölszólitotta az alperest a haszonbérlet tartama alatt esedékes összes részletek megfizetésének bizonyitására, midőn azonban erre az alperes azzal válaszolt, hogy e részletek közt van itélt dolog, mely ennélfogva e pernek nem is lehet tárgya, továbbá, hogy a bizonyitást, amennyiben őt terhelte, már teljesitette: a felperes társaság kénytelen volt a felülvizsgálati biróság elfoglalta jogi álláspontól — bármily kedvező volt is az reá nézve — eltérni s azon haszonbérrészletet, melyet követel, ujból határozottan megjelölni s ilyen gyanánt ujból — csak ugy, mint az előtt — az ötödiket jelölte meg.

A ténykérdés tehát tökéletesen olyan maradt, amilyen a föloldó határozat előtt volt.

Nem ugy a jogi kérdés. A felebbezési biróság a felülvizsgálati biróság jogi álláspontjához alkalmazkodva, az alperest e részlet megfizetésének bizonyitására kötelezte. Az alperes annak határozott kijelentése után, hogy a bizonyitás őt törvényeink szerint nem terheli, előadta, hogy ő haszonbértartozása egyes részleteit — mint a pénztárkezelő iratokból is kitünik — részben készpénzben, részben elszámolás utján, hol személyesen, hol postával, hol ügyvédje, hol gazdatisztje által fizette meg; ezen részletet — amennyire tiz évet megközelitő idő elteltével visszaemlékezni képes — megbizott által fizette ki elszámolás utján; kérte ennélfogva megbizottjának tanukép leendő kihallgatását. A tanuhallgatás alkalmával azonban az alperes meggyőződött, hogy e részlet fiztése ezen a módon nem történt; ennélfogva tanujától elállott és itéletet kért.

A felebbezési biróság erre itéletében a felperes társaság kereseti kérelmét teljesitette s itéletének megokolásában tényként megállapitotta: 1. hogy a pénztári iratok szerint a nyugták már a második haszonbérrészletről szólóktól kezdve négy izben egymásután utólagosak helyett tévedésből előlegesekként állittattak ki, a későbbieken pedig azon időszak megjelölése, melyről szólnak, hiányzik; 2. hogy az alperes — amint maga a felperes társaság is határozottan kijelentette — az ötödik haszonbérrészletet nem fizette meg, mert az ezen részletről szóló nyugta téves, az alperes tanuja pedig nem bizonyitotta, hogy e részlet megfizetése megtörtént volna; 3. hogy ennélfogva az alperes a haszonbérlet egész tartamára járó 5328 frt 37 krból a felperesnek csak 4848 frt 21 krt fizetett meg.

Az alperes ezen itélet ellen felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, melyben — annak előrebocsátása után, hogy tanujával vallott kudarczából nem vonható le messzebbmenő következtetés mint az, hogy az ötödik részletnek (egyébként teljesen bebizonyitott) fizetése oly módon, mint a hogy arra visszaemlékezett, nem történt, ami azonban korántsem zárja ki, hogy az más módon ne történt volna — kifejtette:

a) hogy ő a per folyamán a haszonbérlet egész tartamára járó *valamennyi részlet* megfizetését bebizonyitotta annyiban, amennyiben őt a bizonyitás a már emlitett vélelemhez képest terhelte, ámbár:

b) a másodbiróság által a felperes határozott nyilatkozatai alapján megállapitott azon tényekből: 1. hogy az alperes *egy részletnek megfelelő összeg hiján* az egész haszonbérlet tartamára eső haszonbért megfizette; 2. hogy az alperes az ötödik haszonbérletet nem fizette meg, szükségképen következik, hogy az alperes *a többi haszonbérrészletet megfizette*, e per tárgya tehát csakis az ötödik részlet lehetett, amely pedig itélt dolog volt.

A két per közt tehát az egyedüli különbség abban rejlett, hogy mig az előző perben a felperes intézet haszonbérkövetelésének két részletét követelte anélkül, hogy a többi részletre vonatkozólag kimeritő tényállást terjesztett volna elő, most e két részlet egyikét az összes részletekre kiterjedő kimeritőbb tényállitásokkal bővitve perelte. Nyilvánvaló azonban, hogy evvel a pernek sem tárgyán, sem jogalapján nem változtatott.

Az alperes felülvizsgálati kérelme — mint látjuk — alakilag a felebbezési biróság itéletét támadta ugyan meg, azonban valójában a felülvizsgálati biróság jogi álláspontjának tarthatatlanságát mutatta ki.

Az alperes gyöngédségből felülvizsgálati kérvényében saját maga nyitott utat, amelyre a felülvizsgálati biróság a fellülvizsgálati kérvényben felvetett kérdések megoldása elől kitérhetett, midőn előadta, hogy a felülvizsgálati biróság akkor, amikor feloldó határozatait hozta, még nem tudhatta, valjon a jelen per tárgya azonos-e vagy sem a korábbi perével, mert a felperes társaság akkor még nem jelölte meg határozottan, melyik részletet követeli. Ez ugyan nem egészen igy volt, mert a felperes társaság *mindegyik feloldó határozat előtt* ismételten és határozottan megjelölte, hogy az ötödik félévi részlet fizetetlen, amint ezt maga a felülvizsgálati biróság — mint láttuk — nemcsak második föloldó végzésében, hanem — mint látni fogjuk — végitéletében is kifejezetten megállapitotta.

A felülvizsgálati biróság 1899. évi I. G. 1. sz. itéletével a felebbezési biróság itéletét megváltoztatta s a felperest kereseti kérelmével elutasitotta.

Itéletének okaiban teljes hallgatással mellőzi a felperes társaság pénztári följegyzéseit, ellenben megállapitja, hogy a bizonyitás kérdésében a visszatérő fizetésekről szóló vélelem alkalmazandó és megállapitja a követelt ötödik részlet itélt voltát is. Kijelenti végül:

«A felperes azonban (....) kereseti állitásától eltért, amennyiben a felebbezési biróság által megállapitott tényállás szerint az itteni I. G. 250/1897. számu (a második) feloldó végzés következtében tartott tárgyaláson azt jelentette ki, hogy az egész haszonbéri időre járó haszonbérből csakis az az egy részlet nincs kifizetve, amely az 1891. évi október hó 1-étől 1892. évi márczius 31-ig terjedő félévre járt.»

«A felperes ugyanezt a tényállitást előterjesztette ugyan már az itteni I. G. 50 és 250/97. számu feloldó végzések meghozatalát megelőző felebbezési tárgyalásokon is, azonban azok a tényállások, amelyeket a felebbezési biróság korábban IV. D. 314/1896. és 237/1897. számok alatt hozott itéleteiben a felperes e kijelentése alapján megállapitott, a fentebb hivatkozott feloldó végzések indokolásában kifejtettek szerint az ügy eldöntésére azért sem voltak alapul elfogadhatók, mert ellentmondást tartalmaztak.»

«Azt a tényállást azonban, amelyet a felebbezési biróság a legutóbb hozott, és ezuttal megvizsgált itéletében megállapitott, a felperes tényállitása tekintetében irányadónak kellett elfogadni, és pedig nemcsak azért, mert a tényálásnak ez a része felülvizsgálati kérelemmel megtámadva nincs, hanem azért is, mert ellentmondást nem tartalmaz, amennyiben a felperes ezuttal más oly tényállást, amely fentebb idézett kijelentésével ellentétben állana, sem elő nem terjesztett, sem fen nem tartott.»

A kir. itélő tábla tehát — mint látjuk — korábbi jogi álláspontjától, amely alkalmazásánál tarthatatlannak bizonyult, kénytelen volt eltérni, amit azzal igyekszik megmagyarázni, hogy a felperes a per folyamán kereseti állitásától eltért, kijelentései pedig ellentmodók voltak.

Ezen mentségnek azonban megállható alapja nincsen, mert, mint láttuk, *a ténykérdés* a második feloldó határozat után ugyanaz volt, mint előtte. Nem tért el a felperes kereseti állásától sem éppen semmivel, csak határozottabban jelölte meg követelését, sem mint keresetében tette. Kijelentései sem voltak ellentmondók; csak az okozati összefüggés hiányzott közöttük, amidőn az ötödik részletről szóló nyugtába állitólag becsuszott tévedését korábbi részletekre vonatkozó adatokkal akarta kimutatni.

Igaz, hogy a második feloldás után pénztári feljegyzéseire ismételten nem hivatkozott, de azokat a percsomóból vissza sem vette, sem pedig azokkal kapcsolatos korábbi állitásait vissza nem vonta.

Nem oszlatta el tehát mentségével a kir. itélő tábla azon zavart, amelyet helytelen jogi álláspontjával előidézett,

Kétségtelen dolog ugyanis, hogy az alperes ebben a perben már *az elsőbiróság előtt megtartott legelső tárgyaláson átgörditette a bizonyitás terhét a felperes vállaira.* Tehát az utóbbit terhelte innentől fogva annak a bizonyitása, hogy az alperes nem fizette meg az ő kereseti követelését. Ámde a felperes nem követelte keresetében valamennyi részletet, hanem csak egy részlet összegének megfelelő részt.

Nem lehetett ennélfogva e perben bizonyitás tárgya valamennyi részlet, mert hiszen csak nem kivánhatjuk, hogy a felperes kilencz olyan részlet megfizetésének elmulasztását is bizonyitsa, a melyeket fizetetteknek maga is elismert.

Már pedig, ha a felperes csak egy részlet megfizetésének az elmulasztását akarta bizonyitani, nyilvánvaló, hogy *mielőtt* a bizonyitáshoz fogott: mindenekelőtt meg kellett jelölnie, hogy melyik az a részlet, melynek megfizetését az alperes elmulasztotta.

Ez magyarázza meg azon eredeti helyzetet, hogy a felperes társaság — mint láttuk — a kir. itélő tábla második feloldó határozata után kénytelen volt azon reá nézve kedvező álláspontot, melyet a kir. itélő tábla helyesnek állapitott meg, perbeli ellenfelének reá nézve kedvezőtlen, a kir. itélő tábla által helytelennek talált álláspontjával felcserélni.

Szerény nézetem szerint a kir. itélő táblának a felperes felülvizsgálati kérelmét mindjárt a legelső alkalommal egyenesen el kellett volna utasitania, mert: ha a felperes bizonyitékai annak állitásait nem igazolták, keresetét a két alsóbb biróság helyesen utasitotta el.

Minthogy azonban a bíróságnak legfőbb hivatása az anyagi igazság kideritése, a kir. itélő tábla kétségtelenül hivatása magaslatára emelkedett, midőn azon meggyőződése folytán, hogy a felperes állitásai ellenmondók, első feloldó határozatával módot nyujtott a felperesnek ezen ellenmondások eloszlatására.

Ebből az alperesre semmiféle anyagi jogsérelem nem háramolhatott.

Midőn azonban a felülvizsgálati biróság a felebbezési bíróságot második feloldó határozatával oly jogi álláspont elfoglalására utasitotta, a mely az alperes helyzetét törvényes szabályokkal ellentétbe helyezkedve sulyosbitotta: evvel már az alperessel szemben oly jogsértést követett el, a melynek következményeit utóbb csak e jogi álláspont elejtésével orvosolhatta.

Dr. Toldy Géza.

Előleg az alkalmazottnak.

X. magánhivatalnok érzi, hogy adósságai kezdik elboritani s tudja, hogy rövid idő alatt bekopogtat hozzá a végrehajtó. Lefoglalható butora nincs (azt kiigényelné a felesége), de van 700—800 frt fizetése, amelyből tehát 200—300 frt a hitelezőké lenne. Hogyan lehessen ezt megakadályozni?

Igen egyszerüen. Bemegy a főnökéhez és kér tőle 2000 frt előleget. Nem kell neki az előleg rögtön, készpénzben, csak elvben. Elvben megadja a főnök az egész előleget most, de tényleg csak évi 200 frtos részletekben fogja kifizetni. Viszont az alkalmazott beleegyezik, hogy az adott előleg évi 700 frt fizetésének végrehajtás alá vehető részével, tehát évente 200 frttal törlesztessék. Az ügylet ekként megköttetvén, már most jöhet bátran a hitelező, nem kap ő egy garast sem, mert a főnök tiszta lelkiismerettel megesküszik, hogy ő alkalmazottjának még a foglalás eszközlése előtt 2000 frt előleget adott azzal a kikötéssel, hogy az az 500 frton felül maradó fizetésrészletből törlesztessék. Lefoglalható fizetés tehát nincs, tessék 10 évig várni.

Egészen szabályos dolog külsőleg. Arról nem is szólok, hogy a szabályos köpönyeg alatt mennyi szabályos csalást lehet elkövetni: adhatja a főnök a szinleges előleget később, a foglalás után, vagy lehet, hogy még a szinleges előlegadással sem bibelődnek, hanem egyszerüen megesküszik a főnök, amint erre kerül a sor, hogy ő alkalmazottjának 2000 frt előleget adott s ezzel az ügy 10 évre a törvényesség szabályai szerint pihenőre térhetett.

Könnyen mehet ez, hiszen a Curia maga hozta ez eljárás védelmére a következő elvi jelentőségü határozatát:

«Alaposnak találtatott alperesnek az a panasza, hogy a felebbezési bíróság jogszabályt sértett azzal, hogy alperes által alkalmazottjának adott fizetési előleget a marasztalási összegnél számitásba nem vette; mert a felebbezési bíróság tényként megállapitotta, hogy S. E.-nek 200 frt előlegtartozása volt, amely jelenleg is fenáll, már pedig a munkaadó jogositva van abban az esetben, ha alkalmazottjának fizetése más hitelező javára lefoglaltatik, az adott fizetési előleget az alkalmazottnak még ki nem adott fizetéséből, a végrehajtási zálogjogra való tekintet nélkül, visszatartani, amely oknál fogva tehát alperes a 200 frt fizetési előleg kiadására jogszerüen nem köteleztethetvén, felperes keresetének erre vonatkozó részével elutasitandó volt... (1902 április 10. I. G. 102.)». Lásd Márkus: Felsőbiróságaink elvi határozatai XII. k. 446. l. 19,029. sz.

Mióta a Curia ezt a határozatot meghozta, azóta magánhivatalnokok ellen alig lehet végrehajtást foganatositani s a járásbiróságok egymásután utasitják el a letiltott fizetés behajtására kinevezett ügygondnokokat kereseteikkel. Hogy ez a hitelviszonyokra csak káros lehet, azt bizonyitanom felesleges. A curiai döntésben letett elv annak a statuálása, hogy két egyén kölcsönös megegyezéssel egy harmadiknak a kárára a törvényt hatályon kivül helyezheti.

A főnök és az alkalmazott közti viszony természete teljesen magánjellegü. Megegyezhetnek olyan fizetésben, aminőben akarnak. S ha a főnök előleget ad alkalmazottjának, ez előleg visszatéritésére nézve is megegyezhetnek ugy, ahogy akarnak. Az 500 frtos minimumhoz sincsenek kötve. Megegyezhetnek abban, hogy ha előleget kap is, 500, vagy csak 400, vagy csak 300 frt fizetése maradjon érintetlenül az alkalmazottnak. Ez épp oly privát dolguk, mintha a főnök idegen, harmadik hitelező volna.

Nem lehet tehát köze hozzá a biróságnak sem, hacsak specialiter ez ügyből kifolyólag per nem indittatik.

Ha az a másik hitelező (esetünkben a becsületes szabó) elsőbbségét biztositani akarja, forduljon birói segélyhez. Tiltassa le ő először az adós fizetését, akkor elsőbbsége fen is áll.

Ugyanez áll a főnökre nézve is. Ha a főnök előleget ad (tekintsünk el most a csalásoktól s higyjük el, hogy a főnök teljes summában leszámlálta az előleget), akkor ő bizonynyal sejti alkalmazottja helyzetét. Tudnia kell, ha gondos, előrelátó princzipális, hogy alkalmazottjának vannak-e más hitelezői, akik esetleg végrehajtó kiséretében kopogtatnak be? Már most az alkalmazottnak vagy olyan az anyagi helyzete, hogy összes hitelezőit, köztük főnökét is rövid idő alatt kielégitheti, vagy pedig az adósságokban teljesen elmerült. Az első esetben a hitelezők igényei békésen megférnek egymás mellett. A második esetben az erősebb jogu hitelező előbb nyer kielégitést, a gyengébb jogu később vagy soha.

Hogy melyik jog erősebb, azt csak jogi uton, birósági közbenjövetellel, nem pedig kedélyes megbeszéléssel lehet megállapitani.

A jogi harczban használja fegyverül a főnök is a jogot s ha követelését veszélyeztetve látja, forduljon a birósághoz s legyen ő az első foglaltató saját alkalmazottjának a fizetésére. Akkor a többi hitelezővel szemben joggal hivatkozhatik arra, hogy prior tempore, potior jure.

És ami fő: a számtalan kijátszásnak, amely legujabban megdöbbentően elharapódzik, ezzel egyszerre be lesz vágva az utja.

Nemcsak a méltányosság utal erre a felfogásra, hanem utal a törvény is. Nincs törvény, amely a főnök által az alkalmazottnak adott előleg részére más hitelezők követelésével szemben elsőbbséget biztositana. Olyan az is, mint a többi. Ha a törvényhozónak szándéka lett volna efféle elsőbbséget biztositani, megtehette volna éppen ugy, mint ahogy kimondotta pl. a házbértartozás elsőbbségét. Ezt a törvény nem tette s bölcsen járt el, hogy nem tette.

Dr. Krüger Aladár.

Különfélék.

— **A közoktatásügyi kormány** céltudatosan küzd az alkoholismus ellen; tanusitja ezt az általunk már emlitett s alább egész terjedelmében közölt rendelet. Örömmel olvastuk a rendeletet annál inkább, mert meggyőződésünk szerint: *minden sociálpolitika egyszersmind kriminálsociologia.* Ideje volna, ugy véljük, ha az igazságügyi kormány is felvenné programmjába az alkoholismus elleni harczot s addig is, mig a messzebbmenő intézkedések megtehetők lennének, nem ártana, ha a letartóztatási intézetek tisztviselői (lelkészek, tanitók) hasonló tartalmu rendelettel felhivatnának az antialkoholistikus küzdelemben való részvételre.

Az emlitett rendelet következőleg hangzik:

«Az alkoholismus népünk között is egyre nagyobb mértékben terjed és ahol megjelenik, mindenütt nyomon követi elválaszthatatlan szövetséges társa, a nyomor: a lelki és a testi elzüllés, a munkakedvnek, a munkabirásnak és a kereseti képességnek csökkenése, az állami lét és a társadalmi rend szilárd alapjait képező családi élet legszentebb kötelékeinek meglazulása, a hit-élet aláhanyatlása; egyszóval: az erkölcsi és anyagi pusztulás. A népünket pusztitó eme veszedelemmel szemben az erkölcsi élet irányitásának egyik legfontosabb és legjótékonyabb hatásu tényezője, az iskola sem maradhat tétlenül. Jól tudom ugyan, hogy az iskola egymagában gyenge arra, hogy ily rettenetes ellenséggel megküzdjön, de bizom a társadalom támogatásában s meg vagyok róla győződve, hogy ugy, mint a müvelt világ több államában, nálunk is az egyesült, a nemes czélban összeforrott kitartó erőfeszitést áldás fogja kisérni.

Hogy az iskola is kivehesse a maga részét az alkoholismus ellen folytatott küzdelemből, további eljárás végett és Czimnek jövőben való szigoru miheztartásául ezennel elrendelem, hogy a legmesszebbmenőleg gondoskodjék a Czim arról, miszerint az ellenőrzésre bizott és a fenhatósága alá rendelt tanintézetek minden osztályában az illető osztály tantervéhez illeszkedve és növendékeinek értelmi fejlettségi fokához mérten, az olvasókönyvhöz kapcsolódva vagy az egészségtan és az embertan tanitása fonalán, az alkoholismus

nyomán jelentkező anyagi és erkölcsi veszedelmek és a közgazdaság szempontjából megvilágitva a tanulókkal, ugy a fiu-, mint a leányiskolákban, megfelelő módon megismertessenek.

Figyelmeztetem egyben Czimet, hogy bármily foku iskoláknak bármely osztálya számára irt olvasókönyvet, a jelen rendelet kibocsátása után megjelenő uj kiadásban, iskolai használatra engedélyezni csak abban az esetben fogok, ha az alkohol elleni küzdelmet valamely oldalról megvilágitva, legalább egy olvasmánynyal támogatni fogja. Az embertannal foglalkozó pædagogiai és természetrajzi, valamint az egészségtani tankönyvek is engedélyezésre számot csak abban az esetben tarthatnak, ha kellően megfelelnek a jelen rendeletben kifejezésre jutott intentióknak.

Buzditsa Czim továbbá a fenhatósága alá tartozó iskoláknál müködő tanerőket, hogy ugy faluhelyen, mint pedig a városokban alkoholellenes egyesületek létesitésén buzgolkodjanak és figyelmeztesse az illetőket, hogy ezen irányban kifejtendő eredményes tevékenységüket különös érdeklődéssel kisérem és érdemeiket számon fogom tartani.

Végül elvárom Czimtől, hogy iskolalátogató és ellenőrző tevékenysége közben szorgos gonddal győződjék meg az e rendeletemben foglaltaknak miként történt foganatositásáról és ugy ezen irányban, valamint a tanerőknek netalán társadalmi uton kifejtett idevágó tevékenységét illető tapasztalatairól terjeszszen Czim ide minden iskolaév végén részletes és kimeritő véleményes jelentést.»

— **Langer államügyész**, a porosz kormány küldöttje, a napokban utazott vissza Berlinbe, hogy jelentést tegyen a magyar, horvát és a boszniai börtönügyről. Ugy értesülünk, hogy terjedelmes jelentést fog szerkeszteni a progressiv büntetési rendszerről s a munka könyv alakjában is megjelen.

— **Esküdtszéki eljárásunk tökéletlensége** ismét kézzelfoghatólag mutatkozott a legutóbbi sajtópernél. Az esküdtek bizonyára inkább kimondották volna a bünösséget, ha módjukban áll a büntetés reductiójára befolyást gyakorolni.

— **Az ex-lex és a telekkönyv.** A budapesti I—III. kerületi kir. járásbiróság a székesfővárosi adófelügyelő ingatlan-árverési megkereséseit a következő indokolással utasitja el:

A folyamodó kir. kincstár árverési kérvényével azt czélozza, hogy a végrehajtást szenvedettek elleni adókövetelése tekintetében végrehajtási eljárás — tehát kényszereszközök alkalmazásával — kielégitést nyerjen. Minthogy pedig a közadókra vonatkozó törvények szerint az országgyülés hozzájárulása nélkül közadók ki nem vethetők és be nem szedhetők s különösen az 1847/48. évi IV. tcz. 6. §-át módositó 1867. évi X. tcz. értelmében az évi költségvetésnek országgyülésileg történendő megállapitása mindig csak egy évre terjed s ujabb megállapitás s megajánlás nélkül adót kivetni és behajtani nem lehet; minthogy továbbá az állami költségvetésről szóló törvények szerint a közszolgáltatások mindig csak egy évre ajánltatnak és szavaztatnak meg, még pedig a dolog természete szerint arra az évre, amelyre a megajánlás és megszavazás szól; minthogy az 1902. évi XII. tcz. 6. §-ának rendelkezései szerint az ott körülirt közszolgáltatások az 1902. évre ajánltattak és szavaztattak meg és az 1903. év első négy hónapjában viselendő közterhekről és fedezendő állami kiadásokról szóló 1902. évi XXIV. tcz. — a felhatalmazási törvény — szerint az adókra vonatkozó törvények hatálya csak az 1903. év 4 első hónapjában mondatott ki érvényesnek; minthogy végre az 1903 május 1-től kezdődő időre sem költségvetési törvény nem hozatott, sem a miniszteriumot felhatalmazó törvény hatályát meghosszabbitó törvényes rendelkezés a mai napig nem lépett hatályba: folyamodónak kérvényét ezuttal elutasitani kellett.

— **A budapesti VIII—X. kerületi kir. járásbiróság** junius hó 22-én 746 K házbér iránti, sürgősnek jelzett sommás keresetre 1903. Sp. II. 905. sz. alatt kibocsátott idézővégzéssel a tárgyalást 1903 szeptember 1-re tüzte ki.

— **A Magyar Jogászegylet választmánya** köriratot intéz a büntetőjogi szakemberekhez, melyben felkéri őket, hogy az 1905-ben Budapesten tartandó nemzetközi börtönügyi kongresszus munkálataiban vegyenek részt.

— **«Jogakadémiák és jogi vizsgálatok.»** E czim alatt dr. Horváth Ödön, az eperjesi jogakadémia dékánja, két nagyobb tanulmányát tette közzé a jogakadémiákról és a jogi vizsgálatokról. A két dolgozat lenyomata azoknak a tanulmányoknak, melyeket e tárgyakra vonatkozólag a Jogi Lexikon IV. kötete közölt s melyekben tömör és szabatos előadásban minden számottevő adatot feldolgozva találunk, mely a czimbeli kérdésekre vonatkozik.

— **Iparszerü culpa.** A máramarosi viski nagy vashid munkálatai közben a függő állvány leszakadt és valamennyi munkás a vizbe zuhant és többen a vizbe fultak, mert a hidnál egyetlen mentőcsónak sem volt megmentésükre. A vizsgálatot a hatóság meginditotta és már eddig is kiderült annyi, hogy a bajt az állvány gyöngesége okozta.

— **Ügyvéd köteles költözködését a kamarának bejelenteni.** *A debreczeni ügyvédi kamara fegyelmi bírósága:* Dr. H. ügyvédet az 1874. évi XXXIV. tcz. 60. §-ának *a)* pontjában megjelölt fegyelmi vétségben vétkesnek mondja ki s ezért őt 100 K pénzbirságra itéli. *Indokok:* Minthogy az ügyvédnek az ügyvédi rendtartás 8. § ának 2. bekezdése szerint törvényből folyó kötelessége, ha egyik kamara területéről a másik kamara területére költözik, azt a kamara választmányának bejelenteni, s ennek elmulasztása az ügyvédi rendtartás 68. §-ának *a)* pontjában megjelölt fegyelmi vétséget képezi: és minthogy a fegyelmi eljárás során megállapittatott, hogy vádlott ügyvéd a debreczeni kamara területéről még 1897-ben elköltözött, e körülményt azonban a kamara választmányának éveken keresztül sem jelentette be: őt a rendelkező részben felhivott törvényszakaszban megjelölt fegyelmi vétségben vétkesnek kellett kimondani és ezért őt tekintettel, mint sulyositó körülményre, arra, hogy a 27/897. fegy. sz. itélettel már irásbeli feddésre itéltetett, a rendelkező részben kiszabott pénzbüntetéssel kellett sujtani. (1902. évi szeptember 19-én 679. sz. a.)

A kir. Curia: Az ügyvédi kamara fegyelmi birósági itélete helybenhagyatik indokainál fogva és azért: mert az 1874: XXXIV. tcz. 102. §-a első bekezdésének rendelkezése, amelyre vádlott felebbezésében hivatkozik, nem zárja ki, hogy a büntetés kiszabásánál a vádlottnak előző megfenyitése, habár azóta 2 év elmult is, tekintetbe vétessék. (1903. évi május 30-án 39. sz. a.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az államhivatalnokok fizetéséről** szóló 1873 április 15-iki törvény 14. §-át módositó javaslatot fogadott el az osztrák képviselőház igazságügyi bizottsága. A javaslat szerint a magasabb tudományos képzettséggel biró joggyakornokok, jelöltek stb. évi segélydija 1000—1200 K, a többieké 400—800 K. A jegyzőké kinevezésüktől kezdve évi 1400 K, 2 évi birói előkészitő gyakorlat után 1800 K. Három évi nyugdijigényre jogositó szolgálat után a segélydijak növekednek. Jegyzőknek, ha négy hónappal a három évi előkészitésre szánt idő letelte után gyakorlati vizsgát tesznek az előkészitésre szánt idő leteltének kezdetétől jár a nagyobb dij. A nagyobb segélydijak a következők: jegyzők részére 2000 K, joggyakornokok, jelöltek, növendékek részére 1600 K, többieknek 1200 K. A fizetésre vonatkozó ezen rendelkezések alkalmazásának feltétele, hogy fegyelmi tekintetben kifogás nem merült fel.

— **A bécsi rendőrség előtt** feljelentést tett egy levélhordó ismeretlen tettesek ellen, akik támadást intéztek ellene, de sikerült a támadók elől megmenekülnie. A nyomozás kideritette, hogy a panaszos előadása alaptalan. Később ő is beismerte, hogy feljelentésének nincs alapja s hogy a költött merénylettel csak felebbvalója megrovását akarta kikerülni. A biróság felmentette a hatóság megtévesztésének vádja alól, mert a hatóság megtévesztése csak akkor büntetendő, ha kárositási szándék forog fen. Az államnak nincs joga abszolut igazmondást követelni.

— **A gondatlanságból elkövetett hamis eskü** büntetlensége mellett szállott sikra *Olshausen*, a berlini jogászegylet egyik ülésén. A vitában részt vettek Wachler főügyész, Kronecker a Kammergericht birája és Rewoldt ügyvéd, kik mindannyian az előadó álláspontja ellen nyilatkoztak.

— **A berlini irodalmi szakértői bizottság** egy konkrét eset alkalmából a következő kijelentést tette: Igaz ugyan, hogy vádlott jelentékeny mérvben kiaknázta a sértett fél müvét, utánozta annak beosztását, berendezését, egyes helyeket szószerint kiirt, azonban az utánnyomott helyek pontos összeolvasása azt deritette ki, hogy vádlott

az eredeti münek mindössze egyharminczötödét nyomatta le, ez pedig az eredeti mü terjedelméhez képest jelentéktelennek mondható és igy nem állapitja meg a részbeni utánnyomás fogalmát. A bajor bizottság ezzel ellenkező álláspontot foglal el és ez utóbbi bizottság elnöke Birkmeyer, müncheni jogtanár a Juristen-Zeitung utóbbi számában érdekesen birálja a berlini bizottság határozatát.

— **Societas delinquere potest.** Gierke munkálatai folytán a régi jogi paroemiának mindinkább az ellenkezője kerül uralomra. Prins, Merkel, Liszt-hez legujabban *Hafter* zürichi magántanár csatlakozott «Die Delikts- und Straffähigkeit der Personenverbände» czimü munkájával (Berlin, 1903. 166 lap), melynek konkluziója, hogy az ember, mint a büntetendő cselekmény alanya mellé állitandók a szervezett személyösszességek is. Sajátos természetük azonban sajátos büntetőjogi elbánást követel. E végből azonban nincs szükség a Mestre által kivánt Code pénal corporatif-ra, hanem csak a büntetőjogi rendszer kiegészitésére. A newyorki Btk. mintájára ki kell mondani, hogy személy alatt az akarat- és cselekvőképes személyösszesség is értendő, hogy ez collective is bünössé válhat oly delictumban, mely nem kizárólag az ember egyéni körébe vág, miként azt a schweizi polgári törvénykönyv-tervezet 71. §-a a jogok és kötelezettségek tekintetében kimondja. A büntetés első sorban pénzbüntetés és feloszlatás volna, de ezenkivül rendőri felügyelet alá állitás, dorgálás, előjogok megvonása stb. A személyösszességen végre nem hajtható büntetések pénzre volnának átváltoztatandók. Az egész munka, mely a történeti bevezetésen kivül a személyösszességek fogalmát, az általuk elkövethető delictumokat s a büntetőjogi felelősségüket tárgyalja, bármely kodifikációnak igen jó szolgálatot tehet. *F. E.*

— **A folyó év tavaszán tartott orvoskongresszus**, mely Madridban ülésezett, kimondotta, hogy a sajtó világszerte felkérendő arra, hogy a büneseteket ne közölje oly részletességgel, mint manapság, mert ezek a részletes leirások a büntettek contagiositását elősegitik. A kongresszus törvényszék-orvostani sectiója — mint már emlitettük — elhatározta azt is, hogy Spanyolországban is igazságügyi orvosi tanács alakittassék, melynek az legyen a feladata, mint a Magyarországon létezőé. A törvényszék-orvostani sectio napirendre tért azon inditvány fölött, hogy a siphylis átvitelét büntetendő cselekménynek deklarálják és nemre való tekintet nélkül pénzbirsággal és szabadságvesztéssel büntessék és hogy az üzletszerü prostitutiónál is a bordélytulajdonosok legyenek büntetendők a kéjleányok ily büneiért.

— **Rintelen** prágai tanár legujabb munkájában a harmadik személy birtokában levő ingók lefoglalhatásának kérdésével foglalkozik és magyarázza az osztrák végrehajtási törvény vonatkozó §-ait. Ez a kérdés bennünket különösen de lege ferenda érdekel, mert nálunk a végrehajtási törvény 48. §-a hiányosan szabályozza a kérdést. Az osztrák végrehajtási törvény 262. §-a szerint harmadik személy birtokában levő ingót csak akkor lehet lefoglalni, ha a birtokos az ingó kiadására való készségét határozottan kijelenti. Ellenesetben csakis az igényt lehet lefoglalni, magát az ingót nem. Ez az intézkedés a birtokosnak jogait minden esetben hathatósan megvédelmezi, de a hitelezőre nézve gyakran igen hátrányos és sok esetben a hitelezőknek könnyü szerrel való kijátszására nyujt módot. Igen kérdéses ez okból, hogy végrehajtási törvényünknek a közel jövőben való novelláris szabályozása esetén mereven kövessük-e ebben a kérdésben az osztrák végrehajtási törvényt. Rintelen müve különben nemcsak az osztrák végrehajtási törvény szempontjából és nemcsak de lege ferenda, hanem de lege lata is érdekes, mert teljesen és igen alaposan dolgozza fel valamely ingó dologra vonatkozó igény lefoglalásának kérdését is, amely kérdésben az osztrák és magyar végrehajtási törvények szabályai körülbelül azonosak. *V. R.*

— **A közadakozásból előálló jogviszonyok.** A közadakozások jogi természete franczia szakkörökben most egy adott esetből kifolyólag élénk megbeszélés tárgya. Aránylag igen ritka az az eset, hogy nyilvános gyüjtésből kifolyólag keresetet inditsanak. Az az eset, melyről most szó van, abból a felhivásból kifolyólag merült fel, melyet a párisi «Figaro» olvasóihoz a hőshalált halt Klobb ezredes árvái érdekében bocsátott ki. Az özvegy, ki a könyörületesség filléreit nem kivánta gyermekei számára igénybe venni, ismételten tiltakozott a gyüjtés folytatása ellen, s mivel a «Figaro» nem tágitott, lévén álláspontja az, hogy az özvegy nem utasithatja vissza a kiskoru gyermekeinek szánt ajándékot, keresetet inditott ellene a gyüjtés megszüntetése s az iránt, hogy a már befolyt adományokat az aláiróknak fizesse vissza. A szajnai törvényszék kimondotta, hogy «akinek javára nyilvános gyüjtést rendeznek, ha eredményét elfogadni nem hajlandó, felperessége van arra, hogy a gyüjtés tovább ne folytattassék, s hogy azok, kik már adakoztak, az el nem fogadásról értesittessenek. Ellenben nincs felperessége az adományok visszafizetésére. Az a makacsság, melylyel valamelyik hirlap annak a személynek, kinek javára gyüjtést rendez, a kifejezett akaratja ellenére a gyüjtéshez ragaszkodik, oly anyagi és erkölcsi kárt okoz az illetőnek, melyért elégtétellel tartozik. Az elégtétel állhat abban, hogy a hirlap az itéletnek közzétételére köteleztessék. Az anya, mint gyermekeinek természetes és törvényes gyámja, a részükre rendezett közadakozás eredményét visszautasithatja». A perköltség viselésére a törvényszék a kölcsönös részbeni pervesztesség ellenére is egészben a Figaro-t kötelezte. A párisi főtörvényszék (cour d'appel) a törvényszék itéletét indokainál fogva helybenhagyta. Az itélet kifejti, hogy a nyilvános adakozásból az ajándékozási ajánlat mellett a gyüjtést rendező részére adott megbizás is áll elő, s a megbizó és megbizott jogviszonyait illetően, harmadik személy perrel fel nem léphet. Ennek az itéletnek a szaklapok kölcsönösen azt a részét támadják meg hevesen, mely az anya, mint gyám fent ismertetett jogkörére vonatkozik.

A közadakozásból előállható per felperessége volt vitás abban a régebbi (1854.) hires jogesetben is, mikor a «Comédie Humaine» irójának özvegye keresetet inditott az idősb Dumas ellen amiatt, mivel ez a lapjában a Balzac sirja és szoboremléke javára rendezett gyüjtést. Ugyancsak a szajnai törvényszék akkor ugy itélt, hogy a siremlék állitásának joga kizárólag az elhunyt családját illeti, s ezért e tekintetben megállapitotta Balzacné felperességét s kimondotta, hogy Dumasnak nincs joga erre a czélra gyüjteni. Ellenben tekintve, hogy a hirneves férfiaknak való szoboremelés nem azonositható többé a kegyeletnek azzal a kimutatásával, melyre a család joggal lehet féltékeny, hanem nyilvános hódolatnak a tanujele és azé a hálaé és csodálaté, melylyel azoknak adózunk, akik a haza diszére válnak stb., a jelzett irányban a felperességet az özvegytől megvonta s e részben elutasitotta, a költségeket pedig kölcsönösen megszüntette.

— **A franczia büntetőbiróságok** sokszor az ügyészség inditványára sulyosabb büntetéseket szoktak szabni a vádlott meg nem jelenése esetében, mint contradictorius tárgyalás után. Az igazságügyminiszter leiratot intézett a főügyészekhez, melyben figyelmezteti őket, hogy az alárendelt ügyészség utján hassanak oda, hogy a makacssági itéletek ne legyenek a többieknél szigorubbak. Az elmaradás nem sulyositó körülmény. Munkásokat sujt különösen ez a visszás gyakorlat, kik a tárgyaláson való megjelenést azért mulasztják el, mert a napi munkabért nem akarják elveszteni.

— «**A vizsgálóbiró előtt**» czimmel czikket tett közzé a Revue du Palaisban Louis Albanel párisi vizsgálóbiró, melyben a franczia előkészitő eljárás reformját sürgeti. Az 1897 deczember 8-iki törvény hatása vajmi csekély. Hogy a vizsgálat biztos anyagot nyujtson a főtárgyalás számára meghiteltetett tanuk vallomásával stb. s igy több legyen, mint a rendőri nyomozás folytatása, ahhoz okvetetlenül contradictorius eljárás szükséges. Az 1897-iki törvény csak a védelemnek nyujt bizonyos jogokat. Nem megy ezen tul az 1902-iki tervezet sem. Pedig midőn a terhelt ismeretlen vagy szökésben van, a vádhatóságnak mindenesetre ellenőriznie kell a vizsgálatot. Másrészt már az előkészitő eljárásban nagyobb jogokat kell adni a magánfélnek. Minden sértettnek minden büncselekmény esetében meg kell adni a jogot, hogy a nyomozásnál az ügyészséget vehesse igénybe. Mindenki, kit közvetlenül idéztek a főtárgyalásra, vizsgálat elrendelését kérhesse. Maga a vizsgálat, megfosztva inquisitorius jellegétől, teljesen elválasztva a közigazgatástól vád s kötelező védelem közremüködésével történjék a közjogi garantiákkal megerősitett vizsgálóbirói forum előtt.

—

A Magyar Jogászegylet azon tagjai, akik a 221. füzetet nem kapták meg, reklamálhatják a Pfeiffer-féle könyvkereskedésben. (Kossuth Lajos-utcza.)

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 27. SZ. Budapest, 1903 julius 3.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 „ **A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők.—A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.**

Tartalom: Plósz Sándor. — A kereskedelmi üzletek átruházása. *Grecsák Károly* curiai birótól. — Az elmebetegek jogvédelme. *Dr. Konrád Jenő* a nagyszebeni m. kir. állami elmegyógyintézet igazgató főorvosától. — *Törvénykezési Szemle:* Elidegenitési és terhelési tilalom. *Foltin Pongrácz* budapesti ügyvédtől. — Törvényellenes pótmagánvádak. *Dr. Balás Elemér* budapesti kir. alügyésztől. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Plósz Sándor.

A jogi közvélemény feszült érdeklődéssel kisérte az imént lefolyt kormányválságot, mert éppen nem volt közömbös, vajon az igazságügyi kormányzatban lesz-e személyváltozás.

Jelenlegi igazságügyminiszterünk, Plósz Sándor, egész egyénisége egy olyan rendkivüli jelentőségü munkához van kötve, mely a miniszter legsajátosabb, legegyénibb alkotása, melynek minden sora az ő tudományos conceptióját tükrözi vissza. Ez a nagyszabásu mü: a polgári peres eljárás kodexe, ma már abban a stádiumban van, hogy ha az országgyülés munkaképessége engedné, a képviselőház plénuma előtt volna tárgyalható. Ennek az alkotásnak a magyar törvénytárba való beiktatását minden magyar jogász őszintén óhajtja és igy érthető az az érdeklődés, mely az igazságügyi tárcza sorsát a jogi közvéleményben kisérte.

E miatt a nagy czél miatt meg kell bocsátanunk Plósz Sándornak azt is, hogy négy és fél évi miniszterségе alatt az igazságügyi törvényhozás teljesen meddő volt. Első miniszteri programmbeszédjében Plósz Sándor egész sorát igérte a reformoknak. Nem emlitve a polgári törvénykönyv tervezetét, a legsürgősebb feladatok közül kilátásba helyezte a büntetőtörvény módositását, a biztositási törvényt, a részletügyi törvényt, a végrehajtási törvény novelláját, a csődjog reformját, a csődön kivüli megtámadási jog kodifikációját, a kereskedelmi törvény revisióját, az ügyvédi rendtartás reformját, a telekkönyvi jog átalakitását, stb. Ezen materiákra nézve készültek is törvénytervezetek nagy számmal, anélkül azonban, hogy a legujabban benyujtott két javaslaton kivül csak egyetlen tervezet is átlépte volna a törvényhozás küszöbét.

Hogy mindezen, a gyakorlati életben rendkivül sürgős és immár teljesen érett reformok háttérbe szorultak, és az elkészitett tervezetek egyikét sem tette a miniszter magáévá: annak egyes-egyedüli oka az, hogy Plósz Sándor egész munkásságát a legnagyobb intensivitással a nagy perrendi kodifikációnak szentelte.

A minden más munkát és gondolatot kizáró ez az odaadás a tudósnak erénye, azonban a miniszterben nem kivánatos tulajdonság. Plósz Sándornak, a miniszternek látnia kellene, hogy a magyar igazságszolgáltatásnak más, kisebb terjedelmü, de nagy horderejü reformokra épp oly égető szüksége van, mint a perjogi kodexre. A sürgős törvényalkotásokat az egész vonalon egyforma erélylyel kellene előkésziteni és megvalósitani, ami éppen nem lehetetlen feladat.

Ugyancsak a perjogi reform iránti meleg szeretet magyarázza meg azt az ellentétet is, mely a miniszter és az ügyvédi és a birói kar között idők folyamán kifejlődött. Plósz Sándor olyan perrendtartást akar az országnak adni, amely a képzelhető legolcsóbb és a lehető leggyorsabb és ebben a törekvésében torony irányban halad, nem törődve azzal sem, ha hétmérföldes csizmája eltapos egy-egy nélkülözhetetlen eleven szervezetet. Plósz Sándor az ügyvédségben, mely pedig az ő perjogi reformjának mindenkor leglelkesebb szószólója volt, csak kerékkötőt lát és innen magyarázható meg az, hogy az ügyvédi hivatásnak őszinte hive kétes eredményü perjogi előnyök kedvéért szembe került az ügyvédi karral, mely a saját erkölcsi és anyagi függetlenségét volt kénytelen Plósz Sándorral, a kodifikátorral szemben lépten-nyomon védelmezni.

Amikor az elsőfolyamodásu birói kar egész testülete állást foglalt a fizetésrendezési törvényjavaslat ellen és ezen actiójában a magyar igazságügyminisztert találta magával szemben: ez szintén nem azért történt, mintha Plósz Sándor nem ismerte volna fel azt a nagy jelentőséget, melylyel a birói kar helyzetének javitására irányuló törekvések birnak. Plósz Sándor a fizetésrendezési javaslatot is fel akarta használni perjogi és szervezeti jellegü reformeszméinek megvalósitására. A miniszter által a fizetésrendezési javaslat kapcsán czélba vett, de éppen nem alkalom- és időszerü szervezeti reform méltán idézte fel az elsőfolyamodásu birák nagy részének, különösen pedig a budapesti birói karnak komoly ellenállását, mert a miniszter ideáinak megvalósitása esetén számos biró a fizetésrendezés előnyeiben egyáltalán nem részesült volna.

Hogy Plósz Sándor czélja mindig a birói kar megerősitése volt, az visszatükröződik kinevezési politikájában is. Kinevezései általán sikerülteknek mondhatók. Ért ahhoz, hogyan kell mindenkit a saját egyéniségének megfelelő positióra helyezni. Méltányolja az egyéni kiválóságokat, a komoly munkát, ellenben bármily hosszu szolgálati idő mellett is mellőzi a hanyag vagy tehetetlen birót.

Ezekből a jellemvonásokból alakul ki Plósz Sándornak, a miniszternek charakter-képe.

Szivből kivánjuk a magyar igazságszolgáltatás érdekében, hogy az ő nevéhez és egyéniségéhez füződő nagy perjogi reform mielőbb törvénytárunkba iktattassék és az életbe átvitessék, de hogy ezzel párhuzamosan haladjanak a többi sürgős igazságügyi reformok is.

A kereskedelmi üzletek átruházása.*

II.

Ha a kereskedelmi üzlet átruházásának csalárd eseteit csak ugy véljük megakadályozhatni, ha az átvevő törvényes felelősségét megállapitjuk és azt hiszszük, hogy e czélból a törvényalkotás ezen ingatag alapjára kell lépnünk — aminek én ugyan parancsoló szükségét nem látom — akkor legalább gondoskodjunk csakugyan a kontemplált törvényes felelősség oly megfelelő korlátozásáról, hogy az üzletátruházásokat gyakorlatilag lehetetlenné ne tegyük. A javaslat a

* Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

felelősség ezen szükséges korlátozását ugy véli helyesen megteremthetni, ha kimondja, hogy az átvevő felelős az üzletből eredő azon kötelezettségeiért, amelyeket az átvétel idején ismert, avagy a rendes kereskedő gondosságával megtudhatott. A dolog természete szerint és minden helyes elmélet szerint igazolt azt a korlátozást azonban, hogy az átvevő ne minden vagyonával, vagyis feltétlenül, hanem csakis az átvett üzleti vagyonnal, vagyis annak értéke erejéig feleljen az átruházónak az üzletből eredő kötelezettségeiért, a javaslat elejti, azokra a nehézségekre való utalással, amelyek az átvett vagyon erejéig való felelősség rendszerének keresztülvitelével állitólag járnának, és amelyek annak előnyeit állitólag nagyrészt meghiusitanák. Pedig, ha a javaslat maga is az átvevőnek törvényes felelősségét nem alapithatja másra, mint a successio gondolatára, akkor valóban érthetetlen, hogy a felelősség korlátozásának éppen azt a rendszerét ejti el, mely minden jogutódlás esetében alkalmazást nyer.

Ha az örökös az örökhagyó tartozásáért csakis az örökség erejéig felelős, ha az örökség vevője sem felel szigorubban, mint az örökségét eladó örökös, ha az összes jogrendszerek az egész vagyonnak élők közötti átruházása esetében az átvevő felelősségét csak az átvett vagyonra korlátozzák és a megajándékozott is csupán az átvett ajándéktárgy értéke erejéig felel az ajándékozónak az ajándékozás idejében fenállott kötelezettségeiért, akkor lehet-e, szabad-e az absolut hatályu jogtétel alkalmazásától eltekinteni csak azért, mert a javaslat azt véli, «hogy ennek a rendszernek alkalmazása mellett minden perben, melyet valamely hitelező az üzlet átvevője ellen indit, vita és bizonyitás tárgya volna, hogy mennyi vagyont vett át az üzletátvevő, és hogy a hitelező helyzetén az sem könnyitene, hogy e tekintetben az átvevőre hárittatnék a bizonyitás terhe, mert a javaslat szerint az ily szabályozás elmaradhatatlan következménye mégis az volna, hogy a perek roppantul elhuzódnának s a hitelező sok esetben csak akkor juthatna jogerős itélethez, mikor már az átvevőn sem lehetne megvenni semmit». Ennek az okoskodásnak csak egy hibája van; azt tételezi ugyanis fel, hogy az összes üzletátruházások abból a czélból történnek, hogy ez által az átadott üzlet hitelezői kijátszassanak. Ebben a feltevésben helyes ugyan a javaslat conclusiója, csakhogy akkor a javaslatnak a «csalárd üzletátruházásokról» szóló czimet kellene viselnie és összes rendelkezéseinek csakis a csalárdság, a rosszhiszemüség esetében szabadna érvényesülniök, ami ismét csak oda vezetne, amire első czikkemben reámutattam, hogy kár volt a rosszhiszemüség egyes eseteinek meggátlása végett a jóhiszemü üzletátruházásokat lehetetlenné tenni és ezáltal a kereskedelemnek nálunk ugyis ijesztő mérvben pangó forgalmát egészen megbénitani. Mert minden helyes közgazdasági elmélet szerint nem áll az, hogy nem lenne kivánatos, hogy az adósságokkal tulterhelt üzletek átruházása megkönnyittessék, valamint az sem, hogy ily esetekben az átruházás rendszerint a hitelezők kijátszását célozná. A kereskedelmi üzlet éppen különleges gazdasági rendeltetésénél és forgalmi szerepénél fogva, mint szerves vagyoni egység, különösen a mi sajátos viszonyainkban és a mai nehéz gazdasági viszonyok közepette, egy oly szükséges vagyontárgyat képvisel, melyet csak azért, mert esetleg adósságokkal tul van terhelve, épp oly kevéssé szabad a forgalomból kizárni és ezáltal a megsemmisülés veszélyeinek kitenni, mint bármilyen más vagyontárgyat, mert mint közgazdasági tényező a nemzeti vagyonnak egy alkatrésze, melynek megsemmisitésével magának a nemzeti vagyonnak állagát csökkentjük.

Már pedig minden helyes közgazdasági elmélet nem azt teszi kivánatossá, hogy bármilyen vagyontárgy a megsemmisülés veszélyének tétessék ki csak azért, mert az a vagyontárgy gazdaságilag gyönge, rossz kezekben van, hanem igenis azt javasolja, hogy ez a vagyontárgy gazdát cseréljen és más kezekbe kerüljön, hogy ez az uj tulajdonos vagyoni és egyéni viszonyainak megfelelőbb volta folytán magának az üzletnek, mint vagyontárgynak gyarapodása biztositassék. Ennek lehetősége pedig csak az által lesz megadva, ha kimondjuk, hogy ez az uj tulajdonos az ő nagyobb tőkeerejét és az ő egyéb üzleti viszonyait az üzlet átvétele folytán nem köti le nagyobb mértékben, mint az az érték, amelyet ő az üzletben átvesz.

Nem merülhetnek fel e tekintetben számbavehető nehézségek olyan esetben sem, amelyben az átvevő a tartozások egy részének kielégitése után jut csak tudomására annak, hogy más üzleti terhek is vannak, melyek — a már kielégitettekkel együtt — az átvett vagyon értékét meghaladják. Mert az átvett vagyonra korlátozott felelősség rendszerének elvéből folyik, hogy ily esetben a hitelezők csakis aránylagos kielégitést igényelhetnek, ez pedig, ha nem is zárja ki, de mindenesetre csökkenti annak a veszélynek a lehetőségét, hogy az átvevő az átvett vagyon értékén felül legyen kénytelen az üzlet terheit kielégiteni, amely veszélyt a kellő gondossággal az átvevő ki is kerülhet, és amely veszély különben fokozottabb mértékben áll majd be a javaslatnak elfogadott felelősségi rendszere mellett, amely az átvett vagyon értékére való tekintet nélkül állapitja meg az átvevőnek vagyoni felelősségét az átruházott üzletből eredő kötelezettségek tekintetében.

Ha azonban a javaslat a felelősségnek az átvett vagyonra való korlátozását elejti és a felelősséget az üzleti követeléseknek ingatag alapjára helyezi, akkor egyrészt arról kellett volna gondoskodnia, hogy a felelősségnek ezen módjával járó előnyökben az összes, tehát azok a hitelezők is részesüljenek, akik az átvevő előtt saját hibáján kivül nem voltak ismeretesek — mert p. o. az átruházó azoknak követeléseit el nem könyvelte s igy azok fenállását a legnagyobb gondosság mellett sem tudhatta meg az átvevő — másrészt pedig intézkednie kellett volna a tekintetben is, hogy az átvevőnek megadassék a lehetőség arra nézve, hogy az átruházó kötelezettségeinek miségéről és mennyiségéről oly időben és oly mérvben szerezhessen meggyőződést, mely biztositékot nyujthat neki abban az irányban, hogy az átruházott üzlettel nem vesz át annak értékét meghaladó terheket is. Az összes hitelezők érdekeit meg lehetett volna óvni egy oly intézkedéssel, mely az átruházó hitelezőinek az átvétel előtt módot nyujthatott volna, hogy követeléseiket az átvevő tudomására hozzák, mely esetben az átvevő nem élhetett volna a javaslat alapján sikeresen érvényesithető azzal a kifogással, hogy ő az átvett üzletnek valamely tartozásáról tudomással nem birt. De ugyanez az intézkedés az átvevőt is abba a helyzetbe juttatta volna, hogy tudomást szerezzen mindazokról a terhekről, melyekért az üzlet átvétele esetében felelősséggel tartozik.

Ha ugyanis a szerződő felek kötelességévé tétetik, egy bizonyos idővel, nem a szerződés megkötése, hanem a tényleges átvétel előtt az átruházónak a könyvekből ismeretes hitelezőit levél utján, a netalán létező ismeretleneket pedig hirdetmény utján követeléseik bejelentésére felhivni, s ha másrészről a hitelezőknek is kötelességükké tétetik, hogy a törvényben meghatározandó záros határidő alatt követeléseiket bejelentsék, és ha e kötelesség elmulasztásának jogkövetkezményei a törvényben tüzetesen meghatároztatnak, akkor a legitim átruházások nemcsak hogy nem lesznek lehetetlenné téve avagy tulságosan megnehezitve, hanem ellenkezőleg meg lesz adva a mód arra, hogy a szolid átruházások a kereskedelmi forgalom minden megnehezitése nélkül ugy eszközöltethessenek, hogy abból semmi érdekelt félre nézve oghátrány ne származzék.

Nem kell attól tartani, hogy az átruházási szándék előzetes közhirré tétele az üzlettulajdonos hitelét megrendit-

hetné, vagy hogy alkalmat szolgáltathatna a tisztességtelen versenynek az üzleti clientela elhóditására. Ily esetben ugyanis nem az üzletátruházási szándék előzetes közhirré tételét, hanem azt kellene a törvénybe igtatni, hogy az átruházási szerződés létrejötte után hivandók fel az átruházó hitelezői követeléseik bejelentésére és az átruházási szerződésnek a szerződő feleknek egymás irányábani joghatálya attól lenne feltételezendő, hogy az átruházó által az átvevővel közölt tartozásokon felül más valódi követelések a kitüzött záros határidő alatt be ne jelentessenek. Az átruházó hitelezőivel szemben pedig azt a jogkövetkezményt kellene megállapitani, hogy követeléseik bejelentésének elmulasztása azzal a joghátránynyal jár, hogy azokat az üzlet jóhiszemü átvevőjével szemben nem érvényesithetik. A törvény ebben az esetben ugyanis a jóhiszemü átruházót, aki legjobb tudomása szerint az átvevőnek tudtára adta mindazokat a tartozásokat, melyek üzletét terhelték, teljesen megvédené ugy hitelének megrendülése, mint a reá nézve veszélyes concurrentia ellenében, amennyiben az átvételtől való visszaléphetés jogát csakis abban az esetben adná meg az átvevőnek, ha az átruházó az üzletet terhelő tartozások egy részét csalárdul eltitkolta; ebben az esetben pedig a törvény oltalmára igényt ugy sem formálhat. Megvédené továbbá a törvény a jóhiszemü átvevőt is az ellen, hogy az üzlettel olyan előtte ismeretlen terheket is átvett légyen, amelyek az átvett üzlet reális értékét meghaladják.

Grecsák Károly,
kir. curiai biró.

Az elmebetegek jogvédelme.*

Az elmebetegügyi törvény alapelveiben, melyeket *dr. Schwartzer Ottó* az országos közegészségügyi tanács reformbizottságának tárgyalására előkészitett, találkozunk már az elmebetegek jogvédelmére vonatkozó intézkedésekkel.

Azóta azonban a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete 1900-ban elhagyta a sajtót és ebben az elmebetegek magánjogi viszonyaira vonatkozólag, különösen a gyámság alá helyezés ügyében, a jelenlegi gyámtörvényektől eltérő rendelkezések foglaltatnak, melyeknek elmekórtani megvilágitása érdemesnek és szükségesnek is mutatkozik. Ugyancsak *az elmebetegügyi törvény alapelveinek keretében* is helyet kérnek jogvédelmi intézkedések *a betegek személyisége jogára nézve.* Tehát itt két uj törvénytervezettel foglalkozhatunk az elmebetegek jogvédelmének szempontjából.

I.

A magyar polgári törvénykönyv tervezete a személyiség védelmére is kiterjeszkedik, mondván a 87. szakaszban: «Akit *szabadságában*, egészségében vagy becsületében jogellenesen bántalmaznak, a bántalmazótól a bántalom megszüntetését követelheti és kérheti az ujabb bántalomtól való eltiltást».

Viszont az 1876: XIV. tcz. 71. §-a kimondja, hogy «mindazon gyógyitható és gyógyithatatlan elmebetegek, kik a közbiztonságra veszélyesek, gyógyitás, illetőleg eltartás végett tébolydába helyezendők». Ez a törvény tehát az elmebetegek személyes szabadságának a korlátozását vagy az attól való megfosztást nemcsak megengedi, hanem a közveszélyesség indokából imperative el is rendeli.

Az elmebetegügyi törvény alapelvei szerint is a kötelező intézeti elhelyezés feltételét a veszélyesség adja meg, de nemcsak a közveszélyesség, hanem az önveszélyesség is, kiindulva azon feltétlenül helyes álláspontból, hogy nemcsak a társadalmat, hanem magát az elmebeteget is meg kell védeni önmaga ellen, és hogy a közbiztonságot fenyegető veszélyt alig lehet elválasztani attól a veszélytől, amelylyel az elmebeteg önmagát fenyegeti.

* Referátum a magyar elmeorvosok II. országos értekezletén. Kivonatos közlés.

A nem ön- vagy közveszélyes betegeknek elmegyógyintézeti elhelyezését a tervezet csak megengedni kivánja és éppen ezen fakultativ intézeti elhelyezés esetleges körülményei szolgáltatnak anyagot a személyes szabadság megsértésére vonatkozó jogvédelmi eljárások számára.

Az elmebetegek fakultativ felvétele az elmegyógyintézetekbe jelenleg is gyakorlatban van. Közegészségügyi törvényünk szerint a nem közveszélyes, gyógyithatatlan elmebetegek, továbbá az ártalmatlan bárgyuk, buták és hülyék, vagyontalanságuk esetén, amennyiben az őket eltartani köteles rokonok vagyonnal birnának, ezeknek a terhére, különben pedig illetőségi községeik által tartandók el. De nem mondja meg, hogy szabad-e azokat is az illetők terhére a tébolydában eltartani. Abból indulva ki, hogy a törvény ezt nem tiltja, az a gyakorlat fejlődött ki, hogy nem közveszélyes, gyógyithatatlan betegek is vétetnek fel a tébolydákba, ha van hely és hozzátartozóik az ápolási dijakat megfizetik. Gyógyitható, nem közveszélyes betegekről a törvény nem emlékezik meg, ezek annál is inkább vétetnek fel, mert a törvény is a tébolydai elhelyezés egyik kellékeül a gyógyithatóságot jelöli meg. Ezen gyakorlat egyébiránt az elmegyógyintézeteknek a törvénynél régibb keletü alapszabályaiban gyökeredzik, sőt egy ujabb — 1883-ban kelt — kormányrendelet is autorizálja azt, hogy az ily elmebetegeknek felvétele a tébolydába nincsen a törvény szellemének ellenére.

A jogsérelem, mely a fakultativ intézeti elhelyezésből keletkezhetik, abban áll, hogy oly elmebetegnek a személyes szabadsága is szenvedhet kárt, akinek elmegyógyintézeti elhelyezése nem indokolt és a beteg akaratának ellenére történik, vagy, ha adott időben és körülmények között szükséges és indokolt is, az intézetben való továbbtartása *már* nem szükséges.

Az intézetbe befogadott és hatósági orvosi bizonyitványnyal elmebetegnek minősitett egyén *elmeállapotának birói megállapitása*, ami az elmebetegügyi alapelvekben is kontemplálva van, lenne az egyik garanciája annak, hogy az elmebetegen, személyes szabadságának a korlátozása által, sérelem nem esik. Szándékosan használom e kitételt: *elmeállapot*, mert nemcsak arról kellene a bíróságnak meggyőződést szerezni, hogy a befogadott egyén valóban elmebeteg-e, hanem arról is, vajon elmegyógyintézeti elhelyezése valóban szükséges vagy indokolt-e. Erre a biztositékra azért van szükség, mert a fakultativ intézeti elhelyezés mellett különben *minden* elmebeteget meg lehetne fosztani személyes szabadságától és ehhez nem kellene egyéb, mint az, hogy érette az ápolási dijakat az elmegyógyintézetben lefizessék.

Analogiát is találunk erre a magyar általános polgári törvénykönyv-tervezet 462. §-ának azon rendelkezésében, mely szerint a gyám elmebeteg gyámoltját, kivéve az ön- és közveszélyességi esetet, a gyámhatóság beleegyezése nélkül elmegyógyintézetben el nem helyezheti. Az indokolás egyenesen kimondja: «A gyám hatáskörének a gyámolt személyére is kiterjesztése következtében nem mutatkozik czélszerünek, hogy a gyám ellenőrzés nélkül foszthassa meg a teljeskoru gyámoltat személyes szabadságától valamely intézetbe *akarata ellenére* való elhelyezése által, esetleg a gyámolt családjának jogos érdekének is rovására». Ami pedig áll a már gyámság alatt álló elmebetegre nézve, annak állania kell — jogvédelmi tekintetben — azon elmebetegre is, aki még csak gyámság alá lesz helyezendő birói itélettel.

Az elmebetegügyi Tervezet alapelvei szerint ugyanis — nézetem szerint igen czélszerüen — ugyanazon közvetlen birói szemle szolgál alapul az elmegyógyintézetbe befogadott egyén elmebetegségének a megállapitására, mint gyámság alá helyezésére. Előáll most az eset, hogy a befogadott egyén, aki nincsen közveszélyesnek minősitve, miután bíróilag elmebetegnek nyilvánittatott, végleg felvétetik az intézetbe és később gyámság alá is helyeztetik. E szerint ezen beteg

elmegyógyintézetben van elhelyezve a gyámhatóság beleegyezése nélkül. Ha a birói szemle csak annak a megállapitására szoritkozik, hogy az illető valóban elmebeteg-e és gyámság alá helyezendő-e, akkor ki tartozik ellenőrizni azt, hogy a betegnek intézetben való elhelyezése indokolt-e? Ugy vélem, hogy ennek a megállapitása oly befogadottaknál, akik gyámság alatt még nem állanak, legczélszerübben az elmebetegség megállapitására hivatott bíróság hatáskörébe lenne utalandó.

Azonban a bíróság ellenőrző hatáskörét az egyszeri birói szemle megejtésével kimeritettnek nem tartom. Az elmebetegségnek tudvalevőleg meg van a maga lefolyása, mely alatt az elmeállapot különféle változásokon, különféle phasisokon megy keresztül, amelyek befolyással lehetnek ugy a beteg magatartására, mint jogi cselekvőképességére. Bekövetkezhetik tehát az a lehetőség, hogy azon jogállapot, melybe a beteg elmebaja révén jutott, midőn az intézetben elhelyeztetett, hetek és hónapok mulva jogsérelem nélkül többé fen nem tartható. Ezen esetleg beálló változásoknak az ellenőrzése szintén a jogvédelem körébe tartozik.

Ezt a szempontot méltányolja az elmebetegügyi törvénytervezet is, midőn «Az elmebetegek felügyelete» czim alatt a többi között igy szól: «Mivel az elmegyógyintézet letartóztatási joggal biró gyógyintézet, az intézetben elhelyezett betegek felügyeletének szabályozásában a *személyes szabadság* védelme szempontjainak is érvényesülnie kell...» E végből két uj hatóságot tervez: a közigazgatási bizottság kórházi bizottságának kebeléből kiküldött állandó elmebetegügyi albizottságot és az országos elmebetegügyi tanácsot a belügyminiszteriumban.

Főképpen az állandó elmebetegügyi albizottság lenne hivatva arra, hogy az elmegyógyintézetekben bizonyos ellenőrző felügyeletet gyakoroljon.

De ezen bizottság feladata — nézetem szerint — csak az lehetne, hogy az elmebeteg megfelelő ápolását és a velük való bánásmódot ellenőrizze, jogvédelmi tekintetben azonban legfölebb csak közvetithetné a betegeknek szóbelileg előadott vagy irásbelileg átnyujtott panaszait, amennyiben azokat, ha jogosultaknak találná, az illetékes bírósághoz vagy gyámhatósághoz áttenné. Érdemleges, a jogállapotot megváltoztató intézkedés tételére ez a bizottság képesitve nem lehet, mert psychiatrikus alapon lehet csak az elmebetegség phásisait felismerni és azok kihatását a cselekvésre elbirálni.

Azért tartom kivánatosnak, hogy a bíróság, mely az elmebetegséget és ennek kihatásait a cselekvőképességre megállapitotta, *itélete joghatályának időbeli kiterjedésére* is figyelemmel legyen. Ugy vélem ezt elérhetőnek, ha az első birói szemle alkalmával a szakértői vélemény az eset prognosisáról is nyilatkozik és ehhez képest a bíróság itéletileg kimondja, hogy az intézet igazgatójától egy bizonyos meghatározandó időben jelentést vár. E jelentés tartalmától függene azután, hogy az intézetben való elhelyezés ideje — szükség esetében egy ujabb birói szemle alapján — meghosszabbittassék, kétes gyógyulási kilátások vagy gyógyithatatlanság mellett esetleg határozatlan időre.

E szerint az intézet mintegy mandátumot nyerne arra, hogy a betegeket az intézetben tarthassa egy bizonyos időn át és az ilyen birói felhatalmazás kétségkivül a legtöbb garanciát nyujtaná az iránt, hogy az elmebetegek személyes szabadsága semmiféle intézeti önkény által sérelmet nem szenved. Természetes, hogy az elmegyógyintézetből való elbocsátási szabályok ezáltal nem érintetnek és az igazgatónak megmarad az a joga, sőt kötelessége, hogy bármelyik beteget — ha az előirt feltételeknek elég tétetik — bármikor elbocsáthassa. Önként értetődik, hogy az esetben, ha a beteg állapota a birói felhatalmazás által nyert időtartamon belül oly előnyösen változik meg, hogy vagy az elbocsátásra vagy gyámsági ügyére nézve intézkedésre van szükség, akkor az intézet a határidő lejárta előtt a bíróságnak azonnal jelentést tenni tartoznék.

Talán némileg tulszigorunak tünik fel az elmebetegek személyes szabadságának a védelmére javasolt ezen biztositási eljárás, azonban az én szerény nézetem az, hogy az uj törvényalkotásokban előrelátóan kell fontolóra venni a társadalmi élet symptomáit. E tekintetben legyen szabad utalnom egy füzetre, mely «Zur Reform des Irrenrechts» czim alatt 1895-ben megjelent. Azon állitólagos atrocitások, melyeket egy Aachen-i tébolydában szerzetesek követtek el elmebetegeken, a közvéleményt Németországban háborgásra birták és a társadalom legelőkelőbb rétegei közül mintegy százan, közöttük számos aristokrata, főrendiházi tag, biró, szerkesztő, egyetemi tanár, tábornok stb. Göttingában értekezletre gyültek össze, vádolván különösen a hatóságokat az elmegyógyintézetek laza ellenőrzésével s a visszaélések elsimitásával, s követelvén egyszersmid a személyes szabadságnak nagyobb védelmét. Egyuttal 11 pontban megállapitották azon irányelveket, melyeket az elmebetegügyi jogviszonyok szabályozásánál tekintetbe veendőknek tartanak. Ezen irányelvek között szerepel: egy elmebetegügyi törvény alkotásának szükségessége; a gyámság alá helyezés mellett a gondnokság intézményének (Beistandschaft) létesitése; a gyámság alá helyezési eljárásnál nem az elmebetegség orvosi fogalma, hanem csak a jogi cselekvőképesség minősége lehet irányadó; az állitólagos elmebetegség közvetlen birói szemlén vizsgáltassék meg; az elmegyógyintézetbe beszállitott vagy beszállitandó egyéneknek a tiltakozási jog biztosittassék s tiltakozásuk hivatalosan kezelendő, hogy ugy az ép elméjüek, mint a nem közveszélyes elmebetegek személyes szabadsága megóvható legyen stb. Érdekes, hogy a füzetben 73 olyan eset van felsorolva, ahol jogtalan elmebeteggé nyilvánitás, gyámság alá helyezés és tébolydába való elzáratás történt, más 12 esetben pedig állitólagos épelméjüek éltek vissza psychiatrikus assistentia mellett az elmebetegség diagnozisával, hogy maguknak büntetlenséget biztositsanak.

Nem állott módomban kikutatni, hogy létezik-e valami okozati összefüggés a német polgári törvénykönyvben foglalt, az elmebetegek jogviszonyaira vonatkozó rendelkezések és ezen értekezlet határozmányai között. Csak konstatálom, hogy az értekezleten a gyámság alá helyezésre vonatkozó irányelvek a német polgári törvénykönyvben tényleg benne foglaltatnak.

Minálunk az elmegyógyintézetellenes hangulat ily hullámokat sohasem vert. Nem kutatom, hogy miért. Talán nekünk elmeorvosoknak is van benne némi részünk. De ezzel nem azt akarom mondani, hogy a közvéleményben az elmegyógyintézetek iránt feltétlen bizalom nyilvánul. Még nagyon sokan vannak és — sajnos — az intelligentia köréből, akik hiszik, hogy épeszü embereket vagy olyanokat, akiknek valami kis elmebeli hibájuk van, anyagi érdekből vagy politikai motivumokból az elmegyógyintézetekben el lehet tüntetni. Időszakonkint efféle történetek a napi sajtóban is felmerülnek. Én tehát indokoltnak találom azt a törekvést, hogy akkor, midőn ezen a téren uj törvényalkotások készülnek, figyelemmel legyünk arra, hogy azokat a gyakorlatban nagyobb nehézség nélkül kivihető, lehető legnagyobb garantiákkal vegyük körül.

A személyiség védelmének czime alatt talán helyén való megemlékezni az elmegyógyintézetekben elhelyezett elmebetegek levelezéséről.

A magyar polgári törvénykönyv-tervezet 91. §-a szerint: «Aki jogos érdekében sérelmet szenved az által, hogy a tőle eredő vagy hozzáintézett levéllel vagy egyéb bizalmas természetü irattal más visszaél, a visszaélés megszüntetését követelheti és kérheti az ujabb visszaéléstől való eltiltást».

Nem tartom vitathatónak, hogy az elmegyógyintézetekben elhelyezett betegekhez érkező leveleket, valamint az

A 225 lap a mellékletek 198 lapszáma után van kötve

általuk irottakat orvosi czenzura alá ne kelljen helyezni. De ezt az elmebetegügyi törvényben kifejezésre juttatva óhajtanám látni. Ugy az érkezett levél átadásának, mint a beteg által irt levél elküldésének az orvos belátásától és birálatától kell függnie. Ez igy van még Belgiumban is, ahol pedig a betegek irásbeli kérelmezési panaszjogát tulzásba menő szigorusággal védik, elannyira, hogy az egyes betegosztályokon levélszekrények alkalmazása rendeltetett el. Ezekből a betegek levelei naponta kivétetnek s az igazgató büntetés terhe alatt kötelezve van a hatóságokhoz intézett leveleket felbontatlanul elküldeni. A bélyegtelen levelekért a portót az igazságügyminiszter fizeti.

Azt hiszem, ez nem utánzásra méltó példa. Az intézeteknek megfelelően statuált ellenőrzése mellett teljesen felesleges, hogy az összes hatóságok, fel egészen a kabinetirodáig mindenféle képtelen irásbeli panaszokkal zaklattassanak. Maga Morel, a Mons-i elmegyógyintézet igazgatója, aki pedig az elmebetegügyi felügyelőségnek a tagja, ugy nyilatkozik erről, hogy bár az intézetekre nézve megnyugtató a tudat, hogy a betegeknek semmiféle panaszai el nem titkoltatnak, de másrészt kellemetlen és sok felesleges munkát okoz, ha a hatóságok a hozzájuk érkezett panaszokat komolyan veszik és minduntalan felvilágositásokat követelnek.

Részemről elégségesnek tartom, ha a betegeknek szóbeli és irásbeli panaszjoga az elmebetegügyi albizottság vagy az országos elmebetegügyi tanácsnak az intézetet vizsgáló tagjai előtt biztosittatik.

Dr. Konrád Jenő,
a nagyszebeni m. kir. állami elmegyógy intézet igazgató-főorvosa.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Elidegenitési és terhelési tilalom.

Érdekes határozatot hozott nem rég a budapesti kir. itélő tábla, melyben az alsóbirósági végzés megváltoztatásával egy fővárosi pénzintézet mint jelzálogos hitelező javára elrendelte a szőlőfelujitási kölcsön ellen irányuló terhelési tilalom telekkönyvi feljegyzését.

Érdekes ezen határozat, mert a kérdéses tilalom első tekintetre oly szembeszökőleg ellenkezik a kir. Curia 74. sz. döntvényével, hogy misem könnyebb, mint ily tilalom feljegyzésének megtagadását a döntvényre utalással megokolni; a mint hogy már több vidéki tábla ugyanazon fővárosi intézetnek hasonló kérelmét a 74. sz. döntvényre való utalással el is utasitotta; egyik vidéki tábla pedig helyet adott ugyan a tilalom feljegyzésének, de saját indokolással, anélkül, hogy a 74. sz. curiai döntvény indokolására hivatkozott volna. (L. a vonatkozó táblai határozatokat a *Jogt. Közl.* jelen számának mellékletén 499. és 500. sz. a.)

A kérdés tehát, melylyel szemben a felsőbiróságok ily ellentétes álláspontra helyezkedtek, megérdemli, hogy tüzetesebb vizsgálat tárgyává tétessék és pedig annál is inkább, mert téves megoldása a jelzáloghitel-üzletet nagy veszedelemmel fenyegetné.

A fenforgó kérdés hátterét ugyanis a következő eset képezi.

A felfolyamodó fővárosi pénzintézet üzletét jelzálogos kölcsönök nyujtása képezi, melyekre záloglevéleket bocsát ki. Tudva van, hogy az ily záloglevelek hitelének s internationális forgalmának biztositására az 1876: XXXVI. tcz. oly intézkedéseket tesz, melyek mellett kizártnak látszik minden oly eshetőség, hogy a záloglevéltulajdonosok biztositékát képező jelzálogos követelés tőlük elvonassék; vagy a mi ezzel egyenlő: a követelés értéke devalváltassék.

Már pedig ezen kizártnak látszó eset az emlitett intézet ügykörében megtörtént a következő módon.

Egy fehérmegyei adósának 28,000 K zálogleveles kölcsönt engedélyezett oly birtokára, melyben a szőlőmüvelési ághoz tartozó terület egyáltalán nem foglaltatott s melynek alapszabályszerüen megállapitott becsértéke 80,000 K-n tulment. Idők multán tudomására jutott az intézetnek, hogy adósa ugyanezen birtokra 96,000 K-nál nagyobb összegü szülőtelepitési kölcsönt vett fel, mely az 1896. V. tcz.-ben biztositott jogi természete szerint minden bekebelezett követelést megelőz. És hogyan történhetett ez, kérdi a gyakorlati élet élelmességeiben nem járatos olvasó? Igen egyszerüen; az 1896: V. tcz. 5. §-nak második bekezdése alapján, mely igy szól: «*A hol a jelen §. első bekezdésében emlitett szőlőterületeknek oly talaja van, amely a felujitásra nem alkalmas, annak jelenlegi birtokosa azt a jelen törvény engedte előnyökben való részesülése czéljából oly más területével helyettesitheti, a mely hasonló jellegü, uj hegyi szőlő létesitésére alkalmas.*» Fogta-kapta tehát magát az intézeti adós s a szomszédos községekben összevásárolt kipusztult szőlőterületeket s ezeket aztán helyettesitvén a már 28,000 K-ás jelzálogkölcsönnel megterhelt birtokával, ugyanerre felvette az emlitett 96,000 K-n tulmenő agrár-kölcsönt, ugy, hogy mire a fővárosi jelzálogintézet észrevette magát, 28,000 K-s kölcsöne, melynek alapján záloglevéleket bocsátott ki, második helyre és pedig, tekintettel az ingatlan becsértékére, teljesen értéktelen telekkönyvi rangsorba került, ugy hogy kénytelen volt megfelelő záloglevéleit nyomban kivonni a forgalomból.

Adósa pedig egy fél év mulva szépen eladogatta az összevásárolt puszta szőlőket, még pedig legtöbb esetben ugyanazoknak, a kiktől vette.

A fővárosi pénzintézet felhivta az illető felsőbb hatóságok figyelmét a záloglevélügyletet fenyegető ezen veszélyre, mely ugyan mindenkit megdöbbentett, de mely ellen gyökeres és gyors orvoslást senki sem tudott kilátásba helyezni, Egyelőre azonban tenni kellett valamit s expediensül kinálkozott azon eljárás, hogy az intézet adósai a kölcsönről kiállitott kötelezvényükben engedjék meg a felvett kölcsön biztositására azon tilalom feljegyzését, hogy mig a felvett kölcsön le nem törlesztetik, a jelzálogul lekötött ingatlanra az 1896: V. tcz.-ben biztositott kiváltságos szőllőfelujitási kölcsön be nem keblezhető.

Igy is történt s nem akadt telekkönyvi hatóság, mely ezen terhelési tilalmat a jelzálogul lekötött ingatlanra fel ne jegyeztette volna. Egyszer csak azonban meghozatott a 74. sz. curiai döntvény s az alsóbiróságok kezdték lassan megtagadni az ily terhelési tilalom feljegyzését, utalva a döntvényre s még inkább annak indokolására, hol világosan mondatik, hogy: «*az elidegenitési és terhelési tilalom a nyilvánkönyvi ingatlan állagára vonatkozó igény biztositásán kivül más, tehát dologi jogok oltalmára sem szolgálhat, milyenek a zálogjog, szolgalom, dologi terhek stb.*»

Majd a kir. itélő táblák is nyilatkoztak, s mint a már fentemlitett táblai határozatokból látható, több vidéki tábla a tilalmat a curiai döntvénynyel szemben megengedhetlennek nyilvánitotta.

Ily előzmények után került fel egy eset a budapesti kir. itélő táblára, mely azután élesen vette a kérdést szemügyre s a fentemlitett határozatában helyt adott a fővárosi pénzintézet kérelmének s ezzel legalább is annyit kimondott, hogy a szóban forgó terhelési tilalom nem tartozik azok közé, melyek ellen a kir. Curia 74. számu döntvénye irányozva van.

Hogy megállapithassuk, vajon a kir. táblák két ellentétes álláspontja közül melyik a helyes, vegyük szemügyre egy kissé a Curia 74. sz. döntvényét.

Mindenekelőtt különitsük el a hasonlóknak látszó dolgokat s oszszuk két felé a vizsgálódás anyagát.

I. Az ingatlan *állagára* vonatkozó *igény* oltalma.

A legegyszerübb, a legtisztább és legátlátszóbb eset az,

midőn az ingatlan minden idegen befolyástól menten kizárólag egy egyén korlátlan uralma alatt áll, annak kizárólagos és minden igénytől ment tulajdonát képezi. Az ingatlan állagára vonatkozó ezen kizárólagos igény teljes oltalmát találja a tulajdonjog intézményében.

Amde a tulajdonjog változatos és gazdag tartalmánál fogva a legkülönfélébb szükségletek kielégitésére alkalmas s igy bőven merülnek fel a jogi életben szükségletek, melyek oda irányulnak, hogy az ingatlanra vonatkozó tulajdonjog gazdag tartalmában vagy *egymás után* vagy *egymás mellett többen* és pedig már *mai naptól* kezdődő hatályossággal részesülhessenek. Ezen szükségletek kielégitésére különféle jogintézmények szolgálnak. Nevezetesen:

1. *ha egymás mellett részesülők* igényének megvédéséről van szó, ugy a szerint, amint az igény magára az ingatlan *állagára* avagy az állagban közvetlenül csupán annak *értékére* és csak közvetve magára az állagra irányul; továbbá a szerint, amint a megóvandó magánigény a *közérdekkel* is közelebbi vagy távolabbi kapcsolatban áll, az igény megóvására szolgálnak, hogy csak a fontosabbakat emlitsük:

a) a közös tulajdon;

b) a telki szolgalmak, a haszonélvezet, használat intézménye;

c) a tulajdonjogi korlátozások azon fajai, melyek az egymás mellett érvényesülő igények megvédésére alkalmasak, milyen a szomszédjog és több más, az egyes magánjogokban megállapitott tulajdonjogi korlátozás (pl. a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetében — melyet ezentul rövidség okáért Tervezetnek nevezünk — az 571—590. §-okban tárgyaltak némelyike);

mindezek a közérdek hatása folytán *dologi hatálylyal* védik a konkurrens magánigényeket;

d) a bekebelezhető bérlet és haszonbérlet intézménye;

ez már csak *a bekebelezés segélyével* nyujt a szerződő feleken tulterjedő hatályt;

e) a zálogjog és telki teher intézménye;

mely szintén dologi hatályu; azonban már nem közvetlenül az ingatlan állagára, hanem az állag *értékére* irányuló igények védelmére szolgál. Itt ugyanis a végczél abban áll, hogy az ingatlanra a tulajdonoséval együtt concurráló más igények csakis az ingatlan eladásából befolyó pénzösszeg megfelelő részét akarják saját kielégitésükre biztositani; az ingatlan állagára irányuló érdeküknek pedig csak *közvetett*, pl. az, hogy egyfelől azon a jus distrahendi-t gyakorolhassák s ezzel maguknak a kielégitési alapot megszerezhessék; másfelől, hogy az ingatlan állagán, az ő hátrányukra szolgáló változás ne történjék, amiről alább II. alatt bővebben lesz szó.

2. *Az egymás után részesülő igények* megvédésére szolgálnak, hogy ismét csak a fontosabbakat hozzuk fel:

a) a bontó feltétel és a véghatáridő kikötésével átruházott tulajdonjog intézménye (Tervezet 568. §.);

b) a hitbizomány, az utóörökösödés (Tervezet 1874. §.), az utóhagyomáuy (Tervezet 1904. §.) intézménye;

c) az elidegenitési és terhelési tilalom intézménye (Tervezet 563. §.), melynek rendeltetése, hogy oly igények megvédésére szolgáljon, melyek az ingatlant átruházó felet avagy egy harmadik személyt a tulajdonjog visszakövetelésére vagy átruházására nézve illetnek meg, de amely igények mégis jogi természetük szerint a fentebbi *a)* és *b)* pont alá nem tartoznak; pl.: midőn az örökhagyó telekkönyvileg nevére irt ingatlant, melyről tudja, hogy valaki ugyanazon ingatlan tulajdonára igényt tart és az ebbeli követelését per utján érvényesiteni készül, komplikációk elkerülése végett oly módon hagyja valakinek, hogy megtiltja neki az ingatlan elidegenitését; vagy midőn az ajándékozó a megajándékozottat elidegenitési és terhelési tilalom alá helyezi a végből, hogy hálátlanság esetén magának az ajándékozás visszavonását biztositsa (Tervezet 1512. §.);

d) a törvény azon intézkedése, hogy közös tulajdonban álló ingatlannál a társtulajdonosok a közösség megszüntetésének jogát a szerződő feleken tul terjedő hatálylyal is korlátozhatják (Tervezet 684. §.);

e) a tiszta közszerzeménynyé nyilvánitás intézménye (Tervezet 148. §.);

f) a bekebelezett visszavásárlás és elővásárlás intézménye. (Tervezet 1478. és 1490. §§.)

Ezen intézmények némelyike dologi hatályu, némelyike csak a bekebelezés segélyével hat ki a szerződő felek jogutódaira is.

3. Az intézmények ezen két csoportja érdekesen különbözik egymástól. Az 1. alattiak régóta végleg megállapodott, élesen körvonalozott intézmények, melyek majdnem változatlanul egyformán szabályozvák minden magánjogi rendszerben; a 2. alattiak kevés kivétellel olyanok, hogy a tudományban folytonos vita alatt állanak s az egyes magánjogi rendszerekben egymástól sokban eltérő módon vannak szabályozva. Továbbá az 1. alattiak jobbára élesen kijegeczesedett külön dologi jogokat, illetve önálló kötelmi ügyleteket képeznek; a 2. alattiak majdnem kivétel nélkül nem önálló, külön intézmények, hanem részint a tulajdonjog, az öröklési jog korlátozásai, részint egyes kötelmi ügyletek mellékszerződései.

A fenti két csoport szembeállitása nem kimeritő, csak pédaképpen felállitott vázlat s egyes részei lehetnek kifogásolhatók; annyit azonban talán sikerült elérnünk a szembeállitással, hogy világosan fel van tüntetve az a környezet, melyben *az elidegenitési és terhelési tilalom intézménye* a magánjog rendszerében helyet foglal.

Ez volt az egyedüli czél s most már rátérhetünk igazi tárgyunkra: a Curia 74. sz. döntvényére.

Könnyebb összehasonlitás okáért idézzük a döntvény szövegét: «*Oly esetben, midőn valamely ingatlan tulajdonjogának akár hagyatéki birósági átadó végzés, akár szerződés alapján történt átruházásával kapcsolatosan és a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésével egyidejüleg harmadik személynek vagy magának az átruházónak az átruházott ingatlanra vonatkozó és a telekkönyvben kitüntetett igénye biztositására jegyeztetett fel az elidegenitési vagy terhelési tilalom, illetőleg amennyiben ez ily feljegyzés nélkül is már magában a bejegyzes tárgyának jogi természetében benfoglaltatik, az ingatlan állagára a zálogjog bejegyzése sem végrehajtás utján, sem ezenkivül és pedig a tilalom kitüntetésének, illetőleg megszüntének időpontjától kezdődő joghatálylyal sem rendelhető el.*

A haszonélvezetre azonban a zálogjog bejegyzésének mind végrehajtás utján, mind ezenkivül helye van.»

Most hasonlitsuk össze ezen szöveggel a Tervezet hasontárgyu következő szakaszát:

563. §. «*Végintézkedés által csak a dolog tulajdonosa és csak harmadik személy a tulajdon átruházására vonatkozó követelésének megóvására alapithatja meg az elidegenités tilalmát.*

Szerződés által csak az átruházó tulajdonos alapithatja meg az elidegenités tilalmát és csak oly czélra, hogy saját visszakövetelési jogának vagy harmadik személy a tulajdon átruházására vonatkozó követelésének megóvására szolgáljon».

565. §. «*Az elidegenités tilalmát az 548. §. második és az 549. §. második bekezdésének hatályával a telekkönyvben be lehet jegyezni . . . .*»

566. §. «*A terhelés tilalmára az 563—565. §§. szabályait kell megfelelően alkalmazni . . . .*»

A Tervezet 564. §-a az ily, kellőképpen megalapitott elidegenitési és terhelési tilalom *hatályát* szabályozza, és pedig a curiai döntvény szövegével egyezően.

Megemlitjük még a Tervezet 867. §-át, mely semmisnek jelenti ki a jelzálogos hitelező javára kikötött elidegenitési és terhelési tilalmat, mely intézkedéséhez hasonló kijelentés a curiai döntvény indokolásában szintén benfoglaltatik.

A curiai döntvény és a Tervezet emlitett szakaszai szövegének szembeállitásánál legelőször is a két rendbeli szöveg feltünő hasonlatossága tünik fel, ugy hogy igen közel fekszik azon feltevés, hogy a curiai döntvény szövegéhez a Tervezet szolgáltatta a forrást.

Ennek ugyan ellentmondani látszik a döntvény szövegének indokolása, hol az állittatik, hogy a jogügyletileg megállapitott elidegenitési és terhelési tilalomra nézve a szövegben felállitott korlátok «*tételes jogszabályaink és az azokból vonható helyes következtetések szerint*» lettek megállapitva. Ámde ha egy kissé beletekintünk a jogi irók müveibe s az egyes magánjogi rendszerekbe, azt tapasztaljuk, hogy ezen tilalmak kérdésének számtalan apró részei vannak s ezek közt alig van egy, melynél a szabályozás mikéntje vitás ne lenne; s viszont az egyes magánjogi codexek lényegesen különböző módon szervezik ezen intézményt. Itt a helyszüke miatt nem lehet erre bővebben kiterjeszkedni; de aki fel akarja frissiteni emlékezetében az idevonatkozó nézeteket, érdekes összeállitást találhat Lányi Bertalannak «Az elidegenitési és terhelési tilalom» czimü kis munkájában, valamint a Tervezet vonatkozó szakaszainak indokolásában. A sok különféle nézet mellett aztán el fogja az embert a kétkedés, hogy a kérdéses tilalomnak azon constructiója, mely a döntvény szövegében foglaltatik, s mely több hires jogtudós nézetével s több külföldi magánjogi codex álláspontjával egyezik, a mi hiányos tételes jogszabályainkból s az ezekből vonható helyes következtetésből össze lett volna állitható.

Ámde ha áll azon föltevés, hogy a döntvény szövege a Tervezetből van meritve, akkor még azon kérdés döntendő el, hogy vajon jól fog-e megfelelni a döntvény a jogi élet szükségleteinek kielégitésére, mint meg fogna felelni a Tervezet, ha törvénynyé válnék?

S itt a válasz igenlő alig lehet.

Ugyanis: a fent 2. alatt, — nem kimeritően, hanem csak példakép — felhozott esetek mind olyanok, a melyeknél a jogtudósok véleménye szerint (l. Lányi fentidézett munkáját) az elidegenitési és terhelési tilalom vagy már a jogügylet természetében fekszik s igy hallgatag kikötöttnek tekintendő, vagy pedig kifejezetten kiköthető. A jogügyletileg megállapitható (ellentétben a törvényes) elidegenitési és terhelési tilalom korlátainak megvonásánál ugyanis két fő tekintet az, mely kiválókép irányadó; — az egyik az, hogy a tilalom puszta szeszélyből való kikötése meghiusittassék; a másik az, hogy ezen tilalomnak a jelzálogos hitelező javára való kikötése kizárassék. E végből ezen tilalom jogügyleti (végrendeleti vagy szerződési) megállapitásához egyfelől az kivántatik, hogy a tilalom vagy magának az átruházónak, vagy egy harmadik személynek oly fontos érdeke megóvására szolgáljon, mely a közérdek szempontjából elég sulylyal bir arra, hogy az ingatlan természetszerü rendeltetésétől a közforgalom hátrányára elvonassék, vagyis jogi forgalmon kivül helyeztessék; ha tehát pl. az örökhagyó csak azért akarná örököseit ezen tilalom alá helyezni, hogy a pazarlástól, a tönkremenéstől megóvja; vagy ha az örökhagyó valamely jótékony czélra hagyományozott ingatlanat a végből akarná ezen tilalommal terhelni, nehogy az alapitvány valamikor oly helyzetbe kerüljön, melyben a végrendelkező által eléje tüzött czélt többé már nem lenne képes megvalósitani, ugy az örökhagyó ezen puszta ohajtása (nudum præceptum) hatástalan lenne s a kikötött tilalom az örököst még személyesen sem fogná kötelezni. — Megkivántatik másfelül ezen tilalom jogügyleti megállapitásánál, hogy az ne jelzálogos hitelező oltalmára köttessék ki; ennélfogva a tilalom formulájába mindig felvétetik, hogy az átruházót vagy a harmadik személyt illető igény vagy követelés, melynek oltalmára a tilalom kiköttetik, olyan legyen, mely az ingatlan fölötti teljes uralomra irányul, mely tehát tulajdoni igény alapját képezheti, avagy bizonyos eshetőségre tulajdoni igénynyé érlelődhetik; a zálogjog tehát, mint az ingatlan feletti uralmi jognak csak egy bizonyos irányára vonatkozó jog, ki van zárva azon érdekek tanából, melyek védelmére ezen tilalmi intézmény felhasználható.

Itt közbevetőleg ki kell emelnünk, hogy feltünő a jogtudósok és kodifikátorok azon egyértelmüsége és vehemenciája, melylyel a zálogjogot ezen tilalom védköréből kirekesztik. A Tervezet pláne, mintegy külön szakaszt is szentel ezen excommunicatiónak, a 867. §-t, sőt odáig megy, hogy az ily kikötést egyenesen *semmisnek* jelenti ki, mely tehát nemcsak hogy harmadik személyekre ki nem hat, de még a szerződő feleket sem köti. Erre még alább visszatérünk, mert hiszen ez képezi tulajdonképp jelen czikkünk tárgyát. Itt csak közbevetőleg emlitjük meg, s csodálkozásunkat fejezzük ki a felett, hogy a kérdést jogtudósok és kodexek oly különös, speciális esetként domboritják ki; mert hiszen aki a fenti 1. és 2. pont alatt egymással szembeállitott eseteket szem előtt tartja, az előtt oly egyszerü, világos és természetes a dolog, hogy a jelzálogos hitelezőnek az ingatlan állagára vonatkozó s a tulajdonos igényével konkurráló érdeke, mely contemporeur, nem pedig successiv, a jelzálog intézményével teljesen meg van védve; ha tehát ezen védelmet még tetézni akarja az elidegenitési és terhelési tilalom védelmének igénybevételével, mely természetszerüleg a 2-ik pont alatt felsorolt igények, vagyis oly igények védelmére van rendeltetve, amelyek a tulajdonos igényével successiv viszonyban állanak, t. i. akkor élednek fel, amidőn a korlátozott tulajdonos igénye a korlátozásnak megfelelőleg megszünik: ugy a jelzálogos hitelező a közérdekkel, az ingatlanok szabad forgalmával, *minden jogos szükség nélkül* helyezkedik ellentétbe s törekvése méltán tekintetik meg nem engedhetőnek.

Ennek daczára mégis ez azon tér, amelyen az elidegenitési és terhelési tilalom kikötésével a legnagyobb mérvben visszaéltek; mert a mindenfelé felburjánozott és jogellenes czélokra igénybe vett ilyen tilalmak éppen azok voltak, amelyek jelzálogos hitelezők javára köttettek ki. Ez a visszaélés szolgál talán magyarázattal azon vehemens üldözéshez, melyet fent emlitettünk.

Ezen közbevetés után visszatérve tárgyunkhoz, ismételjük, hogy a fent 2. p. alatt felhozott esetek, mint olyanok, melyeknél a jogtudósok véleménye szerint az elidegenitési és terhelési tilalom vagy már a jogügylet természetében fekszik s igy hallgatag kikötöttnek tekintendő, vagy pedig a magánakarat által, vagyis jogügyletileg kiköthető.

Nevezetesen megvan ezen viszonyok mindegyikénél a két főkellék: először egy harmadik személynek megvédendő érdeke és másodszor ezen érdeknek az ingatlan feletti teljes uralomra vonatkozó iránya, mi által ki van zárva, hogy ezen oltalmat a perhorreszkált jelzálogos hitelező igénybe vehesse.

Most tehát az a kérdés, hogy mennyiben felel meg a curiai döntvény szövege s mennyiben felelnek meg a Tervezet intézkedései azon követelményeknek, melyek ezen 2. p. alatti igények védelméhez füződnek.

Ami először is a Tervezetet illeti: ennek az 563—567. §-okhoz irt indokolásából világos, hogy ennek 563. §-a nem az egyetlen hely, hol az elidegenitési és terhelési tilalmaknál történik intézkedés; mert a *dologi hatályu* ily rendelkezések, vagyis amelyekben az elidegenitési és terhelési tilalom már *hallgatag* benfoglaltatik, mint pl. az 568. §-ban tárgyalt esetnél, a rendszer illető helyein keresendők. Viszont az 527. §. indokolásából kiderül, hogy a Tervezet némely *kötelmi jognak* s a dologi jogok némely *korlátozásainak* és meghatározásainak is megnyitja a telekkönyveket s igy a Tervezet törvénynyé válása esetén több efféle jogi viszony lesz a telekkönyvekbe bejegyezhető, mint jelenlegi telekkönyvi szabályaink szerint; ezen telekkönyvi bejegyzés pedig surrogá-

tumát fogja képezni azon védelemnek, melyet különben az elidegenitési és terhelési tilalom volna hivatva szolgáltatni.

Igy hát a Tervezet nyugodtan vonhatja szükebbre azon korlátokat az 563. §-ban, melyek közt ezen tilalmak kikötését megengedi; mert az ezen szakasz szerint kiszorult, de hasonló védelmet követelő viszonyok nem esnek el azért teljesen ezen védelemtől, mert megtalálják azt a Tervezet azon más helyein, hol a dologi hatályu rendelkezésekről s a telekkönyvi bejegyzésre alkalmasoknak kijelölt jogügyletekről történik intézkedés. S valóban ugy is áll a dolog, hogy a fenti 2. pont *a) f)* alpontjaiban felsorolt minden egyes jogviszony a Tervezet ott idézett szakaszaiban akként rendeztetik, hogy az elidegenitési és terhelési tilalom vagy hallgatagon kikötöttnek tekintendő, vagy kifejezetten kiköthető, vagy pedig a tilalom hatálya, ha nem teljesen is, de legalább részben a telekkönyvi bejegyzés által elérhető.

Ámde igy van-e ez mind a curiai 74. sz. döntvénynél? A kir. Curia nem ruházhat fel dologi hatálylyal oly rendelkezéseket, melyek mai tételes jogunk szerint ily hatálylyal nem birnak s nem adhatja meg a bekebelezhetőséget oly jogoknak vagy korlátozásoknak, melyek mai telekkönyvi szabályaink szerint a telekkönyvbe be nem jegyezhetők.

Ha tehát a kir. Curia éppen oly szükre szabja az elidegenitési és terhelési tilalom jogügyleti kiköthetésének korlátait, mint a Tervezet 563. §-a, abból nagy baj lehet, mert sok oly jogviszony kiszorult ezen korlátok szükre szabott területéről, melyek ezen tilalom védelmére utalva vannak s kárpótlást mai jogrendszerünkben nem találnak.

Igy a fent 2. *a)—f)* alatt nem kimeritően, csak példaképp felsorolt esetek közül csak az *a)*, *b)* és *c)* alattiak azok, melyek a döntvény feltételeinek megfelelnek s igy a döntvény szerint vagy hallgatólagos vagy kifejezetten kikötött elidegenitési és terhelési tilalom által védve vannak vagy védhetők: az *f)* alatti eset jelenlegi jogunk szerint is bekebelezhető, de már a *d)* és *e)* alatti eset nem rendelkezik azon kriteriumokkal, melyeket a döntvény a tilalom kiköthetésére felállit.

Mindezekből, azt hiszszük, azon tanuság vonandó le, hogy miután merülhetnek fel a gyakorlati jogéletben oly esetek, melyek a 74. sz. döntvény szigoru feltételeinek meg nem felelnek s mégis ezen tilalom védelmére szorulnak: a biró ne engedjen azon csábító kényelemszeretetnek, mely arra ingerli, hogy a vitás konkrét esetek tüzetesebb vizsgálata nélkül huzzon alá a döntvénynek minden látszólagosan aláhuzható esetet, hanem magasabb és igazán fenkölt feladatához képest átható és éles tekintettel hassa át a kérdést s ahol legkisebb kételye van, hogy a döntvény szigoru mértékének alkalmazása nem foszt-e meg valamely jogviszonyt a jogos védelemtől, a döntvény formuláját legalább addig, mig rendszeres magánjogi törvénykönyvünk nem lesz, csak a legvilágosabb esetekben alkalmazza.

És most áttérünk tulajdonképpi tárgyunkra: a szőlőfelujitási kölcsönök ellen irányzott terhelési tilalomra, vagyis:

II. Az ingatlan állagának oltalmára.

Azon jogi intézmények által tehát, melyek fent I. 1. és 2. alatt egymással szembe állittattak, meg voltak védve a tulajdonossal szemben mindazon *igények*, melyekkel harmadik személyek az ingatlan *állagára* birhatnak. De természetesen az igény biztositott voltának, valamint minden jognak is, értéke attól függ, hogy azon dolog, melyre vonatkozik, meg ne semmisüljön. Ha ezen megsemmisülés vis major által idéztetik elő, ugy ezt türnünk kell, azon nem segithetünk; ha azonban a megsemmisülés egészben vagy részben emberi tevékenységből származik, arra már a jogrendszernek orvoslást kell nyujtania. A magánjogi törvényeknek ilyen orvosszereit képezik a kártérités intézménye és azon törvényes szabályok, melyek minden egyes dologi jognál és minden egyes kötelemnél a jog vagy kötelem tartalmát meghatározzák.

Igy, hogy tárgyunknál fogva csak a zálogjognál maradjunk, minden magánjogi törvénykönyv intézkedik arról, hogy a jelzálogilag terhelt ingatlan tulajdonosa köteles az ingatlan rosszabbodását megakadályozni s köteles az ingatlan állagát sértetlenül akként fentartani, hogy a jelzálogi fedezet biztossága ne veszélyeztessék. (L. Tervezet 865., és 866. §-ai.)

Az itt irányadó elvet a német polgári törvénykönyv tervezetének indokolása az 1072. §-nál következőleg fejezi ki: «Aus der dinglichen Natur der Hypothek muss für den Gläubiger der Anspruch auf die mit der Haftung des Grundstückes gegebene Sicherheit und folglich auf Abwendung aller diese Sicherheit gefährdenden Einwirkenden auf das Grundstück hergeleitet werden.» Ezen elvet az ujabb magánjogi törvénykönyvek közül legjobban kidomboritja a szász polgári törvénykönyv következő intézkedéseiben: §. 376 Eine den Werth der verpfändeten Sache mindernde *Bestellung von Rechten* ist, soweit sie die Sicherheit des Pfandgläubigers *verletzt*, demselben gegenüber nur wirksam, wenn er seine Einwilligung dazu ertheilt hat.» «§. 377. *Aenderungen* an der verpfändeten Sache, welche deren Werth *zum Nachtheile* des Pfandgläubigers mindern, dürfen nicht ohne dessen Einwilligung vorgenommen werden».

E szerint tehát joga van a jelzálogos hitelezőnek arra, hogy követelhesse az ingatlan tulajdonosától, miszerint a jelzálogul lekötött ingatlan állagát se meg ne semmisitse, se rosszabbá ne tegye, mint amilyen az akkor volt, midőn az ingatlan megterheltetett. És ha képzelhető egy olyan eset, hogy az ingatlan állaga egy bizonyos kölcsön bejegyzése által megváltozik és pedig egy előbb bekebelezett jelzálogos hitelezővel szemben ugy változik meg, hogy ennek zálogjoga teljesen vagy részben értéktelenné válik: ugy az ilyen megterhelés, az előbb szerzett zálogjog dologi hatályánál fogva, nemcsak tiltottnak, hanem egyenesen semmisnek tekintendő; mert hiszen miben álljon különben a zálogjog dologi hatálya, ha maga azon tulajdonos, aki ezen zálogjog bejegyzéséhez engedélyt adott, jogellenes okozat megváltoztatásával ezen zálogjog értékét tetszése szerint devalválhatja?

Már pedig a jelen czikk bevezetésében előadott konkret eset kézzel foghatóan bizonyitja, hogy az 1896: V. tcz. alapján felvett szőlőfelujitási kölcsön ezen törvény 5. §-ánál fogva, mely az emlitett substitutiót megengedi, oly jogi tetmészetü, mely az ingatlan állagát akként változtatja meg, hogy az ingatlan mintegy váltság köteles ingatlanná alakul át s mindenesetre az előbb szerzett jelzálogos követelés fedezetét, biztositó képességét teljesen vagy legalább részben elveszti. Az ily agrár kölcsönnel való terhelés tehát nem tehermentes ingatlannál már a zálogjog dologi hatályánál fogva tilalmasnak tekintendő s igy kétségtelen, hogy a felek, — a nagyobb bajuk meggátlása végett, — arra is jogositvák, hogy a tulajdonos midőn jelzálogos kölcsönt vesz fel ingatlanára, hitelezője javára terhelési tilalmat jegyeztessen fel arra nézve, hogy mig jelzálogos tartozását le nem törleszti, birtokát az 1896: V. tcz. kiváltságaival biró szőlőkölcsönnel hitelezője beleegyezése nélkül meg nem terhelheti.

Hogy ezen terhelési tilalom egészen más természetü, mint azon tilalmak, melyekről a curiai 74. sz. döntvény szól, azt hiszszük, a fenti fejtegetések után mindenki előtt világos; mert hiszen a curiai döntvényben tárgyalt tilalmak egymásután következő igénylők jogát biztositják az ingatlanra; az agrár kölcsön ellen irányzott tilalom pedig ugyanezen időpontban egymással szemben álló feleknek, hitelezőnek és adósnak, oly viszonyát védelmezi, amely a zálogjoggal mármár teljesen védve van s ezen speciziláis esetben ezen speciális tilalom csak azért válik szükségessé, mert a zálogtárgy megromlásának veszélye agrár kölcsön felvehetése alakjában fenyeget. — Egyebekben pedig sem az ingatlan elidegenitését, sem annak más rendes kölcsönnel való terhelését nem akadályozza.

Ha ez nem igy volna helyes, képzeljük csak el, hogy különösen zálogleveles kölcsönökkel szemben miféle eredményre jutnánk! Az 1896: V. tcz. elhibázott 5. §-a miatt tönkre tennénk a zálogleveleknek az 1876. évi XXXVI. törvényczikkben megalkotott biztositékait; mert mit használna az, hogy a záloglevelek alapját képező jelzálogos követelések másra át nem ruházhatók, le nem foglalhatók stb., ha egy később felvett agrár kölcsön telekkönyvi rangsorban eléje kerülhet azon zálogleveles kölcsönnek? És ha egy ilyen tréfa, — képzeljük csak el, — nem hazai intézetet, hanem egy külföldi, vagy pláne osztrák jelzálogi intézetet találna érni, mily lárma keletkeznék abból a mi barbár jogállapotaink fölött s miként fogna az kihatni külföldön elhelyezett zálogleveleink appreciálására?

Nem! — Ilyen ferde világitásba nem szabad kerülni judicaturánknak s azért kijelentjük, hogy szerény nézetünk szerint a fenforgó kérdést ugy jogi mint közgazdasági szempontból ugy kell eldönteni, a mint azt a budapesti kir. itélő tábla fent emlitett határozatában eldöntötte, s amely álláspontot reméljük, többi tábláink is magukévá fognak tenni.

S végül még a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete dologjogi részének tudós szerkesztője becses figyelmébe ajánljuk ezen speciális terhelési tilalmat, mely a Tervezet 867. §-ának törvénynyé válása esetén örökre ki lenne zárva a telekkönyvekből. Igaz, hogy a német polgári törvénykönyvnek is van hasonló szakasza (1136. §.), de Németországban aligha lesz ilyen elhibázott törvény, mint a mi 1896. évi V. tczikkünk. — Gondoskodni kellene tehát róla, hogy ha a Tervezet 867. §-a törvénynyé válik, az 1896. évi V. tcz. 5. §-ában megengedett substitutio visszaélésekre ne vezethessen.

Foltin Pongrácz,
ügyvéd

Törvényellenes pótmagánvádak.*

Aki jogot akar élvezni, az az azzal járó kötelességeket is tartozik teljesiteni. A sértett, ha pótmagánvádlói, tehát vádlói jogokat akar gyakorolni, teljesitse a velök járó vádlói kötelességeket is! Ez vita nélkül álló dolog, mert — amint kimutattam — a törvény igy rendeli.

A felhozott törvény- és indokolásbeli kijelentésre való reámutatás után valóban majdnem feleslegesnek látszik, hogy a tárgyamul szolgáló gyakorlat téves, sőt törvényellenes voltának kimutatásával tovább is foglalkozzam. Mégis felemlitek egynéhány kérdést, amelyek ugyszólván a választ is magukban foglalván, szintén csak még jobban megvilágitják azt a tételemet, hogy ezzel a gyakorlattal bíróságainknak, ha valóban a törvénynek megfelelően akarnak eljárni, haladéktalanul szakitaniok kell.

Ha «törvényes vád», «törvényszerü vádinditvány» jellegével birónak fogadnók el továbbra is az ilyen igenlő, a büntetési kivánalmat egyszerüen ismétlő «pótmagánvádakat», amelyeknél a bíróság előtt nem áll sem tényállás, sem törvényszakasz, sem indokolás, akkor kérdem: mi lesz a tettazonosságnak oly sokszor ügydöntő kérdésével? A BP. 325. §-a szerint «a bíróság semmiség terhe alatt nem tehet itélete tárgyává oly tettet, mely miatt a vádló vádat nem emelt». A pótmagánvádló «igen»-jéből hol fogunk tisztán látni arra nézve, hogy melyik tett is az, amely miatt ő «vádat emelt?»

Mily alapon fog továbbá a bíróság ily esetben arra az eshetőségre nézve meggyőződést alkothatni magának, amelyre vonatkozólag a BP. 325. §-ának 3-ik bekezdése van megteremtve? A puszta «igen» szócskában álló «vád» alapján hogyan fogja megállapitani itélete meghozása előtt azt, hogy ő, a bíróság «sulyosabb büncselekmény tényálladékát látja fenforogni, mint amelyre a vád irányult»? Mi lesz ilyen esetben az ugyanazon §-ban a felek részére biztositott oly fontos jogokból?

Mi lesz a BP. 384. §. 4. és 6. és a 385. §. 1. *a) b)* és *c)* pontjában megállapitott semmiségi okok fen vagy fen nem forgásának megállapithatásával? Ha a «vád» sem a tettet, sem a büncselekményt, sem az alkalmazandó §-okat nem jelöli meg, miből lesz vajon megállapitható, hogy a bíróság hatáskörébe tartozik-e a «vádbeli» cselekmény vagy sem? Kell-e kötelezőleg alkalmazni védőt vagy sem? Nem évült-e el a büntethetőség? stb.

Mindezek megoldhatatlan, eldönthetetlen kérdésekké válnak a mai gyakorlat mellett. Mert, hangsulyozom, e kérdéseknek nem a még csak meghozandó itélet, hanem a bíróság elé terjesztett vád szempontjából való eldöntését tartom azok felvetésénél szem előtt.

Akik netalán az itt kifejtettekkel ellenkező nézetben vannak, azok bizonyára azzal fognak érvelni, hogy a BP 276. §-ának 2-ik bekezdésében az utolsó mondatra mutatnak reá.

E törvényhely szerint ugyanis a sértett, akkor, ha a kir. ügyész a vádiratot benyujtotta ugyan, de vádját a főtárgyalás elrendelése előtt visszavonta, már csupán azzal is eleget tesz a pótmagánvádlói vádemelésnek, hogy csak annyit jelent be, hogy «a kir. ügyész vádiratát magáévá teszi».

Ez azonban nem czáfolja meg nézetemet.

Mindenekelőtt arra kell rámutatnom, hogy az ilyen pótmagánvádlói fellépést ez a 276. §. kifejezetten csakis a főtárgyalás előtti időszakban engedi meg. Ezt a lehetőséget tehát magára a főtárgyalásra is kiterjeszteni már a törvény kifejezett rendelkezésénél fogva sem lehet.

Ámde talán még fontosabb ennél az az érvem, hogy még ha a törvényben is szorosan körülhatárolt időszakra nem lenne is szoritva az ilyen pótmagánvádlói vádérvényesités, akkor is kizárná annak a főtárgyaláson is alkalmazhatását az a szabály, mely szerint a főtárgyaláson eljáró itélőbíróság részére a legfőbb szabály a közvetlenség és szóbeliség elvének szigoru megőrzésében áll.

Ami előtte történik, az létezik az ő részére, de ami nem előtte történt, azt határozása alapjául nem szabad tekintenie. A főtárgyaláson az előkészitő iratok — és elvégre ilyen a vádirat is — olyan szerepet, hogy a szóbeli vádinditványt pótolják, a közvetlenség és szóbeliség elvének megsértése nélkül nem játszhatnak.

Ámde még ha ez meg is történhetnék a főtárgyaláson is, akkor is hiányoznék a «vádból» az indokolás, a tényállás és bizonyitékok felsorolása, — amit pedig a BP. 315. §-a szintén megkövetel — mert hiszen a vádirat indokolását is nem szabad felolvasni.

Gondoljunk különben arra az esetre is, amidőn a vádlott a vádirat ellen kifogásokkal élt és a vádtanács vádhatározatot hozott. Ilyenkor a BP. 304. §-a értelmében a főtárgyalási bíróság előtt a vádiratot egyáltalán nem szabad felolvasni, elő sem szabad venni, azt tehát az itélethozásnál figyelembe venni sem szabad. Kérdem: ebben az esetben miként alkalmaztathatnék — ha ugyan egyáltalában is alkalmazható lenne — a BP. idézett 276. §-a? Hivatkozhatnék-e a sértett vádjaképpen olyan iratra (a vádiratra), amely a bíróság előtt nem is létezik, mert nem szabad léteznie?

Amily kevéssé szolgálhatna tehát a netán a mai gyakorlatot helyeslők nézete mellett a BP. 276. §-ára való hivatkozás, épp oly tartalomnélküli érv lenne az is, ha a BP. 42. §-ára történnék hivatkozás, amely szerint ügyészi vádelejtés esetén a sértett felszólitandó, hogy «a vád képviseletét vegye át», amely felszólitásra a bíróság előtt jelen levő sértett élőszóval azonnal «felelni» köteles.

«Felelni» köteles, ezt a szót használja a törvény. Azt mondhatnák tehát a nézetemet nem helyeslők, hogy ime a

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

törvény is csak egyszerü igenlést követel meg a pótmagánvád érvényesitéséhez.

Azt hiszem, hogy az ilyen felfogás tévessége nyilvánvaló és talán éppen legfőbbképpen e téves felfogáson alapul a mai téves gyakorlat.

Első sorban is arra kell reámutatnom, hogy e §-ban nem a «vádemelés»-ről s illetve a főtárgyalási érdemleges «vádinditvány»-ról van szó, hanem csupán a «vád képviseletének» átvállalásáról.

És ez nagyon fontos különbség. Mert más a «vád képviseletének elvállalása» és más a «vádemelés». Az utóbbi magában foglalja ugyan az előbbit is, de ez nem áll megforditva is. Aki már vádat «emel», az előbb már bizonyára «elvállalta a vád képviseletét», de aki még csak addig haladt, hogy kijelentette, hogy átveszi a vád képviseletét, az ezzel még nem emelt egyuttal vádat is.

A vád képviselete még csak a lehetőséget, a jogi alapot foglalja magában arra, hogy az illető, ha akar, vádat emelhessen, de még nem maga a vádemelés.

A vád képvislete csak keret, amelyen belül a vádemelés helyet foglalhat, amelyet a vád emelésével kitölthetünk, de még nem maga a vádemelés.

Elég lesz e — különben talán bizonyitásra nem is szoruló — tétel igazolásául csak arra reámutatni, hogy a közvádló kir. ügyész is elvállalta ugyan már a vád képviseletét akkor, amikor a feljelentésre elrendelte a nyomozást, de ezzel még vádat nem emelt, mert ez a vádképviselet keretében csak akkor lesz megtörténtnek tekinthető, ha a bíróság előtt vizsgálati inditványt tesz vagy hozzá vádiratot nyujt be. Ez előtt az időpont előtt létezik ugyan már vádképviselet, de vád még nincs, vád még nem emeltetett.

A vádképviselet és a vádemelés fogalmai közt való ezt a fontos különbséget szem előtt tartva, be kell látni, hogy a BP. 42. §-ának puszta «felelet» kivánása kizárólag csakis a vád képviseletének kérdésére vonatkozik. Csak arra «felelhet» igennel a pótmagánvádlóul fellépni akaró sértett, hogy átveszi-e a vád képviseletét: igen-e vagy nem? Ha aztán igennel «felel», akkor egy ujabb feladat áll elébe, az tudniillik, hogy most már «vádat emeljen», «terjeszsze elő a vádinditványát». Ennek azonban aztán a BP. 315. §-ában és a hozzátartozó «Indokolás»-ban előirt módon kell történnie, mert ez, mint kimutattam, minden «vádlót» egyaránt kötelez, tehát kötelezi a pótmagánvádlót is.

A vád képviselete és a vád emelése közötti fontos különbség és a vádemelés szabályainak a pótmagánvádlót is kötelező voltának még nagyobb bizonyitására hadd emlitsem még meg a BP. 277. §-át is, amely szerint, ha az ügyész a főtárgyalás előtt ejtette el a vádat, a pótmagánvádló a saját vádiratát mindenben a BP. 255. §-ában foglalt rendelkezések értelmében megszerkesztve köteles benyujtani. Ime ez a 277. és 255. §. szintén megköveteli tehát a vádiratra nézve a pótmagánvádlótól is mindazokat a kellékeket, melyeket a 315. §. a főtárgyalási vádemelésre nézve megkövetel.

Valóban érthetetlen lenne, hogy ha a tulajdonképpen kisebb jelentőségü — mert még csak a vád alá helyezésre irányuló — mozzanatnál, a vádiratnál igy megköveteli a törvény a vádlói kötelességek pontos teljesitését a pótmagánvádlótól is, miért követelne kevesebbet tőle a főtárgyalási vádemelésre nézve, ami bizonyára fontosabb mozzanat, mert hiszen ott már az elitélés kérdéséről van szó.

De reá kell térnem ezek után a törvényből meritett érvek után arra is, hogy sokan azzal érvelhetnének ellenem, hogy a főtárgyaláson egyedül, jogi képviselő nélkül megjelenő sértettől, aki sokszor és talán a legtöbbször müveletlen, tanulatlan, de mindenesetre jogi tudással nem rendelkező ember, nem lehet megkövetelni a Btk. és a BP. ismeretét s még kevésbbé azt, hogy szónok legyen, aki a visszalépett ügyész helyett, például az esküdtek előtt, hatásra alkalmas, szónokilag is tökéletes vádbeszédet tudjon tartani. Ez mind igaz, de kifejtett nézetemet nem dönti meg.

Mindenekelőtt azzal felelhetnék erre az ellenvetésre, hogy hát akkor miért követel mégis a törvény a BP. 255. §-ának megfelelő és megszerkesztésénél törvénytudást feltételező, tökéletes vádiratot a pótmagánvádlótól is, vagy miért követeli meg a kir. Curia a pótmagánvádlótól is, hogy semmiségi panaszát a törvénynek megfelelően jelentse be, ami talán még a vádirat megszerkesztésénél is nagyobb jogi tudást követel meg, mert hiszen sokszor még a hivatásos jogászok sem tudnak hiba nélkül eleget tenni ennek a követelménynek.

A törvény — törvény! Annak nem tudásával magát senki sem védheti! És ha áll ez a szabály a sokkal rosszabb helyzetben levő, de jogot szintén nem tanult vádlottra, még inkább kell hogy álljon a sokkal előnyösebb helyzetben levő pótmagánvádlóra nézve is.

De nem is törvénytudást és szónoki képességet követelek én meg a pótmagánvádlóul fellépni akaró sértettől. Legkevésbbé sem! Hanem igenis megkövetelendőnek tartom tőle azt, hogy ha embertársának megbüntettetését, fegyházba vagy börtönbe stb. juttatását akarja elérni, akkor mindenekelőtt bizzék meg a kir. ügyészben, aki bizonyára csak ott ejt vádat, ahol vádat ejteni kell; és megkövetelem tőle azt, hogy ha az ügyésznek a vádelejtésben megnyilvánuló meggyőződésében megnyugodni nem tud, akkor embertársa fegyházba, börtönbe stb. juttatását tekintse ő maga, a sértett fél is elég fontos és komoly dolognak arra, hogy ebbeli kivánságának törvényszerü voltáról a bíróságot ő is éppen oly lelkiismeretesen és komolyan igyekezzék meggyőzni, mint bizonyára tenné ezt az ügyész, ha vádját el nem ejtette volna! Adja elő tehát a sértett pótmagánvádló is a tényállást, nevezze meg ő is §-ok szerint a büncselekményt és jelölje meg ő is ugyanigy az alkalmazandó büntetési tételt, sorolja fel ő is a bizonyitékait, de az, hogy bíróságaink a törvény kifejezett rendelkezése ellenére mindezt meg nem követelve a sértettől, marasztaló itéleteket hozzanak a sértettnek a büntetési kivánságra vonatkozó kérdés egyszerüen «igenlő» feleletére: ez nézetem szerint tovább nem mehet és fen nem tartható gyakorlat.

Az igazságszolgáltatás nagy érdekei a jogot tudó emberek közremüködését követeli meg. Ha a sértett nem jogtudó, ám hozzon ügyvédet magával. Majd elvégzi az ő teendőjét ugy, amint a törvény megköveteli!

A kir. Curia következetesen visszautasit minden semmiségi panaszt, amely nem a törvénynek a legszigorubban megfelelő módon érvényesittetik. Az ő ezen gyakorlatának tulszigoru vagy mereven formalisztikus voltának kérdése felett vitatkozni nem ide tartozik. De az bizonyos, hogy ha a jogélet irányitására hivatott legfelsőbb birói hatóság a vád eredményének, az itéletnek felülbirálása körül oly szigoruan ragaszkodik a törvényhez (noha ez csak formai kérdés tulajdonképpen), akkor az itélet alapjául szolgáló tényező: a vádemelés törvényszerüségének kérdését még nagyobb szigorusággal kell vizsgálniok bíróságainknak, még pedig annál is inkább, mert ez már nem is csupán formai jelentőségü, hanem a BP. legfontosabb alapjával: a vádelv jelentőségével a legszorosabb kapcsolatban álló elvi kérdés jellegével bir. Itélni csak ott lehet, ahol szabályszerü vád emeltetett.

És ennélfogva valamiképpen nem állana a «törvényszerü vád» a bíróság előtt akkor, ha a közvádló kir. ügyész mondana «vádbeszéd»-ként csak annyit, hogy: «kérem a vádlott elitélését», ugy akkor sem áll «törvényszerü vád» a bíróság előtt, ha az ügyészi vádelejtés után a pótmagánvádló sértett mond szintén csak ennyit.

A bíróság elé egyik esetben sincs «törvényszerü vád» terjesztve, aminélfogva egyik esetben sem hozhat sem föllmentő, sem elmarasztaló itéletet, hanem minden ilyen eset-

ben vád hiányában végzésileg meg kell szüntetnie az eljárást. És azt hiszem, hogy ha a bíróság ilyenkor mégis vád (pótmagánvád) fenforgását állapitaná meg és akármilyen, akár marasztaló, akár felmentő itéletet hozna, a törvény őréül hivatott kir. ügyész legfontosabb kötelességei egyikét fogja teljesiteni, ha az ilyen itélet ellen a BP. 384. §-ának 9. és 11. pontjaira alapitott semmiségi ok alapján megfelelő jogorvoslattal él és a felsőbíróságok csak törvényszerü kötelességüket fogják teljesiteni azzal, hogy az ilyen itéletet megsemmisitik és vád hiányában megszüntetik az eljárást.

Dr. Balás Elemér,
budapesti kir. alügyész.

Különfélék.

— **Budapesti terminusok.** A budapesti VIII—X. ker. kir. járásbiróságról emlitettük, hogy a f. évi junius 22-ikén beadott keresetre a tárgyalást 1903 szeptember 1-re tüzte ki.

Ezen látszólagos hosszu terminus okának magyarázatául a bíróság ez idő szerinti vezetője közli velünk, hogy a kérdéses keresetre azért tüzetett ki szeptember 1-re határnap, mert az ügyben eljáró biró f. évi julius 2-án kezdi meg törvényes szabadságát, s mert megviselt egészségi állapota miatt előreláthatólag még két heti rendkivüli szabadságot lesz kénytelen kérni s igy az 1903 julius 2-tól számitott 8 héten át nem tüzhet ki tárgyalást.

Ez az eset is mutatja, mennyire kivánatos oly irányu intézkedés, hogy a szabadságon levő birák ügyeit felváltva a többi birák tárgyalják. Mint értesülünk, a budapesti törvényszék elnöke ily tartalmu rendeletet már ki is bocsátott. Kár, hogy a mostani nyárra ez a rendelet kissé elkésett.

— **Az ügyvédi szólásszabadság védelme.** Az elmult héten kétszer találkoztunk olyan esettel, melyben az ügyvédi szólásszabadság megsértetett. Az egyik esetben az ügyvéd ellenfele sértő szavakkal illette az ügyvédet érdemleges előterjesztése miatt, a másikban pedig a büntető bíróság elé idézte az ügyvédet ügyvédi müködéséből folyólag az elkeseredett ellenfél, majd mikor itt sem ért czélt, revolverrel rálőtt és csak különös véletlen folytán nem esett az ügyvéd hivatásának áldozatául.

Nem ismerjük egyik esetnek sem a részleteit és közelebbi körülményeit; csupán elvi álláspontból foglalkozunk a két dologgal.

Mindkét eset mutatja, hogy az ügyvéd szólásszabadsága mily kevés védelemben részesül törvényeinkben is, bíróságaink részéről is.

Az első esetben a biró hallgatagon türte, hogy az ügyvédet az ellenfél egymásután több izben sértegette. Nem titkoljuk el, hogy nézetünk szerint éppen nem védhető az ügyvédnek amaz eljárása, hogy tettlegességgel válaszolt a sértésekre és közbotrányt okozott, de a többszörösen sértett ügyvéd eljárásának megitélését enyhiti ellenfelének provokáló magatartása és az, hogy a bíróság révén elégtételt nem kapott.

A másik esetben a büntető járásbiróság tárgyalást tüzött az ügyvéd elleni olyan feljelentés folytán, amely az ügyvédnek képviselői minőségben az árvaszék, tehát hatóság előtti eljárását tette vád tárgyává. Az ügyvéd meghurczoltatása mindenesetre elkerülhető lett volna, ha a BP. 527. §-a alapján a járásbiróság a bünvádi eljárás megindítását megtagadta volna, mert már a feljelentésből világos volt, hogy a cselekmény, melylyel az ügyvéd vádoltatott, nem büntethető.

Egy ügyvéd.

— **A Btk. 275. §-ához.** Érdekes kérdés fogja a közel jövőben a kir. Curiát foglalkoztatni.

A. becsületsértés vétsége miatt feljelenti B.-t, ki a tárgyalás során a sértés elkövetését elismeri, azonban viszonvádat emel A. ellen az ellenében elkövetett becsületsértés miatt. A bizonyitási eljárás levezetése után a vád és viszonvád igazolást nyervén, B. vádlott kéri magát is, a viszonvádlott főmagánvádlót is a becsületsértés vétségében bünösnek kimondani és a 275 §. alapján a büntetés alul mindkettőjüket felmenteni. Ellenben A. kéri B.-t megbüntetni, önmagát pedig felmenteni.

A bíróság itéletével tényleg mindkettőt bünösnek mondja ki a becsületsértés vétségében és a 275. §. alapján mindkettőt felmenti a büntetés alól. B. olyan itéletet nyervén, mely kivánságának megfelelt, abban megnyugodott. Ellenben A. felebbezést jelent be B. felmentése miatt.

A törvényszék előtti felebbezési tárgyaláson A. azzal indokolja felebbezését, hogy a 275 §. csak *nyomban viszonzott* kölcsönös becsületsértés esetében alkalmazható, ő azonban pótlólag be tudja igazolni, hogy ő 3 héttel hamarabb sértette meg B.-t és igy B. a büntetés alól nem menthető fel.

A felebbezési bíróság a megjelent tanukat kihallgatván, beigazolást nyert, hogy A. B.-t tényleg 3 héttel hamarább sértette meg. Erre B. kéri az itélet helybenhagyását, mert a 275 §. alkalmazásához nem szükséges az időbeli egység vagy közelség, hanem a sérelmek tárgyi és személyes összefüggése, ez pedig a jelen esetben fenforog. (Nézzétek, ez az a zsivány gazember, a ki véresre vert.) Az esetre azonban, ha a bíróság a 275. §-t alkalmazhatónak nem találná, kérte A.-t is megbüntetni, mert igaz ugyan, hogy A. a büntetés alul jogerősen fel van mentve, de csakis a 275. §. alapján. Ki van mondva bünösnek is és pedig szintén jogerősen; ha tehát ép A. felebbezése folytán derül ki, hogy a 275. §. itt nem alkalmazható, minthogy a 117. §. analógiájára a bünösül kimondott egyén csak halál, királyi kegyelem és elévülés esetén menekülhet a bünösül kimondás természetszerü következménye, a törvényben megállapitott büntetés alul, kétségtelen, hogy ha elesik a 275. §., A. is feltétlenül megbüntetendő, mert ellenkező esetben az itélet azt a jogi képtelenséget foglalná magában, hogy jogerősen bünösnek deklarálja A.-t, de azért meg nem bünteti.

A. tiltakozik az ő megbüntetése ellen, mert a bünvádi eljárás alapelve értelmében vád nélkül nincs elitélés; ő ugyan bünösnek van kimondva B. által ellene emelt büncselekményben, de a járásbiróság őt a büntetés alul felmentette, e felmentő itéletben az ő vádlója, B. megnyugodott és igy az ő felmentése jogerőre emelkedett. Hogy miért és mily §. alapján van ő immár jogerősen felmentve a büntetés alul, az reá nem tartozik, ezt B.-nek kellett volna meggondolni akkor, midőn az itéletben megnyugodott. Ha a törvényszék itélete képtelenséget foglalna magában, az elsőfoku itélet reá vonatkozó részének helybenhagyása által, még nagyobb absurdumot követne el, ha büntetéssel sujtana oly egyént, ki immár jogerősen fel van mentve a büntetés alól.

A törvényszék hosszas tanácskozás után a következő itéletet hozta:

A Btk. 275. §-a a jelen esetben alkalmazhatónak nem találtatván, ugy A. mint B. ez egymás sérelmére elkövetett becsületsértés vétsége miatt 10—10 K pénzbüntetéssel sujtatnak. Indokolásában magáévá teszi B. érvelését, mely szerint általános jogi szabály, hogy akit jogerős birói itélet valamely büncselekményben bünösnek mond ki, arra alkalmazni kell a bünösül kimondás természetszerü következményét, a büntetést is.

A. a koronaügyészhez fordult a czélból, hogy ezen itélet ellen a kir. Curiánál éljen a jogegység érdekében perorvoslattal. Tudomásunk szerint a koronaügyész a kérelemnek helyt adott és igy a kir. Curia már a közel jövőben fog dönteni a felett, hogy el lehet-e itélni valakit, aki ugyanazon cselekményre kiszabott büntetés alul már jogerősen fel lett mentve.

H. L.

— **Öngyilkosság és gyilkosság.** A napokban egy nő a Dunába vetette magát kis fiával. A nőt kimentették, a fiu

a vizbe fult. Az eset azonos a Pribil-esettel, mely 1887-ben történt. Eltérés csak abban van, hogy Pribilné két gyermekével ugrott a Dunába s mind a két gyermek elveszett. A budapesti kir. törvényszék Pribilnét előbb 15 évi fegyházra itélte, majd, a *Jogtudományi Közlöny* felszólalásai közbejöttével, táblai feloldás folytán felmentette s ezen itéletet a felső fokok helybenhagyták. Felelevenitjük ez alkalommal, hogy a kir. itélő táblán az előadó Széll Farkas kir. itélő táblai biró volt. Az elsőfoku mindkét főtárgyaláson Székács Ferencz elnökölt. A vádat a kir. ügyészség mindkét főtárgyaláson kettős gyilkosságra emelte. Az első főtárgyaláson a kir. ügyészséget Baumgarten Izidor alügyész, a másodikon Havass Imre kir. ügyész képviselte. Védő volt Brachfeld Manó ügyvéd. Orvosszakértői véleményt adtak az első főtárgyaláson Ajtay és Moravcsik a korlátozott beszámitás, a második főtárgyaláson Niedermann és Salgó a beszámithatlanság mellett.

— **Janet Spiritualismusa** czimü philosophia jelent meg a Franklin-Társulatnál Juhász László tollából. A Janetvel egyidejü bölcsészeti mozgalmak áttekintése után a Janet Pál élettörténetét, negyvennél több kötetre terjedő könyveinek felsorolását a doctrinának gyakorlati és transcendens részre osztását adja a mü. A gyakorlati bölcsészet keretén belől foglalkozik a monographia irója Janetnek népszerü és didactikus bölcsészetével, irodalomra és természettudományokra alkalmazott philosophiájával, erkölcstanával, politikájával és bölcsészettörténelmével. A második részben van körvonalozva a transcendens bölcsészetnek igazi és jogszerü tárgya, a psychologia és a metaphysika. Spiritualismus, szenvedélytan, indeterminismus, theodicea, cosmologia, idealismus, mind, rendkivül világos, szabatos és mégis érdekes méltatásban részesülnek.

— **Adósságok behajtása Magyarországon** czim alatt dr. Farkas Gyula, budapesti ügyvéd egy a Magyarországgal összeköttetésben álló külföldi kereskedőknek szánt német nyelvü könyvet irt. A mü harmadik kötete egy Berlinben a Verlagsanstalt Universum Hirschberg & Co. m. b. H. czég kiadásában megjelenő gyüjteményes vállalatnak, melynek czélja a külföldi kereskedőknek tájékoztatást nyujtani azoknak az országoknak jogszolgáltatási viszonyairól, melyekbe exportálni szoktak. Az első két könyv Svájczról és Ausztriáról szólt, a most megjelent harmadik Magyarországról, melynek törvénykezési és gazdasági viszonyait igen világosan és áttekinthetően ismerteti. A szerző hazánk közjogi viszonyairól is alapos tájékoztatást nyujt. Rövid, de világos és határozott vonásokban emeli ki a szerző Magyarország állami önállóságát, a magyar királyság teljesen külön államszervezetét, Ausztriától való különállását és illetve a paritás elvét és a dualizmus lényegét. A szabatosan megirt mü ára 3 K.

— **Pályázati hirdetmény.** A budapesti kir. itélő tábla kezelése alatt álló Lissovényi László-féle alapitvány jövedelméből egy Budapesten gyakorlatot folytató szegénysorsu kezdő ügyvédnek hat évi időtartamra évi 200 K összegben segélyezésül adományoztatni szokott ösztöndij üresedésbe jutván, felhivatnak mindazok, kik ezt az ösztöndijat az 1903. évi január hó 1-től az 1908. évi deczember hó 31-ig számitott hat évre elnyerni óhajtják, hogy ez iránti, a fentebb megjelölt feltételeknek megfelelően felszerelt kérvényüket a budapesti kir. itélő tábla elnöki iktatóhivatalában a folyó 1903. évi szeptember hó 15. napjáig nyujtsák be.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az ügyvédi kamara fegyelmi tanácsának jogi állása.** Az alsóausztriai ügyvédi kamara választmánya, midőn a bécsi ügyészség a fegyelmi tanács ellen elkövetett becsületsértés ellen vonakodott hivatalból vádat emelni, beadványt intézett az igazságügyminiszterhez. Ebben kifejti, hogy a fegyelmi tanács hatóság. Az igazságügyminiszter leiratában közli a kamarával, hogy a főügyészség meghagyta a bécsi ügyészségnek, hogy a jövőben a fegyelmi tanács elleni delictumokat hatóság ellen irányulóknak tekintse.

— **Tisztességtelen verseny az ügyvédi karban.** Az osztrák legfelsőbb bíróság fegyelmi tanácsa e kérdésben jelentős határozatot hozott. Egy ügyvéd kötelezte magát, hogy egy becsületsértési pert meg fog nyerni. Más kliensével szemben pedig kötelezte magát, hogy nem kér honoráriumot, ha lopási ügyét elveszti. Sőt volt kliense, kivel oly megegyezésre lépett, hogy pervesztesség esetén a már megkapott honoráriumot visszaszolgáltatja. A kamara fegyelmi tanácsa csak rosszalását fejezte ki, de felmentette a kari tisztesség megsértése alól. A legfelsőbb bíróság bünösnek találta ebben. Itéletének indokaiban kifejti, hogy az ügyvéd csalhatatlanságába vetett hit felkeltése balsiker esetén az ügyvéd kompromittálására vezet. Az oly szerződés pedig, melyben az ügyvéd csak pernyerteség esetén követelhet honoráriumot, az ügyvéd tudományos munkáját játékká, fogadássá alacsonyitja, a többi kartársakkal szemben tisztességtelen verseny.

— **Hivatalból kirendelt védő visszalépése.** A bécsi törvényszék előtt történt a következő eset: Rágalmazás, zsarolás, csalás miatt vádolt Sch. M. hivatalból kirendelt védője, dr. F. M. a tárgyalás megnyitása után kijelentette, hogy védői tisztét az ügyvédi kar elvi érdekében leteszi, mert értesült arról, hogy vádlottnak 7000—8000 K-ja van. Az ügyész a visszalépést jogosulatlannak jelentette ki, mert a kamarai kinevezés után még a kamara sem vonhatja vissza a megbizást, csak maga a törvényszék. A törvényszék vádlott vagyoni helyzetének kipuhatolása czéljából elhalasztotta a tárgyalást. A nyomozás eredményének beérkezte után fogja meghozni határozatát.

— **Az igazságosság fogalma a büntetőjogban** czimmel tartott székfoglaló előadását adta ki *Heimberger*, Seuffertnek utódja a bonni egyetemen. Az utód egyszersmind követő is, amennyiben teljesen elfogadja Seuffert ama tételét, hogy az igazságot a visszatorláson kivül kell keresni, mert a visszatorlás incommensurabilis tényezők kiegyenlitését czélozza s ezenfelül mindegyik meghatározásából kiüt a bosszu gondolata. Heimberger a büntetés igazságosságát, épp ugy, mint Liszt, annak szükségességében látja, de e mellett figyelmen kivül hagyja, hogy a szükségességet épp oly kevéssé tudjuk lemérni, mint a bünösség és a büntetés viszonyát. A stilus világosságában azonban Heimberger méltó utódja Seuffertnek.

V. R.

— **Seeger,** jeles kriminalista, a napokban halt meg Tübingában, hol több mint 50 éven át tanitotta a büntetőjogot s ezenkivül számos nevezetes szakmunkát irt.

— **Talált pénz.** Egy paraszt ember pénzét a bokrok közé rejtette. Valaki látta ezt és amikor a paraszt eltávozott, kiemelte a pénzt és a rendőrségre vitte, mint talált dolgot, követelvén a találási dijat. A hamburgi Oberlandesgericht a keresetet elutasitotta, mert a szóban forgó pénz nem volt talált dolognak minősithető.

— **Ügyvédi titoktartás.** Az ügyvédet terhelő titoktartási kötelezettség egyedül az ügyfelek érdekében áll fen; nem tekinthető tehát megsértésének, ha az ügyvéd a reábizottakat ügyfele érdekében hozza nyilvánosságra. Az adott esetben a végrendelkező ügyvédjének megengedtetett a tanuskodás, midőn az irásbeli végrendelet, melynek készitésénél, mint a végrendelkező jogtanácsosa szerepelt, megsemmisült s a végrendeleti örökösök reá hivatkoztak, hogy a végrendelkező akarata érvényesülhessen. *(Párisi semmitőszék.)*

— **A Budapesten megjelenő jogi szaklapok** alulirt szerkesztőinek megállapodása értelmében a törvénykezési szünet ideje alatt, azaz julius 4-től augusztus 31-ig bezárólag, lapjaik kisebb terjedelemben fognak megjelenni.

A rendes terjedelemnek e csökkenése, melyet a törvénykezési szünet természetszerüen hoz magával, a téli hónapokban ki lesz pótolva, nehogy a t. előfizetők a fenti megállapodás folytán hátrányt szenvedjenek.

Budapest, 1903 julius 1-én.

Németh Péter,
a «Büntető Jog Tára» szerkesztője.

Dr. Wolf Vilmos,
az «Ügyvédek Lapja» szerkesztője.

Dr. Fayer László,
a «Jogtudományi Közlöny» szerkesztője.

Dr. Vig Viktor,
a «Törvényszéki és Rendőri Ujság» felelős szerkesztője.

Dr. Stiller Mór és **Dr. Révai Lajos**
a «Jog» szerkesztői.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 28. SZ. Budapest, 1903 julius 10.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Még pár szó a Btk. 87. §-ához. *Dr. Fayer László* egyetemi tanártól. — A ius coniugii és ius sauguinis közötti összeütközésről. *Dr. Asztély Sándor* budapesti ügyvédtől. — Az engedmény a polgári törvénykönyv tervezetében. *Dr. Mautner Dezső* budapesti ügyvédtől. — *Jogirodalom:* Die Advocatur unserer Zeit von dr. Edmund Benedikt. *B.* — *Törvénykezési Szemle:* Ezüstforintos és ötkoronás. *Mózes László* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Még pár szó a Btk. 87. §-ához.

Baumgarten Izidor koronaügyész-helyettes ur szemében *forradalmi* jellegü volt törekvésem, midőn pár évvel ezelőtt a feltételes itéleteket Magyarországon is behozandóknak mondottam. Most pedig harczmodorom *veszélyes*, mivel azt irtam, hogy a Btk. 87. §-ának rendelkezését már az esküdtszéki biráskodásra való tekintettel sem szabad absolut büntetéssé tenni. Ugy hiszem, az ujabb vádat sem kell czáfolnom, amint nem czáfoltam annakidején a másikat.

A koronaügyész-helyettes urnak a *BJT.*-ban megjelent válaszára mégis pár megjegyzést kell tennem.

Tagadja, hogy a Btk. 87. §-a korhatár jellegével bir. Szerinte a rendelkezés azon alapul, hogy a 20 éven alóliak a halálbüntetéssel és az életfogytig tartó fegyházzal többet veszitenek, mint akik a 20. évet meghaladták.* Részemről nem fogadhatnám el, hogy megkülönböztetés tétessék a tekintetben, hogy ki veszit az élettel többet, ki kevesebbet. Azon elv alapján az öreg embert kisebb bün volna megölni, mint a fiatalt, mert az öreg sokkal kevesebbet veszit; sőt talán még enyhitő körülménynyé alakulhatna, ha a megölt vagy testi épségében megsértett ember elaggott vagy sulyosan beteg volt. Ide vezetne, ha a bünösség kérdésére is átvinnők a koronaügyész-helyettes ur elvét. A bünösség fokozatosan kisebbednék a sértett korának emelkedésével.

Kifejti ezután, hogy a 87. §. 15 évi fegyházánál nem — mint én mondom — az enyhitő, de a sulyositó körülményeket lehetetlen figyelembe venni. E pontban mindkettőnknek igaza van, — ha nem a blankette-törvény jellegét adjuk a §-nak.

Sajátságos, hogy t. ellenfelem nem is veszi tudomásul azt a magyarázatomat, hogy a Btk. 87. §-a u. n. blankette-törvény, mely csak a maximumot jelöli meg s a biróra bizza, hogy egyébként a kodex szerkezete és szelleme értelmében járjon el.

Már pedig egyedül ez a felfogás teszi érthetővé az álláspontot, melyet képviselek.

A blankette-törvény fogalmának ignorálása mellett természetes az is, hogy ellenmondásban vagyok önmagammal, midőn azt irom kézikönyvem kifogásolt helyén, hogy a törvényhozó csak negativumot mond és én mégis positivumot magyarázok a törvénybe.

Ami t. ellenfelemnek az esküdtszék ellen irányzott ujolagos filippikáját illeti, bármennyire jogosulatlannak mondja is: bizonyos, hogy ezen intézménynek bárhol történt behozatala erősen kihatott az anyagi büntetőjog törvényhozására; tapasztalható volt ez különösen Franciaországban állandóan egy évszázadon át.

És ha a magyar Btk. egyszer módosittatni fog, némely magas minimumok kétségkivül eltünnek, részben ugyancsak az esküdtszéki biráskodásra való tekintettel.

Az a vélemény is mindinkább tért hódit, — bár t. ellenfelem, sajnálatomra, ez alkalommal is állást foglal ellene — hogy a BP. módositásakor az esküdteknek meg kell majd adni a jogot, hogy az enyhitő körülmények fenforgása iránt nyilatkozhassanak, mivel igy szabadon szavazhatnak igennel a bünösség kérdésében. Itt is kiderül, mily tévesen imputálja nekem t. ellenfelem folyton, hogy felmentéseket akarok. Ha e jog megadatik az esküdteknek, *több* lesz az elitélés. De arányosabb is lesz a büntető igazságszolgáltatás.

A kir. ügyészségek egyébiránt már is azon utra tértek, melyet az enyhitő körülmények iránti inditványom jelez. Megelégszenek kisebb büntetéssel, csakhogy valószinübbé tegyék az elitélést. A különbség az, hogy most csak kerülő uton, az ügyeknek az esküdtektől való *törvényellenes* elvonásával érik el a czélt.

A sajtóügyeket azonban a kir. ügyészség semmikép sem vonhatván el az esküdtszéktől: ha ezen perekben az eddiginél gyakoribb ügyészi sikereket akar, kénytelen lesz maga követelni, hogy a törvény adjon az esküdteknek befolyást az enyhitő körülmények megállapitására.

Rátér a koronaügyész-helyettes ur végül azon kérdésre, hogy az esküdtszéknek politikai vagy igazságszolgáltatási rendeltetése irányadó-e első sorban. A megitélésnél szerintem mind a két szempontot figyelembe kell venni s azok, akik az intézménynek az alkotmányos szabadságot biztositó hivatását ignorálják, nem mérlegelik a kérdés *egészét.*

A köztünk fenforgó vitás kérdés érdemét illetőleg csak következőkre kivánok még utalni.

A Btk. 22. §-ában meg kellene emlitve lennie, ha léteznék a relative meghatározott fegyházbüntetésen kivül absolut fegyházbüntetési tétel is.

Hogy Csemegi Károly miként gondolkozhatott az absolut büntetési tételekről, az kitünik azon szavakból, melyekkel a 20. §. indokolását bevezette: «A büntetés csak ugy lehet mindenik esetben igazságos arányban a büntett sulyával és a tettes bünösségi fokával, ha fokozható, feloszthatő és ez által a cselekmény és a cselekvő egyéniségéhez lehetőleg arányositható». Ezt Csemegi harmincz évvel ezelőtt irta. Vajon ezen elvhez képest nem-e valóságos visszafejlesztés a koronaügyész-helyettes ur törvénymagyarázata? *

Hozzájárul, hogy a BP. 328. §-ának 2. pontja kimondja, hogy elitélés esetében az itéletben tüzetesen megjelölendők a su-

* Ugyanigy a képviselőház jogügyi bizottságának jelentése. (Löw: Anyaggyüjtemény I. 530. l.)

* A Btk. indokolása kimutatást foglal magában, mely táblázatosan feltünteti külön-külön valamennyi büntetési tételt, melyet a javaslat ismert. Ezt a kimutatást ha nem is Csemegi Károly maga készitette, de mindenesetre az ő felügyelete alatt készült s a legnagyobb valószinüség szerint revideálta is. Ha tehát van a kodexben 15 évi fegyház mint büntetési tétel, az itt ki volna tüntetve. Már pedig semmi nyoma. Igaz, hogy a 85. §. büntetési tételeiről sem szól ezen kimutatás. De a 85. §-ban foglalt büntetési tételek másutt is megvannak. Ellenben a 15 évi fegyház valóságos novum, tehát alig maradhatott volna el. Nem helyezek nagy sulyt e táblás kimutatásra, de megemliteni talán helyén volt.

lyositó és enyhitő körülmények. A BP. tehát abból indul ki, hogy az anyagi törvényben nincs oly büntetési tétel, melynél a sulyositó és enyhitő körülményeket ne kellene mérlegelni. Vagyis: ha a Btk. 87. §-át ugy magyarázzuk, hogy absolut büntetést foglal magában, akkor ez beleütközik a BP. idézett tételébe, mert ily esetben sulyositó és enyhitő körülmények megjelölésének nem volna semmi létalapja.

Összefoglalom véleményemet.

A Btk. 87. §-a a 15 évet nem mint absolut büntetést szabja meg. A 15 év maximális határozmány, melyet mint blankette-törvényt a bíróság van hivatva büntetési tétellé kiépiteni. Csakis igy illeszkedhetik a határozmány a Btk. rendszerébe, mely absolut törvényként még a halálbüntetést sem ismeri; annál kevésbé ismerheti el ilyennek a fiatalkoruak egyik büntetési tételét. *Dr. Fayer László.*

A ius coniugii és ius sanguinis közötti összeütközésről.

A külföldi judikaturában ismételten merült már fel az a különben nem gyakori vitás jogi kérdés: az atyát, illetve a vérrokonokat, vagy pedig a férjet (házastársat) illeti-e meg az utódok és végrendelet hátrahagyása nélkül elhalt asszony (házastárs) holttestének őrizete, illetve az a jog, hogy az elhunytnak sirhelyét meghatározza.

A nápolyi Corte d'appello 1874. évi deczember hó 23-án kelt itéletében, ellentétben az elsőbiróságéval, kimondotta, hogy a vérségi köteléknek (ius sanguinis) adandó meg az elsőbbség a házastársával (ius coniugii) szemben. Hasonló jogi viták alkalmából a trani-i törvényszék (1901 február 12.), a pugliai felebbviteli bíróság (1901 junius 7.) és a nápolyi semmitőszék (1903 április 23-án) éppen az ellenkező álláspontra helyezkedett.

Az olasz jogi irodalom is foglalkozott e kérdéssel. «Ha több pretendens közül — mondja Buonamici olasz jogtudós[1] — az egyiket az elhunyt köztudomásulag jobban kedvelte a többieknél, avagy bebizonyul, hogy az egyik nagyobb szeretettel ragaszkodott az elhunythoz — annak életében — mint a másik, ugy ezen különleges körülményekből vélelmezhetjük az elhunyt akaratát, minek alapján azután — hacsak az elhunyt akarata nem ellenkezik a joggal — dönthetjük el a vitás jogot».

Domenico de Roberto jogtanár[2] arra a következtetésre jut, hogy in ultima analisi, az örökösöknek az örökösödési quoták arányában kifejezett többségi akaratának a kisebbség rendelje magát alá. És tényleg találunk az olasz joggyakorlatban olyan itéleteket, melyek ezen a nyomon haladnak; igy: a torinoi semmitőszék (1884 márcz. 13.) és a milanói felebbviteli bíróság (1885 február 13.).

Megemlitjük végül Guglielmo Castellano-t, ki ugyancsak ezt a kérdést tárgyaló monografiájában,[3] különösen a bibliára, az apostolokra és a kánonjogra támaszkodva, a ius coniugii elsőbbsége mellett harczol.

A franczia törvényhozás és jogtudomány azt a nézetet vallja, hogy nem lehetséges fix szabályokat felállitani annak meghatározására, hogy kit illet, több egymással szemben álló hozzátartozó közül, a közös elhunyt sirhelyének megválasztása.

Az 1887. évi november 15-iki törvényczikk[4] tárgyalásánál többen oly rendelkezéseket akartak abba belevétetni, melyek azt célozták, hogy meghatároztassanak ugy a tulélő házastársnak, valamint a vérrokonoknak jogai az elhunyt házastárs eltemettetése kérdésében, de ily irányu inditványok mind mellőztettek. Kimondották ugyanis: hogy leghelyesebb a bíróságokra bizni esetről-esetre a döntés jogát, minden megkötés nélkül. Mert az egyéni körülmények minden konkrét esetben más és más családtag mellett szólhatnak és igy leghelyesebb a pert előkészitő és bizonyitó eljárásra bizni a birák irányitását.[1]

A franczia jogtudomány legtekintélyesebb képviselői, mint: Dalloz (Juridiction générale, Supplément Culte), Roux (Le droit en matière de sépulture), Audibert (De la liberté des funérailles et de la sépulture), Lacombe (Le régime des sépultures) kimondják: hogy az elhunytnak rokonai és a tulélő házastárs közötti jogvitában, *elvileg*, utóbbit illeti meg az elsőbbség az elhalt házastárs sirhelyének meghatározását illetőleg; de kivételképpen és a különleges ténybeli körülmények mérlegelésével, megadható ez a jog az előbbieknek, sőt az elhunyt más (extraneus) örökösének is.

A franczia magistratura a gyakorlatban is elfogadta az imént jelzett principiumot irányitónak, rendszerinti szabálynak, mely azonban korlátozást szenvedhet, amikor az elhunyt akarata vagy specziális körülmények — melyek mind a birák mérlegelésére bizandók — azt kivánják, hogy a tulélő házastársnál előnyben részesittessék más rokon, a szóban forgó választást illetőleg. (A párisi semmitőszéknek 1899 január 23-ikán a Robineau ügyben kelt itéletének indokolásából.) A Tribunal Civil de Saint-Quentin 1884 deczember 24-én a Ravin-Burier ügyben hozott határozatában megtagadta a férj által követelt jogot, hogy nejének sirhelyét meghatározhassa, mert ez az elhunyttal oly foku egyenetlenségben élt, ami kizárja az egyetértésnek és kölcsönös szeretetnek vélelmét, melyen a kérdéses jog alapul. Ugyanigy határozott a montpellier-i Court d'appel a Bertrand—Bertrand ügyben 1887 julius 27-én, valamint a nancy-i a Beauregard—Menetrez perben 1889 május 24-én.[2]

Belgiumban ugy a doctrina, valamint az igazságszolgáltatás megegyez e kérdésben a Franciaországbelivel.

A németek közül különösen Cramer Ervin Károly foglalkozott kimeritően e tárgygyal.[3] Szerinte nem is volna helyén való ezen kérdésnek törvényhozási szabályozása, mert itt tulnyomólag ethikai természetü jogról lévén szó, annak legislatorius körülirása a joggyakorlatban igen könnyen gyöngédtelen szigorra és egyoldaluságokra vezethetne. Leghelyesebb az ilyen kérdéseknek jogi elbirálásánál a konkrét eset körülményeinek szabad mérlegelését teljesen a bíróra bizni. Az ilyen egyéni körülmények, mint pl.: szerencsétlen, csak néhány hónapig tartott, gyermektelen házasság; a szülőknek nagy szeretete leányuk iránt; családi sirbolt a felmenők oldalán; kegyelet hiján levő, szegényes temetés a férj részéről stb. a birói itéletnek egyenesen irányt szabhatnak. Két szempont vezesse azonban ily esetben mindig a birót: az ilyen jogi vitáknak tulnyomólag ethikai jellege és az örökösi minőség.

Glück Keresztély Frigyes halle-i jogtanár szerint a német jogi gyakorlat az eltemettetés jogát és kötelezettségét mindig ahhoz füzte, hogy ki gondoskodott az elhunytnak ellátásáról.

A porosz Landrecht szerint pedig mindig a tulélő házastárs tartozik az elhaltnak illő eltemettetéséről gondoskodni; a költségeket illetőleg pedig azokhoz, tehetségéhez képest, de csak annyiban tartozik hozzájárulni, amennyiben a hagyatéki vagyonból azok ki nem telnének.

A német birodalmi polgári törvénykönyvet életbeléptető

[1] Diritto di scegliere il sepolcro d'una moglie morta senza figli. (Archivio giuridico, XV. 55. oldal.)

[2] Pe' germani Barrachia contro Giuseppe Casardi. (Stamp. De Bonis, Napoli 1903.)

[3] Diritto del marito, di scegliere il sepolcro alla premorto moglie. (Napoli, Tipografia del Progresso.)

[4] Sur la liberté des funérailles (a temetkezések szabadságáról.)

[1] Journal officiel, Débats parlementaires, chambre des députés, avril 1882., page 855.

[2] Juridiction générale, Supplément, Culte.

[3] Die Behandlung. des menschlichen Leichnams im Civil- und Strafrecht. (Zürich, 1885. 44. és folyt. oldaloki)

1896. évi augusztus 18-iki törvényczikk 3. szakasza értelmében pedig a nem érintett «Landesgesetzliche Vorschriften» tovább is érvényben maradtak. A «Bürgerliches Gesetzbuch» ugyanis az 1968. §-ban csupán kiterjeszti a fenti porosz rendelkezéseket általánosságban az örökösre. Az előbbi tehát a szabály, az utóbbi a kivétel.

A magyar általános polgári törvénykönyv lesz talán a legelső kodex Európában, mely a szóban levő kérdést világos és imperativ rendelkezéssel megoldani törekszik. Ebben eltér az összes külföldi jogrendszerektől, melyek a házastársak személyes viszonyának, az egyiknek elhalálozása folytán beállható eme kihatásáról, vagy egyáltalában nem rendelkeznek, illetve azt a birákra bizandó nyilt kérdésnek tekintik: mint a franczia, olasz, belga, osztrák; vagy pedig a kérdést csupán mint a házassági kötelékből folyó *kötelezettséget* tárgyalják: mint a porosz Landrecht és az eddigi magyar birói gyakorlat is.* A tervezetnek 104. szakasza ugyanis kiemeli, hogy a hátramaradt házastársnak nemcsak kötelessége, hanem *joga* is az elhalt házastársat illendően eltemettetni. Nagyfoku körültekintésre vall, hogy a tervezet készitői minucziózus munkájuk közben erre a jogi materiára is kiterjesztették figyelmüket; és mint látjuk, teljesen önálló álláspontot igyekeznek érvényre juttatni, amennyiben a kérdés körül folyó vitát — mely a külföldön még mindig eldöntetlen — egy csapásra és *feltétlenül* minden korlátozás nélkül a ius coniugii javára döntötték el. Az alábbiakban ki fogjuk fejteni, hogy mennyiben nem osztjuk *a maga egészében* a tervezetnek ezt a felfogását.

Az asszony a férjhezmenetellel elszakad családjától és a természet rendeltetéséhez képest férjével uj családot alapit. Felveszi férjének családi nevét és társadalmi állását. Uj szeretetі kötelék keletkezik, uj személyi viszonyok: a kölcsönös hüségnek, együttélésnek, segélyezésnek jogai és kötelességei; és a férj az, első sorban, nem pedig a vérrokonok, kinek kötelessége az asszonynak minden szükségletéről gondoskodnia. És noha a házasság a modern jogrendszerekben megszünt divini juris lenni, hanem polgári szerződés lett, az még sem olyan, mint a többi civilis jogügylet, mert nemcsak jogi, hanem tulnyomólag ethikai elemeket tartalmaz, szóval egy contractus sui generis.

Feltéve tehát, hogy a házassági együttélés békében és egyetértésben folyt le, *de csakis ez esetben*, jogellenes volna, ha a házastársnak, miután végigjárta a másikkal az életet, elhalmozta őt gondossággal és gyámolitással, ne legyen meg az a joga, hogy elhunyt életpárjának sirhelyét meghatározhassa.

De valamint az életben nem tartozik a nő minden körülmények között feltétlenül követni férjét, ugy bekövetkezett halála esetén sem illetheti meg a férjet absolut módon házastársa sirhelyének megválasztási joga. Ez a jog a vélelmezett kölcsönös szereteten alapul. Ha tehát a férj (házastárs) nem viseltetett kellő tisztelettel és szeretettel az elhunyt házastárs iránt annak életében, ugy nem itélhető meg neki az a tiszt, hogy őrizze holta után az elhalt porhüvelyét. Ily esetben tehát a jus conjugii derogálást szenved és helyébe lép a jus sanguinis.

Ez okból nem helyeselhetjük a magyar tervezetnek 104. szakaszát jelen alakjában, mert az *abszolut módon* állapitja meg a ius coniugii elsőbbségét. E szakasznak jelen szövege helyett az alábbit javasoljuk:

«A hátramaradt házastársnak *rendszerint* joga és kötelessége az elhalt házastársát illendően eltemettetni.

A biró e szabály alkalmazásától, fontos okokból — melyek szabad mérlegelésére bizatnak — eltérhet.»

Dr. Asztély Sándor,
budapesti ügyvéd.

* *Curia:* 1884 decz. 17-én 3054. P. T. IX. 17. és 1898 szept. 21-én G. 204. (Márkus II. és X. köt.)

Az engedmény a polgári törvénykönyv tervezetében.

I. Abstract vagy materialis engedmény?

1. A Tervezet 1250. §-a szerint az engedményi «szerződés megkötésével az uj hitelező lép az eddigi hitelező helyébe».

Vajon az engedményezés a követelés «átruházására irányuló *érvényes* kötelezettség értelmében» történt-e, — miként ez az átadásnál (Tervezet 625. §.) és az ingatlanok tulajdonjogának átruházásánál (Tervezet 650. §.) megkivántatik — az az engedmény érvényének elbirálásánál közömbös: a Tervezet engedménye *abstract* jogügylet, melynek érvényessége független az alapul fekvő ügylet érvényességétől (l. Indokolás III. k. 569. l.

E szerint érvényes lesz az engedmény akkor is, ha az alapügylet — teszem azért, mert «uzsorás szerződés» (Tervezet 957. §.) — semmis volt, vagy ha az alapügylet tévedés, megtévesztés vagy jogellenes fenyegetés czimén (Tervezet 987., 990., 991. §§-ai) megtámadtatott és «a megtámadás folytán visszahatólag hatályát vesztette» (Tervezet 999. §.), szóval: az engedményt, ha egyszer forma szerint megtörtént, meg nem történtté tenni nem lehet.

A követelés tehát nem száll vissza ipso facto az engedményezőre, hanem továbbra is az engedményesnél marad s az engedményező *csak követelheti* az engedményestől, hogy az alaptalan gazdagodás szabályai szerint «téritse neki vissza azt a vagyontárgyat, amelyhez jogalap nélkül jutott» (Tervezet 1762. §.), azaz *engedményezze vissza* a követelést.

«*Csak* követelheti», mert ez a követelési jog még nem jelenti azt, hogy az engedményező valóban visszakapja az engedményezett követelést és hogy ugy kapja vissza, amint azt annak idején átruházta. Igy:

a) Ha az engedményes a követelést közben tovább adta. Visszakövetelheti-e az engedményező a követelést az engedményes *jogutódjától?* A Tervezet szerint azon dől el a kérdés, vajon ez a harmadik viszteher ellenében avagy ingyenesen szerezte a követelést. Az első esetben semmiképen sem tartozik azt restituálni, *még akkor sem, ha rosszhiszemü volt* vagyis ha tudomása volt a causa fogyatékosságáról. A második esetben restituálni tartozik ugyan, de a T. 1773. §-a értelmében csak annyiban, amennyiben az engedményes részéről történt átruházás folytán az engedményes «a visszatérités kötelezettsége alól szabadult vagy a visszatéritendő érték nem volt rajta behajtható.» Ez a felelősség tehát csak subsidiarius.

Természetesen megszünik az in natura restitutio lehetősége a jogutódnál is, ha a követelést maga részéről ismét tovább adta és az engedményes jogutódjánál is beállhatnak a természetbeni restitutiot részben vagy egészben meghiusitó alább emlitendő körülmények.

b) Ha az engedményes az adósnak tartozását részben vagy egészben elengedte vagy ha az adós közben az engedményesnek teljesitett. Megszünvén — egészben vagy részben — a követelés, ugyanily mértékben megszünik a naturalis restitutio lehetősége.

c) Ha az engedményes csődbe jutott. Minthogy a követelés az alapügylet semmisége vagy megtámadhatósága daczára is az engedményesé marad s ekként nem tekinthető oly dolognak, mely «nem a közadósnak, hanem másnak tulajdonát képezi», az engedményezőt az engedményes csődjében visszakövetelési jog (csődtörvény 42. §.) nem illeti, következőleg nem is kapja vissza a követelését, hanem csak aránylagos quotát fog igényelhetni a csődhitelezők sorában.

d) Ha az engedményes hitelezői közben zálogjogot szereztek a követelésre, az engedményező csak e zálogjogokkal terhelten kapja vissza a követelést.

e) Ha az adósnak beszámitásra alkalmas követelése támadt az engedményessel szemben, az engedményező már csak ezen ellenköveteléssel terhelten kaphatja vissza a követelést.

*

Mindebből mi következik? Az, hogy az in natura restitutióhoz való *igény* korántsem ér annyit, mint az ipso facto beálló restitutio. Az in natura restitutióhoz való igény — mint minden igény — csak «*kilátás*» a védelemre, jelesül a szóban forgó esetben arra, hogy az engedményező *valósággal* visszakapja követelését.

A *d)* és *e)* alatti esetekben visszakapja ugyan, csakhogy zálogjoggal, illetve ellenköveteléssel terhelten. Az *a)—c)* alatti esetekben ellenben semmivé lesz e kilátás és az engedményező az ő condictiójával már csak azon «*értéket*» fogja követelhetni, melylyel az engedményes, illetve a Tervezet 1773. §-a szerint netán szintén felelős jogutódja *gazdagodott*, szóval: *nem a saját követelését kapja vissza, hanem egy másik követelést kap annak helyébe.*

Hogy az ilyképp elcserélt követelések közül melyik ér többet, az egyrészt attól függ, hogy az engedményes, illetve jogutódja *mennyivel* gazdagodott, jelesül annyival-e, mint amennyi az engedményezett követelés valódi értéke. Másrészt és főképpen attól, hogy melyik adós a jobbik: az-e, akivel szemben fenálló követelését az engedményező engedményezte, vagy pedig az, aki alaptalan gazdagodása következtében most lett az engedményező adósa.

Ámde az alaptalan gazdagodás *értéke* csak ritkán lesz annyi, mint amennyi volt az engedményezett követelésé. Kevesebb lesz pl. az *a)* alatti esetekben, valahányszor az engedményes a maga részéről névértéken alul adta tovább a követelést. A *b)* alatti esetekben olyankor, amidőn az engedményes visszteher ellenében engedte el az adós tartozását és e visszteher az engedményezőnek adott valutával együtt nem tesz annyit, mint amennyi a követelés teljes értéke. Pláne ha ingyen történt az elengedés, akkor semmivel sem felel az engedményes, mert nem gazdagodott; de nem felel az adós sem, mert a Tervezet 1773. §-a csak azon esetre intézkedik, ha a jogtalanul gazdagodó «a vagyontárgyat harmadik személynek juttatja», az adós pedig nem az alaptalan gazdagodás tárgyát képező követelést kapta meg, mert hisz e követelés éppen az elengedés következtében megszünt. Hogy az engedményes csődjében hogyan alakul az engedményező helyzete, arról felesleges bővebben beszélni.

A két adós bonitásának kérdésében: tiszta véletlen, ha az eredeti adós «jobb», mint amilyen a cserébe kapott s megforditva.

A Tervezet szerint tehát még azon — az engedményezőre nézve legkedvezőbb — esetben is, amikor az alaptalan gazdagodás értéke egybeesik az engedmény tárgyát képezett követelés névértékével, tisztán a véletlentől függ, vajon az engedményező megkapja-e azt, amit kapott volna, ha az engedmény meg sem történt volna, aminthogy másrészről megeshetik, hogy többet kap, mint amennyit eredeti adósától behajthatott volna.

2. Mi inditotta a Tervezet szerkesztőjét arra, hogy mindezek daczára az engedményt abstract jogügyletképpen construálja? Az Indokolás (l. III. kötet 570. lap) szerint «az adósra való tekintet volt döntő», mert «az adós méltatlan megterhelése volna, ha ő nemcsak az átruházás tényének, hanem az engedményező és engedményes közt fenforgó s az átruházás alapjául szolgáló causalis ügyletnek (vételnek, ajándékozásnak stb.) vizsgálatára is kötelezve volna és az engedményes kezéhez jóhiszemüen teljesitett fizetése utólag érvénytelennek mondatnék ki nem is oly hiány miatt, mely az átruházás iránti megegyezésre, hanem olyan miatt, mely a tőle teljesen idegen causalis ügyletre vonatkozik».

Azonban az adósra való tekintet nem lehet irányadó az abstract és a materiális engedmény közötti választásnál. A *jóhiszemü* adósnak, nemkülönben harmadik *jóhiszemü* személyeknek érdekei ugyanis — ez utóbbi szempontot nem is emliti az Indokolás — a materiális engedménynél is teljes mértékben megvédhetők. Nem kellene egyéb, mint olyforma szabály felvétele a Tervezetben, hogy az adósnak az engedményezett követelés tekintetében teljesitett jogcselekményei, nemkülönben harmadik személyeknek a követelés tekintetében szerzett jogai érvényben maradnak, habár az engedmény alapját képező ügylet semmis volt vagy a Tervezet 999. §-a értelmében sikeresen megtámadtatott, kivéve, ha az adósnak a jogcselekmény teljesitésekor, illetve a harmadik személynek a szerzés idejében erről tudomása volt. A szövegezés módja egyuttal kifejezésre hozza a bizonyitási teher mikénti megoszlását: annak kell bizonyitani az adós, illetve a harmadik személy rosszhiszemüségét, aki az engedmény érvénytelenségére hivatkozik.

Ezen rendelkezésből, valamint a Tervezet 1257. §-ának ama szabályából, hogy az adós csak *alaki* legitimatiót (engedményi okirat felmutatása) követelhet az engedményestől, következik az is, hogy az adós az átruházás alapját képező ügylet érvényességét vizsgálni nem tartozik.

Arra az esetre, ha *maga az engedményi ügylet* semmis vagy megtámadható, a Tervezet 1261. §-a tartalmaz a jóhiszemü adós védelmére szolgáló rendelkezést. Harmadik jóhiszemü személyek tekintetében pedig a Tervezet 1003. §-ára utal az Indokolás. (III. kötet 594. lap.) Ámde a hivatkozott szakasz csak oly harmadik személyekre nézve intézkedik, akik valamely «*megtámadható* jognyilatkozat alapján a másik félnek jutott tárgyon visszteher ellenében jóhiszemben további jogot szereztek», ellenben nem tartalmaz e szakasz intézkedést az esetre, ha harmadik személyek valamely *semmis* jognyilatkozat alapján a másik félnek jutott vagyontárgyon szereztek jogokat.

A Tervezet 1261. §-ával kapcsolatban tehát intézkedni kellene oly irányban is, hogy az engedményező, aki engedményi okiratot állitott ki az engedményes részére vagy közhirré tette a követelés átruházását, oly harmadik személyekkel szemben, akik valamely további jogot szereztek a követelésen, sem hivatkozhatik arra, hogy az engedmény a 985—987. és 991. §§. szerint semmis vagy megtámadható, hacsak e személyeknek a szerzés idejében erről tudomásuk nem volt, mert aki ez engedményezőnek *saját* nyilatkozata alapján *jóhiszemben* szerzett jogot a követelésre, azzal szemben az engedményező — igazság szerint — épp oly kevéssé hivatkozhatik *saját* jogcselekménye semmiségére, mint ahogyan nem hivatkozhatik annak megtámadhatóságára a Tervezet 1003. §-a értelmében.

3. Azt, hogy az engedmény materiális jogügyletképpen szabályoztassék a Tervezetben, — az engedményezőnek a fentiek szerint nagyon is alapos és indokolt érdekeire való tekinteten kivül — a következetesség is megkivánja: ha a traditiót, mint már fentebb emlitettem, materiális ügyletképpen szabályozza a Tervezet, akkor a kötelmi jog átruházó szerződése, az engedmény is csak materiális ügylet lehet. Ott is, itt is első sorban az elidegenitő fél érdekeire való tekintet az, mely megkivánja, hogy a jogváltozást közvetlenül előidéző dologi szerződés érvénye már törvénynél fogva a causalis ügylet érvényétől tétessék függővé.

A szabályozásnak ezt a módját javasolja azon további megfontolás, miszerint az engedmény abstract volta mindannyiszor utját állja a semmiség és a megtámadhatóság tekintetében a Tervezetben felállitott szabályok érvényesülésének, valahányszor e szabályok végső czélja: az in integrum restitutio a természetbeni restitutio fentebb vázolt akadályain meghiusul.

Végül előnye a javasolt szabályozásnak, hogy harmadik személyeknek az engedményezett követelés tekintetében szerzett jogai csak ugy részesülnek védelemben, ha a szerzés *jóhiszemben* történt, holott a Tervezet szerint nem a jóhiszemü szerzésen, hanem azon fordul meg a dolog, hogy visszteher ellenében vagy ingyenesen szereztek-e jogot a követeléshez.

Dr. Mautner Dezső.

Jogirodalom.

Die Advocatur unserer Zeit von dr. Edmund Benedikt.

Az ügyvédséggel foglalkozó terjedelmes monografikus müvek mellett, mint aminő Králik nagyszabásu munkája, kiváló figyelemre érdemes dr. Edmund Benedikt jeles bécsi ügyvédnek, a «Juristische Blätter» szerkesztőjének munkája is. Nem tárgyilagos monografia, hanem egy sokat tapasztalt, élesszemü ember szubjectiv megfigyeléseinek a sorozata.

A mü két részre oszlik. Első része aphorisztikus megjegyzéseket tartalmaz az ügyvédség szocziologiájának s ethikájának köréből. A második rész az osztrák ügyvédkérdés megoldásával foglalkozik.

Az ügyvéd szerepe Benedikt szerint a jog alkalmazásánál is a jog tovafejlesztése. A törvény magyarázatánál az ügyvéd tágitja a szük szabályt, az ügyvéd mutat rá az elavult, a jogérzetet sértő szabályra. A biró a konzervativ elemet képviseli.

Függetlennek szokták nevezni az ügyvédet. Igaz, hogy nem parancsol lefelé és nem igazgatják felülről, mint az államhivatalnokot, de függ erősen ügyfeleitől s hatóságoktól. Karriere-je, különösen Ausztriában, alig mutat külső jelekben nyilvánuló emelkedést.

Nem való az ügyvéd tudósnak. A tudományos állásfoglalás megneheziti az ügyvéd mozgékonyságát. Érdekesek szerzőnek az ügyvédi szónoklatra vonatkozó megjegyzései. Az ügyvédi szónoklat még mindig a klasszikus hatás alatt áll. Csirkelopásért is cicerói pátoszszal védenek védőink. Pedig a bün modern felfogása realisztikus hangot kiván, amely humoros lehet, de patetikus sohasem.

Az ügyvédi ethika főbb elvei szerző szerint: Az ügyvéd kötelessége minden bünügyi védelmet elvállalni. Ha a vádlott ügyvédje előtt beismeri a bíróság előtt tagadott bünét, ami ugyan igen ritka eset, akkor felmenti szerző az ügyvédet a védelem kötelessége alól. A védelem továbbvitele ily esetben igen nagy morális áldozatot követelne. De a védőnek még ekkor sem szabad elárulnia a bünöst. Valamilyen kifogással tegye le védői tisztjét.

Más szerepe van az ügyvédnek a feljelentéseknél és a magánjogi pernél. Itt csak tisztességes ügyet vállaljon el. Elvállalhat minden tisztességes ügyet, ha jogilag bizonytalan is. Az ügyet mindig objective tárgyalja, személyes meggyőződésére sohase hivatkozzék.

A mai ügyvédjelölti gyakorlatot nem tartja szerző megfelelő előkészitőnek a független ügyvédi pályára. Az ügyvédjelölt fizetett magánhivatalnok, aki monoton munkát, sokszor nem is képzettségéhez illőt végez. Különösen szembetünő e helyzet ferdesége a hét évi osztrák gyakorlatnál. A gyakorlat megröviditését, változatossá tételét, a helyettesithetőség kitágitását stb. kivánja.

Az ügyvédséget érintő számos egyéb kérdésről (pl. klientela, szakmüveltség, ügyvédek versenye, ügyvédi titok, ruházat stb.) tartalmaz még az első rész érdekes, szellemes fejtegetéseket. Befejező gondolata e résznek, hogy korunk ügyvédsége nem sülyedést, hanem haladást mutat. A modern jog kibontakozott a formalismus nyügeiből, a modern ügyvéd sem arra törekszik, hogy az igazságot formák segitségével kijavitsa, hanem a materiális igazság érvényesitéseért küzd.

Közvetlenül érdekel bennünket, minő megoldási módokat talál szerző az osztrák ügyvédkérdés tekintetében? Mert nincs lényeges különbség magyar és osztrák ügyvédkérdés között. Mig az ügyvédi kar egyik országban sem csökken, sőt a czentrumokban erősen szaporodik, a civilis perek mindkét országban erősen csökkennek.

Az eddigi reformjavaslatokat Benedikt organikusokra és mechanikusokra osztja fel. Organikus a bifurkáczio s az ügyvédi «iparszabadság» javaslata, mechanikus a tarifa s a numerus clausus. A bifurkáczio csak megneheziti és megdrágitja a pervitelt. Már ott is támadásban részesül, ahol hagyományon alapszik. Ami egészséges belőle, megvalósitandó. Meg kell szabaditani az ügyvédséget az ügynöki teendőktől. (Pl. hitelezők egyeztetése.)

Az ügyvédséget nem lehet «szabad iparrá» tenni, nem lehet oly szempontokból szabályozni, mint a kereskedő vagy iparos foglalkozást. Az ügyvédi hivatás különös természeténél fogva erkölcsi garancziákat követel. Ahol az ügyvédség ethikai korlátait félretették, pl. a forradalom idején Franczia-országban, rövid idő mulva ujból felállitották.

Nem barátja szerző a tarifatörvénynek s a numerus claususnak sem. Az ügyvéd magasabb szellemi munkáját nem lehet tarifába foglalni. A numerus clausus kiviteli módja majdnem lehetetlen és igazságtalan, de magát a czélzott eredményt sem hozza létre.

Szerző javaslatai: 1. Az ügyvédi pályára való tolulásnak Ausztriában különösen a gazdasági helyzet oka. Nincs elég virágzó ipar s kereskedelem, gyarmatok sincsenek. Nem lehet az ár ellen vizsgaszigoritással, kulturtöbblet követelésével stb. védekezni. A nagy anyaghalmaz csak kifáraszt, csak a lényeges dolgok tudása hasznos és szükséges. Az ügyvédi pályára való lépést az ügyvédség helyzetéről való felvilágositással lehetne megakadályozni. A kedvezőtlen statisztikai s egyéb adatokat kellene a középiskolai ifjusággal közölni. 2. Az ügyvédség teendőit szaporitani kell. Nagy szerepet foglalhat el az ügyvédség a jogi prophilaxis, higienia terén. Ma a legfontosabb vagyonjogi, örökjogi actusokat ügyvéd nélkül szokták végezni, ami sok baj kutforrása. Ide ügyvédi segitség kell. A közigazgatási ügyeknél is nagyobb mértékben kell igénybe venni az ügyvédséget. A zugirászokat viszont el kell nyomni. 3. Nemcsak jó fegyelmi gyakorlat kell, hanem jó fegyelmi jog is. A kifejezett jogszabályban nagy a visszatartó preventiv erő. 4. Az ügyvédségre nehezedő ethikai és vagyoni nyomás megszüntetése (az ismeretes osztrák igazolási gyakorlat, tanu, szakértő dijáért való közvetlen felelősség).

Anélkül, hogy az ügyvédkérdés részletes taglalásába belemennénk, meg kell jegyeznünk, hogy az ügyvédkérdés csak részkérdése a szociális kérdés egy részletének, a szellemi munkás, a honoráczior kérdésnek. Ügyvédi bajok megrajzolása, megoldásuk lehetőségének és módjainak tárgyalása a többi társadalmi bajok megoldásának lehetőségével és módjaival való összehasonlitás nélkül alig vezet eredményre. Nincs izolált ügyvédkérdés és nem is lesz izolált megoldása.

Ez a gondolat több helyen szerző munkájában is kifejezésre jut. Kifejti pl., hogy a gazdasági élet általában, de egyes nyilvánulásai is, pl. a gyarmatositási rendszer, mily hatással vannak az ügyvédek számára, megélhetési viszonyaira.

Szerző rendkivül vonzó módon megirt érdekes munkája, mely tartalmát tekintve is e kérdés irodalmában kiváló helyet foglal el, különösen kettővel tünik ki. Először azzal a magas ethikai mértékkel, melyet minden ügyvédi kérdésben alkalmaz. Másodszor a modern demokrácziában az ügyvédség elfoglalt szerepének feltüntetésével. A modern ügyvédség szaporodásánál fogva is demokratizálódott, leszállt a néphez. De a mellett kari szervezeténél fogva szellemi arisztokrácziát, mely egyensulyozza a születésen és pénzen alapuló arisztokrácziák befolyását. *B.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Ezüstforintos és ötkoronás.

Az uj koronaérték behozataláról szóló 1892: XVII. tcz., mely 10. pontjában az o. é. ezüstforintosokat ideiglenesen forgalomban tartotta, büntető-törvénykönyvünk szempontjából

érdekes kérdést vetett felszinre. Minthogy t. i. az 1892: XVII. tcz. 10. §-a az ezüstforintosokról ugy határoz, hogy e pénznem *korlátlan* fizetési eszköz, igen természetes, hogy az ezüstforint *értékpénz* jellegével bir. Az ezüstkorona azonban, ugyancsak az emlitett törvény értelmében nem lévén korlátlan fizetési eszköz, hanem csak *korlátolt* fizetési erővel bir, amennyiben bizonyos a törvényben meghatározott összegen *felül* senki sem köteles ily pénznemben fizetést elfogadni, *váltópénznek* tekintendő. A dolog ilyetén állásánál fogva az ezüstforintosok hamisitása a Btk. 203. §-ába ütköző és a 204. §. 1. pontja szerint büntetendő *értékpénz*hamisitást, az ezüstkoronák hamisitása pedig ugyanazon 204. §. 2. pontja szerint büntetendő *váltópénz*hamisitást képez.

A koronaértékről szóló törvény életbelépte utáni első időben az ezüstkorona hamisitásának büntetésére vonatkozólag ingatag volt a praxis. A budapesti kir. büntető-törvényszék is abból a szempontból indulva ki, hogy ezentul az *ezüstkorona* képezi a pénzegységet, és tekintettel arra, hogy az arany készpénzfizetést az állam még fel nem vette, az ezüstkoronát *értékpénznek* jelentette ki és ennek hamisitását a Btk. 203. §-ába ütköző és a 204. §. 1. pontja szerint büntetendő *értékpénz*hamisitásnak mondotta. Én e felfogás *ellen* szálltam sikra és kimutattam a koronaértékről szóló törvényből, hogy az ezüstkorona *értékpénz* jellegével nem birhat, hogy az csak *váltópénz* számba megy, hogy tehát az ilyen pénznem hamisitása nem a Btk. 204. §-ának 1. pontja, hanem ezen szakasz 2. pontja szerint mint *váltópénz* hamisitása büntetendő csak. A budapesti kir. tábla és a m. kir. Curia fejtegetéseimet elfogadva, kimondották, hogy az ezüstkorona *váltópénz* lévén, annak hamisitása csak vétséget képez és a Btk. 204. §-ának 2. pontja szerint büntetendő.

Ekkor — mindaddig, mig az *ötkoronások* veréséről szóló 1899: XXXII. tcz. életbe nem lépett — ugy állott ezen ügy, hogy az 1892: XVII. tcz. helyes és egyedül megfelelő magyarázata szerint az ezüstkorona *váltópénz*, az ezüstforint pedig *értékpénz* jellegével birván, ezen pénzek hamisitása a Btk. 203., 204. §-ainak 1., illetve 2. pontja szerint megfelelőleg büntettettek. Az 1899: XXXII. tcz. életbelépte után azonban ezen kérdés egyszerre komplikálódott. Az *ötkoronások* t. i. a törvény értelmében *váltópénz* jellegével birván, ezen pénznem hamisitása nyilvánvalólag csak vétséget képez és a Btk. 204. §-ának 2. pontja szerint büntethető. Az első e téren felmerült esetben, melyben véletlenül nekem jutott az egyik vádlottnak védői szerepe, a budapesti kir. ügyészség vádirata az ötkoronás hamisitását *értékpénz* hamisitásnak qualifikálta és vádját a Btk. 203., illetve 204. §-ok 1. pontjára alapitotta. Kifogásaimban kifejtettem ezen álláspontnak helytelenségét, rámutatván a törvénynek világos szavaira, melyek szerint az *ötkoronás* csak *korlátolt fizetési* eszköz, mint ilyen tehát *értékpénz* jellegével nem bir és ennek folytán ezen pénznek hamisitása nem büntethető a Btk. 204. §-ának 1. pontja szerint mint *büntett*, hanem csak mint *vétség* a Btk. 204. §-ának 2. pontja értelmében. A budapesti büntető törvényszék vádtanácsa azonban azon szempontból indulva ki, hogy ha az ezüstforintos *értékpénz*, akkor a sokkal nagyobb értéket képviselő ötkoronás nem lehet *váltópénz*, és igy az ötkoronás hamisitása épp ugy esik a Btk. 204. §-ának 1. pontja alá, és mint *értékpénz*hamisitás minősitendő és büntetendő. Én ezen határozatot felebbezéssel támadtam meg és már a kifogásomban jelzett és körülményesen kifejtett álláspontot vitattam. A budapesti kir. itélő tábla fejtegetéseimet helyeseknek ismerte el és kimondotta, hogy az 1892: XVII. tcz. 10. §-ában emlitett és ideiglenes forgalomban fentartott o. é. ezüstforintosok nem érinthetik az 1899: XXXII. tcz. azon határozatát, hogy az ezüst ötkoronások, melyekről ezen törvény ugy intézkedik, hogy azok csak *korlátolt* összegben képeznek fizetési eszközt, *váltópénz* jellegével birnak, és megváltoztatva a budapesti büntető törvényszék vádtanácsának végzését, pénzhamisitás *vétségét* állapitotta meg. (Btk. 204. §. 2. p.)

Most lett csak teljes a zürzavar. A budapesti kir. ügyészség — ellentétben a vidéki kir. ügyészségekkel — már most vádirataiban az ezüstforintosok hamisitását is vétségnek vette, az ezüstforintos hamisitását kétkoronás pénznemnek vévén, mindenütt vádját ilyen esetekben is a Btk. 204. §-ának 2. pontja szerint *vétségre* emelvén. A vidéki kir. ügyészségek azonban az 1892: XVII. tcz. 10. §-át stricte véve, ezüstforintosok hamisitását büntettnek vévén, vádjukat a Btk. 203., illetve 204. §-ok 1. pontjára alapitják. A budapesti kir. büntető törvényszék több tanácsa e kérdésben mindeddig eltérőleg itélkezett. Mig az egyik tanács *vétséget* állapitott meg ily esetekben, a másik tanács *büntettnek* mondotta az ezüstforintos hamisitását, és a vidéki kir. törvényszékek is e tekintetben egymástól eltérőleg határoznak. Egy konkrét esetben a budapesti kir. törvényszék a tettest — ily esetben az ügyészi inditványtól eltérőleg *büntettet* állapitván meg — fegyházbüntetéssel sujtotta. Én e határozatot megfelebbeztem, azzal indokolván meg álláspontomat, hogy habár az 1892. törvény az ezüstforintost értékpénznek mondja is, ez *büntetőjogi* szempontból attól a perctől fogva meg nem állhat, amikor egy későbbi törvény az ötkoronásokat hozta forgalomba és pedig *váltópénz* minőségben. Pénzügyi és finánczpolitikai és technikai szempontból *értékpénz* lehet az ezüstforintos, de *büntetőjogilag* meg nem állhat többé e pénznemnek ezen jellege, minthogy anomalia és absurdum, hogy az ötkoronás hamisitója præmiumot kapjon, mig az ezüstforintos hamisitója büntettesként büntettessék. Az ezüstforintos hamisitása is *váltópénz* hamisitásának kell hogy tekintessék, és ha a törvényhozó az utóbb hozott törvénynek büntetőjogi sanctiót nem adott, a judikatura van hivatva ezen ürt pótolni és a törvény hibáját kiigazitani. A budapesti kir. itélő tábla e szempontot helyesnek fogadta el, kimondotta, hogy az ezüstforintos hamisitása vétséget képez és a Btk. 204. §-ának második bekezdése szerint minősül. Ezen itéletet a kir. tábla igy indokolja:

«A koronaértékről szóló 1892. évi XVII. tcz. 10. §-a és az 1899: XXXII. tcz. 9. §-ának azon rendelkezése, hogy az o. é. egyforintosok értékpénz gyanánt egyelőre a forgalomban meghagyattak, azt az ellentétet idézte elő, hogy mig az ötkoronás érmék meghamisitása kétségtelenül csak vétséget képez, a kisebb értékü egyforintos érmék meghamisitása büntetté minősülne. Minthogy ez az ellentét beleütközik a büntetőjogi beszámitás sarkalatos alaptételeibe, és minthogy ily ellentéttel szemben a büntető igazságszolgáltatásnak az a feladata, hogy a tisztán pénzügyi természetü törvényből felmerülő ellentétet a büntető-törvény általános elveivel összhangzásba hozza, ennélfogva ez az ellentét helyesen csak ugy oldható meg, hogy a pénzügyi törvények által kifejezetten csak kétkorona értékünek megállapitott egyforintos érmék a büntetőjogi beszámitás szempontjából épp ugy *váltópénznek* tekintessenek, mint a nagyobb értékü ötkoronás érmék. Ezen alapon tehát vádlott azon cselekménye, hogy hamis egyforintos érméket készitett, helyesen nem büntetté, hanem a Btk. 204. §-ának második bekezdése értelmében *vétséggé* volt minősitendő.»

Igy a budapesti kir. tábla, mely teljesen azt az álláspontot foglalja el e kérdés tekintetében, melyet mi már régebben, mint az egyedüli helyes álláspontot jelöltünk meg. Érdekes itt megemliteni, hogy a budapesti kir. főügyészség legujabb időben — ezen itt emlitett kir. táblai határozat előtt — a budapesti ügyészséget utasitotta, hogy mindazon esetekben, amelyekben egyforintos hamisitása forog fen, a vádat ezentul nem a Btk. 204. §-ának második, hanem ezen törvényszakasz *első* bekezdése alapján emelje, tehát az egyforintos hamisitását *büntettnek* tekintse. A kérdéssel tehát most ugy vagyunk, hogy mig az ügyészségek ily esetekben

büntettet látnak fenforogni, a kir. törvényszékek, nevezetesen a budapesti büntető törvényszék, az itt emlitett budapesti kir. itélő táblai itélet alapján az ügyészség inditványától eltérőleg *vétséget* állapitanak meg. A vidéki bíróságoknál sem uralkodik ez irányban teljes egyetértés.

Ily viszonyok közt a budapesti kir. főügyészség — amint hallom — a kir. koronaügyészséghez terjeszti fel az ügyet, hogy ez utóbbi a jogegység érdekében a kir. Curia határozatát provokálja ezen vitás kérdésben. Mi ezt helyesnek, sőt szükségesnek tartjuk, hogy az ezen irányban uralkodó chaosnak egyszer és mindenkorra véget vessen a legfőbb forumnak döntő szava. *Mózes László.*

Különfélék.

— **Mezőgazdasági rabmunka.** 1896. évben a zemplénmegyei gazdasági egyesület azzal a kérelemmel fordult az igazságügyminiszteriumhoz, hogy a sátoraljaujhelyi fogházban lévő elitéltek bocsáttassanak a szőlősgazdák rendelkezésére, hogy a tokajhegyaljai hegyvidék szőlőfelujitásában a birtokosoknak segitségére legyenek. A kérelem támogatására előadta a gazdasági egyesület, hogy a mind nagyobb mérvet öltő kivándorlás folytán nem lehet megfelelő szőlőmunkásokat kapni és a meglevő munkaerő oly drága, hogy a kisbirtokosok a szőlőfelujitás költségeit meg nem birják.

A miniszterium ezzel az első olvasásra különösnek látszó kérelemmel behatóan foglalkozván, elrendelte, hogy a szőlőmiveléshez próbaképpen rendelkezésre adassék a sátoraljaujhelyi fogház lakóinak egy része.

Már az első évi próba annyira bevált, hogy a tokajhegyalja szőlőbirtokosai azóta folyton ostromolják a miniszteriumot, mind több és több elitéltet kérve a felujitáshoz.

A mezőgazdasági foglalkoztatásnak a letartóztatottakra való hatásáról a következő adatok tájékoztatnak:

Állandóan körülbelül 250 elitélt dolgozik künt a szőlőhegyekben. Minden 10 ember őrizetére egy-egy fogházőr van rendelve. Szökés és fegyelmi eset esztendőkön át sem fordult elő. A letartóztatottak egészségi állapota sokkal jobb, mint a fogházban. A foglyok vetekednek azért a kedvezményért, hogy szőlőmunkában részt vehessenek. Az élelmezés lényegesen bővebb és tartalmasabb, mint az intézetben. A szőlőtulajdonos minden munkás után 1 K 20 f. napibért fizet az államkincstárnak, melyből naponként és fejenként 20 fillér a postatakarékpénztárba helyeztetik el a munkások javára.

Tél idején, amikor a külső munka szünetel, a kir. ügyész meghivására a városi szőlőmester a szőlőmivelés minden ágáról elméleti és gyakorlati előadásokat tart a letartóztatottaknak, akik igy elsőrendü szőlőmunkásokká képeztetnek ki.

A rabmunka felhasználásának a szőlőfelujitás körüli nagy sikere a zemplénmegyei gazdasági egyesületet arra inditotta, hogy az igazságügyminiszteriumnak feliratban mondott köszönetet és kérte a rabmunkának a mezőgazdaságban minél szélesebb keretben való felhasználását.

— **A kir. Curiához** a folyó év első felében beérkezett 13,604 ügy; az 1902. évről maradt 6426 hátralékkal együtt elintézendő volt 20,030, elintéztetett 12,827, hátralékban maradt 7203 ügy. A mult év első feléhez viszonyitva 42-vel több érkezett be, (728-czal több polgári, 114-gyel több váltó, 315-tel kevesebb büntető-ügy) 1245-tel több volt elintézendő, 9-czel több intéztetett el és 1236-tal több a hátralék.

— **A vádelv,** amely uj bünvádi perrendtartásunkban prædominál, élesen kidomborodik abban a nyomtatványmintában, amelyet a kir. Curián nemrégiben a bünvádi ügyek elintézésére szolgáló előadói ivekhez rendszeresitettek. Az eddigi szövegezésnek még határozottan inquisitorius ize volt. Az ügy egyszerüen mint «N. N. ellen sulyos testi sértés miatt folyamatba tett bünvádi ügy» jelöltetett meg. Az alább közölt uj minta ellenben jól kifejezi a modern bünvádi eljárás peres, contentiosus jellegét, amely mellett az állam sem a váddal, sem a védelemmel nem azonositja magát, hanem a kettő közötti jogvitát birósága által igazságosan kivánja eldöntetni. Az uj minta szövege igy hangzik:

«Ő Felsége a király nevében! A magyar kir. Curia a *kir. ügyésznek P. G. ellen gyilkosság büntette miatt folytatott bünperét*, amelyben a marosvásárhelyi kir. törvényszék, mint esküdtbiróság itélt, a kir. ügyésznek semmiségi panasza folytán nyilvános tárgyaláson, melyben (következnek a tanács alakitására vonatkozó adatok) a vád képviseletében a koronaügyész járt el, viszont a vádlottat N. N. védő képviselte, a vád és a védelem meghallgatása után vizsgálat alá vevén, következő *itéletet* hozott».

V. ö. ezzel régi vármegyei bünpereink accusatorius szerkezetét, melyre nézve *Fayer* például a Rózsa Sándor percsomójának fejezetét közli (A magyar bünvádi perrendtartás vezérfonala, 3. kiadás, 31. l.) «Bünbéli pöre Aigner Ferdinándnak, mint Sz. k. Szeged Városa Fő Ügyészének és Felpörösnek Rózsa Sándor, mint éjjeli erőszakos Rabló és Alpörös ellen» (1836-ból).

— **Az ügyvédi munka dijazásáról** a pozsonyi kamara évi jelentésében a következőket olvassuk: «A *Jogt. Közl.*-ben közölt költségmegállapitás megdöbbentő bizonyságot tesz arról, hogy az ügyvédi karnak ide vonatkozó régi keletü panasza indokolt és jogosult. Már maga az a tény, hogy az ügyvédi kar tartózkodó állásából ki- és panaszával a nagy nyilvánosság elé lép, mutatja, hogy az a szükmarkuság, melylyel a birróságok az ügyvédi munkát dijazzák, oly mély sebeket ejtett, hogy azokat tovább is eltakarni és titkolni és gyógyitásukat elodázni immár nem lehet.

A pozsonyi kir. itélő tábla területén e részben az állapotok csak éppen oly rosszak, mint az ország egyéb részeiben. A kir. járásbiróság hatáskörébe utalt bünügyekben a panaszért és egy tárgyalásért az ügyvéd 15 K dijat kap, a felebbezésért és a felebbezési tárgyalásért 12 K-t, összesen tehát 27 K-t. De ugyanolyan ügyben hozott itéletek hirlapi közzétételéért a nyomdatulajdonosnak 160 K-t állapitanak meg. A felfolyamodásnak dija a pozsonyi kir. itélő táblánál átlag 8 K, 400,000 K-s ügyben 20 K. A felülvizsgálati tárgyalásért 20 K-nál többet még nem állapitott meg a pozsonyi kir. itélő tábla, jóllehet sokszor fárasztó tanulmányozás kell ahhoz, hogy a tárgyalást el lehessen látni.»

— **Előadások az alkoholismus ellen.** A vallás- és közoktatásügyi miniszterium megbizta az Országos Magyar Alkoholellenes Egyesületet, hogy a szünidei tanitói továbbképző tanfolyamokban az alkoholismus káros hatásáról előadásokat tartson.

— **Timon Ákos jogtörténeti munkája** legközelebb második kiadásban jelen meg.

— **Ipartestületi békéltető bizottságok előtt ügyvédi képviseletnek minden esetben van helye.** A kereskedelmi m. kir. miniszter folyó évi junius hó 10-én 35,104. sz. a. valamennyi másodfoku iparhatósághoz a következő rendeletet intézte.

A kassai ügyvédi kamara az igazságügyminiszter urhoz intézett jelentésében panaszt emelt amiatt, hogy a kassai ipartestület kebelében szervezett békéltető bizottság egy közelebbről felmerült és eléje vitt ügyben az ügyvédi képviseletnek nem adott helyet, mely eljárást az ügyvédi kamara az ügyvédi rendtartást szabályozó 1874: XXXIV. tcz. 38. §-ával ellentétben állónak talált.

A kassai ügyvédi kamarának az igazságügyminiszter ur által hozzám áttett jelentése folytán felkivántam a vonatkozó összes ügyiratokat s ezekből megállapitást nyert, miszerint a kassai ipartestület békéltető bizottsága alapszabályai 14. §-ra támaszkodva kimondotta, miszerint a békéltető bizottság előtt ügyvédi képviseletnek csak az esetben enged helyet, ha a fél személyesen éppen nem jelenhetik meg, vagy ügyét személyesen képviselni nem képes. Az ügyvédnek a tárgyalás helyén való jelenléte ellen a békéltető bizottság nem tett az ügyvédi kamara által szóvá tett esetben kifogást, sőt azt is tetszésére bizta, hogy a tárgyalás folyamán felének a védekezés irányára, vagy a tanukhoz intézendő kérdésekre nézve tanácscsal szolgálhasson, erre azonban az ügyvéd nem volt hajlandó.

Ami az ipartestületi békéltető bizottságok alapszabályai 14. §-ának rendelkezéseit illeti, meg kell jegyeznem, miszerint e rendelkezések értelmezése tekintetében egyik hivatali elődöm arra az álláspontra helyezkedett, hogy a békéltető bizottságok előtti eljárásból az ügyvédi képviselet kizárható. Sőt az ipartörvény 141. §-ával megokolhatónak vélte hivatali elődöm az ipartestületi békéltető bizottságok alapszabályainak fentebb érintett rendelkezését.

Nem lehet tagadni, hogy az eddigiekben ismertetett álláspont mellett egészen a békéltető bizottságok tetszésétől függ, hogy helyt adjanak-e a fél képviseltetésének vagy sem, s hogy különösen annak megállapitása, hogy az egyik, vagy a másik fél ügyét személyesen képviselni csakugyan nem képes-e, nem ritkán nehézségekbe ütközik. Megeshetik például, hogy egy tájékozatlan iparos-segéd áll szemben tapasztalt és széles látókörü munkaadójával. Ez esetben az utóbbi, ha egyébként normális tehetséggel rendelkezik is, a védekezés tekintetében ugyszólván tehetetlen lehet a másik tapasztaltabb, szélesebb látókörü féllel szemben, s ha ily esetben az ügyvédi képviselet az illetőnek meg nem engedtetik, ez által esetleg igen hátrányos helyzetbe kerülhet ellenfelével szemben. Megtörténhetik az is, hogy például a munkájából kilépett segéd a békéltető bizottság székhelyétől távol esetleg alkalmazást nyerhetne, de azt nem meri elfogadni attól való félelmében, hogy a békéltető bizottság az előtte folyamatban levő ügyében ügyvéd által való képviseltetését a békéltető bizottsági alapszabályok 14. §-ára való hivatkozással esetleg nem engedné meg.

A gyakorlati életben nagy számmal előforduló hasonló esetek egymagukban is mindenesetre a mellett szólnak, hogy az ügyvédi képviselet megengedhetősége tekintetében fenálló bizonytalanság megszüntettessék az által, hogy a hivatali elődöm által elfogadott fenti álláspont megváltoztatásával az ügyvédi képviseletnek a békéltető bizottságok előtt minden esetben hely engedtessék.

Annyival is szükségesebbnek találom ezt, mert az ipartörvény oly rendelkezést, mely az ipartestületi békéltető bizottságok előtt az ügyvédi képviseletet kizárná, nem tartalmaz, s mert a feleknek kétségkivül igen nagy korlátozását képezi, ha akkor, amidőn ennek szükségét látják, ügyvédet nem alkalmazhatnak. De főképen az a körülmény is kivánatossá teszi az ügyvédi képviselet megengedését, hogy megeshetik, miszerint a fél a hozott határozattal nincsen megelégedve s igényeinek érvényesitése céljából a rendes birói utra kénytelen fordulni, ahol ugy is ügyvédet kell képviseletével megbiznia.

Természetesen oly esetekben, amidőn a fél a személyes megjelenésben betegség, távoli tartózkodási hely, vagy egyéb okok miatt nincs gátolva s a képesség is meg van benne arra, hogy ügyét személyesen előadhassa, az ipartestületi békéltető bizottságoknak jogukban áll az ipartörvény 141. §-ának negyedik bekezdésére való tekintettel, ügyvédi képviselet mellett is, a fél személyes megjelenését kivánni, hogy ez által az idézett törvényszakasz rendelkezéseihez képest minden esetben előzőleg a felek kibékitését megkisérelhesse. Az ipartestületi békéltető bizottságok alapszabályainak az alapszabály-minta 14. §-ával egyező azon rendelkezése tehát, miszerint «megbizás csak az esetben engedtetik meg, ha igazoltatik, hogy az illető fél személyesen éppen nem jelenhetett meg, vagy ügyét személyesen képviselni nem képes», olyképen értelmezendő, miszerint a fél személyes megjelenésének pótlására, helyettesitésére csak a jelzett két esetben adható megbizás; annak azonban minden esetben hely adandó, hogy a felek ügyük védelmével ügyvédet bizhassanak meg, s a szabályszerü meghatalmazással ellátott ügyvéd a békéltető bizottságok előtt ügyfele érdekében eljárhasson. Más szóval a békéltető bizottságok előtt folyamatban levő vitás ügyekből folyólag a szabályszerü meghatalmazással ellátott ügyvéd ügyfele képviseletében minden esetben eljárhat, az ügyvéd általi képviseltetés azonban csak akkor menti fel a felet a személyes megjelenés kötelezettsége alól, ha igazoltatik, hogy az illető fél személyesen éppen nem jelenhetett meg, vagy ügyét személyesen képviselni nem képes.

— **A hitelértesitésről** érdekes tanulmányt irt *dr. Hajdu Miklós*. Bevezetésül a szerző a magyar hitelügy fejlődéséről és a gazdasági internacionalismusról szól, azután a hitelértesités jelentőségét, fejlődését, szervezetét, segédeszközeit, melléküzletágait tárgyalja. Külön fejezetet szentel a hitelértesités jogrendjének és fejtegeti a jogi rendezést, a discretiót, a civiljogi és büntetőjogi felelősséget. Függelékül a mü a hitelértesités parazitáival és a kereskedelmi hirszolgálattal foglalkozik. Az irodalmunkban uttörő munkának hiányossága a jogászi rész kidolgozatlansága.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az imént lefolyt német birodalmi választások** a jogászokra nézve azzal a különös eredménynyel jártak, hogy mig a mult birodalmi gyülésen 111 jogász képviselő vett részt, addig a mostani választásokon mindössze 57 jogász választatott meg.

— **A titoktartás kötelessége.** A német Reichsgericht egyik itéletében kimondotta, hogy nemcsak jogi, hanem erkölcsi kötelességek is vannak, melyekkel szemben megszünik a titoktartás kötelességének ereje. Igy pl. az orvosnak, ha a férj nemi betegségéről tudomást szerez, figyelmeztetni kell a nőt e körülményre, hogy a ragályozástól megóvja. Nem követelhetnek azonban a házasfelek egymás nemi egészségi állapotára vonatkozólag korlátlanul felvilágositást, különösen nem a multra vonatkozólag valamely bontóper czéljaira.

— **Az örökség visszautasitását** az örökös hitelezői nem támadhatják meg, ha az örökösödés a polgári törvénykönyv uralma alatt történt. A visszautasitással nem idegenittetett el, nem adatott oda semmi az adós vagyonából. (Német Reichsgericht.)

— **Miniszterek magánjogi felelőssége.** Az 1875. jul. 16-iki franczia alkotmányos alaptörvény a minisztereknek csupán büntetőjogi felelősségét tárgyazza; igy abban a kérdésben, mily jogelvek alkalmazandók a minisztereknek hivatalos tényeiből előállható magánjogi felelősségére, nagy nézeteltérés forog fen az irodalomban. Batbie, Ducrocq, Lacanal és Garraud nézete szerint a miniszterekre is ugyanaz áll e tekintetben, mint a többi államhivatalnokokra. E szerint az, hogy a rendes bíróság előtt magánjogi felelősségre vonhatók-e vagy sem, attól függene, vajon a károsító cselekmény, mint *személyes* tény külön választható-e a kormányzati ténytől, s vita esetén a hatáskört a hatásköri bíróság (Tribunal des conflits) állapitaná meg.

Mások, mint Mangin és Lafferrière, tovább mennek. Szerintök a miniszter, mint ilyen, magánjogilag csakis a parlamenti bíróság előtt, a bünvádi keresettel egyidejüleg vonható feleletre, de a parlamenti bíróság a sértettet magánjogi igényével a törvény rendes utjára utasithatja.

Az államtanács a második császárság idejében az utóbbi értelemben döntött, kimondva, hogy a rendes bíróság még akkor sem járhat el, ha a miniszter hatáskörét nyilvánvalóan tulhágta.

Ellenben az előbbi felfogáshoz közelebb áll a párisi főtörvényszéknek azon legutóbbi állásfoglalása, melyre egy lapszerkesztőnek Millerand miniszter elleni kártéritési keresete adott alkalmat.

Millerand az ipar és kereskedelem, valamint a posta- és táviróügy minisztere Limogesban beszédet tartott, melyben többek közt igy szólt: «Hol az az igazi, őszinte katholikus, aki ne nézne ferde szemmel azokra, kik vallásának jelvényével tisztátalan és hazug sajtójuk javára visszaélnek». Erre a «Limogesi Kereszt» nevü ujság szerkesztője 500 frank kártérités erejéig keresetet inditott a miniszter ellen. A főtörvényszék az elsőbiróság elutasitó itéletét azzal az indokolással hagyta helyben, hogy «a miniszter, aki hivatala gyakorlatában kárt okoz, a rendes bíróság előtt csak akkor vonható feleletre, hogy ha ténye, mint személyes tény, a kormányzatitól külön választható. A miniszter által a kormány képviseletében szobor leleplezése alkalmával elmondott beszéde kormányzati cselekménynek tekintendő. A kormányzati tény vitatott jogellenessége egymagában még nem fosztja meg ebbeli jellegétől és nem teszi oly személyes ténynyé, mely felől a rendes bíróság itélkezhetnék».

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 29. SZ. Budapest, 1903 julius 17.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kereskedelmi üzletek átruházása. *Grecsák Károly* curiai birótól. — Hivatalos zugirászat. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — Olasz törvényjavaslat a tengeri jelzálogról és a hajóhitelről. *Dr. Polgár Ármin* bazini kir. aljárásbirótól. — *Jogirodalom:* A mentelmi jogról. Irta dr. Tomcsányi Vilmos Pál. A dr. Balogh Jenő szerkesztésében megjelenő Jogi Értekezések 9. füzete. *Dr. Bernolák Nándortól.* — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kereskedelmi üzletek átruházása.*

III.

A kereskedelmi üzletek átruházásáról szóló javaslat részletes intézkedéseinek alapelveiül egyrészt az a helyes tétel szolgál, hogy az átvevőnek kontemplált felelőssége csakis kereskedelmi üzlet átruházása esetében foghat helyt, másrészt pedig az, hogy e felelősségnek is csupán szerződéses átruházás esetében lesz helye. A javaslat ez utóbbi tekintetben ugyan nem tesz különbséget a között, hogy az átruházási szerződés visszteherrel avagy visszteher nélkül köttetett-e, kétségtelen azonban, hogy itt voltaképpen csakis visszterhes átruházási jogügyletből származó felelősségnek törvényi megalapitásáról van szó, amennyiben a visszteher nélküli átruházásuk esetében az eddigi jogállapot is már megalapitja az átvevőnek e részbeni felelősségét, amelyen csak annyiban változtat a javaslat, hogy annak mérvét kiterjeszti az átvett üzletben rejlő vagyon értékén felül is mindazokért a tartozásokért, amelyek az átvett üzletet már az átvétel idején terhelték. Minthogy azonban a javaslat az átvevőt e szerint egész vagyona erejéig teszi felelőssé az átruházó hitelezőinek az ő kötelmi joguk tartalma szerint, ezt a felelősséget két irányban tartotta enyhitendőnek. Egyrészt tárgyi tekintetben, amennyiben az átvevőt az átruházónak csakis az átruházott üzletből eredő kötelezettségeiért teszi felelőssé, másrészt pedig alanyi tekintetben, amelynek folytán az átvevő az üzletből eredő kötelezettségekért is csupán az esetben és annyiban lesz felelős, ha és amennyiben a kötelezettségeket az átvétel idején ismerte vagy a rendes kereskedő gondosságával megtudhatta. Abból, hogy az átvevő csak az átvett üzletből eredő kötelezettségekért felelős, következik, hogy abban az esetben, ha az átruházónak több üzlete volt, az átvevő csakis azon üzlet kötelezettségeiért felelős, melyet tényleg átvett.

A javaslat az üzletátruházás fogalmát nem határozza meg közelebbről és csakis 3. szakaszában intézkedik a tekintetben, hogy oly esetben, melyben az üzlethez tartozó vagyon nem egészben vétetett át: a birói cognitio feladata lesz az összes körülmények figyelembe vételével megitélni, hogy forog-e fen oly üzletátruházás, mely az átvevőnek tervbe vett felelősségét megállapitja. A javaslat e szerint még oly esetben is az üzletátruházás esetét látja fenforogni, amelyben esetleg minden reális érték, pl. az összes áruk, az átruházóé marad és az átvevő csakis az üzleti összefüggésen és összeköttetéseken alapuló értéket kapja meg, mert a javaslat abból a felfogásból indul ki, hogy ilyen esetben az üzlet folytatásának lehetősége a fődolog és az üzlethez tartozó vagyontárgyak, ugy mint áruk, készpénz, lejárt követelések stb., az átruházót csakis mint magánembert illetik meg. Amig azonban ilyen esetben az üzlet folytatásának lehetőségében keresi a javaslat azt az értéket, amelynek ellenértékeül megállapitja az átvevőnek korlátlan felelősségét az üzletből eredő kötelezettségekért, addig más esetben azt tartja, hogy ez a törvényes felelősség az átvevőre még abban az esetben is hárul, ha az átvevő az üzletet nem folytatja, hanem másképp rendelkezik azzal, nevezetesen ha az üzlet áruit u. n. partie árukban adja tovább vagy magát az üzletet más módon értékesiti. Az átvevőnek felelőssége e szerint voltaképpen nincsen is az üzletátruházás tényének feltételéhez kötve, hanem meg lesz állapitandó minden oly esetben, amelyben az üzletnek valamely tetemesebb értéke képezendi az átruházás tárgyát. Hogy mit jelentene a kereskedelmi forgalomban egy ilynemü felelősségnek a megállapitása, ezt azoknak a megitélésére bizom, akik ismerik a gyakorlati életet és akik tudják, hogy még a kellő szakértelemmel biró kereskedőre nézve is mily nehéz annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a fent ecsetelt két szélső határvonal között mozgó átruházás eseteiben forog-e fen a törvényjavaslat tekintete alá eső valóságos üzletátruházás esete vagy sem.

Mert hiszen vegyük csak bonczkés alá az itt tervbe vett felelősséget. A kontemplált felelősség korlátlan voltából következik, hogy az átvevő nemcsak az átvett vagyonérték, hanem összes saját vagyonával is felel az átruházó üzleti kötelezettségeiért. Amig tehát az átruházó hitelezője az átruházás előtt csakis az üzlethez tartozó reális értékekből nyerhet kielégitést a más vagyonnal nem rendelkező átruházótól — mert hiszen maga az üzlet, t. i. az üzleti összefüggésen és összeköttetéseken alapuló érték a mai jogállapot szerint végrehajtás alá vonható vagyont nem képez — addig abban az esetben, ha az átvevő csak ezt a fictiv vagyont veszi át, mig minden reális érték az átruházó kezén marad, az üzleti hitelező sokkalta nagyobb kielégitési alaphoz jutna az esetleges más vagyonnal is rendelkező átvevőnél csupán azért, mert ő az átruházó és annak hitelezője részére megfelelő értékkel nem biró üzleti chanceokat megszerezte és saját személyes tevékenységével értékben gyarapitotta. Ez pedig aligha felelne meg az osztó igazság elvének.

Minthogy a javaslat szerint az átvevő csak az üzleti tartozásokért felelős, kérdés már most, hogy az átháritani czélzott kötelezettségek megjelölésére használt fentebbi kitétel egyrészt magában foglalja-e mindazokat a kötelezettségeket, amelyek az üzlet létével okozati összefüggésben állanak és hogy e szerint biztosit-e a hitelezőnek kellő védelmet és másrészt kizárja-e az üzletátvevő tulságos megterhelését az által, hogy világosan megjelöli azt a határvonalat, amelyen tul ez nem terjedhet. Az «üzletből eredő kötelezettségek» fogalma alatt rendszerint az árutartozásokat értik a kereskedelmi forgalomban, pedig a javaslat intentiója szerint ezeken felül ezen forgalom alá tartoznak nemcsak azok a kötelezettségek, melyeket a kereskedő még az üzlet fenállása előtt abból a czélból vállalt el, hogy az üzletet megalapithassa, mint pl. kölcsönfelvétel, üzlethelyiség bére stb., hanem még oly kötelezettségek is, melyek az üzletátruházónak valamely tiltott cselekményéből származnak, hacsak megvan az oko-

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 26. és 27. számaiban.

zati összefüggés a tiltott cselekmény és az üzleti gestio között. Én mindenekelőtt perhorreskálom azt a jogi álláspontot, mely az átvevőnek felelősségét még oly kötelezettségekre is ki akarja terjeszteni, melyeknek jogalapja az átruházó dolusában keresendő, mert az átvett üzleti vagyonnak mint reális értéknek semmi köze az átruházó személyéből folyó dolosus kötelezettségekhez. Ezen felül pedig még a javaslat álláspontján is szükségesnek tartom, hogy magában a törvényben jelöltessék meg közelebbről és tüzetesen az a határvonal, melyen túl az átvevőnek a vagyoni felelőssége nem terjedhet. Meg kellene határozni magában a törvényben azokat a kötelezettségeket, melyekre nézve az üzletből eredés jogi természete vélelmeztetik, hogy igy megadassék a mód minden érdekelt félnek a vélelemmel szemben bizonyitani azt, hogy az illető kötelezettség az üzletből ered vagy nem ered.

Jelesül meg kellene állapitani azt, hogy az átruházó rendesen vezetett kereskedői könyveiben bejegyzett tartozások üzleti tartozásoknak vélelmeztetnek mindaddig, mig annak ellenkezőjét az átvevő nem bizonyitja. Ebben a tárgyi korlátban egyuttal a hitelező megfelelőbb védelemben is részesülne a törvényjavaslatban felállitott azon alanyi megszoritással szemben, mely az átvevő felelősségét ahhoz a feltételhez köti, hogy ő az átvétel idején fenálló üzleti tartozásokat ismerte, vagy a rendes kereskedő gondosságával megtudhatta. Mert ezt a tudomást mint a felelősségrevonás jogalapját a bizonyitási teher megoszlásának általános szabályai szerint a hitelező lesz köteles bizonyitani, már pedig az a bizonyitási teher oly sulyos feladat, melynek a hitelező aligha lesz képes minden esetben megfelelni. Ettől a bizonyitási tehertől felszabaditaná a hitelezőt a fentjelzett törvényes vélelem, melylyel szemben az átvevő jogai is kellő védelmet találhatnának abban, hogy neki is megadatnék a mód kimutatni azt, hogy az állitólagos üzleti tartozások a kereskedelmi üzlettel mint vagyonösszességgel semmi okozati összefüggésben nincsenek. Maga a javaslat is különben ezen az elvi álláspónton áll, amikor a tervezett felelősséget az átvevőre az oly üzleti tartozásokra is kiterjeszti, amelyeket az átvétel idején a rendes kereskedő gondosságával megtudhatott, ami a gyakorlatban éppen a fent kiemelt vélelem felállitásához fog végkövetkezményeiben vezetni.

Szólnunk kell még arról a fokozottabb felelősségről, melyet a javaslat a rokonok közötti átruházások eseteiben állapit meg az átvevővel szemben. A javaslat második szakasza ezekben az esetekben az átvevőt az átruházónak az üzletből eredő kötelezettségeiért arra való tekintet nélkül teszi felelőssé, hogy azokról tudott-e az átvétel idején, vagy hogy a rendes kereskedő gondosságával megtudhatta-e vagy sem. A javaslat ebben az intézkedésében a családi hozzátartozóknak egy oly rosszhiszemüségét statuálja, amely semmi más jogterületen eddig ismeretes nem volt. A csődbeni és a csődön kivüli megtámadhatóságnak eseteiben a közeli hozzátartozóknak ez a rosszhiszemüsége legalább csak vélelmeztetik, amely vélelemmel szemben a hozzátartozóknak meg van adva a mód bizonyitani a jóhiszemüséget, mely őt ekkép szerzett jogaiban mindenkivel szemben megvédi. A javaslat azonban abból a téves felfogásból indulván ki, hogy a közeli hozzátartozóknak a család üzletátruházásokra legnagyobb hajlandóságuk van, ezen hozzátartozókkal szemben nemcsak vélelmezi ezen család szándéknak vagyis a rosszhiszemüségnek fenforgását, hanem azt oly annyira bizonyitottnak látja, hogy eltérve a jog egyéb terein e részben fenálló jogállapottól, azt sem engedi meg, hogy a felsorolt hozzátartozók sikeresen azzal védekezhessenek, hogy ők a szóba jövő kötelezettségeket nem ismerték vagy a rendes kereskedő gondosságával meg sem tudhatták.

Ha a kereskedelmi üzletnek mint vagyonösszességnek fenállása a közgazdaság szempontjából kivánatos, amint hogy kivánatos, mert hiszen minden vagyontárgynak mint a nemzeti vagyon egy-egy tényezőjének elpusztulása, a nemzeti vagyon apadását jelenti, — akkor legalább is kétes értékü az olyan jogállapotnak megteremtése, mely utolsó eredményében oda kell hogy vezessen, hogy a családi vagyonnak fentartása még azokban a nem is oly ritka esetekben is de lege lehetetlenné tétessék, a melyekben az üzlet a átruházásanak czélzata nem a csalárdságban, hanem az átruházónak személyes viszonyaiban és oly körülményekben keresendő, a melyek csakis az átruházónak teszik lehetetlenné az üzlet folytatását. A jóhiszemü átvevőt pedig csak azért sujtani, mert a javaslat szerzője minden családi kötelékben az üzleti tisztességet kizártnak veszi, ez oly kezdeményezés volna, amelynek ha egyszer helyt adunk törvénytárunkban, ez oly lejtőre juttat bennünket, amelyben majdan minden más esetben, igy például a keresk. törv. 299. §-ának esetében is a jóhiszemü rokont elzárjuk attól, hogy a rokon üzletéből bármilyen tárgyat jóhiszemüen megszerezzen, mert hiszen az ő de lege megállapitott rosszhiszemüsége kiteszi majd annak a veszélynek, hogy a megszerzett tárgyra előbb zálogjogot szerzett hitelezővel szemben őt a jóhiszemü jogszerzése sem védheti meg.

És itt eljutottam egy oly kérdéshez, amelynek megoldásáról a javaslat megfeledkezett. A kereskedelmi üzlet család átruházásának az a legsulyosabb esete, a melyben a már végrehajtásokkal agyonzaklatott átruházó hitelezőinek kijátszásával a már lefoglalt üzleti értékeket másra átruházza csak azért, hogy ez által hitelezői elől a kielégitési alapot elvonja. Ilyen esetben sem a büntető-törvény, sem más tételes törvény a már végrehajtási zálogjoggal szerzett hitelezőt nem védi meg kellőleg már szerzett jogainak gyakorlatában. Ugy az osztrák polg. törvény 367. §. rendelkezésének megfelelően nálunk kifejlődött joggyakorlat, mint különösen kereskedelmi ügyletekben a keresk. törv. 299. §-ának intézkedése a már előbb végrehajtási zálogjogot szerzett hitelezőt a lefoglalt árutár eladása vagy más módon történt átruházása esetében megfosztja attól a lehetőségtől, hogy a végrehajtási eljárást az uj tulajdonossal szemben is fenakadás nélkül folytassa, és arra utalja, hogy ujabbi perrel az uj tulajdonostól az átruházott árutár értéke erejéig kielégitést követeljen. Ezen követelési jogának alapja azonban az uj tulajdonos rosszhiszemüségének bizonyitása, s igy ez a feltételes joga a gyakorlatban a legtöbb esetben a már törvényesen megszerzett kielégitési alapjának elvesztésével egyenértékü. Ha már a törvényalkotás oly terére lépünk, amelyben a minden időnek minden egyes kinövését a polgári jog különleges intézkedésével kivánjuk kiirtani, akkor nem szabad oly rendelkezések megteremtéséről sem megfeledkeznünk, amelyeknek az állandóbb jellegü jogintézkedések keretében is helye van, s azért nem lesz talán felesleges igazságügyi kormányunk figyelmét a fent ecsetelt visszás állapot orvoslására is felhivni.

Ezek azok, a miket a kereskedelmi üzlet átruházásáról szóló törvényjavaslatban foglaltak felett elmondani egyelőre szükségesnek tartottam.

Grecsák Károly,
curiai biró.

Hivatalos zugirászat.

I.

Az ország összes ügyvédi kamaráinak jelentései évről-évre telvék a hatóságilag türt, sőt elismert zugirászat miatti panaszokkal.

A brassói kamara arról tesz jelentést, hogy az általánosan ismert zugirók rendes alakok a biróságok folyosóin. A fogarasi járásbiróság itéletei ellen beérkező felebbezések jelentékeny része zugirász munkája.

A szabadkai kamara 1902. évi jelentése a biróságok kezelőhivatalaiban felburjánzott iparszerü zugirói tevékeny-

ségre mutat rá. A szabadkai állapotokra igen jellemző, hogy az ottani járásbiróságnak egyik dijnoka hónapokig foglalkozott ugyanazon járásbiróság előtt a zugirászkodással, holott pedig ott a kezeirását, mint dijnokét, mindenki ismerte.

Az aradi ügyvédi kamara hangsulyozza, hogy a kamara területén a zugirászat és különösen a jegyzők által üzletszerüen üzött hivatalos zugirászat annyira elterjedt, hogy az ügyvédi kar létalapját fenyegeti.

A soproni kamara szerint is a kar a jegyzők versenyével megküzdeni képtelen. A jegyzők, kik a néppel minden nap közvetlenül érintkeznek, lefoglalják maguk részére az összes perenkivüli ügyeket. A törvénynek egyenes kijátszása és megkerülése a törvényhatóságoknak az az eljárása, hogy a jegyzői kar tagjait az ily müködésre feljogositják.

A debreczeni kamara felemliti, hogy egy községi jegyző takarékpénztár-igazgatói minőségét is felhasználva fejleszti magánügykörét, sőt valósággal üldözi azokat, kik telekkönyvi ügyeiket ügyvéddel vagy közjegyzővel végeztetik. Ugyanez a kamara kiemeli, hogy a birtokpereknek jelentékeny hányadát alkotják azok, amelyeknek a községi jegyző hibája vagy tudatlansága volt az okozója.

A budapesti kamara jelentése is kiemeli a zugirászat kártékony hatását nemcsak az ügyvédekre, de a jogkereső közönségre is. Számtalan pernek, ingatlan elárverezésének, existentiák tönkrejutásának oka az, hogy zugirók szerkesztették a szerződést és látták el a feleket tanácscsal. Kiemeli a budapesti kamara, hogy a fővárosban nagy mértékben vannak elterjedve a zugirászati irodák, egész rendszeres szervezettel és administratióval. A vidéken a közigazgatási közegek, különösen a jegyzők zugirászata ellen foglal állást a kamara, mert ezek minden jogi tudás és morális felelősség nélkül dolgoznak és müködésük a törvénybe ütközik.

De a közigazgatásban már nemcsak a jegyzőkre szoritkozik az iparszerü zugirászat. A szegedi kamara jelentéséből megtudjuk, hogy a többi közigazgatási közegek, mint a községi irnok, adónyilvántartó stb. is zugirászatot folytatnak, a községi jegyzőket megillető «jogosultság» örve alatt.

A Belügyi Közlöny folyó évi junius hó 28-án megjelent 28. számából is látjuk, hogy egyéb közigazgatási alkalmazottak is lépést tettek a belügyminiszternél az iránt, hogy a «magánmunkálatok» végzése tekintetében nekik is engedtessék ugyanaz a szabadság, mint amely a jegyzőknek biztositva van.

A belügyminiszter 1903 junius 10-én kelt 38,196/IIa. sz. rendeletével a kérelmet a következő indokolással utasitotta el:

«Habár általános jogszabályban eddig nincs kimondva, hogy a közigazgatási alkalmazottak (tisztviselők, segéd- és kezelőszemélyzeti tagok) dijazásért magánmunkálatokat nem végezhetnek, mégis e tilalom egyfelől a közszolgálat természetéből, másfelől az elkövethető visszaélések megelőzésének szükségességéből következik.

Megerősiti ezt azon körülmény is, hogy egyes alkalmazottaknak a dijért való magánmunkálkodást tételes jogszabályok megengedik. Például: a vármegyei tiszti ügyésznek az 1886: XXI. tcz. 70. §-a; a vármegyei levéltárnoknak, a központi leiróknak a V. Ü. Sz. 241. és 242., illetőleg 218. §-ai; a községi jegyzőknek a 126,000/1892. B. M. számu Ügyviteli Szabályzat VII. Fejezete a magánmunkálkodást bizonyos korlátok közt megengedi.

Miből következik, hogy a közigazgatási alkalmazottak általánosságban és üzletszerüen magánmunkálatokat dijazásért nem végezhetnek; ilyenekkel közülük csak azok foglalkozhatnak, akiknek ezt valamely tételes jogszabály kifejezetten megengedi».

II.

Ezt a rendeletet a hivatalos zugirászat elleni hadjáratban igen fontos fegyvernek tartom, mert ebben a belügyminiszter elismeri, amit a kamarák évtizedek óta hangoztatnak, hogy a közigazgatási tisztviselők magánügyködésének tilalma «*egyfelől a közszolgálat természetéből, másfelől az elkövethető visszaélések megelőzésének szükségességéből következik*». Ez a lapidáris rövidségü, sokat jelentő mondat lesz a magyar ügyvédi kar legerősebb fegyvere a hivatalos zugirászat ellen. Ezzel a kijelentéssel a belügyminiszter koncedálja, hogy a közszolgálat egész embert kiván, olyant, aki hivatalának él és nem folytat hivatali kötelmeivel konkurráló semmiféle mellékfoglalkozást, legkevésbbé pedig olyant, amely mellett sulyos *hivatali visszaélések* követhetők el.

De ha a rendelet ezt elvileg el is ismeri, csodálatosképp nem vonja le ebből az egyedül helyes és jogosult consequentiát, hogy *kivétel nélkül* minden közigazgatási tisztviselő eltiltandó a magánmunkálatoktól, hanem éppen azokra nézve hagyja meg a jelenlegi törvényellenes és a fenti miniszteri kijelentés szerint helytelen és egészségtelen állapotot, akikre a rendelet hangsulyozta szempontok leginkább ráillenek. Bizonyos, hogy a községi jegyző teendői a legtöbb oldaluak és *maguk a jegyzők panaszkodnak leggyakrabban és leghangosabban tulterheltségük miatt.* Hogy pedig ezeknek ügykörében fordulhat és fordul tényleg is elő a legtöbb visszaélés, azt bizonyitani sem kell, annyira köztudomásu dolog.

A miniszter indokolja is, hogy a jegyzőkre (és ezen kivül a leirókra, levéltárnokokra) nézve miért tesz kivételt. Azért, — mondja a rendelet — mert ezeknek az alkalmazottaknak a dijért való magánmunkálkodást *tételes jogszabályok* «bizonyos korlátok között» megengedik. Fel is sorolja a miniszter ezeket a tételes jogszabályokat, köztük a jegyzőkre nézve * a 126,000/1902. sz. belügyminiszteri rendeletet.

Ez a miniszteri rendelet szól a községi ügyvitelről. Hetedik fejezetében szabályozza a községi jegyzők magánügyködését. A 84. §. szerint a jegyzők magánmunkálatokkal csak annyiban foglalkozhatnak, «amennyiben ez őket hivatalos kötelességük teljesitésében nem akadályozza». Ezen eléggé homályos kijelentés alapján tulajdonképpen azonnal betiltandó volna a jegyzőknek minden néven nevezendő magánügyködése, mert egyrészről a fent szószerint idézett rendelet is, a jegyzők folytonos panaszai is mutatják, hogy ez a magánügyködés physikai akadálya is a közszolgálat pontos teljesitésének, másfelől pedig bizonyos, hogy a jegyző magánügyködése lépten-nyomon összeférhetetlenségi helyzetet teremt.

Hogyan vegye ki részét a községi biráskodásból az a jegyző, akinek az előtte kötött ügyletből folyólag tulajdonképpen tanuként kellene szerepelni. Az is igen gyakori, hogy a jegyző által szerkesztett okirat értelmezése vagy érvényessége vagy bizonyitó ereje kerül ugyancsak a jegyző döntése alá.

Hiába mondja az ügyviteli szabályzat 93. §-a, hogy «nem szabad a jegyzőnek magánmunkálatra megbizást vállalni oly ügyben, melynek hatósági eldöntésében hivatali állásánál fogva részt kell vennie», ez a szabály csak azért van, hogy meg ne tartassék.

Először is mikor a jegyző a magánmunkálatot végzi, még nem tudhatja, hogy hivatalosan valamely közigazgatási vagy peres ügy alkalmából elébe kerül-e az a szerződés vagy beadvány, amelyet éppen dij ellenében készit, tehát egyetlen-egy esetben sem lehet előre megmondani, vajon a vállalt megbizás nem-e fog a 93. §. határozmányai alá esni.

A jegyző által igényelhető munkadijaknak aránylag csekély összegénél fogva az is gyakran megtörténik, hogy a jegyző a saját munkadiját a községi bíróság előtt érvényesiti. A 126,000. sz. miniszteri rendelet 92. §-a erre *kifejezetten feljogositja*, amidőn kijelenti, hogy «ha a fél a felszámitott

* A többiek csak leirási és nem jogászi munkát végezvén, velük nem foglalkozunk.

★

munkadij kiegyenlitését megtagadja, a jegyző igényét birói uton érvényesitheti». Ki itél majd ebben az ügyben? Ha formailag nem is a jegyző, de tényleg mindig az ő befolyása fog érvényesülni, már csak azért is, mert a biró különben is rendszerint az ő tanácsára hallgat és mert ő mint tanult ember a sokkal csekélyebb képzettségü biróra igen erős hatást képes gyakorolni.

Kifogásolnunk kell a 92. §. szabályát azért is, mert nemcsak azokban az esetekben fordulhatnak és fordulnak elő visszaélések, amelyekben kézzel fogható az inkompatibilitás, hanem olyanokban is, a melyekben a hatósági megbizásban fungáló köztisztviselőnek azért nem szabad eljárnia, mert beállhat az összeférhetlenség esete vagy pedig nagyon közel fekvő a közönség részéről az összeférhetetlenség gyanuja. Ez a vezérelv minden tisztviselői összeférhetetlenség szabályozásánál.

Végül teljesen erőtlen és hatály nélküli ez a szabály azért is, mert komoly szankcziója nincs. Hivatalból az ilyen visszaélés nem szokott észleltetni, a felek részéről pedig ily feljelentés alig fog érkezni, mert a felek rendszerint jogban járatlan és tudatlan paraszt emberek és mert sokkal jobban félnek a hatalmas jegyzőtől, semhogy ily csekélységért fegyelmi utra mennének.

Az ügyviteli utasitás 93. §-a előirja, hogy a jegyző dijait megyei szabályrendeletek állapitják meg és szigoruan tilos a szabályrendeletben megállapitott dijnál többet számitani vagy követelni. Ez a szabály azonban nem tiltja a hatóságilag megállapitott dijnál magasabb dijnak *elfogadását*, ami annyit jelent, hogy a legcsunyább baksis-rendszert honositja meg, illetőleg plántálja tovább a közigazgatásban. A jegyzőnek módja és alkalma lesz mások által tudtára adni mindazoknak, akiket illet, hogy mennyit igényel ő a tervbe vett magánmunkálatért. *Dr. Balog Arnold.*

(Folyt. köv.)

Olasz törvényjavaslat a tengeri jelzálogról és a hajóhitelről.

I. Az olasz Codice di commercio ismeri a *pegno sulla nave-t*, a hajózálogot és azt 485—490. §-aiban szabályozza.

Bárha ezen zálogjogot ugy a gyakorlat, mint az elmélet tényleg azonositja a jelzáloggal,[1] mégis miként az olasz törvényhozás előtt fekvő törvényjavaslat — melynek teljes czime *Disegno di legge per la sostituzione dell'ipoteca al pegno per le navi di maggiore portata e per la introduzione della cartella di credito navale a base ipotecaria*[2] — Indokolása kiemeli, a tapasztalat azt mutatta, miszerint a zálogjog intézménye, pegno sulla nave, nem felelt meg a hajóépitési ipar és a hajóhitel változott viszonyainak.

A törvényjavaslat, mely még 1902. évi május 23-án terjesztetett az olasz törvényhozás elé,[3] két fejezet és 39. szakaszból áll. Az első fejezet czime *a hajójelzálogról* — dell' ipoteca navale — és áll 19. §-ból, a második fejezet czime *a hajóhitelről jelzálogkötvények alapján* — del credito navale a base di cartella ipotecaria — és áll 20. §-ból (20—39. §§.)

Különösen érdekes a II. fejezet, amely a hajóhitelen alapuló jelzáloglevelek kibocsátásával foglalkozni hivatott Társaságok alakulását szabályozza, oly intézményt, mely még eddig törvényhozási szabályozást nem nyert; ilyen intézetek sehol sem állván még fen, az olasz törvényhozás ez irányban mint *uttörő lép fel*[4] és minden valószinüség szerint nemsokára utánzókra fog találni, mert hisz kétségtelen, hogy ujabb hitelforrásoknak megnyitása és illetve a hajóhitelnek minél szabadelvübb alapon való szabályozása hivatva van a hajóépitést és a hajóvállalkozásokat nagyban előmozditani.

II. A törvényjavaslat I. czime szerint a hajó *amennyiben térfogata 20 tonnánál nem kisebb*, közokirat-, avagy közjegyző által hitelesitett magánokirattal *szerződéses hajójelzáloggal* — ipoteca convenzionale — terhelhető. Az épülőfélben levő, vagy átalakitás alatt álló hajóra is szerezhető jelzálog, amennyiben a hajó teste — scafo, Schiffrumpf — a megfelelő költségek $^4/_5$-ének arányában elkészült. Hajójelzáloggal nem terhelhető azon hajó, amelynek részére a Codice per la marina mercantile 40. §-a értelmében lajstromozási okmány[2] (atto di nazionalità) nem állitható ki. (1. §.)

A hajó jelzáloggal terhelhető annak tulajdonosa, avagy a hajónak résztulajdonosa által, utóbbi esetben csak a résztulajdon erejéig, avagy terhelhető a hajótulajdonosnak egy e czélra szóló külön meghatalmazással igazolt képviselője által. Ha a hajónak több tulajdonosa van, a megterhelés csak a Codice di commercio 495. §-a értelmében, azaz a hajó értéke felét felülhaladó értéket képviselő résztulajdonosok beleegyezésével történhetik, épp igy a résztulajdonos sem terhelheti jelzáloggal, kivéve a felek ellenkező megállapodását, még a saját részét sem, hacsak ugyanez az érdekcsoport (azaz, amely a hajó értéke felénél nagyobb összeget képvisel) ezt meg nem engedi, de még ez esetre is csak a saját része $^1/_3$-át terhelheti meg a résztulajdonos. (2. §.)

A hajóra engedélyezett jelzálog kiterjed *a hajócsónakokra és a hajó egyéb tartozékaira.* (3. §.)

A hajójelzálog harmadik személyek irányában csak az esetre bir érvénynyel, ha az azon *tengerészeti hatóság lajstromában*, amely tengerészeti hatóságnál a hajó lajstromoztatott, *bevezettetett.* Az épülőfélben levő hajóra nézve a jelzálogi bevezetés egy ideiglenes hajólajstromozási okmány alapján történik és a hajóépités befejezése után a végleges hajólajstromozási okmányba vezettetik át. Hajóépités, avagy átalakitás esetében az 1. §. korlátai között a jelzálog bevezetése folyószámla alapján is történhetik; a hitelt élvező az épitési s illetve átalakitási munkálatok arányában veheti a hitelt igénybe, fen lévén tartva a hitelező joga a munkálatok előrehaladását akár közvetlenül, akár megbizott által ellenőrizni. (4. §.)

A jelzálogjog bevezetése czéljából az illetékes tengerészeti hatóságnál bemutatandó *a jelzálogot engedélyező okirat, a hajólajstromozási okmány* és *két egybehangzó irat*, mely utóbbiaknak tartalmazniok kell az ügyletre vonatkozó összes fontosabb tudnivalókat;[3] ezek alapján foganatositttatik a bejegyzés, mire az emlitett feljegyzések (iratok) egyikét a hivatal a kérelmezőnek visszaszolgáltatja, reávezetvén egy tanusitványt arról, hogy a bejegyzés a hajólastromban és a hajólajstromozási okmányon bevezettetett; a tanusitványnak magában kell foglalnia a bevezetés keltét és sorszámát. Ha a hajó utban van a Codice di commercio 489. §-a értelmében a bejegyzés azon olasz consulatus előtt eszközlendő, amelynek kerületében a hajó tartózkodik, illetve kikötni fog. (5—6. §§.)

A bejegyzés *hatályos* bevezetésének pillanatától fogva, akkor is, ha oly kölcsönről van szó, melynek leolvasása egészben, avagy részben később fog megtörténni. Több egyidejüleg kért bejegyzés ugyanazon rangsort nyeri. (7. §.)

[1] Igy P. de Gentile De l'hypothèque maritime czimü munkája 54. oldal.

[2] Törvényjavaslat a nagyobb térfogatu hajókra a zálogjognak jelzáloggal való helyettesitése és hajóhitelen alapuló hajójelzáloglevéleknek behozatala tárgyában.

[3] A törvényjavaslat mindeddig tárgyalás alá nem került.

[4] Az indokolás a törvényjavaslat ezen részét büszkén nevezi «*un concetto di iniziativa essenzialmente italiana*»-nak.

[1] A Codice per la mar. merc. 40. §-a szerint ahhoz, hogy a hajó részére a lajstromozási okmány, atto di nazionalità kiállitható legyen, szükséges, hogy a hajó olasz honpolgárok, avagy oly idegenek tulajdonát képezze, kik legalább 5 év óta Olaszországban lakhelylyel birnak; oly idegenek, kik ezen feltételnek meg nem felelnek, csak $^1/_3$ részben lehetnek társtulajdonosok.

[2] Az atto di nazionalità müszóra a lajstromozási okmány kifejezést használom, mert ezt használja 1879. évi XVI. tczikkünk is.

[3] A hitelező, az adós nevét, lakhelyét, a hajó nevét, a hitelezett összeget, a kamatlábat, a fizetendő évi járadékot, a lejáratot stb.

A bejegyzés tényével ugyanazon rangsorban elsőbbséget nyernek a hitelokmány bejegyzésének, megujitásának, valamint a hajó kényszereladásának *költségei* is, ugyszintén *a két évi lejárt és a folyó kamatok*, feltéve, ha számszerüen fel vannak tüntetve. (8. §.)

A bejegyzés hatálya annak bevezetésétől számitott 10 évre terjed és megszünik, ha a lejárat előtt meg nem ujittatik. (9. §.)

A szabályszerüen bevezetett jelzálog hatálya fenmarad, ha a hajó más tulajdonos kezébe megy is át. (10. §.)

A hajójelzálog megelőz minden más követelést, hacsak ez a Codice di commercio értelmében elsőbbséggel nem birna. *A hajókölcsön* (Bodmerei, prestito a cambio marittimo) csak akkor előzi meg a hajójelzáloggal biztositott követelést, ha *az a hajó ellátására* (vetto vagliamento, Verproviantirung), más a hajó utja folytatásához szükséges *beszerzésekre, az utolsó tengeri ut alatt elszenvedett károk kijavitására* és a Codice di commercio 509. §-ában előirt formaságok betartása mellett vétetett fel, de még ez esetre is csak akkor, ha a hajókölcsön a fuvardijakból és hajókár esetén a biztositó által fizetendő kárösszegből fedezetet nem nyerne. (11. §.)

A jelzálogi bejegyzést tartalmazó okiratnak hátirat utján történt átruházása a jelzálogi bejegyzés és a járulékos jogok átruházását eredményezi; ha a hajó biztositva volt, a biztositó az átruházásról értesitendő. (12. §.)

Hajókár esetében a biztositó által fizetendő kárösszeg forditandó: *a)* a kiváltságos hitelezők kielégitésére — amennyiben ezek a fuvardijból fedezetet nem nyernek — és *b)* a jelzálogos hitelezők kielégitésére azok rangsora szerint. Amennyiben a jelzálogos hitelező követelését a biztositónak bejelentette, ez nem fizethet mindaddig, mig ezen jelzálogos hitelező kielégitése igazolva nincsen, ellenben, ha ilyen bejelentés nem történt, a biztositó felelősség nélkül fizetheti a kárösszeget 60 nap után, hacsak a fizetés ellen ellentmondás nem történt.

A hajóra jelzálogi bevezetés mellett *kölcsönzött összegek biztositása esetére* a Codice di commercio-nak a tengeri biztositásról szóló VI. czim I. fejezetében foglalt jogszabályok alkalmazandók, azzal a kiegészitéssel, hogy bármely a biztositó (hitelező) hibáján kivül eső okból származott veszteség, illetve kárért a biztositó felelős. (13. §.)

A bekebelezett hajójelzálog magán-, vagy közokirattal, avagy jogerős itélettel törölhető. (14. §.) A Codice di commercio 513. §-ában szabályozott kivétellel [1] hajójelzáloggal terhelt hajónak akár belföldön, akár külföldön, a bekebelezett jelzálogos hitelezők kijátszására történt eladása *érvénytelen* és az eladó a Codice penale 414. §-a értelmében (csalás miatt) büntettetik. (15. §.) A husz tonna tartalmon aluli hajókra nézve a Codice di commercio 485—489. §-ainak érvénye fentartatik. (16. §.)

A Codice di commercio 606. §-a oda egészittetik ki, hogy a hajójelzálog alapján adott kölcsönök is képezhetik, épp ugy, mint *a hajókölcsön* biztositás tárgyát. A Codice di commercio 638. §-a oda egészittetik ki, hogy a biztositó *átengedés* (abondon) esetére a hajójelzálog által biztositott követeléseket is bejelenteni tartozik, hogy a 679., 680., 681., 879., 882., 884. és 890. §-ok olyképp módosulnak, miszerint a kiváltságos hitelezőkre vonatkozó intézkedések a jelzáloggal biztositott hitelezőkre is vonatkoznak. Végre a hajónak birói árverésen történt eladása esetében a felosztásnál (Codice di commercio 903. §.) a jelzálogos hitelezők a bejegyzés rangsorozata szerint elégitendők ki. A bekebelezési illetékek az ingatlanokra nézve fenálló szabályok szerint rovandók le. (17., 18., 19. §§.)

A magyar tengeri magánjogról szóló törvényjavaslatnak dr. Nagy Ferencz egyetemi tanár által készitett és 1894. évben közzétett *előadói tervezete több* tekintetben eltér a fent ismertetett törvényjavaslattól. Igy a magyar T. J. szerint a jelzálog megszerzése nincs kötve a hajó valamely minimális tonnatartalmához,[1] a tengeri jelzálog nemcsak irásbeli engedély, hanem *birói határozat* alapján is beiktatható (238. §.),[2] a jelzálog kiterjed nemcsak a hajóra és annak tartozékaira, hanem az *utolsó ut künnlevő fuvardijára* (237. §.),[3] *a beiktatott zálogjog mindaddig érvényben marad, amig ki nem törültetik.* (242. §.)

A magyar T. J. tárgyalására a kereskedelemügyi m. kir. miniszter által 1897. évben Fiumében egybehivott értekezlet albizottsága Jelentésében [4] a 236. §-nak olyképp való *kiegészitését* inditványozta, hogy «a tengeri hajókon kivül ugyanily jelzálog szerezhető egyéb uszómüvekre, mint jelesen *dockokra, fürdőtelepekre, emelődarukra, kotró készülékekre* és más uszóképességü létesitményekre is, (grue, curaporti, e simili flottanti) megjegyezvén, hogy az ezen uszómüveket terhelő jelzálogok nyilvántartása végett a tengerészeti hatóság által külön lajstrom vezetendő». *Dr. Polgár Ármin.*

(Bef. köv.)

[1] A hajókapitány, a hajótulajdonos speciális meghatalmazása nélkül a hajót csak akkor adhatja el, ha a hajó a hajózásra alkalmatlan, in caso d'inabilità alla navigazione, ezt, t. i. a hajónak a hajózásra való alkalmatlan voltát és az eladási jogositást, de csupán csak nyilvános árverésen, a bíróságok, külföldön a consularis hatóságok mondhatják ki.

Jogirodalom.

A mentelmi jogról. Irta dr. Tomcsányi Vilmos Pál. A dr. Balogh Jenő szerkesztésében megjelenő Jogi Értekezések 9. füzete.

A mentelmi jognak a maga világtörténeti fejlődésében, az összehasonlitó jugtudomány világitása mellett, elvi alapokon, tudományos rendszerben való feldolgozása irodalmunkban eddig hiányzott.

Jellinek Arthur nagybecsü munkája csak a magyar joggal foglalkozik és nagy értékét a benne felhalmozott történeti anyagnak, valamint a hozzá füzött méltatásoknak köszöni.

Tomcsányi könyve a parlamenti szólásszabadság és sérthetetlenség tanát szükebb keretben de szélesebb alapokon dolgozza fel.

May nyomán bemutatja az angol mentelmi jog fejlődését élesen elválasztva ezt a XVIII. század bölcselete alapján, a franczia forradalomban kialakult kontinentálistól.

Az *angol* mentelmi jog százados fejlődés utján alakult. A parliament kiváltságává lett, hogy az megőrizhesse testületi szabadságát. Annak tanácskozásait védi minden külső befolyástól. Tagjainak egyéb viszonylatokban való *sérthetetlenségét* alig ismeri; a parliament arról mindig lemondhat; nagyobb büncselekményeknél már a törvény alapján hiányzik.

A *franczia* mentelmi jog bölcseleti alapokon nyugszik, a népfenség és a hatalmak megosztásának tanán; a sérthetetlenségben a parlament egyes tagjának nyujt kiváltságot, hogy az hivatásában egészen szabadon járhasson el.

A *szólásszabadságot* illetőleg szintén nagy külömbség forog fen a két jogvidék között, de e külömbségre a szerző már nem fektet nagy sulyt. Az angol parliament tagja a lex et consuetudo parliamenti alapján nemcsak fegyelmileg, hanem büntetőjogilag is felelős a törvényhozó testületnek; a franczia jog nem ismeri a szólásszabadság ilyen korlátozását. Az angolokban százados alkotmányuk szeretete él s ez biztositja a szabad parliament tagjainak függetlenségét; ott,

[1] Az 1879 : XVI. tcz. szem előtt tartásával.

[2] Pipia: Trattato di Diritto marittimo. Milano 1901. II. kötet 309. lapján igen helyesen a szerződéses és birói határozaton alapuló jelzálogon felül egyes követelésekre a *törvényes jelzálogot* is javasolja.

[3] *Utolsó ut* alatt a részletes Indokolás 87. lapja szerint azt kell érteni, mely a jelzálogi követelés *végrehajtása időpontjában folyamatban van.*

[4] Megjelent magyar és olasz szöveggel 1898. évben Fiumében.

a hol még nem ment át a nemzet vérébe az alapelvek feltétlen tisztelete, a parlamenti müködés szabadsága minden tagnak a testülettel szemben is teljes szabadságot kiván.

A *magyar* jogfejlődést különös tanulmány tárgyává tette a szerző. Kutatásának eredménye, hogy régi és mai mentelmi jogunk közt nincs közvetlen kapcsolat. Ide vágó régi törvényeink a violatio sedisről, az országgyülés tartama alatt szokásos törvényszünetről s az országgyülésre menőknek, valamint ott tartózkodóknak biztonságáról rendelkeznek. De bár nem képezik a mai mentelmi jog alapját, bennük az intézmény csirái mégis feltalálhatók. Ez teszi érthetővé a XIX. század első felében a szólásszabadság érdekében folyt országgyülési harczokat.

A mü *dogmatikai* részében a létező politikai és bölcseleti felfogások megvilágitása s a tételes jogok vázlatos bemutatása mellett fejtegeti a szólásszabadság és sérthetetlenség elvi alapját, lényegét, határait, sérelmét és az arról való lemondás hatályát.

A mentelmi jogot abban választja el a hozzá hasonló intézményektől, hogy ez *a törvényhozói müködésnek* — mely csak felelőtlenül gyakorolható s nem tür korlátozást, — *elengedhetetlen feltétele.*

A részleteket nagy önállósággal tárgyalja s bár a tévedéseket nem kerülte el (pl. a 16. §. 1. bek.-ben, — a 68. és 69. l.-on, — teljesen félreismeri az 1867. XII. tcz. 47. §-át) sok nehéz kérdés megoldásához nyujt segédkezet.

A munka 78 lapra terjed; rendszere könnyen áttekinthető; nyelvezete tiszta és egyszerü. Megjelenésével a szó nemesebb értelmében gazdagodott a magyar irodalom.

Dr. Bernolák Nándor.

Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.

A budapesti ügyvédi kamara választmánya a következő feliratot intézte a kir. Curia elnökéhez:

Az érdemleges ügyvédi munka dijazásának kérdése ügyvédi körökben állandóan napirenden van. Ezen jelenség igen természetes és könnyen megérthető. E kérdésnek van egy materiális oldala, mely az ügyvédek anyagi helyzetét igen közelről érinti, másrészt azonban előtérbe nyomulnak itt ethikai szempontok is, mert az érdemleges ügyvédi munka magassága, vagy pedig alacsony volta értékmérője egyuttal annak is, hogy a bíróság az ügyvédi munkát menynyire becsüli, mily helyet juttat az ügyvédi tevékenységnek, s igy közvetve magának az ügyvédnek, a jogvédőnek, az igazságszolgáltatás menetében.

Évtizedek óta hivjuk fel minden egyes kinálkozó alkalommal az igazságügyi kormány figyelmét azon szertelen anomaliákra, amelyeket a költségek megállapitása körül napnap mellett tapasztalunk. Az igazságügyi kormányzat azonban elodázza a kérdés velejének a megoldását és hol a polgári perrendtartással, hol az uj ügyvédi rendtartással kapcsolatosan kivánja keresni és megtalálni az összes érdekköröket megnyugtató megoldást és szabályozást.

A kérdés azonban oly égetően sürgős, hogy nézetünk szerint további halogatások helyt nem foghatnak s addig is, amig törvényhozásilag fognak az irányban a szükséges intézkedések megtétetni, a birói gyakorlatot kell az ügyvédi költség megállapitásánál helyes mederbe terelni és fejleszteni.

A nagyméltóságu kir. Curiánál összefutnak az ország összes birósági itélkezési tevékenységeinek szálai, s igy Nagyméltóságod minden commentár és magyarázat nélkül tudja és nap-nap mellett látja, hogy az ország összes birósági az alsók és a felsők egyaránt az ügyvédi munka méltánylásánál és értékelésénél nem teljesitik kötelességüket. Senki sem tiszteli jobban a birói függetlenséget, az itélkezés szabadságát és a birói meggyőződésnek minden befolyástól való tisztántartását, mint az ügyvédi kar. Mi a bíróság souverenitása érdekében sokszor szállottunk sikra és többször sikerült is önzetlen, bátor fellépésünk folytán az itélkezés tisztaságát a maga teljességében megtartani és a jövőre nézve biztositani. Ezen elvünkhöz hivek akarunk maradni most is. Nem fordulunk tehát az igazságügyi kormányhoz, nem kérjük azt, hogy administrativ uton a legfelsőbb igazságügyi hatóság befolyásolja a birósságokat az ügyvédi munkának helyes mérlegelésére, de Nagyméltóságu Elnök ur elé járulunk, mint Magyarország első birájához, s arra kérjük, hogy az érdemleges ügyvédi munka megállapitására forditson jövőre a kir. Curia nagyobb gondot, ne tekintse ezen kérdést harmadrangu természetünek, melynek bármikénti elintézése is jónak tartatik.

Ha a kir. Curia szakitana az eddigi helytelen felfogással és praxissal, és az ügyvéd munkáját, mint a jogszolgáltatás érdekében elkerülhetetlen szükségeset és hasznosat kellő mértékkel mérné és állapitaná meg, ezen gyakorlat bizonyosan egy ujabb és jobb korszak kezdetét jelentené, mert alsó birósságaink a Curia itélkezése tekintélyének hatása alatt minden bizonynyal alkalmazkodnának a liberálisabb irányzathoz, ami jogszolgáltatásunknak csakis előnyére válnék.

Nagyméltóságod előtt az ügyvédi foglalkozás magasztos voltát ecsetelni felesleges. Nagyméltóságod ismeri azt azon időből, a midőn maga is gyakorló ügyvéd volt, foglalkozott e kérdéssel mint igazságügyi államtitkár és a mióta, mint biró müködik, át és át van hatva az ügyvédi kar magas missiójától.

Az ügyvédi karból több oldalról kiindult mozgalom következtében a budapesti «Ügyvédi Kör» az érdemleges ügyvédi munka dijazása tárgyában emlékiratot dolgozott ki és azt be is küldte Nagyméltóságodnak is.

Ezen emlékirat igen érdekes, de nagyon szomoru statisztikai adatokat tartalmaz az érdemleges ügyvédi munka dijazása tárgyában ugy a kir. törvényszékek, mint a kir. itélő táblák megállapitásai köréből, de nemkülönben magának a kir. Curiának gyakorlatából is. Ezen megállapitások bizonyságot tesznek arról, hogy birósságaink nem becsülik meg a kifejtett szellemi munkának értékét. E jelenség általános tünet ugy a polgári törvénykezés terén a rendes perekben, valamint a büntető jogszolgáltatásban is.

Ha közelebbről szemléljük birósságainknak mai gyakorlatát a költségek megállapitásánál, nem zárkózhatunk el az elől, hogy ki ne jelentsük, miszerint birósságaink a költségek megállapitásánál valóban teljesen önkényesen járnak el és nem törvényeink szellemében. Perrendtartásunk azt rendeli, hogy az itéletben megállapitandók a perköltségek is. Az ügyvédek dijai a perköltségekhez számittatnak s ime mit tapasztalunk, hogy igen sok esetben a megállapitott költséggel alig vannak fedezve a bélyeg-kiadások. Az ügyvéd munkadijaira vagy nem jut semmi, vagy pedig csak alamizsnaszámba menő csekély összeg. A birák ismerik és kell, hogy ismerjék nemcsak a pernek a lefolyását, de azt az előkészitő eljárást is, mely a pereket megelőzi, a midőn az ügyvéd ügyfelével hosszasan és sokszor tárgyal, a fél előadásából kihámozza a valódi tényállást, megconstruálja az itéletileg érvényesitendő igényt. Ez mind időbe, pénzbe kerül. A perben felhasznált bizonyitékok előteremtése, azoknak megismerése, előzetes perek áttanulmányozása, sokszor a helyszinére való kiszállás időveszteséggel és tényleges kiadásokkal jár és erre birósságaink éppenséggel nincsenek tekintettel. Ausztriában hasonló visszás állapotok és bajok mutatkoztak, elannyira, hogy az ottani igazságügyi miniszter 1901 decz. hó 18-iki rendeletével figyelmeztette a felsőbbirósági elnököket, hogy méltányosan járjanak el az ügyvédi költségek megállapitásánál és legyenek tekintettel az ügyvéd szellemi munkájának minőségére.

Az ügyvédi karnak vannak jogos és nagy érdekei, melyeket nem szabad elhanyagolni és koczkára tenni sem közjogi, sem pedig igazságszolgáltatási szempontból. Ezen érdekekért az összes tényezőknek vállvetetten kell küzdeni, tehát a birósságnak is. Ha az ügyvédi kar látni fogja, hogy szellemi munkája, tanulmányai, jogi fejtegetései, a judikaturának figyelemmel való kisérése és helyes alkalmazása kellő ellenszolgáltatásban részesül, mindjárt nagyobb önérzettel, fokozottabb ambitióval és kitartással fogja teljesiteni jogvédői tisztét. És ez nemcsak a jogszolgáltatásnak fogna nagy hasznára lenni, de jogpolitikai szempontból is megbecsülhetetlen előnyökkel lenne egybekapcsolva, mert a jobb igazságszolgáltatás folytán mentesülne nagy mértékben a munkától az ország felsőbb birósága.

Nagyméltóságod jóakarattal van az ügyvédi kar iránt; annak jeleit már több izben tapasztaltuk. Nagyméltóságu Elnök ur bölcsessége minden esetre meg fogja találni az utat és módot, hogy a vezetése alatt álló magas bíróság itélkezését oda irányitsa, hogy az érdemleges ügyvédi munka megállapitásánál szakitson a ma fenálló igazán szégyenletes gyakorlattal, mely szerint a megállapitás oly alacsony, hogy a legtöbb esetben az ügyvéd önköltségeit sem fedezi.

Különfélék.

— **Pauler Gyulában** a magyar jogtörténet tudományának erős oszlopa dőlt ki. Pauler minden müve páratlan szorgalmu és lelkiismeretességü kutató tevékenységről tesz tanuságot. De Pauler nem volt egyszerü anyaggyüjtő. Az uttörő munkássággal felderitett és összegyüjtött óriási anyagot Pauler oknyomozóan és kritikával dolgozta fel. Tudományos müködése nemcsak a szoros értelemben vett általános történetirásnak tett nagy szolgálatokat, de a jogtörténet tudományát is mélyreható eredményekkel gazdagitotta.

— **Az alkoholellenes kongresszusok** a közel jövőben Budapesten fognak müködni. Az idei brémai nemzetközi alkoholellenes kongresszus központi bizottsága ugyanis elfogadta a magyar kormánynak ide vonatkozó meghivását s felkérte a kormányt az előkészitő-bizottság megalakitására. Mint a napilapokban olvastuk, a belügyminiszterium közegészségi és a kultuszminiszterium emberbaráti osztályai már foglalkoznak az előkészitéssel. Ugy hiszszük, az igazságügyminiszteriumnak is ki kell vennie a maga részét a kongresszus előkészitéséből és müködéséből.

A nemzetközi női alkoholista kongresszus is alighanem 1905-ben Budapesten fogja üléseit tartani; legutóbbi, Genfben megtartott zárülésén ugyanis fel lett vetve e kérdés. Czélszerü volna talán egy időben rendezni mindkét egyesület kongresszusát. *K. E.*

— **A székesfővárosi államrendőrség** 1902. évi jelentése sok érdekes adatot tartalmaz. Kiemeljük a bünügyi osztály ügyforgalmáról szóló részt. A bünügyi osztály ügyforgalma 1902-ben 79,505 ügyszám volt (1901-ben 77,404) s a statisztikai adatok szerint 17,072 büneset nyomozása nyert befejezést. Ebből mintegy 2000 dbot tesz ki azoknak a megkereséseknek a száma, amelyeket vidéki rendőri vagy más idegen hatóságok intéztek a főkapitánysághoz lakás- s egyéb hasontermészetü nyomozások teljesitése végett.

1901-ben a befejezést nyert ügyek száma 20,250 lévén, az előző évről maradt hátralék levonása után mintegy 20,000-re volt tehető a büncselekmények száma.

1902-ben a statisztikai adatok alapul vétele mellett mintegy 18,000-re tehetjük az elkövetett büncselekmények számát. Az 1901. évről ugyanis 6418 ügyszám maradt hátralékul, amiből mintegy 3500 lehetett nyomozás; — az 1902-ik évről a folyó évre maradt 5742 drb hátralékból pedig körülbelül 3500—4000 lehet nyomozás. Ezek szerint tehát a büncselekmények száma közel 2000-rel kevesebb, azonban a statisztikai adatokból levont azon következtetést pontosnak, illetve teljesen megbizhatónak tartani nem lehet. Annyi azonban mégis megállapitható a két év adatainak a szembeállitásából, hogy az 1902. évi közbiztonsági állapotok az előző évhez viszonyitva nem hanyatlottak.

A hátralékul maradt nyomozások számát (3500—4000) a közbiztonsági állapotok szempontjából aggasztónak mondja a főkapitány. Maga az érdemleges ügyforgalom majdnem ugyanaz volt a mult évben, mint 1901. évben s a hátralék is 700-zal kevesebb, mint 1901-ben.

Aggályát fejezi ki a főkapitány, hogy ha a rendőrség vállaira rótt munkateher a B. P. törvényének módositásaival nem könnyittetik meg, ugy a bünügyi rendőrség a mostani létszám mellett a közbiztonsági állapotok felett nem lesz képes kellően őrködni.

A hátralékot képező 3500—4000 nyomozás legnagyobbrésze ugyanis már magában hordja az eredménytelenség valószinüségét, mert az csak természetes, hogy a kései elintézés módot ad a tetteseknek arra, hogy ez idő alatt a büncselekmény nyomait eltüntessék a rendőrség elől, hogy ismeretlenek maradjanak, hogy igy ujabb büncselekmény elkövetésére kapjanak kedvet, szóval, hogy ilykép a közbiztonságnak mind fenyegetőbb alakjaivá váljanak.

Hogy most az ügyek csak késedelmesen nyerhetnek elintézést, azt leginkább az okozza, hogy minden ügyet a legnagyobb részletességgel kell kimeriteni, igy kivánja ezt a kir. ügyészség, mely a B. P. értelmében a nyomozás irányitója s a mely majdnem minden a törvény által a nyomozó hatóság hatásköre alól határozottan ki nem vett cselekményt a rendőrséggel végeztet. A rabos ügyek maguk majdnem egészen igénybe veszik az előadók idejét, mert hiszen azokat 48 (ha kerületből jönnek be, akkor nem ritkán csak 24) óra alatt kell elvégezni s ha nem végzik, akkor a kir. ügyészségnél vagy a gyüjtőfogházban kell a foglyokat felkeresni, ami mind időveszteséggel jár s miután a foglyok sorsa időhöz van kötve, ezeket az ügyeket kell előbb elvégezni s csak azután jöhetnek sorra a többi ügyek.

A rendőrség 1902-ben 17,072 (1901-ben 20,250) esetben fejezte be a nyomozást az év végére. A bünözési viszonyok az esetek számát tekintve, teljesen normálisak; a külföldi nagyvárosok viszonyaival egybevetve pedig ugyancsak nem vetnek árnyat fővárosunkra, mert semmivel sem rosszabbak itt az állapotok, mint a külföldön.

A befejezett nyomozatokból részlegesen vagy egészben sikeres volt 1902-ben 12,244, 1901-ben 12,860, sikertelen 1902-ben 4828, 1901-ben 7390, vagyis százalékban a nyomozatoknak 1902-ben 71·7%, 1901-ben 60·6%-a volt sikeres.

A kinyomozott esetekből büntett volt 1902-ben 6212, 1901-ben 7470, vétség 1902-ben 10,865, 1901-ben 12,780, százalékban kifejezve büntett 1902-ben 36·9%, 1901-ben 36·8%, vétség 1902-ben 63·1%, 1901-ben 63·2%.

A büntettek százaléka azonban jelentékenyen kisebb, mint amit a statisztikai adatok mutatnak, miután a hátralékban maradt nyomozatok kilencz tizedrésze jelentéktelenebb vétség levén, ezek összege a büntettek százalékát jóval enyhiti, ugy, hogy azt 26—28%-nál többre alig tehetjük.

A kinyomozott terheltek közül előzetes letartóztatásba helyezett a rendőrség: 1901-ben 1723-at, 1902-ben 1866-ot, vagyis a kinyomozott terhelteknek 1901-ben 10·9%-át, 1902-ben 12·9%-át.

A letartóztatottak száma tehát emelkedett, ami különben előrelátható is volt a törvényalkalmazás fejlődésével.

A letartóztatottak közül vizsgálóbiró elé állittatott 1901-ben 1575, 1902-ben 1763, vagyis a letartóztatottaknak 1901-ben 41·41%-a, 1902-ben 94·48%-a; a nyomozás során megszünt a letartóztatás indoka 1901-ben 110, 1902-ben 61 egyénre nézve; közigazgatási elbánás alá került 1901-ben 18, 1902-ben 11, kórházba utaltatott 1901-ben 19, 1902-ben 26, az év végén nem nyert befejezést a nyomozás 1901-ben 1, 1902-ben 5 egyénnel szemben.

A letartóztatás kérdésében a budapesti állami rendőrség mindenkor a legnagyobb szigorusággal ragaszkodott a törvény rendelkezéseihez, amit különben a most felsorolt számok is eléggé igazolnak.

— **Ügyvédjelöltek vasárnapi munkaszünete.** A napilapok közlése szerint számos ügyvédjelölt beadványban fordult a kereskedelmi miniszterhez a vasárnapi munkaszünetnek az ügyvédi irodákra való kiterjesztése iránt. A munkaszünet eszméje maguktól az ügyvédektől ered, azonban eddig a kivitel azon mult, hogy nem akadt olyan forum, amely az ügyet kezébe vette volna. De a kereskedelmi miniszter ily forumnak el nem ismerhető. Nem tudjuk elképzelni, hogy *ügyvédjelöltek* ne tudnák, hogy az ipari és kereskedelmi munkaszüneti törvény végrehajtója ebben a dologban semmit sem tehet. Az ügyvédi müködés talán még sem vonható az *ipari munka* fogalma alá. S nem is képzelhető, hogy a kivánt eredmény kényszereszközökkel elérhető legyen. Nézetünk szerint leghelyesebb volna az egész ügyet társadalmi utra terelni. Az ügyvédi kamara mondja ki, hogy az ügyvédi irodák vasárnapi munkaszünetét elvben helyesli s a keresztülvitel módozatait — az egyes irodák speciális igényeinek tekintetbevételével — a kamara tagjaira bizza. Nagyobb irodákban meg lehetne honositani az egyéb hivatalban divó inspekciós-rendszert, mely abban áll, hogy hetenkint felváltva más és más alkalmazott volna köteles vasárnap az irodai teendőket ellátni. Kisebb, csupán egy alkalmazottal dolgozó irodákban pedig, különösen ha a klienseket hozzászoktatják, hogy vasárnap ne zaklassák az ügyvédet, szintén kivihető lesz legalább kéthetenkint szabad vasárnapot biztositani az alkalmazottnak. *B. F.*

— **A minősitett lopásos büntetési tételének** absurditásához érdekes adalékot képez a következő eset: L. M., 18-ik életévét még be nem töltött fiu, az égő házból kihordott

ingók közül egy 40 fillérnyi értékü kenyeret lopott el, mely a tett után mindjárt meg is került. A fiu, kinek ez volt első botlása, a Btk. 336. §-ának 5. pontja, a 340. és a 92. §-ok alapján az eperjesi kir. törvényszék által 6 havi börtönre itéltetett. A kir. itélő tábla jóváhagyta az itéletet, mely jogerőssé lett.

De azért a novellára még talán évtizedekig várhatunk!

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Birósági és ügyészségi hivatalnokok minősitése.** Eddig csak ha valamely megüresedett állásra pályázott az osztrák birósági vagy ügyészségi hivatalnok, kérték be felebbvalóitól minősitését, «osztályzat»-át. Az osztrák igazságügyminiszter ugy találta, hogy az ily vélemények csak egy kisebb időszak keltette benyomáson alapszanak s igy nem nyujtanak az egész szolgálati idő megitélésére elegendő támpontot. Ezért egyik legutóbbi rendeletében ugy szabályozza e kérdést, hogy ezentul minden év junius havában az összes birósági és ügyészségi hivatalnokokról, az «Oberlandesgericht»-ek elnökei s a főügyészek kivételével, minősitést kell adni. Az első- és másodfoku törvényszékeknél alakult minősitő bizottságok szótöbbséggel döntenek. Ha a törvényszék elnöke elnököl a bizottságban, részt vehet a tanácskozásban, de nem szavaz. Véleményét a bizottság határozathozatala után adja meg. A járásbirósági tisztviselők minősitését meghatározó bizottságoknak a járásbiróság vezetője is tagja. A megfelelő rangosztályu tisztviselőknél arra nézve is nyilatkozni kell a jelentésben, hogy alkalmasak-e járásbirósági vezetőségre, illetőleg törvényszéki elnökségre. A minősitő jelentést ugy a minősitő, mint a felsőbb szolgálati felügyelettel megbizott hatóságoknál bevezetik.

— **A szövetkezetek ellenőrzéséről szóló osztrák törvény** a Reichsgesetzblatt egyik legutóbbi számában jelent meg. A törvénynek az a czélja, hogy a felügyelet alá tartozó szövetkezetek keretén kivül álló szakemberek a szövetkezetek berendezéseit, könyvvitelét és számadásait a tekintetben megvizsgálják, hogy ezek a törvény és alapszabályok rendelkezéseinek, valamint a kereskedelmi törvény rendelkezéseinek megfelelnek-e? Az uj törvény végrehajtására hivatva vannak: az ellenőrzési kötelékek elismerésére nézve a tartományi politikai hatóságok, illetve a belügyminisztérium, ha a szövetkezetek köteléke több tartományra terjed ki; a szövetkezeti ellenőrökre nézve az illetékes kereskedelmi (illetve kerületi) törvényszék, ha jegyzékbe vett szövetkezetekről van szó, ellenkező esetben (jegyzékbe nem vett szövetkezetek) a tartományi politikai hatóságok. Minden szövetkezet legalább két évenként egyszer megvizsgálandó. Mint felülvizsgálók szerepelnek: a szövetkezeti kötelék ellenőrei, az állami ellenőr, vagy a tartományi választmány ellenőre. A szövetkezeti ellenőr vizsgálja azon szövetkezeteket, melyek egy kötelékben egyesültek (legalább ötven szövetkezet, vagy egy tartomány összes szövetkezetei egyesülhetnek ily kötelékben); az állami ellenőr felügyelete alá esnek a szövetkezeti köteléken kivül álló szövetkezetek, melyek a tartományi választmánytól függetlenek. A tartományi ellenőrök teljesitik a vizsgálatot azon szövetkezetnél, melyek tartományi törvény alapján a tartományi választmánynak vannak alárendelve, továbbá azon szövetkezeteknél, melyek tartományi pénzekből, vagy a tartományi választmány felügyelete alá tartozó alapokból segélyt, illetve kölcsönt kaptak, végül azon szövetkezeteknél, melyek a tartományi választmány ellenőrzésének magokat önként alávetették. Az ellenőrnek, aki nem érdekelt személyekkel szemben mindennemü tudomására jutott tényeket illetőleg titoktartásra köteles, feladatában áll az általa tapasztalt dolgokat a megvizsgált szövetkezet elöljáróságának tudomására hozni, mely azt a közgyülés elé terjeszti. Ha a szövetkezet a törvény és alapszabályok rendelkezéseit meg nem tartja, vagy egyéb rendetlenség tapasztalható, az ellenőr a tapasztalt szabálytalanságok orvoslása végett határidőt tüz ki, esetleg a hatóságnak (kereskedelmi törvényszék, tartományi választmány) arról jelentést tesz. Igen fontos rendelkezés foglaltatik a 2. § ban. Itt authentikusan magyarázza a törvény a szövetkezetekről szóló törvény rendelkezéseit és megállapitja, hogy jogi személyek, nevezetesen községek, testületek és egyletek is lehetnek a szövetkezeteknek tagjai. Ezzel egy évek óta huzódó vita fejeztetett be, mely több szövetkezeti kötelék fenállását veszélyeztette.

— **Baleset fogalma a biztositási jogban.** A biztositási feltételek szerint a társaság csak akkor köteles biztositási összeget fizetni, ha a baleset a biztositott akaratától függetlenül jő létre valamely külső esemény következtében. B. korcsmáros kidobta S.-t, rakonczátlankodó vendégét, sőt midőn ez a kidobás után nyugodtan állt ajtaja előtt, elkergette és ütlegelve, ostorozva az utczán tovább üzte. A dulakodás közben S. késszurást ejt B. nyakán, ki a kapott sebekbe belehalt. Az esküdtszék elitélte S.-t, nemmel felelt azon kérdésekre, hogy forgott-e fen jogos védelem vagy a jogos védelem jogos áthágásának esete. De enyhitő körülménynek vette a biróság azt, hogy S. a jogtalan bánásmód következtében fel volt háborodva. A biztositó társaság az elhunyt nejének keresete ellen azzal védekezett, hogy a baleset nem az elhunyt személyén kivül eső okból következett be. Az osztrák legfelsőbb biróság a biztositó társaság álláspontjára helyezkedett. Igaz ugyan, hogy nem forgott fen a jogos védelem esete a gyilkos részéről, de a biztositottnak nem kellett volna S.-t az utczán üldözni s igy nem mondható, hogy a baleset hibáján kivül állott elő. Különben a bántalmazással a korcsmáros becsületsértést követett el s igy a társaság azért sem kötelezhető, mert a biztositott büncselekményt követett el. A feltételek ez esetre is kizárják a felelősséget.

— **A franczia részvényjog reformja.** A részvénytársaságokról szóló törvény módositása ügyében kidolgozott kormányjavaslat legutóbb benyujtatott a franczia képviselőháznak. A részvénytársaságok alapitásánál a következő fontos ujitásokat tartalmazza a javaslat. A nyilvános vagy magánaláirások csak az erre szolgáló aláirási iveken történhetnek, melyek a részvényeseket az iránt tájékoztatják, hogy az aláirás által minő kötelezettségeket vállalnak magokra. Az alapitásra és apport-részvényekre vonatkozó minden egyes körülmény az e czélra szolgáló hivatalos lapban részletesen közlendő. Ezen hivatalos lapban közlendők továbbá a részvénytársaságok megalapitása után a részvénytársaságok kezelésére vonatkozó adatok, hogy a részvényesek a vállalat mindenkori állapota felől tájékozást nyerhessenek. Éppen ugy, mint a betéti társaságoknál, a részvénytársaságok ügyvivői, vagyis az igazgatók a megtörtént befizetésekért szavatossággal tartoznak, mely befizetések vagy a Banque de France-nál, vagy a Crédit Foncier-nél vagy a Caisse des Dépots et Consignationsnál deponálandók és csak az igazgatóság összes tagjainak aláirásával ellátott beadvány alapján vonhatók vissza. Ezzel szemben jövőben nem szükséges közjegyzői okirat felvétele a részvénytársaságok alapitásához. A részvények legkisebb értéke 200,000 frank alaptőkéig 25 frank, ezen felüli alaptőkénél 100 frank. A 100 frank összegig terjedő részvényeknél 25 frank, a 100 frankot meghaladó összegeknél az összeg egy negyede fizetendő le. Az apportok értékének mérlegelésére vonatkozólag a német törvény rendelkezései vétettek fel a javaslatba. Az apportok ellenértékéül szolgáló czimletek, bármily elnevezésük legyen is, a részvénytársaság alapitását követő két éven belül elidegenithetetlenek. Ezzel szemben az alapitási részjegyek, melyek után csak a haszonban való részesedés biztositható, mindjárt az alapitás után eladhatók. A részvénytársaság fenállása idejében a felügyelő-bizottságnak meg van adva azon jog, hogy bármely időben a könyvekbe betekinthetnek és a pénztári kezelést ellenőrizhetik. Ez ideig csak az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottsági tagoknak állt jogában közgyülést egybehivni. Jövőben ez a jog a részvényeseket is meg fogja illetni, ha a részvénytőke egy negyed részét képviselik. Nagy horderejü ujitást képez az is, hogy a részvényesekkel a közgyülésen megjelenni jogosult részvényesek névjegyzéke, valamint az évi zárszámadás kellő időben közlendő, hogy a közgyülésben kellő módon mérlegelhessék a jelentést.

— **A schweizi büntetőtörvény javaslata** legközelebb átdolgozva megjelen. Az uj szerkezet is Stoos tanár közreműködésével készült.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Arany János-utcza 10.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 30. SZ. Budapest, 1903 julius 24.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szam.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Magánjogunk kodifikácziójáról. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvédtől. — Olasz törvényjavaslat a tengeri jelzálogról és a hajóhitelről. *Dr. Polgár Ármin* bazini kir. aljárásbirótól. — *Törvénykezési Szemle:* Szükséges-e a terhelési tilalom a jelzálogos hitelezőnek biztositására szőlőtelepitési kölcsönnel szemben? *Huf József* soproni ügyvédtől. — A törvényellenes pótmagánvádak. Dr. Balás Elemér kir. alügyész czikkéhez. *Dr. Sándorffy Kamill* nagykátai kir. birósági joggyakornoktól. — A főkapitány állásfoglalása a bünvádi perrendtartás módositása érdekében. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Magánjogunk kodifikácziójáról.

Amikor 1900-ban a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének első szövege elhagyta a sajtót, a jogászi közvélemény örömmel hirdette, hogy a nagy kodifiáczionális mű immár szilárd alapkőre támaszkodhatik. Azóta három év telt el és még mindig csak nagy várakozás nehezedik erre az alapkőre, egyébként pedig a munka továbbfejlesztésének avagy befejezésének kilátásait sürü köd boritja. Tehát ismét csak szalmatüz kápráztatta szemeinket és ismét visszaesünk a nihilbe. Ez a fenyegető veszély kell hogy kiragadja Magyarország jogászait tétlenségükből. Nem szabad megengedni, hogy a tervezet jogtörténeti emlékeink muzeumába kerüljön.

Pedig amit eddig az igazságügyi kormányzat részéről tapasztalunk, pessimistikus felfogásunkat nagyon is igazolja. Hire jár, hogy a tervezetet az igazságügyminiszterium házi kezelésnek vetette alá. A nagy munka kis mühelybe került, ahol kisebbszerü javitásokat végeznek rajta. Ez által a kodifikáczionális munka folyamatban lételének látszatát fen lehet tartani, de komoly eredményeket ilyen módon elérni nem lehet.

Ha a német polgári törvénykönyv mintául szolgált a mi tervezetünknek, amit kifogásolni nem lehet, ugy igazságügyi kormányzatunk elfogadhatná azt a módot is, melyet e törvény előkészitése tekintetében Németország követett. Az 1888-ban megjelent első szöveg ott már 1890 decz. 4-én a második bizottság elé került és ez 1890 deczember 15-én megalakulván, 1891 április 1-én meg is kezdette érdemleges munkáját. A közbeeső két év elég volt arra, hogy a kritika megnyilatkozzék és hogy az igy gyüjtött anyag a második olvasásnál fel is használtassék.

Ami Németországban lehetséges volt, még inkább lehetséges nálunk, mert ha el is ismerjük, hogy az eddig egybegyült kritikai anyag mennyiségileg és minőségileg össze sem hasonlitható a német eredményekkel, ugy ezzel szemben áll az a nagy előny, hogy mi meg a teljes német anyag felett rendelkezünk. Mulasztásba esik tehát igazságügyi kormányzatunk, ha továbbra is halogatja annak a bizottságnak kirendelését, mely hivatva lesz a második olvasást végezni.

Ennek a bizottságnak sürgős kirendelése azért is elodázhatlan, mivel nálunk nemcsak a kritikai anyagot kell alkalmassá tenni a felhasználásra, hanem beható tanulmány tárgyává kell tenni a német törvény alapján fejlődött judikaturát is. Erre fektetjük a fősulyt. Aki tervezetünket javitani akarja, annak mindenekelőtt tudnia kell, hogy a német törvényből átvett szabályok beváltak-e ott a praxisban? A német gyakorlat alapos tanulmányozása természetesen nem szoritkozhatik a német birodalmi törvényszék döntvényeire, hanem főleg és első sorban azt a relatiót kell vizsgálni, melyben a törvény a mindennapi jogélettel áll. E nagy előkészitő munkálatra csakis a második bizottság tagjai hivatvák.

Ezen okokhoz, melyek a második bizottság kirendelését szükségessé teszik, még erkölcsi momentumok is járulnak. A jogászvilág érdeklődését ébren kell tartani. Mindenkinek tudnia kell, hogy a kodifikáczio nagy munkája szünet nélkül folyamatban van és hogy igy az, aki ennek közremüködését szenteli, nem hiába való áldozatot hoz. És ez annyival is inkább szükséges, mivel alig van még egy ország, ahol oly aránytalanság volna az igazságügyi tervezetek és a törvények közt, mint éppen nálunk. Egyenesen sportot üznek nálunk tervezetek és törvényelőkészitések dolgában. A csődtörvény novellájáról, a fizetés beszüntetéséről, a csődön kivüli megtámadásról, az ügyvédi rendtartásról szóló javaslatok, a deloyális versenyről, a részletfizetéses ügyletekről, a határidőüzletről, a biztositási magánvállalatokról, a büntető-törvénykönyv novellájáról stb.-ről készült tervezetek vagy idevonatkozó tanácskozások foglalkoztatták a közvéleményt és azután egyszerüen lekerültek a napirendről. Az igazságügyi törvényelőkészités azért komolyság dolgában hitelét vesztette és ez természetesen visszahat arra a kritikai munkára is, melyre éppen a polgári törvénykönyv megalkotásánál annyira szükségünk volna. A második bizottság kirendelése által azt demonstrálhatná az igazságügyi kormányzat, hogy szakitott az eddigi rendszerrel, hogy a törvénykönyv a megvalósitás utjáról nem fog leszorulni.

A második bizottság összeállitása nem is ütközhetik különös nehézségekbe, csak át kell engedni a teret a gyakorlat embereinek. Birák, ügyvédek és a főbb gazdasági körök szakemberei legalkalmasabbak arra, hogy az élet tapasztalatait belevigyék a kodifikáczio második phasisába. Ezek közös és kiegyenlitő munkálkodása lehetővé is tenné a kiélesedett sociális ellentéteknek oly szabályoknak való alávetését, melyek a mai forrongó átalakulások közepette is a mérséklet szellemének hódolnak. A sikeres munka feltételei tehát biztosithatók, számbavehető akadályok a munka ujrafelvételének utját nem állják. *Dr. König Vilmos.*

Olasz törvényjavaslat a tengeri jelzálogról és a hajóhitelről.*

III. Az olasz Törvényjavaslat II. czime szerint a kormány olasz társaságoknak, melyek legalább 10 millió lira és felében tényleg befizetett alaptőkével *ezen* czélra alakulnak, engedélyt adhat tengeri hajóhitelmüveleteket folytatni, azzal a jogositványal, hogy tengeri hajójelzáloggal biztositott jelzálogkötvényeket (cartelle garantite da ipoteca navale) bocsáthassanak ki. A társaságok, melyek csak engedélyokmány alapján müködhetnek, legfeljebb a tényleg befizetett alaptőke 10-szeres összege erejéig bocsáthatnak ki záloglevéleket, alá lesznek vetve a földmivelési ipar és kereskedelemügyi miniszter *felügyeletének* és ez utóbbi a tengerészeti miniszter-

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

rel egyetértőleg egy, a társaság főtelepén állandóan müködő *kormánybiztost* fog kinevezni, ki a társaság egész üzletmenetét a mérleg és ügykezelés helyességét *ellenőrizni fogja* és a társaság könyveibe bármikor betekintést vehet, e mellett fenmarad a miniszter joga *mindenkor a társaság ügykezelését vizsgálat tárgyává tenni.* A társaság vagyoni állása a kormány biztos ellenjegyzése mellett *két havonkint nyilvánosságra hozandó.* (20., 21., 24. §§.)

Az engedélyes társaságok *csak hajóhitelmüveletekkel foglalkozhatnak, kivéve a 25. §-ban szabályozott biztositási ügyleteket,* melyekről alább leend szó.

Az igazgatótanács tagjai $^2/_3$ részének, a felügyelő-bizottság $^1/_3$ részének, az igazgatótanács elnökének és a társaság vezérigazgatójának olasz honpolgároknak kell lenniök. A társaság alapszabályainak, a kölcsönök engedélyezése módozatainak, az évi törlesztési összegek kiszámitására vonatkozó szabályzatnak, valamint a kölcsönvevők által viselendő szakértői becslések és szerződési költségek dijainak és királyi dekretummal kell megerősitve lenniök. (23. §.)

A társaságok engedélyezett *müködési tartama 50 év,* mely időtartamon tul ujabb engedélyokmány megszerzése nélkül nem bocsáthatnak ki jelzálogleveleket, hanem csupán már megkötött ügyleteiket bonyolithatják le. Az 50 évi engedélyidő alatt a társaságok kérelmükre és királyi dekretum alapján *alaptőkéjüket 40 millió lira maximális összeg erejéig felemelhetik,* feltéve, ha a záloglevél forgalmuk a már tényleg befizetett alaptőke kilenczszeres összegét elérte. (22. §.)

A társaságok ügyköre kiterjedhet a következőkre:

a) a javaslat 1. §-a feltételének megfelő *kész hajókra,* azok tényleges és kellően igazolt értéke feléig egy összegben egyszerre, avagy folyószámlában adandó 3—15 *évi lejáratu törlesztéses kölcsönök nyujtása;*

b) ugyanily feltételek mellett *már megkötött hajóhitelmüveleteknek megszerzése;*

c) jelzálogi biztositék mellett kész, épülő félben levő, avagy átalakitás alatt álló hajókra az *a)* pontban emlitett érték erejéig *három éven belül visszafizetendő kölcsönök adása.*

Az *a) b) c)* alatt felsorolt kölcsönök csak *első helyen való bekebelezésre adhatók* és már kész hajókra nézve a kölcsön lejárati ideje nem tehető későbbre, mint a hajó 20-ik évére.

A *c)* pont alatt jelzett kölcsönök épülőfélben levő, avagy átalakitás alatt álló hajókra *kivételesen második helyen bekebelezendő jelzálogi biztositék mellett is adhatók,* de a kölcsön összege az előző első helyen bekebelezett kölcsönösszeggel együtt nem haladhatja tul a hajónak a hitelnyujtáskor meglevő tényleges értékének felét és visszafizetendő lesz, mielőtt a hajó első hosszujáratu tengeri utját megkezdené.

d) Az emlitett hitelmüveleteket a társaság az alább emlitendő megszoritással jelzáloglevelek kibocsátása utján hajthatja végre, de mindaddig, a mig a fenálló összes kölcsönkövetelések összege a tényleg befizetett alaptőke felét el nem éri, a társaság hitelmüveleteit csak készpénzben eszközölheti, ez áll akkor is, ha a társasági alaptőke a maximális 40 millió koronát elérte.

A kibocsátások alapját képező követelések megszünése esetére azok hasonló természetü hitelmüveletek által helyettesitendők. (26., 28.§ 3-ik bek., 31. §.). A társaságok egyedüli kivételként *szállitmányok biztositásával (assicurazioni dei trasporti)* is foglalkozhatnak, de tartoznak erre nézve egy külön saját alappal rendelkező és a hajóhitelmüveletektől *felelősség* tekintetében is *elkülönitett osztályt szervezni* (25. §.) Összefügg ezen intézkedés azzal, hogy a javaslat szerint *a hajójelzáloggal terhelt hajók biztositása kötelező,* sőt a kölcsönnyujtó társaságnak a biztositó társaság választására is befolyása van. (27. §.) Az Indokolás szerint — 27 és köv. old. — ezáltal a társaságok jótékony befolyást fognak gyakorolhatni oly irányban, hogy a biztositási dijak méltányos összegben szabassanak meg.

A jelzálog kötvények kamatlába $4^1/_2$, 4 és 3 százalékos lehet, ezek kamatai minden év április és október hó 1-én fizetendők.

A jelzálogkötvények a társaság által fizetéskép adhatók, avagy a kölcsön leolvasásakor visszavásárolhatók az előző napi tőzsdei árfolyamban, avagy más megállapodásszerü árban. *Az összes,* bármily kamatozásu *forgalomban levő kötvények névértéke nem haladhatja tul az érvényesen fenálló kölcsönkövetelések összegét.* A hajójelzálog-kötvényekre épugy kölcsönök adhatók és reájuk ugyanazon jogszabályok állanak, mint a földhitel-jelzáloglevelekre. (28. §.)

A jelzáloglevelek kamatainak és visszafizetésüknek biztositására a társaság alaptőkéje, tartalékalapja és a kölcsönök biztositására szolgáló hajójelzálogok rendelvék. (29. §.) A társaságnak azon vagyona, mely a rendes üzletmenet biztositásához és viteléhez nem szükséges állampapirokban, állami kamatbiztositást élvező értékpapirokban, esetleg, de, csupán csak a befektetett tőkék $^1/_5$ része erejéig a társaság által kibocsátott jelzálogkötvényekben helyezhető el. *Az adós által fizetendő kamatláb maximális összege 5%*-ban állapittatik meg, de ez is csak kivételes kamatláb és csak a rövidebb lejáratu fentebb, a 26. §. ismertetésénél *c)* alatt felsorolt rövidebb tartamu kölcsönöknél foghat helyet, mig általában a kölcsönzött összeg után, az annak alapján kibocsátott jelzálogkötvényekben kitett kamatláb a mérvadó és az adós csupán csak az államkincstárnak fizetendő adónak reá eső részével terhelhető és ezenfelül évente minden kölcsönvett 100 lira után legfeljebb 60 centesimi átalányösszeget fizet a társaságnak költségek fejében, ezen utóbbi összegből 10 centesimi a kincstárt illeti. Az adósok fizetéseiket a társaság irányában évente január és julius hónapok elsején tartoznak teljesiteni. (30., 32., 33. §§.) Az adósok a 26. §. *c)* pontja alatt felsorolt tartozások kivételével egészben, vagy részben a lejárat előtt is fizethetnek és pedig a társaság által kibocsátott elsőbbségi kötvényekben is — névértékkel számitva azokat — de csak olyan kamatozásu kötvényekben, mint a milyeneken a hitelmüvelet alapult. (34. §.)

A jelzálogkötvényeknek sorsolásakor, évente szeptember elsején oly összegü kötvények sorsolandók ki, melyeknek névértéke megfelel az ugyanazon év január 1-én és julius 1-én az adósok által fizetendő összegnek, hozzáadva az esetleg korábban visszatéritett összegeket, leszámithatók azonban a késedelmes adósok részéről az ugyanazon év augusztus 20-ig hátralékos összegek, de ezen leszámitható összeg az esedékes összegek 10-edrészét meg nem haladhatja és minden esetben a következő évi sorsolásnál hozzáadandó lesz, fenmaradván mindazonáltal a társaságnak joga a folyó évre hátralékos összegeket hasonló elvek szerint ismét levonni. (35. §.) A társaságok követelései a hátralékos évi törlesztéses összegek tekintetében késedelmes adósaik ellenében *a közadók módjára hajthatók be.* (36. §.) A társaságok jogositvák sorsolás alá nem eső jelzálogi kötvényeiket is névértékükben visszaváltani és helyettük alacsonyabb kamatozásuakat bocsátani ki; a kölcsönvevő által fizetendő évi törlesztéses összegek ugyan változatlanok maradnak, de a visszafizetést az adós már alacsonyabb kamatozásu kötvényekkel eszközölheti. (37. §.) A társaság évi tiszta nyereségéből mindenek előtt 5% a tartalékalap gyarapitására forditandó (miglen az a befizetett tőke $^1/_5$-ét el nem éri), továbbá levonandók mindazon összegek, melyeket az alapszabályok és a közgyülés állapitanak meg, a fenmaradó összegből a tényleg befizetett alaptőke legfeljebb öt százalékos kamatozására szükséges összegek hasitandók ki, az esetleg még fenmaradó rész $^3/_4$ részben a részvényeseknek jut, $^1/_4$ rész pedig a tartalékalap gyarapitására fordittatik. (37. §.) A kormánybiztos jelentése, illetve a kormány által a 24. §. értelmében elrendelt vizsgálat eredménye alapján az államtanács meghallgatása után a kormány követelheti, hogy a vezérigazgató elmozdittassék és más,

az igazgatótanács által választandó egyén által helyettesittessék. A mennyiben az igazgatótanács ezen kívánságnak meg nem felelne, a társaság jogositványa jelzálogkötvényeket kibocsáthatni, a minisztertanács ajánlatára királyi dekretummal *visszavonható*. (29. §.) *Dr. Polgár Ármin.*
bazini kir. aljbirótól.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Szükséges-e a terhelési tilalom a jelzálogos hitelezőnek biztositására szőlőtelepitési kölcsönnel szemben?

E lapok idei 27. számában egy terjedelmes czikk jelent meg, amely annak igazolására iratott, hogy a kir. Curiának 74. számu döntvénye hézagosan állapitotta meg az elidegenitési és terhelési tilalomnak fogalmát, és hogy az általános polgári törvénykönyv tervezete ezt a jogintézményt hézagosan szabályozta, aminek következtében a jelzáloghitel-üzletet nagy veszedelem fenyegeti.

Ezen állitást egy előfordult esettel illusztrálják, amely szerint egy 28,000 K zálogleveles kölcsönnel terhelt oly birtokra, amelyben szőlőmivelési ághoz tartozó terület egyáltalán nem volt és melynek szabályszerüen megállapitott becsértéke 80,000 K-n tul ment, a tulajdonos később 96,000 K-nál nagyobb összegü szőlőtelepitési kölcsönt vett fel.

Hogy a tulajdonos 96,000 K-nál nagyobb összegü szőlőtelepitési kölcsönt vett fel oly értelemben, hogy az neki leolvastatott volna, alighanem téves, mert az ilyen kölcsönök az 1896: V. tcz.-nek 8. és 10. §-aiban megállapitott mivelési terv értelmében csak a már létesitett munka vagy felmerült költség arányának megfelelő összegekben és időszaki részletekben folyósittatnak.

Mindenesetre feltünő, hogy a tulajdonosnak oly nagy összegü kölcsön engedélyeztetett, mivel az idézett törvény e tekintetben igen óvatos intézkedéseket tartalmaz.

Felhozatik a czikkben az is, hogy a tulajdonos, kinek birtokát 28,000 K zálogleveles kölcsön terhelte, olyformán játszotta ki a zálóglevelek kibocsátására jogositott pénzintézetet, hogy a szomszédos községekben a phylloxera által elpusztitott szőlőterületeket összevásárolt és ezeket aztán az idézett törvény 5. §-a szerint helyettesitette azzal a birtokával, melyet már 28,000 K zálogleveles kölcsön terhelt.

Ezen helyettesitési jogosultság okozta volna azt, hogy a 28,000 K kölcsön második helyre és tekintettel az ingatlan becsértékére, teljesen értéktelen telekkönyvi rangsorba került, ugy hogy a pénzintézet kénytelen volt megfelelő záloglevelei nyomban kivonni a forgalomból.

Ezen nézet nyilvánvalólag téves; mert először egyáltalában nem kebeleztetik be zálogjog szőlőtelepitési kölcsön biztositására, hanem az olyan kölcsön csak a birtoklapon jegyeztetik be, másrészről pedig az idézett törvény 5. §-ának más értelme van, mint amilyen abba belemagyaráztatik, mert csak azt mondja, hogy akkor, ha a szőlőterületnek oly talaja van, amely a felujitásra nem alkalmas, annak jelenlegi birtokosa azt a jelen törvény engedte előnyökben való részesülése czéljából oly más területével helyettesitheti, amely hasonló jellegü, uj hegyi szőlő létesitésére alkalmas.

Alkalmazzuk most ezen §. rendelkezését a szóban forgó konkrét esetre.

A jelzálogtulajdonos, kinek birtokára a zálogjog 28,000 K erejéig első helyen bekebelezve van, folyamodik szőlőtelepitési kölcsönért; köteles tehát egyebeken kivül a folyamodványban kimutatni, hogy mekkora az elpusztitott szőlő területe és hogy annak olyan talaja van, amely a felujitásra nem alkalmas, azonkivül kell igazolni, hogy más birtoka van, mely uj szőlő létesitésére alkalmas.

Ezen birtokból csak annyi területtel helyettesitheti az elpusztitott területet, amennyit az utóbbi terület tett ki.

Ha a kérelemnek hely adatik, abban a telekjegyzőkönyvben, melyben a helyettesitő terület fel van véve, még pedig az A. lapon a szerint, a mint a helyettesitett részletek területét meg nem haladó összes birtokrészletekből vagy csak egyes részletekből hegyi szőlőt akar létesiteni, az engedélyezett kölcsönösszeg a helyettesitő birtokrészleteknél bejegyeztetik.

Ezek szerint tartozik a tulajdonos a helyettesitő területen hegyi szőlőt valóban létesiteni, mivel csak azokra a birtokrészletekre jegyeztetik be a kölcsönösszeg az idézett törvény 12. §-a értelmében, melyeket az 5. §. szerint szőlőbirtokká változtattak át.

Minthogy a tulajdonos az engedélyezett szőlőtelepitési kölcsönt nem egyszerre kapja, hanem a földmivelésügyi miniszter által megállapitott mivelési terv értelmében már teljesitett munka vagy felmerült költség arányának megfelelő összegekben és időszaki részletekben, ő a kölcsönt más czélra nem fordithatja, a birtoknak az értéke pedig az átalakitás folytán növekszik.

Az előadottakból kitetszik, hogy szőlőkölcsön bejegyzése által a jelzálogos hitelező veszélynek kitéve nincsen.

Ezen nézet a következőkben talál igazolást: A szőlőkölcsön bejegyzése után észreveszi az a pénzintézet, melynek javára 28,000 K erejéig a zálogjog első helyen bekebelezve van, hogy az ő adósának 96,000 K szőlőkölcsön engedélyeztetett és hogy az ugyanarra a birtokra jegyeztetett be, mely az ő követelésének biztositására zálogjogilag le van kötve.

Ez esetben a pénzintézet a kötelezvény értelmében vagy felmondja, vagy azonnal beperesiti az ő 28,000 K követelését és elárverezteti a jelzálogot.

Az árverési vevő kifizeti a vételárt, egyszersmind kijelentheti, hogy az engedélyezett szőlőkölcsönt nem akarja igénybe venni, minek folytán az az A. lapon kitöröltetik. Ha pedig igénybe veszi, az a jelzálogos hitelezők követeléseire nézve semmi változást nem idéz elő.

A sorrendi tárgyalásnál felszámittatnak az 1896. évi V. tcz. 13. §-ának rendelkezése értelmében a végrehajtási törvény 189. §-a szerint, mint előnyös tételek, a szőlőtelepitési kölcsönösszegnek az árverést megelőzőleg esedékessé vált három évnél nem régibb időről hátralékban lévő részletei. A netaláni tőkehátralék járulékaival együtt a jelzálogos hitelezők kielégitése után fenmaradó vételárból kielégitendő.

A mondottakból következik, hogy nem a záloglevelek kiadására jogosult pénzintézet vagy más jelzálogos hitelező, hanem ellenkezőleg a szőlőtelepitési kölcsönök engedélyezésére jogositott pénzintézet van akkor, ha jelzálogjogilag biztositott követelésekkel terhelt ingatlanra engedélyez kölcsönt, annak a veszélynek kitéve, hogy a terhelt ingatlan elárvereztetését megelőző 3 évnél régibb időről hátralékban lévő kölcsön részleteire nézve kielégitést nem nyer, különösen akkor, ha azoknak behajthatását a jelzálogjognak bekebelezése által az idézett törvény 13. §-a értelmében nem biztositja.

Ezek szerint kétséget nem szenved, hogy valamely jelzálogjogilag biztositottt követelés a jelzálogjogon kivül más biztositékra nem szorul és hogy annálfogva a terhelési tilalommal való biztositása felesleges. Ha pedig a jelzálogos hitelező, kinek követelése csak meghatározott idő vagy felmondás után volna visszafizetendő, attól tart, hogy adósa szőlőkölcsönt vehetne fel, akkor kikötheti magának a kölcsönszerződésben, hogy az ő követelése lejártnak tekintendő, mihelyt azon birtokra, mely követelésével terhelve van, szőlőtelepitési kölcsön jegyeztetik be.

Egyáltalában nem nagy dolog az, ha valamely birtokra a telekkönyvben az A. lapon szőlőkölcsön jegyeztetik be, mert nem szabad figyelmen kivül hagyni, hogy valamely

szőlőkölcsönnek telekkönyvi bejegyzése ugy tekintendő, mintha a zálogjog csupán számszerüleg meghatározott pénzösszeg erejéig kebeleztetik be; mind a két esetben az által csak esetlegesen terheltetik a birtok, t. i. csak akkor, ha követelés valóságosan létrejön; pénzbeli kölcsön pedig csak akkor jön létre, ha a pénz a kölcsönvevőnek tényleg átadatik.

A terhelt birtok tehát csak a már tényleg átadott, illetve kifizetett pénzösszeg erejéig szavatol.

Minthogy a jelzálogjognak hatálya főképpen abban nyilvánul, hogy az ingatlan, azaz a kielégitési alap a jelzálogos hitelezőtől elvonható ne legyen és a szőlőkölcsön bejegyzése által az nem idéztetik elő, mert a bejegyzett kölcsönnek csak 3 évi részletei birnak elsőbbséggel és tekintetbe véve, hogy az 1896. évi V. tcz.-nek rendelkezései csak oly vidéken alkalmazhatók, ahol már létezett szőlők a phylloxera által elpusztittattak, az tehát, ki ily vidéken kölcsönöz ki pénzt jelzálogi biztositás mellett, a fent emlitett kikötést a kölcsönszerződésbe felveheti és az által a netalán bekövetkezhető veszélyt elhárithatja; végre tekintetbe véve, hogy az idézett 1896. évi V. tcz. nemzetgazdászati szempontból szerfelett üdvösnek mondható és jogi szempontból sem kifogásolható, semmi indok nem hozható fel arra, hogy a jelzálogtulajdonos tulajdonjogának gyakorlatában tulságosan korlátoztassék: mindezeknél fogva nemcsak a kir. Curiának 74. számu döntvénye, hanem az általános polgári törvénykönyvnek tervezete is helyeslendő, amennyiben a terhelési tilalomnak jelzálogos hitelező biztositására a telekkönyvben való feljegyzését nem engedi. *Huf József.*

A törvényellenes pótmagánvádak.

Dr. Balás Elemér kir. alügyész czikkéhez.

A *Jogt. Közl.* két előző számában dr. Balás Elemér kir. alügyész ur erős logikával és dialectikával tárgyalja a pótmagánvád kérdését.

Igaza van a tisztelt czikkirónak, hogy az első érv, ami jogi felfogása ellen szól: maga az élet. Maga az élet, amely Kovács János földmivesbe, vagy Kerekes András talyigásba nem helyezte bele a jogászi szaktudásnak kincseit s azért is nem lehet megkövetelni és bünvádi eljárásunk sem követeli meg, hogy K. J. az ügyészi vádelejtés pillanata után felálljon a főtárgyalási teremben és mint főmagánvádló nemcsak hogy kerekded, formás, elegáns és a tényállás minden aprólékos részletét felölelő vádbeszédet tartson, hanem még megtépázza a közvádlónak imént gyors egymásutánban felsorolt, a vádelejtés indokolására szolgáló érveit is. Szerény nézetem szerint a törvény módot nyujt arra, hogy az egyszerü, jogászi szakképzettség hiján való ember, ha az eljárás során pótmagánvádlói jogkörre tesz szert, jogi képzettségének vagy tényállásösszefoglaló, érvelő tehetségének meg nem léte vagy hiányossága miatt, jogaiban s azok gyakorolhatásában rövidséget ne szenvedjen.

Mindenekelőtt azzal az értelmezéssel óhajtok foglalkozni, amit a tisztelt czikkiró a BP. 315. §-ának tulajdonit. A szakasz világos: «A vádló, amennyiben vádlottat elitélhetőnek tartja, *indokolt inditványt* terjeszt elő, a vádlottnak bünösül kimondása és az ellene alkalmazandó büntetési tétel tárgyában». A czikkiró — és lehet, hogy ez a helyes álláspont — ebből azt a szigoru következtetést vonja le, hogy ha a kir. ügyész a főtárgyaláson a bizonyitó eljárás befejezése után a vádat elejti s a pótmagánvádra jogositott a vád képviseletét átvette, akkor a pótmagánvádló sértett helyezkedjék bele azonnal az ügyészi vádbeszéd szokásos kereteibe és technikájába, adja elő a tényállást, nevezze meg §-ok szerint a büncselekményt és jelölje meg ő is ugyanigy az alkalmazandó büntetési tételt, sorolja fel bizonyitékait s ha mindezt nem teszi, *törvényszerü* vád hiján szüntesse meg a bíróság végzésileg az eljárást.

Szerény nézetem szerint a törvény ezt nem célozhatta, mert értelmi szinvonalának alacsonysága vagy szónoki képességének hiánya miatt senkit jogaitól megfosztani nem lehet.

A 315. §. második pontja azt mondja, hogy a vádelejtést csakis a közvádló köteles indokolni, a sértett nem. Kitünik tehát már ebből is, hogy a törvény csak a vádló államhatalom méltóságát képviselő közvádlótól követeli, hogy tisztsége méltóságához hiven minden lépéséről számot adjon, hogy eljárásának az államhatalomhoz méltó komolysága és alapossága, meggondoltsága tünjék ki minden actusánál. De nem követeli meg ezt a szinte külső szépségét a vádelejtésnek akkor, ha a vád ideiglenes urává a pótmagánvádló lesz. Ha tehát a 315. §. 2. pontjának szelleme ez, nem lehet más szelleme az 1. pontnak sem, mert ez a szellem a törvényhozó általános szelleme. Hiszen a törvény számtalanszor kedvezményezi az egyszerü embert: a 320. §. előirja, hogy ha a vádlott csekélyebb müveltségü, az elnök a perbeszédek tartalmát rövid összegezésben magyarázza meg neki. Ami tehát áll az egyszerü, csekély müveltségü vádlottra, annak állania kell a csekélyebb müveltségü magánvádlóra is. A tisztelt czikkiró azt mondja: «A törvény — törvény! Annak nem tudásával magát senki sem védheti! És ha áll ez a szabály a sokkal rosszabb helyzetben levő, de jogot szintén nem tanult vádlottra, még inkább kell hogy álljon a sokkal előnyösebb helyzetben levő pótmagánvádlóra nézve is». De akkor miért rendeli a törvény 330. §-a imperative, hogy az itélet kihirdetése után az elnök a vádlottat, *ha nincs védője*, a perorvoslatok használhatásáról felvilágositani tartozik? Hiszen ha a törvény — törvény, akkor vádlottnak kell tudnia a perorvoslatokat s nem kell, nem szabad kioktatni. De a törvény nemcsak törvény, hanem humánus és az életviszonyokkal is számoló törvény s azért rendeli ily fontos actusnál a vádlott kioktatását.

Ha tehát a törvény engedményeket ad a csekélyebb müveltségü *vádlottnak*, nem lehetett szándékában a törvényhozónak, hogy e kedvezményeket megvonja a másik ügyféltől, a magánvádlótól, vagy jelen esetben a pótmagánvádlótól. A közvádló természetesen nem szorul kioktatásra, mert magas jogi intelligenciája van. De mit csináljon a szegény sértett, aki talán életében először szerepel ilyen minőségben s akkor is szónoki beszédet kell mondania, sőt még a Btk. és a BP. szövevényes paragrafusait is idéznie kell? Eddig talán fát vágott vagy az ekeszarvát tartotta és holnap — perfect perjogászként kell fellépnie. Ha pedig nem tud beszélni, nem tudja katonás rendben, szakszerü érveléssel csoportositani a vádját támogató adatokat, akkor belejön a jegyzőkönyvbe, hogy nem tudott törvényszerü vádat emelni, tehát a bíróság kénytelen végzésileg megszüntetni az eljárást.

Szerény nézetem szerint az esetben, ha már a sértett kinyilatkoztatta, hogy a vád képviseletét átveszi további, feladatát csakis a *vádemelés* képezi. S igaza van a tisztelt czikkirónak, hogy *indokolt* vádat emeljen. De a törvény nem irja elő, milyen legyen külső formájában ez a vád. Egyedüli kelléke, hogy indokolt vádinditványt foglaljon magában. Még azt sem zárja ki a törvény — mert hiszen tiltó rendelkezése e tekintetben nincs és szelleméből sem következik a tilalom — hogy az elnök vagy a tárgyaló biró kérdést intézzen a vádlóhoz: hogy vádat emel-e s ha igen, mi miatt. A czikkirónak igaza van, hogy pusztán ez a felelet a pótmagánvádló részéről: «Igen, kivánom a vádlott megbüntetését», törvényszerü vádnak nem tekinthető, de mihelyt a vádló csak annyit mond, hogy kivánom a bünösül kimondását és a vádlottnak a tárgyalás adatai alapján, pl. csalás miatt, való megbüntetését, mert beigazoltnak látom bünösségét, vádja törvényszerü formában jelentkezik s összes tartalmi kellékei meg vannak. Vádbeszédre a magánvádlót a törvény nem kötelezte.

A fent röviden megkonstruált vádinditvány teljesen elegendő, s ezt kérdések feltevésével is ki lehet puhatolni vád-

lottól, mert ha a kérdésre felel, az is a 315. §. szerinti előterjesztésnek tekinthető. Rethorikát sehol sem kiván a törvény, csak azt a követelményt állitja fel, hogy a törvényszerü vád bármily formában előterjesztve legyen. Ha ez a szerény felfogás a helyes, akkor a törvény ilyen interpretatiója mellett elesnek mindazok a következmények, melyek a tisztelt czikkiró álláspontjának szükségszerü folyományait képezik. Még annak a szabálynak, hogy a közvádló vádbeszédet, vagyis tartalmilag szervesen megkonstruált s legalább is a jó vádirat tulajdonságait felölelő beszédet tartson, sincs megtorló sanctiója, mert tegyük fel, hogy a kir. ügyész a tényállást nem eléggé támogatja bizonyitó adatokkal, sok lényeges mozzanatot kihagy belőle, azért ennek a vádra nézve legfeljebb az a következménye van, hogy az itélőbiróság előtt talán nem fog erősen kidomborodni a vád. De azért, mert a vádbeszéd a tényállást jól adja ugyan elő, de nem bir elég bizonyitó erővel, az csak vádbeszéd marad, törvényszerü vádbeszéd. Ha tehát a pótmagánvádló is csak annyit mond, hogy kérem vádlottat bünösnek kimondani csalásban, mert a tárgyalás beigazolta, hogy ezt és ezt a cselekményt elkövette, ezzel feladatának eleget tett, a többi csak a vád milieujét alkotja.

Most arra az esetre leszek bátor áttérni, ha a pótmagánvádló, vagy egyáltalán a magánvádló még ennek a pár szónyi vádnak előadására sem képes, vagy a kérdésekre sem tudja vádját, vádinditványát előterjeszteni. Ilyenkor sem lehet az eljárást azonnal megszüntetni törvényszerü vádemelés hiján, mert a törvény módot nyujt arra, hogy ilyenkor egyéb segitőeszközök felhasználhatásának alkalma nyiljék meg a magánvádló előtt. A BP. 47. §-ának 3. pontja világosan igy rendelkezik: «A bíróság meghagyhatja, hogy a magánvádló, a csatlakozó, vagy közülök egyesek ügyvédet válaszszanak». Ez az intézkedés kiterjed a főtárgyalási perszakra is, tehát a bíróságnak kétségtelenül megvan az a joga — melylyel analog a polgári törvénykezési rendtartásbeli ügyvédvallásra utasitás — hogy ha a magánvádló vádemelésre még a fent jelzett módon is képtelen, kötelezi arra, hogy záros határidőn belül ügyvéddel jelenjen meg a folytatólagos tárgyaláson s ez által terjesztesse elő pótmagánvádját, illetve vádinditványát. Ha a 325. §. lehetővé teszi, hogy bizonyos körülmények fenforgása esetén a védelem előkészitése czéljából a főtárgyalás elnapoltassék, ugy ennek a szabálynak érvényesülnie kell a vádinditványt illetőleg is, mert hiszen a vád előkészitésre szorul, ha a közvádló elejti — bizonyára nyomós okokból — s a pótmagánvádló is ekkor tulajdonképpen a vádra hátrányosan megváltozott helyzettel áll szemben, ami az elnapolást indokolja.

A törvény ezt az eljárást nem zárja ki, mert a 336. §. 6. pontja megengedi az elnapolást, ha a főtárgyalás le nem küzdhető akadályba ütközik. A pótmagánvád előterjesztésére való abszolut képtelenség — lehet, hogy helytelenül fogom fel a törvényt, de eddigelé szerény nézetem ez — e 6-ik pont alá vonható, ez leküzdhetetlen akadály, ami a főtárgyalás folytatását lehetetlenné teszi és törvényes ok az elnapolásra, vagy legalább is arra, hogy a tárgyalás a 335. §. szerint félbeszakittassék s pótmagánvádló a törvényes következményekre való figyelmeztetéssel ügyvédvallásra utasittassék a nyolcz napon belül kitüzendő folytatólagos főtárgyalásra.

Ha minden magánvádlótól közválódi niveaun álló vádbeszéd volna követelendő a törvényszakaszok pontos megjelölésével, akkor a magánvád intézménye összeroskadna s magánvádló csak akkor szerepelhetne ezen jogkörében, ha a jogi fakultást legalább is elvégezte volna.

A büntető perrendtartás nagy vonásokban belehelyezte a magánvádlót a kir. ügyész jogkörébe, de annak közjogi helyzetéből folyó kötelességeibe nem.

Dr. Sándorfi Kamill,
nagykátai kir. birósági joggyakornok.

A főkapitány állásfoglalása a bünvádi perrendtartás módositása érdekében.

A székesfővárosi államrendőrség 1902. évi jelentésében Rudnay főkapitány a *BP.* első három évéről a következőkben számol be:

Perrendtartásunk tudvalevőleg igen kevés oly intézkedést tartalmaz, melyek az üzletszerü és szokásos büntettesekkel szemben a nyomozást megkönnyitenék, pedig ezekkel szemben van szükség, főleg a nagy városokban, a legerélyesebb védekezésre. Ma ott vagyunk, hogy ezek a közveszélyes büntettesek, főleg a tolvajok, elözönlik a fővárost, s bár folyton bünvádi eljárás alatt vannak, szakadatlanul ujabb és ujabb büncselekményeket követnek el. Tudvalevő, hogy a bünvádi perrendtartás javaslatának 145. §. 5. bekezdése ez volt: «A rendőri hatóságnál a terhelt három napon tul csak birói határozat alapján maradhat előzetes letartóztatásban». Ezen szabálynak megfelelőt tartalmaz az 1881: XXI. tcz. 29. §-a, mely igy szól: «A rendőri letartóztatás, hacsak a rendőrség által e végett megkeresett illetékes biró azt határozatilag ki nem mondja, három napon tul nem tarthat s a letartóztatott a bíróságnak átadandó.» Ezen, a nyomozásnak a BP. által szabályozó rendszerébe teljesen beleillő, sőt e rendszer mellett nélkülözhetlen szabály a törvényből töröltetett; s igy azon általános fenti kivétel megállapitása nélkül czélszerütlen, a gyakorlati életnek meg nem felelő rendelkezés maradt benne, hogy a rendőri hatóság az általa letartóztatott egyént 48 óra alatt a vizsgálóbiró elé tartozik állitani.

Az előzetesen letartóztatott e szerint a rendőri hatóságnál csak 48 óráig maradhat, kivételesen 72 óráig abban az esetben, ha előzetesen letartóztatott azonnali kihallgatása mellőzhető, illetve ha első kihallgatása 24 órára elhalasztható. Ez azonban alig néhány esetben fordult elő; mert a legtöbb esetben czélszerütlen volna a terhelt kihallgatását elhalasztani.

A 48 órai határidő a valóságban nem ennyi, hanem sokkal kevesebb; mert a gyanusitott, főleg, ha üzletszerü vagy szokásos büntettes, rendszerint előterjesztéssel él az előzetes letartóztatás ellen még akkor is, ha tetten kapatott, sőt ha beismerésben van is, bizonnyal azon okból, mert attól tart, hogy ha néhány napig a rendőrségnél marad, egyéb büncselekményei is ki fognak derülni. Ő tehát ezen jogorvoslatot egyszerüen arra használja, hogy a rendőrségtől megszabaduljon s ezt el is éri, mert azon esetben kénytelen a rendőrség őt azonnal az ügyészséghez kisértetni. A törvény nem kivánja ugyan ezt. Elég volna az ügyre vonatkozó iratokat azonnal átküldeni másodlatban, de az kivihetetlen. Erre sem idő, sem munkaerő nincs; de az előadó az iratokat rendszerint ki sem adhatja kezéből. S ha nem is él a letartóztatott előterjesztéssel, legkésőbb 36 óra alatt át kell őt a vizsgálóbiróhoz kisértetni; s miután a letartóztatottal együtt az összes iratokat, sok esetben a bizonyitó tárgyakat is át kell küldeni, a rendőrség iratok és letartóztatott nélkül kénytelen a nyomozást folytatni, ha az egyáltalán lehetséges vagy várnia kell, mig az ügyészség napok mulva visszaküldi az iratokat. A letartóztatott átkisérése után beálló szünet alatt e szerint a nyomozás menete megszakad, éppen akkor, midőn a siker érdekében minden pillanatot föl kellene használni.

Visszatérve a 48 órai (illetve a valóságban 36 vagy 24 órai) határidőre, meg kell jegyeznem, hogy ezen időt az érdemleges eljáráson kivül egyéb teendők sokasága veszi igénybe, melyek azonban bünügyekben nem mellőzhetők, sőt nem is kevesbithetők. Ezek a következők: az ügyirat iktatása, előszámozása, fölszerelése, a letétek elhelyezése, a letartóztatott kimotozása, orvosi megvizsgálása esetleg fürdetése, személyazonosságának megállapitása, lefényképezése stb. Ami ezek után fenmarad, az az idő jut az érdemleges intézkedésekre, mi sokszor nem elég; mert a foglyot a hivatalos órák alatt kell átküldeni a bírósághoz, a nyomozásra csak a nappali idő alkalmas, bár nem ritkán egyes előadók éjjel is kénytelenek a hivatalban dolgozni, ha valamely nagyobb s bonyolultabb rabos ügyben eredményt akarnak elérni s lehetővé akarják tenni azt, hogy a letartóztatott átkisérése után is folytathassák a nyomozást.

Ha pedig egy ügyben nem egy, de 4—5 letartóztatott van, vagy egy letartóztatottat több (néha 10—20) büncselekmény gyanuja terhel (s a közbiztonságot az ily üzletszerü büntettesek veszélyeztetik állandóan és legnagyobb mértékben), ezen idő oly kevés, hogy a kezelési teendőket sem lehet kielégitően elvégezni. Nem ritkán előfordul az is, hogy még arra sem jut idő, hogy a gyanusitott beismerő vallomását irásba lehetne foglalni, annál kevésbbé jut arra idő, hogy a

lopott vagy sikkasztott érték holléte vagy az orgazdák kinyomoztassanak. Az orgazdák a BP. életbeléptetése óta igen ritkán voltak kinyomozhatók s igy a legtöbb esetben büntetlenül maradnak; a lopott tárgyak jelentékeny része (sokszor ezrekre menő érték) veszendőbe megy. Az pedig világos, hogy oly esetben, midőn a terhelt vallomása még jegyzőkönyvbe sem vehető, a nyomozás folytatása alig lehetséges.

Miként történik most a nyomozás folytatása?

Az ügyész a letartóztatott átkisérése után néhány nappal rendszerint a nyomozás folytatását kivánja, jelezve, hogy a 15 napi határidőre a nyomozás befejezendő, mire rendszerint 3—4 nap marad; mert a többi időt az iratok kezelése, ideoda küldése veszi igénybe. A kir. ügyészség a nyomozás folytatása végett az iratokat visszaküldi ugyan; a letartóztatott azonban az ügyészség fogházában marad, hol vele senki sem törődik; s ha uj kihallgatása vagy szembesités válik szükségessé, vagy ha egy tárgyat kell felmutatni, szóval a legcsekélyebb intézkedés válik szükségessé, a rendőrtisztviselő, aki a nyomozást vezeti, annyiszor amennyiszer ez szükséges, kénytelen rendesen az ügyészséghez, olykor a gyüjtő-fogházba menni.

Ezen állapot nemcsak a nyomozó hatóságra alkalmatlan, nehézkes és igy czélszerütlen, de a terhelt érdekére sem előnyös; mert az ujabb terhelő adatokról kellő időben nem értesül s igy nem is védekezhetik. Hogy ily módon a nyomozás főleg a fentjelzett tömeges bünesetekben lassan halad és elég sikerrel nem járhat, az természetes. Legnehezebb pedig ily körülmények közt az eljárás azokban az esetekben, midőn a gyanusitottat szökés veszélye miatt rögtön a nyomozás legkezdetén le kell tartóztatni, főleg pedig a szokásos és üzletszerü büntettesek és tolvajszövetségek ellen, kikre, ha a nyomozásra elég idő volna, gyakran 5—10, sokszor még több sulyos büncselekmény volna kiderithető, most pedig, mivel a nyomozás kiterjesztésére idő nincs, gyakran egyetlen eset miatt itéltetnek el, a többi általuk elkövetett büncselekmény pedig kideritve soha sem lesz. Például felhozom az üzletszerü berörőket és általán a szokásos tolvajokat, kik a büncselekmények elkövetését foglalkozásnak tekintik s abból élnek. Ezekre a BP. életbeléptetése előtt gyakran 10—15 büncselekmény bebizonyitható volt; a károsultak rendszerint a tőlük ellopott tárgyak birtokába jutottak; mert a lopott tárgyak fölkutatására, az orgazdák kinyomozására elég időt engedett az ügyész és vizsgálóbiró. Most az ily egyénekre 1—2 eset bizonyitható: az orgazdák pedig a legritkább esetben nyomozhatók ki; s igy a legtöbb esetben büntetlenül maradván, annál vakmerőbben üzik közveszélyes mesterségöket.

A jelzett körülmények idézik elő azt is, hogy gyakran a letartóztatottak kilétét sem lehet megállapitani, s ennek következtében többször büntetett visszaesők mint első izben bünösök itéltetnek el, vagy lopás büntette helyett lopás vétsége miatt itéltetnek el oly egyének, kik 10 éven belül már ismételve voltak büntetve.

Az utóbbi években többször előfordult, hogy a büntettes kilétét csak akkor lehetett megállapitani, mikor rövid idejü szabadságvesztés büntetését már ki is állotta. De ez természetes; mert hiszen a 48 órai idő, óráról-órára lévén számitandó, oly esetekben, midőn a letartóztatás valamely kerületi kapitányságnál történik, a központi bünügyi előadónak néha annyi ideje sem marad, hogy a letartóztatottat megnézze, vele beszéljen; s az ügyet e nélkül kénytelen elintézni, pedig meglehet, hogy az álnéven letartóztatottat személyesen ismeri.

A sikeres eljárást lényegesen megkönnyitené, ha a 48 órai határidő helyett szabályként 3 napi határidő adatnék a letartóztatottak átkisérésére. Ez volt a régi gyakorlat; s igy rendelkezett volt Budapestre nézve az 1881. évi XXI. tcz. 29. §-a. Ez sérelmes nem lehet; mert hiszen a letartóztatott a letartóztatás ellen előterjesztéssel élhet s a védelem már a nyomozás alatt is meg van engedve.

Ily intézkedés a legtöbb esetben teljesen elég volna a nyomozásra; de egyes esetekben, — ilyenek főleg a tömeges büncselekmények esetei — ezzel sem volna segitve.

Egyedül czélravezető megoldás csak az lenne, (ha az előkészitő eljárás mostani rendszere föntartatik) ha a vizsgálóbiró a rendőrség megkeresésére s a kir. ügyészség inditványára kivételes esetekben engedélyt adhatna arra, hogy a letartóztatott a törvényes 3 napon tul még néhány napig — legalább még további 8 napig — a rendőrség őrizete alatt maradhasson.

E végből az összes iratok közlendők volnának a királyi ügyészség utján a vizsgálóbiróval, ki ez alkalommal határozna az előzetes letartóztatás föntartása kérdésében is. Maga a letartóztatott csak abban az esetben volna a vizsgálóbiró elé állitandó, ha a vizsgálóbiró határozathozatal előtt annak kihallgatását szükségesnek találná.

A bünvádi perrendtartásnak még néhány szakasza van, melyek módositása kivánatos volna az előkészitő eljárás, illetve a nyomozás sikere érdekében.

Ilyen a személymotozás hiányos szabályozása.

A személymotozást a BP. szerint mindig irásba foglalt határozattal kell elrendelni, tehát a biróságon kivül csak a rendőri hatóság rendelheti el sürgős esetben, ellenben a rendőri közeg soha.

A rendőri közeg följogositandó volna a személymotozásra tettenkapás esetén, továbbá, ha oly egyént terhel valamely büntett vagy vétség gyanuja, ki a rendőrség előtt mint üzletszerü vagy szokásos tolvaj vagy orgazda ismeretes; ha azon gyanu merül fel, hogy a büncselekmény miatt elfogott, illetve bekisért egyén bizonyitó tárgyakat vagy valamely veszélyes eszközt rejt magánál (pl. forgópisztolyt, kést, robbanótárgyat stb.), végre ha a gyanusitott önként aláveti magát a személymotozásnak.

A BP. 180. §-a a házkutatást ennél több esetben engedi meg, holott a személymotozásra gyakran égetőbb szükség van.

A BP. 141. §. 1. pontja alapján a tettenkapott zsebtolvaj, ha ismeretlen, letartóztatható, ha azonban a detektiv ismeri, szigoruan véve kénytelen volna őt elbocsátani a lopott órával együtt: mert személymotozásra nincs joga még ily esetben sem.

Rendkivül sok fölösleges munkát s állandó zaklatást okoznak a BP.-nek a bizonyitó tárgyak lefoglalására és kiadására vonatkozó szabályai. A BP. 169. §-a elrendeli, hogy azokat a tárgyakat, melyek a büntető törvények szerint elkobzandók, vagy a bünvádi eljárásban bizonyitásra fölhasználhatók, le kell foglalni és birói őrizet alá venni vagy megőrzésüket másképen biztositani.

Ezen szabály tehát imperativ módon rendelkezik, tekintet nélkül arra, hogy a lefoglalt tárgyak több vagy kevesebb bizonyitó erővel birnak. Ennek következtében a nyomozóhatóság gyakran kénytelen lefoglalást eszközölni sokszor oly esetben is, midőn a lefoglalás mellőzhető volna.

A lefoglalt bizonyitó tárgyakat pedig a BP. 488. §. szerint a nyomozás és vizsgálat alatt csak a vizsgálóbiró s az is csak abban az esetben adhatja ki, ha a felek ez iránt megegyeznek és a tárgyra bizonyiték gyanánt nincs szükség, az eljárás későbbi szakában pedig ugyanezen föltételek mellett a vádtanács elnöke. A kir. ügyész és a rendőri hatóság erre följogositva nincs. A visszaadásra bizonyos esetekben — a fölösleges letétkezelés megszüntetése s főleg a közönség életbevágó érdekében — e két hatóság följogositandó volna.

Ily esetek: ha a tettes beismerésben van, s bünössége a bizonyitó tárgyak nélkül is kétségtelen; ha a sértett fél kötelezi magát, hogy a lefoglalt és kiadott tárgyakat az ügy birói főtárgyalásáig megőrzi s a biróság kivánságára fölmutatja; ha a tárgyak visszatartása által a sértett érzékenyen károsul.

A magánfelek legtöbbször azért panaszkodnak s egyik hatóságtól a másikhoz járkálnak, mert a tőlük ellopott s a rendőrség által visszaszerzett tárgyakat nem birják visszakapni, sokszor tél idején még télikabátjukat sem kaphatják meg. Ha a tettes ismeretlen, tulajdonkép csak a nyomozás megszüntetése után juthatnának hozzá s ha a tettes ismert, de szökésben van, akkor, midőn az el lesz fogva.

De a törvény idézett szabálya sok esetben meg sem tartható, mert ha átutazóban lévő külföldiek lopatnak meg, lehetetlenség téli kabátjukat, ellopott órájukat vagy pénzüket, ha az megkerül, vissza nem adni.

De változtatást igényel a bünvádi perrendtartásnak az előzetes letartóztatásra vonatkozó 141. §-a is. E szakasznak első pontja a tettenkapás esetében is csak akkor engedi meg az előzetes letartóztatást, ha a tettenkapott kiléte azonnal meg nem állapitható. Ezen föltétel elhagyandó volna, vagy kibővitendő azzal: «vagy ha megszökése vagy elrejtőzése valószinü». A jelenlegi szakasz alapján a tettenkapott ismert, szokásos büntettes sem mindig tartóztatható le s ha szabadlábon marad, rendszerint megszökik vagy ugy elrejtőzik, hogy félévig sem kerithető elő. Ez alatt pedig ujabb büncselekmények egész sorozatát követi el.

A 141. §. 3. pontja kiegészitendő volna olykép: «vagy ha ettől alaposan tartani lehet.» A jelenlegi szöveg alapján évenkint csak néhány esetben foganatositható előzetes letartóztatás. E nélkül pedig számos büncselekmény felderitése lehetetlen.

A 141. §. 5. pontja is módositandó volna akként, hogy ha a terhelt az ellene inditott eljárás alatt ujabb büntettet vagy vétséget követ el stb.

A mostani szöveg szerint előzetes letartóztatás rendelhető el, ha a terhelt a megkisérlett büntett vagy vétség végrehajtásával vagy azzal fenyegetőzött, hogy ujabb büntettet vagy vétséget fog elkövetni, ellenben ha vétséget valóban elkövet, nem, mert a törvény több vétség elkövetését kivánja. Enyhébb esetben tehát van letartóztatásnak helye, a sulyosabb esetben pedig nincs.

Előfordultak oly esetek, hogy egy-egy büntettes első fokulag 2—3 évre volt elitélve s szabadlábra helyeztetett. Ez alatt ujabb vétséget követett el s ez letartóztatásra törvényes ok nem volt, bár szokásos büntettes volt.

A BP. 178. §. 3. bekezdése módositásra szorul aképpen, hogy a lefoglalást halaszthatlan szükség esetében az első és második bekezdésben meghatározott módon a kir. ügyészség «és a rendőri hatóság is» elrendelheti stb. A czél akkor is biztositva volna, ha a rendőri hatóságot a törvény arra jogositaná föl, hogy a BP. 171. §-ában fölsorolt esetekben jogosult a posta- és táviróhivatalokat, valamint egyéb szállitó- vagy fuvarozó-intézeteknél levő levelek, táviratok vagy tárgyak kiadását 24 órára letiltani. A BP. életbeléptetése előtt erre a rendőrség miniszteri rendelettel föl volt jogositva.

Módositandó volna a fővárosra nézve a BP. 88. §-a is. Budapesten ugyanis a beállott halált közhivatalban lévő orvostudorok állapitják meg, s temérdek oly természetes halál fordul elő, melyeket nem bünös cselekmény vagy mulasztás idéz elő, ilyen a nagyszámu öngyilkosság. Az idézett §. alapján az ily tisztán rendőri ügyek is közlendők a kir. ügyészszel, mi fölösleges munkát idéz elő anélkül, hogy legcsekélyebb szükség volna rá.

De felette sok munkával terheli a rendőrséget a vizsgálóbirák által követett gyakorlat, mely a törvény rendelkezésének nem felel meg.

A BP. rendelkezései szerint a házkutatást, lefoglalást és zárlatot a sürgős esetek kivételével a vizsgálóbiró rendeli le s a törvény szavai szerint rendszerint ő is foganatositja.

Mindezek gyakran, mondhatnám naponta előfordulnak, tehát a főkapitányság évenkint száz és száz esetben tesz inditványt a vizsgálóbirónál ily nyomozási cselekmény elrendelése végett; a vizsgálóbirák az inditvány alapján kért nyomozási cselekményt elrendelik ugyan, de egyedül azon esetekben foganatositják személyesen, midőn a foganatositást a rendőrségre bizni nincs joguk, tehát csakis nehány esetben a postahivatalban, holott a törvény szerint a lefoglalást és házkutatást rendszerint maguk kötelesek foganatositani, valamint a zárlatot is.

Meggyőződésem, hogy ha az előzetes letartóztatás helyesebb szabályozást nem nyer, a bünügyi osztály munkaterhén könnyitve nem lesz, esetleg a fenálló rendeletek módositása által a bünügyi osztály már több izben szaporitott tisztviselőkara nem lesz képes feladatának ugy megfelelni, mint azt az igazságszolgáltatás és közbiztonság érdekei megkivánnák, másrészt pedig a nyomozások értéke folyton csökkenni, az eredmény továbbra is kevesbedni s a közbiztonság előbb-utóbb nagy mértékben hanyatlani fog.

A bünügyi osztályhoz beosztott tisztviselők létszámának mielőbbi szaporitása még abban az esetben is szükséges, ha a bünügyi osztály munkaterhén könnyitve lesz; ez csak azon esetben maradhatna el, ha az előkészitő eljárás megváltoztatásával a nyomozásra a kir. ügyészség is fölhatalmaztatnék, vagy a kir. ügyészség sokkal több esetben inditványozna vizsgálatot s igy az előkészitő eljárás teendői megosztatnának a biróság és a rendőrség között.

Különfélék.

— **A 40 filléres minősitett lopás.** Mult számunkban közöltük a 18 éves L. M.-nek esetét, kit egy negyven fillér értékü kenyér ellopása miatt 6 havi börtönre itélt az eperjesi törvényszék. Reméljük, hogy a fiu, ki büntetlen előéletü, sürgősen kegyelmet kap; nagy hiba volna, ha a 340. §. általánosan elismert tökéletlensége miatt a börtön contagiumának tennék ki a szerencsétlen ifjut. Az eset azért érdekes, mert eklatánsan tünteti fel a Btk.-nek legszembeötlőbb hibáit, melyek ugyszólván — találkát adtak egymásnak ebben a «bünperben». A 340. §. drákói szigoráról már többször megemlékeztünk; számtalanszor sürgettük az 50 frtos értékhatárnak bevitelét a fegyházas esetek keretébe. A jelen eset annál inkább mutatja a törvény absurd voltát, mert élelmiszer-lopásról van szó, ahol törvényünk nem ismer átmenetet és a kihágásról mindjárt a fegyházas büntettre ugrik át. A jelen eset mutatja azt is, mennyire sürgős a 16 évnek, mint korhatárnak, 18-ra való fölemelése is. A 16-os korhatárt a modern kodexek mind elejtették már, nincs okunk az ósdi franczia kodexnek ezen intézkedését törvényünkben továbbra is fentartani.

— **A stylus curiális az ügyvédi oklevélben.** Az ügyvédi oklevél szövege szószerint igy hangzik: «Ő Felsége a király nevében. A budapesti ügyvédvizsgáló bizottság bizonyságot tesz arról, hogy X. Y. az 1874: XXXIV. tcz.-nek és a kir. igazságügyminiszter által az idézett tcz. 6. §-a alapján kiadott szabályrendeletnek utasitásai szerint . . . . év . . . . napjain az ügyvédi vizsgát kiállotta és az ügyvédség gyakorlására általa képesitettnek találtatott.

Miről, miután a nevezett a törvényszerü ügyvédi esküt letette, ezen oklevél kiadatott».

Nem szólunk arról, hogy az egész szöveg magyartalan és komplikált, hogy az első mondat alanya és állitmányai mesterségesen vannak szétválasztva, nem fektetünk arra se tulságosan nagy sulyt, hogy a rövid záró mondat döczögősségében választékos. De az már mégis különös, hogy az ügyvédi oklevél azt mondja: A bizottság bizonyságot tesz arról, hogy X. Y. a vizsgát kiállotta és az ügyvédség gyakorlására *általa* képesitettnek találtatott. Ki által és ki találtatott képesitettnek? Az ügyvédvizsgáló bizottságok érdemes elnökei talán módot találhatnának arra, hogy ez a furcsa stylus érthető, szabatos, jó magyar irálynak adjon helyet.

Linguista.

— **A budapesti büntető törvényszék felebbezési tanácsa** elé egyik juliusi tárgyaló napon 9 felebbezési tárgy volt kitüzve reggeli 9 órára. Egy ügyvéd ennek a napnak történetét hozzánk intézett levelében a következőkben ismerteti: Minthogy e tanácsnál még azt sem teszik meg, hogy a jelentkezett ügyvéd ügyét későbbi visszaérkeztekor vennék elő, kénytelen voltam már reggel 9 óra tájban megjelenni. A 9 ügy közül 6 olyan volt, melyben a vádat az ügyészség képviselte. Szokás szerint először az ügyészi tárgyakat vették elő. Délután 1/42 órakor még a harmadik ügyet tárgyalták, melylyel végezvén, a hátralevő három ügyészi ügyet gyors ütemben egy fél óra alatt letárgyalták. Végre 2 órakor az első nem ügyészi tárgyra is rákerült a sor. Azt csak mellesleg emlitem meg, hogy az ügyvédnek 5 1/4 órai időmulasztásaért a munkadijjal együtt a felebbezési tanács 10 K-t állapitott meg.

Itt önkéntelenül feltolulnak a következő kérdések: Miért nem tüzi ki a felebbezési tanács az ügydarabokat óránkint, 9, 10, 11, 12 órára? Miért idézi be a nem ügyészi ügyekben is a feleket már 9 órára, holott ugyancsak 9 órára 6 ügyészi ügyben is tárgyalást tüzött? Miért kell az ügyészi darabokat végighallgatnia az ügyvédnek, holott az ugyanazon épületben hivataloskodó ügyészt később is elő lehetne hivni? Összeegyeztethető-e az alapossággal az a gyorsaság, melylyel az utolsó 6 ügyet elintézték?

— **Mellékbüntetések összbüntetése** czim alatt *dr. Weisz Ödön* a Büntető Jog Tárában közzétett érdekes czikksorozatát különlenyomatban adta ki. Szerző 19 eset kapcsán fejtegeti az összbüntetés kiszabására vonatkozó általános szabályokat és ezekből levezeti azon véleményét, mely szerint a mellékbüntetések épp ugy tárgyai az összbüntetésnek, mint a főbüntetések. Az összbüntetés kell, hogy büntetési nem és időtartam vagy azok egyike tekintetében kisebb és illetve enyhébb legyen, mint az előbbi itéletek által megállapitott büntetési tételek összegezve, de nem terjedhet ezen enyhités az előbbi itéletek által megállapitott büntetések közül egynek vagy többnek teljes elengedéséig.

— **A Curia biráskodása képviselőválasztási ügyekben.** Feldolgozta s bevezetéssel és magyarázattal ellátta *dr. Gyomai Zsigmond.* Budapest. A Jogállam kiadóhivatala 1903. Szerző a könyv elé tanulságos Bevezetést irt, mely az 1899: XV. tcz. történetét és annak szerkezetét ismerteti. Különösen kiemeli a Curián müködő két tanács határozatai között kifejlődött ellentéteket és példákkal igazolja, hogy ugyanabban az elvi kérdésben a két tanács különböző módon itélt. Szerző az itéleteket czimekkel látta el és kitette ama törvényszakaszokat, amelyekről a közölt itéletben szó van; az ügy irataiból meritett rövid és világos tényállást készitett az itéletek elé; a curiai határozatokból kiválasztotta a fontosat és az elvi kijelentéseket s végül, ahol szükségesnek mutatkozott, a közölt határozatokat magyarázó jegyzetekkel látta el és folyton rámutatott a Curián müködő két tanács itéletei között kifejlődött ellentétre. A mű kezelhetőségét nagyban megkönnyitik a könyv végén közölt mutatók, melyekben a határozatok ugy tárgyuk, mint a vonatkozó törvényszakaszok és végül a képviselők neve szerint is föltalálhatók. A csaknem 20 ivet tartalmazó mű ára füzve 4 K, kötve 5 K. Érdemleges megbeszélésére visszatérünk.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Ügyvédi kötelesség megszegése.** Az ügyvéd ügyvédi meghatalmazás alapján kezelte ügyfelének bányáját. A bányaüzem czéljából biankóváltót kapott azzal a kikötéssel, hogy ügyfele beleegyezése nélkül nem adja tovább és nem él vissza vele. Az ügyvéd a váltót kitöltötte, ügyfelét beperelte, azonkivül magára engedményeztetett oly ügyfele ellenében fenálló követeléseket, melyekről csak mint ügyfele gazdaságának intézője nyert tudomást. A kamara fegyelmi tanácsa ezen cselekmények alapján az ügyvédi kötelességek megszegésének fegyelmi vétségében találta az ügyvédet bünösnek. Az osztrák legfelsőbb bíróság megváltoztatta a kamara határozatát s az ügyvédet az ügyvédi kar becsülete s méltósága megsértésében mondotta vétkesnek. A határoindokolása szerint az ügyvéd, bárha ügyvédi meghatalmazás alapján járt el, mégsem végzett ügy felével szemben ügyvédi functiókat, hanem gazdaságot vezetett. Ügyvéd pedig ügyvédi kötelességszegést csak ügyvédi functió gyakorlása közben követhet el. Ezért fel kellett menteni az ügyvédi kötelességszegés vétsége alól.

— **Kártérités hamis hirek terjesztése miatt.** Az utazó volt főnöke vevőinek körében terjesztette utóbbi sulyos betegségének hirét, melynek következtében üzleti kötelezettségeinek nem tud eleget tenni, sőt üzletét fel is fogja oszlatni. Ebből mindössze az volt igaz, hogy volt főnöke sulyos beteg s e miatt üzlete terjedelmét bizonyos mértékben reducálta. Egy pár vevőnél e hirek előadójával az utazó el is érte, hogy a vevők nem a beteg kereskedőnél hanem az ő czégénél vásároltak. A volt főnök kártéritési keresetet indit. Az alsóbíróságok helyet adnak a keresetnek, mert a részben hamis hir terjesztése megtévesztés, csalás s az igy okozott kár kártéritési kötelezettséget szül. Az osztrák legfelsőbb bíróság az alsóbíróságok itéleteinek megváltoztatásával elutasitotta felperest keresetével. Kártéritésre csak jogtalan cselekmény kötelez, jogtalan cselekmény pedig csak a szerződés vagy jogszabály megsértéséből eredhet. Ez esetben szerződéses viszony nem volt a felek közt, jogszabálysértés sem történt, mert az utazóval szemben csak a vevőknek volt joguk igazmondásra, a volt főnöknek azonban nem.

— **A legfőbb német és osztrák bíróság** két ujabb itélete érdekes párhuzamra ad alkalmat. A Reichsgericht kimondotta, hogy a vádlott régebbi bünügyében hozott itélet nem elegendő bizonyiték a vádlott ellen. A bizonyitásfelvétel közvetlensége megköveteli, hogy a régibb ügyben kihallgatott tanuk ujból hallgattassanak meg. Az osztrák legfelső bíróság viszont bizonyitékul fogadta el magát a vádiratot oly régi ügyből, melyben a vádlott a vád alól felmentetett! A különös indokolásban azt hozza fel az osztrák bíróság, hogy a vádirattal szemben szabadságában áll a vádlottnak ellenbizonyitékokat használni. A legfelső bíróság itélete különben csak végső lánczszeme annak az osztrák birósági gyakorlatnak, mely a rendőri hatóságok jelentéseit felolvasni engedi s igy a tanuk, szakértők bizonyitó erejü okiratok mellett helyt ad a bizonyitás terén a nyomozó hatóságok egyoldalu előadásának.

— **Ügyvédek száma Németországban.** 1903 január 1-én a német birodalomban 7262 ügyvéd volt, mig az előző évek adatai a következők: 1880 január 1-én: 4112, 1885-ben: 4556, 1891-ben: 5340, 1897-ben: 6193, 1899-ben: 6629 és 1901: 6831. Igy az 1880-tól 1903-ig terjedő 23 éves időtartamban az ügyvédek száma 3150-nel, vagyis 77%-kal szaporodott, mig a népesség szaporodása ez időszakban csak 31·2% volt. Az ügyvédek számának szaporodásában különösen a nagy városok vesznek részt; csak három nagy város van, hol egy-egy ügyvéddel kevesebb van, mint a mult évben. Legnagyobb szaporulatot mutat Berlin, München, Drezda és Hamburg. Berlinben 1880-ban 141 ügyvéd volt, 1903 január 1-én: 862. Charlottenburgban az ügyvédek száma 3-ról 26-ra emelkedett, Halle, Posen, Mannheim városokban számuk megháromszorozódott. Érdekes az ügyvédek számának a birákéhoz való viszonyitása. 1903-ban 100 biróra 86 ügyvéd esett, 1901-ben 84, 1897-ben 81, 1891-ben 74, 1885-ben 67 és 1880-ban 59.

— **Esküdtszék és psychophysiologia.** Dr. Görres sorozatos előadást tartott a müncheni lélektani társaságban a verdict psichologiájáról, melyben a modern élettani lélektan inductiv módszerével akarta megvilágitani az esküdtszék kérdését. A modern lélektan fraseologiájába bujtatta Görres az esküdtszék ellen szóló régi megfigyeléseket, bár tagadhatatlan, hogy egynémelyet közülök positivebb alapra helyezett. A szakbiró s az esküdt közti ellentétet a következő psychophysiologiai különbségekre redukálja: Az esküdtben nagy mértékben megvan a naiv embert jellemző értelmi érzelmek irradiácziója; egy futó benyomás például a vádlott arczára, könnyen hamis megitélésre vezeti. A tényállás felfogásánál a gyakorlat hiánya következtében a szakbiróénál kisebb foku az apperczipiáló képessége, figyelme nem eléggé konczentrált. A védő- és vádbeszédeknek nagy az esküdtekre gyakorolt szuggesztiv hatása. Erősebb az okok értelmi hatásánál. Az esküdt hamarabb fárad, mint a szakbiró, mert a megszokás csökkenti a kimerülés erejét. Az individualpsychologiai hátrányok mellett bizonyos néplélektani előnyök követelik meg mégis a népbiráskodás fentartását.

— **A büntetések kimérésének psychologiája.** Az összehasonlitó jogtudomány müvelőinek 1901-iki párisi kongresszusa bizottságot küldött ki a büntetéskimérés lélektanának tanulmányozására. Törvényszerüséget akarnak találni ott, ahol eddig csak puszta tapogatózás volt. A hét tagból álló bizottság biráknak s ügyvédeknek kérdőiveket küldött a következő tartalommal: 1. Az itélethozatalnál tart-e a biró valamely büntetési elméletet szem előtt, a javitás, megtorlás vagy elrettentés elméletét? 2. Tesz-e a biró a különböző büntetendő cselekmények közt különbséget vagy mindegyiknél az azonos czélt veszi figyelembe? 3. Ha különbséget tesz, mire alapitja azt? A büncselekmény erkölcsi jellegére vagy kisebb-nagyobb gyakoriságára s a társadalom erősebb-gyengébb veszélyeztetésére vagy mi másra? 4. Ha különbséget tesz a vádlottak személye között, ezt az előéletükre, értelmiségük fokára, müveltségükre vagy mely körülményekre vonatkozólag teszi? Mely mértékben hat befolyásolólag az elitélt kora, neme? Kivánatos-e az ily különböztetések megtétele? A világ minden tájékáról érkező érdekes feleleteknek jó részét a Nineteenth Century közli.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 31. SZ. Budapest, 1903 julius 31.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Néhány szó a Btk. 87. §-a körül lefolyt vitához. *Dr. Angyal Pál* egyetemi m.-tanár, pécsi jogtanártól. — Az állami gyermekvédelemről szóló szabályzat. *Dr. Kramer Emil* budapesti büntető-törvényszéki aljegyzőtől. — Hivatalos zugirászat. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Vádirat ellen tett kifogás tárgyalása megtartható-e a kir. ügyész jelenléte nélkül? *Balpataky József* eperjesi kir. alügyésztől. — A szent István király napján végzett, «nem elkerülhetlenül szükséges» mezei munka büntethetősége. *Kallós Henriktől.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Néhány szó a Btk. 87. §-a körül lefolyt vitához.

Érdekes vita folyt le a *Büntető Jog Tára* s a *Jogt. Közl.* hasábjain egyfelől Baumgarten Izidor, másfelől Fayer László között. A vita tudvalevően a Btk. 87. §-ának mikénti értelmezésére terjedt ki és azzal végződött, hogy mindegyik fél megmaradt a maga álláspontján, egyik sem közeledett a másikhoz még csak egy hajszálnyival sem. Daczára a negativ eredménynek: sokat tanulhattunk az eszmeharczból; módunkban állott megismerni a két, egymással homlokegyenest ellenkező nézetet az argumentumok világában s birálva a felhozott érveket, állást foglalni és egyik vagy másik felfogáshoz csatlakozni. Annyi bizonyos, hogy tertium non datur. Vagy Baumgartennak van igaza, aki szerint a 16 és 20 év között bünözőknél a halálbüntetés helyébe a 15 éves, az életfogytig tartó fegyház helyébe a 10 évtől 15 évig terjedő fegyházbüntetés lép, vagy Fayer részén van az igazság, aki azt a magyarázatot adja, hogy «a Btk. 87. §-a ugynevezett blanquette-törvény, mely csak a maximumot jelöli meg s a biróra bizza, hogy egyébként a kodex szerkezete és szelleme értelmében járjon el».

Midőn az alábbiakban szint vallok s kifejezetten Fayer álláspontját teszem magamévá, főleg azért szólalok fel, mert néhány uj — eddig nem érvényesitett — argumentumra akadtam, melyek közül az egyik Baumgartennak felfogását gyengiti, a többi pedig Fayerét erősiti.

Baumgartennak főérve, hogy a husz éven alóliak a halálbüntetéssel és az életfogytig tartó fegyházzal többet veszitenek, mint akik a huszadik évet meghaladták. Ez az okoskodás egy esetben talán elfogadható lenne, akkor t. i., ha a törvény vonatkozó szakasza igy hangzanék: «Aki huszadik évét még nem haladta tul: halálra vagy életfogytig tartó fegyházra nem itélhető»; ily szövegezés esetén ugyanis volna némi alapja annak a nézetnek, mely szerint a törvényhozót az a gondolat vezérelte, hogy egy husz éven aluli fiatalkoru ne eliminálttassék a társadalomból, mert az többet veszit, mint az idősebb, mert annál nagyobb reményünk lehet a javulásra, mint az idősebbnél. De vajon ezt mondja-e a mi törvényünk? Nem! A 87. §. következőleg beszél: «Aki *a büntett elkövetésének idején életkorának* huszadik évét még nem haladta tul: halálra vagy életfogytig tartó fegyházra nem itélhető». Mit jelentenek e szavak? Azt, hogy a cselekmény *elkövetésének* idején konstatált kor a döntő, tehát hogy a husz éven *felüli* sem itélhető halálra vagy életfogytig tartó fegyházra, ha az elkövetéskor huszadik évén alul volt. Valaki 19 és ½ éves korában gyilkosságot követ el; sikerül megszöknie, illetve a gyanut magáról elháritania: a cselekmény elkövetésétől számitott 14 és ½ év mulva azonban mégis elfogják; amikor tehát felette itéletet hoznak, már 34 éves is elmult s még sem itélhető halálra vagy életfogytig tartó fegyházra, nem: mert az elkövetéskor husz éven alul volt. Ennyit Baumgarten *ellen!*

Fayer *mellett* a következő argumentumokat hozom fel azokon kivül, amelyeket ő érvényesitett: Mit mond tulajdonképpen a Btk. 87. §-a? Azt, hogy azokkal szemben, kik a cselekmény elkövetésekor huszadik életévüket még nem töltötték be, a kodex különös részének némely szakasza a büntetési tételt illetően változást szenved; ezek a szakaszok: a 128. és 129. (vonatkozással a 126. és 127. §§-ra); a 142., 144., 237., 242., 278., 280., 349., 424., 431., 435. és 436. Vegyünk fel egy szakaszt s állapitsuk meg a változás mérvét. Itt van pl. a gyilkossági szakasz: a 278., mely szerint: «Aki embert előre megfontolt szándékból megöl: a gyilkosság büntettét követi el és halállal büntetendő». A tizenhat éven felüli, de husz éven aluli (már t. i. az elkövetés idején) tettessel szemben — tekintettel a Btk. 87. §-ára — e szakasz lényegesen változik; változik pedig első sorban *negative*, amennyiben mintegy igy hangzik: Aki embert előre megfontolt szándékból megöl: a gyilkosság büntettét követi el és *amennyiben a büntett elkövetésének idején életkorának 20 évét még nem haladta tul: halálra vagy életfogytig tartó fegyházra nem itélhető.* Sulyt helyezve e negativumra, tehát arra, hogy a husz éven aluli, de tizenhat éven felüli tettes által elkövetett gyilkosság büntettének és a többi fentemlitett tizenkét büntetendő cselekménynek *törvényi* büntetése *nem halál, de nem is életfogytig tartó fegyház*, levonom *ezen* tételből a szükségképpi következményeket.

1. Kisérlet esetén a Btk. 66. §-ának első és illetőleg második bekezdése alkalmazandó, tehát a büntetés öt éven aluli (és amennyiben a huszadik évét meghaladott tettes által véghezvitt büntettre életfogytig tartó fegyházat határoz a törvény: három éven aluli) időtartamban s a fegyháznál enyhébb büntetési nemben is kiszabható. Ugyanigy itélt igen sokszor a Curia is (*B. Gy. T.* VI. k. 366. l., XII. k. 28. l., XXI. 260. l., XXIX. k. 262. l., XXX. k. 246. l., XXXVIII. k. 218. l.) és pedig szerény nézetem szerint igen helyesen. A 66. §. harmadik bekezdésének korlátai ugyanis a husz éven aluliakat nem érinthetik, mert az abban foglalt rendelkezés alkalmazhatóságának feltétele, hogy: «a véghezvitt büntettre halál- vagy életfogytig tartó fegyházbüntetést» határozzon a törvény, a 87. §. azonban éppen ezt a feltételt semmisiti meg.

2. Ugyanezen az alapon esik el az öt- és illetőleg hároméves korlát a bünsegélyezésnél is, amikor a segéd az elkövetéskor, helyesebben a segitő tevékenység kifejtésekor huszadik életévén alul volt.

3. Az enyhitő körülmények figyelembe vételének miképtje már nehezebben állapitható meg. Annyi bizonyos, hogy ugy a 91., mint a 92. §-nak utolsó bekezdése nem alkalmazható. A 91. §. utolsó bekezdése ugyanis tulajdonképpen ezt mondja: «Ha az enyhitő körülmények tulnyomóak, *a cselekményre megállapitott* halálbüntetés életfogytig tartó fegyházra, az életfogytig tartó fegyház pedig tizenöt évre változtatandó»; no de vajon halálbüntetés vagy életfogytig tartó fegyház van-e a husz éven aluli egyén által elkövetett *cselekményre*

megállapitva ? Nem! A 87. §. éppen ezt a két büntetést zárja ki. Következésképpen: ki lévén zárva — a feltétel hiányánál fogva — a 91. §. utolsó bekezdése, annak első bekezdése alkalmazandó, mely szerint: «Ha pedig az enyhitő körülmények tulnyomóak: a cselekményre megállapitott büntetésnek legkisebb mértéke megközelitendő vagy alkalmazandó». Itt azonban cserben hagy a törvény, mert a 87. §. nem állapit meg a szóbanforgó tizenhárom cselekményre büntetést, hanem csak kizár kettőt, t. i. a halált és az életfogytig tartó fegyházat. Hogy mennyit kell *a cselekményre megállapitott* büntetésül felvenni, erről alább, itt egyelőre csak annyit jegyzek meg, hogy mivel ez a büntetés más, mint fegyház nem lehet, a fegyház pedig a Btk. 22. §-a szerint «vagy életfogytig tart, vagy határozott időtartamu»; a határozott idejü fegyháznak pedig «leghosszabb tartama tizenöt év» (Btk. 22. §. utolsó bek.), abban a tizenhárom esetben a törvény által meghatározottnak veendő büntetés: *fegyház és pedig tizenötéves maximummal.* Ebből a tételből azonban a 91. §-nak első — mint kimutattam: egyedül alkalmazható — bekezdését illetően semmit sem tanulhatunk, mert ez a bekezdés a cselekményre megállapitott büntetésnek *legkisebb mértékéről* beszél, ezt pedig még nem ismerjük, de tanulhatunk valamit a megelőző 90. §-ra vonatkozással, mely szerint: «Ha a sulyositó körülmények, számuk vagy nyomatékuk tekintetében tulnyomók; a büntetésnek az elkövetett cselekményre megállapitott legmagasabb mértéke *megközelitendő* vagy *alkalmazandó*», megtanuljuk ugyanis, hogy *a tizenötéves fegyházat csak a 90. §. alapján szabad kirónunk.* A «megközelités» mérvéről addig nem beszélhetünk, mig a *legkisebb mértéket* és a maximum s minimum összevetésével a *középmértéket* nem ismerjük.

De térjünk egyelőre át a 92. §-ra. Már emlitettem, hogy ennek utolsó bekezdése a husz éven aluli elkövető irányában nem hivható fel; a törvény ugyanis igy hangzik: «*Halálbüntetés helyett* tizenöt évi, *életfogytig tartó fegyház helyett* pedig tiz évi fegyháznál kisebb büntetés a jelen szakasz esetében sem állapitható meg»; no de a huszadik évét még be nem töltött egyénnel szemben nincs sem halálbüntetéssel, sem életfogytig tartó fegyházzal fenyegetett cselekmény, minélfogva nem is a 92. §. utolsó, hanem első bekezdése alkalmazandó. És mit mond ez: «Ha az enyhitő körülmények annyira nyomatékosak, vagy olyan nagy számmal forognak fen, hogy a cselekményre meghatározott büntetésnek legkisebb mértéke is aránytalanul sulyos lenne: ez esetben ugyanazon büntetési nem a legkisebb mértékig leszállitható, és ha ez is tulszigoru volna: határozott időtartamhoz kötött fegyház helyett börtön . . . ezen büntetési nem . . . legkisebb mértékéig állapitható meg». Nem szorulnak e szavak magyarázatra, mindazonáltal konstatálom, hogy e helyütt tulajdonképpen *kétfoku* leszállást engedélyez a törvény: egyet az általános minimumig és egyet a következő büntetési nem általános minimumáig; szóval a minket érdeklő tizenhárom esetben le szabad szállani először: a két évi fegyházig, másodszor: a két évi börtöntől a hat havi börtönig, lévén ugyanis a fentiek szerint bizonyos, hogy a többször emlitett tizenhárom cselekmény törvényi büntetése a husz éven aluliakkal szemben már mint határozott időtartamhoz kötött fegyház nem lehet. Ismét egy az, amit nem tudunk, t. i. e cselekményekre meghatározott büntetésnek legkisebb mértékét: *a speciális minimumot.*

Az eddigiekből két positiv és két negativ tételt vonhatunk le: 1. a szóbanforgó cselekményekre *meghatározott* büntetés maximuma tizenöt évi fegyház; 2. az azokra *kiszabható* büntetés végső — a 92. §-szal elérhető — minimuma: hat havi börtön; 3. specziális minimumot nem jelöl meg a törvény és igy sem a 91. §. alsó, sem a 92. §. kezdő határát nem ismerjük, legalább nem közvetlenül ex lege; 4. a specziális minimum hiányánál fogva — ismét legalábbis közvetlenül ex lege — nem áll módunkban meghatározni a középmértéket.

Az összes nehézségek tehát abból erednek, hogy a törvényhozó nem jelölte meg a fegyházbüntetés specziális minimumát. (A pontosság mindenesetre a maximum és minimum szerinti megjelölést kivánja, mint ez például többek közt az 1889-iki osztrák javaslatban történt, melynek 63. §-ában az utolsó bekezdésben olvassuk, hogy: «Gegen denjenigen, welcher zu einer Zeit, wo es zwar das achtzehnte, aber nicht das zwanzigste Lebensjahr zurückgelegt hatte, eine That beging, auf welche das Gesetz die Todesstrafe oder lebenslängliche Freiheitsstrafe verhängt, ist im ersten Falle auf Zuchthaus von zehn bis zu zwanzig Jahren, im zweiten Falle auf die angedrohte Freiheitsstrafe in der Dauer von fünf bis zu zwanzig Jahren zu erkennen»). Minthogy azonban kodexünk oly büntetendő cselekményt nem ismer, melynél csak a maximumot jelöli meg, szóval minthogy elvetette az 1843-iki javaslatnak a minimumok mellőzésére vonatkozó álláspontját: kétségtelen, hogy a birói gyakorlatnak nemcsak joga, de kötelessége is a törvénynek e hézagát a kodex szelleme értelmében betölteni és itt első sorban a Curiának kellene megnyilatkoznia s a gordiusi csomót döntvénynyel ketté vágnia. Hogy — legalább szerintem — miként, erről alább.

4. Azon tételből, hogy a husz éven aluli egyén által elkövethető cselekmények között nincs egy sem, melyet a törvény halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal fenyeget, még egy fontos tétel következik, hogy t. i. a bünvádi eljárás nem husz, hanem a legrosszabb esetben tizenöt év elteltével *évül el.* Következik ez egyfelől a Btk. 106. §-ának szavaiból, másfelől az 59. sz. döntvény szelleméből, mely teljes-ülési határozat meghozatalát különben éppen Fayer sürgette leginkább.

A probléma nagy része meg van oldva; a 87. §. negativ kijelentéséből, összefüggésben a Btk. egyéb rendelkezéseivel, sikerült közvetlenül levonni azokat a szabályokat, melyek a kisérlet és bünsegélyezés pœnalizálásánál, részben az enyhitő és sulyositó körülmények mérlegelésénél és az elévülésnél irányadók.

Hátra van még annak a kérdésnek a megoldása, mely a 87. §. hézagára vonatkozik s mely körülbelül igy hangzik: mi annál a tizenhárom — husz éven aluli, de tizenhat éven felüli tettes által elkövetett — büntetendő cselekménynél a fegyházbüntetés *specziális minimuma ?* Erre a kérdésre adott felelettel egyszersmind a 91. és 92. §-okat elválasztó vonalat is megvonhatjuk és a középmérték megállapitására is direktivát nyerünk.

Lássuk először is a támpontokat. Ezek a következők: 1. a tizenhat és husz év közöttiek által elkövetett cselekmények egyikét sem fenyegeti a törvény halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal; 2. annál a tizenhárom cselekménynél — figyelemmel az emlitett koru egyénekre — a törvény által meghatározott büntetés nem: *fegyház;* 3. a fegyházbüntetés kodexünk értelmében vagy életfogytig tart, vagy határozott időtartamu; 4. a többször emlitett tizenhárom cselekmény törvényi büntetése tehát: *határozott időtartamu fegyház;* 5. kodexünk mindenütt maximum és minimum szerint jelöli meg a határozott időhöz kötött szabadságvesztésbüntetéseket; 6. a husz éven aluli, de tizenhat éven felüli egyének terhén annak a tizenhárom cselekménynek törvényi büntetése ennélfogva nem lehet más, mint: *maximum és minimum szerint megjelölt határozott időtartamu fegyház.*

A maximum tizenöt év, mint ezt fent megállapitottam, a minimum pedig nem lehet más, mint *tiz év.* A törvényhozó ugyanis a büntetési spatiumok megállapitásánál általában annak a symmetrikai szempontnak hódolt, hogy a latitude öt évnél nagyobb ne legyen; az eredeti javaslat öt évnél nagyobb spatiumot nem ismert; a képviselőház jogügyi bizottsága is csak három esetben törte azt át (Btk. 232., 281. és 306. §§.), s tizenhét esetben meghagyta a 10—15 évet,

huszonnégy esetben az 5—10 évet. Valószinü ezeknél fogva, sőt biztosra vehető, hogy — ha a törvényhozó a 87. §. alkotásánál észreveszi a hézagot — ezt ugy tölti be, a mint az elvi álláspontjának megfelel: azaz szintén öt éves spatiumot teremt, tehát a minimumot tiz évben állapitja meg.

Hasonló eredményre jut Illés is: «ily esetben időleges fegyházbüntetés lévén alkalmazandó, mely a Btk. rendszerében absolut büntetés gyanánt elő nem fordul, minthogy ennek, a maximum és minimum figyelembe vételével legsulyosabb fokozata a 10—15 évig terjedhető fegyház: ehez képest a 87. §. esetében ez helyettesiti a törvényes büntetést. Ha tehát a 20 éven aluli tettes halál vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő cselekmény miatt itélendő el: tizenöt évi fegyház csak a 90. §. alkalmazásával szabható ki, tiz évi fegyházra pedig a 91. §. alapján lehet leszállani, ellenben a 92. §-szal két évi fegyház, sőt börtön is kiszabható» (v. ö. Kommentár, II. kiadás, I. kötet 325. lap).

A tehető ellenvetések közül egyre mindjárt megfelelek; lesznek, kik azt fogják mondani, hogy ezzel a megoldással ez a tizenhárom cselekmény — szemben a husz éven aluliakkal — egyenlősitve lesz azzal a másik tizenhét cselekménynyel, melyre a törvény szintén tiz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházbüntetést állapit meg, hogy tehát a két csoport között különbség nem lesz. Ez a kifogás szerintem alap nélküli. Keressük csak, mi vezérelhette a törvényhozót akkor, mikor a huszadik évüket be nem töltött egyéneknél a halál- és életfogytig tartó fegyházbüntetést kizárta? Az a gondolat semmiesetre, mit a törvényhozónak Baumgarten imputál: hogy t. i. a husz éven aluliak a halálbüntetéssel és az életfogytig tartó fegyházzal többet veszitenek, mint akik a huszadik évet meghaladták. A törvényhozó szerény nézetem szerint *csak a fiatal kor enyhitő hatását vette figyelembe;* attól tartott, hogy ha nem szól: akad esetleg bíróság, mely a husz éven aluli elkövetőt halálra, vagy életfogytig tartó fegyházra itéli; *a 87. §. tehát annál a tizenhárom cselekménynél a korhatár jellegével bir.*

De mi következik ebből? az, hogy mig annál a tizenhét — a törvény által minden körülmények között — tiz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházzal fenyegetett cselekmény esetében a fiatalkor is figyelembe veendő a büntetés kiszabásánál, addig annál a tizenhárom másik cselekménynél a fiatal kor nem érvényesithető a tettes javára, mert azt már a törvény mérlegelte és éppen erre való tekintettel állapitotta meg a tiz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházbüntetést. Ebből ismét ujabb conclusiókat vonhatunk le: 1. A 87. §. körébe eső tizenhárom cselekmény esetén kevesebb és kisebb nyomatéku sulyositó körülmény elég a tizenöt éves maximum megállapitásához, mint az annak körén kivül eső tizenhét többi cselekménynél; ott ugyanis nem szerepel a birói mérlegben a fiatal kor ellensulyként, itt ellenben figyelembe jön; 2. Ugyanezen alapon: ott — meg nem határozhatólag ugyan — valamivel magasabbb a középmérték tizenkét és fél évnél, itt ellenben ennyi; 3. ott több és nagyobb nyomatéku enyhitő körülmény szükséges a 91. §-szal kiszabható tiz év, illetőleg a 92. §-szal kiróható hat havi börtön megállapitásához, mint itt, mert ott már nem érvényesithető a fiatal kor, itt ellenben feltétlenül figyelembe veendő.

Mindezekből kétségtelen, hogy ez a két cselekménycsoport igenis különbözik egymástól, s bár mind a kettőnél tiz évtől tizenöt évig terjedhető fegyház a törvényi büntetés: a 87. §. körébe eső általában mégis sulyosabban büntetendő.

Merőben a kódex szellemét tartva szem előtt, igyekeztem a vitás kérdésre világot vetni s állást foglalni; felhozott argumentumaim a törvényhozó gondolatának elejtett fonalához tapadnak s egyebek közt ama nagy jogi elvből meritenek erőt, mely szerint: *in dubio mitius*, s a melyet főleg Baumgartennal szemben hangsulyozok.

Dr. Angyal Pál,
egy. m.-tanár, pécsi jogtanár.

Az állami gyermekvédelemről szóló szabályzat.

Széll Kálmán kormányzatának legfontosabb alkotása az állami gyermekvédelem törvényhozási szabályozása volt.

Azzal, hogy *törvénybe* iktattatott az általános, emberi *igazság* azon követelménye, hogy az elhagyatott gyermekeknek *joguk* van az állami gondoskodásra, beigazolást nyert, hogy a jog, törvény és igazság hirdetése több volt puszta frázisnál.

Közigazgatási törvényekre különösen áll az, hogy a legrosszabb törvény jól végrehajtva, áldásos; a legjobb, rosszul keresztül vive, kárhozatos. Nyilvánvaló, hogy ez a gyermekvédelemre még fokozottabb mértékben vonatkozik s minthogy a törvény helyes végrehajtásának hathatós biztositéka az ennek alapjául szolgáló rendelet megfelelő volta, ennek folytán a volt belügyminiszternek I/V-c./1903. B. M. számu, nyomtatásban most megjelent rendelete a legnagyobb mértékben megérdemli a jogászközönség figyelmét.

A rendelet tartalmát a következőkben ismertetjük.

Az első rész az általános határozatokat foglalja magában. Ebből először is kiemeljük az alapelvet, mely szerint *«a talált, valamint a hatóságilag elhagyottá nyilvánitott gyermeknek igénye van állami gyermekmenhelybe való felvételre»*. Az elhagyottság végleges megállapitása a gyámhatóság hatáskörébe tartozik. Elhagyottaknak kell nyilvánitani azokat a 15 éven alul levő vagyontalan gyermekeket, akiknek eltartásra és nevelésre *köteles és képes* hozzátartozói nincsenek és akiknek eltartásáról és neveléséről a rokonok, jótevők, jótékony intézetek vagy egyesületek kellően nem gondoskodnak. Amennyiben a gyermek tartására kötelesek a tartásra részben képesek: az árvaszékileg, illetőleg bíróilag megitélt tartásdij a költségeknek részben való fedezésére szolgál. Bár a szabályzat soron kivüli elintézés tárgyává teszi az árvaszéknek ide vonatkozó kötelességeit, mégis tekintettel van arra, hogy az illetékes apparatus mozgásbajöveteléig az eltartásra szorult gyermekről gondoskodás történjék s ezért kimondja, hogy «a *község* (város) köteles *azonnal gondozásba venni* azt a 15 éven alul levő gyermeket, aki elhagyottnak mutatkozik és *mindaddig gondozásban tartani*, amig a menhely kötelékébe fel nem veszik» s ezenfelül halaszthatatlanul sürgős esetben megengedi a gyermeknek az intézetbe való ideiglenes felvételét.

A második rész a gyermekvédelem szervezetét szabályozza. Az összes elhagyatott gyermekek 15-ik életévük betöltéséig az állami gyermekmenhely kötelékébe tartoznak. A belügyminiszter az állami gyermekvédelem szempontjából az országot kerületekre osztja s a menhely intézeteit a szükséghez képest felállitja. A menhely személyzetének élén az igazgató főorvos (Budapesten külön igazgató és külön főorvos) áll; alája rendelvék a másodorvos, felügyelő orvos, teleporvosi gondnok, ellenőr, az irodai személyzet, ápolók, dajkák és szolgák. Az állami gyermekmenhelyek kiegészitő intézményei: a szakoktatásra és szigorubb nevelésre berendezett internatusok és a gyermek-gyógyintézetek (szanatoriumok). Itt emlitjük meg azt, hogy a rendelet igen bölcsen kapcsolatba hozza az állami tevékenységgel az önkormányzatot és a társadalmi tevékenységet. A menhely egyes telepein ugyanis *gyermekvédő-telep bizottság* lesz alakitandó, melynek tagjai részint önkormányzati hivatalnokok lesznek (községekben: főszolgabiró, gyámhatósági megbizott, községi biró, jegyző, közgyám és orvos; városokban: polgármester, árvaszéki elnök, közgyám, egy városi tanácsnok, rendőrkapitány és a városi orvos), részint a törvényhatósági város közgyülése (illetőleg községi vagy városi képviselőtestület) által 6 évre választott tagok, kik felerészben nők legyenek. Ezen bizottság feladatai közül felemlitjük, hogy az esetben, ha nincs még a telepen megfelelő gyermekvédő egyesület, ilyent alakit, ha van, ugy előmozditja ennek az állami gyermekvédelemmel való rend-

szeres és összhangzatos müködését; felügyel a nevelőszülőknél elhelyezett gyermekek gondozására, gondoskodik az iskolába járó gyermekek tanszer-szükségleteiről, társadalmi jótékonyság utján beszerzi az elhagyott gyermekek ruhaszükségletét és közremüködik, hogy a 15-ik életévet elért gyermek megélhetése biztositassék.

A gyermekmenhely-intézet székhelyén *gyermekvédő menhely-bizottság* lesz szervezendő hasonló structurával. Kiemeljük azt, hogy ezen bizottság választott tagjai között helyet foglalnak a gyermekvédelem érdekeit szolgáló intézetek és egyesületek és az előbb emlitett telep-bizottságok által választottak is. Budapesten végül *gyermekvédő országos bizottság* szerveztetik a belügyminiszter elnöklete alatt, ugyancsak vegyes tagokkal.

A szabályzat legfontosabb (III.) része foglalkozik a gyermekek felvételének, gondozásának, ápolásának, nevelésének és felügyeletének módjával. Ezen intézkedések közül megemlitést érdemel az, hogy az árvaszék, ha azt a gyermek érdekében indokoltnak tartja, elrendelheti — a gyermekvédelem érdekeit szolgáló egyesületek és intézetek pedig kérhetik — hogy az állami gyermekmenhely kötelékébe 15. életévét be nem töltött oly gyermek is felvétessék, aki *nem elhagyatott*, mely esetben a költségek a gyermek esetleges jövedelméből a tartásra kötelesek, esetleg a felvételt kérő egyesületek vagy intézetek által lesznek megtéritendők. Ami a gyermekek elhelyezését illeti, ez: 1. amig a viszonyok megkivánják, az intézetben történik; 2. a szabály azonban: az alapitandó *gyermektelepeken egyes nevelőszülőknél* maximum hármasával való elhelyezés; 3. szükség esetén, továbbá a szakoktatásra, szigorubb nevelésre berendezett internátusokban, szanatoriumokban, a gyógyithatatlan betegek, állandó testi vagy lelki fogyatkozásban szenvedők elhelyezésére szolgáló intézetekben való elhelyezés; a hét—tizenöt év közt levők pedig vagy: 4. megbizható gondviselőknél (gazdák, iparosok) vagy 5. egyes, tiz—husz egynemü gyermek elhelyezésére berendezett, lehetőleg tanitók vezetése alatt álló, u. n. *családi telepeken* helyeztetnek el. Részletesen szabályozza továbbá a rendelet a nevelőszülőre, a gyermek ruházatára, a nevelésre, felügyeletre, a kiadás és elbocsátásra vonatkozó kérdéseket és a költségek viselésének módját, mely intézkedéseket azonban helyszüke miatt, sajnos, bővebben nem ismertethetünk. Csupán a költségekre vonatkozólag akarjuk felemliteni, hogy az összes költségeket az 1901: VIII. tcz. 5. §-a értelmében a 7-ik év betöltéseig az országos betegápolási alap viseli, a 7—15 éves gyermekek gondozási költségei és pedig az 1901: XXI. tcz. 3. §-a szerint az illetőségi község terhére esnek, de ugyancsak az országos betegápolási alap által előlegeztetnek.

Az ismertetett szabályzat, mely ez évi szeptember 1-én lép életbe, szaturálva van az elhagyatott gyermekek iránt érzett humanismustól és könyörülettől; kivánjuk, hogy hasonló elvek, hasonló lelkesedés és körültekintés vezesse mindazokat, kik ezen rendeletet az egész országban végrehajtani hivatvák.

Dr. Kramer Emil,
budapesti büntető-törvényszéki aljegyző.

Hivatalos zugirászat.*

III.

Ha a törvényhatóságoknak a jegyzők «magánmunkálataira» vonatkozó dijszabásaiban holmi apró-cseprő ingószerződések, magán levelezések, magánbizonyitványok szerkesztése és kiállitása engedtetnék meg a jegyzőknek, talán bele tudnánk nyugodni a magán ügyködésbe, habár a köztisztviselő üzérkedése elleni sulyos aggodalmaink ebben az esetben sem nyernének megnyugtatást.

De ne gondoljuk, hogy a községi és körjegyző jelentéktelen magánügyletek végzésére nyer a szabályrendeletekben felhatalmazást.

Előttünk fekszik a pozsonyi ügyvédi kamara évi jelentése, a mely kuriozumkép közli a pozsonymegyei községi és körjegyzők magánmunkálataira vonatkozó szabályrendelet tervezetet. Ezen tervezet 1. §-ában: *mindennemü beadványok, kérvények, folyamodványok, felszólamlások, felebbezések*, stb. dijai sorolvák fel. A 2. §. megállapitja: az *adásvevési, csere- és haszonbéri szerződésekért, pénzértékről szóló nyilatkozatokért* járó dijakat és pedig a legkisebb összegtől 1000 K-án felüli összegig. A 4. §-ban felsorolvák: *végrendeletek, osztályos egyezségi, életjáradéki, és ajándékozási szerződések.* Az 5. §. tartalmazza *a kötelezők és törlési nyilatkozatok*; a 6. §. *a nyugták és elismervények*; a 7. §. *az épitési engedélyekhez szükséges rajzok*; a 11. §. *a kataszteri birtokivmásolatok*; a 12. §. *a telekkönyvi vázrajzok*; a 14. §. *mindennemü másolatok*; a 16. *a tüzkárbiztositási bevallások* dijait.

Ebből a felsorolásból egészen evidens, hogy a községi és körjegyzők a tárgy értékére és fontosságára, a konkrét eset minőségére és jogi jelentőségére való tekintet nélkül magukhoz akarják ragadni az összes és minden néven nevezendő ügyletek és ügyleti okiratok szerkesztésének jogát. Hogy ez mily óriási veszedelem, azt csak az tudja, aki látott már községi jegyző által készitett komplikáltabb haszonbérleti, vagy ingatlan adásvevési szerződést, avagy végrendeletet.

Merjük állitani, hogy telekkönyveink botrányosan elhanyagolt és a tényleges birtoklással semmiképpen meg nem egyező állapota főkép annak tulajdonitható, hogy a községi jegyzők az adásvételi szerződések készitésénél egyáltalán semmi gondot nem forditanak a telekkönyvi állapot tisztázására. A szabályrendeletekben részükre megállapitott 2—6 K dijak fejében természetesen nem is lehet kivánni, hogy a jegyzők nehéz és hosszadalmas irattári kutatásokat végezzenek, végére járjanak az előző ügyletek szereplőinek, és mindent elkövessenek, hogy a szerződő felek érdekei kellőképpen megóvassanak. Innen van azután, hogy a községi jegyzőnél készült, ingatlanra vonatkozó adásvevési, ajándékozási, haszonbérleti szerződések nagy része a telekkönyvbe be nem vezetettik. Ennek az lesz évek sora után a következménye, hogy a tényleges birtokos és a telekkönyvi tulajdonos, még gyakrabban ezek jogutódai közt, hosszadalmas és költséges perek keletkeznek, a melyekben az okirat silánysága folytán nem mindig az lesz a pernyertes, a kinek részén az anyagi igazság van.

Az ingatlanokra vonatkozó ügyletekkel rendszerint kapcsolatos az ugyanazokra vonatkozó kérvények szerkesztése. Ha az okiratok szerkesztését is már zugirászatnak tartjuk, a törvény szelleménél fogva mennyivel inkább zugirászatnak tekintendő a telekkönyvi kérvények szerkesztése. De a szabályrendelet-tervezet nem áll meg a telekkönyvi kérvényeknél és nem állanak meg itt a jegyzők sem. A községi jegyzők derüreborura készitenek kivétel nélkül *mindennemü* beadványokat, kérvényeket, felebbezéseket, tekintet nélkül az ügyre, tekintet nélkül arra is, hogy közigazgatási, peren kivüli vagy peres ügyben merült fel a beadvány szüksége. Ez egyenesen beleütközik az 1874. XXXIV. tcz. 39. §-ába. Aki bíróságokhoz vagy hatóságokhoz üzletszerüen dijért beadványokat ad be, az a feleknek képviseletét üzletszerüen folytatja, amint azt a vajdahunyadi járásbirónak lapunkban is ismertetett logikus és szabatos körirata kifejtette. *Oly szabályrendeletet tehát, amely a községi és körjegyzőknek megengedi a beadványok dij melletti szerkesztését, a belügyminiszter meg nem erősithet, és ha megerősitette is, a megye által meghozott szabályrendeletnek a törvénynyel szemben egyáltalában nem lehet semminemü joghatályt talajdonitani.*

De hogy mily messze ragadtatják magukat a községi és körjegyzők a mellékkereset hajhászásában, azt még a fent

* Az előbbi közl. l. a 29. számban.

felsoroltaknál is eklatánsabban bizonyitják a pozsonymegyei tervezetnek 8., 9., 10 13. és 15. pontjai A 8. pont magánmunkálatnak tekinti az adó- és *értékbizonyitványoknak* magánfelek részére való kiszolgáltatását. Hogy az értékbizonyitványok kiállitásával mily visszaélés üzetik, azt a birói gyakorlatban elégszer tapasztalhatjuk. Hátha még azt is megengedi a jegyzőnek, hogy ily bizonyitványokat dijazás mellett állitsanak ki. A 9. pont a cselédkönyv, munkakönyv és igazolási jegy elnyerhetésére szolgáló bizonyitványokért is dijat állapit meg a jegyzőnek, a 10. pont pedig nagy általánosságban «minden más» előljárósági bizonyitvány és becsülevél díját állapitja meg. A 13. és 15. pontok halálesetfelvételek és minden, az ezen dijszabályzatban fel nem sorolt okmányok hitelesitéseért járó dijakat állapitja meg.

Ezek mind a jegyző hivatali hatáskörébe eső ténykedések. Mindezeket a jegyzők hatósági körükön belül tartoznak elvégezni, amelyekért tehát dijat számitani már egyenesen botrány számba megy. *Dr. Balog Arnold.*

(Folyt. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Vádirat ellen tett kifogás tárgyalása megtartható-e a kir. alügyész jelenléte nélkül?

A marosvásárhelyi kir. törvényszék vádtanácsa azon eset alkalmából, hogy a kir. ügyész a vádirat ellen beadott kifogások tárgyalásán meg nem jelent, oly értelemben határozott, hogy a tárgyalás a kir. ügyész jelenléte nélkül is megtartható. Ezt a határozatot a kir. itélő tábla is helybenhagyta.

Ezen határozatokkal szemben Cs. ur a *Büntető Jog Tára* junius 25-iki számában közölt czikkében azt állitja, hogy az ilyen tárgyalás az ügyész jelenléte nélkül nem tartható meg.

A czikkiró ur érvelését ugyanazon törvényhelyekből meriti, amelyekre a törvényszék és itélő tábla a maga határozatát alapitja.

A czikkiró ur érvelése azonban nézetem szerint nem rontja le a határozatoknak helyesen megokolt álláspontját.

Ha a törvény a kir. ügyésznek a szóbanforgó tárgyalásnál való jélenlétét oly fontosnak tartotta volna, hogy e nélkül a bíróság a tárgyalást meg nem tarthatja, ugy kétségtelen, hogy ezt határozottan kijelentette volna, mint azt a kir. itélő tábla által idézett 302., 412., 436. és 539. §-ok is mutatják. Ily törvényes intézkedés hiján az elmaradásnak nem lehet oly következménye, hogy a bíróságot a tárgyalás megtartásában, illetve a határozat hozatalában meggátolja.

Ámde ha a törvény rendelkezéséhez kétely fér, ugy mindenesetre azt kell kutatni, hogy melyek azok a törvényből meritett okok, melyek az ügyész jelenlétét oly elengedhetlenné teszik.

Nem lehet ilyen ok a czikkiró által főérvül felhozott azon szabály, hogy «ha a kir. ügyészség képviseli a vádat, ennek tárgyában meghallgatása nélkül érdemleges határozat nem hozható», mert hiszen éppen az ügyész nyilatkozata, a vádirat nyujt alapot a kifogásra s ez a tárgyalásra s igy a bíróság egyenesen a vád törvényes képviselőjének meghallgatása után határoz. Ha a vádirat benyujtása nem jelentené a kir. ügyész meghallgatását, a BP. 268. §-a ellentétben állna a BP. 33. §-a 2. bekezdésében felállitott elvvel.

E mellett azonban figyelmet érdemel még azon körülmény is, hogy a vádtanács nem is minden esetben hoz érdemleges határozatot, mert ilyennek, vagyis perdöntő határozatnak tulajdonképpen csakis a megszüntető határozat tekinthető, mig a kiegészitést, áttételt, felfüggesztést rendelő vagy a vád alá helyezést kimondó határozat a bünügy érdemét nem dönti el. Ha tehát állana is a czikkiró ur érvelése, hogy a vádirat benyujtása nem tekinthető a kir. ügyész meghallgatásának, ugy a kifogások tárgyalásán csak akkor nem hozhatna a vádtanács a kir. ügyész jelenléte nélkül határozatot, ha az eljárás megszüntetését kellene kimondani.

A törvény azon intézkedéséből, hogy a vádtanács előtti eljárás ellenmondásos, még nem következik, hogy a felek kötelesek az ellenmondás jogát igénybe venni s a tárgyaláson jelen lenni, ha pedig meg nem jelennének, a bíróságnak nem lenne módjában határozni.

A törvény a terhelttől sem kivánja meg feltétlenül, hogy a kifogás tárgyalásán jelen legyen, már pedig ez a terheltnek érdekében állhat, mert meglehet, hogy személyes jelenléte esetén ügye az itélő bíróság elé sem kerül. Miért nem lehetne tehát a vádló fél elmaradása mellett tárgyalni s határozni?

Ha a vádat magánvádló képviseli, ugy a vádló a BP. 278. §-a értelmében a kifogások tárgyalásán köteles megjelenni, ámde ezt a törvényhozás azért tartotta szükségesnek (ind. 473. lap), mert «magánvád esetében a vád elejtése igen gyakori és igy kivánatos, hogy a vádtanács, mielőtt a tárgyalást megtartja vagy határozatot hoz, a jelenlévő magánvádlót vagy képviselőjét a vád fentartása iránt megkérdezhesse». A kir. ügyészség által képviselt vád esetében ez az indok nem forog fen.

Nincs kétség afelett, hogy az ügyész jelenléte a vád érdekei szempontjából sokszor egyenesen szükséges, mert ha a bíróság a terhelt kifogásai által a vád álláspontját meggyengitettnek találja, oly határozatot hozhat, mely a vád érdekeire sérelmes lehet.

Ámde az ügyészség mulasztása az eljárás ezen közbenső szakában nem járhat azzal a következménynyel, hogy a bíróság határozatot ne hozhasson, mert elvégre is a bíróság birtokában van azon feltételeknek, melyek a BP. 262—267. §-aiban meghatározott intézkedések megtételéhez szükségesek. Ott van az ügyészség megokolt vádirata s a vádlottaknak ez ellen tett kifogása. Amennyiben a bíróság az adatokat hiányosaknak tartja, a BP. 262. §-a szerint rendelkezik, amennyiben az adatok elégségesek, a többi §. alapján határoz.

Az igaz, hogy a határozat a vád érdekére nézve sérelmes lehet, de ugyanez az eset előállhat akkor is, ha a bíróság a BP. 268. §-a alapján dönt a vádirat felett, amikor a kir. ügyész a bíróság előtt jelen nem lehet.

A törvény azonban megadja a módját annak, hogy az esetleges sérelem orvosoltassék.

Ugyanis a BP. 78. §-a értelmében a bíróság határozatait a távollevőkkel kézbesités utján közli. Mihelyt tehát a kir. ügyészség a vádtanács, törvényszék vagy esküdtbíróság határozatát kézhez veszi és sérelmesnek tartja, az ellen a BP. 269. §-ában megengedett perorvoslattal élhet.

Nem hozható fel tehát oly ok, mely szerint a kir. ügyész jelenléte a kifogások tárgyalásán annyira mellőzhetlen volna, hogy anélkül a vádtanács határozatot nem is hozhatna.

Ámde ezzel a kérdés nincsen teljesen megoldva, mert eddig csak arról volt szó, hogy mit tehet a bíróság, lássuk már most, mi az ügyészség feladata.

Az ügyészségnek a kifogások tárgyalásáról való elmaradása előtérbe tolja azt a kérdést is, hogy helyes-e a kir. ügyészség részéről, ha a tárgyalásról elmarad, áll-e a megjelenés kötelességében és mennyiben?

Már erre a kérdésre csak azzal válaszolhatunk, hogy az igazságszolgáltatás helyes menete rendszerint szükségessé teszi, hogy a kir. ügyészség a tárgyaláson képviselve legyen s ekként tehát kötelességében is fog állni a kir. ügyészségnek, hogy a tárgyaláson jelen legyen, sőt erre a törvény bizonyos esetben kifejezetten kötelezi is.

Az ilyen tárgyaláson gyakorta elég a kir. ügyésznek ennyit mondani, hogy: ragaszkodom a vádiratban mondottak-

hoz. Mert van olyan kifogás, amire nem érdemes a bíróságnak és ügyészségnek a munkáját pazarolni. Bizony az ilyen tárgyalásról való elmaradás a vád érdekeire nem járhat hátránynyal.

Ámde viszont sokszor nagyon is szükséges, hogy az ügyész az ellenkező nézettel szemben a vád álláspontját kifejtse s megvédje. A kir. ügyésznek ily esetekben a tárgyaláson annál is inkább részt kell vennie, mert ezt hivatása hozza magával. Hogy a csorbát felfolyamodással kiköszörülheti, az nem változtat azon, hogy mulasztást követett el. Már pedig ha a tárgyaláson elérhető a czél, miért kell még a felsőbiróság müködését is igénybe venni? Az által, hogy a kir. ügyész annak idején a kellő cselekményt elmulasztja s a hibát felfolyamodással akarja jóvá tenni, a bünper kizökken természetes menetéből és sok idő és munka kárba vész. A vádtanács határozatai közül pedig még a BP. 262. §-a szerinti is sérelmes lehet, mert ha felesleges volt, hiábavalóan emésztett időt és munkát és az állam pénztárára esetleg meg nem térülő kiadást rótt. Ha tehát a kir. ügyész az ily határozatot a jelenlétével megakadályozhatja, ugy világos, hogy a tárgyaláson meg kell jelennie.

Minthogy pedig alig lehet mindig előre kiszámitani, még ha az ügyész a kifogásokat áttekinti is, hogy mily kérdés megoldása fog szőnyegre kerülni, hogy tehát kivánatos-e a megjelenése, ebből következik, hogy *a kir. ügyészségnek minden kifogási főtárgyaláson jelen kell lennie*, ha a vádat helyesen akarja képviselni s az igazságszolgáltatás érdekeit meg akarja óvni.

Ha már egyszer felismerjük, hogy a kir. ügyésznek a tárgyaláson jelen lennie szükséges, ugy az egyszersmind kötelessége is lesz. Az elmaradásnak persze nem lesz az a következménye, hogy a biróságot a további eljárásban megakasztja, hanem az elmaradás által bekövetkezett hibáért felsőbb hatóságának tartozik felelősséggel.

Van azonban a törvénynek oly intézkedése is, mely bizonyos esetben egyenesen kötelezi az ügyészt, hogy a vádtanács ülésén megjelenjék. Ugyanis a BP. 116. §-ának harmadik bekezdése ekként szól: «A kir. ügyészség a vádtanácsnak a 114. §. értelmében tartott ülésein és ha a vádtanács meghivja, *más ülésein is tartozik jelen lenni*».

A törvény ezen intézkedése ugyanazon helyen van, ahol a vádtanácsnak felügyelő-tanácsbeli teendőit szabályozza, azonban a 116. §. általános jellegü szabályait tekintve, nyilvánvaló, hogy az idézett rendelkezés a vádtanácsnak a XV. fejezetben tárgyalt üléseire is vonatkozik. Ekképpen tehát ha a biróság szükségét látja annak, hogy a kir. ügyészt okvetlenül meghallgassa, ugy ennek módját ejtheti.

Ismerve az ügyészi kar kötelességtudását, azt hiszem, nem lehet kétely az iránt, hogy a kir. ügyész a 116. §-ra alapitott meghivásnak mindenesetre eleget fog tenni.

Ha azonban mégis megesnék, hogy az ügyész az ilyen meghivás ellenére sem jelennék meg, azért a biróság a tárgyalást megtarthatja s határozhat is, azonban a további teendőket fel is függesztheti a felügyeleti hatóság intézkedéseig, mely hatóság az ügyészt a megjelenésre fogja utasitani s eljárásáért felelősségre fogja vonni.

Balpataky József.

A szent István király napján végzett, «nem elkerülhetlenül szükséges» mezei munka büntethetősége.

A szent István király napját nemzeti ünneppé avató 1891: XIII. tcz. értelmezése körül az életben, ugy az anyagi, mint az alaki jog szempontjából, a legteljesebb jogbizonytalanság uralkodik.

A kérdés az: de lege lata büntethető-e a szent István napján végzett, nem elkerülhetlenül szükséges *mezei* munka? Feltéve természetesen, hogy augusztus 20-ika nem vasárnapra esett, mert ha az véletlenül vasárnap, ugy az 1868: LIII. tcz. 19. §. 2. bekezdése és a Kbtk. 52. §-a semmi kétséget sem hagynak fen az iránt, hogy igenis büntethető.

A másik kérdés a hatáskörre vonatkozik. Ha büntethető: a közigazgatási hatóságok vagy a kir. járásbiróságok hivatottak-e eljárni?

A felvidéken egyik főszolgabiró 1901 aug. 20-ika előtt egy körrendeletet tett közzé, a melyben a törvényre (1891. XIII. tcz.) hivatkozással szent István király napján a *mezei* munka végzését eltiltotta. A főszolgabiró példája a szomszéd járásokban követésre talált. Felebbezés folytán az alispánhoz, majd a kereskedelemügyi miniszterhez került és a legkülönbözőképpen nyert megoldást a kérdés.

Közben a feljelentésre utasitott csendőrség minden esztendőben szép számmal tett hivatalos jelentést, hogy szent István napján ez a gazda herét kapált, amaz trágyát hordott, emitt szántottak, amott a termést hordották be. Közigazgatási hatóság és kir. járásbiróság egyaránt megállapitja hatáskörét, a szerint, hogy a csendőrség véletlenül melyiknél adta be feljelentését.

Gyakran megtörtént azonban, hogy a hatóságok éppen ellenkezőleg határoztak. Ujabban a dunántuli csendőrség is hasonló utasitást kapott és az István király nap ünneplése körül eddig csak a felvidéken mutatkozott jogbizonytalanság, a legrövidebb idő alatt előre láthatólag a Dunántulon is fog mutatkozni.

Tény, hogy a szent István napot nemzeti ünneppé avató 1891: XIII. tcz. 1. §-a szerint: «Szent István király napján mint nemzeti ünnepen a magyar szent korona országainak területén az *ipari* munkának szünetelnie kell», aminthogy a törvény czime is: «az *ipari* munka szüneteléséről.»

Az 1891-es törvény fentartja azonban a Kbtk. 52. §-át, amely viszont az 1868. évi LIII. tcz. 19. §-át hivja fel. Az 1868: LIII. tcz. 19. §-a szerint pedig: «*Vasárnap minden* nyilvános és nem elkerülhetlenül szükséges munka felfüggesztendő.»

Szerintem szent István napján mezei munka végzése nem ütközhetik a Kbtk. 52. §-ába, mert ez a törvényhely csak az 1868: LIII. tcz. 19. §-ára utal, amely pedig csak a *vasárnapról* intézkedik és csak vasárnapra rendel *általános* munkaszünetet, mig az 1891: XIII. tcz. szent István napját nemzeti ünneppé avatja ugyan, de sem az 1. §-ban, amely a nemzeti ünneppé történt manifesztácziót tartalmazza, sem a 7. §-ban, ahol az 1868: LIII. tcz. 19. §-ának érvényben maradása megállapittatik, nem rendeli a törvény, hogy az 1868-as törvény szent István király napjára is kiterjesztessék.

Az 1891: XIII. tcz. csak az *ipari* munka szüneteléséről szól. Ebből pedig az következik, hogy a törvényhozó akarata csak az ilyen, nem pedig egyéb munkák szünetelésére is volt irányozva, minthogy különben a törvény a szünetelést vagy általában minden munkára vagy pedig a taxative felsoroltakra rendelte volna el.

De még tarthatatlanabb az a felfogás, amely — szent István napján végzett mezei munkáról lévén szó — az ilyen esetekben megállapitja a kir. járásbiróságok hatáskörét, holott az 1891: XIII. tcz. 6. §-a szerint akkor is, ha a cselekmény *csak* az 1891: XIII. tcz.-be ütközik, akkor is, ha a cselekmény az 1891: XIII. tcz.-be *is*, de a Kbtk-be *is* ütközik: mindenképpen és feltétlenül a *közigazgatási* hatóságok lesznek hivatva eljárni.

Akármint is áll azonban a dolog, akár büntethető a szent István napján végzett mezei munka, akár nem, akár a kir. járásbiróságok, akár a közigazgatási hatóságok birnak hatáskörrel, egy bizonyos és ez az: hogy augusztus 20-ika rohamosan közeledvén, feltétlenül szükséges volna, ha illetékes helyről nyerne kinyilatkoztatást, mikép is kell szent István napját megünnepelnünk és mennyiben kell munkaszünetet tartanunk.

Kallós Henrik.

Különfélék.

— **Vértessy Sándor.** A magyar birói karnak nagy gyásza van: Vértessy Sándor, a budapesti kir. tábla elnöke elhunyt. Vértessyt előkelő gondolkodása, nagy igazságérzete és judiciuma emelte a legmagasabb birói állások egyikébe. Kiváló egyénisége nemes például szolgált az egész birói karnak.

— **A minősitett lopások büntetése.** A m.-szigeti ügyvédi kamara évi jelentésében a következőket irja:

«Felette kivánatosnak és sürgősnek tartjuk a büntető novella megalkotását és első sorban a Btk. 340. §-ában meghatározott büntetési tételek olyan megváltoztatását, amely kizátja a most fenálló azon állapotot, hogy a legcsekélyebb minősitett lopásnál számos enyhitő körülmény között is hat hónapi börtönnél kevesebb nem szabható ki. A minősitett lopásnál is az értékhatár megállapitását, mint ez a *Jogtudományi Közlöny*-ben a mult évben inditványozva volt, tartanánk helyesnek, olyképpen, hogy a 340. §-ban a minősitett lopás eseteire meghatározott büntetés csak az esetben alkalmaztatnék, ha a lopott dolog értéke 100 K-t meghalad».

— **Grecsák Károly** curiai biró *A választási biráskodás a gyakorlatban* czimmel megirta az 1899: XV. törvényczikk kommentárját.

Az első irodalmi termék ez, mely e törvénynek — az életben való alkalmazása után — teljes, kimerítő feldolgozását adja. A szerző, a törvénynek szószerint közölt szövegéhez kapcsolva, minden részletre kiterjeszkedő magyarázatokkal kiséri annak minden jelentősebb rendelkezését. Például a 3. §-ban felsorolt huszonhét érvénytelenségi oknak, melyek az egész törvénynek fundamentumát teszik, méltán szentel igen bő teret, több mint százötven oldalt. Azonkivül a választási és a büntető-törvényeknek, valamint a többi kapcsolatos törvénynek minden vonatkozó rendelkezését a legnagyobb részletességgel tárgyalja. Közli egyszersmind a törvény megfelelő szakaszaihoz besorozva, a kir. Curiának választási ügyekben hozott itéleteit, majd kifejti a bennök nyilvánuló vezérlő szempontokat és esetről-esetre a saját eltérő jogi véleményét.

Grecsák Károly, ki korábban mint országgyülési képviselő az államjogi és igazságügyi kérdések tárgyalásaiban élénk részt vett, most pedig legfelsőbb bíróságunknak tagja és a jogi irodalomnak érdemes munkása, kétségen kivül egyike a leghivatottabbaknak ezen nem csupán szorosan jogi, hanem egyszersmind közjogi vonatkozásu törvény kommentálására.

A terjedelmes, közel négyszáz oldalnyi kötet mint az *Országgyülési Könyvtárnak* egy száma, a Franklin-Társulat kiadásában jelent meg. Tüzetes, szakszerü megbeszélésére még visszatérünk. Ára a terjedelemhez képest igen mérsékelt: 4 K 50 f.

— **A züllő gyermekek gondozásáról** a budapesti főkapitányi jelentésben a következőket olvassuk: A züllő gyermekek elhelyezése és gondozása tekintetében a fenálló viszonyok alig változtak. Humanitárius intézményeink a züllésnek indult gyermekek nagy számával szemben elégtelenek. Pedig ezeknek a megmentése elsőrendü társadalmi és közbiztonsági érdek. Rendőri intézkedések ezen a téren vajmi kevés eredménynyel kecsegtetnek, annyival is inkább, mert a züllő gyermekek száma évről-évre növekedik.

1902-ben például a büncselekmények elkövetésével terhelt egyének közül 913 (6·3%) volt a 16 éven aluli gyermekek száma. (1901-ben 844 = 5·3%). A letartóztatott büntevők között pedig 16 éves volt 31 fiu, 14 leány, 16 éven aluli korban volt 94 fiu és 13 leány.

A fogház- és tolonczügyosztályban az elmult évben 416 tizenhat éven aluli kiskoru volt elzárva. (1901-ben csak 244.) Nagy gondot fordit a rendőrség arra, hogy a fogvatartás ideje alatt erkölcsi nevelésben és elemi oktatásban részesüljenek a gyermekek, ennek azonban — sajnos — foganatja vész, mihelyt a gyermekek ismét a szokott rossz társaságba kerülnek vissza. Erre mutat a visszaesések növekedő száma is.

A gyermekek közül ugyanis

	1901-ben	1902-ben
egyszer volt büntetve	156	129
kétszer « «	49	176
háromszor « «	17	91
négyszer « «	10	7
ötször « «	6	6
hatszor « «	3	9
ezen felül « «	3	18

A 16 éven aluli gyermekek egyébként a következő elbánásban részesültek:

	1901-ben	1902-ben
javító-intézetbe helyeztetett el	12	15
szüleihez	87	200
tanoncznak adatott	20	18
előljáróságokhoz (gondnok kirendelése végett)	8	16
tolonczra ment	40	56
kényszerutlevelet kapott	20	44
büntető törvényszékhez kisértetett	7	6
büntető járásbirósághoz	4	—
bünügyi osztályhoz	7	12
munkára utasittatott	25	47
eljárás alatt maradt	14	13

— **A büncselekmények nemei.** Az 1902. évben befejezést nyert 17,077 büncselekményt ezek nemei szerint csoportositván, a budapesti rendőrség évi jelentése a következő részletszámokat közli:

	1901-ben	1902-ben
a) állam és közintézkedés elleni	253	456
b) vallás elleni	4	—
c) erkölcs «	106	115
d) becsület «	997	505
e) élet «	150	187
f) testi sértés «	1,765	1,573
g) párbaj «	18	30
h) vagyon «	16,686	13,998
i) egyéb esetek	376	216

Az egyes csoportok összehasonlitásánál az állam és közintézkedések elleni büncselekmények csoportját leszámitva, minden csoportban aránylagos csökkenés tapasztalható.

Az első csoport szokatlan mérvü emelkedését az elmult évben feltünő nagy számban előfordult pénzhamisitások és hamis pénz forgalomba hozatala okozta.

Az ember élete elleni cselekményeknek szerelmi féltékenység, — csalódás és családi viszálykodás vagy boros állapotban történt verekedés volt az oka. Rablógyilkosság egy se fordult elő.

A lopások száma kevesbedett, de emelkedett a kiskoruak száma, de még inkább — a rovott multuaké. Ez utóbbiak visszaesése annyival is inkább figyelmet érdemel illetékes helyen, mert a visszaesések feltünő rövid időn belül ismétlődnek. Volt eset, hogy a kiszabadult tettes még a szabadulás napján ujabb büncselekményt követet el.

A rablások száma — egyéb büncselekményekhez viszonyitva még mindig elég magas, (1901-ben 79, 1902-ben 75 eset) — ennek magyarázata azonban abban keresendő, hogy a büntetőtörvény szigoru minősitése rablásnak minősiti az olyan lopást is, amelyet ittas emberek ellen követnek el, vagy pedig amely esetekben a terhelt erőszakot fejt ki a lopott holmi megtartása végett. De fordulnak elő olyan esetek is, amelyekben a feljelentés «rablás» miatt történik, de előre láthatólag lopás vagy más egyéb büncselekmény tényálladéka forog fen, amely azonban a statisztikai lap kiállitásakor még nem állapitható meg s igy ezek is rajtmaradnak a rablás rovatán. Végül mindgyakrabban fordulnak elő már Budapesten is az «álrablások» esetei is, amikor az egész koholt mese, amelylyel a «megraboltak»csak valami csinyt akarnaktakarni hozzátartozóik előtt, vagy éppen kártyaveszteséget vagy a korhelykedés költségeit. Ez utóbbi esetek szaporodásának egyik oka az, hogy a büntetőtörvény ily esetre nem tartalmaz szankcziót. A hatóság félrevezetése ez irányban büntetlenül üzhető.

— **Kötelező szavazás** czimmel érdekes tanulmány jelent meg ifj. dr. Vutkovich Sándortól Stampfel Károly kiadásában. Szerző vázolja a kötelező szavazás (le vote obligatoire) eszméjének fejlődését, ismerteti a különböző államokban a

kötelező szavazás megvalósitására irányzott törekvéseket, továbbá több svájczi kantonnak, valamint Belgiumnak a kötelező szavazás eszméjét megvalósitó államjogi intézményeit. A munka elméleti részében szerző a választói jog egyéni elméletének s a közfunctió elméletének kritikai vizsgálata után rámutat azokra a visszás állapotokra, melyek előállanak ott, hol a választói jog gyakorlása csak az egyének tetszésére van bizva. Kiindulva azon álláspontból, hogy a választói jog közkötelesség, szerző elfogadja a kötelező szavazás eszméjét s kifejti azon sanctiókat, melyekkel a választói kötelesség megszegését sujtani kell. A munka utószava a magyar választási statisztika eredményeit tárgyalja s rámutat politikai statisztikánk hiányaira. Az alapos tanulmány irodalmunkban az első monographia, mely e kérdéssel foglalkozik.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Körber** osztrák miniszterelnök költségvetési beszédében kilátásba helyezte az ügyvédi és közjegyzői, valamint a bünvádi perrendtartási törvények módositását. A büntetőtörvény javaslatának uj szövege csaknem készen van.

— **Az elzüllésnek indult fiatalkoruak** gondozó neveléséről (Fürsorgeerziehung) szóló 1900. évi julius 2-án kelt porosz törvény első eredményeit mutatja be az a terjedelmes jelentés (Statistik über die Fürsorgeerziehung Minderjähriger für das Etatsjahr 1901. Bearbeitet im kön. preuss. Minist. d. Innern. Berlin, 1903. XXV. 153. és 78. ll.), melyet *Krohne* a napokban küldött meg a hatóságoknak és egyes szakembereknek. Az idézett törvény, mely tudvalevőleg az elhagyott gyermekek elhelyezéséről szóló 1878-iki törvény kibővitése, nagyban tágitotta azok körét, kik gondozó nevelés alá kerülnek, amennyiben kimondta, hogy ily nevelésnek helye van, ha a 18-ik életévét be nem töltött kiskoru, aki szülői vagy gyámi hatalom alatt áll, a szülő vétkessége folytán az elzüllés veszélyébe kerül, vagy ha e veszély a szülő vétkessége nélkül forog fen, de a házi vagy iskolai nevelés nem elegendő a veszély elháritására. Mig az 1878-iki törvény alapján, mely a kényszernevelésnek csak akkor adott helyt, ha a 6—12 éves fiatalkoru büntetendő cselekményt követett el, a törvény fenállásának utolsó évében 1504 gyermek jutott állami nevelés alá, addig az uj törvény fenállásának első évében e szám 7787-re emelkedett, melynek tulnyomó többségét (4466) a 12—18 éves koruak teszik ki. A nevelés módja tekintetében, melyet a község állapit meg, a végrehajtási rendelet a családi elhelyezést (boarding-out rendszer) részesiti előnyben, különösen a még nem iskolaköteles gyermekekre vagy azokra, kiket az intézeti nevelés már fegyelemhez szoktatott. Az elhelyezés az első évben olyképp oszlott meg, hogy 1908 növendéket helyeztek el idegen családoknál, 125-öt állami, 712-őt községi, 672-őt egyházi, 2718-at magánnevelő intézetekben. Az elhelyezett összes növendékek közül büntetett előéletü volt 2051, de fogházzal többször csak 326 növendék volt büntetve. A nevelés összes költségei az 1901-ik számadási évben 2.296,474 márkára rugtak, melyből $^2/_3$-ot az állam, $^1/_3$-ot a községi kötelékek viselnek. Különösen sokba került az idősebb és romlottabb növendékek elhelyezése, igy pl. egy rossz erkölcsü leányért 600 márkát kellett fizetni. A beszerzett statisztikai adatok a legrészletesebb kimutatást nyujtják a növendékek és hozzátartozóik személyi viszonyairól, sőt egyes kirivóbb eseteket a jelentés külön is kiemel. Igy például 14, sőt 11 éves leányok is akadtak, kik szerzett bujakórral kerültek nevelés alá; egy növendék atyja, ki 15-ször volt elzárással, fogházzal és fegyházzal büntetve, iszákos és szintén többször büntetett feleségével együtt a 10 éves gyermeket gyalog czipelték a Rajnától az orosz határig; egy 17 éves leány, kinek anyja 54-szer volt elzárással, 14-szer fogházzal büntetve, maga is 15 éves korában többször itéltetett el erkölcsrendőri kihágás miatt. Egy családban 7 testvér fogházban ül, 3 kéjnő s a 11-ik került kényszernevelés alá. Igaza van a jelentésnek abban, hogy «*Soviel Personalbogen, soviel zerrüttete Familien*» és hogy a közölt statisztika legjobban bizonyitja a törvény szükségességét. A kötet második részében gondosan össze vannak állitva az 1900-iki törvényre vonatkozó összes miniszteri rendeletek és elvi döntések.

V. R.

— **A német biztositási törvényjavaslat.** A biztositási szerződésről szóló német törvényjavaslat — melyről több izben megemlékeztünk — indokolásával együtt már elhagyta a sajtót. A törvényjavaslattal együtt jelent meg az életbeléptetési törvény javaslata és a kereskedelmi törvény tengeri biztositásra vonatkozó intézkedéseinek módositását tárgyazó javaslat. A biztositási szerződésről szóló javaslat irányát, főbb eszméit már ismertettük. A törvényjavaslat egyes intézkedései közül különösen azok jelentősek, melyek védelmükbe veszik a biztositottat, nehogy a biztositó vele szemben üzleti tudását, fölényét kihasználhassa. A biztositó csak akkor hivatkozhatik a biztositottal történt azon megállapodásra, hogy utóbbi a szerződés tartalmát magára nézve kötelezőnek ismerte el, ha a biztositottnak ellenmondás emelésére legalább egy havi időköz adatott s ezen időn belül ellenmondás nem történt. Ezzel azonban nincs megfosztva a biztositott attól a jogától, hogy a szerződést tévedés miatt megtámadhassa. A biztositási eset bekövetkezte előtt határidő elmulasztása csak akkor jár jogvesztéssel, ha a mulasztás nem mentesithető. A biztositási eset bekövetkezte utáni határidő elmulasztása a biztositottra nézve csak akkor jár joghátránynyal, ha a mulasztás vétkes volt. Nem vétkes mulasztás esetére csak a biztositási összeg 5%-ig terjedhető kötbér köthető ki. A biztositónak a biztositási ügynök törvényben meghatározott hatáskörétől való eltérése a biztositottal szemben csak akkor hatályos, ha a korlátozást a biztositott tudta vagy tudnia kellett volna. Nem köthetnek a felek e szabálytól eltérő megállapodást. Kárbiztositásnál a biztositó akkor is felelős, ha a kár a biztositó magatartása következtében állt elő, kivéve ha cselekedete szándékos, vagy vétkes gondatlanságból eredő volt. A biztositott tárgy elidegenitése esetében a biztositónak az uj jogositottal szemben ad egy hónapi felmondási jogot a javaslat. A biztositási társaságok gyakorlatától eltérőleg a javaslat megengedi az elmaradt haszon biztositását. A tüzeset rögtöni bejelentése kötelezettségének esetében elegendő, ha a biztositott két nap alatt jelenti be a tüzesetet. Életbiztositás esetében, ha a biztositás nem a biztositott életére köttetett, a szerződés érvényességéhez a másik fél irásbeli beleegyezése szükséges. Ha a dijfizetés három évi időközre megtörtént, a biztositottnak joga van a biztositási szerződést dijfizetés nélküli biztositási szerződéssé alakitani. A szerződés átalakulása következik be akkor is, ha a biztositó a dij nem fizetése miatt felmondja a szerződést.

— **A közjegyző felelőssége.** A Reichsgerichtnek e kérdésben hozott itélete élénk vitára adott alkalmat a német jogi irodalomban. A váltóbirtokos váltót ad át 9½ órakor reggel a közjegyző irodájában óvás felvétele czéljából az irodavezetőnek azzal a megjegyzéssel, hogy ma van az utolsó nap az óvás felvételére. Az irodavezető elkésetten nyujtja át a váltót a közjegyzőnek. A váltóbirtokos pert indit a közjegyző s az irodavezető ellen. A Reichsgericht az irodavezetővel szemben helyt ad a keresetnek, de a közjegyzővel szemben elutasitja azon indokolással, hogy a váltónak az irodavezető részére való átadásával még nem létesült szerződés a közjegyző és a felperes között. Mig Schultze-Görlitz helyesli a Reichsgericht itéletét, addig Eichhorn, bár elfogadja az itélet jogi diagnosisát, a Treu und Glauben figyelembevételével a közjegyző felelősségét megállapitja. Max Jacobsohn a Deutsche Juristen-Zeitungban közzétett czikkében helyteleniti a Reichsgericht itéletét. Szerinte a közjegyző az irodájának felállitásával hallgatag felelősséget vállal a közönséggel szemben, hogy az irodájába hozott okiratok addig is, még ő elébe kerülnek, a kellő gondozásban fognak részesülni. A felelősség elháritásához kifejezett akaratnyilvánitás szükséges.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 32. SZ. Budapest, 1903 augusztus 7.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az uzsora-törvényjavaslatról. *Dr. Balogh Jenő* egyetemi tanártól. — A kereskedelmi üzletek átruházása. *Dr. Fenyő Sándor* nagyváradi ügyvédtől. — *Jogirodalom:* 1. A tulajdonjog alaptanai. Irta dr. Ágoston Péter nagyváradi kir. jogakad. tanár. 2. A birtok védelme a magyar jogban, különös tekintettel a kodifikáczióra. Irta dr. Nyári Jenő. *Dr. Szladits Károly* törvényszéki birótól. — *Törvénykezési Szemle:* A száz koronán alóli sommás perben hozott itélet végrehajthatóságáról. *Göllner Károly* kir. táblai birói czimü és jellegü kir. járásbirótól. — A Kbtk. 111—114. §-airól. *Halmi Bódogtól.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az uzsora-törvényjavaslatról.

Az ujabb kor büntető törvényhozásának történetében az uzsorára vonatkozó rendelkezések változása a legérdekesebb tünetek egyike.

I. *Törvényhozási előzmények és a külföldi jogok.* A XVIII. század közepétől fogva több mint egy századig az a felfogás volt uralkodó, hogy a törvényhozásnak a törvényes kamatlábat meghaladó kamatok kikötését vagy szedését kell büntetnie.

Ez álláspont tarthatatlanságának felismerését a XVIII. század végén, illetőleg némely államokban csak a XIX. század folyamán követte az uzsoratörvények eltörlése.

Minthogy az ilyképpen felszabaditott uzsora több államban óriási pusztitásokat tett: ujból felismerték a büntetőjogi szabályozás szükségességét, de mivel a korábbi tényálladéki ismérvek (a kamatmaximum átlépése) rég tarthatatlannak bizonyult: a törvényhozások, jelesül az 1880 május 24-éről kelt német birodalmi és az 1881 május 28-iki osztrák uzsoratörvény [1] uj ismérveket kerestek.

Külön uton járt az angol, a franczia és az olasz törvényhozás. Anglia 1854-ben eltörölte uzsoratörvényét és csak 1900-ban szabályozta a pénzkölcsönüzletet.[2]

Francziaországban, melynek jogi irodalma nem tárgyalja behatóbban e kérdéseket, még az elavult 1850-iki törvény van hatályban és a Btk.-nek a gazdasági visszaélésekre vonatkozó rendelkezései nem kielégitők.

Olaszországnak nincs uzsoratörvénye.[3] Az 1889. évi Btk.-nek 415. czikke csak a kiskoruak és gondnokság alá helyezettek szükségleteinek, szenvedélyeinek és tapasztalatlanságának kihasználását bünteti, szigorubban ugyan, de körülbelül ugyanolyan tényálladékkal, mint Btk.-ünk 385. §-a.

De az uzsoratörvény hiányát Olaszországban is sokszor élénken érezték. 1894-ben Della Procca és Aguglia képviselők, 1900-ban pedig Gianturco igazságügyminiszter terjesztettek be olyan javaslatokat, melyek a német törvény mintájára készültek. E javaslatok a parlamenti viszonyok folytán nem váltak törvényekké.[4]

II. *Az uzsora fogalmának kiterjesztése minden kétoldalu jogügyletre.* A fentebb emlitett német és osztrák törvények csak a hitelezés vagy fizetési halasztás adása alkalmával elkövetett uzsoráról rendelkeztek. Több államban azonban csakhamar bebizonyult, hogy az uzsorások a kötelezetteknek egész gazdasági létét tervszerüleg szokták kizsákmányolni és erre a czélra a legkülönbözőbb kétoldalu jogügyleteket (különösen munkabéri szerződés, állatok tartása és vétele, adásvétel, földterület átengedése stb.) használták fel, amit a német irodalom — bár egyáltalán nem találóan — «dologi, illetőleg áru-uzsora» elnevezéssel jelölt meg.

Az uzsora fogalmának a hitelezésre való korlátozása miatt már most számos uzsorás jellegü ügylet büntetlen maradt és a tisztességes üzleti forgalomnak, valamint a gyengébb kereskedelmi osztályoknak megvédése végett az eddigi, elégteleneknek bizonyult törvényhozási rendelkezések helyett ujakat kellett keresni.

Egy társadalmi egyesület: a németországi «Verein für Socialpolitik» jelölte meg először az e tárgyban szerintem egyedül helyes utat: mindenekelőtt tüzetes adatgyüjtéssel felderitette, hogy a gazdasági visszaéléseknek különösen milyen fajai veszélyeztetik némely alsóbb társadalmi osztályoknak vagyoni létét és ezen az alapon vizsgálta aztán a társadalmi, kormányzati és törvényhozási intézkedéseknek azt a nagy összességét, amely ezen üzelmek visszaszoritására legalkalmasabbnak mutatkozik.[5]

A társadalompolitikai egyesület által összegyüjtött gazdag anyag felhasználásával alkotta meg a német törvényhozás az 1893 junius hó 19-én kelt novellát, mely (a német Btk.-be beszurt 302. *a)* §.) bünteti az uzsorát, ha az «valamely kölcsönre vagy fizetési halasztás adására vagy más oly kétoldalu jogügyletre vonatkozólag, mely ugyanezen gazdasági céloknak szolgálni van hivatva», követtetett el, továbbá (302. *e)* §.) bünteti azt is, aki «más, mint a 302. *a)* §-ban meghatározott faju jogügyletre vonatkozólag iparszerüleg vagy szokásszerüleg» uzsoráskodik.[6]

[1] E törvényeket magyar forditásban közöltem «Az uzsora ellen» czim alatt a Magyar Gazdaszövetség által kiadott gyüjteménynek 65—69. lapjain.

[2] A Money-lenders Act-nak magyar forditását közöltem id. helyen 71—73. ll.

[3] Az olasz irodalomnak idevágó fontosabb termékei a következők: Andreani Delle leggi contro l'usura 1888; A. Farese Dell'usura 1897. Az olasz folyóiratokban régebben e tárgyról értekeztek: Vidari a Carlo F. Ferraris által szerkesztett «Annuario delle scienze giuridiche, sociali e politiche II. évf. (1881) 1—32. ll.; Miraglia L'usura et il diritto a «Filangieri» folyóirat 1884. évf.; Comonaco a Schupfer-féle Rivista critica II. évf.

[4] A fentebbi adatokat Brusa Emil turini egyetemi tanár, az olasz u. n. «classicus» iskolának jelenlegi vezére volt szives felkérésem folytán a mult évben velem közölni. Ugyanő a következőket is irja: «Meg kell azonban vallanom, hogy különösen egyes, főleg mezőgazdasággal foglalkozó vidékeken (régions) az uzsoratörvény hiányát eléggé érezzük. Az 1889. évi «legge della sicurezza publica» 67—71. czikkei tartalmaznak ugyan szabályokat a kézizálog-kölcsönügyletről, de ez a hiányt egyáltalában nem pótolja».

[5] A társadalompolitikai egyesület a német birodalomban pusztító uzsorás-ügyleteket négy csoportra osztotta, megkülönböztetvén a pénz- és hitelügyleti, az állatok vétele és bérbeadása körül üzött, továbbá a föld- és az áru-uzsorát. Ezen négy csoportra nézve kérdőpontokat állapitott meg és az azokra vonatkozó adatok közlésére vidékenkint kért föl egyes, az illető vidék viszonyainál fogva legalkalmasabbnak mutatkozó egyéneket, a társadalom legkülönbözőbb rétegeinek önzetlenebb és lelkiismeretesebb munkásai közül. A jelentések és vélemények gyüjteménye «Der Wucher auf dem Lande, Berichte und Gutachten, veröffentlicht vom Verein für Socialpolitik, Leipzig, 1887. (Schriften des Vereins für Socialpolitik, Band 35)» czim alatt tétetett közzé. E gyüjtemény tartalma hazai viszonyaink szempontjából is nagyon tanulságos.

[6] E tczikk teljes szövegét közöltem id. véleményem 65—68. ll.

Szintén nemcsak a hitelezésre, hanem minden kétoldalu jogügyletre vonatkozólag bünteti az uzsorát a Stooss Károly bécsi tanár által a schweizi szövetségtanács megbizásából szerkesztett javaslat (1894. évi szövegezés 80—81. czikk) és az 1902 május 22-iki norvég Btk. (296., 297. §§.) is.[7]

III. *Hazai jogunk és reformja.* Az uzsoráról és káros hitelügyletekről szóló hazai törvényünk (1883: XXV. tcz.) az 1880. évi német és az 1881. évi osztrák uzsoratörvény alapján készült és azok álláspontját emeli érvényre.

E törvény hatálybalépte után az uzsora tovább is pusztitott és ezenfelül a gyakorlati alkalmazásban még egy körülmény növelte a bajokat.

Habár Zsögöd-Grosschmid Béni t. kartársam fényesen és meggyőzően bizonyitotta,[8] hogy törvényhozásunk az uzsora tényálladékát nem szoritotta a kölcsönügyletek körére, mindamellett Curiánknak mind polgári, mind büntetőtanácsai ismételve azt a felfogást emelték érvényre, hogy az id. tcz. «csakis kölcsön- és (vagy illetőleg) hitelezési ügyletek esetében alkalmazható.»

E birósági gyakorlat következtében az uzsorás-ügyleteknek különböző fajai — amint ezt hivatalos adatok is minden kétségen felül helyezték — hazánk egyes vidékein az alsóbb néposztályoknak jelentékeny részét, akadályozás és megtorlás nélkül, pusztithatták, sőt tönkre is tették, illetőleg a legszegényebb osztályoknak gazdasági erejét évtizedeken át lenyügözték.

E tény felismerése után az igazságügyi kormány, továbbá egyes érdekelt körök, kongresszusok és tanácskozmányok az utóbbi években tüzetesen vizsgálták az uzsorára vonatkozó hazai adatokat. Az idevágó vizsgálódások közül kiváló figyelmet érdemelnek azok a nagybecsü tanulmányok, melyeket a Magyar Gazdaszövetség igazgató-választmányának 1901. évi november 22-én tartott ülésén (első sorban, de nem kizárólag, az u. n. gabonaelővételi ügyletek körül felmerült panaszok folytán) több szakférfitól kivánt és amelyek közül főleg Kunz Jenő, Králik Lajos és Zsögöd-Grosschmid Béni véleményei válnak ki, továbbá a Gazdaszövetség által 1902 május hóban tartott tanácskozmány.[9]

Meglepő, hogy a hazánkban gyüjtött adatok, melyek egészükben még nincsenek közzétéve,[10] mily sok irányban tüntetnek fel hasonló visszaéléseket azokkal, melyeket a németországi társadalompolitikai egyesület által tartott tanácskozmány másfél évtized előtt megállapitott. Mi okozta ezt? Az-e, hogy egyes üzleti körök hazánk területén is megpróbálkoztak a német birodalomban már hasznosaknak bizonyult bizonyos ügyletekkel, vagy más tényezők, ennek eldöntését gazdasági viszonyainknak alaposabb ismerőjére kell biznom.

Ez a bizonyitott tény megmagyarázza, hogy a Magyar Gazdaszövetség által felkért véleményezők közül több kiváló szakférfi is törvényhozásunk számára a német, 1893. évi novellához hasonló rendelkezéseket javasolt azon az alapon, hogy gazdasági életünkben ugyanolyan bajok mutatkoztak, mint amilyenekkel szemben a most emlitett ujabb intézkedés célirányosnak bizonyult.[11]

Azonban az uzsora tényálladékának szük körvonalozásán felül más okok is mellőzhetlenné teszik tételes jogunknak módositását és kiegészitését. Ilyen főleg törvényünknek az a szabálya, hogy az uzsora rendszerint csupán magáninditványra üldözhető, ami a legtöbb esetben kizárja a büncselekmény megtorolhatását, sőt az uzsorás-ügyletek érvénytelenithetését is.

Már itt ki kell emelnem, hogy a magyar javaslat nem követte a fentebb emlitett tanácsokat, hanem uj utakat vág, nem másolja a német novellát és az utóbbiban nem érintett számos kérdést is szabályozván, egészében önálló alkotásnak tekinthető.

IV. *A javaslat jelentősége, tartalma és némely részlete.* Az igazságügyi kormány megbizásából 1902-ben több szakférfi (Baumgarten Izidor, Szászy Béla és e sorok irója) készitett tervezeteket az 1883. évi XXV. tcz. módositása tárgyában.

E tervezetek alapján 1902 novembertől 1903 januárig Plósz Sándor igazságügyminiszter elnöklete alatt szükebbkörü tanácskozmány tartatott.

Plósz Sándor igazságügyminiszter a személyes vezetése mellett kidolgozott és a korábbi tervezetektől gyökeresen eltérő törvényjavaslatot a képviselőházhoz f. évi május 29 én nyujtotta be.[12]

1. A javaslat jelentőségét abban látom, hogy ez a kis embereket védő törvényhozási intézkedéseket kezdeményez, a mennyiben az alsóbb néposztályok tagjainak (kisiparosoknak, kisbirtokosoknak, napszámosoknak, stb.) helyzetét iparkodik biztositani az uzsorás-ügyletekkel szemben és megóvni törekszik őket a gazdasági létüket fenyegető kizsákmányolástól.

2. Törvényünk értelmében az uzsorás-ügylet rendszerint csak a bünvádi eljárás során és csak akkor érvénytelenithető, ha a büntető bíróság az uzsorát megállapitotta. Ezzel szemben a javaslat nagyon helyesen felállitja azt az általános magánjogi szabályt, hogy minden uzsorás-ügylet, (amelynek fogalmát a 6. §. határozza meg,) semmis és habár esetleg nem is büntethető, azt a polgári perben minden esetre érvénytelenittetni lehet. Ha az uzsora büncselekményt is megállapit, az általános szabályok szerint a sértettnek választásától függ, vajjon az adhæesio utján a bünperben vagy polgári per utján kivánja-e az uzsorás-ügyletet érvénytelenittetni.

A most emlitett alapon a javaslat különválasztja az uzsorának magánjogi (6. §.) és büntetőjogi (1. §) fogalmát[13] és az uzsorás-ügyleteknek csak egyes eseteit, illetőleg bizonyos esetét csupán feltételesen, t. i. ha tervszerüleg volt elkövetve, nyilvánitja büntetendőknek.

Minthogy a magánjogi fogalmat megállapitó 6. §. tar-

[7] Forditásukat közöltem id. h. 70—71. ll. Teichmann baseli tanár közlése szerint (Gerichtssaal LXII. k. 178—188. ll.) a norvég javaslatnak idevonatkozó §-ai a törvény szövegében változatlanul maradtak.

[8] A Magyar Gazdaszövetség felkérése folytán irt nagybecsü tanulmányában; közölve «Az uzsora ellen» czimü gyüjteményben és különlenyomatban is. Idevonatkozó rész id. gyüjt. 95—132. ll. A hitel- és reáluzsora közti különbség ugyanott 183. l. van kifejtve.

[9] E véleményeket és a tanácskozmány jegyzőkönyveit egy kötetbe foglalva kiadta a Magyar Gazdaszövetség ily czim alatt: «Az uzsora ellen». Budapest, 1902. 288 l. A tanácskozmányon szövegezett törvénytervezetet terjesztett elő Angyal Pál pécsi kartársam (id. gyüjtemény 254—256. ll.), aki tervezetét bővebb indokolással a «Magyar Kodifikáczio» szaklap II. évf. 1. és 2. számaiban is közzétette. Ezenfelül emlitendő dr. Csillag Gyula egyetemi tanárnak 1901-ben az O. M. G. E. codificationális bizottsága részére irt becses tanulmánya.

[10] Az országnak minden vidékén hivatalosan gyüjtött számos adatot közöltem a Gazdaszövetség felhivása folytán irt véleményemben. (Idézett gyüjt. 73—80. ll.) A Gazdaszövetség szaktanácskozmányán több tag, igy: a máramarosi viszonyokról Mihályi Flóris (id. gyüjt. 229—237. ll.), a kassai kir. itélő tábla területére nézve Berczelly Jenő (idézett gyüjt. 239—241. ll.), a királyhágóntuli megyékből Betegh Imre (idézett gyüjt. 243—244. ll.), Torontálmegyéből Poroszkay Béla (idézett gyüjtemény 244—246. ll.), Törökszentmiklósról Kuthss Bálint (id. gyüjt. 246—249. ll.), az erdélyi részekből Gidófalvy István kolozsvári kir. közjegyző (idézett gyüjt. 274—278. ll.) közölt adatokat.

[11] E nézettel szemben éles gunnyal kel ki Zsögöd-Grosschmid. (Id. vél. 90—92. ll., továbbá 180. és köv. ll.)

[12] A javaslatnak egyes rendelkezéseit eddig birálták: Edvi Illés Károly t. barátom (Budapesti Hirlap 1903 junius 6-iki 153. sz. 1—2. ll.) és dr. Oláh Dezső (Jog XXII. évf. 1903 junius 7-én megjelent 23. sz.); tüzetesen tárgyalta Angyal Pál barátom. (Magyar Jogász-Ujság II. évf. 12. sz. 237—241., 13—14. sz. 257—261.)

[13] E czikk keretében ezen fogalmaknak minden részletével nem foglalkozhatom. Tüzetesen tárgyalja azokat Angyal id. ért., id. h. 239—241. és 257—260.

talmazza a tágabb, az általános szabályt; minthogy továbbá az uzsora ellen nem a bünvádi eljárás során, hanem a polgári per utján lehet hatályosabban küzdeni és igy általában a javaslatnak magánjogi rendelkezéseire helyezném a fősulyt: ezeknél fogva részemről inkább helyeselném, ha a 6. §. helyeztetnék előbbre. A javaslat kétségkivül kizárólag azért választotta az ellenkező sorrendet, mert az 1883: XXV. tcz.-et kivánja módositani, illetőleg kiegésziteni, tehát annak rendszeréhez csatlakozott.

Az 1. §-ban büntetendő uzsorának két lényegesen eltérő ismérvekkel biró csoportja van egybefoglalva. Ennek következtében ez a § tultömött, illetőleg nehézkes és minden esetre kivánatos, hogy ez a két tényálladék a későbbi bizottsági tárgyalások folyamán két külön §-ba választassék szét. Egyébként az 1. §-ban szabályozott két csoportnak ilyen bifurcatioja igazságügyminiszterünknek egészen önálló eszméje, melynek külföldi előképe nincs.

Az uzsora eseteinek első csoportja az, midőn az uzsorát akár hitelnyujtás és általában bármely szolgáltatásának előlegezése fejében, akár a másik felet terhelő kötelezettség teljesitésére engedett halasztás vagy a másik fél ellen fenálló valamely követelésének módositása vagy megszüntetése fejében, a vele szerződő fél szorult helyzetének, könnyelmüségének, értelmi gyöngeségének vagy tapasztalatlanságának kihasználásával, köt ki, a maga vagy harmadik személy javára, oly vagyoni előnyt, amely a saját szolgáltatásának értékét az eset körülményeihez képest feltünően aránytalan mértékben meghaladja.

A javaslat, okulva a birósági gyakorlatunkban az 1883: XXV. tcz. értelmezése körül keletkezett, bár helytelenül megszoritó értelmezésen, szükségesnek találta a részletező, részben magyarázó szövegezést. Ezt könnyü birálni és kifogásolni, de akkor, midőn Zsögöd-Grosschmidnek mélyreható jogi fejtegetései (id. h. 95—132.) birósági gyakorlatunkban teljesen hatástalanok maradtak, e részletezés szükségességét nem lehet elvitatni. Ez a részletezés azt jelenti, hogy büntetendő lesz az az uzsora, amely bármely vagyoni értékü szolgáltatásra irányuló kétoldalu szerződésnél felmerülő hitelezés (előlegezés) körül követtetik el, valamint az is, amelyet a hitelező már fenálló követelésének módositása vagy megszüntetése alkalmából utólagosan követ el.

«Bármely más esetben», vagyis a fentebbi körülirás alá nem eső jogügyleteknél, t. i. a javaknak egyidőben végbemenő cseréjét közvetitő szerződéseknél az uzsorás-ügylet éppen a forgalmi érdekek megbénitásának elkerülése végett csak akkor büntettetik, ha az uzsorásfél a másik fél szorult helyzetének, könnyelmüségének, értelmi gyöngeségének vagy tapasztalatlanságának tervszerü kihasználásával köti ki vagy szerzi meg a szintén fentebb körülirt feltünő vagyoni előnyt. Az uzsorás-ügyleteknek ez a második csoportja tehát csak akkor fog büntettetni, ha tervszerü kiszámitással köttetett. Tervszerüség hiányában is azonban az uzsorás-ügylet magánjogilag, polgári per utján érvénytelenithető lesz.

Az 1. §. ellen ezideig Edvi Illés Károly igen t. barátom intézte a 12. jegyzetben idézett czikkében a legélesebb támadást. Ilyen tekintélyes oldalról jövő birálattal — legalább e czikknek szük kerete által engedett mértékben — foglalkoznom kell.

T. barátom mindenek előtt felveti a kérdést: «Mi az uzsora lényege?» s erre igy felel: szolgáltatás és ellenszolgáltatás olyan mértékü aránytalansága, amely az egyik szerződő fél anyagi romlását előidézni vagy fokozni alkalmas. «Ez utóbbi ismérvnek az anyagi romlásnak» lényeg gyanánt való felállitása sem a tételes jog, sem az elmélet szempontjából, egyáltalában semmivel sem igazolt. Maga tételes törvényünk is csak alternative, az uzsorának egyik meghatározásánál emliti az anyagi romlást és az 1883: XXV. tcz. 1. §-a, tekintet nélkül a kölcsönvevő anyagi romlásának előidézésére,[14] uzsorát állapit meg akkor is, «ha a szolgáltatás és ellenszolgáltatás közt szembeötlő aránytalanság mutatkozik.»

Ha végigtanulmányozzuk a hatályban levő fentebb (I. és II. alatt) emlitett törvényeket és törvényjavaslatokat, az osztrák törvényt kivéve, egyik sem állapitja meg az uzsora ismérveül a kárositottnak gazdasági romlását és az osztrák is nem anyagi, hanem gazdasági romlást emlit.

Részemről ezt az ismérvet nemcsak nem emliteném az uzsora lényegének, hanem nem is venném fel a tényálladékba. Azt ugyanis: mikor kezdődik, illetőleg fokozódik valakinek vagyoni romlása? lehetetlen biztosan eldönteni. Ezenfelül az anyagi romlás előidézése éppen a legszegényebb néposztály tagjaira nézve nem volna a büntetendőségnek elégséges ismérve. A kinek semmije sincs, az nem juthat vagyoni vagy anyagi romlásba, mert jelenleg is teljesen vagyontalan, már pedig részemről határozottan legnagyobb sulyt helyezek arra, hogy lehetőleg megakadályoztassanak, illetőleg megtoroltassanak azok az üzelmek, melyekkel a legszegényebb munkások, kisiparosok, napszámosok, stb. gazdasági erejét (munkabéri szerződés, stb. utján) hazánk számos vidékén is a hivatalos adatok szerint is (l. 10. jegyzet) az üzletszerü uzsorások felháboritó módon kizsákmányolják. Legnagyobb sulyt helyezek erre abból az okból is, mert a könnyelmü pazarlókat semmiféle törvényhozás sem fogja az uzsorás ügyletektől megóvni, ellenben a gyengébb osztályokot megfelelő intézkedésekkel meg lehet menteni.

Edvi Illés Károly ur kifogásaival szemben részemről helyeslem, hogy a javaslat védeni kivánja az értelmileg gyengéket is, akik t. i. szellemi tehetségeik gyarlóságánál fogva nem tudják a szolgáltatás és ellenszolgáltatás mértékét helyesen megitélni, valamint hogy oltalmazza az uzsorás kizsákmányolásával szemben nemcsak azt, aki vagyoni szorultságban, hanem pl. szeretett gyermekének sulyos betegsége következtében vagy más hasonló intellektuális kényszer hatása alatt szorult helyzetben van.

Meg vagyok győződve afelől is, hogy mihelyt a czikkiró urnak ideje lesz a javaslatot mélyebben tanulmányozni, ha kiindul abból, hogy az 1. §-ban egybefoglalt két esetet elkölönitve kell szemügyre venni, a javaslatot nem fogja oly érthetetlennek tartani, mint id. czikkében.[15]

3. A javaslat az uzsora büncselekményének tényálladéki ismérvei közül nem vette fel a szokás-, illetőleg üzletszerüséget. Ezt feltétlenül helyeslem, egyrészt azért, mert e fogalmak jelentménye ma is szerfelett vitás, másrészt, mert azok felvétele esetében az uzsora megállapithatása nagyon megnehezittetnék.

4. A hazánk egyes vidékein elharapódzott uzsora lehető visszaszoritásának biztositékát nem a jelenlegi büntetési tételek emelésében, hanem a tényálladéki ismérveknek kiszélesbitésében a hivatalból való üldözhetés megállapitásában és abban látom, hogy ha a törvényhozás az uzsorásnak vagyoni felelősségét jelenlegi jogunknál szigorubban állapitja meg; végre, ha az uzsora megállapitása esetében mód lesz nyujtva a polgári eljárásnak, különösen a végrehajtási intézkedéseknek felfüggesztésére.

Igen helyeseknek tartom a javaslatnak azon rendelkezéseit (7—10. §§.), melyek a feleknek visszatéritési kötelezettségét, valamint a polgári és a büntető eljárás viszonyát állapitják meg.

Egyébként az uzsorának minősitett eseteiben (2. §.) a büntetés emelése elég jelentékeny. Mig ugyanis az 1883:

[14] A mint már Angyal kartásam (id. ért. 240. l.) kiemelte, ezt maga Edvi Illés Károly is (A büntetőtörvénykönyv magyarázata 2-ik kiad. III. k. 561.) igy tanitja.

[15] Edvi Illés Károly barátom birálatának egyéb részleteivel szemben csatlakozom azokhoz, a miket Angyal Pál kartársam (id. ért.-ben) bővebben kifejtett. Az 1. §-ban emlitett ismérveket különben fentebb (2. alatt) fejtegettem.

XXV. tcz. 2. §-a értelmében a büntetésnek legkisebb mértéke egy nap[16] fogház, a javaslat szerint a rendes minimum hat havi börtön volna.

Figyelembe véve bíróságainknak azt a többször jelentkező hajlandóságát, hogy a büntetésnek legkisebb mértékét közelitik meg vagy alkalmazzák, ez mégis jelentékeny szigoritásnak tekintendő.[17]

A javaslat 2. §-ának utolsó bekezdésében és a 3. §-ában tervezett uj mellékbüntetések (kiutasitás, eltiltás az engedélyhez kötött ipar vagy foglalkozás folytatásától) bizonyára hatályosak lesznek. Az elitéltetésnek hirlapi uton való közzététele, melyet egyesek az előkészitő tárgyalásokon mellékbüntetésül szintén ajánlottak, főleg azért mellőztetett, mert az a könnyelmü emberek előtt az üzletszerü uzsorások részére valóságos reklám gyanánt szolgált volna. Felhivás volna arra, kihez forduljanak.

5. Nagy jelentőségünek és feltétlenül helyesnek tartom, hogy a javaslat megszünteti az uzsorának magáninditványi jellegét. Ezt a javaslat természetesen nem mondja ki kifejezetten, hanem az által, hogy az eljárás megindításához nem kiván magáninditványt és igy a hivatalból való üldözés szabályát állitja vissza.

Bizonyitottnak tartom, hogy az 1883: XXV. tcz.-nek a magáninditványt kivánó rendelkezései nagy mértékben előidézték az uzsora elharapódzását és gátul szolgáltak az erélyes megtorlásnak.

Az alsóbb néposztályokhoz tartozó sértettek ugyanis nem tudnak és nem mernek élni az inditványozás jogával. Nem ismerik a törvénynek a magáninditvány alakiságait szabályozó rendelkezéseit, nem mernek feljelentést tenni az uzsorás ellen, a ki őket gazdaságilag teljesen leigázta és a kitől gazdasági létük függ; különben is legtöbbször gyámoltalanok arra, hogy a bíróság segélyéhez forduljanak. Az a védő, oltalmazó jelleg, amiben a javaslatnak egész jelentőségét látom (l. fentebb IV. 1. alatt), csak akkor fog teljesen érvényesülhetni, ha a közhatóságok vagy egy erőskezü kormánybiztos, stb. hivatalból is utját vághatják az egész vidéket tönkretevő uzsora pusztitásainak.

V. *A kereskedelem érdekei.* A javaslat a legnagyobb gonddal kerüli a tisztességes kereskedelem megbénitását.

A javaslat természetesen az uzsorának mint magánjogi, mint büntetőjogi fogalmánál csak az általános körvonalakat határozza meg, az adott esetben a birói mérlegelés dönt. «Az eset körülményeihez képest» való mérlegelése pedig (1. és 6. §§.) teljes módot nyujt a bíróságnak arra, hogy az illető ügyletből kikötött vagy szerzett vagyoni előnynek és a szolgáltatás értékének arányát helyesen egybevethesse és igy az ügylet érvényességét, illetőleg a büntetőséget helyesen és igazságosan dönthesse el.

Ezenfelül a javaslat a nem hitelezési ügyleteknél csak a számitó jellegü, tervszerü kihasználást bünteti, a kedvező alkalomnak egyszerü felhasználását pedig megtorlás nékül hagyja (1. §. második mondat); kifejezetten kiveszi (11. §.) hatálya alól az oly kereskedelmi ügyleteket, melyek által a fél a vagyoni előnyt bejegyzett kereskedő terhére kötötte ki vagy szerezte meg, valamint a 8%-ot meg nem haladó kamatnak vagy kamat tekintete alá vonható más vagyoni előnynek kikötését vagy szerzését, stb.

Ezek a rendelkezések és hazai tapasztalataink, melyek bizonyitják, hogy bíróságaink és közigazgatási hatóságaink (jelesül a törvényhatóságok közigazgatási bizottságai) két évtizeden át az 1883: XXV. tcz. rendelkezéseit nemcsak kiterjesztőleg nem értelmezték, hanem határozottan megszoritólag alkalmazták, az érdekelt köröknek teljes megnyugtatást nyujtanak a felől, hogy a javaslat törvénynyé válta esetén nem fogja sérteni a tisztességes kereskedelemnek jogos érdekeit.

VI. *Eredmények.* A bizottsági tárgyalások folyamán a javaslatnak egyes rendelkezései előreláthatólag módosulni fognak. Ez a módositás egyes irányokban (pl. az 1. §-ban szabályozott két kategóriának külön §-okba való kettéválasztására nézve) kivánatos is; egészben véve azonban a javaslat jelenlegi szövegezésében is nagyon becses munkálat és tételes jogunkhoz képest több irányban jelentékeny haladást jelent.

A javaslat szerkesztésével és benyujtásával Plósz Sándor igazságügyminiszter növelte a törvényelőkészités terén is szerzett eddigi nagy és maradandó érdemeit.

Sajnos, hogy törvényhozásunknak ujabb alkotása a hazánk egyes vidékein pusztitó uzsorával szemben máris elkésett és igy szerfelett kivánatos volna, hogy az országgyülés a javaslattal mielőbb foglalkozhatnék. *Dr. Balogh Jenő,*
egyetemi tanár.

[16] Egészen tarthatatlan tételes törvényünknek az a rendelkezése, hogy a minősitett, sulyosabb esetekben a büntetés minimuma egy napi, a nem minősitett esetekben ellenben (1883. évi XXV. tcz. 1. §.) egy hónapi fogház.

[17] Ezt nem látom kiemelve Angyal Pál barátom czikkében, mely (id. h. 261.) egyébként enyhéknek találja a javaslat büntetési tételeit.

A kereskedelmi üzletek átruházása.

Igen gyakran háboritotta fel jogérzetünket azon nagyon elharapódzott visszaélés, hogy kereskedők, amikor kötelezettségeik esedékessé váltak, estétől-reggelig egyszerüen tuladtak az egész áruraktáron, nem félve cselekményük büntetőjogi következményétől, s a hitelező követelésétől teljesen elesett vagy kénytelen volt, hogy a veszett fejszének legalább nyele kerüljön, az adós által dictált egyezségi feltételeket elfogadni.

Az igazságügyminiszter által benyujtott és a kereskedelmi üzletek átruházásáról szóló törvényjavaslat ezen abusust akarja megszüntetni. Kérdés azonban, hogy a most beterjesztett törvényjavaslat képes lesz-e a gyakorlatban azt az eredményt létrehozni, amit céloz.

Nem kivánok a törvényjavaslatban foglalt intézkedések jogi részével foglalkozni s csak azt keresem, vajon a törvényjavaslat azon rendelkezése, hogy az üzlet átvevője a kereskedelmi üzlet előbbi kötelezettségeiért a hitelezőkkel szemben már a törvény erejénél fogva felelős, javitani fog-e a helyzeten s kevesbiteni fogja-e a hitelezők kijátszására irányuló csalárd üzletátruházások számát.

Nézetem szerint a törvényjavaslat ezen fentvázolt intézkedése éppen ez irányban bir legkevesebb gyakorlati érdekkel. Támogatja ezen nézetemet maga a törvényjavaslat indokolása is, amikor szószerint ezt mondja: «insolid kereskedők, akiknek az üzleten kivül többnyire semmijük sincs, egyenesen azért szokták üzletüket átruházni, hogy magukat hitelezőik irányában fenálló kötelezettségeik alól kivonják s e végből vagy számbavehető ellenérték nélkül ruházzák át az üzletet *olyas valakire, aki velök a hitelezők kijátszására nézve egyetért.*» Ez utóbbi ugyanis a gyakoribb eset, s az ilyen egyént, aki a kereskedővel az üzlet átruházásánál, a hitelezők megkárositására már eleve egyetért, absolute nem érinti a törvényen alapuló azon kötelezettség, hogy ő az átruházó kereskedő hitelezőinek anyagilag felelős, mert az ilyen egyén rendszerint egy vagyontalan strohmann, akit teljesen vagyontalansága folytán nem érdekel az, vajon adós-e vagy sem, s a hitelező a törvény intézkedése alapján egy vagyontalan személy helyett kettőt kap, követelése azonban továbbra is teljesen behajthatlan marad. Ha pedig az üzlet átvevője jóhiszemü harmadik személy, aki az üzletért a kellő értéket megadja, nem lehet jogi indokot találni arra, hogy a rosszhiszemü átruházó felelősségét, akit a törvény jogosan sujthat, a jóhiszemü harmadikra átháritani lehessen.

De egy káros gyakorlati eredményt hoz létre a törvény-

javaslat rendelkezése, amely a jóhiszemü és minden csalárd kijátszást kerülő kereskedőket sujtja s ezzel az egész kereskedelmet megbénitja, a csődbe jutott s igy existentia nélkül maradt kereskedők számát növeli. Lehetséges ugyanis, sőt gyakori az eset, hogy a kereskedő szerencsétlen constellatiók következtében üzletét nem képes haszonnal folytatni, azonban az üzlet átruházása folytán pénzhez jutván még kötelezettségeit, bár üzlete feladásával többé-kevésbbé teljesitheti. Ezeket viszont szigoruan sujtja a törvény, miután az átvevő, aki az áruraktár értékét készpénzzel kifizeti, nem hajlandó az átruházó kötelezettségeit magára vállalni s a megszorult kereskedő, miután vevőt ily körülmények között nem kap, kénytelen maga ellen csődöt kérni, ami a mai csődrendszer mellett egyenlő a kereskedőnek mint ilyennek halálával, mivel a kereskedő ugyan üzlet nélkül marad, adósságai azonban rendszerint egészen fenmaradnak s ki van zárva még a lehetősége is annak, hogy valaha lábra álljon.

Azt hiszem, hogy ezen kérdést csak a büntetőjog terén lehet megoldani még pedig akként, hogy a rosszhiszemü üzletátruházóval összejátszó üzletátvevő bünsegédi minősége megállapittatván, amit eddigi büntetőjogi gyakorlatunk a «concursus necessarius» büntetőjogi elv alapján került, a büntetéstől való félelem az összejátszások számát kevésbiteni, a törvény szigoritása pedig a minimumra redukálni fogja.

Dr. Fenyő Sándor,
nagyváradi ügyvéd.

Jogirodalom.

1. A tulajdonjog alaptanai. Irta dr. Ágoston Péter nagyváradi kir. jogakadémiai tanár. (Budapest, 1903. Politzer, 404 oldal, 8 korona.) — 2. A birtok védelme a magyar jogban, különös tekintettel a kodifikáczióra. Irta dr. Nyári Jenő. (Budapest, 1903. Grill, 96 oldal.)

1. *Ágoston Péterrel* egy rokonszenves tudós egyéniség lép be a magyar magánjog munkásainak gyér soraiba. *Modern* jogász, aki sohasem téveszti szem elől, hogy minden jogi constructio gyakorlati életczélok szolgálatában áll s minden jogviszonyban jóleső józansággal a czélgondolatot keresi; de amellett igazán *jogász* is, aki tudja, hogy a jog czéljait csak szabatosan rendszerezett, élesen elhatárolt tételekkel érheti el. Jogászilag fegyelmezett elme, aki a magánjogi dogmatika szertárával teljesen rendelkezik; s ebben a pandektatudásban oly szegény országban ezt a körülményt még professzoremberrel szemben sem felesleges kiemelni.

Ágoston müve tulterjed a czimében jelzett kereteken; nemcsak *alaptanokat* nyujt, hanem a tulajdonjog intézménye nagy részének beható monographikus feldolgozását. A munka a következő rendszeren épül fel: Az első könyv a magyar tulajdonjog történetét tartalmazza, a legrégibb időktől a tulajdon intézményének 1848. évi átalakulásáig, az urbéri kapcsolattal s az annak megszünése nyomán fenmaradt jogviszonyokkal együtt. A második könyv foglalkozik a tulajdonjog voltaképpi alaptanaival: a tulajdonjog természetével, tárgyával és tartalmával s ezekből az elemekből szerkeszti meg végül a tulajdonjog fogalmát. A befejező harmadik könyv pedig részletesen tárgyalja a tulajdonjognak két különleges alakját: a közös tulajdont és a hitbizományt.

A történeti résznek rendkivül lelkiismeretes, az okirati anyag bő felhasználása mellett való feldolgozásával Ágoston becses szolgálatot tett a magyar magánjog történetének, mely éppen e rész monographiájának hijjával volt. Jogtörténeti kutatásainak érdemével hivatott oldalról kétségkivül külön fognak foglalkozni s azért az alábbiakban csak a dogmatikus részek méltatására szoritkozunk.

Mint már jeleztük, a szerző a tulajdonjog elemeinek részletes kifejtésével, inductive épiti fel a tulajdonjog fogalmi szerkezetét. Gondolatmenete a következő: A tulajdonjog dologra vonatkozó absolut jog, mely a dologra való behatástól mindenki kizárására jogosit. A kizárás czélja a dologgal s a dolog felett való tényleges és jogi rendelkezés biztositása; ez a rendelkezés azonban csak a törvény által vont határon belül van megengedve, másfelől pedig a tulajdonjog is csak annak kizárására jogosit, akinek nincs a dologra vonatkozó s igy a tulajdon korlátjaként jelentkező joga. Ágoston ehhez képest szakit azzal a szokásos felfogással, amely in thesi korlátlannak képzelt tulajdonjoggal szemben kétféle korlátokat állit fel: a törvényen és a magánrendelkezésen alapuló korlátokat. Ezzel szemben a szerző helyesen jelöli meg az u. n. törvényes korlátokat «*a tulajdonjog tartalmát nemlegesen meghatározó törvények*»-ként, amelyek nem egy képzelt (s tételesen nem létező) tulajdonjog korlátlanságát szoritják mederbe, hanem amely törvények éppen maguk határozzák meg a tulajdon intézményének concret, tételes alakját. A tulajdonjog *intézményének* nem lehetnek korlátai, hisz épp ezek az u. n. korlátok alkotják más jogtételekkel együtt *magát* az intézményt. Korlátja csak az *egyes tulajdonos jogának* lehet; és pedig vagy az idegen dologbeli jogok vagy az elidegenitési és terhelési tilalom alakjában: azok a ténybeli, ezek a jogi rendelkezés korlátai. *Ezen — az irodalomban idáig kellően meg nem világitott — alapgondolatnak tüzetes kifejtése a szerző különös érdeme* s az ez alapon felépülő constructio igen gyümölcsözőnek bizonyul, mint ezt különösen *a szomszédjog* tárgyalása mutatja, amely különben is a könyvnek egyik legszebb fejezete.

A vezető gondolatok ezen helyes kidomboritása mellett, mely erős kapcsokkal biztositja a mű egységét, a részletek kidolgozása nem egészen egyenletes. Egyes kérdéseknek nagyon éles dogmatikai fejtegetése mellett, minők például a dologiság lényege (anélkül, hogy a dologi és kötelmi jog határkérdésének megnyugtató megoldása sikerült volna, ami egyébiránt nem a szerzőnek, hanem az egész jogtudománynak hibája), a dolog fogalma (a természeti erők dologi voltának érdekes fejtegetésével), a viztulajdon, a közszükségjog s a magánjogi végszükség helyes kiemelése stb.), találkozunk részekkel, ahol a tételes szabályok egyszerü registrálása elnyomja az intézmény elvi kifejtését, mint azt különösen a kisajátitás tárgyalásánál tapasztaltuk. Az elidegenitési tilalom kérdését a szerző a Curia legujabb 74. sz. döntvénye alapján nézetünk szerint is helyesen oldja meg, noha az intézmény elvi hátterének, különösen a tilalomellenes rendelkezés jogügyleti hiányainak behatóbb tárgyalása itt is helyén lett volna; amellett a szerző az elidegenitési tilalom absolut hatályának kérdését elhomályositja, amennyiben kétségben hagy az iránt, vajon a telekkönyvbe be nem jegyzett tilalomnak van-e a rosszhiszemü harmadikkal szemben dologi hatálya? (242. l.)

A tulajdonjog különleges alakzatai közül a szerző a közös tulajdont különös dogmatikus gondossággal és nagy terjedelemben tárgyalja. Helyesen észleli itt a tulajdonközösség *szervezett* alakjait (közbirtokosság, urbéresek közösségei), de nem helyezi velük kellő ellentétbe a közönséges tulajdonközösség szervezetlenségét; ami pedig a többségi elvnek e körben való érvényesülését illeti: azt hiszszük, a szerző ebben kissé eltávolodott tételes jogunktól.

A hitbizományi tulajdonjog tekintetében a szerző álláspontja nem egészen világos. Kénytelen elismerni, hogy a hitbizománynak a hitbizományi birtokos a tulajdonosa, mert hisz az ő kezében van meg a lehetőség, hogy a megkötöttség megszüntével a tulajdonjog teljességét nyerje (391. l.); a várományosokat csupán «jövőbeli tulajdonjog» (helyesebben: dologi váromány illeti a birtokos korlátozásaként (399. l.); de akkor miért azt mondani, hogy «a hitbizományi javak tulajdonjoga az összes várományosokat s a hitbizományi birtokost együtt» illeti s igy nem szólhatni a birtokost megkötő elidegenitési tilalomról (232. l.), noha kétségtelen, hogy a hitbizományi utód várománya épp oly kihatással van a

birtokos jogállására, mint az utóörökös joga az örökösére, már pedig a hitbizományi helyettesitésnél (mely csak fokozatban különbözik a hitbizománytól) a szerző is helyesli az elidegenitési tilalommal biztositott váromány constructióját?

A részletekre nézve emelt kifogásaink azonban érintetlenül hagyják azt a fölöttébb kedvező összbenyomást, melyet a mű a maga egészében gyakorol. Különös elismeréssel kell kiemelnünk szerzőnek a német és osztrák jogirodalomban való széleskörü és beható tájékozottságát s a gondosságot, amelylyel az elméleti viták összes eltérő álláspontjait összeállitja. Azzal a megnyugvással tettük félre a könyvet, amelyet nemcsak egy tanulságos mű olvasása, hanem az a tudat is okoz, hogy a magánjog müvelői lelkiismeretes és avatott munkatársat nyertek a magyar magánjogtudomány dogmatikai kiépitésének feladatában.

—

2. *Nyári Jenőnek* a birtokvédelemről irt tanulmánya igen szerencsés irói qualitásokat revelál. Könnyed, átlátszó stylusa tiszta, világos jogászi gondolkodásnak tükre és lapidáris tételei oly elvonó és összefoglaló képességről tanuskodnak, mely különösen fiatalabb jogirónál — szerző tudtunkkal csak alig hagyta el az egyetemet — igen örvendetes és biztató jelenség. A szerző jogi dictióján és construáló képességén meglátszik a budapesti egyetemnek az az erős magánjogi iskolája, mely Zsögödöt vallja tanitómesterének. Másfelől azonban meg kell jegyeznünk, hogy éppen az összefoglalásra, az átfogó tételek construálására való hajlandóság ebben a munkában a szerzőt elvonja a részletekbe való elmélyedéstől; ugy hogy voltaképpen a birtokvédelem tanának monographiája helyett e monographiának inkább csak vázát nyujtja, sok helyütt kellőleg nem igazolt, csak nagy vonásokban odavetett tételekkel.

Bevezetésül a szerző a birtokvédelem keletkezését és alapgondolatát vázolja igen elmés összefoglalásban. Az Iheringféle birtokelmélet hivének vallja magát és Ihering tételét — tagadhatatlan ügyességgel — bizonyos irányban kiegésziti, és ezzel — szerintem ugyan helyes irányban — meg is gyöngiti. Nem ez a helye annak, hogy bővebben foglalkozzunk a birtokelmélet egyoldaluságával s azzal, hogy az igazságot alighanem a két ellentétes birtokelmélet közti compromissumban kell keresnünk; hogy a birtokot nem*csak* a tulajdonos (vagy Nyári kiegészitése szerint: a birtoklásra jogosult) kedvéért védjük, hanem védjük e mellett általában a társadalmi béke fentartása érdekében *is*, ami egyedül teszi igazolttá a különben vitiosus possessornak harmadik személyek elleni birtokoltalmát. Nem egészen értjük, miért kivánja a szerző, hogy a Tervezetnek kimondott «birtokelmélete» legyen? Azt hiszem, ez tankönyvbe való s az iró dolga, hogy a törvényből az ez által vallott «elméletet» levonja.

Vázolva a birtokvédelemnek régi jogunkban való fejlődését az 1802: XXII. tcz.-ig, a szerző áttér a birtokvédelemre vonatkozó mai tételes jogállapotnak részletes fejtegetésébe. E körben felállitott tételei igen helyesen, több helyen nagyon szép formulázásban adják vissza mai jogállapotunkat; különösen ki kell emelnünk az «egy évi birtoklás» kérdésének nagyon találó kifejtését s azt az igen érdekes kisérletet, amelyet a sommás visszahelyezéssel kapcsolatban érvényesithető kár körülirása tekintetében tesz, amely kérdés tudvalevőleg nálunk a törvényi antinomia szinte orvosolhatatlan hiányában szenved. Másfelől azonban a szerzőnek teljesen modern birtokfelfogása érzéketlenné teszi őt a magyar «jogbirtok» fogalmának méltánylására. Lehet, sőt valószinü, hogy a mai magyar jog birtokvédelmét is meg lehet magyarázni a «közvetlen» és a «közvetett» birtokos szembeállitásából; kétségtelen azonban, hogy a magyar jognak a gyakorlatban visszatükröződő felfogása ilyen esetekben a «közvetlen birtokos» helyett a «jogbirtokos» fogalmával operál, amely — a hazai talajban gyökerező — constructio szintén megérdemelte volna a tüzetesebb kifejtést.

Végül a szerző a Tervezet birtokvédelmi fejezetét taglalja. E részben előadása inkább kifejtő, semmint biráló; csak az exceptio vitiosæ possessionis kérdésében czáfolja a Tervezet álláspontját s éppen e tekintetben ellentétbe kell vele helyezkednünk. A szerző az exceptio vitiosæ-t, mint avult hagyományt s mint magával a Tervezettel ellenmondót, elejteni kivánja. Igaza van abban, hogy a törvénytelen birtok kifogása jobban helyezkedik bele mai jogunkba, mely az egy éven belül való visszafoglalást kifejezetten megengedi, mint a Tervezetbe, mely ezt a tételt nem tartalmazza; de azért a Tervezetben ez korántsem ellenmondás s nem lehet az egy évi visszafoglalás megengedettségét beleinterpretálni, annál kevésbbé, mert hisz a bizottság fentartotta a tilos önsegély ezen esetének is penalizálását, ami éppen nem zárja ki, hogy czélszerüségből nem vonjuk le e delictumnak, quoad birtokoltalom, magánjogi consequentiáit. Az exceptio vitiosæ gyakorlati nélkülözhetetlen voltára pedig egyszerüen utalok arra, amit a bizottságban annak idején erre nézve Plósz Sándor fejtett ki. (Jegyzőkönyvek (III. f. 417—418. ll.)

Mindent összevéve: a szerző rendkivül világos tájékoztató képét nyujtotta a magyar birtokvédelem tanának és némely homályos kérdés tisztázásához is sikeresen hozzájárult.

Dr. Szladits Károly.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A száz koronán alóli sommás perben hozott itélet végrehajthatóságáról.

E kérdéshez a *Jogt. Közl.* f. é. 20. és 23. számaiban közölt czikkelyek kapcsán az 1893: XVIII. tcz. szabványai alapján a kérdés eldöntéséhez szintén hozzájárulni óhajtok.

Első sorban határozó a per értékösszege. Ez a kereset, vagy az esetleg módositott kereset értékösszege, amely mellett teljesen közömbös az itéleti marasztalás összege. A föltett kérdésnél egyedül döntő perértéknek kell 100 K-án alólinak lennie, mert 100 K-án felüli perérték fenforgásánál tekintet nélkül az itéleti marasztalás összegére, felebbezésnek van a 126. §. értelmében helye. A felebbezésnek általános halasztó hatálya mellett a végrehajtásra, helyes amaz álláspont, hogy a felebbezés a végrehajthatóságot gátolja, hacsak a 117. §. eseteire nézve a biró az itéletben külön ki nem mondotta, hogy az itélet. Tekintet nélkül a «*felebbezésre*» végrehajtható.

Ámde a törvény 117. §-a kifejezett rendelkezéséhez képest csakis a «*felebbezés*» halasztó hatályának kizárását tárgyazván, azt tévesen terjesztik ki a kir. járásbiróság itélete ellen használt felülvizsgálati jogorvoslat esetére.

A 117. §. az elsőbirósági és a 169. §. amannak alkalmazásával is a felebbezési birósági itéletekben a végrehajthatóság kimondását rendeli, de az elsőbirósági itéleteknek csupán «*felebbezéssel*» megtámadható csoportjára, és a felebbezési birósági itéletek közül is csupán azokra, amely itéletek ellen a 400 K értékhatáron tul felülvizsgálatnak van egyáltalán helye.

Az 1881: LIX. tcz. 36. §-a a felebbezés halasztó hatályát a végrehajtásra általános szabályul kimondván, ez alól való kivételt szabályozza az 1893: XVIII. tcz. 117. §-a, amely eseteknél a halasztó hatályt a birói itéletben a marasztalással egyidejüen kell kizárni.

Ugyanez az 1881: LIX. tcz. 37. §-ában is szabályozás tárgya volt.

Az 1893: XVIII. tcz. 169, §. szerint végrehajthatóknak nyilvánitott másodbirósági itéletekre nézve a 188. §. utótétele rendelkezik arról, hogy az ily itélet ellen használt felülvizsgálati kérelemnek az itélet végrehajtására nincs halasztó

hatálya. A felülvizsgálati kérelemnek eszerint a másodbirósági itélet végrehajtására nézve a 169. §. szerinti végrehajthatónak nyilvánitás esetén kivül szintén halasztható hatálya van. Onként érthetően csak a törvény szerint ki nem zárt felülvizsgálati kérelem bir eme halasztó hatálylyal, mert a 400 K értékhatárig és az 1. §-nak 5. *m)* pontja esetében az értékre való tekintet nélkül nincs helye felülvizsgálatnak. A törvényben kizárt felülvizsgálat használata tehát a végrehajtásra halasztó hatálylyal sem birhatván, az utóbbi tárgyu perekben a másodbiróság nem nyilvánitja itéletét a felülvizsgálati kérelemre való tekintet nélkül végrehajthatónak, mivel a törvény szerint jogorvoslattal meg nem támadható itélet jogerős és a törvény értelmében végrehajtható.

A 100 K értéken alóli perértéknél az itélet szintén végrehajtható már a törvény rendelkezésénél fogva, mert a járásbiróságok itéletei ellen használható felülvizsgálati kérelemre nézve a törvény 210. §-ának utótétele világosan kifejezi, hogy annak «*az itélet végrehajtására halasztó hatálya nincs.*»

Ez általános szabályként áll és éppen ellenkezője a felebbezés halasztó hatályát megállapitó általános szabálynak.

S miután ekként a járásbiróság itélete ellen használható felülvizsgálati kérelemtől a végrehajtásra való halasztó hatályt a törvény feltétlenül elvonja, nem lehet e törvényszabálynak, a 117. §-nak kifejezetten a felebbezésre vonatkozó rendelkezése téves ide alkalmazása nyomán sem, egyéb értelmet tulajdonitni, mint azt, hogy a felülvizsgálattal megtámadható járásbirósági itélet már a törvénynél fogva — vagyis külön birói kijelentés szüksége nélkül — végrehajtható.

Más szóval a most emlitett elsőbirósági itéletnek biró által végrehajthatóvá nyilvánitása nemcsak felesleges, de a törvény imént hivatkozott általános jellegü rendelkezése mellett nincs is helyén, és igy arról sem lehet szó, hogy birói végrehajthatóvá nyilvánitás volna feltétele az itélet végrehajthatóságának és hogy annak hiánya, a felülvizsgálati kérelemnek az itélet végrehajtására halasztó hatályát vonhatná maga után.

Végeredmény gyanánt tehát a *Jogt. Közl.* 20. számában dr. Porkoláb közleménye szerinti arra az esetre alkalmazva a törvényt, mely szerint a 114 K 80 f. tőke és járulékáért folyamatba tett perben a kereset leszállitása után a per tárgya már csupán 89 K 32 f volt, az utóbbi összegre nézve hozott marasztaló itélet ellen használt felülvizsgálati kérelem a végrehajtásra nem volt halasztó hatályu. Vagyis a végrehajtást — a törvényben nem gyökerező ama feltételnek megkivánása nélkül, hogy az itélet végrehajthatóvá nyilvánittassék — elrendelni kellett. *Göllner Károly.*

A Kbtk. 111—114. §-airól.

A judicatura egyik nagyon bizonytalan és gyakran félremagyarázott területe a Kbtk. alkalmazása.

A homályosság és félremagyarázás igen sulyos következményekkel járhat a «Gépek és közlekedési eszközökre vonatkozó biztonsági szabályok megszegésé»-t tárgyazó kihágási eseteknél.

Az ezen fejezethez tartozó kihágások két csoportra oszlanak és pedig azokéra, amelyek hatóságilag kiadott életbiztonsági, egészséget és testi épséget oltalmazó rendelet és azokra, melyek az illető gőz-, mozdony- vagy géptársula vezetősége által saját intern hatáskörében és autonom jogkörében kiadott rendeletek és intézkedések megszegésére vonatkoznak.

Az első csoportba tartozók ugy büntetési tétel mint hatáskör tekintetében egymástól lényegesen különböznek; mert mig a Kbtk. 111. és 114. §-aiba foglalt hatósági vagy közbiztonsági és egézségügyi «ius speciale» erejével biró rendeletek megszegése egy, illetve a 114. §. esetében két hónapig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik és a delictum elbirálására a járásbiróságok birnak hatáskörrel, addig a vaspálya vagy villany vasuti társaság és más közlekedési szervek által saját hatáskörükben kiadott rendelkezések megszegése 100 illetve a 113. §. esetében 400 kig. terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik és a cselekmény elbirálása közigazgatási hatáskörbe van utalva.

Az államvasuti gépgyárak és más forgalmi és ipari központok helyén különösen gyakori, ezen cselekmények elbirálásánál tehát figyelemmel kell lenni arra, hogy a közbiztonság illetve az egészség oltalma végett kiadott mindazon rendeletek és szabályrendeletek, melyeket a Ü. Sz. a gőzkazánok tekintetében kiadott 1886. évi 22,790. számu miniszteri rendelet, ugy szintén minden általános érvényü biztonsági utasitást tartalmazó kormányrendeletbeli vagy szabályrendeletbeli intézkedés megszegése a 111., illetve 114. §. szerint minősitendő; ellenben péld. az egyes állomásokon hatósággal biró és azon egy állomásterület közbiztonsági vagy egészség-rendészete érdekében kiadott intézkedés és rendelet megszegése a 112. és 113. §. szerint minősitendő és büntetendő.

Ezen distinctio megtétele mint fentebb vázoltam, rendkivüli fontossággal bir és fájdalom, annak félreértését és a vádlott szempontjából igazán sajnos következményekkel járó összezavarását saját praxisomban is elég gyakran tapasztaltam.

Halmi Bodog.

Különfélék.

— **Vasárnapi munkaszünet a birák és igazságügyi tisztviselők részére.** Kétségtelen, hogy az elfáradás minden neme, végső okát tekintve, idegkimerülés. A szellemi munkásé ép ugy, mint azoké, kik naphosszat szivták a gépterem érczszilánkokkal vagy kenderszálacskákkal telitett levegőjét, vagy azoké, akiknek izmos barna karjától egész héten át zengett az üllővas.

És ma, mikor az állam részben a társadalmi mozgalom, az érdekképviseletek actiója következtében, részben saját initiativájából, a fizikai munkások minden csoportja részére igyekszik biztositani a «hetedik nap» nagy szociális vivmányát, csak következetes maradna, ha, jó példával járva elől, a maga többé-kevésbbé szellemi functiókat teljesitő munkásai részére is biztositaná azt. Áll ez természetesen az állami tisztviselők minden egyes csoportjára, akik között e tekintetben semmi külömbséget sem kivánunk tenni, de erről a helyről természetszerüen elsősorban a birák és igazságügyi tisztviselők érdekében emeljük fel szavunkat.

Az inspectióval kapcsolatos vasárnapi munkaszünet, mely a központi szolgálatban amugy is már alkalmazásban van, a biróságokra minden komolyabb akadály nélkül ki lenne terjeszthető.

A büntetőbiróságoknál a soros kir. ügyész, vizsgálóbiró, illetőleg járásbiró, járásbiróságoknál a némely lakbérleti sommás visszahelyezési, stb. halaszthatatlan természetü ügyek ellátására a soros panaszbiró mellett minden biróságnál teljesen nélkülözhető volna a fogalmazó személyzet vasárnapi munkája, melynek elmaradása meggyőződésünk szerint az elintézetlen ügyek számát éppen nem szaporitaná. Ugyanez áll a segédszemélyzetre is.

A hivatalnok vasárnapi munkájában, ha őszinték akarunk lenni, amugy sem valami sok a köszönet. Vasárnap a legtöbb hivatalnok későn jár a hivatalba és korán távozik. Munkáját, az egész héten át teljesitett szolgálattól kimerülten, csak immel-ámmal végzi. A vasárnapi szünet által előállandó csekély munkaquantumbeli hiányt a pihenő nap által felfrissült hivatalnoki kar fokozott ambicziója, munkakedve bőségesen ellensulyozná.

És az általunk sürgetett intézkedés megtétele csak jó hatással lehetne a magánmunkaadókra, kiknek a vasárnapi munkaszünettől még mindig idenkedő egoizmusának ekként üdvös példát szolgáltatna a legnagyobb munkaadó, az állam.

Az állam a mai, munkára alapitott társas együttlét mellett nem zárkózhatik el egymaga azon gondolat megvalósitása elől, melyet intézményszerüen maga octroyál rá a társadalom széles rétegeire.

Tudjuk, hogy létezik egy mozgalom, melynek czélja a kifejtettekkel ellenkező, s mely, hivatkozva a szegénysorsu

ügyesbajos emberek nagy számára, rendes vasárnapi törvénynapok behozatalát sürgeti. Részünkről egyáltalán nem tartjuk szerencsésnek, illetőleg keresztülvihetőnek ezt a gondolatot.

Mert melyik pörös félnek a társadalmi helyzete legyen irányadó arra, hogy a tárgyalás vasárnapra tüzessék ki? A felperesé-e, avagy az alperesé? Vagy mindkettőjüké? Nem panaszkodhatnék-e joggal keservesen az a fél, aki részéről a tárgyalásnak vasárnapra leendő kitüzését nem kérelmezte, ha az egyetlen napon, melyen a hét gondját kipihenhetné, könyörtelenül törvény elé hurczolnák?

Igazán nem tartjuk kivánatosnak, hogy a Corpus Juris Hungarici számos helyén lefektetett azt az igazi humanizmustól sugallt elvet, hogy senkit ünnep napján pörbe idézni, végrehajtási cselekménynyel zaklatni nem szabad, s melyet még a BP. is lehetőleg respektál, feláldozzuk, hogy ezentul az ünnep békéjét a szegény emberek perpatvara váltsa fel.

Az általunk sürgetett intézkedés pedig, mely, ismételjük, nem előjogot vindikál a hivatalnoknak, hanem ellenkezőleg, csak a többi polgárral egyenlő jogot, ezer és ezer család körébe varázsolna egy kis napfényt, egy kis boldogságot.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az ausztriai bíróságok személyi létszáma.** Az osztrák igazságügyminiszter jelentése szerint az osztrák igazságügy szolgálatában f. évi január 1-én állott: a legfelsőbb itélőszéknél és a generálprokuratur-nál: 1 első elnök, 1 másodelnök, 4 tanácselnök, 51 udvari tanácsos, 9 udvari titkár, 5 tanácsjegyző, 1 generalprokurator, az orsz. főtörvényszéknél és főügyészségeknél: 9 elnök, 6 alelnök, 158 főtörvényszéki biró, 25 titkár, 136 adjunktus, 1188 auskultáns, 9—9 főügyész és főügyészhelyettes: a 74 orsz. törvényszéknél és a 955 járásbiróságnál: 75 elnök, 49 alelnök, 105 főtörvényszéki biró, 1551 törvényszéki biró, 595 törvényszéki titkár, 1847 adjunktus (albiró), 72 ügyész, 171 alügyész, összesen 5805 biró és 266 államügyész, azonkivül 5495 kezelő- és segéd-, végre 2883 hivatalszolga, mindössze tehát 14,449 személy.

— **Női alkalmazottak ügyvédi irodákban.** *A bécsi ügyvédsegédek egyesülete* az igazságügyminiszterhez beadványt intézett, melyben kéri, hogy az ügyvédi irodák női alkalmazottai a birósági iratok betekintésétől zárassanak el. Indokaik erre, hogy a kezelőszemélyzet a hölgyekkel szemben a férfisegédek rovására udvariaskodik, azonkivül *erkölcsiek* is, mivel a periratokban igen gyakran foglaltatik olyasmi is, ami éppen nem fiatal leányok szeme elé való. Azonkivül a nőalkalmazottak csekély bérükkel annyira nyomják férfikollegáik helyzetét, hogy közöttük valóságos elkeseredett bérharcz folyik. A női alkalmazottak fizetésének maximuma ugyanis 60 K.

— **A londoni bünügyi rendőrség.** A «Metropolitan Police», melynek hatásköre a londoni grófságra, tehát hat millió lélekre terjed ki, 17,000 főnyi hadsereg, amelynek élén a Commissioner of Police of the Metropolis áll. A világváros az ég négy tájéka nyomán négy rendőrségi negyedre oszlik, melyeknek vezetője egy-egy Chief Constable; a negyedek még osztályokra (division) és alosztályokra (subdivision) tagozódnak. A bünügyi osztály (C. I. D. = Criminal Investigation Department) az egésznek szerves kiegészitő része. Az angol bünügyi rendőrség nem éppen a legmodernebb s a kontinens világvárosaié mögött jóval elmarad; egyáltalán nem dolgozik oly tökéletes eszközökkel, mint a berlini vagy párisi. Viszont a C. I. D.-nek — és tagadhatatlanul nagy sikerei ennek köszönhetők — a személyzete igazán elsőrendünek mondható. Az angol rendőrség nem a kiszolgált altisztek közül egészitődik ki, mint a kontinens legtöbb nagyvárosában, hanem a kisebb polgári osztályból. Az alantosok és felebbvalóik közötti érintkezést férfias önérzetesség, de amellett a legnagyobb udvariasság és fegyelem jellemzi. A hazugságot első izben is hivatalvesztéssel büntetik. Nagy gondot forditanak a megfelelő elem kiválasztására. A beosztás pedig mindenkor az illető egyénisége szerint történik, aszerint, amint az illető az elegáns, nagyvilági szédelgők, vagy inkább a betörők, orgazdák és kitartók elleni küzdelemre látszik alkalmasabbnak. Az előbbi lassanként teljesen aristokratikus modorra tett szert, mintha örökké a klubtermekben mozgolódnék, az utóbbi a «kemény legényekkel» pajtáskodik s félig-meddig az ő életüket éli. Közrendőrből emelkedik azután tovább minden rendőrségi hivatalnok, még a Chief Constable is, a Comissioner kivételével. Minden állást csak ideiglenesen, az illető beválásának esetére töltenek be. A fizetés a kontinentális viszonyokhoz mérten igen magas. Az őrmester 2000—3000 K-t, a rendőr 1200—1600 K-t kap. A laktanyák tágasak, tiszták, világosak, sport és olvasmány is rendelkezésre áll.

A személyzet tevékenysége a rendes őrjáratokra s a különös nyomozásokra oszlik. Az utóbbit a rendőrségi közeg minden utasitástól függetlenül, legjobb belátása szerint szokta teljesiteni. A nyomozás megindítására vagy feljebbvalójától, vagy közvetlenül a magánféltől, illetőleg ügyvédjétől kap meghatalmazást. Ügyesen keresztülvitt nyomozás egy-egy rendőrt nagy népszerüséghez juttat, ami anyagi haszonnal jár, mert a sikeres nyomozásért jutalomban részesül. A magánfél, a főbiztosság közvetitésével, rendesen az utazásokhoz, álruhához stb. szükséges költséget is előlegzi a rendőrnek. Minden ténykedéséről azonban részletes naplót kell vezetnie, melyet gyakran felülvizsgálnak. A naplót a központba is bekivánják, ahonnan viszont a parancsok, szükséges közlemények nyomtatásban adatnak ki. A rendőr a nyomozást mindaddig folytatja, mig az ügy a vádemelésre megérett. A vádat a bírósághoz a nyomozást keresztülvitt rendőrségi tisztviselő élőszóval adja be.

A specialistáknak fent ismertetett rendszere az üzletszerü büntettesek elleni küzdelemnek igen megfelel, de az angol bünügyi rendészetnek amellett megvan az a sajátságos vonása, hogy ez a küzdelem első sorban pénzzel és kétes szinü fogásokkal folyik. Amellett a brutális verekedések is gyakoriak. Elv, hogy a büntettes elleni küzdelemre nemcsak lovagias fegyver, hanem mindenféle eszköz jó. Megemlitendő még, hogy a bejelentés intézménye ismeretlen s postai küldemények lefoglalása nincs megengedve.

Künjárt szakemberek állitják, hogy a rendőrség intézményeit a legnagyobb nyiltsággal és előzékenységgel ismertetik meg az idegennel, ellenben a londoni büntettesek világának mélységeit, hazafias álszeméremből, nem igen szivesen tárják fel az ember előtt.

— **Az automobilforgalom** szabályozására *Balfour* Lord miniszterelnök julius hó 7-én ujabb javaslatot nyujtott be az angol főrendiházban. Az 1896-iki angol törvény, mely az automobilforgalmat szabályozta, nem intézkedett a vezetői jogosultság engedélyezéséről, a járművek azonosságának megállapitásáról és a menetsebesség maximumát egységesen 12 angol mértföldben állapitotta meg. A törvény ellen vétők csak pénzbüntetéssel voltak sujthatók, mely repressio elégtelenségét számos visszaesés és az bizonyitotta, hogy az elitéltek némelyike örömét fejezte ki afelett, hogy ily gyorsan járó gépe van. A javaslat a Social-Governement Board-nak ad jogot, hogy egyes helyeken (forduló, lejtő vagy nagyforgalmu utvonal) a menetsebességet megállapitsa, ami által a rendőri ellenőrzés is jobban összpontositható, egyébként pedig azt az általános szabályt állapitja meg, hogy az, «aki motorkocsit nyilvános uton gondatlanul vagy oly sebességgel hajt, mely a közönségre, tekintettel az összes körülményekre, ideértve az ut jellegét, az akkori forgalmat vagy a forgalmat, mely az országuton feltehető, veszélyes, e törvény szerint büntetendő». A büntetés a javaslat szerint 20 fontig terjedő pénzbüntetés vagy három hónapig terjedhető fogház, mely visszaesés esetén 50 fontig, illetve 6 havi fogházig emelhető. A vezetői engedélyt az, aki e tisztet fizetés vagy jutalom mellett tölti be, ha a törvény rendelkezéseinek megszegése miatt elitélik, elveszti. Mindjárt a javaslat benyujtásakor felszólalt *Rosebery* Lord és követelte, hogy az amateur automobilisták is köteleztessenek a vezetői engedély megszerzésére, miként az Francziaországban történt és egyébként is essenek a törvény rendelkezései alá. Szerinte Angliában ma 8000 automobil van forgalomban, de nem kevesebb, mint 10,000 van megrendelés alatt, ugy hogy a szabályozás nagyjelentőségü az élet biztonságára. A javaslatnak julius 15-én történt második olvasásakor Grauby marquis, Camperdown és Spencer lordok ugyanily szellemben szóltak, sőt azt kivánták, hogy a törvény ellen vétőket ne csak a rendőr, de bárki is letartóztathassa. Nézetünk szerint az automobilforgalom szabályozása nálunk is mindinkább szükségessé válik, még pedig a gyalogló közönség, nem pedig a sportférfiak érdekeinek megfelelően. Oly hosszu ideig, mig a *büntető novella* elkészül, semmi esetre se szabad a rendelkezéssel várni. Mi magunk már benzinnel és villanynyal közlekedünk, szaktörvényhozásunk azonban még, sajnos, gyalogszerrel jár. *V. R.*

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 33. SZ. Budapest, 1903 augusztus 14.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az ipari culpa a fő- és székesfővárosi állami rendőrség főkapitányának 1902. évi jelentése szerint. — A magánjogi fogalmak büntetőjogi értelmezése. *Kutasi Elemértől.* — Felebbezés nyilvános előadása és csatlakozás. *Dr. Müller Ferencz* szegzárdi ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Heterogén követelés határozatlan részének megitélése állapithat-e meg itélt dolgot a követelés egészére nézve? *Dr. Toldy Géza* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az ipari culpa a fő- és székesfővárosi állami rendőrség főkapitányának 1902. évi jelentése szerint.

A főkapitány 1902. évi jelentése szerint a balesetek, s ezek között jelesül a halálos kimenetelü balesetek száma ismét aggasztóan növekedett,

Hogy csak a legjellemzőbb számokat emeljük ki, a fővárosi államrendőrség területén *1901-ben 2879, 1902-ben 3687* volt a balesetek száma, ezek között *lethális kimenetelü százharmincz*, mig az előző évben száztizenegy.

Ha ezt az elszomoritó képet látjuk, önkénytelenül azzal vigasztaljuk magunkat, hogy ezek a számok csak a Queteletféle «elkerülhetetlen budget» tételei, melylyel a székesfőváros lüktető élete a statisztika kérlelhetetlen törvényének adózik, s amely ellen a gyenge emberi erő hiába küzd.

De vajon csakugyan igy van-e? Nem-e inkább bizonyos emberek bünös gondatlansága az oka ennek az aratásnak, olyan büntetőjogi culpa, mely erélyes præventiv és repressiv intézkedések mellett leküzdhető volna?

Ha a főkapitány jelentéséből látjuk, hogy mind ezen balesetek, s csaknem az összes halálos kimenetelüek részint gyári balesetek, részint olyanok, melyeket közlekedési eszközök idéznek elő, mind e kérdésekre határozott igennel kell felelnünk.

Hogy nem szabad tehetetlen resignatióval fogadnunk ezt az irtóháborut, melyet a «véletlenség» az emberi életek ezrei ellen folytat, legjobban megvilágitja a jelentésnek az a passzusa, mely szerint az összes, a villamos vasutak által okozott balesetek közül a budapesti közuti vaspályatársulat vonalaira (62,000 m.) 90 esik, mig a budapesti városi villamos vasut társulatéira (33,000 m.) csak 25, aminek oka — ismét a jelentés szerint — az, hogy a kocsivezetők kiképzése az előbbi társulatnál igen tökéletlen, alkalmazottai megbizhatatlanok, miért is a főkapitány igen helyesen a kocsivezetőktől hatósági képesitést kiván meg.

A villamoskocsi összesen 16 emberéletet oltott ki a lefolyt évben a főváros területén, többet mint a halálbüntetés intézménye a Btk. egész területéről évtizedeken át megkövetel.

A közlekedési eszközök mellé méltán sorakoznak a gyárak gépcsarnokai 2417 balesettel, és az épitkezések 79-el, amely számok mellett az elemek — árviz 16, tüzvész 15 esettel — szégyenkezve törpülnek el.

A gyári balesetek hallatlanul magas budgetjéért a munkaadók mellett első sorban az *iparfelügyeletet* kell felelőssé tennünk. Lehetetlennek tartjuk, hogy kellő erélyes felügyelet mellett a fenti horribilis eredmény állhasson elő, amelyről a főkapitány megjegyzi, hogy az tulnyomó részt a sulyos esetekből rakódik össze, mivel az enyhébb természetüek többnyire nem jutnak a rendőrség tudomására.

A büntetőtörvényhozás, sajnos, tétlenül nézi az emberélet piaczi árának rohamos devalvációját, s a sulypontot mindinkább a vagyon védelmére fekteti. A kriminologusok is egész szigorukat a visszaeső tolvajok és koldusok elleni küzdelemben érvényesitik, s emellett a bünös szenvedélyek és az emberélettel va-banque-ot játszó haszonlesés ezrével szedik áldozataikat.

A főkapitány jelentése szakavatott, áttekinthető összeállitásáért, főkép pedig leplezetlen öszinteségéért teljes elismerésünket érdemli.

De minden lapja kiáltóan hirdeti az ipari culpa elleni erélyes büntető- és magánjogi repressió elodázhatatlan voltát.

A magánjogi fogalmak büntetőjogi értelmezése.

I.

Midőn azon nagy átalakulásra gondolunk, melyek a büntetőjog tudományában az utolsó évtizedek alatt végbementek, rendesen csak azon átalakulásokat tartjuk szem előtt, melyeken a büntetőjog alapkérdéséről, a büncselekmény természetéről és a büntetés czéljáról való felfogásunk ment keresztül. Tényleg azonban alig van a büntetőjognak kérdése — bármily jelentéktelennek és bármennyire részletkérdésnek is tünjék az fel — melyet a büntetőjog uj eszméi érintetlenül hagynának. Az alap megváltozásával szükségképen meg kell változni az egész épületnek; a büntetőjog czéljainak, hivatásának megváltozásával revisio alá kell vennünk a régi büntetőjog összes megállapitásait, összes problémáit, mert mind e megállapitások és problémák közvetlenül vagy közvetve azon végső alapkérdésekbe torkolnak bele.

Ezt látjuk azon vitakérdésnél is, melylyel a következőkben foglalkozni óhajtunk; a majánjogi fogalmak büntetőjogi szerepének kérdésénél, mely a büntetőjogászokat, s magánjogászokat egyaránt foglalkoztatja s mely e lapok hasábjain is csak nemrégiben talált megvitatásra. A kérdés az: mennyiben fogadhatja el a büntetőjog a magánjog megállapitásait, illetve minő értelmet kell adnia az általa használt magánjogi fogalmaknak. Vajon alkalmazkodnia kell-e a büntetőjognak feltétlenül a magánjog definitioihoz, vagy joga van-e e fogalmakat revisio alá venni, utóbbi esetben vajon a revisiót csak egy bizonyos szükebb körre nézve gyakorolhatja vagy teljes autonomia illeti meg a magánjogi fogalmak egész körével szemben? A kérdés voltaképen egy interpretationalis kérdés, megoldása azonban magában rejti annak a kérdésnek eldöntését, hogy mily viszonyban állnak magánjog és büntetőjog egymással, független-e a büntetőjog a magánjogtól feladata és természete tekintetében, vagy pedig csak kiegészitését képezi-e a magánjognak s mint ilyen vele szemben bizonyos alárendeltségi viszonyban áll, szóval, kérdésünk megoldása szükségszerüen azon kérdésekhez vezet bennünket, melyeket fentebb mint a büntetőjog alapkérdéseit jelöltünk meg.

Mennyiben fogadhatja el egyik tudomány a másiknak megállapitásait, definitióit: e kérdés a jogtudományoknak specialis sajátja. A positiv tudományokban, a természettudományokban e kérdés ki van zárva. A fizika minden scrupulus

nélkül használja a mathematika tételeit, a chemia a fizika megállapitásait, a paleontologia a geologia kutatásainak eredményeit és igy tovább, anélkül, hogy csak fel is merülhetne a kérdés, vajon nem szükséges-e egyik tudománynak revisiót gyakorolni a másik tételeivel szemben. A természettudós szemében egy dolgot illetőleg csak egy igazság létezik, amit tehát az egyik tudomány valamely dologról, mint igazságot állapit meg, annak igaznak kell lenni a másik tudományban is.

Nem igy a jogtudományokban. Bármily álláspontot foglaljon is el valaki e tekintetben, mennyiben fogadja el egyik jogi szak a másiknak megállapitásait, e kérdés felvetésének lehetőségét tagadni nem fogja. Ez azt mutatja, hogy jogi tudományok tételei, igazságai egészen más természetüek mint a positiv tudományok igazságai és ennek következtében a jogi tudományok egymáshoz való viszonya is egészen más, mint az a viszony, melyben az egyes positiv tudományok egymáshoz állanak.

A positiv tudományoknak, mint a mathematikának, chémiának, fizikának tételei, definitiói egyszerüen tényeknek és tények összefüggésének megállapitásai. A megismerésen, tudáson kivül maguknak e tudományoknak nincsen céljuk, ami természetesen nem értendő, mintha e tudományok nem szolgálnák az emberi haladást és kulturát — hisz egész modern életünk cáfolata volna ennek — hanem ugy, hogy semmiféle praktikus czél nem befolyásolja, mikép hangozzék e tudományoknak valamely törvénye, tétele, definitiója. Hogy minő következményeik vannak e tudományok tételeinek az emberek jóléte, boldogsága tekintetében, ez már e tudományok körét meghaladja.

Egészen más a jogi tudományok természete. Midőn a jog valamely tételét felállitja, valamely fogalmát construálja, vagy valamely fogalmát definiálja, mindig egy bizonyos czél lebeg szeme előtt. E czél folytonos szemmeltartásával készülnek összes tudományos megállapitásai. Maga a czél ily módon belejut ezen megállapodásokba, és a természettudományok igazságának absolut voltával szemben bizonyos relativitást ad nekik. Midőn a magánjog megadja a tulajdon definitióját, egy bizonyos gazdasági czél lebeg előtte, vagy midőn azt mondja elbirtoklás, a tulajdon megszerzése bizonyos hosszabb idejü birtoklás által, ugyancsak egy czélt tart szem előtt: a vagyoni viszonyok zavartalanságát, biztonságát.

Mindez esetekben magának a fogalomnak *construálása* történik a jog által. A jog azonban tele van olyan fogalmakkal, melyeket nem saját maga alkot, melyek tehát nem spciális jogi fogalmak, hanem a tapasztalásnak körébe eső jelenségekre vonatkoznak. Ezeket a jog szintén defiiniálja és ezzel egyszersmind a szükséghez képest átalakitja őket jogi fogalmakká: bele hozva definitiojukba azt a bizonyos czélt, melynek szempontjából a jognak az illető fogalomra szükség van. «Oszthatóság» alatt például a jog nem azt érti, amit a fizika vagy a közönséges nyelvhasználat ért; a részekrebontás lehetőségét, hanem megkivánja ezenkivül, hogy a részekrebontás által a dolog lényegében és érdekében ne változzék. Teszi ezt pedig azért, mert csak az utóbbi esetben felel meg a gazdasági érdeknek az egyes részeket külön jogviszonyok tárgyává tenni. Ugyanugy «ingatlan» alatt a magánjog nem azt érti, amit a szó voltaképen jelent, jogi értelemben ingatlan «a telek és mindaz, ami vele természetszerüleg vagy mesterségesen összefügg oly módon, hogy állagának vagy alakjának sérelme nélkül el nem mozditható»,* tehát a növényzet is, valamint az épület és annak egyes elmozditható részei is. Mig az előbbi esetben a jog a fogalom természetes tartalmát megszoritotta, addig az utóbi esetben kibővitette, nyilván azért, mert czélszerünek tartja az ingatlan tartozékait ugyanazon jogi sorsban részesiteni, mint magát az ingatlant. Igy szoritja meg a szükséghez képest, majd pedig kiterjeszti a büntetőjog is a fogalmak rendes tartalmát, midőn például «csalás» alatt csakis azt a tévedésbeejtést érti, mely ravasz fondorlattal vitetik véghez, midőn a «kisérlet» köréből kizárja az előkészületi cselekmények egész nagy csoportját, vagy midőn az «okirat» fogalma alá vonja azon bizonyitó eszközöket is, melyek *iratot* nem is képeznek. Legeklatánsabb példa tételünk bizonyitására a «fenyegetés» fogalma a büntetőjogban. A Btk. nem kevesebb mint négy különböző definitióját adja a fenyegetésnek (77., 167., 234., 347. §.)* és ha ehhez hozzászámitjuk még a fenyegetés azon általános fogalmát, melyet a doctrina azon §-ok számára állapit meg, melyekben a törvény fenyegetésről szól, anélkül hogy megmondaná mit ért fenyegetés alatt (317., 321., 330., 380. §§.): egy és ugyanazon törvényben a fenyegetésnek öt különböző meghatározását találjuk, azon különböző czéloknak megfelelőleg, melyeket a törvény az illető szakaszokban szem előtt tart.

Természetesen vannak fogalmak a jogban, melyek jogi definitiói megegyeznek az illető fogalom rendes meghatározásával. De ez nem bizonyit azért tételünk helyessége ellen. Igy például «halál» alatt a jogász is ugyanazt érti, amit az orvos és ugyanaz időponttól számitja az élet megszünését, azonban ezt nem azért teszi, mintha kötelezve érezné magát az orvostudomány tételeinek elfogadására, hanem azért, mert e meghatározás czéljainak teljesen megfelelő. A születés időpontjának meghatározásában már nincs ez az egyértelmüség; magában a büntetőjogban négy különböző elmélet áll egymással szemben az önálló lét kezdődésére nézve (a vajudás kezdete, a köldökzsinór elvágása, valamely tagnak az anyatestből való kilépése, az önálló lélegzés kezdete) a szerint, amint az irók egy korábbi vagy egy későbbi stádiumtól kezdve tartják czélszerünek a magzat megölését nem magzatelhajtásnak, hanem gyermekölésnek minősiteni.

Világosan kitünik mindebből, mennyire elválhatatlan a jog minden megállapitásától, minden fogalmától valamely határozott praktikus czél. Midőn a jog valamely általa megalkotott jogintézményt definiál, már az intézmény megalkotásánál müködik a czél, itt tehát fogalmának meghatározása egyszerü kifejtése lehet a fogalom tartalmának, midőn azonban valamely a természetben megadott tárgyat vagy jelenséget definiál, a czél magában a definitióban lép előtérbe: a jog nem elégszik meg a fogalom természetes tartalmának kifejtésével, hanem belevisz a meghatározásba kivülről valamit: a czélt, mely az illető definitiót jogává teszi.

Feladatunk megállapitani, mennyiben fogadhatja el a büntetőjog a magánjog fogalmait, illetve fogalommeghatározásait. Minthogy a jogban minden fogalommeghatározás bizonyos czél szempontjából készül, ennek megfelelőleg csak azon czél szempontjából lehet értéke és alkalmazhatósága, mely neki életet adott. Egyik jogi szak csak annyiban lesz köteles elfogadni a másiknak fogalmait, amennyiben céljai annak céljaival congruensek. A magánjogias felfogásnak kell tehát igazat adnunk az esetben, ha ugy találjuk, hogy magánjog és büntetőjog céljaikban megegyeznek, a büntetőjogias felfogásnak, ha a büntetőjog céljait a magánjog céljaitól különbözőknek találjuk. *Kutasi Elemér.*

* Baron Pandekten 38. l.

* L. Fayer. I. 315. old.

Felebbezés nyilvános előadása és csatlakozás.

A sommás törvény 172. §-a értelmében a járásbirósági itélet elleni felebbezés a felebbező kivánatára szóbeli tárgyalás mellőzésével nyilvános előadáson intéztetik el, ha az ellenfél sem kér szóbeli tárgyalást. Ezen általános szabály alól, mely a felebbezés elintézésének két módja közt szabad választási jogot ad a feleknek, a 173. §. bizonyos esetekben

kivételt állapit meg és kötelezővé teszi a szóbeli tárgyalás mellőzését, nevezetesen, ha az itélet ellen csak a 165. §. 1., 2.. 3., 5. vagy 6. pontja vagy a 166. §. alapján az itélet feloldása és az eljárás megszüntetése vagy ujabb tárgyalás és itélethozatal elrendelése végett, vagy csak a perköltség kérdésében, vagy az első érdemleges tárgyalás elmulasztása alapján hozott itélet ellen adatik be felebbezés. A 176. §. szerint az imént idézett 173. §. esetében az ellenfél a felebbezéshez egyáltalában nem csatlakozhatik; 172. §. esetében, vagyis ha a felebbező a 173. §. esetén kivül bármely más esetben nyilvános előadást kiván, csak azon esetben van csatlakozásnak, ha az ellenfél helye csatlakozás kijelentésével egyidejüleg szóbeli tárgyalást kér.

A 172. §. indokát könnyü belátni. Olyan esetekről van szó, a melyeknél szóbeli tárgyalásra szükség nincs, eljárási szabályok alkalmazásáról, a peranyagnak pusztán a perköltségek szempontjából való mérlegeléséről. A 173. §. indokát pedig a miniszteri indokolás a következőkép fejti ki.

Felebbezés esetében a csatlakozás, mely másként, mint a felülvizsgálatnál nem csupán a jogkérdésre szoritkozik, rendszerint nélkülözhetetlenné teszi a szóbeli tárgyalást. A felebbező felet nevezetesen akkor sem lehetne elzárni attól, hogy a csatlakozási kérelemmel szemben uj tényeket és bizonyitékokat hozhasson fel, ha a csatlakozás csak a jogkérdésben támadja meg az itéletet. A felebbező részére a csatlakozással szemben minden esetre ugyanazt a helyzetet kellene biztositani, mint a milyen az ellenfél részére a 173. §-ban a felebbezéssel szemben biztosittatik. Ez okból e §. a csatlakozást, mely felette zavarná az eljárás egyszerüségét, a 172. §. esetében csak akkor engedi meg, ha az a szóbeli tárgyalás kérdésével kapcsoltatik össze. A 173. §. eseteiben ellenben, melyekben az érdemben szóbeli tárgyalásnak nincs helye, egészen kizárja. Magától érthető hogy a csatlakozás kizárása az ellenfél önálló felebbezési jogát nem érinti.

Mi történik, ha az egyik fél az itélet ellen a 172. §. alapján nyilvános előadás iránti kérelemmel kapcsolatban felebbez, az ellenfél pedig a felebbezéshez csupán a 173. §-ban felsorolt sérelmek valamelyike miatt — teszem fel, csupán a perköltség kérdésében — kiván a felebbezéshez csatlakozni? A 176. §. értelmében ezt csak ugy teheti, ha egyuttal maga részéről szóbeli tárgyalást kér. Ugyanazon esetben, a melyekben a törvény az önálló felebbezést *nem is engedi* szóbelileg tárgyaltatni, a csatlakozó felet *rákényszeriti* arra, hogy szóbeli tárgyalást kérjen. Hogy ebben ugyan nincs logica, az bizonyos.

Ha a 173. §-ban felsorolt esetekben a tárgyalás szükségtelen volta annyira evidens volt a törvényhozó előtt, hogy azt még a felek egyező akarata esetén sem engedte meg, akkor még mindig érthető az, hogy a 172. §-on alapuló felebbezéshez a 173. §. alapján való csatlakozás esetén *megengedje* a csatlakozónak, hogy a szóbeli tárgyalást kérhesse, hiszen ehhez a felebbező ellenfélnek csatlakozás nélkül is joga van, de semmikép sem érthető, hogy a törvény a csatlakozót azon alternativa elé állitja, hogy vagy mondjon le a jogorvoslatról, vagy kérjen szóbeli tárgyalást és ekként kényszeritő erővel idézze elő azt az eredményt, amit egy másik rendelkezéséből kivehetőleg maga perhorrescál: szóbeli tárgyalást, a hol arra szükség nincs. Ugyanis nagyon természetesen olyan esetről van szó, a hol a bíróság maga sem tartja szükségesnek a szóbeli tárgyalást, ha igen, ugy a 177. §. értelmében mindenben, a csatlakozás tekintetében is a szóbeli tárgyalás szabályai irányadók, a felebbező fél sem kivánja, a csatlakozó, aki olyan okból csatlakozik, amely önálló felebbezés esetén a tárgyalást kizárja, szintén nem kivánná, de kénytelen vele, mert ez az ő csatlakozási jogának sine qua non-ja, a tárgyalás *kizárólagos alapoka* tehát végeredményben az a bizonyos feloldási eset, vagy perköltség kérdése, amelyről a törvény egy másik helyen félreérthetetlenül kijelentette, hogy azt mint magában álló felebbezési alapot szóbelileg tárgyaltatni nem engedi.

A megoldás logicátlan volta önkénytelenül kételyt támaszt annak helyessége iránt. Két más megoldás képzelhető. Az egyik, hogy a tárgyalt esetben a felebbező ellenfélnek joga van a csatlakozáshoz, a nélkül, hogy szóbeli tárgyalást kérjen. A másik: hogy ezen esetben csatlakozásnak egyáltalában nincs helye. Az első — de lege ferenda egyedül helyes — megoldást de lege lata kizárják a 176. §. világos szavai és a törvénynek a fent idézett indokolásából világosan kiderülő intentiója. Az utóbbi megoldást is kizártnak kell tartanunk, minthogy ez nem a 173. §-nak esete, a mikor az ellenfél az felebbezéshez egyáltalában nem csatlakozhatik s minthogy az ellenfélnek joga van a tárgyalt esetben csatlakozás kijelentése nélkül szóbeli tárgyalást kérni s a tárgyaláson abbeli joga, hogy bármely tekintetben, tehát akár a 173. §-ban jelzett okokból csatlakozhassék a felebbezéshez, semmiféle korlátozásnak alávetve nincsen.

Az uj perrendtartás javaslata 521. §-ában változatlan szövegben veszi át a sommás törvény 176. §-át, holott a kifejtettek után nem szorul további bizonyitásra a szakasz módositásának szüksége azon esetben, ha az ellenfél a felebbezéshez kizárólag a 173. §-ban jelzett valamely okból kiván csatlakozni. Ezen jog megadandó volna a nélkül, hogy egyidejüleg szóbeli tárgyalást kelljen kérni. Az indokolás által hangsulyozott azon szempont, hogy a felebbező helyzete a csatlakozóval szemben ugyanaz legyen, mint a melyet a törvény 172. §-a a felebbező ellenfélnek a felebbezéssel szemben biztosit, csak azon felette ritka esetben igényel figyelembe vételt, a mikor a 173. §-ban foglalt valamely ok miatt csatlakozó a 175. §-ban (Javaslat 520. §.) vont korlátok közt uj tényeket vagy bizonyitékokat hoz fel és a felebbező ezekre reflectálni kiván, vagy ha a felebbező kiván a csatlakozással szemben uj tényeket vagy bizonyitékokat felhozni. Ilyenkor rendszerint vagy maga a csatlakozó fog szóbeli tárgyalást kérni, vagy a bíróság hivatalból tüzi ki a szóbeli tárgyalást a sommás törvény 177. §-a (Javaslat 522. §.) alapján, de egyébként megadható volna a felebbezőnek azon jog, hogy a csatlakozási kérelemnek vele történt közlése után bizonyos időn belül szóbeli tárgyalást kérhessen. Nem fog az semmi különösebb complicatioval járni és különben is feltehető, hogy csak a legritkább esetben és csak valódi szükség esetén fog élni a joggal az a felebbező, aki a nyilvános előadás kérésével documentálta, hogy a felesleges költségszaporitást el akarja kerülni. Magában véve az, hogy a felebbező nem reflectálhat irásban az ellenfele csatlakozási kérelmében felhozott érvekre, holott ezt a jogot a törvény a csatlakozónak a felebbezővel szemben megadja, nem oly hiba, amelynek elháritásáról gondoskodni kellene. Hisz teljesen ugyanaz a helyzet a felülvizsgálati kérelemnél, hol a csatlakozó válasziratában kedvére szétszedheti a felebező argumentumait, mig az általa a csatlakozási kérelem támogatásául felhozottakra a felebbező irásban nem reflectálhat, hanem ellenérveit csak a tárgyaláson szóval fejtheti ki. Ezt a 174. §. utolsó bekezdése szerint a felebbező is megteheti a nyilvános előadás alkalmával. *Dr. Müller Ferencz.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Heterogén követelés határozatlan részének megitélése állapithat-e megitélt dolgot a követelés egészére nézve?

— Két per története. —

Egy földbirtokos haszonbérbe adott egy bolgárnak zöldségtenyésztés czéljára két évre néhány hold földet. A haszonbérbeadás alkalmával kijelentette haszonbérlője

előtt azt is, hogy az a haszonbérelt terület mellett folyó Rákos-patak vizét ültetései öntözésére használhatja a nélkül, hogy e rövid kijelentésen kivül e tárgyban bármely egyéb nyilatkozatot tett volna: haszonbérlője viszont magára vállalta a patak árkának a gondozását és partjának a védelmét szintén minden e tárgyra vonatkozó további részletes megállapodás nélkül.

A bolgár a második évi haszonbér 430 K-nyi részével adós maradván, annak megfizetéséért a földbirtokos beperelte.

A per folyamán az alperes egyebek közt előadta, hogy a felperes a vizhasználatról szóló engedelmi okirat határozataihoz képest tartozott volna ezen okirat keltétől számitandó egy éven belül a vizjogi hatóság meghatározta tervek szerint bizonyos vizmüveket (zsilipeket) vizhasználati jogosultsága megvonásának terhe alatt kiépiteni; a felperes azonban e kötelezettségét nem teljesitette, minélfogva vizhasználati engedelmét — mely egyébként *nem is kerti öntözésre, hanem csak rét-öntözésre szólt* — a haszonbérlet utolsó évében megvonták s az alperest a viz további használatától eltiltották. Ennek következtében az alperes 2000 K-t meghaladó kárt szenvedett kerti ültetéseiben. E kárának a kereseti követeléssel felérő része erejéig ő a kereseti követeléssel szemben beszámitást érvényesit és kéri a kereseti kérelemnek ezen okból leendő elutasitását.

A felperes kétségbe vonta, hogy az alperes ily kárt szenvedett volna s hogy ő annak megtéritésével tartoznék, minthogy a vizmüvek kiépitésének elmulasztása a vizhasználat megvonásának csak *közvetetlen* oka volt, az engedelmi okirat e határozatának *végrehajtását* azonban kizárólag maga az alperes idézte elő, midőn a patak vizét a vizjogi hatóság ismételt tilalma és pénzbüntetése ellenére tiltott módon olykép használta, hogy azt a helyett, hogy zsilipeken át vezette volna földjére, a mederben keresztbe fektetett deszkákkal duzzasztotta, a mivel a meder gondozása s a part védelme tekintetében vállalt szerződéses kötelezettségét is megszegte amennyiben e müveletével ugy a medret mint a partot rongálta.

A felperes ezen álláspontját mindkét alsóbb bíróság helyesnek találta s az alperes beszámitó kifogását elvetette. Itéleteiket azonban az alperes felülvizsgálati kérelmére a kir. itélő tábla I. felülvizsgálati tanácsa 1899. I. G. 115. sz. végzésével feloldotta, az 1898. évi LIV. tcz-nek (a közokiratoknak bizonyitó erejéről szóló) 165. §-a alapján a vizhasználati engedélyt megvonó határozat tartalmából tényként állapitván meg, hogy a felperes vizhasználati joga *egyedül azon okból* szünt meg, mert a vizmüveket ki nem épitette.

Ugyane feloldó határozat kijelenti, miszerint annak a kérdésnek alapos eldöntése, hogy az alperes jogosan tarthatja-e vissza a keresettel követelt haszonbér-részletet, attól függ, *valjon: «felperest terheli-e valamely mulasztás különösen a haszonbéri szerződés kötése körül, vagy pedig az alperes követett-e el szerződés-szegést?* ez pedig ismét attól függ, hogy a midőn 1894. évi május 1-én peres felek szerződésre léptek: megismertette-e felperes tüzetesen alperessel azt: 1. hogy vizhasználati jogosultsága csak rétöntözésre szól, tehát szükebb körü volt, mint a kerti gazdálkodáshoz szükséges öntözésre való jogosultság? és 2. hogy az engedélyokiratban ennek alapfeltétele gyanánt meghatározott vizmüvek mily kivitelben és terjedelemben létesitendők és létesithetik-e még, arra való tekintettel, hogy az egy évi határidő 1891. évi junius hó 20-án lejárt? stb.»

A pótló tárgyaláson a felperes az első kérdésre nyiltan azt válaszolta, hogy ő az abban emlitett körülményt az alperessel nem csak tüzetesen nem, de egyáltalán semmiképen nem ismertette meg. Ennek magyarázatául azonban a felülvizsgálati bíróság jogi álláspontjával szemben természetesen hiában adta elő, hogy engedelmi okiratába a «rét» elnevezés csak a törvénykönyvből csuszott be, csatolta be azon hatósági bizonyitványt, melynek alapján vizhasználati engedelmét ősi jogon, tehát ősi joga terjedelmében is kapta s amely szerint e területen «21 éven felüli időn át *kertésztelepek* voltak, melyek a Csikér és Rákos vizét öntözési célokra háborittatlanul használták»; valamint hiában hivatkozott a vizjogi hatóságtól megszerzett okiratokból kitünő azon körülményre, hogy ennek folytán haszonbérlői a vizmüvek épitésére kitüzött határidő eltelte után is még négy évig — mindaddig mig jogosultságát meg nem vonták — kertjeik öntözésére a Rákos vizét folyton háborittatlanul használták; valamint hiában kérte természetesen cultur-mérnök meghallgatását is annak előadásával, hogy a felülvizsgálati bíróság tévedett, midőn a nélkül, hogy szakértőt meghallgatott volna, saját maga állapitotta meg szakértőként, miszerint a rétöntözés szükebbkörü fogalom a kerti öntözésnél, holott a rétöntözés a terület elárasztásából, a kerti öntözés pedig köztudomás szerint annak csak megnedvesitéséből áll.

Hiába intézte a felperes a felebbezési, utóbb pedig — mint látni fogjuk — a felülvizsgálati bírósághoz azt a kérdést is: méltóztatnának megmagyarázni, mi módon hozható okozati összefüggésbe az ő kártérítő kötelezettségével az, avagy minő mulasztást követett ő el azzal, hogy nem ismertette meg az alperessel tüzetesen, miszerint neki (papiron) rétöntözésre, nem pedig kerti öntözésre volt jogosultsága, holott — eltekintve attól, hogy az alperes még csak nem is állitotta, hogy vizhasználatában ezen okból bárki is háborgatta volna — *maga a felülvizsgálati bíróság határozottan megállapitotta*, hogy a felperestől a vizhasználatot *egyedül a vizmüvek kiépitésének elmulasztása folytán* vonták meg, a miből szükségképen következik, hogy a vizhasználat megvonásának nem volt más oka; nem lehetett oka tehát azon körülmény sem, ha a felperesnek «csak» rétöntözésre volt joga.

A felülvizsgálati bíróság azon további kérdéseivel szemben is, hogy megismertette-e a felperes haszonbérlőjével tüzetesen az épitendő vizmüvek terveit és ki voltak-e e vizmüvek az egy évi határidő elteltével is épithetők? hiába hivatkozott arra, hogy az alperes a szerződés megkötése előtt mikor a haszonbérlet területét megtekintette, látta, hogy azon nincsenek zsilipek, s azok kiépitését a szerződés feltétlenül még sem kötötte ki, hogy ő nem jogositotta fel az alperest a viznek tiltott módon leendő használatára, már pedig az alperes azt megengedett módon csak a zsilipekkel használhatta volna, hogy a vizmüvek tervei a vizjogi törvény 173. és 181. §§-ainak rendelkezéséhez képest a vizikönyvben és a viziokiratgyüjteményben mindenki által megtekinthetők, tehát köztudomásuak, stb.

Mind-e kérdésekre, adósak maradtak a felelettel ugy a felülvizsgálati, mint a felebbezési bíróság.

A feloldó végzés a koczkát elvetette.

A másodbíróság nem helyezkedhetett felettes bíróságával ellentétes jogi álláspontra, a minek természetes következménye az volt, hogy az alperes kérelmére még a pör megindítása idején megejtett előzetes szakértői szemle, valamint az alperesnek a feloldó határozat után eskü alatt tett vallomása alapján az alperes kártérítő követelésének beszámitása mellett a felperest kereseti kérelmével elutasitotta, minthogy: «a szakértőknek egybehangzó véleménye, de alperesnek eskü alatt tett kijelentése szerint is alperesnek kára származott s az a kereseti összeget tetemesen meghaladja.»

A felperes mégcsak felülvizsgálatot se kért, mert attól a feloldó itéletben elfoglalt jogi álláspontokkal szemben sikert nem remélhetett. Nem várhatott volna semmi gyakorlati eredményt pere megujitásától sem, mert adósa időközben elzüllött és ma is a börtön levegőjét szivja.

Egy szép napon e haszonbérlő volt haszonbérbeadóját alperesként idézi perbe s az utóbb ismertetett perben megállapitott tényállásra való hivatkozással előadja, hogy neki

az előző perben megejtett előzetes szakértői szemle tanusága szerint a haszonbérlet területén levő *veteményei elszáradásából* 1430 K-t tetemesen meghaladó kára származott, melyet neki az előző per adatai szerint volt haszonbérbeadója megtériteni tartozik; ő azonban kárát csak a most emlitett összeg erejéig érvényesiti; minthogy pedig 430 K-t már beszámitás utján megkapott, kéri volt haszonbérbeadójának a még hátralékként jelentkező 1000 K s jár. megfizetésére leendő kötelezését.

Az előző per iratainak csatolása után a felperes az előző perben megállapitott tényállás alapján itéletet kért.

Az alperes ellenben kétségbe vonta, hogy a felperes kereseti követelése az előző perben megállapittatott volna, mert az előző perben hozott itélet a felperes káráról csak *megokolásában* szól s azt *összeg szerint* ott sem állapitja meg.

Hivatkozott e mellett azon sajnálatos körülményre, hogy az előző perben a felülvizsgálati hatóság feloldó határozata őt egyenesen elzárta attól, hogy az abban elfoglalt jogi álláspontokkal szemben a per sorsára kétségtelenül befolyást gyakorló számos ténykörülményt tüzetesen előadhasson, nem zárhatja el azonban attól, hogy ezen ujabb perben szabadon védekezzék.

Előadott tehát számos oly körülményt és bizonyitékot, amelyeknek érvényesitését az előző perben a felodó határozat után azzal szemben hiába kisérelte meg, de felhozott az előző perben nem is emlitett, teljesen uj körülményeket és bizonyitékokat is, amely utóbbiak közül példaképen megemlitem, hogy három tanuval kivánta bizonyitani, mikép a felperes károsodása idejében uralkodó rendkivüli szárazság következtében a Rákos patak teljesen kiszáradt, tehát a felperes nem kaphatott volna vizet azon esetben sem, ha az alperes vizhasználati engedelmét meg nem vonták volna; a felperes állitólagos kárát e szerint első sorban elemi ok idézte elő; már pedig: casus nocet domino.

Kimutatta, hogy a felperes felszámitotta kár voltaképen csak elmaradt haszonnak tekinthető, mert nyilvánvaló, hogy kártérités t a felperes csak azon esetben követelhet, ha az elszáradt ültetvények nem voltak forgalomba hozható állapotban, tehát csak jövendőbeli esetleges értéket képviseltek (ha forgalomba hozható állapotban száradtak volna el, a kárt eo ipso a felperes tartoznék viselni, mint aki azok elhordását elmulasztotta). Elmaradt haszon megtérités ével pedig csakis a szándékos (dolosus) kártevő tartozik. Ilyennek azonban ő nem tekinthető, minélfogva tőle a felperes legfőlebb magvainak és palántáinak értékét követelhetné.

Hivatkozott arra a körülményre, hogy az előző perben a mostani felperes viszonkövetelésének tárgya az ujabb per tárgyán kivül egy területrész bevettetlenül hagyásából eredő kárának megtérités e is volt; az ujabb perben szereplő (a biróság szakértője szerint 1100 K-nyi, a felperesé szerint 1300 K-nyi, * a felperes eskü alatt tett vallomása szerint 1400 K-nyi) kárnak beszámitással még nem érvényesitett hátralékát pedig a felperesre nézve legkedvezőbb bizonyiték sem állapitja meg a keresetben követelttel felérő összegben.

Az elsőbiróság a felperes álláspontjára helyezkedett és az alperest minden további bizonyitás mellőzésével marasztalandónak találta, mert az előző perbeli itélet jelenlegi alperes kártérité kötelezettségét nemcsak megállapitotta, hanem a felperes kárának egy részét az alperes követelésébe be is tudta, tehát nemcsak az indokolásban állapitotta meg az alperes kártérité kötelezettségét, hanem az itélet rendelkező részében is, amennyiben a felperes kárát az alperes követelésébe beszámitotta.

Az alperes ezen itélet ellen eredmény nélkül felebbezvén, a másodbiróság itélete ellen felülvizsgálatot kért.

* Az alperes a szemléhez szakértőt nem nevezhetett, mert a szemlére *annak megtartását követő napon* idézték meg.

Felülvizsgálati kérvényében mindenekelőtt kérte annak a kérdésnek a megoldását: vajon az ujabb pör tárgya itélt dolognak tekintendő-e vagy sem?

Kifejtette, hogy mivel ugyanazon követelés jogossága nem lehet egyszerre itélt dolog is és nem itélt dolog is: az alsóbb birróságoknak a per tárgyát vagy egyiknek vagy másiknak tekinteniök kellett.

Ha itélt dolognak tekintették, ugy vétettek: 1. azon általános joggyakorlat ellen, mely szerint valamely itéletnek csak rendelkező része emelkedhetik jogerőre, 2. azon általános anyagi jogszabály ellen, hogy itélt dolog ismételten meg nem itélhető.

Ha nem tekintették itélt dolognak ugy vétették a sommás eljárásról szóló törvény 64. §-ának rendelkezései ellen, midőn a peres felek ténybeli állitásainak valódiságát vagy valótlanságát nem az előttük megtartott tárgyalás és bizonyitás, hanem más biróság előtt folytatott a más per adatai alapján a felperes felajánlotta számos bizonyiték megokolatlan mellőzésével itélték meg.

Kétségbe vonta az alperes az előző perbeli itéletben megállapitott tényállásra való hivatkozás helyességét is, mert az az itélet sehol sem mondja meg — még megokolásában sem, — hogy mennyi a felperes kára, hanem csak annyit jelent ki: «Minthogy a szakértőknek egybehangzó véleménye, de alperesnek eskü alatt tett kijelentése szerint is alperesnek *kára származott s az a kereseti összeget tetemesen meghaladja*: alperes beszámitási kérelmének helyt adni stb. kellett.»

A budapesti kir. itélő tábla felülvizsgálati tanácsa a felülvizsgálati kérelmet 1901 I. G. 217. sz. itéletével elutasitotta, megkolásának az itélt dolog kérdésére vonatkozó részében kijelentve, hogy az előző per iratai az által, hogy az ujabb perhez csatoltattak, az ujabb perben felvett jegyzőkönyvek mellékleteivé váltak, a felperes pedig ezuttal kártérité követelésének azt a részét kivánja érvényesiteni, mely jogszerüség tekintetében egész mérvben megállapittatott, de az előző perben beszámitás utján csak részben juthatott az alperes 430 K haszonbéri követelése erejéig kielégitéshez.

«Ugyanazért, midőn a felebbezési biróság ezuttal felülvizsgálat alá vett itéletében ama per adatait, különösen pedig az azt befejező jogerős itéletet az ügy eldöntésénél méltatása tárgyává tette: a sommás eljárási törvény 64. §-a ellen éppen nem vétett; sőt ellenkezőleg, az e törvényszakaszban előirt kötelezettségének megfelelően járt el.

«És pedig e törvényszakasz értelmében határozott akkor is, amidőn az alperes részéről felajánlott bizonyitás foganatositását mellőzte; mert ebbeli elhatározása indokait itéletében előadta, amennyiben a felajánlott alperesi bizonyitékokat arra a czélra, amire felajánltattak, alkalmasaknak nem találván, ezért mellőzte.»

«De nem vétett a felebbezési biróság a panaszban az itélt dologra vonatkozóan felhozott jogszabályok ellen sem, mert jóllehet a már többször idézett 1900 II. D. 318. számu itélet rendelkező része csak azt tartalmazza, hogy a jelenlegi alperes 430 K-ra leszállitott haszonbér iránti keresetével elutasittatik s a perköltségben marasztaltatik; ámde, minthogy eme rendelkezésnek az indoka az és *ez indok a rendelkezésből jelenleg elválaszthatatlan*, hogy a mostani felperesnek a 430 K haszonbért jóva lmeghaladó s beszámitásra alkalmas kárkövetelése van és ez a 430 K haszonbér erejéig be is számittatott, nem lehet kétséges, hogy az 1900 II. D. 318. számu itélet a jelenlegi alperes kártérités i kötelezettségét, jogszerüség szempontjából egész mérvben szintén elbirálás tárgyává tette.»

A felülvizsgálati biróság, tehát — mint látjuk — teljesen uj álláspontot inaugurál az itélet okaiba foglalt birói kijelentések jogi jelentőségének kérdésében, azokat itélt dolognak azért minősiti, mert a rendelkezéstől elválaszthatatlanok.

Ezen uj felfogásnak azonban szerény nézetem szerint megállható alapja nincs, mert:

1. *a jogi elmélet* az itélet rendelkező részétől elválaszthatatlan okokat egyáltalán nem ismer; különösen pedig:

2. a sommás eljárásban *tételes törvényünk* zárja ki azt, hogy a biró elválaszthatatlan okokra épitse itéletét, midőn 121. §-ának 5. pontjában rendeli, hogy az irásba foglalt itéletben annak rendelkező része az indokolástól elkülönitendő.

Az alperes dilemmáját a felülvizsgálati bíróság akkép oldja meg, hogy *az alperes kártérítő kötelezettségét mint elvont jogviszonyt itélt dolognak minősiti, a kártérités összegét azonban mint e jogviszony tárgyát nem.*

A jogi kérdésnek a ténykérdéstől való elkülönitésére a sommás törvény 105. §-a kétségtelenül módot nyujt.

Esetünkben azonban ugy látjuk, hogy felülvizsgálati bíróság megelégedett ezen álláspontjának elvi kijelentésével, anélkül, hogy azt alkalmazta volna is, amennyiben:

a) itéletében döntött *a kárkövetelés jogszerüsége kérdésében* is, midőn az alperes azon panaszával szemben, hogy elmaradt hasznot csak a dolosus kárttevő tartozik megtériteni, kinyilatkoztatta, miszerint «a haszonbérleti szerződés tárgyában a haszonbérbeadó mulasztása következtében beállott lényeges változás káros következményeiért a haszonbérbeadó a fenálló általános jogszabályok szerint teljes felelősségel tartozik a haszonbérlőnek» s e jogszabály következményeként megállapitotta, hogy a felebbezési bíróság helyesen kötelezte az alperest az öntözés hiányában hasznavehetetlenné vált termésben *és a bevetés elmulasztásában* szenvedett 1430 K-nyi kár keresetbe vett 1000 K-nyi részének s jár. megfizetésére; ellenben:

b) a kártérités összege kérdésében elmulasztotta, hogy a sommás törvény 64. §-ának rendelkezéseihez képest döntsön és okait tüzetesen előadja.

Pedig az alperes — minthogy a kár összege felől eddig semmiféle bíróság nem nyilatkozott behatóbban, mint akkép, hogy a kár a szakértők egybehangzó véleménye és a kárvallott esküvel megerősitett vallomása alapján a kárvallott követelte összeget meghaladja — felülvizsgálati kérvényében az előbb emlitett törvényszakasznak az alsóbb bíróságok elkövette megsértéseként világosan felvetette, hogy sehol, *sem a korábbi, sem az ujabb pörben egyetlen egy bíróság sem nyilatkozott* egy szóval sem: 1. sem azon kérdésben, hogy a vetemények elszáradásából eredő kár mennyiségének megállapitásánál a kárvallottnak *egymástól eltérő eredményt felmutató bizonyitékai közül melyiket* tekintette irányadónak? 2. sem azon kérdésre, hogy *miért* fogadja el ezek közül egyiket vagy másikat? 3. sem végül azon kérdésre, hogy miért kötelezte a pörben az alperest a károsszeg hátraléka fejében oly magas összeg megfizetésére, a minőt a beszámitás utján már érvényesitett 430 K levonása után még *a kárvállottra nézve legkedvezőbb bizonyiték sem* igazol?

A felülvizsgálati bíróság azonban e kérdéseket *egyszerüen felelet nélkül hagyta s a bizonyitékok tartalmáról* — csak ugy, mint az alsóbb bíróságok — *egy szóval sem emlékezett meg*, hanem e helyett a sommás törvény 65. §-ára való hivatkozással (mely szerint a bíróság valamely kár vagy elmaradt haszon mennyiségét az összes körülmények figyelembe vételével legjobb belátása szerint állapitja meg), de a birói tévedés és birói önkény ellen biztositó 121. §-ának 6. pontjáról megfeledkezve, kijelentette hogy: «a fentidézett szemle és eskü alatti vallomás szerint a felperes kára azzal együtt, ami beszámitás utján már kielégitéshez jutott, a megállapitott 715 frton vagyis 1430 K-n alul nem marad és igy e megállapitás a tárgyalási jegyzőkönyv mellékletét képező eme adatokkal ellentétben nem áll s ekként az alperes panaszát nem támogatja.»

A felülvizsgálati bíróság tehát semmiképen nem akart tudomást szerezni arról, hogy az előző pör tárgya *kétféle kárból* állott, amelyek közül az ujabb perben *csak az egyik* szerepelt, hanem következetesen csak összesitett kárról beszélt, az alperes kifejezett tiltakozása ellenére souverain hatalommal a pör tárgyának minősitve a kár olyan részét, amelyet a felperes e pörben nem is követelt.

Már pedig az itélt dologról szóló főszabály: «Exceptio rei iudicatæ obstat, quoties inter easdem personas eadem qæstio revocatur» alkalmazásának első kelléke, hogy a «qæstio» legyen «eadem».

Ez az eset kétségtelenül fenforgott volna, ha a felperes az előző perben valamely *egységes egésznek* egyik részét, a későbbiben pedig annak másik részét követelte volna.

Ámde az előző perben *kétféle kárról* volt szó, minélfogva az utóbbi perben, amelynek tárgya csak *egyikféle kár* volt, ezen egyikféle kár itélt dolognak csak azon esetben lett volna tekinthető, ha az előző perbeli itélet határozottan megállapitotta volna: 1. vagy azt, hogy a kárvallott a vizhiány okozta *egész kár* megtéritését követelheti, 2. vagy pedig azt, hogy a heterogen részkövetelések közül, a kárvallott javára az utóbbi perrel is követeltből számitja be az ellenkövetelésnek megfelelő összeget.

Ezen esetek közül azonban egyik sem forgott fen, aminek következménye pedig az, hogy:

1. magából az előző perbeli itéletből nem tudjuk meg, valjon a kártéritő követelés melyik része volt a beszámitás tárgya? ily határozatlanság mellett pedig:

2. az ujabb perben eldöntendő jogviszony további döntésre szorult minélfogva:

3. nem lehetett itélt dolog sem.

Quod erat demonstrandum.

Az a peres fél, aki mindezen tapasztalatokat szerezte, sokat tünődik e perek befejezte óta, hogy ugyanaz a felülvizsgálati bíróság, amely egyik alkalommal *minden izében a legnagyobb határozottsággal megitélt* jogviszonynak ujabb eldöntésére oly körülmények között utasitotta alantas felebbezési bíróságát, hogy az kénytelen volt ugyanazon tárgy felül korábbi jogerős itélettel ellentétes uj határozatot hozni, hogyan tekinthetett más alkalommal itélt dolognak oly jogviszonyt, amely annyira határozatlan volt, hogy *határozatlanságát a felülvizsgálati bíróságnak uj döntéssel* kellett eloszlatni, hogy itélt dolognak mondhassa? *Dr. Toldy Géza.*

Különfélék.

— **A BP. 385. §-ának 3. pontjához.** A mellékleten közlünk egy esetet, melyben az első fok a tettest életfogytig tartó fegyházra, a felbujtót halálra itélte. A Curia a tettes büntetését meghagyta, a felbujtóét azonban 15 évi fegyházra változtatta. A Curia tehát a halálbüntetés átváltoztatásánál ismét a 92. §-t alkalmazta s ez által a bünösség sulya tekintetében a két vádlott közti viszonyt az ellenkezőre forditja. Az első fok az asszonyt tartotta bünösebbnek, a Curia a férfit mondja annak. Természetesebb lett volna az egyenlősités. De ezt valószinüleg ismét nem amiatt kerülte el a Curia, mivel a tényállással ellenkezőnek tartotta, hanem mert a halálbüntetést átváltoztathatlannak véli, ha csak nem alkalmazza a 92. §-t. Ismét az a magyarázat, melynek alaptalanságára már többször rámutattunk.

A jelen eset nevezetes uj adalékul szolgálhat álláspontunk megerősitésére annyiban, hogy a Curia által elfogadott közösség folytán az elitélt részesek bünössége közti arányosság sem tartható be, mert e szerint a sulyosabb büntetésre itélt részes büntetését többnyire csak ugy lehetséges leszállitani, ha kevesebbet adnak neki, mint amennyit a kisebb bünösségü másik részes kapott.

A kérdésről szóló vitát l. a Magyar Jogászegyletnek «A BP. 3 évi gyakorlata» czimü füzetében.

— **Ügyvédi körökből** veszszük a következő sorokat: 1903 május 15-én adtam be egy sommás keresetet a békési járásbirósághoz. Ma, 77 nap mulva, még nem kaptam idézést. Az alperes a bíróság területén lakik. Magánuton azt hallottam ugyan, hogy egy ottani birót áthelyeztek, de azt hiszem, ez nem lehet ok arra, hogy az ügyekben egyáltalában semmi se történjék.

— **A büntetendő cselekmények által Budapesten az 1902. évben okozott kár.** Az alábbi számoszlopok a felek által bejelentett, valamint a nyomozás során megkerült értéket mutatják be.

a) bejelentett kár kitett	1901-ben korona	1902-ben korona
magánosok elleni erőszaknál	5,800	60
pénzhamisitásnál	7	460
hamis vád, eskü stb.	573	—
közveszélyü cselekménynél	580	—
gyilkosság és kisérleténél	50	—
emberölés és kisérleténél	75	1,810
testi sértésnél	691	—
lopás és kisérleténél	3.349,865	827,726
rablás és kisérleténél	5,675	1,628
zsarolás és kisérleténél	37,760	18,137
sikkasztás stb.	1.198,898	698,865
csalásnál	691,753	707,786
vagyonbukásnál	282,697	100,304
orgazdaságnál	466	2,568
gyujtogatás stb.-nél	67,766	71,966
uzsoránál	9,813	37,665
egyéb vagyon elleni büncselekménynél	32,352	12,700
okirat- s egyéb hamisitásnál	154,182	—
összesen	5.839,003	3.381,375

b) a megtérült érték		
lopás és kisérleténél	1.748,328	287,373
rablás és kisérleténél	4,100	1,199
zsarolás és kisérleténél	8,172	4,623
sikkasztás stb.	145,015	248,116
csalásnál	73,637	80,963
vagyonbukásnál	8,146	—
orgazdaságnál	400	223
gyujtogatásnál	17,900	—
uzsoránál	1,066	16,970
egyéb vagyon elleni büncselekménynél	4,960	1,706
okirat- s egyéb hamisitásnál	8,810	18,641
közveszélyü cselekménynél	580	—
összesen	2.021,164	659,814

Pályázat. 655/1903. A tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület eperjesi collégiumának jogakadémiáján a bevezetés a jog- és államtudományokba, magyar közjog, tételes európai nemzetközi jog és politika tanszéke megüresedvén, e tanszékre ezennel pályázatot hirdetek.

A tanszék javadalmazása — amennyiben rendes-tanárral töltetik be — a collégiumi jogakadémia pénztárából havi előzetes részletekben kifizetendő 2800 K évi törzsfizetés, 600 K évi lakpénz, valamint a szervezeti szabályokban e tanszék után esedékes vizsgadijak és tandij-osztalék. Felvilágositásul megjegyzem, hogy az 1902/3. tanév pénztári adatai szerint e tanszék után járó tandij-osztalék és vizsgadij összesen 1600 K-t tett ki.

Amennyiben rendkivüli tanár választatik meg, tandijosztalékra igényt nem tarthat.

A rendes és rendkivüli tanár nyugdijjogosultságát és fizetési kötelezettségét az 1894. XXVII. tcz. szabályozza.

Rendes tanárul első sorban csak oly prot. vallásu pályázó választható meg, aki a tanszék valamelyik főtárgyából egyetemi magántanári képesitettséggel bir, másodsorban rendes tanárul és illetve rendkivüli tanárul oly prot. vallásu pályázók is alkalmazhatók, akik államtudori vagy jogtudori oklevéllel birnak. Ez utóbbiak azonban három év alatt az egyetemi magántanári képesitést megszerezni kötelesek.

A megüresedett tanszéket az eperjesi Collégium igazgatóválasztmánya tölti be. A megválasztandó tanár tanszékét 1903. szeptember 1-jén lesz köteles elfoglalni s ez időtől kezdve a tanszéket megillető javadalmak élvezetébe lép.

Pályázni kivánók eddigi tanulmányaikat, minősitésüket, esetleges hivatali alkalmaztatásukat, irodalmi müködésüket, katonai szolgálati kötelezettségüket vagy az alóli mentességüket és rövid életrajzukat feltüntető pályázati kérvényüket — és pedig, ha közszolgálatban állanak, felettes hatóságuk utján — f. évi augusztus hó 20-ikáig a tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület eperjesi Collégiuma igazgatóválasztmányához czimezve, alulirotthoz nyujtsák be. Eperjesen, 1903. évi julius hó 15-én. Dr. Schmidt Gyula, coll. felügyelő.

— **Mikor követelhető vissza az ösztöndij?** Érdekes kérdésben döntött a napokban a m. kir. Curia. A tényállás a következő: F. K. mint orvosnövendék a néhai T. G. J. által brassóvárosi ifjak részére oly feltétel alatt alapitott ösztöndijból, hogy az ösztöndijat élvezők, tanulmányaik befejezése után, szülővárosuknak szolgáljanak 5 éven keresztül 3000 K-t kapott ez ösztöndijat kezelő felperes egyháztól s az ösztöndij kérelmezése alkalmával és később is az alapitó által kikötött fenti feltétel betartására személyesen is kötelezte magát, ennek azonban nem tett eleget, amennyiben saját beismerése szerint tanulmányainak 1883. évben történt befejezése után sem Brassó városába mint gyakorló orvos vissza nem tért, sem szolgálatait — bár más helyen is — bármi módon szülővárosának szentelte volna. A brassói ágost. ev. preszbiterium F. K. ellen az ösztöndij visszafizetésére perelte. A brassói kir. törvényszék alperest 3000 K tőke s jár. megfizetésében marasztalta el. A marosvásárhelyi kir. itélő tábla az elsőbiróság itéletét megváltoztatta s felperest keresetével elutasitotta s kötelezte, hogy 187 K perköltséget és 80 K 30 f. felebbezési költséget alperesnek 15 nap alatt végrehajtás terhével megfizessen.

Indokok: Felperes azt adta elő, hogy a keresetileg követelt összeget alperesnek időszakonként kisebb összegekben ösztöndij czimen szolgáltatta ki s ez viszonzásul arra kötelezte magát, hogy tanulmányai befejezte után tevékenységét Brassó városának fogja szentelni, nem állitotta azonban felperes, hogy ellenkező esetre, vagy egyáltalában a visszafizetés kötelezettsége kiköttetett volna, mert az ily ösztöndij adományozás visszafizetés kötelezettségével — ha az ki nem köttetett — nem jár, hanem mint jótékonysági indulatból folyó ténykedés, az osztr. ált. polgári törvénykönyv 938. §-ában irt ajándékozást képez; tekintve továbbá, hogy az a körülmény, mely szerint alperes eddig Brassó városában le nem telepedett és orvosi tevékenységét ez ideig szülővárosának nem szentelte, nem képezi az osztr. ált. polgári törvénykönyv 948. §-ában irt azt a durva hálátlanságot, melynek alapján az ajándékozás visszakövetelhető volna.

A m. kir. *Curia:* A másodbiróság itéletét megváltoztatta és az elsőbiróságnak alperest marasztaló itéletét hagyta helyben.

Indokok: Az elsőbiróság itéletének indokaiban helyesen fejtette ki, hogy az alperes által élvezett ösztöndij nem ajándékozás, helyesen állapitotta meg azt is, hogy az ösztöndijnak feltételhez kötötten adása által felek között szerződés és pedig vissz terhes szerződés jött létre, amely szerint alperes az ösztöndij ellenében bizonyos szolgálatok teljesitésére vállalt kötelezettséget. Minthogy pedig alperes, mint azt az elsőbiróság helyesen kifejtette, felhivás daczára a feltételt nem teljesitette és az a czél, amelyhez az ösztöndij kiszolgáltatása kötve volt, éppen alperes mulasztása folytán el nem éretett és igy beállott az osztr. polgári törvénykönyv 1435. §-ának az a rendelkezése, mely szerint az adó az átvevőtől oly dolgokat, melyek mint tartozás adattak át, visszakövetelhet az esetre, ha a megtartásnak jogszerü alapja megszünt, felperesnek az ösztöndij visszakövetéséhez joga megnyilt, miért is a másodbiróság itéletének megváltoztatásával, az elsőbiróság itéletét az itt felhozott és benne foglalt megfelelő egyéb indokoknál fogva kellett helybenhagyni. (1903. évi junius 10. 2710. sz. a.)

— **A határhaszonelméletről** Kemény Dezső joghallgató a bécsi egyetemen Philippovich seminariumában tetszéssel fogadott előadást tartott.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Rendelet a fiatalkoru büntettesek elleni bünvádi eljárásról Ausztriában.** Az osztrák igazságügyminiszter az összes bíróságokhoz és ügyészségekhez a következő körrendeletet intézte: Bár a bünvádi perrendtartás nem tartalmaz arra vonatkozó szabályt, hogy oly kiskoruaknak, kik elleni bünvádi eljárás tétetett folyamatba, törvényes képviselői erről értesitendők volnának, mégis számos oly rendelkezést tartalmaz, melyeknek czélja, hogy a törvényes képviselő részére kötelességének, a kiskoru érdekei megvédésének ily körülmények között is megfelelhessen. Igy nevezetesen felebbezést és semmiségi panaszt a kiskoru vádlott akarata ellen is bejelenthetnek, védőt választhatnak, ujrafelvételt inditványozhatnak.

E jogok gyakorolhatása kétségessé válik, ha a kiskoru törvényes képviselője az ellene inditott bünvádi eljárásról nem értesül.

Ez az értesités az általános polgári törvénykönyv harmadik és negyedik czimének is megfelel.

Mindezeknél fogva ajánlatos a kiskoru ellen folyamatba tett bünvádi eljárás minden fontosabb mozzanatáról törvényes képviselőjét értesiteni. Ily mozzanatok nevezetesen: az előkészitő eljárás megindítása, a vádirat beadása és a főtárgyalás kitüzése és pedig ugy a törvényszékek, mint a járásbiróságok előtti eljárásban. Elmaradhat az értesités, ha kétségtelen, hogy a törvényes képviselő más uton szerzett az eljárás folyamatbatételéről tudomást, ha ismeretlen tartózkodásu, ha bünrészes, vagy ha az eljárás tetemes elodázását vonná maga után.

A törvényes képviselő értesitésének elmaradása esetére a gyámhatóságok a fenálló szabályok szerint értesitendők.

— **A polgári perek tartama.** A német hivatalos igazságügyi statisztika foglalkozik a polgári perek tartamának nagyérdekü kérdésével is. Hogy megállapithassa, mennyi idő alatt juthat felperes makacssági itélethez, azt vizsgálja, hogy mily időköz van a kereset benyujtása és az első tárgyalási határnap kitüzése között. Az érdemben tárgyalt ügyeknél a kereset beadásától a végitéletig eltelt időt kutatja. Az első terminus kitüzése tekintetében az utóbbi években határozottan javulás mutatkozik, minek oka az 1900. évi január 1-én életbelépett perrendtartási novellában keresendő. E törvény szerint ugyanis a kereset kézbesitésétől az első tárgyalásig az előbbi egy hó helyett csak 14 nap.

— **A különbözeti ügylet kérdéséhez.** A német Reichsgericht kimondotta egy itéletében, hogy a kereskedői becsületbe ütközött a korlátolt felelősségü társaság üzletvezetőjének eljárása, mindőn azon czélból, hogy kötelezettsége alól kivonja magát, a különbözeti ügylet kifogását emelte. Jelentős fordulatot jelent ez az itélet a Reichsgericht judikaturájában. Igy egy régebbi itéletében még az volt a Reichsgericht álláspontja, hogy a ki különbözeti ügyletből eredő váltót a kifogás kikerülése czéljából jóhiszemü harmadikra forgat, a jó erkölcsökbe ütköző cselekedetet követ el s igy az ebből származó kárért a váltóadósnak felelős. A legutóbbi itélet felfogása szerint azonban nem ütközhet a jó erkölcsökbe a váltóbirtokos ténye, mert nem sértheti a jó erkölcsöket az olyan cselekmény, mely a kereskedői becsületet sértő cselekmény elkövetését akadályozza meg.

— **Az adásvételi szerződés** perfectiójához a lipcsei birodalmi törvényszék egy legujabb határozata szerint nem szükséges a vételárnak összegszerü megállapitása, — pretium certum — hanem abban az esetben, ha a vételár dolgában a felek nem intézkedtek, hallgatag a szokásos, illetőleg ilyennek hiányában a megfelelő vételár tekintendő kikötöttnek. Ha azonban alperes meghatározott vételár kikötését vitatja, ugy ezzel egyszerüen a felperes keresetének alapját veszi tagadásba s a bizonyitás terhe a felperesre háramlik.

— **Sociális büntetőjog** (Soziales Strafrecht) czimen *Auer* «prologust» adott ki a német Btk. bekövetkező reformjához. Helyesebben epilogusnak nevezhette volna a 35 oldalas füzetet, melyben ama «uj» conclusión» kivül, hogy a jövő Btk. a mai kultura gazdasági és társadalmi haladásához illeszkedjék, egyéb ujat alig mond, de ügyesen mintegy vezérszavak alatt összefoglalja a Liszt és követői által a büncselekmények és büntetések átalakitásáról mondottakat.

V. R.

— **Chantage** az 1863. évi május 23-iki franczia törvény szerint a zsarolásnak specifikált neme, melyet az követ el, aki büntetőeljárást vagy botrányt maga után vonó tények felfedésével vagy ily valótlan tények állitásával fenyeget valakit s ez által pénz, értéktárgyak kiadására birja. A zsarolásnak a code pénal 400. §-a 1. pontjában megállapitott általános fogalmától a chantage a fenyegetés körülirása és a zsarolás tárgya által különbözik. A magyar Btk. 350. és 351. §-ai teljesen fedik a chantage fogalmát s igy *Stämpfli* legujabban megjelent munkájának (Erpressung und Chantage nach deutschem, französischem und schweizerischem Strafrecht Bern. 1903. 151. l.) számunkra főleg elméleti értéke van, melyet fokoz az a körülmény, hogy az 1900-iki brüsszeli congrès pénitentiaire foglalkozott e delictummal. Stämpfli könyvének első két fejezetében a zsarolásnak a német birodalmi és a franczia Btk. szerinti alakjait tárgyazza, a harmadikban a zsarolás és chantage viszonyát, a negyedikben a zsarolást a kantonális Btk.-ek és a schweizi javaslat szerint, végül az ötödikben a brüsszeli kongresszus tárgyalásait méltatván, arra az eredményre jut, hogy nem a chantage-t kell kiemelni, hanem a zsarolás fogalmát kell olyképp megállapitani, hogy minden lehető esetet fedjen. A munka világos és szabatos.

V. R.

— **A londoni Howard-Association** magyarországi levelezőjévé dr. Vámbéry Rusztem egyetemi magántanárt választotta meg.

— **Incest bill.** Az angol büntetőjog, mely tudvalevőleg kodifikálatlan, nem pœnalizálja a cselekmények nagy sorát, melyek egész a XVIII. századig az egyházi biróságok hatáskörébe estek, mint pl. a házasságtörés, incestus stb. Legujabban a képviselőház egy tagja törvényjavaslatot nyujtott be a vérfertőztetés megbüntetésére, melyet a ház el is fogadott és a lordok háza julius 19-iki ülésében tárgyalt. A *Lord Chancellor* (igazságügyminiszter) veszedelmesnek mondta a javaslatot, melyet a tények nem tettek szükségessé és maga részéről e tárgyban azt a bölcsességet vallja, melyet Tacitus a régi germanoknak tulajdonitott: «diversitas supplicii illuc respicit, tamquam scelera ostendi oporteat, dum puniuntur, flagitia abscondi». Davey lord heves felszólalása után a főrendiház elvetette a javaslatot, melyre nézve az a nevezetes, hogy akkor nyujtatott be, mikor már a «lex Heinze» házájában is a többség (v. ö. *Wittich:* Reform des Strafrechts. Hamburg, 1901. 37. és *Auer:* Soziales Strafrecht. München, 1903. 12.) a Btk. revisiója alkalmából — a román népek és a németalföldi Btk. mintájára — a vérfertőzést büntető 173. §. eltörlését sürgeti. Ily dolgokat incidentaliter megbolygatni alig czélszerü, de nem hiszszük, hogy volna törvényhozó, aki ne látná be, hogy e cselekmény megbüntetése, ha csak egyházi velleitásoknak nem hódolunk, sociálpolitikailag ha szükséges is, eredményre alig vezet, ethikai szempontból pedig a birói szellőztetés károsabb, mint rejtett utálatossága.

V. R.

— **Igazságügyi reform Argentiniában.** A külállamok képviselőinek az argentiniai külügyminiszterhez intézett állandó panaszai következtében, melyek szerint az illető államok honosai a biróságok részéről igazságtalan elbánásban részesülnek, az argentiniai kormány oly törvényjavaslatot nyujtott be, mely szerint ezután azok a büntetendő cselekmények, melyeknél a vádlott vagy sértett idegen, elvonatnak a rendes biróságok hatásköréből s a szövetséges államhatalomnak közvetlenül alárendelt szövetségi birák elé utaltatnak.

Amily örvendetes ez az Argentiniában tartózkodó idegenek részére, épp oly megszégyenitő magára Argentiniára nézve, amely ezzel maga kénytelen elismerni, hogy rendes bíróságai nem képesek részrehajlás nélkül itélkezni.

— **A sulyos testi fenyiték eltörlése Oroszországban.** Egy császári ukáz eltörli mindama sulyos testi fenyitőmódokat, melyeket eleddig a szibériai bányákba vagy a fegyházakba utalt elitéltek ellen alkalmaztak. Elsősorban a *botbüntetés* eltörlése emlitendő, amelynek barbár alkalmazása nem egy elitéltet életétől fosztott meg s amely miatt a lázadások napirenden voltak. A második eltörült testi fenyiték *a raboknak taligákhoz való kovácsolása*, a harmadik *a fej jobb felének leberetválása*. Az orosz büntetési rendszer humanizálása igen lassu léptekkel haladt előre. Az orrczimpák kilyukasztását csak 1817-ben törölték el, a vesszőfutást 1863-ban. A legujabb ukáz a vesszőt mint fegyelmi büntetést továbbra is fentartja.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 34. SZ. Budapest, 1903 augusztus 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Még egy szó a szőlőtelepitési kölcsönök ellen irányzott terhelési tilalomról. *Foltin Pongrácz* budapesti ügyvédtől — A magánjogi fogalmak büntetőjogi értelmezése. *Kutasi Elemértől.* — Tanulságok esküdtbiróságaink hároméves müködéséből. *Dr. Kármán Elemér* szombathelyi ügyészségi aljegyzőtől. — Van-e helye beavatkozásnak a sommás ujitott perben? *Dr. Weisz Gyula* verseczi ügyvéatől. — Észrevételek a Tervezet 217. §-ára. *Dr. Dávid István* szatmárnémetii kir. törvényszéki jegyzőtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Még egy szó a szőlőtelepitési kölcsönök ellen irányzott terhelési tilalomról.

E lapok 30-ik számában czikk jelent meg ezen czim alatt: «*Szükséges-e a terhelési tilalom a jelzálogos hitelezőnek biztositására szőlőtelepitési kölcsönnel szemben*», mely a 27-ik számban «*Elidegenitési és terhelési tilalom*» czim alatt megjelent fejtegetésekkel szemben azon álláspontra helyezkedik, hogy az abban felvetett kérdés tárgytalannak tekintendő; mert a szőlőtelepitési kölcsön a jelzálogos hitelezők érdekeit semmi veszélylyel sem fenyegeti. Indokolása a következő állitásban éri el culminatióját. «A sorrendi tárgyalásnál felszámittatnak az 1896 évi V. tcz. 13. §-ának rendelkezése értelmében a végrehajtási törvény 189. §-a szerint, mint előnyös tételek, a szőlőtelepitési kölcsönösszegnek az árverést megelőzőleg esedékessé vált három évnél nem régibb időről hátralékban levő részletei. *A netaláni tőkehátralék járulékaival együtt a jelzálogos hitelezők kielégitése után fenmaradó vételárból kielégitendő.*

Hogy az imént dült betükkel irt szavakban foglalt állitás téves, azt minden pénzügyi ember, jogi képzettség hiányában is, azonnal kiérzi; mert ha az állitás helyes volna, nem találkoznék pénzintézet, mely szőlőkölcsönök engedélyezésére vállalkoznék; mert hiszen vállalkozása biztos csődöt jelentene. Jogász ember pedig nemcsak érzi, hanem tudja is, hogy az állitás téves és hogy miért téves. Téves azért, mert az 1896: V. tcz. 12. §. utolsó bekezdése a szőlőfelujitási kölcsön jogi természetét következőleg állapitja meg: «*A kölcsön*, ennek kamatja és törlesztési járadéka, a 17. §. értelmében fizetendő kezelési dij, az esetleges késedelmi kamat, a behajtási költség és a kölcsön erejéig kibocsátható kötvények értékesitéséből, esetleg származó árfolyamveszteség (15. §. negyedik bekezdése) *az illető szőlőbirtokon fekvő oly terhet képez, mely birói árverés esetében a szőlődézsma-, urbéri és más hasontermészetü váltsággal* azonos elbánásban részesül.» Hogy pedig a példakép felemlitett váltság-követelések mily természetüek, azt az 1868: XXIX. tcz. 9. §-a, az 1871: LIII. tcz. 92. §-a, az 1899: XXX. tcz. 6. §-a és a többi, hasontárgyu törvények irják körül, rendesen ezen szavakkal: «*mely bejegyzés által a tartozás jelzálogilag bekebelezettnek tekintetik s mint ilyen minden eddig bekebelezett követelést is megelőz.*» S végre hogy az ily természetü követelések végrehajtási árverés esetében *mily elbánásban* részesülnek, azt az 1881: LX. tcz. 184. §-a és a 189. §. *c)* pontja állapitja meg, melyek elseje szerint: «184. §. Az elárverezett ingatlant a *fenálló törvények szerint* terhelő szőlő-dézsma, urbéri és más *hasontermészetü váltságnak*, ugy a vizszabályozási tartozásnak, az árverés napja *után esedékes részletei a vételárba való betudás nélkül, a vevőt terhelik* . . .» Ugyanezen elvet jelenti ki a kir. Curia 1. számu polgári döntvénye is.

Szó sincs tehát arról, hogy a szőlőtelepitési kölcsönnek az árveréskor még le nem járt tőkehátraléka a jelzálogos hitelezők *kielégitése után fenmaradó vételárból* lenne kielégitendő; az további terhe marad az ingatlannak, illetve az árverési vevő ugyanannyival alacsonyabb összeget fog beigérni az árverésnél vételárul s ilykép a jelzálogos hitelezők esetleg teljesen kielégitési alap nélkül maradhatnak.

A czikk többi részére is könnyü volna felelni, de ez a helyszüke miatt mellőzhető annál is inkább, mert azt azok, kik a szőlőfelujitási kölcsönöket a gyakorlatból ismerik, teljesen fölöslegesnek fognák találni; akik pedig nem ismerik, azokat ugyis inkább a kérdés jogi oldala érdekli, melynek főpontja a fentiekben megvilágittatott. Csak legfeljebb azt kell kiemelni, hogy a szőlőkölcsön telekkönyvi bejegyzéséről a jelzálogos hitelezők nem lesznek értesitve s igy a czikkben ajánlott eljárás, még ha a czélhoz vezetne is, nem követhető.

A jelen lap 27-ik számában felvetett kérdés tehát nem tekinthető tárgytalannak s a veszély a fenti czikk érvelése után is épugy fenmarad, mint a hogy annak előtte fen volt, miért is kivánatos volna, hogy a kérdés *érdemi* részét az arra hivatottak kritikájukra méltatnák. *Foltin Pongrácz,*
ügyvéd.

A magánjogi fogalmak büntetőjogi értelmezése.

II.

Eddigi vizsgálódásaink arra az eredményre vezettek, hogy a büntetőjog és magánjog czéljainak összehasonlitása adja kezünkbe a kulcsot, melynek alapján a magánjogi fogalmak büntetőjogi értelmezését megitélnünk kell.

Magánjog és büntetőjog, mindkettő *jog*. Kell tehát okvetlenül valami közösnek lenni czéljaikban. Ez a közösség abban áll, hogy magánjog is, büntetőjog is az emberek társas együttlétének, összemüködésének és megférésének biztositását illetve lehetővé tételét czélozzák. Ezen végső czél tekintetében tehát tényleg meg van az a congruentia, melyről fentebb szólottunk. De ebből kérdésünkre nézve még misem következik. Kétségtelen, hogy a magánjog és büntetőjog megállapitásainak e végső, általános czélra való vonatkozásuk tekintetében meg kell egyezniök, de minthogy e közös czél elérésére szolgáló eszközök, mint közelebbi speciális czélok különbözők lehetnek, lehetséges, hogy ezek tekintetében a büntetőjog és magánjog fogalmai egymástól eltérjenek.

Meglehetősen általános a nézet, hogy a büntetőjog czéljai tekintetében a magánjogot csak kiegésziti. Vannak jogtárgyak — mondja ezen tan — melyeket a magánjogi sanctió éppen nem, vagy nem eléggé tud megvédeni; szükség van tehát egy erősebb védelemre, mely a magánjogi oltalmat pótolja, kiegésziti: erre való a büntetőjog. Vagyis ezen felfogás szerint a büntetőjog a magánjogtól csak a sanctiónak sulyosságában különböznék, czéljai tekintetében azonban vele megegyeznék.

Hogy a büntetőjog oltalma a magánjog oltalma mellett kiegészitő, pótló szerepet visz, ez tagadhatatlan. De ebből

még korántsem következik, hogy a büntetőjog a magánjognak fenti értelmében vett kiegészitésére volna csak hivatva. A védelem, jogtárgyak oltalma a büntetőjognak csak egyik oldala. E negativ oldal mellett azonban van a büntetőjognak egy másik, positiv oldala is és ép e positiv oldalban rejlik e főkülönbsége a magánjoggal szemben.

Midőn a magánjogi biró az alperest adóssága kifizetésében elmarasztalja, első sorban és főképen a jogtalanul szenvedett vagyoni hátrány kiegészitését czélozza. Meglehetősen közönbös a magánjogi birónak, vajon az elmarasztalt alperes fog-e a jövőben is adós maradni és nem fizetni. Kétségtelen ugyan, hogy a magánjogi itéletekben is van valami, ami a jövőben való hasonló magatartástól visszatart, — a perlekedéssel járó kellemetlenségek, időveszteség, költségek — mégis az elriasztó hatás a magánjogban ugyancsak alárendelt fontossággal bir. Ellenkezőleg a büntetőjogban. Mig a magánjog rendszerint hátra tekint, addig a büntetőjog előre néz. Főfeladata a büncselekményeket nem jóvá tenni, hanem a jövőben való elkövetésektől visszatartani, feladata az embereket a mindenkori fenálló társadalmi és állami rendhez való alkalmazkodásra nevelni, a társadalomellenes hajlamok visszaszoritásával az emberek lelkületét átalakitani vagy legalább fegyelmezni. Azon felfogásban, mely szerint a büntetőjog nem egyéb mint csupán biz. jogtárgyaknak a magánjogénál fokozottabb védelme, mint a közjogi és magánjogi intézményeknek (alkotmány, hatóságok, tulajdon, házasság stb.) erősebb sanctiója, a régi megtorlási elmélet kisért, mely nem lát egyebet a büntetésben mint a megzavart jogrend helyreállitását. A modern büntetőjog elveti a megtorlási elméletet, legalább azt a megtorlást «sans phrase», melyet a régi büntetőjog hirdetett s ezzel szemben a büntetőjog főfeladatát a javitásban, nevelésben látja. «A büntetőjog egy nevelési rendszernek sanctionális betetőzése» (Fayer I. 50.) ez a helyes, ez a modern felfogás a büntetőjog feladatáról. Ebből a nevelő természetéből következnek a büntetőjognak összes egyéb sajátos tulajdonságai.

Innen van az, hogy a büntetőjog nem elégszik meg oly általánositásokkal, átlagosságokkal mint a magánjog, hanem összes intézkedéseit lehetőleg az egyéni viszonyokhoz szabja, egyszóval: individualizál. Innen van az, hogy mig a magánjog egy átlagos, elvont embert tart szem előtt, a büntetőjog a concrét embert, concrét viszonyaival nézi. Innen van, hogy mig a magánjog csak kivételesen vesz tekintetbe erkölcsi elveket és tulnyomó részben csupán az élet anyagi oldalára van tekintettel, addig a büntetőjogot át és áthatja az erkölcsi elem.

Mindez: a büntetőjog nevelő természete, individualizálása, erkölcsi szempontjai szemben a magánjog pusztán rendező természetével, átlagosságaival, anyagi szempontjaival oly különbséget állitanak fel büntetőjog és magánjog között, melynek folytán a magánjog és büntetőjog végső czéljaik megegyezése daczára a leghatározottabb ellentétbe juthatnak egymással. Láttuk, hogy minden jogi tétel, jogi meghatározás az illető jogi szak speciális czéljainak szemmeltartásával készül. Ha már most a büntetőjog kritika és revisio nélkül fogadná el a magánjog megállapitásait, ezzel kitenné magát annak a veszélynek, hogy befogadna oly megállapitásokat, melyek czéljainak meg nem felelnek, sőt azokkal egyenesen ellentétesek.

Ha például a büntetőjog a magánjog után indulva nem tekintené ingónak az ajtókat, ablakokat, fákat, növényeket, és nem büntetné lopás miatt e tárgyak tolvaját, privilégiumban részesitene olyanokat, kik a büntetés javitó, nevelő hatására a legnagyobb mértékben rászorulnak egy oly tekintetből, melynek a büntetőjog feladata szemponjából semmi értelme nincs. Viszont ha pactum reservati dominii esetében sikkasztás miatt büntetné azt, aki azon dolgot, melyre a tulajdon fentartatott, elidegeniti vagy tolvajnak, rablónak tekintené azt, ki turpis causa alapján kötött ügyletből kifolyólag önbiráskodással él, magánjogi kategóriák kedvéért sulyos büntetéseket alkalmazna oly egyénekre, kikben egyáltalában nincs meg a bünös akaratnak az a neme, melyet a törvényhozó a sikkasztás, lopás, rablás büntetésének kiszabásánál szem előtt tartott.

Vizsgálódásaink tehát arra az eredményre vezettek, hogy a büntetőjogias felfogásnak adjunk igazat, még pedig nemcsak azon legkorlátlanabb alakjában, melyet irodalmunkban Fayer képvisel. A büntetőjogot teljes autonomia illeti meg mindenben, ami szféráját érinti, s igy autonomia illeti azon magánjogi fogalmakkal szemben is, melyeket használni kénytelen. A büntetőjognak revideálni kell ezen fogalmakat s ha e revisióban azt találja, hogy ama fogalmak magánjogi értelme czéljainak meg nem felel, joga van azoknak körét, tartalmát szükséghez képest megszoritani vagy kiterjeszteni, ellenkező esetben természetesen a fogalmat változatlan értelmében a magáévá teheti.

Az eredmény, melyre jutottunk, nem különbözik lényegesen azon állásponttól, melyet dr. Wittmann Ernő a Jogt. Közl. ez évi 17. és 18. számában kifejtett. Dr. Wittmann Ernő is megadja a büntetőjognak a revisióra való jogot, de bizonyos megszoritásokkal. «Minthogy» — ugymond — «a büntetőjogi fogalomba természetüknél fogva tartoznak az egyes dolgok, mig a magánjogi fogalmakba per fictionem is jutnak be egyes egységek», ennélfogva szerinte a büntetőjog csak akkor jogosult a revisióra, ha a magánjogi fogalom fictiót tartalmaz, vagyis oly egyedek vannak beléfoglalva, melyek természeti tulajdonságaiknál fogva azon fogalom alá nem tartoznak (pl. az ingatlan fogalmában gazdasági eszközök), ha azonban a magánjogi fogalom fictiót nem rejt magában, a büntetőjog a magánjogi fogalmat elismerni tartozik.

Ezen megszoritást a magunk részéről teljesen jogosulatlannak tarjuk.

Mindenekelőtt helytelen azon állitás, melyen az egész argumentatió sarkall, hogy t. i. a büntetőjogi fogalomba mindig természetüknél fogva tartoznának az egyes egységek. A büntetőjogi fogalomba épp ugy tartozhatnak per fictionem bizonyos egységek, mint a magánjogi fogalomba, mint azt fentebb az okirat fogalmainál láttuk. A büntetőjognak a maga czéljaira épp ugy szüksége van a fictiokra — e szót a dr. Wittmann által használt tág értelemben véve — mint a magánjognak és épp ezért nem áll az, hogy: ha a magánjogi fogalom nem tartalmaz fictiót, a büntetőjognak azt feltétlenül el kell fogadnia. A «váltó» fogalmába nem tartoznak semmiféle egységek per ficitionem, mégis revideálnunk kell a büntetőjogban, kiterjesztve a fogalmat azokra az okiratokra is, melyek magánjogilag illetőleg váltójogilag nem váltók, de váltók lettek volna, ha a hamisitás nem történik. (A takarékpénztárakhoz benyujtott félig kitöltött váltók.) Ugyanigy az «okirat» perrendtartásbeli fogalma kiterjesztetik a büntetőjogban oly egységekre, melyek természetüknél fogva nem okiratok. Vagyis épp a büntetőjog az, s nem a magánjog, mely fictióval él az emlitett esetekben kiterjesztve a magánjogi fogalmat természetes tulajdonságoknál fogva alája nem tartozó egyedekre. Máskor ismét meg kell szoritania a büntetőjognak a magánjogi fogalmat és kiküszöbölni belőle oly egységeket, melyek nem per fictionem, hanem ex natura tartoznak beléje. Hol van a fictio, midőn «elzálogositás»-nak nevezzük azt, ha az adós biz. vagyontárgyakat hitelezőjének biztositékul, vagyis, zálogba ad, és tartozását bizonyos idő mulva törlesztvén a zálogtárgyat ismét visszakapja? És mégis, a büntetőjognak itt is revisióval kell élni. A Btk. 355. §-a szerint «sikkasztást követ el, ki a birtokában vagy birlalatában levő idegen ingó dolgot jogtalanul eltulajdonitja vagy elzálogositja.» Ha minden elzálogositást e szakasz alá vonnánk; az az aránytalanság következnék be, hogy ha valaki

elvesz mástól egy idegen dolgot és zálogba adja, arra csak a Kbtk. 127. §-ában kiszabott kihágási büntetést lehetne kimérni, mig ha a birtokában levő idegen dolgot zálogosit el, a Btk. 355. §-a értelmében tettét vétségnek vagy büntettnek kellene minősiteni, vagyis az enyhébb cselekményt sulyosabban büntetni, ami pedig nyilván ellenkezik a törvény czéljaival. Ezen igazságtalanságot csak ugy kerülhetjük el, ha az «elzálogositás» fogalmát revisió alá vesszük és kizárjuk belőle mindazon eseteket, melyek az eltulajdonitással nem egyenlő hatásuak, illetve melyekben az eltulajdonitási dolus hiányzik. *

Midőn dr. Wittmann a büntetőjogias felfogást fictio-elméletével korlátozza, ezt azért teszi, hogy egy határozott, hogy ugy mondjuk, mechanikus ismérvet állitson fel, melynek segélyével minden egyes esetben el lehessen könnyen dönteni, vajon a magánjogi fogalom revideálandó-e vagy sem. Ezt a czélt azonban véleményünk szerint éppenséggel nem éri el. Ha annak meghatározása, vajon valamely fogalom fictiot rejt-e magában vagy sem, oly hosszadalmas, subtilis fejtegetéseket tesz szükségessé, mint dr. Wittmann czikkében a pactum reservati dominii esetében a tulajdon fictiv voltának megállapitása, akkor ama fictio-elméletet nem tekinthetjük egy könnyü és biztos tájékozódást nyujtó próbakőnek. E mellett a fictió-theoria sem biztosit önkényességek ellen, melyekkel dr. Wittmann a büntetőjogias álláspontot vádolja. (Ily önkényességnek tekinti azt, hogy dr. Fayer tankönyvében a házasságnak magánjogi fogalmát hol elfogadja, hol pedig revisio alá veszi; hogy ez éppenséggel nem önkényes eljárás, arra nézve utalunk ama öt különhöző definitiora a «fenyegetés» fogalmára nézve, melyet a Btk-ben találunk) Ha dr. Wittmann azt mondja, hogy a pactum reservati dominii esetén az eladó tulajdona csak egy fictio, mert «a dolog gazdasági köréből kilépett, és mert a dolgot szükségleteinek kielégitésére nem használhatja, mert arról már kizárólagosan rendelkezett», miért nem mondja, hogy pl. a zálogbaadónak tulajdona is csak fictio a viszony tartama alatt, hisz a dolog itt épp ugy kilépett gazdasági köréből, róla épp oly kizárólagosan rendelkezett, szükségleteinek kielégitésére épp oly kevéssé használhatja, sőt esetleg épp ugy lehetséges, hogy a dolog hozzá soha többé vissza nem kerül, mint a fenti esetben.

Kétségtelen, hogy a büntetőjogias felfogás, a mint azt mi kifejtettük, önkényességeket eredményezhet, de csak törvényhozó czéljainak helytelen interpretatiója esetében. Ha azonban az önkényességeket teljes biztossággal ki akarnák zárni a jogból, ki kellene zárnunk egyáltalában minden interpretatiót, amire pedig, ugy gondoljuk, éppen dr. Wittmann lesz legkevésbbé hajlandó. *Kutasi Elemér.*

* Fayer II. 362. l.

Tanulságok esküdtbiróságaink hároméves müködéséből.

A *Jogt. Közl.* folyó évi 11.—14. számaiban dr. Finkey Ferencz sárospataki jogtanár ur kapcsolatban a Magyar Jogászegyletben 1902 deczember 13-tól 1903 január 17-ig lefolytatott emelkedett szinvonalu vitával, érdekesen foglalja egybe esküdtbiróságaink hároméves müködéséből levont tapasztalatait.

Engedtessék meg e sorok irójának, ki nem a tudomány hatalmas csarnokából, de immár több cykluson át az esküdtbiróság jegyzői asztala mellől, szemtől-szembe az esküdtekkel, figyelte azok tevékenységét és sajátos életét, egynéhány gyakorlati megjegyzést tehessen a jelzett czikben fejtegetett elméleti megállapitásokhoz.

Nem esküdtszékellenes megjegyzéseket. Mert abban igaza van Finkey tanár urnak, hogy egyhamar nem remélhetjük e szerencsétlen intézmény novelláris módositását; az esküdtszék leghevesebb ellenzői is kénytelenek ebbe belenyugodni, addig mig nálunk is belátják majdan a szakemberek ezen intézmény hasznavehetetlenségét, amit a külföldiek 90 százaléka már belátott, mikor mi azt nagy gaudiummal befogadtuk.

E sorok czélja csupán: néhány árnyoldalával foglalkozni annak a képnek, melyet a tudós tanár úr szerény nézetem szerint felette rózsaszinü világitásban tárt elénk.

I.

Dr. Finkey tanár ur bünvádi perrendtartásunk legnagyobb reformjának tekinti azt, hogy az esküdtbiróság *rendes* büntetőbirósággá tétetett.

Kétségtelen, hogy büntető igazságszolgáltatásunk legnagyobb reformja az esküdtszék behozatala volt. De hogy e reform az esküdtbiróságot rendes birósággá tette volna, az felette kétes.

Nem támogatja ezt a nézetet a BP. rendszere sem. Mert a törvény szivébe, kellő közepébe, a törvényszék előtti főtárgyalás illesztetett, s az esküdtbirósági és járásbirósági eljárás, mint annak szabályai alóli kivételek sorakoznak. A gyakorlati életben azonban az esküdtbiróság éppen csak kivételes, még pedig felette kivételes eljárásként szerepel.

A bünügyi életnek indulatoktól, félelemtől és borzadástól tajtékzó hullámain kevés eset az, mely az esküdtszék révében éri el tisztitó itéletét. A Curia irattárában, megengedem, bőven válogathat a jogtudós érdekesebbnél érdekesebb esetek között — de daczára, hogy az első fokon már jogerőssé váló itéletek oda fel nem mennek — itt a gyakorlati élet eleven mezején keveset, felette keveset lát és érez az itélkező biró és esküdt polgártársai abból, hogy a BP. zászlóira jeligéül az esküdtszék iratott.

Számadatok is igazolják ezt. Egy oly törvényszék adatai pl., melynek területe tiz járásra terjed ki és amely a nemzetiségek, felekezetek, eleven gazdasági élet és a természeti fekvés változatosságai, különfélesége következtében a legérdekesebb talaja a criminalitásnak. E törvényszék, mint esküdtbiróság előtt főtárgyalás tartatott:

	februári	májusi ülésszakban	októberi ülésszakban	deczemberi ülésszakban
1900	—	5	7	3
1901	3	6	4	2
1902	3	5	3	2
1903	2	—	—	—

Tehát 15 esküdtbirósági itélet áll szemben 300-on felüli szakbirói itélettel.

E számadatok alacsonysága nem annak a tanusitója, mintha a főbenjáró ügyek felette alacsony számban szerepelnének, hanem, hogy az esküdtbiróság az ügyek csak egy csekély töredékében lát törvényt s itélkezik. Hasonnemü ügyek más, terjedelmesebb részében ma is a szakbiró itél. Ennek a folyománya azután egy oly bünügyi igazságszolgáltatás, a mely kétféle igazságot, kétféle mértéket mér. Egyik az esküdtbiróságé, másik a szakbiróságé.

Hányszor halljuk egy-egy szakbirói itélet után, hogy «ezt a vádlottat az esküdtek bizonyára felmentették volna!»

Ennek az oka ama végzetes hiba, hogy ugyanazon nemü büncselekmények bizonyos esetei az esküdtbiróságok, mások a szakbiróságok hatáskörébe utaltattak.

Ilyen mindenekelőtt a szándékos emberölés és halált okozó sulyos testi sértés.

E delictumok ama minősitett estei, melyek erős felindulásban követtettek el, — mint tudjuk — a szakbiróság elé tartoznak, egyéb esetei az esküdtek elé. Már most alig van oly idevágó esküdtszéki büneset, ahol a jogkérdésben ne szerepelne az erős felindulás. Erősen küzd annak fenforgása mellett a védő, czáfolja a kir. ügyész oly laikusok előtt, akik egy *valóban* erős felindulási esetet soha nem láttak,

nem hallottak, mert az eléjök nem vitetett. Miként birálja el tehát az elébe tárt kérdést: alkot magának egy fogalmat az erős felindulásra s alkalmazza azt.

Ez a fogalom azonban merőben ellentétes a szakbiróság által alkalmazott fogalommal. Ilyeténkép az a tényálladéki elem, amely egyik bíróságnál minősitő körülmény, a másiknál csupán enyhitőül alkalmaztatik. S jó lélekkel merem állitani, hogy ahol az esküdtek meg szokták állapitani az erős felindulás fenforgását, az ott rendesen nincs a helyén.

Ugyanigy a rablás és lopásnál.

Rablásról és rablásnak tekintendő lopásról tanakodnak oly esküdtek, akik lopási ügyet soha nem láttak, a lopás bűncselekményének ismérveit, melyek a rablás nem egy ismérvével azonosak, nem ismerhetik. S hogy ők a rablást enyhébben fogják fel, mint a szakbiróság a lopást, az enyhébb delictumot, arra álljon itt a következő példa.

Két megátalkodott czigányfiu, oly vidék szülöttei, ahol a czigánygyerek már 15—16 éves korában az erdőben rablóbandákat szervez, állott az esküdtszék előtt azzal vádolva, hogy hajnalban az országuton egy pékinastól egy-egy zsemlyét vettek el s a fejét beverték. Az esküdtek egyhangulag felmentették őket, nem egyéb okból, mint ahogy egyikük, egy derék szeszgyáros megindokolta: két rossz falusi zsemlyéért nem érdemes ennyit tárgyalni.

Ha a zsemlyéket nem ily módon szerezték volna, hanem valami pékkirakat bezuzása, vagy kifeszitése által: minden bizonynyal börtönre jutottak volna.

Az esküdtszék kegyelmes volt. Ilyen kegyelmet felette sokat gyakorolna a Btk. 340. §-ának amaz ismert eseteiben, melyek miatt ma annyi a kesergés.

Ez a kétféle igazságszolgáltatás a legszembetünőbb jelensége annak a hároméves gyakorlatnak, melyet dr. Finkey tanár ur birálata tárgyául vett.

II.

Dr. Finkey tanár ur az esküdtbiráskodás előnyét mindenekelőtt abban látja, hogy gyorsabb a szakbiráskodásnál, s igy a vizsgálati fogság is rövidebb. Ennek okát pedig abban látja, hogy a perorvoslat csak egyfoku, a felebbbezés kizárása folytán.

Valóban igy van ez a bünvádi perrendtartás szerint, de a gyakorlat emberei igazat fognak adni e sorok irójának, hogy semmiféle eljárás nem oly hosszu, mint ép az esküdtbirósági.

Az itélethozatal utáni eljárás rövidebb ez való, ámbár nem sokkal, mert ha például a győri kir. itélő táblát veszszük például, onnan az ügyek javarésze átlag egy, legfeljebb két hónap alatt megfordul; a curián pedig minden ügy átlag félévig elül. Már most egy olyan vádlottra nézve, akit az esküdtbiróság elitélt, még pedig elitélt sulyos büncselekmény miatt, ez a pár heti rövidség nem sokat jelent.

Valamely eljárási mód gyorsasága nem is a perorvoslatok idejének tartamától, hanem *az elsőbirói itélet meghozataláig* terjedő időtől függ.

Ez az idő pedig az esküdtbiráskodásnál felette hosszu. Eltekintve attól, hogy rendszerint vizsgálatot igényel és a közvetlen idézés feltétele ki van zárva, de különösen mert a törvény értelmében, de a dolgok természetéből folyólag is az esküdtszék csak az erre kijelölt időben ülhetvén össze: a vádlott ügyének elbirálása az ülésszak mindenkori idejétől függ. Ha tehát a vádirat az ülésszak után adatott be, vagy ha közvetlen az ülésszak előtt, de a védő esetleg kifogással él: a vádlott a következő ülésszakig vizsgálati fogságban ül. Ez az idő pedig legalább két hónap, de nyári időben három-négy hónapot is kitesz, anélkül, hogy a vádlott ügyében valami történnék.

Ha pedig az eljárást a Curia megsemmisitette, az ügy valóságos tengeri kigyóvá fajul.

Az előkészitő eljárás eme lassusága már pedig nemcsak a vádlottra nézve káros. Jól tudjuk, hogy a főtárgyalásra nem csak a vádlott s a biróság készül elő, hanem az ügy többi szereplői is. Az összebeszélés és a tanuk kitanitásának a veszélye állandó. S annyi tény, hogy e hosszu idő folytán a tanuk emlékezete sehol sem mutatkozik annyira gyengének, mint ép az esküdtbirósági tárgyalásokon.

A czikkiró ur maga is elismeri, hogy az esküdtbiróság előtti főtárgyalás hosszadalmas, bár mint magát kifejezi, «látszólag» hosszadalmas. Ebben a hosszadalmasságban azonban azt látja, hogy az ügyek alaposabban tárgyaltatnak. Ez felette nagy optimismus. A főtárgyalások hosszadalmassága, sajnos, ép annak a résznek a kárára van, amely különösen fontos: a bizonyitó eljárásnak.

A kérdések feltétele, a formalitások s különösen a rengeteg vád- és védbeszédek a tanukihallgatásokat és az egyéb bizonyitékok felvételét teszik gyorsabbá s egyuttal felületesebbé. Ez pedig épp az esküdtek előtti eljárásban felette káros, mert az esküdt nem tudja e tanuvallomásokból kivenni, mi lesz fontos az itélethozatalnál és mi nem. A szakbiró már ugy ül a tárgyaláshoz, hogy teljes tudatával van annak, mi felett kell majd döntenie s a bizonyitó eljárás során mely tényekre különösen figyelnie. Az esküdt hallgat és figyel s nem tudja mire? S majdan itélkezik, rendesen ugy, hogy amit hallott, abból hiányos a tudomása. A bizonyitó eljárás alatt rengeteg bizonytalanságban szegzi szemeit a biróság asztala felé, ahol szakbirák hallgatják ki gyors menetben a feleket s a tanukat. Néha valóságos aggodalom tükrözik az arczán, szavak után kapkod s rendesen a lényegtelen marad meg emlékezetében. Mikor azután itélnie kell: a bizonyitó eljárás adatai alig kerülnek közte és társai közt vitára. A legtöbb esküdt azon töri a fejét: mit kaphat a vádlott? S e szerint qualifikál. Oda jutottunk tehát, hogy a német eljárástól eltérőleg a büntetés mérve iránt az esküdtek meg nem kérdeztetnek. Ők ugy segitenek ezen, hogy a büntetési tételek szerint minősitenek. Igy jönnek létre azután jogellenes verdiktek.

III.

E jogellenes verdiktek tekintetében a czikkiró ur azt a ma igen divatos szólalmot hangoztatja, hogy azokért a szakbiróság felelős.

Felelős először is a kérdések mikénti feltételével.

Ebben sok igazság is van. Azt hiszem, számosan tapasztalhatták, hogy például a BP. 385. §-ának az a rendelete, mely szerint a beszámithatóságot kizáró okok a főkérdésbe foglalandók, majdnem kivihetetlen. Több eset fordult elő, amelyben az esküdtek tanácskozásuk közben jelentkezvén, megkérdezték az elnököt, hogy igennel avagy nemmel kell-e felelniök, ha a vádlottat fel akarják menteni? Ennyi eredménye volt 3—4 órai vád-, véd- és elnöki beszédnek.

A kérdések mikénti feltétele azonban ma már annyira tisztázva van a szakirodalomban, hogy azok valósággal chablonosak, különösen miután csak egy pár büncselekménynél alkalmaztatnak, tehát analog esetekben. E chablonos kérdések daczára is szertelen sok a meg nem felelő verdikt. Ennek pedig nyilván nem a biróság az oka, amely az irodalomban megállapitott mindenütt elterjedt kérdési módot követte.

Másodszor felelőssé tétetik az elnök.

E részben a czikkiró ur azt vitatja, hogy a jogi fejtegetés nálunk bevált a résumé helyett. Én az ellenkezőt tapasztaltam.

Az esküdtszékkel az igazságszolgáltatás termeibe is bevonul a szónoklat. Ez nálunk annyival veszedelmesebb, mert a sok szóbeszéd mindig erénye volt a magyarnak. Az esküdtszék előtt a vádlót, de különösen a védőt a szereplési vágy és ezzel járó hiuság fogja el. Nemcsak az esküdteknek, a közönségnek is beszél. Valóságos szellemi torna folyik a

vádlott körül, ki már őszintén vágyakozik a fegyházba, «hol több a szalonna, mint a fogházban a kenyér», amint ezt nekem egy ily esküdtszéket látott vádlott explicálta

Mikor azután a vádló és a védő a derék esküdteket már kifárasztotta és a bizonyitó eljárás adataira emlékezetökben a hallott viták fellege borul, jut szóhoz az elnök: a pártatlan biró. Ama sok félremagyarázást, melyet a védő rendszerint kedvvel üz, csak elméletileg, de nem a konkrét eset kapcsán czáfolhatja meg. Szembe szegezve a jogorvoslat megsemmisitő nyila: ily módon tart egy tudományos előadást, amely mennél jobb, az esküdt annál kevésbbé érti meg, ha meg népszerü, — mint azt némelyek kivánják — az esküdt azt jegyzi meg belőle, ami felesleges és nem a lényeghez való. Prælegál oly dolgokról, amelyeket megtanulni évek munkája, de az esküdtnek legott értenie kell. Holott én az itélet után értekezve egynémely esküdttel, soha nem találtam olyan esküdtet, aki a beszámithatóság épp akkor felmerült kérdését csak meglehetősen megértette volna. S amint észrevettem, ennek az az oka, hogy a bizonyitás adatait nem jegyzik meg kellően.

Amig tehát a büntető igazságszolgáltatásban károsan tapasztaljuk, hogy az előkészitő eljárás felette nagy elhanyagolása mellett a főtárgyalásra terelődik a nagyobb figyelem, ugy az esküdtbirósági eljárásban a bizonyitó eljárás homályosul el a kérdések szövegezése, a vád- és védbeszédek és az elnöki fejtegetés mellett. Régi dolog, hogy jó itélet csak az, amely azon melegében a bizonyitó eljárás nyomában kél. A vidéken pedig rendszerint az a szokás, hogy délig terjednek a tanukihallgatások s a tanuk már költségkimélés szempontjából ekkor elbocsáttatnak, délután olvastatnak a szövegezett kérdések, estig terjed a sok beszéd, melyben folytonos az allegálás olyan tanukra, akiket az esküdt már maga előtt nem is lát s este hoz itéletet, fél nappal a bizonyitó eljárás után, a joghoz nem értő, homályos emlékezettel.

Hogy ebben mi a nagy alaposság, azt ugy hiszem, felesleges vitatni.

IV.

Nagy előnyét látja továbbá dr. Finkey tanár ur az esküdtszéknek a nyilvánosság nagyobb érdeklődésében a jogi dolgok, bünesetek iránt.

Ez papirra irva igen szépen hangzik és elvileg dicső. A való életben azonban csak azok az elemek öntik el nagyobb számban a birósági termek padjait, akiknek legérdekesebb olvasmánya a lapokban a törvényszéki rovat. Olyan elemek, akiket a szó szoros értelmében gyakorlatilag érint az a legtöbb esetben lelkiismeretlen itélkezés, mely az esküdtszékek előtt folyik. Tanuja voltam ebben a publikumban egy esetnek, midőn egy emberölési ügy tárgyalása közben két ilyen képviselője a nagyobb nyilvánosságnak egymást fejbe verte, mert a másiktól nem láthatott jól a podium felé. Ilyesmi a szakbiróság előtti szükebb nyilvánosság körében ugy hiszem, nem esett meg soha.

Ez a nyilvánosság, a nagyobb érdeklődés éppen kára az igazságszolgáltatásnak. Ez szülte a védők szereplési vágyát s az esküdtek agyonbeszélését lényegtelen dolgokkal. S azért igen értem, hogy a minap a jogászegyletben egy jeles védőügyvéd felette siránkozott azon, hogy a Curia a nyilvánosság ok nélkül való kizárását nem tekinti semmiségi oknak. A nyilvánosság ma egész más, mint hajdan volt. Akkoriban csak az tudott a közdolgokról, aki járt, kelt és hallgatott. Ma irunk és olvasunk. A székesfehérvári törvénynapok korában érthető lenne dr. Finkey tanár urnak a nyilvánosság részvétele felett kifejezett öröme. De ma, mikor két-három müvelt ujságiró jelenléte többet ér, mint a coram et publice való itélkezés, a nyilvánosság, a profanum vulgus betóditása az itélőszékek elé, épp oly visszafejlődés, mint ez az egész esküdtszéki népitélkezés!

V.

Az esküdtszék törhetetlen hiveinek legnagyobb keserve az, hogy a Curia törvényszerü formalismusa ujra megszaporitotta a halálbüntetések számát.

Utalok e részben arra a vitára, amely a BP. 385. §-a 2. pontjának a büntetés enyhitése szempontjából való alkalmazhatósága felett kifejlett. Dr. Finkey tanár ur is e tekintetben ahhoz a párthoz csatlakozott, amelynek nézete szerint a BP. 385. §-ának 2. pontja alapján a Btk. 91. §-ának alkalmazása is elbirálható lenne.

Hogy ez a nézet mennyire tarthatatlan, arra a lefolytatott vita során Székely Ferencz kir. koronaügyész ur legalaposabban megfelelt.

S itt e helyütt csak azt kérdem a czikkiró urtól, hogy mivé lenne a bünvádi perrendtartásnak a perorvoslatokra vonatkozó része, épp elméleti szempontból, ha a védőknek az a törekvése sikerülne, hogy a BP. 385. §-ának 1. pontja alapján a bünösség kimondására, a 385. §. 2. pontja alapján a büntetés kiszabására vonatkozó, de a birói mérlegelésre bizott ténykörülmények a Curia által elbirálandók lennének?

Nyilvánvalóan behozatnék a semmiségi panasz helyett a kétfoku felebbvitel!

Nem szándékom azonban ezt a sokszor megvitatott tárgyat ujonnan felvetni, de az esküdtszék és halálbüntetés kérdéséhez bátorkodnék pár szót szólani.

Jelesül határozott tapasztalatom az, hogy az esküdteknek nem kell a halálbüntetés. Félnek tőle.

Erre is van példám.

O. J. kocsislegény beretvával elvágta kedvese nyakát. Az előre megfontolt szándék olyannyira be volt bizonyosodva, hogy a szakjogász egy perczig sem kétkedhetett azon, miként gyilkosság követtetett el. Ebben kérte O. J.-t bünösnek mondani ki az ügyész, erősen hangoztatván, hogy szóljon bár gyilkosságra a verdikt, a bíróság figyelembe fogja venni a szerelmi viszonyt és a vádlott büntetését enyhiti. A védő erre igy felelt: «Esküdt uraim! A gyilkosságra halálbüntetést szabott a törvény s én mondom önöknek, hogy a bíróság csak azzal büntetheti védenczemet, amit a törvény tettére szabott!»

S valóban: dr. Fox győzött.

Az esküdtek emberölést állapitottak meg, s a vádlott ötévi fegyházra itéltetett.

Az esküdtek közül főnökük, egy jómodu és müvelt kárpitosmester, a tárgyalás után elmesélte, hogy a verdikt oka abban állott, hogy az esküdtek féltek tőle, miként a bíróság a vádlottat halálra itéli.

Az esküdteknek tehát nem kell a halálbüntetés.

Amiből folyólag ha verdiktjükben a vádlottat bünösnek mondják ki a gyilkosság tényálladékában, el voltak készülve arra az eshetőségre, hogy a bíróság a vádlottat halálra itéli, sőt ezt várják a bíróságtól.

S midőn ez bekövetkezett: ama bizonyos nézet szószólói a Curiától követelik, hogy az itélet megsemmisitésével cassálja a halálbüntetést!

A Curia legyen tehát kegyelmesebb a népbíróságnál? s gyakorolja e kegyelmet a BP. 385. §. 2. pontja helyes értelmezésének nyilvánvaló elferditésével?

Egyébiránt a védelem előharczosai a büntetések kiszabása tekintetében is teljesen meg lehetnek elégedve ezzel az uj bírósággal. Az esküdtbíróság ha fel nem ment, többnyire hajlandó enyhén minősiteni. De még jobban enyhiti a büntetéseket az a körülmény, hogy a kir. ügyészségek, amit csak lehet, elvonnak az esküdtbíróságok elől, és olyan cselekmények vádja helyett, a melyekért 10—15 évi fegyház a büntetés, emelnek vádat oly büntett miatt, amelynek 3—5 évi fegyház illetve börtön a büntetése.

Igy azután oly cselekményekért, melyekért apáink korá-

ban nagy fegyházbüntetést szabott a szakbiróság, ma ugyanez a szakbiróság alig pár évi börtönnel sujtja a vádlottat. Erre igen-igen sok eset fordul elő minden bíróságnál.

S ez igen nagy öröme a védelemnek. Annál nagyobb, mert maholnap oda jutunk, hogy a vádnak a helyzete nemcsak, hogy nem lesz egyenlő a védelemével, de annál sokszorta kedvezőtlenebb. A kérdés csak az, mennyiben szolgál ez a nép erkölcseinek tisztulására, amely már nálunk is azzal a tudattal kezdi megmarkolni a kést, hogy a «jó biróság» majd segit rajta.

Dr. Kármán Elemér,
szombathelyi ügyészségi aljegyző.

Van-e helye beavatkozásnak a sommás ujitott perben?

E látszólag egyszerü kérdés tekintetében kételyeket támaszt a sommás eljárási törvény 22. §-ának akként szövegezett rendelkezése: «hogy a beavatkozási igény a pernek *az elsőbiróság előtt való eldöntéseig* érvényesitendő», amely rendelkezés akként is magyarázható, hogy ha a peres, és beavatkozás tárgyát képező igény felett valamely I. f. bíróság már határozott, ugy az igény beavatkozási kereset utján többé nem érvényesithető.

Ha a sommás eljárási törvény 22. §-ának ilyen értelmet tulajdonitani lehet, ugy kétségen felül áll, hogy a beavatkozás az ujitott perben helyet nem foglalhat, mert nem szenvedhet kétséget, hogy az ujitott perben oly igény képezi eldöntés tárgyát, mely felett elsőfolyamodásu bíróság már határozott.

A sommás eljárási törvény 22. §-ának ilyen magyarázatát azonban elfogadni nem lehet, mert ez nemcsak ellenkezik e szakasz szószerinti értelmével, hanem ellenkezik a beavatkozás rendeltetésével és czéljával, valamint 1868. LIV. tcz. 319. és 320. §-ainak rendelkezéseivel is. A sommás eljárási törvény 22. §-ának szavai szerint a beavatkozás az igény feletti pernek elsőbirósági eldöntéseig érvényesitendő, már pedig tekintettel arra, hogy az ujitott per önálló pernek tekintendő s hogy a 22. §. alapper és ujitott per között külömbséget nem tesz, e szakasz alapján magában véve is megállapitható, hogy a beavatkozásnak ujitott perben is helye van.

Ezt az álláspontot támogatja az 1868. LIV. tcz 319. és 320. §-ai is, mert ha a perujitási kereset által meginditott eljárás a közönséges szabályok és elvek szerint folytatandó, ugy a beavatkozás szabályai is az ujitott perben korlátozás nélkül alkalmazandók.

De minden kételyt eloszlat e részben annak a megfontolása, hogy mi a beavatkozás tulajdonképeni rendeltetése és czélja? Kétségkivül az, hogy ugyanazon igény tárgyában bár kettőnél több ellenérdekü fél között csak egy per folytattassék, hogy ez az igény egy itélettel döntessék el, hogy felesleges külön perek elkerültessenek, s hogy alkalom adassék a perben résztvenni azoknak, kik annak kimenetele által érdekelve vannak; már pedig ez az érdek nemcsak akkor forog fen, a midőn valamely vitás dolog vagy jog felett elsőfolyamodásu bíróság először határoz, hanem akkor is, ha az elsőfolyamodásu bíróság azért, mert a peres felek egyike perujitási keresettel él, az itélettel már eldöntött kérdés felett uj perben dönteni hivatott, mert kétségtelen, hogy a beavatkozás érvényesitésének a 22. §-ban foglalt időbeli korlátolása egyedül azért történt, hogy az igény felett elsőfokulag mindig a hatáskörrel biró I. f. bíróság és ne felebbezési vagy felülvizsgálati bíróság határozzon. Gazdag joggyakorlatunkban ez a kérdés mind ez ideig nem nyert eldöntést.

Dr. Weisz Gyula,
verseczi ügyvéd.

Észrevételek a Tervezet 217. §-ára.

A polgári törvénykönyv Tervezetének 217. §-a azt a szabályt állitja fel, hogy a királyi kegyelemmel való törvényesités joghatálya az atya rokonaira nem terjed ki.

E szabály egyszerre két kérdés felett dönt; az egyik családjogi és kisebb jelentőségü, a másik örökjogi és fontosabb.

Foglalkozzunk vele előbb családjogi szempontból.

Mint emlitettük, igaz ugyan, hogy a jogtudomány elvül fogadja el azt, hogy a per rescriptum principis törvényesités hatálya az atya rokonaira nem terjed ki, de hozzáteszszük, hogy ez az elv nem olyan, amelyhez szó ne férne. Maga az Indokolás sem támogatja egyébbel, mint a különböző törvényhozások tételes intézkedéseivel s azzal, hogy «a rokonság alapja elvégre is a törvényes házasságból való leszármazás...»

Nem engedi a tér, hogy e kérdéssel bővebben foglalkozzunk, csak arra mutatunk reá, hogy hiszen igaz, hogy a rokonság alapja a törvényes házasságból való leszármazás, de a törvényesités ténye éppen az a faktum, ami a nem létező házasságot pótolja s a királyi kegyelemmel való törvényesitésnek kegyelmi jellege is bizonyitja, hogy a királyi kegy a fenálló általános jog ellenére ad valakinek valamit, ami őt nem illetné.

Erre azt felelhetné valaki, hogy hiszen ad a kegyelemmel való törvényesités rokonságot, de csak az atyával szemben. Ennek mélyebb indoka nincs. Az, hogy valaki rokona legyen atyjának, ellenben ne legyen nagyatyjának vagy nagyanyjának, a dolog ténybeli viszonyaiból folyólag logikaellenes. Ezen felfogás igazságát mutatja az is, hogy bár törvényhozásunk a magánjogi konsequentiákat nem akarja levonni, de bizonyos tekintetekben még a természetes szülei, illetve gyermeki viszonynak is tulajdonit hatályt. (Házassági törv. 11. §., sőt igy magyarázza a gyakorlat a Btk. 78. §-át is.)

Hogy tehát a per rescriptum principis törvényesitett gyermek rokonságának az atya rokonaira való kiterjesztése egyfelől logikus, másfelől fenálló jogunkkal nem ellenkezik, az mindezekből következik.

A kérdés örökjogi oldalát tekintve, amennyiben törvénynyé a 217. §-ban letett szabály válik, a királyi kegyelemmel törvényesitett gyermek atyja rokonai után nem örököl. Ez természetes folyománya a törvényes örökség ama szabályának, hogy ez csak rokonok között foglal helyet, de minthogy arra van fektetve, hogy a törvényesitett gyermek az atya rokonainak nem rokona, mindazon kifogásokat fel lehet ellene hozni, melyeket az alapul fekvő szabály ellen fentebb felhoztunk.

És még egyet. A Tervezet az egész törvényesitési materiának homlokára azt az elvet látszik illeszteni, hogy a czél az, hogy a törvénytelen gyermekek száma apasztassék. Helyes; de nem ilyen eszközökkel. Ily módon a törvény nem oda vág, ahova néz, mert azt a gyermeket sujtja, aki szégyenletes származásának nem oka. Másrészt pedig, midőn a törvény megengedi, hogy a felség a törvénytelen gyermeket kegyével törvényessé tegye, de ennek következményeit csak korlátoltan ismeri el, ugy látszik, hogy egyik kezével elveszi azt, amit a másikkal ad.

Egy hiánya azonban az öröklési jog második czimének mindenesetre van.

Sokszor előfordul, hogy az atya rokonai a törvényesitést kérő okiratban foglaltakhoz hozzájárulnak. A Tervezet nem ad szabályt arra, hogy ennek milyen hatály tulajdonittassék.

E hatály körülirására a következők szolgálhatnának alapul:

Minthogy az atya rokonainak sem fenálló joguk, sem a Tervezet szerint nincs joguk kérni a királyi kegyelemmel való törvényesitést, az oldalrokonok hozzájáruló nyilatkozatának nem lehet azt a hatályt tulajdonitani, hogy ez által a

születés homályának eloszlatását vagy azt czélozzák, hogy az atyával való rokonsági kapcsolat álljon elő. Viszont azonban az oldalrokonok hozzájárulásában bizonyos akaratnyilvánitás foglaltatik, melyet a jog világában semminek tekinteni nem lehet.

Minden ut oda vezet, hogy az oldalrokonok eme nyilatkozata az örökjog terén bir hatálylyal, amit de lege ferenda ugy fejeznénk ki, hogy a per rescriptum principis törvényesitett gyermeknek az atya azon oldalrokonai után, kik a törvényesitéshez hozzájárultak, törvényes örökjoguk van.

Igaz, hogy az eset kevés gyakorlati jelentőséggel bir, de minthogy tudtunkkal bíróságaink az előforduló esetekben megitélik a királyi kegyelemmel törvényesitett gyermekeknek a törvényes örökrészt s mivel az Indokolás szerint (I. kötet 299. lap) a Tervezet régi jogunk álláspontján akar maradni, a fentebb javasolt szabályt feltétlenül statuálni kellene és pedig annál is inkább, mert az Indokolás által emlitett az a körülmény, hogy az oldalrokonok halálesetre szóló intézkedés által ugyis rendelkezhetnek javukra, egyáltalán nem indok arra, hogy az oldalrokonok fentebb tárgyalt akaratnyilvánitása jogilag figyelembe ne vétessék. *Dr. Dávid István*,

szatmárnémetii kir. tvszéki jegyző.

Különfélék.

— **A magyar magánjog** egyetemi tanitása *dr. Katona Mórnak* rendes és *dr. Reiner Jánosnak* rendkivüli tanárrá való kinevezése által oly két elsőrangu tanerőt nyert, amelyek a már eddig is müködő előadó imponáló tudományos egyéniségét harmonikusan kiegészitve, e fontos, de nálunk némileg elhanyagolt tanszak felvirágzását mindenképp biztositják. Ezért részünkről is örömmel üdvözöljük jogtudományunk nagyérdemü müvelőit az őket megillető diszes helyen. Ad multos annos.

— **A temesvári rabsegélyző egyesület elnökének évi jelentése:** «Az előbbi években eléggé kifejtettem a rabsegélyző egylet emberbaráti czéljait és feladatait, ugy hogy most röviden csakis jelenlegi állapotának és mult évi müködésének vázolására szoritkozhatok.

Amint Önök tudják, egyletünk 1899 óta egy nagy gazdasági telep birtokában van, melyet a város nekünk négy holdnyi területben 15 esztendőre bérbe adott.

Ezen területet, mely azelőtt szántóföld volt, mi a szükséges épületekkel elláttuk és nagy fáradsággal és jelentékeny költségekkel virágzó szőlészeti s kertészeti gazdasággá átalakitottuk.

A rabok ott foglalkozást, munkát és a kertészet és szőlészet különféle ágaiban kioktatást nyernek. Sajnálatomra azonban még mindig nem jelenthetem, hogy ezen vállalat a befektetéseknek megfelelő hasznot meghozza. Ennek folytán a város közönségéhez kérvényt adtunk be, melynek foganatja az volt, hogy ezen és a jövő évnek 200—200 K-t kitevő haszonbérének fizetése alól felmentettünk akképp, hogy ezen összegek 8 évre felosztva kamatmentesen törlesztendők lesznek. De ugy is a kezelés nehézsége arra inditott bennünket, miképp csak egy ujabb esztendei kisérletet tegyünk és ha a remélt eredményt elérni képesek nem lennénk: akkor a t. közgyülés elé indokolt javaslatot fogunk terjeszteni ezen vállalat további sorsa iránt.

Amint a pénztárnoki jelentésből kitünik, a mult évben raboknak munkadijára 211 K 60 f., szoros értelemben vett segélyezésre pedig 127 K 20 f-t kiadtunk. Tiszta vagyonunk maradt 3435 K 51 f., mindössze 100 K-val kevesebb, mint a mult esztendőben. Köszönhetjük ezt azon nagylelkü 700 K-t kitevő segélynek, melyben az igazságügyminiszter bennünket a mult évben is részesitett és melyért neki hálás köszönettel tartozunk.

Tagjaink összeolvadt számának szaporitására föltétlenül meg kell tennünk a szükséges lépéseket és az igazgatóválasztmány foglalkozik is ezen kérdéssel.

Azonban nem zárkózhatunk el az e körül fölmerülő nehézségek elől, mert városunk egyletekkel el van árasztva, melyeknek terhei az egyesre nézve már a megadóztatás egymást képezik, ugy hogy ennek minden ujabb felemelésétől a mostoha megélhetési viszonyok mellett irtózik.»

— **A Curia biráskodása képviselőválasztási ügyekben.** Dr. Gyomai Zsigmondnak ily czimü uttörő kommentárja könyvpiaczunkon szinte páratlan sikert ért el. A kir. belügyminiszter, mint értesülünk, a müvet az összes központi választmányok részére megrendelte. Az első, ezer példányra menő kiadás két hét leforgása alatt teljesen elfogyván, szeptemberben a könyv már második kiadásban jelen meg.

— **Nemzeti könyv.** (A nemzeti igények jogosultságáról és terjedelméről.) Irta Veöreös Jenő győri ügyvéd. A könyv chronologikus sorrendben hozza — a szükség szerint a maga teljességében vagy kivonatosan, de mindig szószerint — azon törvényczikkeket, leiratokat, rendeleteket stb., amelyek az exercitus hungaricus kérdésének jogtörténeti és tételesjogi megvilágitása szempontjából fontossággal birnak. Szerző a közölt forráshelyeket azután folytatólagos jegyzetekben kommentálja. Az actuális kérdés tekintetében irányadó jogforrások fölött gyors áttekintést óhajtóknak a könyv hasznos szolgálatot tehet. Ára 4 korona; a «Pannonia» győri czég bizománya.

— **A keresztség kiszolgáltatása az egyházjog és a magyar közjog szempontjából.** (A gyermekek vallására vonatkozó magyar törvények teljes magyarázatával.) Nemcsak egyházjogászokat és kath. lelkészeket, hanem más vallásu lelkészeket, polgári anyakönyvvezetőket, sőt még a laikusokat is érdekelni fogja azon egyházjogi értekezés, amelyet dr. Hanuy Ferencz, pécsi theol. tanár most adott ki e czimen. Az értekezés első sorban egyházjogászoknak és kath. lelkészeknek szól, de a magyar közjognak vonatkozó szabályait ismertető és magyarázó részében (III. és IV. rész) hasznos szolgálatot tesz másoknak is. A 68 oldalra terjedő, igen csinosan kiállitott füzet megrendelhető szerzőnél Pécsett; ára 1 K.

— **Az ügyvédjelöltek és joggyakorlók országos egyesülete** folyó évi augusztus hó 1-én VII. ker. Erzsébetkörut 48. sz. házba költözött.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Női ügyvédsegédek Ausztriában.** A bécsi ügyvédsegédek egyesületének a nőkollegák ellen inditott amaz actiója, amelyről a multkor megemlékeztünk, csak részleges sikerre vezetett. Az igazságügyminiszter nőknek, mint ügyvédek helyetteseinek bíróságok előtti elfogadhatóságáról ugyanis az összes bíróságokhoz intézett körrendeletében következőképp nyilatkozik: «Nők, mint ügyvédek meghatalmazottai, másolatok készitésénél, iratok betekintésénél, s minden tisztán kezelési jellegü teendőnél akadálytalanul szerepelhetnek, feltéve, hogy a meghatalmazási viszony kétségtelen.

Ily női meghatalmazottak azonban a végrehajtási eljárás során teljesitendő jogcselekményeket nem végezhetnek, mert minden oly esetben, midőn az ügyvéd megbizottja nem pusztán gépies kezelési munkát teljesit, hanem akaratnyilvánitásokat eszközöl, vagy legalább is abba a helyzetbe juthat, hogy inditványokat kell tennie, illetőleg kötelező jognyilatkozatokat adnia, nem az általános magánjognak a meghatalmazási viszonyra vonatkozó szabályai, hanem a polgári perrendtartásnak intézkedése mérvadó, mely szerint pedig meghatalmazottul csak önjogu férfiszemély rendelhető.» Az egyesület beadványában éppen arra fektette a sulyt, hogy a nők az iratokba való betekintéstől zárassanak el, de az igazságügyminiszterium, ugy látszik, nem félti a fiatal leányok erkölcseit a házasságtörési és válóperek irataitól.

— **Az itéletek tanához.** Kisch W. tanárnak «Beiträge zur Urteilslehre» cz. müve (Lipcse. 1903. Hirschfeld.) a birói itéleteknek konstitutivokra és deklarativokra való felosztását az itéleteknek még két nemével egésziti ki, ugymint a *kiváltó* (auslösende) és a *meghatározó* (festsetzende) itéletekkel. Az előbbiek közel állnak a deklarativ itéletekhez, de tartalmukat a deklarativ kijelentés nem meriti ki, s akkor mondatnak ki, ha valamely anyagi tényálladék érvényességéhez valamelyik kellék hiányzik, s ezért magában véve a rendes joghatályt elő nem idézheti, azonban az érvénytelenség tételes jogszabálynál fogva csak itéleti megállapitása után kezd hatni; a konstitutivtól a kiváltó hatály visszaható erejében különbözik; ilyen a házasság semmiségét kimondó, vagy az örökjogi megtámadási perben hozott itélet. Meghatározó itéletet pedig akkor hoz a biró, ha valamely perenkivüli tényálladékban gyökerező teljesitési kötelezettségébe itéletével viszi bele a mértéket; az ilyen itéletet a konstitutiv itélettől az különbözteti meg, hogy mindig a biró szabad belátásán alapul. A könyvet főleg a konstitutiv itélet beható dogmatikája teszi becsessé.

— **Hofmann Ferencznek**, a bécsi egyetem volt hirneves tanárának szobrot állitanak a bécsi egyetem lépcsőcsarnokában. A mellszobor Khuen F. müve, s következő felirattal bir: «Hofmann Ferencz 1845—1897. Az osztrák és a közönséges magánjog tanára volt 1871-től 1897-ig.» A leleplezés a tanév elején lesz.

— **Az automobilforgalom szabályozásáról** szóló angol törvényjavaslatot, amelyet e helyütt ismertettünk, az alsóház némi módositásokkal elfogadta. Igy a közutak tekintetében a sebességnek absolute legnagyobb megengedett mértékét óránkénti 20 mértföldben állapitotta meg, mig az eredeti javaslat ily absolut mértéket nem ismert s a sebesség maximumának meghatározását korlátlanul a helyi hatóságokra bizta. Továbbá kimondta az alsóház, hogy az a vezető, ki baleset alkalmával járművét a hatósági közeg felhivására meg nem állitja, fogházzal büntetendő vétséget követ el. A ház óriási derültség közben elutasitotta azt az inditványt, mely szerint ugyanigy büntetendő az a vezető is, ki arczát felismerhetetlen álcza alá rejti, s nem tette magáévá egy ellenzéki képviselőnek azt a módositványát sem, mely szerint «ezen törvény intézkedései a jelenlegi miniszterelnök (Lord Balfour) személyére nézve nem alkalmazhatók».

— **A boroszlói egyetemen** a szónoklattannak tanszéket állitottak.

— **Az északamerikai Egyesült-Allamok 1903. évi márczius 3-iki bevándorlási törvénye.** Minden utas, ki gőz-, vitorlás- vagy más hajón külföldi kikötőből az Egyesült-Államok kikötőjéhez, vagy vasuton, vagy más szállitási vállalattal, avagy egy határos államból az Egyesült-Államokba érkezik, két dollár fejadót fizet. Ezen adó a kikötő vámszedőjének fizetendő, a hajó vagy szállitóvállalat tulajdonosa, vezetője, ügynöke vagy megbizottja által.

Az északamerikai Egyesült-Államokba való bebocsátástól a következők záratnak ki: Hülyék, elmebetegek és eskórban szenvedők; olyanok, kiknél öt éven belül vagy bármikor kétszer elmebetegségi tünetek fordultak elő; szegények és olyanok, kik előreláthatólag a közkönyörületnek terhére fognak esni; koldusok és azok, kik veszedelmes, undoritó vagy ragályos betegségben szenvednek; személyek, kik megbecstelenitő büntett vagy vétség miatt büntetve voltak; több nejüek; anarchisták vagy olyanok, kik az északamerikai Egyesült-Államok kormánya, vagy bármely kormányforma vagy bármely törvényes forma felforgatását, vagy köztisztviselők meggyilkolását hirdetik; kéjnők vagy keritőnők, kik nőket kéjelgés czéljából akarnak becsempészni; továbbá oly személyek, kik szerződött munkára fogadtattak fel, és akikért a szállitási költséget mások fizették meg, vagy e czélból mások által segélyeztettek, valamint azok, kik az északamerikai Egyesült-Államokba való bebocsátás iránti kérelem keltétől számitva egy éven belül visszautasittattak, mint szerződött munkások, ugyszintén mindazok, kiknek bevándorlását nem tartják kivánatosnak.

Kivétetnek azok, akiket az északamerikai Egyesült-Államokban élő személyek, oly rokon vagy barát hozat át és aki nem tartozik a fent kizárt osztályokba, továbbá a politikai büntett miatt vádoltak. Szerződéses munka alá nem tartozóknak tekintetnek a szinészek, müvészek, énekesek, lelkészek, tanárok és tudósok, végül azon személyek, kik személyes és házi szolgálatra alkalmaztatnak.

Törvényellenes cselekedetet követ el azon személy, társulat vagy egyesület, mely előre bárkinek megfizeti az utiköltséget vagy behozatalát az által mozditja elő, hogy munkát igér, esetleg oly személyeket, kiknek előzetes irott vagy szóbeli szerződés, felhivás vagy igéret alapján bármily munka helyeztetett kilátásba az Egyesült-Államokban, bevándorlátra biztat vagy ezt bármely módon elősegiti.

Tilos szállitási társulatoknak vagy hajótulajdonosoknak vagy másoknak, kik idegeneket az Egyesült-Államokba szállitanak, ezeket az Egyesült-Államokba való bevándorlásra buzditani, és ezt sem közvetlenül, sem ügynökök által, irott, nyomtatott vagy szóbeli felhivásokkal nem tehetik; csakis oly közönséges kereskedői levelek, körlevelek, értesitések és hirdetések küldhetők szét, melyek mást nem tartalmaznak, mint a hajók indulási idejét és a szállitási feltételeket.

Ezen törvény határozmányai ellen vétők 1—5000 dollár pénzbüntetéssel, illetőleg 1—5 évig tartó szabadságvesztéssel sujtatnak.

Az előző szakaszok határozmányainak meg nem felelő oly idegeneket, akik testileg és szellemileg nem teljesen egészségesek és akiknek partraszállása az Egyesült-Államok tengerészeti orvosának bizonylata alapján megtagadtatott, kötelesek a hajók tulajdonosai, kapitányai vagy megbizottjai ugyanazon a hajón visszaszállitani.

A gőz-, vitorlás- és egyéb hajók kapitányai, kik idegeneket az Egyesült-Államokba szállitanak, a kikötőbe való megérkezéskor a bevándorlási tisztviselőnek a hajón szállitott idegenekről egy névjegyzéket kötelesek bemutatni, mely a következőket tartalmazza:

Az idegen teljes nevét, korát, nemét, nős-e vagy nőtlen, foglalkozását, tud-e olvasni vagy irni, származását, faját, utolsó tartózkodási helyét, a tengeri kikötőt, hol partra száll, van-e menetjegye az utazás végczéljáig, maga fizette-e a menetjegyét, vagy más testület, társulat vagy kormány? van-e 50 dollár pénze, ha kevesebb, mennyi? rokonhoz vagy baráthoz megy-e? ha igen, ugy annak nevét és teljes czimét, volt-e már az Egyesült-Államokban? ha igen, hol és mikor, volt-e börtönbüntetése? volt-e szegényházban, kórházban, tébolydában? több nejü-e, nem-e anarchista? felszólitás, igéret vagy szerződés következtében jött-e az Egyesült-Államokba? egészséges-e vagy nyomorék, ez utóbbi esetben, hogy lett azzá?

Azon esetre, ha a kincstári titkár (Secretary of the treasury) meggyőződött arról, hogy az Egyesült-Államokban oly külföldi tartózkodik, aki ezen törvény kijátszásával szállott partra, intézkedik, hogy az ily idegen letartóztattassék és hazájába visszaszállittassék a hajózási vállalat őrizete és annak, illetőleg a bevándorlási alap költségére, akkor, ha megérkezésétől számitva három év nem telt el.

Senki, aki a fenálló kormányzatot ellenzi vagy aki tagja egy oly szervezetnek, mely kormányellenes tanokat hirdet vagy terjeszt, vagy ezt maga is véli és terjeszti, avagy azt a tévhitet vallja, hogy kötelessége ellenezni minden kormányzatot, vagy azt a nézetet védi, hirdeti és magáévá teszi, hogy tisztviselőit törvényellenesen megtámadhatja, vagy meggyilkolhatja: az Egyesült-Államok területére be nem bocsáttatik.

Oly személy, ki tudva segédkezik, hogy ily egyén az Egyesült-Államokba bejöhessen, vagy ily egyén bejövetelához hozzájárul, 5000 dollárt meg nem haladó pénzbüntetésre vagy 1—5 évi börtönre vagy mindkét büntetésre itélhető. Az ily személyek az Egyesült-Államokban honositást vagy állampolgárságot nem nyerhetnek, aki pedig ily egyének honositása vagy ezeknek állampolgárság elnyerésében segélyére van, vagy arra buzdit, avagy hamis bizonyitványok és hamis esküvel azt előmozditja, 5000 dollárig terjedhető pénzbüntetésre vagy 1—5 évig terjedhető börtönre, esetleg mindkettőre itélhető.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincnyolczadik évfolyam. 35. SZ. Budapest, 1903 augusztus 28.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A Szentpéteri-ügy. *Kerekes Géza* budapesti ügyvédtől. — A vaspályaüzem fogalma. *Dr. Fazekas Oszkár* budapesti ügyvédtől. — Ági vagyon, szerzemény és közszerzemény. *Dr. Mike Lajostól.* — A BP. 587. §-áról. *Dr. Kubovich Gézától.* — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A Szentpéteri-ügy.

A *Büntető-Jog Tára* folyó évi május 28-iki számában dr. Mérai Frigyes szolnoki kir. törvényszéki biró valóságos tanulmányt irt a Szentpéteri Károlyné bünügyéről. Olvasva a czikket, csodálatunkat kell kifejeznünk a fölött, hogy épp az a biró emeli fel szavát, a kinek ez ügybeni véleményét először a kir. tábla, azután pedig az esküdtszék döntötték meg. E lapokban tulajdonképpen csak a curiai itélet ellen történtek felszólalások és kritikák. Részt vett azokban több ismert nevü jogi iró, ügyvéd és a következmények nekik adtak igazat. Hogy most a bíróság részére akarja dr. Mérai Frigyes biró ur a tépett babérokat megmenteni, panaszkodni arról itt nem akarunk, legfeljebb némely tévedését kell helyre igazitani.

Széljegyzetekkel kivánjuk ellátni a czikket.

*

Ezen per érdekessége akkor kezdődött, amikor a kir. Curia özv. Szentpéteri Károlynét, akit a vádhatóság folyton mint *felbujtót* vádolt, négy *felmentő* itélettel szemben 1900 deczember havában mint a férjgyilkosság bünében *tettest* itélte el életfogytig tartó fegyházra. Ezt az itéletet találtuk mi kezdettől fogva nemcsak a jog szempontjából sérelmesnek, hanem az indokolására való tekintettel birói tévedésen alapulónak. Nyiltan kimondottuk, hogy az összetett bizonyitási tanon alapuló itélet ujabbi revisiója esetén nem állhat meg. Tekintettel a per anyagára s abból meritett meggyőződésre, az az asszony nem ölhette meg az urát, az az asszony tettes nem lehet, mint ilyen tettességgel vádolva sem volt, ez irányban meg sem kérdeztetett, csak elitéltetett. E lapok az ügy ilyen stádiumában kezdtek foglalkozni a bünügygyel. Követte kötelességszerüleg a védő és hivatásszerüleg a napi sajtó. Az ügy előzményei ismertesek, elmondja Mérai ur is.

Szép tőle, hogy beismeri, hogy Wirtzfeld Béla orvos kérdésére a sértett Szentpéteri «tiszta öntudattal igy szólott, ne bántson doctor ur, ugyis meghalok». Akkor, mikor a perujitás alkalmával a szolnoki kir. törvényszéknél a védő a curiai itélettel szemben vitatta Szentpéteri beszámithatóságát, nevezett biró ur referálása folytán 153/B. 902. sz. végzéssel ezen perujitási kérelmet elutasitotta a törvényszék, mondván: «Szentpéteri Károly halálosan megsérülve és halálfélelemben volt, ami az értelem elhomályosulásának feltevésében már önmagában is elégséges támpontot nyujt.» Továbbá: «Mindezek alapján tehát Szentpéteri Károly elmebeli állapotára illetve nyilatkozatának értékére nézve a curiai itélet ténymegállapitása tekintetében az ujrafelvételi vizsgálat semmi olyan bizonyitékot nem szolgáltatott, mely ezen ténymegállapitást megdöntötte volna és kimondható, hogy ez irányban a bizonyitás meghiusultnak tekintendő.»

Nem áll azonban az, a periratok és a helyszine czáfolja, hogy az utcza felőli szomszédok közelebb estek. Legközelebbi szomszéd Csávás Sándor, ez az udvari szobában szokott aludni, az utcza felőli az u. n. tiszta szobája. Saját szemünkkel győződtünk meg erről is. Hogy ezen közeli szomszédokhoz el tudjon jutni az asszony, előbb ki kell menni a saját kapuján a vásártérre, amely egybe folyik a beláthatatlan messzeségü rónasággal, tehát se ember, se ház előtte. Azután zörgetni kellett volna neki a Csávás bezárt utczai ajtaján. Ha felébred, ki kell nyitnia először a hálószoba ajtaját, azután a pitvar ajtaját, azután az utcza ajtót, tehát három zárt ajtót. Mig ellenben Gorzásék portája között levő két lábnyi magas vályog falat csak át kellett neki lépni, eljutott a Gorzásék hálószobájáig, melynek ablakára esett első zörgetésre a háznép felébredt és az asszonyt beeresztette. De előtte volt egy másik megtörtént tény is. Mikor pár évvel ezelőtt férje nagybátyját hasonló körülmények közt meglopták, kiszaladt az utczára, ahol nyomban rá meglőtték. Meg van tehát okszerüleg és elfogadhatólag magyarázva, miért nem fordult a veszély észrevételekor a közelebbi szomszédokhoz.

Kluzs őrmester pedig, ki a tett elkövetése után kutatott a helyszinén, sohasem adott át senkinek *bünjelkép* egy véres kést. Nyolczas csendőr vallomása: «Mikor a község házánál Kluzs őrmesternek mutatták a véres kést, az rögtön azt felelte, hogy ez nem bünjel, a doctor dolgozott vele az éjjel.» Kluzs a véres késről soha senki előtt azt nem állitotta.

*

Mikor a curiai itélet indokai hirlapok utján közkézen forogtak, azonnal felnyilt mindenkinek a szeme, aki ismerte a viszonyokat, hogy azok az indokok egytől-egyik valótlanok és tévedésen alapulók. Tudták, hogy az asszony a szolgálatban álló férfi cselédekkel a hitvestársi hüséget állandóan *nem* szegte meg; legutolsó két cselédje csinos fiatal legény volt, előbb Daróczi, azután Fábián. Soha egyiknek sem tett legkisebb czélzást sem. Hogy 12 évvel azelőtt megbotlott, azért a Curiának ezt az állitást itéletbe foglalni nem lehetett. Egyetlen tanu vagy bizonyiték sem merült fel arra nézve, hogy az utolsó években az asszonynak bárkivel is viszonya lett volna, valahova járt volna s a házhoz a szomszédok és rokonokon, cselédeken kivül más bejáratos lett volna. A tüzrevalóért kolduló, a vásártéren sátorozó Pista czigány és szeretője fordult meg néha nálunk; az asszony egyetlen gyanus lépést sem tett. Az udvaron a szerencsétlen eset előtti napokban két ember, Fábián és Barabás, kora reggeltől késő estig részre fát vágtak, szemközt a konyha bejárással, jobb oldalt a kapu bejárással, ezek legkisebb jelt sem vettek észre.

A curiai itélet szerint az asszony férjének oleander falevélből mérget főzött. Erről be lett igazolva a perujitás során és a vallomások esküvel is megerősitve Barabás Sándor, neje és Fábián Mihály részéről, hogy a főzetből, mely bodzavirág, sárga czukorból, három apró oleander levél hozzáadásával készült, Szentpéteri előtt Barabás is nagyot huzott, azután köhögős másfél éves kisgyermekének egy nagy pohárral vitt haza, aki azt megitta és semmi baja se lett tőle. Ez volt a méregital. Ugyancsak a Curia szerint a mérgezés következtében Szentpéteri testi erejéből kifogyott s önmagával is tehetetlenné vált, akivel neje könnyen elbánhatott. Igazolva lett egész sereg tanuval, közte a koronatanu Gorzás Gáborral,

Nyolczas csendőrőrmesterrel, hogy az állitólagos mérgezés után ötöd napra, halála előtt két nappal vasárnap április 23-án olyan kicsipve sétálgatott az udvarán Szentpéteri, hogy mindenkinek feltünt, még Gorzás ekkor rá is kiáltott «de kicsinositottad magad Gábor, talán kézfogóba készülsz.» Este vendégei voltak, kik hit alatt igazolták, hogy a vacsoránál a megmérgezett és erejéből kifogyott ember ugyancsak belakott káposztával, frisen sült kalácscsal.

Fontos bünjel a kés, melyről a Curia ezt irja: «Ténynek tekintendő, hogy nem ez az eszköz volt az, amit a doctor használt.» Erre Kluzs, D. Kovács Imre, meg maga Wirtzfeld később is ugyancsak ráczáfoltak. Nem is foglalkozunk vele többet.

Másik fontos bünjelnek állitja a furót, «melylyel a konyhaajtó megfuratott, ugyanazon a tányéroson egy tányér alá rejtve találtatott meg.» Azt már elfelejti megmondani az itélet, hogy mikor? Az eset után másnap április 26-án a csendőrség, élén Nyolczassal és a belrendőrrel, kutatást tartott a háznál; különösen szemügyre vették a tányérost, mindent megnéztek rajta és felforgattak; saját beismerésük szerint ennyi szemfüles és gyakorlott ember nemcsak a véres kést találta ott meg, hanem felfedezte volna a furót is, ha ott lett volna. Ott bizony, saját vallomásuk szerint, amelyre hitet is tettek, április 26-án, furó nem volt se a tányéroson, se a tányér alatt. Találtak egy furót *ötöd napra*, amelyben még a fapor is benne volt. De az senkinek sem gyanus, ki tette azt a furót oda, kinek állott érdekében «másik fontos bünjelet» creálni? Mert hogy az nem Szentpéteriné volt, aki már akkor a kisujszállási börtönben ült vizsgálati fogságban, az bizonyos. Ez a furó, mint akkor megpróbálták, vastagabb lyukat fur, mint künn az ajtón volt. Bárki tette, a czélját elérte, mert Magyarország legfőbbbiróságát vezette félre vele.

Ugyancsak a Curia szerint «bebizonyodott, hogy a lyukfurás és ezzel összekötött minden állitás a valóság palástolására tervezett félrevezetés». Ennek czáfolásával nem érdemes sokat foglalkozni, mert száz és száz ember látta, bárminő nehezen is jár a tolozár, ha férfierővel alig lehet kihuzni, 1—3 mm.-es görbe dróttal akárhol furjanak meg egy ajtót, egy ügyes gyerek is ki tudja nyitni. Mert egy ilyenfajta aczéldrót nagyobb sulyt bir el, mint aminő 2—3 ember ereje. Ez iránybani kisérletek s ennek czáfolata már nyilvános hallgatóság előtt is be lett mutatva.

Szentpéteri azon vallomására, hogy nejét nem vádolta, sőt a tett elkövetésekor az a szobában sem volt, a kir. Curia szerint nem lehet adni semmit, mert már eszméleténél nem volt. Ezt, kezdve a szakértő dr. Wirtzfeld, Kluzs, Nyolczas csendőröktől, leczáfolta mindenki, aki akkor a szobában volt és ki lett hallgatva.

*

Jólehet ekképp meg lett döntve a m. kir. Curia minden állitása, az itélet minden indoka már az ujrafelvételi vizsgálat adatai által, a szolnoki kir. törvényszék Mérai törvényszéki biró ur referálása alapján a perujitást, mint mivel sem támogatottat, elutasitotta és makacsul ragaszkodott ahhoz, hogy a Curiának igaza volt, mikor Szentpéterinét mint tettest itélte el. A kir. tábla megváltoztatta ezt a végzést, elrendelte az ujrafelvételt. A tárgyalás május 5-től négy napig tartott az esküdtbiróság előtt. Egyik szavazó biró a czikkiró ur volt. A részletek ismeretesek, a védelem minden inditványa, mely az ügy nagyobb világitásba helyezésére irányult, el lett utasitva, a vádhatóság minden inditványa elfogadva. A tárgyalás elnöke elutasitotta a védőt előzőleg akkor is, midőn a BP. 288. § a alapján azon jogát akarta gyakorolni, hogy a perujitás során *időkimélés tekintetéből* fel nem emlitett uj bizonyitékait előállithassa. Hogy egy valóban sensatiós perré kinőtt bünügyben mire volt jó megfosztani a védelmet és az ügyet attól, hogy az anyagi igazság minél jobban kideritessék, minél élénkebb szinben kerüljön az esküdtek és a nyilvánosság elé, azt valóban elképzelni sem lehet. Ezt a BP. sem kivánja, sőt az ellenkező a czélja.

Midőn több mint 20 inditványával a bizonyitás kiegészitése tekintetében a védelem elutasittatott, az ilyen tárgyalásról valóban nagy merészség azt állitani «a bizonyitás anyagát a legapróbb részletekig kimeritette».

*

Azt mondja továbbá, hogy összbenyomása az volt, hogy az ölés tervszerüen volt előkészitve és fagyasztó ridegséggel (alvó gyermeke mellett agyonszurkált apa), sőt nyomháritó körültekintéssel volt végrehajtva. Csak azon válaszszal marad adós, mikor készült ez a terv, mikor lett előkészitve és kivel, hová és mikor tüntettek el a bünjelek? Fentebb már előadtuk, hogy az asszony soha senkivel nem érintkezett, nem suttogott. Szerelem nem játszott közbe, az tény. Pénzt, anyagi hasznot a tettes nem kapott. A takarékpénztári betétek, melyeket az asszony kezelt és értékpapirok mind megvoltak; a ház javitása czéljából pár nappal azelőtt kihozott 100 frtos bankjegy is előkerült, pedig azt az asszony könnyen odaadhatta volna a tettesnek, állithatván, ott volt a 100 frtos a 3 frt 70 kr.-ral együtt a kis tárczában, azt is elvitte. Jövőben sem biztathatta a tettest, kopott bájai senkit sem ingerelhettek ily rettentő bünre, a vagyonra pedig jól tudta, hogy az árvaszék rá teszi a kezét; s azzal is tisztában lehetett, hogy a gyanu okvetetlen reá fog esni és egész életén keresztül figyelni fogják. Tervszerüségre mutat az, hogy az áldozatra szánt ember mellé a női szeretetből kivetkőzött feleség 7 éves gyermekét, legnagyobb fiát is mellé fektesse? Hátha az a gyermek felébred, felül az ágyban vagy kiabál? Megvan arról győződve az asszony, a tettestárs, a felbérelt gyilkos nem fogja-e egy késszurással gyermekét is elnémitani? Vagy annak esetleges megölése is el lett határozva? Nem tisztelt biró ur, tervszerü kivitel a gyilkosság tekintetében nem összbenyomás volt, hanem csak azokban maradt meg, akik az asszonyt elejétől fogva bünösnek tartották s e tudatban minden legkisebb terhelőnek látszó körülményhez görcsösen ragaszkodtak anélkül, hogy más irányban a psychologia tanitását figyelemre méltatták volna. Hisz magok az áldozaton levő sebzések se mutatják azt, hogy tervszerü gyilkosságról lehet szó. Az ilyeneknél, ha a tett késsel hajtatik végre, a szurás vagy vágás az emberi élet kioltására irányulván, a test azon részére szokott alkalmaztatni, ahol az állatoknál szokásos. Vagy a nyak vágatik keresztül vagy szuratik meg, avagy a sziv. Ha igaz a Csávás Sándor vallomása, hogy Szentpéteri szerint a szobában világosság volt s a tettes alvó állapotában lepte meg, ha gyilkolni akar tervszerüleg, az ágyában fekvő és betakart embernek nem a hasát szurkálja össze, hanem vagy a nyakába szur, vagy azt egy metszéssel keresztül vágja, vagy a szivébe döf, hisz van alkalma kikeresni a legnemesebb emberi részeket és a biztosan halált előidéző döfést ott alkalmazza. Csak nem teszi ki magát szándékosan annak, hogy az ember az első szurásra nem fog meghalni, felugorhat, vele birokra kelhet, vele küzdhet, lármát csaphat stb. Tervszerü gyilkosságnál a tettes nem alkalmaz 32 szurást és vágást, ugy hogy azok egyike sem irányul a nemesebb szervekre. Azt csak fel lehet tételezni a tervszerüségnél, hogy a gyilkosságnál éles kést használjon, ami biztosan müködik. Maguk a sebek azt a hitet keltik, amit dr. Wirtzfeld szakértő is kifejezett, hogy a gyilkos és áldozat küzdöttek és inkább Szentpéteri ártalmatlanná tétele volt czél, de nem ölés.

A szerencsétlen asszony terhére rovatik fel az is, «hogy nyomháritó körültekintéssel lett a tett végrehajtva», amiből aztán következteti, «tehát előre megfontolt szándék vezette azt is, aki a tettest ölésre reábirta vagy az ölésben segitette». Ez sem áll egészen. Jákó Elek jegyző szerint volt ott egy fontos bünjel, egy véres kéz lenyomata a fehérre meszelt

falon, amelyről sohasem állapitották meg, a tettes kezének lenyomata volt-e vagy az áldozaté, de mert Szentpéteri az ágyban a fal felé jobb oldalon feküdt s jobb keze kacska volt, nem nyilott ki egészen, határozottan mondhatjuk, hogy a kézlenyomat a gyilkosé volt. Ez a fontos nyom tehát nem lett elháritva, csak a vizsgálat által negligálva.

Örülünk, hogy beismeri czikkiró ur az elmeállapotbeli tévedés mellé azt, hogy a kir. Curiának a késre vonatkozó ténymegállapitása szinte téves. Pedig ez volt a felmutatott bünjel, melylyel Szentpéteri megöletett.

*

Be lett igazolva Kluzs csendőr, Kocsis Gábor és többek vallomásával, hogy a tettes reádőlve szurkálta össze Szentpéterit, plane Kluzs, a román anyanyelvü oly kifejezést használ, melylyel csak tősgyökeres magyar ember szokott élni, amelyet ő Szentpéteri szájából hallott, hogy a tettes «ráteh:nkedett». Ily közvetlen érintkezésben lévén Szentpéteri a tettessel, mert öntudatának birtokában volt, elfogadhatja minden józan gondolkozásu ember azon képességét, hogy a rajta fekvő és vele küzdő egyénben meg tudta különböztetni a férfit a nőtől. Mikor pedig Csávás azt kérdezte tőle, nem-e felesége volt a tettes, Szentpéteri válaszolta: «nem, az asszony a szobában sem volt». Ez a mondás azt is bizonyitja, hogy a szobában csakugyan világosság volt és Szentpéteri felült az ágyban, mert csak ugy nézhetett széjjel.

*

Czikkiró urnak az a nézete, hogy az ölést vádlottnő nem személyesen végezte, s ennek nyiltan is kifejezést ad. *Ime egy modern biró, aki nem ad helyt oly ügyben az ujra felvételnek, amelyben nyiltan birói tévedés forgott fen.*

*

Foglalkozik még a pitvarajtón levő lyukkal is, de a felett csak ugy átsiklik, pedig ezzel érdemes lenne többet foglalkozni, ha már valaki a Szentpéteri ügyről ir, mert még biróságot szakértők jobban tévedésbe nem ejtettek mint ebben az ügyben. Emlitettem már: első sorban az a kérdés, egy belülről tolózárral bezárt ajtót kivülről furt lyukon keresztül egyáltalában ki lehet e nyitni vagy nem? Erre Szolnokon iskolás gyerekek is megadják a feleletet, akik ez irányban próbát tettek, hogy igenis nagyon könnyü mesterség, akárhol megfurják az ajtót, meggörbitett dróttal képesek kinyitni, teljesen mindegy erős vagy gyengén jár-e a tolozár, mert a vékony drót is többet el bir, mint amennyit erőt egy ember képes kifejteni, tehát nem szakad el a huzás alatt. E mellett a megcáfolhatatlan physikai igazság mellett megint van egy nagy lapsus, amivel eleget találkozunk ebben az ügyben. Védi czikkiró a törvényszéket, melynek ő is tagja volt, hogy a bíróság az uj szakértői szemle tartását teljesithetőnek nem találta, mivel az eredeti állapoton már változás történt és a pitvarajtó helyéről eltávolittatott. Azt tudnia kellene a bíróságnak, *hogy az eredeti állapot már akkor nem volt meg, mikor a szemle tartatott.* Az iratokban van a nyoma, hogy mikor Szentpéteri Sára először felmentetett és haza ment abba az átkos házba, első dolga volt, hogy ujból be ne törjenek, *az ajtót levétetni, a zárt megigazittatni és egy nagy keresztvasat huzatni az ajtón át.* Már ekkor meg lett az ajtó alaposan változtatva s igy a szemle nem az eredeti állapot alapján lett foganatositva. *Különben is teljesen közömbös: nehezen, vagy könnyen járt-e a tolózár, mert akárminő nehezen jár, dróttal ki lehet nyitni.*

*

Vádlottnő védekezése a legkorrektebb volt, mindennek megmondta a maga indokát, soha a legkisebb ellentmodásba nem jött, s amit mondott és állitott, az később mind bebizonyitást nyert. Nem a vádlott lett gyanus az ismételt eljárások folyamán, hanem a tanuk, különösen A. Csávás Sándor. Ez a tanu az első tárgyaláskor alig tudott valamit, a másodikon már sokkal többet tudott, ő mondta azt is, hogy nem volt eszméleténél a sértett és sok olyat állitott, amit a többi tanuk vagy megczáfoltak vagy másként állitották. Ugyanez a tanu esküt tett arra is, hogy vallomásából semmit el nem hallgatott. Ugyanez a tanu volt az, s a védő bizonyitani is akarta, aki midőn vádlottat a kir. Curia elitélte és mindenki meg lett lepetve, azt hiresztelte, meg van a véres ruha, meg a véres álarcz, ezeket bemutatták, Sárát azért itélték el. Ez a tanu az esküdtek előtt hajmeresztő dolgokat állitott vádlottról, olyan uj körülményeket, melyeket azelőtt soha sem mondott el, a melyeket a többi tanuk egyhangulag ellenkezőkép bizonyitottak, ugy hogy még az esküdtek körében is ellenséges indulata mozgást keltett. Vádlott szerint ennek oka, a visszautasitott szerelmi ajánlat, amit bizonyitani is akart vádlott, de nem engedték meg.

*

Azt irja a czikiró, ezt neki tudni kell, mert ő is benn volt a kérdéseket feltevő tanácsban, hogy a «felbujtás kérdéseinél alapul vétetett az, hogy Szentpéteri Károlynak megölése a vádlottnőnek minden esetre érdekében állott s az ismeretlen tettest neki kellett felbérelni és bebocsátani.» Ezek a feltevések is a fejlemények által teljesen megczáfoltattak. Azt is emlitettem már fent, hogy éppen az özvegygyé lett vádlott az, aki legtöbbet veszitett férje halála által. Mig Szentpéteri Sára férje életében termények, jószágnak, takarékpénztárban levő készpénznek és értékeknek korlátlan urnője volt, azokkal szabadon rendelkezett, férje halála után ezt mind elveszitette, mert az árva-szék mindenre rá tette a kezét és ezt, hogy igy fog történni, az eszes és törvényben jártas nő előre tudta. Sőt azt is tudta, hogy ha férjhez megy ura halála után, még a jövedelmet sem fogja huzni. Neki tehát semmi esetre sem állott érdekében férjének halála. De ellent mond a nőnek egész élete ezen feltevésnek. Nem volt fényüző; takarékos háziasszony volt, aki a garast élére rakta. A tanuk vallomásán kivül van erre is kézzelfogható bizonyiték. Volt az asszonynak annyi öröksége, aminek egy részét eladta. 250 forintot kiadott Szabó Sándor ottani birtokosnak kölcsön 8%-ra, sohsem zaklatta a pénzért, hagyta nála évekig, most fizette le, mióta börtönben ül az asszony.

*

Nagyon furcsa czikkiró ur feltevése a bünsegédkezés tekintetében; érdemes szóról-szóra ide iktatni: «A bünsegédkezés kérdésénél alapul vétetett, hogy Szentpéteri Károlynak megölése iránt vádlottnő az ismeretlen tettessel egyetértett és az alvó állapotban levő nyomorék férjét felkeltés, figyelmeztetés helyett a veszély pillanatában azért hagyta el, hogy az ő távollétében az ölés akadály nélkül megtörténjék, a gyanu elháritása szempontjából szinleg segélyül hivott szomszédokat pedig azért késleltette, nehogy még jókor érkezve, tettest megzavarhassák.» A kérdéseket feltevő bíróság, nem tudván a tettesnek nyomára jönni, sem a bünjeleket megszerezni, elképzelte, hogy vádlottnő és a tettes között bünszövetségnek kellett létre jönni. De hogy mikor és hogy beszélhettek össze, azzal nem törődik semmit. El volt már nem egyszer, de számtalanszor mondva és leirva, Kunhegyesen majdnem kipublikálva, hogy az asszonynak semmi gyanus viselkedése vagy ismeretsége nem volt, hisz ha titokban járogatott volna valahova, vagy valakivel suttogott volna, a «jó» szomszédok, kik pletykáikkal egy kanál vizbe megölnék az asszonyt, felesresztve adták volna elő.

Ha vádlottnő egyetértésével megy be a tettes ölés czéljából házukhoz, akkor nem szalad vádlottnő a legközelebbi szomszédhoz és nem zörget azonnal az ablakon, hanem el-

megy a messzebb lakó és nehezebben hozzá férhetőhöz, Csáváshoz, vagy Kovács Imréhez, vagy édesatyjához, ezek később ugy is fel lettek lármázva. Vádlottnőt rossz lelkü és ravasz nőnek látja a törvényszék, hogy tételezheti fel akkor róla, hogy elmenjen segitségért, mikor még nem győződött meg, vajjon ott van-e még a tettes? fel sem lehet tenni, hogy a bünsegéd ki tegye társát annak, hogy épp az ő közbe járására fogják el. Hisz ha tettest a szomszédok megcsipik, s az látja, hogy az asszony is velük van, legelső dolga, hogy mindent kikiabál az asszonyra, elárulja büntársát és bosszut áll rajta. Szentpéteri Sáráról annyit a bíróság is feltételezhetett, hisz már harmadszor állott előtte és kiváló intelligens paraszt asszonynak bizonyitotta magát, hogy ha már egyszer segitségért ment, olyan időben tette, a midőn már a tettes biztonságban volt s nem volt arra szükség, hogy pár perczig a szomszédokat késleltesse. Az is szép és kellő világot vet az eljáró bíróságra, hogy bevallja, a harmadik kérdést a tárgyalás izgalmai mellett a perbeszédek előtt nem tudták kellőleg szövegezni és csak azután állapitották meg uj tények beszurásával, midőn a védelem már hozzá sem szólhatott. Tudni kellene első sorban is azt, hogy a bíróságnak pártatlannak, elfogulatlannak, oly magasan állónak kell lenni, hogy hozzá az izgalmak hullámai fel nem csaphatnak.

Most már azt is tudjuk, hogy a birák is izgalmasak voltak. Miért? Valószinüleg azért, hogy az esküdtek fel találják menteni vádlottat. No ez nem vall a bíróság pártatlanságára.

*

Meg lett a nagy öröm, sikerült a harmadik kérdéssel az esküdteket megtéveszteni, bekapták a maszlagot, igaz-e, hogy vádlott a szomszédba szaladt segitségért stb.? hát persze hogy igaz. Vádlott azt maga beismerte. Mikor azután a bíróság 10 esztendei fegyházat kihirdetett, az igennel szavazó esküdt csodálkozott rajta legjobban, hogy mit is csinált hát ő. De már ezen tul vagyunk. Sőt egy szomoru tapasztalással gazdagabbak is: azt lehet az esküdtekkel a bíróságnak elitéltetni, akit akar. Először is ki kell közülük dobni az intelligens elemet, másodszor kiszinezni az elnöknek a tanuk vallomásait, harmadszor visszalökni a védő minden inditványát, mely az ügy megvilágitására szolgálna, azután kivetni a kérdések horgát, az esküdt valamelyiken bizonyosan fenakad, ha másból nem, hát a bíróság iránti reverentiából.

*

A Curiának semmiségi panasz elutasitó végzésével már foglalkoztunk, folytatása az elnöki elutasitó végzéseknek. Csak egyet jegyzünk meg. Az első büntető tanács ezen ügyben kimondotta: «a Curiának nem feladata azt is birálat alá venni, hogy az esküdtek mily bizonyitékok alapján jutottak arra a következtetésre, amely a megállapitott tényben nyilvánul.» Egy másik tanács a reá következő héten éppen ellenkező nézetet nyilvánitott. Belement az érdembe s feladatává tette, mert Gelber Barauch tetténél a gyilkosságra vonatkozólag semmiféle bizonyiték nem állott az esküdt rendelkezésére, mint a szerencsétlen áldozat átvágott nyaka, hát megsemmisitette az esküdt verdiktjét és a tettest gyilkosság helyett szándékos emberölés büntettében mondta ki bünösnek. A Curia első büntető tanácsa nem tartotta érdemesnek foglalkozni behatóan a Szentpéteri Sára ügyével, mert akkor láthatta volna, hogy semmi bizonyiték nem állott annak az esküdtnek rendelkezésére, vajon a Szentpéteri Sárával összebeszélt tettes gyilkolni akart-e, ölni-e, vagy csak ijedtében, mikor sértett az ágyban felült, ártalmatlanná akarta tenni? Mert senki Isten fia a bünper összes anyagából erre nézve bizonyitékot előadni nem tud. Ily esetben ugy kellett volna az I. tanácsnak is eljárni, mint a II-iknak, s feladatává tenni, kutatni, volt e bizonyitéka az esküdtnek gyilkosság megállapitására. Mintha csak rá akart volna czáfolni a Curia II-ik tanácsa az I-re, a Gelber Barauch ügygyel a Szenpéteri ügyre. *Kerekes Géza.*

A vaspályaüzem fogalma.

Az 1874. évi XVIII. tcz. az objectiv felelősségnek egy nemét állapitja meg akkor, amikor kimondja, hogy a vaspálya-vállalat felelős annak a káráért, aki a «vaspálya üzeménél» életét veszti vagy testi sérülést szenved. Figyelmen kivül hagyva a vaspályát megillető azokat a kifogásokat, amelyek a vasutat a felelősség alól felmentik, csupán a vaspályaüzem fogalmát kivánjuk vizsgálat tárgyává tenni. Alkalmul szolgál erre dr. Goldschmied Mórnak a *Jogt. Közl.* folyó évi 14. számában közölt czikke, amely «a vaspályák felelősségének kérdéséhez» czimmel kritika tárgyává teszi a kir. Curiának 1901 október 21-én 1323. sz. a. hozott itéletét.

Ebben az itéletben ugyanis az alsófoku bíróságokkal egyezően a Curia «a vaspálya üzeménél» történt balesetnek fogadta el annak a munkásnak a balesetét, aki azzal volt elfoglalva, hogy a sinek alól a használt talpfát eltávolitotta és annak helyébe uj talpfát helyezett s e közben, midőn a sin alá feszitett dorong félre siklott, hanyat vágódott és oly sérüléseket szenvedett, hogy munkaképtelenné vált.

A czikkiró ezt a felfogást helyteleniti s czikkében kimutatni törekszik, hogy a törvény terminologiájában alkalmazott «vaspályaüzem» kifejezés alá a konkrét eset nem vonható.

Goldschmied abból indul ki, hogy a törvényjavaslat indokolása szerint a törvény czélja a vasuton utazó és az azzal érintkezésbe jövő személyeknek fokozottabb védelmet nyujtani azokkal a veszélyekkel szemben, amelyekkel a vasut üzeme jár. Ebből azt következteti, hogy a vasutnak a törvénynyel czélbavett szigoru felelőssége csak a vasuti üzlet azon ágára alkalmazható, amely sajátságos veszélyekkel jár s idézi a Curiának 1896. évi 260. sz. a. hozott itéletének indokait, amelyek e felfogásnak adnak kifejezést, kimondván, hogy csak a vasut üzemének sajátságos veszélyeivel okozati összefüggésben álló balesetek esnek a speciális törvény alá. A Curia ebben az itéletében vasuti üzem alá *nem* vonhatónak tekintette azt az esetet, amikor a baleset a fuvarozott áruknak a rendeltetési helyre érkezett kocsikból való kirakodása közben történt. A czikkiró szerint ily különös veszélyekkel jár: a személyeknek és áruknak tényleges továbbitása, a mozgató erő fejlesztése, a vonatok összeállitása, a kocsik tolatása.

Ellenben a vasut üzletének egyéb ágai, nevezetesen az áruk felvétele, be- és kirakása, mérlegelése, elszámolása, a jegy kiadása, jelzések adása stb. sajátságos veszélylyel nem jár s igy nem vonható a vaspályaüzem fogalma alá. Különösen kiemeli, hogy a vasuti üzlet folytatásához szükséges tárgyak előállitása, karbantartása, szóval mindaz, ami csak annyiban áll összeköttetésben a vasut üzletével, hogy lehetővé teszi a vasuti üzem folytatását: nem tartozik a vasut üzleti tevékenységéhez s igy annak üzeméhez sem!

Meglepő, hogy a czikkiró éppen ezt az esetet vette alkalmul, hogy a Curia álláspontjával ellentétbe helyezkedjék. Amennyire ugyanis a közölt határozat indokolásából kivehető, mindhárom fok egyetértett abban a felfogásban, hogy a vasuti sinek talpfáinak kicserélése a vaspálya üzeméhez tartozó munkát képez, sőt még csak bele sem bocsátkozott a három fokon eljárt bíróságok egyike sem e kérdésnek vizsgálatába, nyilván azért, mert a konkrét esetben maga az alperesi vaspálya sem vitatta, hogy a talpfák elhelyezése nem tartozik a vaspályaüzem körébe. Az a mindenesetre tárgyilagos gondolatmenet, amelylyel Goldschmied ezek daczára az ellenkezőt kivánja levezetni, szerény nézetünk szerint következtetéseiben azért sem lehet helyes, mert már kiindulásában téves. A vasuti üzem fogalmának megállapitása végett ugyanis a törvényjavaslat indokolásának azt a tételét veszi kiinduló pontul, hogy a törvény czélja a vasuton utazó és azzal érintkezésbe jövő személyeknek fokozottabb védelmet nyujtan-

azokkal a veszélyekkel szemben, amelyekkel a vasut üzeme jár. Ebből okszerüleg az következik a czikkiró szerint, hogy a fokozott felelősség az üzletnek csak oly ágainál alkalmazható, amely ily veszélyekkel jár, vagyis — mint a 260/96. sz. itéletben a Curia magát kifejezte — a felelősség csak a vasut üzemének sajátságos veszélyeivel összefüggésben álló balesetekre terjed ki.

Itt szembeötlő a logikai ugrás. A törvény indokolása nem nyujt alapot az üzem fogalmának megállapitására, mert hiszen az indokolás maga is az «üzem» veszélyeivel szemben kiván fokozottabb védelmet nyujtani, de azt, hogy mi tekintendő üzemnek, meg nem mondja.

Igaz, hogy ebből megértjük, hogy «üzem» csak az lehet, ami veszélylyel jár, de ezt az indokolás utmutatása nélkül is sejthettük, mert ahol veszély nincs, pl. a czikkiró emlitette jegyváltásnál, ott baleset sincs s ott a törvény alkalmazása sem kerülhet szóba. Arra a kérdésre, hogy miért látta szükségesnek a törvényhozó éppen a vaspálya veszélyeivel szemben a közönséget fokozottabb védelemben részesiteni, az indokolásban nem találjuk meg a feleletet. Jól sugta az érzéke a czikkirónak, hogy a különleges törvényes oltalom csak különleges okokban lelheti indokát, sőt közel is járt a valósághoz, amikor a legis ratiót az üzemi veszély különlegességében kereste, azonban magát ezt a különlegességet félreismerte.

A vasuti üzemnél a veszélynek nem a *technikája* az, ami sajátságos s nem is az ellen irányul a törvény oltalma. Pl. összeütközés előfordul hajóknál is, elgázolás pl. automobiloknál, kazánrobbanás bármily gőzgépnél, egyedül a kisiklás az, ami csakugyan a vaspályaüzem sajátja, de kétségtelen, hogy a törvény nem a veszélynek ezt az egyetlen nemét tartotta szem előtt, mert hiszen akkor egyszerüen a vasuti vonatok kisiklása által okozott balesetekről rendelkezett volna.

Ha az utas a vasuti kocsinak hirtelenül kinyilt ajtaján kibukik, a mélybe zuhan s összezuzza magát; a baleset technikája ugyanaz, mintha egy toronynak vagy liftnek kinyilt ajtaján bukott volna ki; ha a szél vagy a kalauz a kocsi ajtaját becsapja és az ajtó az utas ujjait lecsipi, megint csak az történt, — tárgyilag tekintve — ami a vaspályaüzemen kivül is, bárhol megtörténhet. Mégis azt hiszem, hogy ezeket az eseteket a czikkiró is a vaspályaüzem körébe foglalja, mert az előtte irányadó ismérv fenforog, minthogy a «vasut üzleti tevékenységéhez» tartozó functión belül maradnak.

Tehát világos, hogy a veszélynek nem technikai értelemben vett különlegessége tárgyilag, elvontan tekintve szolgált a törvényhozó különös gondoskodásának indokául.

A kivételes intézkedés okát és czélját az a különleges viszony adja meg, amelyben a közönség van a vaspályához. A vasutvonalaknak folyton növekedő hálózata az egész ország területét ellepi, ugy hogy azzal napról-napra az emberek százezrei még olyankor is érintkezésbe jönnek (l. indokolás), amikor azt nem keresik (utátjárók); de ennek az üzemnek legkimagaslóbb különlegessége az, hogy azt az emberek milliói egyenesen felkeresik s igénybe veszik.

Ha az országban csak egyetlenegy 10—20 km.-es vasuti vonal léteznék, nemde sohasem jött volna létre az 1874. évi XVIII. tcz.?! Pedig a «különleges veszélyek» azon a 10—20 km.-es vonalon szakasztott ugyanazok, mint a 20,000 km.-en!

A vasuton utazó és azzal érintkezésbe jövő embereket tehát azért részesiti a törvény fokozottabb oltalomban, mert a vasuti üzem veszélyekkel jár; nem extravagánsabb veszélyekkel ugyan, mint pl. a bányaüzem vagy a kohóüzem, de oly veszélyekkel, amelyek az ország széltében-hosszában napnap után a polgároknak, az üzemet éppen a nagy arányokban és szigoru ellenőrzésben bizakodva nyugodtan igénybe vevő polgároknak millióit fenyegetik.

A vaspálya mint munkaadó is szerepel, az országnak leghatalmasabb munkaadója a müszaki téren; 50,000 állandóan alkalmazott munkással «jön érintkezésbe» naponta s ki tudja, hány ezer oly munkással, akit csak egyes időleges munkákhoz fogad fel! Immár állandó gyakorlat az, hogy a munkaadót felelősség terheli a munkást az üzemben ért balesetért, hacsak vétkességét nem igazolja. Ez a jogállapot oly téren, ahol nincs irott jog; ellenben ott, ahol «fokozott felelősséget» kivételes törvény állapit meg, a czikkiró ennyi felelősséget sem tart megállapithatónak. S mindezt az «üzemnek» önkényes definitiója alapján.

Ez a definitio különben két irányban is következetlen. A fokozott felelősség alkalmazása e definitio szerint csak ott van helyén, ahol különleges vasuti jellegü veszély forog fen. De hiszen, ha igy van, akkor a Curia a konkrét esetben hiven alkalmazta a jogelvet, mert a vasuti sinek talpfáinak kicserélése csakugyan semmi másféle üzemben nem fordulhat elő, mint éppen *vaspályaüzemben*.

Nem következetes a czikkiró, midőn utóbb az üzem fogalmának azt a negativ kriteriumát állitja fel, hogy a vasut üzleti tevékenységéhez nem tartozó functiók (pl. pályafentartás) nem tartoznak az üzemhez sem. Látnivaló, hogy a czikkiró a törvényhozói czélzathoz füzött okoskodását desavuálja ezzel. Ha ugyanis a törvénynek az a ratiója, hogy a közönséget bizonyos *speciális* vasuti veszélyektől óvja meg, akkor a vaspálya felelőssége csak attól függhet, hogy *különleges-e* a veszély vagy sem, de nem attól, hogy az üzleti functiók körébe tartozik-e vagy sem.

Nem tudom, honnét merité a czikkiró idézte curiai itéletet és maga a czikkiró azt a gondolatot, hogy a vasuti vállalatnak üzletét helyettesitse bele a törvényben szereplő «vaspályaüzem» helyére, vagy hogy csak kisérletet is tegyen e két fogalomnak egymással valamiféle vonatkozásba hozására?! A vasuti vállalat üzletét egészen ki kell hagyni a játékból, mert azt maga a törvény is expressis verbis *elimináltа* az üzem fogalmának feltehető tényezői közül: «Ha valamely» — igy szól a törvény — «*habár a közforgalomnak még át nem adott vaspálya üzeménél* valaki életét veszti..... A «forgalomnak még át nem adott», tehát fuvarozó *üzletét* még meg sem kezdett vaspályának is van a törvény szerint «*üzeme*», oly üzeme, amelynek körében támadható veszélyért a vaspálya (bár még üzletét meg sem kezdte) teljes mértékben szavatol.

Ebből azt is ki lehet olvasni, hogy a törvényhozó nemcsak a vaspályával érintkezésbe kerülő nagyközönséget, hanem a vaspálya körül foglalkozó munkást is szem előtt tartotta, mert a vasut épitésénél baleset csak a munkást érheti; a közönség veszélyeztetése ilyenkor még minimális.

Az «üzem» fogalmának magyarázatát tehát ne keressük a törvény indokolásában s ott hiába is keressük. A szónak közönséges, nyelvtani értelme, amely egy egész müszaki berendezés statikáját és dynamikáját magában foglalja: adhatja csak azt az értelmet, amelyet e szó a törvényhelyben képvisel.

Nincs semmiféle adat arra, — s ilyet a czikkiró sem produkál — hogy az «üzem» szó éppen e helyütt mást jelent, mint ami annak a közönséges nyelvtani értelme. Törvényeinkben e kifejezés különben gyakran előfordul s azt a törvényhozó mindannyiszor a fenti értelemben alkalmazza. Pl. az 1891: XIV. tcz. az ipari és gyári alkalmazottaknak betegség esetében való segélyezéséről a 2. §-ban megszabja, hogy mely iparokhoz tartozó munkásokra terjed ki a tagsági kötelezettség s a *d)* pont szerint az kiterjed: «*a vasuti üzemnél* és ezek gyáraiban és mühelyeiben» stb. alkalmazott munkásokra. E törvény rátiója nem hagy fen kétséget az iránt, hogy a vaspályát épitő és fentartó munkások tizezreit nem kivánta a törvény kihagyni, hanem a «vasuti üzemnél» alkalmazottak közé tartozóknak tekintette.

Az 1891. évi XIII. tcz. az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről a 3. §-ban kivételeket állapit meg oly iparnemek tekintetében, amelyeknél az *üzem* félbeszakitása lehetetlen s amelyeknél a folytonos *üzembentartást* bizonyos érdekek feltétlenül megkövetelik. A törvényes felhatalmazás alapján kiadott miniszteri rendeletek (37,892/91. és 14,837/92.) felsorolják az ezekbe a kategoriákba tartozó iparokat, élesen kettéválasztván az ipari *üzletnek* és az ipari *üzemnek* a fogalmát. Az utóbbi mindig tágabb körü, az üzlet folytatására szükséges egész berendezésnek és minden functiónak összességét jelenti.

Meg kell tehát maradnunk amellett, hogy az 1874. évi XVIII. tcz. is a szó rendes értelmében alkalmazta az «üzem» kifejezést és a czikkiróval szemben határozottan a Curia felfogását kell helyeselnünk, amely szerint a vaspálya maga és annak berendezése, valamint a fentartásához szükséges tevékenység a vaspálya üzeméhez tartozik. Annál is inkább, mert ez a modern jogfejlődésnek inkább megfelelő felfogás, tehát annak még talán akadályokon keresztül is érvényt kellene szerezni.

Hát még mikor akadályok nincsenek!

Dr. Fazekas Oszkár.

Ágy vagyon, szerzemény és közszerzemény.*

I. Fenálló ági öröklésünk alapvető tétele, hogy az ági örökös ági vagyonképp azt követelheti, a mi tőle vagy ágától akár végrendelet folytán, akár a nélkül az örökhagyóra hárult oé. 10. §. A terv. ezt két irányban megszoritja: 1811—1812. és 1815. §§., egy irányban pedig kibőviti, mert az ajándékozott értékre is kiterjeszti: 1811—1812. §§.

A második alaptétel, hogy hitvestársi, vagyis szerzeményi öröklésnek mindaddig nincsen tárgya, mig az ági vagyon a hagyatékból fedezve nincs, oé. 10. §. 3. bek. 14. §. *a)*. Egész más a közszerzeményi igény. A közszerzeményi czimen igénylés az obligatio érvényesitése, mert a házasság megszünt s igy az actio nata. Az csak esetleges, hogy a közszerzemény lejárta egybeesik az öröklés megnyiltával, terv. 122. §.

A szerzeményi örökös tehát universalis successor, az ági örökös singularis successor, a közszerzeményi jogosult pedig egyszerüen hitelező. Igy a mai jog. A terv. mig egyfelől elismeri, hogy a közszerzemény in thesi két oldalu obligatio (lásd különösen 160. §. exceptio non adimpl. contr.) másfelől a közönséges obligatiók alól kivonja. 169. §.

II. Ebből következik, hogy először kielégités tárgyát képezi a közszerzeményi igény s arra a kérdésre, hogy miből elégittetik ki, nem felelhetjük rá, hogy a szerzeményből. Mert nem esik a közszerzeményi mérlegbe az a szerzemény, ami ingyenes causán került a házastárs vagyonába, terv. 123—128. §§.; de viszont beleesik azon szerzemény is, amelyet az ági vagyon terhel. Vagyis az ági vagyon kipótolandó mindabból a szerzeményből, ami a közszerzeményi igény kielégitése után fenmarad és abból a szerzeményből, amit ezen házastárs a másik házastárs szerzeményéből közszerzemény czimén kap.

Szem előtt kell tartanunk mindig, hogy az egyik házastársat épp ugy megilleti a «közszerzői jutalom» terv. 169. §. a másik házastársnak nem ingyen causáju szerzeményében, mint ezt amazében, terv. 121. §.

III. Vegyük már most az ági vagyont. Az ági vagyon oda száll vissza, a honnét leszállt és pedig a mai jog értelmében bármely mortis causán, vagy osztálybaadás kötelezettségével, terv. 2035—2036. §§.; a terv. szerint pedig bármely ingyen (mortis causan és inter vivos) causán l. fent I.

Tegyük fel, hogy B_1 örökölt A-tól egy házat; B_1 ezt ajándék czimén átruházza (kn. 22. §. *c)*, terv. 106. §.) házastársára B_2-re. B_2-től örökli C. Követelheti-e még a házat A. lemenője D. ági vagyon czimén?

Nézzük először fenálló jogunk szerint. E szerint az ági vagyon azon az uton száll vissza, amelyen leszállt. A leszállás azonban B_1-nél megakadt. C. szerzeményi örököse egyszerüen azt mondhatja D-nek: az a ház nem a te rokonodtól hárult reám s igy oé. 10. §-a alapján ahhoz semmi közöd nincs, mert az a ház az ágiság köréből kiesett s nemcsak a ház, hanem vele együtt értéke is, s ha te azzal állsz elő (mint csakugyan Fodor magánjog V. 121. old.), hogy pretium succedit in locum rei, erre én azt felelem, hogy nem succedálhat, mert a res kiesett definitive és igy nincs ott locusa sem. Vagyis más szóval az ágiságba nem lehet visszabujni. Toldjuk hozzá az előbbi példához, hogy C. örököse B_1-nek is. Ekkor is áll az, amit előbb mondtunk, mert C-re nem B_1-ről hárult a ház. Azt tudjuk, hogy B_1 hagyatékát terheli az általa elajándékozott ház értéke ágiság czimén; a megtéritési kötelezettség azonban nem megy le C-re, mert C. hagyatékában nincsen *hárult ági* érték; azon házat illetőleg C. nem B_1-nek, hanem B_2-nek örököse. Erős argumentum mellettünk a terv. 1812. §-a, midőn kimondja, hogy a nagyszülő azt az értéket, mely róla vagy elődjéről akár közvetlenül az örökhagyóra, akár pedig előbb *e nagyszülőtől származó szülőre* és *ettől* az örökhagyóra ... szállt ... követelheti. Ebből látjuk, hogy a tervezet lényegében nem tér el mai jogunknak nézetünk szerint élő szabályától.

Ne téveszszen meg bennünket a tervezet, mikor ági értéknek jelöli ki azt is, a mi nem öröklés, hanem ajándékozás utján szállt lefelé, mert itt is meg kell lenni a leszállásnak, mint azt imént kifejtettük.

Az ajándéknak az ágiságba bevonását helyesnek tartjuk, mert gazdasági hatása épp olyan, mint az öröklésé.

IV. Ági öröklés tárgya az ágtól leszállt érték. Ebből folyólag a Fodor magánjogban (V. 122. l.) helytelenitve van az a birói gyakorlat, mely szerint kielégitésül, ha tényleg megvan, első sorban a leszállt dolog szolgál.

Nézetünk szerint azonban ez a birói gyakorlat nagyon helyes, mert mi természetesebb, hübb képviselője a leszállt vagyonnak, mint maga a leszállt vagyon? Ugy, hogy az ági öröklési igény első sorban mindig a concret vagyontárgyra kell, hogy irányuljon.

Ha ez elpusztult, pretium succedit in locum rei; az értékre a szerzéskori érték irányadó, terv. 1811. §.

Vegyük azt az esetet, hogy az ági ház leégett. Jön a kir. Curia s kimondja 2407/86. sz. a., hogy ha a férjnek apai örökségét képező háza a házasság tartama alatt leégett és ujból felépült, az elemi csapás által okozott kár egyedül az ági vagyont terheli, a ház felépitése által helyreállitott érték pedig egészben közszerzeményt képez, «holott (fent idézett munka 122 l. 19. jegyzet) öröklési jogunk sarkelve szerint nem létezik szerzemény, amennyiben az örökhagyó halálakor a vagyonban, viszonyitva a házasság megkötése, illetve az örökség hárulásakor kimutatható állapothoz hiány mutatkozik».

Ez a contraindokolás szerintünk teljesen téves, mert a szerzemény ismét össze van zavarva a közszerzeménynyel. Igaz csak az, hogy a hitvestársi öröklés szempontjából nincs szerzemény, de ez absolute nem érinti a házastárs közszerzeményi igényét és pedig: az elpusztult ági vagyonnak a közszerzeményi mérlegbe eső vagyonból ujjá felépitése esetén azt az ági vagyont egyszerüen terheli a közszerzeményi igény. Ha már most jön a házastárs s igy szól: követelem a felépitett ház felerészét közszerzeményi czimen, a másik felét pedig hitvestársi öröklés czimén, erre azt feleljük: megkapod a ház felét közszerzemény czimén, de hitvestársi öröklés czimén nem kapod meg a másik felét, mert az ági vagyon értéke erejéig nincsen szerzemény!

* *Rövidítések:* oé. = országbirói értekezlet; terv. = a magyar polgári törvénykönyv tervezete; kn. = közjegyzői novella 1886. VII.; cst = 1881. XVII.

V. E példából egyszersmind látjuk, hogy a közszerzemény megosztása természetben történik, terv. 150. §. 1. bek., 153. §.

Jancsó ezt azzal indokolja, hogy mivel a közszerzemény tulajdonjoggal illeti meg a házasfeleket. (L. Fodor magánjog IV. 642. l.) Szerinte tehát a közszerzői közösség tulajdoni közösség. De ha ez áll, akkor miért nem engedi meg Jancsó, hogy a közszerző házasfél a másik csődjében fellépjen? cst. 51. §. Jancsó azt mondja, mert mig adósság van, addig nincsen közszerzemény. Ebből látjuk, hogy Jancsó önmagát czáfolja meg, mert ha közös tulajdonos vagyok a társtulajdonos csődjébe igenis beleszólhatok, cst. 51. §. Vagyis Jancsó kiindul abból, hogy a közszerzői közösség tulajdoni közösség s a csődbeni érvényesülést megtagadja önkéntelenül is azon az alapon, hogy a közszerzői közösség csakis obligationalis közösség. Ez a valódi indoka annak, hogy a cst. 51. §-a alapján a közszerző fel nem léphet. Hogy felléphet-e egyáltalán mint csődhitelező? Ez attól függ, vajon a közszerzemény lejár-e a csődnyitás által? Zsögöd-Grosschmid szerint igen (Fejezetek I. 70. l.), mert cst. 14. §-a alapján a csődnyitással a közadós elleni követelések lejárnak és cst. 68. §. 2. p. sem alkalmazható, mert a házasság megszünése nem feltétel, hanem időpont. Mi Zsögöd-Grosschmid nézetéhez csatlakozunk a mai jog szempontjából, de a terv. alapján a közszerzemény feltételes obligatio lévén (169. §.), a cst. 68. §-ának 2. bekezdését tartjuk alkalmazandónak. A terv. is világosan obligationalis közösségnek mondja a közszerzeményt, 150. §. 2. bek., és szerintünk tehát nem tartalmaz uj intézkedést; figyelnünk kell azonban ezen általános szabályon felül a terv. igen fontos intézkedéseire, különösen 148. §. és 162. §. összehasonlitva a mai jog szempontjából a 41. sz. döntvénynyel.

Ismételjük, hogy azt, hogy a közszerzemény első sorban természetben követelhető, nem lehet azzal indokolni, hogy mert a közszerzeményi közösség tulajdoni közösség. Hiszen a vevő is természetben követeli az ingatlant!

Tantételünk tehát az, hogy a közszerzemény obligatio ad dandum, esetleg ad dandum per faciendum, igy ha az ingatlan még vevőközszerző eladója nevén áll. L. Zsögöd-Grosschmid: Fejezetek I. 3. §.

VI. Térjünk vissza az ági öröklésre. Az ági házat az örökhagyó eladja. A budapesti tábla azt mondja 6562/85. sz. alatt, hogy ha magasabb áron adta el, mint amily értékben ő azt szüleitől kapta, a vételártöbblet a *házastársak szerzeményét* képezi. Jön a kir. Curia 1682/90. sz. a. s igy szól: szó sincs róla! a vételártöbblet nem szerzeményt, hanem öröklött vagyont képez.

Vegyük először a kir. tábla itéletét. Ha igaz volna is, hogy a vételártöbblet nem ági vagyon, ebből az következik, hogy tehát szerzemény, de a közszerzeményi miségre ebből semmi sem következik. Tegyük fel, hogy az örökhagyó egy házat kapott ajándékba az apjától. Leszármazója nincs, apja meghalt, a ház tehát visszaszállana a testvérekre, ha meg volna.

Vegyük azonban, hogy az apa 10,000 K értékben adta a házat, az örökhagyó pedig a házon életében tuladott 12,000 K-ért.

Az első kérdés ez: terheli-e a hagyatékot a 10,000 K, vagyon? Igenis. A második kérdés: terheli-e még a 2000 K is, mert tényleg az a ház, mint kisült, nem 10, hanem 12 ezer K értékü? Hogy erre megfelelhessünk, gondoljunk arra, hogy ha az örökhagyó a házat elajándékozta volna, 10,000 K volna az ági vagyon. Ha pedig ez igy van, akkor sincsen másképp, ha eladta; abból, hogy az örökhagyó szerencsésen spekulált, nem merithetnek jogot az ági örökösök. De van még egy indokunk. A vagyontárgy konferálandó misége az ajándékozó akaratától függ (argum. terv. 2035. §. 2. «kétség esetében»). Én tehát ugy adhatok valamit a fiamnak, hogy azt konferálni nem tartozik. Már ha ezt tehetem egészben, tehetem részben is, vagyis igy szólhatok: te fiu! neked ajándékozom ezt a házat 10,000 K értékben, de a 10,000 K-t tartozol konferálni, ha azonban esetleg magasabb árért eladnád, a többletet ne konferáld. Semmi kétség, hogy a fiu mindenesetre csak 10,000 K-t tartozik konferálni, ha örökostárs akar lenni, 2035. §. 1. bek. Vagyis a tényállás itt ez: konferálandó ági érték bármely esetben 10,000 K. De tovább megyek.

Ha az apa nem is teszi hozzá, hogy 10,000-nél ne konferáljon többet a fiu, akkor is csak 10,000-et kell konferálnia, terv. 2037. §.

Tegyük fel most már, hogy a megajándékozott fiu leszármazót hagy hátra. A leszármazó örökli a házat, eladja 12,000-ért és ivadék nélkül meghal. A dolog most az ellenkező tan szerint igy állana: a megajándékozottat terhelné 10,000; a fiát pedig terheli 12,000. Vagyis azért, mert a házat nem az apa, hanem a fiu adta el, az ági örökösök többet kapnának 2000-rel. Ez pedig absurdum. Ezekben véltük kimutatni a Curia itéletének tévességét.

A terv. 2036. §-a is mellettünk szól, mely szerint ugyanis távolabbi ivadék osztályra bocsátani tartozik azt is, mit törzselődje osztályra bocsátani tartoznék . . . s hogy mi konferálandó, megmondja a 2037. §.: «adományozáskori értéke».

Dr. Mike Lajos.

A BP. 587. §-áról.

A m. kir. Curia 4220/901. B. számu végzésével (l. *Jogt. Közl.* 1902. évi 39. sz. Melléklet 620.) helybenhagyta a szolnoki kir. törvényszéknek egy olyan végzését, melylyel ez egy kártalanitási eljárás megindítását mellőzte. A törvényszék végzését azzal indokolta, hogy a BP. 576. §-a szerint előzetes letartóztatásért kártalanitásra csak annak van igénye, kit a *bíróság* jogerősen felmentett, vagy aki ellen *ugyanaz* az eljárást jogerősen megszüntette, már pedig abban az esetben az eljárást a kir. ügyész szüntette meg.

A m. kir. Curia ezzel a végzésével szakitott addigi gyakorlatával. Addigelé ugyanis a Curia szigoruan ragaszkodott a BP. 587. §-ához, mely azt mondja, hogy «a nyomozás befejezése után a törvényszék az összes iratokat felterjeszti a kir. Curiához», amely aztán határoz. Itt mindenekelőtt megjegyzem, hogy az 587. §. szövegezése nem szabatos. E szerint ugyanis a kir. Curia a «kártalanitás iránti igény fenforgása kérdésében *végleg* határoz». Ez a «végleg» szó zavarólag hat, mert azt lehetne belőle következtetni, mintha a kártalanitás kérdésében a kir. Curia II. fokban döntene, pedig ezt a BP. kizárja. Legjobb lett volna a «végleg» szót teljesen kihagyni, vagy pedig helyette más szót (pl. «érdemben») tenni.

Talán ez a «végleg» szó okozta azt is, hogy a kir. Curia fent emlitett végzésével elnézte, hogy a kártalanitás kérdésében törvényszék határozzon.

Eddig a kir. Curia megsemmisitgette az olyan törvényszéki végzéseket, amelyek a kártalanitási eljárás megindítását mellőzték, vagy a kártalanitás kérdésében bármiként határoztak.

A *Büntetőjogi Döntvénytár* I. kötet 166., illetőleg 323. lapján 2 ilyen határozatot is közöl. Az egyik esetben a debreczeni kir. törvényszék elutasitotta a kérelmezőt, mert a letartóztatást a derecskei járás főszolgabirája rendelte el, az *eljárást pedig a kir. ügyész szüntette meg.* A kir. Curia a végzést megsemmisitette 8814/900. számu végzésével, mert a törvényszék hatáskörét tullépte. A másik esetben a kir. Curia egész egyszerüen kimondta, hogy a törvényszék megsértette a törvényt, mikor a nyomozás teljesitését megtagadta.

A kir. Curia ezekben az esetekben ugy magyarázta a BP. 587. §-át, hogy a kártalanitási eljárásban a törvényszék csupán a nyomozást rendelheti el és foganatosithatja, ellen-

ben határozatot — legyen az igény alapos vagy alaptalan — csupán a kir. Curia hozhat.

De lege ferenda: talán helyeselni is lehetne a kir. Curia ujabb álláspontját? Igen tetszetős az a szabály, hogy a BP. mind elősorolja azokat az eseteket, amelyekben kártalanitási igény emelhető s mind felsorolja a kivételeket is, tehát nincs értelme annak, hogy a törvényszék olyankor is nyomozzon, amikor az igény alaptalansága már eleve nyilvánvaló.

Ha igy áll a dolog, akkor miért bizza a törvény a határozatot a kir. Curiára? Ha olyan jó a törvény és olyan könnyü a kérdés, akkor miért nem határoz a törvényszék?

Ha nem igy áll a dolog, akkor meg hogyan lehet megkülönböztetni azokat az igényeket, amelyek alaptalansága kezdettől fogva nyilvánvaló, azoktól az igényektől, melyek alaptalansága csak alapos tanulmányozás után derül ki?

Ha ily megkülönböztetés lehetséges is, akkor a törvénynek kellene azt szabályozni, aminthogy a nyomozás megszüntetésének (101. §.), a vizsgálat megszüntetésének (128. §.) stb. eseteit tételenként elő is sorolja. De semmi esetre nem szabad rábizni azt a törvényszékre a BP. mostani állásában.

De lege lata: a kir. Curia előbbi gyakorlatát helyeslem. Elismerem, hogy felfogásom merev, de a BP. rendelkezéseiből nem tudok mást kiolvasni.

A kártalanitási eljárás a BP. szerint 2 részből áll: 1. nyomozásból, 2. határozatból. Az elsőt az 584—586. §-ok szerint a törvényszék, a másodikat az *587. §. szerint a kir. Curia gyakorolja.* A törvényszék tehát csakis a nyomozást teljesitheti s ennek teljesitése után — a nélkül, hogy mérlegelhetné a nyomozás adatait, amiről a BP. egyáltalában nem szól, tehát amit meg sem engedhet — «az összes iratokat felterjeszti a kir. Curiához». Ha a BP. megengedné azt, hogy a törvényszék az alaptalan igényeket elutasitsa, akkor bizonyára intézkednék arról és elősorolná taxative az eseteket, amelyekben a törvényszék erre jogosult. Ezt azonban sehol nem teszi.

Kettőt vethetnének felfogásom ellen. Az egyik az, hogy nincs szükség a törvény intézkedésére, mert nagyon természetes az, hogy a bíróságoknak nem hivatása az, hogy teljesen alaptalan igényekkel foglalkozzanak. Erre azt felelem, hogy a kir. ügyészségnek s a vizsgálóbirónak sem hivatása ez, mégis pontosan felsorolja a törvény a nyomozás és vizsgálat megszüntetésének eseteit. Meg aztán az alaposság kérdése: egyuttal érdeme is a dolognak.

A másik az, hogy az 576—579. §§. szabatosan körülirják azt, hogy a kártalanitás kit illet és kit nem? Ez igaz. Csakhogy e §-ok nem a törvényszéknek, hanem a kir. Curiának szólanak. A törvényszék nem alkalmazhatja e §-okat, mert e §-ok alkalmazása birói funkczió, már pedig a törvényszék a kártalanitási eljárásban nem gyakorol birói funkcziót, csak nyomoz.

Az 587. §. szerint csakis a kir. Curia határozhat.

Dr. Kubowich Géza.

Különfélék.

— **A polgári perrendtartásról** szóló törvényjavaslat tárgyában a képviselőház igazságügyi bizottsága által beterjesztett jelentés, továbbá a javaslat a bizottság szövegezésében, végre dr. Neumann Ármin képviselőnek a külön kereskedelmi hatáskör és a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék fentartása tárgyában bejelentett különvéleménye megjelent az igazságügyminiszterium által kiadott Igazságügyi Javaslatok Tára (az Igazságügyi Közlöny melléklapja) III. évfolyamának 3. száma gyanánt. Maga a jelentés 80 lapot foglal el, s Hodossy Imre elnök és Günther Antal, valamint dr. Rabár Endre előadók irták alá. A bizottság a czimben a «magyar» szót mellőzte, mert felesleges s ujabb törvényeinkben, pl. a bünvádi perrendtartásról szóló 1896: XXXIII. tcz. czimében szintén sem fordul elő.

— **A magyar váltójog magyarázata,** valamint a váltótörvény és eljárás gyakorlati kézikönyve, a kir. Curia összes döntvényeivel s a kir. táblák összes elvi jelentőségü legujabb határozataival, gyakorlati példákkal és kérvény-, kereset-, végzés-, itéletmintákkal. Politzer Zsigmond és fia könyvkereskedése Kiss Rezső sepsi-szentgyörgyi kir. albiró ily czimü müvére hirdet előfizetést; a könyv a polgári perrendtartás javaslatának a járásbiróságok előtti váltóeljárásra irányadó szabályait is feldolgozza; terjedelme 16—18 iv. Ára 4 K.

— **Birói végrehajtóhoz az ingósági árverés beszüntetése végett intézelt irásbeli megkeresés bélyegmentes.** A magyar kir. közigazgatási biróság dr. R. sz—i lakosnak bélyegilletéki ügyét, melyben a sz—i m. kir. adóhivatal az 1901. évi K. j. 1298. t. sz. alatt 5 K bélyegilletéket szabott ki s ezt a n—i m. kir. pénzügyigazgatóság 1902. évi aug. hó 5-ik napján 33,587. szám alatt kelt végzésével helybenhagyta, a nevezett fél által beadott panasz folytán következőleg itélt:

A panasznak helyet ad, panaszost a sz—i m. kir. adóadóhivatalnál 1901. évi K. j. 1298. t. szám alatt előirt illeték megfizetésének kötelezettsége alól felmenti és a törlést elrendeli.

Indokok: A bizonyitó eljárás során beszerzett végrehajtási iratokból kitünik, hogy a megleletezett levélben panaszos egy ingó árverés beszüntetését adta tudtul a végrehajtónak. Minthogy a végrehajtási törvény 105. §-a értelmében az ingó árverés egyszerü szóbeli bejelentésre, sőt a végrehajtató meg nem jelenése okából is beszüntetendő, s igy a levél olyan beadványt, melyre a végrehajtónak eljárása indokolásául szüksége lett volna, nem pótol, arra tehát az illetéki dijjegyzék 68. tételének az a rendelkezése, mely a levelek bélyegkötelezettségét irja elő, nem alkalmazható: a panasznak helyet adni és az illetéktörlést elrendelni kellett. (1028/1903. P. sz.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Czyhlarz Károly,** az institutiók hirneves tankönyvének szerzője, f. hó 17-én ülte meg 70. születésnapját. A bécsi egyetem ebből az alkalomból meleghangu üdvözlő feliratot intézett az ünnepelthez, aki immár nyugalomba vonul, mindazonáltal a fakultás kérelmére megigérte, hogy a római jogot két féléven keresztül még előadja.

— **Birák és ügyvédek létszáma Németországban.** A német birodalom statisztikai évkönyve szerint folyó évi január 1-én 56.367,178 lélekre 8397 biró, tehát egy bíróra 6713 lélek esett, mig 1889-ben 7027 biró müködött, ugy, hogy minden 6668 lakosra jutott egy.

Az ügyvédek száma 1889-ben 5097, 1891-ben 5317, 1901-ben 6800, 1903-ban 7235, ugy, hogy 1889-ben 9193, most pedig 7791 lélekre jut egy ügyvéd; az eloszlás természetesen egyenlőtlen. Igy Hamburgban 3861, Oldenburgban 18,078 lakosra esik egy-egy ügyvéd.

— **Ügyvédgyülések.** *A nemzetközi ügyvédszövetség* nagygyülését f. évi szeptember havának második felében tartja meg Bécsben. Napirenden az ügyvédség nemzetközi szervezkedése van. Az elnökség a résztvenni szándékozókat kéri, hogy ebbeli szándékukat nála (Präsidium des internationalen Anwalt-Verbandes, Wien I., Gonzagagasse 16.) jelentsék be.

A német ügyvédek egyesülete szeptember 10. és 11. napján tartja XVI. évi gyülését Strassburgban. Tárgyalni fogják az ügyvédi dijak törvényhozási szabályozásának, továbbá az általános nyugdijalap létesitésének, a polgári perek tartama megröviditésének, a bünügyi védelem megerősitésének s az esküvel meg nem erősitett tanuvallomás büntethetőségének kérdéseit.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 36. SZ. Budapest, 1903 szeptember 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Ipari culpa. — Néhány szó a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének 357. §-ához. *Dr. Engel Zsigmondtól.* — A magánokirat mint bizonyitási eszköz az uj perrendtartási tervezetben. *Dr. Sacher Róbert* budapesti ügyvédtől. — Magánjogi fogalmak a büntető jogban. *Dr. Wittmann Ernőtól.* — *Törvénykezési Szemle:* Főtárgyalás során hozott közbenszóló határozat elleni perorvoslat. *Dr. Kruk Elemértől.* — Felelősség a birósági határozatok bélyegillntékeért. *Rév Mór* m. kir. pénzügyi fogalmazótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Ipari culpa.

Csaknem egy évtizede küzdünk az ipari culpa okozta sulyos következményü balesetek megelőzése és a bünösök szigoru megbüntetése érdekében. Nincs esztendő, hogy rá ne mutatnánk az iparfelügyelet rendkivül hiányos voltára és az iparfelügyelet mulasztásai folytán előállott véráldozatokra. Csak néhány hét előtt foglalkoztunk analog tárgygyal és most a Párisi Nagy Áruház katastrophája ezt a kérdést ismét előtérbe hozta.

Egész világos ma már, hogy ez a rendkivüli baleset nem öltött volna oly arányokat és nem követelt volna emberáldozatokat, ha a hatóságok az épitkezés engedélyezése körül vétkes mulasztásokat nem követtek volna el és ha a vállalat épitése és üzeme fölött tüzbiztonsági szempontból kellő felügyeletet és ellenőrzést gyakoroltak volna. De nem csak az engedély megadásánál történtek sulyos mulasztások. Az épitésnek az eredeti tervek szerint való engedélyezése és a módositások tudomásul vétele után hatóságaink rendszerint befejezettnek tekintik müködésüket. Hogy utólag nem történtek-e tüzveszélyes változtatások és hogy főként a kész épület berendezése és felszerelése, valamint az épületben folytatott üzem nem-e esik tüzbiztonsági szempontból kifogás alá, azzal senki sem törődik. Kellő ellenőrzés mellett teljesen lehetetlen lett volna, hogy a különben is könnyen tüzet fogó áruk között még robbanó anyagokat is tartson az üzlettulajdonos. E tekintetben nem annyira a kereskedő eljárását kárhoztatjuk, aki természetesen már a nagy bérösszegnél fogva is üzleti helyiségét minél jobban fructificálni akarja, és aki — mint nem szakember — nincs is tisztában a követelményekkel, de hibáztatjuk főként a hatóságokat, amelyek esztendőkön át felé sem néznek a tüzveszélyes üzemü vállalatoknak és nem figyelmeztetik az ilyenekben járatlan vállalkozókat és üzlettulajdonosokat arra, hogy a tüzveszélytől miképp kell óvakodniok.

Meg vagyunk róla győződve, hogy a kellő óvatossági rendszabályokat a vállalatok a saját jól felfogott érdekükben foganatositani szivesen hajlandók volnának, amennyiben azok minősége és terjedelme tekintetében a hatóságoktól kellő felvilágositásokat nyernének.

Hogy az ellenőrzés hiányára nézve a legközelebb fekvő példát hozzuk fel, csak arra utalunk, hogy minden kis szabó nagyobb mennyiségü benzint tart szük üzletében raktáron és senki sem törődik azzal a veszélylyel, amelynek a ház összes lakói ennek folytán ki vannak téve. A főváros legélénkebb közlekedési pontján lévő Kerepesi-bazárban közvetlenül a Párisi Nagy Áruház katastrophája után előfordult tüzeset élénken illusztrálja ezt a helyzetet. Egy folttisztitó szabó könnyelmüsége számos emberéletet tett ki közeli veszedelemnek. Ez csak ugy volt lehetséges, hogy a hatóságok sohase törődtek a tüzbiztonsági szempontokkal.

Hogy pedig mily szigoru büntetés éri azt, aki gondatlanságból tüzvészt okoz, afelől felvilágosit a napilapok törvényszéki rovatából ismert másik eset, amelyben B. M. ruhafestő és tisztitó gondatlanságból elkövetett tüzvészokozás czimén *huszonöt korona* büntetésre itéltetett azért, mert a benzinnel gondatlanul bánt és ebbeli gondatlansága folytán nagyobb tüz támadt. Ezen eset is mutatja, amit esztendők óta hangoztatunk, hogy az ipari culpa tekintetében nálunk nemcsak a præventio, de a repressio sem bir elég komolysággal és hatékonysággal.

Néhány szó a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének 357. §-ához.

A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének 357. §-a következőképp hangzik:

«Kártéritést követelhet a nő attól, aki teherbe ejtette, ha a szülés következtében munka- vagy keresetképtelenné vált. Kártéritést követelhet a nő, akit jegyese teherbe ejtett».

Ezen szakasz tehát *taxative* megállapitja azon eseteket, melyekben a teherbe ejtett nő a teherbe ejtő ellen kártéritési igénynyel felléphet.

Ezen esetek a következők: 1. Ha a nő a szülés következtében munkaképtelen lett; 2. ha a nő a szülés következtében keresetképtelen lett; 3. ha a nőt jegyese ejtette teherbe, még akkor is, ha a nő ennek következtében nem lett munka- vagy keresetképtelen.

A felsorolásnak, mint a legtöbb taxativ felsorolásnak az a hibája, hogy igen hiányosan sorolja fel azon eseteket, melyekben bizonyos intézkedések — itten a tervezetnek a kártéritésről szóló 1138—1143. §-ai — alkalmazandók és hogy határozottan utját állja minden törvénymagyarázatnak, mely szerint ama bizonyos intézkedések más hasonló esetekben is alkalmaztassanak, vagy a taxative felsorolt esetekben nem ama bizonyos, hanem más intézkedések legyenek alkalmazhatók.

A tervezet 357. §-a taxative felsorolván azon eseteket, melyekben a teherbe ejtett nő kártéritési keresettel fordulhat a teherbe ejtő ellen, nyilvánvaló, hogy a nő *más esetekben* gyermeke nemzője ellen kártéritési alapon nem léphet fel, hanem szabály szerint oly keresetet kellene ellene inditania, melynek az a jogczime, hogy törvénytelen gyermeke született tőle.

Mint ilyen, elvi jelentőségü a tervezet 357. §-a, mert a tervezet 348—359. §-ai közül, melyek a törvénytelen gyermeknek természetes apja elleni tartási igényeiről rendelkeznek, a mi véleményünk szerint éppen csak ez a 357. §. az, mely utját állja annak, hogy a nő kártéritési alapon felléphessen törvénytelen gyermekének atyja ellen.

Azon országokban, hol az apasági kereset nincs megengedve, igy Franczia-, Olaszországban, óriási a litteraturája annak a kérdésnek, behozandó-e az apasági kereset. Egy felfogás különböző okoknál fogva az apasági kereset behoza-

talát feleslegesnek tartja, megengedhetőnek véli azonban, hogy az anya törvénytelen gyermekének apja ellen kártérítési alapon felléphessen.

Meggyőződésünk szerint az atya tartási kötelezettsége delictumból eredő kártérítési kötelezettség, melyre az általános kártérítési elvek alkalmazandók. Természetes hát, hogy oly törvényszakaszt, mely ennek kategorice utját állja, nem tarthatunk helyesnek.

Meglehet, sőt valószinü is, hogy a törvénytelen gyermek jogviszonyairól szóló fejezet szerkesztője erre nem volt tekintettel és e törvényszakasz czéljául csak a teherbe ejtett nő védelmét tüzte ki: másrészt azonban tagadhatatlan, hogy eme taxativ, minden extensiv interpretatiót és analogiát kizáró rendelkezés a teherbe ejtett nőnek a teherbe ejtővel szemben való cselekvési szabadságát nagy mértékben korlátozza. Erről azoknak, kik nem tartják helyesnek, hogy a nő természetes gyermekének atyja ellen kártérítési alapon felléphessen és kik ennélfogva nem fognak a 357. §. eme jellemvonásában hibát látni, nem szabad megfeledkezniök.

A törvényszakasz taxativ felsorolása következtében, mint már emlitettük, a nő nem követelhet kártérítést attól, ki őt teherbe ejtette, ha ő a szülés következtében nem lett munka- vagy keresetképtelen.

Azt könnyü belátni, hogy e szakasz jelentősége a gyakorlatban első sorban attól fog függeni, hogy a biróságok és főleg a kir. Curia mit fognak munka-, illetőleg keresetképtelenség alatt érteni, az azonban positiv biztossággal előre látható, hogy a legtágabb magyarázat sem fog odamenni, hogy a nőt, kit valamely férfi teherbe ejtett és neki syphilist vagy gonorrheát okozott, vagy ki egy abortus következtében állandóan gyöngélkedik, munka- vagy keresetképtelennek tekintsen.

Előállhat e szakasz alkalmazása mellett ama visszásság, hogy a nő, kit valamely férfi nem ejtett teherbe, de neki syphilist okozott, felléphet a férfi ellen kártérítési keresettel; ha azonban egyuttal teherbe ejtetett, a 357. §. taxativ felsorolása következtében nem.

Előrelátható ugyanis, hogy a biróságok a legtöbb esetben, midőn valamely teherbe ejtett nő kártérítési keresettel fog fordulni a teherbe ejtő ellen, nem a törvénynek a kártérítésről szóló elveit fogják alkalmazni, hanem azt fogják nézni, nem tartozik-e az elbirálandó eset a 357. §. alá, benfoglaltatik-e eme törvényszakasz taxativ felsorolásában. Mert nem szabad figyelmen kivül hagyni, hogy a kártérítési joganyag oly nehéz, a törvényben oly kevéssé lehet részletesen szabályozva, hogy a biró örömmel vesz minden ezen materiára vonatkozó utmutatást.

Eme utmutatásnak azonban nem szabad olyannak lennie, mely a biró kezét megkösse és semmi esetre sem szabad olyannak lennie, mely a kártérítési materia általános tanai közül speciális voltánál fogva teljesen kiri.

Nincs semmivel sem indokolva, hogy épp a nemi közösülésből eredő kártérítésre legyen speciális dispositio a törvényben. Ugyanoly joggal állhatnának a tervezetben ily intézkedések pl. az egyes dologi, kötelmi jogügyleteknél. Minthogy pedig a tervezet nem követi ezen módszert, hanem egész helyesen támaszkodik az illető jogi cselekmény speciális jellegére és az általános kártérítési elvekre ily speciális dispositiók mellőzésével, megkivánja az elv egyöntetü keresztül vitele, hogy a nemi közösüléseknél se képeztessék kivétel.

Ha pedig a törvényhozó mégis szükségét látta ily intézkedésnek, akkor azt a kártérítésről szóló szakaszok közé kellett volna felvennie és nem lett volna szabad azt «a törvénytelen gyermek jogviszonyairól» szóló fejezetben a törvénytelen gyermeknek járó tartásról szóló szakaszok közé tennie.

Nehéz ugyanis belátni az összefüggést a tartási igény és a szülés következtében beálló munka- és keresetképtelenségből származó igény között, ha a tartási igényt nem helyezzük kártérítési elvre, ha a tartási igényt a gyermek, a másik igényt a nő érdekében fenállónak veszszük. Egy szóval: a törvénytelen gyermek jogviszonyai közé az anya eme igénye sem közvetve, sem közvetlenül nem tartozik. Legfeljebb az érdemelhet figyelmet, hogy félő, miszerint az anya munka- vagy keresetképtelensége esetében a gyermek számára felhasználandó tartásdij az anya érdekében fog felhasználtatni. Minthogy a 357. §. nem tartozik szervesen a törvénytelen gyermek jogviszonyairól szóló fejezetbe és ennélfogva e törvényszakasz magyarázatánál e szakasz elhelyezése nem vehető figyelembe, kétség merülhet fel, nem vonatkozik-e eme szakasz a házasságon belül való teherbe ejtésre is, ha eme szülés következtében a nő munka- vagy keresetképtelenné vált.

A házasság tartama alatt ez eset ugyan nem bir jelentőséggel, mert hisz a férfi nejét amugy is eltartani köteles; figyelmet érdemel azonban ez eset akkor, ha a házastársak elválnak és pl. a házassági egyezményben a nőtartás összege számszerüleg meg van állapitva.

Nagyon természetesen a felek ily eshetőségre a házassági egyezmény megkötése alkalmával nem igen gondolnak és igy meglehet, hogy a megállapitott tartásdij a nő eltartására nem elegendő. És lehetnek oly esetek, melyekben a férfi épp azért válik el nejétől, mert az a szülés következtében munka- vagy keresetképtelen lett.

Vajon ily esetben nem áll-e a nőnek más eszköz rendelkezésére, nem akarjuk e helyen eldönteni; mi csak azt akarjuk mondani, hogy a 357. §. első bekezdése kétség kikerülése okából következőképp lett volna szövegezendő: «Kártérítést követelhet a nő attól, ki őt *házasságon kivül* teherbe ejtette, ha . . .» etc.

E szakasz második bekezdése utját akarja állni annak, hogy a házasságra való lépés igérete, ha ahhoz valami eljegyzés féle actus is járult, a férfinak szabad kezet engedjen a nő elcsábitásában. Mint ilyen, ez intézkedés igen dicséretre méltó volna, ha két nagy hibában nem laborálna.

Az egyik hiba az, hogy igen nehéz megállapitani azt, vajon valamely nő jegyese-e valamely férfinak. Igen félő, hogy e szakasz a gyakorlati alkalmazásban oda fog vezetni, hogy csak ama nő fog védelemre találni, kinek jegyessége az eljegyzés formál-actusa által kétséget kizárólag meg van állapitva. A «jegyes» szó (mely egyébként a közéletben nem is igen használtatik) parancsoló erővel utal az eljegyzésre, a «mennyasszony», «kedves» pedig igen tág fogalom volna.

Másik hibája e bekezdésnek, hogy kételyt hagy fenforogni arra nézve, követelheti-e a kártérítést minden esetben a jegyes és nem védekezhetik-e a férfi azzal, hogy a nő nagyobb részben hibás (részben önokozta kár, tervezet 1141. §). Van nő, ki ha el is van jegyezve, esze ágában sincs az illető férfival házasságra lépni, kinek igy a törvény engedélyt ad, hogy felhasználja a jegyesség állapotát a férfi elcsábitására és arra, hogy aztán a férfitól kártérítést követelhessen. Erre látszik mutatni a 357. §. indokolásának következő mondata is: «Méltányos, hogy a nő, aki bizott a férfi házassági igéretében, kártérítést követelhessen tőle akkor is, ha tudta, hogy a jegyesi viszonyban való nemi közösülés erkölcsileg meg nem engedett». (Indokolás. I. köt. 503. old.)

Az itt elmondottaknál és annálfogva, hogy a tervezet 356. §-a értelmében az atya köteles az anyának a szülés költségét és a szülést követő hat hétre életfentartásának költségét, esetleg a terhesség és szülés következtében felmerült *egyéb* kiadásait megtériteni (főleg az «egyéb» szóra hivjuk fel a figyelmet), a tervezet 357. §-át hibásnak, feleslegesnek és ennélfogva teljesen kihagyandónak tartjuk.

Dr. Engel Zsigmond.

A magánokirat mint bizonyitási eszköz az uj perrendtartási tervezetben.

A perrendtartási javaslat szerint a kiállitó által sajátkezüleg irt és aláirt, avagy két előttemező tanu jelenlétében pusztán aláirt vagy ezek előtt sajátkezüleg aláirottnak elösmert — idegen kézzel irt — magánokirat valódiságának kétségbe nem vonása vagy bebizonyitása esetén az ellenkező bebizonyitásáig teljes bizonyitékul szolgál arra nézve, hogy a kiállitó az abban foglalt nyilatkozatot magáévá tette. (334. §.)

Ugyanezen bizonyitó erővel bir a magánokirat akkor, ha a kiállitó aláirása, vagy ha irni nem tud, kézjegye biróilag vagy közjegyzőileg hitelesitve van, továbbá, ha az esetben, mikor a kiállitó olvasni nem tud vagy az okirat nyelvét nem érti, a fenti kellékeken felül az okirat tartalma a kiállitónak, általa értett nyelven, a tanuk, illetve a hitelesitő által megmagyaráztatott és ezen körülmény az okiraton tanusittatott; végül akkor, ha a — bár idegen kézzel irt — magánokirat bejegyzésre kötelezett kereskedő czégével van aláirva. (334. és 335. §§.)

Ha a magánokirat a 334. és 335. §§-ban követelt kellékekkel nem bir, a 336. §. szerint annak bizonyitó erejét a 285. §. értelmében a biróság szabadon mérlegeli.

Végül a 355. §. — a sommás eljárási törvény 77. §-ának példájára — külön szabályozta a valódinak bizonyitott, illetve elismert, de a 334. és 335. §§-ban előirt egyéb alaki kellékeknek meg nem felelő magánokirat bizonyitó erejét, amennyiben az ilyen okirat szövegének hamisitatlansága tekintetében törvényes vélelmet állit fel.

Mikor hamisitatlan az okirat szövege? Ha a kiállitó akaratával megegyez. Nem okvetlenül szükséges az okirat hamisitatlanságához az, hogy az aláirás a kész szöveg alá helyeztetett legyen; a szöveg akkor is valódi, ha az üres lapra vezetett aláirás elé a kiállitónak akaratával megegyező szöveg utólag iratott, természetesen csak azon jogviszony tekintetében, melynek bizonyitó eszközét képezni az utólag kitöltött okirat hivatva van.

Hamisitottnak csak akkor tekinthető az okirat, ha akár az aláiráskor már létező szöveg jogellenesen megváltoztattatott, akár pedig a kitöltetlenül aláirt okirat utólag nem a létrejött megállapodásnak, illetve a kiállitó akaratának megfelelőleg töltetett ki. Ezen két esetben a 355. §. a hamisitás bizonyitásának terhét az azt vitató kiállitóra háritja. Egyéb tagadások és kifogások esetében a bizonyitási teher megállapitása és a bizonyitó erő mérlegelése tekintetében a 284. és 285. §§-ra van a biró utalva.

Vizsgáljuk most meg: indokolt-e a 355. §-ban felállitott kategoria? Czélszerü és helyes-e a valódinak bizonyitott, illetve elösmert, de a 334. és 335. §§-nak meg nem felelő magánokirat bizonyitó erejét, az ezen §§-ban előirt kellékekkel biró — teljes bizonyitó erejü — magánokirat bizonyitó erejénél szükebbre szabni, és ha igen, miben álljon e megszoritás?

A csupán valódinak bizonyitott magánokirat a szövegnek, a teljes bizonyitó erejü magánokirat pedig a benne foglalt nyilatkozatnak a valódiságát bizonyitja teljesen.

Az utóbbi meghatározás nem támaszt kétséget: az okirat irásába (szövegébe) foglalt tartalom nyer törvényes vélelmet, a tartalom tekintetik bizonyitottnak.

Ugyde a szöveg nem egyéb, mint a tartalmát képező akaratnyilvánitás (nyilatkozat) rögzitett formában, ennélfogva két elemből áll: belső és külsőből. A belső: a tartalom, a külső pedig: ennek maradandó (irásos) alakja.

Világos ekként, hogy a szöveg fogalmában a tartalom fogalma benfoglaltatik, tehát a szöveg valódiságának bebizonyitásával a tartalom valódisága is bizonyitva van, illetve a szöveg mellett felállitott törvényes vélelem a tartalom törvényes vélelmét is magában foglalja.

Ellenben a tartalom valódiságának elkülönitett bebizonyitása lehetetlen, mert a tartalom csupán alkotó része a szövegnek.

Mikor a kiállitó például a tévedés, megtévesztés vagy a kényszer kifogásával él, ezzel nem csupán a tartalomnak, hanem az egész szövegnek a valódiságát támadja. Ha azt állitjuk, hogy ezen kifogások csupán az okirat tartalmára vonatkoznak, a szöveg formális alkotó részének valódiságát pedig érintetlenül hagyják, akkor lehetetlen ketté osztást hajtunk — in theoria — végre. Tartalom és forma: lélek és test. A tartalom a formában és a forma által nyer reális létet, a formát a tartalom teszi élő valósággá. Tartalom forma nélkül: csak a lelki élet processusa észlelhetetlen valami, jelentősége a jogi forgalomban nulla. Forma tartalom nélkül: élettelen test, a jogi forgalomban absolut jelentőségnélküli realitás.

Forma és tartalom az okiratnál ugyanoly viszonyban állanak egymáshoz, mint az élő szónál. Az utóbbinál senkinek sem jut eszébe a szóból a lelket kivenni és a szótól különválasztva annak hamisságát vagy valóságát bizonyitani. Épp oly kevés joggal lehet ezt a különválasztást az okiratnál végrehajtani, mely csak a formában különbözik az élő szótól, ennél a hang, az okiratnál a betü (irás) képezvén a formát; a tartalom mindkettőnél ugyanaz.

Tartalomról csak képletesen lehet szó, azaz olyképp, hogy a szöveget értjük alatta. Ilyképp a tartalom bizonyitása voltaképpen a szöveg bizonyitása; ha a tartalom való, akkor a szöveg is való és a tartalom mellett felállitott törvényes vélelem az egész szöveget védi.

Ekként a valódinak bizonyitott, de a 334. és 335. §§-ban foglalt alaki feltételeknek meg nem felelő magánokirat bizonyitó ereje az ezen feltételeknek megfelelőétől — a javaslat szövege szerint — miben sem különbözik.

A nem teljes bizonyitó erejü magánokirat (355. §.) kategoriájának felállitását és a teljes bizonyitó erejü magánokiraténál (334., 335. §§.) csekélyebb bizonyitó erővel felruházását megindokolni sem lehet.

Az előttemező tanuk, illetve a hitelesités csak az aláirás valódiságát garantálják, de ez a garantia az aláirás valódiságának a bióság előtti beösmerése vagy beigazolása esetén legalább is ugyanoly erős, sőt tekintetbe véve azt, hogy a tanuk sokszor utólag előttemezik az okiratot, anélkül, hogy a kiállitó az aláirás valódiságát előttük elösmerte volna, ezenfelül igen gyakran nem létező egyének nevei vezettetnek tanuminőségben az okiratra, a javaslat e részbeni követelménye, a tanuk tekintetében, puszta, értelemnélküli formává alacsonyodhatik.

Az aláirás valódiságának a kiállitó részéről való megtagadása annak bizonyitását minden esetben amugy is a kiállitóra háritja; a tartalom (illetve szöveg) tekintetében pedig a valódinak bizonyitott vagy elismert magánokirat logice csak egyforma bizonyitó erővel ruházható fel, tekintet nélkül arra, vajon vannak-e tanuk az okiraton, illetve, vajon megfelel-e az okirat a 334. §-ban előirt más alaki kellékeknek. A bizonyitó erő minden korlátozása annak teljes megtagadását eredményezné és módját nyujtaná azon eshetőségnek, hogy az okiratot præsentáló ugyanugy köteleztessék a bizonyitásra, mintha okiratot fel nem mutatott volna, az okirat pedig legfelebb mintegy előadását valószinüsitő körülmény szerepelhetne. Ez pedig egyértelmü lenne a csupán valódinak bizonyitott magánokiratnak — a 355. §. kivételével — a bizonyitékok sorából való kirekesztésével.

Viszont feltétlenül helyes az, hogy a javaslat az irni és olvasni, vagy csak az irni nem tudó egyén által kézjegygyel kiállitandó magánokirat érvényességét a kézjegynek közjegyzői vagy birói hitelesitéséhez köti. Ezt a forgalom érdeke okvetetlenül megkivánja, mert ha a hitelesités garanciája nem követeltetnék, akkor a kiállitó elhalálozása esetén a

kézjegy valódiságának bebizonyitása lehetetlenné válnék, holott névaláirás esetében más, nem kifogásolt aláirásokkal való összehasonlitás által a bizonyitás mindig eszközölhető.

Röviden összefoglalva a mondottakat:

A magánokirat bizonyitó ereje pusztán egy §-ban olyképp lenne szabályozandó, hogy az okirat szövegének a valósága az ellenkező bebizonyitásáig teljesen bebizonyitottnak tekintetik akkor:

1. ha a kiállitó az okiratot aláirta.

2. ha az okirat a kiállitónak közjegyzőileg vagy birói lag hitelesitett kézjegyével van ellátva.

Dr. Sacher Róbert.

Magánjogi fogalmak a büntetőjogban.

«A magánjogi fogalmak a büntetőjogban» czim alatt ennek a lapnak 17. és 18-ik számában kimutattam, hogy a magánjogi fogalomba bizonyos egység azért tartozik, mert vagy osztozik abban a közös tulajdonságban, amely az egységet összetartja, vagy azért, hogy alkalmaztassék reá az a jog, amely jog alkalmaztatik azokra az egységekre, amelyek természetüknél fogva tartoznak a fogalom körébe: az utóbbi fogalmakról azt állitottam, hogy fictio utján kerültek be a fogalom körébe. Kimutattam ezzel szemben, hogy a büntetőjogi fogalomba az egyes egységek csakis természetüknél fogva tartoznak és ezen állitásokból oda konkludáltam, hogy a magánjogi fogalmakat csak abban az esetben fogadhatja el a büntetőbiró, ha köréből kizárta azokat az egységeket, amelyek fictio utján kerültek a fogalom körébe. Kutasi Elemér ur a *Jogt. Közl.* 33. és 34. számában állitásaimat és az azokból vont következtetést meg akarja czáfolni. Azt állitja, hogy téves azon állitás, melyen az argumentatióm sarkal és hogy a büntetőjogi fogalomba az egyes egységek nemcsak természetüknél fogva kerülnek, hanem per fictionem is. Álljunk meg ezen állitásnál és vizsgáljuk, hogy mi is tulajdonképpen a fictio.

A törvénykiterjesztő magyarázatnak két módja van és pedig az egyik az analogia alapján, a másik annak fictio utján való kiterjesztése. Akkor, midőn a biró analogiával terjeszti ki a törvényt, az esetben őszinte és igy szól: igaz ugyan, hogy az az egység, melyre a törvényt most alkalmazom, nem tartozik abba a fogalomba, amelyen a törvény felépül, hanem mivel ubi eadem ratio legis ibi eadem dispositio, ugy az én eljárásom jogos; amidőn azonban a biró a törvényt fictio utján terjeszti ki, akkor elrejti való gondolatát és azt mondja: ezt az egységet — habár nem osztozik abban az ismérvben, amely a fogalmat összefüzi, mégis olybá tekintem, mintha a fogalomba tartoznék és mivel ilyképpen a fogalomba tartozik, természetes az, hogy a fogalmon felépülő törvényt alkalmazom reá. Mindkét magyarázat kiterjeszti a törvény alkalmazási körét és csak a forma más, amelyben azt teszik. Allitásom helyességéről egy példa győz meg a legjobban. Az 1874: XVIII. tcz. intézkedik a gőzvasutak kártéritési kötelezettségéről; a kir. Curia már több esetben kiterjesztette ennek a törvénynek intézkedéseit azokra a vasutakra, amelyeket villanyos erő hajt és minden alkalommal kifejtette, hogy e kiterjesztést a legis ratio indokolja. Ugyanerre az eredményre juthatott volna a legfelsőbb bíróság abban az esetben is, ha azt állitotta volna, hogy ezt a törvényt alkalmazom a villanyos erő által hajtott vasutakra is, mivel ezeket a vasutakat is olybá tekintem, mintha azok gőzvasutak volnának.

A Btk. 1. §-a értelmében büntettet vagy vétséget csakis olyan cselekmény képez, melyet a törvény annak nyilvánit. A törvény ez intézkedésének következménye pedig az, hogy a büntetőjogban kiterjesztő magyarázatnak egyáltalán helye nincsen, mert hiszen minden kiterjesztő magyarázat, akár per analogiam, akár per fictionem terjeszti ki a törvény alkalmazási körét, «*uj delictumokat constituál*». Nincsen helye tehát olyan interpretatiónak sem, mint amilyennel Kutasi a 303. §. alkalmazási körét ki akarja terjeszteni.

Annak igazolására, hogy a büntetőjogban a fogalmak szintén kiterjeszthetők fictio által, czikkiró az okirat fogalmára hivatkozott. Ez a példa azonban vizsgálódásaink keretén kivül esik, mert az okirat fogalma nem magánjogi fogalom. A perrendtartás 167. §-a, amelyre a szerző czéloz, nem tartozik ide, miután azon a distinctión épül fel, hogy valamely okirat bir-e teljes bizonyitó erővel, vagy nem. Egyébként a magánjogban csak azt kérdezzük, vajon valamely eszköz bizonyitó erővel bir-e vagy nem, de nem azt, hogy eszköz, amelylyel bizonyitunk, tényleg okiratnak nevezhető-e?

A kir. Curia 12,556/82.* számu itéletében is összetévesztette a teljes bizonyitó erejü okirat fogalmát a magán okirat fogalmával.

Czikkének további folyamán azt állitja Kutasi, hogy nem volt igazam akkor, midőn azt bizonyitgattam, hogy a büntetőjogias felfogás erőszakoskodásokra vezet. Kutasi állitásának czáfolására nem kell másra hivatkoznom, mint arra az eljárásra, melyet épp ő maga a Btk. 355. §-ának magyarázásánál követ.

A Btk. 355. §-a szerint sikkasztást követ el az, aki a birtokában levő idegen ingó dolgot eltulajdonitja vagy elzálogositja; ezt a szabályt Kutasi ugy magyarázza, hogy a zálogositás fogalmát revideálja és csak akkor *tekinti a zálogot zálognak, ha a zálogositás eltulajdonitási szándékkal történt.* Ime, a törvény egymás mellé helyezi az elzálogositást és az eltulajdonitást, amivel azt akarja kifejezni, hogy e két cselekmény egyenértékü. Jóllehet lege non distinguente nec nobis est distinguere, megkülönböztet Kutasi olyan elzálogositásokat, melyben eltulajdonitási szándék nyilvánul, és olyan zálogositásokat, hol ilyen szándék nincsen.

Bátran mondhatom ezek után azt, hogy a büntetőjogias felfogás az az archimedesi pont, amelyen állva, kis logikai ügyességgel az egész törvényt sarkából ki lehet emelni.

Szivesen concedálom, hogy az általam ajánlott ismérv nem mechanikus, ha nem mechanikus ismérv alatt oly ismérvet értünk, melynek alkalmazásánál gondolkozni is kell.

Dr. Wittmann Ernő.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Főtárgyalás során hozott közbenszóló határozat elleni perorvoslat.

Háromféle téves gyakorlat és felfogás uralkodik azon kérdés tekintetében, hogy mily módon érvényesitendő a büntetőbiróságnak főtárgyaláson, illetve járásbirósági tárgyaláson hozott közbenszóló határozata, elkövetett mulasztása és illetve tett intézkedése ellen a büntető perrendtartás által megengedett perorvoslat, és minő perorvoslatnak van helye?

A szokásos helytelen módok — melyekkel nap-nap után találkozunk — a következők:

a) «Semmiségi okot jelentek be.»

b) «Felfolyamodást jelentek be.»

c) «Semmiségi panaszt jelentek be» a törvényszéki főtárgyaláson, sőt a járásbirósági tárgyaláson is. (Ez utóbbi hála Isten, már kiveszőfélben van.)

Ezen bejelentések egytől-egyig tévesek és igy nyomban visszautasitandók volnának a bíróság által, azonban — különösen a két előbbit — a birósági gyakorlat rendszerint elfogadják a bejelentés alkalmával.

Törvényszéki főtárgyaláson, avagy járásbirósági tárgyaláson az egyedül helyes bejelentést még soha sehol nem hal-

* Bj. Tára VI. 159. sz.

lottam elhangzani, pedig a bünvádi perrendtartás félremagyarázhatatlanul rendelkezik e tekintetben.

A BP. 384. §-ának utolsó előtti bekezdése, mely ezen kérdésre a feleletet tartalmazza, következőképpen hangzik:

«A főtárgyaláson tett intézkedés, elkövetett mulasztás, vagy hozott közbenszóló határozat ellen nem használható *perorvoslat, ha azt* (t. i. a perorvoslatot magát) az illető fél a sérelmes intézkedés megtétele, vagy a mulasztás elkövetése alkalmával, illetőleg a sérelmes közbenszóló határozat kihirdetésekor azonnal be nem jelentette.»

A BP. 542. §-ának 4-ik bekezdése pedig a járásbirósági tárgyaláson hozott határozatokra nézve külön is kimondja, miszerint: «a tárgyaló biró végzései ellen *a perorvoslatot* azonnal be kell jelenteni».

Kétségtelen tehát, hogy nem a semmiségi ok, hanem *maga a perorvoslat jelentendő be.*

Kérdés csak az, hogy minő jogorvoslatot ad a BP.: 1. a törvényszéki fő- és illetve járásbirósági tárgyaláson; 2. az esküdtszék előtt megtartott főtárgyaláson hozott sérelmes közbenszóló határozat, tett intézkedés, avagy elkövetett mulasztás ellen, illetőleg miatt?

Ad 1. Felfolyamodást nem, mert a BP. 300. §-ának 1-ső bekezdése a főtárgyaláson hozott közbenszóló határozatok ellen a felfolyamodást kizárja, mulasztás és intézkedés ellen pedig jogorvoslatként felfolyamodásnak egyáltalán nincs helye.

Semmiségi panasz szintén nem használható törvényszéki főtárgyaláson és járásbirósági tárgyaláson felmerült alaki semmiségi okok ellen perorvoslatként, miután az csak a BP. 426. §-ában felsorolt esetekben képezhet jogorvoslatot.

A kellő feleletet megadja a BP. 382. §-ának első bekezdése és illetve 547. §-ának második bekezdése, mely szerint a főtárgyaláson, illetőleg járásbirósági tárgyaláson felmerült semmiségi okok miatt is *külön felebbezésnek van helye.*

A *felebbezést* kell tehát a sérelmes *közbenszóló határozat «ellen»*, az *intézkedés «ellen»*, avagy *mulasztás «ellen»* (l. 384. §. u. e. bek.) nyomban bejelenteni.

A semmiségi ok egyidejü tüzetesebb megjelölése, illetőleg a 384. §. megfelelő pontjának azonnali megnevezése (mint azt általában tévesen hiszik) nem szükséges, mivel a BP. 390. §-ának második bekezdése értelmében a semmiségi ok megjelölése az irásbeli indokolásban is eszközölhető s azt a tárgyaláson megjelölni fölösleges és czélszerütlen.

Ad 2. Ami az esküdtszék előtt megtartott főtárgyaláson hozott közbenszóló végzés stb. «miatt» bejelentendő perorvoslatot illeti, ezt már kissé nehezebb kihámozni a törvényből, azonban a megfelelő helyek kellő összevetése alapján kétségtelenül megállapitható, miszerint *az esküdtbiróság itélete ellen a kihirdetés után használandó semmiségi panaszt* kell nyomban bejelenteni.

A BP. 381. §-ának 1. pontja ugyancsak az esküdtbiróság *itélete* ellen zárja ki a felebbezést, mig a 382. §. első bekezdése általában *a főtárgyaláson* — (mely alatt az esküdtszék előtt megtartott főtárgyalás is érthető) — és itélethozatalnál felmerült semmiségi okok miatt enged felebbezést; oly intézkedés, mely az esküdtszék előtt megtartott főtárgyaláson felmerült semmiségi okok esetére a felebbezést a 382. §. ellenére expressis verbis kizárná — nincs, mindazonáltal feltétlenül megállapitható az a következőkből:

a) A törvény nem intézkedik az esküdtszék előtt megtartott főtárgyaláson felmerült semmiségi okok ellen használandó *felebbezés* elintézési módjáról s illetékes biróságát nem jelöli meg, és ami még fontosabb: *b)* nem emliti a felterjesztés és elintézés módját oly esetekben, midőn a semmiségi ok ellen felebbezést s az itélet ellen semmiségi panaszt használt a jogosult felek valamelyike, már pedig ez fontos és szükséges volna, miután a felebbezés elintézése nyilván az esetben is a kir. itélő tábla hatáskörébe tartoznék és csak a semmiségi panasz fölött határozna a kir. Curia, *c)* a 427. §-ban felsorolt alaki semmiségi okok esetén is ezen §. második bekezdése szerint semmiségi panasz jelentendő be a főtárgyalás folyamán.

Megjegyzendő azonban, hogy a fennebb körülirt felebbezés és semmiségi panaszbejelentés természete s hatálya közt lényeges különbség van. Mig ugyanis a felebbezés a közbenszóló határozat, intézkedés, avagy mulasztás «*ellen*» jelentendő be (384. §. u. e. bek.), és valóságos önálló felebbezés jellegével bir (382. §.), addig a semmiségi panasz «*a hozandó itélet ellen*» jelentendő be a felmerült semmiségi ok «*miatt*» és önálló jelleggel nem bir (426. §.), hanem csak jogfentartó jellegü, mely hatályát veszti, ha az illető fél később a kihirdetett itélet ellen semmiségi panaszt *ugyanazon semmiségi ok miatt* nem jelentett be.

Dr. Kruk Elemér.

Felelősség a birósági határozatok bélyegilletékeért.

Az illetékeknél a felelősség kérdése van talán a legkevésbbé logikusan megoldva. Hogy milyen lehetetlenségek kerülnek ki a bélyegtörvényből a felelősség kérdsében, azt többek között a *Jogt. Közl.* 1900. évi 4. számában az «Ügyvédi felelősség illetékügyekben» czimü értekezés elég élénken illusztrálja. De ez az ügyvédeknek specialis jogi állásáról tartalmazott ismertetést. Hogyan szabályozza azonban a törvény *általában* a határozatok bélyegilletéke körül való felelősséget?

Hogy következtetéseinket annál világosabban vonhassuk le, ide irjuk a határozatok bélyegilletékeért való felelősséget szabályozó 1894: XXVI. tcz. 10. §-át, amely szószerint igy hangzik: «Az 1894: XXVI. tcz. 8. és 9. §-okban megh határozott állandó bélyegilletéket teljes összegében *rendszerint a felperes*, a viszontkereseti követelésre nézve (16. §.) valamint akkor, ha felperes az első tárgyalási határnapon meg nem jelen és a megjelent alperes az ügy érdemében határozatot kér, (1893: XVIII. tcz. 50. §.) *az alperes, igazolásnál az ezt kérő fél, perujitásnál az ujitó fél*, a 8. §. 4. *c)* pontjának esetében a végrehajtató, és ha több a végrehajtató, ezek egyenlő arányban kötelesek leróvni. Ha — eltekintve a rendes eljárástól — a bélyegilleték lerovására köteles fél a határozat hozatalakor (15. §.) nincs jelen: a biróság ezt a felet irásban felhivja, hogy a bélyegilletéket három nap alatt rója le. A felhivás a lakhelyre czimezve *ajánlva a postára adandó* és a postára adást követő harmadik napon kézbesitettnek tekintendő».

Ez a fent idézett törvényszakasz teljes szövege.

Ebből pedig világos, hogy: *a)* a határozat bélyegilletékeért rendszerint *felperes* felelős, *b)* alperes csak akkor felelős, ha felperes az *első tárgyalási határnapon* meg nem jelen és alperes az ügy érdemében határozatot kér, valamint akkor, ha alperes viszontkeresetet támasztott (természetesen a viszontkereset értéke erejéig.). *c)* Az igazolásnál és perujitásnál azok a felek, akik az igazolási kérelmet, illetve perujitást előterjesztették, *d)* a kielégitési sorrend tárgyában hozott végzésért (1881: LX. tcz. 119. és 196. §-a) a végrehajtató és ha többen vannak, ezek egyenlő arányban.

Ezek szerint tehát a törvény a határozatok bélyegilletékeért *általában a felperest teszi felelőssé*, és taxative sorolja fel azokat a fent részletezett kivételes eseteket, a mikor nem a felperesi jogállapotot veszi az illetékezés alapjául, hanem azt a peres felet, aki a birói határozatot provokálta. De hogyan teszi ezt a törvény? Milyen szabályt alkalmaz zsinórmértékül, amikor az igazolást, perujitást, az *első tárgyaláson* megjelenő alperes itéleti kérelmét, a sorrendi tárgyalás határozatát kiszakitja az alól az általános szabály alól, hogy az illetékért felperes felelős?

Azt nem tagadhatjuk, hogy a fent részletezett eseteknek

az általános szabály alól való kivonásában *van logika*, csakhogy *nagyon keveseljük* az egészséges logikának az érvényesülését. A törvény ugyanis helyesen, egyszerüen és logikusan akként oldaná meg a határozati bélyegilleték iránti felelősségnek a kérdését, ha általános szabályként azt iktatná törvénybe, hogy minden meghozott határozatnak a bélyegilletékeért az legyen felelős, *aki azt a határozatot kéri, aki azt a határozatot közvetlen ténykedésével provokálja.* De hogy csak egyes privilegizált határozatoknak legyen jussa a logika nevében érvényre jutni, azt elfogadható argumentumokkal megindokolni nem tudjuk.

Hányszor történik meg a sommás eljárásban, hogy alperes, csak azért, hogy az ügyet minél jobban elnyujtsa, teljesen alaptalan pergátló kifogásokkal (1893: XVIII. tcz. 105. §-a) él.

Már most kérdjük, miért felelős *az alperes* által provokált pergátló kifogások végzésének bélyegilletékeért *felperes*, a mikor a szegény felperes egyáltalán nem oka, hogy alperes neki ilyen közbeeső határozatokkal alkalmatlankodik? Vagy miért felel a rendes eljárásban *felperes* a hatáskör vagy az illetékesség kérdésében meghozott végzés bélyegilletékeért (1881: LIX. tcz. 16. §.), a mikor az illetékességi vagy hatásköri kifogást — ugy lehet teljes rosszhiszemüséggel — *alperes* teszi meg? Miért felel *minden esetben* felperes a követelés alapjának fenállását megállapitó közbeszóló itélet bélyegilletékeért? Miért felel az 1868: LIV. tcz. 8., 9., 12. és 13. §-ai alapján meghozott permegszüntető végzés bélyegilletékeért még az esetben is *felperes*, ha a permegszüntetés iránti kérelem *alperes kérelmére és érdekében* is adatott be? Miért felelős az itélet illetékeért alperes akkor, ha az *első tárgyalási határnapon* felperes meg nem jelen és alperes itéletet kér, és miért *nem* felelős alperes, ha felperes a *második* tárgyalási határnapon nem jelenik, és akkor kér itéletet? És ide irhatnánk még egy csomó «miért»-et az 1881: LIX. tcz. 32. §-ának 3. pontjában felsorolt végzések a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése, az ingatlan végrehajtás alá vonásának megszüntetése iránti perben hozott itélet (1881: LX. tcz. 30., 216., 168. §.), az igényperbeli itélet stb. ügyében is. De ne bolygassuk a részleteket. Az eddigiekből is világos, hogy a bélyegjegyekben lerovandó határozatok illetékeért való felelősség nagyon szabályozatlanul és igazságtalanul van megoldva a törvényben. Ha igen finom jogi distinctióba akarnánk merülni, talán tudnánk mentséget a bélyegtörvényben különösen protegált igazolási és perujitási kérelmekre, de apró részletekbe bocsátkozni nem kivánunk. Az előzményekből ezért röviden csakis a következő általános szabályt tartanánk helyesnek és kivánnánk érvényrejutását a bélyegtörvényben:

1. Vagy mondjuk ki minden határozatra, hogy annak bélyegilletékeért az felelős, akinek a kérelmére vagy inicziativájára a határozatot meghozták.

2. Vagy legyen általános és egyöntetü szabály az, hogy a határozat bélyegilletékeért *minden esetben* felperes felelős.

Az első mód szerinti rendezés igazságos, logikus és elég egyszerü is volna, a mai taxativ felsorolást mellőzné és a felkavart jogi elveket egységesitené, épp ezért melegen óhajtanánk az illetékek ily módon való nyélbe ütését.

A másik mód szerinti rendezés helyességét csak azzal okolhatnánk meg, hogy sokkal egyszerübb volna a mai állapotnál, de nem sokkal okosabb. Mellette szólhatna még az is, hogy a biró felperes javára megitéli a bélyegköltséget, csakhogy arról az ügyvédek tehetnek tanuságot, hogy a lerótt bélyegilleték és megitélt bélyegköltség nem egy értékü, mert mig a bélyeget készpénzben *előre* le kell fizetni birság terhe alatt, addig a megitélt költséget *utólag* sok esetben nem lehet behajtani.

Bármiként álljon is a dolog, az elvitathatatlan igazság, hogy ez a kérdés is sürgős és igazságos rendezést igényel. A rendezés igazságos megoldása annál fontosabb, mert a felelősség kérdésénél nemcsak az egyszeres illetékről, hanem az ötszörös birságról is szó vagyon.

Rév Mór,
m. kir. pénzügyi fogalmazó.

Különfélék.

— **Hat havi börtön 25 fillér értékü vascső ellopása miatt.** Az alábbi eset ismét jellemző adalékul szolgál büntetőtörvényünk lopási fejezetének türhetetlen volta mellett.

Molnár Gábriel Istvánt, mint visszaesőt, a Btk. 333. §-ába ütköző és a 338. §. szerint minősülő lopás miatt vádolta a kir. ügyészség, mert a folyó év tavaszán egy Eötvös-utczai ház closetjéből *huszonöt fillér értékü* vascsövet lopott. Vádlott a tárgyaláson a vádbeli cselekményt beismerte, de azzal védekezett, hogy a vascsövet azért lopta, hogy azt értékesitve néhány fillért szerezzen a több napi munkanélkülisége folytán gyötrő éhsége csillapitására. A védelem beszámitást kizáró okot érvényesitett végszükség czimén. A budapesti kir. büntetőtörvényszék azonban e mentséget nem fogadta el és vádlottat a Btk. 92. §-ának alkalmazásával *hat havi börtönre* itélte. Az itélet indokolása szerint igaz ugyan, hogy vádlott meg nem czáfolt előadásából kitünően cselekményét nyomasztó inségben követte el, de «arra nincs adat, hogy a lopás vádlott életének közvetlen veszélytől való megmentése végett, jelen esetben tehát éhhalál elkerülése czéljából lett elkövetve, sőt maga az éhség is más módon elháritható volt».

Ebben az esetben a törvény drákói szigorát a bíróság a védelem álláspontjának elfogadásával kikerülhette volna, de nem tette, ami valószinü magyarázatát leli abban, hogy a vádlott a huszonöt filléres lopásért április 15-től a junius 4-én tartott főtárgyalásig *előzetes letartóztatásban* volt. A több mint másfél hónapja letartóztatásban levő vádlott felmentése elitélte volna azokat, akik az előzetes letartóztatást elrendelték. A főtárgyalás befejezése után vádlottat azért helyezték szabadlábra, mert «sem a kiszabott büntetés nagysága, sem egyéb körülményeknél fogva megszökéstől alaposan tartani nem kell».

De hát a főtárgyalás előtt is nyilvánvaló volt, hogy a vádlott nem kap azért a huszonöt filléres lopásért többet hat hónapnál és az «egyéb körülmények» épp ugy nem forogtak fen az előzetes letartóztatás fentartására a főtárgyalás előtt, miként azután.

Ez a bureaukratikus eljárás méltó a megrovásra.

De nagyobb mulasztás terheli az igazságügyi kormányt, amely az évtizedek óta általánosan sürgetett novellát még ma sem készitette el.

— **A budapesti egyetem jogi kara** ismét két jeles erővel gazdagodott. A polgári peres eljárás rendkivüli tanáraivá kinevezett Magyary Gézától és Pap Józseftől a jogi irodalom még számos kiváló alkotást várhat, mint eddig kifejtett tudományos munkásságuk méltó folytatását.

— **A katonai épületben foganatositandó birói végrehajtások** tárgyában az igazságügyminiszter 25.423/1903. I. M. sz. a. a következő rendeletet bocsátotta ki:

Ismételten előfordult, hogy egyes katonai, illetve katonaság használatában levő épületekben foganatositandó birói végrehajtások teljesitése akadályokba ütközött vagy halasztást szenvedett az által, hogy az illető laktanya parancsnoka a végrehajtás foganatositását meg nem engedte, vagy az által, hogy a parancsnok a végrehajtásnak szándékolt foganatositása idejében távol volt.

Ily esetek elkerülése, illetve a katonai épületekben foganatositandó birói végrehajtások akadálytalan teljesitése érdekében a cs. és kir. közös hadügyminiszter ur folyó évi junius 16-án 2772. szám alatt a 4., 5., 6., 7. és 12-ik számu cs. és kir. hadtestparancsnoksághoz, a m. kir. honvédelmi miniszter ur pedig folyó évi julius hó 11-én 45,942/XV. szám alatt az I—VI. honvédkerület területén levő honvéd-állomás-parancsnokságokhoz egyértelmü rendeletet intéztek; a m. kir. honvédelmi miniszter ur azonfelül idézett rendele-

tét a kir. csendőrségi felügyelővel is közölte a csendőrparancsnokságok megfelelő utasitása végett.

E rendeletek tartalmát a kir. bíróságokkal miheztartás végett a következőkben közlöm.

Figyelmeztetve lettek az illető katonai hatóságok arra, hogy polgári jogügyekben a tényleges szolgálatban álló katonai egyének is kivétel nélkül a polgári bíróságok hatósága alatt állanak, a miért a birósági végrehajtásoknak ily egyének elleni elrendelése és foganatositása a polgári bíróságok hatáskörébe tartozik, mig a laktanya-parancsnokokat e tekintetben az 1881. évi LX. tcz. 32., 33. §-ai, nemkülönben a közös hadsereg, illetve a honvédség «Szolgálati Szabályzatának» I. R. 715. pontja értelmében semmiféle elhatározási vagy rendelkezési jog nem illeti meg.

A laktanya-parancsnok előirt előzetes értesitésének csupán az a czélja, hogy ez a parancsnok a birósági ügyködéshez egy katonai egyént kirendelhessen és azokat az intézkedéseket megtehesse, amelyek a szolgálat, a fegyelem és a házirend érdekében szükségesek.

A bíróság végrehajtó közegei a katonai hatóságok részéről azt az istápolást igényelhetik, mely törvényes feladatuk teljesithetését biztositja.

Ha a laktanya-parancsnok az előzetes értesitést hozó birósági közeg megjelenésekor távol van, a laktanya-ügyeletes köteles ezt az értesitést átvenni és a laktanya-parancsnoknak haladéktalanul jelentést tenni; ha pedig ez utóbbi nem található meg vagy nem érhető el azonnal, a jelentés haladéktalanul a laktanyaparancsnok-helyettesnél (a közös hadsereg, illetve a honvédség «Szolgálati Szabályzata» I. R. 116. pont) teendő meg.

A laktanya-parancsnokok különben az ily birósági végrehajtások lehetőleg sima foganatositása érdekében — ott, a hol kivánatosnak mutatkozik — az illető polgári bíróságok elnökeivel vagy vezetőivel rövid uton érintkezésbe léphetnek.

Ehhez a rendelethez néhány megjegyzést kell füznünk. A végrehajtás foganatositása tudvalévően rendszerint nem történik az adós előzetes értesitése mellett, de sőt ily előzetes értesités egyenesen a jogsegélyt kereső hitelező érdekeibe beleütközik. Végrehajtási törvényünk olyan alkalmazása mellett, amint ez a civil-végrehajtásoknál történik, a laktanyaparancsnoknak egyáltalán nem is lehetne alkalma a végrehajtást foganatositó bíróság vezetőjével való *előzetes* érintkezésre, mert ha a végrehajtó eljárását megkezdi, azt nyomban folytatja és be is fejezi. Ha pedig a most kibocsátott rendelet foganatosittatik, ugy a laktanyaparancsnok a végrehajtást mindaddig megakadályozhatja, mig ő a bíróság vezetőjével «az ily végrehajtások lehetőleg sima foganatositása érdekében» rövid uton érintkezésbe nem lépett, ami esetleg a végrehajtást több napra is elhuzhatja.

Teljesen elegendő, ha a birósági végrehajtónak hagyatik meg a végrehajtás lehetőleg «sima foganatositása» (ami egyébként nem csupán csak a katonai egyénekkel szemben kivánatos) és nem szükséges az egyes konkrét esetekben a bíróságok vezetőivel való külön érintkezés és a végrehajtókhoz való külön utasitás.

— **A Szentpéteri-ügyben** Mérai Frigyes törvényszéki biró urtól a következő levelet kaptuk:

A *Jogt. Közl.* ez idei 35. számában Szentpéteri Károlyné védője foglalkozott ama közleményemmel, amely a Büntetőjog Tárának május 28-iki számában jelent meg s amelynek kifejezett czélja volt Szentpéteriné bünügyét a maga egészében tárgyilagosan ismertetni a jogászközönség előtt.

Tárgyilagos birálattal szemben szivesen szakitanék időt arra, hogy az ügy egyes részleteire visszatérjek s az ügyiratokból vett idézetekkel, vagy éppen egyes psychologiai momentumok kiemelésével is támogassam felfogásomat; hisz minden tényállitást, amely közleményemben kifejezésre jutott, az ügyiratokból ki tudok mutatni s az ellenkező állitásokat meg tudom czáfolni.

Hogy Szentpéteri Károlyné védőjét felfogásom alapos voltáról meggyőznöm sikerüljön, erre valóban nem számitottam s ily babért aratni nem is törekedtem; s ha most a védő ur közleményét arra használja, hogy ujabb támadást intézzen a bíróság ellen, amely Szentpéteriné bünösségét meggyőződése szerint kimondani merte, bárha egyes lapokban az asszony ártatlansága előre hangoztatva volt, ehhez szavam nincs.

A személyeskedés terére nem lépek és felmentve érzem magamat az alól, hogy a védő urral szemben vitatkozásba bocsátkozzam.

A kir. főügyészségnek módjában áll szembe állitani a védőt az esküdtekkel, akik a megtévesztést emlegető első hirlapi támadásra siettek főnökükkel Mallár József nyugalmazott törvényszéki bíróval együtt kijelenteni az esküdtbíróság elnöke előtt az ellenkezőt, vagyis hogy éppen nem tévedtek és minden egyes kérdés horderejét kellően ismerték.

Egyet azonban, ami személyemet, illetve az ügyben teljesitett hivatali müködésemet érinti, nem lehet szó nélkül hagynom s ez a védőnek az az állitása, mintha a második perujitási kérelmet elutasitó 153/902. B. sz. végzés meghozásában, mint előadó, részt vettem volna.

Ha a védő ur egy kis fáradságot vesz magának, az iratokból könnyen meggyőződést szerezhet, hogy állitása tévedés és téves mindazon következtetés, amit ez állitáshoz füzött.

Nekem a második ujrafelvétel iránti kérvény elintézésében semmi részem sem volt, nem is lehettem tehát abban előadó.

Igenis előadója voltam az első ujrafelvételi kérvénynek s az e tárgyban 1233/901. B. szám alatt kelt visszautasitó végzést 1298/901. B. szám alatt a kir. tábla is helyesnek találta.

Mert az első ujrafelvételi kérvény csak kritikája volt a kir. Curia itéletének, de nem volt abban felhozva az ujrafelvételre alkalmas bizonyiték s a törvény rendelkezésén a bíróság nem teheti tul magát senki kedveért.

Alaptalanul ér tehát engem a szemrehányás, hogy nem adtam helyt az ujrafelvételnek oly ügyben, amelyben nyiltan birói tévedés forgott fen; hiszen a második ujrafelvétel megoldásába (amikor a késre vonatkozó tévedés már előtérbe jött) egyáltalán nem folytam be s azt a meggyőződést, amit közleményemben kifejtettem, az esküdtszéki tárgyalás eredményeként szereztem.

A kereskedelmi és iparkamara a törvényhozásról és jogszolgáltatásról. A budapesti kereskedelmi és iparkamara a kereskedelmet és ipart érdeklő törvényhozásról és jogszolgáltatásról évi jelentésében a következőket irja:

A lefolyt 1902-ik évben a kereskedelmet és ipart közelebbről érdeklőleg egyetlenegy törvény sem alkottatott. Azonban több, a kereskedelmet és ipart részint közvetlenül, részint pedig közvetve érdeklő törvényalkotás előkészitése a lefolyt évben pozitiv formákat öltött. Ezek között első sorban kell emlitenünk, hogy a kereskedelmi törvény első része reviziójának tervezetével egy elismert szakember bizatott meg és igy ezen törvényalkotás legalább az előkészités stádiumában egy lépéssel előre haladt. Nem hallgathatjuk el ez alkalomból azt, hogy kereskedői és iparos körökben, mint amelyek a kereskedelmi törvény reviziójának szükségét és sürgős voltát annak idején ritka egyértelmüséggel hangoztatták, most e revizió elé bizonyos — talán nem egészen jogosulatlan — aggodalommal tekintenek, attól tartván, hogy az uralkodó áramlat tekintetbe vételével ez a reform nem az üzletvilág óhajainak megfelelően fogna eszközöltetni.

A magánjogi törvény első tervezete immár közzé van téve s igy a törvényelőkészités terén ezen elsőrangu fontossággal biró kodifikácziót illetőleg igen nagy lépés történt. Kereskedői és iparos körök e reformnak minél gyorsabb előrehaladását tartják kivánatosnak és habár a közzétett első tervezet sok tekintetben tárgyilagos birálat tárgyává tehető, azok, akiknek alkalmuk volt ennek a kiváló alkotásnak a kereskedelmet és ipart érdeklő részeivel behatóbban foglalkozni, elismerik és el kell ismerniök, hogy e nagyszabásu mü a kereskedelem és ipar érdekei iránt messzemenő jóakarattal óhajt lenni.

A polgári perrendtartás reformjára vonatkozó törvényjavaslat tudvalevőleg a lefolyt évben a képviselőháznak benyujtatott és már az igazságügyi bizottság tárgyalása alatt áll. A képviselőház elé terjesztett revideált javaslat csak annyiban tett — mint ezt előző évi kamarai jelentésünkben is feltüntettük — a könyvkivonati illetékesség tárgyában engedményt, hogy bejegyzett kereskedő könyvkivonat alapján minden kereskedő adósát ott perelheti, a hol könyveit vezeti. Már előző évi jelentésünkben utaltunk arra, hogy ez a rendelkezés korántsem fogja kielégiteni a jogosult kivánalmakat, mert számos kereskedő és gyáros, üzlete minőségénél fogva, nem továbbeladó kereskedőkkel, hanem gazdakörökkel és egyéb fogyasztókkal dolgozik. Ugyanezért kamaránk e tárgyban számos kereskedő- és iparostestület felhivása folytán is

mozgalmat inditott meg a könyvkivonati illetékességnek a kereskedő és iparos körök óhajtása szerint való módositása érdekében. A mozgalom, a melyhez a vidéki kamarák és száznál több kereskedő- és ipartestület csatlakozott, eddig eredményre nem vezetett, mert legalább a képviselőház igazságügyi bizottságában a javaslat változatlanul fentartatott. Viszont ugyancsak a perrendtartási javaslatnak a képviselőház igazságügyi bizottságánál való tárgyalása alkalmával elejtendőnek mondatott ki a külön kereskedelmi birósági hatáskör. A képviselőház igazságügyi bizottságának többsége ugyanis abból indult ki, mintha a külön kereskedelmi birósági hatáskör egy a kereskedelem és ipar részére szolgáló jogosulatlan kiváltság volna. Sajnálattal kell a képviselőház igazságügyi bizottságának e határozatáról annál is inkább megemlékeznünk, mert e határozat következményeként megszüntetendő volna első sorban a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék, tehát az a bíróság, a mely ugy az itélkezés, mint az adminisztráczió tekintetében országszerte mintaképül szolgál. Kivánatos, hogy a kereskedelmi és iparos köröknek ugy erre, mint a könyvkivonati illetékességre vonatkozó óhajtása a törvényjavaslatnak a képviselőház teljesülésén való tárgyalása alkalmával tekintetbe vétessék.

Ugyancsak a lefolyt évben a következő pozitiv javaslatok tétettek közzé és vétettek szaktanácskozási tárgyalás alá: az üzletátruházásról és a részletügyletekről szóló törvényjavaslatok. Ami az elsőt illeti, készségesen el kell ismernünk, hogy az igazságügyi miniszter által e tárgyban közzétett javaslat radikális és sok tekintetben helyes és czélszerü intézkedésekkel szándékozik az üzletátruházásokkal, valamint az egyéni czégeknek társas czégekké való átalakulásával üzött visszaéléseket meggátolni. Óhajtandó, hogy a miniszter által kidolgozott javaslat minél előbb törvény legyen. Meggyőződésünk azonban az, hogy ez a törvény a gyakorlatban csak akkor fog hatályos lenni, ha azzal egyidejüleg megalkottatik a csődön kivüli támadójogról szóló törvény is, mely nélkül a szóban levő novella sok tekintetben hatálytalan maradna. Hasonlóképpen kivánatos volna, ha ugyancsak ezekkel kapcsolatosan büntető uton is megtétetnének arra nézve a törvényhozási intézkedések, hogy a rosszhiszemü és csalárd vagyonátruházások ez uton is a kellő megtorlásban részesüljenek. — Ami a részletügyletekre vonatkozó törvényjavaslatot illeti, amint egyrészt nem tagadjuk, hogy a részletügyletekkel a gyakorlatban számos visszaélés üzetik, amelyeket tehát orvosolni kell, ugy másrészt nem tarthatunk helyesnek oly törvényalkotást, amely végeredményében nemcsak amazokat, hanem a szolid részletügyletet is, és egyáltalában a kereskedelmet sujtaná. Az igazságügyi miniszter által enquêtanyagul szolgáltatott törvényjavaslat, nézetünk szerint tulmegy a czélon és ha eredeti alakjában lenne törvénynyé, egyben meg fogná szüntetni a szolid részletügyletet is és káros visszahatással lenne magára a kereskedelemre nézve. Mindez nem lehet előnyükre azoknak sem, akik bárminemü szükségleteiket, akár kicsinyekről, akár nagyokról van szó, gazdasági helyzetüknél fogva csakis részletfizetés mellett szerezhetik be.

Egyébként a csődeljárás reformjára, valamint a csődön kivüli egyezségre vonatkozó munkálatok az 1902-ik évben is teljesen szüneteltek, bár kereskedői és iparos körökben ezekre vonatkozólag az óhajok folyton élénken nyilvánulnak.

— **Hibaigazitás.** Dr. Toldy Géza urnak a *Jogt. Közl.* 33. és 34. számaiban közölt «Heterogén követelés határozatlan részének megitélése állapithat-e meg itélt dolgot a követelés egészére nézve?» czimü czikkében a következő sajtóhibákat igazitjuk helyre:

1. A czimben «állapithat-e megitélt dolgot» helyett *állapithat-e meg itélt dolgot* értendő.

2. A 276. oldal 1. hasábja utolsó sorában a «törvénykönyvből» szó helyett *telekkönyvből*, ugyanezen oldal 2. hasábjának harmadik bekezdésében pedig «feltétlenül» helyett *feltételül* olvasandó.

3. A 278. oldal második hasábjának 11. sorában «ez az eset» és «kétségtelenül fenforgott volna» szavak közé: — *nem ugyan a III., hanem az I. birósag megjelölte okból* — beékelendő.

4. A 278. oldal 2. hasábjában a czikk utolsó bekezdése az e czikkben ismertetett esetet a *Jogt. Közl.* 26. számában «A visszatérő fizetések stb.» czim alatt közölt esettel állitja ellentétbe, amely vonatkozás a czikkből tévedésből kimaradt.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Egy bécsi esküdtszéki tárgyaláson** az egyik esküdt egy tanunak subjectiv és elfogultnak látszó nézetnyilvánitását «bravo» kiáltással helyeselte. Másnap — még a tárgyalás folyamán — egy napilapban megjelent interwiew során az esküdt ugy nyilatkozott, hogy az egész perben csak annak az egy tanunak volt erkölcsi bátorsága az igazság megmondására. A bíróság az esküdt világos elfogultsága miatt a tárgyalást félbeszakitotta és az ügyet uj esküdtszék elé utalta.

— **Elbocsátási okok.** Gyakran megtörténik, hogy a munkaadó nem akarván az elbocsátási okot igénybe venni, annak érvényesitéséről lemond. Kérdés, vajon az ilyen joglemondás adott esetben a munkaadó akarata ellenére is figyelembe veendő-e. E tekintetben a bécsi iparbíróság igenlőleg döntött s kimondta, hogy a munkaadó az esetben, ha a munkással ugy állapodott meg, hogy a törvényes elbocsátási okok beállta esetén egyezségi büntetésnek van helye, a törvény által megengedett elbocsátási okokat igénybe nem veheti. Az emlitett iparbirósági itélet alapjául szolgáló panaszos ügynél a munkás a hétfői munkától már ismételten elmaradt; kezdetben ezért nem lett megdorgálva, később azonban a munkaadó bérlevonással fenyitette s miután ennek daczára ismételten kimaradt a munkából, felmondás nélkül azonnal elbocsátotta. Az elbocsátott munkás panaszára, a munkaadó az iparbíróság részéről a 14 napi felmondási időre járó munkabér megfizetésére köteleztetett. Az itélet megokolása szerint ugyanis panaszlottnak nem volt joga panaszos munkást azonnal elbocsátani, mert a pénzbirságot illetőleg történt megegyezés által, a munkából való ismételt kimaradás jogkövetkezményei más módon lettek megállapitva, illetőleg ugy tekintendő, hogy munkaadó az azonnali elbocsátási jog érvényesitéséről lemondott.

Egy más iparbíróság egy más ügyben kimondta, hogy az elbocsátás akkor is jogos, ha maga az elbocsátási ok csak az elbocsátás után derül ki. Ez esetben egy vásári alkuszról volt szó, aki látszólag egyes kisebb mulasztásokért, tényleg azonban azért lett elbocsátva, mivel főnöke előtt az álnokság gyanuja alatt állott. E gyanu az elbocsátás után tényleg valónak bizonyult s ez a körülmény a bíróság döntésénél irányadó volt; a felmondási időre járó kártérités iránti követelés elutasittatott, daczára annak, hogy az alkusz az okozott kárt utólag helyrepótolta s az elbocsátásnál felhozott elbocsátási ok bebizonyitottnak nem volt tekinthető.

— **Dernburg** magánjogi kézikönyvének 4-ik kötete: a házassági jog, az imént jelent meg.

— **Kereskedelmi bíróságok Németországban.** Sokat foglalkoznak Németországban a kereskedelmi bíróságok behozatalára vonatkozó törvényjavaslattal. Tudvalevőleg még a mult Reichstag idejében benyujtották az erre irányuló törvényjavaslatot a Bundesrat-hoz, maga a Reichstag azonban nem tárgyalhatta még azt. Abban az alakjában, melyben a Bundesrathoz került, valószinüleg nem is fogja azt tárgyalni. A Bundesrat többsége ellene nyilatkozott ugyanis annak, hogy az iparbíróságoknál létesüljenek ezek a kereskedelmi bíróságok. Tudvalevőleg maga a Reichstag kivánta a kereskedelmi bíróságokra vonatkozó törvényjavaslat előterjesztését, azonban nem az ipari, hanem a rendes bíróságokkal kivánta volna a kereskedelmi bíróságot kapcsolatba hozni. Maguknak a kereskedősegédeknek szaktestületei megoszolnak a tekintetben, hogy a rendes vagy az ipari bírósághoz tartozzék-e a kereskedelmi bíróság. A tekintetben, hogy ily bíróság egyáltalában szükséges-e, nincs véleményeltérés. Minden illetékes tényező kivánja ugyanis, hogy gyorsabb és olcsóbb jogsegély álljon a kereskedősegédek rendelkezésére, mint a minőben ma a törvénykezési eljárás részesiti őket. De arra utalnak, hogy nemcsak a kereskedősegédeknek, hanem minden alkalmazottnak jogos igénye van erre és éppen azért azt kell kivánni, hogy a rendes bíróságok eljárása az alkalmazási viszonyból származó minden követelés tekintetében gyorsabbá és olcsóbbá váljék. Éppen ezért vizsgálat tárgyává teszik, miként lehetne a munkabérre vonatkozó jogvitákat illetőleg általában a rendes birósági eljárást gyorsitani és olcsóbbá tenni, a mi a polgári perrendtartás megfelelő módositását vonná maga után.

— **A schweizi büntető-törvénykönyv revideált javaslata** könyvkereskedés utján megjelent.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 37. sz. Budapest, 1903 szeptember 11.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik sz.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kereskedelmi üzletek átruházása. *Dr. Schreyer Jakab* budapesti ügyvédtől. — Megjegyzések a magyar polgári törvénykönyv tervezetének a dologi jogokat tárgyazó részéhez. *Huf József* soproni ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Esküdtszéki tárgyalás elnapolása. *Dr. Kux Adolf* liptószentmiklósi ügyvédtől. — A végrehajtási törvény 186. §-a. Közli: *Dr. Szentkirályi Gyula* kolozsvári kir. törvényszéki telekkönyvi egyes biró. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tudomány-egyetem jog- és államtudományi karának tanrende az 1903—1904. tanév első felére. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kereskedelmi üzletek átruházása.

(Megjegyzések *Grecsák Károly*, kir. curiai biró urnak hasonló czimü czikkére. L. *Jogtudományi Közlöny* folyó évi 26., 27. és 29. számait.)

Történeti visszapillantás.

Éveken át panaszolták ugy jogászi, mint kereskedői körök a kereskedelmi törvény 20., 89. és 140. §-aival üzött visszaéléseket. Ezek megakadályozását célozta az 1900. évben megjelent *első* előadói tervezet a kereskedelmi üzletek átruházásáról. Ezen javaslat constructiója szerint az üzlet átvevője felelős az üzletből eredő tartozásokért, ha az átvett üzletet akár az eddigi, akár pedig más czég alatt folytatja, kivéve azon tartozásokat, amelyekre nézve kimutatja, hogy az átvétel idején sem az átruházónak kötelezettségét, sem a jogügyleteket vagy egyéb tényeket, amelyekből az keletkezett, nem ismerte és a rendes kereskedő gondosságával meg sem tudhatta. (1. §.) Az átvevő felelősségét ezen javaslat szerint az átvett vagyon értékére szorithatja, ha az üzlet átruházása 8 nap alatt bejelentetik a czégjegyzéket vezető bíróságnak közzététel végett. E végből a szerződést, az utolsó mérleget és az átruházott vagyon leltárát eredetben vagy hitelesitett másolatban be kell mutatni. (2. §.) Az átruházónak üzleti hitelezője követelheti, hogy ez esetben az átvevő az átvett vagyont fedezze fel. (3. §.) Az átvevő levonhatja az átvett vagyon értékéből a fizetéseket, amelyeket elődjének üzleti tartozásaira már teljesitett, ha a fizetés idején az átvett vagyont a reá hárult tartozások kielégitésére elegendőnek tarthatta. (4. §.)

Ezen javaslat mint olyan, amely egyrészt a visszaéléseket megakadályozni nem alkalmas, másrészt a jóhiszemü átruházásokat is teljesen lehetetlenné teszi, tehát mint teljesen céltévesztett, jogos kifogásolás tárgyává tétetett ugy szak-, mint egyéb érdekelt körök által. (L. többek között dr. König Vilmos czikkét *Jogt. Közl.* 1900. 14. szám.)

1902. évben megjelent e tárgyban a *második*, revideált előadói javaslat, amely a hitelezőnek a kereskedelmi üzlet átruházása esetében a legmesszebbmenő védelmet óhajtotta nyujtani. Ezen második javaslat *feltétlenül* megállapitotta a kereskedelmi üzletnek szerződés utján való átvétele esetében az átvevőnek az üzletből eredő kötelezettségek tekintetében való felelősségét. (1. §.) Viszont a 2. §. értelmében módot akart nyujtani ezen felelősség korlátozására, amennyiben megállapitotta, hogy aki *bejegyzett* kereskedő üzletét szándékozik átvenni, a czégjegyzéket vezető bíróságnál az üzlettulajdonos beleegyezésével hitelesitett aláirásu beadványban *kérheti*, hogy a szándékolt átruházás a kereskedelmi törvény 8. §-ában meghatározott módon közzététessék. Ha a közzététel legalább 15 nappal az üzlet átvétele előtt megtörtént, az átvevő felelőssége nem terjed ki azokra a kötelezettségekre, amelyeket az átvétel idején nem ismert s a rendes kereskedő gondosságával meg nem tudhatott.

Ezen második előadói javaslatot az igazságügyminiszter szaktanácskozás tárgyává tette és ez uton kereskedői szakférfiak véleményét óhajtotta meghallgatni arra nézve, hogy vajon a tervezetben foglalt szabályozás elég-e a kereskedelmi üzlet átruházása esetén a korábbi üzlettulajdonos hitelezőinek megoltalmazására, és vajon a tervezet 2. §-ában foglalt megoldási mód nem fogja-e kelleténél tul az üzletátruházásokat czélzó komoly és jóhiszemü ügyletek megvalósitását és legombolyitását megneheziteni. Az értekezleten megjelent kereskedői szakférfiak tulnyomó többsége, amig egyrészt a tervezet 1. §-ában megállapitott feltétlen felelősséget tulszigorunak tartotta, ugy másrészt a 2. szakasz tekintetében aggályokat nyilvánitott a jóhiszemü üzletátruházások megvalósitása és legombolyitása tárgyában.

Ezen szaktanácskozmány eredményeként jelentkezik az 1903 május 29-iki kelettel megjelent és a képviselőház elé beterjesztett törvényjavaslat. Ezen javaslat constructiója szerint az átvevő felelőssége nem korlátlan, mint a második előadói javaslatban volt, amennyiben az átvevő felelőssége az üzletből eredő csak azon kötelezettségekre szorittatik, amelyeket az átvétel idején ismert vagy a rendes kereskedői gondossággal megtudhatott és teljesen el van ejtve a második előadói tervezet fent idézett 2. §-a.

Gyakorlati szempontok.

Grecsák Károly kir. curiai biró nézete szerint a szóban levő törvényalkotást a gyakorlati szükség nem indokolja, mert szerinte a hitelezők kijátszását czélzó vagyonátruházások nem fordulnak oly gyakran elő, mint ezt a javaslat indokolása hangoztatja és mert továbbá az ily természetü jelenségek az általános üzleti pangásra vezethetők vissza és az ebbeli állapot nem oly állandó jellegü, hogy annak gyökeres orvoslásával a törvényhozásnak kellene foglalkozni. Szükségtelennek tartja e téren speciális törvény alkotását azért is, mert a csalárd átruházásoknak eléggé gátat vethet a Btk. megfelelő kiegészitése és a csődön kivüli megtámadhatósági jogrendszernek törvényes szabályozása.

Arra nézve, hogy a hitelezők kijátszását czélzó vagyonátruházások mily számban fordulnak elő, statisztikával nem rendelkezünk. Statistice legfeljebb csakis azon esetek volnának kimutathatók — és ezek is csak nagy fáradsággal — amelyek a bíróságok előtt megfordulnak. Ámde ezek az elenyészően csekély számot képviselik. A legtöbb esetben az ily üzletátruházások bíróság elé nem kerülnek, mert nagyszámuak azon esetek, amelyekben a vagyonátruházást az adós részéről tett egyezkedési ajánlatok követik és a hitelezők legtöbb esetben inkább reámennek egy sovány — jelentékeny leengedés melletti — egyezségbe, semhogy a költséges, hosszadalmas és mai törvénykezésünk mellett még csak sikerrel sem kecsegtető birói utra lépjenek. Sőt gyakoriak azon esetek, amelyekben a hitelező a birói ut mellőzésére szánja el magát, bár az adós még csak hányadot sem ajánl, mert nincs kedve a birói eljárással járó aránytalan

költségeket viselni. A panaszok tehát, amelyek e téren évek óta felhangzottak, nagyon is jogosultak és ezen gyakorlati szempontból a speciális törvényalkotásnak szükségét az e téreni tapasztalatok feltétlenül indokolják. Nem oszthatom czikkirónak azon állitását sem, mintha az ecsetelt állapotok az általános üzleti pangásra volnának visszavezethetők és annak elmultával az állapot maga is meg fog szünni oly mérvben jelentkezni, amely igazolhatná a speciális törvényhozási intézkedéseket. Rosszhiszemü adósok mindig lesznek és voltak azon időtől kezdve, amidőn kereskedelmi forgalom fejlődött, Rómától kezdve a legujabb korig. Sőt merem állitani, hogy minél fejlettebb a kereskedelem és forgalom, annál sürübb azok száma, akik könnyü szerrel és másoknak a megkárositásával törekszenek vagyonszerzésre. Különösen áll ez nálunk, ahol évek hosszu folyamán át a törvényhozás részéről vajmi kevés történt a jóhiszemü forgalom megszilárditása érdekében és ahol hiányos törvényeink néha laza alkalmazása éppenséggel nem volt alkalmas arra, hogy a kereskedelmi erkölcsöket megszilárditsa. Az e tekintetben sokkal szerencsésebb helyzetben levő Németországban csekélyebb mérvben ugyan, de ugyanazon jelenséggel találkozunk, mint minálunk és ezekre az uj német kereskedelmi törvény megfelelő tekintettel is volt. (L. többek közt ennek 25. és 28. §-ait.) Németországban ezt magában a kereskedelmi törvényben tehették, mert akkor, amidőn a szóban levő visszaélések jelentkeztek, az uj törvény megalkotása már folyamatban volt.

Bennünket még legalább is hosszu évek választanak el az uj kereskedelmi törvény megalkotásától, mert arra, hogy kereskedelmi törvényünk a magánjogi törvény megalkotása előtt revideáltassék, kilátás éppenséggel nincs és legjobb esetben csak arra lehet reményünk, hogy ez a revisio a magánjogi törvénynyel párhuzamosan alkottatik meg. Már pedig tudvalevőleg a magánjogi codex tekintetében ez idő szerint ugy állunk, hogy egy első tervezettel állunk szemben és még attól is legalább sok év választ el, mig a tervezet a törvényjavaslat formáját veszi fel.

A csődön kivüli megtámadhatóság jogrendszerének törvényes szabályozása kétségkivül a correctivum egy módja a szóban levő visszaélések megakadályozására; de csakis correctivum. Nem fér bele e czikk rövid keretébe az ezen jogrendszer részleteivel való foglalkozás. Elég csupán annak a konstatálása, hogy a csődön kivüli támadás eredménye és gyakorlati effectusa egészen más, mint az egyes hitelezőnek direct kereseti joga, eltekintve azon kautéláktól, amelyek okvetlenül szükségesek a végből, hogy a csődön kivüli támadás joga egyáltalában megadassék és nem is szólva azon konstructióról, amely okvetlen szükséges csődön kivüli megtámadás esetén is a hitelezők bizonyos formában való unifikálása szempontjából.

A Btk. megfelelő kiegészitése sem nyujthatja azt, amit üzletátruházás esetében a direct civilis kereseti jog ad. De egyébként is a büntető eljárásnak sohasem lehet a czélja az, hogy a hitelezőnek követelési jogát segitse érvényre juttatni. A hitelezőnek pedig éppen ellenkezőleg csakis az a czélja — és észszerüen más nem is lehet — hogy jogos követelését megkapja.

Az *elméleti alap* ezen imminens gyakorlati szempontok mellett, az elvi álláspont miként való konstructiója nem birhat elsőrangu jelentőséggel. A törvényjavaslat tudvalevően a törvényes felelősséget a successio fogalmára alapitja, azt mondván, hogy «kereskedelmi üzlet nem csupán egyes vagyontárgyak foglalatának, hanem activákból és passivákból álló vagyonösszességnek tekintendő, mely önálló gazdasági rendeltetésénél és a forgalmi életben való szerepénél fogva a kereskedő egyéb vagyonától, sőt egy másik üzletétől tényleg elkülönülő szerves egységként jelentkezik. A kereskedelmi üzletekben az activák mint positiv vagyonelemek a passivákkal, mint negativ vagyonelemekkel egybekapcsolódnak annyiban, amennyiben normális viszonyok közt az utóbbiak az előbbiekben találják fedezetüket».

Czikkiró ur az által, minthogy nem az egyetemes jogutódlás esete áll be, nem találja elméletileg igazoltnak az egyetemleges jogutódlás eseteire megállapitott jogszabályok alkalmazását. Ámde a törvényjavaslat ezt nem is teszi, amennyiben csakis az *üzletből eredő* kötelezettségek, tehát azok tekintetében állapit meg törvényes felelősséget, amelyek az átvett vagyonösszességnek egyik (t. i. negativ) alkatrészét képezik és ezek tekintetében is csak azon korlátozással, hogy azokat az átvevő az átvétel idején ismerte vagy a rendes kereskedő gondossága mellett megtudhatta volna. Az egyetemes jogutódlás gyakorlati alkalmazása csak akkor forog fen, ha a javaslat e korlátozásokat meg nem állapitja. Áthidalást kellett keresni a strict elmélet és a gyakorlat jogosult követelménye közt. Merev abstract alapon tehát discussio tárgyát képezheti az, hogy miután az örökösödés folytán való átvétel esetében a törvényes felelősség jogrendszerünk szerint csakis a hagyaték erejére szoritkozik, nem volna-e helyes (amire czikkiró is hajlik) az abstract elmélet kedveért üzlet, mint vagyonegyetem átvétele esetén is a felelősséget az átvett vagyon értékére szoritani. De gyakorlatilag a dolog ugy áll, hogy ily rendelkezés mellett a szükségesnek bizonyult törvény teljesen hatálytalan lenne. Ily rendelkezést, habár némi cautelákkal, az első előadói tervezet 2. §-a is foglalt magában. Ámde tekintettel az üzleti vagyon értéke megállapithatásának nehézségeire, sőt legtöbb esetben lehetetlen voltára és annak expansiv természetére, azt az érdekelt körök jogosult felszólalásai folytán már a második előadói tervezet elejtette. És joggal. Mert czikkiró, mint aki hosszas, részint ügyvédi, részint birói gyakorlatából a gyakorlati életet és a kereskedelmi forgalmat alaposan ismeri, meg fogja engedni, hogy egy üzleti vagyon helyes felbecsülése majdnem mindenkor a lehetetlenségek közé tartozik. Lehetetlen ez az üzleti vagyon mindkét tényezője, t. i. az áruraktár és a künlevőségek tekintetében. Az áruraktár más értékkel bir még nem divatczikkeknél is januárban és mással pl. juliusban, sőt váltakozó az értéke a helyiség szerint is, amelyben elhelyezve van.

A kereskedői künlevőségek értékelése meg éppenséggel nehéz és én azt hiszem, hogy a törvényjavaslat helyes alapra épitett és az elméleten sem ütött rést akkor, amidőn a helyett, hogy az átvett vagyon értékére szoritotta volna a felelősséget, azt idézett 1. §-ában kiindulási alapjának megfelelően másképpen korlátozta. Gyakorlati szempontból pedig a javaslat konstructiójához szó éppenséggel nem férhet, mert attól, aki egy kereskedői üzletet mint vagyontárgyat vesz át, legalább is annyi gondoskodást és elővigyázatot joggal megkövetelhetni, hogy a kereskedelmi forgalomban elfogadott jóhiszemüséggel és gondossággal foglalkozzék azzal is, hogy a vagyonegyetemet miféle tartozások terhelik. Mert elvégre is a hitelező azon feltevésben hitelez kereskedő-vevőjének, hogy ez a hiteltárgyat — akár áru, akár pénz — üzletileg magában a kereskedelmi üzletben gyümölcsözteti; arra alapitja azon hitét, hogy az adós fizetni fog, mert ily módon fizetni tud.

Ha tehát a hitelt igénybevevő adós azon vagyontárgyat, amelyhez való bizalomban a hitelező hitelezett, másra ruházza át, jogos azon conclusio, hogy az átvevő az általa ismerhetett tartozásokat is átvegye. Igy kivánja ezt meg a jogbiztonság és a kölcsönös bizalomba vetett hit, valamint a forgalom jóhiszemüsége.

Egyes megjegyzések.

Elismerem, hogy a szóban forgó anyag törvényhozási rendezése, bár kicsinynek látszik, szerfölött nehéz. Két szempont az, amely a fenforgó tárgynál a törvényhozó által figyelembe veendő. Az egyik az, hogy a hitelezők kijátszása czél-

jából való vagyonátruházások megakadályoztassanak, avagy helyesebben, hogy ily átruházások esetében a hitelezők jogos érdekei megvédessenek. A másik, hogy a jóhiszemü üzletátruházások *kelleténél tul* meg ne akadályoztassanak. E két határ közt kell a törvényhozásnak mozognia és e két határ közt kell a kellő utat megtalálni, bár megjegyzendőnek tartom, hogy egész üzletek átruházása nem elsőrendü közgazdasági érdek. Egész üzletek ugyanis — legalább nálunk — csak ritkán képezik forgalom tárgyát. (Az e tekintetbeni külföldi és különösen franczia viszonyokra, melyek a mieinktől eltérők, kiterjeszkedni nem akarok.) De a mi fejletlen kereskedelmi viszonyaink mellett közgazdaságilag nem is kivánatos — az örökösödés eseteitől eltekintve — hogy egész üzletek gyakrabban cseréljenek gazdát. A mi viszonyainkat tekintve közgazdaságilag az a kivánatos és helyes, hogy üzletek apáról fiura szálljanak át és nemzedékről-nemzedékre tovább fejlesztve a családban maradjanak. Sajnos, ily régi üzletekkel Magyarországon alig rendelkezünk. Azon kevés czég, amely ilyeténképpen nemzedékről-nemzedékre szállott át, joggal büszke nagy korára és az ily patricius kereskedőcsaládoknak nem is jut eszükbe, hogy üzletüket adás-vétel utján idegenekre ruházzák át.

Közgazdaságilag nálunk ez a helyes és az, hogy az vezesse az üzletet, aki mintegy abban nőtt fel és annak mintegy előnyeit és hátrányait alaposan ismeri. *Egész* üzleteknek, mint vagyonegyetemeknek átruházása nálunk a hitelezők kijátszását czélzó átruházásokon kivül csak akkor fordul elő, amidőn az üzlettulajdonos akár a kellő szakismeret hiányában, akár pedig mert kellő tőkeerő felett nem rendelkezik, akár pedig bármely más okból annak folytatására magát alkalmasnak nem találja. De ezen esetek vajmi elenyésző csekély számban fordulnak elő azon esetekkel szemben, amelyekben a gazdacsere azon czélból eszközöltetik, hogy az átruházó könnyü szerrel szabaduljon adósságaitól. Ha tehát arról van szó, hogy az anyag törvényhozási rendelkezésénél a fent megjelölt két határ között melyik felé hajoljon a törvényhozás, akkor nem habozom abbeli meggyőződésemnek a nyilvánitásával, hogy kevesebb veszélyt látok abban, ha még a — bár ismétlem ritkán előforduló — jóhiszemü üzletátruházások is *megnehezitletnek, ha ez feltétlenül szükséges ahhoz, hogy családd vagyonátruházások megakadályoztassanak* és illetve, hogy ily átruházások eseteiben a hitelezők jogosult érdekei megvédessenek. De erre szükség nincs is. Mert ugy vagyok meggyőződve, hogy a jóhiszemü üzletátruházások éppenséggel nem akadályoztatnak meg az által, ha a törvény üzletátruházások esetére a hitelezők érdekeinek megóvásáról a leghatályosabban intézkedik. Az én gyakorlati tapasztalataim azt tanitják, hogy egész üzletek *jóhiszemü* átruházása esetében még a jelen állapotban is, amidőn tehát törvény nincs, a tisztességes átruházó és tisztességes átvevő törvényes kényszer nélkül is gondoskodnak arról, hogy az átvétel folytán az üzletből származó hitelezők kielégitése kellőképpen megtörténjék. A jóhiszemü átruházásokat tehát a törvény feszélyezni éppenséggel nem fogja. Visszatérve ezek után magára a fent jelzett kérdésre, azt hiszem, hogy a javaslat az idézett két határ közti utat megtalálta, sőt azoknak conclusióképpen, amiket éppen elmondottam, én még a második, elől ismertetett előadói tervezetnek sokkal szigorubb rendelkezésében sem találtam volna a jóhiszemü üzletátruházások szempontjából veszedelmet, annál kevésbbé, mert nem tulajdonitok a kereskedelmi üzletek egészének oly forgalmi szerepet, mint czikkiró.

Czikkiró nézete szerint, ha már az átvett vagyon értékére való korlátozás el lett ejtve, «akkor egyrészt arról kellett volna gondoskodni, hogy a felelősségnek ezen módjával járó előnyökben az összes, tehát azok a hitelezők is részesüljenek, akik az átvevő előtt saját hibáján kivül nem voltak ismeretesek, másrészt pedig intézkedni kellett volna a tekintetben is, hogy az átvevő az átruházó kötelezettségeinek miségéről oly időben és mérvben szerezhessen meggyőződést, amely biztositékot nyujthat neki abban az irányban, hogy az átruházott üzlettel nem vesz át annak mértékét meghaladó terheket is». E tekintetben czikkiró ugyanazon álláspontonvan, mint a második, az előadói tervezet, amely szaktanácskozmány tárgyát képezte. Nagyjában ennek megfelelően intézkedett ezen javaslat 2. §-a még a gyakorlati conclusiók tekintetében is. Én nem látnék abban veszedelmet, ha ez tényleg igy iktattatnék törvénybe. Ámde kiváló kereskedői szakemberek határozottan azt állitották (amit czikkiró is idéz, de amitől nem tart), hogy t. i. az átruházási szándék előzetesen közhirré tétele az üzlettulajdonos hitelét megrenditené és alkalmat szolgáltatna a tisztességtelen versenynek az üzleti klientela elhóditására.

Kiváló gyakorlati kereskedőknek ugyszólván egyértelmü idevágó nyilatkozataiban meg kell nyugodnunk. Az, amit czikkiró e részt javasol, hogy t. i. nem az üzletátruházási *szándék* előzetes közhirré tételét, hanem azt kell törvénybe iktatni, hogy az üzletátruházási szerződés létrejötte után hivandók fel az átruházó hitelezői követelések bejelentésére, és az átruházási szerződésnek a szerződő felek egymás irányában való joghatálya attól legyen feltételezendő, hogy az átruházó által az átvevővel közölt tartozásokon kivül más valódi követelések a kitüzött záros határidő alatt be nem jelentetnek, gyakorlatilag kivihetetlen és a fenti aggodalmakat éppenséggel nem oszlatná el. Mert ha ilyeténképpen a feleknek egymás irányában való kötelezettsége mégis feltételtől tétetik függővé, akkor átruházási szerződés feltétlen létrejöttéről szó nem lehet és a szerződés meghiusulta esetén tényleg felmerülnének a kereskedő körök által nyilvánitott és a czikkiró által is elismert aggályok.

Czikkiró egyéb megjegyzéseire valamint a javaslat egyes szakaszaira ezuttal ki nem terjeszkedem.

Dr. Schreyer Jakab.

Megjegyzések a magyar polgári törvénykönyv Tervezetének a dologi jogokat tárgyazó részéhez.

I.

Általában helyesnek ismert nézet, hogy a telekkönyvi jogszabályok értelmezését és alkalmazását a telekkönyvi intézménynyel összefüggésben álló magánjogi jogszabályok ismerete megkönnyiti és előmozditja.

Ezen nézet a Tervezetben alkalmazást nem nyert, mert abban elsőbben a telekkönyvi jogszabályok tárgyaltatnak és csak azután tárgyaltatnak a magánjogi jogszabályok.

Talán egyáltalában czélszerübb lett volna a telekkönyvi jogszabályok tárgyalását a Tervezetben egészen mellőzni és azokat külön törvényben együttesen az alaki rendelkezésekkel szabályozni.

Ha a Tervezetben a házassági viszonyból folyó jogok tárgyalhatók voltak, a nélkül, hogy maga a házassági jog abba felvétetett volna, akkor az összes telekkönyvi jogszabályok is külön telekkönyvi törvényben lettek volna tárgyalhatók.

II.

Az 546. §. értelmében meg nem szünik az ingatlant terhelő jog az által, hogy az ingatlan tulajdonosa megszerzi a jogot, vagy hogy a jogosult megszerzi az ingatlan tulajdonát. Ez az intézkedés annyiban nem helyes, amennyiben az a jelzálogjogra nem alkalmazható.

A jelzálogjog ugyanis a Tervezet szerint csak járulékos jog és nem minőség által különbözik a tulajdon és szolgalmi jogtól. Ha pedig a jelzálogjog csak járulékos jog, akkor fen nem állhat a főjog — követelési jog — nélkül és minthogy a követelés, melynek biztositására a jelzálogjog szolgál, az emlitett két esetben confusio utján (Tervezet 1324. §-a) meg-

szünik, a jelzálogjog is megszüntnek tekintendő oly értelemben, hogy azt sem a jelzálogtulajdonos, sem a jelzálogos hitelező többé nem érvényesitheti.

A két esetben csak harmadik jóhiszemü, viszteher melletti szerzőkkel szemben vélelmezendő fenállónak a biztositott követelés a telekkönyvi hitel érdekében, ami a Tervezetben határozottan kijelentendő volna. A jelzálogjogra nézve ilyen kijelentés felesleges, mivel az általános telekkönyvi jogszabályok, különösen a nyilvánossági alapelv értelmében mindaz, ami a telekkönyvben bejegyezve van, amugy is érvényesen bejegyzettnek tekintendő, mig ki nem töröltetik.

Azonkivül ellentétben áll az 546. §-ban foglalt intézkedés a 832. §-nak rendelkezésével, mely szerint a zálogjog megszünik a záloghitelező követelésének megszüntével.

A mondottakból következik, hogy sem a 887. §-ban, sem a 896. §-ban foglalt rendelkezések nem helyesek.

III.

Az 558. §-nak intézkedése oly homályos, hogy annak értelmét sem lehet felfogni.

Ebben a §-ban kivétel van megállapitva azon elv alól, hogy csak az indithat törlési keresetet, aki valamely telekkönyvi bejegyzés által nyilvánkönyvi jogában sértve véli magát; az 558. §. pedig azt rendeli, hogy akkor, ha valamely bekebelezés törvényellenesen történt, vagy ha telekkönyvi tartalma a valóságos jogállásnak meg nem felel, az, akinek joga e miatt be nem jegyezhető, a bíróságnál per utján kérheti a bejegyzést akadályozó bekebelezés törlését.

Ezen rendelkezés megvilágitására példa nem hozatott fel az Indokolásban, azért nem is érthető, még pedig annál kevésbbé, mivel az Indokolásban (119. lap) határozottan kijelentetett, hogy a kir. Curiának 55. számu döntvényében kimondott azzal a jogelvvel, mely szerint harmadik személytől, aki a végrehajtás alá vont telekkönyvezett ingatlanra a végrehajtató nyilvánkönyvi jogát megelőzően tulajdoni jogot szerzett, meg nem tagadható a jogosultság, hogy a végrehajtató ellen az 1881: LX. tcz. 168. §-a alapján keresetet inditson, habár szerzett joga telekkönyvileg nincs is bejegyezve, — nem lehet egyetérteni.

Célszerübbnek látszik, ha a kifogásolt rendelkezés helyett a hatálytalanitási (vagy amint a csődtörvény mondja: a megtámadási) kereset az 558. §-ban szabályozást nyert volna.*

IV.

A Tervezet értelmében a terhelési tilalomnak hatálya abban áll, hogy a tulajdonos a tulajdonjogban foglalt egyes jogositványok átruházásától van eltiltva.

A tulajdonos tehát korlátolt tulajdonosnak tekintendő, aki az ingatlan állagával jogilag nem rendelkezhetik és értékének csökkentésére jogosult nem lehet.

Ez okból nem helyeselhető a Tervezet 566. §-ának az a rendelkezése, mely szerint a terhelési tilalom folytán korlátolt tulajdonos telki szolgalom engedélyezésére feljogosittatik, mivel telki szolgalmak engedélyezése által az ingatlan értékét annyira csökkentheti, hogy az sokkal mélyebbre szállittatik, mint a milyennel az ingatlan akkor birt, mikor a tulajdonos a korlátolt tulajdonjogot szerezte.

Ha pedig ez a rendelkezés megtartatnék, akkor mindenesetre ki volna jelentendő, hogy a telki szolgalom a korlátolt tulajdonos tulajdonjogának megszüntével ipso jure megszünik; mert senki több jogot nem ruházhat másra, mint amennyivel maga bir.

V.

A Tervezet 655. §-a szerint telekkönyvezett ingatlanra a tulajdonjogot elbirtoklás által is meg lehet szerezni.

Ha tehát az elbirtoklás befejeztetett, az elbirtokló a tulajdonjogot megszerezte, csakhogy annak telekkönyvi kitüntetése még hiányzik, ami az által eszközlendő, hogy az elbirtokló pert indit a telekkönyvi tulajdonos ellen a szerzett tulajdonjognak telekkönyvi kitüntetése, illetve bekebelezése végett.

De az ilyen pernek eredményét a telekkönyvi tulajdonos a per folyama alatt könnyü módon meghiusithatja, ha a telekkönyvi tulajdonjogát harmadik jóhiszemü szerzőre átruházza.

Az elbirtoklásnak annálfogva igen kétes értéke van és hogy ez a körülmény az elbirtoklási jogintézményt discreditálja, kétséget nem szenvedhet. Azért kivánatos volna az ilyen pernek telekkönyvi feljegyzését megengedni, amint azt az osztrák telekkönyvi törvény 70. §-a helyesen teszi, mert ilyen per mást nem céloz, mint azt, hogy a tényleg már létesült jogi állapot a nyilvánkönyvi állással összhangzásba hozassék.

VI.

A Tervezet 687. §-a szerint a telki szolgalom az uralkodó telek «kellemesebb» használására is engedélyezhető.

Ez az intézkedés nem indokolt, mert a telki szolgalom rendeltetése egyáltalán csak abban áll, hogy valamely gazdasági czél előmozditására szolgáljon, valamely teleknek kellemesebb használhatása pedig nem gazdasági czél.

Ellentétben is áll ez a rendelkezés az Indokolásban felhozott azzal a nézettel, hogy káros következményekkel járhat az ingatlanoknak telki szolgalmakkal való könnyelmü és gazdasági szükség nélküli terhelése, miért szükséges a telki szolgalommal való megterhelés mértékét kellően restringálni, nehogy szertelen és czéltalan ilynemü megterhelések által az egész intézmény diskreditáltassék.

VII.

A 856. §. szerint a jelzálogjog telekkönyvi bejegyzésében a hitelezőt nem «megnevezni», hanem csak «megjelölni» kell.

Ennek az intézkedésnek a megokolására felhozatik az Indokolásban az az eset, hogy a tulajdonos bizonyos személy vagy személyek még nem született gyermekei részére akar jelzálogot alapitani.

Hogy ez az eset a gyakorlati életben előfordulna, nem igen valószinü és jogi szempontból megitélve alig képzelhető; mert a tulajdonos nem alapithat jelzálogjogot tetszése szerint és tekintet nélkül a törvény által előirt szabályokra, azaz a tulajdonos nem alapithat jelzálogjogot kötelező jogviszony nélkül. Ezt csak akkor tehetné, ha a jelzálogjog önálló jognak volna tekintendő. A Tervezet szerint azonban a jelzálogjog járulékos jog, melynek létezése érvényes követelés fenállásától függ; a jelzálogjog tehát be nem jegyezhető érvényes követelés nélkül, követelés pedig csak két személy közt létesült jogviszonyból származhatik.

Egy bizonyos személy még nem született gyermekei és a tulajdonos közt jogviszony nem létesülhet, mivel a születendő gyermekek mindaddig, mignem legalább mint méhmagzat léteznek, nem jogképesek.

A jelzálogjog az ily esetekben feltételeseknek volna tekintendő az Indokolás szerint, feltételes jog pedig egyáltalában nem létezik, szerezni lehet ugyan feltételesen valamely jogot, de a jog maga nem lehet feltételes.

A kifogásolt intézkedést azzal nem lehet indokolni, hogy a jelenleg érvényben levő telekkönyvi rendtartás 65. §-a értelmében a zálogjog még nem létező követelés biztositására is bejegyezhető, mivel ezt a kivételes intézkedést a törvényhozó a forgalom előmozditása czéljából alkotta, az tehát nemzetgazdászati szempontból helyeslendő, a mit a kifogásolt rendelkezésről nem lehet mondani, mivel ez csak a tulajdonos szeszélyének kielégitésére szolgálván, gyakorlati jelentőséggel nem bir.

Huf József.

* V. ö. A magyar telekkönyvi rendtartás czimü müvem második kiadásának 14. és 138. lapján előadottakat.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Esküdtszéki tárgyalás elnapolása.

Bécsben egy esküdtszéki tárgyalás alkalmával nem régen megtörtént, hogy az esküdtek egyike egy tanu vallomása feletti tetszését hangos bravo kiáltással fejezte ki. A bíróság elnöke ezen esküdtet rögtön rendre utasitotta, és utóbbi még az nap a bizonyitó eljárás befejezése előtt, mikor az esküdtekhez intézendő kérdések még megállapitva, de sőt még javaslatba hozva sem voltak, egy napilapban nyilatkozatot tett közzé, illetve ezen ujság tudósitója előtt oda nyilatkozott, hogy a kérdéses tanu vallomásának hallatára azért kiáltott bravót, mert ezen tanu nyilt szivü őszintesége örömet okozott neki, és mert ezen tanu az egyedüli, ki elég bátor volt az igazat vallani.

Másnap a főmagánvádló képviselője inditványt tett a főtárgyalás elnapolása és az ügynek más esküdtszéki ülésszakra való elhalasztása iránt.

A napilapok közlései szerint főmagánvádló képviselője a tárgyalás elnapolására vonatkozó inditványát körülbelül következően okolta meg: N. esküdt nem vehet részt az esküdtek tanácskozásában és határozathozatalában, mert elfogult és a törvény értelmében mint biró csak elfogulatlan személy müködhetik. Az esküdt különösen azért neveztetik igy, mert minden egyes tárgyalásnál, minden egyes esetben, tehát a jelenlegiben is esküt tett, hogy minden kedvezést és személyes tekintetet és ellenszenvet félre fog tenni. A törvény szerint a vádlónak, a terheltnek vagy a magánfélnek kérelmére mellőzni kell azt a birót vagy jegyzőkönyvvezetőt, akire nézve valamelyik törvényes kizárási ok forog fen vagy akinek elfogulatlansága ellen alapos okot hoznak fel. Azon kijelentés után, melyet N. esküdt egy napilaphoz juttatott, ezen esküdtet visszautasitom, de ezzel együtt visszautasitom az egész esküdti padot. Azt lehetne ellenvetésül felhozni, hogy N. esküdt helyébe a pótesküdt léphetne, de a törvény szerint az esküdtszék tagjai és a pótesküdtek kötelesek az egész tárgyaláson megszakitás nélkül jelen lenni és csak amennyiben a főesküdtek egyike vagy másika ebben akadályozva lenne, lépnek helyökbe a pótesküdtek a sorshuzás sorrendjében. De nem léphet a pótesküdt a főesküdt helyébe akkor, ha utóbbi elfogultsága miatt kizáratott; ebben az esetben az esküdtszék nincs szabályszerüen alakitva és az ügy más ülésszakra halasztandó. De a dolognak még más oldala is van. Az esküdtek esküsznek, hogy a tárgyalás alatt álló ügyről határozatuk kimondásáig mással, mint esküdttársaikkal nem fognak értekezni. Esküdttárs csak az, aki esküjét megtartja; aki azt megszegi, nem esküdttárs és mivel N. esküdt több napon át a többi esküdttel értekezett és ezek ő vele, valamennyi esküdtnek efogulatlansága kétes s igy inditványozom, hogy N. esküdt a mai tárgyalásból kizárassék, az egész esküdtszéki pad elfogultnak, illetve nem teljesnek kimondassék és a tárgyalás elnapoltassék.

A bíróság a főtárgyalást elnapolta és az ügyet a legközelebbi ülésszakra utasitotta a következő indokolással: Az által, hogy N. esküdt a fent emlitett hirlapi nyilatkozatban foglalt kijelentését az illető ujság tudósitója előtt megtette, megsértette a bünvádi perrendtartás azon rendelkezését, mely szerint az esküdtnek a verdict hozataláig a tárgyalás alatt álló ügyről mással mint esküdtársaival értekezni nem szabad s igy teljes elfogulatlansága alapos kétely alá vonható. Az esküdtek határozatának érvényességéhez 12 teljesen elfogulatlan esküdt szükséges, és azon megnyugvás, hogy az esküdtek határozata igazságos lesz, N. esküdtnek fent jelzett cselekedete miatt többé fen nem áll, miből folyólag ezen esküdtnek a tanácskozásban és a határozathozatalban való részvétele alaki semmiségi okot képezne. A pótesküdt a jelen esetben be nem léphet, mivel a főesküdtek akadályozásának a törvényben elősorolt esetei az akadálynak physikai természetét feltételezik.

A napilapok tudósitásai szerint közölt ezen incidens és annak birói eldöntése oly érdekes és dramatikus lefolyásu, hogy joggal felvethetjük a kérdést, miképpen volna hasonló eset, a mi bünvádi perrendtartásunk szempontjából elbirálandó.

Ugy tudom, hogy az osztrák perrendtartás ezen esetről kifejezetten épp ugy nem intézkedik, mint a mi perrendtartásunk.

A BP. 349. §-a megállapitja az esküdtek által leteendő esküt és ha ezen eskünek szövegét összehasonlitjuk az 1897. évi XXXIII. tcz. 23. és következő §-ainak, valamint magának a BP. vonatkozó rendelkezéseivel, azon meglepő konklusióra jutunk, hogy sehol sem találunk intézkedést arra nézve, mi történjék, ha valamelyik esküdt a tárgyalás alatt álló ügyről a határozat kimondásáig mással, mint esküdttársaival értekezik. Az 1897. évi XXXIII. tcz. 26. §-a nem alkalmazható, mert az illető esküdt nem tagadta meg elnöki figyelmeztetés daczára valamely a törvényben meghatározott kötelességének *teljesitését*, hanem megszegte esküjét, mi nézetem szerint az esküdti kötelesség teljesitése megtagadásának nem minősithető. Az utóbb emlitett törvény 27. §-ában emlitett elnapolás sem vonatkozik a jelen esetre, igy tehát nem marad más hátra, mint a törvény ezen hiányát annak észszerü magyarázatával analogia utján kiegésziteni. A BP. 349. §-a értelmében az esküdtszék megalakulása után az elnök az esküdteket és a pótesküdteket a vádlott jelenlétében nyilvános ülésben semmiség terhe alatt megesketi, esetleg eskü helyett fogadásukat kiveszi.

Ha tehát a megesketés hiánya, az egész tárgyalás, az esküdtek határozatának és a bíróság itéletének semmiségét eredményezi, vajon nem kell-e egy esküjét nyilvánosan megszegő esküdtet ugy tekinteni, mint ha az esküt le sem tette volna? és vajon nem minősithető-e annak további részvétele a tárgyalásban és a verdict hozatalában joggal semmiségi oknak, habár ezt a BP. 427. §-a kifejezetten nem is emliti? és vajon nem tételezhető-e fel joggal, hogy egy ilyen esküdt, ki itéletét már előre megalkotta, nem-e fog legalább kisérletet tenni, hogy esküdttársait is hasonló irányban befolyásolja és megakadályozza azt, hogy az esküdtek mind a vádlott ellen, mind a mellette felhozott bizonyitékokat egyenlő gondossággal és pártatlan lelkiismeretességgel mérlegeljék, és vajon gondolható-e, hogy az igy præparált esküdtek meggyőződésök szerint igazságosan és a törvény értelmében határozzanak?

Azon további kérdés, vajon a fenforgó esetben a sorshuzás szerinti pótesküdt beléphet-e, nézetem szerint csak nemlegesen dönthető el, mert a BP. 348 §-a szerint az elnök csak azokat az esküdteket mentheti fel a szolgálat kötelessége alól, akik betegség miatt vagy más fontos okból kénytelenek távozni, ezek tehát ugyanazok a physikai okok, melyekre a bécsi bíróság elnapolási végzésében hivatkozott.

Mivel tehát a megalakitott esküdtszéktől elfogulatlan határozat nem várható, ezen ülésszak szolgálati lajstromából a törvényes számu esküdtek és pótesküdtek többé ki nem sorsolhatók, a főtárgyalás folytatása le nem küzdhető akadályba ütközik s igy az a BP. 336. §-ának 6. pontja értelmében elnapolandó.

Alláspontom ellen fel lehetne hozni azt, hogy ilyen semmiségi okot a törvény nem ismer, s a törvényben kizárt semmiségi panasz a BP. 432. illetve 434. §-ai értelmében visszautasitandó, de ezzel szemben ha el is tekintünk a felek kifogásolási jogától, mely kétségtelenül a törvényben meghatározott időhöz, formákhoz kötve van, nem szabad szem elől tévesztenünk azon legfőbb igazságszolgáltatási elvet,

hogy minden birónak elfogulatlannak kell lennie, és ezen elv legelső sorban a bíróságnak kötelességévé teszi megakadályozni azt, hogy akár egy elfogult biró, akár pedig elfogult esküdtek valamely ügy eldöntését befolyásolják.

Dr. Kux Adolf,
liptószentmiklósi ügyvéd.

A végrehajtási törvény 186. §-a.

A végrehajtási törvény 185. §-a szerint, ha a vevő az árverési feltételeknek a kitüzött időben eleget nem tett, a bánatpénz elvesztésén felül, mely az ujabb árverés után befolyandó vételárhoz csatoltatik s azzal együtt osztatik fel, az érdekelt felek bármelyikének kérelmére, a telekkönyvi hatóság ujabb árverést rendel.

A 186. §. szerint, ha az ujabb árverésen az ingatlan a korábbi vételárnál magasabb árért adatnék el: a többlet a korábbi vevőt nem illeti.

Ellenben, ha az ingatlan olcsóbb áron adatnék el: a korábbi vevő megtériteni köteles azon különbözetet, mely a későbbi és korábbi vételár között fenforog; ebbe azonban az elveszett bánatpénz beszámittatik.

Husz évnél hosszabb idő óta van érvényben a végrehajtási törvény, de annak és a 186. §-nak látszólag világos szövegezése daczára, a valóságban lényegesen eltérő, egymással homlokegyenest ellenkező felfogások vannak ezen 186. §-nak a gyakorlatban miként való alkalmazására nézve, s minthogy a kir. Curiának erre vonatkozó állandó gyakorlata nem ismeretes, ezen körülmény adott okot az alábbi esetnek és az arra vonatkozott I-ső és II-od birósági határozatoknak közlésére.

Az eset a következő: A kolozsvári kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság F. A. végrehajtatónak F. K.-né elleni végrehajtási ügyében a kolozsvári 4001. számu telekjegyzőkönyvben foglalt házastelekre az árverést kitüzvén, az 1898 szeptember 14-ikén megtartott árverésen az ingatlant 72,000 K vételárban Cs. M. vette meg.

Cs. M. árverési vevő a 6600 K bánatpénzen kivül időközökben még 6614 K vételár részletet és igy együtt 13,214 K-t fizetett le, de a hátralevő vételárt nem fizetvén be, a végrehajtást szenvedő és egyik jelzálogos hitelező kérésére vevő Cs. M. ellen visszárverés rendeltetett el 1900 év. január 22-ére, mely visszárverés alkalmával az ingatlan csak 48,000 K vételárban kelt el.

A visszárverés megtartása után Cs. M. visszárverés alatt álló első vevőnek egy pár személyes hitelezője ingósági végrehajtást foganatositott Cs. M. ellen és ezen alkalommal ezen személyes hitelezők javára rendelvényileg letiltatott Cs. M.-nak saját vagyonaként az utóbbi által a visszárverés megtartását megelőzőleg vételár részletekül befizetett azon összeg, amely a 6600 K bánatpénzen felüli többletet képezett.

Az eredeti végrehajtást szenvedő F. K.-né kérésére Cs. M. első vevő ellen a vételár különbözetért biztositási végrehajtás rendeltetett el és a megtéritendő különbözet végleges megállapitása végett a telekkönyvi hatóság a 186. §. értelmében tárgyalást tüzött ki.

Ezen tárgyaláson az eredeti végrehajtást szenvedő F. K.-né jelzálogos hitelezői azt kérték, hogy a Cs. M. által megtéritendő különbözet összegének meghatározásánál Cs. M. javára nemcsak a 6600 K elveszett bánatpénz tudassék be, hanem tudassék be még azon 6614 K összeg is, amelyet Cs. M. mint vevő a visszárverés megtartása előtt vételár részletekül több részletben befizetett; mig ezzel szemben Cs. M. visszárverés alatt álló előző vevő és ennek a fenti letiltást foganatositó személyes hitelezője azt adták elő, hogy az 1881: LX. tcz. 186. §-ának második bekezdése szerint a vételárkülönbözetbe hivatalból csakis a bánatpénz számitandó be, a többi különbözet erejéig a telekkönyvi hatóság jogositva van ugyan végrehajtást elrendelni, de csak az érdekelt fél kérelmére, mely különbözet azután a végrehajtás foganatositása utján, az első vevő vagyonából fedezendő.

Szerintük tehát mindaddig, mig a bánatpénzen felül befizetett vételárrészlet a különbözet javára végrehajtásilag nincsen lefoglalva, az az első vevő saját vagyonát képezi, melyre ha az első vevőnek személyes hitelezője a letiltást megelőzőleg végrehajtási zálogjogot szerzett, ez az előző letiltás a differentiáért utólag foganatositott végrehajtást a kielégitésnél megelőzi. Minthogy pedig a jelen esetben a mezőgazdasági bank és takarékpénztár, mint Cs. M.-nek személyes hitelezője, a 6600 K bánatpénzen felüli befizetett vételárrészleteket már 1900. év február 8-án lefoglalta, holott a biztositási végrehajtás a vételárkülönbözet erejéig csak 1900. év február 10-én foganatosittatott, ennélfogva a hivatalból való beszámitásnak helye nem lévén, a vételárrészletek csak annyiban fordithatók a különbözet apasztására, amennyiben a korábbi foglalások kielégitése után abból még valami fenmarad, miért is azt kérték, hogy a Cs. M. által befizetett 13,214 K összegből a differentia apasztására csakis a 6600 K bánatpénz számittassék be, mig az azonfelül levő 6614 K Cs. M.-nek saját vagyonát képezvén, ne számittassék be a különbözet apasztására, hanem az illesse a mezőgazdasági bank és takarékpénztárt, mint aki Cs. M.-nek személyes hitelezője, és ezen minőségben előzőleg lefoglalta ezen bánatpénzen felüli többletet. Azaz az eladott ingatlan jelzálogos hitelezői azt kérték, hogy az első és második árverési vételárnak 24,000 K-t kitevő különbözetébe a Cs. M. által befizetett 13,214 K tudassék be, ennélfogva Cs. M.-nek még fizetetlen különbözeti tartozása csak 10,786 K-ban állapittassék meg, mig Cs. M.-nek személyes hitelezői azt kérték, hogy a 14,000 K különbözetbe csakis a Cs. M. által befizetett 6600 K bánatpénz számittassék be és igy a Cs. M. által még megtéritendő különbözet 17,400 K-ban állapittassék meg és igy a Cs. M. által már befizetett 6614 K többlet csak akkor tekintessék ingatlan kielégitési alapnak a differentia apasztására, ha az ingatlan végrehajtási tömeg javára az 1881: LX. tcz. 186. §-ának harmadik bekezdésében előirt tárgyalás utján hozandó határozat alapján kielégitési végrehajtás utján — a megelőző hitelezők által már foganatositott végrehajtások sérelme nélkül — le lesz foglalva. Az érdekelteknek jegyzőkönyvi tárgyalás során történt fenti meghallgatása után hozta meg a telekkönyvi hatóság a jelen szám mellékletén 627. sz. a. közölt végzést.

Minthogy az ujabbi időkben, a nehéz pénzviszonyok miatt, szaporodnak azon esetek, hogy az első vevő nem képes a feltételeknek eleget tenni és a visszárverésen kisebb vételár éretik el, de a bánatpénzen felül már több lett befizetve az első vevő által, s jelen esetben a kir. Curia álláspontját megtudni nem lehetett, az eset közlésével felkérem az ahhoz értőket és érdeklődőket jogi felfogásuk és véleményük szives közlésére. Közli: *Dr. Szentkirályi Gyula*,
kolozsvári kir. tvszéki telekkönyvi egyes biró.

Különfélék.

— **Egy üveg pálinka ellopásáért hat havi börtön.** Állandó rovatunk e héten sem szünetel. A Curia a lapunk jelen számának mellékletén 620. sz. a. közölt esetben a kir. tábla felmentő itéletének megváltoztatásával egy embert, a Btk. 336. §. 3. pontjába ütköző lopás miatt hat havi börtönre itélt azért, mert a sértett üzleti helyiségének ablakait bezuzva kezével az üzletből 3 K 40 f. értékü pálinkát jogtalan eltulajdonitási szándékból elvett.

A kir. itélő tábla felmentette vádlottat, mert a cselekmény elkövetésekor tanusitott magaviseletéből és abból a tényből, hogy a vádlott cselekményét megelőzőleg félliter pálinkát megivott, okszerüleg azt következtette, hogy a vádlott cselekményét ittas, tehát öntudatlan állapotban követte el.

A kir. Curia ezt a következtetést nem fogadta el, hanem ugy találta, hogy a tettes a félliter pálinkától nem lehetett a beszámitást kizáró fokban ittas állapotban.

Eltekintve attól, hogy minden józan következtetés oda visz, hogy félliter pálinka a legtöbb embert levesz a lábáról, a kir. itélő tábla örülhetett, hogy módot talált arra, hogy vádlottat az őt okvetlenül fenyegető 6 havi börtön büntetés alól kimentse; mig legfőbb birósságunk bölcsesége ugy látszik mindenképpen azon volt, hogy a vádlott valahogy meg ne menekülhessen a hat havi börtöntől, még akkor sem, ha az a büntetés a cselekménynyel és az okozott kárral összemérhetetlen aránytalanságban van.

Hogy a két felfogás közül melyik a helyesebb és igazságosabb, azt nem kell külön fejtegetnünk.

— **Jogositva van-e az ügyvédi kamara az 1887: XXVIII. tcz. 45. §-ának c) pontja alapján kimondott felfüggesztést mellőzni?** *A székesfehérvári ügyvédi kamara fegyelmi bírósága* S. ügyvédet az 1887: XXVIII. tcz. 45. §-ának *c)* pontja alapján és rendelkezése folytán az ügyvédség gyakorlatától felfüggesztette. Ezt a rendelkezést a kir. Curia 1903. évi márczius 28-án 492. sz. a. hozott végzésével helybenhagyta.

A kamara fegyelmi bírósága 1903 április 29-ikén előbbi határozatával ellentétben a következő határozatot hozta: A fegyelmi bíróság, tekintettel arra, hogy a 22/II. 1903 sz. alatt iktatott igazoló nyilatkozatból azon meggyőződésre jutott, hogy oly sulyos fegyelmi vétség jelenségei nem látszanak fenforogni, melyek a felfüggesztés további fentartását és igy annak közzétételét indokolnák: a 122/II. 1902. sz. a. elrendelt felfüggesztést az 1887: XXVIII. tcz. 4-ik pontja alapján megszünteti s egyidejüleg a 82/II. 1903. sz. a. elrendelt közzétételt mellőzi.

A kir. Curia: Az elsőfoku fegyelmi biróságnak a kamara ügyésze részéről felebbezéssel megtámadott végzése megváltoztatik, az ügyvédség gyakorlásától való felfüggesztése megszüntetésének helye nem találtatik és az elsőfoku fegyelmi bíróság a m. kir. Curia 1903. évi márczius 28-iki 492/1902. számu határozatának foganatositására utasittatik. *Indokok:* A m. kir. Curia kisebb fegyelmi tanácsa, mint II. foku fegyelmi bíróság 1903. évi márczius hó 28-án 492/903. szám alatt hozott határozatával helybenhagyván az ügyvédi kamara fegyelmi birósságának 1902. évi augusztus 18-ikán 122/1902. szám alatt a S. ügyvédnek az ügyvédség gyakorlatától való felfüggesztését kimondó végzését, a kamara fegyelmi birósága nincs jogositva arra, hogy a felfüggesztést kimondó jogérvényes határozat foganatositására vonatkozólag az 1874: XXXIV. tcz. 104. §-ában parancsolólag előirt intézkedések megtételét a felfüggesztési ok fenforgásának ideje alatt mellőzhesse, minélfogva végzése meg volt változtatandó. (1903. évi augusztus 12-én 452. sz. a.)

— **A kir. Curiához** augusztus 31-ig 17,161 ügy érkezett be. A mult évről maradt hátralékkal együtt 23,587 volt elintézendő, 13,511 intéztetett el, 10,076 maradt hátralékban. A mult év megfelelő szakához képest 183-mal több érkezett be, 1386-tal több volt elintézendő, 138-czal kevesebb intéztetett el és a hátralék 1524-gyel szaporodott.

— **A Hármaskönyvhöz, majd a Törvénytárhoz csatolva volt régi jogszabályok.** Dig. 50., 17. De diversis regulis juris antiqui. Közli *dr. Vécsey Tamás*. A munka első része a Digesták «De diversis regulis juris antiqui» czimének, mint a Hármaskönyv és a Corpus juris Hungarici egykori toldalékának latin szövegét tartalmazza, minden egyes töredékhez a tudós szerzőnek velős kommentárjával. A második részben érdekesen irja le szerző, hogy miképp kerültek a «diversæ regulæ juris antiqui» a Corpus juris Hungarici toldalékai közé s mi volt az oka annak, hogy a toldalékok a Törvénytár 1846-iki kiadásából kihagyattak. Az ugy tárgyánál, mint feldolgozásánál fogva igen érdekes füzet, mely hazai jogforrásaink történetéhez számos becses adalékot szolgáltat, mint a Római jogi seminárium könyvtárának harmadik kiadványa jelent meg. Ára 2 K.

— **A gyermekvédelem körébe** vágó mü jelent meg az utóbbi hetekben dr. Turcsányi Imre és dr. Engel Zsigmond társszerzőktől. Az egyik «Az elhagyott gyermekek sorsa Angliában és Olaszországban» czimmel két önálló részben ismerteti az angol és az olasz lelenczügyet. Az angol és az olasz gyermekvédelmi viszonyoknak már e puszta egymás mellé állitása azért is tanulságos, mert Anglia és Olaszország a gyermekvédelemre vonatkozólag két sokban ellentétes irányzatnak tipikus képviselői. Az angol és olasz viszonyok elütő voltának külső feltüntetése kedveért szerzők más rendszerben tárgyalják az angol és más rendszerben az olasz gyermekvédelmi viszonyokat. Angliára vonatkozólag először a házasságon kivül született gyermekek sorsát ismertetik és a róluk való gondoskodás hiányos voltát elviselhetőnek azért tartják, mert Angliában a házasságon kivül született gyermekek száma aránylag csekély. Majd a gyermeksegélyezés öt módját ismertetik. A következő fejezet az erkölcsileg elhagyott gyermekekről szól s végül a negyedik fejezetben a szerzők azon nagyszabásu társadalmi tevékenységet ismertetik, mely az angol gyermekvédelem sikerességét nem kisebb mértékben biztositja, mint a közigazgatás. Az olasz lelenczügy ismertetésénél a szerzők előbb a kérdésre vonatkozó jogforrásokat s ezekkel összefüggésben a reformtörekvéseket tárgyalják, azután a lelenczügy jelenlegi állását, igy a forgóládák kiküszöbölésének hatásait stb. ismertetik, a harmadik fejezetben az olasz lelenczügy statisztikáját adják s végül egy 1898. évi törvénytervezetet ismertetnek.

E tanulmányukban a szerzők tulajdonképpen még nem értékesitik a gondosan összegyüjtött anyagot, itt csak az angol és olasz viszonyok objectiv leirását törekszenek nyujtani, a tanulságok levonása a kilátásba helyezett nagyszabásu munkától várható, melynek csak kis részét fogja ezen önállóan megjelent tanulmány képezni. Addig is mintegy izleltető gyanánt a gyermekvédelem legáltalánosabb tanaiból nyujtanak egyet-mást szerzők a másik kisebb terjedelmü tanulmányukban, mely «Szocziologiai jegyzetek a gyermekvédelem néhány kérdéséhez» czimet viseli s amelylyel szerzők saját szavaik szerint néhány ujabb szocziologiai elvnek specziális kérdésre való alkalmazását kisérlik meg. Az egész tanulmányon azon törekvés vonul végig, hogy a gyermekvédelmi intézkedéseket keletkezésükben, fejlődésükben és változataikban egyaránt a czélszerüségi belátásra vezessék vissza. A két könyv a kérdés széles alapokon nyugvó tanulmányozásáról tesz bizonyságot és feljogosit arra, hogy az előkészületben levő munka megjelenése elé érdeklődéssel nézzünk.

— **Magyar perbeszédek** czim alatt *Zöldi Márton* vád- és védbeszédek gyüjteményét kezdeményezte. A most megjelent kötet tartalmazza Kozma Sándornak és Daróczy Eleknek egy-egy vádbeszédét, Polónyi Géza, Visontai Soma, Vázsonyi Vilmos, Vaisz Sándor és Kelemen Samu egy-egy, Friedmann Bernát két védőbeszédét és két vádlottnak: Tomics Jásának és Mezőfi Vilmosnak saját ügyükben tartott beszédeit. A gyüjtemény megindításának eszméjét helyeseljük és a hézagpótló vállalatot szivesen üdvözöljük. A 370 oldalra terjedő kötet ára 3 K 60 f. (Politzer Zs. és fia kiadása.)

— **A budapesti ügyvédi kamara ügyészének** figyelmét ez uton hivja fel egy olvasónk arra az előfizetési hirdetésre, melyet a *Magyar Közérdek* czimü heti lap tesz közzé s melyben a lap tudakozó osztályáról szóról-szóra a következőket irja:

«A tudakozó osztály lapunk minden előfizetőjének, de különösen a gazdálkodó kereskedő, vállalkozó és iparüző közönségnek áll rendelkezésére s nemcsak kimeritő felvilágositással, utmutatással, esetleg pedig *(jogtanácsosunk révén) jogi tanácscsal* szolgál minden vasutkereskedelmi, szállitmányozási, tarifa- és vámügyekben, de a közönség még nagyobb kényelmére *ezek teljes lebonyolitását is elvállalja*».

— **Biztositó vállalatok biztositéka.** A magyar kereskedelmi törvény ugy intézkedik, hogy külföldi biztositótársaságok itteni üzletük megkezdésekor minden ágazat után felek *200,000 K-t* kötelesek letenni. Ujabb időben némely külföldi biztositótársaságok a törvény által megkivánt óvadékot *le nem teszik*, hanem azt csak «*kimutatják*» olyképpen, hogy egy banktól egy levelet produkálnak, amelyben az igazoltatik, hogy az intézetnek a banknál 200,000 K «értéke» van. Ezért a levélért azután a kérdéses biztositó-intézet évi bért fizet a banknak s ezen levél alapján a czéget be is jegyzik. A Biztositási és Közgazdasági lapok felvetik azt a kérdést, hogy ugy értelmezhető-e a törvény követelménye, hogy az ily óvadéklevél elegendő, avagy pedig minő módon kell a biztositékot letenni?

— **Felsőbirósgi értesitő** czim alatt Adorján Dezső és Marton Lipót hetenként megjelenő szakközlönyt adnak ki, melyben közlik a kir. Curia és a budapesti tábla kitüzéseit és elintézéseit. Előfizetési ár egész évre 16 K, ¼ évre 4 K.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Elbocsátási okok.** Egy osztrák iparbirósági itélet kimondotta, hogy a munkaadó, alkalmazottjának elbocsátása alkalmával, a munkaviszony felbontásának okait nem tartozik megmondani s panasz esetén a bíróság előtt olyan okokra is hivatkozhatik, melyeket az elbocsátás alkalmával fel nem emlitett, hozzáteszi mindazonáltal, hogy az elbocsátás és a felhozott indokok között összefüggésnek kell lennie; olyan okokra, melyek már jóval korábban ismeretesek voltak, nem történhetik hivatkozás.

Ugyancsak az elbocsátási ok tárgyilagosságának kérdéséről van szó az alábbi itéletben is. A kötött irásbeli szerződés értelmében a munkaadó jogositva volt accord-munkását az accord-munka tartama alatt elbocsátani, az esetben, ha a teljesitett munkával nem lenne megelégedve. Az e miatt elbocsátott munkás munkaadója ellen panaszt emelt s tagadva az emlitett elbocsátási ügy tárgyi fenforgását, az accord-munkabér hátralevő részének megitélését kérte. Az iparbiróság a panaszt elutasitotta, mivel panaszlott munkaadó azt állitja, hogy a teljesitett munkával nem volt megelégedve, az accord-munka befejezése előtt való azonnali elbocsátás jogos volt.

Panaszos felebbezését a tartományi törvényszék elutasitotta, mindazonáltal nem az emlitett indokolás alapján, hanem azért, mivel az esetben, ha a szerződésben kiköttetett, hogy a munkás az esetre, ha az általa teljesitett munkával a munkaadó meg nincsen elégedve, felmondás nélkül azonnal elbocsátható, az elbocsátásnak csak akkor van helye, ha a munkaadó meg nem elégedettsége tárgyilag indokolt.

— **Jogérvényesnek tekintendő azon megállapodás, hogy a felmondási idő egyszersmindenkorra ki van zárva.** Felperes 1901-ben mint asztalossegéd napibér mellett volt alkalmazva, innen azonban távozott, mig 1902-ben 30 márka hetibér mellett ugyanoda anyagrendezőnek szerződött. A czég 1903-ban csődbe jutott és a csődbejutás napján a tömeggondnok felperest elbocsátotta. Felperes azon véleményben van, hogy őt törvény szerint hat heti felmondási idő illeti meg és legalább 15 napra kéri bérének kiutalványozását, mert ő addig más foglalkozást nem kapott. A panaszt a berlini iparbiróság elutasitotta.

Indokok: Felperes a czégnél 1901-ben történt első alkalmazása idejében aláirásával elismerte, hogy a törvényes felmondási idő kizárásával a munkaviszony bármikor felbontható és hogy ezen megegyezés a felek között később, még évek multán kötendő munkaszerződésekre is érvényes. Ilyen megegyezés jogérvényes, a törvény sehol sem tiltja a jövőre vonatkozólag ily megegyezés létesitését és egyébként sem lehet ebben a jó erkölcsökbe ütköző eljárást találni. Továbbá hasonló, jövőre szóló megegyezések foglaltatnak a mostanában egyre szaporodó tarifaszerződésekben. A felek ily megegyezése után az ujabb munkaviszonyra nézve sincsen felmondási idő és pedig tekintet nélkül az állás minőségére és a felperes fizetésére, mivel a kifogás általánosságban van tartva. Csak akkor lenne érvénytelen a felek eltérő megegyezése, ha a törvényben a legkisebb felmondási idő meg lenne állapitva, mint pl. a naptár szerinti egy hónap a müvezetőknél és egyéb fontosabb teendőkkel megbizott alkalmazottaknál. (Ipartörvény 133. *a)* §-a.) Jelen esetben azonban a bíróság felperest foglalkozására való tekintettel sem müvezetőnek, sem kereskedősegédnek nem tekinthette. Minthogy felperes ezek szerint egyszerü iparossegéd volt és mivel az iparossegédekre nézve a törvény nem állapitja meg a felmondási idő minimumát, a munkaviszony a létrejött egyezséghez képest bármikor felbontható volt.

— **A franczia főtörvényszékek** létszámában a költségvetési törvény keretén belül fontos változásokat vittek keresztül, amennyiben a jogi forgalomnak mindinkább a párisi cour d'appel területén való összpontosulása következtében annak tiz kamarája közül kettőt megosztottak, ugy, hogy ezentul a párisi főtörvényszéknél tizenkét tanács fog müködni, ellenben az ageni, besançoni, dijoni, grenoblei és poitiersi másodfoku biróságoknál összevéve, az eszközölt jelentékeny redukczió következtében mindössze tiz; a párisinál a megfelelő számu tanácselnökön felül 73, a felsorolt vidékieknél 11—11 tanácsos fog müködni, procureur général pedig minden egyes főtörvényszéknél egy-egy, de a párisinak azonkivül még 12 helyettese, mig a vidékieknek csak egy-egy substitut-ja van.

— **A safe-deposit** igénybevételére vonatkozó szerződés nem letéti, hanem kibérlési szerződés, a betett értéktárgyak a bérlő birtokában maradnak, s igy a bérbeadó tartozásáért le nem foglalhatók. *(Párisi főtörvényszék.)*

— **Lyon-Cacu és Renault** párisi tanárok hirneves kereskedelmi jogi kézikönyvének (Traité de droit commercial) uj kiadásából megjelent a 8., a csődjogot tárgyazó kötet.

— **Belgium az üzemi balesetek kártalanitásáról** legutóbb törvényt alkotott. E törvény szerint minden üzemi baleset, mely legalább öt munkást foglalkoztató ipari és legalább három munkással dolgozó mezőgazdasági üzemben előfordul, feltétlenül kártalanitandó, kivéve, ha a baleset szándékosan idéztetett elő. A munkásokkal egyenlő tekintet alá esnek az illető üzemek azon alkalmazottai, kiknek évi keresete 2400 fr-nál nem több. A foglalkozásbeli betegségek, mint a bélférgesség a bányamunkásoknál vagy a csontszú a gyufagyári munkásoknál, nem tekintetnek baleseteknek. A kisiparban foglalkoztatott munkások a biztositásból ki vannak zárva. Teljes időleges keresetképtelenség esetén a sérültnek a baleset utáni 8-ik naptól számitva átlagos bérének 50%-át kitevő napi kártalanitásra van igénye. Ha a keresetképtelenség nem teljes, a kártalanitási összeg egyenlő annak a bérkülönbözeti összegnek 50%-ával, mely a munkás korábbi és azon keresete között van, melyet teljes felépüléséig szerezni képes. Ha a munkaképtelenség tartós, a kártalanitás évi járadékban történik, mely három évi élvezés után élethossziglani és megváltozhatatlan lesz. Halál esetében 50 fr. temetkezési költség fizettetik, továbbá az özvegy az elhalt bérének 20%-át, az egyetlen vagy a teljesen árva gyermek 15 éves életkorig a bér 15%-át és minden más gyermek, ellátásra szorult fölmenő ágbeli rokon és testvér annak 10%-át, olyformán azonban, hogy a járadékok együttvéve az elhalt bérének 40%-át meg nem haladhatják. A kártalanitásra a munkaadó köteles, kinek szabadságában áll alkalmazottait biztositani. Hogy a kártalanitás tőkeszegény és nem biztositott munkaadók részéről is biztositva legyen, a törvény kimondja, hogy az állami biztositó és takarékpénztár a járadékokat a törvény rendes utján való kártérítési jog fentartása mellett a nem biztositó üzemek munkásainak is kifizeti. A törvény részben javitja a munkások helyzetét, amennyiben kártalanitáshoz juttatja őket olyan baleseteknél is, melyek saját hibájukból vagy ismeretlen okokból állottak elő, másfelől azonban a munkásoknak nem nyujt semmit olyan baleseteknél, melyek nyolcz napnál rövidebb ideig tartó keresetképtelenséget okoztak s melyekért annak előtte kártalanitási igényt lehetett támasztani. A munkaadóknak pedig azt a nagy előnyt nyujtja a törvény, hogy a munkabér 3 vagy 4%-ából álló biztositási dijakkal minden baleset utáni szavatosságtól mentesithetik magukat.

— **Nemzetközi jogászkongresszus.** A St.-Louisban 1904. évben tartandó kiállitás alkalmából nemzetközi jogászkongresszust terveznek.

A mellékleten közöljük a budapesti kir. tudomány-egyetem jog- és államtudományi karának 1903—1904. évi tanrendjét.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 38. SZ. Budapest, 1903 szeptember 18.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik sz.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Esküdtbiróság és hivatalnokbiráink. *Dr. Finkey Ferencz* sárospataki jogtanártól. — Megjegyzések a magyar polgári törvénykönyv tervezetének a dologi jogokat tárgyazó részéhez. *Huf József* soproni ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Az elismerés mint kötelmi jogalap. *Dr. Gaár Vilmos* budapesti törvényszéki birótól. — Mire kell a bíróságnak feloldó határozat hozatalánál ügyelni? *Dr. Toldy Géza* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Esküdtbiróság és hivatalnokbiráink.

Dr. Kármán Elemér ur a *Jogt. Közl.* f. évi 34. számában «egynehány gyakorlati megjegyzést» tett az esküdtbíróságok három éves müködéséről irt igénytelen czikksorozatomra. (*Jogt. Közl.* f. é. 11—14. sz.)

Czikkiró elvi ellensége lévén az esküdtszéknek, az én czikkeimmel, illetőleg «elméleti megállapitásaimmal», melyekből világosan kitünik, hogy én pedig elvi barátja vagyok az esküdtszéknek, természetesen nincs megelégedve s azok helytelenségét igyekszik kimutatni. Részemről csak köszönettel vettem volna, ha czikkiró «gyakorlati» érveivel meggyőzött volna az én «elméleti» levezetéseim, illetőleg álláspontom tarthatatlansága felől, azonban az ő összes fejtegetései csak megerősitettek az esküdtszék *mellett* elfoglalt elvi álláspontomban és abban a szintén csak «elméleti», de sajnos, tapasztalatok után keletkezett és azokra épitett véleményemben, hogy hivatalnokbiráink és ügyészeink még mindig féltékenyek az esküdtszékre, nem képesek leküzdeni ellenszenvüket, hogy ne mondjam, lenézésüket az esküdtszék iránt, s a helyett, hogy a törvényhozás akaratába beletörődve, igyekeznének az esküdtbiráskodást tökéletesiteni, még mindig az ő hatalmi csorbitásukon keseregnek s folyton azt hánytorgatják (magam hallottam egy nyugalmazott birótól), hogy mennyivel «gyorsabban», mennyivel jobban itéltek ők, hogy szabták ki a 8—10—15 évi fegyházat, egy délelőtt 30—40 esztendőt kiszabtak, mig ma késő estére tudnak nagy kinnal egy évi börtönt kiszoritani. Mint czikkiró is keserüen mondja: «oly cselekményekért, melyekért apáink korában nagy fegyházbüntetést szabott a szakbiróság, ma ugyanaz a szakbiróság alig pár évi börtönnel sujtja a vádlottat».

Nem akarok a czikkiróval polemizálni; én tisztelem az ő meggyőződését és buzgalmát, melylyel birói gyakorlatunk némely hibáira és hiányaira reá akart mutatni, de engedje meg, hogy én is meggyőződésből szóljak egy pár szót ama «szerencsétlen» és «hasznavehetetlen» intézmény védelmére. Igaz, hogy czikkiró dolgozata bevezetésében kijelenti, hogy «nem esküdtszékellenes megjegyzéseket» akar tenni, de sajnos, mindenik megjegyzésének a conclusiója csak az: minden hibának oka az esküdtszék; azelőtt minden jól volt, az esküdtbiráskodás óta semmi sincs jól.

Én sem akarok védbeszédet irni az esküdtszék mellett, de mint az esküdtszék legigénytelenebb hive, nem hagyhatom rajta száradni a Deák Ferencz és Kossuth Lajos által oly nagynak tartott intézményen a «szerencsétlen» és «hasznavehetetlen» jelzőket, melyekkel czikkiró illette az esküdtszéket s nem hagyhatom megjegyzés nélkül amaz odavetett állitását, hogy «a külföldi szakemberek 90%-a már belátta ez intézmény hasznavehetetlenségét akkor, mikor mi azt nagy gaudiummal befogadtuk».

Hogy emberi intézmény nem lehet tökéletes, hiba nélküli, ebben azt hiszem valamennyien egyetértünk. Képtelenség volna tehát azt állitani, hogy az esküdtszéknek nincsenek hibái, árnyoldalai. Magam is rámutattam a Kármán ur által kritizált czikkemben is kivált a franczia rendszer több nagy hibájára. (L. bővebben: Büntető Eljárási tankönyvem II. kiadás 66. és 386. ll.) Ugyde hiba nélküli, tökéletes intézmény a hivatalnokbiróság rendszere? Mi az oka annak, hogy Anglia sok évszázad óta, a nagy franczia forradalom óta pedig nemcsak Európának, de a müvelt világnak csaknem minden állama a legsulyosabb büntettek feletti itélkezést nem bizza tisztán hivatalnok birákra, hanem a társadalom független elemeinek a hozzájárulását kéri ki az elitéléshez? Ha oly tökéletlen, hasznavehetetlen lenne az esküdtbiróság s ha oly kifogástalan, mintaszerü a hivatalnoki biróság, a *practikus* angol és amerikai, meg a többi, bizonyára elég müvelt nyugateurópai állam aligha türné meg az esküdtszéket, hanem visszatérne a jobbhoz, a tisztán hivatalnokbirósághoz.

Csakhogy éppen az az el nem vitatható tény, hogy az esküdtbiráskodást seholsem akarják eltörülni a törvényhozások, sőt inkább az még mindig hódit. A BP. miniszteri indokolása (különösen a 60—62. l.) a legmeggyőzőbben mutatja ki e tényt.

Kiváncsi volnék a külföldi szakemberek névsorára, amelyet Kármán, ugy látszik, összeállitott, amelynek 90%-a az esküdtbiróságot hasznavehetetlennek tartja. Csak azt engedje meg, hogy a névsorból kizárhassam a hivatalnoki birákat. Igenis, hallunk olykor külföldről, illetőleg a mi külföldünkről, Németországból áramlatokat az esküdtbiróság ellen, de kiktől jönnek ezek az áramlatok? A megcsontosodott bürokratáktól, legnagyobbrészt a hivatalnokbiráktól, akik pedig érdekelt felek lévén, (mert az ő jogkörük csorbitásának tekintik az esküdtek szereplését), alig tekinthetők elfogulatlanoknak.

Éppen e pillanatban kapom a *Jogtudományi Közlöny* 36-ik számát.

Átfutom s ime a nem keresett, de véletlenül elém tolakodott mindennapos példa. A budapesti kir. büntető-törvényszék hat havi börtönre itél egy szegény embert, mert a closetből egy 25 fillér értékü vascsövet ellopott. A törvényszék elismeri, hogy a tettes «nyomasztó inségből» követte el a tettet, hogy a lopott tárgy árából éhségét csillapitsa, de azért csak kiszabja a 6 havi börtönt, mert nincs igazolva, hogy a tettes éppen «az éhhalál elkerülése végett» követte volna el a tettet! Amely biróság chablonszerüleg, (hiszen az eset az *állandó* rovatból van), ily szivtelen itéletet tud hozni, amely biróság nem néz és nem lát egyebet, mint a törvény betüjét, amely biróság nem tud lépést tartani a társadalom felfogásával: az ne arrogálja magának az itélkezés monopoliumát, az ne akarjon mindenható lenni.

Éppen az teremtette meg az esküdtszéket, hogy a hivatalnok-, *törvénytudó* biró a folytonos törvényalkalmazás, a chablonos itélkezés folytán érzéketlen lett az élet, a társadalmi és egyéni bajok és szenvedések iránt. A hatalom monopolizálása a tulzásokra vezet, ez történt és történik rend-

szerint a bürokrata bíróságnál is. Amint a XVIII. században engedte magát a tortura vak eszközévé tenni, amint ezrével szabta ki a halálbüntetéseket, ugy ma is — mint a fenti példa is mutatja — a szakbíróság a legtöbb esetben inhumanus, tulszigoru itéletért megnyugtatja lelkiismeretét a törvény rideg betüjével.

Ezt a bürokratizmust, a birói mindenhatóságot, a rideg betüimádást teszi lehetetlenné, vagy legalább lokalizálja az esküdtszék, ezért lelkesedtek érte — eltekintve ezuttal igazságszolgáltatási előnyeitől — a szabadelvü férfiak és a szabadelvü korszakok, ezért mondja róla a miniszteri Indokolás: «A jogtörténet nem ismer intézményt, mely oly kevés idő alatt annyi országot hóditott volna meg; az intézmények jó vagy rossz volta felett a tapasztalás dönt». (62. l.)

Jól tudom, hogy Kármán Elemér ur mindezekre azt fogja mondani: ezek csak elméleti okoskodások, iskolabölcseség, szobatudóskodás az egész. Nemcsak tőle, de igen-igen sok hivatalnokbirótól hallottam már ezt. Jól van. Készséggel beismerem, hogy birói gyakorlatom nincs s igy csak mint elméleti ember szólok a dologhoz. De kérdés, hogy egy intézmény, egy igazságügyi gépezet értékét, hasznavehetőségét csak az itélheti-e meg, aki maga is része, kereke a gépezetnek, vagy az is, aki kivül állva a gépezeten, annak minden irányu müködését részrehajlatlanul szemlélheti?

A világért sem akarom én kicsinyelni vagy kevesbiteni a gyakorlati jogászok véleményét, de vindicálom az elméleti embereknek azt a jogot, hogy ők is megitélhessék valamely intézmény lényegét, jelentőségét és gyakorlati hasznát, értékét. Engedje meg tehát a czikkiró, hogy — habár megbizás nélkül — de az esküdtszék igen sok őszinte hive nevében tiltakozzam a «szerencsétlen» és «hasznavehetetlen» epithetonok ellen, melyekkel az esküdtszéket bevezetésül (bocsánat a kifejezésért) oldalbaütni méltóztatott s hogy kétségbevonjam amaz állitását is, hogy a külföldi szakemberek 90%-a elitélné az esküdtszéket. Nem mondom, hogy a magyar (s talán a német) hivatalnokbirák 90%-a nem igy gondolkozik, de hát szerencsére, a törvényhozók mások véleményét is figyelembe veszik.

Részemről csak őszinte sajnálatomnak vagyok kénytelen kifejezést adni a fölött, hogy fiatalabb birói nemzedékünk sem képes emancipálni magát a régiek által hirdetett jury-ellenes jelszavak hatása alól s inkább hajlik a reactióval rokon bürokratizmus, mint a szabadelvü s demokratikus intézmények felé.

Ezek után röviden megfelelhetek Kármán Elemér ur «gyakorlati megjegyzéseire». Igaz, hogy gyakorlati ismereteim fogyatékossága miatt előre érzem, hogy e részben hátrányban vagyok vele szemben, de megfigyeléseim alapján, melyeket részint mint az esküdtbirósági főtárgyalások hallgatója (ugy itthon, mint külföldön), részint mint esküdt szereztem, megpróbálom az én «rózsaszinü» elméleti megállapitásaim felől a Kármán ur által reájuk bocsátott felhőt, illetőleg árnyékot kissé eloszlatni.

Első tévedésem Kármán szerint az az állitásom, hogy az uj büntető perrendtartási törvények az esküdtbíróságot *rendes* bírósággá tették. Szerinte ez nem igaz, mert számadatok szerint az esküdtbíróság elenyésző csekély számu ügyben itél, szemben a törvényszékkel (15 esküdtbirósági itéletre esik 300-on felüli *szakbirói* itélet), tehát a *gyakorlati életben* az esküdtbíróság csak *kivételes* bíróság.

Legyen szabad erre csak azt megjegyeznem, hogy a büntető eljárási irók, ugy hazaiak mint külföldiek, sőt a gyakorlati jogászok szerint is valamely bíróság *rendes* vagy *kivételes* volta felett nem az dönt, hogy hány ügyet lát el évente, hanem az, hogy bizonyos ügyeket állandóan és kizárólag az végez-e s rendszeresen müködik-e az illető bíróság, vagy csak rendkivüli esetekben állittatik fel, illetőleg küldetik ki bizonyos ügyekre és időre. Az esküdtbíróság, ahol bizonyos ügyek annak hatáskörébe vannak utasitva, mindenütt *rendes* bíróságnak van elismerve; az, hogy a jury csak időszakonként (de előre megállapitott ülésszakokon) hivatik össze és specialiter nálunk csak a legsulyosabb ügyeket látja el (eltekintve a sajtóügyektől), nem teszi azt *kivételes* bírósággá, aminek legjobb példája volt nálunk 1900-ig a rögtönitélő bíróság.

De hát fogadjuk el, hogy ez a megjegyzésem is csak az iskolában és papiron áll, a gyakorlati életben az esküdtbíróság csak *kivételes* bíróság, mit hoz le ebből czikkiró? Azt, hogy az esküdtbíróság behozatala *kétféle* igazságot és kétféle igazságszolgáltatást teremtett nálunk. Miután az esküdtszék rendesen tulenyhén (tehát helytelenül) minősit, a szakbíróság pedig szigoruan (tehát helyesen), innen oly delictumoknál pl. az emberölésnél, melyeknek némely esete esküdtbíróság, másik esete a törvényszék elé kerül, ugyanaz a körülmény kétféleképp minősittetik, az erős felindulást pl. az esküdtek rendszerint ott állapitják meg, ahol az nem forgott fen. Elismerem, hogy Kármán e megjegyzésében van igazság, mert az anyagi büntetőjog alkalmazásában, értelmezésében a BP. óta a birói gyakorlat nagy ingadozásokat mutat fel. De vajon az esküdtszék, azok a «derék» (értsd: tudatlan) esküdtek ennek az okai? Minek tesz fel a szaktanács oly kérdést, amire semmi tényadat nem merült fel? Ha ugyis azt tartják a hivatalnokbirák, hogy az esküdtek mindig a legenyhébb minősitést tartalmazó kérdésre felelnek igen-nel, minek tesz fel a szaktanács oly kérdést, minek igenleges eldöntését absurdumnak véli. Én nem mondom, hogy helyes volt egy §-t ugy szétszaggatni, amint ez a 281. §-szal történt és nem mondom, hogy helyes az, hogy az esküdtek oly cselekményben is bünösnek mondanak valakit, amely delictum nem tartozik az ő hatáskörükbe, sőt tovább megyek, mint a Kármán Elemér által kritizált czikkemben is kifejeztem (*Jogt. Közl.* 13. szám és bővebben Büntető Eljárási tankönyvem 387. l.), én *elméletileg* éppen erősen helytelenitem, hogy a törvény a *minősitést* korlátlanul kiadta az esküdtek kezébe s az egész kérdésfeltevési rendszert elitélem, azonban de lege lata ezt már semmiféle magyarázattal el nem tüntethetjük, arra kell tehát törekedni, hogy absurd vagy helytelen verdict minél kevesebb jöhessen létre. De ha absurd kérdést teszünk fel, legyünk készen az absurd feleletre s az ily feleletért ne szidjuk csupán a «derék szeszgyárost» vagy a «jómódu kárpitosmestert», hanem a bölcs szaktanácsot is, mely ily «derék» kérdéseket tett fel.

A kétféle igazságszolgáltatáson pedig ne essék kétségbe Kármán. Olvastam én, még a régi boldog időkben, midőn a tökéletlen esküdtek még nem szerencsétlenkedtek a közönséges bünügyekben, oly itéleteket, melyek egy és ugyanazon jogesetet nem két-, de háromféleképpen minősitettek s amit ma szándékos emberölés kisérletének mondtak ki Győrött, azt Kassán másnap könnyü testi sértésnek minősitették. Sajnos, az igazságnak, a hogy a régiek mondták, viaszból van az orra s csavarja azt nemcsak az esküdt, de a hivatalnokbiró is. S elvégre, ha a *szigoru* és a *méltányos* közt kell választani: in dubio mitius, a vádlott felmentésére szavazott már Minerva istenasszony is.

Másik kifogása Kármánnak az, hogy én gyorsabbnak mondtam volna az esküdtbiráskodást a szakbiráskodásnál, holott szerinte «semmiféle eljárás nem oly hosszu, mint az esküdtbirósági».

Előrebocsátva, hogy részemről csak azt mondtam, hogy «az eljárás gyorsitásához nagy részben hozzájárult az esküdtbíróság is»; elismerem, hogy Kármán több megjegyzését magam is osztom, igy pl., hogy az esküdtbirósági ügyekben rendszerint vizsgálat van, továbbá esetleg egyik ülésszaktól a másikig halasztódik az ügy, vagy hogy az ügy «félévig elül a kir. Curián» s ha a kir. Curia megsemmisiti

az eljárást, tengeri kigyó lehet az ügyből. Ezek a *gyakorlati* igazságok azonban nem döntik meg az én elméleti állításomat, mert én nem az esküdtbirósági és a hivatalnokbirói eljárást állitottam szembe, hanem *az 1900 előtti* állapotainkhoz viszonyitva mondtam, hogy 1900 óta az eljárás *általában* gyorsabb lett s ehhez az esküdtbiráskodás is hozzájárult. Azt pedig, remélem, nem vonja Kármán sem kétségbe, hogy a felebbezés kizárása csak röviditette a nagyobb ügyek menetét. Én egyáltalán nem mondtam s ma sem mondom, hogy az esküdtbirósági ügyek nem huzódhatnak el sokáig, elvégre minden ügy sajátos körülmények közt indul meg és sorsa sok mindentől függ, de hát nem igy van ez a szakbirói ügyeknél is? Emberek készitik elő az ügyeket s egyik ember lassubb, másik gyorsabb. S ha Kármán a gyakorlatból mondja, hogy esküdtbirósági ügyeknél az előkészitő eljárás lassu s az esküdtbiráskodás hosszadalmas, én is a gyakorlat *megfigyelése* alapján mondhatom, hogy sok helyt ezek az ügyek is teljes gyorsasággal készittetnek elő, s a legujabb statisztikai kimutatás mondja és igazolja (Jelentés az ország közállapotáról, 1902. 322. l.), hogy az ügyek *általában gyorsabban* folynak, mint azelőtt. S ha talán *általában* az ügyek közt mégis az esküdtbiróságiak folynak leglassubban, ez csak természetes, mert itt vannak a legsulyosabb ügyek, azt pedig elismeri Kármán is, hogy a legsulyosabb ügyekre mégis csak legtöbb idő forditandó.

Különben czikkirónak ez a sok helyeset tartalmazó megjegyzése is csak arra való, hogy conclusio gyanánt e miatt is az esküdtszéken üssön egyet. Ama megjegyzésemet ugyanis, hogy az esküdtbirósági *főtárgyalás hosszadalmasságát* kárpótolja az ügyek *alaposabb* elintézése, tulzott optimismusnak mondja, és szerinte éppen a hosszadalmasság a bizonyitó eljárásnak van kárára. A formalitások, a «rengeteg» vád- és védbeszéd miatt a bizonyitásfelvétel lesz felületes, a szakbirák *gyors menetben* hallgatják ki a tanukat s miután az itélkezés későbbre esik, az esküdtek már nem emlékeznek a tanuvallomásokra. Sajnos, e gyakorlati megjegyzésből mársemmit nem fogadhatok el, legfeljebb azt, hogy az elnök néhol, igaz, hogy galoppban hallgatja ki a tanukat s fonografszerüleg darálja el előttük az esküformát is, ugy hogy a tanu nem képes megérteni és utána mondani. Azt, hogy a kérdések feltételével sok idő telik el, magam is kifejeztem s a kérdések rendszerét, mint emlitettem, feltétlenül el is itélem, de hogy az esküdt estére már nem tudna visszaemlékezni a délelőtt hallott tanuvallomásokra, hogy «rendesen a lényegtelen marad meg emlékezetében», ezt már mégis tulzott dolog állitani.

Hogy sok helytelen verdictért a bióság is felelős, kivált a kérdések helytelen feltevése miatt, ezt Kármán maga is elismeri, a felelősséget azonban mégis az esküdtekre háritja, mert a bióság «az irodalomban mindenütt elfogadott kérdési módot» követi, a kérdések ma már «valósággal *chablonosak*» s az esküdtek még ma sem képesek megérteni azokat és sokszor a tanácskozás után kérdik, igen-nel vagy nem-mel kell-e felelniök, ha felmentő verdictet akarnak hozni. Hát ez a megjegyzés legvilágosabban igazolja, hogy a hivatalnokbirák mennyire lenézik az esküdteket s mennyire nem hajlandók az esküdteket támogatni, ami pedig kötelességük lenne. A hivatalnokbirónak, ime Kármán beismerése szerint is, chablonos a kérdés, ő nem törődik vele, megérti-e az esküdt, fő az, hogy a stylus curiális szerint hangozzék. De szabad-e lelkiismeretes birónak ily könnyelmüen venni a kérdezést? Az esküdtek nem mindig ugyanazok az emberek, sőt éppen mindig mások, ők nem kötelesek érteni a chablonos stylus curiálist. Ők csak magyarul és magyarosan kötelesek érteni, oly kérdés pedig, melyre hosszas tanácskozás után is meg kell kérdezni, hogy mi az értelme, nem magyarul vagy legalább is nem magyarosan van szerkesztve. Legyen a kérdés egyszerü, világos, érthető, bizonyára nem fogják az esküdtek megkérdezni, hogy mit jelent az.

Hogy a jogi fejtegetés beválását vitattam volna, ezt tévesen állitja czikkiró. Éppen e kérdésben elvileg több helyt nyilatkoztam a *merő* jogi fejtegetés *ellen* s kritizált czikkemben is kiemeltem, hogy a gyakorlatban tuljogászias fejtegetéseket hallottam.

A nyilvánosság előnyeivel szemben Kármán *gyakorlati* példát hoz fel ellenem, t. i., hogy egy esküdtbirósági tárgyalás alatt egyik hallgató beverte a másiknak a fejét, ergo elég, ha ott van 2—3 müvelt ujságiró. Elég legyen erre csak azt kérdeznem, ha a szakbiróság tárgyal egy-egy szenzációs ügyet, akkor már ki van zárva a — fejbeverés? Különben higyje meg, hogy gyanus alakokat, sőt nőket sem eresztenék be magam sem nemcsak esküdtbirósági, de törvényszéki tárgyalásra sem. Nem is ennek «örvendeztem» én, hanem annak, hogy 1900 óta a *közvélemény* jobban foglalkozik a bünügyekkel és az igazságszolgáltatás *hibái jobban kiderülnek*, nem maradnak — a birák közt.

Legnagyobb kifogása végül Kármánnak, hogy az esküdtszék hivei általában ellenségei a halálbüntetésnek s az esküdtek félnek a halálbüntetés kimondásától. Ez utóbbira elég legyen csak felemlitenem a közismeretü tényt, hogy 1900 óta a *gyakorlat* visszaállitotta a halálbüntetést, amit 1900 előtt — még a *boldog* korban — a kir. Curia már kezdett kimeneszteni a gyakorlatból. Az esküdtek nem féltek Papp Bélát, Zsoldicsot, Pete Postás Jánost, Friedrichet stb. halálra itélni s tényleg dolgot is adtak Bali Mihálynak.

Csakhogy éppen azt fájlalja Kármán, hogy az esküdtek nem minden gyilkossági vád esetén emberelik meg igy magukat s néha csak azért nem állapitják meg a gyilkosságot, mert félnek attól, hogy a bióság halálra itéli a vádlottat. Fel is hozza erre is azt a rettentő példát, hogy ő maga hallotta ezt egy esküdttől, egy «derék és müvelt kárpitosmestertől.»*

Persze azokat, akik e felett sajnálkoznak, akik — mint ugy látszik Kármán ur is — Carpzowot tekintik ideáljuknak, akik (mint a napokban mondta nekem egy törvényszéki biró) azt tartanák legokosabbnak, ha minden város végére ismét felállitanák az akasztófát s nehány «bitangot» évente felkötnének reá, mondom az ilyen urakat egy világ választja el tőlünk jámbor ábrándozóktól, kik a halálbüntetés eltörlését kivánjuk és sürgetjük. E kérdésben nincs mit vitatkoznom Kármánnal, csak azt emlitem meg neki, hogy ezt a mi jámbor óhajtásunkat, a Beccaria szép álmát, a legujabb büntetőtörvények közül a *hollandi*, az *olasz*, a *norvég* (1902.) tette magáévá s azért ezekben az államokban nem dőlt össze a világ s e törvényeket, valamint a mi *1843-iki javaslatunkat* és a *schweizi javaslatot* (1896.), melyek a halálbüntetést nem ismerik, tekintik a büntetőjogászok mindenütt a *legjelesebb* büntető-törvényhozási munkáknak. S higyje meg, hogy az emberiség erkölcsi haladásával mindig a Beccaria neve lesz tiszteltebb, nem a Carpzowé.

Hogy végezetre a kir. Curia mai formalisticus gyakorlatát is helyesli s a BP. 385. §. 3. pontjának értelmezésére nézve is elitéli a mi felfogásunkat, ez az ő elvi álláspontjából persze logikus s ehhez nincs semmi szavam. Az olyan állitást, hogy a kir. Curia a halálbüntetést csak 15 évi fegyházra változtatja át, de életfogytiglanira nem, az én gyarló elmém képtelen megczáfolni, de legbensőbb meggyőződésem, hogy ily tökéletlenség a BP.-ban nincs.**

Dr. Finkey Ferencz,
sárospataki jogtanár.

* Különben ebben a gyakorlati esetben Kármán a védőre is háritja a felelősséget, aki azt mondta volna az esküdteknek, hogy a bióság csak azzal (halállal) büntetheti védenczemet, amit a törvény rendel. De hát nem volt az *ügyésznek* és az *elnöknek* szava az ily világosan félrevezető magyarázat ellen?

** L. erről bővebben Bünt. Elj. tankönyvem II. kiadás 473. l.

Megjegyzések a magyar polgári törvénykönyv Tervezetének a dologi jogokat tárgyazó részéhez.*

VIII.

A 857. §. 1. bekezdésének a szövegezése aligha felel meg a szerkesztőség intentiójának, mert ezen bekezdés világos tartalma szerint a zálogjog a kikötött kamatokért csak akkor szavatol, ha azok a telekkönyvi bejegyzésben a 856. §. értelmében feltüntetve vannak, amiből következtethető, hogy akkor, ha abban feltüntetve nincsenek, a sorrendi tárgyalásnál figyelembe nem jöhetnek és az ilyen hitelező nem hivatkozhatik arra, hogy a törvényes kamat mindig felszámitható lévén, ő is felszámithatja ily esetben a törvényes kamatot.

Ezt pedig nem teheti, mivel törvényes kamat csak akkor jár, ha kamat egyáltalában nincs kikötve. Ha ezt megtehetné, akkor abban az esetben, ha a kötelezvényben p. o. 4% kamat van kikötve, többet kapna, mint amennyihez joga van.

IX.

Hogy a telekkönyvi intézmény rendeltetésének megfelelhessen, mindenekelőtt szükséges, hogy a telekkönyv az abban bejegyzett jogokat és azoknak terjedelmét oly határozottan feltüntesse, hogy e tekintetben kétely ne merülhessen fel.

Ezen szabály alól kivétel csak akkor állapitható meg, ha különben a telekkönyv áttekinthetősége a terjedelmes bevezetés folytán megnehezittetnék.

A most felhozott körülményre a Tervezet sem a 856. §-ában, sem a 862. §-ában foglalt rendelkezések felvételénél nem volt kellő tekintettel, amennyiben a 856. §. rendeli, hogy a jelzálogjog egyéb közelebbi meghatározásai tekintetében az okiratra lehet hivatkozni, a 862. §. pedig kijelenti, hogy akkor, midőn a bérlet vagy haszonbérlet a telekkönyvbe be van jegyezve és a bérnek vagy haszonbérnek előre leendő fizetése a bejegyzés alapjául szolgáló jogügylet értelmében történt: a bérlőt vagy haszonbérlőt a bejegyzés ranghelyén jelzálogjog illeti meg annak az összegnek erejéig, amelyet kétszeresen kellett fizetnie.

Hogy a 862. §-ban foglalt rendelkezés a nyilvánossági alapelvvel össze nem egyeztethető, bizonyitásra sem szorul, amint másrészt kétségbe nem vonható, hogy az abban megalapitott törvényes zálogjog felesleges, mert arra semmi szükség nincsen, mivel az a bérlő vagy haszonbérlő, aki több évre a bért vagy haszonbért, esetleg több nem esedékes részletet előre lefizette, a szerződésben, illetve a nem esedékes részletek fizetése alkalmával kikötheti magának, hogy az előre teljesitett fizetések erejéig azoknak biztositására a zálogjog telekkönyvileg bejegyeztethessék.

Ha a zálogjog bejegyeztetik, a teherállapot világosan felismerhető.

X.

A 880. §. szerint a követelést csak a jelzálogjoggal együtt lehet átruházni.

Ezen intézkedés a szerződő feleknek rendelkezési szabadságát ok nélkül tulságosan korlátozza és nem látható be, hogy miért ne ruházhassa át a jelzálogos hitelező biztositott követelését a jelzálogjog nélkül, ha az engedményes a jelzálogtulajdonos személyes hitelével megelégszik.

Ha az engedményes a biztositva volt követelést a jelzálogjog nélkül megszerzi, a jelzálogtulajdonos a jelzálogjognak törlését kérheti azon az alapon, hogy a zálogjognak nincsen tárgya, melyet biztosithatna.

E helyütt még megjegyzendő, hogy a harmadik bekezdés egészen felesleges és hogy az, amennyiben jogügylet kötéséről szól, nem ide, hanem a kötelmi jogba tartozik; és hogy kihagyható nemcsak itt, hanem a 650., 707., 855. és 905. §-okból is az a rendelkezés, hogy a jogositott a telekkönyvi bekebelezésre az engedélyt megadja, ha az 525. §-ban az az általános szabály állittatik fel, hogy jogügylet utján valamely jog telekkönyvi szerzésére, átruházására vagy megszüntére a clausula intabulandi megkivántatik.

XI.

A 801. §. értelmében átruházhatja a jelzálogos hitelező a jelzálogtulajdonos által kifizetett követelést erre még akkor is, ha ő egyszersmind személyes adós.

Ez az intézkedés nem helyeselhető oly törvénykönyvben, mely azt a szabályt állitja fel, hogy a jelzálogjog járulékos jognak tekintendő.

Ha a jelzálogjog járulékos jog, akkor megszünik az, mihelyt az a követelés, — főjog — melynek biztositására engedélyeztetett, megszünt.

Minden pénzbeli követelés pedig annak megfizetése folytán megszünik.

Másképp áll azonban a dolog akkor, ha a csupán jelzálogtulajdonos a biztositott követelést beváltás czéljából kifizeti. Ez esetben nem szünik meg szükségszerüen a követelés, mert a puszta jelzálogtulajdonos másnak a tartozását törlesztette és ő azt még esetleg érvényesitheti a személyes adós ellen.

Van ugyan eset, amelyben annak alkalmazása, hogy a jelzálogjog a biztositott követelés megszünte folytán eo ipso megszünik, veszélyes volna és a telekkönyvi hitelt nagyon is csorbitaná, t. i. abban az esetben, mikor harmadik személy jóhiszemüleg és visszteher mellett a még mindig zálogjogilag biztositott, de megszünt követelést megszerzi, mert ily esetben a telekkönyv a szerzőt tévedésbe ejtené és megkárositaná, szükséges volna tehát a törvényben ezt a kivételt határozottan szabályozni. (Osztr. polg. törvénykönyv 469. §.)

XII.

Ugyanazon okból t. i., hogy a jelzálogjog járulékos jog, mely csak a meghatározott követelés biztositására engedélyeztetett, kifogásolandó a 896. §. 3. bekezdésében foglalt rendelkezés, mely szerint addig, amig a jelzálogjog telekkönyvi törlése bekövetkezett, a megszünt követelés a jelzálogjog fentartásával más követeléssel helyettesithető.

Az Indokolásban felhozatik az a példa, hogy a jelzálogos hitelező követelésének törlesztése fejében kapott pénzt a jelzálogtulajdonosnak visszaadhatja.

Az igaz, hogy a jelzálogos hitelező visszaadhatja a kapott pénzt, de az által a megszünt követelés fel nem éleszthető, mivel egyáltalában olyas valamit, ami megszünt, tehát már nem létezik, felélesztení lehetetlen.

A pénz visszaadása folytán inkább uj kölcsönszerződés keletkezik, melynek biztositására pedig a jelzálogjog ujból megalapitandó.

Felhozatik továbbá az Indokolásban, hogy még nem létező követelés biztositására is lehet bejegyezni a zálogjogot a jelenleg érvényben lévő telekkönyvi rendtartás 65. §-a és a Tervezet 852. §-a szerint. Ez is igaz, de e tekintetben figyelembe veendő, hogy az ilyen bejegyzésnek hatályossága attól függ, hogy a bejegyzésben feltüntetett jogviszonyból származó követelés keletkezik és indokolandó ezen rendelkezés különösen azzal, hogy a forgalom előmozditására nagy befolyással bir, holott a kifogásolt intézkedés semmi szükséglet által indokolva nincs.

A kifogásolt intézkedés legfölebb novatio esetében alkalmazható.

Novatio folytán valamely kötelemnek a jogalapja vagy főtárgya cseréltetik fel, azaz valamely ugyanazon szolgáltatásra irányuló kötelemmel helyettesittetik (Tervezet 1319. §.); p. o. valaki vesz ingatlant hitelre, a vételár biztositására a zálogjog bejegyeztetik a megvett ingatlanra és később

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 37. számban.

megállapodnak a felek abban, hogy a vevő a vételárt mint kölcsönt megtarthassa. Ebből látni, hogy csak az uj kötelem szüntette meg az előbbit. Ez esetben szolgál esetleg a jelzálogjog az uj kötelem biztositására is. (Tervezet 1321. §.)

Az Indokolásban felhozott példa szerint pedig kifizette az adós a jelzálogjogilag biztositott követelést, mi által az megsemmisittetett, tehát megszünt még a pénz visszaadása előtt a jelzálogos hitelező és a jelzálogtulajdonos közt fenállott jogviszony, következőleg megszünt a jelzálogjog is a felek közt.

XIII.

A Tervezet indokolásában több izben hangsulyoztatik, hogy az ingatlan birtoknak korlátoltsága nem alkalmas a forgalom előmozditására, hogy tehát gondoskodni kell arról, hogy az felesleges jogokkal ne terheltessék s mégis tesz a 904. §-ban oly rendelkezést, mely az emlitett kijelentéssel ellentétben áll és az ingatlan forgalmát nem csekély mértékben megbénitja, mert az olyképpen terhelt ingatlant csak a valódi értékén alól lehet elidegeniteni.

Ezen §. értelmében terhelheti ugyanis telki teher az ingatlant más ingatlan mindenkori tulajdonosának javára.

Ezen rendelkezés szerint a telki teher a telki szolgalomhoz hasonlit és abban különbözik ettől, hogy ez utóbbi szolgáltatásból nem állhat; sulyosabb tehát a telki teher, mint a telki szolgalom.

A telki teher nem szolgál egy másik teleknek czélszerübb kezelésére, nem szolgál valamely gazdasági czél könnyebb elérésére, hanem csak vagyoni előnyt nyujt a másik ingatlan mindenkori tulajdonosának, nemzetgazdászati szempontból tehát nem helyeslendő és minthogy ezen rendelkezés értelmében a telki teher örökké érvényben marad és az egyik telket örökké terheli, ennek az értékét nem kis mértékben csökkenti, ami által egészségtelen állapotot idéz elő.

A kifogásolt rendelkezésnek czéliránytalan voltát igazolja a mondottakon kivül még az a körülmény is, hogy oly telki teher magánjogunkban mindeddig ismeretlen volt és tényleg nem fordult elő magánszerződés alapján, és ha tekintetbe veszszük, hogy a törvényhozónak nem az a feladata, hogy uj jogintézményeket létesitsen pusztán azért, hogy a felek alkalmazkodhassanak azokhoz, hanem hogy inkább az a feladata, hogy tényleg fenálló jogviszonyok szabályozását tartsa szem előtt, a rendelkezést feleslegesnek és czéliránytalannak kell tartanunk. *Huf József.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az elismerés mint kötelmi jogalap.

A kir. Curiának 1900 márczius 17-én G. 44. sz. a. kelt határozata ezt a kijelentést is tartalmazza: «általánosan elfogadott jogszabály az, hogy azokon a különleges jogviszonyokon kivül, melyekre külön törvényes intézkedések állanak fen, köztörvényi kötelem létesitéséhez érvényes kötelezettségi alap kivántatik meg, minélfogva az egyoldalu fizetési igérettel tanusitott elismerés magában véve önálló kötelmet nem létesit, a kötelezett fél annak érvényét az alapul szolgáló jogviszony természetéből meritett kifogásokkal megtámadhatja.» (Fabiny V. 1091.)

Ez a kijelentés a Curiának elvi álláspontját látszik tartalmazni abban a kérdésben, hogy az elismerés kötelmi jogalapul nem szolgálhat; valójában azonban ez a kijelentés nem alkalmas arra, hogy a joggyakorlat számára irányadó jogszabályul szolgáljon, mert ez a kijelentés részint önmagukban ellenmondás, részint egymással teljesen ellentétes jogelveket tartalmaz, s ellenkezik a Curia eddigi gyakorlatával is.

Vegyük csak bonczolás alá a Curia fent idézett kijelentését. Az első jogelv e kijelentésben az, hogy minden köztörvényi kötelem létesitéséhez, a külön törvényes intézkedésektől eltekintve, érvényes kötelezettségi alap kivántatik meg. Ha a Curiának ez a kijelentése igaz volna, akkor külön törvényes intézkedés folytán kötelem kötelezettségre alapul szolgáló tény nélkül is létrejöhetne és ilyen kötelem a magyar jogban tényleg léteznék is. Ámde minden jog s kötelezettség s a kötelem is csak ugy keletkezik, hogy a jogszabályok (az objektiv jog vagy törvény a szó tágabb értelmében *) a külvilág bizonyos jelenségeihez, amelyek lehetnek emberi cselekmények vagy természeti események, avagy ilyen jelenségek elmaradásához valamely jogi hatást füznek. Ha tehát a törvény ugy intézkedik, hogy valamely tényállás alkalmas kötelezettség létesitésére, akkor a kötelezettségi alap adva van; de viszont a törvény még különleges jogviszonyokra vonatkozólag sem létesithet kötelezettségi alapot, ha ki nem jelöl s meg nem állapit olyan tényt, amelyhez a kötelezettségi alap jogi hatása füződik. Az eredmény tehát az, hogy kötelem az alapjául szolgáló jogi tény (vagyis a törvény által kötelezettséget létesitésére alkalmasnak kijelölt tény) nélkül nem jöhet létre, s igy a Curia fenti kijelentésében foglalt első jogelv nem helyes.

A második jogelv a Curia kijelentésében az, hogy az egyoldalu fizetési igéret önmagában véve önálló kötelmet nem létesit. Ez mint főszabály helyes, de mert van kivétel is, amikor az egyoldalu igéret is teremt kötelezettséget, amikor tehát az ilyen igéret érvényes kötelezettségi alapul szolgál, ennélfogva ugy, ahogy a Curia az első jogelvből következményül ezt a második jogelvet levonja, az meg nem állhat. Az egyoldalu fizetési igéret, a kivételektől eltekintve, nem azért nem teremt magában véve önálló kötelmet, mert minden köztörvényi kötelem létesitéséhez a külön törvényes intézkedésektől eltekintve, érvényes kötelezettségi alap kivántatik meg, hanem mert a törvény az egyoldalu fizetési igéretet általában nem ruházza fel azzal a jogi hatással, hogy kötelezettségi alapul szolgáljon. Ezekből folyólag a Curiának fenti kijelentéséből levont két jogelv helyébe az lett volna teendő: az egyoldalu igéret, eltekintve a különleges törvényes intézkedésekben foglalt kivételes esetektől, köztörvényi kötelem létesitésére érvényes kötelezettségi alapul nem szolgálhat.

A harmadik jogelv, amely a Curia idézett kijelentéséből kihámozható, az, hogy az egyoldalu fizetési igérettel tanusitott elismerés magában véve önálló kötelmet nem létesit. Ez igy s idáig helyes jogelv volna, mert az egyoldalu igéret, ha elismerés alakjában jelenik is meg, mint az igérő akaratkijelentése, nem teremt kötelezettséget. De ha az ilyen elismerés alakjában jelentkező egyoldalu igéret nem szolgál kötelmi jogalapul, akkor az igéretet tett fél perbeli védekezése teljesen ki van meritve, ha arra hivatkozik, hogy egyoldalu igéretből érvényes köztörvényi kötelem nem keletkezhetik s igy ha tettem is kijelentést, az jogilag hatálytalan, mivel az ily kijelentést a törvény kötelemalapitó jogi hatással nem ruház fel.

Ámde a Curia fent idézett határozatában nem erre tanit, mert azt mondja, hogy az elismerés érvényét a kötelezett fél az alapul szolgáló jogviszony természetéből meritett kifogásokkal megtámadhatja. Mit mond ezzel a Curia? Azt, hogy az elismerés megtámadható; ámde megtámadni csak az érvényesen létrejött kötelmet lehet; igaz, hogy a megtámadás sikerülte esetében a kötelem keletkezésétől visszahatólag hatálytalanná válik, de az is igaz, hogy a nem sikerült megtámadás a kötelmet épségben hagyja. De ha az elismerés mint kötelmi jogalap csak megtámadható s nem kezdettől

* T. i. törvény alatt értve minden tiltó, parancsoló vagy megengedő jogszabályt, akár a törvényhozó, akár az azt kibocsátani jogosult végrehajtó hatalomtól eredjen az.

fogva érvénytelen, akkor az elismerés igenis létesit magában véve önálló, habár megtámadható kötelmet. Mivel pedig az egyoldalu igéret köztörvényi uton a kivételektől eltekintve nem teremt kötelmet, s mivel az elismerés alakjába burkolt egyoldalu igéret nem tartozik ezen kivételek közé, ennélfogva a megtámadható elismerés, mely fizetési igéretet tartalmaz, nem egyoldalu igéret, hanem szerződés, amely igenis szolgálhat kötelmi jogalapul.

Az eddig elmondottakban kimutatni véltük a Curia elül idézett elvi kijelentésének téves voltát. A következő sorokban ismertetni akarjuk az elismerésnek mint kötelmi jogalapnak elvi alapjait s ennek folyományaként ki fogjuk mutatni azt is, honnan eredt a Curia téves kijelentése.

Az elismerés, helyesebben tartozás-elismerés az a szerződés, mikor valaki hitelezőjével szemben kötelezően kijelenti, hogy valamely vagyonjogi szolgáltatással tartozik s amikor e kijelentés alapján e szolgáltatásra kötelezve is van, ha a tartozás jogalapja az elismerésből nem is tünik ki. A szerződő felek az elismeréssel vagy azt célozzák, hogy valamely már létező kötelemnek uj alap teremtessék, vagy azt, hogy uj önálló kötelem létesittessék. Mindkét esetben az adós abból az okból tartozik teljesiteni, mert a kötelezettséget elismerte. Az okot tehát, mely a szerződő felet az elismerés megtételére birta és a czélt, mely miatt a tartozás megfizetését elvállalta, az elismerési szerződés vagy egyáltalában nem tartalmazza, vagy ha magában foglalja is, ennek az oknak valósága vagy valótlansága nem befolyásolja a kötelem érvényes keletkezését. A kötelem alapja az adósnak a hitelezővel szemben kifejezett és ettől elfogadott akaratkijelentése, hogy tartozik; miért tartozik, annak e kijelentésben nem kell benfoglaltatnia. Az elismerési szerződés tehát az alapul, az okul szolgáló czéltól elvontan jelenik meg, mint kötelmet létesitő szerződés s azért abstract szerződésnek is neveztetik.

Ezen abstract szerződésnek ebbeli jellege még jobban kidomborodik, ha annak vizsgálatába bocsátkozunk, hogy micsoda viszonyban áll a szerződés az azt létesitő okkal. A kötelmi jogi szerződések által a vagyonnak egyik személytől a másikhoz való jutását akarjuk elérni. Ez a vagyonátruházás azonban nem önczél, hanem csak eszköz valamely czél elérésére, amely czél egyszersmind oka, alapja annak, hogy a vagyonátruházást foganatba veszszük. Ezt az okot nevezzük jogalapnak, causa-nak,* melytől élesen megkülönböztetendők az indokok, amelyek számtalan alakban az akaratelhatározásnak belső rugóit képezik, a vagyonátruházás okát megteremtik, amelyek azonban rendszerint a vagyonátruházásban meg nem testesülnek és e miatt a jog által figyelembe sem vétetnek. Kivételesen az indokok is a szerződés alkatelemévé válnak, ha abba mint feltétel felvétetnek.

Az ok (causa), amely miatt a vagyonátruházást eszközöljük, vagy az, hogy valakit ingyenesen akarunk valamely vagyonjogi előnyben részesiteni (donandi causa), vagy pedig az, hogy valamely ellenértékre akarunk szert tenni. Ez az ellenérték pedig vagy valamely tartozás keletkezésében (causa credendi) vagy olyannak megszünésében (causa solvendi) nyilvánulhat.** Ha az ok, mely miatt a vagyonátruházás történt, mint czél nem valósul meg, akkor a szerződés sem jön létre. Pl. a kölcsönszerződés érvényesen csak akkor jön létre, ha azonfelül, hogy a szerződő felek a kölcsön összegében megegyeztek, a hitelező ezt az összeget az adósnak valósággal átadja. A hitelező ez esetben azért adja az adósnak a megfelelő összeget, mert ez annak visszafizetésére kötelezte magát; viszont az adós azért kötelezte magát a megfelelő összegnek annak idejében való megfizetésére, mert a hitelezőtől ezt az összeget kölcsönül kapta. Ha azonban az adós a kölcsönül igért összeget nem kapja meg, akkor a szerződés czélja: a hitelezés sem valósul meg s akkor az adós nincs is kötelezve.

Aki tehát az ilyen szerződésre alapitja keresetét, annak keresetében a kötelezettség alapjául szolgáló okot is elő kell adnia s alperes tagadása esetében azt is be kell bizonyitania, hogy az ezen okból eredő vagyonátruházás valósággal megtörtént. Ennek a bizonyitása azonban gyakran nehézséggel jár, részint, mert a hitelező a szerződés kötésekor nem gondoskodott kellő bizonyitékról, részint, mert a bíróságot az előterjesztett bizonyitékok nem győzik meg a kereseti állitások valóságáról. A hitelező tehát annak a veszélynek van kitéve, hogy igaza daczára pervesztessé válik. Mi sem természetesebb, hogy a hitelező e veszélyek elháritására törekszik és oly jogi alakulatokat iparkodik megteremteni, amelyeknek keretében biztosithatja magát az ilynemü hátrányok ellenében. A hitelezőnek ez a törekvése a perjog terén a teljes erejü bizonyitékokat, a magánjog terén az elismerési szerződést eredményezte. A hitelező nem tartozik bizonyitani az eredeti jogalapot; neki elég arra hivatkozni, hogy közte és adósa közt tartozás-elismerés jött létre. Ennyi bizonyitás elég a hitelezőnek; ha az adós mégis védekezik, ő tartozik bizonyitani a megtámadhatóság előfeltételeit s igy az elismerési szerződés egyik kiváló előnye a perben: a bizonyitás terhének jó részben áthárítása az adósra.

(Bef. köv.) *Dr. Gaár Vilmos.*

* A *causa* szónak sokféle jelentősége van. A római jog a fenti értelemben igen sokszor használja e szót, de ad neki más értelmet is. Az ujabb jogirodalomban a causa szó tulnyomóan a szövegben adott fogalom meghatározására szolgál.

** A *causa*-nak ez a három neme a leggyakoribb, de nem meriti ki annak válfajait. L. *Dernburg:* Pandekten 95. §. *Regelsberger:* Pandekten 167. §.

Mire kell a bíróságnak feloldó határozat hozatalánál ügyelni?

— Tanulság négy per történetéből. —

Törvényeink, midőn felsőbíróságainkat feljogositják az alájuk rendelt bíróságok határozatainak feloldására, azoknak hathatós eszközt adnak kezükbe az anyagi igazság felderitésére.

Különösen hasznos intézkedéseket tartalmaz e tárgyban a sommás törvény 204. §-a, amely a felebbezési bíróságot kifejezetten kötelezi arra is, hogy az ujabb eljárásban és határozathozatalban a felülvizsgálati bíróság elfoglalta jogi álláspontho alkalmazkodjék.

A felsőbíróságok e joga azonban annak gyakorlati érvényesitésében kétélű fegyver, mert könnyen válhat oly eszközzé, mely rendeltetésével homlokegyenest ellenkezően éppen az anyagi igazság felderitésének meghiusitását mozditja elő, amely eset akkor következhet be, ha a felsőbiróság e jogával visszaél, sőt már akkor is, ha azt kellő megfontolás nélkül gyakorolja.

Ha valamely felsőbiróság *érdemleges itéletet* hoz, ezt olyan tényállás alapján teszi, amely a végleges elbirálásra megérett és oly jogi okokra támaszkodik, amelyeket e perben senki többé meg nem támadhat, még akkor sem, ha azok helytelenek.

Ha ellenben valamely felsőbiróság *feloldó határozatot* hoz: oly hézagos tényállás alapján határoz, amelyről egyelőre nem tudhatja, minő alakot fog utóbb ölteni és oly jogi okokra támaszkodik, amelyek e perben még szóvá tehetők lesznek.

Hozzájárul a helyzet e különféleségéhez az a legtöbb esetben természetes körülmény is, hogy a feloldó határozatot nem előzi meg az ügynek oly beható megvizsgálása, aminő az érdemleges határozatot megelőzni szokta, minélfogva a tévedés lehetősége is tetemesen nagyobb amott, mint itt.

Mindezen okoknál fogva a feloldó határozatot hozó bíróságnak a legnagyobb foku megfontolásra, mérsékletre és óvatosságra van szüksége, valahányszor azon helyzetben van,

hogy perdöntő jelentőségü jogi álláspontot készül elfoglalni és ha ugy érzi, hogy a talaj ingoványos, inkább ne foglaljon el jogi álláspontot, semhogy utóbb a felebbezési bíróság előtt csodálkozva nézzenek össze a tanács és az ügyfelek az utóbb megczáfolt merész jogi álláspont tárgyalásán, a feloldó határozatot hozó bíróság pedig, midőn jogi álláspontját utóbb saját szine előtt megdöntik, azzal egyszerüen elhallgatni legyen kénytelen.

Végre is, tagadhatatlanul sok gyakorlati életbölcsesség van Sokrates mondásában, aki, midőn besugták neki, hogy valaki ugyancsak leszidta távollétében, nagy nyugalommal válaszolta az árulkodónak: Bánom is én, ha agyon is ütnek, mikor nem vagyok ott!

A *Jogt. Közl.* f. évi 26. és 33. számaiban közölt perek történetében * érdekes példákat találunk arra: 1. miként esett a felülvizsgálati bíróság azon hibába, hogy oly jogi álláspontot foglalt el, amely egy kétségtelenül alkalmazandó jogi vélelembe ütközött, majd pedig 2. miként vétett a logika törvényei ellen és 3. mint tett szakértői kijelentést szakértő véleménye nélkül oly kérdésben, melyben szakértő meghallgatására szorult volna.

Láttuk a tévedések következményeit, melyekből a bíróra azon óvó szabályt szürhetjük le, hogy feloldó határozat hozatalánál a tényállásnak csak olyan részeire épitsen akár jogi, akár ténybeli kijelentéseket, amelyek a döntésre teljesen megértek, különösen jogi döntésekbe pedig csak azon határig bocsátkozzék, ameddig döntései a legszigorubb jogi birálatot is kiállják.

Dr. Toldy Géza.

Különfélék.

— **Birák elfogultsága.** Élénk feltünést keltett mindenfelé annak a bécsi esküdtnek az eljárása, aki egyik tanu vallomását *bravo* kiáltással kisérte és aki másnap egy laptudósitó előtt ugy nyilatkozott, hogy csak ez az egy tanu vallott igazat. Tudvalevő, hogy a tárgyalást az esküdt elfogultsága miatt a bíróság elhalasztotta, s egyuttal az addig lefolyt egész tárgyalási anyagot hatályon kivül helyezve, az ügyet uj esküdtek elé utasitotta. De vajon hányszor történik meg nálunk is, egyebütt is, hogy a tárgyalást vezető elnök veti oda a vádlottnak: hazudik, nem igaz, amit beszél, ne akarjon bennünket tévutra vezetni stb. Az ilyféle kijelentések éppen ugy tanuskodnak a bíróság egyik tagjának elfogultságáról, mint ama esküdtnek nyilatkozatai, azzal a különbséggel, hogy az elnök a két más bíróra talán még nyomatékosabb hatást képes gyakorolni, mint azon esküdt az éppen véletlenül vele együvé összekerült tizenegy esküdt társára.

— **Gyors igazság.** Ezen czim alatt a szabadkai «Jogélet»-ben *Rogerius mester* felhivja a figyelmet azon visszásságra, hogy a vidékről érkező megkeresések Budapesten nem egy járásbiróság által intéztetnek, hanem minden kerületben a kerületileg illetékes járásbiróság által, ami azután oda visz, hogy lakásváltozások esetén a megkeresett járásbiróság az iratokat a megkereső bíróságnak visszaküldi, ez azután kénytelen ismét más járásbiróságot keresni meg a tanukihallgatás foganatositása végett. A lakásváltozások sürüsége miatt ez számos pernek elhuzódását okozza. A czikkiró elmond egy esetet, melyben egy cseléd kihallgatásáról volt szó, aki a VIII. kerületben lakott. Mire a megkeresett VIII—X. kerületi járásbiróság a cselédet megidézte volna, akkorra ez már a VII. kerületben vállalt szolgálatot. A kézbesitő hüségesen jelentette is a lakásváltozást, minek folytán az iratok visszaküldettek a szabadkai járásbirósághoz. Ez megkereste a VII. kerületi járásbiróságot, azonban ekkorra a tanu ismét más helyen szolgált, és pedig ujra a VIII. kerületben, ugy, hogy megint ezen kerületi illetékes bíróság kerestetett meg. Ennek a visszásságnak a kiküszöbölésére el kellene rendelni, hogy amint a végrehajtásokat egy bíróság foganatositja a főváros területén, ugy a megkeresések foganatositására is egy bíróság volna designálandó.

— **Idegen utlevél használata által elkövetett kihágás illetékes bírósága.** A magyar—román határon igen sürün fordul elő, hogy idegen utlevéllel iparkodnak Romániába átmenni. Vitás volt, hogy ezek a közbiztonsági kihágások mely bíróság illetékessége alá tartoznak. A kir. Curia most a következőképp határozott: A fenforgó ügyre nézve a brassói kir. járásbiróság mondatik ki illetékesnek.

Indokok: G. S. szótelki lakost a predeáli nemzetközi pályaudvaron müködő magyar főszolgabirói hivatal a miatt jelentette fel a cs.-gorbói kir. járásbiróságnál, mert ama pályaudvaron levő hivatalában idegen utlevél használatával közbiztonság elleni kihágást követett el. Minthogy a cs.-gorbói kir. járásbiróság ezt az ügyet elintézés végett a brassói kir. járásbirósághoz tette át, ez pedig a BP. 25. §-ára való tekintettel visszaküldötte: ebből a különböző kir. itélő táblák területén levő cs.-gorbói és brassói kir. járásbiróságok között illetékességi összeütközés merült fel, amennyiben e biróságok magukat illetéktelennek mondották ki. Már pedig a fenálló szabályok értelmében az utlevelek a Romániába való átkelés előtt, az e czélra kirendelt magyar hatóságnál felmutatandók és általa láttamozandók, idegen utlevélnek a magyar közigazgatási hatóság előtt történt felmutatása és ezzel a kihágás elkövetése tehát ennek a hatóságnak területén elkövetettnek tekintendő s igy a BP. 16. §-a értelmében a jelen vitás esetben, az elkövetés helye szerint, a brassói kir. járásbiróságot kellett az eljárásra illetékesnek kimondani, mint amelynek területén a határfelügyelettel megbizott főszolgabiró a tulajdonképpeni székhelyét tartja. (1903 agusztus 18. 7009/903. sz. a.)

— **Kir. ügyésznek nincs felebbezési joga iparügyben hozott határozatok ellen. Ingatlanok adás-vételének, cseréjének, bérletének és elkülönitésének közvetitésére iparigazolvány adható ki.** A kereskedelemügyi miniszter 50,896. sz. a. következőleg végzett: A másodfoku iparhatósági határozatot — az elsőfoku határozat érintetlenül hagyása mellett — az igazságügyminiszter urral egyetértőleg feloldom.

Ekként kellett határoznom, mert a jelen konkrét esetben a kir. ügyészt felebbviteli jog nem illetvén meg, a kir. ügyész által az alsófoku iparhatósági határozat ellen beadott felebbezés hivatalból lett volna elutasitandó.

Nem illeti meg a kir. ügyészt a felebbviteli jog, mert a kir. ügyész csak olyan ügyek elintézésére gyakorolhat befolyást, amelyekre nézve ezt részére törvényes rendelkezés állapitja meg; olyan rendelkezés azonban sem az ipartörvényben, sem más helyütt nincsen, amely a kir. ügyészt iparigazolvány kiadása elleni felebbvitelre s általában iparhatósági eljárásban való közremüködésre feljogositaná s ilyen közremüködési jog a közérdeknek az ügyészi felebbezésben hangsulyozott arra a szempontjára sem alapitható, hogy a szóban levő vállalat esetleg büntetendő üzelmekre adhat alkalmat.

Tévesnek kell ez alkalommal jeleznem a városi tanácsnak azt az álláspontját, mely szerint iparigazolvány csak kereskedelmi ügyletek folytatására adható és ebben az esetben azt másra, mint pénzkölcsön közvetitésére azért nem lehet kiadni, mert a földbirtok eladásának, cseréjének és bérletének közvetitése nem kereskedelmi ügylet, de nem is ipar, földbirtok elkülönitése pedig, mint az ügyvéd és közjegyző hatáskörébe utalt munka szintén nem kereskedelmi ügylet és nem ipar.

És pedig azért téves ez az álláspont, mert az ipari foglalkozásnak általában nem kriteriuma, hogy az a kereskedelem körébe essék, sőt sok olyan ipari foglalkozás van, amelynek nem kereskedelmi ügylet a tárgya, pl. a tisztán megrendelésre dolgozó szabó, aki csak a munkát adja, a kéményseprő ipara s magának az ipartörvénynek 10. §-a *c)* pont szerint ipari foglalkozás a cselédszerzőnek és általában a foglalkozást közvetitőnek az ipara, amiből nyilvánvaló, hogy iparigazolványt lehet kiállitani olyan vállalat részére, amely nem kereskedelmi ügyletek közvetitésével, hanem más természetü közvetitéssel iparszerüen foglalkozik. Nem lehet tehát alapos kifogást tenni az ellen, hogy ingatlan adás-vételének, cseréjének és bérletének közvetitésére — amely fog-

* Az utóbbi számban közölt per szövegébe becsúszott sajtóhibákat a 36. számba foglalt «Hibaigazitás»-unk helyesbiti.

lalkozás egyébként természete szerint ipari foglalkozásnak tekinthető — iparigazolvány adassék ki.

Nem lehet az ingatlanok elkülönitésére vonatkozó iparigazolvány kiadása ellen sem azon az alapon, hogy ez a törvény szerint ügyvédi vagy közjegyzői tevékenység, megállható kifogást emelni. Ingatlanok elkülönitése kizárólagos ügyvédi vagy közjegyzői hatáskörbe utasitva nincs, az a körülmény pedig, hogy csak ügyvéd vagy közjegyző van jogositva feleknek bíróságok vagy hatóságok előtti hivatásszerü képviseletére, ennek a foglalkozásnak ipari foglalkozássá minősitését épugy nem zárja ki, mint nem zárja ki az ingatlanok átruházásának, bérletének vagy jelzálogos kölcsönöknek közvetitését az ipari foglalkozás köréből, mert habár mindezeknek az ügyletek lebonyolitása birósági beadványok készitésével jár, a beadványok szerkesztése és beadása ezeket a foglalkozásokat nem meriti ki, hanem oda olyan tevékenység is tartozik, (pl. a felek összehozása, az alkudozások vezetése, az eldarabolandó ingatlanokra vonatkozó vázrajzok készitése stb.), amely nem kizárólagos ügyvédi vagy közjegyzői tevékenység.

Ha az ilyen vállalat tulajdonosa — bár vállalata körében — üzletszerüen foglalkozik beadványok készitésével, kétségtelenül zugirászat vádjának teszi ki magát, de ez csak a felmerülő esetben a bünvádi eljárás megindităsát és nem már eleve az iparigazolvány megtagadását indokolhatja és pedig annál kevésbbé, mert nincs kizárva, hogy arra a tevékenységre, amelyet mint ügyvédi munkát ő nem végezhet, ügyvédet fog alkalmazni.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A Gerichtssaal** büntetőjogi folyóirat Gruber Lajos forditásában közli ama boszorkánypereket, melyek lapunk mult évi 26. számában megjelentek. E közleményekből a német olvasó közönséget leginkább az fogja érdekelni, hogy Magyarországon még boszorkányperekben is feltételes itéleteket hoztak.

— **Uj büntetőjogi elmélet.** Arra a komplex kérdésre, hogy mi az állami büntetés alapja és czélja, Aristoteles és Plato óta napjainkig a bölcsészek és jogászok sohasem szüntek meg egységes feleletet keresni. Ha a gyakorlati reformok szükséglete az «iskolák» harczát háttérbe szoritotta is, ugy az ellentét más és más jelszavak alatt ujra meg ujra felbukkan, sőt mint látjuk, a német Btk. tervbe vett revíziójánál is uralkodó szerepet játszik. Jobb ügyre érdemes buzgósággal és imponáló irodalmi alapokon kisérti meg legujabban *Berolzheimer* (Die Entgeltung im Strafrechte, München 1903. 533. lap), hogy a büntetőjog ez alapvető problemáját egy szóval megoldja. E varázsszó a kiegyenlités (Entgeltung), vagyis szerinte a büntetés nem a büntett egyenértéke (megtorlás, Vergeltung), hanem az az egyenérték, melyet a közösség felfogása szerint szolgáltatni kell, hogy a büntett által előidézett állapot elhárittassék. Történetileg szerző ez alapelvet a törzsi kiközösités (Friedlosigkeit) megváltásából vezeti le. Az absolut elméletekkel szemben elmélete előnyének mondja, hogy a büntetés elvében a jogeszmét legvilágosabban hozza kifejezésre, amennyiben a büntett és büntetés közötti egyenletet helyreállitja, egyszersmind pedig kiegyenliti a klasszikus és a pozitiv irány ellentétét azáltal, hogy egyrészt a büntetés mértékét a bünösségben keresi, de másrészt a büntetés tárgyának a büntettest tekinti (Object der Bestrafung ist der schlechte Mensch). Ez alapfelfogását szerző (sok helyt, sajnos, eléggé érthetetlen módon) végigvezeti a büntetőjog általános tanain, a nélkül azonban, hogy akár a civilis és kriminalis jogtalanság viszonyának megállapitásánál, akár a kauzalitás, kisérlet vagy bünösség felfejtésénél bárminő kézzelfogható eredményt érne el. *V. R.*

— **A feltételes elitélés** a legujabb schweizi javaslatban. Az a Btk. javaslat, melyet a szövetség igazságügyi kormánya az 1896-iki javaslatnak a szakértői bizottság által történt átvizsgálása után tett közzé, 57. czikkében következőképp szabályozza a feltételes elitélés intézményét: «1. §. Ha valakit, aki sem Schweizban, sem külföldön büntett miatt szabadságvesztés-büntetést nem szenvedett, egy évet meg nem haladó szabadságvesztés-büntetésre itélnek, ugy a bíróság a büntetés végrehajtását elhalasztja és az elitéltre 2—5 évig terjedő próbaidőt szabhat, amennyiben előéletétől és jellemétől elvárható, hogy ezáltal további büntettektől visszatartatik, feltéve, hogy a tett inditó okai és körülményei e feltevésnek nem mondanak ellen és ha a kárt tehetsége szerint megtéritette. 2. §. Ha különös körülmények kivételt nem parancsolnak, a bíróság az elitéltet patronage alá helyezi. Az elitéltnek a próbaidő alatti magaviseletére határozott utasitásokat adhat, igy pl., hogy egy mesterséget tanuljon, határozott helyen tartózkodjék, magát szeszes italoktól tartóztassa, a kárt határozott idő alatt megtéritse. A körülmények, melyek a büntetés végrehajtásának elhalasztását igazolják, az okok, melyek a bíróságot arra inditják, hogy az elitéltet kivételesen ne állitsa patronage alá és a bíróság utasitásai az itéletben megemlitendők. 3. §. Ha az elitélt a próbaidő alatt szándékos büntettet követ el, ugy azt a büntetést is ki kell állania, melynek végrehajtása felfüggesztetett; ha a patronage hatóság alakszerü intelmeit figyelmen kivül hagyva folytatólag a bíróság valamely utasitása ellen jár el, ugy a bíróság a kiszabott büntetés végrehajtását rendeli el. 4. §. Ha az elitélt a próbaidőt kiállotta, ugy a kiszabott büntetés elesik». Az 1896-iki javaslattal szemben *kiterjeszti* az intézményt, amennyiben annak 50. czikke szerint csak a 6 hónapot meg nem haladó büntetés végrehajtása volt felfüggeszthető. Másrészt igen bölcsen kapcsolatba hozza a javaslat az intézményt annak angol alakjából átvett patronageval, és az által is kautélát állit fel, hogy a felfüggesztést a várható siker positiv feltételéhez köti és a bíróságot részletes indokolásra kötelezi. Uj a javaslatban az is, hogy a próbaidő nem fix 5 év, hanem 2—5 év közt esetenként állapittatik meg. Az kétségtelen, hogy az intézmény ilyetén szabályozása nem jelenti azt a débâcle-t, melyet a feltételes elitélés némely magyar «jóakarója» reményteljesen megjósolt. *V. R.*

— **A franczia házassági jognak** nevezetes módositását tartalmazza az a novella, melyet f. év julius 2-án fogadott el a franczia kamara. Ezen törvény megszünteti azt a tilalmat, mely meggátolta a házasságtörő nőt abban, hogy szeretőjével házasságra lépjen.

— **A bérlő joga a ház külső homlokzatán.** A franczia judikatura szerint, amint ezt a szajnai törvényszék a napokban ismételten kijelentette, a ház külső homlokzatának használata a palló és a mennyezet párhuzamos sikjain belül a bérlőt illeti, a bérlőnek joga van azon hirdetéseket vagy czégéreket alkalmazni, a bérbeadónak ugyanezt megtilthatja s ellenesetben tőle kártéritést követelhet. Nálunk a kérdés csak ritkán fordulván meg a bíróságok előtt, megállapodott gyakorlatról még nem szólhatni, de a Dtár uj f. XXXI. kötete 27. lapján közölt esetben a kir. Curia az ellenkező álláspontra helyezkedett, kimondva, hogy a bérlett helyiség — lakás, bolt — külső falának használata a bérlőt nem illeti meg.

— **Békapör.** Két egyén ellen, akiket éjnek idején azon értek, hogy a Saône-ból békát fognak ki, az erdészeti és folyamfelügyelőség «halászati kihágás» miatt panaszt tett.

Az alsóbíróságok azonban a terhelteket felmentették azzal az indokolással, hogy a büntető-törvény szorosan lévén magyarázandó, s hogy a halászat a halaknak a vizből való kifogásából állván, az 1829-iki halászati törvény, mely az éjjeli halászást tiltja, a jelen esetre nem alkalmazható.

Ezzel az esettel foglalkozott most a párisi semmitőszék, s kimondotta, hogy az 1829-iki törvényben a «halászat» kifejezés minden folyóvizekben tenyésző és emberi táplálékul rendeltetett élőlényre vonatkozik, s ezen az alapon büntető itéletet hozott.

A Magyar Ügyvédegylet választmánya folyó hó 19-ikén ülést tart.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 39. SZ. Budapest, 1903 szeptember 25.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik s.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Igazságügyi administratio. *B. A.-tól.* — *Törvénykezési Szemle:* A tömeggondnok mint pótmagánvádló. *Vargha Ferencz* kir. főügyész-helyettestől. — Az elismerés mint kötelmi jogalap. *Dr. Gaár Vilmos* budapesti törvényszéki birótól. — A végrendelet alakszerüségeinek a tanuktól követelt bizonyitását pótolhatja-e a végrendelet szövege? *Dr. Tolday Géza* budapesti ügyvédtől. — A végrehajtási törvény 186. §-a. *Dr. Halom Dezső* budapesti ügyvédtől. — Különfélék. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1903. évfolyamához I. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

Igazságügyi administratio.

Az ügyvédi kamarák évi jelentéseikben közlik az igazságügyi kormánynyal mindazon észrevételeket, amelyek az egyes bíróságok müködésére, a törvénykezés hibáira és hiányaira vonatkoznak. Nagyon tanulságosak ezek a jelentések, mert azok összevetéséből áttekintést lehet nyerni az egész ország igazságszolgáltatásának helyzetére.

Ha a kamarai jelentéseket egymás mellé állitjuk, azt látjuk, hogy a legtöbb helyen ugyanaz a panasz: vagy az elintézés késedelmes, vagy a kiadmányozás és kézbesités lassu, számos bíróságnál pedig mindkét baj kumulálva fordul elő.

Rendkivül nagy az az erkölcsi és anyagi kár, amelyet ez az egyhanguan panaszolt baj előidéz. Hiába alkotnak jó törvényeket, hiába alkalmaznak képzett, jó birákat, ha a keresetekre 4—5 hónapos határidőket adnak, ha a végrehajtási és árverési kérvények elintézése vagy kiadmányozása hónapokig várat magára, ha a telekkönyvi bejegyzésekben egy-egy bíróságnál százakra megy a restantia. Ezek a tényezők meghiusitják a legkiválóbb biró munkáját, megfosztják hatásától a legszebben megindokolt itéletet is.

E szomoru adatok annak vizsgálatára késztetnek bennünket, hogy mi az oka a számos bíróságnál beállott desolált állapotoknak?

Kétségtelen, hogy sok helyen a felügyeleti hatóságok ellenőrzésének hiánya és a rossz beosztás okozta a munkatorlódást, amelyen a felügyelet szigoritása és a helyesebb és okszerübb idő- és munkamegosztás számos bíróságnál sokat segithet.

Sok helyütt azonban nem ez a baj kutforrása. Nem egy bíróságunk tul van halmozva munkával. A beérkező ügyek száma folyton és rohamosan szaporodik, a nélkül hogy a személyzet létszáma megfelelőképp emeltetnék. Ismét más helyeken az a hiba oka, hogy a létszám nem teljes vagy azért, mert egyes állások huzamos időn át betöltetlenül hagyattak, vagy azért, mert a birák és telekkönyvvezetők közül egyesek betétszerkesztéshez rendeltettek ki, a nélkül hogy helyettesitésükről gondoskodtak volna. A kezelés és kiadmányozás körüli hátralékoknak pedig egyedüli oka az a filléres takarékoskodás, mely ott alkalmaztatik, ahol csak kárt okoz.

Igazságügyi kormányunk élén kiváló egyéniségek ültek, de nem voltak képesek az administratiónak alapjában rossz, inveterált sistemáját gyökeresen átalakitani. Nem a mai igazságügyi kormány felelős ezekért az állapotokért, hanem a régi korhadt felügyeleti és administrationális rendszer, melynek általános revisiója legkésőbb a polgári peres eljárás életbeléptetése alkalmából elmaradhatatlan.

Addig is vonjuk le a kamarák jelentéseiből a megfelelő tanulságokat és segitsük kiemelni az igazságszolgáltatás szekerét abból a kátyuból, melybe az számos helyen megfeneklett.

A kamarák 1902. évi jelentéseinek vonatkozó részeit a következőkben ismertetjük:

Aradi kamara: Az aradi kir. törvényszéknél a birói munkaerő csekély száma és az ügyek nagy száma okozza azt, hogy a beérkezett szóbeli tárgyalásra irányuló felebbezési ügyekben csak 6—9 hónapra tüzhetők ki a tárgyalások. A felebbezési osztályban az ügyek kiadmányozása szerfelett késedelmes. Annyi ügynek leirását egy ember nem győzi, annál kevésbbé, mert annak az egy embernek kell az elnökieket is iktatni, leirni és kiadni. Igy történik, hogy 6—9 hónál is tovább tart bárminő határozatnak kiadása. A törvényszéki főtárgyalások határideje 9—10 hónapos.

A borosjenői kir. járásbiróság telekkönyvi osztályánál megfelelő személyzet hiányában a leirás teljesen megakadt.

Brassói kamara: A hosszufalusi kir. járásbiróságnál a járásbirói állás nagyon későn töltetett be s azután az ottani kir. aljárásbiró, majd a kir. járásbiró helyettesitéssel bizatván meg, csaknem állandóan csupán egy biró látta el az ügyeket, mi késedelmet okozott.

Eperjesi kamara: A kisszebeni járásbiróság mint tlkkönyvi hatóság ügymenete lassu a személyzet elégtelensége miatt.

A bártfai kir. járásbiróságnál a végrehajtási ügyek elintézése lassu. A telekkönyvi ügyek expediálása — munkaerő elégtelen volta miatt — késedelmes.

A rózsahegyi kir. járásbiróságnál az irodai kezelés és kiadmányozás lassu, aminek oka nemcsak a leiró személyzet csekély számában, de abban is keresendő, hogy ezen személyzet rendeltetésétől elvonatik az által, hogy fogalmazási teendő elvégzésére is felhasználtatik. Ennek következménye az, hogy a makacssági itéletek kiadmányozása, a kielégitési végrehajtások expediálása 3—4 hónapig is várat magára.

A liptóujvári kir. járásbiróságnál az irodai kezelőszemélyzet hiánya folytán a kiadmányozás lassu.

A szepesófalvi kir. járásbiróságnál a telekkönyvi ügyek menete módfelett lassu. Végrehajtási és árverési kérvények elintézése 8—9 hónapot vesz igénybe.

Kecskeméti kamara: A kecskeméti kir. törvényszék telekkönyvi osztályánál nagy torlódás állott be s a telekkönyvekbe való bevezetések nem történnek azzal a gyorsasággal, mint a milyent ezen ügyek természete megkövetel; oka pedig ennek az, hogy kevés a telekkönyvvezető. Két telekkönyvvezetőtől teljes lehetetlenség azt követelni, hogy annyi bevezetést foganatositson, amennyi a mult évi statisztika szerint foganatositandó volt. Elrendeltetett ugyanis 6851 bevezetés s ez 10728 betétben 17604 tétel bevezetését tette szükségessé. Ezen kivül kiadatott 2380 telekkönyvi másolat 4910 oldallal. Nem is emlitjük a széljegyzeteket, az értesitésadásokat, az összeolvasást, a térképkiigazitást, a névmutatóvezetést, a részletlajstromvezetést, stb. Kevés a kezelői személyzet ugy a telekkönyvnél, mint általában a kir. törvényszéknél. A leirásban és kiadmányozásban folyton fenakadások és késedelmezések történnek, daczára, hogy szorgalom és munkaképesség tekintetében a törvényszék kezelő személyzete messze felette áll az országos átlagon.

A nagykörösi járásbiróságnál több százra megy azon telekkönyvi ügyek száma, amelyek bevezetésre és kiadmányozásra várnak. E nagy hátraléknak az oka, hogy az egyik telekkönyvvezető már egy fél év óta beteg, valamint beteg egyik irnok is. Ezeknek a teendőit a különben is kis személyzet nem láthatja el s ha rövidesen segitségről nem gondoskodnak, ugy fel fognak szaporodni a hátralékok, hogy évekre lesz szükség, mig a régi normális állapot ujra helyre áll.

A félegyházi járásbiróságnál csak két szolgai állás van rendszeresitve, pedig a városnak csak belterülete 1142 ka-

tasztrális hold, melyben 17955 lélek lakik. Kézbesitett pedig a hivatalszolga 1901. évben 3928 telekkönyvi ügyben 13692 ügyfélnek, 2624 polgári ügyben 14744 ügyfélnek, más hatóságoktól érkezett 6394 ügyben 19182 ügyfélnek, ugy hogy összesen kézbesitett 48618 ügyfélnek. Az 1902. évben az ügyfelek száma már körülbelül 50000 számra rugott. Ezt a munkát egy kézbesitő el nem végezheti, minek következménye, hogy a járásbiróság rövid határnapokat nem tüzhet ki és hogy a megkereső bíróságok különösen pedig a kecskeméti kir. törvényszék idéző végzéseit a felek a kitüzött tárgyalási határnapra nem egy esetben nem kapják meg.

A kecskeméti kir. járásbiróságnál is egy-egy kézbesitőnek átlag 55 ezer darabot kell kézbesiteni. Ha már most figyelembe veszszük a város nagy területét, másrészt hogy a járásbiróságnál a határnapok igen rövidek lévén, a kézbesités alig történhetik meg a törvény által előirt kellő időben, vagyis a tárgyalási határnapot megelőző 3, illetve a külterületeken 8 nap alatt: ennek következménye ismét az, hogy ugy a felek, mint az ügyvédek az első tágyalásra rendszerint készületlenül jelennek meg, ami a tárgyalás elhalasztását teszi szükségessé.

Mármarosszigeti kamara: A szigeti törvényszéktől egy biró s egy albiró, a felsővissói járásbiróságtól két albiró, az ökörmezői járásbiróságtól két albiró, a técsői járásbiróságtól egy albiró telekkönyvi átalakitási vagy helyesbitési ügyekben hónapok óta s még hónapokig terjedő időre székhelyen kivüli külmunkálatokkal foglalkozik, hét birónak a rendes létszámból való ekkénti kivonása oly visszaesést fog szükségképp eredményezni, amely visszaesés desolált helyzetet teremt.

A bíróságok mindegyikénél nagyon érezhető a dijnoki személyzet nagy részének elbocsátásával beállott munkaerő hiánya, amelynek következménye aztán az, hogy egyikmásik bíróságnál egy végrehajtási vagy árverési kérvény kiadományozására hónapokig kell várni. Különösen szembeötlő aránytalanság van e tekintetben a felsővissói járásbiróságnál, hol nyolcz dijnokból négy lett elbocsátva, ugy hogy most ezen járásbiróság nagyforgalmu telekkönyvi osztályánál 1, mondd egy dijnok képviseli a leiró személyzetet.

Nagyváradi kamara: A berettyóujfalui kir. járásbiróságnál a telekkönyvi és végrehajtási ügyekben összetorlódás volt észlelhető, azonkivül itt az egyik birói állás 4 hónapon keresztül betöltetlen volt.

Soproni kamara: A soproni törvényszék telekkönyvi osztályánál a hátralékok nagyon felszaporodtak.

A soproni járásbiróságnál az ügyek elintézése jelentékeny késedelmet szenvedett, mert két biró ügyei kinevezés, illetőleg áthelyezés folytán hónapokig szüneteltek. A kezelőszemélyzet ennél a bíróságnál teljesen elégtelen. Az öt jegyzői iroda mindegyikében egy-egy irnok van alkalmazva, akiknek tevékenységét és munkaerejét a lajstromok és mutatók vezetése, az expediálás és irattározás, a felek részére felvilágositások megadása egészen igénybe veszi, ugy, hogy a leirások végzésére idejük nem maradhat. És az öt jegyzői irodának, az egész járásbiróságnak egyetlen egy dijnok áll rendelkezésére, akinek feladata volna az összes leirási teendőket végezni s ha az egyik vagy másik irnok betegség, vagy egyéb okok következtében teendőinek elvégzésében gátoltatik, azt helyettesiteni. Ily körülmények között az irodai teendők megtorlódtak s a határnapot kitüző végzések kivételével az összes egyéb kiadmányozások a legnagyobb késedelmességgel eszközöltettek. Hetekig tartott, mig a mulasztási itéletek kiadmányoztattak, hónapokig, mig a végrehajtásokat elintéző végzések kézbesittettek. Ha valamely ügydarabunknak sürgős kiadmányozása vált szükségessé, akkor nekünk ügyvédeknek kellett a kiadmányozandó végzéseinket segédeinkkel lemásoltatnunk.

A segédhivatalok hivatalos óráit az ügyviteli szabályok napi hét órában állapitják meg. Ez a munkaidő sürgős esetekben naponként egy órával meghosszabbitható. Ez a rendkivüli állapot a soproni járásbiróságnál rendessé vált, sőt a mult év egész folyamán a kezelő személyzet naponként nemcsak 8, de 9—10 órát dolgozott, anélkül, hogy a hátralékkal megbirkózni képes lett volna. A járásbiróság vezetője az év vége felé és a folyó év elején oly módon segitett a bajon, hogy a hátralékokat a hivatalos órákon kivül ivenkénti dijazás mellett dolgoztatta fel. Azután meg a sorsnak kedvező kegyelméből találkozott egy boldogtalan halandó, aki annak a jó reménységnek fejében, hogy idővel tán dijazott napidijassá léptetik elő, ingyen ajánlotta fel szolgálatát a járásbiróságnak. Igy azután a folyó év első hónapjaiban sikerült az előző év hátralékainak nagyobb részétől a jegyzői irodákat megtisztitani.

A csornai járásbiróságnál az ügyforgalom nagyságához arányitva a személyzet teljesen elégtelen. A harmadik biró munkával tulhalmozva van. A kezelőszemélyzet száma szintén nincs arányban a munka nagyságával s ez a személyzet csak ugy tud megbirkózni teendőinek halmazával, hogy majdnem az egész éven át 7—8 óráig dolgozik a hivatalban. És mégis az ügyvédeknek saját segédeikkel kell az ő ügyeiket illető kiadmányokat lemásoltatni, ha azt akarják, hogy azokat idejében megkaphassák.

A kapuvári járásbiróságnál az elintézések lassusága is jogos panaszra ad okot. A büntető ügyekben 4—5 hónap eltelte után lehet csak határnapot kapni. A hagyatéki ügyekben a hátralék óriási, s azok elintézése teljesen szünetel. Oka ennek az, hogy a negyedik birói állás 1902. november 1-jével megüresedett és az a mai napig sem töltetett be. Igy azután nem csoda, ha a többi három biró — akiknek rendes teendői is teljes idejüket igénybe veszik — a beérkezéseket elintézni képtelenek és a hátralékok halomra szaporodnak.

A kezelő személyzet száma sem elégiti ki a legszerényebb kivánalmakat sem, s itt is még legalább két napidijas alkalmazására van szükség, hogy a munkatömeg feldolgozható legyen.

A kismartoni járásbiróságnál a telekkönyvi ügyek kiadmányozása mutatkozik lassunak s ennek oka itt is a kezelő személyzet elégtelenségében található fel.

A nagymartoni kir. járásbiróságnál szintén a telekkönyvi ügyek kiadmányozásában észleltünk késedelmet. A telekkönyvi osztálynál ugyanis csak időnként alkalmaznak dijnokot s ezt rendesen a járásbiró használja jegyzőkönyvvezető gyanánt. Igy azután a kiadmányok másolása és expediálása késedelmet szenved, aminek következése azután gyakran a feleknek anyagi károsodása.

A csepregi járásbiróságnál a járásbiró betegsége következtében már hónapok óta csak egy biró müködik. A kiadmányozás ennél a bíróságnál is késedelmes, az irodában a hátralék folyton szaporodik, mert a kezelő személyzet száma itt sem áll arányban a munkával.

Szatmárnémetii kamara: Az erdődi kir. járásbiróságnál a kiadmányozás lassu, aminek oka az, hogy az itteni telekkönyvi hatósághoz csak egy dijnok neveztetett ki, aki a megrendelt telekkönyvi másolatokat is alig képes elkésziteni s még azokat is csak pár heti késedelemmel tudják a felek megkapni.

A halmii kir. járásbiróságnál még mindig nagy a hátralék a telekkönyvi ügyekben. Ezen állapotnak oka egyáltalán nem a birói karban keresendő, melynek munkássága kifogástalan, hanem azon körülményben, hogy a forgalom folyton növekszik, nagymérvü átalakitási munkálatok vannak, itt kerülnek ki a legbonyodalmasabb ügyek a rendezetlen birtokviszonyoknál fogva a törvényszék egész területén, ugy hogy igy az alkalmazott személyzet nem képes a nagy munkahalmazt elvégezni. (Mig 1898-ban 5308 telekkönyvi ügy érkezett, addig 1903-ban 9603. Az előző évi hátralékokkal, a megrendelt és hivatalból leirandó telekkönyvi kivonatokkal és a telekkönyvi átalakitások folytán szükségessé vált kiadmányokkal együtt leirásra várt 1902-ben 13,066 telekkönyvi darab. Ezt két állandó és egy kisegitő dijnoknak kellett leirni. A kért személyszaporitás helyett pedig a létszám 1902. év folyamán egy állandó dijnokkal apasztatott.)

A szinérváraljai kir. járásbiróságnál kifogás a telekkönyvi ügyek kiadmányozása ellen emelhető, amennyiben ez hosszu időt vesz igénybe.

Szegedi kamara: A szegedi törvényszéknél, mint felebbezési bíróságnál a hozott itéletek későn irásba foglaltatnak és az iratok késedelmesen küldetnek a felterjesztő bírósághoz vissza még akkor is, ha oly ügy iratairól van szó, melyben nincs helye további jogorvoslatnak.

A hódmezővásárhelyi kir. járásbiróságnál a kiadmányozás silány és gyakran hibás, aminek pedig különösen telekkönyvi végzéseknél előfordulnia nem volna szabad. A telekkönyvi ügyeknél, mert a megüresedett birói állás hónapokon át betöltetlenül maradt és mivel a telekkönyvvezető hosszu ideig beteg volt, nagy a hátralék, amelynek feldolgozására külön erőt kellene alkalmazni.

A nagykikindai törvényszéknél a kiadmányozás — kivéve az irógéppel eszközölteket — sok kivánni valót hagy fen.

Temesvári kamara: A temesvári törvényszéknél lassu elintézés és kiadmányozás csak a váltónál és kereskedelmi ügyeknél volt tapasztalható, ahol még a biztositási végrehajtások is hetekig elhevertek. *B. A.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A tömeggondnok mint pótmagánvádló.

A BP. életbeléptetése óta talán egy kérdésben sem csontosodott meg annyira a Curia joggyakorlata, mint abban a kérdésben, hogy csalárd és vétkes bukás miatt folyamatba tett eljárásban a kir. ügyész elállása esetén ki képviselheti a vádat, mint pótmagánvádló? A rendes kijelentés erre az, hogy a *tömeggondnok.* Egész legióját lehetne a curiai határozatoknak ezen állitásom igazolására felmutatni; de éppen azért, mert ez már állandó joggyakorlat, csak egyik legutóbbi határozatot iktatom ide, hogy alábbi fejtegetésemnél az kiindulási pontul szolgálhasson.

Ime, az 1903 junius 23-án 4789. sz. a. kelt határozat következőleg szól: «A semmiségi panasz a BP. 434. §-ának 3. bekezdése értelmében visszautasittatik. *Indokok:* A csődtömeggondnok a törvény által az eljárás egységesitése szempontjából reá ruházott jognál fogva a kielégitési alapul szolgáló tömegre nézve az összes csődhitelezőket, vagyis a csődhitelezők egyetemét képviseli, miből *okszerüen* következik, hogy a közhitelnek s a csődhitelezők érdekeinek megsértése miatt a Btk. 414—416. §-ai alapján inditott bünvádi perben nem az egyes hitelezők, hanem a tömeggondnok van hivatva a közvádló által elejtett vádnak átvételére; minélfogva a B. M. és tsa, K. J., W. G. és tsai, S. I. fiai czégek mint hitelezők képviselőjének a másodfoku itélet ellen P. B. vádlott felmentése miatt a BP. 385. §-ának 1. *a)* pontja alapján bejelentett semmiségi panasza jogosultság hiányából vissza volt utasitandó.» *Jogt. Közl.* f. évi 35. sz. 591. sz. eset.

Mint látjuk, a Curia azon megállapitást, hogy a pótmagánvád képviseletére egyedül a tömeggondnok jogosult, abból következteti, hogy a tömeggondnok a *hitelezők egyetemét képviseli.* Kétségtelenül helyes a Curiának ez utóbbi kijelentése, de a tömeggondnok képviseleti jogát nem szabad általánositani s főképp nem szabad azt más jogvidék területére kiterjeszteni. *Maga a csődtörvény tiltakozik ez ellen.*

A tömeggondnoknak legfontosabb hatásköre a tömeggel való rendelkezésben s annak kezelésében nyilvánul. Éppen ezért *Králik Lajos* Kommentárában találóan nevezi őt az angolok s francziák nyomán «*hivatalos liquidátornak*». Hatáskörét a csődtörvény 3. §-a határozza meg s midőn kijelenti, hogy a csődtörvényhez tartozó vagyon fölött a rendelkezési jogot a tömeggondnok gyakorolja, hozzá teszi, hogy «*a jelen törvény* korlátain belől.» Még szabatosabban szól a 100. §. Ez megismétli a rendelkezési és kezelési jogosultságot s kiegésziti azt a tömeghez tartozó vagyon tekintetében a képviseleti jogosultsággal s igy folytatja: «Azon teendőkön kivül, melyek *a jelen törvény* által különösen reáruháztatnak, neki áll kötelességében a tömeg cselekvő s szenvedő állapotát kipuhatolni stb.»

A csődtörvény tehát a tömeggondnok jogkörét csakis a csődeljárásra állapitotta meg, s ha a 3. és 100. §-ban «*a jelen törvény*» közelebbi meghatározó nem is volna, akkor sem lehet azt állitani, hogy a tömeggondnok a másfél évtizeddel később alkotott bünvádi perrendtartás alapján vádlói jogokat gyakorolhat, mert a tömeggondnok megbizatása csak a csődeljárásra vonatkozik s a csőd tartamára szól, *s mert a vádlói jog egészen más természetü, mint a tömeggondnok képviseleti joga.*

A *tömeggondnokot* a bíróság nevezi ki s azt el is mozdithatja (95., 104. §.); s tömeggondnok nem lehet az, aki saját személyénél fogva érdekelve van (polgári perrendtartás 56. §. *a)* pontja Králik i. m. 97. §. magy. jegyzet). A vádlói jogosultságot ellenben a büncselekménytől sértett vagy veszélyeztetett jog állapitja meg, s vádlói jogot csak az gyakorolhat, aki sértett. Tehát: *tömeggondnok nem lehet, aki érdekelt vagyis hitelező, azaz perjogilag sértett; ellenben vádló csakis az lehet a BP. szerint, aki érdekelt vagyis sértett.* Látható ezekből, hogy a tömeggondnok és a pótmagánvádra jogosult sértett a csődtörvény és a BP. rendelkezései szerint *heterogén,* s *diametraliter* ellenkező fogalom.

A tömeggondnokkal a csődtörvénynyel kapcsolatosan csak azért foglalkoztam, mert a Curia is a csődtörvényből igyekszik kimutatni azt, hogy a tömeggondnok gyakorolhatja a Btk. 414. s 716. §-ba ütköző csalárd és vétkes bukás miatt inditott bünperekben a pótmagánvádló jogait. Szerény nézetem szerint a kiindulási pont téves.

Ha végigtekintünk az anyagi Btk-ön, azt látjuk, hogy az ott védett jogérdekek szabályai legnagyobb részben más jogvidékeken találhatók föl. Ha kereskedelmi utalvány meghamisitásáról van szó, az utalvány szabályait a kereskedelmi törvényben keressük és találjuk föl; ugyane törvényhez folyamodunk, ha a kereskedelmi meghatalmazott követ el csalást s ennek meghatalmazotti minősége vitás; ha pedig váltóhamisitás a vád tárgya: a váltótörvényt ütjük föl. De ha büntetőjogi fogalmat akarunk meghatározni: *a büntetőjog területét nem szabad elhagynunk.*

Képzelhető-e, hogy a váltóbiróság annak meghatározása végett, hogy mik a váltó lényeges kellékei, a büntetőbiróságok joggyakorlatát böngészi át. Ugy-e bár erre nem gondol senki, mert a váltó kellékeit a váltótörvény meghatározza.

A megbeszélés tárgyát képező esetben mégis azt látjuk, hogy a Curia a vádlói jogosultság meghatározásánál a csődtörvényből indul ki, holott láttuk, hogy a tömeggondnok s vádló heterogén; és a vádló fogalma par excellence büntetőjogi fogalom. Ha tehát ennek meghatározása végett a csődtörvény területére teszünk kirándulást, *éppen olyan*, mintha a váltóbiróság a váltó fogalmának meghatározása végett a büntetőbiróságok judikaturáját böngészné át.

Hangsulyozom, hogy «*éppen olyan*», mert amily világosan meghatározza a váltó lényeges kellékeit a váltótörvény, ép oly szabatosan körülirja a BP. is azt, hogy ki a *pótmagánvádló.* A BP. 42. §-ának utolsó bekezdése szerint: «A *sértett*, aki a kir. ügyészség részéről el nem vállalt vagy elejtett vádnak képviseletét átvette: *pótmagánvádló.*»

A pótmagánvádló tehát = sértett. Hogy ki a sértett, azt megmondja a BP. 13. §-a, s pedig megmondja oly szabatosan, amint egyetlen egy kodex sem mondja meg. A BP.-nak e meghatározása egyike a törvény legsikerültebb rendelkezéseinek. Világos, szabatos és félremagyarázhatatlan.

Hogy van hát mégis, hogy legfőbb biróságunk a pótmagánvádló fogalmát nem a BP., hanem a csődtörvény alapján állapitotta meg?

A Curia már számos esetben határozott mederbe terelte a judikaturát; talán a joggyakorlat megállapitása nem is mindig födi a törvény szó szerinti szövegét, mégis legtöbb esetben azt örömmel üdvözöljük, mert a joggyakorlat határozott irányba terelésében a garanciák kiszélesitése nyilatkozik meg. Ilyen irány észlelhető pl. abban a joggyakorlatban, mely a sértettet felebbezésre jogositja akkor, midőn a főügyész visszavonja az ügyész felebbezését.

A tömeggondnoknak vádlóként szerepeltetése azonban a felek jogainak csorbitásával jár; homlokegyenest ellenkezik a törvénynyel; s az eljárás œkonomiájával is összeütközésbe jön.

A BP. a pótmagánvádlói jogosultságot elválaszthatlanul a sértett fél fogalmához kapcsolja. Aki közvetlenül nem sértett, az pótmagánvádló nem lehet. Ez alól törvényszéki perekben csak két kivételt ismer a törvény. Egyik az, midőn a *közvetlenül* sértett helyett a törvényes képviselő (47. §.), a másik pedig, midőn a sértett meghalt, s helyette örököse vagy hozzátartozója képviseli a vádat (49. §.). E két eseten kivül mindig a jogaiban *közvetlenül* sértett képviselheti csak a vádat; s ha nem ilyen egyén lép fel vádlóként, azt a biró-

ság az eljárás bármely szakában *hivatalból* visszautasitja (52. §. 4. bek.).

Ha tehát az alsóbiróságok fogadták volna el a tömeggondnokot pótmagánvádlóként: azt az 52. §. 7. pontja alapján a Curiának hivatalból kellett volna visszautasitania; s e helyett — sajnálattal látjuk, — hogy a Curia fogadja azt el vádlóként.

Sajnálattal látjuk pedig ezt azért, mert most már a biróságok a közvádló elállása esetében *törvényellenesen* a tömeggondnokot lesznek kénytelenek a vád átvételére felhivni. Törvényellenesen pedig azért, mert a 42. §. szerint a közvádló elállása esetén azt a *sértettet* kell erre értesiteni, aki följelentést vagy magáninditványt tett vagy az eljáráshoz mint magánfél csatlakozott.

Tudjuk a gyakorlatból, hogy bukási ügyekben majd mindig föllép — ügyvéd által képviselten — egyik-másik hitelező, aki nem ritkán becses adatokat szolgáltat az eljáráshoz. Ezt el is fogadják s az 51., 52. §§. értelmében gyakorolja is jogait, mert sértett mivolta kétségtelen; mikor azonban a vád átvételéről van szó, akkor már semmi joga sincsen, mert a vádjog — a gyakorlat szerint — csak a tömeggondnokot illeti meg.

A vád képviselete azonban a tömeggondnok által nyomban problematikussá válik, mihelyt a tömeggondnokot tanuként kihallgatják, ami pedig a legtöbb esetben megtörténik.

A 48. §. ugyanis kimondja, hogy a magánvádló és a sértett képviselője nem lehet az, aki a főtárgyalásra tanukép van megidézve. Ha már most ez bekövetkezik, mar pedig igen gyakran bekövetkezik, akkor nincs pótmagánvádló, mert a törvényes pótmagánvádlót a judikatura, a pótmagánvádló jogaiba a judikatura által beültetett tömeggondnokot pedig a törvény szoritja ki a vádló székéből.

Ehhez járul az, hogy a tömeggondnok funtciója addig tart, mig a csődeljárás befejezve nincs. Ha már most a csődeljárás befejeztetett, de a bünvádi eljárás még folyamatban van: a tömmeggondnoknak nincs joga tovább eljárni a bünperben, mert mandátuma nem a BP.-ben, hanem a csődtörvényben gyökerezvén, az a csődeljárás befejeztével megszünt; s ha a csőd megszüntetése után olyan vagyon fedeztetik fel, mely a csődtömeghez tartozott volna, annak kezelése végett a régi tömeggondnok *uj megbizást* kap (csődtörvény 237. §.) Kétségtelen tehát, hogy a tömeggondnok müködési köre a csőd befejeztével véget ér; s az utólag fölfedezett vagyont is csak *uj megbizás alapján kezelheti*, miután pedig megbizását a csődbiróságtól nyeri, s megbizatása csak a csődtörvény 3. és 100. §§ nak korlátai közt mozoghat, miután ebbe a keretbe a vádképviselet nem magyarázható bele: nyilvánvaló, hogy a tömeggondnok a büntetőbiróság előtt vádlóként sem léphet fel.

Nincs tehát semmi törvényes alap arra, hogy a tömeggondnokot a *csődtörvény alapján* vádlói jogokkal ruházzuk fel, mert a vádlói jogosultság a BP.-ben gyökerezik; s arra sincs törvényes alap, hogy a följelentést tett hitelezőket, akik a 13. §. szerint sértettek, s igy pótmagánvádra egyedül jogosultak, kiszoritsuk a BP.-ban gyökerező jogaikból.

Vargha Ferencz,
kir. főügyész-helyettes.

Az elismerés mint kötelmi jogalap.[1]

Az elismerést, mint önálló kötelmi jogalapot a stipulatio alakjában már a római jog is ismerte. Már a római jog is szükségét érezte annak, hogy a hitelező követelése a bizonyitás perjogi nehézségeivel szemben valamely jogi formában biztositékot találhasson.[2] A római jog a stipulatio által a causa nélküli igéretet, elfogadása esetében, önálló szerződéssé emelte. Spondesne C dare? Spondeo. Ezek a szavak elégségesek voltak a szerződő felek közt kötelmet létesiteni. A középkor romanistái azonban elhomályositották a stipulatiónak ezt a jelentőségét és a Corpus juris némely tételének téves értelmezéséből arra a következtetésre jutottak, hogy a causa megnevezése nélkül vállalt kötelezettség érvénytelen s hogy a causa megjelölését nem tartalmazó adóslevél nem képez bizonyitékot. Ámbár a régi német jogban a causa nélküli adóslevél bizonyitó erővel birt és a német peres eljárás arra enged következtetni, hogy az abstrakt igéret kötelező erővel birt,[1] mégis a pandekta jog uralmának területén a középkori romanisták felfogása maradt uralkodó egészen a jelen századig, amikor a tudomány és gyakorlat egyaránt közrehatott, hogy az elismerésnek kötelmet alapitó jellege mindjobban felismertessék. E tekintetben uttörő volt Bährnek már előbb idézett munkája, melynek nyomán hatalmas irodalmi munkálkodás fejlődött ki; a gyakorlat pedig Németországban teljesen Bähr tanitását követte. A német törvényhozás sem mellőzhette a gyakorlati élet szükségletei által érvényre emelt ez elismerési szerződést; elsőbb a szász polgári törvénykönyv (1397—1401. §-ok), majd a német birodalmi polgári törvénykönyv (780—782. §-ok) fogadta magába ezt a jogintézményt. A magyar polgári törvénykönyv tervezete is szabályozza az elismerési szerződést, mint tartozáselismerést az 1748—1751. §-okban.

De régi hazai jogunkban sem volt idegen az elismerés, mint önálló kötelmi jogalap; kitünik ez *Frank Ignácznak* eme szavaiból: «... a kötelező vállalatból ered; nem a levélből, mely csak bizonyságul szolgál. És némelykor a felek inditó okaikat palástolni kivánják. Azért a bevallott igéretről feltehetjük, hogy igaz oka nem hiányzik...»[2]

Mai jogunk is elfogadja az összeszámolást, mint önálló kötelmi alapot; megengedi tehát, hogy a szerződő felek megállapodhassanak abban, hogy a köztük létrejött szerződés és ebből eredőleg az adósnak az ezen szerződéséből származó tartozása fenáll.[3] Az adós ezzel a nyilatkozatával magát ujra kötelezi és ujra elvállalja tartozását, akarata arra irányul, hogy magát adósnak nyilvánitsa. Az objektiv jog ebből eredőleg az elismerő felet azért tekinti adósnak, mert ez magát adósnak nyilvánitotta s azért ezt az elvállalást uj jogalapnak fogadja el; per esetében tehát a hitelezőnek elégséges azt bizonyitani, hogy az elvállalás megtörtént s nem kell rátérnie az első szerződésre, nem kell bizonyitania, hogy az első szerződésben elvállalt kötelezettség alapját képező ok, mint czél, megvalósulást nyert.[4] Ha azonban a felek szabad akaratelhatározására van bizva, hogy a köztük fenforgó kötelmi jogviszonyt jogalapjától függetlenithessék, akkor észszerüen attól sem lehet a feleket eltiltani, hogy a vagyonátruházás okának megjelölése nélkül uj kötelezettséget ne vállalhassanak.[5]

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 37. számban.

[2] Obligationum firmandarum gratia stipulationes inductæ sunt, quæ quadam verborum sollennitate concipiuntur; et appellatæ, quod per eas firmitas obligationum constringitur: stipulum enim veteres firmum appellaverunt. Paulus, rec. sent V. 7. §. 1.

Et sciendum est, omnes stipulationes natura sui cautionales esse; hoc enim agitur in stipulationibus, ut quis cautior sit et securior interposita stipulatione l. 1. §. 4. de stip. præt. (46. 5.)

A stipulatio tanát l. bővebben: *Bähr:* Anerkennung als Verpflichtungsgrund cz. művében, mely az elismerési szerződés tana tekintetében általában alapvető munka.

[1] *Stobbe:* Handbuch des Deutschen Privatrechts. 167. §.

[2] A közigazság törvénye Magyarhonban. 300. §.

[3] Curia: Az elszámolás szerződésszerü kötelezettséget állapit meg. 1898 február 22. 466; — az összeszámolás ténye felmenti felperest attól, hogy az összeszámolás alkalmával megállapitott követelésének fenállását és valódiságát bizonyitsa. 1902 február 11. 3992/901. (Márkus IX. 14,896. XIII. 19,560.)

[4] V. ö. a bevezetésben idézett jogeseteket.

[5] Más kérdés az de lege ferenda, hogy czélszerüségi okokból nem volna-e kivánatos a német törvénykönyv mintájára az abstract szerződés érvényességét valamely alakszerüséghez kötni. A polgári törvénykönyv tervezete érvényességi kellékül az irásbeli alakot irja elő. (1748. §.)

Minden emberi cselekvésnek megvan a maga oka. Ok nélkül nem cselekszünk s ok nélkül kötelezettséget sem vállalunk. Ámde módunkban áll magunkat ugy is kötelezni, hogy azt az okot, mely minket a tartozás elvállalására birt, nem teszszük a szerződés alkotó részévé; tehát vagy egyáltalán ezen ok megjelölése nélkül szerződünk, vagy ezt az okot csak mint kötelezettségünk előzményét, de nem mint annak alapját tüntetjük fel. Az elismerési szerződésben azt a kijelentést teszszük, hogy kötelezzük magunkat teljesitésre, *mert* ezzel tartozunk, nem pedig *ha* ezzel tartozunk.* Még ily tágabb értelemben is elfogadja birói gyakorlatunk az elismerést, mint kötelmi jogalapot.**

Az elismerő fél akaratkijelentésének azonban fizetési, teljesitési igéretet kell tartalmaznia. Nem elégséges annak elismerése, hogy pl. adás-vevést kötöttem, hanem annak is kifejezésre kell jutni, hogy ez adás-vevés alapján tartozom. Ha a felek megállapodása ilyen teljesitési igéretet nem tartalmaz, ha a felek akarata nem arra irányult, hogy az adós a kötelezettséget annak okára való tekintet nélkül elvállalja, akkor ez a szerződés, mint az alapszerződést megerősitő ujabb akaratkijelentés lehet ugyan bizonyitó eszköz arra nézve, hogy az alapszerződés megköttetett, lehet, ha nem bir a szerződés rendes kellékeivel, bíróságon kivüli beismerés, de külön kötelmi alapot létesitő szerződést nem fog képezni. Annak elbirálása, hogy a felek kifejezett megegyező akarata elismerési szerződés-e, vagyis hogy az adós azért igért-e teljesitést, mert elismerte, hogy tartozik és a hitelező ezt az igéretet elfogadta, vitás esetben a bíróság feladata, ami gyakran nem könnyü feladat, ámde a sommás eljárás 64. §-a elég módot nyujt a bíróságnak arra, hogy a szerződés értelmét a tárgyalás és bizonyitás egész tartalmából megállapithassa.

Az elismerésnek, mint kötelmi jogalapul szolgáló szerződésnek most kifejtett tanából kétségtelen, hogy az elismerési szerződés fizetési igéretet is tartalmaz, kétségtelen, hogy ezen fizetési igéret nem mint egyoldalu jogügylet, hanem mint az elismerési szerződés alkateleme kötelezi az adóst, kétségtelen végül, hogy az adós az igy elvállalt tartozást egyszerüen azzal a kijelentéssel, hogy nem volt oka magát adósnak kijelenteni, el nem hárithatja.

A kir. Curiának czikkünk elején idézett kijelentése annak a tévedésnek szüleménye volt, hogy legfelső birónságunk nem tudott különbséget tenni az egyoldalu fizetési igéret és a fizetési igéretetet tartalmazó elismerési szerződés között, másrészt pedig attól mégis visszariadt, hogy a felismerés hiányának végső következményeül azt mondja ki: e tartozáselismerés érvénytelen kötelmi jogalap, s igy az elismerési szerződést csak megtámadhatónak mondta ki, de nem érvénytelennek. Ez a legnagyobb jelentősége a most birált curiai határozatnak, mivel kidomboritotta az elismerési szerződésnek ama fontos tulajdonságát, hogy a hitelező csak az elismerési szerződés létrejöttét tartozik bizonyitani, hogy marasztaló itélethez juthasson; az adós ezzel szemben nem védekezhetik, hogy nem volt oka az elismerés megtételére, hanem bizonyitani tartozik.

Ugyanis az elismerési szerződés az adósnak ama kifejezésre jutott akaratelhatározásán alapszik, hogy magát adósnak tekinti. Ezt a kijelentést azon az alapon, hogy az elismerőnek nem volt oka magát adósnak elismerni, megtámadni nem lehet. A törvény (tárgyi jog) lehetővé teszi, hogy a felek megegyező akaratkijelentéseik által kötelmeket létesitsenek, a törvénynek tehát módot is kell nyujtania, hogy az esetre, ha ez az akaratkijelentés komolyan és szabadon tétetett, az joghatálylyal is birjon. Ez okból az elismerési szerződés csak a felek cselekvőképességének, vagy az akaratelhatározás szabadságának hiánya miatt, valamint azon esetekben támadható meg, amikor valamely teljesités jogosulatlan gazdagodás okából visszakövetelhető. Ilyen eset pedig akkor fordul elő, ha az adós abban a menthető tévedésben volt, hogy valóságos tartozását fizeti (condictio indebiti), ha a teljesités valamely jövőbeli teljesités fejében történt s ez a teljesités be nem következett (condictio ob causam, causa data, causa non secuta), ha a teljesités a büntető-törvénybe vagy az erkölcsbe ütköző ténykedésért történt (condictio ob turpem vel iniustam causam). Éppen azért nagyon tág s nem megfelelő meghatározás, mikor a kir. Curia kimondja, hogy az elismerési szerződés megtámadható az alapul szolgáló jogviszony természetéből meritett kifogásokkal. Ez nem áll; az elismerési szerződés csak a most mondott okokból támadható meg. *Dr. Gaár Vilmos.*

* *Bähr:* Die Anerkennung als Verpflichtungsgrund. 3. kiad. 132. l.

** Szegedi kir. tábla: A tartozáselismerés a követelés önálló jogcziméül szolgál. 1897 nov. 28. 3879. Curia: helybenhagyta. 1898 jun. 1. 1129. (Márkus IX. 14,894.)

A végrendelet alakszerüségeinek a tanuktól követelt bizonyitását pótolhatja-e a végrendelet szövege?

A végrendeletek alaki kellékeiről szóló 1876. évi XVI. törvényczikk 5. §-ának rendelkezéséhez képest azon esetben, ha az irni és olvasni tudó végrendelkező irásbeli magánvégrendeletét nem sajátkezüleg irta, hanem csak aláirta: a tanuknak a végrendelet tartalmát ismerniök nem szükséges, hanem elegendő, ha a végrendelkező együttes kijelentésükben és általuk értett nyelven kijelenti, miként az okirat az ő végrendeletét tartalmazza, azt előttük aláirja vagy már előbb általa sajátkezüleg aláirtnak elismeri és az, *hogy ez megtörtént, magán az okiraton, nem pedig annak boritékán, a tanuk által igazoltatik.*

A kir. Curia a föntebb emlitett körülmények megtörténtét régebben helylyel-közzel, ujabban azonban mind következetesebben a tanuk által igazoltnak tekinti, ha a *végrendelet szövege* tanusitja ezen körülmények megtörténtén kivül a végrendeletnek az örökhagyó előtt történt fölolvasását is, elegendőnek tartva ily esetben, ha a végrendeletet a tanuk az «előttünk» szó előrebocsájtásával aláirták.

A kir. Curia azzal okolja meg ezen fölfogását, hogy ha a végrendelkező maga kinyilatkoztatja mindezen körülmények megtörténtét, a tanuk, midőn a végrendeletet annak magától az örökhagyótól tanusitott fölolvasása után irták alá: ezzel a végrendelet szövegének az alaki kellékek megtartását bizonyitó részét magukévá teszik.

Én a kir. Curiának ezen felfogását igen helytelennek és egyenesen a törvény intentiójába ütközőnek tartom.

A végrendelet ugyanis solennis jogügylet, tehát ha nem szorosan a törvény meghatározta alakban keletkezik, érvénytelen.

E solennitást törvényhozásunk alig fejezhette volna ki nyomatékosabban, mint amidőn a végrendeletek alaki kellékeiről külön törvényt alkotott.

E solennitás pedig nemcsak parádé, hanem a végrendeletnek oly lényeges kelléke, amelyet a törvény a végakarat megállapithatóságára s a végrendelet keletkezésének igen könnyen előfordulható visszaélések elháritására *mellőzhetetlenül szükségesnek* látott.

Már pedig e törvényszabta kellék a föntebb ismertetett esetben teljesen hiányzik.

A törvény szerint ugyanis: 1. *nem a végrendelkezőnek kell a tanuk mellett, hanem a tanuknak a végrendelkező mellett bizonyitania;* — 2. e bizonyitásnak nem az okirat*ban*, hanem az okirat*on* kell történnie.

A kir. Curia álláspontjának helytelensége azonban főképpen nem magában ezen alakszerüségek elhanyagolásában, hanem ezen elhanyagolás következményeiben rejlik.

Tudjuk az életből, mily gyakoriak a visszaélések a tapasztalatlan emberekkel olvasatlanul aláiratott okiratokkal,

amely visszaéléseknek nem hogy megtorlása, de csak kideritése is a legritkább esetben sikerül.

Ha már most meggondoljuk, hogy a végrendelkező, aki többnyire egész vagyonáról intézkedik, igen gyakran sulyos betegen, akárhányszor örökségére áhitozó hozzátartozóktól környezve, be kell látnunk, hogy ezen körülmények kiválóan alkalmasak arra, hogy visszaélésre csábitsanak, még pedig annál inkább, mert akkor, amikor a végrendelkező okirata érvényesülni fog, annak már nem lesz módjában, hogy a végrendeletnek akár alakja, akár tartalma ellen tiltakozzék.

Ez magyarázza meg a végrendelet alaki kellékeinek mellőzhetetlen szükségességét, amely kellékek elengedésével bíróságaink a visszaéléseknek nyitnak tágabb teret.

E visszaélések elleni biztositékot koboz el törvényünkből a kir. Curia előbb emlitett gyakorlata, amelynek már ismertetett megokolásában megtaláljuk azon tévedést is, amelyből e gyakorlat helytelensége következik.

E tévedés pedig abban rejlik, hogy a kir. Curia azon körülményből, mely szerint a végrendelkező és az «előttünk» szó előrebocsátásával a tanuk a végrendeletet aláirták, *szükségképpen* következteti, hogy ugy a rendelkező, mint a tanuk ismerték ezen végrendelet szövegét is.

Már pedig ez azon esetben, ha a végrendelet fölolvasását a tanuk nem bizonyitják külön záradékban, semmiképpen sem állapitható meg, mert *kérdéses, vajon akár a végrendelkező, akár a tanuk tudtak-a a felől, hogy a végrendelet szövegében a fölolvasás tanusitása előfordul?*

A kir. Curia álláspontja tehát azon circulus vitiosusban feneklik meg, hogy:

a) *a végrendelkezőről: 1. a szöveg ismeretét annak fölolvasásából, 2. a szöveg fölolvasását pedig annak ismeretéből állapitja meg, tehát két bizonyitásra szoruló körülményt azok bármelyikének bebizonyitása nélkül kölcsönösen eszközül használ föl egymás bizonyitására.* Ezen álláspont ingatag volta pedig hatványozódik a kir. Curiának ezen labilis alapra épitett azon további következtetésében, mely szerint az előbbihez hasonló circulus vitiosus-sal:

b) *a tanukról* is *1. a szöveg fölolvasásának tanusitásából állapitja meg annak ismeretét, 2. a szöveg ismeretéből pedig a fölolvasás tanusitását*, sőt ezen álláspontnak a tanukra vonatkozó részében annál sulyosabb a tévedés, mert azt, hogy a tanuk a törvényszabta alakszerüségek megtartását igazolnák, még a végrendelet szövege sem tanusitja (amint ezt a végrendelkezővel szemben megteszi), hanem ezen alakszerüségek megtartásának igazolását a kir. Curia csak insinuálja* a tanuknak.

A kir. Curia ezen gyakorlata tehát a törvényszabta biztositékok elengedésével módot nyujt *oly érvényes végrendeletek alkotására, amelyeknek tartalmát a végrendelkező nem ismerte.*

Ez pedig a kir. Curiának, midőn e joggyakorlatot meghonositotta, bizonyára nem volt szándéka.

Dr. Toldy Géza.

A végrehajtási törvény 186. §-a.

Nincs ugyan elvi jelentősége annak a kérdésnek, melyet e lap 37. számában dr. Szentkirályi ur felvet, hogy t. i. abban az esetben, ha az ingatlan árverési vevője a vételárat teljesen le nem fizette és a visszárverésen az ingatlan olcsóbban kél el, mint az első árverésen, de a vevő már a bánatpénzen felül a vételár egy részét is befizette, hogy ilyen esetben az első vevő által fizetendő differentia kiszámitásánál a már befizetett vételár betudandó-e a különbözetbe vagy sem? practikus jelentősége azonban gyakran lehet.

* Az *insinuatio* szót e helyütt nem különleges magyar jelentésében («gyanusitás») használom, hanem eredeti értelme szerint (valamely tárgyat egy másikba ügyesen betolni), amely *átvitt értelemben* oly eljárást jelent, midőn valaki saját állitását mesterkedéssel másé gyanánt tünteti föl.

Ilyen eset nemcsak az, amit a kolozsvári telekkönyvi hatóságnak kellett eldöntenie. Lehet, hogy a visszárverési eljárás sokáig huzódik, a visszárverést utóajánlat követi, az ujabb, most már harmadik árverést előterjesztéssel, felfolyamodásokkal támadják meg, melyek az eljárást évekig késleltetik, az első vevő pedig az általa befizetett vételárat visszakövetheti, miután annak ellenértékét, az ingatlant nem kapta meg. A telekkönyvi hatóságnak tehát határoznia kell a felett, hogy a vevőnek a vételárat ezen eljárások folyama alatt visszaadja-e, vagy csak azután utalja vissza, a mikor a fizetendő differentia véglegesen megállapitható és fedezetet nyert.

A felhozott esetben a vevő jogán fellépő hitelezők azon álláspontón voltak, hogy az első vevő által befizetett vételár a visszárverés folytán visszajár, ha pedig a különbözet megállapittatott, a végrehajtatóknak és a végrehajtást szenvedőnek (az ugynevezett végrehajtási tömegnek) ezen határozat meghozatala időpontjától kezdve lesz joga az első vevőtől a különbözetet követelni.

Ez a felfogás a jelzálogos hitelezőkre a legtöbb esetben veszélyes lesz, mert az a vevő, aki visszárverést enged maga ellen, rendszerint nem a jóakarat hiányából, hanem azért nem fizet, mert nincs miből. Ha a vevőnek, vagy az ő jogán a vevő hitelezőinek a vételár befizetett része visszaadatik, az árkülönbözet iránti igény rendszerint irott malaszt maradna, mert nem lehetne behajtani. A felhozott eset is ezt a typust mutatja, mert a vélt visszakövetelési jogot már is megrohanták a vevő hitelezői. A jelzálogos hitelezők igy könnyen eleshetnek attól az összegtől, amely a késedelmes vevőnek visszautaltatik.

A jelzálogos hitelezők érdeke azonban a kérdés megoldásánál egyedül mérvadó nem lehet, mert például a kérdéses esetben a vevő hitelezőinek érdeke konkurrált a jelzálogos hitelezőkéivel s egyik érdek oly jogos, mint a másik. A megoldást az árverési és visszárverési jogügyletek természetében kell keresnünk.

Nem fogadható el helyesnek a kolozsvári telekkönyvi hatóság s a kir. tábla azon érvelése, hogy a befizetett vételár a végrehajtási tömeg inhærens részévé vált, mely már a jelzálogos hitelezők kielégitésére szolgál akkor, amikor az állampénztárba befizették s igy arra a jelzálogos hitelezőknek szerzett kielégitési joguk van.

Ez a befizetett vételár a végrehajtási tömeget csak ugy illeti, ha annak fejében ellenértéket ad, vagyis az ingatlant. A visszárverés megtartásával azonban nyilvánvalóvá lett, hogy a vevő az ellenértéket, az ingatlant nem kapja meg. A visszárverés napjával tehát a helyzet tényleg az, hogy a vételár, melynek ellenértékét az első vevő már meg nem kaphatja, neki tartozatlan fizetés czimén visszajár s igy ő neki a végrehajtási tömeggel szemben tényleg visszakövetelési joga van. Ezért a kir. itélő tábla ama kijelentése, hogy a vevő vételárat fizetvén be, követelése nincs — aligha szabatos. Világosan látszik ez abban az esetben, ha a befizetett vételár több, mint a megtéritendő vételárkülönbség.

Az első vevő ezen visszakövetelési jogával szemben áll azonban a végrehajtási tömegnek a különbözet megfizetése iránti követelése. A végrehajtási tömeg az első vevővel szemben az eladó. Az eladó fél jogait, miután a végrehajtási tömeg alanyai a végrehajtatók, a jelzálogos hitelezők és a végrehajtást szenvedő — a telekkönyvi hatóság gyakorolja a felek kérelmeihez képest.

A kérdés most részben oda csucsosodik ki, hogy az eladó fél nevében a telekkönyvi hatóság gyakorolhat-e beszámitást a vevő követelésével szemben. Dr. Szentkirályi ur a kérdésre igennel felel s valóban a vevő hitelezői ezen beszámitást jogos alap nélkül ellenezték. Ha a beszámitás előfeltételei egyébként fenforognak, ha a differentia már számszerüleg meghatározható, a beszámitásnak akadálya nem lehet az sem, hogy a vevő hitelezői az ő követelését lefoglalták.

Mi történjék azonban akkor, ha a beszámitás feltételei nincsenek meg? Ha a visszárverés ellen utóajánlat adatik be, kétségtelen, hogy az első vevő többé vevő nem maradhat, viszont az sem tudható, kell-e és mennyit kell különbözet czimén fizetnie. Az ő követelése a végrehajtási tömeg ellen a befizetett vételár visszafizetése iránt lejárt és határozott. A végrehajtási tömegnek a vevő ellenében támasztható követelése pedig sem szám szerint meg nem állapitható, sem lejárt. Csak az utóárverés után fog kiderülni, mennyit kell fizetnie, mert a differentia kiszámitásánál természetesen csak az utóárverési vételár lehet mérvadó.

Az első vevő különbözettartozása kártéritési jellegü.

Azt az általános jogelvet kell tehát alkalmaznunk, hogy a szerződéshez hű fél a szerződésszegő féltől neki járó s nyilván veszélyeztetett kár igényei biztositására a szerződésszegő félnek az ő birtokában levő vagyonát vagy részteljesitését visszatarthatja mindaddig, mig kárát a vétkes fél meg nem téritette s ezen visszatartott összegre minden harmadik személyt megelőző kielégitési joga van. A kereskedelmi jogban a jogosult fél megtartási és törvényes zálogjogáról találunk számos intézkedést, a polgári törvénykönyv tervezete ezen jogot szintén kifejezetten több helyütt concedálja; magánjogunkban ezen elv szintén elfogadott. Ezen megtartási jog zálogjogot is involvál, különben helyes volna azon hitelezők felfogása, akik csak a biztositási végrehajtás sorrendjében ismerték el a végrehajtási tömeg zálogjogát a befizetett vételárra. Mivel azonban a megtartási jog ebben az esetben a zálogjogtól el sem választható, a biztositási végrehajtás felesleges s időrendre nem mérvadó. A biztositási végrehajtás jogát a törvény nem is a *letéti* összeg lefoglalhatása végett, hanem azért adta, hogy a késedelmes vevő minden vagyonán lehessen azt foganatositani.

Ebből az általános elvből folyólag pedig a telekkönyvi hatóság nem köteles kiadni sem a vevőnek, sem hitelezőinek a befizetett vételárat, mig az általa megtéritendő különbözet annak rendje szerint meg nem állapittatott és mig a vevő azt be nem fizette, a végrehajtási tömegnek pedig a pénzre zálogjoga van. A kárigényre vonatkozó megtartási jogot megalapitja már az a tény, hogy a vevő fizetni nem tudott s igy a végrehajtási tömeg kárigénye nyilván veszélyeztetett.

Nem volna azonban akadálya annak, hogy a vételár visszautaltassék, ha a vevő a felmerülendő árkülönbséget kellőképpen biztositja, mely esetben a befizetett vételár visszatartása nyilván jogtalan volna.

Dr. Halom Dezső,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **A budapesti ügyvédi kamara felterjesztése folytán** az igazságügyminiszter intézkedett az iránt, hogy:

1. Az ügyvédek részére, amennyiben képviselői minőségben intéztetnek, a büntető bíróságok által olyan meghivások állittassanak ki, amelyek az illető ügyről az ügyvédet kellően tájékoztatják.

2. Nehogy a sorrendi tárgyalások a kir. kincstári képviselő, illetve az adószámviteli hivatalok mulasztásai miatt elhalasztassanak és fenakadást szenvedjenek, a pénzügyi miniszterrel egyetértőleg elrendelte, hogy az adószámviteli hivatalok, az ingók birói árverésénél csak ott jelentsék be a kincstár elsőbbségét, ahol a végrehajtást szenvedett ellen bármikor és bárhol közigazgatási uton a zálogolás valósággal foganatositтatott. Továbbá, hogy a számviteli hivatalok a tőlük kivánt hátraléki kimutatásokat haladéktalanul állitsák ki és küldjék meg a tiszti ügyészségnek.

3. Intézkedett az iránt, hogy a budapesti V. kerületi kir. járásbirósági végrehajtók árverési hirdetményt ügyvédeknek oly ügyekben, melyekben az általuk képviselt fél zálogjoga az iratokból kitetszően zárfeloldás folytán már megszünt, vagy amelyekben egyáltalán érdekelve nincsenek, ne kézbesittessenek.

4. Felügyeleti hatáskörén belül a kir. itélő táblai elnök utján intézkedett az iránt, hogy az egyes járásbiróságoknál, ahol tulhosszu tárgyalási határnapok tüzettek ki, a jövőben rövidebb terminusokat adjanak, valamiképpen, hogy a kiadmányozás a bíróságnál ezentul gyorsabban történjék.

5. Elismerte azon panasz jogosultságát, hogy a büntető járásbiróság az idézések kibocsátása körül nincsen tekintettel az ügyvédek és felek idejének kellő beosztására, amiért is a járásbiróság vezetőjének meghagyta, hogy czélszerü lesz a tárgyalásokat megosztva kitüzni akként, hogy óránkint az ügyek nagyságához képest csak egy, két vagy több ügy tüzetnék ki tárgyalásra.

6. Intézkedett a központi időjelző behozatala iránt az egyes kir. járásbiróságoknál.

Az igazságügyi kormány ezen intézkedéséből örömmel konstatáljuk azt, hogy a budapesti ügyvédi kamarának felterjesztései figyelemmel áttanulmányoztatnak, csak azt sajnáljuk, hogy a kamaráknak nem minden jogos kivánalmait méltatják kellő figyelemre az igazságügyi miniszteriumban.

— **Balesetperek a budapesti kir. törvényszéknél.** A jogszolgáltatás lassusága alig érezhető erősebben és károsabban másutt, mint a munkás-balesetperek lebonyolitásánál a budapesti kir. törvényszék előtt, holott e perek természete szinte megköveteli a gyors elintézést. Baleset éri a munkást; a 20 heti betegsegélyezés elteltével családjával együtt az utczára kerül és vagy koldulás vagy éhenhalás között kell választania. Mit ér neki a kir. Curia igazságos itélete, a joggyakorlatunkban hova-tovább helyet foglalt sociális irányzat, ha évekig kell várnia ügyének elintézésére, élelem, ruha, fütő szerek nélkül! Hogy példát emlitsünk: már két hónapja, hogy becsomózta a pertárnok az iratokat egy ily perben, de még eddig nem történt birói intézkedés a bizonyitás felvétele tárgyában. Pedig két hónap nagy idő ily szegény ember állapotában. Egy másik ily balesetperben a perfelvételen alperes — szemmel láthatólag alaptalan — pergátló kifogást emelt és ez elég volt arra, hogy most a perinditás után 2½ hónappal még nem kaptak a peres felek értesitést a kifogás feletti határozatról és természetesen nem kaptak idézést az ellenirat beadási határnapjáról. Ugyanezen ügyben a bíróság elrendelte az előzetes tanuhallgatást és helyszini szemlét és 4 (négy) hónapos határidőt tüzött ki e czélra. Ha már most figyelembe vesszük, hogy a mi idejét multa perrendtartásunk mellett mennyi módja van az alperesnek ugyis elhuznia a pert, azt kellene hinnünk, hogy a bíróság a törvény határain belül lehetőleg segiteni akar a huzás okozta bajokon. De mi történik? Alperes a perirat beadására mindenekelőtt 15 napi törvényes halasztást vesz igénybe. Az uj határnapon halasztást kér a bíróságtól és ez elég arra, hogy a perirat beadása 3 hónapra kitolatott legyen. Mit kell annak a szerencsétlen munkaképtelen munkásnak és éhező családjának az alatt a pár év alatt kiállania, mig minálunk ily pert a budapesti kir. törvényszék elsőfokban elintéz. Mindezt odium nélkül irtuk meg és hangsulyozzuk, hogy nem személyek ellen van kifogásunk. És hogy megirtuk, arra megadta az impulsust az a hir, hogy a napokban egy balesetperes munkás a villanyos elé vetette magát a külső váczi uton. *(Ügyvédi körökből.)*

— **A kecskeméti magyar királyi állami gyermekmenhely,** mint a napi lapok már emlitették, e napokban megnyilt. Kecskemét városa teljesen méltányolva a gyermekvédelem fontosságát, az ujonnan kinevezett igazgató-főorvost, dr. Turcsányi Imrét, nemcsak hathatósan támogatta a szervezés nehéz munkájában, hanem ingyen telket adott az épitkezés czéljaira és addig is, mig a menház fel fog épülni, helyet adott az ideiglenes intézetnek egy a város által kibérelt házban. Csak igy vált lehetségessé, hogy az ujonnan

létesitett intézetek közül legelsőnek a kecskeméti kezdhette meg müködését.

A gyermekmenhely tizenöt éven alól lévő, hatóságilag elhagyottnak nyilvánitott gyermekeket vesz fel és azokról tizenöt éves korukig gondoskodik. Hogy mily jelentősége van a kecskeméti gyermekmenhelynek, mutatja az, hogy ez intézet körülbelül 1500 gyermeket helyez el családoknál. E gyermekek nagyrészt olyanok, kik az intézet gondoskodása nélkül a kriminalitásnak esnének áldozatul. Az intézet fizeti e gyermekekért a tápszülőknek a tápdijat és ugy megbizott teleporvosokkal, mint intézeti közegekkel ellenőrzi a gyermekek nevelését. Magában az intézetben csak a beteg gyermekek maradnak, az egészségesek rögtön kiadatnak tápszülőknek. A földmivelők csak ugy törik magukat, hogy az intézet nekik gyermekeket gondozásba adjon. A legszebb sikert jósolhatjuk az intézménynek.

— **Nulla dies sine linea.** Egy lakodalomra három gyermeket meghivtak, az egyik 12, a másik 13 éves, a harmadik 16 éves mult két héttel. Kaptak egy kalácsot uzsonnára. Ezt nyilván keveselték és elhatározták, hogy még egyet szereznek. Az éléskamra belülről be volt reteszelve, az ajtón a léczek czukorpapirossal beszegezve. A gyermekek ezt a papirost benyomták, a reteszt félretolták és egy kalácsot elvettek, melyet azonnal el is fogyasztottak. A biróság betöréses lopás czimén a legidősebb gyermeket — 16 éves és két hetes — hat havi börtönre itélte. Az itélet a királyi táblán jogerős lett. *F. E.*

— **A budapesti egyetem jogi karának** a multkor közölt tanrendjével kapcsolatban megemlitjük, hogy Magyary Géza ujonnan kinevezett tanár főkollegiumot tart a polgári perrendtartásból.

— **A n.-szőllősi kir. járásbiróságról** kapjuk ügyvédi körökből a következő sorokat: Ezen bíróságnak telekkönyvi osztálya eddig meglehetősen gyorsan dolgozott. Egy idő óta azonban feltünően lassu. Egy *április 30-án* beadott árverési kérvény elintézése szeptember 12-én kézbesittetett és az árverési hirdetményben az árverés *deczember 2-ára* tüzetett ki.

— **Dr. Finkey Ferencztől** a következő sorokat vettük; A *Jogt. Közl.* 38. számában közölt czikkembe egy sajtó-, vagy talán tollhiba csuszott bele. A 314. lapon felülről a 4-ik sorban az van: «a szakbiróság *a legtöbb esetben* inhumanus, tulszigoru itéletért megnyugtatja lelkiismeretét a törvény rideg betüjével». A «legtöbb esetben» szavak nem jó helyre kerültek. Gondolom, igy akartam: «a szakbiróság az *esetleg* inhumanus, tulszigoru itéletért *legtöbb esetben* megnyugtatja stb.» Kérném ezt igy rectifikálni, mert a szakbirákra világért se akartam azt állitani, hogy legtöbb esetben inhumanusan itélnek.

— **A vizsgákon és nyilvános pályázatokon elkövethető csalások megakadályozására** Francziaország speciális törvényt hozott. A törvény meghozatalára Francziaországban az adott okot, hogy az ilyfajta cselekményeket azelőtt közokirathamisitásnak minősitették, mely delictum tudvalevőleg az esküdtszék hatáskörébe tartozik. Ámde az esküdtek a törvény szerint kiszabandó büntetést (határozott tartamu kényszermunka, mely enyhitő körülmények fenforgása esetén 2 évi fogságra szállitható le) az elkövetett büncselekményhez képest aránytalanul szigorunak találták és a legtöbb esetben felmentő verdictet hoztak. Nyilvánvaló az ilyen felmentések demoralizáló hatása; jól mondja Bompard Raoul az általa benyujtott törvényjavaslat indokolásában, hogy az ilyen csalások — különben elég gyakran előforduló — büntetlensége elkedvetleniti a becsületes jelölteket és bizalmatlanságot kelthet az állam által adott képesitések és tudományos fokozatok értéke iránt is. A Bompard-féle javaslat azon esetet ölelte csak fel, mikor az igazi jelölt helyett más vizsgázik le. A törvényjavaslat a közoktatási bizottsághoz utasittatott, mely hivatalos adatok alapján megállapitotta, hogy a cselekmény nem oly gyakori, mint aminőnek a javaslat szerzője állitotta. (Igy 1887-től 1899-ig csak 4 ily eset fordult elő, mind a négy bünper felmentéssel végződött.) De elvégre itt nem az esetek száma volt irányadó, hanem, hogy a vizsgacsalások büntetlenségét megszüntessék.

A franczia kamara elfogadta Bompard javaslatát. A senatusban, hol a javaslat előadója Combes (jelenlegi miniszterelnök) volt, szükségesnek találták a javaslat kibővitését és büntetőhatározmányainak még más esetekre való kiterjesztését. Az igazi jelöltnek mással való helyettesitése ugyanis nem meriti ki a vizsgákon vagy nyilvános pályázatokon szokásos csalásokat. A Combes-féle módositott javaslat már nem szoritkozik a fenti esetre, hanem szövegezésében az összes előforduló eseteket felölelni iparkodik. Ezen módositott formájában fogadta el a senatus a javaslatot, mely 1901 decz. 23-án törvénynyé vált.

A törvény kimondja, hogy valamely vizsgán vagy nyilvános pályázaton elkövetett csalás, mely valamely köztisztségnek vagy az állam által kiállitott oklevélnek elnyerését czélozza, vétséget képez. Ezen vétséget követi el a törvény exemplicativ felsorolása szerint: aki a vizsgálat vagy pályázat eldöntése előtt harmadik személyeknek vagy az érdekelteknek a vizsgakérdések szövegét vagy tárgyát elárulja, vagy hamis okmányokat, okleveleket, bizonyitványokat, anyakönyvi kivonatokat használ vagy az igazi jelöltet harmadik személylyel helyettesiti. Büntetés: 1 hótól 3 évig terjedhető fogság.

—

A Magyar Jogászegylet tagjainak a legközelebbi napokban a következő füzetek küldetnek meg: 222. A motivumok tana a büntetőjogban. Finkey Ferencz. — 223. A véletlenség és a kisérlet. Angyal Pál. — 224. A munkások baleset elleni biztositásáról szóló törvényjavaslat. Baumgarten Nándor. — 225. A szabad akarat elve a polgári törvénykönyv tervezetében. Dr. Szakolczai Árpád.

—

A mellékleten közöljük a Curiai Határozatok félévi tartalommutatójának első felét. — Lapunk jelen száma félivvel nagyobb terjedelmü a rendesnél.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Október 9 ikétől okt. 16-ig): *Okt. 9.:* **Schwarz** Bernát e. a nyitrai tsz. (216). — *Okt. 15.:* **Schantek** Kálmán e. a pancsovai tsz. (215). — *Okt. 16.:* **Hellebrand** Adél e. a fehértemplomi tsz. (204).

Csődök: Magyar acetylengáz részvénytársaság bpesti czég e. e keresk. és vtsz.; csb. Nitsche Győző, t. Csukássy Jenő; bh. okt. 19., felsz. t. nov. 19. (211). — **Fekete E.** Sándor nyiregyházai keresk. e. e tsz.; csb. Virányi Dezső, t. Hoffmann Mór; bh. okt. 31., felsz. t. nov. 28. (211). — **Schantek** Kálmán pancsovai keresk. e. e tsz.; csb. Furdek Miksa, t. Pavlovics Tamás; bh. okt. 15., felsz. t. okt. 28. (215). — **Péter** Sándor fia utóda Rabong János oraviczabányai keresk. e. a fehértemplomi tsz.; csb. Reichel Frigyes, t. Nedelku János; bh. nov. 20., felsz. t. decz. 18. (214). — **Cserey** Ede beszterczebányai lakos hagyat. e. e tsz.; csb. Bedő Béla, t. Petrogalli Oszkár; bh. nov. 3., felsz. t. nov. 19. (215). — **Schwarcz** Bernát nagytapolcsányi keresk. e. a nyitrai tsz.; csb. Névery Ignácz, t. Petrikovics Aladár; bh. okt. 9., felsz. t. okt. 30. (216).

Pályázatok: A szászsebesi jbságnál **aljegyző**; bh. okt. 6., a nagyszebeni tsz. elnökéhez (214).

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent:

ORSZÁGGYÜLÉSI KÖNYVTÁR

Szerkesztik

Dr. FAYER GYULA és VIKÁR BÉLA.

Megjelent legujabban mint V. és VI. szám:

A VÁLASZTÁSI BIRÁSKODÁS A GYAKORLATBAN

IRTA

GRECSÁK KÁROLY

CURIAI BIRÓ.

A testes kötetnek **ára 4 korona 50 fillér.**

Egyetlen törvénymagyarázat ez, mely a Curiai biráskodásról szóló törvény életbelépte után, a Curia gyakorlatának figyelembe vételével iratott.

A főleg gyakorlati használatra szánt mü tartalmazza:

1. *A törvény szövegét,* minden részletre kiterjedő magyarázatokkal;
2. *A Curia minden nevezetesebb itéletét;*
3. *Más törvényeknek, különösen a választási és büntetőtörvényeknek ide vonatkozó összes rendelkezéseit,* szintén tüzetes magyarázatokkal.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 40. sz. Budapest, 1903 október 2.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik sz.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A római szentszéknek a magyar közjogot is érintő legujabb házasságjogi határozata. *Dr. Hanuy Ferencz* pécsi theologiai tanártól. — A mulasztás a polgári perrendtartás javaslatában. *Dr. Dávid István* szatmárnémetii kir. törvényszéki jegyzőtől. — *Törvénykezési Szemle:* Curiánk joggyakorlata külföldi birói itélettel ágytól és asztaltól elválasztott és későbben magyar állampolgárrá lett házasfél bontó perében. *Dr. Lengyel Béla* budapesti ügyvédtől. — A Btk. 386. §-a és a novella-javaslat. *Harmath Jenő* oklándi kir. járásbirótól. — Van-e joga a BP. 403. és 406. §-ai alapján kiküldött birónak vádlott ellen vizsgálati fogságot elrendelni? *Dr. Fried Vilmos* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből. Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1903. évfolyamának I. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

A római szentszéknek a magyar közjogot is érintő legujabb házasságjogi határozata.

Ismeretes dolog, hogy 1844. évig csakis azon vegyes házasságok (kath. vallásu félnek házassága evangelikus vallásu féllel) voltak a magyar közjog szerint is törvényesek és érvényesek, amelyek a kánonjog szerint is ilyenek voltak, és a vegyes házasságoknak az evangelikus lelkész előtt való megkötését államilag is törvényes házasságkötésnek csak az 1884: III. tcz. 2. §-ában ismerte el, miután már 1841. évben a római szentszék a magyar püspöki kar kérésére az összes vegyes házasságokra nézve (nemcsak az evangelikus vallásuakkal) a trienti formát, mely a katholikus illetékes plébános és két tanu előtti kötésben áll, hatályon kivül helyezte Magyarország és társországainak területén.

Ezen engedmény az 1841: április 30-án Lambruschini biboros, államtitkár által XVI. Gergely pápa megbizásából kiadott «Instructio»-ban adatott meg; de a tudósok közt és az egyházi joggyakorlatban éppen ezen «Instructio» intézkedő részének szavai arra a félreértésre adtak okot, mintha a szentszék csak azon esetben ismerné el érvényeseknek a trienti forma nélkül kötött vegyes házasságokat, ha azok legalább a nem kath. félnek illetékes lelkésze előtt köttetnek.

Az 1844: VIII. tcz. 2. §-a valóban igy is van fogalmazva és pedig kizárólag a kétféle evangelikus vallásra korlátozva: «2. §. A jelen törvény kihirdetése után keletkező vegyes házasságok is, melyek evangelikus lelkipásztor előtt köttetnek, törvényesek.»

A magyar törvény ezen szövegezése szerint tehát csakis azon vegyes (kath. és evangelikus felek közt házasságok voltak 1844-től 1868-ig törvényesek, amelyek akár az illetékes kath. plébános előtt, akár az illetékes evangelikus lelkész előtt köttettek, mig a minden lelkész nélkül vagy legalább nem az egyik fél illetékes lelkész előtt megkötött házasságok a törvény betüje szerint közjogilag, államilag törvényes és érvényes házasságoknak nem voltak tekinthetők; nem is szólva arról, hogy az 1844: III. tcz.-nek ezen intézkedése csakis a kath. és a kétféle evangelikus vallásu felek közti házasságot értette vegyes házasságnak, mig a többi bevett keresztény vallásra ugyanazt csakis az 1868: LIII. tcz. 11. §-a terjesztette ki.

Hogy a magyar állami törvény szempontjából ezt igy magyarázták hazánkban, annak csattanós bizonyitéka az, hogy még a róm. kath. püspöki szentszékek is az oly vegyes házasságot, amely egyik félnek illetékes pásztora előtt sem köttetett, törvénytelennek és érvénytelennek tekintették. Érdekes e tekintetben a Kováts Gyula által (A házasságkötés Magyarországon, Budapest, 1885, 115. lap) Roskovány nyomán közölt itélet, melyet a nyitrai püspöki szentszék Simonyi Paula r. kath. nő által ág. ev. vallásu férje: Bangya Károly ellen inditott köteléki perben 1873. évben hozott, kimondván a házasságnak «*clandestinitas*» folytán való *érvénytelenségét* azért, mert az összeadó ág. ev. lelkész nem volt a férj illetékes lelkésze, sem ettől a kötésre felhatalmazást nem kapott. A felsőbb forumok ezzel szemben a házasságot *érvényesnek* mondták ki és pedig azon kifejezett okból, hogy a vegyes házasságokra nézve a trienti forma a Lambruschini-instructio által Magyarország és társországai területén hatályon kivül helyeztetett; ily értelmü volt az esztergomi érseki szentszék (második forum), a primási szentszék (harmadik forum) és a győri szentszék (pápailag delegált negyedik forum) itélete.

De hiteles törvénymagyarázat: «authentica interpretatio legis», a Lambruschini-instructiónak félremagyarázható szavaira nézve («coram acatholico ministro seu non servata Concilii Tridentini forma») nem történt 1897-ig, de ezen 1897-ik évben történt törvénymagyarázat is csak most vált közismertté *Vaszary Kolos* herczegprimásnak ez évi legujabb körleveléből, amelyben közölte a «S. Congregatio Inquisitionis»-nak 1897. évben az esztergomi érseki helynök által előterjesztett kérdésekre hozott válaszát, határozatát.

Az esztergomi helynök kérdése igy szólt: 1. Vajon érvényeseknek tekinthetők-e Magyarországban azon vegyes házasságok, amelyek polgári tisztviselő előtt köttettek és semmiféle más vallásu egyházi szertartásban nem részesittettek? 2. Vajon az ilyen házasságokból származó gyermekek törvényeseknek tekintendők-e és a keresztelési anyakönyvbe ilyenekként beirandók-e?

A római Szentszék mindkettőre *igenlőleg* felelt és az elsőre vonatkozó terjedelmes indokolásban világosan kimondotta, hogy Magyarországon 1841 óta a trienti forma a vegyes házasságokat illetőleg hatályon kivül van helyezve. Ezen szentszéki határozatnak az 1895. évi október 1-je óta kötött házasságokat illetőleg természetesen csak egyházi forumban van hatálya, de mint törvénymagyarázat visszahat az az 1841. évi Lambruschini-féle instructió-ra és e szerint az 1895. év előtt megkötött vegyes házasságok állami érvényességének kérdésére is. Az 1844: III. tcz. ugyanis nem akarta érvényességüktől megfosztani a kánonjog szerint érvényes vegyes házasságokat, csak a kánonjog szerinti «clandestinitas»-nak katholikus szempontból való legflagransabb módját iktatta törvénybe, mint egyetlen kivételt az addig, a vegyes házasságokra (katholikus és evangelikus vallásuak közt) nézve egyedül irányadó kánonjog alól.

Más szóval nemcsak az egyházi házassági bíróságoknál van az emlitett pápai törvénymagyarázatnak gyakorlati jelentősége, hanem az állami házassági judikaturánál is, mert az 1894. évi XXXI. tcz. 138. §-a azt mondja, hogy az ezen «törvény hatálybalépte előtt kötött házasságok érvényessége a korábbi jogszabályok szerint itélendő meg». A kir. bíróságnak tehát az 1895. év előtt ilyen «clandestinitas» mellett

(sem katholikus illetékes plébános, sem más vallásu illetékes lelkész előtt) kötött házasságokat érvényeseknek kell tekintenie és ez alapon inditandó esetleges köteléki válókeresetet már ez alapon is (van rá még egy alap, magában a 138. §-ban) el kell utasitania; másrészt pedig az ilyen házasságokból született gyermekek törvényességének ügyét is a fentiek szerint kell elbirálnia.

Dr. Hanuy Ferencz,
theologiai tanár.

A mulasztás a polgári perrendtartás javaslatában.

A feleknek s a bíróságnak perbeli szerepét az választja ketté, hogy mig a felek a perbeli tényállás produkálására, addig a bíróságok a tények feletti jogi döntésre vannak hivatva.

Alapul szolgál ennek azon elv, hogy a felperes és a perbe szállott alperes között mindig egy hallgatag egyezséget kell feltételeznünk, mely szerint megállapodnak abban, hogy a vitás jogra vonatkozó állitásokat és bizonyitékokat a perjog szabályai értelmében összegyüjtik s az ezek felett való döntést szintén a perjog szerint illetékes bíróságra bizzák.

Az alperes védekezése esetén a perbeli tényállás a peres felek kölcsönös közremüködésével állittatik elő s a bíróság mindkét fél tényállításainak mérlegelése mellett állapitja meg az itéletnek alapul szolgáló tényeket.

Másként van azonban akkor, ha az alperes nem védekezik, vagy az itélethozatalt megelőző valamely tárgyalás a peres felek egyikének távollétében tartatott, mert itt a tények megállapitásánál nem lévén lehetséges a felek kölcsönös közremüködése, a perjog azon vélelmet állitja fel, hogy a távollevő fél meg nem jelenése által valónak ismeri el a megjelent fél tényállításait.

A polgári perrendtartás javaslata a mulasztás következményeinek szabályozásánál alapul szintén az emlitett vélelmet veszi, de nem juttatja mindenütt érvényre azt az elvet, hogy az egyik fél állitásával s a másik fél mulasztása folytán előállott beismeréssel a tények már megállapitást nyertek s hogy ezzel szemben a bíróságok feladata a jogi döntésre szoritkozik.

Különbséget tesz a javaslat a felperes és az alperes mulasztása között.

A felperes ellen makacssági itélet nem hozható, hanem a 443. §. szerint az idézés végzésileg feloldandó, ami azzal indokoltatik, hogy nincs szükség itélethozatalra, mert a felperes a keresetet ugy is csak a tárgyaláson adja elő s ezt megelőzőleg kereset nincs. (Indokolás, 42. lap.)

Sem a rendelkezés, sem az indokolás nem helyes.

Nem helyes a rendelkezés, mert mi sem állt utjában annak, hogy pl. a felperes által elmulasztott perfelvételi határnapon a megjelent alperes megtagadja a felperes tényállításait s a javaslat ahelyett, hogy azon elvből folyólag, hogy a felperes meg nem jelenése által elismerte a keresetben felhozott tények valótlanságát, elrendelné, hogy itéletileg mondassék ki a kereseti jog fen nem állása, csak az idézés feloldását rendeli el.

De nemcsak azért helytelen ez a rendelkezés, mert a perjog elveivel ellenkezésben van, hanem azért is, mert nem azzal a mértékkel mér a felperesnek mint az alperesnek. Miért legyen az alperes mulasztásának más szerepe a perbeli tények megállapitásában, mint a felperesének? Miért ne lehessen a felperest esetleg képzelt jogára vonatkozólag itéletileg elhallgattatni s miért legyen kitéve az alperes a többszörös idézéssel járó zaklatásnak?

Helytelen azonban a fenti rendelkezésnek indokolása is. Nem fogadhatjuk el ugyanis az Indokolás 42. lapján olvasható azon kijelentést, hogy a tárgyalást megelőzőleg kereset nincs, mert igenis van. Ennek ugyan legkézzelfoghatóbb bizonyitéka az, hogy a keresetlevél beadásával a per magánjogi hatálya s igy maga a per is kezdetét veszi, ami pedig kereset nélkül el nem képzelheti, azonban maga a javaslat is elismeri ezt a 447. §. 3. pontjában foglalt rendelkezés által. A felperesnek jogában áll irásbeli keresetén változtatni, de ha makacssági itéletet akar kapni, csak azt a tényállást s kereseti kérelmet terjesztheti elő, amely már az alperessel közöltetett, mert ellenkező esetben a mulasztás következményeinek kimondása a 447. §. 3. pontja alapján megtagadandó.

Ezek szerint, — bár a felperesnek keresetét szóval is elő kell adnia, — már ezen szóbeli előadás előtt is van kereset és minthogy a javaslat 443. §-ában foglalt rendelkezés támogatására a most általunk megczáfolt indokon kivül más nem hozatik fel, helyesebb volna, ha a mostani állapot fentartása mellett a felperes mulasztása esetén is itélet hozatnék.

Abban az esetben, ha a perfelvételi határnapot az alperes mulasztja el, a javaslat teljes szigorral levonja a mulasztás következményeit, mert kimondja, hogy ekkor a kereseti jogállitáshoz és kérelemhez képest az alperes elmarasztalandó.

Itt a szövegezés ellen vannak némi aggályaink.

Ugyanis a szabályt felállitó 444. §-ban foglalt kifejezést szigoruan grammatikailag véve minden jóakarat mellett sem vagyunk képesek másként magyarázni, minthogy bármit is kérjen a felperes, az alperes meg nem jelenése esetén meg kell neki itélni, annál is inkább, mert a javaslat az alperesnek a «*jogállitáshoz*» képest leendő marasztalását rendeli. Megengedjük, hogy senkinek sem fog eszébe jutni, hogy ezt a szakaszt ily módon értelmezze, mert az ellen az indokolás két helyen (44. és 327. lap) is tiltakozik, és mert a 447. §. 4. pontja szerint a mulasztás következményeinek kimondása megtagadandó, ha a kereseti kérelem a közölt kereset tartalma szerint meg nem állhat, csak az érthetetlen előttünk, hogy ha a 444. §. nem azt akarja mondani, amit mond, miért lett igy szövegezve és a bíróságra nézve jelentőséggel nem biró «jogállitás» helyett mért nem használtatik a «tényállitás» kifejezés? Ekkor világosan ki volna mondva az, hogy a bíróság csak a tényekből folyó jogot mondhatja ki itéletileg.

Érintettük már, hogy a 444. szabálya alól kivételt tesz a 447. §. 4. pontja, amely szerint a mulasztás következményeinek kimondása végzéssel megtagadandó, ha a kereseti kérelem a közölt kereset tartalma szerint nem állhat meg. Itt az ellen van kifogásunk, hogy a mulasztás következményeinek megtagadása végzéssel történik. Semmi különbséget nem látunk ugyanis perjogi szempontból azon két eset között, ha a felperesi tényállitásból helyesen vonatott le a kérelem, de a tények valótlanoknak bizonyulnak, vagy ha valók ugyan a tények, de a velük összekapcsolt kérelem nem következik belőlük, t. i. mindkét esetben hiányzik a kereseti kérelem megfelelő tényalapja. Az volna helyes tehát, ha a döntés az utóbbi esetben is itéletileg történnék, ami az alperes érdekének is megfelelőbb.

Nincs e helyen tér arra, hogy bővebb részletekbe bocsátkozzunk s csak nagy vonásokban akarván vázolni a perjogi javaslat ide vonatkozó részeivel szemben vallott nézetünket, még csak a perfelvételi tárgyalás elmulasztása esetére alkotott uj perorvoslatról akarunk szólani.

Az ellenmondás ez, melyet a 464. §. konstruál, s mely perjogunkban nem ismeretlen ugyan, de eddig csak egyes különleges eljárásban nyert alkalmazást.

Kétségeink vannak az iránt, hogy az ellenmondás «*perorvoslatként*» használható. A fizetési meghagyásos eljárásnál (1893 : XIX. tcz. és a váltóeljárás.) ugyanis az ellenmondás nem *perorvoslat*, hanem egyszerü perirat, amelylyel az eddig meg nem idézett alperes perbe lép s a per tulajdonképpen csak itt kezdődik. Ott azonban, ahol a már perbeidézett alperes a perfelvételi tárgyaláson nem jelenik meg, a felperesi

tényállitásból s az alperes mulasztása folytán vélelmezett beismerésből alakul ki a tényállás, a bíróság ennek alapján hozza itéletét. Ez ellen egy oly perorvoslatot, mely a hozott itéletet az alapul szolgáló ténymegállapitás ignorálása mellett az alperes kényétől-kedvétől függőleg hatályon kivül helyezi, az e fajta itéletek komolyságának veszélyeztetése nélkül konstruálni nem lehet, még a javaslat által tervezett szük keretben sem.

Dr. Dávid István,
szatmárnémetii kir. tszéki jegyző.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Curiánk joggyakorlata külföldi birói itélettel ágytól és asztaltól elválasztott és később magyar állampolgárrá lett házasfél bontó perében.

I.

Joggyakorlatunk megállapitotta, hogy a külföldön kölcsönös beleegyezés alapján ágytól és asztaltól elválasztott házasfél a magyar állampolgárság megszerzése után magyar bíróság előtt a házassági törvény 77. §-ának *a)* pontja alapján akkor kérheti házasságának felbontását, *ha házastársát magánuton felszólitotta*, hogy különélésüknek a magyar jog szerint ismeretlen állapota megszüntetésével az életközösséget állitsa helyre és e felszólitástól számitva hat hó már eltelt.

Ujabban egyöntetü ebben a Curia joggyakorlata, s ez az elv a legutóbbi évek alatt hozott összes határozatokban érvényesül.

Korábban nem kivánta meg legfelsőbb bíróságunk a fél által házastársához intézendő magánfelszólitást, s ugy látszik éppen azért állitotta föl e szabályt, hogy a joggyakorlat addig észlelt ingadozásának véget vessen.

Lássuk közelebbről a most emlitettem ellentéteket.

A 15,074.* (Márkus II. köt.) sz. curiai határozat szerint, tekintet nélkül arra, hogy a házasfeleket az osztrák bíróság ágytól és asztaltól elválasztotta, helyt foglalhat a házassági törvény 77. §-ának *a)* pontja, mert a magyar állampolgárság megszerzése után a felek házassági ügyeiben az 1894. évi XXXI. tcz. rendelkezései irányadók; a 15,073. szám alatt közölt határozat pedig azt mondja, hogy mivel a bécsi cs. kir. orsz. törvényszéknél 1893 február 28-án kelt végzés szerint a feleknek kölcsönösen kérelmezett ágytól és asztaltól való különválása még a magyar állampolgárságnak felperes által történt elnyerése előtt megengedtetett, meg nem állapitható az, hogy alperes jogos ok nélkül hagyta el felperest, *minthogy a különválásra a reá illetékes birósága által feljogosittatott.* «Miután pedig annak a körülménynek, hogy felperes 1896. évi április 12-én a magyar állam polgárai közé felvétetett, azt a joghatályt tulajdonitani nem lehet, hogy alperesnek 1893. évi május 13-án tanusitott jogos eljárása utólag jogtalanná váljék stb.» felperes elutasitandó volt.

Az e két határozat között látható fentebb emlitett ellentétet minden később kelt határozat azzal szünteti meg, hogy a magánfelszólitást kivánja meg, s ennek megtörténte után a külföldi bíróság itéletét többé hatályosnak nem tekinti. (16,244, 16,245.)

Tehát joggyakorlatunk szerint a magánfelhivás azért szükséges, mert a külföldi bíróság határozatán alapul a külön élés, ami nem jelent egyebet, mint azt, hogy a külföldi határozat hatályosnak ismertetik el a magyarrá lett félre nézve mindaddig, ameddig a magánfelszólitást külföldön élő házastársához el nem küldte. Ez minden bizonnyal helytelen, mert nem lehetséges az, hogy nemzetközi vonatkozásu kérdések — mint a külföldi határozat hatálytalan léte — a fél spontán elhatározásával döntessenek el; nem állitható a külföldi határozatról az, hogy a magán felszólitással hatályossága megdől, mindaddig pedig, a mig a felszólitás meg nem történt, fenáll.

Nézetem szerint a külföldi bíróság itélete vagy végzése az állampolgárság megszerzésével eo ipso hatályát veszti, vagyis e percztől a jövőre tekintettel olyanná lesz, mintha nem is létezett volna. Erről a kérdésről még bővebben lesz szó. Itt azonban nem is ezen fordul a dolog. Ugyanis *nem a külföldi itélet, hanem a kölcsönös beleegyezés teszi a külön élést jogos okuvá.* Akár fordultak a felek a bírósághoz, s az ágytól és asztaltól elválasztó végzést meghozatták, akár pedig csak maguk között állapodtak meg abban, hogy különválva fognak élni, mindkét esetben egyaránt jogos oku a külön élés, de viszont mindkét esetben csak addig, amig valamelyik házastárs az életközösséget ismét helyreállitani nem kivánja.

Ha az ágytól és asztaltól elválasztó birói határozatnak nem kölcsönös beleegyezés az alapja, hanem valamely, a külföldi törvényben ismert olyan váló ok, mely a magyar házassági törvény szerint *nem* váló ok, akkor nézetem szerint a külföldi határozat alapján elhagyott és később magyar állampolgárrá vált fél szempontjából házastársának külön élése jogtalanná vált a magyar állampolgárság megszerzésétől kezdve *minden külön értesités elküldése nélkül is*, minthogy a magyar házassági törvény a váló okot nem ismeri, s az elhagyás a magyarrá lett fél akarata ellen jött létre, a külföldi határozat hatálya pedig megszünt.

Ha pedig a váló ok a *magyar törvény szerint is váló ok*, de nem a házassági törvény 77. §-ának *a)* pontja, hanem valamelyik másik szakasz szerint, akkor a *bontás oka sem a külön élés*, respective a külföldi bíróság határozatára alapitott elhagyás lesz, hanem az adott esetben fenforgó váló ok, amely eset az itt tárgyalt kérdést nem érinti, hanem a házassági törvény 115. §-ának valamelyik pontja alá sorakozik.

Ha végül nem kölcsönös beleegyezés alapján, hanem birói itélettel választattak el ágytól és asztaltól a házasfelek a házassági törvény 77. §-ában körülirt okból, akkor a tényállás — szándékos és jogos ok nélküli elhagyás — a külföldi bíróság itéletében megállapitva lévén, a házassági törvény 115. §-ának 2. pontja foglal helyt.

Az ezen pontban tárgyalt kérdés tehát tulajdonképpen nem is tartozik azok közé, melyekről a házassági törvény 115. §-ának akár első, akár második pontja intézkedik. Itt ugyanis a Curia által megkivánt *magánfelszólitás elküldése* — melyre éppen ezért van szükség — *hozza létre a váló okot;* tehát olyan időben jön az létre, amikor a fél a magyar állampolgárságot már megszerezte, s igy reá nem alkalmazhatók a házassági törvénynek külföldiekre vonatkozó rendelkezései.

Nem veszem ki azt az esetet sem, amikor a külföldi bíróság által kölcsönös beleegyezés alapján ágytól és asztaltól elválasztott fél még a magyar állampolgárság elnyerése előtt szólitotta fel házastársát az életközösség helyreállitására. Ebben az esetben a szándékos és jogos ok nélkül való elhagyás ténye, melynek continuálisan 6 hónapig kell tartani, szintén csak az állampolgárság megszerzésekor jön létre, mivel a külföldi honosság tartama alatt e felszólitás azért nem lehetett hatályos, mert a kölcsönös beleegyezéssel elválasztott felek egyike a másikat a közösség helyreállitására egyoldaluan nem kötelezheti. Csupán, ha mindkét házasfél megegyezik abban, hogy az életközösséget helyreállitják s e szándékukat a bíróságnál bejelentik, hozhat a bíróság uj határozatot, melylyel a korábbi elválasztó határozatát hatályon kivül helyezi. (L. osztr. polg. törvk.) Tekintve már most azt, hogy ameddig egy fél sem szerezte meg a magyar állampolgárságot, addig reájuk hazájuk törvényei irányadók, a közösség helyreállitására felszólitott fél joggal tagadhatta

* A curiai határozatokra történő hivatkozások Márkus: «Felsőbiróságaink elvi jelentőségü határozatai» czimü gyüjteményének II. kiadására történnek.

meg a felszólitás kivánságának teljesitését és igy szándékosan és jogos ok nélkül elhagyó félnek nem tekinthető. Hogy az állampolgárság megszerzése után a viszonyok egészen másképp alakulnak, azt láttuk. Innen kezdve a magyar honost korábbi hazájának törvényei többé nem kötelezik s nem hatályos reá többé ama bíróság határozata sem. Ezen okból nem tehetem magamévá Virág Gyula felfogását (Ü. L. 1899. 19. «Curia, külföldiek és a házassági törvény 77. §-a».), ki szerint a külön élésre megkivánt 6 hó legalább is az életközösség helyreállitására irányitott felhivástól volna számitandó akkor is, ha az még a magyar állampolgárság megszerzése előtt intéztetett a másik házastárshoz.

Azon esetekben, midőn a korábban külföldi állampolgár, a magyar honosság és községi illetőség megszerzése után a házassági törvény 77. §-a alapján, tehát a föntebbiekben tárgyalt módon akarja a házasságát felbontatni, minden speciális esetben külön méltatandó figyelemre, hogy a férfi vagy pedig a nő-e az, aki a magyar állampolgárságot megszerezte. Első esetben, a nő férje állampolgárságát követvén és őt lakóhelyére is követni tartozván, mindkét félre nézve a házassági törvény rendelkezései lesznek irányadók, s ha a nő férjét nem követte — lehettek bár a házassági törvényben *nem ismert okból* ágytól és asztaltól bíróilag elválasztva — ő lesz a szándékosan és jogos ok nélkül elhagyó féllé, bár a férj távozott is el, s a magyar bíróság illetékes a házasságot mind a két félre nézve felbontani, minthogy az állampolgárság megszerzésével egyidejüleg a váló ok is létre jött (házassági törvény 77. §.), tekintettel a föntebbi suppositióra, mely szerint a házassági törvényben nem ismert okból mondatott ki az ágytól és asztaltól elválasztás külföldön, amikor kifejtett nézetem szerint semmiféle magánfelszólitásra sincs szükség.

A második esetben — amikor is a nő lesz magyar állampolgár — a házassági törvény 77. §-ának *a)* pontjában foglalt váló ok az állampolgárság megszerzésével egyidejüleg nem jöhet létre. A föntebb tárgyalt magánfelszólitás elküldése azonban a magyar állampolgárságot szerzett nőnek is lehetővé teszi azt, hogy a házasság felbontását kérhesse; ilyenkor a felszólitásnak nem visszatérésre, hanem visszafogadásra kell irányulnia, mi ha megtagadtatik, a házassági törvény 77. §-ának *a)* pontja alkalmazandó lesz.

Ime egy eset, amikor a magyar házassági törvényben nem ismert váló okból választattak el a felek külföldön birói itélettel. Ha a férj az, aki magyarrá lett, akkor a házassági törvény 77. §-ának *a)* pontjában meghatározott váló ok felszólitás nélkül is létrejön, ha a nő lett magyarrá, a felszólitásra szükség van, de nem azért, hogy általa a külföldi itélet hatályát veszitse, hanem azért, hogy a váló ok létrejöjjön. Ugyanaz az eset ez is, mint amikor a felek kölcsönös beleegyezése alapján mondotta ki a bíróság az ágytól és asztaltól elválasztást.

Mindkét esetben olyan az a külföldi itélet, mintha meg sem hozatott volna, egyik esetben sem a fél felszólitási ténye következtében válik hatálytalanná a magyarrá lett félre nézve, hanem ipso jure a magyar állampolgárság megszerzésével, a fél tényével (felszólitásával) csupán a válás oka jött létre, mely előbb hiányzott; ha pedig megvolt, akkor — mint láttuk — a felszólitási tényre szükség nincs.

(Folyt. köv.) *Dr. Lengyel Béla.*

A Btk. 386. §-a és a novella-javaslat.

A Btk. 386. §-ában irt büncselekmény létrejöttéhez szükséges: I. A tettes ama speciális dolusa, hogy hitelezőit megkárositsa; II. hogy ezt a bekövetkező hatósági végrehajtás előtt, III. és a vagyonához tartozó értéktárgyak elrejtése, eltitkolása, elidegenitése, megrongálása, adósságok vagy jogügyletek koholása által tegye.

E cselekmény büntetése, tekintettel az okozott kár összegére, a Btk. 383. §-a szerint szabandó ki.

A büntető novella e helyett uj 386. §-t hozott javaslatba, mely szerint e büncselekmény csalás vétsége gyanánt hat hónapig terjedhető fogházzal volna büntetendő s elkövetése abban állana, hogy valaki azon czélból, hogy az ellene elrendelt hatósági végrehajtást meghiusitsa, vagyonához tartozó értéktárgyat elrejt, eltávolit, elidegenit, megrongál, adósságot vagy jogügyletet kohol. (Illés: III. k. 297. l. *jegyzet, Fayer: Btk. II. k. 430. l.)

I.

a) Mindjárt az I. pontban irt alkotó elem vizsgálatánál szembeötlik, hogy *hitelezők* kivántatnak s méltán felmerül az a kérdés, hogy egy hitelező kijátszása e §. szoros betüszerinti magyarázata mellett büntethető-e?

Még nem fordult elő olyan eset, hogy valaki azért mentessék fel, mert *csak egy hitelezőt* csalt meg, holott a törvény *hitelezők* kijátszását kivánja, s igen valószinü, hogy ez csak tollhiba, mely azonban a 387. §-ban is előfordul.

Tollhibának vélem azért, mert a képviselőház igazságügyi bizottságának a 387. §-hoz tett jelentése (Anyaggyüjt. II. k. 762—763. ll. Lőw.) igy szól: «hitelezőjét vagy hitelezőit vagyoni állapota iránt tévutra vezeti» és később «hogy e cselekmények büntetlenül ne maradjanak az esetben, ha *egy hitelező van:* a bizottság a jelen §-t tartotta szükségesnek». A törvény indokolásában semmi nyoma sincs annak, hogy több hitelező kivántatik s eddig sem a theoria, sem a gyakorlat nem akadt fen e kérdésen, habár kétségtelen, hogy szabatosabb szerkesztés lett volna a sértett felet egyes számban odaállitani («*hitelezőjét*»), mert akkor semmi kétség sem forogna fen az iránt, hogy több hitelező megkárositása eo ipso büntetendő.

A novellában a hitelező szó nem fordul elő s igy e kérdés ott elő sem állhat.

b) Eltérők a nézetek arra nézve, hogy e büncselekmény befejezéséhez szükséges-e a *kár tényleges bekövetkezése?*

Fayer szerint nem szükséges. (Büntetőjog kézikönyve II. k. 429. l.) *Illés* szerint szükséges, mert megkivántatik, hogy a tettes a törvényben meghatározott módon teljesen vagyontalanná tegye magát (Magyar büntetőtörvény magyarázata III. k. 298. l.) s ha a kárositás ki van zárva, mert például még végrehajtható vagyon van: a bünösség meg nem állapitható. (Magyar büntetőtörv. zsebk. 174. l. 4. jegyzet.) *Heil* szerint e cselekmény feltétele, hogy a hitelező kijátszassék és az az eredmény, hogy követelését veszitse, mert nézete szerint a fogalomnak veszélyes kiterjesztése a német judikatura az a kijelentése (Reichsgericht 1885. V. 18. Rechtsprechung 7. kötet 304. l.): hogy «*a tényálladékot nem zárja ki, ha az adósnak még egyéb vagyona is van*». *Krecsmárik Pál* is azt vitatja, hogy a Btk. 386. §-ának tényálladékához a végrehajtás meghiusitása és nem a károkozás szükséges. (Bjtára XIII. 14. l.)

A birói gyakorlat következetesen megkivánja a kár tényleges bekövetkezését s e nélkül bünösséget nem állapit meg. Nevezetesen a *Dtár* XXVI. 91. sz. a. közölt határozat expressis verbis kijelenti, hogy kárositás nem létében büntethető cselekmény nem forog fen s ezt is csak ugy tekinti megállapitottnak, ha a végrehajtási jegyzőkönyvben fel van tüntetve, hogy vádlottnak a követelés fedezhetésére szolgálható egyéb vagyona nincs.

2. E büncselekmény csak akkor állapitható meg, *ha megfelelő kielégitési alap nem marad* (1890 decz. 4. 10914/89. Curia), *ha tényleg a kár bekövetkezett* (1890 máj. 20. 11918/89. Curia), amit a vád vagy a sértett csak ugy bizonyithat, ha a végrehajtás sikertelen foganatositásával kimutatja, hogy *követelését rendes polgári uton behajtani nem volt képes* (1892 deczember 2. 4656. Curia), s igy igazolva van, hogy a tettes önmagát teljesen *vagyontalanná, fizetésre képtelenné tette* (Illés

III. k. 298. l.), s ez által a hitelezőtől *minden kielégitési alapot elvont.*

3. Ugyanigy megkivántatott *a kár tényleges bekövetkezése* a BJT. XII. 176., XX. 330., XXVI. 74. ll. közölt esetekben. Tehát a végrehajtás sikertelenségéről felvett s ugynevezett negativ végrehajtási jegyzőkönyvek szükségesek, hogy igazolva legyen a kielégitési alap elvonása. De még ezzel nincs igazolva a kielégitési alap teljes hiánya.

Több biróságot ismerek, mely még tovább megy s mely *a teljes vagyontalanság igazolását* kivánja s ezt csak akkor tekinti bizonyitottnak, ha a községi előljáróság igazolja, hogy a tettesnek semminemü ingó vagy ingatlan vagyona nincs.

Ez korántsem pedanteria, hanem indokolható alaposság, mert könnyen megeshetik, hogy a végrehajtató nem tud arról, hogy a végrehajtást szenvedőnek ingatlan vagyona is van s csak ingóságokra kéri a végrehajtást. Ily esetben alig lehetne még sikertelen végrehajtás esetén is a csalást megállapitani, mert kielégitési alap van s erről a végrehajtató kellő körültekintéssel tudomást szerezhetett volna. Mivel a Btk. 386. §. megállapitásához az szükséges, hogy az adós teljesen vagyontalanná tegye magát: ennélfogva nem egy konkrét végrehajtás meghiusitása, hanem az esetleges folytatólagos végrehajtásoknak is előre látható és jogilag bizonyos eredménytelensége követeltetik meg ahhoz, hogy a bíróság a tettes vagyontalanságát bizonyitottnak tekinthesse.

Erre pedig nem elegendő egy negativ foglalási jegyzőkönyv. A tényleges kár legbiztosabb bizonyitási módja a kárositási czélzatnak.

Még beismerés esetén sem lehetne elitélni a tettest, ha az elidegenités után annyi vagyona maradt, mely a hitelező követelésének fedezésére elégséges, mert ily körülmények közt nem lehet elhinni a kárositási czélzatot, s viszont bárminő tagadással szemben bizonyitottnak lehet venni a kárositó czélzatot, ha a tettes teljesen vagyontalanná tette magát s a hitelező e miatt nem juthat követeléséhez, szóval, ha a kár tényleg bekövetkezett.

Krecsmárik Pál a fent idézett helyen azt állitja, hogy károkozás nem szükséges, csak a végrehajtás meghiusitása, holott ez involválja a tényleg bekövetkezett kár megállapitását is, mert annak megállapitása, hogy a végrehajtás valóban meghiusult, feltétlenül megkivánja annak bizonyitását, hogy kielégitési alap nincs.

E tény megállapitásával a kár bekövetkezése eo ipso bizonyitva van. De annak megállapitása, hogy egy végrehajtás meghiusult, még nem elegendő bizonyiték arra, hogy a tettes a hitelező kijátszása czéljából teljesen vagyontalanná tette magát s a sikertelen végrehajtásról felvett ugynevezett negativ jegyzőkönyv csak akkor bizonyitja ezt a tényt, ha a végrehajtás a tettes minden vagyonára elrendeltetett s a községi előljáróság és a telekkönyvi hatóság által kiállitott bizonylattal igazolva van, hogy a tettesnek sem ingó, sem ingatlan vagyona nincs.

A novella a kárositó czélzatról hallgat, a kár bekövetkezését nem kivánja s felállit egy ujabb czélzatot, *a végrehajtás meghiusitásának czélzatát.*

Ezzel a tényállás át van alakitva, de a fogalom Heil szavai szerint «*veszélyesen ki van terjesztve*», mit az alábbi példa illusztrál.

Valakinek őseitől örökölt értékes fegyvergyüjteménye, mübecscsel biró családi butorzata és ingatlan vagyona is van. Hitelezői végrehajtást kérnek ellene, a bíróság csak az ingóságokra rendeli el a végrehajtást, mert az ingatlanok telekkönyvi számait a végrehajtató nem jelölte meg.

Az adós a foglalás előtt értesül az elrendelt végrehajtásról, ingóságait akár a «pretium affectionis» indokából, akár a hitelező bosszantása czéljából elrejti.

A végrehajtó üres szobákat talál, negativ jegyzőkönyvet vesz fel. A hitelező bünvádi feljelentést tesz az adós ellen, aki a vizsgálat rendjén a fenti tényállást beismeri s nem tagadja azt a czélzatot sem, hogy a végrehajtást meg akarta hiusitani.

Ez esetnél a novella 13. §-ának minden alkotó eleme fenforog, pedig az adós cselekményében még csak kriminalitást sem látok fenforogni, mert *nincs kár* s *van még kielégitési alap* (az adós ingatlanai), melyre a hitelező kérheti a folytatólagos végrehajtást.

II.

a) A Btk. 386. §-ának e szavai: «*a bekövetkező hatósági végrehajtás előtt*» eltérő magyarázat tárgyát képezik.

Főként a «*bekövetkező*» szó enged tág magyarázatot.

A német Btk. 288. §-a, melynek nyomán e §. készült, «*drohend*» fenyegető végrehajtást kiván e büncselekmény létrejöttéhez; a magyar Btk. «*bekövetkező*» kifejezése tágitja a határokat, mert a végrehajtás bekövetkező lehet a nélkül, hogy oly közel állana, miképp fenyegetőnek lehetne mondani.

Alig hiszem, hogy a magyar törvényben lévő «*bekövetkező*» szó a 288. §. «*drohend*» kifejezésének felelne meg, mert a fenyegető végrehajtáshoz legalább is per szükséges, mig a bekövetkező végrehajtáshoz elegendő a hitel igénybe vétele, mely már magában hordja a végrehajtás csiráját.

A magyar törvényben «*a bekövetkező végrehajtás*» szavak csak azt a végső határvonalat jelzik, a meddig az adósok bünös manipulácziója a Btk. 386. §-ának sulya alá esik s mégis ugy az elmélet, mint a gyakorlat leginkább annak a kérdésnek eldöntésénél ingadozik, hogy e büncselekmény. megállapitásnál bekövetkezőnek tekintse-e a végrehajtást: 1. ha követelés még nem járt le; 2. ha lejárt, de még nem peresittetett be; 3. ha a kereset még nem kézbesittetett; 4. ha itélet még nem hozatott; 5. ha jogerős marasztaló itélet hozatott ugyan, de a bíróság a végrehajtást még nem rendelte el. Pusztán grammatikai magyarázat szerint az 1—4. alatti esetekben «*bizonyos idő alatt beállónak*», az 5. alatti esetben a «*közel jövőben elkövetkezőnek*», sőt «*fenyegetőnek*» lehet mondani a végrehajtást.

A «*bekövetkezés*» általános fogalmát mind az öt eset fedi, de vita tárgyát képezi, hogy a követelés érvényesitésének melyik stádiumában tekinthető a végrehajtás kriminális szempontból is bekövetkezőnek.

Egyik felfogás szerint minél közelebb áll az adós a végrehajtáshoz, annál valószinübb, hogy a kielégitési alap elvonása által a hitelező megkárositását czélozza, a másik felfogás szerint a kijátszás még evidensebb az esetben, ha valaki rögtön a hitelezés után vagyontalanná teszi magát, mintha bevárja még a végrehajtás elrendelését is. (Illés.) Szóval már maga az a körülmény, hogy az adós a két szélső helyzetben rögtön a hitel igénybe vétele és közvetlenül a végrehajtás foganatositása előtt csökkenti a kielégitési alapot, arra enged következtetni, hogy az elidegenités dolosus volt.

Mindkét felfogás érvelése plausibilis.

Aki a hitel igénybevétele után nyomban vagyontalanná teszi magát, az a hitelezőt még le nem járt követelésére nézve védtelen állapotba helyezi s elzárja őt attól is, hogy biztositási végrehajtást kérhessen, melynek csak lejárt követelés alapján van helye, s viszont aki közvetlenül a végrehajtás foganatositása előtt idegeniti el vagyonát, annak tudatával, hogy hitelezőjének ellene jogerejü kielégitési igénye van, jogos alapot nyujt ama nehezen czáfolható vélelemre, hogy czélja a hitelező kijátszása, megkárositása volt.

A német Btk. 288. §-a «*bei einer ihm drohenden Zwangsvollstreckung*» tehát fenyegető végrehajtást kiván, ami csak akkor lehet fenyegető, ha a követelés legalább is be van peresitve; *a finn büntető-törvénykönyv* büntetni rendeli azt, «aki hitelezőitől megvonja tulajdonát, amidőn *végrehajtás vár reá*». Ez áll legközelebb a magyar Btk. bekövetkező végrehajtásának fogalmához, de a perinditást ez is feltételezi.

A new-yorki büntető-törvénykönyv az elkövetésnek csalárd voltára s az adós fizetésképtelenségére fekteti a fősulyt (Jogi Lexicon II. k. 752. l.) s igy aligha akad fen azon a kérdésen, hogy a követelés beperesittetett-e vagy nem.

A magyar theoria nevesebb képviselői nem kivánják meg a végrehajtás fenyegető voltát, helyesebben a közel jövőben leendő bekövetkezését, sőt a követelés beperesitését sem tartják lényegesnek igy:

a) Illés a kritikus időközt kiterjeszti a hitel igénybevételétől a végrehajtás foganatositásáig, *b) Heil* minimális követelménye a követelés lejárta, *c) Fayer* büntető sanctio alá vonhatónak tart minden czélzatos elidegenitést, még ha itélet nem is hozatott. (Illés: Bt. m. III. k. 300. lap. Heil: Pallas L. III. k. 813. l. Fayer: Büntetőjog II. k. 429. l.) Dr. Gruber Lajos a Jogi Lexicon II. köt. 751. lapján azt állitja, hogy birói gyakorlatunk megkivánja a követelés beperesitését s ezzel szemben kiemeli, hogy a német judikatura hatályosabb oltalomban részesiti a hitelezőt, mert amint közli, a lipcsei Reichsgericht utánzásra méltó módon kijelentette: «nem feltétlen követelmény, hogy a hitelező követelésének behajtása végett a törvényes lépéseket megtette legyen. Inkább az a lényeges, hogy a hitelező ténykedéseiből nyilvánvaló legyen az a szándék, hogy adósa ellen végrehajtást akar foganatositani.

Már abból a tényből, hogy a hitelező az adóst ismételten megintette, lehet arra következtetni, hogy a fenyegető végrehajtás be fog következni, mert a hitelezőnek ez a szándéka; hacsak más különös körülmények fen nem forognak, ebből kézzelfoghatóan vélelmezhető.

Az a tény, hogy az itélet még nem hozatott meg és a kereset nem adatott be, nem zárja ki a fenyegető végrehajtást, ha a fenforgó tényekből a hitelezőnek arra a szándékára lehet következtetni, hogy a végrehajtást foganatositani akarja.»

Tehát a *megintés* is elegendő Németországban arra, hogy a végrehajtást fenyegetőnek lehesen tekinteni s igy világos, hogy a törvény «*drohend*» kifejezését az ottani birói gyakorlat a hitelezők érdekeinek megóvása czéljából tág körben magyarázza. *Harmath Jenő.*

(Bef. köv.)

Van-e joga a BP. 403. és 406. §-ai alapján kiküldött birónak vádlott ellen vizsgálati fogságot elrendelni?

Orgazdaság büntettével vádolt X. ügyében a budapesti kir. itélő tábla a bizonyitás felvételét rendelte, melynek foganatositásával P. budapesti büntető törvényszéki birót bizta meg.

A bizonyitás felvétele alkalmával X-nek vádlottársai eltérőleg előbbi vallomásuktól, terhelőleg vallottak X. ellen.

Ezen vallomások alapján a jelenlevő kir. ügyész X.-nek vizsgálati fogságba helyezését inditványozta. A védő ezen inditványnyal szemben azt hangoztatta, hogy a kiküldött biró hatásköre csakis a bizonyitás foganatositására vonatkozik, hatáskör hiánya miatt a vizsgálati fogság kérdésével egyáltalában nem foglalkozhatik, de különben más érdembeli oknál fogva is kérte az ügyészi inditvány elutasitását. Az eljáró biró a hatáskörét megállapitván, érdemben az ügyész inditványt elutasitotta.

Ezen felette fontos kérdésben büntető perrendtartásunk nyiltan nem rendelkezik s igy a judicaturára hárul a feladat azt megoldani.

Szerény nézetem szerint a kiküldött biró vádlott ellen vizsgálati fogságot nem rendelhet el, mert a kiküldött biró a kir. itélő táblának mandatariusa, mint ilyen a nyert megbizás körét át nem lépheti, azt ki nem tágithatja, a megbizás csakis a bizonyitás felvételére vonatkozott, ennek megtörténtével a nyert megbizatása megszünt.

Ezzel nem állitom azt, mintha a kiküldött csakis azon bizonyitékok felvételére volna jogositva, amit a kir. itélő tábla elrendelt, mert azokat kiegészitheti, másokat szerezhet be, minden oly intézkedést tehet, mely magára a bizonyitásra vonatkozik, de minthogy a vizsgálati fogság kérdése a bizonyitás keretébe egyáltalában nem tartozik, igy azzal a kiküldött biró nem is foglalkozhatik. Állitásom helyessége mellett szól a BP. 406. §-ának következő rendelkezése: «A bizonyitás felvétele a felek jelenlétében és a tanuknak és a szakértőknek a főtárgyaláson eszközlendő kihallgatására nézve előirt szabályoknak megfelelő alkalmazásával történik. A szabályszerü megidézett fél elmaradása a bizonyitás felvételét nem akadályozza». Ebből következik: 1., hogy a kiküldött biró egyedül és kizárólag a bizonyitás felvételével van megbizva. 2., hogy nem adja meg a kiküldött birónak azon jogkört, mely a főtárgyaláson az itélő birósági illeti meg, csakis a tanuk és szakértők kihallgatásánál gyakorolhatja az itélő biróság jogkörét. 3., hogy vádlottal szemben a kiküldött birónak nincs rendelkezési joga, még megjelenésre sem kötelezheti, ha tehát a birót ezen kevésbbé fontos jog sem illeti meg, mennyivel kevésbbé illetheti meg az oly kiváló fontossággal biró vizsgálati fogságba helyezési jog; 4., hogy ha a törvény a kiküldött birót a kérdéses joggal fel akarta volna ruházni, akkor a fél megjelenését kötelezőnek mondotta volna ki, nem volna igazságos, hogy azon vádlott, kit az itélő biróság szabadlábon hagy, minden védekezés nélkül vizsgálati fogságba helyeztessék.

Állitásomat erősiti a BP. 330. §-a 3. bekezdésének szembeállitása a BP. 406. §. 4. bekezdésében lévő rendelkezéssel előbbi szakasz szerint a perorvoslatra vonatkozó nyilatkozatok előterjesztése után a törvényszék a vádlottnak további fogvatartása illetőleg fogságba vagy szabadlábra helyezése tárgyában határoz a kiküldött biró pedig a bizonyitás felvétele után a BP. 406. §-ának 4. bekezdése szerint «az eljárásról felvett iratok csatolása mellett közvetlenül a kir. itélő táblának mutatja be jelentését».

Ellenkező álláspont vitatói nem gondolnak arra, hogy aki a vizsgálati fogságot elrendelheti, a vizsgálati fogságot megszüntetheti; ha tehát a kiküldött biró jogositva van vizsgálati fogságot elrendelni, akkor jogositva van a vizsgálati fogságot meg is szüntetni, s igy bekövetkezhetnék, hogy akit az itélő biróság vizsgálati fogságba helyezett, azt a kiküldött biró szabadlábra helyezhetné.

Ez volna a hatásköröknek igazi zürzavara. De nézetem helyességét bizonyitja a BP.-nak 150. §-a is, mely szerint: «a vizsgálati fogságot a vizsgálóbiró, esetleg a vádtanács, vagy az itélő biróság rendelheti el, már pedig a kiküldött biró nem vizsgáló biró, mert — hiszen a vizsgáló biró feladata azoknak az adatoknak birói kideritése és megállapitása, melynek alapján eldönthető, hogy van-e helye a főtárgyalás elrendelésének, vagy hogy meg kell-e szüntetni a bünvádi eljárást, továbbá a vizsgáló biró csakis a bünpernek vádirat benyujtása előtti stadiumában müködik — de nem is vádtanács, s nem itélő biró.

A BP. 256. §-a a vádtanács elnökét is feljogositja a vizsgálati fogságot elrendelni, ha azt a kir. ügyészség a vádtanács elnökéhez benyujtott vádiratában inditványozza. A vádtanács elnökének e jogkörrel való felruházása helyes, mert a kir. ügyészség vádiratában oly sulyos természetü vádat emelhet, mely indokolttá teheti a vizsgálati fogság azonnali elrendelését, sürgős intézkedésre pedig egyes biró alkalmasabb, mint a társas biróság, de ott, ahol a vádlott cselekményét már nem ügyészi inditvány, hanem az itélő biróság állapitotta meg és minősitette, ottan ugyanezen cselekmény tekintetében, ha a kiküldött biró előtt a kir. ügyész inditványozza is a vizsgálati fogságot, nincs szükség oly gyors intézkedésre, melylyel ne lehetne várni, mig az ügy a kir. itélő táblához visszakerül.

Büntető perrendtartásunk szabatosan megjelöli rendel-

kezéseiben kit illet meg a vizsgálati fogság elrendelésének joga. Ha a BP. a kiküldött birót e joggal fel akarta volna ruházni, akkor arról épp ugy intézkedett volna, mint a BP. 334. §-ában, melyben a főtárgyalási elnököt felruházza a főtárgyaláson hamis tanuvallomást tevő tanut letartóztatni.

A törvény szabatos intézkedése tehát nem jogositja fel a kiküldött birót vizsgálati fogság elrendelésére, ezen jog gyakorolhatásának pedig más forrása mint a törvény, nem lehet.

Nézetem szerint ha a BP. 406. §-a alapján kiküldött biró által felvett bizonyitási eljárás folyamán a kir. ügyész a vádlott vizsgálati fogságba helyezését inditványozza, ennek eldöntésére egyedül és kizárólag a kir. itélő tábla illetékes.

Dr. Fried Vilmos,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **Lehet-e a Btk. 92. §-át a büntetlen előélet mint enyhitő körülmény alapján alkalmazni?** Az esetgyüjteményekben nem találunk rá példát, hogy a Curia a büntetlen előélet mint egyedüli enyhitő körülmény alapján a 92. §-t alkalmazta volna. A *Jogt. Közl.* f. évi mellékletén 426. szám alatt azonban közölt egy ilyen esetet, melyben a női becsület ellen elkövetett sulyos rágalmazás esetén ez megtörtént s a Curia az alsóbiróságok által kimondott fogházbüntetés helyett tiz koronát szabott ki a vádlottra.

Mai mellékletünkön ismét közlünk egy ilyen curiai itéletet. A megállapitott tényállás szerint egy uri ember faképnél hagyta a menyasszonyát. Azután *valaki* a leány ismerőseihez a leány elleni aljas rágalmakkal telt levelet irt. A leány (bár feltevése «perrendszerü» beigazolást nem nyert) volt jegyesét vette gyanuba s az utczán őt szidalmakkal illette, mire ez a botjával ugy megverte, hogy öt-hat napig tartott a gyógyulás.

Az alsófokok, figyelemmel egyrészt a büntetlen előéletre, mint enyhitő körülményre, másrészt az elsőbiróság által szépen mérlegelt arra a sulyositó mozzanatra, hogy a bántalmazást vádlott «egy védtelen nővel szemben alkalmazta, akit egykor nejévé akart tenni», öt napi fogházat szabtak ki. A Curia azonban ezt a büntetést *hivatalból* megsemmisitette, kiszabta a tarifaszerü tiz koronát, mert vádlott büntetlen előélete oly rendkivüli nyomatéku enyhitő körülmény, mely a fenforgó esetben a 92. §. alkalmazását indokolja. Az eset ethikumával nem foglalkozunk. De, mint már a *Jogt. Közl.* 22. számában az emlitett eset kapcsán megjegyeztük, az ilyen itéletek nemcsak a jus divinumot sértik, de sértik az emberalkotta törvényt is.

A Btk. 92. §-a alkalmazásának nem az a feltétele, hogy a törvényes büntetési tétel, illetve büntetésnem vádlottra rendkivül sulyos-e vagy sem, hanem hogy vádlott javára *rendkivüli* nyomatéku enyhitő körülmény forogjon fen. Már most fel kell állitanunk a tételt, hogy a *büntetlen előélet rendszerint nem rendkivüli nyomatéku enyhitő körülmény.* Hogy a testi sértést fogházzal vagy pénzbüntetéssel kell-e büntetni, ez a kérdés *egymagában* véve a *törvényhozó* és nem a biró dolga. A törvényhozó a normális büntettes megbüntetésére a birónak a maximum és minimum közötti büntetési fokokat bocsátja rendelkezésre. És az olyan büntettes, ki büntetlen előéletü, csak nem tekinthető valami abnormis jelenségnek?

Ha a törvény valamely büntetési tételt csak visszaesőkre akar alkalmazni, azt kifejezetten megmondja, mint pl. a Btk. 338. §-ában. Félő, hogy a Curia azt találja, hogy a fogházbüntetés csak az «uri» emberre «rendkivül sulyos». Igen, de a pénzbüntetés meg ugyanarra, kivált az a tiz korona, rendkivül enyhe. De ez a *törvényhozó* dolga.

Végül még egyet. A magyar biró, sajnos, gyakran juthat abba a helyzetbe, hogy a büntetlen előéletet kell előrántania, hogy a Btk. 92. §-a segitségével a horribilis büntetési tételt enyhithesse, ha mindjárt, a fentiek szerint, a 92. §. szelleme ellenére is. De mindenesetre csodálatos, ha a Curia, amely nem egy esetben olyan igen drákói mértékkel szokott mérni, nyomatékos sulyositó körülmények mellett a büntetlen előéletet egy kiméletet nem érdemlő büntettesre nézve «rendkivüli nyomatékunak» deklarálja. *Ny.*

— **Az ügyvédi dijazás kérdéséhez.** Ezen czim alatt az Ugyvédek Lapjának 38. számában dr. Molnár Mór a következő esetet ismerteti.

G. F. felperes B. E. alperes ellen 214 K 42 f. erejéig keresetet inditott egyik bécsi kir. cs. kir. járásbiróság előtt: áruk vételára iránt. Ezen ügyben három érdemleges tárgyalást tartatott és három halasztás volt a bióság elfoglaltsága folytán. A bióság felperes álláspontját tulnyomó részben elfogadván, alperest a kereseti 214 K 43 f.-ből 135 K 61 f. tőkében és ennek kamataiban elmarasztalta.

A megállapitott 702 K felperesi költségek $^3/_4$ részében a tulnyomóan vesztes alperes marasztaltatott s ekkép alperes 536 K 64 f. felperesi perköltséget fizetett.

A biró ezen itéletét két és fél iven át indokolja és elmondja, hogy felperes alperes kifogása folytán néhány peres tételt visszavont s ekkép a tárgyalásokra, habár csekély terjedelemben, okot adott s ezért neki is kell a költségek $^1/_4$ részét viselni s alperes a költségnek csak $^3/_4$ részében volt marasztalható.

A megállapitott költségek magasságát pedig igy indokolja: «A költségek — tekintettel arra a nagy fáradságra, melyet alperes boszantó (chicanös) pereskedésével okozott — nem tekinthetők tulmagasan mégállapitottaknak.» Felperest tehát, akit a chicanös pereskedés vádjával az itélet nem illetett, csupán azért, mert az első tárgyalás során alperes kifogásai folytán 50 K fizetést beismert és mert további 28 K 82 f.-re keresetével elutasittatott, 175 K 55 f. költség terhe sujtja s ekkép a marasztalás folytán nyert 135 K 61 f. tőkéjére még 39 K 84 f. összeget kellett ráfizetnie.

Alperes viszont, aki az első tárgyalásnál emelt kifogásaival azonnal 50 K erejéig beismerést és keresetleszállitást provokált s aki ezenfelül az itéletben is még 28 K 82 f.-re nyertes lett, azért, mert a bióság felperes javára mérlegelte a bizonyitékokat 135 K marasztalási tőke erejéig, a 135 K-ban történt marasztalása folytán chicanös perlekedőnek neveztetett s e czimen mintegy birságszerüleg 526 K 64 f. perköltség viselésében marasztaltatott el.

Érdekes a költség részletezése is.

A perben 6 tárgyalás volt. Ebből 3 tárgyalás az osztr. perrendtartás 134. §-a alapján lett elhalasztva.

Az első tárgyalás 1 óra 40 perczig tartott, a felperesi költség 60 K. A 2-ik tárgyalásért 2 óra 40 percz után 80 K, a 3-ik tárgyalásért 3 óra 25 percz után 100 K, a 4-ik tárgyalásért 2 tételben 120 és 70 azaz 190 K s az 5-ik tárgyalásért, irattanulmányozásért számitott 30 K-val együtt, összesen 90 K lett felperesi ügyvédnek megállapitva. A 4-ik tárgyalásért 190 K költség állapittatott meg.

A k. k. Handelsgericht, mint felebbezési bióság helybenhagyta a perköltségre vonatkozó intézkedést azzal, hogy figyelemmel felperesi ügyvéd időtrabló fáradozására, melyet alperes alaptalan kifogásai provokáltak, a megállapitás a munkával arányban áll.

Alperes a felperesnek megitélt 226 K perköltségen felül 500 K költséget fizetett saját képviselőjének, a felfolyamodás költségein kivül, a melyért a felebbezési bióság alperesi ügyvédnek 88 K 73 f.-t állapittott meg, 12 K 47 f. készkiadás mellett.

A 214 K iránt inditott perecskében tehát a feleket képviselő ügyvédek 1100 K ügyvédi költséget kaptak.

— **Hogy biztositsa a végrehajtató az árverés megtartásának sikerét?** Ezt a rébuszt adta fel egy hivatalból foganatositott végrehajtás kapcsán a mezőkövesdi kir. járásbiróság következő végzése:

A megkisérelt, és vevő hiányában eredménytelenné vált árverési végrehajtásról felvett jegyzőkönyv tudomásul vétetik s az eljárás körül felmerült költségek 6 K-ban megállapittatnak. *Végrehajtató egyuttal figyelmeztetik, hogy az ujabban kitüzendő árverés eredményes megtartását biztositsa,* mivel ellenesetben a költségek terhére lesznek megállapitva, (1903. évi julius 11. 1903. V. 161/3. sz.)

Mivel pedig a végrehajtató az ujabban kitüzött árverés sikerét sem volt képes biztositani, a járásbiróság meghozta a következő végzést:

Az eredménytelen árverésről felvett ezen jegyzőkönyv tudomásul vétetik s az eljárás körül felmerült költségek 2 K 60 f.-ben megállapittatnak *végrehajtató terhére.* (1903. évi szept. 9. 1903. V. 161/4. sz.)

— **Kir. bíróságok által kiszabott pénzbüntetések behajtása.** *Magyar kir. belügyminiszter:* P. vármegye alispánjának határozatát a rendőrkapitány végzésével és az egész eljárással együtt ezennel megsemmisitem. Mert az igazságügyminiszter ur átirata szerint a pénzbüntetések behajtása és kezelése körül követendő eljárás tárgyában kiadott 2106/880. sz. utasitás 6 °/. vel jelzett mellékletének 3. §-a szerint a kir. bíróságok által kiszabott pénzbüntetések a törvénykezés rendes utján, tehát az 1881: LX. tcz. 1. §-ának *f)* pontja értelmében a birósági végrehajtók által hajtandók be. Mivel pedig csak az előreláthatólag eredményre vezető végrehajtások rendelhetők el, régi és folytonos gyakorlat szerint a pénzbüntetések kezelésével megbizott ügyészségek és járásbiróságok vezetői — a tulajdonképpeni végrehajtás elrendelése előtt — kis- és nagyközségekben a községi előljáróságot, rendezett tanácsu és önálló törvényhatósággal felruházott városokban pedig a rendőrkapitányságokat keresik meg a hátralékos pénzbüntetések beszedésére. — A h—i kir. járásbiróság vezetője tehát csak a régi és folytonos gyakorlat alapján járt el, midőn Sz. K. Sándorné terhére fenálló 60 K pénzbüntetés beszedésére az ottani rendőrkapitányt megkereste, a rendőrkapitány azonban tévedett, mikor Sz. K. Sándorné ellen a végrehajtást keresztül vezette, a helyett, hogy az iratokat — miután terhelt a fizetést teljesiteni vonakodott — ingó és ingatlan vagyoni állásáról kiállitott bizonyitvány kapcsán a birói végrehajtás eszközlése végett visszamutatta volna. (126/902. K. sz. a.)

— **A Nagyváradi Jogászegylet eddigi kiadványai ezek:** Kepes Miklós törvényszéki biró: A törvénytelen gyermek jogi helyzetéről. — Dr. Plopu György táblai biró: A törvénytelen gyermek jogállása. Erkölcsi alapelvek a magánjogban. — Dr. Rosenthal Mór ügyvéd: A meny jogi helyzete. — Dr. Ágoston Péter jogakadémiai tanár: Causa traditionis. — Gerő Ármin rendőrfőkapitány: A nyomozás az uj bünvádi perrendtartás szerint. — Dr. Perjéssy Mihály táblai biró: Válasz erre. — Dr. Várady Zsigmond ügyvéd: A törvénytelen gyermekek jogi helyzetéről. — Dr. Grósz Menyhért kir. törvényszéki orvos: A testi sértések minősitése.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák ügyvédség** bajairól és kivánságairól ir Ruzicska bécsi ügyvéd a Deutsche Juristen-Zeitungban. A tanulás és gyakorlat ideje Ausztriában sokkal hosszabb ugyan, mint másutt, és a 31 éves kor előtt alig lehetséges az ügyvédi képesitést elérni; de másrészt az ügyvédi törvény a kar kötelékébe való felvételt majdnem egészen korlátlanná tette, és még azt is csak a gyakorlat magyarázta a törvénybe, hogy a felvételt megbizhatlanság okából meg lehet tagadni. Igy azután, főképp a nagy városokban, tulszaporodás állt elő. Ezzel szemben 1898-ban életbe lépett uj polgári perrendtartás a pereket kevesbitette, az ügyvéd munkaidejét és erejét pedig rendkivüli mértékben igénybe veszi. A perek rendes lefolyása ez: egy perfölvétel, egy — ritkán egy második — tárgyalás és egy fölebbviteli tárgyalás. A végrehajtásokat pedig a bíróságok majdnem kizárólag, mint hivatali ügyeket látják el; a bíróságok hagyatéki és gyámügyekben a feleknek ingyen szolgálnak tanácscsal és mindennemü okiratokat készitenek részökre. De el kell ismerni, hogy egészében az ügyvédség egy depossedált nemesség módjára viseli ezt az állapotot és büszkeségét nem tagadja meg. A segitésről csakis egy irányban lehet szó, s ez a teendők szaporitása, a hatáskör kiterjesztése, az ügyvédi kényszer hatásának a német minta nyomán leszállitása, a képviseletből a nem ügyvéd meghatalmazottaknak kizárása vagy legalább korlátozása e téren. De mindez csak átmenetileg javitaná a helyzetet. Mert abban a pillanatban, midőn az ügyvédség megélhetése javulna, a szükségszerü logikai és gazdasági törvények szerint az ügyvédség felé való tódulás ismét fokozódnék, ugy hogy a nehéz megélés itt bizonyos mértékig, mint valami kiirthatatlan szükségesség jelentkezik. *(yy.)*

— **Liszt** büntetőjogi tankönyvének most jelent meg a teljesen átdolgozott 12. és 13. kettős kiadása és ezzel csaknem egyidőben orosz és szerb forditása.

— **A jó erkölcsökbe ütközik-e a claque-szerződés?** Ez a kérdés a párisi cour d'appelt az 1840. évi április 4-én foglalkoztatta először, s miután azt igenlőleg döntötte volt el, a franczia judikaturának állandóan követett gyakorlatává lett ilyen esetekben a turpis causa megállapitása.

A szajnai kereskedelmi törvényszék, amely nemrégiben hasonló esetben volt hivatva dönteni, szintén a hagyományos döntést követi; a párisi cour d'appel azonban most nagy szenzációt keltett itéletében szakitott az eddigi gyakorlattal, s a *claque-rendezővel kötött szerződést érvényesnek és birói uton érvényesithetőnek mondja ki.*

A tényállás az volt, hogy egy Bergère nevü egyén Lagoanère szinigazgatótól 50,000 frankért ezer előadásra bizonyos számu jegyet vásárolt; e szerződés czélja állitólag egyfelől az, hogy a szinigazgató biztosan számithasson arra, hogy a meghatározott mennyiségü jegy elkel, másrészt, hogy a bérlőnek a továbbadásból származó nyereség biztositassék. Ámde Lagoanère négyszázhatvannégy előadás után az igazgatástól visszavonult. Bergère most 26,800 frank erejéig beperli causa non secuta.

A szerződésben azonban előfordul ez a kitétel is: «harminczöt zártszék a harmadik erkélyen (férfiak és nők számára) a *szolgálat* czéljaira».

Az elsőbiróság itélete már most ebből és egyéb körülményekből megállapithatónak találja, hogy a felek közötti szerződés tulajdonképpen arra irányult, hogy az alperes által előadott szinmüvek sikerének biztositására rendszeres claqueszolgálat létesittessék; tekintve pedig, hogy egy ily fajta szerződés lényegileg hazugságra és megvesztegetésre irányul; tekintve, hogy az előre megvásárolt tetszésnyilvánitások leigázzák a fizető közönség birálati szabadságát s a szinházakban a közcsendet és békességet is veszélyeztethetik s igy a közrendbe és jó erkölcsökbe ütköznek; hogy tehát az e tárgyu szerződés tiltott és semmis s abból kereseti jog nem származik», felperest keresetével elutasitja.

A főtörvényszék: ... Tekintve tehát, hogy a felek közötti szerződés u. n. claque-szerződés; tekintve, hogy a szabad akaratból kötött szerződések a feleket törvény erejével kötelezik; hogy semmiféle törvény az olyan szerződést, mint amilyen a kereset tárgya, nem tiltja s az nem is tekinthető a közrendbe vagy a jó erkölcsökbe ütközőnek; hogy a claque csaknem minden szinházban megvan, s hogy a rendőrprefectus, akinek föladata a közrendre felügyelni, erről tudomással bir s eltüri, holott kétségtelen joga volna elnyomni, ha azt találná, hogy a közbékességet veszélyezteti; hogy a claque, melynek czélja, hogy a közönség figyelmét a darab fontosabb mozzanataira irányitsa, a közönség birálati szabadságát nem érinti; hogy a *«szinmüirók és zeneszerzők egyesülete», amely minden elkelt jegy után százalékot szed be, a claque által elfoglalt helyek utáni százalékról lemondott, és igy a claque-ot hasznos intézménynek ismerte el;* tekintve, hogy köztudomásu, miképp a szinmüveket előadó müvészekre nézve a claque szükséges, hogy segitse őket az előadással járó izgatottság és nehézségek leküzdésében; hogy a taps, amely időnként felhangzik, oly pillanatokban biztosit a müvészeknek néhány másodpercznyi pihenőt, amikor az előadásnak megszakitása a darab sikerére nézve káros következményekkel nem jár; hogy tehát a fent körülirt szerződés nem alapul tiltott vagy erkölcstelen rugón stb., mindezeknél fogva kötelezi alperest, hogy 26,800 frankot felperesnek megfizessen.

—

A mellékleten közöljük a Curiai Határozatok félévi tartalommutatójának második felét.

Lapunk jelen száma félivvel nagyobb terjedelmü a rendesnél.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 41. SZ. Budapest, 1903 október 9.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Esküdtbirósági tárgyalás hajnalig. — A vakok végrendelete. *Grecsák Károly* curiai birótól. — *Törvénykezési Szemle:* Curiánk joggyakorlata külföldi birói itélettel ágytól és asztaltól elválasztott és később magyar állampolgárrá lett házasfél bontó perében. *Ifj. dr. Lengyel Béla* budapesti ügyvédtől. — A Btk. 386. §-a és a novella-javaslat. *Harmath Jenő* oklándi kir. járásbirótól. — Van-e joga a kir. itélő tábla által bizonyitás felvételére kiküldött birónak előzetes letartóztatás (vizsgálati fogság) elrendelésére? *Dr. Pap Géza* budapesti kir. büntető-törvényszéki birótól. — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Esküdtbirósági tárgyalás hajnalig.

Az 1867-iki sajtóeljárási rendelet 47. §-a szerint az esküdtszéki tárgyalás «minden megszakadás s a külvilággali minden közlekedés nélkül mindaddig folytatandó, mig az esküdtek határozatot hoztak a vétkesség kérdésében. Az elnök csak annyi időre függeszthetí fel a tárgyalást, amennyi a birák, esküdtek, tanuk és vádlottak kipihenésére szükséges».

A bünvádi perrendtartásról szóló törvény 376. §-ában eltörölte ezt a rendelkezést, kimondván, hogy az esküdtbirósági főtárgyalás az esküdteknek tanácskozás végetti visszavonulásuk előtt egy napnál nem hosszabb időre félbeszakitható. Félbeszakitás esetében az esküdtek az elnök engedelmével lakásukra távozhatnak.

Esküdtbiróságaink némelyike alig vesz tudomást a bünvádi perrendtartás idézett ujitásáról és még ma is ugy tárgyalja az esküdtbirósági ügyeket, miként régente a sajtóesküdtszéki ügyeket tárgyalták: egyhuzamban — rövid megszakitásokkal — végigvezetik a főtárgyalást reggeltől akár éjfélig, sőt nem ritkán hajnalig is. Nem ismerünk biróságot, amely törvényszéki főtárgyalásait ennyire kinyujtaná; csak az esküdtbirósági tárgyalásokat forçirozzák ily abnormis módon.

Mint az Ugyvédek Lapja mult heti számában olvassuk, a nagyváradi esküdtbiróság a legutóbb egy rablási ügyet tárgyalt, amelyben csak hajnal felé hozták meg az itéletet. Másnap kora reggel ismét esküdtbirósági főtárgyalásra kellett menniök az esküdteknek, kiktől azt is rossz néven vették, hogy elaludták a kitüzött órát.

Esküdtbirósági eljárásunk éppen azért szakitott a régi rendszerrel, mert a törvényhozó annak belátására jutott, hogy physikailag képtelenség az esküdteket arra kényszeriteni, hogy rendes életmóduktól eltérve az egész napi tárgyalás után még éjszaka, vagy éppen hajnalban is az igazságszolgáltatás szolgálatában álljanak.

A meg nem szokott foglalkozás, a figyelem szakadatlan megfeszitése, a fülledt levegő elbágyasztják a legtöbb esküdt éber gondolkodását. Amikor az elnök az esküdtek kimerülését észreveszi, köteles volna a főtárgyalást önként félbeszakitani. E helyett azonban némely elnök kényszeriti a fáradt esküdteket, hogy eltompult itélőképességgel kövessék a tárgyalás menetét.

Közönséges emberi belátással bizonyosra vehető, hogy a hat órai tárgyaláson tul a legerősebb idegzetü esküdtek sem képesek figyelemmel kisérni a vádlottak, tanuk vallomásait, a szakértők véleményeit, alaposan mérlegelni és összemérni a vád és védelem erősségeit és tökéletesen átért en az elnök fejtegetéseit.

Hát még mikor tanácskozásra és szavazásra, a bünösség és minősités megállapitására, a fő-, kisegitő, mellék- és külön kérdések tömkelegének distinctiójára, válaszolására kerül a sor, vajon hihető-e, hogy azok a végképp kimerült testü, lelkü, ellankadt, elálmosodott polgárok képesek megfelelni fontos hivatásuknak?

Csoda-e, ha az ilyen éjféli és hajnali verdictek nem egyszer correctióra szorulnak; ha ellenmondásokat tartalmaznak ha a törvény félreértésén alapulnak?

És egy cseppet sem lep meg bennünket, ha laptársunk idézett közleményében azt olvassuk, hogy «egyik esküdt megtagadta a szavazást, mert aggályai voltak; később, mikor az esküdtek verdicthozásra visszavonultak, ugyancsak ez esküdt miatt ujra eredménytelenül jöttek ki». Persze, az elnök rászólt erre az akadékoskodó esküdtre, hogy «ne okvetetlenkedjék», holott az elnök ur valószinüleg elkerülhette volna a sok kellemetlenséget, ha délután félbeszakitotta volna a tárgyalást.

Esküdteinknek pedig csak azt tanácsolhatjuk, hogy ilyen esetekben ők maguk inditványozzák a tárgyalás félbeszakitását. A biróság nem tagadhatja meg a kérelem teljesitését, ha az esküdtek kijelentik, hogy őket teljes kimerültségük képtelenné teszi az esküdti tiszt lelkiismeretes betöltésére.

A vakok végrendelete.

A végrendelet külkellékeit szabályozó 1876: XVI. törvényczikknek, valamint a bizonyos személyek által kiállitott okiratok kellékeit meghatározó 1886: VII. tcz.-nek vonatkozó határozmányai ellentétben látszanak állani. Amig ugyanis a végrendeletek, öröklési szerződések és halálesetre szóló ajándékozások alaki kellékeiről szóló fent idézett törvénynek a közvégrendeletekről és a közjegyzőnél letéteményezett irásbeli magánvégrendeletekről szóló III-ik fejezetének 21. §-a csakis a némákat és a süket-némákat, valamint a 18 éven alóli kiskoruakat jelöli meg azoknak a személyeknek, akik, amennyiben végrendelkezési képességgel birnak, csak közvégrendeletet tehetnek, addig az 1886: VII. tcz. 21. §-a azt a rendelkezést tartalmazza, hogy okirat által való bizonyitás csak közjegyzői okirattal történhetik: a vakok által kiállitott minden okiratnál, amennyiben a jogügylet megkötésénél személyesen járnak el. A látszólagos ellentét a két törvény rendelkezései között tehát abban állana, hogy amig a végrendeletek külkellékeit szabályozó fent idézett törvény a vakokat a magánvégrendelet alkotásától nem zárja el, addig a közjegyzői törvényhez alkotott novella fent idézett rendelkezése értelmében a vakok által alkotott irásbeli végrendelet csak közjegyzői okiratba foglalható. Ez az ellentét azonban csak látszólagos. Az 1874-iki közjegyzői törvénynek a fenti novella által hatályon kivül helyezett 54. §-ának rendelkezése tényleg ellentétben állott a később megalkotott végrendeleti törvénynek idézett határozmányával. Az idézett szakasz ugyanis a *jogügylet érvényességéhez* kivánta meg a közjegyzői okiratot minden oly jogügyletnél, melyet vakok kötnek, kifejezetten ide értve még az örökösödési szerződéseket is, holott az 1876. évi

XVI. tcz.-nek 33. §-a értelmében az öröklési szerződések érvényességéhez is csupán azokban az esetekben kivántatik meg a közjegyzői okirat, amelyekben azt az idézett törvény 21. §-ában megjelölt személyek kötik meg, akik között pedig a vakok nem emlittetnek. A közjegyzői törvényhez alkotott novella azonban ezt az ellentétet megszüntette. A novella ugyanis a vakok jogügyleteit nem sorolja fel a 22. és 23. §-okban azok között, amelyek érvényességéhez közjegyzői okirat kivántatik, hanem a 21. §-ban szabályozta akként, hogy a vakok által kiállitott minden okiratnál okirat által való bizonyitás csakis közjegyzői okirattal történhetik. Ebből pedig az következik, hogy a vakok igenis tehetnek érvényes magánvégrendeletet, irásba foglalt végrendeletük bizonyitékul azonban csak akkor szolgálhat, ha azt közjegyzői okiratba foglalták. Jogkövetkezményeiben ennek a tételnek a felállitása látszólag ugyan oda vezetne, hogy a vakok érvényesen irásbeli magánvégrendeletet nem tehetnek, öröklési szerződésre nem léphetnek és halálesetre szóló ajándékozást nem tehetnek, mert hiszen a közjegyzői novella fent idézett rendelkezése szerint e részbeni irásbeli intézkedésük csak akkor szolgálhat bizonyitékul, ha azt közjegyzői okiratba foglalták, ámde az idézett ez a rendelkezés azért nem érinti magának az irásbeli végintézkedésnek érvényét, hanem csupán annak bizonyitó ereje tekintetében állit fel korlátot.

Ez pedig lényegileg azt jelenti, hogy a vakok irásbeli végrendeletei, amennyiben nem közjegyzői okiratba foglaltattak, voltaképpen csakis mint szóbeli végrendeletek jöhetnek figyelembe, mert ha a vakok irásbeli végrendelete, azért mert közjegyzői okiratba nem foglaltatott, az 1886: VII. tcz. 21. §-a értelmében bizonyitékul nem szolgálhat, akkor az abban foglalt végintézkedés csak ugy fog megállani, ha bizonyittatik, hogy a vak a végrendeletben foglalt végintézkedést tényleg megtette, vagyis, hogy az abban foglalt rendelkezéseket szóval kijelentette. Következik ez nemcsak a novella fent idézett törvényes rendelkezésének egész szelleméből, de következik ez a végrendeletek kellékeit meghatározó 1876: XVI. tcz.-nek 5. és 6. §-aiban felállitott szabályából és a dolog természetéből is. Mert mit tartalmaz a most emlitett szakasz és mi az abban foglalt rendelkezések ratiója? Az 5. §. szerint, ha a végrendelkező — mint a vak is — olvasni és irni nem tud, a tanuknak a végrendelet tartalmát ismerniök kell, s e végből szükséges, hogy a tanuk a végrendelkező által használt nyelvet értsék, hogy a végrendelet tartalma, a végrendelkező és tanuk együttes jelenlétében, az irni és olvasni tudó tanuk egyike által érthetően felolvastassék, hogy ennek megtörténte után a végrendelkező kijelentse, miként az okirat az ő végrendelkezését tartalmazza, hogy az okiratra a végrendelkező nevét az irni és olvasni tudó tanuk egyike, mint néviró, aláirja, a végrendelkező pedig kézjegyével ellássa és hogy mindezeknek megtörténte magán az okiraton a tanuk által igazoltassék. Az irni és olvasni nem tudó végrendelkezőnek végintézkedése e szerint csak akkor állhat meg, ha magán a végrendeleten a tanuk által bizonyittatik, hogy a végrendelkező az irásbeli végrendeletben foglalt végintézkedéseket tényleg megtette, vagyis szóval kijelentette. A törvényhozás ezzel azt célozta, hogy a végrendelkező, mint irástudatlan által szóval tett végintézkedés irásba foglalásának csak ugy legyen hatálya, ha mindazok az alakszerüségek szem előtt tartatnak, melyek arra szolgálnak garantiául, hogy az irásbeli végrendeletnek az irástudatlan végrendelkező által ellen nem őrizhető tartalma tényleg megfelel az ő végakaratának.

Ha már most ebből az következnék is, hogy a vak is, mint irástudatlan, ezek mellett az alakszerüségek mellett alkothat irásbeli magánvégrendeletet, ebből még nem következik az is, hogy az ilyen alakszerüségek mellett létrejött irásbeli magánvégrendelet, mint okirat, a végrendelkező ilyetén végakaratának bizonyitékául szolgálhat, mert ennek a felfogásnak ellene szól az 1886: VII. tcz. 21. §-ában foglalt az a félre nem érthető szabály, hogy okirattal való bizonyitékul csak közjegyzői okirat szolgálhat minden oly okiratnál, melyet vakok állitanak ki. Ha tehát meg is állhat a kir. Curiának eddigi gyakorlatában érvényre jutott az a felfogás, hogy amennyiben a végrendeletek külső kellékeit az 1876: XVI. törvényczikk, mint különös törvény, szabályozza s igy ennek a törvényczikknek rendelkezései irányadók akkor, amikor az a kérdés képezi megbirálás tárgyát, hogy valamely végrendelet a külső kellékek szempontjából érvényes-e vagy sem, és hogy e szerint, minthogy az idézett törvény 21. §-a csak a némákat, süket-némákat és a 18 éven aluli kiskoruakat jelöli meg olyanokul, akik csak közvégrendeletet tehetnek, a vakoknak meg van engedve érvényes magánvégrendeletet is alkothatni, — tévesnek kell azonban kijelentenünk azt a másik felfogását a kir. Curiának, hogy mert az 1874: XXXV. tcz.-nek 54. §-a, mely a vakok jogügyleteinek érvényességéhez kivánta meg a közjegyzői okiratba foglalást, az 1876. évi XVI. tcz., tehát későbbi különös törvény által hatályon kivül helyezettnek tekintendő, az 1886: VII. tcz. 21. §-ának a vakok tekintetében intézkedő rendelkezése csak azokra a jogviszonyokra lehet joghatályos, amelyekre a hatályon kivül helyezett — sokkal szigorubb, a vakok cselekvési szabadságát és képességét megszoritó — 54. §. kiterjedt, ezek közé pedig a végrendeletnek egy különös törvény által szabályozott alaki kellékei nem tartoznak. A közjegyzői novellának fent idézett rendelkezése nem az irásbeli magánvégrendelet érvényessége tekintetében, hanem a vakok által kiállitott minden okirat bizonyitó erejére nézve tartalmazván általános rendelkezést, a végrendelet alakszerüségéről intézkedő törvény életbelépte után évek mulva hozott ez az általános törvényes rendelkezés hatálya kiterjed mindenesetre a vakok által kiállitott irásbeli végrendeletre is, ezen általános rendelkezés értelmében pedig a vakok irásbeli végrendelete bizonyitékul csak ugy szolgálhat, ha közjegyzői okiratba foglaltatott, következésképpen a vakok irásbeli magánvégrendelete, ha meg is felel az 1876: XVI. tcz. 6. §-a rendelkezésének, a végrendelkező végakaratát nem bizonyithatja, hanem annak tartalma másképpen bizonyitandó s igy lényegileg csakis mint szóbeli végrendelet jöhet figyelembe.

Grecsák Károly.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Curiánk joggyakorlata külföldi birói itélettel ágytól és asztaltól elválasztott és később magyar állampolgárrá lett házasfél bontó perében.*

II.

Az előző pontban tárgyalt kérdés, mint már ott emlitettem, szorosan véve nem is tartozik a czikksorozat czime alá. Azért vontam e kérdést mégis előző fejtegetéseimben e czikksorozat keretébe, mert külföldi birói végzések hatályossága szempontjából s azoknak tekintetbe vételével itél Curiánk az ilyen bontó perekben, holott mint rámutattam, a külföldi ágytól és asztaltól elválasztó végzés egyszerüen ignorálandó volna, mert a váló okot a felek csakis a magyar állampolgárság megszerzése után hozzák létre.

Lássuk most azokat az eseteket, midőn a házastársak oly ok alapján választattak el ágytól és asztaltól külföldi birói itélettel, amely ok alapján a magyar házassági törvény szerint is felbontható a házasság. Ezekre az esetekre vonatkozik a házassági törvény 115. §-a, melynek 2. pontja igy

* Az előbbi közl. l. a 40. számban.

szól: «Ha az ágytól és asztaltól való elválasztást a külföldi bíróság a magyar állampolgárság elnyerése előtt kimondotta, a magyar bíróság felbonthatja a házasságot, ha az elválasztás oly tény miatt történt, melynek alapján a házasság a jelen törvény szerint is felbontható».

Az ide sorakozó perekben még annyira sem egyöntetü legfelsőbb bíróságunk állásfoglalása, mint az I. pontban érintett kérdésekben.

Lássuk az eltérő határozatokat. 16,294. sz. (M. II. k.) «.... A házassági törvény 115. §-a külön rendelkezvén még arra az esetre is, ha a házasfelek a külföldi bíróság által ágy- és asztaltól már elválasztattak, a házassági törvény *141. §-a* ily esetben alkalmazást nem nyerhet, egyfelől azért, mert a *115. §. külföldi bíróság elválasztó itéletének felbontóvá változtatása iránt nem intézkedik* és a 141. §. rendelkezésére nem utal, hanem a megjelölt feltétel mellett a házasságot felbontandónak mondja ki; de másrészt azért sem, mert a *141. §-ban felemlitett az alatt az itélet alatt, mely felbontóvá változtatható, kétségkivül csak magyarországi bíróság által hozott itélet értheto*».

Szószerint ugyanezt mondja a 16,300. szám alatti itélet is. 18,518. sz. «A házassági törvény nem tartalmaz olyan intézkedést, mely szerint a külföldi bíróságnak elválasztó határozata felbontó itéletté átváltoztatható lenne». Ezekkel homlokegyenest ellenkező a 15,103. sz. (M. II. k.) határozat, amely azt mondja: «.... a bécsi cs. kir. törvényszéknek .... szám alatt hozott itélete, melylyel peres felek ágytól és asztaltól elválasztattak, felbontó itéletté változtatik át .... tekintve, hogy a *141. §-nak* rendelkezése a *107. §-ban* foglalt feltételek mellett a *115. §.* második bekezdésében emlitett esetben a magyar honosságu házasfél kérelmére hasonszerüleg alkalmazandó .... és ezen elválás a 107. §-nak megfelelően már két évet meghaladó időn át tart: az ágytól és asztaltól elválasztó itéletet felbontó itéletté átváltoztatni kellett». Ugyanigy 18,512. sz. «Ha ... külföldi bíróság által oly tények alapján választattak el ágytól és asztaltól, melyek a házassági törvény 80. §-ának *c)* pontjában megjelölt bontó okot megállapitják és ezen elválasztás két évnél tovább tartott, az idézett tcz. *114. és 141. §-ai* alapján az ágytól és asztaltól elválasztó itélet felbontó itéletté való átváltoztatását kérheti». U. i. még 18,517. sz. Tehát a 16,294., 16,300., 18,518. sz. a. közölt határozatok a bontóvá változtatást egyenesen kizárják, a 15,103., 18,512. és 18,517. sz. határozatok pedig bontóvá változtatnak, hol a 141., 107. és 115. §-okra, hol pedig a 114. és 141. §-okra való hivatkozással.

Az ingadozás egyik oka talán a házassági törv. 115. §-a és annak indokolása között található ellentétben keresendő. Mig ugyanis a hivatkozott szakasz bontóvá változtatásról egyáltalán nem beszél, addig az indokolás egyenesen ráutal a 107. §-ra. A törvény szövege a bontóvá változtatásról hallgat, holott a 107. és 141. §§. azt expressis verbis kimondják.

A jogi irodalom csak növeli e részben a bizonytalanságot.

Zlinszky-Reiner VI. k. 800. l. 2. jegyzetben azt mondja: «A magyar állampolgárság elnyerése előtt hozott ily (t. i. külföldi ágytól és asztaltól) elválasztást kimondó itélet esetében a magyar bíróság a külföldi elválasztó itéletet nem változtathatja át felbontó itéletté, hanem csak önálló felbontási per alapján felbonthatja azt».

Tóth Gáspár: «Ágytól és asztaltól elválasztó itélet átváltoztatása bontó itéletté» (J. K. 99. 4.) czimü értekezésében szintén kizárja az átváltoztatást bontó itéletté, részint a 115. és 141. §§. eltérő szövegezésére utalva, részint közjogi és nemzetközi magánjogi okokból.

Ezekkel ellentétben Márkus («Házassági jog» stb. 151. l.) szerint a házassági törvény 115. §-ának 2. pontja megalkotásakor az a szempont volt irányadó, hogy a magyar bíróság a 107. §. előfeltételei esetén az ágytól és asztaltól elválasztó itéletet felbontó itéletté változtathassa át, mert lehetővé kell tenni az ilyen itéletek bontóvá változtathatását, minélfogva szerinte a 115. §. 2. bekezdésének rendelkezése teljesen indokolt.

Sztehlo (Eljárás a házassági perekben 69. l.) a házassági törvény 115. §-áról azt mondja: «Amint látjuk, ez az eset a korábbi jogszabályok szerint kimondott elválással (házassági törvény 141. §.) teljesen analog, miért is helye van a házassági törvény 141. §-a kiterjesztő magyarázatának és igy az elválasztó itélet ebben az esetben is bontó itéletté átváltoztatható .... ez a törvény szelleméből következik, mert oly itélettel állunk szemben, mely meghozatalakor alkalmazott jogszabályok szerint jogérvényesen jött létre».

Ugyanigy foglalt állást az Igazságügyminiszteri szaktanácskozmány is, kimondván, hogy a házassági törvény 115. §-ában emlitett felbontási kereset a házassági törvény 107. §-ában megállapitott két év elteltével inditható meg, s hogy ilyen esetekben előzetes békéltetésnek és a házassági törvény 99. §-a alkalmazásának nincs helye.

Az itt kivonatosan közölt curiai határozatok és jogi irodalom az egymással homlokegyenest ellentétes két felfogást tükrözik vissza.

Hogy e kérdést helyesen megoldani lehessen, ahhoz vizsgálat tárgyává kell tenni először azt, hogy a külföldi bíróság ágytól és asztaltól elválasztó itélete hatályosnak tekintendő-e a magyar állampolgárság megszerzése után is; másodszor azt, hogy a házassági törvényben szabályozott ágytól és asztaltól való elválás és a külföldi törvény szerinti ágytól és asztaltól való elválás lényegében és hatásaiban analog-e; harmadszor azt, hogy a házassági törvény 141. §-a per analogiam kiterjeszthető és alkalmazható-e azokban az esetekben is, amikor külföldi birói itélettel ágytól és asztaltól elválasztott felek az állampolgárság megszerzése után a külföldi itélet felbontóvá változtatását kérik.

1. A külföldi itélet hatályának kérdése azért döntendő el, mert azzal, hogy a magyar bíróság a külföldi itéletet felbontóvá változtatja át, azt eo ipso hatályban levőnek ismeri el; ez másképp nem is képzelhető, mert ha nem ugy volna, akkor a bontóvá változtatást legalább is egy előzetes eljárásnak kellene megelőzni, amely a külföldi itéletet hatályositaná, amikor is már a magyar bíróság határozata ruházná fel a hatályosság erejével. Ez azonban nem történik s ez idő szerint nem is történhetik, tehát hallgatagon ismertetik el a külföldi bíróság itélete hatályosnak; következésképpen hatályos volna az itélet minden rendelkezésében, melyeket a gyermekek tartása, elhelyezése s a vagyoni viszonyok tekintetében tartalmaz. Alig hiszem azonban, hogy akadjon magyar bíróság, mely az ilyen itélet alapján kért végrehajtást elrendelje vagy foganatositsa. A végrehajtási törvény 5. §-a kimondja, hogy a magyar honos statusát tárgyazó kérdésekben külföldi bíróságok által hozott birói határozatok a magyar honos ellen belföldön végre nem hajthatók. Igaz ugyan, hogy ha a gyermek tartása vagy a nő tartása iránt kéretnék a végrehajtás, ez szorosan véve egyik fél személyi állapotát sem érinti, de elválaszthatatlan következménye a személyi állapot tárgyában hozott határozatnak, attól elkülönitve nem képzelhető s vagy hatályos mind a kettő vagy egyik sem.

Nem változtathat ezen az sem, hogy amikor a külföldi itélet meghozatott, az, aki ellenében meghozatott, akkor még nem volt magyar honos, mert most, amikor az itélet hatályának érvényt kellene szerezni, már magyar honos, kinek házassága fenáll és pedig érintetlenül, mert a házassági viszonyban foglalt tartalomtól magyar bíróság itélete meg nem fosztotta.

Ifj. dr. Lengyel Béla.

(Folyt. köv.)

A Btk. 386. §-a és a novella-javaslat.*

A magyar birói gyakorlat eltérően értelmezi a bekövetkező végrehajtást.

A BJT. I. k. 181., 330., II. k. 173., IV. k. 27. és 332., V. k. 424., VII. k. 25., IX. k. 108., X. k. 381., XV. k. 139., XXII. k. 203., XXIV. k. 26. lapjain közölt esetekben a kijátszott követelésnek *végrehajthatónak vagy legalább beperelve kell lennie* a vagyon átruházása idején.

A *Dtár* III. f. X. 145. és *Dtár* VI. 77. sz. alatti határozatok minimális követelése, hogy a hitelező követelése *beperesitve* legyen és már érinti a végrehajthatóság kérdését is.

A BJT. XXX. 288. l. közölt határozat egy lépéssel előbb megy és elengedhetetlen követelményül állitja fel, hogy a vagyon átruházásának *a kereset kézbesitése után* kell megtörténnie, mert a «*conscientia fraudis*» egyébként nem állapitható meg.

A *Dtár* XIX. 109. sz. alatt közölt határozat már feltétlenül szükségesnek tartja vádlottnál ama tudat fenforgását, hogy sértettnek az ő vagyonára *jogerejü kielégitési igénye* van.

Itt tehát a marasztaló itéletnek már *jogerősnek is kell* lennie, mert e nélkül nincs jogerejü kielégitési igény.

Illés szerint, «e megszoritások bár a törvény rendelkezésének megfelelnek, sértik a jogérzetet.»

A *Dtár* II. f. 170. sz. határozattal eldöntött esetben *csak hitelezője volt* sértett a vádlottnak a vagyonátruházás idején, *a kereset sem volt beadva:* s a végrehajtás mégis bekövetkezőnek tekintetett.

Ugyanigy BJT. XXXIV., III., LXI. k. 265. lapjain közölt esetekben.

Figyelemre méltó a BJT. XXXII. 246. lapján közölt határozatban foglalt az a kijelentés, hogy a beperesités után történt elidegenités csak az adós cselekményének dolosus voltára nyujt bizonyitékot.

E határozat arra enged következtetni, hogy e büncselekmény megállapitásánál nem arra kell a fősulyt fektetni, hogy a követelés beperesittetett-e vagy nem, a végrehajtás foganatosittatott-e vagy nem, hanem csak arra, hogy a végrehajtás foganatositása előtt az elidegenités dolosus volt-e?

Az a körülmény, hogy az elidegenités a beperesités után történt alapos gyanuokot szolgáltat a dolus mellett, de maga a beperesités nem feltétele a büncselekmény létrejöttének.

Illés a törvényt ugy értelmezi, hogy a hitel igénybevételétől a végrehajtás foganatositásáig terjedő időköz minden megszoritás nélkül olyannak tekintendő, melynek bármely stádiumában büntetés alá esik a 386. §-ban meghatározott cselekmény s ha a törvény e kitétele: «a bekövetkező végrehajtás előtt» nem engedi meg ezt a magyarázatot: ugy annak megváltoztatása szükséges.» (Büntetőtörvénymagyarázat III. k. 300. lap.)

Állitható, hogy a törvény e szavai: «*a bekövetkező végrehajtás előtt*» a fenti magyarázatot könnyebben megengedik, mint a német Btk. 288. §-a «*drohend*» kifejezésének azt a magyarázatát, amelyet a lipcsei Reichsgericht fent közölt határozatában adott, mert a bekövetkező végrehajtás csiráját a hitel igénybevétele már magában hordja s e szavakra csak azért volt szükség, hogy a büncselekmény a 359. §-ban irt büncselekménytől elhatároltassék, s ha az lett volna a törvény intentiója, hogy határvonalat huzzon arra nézve, hogy hol kezdődik a büncselekmény a hitel igénybe vétele után, akkor bizonyára felállitotta volna ilyennek akár a kereset kézbesitését, akár a marasztaló itélet jogerőre emelkedését, akár a végrehajtás elrendelését.

A törvény szövegében azonban a keretek concréte világosan meg vannak jelölve e szavakkal, «*hitelezőit*» és a «*bekövetkező hatósági végrehajtás előtt*» tehát attól az időponttól kezdve, midőn valaki adós lett, a végrehajtás bekövetkezéséig elkövetheti e cselekményt.

A novella azonban már nem engedi meg ezt a magyarázatot, mert ennél egy elrendelt végrehajtás meghiusitásának czélja a bünösség feltétele.

Illés III. k. 300. lap* alatti jegyzetben ezt czélszerü változtatásnak mondja, holott a bünös manipulácziónak szükebb körre szoritása, mint azok, melyekről azt állitotta, hogy sértik a jogérzetet, mert e változtatás nem terjeszti ki a kritikus határidőt a hitel igénybe vételétől a végrehajtás foganatositásáig a hogy Illés a törvényt magyarázza, hanem feltételez egy elrendelt végrehajtást.

Mivel van már most a hitelező megvédve a hitelnyujtástól a végrehajtás elrendeléséig?

Ez időközben szabad a vásár a csalóknak? A novella szerint igen.

A novella javaslata sokkal szükebb körre szoritja e büncselekmény különben igen gyakori eseteit, mint a német Btk. 288. §-a, mert hol van a fenyegető végrehajtás az elrendelt végrehajtástól?

Vajon ha az elrendelt végrehajtás meghiusitásának büntetésével megelégszünk, hogy fogjuk büntetni azokat a dolosus büncselekményeket, melyeket az adósok a hitel igénybevételétől a végrehajtás elrendeléséig elkövethetnek a kielégitési alap elvonásával vagy csökkentésével s amelyeket a 386. §. helyes magyarázata szerint eddig büntetni lehetett?

Valószinü, hogy e cselekmények a materiális csőd a 387. §-ának sulya alá fognak esni, ha ugyan a hitelezők nem vonakodnak oly csődkérvényt beadni, mely előreláthatóan elutasittatik.

Alaposan lehet tartani attól, hogy ha a novella jelen alakjában megmarad, a hitelezők védtelen helyzetbe jutnak az adósok ravasz üzelmeivel szemben, melyek «a nemzeti hitelen is orvosolhatatlan sebeket ejthetnek».

b) A törvény csak általában *hatósági végrehajtást* emlit. Illés a Btk. magyarázata III. k. 299. lapján azt mondja, hogy «ha a követelés a beperelés után is kétes marad: ekkor bekövetkező végrehajtásról s ennek meghiusitásával a hitelező kijátszásáról szó sem lehet». A büntető birónak tehát azt is vizsgálnia kell, hogy a beperesitett követelés megitéltetik-e? E kérdésben csak akkor juthat megnyugtató eredményre, ha az adósnak a követelés megszünésére vonatkozó minden bizonyitékát beszerzi vagy bevárja, hogy a polgári bíróság a pert jogérvényesen befejezze, mert hiába hozott az elsőbiróság marasztaló itéletet, ha ez megfelebbeztetik, követelés megitélése még mindig kétes marad.

A polgári per jogérvényes eldöntése előtt is fordulhatnak elő oly hatósági végrehajtások pl. fizetési meghagyás folytán az 1898. XIX. tcz. 10. §-a alapján ugyane törvény 13. §-ában irt korlátozással, az 1893. XVIII. tcz. 117. §-a alapján a felebbezésre való tekintet nélkül elrendelt és az 1881. LX. tcz. 223. és 224. §§-aiban irt biztositási végrehajtások, melyeknek bünös meghiusitása mindaddig nem büntethető, mig a követelés megitélése kétségtelenné vált, szóval mig a hitelezőnek feltétlen, korlátlan kielégitési igénye nincs.

S talán nem megyek messze, ha azt állitom, hogy az esetben, ha a vádlott azzal védekezik, hogy a végrehajtást azért hiusitotta meg, mert a hitelezőnek nem tartozik s a polgári bíróságnál meg nem jelenése miatt s esetleg azért lett pervesztes, mert ügyvédje mulasztást vagy hibát követett el: a büntető biró a polgári bíróság itéletétől függetlenül vizsgálhatja vádlott e védekezésének valódiságát, beszerezheti az erre nézve nyujtott bizonyitékot s a polgári per ujitásának bevárása nélkül eldöntheti, hogy a követelés valóban fenáll-e vagy nem?

E döntésnek természetesen magánjogi hatálya nem lenne, legföljebb az adós a perujitás rendjén uj bizonyitékként fel-

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

használhatná, de azt minden esetre eredményezheti, hogy a vádlott ne itéltessék el oly végrehajtás meghiusitása miatt, melyet hitelezője ellene rosszhiszemüleg, egy fen nem álló követelés alapján foganatosittatott.

Ily esetben a vádlott nem követhetett el csalást, mert csak a törvényes ut kikerülésével védekezett a rosszhiszemü hitelezőnek alakilag jogos, de anyagilag jogtalan végrehajtási actusa ellen.

A BP. 7. §-ában gyökerezik a büntető birónak az a joga, hogy a præjudiciális kérdés eldöntése is hatáskörébe tartozik, és semmiféle más bíróságnak ily kérdésben hozott határozata rá nézve a büntethetőség kérdésében nem kötelező.

Fenti esetben tehát függetlenül birálja el azt a kérdést, hogy a végrehajtás foganatositása előtt a hitelező követelése fenállott-e vagy nem?

Elfogadhatja e tekintetben a polgári bíróság itéletét is, de nem zárkózhatik el az abban foglalt megállapitások ellenkezőjének bizonyitása elől sem, mert ez esetleg vádlott felmentését eredményezheti s az anyagi igazság szerint, ha a vádlott egy fen nem álló követelés behajtására iráuyuló végrehajtást meghiusit nem büntethető, mert kárositási szándéka nem volt, kárt nem okozott.

III.

a) A törvény és a novella is «*értéktárgyakat*» emlit, holott talán szabatosabb szövegezés lenne igy: «*foglalás alá vonható vagyonát*», melyben értéktárgyak, dolgok és vagyoni értékü jogok is benfoglaltatnak, mert bárkinek lehetnek vagyonához tartozó oly értéktárgyai, melyek foglalás alá nem vehetők s ezeknek elidegenitése nem büntethető; lehetnek vagyoni értékü jogai, melyek lefoglalhatók ugyan, de az értéktárgyak fogalma alá nem vonhatók.

b) Illés szerint az elidegenités itt ugyanazon értelemben veendő mint a sikkasztásnál (Btv. Magy. III. k. 154. és 298. lap).

A sikkasztásnál az elkövetési cselekedet az eltulajdonitás vagy elzálogositás, a 386. §-nál az elkövetési cselekedet taxative fel van sorolva, mely módozatok közé pl. az elzálogositás sehogy sem illeszthető bele, mert az elzálogositás elidegenitésnek nem mondható.

Ha az elidegenités fogalma alá vonható lenne az elzálogositás is: akkor a 355. §-ban miért emlittetik külön az elzálogositás? A törvény a 355. §-ban bővebben részletezi, hogy az eltulajdonitást mikor tekinti bevégzettnek s e magyarázatban az elidegenités kifejezés is benfoglaltatik, amiből az következik, hogy az elidegenités az eltulajdonitásnak egyik módozata.

Az elzálogositás azonban eltulajdonitást nem képez, s ennélfogva elidegenitést sem (Anyaggy. II. k. 698. lap.), mert az elidegenités a tulajdonjog mindennemü átruházása, az elzálogositás pedig a birtoklásnak a visszaváltás idejéig való átengedése.

Az elzálogositás criminális szempontból csak az esetben tekinthető elidegenitésnek, ha a visszaváltás szándéka vagy képessége nélkül történt (Illés III. k. 156. lap.). Ezek szerint állitható, hogy az elzálogositás a Btk. 386. §-ában irt cselekménynek nem elkövetési módozata.

Igy például ha valaki értékes ingóságait a hitelező követelésének kijátszása czéljából elzálogositja, a törvény jelen alakja szerint aligha lesz büntethető, mert az elzálogositott dolog tulajdonjoga még mindig az elzálogositót illeti, ha a zálogjegy birtokában ván, a zálogtartónál pedig hiányzik az «animus rem sibi habendi.» Ily esetben a hitelező a zálogjegyet, mely a zálogba adott ingóságot helyettesiti és értékesithető, még mindig lefoglalhatja s ha ebből követelése kikerül, az adós büncselekményt nem követ el.

Ha azonban az adós a zálogjegyet elrejti, eltitkolja, megsemmisiti vagy elidegeniti: akkor már a Btk. 386. §-ának sulya alá esik.

A novella az elkövetési módozatok megállapitásánál a jelen törvényben irt felsorolást megtartja azzal a pótlással, hogy felveszi az «*eltávolit*» kifejezést is.

Ebben már kétségkivül benne van az elzálogositás is és minden oly ténye az adósnak, mely a végrehajtást meghiusithatja.

Ez tehát kimeritő megállapitás lenne, de ha a zálogjegyek megvannak, lefoglaltatnak és fedezik a követelést: az adós még ez esetben sem büntethető, mert *nincs kár* s igy jogilag nem bizonyos az adósnak az a szándéka, hogy a végrehajtás meghiusittassék.

IV.

Illés jelen §-t a Btk. 359. §-ában irt cselekménynyel rokonságban állónak tekinti, mert a tettes czélja mindkét esetben a kielégitési alapnak a hitelező elől való elvonása, csakhogy mig a 359. §-ban irt cselekmény a hatóság intézkedését is sérti, addig a 386. §-ban irt cselekmény csak a hitelező érdekét veszélyezteti.

A két §. büntetési tétele azonban nem áll összhangzásban e fejtegetéssel, mert a 359. §. büntetése enyhébb mint a 386. §-sé, holott a fent mondottaknál fogva sulyosabbnak kellene lennie.

Lehet, hogy a novella e controversián akar segiteni, midőn a büntetési tételt enyhiti, de tullő a czélon, mert a 386. §. büntetése jelenleg: *a)* 100 K kár esetén 1 évig terjedhető fogház és 1000 K-ig terjedhető pénzbüntetés, *b)* 100—4000 K kár esetén 5 évi börtön és 4000 K-ig terjedhető pénzbüntetés, *c)* 4000 K-n felüli kár vagy visszaesés esetén (381. §. 3. pont) 5 évi fegyház.

Ezzel szemben a novella a büntetési tételt csak hat hónapig terjedhető fogházban állapitja meg, nincs tekintettel az okozott kárra s még az is kétes illetve kérdéses, hogy visszaesés esetén alkalmazható lesz-e a Btk. 381. §-ának 3. pontja, mert a jelenlegi 386. §-nak a 383. §-ra való utalását nem vette fel szövegébe, pedig e 383. §. állapitja meg a 381. §. 3. pontja esetén alkalmazandó büntetést.

Nem áll ugyan rendelkezésemre a novellajavaslat indokolása, de e tulenyhe büntetés érthetetlen.

A hazánkban tett tapasztalatok azt igazolják, hogy az ilynemü bünös fondorlatok mind jobban elszaporodtak, amivel szemben a büntetés enyhitésével koránt sem érjük el azt a czélt, hogy a hitelezőket hatályosabb oltalomban részesitsük s a köz- és magánhitelt megrenditő ravasz üzelmeknek gátat emeljünk.

Fejtegetéseim végső eredményeként, de anélkül, hogy a tökéletes helyességre igényt tartana, közlöm az alábbi novellajavaslatot, melyben a büncselekmény tényező elemei talán biztosan felismerhetők.

1. §. Csalást követ el, aki abból a czélból, hogy kétségtelenül fenálló követelését be ne hajthassa, a lefoglalható vagyonát a végrehajtás elől elrejtés, eltitkolás, elidegenités, megsemmisités, eltávolitás, adósság vagy jogügylet koholása által elvonja vagy a végrehajtás előtt értékében bármi módon csökkenti s ennek következtében hitelezője kárt szenved.

2. §. Ha a csalás által okozott kár 100 K-t tul nem halad: a cselekmény vétséget képez és 6 hónapig terjedhető fogházzal, ellenkező esetben büntettet képez és 3 évig terjedhető börtönnel, a 381. §. 3. pontja esetén pedig 5 évig terjedhető fogházzal büntetendő.

3. §. A Btk. 388—390. §-ainak a mellékbüntetésre és inditványra vonatkozó rendelkezései jelen esetben is alkalmazandók.

Harmath Jenő.

Van-e joga a kir. itélő tábla által bizonyitás felvételére kiküldött birónak előzetes letartóztatás (vizsgálati fogság) elrendelésére?

A gyakorlatban felmerült ezen kérdést a *Jogt. Közl.* f. évi 40. számában dr. Fried Vilmos ügyvéd ur megbeszélés tárgyává tette és fejtegetései nyomán a felvetett kérdés tagadó értelemben való eldöntését következtette. Ugy hiszszük, hogy e kérdés, bár a gyakorlatban csak ritkán fordul elő, mégis megérdemli, hogy az ügyszám elintézése keretén tul, a szaklap hasábjai által engedett nagyobb nyilvánosság véleményalkotása elé terjesztessék, mert eldöntése szoros összefüggésben van a BP. azon sarkalatos alapeszméjével, hogy a személyes szabadság az igazságszolgáltatás esetleges tévedésével szemben, az igazságszolgáltatás eredményes müködése által engedett határig biztositandó és megóvandó. A személyes szabadság megóvása egyrészről, az igazságszolgáltatás sikere másrészről megadják a kettős álláspontot, melyekből a törvény vizsgálatát akként eszközölhetjük, hogy megismerjük a törvényhozó akaratát nemcsak abban, amit világosan kifejezett a törvény szövegében, hanem abban is, amit rendelkezései közé felvenni elmulasztott.

A szóban levő kérdés az utóbbiak közé tartozik, mert az bizonyos, hogy a törvény a kir. itélő tábla által kiküldött birónak azon hatáskörét, hogy előzetes letartóztatást rendeljen el, nem emliti, sőt erről a kiküldött biró kiküldetésének czélját, ha nem is taxative, de exemplificativ módon meghatározó 402. §. és az eljárása módját meghatározó 406. §. indokolása sem tesz említést. Ámde azért, mert a törvényhozó elfeledte végigmondani azt, amit gondolt, vajon nem áll-e elő a gyakorlati élet a maga szükségleteivel és nem követeli-e, hogy a törvény nevében elintéztessék? A szóban forgó eset bizonyitja ezt, valamint azt is, hogy elintézhetjük, ha a törvényhozó szándékát megértettük.

A BP. 141. és 158. §-aiban részletesen kimondta a törvényhozó, hogy melyek azon feltételek, melyek bekövetkezése esetén a büntető igazságszolgáltatás erős kézzel megragadja azt, ki érvényesülését, személyes szabadsága felhasználásával gátolhatja; itt megszünik a személyes szabadság tisztelete és előtérbe lép a legfontosabb: az igazság győzelmének biztositása. Nehogy pedig az igazságszolgáltatás közegei, hivatásuk félreismerésével, a polgárok személyes szabadságát a megjelölt valódi czél nélkül is veszélyeztessék, a BP. 143. és 150. §-ai garantiákat nyujtanak arra nézve, hogy mely hatóságok, közegek és mily eljárási mód szerint vegyék foganatba a személyes szabadság korlátozását.

Látjuk itt, hogy az előzetes letartóztatást rendszerint a vizsgálóbiró, esetleg a vádtanács vagy az itélőbiróság, ha pedig a késedelem veszélylyel jár, a járásbiróság vagy rendőri hatóság, vizsgálati fogságot pedig a vizsgálóbiró, esetleg a vádtanács vagy az itélőbiróság rendelik (rendelhetik) el. A törvény nem emliti a bizonyitásfelvételre kiküldött birót. Lehet-e azonban hinni, hogy a törvény szándékosan mulasztotta el felemlitését, holott tény, hogy az előzetes letartóztatás (vizsgálati fogság) összes feltételei — a BP. 141. §. 1. pontjában emlitett tettenkapás esetét kivéve — a bünper azon szakában is felmerülhetnek, mely a kiküldött biró előtt folyik. Igy pl. a kiküldött biró előtt derül ki, hogy a terhelt nem magyar honos és házát éppen eladta és vételárát felvette (141. §. 4. pont), vagy pl. egyik tanu vallja, hogy jelen volt előző nap a vasuti pénztárnál, midőn terhelt külföldre szóló jegyet váltva, elutazott (141. §. 2. pont), ilyen és a gyakorlati életben felmerülhető sok más esetben éppen ugy megvannak a személyes szabadság korlátozásának szükséges feltételei, mintha az ügy még vizsgálóbiró, vádtanács vagy az itélőbiróság elintézése alatt állna, a törvényszerü intézkedést pedig egyenesen meghiusitaná, ha a kiküldött biró az igazságszolgáltatás czélját fenyegető veszély elhárását kénytelen volna más hatóságnál szorgalmazni, határozat hozatala végett a kir. itélő táblához jelentést tenni vagy — ami feltevésnek is képtelenség — határozatot a vizsgálóbirótól, a vádtanácstól vagy a kir. törvényszéktől kérni. Képzelhető, hogy mennyire illusoriussá tenné az ily eljárás az ezen intézkedés lényegéhez tartozó kelléket: a gyorsaságot; alig hihető, hogy a terhelt, aki szökni készül, aki a tanukat kikésziti, nyugodtan bevárja, mig az ő letartóztatását a bureaucratismus retortáin meghánytorgatják.

A hivatkozott törvényszakaszok bizonyitják, hogy még a járásbiróság vagy rendőri hatóság is jogositva van elrendelni az előzetes letartóztatást, ha a késedelem veszélylyel jár; mennyivel inkább jogositott és kötelezett erre a bizonyitásfelvétel foganatositására kiküldött biró, ki előtt a vádbeli büncselekmény tényállása sokkal tisztábban fekszik, mint a nyomozó rendőrség vagy járásbiróság előtt, mennyivel szükségesebb e hatáskör megadása akkor, midőn éppen a bünper befejezésének közeledése, a bizonyitékok kimeritése hatványozott és az igazságszolgáltatás czéljával ellenkező tevékenységre serkenti a vádlottat is.

Figyelembe veendő, hogy a BP. 403. §-a szerint a kir. itélő tábla bizonyitásfelvétel végett járásbiróságot is megbizhat; már most, ha megtagadjuk a járásbiró (albiró) azon hatáskörét, hogy a törvényes feltételek fenforgása esetén az előzetes letartóztatást elrendelje, azon furcsa eset áll elő, hogy ha a biró az előzetes letartóztatást indokoló körülményt már a nyomozás során tudta volna, ugy akkor azt el is rendelhette volna, ellenben ha a bünper későbbi fokán, midőn terhelt már vád alá is helyeztetett, esetleg az elsőbiróság által el is itéltetett, kiderül a BP. 141., 148. §-ában megjelölt valamely körülmény, ugy ugyanaz a biró a törvényalkalmazás feladatától eltiltatnék. Ez képtelenség.

Az az egy igaz, hogy a BP. 143., 150. §-ai nem emlitik a kiküldött birót az előzetes letartóztatás (vizsgálati fogság) elrendelésére hivatott közegek, igazságszolgáltatási szervek között; de ezen szakaszok a vádtanács elnökét sem emlitik, mégis a BP. 256. §-ából látjuk, hogy a vádtanács elnöke is hatáskörrel bir az előzetes letartóztatás, illetőleg vizsgálati fogság elrendelésére vagy megszüntetésére; az általános szabály tehát a jelen esetben nem oly értelmü, mely a feltétlen és szoros magyarázat szerint való alkalmazást igényelné.

Mi abban a meggyőződésben vagyunk, hogy a BP. szelleme megkivánja, hogy a jelen kérdés eldöntése szempontjából a kiküldött biró, mint az itélőbiróság közvetlen szerve, az itélőbiróság meghatározási körébe foglaltassék és a BP. 143., 150. §-ai értelmében az előzetes letartóztatás, illetőleg vizsgálati fogság elrendelésére hatáskörrel birónak tekintessék. Igaz ugyan, hogy az ő kiküldetése a bizonyitásfelvétel foganatositására irányul, azonban e hatáskörében mindent meg kell tennie, ami az eljárás czéljainak szolgál; nem elégszik meg a kir. itélő tábla utasitásában esetleg megnevezett tanuk kihallgatásával, hanem a felmerülő szükséghez képest egyéb, a kiküldő felebbviteli biróság utasitásában nem foglalt bizonyitékokat is meg kell szereznie. Mind az, amit a kiküldött biró a bünper anyaga gyanánt beszerez, ennek közvetlen tartalma gyanánt szolgál, nem ugy, miként a vizsgálóbiró által beszerzett és a bünperre nézve csupán előkészitő jellegü bizonyitási anyag. Ezen jelleg kidomborodik egyrészt abban, hogy a kiküldött biró a BP. 406. §-ának értelmében a bizonyitás felvételénél általában a főtárgyalásra nézve előirt szabályok szerint jár el, másrészt abban, hogy e bizonyitás eredménye a felebbviteli biróság itélkezésének közvetlen alapjául szerepel, nem ugy, mint a vizsgálat és nyomozás során beszerzett adatok, melyek a BP. 313. §-a szerint csak akkor tehetők az itélet alapjává, midőn az első sorban irányadó közvetlenségi elv mellőzését az ott felsorolt kényszeritő körülmények kivételesen indokolttá teszik.

Ezek figyelembe vételével nem állitható, hogy a kikül-

dött biró szorosan utasitás végrehajtására hivatott közeg, hanem inkább oly tényező, aki az itélet megalkotásához maga is hozzájárul, amennyiben a kiküldetésben megjelölt irányelvek fonalán az itélet anyagához tartozó bizonyitási anyagot az itélőbiróságnak közvetlenül szolgáltatja; ezen hatásköre pedig magával hozza, hogy a felebbviteli bíróság egész hatáskörét ideiglenesen és átvitt jogkörben gyakorolja, azon egyet kivéve, hogy az elsőbiróság ügydöntő határozatát nem érintheti. Ezen egy garanczia teljesen elég arra, hogy a velünk ellenkező álláspont vitatója által fenyegető veszély gyanánt emlitett hatásköri zürzavar be ne következzék.

Az ellenkező álláspont mellett felhozott azon érv, hogy a BP. 406. §. szerint a szabályszerü megidézett fél elmaradása a bizonyitás felvételét nem akadályozza, hogy tehát a fél megjelenésre nem is kötelezhető és igy a kiküldött biró még kevésbbé gyakorolhatja a személyes szabadságnak a letartóztatással járó nagyobb mérvü megszoritását, éppen nem az eldöntendő kérdésre tartozó fegyvert visz sorompóba. A fél megjelenési kötelességének mellőzése, különösen pedig a vádlotté, a BP. 412., 413., 414. §§-ban, elvi álláspont gyanánt szerepel a felebbviteli főtárgyalásra nézve és éppen ez a körülmény is mutatja, hogy a küldött biró által hasonszerü elv alkalmazásával foganatositott bizonyitásfelvétel része magának a fölebbviteli főtárgyalásnak. Abból a körülményből tehát, hogy a vádlott nem köteles megjelenni, magával a kir. itélő táblával szemben éppen oly joggal lehetne megtagadni az előzetes letartóztatás (vizsgálati fogság) elrendelésének jogát, mint a kiküldött bíróval szemben; ennyire pedig talán a velünk ellenkező nézet sem kiván elmenni a személyes szabadság vélt oltalmazásában.

Mi semmi akadályt sem látunk azon, az ellenkező nézet által vitatott helyes feltevésben, hogy aki jogosult az előzetes letartóztatás (vizsgálati fogság) elrendelésére, annak a megszüntetésére is jogosultnak kell lennie, azonban nem csatlakozhatunk azon következtetéshez, hogy igy azon visszás helyzet következnék be, hogy a kiküldött (egyes) biró megszüntetné az elsőfoku bíróság, a kir. törvényszék által a BP. 330. §. alapján az itélet hozatala után fenntartott előzetes letartóztatást (vizsgálati fogságot). Nos, mi nyiltan megvalljuk, hogy ily helyzetet visszásnak egyáltalán nem találunk.

Igenis, képzelhető oly eset, hogy éppen a kiküldött biró által felvett bizonyitékok teljesen uj világitásba helyezik a vádat — ilyen nagyon csattanó lefolyásu esetet mi magunk is ismerünk a gyakorlatból. Vajon legkisebb aggály is lehet-e arra nézve, hogy a kiküldött biró nyomban szabadlábra helyezze azon egyént, kit az alsóbíróság csupán az emberi gyarlóság folytán téves itéletre vezetett alkalmatlan bizonyitékok alapján látott bünösnek és kinek felmentése az ujabb bizonyitékok szerint kétségtelenül várható? Hiszszük, hogy alig van biró, ki erőltetett jogi érvek segélyével is szét nem tépné azon korlátokat, melyekkel valamely hibás törvény őt meggátolná az igazságtalan vád sulya alatt szenvedő és személyes szabadságától méltatlanul megfosztott egyén azonnal szabadlábra helyezésében; a mi törvényünk ily korlátokat nem is állitott fel és amint megengedi, a már kifejtettek szerint, hogy a kiküldött biró elrendelje az előzetes letartóztatást (vizsgálati fogságot), ugy annak megszüntetésében sem korlátozza őt semmiképpen.

Nem is lehet semmi aggály arra nézve, hogy ezen minden esetre fontos hatáskörrel a kiküldött (egyes) biró is felruházottnak tekintessék. Egyes biró intézkedik a törvény szerint hatáskörrel kifejezetten felruházott vizsgálóbiró és vádtanácsi elnök személyében is, még inkább bizható e hatáskör a kiküldött bíróra, kinek eljárásában még fokozottabb garanczia rejlik, a mennyiben a főtárgyalásra előirt szabályok szerint járván el, határozatait a (jelenlevő) felek meghallgatása után és a nyilvánosság előtt hozza meg, a netáni jogsérelemmel szemben pedig nyitva áll a BP. 378. §. szerint a kir. itélő táblához intézhető felfolyamodás.

Bizonyára nem akad senki, aki kétségbevonná, hogy a kiküldött birót a tanuk megjelenésének biztositása végett a BP. 195. §. alapján, a tárgyalási rend fentartása végett pedig a BP. 297. §. alapján, elzárásra átváltoztatható pénzbüntetés kiszabásának joga megilleti; ha ezen esetekben a személyes szabadságot érintő intézkedések megtételére jogosult, következtethető, hogy a törvényhozó a vádlottal szemben sem akarta eltiltani ily természetü intézkedéstől.

Mi azt hiszszük, hogy indokaink másokat is meggyőzhetnek arról, hogy a kiküldött birónak az előzetes letartóztatás (vizsgálati fogság) elrendelésére hatáskört kell adni a gyakorlati élet szükséglete szempontjából, törvényünk pedig e hatáskör megadását nem zárja ki.

Persze, kifejezetten nem is ruházza fel e hatáskörrel a kiküldött birót, de hiszen ha felruházza, ugy e vita tárgytalan volna. Az azonban tarthatatlan kijelentés, hogy ha a törvény akarta volna, felruházta volna kifejezetten e hatáskörrel; ameddig a tövényeket emberek alkotják, mindig lesznek esetek, hogy a törvényhozó elfelejt valamit kimondani, ami pedig azon gondolataiból, melyeket kimondott, önként következik. A törvény magyarázata van hivatva e hiányt kipótolni és a felmerülő szükséglet kielégitésére ugyszólván törvényt alkotni; irányadó, hogy a szükséglet kielégitése a törvény elveivel összhangzásban történjék. Azt hiszszük, hogy álláspontunk ezen czélt inkább kielégiti, és bár nem tagadjuk, hogy a maga elhatározására utalt egyes biró nagyobb felelősséget érez, mint a társas bíróság kebelébe határozó, e felelősség érzete arra fogja serkenteni, hogy az eléje terjesztett kérdést a legbehatóbb megfontolás alapján döntse el és tartózkodjék a személyes szabadság felesleges módon való korlátozásától. Az a határozat, mely e czikkekben megbeszélt vitát eredményezte és mint jogerős határozat, rendes perorvoslat alapján nem birálható felül, a hatáskör megállapitásával törvénysértést nem követett el.

Dr. Pap Géza,
budapesti büntető-törvényszéki biró.

Különfélék.

— **A magyar trónöröklési törvény magyarázatához.** A következő levelet kaptuk: A Jogállam legujabb füzetében dr. Nagy Ernő egyetemi tanár ur a magyar pragmatica sanctióban foglalt szabályozásnak oly mozzanatával foglalkozik, amely egyedül az osztrák publicistikában vitás, a magyar közjogi tannak s köztudatnak ellenben teljes bizonyosságu tétele: t. i. a Magyarországon öröklésre jogosult törzsek kérdésével.

Tudvalevőleg az osztrák közjogi irók általában ugy értelmezik a magyar pragmatica sanctiót, hogy az nemcsak III. Károly, I. József és I. Lipót leányágait, hanem I. Ferdinánd összes nőági leszármazóit ruházza fel öröklési joggal, és ennélfogva az 1867-iki hitlevél 4. §-át, amely kifejezetten a három császár és király nőági ivadékainak magvaszakadása esetére tartja fen a nemzet szabad királyválasztási jogát, az 1723-iki törvény tartalmilag meg nem felelő authentica interpretatiója gyanánt fogják fel. A trónöröklési jognak legujabb osztrák monographistája, Turba bécsi tanár (Geschichte des Thronfolgerechts in allen habsburgischen Ländern, 1903.) az 1723: II. tcz. grammatikai értelmezésével igyekszik támogatni az osztrák irók álláspontját: figyelmeztet t. i. arra, hogy, amint az 5., 6. és 7. §-ok asyndetikus módon, kötőszók alkalmazása nélkül coordinálják a három törzset,* ugy a

* §. 5. «... primo loco... ab altefata ... regnante ... Maiestate; §. 6. dein in huius defectu, a divo olim Josepho; §. 7. his quoque deficientibus ex lumbis divi olim Leopoldi Imperatorum et Regum Hungariæ descendentes...»

(harmadik helyen megnevezett) «Leopoldi» után következő «Imperatorum et Regum» sem appositiója az egyes számban álló «Leopoldi» szónak, hanem valószinüleg hasonlóan asyndetice coordinált megjelölése az öröklésre jogosultak negyedik csoportjának: a többi, korábban élt császárok és királyok nőági ivadékainak. Nagy Ernő immár e magyarázattal és az 1867-iki ellenkező authentica interpretatio feltevésével szemben utal arra a körülményre, hogy a három törzsnek ez a kiemelt volta nem novuma az 1867-iki hitlevélnek, hanem benne van a korábbi hitlevelekben, nevezetesen a pragmatica sanctióval jóformán egykorunak mondható 1741-iki hitlevélben is. Amily kevéssé látjuk bizonyitásra szorulónak a magyar álláspontot, szintoly kevéssé látszik nekünk meggyőzőnek jeles tudósunknak ez az ellenvetése. Az 1741-iki és a latin nyelvü többi hitlevél ugyanis, az első személyben beszélő uralkodó rokonsági viszonya által indokolt változtatásokat nem tekintve, *szóról-szóra reprodukálja nagy gonddal az 1723 : II. tcz.* 5., 6. és 7. szakaszainak összes *kitételeit;* tehát mindaz, amit Turba az asyndetikus coordinatio czimén a pragmatica sanctio szövegéből következtet, szintazonképpen magára a négy latin nyelvü hitlevélre is alapitható, és igy változatlanul megállana az osztrák felfogás, hogy csak 1867-ben iktattatott törvénybe a módositó hiteles magyarázat. Turba grammatikai értelmezése azonban, ugy véljük, grammatice sem állhat meg. Nem áll, hogy a három törzs megjelölése asyndetikus módon van coordinálva: a «primo loco», a «dein», a «quoque» bizonyára eléggé syndetikus jellegü; és éppen ezért képzelhetetlen, hogy ha az «Imperatorum et Regum» kitétel több akarna lenni III. Károly, I. József s I. Lipót összefoglaló appositiójánál, ezt a negyedik (illetve *n*) törzset minden kapcsoló szó s magyarázat nélkül coordinálták volna a három részletesen megjelölt törzszsel. Nem csodálatos továbbá, hogy amig a második és a harmadik törzsnek successióját a legkifejezettebben az előtte levőnek magvaszakadásától tették függővé, éppen az utolsó, leghanyagabbul körülirt csoportnál nem emelték volna ki ezt a feltételt? Igaz, hogy a három császár és király neve közül csakis az egyik áll genitivusban; de nagyon érthető, hogy nem akarták mindannyiszor külön kitenni a császári és királyi minőséget és tehát a közös, többes számu appositiót a legközelebb állóval egyeztették. Ez a szerkezet semmi esetre sem a legnagyobb anakoluthon, melyet az 1723-iki törvény szövegezői elkövettek. —*r* —*g.*

— **Edvi Illés Károly** akadémiai székfoglaló értekezése az Akadémia kiadásában most jelent meg. Az értekezés, melynek tárgya a Parlamenti szólásszabadság, alkotmánytörténeti és jogi fejtegetéseiben a publicista és jogtudós munkáját adja elénk és a végén egy figyelemre méltó eszmét pendit meg.

A mentelmi jogban, melynek körébe a parlamenti szólásszabadság tartozik, megállapitható két jogrendszer — az angol és franczia — főelveinek kidomboritása és a többi európai alkotmányokra gyakorolt hatásuknak jellemzése után kifejti a tanulmány, hogy a magyar alkotmány ebben is, mint sok más tekintetben, egészen önállóan fejlődött; mégis későbbi fejleményében mikor a rendi alkotmányt a képviseleti rendszer váltotta fel, a magyar mentelmi jog kialakulása inkább a franczia nyomokon haladt előre. Mint szabályt lehet nálunk — épp ugy mint a continens bármely más alkotmányos államában — megállapitani, hogy az országgyülés tagja a hivatása gyakorlatában tett minden nyilatkozatáért ugyszólván teljesen felelőtlen; tehát büntetlenül elkövetheti hivatásának gyakorlásában mindazt a büntetendő cselekményt, melynek elkövetése e körben lehetséges. E korlátlan és felelőtlen szólásszabadság különösen a parlamenten kivül álló egyénekre nézve válhatik sérelmessé; ezek teljesen ki vannak szolgáltatva a parlamenti szólásszabadság visszaéléseinek. Mit tehet a rágalmazó és becstelenitő támadással szemben a megtámadott polgár? Nincs semmi más hatályos védelme, mint amit az országgyülés tagjai igénybe vesznek oly esetekben, midőn egymás irányában követik el a sértést. Az elégtételnek minden más módja csaknem teljesen ki lévén zárva, előáll mint ultima ratio a párviadal. Ha a társadalom az ököljog e maradványától meg akar szabadulni, előbb gondoskodni kell arról, hogy a parlamenti szólásszabadság keretében ejtett sérelmek bizonyos módon megtorolhatók legyenek. Miként történhetik azonban ez meg, anélkül, hogy a szólásszabadsághoz kötött nagy érdekek koczkára ne tétessenek — ez az a kérdés, melyet előbb-utóbb meg kell oldani. A parlamenten kivül álló bíróságra nem lehet bizni a megtorlást. A parlamentnek tehát magának kell módot keresnie arra, hogy a szólásszabadsággal történt evidens visszaélésekért a sértett megfelelő elégtételt kapjon. Angliában ez tényleg megtörténik. Az elvet onnan átvehetjük; az eljárás módozatait azonban saját visszonyainkhoz mérten kell megállapitanunk. Mintául szolgálhat az az eljárás, mely az összeférhetlenségi ügyekre nézve áll fen. A megtorlás sulyosabb esetekben a politikai jogok gyakorlásának bizonyos időre való felfüggesztése, enyhébb esetekben a sértő részéről nyilvánitott megbánás vagy a sértett megkövetése (bocsánatkérés) lehetne.

Erre az eredményre jut értekezése befejezésében Illés Károly.

Látni való, hogy a képviselőház tagjai sorából vett jury biráskodásának eszméje hivatva van magának uj területeket hóditani. Tekintélyes politikusok és jogászok véleménye az, hogy a választások érvényessége dolgában az itéletmondást alkalmas lenne az összeférhetlenségi juryhez hasonló módon alakitott forumra bizni. Ugy tudjuk, hogy a Curia biráskodásáról szóló törvény előkészitésének egy stádiumában Rohonyi Gyula képviselő egy tanácskozáson megpenditette e tervet és Szilágyi Dezső akkori igazságügyi miniszter azt igen életre valónak mondta; de részint politikai tekintetekből, részint azért, mert a törvényhozás már korábban határozottan a kir. Curiát jelölte meg mint olyant, melyre a választási biráskodást ruházni kivánta: elkerülhetetlen volt, hogy a Curia biráskodásával megtegyék a kisérletet.

(fgy.)

— **Magyar házassági jogot** ir *Reiner János* egyetemi rendkivüli tanár. Müvének most megjelent 232 oldalra terjedő első füzetében szerző tárgyalja a házasság fogalmát, egyházi és világi felfogását, a nemzetközi házassági jogot, a házassági törvény időbeli hatályát, az eljegyzést, a házasság létrejöttének általános feltételeit, a házasságkötésnél hiányzó akaratot, az akarat hiányosságát és a házasságkötés alakját.

— **A magyar kereskedelmi és váltójog vezérfonala.** *Dr. Lévy Béla* budapesti ügyvéd, a kereskedelmi akadémia tanára nagyobb müvet ir, melyben feldolgozza a kereskedelmi és váltójog anyagát. A most megjelent első füzetben szerző elsősorban 36 oldalon tömören összefoglalva előrebocsátja az általános jogi alapfogalmak ismertetését. A füzet többi részét a kereskedelmi törvény első részének tárgyalása tölti be.

— **A Magyar Tudományos Akadémia főtitkári hivatala** az 1843-iki büntetőjogi javaslatok Anyaggyüjteményének árát tetemesen leszállitotta. A négy kötet kapható együttesen 12 koronáért az Akadémia könyvkiadó hivatalában. A főtitkári hivatalt az vezette, hogy azok, akik Deák Ferencz alkotása iránt érdeklődnek, az Anyaggyüjteményt könnyen megszerezhessék.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Harmincznyolczadik évfolyam. 42. SZ. Budapest, 1903 október 16.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

DEÁK FERENCZ.

Nagy férfiak emlékét fel szoktuk idézni, hogy emlékezetükben erőt nyerjünk a továbbmunkálkodásra.

Látom Deák Ferenczet, az államalkotót, az emberi szabadság harczosát. Látom a nagy fényességet, mely alakjából kisugárzik. Látom müködését pályája elején, amikor a testi és lelki szolgaságban sinylődő népet béklyóiból kiszabaditani akarja; látom, amidőn a felszabaditott népet nagygyá, annak minden egyes tagját boldoggá akarja tenni.

A nagy fényességet azonban sötéten tornyosuló fellegek elhomályositják. Csak egy fénylő csillag töri át diadalmasan a homályt.

Az idők változnak. Valamikor — talán nem is oly régen — fényesen ragyogott Deák Ferencz napja. Egy alkotása volt csak, amely homályba merült: az 1843-iki javaslat.

És éppen ez a háttérbe szorult alkotás lép most előtérbe a benne rejlő eszme diadalmas erejével. A mai emlékezet ennek az alkotásnak állitson szobrot.

*

Az 1843-iki javaslat a nemzeti ébredés, a szabadság utáni törekvés végtelen mámorában fogantatott. Az egész nemzet alkotása ez, az egész nemzet akaratának megnyilatkozása egy férfiu lánglelkében. Egy férfiu alkotta azt a müvet, a nagy emberek sajátos sejtésével, olyan férfiu, amilyet a gondviselés szokott adni a nemzetnek nagy átalalakulásokkor, akiben a nemzetnek leghalkabb érverése is élénk visszhangra talál.

Nem volt ez olyan törvényalkotás, amilyennel a rendes időben találkozunk.

Nem előzte meg hosszas előkészités. Hanem megszületett szinte öntudatlanul a nemzeti ébredés lázas légkörében, melybe beleolvad az ember minden gondolata és érzelme.

Deák Ferencz ezeket az érzelmeket és gondolatokat öntötte formába. Az ő müvében mindenki a saját érzelmeit látja visszatükrözve eszményi nagyitásban.

Ez a mű a testet öltött társadalmi erkölcs, a nemzet erkölcsi elveinek megjegeczesedése. Kiolvasható belőle, hogy minő motivumokat tart a *magyar* nép becsteleneknek, minő tetteket büntetendőknek.

Az emberi élet és az emberi szabadság sérthetetlenségének rajongó kultusa sugárzik belőle. Az állam csak a legvégső esetben veszi el az egyéntől szabadságát, életét sohasem. Az állam ugyanazon erkölcsi elveket követi, mint amelyeket az egyéntől megkövetel. Sanctióinak ezzel ad erkölcsi horderőt. Az egyént is akkor bünteti legsulyosabban, ha az embertársának életére vagy szabadsága ellen tör.

Az egész mű az élet varázsával hat. Emberről és emberhez szól. A rossz, az aljas ember tettét kell büntetni.

A büntetés nem merev megtorlás, nem valamely absolut erkölcsi parancs megvalósitása. Czélja az összesség védelme és az egyén megjavitása. «Az állami nevelési rendszer végső, sanctionális betetőzése.» Megbecstelenitő büntetések nincsenek. A büntetések átfinomodnak. Vannak az érzelemre ható büntetések.

A büntetendő tényálladékok kimeritésére nincs nagy gond forditva. Csak egy esetben: a politikai büncselekményeknél. A törvényhozó bizik a törvény alkalmazójában. Nem gördit akadályokat a biró szabad mérlegelése elé a tényálladékok tulságos fixirozásával. Módot nyujt neki, hogy a büntetés kiszabásánál minden körülményt gondosan mérlegelhessen. Alsó büntetési határ egyáltalán nincs. Csak felfelé van kötve a biró, nehogy tulzásba essék. A törvényhozó ujjmutatást ad a birónak, hogy mely körülmények iránt puhatolódzék. Ezek a birónak adott irányelvek a bünös embernek oly csodás charakteristikonját adják, melyhez foghatót bárhol másutt — akármely törvényben, vagy a kriminologikus irodalomban, melynek pedig főtörekvése a bünös ember jellemvonásait analizálni — hasztalan keresünk.

A büntetés végrehajtása a javitási czél szem előtt tartásával történik. Egész törvényt tesz ki a végrehajtási módozatok javaslata. Csak kevés büntetési nem kell, de a megfelelő individualisatióval.

A büntetőjog feladata nincs kimeritve a tettes megbüntetésével. Ki kell terjednie a büncselekmény káros hatásainak lehető reparálására is. A sértett fél érdekeit is védeni kell, kárát — amennyire lehet — helyrepótolni.

Ez a mű törvénynyé nem lett. Mindenki mellőzte.

Helyette kaptunk egy büntető-törvénykönyvet, mely a tudomány és a törvényhozási technika minden követelményének szem előtt tartásával készült.

Az uj büntető-törvénykönyv alkotója ekként érvel: Az 1843-iki javaslat nincs kipróbálva, lehet jó, lehet rossz. Ellenben van egy európai kodex, amely már kiállotta a tüzpróbát. Utánozzuk azt, még pedig olyképpen, hogy hiányait, melyeket judikaturája felderitett, kikerüljük. A megalkotott büntető-törvénykönyv hasonló lett a németéhez és — el kell ismernünk — annál jobb.

Az egész sceneria azonban megváltozott. Nem az ember kerül többé elbirálás alá, hanem a tett. A tényálladékok kimeritő felsorolásán nyugszik a sulypont. Az egyes tényálladékokon belül nem lehet nagy az eltérés, tehát a birónak nem kell nagy latitude-öt engedni. A cselekmény tényálladékainak felsorolása nemzetközi minták után történik, poenalisálásának szükségessége és mérve *nem* az élet követelményei szerint. A büntetőjog nemzetközi jelleget ölt.

Büntető-törvénykönyvünk törvénybe iktatása óta huszonöt év mult el. És mit hozott ez az idő? *Az 1843-iki javaslat igazát.*

Bebizonyodott, hogy az a törvénymű, mely szinte sejtésszerüen alkottatott, a magyar jogfejlődésben birja gyökerét; bebizonyodott, hogy a műben lefektetett alapelvek a büntető kodifikáczió jövő irányát jelzik.

Megmutatta ezt a legujabb külföldi és a magyar jogfejlődés.

Az ujabb időben egész Európában megindult eszmeáramlatnak a büntetőjog terén egyetlen kézzel fogható eredménye az a közmeggyőződés, hogy a büntető-törvénykönyv éltető ereje a népöntudat. Ez pedig a bünösben mindig az embert keresi, nem a tettet. A cselekmény inditó okaira kell tehát visszamenni, azokat kutatni, azokat elbirálni. És a büntetés nemét és mértékét ezeknek megfelelőleg megszabni. A legujabb európai büntető-törvénykönyvek ezt a közmeggyőződést igyekeznek megvalósitani. A németalföldi és az olasz kodex még a tényálladékok kimeritését tartja a legfontosabbnak és a motivumokat mintegy azokba beleszövi, ellenben a norvég törvény és a schweizi javaslat már átteszik a sulypontot az általános tanokra, ezekben birálják el a cselekmény lelki rugóit.

A fejlődésnek ezen a fokán áll az 1843-iki javaslat.

A legfontosabb alapvető kérdésekben, a halálbüntetés eltörlésében, a minimumnélküliségben, a visszaesés szabályozásában, a kettős felosztásban, a büntetés végrehajtásának módozataiban, a büntetés nemének és mértékének a tett indokaihoz és a tettes személyiségéhez való alkalmazkodásában, a sértett fél érdekeinek előtérbe helyezésében — bámulatos a megegyezés.

Az 1843-iki javaslat az első az európai kodexek között abban, hogy a rendszer sulypontját az általános tanokra helyezi, első abban, hogy az individualisatiót főfeladatának tekinti. Egyforma sulyt helyez az individualisatióra a büntetés nemének és mértékének megszabásánál, valamint a végrehajtási módozatok megállapitásánál is. Ezeket az alapelveket egyetlen akkor érvényben levő vagy javasolt kodexből át *nem* vehette.

Az 1843-iki javaslathoz is vannak tehát az összehasonlitó jogtudományban hasonló alkotások. Nincsenek ugyan mintaképei, de ő maga mintakép, nincsenek kitünő elődei, de maga törzset alkot: utódai vannak.

Csak egyben szárnyalta tul a külföldi kodifikáczió, a hatalmasan fejlődő természettudományoknak a büntetőjogra való alkalmazásában. Az orvostudományok, különösen a psychiatria fellendülése, a kriminál-statistikának és a kriminál-sociologiának a büntetőjog czéljaira való felhasználása a büntetés végrehajtását a czélszerüség eszméjének megfelelőbbé alakitották. — —

De az 1843-iki javaslat alkotója nem ís önmagából teremtette e müvet. Ez nem egy embernek elmeszüleménye. Nem csak egy időpontnak kodifikatorius megrögzitése. Hanem a magyar nép kijegeczesedett társadalmi erkölcseinek kifejezése.

Ezt ki lehetne mutatni jogtörténetileg, az 1843-iki évet megelőző magyar joggyakorlatból, bizonyitani lehetne a javaslatnak a két megelőző, az 1792-iki és az 1827-iki büntető javaslattal való egybevetésével. De ki lehet mutatni közvetlenebbül a legujabb magyar jogfejlődésből.

Bárminő különösnek tetszik: az 1843. javaslatnak van joggyakorlata, olyan, melyet negativ joggyakorlatnak nevezhetnénk.

Ez pedig nem más, mint a most érvényben levő büntető-törvénykönyvnek judikaturája.

Ebből látjuk, hogy a kodexben foglalt intézmények nem válnak be ugy, amint azt szerzője gon-

dolta. A halálbüntetés végrehajtása országszerte mindenkori megdöbbenést kelt. A speciális minimumok felszoritása egyes esetekben szinte elviselhetetlennek tünik fel. A visszaesési sulyosbitásnak tágabb körre való kiterjesztése mind kivánatosabbá lesz.

Egyes büntetendő tényálladékok feleslegeseknek, mások ismét szükségeseknek látszanak. Egyes büntetési tételek tulenyhéknek, mások tulszigoruaknak bizonyultak. Mind jobban előtérbe nyomul az individualizáczió eszméje. A szabadságvesztés-büntetések végrehajtásánál az ötféle büntetési nem a gyakorlatban kettővé zsugorodik össze. A pénzbüntetésnek gyakrabban és intenzivebb módon való alkalmazása elsőrendü követelmény. Hiányzanak az érzelemre ható erkölcsi büntetések. Az irányzat a büntetési nemek átfinomodása felé vezet. A sértett fél érdekeit kezdik felkarolni. És végezetül: az esküdtek ezt a törvénykönyvet, amely nem az embert, hanem a tettét tartja szem előtt, alkalmazni nem tudják.

Mindezek a törekvések fényes bizonyságot tesznek az 1843-iki javaslatban lefektetett alapelvek életerejéről.

S vajon mondhatjuk-e, hogy a biróság vagy a közvélemény törekvéseiket az 1843-iki javaslatból meritik? Vajon hihetjük-e, hogy annak a műnek ily óriási irányitó ereje volna, ha az egy férfiu önalkotta szüleménye lenne? Nem.

Az az erő, amely képes diadalmasan áttörni egy nagy szellemi barrikádot, amely öntudatlanul él a biróságban és a köztudatban, az az erő, amely irányt tud szabni a jövő fejlődésének, nem lehet más, mint a *nemzeti jogfolytonosság* hatalmas eszméje.

Az 1843-iki javaslatban lefektetett alapelvek a magyar nép faji sajátságaiban gyökeredzenek. Ezek a sajátságok az idők folyamán fejlődnek, de lényegükben nem változnak. A javaslatban alakot nyert a magyar nép erkölcsi világnézlete: megfontoltsága, humanismusa. E humanismus forrása nem a sziv, hanem az ész. A magyar népnek *nincs szüksége* a javaslatban foglaltaknál intensivebb büntetésekre. Megmutatta ezt az a körülmény, hogy mai büntető-törvénykönyvünk a gyakorlatban tulszigorunak bizonyult.

A javaslat a nép erkölcsi fejlődésének nagy jelentőségü fázisát rögziti meg. Annak előtte kétféle morál volt: az egyik a nemesek, a másik a jobbágyok számára. A jobbágy ennek megfelelőleg alig részesül a jog védelmében. Még ezen fejlettségi állapotot tükrözteti az 1792-iki és még inkább az 1827-iki büntető javaslat. Az 1843-iki javaslat a fejlődés nyomása alatt egységesiti a morált. A nemesekre vonatkozó erkölcsöket kiterjeszti a jobbágyokra. Felemeli őket és egyenlősiti az emberekkel.

Az 1843-iki javaslat a multban gyökeredzik, a jövőt rejti magában.

Az 1843-iki javaslat Deák Ferencz dicsősége. Az a kis fénylő csillag Deák müködésének egén besugározza fényességével egész Magyarországot, visszasugárzik a multba és megvilágitja az elmult századok homályát. Látjuk a felvillanó fényben a magyar népet, amidőn jogai egyik legfontosabbikát gyakorolja, amidőn igazságot szolgáltat embertársai felett. Látjuk azt ebben a müködésében nagynak, czéltudatosnak. Deák Ferencz dicsősége az *egész magyar nép* dicsősége.

És most kérdezzük: Mit kell tennünk, hogy méltóak legyünk Deák emlékéhez és önmagunkhoz?

A mondottakban már megvan adva a felelet. *Meg kell mentenünk, meg kell valósitanunk az 1843-iki javaslatban lefektetett alapelveket.*

A németek áhitattal őrzik igazságszolgáltatásuk multjának emlékét csak azért, mert az övéké. Holott nem találhatnak abban egyebet, mint a borzalmas inquizicziók irtózatos rejtelmeit. Mi habozzunk tehát *visszamenni* a multba, ahol nemzetünket abban nemesnek és követendőnek találjuk?

Mai büntető-törvénykönyvünk első kodifikatorius alkotásunk a büntetőjog terén. Bebizonyult, hogy ez a magyar nép sajátos jogfejlődésével nem számol kellőképp.

Az 1843-iki javaslat az a sziklaszilárd talapzat, a melyen minden további törvényhozási alkotásnak épülnie kell.

A jelek erre nem hiányoznak. Amennyiben büntető-törvénykönyvünk eltér a némettől, a miben jobb annál, annyiban már visszatérést jelez a javaslatban lerakott alapelvekhez. Novella-tervezetünk már számos alapelvben közeledik az 1843-iki javaslathoz. A fejlődés folyton visszafelé történik, de azért eredményében mindig *előre.*

Lehet habozni?

*

Az idők változnak, Deák Ferencz közjogi intézményei veszélyben forognak. Talán tanulságot meritethetnénk az elmondottakból.

Uj, nagy ünnepnek kell jönnie, amikor az ő többi alkotásai is olyan tisztán és diadalmasan fognak ragyogni, mint az a büntetőjog terén.

Deák mondása ez: «Isten ugy akarta, hogy ne csüggedjünk és ne legyünk hütlenek önmagunkhoz».

A *nemzet dicsőséges multja* mutatja, hogy nincs okunk a csüggedésre, a *nemzet jövő nagy érdeke* akarja, hogy *hütlenek ne legyünk önmagunkhoz.*

F. E.

Deák Ferencz és mai magánjogunk.

Nagy államférfiak, korszakos átalakulások vezérlő egyéniségei természetszerüleg mély nyomot hagynak maguk után a magánjog fejlődésében, még ha nem tartoznak is a szorosan vett szaktudósok közé; hiszen a magánjog mindenkor hü jelzőtáblája a társadalmi átalakulásoknak.

Nemzeti ujjászületésünk három nagy vezérférfiának, Széchenyinek, Kossuthnak és Deáknak neve is ily módon kapcsolódik össze a magyar magánjog történetével. Legnagyobb jogászaink ők, ha — mint Vécsey[1] oly szépen mondja — az igazi jogász az, aki a jognélkülinek jogot szerez. Mindháromnak hatása hiven tükrözteti vissza egyéniségük uralkodó vonásait: Széchenyi a gazdasági és hiteltörvényhozás terén érleli meg a fokozatos haladás gyümölcseit; Kossuth lángoló lelkesedése a szabadság korlátait dönti romba; mig Deák Ferencznek itt is a kibékités és kiegyenlités müve jutott.

Mert a magyar magánjognak is megvan a maga kiegyezése, mely időrendben meg is előzi az alkotmányjogi egyezkedést s magánjogunknak épp ugy alapja ma is, mint államjogi helyzetünknek az 1867: XII. tcz.

A magyar magánjog kiegyezése az 1861. évi országbirói értekezlet.

Valóban, a magyar magánjog helyzete 1861-ben sokban volt hasonló a magyar alkotmányéhoz. Itt is a magyar jogfejlődés folytonosságát kellett idegen hatalom octroyálta törvények helyébe visszaállitani; a 48-as törvényhozásnak a rombolásban serény, az épitésben megakadt munkásságát hevenyében uj intézményekkel pótolni. Egyszóval: a magyar magánjogot kellett kiegyeztetni az osztrák joggal, enrombolásunkat az idegen alkotásokkal, a jogfolytonosság elvét a kiáltó uj szükségletekkel. Kellett pedig mindezt tenni olyan téren, ahol a legcsekélyebb rázkódtatás ezrek vagyoni létét veszélyezteti s olyan légkörben, amelyben izzó gyülölet fogott körül mindent, ami idegen és fanatikus rajongás mindent, ami honi, még ha a honi tökéletlen is, veszedelmes, talán ölő méreg, mindegy, csak a mienk legyen.

Csoda-e, ha abban a diszes gyülekezetben, amely e sulyos feladat megoldására az országbiró elnöklete alatt egybegyült, a haza bölcse, a kiegyenlités nagy müvésze veszi kezébe az irányitást, hogy tekintélyével — bárha az ezen a téren nem olyan kizárólagos, mint az alkotmányjogi vitákban — kijelölje a kibontakozás utját? Hiszen ez a feladat felel meg egyénisége legsajátlagosabb jellemvonásainak. S azért a magánjogász, bárha szeretetét és tiszteletét bilincseli is le az 1848 előtti Deák, a Corpus Juris-ban mély tudásu «régi jó táblabiró», a szegények és elnyomottak érdekében fáradhatatlanul küzdő szelid lelkü reformer, 1848-nak kodifikáló igazságügyminisztere: a legnagyobb elismeréssel mégis ahhoz a Deákhoz fordul, aki az országbirói értekezleten tekintélye sulyával segit uj medret törni a magyar magánjog folyamának; medret, amely megóvja attól, hogy idegen folyamba szakadva, egyéniségét elveszitse — s ezt még aránylag könnyü volt elérni — de egyuttal oly medret, amely megóvja az elposványodástól is és attól, hogy hirtelen megrekedve termékeny mezőket boritson el romboló árjával.

Az októberi diplomával kapcsolatban, 1860 október 20-án, Ő felsége a magyar udvari kanczellárhoz intézett kéziratokban elrendeli a vármegyei rendszer helyreállitását s kifejezi azt a szándékát, hogy Magyarország összes törvénykezési ügyét ismét az ország határai közé kivánja visszahelyezni, amely szándékának foganatositása végett egyuttal kitüzi az országbiró elnöklete alatt a magyar igazságszolgáltatás szervezése felett tartandó tanácskozást.

Mint zsilipek nyiltával a megdagadt viztömeg, oly hirtelen árban buzogott elő e királyi kéziratok nyomán a visszafojtott alkotmányos élet. A vármegyék mohón kaptak helyreállitott hatáskörükön; s mivel a törvénykezés is a megyei önkormányzatnak volt része, hevesen követelték a régi biróságok s a régi jog azonnali teljes visszaállitását, ügyet sem vetve a királyi kéziratnak a törvénykezés átmenetét egyengető rendelkezéseire. Rövid idő alatt — 1861 január hó közepéig — «52 megye és a szabad királyi városok nagy része elhatározta s komoly lépéseket tesz arra, hogy a törvénykezést magyarrá s törvényessé tegye».[2] E lépések valóban komolyak voltak s komolyan fenyegették a polgárok vagyonbiztosságát. A megyék átkérték a törvénykezési iratokat a cs. kir. törvényszékektől, amelyeket persze ezek vonakodtak kiadni; erre a megyék azzal feleltek, hogy eltiltották tisztviselőiket az eddigi törvényszékek határozatainak végrehajtásától. E mellett az activitásba lépett megyei törvényszékek is különbözőleg értelmezték a régi magyar törvények visszaállitását: némelyik megye a radikalismusban odáig megy, hogy még a telekkönyvi intézményt sem ismeri el, csak a betáblázás 1840: XXI. tcz. keretében s a magyar törvényt visszahatólag alkalmazza az osztrák törvények uralma alatt keletkezett jogviszonyokra is; mások concessiókat tesznek, ismét mások moratoriumokat határoznak el. «A közgyülölet — Csengery jellemző szavai szerint[3] — a gyomirtásban oly idegen növényekre is kinyujtotta több helyen kezét, amelyeket, ha nem birunk vala, magunknak kellett volna minél előbb meghonositanunk.» Szóval: az anarchia a küszöbön állt.[3]

Mindezek betetőzéseül Pest városának 1861 január 17-iki közgyülésén Szilágyi Virgil azzal az inditványnyal állott elő, hogy a főváros is kövesse a köztörvényhatóságok példáját, azonnal vegye át az igazságszolgáltatás kezelését s a városi tanács a polgári peres és bünvádi ügyekben «a fenálló törvények szerint, különösen pedig az örökösödési osztályos ügyekben az 1836: XIV. és 1840: XIII., a vásári ügyekben az 1836: XVIII., a szóbeli világos adóssági ügyekben az 1836: XX. és 1840: X., a betáblázási ügyekben pedig az 1840: XXI. törvény értelmében járjon el».[4] Elképzelhető a zürzavar culminálása, ha az ország vagyonforgalmának középpontja is kimondja a törvénykezési anarchiát.

Ez országos zavar közepette Deák Ferencz vállalkozott az elmék felvilágositására és megnyugtatására. Ő, aki — hiven a passiv resistentia politikájához — 1850 április havában visszautasitotta Schmerling meghivását, hogy a magyar magánjog körébe tartozó «*több kérdés*» (a készülő pátensek!) tárgyalásában Bécsben résztvegyen,[5] rögtön védelmére siet a jogélet zavartalanságának, mihelyt azt saját honfitársai veszélyeztetik. Pest város emlitett nevezetes közgyülésén óva int, «hogy oly ballépéseket ne tegyünk, mik a népnek, mely tőlünk a renddel párosult szabadság áldásait várja, a végtelen zavarok és anarchia átkát hoznák nyakára». S rögtön, néhány hatalmas vonással megrajzolja a békés átalakulás szükségszerü képét, amint azt kérlelhetetlen logikájával előre látta. «Két főelvet kell a törvénykezésnek czélba vett átalakitásánál szem előtt tartanunk. Egyik az: hogy nemzetünk a törvénykezésre nézve is minél előbb visszanyerje alkot-

[1] Széchenyi és a magyar magánjog 7. l.

[1] Szilágyi Virgil Pestmegye közgyülésén, Kónyi: Deák Ferencz beszédei. Második kiadás. II. k. 316. l.

[2] Deák Ferencz emlékezete (Olcsó könyvtár) 126. l.

[3] A megyék eljárását — az ország közhangulatán kivül — az is magyarázza, hogy bizonyos irányban kényszerhelyzetben voltak. A cs. kir. szolgabiróságok ugyanis a közigazgatást a törvénykezéssel egyesitették; s a felosztásuk nyomán beállott pangást a vármegyei szolgabiróságok kénytelenek voltak, ahogy lehetett, megszüntetni s a biráskodást átvenni. Csakhogy a biráskodásban semmi egyformaság, semmi határozott irány nem volt. (Melczer István az országbirói értekezleten, l. Ráth György: Az országbirói értekezlet II. 409. l.)

[4] Az inditványt és tárgyalását l. Kónyi id. m. II. 308. l.

[5] Kónyi id. m. II. 178. l.

mányos jogait; a másik az: hogy az átalakitás a magánosok jogviszonyai megzavarása nélkül történjék.» Egyedül az 1848. évi törvények szolgálhatnak nekünk, ugymond, jogalapul; de az ősiséget, mely magánjogi törvényeink minden részein keresztül van szőve, még 1848-ban eltörlötte elvben az országgyülés; nekünk tehát tettleg behozható örökösödési magyar törvényünk nincsen; az ősiséggel pedig majd minden örökösödési peres kérdés kapcsolatba jöhet s kivált falun, a perek kilencztized része örökösödési keresetre vonatkozik. Maradna tehát ezekre nézve az 1848: XV. tcz.-ben elvileg kimondott moratorium, melynek prolongálása méltán zugolódást okozna; de meg a törvény nemcsak per esetére szól, s ha törvény nincs: mi szerint intézzék cselekvéseiket peren kivül a hon polgárai? Ámde, ha igy a régi magánjogi törvényeket rögtön egész terjedelmökben minden változtatás nélkül visszaállitani nem lehet, ki fogja megtenni a szükséges változtatásokat? A törvényhatóságok? Akkor majdnem annyiféle lesz a törvény hazánkban, ahány a törvényhatóság. Nem marad tehát más hátra, mint bevárni azt a javaslatot, amelyet az országbiró elnöklete alatt a hétszemélyes tábla a meghivandó jogtudósokkal együtt rövid időn belül készíteni fog. Igaz, hogy az igy készülő javaslat is csak octroi lesz; de mellette szól, hogy a legfőbb törvényszéknek határozatait, ott, hol törvényhiány volt, mindig törvény gyanánt tisztelte az ország.

A közgyülés Deák Ferencz véleményét tette magáévá. Éppen időszerüleg: rá néhány napra, január 23-án, ült össze Apponyi György országbiró elnöklete alatt a maradandó emlékü országbirói értekezlet.

Deáknak a pesti közgyülésen tartott, de az egész országnak szóló beszéde biztos hatással egyengette az értekezlet javaslatainak utját. Immár valószinüvé vált, hogy a vármegyék megállanak a törvénykezési anarchia lejtőjén s remélhetővé, hogy — bevárva az értekezlet eredményét — majdan a kir. Curia tekintélye előtt meghajolnak s az általa kijelölt nyomokon indulnak tovább. Most már csak az volt hátra, hogy maga az értekezlet is oly bölcs határozatokat hozzon, amelyek a jogfolytonosság elvét kiegyeztetik a tényleges viszonyokkal. S noha Deák közgyülési beszédében már kijelölte a tanácskozás irányát, még sok nehézség állott a kibontakozás utjában.

Felülről a magyar törvények reactiválását nem nehezitették. Az októberi kézirat csak annyit mondott, hogy az eddigi (osztrák) jogszabályok mindaddig teljes hatályban maradnak, mig azok iránt a «netaláni változások» törvényhozás utján meg fognak állapittatni. Ez volt eredetileg Deák nézete is. Ő kezdettől fogva azt remélte, hogy a törvényhatóságok meg fognak nyugodni abban, ha a magyar birák kezébe kerül az igazságszolgáltatás és bevárva az országgyülés intézkedését, átmenetileg a «német törvényt» fogják alkalmazni.

S midőn Ő felsége 1861 január 16-án a törvényhatóságokhoz intézett leiratában erélyes hangon semmisitette meg mindazon határozatokat, amelyek az ideiglen fentartott törvénykezési intézkedések megszüntetésére vagy tevékenységük megzsibbasztására irányozvák, nehogy «a jogi viszonyok föloldhatatlan bonyodalmakba sodortassanak»: Pest városának Deák Ferencz által szerkesztett válaszfelirata ki is jelentette, hogy «be akarjuk várni az ország birája s illetőleg a hétszemélyes tábla által teendő javaslatokat, főképp azért, hogy a törvénykezésre nézve egyformaság legyen a hazában, mit egyébként a törvényhatóságoknak sokban egymástól eltérő nézetei miatt elérni alig lehetne».*

Noha az októberi kir. kézirat még a törvényhozás intézkedéséig a status quo-t akarta fentartani, s ez értekezlet feladatául csupán a «magyar igazságszolgáltatás szervezése» feletti tanácskozást tüzte ki, az országbiró a tanácskozást mindjárt kezdettől fogva kiterjesztette a magyar anyagi törvények azonnali visszaállitásának módozataira is, amiből kitünt, hogy felsőbb helyen sem ragaszkodnak a status quo-hoz, hanem hajlandók a magyar anyagi jogot is ideiglenesen reactiválni, amennyiben az a «birtok biztosságának és a magánjogi viszonyok állandóságának» érdekeivel összeegyeztethető. Apponyi György hazafias magatartása különben is nagyban előmozditotta az értekezlet sikerét, aminthogy a conservativok (pl. gr. Dessewffy Emil) általában nagy energiával szálltak sikra a magyar jog védelmében. Midőn Apponyi országbirói körlevelében, melylyel az értekezlet munkálatát a törvényhatóságokkal közli, többek közt azt mondja, hogy boldognak érzi magát, hogy a Mindenható elérnie engedte azon időpontot, melyben annyi viszontagság után lehetővé vált a hazai igazságszolgáltatást alkotmányos alapokra visszavezetni, ez több volt szép frázisnál. Mert főleg Apponyinak Forgách Antal későbbi kanczellárral szemben való erélyes eljárása eredményezte azt, hogy a provisorium az országbirói értekezlet munkálatát Schmerling törekvései ellenére, érintetlenül hagyta.

Sokkal több nehézséget okozott magának az értekezletnek magatartása.

Az értekezlet tanácskozásai* rendszertelenül indulnak meg; sokáig nincs megegyezés az iránt, mi legyen voltaképp a munkálat czélja? Egyrészről a magyar törvényeket pur et simple akarják visszaállitani, ugy hogy e szerint a munkálat inkább csak declarativ jellegü lett volna; másfelől kiegészitéseket, változtatásokat tartanak szükségeseknek, de nincsenek tisztában azzal: lehet-e azokat octroi vagy codificatio nélkül megtenni s hivatva lehet-e erre az értekezlet?

Végre Deák Ferencz nyul bele erős kézzel a tanácskozás irányitásába, s pontról-pontra mutatja ki a követendő utat. Először az ellennézet főképviselőit: Ghiczy Kálmánt és Stockinger Mórt szoritja sarokba, s meggyőzi őket arról, hogy a magyar törvényt minden változtatás nélkül «per bausch» visszaállitani nem lehet, mert jórészt nincs mit visszaállitanunk. Kérdésére — amelyet, mint az országbiró megjegyzi, világosabban feltenni nem lehetett — az értekezlet egyhangulag kimondja, hogy az 1848-iki magyar anyagi és alaki törvények teljes és változatlan visszaállitása lehetetlen. Erre Deák megostromolja Ghiczy moratorium-inditványát (az ősiségi perekre nézve), amely szerinte ugyancsak octroi volna, mert hisz ez is tulterjedne az 1848: XV. tcz. adta perfelfüggesztésen, de a mellett sulyos visszaesés is. Az értekezlet erre a puszta moratoriumot is mellőzi, s Deák kérdésére a régi törvények viszaállitásánál nem találván elegendőnek a telekkönyvi és büntető-törvényre teendő s Ghiczyék által is concedált módositásokat: ugyancsak Deák inditványára elhatározza, hogy albizottságokban állapitja meg pontonkint a régi jogtól való szükséges eltéréseket. Deákot előszeretete a büntetőjogi albizottságba vonja s igy a magánjogi javaslatok részleteire nem gyakorol befolyást.

A plenumban azonban ujra erős küzdelem vár rá. Időközben ugyanis az ország közhangulatának befolyása alatt az értekezlet nagy része a részletekben igyekszik «visszacsinálni», amit az alválasztmányok megalkottak. Ismét felmerül az octroi kérdése, s Deáknak kell ujból kezébe venni a kibontakozást.

Erélyesen tiltakozik az ellen, hogy az értekezlet a közhangulat pressiójának engedjen. Igaz, hogy «gyülölt hatalom gyülölt időszakban hozta be azon törvényeket», de a magánjogi viszonyok rendezését nem szabad közjogi politikai szempontból elbirálni; «ilyenkor a jogtalanul károsodott magánpolgárnak szava gyengébb, semhogy az izgatottság zaján felülemelkedjék; de azért az egyesek szenvednek jogtalanul,

* L. ezekről Kónyi id. m. II. 317. l.

* Kiadta Ráth György: Az országbirói értekezlet I—II. (1861.)

gyakran igazságtalanul, s a haza sem nyer ezáltal». «Engem — ugymond — gyülölet nem vezethet; s nem tartom helyesnek, hogy az idegen hatalom müve iránti gyülöletből saját polgártársainknak tegyek kárt.» Éles szavakkal mutat rá arra a dilemmára, amelyben az értekezlet vergődik, s a publica opinio-ra, mely «semmit sem akar, mi osztrák, semmit, mi változás, semmit, mi octroyrozás», s mely «egyéb korlátot nem tüzött a tanácskozmánynak, mint csak kettőt, az egyik: minden változtatás octroyrozás; a másik: octroyrozni nem szabad, de változtatni mégis kell».

Mindezekkel szemben világosan kijelöli az értekezlet czélját. Alakilag: oly tervezetet kell készíteni, mely, ha nem is léphet az országgyülés előtt életbe, legalább az országgyülés elé kerüljön, mint oly előterjesztés, melyet az rendes törvényes uton ideiglenesen elfogadhat. Anyagilag: régi törvényeink visszaállitása, a magánjogi viszonyok méltányos és óvatos figyelembe vétele mellett, azzal, hogy «semmi oly javaslatot ne tegyünk, mi az 1848. évi törvények demokratikus szellemét ismét felforgatná, a törvény előtti egyenlőséget megsemmisitené, még ha azt valamely részben régi törvényeink visszaállitása hozná magával». Különösen az ősiségnek bármi módon, átmenetileg való visszahozása ellen kelt ki, s méltán, hiszen, mint maga mondja, politikai életének legnagyobb része folyt le azon küzdelemben, melyet a régi feudalismus káros maradványai ellen folytatott. Nem engedhette ujból felidézni «azon rémképet, a feudalismusnak hajdan csillogó rongyaival, mely a nemzeti nagyság kifejlődését első bimbójában elfojtja».[1]

Deák programmja jelentette tehát a magyar törvények mellett a telekkönyvi intézménynek, az urbéri és az ősiségi pátensnek fentartását. Ez a keret jelzi a «magánjogi kiegyezést». Az értekezlet csakugyan igy is fogadta azt el, alapját vetve meg ezzel mai magánjogunknak.

Deák hatása az értekezletre nagyobb volt, mint azt, kivált kezdetben mondott, rövid felszólalásai mutatják. Eleinte a háttérben marad; inkább kipróbált munkatársait, Tóth Lőrinczet és Horváth Boldizsárt küldi maga helyett csatasorba, akik a jelzett programmot beható érveléssel megalapitják. De azért mindenki a Deák Ferencz nézeteként tárgyalja a «békepárt» javaslatait.

Tulzás volna Deák mellett az értekezlet többi tagjának nagy érdemeiről megfeledkeznünk. Hiszen a büszke régi magyar jogászgárda szine-java gyült ott egybe, s néhány hét alatt valóban óriási munkát végzett. Különösen Horvát Boldizsárnak, a későbbi legnagyobb magyar igazságügyiminiszternek alakja magaslik ki imponálóan a többiek sorából. De azért bátran mondhatjuk: az értekezletet a nagy elvekben Deák vezette, noha a részletek kidolgozásába csak kevéssé folyt be.

A részletekről szólva, ki kell mondanunk, az öröklési jog kérdésében Deáknak, ámbár a helyes utat itt is sejtette s arra a maga részéről is rámutatott, formailag elfoglalt álláspontja szerint nem volt igaza. E kérdésben Horvát Boldizsár vitte diadalra Deák szellemét Deák szavai ellen. A kérdés sokkal fontosabb, semhogy pár részletére ne kellene kitérnünk.

A polgárjogi albizottmány az ősiséggel — nézete szerint — megdőlt magyar öröklési jog helyébe ideiglenesen az osztrák öröklési jog fentartását javasolta. Ezzel szemben Deák József, Deák Ferencz unokaöccse, különvéleményében a régi magyar öröklési jog változatlan fentartását inditványozta. A két végletes álláspontot Horvát Boldizsár hidalta át, negyedmagával beadott különvéleményében. Ő vállalkozott arra, hogy az ősiségről lenyesve a dologi kötöttség korlátait, tisztán emelje ki belőle a családiság alapgondolatán nyugvó ősi intestat öröklési rendet. Javaslatát,[2] mely öröklési jogunktól főleg abban tért el, hogy az ősi (öröklött) vagyont az örökhagyó leszármazói javára is kötelesrész erejével biztositja, Horvát Boldizsár méltán jellemezhette ugy, hogy «a magyar öröklési törvények restitutiója az ősiség kinövéseinek elhagyásával semmi egyéb, mint az 1848: XV. tcz. foganatositása.»[1]

Deák József inditványát a plenum éppen Deák Ferencz szavainak sulya alatt — 23 szóval 20 ellenében elvetette, főleg azért, mert nem részletezte, mik azok a magyar öröklési törvények, amelyeket épségbe visszahelyezni kivánt? S ekkor — csodálatosképpen — Deák Ferencz a Horvát Boldizsár-féle különvélemény ellenében az albizottmánynak az osztrák öröklési jogot fentartó javaslata mellé állott. Igaz, hogy többféle cautelával és oly feltételezés mellett, amely egészben nem állhat meg. A részletekre nézve ugyanis fentartotta magának a módositásokat, főleg az özvegyasszony jogai szempontjából, akit a «német» egynegyed részszel fizet ki, amiből «a gyakorlati életben sok istentelenség származik»; ezzel szemben a magyar özvegyi jogot pártolja. Kijelenti, hogy maga is óhajtaná az örökösödésben bizonyos nemét az ősiségnek fentartani, s azért örömmel nyult a Horvát Boldizsár javaslatához; ezt csak azért kivánja mellőzni, mert «az ausztriai törvény és a javaslat közt in ultima analysi (a családiság fentartása tekintetében) nem lát különbséget». Igaza van Deáknak abban, hogy a Horvát-féle különvélemény, midőn az élők közti ajándékozások ellen a leszármazókat nem védi meg, hatályosságban alatta marad az osztrák kötelesrész-rendszernek,[2] de alig érthető, miképp tekinthette Deák a Horvát-javaslat ági öröklési rendszerét az osztrák öröklési renddel szemben a quantité negligeable minősitése alá eső oly részletnek, mely az osztrák törvénynyel szemben nem lényeges különbség? Hiába emelte ki különös erővel Széher Mihály, hogy a német örökösödés átvállalásával a tanácskozmány a polgári törvénykönyvből mintegy 400 §-t fogad el, s hogy egyáltalán nem kiván semmi magyar törvényt, ha örökösödési törvényünk német lesz:[3] Deák Ferencz szilárdul megmaradt nézete mellett, hogy az ausztriai törvény lényegben nem különbözik a Horvát-féle javaslattól, s hogy az osztrák öröklési rend ellenzése szintén csak a közhangulat pressiójából folyik. Igaz, hogy Deák feltételezte, hogy a fentartott osztrák törvényeket mielőbb magyar kodex fogja felváltani; de a következmények igazolják Horvát Boldizsár és társainak kitartását; mert ha 1861-ben feladjuk a magyar öröklési jogot, a hazai önálló jogfejlődést évtizedekre megfosztjuk egyik legerősebb támaszától. Azt hiszem, utóbb Deák is belátta, hogy az osztrák öröklési rend mellett történt állásfoglalása — melynek éle különben is főleg azok ellen irányult, kik az ősiségi pátenst is elejteni kivánták — saját eszméinek is inkább ellenmond, semmint megfelel s azért nem is akadályozta azon közvetitő javaslat[4] elfogadását, melyet ugyancsak Horvát Boldizsár dolgozott ki az ellentétek kiegyenlitése végett.

Ismerjük az országbirói értekezlet munkásságát. Bármiként méltassuk is azt, kétségtelen, hogy alapját nyujtotta egy modern magyar magánjog kialakulásának, s hogy négy évtized óta azon épitünk tovább. A magánjogi kegyenlités s áthidalás nehéz müve, Deák Ferencz vezérlete alatt, sikerült.

De a magánjogi «kiegyezés» csonka maradt. Kodex reményében készült s a kodex máig sem készült el. Pedig «Deákban s kartársaiban megvolt a képesség, hogy napoleoni

[1] Deák 1834-ben; Kónyi id. m. I. 97. l.

[2] A javaslatnak a régi jog szellemét követő helyes gondolata volt a közszerzemény körében az is, hogy «a nőnek szerzeményét, annak örökösei vagy hagyományosai csak a férj halála után vehetik birtokba.» Lényegében ugyanaz, amit Zsögöd tervez a halálutánra halasztás kedvezményének alakjában. Magát a különvéleményt l. Ráth id. m. I. 87. l.

[1] Ráth id. m. II. 261. l.

[2] S éppen ezért, Deák érveinek nyomása alatt ejtette el végül az értekezlet a Horvát-féle «ősi» kötelesrészt s fogadta el az osztrák kötelesrész-rendszert, az ajándék miatti kötelesrész intézményével együtt.

[3] Ráth id. m. II. 289. l.

[4] Ráth id. m. I. 95. l.

szabásu magánjogrendszert készitsenek.[1] Deák maga kodifikatori elme. Megmutatta ezt már 1834-ben, midőn a magánjog kodifikatiójánál követendő methodusról nyilatkozott[2] és a «juridicum operatum» casuistikus digesta-módszerével szemben systematikus kodex megalkotását sürgette. Megmutatta 1848-ban, midőn az 1848: XV. tcz.-be az ő inditványára vétetett be a miniszterium megbizása, hogy az ősiség eltörlése alapján polgári törvénykönyvet dolgozzon ki,[3] s midőn utóbb igazságügyminiszteriumában elsőül szervezett — Szalay Lászlónak, hazánkban a kodifikatio első elméleti uttörőjének[4] vezetése s Tóth Lőrincz segédkezése mellett — kodifikáló osztályt. De a politikai események mindig sokkal inkább lenyügözték munkásságát, semhogy kodifikáló eszméi megvalósulhattak volna.

Deák Ferencz müvét az ő szellemében azok fogják betetőzni, akik a magyar magánjognak önálló, a hazai talajból fejlett s mégis modern tartalmu kodexet adnak.

De a magyar magánjog igy is méltán teheti le a hála és kegyelet koszoruját békés fejlődése őrének, az országbirói értekezlet Deákjának emléke elé. *Dr. Szladits Károly.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Külföldi cselekvőképességének saját hazája hatósága által való korlátolása mily előfeltételek mellett érvényes Magyarországon?

Erre a kérdésre feleletet találunk a budapesti kir. itélő táblának 1902 október 31-én 1136. sz. a. és a kir. Curiának 1903 január 29-én 1902. évi 1482. sz. a. kelt határozataiban; ez a felelet azonban nem kielégitő, amint ezt eme birói határozatokat biráló megbeszéléseink során kifejteni törekszünk.

A tényállás az, hogy a külföldi alperes belföldön vállalt váltókötelezettséget. Az illető a váltó keltekor kiskoru volt, a váltó lejáratakor már betöltötte volt 24. életévét, amely életkorral saját hazája törvényei szerint beáll a teljeskoruság állapota; azonban időközben kiskoruságát külföldi hatósága meghosszabbitotta és e határozat hatályban volt még a váltó lejáratakor is. A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék alperes kifogásai folytán a sommás végzést hatályon kivül helyezte és felperest keresetével elutasitotta, mert «a külföldi honos alperes a kereseti váltók keltekor 24. életévét még be nem töltötte, azok lejáratakor pedig kiskorusága meg volt hosszabbitva; mert a váltótörvény 95. §-ának 2. bekezdése szerint a váltóképességgel nem biró külföldi a belföldön elvállalt váltói kötelezettségért csak akkor felelős, ha őt a belföldi törvény szerint a váltóképesség megilleti; mert az 1876. évi XXVII. törvényczikkben foglalt magyar váltótörvény 1. §-a szerint a szenvedő váltóképesség sem kiskorut, sem oly egyént, kinek kiskorusága meg van hosszabbitva, mint terhes szerződések kötésére képtelent meg nem illet; mert alperes kiskorusága a fenti ténymegállapitás szerint a váltók keltétől azok lejáratáig egyhuzamban meg volt hosszabbitva, az alperes kiskoruságának külföldön, mint honossága helyén biróilag történt meghosszabbitása alperes cselekvési képességére általában és igy a belföldön vállalt váltói kötelezettségre is kihat, mert arra vonatkozólag, hogy a külföldi bíróságnak egy külföldi egyén kiskoruságának meghosszabbitását kimondó határozata a belföldön elvállalt váltói kötelezettsége tekintetéből a szenvedő váltóképesség elbirálásánál figyelembe vehető nem volna, törvényes alap fen nem forog; mert végre ezek szerint alperes a kereseti váltókon levő elfogadói nyilatkozat keletkezése idejében a váltótörvény 1. §-a szerint szenvedő váltóképességgel nem birt».

A budapesti kir. itélő tábla az elsőbiróság itéletét megváltoztatta és a sommás végzést hatályában fentartotta. Itéletének hozatalánál nem találta bizonyitva, hogy a külföldi alperes a váltót belföldön kiskoruságа idejében irta alá s azért azt vélelmezte, hogy a külföldi alperes a váltót 24. életévének betöltése után fogadta el. Ezen tényállás mellett a kir. tábla csak azt a kérdést vonta elbirálás alá, hogy a külföldinek külföldön meghosszabbitott kiskorusága belföldön elvállalt váltókötelezettségére bir-e joghatálylyal. E tekintetben a kir. tábla tagadólag válaszolt azért, «mert a váltótörvény 95. §-ának második bekezdése szerint a saját hazája törvényei szerint váltóképességgel nem biró idegen a belföldön elvállalt váltói kötelezettségért felelős, ha őt a hazai váltótörvény szerint a váltóképesség megilleti, ebből pedig önként következik, hogy a 24. életévét betöltött idegennek belföldön elvállalt váltói kötelezettségét egyáltalában nem érintheti az, ha kiskoruságát külföldön meghosszabbitották». A kir. Curia ezt az itéletet helybenhagyta indokainál fogva s még azért is, «mert az a körülmény, hogy alperesnek, mint külföldinek a kiskorusága a saját hazájában 1900 decz. 22-én bizonytalan időre meghosszabbittatott és kiskoruságának meghosszabbitása csak 1901 február 10-én helyeztetett hatályon kivül, a belföldön vállalt váltókötelezettsége tekintetéből szenvedő váltóképessége elbirálásánál azért nem vehető figyelembe, mivel az 1877: XX. tcz. 33. §-a szerint Magyarországban a kiskoruság meghosszabbitásának joghatálya harmadik személyekkel szemben csak a kiskoruság meghosszabbitását tárgyazó hirdetménynek a hivatalos lapban először való hirdetését követő naptól kezdődik, alperes védekezéséből pedig nyilván kitünik, hogy a kiskoruságnak meghosszabbitása a magyar hivatalos lapban közzé nem tétetett».

Első sorban a budapesti kir. táblának álláspontját veszszük vizsgálat alá. Ez a kir. tábla a váltótörvény 95. §-át ugy értelmezi, hogy az a külföldi, aki a magyar törvényben a teljeskoruság eléréséhez megkövetelt életkort betöltötte, vagyis, aki 24. életévét már meghaladta, az belföldön vállalt váltókötelezettség tekintetében a magyar váltótörvény hatályának területén feltétlenül szenvedő váltóképességgel bir, habár őt külföldi hatósága cselekvőképességében az odavaló törvények szerint érvényesen korlátolta is. Ez a jogelv azonban a váltótörvény 95. §-ából ki nem magyarázható.

A váltótörvény 95. §-a két jogszabályt tartalmaz: egy általánosat, mely egyezik a nemzetközi magánjognak a cselekvőképességre vonatkozó általános szabályával és egy különöset, mely kivételt állapit meg az általános szabály alól. Az általános szabály az, hogy «a szenvedő váltóképesség külföldiekre nézve rendszerint azon ország törvényei szerint itélendő meg, amelyhez a váltókötelezett mint alattvaló tartozik». Ez a jogszabály megfelel a nemzetközi magánjog ama szabályának, hogy külföldiek cselekvőképessége rendszerint saját hazájuk törvényei szerint itélendő meg. Ezzel a jogszabálylyal alább, a Curia álláspontjának birálásánál fogunk bővebben foglalkozni; a kir. táblai álláspont helytelensége a váltótörvény 95. §-ában foglalt kivételes jogszabálynak elemzéséből fog kitünni. Ez a kivételes jogszabály igy szól: azonban a saját hazája szerint váltóképességgel nem biró idegen a belföldön elvállalt váltói kötelezettségért felelős, ha őt ezen törvény szerint a váltóképesség megilleti. Ebben a jogszabályban csak az van mondva, hogy a külföldi a váltótörvény 95. §-ának első bekezdésében foglaltaktól eltérően felelős a belföldön vállalt váltói kötelezettségért: *a)* habár saját hazája törvényei szerint nem is bir szenvedő váltóképességgel, *b)* azonban ilyennel bir a magyar váltótörvény értelmében. A magyar váltótörvény pedig igy határozza meg

[1] Vécsey id. h. 18. l.

[2] Kónyi id. m. I. 66. l.

[3] «Kodexekkel föllépni szent kötelessége lesz az uj kormánynak.» L. Kónyi id. m. II. 31. l.

[4] Szalay: Codificatio. Budapesti Szemle. 1840.

a nőkre és az önálló ipart üző kiskoruakra vonatkozó kivételtől eltekintve a szenvedő váltóképességet: «szenvedő váltóképességgel bir mindenki, aki terhes szerződéseket jogérvényesen köthet». De ki köthet magyar törvény szerint jogérvényesen terhes szerződéseket? Ilyeneket köthet a természetes személyt szem előtt tartva: *a)* a 24. életévét betöltött személy, ha kiskorusága nincs meghosszabbitva, vagy nincs az 1877: XX. tcz. 28. §-ának *a)*, *b)*, illetőleg *c)* pontja alapján gondnokság alá helyezve (1877: XX. tcz. 1., 8., 28., 87., 113. §§.), *b)* és a nagykorusitott személy (1877: XX. tcz. 4—7. §§.) ugyancsak, ha nincs a fenti pontok alapján gondnokság alá helyezve. Természetesen mindkét esetben szükséges, hogy az illető személynek az akaratelhatározás szabadsága ne hiányozzék.

Ime ezekből kitetszik, hogy a magyar váltótörvény 95. §-ának második bekezdése nem azt mondja, hogy a 24. életévét betöltött idegennek belföldön elvállalt váltói kötelezettsége akkor is érvényes, ha kiskorusága saját hazájában meghosszabbittatott, hanem azt, hogy a külföldi a belföldön vállalt váltói kötelezettségért ugyanazon előfeltétel mellett felelős, mint a belföldi, habár ezen előfeltételek a külföldinek saját hazája törvényei szerint nem is állapitják meg annak szenvedő váltóképességét. Mivel pedig ezen előfeltételek szerint az a belföldi, akinek kiskorusága meghosszabbittatott, nem bir szenvedő váltóképességgel, ennélfogva a külföldi a váltótörvény 95. §-ának második bekezdése alapján a belföldön elvállalt váltói kötelezettségért, ha azt meghosszabbitott kiskorusága alatt vállalta el, felelősségre nem vonható.

Ezen jogi álláspontunk ellen azt lehetne ellenvetni, hogy a budapesti kir. itélő tábla a külföldinek külföldön meghosszabbitott kiskoruságát nem vette figyelembe. Éppen itt rejlik azonban a nagy tévedés. Hazai jogunkban elfogadott jogszabály az, hogy a magyar állampolgár személyállapota és cselekvőképessége magyar törvények szerint birálandó el. Ezen jogszabályt emelik érvényre az 1881: LX. tcz. 5. §-a és az 1894: XXXI. tcz. 108. és 114. §-ai is. A magyar jogban a nemzetközi magánjogi érintkezésekre nézve elismert viszonosság (reciprocitás) elvéből (1868: LIV. tcz. 61. §.; 1881: XVII. tcz. 75. §.; 1881: LX. tcz. 3. §.; 1894: XXXI. tcz. 108—111. §§.) következik, hogy külföldinek személyállapota és cselekvőképessége belföldön is saját hazája törvényei szerint birálandó el. Ezt a nemzetközi magánjogi jogszabályt az 1894: XXXI. tcz. 108—111. §-ok kifejezetten is elismerik, amikor a kort és a cselekvőképességet mindig az illető házasulandó hazájának törvényei szerint rendeli megitélni. Mindennek pedig az a következménye, hogy a külföldinek cselekvőképességét korlátoló saját hazájabeli hatósági határozat a magyar magánjog területén is hatályossággal bir. S ez természetes is; ha megköveteljük, hogy magyar állampolgár felett érvényesen csak magyar hatóság, illetőleg bíróság határozhasson annak személyállapota (és igy cselekvőképességének korlátolása) felett, akkor a külföldi személyállapotáról hozott saját hazájabeli hatósági vagy birósági határozatot nekünk is érvényesnek kell elismernünk. Ezt a nemzetközi magánjogi jogszabályt a budapesti kir. itélő tábla mellőzte az ismertetett esetben. A mellőzésre vonatkozó helytelen indokokat a kir. Curia helybenhagyta, de egyszersmind a helybenhagyott helytelen táblai indokokkal homlokegyenest ellenkezően elfogadta azt, hogy a külföldinek saját hazájában meghosszabbitott kiskorusága érvényes a belföldön is, sőt a külföldi által belföldön elvállalt váltói kötelezettség érvényességének kérdésénél is figyelembe veendő; de ennek a helyes jogszabálynak érvényét oly feltételhez kötötte, melynek törvényes alapja nincs, habár a kir. Curia törvényre: az 1877: XX. tcz. 33. §-ára, mint jogforrásra, alapitja elhatározását. Mert mit mond az 1877: XX. tcz. 33. §-a? Ez a §. azt mondja meg, hogy a gondnokság alá helyezésnek mi a joghatálya és hogy ez a joghatály, valamint a kiskoruság meghosszabbitásának joghatálya mikor veszi kezdetét. Az 1877: XX. tcz. területi korlátoltságából önként következik, hogy ezen törvény 33. §-ának rendelkezése csak azon gondnokság alá helyezések esetében állapitja meg a gondnokság alá helyezés jogi hatását és e hatás, illetőleg a kiskoruság meghosszabbitásának kezdőpontját, amely gondnokság alá helyezéseket, illetőleg kiskoruság-meghosszabbitásokat e törvény alapján az ezen törvényben hatáskört nyert biróságok és hatóságok rendelnek el.

Az 1877: XX. tcz. 33. §-át külön törvényes rendelkezés nélkül arra nem lehet alkalmazni, hogy a külföldieknek saját hazájukban történt kiskoruság-meghosszabbitása érvényességét belföldön a nem ezen okból elrendelt hirdetményezéstől tegyük függővé. Ha elismerjük, hogy a külföldinek saját hazájában meghosszabbitott kiskorusága belföldön is érvényes — és ezt a kir. Curia is elismerte már egy izben és pedig a mostani feltétel nélkül* — akkor azt is el kell ismernünk, hogy a kiskoruság meghosszabbitásának és általában a cselekvőképesség korlátozásának joghatályát és e joghatály kezdetét nem a belföldi, hanem a külföldi törvény szabja meg s ha ennek rendelkezései szerint az illető külföldi cselekvőképességének korlátozása kezdetét vette, ennek a korlátozásnak belföldön való érvényességét nem lehet függővé tenni a korlátozásnak a magyar hivatalos lapban való közzétételétől, csak azért, mert az 1877: XX. tcz. 33. §-a szerint a magyar biróságoknak ilyen értelmü korlátolást kimondó határozatai közzéteendők az azokban foglalt joghatály kezdőpontjának megállapithatása végett.

A végeredmény tehát az, hogy törvényeink és birói joggyakorlatunk szerint a külföldi cselekvőképességének megállapitásánál a lex patriæ az irányadó, ebből folyik, hogy a külföldi cselekvőképességének saját hazája hatósága által az odavaló törvények szerint történt korlátolása a magyar jog területén is érvényesnek elismerendő. A belföldön való érvényesség feltételéül a magyar törvény nem irja elő a külföldi határozatnak a magyar hivatalos lapban való közzétételét; analogia pedig nem alkalmas arra, hogy az egészen más czélból alkotott 1877: XX. tcz. 33. §-ának rendelkezése ily érvényességi kellékül felhasználtassék.

Dr. Gadr Vilmos.

Curiánk joggyakorlata külföldi birói itélettel ágytól és asztaltól elválasztott és később magyar állampolgárrá lett házasfél bontó perében.**

A külföldi birósági itéletet más szempontból kell birálni az állampolgárság megszerzését megelőző és az azt követő időben.

Kétségtelen, hogy a magyar állampolgárság megszerzéséig az itélet hatályos, s később sem válik visszamenőleg hatálytalanná. De az állampolgárság megszerzésétől a jövő felé pillantva, nem tekinthető tovább hatályosnak, mert nincs meg a végrehajtási sanctiója, innen kezdve egyszerüen közokirat, amely a benne felsorolt tények valóságáról és megtörténtéről hitelesen tanuskodik.***

Ha a külföldi itéletet a magyar bíróság nem változtatja bontóvá, akkor is pregnans különbség a 115. §. 1. és 2. pontja között az, hogy mig az 1. pont esetében az inquisitorius eljárás elejétől végig lefolytatandó, megkérdezendő a

* Nem magyar állampolgár ellnn saját bírósága által kimondott kiskoruság meghosszabbitás joghatálya mindama terhes jogügyletekre kiterjed, amelyeket a külföldi meghosszabbitott kiskorusága idejében Magyarországon is kötött. Curia 1891 január 29-én 5682/1890. Márkus 1. kiadás II. k. 92. l.

** Az előbbi közl. l. a 40. és 41. számban.

*** Igy Ligetkuti Iván id. ért. is.

külföldi törvény is a váló ok tekintetében, s csak azután lesz helye birói határozathozatalnak, addig a 2. pont esetében mindez mellőzendő, a tényállás és az, hogy a külföldi törvény szerint váló ok forog fen, az itélettel igazoltnak veendő.

Az ágytól és asztaltól elválasztó külföldi birói itélet a házassági jogviszonyt meg nem szüntette, hanem annak fentartása mellett egy ideiglenes állapotot teremtett. Igy áll a dolog az állampolgárság megszerzésekor; ha a magyar bíróság ezt az ideiglenes állapotot véglegessé teszi olyanképpen, hogy a külföldi itéletet bontóvá változtatja át, azzal hallgatagon első sorban hatályosnak ismeri el azt, elfogadja, s mint egy második instantia reá épiti a maga határozatát. A per befejezése után azt előlről végig szemügyre véve azt látjuk, hogy a házassági jogviszony megszüntetését czélzó eljárás egyik vége a külföldi bíróság kezében van, a másik a magyarében, s a két véget szervesen egybekapcsoló törvénykezési ténykedések, melyeknek egyike a másikat szülte, részint külföldiek, részint magyarok.

A hatályosság kérdésénél megemlitem még, amiről alább lesz bővebben szó, hogy lehetséges, sőt a gyakorlati életben sürün előforduló eset az, hogy a házastárs a magyar állampolgárság megszerzése után még huzamos ideig él külön, esetleg 2 évig is, a mig a házassági törvény 107. §-ában kivánt idő el nem telik.

Ha elismerjük azt, hogy ez a külön élés azzal az erővel van felruházva, mintha a magyar bíróság ágytól és asztaltól elválasztó itélete alapján folytattatnék, akkor nem tagadhatjuk meg tőle az ugyanazonos tartalmat sem, például a vagyoni viszonyok tekintetében, következésképpen ebből a szempontból olyannak kellene tekinteni a házasságot, mintha megszünt volna, ki kellene elégiteni a közszerzeményi igényt is. Ez pedig mind nem történhetik meg azért, mert csak házassági perben birálható el az a kérdés, hogy vajon a magyar házassági törvény szerint is helye lett volna-e az ágytól és asztaltól elválasztásnak, ilyen per pedig folyamatba nem tétetett, s lehetséges, hogy majd mikor reá kerül a sor, ki fog derülni, hogy a házasság felbontásának nincs helye.

Nem tudom, van-e olyan felfogás, amely szerint a külföldi bíróság itélete az állampolgárság megszerzésével hatályon kivül helyeződnék, s a magyar bíróság itéletével hallgatagon ismét hatályositttatnék, mert csak igy volna lehetséges a bontóvá változtatás éppen a fent előadott okoknál fogva, de nem hiszem, hogy ilyen felfogás lehetséges, mert házassági perekben hozott külföldi birósági itélet ez idő szerint sem nyiltan, sem hallgatagon nem nostrifikálható. E tekintetben a reciprocitás is hiányzik.

2. Vegyük most szemügyre a magyar házassági törvény szerinti ágytól és asztaltól való elválást. A törvény külön fejezetet nyit e kérdés szabályozásának, s egy oly házassági viszonyt létesit, mely közé ékelődik az intact és felbontott házasságnak. Schwarz Gusztáv: «A házassági jogról szóló törvényjavaslat birálata» czimü munka 69. lapján az ágytól és asztaltól való külön élést és elválást identifikálni kivánta, mert mindkettő felbontásra vezet, s mindkettőnek perjogi constructiója azonos, nevezetesen itélet dönt a külön élés kérdésében. Tagadhatatlan a fejtegetés helyessége, de bizonyos másrészről az, hogy a házassági törvény jelenlegi alakjában lényeges eltérés van a kettő között. Az egyik az, hogy az ágytól és asztaltól való birói elválasztás egyenesen præjudicál a bontóvá változtatásnak, ha a 107. §-ban kivánt feltételek beállottak, mig a külön élés elrendeléséből a házasság felbontása még nem következik, csak valószinü, az t. i. a ratio, hogy a felbontásnak helye lesz, mert különben, ha a bíróság a per során az ellenkezőről meggyőződött volna, a külön élés elrendelése nélkül elutasitó határozatot hozott volna, de még sincs kizárva, hogy csak később lesz ismeretessé valamely hivatalból figyelembe veendő körülmény, amely miatt a házasság fel nem bontható.

A másik fő különbség az, hogy más-más tartalma van az elválásnak és a külön élésnek. Előbbi a 105. §. második bekezdése szerint a vagyonjogi viszonyok tekintetében a felbontás joghatályával bir a törvény erejénél fogva, ennek ellenkezője szerződésileg sem köthető ki, ilyen hatálya a külön élést elrendelő birói itéletnek szintén nincs.

Ez a két typikus fő jellemvonása a magyar házassági törvény szerinti ágytól és asztaltól elválásnak.

Minthogy pedig az ágytól és asztaltól való elválasztás jogalapja ugyanaz, mint a felbontó itéleté, kérhető lévén az ágytól és asztaltól való elválás oly esetekben, midőn a házasság a házassági törvény szerint felbontható, minthogy továbbá a vagyoni viszonyok tekintetében a felbontás joghatályával bir (házassági törvény 104. és 105. §§.), elenyészik a hitvestársi öröklési jog, az özvegyi jog, az özvegyi öröklés, megszünnek a házasfelek közszerzők lenni, sőt a közszerzeményi igény kielégitendő lesz.*

Az ágytól és asztaltól elválasztó itélet a vétkességet is megállapitja, s ennek folyományaképpen döntendő el a házassági törvény 105. §-ának ráutalása következtében a házassági törvény 89—97. §-aiban pertractált ajándékozások, nőtartás, a kiskoru gyermekek elhelyezése és tartásának a kérdése.

Vajon ilyen hatálya van-e a külföldi ágytól és asztaltól elválasztó itéletnek is? Ez iránt minden kodex külön volna megkérdezendő. E helyütt csak az osztrák polgári törvénykönyvet veszem szemügyre, különös tekintettel arra, hogy az általam ismert összes esetek osztrákból magyarrá lett felek pereire vonatkoznak.

Osztrák polgári törvény szerint mások az ágytól és asztaltól elválasztás okai (osztr. polg. törv. 109. §.) és mások a házasság felbontásának okai. (115. §.)

Tehát más e kettő jogalapja; igaz, hogy amidőn a házasság felbontás a kereset tárgya engesztelhetetlen gyülölet okából, olyankor az ágytól és asztaltól való elválást el kell rendelni, aminek czélzata ugyanaz, mint a magyar házassági törvényben a külön élés elrendeléseé, de nem áll a dolog megforditva, hogy t. i. az ágytól és asztaltól való elválás helyett, amikor az a 109. §. szerint kérhető, kérhető lenne a házasság felbontása is. Sőt az osztrák polgári törvény 111. §-a katholikusok házasságának felbontását ki is zárja, miből világos, hogy az ilyen feleket ágytól és asztaltól elválasztó birói itélet felbontóvá változtatás esetében a magyar bíróság részéről terjedelmesebb hatályunak tekintetik, mint amennyivel azt az osztrák polgári törvény felruházza.

A másik házastárs beleegyezése nélkül kért elválás elbirálásakor a vagyoni kérdések az osztrák polgári törvény 108. §-a szerint ugy döntendők el, mint a házasság felbontásakor. Erre vonatkozólag az osztrák polgári törvény 117. §-a első sorban az egyezség utján való rendezést tolja előtérbe, s csak annak sikertelensége esetén utasitandók a felek perre, amikor is a bíróság a törvény rendelkezései szerint dönti el a kérdést; erről az osztrák polgári törvény 1264. §-a ugy rendelkezik, hogy a vétlen fél a házassági egyezmények fentartását kérni jogosult, mit ha megtesz, a bíróság kérelmét el sem utasithatja. De sőt megilleti a vétlen felet mindaz, mi a házassági egyezményben részére tulélés esetére kiköttetett, örökösödési szerződésben foglalt jogai is érintetlenül fenmaradnak.

Az ágytól és asztaltól elválasztott vétlen fél törvényes öröklési jogát is megtartja. (Osztr. polg. törv. 759. §.)

Eltekintve tehát attól, hogy elvileg nem zárjuk-e ki a külföldi itélet hatályát, akkor is csak ugy tulajdonithatunk neki a magyar birói itélettel egyenlő joghatályt, tehát épithetjük rá a házasság felbontását bontóvá változtatás által,

* L. Márku id. müv. 142. l.

ha a külföldi ágytól és asztaltól elválasztás a külföldi törvény keretében ugyanazt a helyet tölti be, mint a magyar házassági törvény keretében, azaz jogalapját, joghatályát és czélját tekintve ugy viszonylik a külföldi felbontó itélethez, mint a magyar a házassági törvény szerint való végleges felbontáshoz és ha e mellett még a külföldi és magyar ágytól és asztaltól elválasztás hatályának terjedelme egymást fedi.

E helyett azt láttuk, hogy más a kettő jogalapja; a magyaré ugyanaz, mint a házasság felbontásáé, az osztráké ettől különböző. Más a kettő joghatálya; a magyar itélettel elenyészik a hitvestársi öröklési jog, az osztrák itélet ezt nem érinti; a magyar itélettel már a törvény erejénél fogva elenyésznek a házastársi viszonynyal kapcsolatos vagyonjogi viszonyok, az osztrák itélet ezeket meg nem szünteti. A magyar itélet eo ipso a házasság felbontásához vezet, az osztrák korántsem, sőt esetleg ki is zárja a házasság felbontását.

A két törvényben szabályozott ágytól és asztaltól elválasztás más más intézmény, mindegyik törvénynek más az intentiója és más a czélja vele, csupán csak az elnevezés, amely mögé rejtőznek, ugyanaz.

Mig föntebb azt óhajtottam kimutatni, hogy külföldi itélet, mely a személyi viszonyokat tárgyazza, magyar állampolgárra nézve hatályos nem lehet, itt arra mutattam rá, hogy saját érvényességi területén is más az osztrák és más a magyar itélet hatálya, s igy következményeik sem lehetnek ugyanazok.

3. Most azt kell még megvizsgálnunk, hogy analog-e az ilyen ágytól és asztaltól elválasztás a korábbi jogszabályok szerint kimondott elválasztással, s per analogiam 141. §. van-e helye kiterjesztő magyarázatnak, mint ahogy azt Sztehlo fönt idézett munkájában kifejti.

Az eddig elmondottak alapján is ugy kell a kérdést eldöntenünk, hogy nem, mert az ellen, hogy a korábbi jog szerint hozott ágytól és asztaltól elválasztó itélet hatályosnak elismertessék, közjogi okok nem szólanak. A házassági törvény 141. §-ában emlitett korábbi jogszabályok szerinti ágytól és asztaltól elválasztó itéletet magyar bíróság hozta. Ezen itélet tehát hatálylyal bir már azért is, de főként azért, mert a házassági törvény a helyett, hogy az ilyen itéleteket hatályuktól megfosztaná, a 141. §-ban hatályosaknak ismeri el, — ha az alapul szolgált váló ok házassági törvény szerint is az — sőt mivel a felbontóvá változtatást megengedi, a házassági törvény szerinti ágytól és asztaltól elválasztó itéletekkel egyenlősiti ezeket az itéleteket. Ugyan ezt sem tartom helyesnek, mert jogalapjukra, czéljukra, sőt hatályukra nézve is más természetüek a korábbi jogszabályok alatt keletkezett ilyen itéletek mint amelyek a házassági törvény hatályba lépte után hozattak. Igy az ágytól és asztaltól elválasztott vétlen nőt az özvegyi jog megillette a korábbi jogszabályok szerint, holott most nem.

Helyesebb lett volna itt is egyszerüen a bontást megengedni, az eredmény ugy is ugyanaz, csupán az eljárás lenne valamivel hosszadalmasabb.

Azonban itt a házassági törvény 141. §-a a bontóvá változtatás mellett dönt, amivel megvan a törvényes sanctio ahhoz, hogy a két ágytól és asztaltól elválasztó itéletet egyenlőnek tekintsük, ha t. i. az osztrák házassági törvény szerint is váló ok. Azt hiszem, ezt a felfogást igazolja a Curia (M. II. k. 15107.), amikor kimondja, hogy a házassági törvény 141. §-ának fenforgása esetében csupán az vizsgálandó, hogy a házasfelek oly tények alapján lettek-e ágytól és asztaltól elválasztva, melyek a házassági törvény szerint is bontó okul szolgálnak, és hogy a külön élés az itélet jogerőre emelkedésétől számitva tartott-e 2 évig, de a *vétkesség* kérdésének önálló vagy ismételt eldöntése ki van zárva. Bizonyára azért, mert a korábbi ágytól és asztaltól elválasztó birói itélet a vétkesség kérdésében döntött. Ez res judicata lévén, a korábbi itélet egész terjedelmében hatályos.

Másképp áll a dolog a külföldi itéletre nézve. Itt ugyanis nem lehet hatályban levő itéletről szó. A külföldi itélet csak a tények tekintetében irányitja a magyar biróságot, mint hiteles okirat. A vétkesség azonban nem ténykérdés, hanem a kész tényállásból levonandó következtetés. Abban ugyan consequens Curiánk, hogy a külföldi ágytól és asztaltól elválasztó itélet bontóvá változtatásakor sem enged a vétkesség kérdésében határozni, nyilván azért, mert a házassági törvény 141. §-án alapuló eme jogelvet kiterjesztés utján a külföldi itéletekre is alkalmazza.

Az analogia azonban, mint láttuk, nincs meg, s még kevésbbé van a házassági törvény 141. §-ában rendelkezés a külföldi itéletekről. A házassági törvény 141. §-a egyedül a korábbi jogszabályok szerint ágytól és asztaltól elválasztott házasfelek házasságának felbontása tekintetében disponál. A korábbi jogszabályok alatt pedig nem érthető más, mint a házassági törvény életbeléptét megelőzőleg érvényben volt magyar jog. Nem érthető jelesül az egyes perben álló felet korábban kötelezett jog, ha az nem magyar jog volt, hanem külföldi, mert akkor a hivatkozott szakasz «a házasfeleket korábban kötelezett» jogszabályokról szólana. De kitünik ez abból is, hogy a házassági törvény 141. §-a az átmeneti intézkedések közt foglal helyt, melyek a régi házassági jogot az ujjal áthidalják.

A korábban külföldiek házasságának felbontására vonatkozólag pedig a külföldiek házasságát tárgyazó VII. fejezetben a 115. §. tartalmaz rendelkezést; e két szakaszban pedig kölcsönösen egymásra utalás nincsen.

Az eredmény tehát az, hogy a külföldi ágytól és asztaltól elválasztó itélet felbontása át nem változtatható: 1-ször, mert a külföldi itélet az állampolgárság megszerzésével hatályát veszti; 2-szor, mert a magyar házassági törvény szerinti ágytól és asztaltól elválasztó itélettől minden tekintetben különbözik, csak elnevezése ugyanaz; 3-szor, mert a külföldi ágytól és asztaltól elválasztó itélet nem analog a korábbi magyar jury szerint hozott ilyen itélettel, s ezért a 141. §. kiterjesztésének reá nem lehet helye.

(Bef. köv.) *Ifj. dr. Lengyel Béla.*

Különfélék.

Deák Ferencz életének és müködésének méltó emléke az a gyüjtemény, mely Deák Ferencz beszédeit foglalja magában és mely Kónyi Manó szerkesztésében és második bővitett *kiadásban* jelent meg.

Az uj kiadásból közöljük Ghyczy Kálmán következő érdekes visszaemlékezéseit az Országbirói Értekezletről:

«Én Deák meghivására egy pár nappal az országbirói értekezlet megkezdése előtt Pestre lementem. Deák igen szivesen fogadott s azt mondotta, hogy a teendő javaslatok iránt Szalay Lászlóval együtt fogunk tanácskozni. Amint azonban e tárgyról bővebben beszélgettünk, hamar kitünt, hogy közöttünk elvi nézetkülönbség létezik. Deák az absolut kormány által hozott magánjogügyi rendeleteket és megállapitott törvénykezési eljárást lényegökben fön akarta tartani, s csak némely részletekben a magyar jogrendszerre alkalmazva módositani, s azt vélte, hogy ez iránt az országbirói értekezlet, illetőleg a kir. Curia törvényhozás nélkül is, a viszonyok ziláltságát tekintve, intézkedhetik. Az én szemem előtt az 1790. esztendei törvényeknek hasonló viszonyokra vonatkozó példája lebegett. Én az igazságszolgáltatás anyagi részét illetőleg minden intézkedést az országgyülésnek kivántam föntartani. Kivántam a magyar biróságoknak és a törvénykezési eljárásnak azonnali visszaállitását, s a folyamatban levő pereknek fölfüggesztését a törvényhozás további intézkedéseig azon esetekben, amelyekre nézve az osztrák törvény a magyarral összeütközik.

Nyilvánvaló lévén közöttünk az elvi véleménykülönbség,

én Deákkal és Szalayval természetesen nem tanácskozhatván, nem is tanácskoztam.

Eljárásom az országbirói értekezleten ennek jegyzőkönyvéből tudva van. Erre nézve tekintetbe veendőnek tartom, hogy meghivásom az országbirói értekezletre csak néhány nappal megkezdése előtt jövén tudomásomra, eszméimet a szóban forgó nagyfontosságu, oly sokoldalu tárgyra kellően rendezni képes nem voltam. Most is meg vagyok azonban győződve arról, hogy az én véleményem alkotmányos szempontból korrectebb volt, s nem is okozta volna a magánügyeknek azon megzavarását, amelytől tartottak, mert az én nézeteim szerinti eljárása az országbirói értekezletnek az akkori kormány által bizonyosan el nem fogadtatott volna. Folytatva lett volna tehát az akkor fönállott törvénykezési eljárás továbbá, s az alkotmány tényleges visszaállitása után a magánjogügy és eljárás iránti intézkedés egész kiterjedésében a törvényhozásnak lett volna föntartva, mely, habár az absolut kormány által kiadott rendeleteket legnagyobb részben és akkor már jogérvényesen fön is tartotta volna, hozhatott volna oly törvényeket, melyek az osztrák schemától eltérve, a perek folyamának röviditését, költségeinek apasztását, s a birtokos osztálynak a magyar nemzet érdekében kiválóképpen fontos föntartását a fönálló törvényeknél jobban eszközölhették, s azon czélt, amelyre az agráriusok most már sikertelenül, sőt károsan törekszenek, akkor ildomosan előmozdithatták volna.»

— **Deák Ferencz a tudományos irodalomról és a tudományok müveléséről.** A Kónyi-féle gyüjtemény egyik 1861-iki — Kemény Zsigmondhoz intézett — leveléből veszszük át a következő sorokat, melyek, sajnos, még ma is nagyon actuálisak.

Deák ezeket irja:

«Egy év óta irodalmunkban is előtérbe lépett a politika. És ezt nem csodálom. De felette sajnálnám, ha más fontos és közérdekü vállalatokat a térről leszoritana. Sok szellemi szüksége van a nemzetnek, mit a kizárólag politikai tartalmu irodalom nem képes kielégiteni. Sőt a politikai képzettség is csak ugy alapos, ha tudományos müveltségben gyökerezik. Mindaz, mi a tudományos müveltséget előmozditja, annyira fontos a nemzetre nézve, hogy az ezek iránti részvétlenség csak fonák egyoldaluságnak lehet eredménye, s kétségtelenül vétek a haza ellen. A legsulyosabb körülmények között sem kétkedtem honunk szebb jövendőjén. De hogy reményeink egykor valósuljanak, nem elég akarni. Tanulnunk kell s müvelnünk a tudományok minden szakát, müvelnünk a népnek minden osztályát; mert korunkban csak azon nemzetnek van biztos politikai jövendője, mely komolyan törekszik az általános müveltség szinvonalára emelkedni s azon előre haladni... Azt kellene hinnünk, hogy nálunk csak a politika zaját és külfényét szeretik, de a fáradsággal járó komoly tanulmányok nem éppen kedvesek. Aki hazáját nemcsak a lelkesedésnek fellobbanó hevében, hanem mindig igazán szereti, törekedni fog minden uton, minden alkalommal használni a hazának. Nem ijed vissza a nehézségektől, nem attól, hogy csak parányi azon áldozat, melyet ő hozni képes; nem attól, hogy törekvéseinek sikere nem rögtöni, sőt talán ki sem számitható. Tesz, amit tehet, s hogy utóbb még többet tehessen, igyekszik saját képességét is magasabbra emelni. Ezt pedig leginkább a tanulás és tanitás által lehet elérni. Minden percz tehát, melyet tanulásra, minden fillér, mit a tudományok pártolására forditunk, egyszersmind a haza oltárára tett áldozat. Nem árt Barátom, sőt valóban szükséges, hogy a sajtó utján fölszólaljatok időnként e tárgyban s figyelmeztessétek a közönséget, hogy a politika mellett más is megfér, más is szükséges. Ismételt fölszólalástoknak lesz végre sikere, mert annyi belátás, annyi jóakarat van a magyarban, hogy a jó szándéku igaz szó előtt sem eszét, sem keblét el nem zárja.»

Concha Győző kitüntetése. Concha Győzőt, a budapesti egyetemen a politika rendes tanárát a király a magyar kir. udvari tanácsossággal tüntette ki. A budapesti egyetem jogi karának egyik legkiválóbb tagját, szakmájában: a politikában elsőrendü tekintélyt ért méltán e kitüntetés, ugy is mint a jogtanuló ifjuság oktatóját, ugy is mint a tudomány müvelőjét. Fő-munkája: Politiká-ja egyetemes szempontjánál, az állami- és jogéletnek széles látkörü tárgyalásánál fogva a tudománynak nemcsak hazai, hanem egyetemes irodalmában is elsőrendü helyet foglal el. A politikai elméletre nézve — mondja az akadémiai jelentés, mely e müvet az 1899. évi nagy jutalommal koszoruzta — «a legkimeritőbb, legbecsesebb mű, mely minden magyar elődjét felülmulja, mely önálló gondolkodás, beható kutatás eredménye». Ez elismerés mértékét emeli, ha tudjuk, hogy oly magas szinvonalu tudós, mint Hajnik Imre véleménye.

— **A Fodor-féle nagy magánjog** befejezés felé közeledik. Legközelebb jelenik meg a dologi jogot tárgyazó kötet, melybe az általános részt és a birtokjogot Katona Mór, a tulajdonjogot Lányi Bertalan, a szolgalmi jogot, zálogjogot és a dologi terheket Imling Konrád dolgozták fel. Az általános részt és a személyjogot felölelő utolsó kötet 1904. első felében jelen meg.

— **Van-e joga a BP. 403. és 406. §-ai alapján kiküldött birónak a vádlott ellen vizsgálati fogságot elrendelni?** Egy előfordult eset alkalmából e lapok 40. számában dr. Fried Vilmos ügyvéd ur felvetette e kérdést s czikke végén azt a következtetést vonta le, hogy helytelen volt a kir. ügyészségnek és egy budapesti kiküldött birónak abbeli álláspontja, hogy a döntés a kiküldött biró elé tartozik; a czikkiró szerint a kir. tábla lett volna hivatva határozni. A 41. számban Pap Géza törvényszéki biró ur védi az ügyészség és a kiküldött biró álláspontját.

Véleményünk szerint se a kir. tábla, se a kir. táblai kiküldött hatáskörébe a kérdés nem tartozik. Illetékes a törvényszék, mely a sürgős biztositási intézkedéseket a per egész folyama alatt hivatva van teljesiteni s tudtunkkal a BP. 330. §-a alapján tényleg teljesiti is. A kir. tábla már szervezetének nehézkességénél fogva sem alkalmas forum e functióra; ha pl. délutáni órákban, vagy vasárnap, vagy szombati napon merül fel az incidens — pl. szökés veszélye — csak igen nagy nehézséggel volna összeállitható a tanács. Még fontosabb az, hogy azon esetre, ha a kir. táblához utalnók az ügyet, elveszne egyik jogorvoslati forum. A kir. táblai kiküldöttet pedig kizárja az a körülmény, hogy az ő feladata körül van irva; másrészt felmerülhet a sürgős intézkedés szüksége oly perben, amelyben nincs kiküldött, vagy amikor a kiküldött már befejezte munkáját. Az a körülmény, hogy a per iratai eshetőleg nincsenek a törvényszéknél, alig jöhet számba. Rendelkezésre állanak rendszerint az ügyészi iratok; de ha feltétlenül szükségesek volnának a határozathozatalhoz a törvényszéki iratok, be lehet azokat szerezni.

Tegyük fel még, hogy a szökés veszélye olyankor áll elő, amikor az ügy a Curiánál van. A kir. ügyész ekkor is csak a törvényszékhez fordulhat.

Vagy ha egy ügy oly fordulatot vesz, hogy nem a letartóztatás, hanem a szabadlábra helyezés kérdésében kell rögtön határozni, szintén csak a törvényszék körébe tartozik a döntés.

Mihelyt a kérdést ilyképp az egész jogorvoslati időszakra kiterjesztjük, kitünik, hogy nincs más alkalmas forum, mint a törvényszék s megoldódik a czikkiró urak által tárgyalt eset is. *F.*

A visszaesés dogmatikai és büntetőpolitikai szempontból. (188 lap.) E czimen tette közzé *dr. Bernolák Nándor* a Balogh Jenő-féle jogi értekezések sorában a budapesti egyetem jogi kara által jutalmazott pályamüvét. A munka első része az állam küzdelmét vázolja a visszaesők ellen a multban és a jelenben, a második rész a visszaesés elleni

küzdelem politikájával foglalkozik. A könyv, mely a visszaesés nehéz problemájának komoly feldolgozási kisérlete, különösen a történeti és a tételes jogi részben egészen feladata magaslatán áll. A munkára még visszatérünk.

— **A nagyszőllősi kir. járásbiróság** telekkönyvi osztályáról lapunk f. évi 39. számában azt irtuk, hogy április 30-ikán beadott árverési kérvény elintézése szeptember 12-én kézbesittetett. A közlemény beküldője utólag kijelentette, hogy ezen árverési ügy az «ő akaratából nem iratott le és tüzetett belé határidő», mert a felek közt egyezségi tárgyalások voltak folyamatban.

— **Végrehajtási ügyek sürgős ügyek.** A székelyudvarhelyi kir. törvényszék egy váltóügyben az 1903. év junius hó 4-én kielégitési végrehajtást rendelt el s annak foganatositása végett a szászvárosi kir. járásbiróságot kereste meg. Jóllehet a járásbiróság a végrehajtót kiküldő 1903/556. V. számu végzését még ez év junius 16-ikán meghozta, az csak október 7-én, tehát 3 hónap és 3 hét eltelte után kézbesittetett. *(Ügyvédi körökből.)*

— **Apró végrehajtások** czime alatt Diószegi Győző tenkei járásbirósági aljegyző ur a Jog f. é. október 4-iki számában arról ir, hogy a bünvádi eljárás során felmerült nehány korona költség behajtása mily sokba kerül. Szerző «konkrét esetekre hivatkozhatik, hogy 10 koronán alul magánvádlói költség miatt a végrehajtást szenvedett a foglalásnál *hetven koronánál többet fizetett*». Szerző számitást is csinál. Szerinte 10 K-n aluli magánvádlói dij behajtása körül a következő költségek merülnek fel:

Itéletek kiadása iránti kérvény dija _____	6 K
Végrehajtás kérés dija _____	15 «
Végrehajtó dijai _____	15 «
Fuvardija 45 klm. távolságra _____	54 «
Összesen:	90 K

Csak azért szólalunk fel e felszámitás ellen, mivel ugy látjuk a t. aljegyző ur czikkéből, hogy ily horribilis megállapitás tényleg divik a tenkei kir. járásbiróságnál.

Ami legelsőbb is a 70 K végrehajtói dijat illeti, a biróságnak módjában van ellenőrizni, hogy a végrehajtó nem-e csinált felesleges költséget és nem-e lehetett volna a végrehajtást más ügyekben való kiszállás kapcsán foganatositani. Ha ennek lehetősége fenforgott, vagy éppen több végrehajtást egyszerre foganatositott a végrehajtó, mindegyikben külön fuvardijat nem számithat, hanem a fuvardij az ügyek közt aránylagosan megosztandó.

Ami az ügyvédi dijakat illeti, a magunk részéről meleg szószólói vagyunk annak, hogy az érdemleges munka megfelelőképp dijaztassék, de álmélkodnunk kell azon, hogy egy 10 koronás végrehajtási ügyben 15 K állapittatik meg végrehajtás kérés dija fejében, holott ez az ügy két-három K-nál többet meg nem bir, még ezt is alig. Ami pedig az itéletek kiadása iránti kérvény diját illeti, ez csak abusus lehet, mert az itélet kiadását nem kell külön kérni, azt az érdekelt felek hiteles másolatban kérvény nélkül is megkaphatják.

B. A.

— **Harmath Jenő** járásbiró ur czikkébe a következő értelemzavaró sajtóhibák csusztak be:

a) A 340-ik lap 25-ik bekezdésének 8-ik sorában «*kétségtelenné vált*» helyett «*kétségtelenné nem vált*» olvasandó;

b) a 341. lapon levő IV. fejezetben a 8-ik bekezdés első sorában irt «*hogy*» szó után következő szó szurandó be «*hitelezője*»;

c) ugyanezen fejezet 9-ik bekezdésében az 5-ik sorban irt «*fogházzal*» szó helyett «*fegyházzal*» olvasandó.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

Kohler huszonötéves egyetemi tanári jubileuma alkalmából összeállitották müveinek jegyzékét. Az *ötszázhuszonhat* tételből álló jegyzékből kitünik, hogy Kohler irt jogtörténeti, magánjogi, kereskedelmi jogi, csődjogi, tengeri jogi, perjogi, büntetőjogi és bünvádi eljárási, államjogi, szabadalmi jogi, jogbölcsészeti, nemzetközi és összehasonlitó jogi müveket. A jogtudomány körén kivül megjelentek történeti és néprajzi, biographiai, humoristikus dolgozatai, költeményei és zenei compositiói, valamint æsthetikai tanulmányai a szépirodalom (különösen Goethe, Shakespeare és Dante müveiről), a festészet és a zene köréből.

— **Heidelbergi kriminalisták.** A Ruperto-Carola száz esztendős ujjáalakitási jubileuma alkalmából kiadott ünnepi irat első kötetében *Lilienthal* érdekes összefoglaló áttekintést ad mindazokról, kik Heidelbergben a XIX. században büntetőjogot adtak elő. A tudósok fényes sorozatában az első ismertebb név Zachariæ v. Lingenthal-é s a vele egyidejüleg tanitó Rosshirt-é, kiről egyik életirója ugy nyilatkozik, hogy korszakalkotó irodalmi munkákat teremtett, másik kritikusa (R. v. Mohl) pedig azt irta: «seine Bücher werden anstatt besser, immer elender und unbrauchbarer, am Ende literarische Ungeheuerlichkeiten». A XIX. század első felében müködött tanárok közül mai napig is ismeretes Hepp és Röder neve: az előbbi a büntetőjogi elméletekről irt munkája, az utóbbi javitási elmélete által, melynek különösen Olasz- és Spanyolországban volt sok hive. Mindenekfelett állt azonban *Mittermaier*, aki majdnem félszázadig tanitott s aki általában a külföldi jog, többek közt a mi 1843. javaslataink ismertetése és birálata által tett szert hirnévre.

A háboru és a kriminalitás emelkedése Angliában. Az angol birósági statisztika az 1901—1902. évekre a kriminalitás nagy emelkedését jelzi. A kényszermunkára itéltek száma 193-mal, a börtönre itéltek száma 17,163-mal emelkedett az előző évhez képest. A börtönügyi hatóságok ezt a körülményt a nagy ipari központok emelkedésének akarják betudni, mert a népesebb városokban a létfentartási küzdelem sokkal keményebb és nagyobb a kisértés. A Law Magazine and Review ezzel szemben ellenveti, hogy a kis központok elnéptelenedése a nagy városok javára már régóta tapasztalható jelenség és ezzel nem lehet a kriminalitás emelkedését indokolni. Az igazi okot szerinte a délafrikai háboruban kell keresni, mert a háborunak elválaszthatatlan következménye az ember eldurvulása «a development of brutality will always accompany the war spirit». —*ó.*

— **New-York városának bünügyi költségeiről** érdekes statisztikai adatokat közöl a Scuola Positiva. Dr. Näche «Die Kosten einer Grosstadt für ihre Verbrecher» czikke nyomán. New-York városnak három és fél millió lakosa közel harminczötezer bünöst tart el. Minden lakos évente e czélra körülbelül tiz dollárt költ. A rendőrség a városnak évente tizenegy millió dollárjába kerül, azonkivül van még kétezer «watchman» és körülbelül ezer magánrendőr. Az ellopott pénz és tárgyak értéke évente öt millió dollár. Három millió dollárra rugnak az ügyvédi költségek és sok millió dollárba kerülnek a különböző védelmi eszközök. —*ó.*

Tartalom: Deák Ferencz. *F. E.* — Deák Ferencz és mai magánjogunk. *Dr. Szladits Károly* törvényszéki birótól. — *Törvénykezési Szemle:* Külföldi cselekvőképességének saját hazája hatósága által való korlátolása mily előfeltételek mellett érvényes Magyarországon? *Dr. Gaár Vilmos* budapesti törvényszéki birótól. — Curiánk joggyakorlata külföldi birói itélettel ágytól és asztaltól elválasztott és későbben magyar állampolgárrá lett házasfél bontó perében. *Ifj. dr. Lengyel Béla* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A Magyar Jogászegylet tagjainak megküldettek a 222., 223., 224. és 225. számu füzetek. Amely tagok e füzeteket nem kapták meg, reklamálhatják a Pfeifer-féle könyvkereskedésben (Kossuth Lajos-utcza.)

Lapunk jelen száma félivvel nagyobb terjedelmü a rendesnél.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 43. SZ. Budapest, 1903 október 23.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A schweizi Btk. 1903-as javaslatának anti-alkoholistikus intézkedései. *K. E.* — *Jogirodalom:* Az ügyvédi kar. Irta Králik Lajos. Kiadja a budapesti ügyvédi kamara. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Curiánk joggyakorlata külföldi birói itélettel ágytól és asztaltól elválasztott és később magyar állampolgárrá lett házasfél bontó perében. *Ifj. dr. Lengyel Béla* budapesti ügyvédtől. — Az utóajánlat folytán megtartott ujabb árverés költsége viselésének kérdéséhez. *Dr. Deme Ferencz* girálti ügyvédtől. — Alkalmazható-e szabadalommegvonási kifogás a szabadalombitorlási perekben? *Dr. Szente Lajos* budapesti ügyvédtől. — Van-e joga a BP. 403. és 406. §-ai alapján kiküldött birónak vádlott ellen vizsgálati fogságot elrendelni? *Dr. Kubowich Gézától.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A m. kir. közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A schweizi Btk. 1903-as javaslatának anti-alkoholistikus intézkedései.

A schweizi Btk. nemrég megjelent javaslata fontos intézkedéseket tartalmaz az alkoholismus elleni küzdelem támogatására. Ezen intézkedések, lényegüket tekintve, két kategoriára oszlanak, u. m. olyanokra, melyek egyes, az alkohol élvezetével kapcsolatos tényálladékokat pœnalisálnak s olyanokra, melyek az iszákosokra nézve speciális büntetéseket állapitanak meg.

Az előbbi csoportba tartoznak a javaslatban szabályozott következő kihágások: szeszes italoknak gyermekek részére való kimérése; a nyilvános botrányt okozó részegség és a birói korcsmalátogatási tilalom megszegése.

Ami ezen tényálladékokat illeti, kiemeljük, hogy a javaslat — igen helyesen — nem elégszik meg a magyar kihágási törvénykönyv «eső után köpönyeg» felfogásával, mely a szeszes italok eladásával iparszerüleg foglalkozót csak az esetben bünteti, — akkor is maximális 50 forint, illetve 14 évet még be nem töltött kiskoruval szemben 100 forint pénzbüntetéssel — ha részeg embernek ad szeszes italt, hanem elzárás-büntetéssel sujtja már azt, aki egy 16 éven aluli gyermek részére oly fajtáju avagy oly mennyiségü szeszes italt mér ki, melynek élvezete ennek egészségét veszélyezteti. Amennyiben a tettes ilyen kihágás miatt már büntetve volt s büntetésének elszenvedése óta még egy év el nem telt, a biró őt határozott időre eltilthatja a szeszes italokkal való kereskedéstől és a korcsmaipar folytatásától.

Sulyosabban bünteti a botrányokozó részegséget is a schweizi javaslat a magyar Btk. 84. §-ánál, melynek maximális büntetése tudvalevőleg 50 K. A javaslat szerint ugyanis ennek büntetése 100 frankig terjedhető pénzbüntetés; egy éven belüli ismétlés esetében pedig 8 napig terjedhető elzárás és az u. n. korcsmalátogatási tilalom kimondása. Ezen felül az illető szükség esetén iszákosok részére berendezett gyógyintézetbe is utalható.

A korcsmalátogatási tilalom megsértésének kihágását elkövetheti ugy azon egyén, kire birói itélettel kimondatott a korcsmalátogatási tilalom, mint azon korcsmáros is, ki ilyen egyén részére, ezen körülményt tudva, szeszes italt mér ki. Ezen kihágás elkövetése 100 frankig terjedő pénzbüntetéssel avagy 8 napig terjedő elzárással büntettetik. A javaslat az egyéni szabadság lehető kimélésére való tekintettel nem konstruál több tényálladékot, igy nevezetesen nem megy annyira, mint a norvég Btk., mely pl. büntetti azon vendéglőst, ki 18 éven aluli egyén részére szeszes italt, igy különösen pálinkát, a legminimálisabb adagban kiszolgáltat.

A javaslat ezen álláspontját a magunk részéről helyeseljük, mert bár az alkoholismus elleni konsequens küzdelem az ilynemü esetek eltiltását is igényli, mégis, ugy véljük, hogy a büntető törvényhozónak csak sulyosabb eseteket kell szabályoznia, mig az enyhébb esetekkel társadalmi uton kell megküzdenünk.

Ami az iszákosok ellen alkalmazható speciális büntetéseket illeti, ezek a következők, u. m: a korcsmalátogatási tilalom és az iszákosok részére berendezett gyógyintézetbe való utalás. Előbbi mint mellékbüntetés azon esetekben alkalmazandó, ha a büntett szeszes italoknak tulságos mérvü élvezetére vezetendő vissza. A biró ezen büntetés tartamát 1—5 évben állapitja meg. Ezen büntetés kihágások esetén csakis a törvényben megjelölt speciális esetekben alkalmazható.

Ilyen eset: a fentebb ismertetett botrányt okozó részegségnek ismételt esete.

Az iszákosok részére berendezett gyógyintézetbe való utalás szereplése kettős. Alkalmazható, mint mellékbüntetés és mint biztonsági intézkedés. Mint mellékbüntetés az esetben, ha egy szokásszerü iszákos (Gewohnheitstrinker) legfeljebb 1 évig terjedő fogházbüntetésre itéltetik. Az elitélt ilyenkor addig marad az intézetben, mig meggyógyul, illetve mig a bíróság ez alapon elbocsátását elrendeli. A tartam csak annyiban van korlátozva, hogy a benlakás maximális tartama 2 év. Kihágások esetén ezen mellékbüntetés szintén csak a törvényben megjelölt speciális esetekben, igy nevezetesen a botrányt okozó részegség, a családeltartási kötelezettség elhanyagolása, csavargás és koldulás ismételt elkövetése esetében alkalmazható.

Mint biztonsági intézkedést annyiban ismeri a törvényjavaslat ezen intézményt, amennyiben azon szokásszerü iszákos, aki beszámithatlanság miatt felmentetik, ily intézetbe utalható.

A javaslatnak ide vonatkozó intézkedései közül végül felemlitést érdemel az, hogy a bíróság a feltételesen elitéltnek a próbaidő tartamára azon utasitást adhatja, hogy tartózkodjék szeszes italoktól. Amennyiben az elitélt ezen utasitást, megintés daczára, ismételten megszegi, a kiszabott büntetés rajta végrehajtatik.

Ezekben ismertettük a javaslat anti-alkoholistikus intézkedéseit.

Örömmel üdvözöljük a javaslatot, mert meg vagyunk győződve, hogy ezen intézkedéseivel, annyi, amennyi büntető uton egyáltalán elérhető, el fog éretni, de hangsulyozni kivánjuk e helyen is azt, hogy az alkoholellenes küzdelem sulypontja nem a törvényhozási szabályozásban, hanem a czéltudatos társadalmi actióban rejlik.

K. E.

Jogirodalom.

Az ügyvédi kar. Irta Králik Lajos. Kiadja a budapesti ügyvédi kamara. két kötet. Ára 6 K.

I.

A budapesti ügyvédi kamara megbizásából Králik Lajos vállalkozott arra a nagy feladatra, hogy az ügyvédi hivatást intézményszerüen megismertesse.

Az ügyvédi kamara kezdeményezése eléggé nem méltányolható. Az egész magyar ügyvédséget hálára kötelezte a budapesti kamara választmánya, melynek ægise alatt ezen nagy fontosságu és nagyszabásu vállalkozás megindult. Midőn a vállalatból eddig megjelent két kötet ismertetését adjuk, nem mulaszthatjuk el elsősorban az elismerést kifejezni azon testület iránt, mely az egész actio kezdeményezője, vezetője és megtestesitője volt.

Králik Lajos könyve az elébe tüzött feladatot nem sablonosan oldotta meg. Sok anyagot dolgozott fel, de még sem puszta anyaggyüjteményt adott. Az ügyvédség jogviszonyairól szól, de nem ragaszkodik e kerethez, és részletesen tárgyalja az ügyvédség közszereplését és magán életét is. A magyar ügyvédség állását vázolja, de kiterjeszkedik a többi európai nemzetek ügyvédi karának jellemzésére is. A tételes jogból indul ki s emellett bő jogtörténeti anyagot nyujt. Alaphangja az ismertetés, de nem egy helyen erős kritikával és dialektikával is találkozunk a müben.

Hogy a feldolgozott anyag sokoldaluságát és gazdagságát jellemezzük, nagy vonásokban vázoljuk a mü tartalmát.

Az ügyvédi hivatásról való általános tájékoztatás után szerző az ügyvédség kari szervezetével, a bíróságokhoz való viszonyával és a peres eljárásban való szerepével foglalkozik. Ezen igen érdekes fejtegetések függelékéül adja Jules Favre két magas szárnyalásu, szép beszédét az ügyvédi hivatásról. Ezt követi a franczia, angol, német és osztrák ügyvédség szervezetének és helyzetének ismertetése. A külföldi viszonyokkal való összehasonlitó jellemzéseket azonban a magyar részben is számos helyen találunk.

A mü tulajdonképpeni anyaga a magyar ügyvédséggel foglalkozik. 150 oldalon érdekes vázlatát adja szerző a magyar ügyvédség történetének és jelenlegi helyzetének. Tárgyalja ezután az ügyvédség képesitését, az ügyvédi karba való felvételt és az ügyvédség megszünését. Ezt követi az ügyvédség szervezetének, az ügyvéd jogainak és kötelességeinek ismertetése, a kar becsületének és tekintélyének megóvását czélzó intézményeknek, a fegyelmi anyagi jognak és eljárásnak feldolgozása. Külön fejezetek szólnak a bíróságnak a pervezetési jogból folyó hatalmáról, az ügyvéd iratkiadási és pénzkiadási, valamint polgári felelősségéről, az ügyvéd szólásszabadságáról, immunitásáról, az ügyvédi dijakról, a zugirászatról, az ügyvédi közjogokról és a coalitióról. Függelékül szerző közli az ügyvédi reform érdekében irott két régebbi dolgozatát, valamint néhai Robitsek Józsefnek a budapesti ügyvédi kamara volt elnökhelyettesének az ügyvédi nyugdijkérdésről irott elaborátumát.

A munka tartalmának ezen futólagos vázlata azonban korántsem nyujthat képet annak valóságos tartalmáról. Érdemes volna minden fejezettel külön-külön behatóan foglalkozni, a feldolgozott terjedelmes anyagot bővebben is ismertetni és főként szerző állásfoglalását minden fontosabb kérdésben megvilágitani, esetleg megvitatás tárgyává tenni.

Amennyiben e könyvismertetés kerete megengedi, ezuttal a nagyszabásu és nagyjelentőségü munka néhány érdekes fejezetének jellemzésére térek ki, nem hallgatván el a szerzőétől egy és más kérdésben eltérő véleményemet sem.

II.

Az ügyvédi karnak a birói karhoz való viszonyát szerző meglehetősen pessimistikusan fogja fel. A tekintélyes ügyvédek — mondja — személyesen nem mennek tárgyalni. A biró nem szereti, ha az ügyvéd sokat beszél. Sok bíróban dölyf, és hatalmával élni nem tudás van, mig az ügyvédekben insubordináció és keserüség. A fiatalabb ügyvédek hol rakonczátlankodó önérzettel, hol férfiatlan alázatossággal járulnak a bíróság elé.

Szerzőnek ezen kritikájában kétségtelenül van sok igazság. Azonban az is bizonyos, hogy a jellemvonások egyoldaluan vannak festve, amennyiben nagyon jól tudjuk, hogy legalább is annyi a képzett, hatalmával élni tudó, előzékeny biró, és az önérzetes, minden tekintetben illedelmes és összeférő ügyvéd, mint a mennyi azon ellenszenves tulajdonságokkal rendelkezők száma, amelyeket Králik könyve oly markansul kidomborit.

Ezen fejezetben Králik megszivlelendő javaslatokat tesz a birói kar átalakitása és az ügyvédi és birói kar közti viszony rendezése kérdésében. Javasolja, hogy bíróvá csak az neveztessék ki, aki mint ügyvéd legalább 10 éven át müködött. Mentesiteni kell a birót a nem vitás jogügyek elintézésétől, a tisztán administrativ jellegü tevékenységtől. A birói fizetést a jelenleginek legalább is háromszorosára kell emelni. Az ügyvédi munkadijakról törvényt kell hozni.

Igen érdekes fejezet, mely az ügyvédek helyzetéről, egymás közti viszonyáról szól. Kiemeli Králik, hogy az ügyvédek nem tisztán ügyvédi téren tünnek ki, hanem inkább a közéletben, az országos, megyei dolgokban. Olyan, aki tisztán perekből dicsőséget és vagyont tudott volna szerezni, kevés van. Szerző dicséri a kar tagjainak kollegiálitását, és hogy a kar a sulyos megélhetési viszonyok közt is általán megőrizte becsületes jellegét.

Szerző az operateur bonczoló késének kiméletlenségével tárja fel az ügyvédi kar sebeit.

Azt mondja (I. k. 337. l.), hogy «harmincz évig volt a pályán és a magyar ügyvédi karban nem talált ügyvédet, aki igaz, odaadó szeretettel szerette volna pályáját». Utóbb szerző is leteszi fekete szemüvegét, mikor elismeri, hogy megvan a karban a hivatás fenségének a tudata, amely egyesekben szép példát mutat. De sok a kivétel, amelyet instituióink elmaradottsága igazol és kiment. Szerző nemes büszkeséggel össze is állitja azoknak a kiválóknak a névsorát, akiket az ügyvédi kar adott a közéletnek, a törvényhozásnak, a birói karnak, közigazgatásnak.

A tulproductio okainak és orvosszereinek fejtegetése kapcsán rendkivül találóan mutat rá arra, hogy az irásbeliség rendszere az ügyvédség sok hibájának volt okozója.

Szerző a mai rossz viszonyok javitására tett és érdekesen kifejtett propositiói a következőkben foglalhatók össze:

Meg kell szüntetni a minősitési törvény azon hibáját, hogy az ügyvédi oklevél *mindenre* képesit. A kar maga vegye komolyabban autonomiáját; szervezze, fejleszsze maga magát, forditson nagyobb gondot a joggyakorlatra, felügyeletre. Ugyvédi dijtörvény alkotandó. A zugirászok megrendszabályozandók. A birói szervezet átalakitandó; csak az lehessen biró, aki 10 évig mint ügyvéd müködött.

Igen érdekesen és erélyesen veri vissza a numerus clausus hiveinek a szabad ügyvédség intézménye ellen intézett támadásait. Érvei közül térszüke miatt csak a következőket emeljük ki: «Tévednek abban, hogy ha kevesebb lesz az ügyvéd, többet fognak keresni: hogy pl. ha Budapesten 1200 ügyvéd helyett 600 lesz, mindegyik ügyvéd kétannyit fog keresni. *Az élet sehol sem adott igazat e részben a mathematikának.* Tiz ügyvédből, aki a pályára lép, *egy* van olyan, akit tehetsége és munkássága kiváló állásba hoz. Ha a szabad ügyvédség 1200 ügyvédjéből 120 kiváló ügyvédnél többre nem lehet számitani, és ha numerus clausussal 600-ra szoritjuk a számukat, ezekből is csak 60 ügyvéd fog kiválni». (I. k. 276. l.) *

* Az ügyvédség helyzetének és ezzel kapcsolatosan a numerus clausus kérdésének tárgyalásánál nem mellőzhetjük hallgatással azt az

Az ügyvédi kar hivatott vezetőiről szépen emlékezik meg a könyv. A választmányok összeállításánál kiemeli, hogy mindenkor a tisztesség szempontja uralkodott. Králik méltán dicséri a választottak rendkivüli kötelességérzetét és buzgalmát.

Külön fejezetet szentel szerző a budapesti ügyvédi kamara müködésének. Ismerteti az évi jelentéseket és a választmányok buzgalmának elismerése mellett erős birálatnak veti alá a választmány felterjesztéseit. Elismeri ugyan, hogy a budapesti kamara felterjesztései «eléggé fényes buzgalmat tanusitanak» (II. kötet 11. l.), mégis azt mondja, hogy «alig lehet a kamarát azon szemrehányástól megkimélni, hogy a maga szavát tulságos gyakran, nem a kellő meggondolással hallatta». (I. k. 293. l.) E vádat nem tartom igazolhatónak és csak azt sajnálom, hogy szerző konkréte nem jelölte meg azon eseteket, amelyekre czélozni látszik. Utóbb (II. kötet 10. l.) szerző maga is mondja, hogy a kamaráknak van elég javaslatuk, amiket eleinte figyelembe se vettek évekig, évtizedeken át, de utóbb mégis elfogadták.

Szemére veti a választmányoknak szerző, hogy «nem alakultak a választmányon belül külön csoportok, amelyek kizárólag az igazságszolgáltatásnak ezt vagy amazt az ágát gondozás alá vették volna». De ezzel a kifogással ellentétben alább ismét azt hibáztatja a szerző, hogy «ha bonyolultabb volt a kérdés, a választmány szakbizottságot küldött ki és elfogadták a szakbizottság véleményét, rendszerint kellő megvitatás nélkül».

Nem osztozom abban a felfogásban sem, hogy «a kamara alapjában bureaukratikus módon kezelte az ügyeket, holott élőszóval a miniszternél alighanem többre mehetett volna. Volt mindig elég olyan tagja a fővárosi karnak, akit individuális sulyánál fogva, sőt a barátság kötelékeinél fogva szivesen meghallgatott volna a miniszter. Nem utopia, hanem valóság — szerző szerint — hogy a budapesti kamara állandóan ben lehetett volna a miniszter tanácsában, ha komolyan törekedett volna». Nem szólok arról, hogy a dolog természete szerint a miniszterek csakis igen kivételes, fontos esetekben kaphatók a deputációk utjáni érintkezésre, de igen nagy sulyt helyezek annak konstatálására, hogy a miniszterek bizalmi férfiainak a kamarában azért nem juttatott a kar soha vezérszerepet, mert ez a kamara függetlenségét és cselekvési szabadságát veszélyeztette volna.

Az ügyvédek képesitésének szentelt, gyönyörüen megirt fejezetben szerző nemes hévvel kél védelmére a klassikai müveltségnek és szemére veti középiskoláinknak, hogy fél munkát végeznek, mert a görög-római müveltségnek még alapelemeivel sem ismertetik meg az ifjut. A gymnasiális oktatás eredménytelenségének tudja be, hogy a magyar ügyvédi és birói kar nincs magas fokon. Javasolja szerző, hogy az ügyvédi vizsgán kötelezővé tétessék Werbőczy avagy a Corpus juris egy latin fejezetének olvasása, forditása, magyarázata.

Az egyetemi és akadémiai tanrendszer is erős kritikában részesül. Králik kivánatosnak tartja a kötelező szemináriumok intézményének behozatalát; kötelezővé kellene tenni a birósági tárgyalások hallgatását is. Államilag kellene önképző körökről gondoskodni, ahol az ifjak megkisérelhetnék tehetségeik fejlesztését.

A joggyakorlat 3 évét szerző elégnek mondja. Nem az időtartam a fontos, hanem hogy miképp használtatik az fel. Nem hosszabb gyakorlati időre van szükség, hanem a mai fogyatékos gyakorlatnak tartalmasabbá, tanulságossá való tételére.

Az ügyvédi vizsgát Králik is szigoritani kivánná.

Az ügyvédi karba való felvétel és az incompatibilitás kérdésénél Králik azon álláspontón áll, hogy aki *minden tekintetben* nem odavaló, annak a karba való felvétele nagy hiba. Igen természetes, hogy a mű felfogása ezen ponton diametrális ellentétben áll legfőbb birónságunk joggyakorlatával, amely olyanokat is felvesz a karba, akik erre méltatlanok.

(Folyt. köv.) *Dr. Balog Arnold.*

erős támadást, melyben Králik könyvét a Magyar Közélet f. é. 14. számában dr. Frenkel Lipót ügyvéd ur részesitette.

Mivel azonban nem akarjuk a fent idézett birálatnak egyes részleteit a maguk összefüggéséből kiszakitani, ezuttal csupán jelezzük, hogy a birálattal ismertetésünk befejező részében lesz alkalmunk foglalkozni.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Curiánk joggyakorlata külföldi birói itélettel ágytól és asztaltól elválasztott és később magyar állampolgárrá lett házasfél bontó perében.*

III.

A korábban külföldiek bontó pereiben alkalmazandó elvekként kimondotta a Curia a következőket:

1. A külföldi birói itélettel ágytól és asztaltól elválasztott s később magyar állampolgárrá lett, házas félre nézve a házasság felbontása iránt inditandó kereset beadása határidőhöz kötve nincs.

2. Ily bontó perekben az ideiglenes külön élés elrendedelése mellőzendő.

3. A felbontás kizárólag a házassági törvény 115. §-a alapján mondandó ki, s a vétkesség kérdésében ujabb határozathozatalnak nincs helye.

Szükségesnek tartom előrebocsátani, hogy e három elv nem egy határozatban van letéve. Az 1. és 3. pontban foglaltak a 115. §. 2. pontja alapján folytatott perekben, a 2. pontban mondottak pedig a 115. §. 1. pontjára alapitott perekben mondattak ki. Olyan határozatot a házassági törvény 115. §. 2. pontja esetében nem találtam, amely a külön élés elrendelése tekintetében intézkedést tartalmazna, valószinüleg azért, mert egészen magától értetendőnek veszi Curiánk, hogy arra ugy sincs szükség. Nézetem szerint a házassági törvény 115. §-ának 2. pontja esetében is elrendelendő volna a külön élés, az 1. pont esetében pedig még inkább. Erről majd alább; most lássuk az elévülést.

Ad. 1. Curia 18514. sz. határozatában kimondja: a «házassági törvény 115. §-ának 2. bekezdésére alapitható kereseti jog érvényesitése nincs határidőhöz kötve». Ez a kijelentés logicus — bár a II. pontban mondottak alapján szerintem nem helyes — mindazon esetekben, amikor a Curia a külföldi itéletet felbontó itéletté változtatja át, mert hiszen olyankor a magyar házassági törvény szerint hozott ágytól és asztaltól elválasztó itélettel egyenlőnek tekinti, ha pedig utóbbival állunk szemben, akkor valóban nem lehet arról szó, hogy a felbontásra irányitott kérelem már elévült. Minthogy kifejtett álláspontom szerint a külföldi itélet bontóvá ugy sem változtatható át, az elévülés szempontjából itt csak azokkal az esetekkel foglalkozom, amikor önálló felbontó itélet hozatott a házassági törvény 115. §-nak 2. pontja alapján. Az itt idézett határozat is ilyen. Az előző II. pontban foglaltak nagyjában felelnek rá, hogy miért, nem irhatom ezt alá. Szorosan összefügg ez a külföldi itélet hatályosságának a kér-

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 40., 41. és 42. számban. A 42. számban közölt közleményben a következő sajtóhibákat kell helyreigazitanunk: A 354. l. első hasábján fölülről a 2. sorban ez áll: «mint a magyar törvény keretében» helyett olvasandó: «mint a magyar ágytól és asztaltól elválasztás a magyar törvény keretében.» Ugyanezen hasáb utolsó bekezdésének 4. sorában ez áll: «ha t. i. *az osztrák* házassági törvény szerint is való ok.» Helyesbitése ez: «ha t. i. *az ok* házassági törvény szerint is váló ok.» Végül a 354. l. 2. hasáb utolsó bekezdés utolsó előtti sorában: «korábbi magyar *jury*» helyébe «korábbi magyar *jog*» teendő.

★

désével. Ha utóbbit el nem ismerjük, az állampolgárság megszerzésével meg kell kezdődnie az elévülésnek is. Sajátságos az, hogy a külföldön kölcsönös beleegyezéssel ágytól és asztaltól elválasztott és később magyar állampolgárságot nyert fél a házassági törvény 77. §. *a)* pontjára alapitott kérelmének, ha az egyéb feltételek megvannak, helyt ad a Curia, s itt mégis azt mondja, hogy a nem kölcsönösen, de birói itélettel elválasztott fél elévülési határidő nélkül, bármikor kérhet felbontást. Ez contradictio. Különbség ugyan a két határozat között az, hogy az előbbi olyan ok miatt választott, melyet a házassági törvény nem ismer, utóbbi pedig olyan miatt, amely miatt a házassági törvény szerint is helye volna az elválasztásnak, de ez a hatályosság szempontjából, melylyel szemben az állampolgárság megszerzésekor azonnal állást kell foglalnunk, azért is közömbös, mivel itt a kérdés első sorban nem azon fordul, hogy az elválasztás a magyar törvény szerint is helyén lévő volna-e, hanem azon, hogy a határozatot nem magyar bíróság, hanem külföldi hozta. Már pedig ha a házassági törvény 77. §. *a)* pontja megállhat, akkor a külföldi elválasztás hatályban létéről nem lehet szó.

Már csak azért is kell elévülési időt szabni, mert ha ez nincs és egyik házas fél sem kéri a felbontást, miképp birálandók el ekkor a vagyonjogi viszonyok? Hivatkozom itt a II. pontban elmondottakra. Az ott felsorolt okok mind a mellett szólnak, hogy az elévülési határidőt ne hagyjuk figyelmen kivül. De nincs is rá semmi ok. Házassági törvényünk a 115. §. 2. pontjában az elévülési időről igaz, nem tesz említést, de az első pontja sem. Ez a szakasz nem szándékozott részletező rendelkezéseket tenni. Egyszerüen lehetővé akarta tenni azt, hogy a külföldi állampolgárság alatt keletkezett váló ok alapján az állampolgárság megszerzése után is lehetséges legyen a házasság felbontása, ami e szakasz beiktatása nélkül legalább is vitás kérdés maradt volna. A törvény dispositiónak nem szükebb körre szoritását, hanem, éppen ellenkezőleg, a törvény hatályosságának és igy rendelkezéseinek is, hogy ugy mondjam, kiterjesztését jelenti a 115. §. Magától értetődő tehát az, hogy ha a 115. §-ban foglalt eset fordul elő, ezen szakasz alapján a törvény összes rendelkezései alkalmazandók, tehát a váló ok alapján megindítható kereset határidejére vonatkozó szakasz sem hagyható figyelmen kivül. (Házassági törvény 83. §.) Semmi sem szól azonban az ellen, hogy ilyenkor a házassági törvény 145. §-ának analogiájára az elévülési idő a honossá gmegszerzésétől számittassék, ha még a fél korábbi hazai joga szerint addig le nem folyt, mert a házassági törvény rendelkezései általában s igy az elévülés tekintetében is csak az állampolgárság megszerzésétől kezdve lehetnek a féllel szemben kötelezőek.

Ad 2. A hatályosság kérdésével függ össze a különélés el- vagy el nem rendelésének a kérdése is. Kifejtett álláspontomból folyólag olyan esetekben is elrendelendő a különélés, amikor a házassági törvény 115. §-ának 2. pontja forog fen. Az 1. pontban kifejteni igyekeztem, hogy a házassági törvény 115. §-a nem tartalmaz részletes rendelkezést, hanem az csupán a törvény hatályának kiterjesztése; nézetem szerint a külföldi birói itélet egyedül okirat jellegével bir, mely a tények valóságáról hitelesen tanuskodik. Szerintem ennélfogva éppen olyan önálló bontó pert kell lefolytatni ilyenkor is, mintha nem is volna megelőző birói itélet; egyedül a nyomozás és bizonyitás volna mellőzendő, mint amely a tényállás kideritésére vonatkozik, melyről hiteles okirat a külföldi itélet, de semmi esetre sem a különélés elrendelése, — ez már perrendi kérdés — mert bár hatályos volt is a külföldi itélet az állampolgárság megszerzéséig s ezt a hatályát visszamenőleg nem vesztette el, tekintettel arra, hogy az állampolgárság megszerzése után, tehát a per folyama alatt is, önkényü a különélés, ez ujból elrendelendő. Joggyakorlatunk azonban még a kölcsönös beleegyezés alapján elválasztott felek bontó perében sem rendeli el a külön élést, sem a házassági törvény 115. §-ának 1. pontja esetén, midőn a házasság a házassági törvény 80. §-ának valamelyik pontja alapján lesz felbontandó. (16,300., 17,556. sz. stb.) Az előbbi határozat azzal indokolja meg rendelkezését, hogy a peres házasfelek korábbi hazai bírósága az ágy- és asztaltól való külön élést elrendelte (kölcsönös beleegyezés alapján!) és ez huzamos időn át tartott; a másik határozat egyszerüen a kifejtett birósági gyakorlatra hivatkozik. Ez az álláspont nem vezethető le a házassági törvényből, amely a 99. §. 3. bekezdésében azt mondja, hogy a «80. §. eseteiben az ágytól és asztaltól való külön élést *mindenkor* el kell rendelni». Minden esetben el is rendelik azt bíróságaink; egyedül ebben az egy esetben mellőzik a törvény rendelkezése ellenére. Ennek a czélszerüség is ellene szól. Bíróságaink ugyanis nem tüzhetik czélul maguk elé, hogy lehetőleg könnyü és gyors legyen a külföldiek házasságának felbontása s a válni akarókat ugyszólván ide csalogassák, azt a hitet keltvén, hogy ami hazájukban nem sikerül, azt itt gyorsan és nehézség nélkül elérhetik.

3. Curia 18,514. sz.: «... A törvénynek ebből a rendelkezéséből önként következik, hogy ha a bontásra irányult kérelem a külföldi bíróságnak ágytól és asztaltól elválasztó oly határozatára van alapitva, melyben a házastárs vétkessége megállapittatott, ez esetben a magyar bíróság az elválasztó itélettel már megállapitott ténykörülmények uj vitatásába nem bocsátkozhatik, hanem az 1894: XXXI. tcz.-ben foglalt egyéb bontó okokra vonatkozó jogszabályok alkalmazása nélkül kizárólag az ágytól és asztaltól elválasztó itélet keletkezése után felmerült, annak joghatályát utólagosan érintő körülményeknek méltatására és annak eldöntésére van hivatva, hogy az elválasztó itélettel megállapitott tények minősithetők-e az 1894: XXXI. tcz. rendelkezéseinek megfelelő bontó okoknak .... Az, hogy felperes a 80. §. *a)* pontjára hivatkozott, ennek a 115. §. 2. bekezdésével való összefoglalására s a 80. §. eseteire vonatkozó jogszabályok alkalmazására alapul nem szolgálhat, mert a 115. §. esetének megállapitása kizárja a már kimondott vétkesség alapjául felhozott tények uj vizsgálatát.» Ugyanigy 18515 stb.

Már föntebb szólottam róla, hogy a vétkesség megállapitása nem a tényállás alkatrésze, hanem a megállapitott tényállásból levont következtetés.

Nincs reá a birói cognitiónak nagy befolyása, mert a házassági törvény 85. §-ának első bekezdése megszabja, hogy akinek *hibájából* a házasság felbontatott, az vétkesnek mondandó ki, vagyis más szóval az, aki ama cselekményt elkövette, amely a házassági törvényben megállapitott válóokok valamelyikét létrehozta, eo ipso minden külön birói mérlegelés nélkül vétkesnek nyilvánitandó. Az tehát, hogy a házasfél vétkes-e vagy nem, kizárólag a magyar házassági törvény alapján birálható el.

Igaz, hogy amikor a magyar bíróság konstatálja, hogy a külföldi ágytól és asztaltól elválasztó itélet okául szolgált tény a magyar házassági törvény szerint is váló ok, ebben már benne foglaltatik az is, hogy aki az okot létrehozta, az vétkes, éppen igy azonban a magyar bíróság előtt inditott házassági perekben is, de a vétkesség a felhivott szakasz rendelkezéséhez képest mégis kimondandó a kezdettől fogva magyar honosok bontó perében, tehát akkor a korábban külföldiekében is.

Lehetséges az is, hogy a külföldön lefolytatott válóperben alperes oly ok alapján támasztott viszonkeresetet, amely ok a külföldi törvény értelmében felperes vétkességének kimondására alapul nem szolgálhatott, holott a házassági törvény szerint annak érvényesitésével felperes is, tehát mindkét házasfél vétkesnek volna kimondható. Curiánk felfogása azonban elzárja alperest attól, hogy a pernek magyar bíróság előtti folyama alatt viszonkeresetének érvényt szerezhessen.

Elfogadom a Curia azon kijelentését, hogy a 115. §. esetének megállapitása kizárja a már kimondott vétkesség alapjául szolgált tények uj vizsgálatát, mert annak a kijelentésnek tulajdonképpen az az értelme, hogy a tények valódisága, megtörténte bizonyitottnak vétessék, arra vonatkozólag uj bizonyitó eljárás, tanuhallgatás foganatositható ne legyen, a tényállást készen kapjuk a külföldi bíróság itéletében, de csakis ezt, semmivel sem többet. Részben maga a Curia sem tulajdonit egyebet e kijelentésnek, amikor maga azt mondja, hogy az megvizsgálandó, hogy a tények a házassági törvény szerint váló okot tartalmaznak-e. Ez semmivel sem nyul hozzá kevésbbé a tényállás megállapitásához, mint a vétkesség ujból való vizsgálata. Egyik sem érinti a tényállást.

Nem lehet bíróságaink kezét ebben az irányban megkötni, mert semmi tekintetben sem præjudikálhat a külföldi bíróság itélete a magyar bíróságnak, annál kevésbbé szerintem, mert föntebb kifejtett álláspontom szerint hatályát vesztette. Azt a felfogást sem tehetem magamévá, hogy a 115. §. fenforgása kizárja a 80. §. alkalmazását. Bár a fenti citátum általában csak a 115. §-ról beszél, azt hiszem, mégis csak a 115. §. 2. pontjára vonatkoztatja a Curia is, mert az 1. pont esetében mindenkor alkalmazza a váló okot tartalmazó szakaszt is.

Ez is magában foglalja azt, hogy vagy egyik, vagy másik álláspont helytelen, mert a 115. §. két pontja között e tekintetben eltérés nincsen.

Amikor tehát Curiánk az 1. pont alkalmazásakor a fenforgó váló okot tartalmazó szakaszt is alkalmazza, maga is ráutal arra, hogy a 115. §. váló okot nem tartalmaz. Ez a szakasz nem másminő, mint a VII. fejezet bármelyik szakasza. Külföldiek, illetve korábban külföldiekre kiterjesztése a törvény hatályának egy bizonyos irányban és bizonyos feltételek mellett, amelyek, ha fenforognak, egyszersmind helyt adnak annak, hogy a házassági törvény rendelkezései az egész vonalon érvényesüljenek, igy a váló okot tartalmazó szakasz is; tehát a házasság a 115. §. és pl. 80. §. *a)* pontja alapján bontassék fel.

Röviden összefoglalva fejtegetéseimet, az eredmény, a melyre jutottam, a következő:

A külföldi ágytól és asztaltól elválasztó birói itélet és végzés a magyar állampolgárság megszerzésével hatályon kivül lép.

Az ilyen itélet felbontó itéletté át nem változtatható.

A magyar állampolgárság megszerzésével az elévülési idő, melyen belül az *önálló bontó* per meginditandó, kezdetét veszi.

Mint önálló bontó perben a különélés a törvény rendelkezéséhez képest elrendelendő, a vétkesség kérdésében határozni kell és a házasság felbontása a váló okot tartalmazó szakasz alapján és a 115. §. alkalmazásával mondandó ki.

Láttuk, hogy a joggyakorlat éppen az ellenkező felé hajlik; elmossa a szigoruan szem előtt tartandó határvonalat amely a magyar bíróságok teljesen független, minden külföldi befolyástól ment s kizárólag a házassági törvény rendelkezése szerint való eljárását van hivatva megőrizni. Megkönnyiti ezzel azok helyzetét, akik a házasság felbontása czéljából szerzik meg a magyar állampolgárságot.

Valóban sürüen hallatszik a panasz, hogy ebben az irányban házassági törvényünk nem érte el azt a czélt, amelyet akart. *Ifj. dr. Lengyel Béla.*

Az utóajánlat folytán megtartott ujabb árverés költsége viselésének kérdéséhez.

«Az utóajánlat folytán megtartott ujabb árverés költségeit az utóajánlattevő csak azon esetben viseli, ha és amennyiben az általa tett ajánlatnál magasabb összeg az árverésen el nem éretett; ha és amennyiben azonban az árverés alá vont ingatlan az utóajánlatot is meghaladó összegért adatott el, ez esetben a vételárból az elért többlet erejéig az utóajánlattevő az általa előlegezett költség megtéritését jogosan igényelheti». (Pozsonyi itélő tábla 1. sz. polgári határozat.) Hasonló értelemben a budapesti itélő tábla.

E felfogás téves, mert törvényellenes.

Az utóajánlat folytán megtartott ujabb árverés költsége feltétlenül az utóajánlattevőt terheli és az utóajánlattevőnek semmiféle esetben sem lehet igénye arra, hogy neki ezen költség akár egészben, akár részben megtérittessék. A végrehajtási törvény 187. §-a határozottan kijelentvén azt, hogy az utóajánlattevő az általa viselendő ujabb árverési költséget előlegezi, nem lehet kétség az iránt, hogy az a tömeg terhére nem róható. Az előlegezés szó nem okozhat e tekintetben aggályokat, figyelemmel arra, hogy az utóajánlat tételekor az ujabb árverés megtartva még nincs s egy még meg nem tartott árverés költségét kifizetni nem lehet, hanem csakis előlegezni.

A budapesti és pozsonyi táblák jelzett törvénymagyarázata oly casuistikát teremt, melyet a törvény előidézni nem akarhatott, mert nem szabályozást nyujtott volna, de komplikációkat idézett volna elő.

Ime egy-két példa. Tegyük fel, hogy A., B., C. és D. egyenlő részben tulajdonosai valamely ingatlannak, mely A. tartozása miatt a végrehajtási törvény 156. §-a alapján egészben és pedig az első árverésen 200 K-ért eladatott, ugy hogy A.-nak ingatlanjutalékára 50 K vételár esett. X. utóajánlattevő 200 K-át igér és előlegez 30 K árverési költséget. Az ujabb árverésen az egész ingatlan 251 K-ért adatik el. A budapesti és pozsonyi tábla szerint az utóajánlattevő az általa előlegezett 30 K árverési költséget visszakapja. De mi lesz ennek a következménye? Az első árverés alkalmával eléretett volt 50 K részvételár, most eléretett 62 K 75 f. részvételár, melyből azonban az ujabb árverés 30 K költségének is fedeztetnie kell, mert az utóajánlattevő a maga 30 K-ját visszakapta. Vagyis az ujabb árverésen elért vételár az elsőnek is alatta fog maradni.

Ime egy más példa: Az első árverésen az egyik telekkönyvi jószágtest 200 K-ért, a másik 100 K-ért kél el. *A.* utóajánlatot ad be a 200 K-s ingatlanra s a törvény szerint általa előlegezendő 30 K ujabb árverési költséget letétbe helyezi; *B.* utóajánlatot ad be a 100 K-s ingatlanra s a 30 K ujabb árverési költséget szintén leteszi. Az ujabb árverési határnap mindkét ingatlanra nézve egy határidőre tüzetik ki s azon a 200 K-s ingatlan 240 K-ért, a 100 K-s 120 K-ért adatik el. Quid nunc? Visszaadjuk-e *A.*-nak és *B.*-nek a 30—30 K-t, vagyis együttesen 60 K-t, vagy pedig csak 30 K-t adjunk nekik vissza? Az elért többlet csak 30 K-t tesz ki s igy a pozsonyi és budapesti táblák szerint csakis 30 K adandó vissza. Kérdés azonban, hogy hogyan egyeztethető össze e megoldás a táblák által követett méltányossági szemponttal. Hisz az árverési költség csak 30 K, ez pedig az elért vételártöbblet által fedezve lett, ekképp tehát a birálat tárgyává tett törvényértelmezés szellemében eljárva, 60 K volna visszatéritendő.

Vagy tegyük fel, hogy a jelzett esetben az ujabb árverésen a 200 K-s ingatlan 250 K-ért, a 100 K-s pedig 110 K-ért árvereztetik el. Kétségtelen, hogy az ujabb árverés költsége teljes fedezetet talált; vissza kellene tehát adnunk *B.*-nek is az ő 30 K-ját, de nem tehetjük, mert nincs vételártöbblet, melynek erejéig az utóajánlattevő az általa előlegezett költség megtéritését jogosan igényelhetné.

De lege ferenda jogos is, helyes is az a megfontolás, hogy az utóajánlattevőénél «magasabb igéret csak az, mely szerint valaki az ingatlanért magasabb árt ad, mint aminőt az utóajánló igért s ezenfelül az árverési költségeket szintén ugy viseli, mint az utóajánló azok viselésére ajánlkozott». (Imling: A végrehajtási törvény magyarázata 400 oldal.) De

lege lata azonban nem lehet kimagyarázni a törvényből azt, hogy az utóajánlattevőn kivül árverezőnek az utóajánlattevőnél magasabb igéretet kell tennie s ezenfelül az árverési költséget külön még letétbe kell helyeznie, mert erre a törvényben semmiféle támpont fen nem forog; sőt éppen ennek ellenkezője tünik ki a törvényből, mert törvény szerint «az ujabb árverés a megállapitott szabályok szerint történik» s mert a törvény csakis a magasabb igéret tételét kivánja meg ahhoz, hogy az ingatlan az utóajánlattevő javára le ne üttessék.

Világos, hogy abban az esetben, ha a 187. §-ban megkivánt magasabb igéret ezen de lege ferenda kivánatos értelmében volna veendő, az ujabb árverési költség visszatérítésének a táblák által megoldott kérdése fel nem merülhetett volna, tekintve, hogy ezt a költséget a vevő volna köteles viselni.

Dr. Deme Ferencz,
girálti ügyvéd.

Alkalmazható-e a szabadalommegvonási kifogás a szabadalombitorlási perekben?

Szabadalombitorlási perekben vádlott egyik fő védekezési eszközét képezi a szabadalom létezésének vagy fenállásának megtámadása.

A szabadalmi törvény (1895. XXXVII. tcz.) 54. §-a szerint ugyanis: «Ha a büntető eljárás folyama alatt oly előzetes kérdés merül fel, mely a jelen törvény rendelkezései szerint a szabadalmi hivatal és a szabadalmi tanács hatásköréhez tartozó szabadalommegvonási vagy megsemmisitési per utján döntendő el, a büntető bíróság eljárásának felfüggesztése mellett az erre nézve előirt kereset megindítására határidőt tüz ki. Amennyiben a visszavonási vagy megsemmisitési kereset beadása a határidőn belül igazoltatik, a határozat megérkezését bevárja és azt saját határozatának alapjául veszi, ellenkező esetben a büntető eljárást folytatja».

Vagyis más szóval a szab. törvény e szakasza szerint ha vádlott a büntető tárgyaláson azzal védekezik, hogy ő nem bünös, mivel akkor, midőn ő a panaszolt szabadalom tárgyát előállitotta, vagy forgalomba hozta, az meg lett volna vonandó panaszostól, mivel pl. az (a szabadalomtulajdonos) elmulasztotta találmányát a magyar korona országai területén lényegileg és kellő terjedelemben gyakorlatba venni (szab. törv. 20. §. 1. pont), vagy mert vonakodott más megbizható belföldi vállalkozók részére a gyakorlatba vétel végett szükséges használati engedélyt megadni (idézett §. 2. pont): a büntető bíróság a præjudiciális kérdés eldöntésének bevárása nélkül itéletet nem hozhat.

A szab. törvény fent idézett 54. §-a oly világosan beszél, hogy első látszatra — sőt az alábbiak tekintetbe vétele nélkül egyáltalában — semmi kétség nem fér ahhoz, miszerint a büntető bíróság vádlott ez irányu védekezését respektálni, a megvonási kereset megindítására záros határidőt kitüzni, a kereset megindítása esetén az eljárást felfüggeszteni s a szabadalmi bíróság hozandó határozatát saját határozatának alapjául venni tartozik.

De ki fog tünni, *hogy a büntető bíróság e védekezést nem fogja — mert nem szabad — tekintetbe venni!*

Csak per tangentem hivatkozom a BP. 7. §-ára, mely szerint: «Ha annak megállapitása, hogy forog-e fen büncselekmény és milyen, valamely köz- vagy magánjogi kérdésnek előleges eldöntésétől függ: a büntető bíróság *e kérdésben a jelen eljárás szerint határoz.* A bíróságnak vagy *bármely más hatóságnak ily előleges magánjogi kérdésre vonatkozó határozata a büntető bíróságra a büntethetőség kérdésében nem kötelező*».

Hogy mennyiben terjed ki a BP. 7. §-a a szabadalombitorlási perekre, azzal külön kivánok foglalkozni, itt csupán jelzem, miszerint e tekintetben még sem az irodalom, sem a joggyakorlat megállapodásra nem jutott.

Most csak magából a szabadalmi törvényből kivánom kimutatni az 54. §. idevágó alkalmazásának lehetetlenségét.

Tegyük fel ugyanis, hogy ugy a szabadalmi hivatal birói osztálya, mint a szabadalmi tanács (mint utolsó forum) helyt ad vádlott szabadalommegvonási keresetének és alperestől (a bitorlási perben panaszostól) a szabadalmat megvonja. A törvény rendelkezése értelmében a büntető bíróság «a határozat megérkezését bevárja és azt saját határozatának alapjául veszi». Vagyis tovább vezetve a törvény intenciójának fonalát, ha panaszos szabadalma megvonás folytán megszüntettetik, ugy vádlottat fel kell menteni. Pedig nem ez fog megtörténni!

Igaz ugyan, hogy «mihelyt a szabadalom megszünés, megvonás vagy megsemmisités következtében érvényét vesztette: a találmány köztulajdonná válik és a fenálló törvények és szabályok keretében mindenki által szabadon használható» (szab. törv. 22. §.), vagyis hogy a szabadalom a büntető itélet hozatalakor már érvénytelen; ámde *a megvonás csak «a megvonási határozat jogérvényétől hatályos»* (szab. törv. 20. §. utolsóelőtti bekezdése). Vagyis a megvonási határozatban nem azt mondja ki a szabadalmi bíróság, hogy a szabadalom ugy tekintendő, mintha az meg sem adatott volna (igy a semmisitési határozat, l. szab. törv. 21. §. 1. bekezdése), hanem a szabadalom ex nunc, a határozat jogerőre emelkedése utáni napon szünik meg s ugyanettől a naptól fogva állanak be a megszünés következményei.

Ha már most a megvonási határozat ezen jogi természetét összevetjük az 54. §. rendelkezésével, látjuk, hogy az keresztül nem vihető. A büntető bíróság ugyanis valamelyik fél kérvényére uj tárgyalási határnapot tüz ki. Vádlott bemutatja a jogerős itéletet, mely szerint panaszos szabadalma megvonás folytán megszüntnek nyilvánittatik és felmentő itéletet kér. A *büntető bíróság azonban még ha a megvonási határozatot «saját határozatának alapjául is veszi», köteles vádlottat (egyéb védelem hiányában) a szabadalombitorlás kihágásában vétkesnek mondani*! Azon időpontban ugyanis, midőn vádlott panaszos szabadalmi jogát megsértette, az még teljes hatályában fenállott, a csak később hozott megvonási itélet pedig visszaható erővel nem bir. Ha pedig a szabadalmi törvény a megvonási itéleteket visszaható erővel nem ruházta fel, akkor világos, hogy az *54. §. a megvonási perekre egyáltalában nem alkalmazható* (mert ellentétben áll a törvény egész szellemével és különösen annak általános jelentőségü 20. §. utolsóelőtti bekezdésével) s hogy a büntető biró vádlottnak e védekezését egyáltalában nem veheti figyelembe.

Dr. Szente Lajos,
budapesti ügyvéd.

Van-e joga a BP. 403. és 406. §-ai alapján kiküldött birónak vádlott ellen vizsgálati fogságot elrendelni?*

Ezt a kérdést csak ugy lehet eldönteni, ha megállapitjuk azt, hogy milyen szerepet tölt be a kiküldött biró.

Az ügy, amikor a 403. vagy 406. §. alkalmazásba jön, már felebbezési stádiumban van, benne már a felebbezési bíróság intézkedik, az ügyet az vezeti.

Mikor a 403. vagy 406. §-ra kerül a sor, akkor a felebbezési bíróság müködését egyelőre felfüggeszti és annak folytatásával a kiküldött birót bizza meg. Ezt azonban nem azért teszi, mintha ezután egy ideig csak a bizonyitásfelvételt akarná foganatosittatni, egyéb jogait pedig szüneteltetni akarná, hanem egyszerüen azért, «mert a bizonyitásnak a kir. itélő tábla előtt való felvétele nagy nehézséggel járna.» (403. §.)

Ugyanaz az eset áll tehát elő, mint amikor «a vádtanács a vizsgálat teljesitését fontos okból, vagy czélszerüségi tekintetekből a székhelyen kivül levő járásbiróságra bizhatja.» (110. §. 1. bekezdés).

* Ezen czikket az utóbbi számban közölt vélemény megjelenésével egyidejüleg vettük s azon számban már nem volt lehetséges közölnünk. *Szerk.*

Az eltérés csak annyi, hogy a megbizást a vádtanácsnál nagyobb hatáskörrel müködő hatóság adja és hogy a megbizás is fontosabb, mert itt nem egyszerüen bizonyitékok iránt való tapogatódzásról, bizonyitékoknak rendszerint eskü nélküli felvételéről van szó, melyet többé nem fog felülbirálni sem a vádtanács, sem a törvényszék, hanem amely egyenesen a kir. itélő tábla itélkezésének alapja lesz.

Már pedig, ha a 110. §. 2. bekezdése értelmében a vádtanács által megbizott járásbiróságot ugyanazok a jogok illetik, mint a vizsgálóbirót, megilleti tehát az előzetes letartóztatás (143. §.) s a vizsgálat elrendelésének (150. §.) joga is: akkor megilletik ezek a jogok a kir. itélő tábla által megbizott birót is.

Ezek a jogok megilletik őt azért is, mert jogszabályként lehet felállitani azt a tételt, hogy ha bizonyos jogok egy kisebb hatáskörü hatóságot megilletnek, akkor megilletik ezek a nagyobb hatáskörüt is, hacsak a törvény kivételt nem állit fel. Ha az ellenkező állana, akkor, ha a 141. §. esetei forognának fen, sürgősség esetén a kir. itélő tábla által kiküldött biró esetleg a községi előljárósághoz lenne kénytelen fordulni, hogy rendelje el az előzetes letartóztatást, mert a 143. §. erre a községi előljáróságnak jogot ad (85. §.), neki ellenben nem ad. A kir. itélő tábla által kiküldött biró ebben az esetben a 144. §. értelmében csak a községi előljáróság elfogató parancsának végrehajtására volna jogosult! Ez az egy eshetőség maga is alkalmas a kérdés eldöntésére!

Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság megszüntetésére a tábla által megbizott birót csakis a 160. §. keretében tartom jogosultnak, vagyis ő csak «az általa elrendelt vagy határozatával fentartott előzetes letartóztatást és vizsgálati fogságot szüntetheti meg». Sőt véleményem szerint ezt a jogát még a 160. §. 2. és 3. bekezdése is korlátozza; a vádtanács helyett a kir. itélő tábla értendő a 2. és 3. bekezdés alkalmazásánál. E korlátozások alkalmazását azzal indokolom, hogy bár a kiküldött biró folytatja a kir. itélő tábla hatáskörét, folytatás alatt azonban nem lehet érteni azt, hogy amit a kir. itélő tábla végzett, azt a megbizottja megdönthesse. A megbizott biró csak a megbizás keretén belől helyettesiti a kir. itélő táblát, feladata a kir. itélő tábla kisegitése, de nem intézkedéseinek meghiusitása.

Dr. Kubowich Béla.

Különfélék.

— **Hogyan kell a semmiségi panaszt bejelenteni?** A Curián még folyton tart a semmiségi panaszok tömeges visszautasitása. Százával utasitja vissza a Curia nemcsak a vádlottaknak, de a védőknek és közvédőknek semmiségi panaszait is az ismert, sablonos indokolással. Aránylag kevés a vádlottak, vagy a védelem által használt semmiségi panaszok közt, amely érdemleges felülvizsgálatban részesül.

Az 5763/903. sz. curiai végzés még az eddigieken is messze tultesz.

Vádlott a BP. 385. §-ának 1. *c)* pontja alapján semmiségi panaszt jelent be azért, mert «az elkövetett cselekmény be nem számitható, oly felhevült állapotban volt».

A Curia 1903 október hó 8-ikán hozott végzésében a semmiségi panaszt visszautasitja a következő indokolással:

«Minthogy a BP. 430. és 390. §§. szerint a semmiségi ok, amelyre a semmiségi panasz alapittatik, világosan megjelölendő, vádlott pedig nem jelölte meg a BP. 385. §. 1. *c)* pontjában felsorolt semmiségi okok közül azt, amelyik alapján kivánt perorvoslattal élni, az a kijelentés pedig, hogy «vádlott oly felhevült állapotban volt» — a BP. 385. §-ának 1. *c)* pontjára való hivatkozás mellett is, a semmiségi ok tüzetes megjelölésének nem tekinthető; ezekhez képest a törvényszerü semmiségi ok megjelölése nélkül használt semmiségi panasz a BP. 430. §-ának utolsó bekezdése alapján a 434. §. 3. bekezdésének értelmében visszautasitandó volt.»

Már most kérdezzük, micsoda a tüzetes megjelölés, ha ez nem az? Vádlott a kir. táblai főtárgyaláson a Btk. 76. §-án alapuló beszámithatlanságot vitatott. Semmiségi panaszában azt mondja, hogy nem számitható be neki a cselekmény, mert felhevült állapotban cselekedett. Eltekintve az ügy érdemének sorsától, kétségtelen, hogy a BP. 385. §. 1. *c)* pontjának első esetét panaszolja a vádlott, aki még a Curia által következetesen követelt «tényt» is megjelölte semmiségi panaszának bejelentésében.

— **A Joghallgatók Tudományos Egylete** 200 korona pályadijat tüzött ki a következő kérdésre: «Deák Ferencz hatása a fenálló magyar anyagi büntetőjogra.» Két pályamü érkezett. A biráló bizottság tagjai voltak Balogh Jenő és Fayer László tanárok és az egylet delegált tagja Friedmann Ernő joghallgató. A bizottság az egyik munkának odaitélte a dijat s a jeligés levél felbontatván, kitünt, hogy a szerző: *Sömjén László* joghallgató. A dolgozatból mutatványt fogunk közölni.

— **A kereskedő jogi tudásáról** *Székács Antal* abban a füzetben,* mely a Magyar Kereskedelmi Csarnok megbizásából a felsőbb kereskedelmi oktatás ujjászervezésére nézve szerkesztett véleményes javaslatát foglalja magában, a következő érdekes dolgokat mondja el:

«Bár tudjuk, hogy a törvények nem ismerése nem képez mentő okot és bár tagadhatatlan, hogy éppen a kereskedő inkább, mint bárki más, minduntalan ki van téve a veszélynek, hogy a törvényekkel ellenkezésbe jut, mégis már eleve lehetetlenségnek kell tekintenünk és azért le kell mondanunk a reményről, hogy a kereskedelmi iskola alapos jogi ismereteket nyujtson. A jogi oktatásnak különben is nem lehet czélja, hogy a kereskedő ügyvédét nélkülözhesse; helyesen mondja Hooper and Graham az angol közmondásra hivatkozva «the man, who is his own lawyer has a fool for a client», «az ember, ki saját magának ügyvédje, egy bolondot bir kliensül», hogy a jogi oktatásnak a kereskedelmi iskolákban az a czélja, hogy a majdani kereskedőt képessé tegye megitélni, mikor kell félnie, hogy a törvény ellen vétkezhetik és hogy képessé tegye megitélni, mikor jár veszélylyel szakavatott ügyvéd tanácsát meg nem hallgatni. Nézetem szerint a jogi oktatásnak a kereskedelmi iskolákban első sorban ethikai oktatásnak kellene lennie. A jogi előadásokat ugy képzelem, hogy kerülve a száraz részleteket, a jogi tételek fejtegetését, vonzó és legnépszerübb módon adassék elő mindig az életből meritett példákkal magyarázva a kereskedelmi köröket érdeklő és a kereskedelemre alkalmazott erkölcstan, ennek keretében pedig ismertethetők a kereskedelmi ipari és váltójog fontosabb tudnivalói.»

— **A kir. itélő táblák felülvizsgálati tanácsainak elvi jelentőségü határozatai.** VI. k. Szerkeszti dr. Térfi Gyula, igazságügyminiszteri osztálytanácsos. Kiadja a Franklin-Társulat. A gyakorlati jogásznak nélkülözhetetlen kézikönyve ez a gyüjtemény, a mely az ország összes kir. itélő tábláinak elvi tekintetben fontos minden határozatát tartalmazza. A mai sommás törvény alapján megállapodott joggyakorlatnak teljes és hü képe az, amely gyakorlat a sommás törvénynyel ugyanazon alapelveken felépült uj perrendtartás alkalmazásában is irányadóul fog szolgálni. De nemcsak az alaki, hanem az anyagi jognak is teljes repertoriuma, ugy hogy nincs a gyakorlati jogéletnek olyan kérdése, amelyre a gyüjtemény eddigi hat kötetében közölt 4462 határozatban biztos utbaigazitást ne találnánk. A határozatokat szó szerint közli, a nagyobb terjedelmüeket az elvi kijelentést feltüntető rövid fejezettel látja el és minden kötethez négy rendbeli tárgymutatót ad. Az egész gyüjtemény könnyü kezelése érdekében a következő kötethez az összes kötetekre kiterjedő tárgymutatók készülnek. A most megjelent kötet az 1901. és 1902. évben hozott 748 határozatot tartalmaz.

— **A Büntetőjogi Döntvénytárnak III. kötete** jelent meg. Ezt a vállalatot a *Jogtudományi Közlöny* szerkesztősége alapitotta a bünvádi perendtartásról szóló törvény életbelépte alkalmából. A most megjelent kötet 370 oldalon 253 elvi jelentőségü határozatot tartalmaz. E határozatok jobbára a bünvádi perrendtartás körébe vágó elvi jelentőségüknél fogva kerültek bele a gyüjteménybe. Eljárási törvényünknek

* «Kereskedelmi iskoláink és a gyakorlati élet» irta Székács Antal, Grill 1903. Ára 1 kor.

számos részlete csak most domborodik ki a gyakorlatban és igy szerfelett fontos, hogy felső bíróságaink állásfoglalása minden kérdésben nyilvánosságra kerüljön. Az egyes határozatokat utalások kapcsolják össze a régibb analog tárgyu esetekkel.

— **Az ügyvédek nyugdijintézete.** A budapesti ügyvédi kamara két évtized óta fáradozik azon, hogyan lehetne az ügyvédek részére nyugdij intézetet létesiteni. Az elvi vita azon folyt, vajon csak egyes segélyalapok alakittassanak-e a szükségben levő kartársak és azok családjai számára az esetenkénti gyámolitás czéljából, avagy pedig valóságos nyugdijintézet létesittessék-e, amely az ügyvédeknek, mint az intézet tagjainak jogot ad munkaképtelenségük esetén a nyugdijra és haláluk után a hátrahagyottak ellátására. Az 1893. évi szegedi és 1896. és 1901. évi budapesti általános ügyvédgyülések ritka egyértelmüséggel kimondották, hogy a segélykérdés elkülönitendő a nyugdijkérdéstől. Tehát általános nyugdij intézet szervezendő, melyben kötelező legyen a tagság minden ügyvédre nézve s az azzal járó kényszer. A budapesti ügyvédi kamara, hogy mentől előbb valósuljon meg a nyugdij intézmény, a hosszabb időt igénylő törvényhozási ut mellőzésével, még 1899. évi junius hó 29. és 30-án tartott rendkivüli közgyülésén alapszabályokat dolgozott ki, mely szerint az 1874. évi XXXIV. tcz. keretén belül, tehát önkormányzati uton, vagyis kamaránként külön-külön ugyan, de csatlakozás utján egyesitve akarta megoldani az országos ügyvédi gyám és nyugdij intézetet.

Az igazságügyminiszter azonban a gyám- és nyugdijintézet ekkénti létesitése ügyében hozott határozatot jóváhagyólag tudomásul nem vette. Az igazságügyminiszter felfogása szerint az ügyvédi rendtartás alapján az ügyvédi kamarák csak oly kiadások fedezésére vethetnek ki tagjaikra évi illetményt, mely kiadásokat az ügyvédi rendtartásban megszabott kamarai teendők ellátása igényel. Ujonnan alakitandó törvény nélkül a nyugdijintézmény tehát fel nem állitható. Hosszas vajudások és erős küzdelmek után, amelyekben részt vett Magyarország egész ügyvédi kara, nemcsak a szaksajtóban, de a Budapesten tartott ügyvédi kamarák küldöttségeiből alakult értekezleten és miután ezen kérdés a parlamentben is a mult évi budget alkalmával beható eszmecsere tárgyát képezte, Plósz Sándor igazságügyi miniszter kijelentette, hogy hajlandó a kényszerbelépés elvét alapul véve, törvényhozásilag szabályozni a kérdést s azon óhajának adott kifejezést, hogy a budapesti ügyvédi kamara ily értelemben dolgozzon ki ujabb javaslatot.

A budapesti ügyvédi kamara választmánya által kiküldött bizottság dr. Szivák Imre kamarai elnök előülése mellett megállapitotta ezen uj javaslatnak irány elveit. A törvényjavaslat szövegezésével dr. Nagy Dezső ügyvédet bizta meg. A törvényjavaslat, mely 35 §-ból áll, elkészült. A kimeritő indokolást, amely foglalkozik a létesitendő intézményre vonatkozólag történeti előzményekkel, az évi kamarai tagilletmények, illetve nyugdijjárulékok behajtásával, a nyugdijjárulékok jogi természetével, az intézet által nyujtandó különféle ellátási módozatokkal, ismerteti a mathematikai táblázatot, — dr. Pap József kamarai titkár készitette. Dr. Szivák Imre kamarai elnök ma nyujtotta át a törvényjavaslatot az indokolással az igazságügyi miniszternek. Amint halljuk, ezen törvényjavaslat most véleményezés végett a vidéki kamaráknak fog megküldetni. Mindenekelőtt kilátás van arra nézve, hogy a nyugdijintézmény meg fog valósulni s igy a magyar ügyvédi kar lesz a kontinensen az első, amely önerejéből minden külföldi præcedens nélkül ezen fontos humanistikus intézményt életre hivta s ez által nagy szolgálatot tett az ügyvédségnek, de a jogkereső közönségnek is.

— **«A német kereskedelmi törvénykönyv IV. könyve (Tengeri kereskedelem)»** czimü munkának első kötetére bocsátott ki előfizetési felhivást dr. Pavlović Márk temesvári törvényszéki biró. Szerző a német kereskedelmi törvénykönyvnek a tengeri kereskedelemről intézkedő könyvére és ennek fontosabb melléktörvényeire kiterjedő tanulmányát teszi közzé, kibővitve a franczia tengeri kereskedelmi jog és a tengeri magánjogról intézkedő magyar törvényjavaslat terjedelmes megismertetésével. A munka felöleli még a saját törvényeinken és rendeleteinken alapuló tengerjogi szabályainknak, továbbá az olasz, spanyol, angol, orosz és római jogoknak fontosabb tengerjogi rendelkezéseinek ösmertetését is. Az első kötet f. év november elején jelenik meg. Ára 3 korona lesz.

— **A kriminalitás gazdasági okairól** (Les causes économiques de la criminalité, Bibliothèque de la criminologie. Lyon 1903) hatalmas terjedelmü (496 lap) munka jelent meg *Van Kan* németalföldi irótól, ki azzal az amsterdami egyetemnek 1900. évi pályadiját nyerte meg. Feldolgozza benne a görög ó-kortól kezdve a legujabb kriminologiai irányok képviselőiig minden számbavehető irónak dolgozatát, aki csak valaha a kérdésről nyilatkozott, külön fejezetekbe csoportositván az, olasz a franczia «iskolák», a «terza scuola», a kriminologia szocziálista irányának, az eklekticismusnak, a neospiritualismusnak és a statisztikának képviselőit. Kétségtelen érdeme szerzőnek, hogy az egyes irók nyilatkozatait lelkiismeretes komolysággal bonczolja és birálja. Hogy mind a mellett nem jut az eddig ismereteseknél messzebbmenő eredményekre, az nem a szerző hibája, hanem egyrészt a vizsgálati módszer hibája, melyet Liszt oly élesen világitott meg pétervári előadásában, másrészt a synthesisének alapjául szolgáló dolgozatoké, mert mint a szerző is mondja «il y a trop de dilettantisme, qui règne en criminologie». Conclusiói mégis messzebb mennek, mint a közismert tétel, melyet Wach mult évi rectori beszédében azzal az ismert mondással declarált egyenlő értékünek, «dass die Armut von der Pauvreté herstammt». Igy arra a kérdésre, vajon a gazdasági factornak a büntett ætiologiájában általános tényező szerepe tulajdonitható-e, az igenlő válasz erős præsumptióját állitja fel. Megállapitja továbbá, hogy a vagyon elleni büntettek közvetlen kausalitásukat a kronikus nyomorban találják, hogy a jólét az életösztönök fokozása által közvetlen hatást gyakorol az erkölcs elleni delictumokra, valamint, hogy ugyane tényező előmozditja az élet elleni merényleteket, aminek ellenkezőjét csak a szocziálisták állitják. Ami a gazdasági tényezők általános hatását illeti, ugy egyrészt arra a következtetésre jut, hogy azok sohasem hatnak egyedül, másrészt nagyjelentőségüek «faisant souvent déborder le vase déjà presque plein». Legnagyobb értékü a munkálatban annak bizonyitása, hogy a gazdaság és a kriminalitás hullámzásainak dynamikus összehasonlitása eredményesebb, mint a fix állapotu tüneményeké. A nagy szorgalomra való dolgozat mindenesetre megérdemelte a szép előszót, melyet a szerző volt tanára Van Hamel irt hozzá. *V. R.*

A Magyar Jogászegylet folyó hó 24-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Ferdinandy Gejza egyetemi magántanár ily czimü előadása: Korona és Monarchia. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

A Magyar Jogászegylet tagjainak megküldettek a 222., 223., 224. és 225. számu füzetek. Amely tagok e füzeteket nem kapták meg, reklamálhatják a Pfeifer-féle könyvkereskedésben (Kossuth Lajos-utcza.)

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 44. SZ. Budapest, 1903 október 30.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Esküdtbiróságaink müködése. *Dr. Pazár Zoltán* nyitrai kir. törvényszéki birótól. — *Törvénykezési Szemle:* A vakok végrendelete. *Dr. Holitscher Szigfrid* budapesti kir. közjegyző-helyettestől. — Főbérlet és telekkönyv. *Dr. Erőss Samu* budapesti ügyvédtől. — Külföldi cselekvőképességének saját hazája hatósága által való korlátolása mily előfeltételek mellett érvényes Magyarországon? *Dr. Schwartz Izidor*tól, fogalmazó a bosnyák-herczegovinai országos kormány igazságügyi osztályában. — Elmozditás helyett feddés. *B. A.* — Korona és monarchia. *Dr. Ferdinandy Gejza* egyetemi magántanártól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A kir. törvényszékek felebbviteli tanácsai köréből. — A m. kir. közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Esküdtbiróságaink müködése.

Dr. Finkey Ferencz jogtanár ur már esküdtbiróságaink müködéséről irt czikksorozatában is mért nehány vágást a szakbiráknak az esküdtszékkel szemben tanusitott magatartására, de a *Jogt. Közl.* f. évi 38. számában «Esküdtbiróság és hivatalnokbiráink» czimü dolgozatában még tovább megy és azzal vádolja a hivatalnokbirákat, hogy féltékenyek az esküdtszékre, ellenszenvvel, sőt lenézéssel viseltetnek ezen intézmény iránt s a helyett, hogy az esküdtbiráskodást tökéletesiteni igyekeznének, hatalmi csorbitásukon keseregnek stb.

Miután ezen támadás oly férfiunak tollából jön, aki rövid idő alatt nemcsak az elméleti büntetőjogirodalom terén küzdötte fel magát jeleseink közé, hanem müvei nagy gyakorlati érzéket árulnak el: mint azoknak a hivatalnokbiráknak egy igénytelen tagja, kénytelen vagyok támadását visszautasitani. Nem hiszem, hogy akadna kartársaim között valaki, aki az esküdtszéki intézmény megszüntetését remélné s ha vannak is, akik azt feleslegesnek tartották, azok is megnyugodtak akkor, midőn az törvénynyé lett. Végre is az esküdtszék nem uj intézmény, kipróbálta azt régen a külföld s a mint bevált ott, ugy be fog válni idővel nálunk is. Hogy nem igazságszolgáltatási tekintetek hozták létre, ebben csatlakozom Fayer nézetéhez s különösen hazánkban a közvélemény főleg azon, történelmünk által igazolt indokból követelte ezen intézményt, mert bíróságaink a mult század elején gyakori politikai perekben az államhatalom kezelőivel szemben nem őrizték meg függetlenségüket. Innen van, hogy politikai szónokaink az esküdtszéket a közszabadság egy biztositékának tekintették s nevezték.

Ha igaz volna a Finkey által emelt vád, akkor merem állitani, hogy azok a kötelességükről megfeledkezett hivatalnokbirák nagyon sokat árthattak volna ezen intézménynek, de amint a gyakorlati élet mutatja, nem ártottak, sőt igyekeztek s hiszem, ezután is igyekezni fognak annak hiányait pótolni, azt tökéletesiteni.

De éppen ezen czél elérése, a büntető-törvény betartása és a jogegység megóvása követeli, hogy ezen intézmény hiányait leplezetlenül feltárjuk s tárgyilagosan kutassuk e hiányok okait és az orvoslásukra szükséges intézkedéseket. Azt hiszem, ez volt czélja a Finkey czikksorozatának is. Legyen szabad tehát nekem is, mint aki eddig minden egyes esküdtszéki ülésszakban részt vettem s alkalmam volt az esküdtek müködését figyelemmel kisérni, e tárgyban nehány észrevételt tennem.

Mindenekelőtt sajnálattal tapasztaltam, hogy az a lelkesedés, mely a közönségben a BP. életbeléptetése alkalmával az esküdtszék iránt több helyen mutatkozott, nagyon lelohadt. Az esküdti müködésre kiválasztottak mindent megmozgatnak, hogy a szolgálat alól meneküljenek. Főuraink idegenkednek tőle, talán derogál nekik czipész-polgártársaikkal egy padban ülni. Vidéki ügyvédeink, iparosaink, kereskedőink jajgatnak, keresetük, üzletük tönkretételéről panaszkodnak s nem is egészen alap nélkül, mert egy 14 napos esküdtszéki ülésszak alaposan megkárositja őket. Ennek tulajdonitom én azt is, hogy a nyitrai törvényszéknél az októberi ülésszakot deczemberre kellett halasztani, mert a negyven esküdt közül csupán huszonegy jelent meg. A többi ugyan orvosi bizonyitványnyal igazolta betegségét, de meg vagyok győződve, hogy az ezen bizonyitványokban szereplő különféle faju hurutos bántalom nem akadályozta volna az illetőket abban, hogy egy jól rendezett hajtóvadászaton részt ne vegyenek.

Nagyon helyesnek és mielőbb foganatositandónak tartom Finkey és Rózsa azon javaslatát, hogy az évi lajstrom összeállitása alkalmával lehetőleg a törvényszéki székhelyen vagy ahhoz legközelebb lakó egyéneket vegye be a bizottság az évi lajstromba. Ennek megvalósitása nem okozna nehézséget nagyobb vidéki városainkban, ha az alaplajstrom lelkiismeretesen össze van állitva s mindenesetre apasztaná az esküdtszék ellenségeinek számát.

Megneheziti az esküdtszék helyes müködését azon körülmény is, hogy jóllehet az életbeléptetési törvény 15. §-a taxative felsorolja az esküdtbiróságok hatáskörébe utalt ügyeket s ezen ügyek kiválasztásánál a törvényhozás nagy gondossággal és körültekintéssel járt el, mégis a BP. 18. és 19. §-ai alkalmazásával a legbonyolultabb bünügyek kerülhetnek az esküdtek döntése elé. Ezen a bajon azonban a bíróság könnyen segithet a 21. §. által szabályozott elkülönitési joga által.

Azon két fontos tényező, melylyel a szakbiróság az esküdtek verdictjére befolyást gyakorolhat, az *elnöki fejtegetés* és a *kérdések megállapitása.*

Én különös sulyt helyezek az elnöki fejtegetésre, mert magam is tapasztaltam, hogy ugy a közvádlót, mint a védőt gyakran elragadja a szónoki hév s ilyenkor igen nagy szükség van a pártatlan elnöki kitanitásra. De a jogi fejtegetés azért sem mellőzhető, mert nem minden törvényszék területén állitható össze az esküdtszék oly értelmes, intelligens elemekből, mint pl. Budapesten. Tudjuk, hogy nálunk a vidéki iparos, kereskedő és földmives osztály nem oly olvasott, mint a külföldön, a jogi ismereteknek még azon elemeiben is járatlan, melyekre érdekei megóvása végett a mindennapi életben szüksége van. Magam is tettem e lapok hasábjain inditványt a jogi ismereteknek a nép- és középiskolákban való népszerüsitése iránt, persze eredmény nélkül. Minél nehezebb a megoldandó jogi kérdés, annál óvatosabban, minél egyszerübb nyelvezettel, lehetőleg kerülve a mi nehézkes jogi stilusunkat, kell az elnöknek azt az esküdtek előtt érthetővé tenni. Igy pl. nehezen fogják fel az esküdtek a szándékos emberölés és a halált okozó testi sértés közti különbséget, nem tudják megérteni a Btk. 281. §-ának eseteit,

a jogos védelem tulhágását stb. Ha az esküdtek nem értik meg jól a kérdéseket, akkor tanácskozásuk alkalmával egykét tanult vagy éppen jogvégzett ember szava dönt, a többi vakon követi őket szavazatával.

Miután az enyhitő körülmények fenforgása iránt kérdés nem intézhető, figyelemmel arra, hogy az esküdtek tapasztalás szerint megijednek a Btk. által bőven osztogatott fegyházbüntetéstől, szokásba jött, hogy az elnökök fejtegetésükben kiterjeszkednek a büncselekményre kiszabható büntetés maximumának és minimumának megjelölésére. Nézetem szerint ez bevált s a verdict javára szolgált.

Helyes az is, ha az elnök fejtegetése közben ujból reámutat az eskü azon kitételére, hogy az esküdtek kötelesek a *törvényt megtartani*. Még ma is akadnak esküdtek, akik nem figyelve esküjök szövegére, azt hiszik, hogy verdictjük hozatalánál csupán lelkiismeretükkel kell számolniok, ellenben a törvénynyel törődniök nem kell.

Ami a kérdések feltevését illeti, csatlakozom a Finkey nézeteihez és javaslataihoz. Nem akarom azokat ismételni, csupán azt jegyzem meg, hogy némely esetben maga a BP. kényszeriti a biróságot arra, hogy meggyőződése szerint helytelen kérdéseket tegyen fel. Igy a BP. 361. §-a szerint külön kérdésnek feltevése csak a *törvényből meritett ok* alapján utasitható el. Tehát a BP. 358—360. §-aiban felsorolt körülményekre, amennyiben azokat a felek érvényesitik, a külön kérdést majdnem minden esetben fel kell tenni, mert nincs törvényből meritett ok, melynek alapján a mellőzést meg lehetne indokolni. Különben ezen «törvényből meritett ok» kitétel sem világos. Némelyek csupán a büntető perrendtartásra, mások a büntető-törvényre, mások — ezek között magam is — mindkettőre vonatkoztatják. Azt, hogy a főtárgyalás nyujtott-e elegendő adatot a jelzett körülmények megállapitására, a bíróság nem döntheti el, ez már az esküdtek teendője.

A BP. 358. §-ának első bekezdését, mely szerint a beszámithatóságot kizáró okok rendszerint a főkérdésbe foglalandók be, a gyakorlatban rendszerint mellőzik, mert ez majdnem minden esetben megneheziti a főkérdés megérthetését, hanem külön kérdésbe foglalják.

Miután a BP. 361. §-a szerint a beszámitást kizáró körülményre irányuló kérdésnek a főkérdésbe való befoglalása iránt előterjesztett inditvány is csak a törvényből meritett ok alapján utasitható el, kérdés merülhet fel, hogy a 358. §. második bekezdésében emlitett terjedelmesség és nehezen érthetőség tekinthető-e ily törvényből meritett oknak? Nézetem szerint nem tekinthető, mert a törvényhozó a 361. §. megalkotásánál nyilván figyelemmel volt arra is, hogy ezen kérdésnek a főkérdésbe való befoglalása vádlottra nézve előnyösebb, mint a külön kérdés.

Ugyanis a főkérdés a bünösséget döntvén el, csak nyolcz kedvezőtlen szavazat esetén dől el a vádlott hátrányára (368 §.), mig külön kérdés esetén egyszerü szótöbbség dönt, tehát hét kedvezőtlen szavazat elegendő a beszámitást kizáró ok elvetésére.

A 361. §. fent érintett rendelkezésének tehát csak az lehetett a czélzata, hogy amennyiben a vádlott ragaszkodik ezen kérdésnek a főkérdésbe leendő befoglalásához, kérelme csupán czélszerüségi tekintetekből ne legyen mellőzhető.

Általánosságban megjegyzem még, hogy a nyitrai esküdtszék igen sok oly verdictet hozott, mely a büntető joggyakorlat megállapodásaival ellenkezik, helyesbitő eljárásra azonban csak két vagy három esetben, a BP. 371. §-ában szabályozott felfüggesztésre pedig egyetlen esetben sem volt szükség.

Dr. Pazár Zoltán,
nyitrai kir. törvényszéki biró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A vakok végrendelete.

A *Jogtudományi Közlöny* f. évi 41. számában Grecsák Károly kir. curiai biró az 1876. évi XVI. tcz. 21. §-ának az 1886: VII. tcz. 21. §-ának *c)* pontjával való összevetéséből arra az eredményre jut, hogy a vak által tett irásbeli magánvégrendelet nem érvénytelen ugyan, de bizonyitékul nem szolgálhatván, csupán mint szóbeli végrendelet jöhet figyelembe. Ez a kétségtelenül megfontolandó álláspont a két fentidézett törvényes rendelkezés közötti, eddig nem tagadott ellentét eldöntésénél mind a kettőnek eleget tenni, vagyis az ellentétet megszüntetni volna hivatva. Ugyanis a kir. Curiának eddigi állandó gyakorlata a kérdést oly értelemben dönti el, hogy az 1886: VII. tcz. 21. §-a a végrendeletekre egyáltalán nem vonatkozik, mert azokról az 1876: XVI. tcz. rendelkezik, melynek 21. §-át, mint különös rendelkezést, a noha későbbi 1886: VII. tcz. 21. §-a sem módosithatta s igy a vak érvényesen tehet irásbeli magánvégrendeletet is. Az ezzel ellenkező álláspont tehát az volna, hogy az 1886. évi VII. tcz. 21. §-a különböztetés hiányában a vakok minden jogügyletére s igy végrendeletére is vonatkozik, melylyel, mint későbbi törvénynyel szemben az 1876. évi XVI. tcz. 21. §-a tekintetbe nem jöhet s igy a vak irásbeli végrendelete közjegyzői okiratba foglalandó, vagyis a vak irásban csak közvégrendeletet tehet. Grecsák Károly kir. curiai biró szerint azonban a vakok végrendeletére mindkét törvényes rendelkezés volna alkalmazandó, vagyis a vak nincsen ugyan, ha irásban végrendelkezik is, a közvégrendeleti formára szoritva (1876. évi XVI. tcz. 21. §.), de irásbeli magánvégrendelete bizonyitékul nem szolgálhatván (1886: VII. tcz. 21. §.), maga a végrendelkezés maskép, mint az okirattal lesz bizonyitandó, tehát végeredményben csak mint szóbeli végrendelet jöhet figyelembe.

Azt véljük állithatni azonban, hogy ez a megoldás csak látszólag az. Mert, hogy a vak szóbeli magánvégrendeletet tehet, mióta az 1874. évi XXXV. tcz. 54. §-a helyébe az 1886: VII. tcz. 21. §-a lépett, nem volt vitás. Már pedig, ha azt mondjuk, hogy a vak irásbeli végrendelete csak mint szóbeli jöhet tekintetbe, ezzel kimondottuk, hogy irásbeli végrendelete érvénytelen és azt keressük, hogy tett-e e mellett szóbeli végrendeletet is? Ha igen, ugy az természetesen érvényes, de egyuttal egészen külön, más végrendelet is. Még ha a két végrendelkezés tartalmilag teljesen azonos is, két külön jogügylettel van dolgunk. Mert a végrendeleti jogügylet nemcsak bizonyos végakarat kijelentése által, hanem annak bizonyos alakban való kijelentése által jön csak létre. Ha tehát bizonyos tartalmu végakarat az irásbeli végrendelet alakjában lett kijelentve, az, az esetleg a szóbeli végrendelet alakjában kijelentett teljesen azonos tartalmu végakarattal még sem azonos jogügylet. Vagyis az irásbeli végrendeletben tett végrendelkezés mással, mint az irásbeli végrendelettel sohasem bizonyitható, mert ami mással bizonyittatik, az más végrendelkezés is. Ez a különböztetés, igaz, csak theoretikus jelentőséggel birna, ha az irásbeli érvényes végrendelkezéssel egyuttal mindig vagy rendszerint a szóbeli végrendelet törvényes kellékei is teljesittetnének. Tényleg azonban éppen forditva áll a dolog. Igy a vak, mint olvasni nem tudó, az 1876: XVI. tcz. 6. §-a szerint az előtte felolvasott okiratot a tanuk előtt végrendeletének kijelentvén (és aláirván vagy kézjegyezvén), jelenti ki érvényesen végakaratát. A szóbeli végrendeletet azonban az 1876: XVI. tcz. 15. §-a szerint épp ellenkezőleg a végakaratnak egész terjedelmében élőszóval való előadásával, nem pedig egy igenlő kijelentéssel lehet csak érvényesen alkotni. Igy továbbá nem állitható, hogy a vak nem volna képes az esetleg csak

egy rövid mondatból álló végrendeletet két tanu előtt sajátkezüleg irni és aláirni (1876: XVI. tcz. 1. §.), már pedig a szóbeli végrendelkezésnek négy tanu előtt kell történnie. Tekintetbe jön itt továbbá az 1876: XVI. tcz. 17. §-a, mely szerint a szóbeli végrendelet csak keltétől számitott három hónapig érvényes, ugy hogy tehát ha a vak irásbeli magánvégrendelete után három hónap elteltével hal el, a végrendelkezés mindenesetre érvénytelen lesz. Erre a különböztetésre pedig az irásbeli végrendeletnél semmi törvényes alap nincsen. Végül ellenmond a tárgyalt álláspontnak az 1876: XVI. tcz. 19. §-a is, mely szerint irásbafoglalás végett kijelentett végakarat csak akkor képezhet érvényes szóbeli végrendeletet, ha eltekintve attól, hogy utóbbinak kellékei teljesitendők, érvényes irásbeli végrendelet nem jött létre. Mindezek szerint elméletileg az irásbeli végrendelet sohasem képezhet egyuttal szóbeli végrendeletet, hanem csak egy, egyuttal alkotott, de azért elméletileg külön szóbeli végrendelettel lehet dolgunk, melynek érvényessége azonban sohasem volt vitás; gyakorlatilag pedig rendszerint az irásbeli végrendelkezéssel egyidejüleg érvényes azonos szóbeli végrendelkezés nem történik.

Véleményünk szerint az 1886: VII. tcz. 21. §-a, mely szerint vakok magánokirata bizonyitékul nem szolgálhat, vakok magánvégrendeletére nem vonatkozhatik. Mert az irásbeli végrendelet a végrendelkezési jogügyletnek első sorban nem bizonyitéka, hanem érvényességi kelléke, vagyis az érvényes végrendelkezési jogügylet maga. Előfordulhat, hogy éppen maga az irásbeli végrendelet lesz bizonyitandó. Például ha azt valaki más, mint az örökhagyó megsemmisitette, nem a végrendelkezés, hanem a végrendeleti okirat létezése és tartalma lesz bizonyitandó. Ha tehát más, alakisághoz nem kötött jogügyletnél az arról kiállitott okirat bizonyitékul nem szolgálhat, az lehet azért érvényes és másképp bizonyitható jogügylet. De ha az irásbeli végrendelet bizonyitó erővel nem bir, a végrendelkezés maga, mely csak ebben a formában jelentkezhetik, sem lehet érvényes. Már pedig annak, hogy az ugyis alakisághoz kötött végrendeletnél az 1886: VII. tcz. hatálya még sulyosabb legyen, mint más jogügyletnél, magyarázatát nem adhatnók. Ehhez járul még, hogy az 1874: XXXV. tcz. 54. §-a a végrendeletek tekintetében mindenesetre hatálytalanittatott a későbbi, az 1876: XVI. tcz. 21. §-a által, tehát az 1874: XXXV. tcz. 54. §-át csak módositó 1886: VII. tcz. 21. §-a csak azokra a jogviszonyokra terjedhet ki, melyekre előbbi a módositás időpontjában kiterjedt.

Ezért a kir. Curia eddigi gyakorlatát fentartandónak vélnők. Annyival inkább, mert de lege ferenda semmi ok sincs, hogy a vak a végrendelkezésben jobban korlátoztassék, mint az olvasni nem tudó, akivel ezen szempontból egyazon állapotban van. Aminthogy az ujabb törvényhozásokban is az az irány (német polgári törvénykönyv 2238. §. II., 2243. §., Tervezet 1822., 1823. §§.), hogy ne bizonyos testi hibákon szenvedők korlátoztassanak a végrendelkezésben, hanem annak alaki kellékei olyképp állittassanak fel, hogy az azokat teljesiteni bármily okból nem képesek önként korlátozva legyenek. A néma és az időleges gégebaj folytán beszélni nem tudó, az irástudatlan és a végelgyengülés folytán már irni nem képes, a vak és az olvasni nem tudó tehát egyenlő elbánásban részesittessék. *Dr. Holitscher Szigfrid.*

Főbérlet és telekkönyv.

Az országos kiállitást megelőzőleg a fővárosban az épitkezés oly rohamos volt, hogy a vele járó gazdasági fellendülés a házbérleteknek egy speciális nemét, a főbérletét teremtett meg. Ez abból állott, hogy a ház bérlője, ki nem lakott a házban, megfelelő cautió adása mellett a házat egészében bérbe vette és lakásonként tovább albérbe adta.

A kézen fekvő czél az volt, hogy a spekuláns épitkező a cautióban és az előre ½ vagy egész évre kifizetett bérösszegben elég pénzt kapott egy-egy ujabb telekvásárlásra, amely telken épitendő uj épülethez a bank szivesen adta a pénzt, mihelyt a telek tulajdonjoga igazolva volt. Ily módon az ujabb épitkezés biztosittatott, de meg a főbérletben uj polgári foglalkozás támadt. A főbérlő a lakásokat — a negyedévi bérösszeget egyszerre letenni nem tudó közönségnek — heti, havi fizetés mellett adta albérbe, jó áron, tisztes haszon mellett.

Eddig a fejlődés elég egészséges volt. Spekuláns épitő gazdag bérlővel.

A kiállitást követő gazdasági hanyatlás megteremtette hamarosan a főbérletnek egy más nemét is, a szegény háztulajdonost és még szegényebb főbérlőt.

A kiállitás előtt ugyanis Budapesten mindenki épitett, akár volt pénze, akár nem. És azok a háztulajdonosok akik a gazdasági dekadenciánál látták, hogy a bank-kölcsön, a jelzálogos tétel, az ezt követő váltókölcsön, sőt a szivességből kölcsön kapott harmadik tétel, vagy a téglagyár harmad helyre hitelezett tétele hamarosan esedékes lett: hogy az ingatlan bérjövedelméből valamely csekély hányadot maguknak biztositsanak, valóságos, vagy szinleges főbérletbe adták ki házaikat, azon tudatban, hogy a be- vagy be nem kebelezett bérszerződés mellett nem lesz más bérjövedelem lefoglalható az ingatlan hitelezői által, mint amelyet a főbérlő a háztulajdonosnak fizet, avagy fizetni tartozott, mely — szerződés szerint — pro forma kiköttetett. E főbérleteknél a főbérlő szegény ember, vagy «Strohmann» volt, bent lakott, vagy nem lakott bent a bérelt házban, cautiót soha nem adott, hanem fizetett az albérlőktől nyert többletbérből egy részt, vagy valamely fix összeget külön a háztulajdonosnak, azon főbérösszegen felül, mely a bekebelezett bérleti szerződésben kitüntetve lett.

A bérletek e neme valóságos csalás volt és a büntetőtörvénykönyv 386. §-ának alkalmazása csak azért maradt el, mert ritkán sikerült az összejátszást bizonyitani.

A kérdés criminális oldala ezzel ki is van meritve.

Sokkal érdekesebb azonban a harcznak az a része, mely e főbérleti kérdésnek civiljogi megoldása körül folyik, mely a magánjogi bíróság és a telekkönyvi hatóság közötti conflictust vonta maga után.

A telekkönyvi hitelezők legnagyobb része a háztulajdonos adós ellen vezetett végrehajtásnál, látva azt, hogy bekebelezett bérleti szerződéssel van dolguk, a kilenczvenes évek közepén kezdetben a telekkönyvi zárlatot csakis a főbérlő által fizetendő bérösszegre foganatositotta és csak azután tiltotta le a főbérlőnek az albérlőktől járó házbérkövetelését ingóképen, ha a főbérlő a zárlat során nem fizetett. A telekkönyvi hatóság és a végrehajtási polgári bíróság a háztulajdonos ellen vezetett minden olyan zárlatot, amelynél a végrehajtató a főbérlő átugrásával az albérlőknél tiltotta le a házbért, kezdetben jóvá nem hagyott, rendszeresen megsemmisitett. Utóbb azonban, kivált a főbérlők előbb emlitett második kategoriájára tekintettel, különösen a pénzintézetek oly módon foganatositották a háztulajdonos ellen elrendelt zárlatot, hogy letiltották a főbérlőktől a háztulajdonosnak járó béren felül a főbérlőnek az albérlőktől járó bért is.

A főbérlők által beadott előterjesztések kezdetben teljes sikerre vezettek a telekkönyvi hatóságnál és ez az albérlők ellen vezetett letiltásokat egész rendszerességgel megsemmisitette, a kir. tábla e megsemmisitést helybenhagyta.

Utóbb azonban és különösen a közel mult időben a *bankok* a főbérletet egyszerüen átugorták és a zárlatfoganatositásnál azt mondván, hogy az ingatlan bérjövedelme nem a főbérlő által fizetendő bér, hanem az, mit a lakások lakói fizetnek, csakis a lakóktól, az albérlőktől járó bért tiltották

*

le, a főbérlőtől se el nem fogadták a bért, sem nála azt le nem tiltották.

A telekkönyvi hatóság és kir. tábla több ily zárlatot megsemmisitett, utóbb azonban, sőt ujabban egész következetességgel jóváhagyták az ily zárlatokat, elrendelvén, hogy a lakó, az albérlő közvetlenül a zárgondnoknak fizessen és ne a főbérlőnek.

Legujabban pedig a kir. Curia, melyhez ez ügyek nagy nehezen felkerültek, az osztrák polgári törvénykönyvre való hivatkozással a telekkönyvi hatóság felfogását jóváhagyta.

Igen ám, de a telekkönyvi döntéssel és a zárlatok jóváhagyásával a kérdésnek cziviljogi része nincs még eldöntve és a főbérleti, albérleti perek egész áradata folyik a polgári bíróság előtt.

A kérdés eldöntése eléggé egyszerü volt addig, amig a telekkönyvi hatóság respektálta a főbérletet és megsemmisitette az albérlő ellen vezetett zárlatot.

Az esetre, ha a főbérlő és a zárgondnok egyszerre léptek fel az ezen szerencsétlen kérdésben teljesen ártatlan albérlők ellen (kiknek száma Budapesten ezrekre rug), a lakbér iránti keresettel a járásbiróság a zárgondnokot elutasitotta; a főbérlő javára ellenben marasztalta az albérlőt. (Budapesti kir. törvényszék 1898. IV. D. 400., 1897. I. D. 335. és 1897. I. E. 149.)

Volt eset rá, hogy az albérlő, ily zárlatnál birói letétbe helyezte a pénzt, nem tudván, hogy a főbérlőnek, vagy zárgondnoknak fizesen-e? De a letét sem salválta, mert a polgári bíróság kimondotta, pláne a zárlat megsemmisitése után, hogy a főbérlőnek nem letéthez, de fizetéskéréshez van joga és még költségekben is marasztalta a teljesen jóhiszemü albérlőt. (Budapesti kir. törvényszék 1898. I. D. 73.)

Igaz ugyan, hogy egyik budapesti kir. járásbiróság ily perben azt mondotta ki, hogy a laikus albérlőnek a birói letiltások esetében *nincs joga szőrszálhasogató okoskodással* kötelezettségét elbirálni, hanem letétbe tartozik tenni a pénzt és a zárgondnok javára is marasztalta az albérlőt, de a törvényszék nem volt hasonló nézeten és ujból megállapitotta azt a törvényes fictiót (1903. I. D. 101), hogy a laikus is épp ugy, sőt jobban tartozik tudni a jogot, mint a biró, és igenis köteles kellő okoskodással a letiltó rendelvénynél is elbirálni azt, hogy kinek tartozik a fizetéssel, a zárgondnoknak-e, vagy a főbérlőnek, mert ha nem birálja el, ugy a letét mellett ujra való fizetésben, sőt büntetésül még költségben is marasztaltatik.

Nehezebbé vált a kérdés elbirálása azon perben, midőn a telekkönyvi hatóság, a kir. tábla, a Curia az albérlő ellen vezetett zárlatot jóváhagyta.

A formális és a telekkönyvi igazság ez esetben a zárgondnok által perelt és neki nem, de a főbérlőnek fizető albérlőre nézve az volt, hogy a letiltás, a zárlat jóváhagyatván, a zárgondnok joggal követel, ennek kell fizetni.

Az előttem fekvő itéletekből kitünőleg azonban (IV. ker. járásbiróság 1902. Sp. VII. 1297.; VIII—X. ker. 1902. Sp. III. 1460., 2237., 2234. és 1459. ugyanazon biróság 1902. Sp. II. 887. 1903. Sp. II. 224. stb.) ez a formális szempont nem nyügözte le a polgári bíróságokat és a jóváhagyott zárlat ellenére még ily esetekben is elutasitották a zárgondnokot az albérlő elleni keresettel és feltétlenül marasztalták a nem fizető albérlőt a főbérlő javára.

Az indokolás különböző alaki és anyagi mozzanatokon alapszik.

Egyrészt megállapitotta ugyanis a biróság, hogy a telekkönyvi zárlat épugy foganatosittatik, mint az ingó végrehajtás és a zárlat sem más, mint a végrehajtásnak egy neme. A hitelező által a végrehajtási jegyzőkönyvbe való bediktálás után történik a letiltó rendelvény kibocsájtása. Az által, hogy a végrehajtató jegyzőkönyvbe mondja, hogy az albérlő 100 frt házbérrel tartozik a háztulajdonosnak, tessék ezt letiltani, nem creáltatik követelés a háztulajdonos javára s letiltva ily tartozás csak akkor lesz, ha a háztulajdonosnak az albérlőtől valóban jár a 100 frt.

De ha nem jár, ha e 100 frttal a fenálló kötelmi viszony folytán az albérlő a főbérlőnek adósa, hiába tiltatik le nála az, ami a háziurnak nem jár, mert a még oly jogerős letiltás daczára sem lesz nála semmi letiltva, ő a zárgondnoknak sem fizetheti azt, amivel a háztulajdonosnak nem adósa, minthogy a zárgondnok vele szemben a háztulajdonos jogaiba lép; már pedig ő a háztulajdonossal semmiféle jogviszonyban (locatio conductio) nincs, ennek nem tartozik, tehát nem tartozik a zárgondnoknak sem, és ily tartozást az a formális tény, amilyennek a zárlat, a letiltó rendelvény tekintetik — *nem creál.*

Ellenben a főbérlőnek járó követelés nincs letiltva, tehát az albérlő ennek fizetni köteles.

Anyagilag is elbirálja ez érvelés a kérdést, mert a kötelmi jogviszony a háztulajdonos és a főbérlő között létesülvén, e jogviszonyt sem zárgondnok, sem bérlő át nem ugorhatja.

A zárgondnok azon követelés beszedésére vezethető be, mely a tulajdonosnak a főbérlőtől jár, de nem arra, mely a háztulajdonossal jogviszonyban nem levő főbérlőnek az albérlőtől jár, mert hisz a főbérlő ellen nem vezettetett végrehajtás, a neki járó bérkövetelés nem tiltatott le.

A biróság által elfoglalt és számos példával illusztrálható ezen döntés ellen foglalt állást a Curia a közelmultban hozott határozatával (Lásd a Curiai Határozatok idei évf. 432. sz. a. közölt határozatot.)

A főbérleti kérdés gazdaságpolitikai természete alig választható el annak jogügyi elbirálásától.

Midőn az élet joggá kiván alakulni, a biróság is könnyen üz jogpolitikát jogszolgáltatás helyett. A főbérleti intézménynyel szemben, mely a házak tekintetében egy felpezsdülő és csakhamar lealkonyodó gazdasági æra folyománya, egész más álláspontot foglalt el, mint a haszonbérlettel szemben.

Soha ez országban az ingatlanra bekebelezett hitelezőnek eszébe nem jutott, hogy a főhaszonbérletbe adott uradalmaknál, ha valamely telekkönyvi tétel fizetése elmulasztatott, a zárlatot ne a tulajdonos, hanem a főhaszonbérlő és azon kisgazdák ellen foganatositsa, kik a főhaszonbérlőtől egyes tanyákat, majorokat bérben birnak és hogy ne a főhaszonbérlő által fizetendő haszonbért, hanem a kisgazda által a főhaszonbérlőnek fizetendő bért tiltsa le.

A házak főbérleténél ellenben a gazdasági politika és a jogpolitika teljesen érvényesül.

A birót meglepik azok a körülmények, hogy a főbérbeadott ingatlan főbérlője már akkor bérbe veszi a házat, midőn az még fedél alatt sincs, mikor még az amortisationális kölcsön első részlete sem esedékes, meglepi őt az, hogy a bérösszeg még a törlesztéses kölcsön kamatát sem fedezi, annál kevésbbé jut abból adó, vizdij és reparationális költségre, vagy a többi bekebelezett kölcsön kamataira és érzi, hogy a legtöbb főbérletnél a háztulajdonos készül lefőzni hitelezőit, mondván, házam nem jövedelmez többet, mint annyit, amennyit a főbérlő fizet.

Lehet, hogy a bérösszeg komoly, sőt hogy a főbérlet is egész jóhiszemü, mert hisz az ingatlanok értéke, jövedelme alig 5—6 év alatt 40%-kal redukálódott, de hát a biró összejátszást sejt és keresi a megoldást, mely nem is annyira igazságszolgáltatási, mint jogpolitikai, t. i. hogy védje meg a jóhiszemü hitelezőt a rosszhiszemü háztulajdonos lefőzései ellen?

Ez az igyekezet vezetett a curiai itélethez, mely a főbérlet hatályát csak az esetre ismeri el, ha a főbérlet bekebelezése megelőzi a hitelező követelésének bekebelezését

(telekkönyvi rendtartás 61. §-a.). A Curia szerint az országbirói értekezlet 21. és 157. §-a fentartotta az osztrák polgári törvénykönyvnek a telekkönyvi rendtartással kapcsolatos intézkedéseit. Már pedig az osztrák polgári törvénykönyv 457. §-a szerint a zálogjog kiterjed nemcsak a dolog állagára, hanem annak tartozékaira, gyümölcseire is és igy a bekebelezett hitelező zálogjogot szerzett az ingatlan jövedelmeire is, melyeket épp ezért az ingatlan tulajdonosa, ki azt már a bekebelezett hitelezővel szemben lekötötte, nem idegenitheti el más harmadik személynek, a főbérlőnek. Ezen telekkönyvileg bekebelezett hitelező ellenében az ily elidegenités a telekkönyvi rendtartás 61. §-a folytán nem hatályos, mert hisz ő hamarabb szerezte meg az ingatlan be nem szedett gyümölcseihez, jövedelméhez a zálogjogot, mint a később bekebelezett főbérlő, vagy haszonbérlő.

A Curia szerint tehát e jog dologbani jog és igy a főbérlő az ő kötelmi jogviszonyára ennek ellenében sikerrel nem hivatkozhatik; a jelzálogos hitelező az ingatlan egész jövedelmét, összes tartozékait, gyümölcseit beszedheti, s nem köteles a főbérletre semmiféle figyelemmel lenni.

Ezen indokolásból nyilvánvaló, hogy a Curia döntvényéhez törvényes alapot keresett és talált az osztrák polgári törvénykönyvben; nyilvánvaló azonban az is, hogy jogi szükségből, jogi politikából kereste a döntés ezen módját azért, hogy a rosszhiszemü főbérletek által czélzott kijátszásoknak elejét vegye. *Dr. Erőss Samu.*

(Bef. köv.)

Külföldi cselekvőképességének saját hazája hatósága által való korlátolása mily előfeltételek mellett érvényes Magyarországon?

Dr. Gaár Vilmos kir. törvényszéki biró ur, a *Jogtudományi Közlöny* f. évi 42. számában fenti czim alatt megjelent czikkében azt vitatja a budapesti kir. itélő táblának 1902 október 31-én 1136. sz. a. és a kir. Curiának 1903 január 29. 1902. évi 1482. sz. a. kelt határozataival szemben, hogy a külföldi cselekvőképességének saját hazája hatósága által az odavaló törvények szerint történt korlátolása a magyar jog területén is érvényesnek elismerendő.

Ezen állitás helyes az általános magánjog, de téves a váltójog terén. Mert a váltótörvény 95. §-a, amint dr. Gaár helyesen kifejti, két jogszabályt tartalmaz. Az általános szabály az, hogy a szenvedő váltóképesség külföldiekre nézve *rendszerint* azon ország törvényei szerint itélendő meg, amelyhez a váltókötelezett mint állampolgár tartozik. Ez a jogszabály megfelel a nemzetközi magánjog ama szabályának, hogy külföldiek cselekvőképessége *rendszerint* saját hazájuk törvényei szerint itélendő meg. Ezen általános jogszabály alól azonban kivételes jogszabályt statuál a 95. §. második bekezdése, mely ugy szól, hogy a saját hazája törvénye szerint *váltóképességgel nem biró* idegen a belföldön elvállalt váltói kötelezettségért felelős, ha őt a belföldi törvény szerint a váltóképesség megilleti. Hogy mily okból nem bir az idegen váltóképességgel hazájának törvényei szerint, azt váltótörvényünk nem kutatja, hanem egész *általánosan* mondja: «a saját hazája törvényei szerint váltóképességgel nem biró idegen.» És az okból, mert váltótörvényünk nem tesz különbséget a cselekvőképtelenség egyes esetei között, hanem mindnyájukat egy kalap alá fogja, mi sem tehetünk az egyes esetek között különbséget, hanem alkalmaznunk kell a régi jogi elvet: «lege non distinguente, non est judicis distinguere.» Váltótörvényünk szerint teljesen irreleváns, vajon azért nem váltóképes az idegen, mert hazája törvényei szerint még kiskoru, vagy pedig azért, mert hazája törvényei szerint ugyan nagykoru, de nagykorusága a lex patriæ szerint felfüggesztve van (p. o. az atyai hatalom, gyámság meghosszabbitása vagy gondnokság alá helyezés által). A magyar váltójog szempontjából az első esetben ép oly váltóképes, mint a másikban, ha a belföldi (magyar) törvény szerint váltóképes s ha a váltókötelezettséget belföldön (Magyarországban) vállalta el.

Ezen interpretatio mellett szól a törvény ratiója is. A törvény a *belföldi forgalom biztonsága érdekében* statuálja az emlitett kivételes jogszabályt. A belfölditől, aki belföldön külföldivel contrahál, nem lehet követelnünk, hogy szerződéskötés előtt idegen törvényeket tanulmányozzon vagy idegen, gyakran meg sem szerezhető hivatalos lapokban böngészszen, hogy megtudhassa, vajon a másik szerződő fél cselekvőképes e vagy sem. Ez okból más törvényhozások az emlitett kivételes jogszabályt az általános magánjog terére is kiterjesztették (zürichi polgári törvénykönyv, Einführungsgesetz 2. §., német polgári törvénykönyv Einführungsgesetz 7. cz., magyar polgári törvénykönyv tervezete 930. §.)

Más a helyzet, ha a külföldi cselekvőképességét korlátozó külföldi határozat a magyar hivatalos lapban közzététetett. Miután belföldi belföldivel szemben sem érvényesitheti azon kifogást, hogy nem volt tudomása a hivatalos lapban közzétett valamely belföldi cselekvőképességét korlátozó belföldi birói határozatról, ugy lehetetlen, hogy a külföldivel másképp bánjunk, mint a belföldivel, ha a viszonosság elvét mellőzni nem akarjuk. És ez okból szerény meggyőződésem szerint helyesen indokolta meg a kir. Curia fent idézett határozatában, hogy a váltóképesség a szóban forgó esetben fenáll azért is, mert a kiskoruságnak meghosszabbitása a magyar hivatalos lapban közzé nem tétetett.

Az általános magánjog terén azonban nincs oly kivételes jogszabályunk, mint amilyent a váltótörvény 95. §-a második bekezdésében statuál. Mivel pedig nem vagyunk feljogositva a váltótörvény kivételes intézkedését az általános magánjog terére is átültetni, ez utóbbi körében kivétel nélkül érvényes ama jogszabály, hogy nem magyar állampolgár ellen saját birósága által kimondott kiskoruságmeghosszabbitás joghatálya mindama terhes jogügyletekre kiterjed, amelyeket a külföldi meghosszabbitott kiskorusága idejében Magyarországon is kötött. (Curia 1891 január 29. 5682/90.)

Dr. Schwartz Izidor,
fogalmazó a bosnyák-herczegovinai országos kormány igazságügyi osztályában.

Elmozditás helyett feddés.

A szabadkai ügyvédi kamara egy ügyvédjelöltet a lajstromból való kitörlésre itélt. A határozatot az ügyvédi kamara azzal indokolta, hogy «vádlott a végből jegyeztette be magát az ügyvédjelöltek jegyzékébe, hogy ügyvédjelölti minőségének leple alatt zugirászatot folytasson.» Megállapitotta a fegyelmi bíróság azt is, hogy nevezett ügyvédjelölt «már számos éve van a kamaránál bejegyezve, anélkül, hogy az ügyvédi oklevél megszerzése végett kisérletet tett volna s a kamara hivatalos tudomása szerint a hivatásszerü ügyvédjelölti müködés helyett a saját ügyfeleiként képviseli az ügyfeleket, időről-időre más-más ügyvédet nyerve meg, aki magát a zugirászkodás elleplezésére odaadja.» Ezen müködése folyamán követte el vádlott azt a vádbeli cselekményt is, hogy névleges főnöke nevét hamisitotta, egy az árverési tömegből járt összeg felvételére szolgált nyugtatványt irva alá.

A Curia fegyelmi tanácsa 1903 szept. 12-én 395. sz. a. hozott itéletében a kamarai fegyelmi bíróság itéletét megváltoztatta és a vádlott ügyvédjelöltet feddésre itélte. A büntetés feltünő enyhitésének egyik indoka az volt, hogy a büntetlen előéletü «vádlott eljárása a nyugta kiállitása körül nem volt czéltudatos, hanem az inkább nagymérvü felületességből és könnyelmüségből származott, melyből anyagi kár vagy jogi hátrány egyáltalán nem keletkezett».

A legfőbb oka azonban az enyhe büntetésnek az, hogy

a vádlott terhére rótt zugirászkodás kétségtelenül bebizonyitva nincs, de sőt az arra vonatkozó adatok, melyekből az elsőbiróság a vádlott ez irányu tényked éséről való tudomását merithette volna, közelebbről meg se jelöltettek.

Nézetem szerint mind a kamarai fegyelmi bíróságnak, mind a kir. Curiának itélete téves. Az első foku fegyelmi bíróság megállapitotta, hogy vádlott mint ügyvédjelölt zugirászatot folytat és a kamara «hivatalos tudomása szerint» saját feleként képviseli az ügyfeleket. A fegyelmi bíróság itélete azonban nem számolt be azzal, hogy mely tényekből vonta le a fegyelmi bíróság mindezeket a következtetéseket és minő factumokból állapitotta meg az ő «hivatalos tudomását». A tényeknek és bizonyitékoknak pontos elősorolása nélkül a bíróság nem tesz eleget indokolási kötelezettségének, amely alól a fegyelmi bíróság sincs kivéve. A kamarai fegyelmi bíróság itéletének ez a hiánya okozta azt, hogy a kir. Curia nem találta kétségtelenül bebizonyitva a vádlott terhére rótt zugirászkodást.

Azonban a kir. Curia határozatát is kettős irányban tartom tévesnek. Első sorban, ha a kir. Curia a fegyelmi bíróság itéletében foglalt indokolást nem tartotta kielégitőnek és ha a fegyelmi bíróság hivatalos tudomását nem találta elegendőnek a fegyelmi vétség megállapitásához, ugy nem itéletet, hanem feloldó végzést kellett volna hoznia, utasitván az elsőfoku fegyelmi bíróságot a tényállás pontos megállapitására.

De a kir. Curia itélete nem is mentette fel kifejezetten a vádlottat a zugirászkodás vádja alól, hanem csak a büntetés leszállitásának okai között emliti fel, hogy «a zugirászkodás vádja kétségtelenül bebizonyitva nincs».

A kir. Curia evidenter ezen vádpont alól fel akarta menteni vádlottat, azonban a felmentés a rendelkező részben nem jut kifejezésre, hanem csakis a büntetés enyhitésének okai között. *B. A.*

Korona és monarchia.

Ferdinandy Gejza egyetemi magántanár felolvasása a Magyar Jogász-egyesületnek 1903. évi október hó 24-iki ülésén.*

A jogtudomány és a mathematika között vont párhuzam után előadó arra az eredményre jut, hogy noha a mathematikus előnyben van a jogász felett, mert a mathematikai jelek szabatosabban fejezik ki a mennyiségeket, mint a szavak a jogi fogalmakat, azért a jogásznak is szabatosságra kell törekednie.

De vajon szabatosság-e az, hogy a király személyét koronának, Magyarországot és Ausztriát együtt pedig monarchiának szokták nevezni.

A korona szó tulajdonképpen a király fejére való ékszert jelenti, melylyel az egyház hajdan koronázott s mely a király tulajdona volt. A korona tehát egész Európában a királyi hatalom jelvénye volt. Angliában pedig a királyságot a maga történelmi folytonosságában, örökös voltában nevezték és nevezik koronának.

De a magyar korona más. Ez a Szent István koronája, a szent korona, mely nem a királyságnak, hanem a magyar államhatalomnak a jelvénye s mint közjogi fogalom, a királyt mint a korona birtokosát és a nemeseket, ma az állampolgárokat, mint a szent korona tagjait és igy hatalmának részeseit együtt jelenti. A szent korona egész teste az országgyülésen van jelen, igy hát csakis itt fejtheti ki a szent korona teljes hatalmát, a király csak itt alkothat törvényt.

A szent korona tehát nem a királyság, sem a király személye, hanem a nemzet és a király együtt, amiért is sem a királyság, sem a király személye koronának nem nevezhető.

Ezzel szemben a királyt ujabban akkor is koronának kezdik nevezni, amikor róla mint osztrák császárról is van szó. Igy azután megszületik a közös korona fogalma, amit az osztrák irók már is igen erősen iparkodnak kidomboritani, amint azt előadó idézetekkel igazolja.

A király személyének Magyarországon a korona szóval való jelölése tehát nem csak a szent korona tanában rejlő alkotmányjogi alapelveket veszélyezteti, hanem, mivel a magyar király egyuttal ausztriai császár is, a két fejedelmi méltóság konfusiójára is vezet, és igy az ország függetlenségével is ellenkezik, a miért is azt a helytelen szokást, hogy a király személyét koronának nevezik, ki kell küszöbölni, vagy pedig a szent korona tanát és az ország függetlenségének az elvét fel kell adni.

De ha a magyar korona független korona, akkor Magyarország souverain monarchia, és Ausztria egy másik monarchia. Két monarchia pedig mindig két monarchia, még akkor is, ha mind a kettőnek trónján egy személy ül. A fejedelem személyének azonossága és bizonyos ügyek közössége a két monarchiából sem egységes, sem kettős monarchiát, mely egy volna, nem hozhat létre. Igy hát vagy beszélünk Ausztriáról és Magyarországról és az osztrák császárról és a magyar királyról akkor is, ha a kettő együtt jelenik meg; vagy pedig ha osztrák-magyar monarchiáról beszélünk, akkor oly államot értünk, mely minden részében osztrák is, meg magyar is, s melynek minden fejedelme egy osztrák-magyar uralkodó, de nem osztrák császár és magyar király.

Az 1868 november 14. legfelsőbb kézirat Ő Felsége czimét a magyar álláspontnak megfelelően «ausztriai császár és Magyarország apostoli királya» czimben állapitja meg, de az uralkodása alatt álló összes országokat *osztrák-magyar monarchiának* rendeli nevezni, tehát az előbbivel ellentétes osztrák álláspont szerint. Ez éles ellentmondás.

Az osztrák felfogás ellen, mely egy osztrák-magyar monarchiának nevezett államot ismer, melynek Magyarország csak tagállama, Magyarország mindig küzdött. De akkor ne nevezzük mi is Ausztriát és Magyarországot együtt osztrák-magyar monarchiának.

Ezek után annak történetét adja, hogy miként jött divatba nálunk is a monarchia szó az Ő Felsége uralkodása alatt álló mindkét állam együttes jelölésére.

Ez Ausztriából indul ki 1804-ben, az osztrák császári czim felvételével s a fürstensouverainität elvének a következménye, melyet Magyarország magára el nem ismert, törvényeiben került és a két állam együttes jelölésére az 1867. évi XII. tcz.-ben is a nem egészen jó, de mégis jobb *birodalom* szót használta, a többi törvények pedig «Ő Felsége mindkét állama» kifejezésekkel éltek. Az 1868. évi XL. tcz. használja először, de csak a 11. §-ban a *monarchia* szót és csak a nemzetközi szerződések utján kezd ez a szó 1869-től kizárólag használtatni a magyar törvénytárban. Az 1871. évben beczikkelyezett nemzetközi szerződések már osztrák-magyar alattvalókat is ismernek, a monarchiát államnak, országnak nevezik, az 1878: V. tcz. pedig már *felségsértésnek* minősiti azon cselekményt, mely arra irányul, hogy a magyar állam és az osztrák-magyar monarchia másik állama közt fenálló kapcsolat erőszakkal megváltoztassék, a 143. §. az osztrák-magyar monarchia fegyveres ereje ellen való harczolást hütlenségnek minősiti, de a m. kir. honvédség ellen való harczolást nem, az 1879: XL. tcz. 37. §-a pedig kihágás miatt rendeli büntetni azt, aki az osztrák-magyar monarchia czimerét vagy zászlaját megsérti.

De ha Ausztria és Magyarország egy monarchia, akkor egy állam is és akkor az osztrák felfogás volna a helyes, különösen akkor, ha meghonosodik a közös korona fogalma is. De akkor nem lehet fentartani az 1867. évi XII. tcz. azon alapeszméjét, hogy Magyarország szövetségre lép az Ő Felsége uralkodása alatt álló másik állammal a közös biztosságnak együttes erővel való megvédése czéljából. Mert

* Kivonatos közlés.

ha közös a korona, mivel egy a monarchia, akkor közös is a főhatalom s a közös ügyek nem közösek, de egységesek, a közös szervek egységes központi szervek és Magyarország csak a souverain monarchia tagállama.

Minthogy az élet nem tisztázza, de zavarja a fogalmakat, a tudománynak kell tehát tisztázni azokat és ennek kell kimutatni azt, hogy a *közös korona* fogalma és az *osztrák-magyar monarchia* szó használata ellentétben áll a magyar állam függetlenségének elvével.

Erre a gyakorlati emberek azt a kérdést fogják tenni, hogy a király személyének megjelölésére és a két állam együttes megnevezésére mit használjunk hát, ha a most szokottakat nem használhatjuk? Erre is megadja az előadó a választ. A királyról csak éppen ugy tiszteletteljesen lehet beszélni, mint a koronáról. Akkor hát nincsen akadálya annak, hogy a király személye Ő Felségének neveztessék s a *korona* szóval való jelölés, mint felesleges, mellőztessék. Ausztria és Magyarország pedig vagy körülirással az *Ő Felsége uralkodása alatt álló mindkét államnak*, vagy *Ausztria és Magyarországnak*, vagy ha ugy tetszik, *Magyarország és Ausztriának* neveztessék, mert csak ez az egyedüli elnevezés, mely a két állam egymáshoz való viszonyának megfelel s melynek következetes használata lehet csak képes az osztrákoknak ellenkező irányban következetes eljárását ellensulyozni

Különfélék.

— **A Magyar Jogászegylet** a százados évforduló alkalmával kegyeletesen megünnepelni készül Deák Ferencznek, mint hazai jogéletünk egyik legnagyobb alakjának emlékezetét. Az emlékbeszéd megtartására az igazgató-választmány felkérésére még a nyár elején *Hodossy Imre* országgyülési képviselő vállalkozott, aki azonban a politikai izgalmak közepette megviselt egészségi állapota miatt kénytelen volt e vállalkozásról az őszszel lemondani. Ekkor a választmány *Kenedi Gézához*, a kitünő publicistához fordult, aki a rendelkezésére álló idő rövidsége daczára készséggel vetette alá magát az egyesület kivánságának s vállalta magára az ünnepi előadás megtartásának feladatát. November 7-ikén, szombaton este 6 órakor tartja meg az egyesület az ügyvédi kamara helyiségében az ünnepi ülést. Az egyesület meghivja az ünnepre az egész jogászközönséget; s reméli, hogy különösen a birói és ügyvédi kar minél nagyobb számban vesz részt azon, annál is inkább, mert más jogásztestület nem rendez külön emlékünnepet Deák emlékére, ugy, hogy a jogászegylet ünnepe lesz egyuttal a hazai egész jogászságnak, megemlékezése a nagy kodifikátorról és jogreformerről.

— **A Magyar Jogászegylet** ez idei munkaprogrammjában különös sulyt helyez a függőben levő igazságügyi javaslatok tárgyalására s e mellett a magánjog behatóbb müvelésére. Az egylet *Vécsey Tamás* elnöklete alatt külön magán- és perjogi bizottságot küldött ki, mely hathatósan fáradozik az egyesület ez irányu munkásságának fellenditésén. November hó folyamán *Grecsák Károly* curiai biró fogja birálni az üzletátruházásáról szóló törvényjavaslatot. Utána *Magyary Géza* egyetemi tanár tart előadást a felülvizsgálatról abban az alakjában, amint azt a perrendtartásnak az igazságügyi bizottság által megállapitott szövege szabályozza. A felülvizsgálat kérdéséről az egyesület nagyobb szabásu vitát kiván meginditani. További tárgy *Katona Mór* egyetemi tanár előadása lesz a polgári törvénykönyv kötelmi jogáról, melyben a fő vitakérdéseket fogja taglalni s ezzel egyuttal a rájuk vonatkozó vitát bevezetni. *Imling Konrád* a dologi szerződéssel kapcsolatos dologjogi alapkérdéseket fogja (Almási Antal mult évi előadása alkalmából) önálló tanulmány tárgyává tenni. Folytatni fogja az egylet a munkások baleset elleni biztositásáról szóló törvényjavaslat tárgyalását, melyben a javaslat szerzője *Szterényi József* miniszteri tanácsos is részt vesz. Kilátás van arra is, hogy az uzsoratörvényjavaslatot egyik kiváló jogtudósunk fogja kritika alá vetni. Ezen alapvető jelentőségü tárgyak mellett több előadás van még programmon, ugy, hogy az idei egyleti év nagyon élénknek igérkezik. Minthogy az egylet különös sulyt helyez arra, hogy lehetőleg minden egyes előadás fölött beható és kellően előkészitett vita indul-jon meg, uj előadásokat lehetőleg csak minden második szombatra tüz ki s a közbeeső szombatokat már eleve a vitaesték számára tartja fen.

— **A marmarosszigeti gyilkossági per** alkalmából csak ismételhetjük, amit egyéb analog felmentésekre felhoztunk. A vád a jelen esetben gyilkosságra volt emelve. Az esküdtek tehát kénytelenek lettek volna a vádlottakat vagy eshetőleges halálbüntetésre kiszolgáltatni, vagy ha ezt elkerülni akarták, nem-bünöst kellett mondaniok. Középut a mi büntető-törvénykönyvünk és a mi büntető perrendtartásunk szerint nincs. Ha szabad lenne — amint más államokban igenis szabad — enyhitő körülmények fenforgása iránt kérdést intézni az esküdtekhez és ha ily esetben megengedné Btk. a megfelelő tartamu szabadságbüntetés kimondását: az esküdtek kétségkivül ezt választották volna. Azzal, hogy az esküdteknek csak a két véglet közti választást engedjük meg, mi magunk szoritjuk őket bizonyos esetekben a felmentés kimondására.

— **A minősitett lopás büntetésének minimuma.** Mint azt e lapok 1902. évf. 125. oldalán jeleztük, az igazságügyminiszter a kir. ügyészségeket rendelettel hivta fel arra, hogy oly esetekben, midőn a lopás büntette miatt kiszabott 6 havi minimális börtönbüntetés tulszigorunak látszik, tegyenek felterjesztést az elitélt kegyelmezése iránt. E rendelet alapján 1902 október hó óta, tehát egy év lefolyása alatt, a kir. ügyészségek több száz esetet terjesztettek fel, sőt — ha jól értesülünk — százon felül jár az eseteknek száma, melyekben Ő Felsége a büntetés hátralevő tartamát kegyelem utján egészben vagy részben máris elengedte.

— **A védelem hathatósabb gyakorolhatása czéljából** a budapesti orvosi kar több kiváló tagjának kezdeményezésére és közremüködése mellett a budapesti ügyvédi kamara összeállitott egy névjegyzéket, amelyben felvétettek azon orvosszakértők, akik önként ajánlkoztak arra, hogy az ellenőrzői szakértői tisztet dij nélkül teljesitik, ha a védelem részéről vagyontalan terheltek és vádlottak bünpereiben erre fel fognak kéretni. Ezen lajstrom a budapesti ügyvédi kamara irodájában fog kezeltetni és a védőügyvédek által bármikor megtekinthető. A lajstrom ezuttal 1904. évi deczember 31-ig terjedő érvénynyel állittatik össze. 1904. évi október havában ezen lajstrom fel fog frissittetni és ennek eszközölhetése czéljából a fő- és székváros orvosaihoz a belépésekre vonatkozólag uj felhivás fog intéztetni. A lajstromba bevett orvos urak arról, hogy az ellenőrző orvosok jegyzékébe a kamara által felvétettek, értesittetni fognak. A védőügyvédeket felhivja a kamara a sajtó utján, hogy esetről-esetre, ha dijtalan ellenőrző szakértő kirendelésének szüksége fog felmerülni, forduljanak a budapesti ügyvédi kamarához és válaszszanak ki az ott elfekvő lajstromból ellenőrző szakértőt, aki a kamara utján fog megbizatásáról értesittetni.

— **Esküdtek tudnivalói a büntetőjogból.** Alföldi Ede nagybecskereki kir. járásbiró könnyen áttekinthető rendszerben, világos stylusban megirt könyvecskét irt, népszerü módon megismertetve az esküdt jogait és kötelességeit. Felvilágositja a munka az esküdtet az anyagi büntetőjog tudnivalóiról is, egyszóval mindarról, ami az esküdti functio gyakorlása körül szükséges és hasznos.

— **A felségjog** czim alatt *dr. Heiman Jenő* actuális tárgyat fejteget. Szerző szerint szükséges, hogy a király felségjogokkal éljen, de ezekkel csakis a felesküdött alkot-

mány szellemében s népe jóléte és boldogitása érdekében élhet. Politzer Zs. és fia kiadása.

— **A harmadik javára kötött szerződések visszavonhatóságáról** irt tanulmányát, mely a Jogállam-ban jelent meg, *dr. Kiss Géza* különlenyomatban adta ki. A Tervezet vonatkozó rendelkezéseivel szemben a következő szöveget javasolja szerző: A harmadik a neki szánt jogot azonnal a szerződéskötés pillanatában és visszavonhatlanul szerzi meg, ha a felek egyebet ki nem kötöttek, vagy ha a szerződés céljából vagy más körülményekből más nem következik.

— **Mikor valakit pénzfelvételre kényszeritenek.** A szombathelyi kir. törvényszék telekkönyvi hatósága 2023/1902. tkvi számu sorrendi végzésében a B. takarékpénztár javára soroz tőkehátralékot, kártalanitási dijt, törlesztési részleteket és költségeket ezen felsorolás rendjében. A vételár nem fedezte a teljes követelést.

A vevő a sorrendi végzés meghozatala után mintegy másfél évvel eleget tesz a feltételeknek és pedig oly módon, hogy a kölcsöntőke-hátralékot átvállalja, az neki a vételárba beszámittatik, a többletet készpénzben befizeti. Ezt a készpénzt a bíróság a sorrendi végzés sorrendjében utalványozza a kártalanitási dijra és a részletekre, az utóbbiak résztörlesztéseül.

A végzés vétele után a takarékpénztár azonnal bejelenti, hogy a kölcsön átvállaltatván, a kártalanitási dijra, mely ennélfogva neki nem jár, nem reflectál, kéri tehát az erre jutó összeget a kártalanitási dijt követőleg sorozott tételekre utalványozni.

A szombathelyi kir. törvényszék a takarékpénztár ámulatára a 2804/1903. tkvi számu végzésében ezt megtagadja, mivel a kiutaló végzés módositása által a jogerős sorrendi végzés is módositást szenvedne és miután a módositásba a feleknek, különösen az árverési vevőnek, aki folyamodó követelésének kifizetését magára vállalta és alperesnek beleegyezése nem igazoltatott.

Ezen végzés ellen az intézet felfolyamodást adott be, melyben kifejti, hogy nem lehet oly követelést biróilag kifizetni, melyről a hitelező kijelenti, hogy nem áll fen s hogy a vevőnek a vételárfelosztáshoz hozzászólása nincs s hogy a folytatólagos sorrend megállapitva levén, nem kell senkit sem meghallgatni. A győri kir. tábla 1911/1903. sz. végzésében az elsőbirósági végzést indokainál fogva helybenhagyja.

Tehát a bíróság kifizet oly követelést, melyről eleve kijelentetett, hogy fen nem áll s megtagadja az intézkedést arra az esetre, ha a pénz fel nem vétetik. *(Ügyvédi körökből.)*

— **Felebbezés bejelentése a fegyelmi eljárás során.** A *kir. Curia:* Vádlott felebbezése visszautasittatik.

Indokok: Vádlott sem személyesen, sem megbizott ügyvéd által az elsőfoku bíróság előtt 1903 május 9-én megtartott főtárgyaláson jelen nem volt, az ugyanezen napon meghozott és kihirdetett elsőfoku itéletben a közvádló megnyugodott. Vádlott az itélet elleni felebbezését az itéletnek az évi május 13-án történt kézbesitése után, május 14-én távirati uton jelentette, az indokokat pedig három nap alatt május 16-án adta be. Abból a körülményből, hogy az itélet kihirdetésénél sem személyesen, sem képviselője által jelen nem volt vádlottnak az itélet kézbesittetett, nem származott vádlottnak a törvénytől eltérő oly joga, hogy felebbezését a kézbesitéstől számitott 24 óra alatt adhatja be, mert az 1871: VIII. tcz. 54. §-ának félreérthetetlen rendelkezése szerint mind a közvádló, mind a vádlott fél a határozatot csupán az annak kihirdetésétől számitott 24 óra alatt felebbezhetik. Vádlott ezen határidő után jelentvén be felebbezését, azt mint elkésettet visszautasitani kellett. (1903. évi szeptember 19-én 534. sz. a.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az ügyvéd felelőssége.** Az osztrák legfőbb bíróság rendkivüli elvi jelentőségü döntése képezi Ausztria jogi köreiben megbeszélés tárgyát. Egy takarékpénztár árverést kért egy házra és a végrehajtási eljárásban előirt kötelességéhez képest bemutatta a bíróságnak a jelzálogos hitelezők jegyzékét. E jegyzéket a takarékpénztár ügyvédjének irnoka állitotta össze. A jegyzék készitésénél az ügyvédsegéd tévedésből Planner János háztulajdonos helyett Planer János (egy n-nel) szerelőt jelentette be. Természetesen a jelzálogos hitelező lakását is helytelenül puhatolta ki a segéd, amennyiben ugyancsak Planer János szerelő lakását jelentette be. Mivel igy a valódi hitelező nem kapott értesitést, igényét idején nem érvényesithette, ugy, hogy követeléséből 13,600 K-t nem volt képes behajtani. Ezen 13,600 K-t tevő kára erejéig a hitelező pert inditott a takarékpénztár és ügyvédje ellen. A legfőbb bíróság csak az ügyvédet marasztalta, mivel a takarékpénztárt semminemü hiba nem terheli, mert ügyvédjének eljárását nem állott kötelességében ellenőrizni. Ellenben az ügyvéd kötelessége lett volna segédjének munkájára gonddal felügyelni és az adatok helyességéről meggyőződést szerezni. Ha az ügyvéd ott is megbizik segéderőiben, ahol harmadik személyek jogairól van szó, ott saját veszélyére cselekszik. Az a kérdés, hogy nem terheli-e mulasztás a végrehajtási bíróságot is: az ügyvédet nem exculpálja, egyébként ennek eldöntése nem tartozik az ügyvéd elleni kártéritési per keretébe.

— **A felségsértés** monografiáját irta meg Kohler egyik tanitványa *dr. Pericles Bisoukides.* (Der Hochverrat. Eine historische und dogmatische Studie 148 l. Berlin 1903.) Munkája a római és német jogtörténeti fejlődés ismertetésén kivül részletes dogmatikai térképét nyujtja az e delictualis körbe tartozó cselekményeknek s kétségkivül alkalmas arra, hogy Knitschkynek 30 év előtt megjelent dolgozatát pótolja. A bennünket legjobban érdeklő legislatorius fejezetből örömmel konstatálhatjuk, hogy a szerző erélyesen állást foglal a halálbüntetésnek politikai motivumu cselekményekre történő alkalmazása ellen, különösen a felségsértés kisérlete tekintetében figyelemmel egyrészt a halálbüntetés absolut voltára a német Btk.-ben, másrészt a Reichsgericht subjectiv kisérleti gyakorlatára. *V. R.*

— **Az angol börtönügyi bizottság** e héten közrebocsátott jelentésében igen kedvezően nyilatkozik a Borstal Prisonban az «adult juvenile» bünösökkel szemben követett uj rendszerről. E néven nevezik a 16—21. éveseket, akik, sajnos, az egész számnak nagy százalékát teszik. Már gyakran rámutattak arra, hogy oktalanság, sőt igazságtalanság velök a meglett koru büntettesekkel egyenlően bánni. 1902. januárban a Home Secretary szabályzatot bocsátott ki, mely szerint egy uj rendszert kell velök szemben alkalmazni, amelynek nemcsak büntető, de nevelő jellege is van. Borstalban, a mellett, hogy elkülönitik őket a többiektől, három osztályba sorozzák őket, melyek neve: Penal, Ordinary és Special. A fogházba való belépésükkor a második osztályba soroztatnak, ahonnan jóviseletük jutalmazásaképp a Special-ba, makacsságuk büntetéseképp a Penal-ba jutnak. E módszer alkalmas arra, hogy jóviseletre szoritsa őket és ugy alkalmazzák, hogy az elérhető előnyöket a fiatal bünösök ugyancsak megbecsüljék. Ha az előléptetést megérdemlik, munkájukkal pénzt keresnek, ha nem, ingyen kell dolgozniok. A munkaágat is ugy választják számukra, hogy elbocsátásuk után a tanult mesterségből becsülettel megélhessenek. Nem mult még el elég idő arra, hogy a Borstal-rendszer előnyeit teljesen felismerhessük, de a bizottság már eddig is kedvező adatokat sorol fel. A szabályzat egyes pontjai, mik némelyek előtt mint a szükséges fegyelem lazitásai tüntek fel, elérték céljukat, sokban a fiatal bünösök közül felébresztették az önbecsülés és méltóság érzetét, és ha ez érzés egyszer felébredt, a javulás megkezdődött. A rendszer alkalmazásba vétele óta elbocsátott 42 fiatal büntettes közül csak 4 esett ujra bünbe és csak 4 veszett el szem elől; 14 van rendes alkalmazásban és a többiről is gondoskodtak egyéb módon.

Érdekes részlete a jelentésnek, melyben megmagyarázza, hogy a csavargók miért szeretik inkább a börtönt, mint a munkaházat. Az utóbbiban — ha jól van igazgatva — dolgozniok kell kivétel nélkül, a börtönökben csak akkor, ha alkalmasak valamely munkára, e mellett a börtönök étrendje tudományos alapon és kiválóképpen ugy van megállapitva, hogy egészségben és erőben tartsák meg lakóikat. *F. K.*

— **A Code civil** 1904. évi márczius hóban éri meg befejezésének száz éves fordulóját. A franczia jogászok ezen nevezetes évforduló méltó megünneplésére készülnek.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Harmincznyolczadik évfolyam. 45. SZ. Budapest, 1903 november 6.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Kormányváltozás. — Mommsen. *Dr. Vámbéry Rusztem* egyetemi magántanártól. — *Jogirodalom:* Az ügyvédi kar. Irta Králik Lajos. Kiadja a budapesti ügyvédi kamara. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Alzálogjog telekkönyvi előjegyzésének kitörlése az ingatlan tulajdonosának kérelmére. *Dr. Imling Konrád* kir. táblai tanácselnöktől. — Főbérlet és telekkönyv. *Dr. Erőss Samu* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Kormányváltozás.

Bár az igazságügyi kormányzásban semminemü személycsere be nem állott, a jogi életet a most lezajlott kormányváltozás nem hagyja érintetlenül.

A budapesti egyetem jogi kara visszanyeri két kiváló tanárát, kiket a politika vont el a jogi szakoktatás ügyétől. Wlassics Gyula és Láng Lajos visszatérése egyetemünknek igen nagy nyeresége.

Wlassics Gyula kilencz évvel ezelőtt a büntetőjog egyetemi tanszékéből hivatott meg a közoktatásügy élére és mint miniszter is igen becses szolgálatokat tett a jogi oktatás ügyének.

A jogtanári állást rendkivüli módon emelte. A kolozsvári egyetemi tanárok állását a budapestiekével egyenlősitette; a jogakadémiai professzorok helyzetét az eddigi középiskolai tanári szinvonalról a megfelelő arányban emelte.

Azonban Wlassics Gyula nem csupán anyagilag gondozta a jogtanitás ügyét, de szorgosan őrködött a tanitás szabadsága felett is az illetéktelen és jogtalan beavatkozások ellenében.

Nagy örömmel várja Wlassics Gyulát a büntetőjog tudománya is. Ugy az anyagi jogban, mint az eljárásban és a börtönügy terén életbevágó fontosságu reformkérdések várnak megoldásra. Reméljük, Wlassics Gyulának a tudományos munkálkodáshoz való visszatérése a büntetőtörvény novelláját is nagy lépéssel viszi előre.

Nagyon örvendünk, hogy Plósz Sándor maradt az igazságügyi kormány élén, mert őszintén kivánjuk, hogy hatalmas alkotása, a polgári peres eljárás reformja mihamarabb törvénynyé váljék és életbe léptettessék. De kivánatosnak és szükségesnek tartjuk, hogy az igazságügyminiszter müködését ne kösse le, ne absorbeálja egyetlen feladat, hanem hogy érzékkel birjon más — még a perjoginál is sürgősebb — reformok iránt, amely reformok között a sürgősség szempontjából legelső helyen áll a büntető-törvénykönyv novellája. Hogy ezen állitásunk nem tulzás, azt legeklatánsabban bizonyitja az a tény, hogy százával mennek az igazságügyminiszteriumból Ő Felségéhez a kegyelmi felterjesztések a büntető-törvénykönyv szigorának correctiója czéljából, ami által a kegyelmezés bizonyos delictumoknál már-már szinte rendes perorvoslattá kezd válni. Ez azonban még nem a legnagyobb baj, mert ha a király kegyelme minden hibát reparálhatna, akkor a helyzet még nem volna olyannyira türhetetlen. Ámde a mai rendszer egyrészt megingatja a birói itélkezésben való bizalmat, másrészt pedig számos, a kormány szeme elé nem került esetekben helyrepótolhatatlan igazságtalanságot idéz elő és tür meg.

És amiként a büntetőtörvény novellájával, ugy vagyunk a jogi reformok egész sorával. Ezek közt a sürgős reformok közt a legelsőrendü a végrehajtási törvény revisiója és az ügyvédi rendtartás reformja, mert e kettő nélkül el sem képzelhető az uj peres eljárás életbeléptetése. Mindezeknek a törvényhozási munkálatoknak párhuzamosan kell haladniok és reméljük, hogy igazságügyi kormányunk a politika viharainak lezajlása után erősen fogja foglalkoztatni a törvényhozást az elmaradhatatlan és sürgős reformok sorozatával.

Mommsen.

Nemcsak a historikusok mondhatják el, hogy letört a koronájuk, de a tudományok egyetemének istennője is panaszolhatja lefelé forditott fáklyával, hogy egének egyik legündöklőbb csillaga hanyatlott alá, mely fényével a multak legrejtettebb sötétjébe is bevilágitott. Mommsen Tivadar nemcsak történész, archeologus, nyelvész és jogász volt, hanem *tudós* a legjavából, ki nemcsak a multat fürkészte sasszemének mindent átható sugarával, de képes volt arra a nagy feladatra, hogy saját tudásán felülemelkedve, ismereteinek és tapasztalatainak sommázatául az egyetemes tudományos gondolkodás szabadságának világfelfogását hirdesse azzal a tiszteletet parancsoló hanggal, melynek erejét az egész emberiségnek egy hosszu élet gazdag munkássága iránti hódolata aczélozta. Talán reá illik legjobban *Renan* ismert mondása: «*les vrais hommes de progrès sont ceux, qui ont le respect du passé*».

*

A büntetőjog tudományát életének alkonyán, 82 éves korában, oly hatalmas munkával ajándékozta meg, mely páratlanul áll a büntetőjog irodalmában: ez a *Römisches Strafrecht* (Leipzig 1899.). E mű a római büntetőjog fejlődését a legrégibb időktől Justinianusig tárja fel s megirására más, mint aki egyben filologus, jogász és történész, még oly geniusszal sem vállalkozhatott volna, mint az övé volt. Az 1049 lapra terjedő mestermű, melyet hirnökként megelőztek a római büntetőjogra vonatkozó kisebb értekezései (Der Religionsfrevel nach römischen Recht. Sybels Hist. Zeitschrift LXIV. 389.; Zum römischen Grabrecht. Sav. Z. XVI. 293. stb.), corollariuma a Römisches Staatsrecht-jének, minthogy a római büntetőjog ugy alapgondolatában, mint fejlődésében szorosan kapcsolódik az államisághoz. Már a legrégibb római büntetőjognak sajátossága az indogermán jogfejlődéssel ellentétben, hogy a büntettet mint az állami jogrend megsértését és a büntetést mint állami reactiót fogta fel. Közjogi és politikai szempontok mozgatták a római büntetőjog első átalakulását a sullai reformok idejében, melyek a lex Calpurnia de repetundis által felállitott questio perpetua-hoz füződnek. A császárság korában ismét az államhatalom megerősödése hozta létre a crimina extraordinariát, melyekkel kapcsolatban a régi aquæ et ignis interdictiót a testi, szabadság-, becsület- és vagyoni büntetéseknek épp oly bonyolult, mint szigoru rendszere váltja fel. A büntetőjog elmaradottsága a magánjog mögött ugyancsak a politikai viszonyokkal függ össze. Nemcsak a római, de a vele némileg

párhuzamos angol jog fejlődéséből is kitünik,* hogy a köztársasági kor nem alkalmas a büntetőjog fejlesztésére, mert mint Mommsen mondja (Röm. Gesch. 8. kiad. IV. 10. f.), a büntetőeljárás hijján volt minden elvnek és a politikai pártok játékszerévé sülyedt, sőt Cicero tanusága szerint (De oratore II. 42., 78.) minden nagyobb bünesetet pártkérdésnek tekintettek. A császári despotismus kezében pedig a szolgaiasitott büntetőjog csak a rémités eszközéül és arra szolgál, hogy jogtalanságait a törvényesség mázával vonja be. A ma már közhelylyé vált igazság, hogy a büntetőjog közjog — ha más értelemben is, mint ma — talán sehol sem volt igazabb, mint Rómában. «Da es ein römisches Strafrecht als ganzes nicht giebt, kann umso weniger die Rede sein von der Geschichte desselben», mondja Mommsen (Röm. Strafr. 126.) s tényleg a fejlődés fejezeteiről csak annyiban lehet szó, amennyiben a bíróságok és az eljárás a politikai események hatása alatt változtak. Ez a belső kapcsolat a Mommsen munkájának legnagyobb erőssége. A munka ismertetése nem feladatom, hisz azt már mások igen jól elvégezték (például *Knapp:* Liszt-féle Zeitschr. XXI. 299—306., *Hitzig:* Zeitschr. f. schweiz. Strafr. XIII. stb.), csak a munka rendszerének két oly sajátosságára óhajtok ez alkalommal reámutatni, melyből a büntetőjogtörténészek örökbecsü tanuságot merithetnek.

Az egyik a bünvádi eljárás és az anyagi jog tárgyalásának egybefoglalása, amit Mommsen azzal indokol, hogy «a perjog az anyagi jog nélkül olyan, mint a kés nyele penge nélkül» és viszont. Ha figyelembe veszszük, hogy a büntetőjog és eljárás elkülönülése a XIX. század terméke — hisz még az 1792-iki és 1872-iki javaslatainkban együtt találjuk a két anyagot — és figyelembe veszszük, hogy a fejlődés során az anyagi jog ugyszólván szolgai függőségben áll az eljáráshoz és a bírósági szervezethez, ugy nem hibáztathatjuk eléggé John, Knapp, Harster, Scheel és mások módszerét, kik a középkori germán büntetőjogot modern sablonokba szoritva mutatják be. A római jogban e kapcsolat még messzebb hatott és a polgári pert is átfogta, mert pl. a lopás tudományos tárgyalása nem tehető attól függővé, hogy mint peculatus vagy mint furtum jelentkezik, s hogy később furti actióra vagy magistratualis cognitióra vezet-e?** A másik nagy tanulság, mely Mommsen rendszeréből merithető, az a negativum, hogy munkájában mellőzte a fejlődésnek korszakokra való osztását, hanem minden jogintézményt a maga egészében állit elénk. A jogtörténet szokásos keresztmetszetei nemcsak önkényes és imaginarius áttekintést nyujtanak, hanem a didactikai kényelem kedveért feláldozzák az egymásután egységét. Mommsen könyvének hatalmas architecturája, mely évszázadok tudományos viharjaival hivatott daczolni, bizonyságot tesz eljárásának helyességéről.

*

A teremtés nagysága a részletek összhangjában nyilvánul. Hogy Mommsen mint a nagy tudományos perspectivák souverain ura, mennyire értékelte a legelenyészőbb részletkérdések fontosságát, azt legyen szabad egy példával bizonyitanom.

Nehány év előtt a jus publicum és jus priatum ama párhuzama, illetve ellentéte foglalkoztatott, mely végig vibrál az államiság kezdetétől Justinianus codificatiójáig és a XII. táblás törvényben — fons omnis publici privatique juris — találja kiinduló pontját. E vizsgálódás során jutottam a furtum, helyesebben a furti actio különböző nemeinek s igy a furtum conceptum elemzéséhez. A furtum conceptum tudvalevőleg abban állt, hogy a kárvallott lance et licio (VIII. tábla 15. b. Vécsey: A XII. t. t. töredékei 24.) csupán kötényt öltve és tállal a kezében a gyanusitottnál tartott házkutatás alkalmával találta meg az eltulajdonitott dolgot.* A furtum conceptum büntetését Mommsen (i. m. 750.) a furtum manifestuméval mondja egyenlőnek, mely a XII. tábla korában, ha rabszolgáról volt szó a megvesszőzésben, továbbá abban állott, hogy a sértett a tettest szikláról ledobhatta, ha pedig szabad emberről, ugy az addictióban, a szabadság elvesztésében. Mommsen e Gelliusra (11., 18., 9.) alapitott felfogása magyarázatát abban találja, hogy ugy a furtum conceptum, mint a manifestum esetében a sértett szemtőlszemben áll a tettessel, tehát az önbiráskodás veszélye egyaránt közelfekvő. Ezzel szemben a VIII. t. 15. *a)* (Vécsey i. h.), mely Gaiuson (Inst. 3., 191.) alapul azt mondja: «concepti et oblati furti pœna ex lege XII. tabul. *tripli* est», vagy miként Mommsen a VIII. t. 15. töredékét Schölltől némileg eltérően reconstruálva felállitja: (i. m. 752. l. 3. j.) «furti concepti actio tripli est pœna et ipsius rei repetitio», tehát voltaképen quadruplum. Ez ellenmondás eloszlatása végett, mely egyébként már Voigtnál feltalálható (Die XII. Tafeln II. 550. és II. 570.), Mommsenhez fordultam s tőle a következő levelet kaptam:

Geehrter Herr!

Nach meiner Ansicht liegt hinsichtlich der Bestrafung des furtum conceptum ein Widerspruch der Quellenzeugnisse vor: nach Gellius steht es dem f. manif. gleich, nach Gaius 3., 191. hahen die Zwölftafeln die pœna tripli angesetzt. Man kann dem Widerspruch ausweichen, wenn man die Stelle des Gellius auf die förmliche Haussuchung lance et licio beschränkt und bei Gaius auf eine Haussuchung testibus præsentibus bezieht; diese meines Erachtens schlechte Ansicht hab ich S. 748 A. 2 abgewiesen, hätte aber allerdings besser ausdrücklich hinzugefügt, dass Gaius sich ungenau ausgedrückt hat und die pœna tripli bei dem f. c. ebenso zulässig ist, wie die pœna quadrupli bei dem furtum manifestum. Dass dies sachlich richtig ist, scheint mir nicht zweifelhaft. Neben der Capitalstrafe und dem Doppelersatz kann in dem alten einfachen Recht unmöglich die erhöhte Geldstrafe gestanden haben, die die Grundauffassung verschiebt. Dann aber ist das Zeugnis des Gellius an sich gewichtiger, die Autorität des Antiquars die beste und vor allem die specielle Angabe, dass das f. c. dem manifestum gleichgestellt worden ist, nicht auf ein Versehen zurückzuführen, wie dies bei der des Gaius so nahe liegt.

Das römische Strafrecht gehört nicht zu den Paradestücken der römischen Jurisprudenz, aber es freut mich jedesmal, wenn ich wieder ersehe, dass unsere jüngeren Forscher sich darum kümmern.

Ganz der Ihrige Mommsen.

A levélhez talán felesleges egyéb kommentár, de visszatart attól — hogy Balogh Jenő szép szavával éljek — a kegyeletté finomult tisztelet is, melylyel ép ugy adózom e heros emlékének, mint mindenki, akinek alkalma volt gondolatvilága sugárkörét megközeliteni. *Vámbéry Rusztem.*

Jogirodalom.**

Az ügyvédi kar. Irta Králik Lajos. Kiadja a budapesti ügyvédi kamara. két kötet. Ára 6 K.

III.

Az ügyvéd kötelességeiről szóló, közel kétszáz oldalon a szerző az ügyvéd kötelességeit a kar, a kartársak, a bíróságok, az ügyfelek és saját magával szemben tárgyalja. Ezek

* *Cherry:* The growth of criminal law. 94.; *Stephen:* History of crim. law. I. 60.; *Palgrave:* Rise and progress of the English Commonwealth I. 285.

** «Die Scheidung der Rechtssatzungen und der Rechtshandhabung, oder wie es ausgedrückt zu werden pflegt, des Rechts und des Processes, wissenschaftlich überhaupt bedenklich, ist für die criminellen Ordnungen schlechthin ungeeignet und hat den Tiefstand der litterarischen Bearbeitung derselben nicht zum wenigsten mit verschuldet.» Röm. Strafr. 7.

* A sértett azért viselte csupán a kötényt «um das unter besondere Strafe gestellte Zutragen (furtum oblatum) zu verhindern», a tál pedig formális jelzése volt annak, hogy a megtalált dolgot el fogja vinni. Mommsen i. m. 748. 2. j.

** Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 43. számban.

a fejezetek a munka gyöngyei; tanuságot tesznek arról az emelkedett felfogásról, melylyel Králik Lajos az ügyvédi hivatást átérzi. Ezen rész különösen hivatva van arra, hogy a kar tagjaira, különösen a fiatal nemzedékre a legnemesebb irányitó hatást gyakorolja.

Ugy ezekben a fejezetekben, valamint a fegyelmi jogról és eljárásról szóló czimben bőven fel van dolgozva a magyar törvény és joggyakorlat mellett a franczia és német jog is.

A bíróságnak a pervezetésből folyó büntetőjogáról szóló részben szerző azt állitja, hogy nálunk ez idő szerint a bíróság hatalma még mindig meglehetős szükre van szabva és panasz ezen rendelkezések miatt a karban nem volt. Észleléseim szerint nálunk is mind jobban és jobban kiterjeszti a törvényhozó a biró tárgyalási fegyelmi jogát az ügyvédre, ami a gyakorlatban sokszor a szólásszabadság sérelmével jár.

Az ügyvéd jogait tárgyazó czimben szerző behatóan fejtegeti az ügyvédi kényszer és az ügyvédi dijak kérdését, valamint a zugirók elleni jogokat.

Ebben a részben szerző a II. k. 300. oldalán azt mondja, hogy a «sommás eljárás egyes biró előtt folyik és ebben ügyvédi kényszernek helye nincsen. Ez helyesen van igy.» A II. k. 383. oldalán szerző már megengedi, hogy «a kar ama kívánságát igazoltnak lehet tartani, hogy az ügyvédi kényszer 300 frtnál kezdődjék.» Én az utóbbi álláspontot fogadom el, azzal a hozzáadással, hogy bizonyos ügyekben az értékre való tekintet nélkül legyen ügyvédi kényszer. Igy a váltóügyekre nézve sem oszthatom szerző azon nézetét (II. k. 296. l.), hogy «a váltókeresetek semmiféle jogi tudást nem igényelnek»; de sőt ellenkezőleg, a gyakorlati tapasztalat azt mutatja, hogy a váltó kitöltése körül oly nagy a tájékozatlanság, hogy már emiatt is, de a váltójog formális természete miatt is a felek érdeke megköveteli az ügyvédi kényszert.

A II. k. 371. oldalán szerző azt fejtegeti, hogy «kivihetetlen és türhetetlen állapot volna, ha a törvény az emberek jogi rendelkezését olyformán akarná szabályozni, hogy jogi dolgot kizárólag ügyvéd végezhet». Nem hallgathatom el abbeli nézetemet, hogy ha a törvényhozó bizonyos iparágakat képesitéshez köt; ha az orvosi és gyógyszerészi gyakorlatot nem engedi meg az állam, csakis bizonyos előfeltételek igazolása mellett: akkor épp ugy jogos és czélszerü a jogászi tudást igénylő mindennemü munkálatok elvégzését qualificatióhoz kötni.

Az ügyvéd, aki legalábbis 19 évig készült elő a pályára és aki felügyelet alatt folytatja müködését, aki fokozott büntetőjogi és fegyelmi felelősséggel tartozik, az igenis hivatott arra, hogy a jogászi munkák végzésére neki kizárólagos hatáskör adassék. És ha Králik maga mondja, hogy a közönséges okosság ügyvédet keres fel, ha bajban van «ugy, mint orvost consultál a beteg» (II. k. 373. l.): akkor amint csak orvosnak van megengedve a gyógyitás és miként a kuruzslót büntetjük a kontárkodásért, éppen ugy a jogi betegségben sem szabad megtürni a jogászi kontárok közveszélyes kuruzslását: a zugirászatot.

Igaz ugyan, hogy «a jognak igen nagy terei vannak, amelyeken kisebb foku intelligentia is helyt áll» (II. köt. 374. l.), de a választó vonalat a törvényhozó nem állapithatja meg és — már óvatosságból is — kénytelen mindennemü jogászi munkának iparszerü végzését a nem-ügyvédeknek büntetés sanctiójával eltiltani. Ebből senkire jogsérelem vagy kár nem háramolhatik, mig a zugirászat óriási károkat okoz.

A főkülönbség Králik álláspontja és az enyém közt az, hogy Králik az ügyvédi kényszert és a zugirászati tilalmat ugy fogja fel, mint az ügyvédség érdekében levő szabályokat, mig nézetem szerint ez a szempont csak másodlagos. A széleskörü ügyvédi kényszer és a szigoru zugirászati rendszabály tulajdonképpen a nagy közönség érdekeinek védelmére szolgál, tehát a közérdeknek tesz jelentékeny szolgálatot, a mivel másodsorban természetesen az ügyvédség jogos érdekei is védelemben részesülnek.

IV.

A fentiekben kiemeltük Králik nagyszabásu müvének fontosabb részleteit, nem hallgatván el némely kérdésben ellenkező nézetünket sem.

De ha egy és más tekintetben nem is értek egyet a szerzővel, nem helyeselhetem azt a kritikai módszert, amelyet a Magyar Közélet birálója dr. Frenkel Lipót ügyvéd ur követ,* aki Králik könyvében nem látja meg a sok, rendkivül becses anyagot, nem mondja meg, a részletekben hol tér el nézete a szerzőétől, hanem nagy általánosságban mozogva oly kifogásokat tesz, amelyek éppen a könyv érdeméül szolgálnak.

Ezen birálat szerint az ügyvédi kamara hivatalos kiadást akart adni, tehát ezen «ügyvédi könyv» által kitüzött feladat ugy lett volna megoldandó, hogy a mű «minden felmerülhető kérdésre biztos és kimeritő feleletet adjon a kari tekintély védszárnyai alatt». «Hogy ennek a nagy feladatnak megfelelhessen, okvetetlenül kell, hogy az ügyvédség helyzetét és hivatását helyesen felismerje és magas elvi álláspontból adhassa meg ennek folytán az egyes felmerülhető kérdésekre a helyes feleletet». Králik könyve — az idézett a birálat szerint — sehol sem emelkedik elvi magaslatra. Ehhez szükséges volna, hogy az ügyvédséget nem egyoldaluan, hanem világosan és tisztán, egyrészt mint hivatást, másrészt mint foglalkozást fogja fel. Ha a birált mű — mondja tovább a biráló — egységes és a valóságnak megfelelő szerves gondolatból indulna ki, akkor nem nyilatkozhatnék ugy, mint azt a numerus clausus kérdésének tárgyalásánál teszi, mikor egy helyen igy kiált fel: «Az, hogy koplal az ügyvéd, teljesen közömbös».

Ugy látom, a birálat félreismerte a mű hivatását és a szerző intentióit.

Ami első sorban azt a kifogást illeti, hogy Králik könyve hivatalos kiadás, tehát a kamarai hivatalos álláspontot kellett volna feltüntetnie, ugy erre nem válaszolhatok mással, mint a kamara dicséretével, amiért nem rakott szájkosarat a szerzőre és nem kivánta, hogy Králik Lajos hosszu ügyvédi pályájának irányeszméit és vezérelveit meghazudtolva nem a maga, hanem a hivatalos körök szája ize szerint tárgyalja a legfontosabb kérdéseket.

Ami pedig Králik Lajos intentióit és az ügyvédségről táplált felfogását illeti, ugy hiszszük, a biráló ezeket is alaposan félreismerte. A biráló által összefüggéséből kiragadott mondat alapján ugy látszik, mintha Králik absolute nem foglalkoznék az ügyvédség megélhetésének kérdésével, vagy azt másodrendünek, mellékesnek tartaná. Hogy azonban ez nincs igy, az kitünik abból, hogy Králik könyve külön fejezeteket szentel az ügyvéd megélhetési viszonyainak (I. k.), valamint az ügyvédi munka dijazásának. (II. k. 308—370. ll.) Álláspontjának jelzésére elég idézni azon kijelentéseit, hogy «az ügyvédek megélhetésére nézve főfontosságu dijaztatásuk kérdése». «Az ügyvédi hivatás teljes kifejlődéséhez szabad embert igényel, akit *önérdeke* hajtson hivatása minél jobb teljesitésére». (II. k. 308. és 309. ll.) «Aki dolgozik, kapja meg munkája ellenértékét». (319. l.) «Az ügyvédség hivatás, de kevés ügyvéd van azon helyzetben, hogy ingyen dolgozhassék».

Nemcsak ezen rövid idézetekből, de a könyv egész tartalmából és szelleméből látható, hogy a szerző helyesen és szépen össze tudja egyeztetni a hivatás és kenyérkereset szempontjait.

Ami pedig a Magyar Közélet birálójának azt a kijelentését illeti, hogy Králik müve «nem áll magas elvi álláspontón», «nem emelkedik elvi magaslatra», ez olyan kifogás, amelyet legkevésbbé érdemel meg az a munka, melynek minden sorát a hivatásnak meleg szeretete és ideális felfogása jellemzi.

Dr. Balog Arnold.

* Magyar Közélet 1903. évf. 14. sz.

★

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Alzálogjog telekkönyvi előjegyzésének kitörlése az ingatlan tulajdonosának kérelmére.

Annak a curiai határozatnak, amelyet a *Jogt. Közl.* f. évi 41. számának mellékletében 646. szám alatt közölt (1903. évi 2543. szám), az eljáró telekkönyvi hatóság végzésének indokolásában zavartan és hibásan előadott mellékkörülményektől eltekintve, lényegben a következő jogeset szolgált alapjául:

Valakinek ingatlana jelzálogjog bekeblezésével terhelve volt és az ekként jelzálogilag biztositott követelésre *alzálogjogot* jegyeztek elő. Az előjegyzés igazolása azonban elmaradt, aminél fogva a *tulajdonos* kérte az előjegyzés kitörlését a telekkönyvi rendtartás 99. §-a értelmében.

A kérelem következtében elrendelt tárgyalás alkalmával az alzálogos hitelező azzal a kifogással élt, hogy a tulajdonost a telekkönyvi rendtartás 119. §-a értelmében nem illeti meg a kérvényezés jogosultsága.

Az ügy ily állásában az eljáró telekkönyvi hatóság a kifogás elvetésével elrendelte az alzálogjog előjegyzésének kitörlését.

A kir. itélő tábla elutasitotta a tulajdonost kérelmével, mert «az alzálogjog nem a kérvényező tulajdonát képező ingatlant, hanem az ingatlanra bekeblezett jelzálogjogot terheli és mert ehhez képest a kérvényező, mint a jelzálogos hitelező és az alzálogjoggal biró között fenálló jogügylet által nem érdekelt harmadik személy a telekkönyvi rendtartás 119. §-a értelmében az előjegyzett alzálogjog kitörlését sikeresen nem kérheti».

A kir. Curia azonban megváltoztatta a másodbiróság végzését, a tulajdonos kérvényező jogosultságát megállapitotta és a másodbiróságot az ügy érdemleges elbirálására utasitotta, mert

a) «a tulajdonos ebbeli minőségében az ingatlanára bejegyzett zálogjogok tekintetében nyilvánkönyvileg érdekelve van»,

b) mert «jogában áll ingatlanát tehermentesiteni és e czélra az előjegyzett zálogjog igazolásának elmulasztása esetében az előjegyzés kitörlését még akkor is szorgalmazni, ha a zálogjog nem ő ellene, hanem jogelőde ellen jegyeztetett elő» és

c) mert «e tekintetben az előjegyzett alzálogjogra vonatkozóan ugyanezen érdekeltségi viszony fenáll».

Helyes-e a kir. Curia e határozata?

Véleményem szerint nem az. Én a kir. itélő tábla végzését tartom helyesnek, ellenben a kir. Curia határozatát olyannak, amely a telekkönyvi rendtartás 119. §-ának szabályával és az alzálogjog fogalmával nem egyezik.

A curiai határozat indokolásának *a)* és *b)* tételeit aláirom. De ezek a tételek a tulajdonos kérvényező jogosultságát legkevésbbé sem támogatják és igazolják.

Hogy az ingatlanára bejegyzett zálogjog tekintetében a tulajdonos «érdekelve van», az kétségtelen. Csakhogy itt nem az *ingatlanra* bejegyzett *zálogjogról*, hanem a *jelzálogjogra* bejegyzett *alzálogjogról* van szó; a telekkönyvi rendtartás 119. §-a a telekkönyvi kérvény benyujtására való jogosultság előfeltételeül nem egyszerüen «*nyilvánkönyvi érdekeltséget*» kiván, hanem azt kivánja, hogy a kérvényező a vonatkozó nyilvánkönyvi *bejegyzés* (itt a kitörlés bejegyzése) *által* «vagy *mint jogositott*, vagy *mint kötelezett*» *legyen érdekelve.*

Kérdem: vajon az ingatlan tulajdonosának milyen jogát vagy milyen kötelezettségét érinti az, ha az alzálogjog előjegyzését kitörlik vagy ki nem törlik?

Az alzálogjognál jogosult az alzálogos hitelező, kötelezett a jelzálogos hitelező. Amannak joga és emennek kötelezettsége marad épségben, ha az alzálogjog előjegyzését ki nem törlik és ugyanazoknak a joga, illetve kötelezettsége szünik meg, ha kitörlik. De az ingatlan tulajdonosának semmiféle jogára sincs befolyással a kitörlés vagy ennek megtagadása és semmiféle kötelezettségét sem hozza létre.

Ezt tisztára elnézte a kir. Curia és a telekkönyvi rendtartás 119. §-ának oly tágabb értelmet tulajdonitott, amelylyel az nem bir. Helyesen, czélszerüen rendelkezik-e az a szakasz, az más kérdés, de itt nem törvényalkotásról, hanem törvény alkalmazásáról volt szó.

Az indokolás *b)* tétele is áll: a tulajdonosnak csakugyan joga van az igazolás elmulasztása miatt a *zálogjog*, az ingatlanát terhelő dologi jog kitörlését szorgalmazni, nem ugyan azért, amit az indokolás mond, hogy t. i. jogában áll ingatlanát tehermentesiteni és hogy a kitörlés erre a czélra szolgál, hanem azért, mert a kitörlés bejegyzése az ő kötelezettségét megszünteti, ő tehát a kitörlésnél «mint kötelezett, érdekelve» van.

De hát a fenforgó esetben nem zálogjog, hanem *alzálogjog* kitörlését kérték és nem is értem, miért tartotta szükségesnek a kir. Curia az indok nyomósságát fokozni annak kijelentése által, hogy az ingatlan tulajdonosa még akkor is szorgalmazhatja a zálogjog kitörlését, amikor «a zálogjog nem ő ellene, hanem *jogelőde* ellen jegyeztetett elő?» Csak nem akarja ezzel azt mondani, hogy alzálogjog bejegyzése esetén a jelzálogos hitelező (aki ellen a bejegyzés történt) a tulajdonosnak a jogelődje!

Az indokolás *a)* és *b)* tételei tehát nem tévesek, csak nem találók és a kir. Curia határozatának hibás volta nem azokon, de igenis az indokolás *c)* tételén alapszik.

Mert szerintem határozottan téves már az az állitás is, hogy az ingatlan tulajdonosának részén ugyanaz az «érdekeltségi viszony» állana fen egyrészt a jelzálogjog, másrészt az alzálogjog előjegyzésének kitörlése tekintetében. De még tévesebb — a kérvényezés jogosultságát a telekkönyvi rendtartás 119. §-ának határozott szabályára alapitva — annak kijelentése, hogy a tulajdonos az előjegyzett jelzálogjogra és az előjegyzett alzálogjog kitörlésére vonatkozóan *mint jogositott vagy mint kötelezett*, azonosan van érdekelve.

Sőt akár az alzálogjog telekkönyvi bejegyzése, akár az alzálogjog kitörlésének bejegyzése az ingatlan tulajdonosának jogait vagy kötelezettségeit legcsekélyebb részben sem változtatja. Ha azt a 10,000 K-s követelést, amely az én ingatlanomra jelzálogilag be van keblezve, 8000 K erejéig alzálogjoggal terhelik, az ingatlanomra egy fillérrel nagyobb teher nem fog nehezedni, mint előbb nehezedett. És ha az alzálogjogot kitörlik, az ingatlanom mégis egy fillér erejéig sem fog tehermentesülni.

Az alzálogjog igaz, hogy az ingatlant terhelő jelzálogjognak a terhe, de nem a *physikai* szabály értelmében, mely szerint a teherre rakott suly is az alapra nehezedik, hanem oly átvitt értelemben, hogy az alzálogjog terhe bizonyos előfeltételek alatt a jelzálogi teher *helyébe* lép, ennek sulya erejéig.

Hogy az ingatlan tulajdonosa sem az alzálogjognak, sem az alzálogjog kitörlésének telekkönyvi bejegyzésénél mint jogositott vagy mint kötelezett érdekelve nincsen, ez világos abból, hogy az alzálogjog az ő megkérdezése s hozzájárulása nélkül, sőt (a terhelés jogszerü tilalmától természetesen eltekintve) az ő ellenzésének daczára is keletkezik és éppen igy meg is szünik, aminek nem volna szabad megtörténnie, ha az alzálogjog a tulajdonos jogait vagy kötelezettségeit alterálná.

Igaz, hogy a telekkönyvi rendtartás 138. §-ának 2. pontja szerint a telekkönyvi kérvény elintézéséről értesiteni kell «a földbirtokost, ha valamely telekkönyvi jószágtesten fekvő követelés terheltetik». De ez az értesités, a bejegyzést elrendelő végzés kézbesitése korántsem azért történik, mintha az alzálogjog bejegyzése által a tulajdonos jogai vagy köte-

lezettségei bármi változást szenvedtek volna, hanem történik egyedül arra a czélra, hogy az osztrák általános polgári törvényk. 455. §-ában foglalt szabálynak érvény szereztessék.

E szakasz szerint: ha a tulajdonos a további elzálogitásról (az alzálogjog szerzéséről 454. §.) értesittetik, adósságát a hitelező részére csak az alzálogos hitelező beleegyeztével róhatja le vagy az adósság összegét a bíróságnál le kell tennie, mivel másképp a zálog (a jelzálogos ingatlan) az alzálogos hitelezőnek szavatol.

Az ingatlan tulajdonosának tehát értesülnie kell az alzálogjog keletkezéséről a végett, hogy az alzálogos hitelező abban a teljes biztonságban részesüljön, amelyet az alzálogjog nyujtani hivatva van; a végett, hogy a tulajdonos többé ne fizethessen a jelzálogos hitelezőnek oly hatálylyal, hogy a fizetés necsak a jelzálogjog, hanem az alzálogjog megszüntetésére is adja meg a jogczimet.

Azt az ellenvetést tehetné valaki: hogy éppen az osztr. polgári törvénykönyv 455. §-a arra mutat, hogy a tulajdonos az alzálogjog által jogai és kötelezettségei tekintetében igenis érdekelve van, mert hiszen az alzálogjog és ennek megszünése szerint igazodik a felelet arra a kérdésre, hogy a tulajdonos kinek fizessen, a jelzálogos vagy az alzálogos hitelezőnek-e?

De ezzel az ellenvetéssel szemben áll, hogy pusztán annak a személynek változása, akinek részére fizetni lehet a jelzálogjogot megszüntető hatálylyal, semmi esetre sem jelenti a tulajdonos valamely jogának vagy kötelezettségének itt szóban lévő *tartalmi* változását. Nem jelenti ezt annál kevésbbé, mert *ilynemü* változás bekövetkezésével számolnia kell minden tulajdonosnak, amikor ingatlanát jelzálogjoggal terheli, vagy amikor jelzálogjoggal terhelt ingatlant szerez. Már ekkor tudja, hogy harmadik személynek, nem pedig a jelzálogos hitelezőnek kell majd fizetnie, ha ez a követelését alzálogjoggal terheli vagy engedmény utján átruházza. Sőt tudnia kell, hogy ilynemü változás bekövetkezhetik a hitelező elhalálozása által is. Ha tehát utóbb csakugyan beáll az, hogy a tulajdonos, aki ingatlanát tehermentesiteni akarja, többé nem a saját hitelezőjének, hanem az alzálogos hitelezőnek köteles fizetni, akkor ez tulajdonképp oly kötelezettség, amelyet már a jelzálogjog keletkezése, illetve a terhelt ingatlan megszerzése alkalmával vállalt magára. Akár csak igy obligálta volna magát: lejáratkor, hogy ingatlanomat a jelzálogjog terhe alól felszabaditsam, fizetnem kell a hitelezőnek; ha a követelést átruházza, az engedményesnek; ha meghal, az örökösének.

Ha már a kir. Curia határozata a jogszabályokra és ezek valóságos értelmére alapitott kritikát alig állja ki, annál sajnosabb még, hogy legfőbb bíróságunk a határozat indokolásában más alkalommal tett saját *ünnepélyes* kijelentésének is ellentmondott.

A kir. Curia a helyesség tekintetében kifogás alá nem vonható *61. számu polgári döntvényének* igen alapos indokaiban azt mondja:

«Az alzálogos hitelező az alzálogjog bejegyzésével csakis saját adósának jelzálogilag biztositott követelésére és nem magára az ingatlanra szerez zálogjogot».

És «az alzálogos hitelező közvetlenül a terhelt ingatlannak vele jogviszonyban nem álló tulajdonosa ellen rendszerint nem indithat keresetet».

Tehát: «az alzálogos hitelezővel az ingatlan tulajdonosa *jogviszonyban nem áll*».

Hogyan egyeztessük meg ezzel az ujabb határozat indokolásának azt a kijelentését, hogy:

«a tulajdonos az ingatlanokra bejegyzett zálogjogok tekintetében nyilvánkönyvileg érdekelve van» és

«e tekintetben az előjegyzett *alzálogjogra vonatkozóan ugyanezen érdekeltségi viszony áll fen*?»

(Bef. köv.) *Dr. Imling Konrád.*

Főbérlet és telekkönyv.*

II.

A kir. Curiának 1902. I. G. 660. sz. itéletét közelebbről szemügyre véve, tévesnek kell jeleznünk azt azért, mert magát az osztrák polgári törvénykönyv álláspontját is félreérti és hamisan dönti el. A kérdés lényege ugyanis nem az, hatályos-e a zárlat az előző bekebelezés folytán az ingatlan jövedelmeire, hanem az a kérdés, oly joghatálya van-e a jelzálogjognak, hogy ennek ellenében a bérleti és haszonbérleti szerződés hatálytalan?

Mielőtt e kérdést megvitatnánk, elő kell adni azokat az aggályokat, melyek a magyar, de még az osztrák polgári törvénykönyv szempontjából is tarthatlanná teszik a Curia álláspontját.

a) Figyelmen kivül hagyja e döntés első sorban azt, hogy az országbirói értekezlet 21. és 156. §-ai az osztrák polgári törvénykönyvnek csak azon szakaszait tartották hatályban, melyek valamely telekkönyvi jog megszerzésére vagy elenyésztére alapul szolgálnak.

b) Szó fér az értelmezéshez azért, mert maga az osztrák polgári törvénykönyv a bekebelezett zálogjog természetét nem tekinti olyannak (459. §.), mely a hitelezőt a zálogtárgy *használatára* jogositaná, hanem olyannak, mely csak a zálogtárgy *megőrzésére* ad jogot. A zálogtárgy használatának joga (haszonélvezés, bérlet, haszonbérlet) minthogy a zálogtárgy az adós birtokában van, még az osztrák polgári törvénykönyv szerint is az adóst illeti.

c) Szó fér a kir. curiai értelmezéshez azért, mert Ausztriában épp ugy, mint nálunk, a zálogtárgy hasznaira vonatkozó zálogjogot törvényes gyakorlat alapján nem a bekebelezés adja meg valójában, hanem a kényszervégrehajtás, a zárlat.

d) De mindenekfelett szó fér a curiai döntéshez azért, mert hisz az országbirói értekezlet 21. és 156. §-ai az országgyülés további intézkedéseig tartották csak hatályban az osztrák polgári törvénykönyvnek a telekkönyvi rendtartással kapcsolatos szakaszait.

Ez az országgyülési intézkedés pedig 1861 óta már két izben is megtörtént.

Egyetlen külföldi törvénykönyvben sem találom annak nyomát, hogy maga a törvénykönyv rendelkeznék róla és ennek keretében történnék meg a védő intézkedés a bérlő, haszonbérlő jogos és méltányos érdekeire nézve a jelzálogos hitelező érdekeivel szemben. Mindenütt alkalmasabbnak tartották erre nézve a végrehajtási törvényt, annál is inkább, mert szinte elv gyanánt hirdettetett, hogy a bérbe vagy haszonbérbe adott ingatlannál a gyümölcs: a bér vagy haszonbér, s igy a jelzálogjognak az el nem választott gyümölcsökre vonatkozó hatálya ez esetre nem is alkalmazható.

Az osztrák polgári törvénykönyvben sincs erre nézve intézkedés.

A védelem, mely a jelzálogjoggal szemben a magyar törvényhozás részéről adatott, első izben az 1868: LIV. tcz. 413. és következő §-aiban foglaltatik; majd pedig az 1881: LX. tcz. 211. stb. §-aiban nyert továbbfejlesztést.

A 68-as törvény szerint (417. §.), ha a hitelező az ingatlan vagyon jövedelmeiből kivánja zálogjoga kielégitését, ugy a bérbe, haszonbérbe adás nyilvános árverésen történik.

Igen ám, de ugyane törvény hallgat arról, mi történjék akkor, ha a zálogjog e gyakorlásának időpontja előtt a tulajdonos már bérbe vagy haszonbérbe adta az ingatlant?

A joggyakorlatból ugy látom, hogy ily esetben beérte a zálogjogos hitelező a bér- vagy haszonbér összeg lefoglalásával.

Ugy a 68-as, mint az 1881. évi végrehajtási törvény kifejezetten megállapitja, hogy valójában a jelzálogjognak a be nem szedett gyümölcsre kiterjedő hatálya csakis a zárlatfoganatositással kezdődik; e foganatositásig a tulajdonos van jogositva a gyümölcsszedésre a jelzálogjog daczára, vagy pedig az szedi e gyümölcsöt, kinek e zárlat foganatositás előtt az adós, az ingatlantulajdonos az ingatlant bérbe vagy haszonbérbe adta, tekintet nélkül arra, hogy be van-e kebelezve a bérleti vagy haszonbérleti jog.

Nyilvánvaló, hogy az osztrák polgári törvénykönyv 459. §-ának az a rendelkezése, mely kimondja, hogy a hitelező a zálogtárgyat a tulajdonos engedelme nélkül nem használhatja — ide s tova több mint 20 éves gyakorlatunkban oda vezetett, hogy az ingatlan hasznaira szerzett zálogjog — az

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a multheti számban.

1868: LIV. tcz. 417. §-a daczára — a hitelezőt a zárlatfoganatositásig nem illeti meg, addig az adós egész szabadon rendelkezik az ingatlan hasznaival; hogy a be nem szedett haszonra vonatkozólag az adós jogát nem a jelzálogjog természete, hanem a zárlatfoganatositás korlátozza; s hogy az ingatlan haszonélvezete tulajdonképpen mindaddig az adósé, mig e *jogot az árverés által a hitelező meg nem szünteti.* Nyilvánvaló e szakadatlan gyakorlatból az is, hogy a zárlatfoganatositás a hitelező zálogjogának hatályát abban állapitotta meg a be nem szedett gyümölcs tekintetében, hogy az esetre, ha az ingatlant maga az adós élvezte, a zárlat az ingatlan természetes gyümölcseire; ha bérbe, haszonbérbe adta, ugy annak civilis gyümölcseire adott neki zálogjogot.

A Curiának értelmezéséhez szó fér annál inkább, mert hisz a házaknál az ország legtöbb részében a végrehajtási törvény oly értelmezése nyert alkalmazást, hogy ha az ingatlant a végrehajtást szenvedett maga lakta, még zárlatfoganatositásnak sem volt helye. Látható, hogy az ingatlan be nem szedett gyümölcsét, a lakás jogát a hitelező ez esetben még zárlat utján sem foglalhatja le, daczára annak, hogy a jelzálogjog állagra és jövedelemre egyaránt be van kebelezve, s e zálogjog tényleg nem gyakorolható, mig az ingatlan elárverezve nincs.

Az adósnak azt a jogát tehát, hogy a zálogtárgy hasznait szedhesse, a hitelező a hazai jog szerint tulajdonképpen csakis az árveréssel szüntetheti meg, e nélkül nem.

Nyilvánvaló ezen álláspont helyessége abból is, hogy a telekkönyvi rendtartás 130. §-ának *b)* pontja szerint az ingatlan jövedelmeire külön zárlatnak, tehát oly zárlatnak is van helye, mely az ingatlan állagára ki sem terjed s igy hazai jogunk szerint az ingatlan jövedelmeire külön zálogjogot lehet szerezni, melynek hatálya természetesen csak a foganatositással kezdődik.

Ugyanezen álláspont mellett bizonyit az a tény is, hogy hiába van állagra és haszonélvezetre a hitelező egyaránt bekebelezve, ha az ingatlan vagy annak hányada valamely uj tulajdonosra megy át, a hitelező az uj tulajdonos ellen vagy a haszonélvezetre zárlatot csak uj marasztaló itélet alapján foganatosithat.

Végül a hitelező joga nem terjedhet tovább hazai jogunkban, mint az adósnak joga. Az adósnak a haszonra való joga pedig vagy a természetben befolyó jövedelemre (termés), vagy a lejárandó bér, vagy haszonbérre terjed ki.

Szerény nézetem szerint tehát a Curia akkor, midőn a főbérletet a rangsorozat szerint elsőbbséggel biró hitelező ellenében hatálytalannak mondja — gyakorlati, sőt törvény szerint fenálló jogba ütközik, mert azt a jogot ruházza a hitelezőre, melylyel a hitelező még az osztrák polgári törvénykönyv 459. §-a szerint sem rendelkezik, t. i. a zálogtárgy használatának jogát, holott ezt csak a zálogtárgy őrzésének joga illeti.

E véleményem támogatására utalnom kell ugyanitt még a végrehajtási törvény 181. §-ára. A bérlő vagy haszonbérlő az ingatlan használati jogát a vevőnek átbocsátani köteles, de csakis a helyi szokásnak megfelelő felmondás után. Ezt az elvet törvény mondja ki.

Igaz az, hogy a telekkönyvi hitelező megvédendő a zálogtárgy hasznai tekintetében is a tulajdonos tulkapásai ellen, de kétségtelen, hogy megvédendő a bérlő vagy haszonbérlő is a jóhiszemü haszonbérlet vagy bérletnél a még be nem szedett gyümölcsök tekintetében.

Ha már most a törvény még az *árverési vevő* tulkapásai ellen is megvédi a bérlőt és haszonbérlőt bizonyos időn át a bérlet és haszonbérlet be nem szedett gyümölcseire, ugy még inkább megvédendők azok a jelzálogos hitelező ellenében.

A fructus naturalissal, vagyis a gyümölcscsel azonos tekintet alá kell hogy essék a fructus civilis is. A fructus civilis az ingatlannál a bér és a haszonbér s igy a jelzálog kiterjedhet az állagon felül a bér vagy haszonbérre is, azaz a gyümölcsre.

A kérdés az, elesik-e haszonbér vagy bérlet esetén az ingatlan jelzálogos hitelezője azon jogtól, hogy a természetes gyümölcsből szedje kielégitését és nem a polgári gyümölcsből?

A fent közölt civiljogi itéletek szerint feltétlenül, a telekkönyvi határozatok szerint nem.

A polgári törvénykönyv tervezetének 861. §-a szerint a jelzálogos hitelező, tekintettel arra, hogy a haszonbérletnek fructusa a természetes gyümölcs, ellenben az ingatlan fructusa — a haszonbér, feltétlenül elesik, mert hisz a termést a fizetett haszonbér vagy bér helyettesiti.

A megkülönböztetés kézenfekvő gazdasági okokra vihető vissza, hogy t. i. a természetes gyümölcs elnyerhetése gazdasági tevékenységet kiván, mig a béré vagy haszonbéré nem, az első a természet törvényeitől függ, az utóbbit a felek akarata állapitja meg.

És éppen az a körülmény, hogy a felek akarata állapitja meg a bért és haszonbért, annak fizetési idejét, összegét stb. — s igy lehetőséget nyujt harmadik személynek, a jelzálogos hitelezőnek kijátszására is — vetette fel az ellentétesen megoldott kérdést, hogy t. i. joga van-e a bekebelezett hitelezőnek a bért és haszonbért mellőzni és közvetlenül a természetes gyümölcsöt követelni — különösen azon a czimen, hogy a jelzálogos követelés korábban lett bekebelezve, mint a bérlet s haszonbérlet, vagy azon a czimen, hogy a főbérlő és főhaszonbérlő nagyobb összegért adván albérbe, alhaszonbérletbe az ingatlant, a jelzálogos hitelező ez albérleti, alhaszonbérleti összegeket telekkönyvi jóváhagyással jogerősen letiltotta.

A kérdésre adandó válasznál egy egész sereg distinctio teendő.

Ha a bérlet és haszonbérlet pusztán a hitelező jogainak kijátszására történt, akár büntetőjogi csalás utján, mint azt előrebocsátottuk, akár fraus civilis utján, amint az lehetséges, a kérdés eldöntése igen egyszerü: a bérlet, haszonbérlet érvénytelen, a teljes haszonbér, a teljes bér, vagy a természetes gyümölcs a zárlatot vezető hitelezőé, illetve az előzőleg bekebelezett jelzálogjogé.

E fraus civilist abban látom, hogy az ingatlan bérlője, haszonbérlője a szerződésbe foglalt bérösszegen felül több bért, külön haszonbért fizet a tulajdonosnak, ki azt azért nem foglaltatta a szerződésbe, mert hisz el akarja vonni a jelzálogos hitelező elől.

A további megkülönböztetés ott van, hogy lényegesen másnak látszik a helyzet a haszonbérnél és másnak a bérnél. A haszonbérbe adott ingatlan természetes gyümölcsét csak megmunkálás, magelvetés, szántás, kapálás, aratás stb. után érjük el, s igy a haszonbéri szerződésnek érvénytelenitése, a főhaszonbérlő által fizetendő bér mellőzésével, az alhaszonbérlő termésének letiltása szemmel látható jogtalanság arra az alhaszonbérlőre, ki személyes munkájának, befektetéseinek köszöni a természetes gyümölcsöt, vagy ki megfizette már a fructus civilist, a bért a főhaszonbérlőnek.

Másnak látszik a dolog a bérlet esetében, hol a főbérlő albérletbe adván a ház lakásait, tulajdonképpen mi egyebet sem tesz, mint hogy előre fizeti a bért, melyet ő az albérlőktől kisebb részletekben nyereséggel kap vissza. De ez csak a látszat. Mert hisz a főbérlő a főbérfizetéssel, magára veszi a házkezeléssel, bérszedéssel, az ingatlanhasznositással járó összes munkát épp ugy, mint a haszonbérlet esetében. A házbeli lakások üresedésének veszélye, a cautioadás az ő terhére esik, a lakások hirdetése, a házmester beállitása, a ház kivilágitása, vizzel ellátása, esetleges karbantartása stb. az ő gondja, foglalkozása után adót fizet, szóval az albérleti összeg az ő tevékenységének gyümölcse.

A lakót, az albérlőt pedig egész azonos jogtalanság érné, mint az alhaszonbérlőt.

Ha tehát a haszonbérleti kötelmi jog respektálandó, ugy respektálandó a bérleti szerződés is.

Ha a sokkal erősebb hatályu árverés is (181. §.) respektálni köteles a fructus civilist, ha az árverési vevő sem igényelheti az árverés jogerőre emelkedésekor nyomban, hanem csakis megfelelő felmondás után a fructus civilist, a törvény szellemében fekvőnek látszik, hogy ne igényelhesse azt a jelzálogos hitelező sem, az osztrák polgári törvénykönyv 457. §-a daczára sem, mert hisz a beszedendő gyümölcsre a zálogjogot hatályossá nem a bekebelezés teszi, (végrehajtási törvény 211., 212. §.), hanem kifejezetten a zárlat. Ily módon tehát a zárlat előtt a tulajdonos jóhiszemüleg és joggal változtatja az ingatlan természetes gyümölcsét civilis gyümölcscsé, a termést bérré. A bérlő s haszonbérlő, a harmadik személy jóhiszemmel és joggal szerzi meg a természetes gyümölcshöz való jogot a bér- vagy haszonbérfizetés által és igy a telekkönyvi hatóság őt e jogtól a zárlat jóváhagyásával el nem ütheti.

Az elütésnek az a formális indoka, hogy a fructus civilis zárlatilag letiltatott és a zárlat jogerős — nem állhat meg, mert tény az, hogy a letiltás nem szül jogot, nem szül követelést, ha az egyébként nincs meg, s ha e jog nem a fructus naturalis, hanem csak a fructus civilisre állott fen.

Kérdés az, hogy a bekebelezési elsőbbség, mely a jelzálogos hitelező javára fenáll, a később bekebelezett főbérlő vagy főhaszonbérlő ellen, tehát a be nem szedett gyümölcsre feltételezett zálogjog valóban a haszonbérlet és bérletbe adásnak joghatályát kizárja-e, s kérdés, hogy önmagától semmis-e a főbérlet, főhaszonbérlet, amint a jelzálogos hitelező a zárlat foganatositása által a beszedendő gyümölcsre zálogjogát érvényesiteni kivánja; tehát megszünik-e nyomban a főhaszonbér és a főbérlet? A curiális döntés daczára azt tartom, hogy nem. Ha az ingatlan nincs főbérbe adva és a zárlat foganatosittatik, a lakások bére foglaltatván le, quasi ex contractu bérszerződés jön létre a lakásbérlő és a zárgondnok, vagyis azon személy között, ki a háztulajdonos helyébe a bérszerződésbe a bérszerződési jogosultság tekintetében lépett. Minden egyéb, a bérbeadó háztulajdonost illető jog tekintetében csakis telekkönyvi hatóság megbizása után lesz a tulajdonos jogutóda. Felmondani, bérletet megszüntetni, csak ex lege vagy ex contractu jogosult a zárgondnok.

Ha a bérlő külön kikötés nélkül lakja a lakást, ugy a bérstatutum alapján 3—6 havi felmondással szüntetheti csak meg a bérletet; ha a lakónak a háztulajdonostól hosszabb bérszerződése van, ugy a bérlet csak a szerződésnek megfelelően és szerződésszerü felmondással szüntethető meg, mondható fel, szóval nem veheti a zárgondnok birtokba a lakást (a fructus naturalist), csakis a bért (a fructus civilist).

Az eddig fenállott ezt a joggyakorlatot számos felsőbirósági itélet igazolja.

A lakásbérlőt megilletvén a kötelmi jogból folyó e védelem, nem tudom megtalálni okát annak, hogy miért ne illetné az meg a főbérlőt. Azért, mert az összes lakásokat bérli igy? Ez ok aligha lehet erre elegendő. A zálog hatályának oka a végrehajtási törvény 211. stb. szakaszai szerint egyébként nem a jelzálogjognak a gyümölcsre is kiterjedő hatálya, hanem kizárólag a foglalás ténye.

Hatályos a zálogjog az ingatlan gyümölcsére nem az osztrák polgári törvénykönyv vonatkozó szakaszánál, hanem a foglalás tényénél fogva és hatályos vagy a természetes, vagy a civilis gyümölcsre, a szerint, amely gyümölcs foglalható állapotban találtatik.

Szerény nézetem szerint a tulajdonosnak a gyümölcscsel való rendelkezési jogát nem a foglalás teszi hatálytalanná, hanem az árverés, amelyet kérni és igy a gyümölcs- vagy bértől a tulajdonost elütni a hitelezőnek módjában és jogában áll. (Végreh. törv. 181. §.)

Maga az osztrák polgári törvénykönyv is respektálja a *be nem szedett* gyümölcs értékesitéséhez, a bérlet és haszonbérlethez való jogot, midőn 1102. §-ában megengedi, hogy bérbeadó a bér előre fizetését is kikötheti, de megszabja, hogy több mint egy határidőre szóló fizetés előre nem teljesithető.

Ugyanezt tette a magyar joggyakorlat is, midőn a kir. Curia kimondotta, hogy ½ évnél hosszabb időre előre történt befizetést a jelzálogos hitelezők elismerni nem kötelesek.

Mindezekből nyilvánvaló, hogy a magyar joggyakorlat sohasem helyezkedett arra az álláspontra, melyen valamikor a pandectajog állott, hogy t. i. a jelzálogos hitelezőnek megadta azt a jogot is, hogy a haszonbérre való tekintet nélkül magát a függő termést foglalhassa, s igy nyilvánvaló az is, hogy a főbérletet átugorni sincs jogositva.

Igaz és tény az, hogy a bérlőnek bérleti, haszonbérleti joga az által, hogy bekebeleztetik, nem lesz még dologbani joggá, de igen furcsa és egyenesen tarthatatlan állapothoz vezetne, ha a bérlő és haszonbérlő köteles volna nyomban ott hagyni munkája gyümölcsét, a bérletet, haszonbérletet, amint a jelzálogos hitelezőnek eszébe jut a be nem szedett gyümölcsre az ő hallgatólagos zálogjogát érvényesiteni akképp, hogy a főbérlőtől fel- vagy fel nem vett főbér, főhaszonbér összeg mellett learatná még az alhaszonbérlő termését is, beszedné az albérlő által fizetendő bért is, vagy egyszerüen átugorva a főbérletet, főhaszonbérletet, a természetes gyümölcshöz formálna jogot. *Dr. Erőss Samu.*

Különfélék.

— **Az igazságügyi munkaprogramm.** A miniszterelnök a főrendiházban tartott bemutatkozásakor a legközelebbi jövő igazságügyi munkaprogrammját a következőkben ismertette:

«Az igazságügyi tárcza köréből számos jelentékeny törvényjavaslat vár elintézésre ma is, s igy gondolom, hogy az igazságügyi politika terén első sorban ezen javaslatok elintézése és a polgári perrendtartás végrehajtásával kapcsolatosan beterjesztendő törvényjavaslatnak letárgyalása fogja a törvényhozást foglalkoztatni.»

— **A Fodor-féle nagy magyar magánjog** befejezése felé közeledik. A kötelmi jog, családi jog és öröklési jog már régebben megjelent; az utolsó előtti kötet, mely a dologjogot tartalmazza, most hagyta el a sajtót, az általános rész és személyjog a jövő év első felében jelenik meg. A most közrebocsátott dologjogi kötetben az általános tanokat, melyek a dolgokról szóló részt is magukban foglalják, valamint a birtokról szóló fejezetet Katona Mór irta. A tulajdonjogról és ezzel kapcsolatban a hitbizományról, bányatulajdonról, a viz tulajdonáról és a birtokrendezésről szóló tanulmány szerzője Lányi Bertalan. A szolgalmakról, a zálogjogról és a dologi terhekről szóló részeket Imling Konrád dolgozta fel. Az egész kötet terjedelme — 824 oldal — is mutatja, mily nagy keretekben van az anyag feldolgozva. A most megjelent kötet közrebocsátása alkalmából is melegen üdvözöljük a nagyszabásu müvet és a fáradhatatlan szerkesztőt.

— **Timon Ákos Magyar alkotmány és jogtörténete** második kiadásban szeptember hó elején jelent meg. Számos uj adalékon kivül két uj szakaszt foglal magában: az egyik az erdélyi részek, a másik Szlavonia, Horvátország és Dalmáczia közjogi kapcsolatát és kormányzati szervezetét fejti ki tüzetesen. Timon e részekben is, nagy forrásanyagát 34 oldalra összeszoritva, kiváló értékü összefoglalást adott. E napokban jelent meg a berlini Puttkammer és Mühlbrecht czégnél Timon könyvének német kiadása is. A magyar nemzet és a magyar faj erkölcsi sulyának a külföld előtt gyarapodását várjuk ettől a munkától. Az európai jogtudós világ Timon világos és a források által támogatott előadásából meg fogja ismerni, hogy az ezeréves magyar állam önállóságát és függetlenségét főképpen és első sorban a magyar nép nagy állam- és jogalkotó képessége biztositotta és tartotta fen, és hogy, bár nem zárkóztunk el a nyugattól és a nyugattal való szellemi közösségben láttuk mindenkor fejlődésünk zálogát, azt, amit átvettünk, a magunk képére alakitottuk át. A forditás tartalmi korrectségéért s hüségéért kezeskedik a forditónak *Schiller Bódognak* személye. A forditás tökéletesen igazolja Timonnak az előszóban kifejezett örömét, hogy «egykori kitünő tanitványában a forditás eszközlésére teljesen megbizható, alapos szakerőt sikerült megnyernie». A régi jogi magyar műszók átültetésének nehéz feladatát a fordító kiváló sikerrel oldotta meg, ami csakis a német jogtörténetnek ismerete alapján volt lehetséges.

— **A magyar magánjog mai érvényében** czimü munkára hirdet előfizetést dr. Raffay Ferencz jogakadémiai tanár. Ebben a munkában arra törekedett szerző, hogy élő jogunkat, az irodalmat és a birói gyakorlatot teljesen feldolgozza; a magyar magánjognak sokféle forrásból fakadó elemeit szerves egészképpen tüntesse fel s minden intézményt világosan, tömören és érthetően tárgyaljon. A judikaturát szerző nem a jegyzetekben közli, hanem az érvényes tantételeket beledolgozta a szövegbe. A Sziklai Henrik (Eperjesen) kiadásában megjelenő 800 oldalra terjedő mű előfizetési ára 12 K; a bolti ára magasabb lesz. Megjelenik a könyvpiaczon folyó évi deczember havában.

— **Vademecum** jelent meg ügyvédi irodákban dolgozók számára. Irta Dénes Aladár. Czélja a gyakorlat mindennapos eljárásaiban utmutatóval szolgálni. Iratminták egészitik ki a minden téren részletes utmutatásokat, amelyek kiterjednek a beadványok külső alakjára, belső tartalmára és bélyegilletékeire is. (Politzer Zs. kiadása.)

— **A nagyváradi jogászegylet** kiadványai közt megjelent *dr. Bozóky Alajosnak* a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetéről irott előadása.

— **Közigazgatási végrehajtás** czim alatt *dr. Sigmond Andor* miniszteri fogalmazó 56 oldalra terjedő füzetben tárgyalja a közigazgatási végrehajtás elméletét és gyakorlati eseteit. A mű ifj. Nagel Ottónál jelent meg.

— **A budapesti népszerü főiskolai tanfolyam** 1902/3. évi müködéséről *Földes Béla*, a tanfolyam központi bizottságának elnöke külön füzetben számol be. A jogi tárgyak közül az első félévben Kmety Károly a magyar közjog alapintézményeiről, a második félévben Csarada János a nemzetközi jogról tartott előadást.

— **A birói letét a tervezetben.** Ily czimmel dr. Gábor Gyula budapesti ügyvéd 60 oldalra terjedő monographiát irt, melyben érdekesen vázolja a letét jogintézményének jogtörténetét, majd a Tervezet vonatkozó intézkedéseinek birálatát adja. A füzet becses adalékul szolgál a Tervezet kritikájához.

— **Az ügyvéd csődválasztmányi tag minőségében való ténykedéseiért fegyelmileg felelős.** *A szegedi ügyvédi kamara fegyelmi bírósága:* Dr. J. kamarai tagot az ügyvédi rendtartás 69. §-ának *c)* pontjába ütköző fegyelmi vétségben vétkesnek kimondja és ellene irásbeli feddést alkalmaz.

Indokok: Vádlott mint Cs. L. közadós csődválasztmányának tagja és elnöke a n—i kir. törvényszék, mint csődbiróság részéről arra lett felhiva, hogy a neki kiadott tömeggondnoki számadást a csődválasztmány által vizsgáltassa meg és erről tegyen jelentést. Ezen fölhivásnak, mely többször lett megsürgetve, vádlott ügyvéd nem tett eleget, majd kitünt, hogy a tömeggondnoki számadás nála elkallódott, mire az pótolva lett és csak ismételt sürgetés után vizsgáltatta meg a választmány által a számadást, de azt pótlás végett visszakapta. Ezek után a csődbiróság ujból és ujból sürgette a csődválasztmányi elintézést is, és mert ez a sürgetés eredménytelen maradt, a csődbiróság az esetet vádlott fegyelmi hatóságánál feljelentette. Vádlott azzal védekezik, hogy miután a jelzett csődügyben nem volt már csődvagyon, ennélfogva nem nagy sulyt fektetett az ügyre, kifogásolta e mellett különösen is azt, hogy a vázolt mulasztása fegyelmi tekintetek alá vonassék, mert szerinte a csődválasztmányi tagság nem ügyvédi ténykedés. A fegyelmi biróság megállapitotta vádlott terhére a fegyelmi vétséget, mert bárkitől is nyerjen az ügyvéd, különösen a biróság előtt való eljárásra megbizást, ez minden körülmények között az ügyvédi minőséget érinti. Vádlott a jelzett csődügyben ugyanis mint az egyes csődhitelezők képviselője nyerte küldetését a csődválasztmányba és ennek folytán a csődbiróság részéről való kinevezést. E szerint, mint a csődválasztmány tagja, ügyvédi minőségben szerepelt. Az a körülmény pedig, mert esetleg csődvagyon nincs, nem szünteti meg a csődválasztmány tagjainak a kötelességét. (1902. évi november 22-én 746. sz. a.)

A kir. Curia: Az elsőfoku fegyelmi biróság fentebbi számu és keletü itélete indokolása alapján helybenhagyatik. (1903. évi szeptember 12-én 211. sz. a.)

— **A törvényt tudni kell.** *A m. kir. Curia:* A koronaügyész perorvoslata alaposnak találtatik. *Indokok:* P. P. a liptószentmiklósi kir. járásbiróságnak 366/2. 1902. szám alatt hozott, a felek megnyugvása folytán jogerőssé vált itéletével az E. A. irányában elkövetett, a Kbtk. 41. §-ában meghatározott közcsend elleni kihágás miatt három napi fogházra mint fő- és behajthatlanság esetén két napi elzárásra átváltoztatandó 20 K pénzbüntetésre mint mellékbüntetésre itéltetvén, a főbüntetésképp kiszabott három napi fogházbüntetést ki is állotta. Ezzel az itélettel a kir. járásbiróság két irányban sértette meg a törvényt; és pedig: 1. annyiban, amennyiben vádlottra főbüntetésképp fogházat szabott, holott a Kbtk. 41. §-ában meghatározott közcsend elleni kihágás főbüntetése a Kbtk. 41. és 15. §-ai szerint csak elzárás lehet; és 2. annyiban, amennyiben a mellékbüntetésképp kiszabott 20 K pénzbüntetést behajthatlanság esetére két napi elzárásra rendelte átváltoztattatni, holott a Kbtk. 22. §-a értelmében a kihágás miatt kiszabott pénzbüntetés átváltoztatásánál 4 K-tól 20 K-ig terjedő összeg helyett csak egy napi elzárás állapitható meg. Ezeknél fogva a koronaügyész perorvoslatát alaposnak felismerni és a törvénysértéseket megállapitani, egyuttal pedig a megtámadott itéletnek a mellékbüntetésképp kiszabott pénzbüntetés átváltoztatásáról rendelkező részét a BP. 442. §-ának utolsó bekezdéséhez képest hatályon kivül helyezni s a 20 K pénzbüntetés behajthatlansága esetén végrehajtandó elzárás büntetés tartamát egy napra leszállitani kellett. (1903 október 7. 8202/903. sz. a.)

— **Németh Péter**, nyugalmazott curiai biró, a Büntető Jog Tára szerkesztője, Budapesten ügyvédi irodát nyitott.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A német iparbiróságok tiz éves fenállása.** Mióta az 1890. évi julius 29-iki törvény az iparbiróságokat egyenlő alapon szervezte, azok száma állandóan növekedett. A német iparbiróságok száma jelenleg 384. Ezek közül 207 az iparbiróságok kötelékéhez csatlakozott, mely kötelék üléseire az iparbiróságok elnökei, mint képviselők küldetnek ki. A kötelék czélja: kölcsönös érintkezés által a szerzett tapasztalatok ismertetése, fontosabb itéletek stb. közlése, mely czélból önálló lapot ad ki, statisztikai felvételeket eszközöl, végül időnkint gyüléseket tart, melyeken személyesen érintkeznek a biróságok elnökei véleményük kicserélése végett, a nélkül, hogy határozatokat hoznának.

Az 1890-iki törvény háromféle hatáskörrel ruházta fel az iparbiróságokat: feladatukat képezi a jogszolgáltatás, közreműködnek mint egyeztető hivatalok és végül mint bizonyos érdekeltek képviselői véleményt nyilvánitanak. Az 1901. évi novella folytán minden 20,000-nél több lakossal biró községben az iparbiróságok felállitása kötelezővé tétetett, mig az egyeztető hivatalok, ellentétben az előbbi állapottal, a bíróságoktól teljesen elkülönitve szerveztettek és tisztán csak a felek egyenlő számu bizalmi férfiaiból állanak. Az a terv nem valósult ugyan meg, hogy az iparbiróságok felruháztassanak a kényszer-egyeztető hivatalok jellegével, de gyakorlatilag ez a czél a 62. *c)* §. által el van érve, mert az itt kimondott megjelenési kötelezettség rendszerint az ügyek megbeszélésére és a felek tárgyalására vezet. Különös fontosságuk van az iparbirósági kötelék különböző statisztikai felvételeinek és pedig annál inkább, mert az igy összegyüjtött adatok 1901-ig egyedüli alapját képezték a törvényhozási rendelkezéseknek. Mert csak ezen évtől fogva létezik hivatalos iparbirósági statisztika. Az iparbiróságok előtt folyamatba tett perek száma 1896-ban 68,798 volt, 1900-ban pedig már 84,164-re növekedett, ami 22.3% emelkedésnek felel meg. Az iparbiróságok müködése iránt az iparosok bizalma is növekedett és pedig 1896-tól 1900-ig a munkaadóknak munkásaik ellen inditott perek száma 55·8%-kal, mig ugyanezen időszakban a munkásoknak munkaadóik ellen beadott peres ügyei csak 19·4% növekedést mutatnak. Különös sulyt helyeznek a peres ügyek gyors elintézésére, valamint a bíróságoknak lehetőleg sikeres békéltető müködésére. Egyezséggel befejeztetett 1900-ban az elintézett perek (81,931) számából 44·3%, ami a rendes biróságok előtt ezen időben egyezséggel elintézett perek százalékánál háromszor nagyobb. 1900-ban a perek közül egy hétnél rövidebb idő alatt nyert elintézést 57·0%, mig a rendes bíróságoknál 1899-ben a rendes perek közül egy hétnél rövidebb idő alatt 2·9% nyert elintézést és csak váltóügyekben nyert egy hétnél rövidebb idő alatt elintézést a perek 23%-a.

— **A fiatalkoru bünösökkel való elbánás.** A szász kormány legutóbb kiadott rendeletében utasitotta az iskolák vezetőit, hogy ha fiatalkoru a szabadságvesztés-büntetésre itéltetik, és az elitélt nem teljesen romlott, az iskolai hatóságok kérjenek részükre kegyelmet, vagy legalább feltételes kegyelmet.

— **A jogi előképzettség reformja.** Baden nagyherczegség kormánya a következő tartalmu rendeletet bocsátotta ki: Az egyetemi tanulmányi idő hat félévről hétre emeltetik. Kötelező a római jogi, magánjogi, perrendtartási, büntetőjogi, közjogi, nemzetgazdasági gyakorlatokban való *sikeres* részvétel kimutatása és pedig az illető tanszak elméleti előadásainak hallgatása *után*. Az első három félévben kötelező egy-egy, legalább heti 4 órás bölcsészeti tárgy hallgatása. Az előkészitő szolgálatból 18 hónap Amtsgerichtnél és olyan közjegyzőnél töltendő, akinél telekkönyvi ügyekben gyakorlat szerezhető; 8 hónap Oberlandesgerichtnél, Landsgerichtnél vagy ügyészségnél; 12 hónap közigazgatási szakban; 4 hónap valamely társasbiróság mellett müködő ügyvédnél töltendő.

—

A Magyar Jogászegylet Deák Ferencz születésének századik évfordulóját november hó 7-én (szombaton) délután 6 órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10.) tartandó ülésén ünnepli meg, melyen dr. Kenedi Géza mond emlékbeszédet. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

A Magyar Jogászegylet tagjainak legközelebb megküldetik: Válasz a pragmatica sanctio és a házi törvények tárgyában. Irta dr. Jászi Viktor.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 46. SZ. Budapest, 1903 november 13.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Deák Ferencz emlékezete. *Dr. Kenedi Géza* budapesti ügyvédtől. — *Jogirodalom:* A magyar kereskedelmi és váltójog vezérfonala. Irta dr. Lévy Béla. *Dr. Baumgarten Nándor* budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Alzálogjog telekkönyvi előjegyzésének kitörlése az ingatlan tulajdonosának kérelmére. *Dr. Imling Konrád* kir. táblai tanácselnöktől. — A hirlapi közzététel kikényszeritése a végrehajtási eljárásban. *Dr. Kubovich Gézától* — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Deák Ferencz emlékezete.

— Dr. Kenedi Géza jogászegyleti előadása. —

Tisztelt ünnepi gyülekezet!

Mindenekelőtt hálás köszönetemet sietek leróni a tudós egyesületnek, hogy Deák Ferencz születése századik évfordulása alkalmából engem bizott meg a nagy magyar állambölcs emlékezetének felujitásával.

Érzem azt a megtiszteltetést, ami ebben a bizalomban ki van fejezve; tudom, hogy ez a nemes feladat mennyivel jobban illett volna másokhoz, érdemesebbekhez, kivált azokhoz, akik mint férfiak még abban a küzdelmes korban élhettek és dolgozhattak, melyet az ő lelkének varázsa egészen betöltött: de az ehhez fogva aránytalanul nagy megtiszteltésnél is mennyivel nagyobb, hálára mennyivel érdemesebb volt az a lelki gyönyörüség, amelyben Deák Ferencz életének és munkálkodásának vizsgálata közben, szivességük folytán részesültem.

Mert különös, máshoz nem hasonlitható öröm van a nagy emberek életének kutatásában. Szellemük, világlátásuk, gondolkozásuk, akaratuk és cselekvésük erejének tudtán kivül is részesévé lesz az, aki elfogulatlanul kutatja ki és állitja egybe életük belső történetét. Megdobbanó szivvel sejti meg egyéniségük monumentális stilusát, mely munkája közben szabadon, óriási arányokban emelkedik fel lelki szemei előtt s valamely felséges megdöbbenésre, de egyben szeretetre is kényszeriti.

És Deák Ferencz életének kutatásában nagyobb talán éppen a jogász öröme, mint másoké. Az elfogulatlan szemlélet kötelessége mintegy második természete lévén, örömeit nem zavarják meg hivatlan szenvedélyek. Örülhet a kibontakozó nagyságnak a félreértés vagy megtámadtatás félelme nélkül. Önmagáért, minden mellékgondolat nélkül szeretheti a kitetsző igazságokat és szinte vallásos áhitattal hódolhat a bölcsesség fenségének. Hasonlatos ez valamelyest ama tiszta lelkesedéshez, amelyet a müvészet remekeit szemlélve érezünk. Ezeket is csak az csodálhatja meg igazán, aki az életküzdelem mindennapi vonatkozásaitól és az önző testiség utszéli érzéseitől magát felszabaditván, egyedül csak amaz isteni gondolatot keresi, mely a nagy müvész lelkének tükréből sugárzik feléje.

Ezzel az örömmel hat minden nagy ember életének elfogulatlan szemlélete egyáltalán és ezzel hat különösen Deák Ferenczé a jogászra. És valóban nem lehetne igazán befejezettnek tartani a mi fiatalabb jogásznemzedékünk nevelését sem addig, amig meg nem tanulja mélyebben is kutatni, látni és csodálni nagy jogászaink, de kivált Deák Ferencz életét, akiben a nemzet történeti jogérzete legjobban tudott valósággá, testté változni. Mert nagy érdekek követelik azt, hogy folytonosan erős legyen az a kapocs, mely a különben testetlen elméleti tudást a haza földjével összeköti. Az pedig, aki nagyjaink, különösen pedig Deák emlékezetét elméjében uj életre kényszeriti, nemcsak nemzeti életünk legnagyobb joghagyományait tartja ébren, de megszabaditja szépen szaporodó jogtudományosságunkat is ama káros elméleti előitéletektől is, amelyek azt olykor félelmesen hosszu árnyék gyanánt kisérik a haladás utján.

De nem tagadhatjuk, hogy éppen ez a munka különösen fáradságos is. Más természetü nagyságok, kivált a «cselekvő» nagyemberek életét megismerni könnyebb, mint az övét. Meglehet, hogy életének teljes leirását is ez késlelteti irodalmunkban. A nagy hadvezér vagy forradalmár élete erős nyomokat hagyó, azonnal felismerhető cselekvésekben, sikerekben vagy katasztrofákban nyilatkozik meg. Deák élete azonban nincsen hasonló módon artikulált cselekménydarabokból összetéve. Élete folyása, munkálkodása, valamint jelleme is a folytonosságnak szakadatlan, szinte egyforma láncszemeiből áll, amelyekből csak itt-ott emelkedik egy-egy felötlőbb távolságjelző szem, hasonlatosan ama régi földmérőláncainkhoz, amelyeket talán mindnyájan ismerünk. Amit gondolt, mondott és cselekedett, abban mindvégig egyszerüség és egység uralkodik; életének leirói közül talán munkájának egykori osztályos társa, Csengery Antal jellemezte őt legjobban ezzel a két szóval: «egyszerü nagyság».

Az ilyen egységes, minden részében egybefüggő, összeolvadt, szinte vegytanilag homogen államférfiui élet és jellem egyes alkatrészeit szétválogatni felette nehéz. Boissier megjegyzi, hogy az ókori nagyembereket lehetetlen a mai munkamegosztás eszközeivel megismerni, annyira össze van olvadva bennük a különböző előkelő tudás és tulajdonság. Bizonyos tekintetben igy vagyunk Deákkal is. A magyar politikai élet vezéremberét, a közélet vezetésének bámulatos stratégáját, a közjogászt, a büntetőjogászt és a magánjogászt benne megkülönböztetni és szétválasztva megismertetni lehetetlenségnek tetsző feladat. Mint valamely monumentális épület szerkezetében, ugy az ő lelkében is egymást támogatta és egyensulyozta a sok különböző hajlásu, de mégis egybefüggő boltozat, hogy létrehozza az égretörő alkotást. De legott háttérbe vonul a nagy egésznek összhangja, mihelyest egyet is a többitől elválasztva veszünk szemügyre. Az ő egységes és monumentális alakjával szemben tehát a jogász sem tehet mást, mint hogy a közönségesnél emelkedettebb álláspontra helyezkedve, az ő jogászi jellemvonásait egész államférfiui egységével való viszonyaiban szemléli.

És ugy lehet, hogy ez éppen Deák irányában igazságosabb is. Deák igazi jogász volt, az igazi jogász pedig sohasem jelenik meg az állami és társadalmi élet valóságos mozgalmaitól elszakadva. Erre csak a rideg legista és a szabályok arithmetikájában kimerülő dogmatikus képes, akiknek fölfogásában a jog alig több valamely technikai készségnél vagy érdekfeszitő müvészkedésnél. Ellenben a legnagyobb jogászok test és vér szerint mindig benne élnek az élet valóságaiban. Tudják, hogy a jog nem önmagáért van, hanem az is csak *egy* mozgató ereje a társadalomnak és az egyénnek nagyobb boldogság felé törekvésében. Lehet, hogy jelentékenyebb a többinél, lehet, hogy másokkal egyenrangu, de

semmi esetre sem lehet olyan, mely elszakadva a többitől, pusztán csak önmagától és önmagáért, vagy éppen csak kétes becsü tudományos spekulátio kedveért létezik. A *fiat iustitia aut pereat mundus* kezdettől fogva hamis jelmondat volt; ellenben az igazi jogtudományosság lobogójára mindig ez volt irva: *fiat iustitia ne pereat mundus.*

Deák Ferenczről egyébiránt mindenki tudja, hogy 1833-ban történt fellépésétől kezdve egészen 1873-ban, az egyházpolitikai viszonyok rendezéséről tartott «hattyudaláig», ama szabadelvü jogeszmék törhetetlen hive volt, amelyek az 1789. évi franczia forradalmi deklarátióval léptek be világtörténeti szerepükbe és amelyeknek alkotó ereje még távolról sincsen kimerülve. Hogyan is lehetett volna az másképpen akkor és egy olyan országban, amely az európai müvelt államoktól messze elmaradva még mindig a rendi államszerkezet, sőt egyben a közjogi elnyomás nyügeiben vergődött s nem hogy anyagi jólétét és müveltségét ki birta volna fejteni, de még nemzeti szabadságainak, sőt még nyelvének és irodalmának kiküzdése is kétes vala.

Ama korban, amelyet gróf Széchenyi István hangos riadója s a magyar irók önfeláldozó, keserves munkája ébresztett fel a szabadság magasabb öntudatára, képzelhető volt-e, hogy egy nagy, tanult jogászi lángelme másképpen kezdje munkáját, mint a jogegyenlőség evangeliumának hirdetésével? És képzelhető volt-e, hogy Deák Ferencz mindent reformáló, felszabaditó és nemzetalkotó jogi törekvéseit más valami hassa át, mint a nép, a milliók jogainak elismertetése, ami egyébiránt a XVIII. század humanismusát is magával hozta e küzdelembe?

A jelkép erejével hat tehát, hogy az első jogászi beszéd, amelyet tőle 26 éves korából ismerünk, a halálbüntetés ellen szóló tiszti védbeszéd volt, amelyet sötéten szinez az akkori (1829.) jogállapot. A zalavármegyei törvényszék kliensét kerékbetörésre itélte. Abban az időben azonban a vármegyék ilyen itéleteit a Curia akasztásra változtatta át.

Hasonlóképpen első országgyülési beszédében, 1833. évi május 6-án a botbüntetés ellen emelkedett fel. És valóban mi sem mutatja a régi jogintézmények makacs ellenállását, mint az, hogy amit Deák pályafutása elején, mint reformra egészen megérett dolgot követelt, csak élete alkonyán, a testi fenyitéket eltörlő 1871: LII. tcz.-ben érhette el; maga a hagyomány pedig még most sem enyészett el egészen.

Első nagyobb beszéde 1833 junius 15-ére esik, amikor a KK. és RR. előtt, nem csekély csodálkozásukra «az emberiség legszebb jussait», a személybeli és vagyoni bátorságot, az önképviseletet és az egész büntető törvénykezés átalakitását követeli a jobbágyok számára, a szent és sérthetetlen Primæ Nonus nem csekély kikezdésével. Ez Deák első lépése a közpályán, mind a többivel együtt nagy bizonyitéka annak, hogy teljesen és egészen a jogegyenlőség apostola vala; de egyben apostola az ettől elválaszthatatlan humánus világfelfogásnak is, amelynek első irott forrását velünk együtt az egész világ jogászsága Beccaria müvecskéjében tiszteli.

Azonban ugyanezzel együtt már egy másik vonás is megjelenik Deák fellépésében, mely amazzal összefonódva, végigkiséri a nagyember egész pályafutását. Ő a jogban semmiképpen sem volt a hideg doctrinák és a hajlithatlan hitágazatok embere, mint annyian minden idők szabadelvü jogászai közt. Befejezett jogérzetével és európai tudásával egyszerre jelenik meg a magyar elme bölcs itélete is; az a mélyen látó gyakorlati alkalmazási képesség, amelyet ellenfelei olykor és oly helytelenül gondoltak sekélyes opportunismusnak. Bizonyosan exigentiának, a kor, a helyzet és a viszonyok muló követeléseivel való becsületes számvetésnek kell azokat neveznünk. Vagy hogy a természettudományok területére is áttekintsünk, az alkalmazkodás ama nagy, törvényszerü megnyilatkozásának, amely az életre képes fajokat Darwin tanusága szerint megtartja, de tegyük hozzá azonnal: külön faji sajátságaik elpusztitása nélkül. Ő maga sokkal később, 1866 február 22-én tartott felirati beszédében külön foglalkozott az opportunitással. Meglepő módon mutatta ki, hogy az opportunitás soha sem volt az ő vezetője, aki mindig a törvényesség alapján állott, hanem vele szemben az absolut hatalomé. De ugyanez a bölcsen itélő magyar jogászi elme mondatta vele sokszor és sokféle nehézségek között, hogy a jogok és jogrendszerek csak éppen annyit érnek, amennyire azok a nemzet önállását s anyagi és müveltségi haladását biztositani képesek. Ellenben egyetlen opportunitása a jogban, — mily nemes opportunitás ez is! — talán cak az a meggyőződése volt, hogy a sértett jogokat megvédeni, a megtámadottakat helyreállitani és uj jogokat törvénybe igtatni csak akkor szükséges, ha az abból származó haszon a nemzetre nézve nyilvánvaló, vagy legalább valószinü. De ha a veszteség bizonyos, vagy ha az uj jog törvénybe foglalása nem mehet ugy végbe, amint arra szükség van: akkor a sértett jogot a tiltakozás, a ki nem vivott jogot pedig a követelés kifejezése, vagy éppen a hallgatás őrzi vagy szerzi meg legjobban. Összes munkáiban, sőt egész életében, a közpályáról való gyakori visszavonulásaiban és ujra megjelenéseiben fel lehet találni azt a bölcs mértéktartást, mely várni és türni tanit akkor, ha a sértett vagy keresett jog csak koncessziókkal, elhalványodva, hogy ugy mondjuk, lerongyolódva biztositható. Inkább várni és türni, hogysem a jövő sirassa meg a jelennek lemondással vagy alkuval biztositott csekély örömeit. Ezen épült fel nagy ellenállása is 1861-ben és ennek kifejezése volt ama számtalanszor és méltán idézett mondása, mely már a harminczas években mondott beszédeiben is ismételve előkerül, de amelyet 1861 augusztus 8-án mondott második felirati beszédének végén fejezett ki márványba véshető tökéletességgel:

«Ha türni kell, — ugymond — türni fog a nemzet, hogy megmentse az utókornak azon alkotmányos szabadságot, melyet őseitől öröklött. Türni fog csüggedés nélkül, mint ősei türtek és szenvedtek; mert amit erő és hatalom elvesz, azt idő és kedvező szerencse ismét visszahozhatják, de amiről a nemzet, félve a szenvedésektől, önmaga lemondott, annak visszaszerzése mindig nehéz s mindig kétséges.»

Látnivaló mindezekből, hogy Deák Ferencz, noha meggyőződését mindenben a jogegyenlőség és állami önállóság gondolata vezette, a forradalmi jogászok szellemével nem birt. A mai fogalmakon át tekintve, sokan emiatt konservativ szellemü jogásznak tartják. Ez azonban csak a távolság optikai káprázata. Deák a maga korában, amikor még mindaz kiküzdetlen volt, amit ma éltető levegő gyanánt észrevétlenül szivunk magunkba, nemcsak a progressiv irányok harczosa volt, de azok előljáró vezére is. Mindössze csak a régi magyar jogászok gyakorlati itélete és a magyar államférfiak bölcs mérséklete volt meg szellemében, sem azelőtt, sem azóta nem ismert magasságban. Közönségesen nagy *reformernek* is nevezik. Nem mondott ellene a szónak, ha az a békés átalakulást jelenti és nem többet. De nem illeti meg őt ez a név akkor, ha törekvéseinek belső mivoltát vizsgáljuk. A népképviseleti alkotmány, a felelős miniszteri kormány, a parlamentárismus többi kelléke és a törvény előtti egyenlőségre épitett uj jogrendszer még csirájában sem volt meg a rendi államszerkezetben; annál kevésbbé lehetett tehát mindez annak tökéletesitése, folyománya, reformja. Amikre Deák 1848 előtt törekedett, azok nem fejlesztett vagy javitott, hanem *uj* intézmények voltak. A nemzet gyöngeségeinek, szegénységének, a nemesség elmaradottságának és a parasztság nyomoruságainak ismerete azonban egymásutánra, fokozatosságra, a kitöréstől és vérontástól való hazafias félelem pedig a meglevő törvények hajthatatlan tiszteletére tanitotta mindaddig, amig azok erővel birtak. Erre utalta egyébiránt az ország hosszas politikai elnyomása

is. A régi magyar törvényekben heverő önvédelmi erőt csak oly szertelenül tájékozott elme ismerhette fel, mint az övé. És innen van az a meglepő látvány, hogy 1861-ben, sőt 1867-ben, de még azután is erősségeket képes meriteni a Corpus Juris avult lapjairól, holott azokról majdnem mindenki azt hitte, hogy 1848-ban minden értéküket elveszitették.

Ehhez kapcsolva egyéniségének általános jellemzéséhez csak még egy vonással tartozunk, hogy annak rajza legalább érthető legyen, ha már tökéletes nem lehet. Deák Ferencz nemcsak születésénél és életsorsánál, hanem tanultságánál és jogi meggyőződéseinél fogva is egészen a haza földjén állott. Egyik életleirója (Áldor Imre: Deák Ferencz élete, 16. l.) megjegyzi, hogy az akkori bécsi kormány, mely a magyar ifjuságot tanulmányi rendszerével a külföldtől elzárni és elszigetelni törekedett, annyi jeles közt Deák Ferenczet is maga kényszeritette a rendszerrel arra, hogy a magyar törvénytudományt és történettudást hatalmas elméjével egészen kimeritse. Ezzel az «ártatlannak tetsző munitióval» müvelte ő azokat a nagy csodákat, amelyeket később az egész világ megbámult.

Külföldön valóban nem tanult soha, sőt még Pesten sem. Iskoláit Pápán és Nagy-Kanizsán, a törvénytudományt Győrött végezte el s azontul Perlakon csekély ügyvédi patvariát teljesitve Zala vármegye tisztviselői közé lépett be a birtokos nemesség tehetséges fiainak akkori szokása szerint. Bécset kivéve, külföldön máskülönben is alig fordult meg. Tudjuk róla, hogy 1847-ben az osztrák alpesi tartományokban, Schweizban, Franciaországban és Délnémetországban utazott s később Marienbadban is megfordult. De külföldön mindig ingadozó egészségére keresett enyhülést, Bécsben pedig elveszett hazája föltámasztását kereste. Egyetlen utját sem lehetne a mai szokások szerint való és többnyire meddő tanulmányutnak nevezni. A latin nyelven kivül még csak németül irt és beszélt. Tudásának kincseit tehát hazai forrásokból, a történeti müvekből, a törvényekből, az akkori száraz jogi kompendiumokból s azonkivül még az iskolai latin klassikusokból, végre a könyvtárában található külföldi müvekből meritette. Ezek száma nem volt nagy, bár becses volt valamennyi. Ime, ez adta meg müveltségének és tudásának alapját. Biztosan jár a Corpus Juris és a Tripartitum ősi rengetegében és onnan csodálatra méltó fegyvereket hoz a nagy harczhoz. A magyar nép és a magyar nemesség elmaradottságait, szükségeit s ami fő: jellemét és gondolkozását azonban közvetlen tapasztalatokból ismeri. Innen van, hogy a javaslott ujitások hatását is tisztán meg tudja mérni, sőt máskülönben is jobban előrelátja a jövőt, mint akárki más. 1833-ban ellenzi, hogy a jobbágyok korlátlanul megszerezhessenek akárhány telket. A maximum mellett kitart, holott ez nem látszik elvileg szabadelvünek. De — ugymond — «nem az a boldog ország, ahol legtöbb gazdag ember, hanem az, ahol legkevesebb szegény ember vagyon». A magyar nép földéhségével tisztában van most is, 1848-ban is, amikor az urbériség hirtelen megszünéséből keletkező zavargásokat előre látja. De éppen igy ellenzi a hitbizományi birtokhalmozást és megkötést is. A birtoktörvények hatását előre látja és mi látni fogjuk, hogy a hiteltörvények és büntető-törvények átalakitásánál is a nemzet eleven szive fölött tartja kezét.

A mai korban, amikor idegenből jól-rosszul átvett törvények nagy sokasága tette valamelyest zavarossá a jogérzet folytonosságát és amikor szinte gondolni sem merünk valamit idegen könyvek és törvényminták megkérdezése nélkül; bámuljuk azt a biztosságot és könnyüséget, amelylyel ő a legnehezebb jogreformok között mozog. És még inkább azt a tiszta itéletet, amelylyel a külföldi mintákat kezeli. Mindez onnan van, hogy *előbb* hazáját ismerte meg egészen és csak azután kopogtatott be a tudás külföldi kincses-házaiba. Ma legtöbben megforditva próbálják. Deák beszédei egyébiránt azt mutatják, hogy a külföldi, kivált az angol és franczia politikai és jogtudományokkal behatóan foglalkozott, sőt a külföldi kodexmintákat összehasonlitásul, kivált 1843-ban, használta is. Mindazáltal a hazai jogot s a nemzet jól ismert szükségeit sem a tudósok változó elméleteinek, sem az idegen törvények csábitó tökéletlenségeinek alárendelni soha nem engedte. «Élő törvény hiányait — ugymond 1866. évi fölirati javaslatában — az élet mutatja ki. Csak az életből meritett tapasztalás vezethet biztosan az eszközökhöz, amelyekkel a bajt orvosolni lehet».

Deák Ferencz a szó legszorosabb értelme szerint való magyar jogász volt, akit a legkimüveltebb tudományos vagy külföldi jogrendszer sem vonzott egy pillanatra sem, mihelyt alkalmazásának föltételeit az országban nem látta. Tudta, amit ma már oly kevesen tudnak és amit az ő életéből tanulhatunk meg legjobban, hogy a nemzet viszonyaihoz nem illő jogrendezés az állampolgárok ezreinél a legnagyobb nyomoruságok kutforrásává lehet.

Az urbéri rendszer reformjánál elfoglalt álláspontja és e részbeli hosszas fáradozása egyébiránt ma már körülbelül a jogtörténeté. Alig is értené ma már meg valaki, hogyan lehet az, hogy egy nagy, korszakos reform, mely a jogegyenlőségre és a népképviseleti alkotmányra törekszik, 1832—1836-ban a régi urbériség rendezésével, tehát mintegy a régi jogrendszer megrögzitésével kezdi.

Mindazáltal ma is érdekfeszitő tanulmányok az ő 1833—1840. évbeli beszédei, amelyekkel a korhadó rendiség utolsó törvényeiben a jobbágyok fölszabaditásának és a törvény előtti egyenlőségnek magvait elültette. E részben két klaszszikus okmánya van annak a kornak; Deák 1836. és 1840. évi zalai követjelentése, amelyek a reformkérdések belső szövevényeibe tiszta bepillantást engednek.

A mai álláspontról nézve azonban még érdekesebb az a törekvés, amelyet vele együtt ama kor szabadelvü jelesei az ugynevezett modern jogoknak: a kereskedelmi, váltó- és csődjognak, tehát a hiteltörvényeknek, később pedig a büntetőjognak a rendi szerkezetbe való beékelése végett folytatnak és 1840-ben részbeli sikerrel be is fejeznek. Ezek az uj, európai jogintézmények világos hasznosságuk mellett valóban alkalmasak is voltak a régi jogrendszer lassu szétfeszegetésére. Ime ilyen politikai czéloknak szolgált az önmagában is értékes magánjogi reform.

A kezdés érdeme itt tulajdonképpen gróf Széchenyi Istváné, akit Deák föllépésekor már a forumon talált. Széchenyinek európai tájékozottsága életviszonyainál fogva nagyobb volt, mint Deák Ferenczé; magyar törvénytudása azonban jóval kisebb. A két nagy ember akkor egymást szerencsésen kiegészitette s az alsó- és felsőházban egyaránt ébren tarthatta a reformszellemet.

Társaságunk egyik kitünő tagja, Vécsey Tamás (Széchenyi és a magánjog, 1895.) külön is kimutatta, hogy Széchenyi mint vetette rá magát meglett férfikorában a jogtudományokra s mint állitotta föl először a Hitelben, utána többi müveiben a magánjogi reformok programmját is.

Egyáltalán csodálatosnak tetszik, hogy ama kor jelesei a magánjogi törvények társadalmi és gazdasági hatásának milyen tiszta látásával voltak megáldva. Szemlélve az ő dolgaikat, szinte gyanunk támad, hogy a mostani kor ezt a tisztán látást tőlük nem örökölte. Az elvont tudományosság fáklyája, sőt villamfénye mellett az élet és fejlődés belső dolgaiból nem látunk annyit, amennyit ők láttak és megismertek, a mienknél sokkal, de sokkal szerényebb tudományos világitás mellett. A dogmatika tulságos müvelése ekkor még nem nyügözte le ugy az itélet szabadságát és az elméletek felhői nem takartak el annyit a jogászok szeme elől.

Széchenyi magánjogi programmja szinte széditő vala, és ha szabad igy szólani, még forradalmibb, mint Deák fölfogása. Az ősiség, a fiskalitás, a nemesi zárlat és az urbériség eltörlése, a birtokszerzési képesség kimondása, rendezett

perjogi törvények, uj váltójog, kereskedelmi jog, csődjog, telekkönyv, kisajátitás, kamattörvény és általános végrendelkezési szabadság. Egyedül a hitbizomány intézménye az, mely tőle kegyelmet kap, bár annál kevésbbé kap kegyelmet Deáktól. Ime, ez lényeges magánjogi programmja az akkori liberális pártnak, mely egyenesen a parlamentáris alkotmány megvalósitására törekszik, bár nem egy tömegben, gyakran még egy irányban sem és minduntalan akadozva.

Deák eme nagy magánjogi programm minden részével egyetért, kivéve a hitbizományt, amelyet már 1834 julius 12-én gyökerében megtámad s eltörlését követeli, vagy legalább annyit, hogy több hitbizományt alapitani ne lehessen. Oly kivánság, mely még ma is a megvalósulás akkori csekély reményével áll a szabadelvü jogászok programmján. Deák éles szeme azonban mindig a közvetlen kivihetőre van irányozva. Szakadatlanul azon törekszik, hogy az urbéri magánjogok korlátjain tágitson s a birtokképességet a nem nemeseknek is megszerezze. Már 1833 szeptember 4-diki nagy beszédével elragadja az alsóházat, amikor szembeállitja a 400,000 nemes privilegiumát a 8 millió nem-nemes jogtalan állapotával és kimutatja, hogy Magyarország gazdasági nyomoruságainak ez a jogállapot az első forrása. Választott békebirákat akar, kikezdi az ősiséget, a rendi szerkezetnek ama föntartó gerinczét s a jobbágyok örökváltságának hosszan huzódó vitáját nagy erővel inditja meg. Aki ma végigtekint az urbériség megszüntetéséért vivott hosszas küzdelem magánjogi részén, ott mindenütt Deák Ferencz vezérszellemével fog találkozni és kénytelen végül megismerni, hogy az 1848. évi u. n. márcziusi törvények — az urbériség, az ősiség, a földesuri hatóság, a papi tized eltörlése, a közös teherviselés kimondása stb. — nálunk nem forradalmi törvények, hanem hosszas, kitartó reformküzdelem betetőzései. Mennyire azok, azt Deáknak mint képviselőnek és igazságügyi ministernek 1848. évi beszédei mutatják legjobban. Már márczius 19-én óvást tesz az ellen is, hogy az ősiséget átmenet nélkül törölje el a törvényhozás és igy a zálogbirtokos egyszerre tulajdonossá tétessék. «Ez által, ugymond, meg lenne csalva a zálogbaadónak a törvényben vetett bizodalma». Az átmenet valóban ebben is, később másban is az ő intentiója szerint történik meg a szerzett vagy per alatt levő jogok sérelme nélkül.

A magánjogi törvénykönyvnek már 1834-ben általános vázlatát adja és innét tul is szakadatlanul sürgeti, még a fegyverek csörgése között is. Oly követelés, amelyet az osztrák kodex behozatalával, fájdalom, már csak az absolut hatalom teljesit, de ez is csak ideiglenesen. Azóta 70 esztendő van mögöttünk, hogy e kérdés a törvényhozás elé került és e föladat még mindig megoldatlan. Még 1848 decz. 24-én, az urbéri kárpótlás rendezésével is halljuk Deákot, a kiváló magánjogászt, de itt utoljára. Az ellen tiltakozik itt is, hogy szerzett jogok megcsorbuljanak. «Meghajlok, ugymond, a politika előtt; de olyan politikus nem vagyok, hogy mint törvényhozó akárminemü politikai tekintetnél fogva az igazság elve alól akarjam magamat föloldoztatni».

Egyébiránt a hiteltörvények reformjánál is az első sorban állott. Követjelentéseiből tudjuk, hogy nemcsak ismerte azok értékét, de elkészitésükben is nagy része volt. Befolyását a törvényen majdnem mindenütt meglátni, mivel közremüködése kiváltképpen a hazai állapotok és viszonyok számbavételére volt irányozva. Az 1840. évi váltótörvényt ugyanazok a férfiak készitették, akik később a büntető-kodex javaslatát is. Mi sem dicséri őket jobban, mint az, hogy a törvényből a váltófogság kimaradt, holott a külföldi törvényekben még széltében ismerték.

Deák mint magánjogász még egyszer merül föl előttünk egész alakja szerint az 1861. évi országbirói értekezlet alkalmával, amikor a magyar magánjognak 1849-ben megszakitott folytonosságát kellett helyreállitani. A probléma csaknem ugyanaz volt, ami 1848-ban az ősiség és az urbéri terhek eltörlésénél fölmerült, csakhogy most a 12 éven át gyökeret vert osztrák jog volt az élő jog, az uj jog pedig az 1848. évi magyar jogállapot. A népszerü, sőt szenvedélyes erővel föllépő törekvés 1861-ben azt akarta, hogy az élő osztrák törvényeket helyükből egyszerüen és azonnal kivessék. A vármegyék és városok nagy része, támaszkodva az 1860 okt. 20-iki pátensre, sorra és elhamarkodva kezdte kimondani, hogy be sem várva az országbirói értekezletet, az osztrák törvények mellőzésével azonnal életbelépteti a korábbi magyar jogot. Később ez az elhamarkodás sok felsőbb beavatkozásra és más hátrányokra is adott okot. Ilyen inditványt tett Pest város közgyülésén is Szilágyi Virgil 1861 junius 18-án. Ez ellen emelte föl tiltakozó szavát Deák Ferencz a magánjogász egy méltán emlegetett beszédben. Föllázad a gondolat ellen, hogy szerzett jogok essenek áldozatul ennek a szenvedélyes mohóságnak. Föllázad kivált az ellen, hogy az ősiség terén történt rendezés helyett a deklarativ 1848. évi XV. törvényczikk jöjjön vissza, mely csak a pereket függesztette föl. Pest városa hozzájárul Deák fölfogásához és megvárja az országbirói tanácskozást, mely már küszöbön volt ugy is.

A jogvesztés elméletét Deák a magánjogok területén is éppen ugy nem türte, mint a közjogban. Rendithetetlen igazságérzete még akkor is erősen áll, mint a szikla, amikor azt szinte az egész ország lázongó hazafiassága ostromolja és népszerüségének tönkremenése egészen valószinü. Sohasem fordult annyira Deák ellen a «civium ardor, prava jubentium», mint éppen ezekben a kényes napokban. Hogy hazáját elárulta, nem volt uj vád, de voltak sokan, akik most azt is tudták, hogy miért vagy mennyiért? Mindazáltal hajthatatlan következetességgel képviselte ugyanezt az álláspontot a bekövetkezett országbirói értekezleten is, ahol — elég különös — még a tekintélyes jogászok közt is volt pártja az elhamarkodásnak és a kiméletlenségeknek. Ezt azonban a tetszős és népszerü politikai indulatok befolyása tette, ami ellen Deák egész erejével védelmezte a magánjogok területét. «Engem, ugymond, gyülölet nem vezethet s nem tartom helyesnek, hogy idegen hatalom müvei iránti gyülöletből saját polgártársainknak kárt tegyek».

Deák álláspontja, mely a korábbi magyar törvények mellett a magánjog körében az urbéri, ősiségi és telekkönyvi pátensek ideiglenes megtartását kivánta, az országbirói értekezleten érvényesült is. És nincs benne kétség, hogy ez a jogtisztelő, helyes magatartás tette lehetővé később, hogy a tanácskozás eredményei az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok — e második Werbőczy-féle kodexünk — tulélte az 1861. évi alkotmányos kisérlet bukását, tul a provizoriumot is, sőt részben ma is alkatrésze az élő magánjognak.

Egy ponton azonban Deák álláspontja nem birt áthatolni. Az öröklési jog szabályozásánál ő az osztrák polgári törvénykönyv öröklési jogát bizonyos változtatással, nevezetesen pedig a magyar özvegyi jog régi intézményének beillesztésével meg akarta tartani. Világosan attól félt, hogy az 1848. évi törvények demokratikus szelleméből, kivált a jogegyenlőségből vész el valami, ha az ági öröklést elfogadják. Itt hü nézettársaival: Horváth Boldizsárral és Tóth Lőrinczczel áll szemközt, de végül a családi vagyonban való kivételes öröklést módositott alakban keresztül engedte. Megnyugvást talált abban, hogy a szerzett és öröklött (ősi) vagyon közt a különbség csak végrendelet hiánya esetében áll be, tehát a végrendelkezési szabadság ujabb békóba nem kerül. Az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok sokszor idézett 9—12. szakaszai helyes megegyezés müvei voltak. Ábrázatukról az ősiségi megkötés utolsó vonását Deák ellenkezése törülte le. Hogy ez a megoldás a jövőben is alkalmasnak mutatkozik-e a nemzeti vagyon fejlődésének helyes szabályozására, azt végleg az általános polgári törvénykönyv tárgyalásánál fogják eldönteni; de az, hogy 1861 után a

gazdaságilag fejletlenebb kor igényeit türhetően kielégitette, ugy gondolom, nem kétséges.

És itt egy olyan jogterületre érkeztünk, mely az 1848 előtti Deák küzdelmeiben bizonyosan a legérdekesebb és legtöbb vonatkozásokkal bir napjainkig. Ama hosszas, engesztelhetetlen küzdelem területére, amelyet Deák Ferencz a szabadelvü-párt élén az akkori birói hatalom, sőt általában minden ellensulytalan birói függetlenség ellen folytatott. Ez a küzdelem még a mai jogállapot szempontjából is különös figyelmet érdemel.

A harcz a vármegyei és országgyülési szólásszabadság, részben a sajtószabadság védelmében indul meg. A kormány tudniillik, hogy a szabadelvü ellenzéket megfélemlitse, már 1836-ban a hütlenségi vagyis nota-perek eszközéhez nyul. Oly per, mely a fölségsértési per mellett régi idő óta erős, talán szükséges fék is volt a királyi hatalom kezében, de egyben szörnyü igazságtalanságok forrása is.

Félrevezetne egyébiránt a tárgytól, ha azzal a hosszas és elkeseredett sérelmi vitával foglalkoznánk, mely B. Wesselényi Miklós, Balogh János, továbbá Kossuth Lajos, Lovassy László és mások perbefogása miatt az 1839—40. évi országgyülésen kitört. A vita élét Deák kezdettől fogva a birói önkény ellen irányozza. Álláspontja annyira határozott, a kir. tábla és kir. Curia eljárását annyira törvénybe ütközőnek tartja, hogy a sulyos igazságügyi sérelem orvoslására sem a királyi kegyelem kinálkozó utját, sem egy hozandó uj garanciális törvény igéretét elegendőnek nem tartja. A tábla és Curia ellen kimutatja, hogy a régi törvények félretételével, titkos királyi rendelések utasitása szerint, a szokásjog álarcza alatt, titkolózva és törvénytelenül folytatta eljárását, tehát felelősség alá esik. Metternichnek a magyar bíróságok felhasználásával elkövetett erőszakosságát az országgyülés által akarja megvizsgáltatni és ha a törvényt a birák készakarva sértették meg, büntetést kér az ő fejükre is 1839. julius 3-án tartott beszédében. A vitát uj lángra lobbantja az 1840. évi királyi leirat, mely a birák függetlenségének még kétségbevonását is megengedhetlennek tartja. Eme parancsforma és még napjainkban is gyakran előforduló tétel ellen mondja Deák 1840 márczius 30-diki hatalmas beszédét, amelynek egyik része igy hangzik:

«Alig van a követek közt egy is, aki a kir. leiratnak a birói eljárás függetlensége iránti elveit egészen elfogadná; mert ha ezeket igy elfogadnók, e nap volna a legszomorubb hazánkra nézve.»

Amaz évi követjelentésében kifejti azt is, hogy a birói függetlenség ilyetén magyarázata nem más, mint «kormányi és birói kettős önkény». Magának a felterjesztésnek a főrendek által 23-szor történt visszavetése sem intézte el a jogsérelmet.

Kétségtelen, hogy Deák az államban felelőtlen és ellensulyozatlan hatalmat egyáltalán nem ismert el és igy következetes volt az a törekvése is, hogy az absolut birói függetlenség is alkotmányos biztositékot szerezzen, nemcsak a sérelmes esetekre való tekintettel, de egyáltalán. Az 1840. évi nagy harcznak a királyi kegyelem és az országgyülés berekesztése véget vetett ugyan, de hogy az eszméről Deák le nem mondott, annak első bizonyitéka az 1843. évi büntető törvényjavaslat. Ha a birói önkény ellen nem volt képes forumot teremteni, legalább azzal akarta áthidalni az alkotmány eme szakadékát, hogy a javaslat készitésénél szorosan ragaszkodott a birák választásának elvéhez, valamint az esküdtszék intézményéhez. Azonkivül a politikai természetü bünvádakat egészen ki akarta venni a közönséges birói hatalom kezéből.

Álláspontját erészben ama két becses különvéleményből ismerjük, amelyet az 1840: V. tcz. által kiküldött országos választmány végleges kodexszövege ellen többed-magával benyujtott. (Az aláirók közt kivüle ott van B. Eötvös József, Klauzál Gábor, B. Wenckheim Béla, Pulszky Ferencz és Bezerédy István neve is.)

Az esküdtszéket tudvalevőleg az orsz. választmány mellőzte. Ez ellen van irányozva 1843 márczius 15-én kelt különvéleménye, mely ebben a nagy kérdésben ma is fölötte becses jogászi dolgozat. Ő az esküdtszéki eljárás terhét a perbefogási eljárásra szerette volna fektetni. Tisztán kiérezhető, hogy a hatalom zaklatásai ellen keres már az eljárás küszöbénél biztositékot s hogy az akkori független-birói garanciákban nincs bizalma. Azonfelül erősen hiszi azt, amit az időmulás csak nagy későn bizonyitott meg, hogy az esküdtszéket nálunk nemzetivé is lehet tenni. Tudva van, hogy az alsóház az esküdtszéket el is fogadta, ellenben a felsőház a limine elutasitotta s az egész javaslat elbukásának okai közt körülbelől ez volt a legnagyobb. Deák azonban az eszméhez még a szükebb sajtóesküdtszéki területen is hiven ragaszkodott. Mint igazságügyminiszter siet az 1848: XVIII. tcz. által a sajtóvétségek egész területére behozott esküdtszék életbeléptetésével. Felügyelete alatt, sőt közvetlen közremüködésével készitette el Szalay László és Tóth Lörincz az életbeléptetési és eljárási rendeletet, mely azonban foganatbavétel közben beleveszett a hadi eseményekbe. Kevesen tudják ma már, hogy Horváth Boldizsárnak 1867-ben életbeléptetett és egész korszakot átélt sajtóeljárási rendelete Deák Ferencz 1848. évi rendelete volt, majdnem eredeti alakjában.

Az 1878. évi Btk. tervezésének első idejében Deák Ferencz a tervező Csemegi Károlytól a halálbüntetés eltörlésén kivül csak még az esküdtszék behozatalát követeli ismét. Csemegi, aki ellenkező nézeten volt, kifejtette előtte, hogy az esküdtszék mellett felhozott jogi okai egészen megállanak a kötött bizonyitási rendszer mellett, mely a birót az egész és részbizonyitékok bilincseibe veri, de amióta a büntető ügyekben az u. n. Sárgakönyv a birói congnitiót ezektől megszabaditotta, az esküdtszék mellett felhozott okok ereje elveszett. A bölcs elme tárgyiasságát bizonyitja, hogy a változó idők eredményeivel számolni tudott és a fejlődést a maga utjára hagyta. De a muló idő, amint tudjuk, végre is mellette bizonyitott.

A másik, 1843. évi különvélemény arra törekszik, hogy a kinevezett biró hatalma alól kivonja a kapitális politikai pereket, nevezetesen a felségsértést, a hütlenséget és a király szóbeli megsértését. A különvélemény nem csak a mult tapasztalataira támaszkodik, hanem erős pragmatikus okok alapjaira is. Deák, aki már 1834-ben a birák szegényes javadalmazását mondja a birói függetlenség legnagyobb akadályának, nem bizik abban a hatalomban, mely a szükösen javadalmazott birákat kinevezi. És nem bizik magukban a birákban sem. Mivel a birák választását a felső fokon elérhetetlennek látja, ama politikai perekre külön artikuláris államblróságot tervez. Ez az országgyülés 40 választott tagjából állana, amelyből 3 kiválasztott tag a vizsgálatot, 9 pedig a perbefogást végezné el. A bünösség kérdésében az egészből esküdtszéki visszavetési jog gyakorlása után a 12 megmaradt biró itélne. A törvény alkalmazását ő is rábizza a kir. táblára.

Az artikuláris bíróság tervét elmosta az idő; de nem mosta el Deák meggyőződéseit is. A birói hatalomnak a közigazgatástól való elkülönzéséről folytatott nagy vitájában 1870 julius 7-én Deák ismét előállott a képviselőházban a felében választott államblróság tervével, amelynek feladatul a birák kinevezésének ellenőrzését és a politikai perekben való itélőhatalmat szánta. A képviselőház csekély többséggel vetette el az államblróság intézményét, a hiányzó garanciát pedig a birói felelősségről szóló 1871: VIII. tcz. fegyelmi rendszerében törekedik megvalósitani, nevezetesen pedig a kir. Curia birái felett itélő fegyelmi tanácsban, amelynek felét a főrendiház választja. De sokan sajnálják még ma is,

hogy igazságszolgáltatásunk nincs betetőzve Deák állambiróságával. A nyitva maradt főkérdés, a birónak jogintézménynyel való kötése a törvényhez, ezzel tehát nem nyert megoldást. A fegyelmi törvény 10. szakasza a birót csak haszonszerzés vagy károkozás czéljából elkövetett kötelességsértés esetében teszi felelőssé. De elintézetlen az a kérdés, amiért Deák az 1840. évi harczot megindította, hogy t. i. mi történjék azzal a független bíróval, aki nem a megjelölt czélokból s nem is kötelességet, hanem magát a törvényt vagy a törvényhozás hatáskörét sérti meg. Pedig a hatalomtól származó sértések közönségesen ilyenek lehetnek?

Deák eme nagy alkotmányjogi és szervezeti törekvésének az ő halála után volt egy utolsó stációja is. A birói hatalomnak törvényes garantiája alá helyezését utoljára büntető-törvénykönyvünk tervezetének 452. §-a próbálta meg. Ez büntetéssel fenyegette a biróságok ama tagjait, akik birói hatáskörükön tulterjeszkedve a törvényhozás vagy a közigazgatás hatáskörébe tartozó intézkedéseket tesznek. A terv indoka világosan a független és felelősség nélkül való birói hatalommal való visszaélések visszaszoritása volt. A szakaszt Kozma Sándor boldog emlékezetü főügyészünk is szükségesnek itélte; maga az intézmény megvan az idegen kodexekben is. És bizonyos, hogy ezt az amugy is már töredékes garantiális intézkedést az illetékességi összeütközések (1869: IV. tcz. 25. §-a) és a fegyelmi esetek elintézése nem oldotta meg. Deák Ferencznek nagy igazságszolgáltatási eszméje eme szakaszba zsugorodott össze s még ez a szakasz is végképpen eltemetkezett a képviselőház akkori igazságügyi bizottságában! Az tehát, amiért Deák 1840-ben a nagy harczot elkezdette, csak részben nyert megoldást; leglényegesebb, államjogi tartalma maig is megoldatlan.

Mindezekkel egyébiránt csak egy pillantást óhajtottam vetni a birói szervezet és büntetőtörvény amaz alkotmányjogi titkaiba, amelyeket Deák Ferencz lelke végig megjárt. De része volt, sőt oroszlánrésze e hatalmas szellemnek az 1843. évi büntető javaslat megalkotásánál minden másban is. Deák Ferencz mint büntetőjogász is nagy volt. Emlitettem, hogy kiindulási pontja ebben is a rendi államszerkezet fokozatos szétfeszegetése volt, a forradalmi mozgalmak elkerülése mellett, a modern jogrendszerek gondos beillesztésével. A büntetőjog rendezése erre talán egymaga is alkalmasabb lehetett volna, mint a többi együtt. A büntető jogban való egyenlőség a nemzet egyetemét érinti és nem az egyes osztályokat külön. Deák legtávolabbi czélja a büntető kodex tervezésénél a nemes és nem-nemes közötti különbségek gyökerében való megtámadása és a törvény előtti egyenlőségnek a humanizmussal összekötött törvényes győzelemrejuttatása vala.

Ma már tiszta bepillantásunk van az ő büntetőjogi müveibe, amióta Kónyi Manó Deák beszédeit fölszerelve közrebocsátotta s még jobban azóta, hogy társaságunk nagyérdemü tagja: Fayer László az 1843. évi büntetőtörvényjavaslat anyaggyüjteményét is kezünbe adta. Szinte fájlalom, hogy föladatom határai közé szoritva e hatalmas kodifikáló munkában Deák Ferencz részvételét az előbbiek után még csak egy két vonással rajzolhatom.

Deák általában a kodifikácio embere volt és bizonyosan Beccaria egyik hüséges, de magyar követője is. Könyvtárában az olasz mester müve az elsők között állott. Ebből meritette a régi értelemben vett birói függetlenség korlátozására szolgáló észbeli okok egy részét is, de kivált a kodexekben, a rendszerezett pozitiv jogban való nagy birodalmát. Korunk azonban a kodexek alkalmazásából és a törvény betüjének szertelen bálványozásából némely dolgokat megtanult, amelyek akkor még rejtve voltak. «Egy hosszu kodifikácionális gyakorlat után, — ugymond Tarnai János igen érdemes tagtársunk, Beccariáról irt tanulmányában, — bizonyára általában csekélyebb a vélemény a tételes törvény absolut értékéről; talán nem is csekélyebb, hanem csak helyesebb.» Deák nagy küzdelmeinek kora azonban Beccaria hatásának aranykora vala, amikor kivált a büntetőjogászok a rendiség jogbilincseinek letördelésével voltak elfoglalva s az uralkodó birói önkényt s a büntetések szörnyü és fölösleges kegyetlenségeit a humánus szellem megrögzitésével akarták enyhiteni. A hatalom, vagy ami ezzel többnyire egyet jelentett, a biró kezének megkötése volt az eszmény és kellett is, hogy az legyen. Innen volt Deáknak is nagy és jogosult hite a kodifikálás fölszabaditó erejében.

Az 1843. évi javaslat anyagi része az ő szellemének emanációja, majdnem egészen az ő szövegezése is. Fájdalommal kell azonban mellőznöm részletesebb vázolását amaz érdekes, ma már szinte mesébe illő kodifikáló munkának, amelyet Deák albizottsága ex asse maga végez el a külföldi tudományosság (Mittermaier) segitségül hivása mellett. Valamint fölidézését annak a lelkiismeretes támogatásnak is, amelylyel a haza földjéből hirtelen elősarjadó jogtudományosság a serény munkát a hirlapokban, folyóiratokban, füzetekben és a m. t. Akadémiában elősegiti. Valóban érezni lehet, hogy akkor egész Magyarország fölszabaditásainak titkát ebben a munkában keresték.

A munka közepében Deák áll, aki magát az anyagrészt készitő albizottságba választatta be. Tudományosságával a centralista Szalay László támogatja, az anyag összehordásában és a Mittermaierrel való érintkezésben Pulszky Ferencz. Deáknak az összehordott anyagban biztosan eligazodó s a gyakorlati követelésekben és a nemzeti szükségekben soha meg nem tévedő szelleme az egész munkán különös varázszsal ömlik el.

A javaslat büntetési rendszere, humánussága, valamint a benne megnyilatkozó történeti jogérzet ma is meglep bennünket. Élén a halálbüntetés és a testi büntetések mellőzése áll és a szabadság-büntetések lehető unifikálása. Minimumok nincsenek benne és az akkor csaknem unicum. A becstelenség büntetése is ismeretlen. A dorgálás és megkövetés hagyományos és tisztes büntetésnemei azonban meg vannak tartva. A büntetési rendszert a javitás és az emberiesség vezeti. Ez egymaga is hosszas és kimeritő viták tárgya, ami nem csoda az akkori vármegyei börtönök szörnyüségeivel szemközt. Az általános tanokban és a büncselekmények megállapitásánál a kodifikálók szeme nem a tett objectiv, merev ismertető jegyein függ, hanem a büntetés individualitásán. Oly irány már akkor, amelyre most kezdünk csak a tudományban komolyan visszatérni. A részletekben szertelen casuistika nincs, ami a biró lelkiismeretét megsértené, vagy őt kegyetlenségre kényszeritené. Ellenben a garantiák egész sora és szinte hihetetlenül lelkiismeretes megkülönböztetések ott, ahol az egyén jogos cselekvési körét kell a hatalomtól, vagy a hatósági visszaélésektől védelmezni. A törvény szövegének stilje pedig világos, egyszerü és a nép nyelvéhez közel álló. Deák nyelve és logikai ereje teszi könnyüvé megértését. Ez Deáknak külön is kifejezett kivánsága. A törvény szövege olyan legyen, hogy megértsék azok is, akiknek csinálva van, necsak a mesterség szerint való jogászok. Az egészet méltán lehet tekinteni a magyar jogérzet összeolvadásának a humánus modern szellemmel. Vagy amint egy ujabb magasztalója mondja: «A nemzeti jogfolytonosság hatalmas eszméje testesedett meg benne».

A javaslatból sohasem lett törvény. Az alkonyodó rendi világ az országgyülésen meg tudta ellenében védelmezni keshedő privilegiumait. Lehet, balszerencséjének kezére járt az is, hogy Deák az 1843. évi országgyülésen az ismeretes zalai választási vérontás ellen való tiltakozásból nem vett részt. Egyik legnagyobb ohajtása azonban a sajtószabadság 1848-ban a velejáró esküdtszékkel megvalósult. De ugy lehet még ma sem elég jó az az egyetlen határvonal, amelyet ő egy lapidáris megjegyzéssel huzott a sajtószabadság elé: «Mindent szabad irni, csak hazudni nem szabad.»

Deák azonban az 1843. évi javaslattól még azután sem tágitott. Az 1848. évben a javaslat sorsa ismételve szóba kerül. Az országgyülés deczember 14-én Kossuth Lajos inditványára reá bizta a büntető törvények rendezését és ő az az 1843. évi javaslatot akarta törvény erejére emelni. Nem volt ideje hozzá. Az 1861. évi országbirói értekezleten ujból a régi javaslatot ajánlja, de az idő akkor már — ő is belátta — eljárt fölötte. Aki ma a nagy alkotás tanulmányozásába belemélyed, lelkesedést, de egyben fájdalmat is érez amiatt, hogy az, mint törvény sohasem vehetett részt a magyar jogérzet fejlesztésének munkájában, amelynek folytonossága a büntetőjogban azóta háromszor is megszakadt. Legnagyobb dicsérete talán az, hogy ma, porladozó állapotában is hatni képes a magyar jogtudományosságra, sőt magára a birói gyakorlatra is.

Elérkeztünk mindezek után Deák Ferenczhez, a magyar államjog óriásához és a nemzeti politika legnagyobb bölcséhez, akinek egyetlen márványból való történeti alakját a mai napig is faragják, sőt még ez után is sokáig fogják faragni a pártok küzdelmei.

A politikai nagyság dolgai azonban, akármilyen dicsőségesek legyenek azok, társaságunk szine elé nem tartoznak. Mint államjogászról is csak félve beszélhetek. Benne, — amint emlitettem, — a nagy tulajdonságok annyira egymásba vannak olvadva, hogy jellemének felrészletezése nehéz. Államjogi alkotásait is lehetetlen politikai műveitől egészen elszakitani. Az államjog — vagy amint régi szólásmódunk tartja: a közjog, — utóvégre nem más, mint törvényes valósággá jegeczesedett politikai siker. Magát a törvénybe igtatott közjogot is mindennap uj meg uj tagadás vagy kritika alá veti a pártküzdelem, hogy a maga igazságosságát és jóságát untalan kimutassa és igy erőben mindig ujjászülessék, avagy hiányai és korhadásai kiderülvén, javitásának vagy jobb alkalmazásának utja mindig nyitva maradjon. Közjogaink a pártok küzdelme által élnek. Ime tehát, aki Deáknak befejezettebb államjogászi képét akarja rajzolni, akár magasztalásaival, akár gáncsaival, a pártküzdelem oda nem való indulatait ébreszti fel. A jogász keze eleget tesz már azzal is, ha Deák közjogi küzdelmeinek vezéreszméit és a siker kivivásának jogi módszerét felderiti.

Deák a közjogban a *magyar törvényesség* megtestesülése vala, éppen ugy, mint a magánjogokban a magyar jogérzeté. Legtisztábban fejezte ki ezt ő maga 1863-ban, amikor a volt országgyülés tagjai neki diszalbumot adtak át:

«Az ügy — igy szólott, — amelyért együtt küzdöttünk, a haza szent ügye; a tér, melyen állottunk: a törvényesség. Egyes törvények czélszerüsége felett sokfélekép ágazhatnak el a vélemények. Kormányformák, alkotmányok, a közjog elvei s a törvényhozásban uralkodó eszmék változhatnak s változtak is időnkint minden nemzetnél. De van egy örök s változhatlan elv, melynek mindenütt, ahol törvény uralkodik, sértetlenül kell mindig állani s ez azon elv, hogy a törvények szorosan megtartandók s kötelező erejüket csak a jogos törvényhozó hatalom szüntetheti meg.»

A jelenkor egyébiránt, mely közönségesen a czélszerüség gazdag példatárából veszi a mintákat küzdelmeihez, mindenesetre más gondolatot füz a «törvényesség» szóhoz, mint ezt Deák és tanitványai tették. Ma ennek a szónak bizonyos konzervativ ize van. Jelenti főképpen a meglevő törvényes állapotban és e törvények végrehajtásának jó vagy rossz chablonaiban való megnyugvást, a kritika felületességét s mindenekfölött a gondolkozásban és cselekvésben való kényelmet.

Deák Ferencz törvényessége minden volt, csak ez nem. Lángelméje a közjogi dolgokban is progressiv volt és kritikai erőkkel volt eltelve. Egész élete a bizonyság rá, hogy a meglevő törvényes állapot javitása, bár sohasem koczkajáték módjára, a közjogi eszmekörben is szakadatlanul foglalkoztatta. A törvényesség nagy elvét azonban azonnal maga és mindenki elé állitotta határjelzőnek, mihelyest észrevette, hogy a törvényt vagy legalább annak értelmét ki akarják forgatni és az elmék az erőszak valamely fajtájának alkalmazása felé hajlanak. És ezt egyformán tette, akár a nemzet politikai szenvedélyeinek lecsillapitásáról volt szó, akár a fejedelmi hatalom jogtalanságainak visszautasitásáról.

Betümagyarázat, a törvény sokszor hibás, de majdnem mindig könnyen elferdithető grammatikájának elcsavarása nála ismeretlen vala, sőt bizonyos fajtája a szentségtörésnek. Soha és sehol nem találkozunk nála a jogmagyarázatnak ezzel a megbizhatlan módjával, még az 1723. évi trónöröklési törvényeknél sem, ahol pedig az egyes szavak értelmét hajszálmértékkel szokás mérni. A törvény szövegéből egyes szavakat vagy kifejezéseket kiszakasztani és azokat egymagukban, a szavaknak a korral is gyakran változó értelme szerint magyarázni természete ellen van. Ahol mégis kénytelen erre, sohasem teszi másképpen, mint történeti alapon, ugy amint a törvény keletkezésének kora a szót értette és amint azt a használat tiltakozás nélkül szentesitette. Ez a titka annak, miért tehette tökéletesen semmivé aránylag rövid törvénymagyarázó művével, az 1865-ben megjelent Adalékokkal Lustkandl terjedelmes közjogi művét, és hogy miért csodáljuk ma is az Adalékokat szinte áhitattal. Valóban, a magyar közjogi törvénymagyarázatnak sohasem is lett volna szabad tágitani az ő történeti magyarázó módszerétől.

Ime, az igy fölfogott törvényességi eszme volt az is, mely őt az 1848—49. évi események forgatagából kiragadta és — hála a nemzet gondviselésének, — egyéniségének egész épségében megtartotta az elveszett alkotmány visszaszerzésének idejére. E nagy vezéreszmének olykor zivataros időkben is fényes sugarait látjuk ragyogni. A példák sokaságából elég csak három. 1848 februárban, amikor a népszerütlen Zsedényi Eduárd lakását Pozsonyban az ifjuság megtámadta és szerencsés távollétében összerombolta, az országgyülésen is sokan kivánták Zsedényi törvényes üldözését. Deák, aki csak imént betegen érkezett föl Zalából, népszerüségével mitsem törődve azonnal elitéli az erőszakoskodást. «Gyermekkoromtól epedtem — igy szól — a dolgok átalakulása után, de ha az anarchiával jár, elfordulnék tőle. A személy- és vagyonbiztosság oly szentségek, amelyek minden kormányforma mellett főczélok s amelyeket minden körülmények között tisztelni kell.»

Amikor 1848 október 24-én Puchner tábornok erdélyi proklamatiójára az országgyülés a néphez intézett proklamatióval kiván felelni és ennek elkészitésével Kossuth Lajos inditványára Deákot kérik meg, ő igy felel: «Ha az urak törvényjavaslatot akarnak készittetni, parancsoljanak velem, meg fogom tenni; de proklamatiók készitésébe sem most, sem máskor nem fogok bocsájtkozni.»

Ellenben amikor 1848 végén a képviselőház Windischgrätz tábornokhoz a békekövetséget kiválasztja, Deák azonnal elfogadja a megbizást, noha sikerében bizalma nincs. A törvényesség állapotának helyreállitásáért még a veszedelmet is szó nélkül elvállalja.

És ami itt tragikai formában jelenik meg, annak mása felséges humor képében ismétlődik, amikor Deákot az 1860 októberi diploma után bizalmasan az országbirói méltósággal kinálja meg a kormány.

«Elfelejtik az urak, — igy utasitja vissza az ajánlatot — hogy én igazságügyi miniszter vagyok. Hiszen a leköszönés, amelyet 1848 októberben átnyujtottam, még nem fogadtatott el».

Deák törvényességi elvének legnagyobb erejét 1861—1867-ig látjuk kifejteni, amikor az alkotmány jogfolytonosságának helyreállitását követeli; vagy egészen vagy sehogyan.

Öt legnagyobb közjogi művében: az 1861. évi két feliratí javaslatban, az Adalékokban, a Husvéti Czikkben és az

1867-iki felirati beszédben minden érvelésének mestergerendája az 1723. évi sanctio pragmatica, amelynek befejezett magyarázatát ezekben a müvekben birjuk. Deák itt minden tudását, tekintélyét és meggyőző erejének egész nagyságát a vitába veti. Bebizonyitja, hogy Magyarország és Ausztria mint két állam közt semmiféle állami szövetség vagy szerződés soha nem jött létre és igy a két állam souverainitása — egyedül a fejedelem személyének ugyanazonosságát kivéve — a legkisebb ponton sem korlátozza egymást. Maga a közös és együttes védelem is a nemzet és király szerződése. Ugyanő, aki ezt az álláspontot az 1867. évi törvények legkényesebb részeiben is aggodalmasan fen tudta tartani, a sanctio pragmaticát mindvégig a nemzet és király között kötött valóságos *szerződésnek* tekinti. Még pedig — ahogyan ma mondanánk — visszteherrel kötött szerződésnek, amelynek nemcsak a trónöröklés a következménye, hanem az ott megjelölt feltételek teljesitése is, nevezetesen Magyarország teljes államjogi önállásának tiszteletben tartása.

Az emlitett iratok és beszédek bizonyságot tesznek arról is, hogy ő a közjogi «szerződést» is a legteljesebb jogi értelemben, sőt ha szabad igy szólni, egész magánjogi szigorral fogta fel. Azt egészen teljesiteni kell és aki abban foglalt kötelezettségeit nem teljesiti, nem tarthat igényt a belőle származó előnyökre sem. A sanctio pragmatica ilyen felfogására csakis magas fokra hatványozott jogászelme és harczokban megtisztult jogérzet lehetett képes. És csakis egy ilyen erő közölhette azt az egész országgal.

Az 1861. évi két hires felirati javaslat szétszakithatlan láncza volt a közjogi szerződés eme felfogásának; annál is erősebb, mivel a gyakorlati követelésekben, nevezetesen a magánjogi és büntetőjogi törvénykezés rendezésében, Deák a méltányosság és czélszerüség helyes tekinteteitől el nem zárkózott. Ez ragadta az angol «Times»-t is akkor arra a kijelentésre, hogy «egy nemzet sem állhat magasabb és jobban választott állásponton».

Ez a magas, hozzáférhetetlen közjogi álláspont Deáknak 1865. évi husvéti czikkében kulminál, ahol a bécsi Botschafter által, sugalmazásra, halottaiból feltámasztott Verwirkungstheorie ellen többi közt Deák a következő, kivált a jogászra nézve érdekes kijelentést tette:

«... azon tan, melyet a Botschafter hirdet, hogy midőn a kötött szerződést az egyik fél minduntalan megszegte s minden ujabb és határozottabb biztositások daczára ujra, ismételve a szerződés ellen cselekedett, — a másik félnek se legyen joga a szerződés megtartását kivánni, hanem azt egyoldalulag átalakitani, sőt részben megsemmisiteni legyen kénytelen — valóban uj és meglepőleg sajátságos».

Ki ne ismerné fel ebben a gyakorlatilag is egészen tájékozott jogtudóst, aki a szerződések természetét minden vonatkozásaiban ismeri.

Ez a szigoru törvényességi és szerződéses felfogás állitotta helyre Magyarország alkotmányát s ez nyert végre törvényerőt az 1867. évi XII. tcz. bevezetésében is. A leglényegesebb államjogi intézményben tehát Deák tökéletes diadalt szerzett a régi törvénynek. És csak az igazságnak tartozó adót fizetjük le, ha megállapitjuk, hogy ezzel együtt diadalmaskodott Deák másik, párhuzamos felfogása is, hogy tudniillik Magyarország 1723-ban csak a maga királyi házával szerződött, de azzal is feltételek mellett, ellenben az osztrák örökös tartományokkal mint állammal sehogyan. És ami viszonyunk van Ausztriával a fejedelem személyén kivül, az sehol sem alapszik törvényes kötelességen, vagy éppen Magyarország önállásának valamely feláldozott részén, hanem változható méltányosságon vagy czélszerüségi tekinteteken. Ki ne sejtené meg mindezekből lelki szemeivel a történeti traditio jogfolytonosságát, mely a régi, választott királyság közjogi tudatát a koronázási hitlevélen és eskün kivül törvényczikkekben is átszállitja a jövendőnek?

Deák közjogi müvei ime igy érintkeznek a távol évszázadok joghagyományaival. Tanulmányozva az ő közjogi alkotásainak belső természetét, még a nyugtalanabb időkben is visszatér a biztosság érzete az aggódó elmébe, mivel kénytelen megérteni azt az ő megnyugtató igazságát, hogy a jog valóban állandóbb erő minden hatalomnál és erőszaknál.

Mindezek után — t. gyülekezet — érzem én, hogy a vázlat, amelyet a haza bölcsének jogi küzdelmeiről és sikereiről adhattam, még emez egyoldalu álláspontról is tökéletlen. A magam gyarlóságán kivül azonban szolgáljon mentségemre az a csodálat is, mely mindenkit elfogulttá tesz, amikor eme hatalmas élet megismerésébe elmerül.

Ám hol vannak még az ő többi dicsőségei? Az az utól nem ért kiméletesség és tapintatosság, mely még az ellenfél, sőt az ellenség nyilt sebeiben fájdalom okozása nélkül kutat, hogy gyógyithasson? Az a nemes magyar müvelődési szellem is, — ritka tulajdonság az államférfiakban — mely a magyar müveltség, irodalom, sőt a magyar nyelv fejlődésének titkaiban is mindig járatos? És sok más mellett az az önfeláldozó, a hazáért a legbecsesebb emberi örömekről is lemondó magasztos jóság? Az ő lelkének humorával együtt, mely a magas igazságokat lehozza az élet mindennapi csekélységei közé és az egyéni nagyság természetes zordonságait a szeretetreméltóság virágaival boritja el?

A nagy embereket szivesen szokták, a bennük megnyilatkozó félelmes erők után a vulkánokhoz hasonlitani. A hasonlat jó is annyiban, mivel az ő egyéniségükben rejtező erők éppen ugy meghaladják ismereteink mértékeit, mint ahogyan a vulkanikus erőket is képtelen kiszámitani a természettudomány. Ez a hasonlat Deák Ferenczet is megilleti. Eredetisége, a többiektől való különbözése mégis az volt, hogy az ő szellemében lappangó erőmennyiségek nem szabadultak el égbetörő, félelmes kitörésekben, hanem a bölcsesség erős rétegével lévén befödve, melegitették és melegségük által termésre kényszeritették Magyarországnak már elhanyagolt, már pedig elpusztitott anyaföldjét.

Jogászi dicsőségét pedig röviden és jól fejezték ki még küzdelmeinek hü osztályos társai igy:

Victor sine sanguine.

Jogirodalom.

A magyar kereskedelmi és váltójog vezérfonala. Irta dr. Lévy Béla. I. füzet. Budapest 1903. Kilián Frigyes kiadása. A teljes mü ára 6 K.

Jogi irodalmunkban mind több tért foglalnak el s nagy kelendőségnek is örvendenek az u. n. compendiumok, az anyag rövidre fogott kivonatai. Az ilyen compendiumok majdnem kizárólag vizsgálati célokra készülnek. A tudományt a vizsgálati kérdések és feleletek keretébe szoritják s örömest megragadott alkalmat nyujtanak a tanulóknak arra, hogy ezek elsajátitásával az alapos készültség fáradalmai nélkül ennek látszatát kelthessék.

Ilyen compendiumokról természetesen e rovatban nem emlékezhetünk meg, mert ezeknek tultengése a jogi irodalomra és jogi müveltségre inkábbb káros, mint hasznos.

Midőn tehát e helyütt dr. Lévy Béla ujonnan megjelent könyvéről beszámolunk, már ezzel is kifejezésre juttatjuk azt, hogy ezektől a compendiumoktól előnyösen tér el. Habár hasonlit hozzájuk terjedelmére nézve, messze felülmulja ezeket tárgyalási módja és didaktikai czélzata tekintetében.

A mü úgy látszik oktatásra és pedig *kereskedelmi szakoktatásra készült*, habár czime erre nem utal. Mutatja ezt bevezető része, mely jogi alapfogalmak elnevezése alatt az egész mü terjedelméhez arányitva tultengő jogi encyclopædiát tartalmaz. Mint ilyen nem jogászok számára készült könyv, első sorban egyszerüségre, könnyen érthetőségre törekszik. Tételeit apodiktikus határozottsággal, axiómaszerü rövidséggel adja elő. Kerüli, hogy a tanulóban a bizonytalanság vagy

kétely felébredjen. A kereskedelmi jogirodalom és joggyakorlat idézését nem találjuk meg benne, bár hogy azokat szerző ismeri, azt többször tapasztaljuk. Jogi irodalmunk köréből különösen *Nagy Ferencz* kézikönyvének befolyására léptennyomon rámutathatunk, értjük azonban, hogy szerző magát ennek hatása alól ki sem vonhatta. Mindezek azonban csak a sorok közt vannak meg, mert a szerző jónak látta azokat az állványokat lebontani, melyek a mü alkotásához szükségesek voltak, de a tanulóra, a nem jogászra zavarólag hathatnak.

A mü most megjelent első füzete a jogi bevezetésen kivül első könyvének első részében a kereskedőről szól, ebben a kereskedelmi törvény 3—60. §-i foglaltatnak. A kereskedő fogalommeghatározásánál részletesen kitér a kereskedelmi ügyletek tanára (258—259. §§.) is. Azután a kereskedelmi czégek, czégjegyzékek, könyvek, majd a kereskedői segédszemélyzetről szól, különösen hangsulyozva a kereskedelmi meghatalmazott és segédi minőség közötti külömbséget. A második rész a kereskedelmi társaságokról szól; rendszerében a törvényt követi, csak abban tartalmaz figyelemreméltó ujitást, hogy a közkereseti és betéti társaságok sorsát nem külső és belső jogviszonyok szerint, hanem vagyoni és személyi viszonyok szerint tárgyalja, ezeken belül ismét elválasztva a külső és belső jogviszonyokat, igy a képviselet és üzletvezetés kérdését is. A szövetkezetek jogi állásának ismertetésénél persze az 1898: XXIII. törvényczikket is figyelembe veszi.

Irálya szabatos, magyaros. Előadásmódja comprimált és ismertető.

Törvénykritikát már czéljánál fogva is keveset találunk benne, igy p. o. az üzletátruházás (46. l.) a szövetkezet jogi szabályozása (143. l. kérdésében.

Használhatóságát csak az gátolja némileg, hogy a kereskedelmi törvény szavai külsőleg (idézés, megjelölés) nincsenek elválasztva a könyv egyéb szövegétől, mert a zárjelekben foglalt szakasz-számok némely helyütt utalást jelentenek, más helyütt a törvény szóról-szóra leközölt idézetét követik, úgy hogy szerző mondatai a törvényszöveggel folynak össze.

Ha a most megjelent füzetből az egész müre következtethetünk, úgy Lévy Béla könyve a jogászoknak hasznos ismétlő, a kereskedő ifjuságnak jeles bevezető lesz a kereskedelmi jogba. Ha kereskedőink majd annyit és úgy tudnak kereskedelmi jogot, mint szerző tanitja, nem fognak saját kárukra lépten-nyomon beleütközni a jog ez alaptételébe: *legis ignorantia nocet.* *Dr. Baumgarten Nándor.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Alzálogjog telekkönyvi előjegyzésének kitörlése az ingatlan tulajdonosának kérelmére.*

Az érvényben lévő jogszabályokból kiinduló eme fejtegetésekhez még *de lege ferenda* kivánok pár megjegyzést füzni.

A magam részéről nem tartom helyesnek, hogy arra a kérdésre nézve, ki legyen jogositva az igazolás elmulasztása okán az előjegyzés kitörlését kérni, telekkönyvi rendeletünk 99. §-át a 119. §. első bekezdésének szabályával kell kiegésziteni.

Szerintem a 99. §. esetében a kérvényezés jogosultságának kérdésére nem az általános szabályt kellene alkalmazni, mely szerint e jogosultság azt illeti, aki a vonatkozó nyilvánkönyvi bejegyzés által «mint jogositott vagy mint kötelezett van érdekelve», hanem *különleges* szabályt kellene fölállitani, olyat, amely annak *a jogosultságnak körét némileg tágitaná.* Ezért nem tudom helyeselni az osztrák telekkönyvi törvény 45. §-át sem, amely az előjegyzés kitörlésénél a kérelmezés jogosultságát speciális módon szabályozza ugyan, de ugy, hogy csupán az van jogositva a kitörlést kérni, aki ellen az előjegyzés megengedtetett. Ugy a mi telekkönyvi rendeletünk, mint az osztrák telekkönyvi törvény a kérdés szabályozásánál abból indultak ki, hogy az, aki ellen előjegyzést elrendeltek, jogositva van annak igazolását megengedni s ily értelmü okiratot kiállitani, amelynek alapján azután az igazolás bekövetkezik. Az igazolási pert eredménynyel szintén csak ő ellene lehet inditani. Az előjegyzés igazolása a többi telekkönyvi jogosultak kizártával csupán az ő közremüködésével megy végbe vagy tagadtatik meg. A *következetesség* postulatuma tehát, hogy az előjegyzés kitörlését is csupán ő, mint közvetlenül érdekelt fél, és senki más se kérhesse.

E követelmény mellett azonban nem szabad szemet hunyni oly más érvek előtt, amelyek hangosan más szabály felállitását követelik.

Telekkönyveink tudvalevően teli vannak oly előjegyzésekkel, amelyek az anyagi jog tekintetéből rég hatálytalanok, de amelyek alakilag mégis fenállanak azért, mert akik azok kitörlését kérni kizárólagos jogosultsággal birnak. a kitörléssel különböző okokból nem gondolnak.

Ezeknek az előjegyzéseknek kiküszöbölése, amelyek senkinek sem használnak, de sokaknak ártanak, a nyilvánkönyvi állapot helyes és könnyü felismerhetősége szempontjából igen nagy fontossággal bir.

De eltekintve ettől a — beismerem — nem döntő októl, a nem igazolt telekkönyvi előjegyzés kitörlése tárgyában a kérelmezésre jogosultak köre kitágitandónak azért mutatkozik, mert vannak, akiknek jogos érdekeit az előjegyzés fenállása nagy mértékben sérti, és akik abból a körből a mi jogunk értelmében mégis ki vannak zárva. Ime:

A. eladja ingatlanát *B.*-nek. Mielőtt azonban ez a tulajdonjog bejegyzését kieszközölte volna, *C.* részére előjegyezték a tulajdonjogot, érvénytelen jogügylet vagy éppen hamis okirat alapján; a minélfogva *B.* javára a tulajdonjog már csak a telekkönyvi rendtartás 75. §. 2. és 3. bekezdésében körülirt hatálylyal volt bekeblezhető. Ki tagadhatja, hogy ily esetben *B.*-nek jogos érdeke az, hogy a *C.* javára történt előjegyzés kitörültessék? Hiszen amig ez meg nem történt, az ő nyilvánkönyvi tulajdona csak feltételes, és ő az ingatlan fölötti jogi rendelkezésben gátolva van: az ingatlanra sem vevőt, sem hitelt nem talál. Sőt mondhatni, hogy az előjegyzés kitörlésére nézve *csakis* ő van, az eredeti tulajdonos pedig, az eladó egyáltalában nincs érdekelve, mert ennek tulajdonjoga *mindenképen* megszünt, akár igazolják, akár kitörlik az előjegyzést. És mégsem illeti meg *B.*-t az a jog, hogy az előjegyzés kitörlését kérhesse; mert ő a «vonatkozó nyilvánkönyvi bejegyzés (t. i. a kitörlés bejegyzése) által sem mint jogositott, sem mint kötelezett nincs érdekelve.» Sőt *B. C.*-vel semmi jogviszonyban sem áll. A kitörlés bejegyzésénél jogositott csupán *A.* az eredeti tulajdonos, kötelezett csupán az előjegyzett tulajdonos *C.*

A győri kir. itélő tábla a határozattárba felvett 17. sz. polgári határozatában kijelentette, hogy telekkönyvi rendeletünk értelmében is «az előjegyzés kitörlését az igazolás elmulasztása miatt az is kérheti, aki a vonatkozó ingatlanra a bekeblezett tulajdonossal kötött szerződés alapján, a telekkönyvi rend. 75. §-a értelmében tulajdonjogának bekeblezését utóbb kieszközölte.» Ezt a kijelentést azonban arra a kétes értékü tételre alapitja, hogy akinek javára a tulajdont 75. §-hoz képest bekeblezték (a felhozott példában *B.*), az eredeti tulajdonosnak a 119. §-ban értett *jogutódja.*

Nem akarom ennek az érvelésnek helyességét vizsgálni. Csak azt fogom kimutatni, hogy az idézett határozatban foglalt elvi kijelentés még távolról sem szünteti meg mindazokat a visszásságokat, amelyek a telekkönyvi rendtartás 99. és

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

119. §-ának és amelyek az osztrák telekkönyvi törvény 45. §-ának a kérelmezési jogosultságra vonatkozó szabályaiból következnek.

Változtassuk a fentebbi példát annyiban, hogy a vevő *B.*-nek sem sikerült saját javára a tulajdonjog *bekeblezését* kieszközölni. Az ő tulajdonjogát is csak *előjegyeztek;* és miután az eredeti tulajdonos, az eladó (*A.*) időközben meghalt, örököse pedig az eladásról mit sem akar tudni, és nem hajlandó az előjegyzés igazolását megengedni, *B.* az igazolás czéljára kénytelen pert inditani.

Ily körülmények között *B.*-t csakugyan nem nevezhetjük *A.* oly *jogutódjának*, aki mint ilyen, a *C.* előjegyzésének kitörlését kérelmezhetné. Mert az ő nyilvánkönyvi jogállása az eredeti tulajdonossal, illetve örökösével szemben ugyanaz, ami a *C.*-é, sőt ennek még telekkönyvi prioritása van ő előtte. Csak éppen oly feltételes az ő tulajdonjoga, mint a *C.*-é; és ha ennek előjegyzését kitörülni kérné, mint az eredeti tulajdonosnak az előjegyzésnél fogva lett jogutódja: *C.* teljes joggal ellenvethetné azt, hogy *B.* jogutód minőségében a kitörlést kéri, ő *ugyanily minőségben* kéri az előjegyzés épségben tartását. Az előjegyzés kitörlése iránti kérelemnek tehát nem volna eredménye.

Pedig *B.*-nek kiváló érdeke lehet, hogy még mielőtt a bíróság az ő előjegyzését itélettel igazoltnak kimondaná, a per folyama alatt a *C.* részére történt tulajdonjogi előjegyzés az igazolás elmulasztása miatt kitörültessék. Mert ha ezt a kitörlést kivivja, akkor az igazolást kimondó itélet végrehajtása által mindjárt feltétlen tulajdonjogot nyer. Ellenkező esetben még ekkor is csak a telekkönyvi rend. 75. §-ához képest feltételezetten lesz tulajdonossá, és tulajdonának feltétlen voltát *azután* kell kieszközölnie az által, hogy *C.* előjegyzésének kitörlését kéri az igazolás elmulasztásának alapján.

Ez pedig *B.* tetemes anyagi kárával járhat. Tegyük fel, hogy az ingatlant éppen most nagyon előnyösen eladhatná. A ki meg akarja venni, az a szerző okirat megtekintése, a szerzés körülményeinek és a nyilvánkönyvi állás megvizsgálása alapján tökéletesen meg van győződve arról, hogy *B.* a megindult perben az előjegyzés igazolását ki fogja vivni. E részről tehát a tervbe vett vételnek nem volna semmi akadálya. De nincs és nem is lehet meggyőződve a præsumptiv vevő arról, hogy *C.* nem fogja igazolni a saját javára történt előjegyzést, és ez által a telekkönyvi elsőbbség szabályánál fogva nem fogja hatálytalanná tenni *B.* előjegyzését, amely az igazolás után is feltételes marad a telekkönyvi rend. 75. §-a értelmében. Mert az eredeti tulajdonos biróilag elismert örököse *C.* előjegyzésének igazolásába határozottan beleegyezhet vagy az igazoló perben a tárgyalás határnapjáról elmaradhat és ez által igazoló itélet hozását idézheti elő. Sem az egyik, sem a másik eset nincs kizárva, mivel tudvalevően az előjegyzést akár perrel, akár peren kivül mindaddig lehet igazolni, amig valaki a kitörlést az igazolás határidejének elmulasztása miatt *jogosultan* nem kérte.

A *B.*-nek kinálkozó vétel tehát el fog maradni.

Ime egy másik példa arra, hogy a «*jogutódság*» theoriájával sem tudjuk elháritani a jogos érdekeknek azt a sérelmét, amely az előjegyzésnek igazolás hijján való kitörlése esetében a kérelmezés jogosultságának tulságos megszoritásából származik.

Miután egy telekkönyvi jószágtestre valaki előjegyeztette a tulajdonjogát, másik valaki a bekeblezett tulajdonos ellenében kieszközli a jelzálogjog bekeblezését, talán már akkor, a mikor a tulajdonjogi előjegyzés igazolásának határideje lejárt.

A jelzálogos hitelezőnek érdeke, még pedig az őt megillető szabad rendelkezésnél fogva *jogos* érdeke az, hogy jelzálogos követelését engedményezés vagy alzálogjoggal való terhelés által minél könnyebben és minél előnyösebben értékesitse. Ebben pedig megakadályozza őt a telekkönyvi rend. 99. és 119. §-a; mert a mig a tulajdonjog előjegyzése esetleg igazolhatóan fenáll, alig fog valaki vele engedményezésre vagy alzálogjog szerzésére vonatkozó ügyletbe bocsátkozni; annak az előjegyzésnek kitörlését pedig jogutód minőségében kétségen kivül nem kérheti. A jelzálogos *hitelező* a jelzálogilag terhelt ingatlan *tulajdonosának* csakugyan legkevésbbé sem *jogutódja*, annyira nem, hogy oly esetre, a mikor a bíróság a *végrehajtási* zálogjog bekeblezését a tulajdonjog előjegyzésének nem igazolásától függő joghatálylyal rendelte el, az 1881. évi LX. tcz. 137. §-a szükségesnek tartotta tüzetesen kijelenteni, hogy a végrehajtató a végrehajtási zálogjog feltételes bekeblezését rendelő *végzés alapján* teheti meg a végrehajtást szenvedő ellen előjegyzett tulajdonjog kitörlése végett a szükséges lépéseket. A végrehajtási eljáráson *kivül* tehát az 1881: LX. tcz. 136. §. 2. bekezdésének megfelelő végzés hiányában a jelzálogos hitelező nincs jogositva a tulajdonjogi előjegyzés kitörlését kérni.

Végre még egy harmadik példa:

A jelzálogjog előjegyzését *haszonélvezet* bekeblezése követi.

A haszonélvező szintén semmiképp sem jogutódja a tulajdonosnak, ily czimen tehát a tulajdonos ellenében történt előjegyzés kitörlését nem kérheti. Pedig neki is jogos érdeke az, hogy a kitörlés megtörténjék. Mert majdnem általánosan elfogadott jogszabály, hogy a haszonélvezet megalapitásakor már megvolt jelzálogos követelések kamatainak terhét a haszonélvező viseli (pl. porosz Landrecht I. XXI. tcz. s köv. §§., osztrák polgári törvénykönyv 513. §., szász polgári törvénykönyv 512. §., német polgári törvénykönyv 1047. §.). Ő tehát méltán megkövetelhetné, hogy az ingatlant feltételesen terhelő jelzálogjog megszüntetése által saját jogának nyilvánkönyvi terhe elenyésztessék.

A mondottaknál fogva az anyagi telekkönyvi jog ujjászabályozása alkalmával — a telekkönyvi rendtartás 99. és 119. §-ától és az osztrák telekkönyvi törvény 45. §-ától eltérően — annak kijelentését tartom kivánatosnak, hogy az igazolás elmulasztása miatt az előjegyzés kitörlését mindenki kérhesse, *aki a telekkönyv szerint érdekelve van.*

Végül megjegyzem, hogy még *a kérdés ily szabályozása mellett sem birna a tulajdonos jogosultsággal arra, hogy az alzálogjog előjegyzésével kitörlését az igazolás elmulasztása alapján kérhesse;* mert — a mint már kifejtettem — a tulajdonos az alzálogjog kitörlése tekintetében *telekkönyvileg érdekelve nincsen.* *Dr. Imling Konrád.*

A hirlapi közzététel kikényszeritése a végrehajtási eljárásban.

Az 1881: LX. tcz. 102. §. 5. bekezdése arra kötelezi a végrehajtatót, hogy a 300 frtot meghaladó becsértékü ingókra vonatkozó árverési hirdetményt Budapesten a hivatalos lapba, más helyeken a 300—2000 frtig megbecsült ingókra vonatkozó árverési hirdetményt valamelyik helyi, ilyennek nem létében a legközelebbi helyen megjelenő lapba, a 2000 frtot meghaladó becsértékü ingókra vonatkozó árverési hirdetményt pedig a hivatalos lapba egyszer iktattassa be.

A 152. §. 3. s 4. bekezdése a 300 frtot meghaladó becsértékü ingatlanokra vonatkozó árverési hirdetményt Budapesten a hivatalos lapba, más helyeken a helyi, ilyennek nem létében a legközelebbi helyen megjelenő lapba egyszer, a 2000 frtot meghaladó becsértékü ingatlanokra vonatkozó árverési hirdetményt ugy Budapesten, mint másutt a hivatalos lapba háromszor rendeli beiktattatni.

A közzététel ingóknál a 104. §. 3. bekezdése esetén (értékcsökkenés, értékkel arányban nem álló eltartás), az ingatlanoknál a 167. §. 2. bekezdése esetén (csatlakozási póthirdetmény) nem kötelező, egyéb esetekben kötelező.

Ingatlanokra vonatkozólag a 179. §. *b)* pontja határozottan kimondja, hogy ha a kötelező közzététel nem történt

meg a törvény által megszabott időben: az árverés megsemmisitendő. Ingókra a törvény ezt kifejezetten ki nem mondja, de a 102. §. 6. bekezdéséből, mely kimondja, hogy a végrehajtató tetszése szerint (tehát nem kötelezőleg) teljesitett közzététel késedelmes vagy hibás volta az árverés hatályára befolyással nincs, azt kell következtetni, hogy a kötelező közzétételnek késedelmes vagy hibás volta, az árverés hatályára befolyással van.

A közzététel ugy szokott történni, hogy ingóknál a végrehajtó, ingatlanoknál a telekkönyvi hatóság a végrehajtatónak az árverési hirdetménynyel együtt kikézbesiti annak kivonatát is s a végrehajtató aztán — magán uton — közzététeti ezt.

A hivatalos lappal nem gyülik meg baja a végrehajtatónak, mert a belügyminiszter a lapot a szerződés értelmében rákényszeritheti a közzétételre.

A helyi lap azonban — ha az árverés a kiadó, vagy jó embere ellen irányul — akárhányszor megtagadja a közzétételt. Ezt már magam is tapasztaltam.

Egyesek ilyenkor a hivatalos lapot veszik igénybe, mint amely minden más lapot pótol. Ez azonban a törvénybe ütközik. Kérdés már most: vajon a helyi lap megakaszthatja-e a végrehajtás tovább folytatását? A végrehajtási törvény szerint igen. Semmiféle törvényes intézkedés arra nézve, hogy a helyi lap a közzétételre, ha azt magánfél kivánja, kötelezhető legyen — nincs.

Ezen minél előbb változtatni kell. Vagy fel kell jogositani a végrehajtatót arra, hogy a közzététel megtagadása esetében a közzétételt valamelyik szomszédos helyi lapban teljesittethesse, vagy pedig kötelezni kell a kiadókat arra, hogy a kötelező közzétételeket kártérités terhe alatt teljesitsék. Ez utóbbi helyesebb, mert nem szabad engedni, hogy a csekélyebb értékü dolgokra helyi lapokban ne lehessen helyi vevőket keresni.

De ki kell mondani azt is, 1. hogy a közzététel a szokásos dijak mellett legyen követelhető, mert ellenkező esetben a kiadó szabadon zsarolhat; 2. hogy az első hibás közzétételért a kiadó dijat nem követelhet, a második közzététel esetében pedig az okozott kárt megtériteni tartozik, mert ellenkező esetben a kiadó folytonos hibás közzétételekkel a törvényt megkerülheti.

Addig, amig a törvényt életbe léptetik, a végrehajtató csak egy módon segithet magán.

Ha ugyanis a kiadó a közzétételt megtagadja, a végrehajtató a szokásos közzétételi dijnak egyidejü letétbe helyezése mellett, kérheti a végrehajtás foganatositására illetékes bíróságot, hogy az árverési hirdetmény közzétételét hagyja meg az 1848: XVIII. tcz. 32. §-ára való hivatkozással.

Ennek a §-nak szankciója ugyan nincs, tehát a kiadó a közzétételt ekkor is megtagadhatja s a bíróság ezt meg nem torolhatja, a kiadót nem kényszeritheti.

De mig előbb a kiadó egyszerüen jogát gyakorolta, most már egy törvényben foglalt kötelezettségét nem teljesitette, most tehát a végrehajtató ellene *ezen az alapon kártéritési perrel fordulhat.*

A bíróságot erre az eljárásra törvény ugyan nem kötelezi, de az 1848: XVIII. tcz. 31. §. erre neki jogot ad; már pedig a bíróság ama joga, melynek gyakorlásával módot ad a magánosoknak arra, hogy ezek a törvény rendelkezésének (a közzétételnek) megfeleljenek, egyuttal kötelessége is.

Dr. Kubowich Géza.

Különfélék.

— **A tisztviselői fizetésrendezés elodázását** a birói és ügyészi kar is komoly aggodalommal kiséri. Ami azokat az aggodalmakat illeti, hogy a törvényhatósági és községi tisztviselők, valamint a felekezeti tanitók és tanárok bevonása a fizetésrendezés keretébe az állami tisztviselők sérelmével és a tervezett fizetésemelések lényeges redukálásával fog járni, erre nézve csak azt mondhatjuk, hogy a birói és ügyészi fizetések emelése a tervezetben olyan szerény mérvben történt, hogy a kontemplált emelésnek — hogy ugy mondjuk — leszállitása el sem képzelhető.

És itt ismét felmerül az az eszme, hogy nem volna-e helyes a birói és ügyészi karra nézve külön fizetési fokozatokat megállapitani külön előléptetési rendszerrel. A birói és ügyészi qualificatió a legmagasabb, a biró és ügyész hivatása a legnehezebb, a biró és ügyész minden oldalról való függetlensége a legfontosabb. Ezenkivül mérlegelendő az is, hogy mig más állami tisztviselők hivatalukon kivül mellékfoglalkozás utján egyéb jövedelmi forrásokból is meritheznek, addig a biró és ügyész a legszigorubban el van tiltva minden néven nezendő mellékjövedelemtől. Indokolt tehát, hogy a birói és ügyészi kar fizetésének megállapitásánál más szempontok legyenek irányadók.

Egyébként a fizetésrendezés elhalasztása már is érezteti az igazságügyi szakban a maga rendkivüli kedvezőtlen hatását, amennyiben a folyó évben sokkal kevesebb biró és ügyész kérte nyugdijazását mint máskor, ugy hogy a nyugdijazottak száma egyéb évekhez képest körülbelül 60%-al csökkent. A nyugdijazásra érett idősebb birák természetesen várják a fizetésrendezést, amelynek foganatositása után nagyobb fizetésük után nagyobb nyugdijra tarthatnak igényt. Természetesen ehhez képest rosszabbodtak az előléptetési viszonyok is.

— **Központi járásbiróság.** Az igazságügyminister f. é. márczius 27-én kelt leiratával arról értesitette a fővárost, hogy a központi járásbiróságot a törvényszéki épülethez közel eső helyen óhajtja felépittetni s «amennyiben ezen kérdés megoldásánál ezen szempont nyerne döntő befolyást,» az emelendő uj épület czéljaira a Markó-, Szemere-, Honvéd- és Szalay-utczák által határolt 2227 négyzet öl kiterjedésü ama telektömb látszik legalkalmasabbnak, mely a székesfőváros tulajdonát képezi. Felkéri tehát a székesfővárost, nyilatkozzék, mily vételár ellenében lenne hajlandó eme területet a kincstár tulajdonába bocsátani. Hozzátette a miniszter, hogy szivesen veendi, ha ez alkalommal a székesfőváros közönsége az elhelyezés közölt tervére esetleges észrevételeit is előterjeszti.

A közgyülés a miniszter leiratát tárgyalás alá vevén, elhatározta, hogy a szóban forgó telket a központi járásbiróság czéljaira alkalmasnak nem találván, azt ezen czélra át nem engedi, hanem a miniszternek azon ajánlatot teszi, hogy a központi városház Károly-köruti homlokzatát a főváros a jelzett czélra kiépitteti és az épületet az államnak hosszu időre bérbe adja. Az óta ezen ügyben semmisem történt.

Az elhelyezés kérdését azon alkalomból ismertettük, hogy «A központi járásbiróság a város végén» czim alatt dr. Maislis Mór ügyvéd tollából egy füzet jelent meg, amely amellett harczol, hogy a járásbiróság semmiesetre ne helyeztessék el a törvényszéki épület közelében, hanem a belvárosban.

Szerző a legkevesebb sulyt fekteti az igazságszolgáltatás érdekeire. Ugy tünteti fel a dolgot, mintha csupán az ügyvédek egyoldalu kényelmi szempontja javasolná azt, hogy a központi járásbiróság a kir. Curia, kir. tábla, koronaügyészség, főügyészség, igazságügyminiszterium, budapesti törvényszék, kereskedelmi és váltótörvényszék, büntető törvényszék és járásbiróság közvetlen közelébe helyeztessék.

A mai rendszernek nagy hátránya az, hogy az ügyek nem tárgyalhatók le azzal a nyugalommal és komolysággal, amely a tárgyaláshoz okvetlenül megkivántatik. Az ügyvédek kénytelenek egyik járásbiróságtól a másikhoz futni, ami sokszor a tárgyalások elhalasztását teszi szükségessé, másszor pedig okozója az egész tárgyalás felületes voltának. Ezt érzik a birák is, de nagyon megérzik maguk az ügyek is, ugy,

hogy nem ritkán csak a felebbezési bíróság előtt tárgyaltatik le az ügy alaposan, csak itt fejlődik ki a teljes tényállás a maga mivoltában. A helyzet még rosszabb lesz a perjogi reform után. Az uj eljárás a törvényszéknél is, a kir. táblákon is, a kir. Curián is minden ügyben a szóbeliséget honositja meg, tehát elmaradnak az ügyvédnek pertári megjelenései, perirat váltása, ellenben minden ügyben kénytelen lesz az ügyvéd személyesen menni a tárgyalásra. Ha tehát központosittatik a járásbiróság, de a fent emlitett bíróságoktól távol szerveztetik, ugy a központositás előnyei az által paralizáltatnak, hogy a határidők ujabbi összeütközései állanak elő és igy, amit nyernénk a vámon, elvesztenők a réven. Ami azt az érvet illeti, hogy a belváros központi fekvésénél fogva a járásbiróság ott könnyebben hozzáférhető, ez csak annyiban áll, amennyiben a főváros bizonyos pontjairól a belváros, más pontokról pedig az igazságügyminiszter által kiszemelt hely fekszik közelebb.

Végezetül óvnunk kell minden tényezőt attól, hogy a kerületi érdekek szempontjából itélje meg ezt a fontos ügyet. *B. A.*

— **A Btk. módositásáról** az Ügyvédek Lapjában ezeket olvassuk:

«Nagy horderejü, sürgősség tekintetében pedig égetően sürgős a büntetőtörvénykönyv módositása. Ugy tudjuk, hogy az igazságügyminiszter ezt legsürgősebb tennivalói közé sorozta és hogy az egész törvénykönyv változtatását tervezi, részben egész eredeti eszmék alapján, részben a modern büntető reformeszmék figyelembevételével. De mindez, a legjobb akarat mellett is, hosszabb időt igényelvén: egyelőre csak azokat a kegyetlenségeket és igazságtalanságokat kellene lehetetlenekké tenni, melyeket bíróságaink a törvény alapján a minősitett lopásért kénytelenek napról-napra elkövetni s amelyek a törvénytisztelet lerontása mellett emberi érzésünket is izgatják és lázitják. A kegyelmezés, melyet a király a miniszter javaslatára, eléggé bőven gyakorol, éppen a törvényes rendelkezés tarthatatlanságát igazolja és azért néhány soros javaslattal kell ezt az állapotot haladéktalanul megszüntetni, csak ugy, amint lehetséges volt az ötsoros 1900: XXII. törvényczikkel kiegésziteni az 1899: XV. tcz. 98. §-ának hiányos rendelkezéseit.»

— **Hagyatéki eljárás során gyámhatóság által kirendelt ügygondnok dijainak megállapitása.** A m. kir. minisztertanács 1903. évi augusztus hó 19-én hozott határozatával a belügyminiszter és a budapesti kir. itélőtábla között felmerült hatásköri összeütközés esetét az 1869: IV. tcz. 25. §-a alapján vizsgálat alá vevén, a következőkép határozott. Ebben az ügyben a bíróság hatáskörébe tartozik az eljárás.

Indokok: A kir. bíróság hatáskörét kellett megállapitani; mert az 1894: XVI. tcz. 123. §-a és különösen ennek a §-nak a negyedik bekezdése nem enged kétséget az iránt, hogy a hagyatéki eljárás folyamában fölmerülő minden dij és költség megállapitása a hagyatéki bíróság hatáskörébe tartozik, tehát oly gondnok dijának és költségének a megállapitása is, akit a gyámhatóság nevezett ki. Támogatja ezt az álláspontot az is, hogy a születendő végrendeleti örökösök gondnokságának elrendelését és a gondnok kirendelését a 128. §. negyedik bekezdése a gyámhatóság hatáskörébe utalja s ennek ellenére az ilyen gondnok dijának a megállapitása a 123. §. harmadik és negyedik bekezdésének világos rendelkezése értelmében a hagyatéki bíróság hatáskörébe tartozik. (88,848/1903. B. M. szám.)

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.** A debreczeni kir. tábla egy 3324 K iránt folyó perben felperesi ügyvédnek 23 K 30 fillért, alperesi ügyvédnek 12 K 30 f.-t állapitott meg felebbezési munkadij és készkiadás fejében. A kir. Curia alperes költségeit 30 K-ra emelte fel.

— **Spencer Herbert synthetikus filozófiájának kivonata.** Howard Collins után forditották dr. Jászi Oszkár, dr. Pekár Károly, dr. Somló Bódog, dr. Vámbéry Rusztem. 1903 Politzer Zs. és fia kiadása. Ára 12 K.

Spencer Herbert neve nem ismeretlen a magyar jogászközönség előtt.

Tagadhatatlan azonban, hogy jogászaink tulnyomó része Spencert nem Spencer müveiből, hanem csak másod kézből ismeri, mert jogászaink nagy része nem tud angolul, magyar forditás pedig nem volt.

Nagyfontosságu munkát végeztek tehát a forditók, midőn ama kivonatot, melyet Spencer rendszeréből egyik tanitványa, Howard Collins készitett és melyet maga Spencer is kitünőnek elismert, magyarra forditották. A hatszáz oldalas kivonat szorosan követi az eredetit és Spencer minden gondolata röviden, de preczize meg van benne.

Növeli a forditás értékét amaz életrajz és méltatás, melyet Spencerről, illetve munkásságáról Pekár irt a forditás elé. A magyar jogászközönség tanulmányozni fogja a forditást, mely ugyan nem maga Spencer, de alkalmasabb Spencer megismerésére, mint mindazok a hosszu tanulmányok, melyeket Spencerről irtak.

A forditás a Társadalomtudományi Könyvtár I. kötete. A II. kötetet (Somló Bódog: Állami beavatkozás és individualizmus) ismertetve van a *Jogt. Közl.* 1903. évi 3. számában, a III. kötet (Jászi Oszkár: A történelmi materializmus állambölcselete) is méltatva volt e lap hasábjain. *Dr. E. Zs.*

— **Ki a hibás?** Egy galicziai esküdtbiróság előtt egy állatorvos állott azon vád alatt, hogy jogtalanul eladott bizonyos husokat és a befolyt pénzt magának megtartotta. A kihirdetett verdict alapján a vádlott két havi börtönre itéltetett. Az itélet kihirdetése után két esküdt jelentkezett és elmondotta, hogy az esküdtek eredetileg egyértelmüleg megállapodtak abban, hogy a vádlott felmentessék, de utóbb a jury főnöke azt mondta, hogy a felmentés következménye az lesz, hogy a feljelentőt szigoruan megbüntetik majd rágalmazásért. Ezért minden további tanácskozás és szavazás nélkül egyszerüen azt irta be a főnök a jegyzőkönyvbe, hogy a vádlott 8 szóval 4 ellen bünösnek találtatott. A legfőbb itélőszék a védelem semmiségi panaszát elutasitotta, mert a törvény nem engedi meg a tanácskozó szobában történteket és az esküdtek elhatározásának inditó okait felülvizsgálni. Ez az eset nagy feltünést keltett jogászkörökben.

— **A vizsgálati fogság rövidebbé tétele.** A bécsi büntető-törvényszék elnöke az igazságügyminiszter utasitására rendeletet bocsátott ki, melyben meghagyja, hogy foglyos ügyek lehetőleg azonnal, de legkésőbb 24 óra alatt elintézendők. Ily ügyekben a tanuk idézése legfölebb három napi időközre történjék. Az idézésekre a telefon is igénybevétessék. Az orvosszakértők véleményei is lehető sürgősen adassanak és a vizsgálóbirák szükség esetén a véleményeket sürgessék meg. Az ügyészséggel való érintkezés rövid uton, esetleg szóbelileg történjék. A vizsgálat befejezése után az iratok késedelem nélkül átteendők az ügyészséghez.

— **A német Reichsgericht bünügyi osztályának** tulterheléséről a német szaksajtóban sok szó esik. 1902. évben beérkezett a Reichsgerichthez 6339 bünügy, az előző évről maradt 843 hátralékkal együtt elintézendő volt 7182, elintéztetett 5857 (itélettel 5270), hátralékban maradt 1325 ügy. Ezen anyagot négy tanácsban 29 előadó intézte el. Egy-egy bíróra esett 72 tárgyalási nap, 1076 tárgyalás, 177½ itélet. Tehát havonként minden biró 7 ülésben vett részt és 18 itéletet készitett. A folyó év szeptember 30-án az első tanács már 1904 február elejére adott terminusokat, mig a többi tanács deczember elejére tüzött határidőket.

— **Planck kommentárja** a német polgári törvénykönyvhöz második kiadásban jelenik meg. Az uj kiadás első kötete 100 oldallal terjedelmesebb az előző kiadásnál.

— **A német Reichsgericht** elnöke dr. Oehlschläger nyugalomba vonult. Utóda dr. Gutbrod eddig a Reichsjustizamtban foglalt el előkelő állást.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 47. sz. Budapest, 1903 november 20.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Rendszer és kommentár. *Dr. Schwarz Gusztáv* egyetemi tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A Btk. 263. §. utolsó bekezdésének viszonya az esküdtek elé terjesztendő kérdésekhez. *Dr. Doleschall Alfréd* törvényszéki biró, egyetemi magántanártól. — A fuvarozási szerződésből eredő igények megszünése a fuvardij bérmentesitése esetén. *Dr. Goldschmied Mór* m. kir. államvasuti fogalmazótól. — Adókötelesek-e a pénzintézetek átmeneti kamatbevételei? *Dr. Böszörményi Oszkár* budapesti ügyvédtől. — A végrehajtási eljárás köréből. *Halmi Bódogtól.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Rendszer és kommentár.

Jó egynehány hónapja czikket irtam e czim alatt, amelyben sikra szálltam azon elterjedt előitélet ellen, hogy valamely tételes törvény tudományos feldolgozása csak a «rendszer» formájában történhetik és hogy vele szemben az ugynevezett «kommentár» kevésbbé tudományos forma. Pillantást vetettem tudományunk irodalomtörténetére: mint kezdődik a Corpus juris tudományos feldolgozása a szavak, egyes törvénytételek kommentálásán, majd egész törvényczimek feldolgozásává terjed, mig a mult század első negyedétől fogva Savigny és iskolája a szabadon szárnyaló «rendszer»-nek vivják ki az uralmát. Méltatni iparkodtam a történeti iskola «rendszeré»-nek erősségeit, de fogyatkozásait is és azzal végeztem, hogy a törvényanyag teljességét csak oly eljárás meritheti ki, mely a rendszert a kommentárral egyesiti. Mikép? ezt hadd fejtem ki e sorokban.

«Kezdetben vala az ige.» A szentirás e szava tudományunk csarnoka felett is áll. A jogtudomány minden munkája értelmezés és minden értelmezés alapja a szó. Élt egyszer a XV. században egy tudós, Paulus del Casto, a kiről egy birálója Haubold, dicsérőleg felemliti, hogy szegénysége tette őt gazdaggá, mert nem lévén pénze, hogy törvénymagyarázatokat vegyen, egész életét a törvénykönyv szövegének olvasásával töltötte: in ipsis legibus legendis omnem collocavit operam. A törvényszó e fontosságáról napjainkban, az irodalmi segédszerek özönében, iskola, irodalom és törvényhozás egyaránt megfeledkezik. Kötet számra tanuljuk az egyes jogi disciplinákat, a nélkül, hogy megtanultuk, sőt olykor hogy el is olvastuk volna összefüggőleg a törvény szövegét. A tan- és kézikönyvek szabadon fejtegetik a «rendszert» és a törvény szövegét elvétve a jegyzetekbe csukják. A törvényhozás pedig olcsón méri a szót, mint a borsót. Mint tanulók, nem tanuljuk a szó fontosságait, mint törvényalkalmazók és mint törvényhozók ezért nem is tudunk vele bánni.

A glossatorok a Corpus jurist magamagából magyarázták; ez volt erejük, de ez volt erejük határa is. Soha senki utánuk a törvény szavát ugy nem ismerte és csak azon az alapon, mit az ő szövegtudásuk rakott le, volt felépithető a Savignyék «rendszere». Napjaink törvényeinek nincsenek glossatoraik. Meg is látszik napjaink jogalkalmazásán. Hány biránk, hány ügyvédünk mondhatja, hogy csak igazságügyi törvényeinknek is minden szakaszát ismeri? Hány jogszabályunk van, amit nem alkalmaznak, mert nem tudnak róla? Való, hogy nehéz ismerni, mert sok van; de való az is, hogy sok van, mert nem ismerjük. Mert sok uj szabálynak csak azért érezzük a szükségét, mert nem tudjuk, hogy a szükséget a régivel is fedezhetnők, ha teljességében ismernők. Ujitani is csak azért ujitjuk oly lázasan a törvényeket, mert nekünk a régi ismeretlen is uj; amit az ember tud, azt megbecsüli, és amit megbecsül, nem dobja el oly könnyü szerrel. A jogbiztonság a törvénytiszteleten alapszik, és a törvénytisztelet a törvényismereten.

A hiba, nézetem szerint, már a tanitásnál kezdődik. Távol állok bizonyára a legulejustól, kinek a törvénybetü minden okoskodás vége. De hogy a törvénybetü minden okoskodás kezdete: ezt vallom. Ezért még az olyan, jórészben történeti becsü studiumoknál is, mint minő pl. a római jog, jobbnak tartom — és követem is — a franczia módszert, mely a Justinianus institutióinak szövegét veszi a tanitás alapjául, mint a nálunk divót, mely a tanitást mindjárt az abstract «rendszeren» kezdi. Van abban valami nevelő erő, ha kezdettől fogva törvénykönyvet adunk a jogász kezébe. Hadd lássa szemmel a szöveget, a melyből az elveket lefejtjük; hadd ellenőrizze saját munkájával, mily viszonyban áll szó és tan.

Modern, u. n. tételes tárgyak előadásánál meg éppen nélkülözhetlennek tartom ez eljárást. Az előadásnak bizonyára föléje kell emelkednie a törvény szövegének, de szem elől vesztenie nem szabad. A kereskedelmi és váltójog előadásánál mindig tapasztaltam, hogy az a módszer, mely törvénykönyvet tesz a hallgató kezébe és szöveget és elméletet szembesit, mennyivel elevenebbé teszi az előadást és mennyivel figyelmesebbé a hallgatót: szöveggel a kezében ellenőrizheti a tanitást és tanuló és tanár igy összemüködik. De csak igy válik lehetővé a tantételek intensiv kifejtése is. Ha az élő tanitás czélja nem az, hogy az egész anyagot teljesen, de futólag perditse le a tanuló előtt, hanem, hogy mindenekelőtt a kutatás módszerét közölje a tanulóval; hogy bevezesse a jogászat mühelyébe és önállóan bánni tanitsa a jogszabály nyers anyagával: akkor nem lehet jó oly tanitás, mely e nyers anyagot nem tartja kéznél. Meg kell mutatnunk a jog élő anyagán, mikép elemezzük tételeit és mikép kombináljuk. A sokszorositás és egyszerüsités sajátságos müvészete az, a melyet igy alkalmazunk: sokszorositunk, mikor kitárjuk a rejtett tételeket, melyeket minden kifejezett tétel magába zár és egyszerüsitünk, amikor a kitárt tételeket egy közös elv gyúpontjába gyüjtjük.

És minthogy a tankönyv sem más, mint nyomtatott tanitás, e módszernek itt is be kell válnia. Tudom, mennyi visszaélés történik a kommentár formájával. Minden évben megjelenik egy pár könyvünk, mely valamely ujon kelt törvény kommentárja formájában a törvény szövegét adja a törvényjavaslat indokolásából kiollózott szemelvényekkel, vagy ha régibb törvényekről van szó, a döntvénytárból kivett egynéhány odavágó felsőbirósági határozattal. Ezek az ollóval készült szabómunkák nem irodalmi termékek. De nincsenek-e vajon «rendszereink», melyek ép ily olcsón készültek? Rendszerek, melyek éppen csak annyiban «rendszerek», mert kommentáralakjuk nincsen? Crypto-kommentárrendszerek, melyek a rendszer követelményeivel fellépve, valóságban a törvénykönyv beosztását fejezetről fejezetre és ezeken belül a szakaszok egymásutánját követik, sőt tartalmilag is csak a törvényszakasz szövegét, valamivel hosszabb

lére eresztve, a szerző szavaival elmondják? Hogy mit nyujthat a kommentár és a rendszer, azt sem bizonyitani, sem czáfolni a rossz kommentárral vagy a rossz rendszerrel nem lehet.

De amit a jó kommentár nyujthat, azt a jó rendszer nem pótolhatja. Hogy egy szóval fejezzem ki az ellentétet; a kommentár és a rendszer ugy viszonylik, mint az analizis és synthesis, mint inductió és deductió. Pedig egy törvénykönyv tartalmát csak az meriti ki igazán, aki azt mindkét módszer szerint áttanulta.

Amit Schopenhauer mond egy helyen, hogy egy jóra való könyvet csak ugy értünk, ha azt kétszer egymásután átolvassuk; először, hogy a részeket egymáshoz viszonyitsuk, és másodszor, hogy a részeket és az egészet egymáshoz mérjük: annak különösen igaznak kell lennie az olyan fontos könyv tanulmányozásánál, mint milyen egy törvénykönyv. A kommentár a részeket méri egymáshoz; szakaszt szakaszhoz és a szakaszokon belül szót a szóhoz. A rendszer az egésznek arányait domboritja ki. És ha csak egyszer a kommentár és másszor a rendszer szemüvegén át olvastuk a törvény tartalmát, akkor olvastuk el kétszer a Schopenhauer értelmében. Hogy mennyire különböző e két tárgyalási módszer feladata, azt érezhetjük, ha a rendszerirodalom egy-egy legjobb termékét kezünbe veszszük és nézzük, hogy a törvény egy-egy homályos kifejezését mily módon tárgyalja. Vagy ugy tesz, hogy az exegezist a jegyzetben adja; ez persze csak elvétve történhetik és minthogy a jegyzet túl nem tenghet, csak elégtelenül. Vagy pedig a rendszeres fejtegetésbe keveri egy-egy szövegtétel bonczolását: ezzel a rendszeres fejtegetést megakasztja és darabossá teszi. A ki irodalmunk legjobb termékeit ismeri, tudni fogja, mely könyvekre gondolok e pillanatban.

Az olvasó, aki idáig követett, érteni fogja már most, milyennek képzelem az olyan könyvet, mely egy modern törvényjogot fel akar dolgozni. Nem kommentárnak, vagy rendszernek, hanem mindkettőnek kellene lennie egymagában. A kommentárnak szóról-szóra elemeznie kellene a szöveget, a rendszernek pedig egészszé önteni az elemeket, amelyeket ezen analizis kifejtett. Mikroskopikus munka a kommentár, makroskopikus a rendszer. Bármily részletes legyen is a törvény: a törvény és igy annak kommentárja sem meritheti ki soha az egész jog anyagát. A mi a törvényszavak *között* van, és ami a törvényszakaszok *között* van; az elvek, amelyeknek a tételes rendelkezések csak tüzetesitett alkalmazásai; a ki nem fejezett testvértételek, melyeket ez elvekből kisüt az analogia; a ratio legis, mely egyik szakaszban sincs szövegezve, mert mindeniknek közös tartalma: ez nem a kommentár feladata, hanem a rendszeré. És hol marad az intézmények története? hol a legislativ politikai mérlegelés? hol a jogbölcseleti háttér! Mindezt a rendszer adja. De azután igazi «rendszer» legyen. Mert nem ismerhetem el rendszernek az olyan feldolgozást, mely a törvény anyagát a törvény egymásutánjában adja elő, csak azért, mert ez a törvény egymásutánja. Az anyag felosztásában a törvényhozónak más szempontot kell követnie, mint a tudósnak. A törvény beosztásában külső tekintetek mértékadók: a könnyü kezelhetőség, a gyakoriság, a megszokás. A váltótörvény például az egyes intézményeket azon időbeli egymásután sorjában tárgyalja, amint azok az életben egymásután meg szoktak valósulni: az idegen váltó gyakran előfordul, a saját váltó ritkán: ezért amazt kell előbb hogy adja, emezt hátra teszi. Az idegen váltót előbb kibocsátják, azután elfogadás végett bemutatják, azután elfogadják, vagy ha az elfogadó bizonytalanná válik, biztositást kérnek, stb.: ily egymásután tárgyalja hát a váltótörvény a vonatkozó szabályokat is.

De tudományos értéküket az ilyen tekinteteknek nincsen. És valamint a természettudós az állat- vagy a növényvilág rendszerét nem a szerint fogja tagolni, melyik faja gyakoribb vagy ritkább, és hogy melyikkel találkozunk hamarább és melyikkel később az esztendőben, stb., hanem szervi hasonlóságuk és különbségük szerint: ugy a jogszabályok rendszere is csak benső összetartozandóságuk szerint épithető fel. Ezért nem helyeselhetem, hogy például a bécsi Grünhut az ő két kötetes váltójoga előszavában «tulzott systematikának» nevezi azt az eljárást, a mely «jogi abstractiók utján logikailag teljesen rendezett előadásra» törekszik és még kevésbé azon hazai tankönyveket, melyek minden indokolás nélkül a törvény rendét fogadják, mint szinte magától érthetődőt, rendszerük alapjául. Mihelyt azonban a rendszerben a törvény rendjét elhagyjuk, a kapcsolatos kommentár tekintetében két út között kell választanunk: ha a törvény rendjében akarjuk adni a kommentárt, akkor el kell azt választanunk a rendszertől, ugy hogy pl. a könyv első részében a rendszert, második részében pedig a kommentárt adjuk. Ily eljárást sok ismétlést tenne szükségessé mindkét részben, hacsak mindkettő egymagában csonka nem akar maradni. Vagy pedig a kommentárban is el kell hagynunk a törvény egymásutánját és akkor a rendszer minden fejezetébe beleilleszthetjük a megfelelő szakaszok kommentárját is. Ez utóbbi eljárással az ismétléseket elkerülhetjük és minden fejezet maga egész. Ezért ezt ajánlatosabbnak tartom. De igy vagy amugy: tanitás és irodalom csak ugy végez teljes munkát, ha egyesiti a két feladatot, melyet a lefolyt századok egyoldalusága külön-külön kivánt megoldani: a rendszert *és* a kommentárt.

Dr. Schwarz Gusztáv.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A Btk. 263. §. utolsó bekezdésének viszonya az esküdtek elé terjesztendő kérdésekhez.

I.

Abban az érdekes vitában, melyet a kir. Curiának egyik állásfoglalása alkalmából a budapesti kir. büntető törvényszék nagyérdemü elnöke a «Büntető Jog Tárá»-nak f. évi 6. számában megnyitott,* — mert nem kételkedem benne, hogy felszólalását a pro és a contra érveléseknek hosszu sorozata fogja követni — igénytelen nézetem szerint is a sarkpontot a Btk. 263. §-a utolsó bekezdésének az anyagi büntetőjog szempontjából tulajdonitott szerep és jelentőség képviseli. Ezen a téren ütközött meg egymással a concrét esetben itélkező két forum is, amidőn a kir. törvényszék a valódiság bizonyitására vonatkozó külön kérdés feltevését azért tagadta meg, mert meggyőződése szerint a valódiságnak sikerült bizonyitása a bünösséget *büntetendő tényálladék hiánya okából ex tunc* kizárja, mig a kir. Curiának döntése abban csucsosodik ki, hogy «a becsületsértésnek nem tényeleme a kifejezés valótlansága, de a törvényben meghatározott bizonyos feltételek mellett *a tárgyilag becsületsértő cselekmény sem büntethető, ha a meggyalázó kifejezés valósága bebizonyittatik*».

Ezen részben ismerve fel a vitás kérdésnek ütköző pontját: érveléseim és következtetéseim lánczolatát ezen kiindulási alaphoz füzöm, mert ugy találom, hogy a kérdésnek a materiális büntetőjog szempontjából való eldöntésének módja perjogi kezeltetésének is præjudicál.

A kérdésnek az a veleje, hogy amennyiben rágalmazás és becsületsértés vádjával szemben az állitás vagy kifejezés valódisága bebizonyittatott: vajon a vádlott *az objective megállapitott rágalmazás, illetve becsületsértés daczára* csak a törvény szerinti büntetés elől szabadul, vagy pedig abból az

* *Zsitvay Leo:* Rágalmazás és becsületsértés vétségénél külön kérdést kell feltenni az esküdteknek az állitott tény, illetőleg használt kifejezés valódiságának bebizonyitása iránt?

okból marad büntetlen, mert *valót állitva nem követett el büntetendő cselekményt?*

Semmi kétség benne, a Btk. 263. §-a oly formulát választott, mely a kérdést eldöntetlenül hagyja. Sőt, nyiltan elismerem, hogy szorosan a törvényhely *szó szerinti* rendelkezéséhez ragaszkodva, mely a vádlott büntetlenségének «eredményezéséről» szól, a legfegyelmezettebb törvénymagyarázat is arra a következtetésre vezethet, hogy a valódiság bizonyitása nem érinti a rágalmazás és a becsületsértés elkövetésének tényét, kizárólag a büntetlenség privilegiumát biztositja egy objective büntetendő cselekmény elkövetője részére. Mert a büntetlenség «eredményezéséről» csak ott és csak akkor szólhatunk, ahol eleitől fogva a büntethetőség fenforgott, amidőn büntetendő cselekmény lett elkövetve.

Ha azonban felszabadulva a grammatikai magyarázatnak jobbára technikájától a lényegnek, a legis ratiónak felfedezésébe mélyedünk, akkor az oknyomozó magyarázat az előbbenivel egészen ellentétes következtetésre késztet.

Amely büntető jogrendszer rágalmazás és becsületsértés eseteiben a valódiság bizonyitásának helyet enged és a sikerült bizonyitáshoz a *feltétlen* büntetőjogi immunitás kedvezményét füzi: annak rendszerében az állitás vagy kifejezés valótlansága lényegében a rágalmazás, illetve a becsületsértés tényálladéki elemét képezi, az állitás, illetve kifejezés valósága a vétkességet *eleitől fogva* kizáró okot képvisel.

Ezen az álláspontón van a magyar Btk. A 263. §. kerületeiben a 264. §. által korlátozva csaknem fesztelen teret enged a valódiság bizonyitásának, ami, ha sikerül, vádlott büntetlenségét eredményezi. Nem ismeri a német birodalmi Btk. 192. és 193. §-aiban incorporált fentartást, mely a valódiság bizonyitása mellett és annak daczára is lehetővé teszi az igazmondás fejében tartozandó büntetőjogi felelősségre vonást. A 264. §. határain belül feltétlen uralomra juttatja azt a végtelen tökélyü, értékében megbecsülhetetlen erkölcsi elvet, hogy az igaznak kimondása, a valónak állitása, még ha sebeket üt is, erény és nem bün. Amint a régi magyar büntetőjog csak az «igazságtalan és hamis» panaszt sujtja nyelvváltsággal (Hármaskönyv II. R. 72. czim); amint az 1843. évi javaslat pragmatice kijelenti, hogy «*rágalmazónak nem tekintetik* s büntetés alá nem vonathatik, aki szavainak valóságát bizonyitja» (I. R. 267. §.); amint a magyar sajtótörvény (1848: XVIII. 24. §.) azt rendelte volt, hogy — azokban az esetekben, melyekben a valóság bizonyitását megengedte — «ha a tény bebizonyittatik, *a vádlott tette számitás alá nem jöhet*»: a magyar Btk. is történelmi traditiók nyomdokain haladva megrögzitette az igazmondás szabadságát és büntetlenségét.

Ennek az elvnek legislatorius indokát már a római jog forrásai kifejtették: «Eum, qui nocentem infamavit, non esse bonum æquum, ob eam rem condemnari; *peccata enim nocentium nota esse, et oportere et expedire*». (Dig. Lib. XLVII. tit. X. 18. pr.) Hogy pedig az igazmondás — ha csak nem történt határozott rágalmazási szándékkal, minek különleges figyelembe vételét a magyar Btk. a némettel szemben mellőzte — a Justiniani jogban is *a vétkességet kizáró* okként érvényesült, annak bizonyságát a következő törvényhely szolgáltatja: «si non convicii consilio te aliquid injuriosum dixisse probare potes, *fides veri a calumnia te defendit*». (Codex Lib. IX. tit. XXXV. 5.) Aki igaz tényt állit, az nem követ el rágalmazást.

Hogy a német büntetőjogi elméletben és gyakorlatban is az a felfogás uralkodik, melynél fogva a valódiság bizonyitása magát a vétkességet *eleitől fogva* kizárja, sőt a valótlanság a becsületsértő cselekmények tényálladéki elemét képezi, azt a következő idézetek tanusitják. *Berner* szerint (Lehrbuch, XVI. kiadás 480. és 481. l.) a becsületsértés vádját a valóság bizonyitásával lehet megerőtleniteni: «Hat Jemand nur *von dem Rechte des freien, wahrheitsgemässen Urtheiles* gegen einen Anderen Gebrauch gemacht, so liegt keine strafbare Ehrverletzung vor» ... «Nach geführtem Beweise der Wahrheit *von übler Nachrede oder Verleumdung nicht mehr die Rede sein kann.*» *Merkel* (Lehrbuch 1889): «Wenn das Beleidigende lediglich in dem Inhalte einer Aeusserung liegt, so *schliesst der Wahrheitsbeweis die Rechtswiedrigkeit und Strafbarkeit der Handlung aus.*» (294. l.). *Meyer* (Lehrbuch, V. kiad. 1895): «dass also der Beweis der Wahrheit *die Strafbarkeit ausschliesst*» (528. l.). *Liszt* (Lehrbuch, X. kiad 1900): «Die Nichterweislichkeit der Thatsachen eine *ausserhalb der verbrecherischen Handlung liegende Bedingung der Strafbarkeit ist*» (329. l.), már pedig «wenn und solange die Bedingung der Strafbarkeit fehlt, ist *auch die Entstehung des staatlichen Strafanspruches unmöglich*, ist *die Handlung eben keine strafbare*» (172. l. 3.). A büntethetőség föltételét látja az állitás valótlanságában *Oppenhoff* is (Commentár, XIII. kiad. 1896. 439. l. 3. jegyz.), a valódiság bizonyitása «Strafausschliessungsgrund» (449. l. 9. j.) «der vollständige Beweis der Wahrheit schliesst die Strafbarkeit aus» (450. l. 14. jegyz.).

Szinte kézzelfogható szabatossággal fejti ki a valóság bizonyitásának jelentőségét és hatását *Binding* (Lehrbuch, Besonderer Theil, II. kiadás, I. kötet 1902., 146—151. l.) «*Die Widerrechtlichkeit der Handlung schwindet*... dadurch, dass der ehrenrührige Vorwurf in der Wahrheit beruht», «Ganz zweifellos schliesst der erbrachte Wahrheitsbeweis nicht nur die Annahme der Verleumdung ... sondern auch die der einfachen Beleidigung aus». «*Der Beweis der Wahrheit schliesst die Verleumdung ... schon begrifflich aus;* er lässt aber auch keine einfache Beleidigung übrig». «Nun versteht sich für juristisches Denken ganz von selbst, dass, *was inhaltlich nicht beleidigend ist, wie eine wahre und erweisbare ehrenrührige Behauptung*, nie mit Beleidigungsvorsatz ausgesprochen werden kann: es giebt keinen rechtswidrigen Vorsatz, ein *Nichtdelict* zu begehen». «Diese sogenannte beleidigende Absicht wäre ja nur ein Motiv zur Vornahme einer *unverbotenen Handlung*, ganz unfähig, diese zum Delikt zu stempeln».

Ezt az utóbbi eszmemenetet, hogy t. i. az állitás *objectiv* valósága már magának a delictum létesülésének állja utját, a német Reichsgericht is honorálta, amidőn oly értelemben foglalt állást, hogy a valódiság bizonyitása akkor is kizárja a vétkesség megállapitását, *ha maga a vádlott valótlannak hitte az állitott tényt.* (Oppenhoff 449. l. 12. jegyz.) A Reichsgericht eredeti álláspontját a tárgyalt kérdés tekintetében már egy 1880 október 13-án hozott határozata (Entscheidungen II. kötet 381. l.) juttatja kifejezésre: «der Satz, dass der Beweis der Wahrheit der behaupteten oder verbreiteten Thatsache die *Bestrafung aus § 186 ausschliesst*, beruht auf der Anerkennung des Rechtes, die Wahrheit zu sagen ... Die Unerweislichkeit der behaupteten oder verbreiteten Thatsache gehört zu den *Bedingungen der Strafbarkeit* der Behauptung oder Verbreitung». És ugyanebben a határozatban a Reichsgericht méltányolja azt a felfogást is, mely az állitott tény bebizonyitatlanságában «ein eigentliches Thatbestandmerkmal»-t észlel. A büntetést kizáró okként ismerte el a Reichsgericht a valódiság bizonyitását későbbi határozataiban is. (Maukisch, Reichsstrafgesetzbuch 1898. 132. l. 4. jegyz.)

Tagadhatatlan, hogy amidőn a német irodalomra és judikaturára is támaszkodom azon állitásom igazolására, mely szerint azokban az esetekben, midőn a Btk. a valódiság bizonyitását megengedi, a valótlanság velejében a becsületsértő cselekmény tényálladéki elemét képezi, magát a bünösséget s ennélfogva a büntethetőséget is *elejétől fogva* kizáró körülményt képvisel: hogy akkor figyelembe kell vennem azt a tényt is, melynél fogva a német Btk. 186. §-ának esetében már maga a törvény föltételként szabja meg: «wenn nicht diese Thatsache erweislich wahr ist», mig a 187. és 189. §-ok

*

a büncselekmény tényálladékának körülirásába foglalták be: «wer wieder besseres Wissen eine unwahre Thatsache behauptet oder verbreitet».

Az eltérés a német Btk. rendszere és a magyar 263. §. utolsó bekezdésében foglalt dispositio között látszólag lényegbe vágó. De csakis látszólag. Mert valójában mind a két rendszer juris ratiója egy és ugyanaz, közös a kiindulási alapjuk és egyazon eredményre vezetnek. Mindkettőnek kiindulási pontja — bármennyire tagadja Binding (Lehrbuch 146. l. 13.) — az igazság kimondására, a való ténynek állitására vonatkozó jognak bizonyos korlátok között elismerése, mert «peccata nocentium nota esse: et oportere et expedire». Mind a kettő a közös kiindulásból annak biztositékát szervezte, hogy aki valót állitott, büntethető ne legyen, mert «fides veri a calumnia te defendit».

A német törvényhozó kétségtelenül szabatosabban járt el, midőn a valótlanságot, mint tényálladéki elemet kifejezetten kidomboritotta, aminthogy a valódiság bizonyitásának materialis jogi jelentőségét és hatását az osztrák Btk. 490. §-a is a magyar Btk.-nél világosabban, mert kételyt kizáró módon juttatja kifejezésre azzal, hogy a büntethetőség föltételeként kivánja a valódiság bizonyittatlanságát. Lényegében azonban a cselekmény büntethetősége szempontjából ugyanaz a helyzet alakul, akár kifejezetten a rágalmazás vagy becsületsértés tényálladéki elemeként vagy büntethetőségének föltételeként állapitja meg a törvény az állitás vagy kifejezés valótlanságát, akár pedig a fogalmi meghatározástól elkülönitetten azt a tételt állitja föl, hogy a valódiság bizonyitása vádlott büntetlenségét eredményezi.

Mert az ily módon biztositott büntetlenség éppen ugy visszahat ex tunc, a cselekmény elkövetésének időpontjáig, mintha a valótlanság már a cselekmény büntetőjogi minősitésének vagy büntethetőségének elemeként avattatik. Vagy sikerül a valódiság bizonyitása, vagy meghiusul. Első esetben a büntetlenség nem a bizonyitás időpontjával áll be, hanem csak ebben az időpontban állapittatik meg, hogy a vádlott igazat állitott, tehát nem is követett el becsületsértő cselekményt, a mint az 1843. évi büntető javaslat 267. §-a mondja: «Rágalmazónak nem tekintik . . . . aki szavainak valóságát bebizonyitja» vagy a zürichi Btk. 157. §-a szerint: «die Veröffentlichung oder Verbreitung einer wahren Thatsache . . . . wird nicht bestraft.»

Ha a 263. §. a büntetlenség «eredményezi» kitételt választotta, az «eredmény» szó csak annak kifejezésére szolgálhat, hogy csakis a sikerült bizonyitás után és annak alapján nyer megállapitást, hogy a vádlott valót állitott, tehát *kezdettől fogva* büntetlen, mert nem követett el becsületsértő cselekményt. Ennélfogva a 263. §. utolsó bekezdése nem a büntethetőséget *megszüntető* okot tartalmaz, amelynek érvényesülése csak akkor jöhet szóba, ha a büntethetőség eleitől fogva fenforgott, de föltételei utóbb hatálytalanittattak, pl. a megkezdett büntett véghezvitelétől való önkénytes elállás; hanem a *vétkességet* már az incriminált tett elkövetésének idejében *kizáró okot* constituál, arra utal, hogy miután a bizonyitási eljárás során a becsületsértő cselekmény egyik tényálladéki elemének, a valótlanságnak hiánya constatáltatott, vádlottat büntetendő cselekmény hiányában megbüntetni nem lehet.

Ezt az értelmet és rendeltetést tulajdonitja a 263. §. utolsó bekezdésének *edvi Illés Károly* is, a midőn szerinte «a rágalom *benső lényege* az, hogy másnak becsülete valótlan tény ráfogása által megsértetik» . . . . (Commentar, II. kiad. II. köt. 335. l.); mig *Schnierer* a sértő cselekmény jogellenességét constitutiv elemként ismerve föl, azt tanitja: «Egész általánosságban *kizárja a cselekmény jogellenes sértő minőségét* azon körülmény, hogy a tettes a valóságot nyilatkoztatni jogositva volt» . . . . «a valóságnak egyszerü nyilvánitása . . . . gazságtalannak, jogtalannak nem tekinthető (Commentar, III. kiad. 410., 411. l.) «A rágalom *belső lényénél fogva* nem egyéb, mint a hazugság egy ocsmányabb alakja, a hazugság pedig föltételezi, hogy valaki tudva valótlanságot állitott legyen; innét hazugságról és *rágalmazásról csak akkor lehet szó, ha bizonyosak vagyunk az iránt, miként az állitás tartalma valótlan*» (412. l.).

A valódiság bizonyitásának jelentősége tekintetében elfoglalt kiindulási alap önkénytelenül arra a következtetésre vezet, hogy a *bizonyitás sikerültének vagy meghiusulásának kérdése az esküdtek elé intézendő főkérdésben, a bünösség kérdésével egyidejüleg, attól elválaszthatatlanul dől el.*

A kir. Curia ugyanazzal a következetességgel ellenkező conclusióra jutott; mert ellentétes alapból indult ki, midőn a Btk. 263. §. utolsó bekezdésében a büntethetőséget megszüntető okot tisztel.

Dr. Doleschall Alfréd,
egyetemi magántanár.

(Bef. köv.)

A fuvarozási szerződésből eredő igények megszünése a fuvardij bérmentesitése esetén.

A Nemzetközi Egyezmény 44. czikke és az üzletszabályzat 90. §-a szerint «a fuvardijnak és az árut terhelő egyéb követeléseknek kifizetésével és az áru átvételével a vasut ellen a fuvarozási szerződésből eredhető minden igény megszünik».

A budapesti kir. itélő tábla 1902. II. G. 11. sz. itéletében (l. e lapok jelen számában 773. sz. a. közölt határozatot) kimondotta, hogy bérmentve feladott küldeményeknél az üzletszabályzat, illetve a N. E. fent idézett rendelkezéseinek alkalmazása ki van zárva, mert csak a fuvardij kifizetésének és a kifogás nélküli átvételnek egymáshoz füződő tényei képezik az átvevő részéről annak elismerését, hogy a fuvarozási szerződés az átvevő teljes megelégedésére teljesittetett, a bérmentesitésnél pedig a fuvardij kifizetése a fuvarozási szerződés teljesitése előtt történik, ily esetben pedig az üzletszabályzat 90. § a és a N. E. 44. czikke nem alkalmazható.

A táblai határozat nemcsak hazai bíróságaink állandó joggyakorlatán alapszik, hanem ugyanezen álláspontot foglalja el az irodalom is a kereskedelmi törvény 410. §-a alkalmazásának szempontjából s ugyanilyen a külföldi, különösen német birósógok joggyakorlata is a német (régi) kereskedelmi törvény 408. §-a szempontjából.

A joggyakorlat ilyen fejlődésére különös befolyással volt, hogy a német kereskedelmi törvény felett Nürnbergben tartott konferenczia a fenti álláspontot vallotta magáénak.

Mig a kereskedelmi törvény 410. §-a s az ezzel azonos német kereskedelmi törvény 408. §-ának alkalmazása szempontjából általánosan el volt fogadva a fenti elv, addig a N. E. 44. czikke és az ezzel teljesen egyenlő üzletszabályzat 90. §-ának alkalmazása szempontjából már ezen egyértelmüség nincs meg, s a többség azt az álláspontot foglalja el, hogy az N. E. és az üzletszabályzat szempontjából nem szükséges az, hogy a fuvardijak kifizetése a fuvarozás teljesitése után történjék, hanem fuvarozási szerződésből eredő igények akkor is megszünnek, ha azok kifizetése a fuvarozási szerződés megkötése előtt történt s az átvevő az árut fentartás nélkül átveszi.*

Vizsgáljuk most, hogy hazai jogunk szempontjából melyik álláspont a helyes.

* Ezen álláspontot vallják: Schwab: Das internationale Übereinkommen 332., Gerstner hasonló czimü müvének 306. lapján Rinaldini: Kommentar zum oest. Betr. Regl. 368. lapján. Az ellenkező álláspontot foglalja el Eger: Int. Übereinkommen munkájában. Dr. Baumgarten Nándor «Nemzetközi vasuti fuvarozási jog» czimü munkájának 246. lapján elismeri ugyan az ujabb álláspont helyességét, azonban abból, hogy a kereskedelmi törvény 410. §-ának szövege teljesen megegyezik a Nemzetközi Egyezmény 44. czikkének és az üzletszabályzat 90. §-ának szövegével, arra a következtetésre jut, hogy a magyar vasuti jogban a fuvardijaknak a fuvarozás teljesitése után következő, nem pedig a fuvarozási szerződés teljesitését megelőző fizetés bir az igényeket megszüntető hatálylyal.

Részemről a tábla által elfoglalt álláspont ellenében — hazai jogunk szempontjából is — azt a nézetet vallom, hogy a vasuti fuvarozási szerződésből eredő igények a vasut ellen akkor is megszünnek, ha a fuvardijak kifizetése nem a fuvarozás teljesitése után az átvevő, hanem megkezdése előtt a feladó által teljesittetett.

Sem a kereskedelmi törvény 410. §-a, sem az üzletszabályzat, sem pedig a N. E. nem szólnak arról, hogy a fuvardijak fizetését kinek s mikor kell teljesitenie, s igy nem forog fen ok arra, hogy az igények megszünése tekintetében különbséget tegyen az, hogy a fuvardijak a fuvarozás megkezdése előtt a feladó vagy pedig annak eszközlése után a czimzett által eszközöltettek. Mégis a kereskedelmi törvény szempontjából a tábla által elfoglalt álláspont mellett szól magának a kereskedelmi törvény 410. §-ának szövegezése is; ugyanis ezen §. «az áru átvétele s a fuvardij kifizetése» szavainak szórendi elhelyezéséből arra lehet következtetni, hogy csak az áru átvétele s az ezt követő fizetés birnak az igényeket megszüntető hatálylyal.

A N. E. 44. czikke és az üzletszabályzat 90. §-a azonban szövegezés tekintetében lényegesen eltérnek a kereskedelmi törvény 410. §-ától, mert az előbbiek már első helyen emlitik a fuvardijak kifizetését s csak ezt követőleg az áru átvételét, s igy már a szövegezésből sem lehet arra következtetni, hogy a fuvardijak fizetésének a fuvarozás teljesitése után kell történnie.*

Az általam elfoglalt álláspont helyességét azonban nemcsak a N. E. 44. czikkének s az üzletszabályzat 90. §-ának szövegezése, hanem a fuvarozási ügylet jogi természete is indokolja.

A fuvarozási szerződés ugyanis harmadik javára kötött szerződést képez, mely a vasut és a feladó közt a czimzett javára köttetik. A czimzett nincs kötelezve (a vasuttal szemben) a fuvarozási ügyletbe belépni, erre neki csak joga van; de az esetre, ha a fuvarozási szerződésbe belép, az ő kötelességét képezi meggyőződést szerezni, vajon a vasut a fuvarozási ügyletet megelégedésére teljesitette-e. Ezt azonban nem kell külön alakszerü nyilatkozatban kifejeznie, hanem ez kifejezést nyer azon tények teljesitésében, amelyeket a czimzett a feladó és a vasut közt létrejött szerződés értelmében teljesiteni köteles.

Az áru bérmentesitése esetén a fuvardijak kifizetése a feladó által történik; a czimzett nem is jut abba a helyzetbe, hogy fizetést teljesitsen — hacsak a vasut tévedésből vagy bármi más okból kifolyólag a fuvardijakat nem szedi be teljes összegükben — s igy a fuvarozási ügylet rendes teljesitését már az átvevő azon ténye, hogy ő az árut átvette, elismeri.

Ez okból nem lehet a fuvarozási szerződésből a vasut ellen származó igények megszüntét attól függővé tenni, hogy a fuvardijak kifizetésének a fuvarozási ügylet teljesitése után kell történnie; s mert ez arra vezetne, hogy az esetben — ha az áru a feladóval létrejött megállapodás szerint bérmentve szállitandó — a vasut előnyösebb helyzetbe jut, ha ezen megállapodásnak nem felel meg, s a fuvardijak egy részét a czimzettől szedi be, mint akkor, ha a megállapodásoknak megfelel.

De nemcsak a fuvarozási ügylet jogi természete, hanem egyéb okok is a mellett szólnak, hogy a táblai itéletben elfoglalt álláspont a vasuti fuvarozási ügyletekre nem alkalmazható.

Az átvevőnek a vasuti fuvarozási ügyletből eredő igényei az áru megsérülése, hiányai vagy elkéséséből származó követelésekre s a vasut által beszedett dijtöbbletek visszatéritésére terjednek ki. A kereskedelmi törvény 410. §-a szerint a fuvarozó elleni összes igények — kivéve a rejtett hiányokból eredőket — az áru átvételével s a fuvardij kifizetésével megszünnek, mig a N. E. 44. czikke és az üzletszabályzat 90. §-a szerint a vasuti fuvarozásból eredő igények — azon sérülésekből vagy hiányokból eredőket kivéve, amelyek kivülről észrevehetők — nem közvetlenül az átvétel, hanem a fent hivatkozott törvényhelyekben (N. E. 44. §., üzletszabályzat 90. §.) meghatározott s az átvétel napjától számitott præclusiv határidők eltelte után szünnek meg; s mert az áru átvételével a vasut ellen ugyszólván csak a külsőleg észrevehető hiányokból származó igények szünnek meg, mig a többi igények csak az átvétel s az ezt követő præclusiv határidők eltelte után, nincs ok arra, hogy az igények megszünéséhez a fuvardijaknak a fuvarozás teljesitése után történő kifizetését kivánjuk, és pedig annál kevésbbé, mert a fuvardijak fizetéséből legfeljebb csak a fuvardijak helyességének elismerésére lehetne következtetni, azonban ugy a jogirodalom, mint a biróságok joggyakorlata a fizetésnek még ily hatályt sem tulajdonit, mert az átvevő stb. a fuvarlevélben kitüntetett összegeket, tekintet nélkül azok helyességére, megfizetni tartozik, hogy árujához juthasson, az igy teljesitett fizetés nem önkéntesen, hanem kényszerüségből eszközöltetvén, a fizetett összeg helyességének elismerésére nem alkalmas.*

Ha tehát a fizetésnek közvetlen vonatkozásában sem tulajdonit a joggyakorlat elismerő hatályt, ugy csak természetes, hogy közvetett vonatkozásaiban sem lehet annak ily hatályt tulajdonitani.

Azt hiszem, sikerült ezekkel kimutatnom, hogy a vasuti fuvarozási ügyletből a vasut ellen származó igények a N. E. 44. czikke és az üzletszabályzat 90. §-a szerint az esetben is megszünnek, ha a fuvardijak kifizetése nem a fuvarozás teljesitése után az átvevő, hanem annak megkezdése előtt a feladó által történik. *Dr. Goldschmied Mór.*

* Ennyiben téves dr. Baumgarten álláspontja, mert a N. E. 44. czikkének és az üzletszabályzat 90. §-ának szövegezése eltér a kereskedelmi törvény 410. §-ának szövegezésétől, s a munkájának 264. lapja 9-ik jegyzetében foglalt idézés nem a N. E. 44. czikkének vagy az üzletszabályzat 90. §-ának, hanem a kereskedelmi törvény 410. §-ának szövege.

* Kölni Oberlandesgericht 1897 október 8-án hozott itélete a Zeitschrift für den internationalen Eisenbahntransport 1898. évi VI. évfolyamának 10. számában, továbbá a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék 1898. E. 14. sz. itélete; Hannoveri Landesgericht (I. Civil-Abth.) és Dortmundi Amtsgericht (Abt. VII.) itéletei a Zeitschrift für den Int. Eisenbahntransport 1896. évi IV. foly. 9. számában.

Adókötelesek-e a pénzintézetek átmeneti kamatbevételei?

A nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adóját szabályozó 1875. évi XXIV. tcz. életbeléptetése óta letelt negyedszázad alatt pénzintézeteink óriási fejlődésen mentek át. Tremészetes tehát, hogy a kezdetleges viszonyok számára megalkotott — jobban mondva leforditott — törvény ma már elavult és hiányos.

Az üzleti adó megszabását a törvény az alsóbb fokokban az adókivető illetve az adófelszólamlási bizottságokra bizza, ami teljesen czélját tévesztett intézkedés. Mert ezen adóönkormányzati bizottságoknak csak az lehet a hivatásuk, hogy az adózóknak a pénzügyi hatóságok által nem — vagy nem kellően — ismert kereseti viszonyait egyéni észleleteik alapján felbecsüljék. Már pedig a pénzintézetek *kötelesek* évi mérlegeiket a pénzügyi hatóságok rendelkezésére bocsájtani és az adó kivetése e mérleg és nem a pénzintézet «vélelmezett» keresete alapján történik. A vitás kérdések ez okból sohasem ténykérdések, hanem majdnem kivétel nélkül jogkérdések, melyeknek eldöntése jog- és törvényismeretet kivánván meg, a közigazgatási bíróság feladata.

Most ismét felmerült egy az üzleti adó körébe vágó jogkérdés, melyet a közigazgatási bíróság a kérdés érdemének megkerülésével helytelenül oldott meg.

A közigazgatási bíróság ugyanis egy kisebb vidéki takarékpénztár ügyében 10830/99. szám alatt kimondotta, hogy az u. n. átmeneti kamat adóköteles bevételt képez. Ezen itélet az elvi jelentőségü határozatok közé került, minek folytán az összes pénzügyi igazgatóságok az általuk elkészitett adókiszámitási javaslatokban az átmeneti kamatokat eddigi eljárásuktól eltérőleg adó alá vonni megkisérelték.

Különösen érzékenyen érinti ez a főváros nagy takarékpénztárait, melyek évenként ezrekre rugó átmeneti kamatbevételeket mutatnak ki* és a melyeknek adója az utolsó évek csökkent nyeresége daczára indokolatlanul emelkednék.

Köztudomásu, hogy valamennyi hazai és külföldi pénzintézet követi azt a kereskedelmi szokást, hogy az általuk adott kölcsönök kamatait a kölcsön megadása alkalmával előzetesen levonásba helyezik. A kölcsön esedékessége az üzleti év befejezésével nem esvén össze, a bankok a helyes mérlegezés szabályából kifolyólag kiszámitják azt, hogy az előre lefizetett kamatokból mennyi esik a lefolyt és mennyi a következő üzleti évre és az utóbbi összegeket a nyereség- és veszteségszámla tartozik rovatában átmeneti kamatok czimén könyvelik el.

A pénzügyi hatóságok eddig ezen eljárást helyesnek elismerve, az előre beszedett kamatokat csak azon év nyereségének tekintették, a melyre vonatkoztak és azon évben, melyben csak beszedettek, még meg nem adóztatták.

A közigazgatási bíróság ellentétes nézetét a következőkkel indokolja: «Kétségtelen, hogy az átmeneti kamatok czimén bevett összegek azon év üzleteredményét képezik, amely évben azok beszedettek; miután pedig az 1875: XXIV. tcz. 4. §-a az átmenő kamat levonását meg nem engedi, arra, hogy az ily összeg esetleg a következő év bevételei közt ujból meg ne terheltessék adóval, csak az kell, hogy mint átvitel éppen ugy kitüntettessék, mint ahogy egyéb, már megadóztatott jövedelemből eredő átvitelek ki szoktak tüntettetni.»

Ezen indokolás sem azt nem vizsgálja, hogy a kamat üzleti jövedelem-e addig, a mig átmeneti jelleggel bir, sem azt, hogy az átmeneti kamat uj megadóztatása jogosulatlan többletadó-kirovásra vezet-e?

Kétségtelen, hogy az átmeneti kamat a pénzintézet részéről bevételt képez már beszedésekor, de ez még adókötelessé nem teszi.

Ellenben üzleti jövedelemmé, az évi üzleteredmény alkatrészévé csak a következő évben válik, amikor átmeneti jellegét elvesztette és amikor véglegesen elszámoltatik. A kölcsöntőkének a kölcsön időtartamához viszonyitott kamatfejlesztő természetéből következik az, hogy az átmeneti kamatot nem azon tőke eredményezi, melylyel a pénzintézet az elmult, hanem azon tőke, melylyel a jövő üzletévben is rendelkezik. Ha a vállalat életét üzleti évei szerint szakaszokra bontjuk, kétségtelenné válik az, hogy az elmult üzletév avval az összeggel, a mit a jövő üzleti év tőkéjének kamatai fejében már beszedett, a jövő üzletévnek tartozik. És hogy ez tényleg az üzletév tartozása, magából a kereskedelmi törvényből is kimutatható. A mérlegezés szabályait a kereskedelmi törvénynek csakis a biztositási ügyletről szóló fejezetében találjuk fel, de ami itt kötelezőleg van megállapitva, alkalmazást nyer a többi vállalatok mérlegezésénél is. A kereskedelmi törvény 459. §-ában világosan kimondja: «*A tartozások közé helyezendő az előre beszedett kamatoknak a jövő évre eső része.*»

Ami pedig tartozása a biztositó társaságnak, épp ugy tartozása egyéb pénzvállalatoknak is. Tartozás pedig jövedelmet nem képez. Az előre beszedett átmeneti kamat épp ugy bevétel, de egyuttal tartozás is, mint akár egy idegen személy takarékbetéte, mely a bevételt szintén szaporitja ugyan, de amelyet, miután az nem jövedelem, üzleti adóval sujtani még senkinek eszébe nem jutott.

De igen gyakori az eset, amidőn az átmenő kamat még az üzletév eredményében sem szerepel. A kölcsöntvevő fél kikötheti — és azt gyakorta meg is teszi — hogy tartozását még a lejárat előtt visszatéritheti, viszont a pénzintézet a kölcsöntvevő javára irja ama kamatokat, melyek a tartozás korábbi visszafizetése és az esedékesség közötti időre esnek.

Ilyenkor az átmeneti kamatbevétel felemésztődvén, jövedelmet nem képezhet, miután az intézet a kamatnak megfelelő összeget csak ideiglenes őrizetbe veszi és azt a félnek visszaszolgáltatja, amint tartozását kifizeti. Addig pedig, mig egy bevétel jövedelmi természete meg nem állapitható, adózás alá nem kerülhet.

Igaz ugyan, hogy az üzleti adótörvény 4. §-a az átmenő kamatoknak a nyers jövedelemből való levonásáról nem intézkedik, de ez természetes is, mert az átmeneti kamat az üzletév nyers jövedelmének, melyben beszedetett, nem is alkatrésze. A nyers jövedelemből az átmeneti kamatokat nem *kell levonni*, de hozzáadni *nem szabad.*

Végül reá kell mutatnom arra az igazságtalanságra, mely a régi gyakorlattól való hirtelen eltérésnek következménye és mely eljárás az 1875. évi XXIV. tcz. 3. §-ban foglalt átlagozás rendszerét teljesen megdönti.

Az 1883: XLIV. tcz. 13. §-a szerint az üzleti adótételek kivetésének alapja az adóévet megelőző *három* évi üzleteredmény átlaga. Vagyis összeadandó a három elmult év üzleteredménye és ezen végszám hárommal megosztandó. Az átmeneti kamatbevétel hozzászámitásával nem három év üzleteredménye, hanem ennél hosszabb idő üzleteredménye adatik össze, de miután a hárommal való osztás megmarad, az adóalap az átlagozásnak nem felel meg, hanem annál magasabb.

Ezt a következő példával illusztrálom: Felteszem, hogy X. pénzintézetnek 1899., 1900. és 1901. évben évenként 100,000 K kamatbevétele volt, melyből az átmeneti kamat ugyancsak minden évben 30,000 K. Miután azonban az 1899. év adómegállapitásakor az 1898. évben beszedett, de akkor még meg nem adóztatott 30,000 K-t tekintetbe kellett venni, az adómegállapitás a következő:

1899. évi üzleteredmény kamat	100,000 K	
ehhez hozzá az 1898-ban beszedett átmeneti kamat	30,000 K	130,000 K
1900. évre átmeneti kamattal együtt		100,000 K
1901. évre átmeneti kamattal együtt		100,000 K
Összesen		330,000 K

vagyis az adóalap ennek egyharmada 110,000 K, daczára annak, hogy a tényleges bevétel, mint üzleteredmény csak 100,000 K volt évenként.

Az átlagozás rendszere szigoruan *egyöntetü* eljárást követel minden esztendőben. Ha a mult évi átmeneti kamatot ez évben megadóztatjuk, az idei átmeneti kamatot adómentesitenünk kell, mert különben az adózó fél jogosulatlanul károsodik.

*

Közigazgatási bíróságunk teljes-ülési határozatai meghozatalánál dicséretes buzgalmat fejt ki. Hisz fenállásának első öt évében 21 pénzügyi döntvényt alkotott. Az átmeneti kamatok megadóztatásának kérdése is már megérett a döntvényalkotásra nemcsak vitás természeténél fogva, hanem azért is, mert helyes megoldása nagy vagyoni sérelemnek venné elejét és mert az uj gyakorlat ép a takarékpénztárakat sujtja legérzékenyebben, azon intézeteket, melyek a népesség tőkegyüjtésének legerősebb támaszai és amelyeknek versenyképességét az osztrák hasonintézeteknek tetemesen kisebb megadóztatása már amugy is meglankasztja.

Dr. Böszörményi Oszkár,
budapesti ügyvéd.

* A pesti hazai takarékpénztár-egyesület mérlegeiben az átmeneti kamat 1899-ben 3.865,000 K, 1900-ban 3.126,000 K, az adó a pótadó nélkül a három évi cyklusban 386,500 K-val emelkednék.

A végrehajtási eljárás köréből.

I.

Az 1881 : LX. tcz. 124. §-a arról rendelkezik, hogy a követelések lefoglalása esetén, annak behajtására ügygondnok rendeltessék.

A végrehajtási törvény bizonyos határozatlanságot mutat e helyen, mert a rendelkezésből nem világlik ki az: vajon az ügygondnokrendelés kielégitési és biztositási végrehajtás esetén is egyaránt helyet foglalhat-e, sőt a törvény analogia hatalma arra inditja a bíróságokat, hogy miután a végrehajtási törvény a biztositási intézkedésekről szóló IV. czimben taxative megállapitja azokat az eltérő szabályokat, amelyek a biztositási végrehajtás esetén alkalmazandók és ezen czimben a 124. §. esete nem foglaltatik, nyugodt lélekkel kirendelik az ügygondnokot abban az esetben is, ha a követelésre csupán biztositási foglalás eszközöltetett.

Szerény nézetem szerint biztositási foglalás után közvetlenül követelések behajtására ügygondnok nem rendelhető, és pedig a következő okokból:

A biztositási végrehajtás elrendelésének leggyakoribb jogczimét az 1881 : LX. tcz. 223. §-ban előirt azon eset képezi, midőn a lejárt követelés veszélye kellő módon igazolva van, a kérvény beadásának időpontja rendesen a kereset beadása, vagy közvetlen annak beadása utáni idő; ez felel meg legjobban a biztositási intézkedés praktikus czéljának, mikor is a felperes a megrendült existentiáju alperes ellenében a kereset jogerejü befejeztéig præventióval akar élni azon esetleges üzelmek ellen, amelyek igényét, illetve az itéletben megadandó jogosultságát problematikus értékűvé tennék.

Ezzel a foglalási eljárással a biztositás, illetve a præventió teljesen czélt ért, sőt még hatályosabb ez az eredmény abban az esetben, midőn csupán követelés foglaltatott le, amely végrehajtást szenvedett adósánál rendelvényileg letiltatik, ahhoz alperes hozzá nem férhet, tehát helyzete ugyanaz, mintha a követelést kielégitési végrehajtásilag vették volna foglalás alá.

Ezen praktikus szemponton kivül, elméleti okoknál fogva sem tartom megengedhetőnek ezt a kiterjesztést, a 124. §. egy olyan speciális intézkedést tartalmaz, mely a kielégitési végrehajtásról szóló fejezetekben foglaltatik és amennyiben ez a biztositási végrehajtás esetében is alkalmazandó lenne, arra nézve a nagyon is bőbeszédü törvénytől kifejezett intézkedést várhatunk.

II.

Az 1893: XIX. tcz. által szabályozott fizetési meghagyásos eljárás könnyedségénél fogva különösen a vidéki járásbíróságoknál nagyon kedvelt kereseti formák közé tartozik.

Az ellenmondás jogosultsága és csupán csak idő tekintetben való korlátoltsága mutatja azt a jogpolitikai tendenciát, hogy a fizetési meghagyás csak nyilvánvalóan tiszta, vitán kivüli és kis dimenzióju érdekek védelmére nyerjen alkalmazást. Ez az ellentmondási jogosultság a legnagyobb perjogi visszaéléseknek segitője; mert aki ellen a fizetési meghagyást kibocsájtják, még ha a követelés ellen semmi kifogása sincs és nem is lehet, ellenmond azért, hogy időhaladékot nyerjen a fizetésre. Aktuális tehát annak a kérdésnek vizsgálata, vajon fizetési meghagyás alapján van-e biztositási végrehajtásnak helye. A törvény néma; pedig kifejezett intézkedést kellene tartalmaznia, annál is inkább, mert az 1893: XIX. tcz. 10. és 13. §-ában szabályozott végrehajtás anyagi hatásában nagyon hasonlatos a biztositási végrehajtáshoz. Ezen §-ok szerint ugyanis a fizetési meghagyás kibocsájtásától számitott 15 nap alatt, ha az adós ellentmondással nem élt, a hitelező kielégitési végrehajtást kérhet, mely azonban a 13. §. szerint csak a követelés biztositásáig terjed.

Minthogy fönebb vázoltuk azt a visszaélési lehetőséget, melyet az ellenmondás jogosultsága nyujt az adósnak, önkénytelen is követeli az anyagi igazság és a jóhiszemü érdekek respektálása, hogy a fizetési meghagyás kibocsájtásától ezen korlátolt végrehajtás iránti kérelem beadhatásáig terjedő 15 napon keresztül legyen a hitelező kezében egy fegyver, mely az adós manipulátiói vagy zavaros anyagi helyzete esetén a hitelező érdekei védelmére szolgáljon. Ez az eszköz nem lehet más, mint az 1881: LX. tcz. 223. §-ában szabályozott biztositási végrehajtás, mely interpretátió utján, bár a törvény szavai csak keresetről beszélnek, a végrehajtási törvény 1. §-ának analogiájára a fizetési meghagyás esetére is kiterjeszthető. *Halmi Bódog.*

Különfélék.

— **Önbiráskodás és lopás.** Lapunk mai mellékletén közöljük a kir. Curiának a jogegység érdekében hozott 1459/903. számu végzését, melyben kimondja, hogy a másodbiróság jogerős itéletével megsértette a törvényt, midőn vádlottat önbiráskodás czimén a lopás vádja alól felmentette. Az eset kapcsán soroljuk fel a Curiának a közelebbi két év folyamán hozott ellenkező értelmü határozatait.

A Curia ilyen döntéseket a jogegység érdekében aligha hozhat, ha a rendkivüli perorvoslat czélját és szellemét szem előtt kivánja tartani. Ez intézmény főképpen esetleges sérelmek, igazságtalanságok megkorrigálására, emellett az alsóbíróságok felvilágositására szolgál, ha ezek a törvény kétségtelen értelmü rendelkezését megsértik. *De ki van zárva nézetünk szerint, hogy egy elméletileg vitás, a gyakorlatban nap-nap után a Curia által is homlokegyenest ellenkező értelemben eldöntött kérdésben felmentés esetén a Curia törvénysértést konstatálhasson.*

Igazán visszás állapot, mikor a Curia ma rendes perorvoslat folytán kimondja, hogy az alsóbiróság «*tévesen alkalmazta* a törvényt» (BP. 385. §.), mikor az önbiráskodót lopás miatt elitélte, holnap pedig a rendkivüli perorvoslat folytán, hogy az alsófok «*megsértette* a törvényt» (BP. 442. §.), mikor az önbiráskodót a lopás vádja alól felmentette.

Olyan kijelentésre, amilyen most hozatott, nem a jogegységi jogorvoslattal provokált s az egyént mindenesetre megbélyegző határozat alkalmas, hanem a teljes-ülési határozat, melynek alkalmából az elvi kérdés eldöntését jobban elő is szokták készitteni.

— **Thuróczy György** és neje körülbelül 400,000 K értékü házukat közös végrendeletükben a budapesti ügyvédi segélyalapra hagyományozták. Az alapitók rendkivül nemes, szép tettét ugy az ügyvédi kamara, mint az ügyvédi kör választmánya hálás köszönet kifejezése mellett jegyzőkönyvileg örökitette meg. Thuróczy György a napokban halálozott el, neje még az élők közt van.

— **A budapesti ügyvédi kör** november 26-án tartja évi rendes közgyülését. Az elmult évben a kör müködése igen élénk volt. Számos, az ügyvédi müködés körébe vágó érdekes előadás és vitaestély tartatott a körben. Legutóbb *Pap József* tartott nagyszámu hallgatóság előtt előadást a felülvizsgálati eljárásnak a képviselőház igazságügyi bizottsága által elfogadott szerkezetéről. Az ügyvédség terén felmerült fontosabb eseményeket felölelő, érdekes évi jelentés kiemeli, hogy az ügyvédségnek a perrendtartási javaslattal szemben való mozgalma a körből indult ki, valamint számos más közérdekü kérdésben is a kör kezdeményezőleg lépett fel. A jelentés rámutat az ügyvédi pályára való tódulás állandó veszedelmére is. Az utóbbi öt év alatt az ügyvédjelöltek száma 1600-ról 2400-ra szaporodott.

Sajnos, hogy a budapesti karban levő kicsinyes ellentétek a körre, az ügyvédség ezen szellemi központjára kihatással voltak, amennyiben a tagok száma nemcsak nem szaporodott, de némileg csökkent. A kör irányitó és vezérlő müködését ez a körülmény azonban nem érintette.

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.** A pécsi kir. tábla 1124/902. sz. itéletével egy 3000 K iránti perben felperesi ügyvéd diját és költségét hivatalból 268 K-ról 160-ra, alperesi ügyvédét 195 K-ról 136 K-ra szállitotta le. A Curia 1903 október 30-án kelt 5882/903. sz. itéletével a tábla itéletét helybenhagyta azon indokból, mert «a perköltség megfelel azon tekinteteknek, melyek azok meghatározásánál figyelembe veendők».

— **Az 1905-ben Budapesten tartandó nemzetközi börtönügyi bizottság vezetősége** felkéri azon szakférfiakat, kiket előadmány készitésére felszólitott, hogy dolgozataikat lehetőleg jövő év első hónapjában a bizottsághoz beküldeni sziveskedjenek, minthogy az évkönyv a közlést már megkezdi.

— **A budapesti ügyvédek létszáma** a folyó évben már eddig is körülbelül *ötvennel* szaporodott.

A Joghallgatók Tudományos Egyesülete kimondotta határozatilag, hogy a jelen ciklusban tartandó előadások közül a legtartalmasabbat 100 K-val fogja jutalmazni.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Stoos** bécsi jogtanár a Deutsche Juristenzeitung legutóbbi számában irt czikkében a birói feladatnak az esküdtszéki intézmény mai szervezetében levő kettéosztását helytelennek mondja. Czikkének befejező részében a következő eredményt vonja le: «Die Lösung des Problems dürfte die Einrichtung sein, die sich, wie auch Binding anerkennt, in mehreren Kantonen der Schweiz bewährt hat: ein einheitliches, ständiges, mit gelehrten und nicht gelehrten Richtern besetztes Strafgericht, das über Schuld und Strafe entscheidet».

— **Az ügyvédség és jövője** czim alatt dr. Benedikt Ödön bécsi ügyvéd — akinek a mai kor ügyvédsége czimü müvét bővebben ismertettük — a csehországi német ügyvédek szövetségének meghivására Prágában előadást tartott. Előadó az ügyvédség ethikai alapját nem abban látja, hogy az ügyvéd legyen a per első birája, és hogy az ügyvéd csak feltétlenül biztos igazságu ügyet vigyen. Szerinte az ügyvéd minden becsületes ügyet képviseljen, amely védhető (plaidable). Meg kell óvni az ügyvédséget az elbureaukratásodástól. Az ügyfél-érdekeltség forró lehelete nélkül a jog szilárd tömege nem lesz folyékonnyá. Az ügyvéd legyen független mindenkitől, tehát a hatóságoktól, de sőt magától az irott jogszabálytól is.

Ellenzi Benedict az ügyvédség bifurcatióját, amely Franciaországban és Angliában is szünőben van. Épp ugy nem szabad az ügyvédséget mint ipart kezelni, mert ezzel elesik a mai ügyvédségben rejlő kari ethika garantiája. A numerus clausust a legerősebben ellenzi.

Az ügyvédség jövője abban van, hogy az ügyvédnek mind többet és többet kell foglalkoznia a technikai és commerciális kérdésekkel, mert az ügyvéd prophylaktikus tevékenységét, tanácsát mindinkább igénybe fogják venni. A közigazgatásban is szerepet kell hóditanunk. Az egyes hivatások frequentatiója közti aránytalanság önmagától egyensulyba fog helyezkedni. A tulszigoru fegyelmi jog és a vizsgák szigoritása nem szünteti meg a tulproductiót.

— **A részvénytársaság** felelősségét a német Reichsgericht nem állapitotta meg azzal szemben, aki az igazgatók által készitett hamis mérleg folytán részvényeket vett és igy kárt szenvedett.

— **A német Btk. revisiójáról** ir a berlini *Zukunft* november 7-iki száma. Konstatálja, hogy a Btk. fogyatékossága nagyrészt a törvény helytelen alkalmazásából ered. A kriminalitás emelkedését csalóka képnek mutatja be, mert ez egyrészt a Btk.-vel nem kapcsolatos társadalmi nyomor eredménye, másrészt csak látszólagos, mert a büntettek sikeresebb üldözéséből következik. Még ha kivánatos volna uj Btk. alkotása, a két irány ellentéte kizárja annak sikeres létrejöttét. A czikk tehát egészben megerősiti az eredményt, melyre e sorok irója fenti czimü jogászegyleti értekezésében jutott. *V. R.*

— **Annak az érdekes gyermekcsempészeti esetnek**, melyet most tárgyal a berlini törvényszék, érdekes és tanulságos epizódját ismerteti a Deutsche Juristenzeitung. Egy lengyel parasztasszony magánuton elbeszélte egy igen tekintélyes, szavahihető ügyvédnek, hogy ő neki közvetlen tudomása van arról, hogy nem igaz az, hogy a gyermekcsempészettel vádolt grófnő házvezetőnője röviddel a szülés előtt elutazott. Ezen, a vádlottra igen kedvező vallomást a tanu a vizsgálóbiró előtt ismételte. Ekkor a vizsgálóbiró figyelmezteti a tanut, hogy «ha nem mondja meg az igazat», akkor hamis esküért megbüntetik. A vizsgálóbiró persze tudtára adta az asszonynak, hogy éppen a vallomásban foglaltak ellenkezőjét tartja igaznak. A tanu erre azt vallotta, amit neki a vizsgálóbiró igaznak állitott. Vallomására le is tette az esküt. A főtárgyaláson azonban visszatért legelső vallomásához és e mellett mindvégig meg is maradt, daczára, hogy igen komolyan figyelmeztette az elnök, hogy ez által kiteszi magát a hamis eskü vádjának. A tanu elmondta, hogy miért vonta vissza a vizsgálóbiró előtt előző igaz vallomását és kétségbeesve kiáltott fel végül: Tegyenek velem, amit akarnak, én mást nem mondhatok, ha becsuknak is, mint amit első izben is mondtam. A bíróság a tanut letartóztatta, mert vagy hamis esküt, vagy bünpártolást követett el.

— **Az utazóval kötött szolgálati szerződést** a drezdai Oberlandesgericht felbontotta, midőn a főnök utólag rájött arra, hogy a szerződtetett utazó csalás miatt hosszabb tartamu szabadságvesztés-büntetésre volt elitélve.

— **Rendkivüli enyhitő körülmények** megállapitásának jogával kivánja felruházni az esküdteket a franczia törvényjavaslat, melyet e lap 1902. évi 17. számában (152. oldal) ismertettünk. Most *Cocco-Ortu* volt olasz igazságügyminiszter értekezik e tárgyról a Rivista Penale egyik utóbbi számában s arra a következtetésre jut, hogy az esküdtek kötelessége, mely szerint a büntetést teljesen figyelmen kivül kell hagyni, ellenkezik a józan észszel és az emberi méltósággal. Az esküdtbiróság botrányos felmentéseinek csak az által lehetne véget vetni, ha megengedjük a rendkivül enyhitő körülményekre vonatkozó kérdések feltevését. Különösen áll ez az olasz Btk. szerint, mely bizonyos szempontokból szigorubb, mint a többi. *V. R.*

— **A rentrée beszédeket,** melyeket a franczia felebbviteli bíróságoknál egy 1808 márczius 30-iki és 1810. évi julius 6-iki rendelet léptetett életbe, mint a Revue Pénitentiaire októberi száma (1286. oldal) jelenti, legutóbb rendeletileg beszüntették. Egyidejüleg megszünt a semmitőszéknél is, hol csak szokás alapján állt fen. A Revue sajnálkozását fejezi ki, hogy a kinyomatási költségeknek kicsinyes fontolóra vétele e rendszabályra vezetett, mely megfosztja a bíróságot attól a hasznos lehetőségtől, hogy a tervezett és végrehajtott igazságügyi reformokról véleményt nyilvánitson.

— **Érdekes orvosi biztositási per** foglalkoztatta a párisi Cour d'appel-t. Egy amiensi orvos 1896-ban baleset ellen biztositatta magát. A balesetek közé fel volt véve az is, hogy «ha az orvos fertőző betegségben hal meg, melyet betegétől szerzett, kit egy hónapon belül, hogy ő is meghalt, kezelt volt». 1899-ben Amiensben typhus-járvány volt, az orvos megbetegedett, ki több ily beteget kezelt — nevezetesen jun. 1., julius 31. és augusztus 17-én jelentett be ily eseteket — aug. 26-án pedig maga is megbetegedett és meghalt. A biztositó-társaság vonakodott fizetni, azt mondván, hogy nem bizonyos, vajon betegétől szerezte-e az orvos a fertőző bajt. Egy három tagból álló orvosi bizottság — Brouardel is tagja volt — azt jelentette ki, «hogy a biztositó-társaság, ha jóhiszemüleg járt el, nem kivánhatta az absolut biztosságot a fertőzés forrása kimutatásában, hanem csak a körülményekből levonható relativ valószinüséggel kellett, hogy beérje. Ez a relativ valószinüség pedig ez esetben megvan.» A törvényszék nem érte be a valószinüséggel és az orvos özvegyét elutasitotta keresetével. Megfelebbezvén az itéletet, a Cour d'appel helyt adott a keresetnek és a biztositó-társaságot a fizetésre itélte. Az itélet indokolása igen érdekes. Azt mondja a felebbviteli törvényszék, hogy ily esetekben lehetetlen absolut biztossággal megállapitani azt, hogy a betegtől szerezte-e az orvos a fertőzést, hogy ily feltétel alatt biztositást kötni nem is lehetne, és hogy ily esetekben csak a fontos gyanuokokra támaszkodhatik a biró bölcsesége, hogy a fenforgó esetben a betegek kezelése és az orvos megbetegedése a biztositásban kikötött időbe esett, hogy ez a kikötött idő amugy is nagyon alászállitja a biztositó-társulat koczkázatát, hogy a typhus-beteget kezelő orvos valóban kiteszi magát a fertőzés veszélyének, és hogy az orvos abban az időben mindent megtett a fertőzés elkerülésére, amiensi vizet nem ivott stb. Mindezeket tekintetbe véve a biztositó-társulat a biztositott összeg fizetésére volt kötelezendő. *(Gyógyászat.)*

A Magyar Jogászegylet f. hó 21-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utcza 10. szám) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Grecsák Károly curiai biró előadása a kereskedelmi üzletek átruházásáról. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 48. SZ. Budapest, 1903 november 27.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Csemegi Károly. *F. E.* — A kereskedelmi üzletek átruházásáról szóló törvényjavaslat. *Grecsák Károly* curiai birótól. — *Jogirodalom:* Magyar házassági jog. Irta dr. Reiner János budapesti egyetemi ny. rk. tanár. *B. S.* — *Törvénykezési Szemle:* A Btk. 263. §. utolsó bekezdésének viszonya az esküdtek elé terjesztendő kérdésekhez. *Dr. Doleschall Alfréd* törvényszéki biró, egyetemi magántanártól. — A kir. Curia és a tényállás. *Dr. Berger Miksa* budapesti ügyvédtől. — A fényképen való jog. *Fekete Károlytól.* — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Csemegi Károly.

Imént jelentek meg összegyüjtve Csemegi Károly irodalmi müvei és ez elég arra, hogy figyelmünk összpontosuljon a magyar nemzet egyik legnagyobb jogi alkotásában: az érvényben levő anyagi büntető-törvénykönyvben.

A büntető-kodex gyökerei az erkölcsi világba és az államrend egészébe nyulnak vissza. Ezért abban domborodik ki minden más törvénykönyvnél hatalmasabban annak a kornak karaktere, melyben alkottatott.

Büntető-törvénykönyvünk megalkotása az ifjui lelkesedésből való felocsudás, a férfiasodás korára esik. Azok a sulyos csapások, melyek a nemzetet érték, megdermesztették azt a lávafolyamot, mely az ujjászületés mámorából fakadt. A biztos hit és fiatalos bizalom helyébe a férfias megfontoltság lép.

A közhangulatnak az a fagyos szele a büntetőjogi törekvésekben is érezhetővé válik. A törvény alkalmazójának pártatlansága és tudása iránti feltétlen bizalom eltünik. A törvényhozótól megköveteljük, hogy mindent világosan körülirjon: a büncselekményeket és a büntetéseket. Amit szabatosan körülirni nem lehet, az inkább ne vétessék figyelembe. A büncselekmény lelki rugói — melyek természetüknél fogva szétfolyók — csak annyiban, amennyiben külső ismérvei vannak. A büntetőjogi érdeknek meg kell hátrálnia egy magasabb szempont előtt. A törvényhozó megállapit fogalmakat és a biró azokat alkalmazza, tehát az embert a maga lelki világával és közvetlenségével csak kevéssé vizsgálhatja. A fogalom lép az érzelem helyébe. A büntető-kodex az egyéni szabadság sziklavára lesz.

E kornak embere Csemegi Károly.

Törvénymüve mutatja, hogy benne a büntetőjogász és az államférfiu egyesült. Müvében korának közhangulatát alakitja ki vas logikával.

Csemegi munkájához részben idegen földről vette az anyagot. Más országokat nem lepte meg készületlenül a fogalmi elbástyázás szükségessége. Századokon keresztül foglalkoztak tudományosan az egyes büncselekmények logikai meghatározásával és elválasztásával. Nekik csak az elvet kellett hozzá tenni: nullum crimen sine lege, nulla pœna sine lege. A magyar tudomány a dogmatikával csak kevéssé foglalkozott, fogalmi meghatározásai alig voltak. Hazai talajból tehát mindent egy ilyen büntető-kodexhez nem lehetett meriteni.

A teremtés munkája kellett ahhoz, hogy az elszórt, élettelen anyag organummá fejlődjék.

Csemeginek ez sikerült.

Müve organikusan alakul ki a büntetőjogi elveknek kora erkölcsi és államjogi elveivel való összeolvasztásából.

Az eszmék áramlása azonban büntető-törvénykönyvünk életbelépte után tovább folytatódott.

Az összepréselt büntetőjogi eszmék igyekeznek kereteiket széjjel törni.

A gyakorlat érezte megkötöttségét az egyes esetek megbirálásában, a cselekmény lelki rugóinak figyelembe vételében, az individualizátióban. A fejlődés oda törekszik, hogy a birónak az ember megitélésében nagyobb szabadsága legyen.

Behozták az esküdtbiráskodást sajátos melegségével és közvetlenségével. Behozták, hogy enyhitsenek a törvény ridegségén és hogy egyben alkotmánybiztositék legyen.

Az esküdtszéki biráskodás biztositéka a biró személyében és érzelmességében rejlik. A kodexben rejlő alkotmánybiztositék ellenben a törvényhozó fogalmi meghatározásaiban és ezzel a biró megkötésében.

Hogy e két alkotmánybiztositék közül melyik enged a büntetőjogi eszméknek nagyobb érvényesülést, azt a jövő fogja megmutatni. De hogy e kettő egymással össze nem egyeztethető, hogy a kettő egymás mellett fenmaradni nem képes, azt máris látjuk.

Az esküdtek ezt a fogalmakkal elbástyázott jogot alkalmazni nem tudják.

Vagy az esküdt fog tehát végleg eltévedni a logikai fogalommeghatározás utvesztőjében; vagy széjjel fogja törni azokat a kereteket, melyek őt szabad fejlődésében akadályozzák.

Csemegi érdemét a jövő fejlődés nem érinti. Egy büntető-kodex kiválósága éppen abban rejlik, hogy korának eszmeköréből alakul ki. Csemegi kodexében e kiválóság megvan.

F. E.

A kereskedelmi üzletek átruházásáról szóló törvényjavaslat.

— Részlet Grecsák Károly curiai birónak november hó 20-án tartott jogászegyleti előadásából. —

A javaslat tudvalevőleg abból a felfogásból indul ki, hogy a kereskedelmi üzlet nem csupán egyes vagyoni tárgyak foglalatából, hanem oly activákból és passivákból álló vagyonösszességből alakul, amely a kereskedő egyéb vagyonától tényleg elkülönithető szerves vagyonegységként jelentkezik; ebből kiindulva pedig a javaslat arra a következtetésre jut, hogy az üzlet mint fogalmi egésznek elidegenitése esetében az átvevő a passivákat is átvenni tartozik. De a javaslatnak ez az álláspontja merőben téves és ellenkezik a hitelező követelésének, vagyis a passiváknak jogi természetével. Mert ha a kereskedelmi üzletben az activák, mint positiv vagyonelemek, a passivákkal mint nemleges vagyonelemekkel egybekapcsolódnak is, annyiban, amennyiben rendes viszonyok között az utóbbiak az előbbiekben találják fedezetüket, ebből még egyáltalában nem következik, hogy a passivák mindig csak az activákat terhelik; mert a kereskedelmi üzlet tulajdonosa hitelezőjének követeléséért minden vagyonával és nem csupán üzleti activáival felelős, bizonyos esetekben, mint p. o. a bizomány esetében, mással nem is felelhet, mint csak a saját magánvagyonával. A hitelező követelé-

sének, vagyis a passiváknak jogi természete tehát egyáltalában nem különbözik más követelés jogi természetétől, és amint a kereskedőnek magánhitelezője nem zárható el attól, hogy követelésére nézve adósa üzleti vagyonelemeiből keressen kielégitést, noha magánkövetelése adósa üzletével semmiféle szervi összefüggésbe nem hozható, épp ugy nem korlátozható az üzleti hitelező kielégitési joga csupán az üzleti vagyonra, mert az áruhitel nem az üzleti vagyonnak nyujtott reális, hanem az üzlettulajdonos személyének nyujtott személyes hitel.

Ha valamely üzlet átruházása esetében az egyetemes jogutódlás esete állana be, akkor elméletileg igazolt volna az egyetemes jogutódlás esetére megállapitott ama jogszabályoknak alkalmazása, amelyek értelmében a jogutód felelős a jogelőd tartozásaiért. Az örökös, aki a hagyatékot mint vagyonegyetemet veszi át, a vagyonnal együtt kell hogy átvegye annak terheit is, indokolja ezt a vagyon jogi természete. Már az ingatlan vevőjét az ingatlanra bekeblezett terhek is nem a successio gondolatán alapuló törvényes felelősség elvénél fogva, hanem csakis nyilvánkönyv intézményének különleges rendelkezései alapján terhelik, ő reá tehát az eladónak személyes kötelezettségei még abban az esetben sem szállanak át, ha az azok ellenében nyert vagyonértékek az ingatlanra fordittattak és igy az ingatlannal mint vagyontárgygyal organikus összefüggésben vannak. A törvényes felelősségnek megállapitását, az egyetemes jogutódlás esetét kivéve, az elmélet is csupán az ingyenes, visszteher nélküli vagy szinleges visszteher mellett kötött jogügyletek tekintetében igazolja; aminthogy a javaslat is kifejezett czéljában csakis az ilyen üzleti átruházások eseteiben kivánja ennek a törvényes felelősségnek megalapitását létesiteni, amikor indokolásában szószerint a következőket mondja: «hogy insolid kereskedők, akiknek az üzleten kivül többnyire semmijük sincs, egyenesen azért szokták üzletüket átruházni, hogy magukat hitelezőik irányában fenálló kötelezettségeik alól kivonják és e végből vagy számbavehető ellenérték nélkül ruházzák át az üzletet olyasvalakire, aki velük a hitelezők kijátszására nézve egyetért, vagy a kapott ellenértéket a hitelezők elől könnyüszerrel elrejtik».

Ennek a kifejezett czélnak, vagyis a hitelezők kijátszására csalárd uton létesült üzletátruházások megakadályozásának biztositása egyáltalában nem igazolhatja elméletileg az olyan törvényes felelősségnek a megalapitását, amelyről maga a javaslat is elismeri, hogy gondoskodni kell ennek megfelelő korlátozásáról, hacsak azt nem akarjuk kockáztatni, hogy maguk az üzletátruházások gyakorlatilag lehetetlenné váljanak. Mert ott, ahol az általános elv a maga teljes keresztülvitelében oly romboló hatással lehet a gazdasági élet egy fontos tényezőjének érintésében, hogy a törvényhozásnak már előre kell gondoskodni megfelelő korlátozásról, ott nem ennek az elvnek alkalmazását igazolhatja az elmélet, hanem igazolhatja és igazolja azt, hogy gondoskodjunk nem a törvényes felelősség mint általános elvnek oly korlátozásáról, amely lehetetlenné nem teszi a gyakorlatban magát az üzletátruházást, hanem azokról a szükséges törvényhozási intézkedésekről, amelyek az üzletátruházásoknál is, mint minden más jogügylet és jogcselekménynél előforduló rosszhiszemü visszaéléseket megszüntetni lesznek alkalmasak. Intézményes alkotásokról, amelyek nem csupán a muló idők pillanatnyi hangulatának és bizonyos jelszavaknak hatása alatt keletkezett kétesbecsü jogszabályoknak, hanem általános jellegü, a jogélet minden terén alkalmazást nyerő állandó értékü jogszabályok foglalatja. Csak ilyen intézményes alkotásokkal lehet és szabad az élet fel-felmerülő jelenségeit a jogszerüség és az igazság medrébe terelni.

Az előadottak nyomán nekem tehát erős hitem és meggyőződésem, hogy a kereskedelmi üzletek család átruházásának esetei egyrészt nem is oly gyakoriak, amelyek egy erre vonatkozó különleges törvényhozási intézkedést indokolhatnának — másrészt pedig az, hogy az igazságügyi kormányzat által az azok meggátlására javasolt törvényhozási intézkedés czélhoz nem fog vezetni, de bele sem illeszthető fenálló modern jogrendszerünkbe. Ami jogalkotásainkban a közelmult évtizedekben mindig érvényesült a szabadelvü felfogás, a szónak igazi értelmében. A cselekvési szabadságot mindenki számára biztositani, azt soha kelletén tul és csak annyiban korlátozni, amennyiben azt a közügy mindenek felett álló érdeke megköveteli, ez az igazi szabadelvüség vonul végig félreismerhetlen alakban összes ujabbi törvényalkotásainkon. Osztály- vagy más különleges érdek különös oltalmat csak a legritkább esetekben nyert és ezt is csak akkor, ha a köztudatba ment át annak felismerése, hogy ezen különös oltalom nélkül maga a veszélyeztetett érdek fen nem tartható, és mindig csak annak szem előtt tartása mellett, hogy a cselekvési szabadság megszoritására irányuló törekvés egy oly törvényhozási lejtő, a melyen kellő óvatosság nélkül észrevétlenül is a legsötétebb reactio felé evezünk. — Éppen ezért már a szabadelvüségnek a jogban is érvényesülő eszméjének nevében tiltakoznom kell egy olyan törvényhozási intézkedés czélba vett megalkotása ellen, mely éppen egy olyan téren, ahol a cselekvési szabadság a prosperálásnak létalapja, a kereskedelmi forgalomban tudniillik, a cselekvési szabadságot szükség nélkül oly békókba akarja verni, melyek az egészséges és erős üzleti szellemet csirájában fojthatják meg, és amelyek éppen azt a szabad mozgást tennék a kereskedelmi forgalomban lehetetlenné, amely nélkül nincs üzleti élet és nincs üzleti forgalom és mindezt nem azért, mert ezt a kereskedelmi forgalom biztonsága igy követelné, hanem csupán azért, mert ezt a kereskedelmi forgalom csupán egyik tényezőjének, a nagykereskedőknek kelletén tul dédelgetett érdeke ugy óhajtaná.

Jogirodalom.

Magyar házassági jog. Irta dr. Reiner János budapesti egyetemi ny. rk. tanár. Budapest, 1904. Franklin-Társulat.

A házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. tcz. 148. §-a a házassági ügyekre vonatkozó egyházi jogszabályokat abrogálta. «A fenálló jogszabályok hatályukat vesztik — mondja a törvény — és helyükbe a jelen törvény határozatai lépnek.»

A 149. §. szerint a törvény «a házasságkötésre vonatkozó *vallási kötelességeket* nem érinti». Hogy ez a 149. §. mit akar mondani, az csak akkor lehetne kérdés tárgya, ha a 148. §-ban foglalt abrogatio kevésbbé volna világos és határozott. Ugy hiszszük, senki se vitatja, mintha ezen kijelentés a 148. §-ban foglalt abrogatiónak volna az abrogatiója. Sőt a magyar közjog vitátlan tételei közé soroztuk eddig a 149. §. azon értelmét, hogy abban a vallási kötelességek lelkiismereti elismerése foglaltatik, de semmi egyéb. Erre következtettünk nemcsak a törvénynek miniszteri indokolásából, hanem az igazságügyminiszter végrehajtó rendeletének idevágó intézkedéseiből is. Ezen rendelet 61. §-a azt rendeli, hogy a polgári tisztviselő a házasságkötés idejét ugy szabja meg, hogy a felek *még a házasságkötés napján* megfelelhessenek vallási kötelességüknek; 67. §-a pedig azt rendeli, hogy a polgári tisztviselő a házasulókat arra figyelmezteti, hogy vallási kötelességeiknek is eleget tegyenek.

Ezen «vallási kötelességek» sanctiója nem az állam kezében van, azt minden egyház teljes szabadsággal maga gyakorolja a saját hivei felett. Az állam ingerentiája ezen a téren ki van zárva. Az államnak ezen erkölcsi viszonyok közé való benyulása *Szilágyi Dezső* szerint a lelkiismereti szabadság eltiprása volna. Mindeddig ugy látszott, hogy a törvény a fent emlitett miniszteri rendelkezésekkel alkotmányos végrehajtást nyert, és hogy a 149. §-nak egyéb következménye, egyéb sanctiója nincsen.

Komoly, tudós jogász, érdemes tanár és iró lépett fel most ezen nézet czáfolatával.

Dr. Reiner János, ki a Zlinszky-féle magánjog átdolgozása által annyi elismerést aratott, most arra tanit bennünket, hogy a 149. §-ban az állam «arra is feladatot vállal, hogy más közvetett *kényszereszközökkel* is hozzájárul ezen feladatok (t. i. az egyházi kötelesség) érvényesitéséhez» (22. l.)

A szerző itt némi ellenkezésbe jut önmagával. A második fejezet elején azt tanitja, hogy a 149. §-ban a törvény «csak azt juttatja kifejezésre, hogy a házasságkötés egyházi szokását nem teszi feleslegessé a polgári actus». (14. l.) A két tétel között szembetünő az ellentét. Igaz, hogy a 14. lapon a szerző a magyar törvényt a német birodalom házassági jogával való szerkesztési összefüggése szerint tárgyalja. E helytt még azt is megengedi, hogy a német törvény, — mely 1588. §-ában a házasság vallási jellegét a magyarnál sokkal jobban kiemeli — nem egyéb «politikai concessio»-nál.

A 22. lapon a politikai concessio már más értelmet nyer. Itt már nemcsak «nem felesleges» az állam szempontjaiból az egyházi házasságkötés, hanem szükségszerü, amelynek állami sanctiója a szerző által emlitett, de nem ismertetett kényszereszközökben áll.

Értsük meg egymást, vagyis értsük meg dr. Reiner János tanár urat: nem csak az *egyház* alkalmazza szabadon a maga egyházi fenyitékeit arra a czélra, hogy a házasságkötéseknél az egyházi jog szabályai is évényesüljenek, a szerző szerint az állam is hozzájárul ezen utóbbi feladathoz. A szerző már ezen hozzájárulásnak egyik módját ismeri is: «pl. az által, hogy hivatalnokait kötelezheti az egyházi házasságok igénybevételére». Látni való, hogy ezen közjogi fejtegetésekben az 1896: XLIII. tcz. is egészen figyelmen kivül maradt.

Csodálkozva követtük a szerző gondolatmenetét már idáig is. De itt megállunk s azt kérdezzük tőle, vajon Magyarország jogterületén ezentul kétféle módja lesz-e a házasságkötésnek: más a polgárok összességének, s más a tisztviselőknek? Ugy gondolja a t. szerző, hogy a polgárok általában csak az 1894. évi XXXI. tcz. szerint házasodnak, ellenben a tisztviselők az ő egyházaik szabályai szerint is. Az a házasság, amelyet a törvény minden polgárnak megenged: tilos a hivatalnokoknak, tilos oly kényszereszközök sanctiója alatt, amelyeket e nagy világon egyedül dr. Reiner János tanár ur ismer.

Nem tudjuk, indokolásul-e, vagy már csak példaképen emliti a szerző, hogy «az 1895: szeptember 30-iki 4860. sz. közös hadügyminiszteri rendelet 5-dik pontja szerint a hadsereg minden tisztje, aki Magyarországon lép házasságra, az egyházi házasságkötési szabályoknak is megfelelni köteles.»

Azt hiszszük, felesleges fejtegetnünk, hogy a közös hadügyminiszter ezen rendelete még akkor sem volna törvényes, ha a közös hadügyminiszter a házassági jogról szóló törvény végrehajtásával megbizott hatóság volna. Ez a rendelet aligha arra a czélra adatott ki, hogy valaki azt egykor a magyar közjog egyik kutfejévé avassa. Sőt mi ugy hiszszük, hogy e rendelet maga sem kiván jogszabályt deklarálni, hogy nincs más rendeltetése, mint a katonai tisztikar házassági ügyeinek a testületi fegyelem szerint való szabályozása. De akármely czélra szolgál is a dr. Reiner ur által emlitett cs. és kir. közös hadügyminiszteri rendelet, bizonyos, hogy az a magyar házassági jogról szóló törvényt sérti, *hogy tehát a magyar közjogba ütközik*. Csak mellesleg jegyezzük meg, hogy a m. kir. honvédelemügyi miniszter a honvédség tényleges tisztjeinek és hivatalnokainak házassági ügyeiben hasonló kijelentést nem tett.

Mi azt vártuk volna a szerzőtől, hogy a közös hadügyminiszter rendeletének a magyar közjoggal való incompatibilitását fogja kimutatni. Elvártuk volna, hogy a magyar alkotmány sérelmét még a maga tudományos meggyőződése érdekében se használja fel jogforrás gyanánt. Ha nem igy történt: annak oka azon hajthatatlan szilárd meggyőződés, amely a magyar közjognak az egyházi joggal való küzdelmében lépésről lépésre, pontról pontra az egyházi jog szempontjai mellett harczol.

Ha azonban nem is helyeselhetjük a szerzőnek közjogi nézeteit, el kell ismernünk, hogy a mü magánjogi tartalma magas tudományos szinvonalon áll, és hogy ebben a tekintetben az első és egyetlen könyv a magyar házassági jog irodalmában.

A hazassági jog nemzetközi kérdései számtalan kételyt vetettek fel a törvénymagyarázó jogász gondolkodásában és számtalan controversiát idéztek elő a gyakorlati esetek körében. Mindezen kételyek és mindezen controversiák tekintetében *Reiner* tanár könyve határozott elveket hirdet. Kiváló érdeme az idegen házassági jogok pontos szemmeltartása. Az uralkodóház tagjainak és a közös külügyi képviselet magyar tagjainak külföldön kötött házasságait érdekes és egészen uj világitásban állitja elénk.

Az előttünk fekvő tizenöt ivnyi első füzet a házassági jognak általános részét tartalmazza, felölelvén a házasságkötés minden sajátos kérdését, tehát a házassági törvény első három és utolsó négy fejezetét. Érdeklődéssel várjuk a folytatást, amely a semmis és a megtámadható házasságok ügyeit, tehát a házassági elválás jogát fogja tárgyalni.

Még csak annyit, hogy a szerző előadása tulságosan tömör. *B. S.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A Btk. 263. §. utolsó bekezdésének viszonya az esküdtek elé terjesztendő kérdésekhez.*

II.

A kir. Curia azt az álláspontját, mely szerint a Btk. 263. §-ának utolsó bekezdése a büntethetőséget megszüntető okot foglal magában, elsősorban arra alapitja, mert az idézett törvényhely azt rendeli, hogy a becsületsértő kifejezés valóságának megengedett bebizonyitása esetében a vádlott nem büntethető.

Ez az indokolás kizárólag és egyes egyedül forrásának tekintélyével nevezhető megnyugtatónak. Ugyanazon a jogczimen a büntethetőséget megszüntető okként volna jellemezhető a végszükség állapota is, mert a Btk. 80. §-a szerint a végszükségben elkövetett cselekmény — jobban mondva a végszükségben cselekvő személy, mert a cselekmény sohasem büntethető — nem büntettetik. Pedig maga a BP. 358. §-a a végszükség állapotát a büntethetőséget megszüntető okokkal szemben a beszámithatóságot kizáró okként kezeli.

A kir. Curia kiindulási álláspontját másodsorban azzal támogatja, hogy «a becsületsértésnek nem tényeleme a kifejezés valótlansága, de a törvényben meghatározott bizonyos feltételek mellett (Btk. 263. §. 1—5. pont) *a tárgyilag becsületsértő cselekmény nem büntethető*, ha a meggyalázó kifejezés valósága bebizonyittatik». Ezen eszmemenet szerint rágalmazást, illetve becsületsértést követ el az is, ki bebizonyitottan való tényt állitott, illetve kifejezést használt; a Btk. 263. §-a utolsó bekezdésének csak az a jelentősége, hogy a tárgyilag büntetendő cselekmény büntetlenségét eredményezi.

Ez az érvelés már discutabilis; vele tehát behatóbban kellene foglalkoznom, hogy elfogadhatlanságát bizonyitsam. Az e részben mondani valókat azonban előző czikkemben

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

már kimeritettem, amidőn annak szemléltetésére vállalkoztam volt, hogy az állitás vagy kifejezés valótlansága lényegében a becsületsértő cselekmény tényálladékához tartozik, hogy a 263. §. utolsó bekezdésének rendelkezése csak annak az elvnek honorálása, mely szerint való ténynek állitása és való, materialiter igaz kifejezésnek használata nem rágalmazás és nem becsületsértés, hogy a valódiság bizonyitása esetében tárgyilag becsületsértő cselekmény nem forog fen.

Készséggel elismerem, hogy a Btk. 263. §-a utolsó bekezdésének álláspontjából vita tárgyát képezheti: vajon a valótlanság a becsületsértő cselekmény objectiv tényálladéki elemét képezi-e vagy pedig a valódiság bizonyitása csak a subjectiv vétkességet, a concrét büntetőjogi beszámitást kizáró okot képvisel? Vajon az, ki valót állitott, azért mentes a büntetőjogi felelősségtől, mert nem követett el objective büntetendő cselekményt, vagy pedig azon okból, mert az objective büntetendő cselekményért tartozandó felelőssége a subjectiv vétkesség hiánya okából nem állapitható meg? De annyit kétségtelennek tartok, hogy a Btk. 263. §-ának utolsó bekezdése nem tartalmaz a *büntethetőséget megszüntető* okot, amint azt a kir. Curia hirdeti.

Mert a büntethetőség megszünéséről csak akkor lehet szó, ha eleitől fogva, a büncselekmény elkövetésének idejében a büntethetőség fenforgott. Ami kezdettől fogva nem büntethető, akár azért, mert objective véve nem büncselekmény, akár mert elkövetéseért a tettes *már az elkövetés időpontjában* büntetőjogi felelősséggel nem tartozik: annak büntethetősége megszünéséről elmélkedni sem lehet. Ennélfogva azzal az állitással, hogy a kifejezés valótlansága a becsületsértésnek nem tényeleme, még távolról sem sikerült a kir. Curiának azon álláspont igazolása, mely szerint a Btk. 263. §-ának utolsó bekezdése a büntethetőséget megszüntető okot foglal magában. Ez az állitás annyit jelent, hogy egy és ugyanaz a változatlan concretizált és individualizált tett egy és ugyanabban az időpontban büntethető is, büntetlen is; hogy az állitás vagy kifejezés valóságának bizonyitása esetében a vád tárgyává tett és elkövetésekor büntetendő becsületsértő cselekmény objectiv és subjectiv vonatkozásainak teljes érintetlensége mellett, de *csak a valódiság bizonyitásának időpontjától kezdve* válik büntetlenné, mintha pl. elévülés állott volna be; hogy következésképpen a való állitás büntetlenségének ereje nem az állitás időpontjában, hanem csak utóbb, a bizonyitás idejében hatályosul: ami nyilván ellentétben van az uralkodó felfogással és a megállapodott joggyakorlattal, mely a Btk. 263. §-ának alkalmazási terét kizárja, ha az állitott tény vagy a használt kifejezés csak az incriminált tett elkövetése *után* lett valóvá.

A kir. Curiának álláspontját a BP.-nak a kérdések szerkezetére és feltevésére vonatkozó rendelkezései és azoknak indokai sem támogatják, bár lehetetlen tagadásba venni, hogy — amint arra már Zsitvay Leo curiai biró ur czikkében reá utalt — a BP. 359. §-ának indokolásában foglalt példaszerü felsorolás félreértésekre és megtévesztésre éppen ugy alkalmas, amily félreérthetetlen és szabatos a 359. §. szövege.

Ez a törvényszakasz a legszorosabb összefüggésben van a 352. §-sal, amelyre egyenesen reáutal és azt kiegészíti: «*A 352. §-ban fel nem emlitett* olyan okra nézve, mely a büntető törvényeknek külön rendelkezései értelmében a büntethetőséget megszünteti» stb.

Ha a 352. §-t részeire bontjuk, ugy azt találjuk, hogy ez a §. egyetlenegy pontnak kivételével — tizenkettedik életéven aluli kor — lényegében a büntethetőséget megszüntető, olyan okokkal foglalkozik, melyek ugy a büntetendő cselekmény objectiv tényálladékának, mint a subjectiv vétkességnek fenforgása mellett egy mindkettőn kivül álló és *csak utólag érvényesülő tényköriilménynél* fogva a törvény szerint fenálló felelősségnek és az elkövetés tényének érintetlen hagyásával csak a *korábban, az elkövetés idejében fenállott büntethetőséget szüntetik meg.* Minthogy a BP. 359. §-a a büntethetőséget megszüntető olyan okokról rendelkezik, melyek a 352. §-ban fel nem emlitvék és mivel a legmerészebb törvénymagyarázat sem értelmezheti a 12. életéven aluli kort a *büntethetőséget megszüntető* okként: a 359. §. tartalmának megállapitása, illetve a büntethetőséget megszüntető ok fogalmának meghatározása czéljából jogosult és indokolt a 352. §-ra való támaszkodás. És amint az utóbb hivatkozott törvényszakasz álláspontjából, ugy a 359. §. kerületeiben is a büntethetőséget megszüntető okról csak akkor szólhatunk, ha a büntethetőség a tett elkövetésének tényénél fogva és az elkövetés időpontjában fenforgott, de utóbb a büntethetőség feltételei a változatlan objectiv tényálláson kivül érvényesülő okból hatálytalanittattak.

Igaz, hogy a 359. §-hoz tartozó indokolás a büntethetőséget megszüntető okokként oly példákat is sorol, melyek valójában nem a büntethetőséget megszüntető, hanem a vétkességet eleitől fogva kizáró okok. Ámbár az ott példaként idézett törvényszakaszok közül csak egy, a Btk. 136. §-a operál azzal a kitétellel: a cselekmény «büntethetősége megszünik», a BP. 359. §-a mégis ezzel az általános terminus technikussal él; nyilván azért, mert az fejezi ki leghivebben a 359. §. mintájának, a német BP. 295. §-ának kifejezését: «Umstände, durch welche die Strafbarkeit wieder aufgehoben wird». A szó igazi értelmében a büntethetőséget megszüntető okokkal foglalkoznak a példaszerü felsorolásban a Btk. 67. §-a, a 135. §. 1. bekezdése, a 136., 137., 151., 159., 225., 240., 297., 300. és 427. §§.; mig a 79. §. 3. bekezdése, a 135. §. 2. bekezdése, a 224., 266., 313., 378. és 474. §§. a vétkességet kizáró okokat állapitanak meg, a 275. §. pedig egészen különleges helyet igényel.

Azzal a kifejezett törvényes rendelkezéssel szemben, mely a BP. 352. §-ával kapcsolatban a büntethetőséget megszüntető okokról disponál, az indokolás példaszerü felsorolása a tételes jogforrással ellenkező következtetés levonása érdekében annál kevésbbé eshetik latba, mert a törvénymagyarázat általános szabályai szerint a törvényjavaslat indokai csak a tételes rendelkezés támogatására, de nem ugyanannak czáfolatára szolgálhatnak a magyarázat eszközéül.

Már pedig a 359. §-hoz készült indokolásban a példákkal való illustrálás, t. i. a vétkességet eleitől fogva kizáró okoknak kiemelése nemcsak ezen törvényszakasznak határozott rendelkezésével, hanem a BP. 355. §-ával és annak félreérthetlen indokaival is éles ellentétben van.

A 355. §. szerint a bünösség kérdése magában a főkérdésben döntendő el, amint az indokok mondják: «A főkérdés a vádlottnak a vádbeli büntetendő cselekményben való bünösségére van irányozva». Aki nem vállalkozik annak állitására, hogy a vádbeli cselekményben való bünösség kérdése a vétkességet kizáró okoktól függetlenül dönthető, sőt döntendő el, az nem térhet ki annak elismerése elől, hogy a BP. 355. §-ának rendeletéből *a vétkességet kizáró okok fenvagy fen nem forgásának ténye a bünösségre irányuló főkérdés kerületeiben igényel megállapitást.*

Mert az ellenkező álláspont azt vitatná, hogy valaki akkor is bünösnek mondható valamely büntetendő cselekmény elkövetésében, ha a bünösséget törvénynél fogva kizáró ok érvényesül és olyannak hatályosulása birói megállapitást nyer. Ennek az álláspontnak czáfolatával egy szaklap hasábjain nem szabad részletesebben foglalkoznom. Csak mintegy izelitőként utalok a BP. kormányjavaslatának a 355. §-hoz tartozó azon — egyébként magától érthető — indokolására, mely szerint «a főkérdés a vádba foglalva levő, s a főtárgyaláson felmerült azoknak a körülményeknek és tényeknek gondos kiemelésére van rendelve, melyek a bünösség kérdésénél irányadók» és a vétkességet kizáró okoknak az esküdtek elé intézendő kérdésekben való elhelyezése tekin-

tetében minden vitát kizár a 355. §. tételes rendelkezésén kivül annak a főkérdés rendeltetésére vonatkozó következő indokolása: «az esküdteknek . . . meg kell állapitaniok, hogy oly tény forog fen, mely vádlottnak büntetőjogilag beszámitandó, más szóval, *hogy a vádlott bünösségét kizáró körülmény nem merült fel*».

Hogy pedig a törvénynek mennyire tudatos legis ratióját képezi a bünösség kérdésének a *főkérdésben* való egységes eldöntése, annak bizonyságát szolgáltatja a korábbi helyzetből előállott anomáliának kárhoztatása: «a tényállás és a bünösség kérdésének a főkérdésbe való foglalása azzal a haszonnal is jár, hogy . . . el lesz kerülve az a visszásság, mely a fenálló sajtóügyi szabályrendelet 60. §-ának rendelkezése folytán többször előfordult és megbotránkozást keltett, hogy az esküdtek igennel feleljenek arra a kérdésre, vajon a vádlott követte-é el a vádbeli cselekményt és egy másik kérdésben azt jelentsék ki, hogy a vádlott nem bünös».

Csak a következetesség dicsérete illetheti a BP.-t, amidőn 358. §-ában azt rendeli, hogy a beszámithatóságot kizáró okok lehetőleg a főkérdésbe foglalandók, mert — az indokolás szerint — «a beszámitást kizáró okok szintén a bünösség kérdését illetik, következésképp a rendszer szerint a főkérdésbe foglalandók». A szabály alól a 358. §. második bekezdése csak technikai okokból enged kivételt, melyet a bünösség egységes eldöntésének álláspontján álló *Finkey* (A magyar büntető eljárás tankönyve II. kiadás. 1903. 396 l.) méltán kifogásol.

A BP. 355. és 358. §-aira, illetve azok indokolására való kitérést csakis az a contrario következtetés támogatására találtam szükségesnek, annak feltüntetésére, hogy a 359. §. rendelkezésének tárgyát nem képezheti a *vétkességet kizáró* okok tárgyában való speciális állásfoglalás, azoknak külön kérdésbe való foglalása. A 355. §-ban foglalt általános szabály mellett a 359. §. csakis olyan okokról rendelkezik, melyek a bünösség kérdésén kivül esnek, amelyek *a megállapitott bünösség mellett és annak alapul vételével* tehetők birói cognitio és mérlegelés tárgyává. Hogy a 359. §. egyáltalán nem kivánta — a 355. §-szal szemben nem is kivánhatta — a bünösség kérdésének egy bizonyos szempontból való külön tárgyalását, azt az első helyen hivatkoztam §-nak kifejezetten a büntethetőséget megszüntető okokra vonatkozó rendelkezésén kivül eső és kizárólag a *büntetés* alkalmazására vonatkoztatható egyéb részei is bizonyitják. Ha ezzel szemben a 359. §. indokolása a büntethetőséget megszüntető okokként olyanokat is sorol, melyek a bünösséget kizáró okokként jelentkeznek: ez az indokolás egyes egyedül szerzőjének tekintélyére támaszkodhatik, amely azonban a legmagasabb foku appreciatio mellett sem igényelheti a törvénynyel és a kétségtelen legis ratióval szemben suprematiájának elismerését.

Minthogy a BP. 359. §-ának első bekezdése materialis tartalmában a német BP. 295. §-ának reproductiója, a törvényértelmezés szempontjából talán meg van engedve az utalás arra a magyarázatra, melyben az utól hivatkozott törvényhely a német elméletben és gyakorlatban részesült.

Amint a magyar 359. §. a büntethetőséget megszüntető okokról rendelkezik, ugy a német 295. §. szerint mellékkérdés tehető föl «auf solche, vom Strafgesetze besonders vorgesehene Umstände, durch welche die Strafbarkeit wieder aufgehoben wird». És Németországban az elmélet és a törvénykezési gyakorlat egyetért abban, hogy a 295. §. alkalmazása tekintetében azon okok körében «durch welche die Strafbarkeit wieder aufgehoben wird» — a büntethetőséget megszüntető okok — nem foglalhatnak helyet a büntethetőséget vagy a vétkességet *már a büncselekmény elkövetése idejében kizáró* okok, hogy a bünösség kérdése egységes eldöntést igényel a *főkérdésre* adandó felelet által, ennélfogva a vétkességet kizáró okok nem képezhetik a 295. §. alapján külön kérdés tárgyát.

Ullmann (Lehrbuch des deutschen Strafprocessrechts, 1893) szerint «sind die Handlungsfähigkeit des Angeklagten oder die Rechtswiedrigkeit seiner Handlung nicht Gegenstand selbstständiger Fragen» (551. l.); a 295. §-ban érintett s a büntethetőséget megszüntető okokként sorolja (520. l.) a kisérlettől való elállást, a hamis vallomásnak kellő időben visszavonását, a párbajtól való elállást, a párbajsegédek békitési kisérletét, gyujtogatás esetében a tüznek a tettes által történt eloltását: megannyi eset, melyek a büntethetőségek megszüntetésének typikus példái.

Ugyanezeket az eseteket idézi a 295. §. második bekezdéséhez tartozó jegyzetben *Daude* (Strafprocessordnung, IV. kiadás, 1897.), aki a főkérdés (293. §.) tartalmának jellemzéséhez megjegyzi: «Sämmtliche, die *Strafbarkeit ausschliessende* Umstände werden von der Hauptfrage ohne Weiteres umfasst . . . Hierher gehört bei den durch die Presse begangenen Beleidigungen auch die Frage, *ob der Angeklagte zur Wahrung berechtigter Interessen gehandelt hat*» (185. l.)

Stenglein (Strafprocessordnung, II. kiad., 1889.) a 295. §. második bekezdésében emlitett, a büntethetőséget megszüntető okokat találóan igy jellemzi: «welche *eine bereits entstandene* Strafbarkeit wieder beseitigen» (503. l. 1. jegyz.)

Löwe (Strafprocessordnung, X. kiad. 1900.) a német büntető perrendtartás keletkezése nyomán kimutatja, hogy a 295. §-ból a *vétkességet kizáró* okok tudatosan mellőztettek és hogy az ott foglalt törvényes rendelkezés csakis «die Strafbarkeit wieder aufgebende Thatumstände»-re vonatkoztatható. 708. l. 12. b. jegyz.)

Siebdrat (Strafprocessordnung, 1898, 135. l.): «Zu den in Abs. 2 (§ 295) vorgesehenen Umständen gehören die im Str.-G.-B. §§ 46, 163, 204, 209, 310 bezeichneten, *nicht aber Strafausschliessungsgründe*».

Hellweg (Strafprocessordnung, XII. kiad. 1903.) a német BP. 295. §-ának magyarázatánál (319. l. 5. jegyzet) a vétkességet kizáró okok tekintetében a 293. §-hoz tartozó jegyzetre utal, melyben azt mondja: «ein *die Schuld ausschliessender* Umstand nicht zum Gegenstand einer besonderen Frage gemacht werden darf, vielmehr darüber durch die Beantwortung der Hauptfrage mitentschieden wird. Hinsichtlich der die *Schuld wieder aufhebenden* Umstände vgl. § 295» (318. l. 1. jegyzet).

Dalcke (Fragestellung und Verdict, II. kiadás, 1898): «Ausgeschlossen von den Nebenfragen (§ 295) sind alle diejenigen Umstände, welche eine Strafe überhaupt ausschliessen» (20. l.). «Hat das Reichsgericht bezüglich des *Strafausschliessungsgrundes* aus § 193 des Str.-G.-B. erklärt, dass die Frage, ob der Beleidiger in Wahrung berechtigter Interessen gehandelt habe . . . Voraussetzungen für Bejahung oder Verneinung der Frage seien, ob sich der Angeklagte einer Beleidigung schuldig gemacht habe und deshalb von der Hauptfrage . . . nicht auszuscheiden . . . seien» (97. l.). «Abweichend von den . . . Strafausschliessungsgründen, *welche jede Existenz einer Schuld ausschliessen*, behandelt die Str.-P.-O. diejenigen, *welche die Strafbarkeit wieder aufheben*» (u. o.).

A commentárok annak igazolására, hogy a német BP. 295. §-ának kerületeiből a vétkességet kizáró okok elvben ki vannak zárva, a Reichsgericht többrendbeli határozatára utalnak. A magam részéről egyetlen ily határozat idézésére szoritkozom, amely a becsületsértő cselekmények büntetendőségére és ezen tárgyban a kérdések feltevésére vonatkozva a legszorosabb összefüggésben van a magyar anyagi büntetőjog álláspontjából megbeszélés tárgyává tett kérdéssel.

A német Btk. 193. §-a t. i. egyebek között azt rendeli, hogy a jogoknak érvényesitése vagy védelme avagy jogos érdekek megóvása czéljából tett nyilatkozatok csak annyiban büntethetők, ha a becsületsértés fenforgása a nyilatkozat alakjából vagy azon körülményekből kitünik, melyek közt a nyilatkozat megtétetett. Egy kétségtelenül rationális rendelkezés,

amely tapasztalat szerint a 263. §. mellett a magyar büntetőjogra is reá férne. Magától értetik, hogy a törvényszakasz kedvezményét csak az veheti igénybe, aki eljárásának a büntetlenséget biztositó motivumát bizonyitja, csakugy, amint a magyar 263. §. utolsó bekezdésének alkalmazása a valódiság bizonyitását tételezi föl.

A 193. §-nak az esküdtekhez intézendő kérdésekbe való elhelyezése tekintetében egy concret eset alkalmából, a midőn a vádlott semmiségi panaszt jelentett be, mert nem lett külön kérdés feltéve arra, vajon ő a terhére rótt becsületsértés elkövetése által jogos érdekek megóvása czéljából járt-e el, a Reichsgericht a következő kijelentéseket tette: «Mellékkérdésről szó sem lehet, mert ilyen csak a törvény által statuált oly körülményekre tehető föl, melyek vagy a büntethetőséget enyhitik vagy sulyosbitják, vagy azt már *a tettnek elkövetése után megszüntetik*» (német BP. 295. §.) «A 193. §. esetében azonban . . . . oly mozzanatokról van szó, melyek által a vád tárgyává tett tettel szemben *a büntethetőség ki van zárva.* Ily kizáró okokra . . . . nem intézhetők az esküdtekhez külön kérdések, *mert a bünösség tárgyában való határozat meg nem osztható*». Ama kérdés, vajon a sértő jogos érdekek megóvása czéljából cselekedett-e . . . . azon kérdés igenlő vagy tagadó eldöntésének előzménye, vajon a vádlott *bünös-e* a becsületsértésben és azért a főkérdésből, melylyel a bünösség kérdése döntetik el, külön kérdésbe ki nem hasitható». «Ennélfogva az a kérdés, vajon a büntethetőség a 193. §. rendelkezésére való tekintettel ki van-e zárva vagy sem, az esküdteknek kizárólag mértékadó méltatására volt bizandó és mivel ők a bünösség kérdésének igenlő eldöntése által egy a büntetést kizáró oknak fenforgását tagadták stb.» (*Apt.* «die grundlegenden Entscheidungen des d. Reichsgerichts auf dem Gebiete des Strafprocessrechts, 1893. 186—187. l.)

Érveléseimet befejezve, a következtetéseket vonom le.

A Btk. 263. §-ának utolsó bekezdése nem tartalmaz a büntethetőséget megszüntető okot. Meggyőződésem szerint azon esetekben, melyekben a törvény a valódiság bizonyitását megengedi és a sikerült bizonyitással a tett büntetlenségét köti össze: az állitás vagy kifejezés valótlansága a rágalmazásnak, illetve becsületsértésnek objectiv tényálladéki elemét képezi, melynek hiányában becsületsértő cselekmény nem létesült, «Nichtdelict»-tal van dolgunk. A magyar Btk. rendszerében azonban concedálnom kell azt a felfogást, mely a valódiság bizonyitásában csak a subjectiv vétkességet kizáró körülményt észlel.

Akár az egyik, akár a másik álláspontra helyezkedünk, a valódiság bizonyitásának kérdése nem képezheti külön kérdés tárgyát, hanem a főkérdésben döntendő el, mely arra irányul: bünös-e a vádlott a vád tárgyává tett büncselekményben?

Ha az állitás vagy kifejezés valótlanságát objectiv tényálladéki elemként kezeljük, akkor a 355. §. 2-dik bekezdésének rendeletéből a főkérdés becsületsértés esetében arra irányul: «bünös-e vádlott abban, kogy X. ellen meggyalázó valótlan kifejezést használt?» Ha pedig a valódiság bizonyitásában a subjectiv vétkességet kizáró okot észlelünk: a főkérdés a kifejezés valóságának vagy valótlanságának hangsulyozása nélkül szerkesztendő és az elnöki kitanitásnak képezi feladatát az esküdteket arra figyelmeztetni, hogy a mennyiben a bizonyitást sikerültnek találják, a vétkességet kizáró ok hiánya miatt a bünösség egységes kérdését nemlegesen kell megoldaniok. Vagy pedig a főkérdést akként kell feltenni: «bünös-e a vádlott abban, hogy X. ellen meggyalázó oly kifejezést használt, melynek valódiságát nem bizonyitotta?» Mind a két eljárási módozat mellett a bizonyitás kérdése a BP. 355. §-ának megfelelőleg a bünösség kérdésével együtt nyer elbirálást.

Ellenben a bizonyitás mérlegelésének külön kérdés tárgyává tétele ellenkezik a 355. és 358. §-ok rendelkezésével és azoknak rátiójával.

Mert nem állhat meg a kir. Curiának az az állitása, hogy a BP. 358. §-a a bünösséget kizáró okokkal foglalkozik és hogy vele szemben a 359. §. igényel alkalmazást. A 355. §. rendeletéből és annak indokolása szerint a bünösséget kizáró okok fen vagy fen nem forgása a bünösségre vonatkozó főkérdésben dől el, ily okokra külön kérdést föltenni nem szabad. Ezen általános szabály alól csak a 360. §. állit fel parancsoló kivételt; mig a 358. §. a bünösséget kizáró okok köréből kiemeli azokat, melyek a Btk. általános részében a büntetőjogi beszámithatóságot *minden büncselekmény tekintetében* kizáró okokként megállapitvák. Hogy pedig a BP.-nak mennyire tudatos rátióját képezi a bünösség kérdésének egységes, a főkérdésre adandó válasz által való eldöntése, annak tanuságát maga a 358. §. szolgáltatja azon rendelkezésével, mely szerint a beszámithatóságot kizáró okok is lehetőleg a főkérdésbe foglalandók.

A BP. 359. §-ával szemben nem a 358. §. áll — miként a kir. Curia allegálja — hanem a 355. §. Ennélfogva a 359. §. alapján csak a bünösség kérdésétől független ténykörülményekre vonatkozóan áll fen a külön kérdés föltevésének kötelező szabálya és mivel becsületsértő cselekmények esetében a valódiság bizonyitása sem az általános büntetőjogi beszámithatóságnak, sem a büntethetőség megszünésének, hanem a concrét vétkességnek kérdése: ezeknél fogva a valódiság bizonyitása tekintetében külön kérdés feltevésének követelése ugy a legis dispositióba, mint a legis ratióba ütközik.

Dr. Doleschall Afréd.
egyetemi magántanár.

A kir. Curia és a tényállás.

Az a tárgy, melyről e czikk keretében nehány észrevételt tenni akarok, rendesen «tény- és jogkérdés» czim alatt szokott a jogi szaklapok hasábjain szóvá tétetni. E fejtegetések rendesen azzal kezdődnek, hogy a szerző előbb megállapitja a tény- és jogkérdés fogalmát, amire vagy már régebben ismert s használt meghatározások szolgálhatnak, vagy ha a szerző ezekkel szük vagy tág voltuk miatt vagy egyéb okokból nincs megelégedve, maga alkot egy ujabb, czélravezetőbbnek látszó meghatározást. Ennek alapján aztán kifejti, hogy a Curia hatásköre mire terjed ki s mi van kivonva alóla, ami elég szépen szokott is sikerülni, amig szerző — az elméleti téren marad.

Mihelyt azonban az elméleti részről a gyakorlati alkalmazásra s a Curia tényleges gyakorlatára áttér, azonnal eszébe kell jutnia a költő ismert mondásának, hogy «kettős uton halad az emberi élet: egyik a gyakorlat, másik az elmélet», mert akár az ujabb, akár a régibb meghatározást veszük alapul, kiderül, hogy a Curia ahhoz vagy nem akar, vagy nem tud alkalmazkodni s annyi kivételt juttat ténylegesen érvényre, hogy az irányadóul odaállitott szabály egészen belepusztul és a határvonal a tény és jogkérdés között egészen elmosódik.

Aki figyelemmel kiséri a BP. hatálya óta jogi szaklapjainkban közölt határozatokat, tapasztalni fogja, hogy az esetek legnagyobb száma annak feltüntetésére tekintettel van közölve, hogy vajon a kir. Curia a kérdéses esetben tény- vagy jogkérdésnek tekintette-e a gondatlanságot, a szándékot, a jogos védelmet, a végszükséget, az ittasságot a cselekmény bünösségének felismerésére szükséges belátás fenforgását, a tudatot, a jóhiszemüséget, a tévedést, azt, hogy a sérülés mennyi ideig tartott, azt, hogy megvolt-e a vádlottban a segéddel az előzetes egyetértés stb., és egyszersmind azt is fogja tapasztalni, hogy a kir. Curia ugyanazon kérdésben majd ugy dönt, hogy az hatáskörébe tartozik, majd ugy, hogy az hatáskörébe nem tartozik.

Legkitünöbb jogászaink pedig azon fáradoznak, hogy e chaosba rendet vigyenek.

Igy kitünő jogtudósunk, dr. Heil Fausztin kir. közigazgatási biró ur a *Jogt. Közl.* f. é. 21. számában ezen czim alatt: «Tény- és jogkérdés» közölt dolgozatában azt mondja: «Mi a ténykérdés? s mi a jogkérdés? A felelet lehetőleg egyszerü» s e feleletet meg is adja ugy, hogy az az elméleti jogászt bizonyára teljesen ki is elégiti.

Sőt elméleti példával is szolgál, amire most éppen a legnagyobb sulyt fektetjük.

Czikke folyamán ugyanis például kifejti, hogy «a szándék ténykérdés. Ez a szándék minden fajaira egyaránt áll. Ténykérdés tehát, hogy a tettest szándék vagy gondatlanság terheli-e, hogy a tettes ölési szándékkal vagy előre megfontolva, vagy erős felindulásban cselekedett-e; hogy az idegen ingó dolgot azon czélból vette-e el, hogy azt jogtalanul eltulajdonitsa, hogy azon czélból cselekedett-e, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen vagy hogy hitelezőit megkárositja stb., s a m. kir. Curia nem semmisitheti meg a megtámadott itéletet azon az alapon, hogy a bizonyitékok mérlegelése alapján a meg nem állapitott szándékot meg kellett volna állapitani vagy megforditva a megállapitott szándékot nem kellett volna megállapitani. Ez ténykérdés, mely a jogkérdés eldöntésére hivatott bíróság előtt «noli me tangere» kérdés.»

S ezen apodictikus kijelentéssel szemben mit észlelünk a Curia itélkezéséből meritett tapasztalat gyanánt?

Csaknem éppen az ellenkezőjét annak, amit a tudós szerző kifejtett. Mert pl. éppen a szándékra vonatkozólag a kir. Curia 1902. évi 2704. sz. határozatában (*Jogt. Közl.* XXXVII. évf. 43. sz.) ugyan csaknem szószerint ugyanugy fejezte ki álláspontját, mint dr. Heil Faustin ur és kijelenti, hogy a szándék mindig ténykérdés, mégis utóbb egészen eltért ezen álláspontjának érvényesitésétől, mert pl. a «Büntető Jog Tára» f. é. október 8-iki számában (XLVII. k. 2. sz.), közölt határozatban vádlottat tagadása folytán azért mentette fel, mert a kir. itélő tábla megállapitásával szemben a valónak elfogadott ténykörülményekből *okszerüleg* nem lehet arra alaposan következtetni, hogy a vádlott szándéka jogtalan eltulajdonitásra irányult.

E határozat tehát mindjárt merő negálása a saját határozatában kijelentett és a dr. Heil Faustin által is kifejtett tételnek, mely szerint a szándék vagy a concret esetben az a kérdés, hogy a tettes az idegen ingó dolgot eltulajdonitási szándékkal vette-e el, ténykérdés. De éppen azért hoztam fel ezen esetet, mert ahhoz Német Péter nyug. curiai biró ur, a Curia itélkezésének alapos ismerője, azon kisérő megjegyzést füzi, hogy a Curia judicaturájában ez az ellenkező álláspont mindinkább elfogadásra talál, éppen ugy, mint ahogy a kir. Curia ma már állandóan a gondatlanságra nézve is azt tartja, hogy annak fen- vagy fen nem forgása kérdésében az alsóbiróságilag megállapitott tények alapján ő dönthet, ami pedig dr. Heil Fausztin szerint szintén kétséget kizárólag ténykérdés.

Ez mindenesetre kell, hogy gondolkodóba ejtsen, ha elfogadjuk azt, hogy a határvonal olyan világos és határozott és annak elvétése csak kivételes botlásnak tekinthető. Nehogy tehát felületességgel vádoltassunk, mintha a kir. Curiának egyes kivételes botlásait kikeressük, amelyekből még semmi irányban alapos következtetés nem vonható, hivatkozunk a *Jogt. Közl.* utolsó félévi folyamában sorjában közölt határozatokra, melyek mind azt bizonyitják, hogy a kir. Curia mindazt, ami a doctrina szerint kétségbevonhatlanul ténykérdés, akárhányszor distingválás nélkül hatáskörébe vonta, s felülvizsgálatába bocsátkozott.

Igy a *Jogt. Közl.* 1903. évi folyamának mellékletén 50. szám alatt közölt határozatban a kir. Curia a 12—16 éves vádlottaknak azon tényéből, hogy a lopott tárgyakat ravasz módon értékesitették s hogy két polgári iskolát végeztek, azon ténybeli következtetést vonta le, hogy cselekményük bünösségének felismerésére kellő belátással birnak.

Az 54. szám alatt közölt határozatban a kir. Curia a kir. itélő tábla által valóknak elfogadott tényekből ténybeli következtetés utján megállapitotta, hogy vádlott a lopott kerékpárra vonatkozó intézkedéseket óvatosságból tette meg és igy lopott voltát gyanitotta.

Az 55. szám alatt közölt határozatban a kir. Curia a kir. itélő tábla által valóknak elfogadott tényekből ténybeli következtetés utján megállapitotta, hogy vádlott a sértett nevét jogsértési szándék nélkül irta rá a bünjelt képező váltóra.

A 72. szám alatt közölt határozatban a kir. itélő tábla előtti felebbviteli főtárgyaláskor felmerült azon adatokból, hogy vádlott kijelentette, hogy tudta, miszerint lopni nem szabad s hogy a pénz elvételével lopást követ el, továbbá abból, hogy a hozzá intézett többi kérdésre is értelmes feleleteket adott, megállapitotta, hogy vádlott fiatal kora ellenére cselekménye bünösségének felismerésére kellő belátással birt.

A 90. sz. a. közölt határozatban a kir. Curia a kir. itélő tábla által megállapitott tényekből megállapitotta, hogy vádlott nem volt a beszámitást kizáró fokban ittas.

A 91. szám alatt közölt határozatában a kir. Curia vádlottat az orgazdaság helyett tulajdon elleni kihágásban mondotta ki bünösnek, mert a kir. itélő tábla által valóknak elfogadott tényekből nem vonható le az a következtetés, hogy vádlott az általa megszerzett dolgok lopott voltáról tudomással birt.

A 125. szám alatt közölt határozatban a kir. Curia a Btk. 411. §-ában meghatározott vétség esetén a kir. törvényszék által elfogadott tényekből kifolyóan felülvizsgálta, vajon vádlottak a községi bizonyitványt tudva állitották-e ki hamisan s a mérlegelés eredményekép vádlottakat az elsőbiróságokkal ellentetben a vád alól felmentette.

A 265. szám alatt közölt határozatban a kir. Curia a Btk. 365. §-a szerint jogtalan elsajátitás esetén a büntetendő szándék fenforgását a kir. táblával szemben megállapitotta.

A 407. szám alatt közölt határozatában a kir. Curia vádlottakat az elsőbiróságokkal szemben felmentette, mert a kir. itélő tábla itéletében megállapitott tényekből okszerüen azt következtette, hogy vádlottak teljes jóhiszemüséggel gondolhatták azt, hogy a kutya nincs megadóztatva s igy cselekményük elkövetésénél a jogtalanság tudata hiányzott.

A 491. szám alatt közölt határozatban a kir. Curia a kir. itélő tábla által valónak elfogadott tényekből azt a következtetést vonta le, hogy vádlott a beszámitást kizáró fokban ittas nem volt.

Czélzatosan halmoztam az esetek számát, mert azt akarom demonstrálni, hogy nem egyes botlás az, ha a kir. Curia átcsap a ténykérdés mezejére; nem azon finom határvonalnak eltévesztése, mely, ha a teoretikusok szerint határozott is, de mégis könnyen confundálható, hanem szándékos félretolása ezen akadálynak, ezen gátnak, mely a kir. Curiát, mikor az ügy érdemében itél, az anyagi igazság érvényesitésében esetleg gátolja.

Mint amikor a legegyenesebben czélhoz vezető uton egy jelző tábla van felállitva, melyre az van felirva: ezen az uton tilos az átjárás, a közönség mit sem törödve a felirással, az utat alig elzáró korlátot félretolja s hozzá szokik azon az uton járni, melyet legrövidebbnek s czélhoz vezetőbbnek tapasztalt, ugy, mintha az a tilalom nem is léteznék.

Pedig azt a korlátot csak akkor lehet oly könnyen félretolni, ha az nem valami komoly akadály s a Curiáról is alig lehet feltételezni, hogy ha a törvény tilalmát oly félreérthetetlennek vélné, ily sürün sértené annak szabványát, sőt abból valóságos rendszert csinálna.

Összes jogi iróink pedig egyértelmüleg vallják, hogy e tilalom stricte benne van a törvényben.

Félve nyulok tehát hozzá, hogy e communis opinio-val szemben egy szerény megjegyzést, consideratiót koczkáztassak, vagy legalább megfontolásra ajánljak, de nem hallgathatom el azt, mert nem tudok megbékülni azzal a gondolattal, hogy a kir. Curia a tételes törvény megsértéséből tudva s akarva rendszert csináljon, ha nem észlelt annak alkalmazásánál olyan momentumot, mely neki a ténykérdésbe való belehatolásra lehetőséget és szabadságot nyujtani látszik.

Feltünő jelenség ugyanis az, hogy a kir. Curia még a ténykérdésbe való belehatolásának legevidensebb eseteiben is itéleteit igy szerkeszti: «annak előrebocsátásával, hogy a BP 437. §. 1. bekezdése értelmében a kir. Curia köteles határozatát a kir. törvényszék vagy a kir. itélő tábla által valónak elfogadott tényekre alapitani». Nyilvánvaló tehát, hogy látszatát is kerülni akarja annak, hogy a ténykérdés felülvizsgálatát tudva s akarva a törvényes szabály negligálásával teljesiti.

Lehet, hogy tévedek, de akkor a Curia következetlensége előttem is érthetetlen. Az én sejtelmem tehát — mert nem is merem egyelőre másnak nevezni — a következő:

Az nem vitás, hogy azon tétel, mely szerint a Curia a ténykérdésben nem itélhet, a 437. §. 1. pontjára lesz egyértelmüleg alapitva, mely szerint a kir. Curia köteles határozatát az esküdtbiróság, a törvényszék, illetve a kir. itélő tábla által valóknak elfogadott tényekre alapitani.

Annyival is inkább, mert maga az Indokolás (650 l.) is azt mondja: «Annak kijelentésével, hogy a kir. Curia határozatát az alsóbb foku biróságok ténybeli megállapitásaira tartozik alapitani, el van döntve, hogy a kir. Curia a ténykérdésben nem itél.»

Igen, de a kir. Curia, daczára az indokolás apodictikus kijelentésének, első sorban magát a törvény szövegét nézi, s amint látszik, azt nem egészen ugy interpretálja, s nem azon conclusióra jut, mint az Indokolás azt óhajtotta. Azt mondja ugyanis a kir. Curia: Igaz az, hogy én köteles vagyok itéletemet az alsóbb foku biróságok által valóknak elfogadott tényekre alapitani, de nem tartozom az alsóbb foku biróságok megtámadott itéletében megállapitott *tényállást* egész terjedelmében határozatom alapjául elfogadni.

Erre csak akkor volnék köteles, ha az a paragraphus ugy hangzanék, mint pl. a sommás eljárási törvény 197. §-a, mely igy szól:

«A felülvizsgálati eljárásban a felebbezési biróság itéletében megállapitott *tényállás irányadó.*»

Nyögnek is miatta Collegáink a polgári tanácsokban, de a mi törvényünk hál'Istennek nem igy szól s bár mit olvassanak is ki belőle az osztrákok, akiknek a mintája után a mi törvényünk szövegeződött, mi addig, mig ránk nézve törvény szerint nem az alsóbirósági itéletben megállapitott *tényállás* irányadó, addig azt kötelezőnek magunkra nézve el nem ismerjük, ha az alsóbiróságok által valóknak elfogadott tényekből az anyagi igazságnak nézetünk szerint megfelelőbb tényállást construálni vagy combinálni tudunk.

Mert a *tényállás* az a megállapitott egyes tények vagy ténykörülmények combinatiója, amint ezt a 602. lapon az Indokolás kifejezetten mondja. Midőn ugyanis azon aggályt kivánja elhallgattatni, hogy a kir. tábla, mely a ténykérdésben is jogositva van itélni, a reproductio nélkül, — mely idő- s költségkimélés okából csak ritkán lesz elrendelhető — a közvetlenség biztositéka nélkül fogja a tényállást megállapithatni, azt veti ezen aggálynak ellene: «a tapasztalat adatai szerint a reproductio a felebbviteli ügyek csekély százalékánál szükséges, mert a *tények már rendesen meg vannak állapitva, csak helyes combinatiójuk körül forog a vita.*»

Ime tehát a törvény indokolásában is milyen szépen van a ténykörülmények és a tényállás fogalma széjjeltartva.

A tényállás a tények helyes combinatiója.

Ha tehát a Curia a törvény szerint kötve van is az alsóbiróságilag megállapitott tényekhez, vagy mint az indokolás mondja, a ténybeli megállapitásokhoz, de nincs kötve a *ténybeli következtetésekhez*, mert az már csak a megállapitott ténykörülmények combinatiója, ami további tények megállapitásához vezet és együtt a tényállást adja.

Ez a Curiának a fentidézett összes határozataiból kiolvasható gondolatmenete és felfogása, amely alkalmas arra, hogy megmagyarázza azt az ingadozást a jog- és ténykérdés körül, mely a Curia itélkezésében annyira szembetünő, hogy jogi szaklapjaink az utóbbi években egyebet sem csinálnak, mint folyton constatálják, hogy a Curia ma ezt a kérdést jogkérdésnek, holnap ténykérdésnek vette, de hogy miért, azt soha megnyugtatóan indokolni nem tudják és az egészet lutrinak tekintik.

Csak ezzel a gondolatmenettel lehet megmagyarázni, hogy a Curia elfogadja a megtámadott itéletben valónak efogadott ténykörülményeket, de ha az azokból vont ténybeli következtetéseket téveseknek itéli, akkor jogositva érzi magát azon combinatiót elvetni s a tényállást saját helyesnek vélt okfejtése szerint combinálva a jogszabályt ezen helyesbitett tényállásra alkalmazni.

Hogy különben tényleg ilyen a Curia felfogása, azt igazolja egy még az 1901. évből kelt határozata (l. BJT. XLIII. kötet 10. szám 155. lap), melyben megsemmisiti a kir. törvényszék itéletét s kijelenti, hogy nem elég a valónak elfogadott tényeket mint megállapitottakat feltüntetni, hanem fel kell sorolni a közvetlen bizonyitékul elfogadott bizonyitási eszközöket, épp ugy, mint azon bizonyitottaknak vett tényeket is, amelyekből egyik vagy másik körülmény fenforgására következtetés vonható és pedig *oly módon, hogy a logikai eszmemenet és a következtetés helyessége megitélhető legyen.*

Amint tehát ebből az elvi kijelentésből is kitünik, a kir. Curia elismeri, hogy kötve van a közvetlenül bizonyitott s az alsóbiróságilag megállapitott tényekhez, de feltétlenül jogositva érzi magát megitélni azon logikai eszmemenet és következtetés *helyességét*, melylyel a közvetlenül bizonyitott tényekből másokra következtetés vonható, és pedig akár tárgyi ténykérdésről, akár alanyi ténykérdésről van szó.

Innen van az, — ismétlem — hogy a Curia itéleteiben a 437. §. 1. pontjának kifejezett hangoztatása daczára minduntalan kitéréseket találunk magára a bizonyitás anyagára is.

Egy kathedra-példával élve, világosabb lesz a dolog.

Hume, a hires angol bölcsész, az emberi értelemről irt vizsgálódásaiban emliti, hogy ha egy puszta szigeten egy órát vagy gépet találnának, ebből azt lehet okszerüleg következtetni, hogy ott ember járhatott.

Ime ez az egész egy tiszta ténykérdés, melyben a közvetlen megállapitható tény csak az, hogy a szigeten egy óra vagy gép találtatott, ellenben azon további tény, hogy a szigeten ember járt, csak ténybeli következtetéssel — tehát több-kevesebb bizonyossággal — okszerüen következtethető.

A kir. Curia már most ugy látszik, hogy ugy interpretálja a törvényt, hogy eleget tett a 437. §. 1. pontjának, ha azt az alsóbiróság által közvetlenül valónak megállapitott tényt fogadja itélete alapjául, hogy a szigeten egy óra vagy gép találtatott; ellenben nem látja magára nézve kötelezőnek az alsóbiróság itéletében foglalt azon további ténymegállapitást, hogy a szigeten ember járt, mert erre az alsóbiróság is csak ténybeli okszerü következtetéssel jutott.

Mivel azonban még sem akarja egész nyiltan felfedni, hogy a bizonyitás kérdésébe belement, ezt azon kifejezéssel leplezi, hogy előszeretettel használja azt a kifejezést, hogy a kérdéses megállapitáshoz «*jogszerü*» következtetés utján jutott.

Eclatans bizonyitékul szolgál ezen euphonistikus expediens használatának kedveltségére a *Jogt. Közl.* 1902. évi 43. sz. mellékletén 680. sz. a. közölt határozat, melyben a kir. Curia szokott módon előrebocsátja ugyan, hogy elismeri, hogy köteles határozatát az alsóbiróság által valónak elfogadott tényekre alapitani, de mégis belemegy a ténymegállapitás felülbirálásába, amennyiben ugy folytatja, hogy abból, hogy a vádlott a bezárt szobába az ablakon bemászott és a tettenéréskor ott a sértett fél ágyánál kotorászott, *jogszerüen* vonatott az a következtetés, hogy a vádlott lopás czéljából hatolt be.

Bizony pedig ez a következtetés nem «jogszerüen», hanem «okszerüen» vonatott, amint ezt a kisérő szerkesztőségi megjegyzés mindjárt kifejezetten constatálja is: «Hiába mondja a Curia, hogy abból, hogy a vádlott sötétben kotorászott, az alsóbiróságok «jogszerüen» állapitották meg a lopási szándékot. Tényleg itt a Curia ténykérdésbe, bizonyitási kérdésbe ment bele»

Éppen ilyen kevéssé őszinte a kir. Curia a hires Tomka-Marót csalás eset feletti határozatában, melyben felsorolva az összes tényelemeket, *jogi* következtetésnek nevezi az azokból okszerüen vont azt a ténybeli következtetést, hogy Marót és Tomka *előzetes egyetértésben* müködtek közre arra, hogy a biztositó intézet megkárositassék. (Büntető Jog Tára XLVI. kötet 11. sz.)

Ellenben elég nyiltan és leplezetlenül ismeri be a kir. Curia azon eljárását, hogy belemegy a ténykérdés s ténybeli következtetés felülbirálásába, a BJT. XLVII. köt. 2. számának 32. lapján közölt határozatban, melyben felsorolván az alsóbirósági itéletekben valónak elfogadott egyes ténykörülményeket, nem fogadja el az alsóbiróságilag azokból vont *okszerü* következtetéseket, hanem kijelenti, hogy mindazon tényekből «okszerüleg» nem lehet arra következtetni, hogy a vádlott szándéka jogtalan eltulajdonitásra irányult.

A kir. Curia tehát nyilván különbséget tesz a tényelemek és a tényállás között.

A *Jogt. Közl.* 1902. évi 38. számában közölt esetben a kir. tábla megállapitotta azt a tényállást, hogy vádlott tudta a vagyoni haszon végett megszerzett dolgok lopott voltát s ezért őt orgazdaság miatt itélte el.

A kir. Curia felmentette vádlottat az orgazdaság vádja alól, mert nem fogadta el valónak a tényállást egész terjedelmében, csak amennyiben egyes közvetlen bizonyitott tényekre vonatkozik. Nevezetesen, hogy vádlott oly dolgokat vett meg gyanus körülmények között, melyek fényes aczélból valók s ócska vasnak nem voltak tekinthetők; de a tényállást kiegészitő azon ténybeli következtetést, hogy tehát vádlott tudta, hogy a dolgok lopottak, nem fogadta el valónak, hanem azon okszerü következtetést vonta le a fent felsorolt tényekből, hogy vádlott azon tárgyak lopott voltát csak gyanithatta.

Éppen igy számos esetben a Curia átveszi a kir. tábla itéletéből megállapitottak gyanánt azon ténykörülményeket, hogy hogyan történt a vádlott megtámadtatása s miképen védekezett ellene s okozott e közben sértettnek valamely testi sértést. De nem ismeri el helyesnek azon ténybeli következtetést, tehát nem fogadja el valónak azon ténybeli megállapitást, hogy a késsel való megszurása sértettnek vádlott védelme végett *szükséges* volt. Tehát felbontja a tényállást közvetlen tényelemeire és ténybeli következtetésre.

Szóval jogositottnak érzi magát arra, — és ez nagyon érdekes momentum, aminek jelentőségét nem lehet eléggé hangsulyozni, — amire a polgári perrendtartási javaslat a legutóbbi módositott formájában szükségesnek tartotta kifejezetten is feljogositani a felülvizsgálati forumot.

Mig ugyanis a sommás eljárási törvény 197. §-a és a polgári perrendtartás eredeti javaslatának 539. §-a szerint a felülvizsgálati eljárásban a felebbezési biróság itéletében megállapitott *tényállás irányadó*, s annak megtámadása csak azon az alapon vehető figyelembe, hogy az itéletben valamely jogszabály megsértésével voltak tények megállapitva, figyelmen kivül hagyva vagy felhozottaknak tekintve; addig a képviselőház igazságügyi bizottságának változtatott szövege szerint a felebbezési biróság itéletében foglalt tényállás megszünik kizárólag irányadó lenni és valamely tényállitás valóságának vagy valótlanságának megállapitását azon az alapon is lehet felülvizsgálni, ha a megállapitás nyilván helytelen ténybeli következtetéssel történt.

Miután pedig a BP.-ban — ellenkezőleg a sommás eljárásról szóló törvény 197. §-ával — ilyen megszoritás a tényállás megtámadhatósága tárgyában nem foglaltatik s miután a Curia a törvényhozó által nem pusztán oly cassatorius forum gyanánt van contemplálva, mely érdemi itélkezés nélkül csak azt van jogositva ellenőrizni, hogy *nem foglaltatik-e a megtámadott itéletben téves jogi kijelentés*, hanem az indokolás 56. lapján kifejezetten, mint az *anyagi igazság megvalósitásának* biztositéka van feltüntetve, az, hogy a felsőbb biróság a semmiségi panasz alapján nemcsak cassatorius hatáskörrel, hanem az alsófoku itéletet helyesbitő hatáskörrel is fel van ruházva; ezen okból ugy látszik megérlelődött a kir. Curiában az a felfogás, hogy ha az indokolás szerint a második fok reproductió nélkül, tehát a közvetlenség biztositéka nélkül is felülbirálhatja az első foku itéletben foglalt tényállást annyiban, a mennyiben ez csak a valónak elfogadott tények helyes és okszerü combinatioja utján történik, akkor ugyanezen logikai gondolkodási s concludálási processus szabadságát magának is vindikálja, akár a tárgyi, akár alanyi tényelemek képezik a ténybeli következtetés tárgyát, hacsak ez az alsófok által közvetlen bizonyitékok által észlelt tények megállapitását nem tangálja.

Mivel pedig ilyen felfogás mellett a tény és jogkérdés szerinti hatásköri elhatárolás teljesen meg van bolygatva, és semmi erre alapitott rendszerbe bele nem illeszthető, ezért könnyen érthető, hogy jogi iróink a kérdést mindig ily szempontból vizsgálva a kir. Curia itélkezésében rendszert találni nem tudtak.

Hiszen a képviselőház igazságügyi bizottságában is, — amint Gottl Ágost curiai biró ur a *Jogt. Közl.* 1903 junius 12-iki számában megirta — egyik kitünő jogászunk hangsulyozta, hogy az által, hogy a felülvizsgálati biróság felülvizsgálhatja az itéletet a ténybeli következtetés helyességének szempontjából is, a legnagyobb nehézséget okozott az a kérdés, hogy mi a ténykérdés és mi a jogkérdés, nagyrészt ki van küszöbölve.

Én a magam részéről már régen figyelemmel kisérem, hogy a kir. Curia ezen a tény- és jogkérdés fogalmára alapitott elvi scrupulus által magát alig zavartatja és habár ilyenfajta kijelentéseket ma is sokszor tesz, itélkezésében ezen határvonal betartása igen alárendelt szerepet jászik s amily rideg a semmiségi panaszok elfogadásának kérdésében s a bejelentések feltételeinek megszabásánál, éppen oly kevéssé veszi szigoruan a 437. §. megszoritó rendelkezéseit s igy találta meg annak a módját, hogy ahol az anyagi igazság megvalósitásának érdekében szükségesnek látja, az alsóbiróságok által valóknak elfogadott tények elfogadása daczára a tényálláshoz még a 437. §. 5. pontja mellőzésével is hozzáférhessen.

Miután azonban kétségtelen, hogy ezen fejlődés nem a törvényhozó intentiójának irányában történt, a kir. Curia hatáskörének ezen nem contemplált kiterjesztése talán egyéb tekintetben esetleg a vádlott érdekeinek szempontjából némi aggályokat kelthet. Ennek megvitatása azonban külön megbeszélést igényel.

Dr. Berger Miksa.

A fényképen való jog.

Londonban a mult héten nagy feltünést keltő per került tárgyalás és eldöntés alá. H. ügyvéd perelte L. fényképészt és N. kiadót hároméves leánya fényképének havi folyóiratban való jogosulatlan közlésével az e fényképen való többszörözési jogának (copyright) megsértéséből eredő kárért. Felperes hivatkozott a törvényre, mely szerint valamely fényképnek többszörözésére «a fénykép készitőjének van joga, hacsak a lemez nem valamely más személy részére vagy rendeletéből jogos czélra készittetett vagy felhasználtatott», amely esetben a többszörözéshez szükséges a jogosult beleegyezése. Alperesek a per folyamán elismerték ugyan felperes jogát, hivatkoztak azonban arra, hogy felperes felesége, mikor kis leányát L. mütermében lefotografáltatta, beleegyezett a fénykép közzétételébe.

A biró az esküdtek számára összefoglalva a tárgyalás eredményét, azt a kérdést intézte hozzájuk: beleegyezett-e H.-né leánya arczképének terjesztésébe, ha nem, ugy mennyi felperes kára? Felperes vagyoni hátrányt ugyan nem szenvedett, de joga megsértéséből van kártéritési igénye. Tanácsolta azonban a biró, hogy a kárt igen-igen csekély összegben állapitsák meg.

Az esküdtek ugy találták, hogy H.-né a fénykép terjesztésére beleegyezését nem adta és felperesnek kárát alperesek ellenében *1—1 fillérben* (farthing) állapitották meg, hozzátéve verdiktjükhöz, hogy felperes keresete (szerintük: a frivolous action) nem érdemelte meg, hogy a bíróság foglalkozzék véle. A biró ezen verdikttel egyetértően itélve, elmarasztalta *felperest* a költségek legnagyobb részének viselésében, elutasitotta azon kérelmével, hogy alperesek tiltassanak el a fénykép további terjesztésétől és kényszerittessék a havi folyóirat még meglevő példányainak kiszolgáltatására, végül alperesnek 1 fillér hijján visszaadni rendelte azt az 5—5 fontnyi összeget, mit a bíróság által esetleg megitélendő kártérités fedezésére birói letétbe helyeztek.

Indokolásában kifejtette, hogy a Copyright Act értelmében szükséges a jog bejegyeztetése, felperes pedig e jogát a per inditása előtt ugyan, de már a jogsértés után lajstromoztatta be, amely belajstromozás visszaható erővel nem birván, felperes a Copyright Act védelme helyett csak az általános magánjog (Common Law) védelmében részesülhetett.

Ennek a védelmét terjesztették ki rá az esküdtek, kárát 1 fillérben megbecsülve.

Ezt az itéletet az angol közvélemény és annak tolmácsai, a napilapok meglehetős ellenszenvvel fogadták. Szerintük ez a döntés alkalmas a szülői szeretetet és önérzetet sértő támadások bátoritására.

Jogi szempontból vizsgálva e per lefolyását, két igen érdekes mozzanatot találunk benne; mindkettő azt bizonyitja, hogy az angol biróságok, traditiójukhoz hiven, az egyes eset sajátos vonásainak kedvéért hajlandók az elvi alapok elhagyására.

A fentebb idézett angol jogszabály, hasonlóan egyéb jogok rendelkezéseihez, a fényképen többszörözési jogot állapit meg, melyet épp ugy, mint a mi szerzői jogról szóló törvényünk 69. §-ában az eredeti felvétel szerzőjének ad. Alapja e rendelkezéseknek az, hogy a jogrendszerek a fénykép kérdését a fényképész oldaláról kiindulva törekedtek szabályozni, elhanyagolva azt a kapcsolatot, mely a képmás és eredetije közt tagadhatatlanul létezik és mely a mai törekvésekben mint személyjog iparkodik kialakulni, mintegy megvédelmezve szabályukkal a fényképész munkáját az ellen, hogy azt harmadik személyek saját hasznukra értékesitsék. Érezhető azonban, hogy az igy megállapitott «szerzői jog» sokszor összeütközésbe kerülhet a fényképezettek érdekeivel, kiket valahogyan meg kellett védeni a fényképésznek rájuk nézve esetleg sérelmes tulkapásaival szemben. Kiindulva azonban, mintegy elvi alapból, a fényképész szerzői jogából, ezt a védelmet csak olykép construálhatták, hogy a fényképésznek fenálló joga alól kivételt statuáltak. És pedig, szem előtt tartva az életben leggyakrabban előforduló eseteket, kimondották, hogy ha az arczkép megrendelésre készült, a fényképész joga a megrendelőt illeti.

Igy az 1884: XVI. tcz. 64. és 72. §§. legalább is az u. n. utánképzési jogra nézve, összhangzásban a német 1876. évi törvénynyel. Nem emlitve, hogy ha a fényképész jogának a megrendelőre átszállitását fogadjuk el, akkor ez a jog csak olyan lehet, mint aminő a fényképésznél lett volna, igy pl. aláesnék az 5 évi elévülésnek, — csak arra a visszásságra utalunk, hogy a megrendelő meg van ugyan védve a feltétel szerzője és harmadik személyek ellen, de a képmás eredetije ugy a megrendelő, mint a fényképész, valamint bárki más ellen védtelenül marad. Per absurdum megtörténhetik, hogy ha valaki gyengébb embertársát erőszakkal hurczolja a photographgép elé, a kép sokszorositása, forgalomba helyezése felett, mint «megrendelő» ő rendelkezhetnék, — vagy, hogy előfordult esetre hivatkozzunk, a házasságtól visszalépő vőlegény háboritatlanul terjeszthetné volt menyasszonya fényképét, megengedhetné, hogy azt képes levelezőlapokra felhasználják stb., anélkül, hogy volt menyasszonyának ebbe beleszólása volna. Tényleg a német főtörvényszék kimondotta egy itéletében, hogy ámbár ellenkezik a jogérzettel, a törvény szavait követve, csak a «Besteller»-nek nyujthat védelmet.

Ezzel szemben a mai törekvések oda irányulnak, hogy a képmáson való jogot, a fényképezett oldaláról kiindulva (aki persze legtöbbször maga a «megrendelő»), kodifikálják, néki mint személyéhez tapadó jogosultságot adva meg a fényképpel való rendelkezés jogát — igy a mi Tervezetünk 90. §-a is — esetleg aztán ez absolut jognak szabna a közérdek szempontjából némely korlátokat.

Az angol biróság a fenti esetben éppen, mert nem tekintett szorosan a törvény szavaira, elhanyagolhatta azt a körülményt, hogy a szóban forgó fénykép X. ügyvédnek sem «rendeletére», sem «részére» nem készült, és megállapithatta in abstracto az apának jogát gyermekének fényképén, mint a személyiséghez tapadó absolut jogot (a right invested in him), mely fenáll az apának minden cselekedete vagy közremüködése nélkül. Ha az angol biróság nem fogta volna fel igy a dolgot, egyáltalában nem lehetett volna az apa keresetének helyt adni, hiszen ő a kérdéses fénykép előállitására semmiképpen nem folyt be.

Az aztán más kérdés, hogy nem inkább a gyermek részére kellett volna-e ezt az absolut személyjogot megállapitani (esetleg concurrenter a szülők jogával, akiket mint olyanokat is sérthet gyermekük képmásának forgalomba hozatala), ami szerintünk, tekintve a személyjogok egységes, egy személy körül csoportosuló rendszerét, a helyes eljárás lett volna, és az apának, mint gyermeke törvényes képviselőjének, adni meg az actoratust?

A fenti per második érdekes vonása aztán, mely részben az individuális eset, részint a tényleg ellenkezően rendelkező szabály szem előtt tartásából származott, hogy a biró az esküdtek elé terjesztett kérdésével meglehetős következetlenségbe esett. Miután az apa jogát kétségtelenül megállapitotta, annak érvényesitését attól tette függővé, hogy az anya a megrendeléskor nem egyezett-e bele a fénykép többszörözésébe?

Pedig, ha az apa joga csakugyan fenáll, csak az ő belevagy bele nem egyezése dönt.

A kérdés ilyen feltevése némiképp lerontja ugyan az itéletben nyilvánuló helyes jogérzetnek érdemét, mégis elvitathatatlan, hogy az angol biróság helyesen ismerte fel a fényképen való jog tulajdonképpeni természetét, persze csak elvben, mert a kárnak 1 fillérben való megállapitása mutatja, hogy a személyi és vagyonbeli jogok egyforma megbecsülésének ideje még nem érkezett el. *Fekete Károly.*

Különfélék.

— **Wlassics Gyula** mint miniszter a budapesti egyetem tanácsához a következő bucsulevelet intézte:

Ő cs. és ap. kir. Felsége f. é. nov. 3-án kelt legfelső elhatározásával állásomról való lemondásomat legkegyelmesebben elfogadni méltóztatott. Midőn erről a tekintetes tanácsot tudomás végett értesitem, megragadom az alkalmat, hogy szivem mélyéből mondjak köszönetet azért az odaadó és lelkes támogatásért, amelyben engem mindenkor szives volt részesiteni. E lelkes támogatásból meritettem erőt és kitartást a nemzeti müvelődés érdekében kifejtett munkásságomban. Ha nyolcz és háromnegyed évi közoktatási kormányzásomnak van olyas eredménye, amelyért küzdeni szép feladat volt, bucsuzásom perczében szives örömest megvallom, hogy mindezt első sorban a magyar nemzet áldozatkészségének, de rögtön hozzá kell tennem, hogy a tanácsnak, és a vezetése alatt álló tudományos szellemü, a nemzet nemes eszményeivel összeforrasztani törekvő kulturharczosok: a magyar tanár-

illetve tanitó világ becses támogatásának köszönhetem. Hozzájuk fordultam mindannyiszor, valahányszor nagyfontosságu szervezeti kérdések megoldásán fáradoztam és ők szerető gonddal vettek részt mind az előkészités, mind pedig a végrehajtás nagy munkájában. Magamnak elég jutalom az a tudat, hogy lelkem egész melegével, és tehetségem egész erejével közremunkáltam a magyar kultura előrevitelén. Szeretett munkatársaimat ujból köszöntve, arra kérem a tekintetes Tanácsot, tartson meg továbbra is szives emlékezetében.

— **A Btk. módositása.** Egy évvel ezelőtt az igazságügyminiszter utasitotta a kir. ügyészséget, hogy minden olyan esetben, amelyben a Btk. 340. §-a alapján a minősitett lopásokra kiszabott büntetések a 92. §. alkalmazásával is aránytalanul sulyosnak találtatnának, tegyenek a büntetés végrehajtásának egyidejü felfüggesztése mellett az igazságügyminiszterhez jelentést. Az ügyészségek által felterjesztett esetek legnagyobb részében az igazságügyminiszter hivatalból meginditotta a kegyelmezési eljárást és százakra megy azoknak az elitélteknek száma, akikkel szemben a királyi kegyelem korrigálta a törvény szigorát. Ez az abnormis helyzet — mint értesülünk — arra inditotta az igazságügyminisztert, hogy sürgősen foglalkozzék büntető törvényünk vonatkozó rendelkezésének rövid novellában leendő módositásával. A büntető törvény általános reviziójáig ezen bajok orvoslása nem várhat és igy a miniszter a rövid novellára határozta el magát. Az ezen tárgyban előkészités alatt álló törvényjavaslat nem sok idő mulva benyujtatik az országgyüléshez és remélhető, hogy a politikai események nem fogják hátráltatni ezen a szegény emberek százainak sorsát oly nagyon közel érdeklő törvény megalkotását.

— **Csemegi Károly müvei.** Sajtó alá rendezték: Edvi Illés Károly és dr. Gyomai Zsigmond, a Franklin-Társulat kiadása. A több mint 62 ivet tartalmazó nagy mü két kötetre oszlik. Az első kötet Csemegi közjogi és publicziszikai dolgozatait tartalmazza. Napvilágot látnak itt Csemeginek a 60-as években az akkori folyóiratokba és napilapokba irt tanulmányai. De fölvétettek e kötetbe oly dolgozatok is, melyek ezuttal látnak először napvilágot. «Codificatio vagy unificatio», «A nemzetiségi kérdés a jelen és jövő szempontjából», «A kir. Curia és az alkotmány», «A jogvesztés elmélete és az államjog», «A politika és esküdtszék», «Az államszerződések activálása», «A közjog a bünvádi eljárásban és a képviselői immunitás» czimü tanulmányok, melyek csak kis részét teszik ki az itt közölt dolgozatoknak, oly nagy fontosságuak, közjogi helyzetünket oly élénken világitják meg, amellett a jogtudomány oly magas szinvonalán állanak, hogy bátran elmondhatjuk, hogy Deák Ferencz beszédeinek közreadása óta ily nagyértékü, hazánk közjogi helyzetével annyira kapcsolatos irodalmi mü nem jelent meg. A második kötet elsősorban Csemegi főmüvének, a büntető törvénykönyvnek indokolását tartalmazza, amelyet az első betütől az utolsóig Csemegi maga irt. Ez indokolásból a kiadók kiválasztották mindazt, ami önmagában is megáll és külön-külön monographia gyanánt közölték az Indokolás egyes részeit. Az indokolás megfelelő helyére beiktatva megtaláljuk azokat a nagyobb büntetőjogi tanulmányokat, amelyeket Csemegi az akkori folyóiratokba irt. Helyet foglalnak itt a «Tettestárs és segéd», «Correctionalisatio», és «Egység és többség», «Eszmei halmazat és magánlaksértés» czimü dolgozatok. A második kötet végét a Csemegi által készitett és 1882-ben kinyomatott bünvádi eljárás tervezete megokolásának főbb részei töltik be. A mü kiállitása méltó a tartalomhoz. A két kötet finom, meritett papirosra van nyomva és az első kötetet Csemegi müvészi kivitelü arczképe disziti.

— **Visszavetett vagy ki nem sorsolt esküdtek napidijai.** A győri kir. főügyész átiratot intézett a komáromi kir. törvényszék elnökéhez, hogy tagadja meg a napidijat oly helyben lakó esküdtektől, kik szolgálatot csak az esküdtszék megalakulásáig teljesitenek, de a jury tagjaivá vagy azért nem váltak, mert visszavettettek, vagy mert ki nem sorsoltattak.

Az elnök csakugyan 9 ily esküdttől — jóllehet napidijigényeiket bejelentették — azt azzal az indokolással, hogy «tulajdonképpeni szolgálatot» nem teljesitettek, megtagadta. Erre a kilencz esküdt az igazságügyi miniszterhez fordult sérelmük orvoslása végett.

A győri főügyész intimatuma könnyen azt a látszatot keltheti, mintha a polgárokat egyenesen az intézmény ellen kivánnák felzuditani és az esküdti szolgálat terhének érzetét bennök fokozni.

— **A budapesti ügyvédvizsgáló-bizottság** ötös és hetes bizottságainak legutóbb azzal a kérdéssel kellett foglalkozni, vajon kiterjed-e az ügyészekre az ügyvédi rendtartás 5. §-ának azon intézkedése, hogy 3 évi birói szolgálat alapján ügyvédi vizsgát tehetni. Az ügyvédvizsgáló-bizottság ötös tanácsa e tárgyban a következő határozatot hozta:

Folyamodó kérelmével elutasittatik, mert az 1874. évi XXXIV. tcz. 5. §-ában meghatározott joggyakorlatot becsatolt okmányai nem igazolják.

Mivel a hivatkozott törvényszakasznak kétségtelen értelme szerint csak a birák bocsáthatók kellő elméleti képzettség mellett 3 évi birói gyakorlat alapján ügyvédi vizsgára s a birói állást fogalmilag törvényeink értelmében az ügyészivel azonosnak nem lehet tekinteni, folyamodó kérelmének az egyébként kimutatott 3 évet meghaladó ügyészi gyakorlat alapján sem lehetett helyt adni. (1903 szept. 14-én 385. sz. a.)

A hetes bizottság az ötös bizottság végzését megváltoztatta, s folyamodót az ügyvédi vizsgára bocsátotta a következő indokolás mellett: Az 1874: XXXIV. tcz. 5. §-ának 4-ik bekezdése szerint csak azok bocsáthatók ugyan ügyvédi vizsgára, kik a jogtudorságon kivül igazolják, hogy három éven át mint birák müködtek, a szervezeti törvényekből, az 1881: LIX. tcz. 12. §-ából és az 1894: XXXI. tcz. 47. §-ából kétségtelenül kitünik, hogy az ügyészi gyakorlat a birói gyakorlattal egyenértékü.

Az 1869: IV. tcz. 6., 7. §-ai, továbbá az 1871: XXXIII. törvényczikk 15. §-a ugyanis a birói és ügyészi képzettséget egyenlőnek veszi, sőt az ügyészi álláshoz több gyakorlati időt kiván, mint a törvényszéki birói vagy járásbirói álláshoz, amennyiben ugyancsak az 1871: XXXIII. tcz. 15. §-a kijelenti, hogy ügyészszé csak az nevezhető ki, aki legalább 3 évi birói vagy alügyészi gyakorlatot igazol.

Az 1891: XVII. tcz. 22. §-ának első pontja a kir. itélő táblabirói s az annak megfelelő ügyészi, továbbá az 1891: XVII. tcz. 23. §-a a kir. curiai birói és az annak megfelelő kir. ügyészi állásra való kinevezés különös feltételének meghatározásánál a birói és ügyészi állást teljesen azonositja.

Habár tehát az 1874: XXXIV. tcz. 5. §-ának szószerinti rendelkezése csak a birói gyakorlatot emliti föl, mindazáltal, miután a szervezeti törvények a birói gyakorlatot és jogi végzettséget az ügyészi gyakorlattal és jogi végzettséggel egyenlőnek tekintik, miután az ügyész az 1881: LIX. tcz. 12. §-a s az 1894: XXXI. tcz. 47. §-a szerint bíróság előtt ügyvédi functiókat is teljesithet.

Miután folyamodó a becsatolt okiratok szerint a jogtudorságot a budapesti egyetemen elnyerte, s miután 1894 április 5-én albiróvá, 1895 október 11-én pedig alügyészszé történt kineveztetése óta folyton birói, illetve ügyészi gyakorlaton van, ennélfogva az ötös bizottság végzésének megváltoztatása mellett, folyamodót ügyvédi vizsgára kellett bocsátani. (Budapest, 1903 október 5-én 435. sz. a.)

— **A német kereskedelmi törvény IV. könyve.** Irta dr. Pavlovič Márk törvényszéki biró. (Temesvár, 1903. I. k. 501 oldal.) Hazai irodalmunkban szinte uttörőnek nevezhetjük e munkát, amely czimén jóval tulterjedve, a német tör-

vényt voltaképpen munkájának csak gerinczéül használja és azt kommentálva egyuttal az összes európai jogoknak a tengeri kereskedelemre vonatkozó rendelkezéseit ismerteti és kiterjeszkedik a magyar tengerjogi javaslatra is. A feldolgozott anyag sokasága, amely a mellett igen világosan áttekinthető, teszi becsessé e munkát. Alig lesz kérdés, melynek megoldását vagy legalább támpontot e megoldásra nem találnók meg benne. Hogy ez mit jelent, azt csak az tudja méltányolni, akinek akár gyakorlatilag, akár tudományosan alkalma volt a tengeri kereskedelmi jognak rendkivül szövevényes és a mellett nagyobbára külön törvényekben szabályozott anyagával foglalkozni, a különböző államok jogszabályainak egymás mellé állitását pedig főleg azért tartjuk szerencsés gondolatnak, mert éppen ezen materiánál leggyakoribb azoknak egymásra vonatkozása. A munka megjelent első kötete a német kereskedelmi törvény 474—678. §-ait tárgyalja. Feldolgozást találnak ehhez képest az általános részen kivül a hajósgazdára és a hajózási társaságokra, a hajósra, az árufuvarozásra és a személyfuvarozásra vonatkozó fejezetek. Nem lehet helye itt annak, hogy a terjedelmes munka egyes részeit kiszakitva részletes birálat tárgyává tegyük. Mint különösen sikerültet kiemeljük az árufuvarozásra vonatkozó részt. És ha helylyel-közzel találkozunk is oly tételekkel, amelyek nem állanak vitán felül, concedálnunk kell, hogy szerző munkája e vitakérdésekben is nagyobbrészt az uralkodó felfogásnak ad kifejezést és a gyakorlati ember tapintatával találja el ezen elméleti kérdésekben is a helyes megoldást. A munkának legközelebb megjelenő II. kötete elé érdeklődéssel nézünk.

— **Az üzletátruházásokról szóló törvényjavaslatot** ismertette dr. Engel Aurél budapesti ügyvéd Holdheimnek Monatsschrift für Handelsrecht und Bankwesen czimü folyóiratában.

— **A Magyar Jogászegylet** a nemrég e czélból tett alapitványból folyóirat-tárt rendezett be s azt tagjainak rendelkezésére bocsátja. Egyelőre a következő folyóiratokra fizetett elő: Rivista penale, Revue pénitentiaire, Scuola positiva, Jahrbücher für die Dogmatik des Deutschen Privatrechts, Archiv für die civilistische Praxis, Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht, Law Times, American Law Review. A magyar jogi lapok is járnak. A folyóiratok az egylet helyiségében minden rendes teljes-ülést megelőzőleg, délután 6 és ½7 óra között kölcsönözhetők ki.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A jogellenességről** szóló nagyszabásu munkájának (Die Rechtswidrigkeit. Eine Untersuchung zu den allgemeinen Lehren des Strafrechtes. I. 1—400. l. Jena, 1903.) első kötetét bocsátotta közre Hold v. *Ferneck* báró. A jogtalanság tanában Feuerbach óta uralkodó ellentétek máig is fenállanak, mert mig egyesek (pl. Merkel) elvileg elvetik az objectiv jogtalanság fogalmát, addig mások (pl. Löffler) a legtágabb keretben konstruálják. A végletek közt a nézetek legnagyobb anarchiája terül el. Vannak irók, kik azt állitják, hogy nem minden büntetendő cselekmény szükségképp jogtalanság, sőt hogy vannak a jogrend czéljainak megfelelő büntettek is. Gyakran találkozunk oly felfogással, hogy az orvosok, katonák stb. kötelességszerü testi sértései «magukban véve» jogellenesek s csak bizonyos okokból maradnak büntetlenül. A kérdés tehát éppen nem kizárólag elvont. Az eldöntendő prius a jogellenesség fogalma, melyet szerző munkájának első kötetében széles polemikus alapon meghatároz, bizonyitván, hogy csak subjectiv jogtalanság lehetséges. Præjudiciális kérdés a jog fogalma, melylyel szerző a kötet első felében foglalkozik. A jog három formális meghatározását (viszonyok rendszere, — imperativumok complexe — hypotethikus itéletek összessége) belsőleg összeköti a jog tartalma: rendeltetése, hogy az emberek érdekeit megvédje. Szerző konklusiója (208. l.): «Nur wenn ein Interesse bedroht ist, ergeht die Norm, das Recht erschöpft sich in den Normen, denn es ist ausschliesslich Motiv im Verpflichteten; das Recht schützt durch die Norm das bedrohte Interesse eines mit dem Verpflichteten in Beziehung stehenden Menschen». Minthogy a joggal mindig szemben áll a kötelesség, lehetetlen, hogy valamely cselekmény jogtalan legyen anélkül, hogy egyszersmind kötelességellenes legyen. Kötelességellenes csak az embernek tiltott, beszámitható cselekménye lehet, tehát minden jogtalanság fogalmilag szükségképp subjectiv és objectiv. Ez alapon birálja Ferneck könyvének utolsó részében (280—399. ll.) az objectiv jogtalanság fogalmát oly elmeéllel, mely az általa legélesebben támadott Bindingnek is becsületére válnék és az irodalom oly ismeretével, mely a szerző fiatalságát igazán nem engedi sejtetni. Érdeklődéssel várjuk tehát a munka befejező kötetét, melyben elméleti tételének gyakorlati következményeit fogja a jogtárgy és jogsértés fogalmára, a büntetés és kártérités ellentétére, a jogos védelemre és végszükségre, végül a sértett beleegyezésére levonni. *V. R.*

— **Jelenkori Pitaval** (Der Pitaval der Gegenwart I. Leipzig, 1903.) czimen *Frank* tübingai egyetemi tanár, *Roscher* hamburgi rendőrfőnök és *Schmidt* mainzi főügyész társaságában érdekes bünesetek almanachjának kiadását kezdte meg. A vállalat, melynek komolyságáért a kiadók neve kezeskedik, eltérő a franczia Les grands procès contemporains-től, mely inkább szenzácziós eseteket ad ki actaszerü módon. Czélja, hogy a jogászi és psychiatriai érdekeket egyensulyban tartsa s igy összeköti Feuerbach ismeretes gyüjteményének előnyeit a régi Pitaval-éval, melyről Schiller 1792-ben megjelent előszavában irta, hogy kiváltképpen alkalmas az emberi cselekmények inditó okainak felderitésére. A gyüjtemény első füzete három kétségkivül érdekes esetet foglal magában. Az első egy Gorder nevü nemzetközi szélhámos csalásainak története, ki szerzetesi és papi álruhában végigcsalta ugyszólván az egész európai és északamerikai katholikus papságot, a második a Fischer Walter német jogász által kedvesén szerelemféltésből elkövetett gyilkosság, melyről, minthogy tettese átöröklés, alkohol és filozofiai iratok éretlen észszel való élvezete által okozott megzavarodottság folytán a korlátolt beszámithatóságnak mesgyéjén állt, a Gross-féle Archiv is referált. (IX. 177.) Végül a harmadik eset érdekes világot vet a szellemi sötétségre, mely a bajor köznépben uralkodik. Egy beteges, évekig ágyban fekvő leány ugyanis egy falubeli jómódu paraszgazdától több ezer márkát csalt ki azzal az ürügygyel, hogy ő Szűz Máriával és a parasztgazda elhunyt leányával közvetlen összeköttetésben áll, akiktől leveleket is produkált, sőt a paraszttal azt is elhitette, hogy Szűz Máriának 3000 márka kölcsönre van szüksége, melyért 8% kamatot fog fizetni. Mindhárom eset élénk, vonzó stilusban van megirva s mintául szolgálhat arra, miként lehet ugy a közönség, mint a jogászok érdeklődését kielégiteni.

— **Kis Humbert ügy.** Érdekes jogeset foglalkoztatja most a franczia bíróságokat. Mult év folyamán X. gyáros meghalt Párisban. 800,000 frank vagyon maradt utána, egyedüli örököse fivére volt, ki ez időben Amerikában élt. A halálhir tudomására jutván, Párisba jött, de amidőn az örökséget a jegyzőtől követelé, a jegyző őt elutasitotta. Kitünt, hogy időközben az örökséget a bíróság átadó végzése alapján átvette az elhunyt özvegye. Az elhunyt fivére azonban bebizonyitotta, hogy az elhunyt sohasem volt házas. A kutatás eredményekép kitünt, hogy egy ismeretlen becsapta a bíróságot olykép, hogy a halálesetfelvételi jegyzőkönyvbe magát, mint az elhunyt özvegyét bevezettette, sőt hamisitott házassági szerződés alapján a hagyaték átadását kérte . . . A bíróság pedig lépre ment.

A Magyar Jogászegylet f. hó 28-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: a kereskedelmi üzletek átruházásáról szóló vita. Felszólalnak: Dr. Neumann Ármin, dr. Schreyer Jakab, dr. Baumgarten Nándor, dr. Engel Aurél, dr. Meszlény Artur. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Lapunk jelen száma egy ivvel nagyobb terjedelmü a rendesnél.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 49. SZ. Budapest, 1903 deczember 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A magánjog módszere. *Dr. Ágoston Péter* nagyváradi kir. jogakad. tanártól. — A chambre des requêtes. *Dr. Wittmann Ernőtől.* — *Törvénykezési Szemle:* Tekinthető-e az épitész kereskedelmi törvényünk határozataihoz képest kereskedőnek? *Dr. Toldy Géza* budapesti ügyvédtől. — A czégbiztos hatásköre. *Dr. Róth Pál* budapesti ügyvédtől. — A főbérlet a végrehajtási eljárásban. *Dr. Mayer Gézától.* — Az üzletátruházásokról szóló törvényjavaslat fölötti jogászegyleti vita. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A magánjog módszere.

A jog módszerének kérdését az ujabb időben igen kevesen bolygatják. A német jogászok rendszeres munkáinak deductiv módszerét hazájukon kivül is még oly csalhatatlanul helyesnek tekintik, hogy a módszer kérdésének felvetése nálunk, hol mindig csak a német tudomány után indulunk, még alig egyéb, mint pusztában elhangzó kiáltás. Nem először történik ugyan, hogy e kérdést előkelő tudós felveti, igy *Zsögöd:* «Fejezetek kötelmi jogunk köréből» czimü müve a magánjog módszerének uj utat jelöl, s ennek daczára a munkát e szempontból senki tanulmány tárgyává nem tette. Ugyancsak *Zsögöd-Grosschmid:* Magánjogi előadások czimü müve első füzetében kifejezetten is felvetette e kérdést, majd *Schwarz Gusztáv* a *Jogt. Közl.* 1902. évf. 51. számában szólott egész általában s inkább közvetve [1] e kérdésről s ugyanő ugyane lapok 1903-iki évfolyamának 47. számában.

Ez előkelő oldalról történt kezdeményezés daczára a kérdéshez senki hozzá nem szólván, legyen szabad nékem erre vonatkozó szerény véleményemet annál is inkább előadnom, mivel a módszer kérdésén dől el a jogi szakoktatás egy jelentékeny részének, a magánjogi résznek sikeres szabályozása.

A módszer kérdésének megoldása minden tudományban egyike a legnehezebbeknek, mert magának a módszer feltétlen helyességének a megállapitása lehetetlen. De a módszer abstract helyességének a megállapitása nem is szükséges. A módszer az igazságra vezető ut, ahhoz, hogy ennek az utnak helyességét eldönthessük, magát a czélt kell szem előtt tartani. A felvetett kérdésre való tekintettel csakis a tudományos módszer érdekel, mely alatt azon szellemi eszközök összességét értjük, melyekkel ismereteinket szerezzük, rendezzük, szabatositjuk, vagyis tudományt alkotunk.[2] A módszernek tehát észszerünek, következetesnek, állandónak s helyesnek kell lennie.

Azon feladatánál fogva, hogy az ismeret szabatositására is szolgál, kell hogy az ismeretek ellenőrzésére is alkalmas legyen.[3] E feladata annál kisebb, minél egyszerübb a szerzett ismeret,[4] de annál nagyobb, minél bonyolódottabb a tudomány, hol a ma még igaznak vélt tanitást holnap mint téveset elvetjük: a módszer ellenőrző feladata a tudománynak alapja. Olyan e müködés, mint mikor az épitő az anyagot beépités előtt megvizsgálja s csak ha alkalmasnak találja, használja fel az épitkezésre.

Rendszerint igen sok módszerről beszélnek, tulajdonképpen azonban csak kettő van: az *inductiv* és a *deductiv* módszer. Ezek létéről pedig nagyon könnyü meggyőződni, ha az emberi tudásgyüjtési módokat vizsgáljuk.[1]

Ismereteinket a körülöttünk történő események észlelése vagy mások közlése utján szerezzük.[2] Az ismeretszerzés természetes módja a tapasztalat, *ez butorozza be a szellemet.* A közlés utján szerzett ismeret az észleltekhez képest mindig halvány.[3]

A szerzett ismereteket egymással összevetjük, összehasonlitjuk s felfedezett hasonlóságuk alapján csoportositjuk, hogy emlékeinkben könnyebben elhelyezhessük s hogy e csoportokra vonatkozólag szabályokat vonhassunk le. Ez utóbbi észtevékenység már tudományos jellegü s annál inkább az, mely a jelenségeket is kutatja. E kutatást a vele czéljánál fogva összefüggő tevékenységgel az azonos jelenségekből szabályokra való következtetéssel együtt buvárkodásnak nevezzük, melynek szintén a különlegesből az általánosra, a tüneményből a törvényre való következtetés a módszere.[4] *Baco* szerint: «In hac philosophia leges deducuntur ex phenomenis et redduntur generales per inductionem».

Kétségtelen, hogy az igy megállapitott elvek a különös jelenségekre mindenesetre állanak. Hogy lehetőleg minél általánosabb körre legyenek érvényesek, a magunk észlelését kiegészitjük a mások észleléseivei s ezeket is beleállitván csoportjainkba, a levont elvek általánosabbak lehetnek, mint az egyedül a magunk észlelése alapján levont elvek.

Mások azonban nemcsak észleléseiket közlik velünk, hanem a maguk eszközölte észlelés alapján levont elveket is. Ez elveket a magunk tapasztalásain kell megvizsgálnunk s igy az ismeretszerzés másik módja az okoskodás másik módjához is vezet: a *deductióhoz.* A velünk közölt elvet alkalmazzuk ismereteink egy csoportjára s ha helyesnek találjuk, ismét általánosabb elv megállapitására használjuk fel, mig a legáltalánosabb elvvel szemben már csak az abból vont szükebb elvekre gyakoroljuk az ellenőrzést.[5]

Látjuk tehát, hogy az inductio és deductio egymás mellett való használása azok természetéből folyik. Egymást folyton kiegészitik s különbözőségük csak személyszerü.

Az az észtevékenység, mely az inductiv módszernél a

[1] Azért közvetve, mert jóllehet a rendszer a módszertől függ, a helyes rendszer nem jelent mindig helyes módszert s a helyes módszer még kevésbbé helyes rendszert.

[2] *Pulszky:* A jog- s állambölcsészet alaptanai. 17. l. — *Eszterházy:* A bölcseleti jogtudomány kézikönyve I. k. 39. l.: «Módszer alatt azt a rendet értjük, melyet az észnek a maga müködésében követnie kell, hogy az igazságot megismerhesse, tudományra szert tehessen.

[3] *Pulszky:* 17. l.

[4] *Bachmann:* Logik 27. s 267. ll.

[1] *Kant:* Logik 96. §.

[2] Az oktatásban szintén e két módszert találjuk: az alsóbb fokon a *rávezetést* (észlelet), a felsőbb tanintézetekben a *közlést. Schmid:* Encyclopädie d. gesam. Erziehungs u. Unterrichtswesens II. k. 694. l.

[3] Bármennyit olvastunk s hallottunk már Ausztráliáról, még sincs róla helyes fogalmunk.

[4] *Kant:* U. o.

[5] Az inductiv módszer és a deductiv azonban egyaránt tökéletlen is. Ezt a legegyszerübb esettel is be lehet bizonyitani. *Minden ember halandó.* E tételhez inductio utján is csak az által juthatunk, ha minden emberen bekövetkezett, de a deductiv tétel feltétlen valóságáról szintén csak akkor győződhetünk meg, ha mindenkin bekövetkezett.

szabályhoz, a deductivnál az egyes esetre vonatkozó szükebb elvhez vezet: a *következtetés*. Ez észtevékenység természetesen csak azért lehetséges, mert *Taine* szerint a tényeket a *szükségesség láncza* köti össze.[1]

A jelenségekből vonható következtetés az azonosságon kivül a hasonlóságból is vonható. Ezt teszik különösen a deductiv módszer egy alfaja, a *mathematikai* módszer s kisebb mértékben az inductio alfaja, a *történeti* módszer.

Miután a mathematikai módszer a maga elveit a mathematikai fogalmakkal való összehasonlitás által akarja megállapitani, rendkivüli nehézségekre bukkan, mert a számok és eszményi fogalmak nem azonos természetüek, s ha ezen felül a számtani müveletekhez hasonló müveleteket kisért meg, még kevésbbé juthat helyes eredményre. Ez az oka annak, hogy e módszer mindez ideig nem számithat elismerésre.

A történeti módszer sok gondot fordit szintén a hasonlóságokra, hanem éppen ebben nagy előnye van az előbb emlitett módszer felett, nevezetesen, hogy a hasonlóságokat a viszonyokban keresi, melyekből a jogintézmények születnek.

Ez a hasonlóság pedig talál az inductiv módszernél felhasználttal. Ezért és mert az inductiv módszernél a különösről kell az általánosabb felé haladnunk, a történeti módszert, mely az egyszerübb intézményeket vizsgálja, előbb megkönnyiti az egyszerübb viszonyok ismerete.

Minden tudományban, de kivált a gyakorlati tudományokban két szellemi mozgás nyilvánul: az ismeretek folytonos kiterjesztése és folytonos összepontositása. Az ismeretek körének bővülésével bővül az összefüggések ismerete is. A tudomány megállapitja azokat az elemeket, melyekre egy bizonyos kör jelenségei visszavezethetők s ez elemek viszonyát egymáshoz.[2]

A jogintézmények kezdetleges alakjainak az azok alapját képezett kezdetleges viszonyokkal kapcsolatos megismerése a bonyolultabb viszonyok megértésére képesitenek. S mert sem a mai, sem a történeti általános viszonyokról nem lehet helyes fogalmunk, ha a részleteket nem ismerjük, kétségtelen, hogy az inductivitás a jogtörténelem tárgyalásánál is természetszerü módszer.

Másrészről az inductiv módszer a történelem felölelése nélkül nem lehet teljes, mert a történelmi jelenségek az általános elvek képzéséhez éppen ugy részjelenséget szolgáltatnak, mint a mai jelenségek egyes csoportjai. Az inductio végső czélja ugyanis csak az lehet, hogy a legáltalánosabb szabályokhoz eljussunk. Azonban nemcsak azokhoz, melyeket az életviszonyok abstrahálása folytán helyesekként megismerünk, hanem azokhoz, melyek a konkrét életviszonyok között helyesek, vagy legalábbis érvényesek. A tételes jogra ható történeti hagyomány, az a nehézkesség, mely nemcsak a testek egymáshoz való viszonyában, hanem a szellemi életben is érvényesül, s mely sokszor akadálya a változásnak, kell hogy teljes kihatásában ismert legyen.

Ezért a német jogi irodalomban történeti iskola néven ismert, sokszor történelemmel összekötött, de mindig deductiv módszert nem is lehet helyesként elfogadni.[3] Sőt határozottan helytelenitenünk kell az ezen iskolából kikerült munkákat, melyek a jogintézmények történetét ugyan előre bocsátják, de e mellett az érvényes jogintézményeket deductive tárgyalják.[1]

A joggal, de kivált a magánjoggal foglalkozónak mindig indukálnia kell, hogy szabályait megtalálja, s annál inkább meg kell ezt tennie ott, hol fogható, mindenki által feltétlenül elismert szabályok nincsenek. A kodexben összefoglalt jogszabályok inductiv tárgyalásának sincs akadálya. ha a kodex a tudomány elveinek megfelelő rendszert követ,[2] csakhogy ez nagyon ritka esetben fog megtörténhetni.[3] A legtöbb iró s előadó az oly jogot, mely törvényben van összefoglalva, deductive tárgyalja, még pedig akár commentárt adva, akár rendszer köpenyébe burkolva. Ez az oka annak, hogy a jogalkalmazás ma már mesterséggé lett, még pedig ugy a kodifikált jogok mint a magánjogé. A különbség csak az, hogy a kodifikált jogoknál a gyakorlati jogász a törvényt és a felsőbirósági határozatoknak alkalmas itéletét, a magánjognál pedig csakis az utóbbit iparkodik találni. Ez az eredménye a helytelen tanitásnak, s annak, hogy mi, akik büszkén valljuk magunkat jogásznemzetnek, nem voltunk képesek ez ideig nemcsak jogrendszert alkotni, hanem még arra sem, hogy az idegen átvett intézményeket a magunk szükségletéhez idomitani tudtuk volna.[4]

Éppen ezért nagyon téves az a felfogás, hogy e kérdés nélkülöz minden gyakorlati szint, hogy minden gyakorlati előny nélkül szükölködik. Az általános elvek és tanok csak a jog minden körére kiterjedő vizsgálódás alapján fedezhetők fel, s érthetők meg.[5] Mert: «mentül általánosabb valamely szabály, annál elvontabb, szintelenebb is szükségképen . . . a jogász előtt is nehezen érthető a müvelt laikusnak pedig teljesen érthetetlen».[6] Ez okból a magánjog anyagának miként való felépitése a legnehezebb kérdések egyike.

Olyan ez a vita, mintha azt a kérdést akarnók eldönteni, hogy egy házat sohasem látott szerecsent a ház teljes fogalmával mikép ismertessük meg. Felépitsünk előtte egy házat, vagy leromboljunk egyet?! Mert az bizonyos, hogy az alap, az összetétel módja, az anyag stb. ismerete nélkül a házról sem lehet kielégitő fogalmat adni.

Ugy mint a szerecsen a házzal, ugy vagyunk a tudománynyal is, csakhogy alig van olyan tudomány, melyhez teljesen szerecsenek volnánk, amely körülmény azonban a módszer eldöntésének kérdését semmiben se könnyiti.

Az inductiv módszer megkövetelte történeti ismeret közlése vezeti be nálunk is a jogtanulót, egy irányban tehát a helyes elv érvényesül, csakhogy ez elv sincs helyesen foganatositva, annál kevésbbé van meg a folytatás.

(Bef. köv.) *Dr. Ágoston Péter.*

[1] A következtetés Taine szerint az a müvelet, melylyel a jelenségeket csoportositjuk s a csoportot a további következtetés czéljából azzal a ténynyel vagy jelenséggel helyettesitjük, mely amazok *oka*. Az igy nyert tényt a többivel ismét csoportba helyezve, azok közös okát állapitjuk meg. Ezt addig folytatjuk, mig olyan tényre nem akadunk, mely a többi mindnek oka. Ezeket az okokat összefoglalva, az okok pyramisát nyerjük.

[2] *Merkel:* Über d. Verhältniss d. Rechtsphilosophie zur positiven Rechtswissenschaft (Grünhut: Zeitschrift: I. k. 6 l.)

[3] Magának ez iskola alapitójának müve: System d. heutigen Römischen Rechts is a deductiv módszert követi.

A chambre des requêtes.

A franczia perrendnek igen érdekes intézménye az u. n. Chambre des requêtes. A chambre des requêtes, a cour de cassation egyik tanácsa, hivatása pedig abból áll, hogy a panaszokat sommásan felülbirálja és eldönti, vajjon van-e

[1] *Dernburg:* Das Pfandrecht nach den Grundsätzen d. heutigen röm. Rechts. — *Stobbe-Lehmann:* Handbuch d. deutschen Privatrechts, stb.

[2] Ennek ellenkezőjére nézve *Fayer:* A magyar büntetőjog kézikönyve czimü müvében tesz kisérletet, amennyiben deductio utján jut a törvény rendelkezéséhez.

[3] V. ö. *Schwarcz:* i. cz. *Jogt. Közl.* 1903. évf. 47. sz.

[4] Erre nézve nem akarok egyedül a jogtanitás nagy jelentőségü kérdésére hivatkozni, hanem arra, hogy helyes módszerrel mily sok téves elvi kijelentés maradna el, mely a konkrét esetre helyes ugyan, de már egy másikra nem az. Elég a birósági határozatokra egész általában utalni.

[5] *Stahl:* i. m. II. kiad. I. k. XV. l. — *Trendelenburg:* Naturrecht. 1. l. — *Pulszky*: 17—30. l. — *Kuntz*. Nemzetállam: XV. l. — *Eszterházy:* 41. l.

[6] A polgári törvénykönyv tervezetét szerkesztő bizottsági jegyzőkönyv I. f. 39. l.

helye érdemleges tárgyalásnak, vajjon a «pourvoi» (felülvizsgálati kérvény) komolyan vehető-e vagy nem.

A hivatalos statisztikából következő táblázatokat állitottam össze, melynek eredménye hazánkban, hol most egy perrendtartás alkotásán fáradozik a törvényhozás, megszivlelendő. Nem szokásos ugyan a jogászi indokolásnál a statisztikára hivatkozni, de azt hiszem, perrendtartási intézmény életrevalóságát mi sem bizonyitja jobban a számoknál. Ime ezzel az intézménnyel szemben a kérdések következők. Gyorsabban dolgozik-e ilyen tanács a rendes magánjogi tanácsnál? Sok felesleges munkától óvja-e meg a többi tanácsot? Alapos-e az általa végzett munka? A felelet pedig ez:

	Chambre des requêtes				Chambre civile			
Ev	összesen elintézett	admission	rejet	elutasit-tatott	hely adatott	összesen	ezenkivül választási	végösszeg
1891	508	258	310	92	137	219	40	259
1892	526	213	313	78	145	223	337	560
1893	498	199	299	97	168	265	114	379
1894	508	242	266	91	129	220	42	262
1895	587	274	313	95	152	247	80	324
1896	560	248	312	78	150	228	297	525
1897	615	295	320	74	180	254	97	351
1898	617	319	298	82	165	247	98	345
1899	554	266	288	66	134	200	71	271

A táblázatból ime látható, hogy a magánjogi tanács fele annyi esetet sem tud elintézni, mint a chambre des requêtes, fele annyit sem, jóllehet eljár választási ügyekben is, melyekben az eljárás jóval gyorsabb. A chambre des requêtes átlag évi 300 eset érdemleges tárgyalásától óvja meg a tanácsot, azaz időben kifejezve több *mint egy birósági évad munkájától.* Az elvégzett munka ennek ellenére alapos, ami abból látható, hogy az érdemleges tárgyalásra bocsájtott ügyeknek 30—40%-ánál a tárgyalás a felek elutasitásával végződik.

Azonkivül, (ami a táblázatból ki nem tünik) a feleket felesleges költségektől óvja meg, mert bármily kevéssé komoly is a kérelem, az érdemleges tárgyalás mégis költségeket okoz. Végül a felekre is azt a hatást gyakorolja, hogy kevésbbé gyakran folyamodnak a semmitőszékhez, mert nem élnek a szerencsepróbálás okából semmitő kérvénynyel, ha tudják, hogy ügyüket valószinüleg prima vista elvesztik. Ezt mutatja különben az, hogy a franczia semmitőszék ügyforgalma aránylag csekély.

Az intézmény alapgondolata igen egészséges, azonban a gondolatnak a franczia perrendben való keresztülvitele nem megfelelő. Egészséges t. i. az az alapgondolat, mely szerint a felülvizsgálati kérelem, mielőtt érdemleges tárgyalásra bocsáttatnék, felülbirálandó az irányban, vajon komoly-e, megérdemli-e, hogy vele érdemlegesen foglalkozzanak. Ez a gondolat — mint látszik — bevált. A franczia perrend hibája csak abban rejlik, hogy a legfőbb törvényszék kettős munkát végez, t. i. egy ügy két tanácsot foglalkoztat; a mennyiben t. i. «admission» esetében ujabb tárgyalás következik egy másik tanács előtt. Ezen hiány magyarázatát a franczia birósági szervezetben és perrendben találja, de erre kitérni itt semmi érdekkel nem bir, csak konstatáljuk azt, hogy ezen késedelem ellenére, ha a chamre des requêtes nem volna, hanem csak egy második magánjogi tanács, ugy ez a tanács érdemleges tárgyalással nem volna képes annyi esetet végleg elintézni, mint a mennyit végleg elintéz a chambre des requêtes nem komoly felülvizsgálatu kérelmek elutasitása által. Mert mint látható a táblázatból, «rejet» által végleg elintéz a chambre des requêtes 300—320 esetet, a magánjogi tanács pedig 220 m. vitát intéz el (illetve ha a sommásan elintézhető választási ügyei nem volnának elintézve, talán 250—260 esetet; még mindig kevesebbet, mint a chambre des requêtes, melynek ezen kivül még más teendői is vannak), bizonyos ügyekben érdemlegesen eljár stb. Mennyivel kedvezőbb volna az eredmény az esetben, ha kikerüljük azt az időveszteséget, melyet az a körülmény okoz, hogy azokat az ügyeket, melyekben érdemleges tárgyalásra kerül a sor, két biró referálja, (egy a chambre des requêtes, egy az érdemlegesen eljáró chambre civilben), két ministre publique stb. Ez az időveszteség pedig hazánkban egyszerüen ki volna kerülhető. A P. R. javaslat (az igazságügyi bizottság által elfogadott alakjában) 537. §-a szerint a felülvizsgálati tárgyalás a biró előadásával kezdődik. Ha már most a bíróság a nyilvános előadás után határozna e felett, vajon meghallgatja-e a feleket, elrendeli-e az érdemleges tárgyalást, érdemesnek tartja a panaszt erre? ugy e határozat által az esetek 50%-ában, mint azt a franczia praxis mutatja, eldőlne az ügy sorsa anélkül, hogy a bíróság idejét a hiábavaló érdemleges tárgyalással kellene elrabolni. Ilyen intézkedés jövő perrendünkben kivánatos volna és consequens, hiszen a javaslat 539 §.-a szerint bizonyos könnyen elintézhető eseteket ugyis nyilvános tárgyalás utján fognak elintézni; már pedig számos oly felülvizsgálati kérvény tárgyalása rabolja el a birósságok idejét, melyről a tanács tagjai első tekintetre is látják, hogy az komolynak nem vehető. *Dr. Wittmann Ernő.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Tekinthető-e az épitész kereskedelmi törvényünk határozataihoz képest kereskedőnek?

Ha a föntebbi kérdést helyesen meg akarjuk oldani, mindenek előtt tisztába kell jönnünk azon tevékenységgel, melyet az épitész hivatása gyakorlása közben kifejt.

Müszaki szempontból az épitészek két főosztályra szakadnak.

Az elsőbe tartozik a *tervező épitész*, az épittetőnek azon szakértő megbizottja, aki ügyfelének müszaki és gazdasági érdekeit képviseli mindazokkal szemben, akikre annak az épitkezés kivitelénél szüksége van, nevezetesen: 1. az épitkezés előtt az épitkezés terveit és költségvetését elkésziti s az épités kivitelére vállalkozókkal a szerződéseket megköti (előkészités), 2. az épitkezés alatt a vállalkozók munkáit ellenőrzi (művezetés), 3. az épitkezés után a kész épitkezést megbirálja (felülvizsgálat).

Az épitészek második osztályába tartozik a *vállalkozó épitész*, aki az épitést valósággal teljesiti, még pedig vagy az összes munkálatokat mint egyetlen vállalkozó, vagy pedig egyes munkákat alvállalkozó iparosok segitségével.

A tervező és a vállalkozó épitész lehet ugyanazon egy személy is, ez azonban szokatlan és a legtöbb esetben helytelen dolog, mert — nyilvánvaló lévén, hogy önmaga ellenőrzésére senki sem lehet alkalmas — a visszaélésre tág teret nyit.*

Ugy hiszem, nem szorul bővebb magyarázatra, ha a tervező épitészt, mint akinek tevékenységében a kereskedelmi törvényben emlitett kereskedői characterhez még csak távoli hasonlatosság sem födözhető föl, kérdésünk keretéből egyszerüen kirekesztjük.

Nem végezhetünk azonban ily könnyü szerrel a vállalkozó épitészszel, akit ezentul rövidebben épitőmesternek fogunk nevezni.

Ez mint iparos — akit ilyennek ipartörvényünk is kifejezetten elismer — ha üzlete a kisipar körét meghaladja, a kereskedelmi törvény 259. §-a 1. pontjának rendelkezéséhez képest, ugy látszik, mintha számot is tarthatna arra, hogy kereskedőnek tekintsük.

E mellett azonban tevékenységének egyik része a kereskedelmi törvény 258. §-ának 1. és 2. pontjaiban meghatározott esetek közé sorolhatónak tetszik.

Lássuk tehát, miként illenek reá e törvényszakaszok?

* Ugyanezért némely helyütt, pl. Angliában a tervező s a vállalkozó épitésznek nálunk is meglévő, de nem kötelező, bifurcatiója alól kivételt nem is engednek.

★

I.

A kereskedelmi törvény 259. §-ának 1. pontja kereskedelmi ügyletnek nyilvánitja az ingó dolgok föl- vagy átdolgozásának elvállalását mások részére, ha az átvállaló üzlete a kisipar körét meghaladja.

Az épitő mester kétségtelenül ingó dolgokat használ föl épitkezéseinél anyagul, és ezen ingók közt vannak olyanok, a melyeket, mielőtt beépitene, részben föl,- részben átdolgoz.

Ez azonban még nem elég ahhoz, hogy az épitőmestert a kérdés minden további vizsgálata nélkül kereskedőnek nyilvánitsuk.

Ahhoz, hogy ezt megtehetjük-e, tudnunk kell mindenek előtt, valjon *magában véve* meghaladja-e a kisipar körét az épitőmester tevékenységének az a része, amely e törvényszakasz határozatai alá tartozónak látszik? — amely kérdést határozottabban kifejezve azon alakban is fölvethetjük, hogy valjon a kisipar körét meghaladó üzlettel biró épitész tevékenységének *ezen része szükségképen* meghaladja-e a kisipar körét?

Az épitész főtevékenysége t. i. nem az, hogy az épitő anyagokat föl- és átdolgozza, hanem az, hogy azokat valamely ingatlanon elhelyezi s ezen ingatlannal valamint egymással állandó kapcsolatba hozza.

Ez ugyan ipari működés, de — minthogy sem nem fel-, sem nem átdolgozás — annak elvállalása nem kereskedelmi ügylet.

Az ingók fel- és átdolgozásának az épitőmester előbb emlitett főtevékenysége mellett csak mellékes szerepe van és e föl- és átdolgozás legnagyobb része sem *szükségképen* az ő teendője, hanem azt rendszerint mint az épittető bizományosa, szakbeli iparosokkal végezteti (p.: a kőfaragó-, ács-, asztalos-, lakatosmunkákat), ő maga pedig azok munkáját az épités tárgyával csak kapcsolatba hozza. Az épitőmester föl- és átdolgozó tevékenysége ehhez képest csupán *esetleges és járulékos;* nem is lehet tehát kereskedői voltának megállapitására alkalmas.

Ez azonban korántsem zárja ki azt, hogy az épitőmesternek egyes ily járulékos vállalatait (p. kőfaragó-, asztalos-, lakatosüzletét) önálló kereskedelmi (de természetesen nem épitő-, hanem kőfaragó-, asztalos-, stb.) vállalatoknak tekinthessük, a mennyiben e vállalatok nem csak az épitőmester saját épitkezései részére dolgoznak, és az épitőmester saját szükségleteit meghaladó részük *magukban véve* meghaladja a kisipar körét.

Ha azonban az épitőmester ily föl- és átdolgozó ipart csupán saját épitkezései czéljára űz, kereskedelmieknek ezen vállalatai sem tekinthetők semmi esetre — tehát bármily jelentékeny terjedelemben — sem, mert a kereskedelmi törvény 262. §-a határozottan kijelenti, hogy: «az ingatlanok tekintetében keletkezett szerződések kereskedelmi ügyletnek nem tekintetnek.»

Az épitőmesternek az épittetővel kötött szerződése pedig kétségtelenül ingatlan tekintetében keletkezik, mert hiszen az épitőmester az épittetőnek kész épületet, tehát minden izében ingatlan dolgot tartozik szerződéses kötelezettsége teljesitéseként átadni.

Már pedig, ha az épitőmestert szerződése ingatlan alkotására kötelezi, szerződésének nem lehetnek oly alkatrészei, különösen pedig járulékos természetü szolgáltatásokra vonatkozó alkatrészei sem, a melyekre nézve az, hogy ingatlan tekintetében keletkeznek, kétségbe vonható volna.

Nem volna ez lehetséges azért, mert az épitész valamely mű teljes előállitása iránt vállal kötelezettséget; e kötelezettsége pedig, ha időben folytatólagos szolgáltatások eredménye is, de jogilag egységes és oszthatatlan.

Mind ezekből pedig azt látjuk, hogy az épitőmester a kereskedelmi törvény 259. §. 1. pontja alapján csak azon esetben tekinthető kereskedőnek, ha valamely fel- vagy átdolgozó ipart oly mértékben űz, hogy annak saját épitő vállalatai szükségletén túlterjedő része a kisipar körét magában véve meghaladja.

Minthogy azonban ily esetben az épitőmester nem mint ilyen, hanem mint az illető iparágat űző iparos (kőfaragó, ács, asztalos stb.) tekintendő kereskedőnek: nyilvánvaló, hogy az épitőmester tevékenységére az előbb emlitett törvényszakasz nem alkalmazható. *Dr. Toldy Géza.*

(Bef. köv.)

A czégbiztos hatásköre.

A kereskedelmi törvény 7. §-a szerint a törvény által előszabott bejegyzésekre a törvényszékek által kereskedelmi czégjegyzékek vezetendők. E jegyzékek nyilvánosak és mindenki által megtekinthetők, a bejegyzésekről és a mellékletekről másolatok vehetők. A 8. §. szerint a bejegyzések a «Központi értesitő»-ben *haladéktalanul* közzéteendők. A 9. §. szerint harmadik személyek irányában a bejegyzések a «Központi értesitő»-ben megjelent közzététel napjától birnak foganattal.

A kereskedőknek és kereskedelmi társaságoknak ennélfogva fontos érdekét képezi, hogy bejegyzésük a «Központi értesitő»-ben sürgősen közzététessék, mert jogképességük tulajdonképen csak a közzététel tényével veszi kezdetét; ehhez képest rendeli is a törvény a bejegyzés *haladéktalan* közzétételét.

A kereskedelmi rörvény 7. §-a által kilátásba helyezett rendeletet a földmivelési, ipar és kereskedelmi miniszteriumnak 1875 deczember 1-én kibocsátott rendelete képezi. Ezen rendelet 19. §-a szerint a czégjegyzékek, az okmánytár, a mutató és a bejegyzésekre vonatkozó ügyiratok a törvényszéknél őrzendők és ott mindenki által megtekinthetők. A rendelet 23. §-a szerint pedig *minden bejegyzés hitelesitett másolata* a törvényszék által a földmivelési, ipar és kereskedelmi miniszteriumnak a «Központi értesitő»-ben leendő közzététel végett beküldendő.

Egy további ide vonatkozó rendeletet képez az 1883. május 31-iki kereskedelemügyi miniszteri rendelet, melynek 1. §-a szerint: «A miniszteriumhoz beküldött *czégbejegyzési kivonatok a czégbejegyzések kihirdetésére felügyelő és e tekintetben biztosi minőséggel* felruházott *egyik hivatalnoknak* adatnak ki.» A rendelet 2. §-a szerint «a biztos, ha a *bejegyzést* törvénybe vagy rendeletbe ütközőnek találja, felfolyamodással vagy előterjesztéssel élhet.»

Ezen rendelet törvényesség szempontjából nagyon is alkalmas arra, hogy a jogászi kritikát kihivja, mert a kereskedelmi törvény szerint a kereskedelmi miniszteriumnak csak annyiban van köze a czégbejegyzésekhez és az ezeket teljesitő törvényszékhez, amennyiben a czégbejegyzések közzétételére rendelt «Központi értesitő» a kereskedelmi miniszterium által adatik ki. De sehol a kereskedelmi törvény a kereskedelmi miniszteriumnak felhatalmazást nem ad arra, hogy a törvényszékek mint czéghatóságok fölött bármi felügyeletet vagy ellenőrzést gyakoroljon, amint hogy ez az 1869. évi IV. tcz. 1. §-ának szellemével ellenkeznék, mely szerint közigazgatási hatóság a bíróság hatáskörébe nem avatkozhatik.

Amennyiben tehát az 1883-iki rendelettel a czégbiztosi állás szerveztetett, amelynek hatáskörébe a bejegyzés törvényessége fölötti őrködés is utaltatott, annyiban ezen rendelet a kereskedelmi törvény által megjelölt határt tullépte, *tehát törvényesnek nem tekinthető.* Mert a kereskedelmi törvény 7. §-a szerint csak «a kereskedelmi czégjegyzékek *berendezése és mikénti vezetése*» kérdésének szabályozása tartatott fen miniszteri rendeletnek.

A birróságok tehát a czégbiztosi beavatkozást türni époly kevéssé kötelesek, mint ha Horvátországban az ottani hivatalos lap (mely ott a «Központi értesitő»-t pótolja) szerkesz-

tője akarná a czégbejegyzéseket felülbirálni. Ámde a bíróságok a czégbiztos beavatkozását eltürték, mert egyrészt a czégbejegyzési intézmény valóban hiányos annyiban, amennyiben a törvény nem gondoskodott arról, hogy a törvényszékek czégbejegyzési határozatai *a közérdek szempontjából* felülbirálhatók legyenek. Másrészt az eddigi czégbiztosok annyira meg voltak elégedve a sinecura hatáskörrel, hogy azt minden provokativ jelleg nélkül csak valóban indokolt esetekben gyakorolták.

Ujabban azonban ez az állapot megváltozott. A kereskedelmi miniszterium kebelében uj czégbiztos rendeltetett ki, aki a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék által elrendelt czégbejegyzések közzétételét a «Központi értesitő»-ben megtagadja és a törvényszék által elrendelt bejegyzések *anyagi* törvényességének felülbirálati jogát vindikálja magának. E czélból a törvényszékhez átiratokat intéz, melyekben a czégiratoknak felterjesztését követeli.

A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék annak tudatában, hogy ő megfelelő szakértői szervezet hiányában különösen a részvénytársaságokat es szövetkezeteket hatályosan ellenőrizni amugy sem képes, a törvénynyel kezében minden tőle kitelhetőt elkövet az előrelátható visszaélések meggátlása végett.

A budapesti keresk. és váltótörvényszék a scrupulisálás müvészetét oly tökélyre vitte, hogy ma már nincs az az elméleti és gyakorlati képzettséggel biró ügyvéd, aki egy részvénytársaság vagy szövetkezet bejegyzésére vonatkozó kérvényt ugy el tudna késziteni, hogy azt a törvényszék egyszer-kétszer, néha többször is vissza ne utasitaná. De ezért a törvényszéket gáncs nem érheti, mert ezzel kötelesség- és felelősségérzetének akar a rendelkezésére álló eszközökkel, tőle telhető módon eleget tenni. Mindazáltal kétségtelen, hogy már a törvényszék scrupulosus eljárása is nehézséget gördit a magyar ipari és kereskedelmi vállalatok létesitése elé. Most még ehhez járul az uj czégbiztos felfogása és eljárása, melynek folytán az uj vállalat hónapokig lebeg ég és föld közt a legnagyobb jogbizonytalanságban. Ezen állapotot a bíróságoknak eltürni nem szabad.

Meg kell a czégbiztos urnak magyarázni, hogy állása eredetileg csak azért creáltatott, hogy a hozzá beterjesztett czégkivonatok nyomán arra ügyeljen, miszerint a czégbejegyzések az egész országban egyöntetüen történjenek; 25 éven keresztül nem is fogta fel a czégbiztos hatáskörét másképen és ha néha-néha be is adott egy-egy előterjesztést vagy felfolyamodást, azt csak a kereskedelmi- és váltótörvényszék figyelmeztetésére tette valamely fontos közérdekből. Ámde a czégbiztosnak utolsó időben tanusitott magatartása halomra döntené a kereskedelmi törvény által inaugurált szabad szellemet, a czégnyilvánosság elvét és *visszavezetne az engedélyezési rendszerhez.* A kereskedelmi törvény teljesen szakitott az engedélyezési rendszerrel, éppen ezért vette ki a czégügyet is a kereskedelmi miniszterium kezéből és helyezte azt át a törvényszékek hatáskörébe. A czégbiztos által megkisérlett intensiv beavatkozás a czégügyekbe tehát határozottan a reactió szinezetével bir; sajnos, az utóbbi években nem az egyedüli reactionárius törekvés a kereskedelmi miniszteriumban.

A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék egészen a helyzet magaslatán áll, midőn a czégbiztosoknak arra irányitott megkereséseit, hogy a czégiratokat felülvizsgálás végett hozzá áttegye, megtagadja és pedig egyelőre azon megdönthetetlen indokolással, hogy a czégiratok a czégnyilvánossági elvnél fogva állandóan a törvényszéknél őrzendők, onnan a nyilvánossági elv megsértése nélkül sehova el nem küldhetők.

Ha már most a czégbiztos a magyar ipar és kereskedelem nagy sérelmére a törvényszékkel szemben azzal akarna repressáliát gyakorolni, hogy a czégbejegyzések közzétételét továbbra is megtagadná és ezen eljárása a törvényszék által a kereskedelmi miniszter tudomására hozatván, ez magát a czégbiztos eljárásával azonositaná, ezen esetben illetékességi összeütközés keletkeznék a közigazgatási hatóság és bíróság közt, ami eldöntés végett a minisztertanács elé volna terjesztendő.

Amennyiben pedig a czégbiztos a törvényszék megtagadó végzése ellen előterjesztéssel vagy felfolyamodással élne, a bíróságoknak alkalmuk fog nyilni a czégbiztosi hatáskör kérdésének tisztázására.

Dr. Róth Pál,
budapesti ügyvéd.

A főbérlet a végrehajtási eljárásban.

I. A *Jogt. Közl.* ez évi 44. és 45-ik számában dr. Erőss Samu két felette érdekes czikket közölt a főbérletről a telekkönyvben.

A hivatkozott esetek kimutatták, hogy a főbérlet természetében különbözik a bérlettől s igy a bérletre vonatkozó jogszabályok a főbérletre nem alkalmazhatók. Minthogy pedig a főbérletre külön jogszabályaink nincsenek, óriási e téren a jogbizonytalanság, amit a joggyakorlat különbözősége igazol.

Kettős czélom van ezen dolgozattal.

Az első az, hogy megismertessem azon eseteket, melyek azt bizonyitják, hogy a végrehajtási törvénynek a bérletre vonatkozó szabályai sem alkalmazhatók a főbérletre, s ezzel teljessé kivánom tenni dr. Erőss ismertetését.

A másik elmaradhatatlan következménye ennek.

Ha ugyanis alapos vizsgálat és megfontolás tárgyává teszszük az alább tárgyalandó eseteket, akkor sokkal határozottabban érezzük a különbséget a főbérlet és a bérlet között, mint ahogyan azt a dr. Erőss által közölt esetben éreztük. Ennek azután folyománya az, hogy a vitás kérdés eldöntése is más irányu lesz, mint a fentmegjelölt czikkekben volt.

II. Dr. Erőss czikke azon eseteket tárgyalja, melyekben a főbérlő előterjesztése fölött való döntéssel végleg eldőlt a bérjövedelmek letiltásának a sorsa.

Azonban a főbérlő nem mindig elégedett meg a telekkönyvi hatóság döntésével, sem pedig azzal, amit ennek a felebbviteli forumai határoztak, hanem az itt nyert elutasitások után igénypert inditott.*

A főbérlő igénylő felperes azt állitja, hogy az egyes lakások bérlőitől esedékes letiltott követelések a bekebelezett főbérleti szerződés értelmében az ő tulajdonát képezik, mert azokat ő a háztulajdonostól megvette. Nem foglalhatók tehát azok le a háztulajdonos adósságáért az ingatlan haszonélvezetére foganatositott zárlat alkalmából. Minthogy felperes felfogása szerint az ingatlan haszonélvezete ezen esetben az az összeg, amit a bérbeadott helyiségekért a háztulajdonos a főbérlőtől kap, tehát a haszonélvezetre vezetett végrehajtás alkalmából csupán ez lett volna lefoglalható.

A végrehajtató alperesnek ezzel szemben a véleménye az, hogy a háztulajdonos és a főbérlő közti viszony semmi tekintetben nem érintheti a közte és a háztulajdonos között fenálló viszonyt, mert ez előbb keletkezett amannál.

Ha a főbérlő, daczára a bekebelezett banktehernek, mégis megkötötte a főbérleti szerződést, az az ő hibája.

A fővárosi birróságok joggyakorlata kezdetben az igénylő felperes javára döntött. Megfelel ez annak, amit dr. Erőss czikkében az előterjesztések sorsáról mond.

Azonban még mielőtt a Curia az előterjesztés elutasitásának álláspontjára helyezkedett volna, a budapesti I-III.

* Budapesti I—III. ker. kir. járásbiróság 1902. Sp. III. 69.
Budapesti V. ker. járásbiróság 1901. Sp. XVII. 1218. s ezeknek felebbezései.

ker. kir. járásbiróság egy előtte folyó igényperben az igénykeresetnek nem adott helyt.

Magáévá tette a végrehajtató alperes fentebb ismertetett érvelését és kifejtette, hogy a tulajdonos nem adhatta el azokat a követeléseket, mert ő azokat a jelzálogos hitelezőnek már korábban elkötelezte, mely elkötelezés a telekkönyvben megfelelő módon kifejezésre is jutott.

Ha pedig az utóbb eladott követelések már ily módon korábban el voltak kötelezve, akkor a tulajdonos tulajdonjoga ezen elkötelezés által korlátolva volt és ő csak eme korlátolt tulajdonjogot ruházhatta át a főbérlőre, mert nemo plus juris in alium transferre potest, quam ipse habet.

Ezzel szemben hivatkozni lehet arra, hogy a tulajdon korlátlan rendelkezési jog a dolog felett.

Ám ez téves, mert igaz, hogy a tulajdonjog a legkorlátlanabb jog, azonban nem korlátlan.

A tulajdonjog korlátozását a jogélet számos formában ismeri, ilyenek az elidegenitési és megterhelési tilalmak.

Hogy a jelzálogos hitelező — és itt hangsulyozzuk, hogy az is, akinek egyszerü zálogjoga van csak bekebelezve az ingatlanra — nem tartozik türni, hogy jelzálogot képező ingatlan állaga értékét a tulajdonos csökkentse, azt igazolja a telekkönyvi rendtartás, melyben az 56. §. *d)* pontja igy szól:

«A le- és hozzájegyzések csak következő feltételek alatt engedtethetnek meg: ... *d)* ha a telekkönyvi jószágtest, melyből lejegyzésnek kell történnie, terhelve van, e végre a nyilvánkönyvi hitelezők beleegyezése igazolandó.»

A legis ratiónak megfelelően állithatjuk tehát, hogy az, akinek bár csupán egyszerü zálogjog alakjában bekebelezett zálogjoga van az ingatlan haszonélvezetére, nem tartozik türni azt, hogy a tulajdonos a haszonélvezet értékét akármi módon csökkentse.

Az pedig nem vitás, hogy a főbérleti szerződés kötésekor az egyes lakások lakbéreinek összege több, mint amennyit a főbérlő a tulajdonosnak érte fizet.

Mindezekhez járul még érv gyanánt az, hogy a haszonélvezet az ingatlan gyümölcse, azon pedig, hogy mit tekintsünk az ingatlan gyümölcsének, mit sem változtat az, hogy miként lett az értékesitve.

Ugyanezen felfogást tükrözi vissza a Curia 1042/883 sz. határozata, mely szerint a lakók által fizetett bérösszegek nem aktiv követelések, hanem együttvéve képezik az ingatlan haszonélvezetét.

A haszonélvezet tartalmára vonatkozólag mondottakat megvilágitja az, ha megállapodásra jutunk a következő kérdések tekintetében:

1. lefoglalható-e az ingatlan haszonélvezetére vezetett végrehajtás alkalmával a jelzálogos hitelező javára a főbérleti összeg, ha az az egyes bérlők által fizetendő lakbérek összegét meghaladja? (Hosszu időre kötött főbérleteknél ez könnyen előfordul): 2. lefoglalható-e mindakettő? (Megtörtént: budapesti I—III. ker. kir. járásbiróság mint telekkönyvi hatóság 15/1902. tk. sz.)

A második kérdésre azonnal nemmel felelhetünk. Nem pedig azért, mert az egyes lakók által fizetett bérösszegekből kerül ki a főbérlő bérösszege egészben vagy részben, ugyanaz a dolog pedig ugyanarra a követelésre kétszer nem foglalható le. Arra a kérdésre azonban, hogy vajon lehet-e a főbérlő által fizetendő összeget foglalás alá venni, ha az az egyes bérlők által fizetendő lakbérek összegét meghaladja, már nehezebb válaszolni.

Válaszunk erre is az, hogy nem. Nem pedig azért, mert a haszonélvezet az ingatlan gyümölcse, azon pedig, hogy mit tekintsünk az ingatlan gyümölcsének, mit sem változtat az, hogy miként lett az értékesitve és azért, mert a lakók által fizetett bérösszegek (nem aktiv követelések, hanem) együttvéve képezik az ingatlan haszonélvezetét.

A főbérleti összegnél mutatkozó többlet nem az ingatlan közvetlen hozadéka, hanem a tulajdonosnak, mint a gyümölcs értékesitőjének ezen ténykedéséből származó vállalkozói nyeresége, erre pedig a jelzálogos hitelezőnek nem volt zálogjoga bekebelezve.

A hitelezők kijátszásának kérdése kimeritő tárgyalásban részesült dr. Erőss czikkeiben. Az ezuttal tárgyalt igényperben más véleményt látunk helyesnek, mint a dr. Erőss által előadott előterjesztés esetében, s ismételjük: nem az itt a fő dolog, hogy eldöntessék, hogy melyik felfogás a helyes, hanem már maga az egy fontos eredmény, hogy a két előadás anyaga mutatja azt, hogy a főbérlet kérdése jogunkban szabályozva nincsen, hogy a bérletre vonatkozó jogszabályok nem alkalmazhatók a főbérletre, hogy e téren óriási a jogbizonytalanság. *Dr. Mayer Géza.*

(Bef. köv.)

Az üzletátruházásokról szóló törvényjavaslat fölötti jogászegyleti vita.

A Grecsák Károly előadása kapcsán kifejlődött vitában elsőként részt vett *dr. Neumann Ármin* nagyobb terjedelmü felszólalásában kimutatja, hogy azok az aggályok, amelyekkel az előadó a javaslat iránt viseltetik, nagyobbrészt olyanok, amelyekkel a javaslat indokolása is számot vetett. Utal arra, hogy sajátos gazdasági viszonyainkban keresendő a nálunk annyira elharapódzott csalárd vagyonátruházások oka; az a körülmény pedig, hogy birói gyakorlatunkban e baj ritkábban észlelhető, egyedül abban leli magyarázatát, hogy a hitelező hasztalan fordulna a birósághoz, mert mai jogunk neki ezekkel az üzelmekkel szemben védelmet nem biztosit. Hogy azonban itt nem muló és helyi jelentőségü kórtünetről van szó, hanem oly bajról, amely analog gazdasági viszonyok mellett mindenkor és mindenütt fellép, igazolja az, hogy már a nürnbergi conferentia is foglalkozott e kérdéssel és hogy ott, ahol vonatkozó speciális törvény nincs, mint például Francziaországban, ott az általános magánjog nyujt oltalmat a hitelezőnek. Az előadó által contemplált büntetőjogi védelem csak a civilis védelem mellett lehet czélirányos, egyedül azonban azért elégtelen, mert a csalárd üzletátruházások azon eseteivel szemben, ahol a szándékosságnak a büntetőjogban megkivánt magasabb foka nem bizonyitható, oltalom nélkül hagy. A «jog és igazságosság» szempontjaival sem lehet a javaslat ellen érvelni, nemcsak azért, mert ezek jóformán meghatározatlan fogalmak, hanem azért is, mert a kisebb existentiáknak e fogalmakkal indokolt védelme sem terjedhet odáig, hogy azokat még csalárdságaikban is védjük. Az az érv sem állhat meg, hogy az átvevő felelősségének a javaslat szerinti szabályozása áttöri a successio általános magánjogi kategoriáját, mert a helyes jogpolitikát nem ezek a doctrinär kategoriák, hanem a mindennapi élet viszonyainak czélszerü szabályozása kell hogy vezesse. Egyébként nem is állitható, hogy e javaslat szakitás a successio eddigi szabályaival, mert nem mond többet, mint amit a kereskedelmi törvény 89. §-a a közkereseti társaságba belépő tagra nézve eddig is megállapitott. Sőt bizonyos fokig ide vonható a kereskedelmi törvény 208. §-a is, amely tiltja a fuzionáló részvénytársaságok vagyonának egyesitését, amig a részhitelezők ki nem elégittettek. Hogy a felelősség itt az illető társaság vagyonára marad szoritva, amellett, hogy e téren a csalárd átruházások igen ritkák, még abban is leli magyarázatát, hogy az átruházott vagyon nagysága tudva van. Más esetben ez nem igy van és ezért indokolt az átvevő korlátlan felelőssége, nehogy per esetére az átvett vagyon nagysága hosszadalmas és többé-kevésbbé problematikus bizonyitás tárgyát képezze. Az átvevőt e sulyos teherrel szemben kellőleg védi az, hogy csak azokért a tartozásokért felel, melyeknek létezéséről az átvételkor tudomással birt vagy a rendes kereskedő gondossága mellett tudomással birhatott volna.

Az elévülési időt ő is korlátozandónak tartja, még pedig nemcsak az átvevővel, hanem az átruházóval szemben is, aki daczára annak, hogy az átadott üzlet menetébe ingerentiát nem gyakorolhat, az átvevővel egyetemlegesen felel.

Dr. Baumgarten Nándor: Az a kár, amelyet a csalárd üzletátruházások okoznak, a fizetésképtelenségnek csak igen kis töredéke és közgazdaságilag korántsem oly nagy, mint a milyet a forgalom megbénitása okozna. Különben is nagykereskedőink a büntetőjogi oltalom igénybevételével és különösen az által, hogy notorikus üzletátruházónak ujból hitelt nem nyujtanak, jogaikat a jelen törvényes szabályozás keretében is jobban megvédhetik.

A javaslat intézkedéseinek részletes birálata után arra az eredményre jut, hogy ez a jóhiszemü üzletátruházást lehetetlenné teszi, anélkül, hogy a hitelező jogát kellőleg megóvná. A hitelező ugyanis, habár neki az átvevő egész vagyonával felelős, követelésével a jóhiszemü átvevő ellen egyáltalán nem léphet fel, mert a javaslat kereseti jogát a subjectiv criteriumtól teszi függővé. Különben is a végrehajtás során ujabb csalárd átruházások által, vagy szinleges átvevők közbeigtatása folytán a hitelező könnyen kijátszható. Végül az ily csalárd üzletátruházók és üzletátvevők rendszerint nem fizetésképes egyének, ugy hogy tőlük a hitelező követelését be sem hajthatja. A javaslat eredeti alakjában, midőn az átvevő felelősségét az átvett vagyonra szoritotta, gyakorlati nehézségei daczára az egyedüli elfogadható megoldás. A javaslattal szemben továbbá kétségtelenül haladást jelent Grecsák inditványa, mely szerint a szerződés megkötése és az üzlet átvétele közötti időben a hitelezők követeléseiket bejelentik és az átvevőnek esetleges visszalépési joga van. Gondoskodni kellene azonban a kellő publicitásról, hogy a hitelezők e præclusiv határidőn belül jogaikat érvényesithessék. Végül a rendes magánjogi elévülésnél rövidebb elévülést kellene megállapitani.

Mindezek daczára azonban az a pont, amelylyel a csalárd üzletátruházásokat sarkaikból ki lehet emelni, a magánjog körén kivül esik. A javaslat sem nyujt egyebet a hitelezőknek, mint követelési jogot fizetésképtelen egyénekkel szemben és magánjogi keresetet fraudolosus eljárás ellenében. Nyilvánvaló, hogy ezek az eszközök nem vezethetnek czélhoz. A helyes rendezés sulypontja a csődön kivüli megtámadásban, a végrehajtási törvény módositásában, a Btk. módositásában rejlik. Emellett kivánatos a javaslat 4. §-ának törvényerőre emelkedése, mert ez a kereskedelmi törvény 89. és 140. §-ának nyilvánvaló elnézését akarja jóvátenni, midőn az egyéni czégbe belépő társtagot is felelőssé teszi a czég tartozásaiért.

Dr. Engel Aurél: Minden helyes hiteltörvényhozásnak oly szabályokat kell adnia, amelyek elősegitik a forgalom olyatén lebonyolódását, amelyet az érdekelt egyének szorgos körültekintés mellett józanul előreláthattak.

A hitelező, akinek adósa üzletét átruházta, nem számithatott más kielégitési alapra, mint az üzleti vagyonra. Méltányos tehát, hogy ezt a kielégitési alapot visszaszerezhesse, de semmi igénye nem lehet rá, hogy ezenkivül egyéb fedezetet is nyerjen, holott a javaslat szerint az üzleti vagyonon kivül az üzletet átvevő egész vagyonával felel az átvett üzlet hitelezőjével szemben. Az igazságos megoldás tehát nem lehet más, mint csődön kivüli megtámadás utján helyreállitani az előbbi állapotot. Hiába hozzák fel, hogy ez csak hosszadalmas perek utján történhetik, mert pereket a javaslat szabályozása sem zár ki. Gondoljunk csak egy interpolált strohmannra, kinek közbenjötte a javaslat mellett is a vagyon teljes elkallódását eredményezheti.

Még azon esetre is, ha a javaslat alapgondolata elfogadtatnék, megszoritandó volna a személyek és üzletek köre, amelyekre a javaslat kiterjed. Nagykereskedőkre és gyárosokra semmi esetre sem volna kiterjesztendő a törvény, mert ezek körében az átruházások körül visszaélések nem tapasztalhatók. Talán jobb hiján felhasználható volna korlátképp a kereseti adóösszeg. Az elévülési idő is megröviditendő. Monstruozus dolog, hogy valaki ily koczkázatnak 32 évig legyen kitéve. Kivánatosnak tartja a felszólaló a hirdetményi eljárást, még pedig a Grecsák által javasolt módon, tehát ugy, hogy a hirdetmény csak utólag tétessék közzé és az átvevőnek visszalépési jog adassék, ha több követelés jelentetik be, mint a mennyit neki az átruházó bevallott. Okvetlenül ki volna veendő a törvény hatálya alól a részvénytársaságok fuziója, valamint az üzletnek részvénytársaság alapitásakor való inferálása.

Végül felszólaló a javaslat barátainak azon álláspontja ellen fordul, mintha az üzletátruházás nálunk nem volna lényeges érdek. Ezt megczáfolja maga az a tény, hogy az üzletet, mint ilyent magas áron szokták fizetni. Ugy az angol, mint a német részvénytársasági irodalom, valamint a birói és tényleges gyakorlat megengedi, hogy a részvénytársaságok mérlegbeli activum gyanánt tüntessék fel «a czéget», «az üzletet» «s a vevőkört», amit visszterhes ügylettel szereztek. Ha tehát ily akadályokat emelünk, akkor tényleges és nagy jelentőségü értékeket rombolunk szét.

Hiába mondják a javaslat barátai, hogy kellő gondosság mellett elkerülhető a koczkázat. Nagyobb szabásu, szolid kereskedőknek és pénzintézeteknek szilárd elvük az, hogy nem csinálnak oly üzletet, amelyen perek lehetősége lóg s hogy ha bármily nagy koczkázatot hajlandók is elvállalni, ezt mindig azon feltételhez füzik, hogy e koczkázat limitált legyen.

Különfélék.

— **Fordulat.** A semmiségi panaszok bejelentésének alakszerüsége tekintetében a kir. Curia — ugy látszik — szakit eddigi formalisztikus gyakorlatával. A lapunk mai számának mellékletén 798. szám alatt közölt esetben ugyanis a kir. Curia első tanácsa elfogadta a főmagánvádló semmiségi panaszát, amelyet ez akként jelentett be, hogy «a vádlott felmentése miatt él» semmiségi panaszszal.

A kir. Curia ugyan konstatálja, hogy a bejelentésnek ez a módja nélkülözi a törvény által megkövetelt tüzetességet, azonban a semmiségi panaszt mégis elfogadja, mert a BP. 390. §-ának az a kitétele, hogy meg kell *világosan jelölni*, hogy a perorvoslat mily semmiségi ok miatt használtatik, nem jelent mást, mint oly megjelölést, mely a bíróban nem hagy az iránt kétséget, hogy a bejelentő mit panaszol.

Ennek az elvnek a konkrét esetben való alkalmazásaként a kir. Curia *a főmagánvádló bejelentését és az itélet tartalmát egybevetve megállapitotta*, hogy a semmiségi panasz nyilvánvalóan eljárási szabálytalanságot panaszol. A semmiségi ok közelebbi megjelölése pedig a BP. 390. §-ának második bekezdése szerint az indokolásban is eszközölhető.

A kir. Curia ezen elvi kijelentése, mely homlokegyenes ellentétben áll az eddigi felfogással, a törvénynek korrekt és igazságos értelmezését tartalmazza és kifejezi azt az álláspontot, melyet lapunk a bünvádi perrendtartásról szóló törvény életbelépte óta mindig képviselt.

Kivánatos, hogy ezen nagyfontosságu határozatban elfoglalt álláspont meghóditsa az összes tanácsokat.

— **Az Annuaire de législation étrangère-nek** 1901. évről szóló kötetében *dr. Nagy Dezső* ismerteti a magyar parlament 1901. évi müködését és az 1901. év folyamán megszavazott fontosabb törvényeket. Ugyanezen kötetben *Dareste* párisi ügyvéd ir az állami gyermekmenhelyekről szóló 1901: VIII. tczikkről és a közigazgatás egyszerüsitéséről szóló 1901: XX. tczikkről. *Gastambide* párisi ügyvéd forditásában közli az évkönyv a közsegélyre szoruló gyermekekről szóló 1901: XXI. törvényczikket. *Dr. Baumgarten Nándor* ismerteti az

összeférhetetlenségről szóló 1901: XXIV. tczikket, valamint annak előzményeit.

— **Finkey Ferencz** a Magyar Jogászujság legutóbbi számában értekezik a Btk. lopási fejezetének módositásáról.

— **Az ügyvédi jogos kritika határai.** *A kir. Curia:* A fegyelmi bíróság itéletének megváltoztatásával dr. K. ügyvéd az 1887: XXVIII. tcz. 3. §-ába és az 1874: XXXIV. tcz. 68. §-ának *b)* pontjába ütköző fegyelmi vétségben vétkesnek mondatik ki s ezért az 1874: XXXIV. tcz. 70. §-ának első pontjában meghatározott irásbeli feddésre itéltetik.

Indokok: dr. K. ügyvéd által F. S. képviseletében A. H. és neje elleni rágalmazási ügyben a d.-i kir. járásbirósághoz 558/900. szám alatt beadott felebbezésben használt és vád tárgyává tett eme kifejezéseket: «sem én, sem más nem tekintheti az 5 K pénzbüntetési összeget egyébnek, mint a törvénykezés kigunyolásának és az igazságszolgáltatás nevetségessé tételének» az abban nyilvánvaló gyanusitásnál fogva sértők s tekintet nélkül vádlottnak azon kijelentésére, hogy ezen kifejezéseket nem a bíróságra értette s azzal a bíróságot sérteni nem akarta, mégis mint a bíróságot érintők sulyosak lévén, melyek az ügyvédi jogos kritikát tulhaladják, ennélfogva azok az 1887: XXVIII. tcz. 3. §-ába ütközők, miért is az elsőfoku bíróság itéletének megváltoztatásával vádlott vétkességét megállapitani kellett. A büntetés kiszabásánál, habár vádlott már több izben volt fegyelmileg büntetve, mégis figyelembe volt veendő a használt kifejezésekben foglalt sértés kisebb mérve s az, hogy a vádlott kijelentette, hogy a bíróságot sérteni nem akarta. (1903 október hó 24-én 585. sz. a.)

— **A birósági végrehajtói dijak iránti kielégitési végrehajtási kérvény költségei.** *A budapesti kir. itélő tábla* következő végzést hozott: A kir. itélő tábla az elsőbiróság végzésének egyedül a végrehajtáskérési költségnek 5 K-ban történt megállapitását tárgyazó neheztelt rendelkezését megváltoztatja akképpen, hogy e költséget 3 K 20 f.-re leszállitja és egyben a kir. járásbiróságot a további megfelelő eljárásra utasitja. Mert arra való tekintettel, hogy a jelen esetben a végrehajtás elrendelésének alapjául jogerőre emelkedett birói végzés szolgált, a 31,158/891. számu igazságügyi miniszteri rendelet 11. §-ában foglalt rendelkezés itt alkalmazást nem nyer; és mert különben a három példányban beadott végrehajtási kérvényért a készkiadásokat is beszámitva, a leszállitott összeg elégséges. (1903 junius hó 24-én 4708. P. sz. a.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A munkaadó felelőssége.** A Reichsgericht egy esetben kimondotta, hogy a munkást gondatlanság terheli, ha a munkaadót nem figyelmezteti a munkaeszközök olyan sérüléseire, amelyek veszélylyel fenyegetnek. Ellenben nem minősitette a Reichsgericht gondatlanságnak a munkás azon eljárását, hogy csekély bőrsérülés mellett a munkát folytatta. A sérülés és az eredmény közti okozati összefüggés nem szakittatik meg az által, hogy a seb állapota a sérült vastag gondatlansága nélkül idegen organikus anyagok behatolása által rosszabbodott.

— **A vasut felelőssége.** A Reichsgericht döntése szerint a vasuti forgalom közben történtnek nem tekinthető az a baleset, mely ugy következett be, hogy a jövő-menő vonatok által előidézett folytonos rázkódtatás következtében egy szikladarab levált és egy embert sulyosan megsértett.

— **Az üzletátvevő felelőssége.** A Reichsgericht kimondotta, hogy aki élők közti szerződéssel valamely kereskedelmi üzletet átvesz és ugyanazon czég alatt folytat, jogositva van ugyan kizárni az átvétel előtti tartozásokért való felelősségét, azonban ez a korlátozás csak akkor hatályos, ha az az üzletátvétellel egy időben vezettetik be a czégjegyzékbe vagy közöltetik a hitelezőkkel. Későbbi bejegyzés vagy közlés hatálytalan.

— **Kölcsönszerződés visszavonhatása.** Csak a kölcsön adása iránti igéret vonható vissza az adós viszonyainak lényeges rosszabbodása folytán, maga az adott kölcsön azonban vissza nem követelhető. Ugyanezen feltételezés mellett visszavonható az az igéret, hogy a hitelező az adós tartozását, mint kölcsönt, az adósnál hagyja, de nem vonható vissza azon szerződés, amely szerint a hitelező tényleg az adósnál hagyta az adós tartozását. (Boroszlói Oberlandesgericht.)

— **Köteles-e a város az urczákat világitani?** A naumburgi Oberlandesgericht döntése szerint, ha a város a nyilvános közlekedésre szánt utat a rendes utczai forgalom idején nem világitja, felelős az ebből keletkezett kárért.

— **A Humbert-perben** az esküdtek elé a négy vádlott cselekményeire nézve *258 kérdést* terjesztettek. Az esküdtek a verdiktet *4 óra alatt* hozták meg, ugy hogy egy kérdésben a tanácskozásra, szavazásra és az eredmény feljegyzésére átlag 55 másodpercz jutott volna, mely idő alatt a döntés még akkor is lehetetlennek látszik, ha nem veszszük figyelembe, hogy egyes kérdéseknél irásszakértői véleményeket s más bizonyitékokat kellett méltatni, melyekre az esküdtek a 14 napig tartó tárgyalás után alig emlékezhettek. Hogy e csodálatraméltó gyorsaság miként volt elérhető, annak dr. Görres (Gross-féle Archiv XIII. 263.) abban találja a magyarázatát, hogy az esküdtek főnöke egyes markansabb faktumokra vonatkozó kérdéseket kiragadott s bocsátott vita alá. Miután az esküdtek e kérdésekre igen-nel feleltek, a többi összes kérdéseket sommásan tette fel, s minthogy az esküdtek meg voltak győződve, hogy a vádlottak az igen-nel eldöntött kérdések alapján ugyis elnyerik méltó büntetésüket, azokra nem-mel feleltek. Ha az eljárás, ami valószinünek is látszik, tényleg ez volt, ugy egyrészt — noha a franczia esküdtek a conviction intime alapján itélnek — a törvénytelenség nyilvánvaló, másrészt világos, hogy ez esetben Liszt alapelve — a bünös egész egyéniségének figyelembevétele — nyert érvényt, a «zavaró objectivismus» figyelmen kivül hagyásával.

— **A bonczolás fontosságát** bizonyitja egy Franczia-országban mostanában fölmerült eset. Egy ujságiró, Engers Piberde, feleségével összepörölve, annak nyakát fogta meg. Mire eleresztette, az asszony meghalt. A tettes önmagát feljelentette. A bonczolat kideritette, hogy a nő — ki ittas volt — nyilván már ijedtében meghalt akkor, midőn férje torkon ragadta, mert a nyakon-fogás nem volt elég erős a strangulatióhoz. A beismerés esetén sem fölösleges tehát a bonczolás. *(Gyógyászat.)*

— **Adalékok a franczia fegyelmi joghoz.** Egy párisi ügyvédet fegyelmileg elmozditottak az ügyvédség gyakorlásától, mert néhány esetben rábizonyult, hogy ügynökösködött. Egy ügyvéd ellen fegyelmi eljárást inditottak (végitélet még nincs), amiért feltünő öltözékekben járt, az utczán feltünően viselkedett, mindig pipával a szájában sétált. Hóbortos magaviselete közismert boulevard-alakká tette.

— **Garraud** Précis de droit criminel-jének nyolczadik átdolgozott és javitott kiadásából megjelent az első füzet, mely az anyagot a büntetés tanáig bezárólag foglalja magában. A munka teljes tartalma az anyagi büntetőjog általános tanainak és a bünvádi eljárásnak elemi taglalásából áll s első részében kivonata a szerző hat kötetes Traité-je megfelelő részének (I., II. kötet és III. kötet első fele), melyből a második kiadás a mult évben jelent meg. A Précis, melylyel csak Vidal Cours de droit criminel-je vetekedhetik, kétségtelenül kitünő eszköz a franczia büntetőjog alapfogalmainak megismerésére.

— **Az olasz legfőbb hadbiróság** eltörléséről a képviselőházhoz törvényjavaslatot nyujtottak be, mely e bíróság teendőit a római semmitőszék első osztályára ruházza. Az elsőfoku katonai bíróságok számát 12-re kivánja leszállitani és sürgősség esetén a polgári bíróságokat is feljogositja, hogy katonai személyek és delictumok felett itélhessen.

—

A Magyar Jogászegylet deczember 5-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya: dr. Magyary Géza egyetemi tanár ily czimü előadása: A felülvizsgálat a polgári perrend törvényjavaslatában, a képviselőház igazságügyi bizottságának módositása szerint. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Harmincznyolczadik évfolyam. 50. SZ. Budapest, 1903 deczember 11.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre — 12 kor. negyedévre 6 « A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Egy fegyházviselt ember könyve a fegyházról. *Dr. K. E.* — Felülvizsgálat a polgári perrend törvényjavaslatában, a képviselőház igazságügyi bizottságának módositasai szerint. *Dr. Magyary Géza* budapesti egy. ny. rk. tanártól. — A magánjog módszere. *Dr. Ágoston Péter* nagyváradi kir. jogakad. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Tekinthető-e az épitész kereskedelmi törvényünk határozataihoz képest kereskedőnek? *Dr. Toldy Géza* budapesti ügyvédtől. — A főbérlet a végrehajtási eljárásban. *Dr. Mayer Gézától.* — Tény- és jogkérdés. *Dr. Nyári Jenőtől.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Egy fegyházviselt ember könyve a fegyházról.*

A letartóztatási intézetek kérdésével rendszerint vagy intézeti tisztviselők vagy a börtönügy elméleti müvelői foglalkoznak. Épp ezért ezen ismertetések nem kifogástalanok. A letartóztatási intézeti tisztviselők ugyanis az életben levő intézmények irányában elfogultak és a felsőbbségük által helyeseknek tartott intézkedések kritikájában nem eléggé függetlenek. Az elméleti irók pedig nem ösmerik eléggé a kritika tárgyává tett anyagot. Utóbbiak ugyanis csak rövid időt töltenek az intézetekben; látogatásukról a vezetőség mindig előre értesitve van; megfigyeléseik mindig az igazgató vagy egyéb magasabb tisztviselő jelenlétében folynak le, miért is nyilvánvaló, hogy nem ösmerik meg a tényleges életet, hanem a hivatalos szabályok által előirt s előbbitől sokszor sokban eltérő, kivételes állapotot látják s ezt vélik a rendesnek. Épp ezért örömmel kell fogadnunk minden olyan ismertetést, mely az intézeti élet legalaposabb ismerőseitől, az intézetben büntetésüket kitöltött egyénektől ered.

Az e sorok élére tett czimü munka irójának nagyon is módjában állott a letartóztatási intézetekben folyó élettel megismerkedni. Leuss életéről, különösen pedig az általa elkövetett büncselekményről pár szóval meg kell emlékeznünk, már azért is, nehogy benne valamely szokásos, züllött egyént sejtsen az olvasó. Hans Leuss — aki a német birodalmi gyülésben a 90-es évek elején nagyobb szerepet játszott — 1894-ben egy házasságtörési ügyben eskü alatt az illető hölgygyel való viszonyára kihallgattatván, hamis vallomást tett. E vallomás negativ tartalmu volt, vagyis Leuss nem tett egyebet, mint azt, amit a mai társdalmi élet gavallérmódja szerint a férfinek megtenni kötelessége, vagyis tagadni azt, amivel őt és hölgyét vádolják. Leuss vallomását esküvel megerősitette s ezen tettéért őt a hannoveri törvényszék három évi fegyházra itélte. E büntetését a bíróság később amiatt, mert az illető hölgyet hamis vallomásra csábitotta, további négy hóval felemelte. Leuss büntetését a cellei fegyházban teljesen kitöltötte; a porosz kormány ugyanis nem volt hajlandó a drákói itéletet a feltételes szabadságra bocsájtás segélyével enyhiteni; holott szerző szerint az összes előfeltételek ennek megadására fenforogtak. Ezen hosszu idő alatt szerző a fegyházéletet alaposan megismerhette s minthogy régebbi időkben becsületsértés miatt 9 napot töltött a hannoveri törvényszéki *fogházban* és négy hetet a weseli *várfogházban*, ennélfogva e különböző szabadságvesztés-büntetéseket összehasonlitás tárgyává tehette.

Leuss könyvében sorra veszi az összes ide vonatkozó kérdéseket, u. m. a rabszállitást, az oktatást, az istentiszteletet, a könyvtár kérdését, a fegyházakban divó «tegezést», a beszélési tilalmat s ennek számos megszegési formáját, az élelmezést, a fegyházi munkát, a levelezés kérdését, a magánelzárást és a fegyelmi büntetéseket. Szerző továbbá foglalkozik a vizsgálati fogság, a főtárgyalás, igy különösen a tanubizonyitás, a büntetéskiszabás, az ujrafelvétel és a patronage kérdéseivel is. Sajnos, szerzőben hiányzik a kellő objectivitás, mely ezen kérdések taglalásának az alapos ismerettel egyenrangu tényezője.

Minthogy szerző elfogultsága daczára lépten-nyomon hangoztatja objectivitását, ide iktatjuk két megjegyzését. Az egyik szerint Leuss a fegyházra itélteket «az emberek átlagánál szeretetreméltóbbnak» tartja. Másik megjegyzése pedig az, hogy tapasztalatai szerint a németországi elitélések *jelentékeny része* birói tévedésen alapul. Ugy véljük, hogy ha Németországban épp ugy, mint mindenütt, hol *emberek* itélkeznek, megesik az, hogy ártatlan egyén itéltetik el, mégis ez a mai perrendtartási garantiák mellett, csak kivételesen fordul elő és igy ezek száma a helyes itéletek számához viszonyitva, jelentékenynek nem mondható.

Leuss ezen könyve agitatorius hangjánál, szerzője személyiségénél és tragikumánál fogva felette alkalmas arra, hogy a nagyközönség figyelmét a letartóztatási intézetekre és az ezekben megvalósitandó reformokra felhivja.

Dr. K. E.

* *Aus dem Zuchthause.* (Irta: *Hans Leuss.* Johannes Räde kiadása. Berlin, 1903. Ára 2·50 márka. 241 és XII oldal.)

Felülvizsgálat a polgári perrend törvényjavaslatában

*a képviselőház igazságügyi bizottságának módositásai szerint.**

Tiz évi tapasztalat kétségtelen eredménye, hogy a felülvizsgálat határai bizonytalanok, mivel sok esetben a tény- és jogkérdést elválasztani nem sikerült.

Oka ennek a bizonytalanságnak az, hogy a felülvizsgálati bíróság mindig egy concret tényen vizsgálja, vajon az alsóbb bíróság az anyagi jogszabályt jól vagy rosszul alkalmazta-e? Eme vizsgálat pedig szükségessé teszi, hogy a felülvizsgálati bíróság bizonyos ténybeli elemeket is figyelembe vegyen, mert a jogszabály alá foglalás nem áll egyébből, mint a képzeleti ténynek, amelynek alapján a jogszabály keletkezett és a concret ténynek összehasonlitásából. Ha azt mondjuk, hogy a felülvizsgálat jogkérdésre szoritott felebbezés, soha sem szabad azt gondolnunk, hogy a felülvizsgálat tények vizsgálatától teljesen ment, mert ez helytelen eredményre vezetne. Csak az a kérdés, hogy a felülvizsgálati bíróság milyen terjedelemben vizsgálhassa azt, hogy a concret tényben meg vannak-e azok az elemek, melyek a jogszabály által meghatározott képzeleti tényben foglaltatnak?

Két megoldás lehetséges. Vagy azt fogadjuk el, hogy a felülvizsgálati bíróság kötve legyen az ügynek alsóbb fokon történt ténybeli minősitéséhez, vagy pedig azt, hogy ahhoz kötve ne legyen, hanem egészen önállóan járjon el. Ennélfogva az előbbi esetben a felülvizsgálati bíróság csupán arra szoritkozik, hogy a concret tényt, legyen annak minősitése

* Szerző jogászegyleti előadásából.

bármily helytelen, egészen gépiesen a jogszabály alá foglalja, mig az utóbbi esetben a bizonyitás utján kideritett tényeket egészen önállóan minősiti, s igy az alsóbb bíróságtól el is térhet. A két megoldás közötti különbséget legvilágosabban a következő példákon lehet kimutatni. Az előbbi megoldás szerint, ha az alsóbb bíróság megállapitotta a rosszhiszeműséget, szinlelést, keresetképességet, mindezt a felülvizsgálati bíróság nem birálhatja felül többé; ellenben az utóbbi megoldás szerint ama körülmények felülvizsgálat tárgyai. Az előbbit követi a franczia jog, amely szerint a helytelen minősités (mauvaise appréciation), vagy más szavakkal a mal jugé nem felülvizsgálat tárgya; némileg csak a jogügyletmagyarázat kivétel ez alól, mivel az felülvizsgálat tárgya akkor, ha az alsóbb bíróság a jogügyletet nyilván tévesen értelmezte, mint mondják denaturalizálta (dénaturer). Az utóbbit követi a német és a magyar birói gyakorlat.

Én nem habozom kijelenteni, hogy ezt az utóbbi megoldást tartom helyesebbnek. Ha azt akarjuk, hogy a birás-kodásnak a legmagasabb foku sikere legyen, meg kell engednünk, hogy a legfelsőbb bíróság is a bizonyitás utján kideritett tényeket saját tapasztalati ismeretei szerint önállóan minősitse és nem szabad őt abba a kényszerhelyzetbe hoznunk, hogy a kideritett tényekre a jogszabályt oly ténybeli minősités alapján alkalmazza, amely az ő tapasztalati ismereteivel ellentétben áll. De mivel ennek a ténybeli minősitésnek határait sok esetben rendkivül nehéz megvonni, helyes az igazságügyi bizottság az a törekvése, hogy a felülvizsgálati bíróság ezt a munkáját megkönnyitse.

Meg kell azonban vallanom, hogy nekem sok aggodalmam volt az iránt, vajon az a szöveg, amelyet az igazságügyi bizottság erre elsősorban javaslatba hoz, hogy t. i. felülvizsgálati ok az, ha valamely tényállitás valósága vagy valótlansága *nyilván helytelen ténybeli* következtetéssel állapittatott meg, alkalmas-e? Mert hiszen a szöveg igy magában véve sok bizonytalanság és sok hatásköri átlépés forrásának látszik lenni. Mindazáltal hosszas megfontolás után arról győződtem meg, hogy a szöveg félreértésekre nem fog okot szolgáltatni, ha a bíróságok mindig szem előtt tartják az 538. §-nak azt a rendelkezését, hogy a bizonyitás eredményének mérlegelése ezentul is ki lesz zárva a felülvizsgálat köréből és hogy czélját nem fogja téveszteni. Mindenesetre jobb volna, ha sikerülne a szövegben rejlő gondolatot közvetlenül kifejezni, ugy, hogy ne csak más rendelkezésekkel való összevetésből, hanem egyenesen magának a szövegnek szavaiból lehetne megállapitani, hogy annak nem egyéb a czélja, mint a jogbeli következtetésnél a tényeknek szabadabb és helyesebb körben való minősitését megkönnyiteni. Erre azonban alkalmas szöveget alig lehet találni.

Óvakodnunk kell attól, hogy az uj szövegnek ennél messzebb menő jelentőséget tulajdonitsunk s azt ugy felfogjuk, mintha az a felülvizsgálat mai jellegét megváltoztatná. Ilyen feltevésre okul különösen az szolgálhatna, hogy az igazságügyi bizottság a törvényjavaslatnak azt a rendelkezését, hogy felülvizsgálatnak csak jogszabályok helytelen alkalmazása vagy mellőzése miatt van helye, elejtette, valamint a jelentésben is többször olvasható az a kijelentés, hogy a bizottság elvileg sem találta indokoltnak, hogy a felülvizsgálat alapja a *jogkérdésre* szorittassék. Ami az előbbit illeti, azt elhagyni helyes volt, bár más okokból, amelyeket itt most nem lehet részleteznem; de elhagyása az igazságügyi bizottság czélja szempontjából közömbös, ha ő különben fentartja azt a szabályt, hogy a bizonyitás mérlegelése, némi szorosan meghatározott kivételektől eltekintve, ki van zárva, mert ez és nem annak az elvi kijelentésnek fentartása vagy mellőzése döntő a felülvizsgálat jellegére. De nem változott meg ez az igazságügyi bizottság amaz ujitása folytán sem, hogy a felülvizsgálat a felebbezési bíróság itéletében *előadott tényállás alapján* fog történni, mig ma a felülvizsgálati eljárásban a felebbezési bíróság itéletében megállapitott tényállás *irányadó*. A kettő ugyanis, bármily szigoruan elemezzük is a szavakat, ugyanazt a gondolatot fejezi ki.

Az igazságügyi bizottság másik ujitása az itéleti tényállás és az előző iratok viszonyának meghatározásában áll. Viszonyuk az, hogy a felülvizsgálat annak alapján is történhetik, hogy valamely tényállitás valóságának vagy valótlanságának megállapitása az itéletben az iratok tartalmával ellentétben áll.

Az itéleti tényállás igaz értelme szerint nem egyéb mint beszámolás arról, hogy a felebbezési bíróság a perben mit észlelt. Nekem mindig az volt az álláspontom, hogy a felülvizsgálati bíróság ne ebből, hanem az itéletet előző iratokból tájékozódjék a perben történtekről, mert ez biztosabb. Nem áll ez semmi ellentétben a felülvizsgálat természetével; ez csupán csak azt kivánja meg, hogy a felülvizsgálati bíróság ne birálja felül a felebbezési bíróság ténybeli bizonyitási következtetését, vagyis ne birálja felül az itélet ténybeli indokolását. Megengedem, könnyebben lehetne keresztülvinni a felülvizsgálatot, ha a felülvizsgálati bíróságnak a felebbezési bíróság itéletét előző iratokat egyáltalában nem kellene olvasnia, hanem ha az ügyet csupán amaz itélet tényállásából és indokolásából ismerné meg. Ez azonban sehol sincs is, mert kiegészitésül felhasználhatók az előző iratok is. A kettő közötti viszony azonban tüzetesen sehol sincs meghatározva, pedig ez a felülvizsgálat sikere érdekében szükséges volna.

Helyes tehát, mert elvi álláspontomnak teljesen megfelel, hogy az igazságügyi bizottság viszonyuk meghatározására vállalkozott, de a kivitel ellen van több kifogásom.

Mindenekelőtt az egyes rendelkezések elhelyezése ellen. Az igazságügyi bizottság javaslatában az a rendelkezés, hogy az itéleti tényállással szemben csak a tárgyalási jegyzőkönyv és mellékletei szolgálnak bizonyitékul, előbb áll, mint a felülvizsgálat okairól szóló rendelkezés s igy az is, hogy felülvizsgálatnak van helye az iratok tartalmával való ellentét miatt. Pedig a helyes sorrend a forditott volna; előbb kell megjelölni a megtámadás okát és csak azután annak bizonyitékait. Igy véve a rendelkezéseket, az a kérdés merül fel, ha felülvizsgálati ok az, hogy valamely tényállitás valóságának vagy valótlanságának megállapitása az iratok tartalmával ellenkezik, s e részben bizonyitékul csak a tárgyalási jegyzőkönyv és mellékletei szolgálnak; mi tekintendő a tárgyalási jegyzőkönyv mellékletének? A mostani gyakorlat szerint az elsőbiróság iratai a felebbezési eljárásban felhasználtatnak ugyan, de nem csatoltatnak melléklet gyanánt a tárgyalási jegyzőkönyvhöz. Ha ez jövőben is igy lesz s a felebbezési bíróság itélete az elsőfoku bíróság irataival kerül ellentétbe, akkor az a nehézség fog felmerülni, hogy a támadt ellentétet nem lesz mivel bizonyitani, mivel az illető iratok nem mellékletei a tárgyalási jegyzőkönyvnek, ezekből pedig az ellentét nem tünik ki. Ezen vagy ugy kell segiteni, hogy a tárgyalási jegyzőkönv mellékletéül az előző iratok is tétetnek, vagy ugy, hogy kimondatnék, hogy az ellentét bizonyitására általában az előző iratok szolgálnak.

Egy további nehézség abban rejlik, hogy az igazságügyi bizottság, mint már érintettem is, a bizonyitás mérlegelését majdnem teljesen kizárja, ami esetleg nagy akadálya lehet annak, hogy a felülvizsgálati bíróság az iratokat oly tág körben vehesse figyelembe, mint ezt az igazságügyi bizottság kivánja. Nem mondom, hogy minden esetben, midőn a felülvizsgálati bíróság az iratokat figyelembe veszi, bizonyitást vesz fel; de sok esetben az iratok felhasználása mégis bizonyitás, igy nevezetesen akkor, midőn az iratok közt levő okiratokról van szó. Az okirat a perben bizonyitó eszköz, felhasználása mindig bizonyitás; nem okozhat e részben különbséget az, hogy mely fokon használják fel. Ennélfogva az okirat figyelembevétele általában s igy annak értelmezése is mint bizonyitási kérdés, ténykérdés és igy elvileg kiesik

a felülvizsgálat köréből. Minthogy azonban ez rendkivül visszás eredményekre vezetne, a gyakorlat az okiratok értelmezését mint jogkérdést belevonja a felülvizsgálat körébe. Ha ez a gyakorlat a jövőben is igy marad, akkor a bizottságnak a bizonyitás mérlegelését kizáró rendelkezése nem fog bajt okozni. Ha azonban a bíróságok az okirat értelmezésére vonatkozó felfogásukat a jövőben esetleg megváltoztatják s azt mint természetének meg is felelne, bizonyitás mérlegelésének fognák fel, akkor a megszoritó rendelkezés következtében kénytelenek volnának azt a felek nem csekély kárára a felülvizsgálat köréből kizárni. Az tehát, hogy a megszoritó rendelkezés nem lesz káros, egészen attól függ, hogy minő gyakorlatot fognak a jövőben követni.

A felülvizsgálat szerkezetére általában azt követem vezérelv gyanánt, hogy abból a bizonyitás mérlegelése kizárandó akkor, midőn az oly bizonyitó eszközök alapján vétetett fel, amelyek észlelésére a felülvizsgálati bíróság nem alkalmas. Ha azonban oly bizonyitó eszközökről, nevezetesen okiratokról van szó, amelyeket a felülvizsgálati bíróság minden nehézség nélkül épp ugy megfigyelhet, mint az első fok, akkor nincs semmi ok általános szabály gyanánt a bizonyitás mérlegelését kizárni a felülvizsgálat köréből.

Dr. Magyary Géza,
budapesti egyet. ny. rk. tanár.

A magánjog módszere.[1]

II.

A magánjog tudománya gyakorlati tudomány. Ennél tehát nem lehet s nem is szabad eleve helyesekül elfogadni bizonyos tételeket, hanem minden tételt a tapasztalat szürőjén át kell szürni. Nem is lehet tehát helyes az a módszer, mely a jogintézmény fogalmából indul ki, s ebből vezeti le azokat az elveket, melyekre szüksége van. Annál helytelenebb e módszer, mivel a jogintézményeknek nincsen minden kétségen felül álló fogalma,[2] sem a tételes jog, de még kevésbbé a tudomány szerint.

A jog az emberek testi és szellemi tulajdonának, másodsorban külső, természeti tényezőknek szükségszerü következménye.[3] A körülmények változtával a jog is változik, csakhogy e változásra annyi tényező hat, hogy azokat mind nem ismerhetjük, és habár helyes az a felfogás, hogyha talán ismernők is e tényezőket, annyira még sem juthatunk el ezek hatásainak kiszámitásában, hogy azt mondhatnók, hogy ismervén a tényezőket, a valamely társadalomban egy bizonyos időszakban létező jogot is ismerjük.[4] De ezzel szemben mégis áll az, hogy egyes kezdetleges állapotok majdnem minden népnél egyenlő jogintézményekre vezetnek.[5] A jogra ható tényezők ismerete tehát okvetlenül nagyon közel vezet a létező joghoz, mert hiszen az életviszonyok és körülmények fejlesztik ki a jognak azt a részét, melyet szokásjognak nevezünk. Ami viszont összefügg azzal, hogy a jognak gyakorlati célját a legtöbb ember ugyanegy módon iparkodik elérni.[6] De ha nem is jutunk a tényezők vizsgálatával inductive a tételes joghoz, ez nem ok arra, hogy az inductiót elvessük, mert, mint *Reiner* mondja, a jog nem a positiv jogszabályok foglalata s ha féretesszük a positiv jogszabályok rendszerét, azzal a jogászi tudás összesége még nincs félre téve.[7]

Sőt a jogtudomány feladata nem is lehet egyedül az, hogy egyedül a tételes jogszabály megismeréséig vezessen, azon tul kell haladnia. A tudomány feladata a jogban is megtalálni az okok összefüggését, a logikát, ennek megsértését kimutatni s az ebből származható hiányokra rámutatni. E célból azonban oly biztos alapon kell állania, melyet semmi sem ingathat meg, éppen ezért a deductiv módszer itt nem is elégithetne ki.[1]

Ezzel szemben nem érvényesithető az a körülmény, hogy a jogban a szabály a törvény, vagy a tételes jog által adva van. Mert a jogtudománynak a szabályalkotásra is meg kell tanitania, s ezzel kapcsolatban a tételes jog birálatára. A jogásznak, ha jogszabályt alkalmaz, mindig ujra s ujra el kell végeznie azt az észtevékenséget, mely a jogszabály megalkotására vezetett. Aki ezt nem teszi, legfeljebb eltalálhatja az alkalmazandó szabályt, de ha ilyen nincs, a kérdéses esetet eldönteni képes soha sem lesz. Innen van a gyakorlati jogászok közt az a görcsös ragaszkodás egy-egy megtalált tételhez, eredjen az akár hazai, akár idegen törvényből. Legyen e szabály, akár élő jogé, akar rég elmult időké.[2]

Azt kell a jogásznak megértenie, hogy a jog él, fejlődik, halad, esetleg visszaesik, de mindig a körülmények és a vele élőknek a történelmi hagyomány által befolyásolt felfogásából ered. Csak aki ezt megérti, fog letenni arról, hogy a fejlődés ellen gátakat emeljen.[3]

A jog ezen fejlődése a törvények hozatala által fokozatossá, hogy ne mondjam lépcsőzetessé van téve. Ezért a jogtudomány előtt mindig egy konkrét célnak kell lebegnie, ez a fokozatok elérése. Kétségtelen, hogy ezt csak az alkotott törvényekbe foglalt szabályoknak megértése által lehet elérni.

Ha már most inductiv történelmi uton jutunk e szabályokhoz, akkor kétségtelen, hogy azokat az olvasó, vagy tanuló feltétlenül megértette annyira, hogy szinte magának is irásba kell azokat foglalni tudni. Ez annál helyesebb, mivel azt mindenki elismeri, hogy az összes szabályokat megismertetni ugy sem lehet. A jogtanitásnak nem a szabályközlés a célja, hanem annak a módnak az elsajátitása, hogyan jutunk a szabályokhoz, mert csak ez képesit azok alkalmazására.[4] Erre annál is inkább szükség van, mert nincs, de nem is lehet sohasem oly törvény, mely minden esetre nézve foglaljon magában rendelkezést.[5] A mikor pedig törvényt alkalmazni kell, azt mindig az esetből kiindulva kell tenni. A gyakorlat is az inductióra utal tehát.[6]

Az inductiv módszernek ugyan mint *Ihering* mondja megvan az a nagy hátránya, hogy a kutató egy bizonyos pontra jutva hajlandó lesz megállapodni, s nem fog mindig elegendő széles tapasztalat alapján általános elveket megállapitani. Ebből azonban nem lehet arra következtetni, hogy a különös viszonyokból általános szabályokat fog levonni,[7] mert ez a veszély csak az egyes kutatásra forog fen. A jogot pedig az élet alkotja meg s ez annyi tapasztalatot nyujt, hogy azokon a pontokon, melyek egy-egy szabály levonására már alkalmasak, s melyek az egyes kutatóra nézve olyanok,

[1] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

[2] *Schein:* Unsere Rechtsphilosophie u. Jurisprudenz 1. l.

[3] *Pikler:* 115. l.

[4] *Pikler:* 116. l.

[5] *Sir Henry Maine:* Village Communities in the Eastland West 103—175., 213. ll. — *Lánczy:* A faluközösség eredete. (Magyar Igazságügy 1880. évf.) — *Kohler:* Über die Methode d. Rechtsvergleichung. (Grünhut: Zeitschrift XXVIII. k. 275. l.)

[6] *Ihering:* Zweck im Recht 9. l.

[7] *Jogt. Közl.* 1894. évf. 47. sz. A jogtörténelem és kutatás módszerei.

[1] *Gerland:* Das Pfandrecht an eigener Sache (Grünhut: Zeitschrift XXV. k. 344. l.) szerint egyedül a logika a biztos ellenőre a jogszabályoknak. Habár a tételes megoldás, mely a logikába ütközik, még oly czélszerünek látszik is, ugy ez csak a megértés hiánya. Az egész élet ok és okozatokból áll. Legfőbb törvénye tehát a logika. Az igazságos és logikus megegyez.

[2] *Gierke:* Deutsches Privatrecht (1895.) I. k. V. l. — *Ofner:* Rechtstheoretische Bemerkungen. (Grünhut: Zeitschrift XXVI. k. 3. l.)

[3] *Unger:* System d. öst. allg. Privatr. I. k. (IV. kiad.) 211. l. 24. §. — V. ö. *Beseler:* System d. deutschen Privatr. 36. l.

[4] *Schwarz:* i. cz. — *Zsögöd-Grosschmid:* Mag. Előadások 2. f. 8. l.

[5] *Schein:* 125. l. — V. ö. *Grósz:* Entwurf einer Rechtswickelung (1873.) 14. l.

[6] *Schütze:* Die Stellung d. Rechtsphilosophie zur positiven Rechtswissenschaft (Grünhut: Zeitschrift VI. k. 13. l.) ellenkező véleményen van

[7] Mint *Schwarz:* Magánjogunk felépitése cz. értekezésében mondja.

★

mint a holt pontok, éppen ugy átsegit, mint a gép lenditő kereke. Másrészről az általános elveket mégis csak igy lehet megállapitani, mert hiszen azok is csak inductio által keletkezhettek.

Az inductio nagy előnye továbbá, hogy a magánjog egy nagy feladatát, a *czélszerüséget* kidomboritja. Minden magánjogi szabálynak megvan a czélja s rendeltetése; hol lehetne ezt inkább kidomboritani, mint az inductiv targyalás közben? A magánjog megértéséhez, mondja *Schwarz*,[1] nem kellenek a fogalmi schemák, melyeket a jogbölcsészek módján a magánjogászok is kifejtettek, nem kell logikai kerekdedség sem, mert *non ex regula ius summatur sed ex iure quod est regula fiat.*[2]

Mindezek daczára a deductio hasznát nem tagadjuk. Valamint a hegyre felkuszónak onnan le is kell tudnia jönni, ugy az elvek alkotásában részt vevőnek azokat alkalmaznia is kell tudni. E czélból azonban felesleges, hogy a joganyagnak történeti inductivitás mellett történt letárgyalása után ugyanaz a szerző ugyanabban a munkában commentárt is adjon. Ennek éppen az volna az eredménye, hogy a könyvben nem tudnánk eligazodni.

Ugy mint a mathematikában a számtani müveleteknek más müveletekben meg van a próbája, ugy kell, hogy a jogi szakoktatás terén inductiv történeti alapon tartott előadásainknak a seminariumi gyakorlatok próbáját képezzék. Nem a jogi munkákban [3] kell tehát mindkét módszernek érvényesülnie, hanem egyedül a tanitásban. Az irodalmi munkák használhatóságát az egységes módszer s rendszer biztositja, ha tehát egy müben két módszer, sőt két rendszer is érvényesül, ez használhatatlanná teszi azt.

Azt, hogy az ifjuság a törvénykönyvet kézbe vegye, csak az által érhetjük el, ha erre kényszeritjük, de nem ugy, hogy erről a kézbevételről ismét csak a vizsgán szerzünk tudomást, hanem ha a törvénykönyvvel kezünkben a tanuló ifjusággal együtt dolgozunk. Erre pedig csak a kötelező seminariumok alkalmasak.

A hallgató csak ugy hallgathatja haszonnal az előadásokat, ha már előismeretekkel rendelkezik,[4] vagy ha az előadások inductiv módszer szerintiek s a hallgatót rávezetik arra, amit meg kell tanulnia. Az inductiv módszernek a deductiv felett éppen az az előnye, hogy nem a hallgató emlékező tehetségére, hanem annak gondolkozására épit.

A jogtanuló s az olvasó e tekintetben egyformán itélendő meg. De egészen más szempontból kell megitélni a gyakorlati jogászt, kinek gyakorlati használatára irt müben az inductio haszonnélkülinek nem mondható ugyan, aki részére irt kézi könyvben azonban e módszer mégsem alkalmazható, mert az ily olvasónak nincs meg az a türelme, amit a rávezetés igényel. Aki tehát egyes körülményeket ismervén átugorja azokat s igy a fonalat elveszti.

A gyakorlat igényeinek kielégitésére tehát mindaddig, mig törvényeink a megszokást, s nem a logikai szükségszerüséget tartják szem előtt, mindig más módszerü s igy természetesen más rendszerü müvek szükségesek. Ennek oka azonban a tényleges viszonyokban keresendő. A törvények egyes részeit a gyakorlati jogász jól ismeri, csak egyes szakaszok, vagy rendelkezésekre nézve kiván felvilágositást, ezt pedig, miután a törvény rendszerét ismeri, a commentárban könnyebben meg tudja találni. Hogy ismét hasonlattal éljünk, olyan itt, mint a hegyre felkuszottt, aki nem tudja magát kellően tájékozni, de aki egy kis utbaigazitás után a legbiztosabban le tud ismét jönni.

III.

Nekünk magyaroknak a külföldön illetve német földön általánossá lett deductiv módszert elfogadni, illetve továbbra is követnünk, magyar nemzeti szempontból sem szabad. Ma már oda jutottunk, hogy alig van jogintézményünk, melynek történeti fejlődését egész napjainkig ki lehetne mutatni. Mindegyiknél a hazai történelmen végig jöve egyszerre egy nagy szakadék elé jutunk, melynek nincs sehol áthidalása a jelenhez, az érvényes joghoz.

Bármily furcsának hangzik, mégis kimondom, hogy ebben nagy szerepet játszik a deductiv módszer, mely csak általános elveket ismer, s ez elveket legtöbbször kölcsön kéri. Nem vigasz e tekintetben, hogy ez a kölcsönzés minden nép történetében feltalálható, a német népnél is, mely az ujkor elején fordult a római joghoz s ennek intézményeit átültette. Nem vigasz a német példa, mert a német népnek hatalmas nemzeti sajátságainál fogva sikerült a jogtudósok rá erőszakolta jogelvek daczára is nemzeti alapon jogát tovább fejleszteni. Ez nekünk sohasem sikerülhet, mert népünk nem rendelkezik azzal a jogi müveltséggel, melyet az olyan intézményeknek, mint pl. a telekkönyvnek lépésről-lépésre való kifejlesztése a népbe okvetlen belenevel.

Magyar államiságunk fentartásának egyik leghatalmasabb eszköze, a két századig tartott széthuzás után a jognak az egysége, melyet örök dicsőséget érdemlő nagy *Werbőczy*nk Hármaskönyve biztositott. A szomoru idők e fényes tanusága legalább annyira kell, hogy tanitson, hogy magánjogunknak azon intézményeit, melyeknek a nép felfogásában meg van a gyökere, tovább fejleszszük, s elveszni ne hagyjuk.

De erre nem elegendő most már a régi jogintézmények történelmi alapon való fejlesztése; ma már a fejlődés ezen nagy megszakadása után legalább a joggal foglalkozókkal kell megértetni a történelmi fejlődés szükségét. A magánjogi intézmények egységességének s történelmi alapon való fejlődésének nagyobb a jelentősége a közjogi intézményeknél is, mert a magánjog intézményeit folyton igénybe vesszük, azokkal nap-nap mellett élünk, a közjogi intézmények hatása általánosabb ugyan, de sokkal csekélyebb.

Az életviszonyoknak is, az életczéloknak, az emberek természetének is van oly jellege, melyet nemzetinek szoktunk nevezni, s mindezeknek a jogintézmények fejlesztésében még sem tulajdonitottunk jelentőséget. Nem csak forgalmi jogintézményeink, hanem az ingatlanokkal összefüggők is nemzetköziek, vagy jobban mondva jellegnélküliek, idegenek.

Ezért a jogfejlődés alapjára kell visszatérnünk a tárgyalási módnál ugy, mint a törvények készitésénél is. Az a körülmény, hogy «napjaink törvényei modern nyelven, könnyen és biztosan megállapitható szövegezéssel szólnak hozzánk, saját körünk életviszonyait szabályozzák, saját korunk jogeszméit valósitják meg», s hogy «e törvények mind gyorsabban váltják fel egymást[1],» nem szolgálhat okul arra, hogy az inductiv módszert mellőzzük, mert a jogtárgyalás czélja a viszonyokon épülő, ezeknek megfelelő jogot megismertetni, ha kell a tételes jog birálata közben. A jogtanitás czélja a jogszabályokban előállott változás külső, de különösen belső okaira is rámutatni. Ha jogi munkáink ezt a feladatot kellően teljesiteni fogják, akkor válik jogunk igazán nemzetivé. Azért minden tudományos munkának a jogintézmények nemzeti fejlődését is be kell mutatnia, s minden jogintézmény tárgyalásánál sajátos, a többi nemzettel eltérő müveltségi, gazdasági viszonyainkra is tekintettel kell lenni. Ez egyuttal az oka annak is, hogy az általános tudományos elvek alapján helyesnek vallott inductiv történeti módszert

[1] Uj irányok a magánjogban czimü nagybecsü értekezésében.

[2] Ha igy járunk el, akkor nem jutunk soha abba a helyzetbe, amelybe még *Ihering* is jutott (Passive Wirkungen d. Rechte. Gerber: Jahrbücher X. 404. l.), hogy a saját maga által felállitott elvre nézve be kellett ismernie, hogy az csak később s részletenkint ment át tudatába.

[3] Mint ezt *Schwarz:* Rendszer és kommentár czimü (*Jogt. Közl.* 1903. 47. sz.) czikkében ajánlja.

[4] *Csorba Ferencz*: Jogi oktatásunk javitásáról. (Budapesti Szemle 1896. évf.)

[1] *Schwarz:* Rendszer és kommentár. (*Jogt. Közl.* 1902. 51. sz.)

hazai jogviszonyainkra való tekintettel különösen követendőnek valljuk.

A jogintézmények multjának ismerete megtanit a multnak tiszteletére, amire oly nagy szükségünk van. Hiszen az élő jogintézmények hatásai nem mulhatnak el máról holnapra, pusztán azért, mert a törvényhozó uj szabályt alkot. Annak hatása érezhető lesz továbra is, ez a hatás a történelmi hagyomány, a történelem tekintélye. Ezért tehát nem tekinthetjük divatnak a módszer s az ennek megfelelő rendszer kérdését, hanem ugy tudományos, mint nemzeti gyakorlati szempontból a leglényegesebb kérdésének egyikének.

Dr. Ágoston Péter.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Tekinthető-e az épitész kereskedelmi törvényünk határozataihoz képest kereskedőnek?

II.

A kereskedelmi törvény 258. §-ának 1. és 2. pontjai szerint: «kereskedelmi ügyletnek tekintendők: 1. árúk s általában ingó dolgok vétele vagy egyébkénti megszerzése azon szándékkal, hogy azok természetben, át- vagy feldolgozva ismét tovább adassanak; 2. az előbbeni pontban érintett oly tárgyak szállitásának elvállalása, melyeket a szállitó fél e végből szerez meg.»

Ha az épitész maga veszi vagy szállitja az épitkezéshez szükséges anyagokat, ebbeli ügyleteiben a most emlitett kereskedelmi ügyleteknek minden kelléke megtalálható. Egyedül a továbbadó szándékról vonható kétségbe, hogy az e kellékek közül hiányzik.

Akik az épitőmester továbbadó szándékát kétségbe vonják, azon felfogásból indulnak ki, hogy az épitőmester nem azért veszi az épitőanyagokat, hogy (mint a törvény mondja) «*azokat*» továbbadja, hanem hogy azokat az épittetőnek ingatlanával egyesitse. Ezen egyesitéssel pedig ezen ingók jogi szempontból megszünnek és ingatlanná válnak, tehát *ingókként* tovább nem is adhatók.

Mondhatná ugyan valaki e felfogással szemben, hogy valamely dolog ingatlan minősége annak sem megszerzésénél, sem pedig továbbadásánál nem zárja ki feltétlenül, hogy ily dologra vonatkozó ügylet kereskedelmi legyen.

Hiszen vásárolhat valaki továbbadó szándékkal valamely birtokról olyan köveket, amelyeket csak utóbb fog kifejteni; vétele mégis kereskedelmi ügylet lesz, bár voltaképpen ingatlan dolgot vett; ugyszintén vásárolhat valaki továbbadó szándékkal gőzkazánt, hogy azt valamely gyártelepre beépitse; vétele mégis kereskedelmi ügylet lesz, bár a gőzkazánt ingatlannak fogja beépiteni.

Ezen esetek azonban a mienktől lényegesen különböznek. Az első esetben ugyanis a vétel tárgya csupán az adásvételi szerződés *megkötése* idejében ingatlan; annak teljesitése idejében azonban már ingó, akár az eladó, akár a vevő fejti ki a köveket, amelyek önálló jogi ügylet tárgyai kifejtésük, *elkülönitésük előtt* nem is lehetnek.

Az adásvételi szerződés teljesitését ugyanis ezen esetben megelőzi az elkülönités, amelynek teljesitése, illetve eltürése iránt az eladó járulékos kötelezettséget vállalt, s e kötelezettségének a teljesitése az adásvételi szerződés felfüggesztő feltétele.

Épp igy ingó a vétel tárgya a második esetben a továbbadó szerződésnek ugy megkötése, mint teljesitése idejében; a gőzkazán jövendőbeli vevője ingó dolgot vesz és ilyet kap. E körülményen mit sem változtat az, ha a gőzkazán jövendőbeli eladója a gőzkazán alapjának megépitésére is vállalkozva, azt fel is állitja, mert az adásvételi szerződés *teljesitése* voltaképpen a beépités, az ingatlannal való *egyesités előtt* történik.

Aki gőzkazánt ad el tovább: az kész ingó dolgot bocsát áruba s ha annak beépitésére is vállalkozik, ezzel az adásvételi szerződés teljesitésén kivül oly mellékes szolgáltatást vállal, amelyet a vevő mással is elvégeztethetne, anélkül, hogy ez az adásvételi szerződés lényegén változtatna.

Aki azonban házépités czéljára téglát, homokot, meszet, deszkát, léczet vásárol: ezekből nem alkothat oly kész ingó dolgot, melyet áruba bocsáthatna. Hogy azokat szándékához képest értékesitse, ennek egyedüli lehetősége azok beépitése, amely nem — mint amott — szerződéses főkötelezettségének *teljesitése után*, hanem annak *teljesitéseként* történik.

Kérdésünk megoldásához tehát ezen második esetet nem használhatjuk fel jogi hasonlatosság czimén, mert az épitőmester épitő kötelezettsége nem esetleges és járulékos, hanem ellenkezőleg: szerződéses kötelezettségének szükségképpen leglényegesebb alkatrésze.

Kérdésünk helyes megoldásához nincs is szükségünk analog esetre, ha annak lényegét meg tudjuk találni s arra az általános jogi szabályokat alkalmazzuk.

Kérdésünk lényege pedig más a kereskedelmi törvény 258. §-ának 1. pontja és más annak 2. pontja esetében.

Az 1. pont ugyanis ingók vételéről vagy egyébkénti megszerzéséről, tehát az épitőmesternek az épittetővel kötött szerződése körén kivül eső jogügyletről, a 2. pont ellenben ingók szállitásának elvállalásáról, tehát az épitőmesternek az épittetővel kötött szerződése körébe vágó jogügyletéről szól.

Az 1. pontnál a kérdés lényege: a beépités és továbbadás időpontjának s ezen időpontok jogi jelentőségének megállapitásában rejlik.

E körülmények vizsgálatánál pedig teljesen figyelmen kivül kell hagynunk azon kérdést, hogy vajon az épitőmester mikor teljesiti szerződéses kötelezettségét az *épittetővel szemben*? Bennünket e helyütt csupán egyes épitőanyagok physikai és jogi sorsa érdekel.

Midőn az épitőmester az ő megvett anyagát a kezébe veszi, hogy azt az épittető ingatlanával kapcsolatba hozza, ezzel már megkezdi azon cselekedetét, amelylyel ezen anyagot továbbadja. Azon pillanatban pedig, amelyben ezen kapcsolatot valósággal létrehozta: a továbbadást teljesitette is.

A házépités tehát a továbbadást sem meg nem előzi, sem nem követi, hanem azzal összeesik.

Hogy a továbbadás a beépitéssel megtörtént, azt felismerhetjük azon általános jogi szabály segitségével, melyhez képest valamely ingatlannal állandó kapcsolatba hozott ingó ezen ingatlannak szükségképpen azonnal alkatrészévé válik. Ehhez képest az épittető a beépités pillanatában tulajdonosává válik az épitőanyagnak.*

Ha már most figyelembe veszszük, hogy olyan esetben, amidőn valaki *saját ingóit* egyesiti másnak az ingatlanával azon szándékkal, hogy saját tulajdonjogát elveszitse: az egyesitő személy tulajdonjoga mint örökre megszünt, még az utóbb netalán bekövetkezhető szétválasztással sem éledhetne ujra fel: kétség sem férhet hozzá, hogy az épitőmester abban a pillanatban, amelyben saját épitőanyagát az épittető ingatlanába beépitette, azt tovább is adta.

A *továbbadás pillanatában* pedig — amely, mint fentebb

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

* Éppen ezért nem érdekel bennünket ezen esetben az épitőmesternek az épittetővel kötött szerződése, amely, ha az épittető tulajdonszerzésére *későbbi* időpontot határozna, e részben mint jogilag lehetetlen, érvénytelen volna. Olyasféle szerződéses feltétel pedig, amely szerint az épitőmester az épitőanyagokat azok beépitése *előtt* adná tovább az épittetőnek, tehát ezen utóbbi azokat *épitőmesterétől azok beépitése előtt meg- és átvenné:* az épitőmester kötelezettségének az előző szakaszban emlitett egységes és oszthatatlan természetéhez képest az életben alig fordul elő.

láttuk, egyszersmind átmeneti időpont az ingó állapotról az ingatlanra, — minthogy minden test minden időben vagy ingó vagy ingatlan és nem lehet ugyanazon időben egyik is másik is: az épitőanyag a dolog természetéhez képest ingónak tekintendő: 1. mert a beépitésnek mint physikai cselekvésnek megkezdése az épitő anyagnak kétségtelenül még ingó állapotában történik; 2. mert ingó az épitő anyag a beépités teljes befejezéséig is, (amely pillanatban ingatlanná válik: a beépités már megtörtént dolog).

Ha már most az itt előadottak mellett figyelembe veszszük, hogy a kereskedelmi törvény 258. §-ának 1. pontja a továbbadó szándék megkivánásával nyilván csak azon eseteket akarja az ott emlitett vételek közül kiküszöbölni, amelyekben a vevő saját maga részére vásárol: alig szorul bővebb magyarázatra, hogy az idegen épitkezés czéljára vásárló épitőmester az épitő anyagokat továbbadó szándékkal szerzi meg, minélfogva, ha ilyen vételekkel saját nevében iparszerüleg foglalkozik, a kereskedelmi törvény 3. §-ának rendelkezéséhez képest kereskedőnek tekintendő.

Egészen más szempont alá esik a kereskedelmi törvény 258. §-ának 2. pontja.

Az a személy, akivel szemben az épitőmester épitőanyagok szállitását elvállalhatná, a dolog természetéhez képest csak az épittető lehetne.

Az épittetővel kötött szerződése keretében pedig az épitőmester — mint már az I. szakaszban kifejtettem — kereskedőnek a kereskedelmi törvény 262. §-ának határozott rendelkezése folytán nem tekinthető.

III.

Az előadottak eredményeként megállapithatjuk, hogy kereskedelmi törvényünk szerint az épitőmester csupán a 258. §. 1. pontja alá sorolható ügyletei alapján tekinthető kereskedőnek, ha ilyenekkel saját nevében iparszerüleg foglalkozik; a 258. §. 2. pontjával és a 259. §. 1. pontjával kapcsolatban emlitett egyéb ügyletei ellenben sem az ő kereskedői minőségét meg nem állapitják, sem pedig kereskedelmi ügyleteknek nem tekinthetők.

Nem tekinthetők ezen utóbb emlitett ügyletek kereskedelmieknek a 260. §. alapján sem, mert — minden egyébtől eltekintve — a kereskedelmi törvény 262. §-a ennek a lehetőségét is kizárja.

Ugyanezen elvek szerint itélendő meg az épitőmesterén kivül minden más vállalkozó épitésznek (p. vasutat, csatornát épitőnek) a kereskedői minősége is, mint akik jogilag egyaránt valamely (bár más gazdasági rendeltetésü) mű alkotása iránt vállalnak szerződéses kötelezettséget.

Mindezek után még csak egy kérdés vár megoldásra, t. i. az, hogy vajon ugyanezen elvek szerint itélendő-e meg az üzérkedő épitész kereskedői minősége is?

Üzérkedő épitésznek olyan épitészt nevezek, aki ingatlanokat vesz és azokra épit oly czélból, hogy a megvett ingatlanokat a rájuk emelt épületekkel együtt nyereséggel eladja.

Ha az ilyen ember kereskedői jellegét akarjuk kutatni, tevékenységének mindenekelőtt általános czélját kell megállapitanunk.

Ez az általános czél pedig: ingatlanok vétele s ameliorált tovább eladása.

Ez nem kereskedelmi tevékenység, mert a kereskedelmi törvény semmiféle határozata alá nem vonható.

De nem fejt ki az üzérkedő épitész e tevékenysége keretében még mellesleg sem oly müködést, amely őt kereskedőnek minősitené.

A 259. §. 1. pontja reá az I. szakaszban ismertetett okokon kivül még különösen azért sem alkalmazható, mert saját maga részére épitvén, nincsenek olyan mások, akik részére ingók föl vagy átdolgozását elvállalná.

A 258. §. 1. és 2. pontja pedig a II. szakaszban ismertetett okokon kivül még azért sem illik az ő ügyleteire, mert az épitő anyagokat azon czélból vásárolja, hogy azokat saját ingatlanaiba beépitse, minélfogva továbbadó szándékról még csak szó sem lehet.

Az üzérkedő épitész tehát kereskedelmi törvényünk rendelkezéseihez képest egyátalán nem — még a 258. §. 1. pontja alapján sem — tekinthető kereskedőnek.

Dr. Toldy Géza.

A főbérlet a végrehajtási eljárásban.*

III. A II. fejezetben tárgyalt eset nem tisztán a végrehajtási törvény szempontjából foglalkozott a főbérlettel, hanem igen sokszor belejátszott a telekkönyvbe.

Az alább előadandó azonban tisztán végrehajtási eset, mely sokkal világosabban mutatja, hogy a főbérlet természete milyen eltérő a bérletétől.

A budapesti I—III. ker. kir. járásbirósághoz egy biztositási végrehajtás iránti kérelem érkezett, melyben szabályszerüen igazoltatott az, hogy a végrehajtató háztulajdonos főbérletbe adta a házát. A főbérlő az évnegyedi bérösszeget nem fizette meg, erre a végrehajtató kéri a biróságot, hogy az 1881: LX. tcz. 225. §-a alapján rendelje el a biztositási végrehajtást a bérlemény területén levő ingóságokra a főbérlő által fizetendő bérösszeg s járulékai erejéig.

Ez nyilván igazságtalanság volna, mert hiszen azok, akiknek ingóságai a bérlemény területén vannak, az ő lakásuk után járó lakbéreket a főbérlő kezéhez megfizették.

Sulyosbitja az esetet még az is, hogy lakbérkövetelésből származván a végrehajtás, a lefoglalt ingóságok tulajdonosai által igényper nem inditható.

Ámde az idézett törvényhely igy szól:

«Lejárt, de két évnél hosszabb időről hátralékban nem levő bérpénz vagy haszonbéri összeg erejéig a bérbeadó kérelmére *a bérelt helyiségben levő ingóságokra* s a haszonbérelt jószágon levő vagy ahhoz tartozó terményekre, gazdasági felszerelvényekre vagy lábas jószágokra *biztositási végrehajtás* a veszély valószinüségének és a követelés összegének igazolása nélkül *elrendelendő*, ha a bérleti viszony irásbeli szerződéssel vagy másként kimutattatik. Ubi lex non distinguit, nec nostrum est distinguere.

A törvénynek a bérkövetelésből származó követelések végrehajtásánál tapasztalt szigora teljesen indokolt is, mert ha a bérbeadó háztulajdonosnak nem adna a törvény mindenkivel szemben érvényesithető zálogjogot a bérlemény területén levő összes ingóságokra, ha ki volna téve e tekintetben az igényper veszedelmének, akkor egyéb biztositékot kellene követelnie minden egyes esetben, valahányszor nem akar tisztán személyi hitelt nyujtani a lakás bérbeadásával.

Érintenem kell még azt a kérdést is, hogy vajjon nem terheli-e mulasztás a lakás bérlőjét azon irányban, hogy nem volt eléggé óvatos a lakbérszerződés megkötése alkalmával, nem nézte meg, hogy a tulajdonossal kötötte-e a lakbérszerződést?

E kérdésre válaszul a joggyakorlatra hivatkozom, mely szerint a házmester külön megbizás igazolása nélkül közvetiti rendszerint a lakásbérbeadás ügyletét, mely a bérbeadó és a bérlő között kötelmi jogviszonyt hoz létre.

Ha pedig a joggyakorlat az ügylet közvetitőjétől a megbizás igazolását nem követeli, annál kevésbé követelhető meg azon fölös óvatosság a bérbevevőtől, hogy a telekkönyvvel törődjék.

A bérlőt tehát mulasztás nem terheli. Nyilvánvaló tehát, hogy a végrehajtási törvény 225. §-ának alkalmazása ez esetben igazságtalanságra vezetne.

De lehet-e nem alkalmazni? Szabad-e másként rendelkezni?

A biróság az adott esetben ugy határozott, hogy elrendelte a biztositási végrehajtást a főbérlőnek a bérlemény területén levő ingóságaira.

A helyes döntés megindokolása azonban jelen esetben nagyon nehéz.

Pedig nézetem szerint a biróság akkor jár el helyesen, akkor áll hivatásának magaslatán, ha olyan esetekben, mikor nincs irott jogszabály, a határozathozatalnál szem előtt tartja, hogy a birói gyakorlat jogforrást alkot, tehát az olyan

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

irányba terelendő, amely az oltalomra szoruló jogos érdeket védi. Ha valamely esetben egy törvényhely alkalmazása nyilván igazságtalanság, ugy azon törvényhely csak látszólag vonatkozik arra az esetre, s helyes, igazságos munkát végez az, aki a törvényhelylyel látszólag ellenkező határozatot hoz s azt megindokolja.

Az ellenkező eljárás visszaélés azzal a körülménynyel, hogy a törvényhozó nem képes tökéletes jogszabályokat alkotni.

Vannak helyzetek, melyekben kénytelen a bíróság jogszolgáltatással kapcsolatban jogpolitikát csinálni.

A bíróság fenti intézkedésénél először is rá kellett mutatni arra, hogy az adott esetre a 225. §. alkalmazható. És itt csupán ugy lehetett alakilag is megfelelő indokolást adni, ha kimondotta a bíróság, hogy azon közjegyzői okirat, mely a tulajdonos és főbérlő közötti bérszerződést tartalmazza, nem igazolja azon bérleti viszonyt, melynek alapján a biztositás elrendelhető volna.

Bizony ez a forma gyenge. De támogatja az anyagi igazság.

Az ugyanis kétségtelen, hogy ha a lakás bérlője a főbérlőnek nem fizet, s ez igazolja, hogy köztük a bérleti viszony fenáll, ugy a főbérlő javára a biztositási végrehajtás elrendelendő a bérlemény területén levő ingóságokra.

Tehát a főbérlő és lakásbérlő közötti bérleti viszony feltétlenül olyan, amely törvényes zálogjogot teremt. Az pedig nyilván lehetetlen, hogy a lakásbérlőnek egy bérleti szerződéséből két oly bérleti viszony származzék, amely törvényes zálogjogot, illetőleg biztositási végrehajtási jogot hoz létre.

Ha a főbérlőnek van biztositási, végrehajtási joga a lakás bérlőjével szemben, ez kizárja azt, hogy a háztulajdonosnak is legyen.

Pedig a főbérlőnek feltétlenül van.

Ha ezek szerint a háztulajdonosnak nincsen törvényes zálogjoga és biztositási végrehajtási joga, akkor voltaképpen a közte és a főbérlő között levő jogviszony nem is bérleti viszony.

De hát miben különbözik a főbérlet a bérlettől?

Elégedjünk meg egyelőre, amig erre a kérdésre külön czikkben megfelelek, azzal, hogy a mondottak szerint a főbérlet különbözik a bérlettől, hogy a dr. Erőss közlései alapján a telekkönyvi rendtartásnak, a jelen czikk pedig a végrehajtási törvénynek a bérletre vonatkozó szabályai a főbérletre nem alkalmazhatók, hogy e téren nagy a jogbizonytalanság s ennek következtében a maga helyén és a maga idejében nem szabad elmellőzni a felvetett kérdések szabályozását. *Dr. Mayer Géza.*

Tény- és jogkérdés.

A *Jogt. Közl.* folyó évi 1. számában «A BP. 437. §-a 1. bekezdésének értelmezéséhez» czimü soraimban rámutattam annak a szaklapjainkban s egyéb tudományos irodalmunkban mélyen meggyökeredzett eljárásnak helytelenségére, hogy ha a Curia semmiségi panasz következtében valamit felülvizsgál, akkor rámondjuk, hogy az «jogkérdés», ha pedig nem bocsátkozik belé a 437. §. 1. bekezdésében megirt tilalomnál fogva, akkor «ténykérdés». «Igy jutunk azután olyan furcsa eredményekhez, hogy az a kérdés, vajon sértett megijedt-e vagy sem, jogkérdés» (l. Curiai Határozatok 1902. évf. 286. számu eset), irtam idézett soraimban.

Rámutattam arra is, hogy a Curia «a reá nézve kötelező tényekből ujabb bizonyitékok meghallgatása nélkül *logikai következtetés* utján igenis *uj tényeket* állapit meg». Például a Curia látja a megállapitott tényállásból, hogy vádlott igy meg igy fenyegetődzött, a sértett erre igy meg igy viselkedett. A Curia most kijelenti: én ezek alapján *nem hiszem el*, hogy sértett valami nagyon megijedt, tehát nincs veszélyes fenyegetés.

A *Jogt. Közl.* 48. számában dr. Berger Miksa ur hasonlithatatlanul nagyobb apparátussal és jogászi elmeéllel ugyanezt az alapgondolatot fejti ki.

Értekezésének alapgondolatát ugyanis akként formulázza, hogy a Curia csak az alsóbiróság által megállapitott *tényekhez* van kötve, de nem a megállapitott *tényálláshoz*, mert ezt combinatio utján maga állapitja meg. A Curia elfogadja a megállapitott tényeket, de azokból maga von ténybeli következtetéseket.

Csak azt a megjegyzést engedje meg nekem a t. czikkiró, hogy a «tények» és «tényállás» közti megkülönböztetést — jogi vagy logikai tüzijátéknak nevezzem. Ez a distinctio realistikusabban kifejezve akként szól, hogy a Curia kötve érzi magát az alsóbiróságilag megállapitott tények körül azokhoz, melyek *physikailag érzékelhetők*, tehát u. n. közvetlen bizonyitékok * által bizonyithatók, ellenben — ellenkezőleg.

Hogy az 1903. évi január hó 2-án irt emlitett soraim helyes nyomon indultak, legjobban bizonyitja, hogy — amire dr. Berger Miksa is rámutat — az igazságügyi bizottság azóta a polgári perrendtartás 538. §-át is oda módositotta, hogy a felülvizsgálati forum a tényállást felülvizsgálhatja, ha «nyilván helytelen ténybeli következtetéssel történt» megállapitása, ami ujból bizonyitja, mily gyümölcsöző a két perjog összehasonlitó mivelése, amit egyetemünk egy volt kitünősége mindig hangsulyozott. Amiben azonban dr. Berger Miksa a kérdést igazán tovább vitte, az, hogy rámutatott, miképp a Curia fenti gyakorlata juris criminalis *corrigendi* gratia, *contra* jus civile honosodott meg, mig én azt vitattam, hogy *adiuvandi* gratia, *praeter* jus civile. *Dr. Nyári Jenő.*

Különfélék.

— **A kocsis-strike ügye a budapesti kir. büntető-törvényszék előtt.** A jó bünvádi eljárás egyik főkelléke: a gyorsaság. Erre nemcsak azon alapelv érdekében kell törekedni, hogy a bünös mielőbb nyerje el büntetését, hanem ez egyaránt érdeke a bünperben szereplő egyéneknek és a bíróságnak, valamint főgarantiája az anyagi igazság kideritésének. A BP.-ban szabályozott közvetlen idézés intézménye felette alkalmatos ezen czél elérésére, mint ezt a budapesti büntető-törvényszék egyik főtárgyalási tanácsa által a mult héten tárgyalt kocsis-strike bünpere kimutatta. Köztudomásuak azon erőszakosságok, melyeket folyó évi szeptember 29. és 30-án a strikoló kocsisok elkövettek. Ezen cselekmények miatt a budapesti kir. ügyészség 92 egyén ellen magánosok s hatóság elleni erőszak büntettei czimén — közvetlen idézés inditványozása mellett — vádat emelt s alig két hó elteltével a mult héten meghozatott az itélet, melylyel 91 egyénre nézve — egy vádlott élt csak felebbezéssel — jogerősen befejeztetett a bünvádi eljárás.

Ha meggondoljuk, hogy a kocsis nép, melynek soraiból a vádlottak kikerültek, nem tartozik az állandó tartózkodó helylyel biró lakosság körébe, ugy elképzelhető, hogy a bünvádi eljárásnak bárminemü okból való elhuzódása, igy különösen vizsgálat elrendelése vagy kifogások beadása folytán, hány vádlottra nézve járt volna azon eredménynyel, hogy ellenében ismeretlen tartózkodási helyre költözés czimén nyomozó levél lett volna kibocsátandó s ennek következményeképpen egy főtárgyalás helyett hány lett volna megtartandó? Felesleges részleteznünk azt, hogy az által, hogy sikerült az ügyet egy főtárgyaláson, egy itélettel mind a 92 vádlottra nézve egyszerre befejezni, mennyi hiábavaló munkától szabadult meg a bíróság és mennyi megterheléstől estek el a bünperben szereplő tanuk!

Ezen dicséretes eredmény — a főtárgyalás helyes előkészitése mellett — főleg a közvetlen idézés intézményének tudható be.

— **A biró kártéritési felelősségéhez.** *A budapesti kir. itélő tábla mint elsőfoku fegyelmi bíróság:* A panasznak elutasitásával a kártéritési kereshetőség megállapitása czéljából kért fegyelmi eljárás megindítását mellőzi.

Indokok: A panasz szerint a panaszlott albiró terhére eső mulasztás az, hogy a K. D. ellen folytatott végrehajtási ügyben 1903 évi február 6-ára kitüzött árverésnek meg nem tarthatásáról a panaszosokat, mint a végrehajtási eljáráshoz csatlakozókat nem értesitette, aminek következtében a panaszosok károsodtak. E kár pedig előállott akként, hogy szükségtelenül fizették az árverési hirdetménynek a «Budapesti Közlönyben» történt közzétételéért a 20 K 75 fillér dijat; továbbá 100 K napi s fuvarköltséget fizettek hiába, mert ügyvédjük az árverés megtartására S—ba utazott. A végre-

* A közvetlen és közvetett bizonyitás elméletét l. *Balogh Jenő* alapvető kézikönyvében (Bünvádi eljárási jog I. k. 1901.) 150. §.

hajtási ügyiratok igazolják, hogy K. D. ellen a losonczi takarékpénztár és hitelbank javára, valamint több csatlakozott végrehajtató javára a panaszlott albiró 1902. évi február hó 6-ik napjára árverést tüzött. Az árverési hirdetmény ellen H. D. felfolyamodást nyujtott be. Minthogy pedig a kir. itélő tábla ezt a felfolyamodást csak az 1903 február 17-én intézte el: a február 6. napjára kitüzött árverés megtartható nem volt. Hogy a panaszlott a felfolyamodás beadásáról a panaszosokat nem értesitette, ez a mulasztása a panaszlott részéről is fenállónak elismert gyakorlattal ellenkezik. Azonban ez azért nem képezheti az eljárás meginditásának alapját, mert a panaszosok káruknak felmerülését még valószinüvé sem tették. Ugyanis az árverési hirdetmény kivonatát a Budapesti Közlönyben a panaszosok ügyvédje közzététetni köteles nem volt, hanem e kötelezettség a végrehajtató képviselőjét terhelte. Hogy pedig ez a kötelezettség utóbb hárult volna a panaszosokra mint csatlakozott végrehajtatókra, erre nézve a panaszosok adatot sem hoztak fel. A végrehajtási ügyiratokból kitünik továbbá, hogy a meg nem tartott árverés napján a panaszosok ügyvédének helyettese, aki az emlitett árverés megtartására a helyszinére utazott, az árverés helyéhez közel fekvő községben a panaszosok javára ugyancsak K. D. ellen kielégitési, illetve ezzel együttesen biztositási végrehajtás foganatositásánál közbenjárt, amely közbenjárásáért fuvar- és napidijait felszámitotta s a bíróság ezeket 32 K 93 f.-ben meg is állapitotta. Nyilvánvaló tehát, hogy a panaszosok képviselője a helyszinen szükségtelenül és dijazatlanul időt nem veszitett, mert más ügyből kifolyólag költség- és dijmegtéritésben részesült. Kár felmerülése tehát ezen az alapon sem látszik kimutathatónak. (1903. évi szeptember hó 21-én 298. sz. a.)

A kir. Curia: A kir. tábla határozata indokainál fogva helybenhagyatik. (1903 november 7-én 592. sz. a.)

— **Pályázat jogtanári állásra.** Az eperjesi evang. jogakadémián deczember 15-iki lejárattal a közigazgatási jog és statisztika tanszékére pályázat van kiirva. Budapesti Közlöny 278. sz. a.

— **Az ügygondnok személyes bélyegmentességi kedvezménye.** Számos ellentétes határozattal szemben kimondotta a kir. közigazgatási biróság, hogy az ügygondnok személyes bélyegmentességi kedvezmény alapján bélyegmentesen indithat kereseteket s intézhet beadványokat a bírósághoz, még ha végrehajtási ügyből folyólag követelés behajtására rendeltetett is ki ügygondnokul. A határozat indokolása igy szól: A dolog természeténél fogva nem szenvedhet kétséget, hogy a hivatalból kirendelt ügygondnok személyes mentessége általános és ügygondnoki minőségében benyujtott összes beadványaira kiterjed és pedig annál is inkább, mert a hivatalból kirendelt ügygondnok esetleg minden kárpótlás nélkül is köteles levén eljárni, ezt a terhet nem lehet még azzal növelni, hogy ügygondnoki minőségben benyujtott beadványt saját költségén bélyegezze fel, amiért is a rendelkező részben foglaltakhoz képest határozni kellett. (1903. évi 12073/902.

— **Angyal Pál** pécsi jogtanár büntetőjogi előadásainak első füzete megjelent kézirat gyanánt. (Pécsett, Krausz könyvkereskedőnél.) A füzet a bevezető tanokat foglalja magában.

— **Az Ügyvédjelöltek Egyletében** dr. Dorogi Ervin tartott előadást az analogia alkalmazásáról a büntetőjogban.

— **Védőbeszéd.** Kelemen Samu szatmári ügyvéd kiadta védőbeszédét, melyet Désy Zoltán és Herczeg Jenő sajtóperében tartott.

— **Korábban külföldiek házasságának felbontása** (az 1894. évi XXXI. tcz. 115. §-a) czim alatt dr. ifj. Lengyel Béla a *Jogt. Közlönyben* megjelent czikksorozatát különlenyomatban adta ki.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Kereskedelmi kurzus jogászok részére.** Az alsóausztriai ügyvédi kamara megkeresésére az osztrák kereskedelmi muzeum kiviteli akadémiáján jogászok részére kurzusok tartatnak kereskedelmi számtanból, a folyószámlaügyről, a kereskedelmi levelezésről és könyvelésből. Utánzásra méltó példa, melyet a budapesti ügyvédi kamara, valamint kereskedelmi akadémiánk felsőtanfolyamának vezetői követhetnének.

— **Ügygondnokságok turnusa.** A bécsi ügyvédek régi kivánsága létesült az által, hogy az Oberlandesgericht elnöke elrendelte, hogy a birróságok a gondnoki kirendeléseknél szorosan megállapitott sorrendhez ragaszkodjanak. Az igazságügyminiszter azzal a fentartással hagyta jóvá e rendelkezést, hogy egyes esetben a turnustól el lehet térni, ha az eltérést különös tárgyi vagy személyi tekintetek szükségessé teszik. A turnus a peres ügyekben következőképp állittatik fel: Minden birósági kerületben elkészittetik a kerületbeli ügyvédek betürendes jegyzéke. Ahol több osztály közt oszlik meg a biráskodás, ott az egyes osztályok közt az egyes betük aránylagosan osztandók fel: A bécsi polgári és kereskedelmi törvényszéknek, valamint a végrehajtási birósságnak, a Bécs-belvárosi két járásbirósságnak és a kereskedelmi járásbirósságnak gondnokságai a belvárosi ügyvédeknek vannak fentartva. Perenkivüli ügyekben külön jegyzék vezetendő, amelybe felveendők az összes ügyvédek és közjegyzők. A birróságok vezetői őrködnek a gondnokságok egyenletes szétosztása fölött.

— **A munkás szerződésellenes magatartása nem elbocsátási ok, ha a munkaadó azt megbocsátotta.** A berlini iparbirósságnak 1903 junius 5-én 565. sz. a. hozott itélete. Panaszos kijelentette, hogy tovább nem dolgozik, hacsak egyik munkást, akivel a munkások elégedetlenek, panaszlott el nem bocsátja. Panaszlott a munka folytatását kivánta, végre azonban kénytelen volt panaszos követelésének eleget tenni és az illető munkást elbocsátani. Ezek után panaszos a munkát újból megkezdte. Ugyanezen nap este azonban panaszost elbocsátotta, mert más munkásokat szerzett időközben. Panaszos ezt az elbocsátást jogtalannak tartja és tizennégy napi felmondási időre járó bérét követeli. Panaszlott azt hiszi, hogy panaszosnak a kérdéses nap reggelén való viselkedése folytán azonnali elbocsátásra joga volt. Ezt a kifogást a berlini iparbiróság figyelembe nem vette. Indokok: Kétségtelen, hogy az elbocsátás napjának reggelén panaszos viselkedése olyan volt, mely azonnali elbocsátásra jogot adott. Minthogy azonban e helyett panaszos kivánságához képest cselekedett és az illető munkást elbocsátotta, panaszlott ezen eljárásban a biróság panaszos eljárásának jóváhagyását látja, vagyis beleegyezést, vagy legalább panaszos szerződésellenes eljárásának megbocsátását.

— **Az Angliában napirenden lévő, házassági igéret megszegésére** alapitott kártéritési perek közt is feltünést keltett egy, a mult héten tárgyalt per, melyben a vőlegény követelt kártéritést volt menyasszonyától, bizonyitékul felmutatva a tőle kapott szerelmes leveleket és alapitva igényét különösen a kötendő házasság czéljából tett előkészületeinek költségeire. A biróság ugy találta, hogy a törvény nem tévén különbséget férfi és nő közt, a vőlegénynek kárát is meg kell itélni, ha ugyan volt benne elég «vakmerőség» ügyét biróság elé vinni, és megitélt a felperesnek 250 font kártéritést. *F. K.*

— **A személyazonosságnak az ujjlenyomatokról való megállapitása** azon a tudományos megfigyelésen alapszik, hogy az emberi ujjakon látható rajzok minden egyes egyénnél külömbözők. E rendszer alkalmas voltát mutatta egy londoni rendőrbirósági tárgyalás, hol a betöréses lopással vádoltat, kinek ujjairól a rendőrség egy előző elitéltetése alkalmával lenyomatokat készitett, annak alapján itélték el, hogy a kifosztott ékszerüzlet ablaktábláján talált ujjlenyomat rajza megegyezik a rendőrség albumában őrzött ujjlenyomat rajzával. Mindkét ujjlenyomatnak fényképét a biró elé terjesztették, aki elismerését fejezte ki a személyazonosság megállapitásának ezen geniális módja iránt. A vádlott ugyan erősen méltatlankodott eme «tudományos bizonyiték» felhasználása miatt, ámde a biró kijelentette, hogy, amennyire emberileg lehetséges, meggyőződött róla, hogy a vádlott a betörésnél jelen volt. *F. K.*

— **Az egyik londoni rendőrbiróság** elitélte a vádlottat, ki este belopózva panaszos üzletébe, oda bezáratta magát és összeszedve az értékes holmit, a feltört ajtón át távozott, minősitett «kitöréses» lopásért. (Az olasz Btk. kifejezetten minősitetté teszi ugyanezt.)

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Harmincznyolczadik évfolyam. 51. SZ. Budapest, 1903 deczember 18.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.*

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre 12 kor. negyedévre 6 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A polgári törvénykönyvről. *Dr. Schwarz Gusztáv* egyetemi tanártól. — A törvényes gyermek ideiglenes tartása és a miniszteri tanács határozata. *Gottl Ágost* curiai birótól. — Adalék a magánjogi tévedés tanához. *Dr. Katona Mór* egyetemi tanártól. — Közigazgatási határozat alapján teljesitett fizetésnek birói uton visszakövetelése. *Dr. Térfi Gyula* miniszteri osztálytanácsostól. — *Törvénykezési Szemle:* Miképpen kell a felbujtásra szóló kérdést szövegezni? *Tarnai János* curiai birótól. — Az igazgatóság nyereségjutaléka. *Grecsák Károly* curiai birótól. — A jogerő kérdéséhez. *Dr. Fodor Ármin* kir. táblai birótól. — Indokok jogereje. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvédtől. — A BP. 388. §-ához. *Biró Vilmos* kir. táblai birótól. — Külföldi judikatura. Közlik: *Dr. Holló József* budapesti ügyvéd és *Dr. Wittmann Ernő.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A kir. törvényszékek felebbviteli tanácsai köréből. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A polgári törvénykönyvről.

A polgári törvénykönyv ügye, amióta az első tervezet nyomtatásban megjelent, nem igen halad. A közzététel oly czélból történt, hogy a szakközönség a tervezet iránt tájékozódjék és a munka folytatását birálatával segitse. Valljuk meg: a szakközönség közremüködése eddig nem sokat lenditett. Ha szemreveszszük azt a tenger irodalmat, amelyet a német törvénykönyv első tervezetének közzététele előkeltett, a mi eredményünk nem valami biztató. És ezt előre lehetett látni. Kevesen vannak szegény hazánkban az elméleti képzés bármely terén, és hiába nevezzük magunkat jogásznemzetnek: bizony nem vagyunk különben a jogtudomány terén sem. És ami kevés képzett erő van, le van az kötve a hivatal és hivatás mindennapi munkájával. Nem is valószinü ezért, hogy az a gyér kritikai anyag, amely eddig összegyült, további huza-vonával még sokat nyerhetne. És ha nem akarjuk, hogy az érdeklődés tüze, mely lánggal indult és most bizony már csak pislog, végkép kialudjék: hozzá kell látni komolyan a munka folytatásához.

Az igazságügyminisztériumban — ugy tudom — valamelyes munka folyik ugyan ez ügyben, amióta a tervezetet közzétették. Ülések folynak ott időnként a kodifikáló bizottság vezérlő tagjának elnöklete alatt, mikre a bizottság egyikmásik tagja meghivatik, mások meg nem hivatnak, és résztvesznek bennök a minisztérium illető osztályának fiatal segéderői is. Ugy hallom, hogy ez ülések elő akarják késziteni az anyagot a kodifikáló-bizottság üléseinek második turnusa számára. Az eddigi ügymenet szerint itélve azonban ez az előkészités akár még tiz évig is eltarthat. Tartok tőle, hogy a pislogó mécs e hosszu uton elalszik. Megbosszulja magát most az a szervezet, melyet alapitásakor a kodifikáló bizottságnak adtak. Mig Németországban a Bundesrath nevezte ki a törvényelőkészitő bizottságot, mint állandó s a mindenkori kormánytól független testületet: addig a mi bizottságunkat az akkori igazságügyminiszter «a minisztérium kebelében» olykép szervezte, hogy annak összeállitása, a tárgyalások vezetése, a kérdések kitüzése és eldöntése merőben a mindenkori miniszter kezébe van adva. Ez által a törvénykönyv előkészitésének ügye azon érdeklődéstől függ, melylyel a mindenkori miniszter éppen ezen kérdés iránt viseltetik. Ha az ő erejét más fontos ügyek veszik igénybe; ha az üléseken nem elnökölhet; ha a közvélemény egyéb törvényelőkészitést sürget: a bizottság munkájának meg kell akadnia. És ez a helyzet jelenben.

Mitevők legyünk hát? Immel-ámmal ezt a nagy munkát tető alá hozni nem lehet.

Szerintem kettőnek kell történnie, hogy dülőre jussunk. Egyik a munka szervezésére, másik a munka érdemére vonatkozik.

Szervezés tekintetében: az állandó bizottságnak igazán állandóvá kell lenni. Fel kell vennie munkálatát ott, ahol félben hagyta, még pedig ugy, hogy állandóan ülésezzék többször hetenként és ugy, hogy tagjai mindaddig, mig a munka be nincs fejezve, kizárólag neki szenteljék erejüket. Ezt a dolgot nem lehet a minisztérium egyik osztályában végezni, számos más ügy mellett és között, mely ugy a vezető tag, mint a segéderők kezét leköti. Az öt szerkesztő tagot is kirekesztőleg ennek az ügynek kell megnyerni két-három évre, más hivataluk vagy állásuk teendői alól fel kellene magukat ez idő alatt mentetniök. Ily permanens testület ily permanens tanácskozás mellett — szerintem — 3 év alatt elvégezheti a munkát. A mostani tessék-lássék munka mellett pedig sohasem érjük meg a végét.

Másik észrevételem a munkának érdemére vonatkozik.

A közzétett tervezet nagyjában a német kodex variánsa. Részei e tekintetben is egyenlőtlenek ugyan: egyes szakaszokban merőben forditással, másokban változatokkal és csak kicsi részökben saját konceptióval van dolgunk. De még azokon a részeken is, melyek a német mintától távolabbra esnek, a német törvénykönyv nyomását erősebben érezni meg, mint ahogy az Magyarország politikai és tudományos prestigével megférne. Ha 1867 óta kelt törvényeink érdemileg a német «Rechtsgebiet» termékei: Magyarország polgári jogrendjének századokra szóló törvénykönyve nem lehet a német civilkodex mása. Ha egyebet nem tudunk csinálni, hagyjuk félbe az egészet és várjuk meg, — mint Savignyék várták Németországban — hogy az utánunk következő nemzedék emberebb munkát végezzen. De én azt hiszem, telik tőlünk is. Az első tervezetet ugy fogom fel, hogy szerkesztői megbirkóztak benne a német törvénykönyv imponáló anyagával, de még keresztül nem tudtak rajta jutni. Ezen a munkán mindenkinek egyszer át kellett volna esnie, elhaladni mellette nem lehetett. De közepében megrekednünk sem szabad. Amit Ihering ugy fejezett ki, hogy «a római jogon keresztül, de a római jogon tul», azt ugy kell variálnunk, hogy «a német kodexen keresztül, de a német kodexen tul». Még ott is, ahol tartalmilag a német kodex megoldását követjük, alakilag magunkévá kell azt specifikálnunk. Ha a kis Svajcz képes volt megtalálni Huber javaslatában a maga saját utját az olyan imponáló két alkotás között, milyen egyfelől a franczia Code, másfelől a német polgári törvénykönyv: meg kell azt találnunk minekünk is. Sőt a módszerre nézve is tanulhatunk a svajczi tanártól. Amint ő tette, nekünk is arra kell törekednünk, hogy a viszonyainknak, gondolkodásunknak, hagyományainknak megfelelő egyszerübb technikával, egyszerübb nyelvvel fejezzük ki azt, amit a németek a törvényhozási nyelvnek eddig páratlanul abstract zsargonjával kifejeztek. Arra a szinte mathematikai

pontosságra, mit a német kodex minden szakaszban és minden szóban megvalósitott, nekünk törekednünk sem kell. Ha ilyesmire törekszünk, akkor igazán nem fog más hátramaradni, mint a német kodexet egyszerüen leirni, mert ezt a feladatot a németek igazán ugy oldották meg, hogy mi velük nem versenyezhetünk. De a mi feladatunk más. A magyar kodex kevésbbé mathematikus és kevésbbé abstract kell hogy legyen, mint a német. Ha kevésbbé pontosak lesznek is a mi meghatározásaink; ha nem is forditunk annyi furfangot arra, hogy a törvény betüje a szabályozott jogviszony minden képzelhető legritkább változatát is felölelje; ha olykor a német törvénykönyv legszőrszálnyibb distinctióival és contradistinctióival szemben az elv felállításával érjük is be és a többit a biró méltányérzetére bizzuk, amint bizza a franczia, angol gyakorlat, de bizza százados hagyomány szerint hazai jogunk is: ha ez által egyszerübb, érthetőbb, áttekinthetőbb lesz a mi törvénykönyvünk, a magunké lesz és magyar lesz. A csodálat mellett, melylyel a német törvénykönyv eddigi páratlan technikája iránt adózunk, szükség lesz visszaemlékezni arra a naivitásra és egyszerüségre, amit jogéletünk az osztrák polgári törvénykönyvben megszokott. Amint Huber svajczi tanár a franczia Code és a német törvénykönyv közt ásta meg a maga munkája medrét, ugy meg kell azt ásnunk minekünk a német törvénykönyv s az osztrák kodex között: modernebbnek és technikailag korrektebbnek kell lennie ez utóbbinál, de egyszerübbnek emennél. Oly szakasznak pedig, mely merőben, forma szerint is csak a német kodex szakaszának forditása: egyetlenegynek sem szabad megmaradnia.

Politikai becsület dolga az, — hogy másról ne szóljak — hogy a magyar polgári jog ne a német törvény, hanem a saját maga nyelvén szóljon. Végtelenül sokat mulasztottunk és vétkeztünk e tekintetben a modern állam első berendezésének sietős munkájában az utolsó 33 év alatt. Ideje, hogy ennek vége szakadjon.

Dr. Schwarz Gusztáv.

A törvényes gyermek ideiglenes tartása és a miniszteri tanács határozata.

A törvény a jog érvényesitésére rendszerint csak egy és nem több utat enged. Azokban az esetekben, amelyekben a fél több bíróság közt választhat, a választás többnyire azonos hatáskörü bíróságra vonatkozik és csak kevés esetben választhat a fél külön hatáskörü bíróság közt, oly eset pedig alig van, amelyben a fél az ügyet tetszése szerint akár bíróság, akár közigazgatási hatóság előtt megindítani jogosult volna. Amidőn ez utóbbi választás meg van engedve, vagy a törvény a hatáskört tüzetesen meg nem állapitja, az összeütközések napirenden vannak. A bíróságok és közigazgatási hatóságok közt felmerülő hatásköri összeütközések eldöntésére az 1869: IV. tcz. 25. §-a értelmében a minisztertanács van hivatva, amely döntéseket az illető bíróságok és közigazgatási hatóságok nemcsak az eldöntött összeütközési esetben, hanem más esetekben is követni tartoznak.

Első pillanatra megnyugvást lehetne találni abban, hogy ily vitás kérdésekben a minisztertanács, mint az ország legfőbb hatósága van hivatva dönteni. Azonban figyelmen kivül nem hagyható, hogy az ilynemü döntésekben alig kerülhető ki, hogy a minisztertanács az állam más tényezőinek hatáskörét ne sértse.

A döntés ugyanis egyrészt törvénymagyarázatot involvál és a hiteles magyarázatra maga a törvényhozó, a konkrét esetben pedig a birósági magyarázatra a bíróság van hivatva; másrészt pedig a minisztertanácsi döntés a bíróságok eddigi gyakorlatát hatályon kivül helyezi, azt más irányba tereli oly esetben is, amidőn az ország legfőbb bíróságai is, esetleg teljes-ülési határozattal állást foglaltak, sőt előfordult az az eset is, hogy a minisztertanács a fenforgó esetben döntésének utjában álló jogérvényes birói határozatokat is megsemmisitett.

Nem célunk e sorokban behatóan indokolni azt, hogy ez az intézmény a modern jogállam elveinek meg nem felel, nem célunk kimutatni azt, hogy annak helyébe mi teendő s ezuttal a sok esetből csak egyetlen egyet óhajtunk megbeszélés tárgyává tenni, amelyben a minisztertanács döntése a judikaturában támadt zavaros állapotot még zavarosabbá tette. Ez az eset a törvényes gyermekek eltartására vonatkozik.

A kir. Curia évek hosszu során át az 1877: XX. tcz. 13. §-át akképp értelmezte, hogy oly esetben, amidőn a férjétől különváltan élő nő a kir. járásbíróság előtt nemcsak saját személyére, hanem a nála levő kiskoru gyermekei részére ideiglenes tartás miatt lép fel keresettel a férje ellen, a bíróság mindkét igény iránt van hivatva határozni; amidőn is az ezzel ellentétben álló alsóbirósági határozatokat megsemmisitette, illetőleg további eljárás elrendelése mellett feloldotta.

Ezzel ellentétben a minisztertanács az 1902. évi április hó 9-én 10,902. sz. a. egy a kir. járásbíróság és az árvaszék közt felmerült esetben akképp döntött, hogy oly esetben, midőn a szülők egymástól különválva élnek és nem intézkedtek az iránt, hogy a tartás és neveltetés költségét melyik szülő legyen köteles viselni, az 1877: XX. tcz. 13. §-a értelmében a gyámhatóság határoz.

Az idézett §. szerint törvényes elválás esetében az iránt, hogy a gyermeket melyik szülő tartsa magánál s a tartás és nevelés költségét melyik szülő legyen köteles viselni, a fenálló jogszabályok értelmében a bíróság határoz, addig pedig mig a bíróság ez iránti határozata jogerőre emelkedik, a gyámhatóság határoz, ennek a szakasznak intézkedései pedig alkalmazandók az esetben is, ha a szülők törvényesen nem váltak ugyan el, azonban tartósan különválva élnek. Igaz ugyan, hogy e §. 1. bekezdése «törvényes elválás»-ról szól, tehát az itt emlitett bíróság alatt a törvényszék, mint a házassági perben eljáró bíróság értendő, azonban fenmarad az a kérdés, hogy házassági bontó vagy egyéb házassági per nem létében ki van-e zárva, és nem-e helyesebb, hogy a kir. járásbíróság előtt ideiglenes nőtartás iránt inditott perben a bíróság egyuttal a nővel eltávozott gyermek tartása iránt intézkedjék?

Az idézett §. (első bekezdésben) a törvényes elválás esetében a «bíróság»-ról rendelkezik, a nem törvényes elválás esetében (harmadik bekezdés) már «bíróságok»-ról, tehát többes számban szól. A «bíróságok» kifejezés által tehát, és miután ugyanabban az ügyben nem több, hanem csak egy bíróság határozata emelkedhetik jogerőre, nem találjuk kizártnak, hogy az ideiglenes nőtartási perben egyuttal a gyermektartás is eldöntethessék.

Megengedjük, hogy ez a törvénymagyarázat nem kifogástalan, de ha némileg a kérdés mélyébe behatolunk, talán mégis jogosult ez a felfogás, vagy legalább indokolttá teszi azt, hogy ez a kérdés a törvényhozás utján másképp szabályoztassék.

Kétséget ugyanis nem szenvedhet, hogy a nőnek az az igénye, mely szerint a jogos okból vele együtt távozott gyermeknek adott tartás költségének megtérítését a férjétől követeli, mint tisztán magánjogi peres kérdés a bíróságnak hatáskörébe tartozik. A gyámhatóság ebben a kérdésben nem határozhat s ha már a nő a járásbíróságnál ideiglenes nőtartás mellett a gyermek részére az általa a multra teljesitett tartás egyenértékét követeli, miért legyen elzárva attól, hogy azt egyuttal a jövőre is követelhesse?

Az ideiglenes nőtartás továbbá a gyermeknek ideiglenes tartásával oly szoros összefüggésben áll, hogy ezeket a kérdéseket nem lehet egymástól elválasztani akképp, hogy az egyikben a bíróság, a másikban a gyámhatóság határoz-

zon. Ha a nő jogos ok nélkül hagyta el a férjét, sem a maga részére, sem a magával elvitt gyermek részére nincs jogositva tartást követelni, hanem köteles a házas együttélést visszaállitani. Megtörténhetik tehát, hogy a bíróság a nőt keresetével, mint alaptalannal, elutasitja, ellenben a gyámhatóság a nőt a távolmaradásra jogosultnak találva, a gyermek részére tartást itél s ezzel az ok nélkül eltávozott nőt a távolmaradásra felbátoritja, ebben támogatja. Nem ritkán megtörténik, hogy a nő saját tartása miatt a járásbirósághoz fordul. (Igy kivánja ezt a miniszteri tanács határozata.) A nő távolmaradását ugy a bíróság, mint a gyámhatóság jogosnak találván, ha a bíróság a nő részére tartást itél, nincs tekintettel arra, hogy a gyámhatóság a férjet a gyermek részére is tartásban fogja marasztalni, vagy a gyámhatósági parallel eljárásról esetleg tudomással nem bir és oly összeget itél a nő részére, amely kimeriti a férj vagyoni tehetségét, vagy ha a férj államtisztviselő, fizetéséből annyit itél, hogy a férjnek éppen csak a végrehajtási törvény 58. §-a szerint fenhagyandó minimum marad, s aztán a gyermek részére mi sem jut. Amint tehát a bíróság a gyámhatóságot vagy megforditva a gyámhatóság a bíróságot a határozathozatallal megelőzi, e két hatóság az összeg meghatározása tekintetében egymást korlátozza, esetleg a kétoldalu aránytalan megitélés a férjet vagyonilag tönkre teheti, esetleg a határozat végrehajthatóságát lehetetlenné teszi.

Az alsóbíróságok eddig alkalmazkodva a kir. Curia gyakorlatához, a nőtartással kapcsolatos gyermektartásban is itéltek. A miniszteri tanács határozatát immár a kir. Curia is követve, ennek kelte óta az alsóbíróságok itéleteit e kérdésben feloldja s az eljárást megszünteti. Meddig huzódik majd az, hogy az alsóbíróságok az uj álláspontot magukévá teszik? Nem nyilatkozunk itt az iránt, jogos-e a minisztertanácsnak az az eljárása, hogy a járásbíróság jogerős itéletét az emlitett esetben megsemmisitette s csak azt a kérdést vetjük fel, ugyanabban a sorsban részesült volna-e a kir. Curia jogerős itélete vagy a kir. Curia teljes-ülési határozata?

Az uj perrendtartási javaslat 678. §-a szerint azonfelül, hogy a bíróság az 1894: XXX. tcz. 102. §-a alapján a különélés elrendelése esetében az ideiglenes nő- és gyermektartás kérdésében határoz, sürgős esetekben e tekintetben a legszükségesebb intézkedéseket az elnök is megteheti s ez alkalmazható akkor is, ha a nőtartás és a gyermekek elhelyezése és tartása felől a bíróság vagy a gyámhatóság a kereset meginditása vagy az előzetes békéltetés kérése előtt már határozott. Tehát ismét egy uj hatáskör az emlitett tartások tárgyában. És sajátságos, itt már meg van engedve, hogy a gyermektartás iránt az elnöki intézkedés előtt már nemcsak a gyámhatóság, hanem a bíróság, tehát nyilván a járásbíróság is előzetesen határozott.

Meggyőződésünk az: kár volt a kir. Curia helyesen fejlődött gyakorlatát megszüntetni s ha előbb nem, mindenesetre az uj perrendtartás életbeléptetése iránti törvényben intézkedés teendő az iránt, hogy az 1877: XX. tcz. kiegészittessék akképp: «E mellett a nő nincs elzárva attól, hogy az általa férje ellen inditott perben vagy külön perben a nála maradt kiskoru gyermekek részére is tartást követelhessen»; továbbá: «Mihelyt a házassági perben eljáró bíróság a nő vagy a gyermekek ideiglenes vagy végleges tartása iránt bár nem jogerős itélettel intézkedett, a kir. járásbíróság előtt ideiglenes tartás czimén folyamatba tett pert a kir. járásbíróság, illetőleg a felebbezési bíróság beszünteti s az eddigi perköltség iránt intézkedik». *Gottl Ágost.*

Adalék a magánjogi tévedés tanához.

A tévedés a magánjognak egyik legbonyolultabb tana, mert alig kiszámitható tényezők idézik azt elő. Majd a jogügyleti akarat megalakulására befolyással biró körülmények hiányos appreciatiója szüli azt, hogy az akarat tévesen indul meg, mást vagy másként akart volna az ügyletkötő fél, ha a tények hüen reproducálódtak volna agyában. Majd a kijelentés körül jelentkezik botlás, elvétés, ugy hogy a kijelentés nem födi az akaratot; más a kijelentés, mint a valódi akarat, ami abban is nyilvánulhat, hogy a kijelentést másra bizzuk, küldönczre, táviratra és ez az akaratot elferditve, csorbán vagy hiányosan közli.

Az ügyletkötők közti félreértés is lehet okozója annak, hogy a két fél akarata nem összevágó, hanem szétfutó; roszszul hallják egymást vagy tévesen értik egymás kijelentéseit.

Belejátszik a bonyodalomba az is, hogy a téves, hibás, elvételt kijelentést a másik fél észreveszi-e vagy kellő gondosság és figyelem mellett észre kellett volna-e vennie? mert ha igen, a forgalmi tisztesség kötelességévé teszi a tévedést felismerőnek, hogy a tévedést eloszlassa, kérdést intézve a társhoz, hogy nem téves-e a kijelentés.

Az is el van ismerve a gyakorlatban, hogy minden apróceprő tévedést az ügylet tartalma körül nem veszünk számba; ilyenek az ügylet megállóságát nem érintik, arra befolyással nincsenek. De ha a tévedés a fentiekben az ügylet fontos tartalmi kellékére vonatkozik, ha olyan körül jelentkezik a tévedés, mely az ügylet lényeges elemét alterálja, mely által a tervbe vett gazdasági czélzat nem nyer kielégitést az ügylet által, sőt károsodásba sodor bennünket, ilyen *lényeges* tévedés előtt a törvényhozó nem hunyhat szemet, gondoskodni kell valamikép a hiba reparálásáról, ami az ügylet megtámadhatóságában jut kifejezésre.

A lényeges tévedés megállapitásának nehézsége csak tetézi a tévedés körüli bonyodalmat. A tudomány ugyan előadja, hogy mi jöhet lényeges tévedés számba. Ilyenül ismeri el a személyben, a tárgyban, a tárgy fontosabb minőségében és a jogügylet körül előforduló tévedést. De ez a tanitás nem kielégitő, mert az életviszonyok változatai, az egyéni helyzet specialitásai nem nyujtanak a birói intézkedéshez mindig biztos támpontot. Oly jelenségek is fordulnak elő, melyek a fenti lényeges minősitéseknek egyike alá se vonhatók, és a biró mégis kénytelen a konkrét esetben a fenforgó tévedést azzal honorálni, hogy az ügylet érvénytelenitésére azt elfogadja.

Ilyen körülményekre kivánunk rámutatni, hogy a birói gyakorlat terén ezek értékesithetők legyenek.

Azzal kezdjük, hogy a személyben való tévedés nem mindig lényeges. A személyazonosság fontos természetesen a házassági jogban, valamint az örökös és hagyományos kirendelése körül, de tisztán vagyoni viszonylatokban többnyire közömbös az, hogy kitől veszszük a lovat vagy ökröt? a fő az, hogy a dolog beváljék, használható legyen. De kivételesen a vagyoni ügyleteknél is válhatik a szerződő társ személyazonossága lényegessé, ha az eset körülményei azzá avatják, ha pl. a szolgáltató személy qualitásai a dolog vagy a szolgáltatás gazdasági jelentőségére befolyással van, vagy ha egyenest és kifejezetten kikötjük, hogy csak a meghatározott személylyel kivánunk ügyletre lépni, mire nyomós okaink lehetnek. Ebből látjuk, hogy itt sem könnyü az elhatárolás lényeges és nem lényeges tévedés közt.

Legegyszerübben esik az elbánás a tárgyban való tévedésnél, mert a tárgy pontos megjelölése a szerződés létrejövetelének kelléke. Ha tehát más a tárgy tévedésből, ez visszahat az akarat mibenlétére; a téves tárgyra nincs akarat, miért az ügylet megtámadása rendesen eredményes lesz. De azért itt is merülhetnek fel kételyek, kivált egyezkedéseknél, midőn pl. a hagyatékból egyes darabok tévedésből kimaradtak vagy a meglevő vagyontárgyak értéke tévedés folytán helytelenül állapittatott meg.

Legtöbb nehézség merül fel a tárgy minősége körül előforduló tévedésnél. Ez természetes is. Először is számos tárgyat egyes minősége teszi azzá, ami. Igy nem veszünk csak

gyürüt, mely többféle anyagból állitható elő. Ez a megjelölés: arany, ezüst gyürü, látszólag minőségjelző, de lényegileg a tárgy azonosságának ismérve. Azért ily esetben a minőségben való tévedés összeesik a tárgyban való tévedéssel.

Más esetekben a dolog minősége egy vagy más irányban lehet fontos, de irrelevans is. Hogy mikor áll be az egyik, mikor a másik eset? ez a konkrét eset körében és ennek körülményei szerint lesz felismerhető. Gyakran a fél egyenest sulyt helyez rá, hogy egy meghatározott minőség ne hiányozzék, mikor aztán ezt világosan ki is köti, mert erre a minőségre szüksége van, eme minőségért kivánja megszerezni a dolgot. Ha itt tévedés játszik közbe, ez olyan számba vehető, mintha a tárgyban esnék az meg, mert a fél kifejezetten csak ily tulajdonsággal felruházott dolgot kiván megszerezni. Eme minőség nélkül a dolog reá nem bir értékkel, ilyen minőség *nélküli* dologra nem irányult akarata, mert azt gazdasági helyzetében nem használhatja, miért ily tévedés méltán lényegesül jelentkezik, mely visszahat a dolog azonosságára. De már itt a birónak mégis mérlegelni kell, vajon kizárólag és feltétlenül irányult-e a fél akarata eme minőségre, mi ha nem tünik ki apodictice, nem szabad miatta az ügylet irányát meghiusitani; mert lehetséges, hogy kivánatos ugyan egy bizonyos minősége a dolognak a vevő félre, de azért a dolog ugy is, amint van, beválik, noha még egy másik — hiányzó — minőség is elkelne. Ha aztán kitünik, hogy a tévedés nem lényegbe vágó, akkor a minőség hiánya okából esetleg szavatossági igényt formálhat a tévedő az ár leszállitására (actio quanti minoris). Tetőpontjára jut a nehézség a tévedés tanában ott, hol valamely minőség nincs kikötve ugyan, de olyan az, melyet a közfelfogás hallgatag megkiván a dolognál, amennyiben az a dolog természete vagy a dolog gazdasági rendeltetése folytán megszokott lenni, minélfogva a kikötés el is maradhat. Hogy az ily hallgatag feltételezett minőség körül előforduló tévedés lényegesnek tekinthető-e vagy sem? ez ténykérdés, erre nézve elvontan nem lehet állást foglalni, mert minden attól függ, hogy az ily tévedés, vagy az ily minőség körüli tévedés, mily befolyással lehetett az akaratelhatározásra? Itt a birónak majdnem jogi nagyitóra volna szüksége, hogy lássa: az ügyleti akarat kialakulására, létrejövetelére mily tényezők voltak döntők és ezek közt jelentkezik-e eme hallgatag kikötöttnek látszó minőség? Mert ilyen tulajdonsága a dolognak több is van vagy lehet. Itt erősen számba kell venni a birónak az egyéni helyzetet, az eset összes vonatkozásait és ezekből fürkészni a tévedésnek jelentőségét. Ez kétségtelenül nem könnyü feladat. Lássunk egy pár példát. Valaki értékpapirokat vásárol, melyekről később kitünik, hogy azok vinculáltak, tehát a tőzsdei forgalomból ki vannak zárva. Kérdés, miképp tekintendő az ily minőség körül mutatkozó tévedés? Tulnyomóan lényegesnek, mert eme papirok kelendőségének azon minőség az alapja, hogy bármikor pénzzé tehetők. A lekötés pedig ezt kizárja. Mind a mellett előfordulhat az is, hogy a vevőnek egyéni helyzetében eme minőség közömbös, mert ő ezt a papirt tőkegyüjtésre vásárolta. A német bíróság az általános szempont alapján lényegesnek minősitette ezt a tévedést.

Egy másik esetben valaki találmányát adta el. Később kitünt, hogy ugyane találmányra már előbb más kapott szabadalmat. A vevő itt is bizonyára abból a hallgatólagos feltevésből indult ki, hogy őt a találmány értékesitése a szabadalom alapján kizárólag illeti meg. Ha ilyen terhes ténykörülményre vonatkozik a tévedés, azt bátran lehet lényegesnek minősiteni, mert a szabadalom jellegéből következik a kizárólagos értékesités — kikötés nélkül is. Eme kellékhiány a találmányt fosztja meg értékétől.

Végül még az indokokban való tévedésről nehány szót. El van ismerve, hogy halálesetre szóló vagy élők közti ingyenes ügyleteknél ez is válhatik lényegessé, ha az intézkedésnek ez a téves feltevés képezte egyedüli rugóját. Ellenben az élők közti viszterhes ügyleteknél az indokban való tévedés nem jön tekintetbe, az teljesen irrelevans azért, mert az ily tévedés teljesen ellenőrizhetetlen, belső müködése lelkünknek, és hatást tulajdonitva neki, bármily jogügylet ezen téves indok *ürügye* alatt érvényéből volna kiforgatható és ezzel a forgalom biztonsága elenyésznék. Mi az az indok, inditó ok? Az a kialakulása a jövendőbeli helyzetnek, melynek beálltára vagy be nem álltára számitunk, mely számitás bennünket ügyletkötésre bir. Vagy az a jövőbeli eshetőség, melynek bekövetkezésébe reménykedve, már most biztositjuk magunkat szerződéskötéssel. Ha pedig a jövő alakulásában csalódunk, ha légvárat épitettünk, ez ellen a jogrend nem nyujt orvoslást, legfölebb, ha feltételekbe foglaljuk azt az eseményt, melynek beállására kivánunk csak ügyleti hatályt létesiteni. *Katona Mór.*

Közigazgatási határozat alapján teljesitett fizetésnek birói uton visszakövetelése.

Az egyénnek magánjogi kötelezettségein felül az állam, a község, az egyház stb. irányában fenálló közjogi viszonyán alapuló közjogi kötelezettségei is vannak. A magánjogi kötelezettség érvényesitése rendszerint birói, a közjogi kötelezettség érvényesitése közigazgatási utra tartozik. Bármily egyszerü is ez a tétel, gyakorlati alkalmazásában mégis merülnek fel vitás kérdések, amelyek megoldása különösen azért nem mindig könnyü, mert törvényes rendelkezés hiányában az általános jogelvekből kell a megoldásra alkalmazandó jogszabályt levezetni.

Ilyen vitás kérdés az, hogy a közigazgatási uton történt marasztalás alapján teljesitett fizetést meg lehet-e tartozatlan fizetés czimén birói uton támadni; van-e a birósságnak az ilyen keresetre hatásköre, felülbirálhatja-e a bíróság a közigazgatási hatóság határozatának helyességét.

Sok olyan követelés van, amelynek érvényesitését közigazgatási utra utalja a törvény, a közigazgatási uton történt marasztalás alapján teljesitett fizetés visszakövetelésére vonatkozó hatáskör kérdéséről azonban talán csak a közadók tekintetében rendelkezik a törvény, amidőn az illetéktelenül befizetett adótartozás visszatéritése iránti igény érvényesitését a kir. pénzügyigazgatóság (1889: XXVIII. tcz. 8. §. 1. *a), d),* 12. §. III. *a)* pont), végső fokban pedig a kir. közigazgatási bíróság (1896: XXVI. tcz. 81., 82. §§.) elé utalja, a közigazgatási uton behajtott egyéb követelés visszakövetelésére vonatkozó hatásköri szabályt azonban törvényeinkben nem találunk.

Fejtegetéseink világosabbá tétele végett a következő gyakorlati esetet tartsuk szem előtt: A közuti vasut épitési vállalkozója a kiásott földet a nyilt utczáról a közigazgatási hatóság meghagyása ellenére sem hordatja el, minek következtében azt — utrendészeti és köztisztasági hatáskörében — a közigazgatási hatóság hordatja el és az elhordás költségének megtéritésére a vállalkozót kötelezi. A közigazgatási uton jogerőre emelkedett marasztaló határozat alapján a vállalkozó a marasztalás összegét lefizeti, azonban annak visszafizetése iránt a birósságnál a közigazgatási hatóság ellen tartozatlan fizetés czimén keresetet indit.

A hatáskör kérdése azon fordul meg, hogy a tartozatlan fizetés czime önálló és akkor is magánjogi jogczim-e, ha a fizetés közigazgatási czimen történt. Első tekintetre az a felfogás látszik helyesnek, hogy a tartozatlan fizetés czime csak akkor magánjogi czim, ha magánjogi czimen történt szolgáltatás visszatéritésére irányul a kereset, ellenben nem magánjogi czim akkor, ha a szolgáltatás, amelynek visszatéritésére a kereset irányul, nem magánjogi, hanem közjogi czimen és nevezetesen közigazgatási hatósági határozat alap-

ján történt. Ha valamely követelés érvényesitését közigazgatási utra utalja a törvény, akkor az annak alapjául szolgáló egész jogviszony minden vonatkozásában közigazgatási utra tartozik, tehát nemcsak a fizetésre, hanem a visszafizetésre irányuló követelés is. Ha a közigazgatási hatóság a fizetésre kötelezést jogerősen kimondotta, akkor nem lehet bíróság elé vinni azt a kérdést, hogy a fizetés tartozatlanul történt-e vagy nem. Ha az ellenkező álláspont lenne a helyes, akkor nincs olyan nem magánjogi czimen alapuló marasztalás, amelyet birói uton ne lehetne megtámadni, akkor lehetséges lenne pl. az is, hogy a közigazgatási hatóság által kirótt és lefizetett pénzbirságnak vagy a büntetőbiróság által kiszabott és lefizetett pénzbüntetésnek visszatéritése iránt a polgári bírósághoz forduljon a fél és igy kivétel nélkül minden közigazgatási vagy büntetőbirósági marasztalást át lehetne polgári perutra terelni, csak a tartozatlan fizetés jogczimét kellene segitségül hivni.

Nézetünk szerint mindamellett az az álláspont a helyes, amely a tartozatlan fizetés visszatéritésére irányuló követelést minden esetben birói hatáskörbe, azt a kérdést pedig, hogy a fizetés valóban tartozatlanul történt-e vagy nem, a per érdemére tartozónak tekinti. Általános szabály ugyanis, hogy minden vagyoni követelést birói uton kell érvényesiteni, amelyet külön szabály más hatóság hatáskörébe nem utasit. Az a körülmény, hogy valamely követelés más hatóság hatáskörébe van utasitva, nem jelenti azt, hogy ennek alapján az ugyanabból a jogviszonyból származó minden más követelés és nevezetesen a fizetés visszakövetelése is annak a más hatóságnak a hatáskörébe tartozzék. A tartozatlan fizetésnek (általánosabban: a jogalap nélküli gazdagodásnak) visszatéritése mindenesetre a fizetésből, illetőleg a gazdagodásból (vagyoneltolódásból) származó önálló jog, amelynek érvényesitésére nézve a hatáskör szempontjából közömbös — mert a visszatérités iránti követelés magánjogi jellegén nem változtat — az a körülmény, hogy a visszatériteni kivánt összeghez az ellenfél közigazgatási jogczimen alapuló fizetés következtében jutott, amely fizetés iránti követelést közigazgatási uton kellett érvényesiteni.

Világosabbá válik a kérdésnek ilyen felfogása akkor, ha arra gondolunk, hogy lehetnek esetek, amelyekben a visszatérités iránti kereset nem a közigazgatási határozat helytelenségére, hanem más, tisztán magánjogi jellegü alapra van alapitva, pl. arra, hogy a fél tévedésből többet fizetett, mint amennyire a közigazgatási határozat szól, hogy tévedésből nem az elmarasztalt, hanem más hasonnevü egyénen hajtották be a tartozást, hogy az alsóbbfoku marasztaló határozatot, melynek alapján a fizetés történt, a felsőbb közigazgatási hatóság megváltoztatta s a fizetési kötelezettséget nem állapitotta meg. Ha már most a közigazgatási hatóság a tartozatlan fizetést ilyenkor önként nem téríti vissza, kikényszeritésére a birói uton kivül nem lenne más mód (a fegyelmi eljárás nem a hatóság, hanem csak a hibás közegek marasztalására vezet). Már pedig, ha ilyen és hasonló esetekben birói hatáskörbe tartozik a visszakövetelés, akkor oda kell annak tartoznia minden esetben, tehát olyan esetben is, amikor a kereset csak a határozat helytelenségére van alapitva, mert különben a hatáskör kérdése a kereset alapjától, vagyis az érdem kérdésétől függőleg lenne eldöntendő.

Az eddigiekben kifejtettük azt a nézetünket, hogy a közigazgatási marasztalás alapján teljesitett fizetésnek tartozatlan fizetés czimén történt visszatéritése iránti kereset birói utra tartozik és az a kérdés, hogy alapos-e a kereset, tartozatlan-e a fizetés, az érdem kérdése. További és most már az érdemhez tartozó kérdés az, hogy a bíróság akkor, amikor a tartozatlan fizetés iránti követelés felől határoz, felülbirálhatja-e a fizetés alapjául szolgált közigazgatási határozat jogosságát és helyességét vagy pedig köteles azt, mint præjudiciumot, határozatának alapjául elfogadni. Ez már a res judicata kérdése és nézetünk szerint a közigazgatási hatóságnak saját hatáskörében hozott és közigazgatási uton jogerőre emelkedett határozata olyan jogerős határozat, amelynek jogosságát és helyességét a bíróság a tartozatlan fizetés visszatéritése iránti perben sem birálhatja felül, hanem birálata ebben a kérdésben csak arra szoritkozik, hogy közigazgatási határozat alapján történt-e a fizetés, ez a határozat jogerőre emelkedett-e, megfelel-e a fizetés a határozatnak stb., szóval az eset analog azzal az esettel, amikor jogerős birói itélet alapján fizetett összeget követelnek vissza.

És ha a bíróság a közigazgatási hatósági határozat érdemébe bocsátkozva és jogosságát és helyességét mégis felülbirálva, azt jogtalannak, érdemileg helytelennek találná és hatályon kivül helyezve, az annak alapján fizetett összeget a felperesnek, mint tőle jogtalanul követeltet visszaitélné, micsoda orvoslást lehetne ez ellen találni? Lehet vitatni azt a nézetet, hogy ha valamely ügy birói hatáskörbe tartozik, az eldöntés szempontjából lényeges minden előkérdésnek vagy előző határozatnak fenforgása vagy fen nem forgása, érvényessége és hatályossága felől a bíróság van hivatva dönteni és pedig még akkor is, ha ennek a megitélése, ha önállóan merülne fel, nem birói utra tartoznék. Ha tehát a bíróság határozatának alapjául a közigazgatási határozatot el nem fogadná, ezzel helytelenül járna ugyan el, de eljárása s határozata ellen csak birói uton lehetne orvoslást keresni s ha az birói uton jogerőre emelkednék, többé már nem lenne megtámadható. Nézetünk szerint azonban a bíróság azzal, hogy a közigazgatási hatóság által saját hatáskörében már eldöntött kérdést felülbirálva, ujból eldöntené, hatáskörét lépné tul; ebben az esetben is érvényesülnie kellene annak a jogszabálynak, hogy sem a közigazgatási, sem a birói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak (1869. évi IV. tcz. 1. §.). Ujból felmerül tehát a hatásköri összeütközés kérdése, de most már nem a keresetre, hanem a birói hatáskörbe tartozó kereset elintézéséhez szükséges præjudiciális kérdésre nézve, amely hatásköri összeütközésnek elintézése szintén a minisztertanácsnak lenne a feladata. (1869. évi IV. tcz. 25. §.)

Dr. Térfi Gyula.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Miképpen kell a felbujtásra szóló kérdést szövegezni?

A felbujtásra irányuló kérdést némely esküdtbiróság, az elkövetési cselekedetek közelebbi megjelölése nélkül, ugy szokta feltenni, hogy bünös-e vádlott abban, hogy a tettest a reá vonatkozó kérdésben körülirt tettre szándékosan reábirta.

Megfelel-e az ily szerkezet a BP. 355. §. azon rendelkezésének, hogy a tett «a megkülömböztetésre alkalmas ténybeli körülményeknek . . . elősorolásával körülirandó»?

Én azt hiszem, hogy nem.

Hogy mely tények azok, melyek a megkülömböztetésre alkalmasak, természetesen csak esetről-esetre itélhetjük meg. Ezt a birói belátásra kell hagynunk. Az irányadó szempont a ne bis in idem-re való tekintet. A vádlottnak biztosnak kell lennie, hogy ugyanazon tett miatt nem fog ujra felelőssé tétetni s ebbeli biztonságának elemeit az itéletben kell feltalálnia. Ez csak a tett specialisatiója mellett lehetséges. A rendes eljárásban ez aránylag könnyü dolog. Ott az itélet indokolása kifejti, hogy a biró mely tényeket vett bizonyitottaknak (BP. 328. §.), a biró tehát alig térhet ki a kellő részletezés elől.

De miképpen biztosithatjuk e specialisatiót az esküdtszéki eljárásban? Kétségtelen, hogy a kérdés helyes föltevésében.

Ahol az anyagi jog maga részletezi a reábirás elkövetési módjait, ott a kérdés-feltevés nem fog nehézséget okozni. Egyszerüen bele fogják venni az elkövetési módok közül azt, amelyben in concreto a cselekvés nyilvánult. Igy pl. a franczia büntetőtörvény 60. czikkében a reábirásnak következő

elkövetési módjai vannak felsorolva: ajándék, igéret, fenyegetés, a tekintélylyel vagy a hatalommal való visszaélés, bünös fondorlat vagy mesterkedés, kitanitás; az osztrák törvény 5. §-ában a következő sorozatot találjuk: parancs, tanács, oktatás, dicséret; a német törvény ezeket jelöli meg: ajándék, igéret, fenyegetés, a tekintélylyel vagy a hatalommal való visszaélés, tévedés előidézése vagy előmozditása.

A magyar Btk. nem bocsátkozik ily részletezésbe; helyesen, mert a reábirás eszközeit kimeritően felsorolni nem lehet, aminthogy az osztrák és a német törvény oly értelmü hozzátétele, «bármily más módon», azoknak a felsorolását is exemplificatióvá teszi (Anyaggyüjtemény I. k. 459. l.)

Azt, hogy a törvény részletezése mily befolyással van a gyakorlatra, tanulságosan mutatja a franczia semmitőszék eljárása. Láttuk fentebb, hogy a részesség azon esetét, melyet mi felbujtásnak nevezünk, a Code pénal 60. czikke példaszerü felsorolással határozza meg. Ugyanazon szakasz állapitja meg a segitség eseteit is, de már nem annyira specializálva. Különösen az előmozditás és a könnyités épp oly általánosságban van kifejezve, mint a mi törvényünkben: a préparer, faciliter szavakkal. Feltünő immár, hogy a franczia semmitőszék a felbujtásra irányuló kérdésnél megköveteli azt a substantiálást, mely mellett itt szót emelünk; ellenben a segitségnél, bár a dolog természete ugyanezt kivánná, a substantiálást feleslegesnek tartja. (L. *Hélie*, Traité de l'instruction crim. 2. kiad. VIII. k. No 3679 és 3680.) Méltán megrója ezt a következetlenséget *Bar*. (Recht u. Beweis im Geschworenengericht 212. l.)

Ugyanez áll a régi olasz büntetőtörvény hatálya alatt kifejlődött gyakorlatról. (*Saluto*, Commento al codice di procedura penale 5. k. 541. l.)

Ha tehát anyagi törvényünk szövegezési tüzetességéhez nem is fér szó, kérdés: megfelel-e ez a szövegezés az esküdtszéki eljárás *gyakorlati* követelményeinek.

A német esküdtbirósági tárgyaláson az elnöki utmutatás szükségképpen ki fog terjeszkedni a törvény exemplificatiójára is, mert csak igy lehet az esküdteket «a tekintetbe jövő jogi szempontokról kitanitani» (német büntető perrendtartás 300. §.); az osztrák elnök sem fog előle kitérhetni, mert ő is megmagyarázni tartozik nemcsak a büncselekménynek törvényes ismérveit, hanem «a kérdésben előforduló törvényes kifejezéseket» is. (Osztr. büntető perrendtartás 325. §.) Nálunk azonban — bár a BP. 363. §-ának tartalma lényegileg ugyanaz — nem bizonyos, hogy az elnök ily szemléleti oktatásban fogja részesiteni az esküdteket. Egyéni gondolkodása szerint utmutatása mozoghat puszta abstractiókban is, anélkül, hogy ez semmiséget vonhatna maga után, mert az abstract fejtegetés még nem téves és nem ellenkezik a BP. 363. és 366. §-aival.

Beszélhet pl. igy: «A felbujtásnak a «rábirás» levén a tényező eleme, felbujtónak az tekintendő, akinek cselekedete, magatartása képezte azon elhatározó okot, mely a tetteseket a büntett elkövetésére reábirta, mely tehát a büntettre irányzott akaratnak elhatározására megállapitó, determináló okul szolgálhat».

Azt hiszem, az ilyen kitanitás alaki szempontból nem eshetnék kifogás alá; hisz a Curia szóról-szóra igy határozta meg a felbujtás fogalmát. (*Dtár* u. f. VII. k. 221. l.) De az már legalább is kétes, hogy az esküdtek átlaga megérti-e ezt a magyarázatot és hogy az világosabbá tette-e előttük a törvényhasználta «reábirás» szó jelentését.

Ez a példa is mutatja, hogy az esküdtszéki használatra rendelt kodex nem érheti be oly meghatározásokkal, melyek sajátos jogi kitételekkel operálnak s a törvény átdolgozásánál mindenesetre tekintettel kell lenni az esküdtszéki eljárásban nehezen kezelhető 69. §-a is.

Ez azonban nem jelentheti azt, hogy a mostani szöveg mellett homályban szabad hagynunk az esküdteket az iránt, hogy a törvény nem éri be valami enyhe lelki behatással, hanem határozott, nyomatékos tevékenységet követel, az ellenakarat psychologiai legyőzését vagy legalább az akaratnak a semleges lelkiállapotból való kiemelését. A kérdés tehát csak ugy fog megfelelni az eljárás czéljának és a BP. 355. §-ában foglalt követelményeknek, ha tüzetesen megjelöltetik az a materiális tett, melyben a vád a reábirást és annak eredményességét látja. Nem elég magát az eredményt (a reábirást) kérdezni, hanem meg kell jelölni a cselekvést is, mely a reábirásnak hordozója. Ha azt mondom: «reábirás», csak ugy beszélek, mintha azt mondanám: «felbujtás»; mind a kettő csak jogi *nomen*. Az esküdtek határozatának csak ugy lehet értéke, ha kétségtelenné válik belőle, hogy fontolóra vették a tett konkrét tartalmát; ezt a bizonyosságot pedig csak ugy fogjuk elérhetni, ha a jogi fogalmat substantiáljuk, felosztjuk vagy a mi törvényünk szavát használva: körülirjuk. Valamint a rablásnál nem érhetjük be azzal, hogy azt kérdezzük: «erőszakkal» követtetett-e el a cselekmény, ugy a felbujtónál sem elég azt kérdeznünk: «reábirta-e» a tettest a rablásra.

Ki is mondotta a kir. Curia a B. J. T. 46. kötetének 157. lapján közölt esetben, hogy az esküdtbiróság helyesen járt el, midőn a rablási erőszakot konkretizálta igy: «ütötte és fojtogatta».

Hogy ez a törvény czélzata is, kitünik nemcsak a BP. 355. §-ának félre nem érthető szövegéből, hanem az Indokolásból is, mely többek közt ezeket fejti ki:

«A főkérdésbe a tett elkövetésének ideje, helye, tárgya, *módja* s azok a körülmények is felveendők, melyek a tettazonosságot minden kétségen felül helyezik *s melyeket a delictum egyszerü megnevezése nem pótolhat*». (573. l.)

A «reábirás» fogalma tudvalevőleg a jogásznak is nagy nehézségeket okoz és a szó közönséges értelme határozatlan. Közelfekvő veszély tehát, hogy az esküdtek a dologról való homályos, ellen nem őrizhető képzeteiket beleviszik a verdictumba és a determinálás fokát el nem érő lélektani behatást is reábirásnak veszik. Nem közkeletü fogalomról van itt szó, melynek ismeretét az esküdteknél feltételezhetni, hanem abstractióról, melynek a törvényből a kérdésbe változatlan felvétele nem felel meg a BP. 355. §-ának.

Megbizható, világos esküdtszéki határozatra tehát csak ugy számithatunk, ha a reábirást tartalmazó anyagi tényre intézzük a kérdést. A tapintatos birói eljárás könnyen el fogja kerülni azt, hogy a *tulságos* részletezés ne tegye a kérdést bonyolódottá. *Tarnai János.*

Az igazgatóság nyereségjutaléka.

A legtöbb részvénytársaság igazgatósági tagjainak dijazására nézve alapszabályszerüleg ugy intézkedik, hogy az igazgatóság tagjait jutalékként az üzleti év nyereségéből egy bizonyos százalék illeti meg, annak közelebbi meghatározása nélkül, hogy erre az egy összegben meghatározott jutalékra az igazgatóság mint testület vagy pedig annak egyes tagjai, fejenként, tarthatnak-e és milyen arányban igényt. Az ilyen hiányos alapszabályi rendelkezésből merült fel azután az a vitás kérdés, hogy a részvénytársaság az alapszabályok szerint őt terhelő ezen nyereségjutalékbani részesités kötelezettségének eleget tett-e az által, hogy az üzleti nyereségnek az alapszabályokban meghatározott százalékát egy összegben az igazgatóság kezéhez kiutalványozta és szabadult-e ez által az igazgatóság egyes tagjaival szemben és ezen nyereségjutaléknak kötelezett kiszolgáltatása tekintetében. Az egyik felfogás, amely azt vitatta, hogy a részvénytársaság eleget tett alapszabályszerü kötelezettségének a jutaléknak az igazgatóság kezéhez történt kiadásával, azzal okolta meg ebbeli álláspontját, hogy a társaság igazgatósága egyes tagjának önállóan és az igazgatóság többi tagjai hozzájárulásától függetlenül a társasággal szemben nem lehet igénye az igazgatóság tagjait megillető tantiême azon részösszegére nézve, amely az összjutaléknak aránylagos fejenkénti felosztásával egyénenként mindegyik igazgatósági tagra, müködése időtartamára esik, mert a társasággal szemben csak az igazgatóságot illetheti meg igény az összjutalékra nézve. Ez a jogi álláspont jutott kifejezésre a kir. Curiának egy még 1892-ben 684/91. sz. a. hozott itéletében is, amelynek indokolásában az a kijelentés is foglaltatott, hogy a nyereségjutalék-összeg az igazgatóság tagjainak összességét illetvén meg, az abban való egyénenkénti részesülést az igazgatóság tagjai egymás között vannak jogositva meghatározni és pedig már azért is, mert a dolog természetéből folyik, hogy az igazgatóság tagjainak egymás közötti részesedési aránya, az egyes tagoknak müködési körére és a kifejtett tevékenység mérvére tekintettel különbözően is megállapitható. Ennek a jogi álláspontnak megfelelően azután a kir. Curia kimondotta, hogy a társaság az igazgatósága tagjai irányában a nyereségjutalékban való részesités iránti kötelezettségének eleget tesz az által, hogy az alapszabályilag meghatározott és a közgyülés által jóváhagyott mérleg alapján a nyereségjutalék-összeget egy összegben az igazgatóságnak mint ilyennek kiszolgáltatta, amiből következik, hogy az egyes igazgatósági tagnak az őt egyénenkénti felosztás szerint megillető jutalék-részösszegre nézve a részvénytársasággal szemben kereseti joga nincsen. De ugyanebből a jogi felfogásból az is következnék, hogy a társaság

az alapszabályszerü nyereségjutaléknak az igazgatóság tagjai részére kötelezett kiszolgáltatását még részletesen sem teljesitené az által, ha az igazgatóság egyes tagjának a fejenkénti felosztás mellett ő reá eső aránylagos részjutalékát kiszolgáltatná, mert az igazgatóságnak mint ilyennek az összjutalék egész összegére van jogos igénye.

Ez a jogi álláspont azonban tarthatatlan és következményeiben oda vezetne, hogy az egyes igazgatósági tag az alapszabályokban részére biztositott nyereségben való részesedést mint dijazást csakis a többi igazgatósági tagoktól követelhetné, akik azt a társaságtól felvették. Azonban az egyes igazgatósági tagnak a nyereségjutalékban való részesedéshez mint dijazásához alapszabályszerüleg megállapitott igénye őt nem az igazgatóság, hanem a társaság ellen illeti meg, mert ebbeli igénye nem az igazgatóságnak saját kebelében történt megállapodásán, hanem a társaság alapszabályainak azon rendelkezésén alapul, amely szerint az igazgatóság tagjainak dijazása a nyereség egy bizonyos hányadrészében állapittatik meg és pedig a társasággal szemben teljesitett szolgálatok ellenértéke fejében. Az igazgatói müködésének mérvéhez mért dijazástól tehát az egyes igazgatósági tagot az igazgatóságnak sem valamely határozata, sem valamely alapszabályellenes eljárása el nem ütheti, és ha az igazgatóság a neki felosztás végett kiutalt összegből valamely igazgatósági tagnak az azt megillető részt ki nem adta, hanem esetleg többi tagjai között felosztotta, akkor ez az igazgatósági tag nem kapott dijazást a vele szemben kötelezettséget vállalt társaságtól és igy jogositva van tőle mint vele szemben közvetlenül kötelezett féltől teljesitést követelni. Az alapszabályoknak az az intézkedése, hogy az igazgatóság tagjait dijazás fejében a nyereségnek egy bizonyos hányada illeti meg, az az igazgatóság egyes tagja és a társaság közötti jogviszonyt szabályozza. Jogositott és kötelezett emez intézkedés alapján az igazgatóság tagjai és a társaság lesz. Az igazgatóság mint testület ezen az alapon sem jogokat nem szerzett, sem kötelezettséget nem vállalt. Jogokat is csak tagjai személyében szerezhetett, kötelezettséget is csak tagjai személyében vállalhatott. Az ellenkező felfogás oda vezetne, hogy olyan esetben, amelyben az igazgatóság egyik tagja az igazgatóságra rótt kötelezettségeket nem teljesiti, az igazgatóság többi tagjai sem igényelhetnék az alapszabályokban részükre biztositott dijazást. Ha pedig azt kell megállapitani, hogy az alapszabályoknak fentidézett intézkedése egyrészt az igazgatóság egyes tagjai és másrészt a társaság között állapit meg jogviszonyt, akkor természetes, hogy amint az igazgatóságnak csak egyes tagjai, akár külön, akár összességükben követelhetnek teljesitést a kötelezett társaságtól, ugy a társaság is csak ugy teljesithet joghatályosan, ha ezeknek az egyes tagoknak kezéhez teljesit. Ezt a felfogást juttatja érvényre a kir. Curia ujabbi gyakorlata is, amint ezt már több esetben, jelesül az 1902. évi 1141. sz. határozatában is kimondotta. És ez a felfogás felel meg annak az általános jogszabálynak is, hogy csak az a teljesités liberál, amely a jogositott kezéhez vagy a jogositott javára történt. A jogositott kezéhez vagy javára eszközölt teljesitésről pedig ilyen esetben csak akkor lehetne szó, ha az igazgatóság mint testület az igazgatósági tag megbizottjának volna tekinthető, ami azonban csak akkor állapitható meg, ha ez a megbizotti viszony a konkrét esetben bizonyitást nyer, ezen megbizási viszony bizonyitása nélkül azonban az igazgatóságnak felosztás végett kiadott nyereségjutalék kiszolgáltatása nem tekinthető az egyes igazgatósági taggal szemben fenállott dijazási kötelezettség olyatén teljesitésének, mely a társaságot minden további felelősség alól felmenthetné.

Grecsák Károly.

A jogerő kérdéséhez.

A m. kir. Curia: A másodbiróság itélete megváltoztattatik és ugyanaz a biróság utasittatik, hogy a pert az aláirás valódiságára vonatkozó kerdés mellőzésével, az alperes egyéb érdemi kifogásai alapján birálja el. *Indokok:* Az alperes nem felebbezte meg az elsőbiróság itélete indokaiban foglalt azt a megállapitást, mely szerint a kereseti váltókon levő, az alperes által valódiságra határozottan tagadott elfogadói aláirások jogelődjétől néh. Sch. B.-tól származnak, hogy tehát azok valódiak. *Az itélet indokai ellen is van helye felebbezésnek, ha az indokokban valamely peres fél jogaira sérelmes és nyilván ügydöntő lényeges kijelentés foglaltatik.* Alperesre nézve kétségtelenül sérelmes kijelentésnek tekintendő az elsőbiróság itéletének indokaiban bizonyitottnak vett az a ténykörülmény, hogy a szóban levő aláirások valódiak, mert alperes azoknak valódiságát tagadta, sőt az aláirások valótlansága védekezésének egyik főpontja volt. *Annak folytán tehát, hogy alperes a ténymegállapitás ellen felebbezéssel nem élt: megnyugodott abban a megállapitásban, hogy az aláirások valódiak és igy az aláirások valódiságának vitás kérdése ebben az ügyben már az elsőbiróság itéletében jogérvényes elbirálást nyervén, a másodbiróság a már jogerejüleg eldöntött ezen kérdésnek ujból elbirálásába nem bocsátkozhatott* és felperest ujitott keresetével a szóban levő aláirások valódiságának bizonyittatlan volta miatt el nem utasithatta. Ezeknél fogva a másodbiróság itéletét meg kellett változtatni és ugyanazon bíróságot az alperesi többi kifogások érdemleges elbirálására utasitani. (1903 október 23-án 1248. sz. a.)

Az a kérdés, amelyet legfelsőbb bíróságunk ebben a határozatában eldöntött, — az itéleti indokok jogerőre emelkedésének és önálló felebbvitellel megtámadhatóságának kérdése, birói gyakorlatunkban eddig is vitás volt, és — reméljük — ezzel a határozattal sem tekinthető végleg megoldottnak. Mig a legfőbb itélőszék 1871 jul. 21. 5861. sz. a. kelt határozatában kimondta, hogy «az indokok nem határozatok, hanem csak támaszai azoknak, következőképpen külön felebbezés tárgyai egyáltalában nem lehetnek» (Márkus: Felsőb hat. III. k. 155.) és ujabban is a temesvári itélő tábla 1900 január 24-én 99. és 115. sz. a. kelt határozatában világosan kimondta, hogy «az indokolásban tett kijelentés nem állapit meg itélt dolgot» (Térfi: Itélő táblák határozatai IV. k. 722. l.): addig a kir. Curia ujabban ismételten kijelentette, hogy «indok is állapithat meg itélt dolgot, ha a perben vitatott jogviszony az indokolásban mondatott ki». (1900 nov. 29-én 732/v., decz. 11-én 1402/v. sz. a. közölve a Polgári törvénykezésben XLI. 147. és 1887 április 20-án 7429. Dtár XVII. 94. L. még a Dtár III. folyamának XIX. k. 121. sz. a., valamint XXIII. kötetének 18., 19. és 20. sz. a. közölt eseteket is.)

Kétségtelen, hogy a jogerő elvére a jogbiztonság szempontjából feltétlenül szükség van. Nem szabad azonban sohasem szem elől téveszteni azt, hogy a jogerő kiterjesztése rendszerint az anyagi igazság korlátozásával jár, és hogy ennélfogva a jogerő terjedelmét nem szabad messzebb kiterjeszteni, mint amennyire azt a jogbiztonság követeli.

Ebből az okból a törvényhozások, a doctrina és a külföldi joggyakorlat ma már egyértelmüleg arra az álláspontra jutottak, hogy az itéletnek csak azon kijelentései képesek a jogerőre, amelyek a keresettel (illetőleg a viszontkeresettel) érvényesitett követelést (igényt) döntik el. Voltak ugyan egy időben oly nézetek is, hogy a jogerő terjedelmének ennél messzebbre kell mennie. *Savigny* (System des heutigen römischen Rechts VI. k. 350—370., 429—443., 451., 452. ll.) szerint jogerőre emelkednek a birói döntésnek az indokokban foglalt elemei is, vagyis az érvényesitett követelés (igény) feltételét képező jogok, az ugynevezett præjudicialis kérdések, mint pl. tartási perekben a rokonság kérdése, kamatok iránti perben a tőkekövetelés stb. *Windscheid* (Lehrbuch des Pandectenrechtes I. k. 396. l.) ezt a tételt még a ténykörülmények megállapitására is kiterjesztette. Ezeknek az iróknak hatása alatt a közönséges német jog területén a joggyakorlat egy ideig hajlott is a jogerő kiterjesztése felé. *Wetzell* és *Unger* fejtegetéseinek azonban sikerült ezt az álláspontot halomra dönteni. «Az exceptio rei judicatæ — mondja Wetzell (System des ordentlichen Civilproc. 537. l.) — egyáltalában csak kereseti jogokkal (Klagrecht) szemben érvényesithető és a kereseti jognak eldöntésére alapitható. Egyes ténykörülmények vagy jogi elemek valóságára vagy valótlanságára a jogerő anyagi fogalmát nem lehet alkalmazni». — És *Unger*, kinek fejtegetései ebben a kérdésben classicus müvének egyik legszebb részét képezik, a következő eredményre jut: «Az itélet *jogereje* addig terjed, a meddig az itélet *tartalma* terjed; az itélet igazi teljes tartalma határozza meg a jogerő lehetséges tárgyát és terjedelmét. Az itélet csak a konkrét kereseti igény tekintetében tartalmaz önálló és egyenes, közvetlen kijelentést, tehát sem a kereseti tények, sem a præjudicialis kérdések tekintetében». (System des allg. österr. Privatrechtes II. k. 639. és 640. l.)

Az ujabb törvényhozások ezt az utóbbi felfogást fogadták el. Nem mondják ki ugyan formálisan, amint az a franczia jogban általános elvképp van elfogadva, hogy csak az itélet rendelkező része emelkedik jogerőre, mert a rendelkező rész

sokszor az indokokban találja kiegészitését és különösen a kereset elutasitása esetében az elutasitás minősége és terjedelme (időelőttiség, elutasitás dilatorius vagy peremtorius kifogás alapján) csak az indokokból vehető ki. Azt azonban mind a német polgári perrendtartás 322. §-a, mind az osztrák polgári perrendtartás 411. §-a, mind a magyar polgári perrendtartás javaslatának 415. §-a minden kétség kizárása czéljából kijelenti, hogy az ügy érdemében hozott itélet csak annyiban válik jogerőssé, amennyiben a keresettel érvényesitett jog iránt határoz. És a magyar perrendtartás törvényjavaslatának indokolása e rendelkezés magyarázataképp azt mondja: «Kizárja ez a kijelentés az indokok jogerőre emelkedését is. Ami csak mint indok, csak erre az ügyre való tekintettel, mint előkérdés döntetik el, azt nem lehet végleg minden irányban és mindenkorra eldöntöttnek tekinteni». (Min. indokolás a 415. §-ához.)

Ha valamelyik fél az ily előkérdésnek jogerős eldöntését kivánja, ezt megteheti megállapitási kereset utján (1893. évi XVIII. tcz. 16. §.) és erre a magyar polgári perrendtartási javaslat 193. §-ának első bekezdése a külön megindithatő megállapitási kereseten kivül a per folyamán is módot ad, amennyiben a megállapitásra a bíróságnak megvan a hatásköre. Ezen az eseten kivül azonban kereseti kérelem nélkül jogerős döntés nem történhetik.

A jogerő terjedelmének ezt a korlátozását az anyagi igazság követelményén kivül fontos czélszerüségi okok is indokolják.

Az itélet indokolásába felvett előkérdés eldöntésének jogerőre emelkedése mindenekelőtt ellenkeznék a hatáskör szabályozásával. Nem volna helyes, ha például a járásbiróság nőtartási perben incidentaliter a házasság fenállásának kérdését, gyermektartási perben az apaság kérdését, haszonbér iránti perben (1893: XVIII. tcz. 1. §-ának 5. *e)* pontja) a haszonbérleti szerződés érvényességének kérdését stb., amely kérdések eldöntése a törvényszék hatáskörébe tartozik, jogerősen eldönthetné.

Az indokokban foglalt előkérdés incidentális eldöntésének jogerőre emelkedése továbbá rendkivüli terheket róna a felekre és a biróságra is. Ha ez az incidentális döntés jogerőre emelkednék, akkor természetesen az ellen helye van felebbvitelnek, amint azt a kir. Curia* meg is engedi. Már pedig ez a felebbvitel a félnek nemcsak joga, hanem fontos érdeke is, amelylyel kénytelen élni, ha a jogerő sulyos következményeit ki akarja kerülni. A kir. Curia kényszeriti a teljesen pernyertes felet, hogy a rá nézve kedvező itélet ellen költség és időveszteség feláldozásával felebbvitellel éljen csak azért, mert az itélet indokolásában oly kijelentés is van, amely reá nézve esetleg valamikor sérelmes is lehet. Hiába akarna a pervesztes fél megnyugodni az itéletben és a pernek véget vetni, felebbvitellel kell élnie, ha az itéleti indokolásban foglalt kijelentések valamelyikébe bele nem nyugodhatik. Az óvatos felet ilyképp akarata ellenére belekényszeritjük felesleges felebbvitelbe, a nem eléggé óvatos fél pedig, aki örül, hogy pernyertes és hogy végre szabadul a pertől, egy másik perben, esetleg pedig ugyanabban a perben, de későn azon veszi magát észre, hogy kár volt örülnie a per kedvező elintézésének, mert neki ennek ellenére sem volt szabad abba belenyugodnia. És a bíróság, amely egyes konkrét ügyben talán az incidentális döntés jogerejének megállapitásával szabadul attól, hogy valamely kérdés érdemét vizsgálni legyen kénytelen, el lesz árasztva felesleges felebbvitelekkel oly kérdésekben, amelyek a felekre nézve a folyamatban levő perben nem birnak jelentőséggel vagy legalább nem aktuálisak.

Az anyagi igazság, a per œkonomiája, a birói hatáskörök megoszlása és a felek érdeke tehát mind egyaránt a Curiának e kérdésben elfoglalt álláspontja ellen szólanak. Helyes volna tehát, ha bíróságaink a jogerő kérdésében egyöntetüen már most a polgári perrendtartás javaslatának 415. §-ában foglalt szabály szerint járnának el, amely előreláthatólag át fog menni a törvénybe is és amelyet ilykép — remélhetőleg nem sok idő mulva — különben is alkalmazni kötelesek lesznek.

Dr. Fodor Ármin.

* A német és az osztrák jog álláspontja kizárja a felebbvitelt az ilyen kizárólag indokolásul szolgáló incidentális kijelentések ellen. Lásd Wach: Vorträge 136. l. — 'Gaup-Stein: Die Civilprocessordnung für das deutsche Reich IV. kiadás, II. k. 9. l. — Petersen: Civilproc. für das deutsche Reich IV. kiadás, II. k. 3. l. — Fürstl: Die österreichischen Civilprocessgesetze I. k. 687. l.

Indokok jogereje.

Majdnem azt kell hinni, hogy mindaz, amit Unger óta erről a tárgyról irtak, hogy az az egész irodalom,** melynek eredményei győztes kifejezést nyertek a törvénykönyvekben, a Curia előtt értékkel nem bir. A *Jogt. Közl.* mellékletén 763. sz. a közölt itélet és az ugyanott felhivott ujabb határozatok egész sorozata igazolja, hogy a Curia alaki és anyagi jogerőt tulajdonit az indokokban foglalt minden lényeges jogi kijelentésnek. A per kimenetelétől független önálló döntést lát ezekben és ellenük nemcsak megengedik a felebbezést, hanem egyenest követeli, mert különben beáll a jogerő még az oly féllel szemben is, aki a meg nem támadott itélet szerint pernyertes volt. A közölt határozatok szerint a pernyertes fél nem felebbezett a javára döntő itélet indokaiban foglalt azon kijelentés ellen, hogy valamely okirat valódi, hogy a kereset alapjára szolgált ügylet nem birt fogadásszerü jelleggel, vagy hogy a kereset elkésetten lett beadva; a Curia ezekből az indokokból itélt dolgot construál és ha a pernyertes fél javára felhozott egyéb indokokat helyeseknek nem találja, ügyet sem vetve a már elbiráltnak tekintett kérdésre, a pernyertességének tudatában megnyugodó felet pervesztesnek nyilvánitja.

Ha pályadijat tüznének ki a Savigny-féle elmélet (System VI. 350. s köv. ll.) helytelenségének kimutatására, megkapóbb példákat nem lehetne nyujtani annak igazolására, hogy menynyire végzetes az igazságra az oly felfogás, mely az itéletnek az indokokban foglalt u. n. döntő elemeit, a ténymegállapitásokat, kifogásokat vagy præjudiciális pontokat a res judicata hozzáférhetetlenségével ruházza fel. Ime itt a gyümölcse az atomisticus felfogásnak. A fél nem egy, hanem számtalan itéletecskével állana szemben, melyek önálló életet élnek és melyek közül az ellenséges szinezetüeket felebbezéssel kell üldözni. Emellett az itélet ügydöntő jelentősége egészen elvész és a birói rendelkezés csak másodlagos existentiára képes.

Mennyivel boldogabb itt a pervesztes fél, mint a pernyertes. Tudja, hogy az itélet ellene szól és tisztában van azzal, hogy küzdenie kell ellene. De minő helyzetben van a pert nyerő? A biró végiggondolta az eldöntendő kérdéseket és azután felelt. A pernyertes félnek most már ujból meg kellene tennie ezt az utat, felülvizsgálnia kell, erősek-e az itélet támasztékai és végül is ő viselné a birói logika minden risikóját. Kezében volna ugyan az itélet, mely javára dönt, de ennek értéke attól függ, hogy a felsőbiróság nem e találja helyesnek azt az indokot, melyet az alsóbiróság helytelenitett, de amely időközben már jogerőssé vált. A per ilyképen nem az igazság felderitésének, hanem a legféktelenebb rabulistika instrumentuma volna.

Az itélet jogerejének határait illetőleg, kifogástalan Unger álláspontja, amikor az itélet jogerejét a kereseti igényre szoritja. Ez reális végeredménye a pernek, ezt meg kell védeni. Az indokok garantiát képeznek a birói önkény ellen, lehetőségessé teszik a felülbirálást, nagy erkölcsi jelentőséggel birnak az igazságba vetett hitünk és megnyugvásunk felköltése szempontjából, de az egyéni jog létezése vagy nem létezése kérdésében már semmi sulylyal sem birnak. E határon értéküket vesztették. És amint itt fictióknak engedünk tért, bizonytalanná válik a megállapitott jog és maga a birói itélet chaotikusabb állapotokat provokál, mint amilyenek léteztek a birói itélet előtt. Az indokok bő forrását képeznék a magyarázatoknak, ferditéseknek és ujabb meg ujabb pereket idéznének elő.

A német perrendtartás 293. § ának azon elve, mely szerint itéletek csak annyiban képesek jogerőre emelkedni, amennyiben a kereset vagy viszontkereset tárgyát képező igény döntetett el, a gyakorlatban fényesen bevált. A német polg. törvkv. első javaslata megszoritás nélkül ragaszkodott is e szabályhoz és a módositott perrendtartás 322. §-a változatlanul átvette a régi 293. §-t. A gyakorlat pedig megingathatlan következetességgel őrködik a törvényes korlát betartása felett. A német birod. törvényszék még a saját itéletének azon indokát sem ruházza fel anyagi jogerővel, melyben az egyik kereseti jogalap fen nem állónak mondatik ki: «Die Abweisung des einen Klaggrundes wird nicht rechtskräftig, wenn die dagegen eingelegte Revision in den Entscheidungsgründen verworfen, dagegen in Folge der Revision gegen die Entscheidung über den anderen Klaggrund das Berufungsurtheil aufgehoben und die Sache in die Berufungs-Instanz zurückverwiesen ist». (1887 ápr. 14. Seuffert Archiv 42. k. 470. l.) Nem engedi meg a felebbezést az indokok ellen és következetesen

** L. szerző czikkét «Jogerő» a Magyar Jogi Lexikon IV. k. 452. s köv. ll.

a felebbezéshez való csatlakozást sem. (A német birodalmi törvényszék itélete 1881 ápr. 1-ről, Jurist. Wochenschrift 92.) A Curia Dtár III. f. XXIII. k. 18. és 19. sz. a közölt határozataiban erre vonatkozólag is ellentétbe helyezkedett már az uralkodó tannal.

A Curiának jelzett határozatai annál meglepőbbek, mivel régibb praxisa helyes uton az indokok jogerejét negálta és ezt csak akkor állapitotta meg, ha az igény vagy a jogviszony feletti döntés nem a rendelkező részben, hanem az indokokban foglaltatott. (*Dtár* u. f. XVII. k. 94. l.) Ez ellen nem is lehet kifogásunk, mert enélkül a felperest keresetével elutasitó rendelkező rész tartalmát meg sem állapithatjuk. De az itéleti elemeknek tulajdonitott jogerő ettől végtelenül messze esik. A prtsi javaslat 415. §-a is acceptálván a jelzett tant, kimondja: «Az ügy érdemében hozott itélet csak annyiban válik jogerőssé, amennyiben a keresettel érvényesitett jog iránt határoz». Az indokolás 313. lapján pedig olvassuk: «Kizárja továbbá ez a kijelentés az indokok jogerőre emelkedését is. Ami csak mint indok, csak erre az ügyre való tekintettel mint előkészités döntetik el, azt nem lehet végleg minden irányban és mindenkorra eldöntöttnek tekinteni». Nem különös most már, hogy a Curia éppen akkor tér el régibb praxisától, mikor azt a várva várt és a törvényhozás sanctiójára már előkészitett perrendtartási javaslat megerősiti?

De ha a tárgy immanens követelményeitől el is tekintünk és tisztán a czélszerüségi szempontokat nézzük, még akkor sem érthetjük meg a Curia kisérletezéseit. Az ilyen itéletek egy pillanatnyilag terhes munkától felszabadithatják a bíróságokat. A pernyertes fél nem felebbezett, egyik kifogása alaptalannak lett kimondva, tehát megvan a jogerő, a többi indokokkal pedig könnyü végezni. Igaz, hogy a fél nem is gondolt megnyugvásra, de ne bolygassuk ezt. Csakhogy néhány ilyen itélet a felebbezések ezreit fogja provokálni. Az érdekeit féltő fél minden egyes nem kedvező indok, minden mellőzött kifogás, minden téves ténymegállapitás miatt óvatosságból felebbezéssel fog élni, bármennyire is meg volna elégedve mint pernyertes fél az itélettel. Gondoljunk tehát erre a nagy munkateherre és gondoljunk arra, hogy a per teljesen haszontalan munka mesterséges előidézése által mennyivel meg fog drágulni! Még arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a fél szivesen megragadja a Curia által nyujtott felebbezési alkalmat, mert azt hiszi, hogy ilyen módon ellensulyozhatja a vesztes fél felebbezését. És hiába, az az ügyvéd is, aki ma nyugodtan kijelentette a pervesztes félnek, hogy nincs törvényes ok a felebbezésre, ezentul kénytelen lesz ezt ajánlani, ha az indokok közt bármilyen kedvezőtlen passus lesz felfedezhető. Végül ne felejtsük el, hogy még a gyöngébb biró igazságérzete is sokszor eltalálja a helyes itéletet; kifogástalan indokok azonban erősen disciplinált logika és messze látó jogi tudás nélkül nem teremthetők. A hivatkozott curiai itéletekben kifejezést talált irány mellett azért sokszor elő fog állani az indokok elleni felebbezés szüksége, bár maga a döntés igazságos. Az ilyen felebbezések szaporitására, azt hiszem, nincs okunk. Hisz a per lassu menete már különben is lehetetleniti a jogszolgáltatást. Vegye fontolóra a Curia, hogy hová fajul majd a pervitel, ha minden kifogást önálló per jelentőségére fogja emelni. Ezeknek a kérdéseknek alapos elintézését elodázni immár nem lehet, mert ha a tudomány nem volt képes távol tartani a tévedéseket, eléri majd ezt a legyőzhetlen munkateher.

Dr. König Vilmos.

A BP. 388. §-ához.

A BP. 53. §-a szerint ha a terhelt nem él azzal a jogával, hogy védő müködjék közre érdekében, helyette (többek között) törvényes képviselője is választhat védőt.

A BP. 54. §-a szerint pedig a terhelt, amikor csak szükséges, de különösen első kihallgatásakor és a vádirat közlésekor stb. figyelmeztetendő, hogy védőt választhat s a védőválasztás módozatairól felvilágositandó.

Az 56. §. továbbá hivatalból rendelkezik védő kirendeléséről, ha (többek között) a törvényes képviselő kivánja.

A fakultativ védelem elvének megvalósitására szolgáló e §-okkal szemben a BP. 388. §-ának negyedik bekezdésében azt rendeli, hogy a vádlott törvényes képviselője felebbezéssel élhet a vádlott részére *nyitva álló* határidőben az itélet ellen.

Nyitva álló határidő! Lássuk csak, hogy áll nyitva ez a határidő.

Az idézett §. szerint a felebbezést az itélet kihirdetésekor kell a törvényszéknél bejelenteni, ha pedig kézbesittetett az itélet, az esetben a kézbesitéstől 8 nap alatt adandó az be, illetve jelentendő be.

Már ebből látszik, hogy csak a kézbesitett itélet ellen van nyitva a határidő, mert a kihirdetett itélet ellen *azonnal* a kihirdetéskor kell azt bejelenteni, ez tehát nem nyitva álló határidő, de nem is határidő, hanem meghatározott nap, sőt a napnak is csak bizonyos órája vagy percze.

A vádlott törvényes képviselője tehát, aki tárgyalásra nem idéztetett meg, mert például egy 16 évet betöltött életkoru egyén áll a biróság előtt, tehát megidéztetését mi körülmény sem tette indokolttá, — a hozott itélet ellen annak kihirdetésekor felebbezést sem jelenthetett be — de nem is kézbesittetett neki az itélet, mert azt senki sem kérte.

Kérdés, elzárható-e ily esetben az apa attól, hogy mondjuk 16 évet alig pár héttel betöltött életkoru s rossz utra tévedt gyermeke érdekében a marasztaló itéletet felebbezhesse?

A BP. 388. §-ának egy pontja rendelkezik arról, hogy az itélet ellen a kihirdetéstől számitott 8 nap alatt lehet a felebbezést beadni. Ezt, valamint az itélet kézbesitése esetén megszabott 8 napos határidőt lehet és kell tehát a *vádlott részére nyitva álló határidő alatt érteni*, ugyde a törvényszakasz negyedik bekezdése ezt a jogot *csak* a vádlott örökösének engedi meg, mig a vádlott törvényes képviselőjének és házastársának a vádlott részére *nyitva álló* határidőt szabja meg, már pedig, mint rámutattam, a kihirdetés pillanata nyitva álló határidőnek nem mondható.

A BP. életbelépte előtt a gyakorlatban tényleg fenállott az a jogszokás, hogy ugy a vádlott, mint a vád képviselete a kihirdetéstől számitva 24 óra alatt nyilatkozhatott e tekintetben; ezt a terminust az igazságügyi bizottság törölte s igy maradt meg a *nyitva álló határidő*, amely pedig e szerint csak a kézbesitett itélet elleni perorvoslati nyilatkozatok tekintetében állhat, egyébként nem.

A gyakorlatban már most hogy áll a kérdés? Nem olvastam hasonló kérdés megoldását, azért álljon itt egy konkrét eset: Vádoltatott három 16-ik életévét alig betöltött fiatal, büntetlen egyén a Btk. 336. §-ának 3. pontja alá eső minősitett lopás büntettével. Nyomozat alapján adatott be a vádirat, a nyomozatot községi előljáróság vezette s miután a használt nyomtatványmintában nem volt leirva az a szöveg, hogy terhelt figyelmeztetendő védő igénybevehetésére (BP. 53. és 54. §§.), ez a figyelmeztetés elmaradt; de elmaradt a törvényes képviselőnek ez irányban való figyelmeztetése is (ami különben hogy imperative megtörténjék, a törvényben nincs is nyoma), elmaradt végül ez a figyelmeztetés a vádiratnak a BP. 257. §-a értelmében való közlésekor is, bár az 54. §. ezt rendeli.

Szokatlan ugyan, de megtörtént a jelen esetben is, hogy a főtárgyaláson a vádlottak törvényes képviselői részéről senki sem meg nem jelent, sem a vádlottak érdekében lépést nem tett. Ennek oka lehet, vagy az is volt, hogy a vádlottak fel nem fedezték szüleik előtt a dolgot; igy történt, hogy a szülők csak akkor vettek tudomást gyermekeik bünpöréről, amikor elitéltetvén, a kir. ügyészségnek a jogerős itélet alapján átadattak. Ekkor aztán *nyitva álló* határidőnek vélvén a 8 napot, a kihirdetéstől számitva, beadták a felebbezést s a kir. ügyész a büntetés foganatositását meg sem kezdette.

A törvény rideg alkalmazása mellett nézetem szerint igazuk van azoknak, akik szerint ez a felebbezés mint elkésett, mert a kihirdetéskor be nem jelentetett, visszautasitandó volt volna már az első biró részéről, de másrészt ha a törvény megadja a jogot az apának, hogy elitélt fia akarata ellenére is felebbezhessen, ha a törvény e részben az itélet kézbesitését vagy az apának a tárgyalásra megidézését nem rendeli meg, az apa tehát nem hozatik abba a helyzetbe, hogy a dologról előbb tudomással birjon: ugy szerény nézetem szerint a BP. 388. §-ának negyedik bekezdése homályos és zavart kifejezéseivel szemben nem sértetik meg az igazság elve azzal, ha a felebbezés érdemileg nyer elintézést.

Biró Vilmos,
kir. táblai biró.

Külföldi judikatura.

862. Az ügyésznek határozott vádinditványt kell előterjesztenie és nem hivatkozhatik pusztán és egyszerüen a biróság igazságérzetére. Ezt megteheti a védő, aki magánérdekeket képvisel, de nem az ügyész, aki a közérdek szempontjából a törvény pontos figyelembevételét tartozik kérni, a

felett őrködni, még pedig a vádlott érdekében is. Minthogy az ügyész ezen kötelezettségének nem felelt meg, az itélet megsemmisittetik. *(Római semmitőszék.)*

863. Külföldi választott birósági itélet Olaszországban a törvényben előirt delibationális eljárás után végrehajtható. (Felebbviteli bíróság Genovában.)

864. Akit valamely baleset eléktelenit, nem köteles magát sulyos mütétnek alávetni, mely ezen testi hibáját esetleg helyrehozhatná, hanem joga van a kártérítéshez tényleges állapota szerint. A genovai felebbviteli bíróság ezen elvből kifolyólag egy kőszénhordó munkásnak, akinek jobb lába a baleset folytán foglalkozására való tekintettel részben használhatatlannak volt tekintendő, 5000 lira károsszeget állapitott meg.

865. A bérlőnek joga van a házmester durva magaviselete és teendőinek hanyag teljesitése miatt a bérleti szerződés felbontását követelni. *(Milanói törvényszék.)*

Közli: *Dr. Holló József*,
budapesti ügyvéd.

866. Nem emelhető a res judicata kifogása abban az esetben, ha a felek közt vitás kérdés egy más kérdésben hozott itéletnek csak indokolásában van felemlitve (*Cour de cassation:* Gazette des Tribunaux nov. 12.)

867. Habár a postahivatalnok kötelezve van fogadalmához képest a levelezés titkainak a megőrzésére és ennek folytán harmadikkal sem a levél küldőjének, sem a czimzettnek nevét nem közölheti, ha a levél hivatala körében bizatik reá, mégis abban az esetben, midőn tanuként hallgattatik ki, a hivatali titkot megőrizni nincsen jogositva és a felek kérdéseire tiszta igazat kell válaszolnia, ha a feleletet hivatalos teendői körében ismerte meg. (*Cour de cassation.* Humbert-ügy ugyanott.)

868. Az a szerződés, amelynek értelmében az utazó kötelezettséget vállal főnökével szemben, hogy ha tőle távozik, bizonyos árut sem gyártani, sem ily áruval kereskedni, végül sem más hasonló gyárban vagy kereskedésben állást elfoglalni nem fog, érvénytelen; mivel ugy idő, mint hely tekintetében korlátlan és igy a szerződésből származó megkötöttség mérvénél fogva erkölcstelen; mit sem változtat ezen az, hogy a szerződés csak egy árura (gyertya és mécses) vonatkozott. (*Cour d'appel de la Seine.* Gazette des Tribunaux nov. 15.)

869. A kávés nem felelős a ruháért abban az esetben sem, ha pinczérje (alkalmazottja) vitte el a vendégtől a ruhadarabot. (*Lyoni törvényszék.* La Loi. 14 nov.)

870. A munkaadó nem felelős a munkását ért balesetért, ha utóbbinak azon munkának a folytatását (melynek következménye a baleset volt) megtiltotta. (*Orleansi feltörvényszék.* Droit 14 nov.) Közli: Dr. *Wittmann Ernő.*

Különfélék.

— **A kriminalitás állása és fegyházaink.** A kriminálstatisztikusok Európaszerte a kriminalitás emelkedését panaszolják. Ezzel szemben kellemesen meglepő az eredmény, melyre fegyházaink befogadási képességének és a fegyenczlétszám összehasonlitása által jutunk. A kép 1903 deczember hó 12-én a következő:

	Befogadási képesség	Létszám	
Lipótvár	900	524	egyén
Illava	670	459	«
Sopron	700	465	«
Vácz	1025	600	«
Szamosujvár	600	348	«
Nagyenyed	700	697	«
Mária-Nosztra	500	354	«
	5095	3447	egyén

vagyis e napon *1648 férőhely* állott üresen fegyházainkban, noha 1886-ban Magyarország lakosságának jóval alacsonyabb száma mellett 2573 fegyencz, 1884-ben még 2707 fegyencz töltötte büntetését törvényszéki és járásbirósági fogházban helyszüke miatt. Megjegyzendő, hogy az összes fegyházak befogadási képessége akkor 4159 főre volt berendezve, de a befogadási képesség emelkedése mégsem tehető 1000 re, mert időközben megszünt a munkácsi fegyház, melyben 1886-ban 508 fegyencz volt elhelyezve.

— **Fiatalkoruak részére külön fogházak** kijelölését tervezi — mint értesülünk — az igazságügyminiszterium. A gondolat, mint lapunk egyik közelmult számában emlitettük, az angol Borstal-i börtönben már testet öltött. Minthogy oly számu javitó-intézet épitése, amennyi a fiatalkoruak elhelyezésére szükséges volna, pénzügyi akadályokba ütközik, minden főügyészség területén egy-egy fogház jelöltetnék ki, melyben a 20 éven alóli elitélteken a néhány hónapot meghaladó tartamu szabadságvesztés-büntetés intensivebb tanitás és nevelés mellett hajtatnék végre. A terv büntetőpolitikailag igen szerencsésnek mondható és kivánatos, hogy minél előbb gyakorlatilag is megvalósuljon.

— **Kedvezőtlen előléptetési viszonyok az igazságügyi szolgálatban.** Már a fizetésrendezési javaslat előkészitése előtt is szinte türhetetlen volt az elsőfolyamodásu birói és jegyzői karban az előléptetések lassusága. Amióta a fizetés-rendezési actio megindult, azóta a helyzet még roszszabbra vált. Az idősebb birák, ha magukat a nyugdijazás kérelmezésére már el is határozták, tervük végrehajtását felfüggesztették arra az időre, amikor a fizetésrendezési törvényjavaslat intézkedései alá esvén, némileg kedvezőbb nyugdijjal vonulhatnak vissza a jól megérdemelt nyugalomba. Ezt rossz néven venni egyáltalán nem lehet. Ezen körülmény még fokozta a birói és jegyzői karnak csaknem teljes stagnáczióját. Mig az 1902. évben deczember 1-ig az Igazságügyi Közlöny 54 nyugdijazás (1901-ben 52) közölt, addig a folyó évben ugyanezen lapból láthatólag a birói karnak csupán 15 tagja vonult nyugalomba. Ez az előléptetésekre is lényeges hatással volt, amennyiben az V. rangosztályban és ezenfelül 1902-ben 15, 1903-ban 3 kinevezés történt. Kir. táblai biróvá és főügyészhelyettesekké 1902-ben 42-ten, 1903-ban 14-en léptek elő. Törvényszéki és járásbiró, valamint kir. ügyész kineveztetett 1902-ben 83, 1903-ban 37; albiró és alügyész 1902-ben 107, 1903-ban 78. Jegyzővé előléptek 1902-ben 96-an, 1903-ban 72-ten, aljegyzővé 1902-ben 129-en, 1903-ban 97-en.

Ez a stagnáczió az egész országban éreztette hatását. Budapesten azt eredményezte, hogy itt a joggyakornokok átlagosan öt évi szolgálat után érik el az aljegyzőséget; az aljegyzők három év alatt a jegyzőséget, a jegyzők ismét átlag csak három év mulva ülhetnek be a birói székbe, hogy azután átlagos számitás szerint ismét 8—9 évig várjanak egy-egy járásbirói vagy törvényszéki birói állásra. Mivel pedig a joggyakornoki kinevezés 22—23 éves korban történik, csak 40—42 éves korban éri el a legtöbb budapesti biró az 5000 K összjövedelmet, ami pedig létminimuma a legkisebb családnak is.

— **A BP. 38. §-ához.** Ha a Curia vagy a kir. tábla a főtárgyalást megsemmisitette s uj eljárást rendelt: kérdés, vajon a kir. ügyészség az uj főtárgyaláson elejtheti-e joghatályosan a vádat? Ugyanez a kétely merül fel az ujrafelvételi eljárásra, továbbá a verdict felfüggesztése folytán tartott uj főtárgyalásra vonatkozólag. Ha a második főtárgyaláson elejthető a vád, az ügyészség döntene a birói határozat felett; ha pedig nem ejthető el, a főtárgyalást eshetőleg vádképviselet nélkül kellene megtartani. *F.*

— **Jobbágyság Magyarországon.** Az illavai kir. járásbiróság által kibocsátott árverési hirdetményből: A dubniczi ... számu ingatlanra ... a X. javára bekebelezett 2 forint 10 krnyi összeg, valamint *huszonnégy napi gyalogmunka* évenkinti szolgáltatásokból álló szolgalom fentartásával az árverés elrendeltetik stb.

— **Egy fővárosi ügyvédtől** a következő sorokat vettük: Ismeretes dolog, hogy nálunk az ingókra vonatkozó árverések kitüzése majdnem a legtöbb esetben a behajtandó követeléssel arányban nem álló költségekbe kerül. A fővárosban a t. végrehajtó urak ezen költségeket még akként szaporitják, hogy az árverési hirdetményt gyakran oly ügyvédeknek is kézbesittetik, kik a kérdéses végrehajtási ügyben soha semmiféle tekintetben érdekelve nem voltak. Eléggé nem méltányolható elővigyázatból azonban ilyenkor a kézbe-

sitést a nem érdekelt ügyvédeknek kézbesitési vétiv mellőzésével eszközöltetik. Persze azért a végrehajtatónak a néha 25—30 k-ra rugó árveréshirdetési költséget meg kell fizetnie. A vidéken legujabban a végrehajtók szintén kieszeltek egy költségszaporitási eljárást. Hivatalból foganatositandó árverések esetében ugyanis hüségesen kikézbesittetik ugyan az árverési hirdetményt a végrehajtató ügyvédje kezéhez, de soha az árverési hirdetmény kibocsátásáért járó dijakat azon ki nem tüntetik. Már most, ha az árverés bármi okból meg nem tartatik, azonnal fizetési meghagyás kibocsátásáért folyamodnak s mindannyiszor sikerül nekik legalább a folyamodási költségekkel dijaikat megtoldani. Ezen boszantó költségszaporitási törekvésnek a járásbiróságok vezetői könnyen utját szeghetnék, ha elrendelik, hogy az árverési hirdetményen a kitüzési költségeket a kibocsátott példányok számának kitüntetése mellett a végrehajtó kitenni tartozik. Igy a végrehajtató ügyvédje azon helyzetbe jutna, hogy a felszámitás helyességét ellenőrizhetné és elkerülhetné a fizetési meghagyások kibocsátását.

— **Az állandó rovat.** Nem valami rendkivüli, mert nagyon is megszokott az az eset, melyben az aranyosmaróthi kir. törvényszék egy büntetlen előéletü asszonyt 6 havi börtönre itélt amiatt, hogy a sértett udvarába a mintegy 1—1½ méter magas keritésen átmászva, az udvaron volt záratlan ketreczből egy darab, hat korona értékü hizó ludat ellopott. A pozsonyi kir. itélő tábla ezen itéletet helybenhagyta, a kir. Curia pedig a semmiségi panaszt elutasitotta, mert a vád alapjául szolgáló tett a törvénynek megfelelően, tehát nem tévesen minősittetett (1903 nov. 18-án 9332/903. sz. a.)

Libalopásért hat havi börtön már fel sem tünik, amikor egy 25 fillér értékü régi, rozsdás vasláncznak, egy törött edénynek, egy fél liter pálinkának ellopásáért jár ki a hat hónap a Btk. 340. §-a alapján.

A fenti eset a többitől csak abban különbözik, hogy a biróságok a nélkül alkalmazták a Btk. 336. §-ának 3-ik pontját, hogy e rendelkezés alkalmazásának feltételei fenforogtak volna.

Egy méternyi vagy ezt valamivel meghaladó magasságu keritésen való átmászást a kir. Curia nem szokott sulyosabb esetekben sem minősitési okul elfogadni, mert ily alacsony keritésen való bejutás nem tartalmaz annyi akadálylegyőzést, amennyi a 336. §. 3. pontjába ütköző bemászással elkövetett akadálylegyőzés ismérvét kimeritené. (Dtár III. folyam V. k. 52. l.)

Még ha nem is vezetne tehát a konkrét esetben ily vérlázitó eredményre a 336. §. 3-ik pontjának alkalmazása, akkor sem volna szabad a kir. *Curia gyakorlata szerint* az egy méternél alig magasabb keritésen való bemászás esetén minősitett lopást megállapitani.

— **A hivatalos kalendárium.** Megemlitettük annak idején, hogy a kir. biróságok és ügyészségek számára az 1902-dik évre kiadott hivatalos naptárban «Törvénykezési szünnapok» czimen a következők foglaltatnak: Törvényszünetek iránt az 1868-iki D. IV. tcz. rendeli, III. cz. I. fej. 100. §. sürgős eseteket kivéve, senki sem idéztethetik megjelenésre vallásának ünnepén. Ilyen idézés elrendelése vagy elhalasztása miatt helye van a perorvoslatnak, V. cz. I. fej. 225. §. Az 1840-iki XV. tcz. 2. r. 210. §-ának intézkedése egyelőre itt is alkalmaztatván, a határidők tekintet nélkül a közbeeső ünnepekre, az ott megállapitott szünnapok alatt is folynak. Ha a határidő végnapja ilyen szünnapokra esnék, a legközelebbi köznapig terjed. VIII. cz. I. fej. 375. §. A marasztalt fél vallásának ünnepei a végrehajtásnál is lehetőleg figyelemben tartandók.»

Szóvá tettük, hogy a hivatalos kiadványban még sem kellene ilyen sajtóhibáknak előfordulniok: LIV. helyett nyomatott D. IV.; 255. §. helyett: 225. §.; 201. §. helyett: 210. §. és 357. §. helyett: 375. §. Azt sem hagytuk szó nélkül, hogy a törvény kifejezett rendelkezésével egyenes ellentétben a naptár azt állitja, hogy a vallási ünnepre szóló idézés elrendelése vagy elmulasztása miatt helye van a perorvoslatnak; s hogy az 1868: LIV. tcz.-nek a végrehajtásról szóló czimében foglalt szakaszára hivatkozik, mintha az 1881: LX. törvényczikket egyáltalán meg se hozták volna s ennek 225. §-a az 1868: LIV. tcz.-nek a végrehajtásról szóló czimét hatályon kivül se helyezte volna.

Az 1903. évre kiadott naptár az 1902. évitől már annyiban eltért, hogy az 1902. évi naptárban nyomtatott «szünnapokra» helyett helyesen azt mondja: szünnapra, de egyébként maradt teljesen a régi. Az idei naptár (1904. évre XXIX. évf.) megint némi haladást mutat, amennyiben az 1868. évi D. IV. tcz. helyett már helyesen 1868. évi LIV. tcz. van szedve. Ilyenformán reményünk van rá, hogy ha csak időközben életbe nem lép az uj törvénykezési rendtartás, öt év mulva a naptárnak a szünnapokra vonatkozó része teljesen megfelel majd a törvényeknek.

— **Elveszett váltók megsemmisitése.** A váltótörvény 77. §-ának utolsó bekezdéséből helyesen olvassák ki biróságaink, hogy a megsemmisitési eljárás folyamatba tételéről szóló hirdetmény a hivatalos hirlapban háromszor teendő közzé. De helytelen a törvényszékeknek s élükön a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknek azon gyakorlata, hogy azon esetre, ha a kibocsátott hirdetmény folytán váltóbirtokosul senki sem jelentkezett, a váltót semmisnek nyilvánitó hirdetményt ujból *háromszor* rendelik a hivatalos hirlapban közzététetni. A váltótörvény egyáltalán ezen hirdetménynek hirlapi közzétételét el sem rendeli, de ha már biróságaink ezen közzétételt a közforgalom érdekében fekvőnek tartják, elegendő volna a váltót semmisnek nyilvánitó hirdetményt egyszer közölni a hivatalos hirlapban s a kérvényezőt ekképpen a teljesen felesleges és czéltalan kiadásoktól megkimélni. *(Ügyvédi körökből.)*

— **Adhat-e a biróság a czég miként való bejegyezhetőségére a félnek utmutatást?** *Az ipolysági kir. törvényszék:* Minthogy a kereskedők, kik üzletüket egyedül folytatják, az 1875: XXXVII. tcz. 11. §-a értelmében czégükhez oly toldást nem csatolhatnak, mely társas viszonyra mutatna; minthogy a «K. G. ipolyvidéki hitelforgalmi intézete» czégben előforduló ezen szó «intézet» a közönség megtévesztésére alkalmas abban a tekintetben, hogy a közönség a fentjelzett egyéni czéget könnyen társas czégnek tarthatja, ez okból K. G. kérvényezőnek czége bejegyzése iránt jegyzőkönyvileg előterjesztett kérelme elutasittatik. Értesittetik a kérvényező, hogy amennyiben czégét ilyen alakban: «K. G. ipolyvidéki hitelforgalmi üzlete» kivánja bevezettetni, a czimpéldányok kiállitása és jegyzőkönyvi kérelmének felvétele czéljából a biróságnál jelentkezhetik. (1903 október 15-én 5004/903. sz. a.)

A budapesti kir. itélő tábla: Az elsőbiróság végzését, mellőzve annak a czég miként való bejegyezhetőségére vonatkozóan az utolsó indokban adott utmutatását, a benne felhozott egyéb indokok alapján helybenhagyja. (3306/1903.)

— **Vasárnapi munkaszünet.** A sociálpolitikai intézkedések és a kriminalitás közötti viszony rendesen akkép nyilatkozik meg, hogy az állam minden intézkedése, mely a társadalmi bajok orvoslására irányul, kevesbiti a büncselekmények számát. Ezzel a tapasztalattal látszólag ellentétben áll az a szakkörökben mindinkább erősbödő panasz, hogy a nemrég engedélyezett teljes vasárnapi munkaszünet következtében a büncselekmények száma felszökött. Különösen a korcsmai verekedések közben elkövetett testi sértések szaporodnak. E körülményből azonban sem a fenti szabály megtörésére, sem a teljes vasárnapi munkaszünet elhibázott voltára következtetni nem lehet. A büncselekmények szaporodása csak időleges; oka, hogy a reform még nem teljes, nem befejezett. A teljes vasárnapi munkaszünettel az állam megadta a munkában elcsigázott embereknek a lehetőséget a pihenésre és a szórakozásra. De hogy e szórakozás miben álljon, arról sem pozitiv, sem negativ irányban nem gondoskodott. Megalkotott egy keretet, melybe tartalmat még nem öntött. Igy válik a büncselekmények számának vacillálása a socialpolitikai intézkedések helyességének és tökéletességének fokmérőjévé. *F. E.*

— **A vegyes házasságok jogtörténetére** hirdet előfizetést Hanuy Ferencz, a pécsi hittudományi intézeten az egyházjog tanára. A 16 ivnyi munka előfizetési ára 4 K.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Kohler,** ki miként e lapok 42. számában megirtuk, 526 munkálatot és eseteket produkált s irodalmi tevékenységében megvalósitotta a német példabeszédet, «wer vieles bringt, wird jedem etwas bringen», ismét két uj munkával lépett a könyvpiaczra. Az egyik Hammurabi törvényeinek magyarázatos kiadása összehasonlitó jogtörténeti alapon, melyből az első kötet jelent meg, a másiknak czime: *Verbrechertypen in Shakespeares Dramen.* (Berlin, Elsner 1903.) A spiritualista Kohler e munkájában korántsem Lombroso

követőjévé szegődött, csak felveszi a büntettes psyché-k elemzésének azt a fonalát, melyet Feuerbach után a kriminalisták elejtettek. Hogy ebben az emberi lélek legnagyobb ismerőjét választotta vezetőjéül, azt nem vehetjük rossz néven, hisz ez eljárást már mások is ajánlották (igy Thomsen: Zeitschrift XVII. 272.) és többek közt Bar mutatott rá legutóbb (Die Reform des Strafrechts 1903.), hogy Goethe, Shakespeare és Dosztojevszky a büntettes lelkületének jobb magyarázói, mint a számlálólapokat kivonatoló tisztviselők, kikre a kriminálstatisztika a büntett okainak kutatását bizza. Kohler a büntetteseknek két nagy csoportját különbözteti meg: a socialis és asocialis lényeket. Az előbbiek közt találjuk a szenvedélyből bünözőket: részint önző ösztönből (Macbeth, III. Richard), részint altruista fanatismusból (Brutus, Cassius) és az alkalmi büntetteseket (Othello). A társadalmi renden kivül álló büntetteseket a lelkiismeret hiánya jellemzi, amit Kohler a moral insanity kényelmes czimfeliratával lát el. Ilyenek pl. Edmund, Jago, Cade. Kétségtelen, hogy Kohler a felsorolt egyéniségek jellemzésében erősebb Shakespeare-ismerőnek, mint psychologusnak bizonyul, bár stilusának költői szárnyalása sok helyen elfelejteti a tudományos fogyatkozásokat. Ebben is méltó folytatása a Shakespeare vor dem Forum der Jurisprudenz czimü munkájának, mely számára 20 év előtt az Iheringgel folytatott disztelen irodalmi vitát eredményezte. *V. R.*

— **Külföldi állam, mint alperes.** A lüttich—limburgi vasut részvénytársaság 1901-ben a brüsszeli törvényszék előtt keresetet inditott a hollandi kereskedelmi-, vizi- és iparügyi miniszter, mint Németalföld képviselője ellen 34,000 forint s járulékai iránt. Az elsőfolyamodásu bíróság meg is állapitotta illetékességét, ami ellen Németalföld állama felebbezést adván be, a főtörvényszék leszállitotta a belföldi bíróságok illetékességét. Felperes további felebbezésére most a belgiumi semmitőszék a következő határozatot hozta: «Tekintve, hogy a nemzetek függetlenségének elve a nemzetközi jogban a nemzetek souverainitásának következménye, hogy tehát alkalmazásának nincs helye, amennyiben a souverainitás nem érintetik; tekintve, hogy a souverainitást az államnak csupán politikai életéből kifolyó ténykedései érintik; hogy az állam élete nem szoritkozik politikai tényeire; hogy az állam javakat szerezhet, hitelezővé és adóssá válhat, kereskedelmi vállalatot folytathat; hogy ezen ügyköre ellátásában (gestion) az állam nem közhatalmát érvényesiti, hanem csak azt teszi, amit bármely más magánjogi személy; tekintve, hogy *az idegen államok, mint magánjogi személyek, épp ugy, mint az idegenek általában, a belga bíróságok előtt perbe idézhetők;* hogy éppen nem lehet belátni, mennyiben szenvedne csorbát valamely idegen állam souverainitása, ha általa szabad akaratából kötött szerződésekből kifolyólag a belföldi bíróságoknak vettetnék alá; hogy az illetékesség nem a fél akaratától, hanem az ügy természetétől függ; hogy ha az idegen állam hazai bíróságaink előtt adósai ellen felperesként felléphet, kell, hogy hitelezőivel szemben ugyanazok előtt helyt álljon; tekintve, hogy «idegenek» alatt a birói illetékességről szóló törvény 52., 53., 54. szakaszai értelmében nemcsak a természeti, hanem a jogi személyek, tehát a legjelentősebb jogi személyek, az államok is értetődnek; tekintve, hogy a főtörvényszéknek az az indoka, mely a külföldi kormány ellen kelt itélet végrehajtásának lehetetlenségét vagy legalább is rendkivüli nehézségekbe való ütközését hangsulyozza, nem bir fontossággal, mert valamely birói döntés érvényessége független azoktól az akadályoktól, melyekbe végrehajtása ütközhetik; tekintve, hogy azt a szerződést, amelyre a jelen kereset van alapitva, a németalföldi állam egy vasuti vonala igazgatásából kifolyólag egy más vasuti vállalattal kötötte, hogy tehát e szerződésből kifolyó jogviszonyainak a hazai bíróságok által leendő elbirálása souverainitását nem érintheti; tekintve, hogy e megfontolásokhoz képest a brüsszeli főtörvényszék jogszabályt sértett, mikor illetékességét leszállitotta; a brüsszeli főtörvényszék itéletét megsemmisiti s az ügyet a genti főtörvényszék elé utasitja».

Az érdekes kérdés természetszerüleg ritkán fordul elő a nemzetközi jogéletben. A luccai főtörvényszék az 1887. évi márczius 22-én és az angol tengeri főtörvényszék az 1873. évi május 7-ikén — utóbbi a khedive ellen inditott perben — hozott döntésével idegen állammal, mint magánjogi személylyel szemben szintén megállapitotta illetékességét, mig a szajnai törvényszék az 1890. évi április 22-ikén a görög kormány ellen, a brüsszeli törvényszék pedig az 1888. évi deczember 29-ikén Bulgária ellen katonai fölszerelési czikkek és lőszerek vételára iránt inditott perekben hozott határozataikkal illetékességüket a souverainitás sérthetetlensége czimén leszállitották.

— **A biztositottnak már született és még születendő gyermekei** javára kötött biztositási szerződés semmis még akkor is, ha a biztositottnak halálakor nincs más gyermeke, mint az, mely már a szerződés megkötésekor életben volt; mert a code civil 1121. szakasza szerint a stipulatiónak meghatározott személy javára kell történnie, s mert a jogosult harmadiknak képesnek kell lennie annak kinyilatkoztatására, hogy a neki szánt kedvezményt elfogadja-e, tehát az a szerződés, mely bizonytalan, még nem is létező s igy akaratnyilvánitásra képtelen személy javára létesül, semmis. A rennesi cour d'appelnek ezen itéletét *Dupuich* a Jurisprudence généraleban a méltányossággal, a józan észszel, a gyakorlati szükséggel ellenkezőnek nevezi. «L'application surannée d'une théorie, qui n'a plus cours.»

— **Az angol jogi iskolák.** (Inns of Court) sajátos autonomiájával függ össze a lordkancellár elnöklete alatt összeült bíróság határozata, melylyel egy hölgy felebbezését, kitől az egyik Innbe való felvételt annak tagjai megtagadták, elutasitotta. Angliában is, mint a müvelt államok legtöbbjében, a nők szabadon mehetnek az orvosi pályára, ámde az ügyvédi pályának mindkét ága zárva van előttük. Ezt a korlátot akarta a folyamodó hölgy ledönteni, uj pályát hóditva magának és nőtársainak. Felebbezésében kifejtette, hogy mivel nincs oly jogszabály, mely a nőknek az ügyvédi pályára lépést megtiltaná, jogosulatlanul tagadtatott meg tőle a felvétel. A bíróság abból indult ki, hogy az Inns of Court magántestületek lévén, épen, mivel törvény nem szabályozza a felvételt, ez teljesen tagjaik belátásától és discretiójától függ és ennek alapján a felebbezést elutasitotta, e mellett azonban a birák azt a véleményüket is kifejezték, hogy káros volna nőknek a jogi iskolákra bocsátásával præcedenst alkotni. E határozat kettős irányu eldöntést tartalmaz. Kimondja, hogy minden jogi iskola jogosan tagadhatja meg nőfolyamodóktól a felvételt, viszont akármelyik Inn, ha tagjai többségének meggyőződése egyszer majd megengedi, jogosan bocsáthat nőket ügyvédi gyakorlatra. Ez utóbbi eset azonban, az angol közvéleményből itélve, egyhamar nem fog bekövetkezni, mert ámbár elismerik, hogy a nők bizonyos tekintetben kiválóan alkalmasak volnának az ügyvédi pályára, másrészt meg nem engedhetőnek tartják, hogy nők részt vegyenek esetleg oly jogesetek tárgyalásában, ahol már puszta jelenlétük is beleütköznék az erkölcsösségnek az angolokban kétségkivül igen kifejlett érzésébe. *F. K.*

— **A londoni rendőrbíróságok** napról-napra egész sereg zugbookmakert itélnek el tiltott fogadás miatt a kiszabható pénzbüntetés maximumára, ily módon akarván gyógyitani az alsóbb néposztályokban valósággal társadalmi betegséggé fajult fogadási szenvedélyt. Az itéletek megokolásában a birák rendszerint rámutatnak arra, hogy a kifosztott áldozatok nagy része, hogy szenvedélyének eleget tehessen, bünös utra téved, erkölcsileg teljesen tönkremegy, mig csábitói meggazdagszanak. Hogy a rendőrség is mily buzgalommal és leleményességgel üldözi e zugirodákat, a legutóbbi eset is bizonyitja. Rég gyanitották, hogy egy borbélyüzlet tulajdonosa fogadásokat gyüjt, de nem tudták tetten érni. Végre is szinből temetést rendeztek és a dedektivek mint a halottas kocsi kisérői és gyászoló rokonok eljutottak a borbélyüzlet elé, hol a különben óvatos bookmakert épen munkában lelték. *F. K.*

A Magyar Jogászegylet f. hó 19-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Gábor Gyula tart. honv. százados hadbiró ily czimü előadása: A katonai börtönrendszer, különös tekintettel a m. kir. honvéd-igazszolgáltatásra. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

A Magyar Jogászegylet tagjainak megküldettek a következő füzetek: Jászi Viktor: Válasz a pragmatica sanctio és a házi törvények tárgyában. — Ferdinandi Gejza: Korona és monarchia. — Kenedi Géza: Deák Ferencz emlékezete. — A kik e füzeteket nem kapták meg, reklamálhatják Pfeiffer Ferdinánd könykereskedésében (Kossuth Lajos-utcza.)

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Harmincznyolczadik évfolyam. 52. SZ. Budapest, 1903 deczember 25.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG: *Zöldfa-utcza 31-ik szám.* Megjelen minden pénteken. KIADÓ-HIVATAL: *Egyetem-utcza 4-ik szám.*

Előfizetési dij: félévre ... 12 kor. negyedévre 6 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A testi sértés büntetésének reformja. *Dr. Finkey Ferencz* sárospataki jogtanártól. — Párisi levelek a franczia ügyvédségről. *Dr. Wittmann Ernőtől.* — *Törvénykezési Szemle:* Az indokok elleni felebbezés. *Grecsák Károly* curiai birótól. — A pertárgy értéke perek egyesitése esetében. *Dr. Gaár Vilmos* budapesti törvényszéki birótól. — Külföldi judikatura. Közli: *Dr. Holló József* budapesti ügyvéd. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A testi sértés büntetésének reformja.

A lopás, illetőleg a becsületsértés után a testi sértés az a büntetendő cselekmény, melylyel büntetőbiróságainknak legtöbb dolguk van. Az 1901. évi statisztikai kimutatás szerint a törvényszékek előtt jogerősen elitéltetett testi sértés miatt 4619 egyén (lopás miatt 7134), a járásbiróságok előtt pedig 18,689 egyén (becsületsértés miatt 25,896). E jelenség élénken bizonyitja azt, hogy köznépünk erkölcsei még meglehetősen erőszakosak, durvák. Nem kell hosszabb kriminologiai vagy — a van Hamel által divatba hozott uj müszóval élve — kriminal-ätiologiai kutatás és vizsgálódás ahhoz, hogy megállapithassuk, miszerint a sok testi sértés oka, eltekintve egyes kivételes okoktól, általában az alkoholismusban s a köznép durvább lelkületében van. A testi sértések mérséklésére, csökkentésére tehát kézzelfoghatólag az alkoholismus kiirtása vagy legalább korlátozása és az erkölcsök szeliditése lenne a legbiztosabb fegyver. Az előbbit az állam és a társadalom, az utóbbit az egyházak és az iskolák lennének hivatva megvalósitani. Miután azonban ezek a tényezők rendszerint lassan müködnek s tevékenységük hatása csak évek mulva látszik meg a kriminalitáson, magának a Btk.-nek kell legalább közvetve közremüködnie e büntetendő cselekmény leküzdésében, illetőleg mérséklésében.

A Btk.-ek novellája — mint a jogi lapok irják — ugy látszik rövid időn napirendre kerül. Alkalomszerü lehet tehát a felett is eszmecserét inditani, minő reformok lennének kivánatosak és szükségesek ugy a repressio, mint a præventio szempontjából a testi sértési fejezetre vonatkozólag. Szakirodalmunk és gyakorlati jogászaink régóta érzik és hangoztatják, hogy az 1878: V. tcz. XX. fejezete sok reformra szorul. Igy a minősitésnek a testi sértés által okozott betegség napjainak számához kötése sok complicatióra és igazságtalanságra vezet, a hármas felosztásra (sulyos testi sértés büntette, vétsége és könnyü testi sértés) nincs szükség, a büntetési tételek s kivált a mellékbüntetések (pénzbüntetés önkényes alkalmazása, hivatalvesztés és politikai jog felfüggesztés oknélküli elmaradása) gyökeresen s elvi alapon reformálandók stb. Legyen szabad ezért e reformkérdésekre, illetőleg ezek megoldásának mikéntjére nézve igénytelen egyéni nézeteimet elmondanom.

1. A szándékos testi sértés minősitése, illetőleg felosztása tekintetében a Btk. mai hármas felosztása ellen ugy elméleti, mint gyakorlati szempontból alapos kifogások emelhetők.*

Hogy a sulyos és a könnyü testi sértés közt büntetőjogilag különbséget kell tenni, az kétségtelen. Hogy a sulyos sértést sulyosabban, a könnyüt enyhébben kell büntetni s e végből az előbbit büntettnek, az utóbbit vétségnek minősitsük, ez teljesen igazságos és szükséges. Miután a testi sértésnél a sérelem objectiv sulyának megállapitása végett a biró mindig kikéri az orvosszakértő véleményét s arra nézve, hogy sulyos vagy könnyü volt-e a testi sértés, a szakértő orvos mindig biztos és határozott véleményt adhat, a minősités birói megállapitása a sulyos és a könnyü testi sértés tekintetében nem is jár különösebb nehézséggel. Van-e azonban szükség arra, hogy a sulyos testi sértésnek ismét két alakját, t. i. sulyos testi sértés *büntettét* és *vétségét* különböztessünk meg: ez már felette kérdéses. Tekintettel különösen arra, hogy a sulyos testi sértésnek egyes kiválóan sulyos eseteit a törvénynek ugy is ki kell emelnie és a rendesnél magasabb büntetési tételek alá helyeznie (ezt teszi a Btk. a 303., 304., 305., 306., 309. §-aiban), részemről feleslegesnek tartom, hogy a sulyos testi sértés elvileg két speciesre: büntettre és vétségre osztassék. A büntetés keretét nagyon könnyen lehet ugy megállapitani, hogy a biró megtalálhassa a megfelelő tételt a nagyobb és kisebb sulyu esetekre. Legnagyobb tekintély gyanánt szól e nézetem mellett a *Csemegi* első tervezete, mely csak *testi sértés büntettét* és *testi sértés vétségét* különböztet meg s előbbinek kritériuma gyanánt a testi sértés «sulyos», utóbbiénak «nem sulyos» voltát jelöli meg.* A törvényhozások közül pedig *német*, *hollandi* (1881.), *finn* (1889.), *bolgár* (1896.) és a *norvégiai* uj (1902.) Btk.-et és a *schweizi* javaslatot hozhatom fel, mint amelyek elvetik a franczia Code Pénal hármas felosztását, melyet a mi büntető-törvénykönyvünk követett.

Mi legyen a kritériuma a sulyos testi sértés büntettének és a könnyü testi sértés vétségének, erre nézve, ha a hármas felosztást elvetettük, elvetendőnek vélem a betegség tartamának napok szerinti tartamát is. Igaz, hogy ez a legkönnyebb «rendszer» s hasonlit a lopásnál felállitott értékhatárhoz (*Fayer* id. müve 217. l.), de nem a rendszer a fő, hanem az igazság és a czélszerüség. Ez a rendszer pedig, mint azt Fayer is (aki pedig ezt tartja legajánlatosabbnak) elismeri, sokszor nem igazságos és nem czélszerü, mert a birót könnyen tévutra vezeti. A gyakorlatban nálunk is sok vitára s ingadozásra vezetett a 8, illetőleg 20 napi időtartam. Az orvos előre rendszerint csak hozzávetőleg mondja meg, hány napig fog tartani a sértés által okozott betegség, amit aztán a valóság gyakran meg is czáfol. Aztán a betegség tartama egyrészt a sértett fizikumától, másrészt a gyógykezeléstől függ s igy egyik esetben kellő ok nélkül kerüli ki a tettes a sulyos testi sértés büntettének büntetését, mert a sértett egészséges fizikuma és a kitünő, gondos ápolás 20 napon belül behegesztette a sulyos sebet, másik esetben pedig igazságtalanul éri a büntett szigoru büntetése, mert az aránylag enyhe sértés csak a sértett beteges fizikuma, rossz vére s a gondatlan ápolás miatt okozott 20 napnál tovább tartó betegséget.

Részemről tehát igazságosabbnak és czélszerübbnek, gya-

* L. az elméleti vitákat ez iránt: *Fayer:* Kézikönyv II. k. 216. s köv. ll. és *Löw:* A Btk. anyaggyüjteménye II. k. 335. l.

* *Löw:* A Btk. anyaggyüjteménye. II. k. 540. l.)

korlatiasabbnak tartanám, ha a Btk. 301. §-a akként módosittatnék, hogy: aki másnak testét szándékosan, de ölési szándék nélkül bántalmazza vagy egészségét sérti, *ha a bántalmazás vagy egészségsértes sulyosabb természetü*, vagy az az által okozott sérülés, betegség — *huzamosabb ideig tartott:* sulyos testi sértés büntettét, *ha pedig a bántalmazás vagy egészségsértés enyhébb természetü, vagy az az által okozott sérülés, betegség rövid ideig tartott:* könnyü testi sértés vétségét követi el.

2. A büntetési tételek a fentebbi módositás elfogadása esetén szintén módosulnának. A sulyos testi sértés büntettének büntetéseül maradna a mai 3 évig terjedhető börtön (illetőleg a «börtön» kiküszöbölése esetén e helyett ugyanannyi idejü fegyház), a könnyü testi sértés vétségének büntetését azonban a mai 6 hónapi fogházról *egy évig* terjedhető fogházra (tehát a mai sulyos testi sértés vétségének tételére) vélném felemelendőnek, hogy igy a birói individualisatiónak kellő tere legyen. A felmenő ágbeli rokonon elkövetett sulyos testi sértés büntetése maradna 5 évi börtön (illetőleg fegyház), a könnyü testi sértésé pedig 2 évi fogház.

A *pénzbüntetést* mint mellékbüntetést a testi sértések mellől általában elhagynám. Pénzbüntetés elvileg oly cselekmények mellé teendő mellékbüntetésül, amelyek nyereségvágyból vagy fukarságból követtettek el, a testi sértés motivuma pedig rendszerint nem a pénzvágy. Itt tehát elegendő a szabadságvesztés-büntetés. Ezzel elesnének a correctionalisatio körüli mai viták s a Curia 2. sz. döntvénye is mehetne a jól megérdemelt nyugalomba. Ellenben nagy hiánya a mai Btk.-nek, hogy a testi sértések miatt egyetlen, még a legsulyosabb esetben sem engedi alkalmazni a *hivatalvesztést* és a *politikai jogok gyakorlatának felfüggesztését*, holott az aljas motivumot, mely e cselekményeknél sokszor szerepel, éppen ezzel a két mellékbüntetéssel lehetne érzékenyen sujtani. A fejezet végére azért, pl. a 310. §. után uj szakasz gyanánt óhajtanám beigtatandónak: A jelen fejezetben foglalt *büntettek* miatt a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is kimondandó.

3. A minősitett esetek tekintetében szintén volna több módositani való. Igy a 303. §-ban uj minősitő körülményül lenne felvehető: ha a sulyos sértés *életveszélyes eszközzel* vagy *nagy kegyetlenséggel* követtetett el. E két körülmény a tettes nagyobb alanyi bünösségéről tesz bizonyságot, ily esetben tehát a tettes épp ugy megérdemli a sulyosabb büntetést, mint a 303. §. többi esetei. A 305. §. esetében pedig (czélzatosan okozott minősitett sértés), valamint több minősitett eset (303., 304. §§.) összetalálkozása esetében a 305. §-ban foglaltnál is magasabb tétel, pl. 8 évig terjedhető fegyház alkalmazását vélném szükségesnek.

Végül a halált okozó testi sértésről szóló 306. és 307. §-okat is reformálandóknak vélem. Félreértések és ingadozások elkerülése végett ugyanis elhagynám a «sulyos» kifejezést a 306. §-ból, mi által elérnők, hogy bárminő *szándékos* testi sértés folytán következett be a sértett halála, az esetet világosan e szakasz alá lehetne vonni. Továbbá a halált okozó testi sértés sulyosabb eseteire, igy ha a sértés felvagy lemenő ágbeli rokonon czélzatosan, életveszélyes eszközzel vagy nagy kegyetlenséggel követtetett el, a büntetési keretet kibővitendőnek gondolnám, pl. 3—12 évi fegyházra, ami éppen az esküdtszéki intézményre való tekintettel is (miután kétes esetekben az esküdtek gyakran állapitanak meg szándékos emberölés helyett halált okozó testi sértést) kivánatos lenne.

A 307. §-t pedig mai alakjában egészen törölném. Igazolatlan, hogy az erős felindulást csak a halált okozó testi sértésnél tekinti a törvény a büntetést leszállitó körülménynek, holott ez bárminő testi sértésnél épp oly jogos és méltányos. A 307. §-t azért ugy szövegezném, hogy ha a tettes a (bárminő) testi sértést a megsértett személytől szenvedett sulyos és jogtalan bántalmazás vagy gyalázás miatt keletkezett erős felindulásban követte el: a büntetés a 302., 303., 305. és 306. §§-ban meghatározott büntetési tételeknek csak feléig terjedhet. Ez az intézkedés enyhitené azt a látszólagos szigoritást, amit fentebb egyes büntetési tételeknél javasoltam. Mindezek a látszólag aprólékos módositások ugy a repressio, mint a præventio szempontjából nagy jelentőségüek lennének. Nagyobb tér nyilnék ezek által a birói individualisatio számára, a sulyosabb eseteknek erélyesebb, a menthető eseteknek szelidebb elbirálására a mainál szabadabb kezet nyerne a biró s az igazságosabb gyakorlatnak meg lenne a præventiv hatása is.

A 308., 309. és 310. §-okra nézve szintén volna több módositani való, részint a tényálladék világosabbá, szabatosabbá, részint a büntetési tételek igazságosabbá tétele szempontjából, de félek, hogy már a fentebbiek miatt is a Btk. felforgatásának vádját zuditom fejemre. Hiszen mindig csak azt halljuk, hogy a novella minél szükebb keretü legyen, minél kevesebbre terjeszkedjék ki. Pedig a büntetőtörvénykönyv megalkotása óta immár egy negyedszázad elmult. Ennyi idő pedig elég lehet arra, hogy ha már egyszer hozzányulunk a törvény megfejeléséhez, igazitsuk ki minden kétségtelen hibáját, hiányát s a 25 év óta bizonyára megváltozott viszonyokat, az élet követelményeit is vegyük figyelembe.

Dr. Finkey Ferencz,
sárospataki jogtanár.

Párisi levelek a franczia ügyvédségről.

Páris, 1903 deczember havában.

Az ügyvédjelöltek.

Sokan és sokszor szemére vetették már a magyar törvényhozásnak és magyar jogász közönségünknek, hogy német befolyás alatt áll. Sohasem éreztem ezen szemrehányás ogosultságát annyira, mint most, midőn egy, a germán kulturától eltérő, önnön erejéből fejlődött hatalmas kultura középpontján élek. Ha most látom és végig gondolom azokat az intézményeket, amelyeket a franczia nép teremtett és elképzelem azt az üdvös hatást, amelyet azok a mi hazai viszonyaink között létrehozhatnának, érzem csak igazán egyoldaluságunk következményeit. De legyenek Önök birálói annak, vajon az én érzésem helyes-e, igaz-e? Leveleimben meg fogom Önöket ismertetni azzal, amit láttam és tapasztaltam és a szerzett ismereteim alapján gondoltam.

Jelen levelem tárgya az ügyvédi nevelés, vagyis az ügyvédjelöltség lészen.

Ügyvédjelöltről a franczia jogban alig lehet beszélni, az avocat stagiaire ugyanis éppen olyan ügyvéd, mint a többi: jogai és kötelességei csak igen kevés tekintetben térnek el *az ancienek* jogaitól és kötelességeitől.

De haladjunk sorban. A franczia jogász, amidőn megszerezte a jogi tudorságot, illetve licencié en droit gradusát, kérheti az ügyvédi karba való felvételét. A felvétel olykép történik, hogy a licencié előbb leteszi a «serment»-t (esküt) a felebbviteli törvényszék előtt, majd kérvényére a kamara választmánya előadót jelöl ki, akinek feladata a jelölttel érintkezésbe lépni és megvizsgálni, vajon megfelel-e a jelölt azoknak az előfeltételeknek, melyeknek fenforgását a kamara a jövendő ügyvédtől megkivánja. (Az érdekesség kedvéért jegyzem fel azt, hogy a párisi kamara megköveteli a jelölttől, hogy amennyiben nem lakik családjánál, saját butoraiban és saját lakásában lakjék.) Az előadó véleményezése után a kamara a felvételt, illetve visszautasitást kimondja. A felvétel esetében a jelölt valóságos ügyvéd, habár — ha szabad mondani — a barreaunak civis minoris juris-a. Minoris juris befelé annyiban, hogy neve a tableauban — az ügyvédek lajstromában — felvéve nincsen, továbbá, hogy a kar gyülésein szavazati joggal nem bir, de teljes jogu annyiban, hogy évi

járulékot (cotisationt) éppen annyit fizet, mint minden ügyvéd; de minoris juris kifelé is annyiban, hogy abban az esetben, ha a törvényszék akármilyen nemü tanácsa a birák összeférhetetlensége vagy akadályoztatása folytán kellő számu biró hiányában megalakulni nem tud, ugy a bíróság a jelenlevő ügyvédek közül azt, ki a tableauban a legrégebben van felvéve (aki rangban legidősebb) köteles felkérni, hogy a hiányzó biró székét foglalja el és helyette itélkezzék; ily megtiszteltetés természetesen az avocat-stagiairet, ki a tableauban felvéve nincsen, nem érheti. De nem teljes jogu annyiban sem, hogy azokban az esetekben, amidőn a bíróság a franczia perrend szerint ügyvéd véleményét köteles kikérni (pl. transactions des mineurs stb.), nem kérheti stagionaire véleményét; különben azonban ő olyan, mint minden más ügyvéd. A tényleges jog szerint tehát az egyetemről kiszabadult fiatal jogász rögtön gyakorolhat ügyvédi praxist. Gyakorolhat, tényleg azonban ez a joguk csak elméleti, mert a praxist nem folytathatják, aminek oka azonban rajtuk kivül és inkább a kliensekben keresendő. A franczia ügyvédi kar fel tudta fogni a kliensek bizalmatlanságának okát és létesitett oly intézményeket, amelyek révén a gyakorlatban fiatal jogászok gyakorlatra is tehetnek szert. Ezek az intézmények a következők: *a colonne; a conférence; a bureau des consultations gratuit; az assistence judicaire.*

Ezekkel az intézményekkel érdemesebb hosszasabban foglalkozni.

A colonne.

A franczia ügyvédi kar ereje és hatalma conservativismusában rejlik. Valóban meglepő az a tisztelet, melylyel a jelen ügyvédi kar elődeinek adózik; meglepő az az erély, amelylyel azokat a tanitásokat, melyeket a már elhunyt generatiótól örököltek, érvényesiteni akarják; érvényesiteni a jelenben a fegyelmi judikatura által és biztositani érvényesülésüket a jövőben az által, hogy a barreau fiatalságának a vérébe akarják oltani ezeket a tanitásokat. A colonne-nak szerepe épp abban áll, hogy a mult traditiót átruházza a barreau fiatalságára. A népmesékről, a népmondákról mondják azt, hogy korról-korra ugy szállanak át, hogy a családi körben az öreg elmeséli a fiatalnak azt, amit atyjától, illetve elődeitől hallott. A colonne is tulajdonképp oly kedélyes családi összejövetel, ahol a vének, az ügyvédi kamara választmányának tagjai, megismertetik a fiatalságot jogaikkal és kötelességeikkel, amely jogviszonyokat uraló szabályok gyakran századok előtt keletkeztek.

A colonne (oszlop) elnevezését onnan nyeri, hogy a stagionairek csoportokba lesznek osztva. Minden csoport élén két választmányi tag áll (ancien batonnier és egy más választott tag), gyüléseit évenként legalább kétszer tartja; a vezető feladata abban áll, hogy a stagionaireknek felvilágositásokat, utbaigazitásokat adjon az ügyvédség «illik és nem illik»-ére nézve. Az anyag szükebb meghatározása a tanitóra van bizva. Némi utmutatást adott 1859-ben erre nézve a kamara választmánya, mely utasitás még ma is érvényben van. Ezen utasitás szerint pl. okvetlen előadatnak, hogy az ügyvédnek honoráriumot kérni nem szabad, előleget elfogadni tilos, honoráriumot perelni pedig vétek. (Egyike ez azoknak a tanitásoknak, melyeket, ugy látszik, az ifjuság nem képes megtanulni, — ez legalább a közönség véleménye.) Tulnagy honoráriumot elfogadni tilos; hogy mi tulnagy, azt kétség esetén a batonnier dönti el. (Sajnos, nincsen statisztika arról, hogy hány ügyvéd fordult ilyen kérdéssel a batonnierhez; talán csak nem az esetek hiánya az oka az ily kimutatás nem létének?)

Conférence.

A Colonneban a fiatal ügyvéd megtanulja azt, hogy kell becsületesnek lennie, a conférenceban pedig jogi ismereteit egésziti ki és a szónoklás müvészetében gyakorolja magát avatott mesterek utmutatása mellett.

A conférence a franczia ügyvédi kar egyik leghelyesebb intézménye. Szervezete a következő: Elnöke a batonnier, titkárjai a kamara választmánya által kinevezett stagionairek.

Üléseit hetenként egyszer, szombaton tartja. A titkár a conférencet megelőzőleg összeállit jogi eseteket, melyeket a megvitatásra alkalmasaknak tart és azokat bemutatja a batonniernak, ki az esetek közül egyet kijelöl, mely azután a könyvtár és a titkárság hivatalos helyiségében a vitát legalább 14 nappal megelőzőleg kifüggesztetik és a stagionairek felhivatnak arra, hogy iratkozzanak fel, ha szólni óhajtanak pro vagy contra. A jelentkezők közül sorshuzás utján két pro és két contra szónokot jelölnek ki, kiknek neve előzetesen közzé tétetik. A vita lefolyása a törvényszéki tárgyalásokhoz hasonló és következőképpen alakul: A rapporteur, a titkárok egyike előadja a kérdést, azután a szónokok szólalnak fel, kik nézeteiket plaidoyer-k alakjában mondják el, végül pedig az ügyész mondja el nézetét, ez rendszerint az előadó titkár. (Tudvalevő, hogy franczia perrend szerint az ügyész magánjogi perekben is részt vesz és felszólal.) A beszédek meghallgatása után a jelenlevő stagionairek szótöbbséggel döntenek, s végül az elnök elmondja megjegyzéseit, melyek a beszédek formájára és tartalmára vonatkoznak. A mult szombati conférencenak tárgya pl. a következő volt: «Érvényes-e egy bizonyos gyártmány előállitóinak többsége közt az ár stb. tekintetében létrejött egyezség». A kérdés Franciaországban már többször foglalkoztatta a bíróságokat és igy igen nagy praktikus jelentőséggel bir.

Ismeretes, hogy Franciaországban kétféle ügyvéd (avocat) van, az egyik «az avocat à la Cour d'Appel», ki bármely bíróság előtt plaidirozhat, kivévén a Cour de Cassation és a Conseil d'État előtt, és az avocat à la Cour de Cassation et Conseil d'État, ki csak az utóbbi bíróságok előtt képviselheti a feleket. A semmitőszéki ügyvédeknek is van conférenceük, mely teljesen hasonló ahhoz, amelyet ismertettem, csakhogy a vita berendezése és tárgya a semmitőszék tárgyalásaihoz hasonló, amiért is ezeken a conférenceokon mindig valamely adott itélet meg- vagy meg nem semmisitéséről folyik a vita.

A conférence nagy hasznosságát abban látom, hogy egyrészt a stagionaire jogi oktatást nyer olyan egyénektől, kik a jogot nem tisztán a theoretikus, hanem a gyakorlatban müködő jogász szemeivel nézik, másrészt és főképpen abban, hogy a stagionaire a beszéd, a szónoklás müvészetében utmutatást nyer és gyakorlatot szerez; megtanulja, hogy kell a bíróság előtt tárgyalni. S felvetem már most azt a kérdést, volna-e gyakorlati haszna ennek az intézménynek hazánkban? Azt hiszem, a kérdésre tagadólag senki sem felelne. Azokon az érveken kivül, melyek minden államban ez intézmény mellett felhozhatók, Magyarországon jelenleg még más speciális körülményekre is lehet hivatkozni. Már csak idő kérdése, hogy mikor lesz Magyarországon a magánjogi eljárás tisztán szóbeli; kérdem, szerezhetnek-e ügyvédjelöltjeink tanulmányuk ideje alatt erre az eljárásra gyakorlatot? Nem szerezhetnek. A jelenlegi szóbeli eljárás, a sommás tárgyalás erre nem alkalmas, a tárgyalás gyorsasága pongyolaságot szül, a felebbviteli tárgyaláson pedig egyrészt az ügyvédjelölt ritkán vesz részt, másrészt ezeken a tárgyalásokon az ügyvéd szerepe egyszerübb, mint az elsőfoku tárgyaláson, mert az elsőfoku tárgyalásból és itéletből ismeri azokat az érveket, mely ellen küzdenie, vagy melyeket megerősitenie kell. Az elsőfoku tárgyalás rögtönzött harcz és ez a feladat nehezebb, mert pontosan készülni nem lehet és ezt a harczot másolja a conférence vitája, hol az egyik fél a másik fél érveit nem ismeri. Nem szerezhet a jelölt kellő gyakorlatot a büntető tárgyalások révén sem, mert könnyebb szenvedélyeket, tetteket kiszinezni, mint számokat. Gyakorlatlan,

*

készületlen az ügyvédjelölt arra a feladatra, mely reá, mint a jövő ügyvédre vár, nem készíti őt e feladatra elő az egyetem, hiszen az egyetemnek hivatása nem az, hogy ügyvédeket neveljen, hanem az, hogy jogászokat képezzen. Hasznos volna ilyen intézmény hazánkban és prosperálna, hiszen a magyar ügyvédjelölteknek is vannak ancienjei, kik képesek arra, hogy tanitsanak és kik szivesen tanitanák a kar fiatalságát, jövőjét, és a magyar ügyvédjelöltség közt is vannak olyanok, kik tanulni akarnak!

Természetesen az intézmény átültetésénél tekintettel kell lenni a mi viszonyainkra.

A viszonyok különbözősége több módositást tenne szükségessé, de sajnos, erről hosszasan irni ma még nagyon időelőtti. Bárha szerény eszmém a budapesti ügyvédi kamara érdemdus batonnier-jának tetszésével találkoznék, bárha elnökünk, akinek eszménye a fiatalság szellemi és erkölcsi niveaujának emelése, a szellem és erkölcs ez iskoláját nálunk meghonositani kivánná és boldognak érezném magamat, ha a kamarának e tárgyban részletesebb javaslatot is előterjeszthetnék.

Meg kivánom még végül jegyezni azt, hogy ugy a colonneban, mint a conférenceban a részvétel kötelező; azt a stagionairet, ki eme kötelezettségeinek eleget nem tesz, fegyelmi büntetéssel sujtják, büntetése az intésen kivül a stage meghosszabbitása és a törlés. Amint a kamara gyakorta kérlelhetetlenül szigoru a hanyag jelöltekkel szemben, épp ugy nagyon bőkezü a szorgalmasok irányában. A jutalmazásra többféle kitüntetés szolgál. Ily kitüntetés a titkárrá választás, és akik valamikor titkárok voltak, (mely rangra az ügyvédek igen büszkék), mindenkor használják az ancien secrétaire de conférence czimet. A jutalmazásra nyujt alkalmat a conférence megnyitása is.

Maître Bourdillon, az idei batonnier, (ki itteni tanulmányaimat valóban lekötelező szivességgel segiti elő), közbenjárása folytán megkaptam a kamara választmányának engedélyét arra, hogy tanuja lehessek deczember 5-ikén a conférenceok megnyitásának. Az ünnepély kezdetén a batonnier a dijakat osztotta ki, melyekkel a választmány a szorgalmasokat kitüntette; azután pedig beszédet mondott, melynek legnagyobb részét a tavaly elhunyt ügyvédek nekrologja képezte. A batonnier után egy stagionaire, kit e végből a kamara választmánya választott, felolvasta értekezését «A Lamennais perről». (Hires politikai per volt).

Dr. Wittmann Ernő.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az indokok elleni felebbezés.

Az irásbeliségre fektetett eljárásban a per anyaga az alsóbiróság előtt ugyanaz, ami a felsőbiróság előtt. Mind a két forum ugyanazon tényállás alapján itél, amely csakis annak folytán változhatik, hogy különböző megitélésben részesül az alsó- és a felsőfokon. A peranyag ugyanaz marad, csak az itéletileg megállapitott tényállás változhatik annak folytán, hogy egyik vagy másik perkörülményt az egyik biró bizonyitottnak fogadja el, a másik pedig nem, vagy hogy a bizonyitott concludens tényekből az egyik biró ezt, a másik biró pedig azt fogadja el megállapitott ténykörülménynek.

Az irásbeliségre fektetett eljárásban azután a különböző módon megitélt ugyanazon peranyag más-más jogszabálynak az alkalmazását is vonja maga után, ami ugyan a szóbeliség teljes keresztülvitele mellett sincs kizárva, de mégis ritkában fordul elő.

Ennek azután az a következménye, hogy a bíróság itéletében, minthogy több ténykörülmény szolgálhatott alapul a birói itéleti rendelkezésre, ez a több körülmény más-más alakban állapittatik meg és más-más jogszabály alkalmazásával, más-más jogkövetkezménynyel sanctionáltatik.

A felperes kereseti követelésének megitélése vagy elutasitása nem mindig csak egy ténykörülményen fordul meg. Lehetnek és vannak esetek, amelyekben a felperes keresetének jogalapjául szolgáló tények valamelyike bizonyitást nem nyert, vagy amelyekben az alperes kifogásainak valamelyike alaposnak nem találtatott és mindannak daczára felperes kereseti követelése megitéltetett vagy az alperes többi kifogásai alaposaknak találtattak és felperes ennek következtében keresetével elutasittatott. Ezekben az esetekben az irásbeli eljárásban a per egész anyaga, tehát azok a tények és azok a kifogások is fognak a felsőbiró előtt feküdni, amely tényeket az alsóbiró meg nem állapitott, és amely kifogásokat az alsóbiró figyelembe nem vett; voltaképpen tehát az irásbeli eljárásban a felebbviteli birónak ezen előtte fekvő egész peranyagnak figyelembe vételével kellene határozatát meghozni. Vagyis, hogy egy példával éljek, ha felperes keresetét arra a tényre is alapitotta, hogy a perbe vont örökös az örökhagyó tartozását nemcsak örökösi minőségében, hanem azért is megfizetni tartozik, mert annak kifizetését saját kötelezettségeként magára is vállalta, vagy ha alperes a felperes kereseti követelése ellen az elévülés kifogását és oly érdemi kifogásokat is felhozott, amelyek a felperes kereseti követelésének alaptalanságát vitatták és ha az alsóbiró a felperes keresetének helyt adott ugyan, de nem a tartozás átvállalása alapján, hanem azért, mert az öröklött vagyonával felelős az örökhagyó tartozásáért, vagy ha a bíróság felperest keresetével elutasitotta ugyan, de nem azért, mert a kereseti követelést elévültnek tekintette, hanem azért, mert azt érdemileg fen nem állónak ismerte fel, akkor a felebbviteli bíróságnak a csak az egyik fél által hozzá intézett felebbezés folytán is voltaképpen az egész peranyag figyelembe vételével, vagyis az alsóbiróság által figyelembe nem vett ténykörülmény, illetve kifogás figyelembe vételével is kellene meghozni határozatát.

Csakhogy ilyen esetben az alsóbirónak itélete nemcsak indokolásában tartalmaz oly kijelentéseket, amelyek határozat jellegével birnak, hanem azok implicite benfoglaltatnak az itélet rendelkező részében is. Mert, amikor a biró az örököst csak ezen minőségében marasztalja a felperesi követelésben, és itéletének indokolásában kifejti, hogy miért nem marasztalta a saját személyében, a felperes által vitatott átvállalás alapján, akkor az itélet rendelkező részében is benfoglaltatik implicite annak a kijelentése, hogy a felperes az alperes saját személyében leendő elmarasztalása iránti kérelmével elutasittatik. És ha a biró az alperes elévülési kifogását figyelembe nem veszi és ennek itélete indokolásában kifejezést ad, de felperest ennek daczára keresetével elutasitja azért, mert követelésének fenállását más alapon látja megczáfoltnak, akkor itéletének rendelkező részében benfoglaltatik annak kijelentése is, hogy a felperes követelése el nem évültnek mondatik ki.

Ha pedig ezek a kijelentések az itélet rendelkező részében implicite benfoglaltaknak tekintendők, akkor ebből az következik, hogy a felebbviteli biró ezen kijelentések jogszerüségének megvizsgálásába csak a másik fél felebbezése folytán bele nem mehet, amiből ismét az következik, hogy az a fél, akinek jogait érintő ilyen határozat jellegével biró kijelentések az itélet indokaiban foglaltatnak, nemcsak jogositva, hanem kötelezve is van ezen kijelentések ellen, ha azokat jogaira nézve sérelmeseknek tartja, felebbezéssel élni. Mert ezen felebbezés nélkül, a felebbviteli biró, az egyik esetben a felperes keresetét el kell hogy utasitsa, ha ugy találja, hogy a perbe vont személy nem örökölt semmit az örökhagyó után, daczára annak, hogy bizonyitottnak látja a személyes kötelezettség vállalást, és a másik esetben a felebb-

viteli biró marasztalni fogja az alperest, ha a követelés fenállását bizonyitottnak fogadja el, daczára annak, hogy a maga részéről az elévülést fenforogni látja.

Ezek a szempontok vezették a Curiát is, amidőn már több esetben, igy jelesül 458/1900. v., 732/1900. v., 76/1899. v., 85/903. v. és 1248/902. v. számok alatt hozott határozataiban kimondotta, hogy az itéleti indokok ellen is van felebbezésnek helye, ha azok határozat jellegével biró kijelentéseket tartalmaznak. A kir. Curia azonban mindezekben az esetekben szigoruan ragaszkodott ahhoz a helyes felfogáshoz, hogy a felebbezésnek csak akkor van helye és a felebbezés csak akkor kötelező, ha az itélet indokolásában foglalt kijelentések olyanok, amelyek határozati jellegüknél fogva az itélet rendelkező részében is implicite benfoglaltaknak tekintendők.

A *felülvizsgálati eljárásban* ez a kérdés másként áll. Az 1893: XVIII. tcz. 185. §-a ugyanis megengedi a felülvizsgálatot minden oly esetben, amelyben egyrészt az ügy eldöntésénél valamely anyagi jogszabály helytelenül volt alkalmazva vagy mellőzve, másrészt pedig az itéletben vagy az ennek alapjául szolgáló eljárásban valamely lényeges, az ügy eldöntésére befolyással biró eljárási szabály helytelenül volt alkalmazva vagy mellőzve. Annak, hogy a felebbezési biróság itélete megtámadható legyen, nincsen tehát más korlátja mint az, hogy az ügy eldöntésére befolyással biró valamely anyagi avagy eljárási jogszabály lett légyen helytelenül alkalmazva avagy mellőzve. A felülvizsgálati eljárásban tehát a fent felhozott két példában már a törvény szövegénél fogva mi sem állja utját annak, hogy a felperes eljárási jogszabálysértést panaszolhasson a különben javára szolgáló itélet ellen azért, mert a felebbezési biróság nem állapitotta meg az alperesnek személyes kötelezettség vállalását, és mi sem állja utját annak, hogy az alperes anyagi jogszabály megsértését ne panaszolhassa azért, mert a különben javára szolgált itéletben felperes követelése elévültnek nem mondatott ki. Mert felfogásom szerint az a körülmény, hogy az itélet az adott két példában más alapon mégis megáll, nem lehet akadálya a felülvizsgálati kérelemnek, és ezért e részben nem oszthatom az uj perrendtartási javaslat 530. §-ának indokolásában kifejezésre jutó ellenkező felfogást, mert akár az anyagi, akár az eljárási szabály megsértése esetében a felülvizsgálati kérelem megalapithatására csak az szükséges, hogy a jogszabály megsértése az ügy eldöntésére befolyással birjon, és azért, ha helytelenül alkalmazta vagy mellőzte a felebbezési biró akár csak az anyagi jogszabályt is, és ha itélete más jogalapon mégis megáll, akkor az anyagi jogszabály megsértése esetében igenis a felülvizsgálatnak helyt kell adni, mert a fél érdekeire nézve nem közömbös, hogy esetleg a követelés elévülés vagy más czimen mondatik-e ki megszüntnek. A sommás eljárási törvény 203. §-ában és az uj perrendtartási javaslat 546. §-ában foglalt rendelkezések ennek a felfogásnak a helyességét meg nem döntik, mert a biróságnak az a jogköre, hogy a felülvizsgálati biróság a jogszabályok alkalmazásában nincs a felektől felhozottakoz kötve, korlátozva van mégis annyiban, hogy a biróság a felülvizsgálati, illetve a csatlakozási kérelmen tul nem terjeszkedhetik.

Grecsák Károly,
curiai biró.

A pertárgy értéke perek egyesitése esetében.*

A sommás eljárásban az 1893: XVIII. tcz. 43. §-a megadja a birónak a lehetőséget, hogy közös tárgyalás és eldöntés végett oly pereket egyesitsen, melyek előtte egymással összefüggő követelések iránt vannak folyamatban, akár ugyanazon, akár különböző felek közt. Az egyesitett perek közös eldöntése esetében a felebbviteli jogorvoslat megengedhetőségének szempontjából felmerül a kérdés: * mi az egyesitett perek tárgyának értéke? Az 1893: XVIII. tcz. e tekintetben rendelkezést nem tartalmaz s igy e kérdésnek megoldása a birói gyakorlatra maradt. A birói gyakorlat ebben az irányban egyöntetü. A Curia már 1895 április 13. I. G. 10. sz. a. kijelentette, hogy az 1893: XVIII. tcz. 43. §-a szerint egyesitett perek ugy a felebbezési, mint a felülvizsgálati eljárásban egy pernek tekintendők s az egyesitett perek tárgyául azok összértéke veendő, majd 1897 november 17. I. G. 304. sz. a. kimondta, hogy a felülvizsgálati értékhatár meghatározása szempontjából több keresetnek egyesitése esetén nem az egyes kereseti beadvány vagy jegyzőkönyv tartalmában megjelölt külön összeg, hanem az veendő mérvadóul, amely az egyesitett keresetek összegeként a felülvizsgálat alá eső birósági itéletben jelentkezik. A Curia ezen felfogásának állandóságát igazolja annak 1903 junius 24. G. 104. számu határozata, melyben az van mondva, hogy a felülvizsgálati értékhatár meghatározásánál perek egyesitése esetében az állandóan követett birói gyakorlat szerint az egyesitett perek tárgyának az összértéke irányadó.

A Curia ezen álláspontja egész az utóbbi időig a kir. tábláknál is elfogadásra talált; a győri kir. tábla mint 18. sz. polgári határozatát felvette a határozattárba a következő elvi kijelentést: «Ha a biróság az 1893: XVIII. tcz. 43. §-a alapján közös tárgyalás és eldöntés végett elrendelte oly pereknek egyesitését, amelyek előtte egymással összefüggő követelések iránt vannak — akár ugyanazon, akár különböző felek közt — folyamatban, és ha a pereknek ezt az egyesitését az elsőfoku vagy a felebbviteli biróság a perek eldöntéseig a sommás eljárás 45. §-a értelmében meg nem szüntette: annak a kérdésnek elbirálása szempontjából, ha vajon az egyesitett perekben hozott ügydöntő itélet ellen felebbezésnek, illetőleg felülvizsgálatnak van-e helye s vajon a felülvizsgálat melyik felülvizsgálati hatóság hatáskörébe tartozik, a kereset tárgyának értékeül az egyesitett keresetek tárgyának egyesitett értéke veendő». Hasonló kijelentéseket tartalmaz a pécsi kir. táblának 1898 május 4. G. 27. sz. és a temesvári kir. táblának 1898 május 4. G. 28. sz. határozata is.

Ez a birói gyakorlat amilyen állandóan egyöntetü (egyedül az 1893: XVIII. tcz. 1. §-ának 3. és 4. pontjai alá tartozó perekre tesz kivételt, amiről alább szólunk) épp olyan indokolatlan és helytelen. A törvényhozás a felebbezési és felülvizsgálati értékhatár korlátainak megállapitásánál abból indult ki, hogy a felülvizsgálati biróságok a kisebb ügyekkel az érdemlegesebb ügyek rovására tul ne terheltessenek, de azt is figyelembe vette, hogy a kisebb ügyek a háromfoku biráskodás költségét nem birják meg.** Ezen kettős szempontnak kell tehát a perek egyesitése esetében is irányadónak lenni, mikor az a kérdés nyer megoldást, hogy a közös itélettel eldöntött egyesitett perekben van-e felülvizsgálatnak és illetőleg (az esetek kisebb számában) felebbezésnek helye vagy sem. Ezen irányelv mellé azonban sorakozik az a másik is, hogy az 1893: XVIII. tcz. 43. §-ának czélja csak az volt, hogy az ellentétes birói itéletek hozatala elkerültessék oly esetekben, amikor összefüggő követelések iránt ugyanazon biróság előtt több per van folyamatban és igy a lehetőség fenforog arra nézve, hogy az összefüggő kereseti követelések alapjául szolgáló jogviszony az egyes külön eldöntött perekben eltérően, esetleg teljesen ellentétesen biráltassék el.

* L. lapunk mai számának mellékletén a marosvásárhelyi kir. tábla 7. sz. teljes-ülési döntvényét. Jelen czikk ezen döntvény közrebocsátása előtt küldetett be. *Szerk.*

* A hatáskör és illetékesség szempontjából ez a kérdés fel nem merülhet, mert e szempontból irányadó az egyes pereknek a keresetinditáskor meg volt értéke s az egyesités által a biróság hatáskört és illetékességet nem nyerhet; viszont azonban a közös tárgyalás és eldöntés végett elrendelt egyesités az egyesitett perekre a keresetinditáskor fenállott hatáskört és illetékességet meg nem változtatja.

** Miniszteri indokolás az 1893: XVIII. tcz. 181. §-ához.

A most elmondottakból következik, hogy az értékhatár és a perek egyesitése nincs egymással kapcsolatban. Az értékhatár czélja kiküszöbölni a kisebb értékü perekben a felülvizsgálatot és illetőleg az elsőfoku teljes felebbezést, hogy ezáltal a bíróság tehermentesittessék s hogy a peres felek aránytalan perköltség viselésétől szabaduljanak; a perek egyesitésének czélja, hogy lehetőleg elkerültessék az ellentétes itéletek hozatala. A perek egyesitése tehát nem vonja szükségképpen maga után az értékhatár változását, mivel az egyesités czélja nem a pertárgy értékének emelése, hanem az eljárás egyszerüsitése és egyöntetüvé tétele; az egyesités különben nem is teszi az egyesitett pereket egy perré; a több per marad több per (1893: XVIII. tcz. 102. §.), csak a tárgyalás és az elintézés lesz közös. Ez az esetlegesség azonban az értékhatárra nem lehet irányadó, mert különben az az irányelv, mely az értékhatár megállapitását eredményezte, szenvedne sérelmet. Az értékhatár a feleknek aránytalan költségtől való kimélését s a felsőbíróságoknak aprócseprő perektől való mentesitését akarja elérni; mindezt azonban nem érik el a felsőbíróságok, ha az egyesitett perekben a per tárgyának értékeül a közösen eldöntött perek tárgyainak összértékét fogadják el.

Legjobban szembeszökik ez, ha felvesszük, hogy *A.* külön-külön keresettel beperli tizenegy bérlőjét egyenkint 100 K bérösszegért és az elsőbiróság e tizenegy pernek közös tárgyalás és eldöntés végett való egyesitését rendeli el. Felsőbíróságaink fent ismertetett joggyakorlata szerint az ilyképp egyesitett perekben hozott közös itélet ellen felebbezésnek és a felebbezési biróság itélete ellen a Curiához felülvizsgálatnak van helye; noha egyesités hiányában még felebbezéssel sem lehetett volna megtámadni az elsőbiróság itéletét, hanem csak a jogkérdésben való felülvizsgálattal. De ne vegyünk ily kiáltó ellentétességü esetet; keressünk más példát. *A.* perli *B*-t 360 K-ért és *C*-t 300 K-ért. Egyesités hiányában a felek egyike sem élhet felülvizsgálattal; a perek egyesitése esetében bármelyik fél a kir. tábla elé viheti a pert. Nézzünk még egy más esetet. *A.* perli *B*-t 970 K-ért és *C*-t 60 K-ért. Az első perben lehet a kir. táblához felülvizsgálatért fordulni, a második perben a kir. törvényszék mint felülvizsgálati bíróság az utolsó forum. Ámde, ha e perek egyesittetnek, akkor a 60 K-s ügy a Curia elé vihető. Miért? Mert ámbár az elsőbiró az előtte két összefüggő követelés iránt folyamatban levő pert azért egyesitette, hogy 1893: XVIII. tcz. 43. §. czéljának megfelelően az eljárást egyszerüsitse és egyöntetüvé tegye; mégis felsőbíróságaink a peregyesitésben rejlő peregyszerüsitő eszköznek az értékhatárt kiterjesztő erőt tulajdonitanak.

Az elmondottaknak eredményeül annak a jogi felfogásunknak adunk kifejezést, hogy a pereknek az 1893: XVIII. törvényczikk 43. §-a értelmében történt egyesitése a felebbviteli értékhatár tekintetében jogi jelentőséggel nem birhat s igy nem az egyesitett perek tárgyainak összértéke irányadó a tekintetben: van-e értékre tekintettel valamely felebbvitelnek helye vagy sem; az irányadó a közös döntésre összefoglalt perek külön értéke. Ha az egyesités előtt az illető per tárgyának értéke lehetővé tette a felülvizsgálatot, akkor egyesités után is van felülvizsgálatnak helye, különben nincs. Ezt a helyes szabályt különben kivételes esetekben a kir. itélő táblák is elfogadják, t. i. amikor az alsóbíróságok a sommás eljárás 1. §-ának 2. és 3. pontja alá tartozó pereket egyesitettek, felsőbíróságaink felülvizsgálati értékhatár megállapitásánál a pertárgy értékét nem a perek összértékében állapitották meg. Igy a debreczeni kir. tábla a határozattárba felvett 6. számu polgári határozatában kimondotta, hogy az 1893: XVIII. tcz. 1. §-ának 2. pontjában felsorolt perekben a felebbezési biróság itélete ellen felülvizsgálatnak még abban az esetben sincs helye, ha a felperes által inditott több hasonló tárgyu perek egyesittetnek s ezen egyesités folytán az összesitett perek tárgyának az értéke járulékok nélkül a 200 frtot meghaladja. Ugyanerre az álláspontra helyezkedett a budapesti kir. tábla 1898 január 14. I. G. 284/1897. sz., a marosvásárhelyi tábla 1900 november 6. G. 63. sz., a nagyváradi tábla 1900 szeptember 27. G. 43. és a szegedi tábla 1896. G. 94. számu határozataiban. (Térfi II. 92., III. 628. V. 409., 438.) Mindeme határozatok azon alapulnak, hogy a sommás eljárás 1. §-ának 2. és 3. pontjai alá tartozó perek csak ugy tartoznak a sommás eljárás alá, ha értékük 200 frtot meg nem halad, 200 frton aluli perekben pedig nincs felülvizsgálatnak helye, tehát ilyen perek egyesitése sem eredményezheti azt, hogy az egyesitett perekben hozott közös itélet felülvizsgálattal megtámadható legyen. Felsőbíróságaink tehát a sommás eljárás 1. §-ának 2. és 3. pontjai alá tartozó perekben figyelembe veszik, hogy a felülvizsgálati értékhatáron alul eső perek egyesités után sem válnak egy perré. Ezt a helyes álláspontot azonban az itélő táblák nem alkalmazzák következetesen minden peregyesitésnél. Az eltérő elbánás onnan eredhet, hogy mig a sommás eljárás 1. §-ának 2. és 3. pontjai alá tartozó perek, ha értékük 200 frtot meghalad, egyáltalán nem tartoznak a sommás bíróságok hatáskörébe, s igy azonnal szembetünik, hogy ily perek egyesitésénél a pertárgy értékét nem lehet az egyesitett perek összértékében megállapitani, addig az egyéb követeléseket tartalmazó perek, ha a pertárgy értéke az 1000 K-t meghaladja, legjavarészükben nincsenek a sommás eljárás alul elvonva s igy az egyesitett perek értékének összefoglalása nyomban feltünő következetlenséget nem árul el.

Az általunk helyeselt álláspont elfogadása esetében is előfordulhat az, hogy az egyesitett perek egyikében van, a másikában nincs felülvizsgálatnak helye; de felmerülhet az az eset is, hogy az egyesitett perek egyikében a Curiához, a másikában a táblához lehet felülvizsgálattal fordulni, a harmadik perben pedig egyáltalán nincs felülvizsgálatnak helye. Az is előfordulhat, hogy az egyesitett perek egyikében a törvényszékhez felebbezéssel, a másikában ugyanoda csupán felülvizsgálattal lehet élni. Ilyen esetekben teljesen méltánytalan volna azt mondani, hogy abban a perben, amelynek értéke a megengedett felebbviteli értékhatárba esik, helye van a felülvizsgálatnak és illetőleg a kir. törvényszék előtti eljárásra tekintettel a felebbezésnek, ellenben a közösen egy itélettel eldöntött másik perben, melynek értéke az előirt értékhatárt meg nem üti, ugyanaz a felebbvitel ki van zárva. Ugyanis az a czél, mely miatt a felebbviteli értékhatár, mint korlát felállittatott, t. i., hogy a felsőbíróságok tehermentesitve legyenek a kisebb értékü perektől, amelyek különben sem birják meg a harmadfoku felebbvitel és illetőleg a törvényszék előtti szóbeli felebbezés költségeit, a mondott esetekben már nem érhető el, mivel a magasabb értékü perben amugy is helye van a felülvizsgálatnak. Másrészt pedig czélszerütlen volna, sőt gyakran ellentmondó eredményt szülne az a körülmény, hogy a több összefüggő követelés felett egyöntetüen döntő itélet egyik részét az ellenkező jogi felfogásban levő felülvizsgálati biróság megváltoztatná, a másik részét felülvizsgálat hiányában érintetlenül hagyná. A jogbiztonságnak nem nagy dicsősége volna az ily jogi állapotoknak lehetővé tétele. Ennélfogva ily esekben a felebbvitel lehetőségére nézve annak a pernek az értéke veendő irányadóul, amelynek értéke a legnagyobb. Ez az igazságos és méltányos álláspont. S valóban csodálatos, hogy a Curia ezt az álláspontot V. számu polgári döntvényének meghozatalánál teljesen érvényre emelte, amikor e törvény rendelkező részében kimondta, hogy «abban az esetben, ha sommás perben a kereset tárgyának értéke a 200 frtot meg nem haladja,

* A temesvári kir. tábla 1898 május 4. G. 28. számu határozatában (Térfi II. 1147.) a sommás eljárás 1. §-ának 2. §-a alá eső három per egyesitése folytán a felülvizsgálati értékhatárt a három ingatlan összértékében határozta meg s a felülvizsgálati kérelmet elfogadta.

ellenben a viszonkereset 200 frtot meghalad, a sommás eljárás 180. §-ának *a)* pontja értelmében felülvizsgálatnak helye van», s amikor az indokokban elismerte, hogy «a felülvizsgálat megengedésének kérdésében is mindig a magasabb, akár kereseti, akár viszonkereseti összeg irányadó» és hogy «ugyanebből következik, hogy valamint a perorvoslatok tekintetében a kisebb viszonkereseti összeg a nagyobb kereseti összeg sorsában részesül, ugy megforditva is tehát a nagyobb viszonkereseti összeggel kapcsolatban a felülvizsgálat mindenkor a 200 frton aluli kisebb kereseti összegre is kiterjed»; mégis amikor az egyesitett perek tárgyának értéke felett kellett határozni, ezt az igazságos, helyes és a törvény czéljának s vele szellemének megfelelő jogelvet egészen mellőzte.

S végül még egyet. Az általunk fejtegetett álláspontot a polgári perrendtartási javaslat is vallja, 480. §-ában mondván: «a bíróság rendeletéből egyesitett perekben hozott közös itélet felebbezhetőségére nézve az a per irányadó, melynek tárgya a legnagyobb értékü». *Dr. Gaár Vilmos.*

Külföldi judikatura.

871. *Külföldi válóperbeli itéletek végrehajthatósága Olaszországban.* Olaszországban tudvalevőleg a házasság nem bontható fel. Az olaszok ennélfogva többnyire bajor, schweizi, franczia vagy magyar honosságot szereznek és ily módon szabadulnak meg a házassági kötelektől. A külföldön megszerzett bontó itéletet azután részint azért, mert visszahonositták magukat, részint mert Olaszországban uj házasságot akarnak kötni, az olasz anyakönyvekbe is bevezettetni kérik, ami csak előzetes delibationális eljárás után történhetik. A végrehajthatóság tekintetében a torinoi és a firenzei semmitőszékek más-más álláspontra helyezkedtek. Mig ugyanis a torinoi semmitőszék 1900 november 21-én hozott határozatával az ily itéleteknek Olaszországban való végrehajthatását megtiltja, addig a firenzei semmitőszék 1902 deczember hó 6-án hozott határozatával azt megengedi. Az olasz bíróságok általánosságban a torinoi semmitőszék álláspontját fogadják el. Sőt a milanói felebbviteli bíróság ez évben hozott itéletével elutasitotta *született* magyar honosoknak, akik Milanóban kötöttek házasságot és ezt Magyarországon bontották fel, azt a kérelmét, hogy a magyar válóperbeli itélet Olaszországban végrehajtassék, illetve a felbontás a milanói anyakönyvekbe bevezettessék. A bíróság elutasitó határozatát a polgári perrendtartás 941. szakaszának 4. pontjára alapitja, mely szerint nem hajtható végre Olaszországban oly külföldi itélet, mely a közrenddel vagy az olasz királyság területén érvényben lévő köztörvényekkel ellentétes rendelkezéseket tartalmaz. A házassági kötelék felbonthatlanságának elve az olasz családjog alapja, minélfogva absurdum lenne megengedni, hogy Olaszországban válóperbeli itéletek végrehajtassanak, melyek az ország tiltó törvényeibe ütköznek és alkalmasak a társadalmi rend megbolygatására. A külföldi bíróságok a honositott olaszok válópereiben, ha a házasfelek csak egyike nyert is honosságot, rendszerint ugy járnak el, mint saját született honosaik válópereiben. Annál figyelemre méltóbb a szajnai polgári törvényszék egy legujabb határozata. Uberti hitvestársak olasz honosok Torinoban 1886-ban közmegegyezés folytán ágy- és asztaltól elválasztattak. A férj 1901-ben franczia honosságot szerzett és kérte, hogy az elválasztó itélet bontó itéletté változtattassék át. A szajnai törvényszék a férjet kérelmével elutasitotta és pedig nemcsak azért, mert Franciaországban az elválasztásnak közös megegyezés folytán való kimondása nincs megengedve, de azért is, mert ha a házasság felbontatnék is, az csak a férjnek adná meg a szabadságot és nem bontaná fel a házassági köteléket nejével szemben, aki olasznak megmaradt, tehát oly törvénynek van alávetve, mely a felbontást nem engedi meg. Az olasz lapok ezt a határozatot nagy elégtétellel fogadják és teljesen jogosnak tartják.

Közli: *Dr. Holló József*, budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **Külföldi birálat a polgári törvénykönyv tervezetéről.** A «Juristisches Literaturblatt» deczember 15-iki számában *Krückmann*, a *münsteri* egyetem tanára ezen rovat alatt: «Beiträge zur Kenntnis neuer ausländischer Kodifikationen» a magyar polgári törvénykönyv tervezetét is — egyelőre csak a német forditás első füzetében foglalt részekre szoritkozva — beható kritika tárgyává teszi s a tervezetről egyebek közt a következőket mondja: «A személyjognak, mint önálló résznek a kiemelése dicséretet érdemel; a német polgári törvénykönyv általános részének tulságos systematikai concentratióját szerencsésen elkerülték. A német polgári törvénykönyvnek kiélezett deductiv rendszerével szemben jóleső leg érinti az embert a magyar tervezet decentralisatiója. Nagyon dicséretre méltó a személyiségi jog védelme (87. s köv. §-ok); a tervezet védi a szabadságot, egészséget, életet, becsületet, nevet, képmást, levéltitkot s bizalmas iratokat. Nálunk (a németeknél) mind az effélék a tilos cselekmény szintelen alapfogalmába merültek el s a törvényhozó tulságba vitt abstractióval a személyiség jogát, mint ilyent, egészen eltüntette. Magyarország tapasztalni fogja, hogy a személyiségi jognak ez a külső kiemelése nemcsak elméletileg, hanem gyakorlatilag is szépen fog gyümölcsözni. Figyelni kell azonban arra, hogy a 91. §. még két irányban kiegészitésre szorul. Mindenekelőtt a levéltitok és bizalmas iratok tárgyában inditott pereknek a nyilvánosság kizárásával való tárgyalása biztositandó, azután pedig a puszta indiskrécző mellett a titoktörést (Vertrauensbruch) is ki kell emelni, főleg a *szóbelileg* közölt titkok tekintetében. Megfontolandó az is, vajon a puszta hallgatózás, ittas ember kikérdezése, fecsegő szolgaszemélyzet megvesztegetése is idevonandó-e? Én erre feltétlenül igennel felelek. A mellett a «bizalmas irat» kitétel szük; pl. valamely értékes mükincs felfedezője magának tartja fen annak közlését, leirását és elemzését, egy barátja pedig a puszta megtekintésre adott engedélyt arra használja fel, hogy a mükincset elsőnek ő közölje, irja le és elemezze. Itt a megtekintés tárgya «bizalmas», s nem valamely irat, s mégis sulyos és elvetendő titoktörés forog fen. Noha a tervezet igen sokban követi a német polgári törvénykönyvet: — mindent összevéve sok benne a dicséretes. A tervezet a jót onnan veszi, a hol találja, a nélkül, hogy nemzeti önállóságáról lemondana. A tervezet már is sokban tulmegy a német polgári törvénykönyvön és joggal; kamatostul fogja nekünk visszafizetni, amit tőlünk kölcsönzött.»

— **Felolvasás a katonai börtönrendszerről.** A katonai börtönrendszer, különös tekintettel a m. kir. honvéd-igazságszolgáltatásra, czimmel felolvasást tartott a Magyar Jogászegyletben dr. Gábor Gyula fővárosi ügyvéd, tartalékos honvédszázados hadbiró. Az értekezés elején reámutatott a közönséges és katonai büncselekmények közti különbségre s ehhez képest arra, hogy mi a büntetés czéljaira való tekintettel a külömbség a katonai és közönséges büntetés között. Ismertette ezután a honvédfogházakat, belső berendezésüket s kimutatja, hogy azok teljesen modern letartóztatási intézetek. Szólott még a katonai börtönök rabmunkájáról, a katonai rabélelmezésről s mindezek kapcsán néhány reformeszmét vetett fel, melyeknek legfontosabbja a katonai bünügyi statisztika tudományos müvelése s a katonai rabsegités ügye. Adatokat közölt a katonai bünügyek statisztikájából s reámutatott különösen a katonáknál előforduló lopások ijesztő nagy számára. A feltételes elitélést és feltételes szabadlábrahelyezést behozandónak véli olyan szellemben, mint azt a legutóbbi franczia javaslat tette. Az előadást, melyet a nagyszámu jogászközönség, — melynek soraiban ott volt Keresztes Károly tábornok hadbiró, Macher alezredes hadbiró, Mérey őrnagy hadbiró és Szép Sándor százados hadbiró, — nagy tetszéssel fogadta.

— **A budapesti ügyvédi kamara** évi jelentése tárgyában a kamara titkára a választmány megbizásából most foglalkozik azon adatok gyüjtésével, melyek alapján a választmány az 1903. év igazságügyi fejlődéséről és a jogszolgáltatási állapotokról jelentését az igazságügyi miniszterhez meg fogja állapitani. A jelentés tartalmassága tekintetében kivá-

natos, hogy lehetőleg bő adatok álljanak rendelkezésre s hogy igy a jelentés sulyban is gyarapodjék. A választmány felkéri tehát a kamara összes, ugy fővárosi, mint vidéki tagjait, hogy az igazságszolgáltatás körül az 1903. évben szerzett tapasztalataikat, észrevételeiket, melyeknek az évi jelentésbe való felvételét kivánatosnak tartják, legkésőbb 1904. évi január hó 10-ig a budapesti ügyvédi kamaránál (V., Szemere-utcza 10. sz.) nyujtsák be.

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása** tekintetében a lapunk f. é. 95. és 103. sz. lapjain közölt adatokat kiegészitik az alábbi ujabb esetek. A kir. Curia perorvoslatokért a következő dijakat állapitotta meg:

5966/902.	sz. a.	szerződés érvénytelenitése ir. perben	10	K
5994/902.	« «	végrendelet érvénytelenitése ir. perben	10	«
2510/903.	« «	végrendelet érvénytelenitése ir. perben	8	«
7963/902.	« «	örökösödési perben	15	«
7984/902.	« «	visszavásárlás elismerése iránti perben	12	«
8062/902.	« «	örökösödési perben	15	«
8242/902.	« «	ingatlan tulajdona iránti perben	10	«
6260/902.	« «	ingatlan tulajdona iránti perben	10	«
4477/903.	« «	ingatlan tulajdona iránti perben	10	«
6405/902.	« «	örökösödés iránti perben	10	«
6571/902.	« «	örökösödés iránti perben	10	«
7905/902.	« «	örökösödés iránti perben	10	«
7116/902.	« «	tulajdonjog bekebelezése ir. perben	10	«
7144/902.	« «	végrehajtási zálogjog törlése ir. perben	10	«
8223/902.	« «	3427 K iránti perben	14	«
5563/902.	« «	9000 K iránti perben	20	«
6880/902.	« «	1049 K iránti perben	6	«
6910/902.	« «	2000 K iránti perben	12	«
7330/902.	« «	2500 K iránti perben	20	«
8223/902.	« «	3427 K iránti perben	14	«

— **A gyakorló orvos szerepe az igazságszolgáltatásban.** Dr. Szigeti Gusztáv orvos ily czim alatt adta ki azon hat bünpernek leirását, amelyben ellenőrző orvosszakértőként szerepelt és azon nyolcz polgári per leirását, melyben orvosszakértői véleményt adott. A 200 oldalra terjedő kötetben sok érdekes tájékoztató adatot talál a jogász.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A halálbüntetés** eltörlése mellett foglal állást *Mittermaier*, giesseni professzor a «Deutsche Juristen-Zeitung» legutóbbi számában. Az értekezésében közölt statisztikai adatokból látjuk, hogy mily bizonytalan és egyenlőtlen azoknak az államoknak az igazságszolgáltatása, melyekben a halálbüntetés absolut kiszabása gyilkosság fenforgása esetén obligatorius. Németországban az évenkint kiszabott halálbüntetések száma 38—60 között ingadozik. Ausztriában 24 év alatt 2169 halálos itéletet mondtak ki. Azonban a kiszabott halálbüntetéseknek Németországban alig $^1/_{10}$-ét, Ausztriában alig $^1/_{30}$-át hajtják végre. A többi halálra itélt kegyelmet kap. Ez azt jelenti, hogy ez országokban a halálbüntetést végeredménykép közigazgatási uton állapitják meg. A biróságok kénytelenek kiszolgáltatni bizonyos számu egyént közigazgatási hatóságoknak; ezek válogatnak ki közülök azután egynehányat. Hogy e hatóságok a kegyelem megadásánál vagy megtagadásánál minő elveket tartanak szem előtt, azt nehéz megállapitani. Németországban ez évben ugyanis megtagadták a kegyelmet egy tizennyolcz éves elitélttől, ugyancsak ez évben kivégeztek egy az elmebetegség határán levő egyént, miután fejbaját egy évig gyógykezelték. A halálbüntetésnek ez az administrativ jellegüvé fajulása a németek jogérzetében általános visszatetszést kelt és a büntetőjog közeli reformjára való tekintettel kezdik hangoztatni a halálbüntetés eltörlésének szükséges voltát. Azonban Mittermaier érzi, hogy a halálbüntetés eltörlése a Liszt-féle reform keretébe nem igen szoritható, lelkes czikkének végén tehát ajánlja, hogy a halálbüntetés kérdése, amennyiben a reform egészét késleltetné, egyelőre — mint kisebb jelentőségü kérdés — a napirendről levétessék.

Nálunk az igazságszolgáltatás, a halálbüntetési határozmány relativ volta következtében egyrészt enyhébb, másrészt biztosabb és egyenletesebb. Husz év alatt 89 halálos itéletet hoztak; közülük 35-öt hajtottak végre. Mittermaier ezeket a kétségkivül tanulságos adatokat czikkében nem emliti, holott még Amerikával is foglalkozik. Feltünő ez azért is, mert a czikkiró annak a Mittermaiernek unokája, kinek neve több irányban összeforrott hazánk büntetőjogi törekvéseivel. *F. E.*

— **A német Btk. revisiójáról** ir Peterson porosz főügyész az Archiv für Strafrecht 50. kötete 248—273. lapjain s porosz kir. ügyészi lelkének egész hevével fordul Liszt és a nemzetközi büntető-egyesület törekvései ellen. Szerinte nem áll az, hogy a Btk. igazságosságába és czélszerüségébe vetett hit megrendült volna. A megtorlás eszméjének háttérbe szoritása ellenkeznék az állam alapelvével: a keresztény-germán világfelfogással. Liszt az indeterminismussal együtt elveti a bünösség és felelősség fogalmait. A kriminalitás emelkedése nem Btk.-nek, hanem az ipari fejlődésnek és a törvénytisztelet «bizonyos oldalról» előmozditott csökkentésének tulajdonitható, valamint az ügyészség intensivebb müködésének. Az összes postulatumokat Peterson a meg nem értség vagy koraiság kifogásával veti vissza, sőt még a korhatár felemelését sem koncedálja. A fiatalkoruakra is megtorló büntetéseket kiván, a visszaesést is helyesen tartja szabályozottnak. Mielőtt a Btk. revisiójáról szó lehetne, a büntetés végrehajtását kellene egységesen szabályozni. A közel jövőben nincs egyébre szükség, mint a becsületsértés és a testi sértés repressiójának szigoritására. *V. R.*

— **Az okmány** büntetőjogi fogalmát *Brodmann* egy régebbi értekezésében (Gerichts. 47. 401.), mint embertől eredő irásbeli nyilatkozat-ot állapitotta meg. Most megjelent munkájában (Die Urkunde besonders im Strafrecht. Berlin, 1904.) saját álláspontjának védelmében polemizál P. Merkelnek időközben ugyane tárgyról megjelent monografiájával és Binding fogalommeghatározásával, mely szerint az okmány oly irat, melyben annak kiállitója a benne foglalt jogilag releváns tényért helytáll.

— **A Bertillon-rendszer.** A Bertillon-rendszer alapján Párisban 1883-ban 49, 1884-ben 241, 1885-ben 425, 1886-ban 356, 1887-ben 487, 1888-ban 550, 1890-ben 614, 1891-ben 600 és 1892-ben 680 egyén személyazonossága állapittatott meg. Tudvalévő, hogy ez a rendszer a test egyes részeinek méreteiből, valamint a szemszivárvány hártyájának (iris) szinéből kombinált leirások és fényképek segélyével mindenkiről olyan pontos adatokat képes szolgáltatni, amelyek a személyazonosság tekintetében minden kételyt teljesen kizárnak. Ezen azonositó rendszer ujabban kiegészitést nyert egy uj módszerrel, t. i. a Röntgen-sugarak általi eljárással. Szokásszerü bünözőknek csontrendszerében eredetileg is számos jellemző rendellenesség található. Ezenkivül számosaknak közülök van valami testi hibája, amelyet büncselekmény elkövetése közben szereztek. Igy verekedések alkalmával gyakori a csonttörés, a tett szinhelyéről való menekülés, valamint az áldozattal való küzdelem bizonyos zuzódásokkal, esetleg törésekkel jár, amelyeket a Röntgen-sugarak által minden kétséget kizárólag meg lehet állapitani. Dr. Schiff Ede bécsi egyetemi tanár a Neue Freie Presse egyik utóbbi számában az eszme elsőségét a magáénak vitatja és azt állitja, hogy ő figyelmeztette az idea megvalósitására Bertillont, aki azonban válaszában az ajánlott módszert feleslegesnek mondotta, mig azt most tényleg Schiff tudtán kivül a gyakorlatban meghonositotta.

— **A feltételes elitélés ujabb diadala.** A franczia 1904. évi igazságügyi költségvetésnek a kamarában történt tárgyalásakor *Lasies* képviselő kérdésére az előadó kijelentette, hogy a franczia igazságügyi bizottság érintkezésbe fog lépni a kormánnyal abból a czélból, hogy a feltételes elitélésről szóló törvény érvényét a *hadi törvényszékek* birás-kodására is kiterjeszszék.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** (József-utcza 11. sz.) Felelős szerkesztő: **Dr. Fayer László.** (Zöldfa-utcza 31.) Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (Egyetem-utcza 4.) Főmunkatárs: **Dr. Balog Arnold.** (Bálvány-utcza 19.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.